

زاهد

پښتو ـ پښتو سیند

اوله برخه

د افغانستان د علومو اکاډیمي
د پښتو ښېړنو نړیوال مرکز

عبدالقیوم زاهد مشواني

خپرندوی دانش خپرندویه ټولنه

hedayatdarulelme.com،دارالکتب الإسلامیة

زاهد

پښتو ــ پښتو سيند

عبدالقيوم زاهد مشوانی

بسم الله الرحمن الرحيم

دَ کتاب ځانگړنې:

د کتاب نوم :: زاهد پښتو_ پښتو سیند

عبدالقیوم زاهد مشوانی

خپرندوی :: دانش خپرندویه ټولنه

چاپ شمېر :: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ نېټه :: ۱۳۸۵ ل/ ۲۰۰۶ ز

کمپوزگر :: مجیب الله مطیع

د پښتۍ ډیزاین :: حاجي محمد عمرخېل

چاپ او کمپیوټر ځای

د دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانگه_ پېښور

E-mail: danish2k2000@yahoo.com Tel/ Fax: 2564513

د خپرندویې ټولنې یادښت

د پښتو ژبې، ادب او فرهنګ مینه وال زموږ له دې هیلې او ارمانه ښه خبر دي، چې د دانش خپرنځي لامبوځن د خدمت پر سیند د ورګډېدو له همغې لومړۍ شیبې په دې تکل کې دي، چې د نړیوالې سیالۍ وچې او ساحل ته د ګرانې پښتو علمي او کولتوري بېړۍ پورېباسي. پاك رب د زړونو مالك دی. زموږ د ارمان او له ارمان سره زموږ د مینې او نیت سپېڅلتیا ورته د ورغوي غوندې ښکاره ده.

موږ چې په دې لړ کې تر دې شیبې څه کړي، پر هغې خو همدا تاسې ښاغلي مینه وال ګواهان ښه یاست. د دانش خپرنځي د ملي کولتوري ارمانونو په لړ کې یو ستر ارمان هم د خپلو خوانو پښتنو فرهنګیالیو د علمي تندې د خړوبولو لپاره د یوه نسبتاً بشپړ او پر نننیو نړیوالو علمي آرونو یو ولاړ یاروان "سیند" (قاموس) وراندې کول وو. موږ له تېرو څو کلو راهیسې د خپلې دې ورکې په لټون پسې د خپلو را پر لاس وزلو (وسیلو) او امکاناتو اوسپنیزې څپلۍ پر پښو کړې. یو څه مزل مو لانه و کړی، چې د پښتو یو **"روڼاندي خواخوږي"**(!) مو د زړه وست (متاع) او همیانۍ وترورله او هغه د زړه په مینه او وینه پیل کړی مزل یې په نیمه لار کې راڅخه پاتې کړ؛ خو بیا مو هم هوډ ونه بایله، د زغم وسله مو ونه غورځوله، سترګې مو ومښلې، غځونې مو وکړه او هغه راڅخه پاتې پلونه مو په دې داد او هوډ پسې واخیستل:

چې غوټۍ پسې وهې په لاس به در شي

لله الحمد! دادی د هغې سپېڅلې هیلې نیالګی مو ببرور او مثمر شو. د پښتو سیندونو د بهیر دا مرستیال سیند مو له خپل څومره ییز او څرنګیز (کمي او کیفي) انځور سره ستاسې درنو پښتوپالو او پوهنپالو مخې ته په مینه کېښود، دا اوس پر تاسې چې زموږ دا مینه وړې ډالۍ په کوم کاڼي تلئ:

په پای کې د خپل کولتوري یون د ناستومان ملګري خوان او هڅاند څېړونکي عبدالقیوم زاهد مشواڼي د بې کچه او پرله پسې هڅو او زیار یو جهان مننه، چې د خوشال بابا خبره:

بدرګه که محبت راســـــره نه وای
یك تنها به په خونخوارو لارو تلل څوك

همدا راز که مو د ګران استاد محمد آصف صمیم همېشنی لارښوونې او پېرزوینې ملې نه وای، بیا به مو هم مزل تکنی او نکوبنی وای، د منني او خوبنني لپاره یې لاسونه لپه کوو.

په مینه

یادداشت رئیس اکادمی علوم افغانستان
بمناسبت نشر "زاهد پښتو- پښتو قاموس"

فرهنگ ها موثر ترین وسایل رهنمائی و همکاری به خود آموزان و پویندگان عرصهٔ ادب و زبان بشمار میآیند.

چه فرهنگ ها راه آموزش مستقل واژه ها و زبانهای مختلف را بسهولت برای ترجمان ها، نو آموزان، آموزگاران و پژوهشگران هموار مینمایند.

در جهان سوم که اکثراً از کاروان تمدن معاصر عقب نگه داشته شده اند، نگارش قاموس ها برای دستری بزبان ها و علوم از اهم ضرورت های اولیهٔ فرهنگی پنداشته میشود.

بر این بنا، از آنروز که اکادمی علوم افغانستان منحیث یگانه نهاد علمی تحقیقی با اعتبار در کشور فرهنگ نگاری و دایرة المعارف نویسی را آغاز نموده، زاهد پښتو- پښتو قاموس، شانزدهمین فرهنگی است که از طرف این نهاد علمی تحقیقی (اما) به کمک مالی "دانش خپرندویه ټولنه" بچاپ میرسد.

نشر، زاهد پښتو- پښتو قاموس، گام ارزشمندیست برای بالندگی بیشتر زبان و ادبیات پښتو که بهمکاری علمی دانشمند مبتکر اکادمی علوم افغانستان عبدالقیوم مشوانی و حمایت مالی "دانش خپرندویه ټولنه" به شمار آثار ادبي فرهنگی ما میافزاید.

از نکات قابل عطف در تدوین پښتو- پښتو قاموس مطالب زیرین میتوان بر شمرد:

الف- نوشتن قاموس با رسم الخط معیاری زبان پښتو.

ب- کار برد الفبای فونیمیک بمنظور تلفظ بهتر لغات در مقابل واژه ها.

ج- جلوگیری از بزرگی حجم قاموس با اکتفا به چند معنی اهم هر واژه.

اکادمی علوم افغانستان، ضمن عرض تهنیت با تقدیم این اثر سودمند به پیشگاه علاقمندان و نیازمندان زبان بزرگ ملی (پښتو) استفاده از این قاموس را بهمگان مخصوصاً به ترجمان ها، محصلان، استادان و پژوهشگران زبان و ادبیات پښتو در داخل و خارج کشور سفارش مینماید.

با اظهار سپاس و تقدیر از دانشمند عزیز عبدالقیوم مشوانی و انجمن محترم "دانش خپرندویه ټولنه"

با تمنیات عالی به گسترش فرهنگ و دانش.
معاون سر محقق عبدالباری "راشد"
رئیس اکادمی علوم افغانستان.

پر پښتو سیندونو د یوه بل مرستیال ورګډېدل

د ویاړ او خوښۍ ځای دی، چې د پښتو ژبې د ویړې ببډیا د ځروبولو په موخه د بهاندو سیندونو (قاموسونو) په مرستیالانو کې "زاهد پښتو- پښتو سیند" هم ورګډ شو.

پښتو سیندونه چې اوس یې ورتیا (ظرفیت) د اباسین له مورګو یوه سمندر ته رسېدونکې ښکاري، که څه هم زموږ د فرهنګیالیو تنده غره یو څه ماتولای شي؛ خو نړیوال پرمختیایي علمي بهیر ته په پام سره ددغسې سیندونو د لارونتیا او خوړلنۍ لپاره د منځپانګې ځانګیزونې (مسلکیتوب) ته ارتیا تر پخوا زیاته انګېرل کېږي، "زاهد پښتو پښتو سیند" د پښتني کولتوري ټولنې د هیلو د لړۍ هغه کړۍ ده، چې د پښتو سیندونو په بهیر کې یې لار ځارل کېده.

د ښاغلي عبدالقیوم زاهد مشواني بهولی سیند پر ځانګیز (ادبي او کولتوري) ارزښت سربېره د پښتنو فرهنګیالیو لپاره له دې نېك ښوګڼ سره هم رامنځته کېږي، چې سږ کال (په عیسوي شمېر) ددې سیند په بهېدو یا بهاندېدو.د پښتو سیندونو عمر دوو سلیو یا پېړیو ته ورسېد. پوره دوه سلۍ وړاندې د هند د روهیله پښتني کورنۍ د بړېڅ قوم د حافظ رحمت خان زوی، د شاه عالم خان لمسي او د محمود خان کړوسي نواب محبت خان (۱۱۶۴_۱۲۲۳ق) د ریاض المحبت په نامه یو فرهنګ پر (۱۲۲۱ق/۱۸۰۶ع) تالیف کړ، چې وییونه او کلیمات پکې یواځې مانا شوي نه دي؛ بلکې د هر ویي او لغت ګرامري ارزښتونه یا ځانګړنې یې هم ښوولې دي.

تر دې بنستي قاموس یا سیند دوه کاله وروسته د دویم سیند د روانولو ویاړ هم د همدې کورنۍ بل عالم او فاضل غړي نواب حافظ رحمت خان (۱۱۲۰_۱۱۸۸ق) د عجایب اللغات په تالیف سره تر لاسه کړ او دا بهیر دادی د څه کم شپېتو سیندونو تر بهېدو وروسته د ځوان څېړونکي ښاغلي عبدالقیوم زاهد مشواني دا لوی سیند د تېر بهیر د یوه غځوونکي او یوه نېك ښوګڼ په توګه د ستاینې او ارزښت وړ ګام دی.

زه د هېواد او افغاني ټولنې د ملي او کولتوري بهیر حساستیا ته په پام ددغه لوی سیند څېراوی د ټولو پښتنو فرهنګپالو او فرهنګیالو لپاره بختور ګڼم او له علمي نړۍ سره د پښتنو د سیالۍ په هیله یې ښاغلي لیکوال او ګران خپرندوی ته مبارکي وایم.

محمد آصف صمیم

۲۲/۲/۱۳۸۵

سریزه

د پښتو قاموس لیکنې د هڅو بهیر نژدې دوه پېړۍ تر شا پرېښې دي او د څه له پاسه یوې نیمې پېړۍ را په دېخوا په سیستماتیک او اکاډمیك ډول په بېلابېلو هېوادونو کې د بېلابېلو کسانو له خوا پښتو قاموسونه لیکل او چاپ شوي دي، چې ځینې یې دادي:

د ډورن پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۴۷م) پیټر زبورګ، د هـ. راورټي پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۰م) لندن، د هـ. بیلیو پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۷م) لندن، د میرزا سید محمد پښتو- انګلیسي قاموس (۱۹۷۰م) راولپنډۍ، د مارګنستیرن اتمالوژیکي قاموس (۱۹۲۷م)، پښتو- اردو او اردو- پښتو قاموسونه (۱۹۳۱م) هند، د پښتو اصطلاحاتو قاموس (۱۹۳۲م) لندن، د وزیر محمد ګل خان مومند پښتو سیند (پښتو- دري) قاموس (۱۹۳۸م) دا د پښتو ژبې لومړنی قاموس دی، چې په هېواد کې دننه چاپ شوی، د لعل محمد او پوهاند حبیبي سپېڅلې پښتو (پښتو- دري) قاموس (۱۹۴۰م) کندهار، پښتو قاموس (پښتو- دري) د پښتو ټولنې له خوا په دوو ټوکو کې (۱۹۵۲_۱۹۵۵م) چاپ شوی، ظفر اللغات د بهادر شاه ظفر کاکاخېل، پښتو ژبه (پښتو- پښتو) دا قاموس په (۱۹۷۰م) کې پیل شوی، بشپړ شوی؛ خو تر دې مهاله یې (۱۲) ټوکه خپاره شوي او بشپړ خپور شوی نه دی. لس زره پښتو لغتونه (۱۹۴۱م) کابل، لغات افغاني پېښور، د پ. زودین پښتو- روسي قاموس(۱۹۵۰م) روسیه. د پ. زودین روسي- پښتو قاموس (۲۱) زره لغتونه (۱۹۵۵م) روسیه، د لېبیدیف پښتو- روسي او روسي- پښتو جیبي قاموسونه (۱۹۶۱_۱۹۶۲م) روسیه، د استرلوف پښتو- روسي قاموس ۵۰ زره لغته (۱۹۶۶م) مسکو. د لېبیدیف، یاځبوبچ او کلینینه پښتو- روسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشریحي قاموس، د قلندر مومند دریاب (پښتو- پښتو)، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو قاموس. د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- انګلیسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو تلفظ والا قاموس محمد هاشم رحیمي ۱۳۸۴ او...

د پښتو- پښتو قاموس لیکنې په بهیر کې لومړنی مشرح او نسبتاً بشپړ قاموس هماغه د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشریحي قاموس و،

له بده مرغه چې تر بشپړتابه وروسته یې نوې چاپ او ناخپره برخه (ګ- ی) د اسلامي انقلاب تر بریالیتابه وروسته د خپل منځو جګړو د اور خوراك شوه.

له نېکه مرغه په دې وروستیو کې د افغانستان د علومو اکاډمۍ هماغه له منځه تللې برخه (ګ- ی) بیا بشپړه او د میډیوټیك په مالي لګښت چاپ شوه؛ خو دا بشپړونه له پخوانیو ځلورو ټوکونو سره خورا زیات توپیر لري:

په دې نوې بشپړه شوې برخه کې د لغتونو شمېر د تورو د شمېر په پام کې نیولو سره کم دی، ډېر شمېر لغتونه پاتې دي. یوازې د هر لغت په څو مهمو مانـاوو بسنه شوې ده د پخوانیو چاپ ټوکونو په څېر د لغت بېلګه د پښتو د کلاسیك متن د یوه بیت یا نثري ټوټې په ترڅ کې نه ده راوړل شوې، د لغت هر اړخیزه او پراخه تشریح نه ده شوې؛ خکه خو نوې بشپړه شوې برخه په پخواني سبك د بشپړولو غوښتنه کوي، چې په دې ډول افغاني فرهنګ د یوه ښه او مشرح پښتو- پښتو قاموس څښتن شي.

په حقیقت کې د پښتو قاموس لیکنې بهیر د نړۍ د نورو ژبو په پرتله خورا زیات ټکنی او د یوه نسبي بشپړتابه پړاو ته یې زیات واټن پاتې دی. د بېلګې په توګه تر اوسه په پښتو ژبه کې د مسلك پر بنسټ قاموس لیکنه نه ده دود شوې؛ د کرنې، څاروي روزنې، رنځپوهنې، مهندسۍ، چاپېریال پېژندنې، ارواپوهنې، فلسفې، ټولنپېژندنې او... په برخه کې د ځانګړو قاموسونو نشتوالی محسوس دی.

په همدې ډول د ژبني وېش او تخصص پر بنسټ قاموس لیکنه نه ده پیل شوې؛ نو څرګنده ده، چې د ایتمولوژۍ له مخې لا تر اوسه په پښتو کې د کارېدونکیو لغتونو وېشنه او پېژندنه خورا ستونزمنه ده.

د یادولو وړ ده، چې د قاموس لیکنې په دې بهیر کې پخوانۍ پښتو ټولنې یا اوسنۍ د افغانستان د علومو اکاډمۍ د خپل تاسیس له مهاله تر دې مهاله د همدې قاموس په ګډون (۱۶) عنوانه قاموسونه افغاني ټولنې ته د ګټې اخیستنې لپاره وړاندې کړي دي؛ خکه خو دا ویاړ یوازې د افغانستان د علومو اکاډمۍ په برخه دی.

په دې قاموس لیکنه کې د کار د بنسټ په توګه له هماغه پښتو- پښتو تشریحي قاموس څخه ګټه اخیستل شوې ده؛ خو له نورو بېلابېلو قاموسونو څخه هم ګټه اخیستل شوې ده، چې په اخځلیکونو کې یې یادونه شوې ده.

زاهد پښتو- پښتو قاموس په حقیقت کې په پښتو ژبه کې د یوه لنډ: خو جامع لغوي قاموس کښنې پر لور یوه هڅه ده، چې یوازې د لغت د بېلابېلو مانااوو د راوړلو په بسنه د قاموس د پنډوالی مخنیوی شوی دی. له یوې خوا څرنگه چې دا قاموس د لنډ او جامع قاموس د کښنې لومړنی هڅه ده او له بلې خوا له روږد سره سم د دانش خپرندویې ټولنې بیړې د زیاتې ځیرنې او پرلپسې کتنې وخت رانه کړ؛ نو کېدای شي، چې زیاتې نیمگړتیاوې ولري. موږ مخکې له مخکې د خپل کار پر نیمگړتیاوو او پخپلې علمي کمزورۍ هم اقرار کوو. دې ته به سترگې پر لاره یاستو، چې علمي صلاحیت لرونکي فرهنگپال افغانان به د همدې لړۍ د بشپړتابه لپاره متمې راونغاړي او په دې اړه به زموږ خوب و خیال ته د رښتینتابه جامه وراغوندي.

د افغانستان د علومو اکاډمۍ له رئیس مرستیال سر څېړونکي ښاغلي عبدالباري "راشد" او د افغانستان د علومو اکاډمۍ له علمي منشي مرستیال سر څېړونکي نصر الله "ناصر" څخه زښته زیاته مننه کوم، چې ددې قاموس د نسبي بشپړتابه لاره یې راته اواره کړه.

د خپل درانه استاد (چې د ژوندانه تر پای به یې په شاگردۍ ویاړم) محمد آصف صمیم صاحب د علمي مرستې او لارښوونې منندوی یم. د قاموس د چاپ لگښت ته په اوږې ورکولو د دانش خپرندویې ټولنې له مشر ښاغلي اسد الله دانش څخه هم یوه نړۍ مننه کوم.

په پای کې د پښتو څېړنو د نړیوال مرکز له غړي مرستیال څېړونکي عبدالظاهر شکېب او د ژبو او ادبیاتو د مرکز له غړي مرستیال سر څېړونکي مسافر ریس خېل څخه هم د زړه له تله مننه کوم، چې پر پروف لوستنې سربېره یې د گرامري حالتونو، خج او د فونیمیک تلفظ د سمونې په برخه کې راسره زښت زیات زیار وگاله.

ټول دې روغ او خوښ اوسي، بریاوې یې په برخه
د اصیل افغاني فرهنگ د غوړېدا او ځلېدا په هیله

زاهد مشوانی
د کب ۱۲مه جلال آباد، مجبور آباد.

اخځونه

۱_ افغان قاموس (دري_ پښتو)، پښتو ټولنه_ ۱۳۳۶ل_ دولتي مطبعه.

۲_ المنجد، ګلبر خان (مولوي) (عربي_ پښتو)، تاج کتبخانه_ پېښور_ ۱۴۲۲ق.

۳_ پښتو_ پښتو تشریحي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډیمۍ څپاره کړي څلور واره ټوکه، (۱۳۵۸_۱۳۶۵ل)، د لوړو او مسلکي زده کړو مطبعه، دولتي مطبعه.

۴_ پښتو_ پښتو تشریحي قاموس، بشپړ څلور ټوکیز (میډیوټیک)، ۱۳۸۳ل.

۵_ پښتو سیند_ مومند محمد ګل_ د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز_ دویم چاپ، ۱۳۸۲ل.

۶_ پښتو سیندګی (نوېزونه) _ زیار مجاور احمد (پوهاند)، د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۷۸ل.

۷_ پښتو سیندګی_ زیار مجاور احمد (پوهاند)، د پښتو پانګې ملګري، ۱۳۷۳ل.

۸_ پښتو قاموس، (پښتو_ دري)، (دواړه ټوکه) پښتو ټولنه، ۱۳۳۰_ ۱۳۳۳، د کابل عمومي مطبعه.

۹_ د برو او لرو پښتنو د ژبنیو اندولونو قاموس، صوفي جمعه خان، دانش خپرنځی، ۱۳۷۸ل.

۱۰_ د پښتو ژبې لیاره، مومند محمد ګل، بلخ، د رښتیا شرکت، ۱۳۱۷ل، لاهور.

۱۱_ د عبدالحمید مومند فرهنګ، صمیم محمد آصف، احسان خپرندویه ټولنه، ۱۳۸۱ل.

۱۲_د لرغونې شاعرۍ کرښې، صمیم محمد آصف، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختیا ټولنه، جرمني، ۱۳۷۸ل.

۱۳_ زره پانګه، دوست دوست محمد شینواری، سر څېړونکی د افغانستان د علومو اکاډیمي، ۱۳۶۳ل، دولتي مطبعه.

۱۴_ ژبپانګه، دوست دوست محمد شینواری، دانش خپرنځی، ۱۳۷۷ل.

۱۵_ ظفر اللغات، ظفر بهادر شاه کاکاخېل، یونیورسټي بک ایجنسي.

۱۶_ غیاث اللغات و منتخب اللغات، غیاث محمد غیاث الدین، مکتبة الحبیبیة، ارګ بازار، کندهار.

۱۷_ فرهنګ عمید، عمید حسن، موسسه انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۱ل.

۱۸_ فرهنګ فارسي، محمد عبداللطیف ډاکټر، کتابستان پبلیشنګ کمپني، اردو بازار، لاهور.

۱۹_ فرهنګ فارسي معین، معین محمد معین (ډاکټر)، ارمان نو، ۱۳۸۱ل، تهران.

۲۰_ کوچیانی پانګه، کوچی خان خادم، دانش خپرنځی، ۱۳۷۹ل.

د تلفظ لاربنود

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ا	a	سر، اتل	sar, atal
		شپه	špa
		آس، وياړ	ās,wyāṛ
آ	ā	سبا	sabā́
ب	b	بار	bār
پ	p	پښتو	paṣtó
ت	t	تور	tor
ټ	ṭ	ټول	ṭol
ث	s	ثابت	sābít
ج	j	جوړ	joṛ
چ	č	چاکو	čākū́
ځ	ǰ	ځای	ǰāy
څ	c	څوک	cok
ح	h	حاصل	hāsíl
خ	x	خور	xor
د	ḍ	دود	dod
ډ	d	ډېر	ḍer
ذ	z	ذکي	zakí
ر	r	رپ	rap

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ړ	r	ړوند	ṛūnd
ز	z	زوړ	zoṛ
ژ	z	ژوند	žwand
ږ	z	ږغ	ẓag
س	s	سم	sam
ش	s	شلومبې	šlūmbé
ښ	s	ښاغلی	ṣăğəlay
ص	s	صادق	sādíq
ض	z	ضرر	zarár
ط	t	طاقت	tāqát
ظ	z	ظالم	zālím
ع	s	عادت، وعده موضوع	ʕādát, waʕdá mawzóʕ
غ	g	غمی	ğamáy
ف	f	فاصله	fāsılá
ق	q	قانون	qānū́n
ک	k	کار	kā́r
ګ	g	ګډ	gaḍ

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ل	l	لاس	lās
م	m	موړ	moṛ
ن	n	نن	nən
ڼ	n	منه	maṇá
و	w	واده ژړول	wādá žəṛawə́l
هـ	h	هر سهار	har sahā́r
ي	y	یور مېلمستیا ویاړ	yor melmastyā́ wyā́ṛ
و	o	کور، اوبه	kor,obə
و	u	سور	sūr
پېښ	u	سُر (په موسیقۍ کې)	sur
زېر	i	ابره امضا	ibrá imzā́
ي	i	وير تېر	wir ter
ې	e	مستې سړي	masté saṛáy
ی	ay	هېلی	heləy
ۍ	ay	نیکه	nikə́
زورکی	a	زره	zrə́

لنډون

اول- طبيعت، اجتماعي او بشري علوم او فنون:

لنډون	مانا
اد.	ادبي اصطلاح
اق.	اقتصاد
ال.	الهيات (مذهب)
ان.	اناتومي
انج.	انجنيري
با.	باکتهريالوجي
بد.	بديع
بر:	بريښنا (برق)
ب. ش.	بيوشيمي
بيا.	بيالوجي
پ. ک.	پښتني کلتور
تا.	تاريخ
تص.	تصرف
تع.	تعريف
تي.	تياتر
جر.	جراحي
جغ.	جغرافيه
جم.	جمناستيک
جيا.	جيالوجي
حق.	حقوق
خ.	خطاطي
ډيپ.	ډيپلوماسي
رو.	روحيات (سايکالوجي)
ري.	رياضيات
زو.	زولوجي
ژ.	ژورناليزم
سپ.	سپورټ
سو.	سوسيالوجي
سي.	سياست
ط.	طباعت
ط.ب.	طبيعي علوم
طب.	طب
عر.	عروض
عس.	عسکري
عک.	عکاسي
فز.	فزيکس
فزيو.	فزيولوجي
فل.	فلسفه
فق.	فقه
ک.	کيميا
گ.	گياه پيژندنه
گر.	گرامر
ل.	لنډی
ل.م.	لغوي مفهوم
ل. ي.	لرغونی يونان
مث.	مثلثات
من.	منطق
منر.	منرالوجي
مو.	موسيقي
مي.	ميکانيک
ميت.	ميتودولوجي
نج.	نجوم
نق.	نقاشي
هـ.	هندسه
هن.	هنر
هو.	هوا پيژندنه

دوهم- ژبني او گرامري مخففات:

لنډون	مانا
اد.	ادات
اص.	اصطلاح
اصلج.	اصلي جز
او.	اوسنۍ زمانه
پ.	پخوانۍ کليمه
پر.	پريدلوگ
تېر.	تېره زمانه
ج.	جمع
جن.	د جنس نوم
را.	راتلونکې زمان
ربط.	ربط
ژ.ب.	د ژبپوهنې اصطلاح
س.	سفکس
ښځ.	ښځينه نوم
ص.	صفت
ض.	ضمير
عد.	عدد
ف.	فعل
فا.	فاعل
فاع.	فاعلي حالت
ق.	قيد
گر.	گرامر
ل.	لازمي
لهج.	لهجوي
م.	مفرد
ما.	ماضي
مت.	متعدي
مج.	مجازي
محا.	محاوروي
مخ.	مختاړی
مص.	مصدر
مف.	مفعولي حالت
ن.	نوې کليمه
نب.	نه بدلېدونکی
ند.	ندائيه
نر.	نارينه نوم
ور.	، روستاړی
و ډ.	وگوری

لیک نښې

(۳) عدد په دوو لیندکیو (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز) کې:

الف- د هغو دوو یا څو لغاتو د پاسه لیدل کېږي چې په شکل یا تلفظ کې سره یو او ماناګانې یې سره بېلې وي- د دغه راز لغاتو او اصطلاحاتو د بېلولو لپاره [۱]،[۲]،... عددونه کار شوي دي؛ لکه: کوږ [۱] (koz) ص. نر.م. ناسمه، غیرمستقیم.
کوږ [۲] (koz) نر.م. کفتار، یو حیوان دی.

ب- د موسیقۍ پر سُرو پورته یا کښته که دغسې عددونه لیدل کېږي، هغه د سپتک (اوکټاو) ګڼه ښکاره کوي.

سا [۱] ری [۱] ګا [۱] ...لومړی سپتک
سا [۲] ری [۲] ګا [۲] ...دوهم سپتک
سا [۳] ری [۳] ګا [۳] ...لومړی سپتک

پ- کله کله د لومړنیو تقسیماتو د ښودلو لپاره؛ نور تقسیمات یې داسې وي: ۱) ۱ - اول... الف-

۳- عدد او ښېلنی: الف- د دوهم وېش د ښودلو لپاره: ۱ - ۲ - ۳ - ٤ - ...

ب- د یوه لغت یا اصطلاح د ماناګانو یا تعریفو د تعدد د ښوونې لپاره.

۳) عدد او کینه لیندکی: الف- د لومړني وېش د ښوولو لپاره: ۱) ۲) ۳) ...

د وریسې وېشو ترتیب یې داسې دی: ۱ - اول- الف- ،

ب- د مترادفاتو د هرې ډلې او همدارنګه د څو تعریفو د ګڼنې لپاره: ۱) ۲) ۳) ...

، ترونی (کامه، چپه پېښ): الف- د مترادفو ماناګانو د بېلولو لپاره.

ب- د هغو توکو د بېلولو ترمنځ چې مخکې یې ځنډکی (سیمي کولن) راغلی وي.

پ- د نومو... ترمنځ.

؛ ځنډکی (سیمي کولن): الف- د یوه لغت یا اصطلاح د مترادفو ماناګانو او شرحې ترمنځ.

ب- د یوه لغت د دوو یا څو شرحو د بېلولو لپاره.

پ- د مرکبو او همدارنګه مختلطو جملو په منځ کې.

ت- د لېست ډوله جملو یا شرحو ترمنځ.

ټ- د دوو یا څو تعریفو ترمنځ چې په (۱)، (۲) ... یا ۱)، ۲) ... یا ۱ - ، ۲ - ... یا اول- ، دوهم- ... یا الف- ، ب- ... سره بېل شوي وي.

ث- د ماناګانو او ارتباطي اصطلاح (عنوان) ترمنځ.

ج- د دوو مثالو ترمنځ.

چ- د علمي یا هنري تعریف څخه د عامو یا متداولو ماناګانو د بېلولو لپاره.

ځ- د عدد او د هغه له تلفظ څخه وروسته چې شرحه یې پیل کېږي.

( ) دوې لیندکی (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز):

الف- د (یوه) لغت د (یوه) فونیمیک تلفظ لپاره؛ لکه: هواد (hawád).

ب- د یوه نوم د جمع د ښوولو لپاره؛ لکه: خپلواکي (ج. خپلواکی).

پ- دالتباس د مخنیوي په غرض د یوې مانا د فونیمیکي تلفظ لپاره؛ لکه: کوټه (kwáta).

ت- د مخففو لپاره؛ لکه: (پ. ک.)، (ا.س.)، (فل. من.)...

ټ- د ځینو نومو او عددو لپاره.

ث- په لهجوي توپیر کې د اختیاري واول، کانسوننټ او مرکب مصوت د ښوولو لپاره؛ لکه [p(a) rāx] [u(m) mát]

ج- خالي لیندکی، د هغو لغاتو په مقابل کې لیدلی کېږي چې تلفظ یې لاس ته نه وي راغلی.

[ ] براکیټونه: د تلفظي تعدد او لهجوي توپیر ښودلو لپاره: [ar(é,yá)ǰ], [p(o,ū)ṣtál], [x(w,wa)la), [x(á,ū)ls]

خج (سترېس، اېکسېنټ): د هغه واول یا دیفتانګ پرلوړې توک باندې دغه نښه لیدله کېږي چې د اواز نسبتاً زیات فشار لري، لکه توره (túra). که دغه فشار د لهجوي توپیر له امله یا په یوه ټاکلي لهجه کې پر دوو واولو باندې وي، او یا د تاکید او مقصود په اساس یوه کلیمه څو خجه لري، نو دوه درې ځایه خج ورکړ شوی دی. په ځینو کلیمو کې د اصلي او فرعي یا پرایمري او سېکنډري خج مراعات هم شوی دی؛ لکه: albáta. په متن کې ځینې کلیمې هم خج لري؛ داسې: توره، کوټه، ناري او نور.

ښېلنی (ډېش، کش):

الف- د ماناګانو او شرحو په پای کې چې مربوط لغت یا اصطلاح د کوم بیت، متل، ګردان، مثال یا فولکلوري موضوع... په ترځ کې راځي.

ب- د یوه لغت یا یوې علمي یا هنري اصطلاح د ماناګانو په پای کې د دغې اصطلاح څخه مشتق شوي نور نومونه، اصطلاحات، وېشنې او ډولونه؛ لکه: سرمایه...- ثابته سرمایه، خصوصي سرمایه، شخصي سرمایه. یا : حد...- تام حد، کامل حد، ګډ حد، ناقص حد.

پ- د معترضې جملې په سر او پای کې.

ت- د اضافي شرحې او یادونې په سر کې.

ټ- د (// یا ایضاً) پر ځای: لکه: قیمت- عادي قیمت، فرضي-، حسابي-، حمایتي- او نور.

ث- په موسیقي کې د ماترې یا د تال د ځنډ لپاره- هر څومره ډېشونه چې لیدل کېږي، هغومره ځنډ ښیي.

ج- په موسیقي کې د ارمرنیې (باجه) د تورو پردو د ښودلو لپاره؛ لکه: رې،ګا، ما، دا نې، دغه مطلب کله کله د ځینو راګو د تیور د سُرو په پېژندګلوۍ کې په اورده ي (رې، ګې، مې) او د کوما سرونه په الف

(را، گا، ما، دا) باندې افاده شوې دي. ، همدارنګه تر عدد لاندې د بش سپتک (اوکتاو) ښیې.

ج- د (≈ یا ایضاً) پرځای.

/ وېرګول (بار):

الف- د یوې کلیمې د دوو ګرامري حالتو یا دوو او درېو لهجوي توپیرو ترمنځ؛ لکه: چای... نر.م. /جن. یا ریاسي... ص.نب. / بر.م.

ب- د (کامه[۱۲]) د کلیمې د شرحې پای وګورئ.

- منښلوونکی (هایفن):

الف- د یوې کرښې په پای کې چې فونیمیک تلفظ نه سره ځایېږي او دوې برخې کېږي، نو د لومړۍ برخې په پای کې هایفن کار شوی دی.

ب- د مرکبې کلیمې د توکو ترمنځ.

نوري نخښې:

په موسیقي کې (O) د خالي نخښه، (ه) د سم نخښه او (ه) د تالي نخښه ده، همدارنګه د لګه، ګـر، پلت، درت، برام، لګه برام او له برام، درت برام او اندرت نخښې دا دي: ا ء ه ا ا ه ه .

۷ یا ۷ د ساکن توري نخښه.

ـَـ زورکی

∽ د (≈ یعني ایضاً) پرځای.

ٶ د ستونیز تمبدنګ (glottal stop) نخښه؛ لکه په qur, án کې.

« » په قاموس کې (کوټېشن) د (ح) ماده وګورئ.

° درجه

دقیقه

ثانیه

؟ د شک نخښه

* د شرحې په پای کې پایلیک وګورئ.

... او داسې نور، دوام لري، صرف نظر.

دېز

b بیمول

II بکار، ناتوریل

***

*

آ

آ (ā) نر.م. ١) د عربي او پښتو ژبو د الفبې لومړنی توری؛ ٢) د ندا توری دی چې د مخاطب اسم په سر کې راځي لکه: آ محموده! آسپیه!

آب (āb) نر.م. ١) پت، حیا، عـزت، ابـرو.

آبا (ābā́) و گ. ابا.

آباد (ābā́d) ص. نـر.م. ١) ودان؛ ٢) کـرل شوی، سمسور.

آبادي (ābādí) ښځ.م. ودانی، سمسورتیا.

آبادېدل (ābādedә́l) مص. ل. ١) ودانېـــدل؛ ٢) سمسورېدل.

آبدار (ābdā́r) ص. نر.م. مخور، ښاغلی، پتیالی، محترم، د عزت خاوند، آبداره.

آبدارول (ābdārawә́l) مص. مت. ځلول، جـوهـر ورکول، اوبه ورکول.

آبداري (ābdārí) ښځ.م. ١) مخور توب؛ ٢) جوهر لرنه؛ ٣) اوبه لګول.

ابدارېدل (ābdāredә́l) مص. ل. ځلېدل، جوهـر پېدا کول.

آبدان (ābdā́n) نر.م. اودان، د اوبو د ساتلو لپاره یو ډول فلزي لوښی.

آبدست (ābdást) و گ. اودس.

آبرو (ābrṓ) ښځ.م. ١) پت، حیا، عزت؛ ٢) شـرم؛ ٣) شهرت، نوم، نامداري.

آبرو (ābráw) نـر.م. دهنه، ورخ، نغـول، د اوبو د تېرېدلو موری، چورن.

آبي (ābí) ص. نـب. ١) آسـمـاني (رنـګ)؛ ٢) اوبې ځمکه، د للمي ضد.

آبېڅې (ābecé) الفبې، الف بې تې، الفباء.

آپت (āpát) نـر.م. (ج. آپتـونه) ١) تندر، تهکه، آسماني بلا.

آتشک (ātišák) نر.م. اوربلک، د نباتاتو یو ډول ناروغي ده.

آثار (āsā́r) نر. م. ج. د اثر جمع.

آخر (āxír) ص. نب. ۱) وروستی، ترڅنګ، ترشا؛ ۲) پای، بنځ.

آخرت (āxerát) نر. م. هغه دنيا، عقبا، ابدي دنيا.

آخري (āxirī́) ص. نب. وروستی، ترڅنګ، ترشا.

آخون (āxun) نر. م. آخوند، ملا، استاذ..

آداب (ādā́b) نر. ج. وګ. ادب[1].

آدينه (ādiná) ښځ. م. جمعه، د اوونۍ اوومه ورځ.

آر (ār) آره، رښتيني، معيار، اصل، قاعده، بنياد.

آراء (ārā́) ښځ. ج. رايې، ووتپونه، د راى جمع.

آرامتيا (ārāmtyā́) ښځ. م. وګ. آرامي.

آرامځاى (ārāmǰā́y) نر. م. هديرستون، آرامګاه.

آرام سئ (ārāmsә́y) د پوځي ټولګي د ارام بولی، استراحت.

آرام چوکی (ārāmčawkáy) ښځ. م. ځنګيزه چوکی، کوچ، بازو واله يا لبچيزه چوکی.

آرامول (ārāmawә́l) مص. مت. ۱) دمه ورکول، هوسا کول؛ ۲) کرارول، چوپول، غلی کول.

آرامي (ārāmí) ښځ. م. هوسايي، کراري، بېغمي.

آرامېدل (ārāmedә́l) مص. ل. ۱) هوسا کېدل، دمه کېدل؛ ۲) بېغمه کېدل، کرارېدل.

آرپورويى (ārpōrwayә́y) په آره بنه، دخيل ويی (لغت)، واژه دخيل.

آرپوهه (ārpōhá) د ويپونو د ريښې راپېژندنې علم، د اشتقاق علم.

آرپوهيز (ārpōhíz) د آرپوهې اړوند، اتمالوجيکل.

آرپېر (ārpér) اصلي حالت (ګرامر).

آرشمېر (āršmer) اصلي شمير، اصلي عدد.

آرکړ (ārkә́ṛ) اصلي فعل، فعل اصلي.

آرليک (ārlik) اصلي ليکنه، لاسکښنه، مسوده.

آرمل (ārmә́l) اصلي ملګری، سهي دوست.

آرو اصل (āruāsә́l) اروا صيل، اوروښتيني، اصل و پرنسيپ.

آروپاګروهى (ārupāgrohә́y) نر. م. اروپا پال، اروپايي مشرب.

آرو رښتينى ژبني توکونه (ārorestiní žabaní tōkuná) د ژبې اصلي توکي.

آره (ā́ra) ښځ. م. آر، اصل، بنسټ، اساس، تاداو.

آره غونډله (āraǧondlә́) اصلي جمله، اصلي ساده جمله.

آړ (ā́ṛ) نر. م. بندېز، خنډ، سد، مانع، شرط.

آړوتى (āṛwátay) مشروط، له قيد و شرط سره.

آړوتى اړخ (āṛwátayāṛx) نر. م. شرطي اړخ، شرطي وجه، شرطي فعل.

آړوتى خج (āṛwátay xáj) مشروط فشار، چې له ګاونډيتوب منځته راځي.

آړوتې غونډله (āṛwáteǧonḍlә́) شرطي جمله، شرطيه جمله.

آړوتى کړ (āṛwátaykә́ṛ) شرطيه فعل، فعل شرطي يا شرطيه.

آړه (ā́ṛa) ښځ. م. ۱) بې لارې، له دين څخه ګرځېدل؛ ۲) کيل، کيله، داړبې، کراک، د ييوې کيل.

آزاد (āzā́d) ص. نر. م. ج. ۱) خپلواک، بې قيده، ساهو، ساوو، خپلسری، د بندي ضد.

آزادانه (āzādāná) ق. په خلاص مټ، په ارت زړه، په خپلواک ډول، په آزاده توګه.

آزادول (āzādāwә́l) مص. مت ۱) خپلواکي ورکول، خوشې کول، پرېښوول؛ ۲) رخصتول.

آزادي (āzādí) ښځ. م. خپلواکي، خلاصی، د قيد ضد، له بند يا محدوديت او مريتوب نه وتنه.

آزادېدل (āzādedә́l) مص. ل. ۱) خپلواک کېدل، خلاصېدل، خوشې کېدل، ابله کېدل.

آزار (āzā́r) نر. م. ۱) ربړ، کړاو، ځوږ؛ ۳) ښېرا.

آزارګټلی (āzārgaṭə́lay) فا. نر. م. ۱) ځوروونکی، ربړوونکی، زیان رسوونکی؛ ۲) مف. نر. م. هغه څوک چې ښېراوې ورته شوې وي.

آزاردبه (āzārdabá) ښځ. م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده.

آزوت (āzū́t) نر. م. نایتروجن، د یوه بې رنګه او بې بویه غاز نوم.

آژانس (āžā́ns) نر. م. نماینده ګي، د خبر اخیستلو او رسولو ځانګه.

آس (ā́s) نرم. م. (ج. آسونه)، یو ښکلی ځاروی دی چې د سپرلۍ لپاره روزل کېږي.

آستازلیک (āstā́zlik) کفالتلیک، وکالتلیک، کفالتنامه، وکالتنامه.

آستانه (āstāná) ښځ. م. درشل، بارګاه، درګاه.

آسپه (āspá) ښځ. م. د آس مؤنث.

آسسپور (āsspōr) آسسوار، سوارکار.

آسمنډه (āsmanḍá) آسځغل، د آس د یوه ځغل هومره واټن.

آش (āš) نر. م. ۱) یو ډول خواړه دي؛ ۲) خور ورکول، اوم پوستکي په مالګې، رنګ او... سره پخول.

آغاز (āğā́z) نر. م. پیل، شروع، لاس پورې کول.

آغل (āğə́l) مف. نر. م. ۱) اغېږل شوی، اغال شوی، ګډ کړی شوی، اخښل شوی؛ ۲) نر. م. آغل، پنډ غالی، جار، ګاړه؛ ۲) شپول، ګومبته.

آغلی (āğə́lay) ص. نر. م. (ج. آغلي) ۱) ښکلی، ښایسته، ګلالی، ډولي؛ ۲) ښاغلی، منلی.

آغي (āğé) ښځ. م. ۱) رڼا، روښنايي، ۲) خوښي.

آغېل (āğél) نر. م. و ګ. آغل۲).

آفاقي (āfāqí) ص. نب. ۱) نړیوال، عیني، حقیقي؛ ۲) اضافي معلومات، زیاته پوهه.

آفت (āfát) نر. م. ۱) ټکه، تندر؛ ۲) کړاو، زحمت، تکلیف، مصیبت، رنځ.

آفرین (āfarín) نر. م. شاباس، شاباسی، هڅوونکی ویی دی.

آفسېټ (āfsét) نر. م. د چاپ او طباعت یو ډول ماشین دی.

آل (ā́l) نر. م. ۱) سوربخن، سور؛ ۲) په پښتو کې د اولاد له کلیمې سره یو ځای په ترکیبي ډول استعمالېږي: آل اولاد.

آلات (ālā́t) نر. ج. د کار توکي، دکار افزار، سامان آلات.

آلایش (ālāyíš) ص. نر. م. ۱) ککړتیا، ناولتیا، چټلي؛ ۲) عیب، ضرر، نقص، زیان.

آله (ālá) ښځ. م. وسیله، کالی، رج، اوړه، د کاریګر د کار او زار.

آماده (āmādá) ښځ. م. و ګ. تیار.

آماده ګي (āmādagí) ښځ. م. و ګ. تیاری.

آمر (āmír) نر. م. مشر، امر کوونکی، فرمان ورکوونکی، د یوې اداري مشر.

آمرنې (āmr ə́ne) نر. م. ټاکنې، انتخابات.

آمریت (āmariyat) نر. م. ۱) واک، حاکمیت، تسلط؛ ۲) سیادت، مشرتوب.

آمودود (āmūdū́d) نر. م. چوپتیا، کراري، آرامي.

آن (ā́n) نر. م. ۱) شیبه، لږ وخت، لحظه؛ ۲) وخت؛ ۳) سیک، ځواک، متره، توان.

آوېجه (āwéjá) ښځ. م. ۱) ځمکه، ملک، ولکه؛ ۲) خاوره، نړۍ، دنیا.

آیت (āyát) نر. م. (ج. آیتونه) ۱) نښه، علامه، نښکه؛ ۲) الهي کلام.

آیه (āyá) ښځ. م. (ج. آیې) ۱) وییه، هګۍ، هویه، اویه؛ ۲) و ګ: آیت.

ا

ا (alâp, alíf) نر. م. ۱) د پښتو الفبې دویم توری، چې ابجدي ارزښت یې (۱) دی؛ ۲) د ځینو ساکښو او غیر ساکښو نومونو په پای کې د مفرد مؤنث نښه ده لکه: خندا، ژړا، وینا.

ابا (abā́) ۱) پلار؛ ۲) نیکه، د پلار پلار؛ ۳) لوی، مشر.

ابات (abā́t) ص. نر. م. ج. وګ. آباد.

اباتوالی (abātwā́lay) نر. م. ۱) ودانی؛ ۲) بډایي؛ ښېرازي.

اباتوب (abātób) نر. م. پلارتوب، پلاروالی.

اباتول (abātawә́l) مص. مت. ودانول، ابادول، جوړول، ښېرازول.

اباتي (abātí) ښځ. م. (ج. اباتی) ۱) ودانی، آبادي ۲) سمونه، سېدونه.

آباتېدل (abātedә́l) مص. ل. ۱) ودانېدل، ابادېدل، جوړېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.

اباته اباتي (abā́ta-abātí) ښځ. م. ۱) موړوالی؛ ۲) د اوسېدونکیو ډېروالی.

اباخېل (abāxél) نر. م. ج. ۱) پلرني خپلوان؛ ۲) د پښتنو د یو: خېل نوم دی.

اباګنی (abāganә́y) ښځ. م. پلارګنی، د پلار د لوري خپلوان.

ابتدا (ıbudā́) ښځ. م. برید، شروع، د کار پیل، سرغه، له ابتدا نه، په ابتدا کې.

ابتدایي (ıbudāyí) ص. نب. لومړني، مقدماتي.

ابتکار (ıbtıkā́r) نر. م. نوښت، نوي ایستنه، ابداع.

ابته (abatá) ص. نب. بته، خوار.

ابتهاج (ıbtehā́j) نر. م. خوشالي، خوښي.

ابجد (abjád) نر. م. د عربي الفبې د تورو پخوانی ترتیب چې دا دي: اب ج د هـ و ز ح ط ی ک ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ. له دغو

حرفونو نه یې اته جوړې شوې کلیمې رامنځ ته کړې دي: ابجد، هوز، حطي، کلمن، سعفص، قرشت، ثخذ، ضظغ. د دغو تورو هر یوه ته یو عدد ټاکل شوی چې د ابجد یا جمل حساب په بولي: الف یو، ب ۲، ج ۳، د ٤، هـ ٥، و ٦، ز ۷، ح ۸، ط ۹، ی ۱۰، ک ۲۰، ل ۳۰، م ٤۰، ن ٥۰، س ٦۰، ع ۷۰، ف ۸۰، ص ۹۰، ق ۱۰۰، ر ۲۰۰، ش ۳۰۰، ت ٤۰۰، ث ٥۰۰، خ ٦۰۰، ز ۷۰۰، ض ۸۰۰، ظ ۹۰۰، غ ۱۰۰۰

ابد (abád) ق. تل، مدام، همېش، تل تر تله، تر ابده.

ابداع (ibdā́ʔ) ښځ.م. نوې ایستنه، نوښت، نوچار، ابتکار.

ابدال[1] (abdā́l) ۱) د بدل جمع، ښه او شریف خلک؛ ۲) ولي، بزرګ، خلیفه، اودال.

ابدال[2] (ibdā́l) نر.ج. بدلول، الښول، عوضول.

ابدي (abadí) ص. نب. د تل لپاره، همېشنی، چې پای نه لري، تلپاتې، ابدي ژوند.

ابرا (ibrā́) ښځ.م ۱) تبرېدنه، پرېښوونه؛ ۲) بښنه، بخښنه، عفوه.

ابرک (abrák) نر. م. شګې ګل، سپلګه، رنوکی، رنکی، شګوګل، سپینه پوړیزه تیږه.

ابرومن (abromán) ص. نر. م. عزتمن، مخور، پتیالی، سپېڅلی.

ابره[1] (ibrá) ښځ. م. ۱) د ځمکې حاصل، د پټي فصل او غله؛ ۲) ګټه، سود، فایده.

ابره[2] (abrá) ښځ. م. ۱) د کالیو نوم؛ ۲) د جامې مخ؛ ۳) یو ډول رنګه کاغذ.

ابک (abák) نرم. م. د ابا د کلیمې تصغیري شکل دی، چې کوچنیان یې د ګرانښت او درنښت له مخې و پلار یا پل مشر ته وایي.

ابل[1] (abál) نر.م. د (هغه بل) لنډ شکل دی.

ابل[2] (ibál) ص.نر.م. ۱) لوڅ، بربنډ – د پښې له کلیمې سره د بهر کارېږي؛ ۲) بې وسه، خوار.

ابلاغ (iblā́ğ) نر. م. رساوی، رسول، خبرول – د پیغام او یا لیک رسول.

ابلاغیه (iblāğyá) ښځ. م. رسونه، خبرونه، څرګندونه، رسمي خبرونه.

ابلق (abláq) ص.نر.م. و ګ.: ابلک.

ابلک (ablák) ص. نر.م. (ابلق) ۱) برګ، کمر، دوه رنګه شی؛ ۲) دوه مخی، ښوی، منافق.

ابلوځ (ablóc) ص. نر. م. زلموټی، ژنکی، پوړ، ځوانکی، مېراني او ژېتوب ته نېږدې.

ابلون (ablón) نر.م. اوبلن.

ابله (ablá) ص. نب. بېړا، ناپوه، بوله، ناپوهه.

ابلیس (iblī́s) نر.م ۱) شیطان؛ ۲) چوغل، چوغلګر وران کاری.

ابوټلی (aboṭálay) ص. نر. م. ټول، پوره، بشپړ، (دا کلیمه د خوراکي شیانو لپاره راځي).

ابوس (abū́s) نر.م. د توپچي قراوو یو ډول درنه وسله ده، اوبوس توپ.

ابهام (ibhā́m) نر.م. پټوالی، ناڅرګند تیا، پټ ساتل.

ابۍ (abə́y) ښځ.م (ج. ابۍ ګانې) د ابا مؤنث شکل، د مور لپاره دخطاب کلیمه.

اپرا[1] (aprā́) نر. م. ۱) دېب، دېو، یو خیالي او افسانوي موجود؛ ۲) ص.نب. غټ، مضبوط.

اپرا[2] (oparā́) نر.م. هغه ننداره ده چې له ساز او آواز سره وي، هغه تیاتر چې په هغه کې هنرمندان شعر او سندره وایي.

اپس ډنډۍ (apasḍanḍə́y) ښځ. م. د هلکانو او وړوکو لوبه.

اپل (apál) نر.م. و ګ. ابل.

اپلت (aplát) نر. م. ۱) هغه سړی، چې خوشې او چتې خبرې کوي؛ ۲) پرتې ویونکی.

اپلتې (apláte) ښځ. ج. ۱) اپلاتې، پرتې؛ ۲) چتې او خوشې خبرې، سپکې خبرې.

اپوته (apūtá) ص. نب. اړولی، پړمخ، پړسل مخ اړولی، نسکور، چپه.

اپه (apá) ښځ. م. هڅه، لټون، ډونډ، تلاش.

اپه لټه (apaláṭa) ښځ. م. هاندو هڅه، هلې ځلې، منډې ترړې.

اپي (apí) نر. م. ۱) ښامار، لوی مار، ستر منګور، ۲) تورمار، افعي.

اپېلل (apelə́l) مص. مت. تېرول، نغړل، نغرل.

اپین (apín) نر. م. اپیم، تارياک، افیم.

اتام (atā́m) نر. م. ۱) خواړه، غذا، ډوډۍ، مړۍ؛ ۲) اوړه، دوړه.

اتخنډ (atačánḍ) ص. نر. م. اته ګوټیز، اته کونجی، اته څنډی، مثمن.

اتحاد (ittihā́d) نر. م. اتفاق، یووالی، وحدت، ورورولي.

اتحادیه (ittihādyá) ښځ. م. (ج. اتحادیې) ټولنه، ډله، ټولی.

اتر (atár) نر. م. دا کلیمه د خبر بیا ځلي (تکراري) تاکیدي ترکیب جوړوي لکه خبراتر.

اترک بترک (atrák batrák) ص. نر. م. خوار، بېوزلی، بې وسه، لغړ، څنډلی او غریب.

اترنګ (atráng) نر. م دنکریزو ګل.

اترول (atarawə́l) مص. مت. ۱) خبرول، خبر ور کول؛ ۲) څرګندول، جوتول.

اتره (atará) ښځ. م. ۱) کړی، یو ډول پلن لوښی چې د ګوړې چکې پکې جوړوي؛ ۲) تره، پوښتکی، د بدن باندې برخه.

اترېدل (ataredə́l) مص. ل. خبرېدل، څرګندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل.

اتصال (ittisā́l) نر. م. یوځای کېدل، وصلېدل، جوختېدل، سره نښتل.

اتفاق (ittifā́q) نر. م. یووالي، اتحاد، د نفاق ضد.

اتفاقي (ittifā́qi) ق. ناڅاپه، نابېره.

اتکاء (ittikā́) ښځ. م. ۱) تکیه کول، ډډه لګول؛ ۲) ډاډ، ویسا؛ ۳) باور، هیله، امید، اسره.

اتکړۍ (atkaṛáy) ښځ. م. ولچک، د لاس زولنې.

اتکو (atkó، atākó) ښځ. م. و ګ. ادکو.

اتکۍ (atkáy، atakáy) ښځ. م. و ګ. ادکو.

اتګونی (atgū́nay) ص. نر. م. هغه شی، چې اته اړخه یا څنګونه ولري.

اتل (atə́l) ص. نر. م. (ج. اتلان) ۱) زړور، تکړه، غیرتمن، رټ؛ ۲) پهلوان، قهرمان.

اتلس (atlás) نر. م. ۱) یو ډول ښوی او بریښنند توکر دی؛ ۲) اطلس، نقشه- د نړۍ د هوادونو طبیعي یا سیاسي اتلس.

اتل لېږد (atə́llezd) نر. م. د جګړې پر وخت له یوه ځایه بل ځای ته عسکري ډلې لېږدول.

اتلوال (atalwā́l) نر. م. د جنګي عملیاتو د یوه ډګر مشر او قوماندان.

اتلواله (atalwā́la) ښځ. م. اتلولي، قهرماني، بهادري، زړورتیا، مېړانه، اتلولي.

اتلولي (atalwalí) اتلواله، اتلتوب، قهرماني.

اتمبار (atambā́r) نر. م. تېل ماتېل، ګڼه ګوڼه.

اتڼ (atáṇ) نر. م. (ج. اتڼونه)، د پښتنو ډله ییزه ولسي نڅا، د پښتنو ډله ییزې مستۍ، خوشالۍ او نمانځنې.

اتڼه (atáṇa) ښځ. م. (ج. اتڼې) پیله، د پیل مؤنث، دهاتي ښځمنه، هتنه.

اتوار (itwā́r) نر. م. د یکشنبې ورځ.

اتوب (atób) نر. م. لېټی، اړوب، ړور، مرېوړی.

اتونی (atū́ṇay) نر. م. وروستی سړی، وروسته پاتې شوی سړی، تر ټولو شاته سړی.

اته (atá́) ښځ. م. ۱) انداز، کچ، مېچ؛ ۲) کولاچ، کولاخ، وازه – ددواړو خپرو لاسونو هومره اندازه؛ ۳) احاطه، غولی، انګړ، تالار.

اته انیز (atáaniz) نر. م. نیمه هندي یا پاکستانی کلداره، نیمه روپۍ.

اته ور (atawár) ص. نر. م. ج. خرانګور، هځور، اځه ور، هغه سړی چې لاسونه یې اوږده وي.

اته یېزه (atayíza) اته بیتیز (شعر) مثمن.

اتي (atí) نر. م. (ج. اتیان) فیل، پیل، هاتي.

اټ (aṭ) نر. م. هټ، هټۍ، دوکان، اټۍ.

اټارۍ (aṭāráy) ښځ. م. برغ، برج، تورۍ، تاپو؛ ۲) لوړځای، اوچت ځای، مانۍ.

اټال (aṭā́l) ق. ټال، ځنډ، تم، ایسار.

اټالول (aṭā́lawəl) مص. مت. ۱) ټالول، ځنډول، تمول، ایسارول؛ ۲) پریشانول، سرګردانول.

اټاله (aṭā́la) ښځ. م ۱) د بېکاره شیانو دلۍ؛ ۲) کور لوښي؛ ۳) یرغل؛ ٤) پریشاني؛ ٥) پر یوځای د مال خرڅونه.

اټالېدل (aṭāledə́l) مص. ل ۱) ټالېدل، ځنډېدل، ایسارېدل؛ ۲) ځورېدل، پریشانېدل.

اټسکی (aṭáskay) نر. م. ترنجی، نړی، پرنجی.

اټکل (aṭkál) نر. م. ۱) تخمین، ګومان، جاج، قیاس؛ ۲) اندازه، په فکر.

اټکلبنه (aṭkə́lbana) ښځ. م. اټکلي (ژبني) شکل، صورت، احتمالي.

اټکلشمېر (aṭkə́lšmer) نر. م. اټکلي شمېر، د اندازې شمېر، تخمیني عدد.

اټکلول (aṭkalawə́l) مص. مت. ۱) تخمینول، ګومان کول، قیاسول؛ ۲) اندازه کول، معلومول ۳) مجازاً فکر کول، ګڼل.

اټکلي (aṭkalí) ص. نب. ۱) تخمیني، ګوماني، تصوري؛ ۲) توکلي.

اټکلېدل (aṭkaledə́l) مص. ل. تخمینېدل، قیاسېدل، اندازه لګېدل، ګڼل کېدل.

اټکی (aṭkáy) نر. م. ۱) موری، درځه، کولک، بخوری، کولک؛ ۲) ښځ. م. سلګی، رینګه.

اټوځی (aṭūǰay) نر. م. بازار، د دوکانونه ځای.

اټوری (aṭūráy) ښځ. م. پټی، پټه، پلستر، هغه پټۍ چې پر وتلي یا برېښېدلي هډوکي باندې تړل کېږي.

اټه (áṭa) ښځ. م. ۱) اټی، د تارونو مشوره، د تارونو ګونجی؛ ۲) بوالهوسي؛ ۳) یو ډول جواري چې په سپېښتو او هډوکو کېږي؛ ٤) نر. ج. مبده، دا کلیمه د اوړو له کلیمې سره یوځای راځي.

اټی (aṭáy) ښځ. م. دوکان، هټۍ.

اټی اټی (aṭáy-aṭáy) ص. نب. لېځی لېځی، ګونځې، تاو تاو، پېچ پېچ (تارونه).

اټېران (aṭerā́n) نر. م. ګوټک، څوبنه، هغه څرخې چې تارونه ورباندې مرغلین او غبنتل کېږي.

اټېرانول (aṭerānawə́l) مص. مت. په ګوټک او څرخې باندې تارونه یا لېځې غبنتل او تاوول.

اټېرن (aṭerán) ص. نر. م. ج. اغېړه، بد هضم، هغه څوک چې ډېر خوراک له امله ګرځون کوي.

اټېرل (aṭerə́l) مص. مت. بدهضمول، اغېړل، اړړی خوساکول، اغېرول.

اټی وال (aṭáywā́l) نر. م. دوکاندار، د اټی خاوند.

اثبات (isbā́t) نر. م. سپیناوی، ثابتونه، سرته رسونه، څه شی په ځا منل، دلیل راوړنه.

اثباتول (ısbātawə́l) مص. مت. سپينول، ثابتول، يوه خبره په دليل برابرول.

اثباتېدل (ısbātedə́l) مص. ل. ثابتېدل، سپينېدل.

اثر (asár) نر. م. اغېز، تأثير.

اثنا (asnā́) ښځ. م. ۱) ترغ، ترڅ، وخت؛ ۲) وقفه، سياله، دمه، منځ.

اجابت (ıjā́bat) ښځ. م. قبلېدل، منل، ځواب ورکول، منظورول.

اجاره (ıjā́ra) ښځ. م. (ج. اجارې). ټېکه، باره، ځمکه، دوکان، باغ چې چاته د يوه ټاکلي وخت لپاره د معيينو پيسو، گټې يا حاصل په مقابل کې ورکول کېږي.

اجاره وال (ıjārawā́l) نر. م. باره وال، ټېکه وال.

اجازه (ıjāzā́) ښځ. م. ۱) رخصت، له چا څخه اجازه اخيستل؛ ۲) خوښه، رضا.

اجانۍ (ajānáy) ښځ. م. ج. اجۍ، اجنه، هغه ښځه چې حج يې کړی وي.

اجايي (ajāyí) ښځ. م. ج. مېره زامنه. اميدوار، په رښتيا کې تروو شيزونو ته لېوالتيا.

اجباري (ıjbā́ri) ص. نب. په زور، دزور، بې خوښې، په وچ زور، په جبر، جبري، تحميلي.

اجتماع (ıjtımā́‘) ښځ. م. ۱) ټولنه، غونډه؛ ۲) جرگه، مرکه؛ ۳) ډله، ترنډه؛ ۴) ناسته، ناستې، ټولېدنه.

اجتماعي (ıjtımā́‘i) ص. نب. ۱) ولسي، ټولنيز، د ټولنې؛ ۲) ډله، ډله ييز، د ټولو.

اجتماعيات (ıjtımā‘syā́t) نر. م. ج. ټولنپوهنه، ټولنپېژندنه، اجتماعي علوم.

اجتناب (ıjtınā́b) نر. م. پرهېز، پرېز، ډډه، ځان ژغورنه.

اجتهاد (ıjtıhā́d) نر. م. ۱) هڅه، کوښښ، زيار؛ ۲) جديت، بيړه؛ ۳) نوی والی، نوې کونه.

اجداد (ajdā́d) نر. ج. ۱) د جد جمع، نيکه گان؛ ۲) ورنيکه گان، غور نيکونه، نيکه او تر نيکه پورته لړی.

اجر (ajár) نر. م. (ج. اجرونه) ۱) بدل، عوض، باره؛ ۲) ثواب.

اجرا (ıjrā́) ښځ. م. ۱) تامول، سرته رسول، پای ته رسول، چلونه، پرځای کونه.

اجرام (ajrā́m) نر. ج. و گ. جرم.

اجرائيه (ıjrāíya) ص. ښځ. م. چلوونکې، اجرا کوونکې، په کار اچوونکې - قوه، کمېټه.

اجرۍ (ajráy) ښځ. م. لړۍ، کولمې، لړماڼي، لړمون او کولمې.

اجړ (ajáṛ) نر. م. بېزووان، بېزووالا، بېزو گډوونکی، بېزو ساتی، شادي وان.

اجړا (ıjṛā́) نر. م. نرښځې، ايجړا، هيجړا، ايزک.

اجړه (ıjṛá) ص. نب. ۱) کچه، کنجوت، بې مخه، بې ختمه، خوشې، چتې؛ ۲) بوړی، بوړا.

اجل (ajál) نر. م. ۱) ازل، اځل، نېټه، وخت، مرگ، قضا، موده؛ ۲) دژوند پای، د مرگ وخت.

اجلاپ (ajlā́p) ص. نر. م. پاک، ستره، سپېڅلی.

اجلځی (ajalʒáy) نر. م. غوړېچنه، څپن غوړی، څپن غوړی، د غوړ د پوڅکي شاته ځای.

اجماع (ıjmā́‘) ښځ. م. ۱) د اسلامي ټولنې د پوهانو او عالمانو ډله ييزه فيصله؛ ۲) پېچو، ۳) ټولنه، غونډه.

اجمال (ıjmā́l) نر. م. لنډيز، خلاصه، اختصار.

اجمالي (ıjmālí) ص. نب. لنډ، مختصر.

اجناس (ajnā́s) نر. ج. و گ. جنس.

اجنبي (ajnabí) ص. نب. پردی، بېديانی، بېگانه، اوپره، د بل ځای او بل وطن سړی.

اجنه (ajóga) ر گ. اجانې.

اجوت (ajwát) ص. نر. م. ج. جوړښت، يو بل سره نيږدې، يو ځای، يو له بل سره نښتي.

اجوتول (ajwatawə́l) مص. مت. جوړښتول، يو بل سره نيږدې کول، وصلول.

اجوره (ujúra) ښځ. م. اجرت، مزد، مزدوري، باړه، دکار په مقابل کې مزد اخيستل.

اجير (ajír) نر. م. باړي، باړه چي، مزدور؛ موقتي مأمور، موقتي کارکوونکی.

اچرلی (ačárlay) نر. م. ر گ. تندی.

اچرنکه (ačránga) ښځ. م. کورکوری، فاخته.

اچموچ (ačmúč) نر. م. يو ډول لوبه ده، اپس دتيږو، گلې دنده، اوږي جاوږي، اډي اډي ګاکيږ.

اچول (ačawə́l) مص. مت. ګرځون، استفراق.

اچونه (ačawána) ښځ. م. ۱) غورځونه؛ ۲) غورځونه.

اچه (áča) ښځ. م. ۱) انګيښرم دی د وزې د شړولو يا راډولو آواز؛ ۲) دوه ښاخې لرګي، سکو.

اچه کول (ačakawə́l) مص. مت. پاکول، سترِه کول، له غلې څخه کاڼي شګي او بوټي بېلول.

اچي (ačáy) نر. م. د غواوو غويو يو راز نسل دی.

اچيش (ačíš) نر. م. داسې کليمه ده چې د غويو د اوبو څښلو په وخت کې استعماليږي.

اڅکيزه (ackíza) ښځ. م. اچه، کمچه، ديرک، هغه لرګی چې خيمه يا کيږدۍ ورباندې درېږي.

اڅهل (acpə́l) مص. مت. ۱) اوارول، برابرول، اوډل، ترتيبول، سمول؛ ۲) اودل، بوڼل.

اڅه (acá) ښځ. م. دورانه هډوکی.

اڅي (açáy) ښځ. م ۱) توکر، کپړه، ټکه؛ ۲) چچه، اڅي، جالکی، بانډه.

احاطه (ihātá) ښځ. م. غولی، انګړ، په شاوخوا ديوالونو کې نيول شوی ځای.

احتجاج (ihtijā́j) نر. م. ۱) ګواښ، پروتيسټ؛ ۲) اعتراض، غبرګون.

احتجاجليک (ihtijājlík) نر. م. احتجاجنامه، احتجاجخط، اعتراضليک.

احتراز (ihtirā́z) نر. م. ۱) ډډه کول، ځان ژغورل، پرهيز کول؛ ۲) پام کول، احتياط کول.

احترام (ihtirā́m) نر. م. لمانځنه، درناوی، قدر.

احتکار (ihtikā́r) نر. م. اناتی، دګرانی لپاره د شيانو ساتل بيا په جګه بيه خرڅول.

احتلام (ihtilā́m) نر. م. شيطان غولول، شيطان خطا ايستل، اودس اوښتل.

احتمال (ihtimā́l) نر. م. ۱) ګومان، امکان، ښايي؛ ۲) قياس؛ ۳) تصادف، ناڅاپه.

احتياج (ihtiyā́j) نر. م. اړتيا، اړه، ضرورت.

احتياط (ihtiyā́t) نر. م. پام، اتيات.

احتياطي (ihtiyātí) ص. نب. ۱) پام کوونکی، محافظه کاره، ځان ژغوري؛ ۲) زېرمه بيز؛ ۳) ښځ. م. ذخيره، سپمونه، پالتو.

احساس (ihsā́s) نر. م. ۱) پوهېدل، حسول، احساسول؛ ۲) څه خبره زړه ته پرېوتل.

احساساتي (ihsāsātí) ص. نب. داحساساتو لرونکی، وينښ، بيدار.

احساسول (ihsāsawə́l) مص. مت. ۱) حسول، دحواسو په ذريعه له کوم شي نه د لومړني انعکاس اخيستل؛ ۲) پوهېدل، محسوسول.

احسان (ihsā́n) نر. م. ۱) ښېګڼه، ښېګړه، نېکي، ښه چلند، ښه سلوک؛ ۲) منت، بار.

احصائيه (ihsāyá) ښځ. م. شمېرنه، ګڼنه، حسابونه، سرشمېرنه.

احضار (ihzā́r) نر. م. ۱) رابلنه، حاضرونه؛ ۲) راوستنه، راغوښتنه.

احکام (ahkā́m) نر. ج. و ګ. حکم.
احمق (ahmáq) ص. نر. م. ناپوه، جاهل.
احوال (ahwā́l) نر. ج. و ګ. حال.
اخ (áx) انګیڼوم. واخ، ویش، آه. د خوښۍ یا خپګان او ځینو عاطفي حالاتو په وخت آواز.
اخاړ (axā́ṛ) نر. م. و ګ. اخېړ.
اخاړه (axāṛá) ښځ. م. و ګ. اخېړ.
اخاڼل (axāṇә́l) مص. مت. نیول، وړل.
اخبار (axbā́r) نر. ج ۱) خبرونه؛ ۲) نر. م. ورځپاڼه، جریده، خپرونه.
اختر (axtár) نر. م. ۱) خوشالي، خوښي، جشن؛ ۲) عید.
اختراع (ıxtirā́) ښځ. م. نوی ایستنه، کشفونه، مبېرنه.
اختری (axtaráy) نر. م. ۱) د لوی اختر د قربانۍ مال؛ ۲) هغه خواره چې د زوم له کوره د نجلۍ کورته لېږل کېږي.
اختصار (ıxtisā́r) نر. م. لنډیز، لنډون، خلاصه، (د خبرو، مضمون او یا لیکنو لپاره راځي).
اختصاص (ıxtisā́s) نر. م ۱) اړه، ربط، وقف؛ ۲) لاس لرل، بلدتیا، خاص کېدل؛ ۳) صفت، خصوصیت، مشخصات.
اختلاط (ıxtilā́t) نر. م. ۱) ګډونه، ګډېدنه، یو ځای کونه؛ ۲) خبرې اترې، ګپ شپ.
اختلاف (ıxtilā́f) نر. م. ۱) توپیر، بېلوالی؛ ۲) خړنج، سرنه سره خوړل، بې اتفاقي.
اختلال (ıxtilā́l) نر. م. ګډوډي، بې نظمي، خرابوالی، خلل پیدا کېدل.
اختناق (ıxtinā́q) نر. م. تربتول، خپه کول.
اخته (axtá) ص. نب. ۱) بوخت، لګیا، مشغول؛ ۲) خصيّ؛ ۳) په خامه غوښه باندې مالګه، مرچ او اوړه اچول او د څه وخت لپاره پرېښوول.
اخته کول (axtákawә́l) مص. مت. ۱) بوختول، مصروفول؛ ۲) خصي کول؛ ۳) په خامه غوښه مساله اچول او د هغې پستول.
اخته کېدل (axtakedә́l) مص. ل. ۱) بوختېدل، مصروفېدل؛ ۲) خصي کېدل؛ ۳) د مسالې په اچولو سره د غوښې پستېدل.
اخته والی (axtawā́lāy) نر. م. و ګ. اخته.
اختیار (ıxtiyar) نر. م. ۱) واک، قدرت، ورل، طاقت؛ ۲) خوښه، رضا، په خپل زړه.
اختیارول (ıxtiyārawә́l) مص. مت. ۱) انتخابول، ټاکل، غوره کول؛ ۲) بڼه نیول، د کوم شي په رنګ کېدل.
اخ توخ (axṭū́x) نر. م. ۱) ټوخل، غاړه تازه کول، ۲) توان، وس؛ ۳) مجازاً خبر ورکول.
اخدای (axdā́y) نر. م. مانو، کشتیوان، ملاح.
اخراج (ıxrā́j) نر. م. ایستل، شړل، لېرې کول.
اخځ (áxaǰ) نر. م. مأخذ، منبع، ریفرنس.
اخځلیک (áxǰlík) نر. م. د مأخذونو لړ، د مأخذونو فهرست، ببلیوګرافي.
اخښت (axáṣt) نر. م. اخېړ، لېو، اوخښتنه، سیم ګل، کاګل.
اخښل (axṣә́l) مص. مت. ۱) اوړه کارول، اوړه لندول، اوړه اغږل، یا غوړل؛ ۲) ختې پخول.
اخښنه (axṣána) ښځ. م. ۱) اغږنه، اوړه لمدونه؛ ۲) ختې پخونه.
اخښی (axṣáy) نر. م. د ماینې ورور، د خور مېړه، اوښی، د ښځې ورور او د خور مېړه دواړو ته راځي.
اخطار (axṭā́r) نر. م. ۱) ډارول، بېرول، وریادول؛ ۲) ګواښ، خبر، تهدیدي خبرتیا.

اخلاص (ıxlā́s) نر. م. ۱) د زړه له کومې، له زړه نه، ښه نیت، صداقت؛ ۲) مینه، محبت.

اخلاصمن (ıxlāsmán) فا. نر. م. صادق، پاک زړی، د پاک زړه خاوند، مخلص.

اخلاق (axlā́q) نر. ج. خوی، عادت، مثبت سلوک، ښه کردار، کړه وړه، چلند، گوزاره رو.

اخلاقي (axlā́qí) ص. نب. د ښه خوی او عادت خاوند، د ښو کړو وړو لرونکی.

اخلال (ıxlā́l) نر. م ۱) خړنج اچول، بندبښت راوړل، ټکه اچول؛ ۲) گډوډي، بې نظمي؛ ۳) تېری.

اخ وډب (áxaḍáb) نر. م. جنگ جگړه، وهل ټکول.

اخه (axá) ښځ. م. تاخچه، وړوکی تاق، په دېوال کې تاخچه چې ډیوه، شمعه، په کې ایښودل کېږي.

اخېړ (āxéṛ) نر. م. ۱) اخاړه، لېو، کاگل، سیم گل، پلاستر؛ ۲) شپېتول، خړول.

اخېړگر (āxeṛgár) فا. نر. م. لېوونکی، ختگر، اخېړونکی، گلکار.

اخېړل (axeṛál) مص. مت. لېوول، خړول، پلاسترول، سیمگلول، کاگلول.

اخیستل (axistál) مص. مت. ۱) پورته کول، رانیول، حاصلول؛ ۲) لرې کول، ځغلول.

اخیستونځی (axistūnǰáy) وگ. اخځ.

اخیسته (axistá) ۱) اخیستنه، اقتباس، تعقیب؛ ۲) له لو ځخه وروسته د شولو او غنمو د فصل راټولول.

ادا (adā́) ښځ. م. ۱) پرځای کونه، ورکړه، خلاصونه، رسونه، پرېکونه- پور ادا کول.

اداره (ıdārá) ښځ. م. ۱) ځانگه، دفتر، چلونځی؛ ۲) چلونه، سمبالونه، کنټرولونه، لارښوونه.

اداره چي (ıdāračí) نر. م. چلوونکی، لارښوونکی، سمبالوونکی، کنټرولوونکی.

اداره کول (ıdārakawā́l) مص. مت. چلول، سمبالول، لارښوول، کنټرولول، څارل.

اداري (ıdārí) ص. نب. د اداري، دچلونې، د څارنې، د لارښوونې، اداري هیئت.

اداړه (adāṛá) ښځ. م. (ج. اداړې) ۱) د کارېز د کوپي ارتوالی؛ ۲) داړه.

ادب (ādáb) نر. م. ۱) عزت، خاطر؛ ۲) تمیز، تهذیب؛ ۳) علم، پوهه، زده کړه؛ ٤) حیا، پرده؛ ٥) تربیت، پالنه.

ادبپوه (ādabpóh) نر. م. د ادبپوهنې عالم.

ادبپوهنه (ādabpohána) ښځ. م. د ادب علم، د ادبیاتو پوهنه، علم الادب.

ادبي (ādabí) ص. نب. د ادب، د ادب په تول پوره، په ادب پورې مربوط، ادبي انجمن.

ادبیات (ādabyā́t) نر. ج. ۱) لیکلي آثار، لیکني آثار، د لیکل شوو او چاپ شوو آثارو مجموعه؛ ۲) د بشر فکري او هنري خلاقیت.

ادبي بهیر (ādabibahír) ص. نب. ادبي جریان، ادبي چپه.

ادبي پېر (ādabipér) ادبي دوره.

ادبي ژبه (ādabižabá) ادبژبه، لیکژبه، معیاري ژبه، چلندژبه.

ادبي ښوونځی (ādabiṣowánǰay) ادبي مکتب، مېتود، مکتب ادبي.

ادبي لبله (ādabilclá) ادبي لیار، ادبي سبک،

ادخال (ıdxā́l) نر. م. ۱) ننه ایستنه، ننه ایستل، داخلول؛ ۲) شاملونه، نیونه، ثبتونه.

ادر (hadár, ádar) نر. م. ۱) له یو شي ځخه پرهېز کول، له یو شي نه ځان ساتنه؛ ۲) کرکه، نفرت.

ادرکول (ádarkawā́l) مص. مت. ۱) له یوه شي پرهېز کول؛ ۲) کرکه کول.

ادرار (1drā́r) نر. ج. میتیازې، بولې، میچیازې.

ادراک (1drā́k) نر. م. فهم، پوهه، درک کول، پوهېدنه، حسونه.

ادرم (adrā́m) نر. م. ۱) اغېز، اثر، تأثیر؛ ۲) څل، کته، پالانه، د آس د زین لمڅی، توغل، توغم؛ ۳) مست آس، اړي مار آس، کج آس.

ادعا (1dá̄) ښځ. م. ۱) غوښتنه؛ ۲) شکایت.

ادغام (1dğā́m) نر. م. ج. ۱) یو څه په بل کې ننه ایستل، یوکېدل؛ ۲) ژب. د تورو یوځای کېدنه.

ادک (adák) نر. م. لپانکی، لشپاکی، کوډی، شاګردی، موځی، د کوچنیانو د لوبې شی.

ادکو (adakó) ښځ. م. و. ګ. ادکه.

ادکه (adáka) ښځ. م. ادکو، ادکی، اتکره، ادکره، مور او یا مشرې ښځې ته د مینې خطاب.

ادل بدل (adálbadál) ص. نر. م. ۱) ګډوډ، بې ترتیبه، بې نظمه؛ ۲) نر. م. بدلونه، الښونه، ورکړه راکړه.

ادمیرال (admerā́l) نر. م. د بحري قواوو قوماندان، سیند مشر، لوی بحري منصبوال.

ادنا (adnā́) ص. نب. ۱) پایه، ټیټ، سپک؛ ۲) لږ، جزیي، کم، بې ارزښته.

ادوبدو (adúbadú) ص. نب. ټنډ، پرسېدلی، ډډ، بوګه، د وهلو او یا زهرجنو ژرېو د چیچلو له امله پاړسوب.

ادوړی (adūṛáy) نر. م. پخه شرمن، غواینه او مېښینه پخه شرمن.

ادوزي (adozí) نر. ج. د پښتنو یو خېل دی.

ادوم (adúm) نر. م. ورون، پتون، د ښځې هغه برخه چې د زنګون او کوناټې تر منځ پرته ده.

ادوی (adwáy) ص. نر. م. ښل، ګوښی، جلا، یوسټوی، ځان ته.

ادې (adé) ښځ. م. مور، ادکه، اتکره، ادکره، مور او مشرې ښځې ته د خطاب کلیمه.

ادیب (adíb) نر. م. د ادبیاتو عالم، ښه لیکوونکی، له ادبي علومو سره بلد لیکوال، ادبپوه.

ادیتوریم (aditoryám) نر. م. تیاتر، د کنفرانس خونه، د ننداره کوونکو ناستخونه.

ادیره (adirá) ښځ. م. د مړو د ښخولو ځای، هدیره، مړیستون.

ادېله (adelá) ښځ. م. نیمه پیسه.

اډ (aḍ) نر. م. ۱) هډ، هډوکی، غټ اډوکی، غټ هډ، ۲) ذات، خټه، نسب، اصل، نسل، پښه.

اډاله (aḍālá) ښځ. م. د کارېز هغه کوهي چې خوله یې ارته او ویجاړه شوې وي.

اډانه (aḍānā́) ښځ. م. ۱) د کتاب پوښ یا وقایه، چوکاټ؛ ۲) اندام، قواره، د انسان باډي.

اډاڼه (aḍāṇá) ښځ. م. ګودرې، وسې، ارکي، برونه، وېښې، مټې چې کوټه پرې پټېږي.

اډانیز (aḍāníz) نر. م. جوړښتي، چوکاټي، طرحې، تشکیلاتي.

اډاونه (aḍāwā́ṇa) ښځ. م. د ودانۍ رغاونه، چوکاټ، قالب.

اډر (aḍár) نر. م. فرمایش، غوښتنه، سپارښتنه، آرډر، منښه (پرې)، قبلونه (پرې)، حکم.

اډک (aḍák) نر. م. ۱) چیترو، تیندی، کونډی، چینډری، لپانکه؛ ۲) تیندی تیندی، لپانکی، کونډی کونډی (لوبه).

اډل (aḍál) نر. م. په غوړیو د ختو پخول، په غوړیو ختې اخښل.

اډمار (aḍmā́r) ص. نر. م. کبرجن، مغرور، ځان خوښوونکی، په غوره کې.

اډنی (aḍanáy) نر. م. و. ګ. اوډنی.

اړو (aḍó) ق. وګ: هډو.

اړوری (aḍoráy) ص. نر. م. مندری، په ونه ټیټ، ټیټکی، لوېشتنک، لوېشتکی، غوندری.

اړوری (aḍoráy) نر. م. وګ. ادوری.

اډه (aḍá) ښځ. م. ۱) دموټرو، اورګاډو او... تمځای؛ ۲) نظامي او هوايي مرکزونه او ځایونه.

اړی (aḍáy) نر. م. ۱) د میچنې او ژرندې تیر ک؛ ۲) کلا، کوټ چې د ښاردساتنې لپاره جوړېږي.

اړي (aḍí) نر. ج. بغوتي، هغه مرغۍ چې دننه په ستونې کې را پیدا کېږي.

اړۍ (aḍə́y) ښځ. م. ۱) یوه غرنۍ ونه چې پشه خانې ته ورته شکل لري؛ ۲) دباغچې د ګلانو وړې کیارۍ، نرۍ پولې؛ ۳) جوس، د کلي په خوا کې څه آباده جریب هومره بې پولو هواره ځمکه.

اړېرلې (aḍérle) ښځ. م. هغه امیدواره ښځه، چې اولاد یې په نس کې تر ټاکلې مودې زیات پاتې شي.

اړیکی (aḍikáy) نر. م. یو ډول ونه ده چې سپین خوږبویه ګل لري.

اړیګر (aḍigár) نر. م. ددوو مخالفو او یا زورورو کسانو ترمنځ دروغي لپاره ناست منځګړی چې یوې خواته هم سپینه خبره نه شي کولای او دواړو ته «ته ښه وايې او ته هم ښه وايې» وايي.

اړېل (aḍél) نر. م. ۱) بت، د کاریز یا ډنډ په دېوال کې لګېدلي کاڼي؛ ۲) د نهر بدو له امله د ځا ارته خوله.

اذان (azā́n) نر. م. ۱) خبرونه، د لمونځ کوونکو د رابللو لپاره بانګ؛ ۲) دچرګ بږغ.

اذن (ízn) نر. م. اجازه، خوښه، رضا.

اذوقه (āzūqá) ښځ. م. توښه، خواړه.

اذیت (azyát) نر. م. ځور، کړاو، ربړ، تکلیف.

اذیتول (azyatawə́l) مص. مت. ربړول، ځورول، کړول، تکلیفول.

ار (ar) اد. ۱) د تعجب بږغ؛ ۲) دخره د جنګولو لپاره د تحریض کلیمه.

ارابه (arābá) ښځ. م. ۱) د تویکویوځایي بار، ډډه، ډیډې؛ ۲) درګې، پایه، موځی، تیر.

اراخ (arā́x) نر. م. ۱) واله، د اوبو لښتی، نهر؛ ۲) لګېده، ندي، شپله.

اراده (irādá) ښځ. م. ۱) تکل، نیت، ویلاړ، عزم؛ ۲) نیت، مرضي؛ ۳) لوړه، هنډه، تصمیم.

ارادي (irādí) ص. نب. په کسته، شعوري، په کستمنه توګه، قصدي.

اراک (arā́k) ص. نر. م. ۱) پوه، هوښیار، ځیرک؛ ۲) سیانه، چالاک؛ ۳) نر. م. پیلونه، بایکړ، د مسواک ونه.

ارامي (arāmí) ص. نر. م. او وګ. ارموني، بې کراري.

ارباب (arbā́b) نر. ج. ۱) وګ. رب؛ ۲) نر. م. خان، نواب؛ ۳) د پښتنو په ځینو سیمو کې خان او سردار ته ارباب وايي، د لمانځنې، درنښت او معتبرۍ خطاب دی.

اربکی (arbakáy) نر. م. قومي پولیس، ولسي عسکر، هغه ولسي وسله وال کسان چې د قومي غونډو د تنظیم او سمون لپاره د قومونو د نفوسو له مخې ټاکل کېږي.

اربوده (arbóda) ص. نب. مور، د وړې ضد.

اربه (urbá) ښځ. م. پله (pla).

اربه (arabá) ښځ. م. وګ: ارابه.

اربېګ (arbég) ق. نیږدې، خواته، ترڅنګه، اړخ ته، جوخت ته، څنګ ته.

ارپکی (arpakáy) نر. م. بام، د کوټې سر، د چت پاسنی برخه.

ارپګی (arpagúy) ښځ. م. د پېړوني ، تيکري او ښغر پر څنډو کېږې وړې، انځور شوې ګنډنې.

ارت (árt) ص. نر. م. ج. پراخ، لوی.

ارتاو (artáw) نر. م. اړتاو ،ګوزار ،غوزځونه ، ترينه.

ارتاوول (artāwawə́l) مص. مت. تريل ، غورځول ، اړتاوول، ګوزارول، ويشتل.

ارتاوی (artāwáy) ښځ. م. سره مميز (کشمش) .

ارتاوېدل (artāwedə́l) مص. ل. غورځېدل، لوېدل، اړتاوول.

ارتاويز (artāwíz) ص. نر. م. ج. اپلتي، پرتي.

ارتاويزه (artāwíza) ښځ. م. بې هدفه، چټي، پرتې، اپلتې ګډې وډې خبرې.

ارتباط (ırtibā́t) نر. م. اړيکه، تړاو، رابطه.

ارتجاع (ırtijā́ʕ) ښځ. م ۱) راګرځېدل، راستنېدل رجعت؛ ۲) هغه سياست چې د استثمارونکي طبقې په ګټه د ټولنې له پرمختګ سره مخالفت کوي او د مترقي نهضتونو شنډول غواړي.

ارتجاعي (ırtijāʕí) ص. نب. و ګ.: ارتجاع، دوه مخی، ښوی، منافق، ښويکی.

ارتزاقي (ırtizāqí) ص. نب. خوراکتوکي، خوراکي (مواد)، خوراکي شيان.

ارتفاع (ırtifā́ʕ) ښځ. م. لوړوالی، هسکوالی، جګوالی.

ارتقا (ırtiqā́) ښځ. م. ۱) وده، لوړتيا، تکامل، ترقي؛ ۲) لوړوالی، جګوالی.

ارتل (artə́l) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارتوالی (aratwā́lay) نر. م. پراخوالی، لويوالی.

ارتول[1] (aratawə́l) مص. مت. پراخول، لويول، ستړول.

ارتول[2] (artawə́l) مص. مت. غورځول، ګوزارول، تربېل، خطا [illegible] الغچول.

ارتون (artū́n) نر. م. ارتوالی، پراخي، لويوالی.

ارتېدل (aratedə́l) ښځ. م. پراخېدل، لويېدل.

ارتياکه (artyā́ka) ص. ښځ. م. کاواکه، ناشولته، ناغړنده، بېځايه خبره.

ارتېيل (arteyə́l) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارتېيلځی (arteyaljáy) ځځلځی، ډېران، کوړا.

ارتي (artí) ص. نر. م. ۱) په يوه خبر ولاړ، سرتمبه، سرزوری؛ ۲) مفعول، بګی.

ارتيست (artíst) ص. نر. م. هنرمند، لوبغاړی، تمثيل کوونکی.

اَرث (ırs) نر. م. ورېښون، پاته مړی، ميراث، هغه شتمني چې له مړي پاتې کېږي.

ارثي (ırsí) ص. نب. نسبي، نسلي، جنيتيکي - ارثي خواص، ارثي علايم.

ارجاع (ırjā́ʕ) ښځ. م. ۱) رالړونه، راګرځونه، راګرځېدنه؛ ۲) رجوع، ورتلنه.

ارجل (arjál) ص. نر. م. ۱) اروړه، ارګجه، مخلوط، ګډ (نسب)؛ ۲) بې نسبه، بې قومه.

ارجلی (arjaláy) ښځ. م. يو ډول سپين بخنه ځېږی ده.

ارچه (arčá) ښځ. م. د لمنځي ونه.

ارخالک (arxālák) نر. م. ۱) مالوچ لرونکی يا بې مالوچو يو ډول پنډ کميس؛ ۲) اندرکه، سدری، واسکټ.

ارخشی (arxašáy) نر. م. خراشکی، خروشکی، ګروړبی، اخرشی، د سينې يا د خولې بلغم.

ارخښ (arxáṣ) نر. م. په ژړا کې غربو نيول؛ ۱) هغه آواز چې د ژړا پر وخت په مري کې بند شي؛ ۲) سالندی، سابندی، نښتي او نيولی آواز.

ارداوه (ardāwá) ښځ. م. اړداوه، دل شوې غله چې له اوبو سره ګډه شي، د څارويو خوراک.

اردلی (ardálay) نر. م. نفرخدمت، د شتمن سړي تخې ته ولاړ هغه سپايي يا ملازم چې د تګ په وخت کې ترې مخکې مخکې يا څنګ ته ځي.

اُردو (urdū́) نر. م. ١) لښکر، پوځ، پلټن، د څو قول اردو مجموعه؛ ٢) ښځ. م. د پاکستان رسمي ژبه ده، چې په هند کې هم ډېر ويونکي لري.

اُردو بازار (urdūbāzā́r) نر. م. هغه بازار، چې د عسکرو د اړتياوو دلرې کولو لپاره د چونيو په شا وخواوو کې جوړېږي. په لاهور کې يو مشهور بازار دی.

اړراو (arṛā́w) نر. م. للو کېدل، د کوچنيانو په ژبه خوب ته وايي.

اړره (ɪrṛá) ق. په ډله، په ګډه، غونډ، ټول، په اړ، په جمع، ويره- موږ ورپسې په اړره ولاړو.

اړری (arṛáy) نر. م. ١) الکيور مې، اړيي، اېری؛ ٢) جنګي ګډ يا ګډی؛ ٢) و ګ. اړراو.

ارز (arz) نر. م. ١) درناوی، احترام، دروندوالی، درښت؛ ٢) ارزښت، بها، ارزه، قيمت.

ارزاق (arzā́q) نر. ج. غذايي مواد، زری.

ارزان (arzā́n) ص. نر. م. ١) کم قيمته، لږ بيه؛ ٢) په اسانه لاس ته راتلونکی شی.

ارزانبيه (arzā́nbayá) ارزان قيمته، کم بيه.

ارزښت (arzáṣt) نر. م. ١) بيه، قيمت، ارزش، بها؛ ٢) قدر، عزت، اهميت.

ارزښتمن (arzaṣtmán) نر. م. ارزښتناک، غوره.

ارزول (arzawā́l) نر. م. ارز موندل، ځيرل، کوکول.

ارزېدل (arzedā́l) مص. ل. برابرېدل، د څه جوګه کېدل، ور کېدل، د يو شي مستحق ګڼل کېدل.

اړول (arṛā́l) مص. ل. تېغونه ايستل، د بدهضمي له امله خوسا تېغونه ايستل.

ارستوکرات (arastokrā́t) ص. نر. م. ساوو، نجيب، اشرافي کورنی، په يوه طبقاتي ټولنه کې لوړه او حاکمه طبقه.

ارسی (arsáy) ښځ. م. ١) هغه غمي لرونکې ګوته چې د ابهام په ګوته کې وي؛ ٢) هنداره، اينه.

ارسين (arsín) نر. م. يو ډول ژېړ ګلی پسرلنی بوټی.

ارسينيک (arsénik) نر. ج. ارتال، زرنيخ.

ارشاد (ɪrṣā́d) نر. م. لارښوونه، نغوته، هدايت.

ارشيف (arṣíf) نر. م. پاڼوځی (د دفتر په مانا)، اوراق، و ګ. اوراق.

ارغاړی (arğā́ṛay) نر. م. ځوړ، ځوړی، مخ په کښته.

ارغاړيز (arğā́ṛiz) ص. نر. م. ١) تګ، درغل، دروهونکی؛ ٢) دوه مخی، دوه ژبی.

ارغجه (arğája) ص. نب. و ګ. ارګجه.

ارغچله (arğačǿla) ښځ. م. ډېر تاو کړی شوی پړی، پر غړلی پړی، کليچ پړی، پرغښېړلی پړی.

ارغڅنی (arğacanáy) نر. م. دغرڅه د پښې سپښته.

ارغڅه (arğáca) ښځ. م. ارغشه، توره وزه.

ارغستلي (arğastále) ص. ښځ. ج. بې ډبه، چټي، اپلتې، نامناسبې خبرې.

ارغواني (arğawā́ní) ص. نب. دارغوان، د کچلين په څېر سور رنګ، دارغوان ګل په څېر رنګ.

ارغوچکه (arğūčáka) ښځ. م. توپ وهنه، توپ، دانګل.

ارغوچېدل (arğūčedǿl) مص. ل. له ويالې نه دانګل يا په توپ باندې پورې وتل.

ارغوش (arğǿš) ص. نز. م. غنم رنګی، الغوش.

ارغوشتکه (arğoštáka) ښځ. م. و ګ. ارغوچکه.

ارغولي (arğolí) ښځ. ج. ارکوړي، امينکو، هلکان راغونډېږي دباران دورېدو لپاره په کلي، کور په کور ګرځي او خيرات ټولوي.

ارغونچکي (arğončákí) نر. ج. يوه مشهوره لوبه ده، چلم چټړی هم ورته وايي.

ارغونچی (arǧóněay) ص. نر. م. درې لېږيز پېړۍ، درې تاريز تار، درې خواوې کندی.

ارغوند (arǧwánd) نر. م. د بهیو په لوبه کې هغې غټې سپېنتې چې تورې پرې ويشتل کېږي.

ارغونکی (arǧūnakáy) نر. م. غرييز پياز، پيازکی

ارغه (arǧá) ښځ. م. ۱) د کورنيو کوترو يو ډول؛ ۲) مردکه، مردکی؛ ۳) سپېښته.

ارقام (arqā́m) نر. ج. و گ. رقم.

ارکاره (arkā́rá) ښځ. م. ۱) د هلکانو يوه لوبه ده؛ ۲) کرېڅې، کرسو، کتېرې، يو ډول د اوسپنې څوکه ور او اوږد لاستی لوښی، چې هگۍ او غټينې نور شيان په کې پخوي.

ارکان (arkā́n) نر. ج. و گ. رکن.

ارکان حرب (arkānīhárb) نر. م. هغه عسکري منصبدار، چې په حربي اداراو تشکيلاتو کې يې تخصص اخيستی وي.

ارکانی (ark[illegible]) نر. م. يو ډول ختېکی دی چې پند[illegible]ی لري.

ارکتيک (arktík) نر. م. د ځمکې د شمالي قطب شا وخوا وچه برخه.

ارکسترا (arkestrā́) ښځ. م. ډله ييزه موسيقي، يوه ډله سازنده گان چې په گډه يو هنري اثر د موسيقي په څېر کې تشيلوي.

ارگ (arg) نر. م. ۱) کوټ، کلا، هغه وړوکې مانۍ چې دلويې کلا په منځ کې جوړه شوې وي او پاچا په کې اوسېږي؛ ۲) پاچاهي استوگنځی.

ارگان (orgā́n) نر. م. د موسيقي يوه اله ده.

ارگانه (argānā́) ښځ. م. شومه، خوراک، نفقه.

ارگجه (argajá) ص. نب. ۱) گډ، مخلوط، ارغجه، گډوله؛ ۲) خورند؛ ۳) يو ډول عطر دي چې له چندنو، گلابو، کافورو او... څخه جوړېږي.

ارگجی (argajáy) ص. نر. م. ارجل، اروره، بې شجرې سړی.

ارگوډی (argoḍáy) نر. م. د خوسي لوبه.

ارگوړي (argoṛí) ښځ. م. و گ. ارغولی.

ارگړه (argaṛá) ښځ. م. د آس ځغلولو ميدان.

ارگنه (argána) ښځ. م. پنجره يې ور.

ارلجه (arlajá) ص. ښځ. م. ناشولته خبره، اپلتې، بې فايدې او نامعقوله خبره، اوتې بوتې.

ارلی (arláy) ښځ. م. لاربندی، خربندی، د لارې د بندولو اوږد لرگی، اړېکی.

ارم (arám) نر. م. ۱) ديوه ښکلي افسانوي باغ نوم چې وايي شداد جوړ کړی و؛ ۲) مجازاً جنت.

ارمان (armā́n) نر. م. ۱) هيله، غوښتنه، تلوسه؛ ۲) پښېماني، افسوس.

ارمانجن (armānján) ص. نر. م. ۱) ارماني، هيله من، غوښتونکی؛ ۲) پښېمانېدونکی، افسوس کوونکی.

ارمانژلی (armānzəláy) و گ. ارمانجن.

ارماني (armā́ni) تمنايي، هيله من، آرزومند.

ارمتی (armatáy) ص. نر. م. چابک، چټک، متی.

ارمټه (armaṭá) ښځ. م. کونډه، غريبه کونډه.

ارمچک (araměák) ص. نر. م. ۱) ارموني، حرامزاده؛ ۲) مج. شوخ، شيطان، بدسترگی.

ارمغان (armaǧā́n) نر. م. سوغات، ډالی، خونی.

ارمگی (aramgáy) نر. م. لوږ، تنډی، کونتی، ډانگ، د شپانه کوتک.

ارمن (armán) نر. م. امبور.

ارموسته (armósta) ښځ. م. کنډاتی، ورږه، کنډ، د تندی لنگې لوموړنی شيدې. و گ. اوروه.

ارمونی (aramū́nay) ص. نر. م. ۱) ارامي، حرام زاده، متېنگی؛ ۲) نر. م. ډبلی، هغه هگی ډوله

لرګی چې د ژرندې د پله د ښویولو او اړولو لپاره پکاریږي.

ارمونیه (armūnyá) ښځ. م ۱) باجه، د موسیقي یوه پرده لرونکې آله ده؛ ۲) دیوه سپک فلز نوم، المونیم.

ارن (arán) نر.م. ارڼ، د موټر هغه آله چې د خلکو د خبرولو لپاره وهل کېږي.

ارڼۍ (araṇáy) ښځ. م. ګبنۍ، هرنۍ، لښوالتوب، لولپه توب، یو شي ته لښواله کېدل.

اروا (arwā́) ښځ. م. روح، سا، سایه، سېلوۍ.

اروا پوهنه (arwāpōhána) ښځ. م. ساپوهنه، علم الروح، سایکالوجي.

ارواڅک (arwāčák) ص. نر.م. و ګ. اروا وږی.

ارواح (arwā́h) نر.ج. و ګ. روح.

اروا ړی (arwāṛáy) نر.م. یو ډول بوټی دی چې په غنمو کې کېږي او توري توري دانې نیسي.

ارواښاد (arwāṣā́d) نر.م. مړ، مرحوم.

اروالېږد (arwā́lezd) ص. نر.م. د روح انتقال، فقید، د روح حلول.

اروا وږی (arwāwaẓáy) ص. نر.م. حریص، وږ سترګی، سترووږی، ارواڅک، سپی خویه.

اروړ (arór̤) نر.م. ۱) رخه، کینه، بغض، دښمني؛ ۲) ص. نر.م. ترټري، نیم ژبی؛ ۳) زیان.

اروړه (aroṛá) ص. نب. ګډوله، ارګجه، ګډ، ګډلی، ګډوډ، په یو بل کې ګډ.

اروسي (arōsí) ښځ. م. وراسي، هغه ډوډۍ چې د مړي کور والو ته دخپلوانو له خوا تر دریمې شپې پورې وړل کېږي؛ ترخه یا د غم ډوډۍ.

ارول (arawál) مص. مت. بایلل، بای کول، هرل.

اروه (arwá) ښځ.م. وینا، خطاب، بیانیه.

اره (ará) ښځ. م. څېری، څره، د ترکاڼۍ یوه آله ده.

ارهټ (arháṭ) ارهټ، ارټ، راټ.

ارهر (arhár) نر.م. عرعر، هرهر، یو ډول بوټی دی.

اره کښ (arakáṣ) نر.م. څیرندوی، څیرندګر، اره کوونکی، اره ګر، اره کش.

اره ګولی (aragwaláy) نر.م. یو راز قره قلي پوستکی دی.

اري (arí) نر.م. ج. هغه اوښ چې دوه بوکان لري.

اری (aráy) نر.م. لکیور پسه.

ارۍ (aráy) ښځ. م. غاښور لور، اره لور.

ارياش (aryā́š) نر.م. پېړوی، راش.

اريان (aryā́n) ص. نر.م. ج. ۱) بې وسه، بېوزله، خوار، محتاج؛ ۲) حیران، هک پک.

اريان دريان (aryāndaryā́n) نر.م. اريان.

اريانتيا (aryāntyā́) ښځ. م. اريانی، اريانتوب، خواري، غریبي، حیراني، تعجب.

اريانوونکی (aryānawū́nkay) فا. نر.م. ۱) هک پک کوونکی، حیرانوونکی، ۲) خوارونکی.

اريړ (arír̤) نر.م. ۱) یو ډول خواږه خواړه، چې له نشایستې څخه جوړیږي؛ ۲) هغه لرګی، چې د ارهټ د کويي د دوو پړو په منځ کې ورکول کېږي.

اړ (ar̤) ص. نر.م. ج. ۱) کرياب، محتاج؛ ۲) محند، ایسار، ټال؛ ۳) بند، پرواګیر؛ ٤) بوخت، اخته ٥) اغېړ، بند؛ ٦) نر.م. د اهاړ میاشت.

اړا (ṛā́) ص. نر.م. ۱) لیاړجن، لیاړن؛ ۲) سپین سترګی، بې حیا، بې شرمه، بې ادبه.

اړام (aṛā́m) ص. نر.م. ۱) شوخ سترګی، بې باکه، سپین سترګی؛ ۲) مجازاً شیطان.

اړامنه (aṛāmná) ښځ. م. بې شرمي، بې حیایي، سپین سترګتوب، بې ادبي، سپین سترګي.

اړاند (aṛā́nd) ص. نر.م. اخته، بوخت، لګیا.

اړاو (aṛā́w) نر. م. وګ. اړاب.

اړايي (aṛā́yi) ښځ. م. وګ. اړه.

اړ ايستل (aṛistə́l) مص. مت. ۱) مجبورول، اړ کول؛ ۲) بندول، راګېرول، ايسارول.

اړپېچ (aṛpéč) نر. م. اړوپېچ، لانجه، شخړه.

اړپېچن (aṛpečə́n) نر. م. لانجمن، مخالفت.

اړت (aṛát) نر. م. خنډ، اخلال، ټکه، خرنجه.

اړت (aṛát) نر. م. ډله ييز تجارت، ګډ تجارت.

اړتوب (aṛtób) نر. م. وګ. اړتيا.

اړتوګی (aṛtogáy) ص. نرم. وګ. اړام.

اړتون (aṛtū́n) نر. م. محبس، بنديخانه، زندان.

اړتيا (aṛtyā́) ښځ. م. کريابي، محتاجي، احتياج.

اړتياوړ (aṛtyāwə́ṛ) د ضرورت وړ، مايحتاج.

اړخ (aṛx) نر. م. ۱) لوری، خوا، پلو، څنګ، ډډه؛ ۲) څنډه، غاړه.

اړخن (aṛxə́n) ص. نر. م. وګ. اړخيز.

اړخی (aṛxáy) نر. م. ۱) د غره لمن، څوړی، آريزه، څوړه ځمکه، لولانه؛ ۲) پورتنی پوښتی.

اړخيز (aṛxíz) ص. نر. م. ۱) اړخ لرونکی، اړخن؛ ۲) له يوې خوا – اړخيزه حمله.

اړخيزاواز (aṛxizawā́z) ص. نر. م. د ژبې په اړخ ادا کېدونکی اواز لکه «ل».

اړخيزه (aṛxizá) ص. ښځ. م. ۱) اړخ لرونکې، اړخنه؛ ۲) له يوې خوا؛ ۳) طرفجنه خبره.

اړداوه (aṛdā́wa) ښځ. م. وګ. ارداوه.

اړکۍ (aṛakáy) ښځ. م. ۱) لتو، هغه تلک چې له ښکر څخه جوړېږي؛ ۲) لينګته اچول، بندش اچول.

اړکول (aṛkawə́l) مص. مت ۱) کريابول، محتاجول؛ ۲) څنډول، ايسارول؛ ۳) بندول، اړ ايستل؛ ٤) لګيا کول؛ ٥) قبضول، اغېړول.

اړکی[۱] (aṛkáy) نر. م. اړيکی، پاټکی، پټه، د زينې د پټويو لرګی يا لته.

اړکی[۲] (aṛakáy) نر. م. (ج. اړکي) ۱) د جولاګانو د تانستې هغه لرګی چې د تار د تېرولو په وخت کې کښته پورته کېږي؛ ۲) د ماتو هډوکو د تړلو تخته؛ ۳) کنبی، هغه لرګي چې په غبرګه رسۍ کې د لرګيو د بار د تړلو لپاره اچول کېږي.

اړکېدل (aṛkedə́l) مص. ل. وګ. اړول.

اړليک (aṛlík) د لاسکښلی نقل، رونويسي.

اړم (aṛám) نر. م. ۱) بوخت، لګيا؛ ۲) د دروازې د بندولو لرګي؛ ۳) د يوه درانه شي د پورته کولو يا رغړولو لپاره لرګي؛ ٤) سرزوري، سرکښي؛ ٥) نښتی، انډول؛ ٦) پېچ، درد.

اړمرستيالکړ (aṛmrastyālkə́ṛ) ګر. مقيد يا انشاييه کومکي فعل.

اړمکی[۱] (aṛamkáy) نر. م. ۱) د لرګي اړم، چې د ژرندې د پاسني پل د پورته کولو لپاره په کارېږي ۲) د شپنو کوټک.

اړمکی[۲] (aṛamakáy) نرم. د مستې په وخت کې د ينده پسه آواز.

اړناوی (aṛnāwáy) نر. م. دولت، شتمني، ثروت.

اړنګ (aṛáng) نر. م. وسواس، شک، تردد، ګومان.

اړنګ بړنګ (aṛangbaṛáng) ص. نر. م. ۱) متردد وسواسي، سودايي؛ ۲) خر، خينګ؛ ۳) بې وسه

اړنګمن (aṛangmə́n) ص. نر. م. شکمن، شکي.

اړنګو بړنګو (aṛangū-baṛangū́) ص. نب. کوږ وږ، شالي والي، شاړي واړي.

اړنګی (aṛangáy) ښځ. م. لينګته، پنبه اچول، لنګتی، د چا د غورځولو لپاره پښه ورته اړمول.

اړوالی (aṛwā́lay) نر. م. وګ. اړتيا.

اړوب (aṛób) نر. م. ۱) نري شوي اوړه، اتوب؛ ۲) اړداوه، ارداوه؛ ۳) نرۍ خته، اخږ، خروب؛ ۴) بېخونده کتغ، بېخونده خواړه.

اړوپړ (aṛupár) ص. نب. ۱) نښتي، يو په بل کې ننوتي، تاوراتاو؛ ۲) پړ مخې، اپوته.

اړوت (aṛūt) ص. نر. م. بدخويه، تريوتندی سړی.

اړوتړ (aṛutár) نر. م. تړون، ژمنه، لوز، اوی، عهد.

اړوت غړوت (aṛūt-gaṛūt) نر. م. ج. چل، پلمه آنې بانې، درواغ، دروه،، تګې برګې.

اړوتل (aṛwatál) مص. ل. ۱) اړکېدل، بې وسه کېدل، بندېدل؛ ۲) مجبورېدل.

اړوتلی (aṛwataláy) فا. نر. م. و ګ. اړ.

اړودوړ (aṛūdūṛ) نر. م. ج. بلوا، شخړه، اله ګوله، اخ و ډب، ګډوډي، شخه شولانګه.

اړوښتی (aṛoṣtáy) نر. م. زېرمه، پاسره؛ پانګه.

اړوک (aṛók) نر. م. هېرځی، اروړ، کسات، کينه، بغض، غچ.

اړول (aṛowál) مص. مت. ۱) پړ مخې کول؛ ۲) کړيابول؛ ۳) عقيده وربدلول، منصرفول؛ ۴) دکتاب پاڼې له يوه مخه پر بل مخ کول؛ ۵) پتی اړول، بيوې کول؛ ۶) استوګنه غوره کول؛ ۷) يوه خبره په چا ورتپل؛ ۸) بنډول.

اړونج (aṛwánj) نر. م ۱) مته، ډاګه، ستنه، پښې، پايه؛ ۲) بنسټ، اساس.

اړوند (aṛwánd) نر. م. مربوط، مرتبط، تړلی، متعلق، تابع، سره تړلی.

اړوندي پوړ (aṛwandipóṛ) نر. م. دخپلوۍ پوړ، د خپلوۍ درجه.

اړوونکی (aṛawūnkáy) نر. م. ۱) اړوونی، د بېډيو يو ډول لوبه ده؛ ۲) ختکی، کتار؛ ۳) ړنده خره، خره بلوله، ړانده خره. باداسکی.

اړه (aṛá) ښځ. م. ۱) احتياج؛ ۲) اړيکې، تړاو؛ ۳) بندېز؛ ۴) تنې، دغلې د پيمانې کولو لوښی؛ ۵) ماووت، هغه اندازه غله چې د کلي کسبګرو ته د فصل اخيستلو پر وخت د کار په مقابل کې ورکوله کېږي. ۶) اړه، و ګ. آړه.

اړه تړه (aṛá-taṛá) ښځ. م. سمبالونه، بندوبست، سمونه، تياری.

اړه لرل (aṛalarál) مص. ل. احتياج لرل، ارتباط لرل.

اړي (aṛí) ښځ. م. ۱) د هلکانو يو ډول لوبه ده؛ ۲) حاجت، اړتيا؛ ۲) خنډ، بندېز؛ ۳) تعلق؛ ۴) ضد، ډېسه، ړېسه.

اړی[1] (aṛáy) نر. م. ۱) لکيور پسه؛ ۲) جنګي ګډ.

اړی[2] (aṛáy) جنجال، لانجه.

اړۍ (aṛáy) ښځ. م. ۱) پچاړی، پيا‌ړمه، ډوبک؛ ۲) د پتيو پوله؛ ۳) د سپاږې موتی.

اړېدل (aṛedál) مص. ل. ۱) کړيابېدل، اړکېدل؛ ۲) مجبورېدل؛ ۳) ځنډېدل، بندېدل.

اړيړی (aṛeṛáy) نر. م. و ګ. اړيړی.

اړيکپېر (aṛikpér) نر. م. ارتباطي حالت، د ربط حالت.

اړيکتړونونه (aṛiktaṛūnūná) اړوند ارتباطي تړونونه (ژبپوهنه).

اړيک خپلواک (aṛikxpalwák) ارتباطي واول، دوه ژبني توکه ديوې اړتيا لپاره سره نښلوي.

اړيکغونډله (aṛikǧwánḍla) اړونده جمله.

اړيکلار (aṛiklár) مواصلاتي لاره.

اړيکن (aṛikán) اړوند (غږپوهنه) مربوط.

اړيکنومځری (aṛiknūmzáry) ارتباطي ضمير.

اړيکوييکی (aṛikwayikáy) د ربط ادات، د ربط کليمه، د ربط حرف، صله.

اړیکه (aṛiká) ارتباط، نښتون، پیوستون، پیوند، تعلق، مناسبت.
اړیکی (aṛikáy) نر.م. ۱) رابطه، اړه، تعلق، علاقه ۲) بندېز؛ ۳) اړم، تمبه.
اړین (aṛín) اړتیاور، ضروري، حتمي.
اړیه (aṛyá) ښځ.م. ادی، لیکی، د دوو پولو په منځ کې اوږده ځمکه.
ازاد اندی (azādandáy) آزادخیاله، ازاد فکري.
ازادګر (azādgáṛ) خپلواکګر، مستقل مورفیم.
ازاد یپال (azādipā́l) ازادي غوښتونکی غورځنګ.
ازادیپالنه (azādipāláṇa) ازادي غوښتنه.
ازارول (azārawál) مص.مت ۱) ربړول، ځورول، ضرر رسول؛ ۲) ښېرا کول، عاقول، ښهلی.
ازاري (azā́ri) فا. نر.م. ۱) ځوروونکی، زیان رسوونکی؛ ۲) مف. عاق‌شوی.
ازارېدل (azāredál) مص. ل. ۱) ځورېدل، ربړېدل؛ ۲) عاق کېدل، ښېرا ورته کېدل.
ازانګه (azā́nga) ښځ.م. (ج. ازانګې) انګازه، پژواک، د ږغ انعکاس، انګې.
ازخوړی (azxóṛay) نر.م. ۱) یو ډول اغزی؛ ۲) ص. نر.م. مجازاً ازازګنلی، ازاري.
ازدحام (ɪzdihā́m) نر.م. اتمبار، ګڼه ګونه، سراوړه د خلکو بېروبار.
ازدواج (ɪzdiwā́j) نر.م. ښځه کول، واده کول.
ازغکی (azgakáy) نر.م. و ګ. اغزکی.
ازګی (ɪzgí) ښځ.م. ایجګي، په حرکاتو د کلیمو او تورو لوستل.
ازل (azál) نر.م. ۱) ف. بې مبدأ هستي، هغه زمان، چې پیل یې نه دی معلوم؛ ۲) الومړی ورځ.
ازل لیک (azállik) نر.م. برخلیک، سرنوشت، تقدیر، قسمت، نصیب.
ازلي (azalí) ص.نب ۱) بې مبدا هستی ته منسوب ۲) له‌ازله، له پیله، قدیمي.
ازمار (azmā́r) ص. نر.م. درغل، ټګ، مکار.
ازمارتوب (azmārtób) نر.م. ټګي، درغلتوب.
ازمايښت (azmāyáṣ̌t) نر.م. ۱) ازموینه، امتحان، معلومونه؛ ۲) تجربه.
ازمایل (azmāyál) مص. مت. ۱) ازمایښت کول، معلومول؛ ۲) تجربه کول.
ازمایلی (azmā́yálay) مف.نر.م. ۱) ازمېیل شوی، امتحان شوی؛ ۲) مجرب.
ازماینه (azmāyaná) ښځ. م. ۱) ازمایښت کونه، معلومونه؛ ۲) تجربه کونه.
ازموینځی (azmoyáňǰay) نر. م. لابراتوار، د ازموینې ځای.
ازمون (azmū́n) نر.م. پوهنتوني کانکور، د پوهنتون د داخلې ازموینه.
ازموینه (azmōyaná) ښځ. م. و ګ. ازماینه.
ازمېښتځی (azmeṣ̌tǰáy) نر. م. د ازمېښت ځای یا خونه، لابراتوار.
ازمېښتکار (azmeṣ̌tkā́r) تجربه کار.
ازمېښتون (azmeṣ̌tū́n) تجربه ګاه، لابراتوار.
ازمېښتي غړ پوهنه (azmeṣ̌tiğaẓpōhána) لابراتواري غږ پوهنه، غږ پوهنه.
ازېیل (azeyál) مص. مت. و ګ. اړېیل.
ازېیلی (azeyaláy) مف. نر. م. ۱) غړل شوی؛ ۲) پارول شوی.
اژدر (aẓ dár) نر. م. ښامار، لوی مار، اژدها.
اژدها (aẓdahā́) نر.م. ښامار، اژدر، لوی مار.
اږبکه (aẓbaká) ښځ. م. یوه تور وزري مرغۍ ده چې کب خورکه‌هم ورته وايي.
اږل (aẓál) ص. نر. م. لېوال، حیله‌من، په تلوسه.

اږېيل (azeyál) مص. مت. ۱) پېرى تاوول، پېرى غښتل؛ ۲) پارول، ګومارل، هڅول.

اسارت (asárat) نر.م. ۱) بند، بنديتوب، حبس؛ ۲) مرييتوب، غلامي، اګروالى.

اساس (asás) نر.م. بنسټ، آره، ستنه، رده.

اساسنامه (asāsnáma) ښځ. م. ۱) كرښلاره، نګلاره؛ ۲) هغه متن دى چې د يوګوند مقررات او موازين تعيينوي.

اساسي (asási) ص. نسب. ۱) بنيادي، بنسټي، مونديز؛ ۲) اصلي، اصولي، سم، مقدماتي.

اساطير (asátir) نر.ج. كيسې، حكايتونه.

اسامبله (asāmblá) ښځ.م ۱) جرګه، ۲) غونډه، ټولنه؛ ۳) شورا.

اسامي (asámi) نر.م. هغه سړى، چې د ماليې او مال و مواشي له پلوه په كوم ملك او خان پورې تړلى وي.

اسان (asán) ص. نر. م. ج. د ګران، او سخت ضد.

اسانتيا (asāntyá̄) ښځ. م. اساني، اسانتوب، اسانوالى، سهولت.

اسانسور (asānsór) نر.م. ليفټ، هغه برقي وسيله چې دپورته او ښكته كېدو لپاره كارځني اخلي.

اسانول (asānawə́l) مص. مت. اسانتيا راوستل، ستونزې ليرې كول، اساني راوستل.

اسانونه (asānawána) ښځ. م. اسانتيا راوستنه، د ستونزو ليرې كونه، اساني راوستنه.

اسباب (asbā́b) نر.ج. ۱) علتونه، سببونه؛ ۲) وسيله، چاره؛ ۳) كالي، سامان او لوښي.

اسبون (asbū́n) نر.م. د اسانو څروونكى، د اسانو پېرونكى، د اسانو پوونده، اسبه.

اسپيرانت (aspiránt) نر.م. هغه څوك چې تر ماسترۍ وروسته د ډكتورا د اخيستلو لپاره علمي كار كوي.

اسپل (aspə́l) مص. مت. راغونډول، زېرمول، ټولول، جمع كول.

اسپلاغ (aspā́lağ) نر.م. پالک، د پالكو سابه، د پالكو ساګ.

اس پنډوس (aspanḍós) نر.م. يو ډول لوبه ده، اسډنډه، كړسانګه.

اسپنډوكى (aspanḍūkáy) نر.م. د آس كنجوغه.

اسپوږلى (aspoeálay) ص. نر. م. دروند سړى، خوږسړى، سپين روبى.

اسپه (aspá) ښځ. م. (ج.اسپې) ۱) د آس ښځينه شكل؛ ۲) المبه، يو ډول جلدي ناروغي ده، يو ډل دانه ده؛ ۳) محرقه، وچكى، زوروره.

اسپېيل (aspeyál) مص. مت. و ګ. اسپل.

استاد (ostā́d) نر.م. و ګ. استاذ.

استاذ (ostā́z) نر. م. ۱) ښوونكى، معلم؛ ۲) هغه څوك، چې نورو ته لارښوونه كولاى شي.

استاذي (ostā́zi) ښځ. م. مهارت، لاس لرنه.

استازډله (astāzḍalá) ښځ. م. پلاوى، جرګه.

استازګرانه (astāzgarā́na) رسالتمندانه، متعهدانه

استازليک (astā́zlik) وكالت خط، كفالت خط، كفالتنامه.

استازى (astā́zay) نر.م. ربار، څرى، بكارى، قاصد، خبر وړونكى.

استازي (astā́zi) نر.م. نمايندګي.

استحكام (ıstihkā́m) نر.م. ټينګوالى، كلكوالى، پوخوالى، محكموالى.

استخبارات (ıstixbārā́t) نر.ج ۱) پلټنه، لټونه، كشف؛ ۲) جاسوسي، مخبري.

استخدام (ıstixdā́m) نر.م. د كار لپاره منل، كاركوونكي پيدا كول، په كار اچول.

استخراج (ɪstɪxrā́j) نر.م. ایستنه، خارجونه، ښکاره کونه، باسنه.

استدراک (ɪstɪdrā́k) نر.م. پوهېدنه، درک کونه، میندنه، د پوهېدنې په طلب کې.

استدعا (ɪstɪdʕā́) ښځ.م. هیله، غوښتنه، تمه، امید، سوال.

استدلال (ɪstɪdlā́l) نر.م. دلیل راوړل، د یوې موضوع د اثبات لپاره د دلایلو، اسنادو او شواهدو راوړل.

استر (astár) نر.م. ۱) هغه ټوکر چې ترجامې لاندې گنډل شوی وي؛ ۲) څرمن، خوړ.

استراحت (ɪstɪrāhát) نر.م. ۱) هوساینه، سوده، دمه کونه، ۲) خوب، بیدېدنه.

استبداد (ɪstɪbdā́d) نر.م. ۱) خپل سري، خپل مخي؛ ۲) تېرى، ظلم، ناروا، سختي.

استثمار (ɪstɪsmā́r) نر.م. د ټیټې طبقې له کار او زیار څخه د لوړې طبقې گټه اخیستل.

استثنا (ɪstɪsnā́) ښځ.م. پرته، پرته والی، له نورو نه بېلول، خاص، بېل.

استثنایي (ɪstɪsnāyí) ص. نب. ۱) پرته؛ ۲) ځینې، خاص.

استحصال (ɪstɪhsā́l) نر.م. لاس ته راوړل، اخیستل، حاصلول، لاس ته راوستل.

استحصالول (ɪstɪhsālawə́l) مص. مت. لاس ته راوړل، اخیستل، تولیدول.

استحضار (ɪstɪhzā́r) نر.م. احضار، حاضرونه، بلنه، غوښتنه.

استحقاق (ɪstɪhqā́q) نر.م. ۱) برخه، ونډه؛ ۲) حق؛ ۳) ورتیا، وړتوب.

استرداد (ɪstɪrdā́d) نر.م. بېرته اخیستل.

استري (ɪstrí) ښځ.م. وگ. اوتو.

اسسپور (asspṓr) اسپ سوار، سوارکار.

استسقا (ɪstɪsqā́) ښځ.م. ۱) توسخوري، باران غوښتل؛ ۲) د باران ورېدو لپاره د خلکو لمونځ؛ ۳) استسقا یو ډول ناروغی ده.

استعاره (ɪstɪʕārá) ښځ.م. ۱) سوالي، په پورنی توگه اخیستل؛ ۲) یوه کلیمه د اصلي ماناوو پرځای د نورو ماناوو (کنایه او مجاز) باندې استعمالول.

استعانت (ɪstɪʕānát) نر.م. مرسته غوښتل، معاونت غوښتل، کومک غوښتل.

استعجاب (ɪstɪʕjā́b) نر.م. اریانېدنه، تعجب کونه، حیرانتوب.

استعداد (ɪstɪʕdā́d) نر.م. ۱) وړتوب، لیاقت، قابلیت؛ ۲) وس، مالي قدرت، مالي توان.

استعفا (ɪstɪfā́) د یو رسمي او دولتي کار پرېښودل له رسمي کار نه د غوښتنلیک په وسیله لاس اخیستل.

استعلام (ɪstɪʕlā́m) نر.م. پوښتنلیک، پوښتنه کونه.

استعمار (ɪstɪʕmā́r) نر.م. د یوه قوي هېواد سیاسي، نظامي او اقتصادي برلاسی پر یوه ضعیف ملت یا قوم یا ځمکه باندې، ښکېلاک.

استعمال (ɪstɪʕmā́l) نر.م. کارول، په کارونه، د یو شي څخه کار اخیستنه.

استغاثه (ɪstɪğāsá) ښځ.م. ۱) غاو، شکایت؛ ۲) سیله.

استغفار (ɪstɪğfā́r) نر.م. ۱) بخښنه غوښتل، د گناهونو معافي غوښتل؛ ۲) د توبې دعا.

استغنا (ɪstɪğnā́) ښځ.م. ۱) غرور، کبر، بې پروایي ۲) بې نیازي، نا اړتیا.

استفاده (ɪstɪfādá) ښځ.م. گټه اخیستل.

استفسار (ıstıfsár) نر.م. ۱) څرګندونه غوښتنه، توضیح غوښتنه؛ ۲) پوښتنه، سوال.

استفهام (ıstıfhám) نر.م ۱) دځان د پوهولو هڅه ۲) پوښتنې، د سوالیې ښه.

استقامت (ıstıqāmát) نر.م. ټینګار، درېدنه.

استقبال (ıstıqbál) نر.م. ۱) هرکلی، مخې ته وتل؛ ۲) ګانده، راتلونکې زمانه.

استقرا (ıstıqrā́) ښځ. ۱) څېړنه، لټون، تلاش؛ ۲) نتیجه، نتیجه اخیستل.

استقرار (ıstıqrā́r) نر.م. ټیکاو، درېدنه، ثبات.

استقلال (ıstıqlā́l) نر.م. خپلواکي، آزادي.

استماع (ıstımā́ʕ) نر.م. اورېدنه، غوږنیونه.

استمبول (ıstamból) نر.م. دستمبول، پرپنو، پیستمبول.

استمداد (ıstımdád) نر.م. مرسته غوښتنه، کومک غوښتنه، مدد غوښتنه.

استمرار (ıstımrár) نر.م. تلوالی، همېشه توب.

استناد (ıstınád) نر.م. سندګرځول، سند او دلیل راوړل، دچا پر نظریې باندې اتکا کول.

استنباط (ıstınbā́t) نر.م. راایستنه، راوباسنه، کومې نتیجې ته رسېدنه، درک کونه.

استنتاج (ıstıntā́j) نر.م. نتیجه اخیستل، منطقي نتیجه اخیستل.

استنجا (ıstınjā́) ښځ. م. د اوداسه په وخت کې د بدن د شرمځایونو مینځل.

استنشاق (ıstınšā́q) نر.م. پوزې ته اوبه اچول، د اوداسه په وخت کې پوزه مینځل.

استنطاق (ıstıntā́q) نر.م. پوښتل، پوښتنه، خبرې څنې غوښتل، له چا څخه تحقیق کول.

استوا (ıstıwā́) ښځ. م ۱) هغه فرضي کرښه ده چې د ځمکې کره پر دوو - شمالي او جنوبي برخو وېشي؛ ۲) سموالی، برابروالی.

استوانه (ostūwā́na) ښځ. م. هغه جسم چې دواړه سرونه او ددې سرونو په امتداد پاتې برخې دایروي شکل ولري.

استوغان (astūɣā́n) نر.م ۱) توان، صبر، طاقت؛ ۲) ستونی، مری، حلق.

استوګن (astogā́n) نر.م. ج. ص. اوسېدونکی، مېشته کېدونکی، مقیم.

استوګنځی (astogánʒay) نر.م. ۱) داوسېدو ځای؛ ۲) کور، کلی، وطن.

استوګ (astóg) قراري، آرامي، استوګنه.

استوګنه (astogána) ښځ. م. اوسېدنه، مېشتېدنه.

استوګنیز (astogánaiz) نر.م. د استوګنې اړوند، اسکاني، رهایشي.

استوګه (astogá) ښځ. م. و ګ. استوګنه.

استول (astawál) مص. مت. لېږل.

استونه (astawána) حمص. لېږنه.

استوونکی (astawū́nkay) فا. نر.م. لېږونکی.

استېدل (astedúl) مص. ل. اوسېدل، استوګنه اختیارول، ځای نیول، مېشتېدل.

استهلاک (ıstıhlā́k) نر. م. ۱) لګښت، خرڅ، له منځه وړل؛ ۲) کارول.

استیتیک (ıstıtík) نر. م. ښکلا پېژندنه.

استیلا (ıstilā́) ښځ. م. نیول، ترخپل اغېز لاندې راوستل، تر نفوذ لاندې راوړل، نیول.

استیناف (ıstinā́f) نر. م. د تېر حکم د نفې کولو غوښتنه، مرافعه غوښتنه.

اسرار (asrā́r) نر. ج. (د سر جمع) خواله، سرونه، رازونه.

اسراف (ısrā́f) نر. م. بدخرڅي، عبث خرڅ، بې ځایه څرڅ، نوستل.

اسره (asrá) ښځ. م. ۱) هیله، آرزو، امید، تمه؛ ۲) صرفه؛ دریغ، ایله.

اسره من (asramán) نر. م. هیله لرونکی، امید لرونکی، ارزومن.

اسعار (assār) نر. ج. پیسې، روپۍ، بهرنۍ پیسې چې پېژندل او پلورل کېږي.

اسفالټ (isphált) نر. م. تارکول، د سړکونو پخونه، د سړکونو قیرول، ډامبر کول.

اسقاط (isqāt) نر. م. هغه پیسې چې د مړي د وارثانو له خوا په مړي پسې وېشل کېږي.

اسقف (usquf) نر. م. د عیسویانو ملا، د عیسوي دین روحاني شخصیت.

اسک (ask) نر. م. خسنۍ، پچه سره نیول، پچه سره اچول، قرعه کشي.

اسکېرل (askerál) مص. مت. خوارول، کمزوري کول، ځپل.

اسکېلوی (askelwáy) نر. م. ۱) زګېروی، ورو ورو فریاد، زوېرګی.

اسل (asl) نر. م. ج. برابر، سم.

اسلاف (aslāf) نر. ج. و ګ. سلف.

اسلام (islām) نر. م. ۱) تسلیمېدل، منقاد کېدل، سوله کول؛ ۲) د مسلمانانو دین.

اسلحه (asliha) ښځ. م. وسله، درسته، د جګړې سامان.

اسلوب (uslūb) نر. م. مېتود، طریقه، لاره، طرز.

اسلول (aslawúl) مص. مت. برابرول، سمول، جزا ورکول، اصطلاحاً کوښې پر پښو وړ اسلول.

اسلېدل (asledál) مص. ل. برابرېدل، سمېدل.

اسم (ism) نر. م. نوم، د شخص یا شي نوم.

اسمان (asmān) نر. م. ۱) هسک، هغه اتموسفیر چې ځمکه یې احاطه کړې ده؛ ۲) مجازاً زمانه.

اسمان چوک (asmānčók) نر. م. نیغ، لک، عمودا، ولاړ، شخ.

اسمان څاڅکی (asmāncāckáy) نر. م. اسمان ګرینګن، یو دول چینجی دی.

اسمان څک (asmāncák) ص. نر. م. جګ، لوړ.

اسمان څکالی (asmāncakālay) نر. م. اسمان څکالکی، مانښام څکالکی، اسمان څلکی.

اسمان کټ (asmānkáṭ) نر. م. د بوډۍ کټ، په اسمان کې اووه ستوري دي، چې د بوډۍ کټ ورته وایي، د زړې کټ.

اسمان ګرینګن (asmāngringán) نر. م. و ګ. اسمان څاڅکی.

اسمان لاره (asmānlāra) ښځ. م. اسمان لار، کهکشان، په اسمان کې د ملیونونو ستورو سپینه لاره، ترپ.

اسمنډه (asmánḍa) د اس د ځغل هومره واټن.

اسنا (asnā) ښځ. م. ښېګڼه، فایده، نفع.

اسناد (asnād) نر. ج. و ګ. سند.

اسناد (asnād) نر. م. سند راوړل، استناد کول، د چا پر نظریې، وینا یا لیکنه باندې تکیه کول.

اسو (asū) نر. م. د هندي کال شپږمه میاشت.

اس والا (aswālā) نر. م. پر آس سپور سړی، هغه سړی، چې آس ورسره وي، د اس خاوند.

اسوده (asūdá) ص. نب. هوسا، آرام، بې غمه.

اسونی (asūnáy) نر. م. داوسپنې څټک، د اوسپنې څټی، سوټک.

اسوېلاند (aswelánd) ص. نر. م. اروا وړی، ورستر ګی، سوګړ، سوګت، حریص، سیلان.

اسوېلل (aswelál) مص. مت. اسویلی کول، سوړ اسویلی کښل.

اسوېلی (aswelây) نر. م. سړه سا، سړه سیلوې.

اسهال (ishā́l) نر. م. نس ناسته، نسه کېدل، کندوه، له نسه بهېدل، نس خوږی، بسیرن.

اسهام (ashā́m) نر. ج. و گ. سهم.

اسی (asā́y) نر. م. یخه شوې پرخه.

اسي (así) ص. نب. ۱) وږ سترگی، جلوس، چږوس؛ ۲) بخیل.

اسېب (aséb) نر. م. هغه کولمه ده، چې له سږي، ینې اووازگي څخه یې ډکوي او کبابوي یې.

اسید (asíd) نر. م. ۱) اسید؛ ۲) زونځه، تېزاب یو کېمیاوي مرکب محلول دی چې شین تورنسل یا لتمس ته قرمزي رنگ ورکوي.

اسیر (asír) نر. م. بندي، نیولی، محبوس، قیدي.

اسیمه (aséma) ښځ. م. اسپیمه، اوسیمه، هغه اسپه، چې اس غواړي.

اش (aš) نر. م. ۱) تعجب کلیمه؛ ۲) امېد، هیله، طمع؛ ۳) گومان، خیال.

اشا (ašā́) ص. ښځ. م. ۱) بلا، بلو، ډارونکی شی، لویه بلا؛ ۲) غټ، بگ، جسیم.

اشاره (išārá) ښځ. م. د سر، سترگو او لاسونو په ښورولو سره څوک کومې شي ته متوجه کول.

اشاړي (ašā́ṛi) نر. ج. ۱) غرنۍ مندتې؛ ۲) د مندتو ښکته، وچ زردالو؛ ۳) تریخ غرنی بادام.

اشپز (ašpáz) نر. م. پخوونکی، اشپز، هغه سړی چې خواړه پخوي.

اشپیر (ašpír) نر. م ۱) خوږ، شور؛ ۲) بې باکه ډله.

اشتباه (ištibā́h) ښځ. م. ۱) تېروتنه، گومان، شک؛ ۲) سهوه، غلطي.

اشتر (aštár) نرم. م. تانگ، تونگ، گېډه، گېډبند، د آس د تانگ تسمه.

اشتراک (ištirā́k) نر. م. گډون، برخه اخیستل، شریکېدل.

اشتغ (aštág̃) نر. م. وچه خورمانۍ، وچ زردالو، شلیکی، تایفي، اشتق.

اشتغال (ištiğā́l) نر. م. بوختېدنه، لگیا کېدنه، مشغولتیا، اموخته کېدنه.

اشتقاق (ištiqā́q) نر. م. د یوې ژبې له گرامري قوانینو سره سم، له یوې ریښې څخه د جوړو شویو کلیمو څرگندونه، جوړونه او رااېستنه.

اشتوکه (aštóka) ښځ. م. روغه، جوړه، پخلاینه.

اشتها (ištihā́) ښځ. م. خوا، خورمنغ، لوږه، ډوډۍ ته زړه کېدل، خوړو ته زړه کېدل.

اشتهار (ištihā́r) نر. م. ډنډوره، خپرونه، شهرت ورکونه، څرگندونه، اوڅارونه، مشهورونه.

اشتیاق (ištiyā́q) نر. م ۱) لېوالتیا، شوق، آرزو، زړه غوښتنه؛ ۲) اشتها.

اشخار (ašxā́r) نر. م. ج. شخار، توکاږ چې له زمی نومې بوټي څخه لاس ته راځي او د کالیو په مینځلو کې کار ځنې اخیستل کېږي، شتی.

اشخورکه (ašxoráka) ښځ. م. د کوچنیانو یو ډول واسکټ.

اشر (ašár) نر. م. پگړه، ډله بیز وړیا کار.

اشرار (ašrā́r) ص. نر. ج. و گ. شریر.

اشراف (ašrā́f) نر. ج. ۱) اریستوکراتان، د ټولنې استثمارگرې طبقې ته منسوب خلک؛ ۲) و گ. شریف.

اشربانی (ašarbāṇáy) نر. م. هغه څوک، چې په اشرکې گډون کوي، اشرگرندی، اشرگړی.

اشرپی (ašrapáy) ښځ. م. ج. سکه، اشرفی، د سرو زرو روپۍ (سکه)، یوه پخوانۍ سکه ده.

اشري (ašari) ص. نب. سرزوری، مست او شهوتي کورنی څاروی؛ ۲) بلندره گړی، اشرگړی.

اشعار (ašʻā́r) نر. ج. شعرونه، و گ. شعر.

اشغال (išğál) نر. م. ۱) شغل، چارې، کارونه؛ ۲) نيونه، لاندې کونه.

اشغالول (išğālawə́l) مص. مت. نيول، لاندې کول، تصرف کول.

اشکال⁽¹⁾ (iškál) نر. م. خنډ، اړيکې، خرنج، مانع، مشکل، سختي.

اشکال⁽²⁾ (aškál) نر. ج. وګ. شکل.

اشکونی (aškūṇáy) نر. م. ۱) سرشکونه، سرشوکارې؛ ۲) د هلکانو يوه لوبه ده.

اشکي (aškí) اد. د تحسين کليمه، شاباس آفرين.

اشلوک (ašlúk) نر. م. (ج. اشلوکونه) شعر، منظوم کلام.

اشنا (ašná) نر. م. ملګری، انډيوال، دوست.

اشنايي (ašnāyí) ښځ. م. ملګرتيا، دوستي، پېژندګلوي.

اشو (ašú) نر. م. ۱) په توکر د کور، جونې يا انګر پاکول؛ ۲) د کتاب حاشيې؛ ۳) ص. نر. م. سپېڅلی، مقدس، پاک.

اشوا (ašūwá) ص. نب. رسوا، بدنام، افشا.

اشواکول (ašwakāwə́l) مص. مت. رسواينه، بدنامول، شرمول، افشا کول، بې پردې کول.

اشواګر (ašwāgár) افشاګر، رسواکوونکی.

اشواره (ašwārá) ښځ. م. لچره، کنجره، بې حيا او بې شرمه ښځه.

اشوب (ašób) نر. م. ۱) شور، ځور، الګوله؛ ۲) افت، بدبختي؛ ۳) د سترګو خوږ (ليچ).

اشورګ (ašorág) نر. م. ۱) غټ رګ؛ ۲) حرکت، خوځېدل؛ ۳) دغابونو او ستونی يو دول دوا ده.

اشول (ašól) نر. م. شور، غوغا، ژړا او فرياد.

اشه (ašá) اد. ايشه، اوشه، ييخ، خره به د شرلو پر وخت ويل کېږي.

اشيا (ašyá) نر. ج. وګ. شی.

اښ (aṣ) نر. م. سوچ، فکر، سد، تأمل.

اښوه (aṣwá) ښځ. م. تلوسه، ښېره، خوا، اشتها، د زړه غوښتنه، ګبنې، ارنې، تپاک.

اښوېران (aṣwerā́n) نر. م. وينا، خبرې اترې.

اښی (aṣáy) نر. م ۱) دمه، سياله، آرام، ډډه لګول، ساسمول؛ ۲) وقفه.

اصابت (isābát) نر. م. لګېدنه، پر نښه لګېدل.

اصالت (asālát) نر. م. اصليتوب، هډواله، شرافت، ساهوتوب، نجابت.

اصحاب (ashā́b) نر. ج. ۱) ملګري، مله، ياران؛ ۲) د حضرت محمد (ص) ياران او ملګري.

اصرار (isrā́r) نر. م. ټينګار، تاکيد.

اصراف (isrā́f) نر. م. لګښت، مصرفول، مخارج.

اصطکاک (istikā́k) نر. م. سولول، منښل.

اصطلاح (istilā́h) ښځ. م. ۱) داسې ژبنی ترکيب چې تـرلې کليمې په خپلـو اصلي مانـاوو نه استعمالېږي؛ ۲) ايډيم، ترم؛ ۳) محاوره.

اصغري (asğarí) ص. نب. ډېر لږ، لږ ترلږه، ترلږ و لږ، د لږوالي کښتنی درجه.

اصل (asə́l) نر. م ۱) آره، بنسټ، بېخ، بنياد، مونډ، جرړه؛ ۲) اصليت، حقيقت؛ ۳) نسب، ذات؛ ٤) سوچه، نګه؛ ٥) اصيل، د ښې کورنې.

اصلاح (islā́h) ښځ. م ۱) سمون، ښه کول، سمول، منظمول؛ ۲) جوړه، روغه، سوله.

اصلاحي (islāhí) ص. نب. ۱) د سمون، د سمښت ۲) د جوړې، درغاونې، د روغې.

اصليت (aslıyát) نر. م. ماهيت، طبيعت، شته والی، خاصيت.

اصول (osū́l) نر. ج. لاره، اساسات، مېتود، قاعده، اصلونه.

اصولنامه (osūlnāmá) ښځ. م. ۱) آرلیک، اساسنامه، لایحه، منشور؛ ۲) د یوه دولتي تشکیل اړوند مقررات.

اصولي (osūlí) ص. نب. بنیادي، بنسټیز، اساسي، قانوني، له لارې سره سم، له قانونه سره سم.

اصیل (asíl) ص. نر. م. ۱) سوچه، ښه، نېره، خالص؛ ۲) د ښې کورنۍ؛ ۳) درونډ، شریف.

اصیلتوب (asiltób) نر. م. درونډ والی، ښه سړیتوب، سوچه والی، اصیل والی.

اضافت (ʔzāfát) نر. م. په ګرامر کې د دوونومونو ترمنځ رابطه؛ «د احمد کتاب». (د) د اضافت توری دی.

اضافه (ʔzāfá) ص. نب. ۱) زیات؛ ۲) ښځ. م. زیاتونه، زیاتېدنه، ډېرونه، زیات والی.

اضافي (ʔzāfí) ص. نب. زیات، ډېر.

اضطراب (ʔztirā́b) نر. م. تشویش، ناکراري.

اضطراري (ʔztirārí) ص. نب. ۱) فوري، فوق العاده؛ ۲) ناکراري، ډار، خطر.

اطاعت (ʔtāʕát) نر. م. منل، غاړه ایښودل.

اطراف (atrā́f) نر. م. ۱) خواوې، څرمې، غاړې، اړخونه؛ ۲) شا وخوا، ۳) په باره کې؛ ٤) ډښار نه د باندې سیمې.

اطرافي (atrāfí) ص. نب. کلیوال، له ښاره بهر اوسېدونکی، اطراف ته منسوب.

اطفا (ʔtfā́) ښځ. م. ۱) اور وژل، اور مړ کول؛ ۲) چوپول، خاموشول، ارضا کول.

اطفائیه (ʔtfāiyá) ص. ښځ. م. اور وژونکې.

اطلاع (ʔtlā́ʕ) ښځ. م. خبر، خبرتیا، خبرونه.

اطلاعیه (ʔtlāʕiyá) ښځ. م. خبرتیا، خبرداری.

اطلاق (ʔtlā́q) نر. م. منسوبونه، محسوسول، دلالت.

اطمینان (ʔtminā́n) نر. م. ډاډ، ډاډګیرنه، ډاډینه، ډاډاینه، تسلي، د زړه دمه.

اظهار (ʔzhā́r) نر. م. ۱) څرګندونه، ښکاره کونه، جوتونه؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانول.

اظهارېدل (ʔzhāredál) مص. ل. ۱) څرګندېدل، ښکاره کېدل؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانېدل.

اعاده (ʔʕādá) ښځ. م. ۱) راستنول، بېرته ورکول؛ ۲) بیا جوړېدل؛ ۳) بیا قایمول؛ ٤) د پوړ پرېکړه

اعاشه (ʔʕāšá) ښځ. م. ۱) خوراکي مواد، ارتزاقي مواد؛ ۲) غذا، خواړه، خوراک.

اعانه (ʔʕāná) ښځ. م. مرسته، بسپنه، چنده.

اعتبار (ʔʕtibā́r) نر. م. ۱) ویسا، باور، اعتماد؛ ۲) کرېډټ.

اعتبارلیک (ʔʕtibārlík) نر. م. باورلیک، اعتبارنامه، تصدیق نامه.

اعتباري (ʔʕtibārí) ص. نب. معتمد، باوري، د ویسا او ډاډ وړ.

اعتدال (ʔʕtidā́l) نر. م. پوره برابر، مېنځوړمانه، مېنځکوره، نه کم نه زیات، میانه حاله.

اعتذار (ʔʕtizā́r) نر. م. عذر غوښتنه، بخښنه غوښتنه.

اعتراض (ʔʕtirā́z) نر. م. ګوته نیول، تنقید، نوغی نیول، نه منل، مخالفت کول، اړنګ نیول.

اعتراف (ʔʕtirā́f) نر. م. منل، اقرار، پر خپله ګناه او یا کړو باندې اقرار کول.

اعتصاب (ʔʕtiṣā́b) نر. م. پارېدنه، دله ییزه او منظمه پارېدنه، چې کارګران یې د خپلو حقوقو د غوښتلو لپاره د پانګوالو په مقابل کې کوي.

اعتقاد (ʔʕtiqā́d) نر. م. ګروهه، عقیده، یقین.

اعتکاف (ʔ(ʕ)tikā́f) نر. م. انزوا، په یوه ګوټ کې له خلکو نه ګوښه کېناستل.

اعتلا (ʕstulā́) ښځ. م. ۱) لوړېدنه، جګوالی؛ ۲) لوړېدل، جګېدل، هسکېدل.

اعتماد (ʕstimā́d) نرم. م. ډاډ، باور، اطمینان.

اعتماد نامه (ʕstimādnāmá) ښځ. م. باورلیک.

اعتنا (ʕstinā́) ښځ. م. پام، پاملرنه، پام کول.

اعتیاد (ʕstiyā́d) نر. م. عمل ګرځېدل، روږدېدنه، خوی ګرځېدل، په نشه يي شیانو اموخته کېدل.

اعجاز (ʕsjā́z) نر. م. کوم فوق العاده کار کول، معجزه ښودل.

اعدام (ʕsdā́m) نر. م. ۱) وژل، مړ کول، له منځه وړل، ۲) وژل کېدل، له منځه تلل.

اعراب (ʕsrā́b) نر. م. د يوې کلیمې د سمو لوستلو لپاره د توري پرسر او یا لاندې حرکتونه ورکول؛ لکه: زور، زېر، پېښ، غږوندی.

اعراف (ʕsrā́f) نر. م. ۱) د جنت او دوزخ تر منځ يو مقام؛ ۲) اوچت ځای، د چرګ تاج.

اعصاب (assā́b) نر. ج. (د عصب جمع) هغه نري تارونه چې د بدن حس او حرکت دهغوی په وسیله ترسره کېږي او هم د ټول بدن چارې کنټرولوي؛ ۲) هغه تارونه، چې غږي او هډوکي سره تړي.

اعطا (ʕstā́) ښځ. م. بخښنه، سوغات، تحفه، ښانده، په وړیا توګه چاته يو شي ورکول.

اعظم (aszám) ص. نر. م. ۱) ډېر لوی، ډېر ستر؛ ۲) ډېر لوړ.

اعظمي (aszamí) ص. نب. ۱) خورا زیات، زښت ډېر، حد اکثر؛ ۲) پورتنی څوکه، آخرنی اندازه.

اعلام (ʕslā́m) نر. م. څرګندونه، خبر، خپرونه، نشرول، مشهورول.

اعلامول (ʕslāmawā́l) مص. مت. ۱) څرګندول، خبرول؛ ۲) خپرول، مشهورول، معلومول.

اعلامیه (ʕslāmyá) ښځ. م. ۱) څرګندونه، خبرونه؛ ۲) هغه پرېکړه، چې دوو ډلو یا دوو حکومتونو د ګډ نظر په پای کې خپرېږي؛ ۳) د کوم دولت یا حزب له خوا د عامه خبرتیا لپاره د متن خپرېدنه.

اعلان (ʕslā́n) نر. م. څرګندونه، ښکاره کونه، په ډاګه وینه، سپینه وینا، خبرونه، خبرتیا.

اعلانول (ʕslānawā́l) مص. مت. خبرول، څرګندول، ښکاره کول، په ډاګه کول.

اعلی (aslā́) ص. نب. ډېر لوړ، ډېر ښه.

اعمار (ʕsmā́r) نر. م. ودانول، ابادول، جوړول.

اعمال (asmā́l) نر. ج. چارې، کارونه، عملونه.

اعیان (asyā́n) نر. ج. ۱) مخور، مشران، سپین ږیری؛ ۲) په پارلمان کې د مشرانو جرګې غړي.

اغتشاش (ʕğtušā́š) نر. م. ګډوډي، شورش، د حکومت په ضد وسله وال پاڅون.

اغدوغ (ağdóğ) نر. م. تګي، هغه دغه، اړوت غړوت، اګرمګر، چلوتي.

اغذیه (ağzıyá) ښځ. ج. د غذا جمعه، خواړه.

اغر (ağár) نر. م. غشی په لیندۍ ځای پرځایول.

اغراض (ağrā́z) نر. ج. د غرض جمع، موخې، مقصدونه، مطلبونه، نیتونه، ارادې.

اغراق (ʕğrā́q) نر. م. ۱) غرقول؛ ۲) زیاته مبالغه؛ د بدیع په اصطلاح هغه صنعت دی چې د یو شي ښه والی او بدوالی یا د هغه تصدیق او تکذیب ته تر حد زیات قوت ورکوي.

اغروغ (ağróğ) و ګ. اغدوغ.

اغزن (ağzán) ص. نر. م. ج. اغزي لرونکی، له اغزو څخه ډک، اغزن بوټي، اغزنه لاره.

اغزی (ağzáy) نر. م. ازغی، څوز، د ځینو بوټو او ځینو ونو ستنې غوندې تېره ډکې.

اغزيانه (ağzyānā́) ښځ. م. هغه ځای چې اغزي ولري - اغزنه ځمکه.

اغز (ağẕ) نر. م. هغه بنسټ دی، چې د وروستاړو په زياتولو سره د اغړل د حال زماني گرامري شکلونه ترې جوړيږي.

اغړل (ağẕā́l) مص. مت. اخښل، اښکل، سره گډول، اوره لندول او خيشتول.

اغزنه (ağẕána) ښځ. م. وگ. اغړل.

اغزونکی (ağẕūnkáy) فا. نر. م. اخښونکی، اښکونکی، سره گډوونکی، اوره لندوونکی او خيشتوونکی.

اغښل (ağsál) مص. مت. وگ. اغړل.

اغفال (iğfā́l) نر. م. غولونه، تېر ايستنه، غافلونه، دوکه کونه.

اغفالول (iğfālawā́l) مص. مت. غولول، تېر ايستل، تير باسل، دوکه کول.

اغلب (ağláb) ص. نر. م. ج. ډېر زيات، زياتره، اکثراً.

اغل (ağā́l) نر. م. وگ. آغل.

اغلال (ağlā́l) ل. ۱) ښکلي کېدل، ښايسته کېدل؛ ۲) ايسېدل، ښکاره کېدل.

اغماز (iğmā́z) نر. م. غمازي کونه، غندنه، ويارنه.

اغماض (iğmā́z) نر. م. سترگې پټول، ځان ناگاره اچول، غږنده تېرېدل.

اغوا (iğwā́) ښځ. م. غولونه، تېر ايستنه، له لارې ايستل، ښويول، دوکه کول، خطا ايستل.

اغوت (ağwát) نر. م. زړه غله، نمجن غنم، دوبجن غنم، دوپچنه غله، دوپچن غنم، چړبسن.

اغور (ağór) نر. م ۱) د لرگي لنگری، د لرگی اونگ يا بغری؛ ۲) لرگين چوکی چې د پخلي په ځای کې کار ترې اخلي؛ ۳) تنی، لرگينه کاسه.

اغوړ (ağór) نر. م. غچ، وار، بدله، بدل، انتقام.

اغوړل (ağorál) مص. مت. غړل، غښتل، تاوول (د مزي، تار، پړي، او داسې نورو).

اغوز (ağūz) نر. م. متېک، غوز، اکې، غز.

اغوستل (ağūstál) مص. مت. تن پټول، جامې اغوستل، کالي او جامې په تن کول.

اغوند (ağūnd) نر. م. هغه بنسټ دی چې دوروستاړو په زياتولو سره د اغوستل د حال زماني گرامري شکلونه جوړوي.

اغيار (ağyā́r) نر. م. ج. ۱) پردي، بېگانه، ناخواله ۲) رقيب، مخالف، دښمن-

اغېز (ağéz) ښځ. م. (ج. اغيزونه)، اثر، تأثير.

اغېزمن (ağezmán) نر. م. متأثر.

اغېزناک (ağeznā́k) نر. م. اغېزلرونکی، مؤثر، اثر لرونکی.

اغېړ (ağér) نر. م. ۱) بدهضمي، د خېټې خرابي؛ ۲) خنډ، ضد.

اغېړل (ağerál) مص. ل. ۱) بدهضمه کېدل، خېټه خرابېدل؛ ۲) خواتوری کېدل.

اف (u,ūf) اد. هغه توری دی چې د حسرت په وخت کې ويل کېږي.

افاده (ifādá) ښځ. م. فايده رسونه، ادا کونه، ښکاره کونه، څرگندونه، بيانونه.

افتتاح (iftitā́h) ښځ. م. پرانيستنه، پيل، شروع.

افتخار (iftixā́r) نر. م. وياړ، فخر، نازېدل.

افتخاري (iftixārī́) ص. نب. ۱) وياړني، بې بيې، بې بدلې؛ ۲) نا رسمي (غړيتوب).

افترا (iftirā́) ښځ. م. تور، تهمت، درواغ.

افراد (afrā́d) ج. نر. وگ. فرد.

افراط (ifrā́t) نر. م. تر حد تېر، له اندازې زيات، زياتی، ډېروالی، د اعتدال تر بريده پورته.

افراطي (ifrā́tí) ص. نب. زياتي كوونكى، له اعتدال نه وتونكى.

افزار (afzā́r) نر.م. آلات، اسباب، اوزار.

افسار (afsā́r) و.گ. ملونه، ترسپرى، اوسار، تهسرى.

افسانوي (afsānawí) ص.نب. خيالي، تصوري، غير واقعي.

افسانه (afsāná) ښځ.م. خيالي كيسه، نكل، داستان، حكايت.

افسر (afsár) نر.م. ۱) خول، تاج، كركره، تهپل؛ ۲) منصبوال (بريدمن، تورن...)

افسوز (afsóz) نر.م. د تأسف كليمه، افسوس، ارمان، تاپ، كاشكې.

افسوس (afsós) نر.م. و.گ. افسوز.

افسون (afsū́n) نر.م. كوډې، سحر، جادو.

افشاء (ifšā́) ښځ.م. ۱) رسوا؛ ۲) څرګندونه، لوڅونه، بربنډونه، لغړونه.

افضل (afzál) ص. نر.م. ډېر ښه، غوره، منلى، اعلى، ډېر لوړ، په پوهنې يا حسب كې لوړ.

افطار (iftā́r) نر.م. روژه مات، روژه ماتى.

افغانى (afğanáy) ښځ.م. د افغانستان د پيسو واحد.

افق (afúq) نر.م. د آسمان لمن، د آسمان څنډه.

افقي (ofūqí) ص. نب. هغه كرښه، چې د ځمكې له سطحې سره برابره پرته وي.

افواه (afwā́) ښځ.م. آوازه، انګازه، شايعه.

اقارب (aqārib) نر. ښځ.ج. اقرب (خپل) جمع، خپلوان، خپښان، دوستان، نيږدې خپلوان.

اقامت (iqāmát) نر.م. اوسېدنه، استوګنه.

اقبال (iqbā́l) نر.م ۱) بخت، نېخ، طالع؛ ۲) برخه، قسمت، نصيب.

اقتباس (iqtibā́s) نر.م. ۱) روښنايي اخيستنه، ګټه اخيستنه؛ ۲) د بديع په اصطلاح د قرآن عبارت يا د حديثونو راوړل، په نثر يا نظم كې؛ ۳) له كتاب يا ورځپاڼې نه د كوم عبارت نقلونه.

اقتدا (iqtidā́) ښځ.م. ۱) د چا پيروي كول، په چا پسې درېدنه (لكه په لمونځ كې).

اقتدار (iqtidā́r) نر.م. ۱) واك، اختيار، وس، زور، قدرت؛ ۲) لاس، غلبه.

اقتصاد (iqtisā́d) نر.م. ۱) ميانه روي؛ ۲) شته؛ ۳) سپما، وته؛ ٤) ديوې ټولنې د توليدي روابطو او توليدي قواوو مجموعه.

اقتصادي (iqtisādí) ص. نب. ۱) مالي، مادي؛ ۲) د سپما، دوتې، وته ييز.

اقتصاديات (iqtisādyā́t) نر.ج. شتمنى.

اقتضا (iqtizā́) ښځ.م. غوښتنه، تقاضا.

اقتفا (iqtifā́) ښځ.م. پيروي، په چا پسې تګ، تقليد، د چا پر پله تلل.

اقدام (aqdā́m) نر.ج. و.گ. قدم.

اقدام (iqdā́m) نر.م. ۱) پيل، شروع؛ ۲) په كوم كار لاس پورې كول؛ ۳) تدبير، اجراآت.

اقدس (aqdás) ص.نر.ج. ډېر سپېڅلى، ډېر پاك، سپين، سپېڅلى.

اقرار (iqrā́r) نر.م. ۱) ويل، غاړه ايښوول، منل، اعتراف؛ ۲) تاييدونه.

اقرارول (iqrārawál) مص. مت. ۱) قايلول، اعتراف پرې كول؛ ۲) تاييدول.

اقربا (aqrabā́) نر.ج. (د قريب جمع) خپلوان، خپښان، نسكېران، د وينې خپلوان.

اقلاً (aqalā́n) ق. لږ تر لږه، كم تر كمه، څه ناڅه.

اقليت (aqalyát) نر.م. لږوالى، لږتوب، لږتيا، كمى، كمتيا، كمښت، كموالى.

اقلیم (aqlím) نر. م. ۱) آب و هوا، دجوي حادثاتو منځنی حد؛ ۲) لـهوالتیا.

اقناع (aqnā́‘) ښځ. م. قـانع کـول، خوشالـول، راضي کول.

اکا (akā́) نر. م. تره، کاکا، د پلار ورور.

اکابر (akā́bır) نر. ج. مشران، لـويان، غټان، پاخه خلک، سپين ږيري، د سرخلک.

اکاډېمي (akā́ḍemi) په آتن کې د يوه بـاغ نوم و، چـې اپلاتـون به په کې تدريس کـاوه، اوس د علومو او فنونو لوی مرکز ته اکاډېمي وايي.

اکاډېميسن (akā̄ḍemicín) د علومـو اکاډمي تړلولوړه رتبه.

اکاړ (akā́ṛ) ص. نر. م. ۱) بې رحمه، ظالم، دښمن؛ ۲) بروس، وچ، خوشکتی.

اکاړي (akā̄ṛí) ښځ. م. ۱) بې رحمي، دښمني، ظلم؛ ۲) تريخوالی، وچ توب.

اکبر (akbár) ص. نر. م. ډېر لوی، ډېر ستر.

اکبرۍ (akbaráy) ښځ. م. ج. يو ډول خوږه ده.

اکبري (akbarí) ص. نر. م. لـوی، زيات، ډېر ستر.

اکتساب (aktısā́b) نـر. م. ۱) کسبـونه، لاس ته راوړنه، گټنه، حاصلونه؛ ۲) گټه، حصول.

اکتسابي (aktısābí) ص. نب. ۱) په کسبي تـوگـه لاس ته‌راوړ شوی؛ ۲) گټل شوی.

اکتشاف (aktıšā́f) نر. م. پيدا کول، څرک ايستنه، کشفونه.

اکتشافي (aktıšāfí) ص. نب. د پلټنې، د څـرک ايستنې، د کشفولو د راز موندلو.

اکتفا (aktıfā́) ښځ. م ۱) بسنه، پوره والی، قناعت؛ ۲) خوښي، رضايت.

اکتفا کول (aktıfākawál) مص. ل. ۱) بسېدل، کفايت کول؛ ۲) قناعت کول، قانع کېدل.

اکټ (ákṭ) نر. م. ۱) کار، عمل، رفتار، په‌صحنه او تياتر کې دلوبغاړي عمل؛ د نمايش پرده.

اکټر (akṭár) نر. م. دتياتر او سينما لوبغاړی.

اکثره (aksará) ق. ډېر، زيات، ډېر زيات.

اکثريت (aksaryát) نر. م. ډېروالی، زياتوالی.

اکر (akár) نر. م. (۱) حالت، وضعيت، صورتحال؛ ۲) سرگرځېدنه، په‌سترگو تياره راتلنه.

اکراه (akrā́) ښځ. م. کرکه، کرېنه، نفرت.

اکرب (akráb) ص. نر. م. بې وسه، بېوزلی، کريابه.

اکره (akará) ښځ. م. ۱) سپينه وزه؛ ۲) شنډه، وچـه (ښځه، بزه او...)

اکرۍ (akaráy) ښـځ. م. ج. کـنډوالي، ويـراني، خرابي، ويجاړي.

اکړ (akáṛ) ص. نر. م. ۱) وچ، شنډ؛ ۲) مايوسه، نا اميده، نهيل.

اکله (akalá) ښـځ. م. ۱) بخيله ښـځـه، سپېره او شومـه ښځه؛ ۲) خوراکي دانه، هغه دانه چې د انسان غوښه خوري او له منځه يې وړي.

اکمال (akmā́l) نر. م. بشپړونه، پوره کونه.

اکمالات (akmālā́t) نـر. ج. ۱) بشپړونې، سرته رسونې؛ ۲) په عسکري کې دضرورت په‌اساس تجهيزاتو ته‌ويل کېږي.

اکوبکو (akū-bakū́) نر. م. ۱) د يوه مرغه نوم دی؛ ۲) دکوچنيانو يوه لوبه ده.

اکارډيون (akārḍıyū́n) نـر. م. د مـوسيقـي يوه پرده لرونکې آله ده.

اکوړ (akóṛ) نر. م. متېک، غوز، چارمغز.

اکوک (ak(o,ū)k) نـر. م. اخکـوک، غـوره، شنه (مېوه چې لا خامه وي)، کچه (اومه) مېوه.

اکانومېسټ (akanoméstṭ) نر. م. اقتصاد پوه، د اقتصـاد متخصص، ايکونومېسټ.

اکوڼی (akoṇáy) نر.م. کوڼی، تندی خوسکی، د ځارويو بچی، چکوڼی، څکوړی.

اکی (akáy) ښځ. م. د مور، ترور او سپين سرو ښځو لپاره د عزت او احترام کليمه.

اکېړ (akéṛ) نر.م. په لښته، مزي او نورو کې د کبانو، انځرو تمبل او پېيل.

اکېڼی (akeṇáy) نر.م. ۱) د ژی هغه تسمه، چې د اوبو راوړلو په وخت کې غاړې ته اچول کېږي؛ ۲) د تانستې کمانچه، کمانکه.

اګاه (agā́, agā́h) ص. نب. ، پوه، خبر، باخبره.

اګاهانه (agāhā́na) په ځانخبرۍ ډول، شعوري.

اګاهو (agahū́) ق. لومړی، ړومبی، مخکې له مخکې، وړاندې.

اګاهي (agāhí) ځانخبري، خبرتيا، شعور.

اګر (agár) نر.م. ۱) سپک سړی، بې لارې سړی؛ ۲) پ. مړيی، بندي؛ ۳) د ربط توری، که، که څه هم، په دې شرط؛ ٤) مانع، بهانه، تردد.

اګل (agál) نر.م. ۱) هغه ځای چې کلالان خاورې ځنې راوړي؛ ۲) ايراو، هغه کېندې، چې د اوبو د زيم د وچولو لپاره جوړېږي؛ ۳) کنده، خندق.

اګن (agán) نر.م. خاړه، يوه وړوکې خړبخونه مرغی ده چې ښه آواز لري.

اګو (agó) ښځ. م. ترور، د پلار يا مور خور، پردی ښځې ته هم د احترام لپاره ويل کېږي.

اګو (ɫgó) نر.م. رو، زه، ضمير، نفس، ځان.

اګوړی (agoṛáy) ښځ. م. پښبندی، هغه پړی يا مرانده چې د ځارويو پښې پرې تړي.

اګويزم (ɫgwizám) نر.م. خود پرستي، ځان ستاينه.

اګی (agáy) ښځ. م. ج. و ګ. هګی.

اګېچ (agéč) نر.م. هغه نوکر، چې د ورځې چېړ ته کار کوي او د شپې خپل کور ته ځي.

اګېړی (ageṛáy) نر.م. ۱) و ګ. خلوابکی؛ ۲) اغېړی، هغه پړی چې د غړکې او ګوډې خوله پرې تړي.

اګېيل (ageyál) مص. مت. ۱) چاپوړې ملنډې او توکې کول؛ ۲) تحريکول؛ ۳) د بوجۍ او جوال خوله ګنډل يا تړل.

الا الا (alā́-alā́) ښځ. م. ۱) ګډوډي، بې نظمي؛ ۲) د خوښۍ او جوش نارې.

الا بلا (alā-balā́) ښځ. م. په ځينو عبارتونو او متلونو کې د تول او هرڅه په مانا راځي.

الاجي (alā́ji) ښځ. م. ۱) هغه آله چې پوندانه او پنبه سره بېلوي، حلاجي؛ ۲) د انځر د ونې يو ډول چينجی.

الاچه (alā́ča) ښځ. م. الچه، يو ډول پتېه داره (اشه داره) اورادار، توته ده.

الاچي (alā́či) ښځ. م. هېل، لاچي.

الاداد (alādā́d) نر.م. د کوچنيانو يو راز لوبه ده.

الاډو (alaḍū́) نر.م. د ترکانانو يو ډول برمه ده.

الاډوبه (alāḍū́ba) ښځ. م. ۱) اړ دوړ، داړي ګړي وخت؛ ۲) ګنګس، بېحاله.

الاډونی (alā́ḍūnay) نر.م. د ترکانانو يو ډول لويه برمه ده.

الارغه (alā́rğa) نر.م. اليارغه؛ يو ډول برګ (خړ سپين) مرغه دی چې اوږدې پښې لري.

الاستي (alā́stí) ص. نب. ۱) ناڅاپي، نابېره؛ ۲) غايب، ورک.

الاشه (alā́ša) ښځ. م. زامه، جامه، برغښی.

الاکول (alākawál) مص. ل. په بېړه ځغاستل، منډه وهل، تېښته کول.

الالول (alālawál) مص. مت. ۱) حلالول، ذبح کول؛ ۲) روا کول، د خوړلو وړ ګرځول.

الاورتي (alāwartí) ښځ. م. ج. ۱) بې ځایه خبرې، زیاتې خبرې؛ ۲) بې ځایه حرکتونه.

الاماني (alāmāni) ص. نب. انقلابي ګډوډي.

الباب (albā́b) نر.ج. عقلونه، فکرونه، اندونه.

البته (albatá) ق. ۱) بې له شکه، بېشکه، بېکاره ده؛ ۲) ممکن، ښایي چې، وې به.

البسه (albasá) ښځ. م. جامه، کالي، نمرې.

البشاکه (albašākā́) ښځ. م. ۱) نمونه، نښه، خاپ؛ ۲) د بېلوونکو نښو توصیف.

البلی (albaláy) نر.م. زاری کوونکی، خاکسار، عاجز، الون بلون کوونکی.

البوم (albū́m) نر.م. هغه کتاب چې عکسونه یا د پوستې ټکټونه په کې نصبېږي.

البنګ (albung) ص. نر. م. ۱) ګونګ، ګونګی، چاړا؛ ۲) خاموش، چپ، بې ژبې.

البومین (albomín) نر.ج. د پروټېنونو مخلوط، د هګۍ سپین.

الپته (alápatá) ص.نب. وارخطا، اوتر، تنګ ترټت، پرېشانه، هیبت اخیستی.

الپي الا (alpialā́) ص. نب. نېستمن، دېر خوار، بې وسه، خوار پېرک، بې شتو.

التباس (altıbā́s) نر.م. ګډون، سره ګډېدنه، ورته والی، ګډوالی، مشابهت.

التجا (ıltıjā́) ښځ. م. ۱) غوښتنه، هیله، آرزو؛ ۲) ننواتې، عذر، زاری، خولې غوړونه.

التزام (ıltızā́m) نر.م. پرځان لازم ګڼل، په غاړه اخیستل.

التفات (ıltıfā́t) نر.م. ۱) پاملرنه، توجه، نظر؛ ۲) اخلاص، مینه، مهرباني.

التماس (ıltımā́s) نر.م ۱) پلټنه، غوښتنه، خواست ۲) عجز، زاري، منت، دعا.

التوا (ıltıwā́) ښځ. م. ۱) ځنډ، ډیل؛ ۲) خبره ځنډول، کیسه معطلول، ایسارول.

التهاب (ıltıhā́b) نر.م. ۱) پاړسوب، میکروبي کېدل؛ ۲) تاواخیستل، بلېدل، هیجان.

التیماتوم (altımātū́m) نر.م. ۱) خبرداری، ګواښ، اخطار، آخرنی اعلان؛ ۲) د جنګ اعلان، د مقابلې ډرغ.

التیام (ıltiyā́m) نر.م. سره مښلېدل، د زخم ښه کېدنه، روغېدنه، غېږنیول.

الچه (alačá) د بابېږ یو ډول دی.

الچه (alačá) ښځ. م. و ګ. الاچه.

الڅپک (alcapák) نر.م. څپک، ورغ، نرې او لږه واوره، چې د ځمکې پر مخ پرته وي، ګرد.

الحاد (ılhā́d) نر.م. له دین نه ګرځېدل، د خدای نه انکار کونه، بې دیني او کفر.

الحاق (ılhā́q) نر.م. سره یو ځای کېدنه، ترون، ضمیمه کېدنه.

الحاقیه (ılhāqyá) ښځ.م. ضمیمه، د کوم تعمیر یا ځمکې نوره برخه.

الزام (ılzā́m) نر.م ۱) تور، تومت؛ ۲) پړه، ملامتیا.

الستي (alastí) ص. نب. ۱) له ازله، له اوله، له شروع څخه؛ ۲) ناڅاپي، نابېره.

الستیکي (alastikí) ص.نب. ارتجاعي، انعطاف قبلوونکی.

السي (alási) ښځ. ج. د سونډو (کتان) تخم، چې تېل ځنې باسي.

الش (aláš) نرم. بدلونه، معاوضه، الېش.

الشول (alašawə́l) مص. مت. بدلول، عوضول.

الغاء (ılgā́) ښځ. م. لغوه کېدنه، له منځه وړنه.

الغاء (alğā́) ښځ. م. د بلغا او تلغاو سره په ترکیبي ډول د شور ماشور په ماناوو سره استعمالېږي.

الغاسه (alǧūsá) ښځ. م. ۱) د ږوږې یو ټوک، یوه ټوټه ږوږې؛ ۲) ص. نب. ۱) تلولی، وارخطا، پرېشانه؛ ۲) غمجن، خپه.

الغتان (alǧatán) ص. نر. م. ۱) نارامه، شوخ؛ ۲) ځپلناک، جهل کوونکی، هوډي، ضدي.

الغوتلغو (alǧáw-talǧáw) نر. م. ج. شور، ځوږ، شور ماشور، ګډوډي، بې نظمي، انارشي.

الغه (alǧá) ښځ. م. کړۍ، حلقه، القه.

الفبا (alafbā́) ښځ. م. د ټولو تورو مجموعه.

الفت (ulfát) نر. م ۱) مینه، محبت؛ ۲) خوی نیول، انس نیول؛ ۳) د پښتو ژبې شاعر چې بشپړ نوم یې «ګل پاچا الفت» دی.

القا (ilqā́) ښځ. م. ۱) اچول، د چا ذهن ته د کومې موضوع رسونه؛ ۲) منته.

القاب (alqā́b) نر. ج. و ګ. لقب.

القاح (ilqā́h) ښځ. م. بلاربونه، حامله کونه، ورله ونه، ورله کونه.

الک (alák) نر. م. و ګ. هلک.

الکترومیټر (ilíktrómiṭár) نر. م. په برق لړونکو شیانو کې د برق د مقدار د ښکاره کولو آله.

الکترون (ilíktrón) نر. م. د اتم دهستې د شا وخوا هغه خوځېدونکې ذره چې منفي چارج لري.

الکتریک (ilíktrík) ص. نر. م. برېښنا، برق، د برېښنا، برقي.

الکول (alkól) نر. ج. یو ډول مایع ده، چې په طب کې کارېږي.

الکۍ ژبه (alkáyžaba) ښځ. م. وړه ژبه، ژبۍ.

الکیش (alkiš) ورکیش، سپې ورکیش کول.

الګ (alág) نر. م. شوکانی، یو ډول نرم کانی، چې لوښي ځنې جوړوي.

لګډ (algáḍ) نر. م. و ګ. خوږ.

الګه (algá) ښځ. م. شنډه، اکره، وچه.

الم (alám) نر. م. ۱) رنځ، نول، غم؛ ۲) یو ډول بوټی دی، چې شنه هم خوړل کېږي، بوټی یې تراتېزک هم بولي او تخم یې الم او ووری بولي.

الماری (almāráy) ښځ. م. ج. تونی، د لرګو یا اوسپنې نه جوړه محفظه.

الماس (almā́s) نر. م. یو قیمتي کانی چې له متبلور خالص کاربون نه جوړوي.

المپیا (olampiyā́) ښځ. م. المپیاد، په لرغوني یونان کې څلور کلن وخت و، چې د اولمپیک لوبې به په کې اجرا کېدې.

المپیک (olampík) نر. م. د المپیا لوبې، په لرغوني یونان کې هغه راز راز لوبې چې په هرو څلورو کلونو کې به یو ځل اجرا کېدې.

المسور (alamsū́r) نر. م. ۱) بې صبري، حرص؛ ۲) شور ځوږ؛ ۳) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

المسوری (alamsūráy) ص. نر. م ۱) اروا وږی، وږ سترګی، حرص ناک؛ ۲) وران کاری، شریر.

المغلم (alamǧalám) ص. نر. م. ۱) مکرجن، غولوونکی؛ ۲) نر. م. غولونه، تېر ایستنه.

النج (alánj) نر. م. یو ډول سپین ګل والا ونه ده.

النګه (alangá) ښځ. م. ۱) دېوال؛ ۲) مورچل، څوکۍ، سنګر.

الو (alū́) نر. م. (ج. الوګان) کچالو، پتاتې.

الوا (alwā́) ښځ. م. حلوا، ورېښه، وېرۍ، اوبنه.

الوار (alwā́r) نر. ج. لرګي، چارتراش.

الواک (alwā́k) نر. م. لید، دید، نظر، تیوري، نظریه، سترګلین.

الواکي (alwā́ki) نظریاتي، تیوریک.

الواکي ژبپوهنه (alwākižabpōhána) نظري ژبپوهنه، تیوریکي ژبپوهنه.

الوان (alwā́n) نر.م. ١) دلـون جمع ، رنگ ، ډول، رقم؛ ٢) یو ډول سوررنگه توکر دی.
الواني (alwāní) ص.نب. سوررنگی، سوربخون.
الوبل (alūbál) ص. نـر. م. ځـلاند، ځـلـېدونکی، پرکېدونکی، چرکېدونکی.
الوتاند (alwatánd) نر.م. پیلوټ.
الوتکه (alūtaká) ښځ. م. طیاره، هوایي جهاز.
الوتل (alwatál) مص.ل ١) ورتل، په هوا گرځېدل؛ ٢) د چلېدو پیل؛ ٣) د رنگ تتېدل؛ ٤) په زور او قوت له یوه شي د یوې توټې بېلېدل.
الوتونکی (alutūnkáy) فا.نر.م. په هوا کېدونکی په‌هواکې تلونکی، الوتونی.
الول (alwál) ق. ١) ناڅاپه؛ ٢) په‌زور سره.
الوول (alūwál) ص. نب. ول ول، تاوراتاو، غـوټې غوټې، پېچ پېچ، گونجې گونجې.
الومل (alomál) ص. نـر. ١) خـوږین، پوخ، ډېر پوخ، ښه پوخ؛ ٢) نرم، پوست.
الوهیت (ulūhyát) نـر.م. خدایي، څښتـنوالی، الهي مقام، خدای والی.
الوی(١) (alwū́y) نر.م. ١) د جوارو توکه‌او د غنمو وږي، چې په‌اور پاخه شي؛ ٢) ذاده، وریت.
الوی(٢) (alwáy) ص. نـر. م. سـرابښ، اروا وږی، وږ سترگی، ستروږی، حریص.
الوی (alawáy) ١) د ندا توری چې دعاطفي حالاتو په‌وخت له‌خولې راوځي؛ ٢) ښځ. م. یوه خـره مرغۍ ده، چې اوږده لکۍ او تېز آواز لري.
الوی کول (aloykawál) مص. مت. و گ. الویل.
الویل (aloyál) مص. مت. الوی کـول، ذاده کـول، وریتول؛ ٢) الهیل، تورول، په‌اور کړول.
الوېزان (alwezā́n) ص. نر. م. هک پک، وارخطا، سرگردان، اړند کړند، ترهور، پرېشانه.

الوېښ (alwéṣ) نر.م. وږمه، نری باد، شمال.
اله(١) (alá) اد. د اداتو لـه جملې څخه دی او پر بېره باندې د تاکېد پروخت استعمالېږي.
اله(٢) (íla, alá) څښتن، معبود، خدای.
الها (ilhā́) ښځ. م. تلوسه، هیله، آرزو، امید.
الهاکي (alhā́ki) ښځ. ج. ښېراوې، ښېرا، ښېرې، بده دعا.
الهام (ilhā́m) نر.م. په‌زړه کې نوې غیبي اندېښنه پېداکېدل، په‌زړه کې اچول.
اله بله (alabalá) ښـځ. م. ١) زاري، غـوښـتنه؛ ٢) چیغې، نارې سورې، غوغا، کوکه.
اله ځیک (alacík) نـر.م. هغه‌ځای، چې واوره یې ویلې شوې وي.
اله داد (aladā́d) نر.م. و گ. الا داد.
اله گوله (alagūlá) ښځ.م. ١) گډوډي، بې نظمي، گړبړ؛ ٢) گڼه گوڼه، ازدحام.
الهنگ (alháng) نر.م. ویر، غم، ژړا او فریاد.
الهي (ilā́hí) ١) د ندا حالت. ای خدایه! ای څښتنه! ؛ ص. نر. دخدای(ج) له‌خوا.
الهیات (ilahyā́t) نر.ج. هغه علم، چې د خدای(ج) په اړه کې بحث کوي.
الی (aláy) اد. د ندا توری، چې د اریانتیا په‌وخت کې ویل کېږي- الی، دا دې څه‌وکړه!.
الۍ (aláy) ښځ. م. سربانډه، سـربانه، چرمینه، هغه پړی چې له‌خرمنې، وریو، مزري او کولمو څخه جوړېږي.
الیاف (alyā́f) نـر.ج. نسج، سپنسي، د پوستو او نباتاتو د ډندر سپنسي او تارونه.
الي ځلي (alejále) ښځ. ج. هڅه، کوښښ.
الیش (alíš) نر.م. ج. و گ. الش.
الیکین (alíkyn) نر.م. اریکین، لیکین، لاټین.

الیېل (aleyál) مص، مت. ۱) الوېل، الوېول؛ ۲) کباېول، تررول (لکه د لاندې پسه).

امارت (ımārát) نر.م. امیري، مشري؛ حکومت، اقتدار.

اماله (ımā́la) ښځ.م. ترسه، داسې طبي آله ده، چې پهٔانسداد کې استعمالېږي.

امام (ımā́m) نر.م ۱) پېشوا، مذهبي لارښوونکی؛ ۲) د جومات ملا؛ ۳) مخکې، ترمخه.

امامت (ımāmát) نر.م. ۱) لارښوونه، پېشوايي؛ ۲) لمونځ ورکونه.

امان (amā́n) نر.م. پناه، ژغورنه، ساتنه، ایمني.

امانت (amānát) نر.م. امین والی، د چا د یو شي یا پیسو سمه ساتنه.

امانت کاری (amānatkā́ray) ص. نر.م. امانت گر، امانت کار.

امانی (amānáy) ښځ.م. د اعلیحضرت امیر امان الله خان د دورې سکه.

اماني (amā́ni) ص. نب. ۱) تهول، پوره، بشپړ؛ ۲) پټ، خوندي؛ ۳) مزدوري، کچه مزدوري.

امبا (amabā́) ښځ.م. د مېږو او وزو اواز.

امبار (ambā́r) نر.م. ۱) کوټه، توپی، ډېری، زېرمه، گودام؛ ۲) سره، پارو، کود.

امبارکښ (ambārkáṣ) ص. نر.م. سره چلوونکی، پارو وړونکی.

امبالی (ambāláy) ښځ.م. ۱) ډولۍ، پالکی، کجاوه (د فیل)؛ ۲) اوډنه، سرپه سر ایښوونه.

امبرلوبه (ambárloba) ښځ.م. یو ډول لوبه ده.

امبریالوجي (ambryā́loji) ښځ.م. د جنین پېژندنې علم.

امبور (ambúr) نر.م. انبور، د مېخو او... د نېولو او راکښلو لپاره دوه غاښیزه اوسپنیزه آله ده.

امبولانس (ambolā́ns) نر.م. د روغتونونو یو ډول مخصوص موټر.

امپراطور (amprātúr) نر.م ۱) امپراتور، د لرغوني روم د سردارانو لقب؛ ۲) نن ورځ سترو او مقتدرو پاچاهانو ته امپراتور وايي.

امپراطوري (amprattúri) فخ.م. پر هغه هېواد اطلاقېږي چې د مساحې پراخوالی، د وگړو او قدرت زیاتوالی، د یوه قوم–قبیلې تسلط پر نورو قومونو.

امپریالیزم (amparyā́lizm) نر.م. د سرمایه داری (کاپیتالیزم) د سیستم لوړه او وروستۍ مرحله چې زیار ایستونکي په کې استثمارېږي.

امپول (ampól) نر.م. هغه وړ ښیښېي بوتل، چې اوبه یا دوا په کې وي.

اُمت (ú(m)mát) نر.م. دیوه پیغمبر پیروان، د خلکو یوه ډله، جماعت.

امتحان (ımtıhā́n) نر.م. ازموینه، ازمایښت، ازمېښت، تجربه.

امتحاني (ımtıhā́ni) ص. نب. د ازموینې، د ازمېښت، تجربوي، تجربي.

امتداد (ımtıdā́d) نر.م. اوږدوالی، غځېدنه، اوږدېدنه.

امتناع (ımtınā́ʕ) ښځ.م. منع کونه، گرځونه.

امتنان (ımtınā́n) نر.م. مننه، خوښي.

امته (amtá) ښځ.م. هیله، امید، آرزو، تمه.

امتیاز (ımtıyā́z) نر.م. ۱) توپیر، بېلوالی؛ ۲) ښه والی، لوړوالی؛ ۳) هغه حق یا اجازه چې د دولت له خوا د ورځپاڼو، مجلو او... ته ورکول کېږي.

امتیازي (ımtıyā́zi) ص. نب. توپیري، توپیریز.

امحا (ımhā́) ښځ.م. محوه کونه، له منځه وړنه.

امداد (imdā́d) نر.م. مرسته، بسپنه، لاس نیوی.
امر (amár) نر.م. ۱) حکم، فرمان، ویل؛ ۲) په گرامر کې د فعل هغه بڼه ده چې د یو کار په اجرا کولو د حکم مانا افاده کوي.
امراض (amrā́z) نر.ج. و.گ. مرض.
امرسه (amrasá) ښځ.م. یو ډول خوږه ده چې له اوړو، غوړیو او شربت څخه جوړېږي.
امرل (amrál) نر.م. مرل، چاڼول، ټاکل، غوره کول.
امر لاندې (amarlāndé) نر.م. مادون، تر لاس لاندې، د امر لاندې.
امرله (amrlá) ښځ.م. انتخابوله، چاڼوله، ټاکله.
امزولی (amzólay) نر.م. په عمر کې سره برابر، د یوه عمر، هم عمره، همزولی.
امسا (amsā́) ښځ.م. بینت، لکړه، د لاس لرگی.
امساک (imsā́k) نر.م ۱) ممسک توب، سختي، سپیتانه؛ ۲) نیونه، بندونه.
امست (amíst) نر.م. پېنه، پېړنه، پېوډنه.
امستل[1] (amistál) مص. مت. پېیل، پېوډل، پیړل، څه شی په سپنسي یا تار پېیل.
امستل[2] (amustál) مص. مت. بېلول، جلا کول، جدا کول، گوښې کول، له یو بلنه لیرې کول.
امضا (imzā́) ښځ.م. لاسلیک، دستخط.
امغانه (amğāná) ښځ.م. د ورون د پورتنۍ اخري برخې او تناسلي آلې ترمنځ ځای، مغبني ناحیه.
امغلن (amğalán) ص. نر.م. ۱) اوم، کچه، نیم پوخ، امغښن؛ ۲) بې وخته، مخکې له وخته.
امکان (imkā́n) نر.م. ۱) د کېدو وړ، کېدونکی؛ ۲) فل. د کوم شي وجود یا عدم چې ضروري نه وي.
امکوری (amkóray) نر.م. د ښېروونکي ژوي بچی، د داړونکي حیوان کوچنی بچی.

امکی (am(a)káy) ښځ.م. ترور، د پلار خور، عمه.
امل (amál) نر.م. ۱) وجه، کېله، بابته.
املا (imlá) ښځ.م. ۱) د کول؛ ۲) لیک دود، د کلیمو د لیکلو قواعد.
املاک (amlā́k) نر.م. شتمني، ملکیت، جایداد.
املايي (imlāyí) ص. نب. د املا، د لیک دود.
املوټ (amlū́ṭ) نر.م. یو ډول لوبه ده.
املي (amalí) ص. نر.م. معتاد، اخته.
املېیل (amléyal) مص. مت. پټول.
امن (ámn) نر.م ۱) ساتنه، پناه، ۲) سوله، امنیت، کراري، آرامي.
امنا (amanā́) ښځ.م. ۱) منل، تسلیم، قبلونه، تایېدونه، ۲) اد. د تعجب او عجز ښکاره کولو په وخت کې ویل کېږي – امنا ده درته.
امنټه (amanṭá) ښځ.م. گردله، تر برف، هغه واوره چې باران ورسره وي.
امنکوټ (amankóṭ) نر.م. نیمره، امنځی.
امنیت (amniyát) نر.م. امنه، سوله، آرامي.
امنیتي (amniyatí) ص. نب. سوله ییز، دارامۍ، د کرارۍ، د امنیت اړوند.
امنیه (amniyá) ښځ.م. هغه قوه (پولیس، ژاندارم) چې د دولت له خوا د ښاري امن دنده لري.
اموخت (am(ū,o)xt) نر.م. ج. ۱) روږد، خوی نیونه، عادت نیونه (له چا سره)؛ ۲) مینه، انس.
اموخته (amū(o)xtá) ص. نب. روږدي، عادت شوی، معتاد، خوی نیولی، بلد، روږدي.
امه (amá) ښځ.م. هیله، اسره، امید، تمه، آرزو.
امي (amí) ص. نب. نالوستی، بې تعلیمه.
امیانی (amyan áy) ښځ.م. میانۍ، همیانۍ، کېڅۍ، د پیسو کڅوړه.

امیب (amīb) نر.م. ذره بینې ژوی دی چې د انسان په کولمو کې تولیدیږي او د اسهال سبب کیږي.

امید (umáyd) نر.م. وګ. امه.

امیدواره (umaydwāra) ښځ.م. ۱) امیدواره، حامله ښځه؛ ۲) ص. نب. م.ج. هیله من، هیله منه، په تمه، په امید.

امیدواري (umaydwārí) ښځ.م. هیله، امید، اسره، توقع.

امیده (amidá) نر.م. په نامه سره شریک، دوه کسه چې نومونه یې یو شی وي، په یوه نوم.

امیر (amír) ص. نر.م ۱) مشر؛ ۲) مالدار، شتمن ۳) حکم چلوونکی، سردار، مالک.

امیرالبحر (amirūlbahár) نر.م. د بحري چارو مشر، دبحري نظامي چارو متصدي.

امیرالمؤمنین (amirūlmomunín) نر.م. د مؤمنانو امیر، د راشده خلفاوو لقب.

امیرانه (amirāná) ق. ۱) د امیر په څېر؛ ۲) له امیر سره ور، څه چې له امیر سره ښایي.

امیربازي (amirbāzí) ښځ.م. د هلکانو یو ډول لوبه ده.

امیري (amirí) ښځ.م. مشري، پاسوالي، واکمني.

امیږ (améǵ) ص. نر.م. ګډ، ګډوډ، خچن، ناولی، ککړ.

امیل (umél) نر.م. هار، اوږده غاړکۍ، اوږده اوږی، په تار پېیل شوي ګلان.

امین (amín) ص. نر.م. ۱) ریښتینی، سپېڅلی، صادق، امانت ساتونکی؛ ۲) نر.م. ۱) منته، قبلونه؛ ۲) پرېکړه.

ان (ān) اد. ۱) تر، پورې، حتی، بېخي؛ ۲) ور. په پښتو کې د نرینه نومونو د جمعې وروستاړی دی؛ لکه: اوبښ – اوښان.

انا (anā́) ښځ.م. ۱) نیا، د پلار مور، د مور مور؛ ۲) زړې، بوډۍ ښځې ته د درناوي په ډود انا وایي.

اناټومي (anātūmi) ښځ.م. د بدن د غړو د تشریح پوهنه.

اناتېتي (anātetáy) ښځ.م.ج. ړوند چرګ، ړنده خره؛ یو ډول لوبه ده.

انار دانه (anārdāna) ښځ.م. ۱) هغه دانه، چې د انار په منځ کې وي؛ ۲) د انار وچې شوې دانې، ترښوي.

اناررنګی (anārrangáy) ص. نر.م. اناري، سور، ښکلی، ښایسته.

انارشي (anārši) ص. ښځ.م. ګډوډي، بې نظمي، هرج ومرج، لګه درګه.

انارګوسی (anārgūsay) نر.م. د انار ونه یا دانه.

اناګۍ (anāgáy) ښځ.م.ج. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) یو ډول خر رنګه چینجی؛ ۳) د انا د کلیمې تصغیري شکل دی.

انانس (anāwns) خبرونه، اعلانونه، خپرونه.

انانګه (anānga) ښځ.م. ۱) بارخو، غمبوري، اننګی رخسار؛ ۲) نانګه، یو راز غرنی بوټی دی، چې میوه یې الوبالو ته ورته ده.

اناوالی (anāwālay) نر.م. ۱) اناتوب؛ ۲) ځان د کور انا انا کول (مشره مشره کول).

انایي (anāyí) ص. نب. بې عقله، بېړا، لډر.

انبان (anbā́n) نر.م. لوړ ځیږ، اوږد.

انبساط (inbisāt) نر.م. ارتوالی، خلاصوالی، پراخوالی، تول ارخیزه غځېدنه.

انبول (anból) نر.م. ویر، ماتم؛ ساندي، ژړا.

انتان (antā́n) نر.م. طب. هغه تبه چې پارسوب او زوه (تو) ولري.

انتباه (ʾintıbā́h) ښځ. م. ۱) خبرېدنه، وېښېدنه؛ ۲) پند اخیستنه، عبرت اخیستل.

انتحار (ʾintıhā́r) نر.م. ځان وژنه.

انتحال (ʾintıhā́l) نر.م. ادبي غلا، پردي شعر په خپل نامه تېرول.

انتخاب (ʾintıxā́b) نر.م. ټاکنه، خوښونه، غوره کونه، چانونه.

انتخابات (ʾintıxābā́t) ج. نر ۱) د انتخاب جمع؛ ۲) رایې ورکونه، د رایو اخیستنه.

انتخاباتي (ʾintıxābā́tī) ص. نب. د انتخاباتو، په انتخاباتو مربوط- انتخاباتي مبارزه او...

انتخابول (ʾintıxābawə́l) مص. مت. ټاکل، خوښول، غوره کول.

انتخابي (ʾintıxā́bi) ص. نب. ۱) ټاکل شوی، غوره شوی؛ ۲) غوره، ښه.

انتخابېدل (ʾintıxābedə́l) مص. ل. ټاکل کېدل، غوره کېدل.

انتر (antár) نر.م. انترمنتر، د مداریانو مخصوص الفاظ دي.

انترا (antrā́) ښځ. م. ج. ۱) شپه، تیپ کړی او بند؛ ۲) مو. انتره، له کسر نه وروسته برخه.

انتروپالوجي (antropālogī́) ښځ.م. بشر پېژندنه، وګړ پېژندنه.

انتروشی (antrṓšay) نر.م. پرنجی، پرنچکی، پرچل، انتروسی، انټوسی، پرشی.

انتساب (ʾintısā́b) نر.م ۱) اړیکه، رابطه، خپلوي؛ ۲) نسب، شجره، ۳) سرېزه؛ ٤) په ریاضي کې د نسبت ټاکل.

انتشار (ʾintıšā́r) نر.م. وګ. خپرونه.

انتصاب (ʾintısā́b) نر.م. ټاکنه، منصوبونه، پر کوم کار باندې د چا درونه، د انتخاب ضد.

انتصابي (ʾintısā́bi) ص. نب. ټاکل شوی، درول شوی، منصوب شوی.

انتصار (ʾintısā́r) نر.م. بری، کامیابي، بری تر لاسه کول، بریالیتوب ته رسېدنه.

انتظار (ʾintızā́r) نر.م ۱) لاره کتل، سترګې غړول؛ ۲) هیله، امید، توقع.

انتظار ایستل (ʾintızārıstə́l) مص. ل. لاره کتل، سترګې غړول، لاره څارل.

انتظارخونه (ʾintızārxuná) ښځ. م. د انتظار ایستلو کوټه، د ملاقات لپاره د انتظار کوټه.

انتظام (ʾintızā́m) نر.م. ۱) نظم، سمون، ترتیب، اوډنه؛ ۲) په تارکې د مرغلرو پېیودنه.

انتفاع (ʾintıfā́ʿ) ښځ. م. ګټه، سود، فایده.

انتفاعي (ʾintıfāʿī́) ص. ښځ. م. ګټه کوونکی، نفعه کوونکی، د ګټې پر اساس.

انتقاد (ʾintıqā́d) نر.م. ۱) کره کتنه؛ ۲) ګوته نیونه؛ ۳) د کوم شعر د عیب ښکاره کونه.

انتقال (ʾintıqā́l) نر.م. ۱) لېږدېدنه، کډه کونه؛ ۲) لېږدونه، وړنه؛ ۳) اندلېږدونه.

انتقالول (ʾintıqālawə́l) مص. مت. ۱) لېږدول، کوچول؛ ۲) وړل.

انتقالي (ʾintıqā́lī) ص.نب. خوځېدونکی او لېږدېدونکی.

انتقام (ʾintıqā́m) نر.م. غچ، کسات، بدل، بدله.

انتها (ʾintıhā́) ښځ. م. پای، آخر، اخیر، وروسته.

انتهایي (ʾintıhāyī́) ص. نب. وروستی، آخري.

انټر (anṭár) نر.م. چابک، تېز، اوچت، مټی.

انټن (anṭán) نر.م. د رادیو او تلویزیون د الکترومګنتیک څپو د پیاوړتیا لپاره سیم یا سیخ.

انټوسی (anṭósay) نر.م. ترنجی، پرنجی، ترنچی.

انټومولوجي (anṭomólojī́) ښځ. م. د زولوجي هغه څانګه چې د حشراتو څېړنه کوي.

انټي بيوټيک (ənṭibyóṭik) يو لړ داروګان دي چې د باکتريااو نه د راوړلاړو شويو ناروغيو د علاج لپاره استعماليږي.

انټيک (anṭík) نر.م.ج. زوړ، تاريخي، لرغونی، پخوانی.

انجام (anjā́m) نر.م.ج. ۱) پای، آخر؛ ۲) بشپړ، اجرا، پوره، ترسره؛ ۳) نتيجه.

انجروت (anjarū́t) نر.م.ج. کنډ، زرکنډ، کنډوره، کنډوری، هغه سپينه سريښناکه ماده ده چې له ونې څخه راوځي.

انجينري (ənjinarí) ښځ.م. ۱) د ماشينونو د طرح کولو فن؛ ۲) هغه پوهنه، چې د ځمکې له غير عضوي موادو، قدرت او انرژي له منابعو، فزيکي قواوو او... سره سروکار لري.

انجړ (anjáṛ) نر.م. سرورکې ماشوره، د ښېښيو هغه کلاوه، چې سر يې ورک او جړه وي.

انجړبنجړ (anjáṛ-banjáṛ) ص. نر.م.ج. ګډوډ، خراب تراب، پرېشان.

انجکه (anjaká) ښځ.م. (ج. انجکې) ۱) سور اسوېلی، سړه ساه،،

انجماد (ənjimā́d) نر.م. کنګل، يخي؛ افسردګي.

انجمن (anjūmán) نر.م. ټولنه، غونډه، ټولی، موسسه.

انجن (ənján) نر.م. ميخانيکي اوزار او اسباب، ماشين باب.

انجنير (ənjniár) نر.م (ج. انجنيران) د انجنيري متخصص. و.ګ. انجنيري.

انځر ګل (ənʒargwál) نر.م. ۱) د انځر د ونې ګل؛ ۲) هغه څوک چې ډېر لږ ليدل کېږي.

انځکی (anʒakáy) نر.م. (ج. انځکي) د ناروغ فرياد، زګېروی، زوېرګی.

انځور (anʒū́r) نر.م. رسم، کښيده، نقش، نښان، نمونه، علامه.

انځوراند (anʒūrā́nd) انځورګر، نقاش.

انځور ځېره (anʒorcéra) کښيده، تصوير.

انځور ګر (anʒūrgár) نر.م. (ښځ. انځورګره) نقاش، نقشګر، کښېده کوونکی.

انځورګري (anʒūrgári) کښيده کاري، نګارګري.

انځور ليک (anʒūrlík) جدول، ګراف دياګرام.

انځوروال (anʒūrwā́l) تصوير ګرا.

انځورول (anʒūrawál) مص. مت. انځور جوړول، نقش کول، کښېده کول.

انځوريز (anʒūríz) نګاره يي، کښيده يي.

انڅی (əncáy) ښځ. م.ج. سنی، هغه ورين تارونه چې پړي او کمپلې ترې جوړيږي.

انحراف (ənhirā́f) نر.م. ۱) کږېدنه، کووالی؛ ۲) اوښتنه، ګرځېدنه؛ ۳) لاره بدلونه.

انحرافي (ənhirā́fi) ص. نب. ۱) اوښتونکی، اړوونکی؛ ۲) کږېدونکی، بدلېدونکی.

انحصار (ənhisā́r) نر.م ۱) محدوديت، په تنګسه کې راتلل؛ ۲) د کوم کسب، صنعت، توليد او خرڅلاو کنټرول د يوه «نماينده» يا واحد شرکت، دولت، يا څو شرکتونو په وسيله.

انحصارات (ən hi sārā́t) نر.ج. د انحصار جمع، هغه اداره او تشکيل، چې په انحصار پورې د اړوندو چارو څارنه کوي.

انحطاط (ənhitā́t) نر.م. ۱) لوېدنه، راټيټېدنه؛ ۲) رکود، تروټه؛ ۳) ګډوډي، بې نظمي؛ ۴) ړنګېدنه، له منځه تلنه، تجزيه.

انحلال (ənhilā́l) نر.م. ۱) حل کېدنه، له منځه تلنه، زوال؛ ۲) ک. د کوم شي تجزيه او حلېدل په بل شي کې.

اند (and) نر.م. ۱) اندېښنه، فکر، خيال، گومان؛ ۲) د وخت يوه اندازه، د ژوند يوه دوره چې پنځو سوو کالو ته ورسېږي.

انداخت (andā́xt) نر.م. ۱) اور، دله ييزې دزې؛ ۲) فز. هغه مبحث چې د نبي د ويشتلو اندازه او واټن ټاکي.

اندازه (andāzá) ښځ.م. ۱) کچه، پيمانه، مېچ، تول، ناپ، ۲) قياس، حد، خيال، گومان.

اندازه کول (andāzakawə́l) مص.مت. ۱) تلل، مېچول، ناپول؛ ۲) قياسول.

اندام (andā́m) نر.م. دبدن يو غړی يا برخه.

اندامور (andāmawár) ص. نر.م.ج. قوي، پند، شلند، هغه څوک چې قوي اندام او غړي لري.

اند پوهه (andpohá) ايډيالوجي، ايډيولوژي.

اند پوهيز (andpohíz) ايډيالوجيکي، هغه څه چې پر ايډيالوژۍ اړه لري.

اندراج (indrā́j) نرم.ج. ۱) ليکنه، ثبتونه، درجونه ۲) هغه کتاب، چې نومونه په کې ليکل کېږي.

اندرپايه (anarpā́ya) ښځ.م. و گ. زينه.

اندرتل (andartál) په اومه تار گنډل، خام کوک ورکول، مجازاً پټول.

اندرتي (andárti) ښځ.م.ج. پټې، تړلې، بندې.

اندرغپ (andarğáp) ص.نر.م. ورک، بې درکه، پټ، ناڅرگند.

اندرکاغی (andarkāğáy) ښځ.م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

اندرکه (andárka) ښځ.م. (ج. اندرکې) گنجۍ، نيم تنه جاکټ، گنډۍ، سدرۍ.

اندرور (indrór) ښځ.م. د مېړه خور، ننډرور.

اندرول (andrawə́l) نر.مت. خام کوک ورکول، اندرتل، لوادره، خام ټک.

اندرېيل (andreyə́l) مص.مت. مينځل، پرېولل، کنگالول، وينځل، اوبه پرې تېرول.

اندړ (andə́ṛ) نر.م.ج. ۱) يو ډول وابښه: ۲) ژېړ بخنه مسرغۍ دی؛ ۳) د يو پښتني ټبر نوم دی.

اندغړن (andğaṛán) نر.م. هرهغه ښاروی، چې پوره خصي شوی نه وي، بورد ک.

اندل (andə́l) نر.م. فکر کول، تفکر.

اندليک (andlík) ايډياگرام، چيني ليک.

اندنه (andána) ښځ.م. جاچنه، تفکر.

اندواره (andwā́rá) ښځ.م ۱) اندازه، مېچ؛ ۲) قياس، اټکل.

انددود (anddód) اند توگه، د فکر طرز، طرزتفکر.

اندور (andwár) نر.م. د فکر وړ، قابل تفکر.

اندوکندو (andūkandū́) ص.نب. تند، پړسېدلی، ډډبد، ادو بدو.

اندولي (andū́li) ښځ.م.ج. ۱) د يوه نر ژوي د مستۍ هغه حالت چې د ښځينه جنس سره د يو ځای کېدو په وخت کې ورته پيدا کېږي؛ ۲) اينډ غړ، وندغړی.

اندوواند (andūwā́nd) نر.م. فکر و خيال.

انده (andá) ښځ.م. مفکوره، تفکر.

انديال (andyā́l) انديالی، اندي، متفکر، د فکر څښتن.

اندېر (andér) نر.م. ۱) تياره؛ ۲) ظلم، تېری؛ ۲) غم، کړاو؛ ٤) بدبختي؛ ٥) گراني.

اندېری (anderáy) ښځ.م.ج. گنه گونه.

انديز (andíz) مفکوروي، فکري.

اندېښمن (andeṣmán) ص. نر.م.ج. غمجن، غمځپلی، غم لړلی.

اندېښنه (andeṣná) ښځ.م. (ج. اندېښنې) فکر، غم، نول، تشويش، وېره، خطره.

انډ (anḍ) نر.م. ۱) هنډ، بلوړی، ټيق؛ ۲) مړدکی.

انډخور (anḍxór) نر.م. ۱) خوډلن، ايره خول، په مړه اوړ پوخ شوی؛ ۲) داور ځر ګندېدل.

انډر (anḍə́r) ص.نر.م. ۱) مست ښاروي چې خصي شوی نه وي، خوټور، مېنده، انده؛ ۲) مست او شهوتي سړی.

انډرکی (anḍárkay) نر.م. اروړمی، اروړمی.

انډره (anḍára) ښځ.م. (ج. انډرې) لويه کولمه.

انډس (anḍə́s) نر.م. اندوس، و.ګ. اباسين.

انډک (anḍák) نر.م. ۱) اړخ؛ ۲) کوناتی؛ ۳) ناز او نخره، کنج، مکيز، نخرې؛ ٤) غرور.

انډه کان (anḍakā́n) نر.م. د ژمي د دوو څېلو ترمنځ وخت چې سخت باد لري او ونې شاربي.

انډک سونډک (anḍá ksonḍák) نر.م. سونډک مونډک، د حمل باد، هغه سېلۍ چې د ژمي په پای کې الوځي او ونې ډډوي.

انډل (anḍ(a,ə́)l) نر.م. ۱) اينډل، هنډل، هغه فلزي ميله ده، چې يو سر يې د موټر په موټور کې او بل سر يې په لاسونو سره تاوېږي؛ ۲) د بايسکل د مخنۍ خوا.

انډو (anḍū́) ښځ.م. د پمبې، پختې، کربوسکې نارسېدلی غوزه.

انډوخر (anḍoxár) نر.م. ۱) لتپير، خرمستي؛ ۲) چيغې، سورې، شور، ځور.

انډول[۱] (anḍól) نر.م. اينډول، اونګ، اوکلي، بغری.

انډول[۲] (anḍwā́l) نر.م. ۱) تول، سمون، برابری، برابر؛ ۲) په شک کې لوېدل.

انډولتيا (anḍwaltyā́) ښځ.م. تولنه، برابری.

انډولی (anḍolúy) ښځ.م.ج. و.ګ. ډولی.

انډه (anḍá) ښځ.م. (ج. انډې) لويه، لاس سره اچول (ساتېرې) شيطانې (شوخې).

انډۍ (anḍə́y) ښځ.م. ۱) ښورروا، زېمنه، زومنه؛ ۲) د ښوروا پخولو لوښې يا کټوه.

انډی (anḍáy) نر.م. ۱) غونډی، د اوبو يا خره د بار يوه خوا؛ ۲) څنګ، ډډه، اړخ.

انډياري (anḍyā́ri) نر.م.ج. د پنډی غوښه.

انډېری (anḍéray) نر.م. ۱) پوزی، له ميزرو څخه جوړ شوی فرش چې غله په کې وډي، پريری.

انډېرۍ (anḍeráy) ښځ.م.ج. ګنه ګونه، ګڼ خلک، غونډه.

انډی انډی (anḍáyanḍáy) ص.نر. ټوټې ټوټې، اندام اندام، ؛ ۲) د ېر زيات ستومانه کېدل.

انډيکاټور (anḍikāṭór) نر.م. ۱) د واردې او صادرې کتاب؛ ۲) نماينده، شاخص، اندازه، مقياس؛ ۳) فشار سنج.

انډيوال (anḍiwā́l) نر.م. ملګری، مل، شريک، د خوراک څښاک ملګری.

انرژي (in(i,á)rží) ښځ.م. ۱) سيک، توان، قوت؛ ۲) د کارکولو استعداد (ظرفيت)؛ ۳) د حرکت د مقياس واحد.

انرکه (anarká) ښځ.م. ماڼۍ، قصر.

انزال (inzā́l) نر.م. ۱) کښته راتلنه، کښته راورنه؛ ۲) مني خارجېدنه.

انزکی (anzákay) نر.م. شرخ هلک.

انزوا (inziwā́) ښځ.م. ۱) ګوښه والی، يوازېوالی، يوازيتوب؛ ۲) څېله کېدل.

انس (ins) نر.م. انسان، بشر، بنيادم.

انس (uns) نر.م. خوی نيول، عادت کول، علاقه.

انسان (insā́n) نر.م. ۱) سړی، بنيادم، بشر.

انسان پرست (insānparást) ص.نر.م. څوک چې له انسان سره مينه لري، انسان پال، هيومنيسټ.

انسانیت (insāniyát) نر. م. سړیتوب، ښه خوی، ښه عادت، ښه چلند.

انسایکلوپیډیا (insāyklopidiyā́) ښځ. م. دایرة المعارف، د عمومي معلوماتو مجموعه.

انسجام (insijā́m) نر. م. برابری، نظم، سمون.

انسداد (insidā́d) نر. م. ج. بندېدنه، تړل کېدنه، بندېز، ممنوعیت.

انسلاک (insilā́k) نر. م. په مزي پېیئه، د خلکو په ډله یا جماعت ورګډېدل.

انشا (inšā́) ښځ. م ۱) پیل کول، پیدا کول (خلقول) ۲) لیک، عبارت، لیکنه، مضمون؛ ٤) په لغت کې ایجاد، نوي شي او اختراع ته وایي.

انشعاب (inšiʿā́b) نر. م. څانګه څانګه کېدل، بېلېدل، دلې دلې کېدل.

انشقاق (inšiqā́q) نر. م. ماتېدل، سوري کېدل، په برخو جلا جلا کېدل، تیت او پرک کېدل.

انصاف (insā́f) نر. م. نیاو، عدل، برابری، عدالت

انضباط (inzibā́t) نر. م. اوشین، پېودنه، نظم او ترتیب، دسپلین.

انطباق (intibā́q) نر. م. برابروالی، سمون.

انعام (inʿā́m) نر. م. بخشش ورکول، تحفه، ورکړه.

انعدام (inʿidā́m) نر. م. پناه کېدنه، ورکېدنه، مړ کېدنه، له منځه تلنه، پوپنا کېدنه.

انعکاس (inʿikā́s) نر. م. اوښتنه، نسکورېدنه، پرمخ کېدنه، اپوته کېدنه.

انغسه (anġása) ښځ. م. ۱) کوچنۍ خوږه ډوډۍ، کولچه؛ ۲) رونځغی، ګونځاخی، سراغه

انفاذ (infā́z) نر. م. روانونه، بهونه، جاري کونه، چلونه، د حکم او فرمان اجرا کول.

انفجار (infijā́r) نر. م. ۱) چاودنه، چاودېدنه؛ ۲) الوتنه، بهېدنه.

انفرادي (infirādí) ص. نب. ګوبنی، یوازې، ځانله، فردي، ځانته، ځانله ځانله.

انفصال (infisā́l) نر. م. ۱) بېلتون، شلېدنه، بېلېدنه؛ ۲) فیصله، د خبرې خلاصی.

انفعال (infiʿā́l) نر. م. ۱) شرمېدنه، خجلت، ملامتیا، خپېدنه؛ ۲) د کوم شي اغېز منل.

انفکاک (infikā́k) نر. م. جلا کېدنه، بېلېدنه، جدایي، بېلونه، ایسته کېدنه، شړنه.

انفلاسیون (infilāsyū́n) نر. م. پولي تورم، تورم، د قیمت په عمومي سطح کې اوچتوالی.

انفلاق (infilā́q) نر. م. چاودنه.

انفلاقي (infilāqí) ص. نب. چاودېدونکی، د چاودنې ور.

انفلوینزا (infloyanzā́) ښځ. م. والګی، بادووني، ګریپ، زکام.

انقباض (inqibā́z) نر. م. راټولېدنه، غنجېدنه، کلکېدنه، تینګېدنه.

انقسام (inqisā́m) نر. م. وېش، وېشنه، برخې برخې کونه، ونډې ونډې، تقسیمونه.

انقلاب (inqilā́b) نر. م. ۱) اوښتنه، اوړېدنه، بدلون، بدلېدنه، اوښتون؛ ۲) بنیادي بدلون.

انقلابي (inqilābí) ص. م. انقلاب غوښتونکی، انقلاب راوړونکی.

انک (anák) نر. م. هنک، ریشخند، ملنډې، نخول، بېشاړې، وشتې، توکې، خندا.

انک وهل (anakwahál) مص. مت. هنک وهل، په چا پورې توکې کول، د چا رشخندول.

انکار (inkā́r) نر. م. خبره نه منل، ځان غړول.

انکسار (inkisā́r) نر. م. ماتېدل، عاجزي، ماتوالی.

انکشاف (inkišā́f) نر. م. ۱) پرمختیا، پرمختګ ۲) پرانیستل کېدل، څرګندېدل.

انکشافي (inkisāfí) ص. نب. ۱) پرمختیایي، پرمختګي؛ ۲) د پلټنې، د جاسوسۍ.

انکو (anakó) ښځ. م. نیا، انا، د پلار یا د مور مور.

انکور (ankór) نر. م. ګونګوسه، انګازه، راز.

انکی (inkáy) نر. م. و ګ. اینکي.

انګا (angā́) ښځ. م. ۱) د نوي پیدا شوي ماشوم ژړا؛ ۲) د خره آواز.

انګار (angā́r) نر. م. سرې سکروټې، د اور سکروټې، سور اور.

انګازه (angāzá) ښځ. م. (ج. انګازې) ۱) آوازه؛ ۲) بړغ انعکاس.

انګبین (angabín) نر. ج. ګبین شات، عسل.

انګړ (angáṛ) نر. م. ۱) غولی، حویلی؛ ۲) د پټي د ساتنې اغزي، د غنو او اغزیو ویږه (دېوال).

انګړاتي (angṛātí) ښځ. م. پټپټانی، پوټپوټانکه، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

انګړی (angaṛáy) ښځ. م ۱) ناکه، د اوبو د ویشلو بند، د اوبو د ویشلو دانه؛ ۲) یو ډول ونه ده چې سرې سرې داني کوي، ۳) اجزه، ډبره.

انګړی (angṛáy) نر. م. انګوری، ننګوری، ورکوټی انار، انار ګوری انارګوټی.

انګل (angál) نر. م. ۱) شور، غوږ؛ ۲) انګولا، چیغې سورې؛ ۳) لانجه، کشاله کړکیچ.

انګوټ (angū́ṭ) نر. م. ابګوټ، د اوبو جهاز، هغه بېړۍ چې په حرارت چلېږي.

انګوری (anguṛáy) نر. م. (ج. انګوري) ورکوټی انار، ننګوری، تریو انار.

انګوري بنګوري (angoṛíbangoṛí) نر. م. د هلکانو یوه لوبه ده.

انګول (angū́l) نر. م. (ج. انګولې) لټون، تلاش، ډونډ، غوښتنه، سوسکارنه.

انګولا (۱) (angolā́) ښځ. م. ژړا، ویر، فریاد.

انګولا (۲) (angūlā́) ښځ. م. ونګهاړی، د سپي سپېره آواز، د سپي کوکې، دولې.

انګولل (angūlál) مص. ل. ۱) ونګېدل، کوکې کول؛ ۲) هېبه، بې صبري، ډېره اشتها، خورو ته زبنته لېوالتیا.

انګ وهل (angwáhal) مص. ل. نړېدل، انهدل.

انګه (۱) (angá) ښځ. م (ج. انګې) ۱) اوازه، ډنډوره، ډونډوره، نغار؛ ۲) دانارو دانه، دانګوري ونه.

انګه (۲) (ingá) ښځ. م. تونګور، هغه ښځه چې د واده په ورځ د ناوې سره د زوم کورته ځي.

انګهار (ingahā́r) نر. م. اینکی، د ناوې سلګی، د ناوې ژړا.

انګی (angáy) نر. م. ۱) و ګ. اینکی؛ ۲) بارخو، اننکی، د مخ وتی؛ ۲) غمبوری.

انګی (angə́y) ښځ. م. ۱) کړنګار، په غره کې د بړغ انعکاس؛ ۲) د هلکانو یوه لوبه ده.

انګیا (angiyā́) ښځ. م. بنیان، بنین، زیرپېراني.

انګیالواک (angiyālwā́k) په دې مانا چې ژبه له انګینومو رغېدلې ده.

انګېرل (angerə́l) مص. ل. ګڼل، ګومان کول، تصور کول، فکرکول، تلقي کول.

انګېروال (angerwā́l) ص. نر. م. ایدیالیست، خیال پرست.

انګېرواله (angerwālá) ایدیالیزم، خیالپلوي.

انګېره (angerá) ښځ. م. ۱) و ګ. انګېرل؛ ۲) کرکه، نفرت؛ ۳) بهره، ډار.

انګېریال (angeryā́l) ص. نر. م. خیالګرا، انګېروال

انګینوم (angenū́m) نر. م. صوت نوم، طبیعي غږ.

انګینومپوهنه (angenūmpōhána) ښځ. م. هغه ژبنۍ څانګه، چې پر انګینومونو غږېږي.

انګیوېی (angiwayáy) نر.م. صوتي کلیمه.

انند (anánd) نر.م. ۱) خوښي، بېغمي؛ ۲) شکر.

اننګ[۱] (anáng) نر.م. ۱) انار؛ ۲) بارخو، اننګی، د مخ وتی، غمبوری، رخسار.

اننګ[۲] (anáng) نر.م. ۱) د لاس د دوو ګوتو ترمنځ تش ځای؛ ۲) دېره لېره فاصله.

اننګی (anangáy) نر.م. بارخو، د مخ وتی.

انو (anū́) نر.م. خوږ ولنی، کوپه، بادیان.

انواع (anwā́ʻ) نر.ج. (د نوع جمع) ډول ډول، رنګ په رنګ، قسمونه.

انوبله (anoblá) ص. نب. بې زینه آس، شاتوری آس.

انه (aná) ښځ.م. هندي او پاکستاني پیسه ده، چې د یوې کلدارې ۱/۱۶ برخه کېږي.

انی (anáy) ښځ.م. ۱) نیا، انا؛ ۲) مشره ښځه.

انیاب (anyā́b) نر.م.ج. نېښونه، داړې، د انسان په خوله کې مخنۍ څلور غاښونه.

انیس (anís) ص.نر.م ۱) انس نیوونکی، همراز؛ ۲) د افغانستان د یوې ورځپاڼې نوم دی چې په ۱۳۰۶ کال کې تاسیس شوې ده.

اڼ (aṇ) نر.م. کمزوري، کمزورتیا، ډنګرتوب.

اڼغنج (aṇgánj) نر.م. د پنهوس لوبه، توپ بازي.

اڼکې بڼکې (aṇkebaṇké) ښځ.م. اکویکو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

اڼل (aṇál) مص. مت. اوره کول، میده کول، دوره کول، دونه کول، ترمېچن ایستل.

اڼول (aṇawál) مص. مت. ۱) غونډول، تولول؛ ۲) چنول، خوښول، بهلول؛ ۳) کمزوری کول.

اڼه[۱] (aṇá) ښځ.م. (ج. انې) ښار، جار، قربان.

اڼه[۲] (aṇá) ص. نب. ۱) غوړېدلی؛ ۲) ستومانه؛ ۳) خوار، ډنګر، کمزوری.

انېیل (aneyál) مص. مت. مېچنول، مېچن کول، دلول، میده کول.

او[۱] (áw) اد. ۱) د عطف او ربط توری؛ ۲) د غوا او د شړولو آواز؛ ۳) نر.م. هو، بلې، آ.

او[۲] (ó) نر.م. د ندا توری.

اوار (awā́r) ص. نر.م.ج. ۱) غوړېدلی، خپور، هوار، ویړ؛ ۲) نر.م. لوټ، شوکه، چور.

اوارول (awārawál) مص. مت ۱) برابرول، ویړول؛ ۲) رنګول؛ ۳) لوټول؛ ٤) پرېکړه کول.

اوارونکی (awarawū́nkáy) فا. نر.م. ۱) خپروونکی؛ ۲) سوله راوستونکی.

اواره (awārá) ص. ښځ.م. ۱) یو برابر، مسطح؛ ۲) غوړېدلې؛ ۳) روغه جوړه؛ ٤) ص. نب. بې کوره، سرګردان، بې لارې، در په در.

اواره اواري (awārááwāri) ښځ.م. ۱) یو شان والی، برابروالی؛ ۲) خیر خیریت، فیصله شوې.

اوارېدل (awāredál) مص. ل. ۱) غوړېدل، یو راز کېدل؛ ۲) سمېدل، فیصله کېدل.

اواز (awā́z) نر.م. (ج. اوازونه) غږ، ناره.

اوازپوهه (awāzpohá) ښځ.م. فونیم پوهنه، فونیم پېژندنه.

اوازشننه (awāzšnána) ښځ.م. اواز پوهنیزه شننه (تحلیل) فونیمیکي تجزیه.

اواز کول (awāzkawál) مص. مت. غږ کول، رابلل.

اوازه (awāzá) ښځ.م. (ج. اوازې) ګونګوسه، انګازه، ګونګوسی.

اوامر (awāmír) د امر جمع. و.ګ. امر.

اواګیر (awāgír) ص.نر.ج. ۱) بې پروا، بې اعتنا؛ ۲) هوا داره ځای؛ ۳) کبرجن، مغرور؛ ٤) زړه جګېدل، زړه تورېدل.

اوان (awā́n, hawā́n,) نر.م. یو ډول توپ دی چې دغره شاته د هدف ویشتلو ورتیا لري.

اوب (ób) نر.م. ۱) مینه، محبت؛ ۲) موقتي مینه، عارضي حب.

اوباز (awbā́z) نر.م. (ج. اوبازان) لامبوزن، لامبو وهونکی.

اوبازي (awbā́zi) ښځ.م. (ج. اوبازۍ) لامبو، لامبو وهنه.

اوب‌اس (obā́s) نر.م. د اوبو اس، آبي اس.

اوباش (awbā́š) ص. نر. ۱) بې لارې سړی، اواره، لوچک، پست؛ ۲) بدچلن، بدخرڅه.

اوبال (obā́l) نر.م. ۱) وبال، گناه، بدکار، بدعمل؛ ۲) آزار، ازار.

اوب‌ایشی (obišáy) نر.م. اوبه ایشوونکی، ابگرمي.

اوببخره (obbaxrá) ښځ.م. د اوبو برخه، حقابه.

اوبپوهنه (obpūhána) ښځ.م. د اوبو علم.

اوبتل (obtál) نر.م. اوبټوب، ډوب ماکو، تحت البحري.

اوبخوځه (obxūcá) ښځ.م. په وچه کې نښوتې اوبه، ابنا.

اوبجن (objā́n) ص. نر.م. اوبلن، اوبرن، اوبژن.

اوبجه (objá) ښځ.م. (ج. اوبجې) اوبزه، وینه، کویه، یو ډول وړوکی چینجی دی، چې وږین او وربښمین توکران خوري.

وبچي (občī) نر.م. وسله وال، په وسله سمبال.

اوبدانځی (obdānǰáy) نر.م. درختونو کارخونه، د اوبدنې کارخونه.

اوبدانه (obdāná) ښځ.م. ماشیني اوبدنه.

اوبدل (obdál) مص. مت. اودل، وودل، وببدل، وودل، جوړول.

اوبرسونه (obrasawána) ښځ.م. د اوبو رسونه، آبرساني.

اوبرن (obṛán) نر.م. ج. و گ. اوبجن.

اوبړی (obṛáy) ښځ.م. شړومبی، شبداوه، یو ډول نرمه او پسته گیاه ده، چې د اوبو او جبو په منځ کې راشنه کېږي.

اوبزه (obáza) ښځ.م.(ج. اوبزې) بزه، اوبجه، کویه، پیاو، وینه (wayna)، و گ. اوبجه.

اوبسپی (obspáy) نر.م. اوبو سپی، سگ لاهو.

اوبسمون (obsamū́n) نر.م. د اوبو اصلاح، د اوبو تنظیم.

اوبکښ (obkáṣ) نر.م. واترپمپ، د اوبو پمپ.

اوبگرځنی (obgarzánay) نر.م. خارخوری، خورخوری، گرداب.

اوبلنباب (oblánbā́b) نر.ج. اوبلن څیزونه، مایعات.

اوبلوبه (oblóba) ښځ.م. د اوبو ورزش، چوگان لوبه.

اوبله (oblá) ښځ.م. شوری، د سفر توبنه او سامان.

اوبلی (obláy) ښځ.م. کوهي، خوله خلاصې څاه.

اوبمېچ (obméč) نر.م. اوبه میچوونکې آله.

اوبن (obán) نر.م. د اوبو په څېر، آبي.

اوبڼه (obaṇá) ښځ.م. پېروان، اوبنۍ، د ښځې ملامنه، ځغه نرۍ پرده ده، چې د مور په نس کې بچی په کې پروت وي.

اوبوتتی (obotatáy) ښځ.م.ج. د اوبو یو ډول مرغۍ ده، کب خورکه هم نومېږي.

اوبورکی (obawárkay) نر.م. د شرمنې توته ده چې سقاوان یې ترڅې لاندې، پر مټ اچوي.

اوبوړی (obwáṛay) ص.نر.م. له منځه تللی.

اوبوس (ubū́s) نر.م. یو ډول توپ دی.

اوبوسه (obūsá) ښځ. م. زیمناکه یا نمجنه ځمکه.
اوبول (obawál) مص. مت. اوبه کول، پنه کول، خړوبول، پټي یا څاروي ته اوبه ورکول.
اوبومور (obūmór) نر.م. یو ډول حشره ده.
اوبویش (obwéš) نر.م. د اوبو ویش، تقسیم.
اوبویشګر (obwešgár) نر.م. اوبه ویشونکی.
اوبویشی (obwešáy) فا. نر.م. کنبی، میراو، میراب، میری، پانسالی.
اوبه (obá) ښځ. م. (ج. اوبې) ۱) د سُم پارسوب؛ ۲) له هایډروجن او اکسیجن نه جوړه مایع.
اوبه تله (obatál) ښځ. م. (ج. اوبه تلې) د اوبو تله، د ځمکې د اوار والي د پېژندلو آله.
اوبه خور (obaxwár) نر.م.ج. ۱) کښتونو ته اوبه ورکونه، پنونه؛ ۲) د څارویو د اوبونې ځای.
اوبه خوره (obaxwára) ښځ. م. (ج. اوبه خورې) توسنده ځمکه، تږې ځمکه.
اوبه شوی (obašáway) مف. نر.م. پنه شوی، خړوب شوی.
اوبه لری (obaláray) فا. نر.م. اوبه ورکوونکی، هغه خادم، چې خلکو ته اوبه ورکوي.
اوبه لګول (obalagawál) مص. مت. اوبول، پنول، خړوبول.
اوبه ور (obawár) ص. نر.م. ۱) خړوب، پنه، اوبه شوی؛ ۲) بریالی، هدف ته رسېدلی.
اوبه ورکی (obawárkay) نر.م. اوبه ورکوونکی.
اوبه وری (obawáray) فا. نر.م ۱) اوبه راوړونکی، سقاو؛ ۲) اوبه لګوونکی.
اوبه وړکی (obawaṛkáy) نر.م (ج. اوبه وړکي) هغه توکر، چې لوښي په کې نغاړي.
اوبه وړی (oh(a,o)waṛáy) مف. نر.م. اوبو لاهو کړی، اوبو اخیستی.
اوبه هوا (obahawā́) اب وهوا، اقلیم.
اوبي (obí) فا. نر.م. ۱) اوبه راوړونکی، سقاو.
اوبیږ (awbíẓ) نر.م. واړه زاګه، کورنی، خپلخانه.
اوپ (óp) اد. افسوس، اوف، د غم او درد په وخت کې استعمالیږي.
اوپاش (awpā́š) نر.م. آب پاش، اوبه پاشونکی، اوبه شیندونکی.
اوپاشي (awpāší) ښځ. م. د اوبو شیندنه، د اوبو پاشنه، چړکاو، چکراو، اوبه پرخونه.
اوپره (oprá) ص. نب. ۱) نرم، پوست؛ ۲) نېستمن؛ ۳) پردی؛ ٤) هغه نرمه خاوره چې موږک یې له غارونو څخه راباسي؛ ٥) سرسري، ناپامه.
اوپره پالی (oprapā́lay) ص. نر.م. غریب پروره، بېګانه پروره، اوپره پالونکی.
اوپره توب (opratób) نر.م. ۱) نرموالی، پوستوالی ۲) پردی توب؛ ۳) بې کسي.
اوپړه (opṛá) ص. نب. و.ګ. اوپره.
اوپړې پوپړې (opaṛepūpaṛé) ښځ. ج. ګډې وډې خبرې، بې ارتباطه خبرې.
اوت[1] (ū́t) نر.م. وخت، زمانه، دوره.
اوت[2] (ówt) نر.م. ۱) لېوچ، نمجمن غوندې؛ ۲) غوښتنه، ارمان، زړه غوښتنه، هیله.
اوت کېدل (awtkedál) مص. ل. لې غوندې وچېدل، نوجن کېدل، وچ بخون، وچ بیږن.
اوتاد (awtā́d) ص. نر.ج. ۱) لوی خلک، بزرګان، ولیان؛ ۲) مېخونه، موږی.
اوتار (awtā́r) نر.ج. (م. وتر) ۱) څنډه، ژی، غاړه؛ ۲) تارونه.
اوتاک (ū,otā́k) نر.م. خونه، اطاق، استوګنځی.
اوتای (awtā́y) نر.م. (ج. اوتی) ډنډ، جوړوړ، جړووب، د کلیو په منځ کې د اوبو تالاو.

اوتر (awtár) ص. نر.م. گډوډ، سرگردان، کاواک، پرېشان، وارخطا.

اوترکېدل (awtarkedál) مص. ل. وارخطا کېدل، پرېشانه کېدل، کاواک کېدل، اوترېدل.

اوتکی (ūtkáy) نر.م. کوچنوټې تاخچه، وتکی، کوچنی وت، چوله، تاخچه، وړه سوړه، چوه.

اوتگی (ūtgáy) نر.م. دودکښ، دریڅه، روزان، بخوره، منگ، مگ، موری.

اوتو (ūtú) نر.م. د اوتو کولو آله، هغه آله چې د کالیو گونجې هواروي.

اوتومات توپک (ūtūmāttopák) نر.م. خودکار توپک.

اوته (awtá) ښځ.م. (جمع اوتې) کیگه، وتره ځمکه، د کرلو لپاره وتره شوې ځمکه.

اوتې بوتې (awtebáwte) ښځ.ج. اپلتې، پرتې، گډې وډې او بې مانا خبرې، چټیاټ.

اوټ[1] (ūṭ) ص. نر.م. ووټ بالي، بوک، سرېښکته کږنه، پورته، بوک چک، چک بوک.

اوټ[2] (awṭ) ص. نر.م. خارجول: ۱) په فوټبال او یا نورو لوبو کې د توپ وتل له تعین شوي حد نه ۲) په شراب څښلو کې افراط: ۳) له میدان نه د حریف خارجول.

اوټه[1] (awṭá) ص. ښځ.م. درواغ، بې مانا خبره.

اوټه[2] (ūṭá) بادي اوښه.

اوټی (ūṭáy) نر.م. بادي اوښ، د سپورلۍ اوښ.

اوج (awj) نر.م. لوړوالی، اوچتوالی، هسکتیا، عظمت، مگزیموم، اخرنی حد.

اوجاړ (ūjāṛ) ص. نر.م. ړنگ، ویران، شاړه شوړ، ویجاړ، خرابه، د آباد ضد.

اوجاړوالی (awjāṛwālay) نر.م. ړنگوالی، ویرانوالی، ویجاړوالی، شاړوالی.

اوجاړه اوجاړي (ūjāṛaūjāṛi) ښځ.م.ج. ورانه ورانې، ویجاړه ویجاړې، خرابه خرابې.

اوجاړېدل (ūjāṛedál) مص.ل. ویجاړېدل، ورانېدل، شاړېدل، خرابېدل.

اوجره (ūjrá) ښځ.م. دېره، حجره، مېلمستون.

اوجری (ūjráy) نر.م. لری، اوژری، اوجړی، د ښاروبو معده.

اوجغونه (ojǧwána) ښځ.م. وجغنه، وژغنه، دوزې ویښته.

اوجغن (ojǧán) ص. نر.م. له اوجغنو څخه جوړ شوی شی، اوجغونې لرونکی.

اوجه[1] (ojá) ښځ.م. چتوری، ښت میری، د ورمیږه (ښټ) کوتی، د ښټ کوتی، کوت.

اوجه[2] (ūjá) ښځ.م. (ج. اوجې) اوږه، وژه، وږه.

اوجې (ūjáy) ښځ.م.ج. اوږې، ووږې، اوگې.

اوچاړ (ūčāṛ) نر.م. کښوره، د بالنبت (نیالی، توشک) پوښ.

اوچت (očát) نر.م.ج. هسک، جگ، لوړ، پاس.

اوچت توب (ūčattób) نر.م. اوچت تیا، لوړتوب، هسکوالی، جگوالی، دنگوالی.

اوچتوالی (ūčatwālay) نر.م. جگوالی، لوړوالی، هسکوالی، پورته والي.

اوچتول (ūčatawál) مص.مت. پورته کول، جگول، لوړول، خېژول.

اوچتیا (ūčatyā) ښځ.م. لوړتیا، جگوالی.

اوچتېدل (ūčatedál) مص. ل. جگېدل، لوړېدل.

اوچکول (ūčkūl) نر.م. هغه وری چې یو کلن شوی وي، پیشرلی یې هم بولي.

اوچن (ūčán) نر.م. د شیدو ورکوونکو ښاروبو د شیدو د وچېدو ناروغتیا.

اوچونی (ūčūnáy) نر.م. ۱) شپیږ میاشتنی وری؛

۲) د پسرلو او وژو يو ډول نارو غتيا.

اوچه (awčá) ښځ. م. ښاخې، دوه ښاخي سکو، دوه ښاخي، دوه ښاخي (دوه ښوخي) لرگی.

اوچيچي (očičí) ښځ.م. اڅچيچي، وخچيچي، د.مور له خوا خپل کوچني ته ويل کيږي.

اوچې پوچې (ūčepūčé) ښځ. ج. چټي خبرې.

اوځار (awcár) ص. نر.م. ښکاره، څرگند، جوت.

اوځارتوب (awcārtób) نر.م. څرگندوالی، ښکاره توب، مشهورتيا، جوتوالی.

اوځارول (awcārawál) مص. مت. څرگندول، ښکاره کول، جوتول، مشهورول.

اوځنډ (ocánḍ) نر.م. اووه ارخيز، اووه مخيز، اووه مخه لرونکی، اووه خواييز، اوه ضلعي.

اوخ (óx) اد. د ارمان او افسوس کليمه ده، وخ، ويلی.

اوخولی (oxólay) نر.م. بوړکی، پراته، د تبې غوره ډوډی، خوړه او غوړه ډوډی.

اوخې (ūxáy) ښځ. م. ج. نو، ببو، هغه توهمي بلا چې ماشومان پرې ويروي.

اود (awd) نر.م. ډنډ، جوړ، تالاو، تالاب.

اودان (awdán) نر.م. د اوبو ساتلو فلزي لوښی.

اودس (awdás) نر.م. د لمانځه نه مخکې د وجود د پاکلو غړو مينځل.

اودس ماتی (awdasmātay) نر.م. ډکې او تشې ميتيازې.

اودوم (ūdúm) نر.م. ۱) چاره، علاج، يو ډول توټکه؛ ۲) دم، اوده، توري تعويذ.

اوده (ūdá) ښځ.م. اجازه، دم، د مار، لړم او نورو چيچونکو خزندو او ناروغيو د مولو اجازه.

اوده اخيستل (ūdaaxistál) مص.مت. د دمولو اجازه اخيستل.

اوده گر (ūdagár) فا. نر.م. اوده لرونکی، پاړوگر، د اودې ښښتن، دمونکی، دم گری.

اوده ورکول (ūdawarkawál) مص. مت. د دمولو اجازه ورکول.

اودې لاندې راوستل (ūdelānderāwastál) مص مت. ۱) تر دم لاندې راوستل، د دم تر اغېز لاندې راوستل، ۲) څانته ايلول.

اودي (ūdí) نر.م. يو ډول رنگ، شين بخون رنگ.

اوډر (awḍár) ص. نر.م. پټ، پناه.

اوډر نيول (awḍarniwál) مص. مت. پټو خبرو ته غوږ نيول، اسګيرل.

اوډل (oḍál) مص. مت. ترتيبول، سمول، سمبالول، درستول، برابرول.

اوډل شوی (oḍalšáway) مف. نر.م. ترتيب شوی، سمبال شوی، برابر شوی، سم شوی.

اوډل کېدل (oḍalkedál) مص. ل. ترتيبېدل، سمېدل، برابرېدل، سمبالېدل، درستېدل.

اوډنی (ūḍánay) نر.م. تيکری، پړونی، زړوکی.

اوډون (ūḍún) تنظيم، ترتيب راغونډېده.

اور (ór) نر.م. هغه څه چې د لرگو يا سکرو له سوځولو نه منځ ته راځي او رڼا او تودوخه لري.

اوراق (awráq) نر.م. ۱) ارشيف، د يوې موسسې اداري څانگه؛ ۲) مجازاً ژوبله، تاواني شوی؛ ۳) بلگونه، پاڼې.

اوراورکی (ororákay) نر.م. اوربلک، تنډانه، اوربلکی، يو ډول حشره ده چې د شپې الوځي او د بڅرې په څېر رڼا کوي.

اوربڅرکی (orbacárkay) نر.م. د اور ذره، سپرغی، د اور سپنکی، بڅری.

اوربخوله (orbaxwála) ښځ.م. پينځه، اوربلی، وربخوله، پايځه.

اوربشکه (orbáška) ښځ.م. داوربشوپه ځېر وابنه

اوربشینه (orbašína) ص. ښځ. م. اوربشینه ډوډۍ، روټه.

اوربل (orbál) نر.م. ۱) د ښځینو نجلیو په تندي غوړند وېښتان، پېکی؛ ۲) کورنۍ، خېلخانه، د کورنۍ غړي؛ ۳) د ډزو د پیل قومانده.

اوربلک (orbalák) ښځ. م. ۱) اوربلکۍ، اوراوره کی، تندانه؛ ۲) نر.م. شونټی، یژي؛ ۳) ص.نر.م. اوربلوونکی.

اوربلوونکی (orbalawūnkáy) فا.نر.م. اور لګوونکی، څوک چې اور بلوي.

اوربند (orbánd) نر.م. ډزبند، بندن، د تودې جګړې د بسولو (بندولو) قومانده.

اوربندی (orbandáy) فا.نر.م. منځګړی، ډزې بندوونکی.

اوربوز (o‚ūrbūz) نر.م. ۱) سونتیه، شونډک، پوزه - خوله؛ ۲) دانسان څېره، ورسک.

اوربوی (orbúy) نر.م. باړی، باغچه ځمکه، له کور سره نژدې ځمکه.

اوربه (orbá) نر.م. اوروالا، د حمام ګرموونکی، د اور اچولو ټاکلی سړی.

اور بهېری (orberáy) ښځ. م. د بخار بهېری، هغه بهېری چې د اور په انجن چلېږي.

اور پښت (orpást) نر.م. پتنګ، پروانه.

اور پک (orpák) اور پکی، اورګډی، شرګډی.

اورتون (ortūn) نر.م. بتی، نغری، داش، آتشکده.

اورته(۱) (awráta) ښځ.م. (ج. اورتې) ښځه، ماینه، نکاح کړې ښځه، ماندینه، ارتینه.

اورته(۲) (ortá) نر.م. هلته، هورته، هغلته، اخوا.

اورته(۳) (ortá) نر.ج. غنی، سنی، د بوجی، جوال او... د خولو د ګنډلو مزی.

اورتک (orták) نر.م. بکره، بجکوره، بکری، اورکوونکې ډېره.

اورچینې (orčiné) نر.م. بهر، د باندې، ورچنه.

اورڅک (orcák) نر.م. و ګ. اورڅګ.

اورخاړی (orxāṛay) نر.م. ریخی: ریخړېدنه، د څارویو د ریخ ناروغي.

اورډکی (orḍákay) نر.م. اورلړونی، سبځ، د اورلړلو لرګی، د اور کېږلو لرګی.

اوړی (orṛáy) نر.م. (ج. اوړي) د ګیدړ اروړی، اونګا یا انګولا، ونګلېده، د ګیدړ آواز.

اورژبی (oržábay) ص. نر. فصیح، بلیغ، خبر لوڅ، ژب غړوند.

اورزه (orẓá) نر.ج. وروه، د نوي لنګ څاروي لومړني ژېړ بخون شیده، چې د تودوخې په وسیله د چکې غوندې ټینګېږي او خوندور خواږه ترې لاس ته راځي.

اورسونګ (orswáng) اورسوی، اور لګېدنه.

اورشو (oršó) ښځ. م. څرځای، ورشو، د څارویو د څرېدو ځای.

اورشیند(غر) (oršínd) نر.م. اورشیندونکی، آتشفشان.

اورښت (orást) نر.م ۱) باران، شیګره؛ ۲) وریها، وریدنه.

اورغالی (orğálay) نر.م. نغری، داوربلولو ځای.

اورغو (orğó) ښځ. م. بیدیا، سارا، صحرا، داګ، میره، بیابان، ورغو، وراغه.

اورغوی (orğáway) و ګ. ورغوی.

اورغی (orğáy) ښځ.م. ج. دود، رغی هغه لوګی چې د کوټې په چت پورې نښتي وي.

اورکی (orkáy) نر.م. ۱) و ګ. اوراوره کی؛ ۲) تریخ سړی، حساس سړی، سخت مزاجه انسان.

اورگاډی (orgā́ḍay) نر.م. رېل، رېل گاډی.

اورگان (orgā́n) نر.م. ۱) غړی؛ ۲) سازمان، تنظیم، ۳) اداره.

اورګډی (orgáḍay) نر.م. شیطان سړی، وران کاری، چغلګر، اورلړونی.

اورګنې (ogránê) ښځ.م. هغه خېمه یا کېږدۍ چې له رنجو او زرګو څخه جوړه شوې وي.

اورلړونی (orlaṛūnáy) نر.م. اورلرومی، اورلړی، اورد کی، داور لړلولرګی یا سیخ.

اورلګاو (orlagā́w) اورګډی، شرګډی، پساتې.

اورلګیت (orlagī́t) نر.م. ګوګړ، تیلی، د اور دبلی، میشکنی.

اورلوبه (orlóba) ښځ.م. آتشبازي.

اورمخی (ormaxáy) سورمخی، سورګورلغ.

اورمړ (ormáṛ) نر.م. دچا په کور کې چې مړی شوی وي.

اورمړی (ormaṛáy) نر.م. اور وژونکی.

اورمزک (ormozák) نر.م. سمندر، د اورچینجی.

اورمکی (ormakáy) نر.م. پتنګ، پرپرکی.

اورمولی (ormoláy) نر.م. اسهال شوی ماشوم.

اورمېږ (orméẓ) نر.م. (ج. اورمېږونه) مرکنډی اورمېږ، ورمېږ، مغزی، څټ، مکنډی.

اورنوسی (ornū́say) نر.م. امبور، آتشګیر.

اورنی (oránay) ص. نر.م. اورین، آتشین، آتشي.

اورنۍ (ornáy) نر.م. رونی، ورنی، هغه توکر چې کوچنی په کې تړي رنی.

اوروالا (orwā́lā́) نر.م. اوربه، اوراچوونکی، څوک چې په ګاني کې اور بلوي.

اوروژنه (orwaẓána) ص. نر.م. اطفائیه.

اوروژونکی (orwaẓū́nkáy) نر.م. اطفائيې.

اوروژونی (orwaẓūnáy) نر.م. د اور وژلو آله.

اوروغ (owróğ) نر.م. ج. سینګار، ډول بنایست.

اورول[1] (orawā́l) مص. مت. ۱) اورول، شیندل؛ ۲) باران کول، باران ورول.

اورول[2] (awrawā́l) مص. مت. اوروول، وراورول، ترغوږ کول، ترغوږ رسول.

اوره (orā́) نر.م. ج. ۱) اوربېغ، نری وربېغ، وربېځه، وروه، خړه لړه یا توره لړه؛ ۲) اورښت، باران، شیګره، وروینګی، وور، اوریا، اوري.

اوره رنګ (awraráng) نر.م. شیشرنګ، سره رنګي دارو چې خوږو سترګو ته یې وراچوي.

اورلړه (oralaṛá) ښځ.م. (ج. اوره لړې) خړه یا توره لړه، نری وربېغ او دوند.

اوری[1] (oráy) نر.م. (ج. اوري) ۱) وزی، ګډوری، د مېږې بچی؛ ۲) یو ډول بوټی دی.

اوری[2] (awrā́y) نر.م. باران، وریا، اورښت.

اورې (oré) نر.م. ج. هلته، دلې، هغه خوا.

اورۍ (oráy) ښځ.م. ج. د غابنونو د ریښو غوښه، د نوک لوزی، د نوکانو د بېخ غوښه.

اوریا (oryā́) ښځ.م. اورښت، واوره، باران.

اوریامېچ (oryā́meč) نر.م. د باران د اندازې د معلومولو آله.

اوریته (oretá) ق. دلته، دلې، هغه خوا، دې خوا.

اورېدا (awredā́) ښځ.م. اورېدنه، سماع، شنوا.

اورېدل (oredā́l) مص. ل ۱) وورېدل، ورښت، وریا باران؛ ۲) مص. مت. غوږو ته د اواز رسېدل.

اوریز (awrī́z) نر.م. د اورېدونو، سمعي، سماعي.

اوریزوینیز (awrrizwiníz) نر.م. سمعي و بصري.

اوروونکی (orawū́nkay) فا. نر.م. ۱) باران کوونکی، ورندی؛ ۲) شنونکی؛ ۳) د خبرو اترو په جریان کې د مخاطب په مقابل کې ویونکې.

اوړېگی (awrégay) نـر.م. هغه سپرغي (گلان) چې په تغرونو، غالیو او شړيو کې جوړېږي.

اوړ (awṛ) نـر.م. (ج. اوړونه) د تغرو د جولاگانو تانسټي يو آله ده.

اوړبه (oṛbá) نر.م. (ج. اوړبانه) اوړه خرڅوونکی

اوړکی (oṛkáy) نر.م. وړوکی، ورکوټی، کوچنی ماشوم، هلک، کمکی.

اوړل (awṛál) مص. مت. مرل، اښول، بېلول، چنول، يو يو دانه کول.

اوړنی (oṛanáy) ښځ. م. ج. ۱) پـړونی، ټيکری؛ ۲) نر.م. اوړنی، اوونی، هغه توکر چې ماشوم په کې تړي؛ ۳) ص. نر.م. د اوړي شی.

اوړوبی (oṛobáy) نر.م. اتوب، شلالی، ږوز، بې خونده خواړه.

اوړون (awṛū́n) نر.م. اوښتون، گډان، قلب.

اوړونی (awṛū́nay) نر.م. اوښتونکی، اوړېدونکی د گردان وړ.

اوړول (oṛawál) مص. مت. اوړه کـول، اوړل، اتل، ډېره کول، ميدول، ميده کول.

اوړه (awṛá) ښځ.م. ۱) د کار آله؛ ۲) ښځ. م. ادم، وورم، تمبه؛ ۳) نر.ج. ايره، وړه، دوړه، دونه، ووړه.

اوړه شوی (oṛašawáy) مف. نر. ميده شوی.

اوړه کونه (oṛakawána) ښځ. م. ۱) ميده کونه، ميدونه، ايره کونه؛ ۲) ژرنده کونه.

اوړی (oṛay) نر.م. دوبی، د کال تود موسم.

اوړېدل (awṛedál) مص. ل. ۱) اوښتل، اپوټه کېدل، نسکورېدل؛ ۲) ميده‌دل، دونېدل.

اوزار (awzā́r) نر.ج. د کار اسباب او وسايل.

اوزکی (ozakáy) نر.م. دلرگو گېډی، دلرگو اوزه، د لرگو غوزی، د لرگو اوځه.

اوزگار (ozgā́r) ص. نـر. وزگار، خلاص، بېکار، فارغ.

اوزگارتوب (ozgārtób) نـر.م. وزگارېدنه، لېه‌توب، وزگارتيا.

اوزگارول (ozgārawál) مص. مت. وزگارول، بېکاره کول، له کاره ايستل.

اوزگړی (ozgū́ṛay) نر.م. (ج. اوزگړي) وزگړی، وزگوړی، د بزې نر، وز.

اوزه (ozá) ښځ. م. (ج. اوزې) و گ. وزه.

اوزی (ozáy) نر.م. وزر، لهجه، د پسه يو پښه.

اوژړی (ožṛáy) نر.م. جړی، لړی او کولمې.

اوژن (ožán) نـر.م. د اوبو ژی چې د آش ورکولو په حال کې وي.

اوږبی (ožbáy) ښځ.م. ج. ښکلې مرغۍ.

اوږد (ožd, ūžd) ص. نر.م. غځېدلی، د لنډ ضد.

اوږداندی (ožḍānday) ص. نر.م. احتياط کوونکي دور اندېش، عاقبت انديش.

اوږدول (ožḍawál) مص. مت. غزول، غځول.

اوږده (ožḍá) ښځ.م. (ج. اوږدې) و گ. اوږد.

اوږده مېږيانه (ožḍamežyāná) ښځ.م. ۱) پيلی الوی تور مرچ؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

اوږدېدل (ožḍedál) مص. ل. غځېدل، لوېدل.

اوږدمهالی (ožḍmahā́lay) نر.م. ډېرمهالي، د اوږدې مودې لپاره.

اوږکی (ožákay) نر.م. اوژکی، اوړه، هوړه، ووره.

اوږمکه (ožmáka) ښځ.م ۱) سپوږمی، مياشت، اوژمکه؛ ۲) د آسمان ناوې، د اسمان پېغله.

اوږمی (ožmáy) ښځ. م. ج. ۱) سپـوږمـی؛ ۲) د سپوږمۍ رڼا.

اوږه (ožá) ښځ. م ۱) و گ. اوږکی؛ ۲) ووږه، وږه، د مټ له سرنه د ورمېږه ترپای پورې برخه.

اوږه ور (ozawár) نر.م. ۱) د لوی او روږ خاوند؛ ۲) پهلوان، قوي، زړور، غښتلی.

اوږی (ozáy) نر.م. (ج. اوږي) پیمانه، تلی، د اندازه کولو یا کلي اندازه، صاع.

اوږی (ozáy) ښځ.م. ج. د ښځود غاړې ګانه.

اوس (os) ق. دستي، لاس په لاس. دا شیبه.

اوسا (osā́) ص. نب. و ګ. هوسا.

اوسار (awsā́r) نر.م. ترسنېرې، ترسرې، هغه تسمه چې د حیوان وربوز ته وراچوي.

اوسارول (awsārawál) مص. مت. ۱) ترسېرې وراچول؛ ۲) تابع کول، اهلول.

اوسان (awsā́n) نر.م. حس، هوښ، عقل.

اوسانه (awsā́na) ښځ.م. کیسه، نکل، افسانه.

اوستا (awistā́) نر.م. اوستاک، ایستا، اویستا، استا، د زردښتیانو مقدس کتاب دی.

اوسپنتوږی (ospantozáy) نر.م. سوان، سوهان، هغه آله چې اوسپنه پرې توږي.

اوسپنپوښ (ospanpūṣ) نر.م. پر بامونو او بلیو له اوسپنیزو شادرو څخه جوړ پوښونه.

اوسپنخړی (ospanxáṛay) نر.م. سپینخړی، ۱) د بتیو په ایرو کې هغه کلک شیان چې د اور د حرارت په ذریعه جوړیږي.

اوسپنخوره (ospanxóra) ښځ.م. د اوسپنې زنګ، مچه خور، مرچه خورک.

اوسپنمزی (ospanmázay) نر.م. د اوسپنې تار، سیم.

اوسپنه (ospána) ښځ.م. وسپنه، خړ رنګی فلز دی.

اوستربل (ostarbál) نر.م. پړسنه.

اوسترمهال (ūstarmahā́l) نر.م. راتلونکی زمانه، آینده زمانه.

اوستکار (ostakā́r) نر.م. ماهر، استاذ، ختګر، ترکان، کسبګر.

اوستکاري (ostakā́ri) ښځ.م. کاریګري، استادي، ختګري، کسب ګري.

اوسط (awsát) ص. م. منځنی، میانه، منځ.

اوسکارل (oskārə́l) مص. مت. ښکارل، شکارل، ویشکه کول، ښکشکارل، سپی ورکیښه کول.

اوسمهال (osmahā́l) حال زمانه.

اوسن (osán) نر.م. اوس وخت، اوسنی، موجوده، سملاسي، له تکه.

اوسند (osánd) نر.م. استوګن، اوسېدونکی.

اوسنی (osánay) نر.م. د اوس وخت، موجوده، سمدلاسه، معاصر.

اوسول (osawə́l) مص. مت. ۱) وسول، میشتول، ځای پر ځای کول، دېره کول؛ ۲) پنډول.

اوسی (osáy) ښځ.م. (ج. هوسۍ) سارانی خرچک ښاروی دی، چې لنډه لکۍ لري.

اوسیچی (ūsičáy) نر.م. د هوسۍ سپینښتي، د هوسۍ بڼه، د هوسۍ ښکري.

اوسېدل (osedə́l) مص. ل. میشته کېدل، اوړول، پنډېدل، دېره کېدل، استوګنه کول.

اوسېلجن (awselján) قا. نر.م ۱) سوړ اسویلی کوونکی، سره سېلوې ایستونکی.

اوسېلل (awselə́l) مص. ل. اوسېلی کول، آه کښل، سوړ اوسېلی کول.

اوسېلی (awseláy) نر.م. ۱) افسوس کول؛ ۲) سره ساه، آه، سوړ سېلوی.

اوسیومیټر (osiyomitár) نر.م. فشار سنجوونکی، د انسان د وینې د فشار د اندازه کولو آله.

اوش (oš) نر.م. ۱) وش، هش، د خره د درولو لپاره اواز؛ ۲) افسوس.

اوشاره (oṣ̌ārá) ښځ.م. (ج. اوشارې) اوښکې، ملغ، اوښاره، یو ډول ملغ دی.

اوښ (ūṣ̌,oṣ̌) نر.م. یو جګ څاروی دی، اوږده غاړه او وره لکۍ لري.

اوښبانه (oṣ̌bána) ښځ.م. (ج. اوښبانې) هغه ښځه چې اوښان پیايي.

اوښبون (oṣ̌bū́n) نر.م. (ج. اوښبانه) اوښبه، ساروان، هغه سړی، چې اوښان پیايي.

اوښتل (awūṣ̌tál) مص. ل. ۱) بدلېدل، ګرځېدل، اوړېدل، انحراف؛ ۲) چپه کېدل.

اوښتون (awūṣ̌tū́n) نر.م. بدلون، اوړون.

اوښتی (awūṣ̌táy) فا. نر.م. ۱) بېرته ګرځېدلی، بدل شوی، اوړېدلی؛ ۲) بې لارې.

اوښتيايي (awūṣ̌tyā́yi) اوښتونی، انقلابي.

اوښتيايي پېر (awūṣ̌tyāyipér) نرم. اوښتونی پېر (په ادب کې).

اوښسپرلي (ūṣ̌spárli) ښځ.م.د اوښ سپرلی.

اوښ غويی (oṣ̌ğwáyay) نر.م. زرافه، د اوښ په شېر حيوان دی، چې مخنۍ پښې يې اوږدې او وروستنۍ پښې يې لنډې دي.

اوښکه (oṣ̌ká) ښځ.م. ووښکه، ايښکه.

اوښکې بېيول (oṣ̌kebeyawā́l) مص.ل. اوښکې بهول، ژړل، اوښکې څڅول، اوښکې تويول.

اوښکی (ūṣ̌káy) (ج. اوښکي) و.ګ. وښکی.

اوښکی (oṣ̌káy) ښځ.م.ج. يو ډول غټ چينجی دي چې د مار په شېر ښکاري.

اوښکينی (oṣ̌kenáy) ص.نر.م. شېلي، بدنيته، تور نيته، څوک چې د اوښ په شېر کينه لري.

اوښلن (oṣ̌lán) ص. نر.م. هغه څوک چې سترګې يې تل اوښکې لري.

اوښلن لوګی (oṣ̌lanlūğáy) نر.م. اوښلن ګاز، اوښکې بهوونکی ګاز.

اوښ مرغه (oṣ̌margá) نر.م. يو قوي مرغه دی چې اوږدې پښې او لنډه لکۍ لري.

اوښ والا (oṣ̌wālā́) نر.م. د اوښانو څښتن، د اوښانو ساتونکی، د اوښو خاوند.

اوښه (oṣ̌á) ښځ.م. (ج. اوښې) ماده اوښ.

اوښی (awṣ̌áy) نر.م. اخښی، د ښځې يا مېينې ورور او د خور مېړه.

اوښيمه (oṣ̌éma) ښځ. م. اوسيمه، ريمه، سيمه اوښه، د اوښې جنسي تمايل.

اوصاف (awsā́f) نر.ج. و.ګ. وصف.

اوضاع (awzā́ʕ) ښځ.ج. و.ګ. وضعه.

اوغز (oğáz) نر.م. غوز، چارمغز، اکوړ متک.

اوغم (oğám) نر.م. ۱) کبر، لويي؛ ۲) فخر، وياړ.

اوغه (oğá) ښځ.م. د انسان د خېټې ،ګېډې، نس لوی چينجی.

اوقاف (awqā́f) نر.ج. هغه ځمکه، مال يا شی چې د بې وزلو سره د مرستې لپاره جماتونو، هديرو او زيارتونو ته ورکول کېږي.

اوقيانوس (owqyānū́s) نر. م. بحر، سمندر، د تولو هغو اوبو مجموعه چې د ځمکې چارچاپېره يې نيولې ده.

اوک (ok) ص. نر.م. نېغ، دوک، سم، سيخ، سک.

اوکا (okā́) ښځ.م. (ج. اوکې) واک، اجازه.

اوکاښه (okāṣ̌á) ښځ.م. (ج. اوکاښې) ترنګړ، ګرنده، ګينده، کوری، کمبو.

اوکر [1] (okár) نر.م.ج. کنګر، لګړ، کنګړ، کامپور، دڅاروي پاتې شونې واښه.

اوکر [2] (awkár) نر.م. د مغ ننبه، د شېرې ليکه، د مغ علامه، د شېرې ننبه.

اوکشه (awkašá) ښځ.م. تل، مدام، هر مهال.

اوکښه (awkáşa) ښځ.م. د کنګالي لوښی.

اوکوب (ūkób) نر.م. ۱) شان او شوکت، دبدبه، لویي؛ ۲) طاقت، قدرت.

اوکه(۱) (oká) ق. ۱) بېخي، بالکل، قطعي، هېڅ، هېڅکله؛ ۲) نر.م. (ج. اوکي) چلم.

اوکه(۲) (awká) ص. نر.م. (ج. اوکي) ۱) ډېر مور، بېخي موړ؛ ۲) کمزوری؛ ۳) په کړاو کې؛ ٤) ګران، سخت، مشکل.

اوکی (awkáy) نر.م. ستمېدنه، سېلېدنه، ستینګی، ستمی، ژر ژر سېلوی څکونه.

اوکې (oké) نر.م. هو، هوکې، وو، بلې، ښه، آه.

اوکی (okáy) نر.م. ۱) اووکی، کوژده، کوزده؛ ۲) ښاروالتي، پایوازي، پښې خلاصی.

اوګرايي (ogrâyi) ښځ.م. تجارتي قسط، هغه تاکلې پیسې، چې د تجاراتو ترمنځ د اوونۍ په معلومو ورځو کې د تجارت د راکړې ورکړې له درکه سره تبادله کېږي.

اوګره (ográ) ښځ.م. اوګره، یو ډول خواړه دي.

اوګرايي (ogrâyi) ښځ.م. و.ګ. اوګرايي.

اوګړې بوګړې (awgrebawgré) ښځ.م. ۱) اوتې بوتې، شورماشور، جنجال؛ ۲) نوې، تازه.

اوګوټ (awgót) نر.م. (ج. اوګوټونه) کښتی، کشتي، بېړی، انګوټ، د اوبو جهاز.

اوګی (ogáy) ښځ.م. ۱) دشنو یو ډول دی، چې دانې یې نرمې وي، هغو شنوته چې کلکې وي تیتاقه هم وایي؛ ۳) نر.م. صاع، اوری، د غلو، دانو یو پیمانه ده.

اول (awál) ص. نر.م. لومړی، مخکې، اولنی.

اولاد (aslâd) نر.م. زوزاد، (ج. اولادونه) زوزات، لونه او زامن، بال بچ.

اولال (awlâl) نر.م. و.ګ. اوکر.

اولتيماتوم (oltimâtúm) نر.م. وروستی شرط، قطعي تصمیم، ګواښ، اخطار.

اولجه (oljá) ښځ.م. ولجه، غنیمت، شوکه، لوټ، پردی مال چې په جنګ سره ترلاسه شي.

اولس (olás) نر.م. ۱) ولس، ملت؛ ۲) قام، د یوې سیمې آوسېدونکي.

اولسمشر (ūlosmašár) نر.م. ص. ولسمشر، جمهور رئیس، د دولت رئیس، د دولت مشر.

اولسوال (olaswâl) نر.م. ولسوال، حاکم، د یوه ولایت د یوې سیمې ټاکلی مامور.

اولسواله (olaswâla) ښځ.م. ولس پالنه، عزیزولي، عزیز ګلوي، ولس ګلوي.

اولسي (olási) ص. نر. نب. ولسي، د ولس، هغه څه چې په ولس پورې اړه ولري.

اولسي جرګه (olasijárga) ښځ.م. ولسي جرګه، د ولس له خوا د ټاکل شوي استازو جرګه.

اولکه (olká) ښځ.م. (ج. اولکې) ځمکه، خاوره، اقلیم، وطن، د زېږېدو ټاټوبی.

اولګ (olág) نر.م. مزد، برخه، څټی، دهقاني، د زمیندارو له خوا بزګرانو او مزدورانو ته د فصل څخه ورکړی شوې برخه.

اولګی (olgáy) نر.م. د بیدیو لوښه، سه بجل.

اولمه (olmá) نر.م. ۱) و.ګ. میلمه؛ ۲) ښځ.م. د وربېخې نه وروسته زنا؛ ۲) سپرلي.

اولنی (awalánay) ص. نر.م ۱) رومبنی، مخکینی، لومړنی، اتهون؛ ۲) پخوانی سړی، پخوانی څوک.

اولو (oló) ښځ.م. د ګوري شیره، ګروبی، ګوړبی.

اوله(۱) (olá) نر.م. ۱) هغه وري او سېرلي چې له مېندو څخه جلا شوي وي؛ ۲) د څه وخت لپاره سوله کول یعنې تېره اېښودل.

اوله(۱) (awála) ص.ښځ. م. لومړی، ړومبنی، اولنی مخکینی.

اولی (oláy) ښځ.م. شورماشور، شورغوغا، ځوږ، شوربګت، های هوی، غالمغال.

اولی (awláy) ص.نر.م (ج. اولي) بدعمله، بدخویه، بدعادته، بداخلاقه، بدګنرانه.

اولیا (awliyā́) نر.ج (م. ولی) ۱) بزرګان، ولیان، نیک خلک؛ ۲) دوستان، خپلوان.

اولیګارشي (oligā́rši) ښځ. م. دڅو کسو باداري او واکداري.

اولین (awalín) ص. نر. م. لومړنی، ړومبنی.

اوم (ūm, óm) ص. نر.م. ۱) خام، کچه؛ ۲) بې تجربې، ناپوه؛ ۳) کمکی هلک، کچه خوله؛ ٤) نر.م.ج. د برقي مقاومت واحد.

اومارګه (omārgá) نر.م. دکوچنیانو خوسا دانې.

اومال (omā́l) نر.م. کښی، میراو، اوبه وری، د اوبو د بند چوکېدار، اوبه وېشونکی.

اومالي کول (omālikawál) مص. مت. ۱) داوبو د بند څارنه کول؛ ۲) پل وهل، تعقیبول.

اومت (omát) نر.م. و.ګ. امت.

اومتوکي (omtóki) نر.م. اومه مواد.

اومتیا (omtyā́) ښځ.م. ۱) خامي، خامتوب، اوموالی، خاموالی؛ ۲) کم عقل والنی، بې تجربه ګي.

اومړی (omaṛáy) ص. نر.م. خام تار، ستوی، کچه، تیسکن.

اوم غلن (omğalán) ص.نر.م. اومغدن، بیمغدن، موغلدن، نیم پخته، مغلن.

اومک (omák) نر.م. خام، اوم، اومغلن، اومغدن.

اومکه (omáka) ښځ.م. کچه ځمکه، خامه ځمکه، اومه ځمکه، اوبره ځمکه.

اومه خوله (omaxwlá) ص. خامه خوله، وومه خوله، ژنی، هلک.

اومېن (omén) نر.م. هیله، ارزو، اسره، امید.

اومېنواره (omenwā́ra) ص. ښځ. م. اومیدواره، حامله، بلاربه ښځه (یوازې شفاهي ویل کېږي)

اونت (ont) نر.م. سپلتی، لری، هزار خانه، کتکی، د څاروو لری.

اونس (ons) نر.م. د (۳۰) ګرامو معادل یو وزن.

اونګ (awáng) نر.م. له اوسپنې یا لرګي نه جوړ لوښی، چې مسالې په کې میده کوي، لنګری، هاون، چټو او بغری یې هم بولي.

اونګی (angáy) ښځ.م.ج. سپوږمی، اوږمی.

اونګی (ongáy) نر.م. (ج. اونګي) و.ګ. اینکی.

اون لغړ (onlağáṛ) ص. نر.م. لوڅ لغړ، بربند.

اونول (onawál) مص. مت. بربندول، لوڅول.

اونی (onáy) ښځ.م.ج. هفته، اووه ورځې.

اوني (onáy) نر.م. د بر غږېدونکی.

اوول (owál) نر.م. اوون، ښځنی ګامټ، ښځنی تخمه.

اوونیزه (onizá) ښځ.م. جریده، هفته نامه، اووه ورځنی خپرونه.

اووی (owáy) نر.م. ۱) چرخوېل، تاج؛ ۲) د تندي وېښته.

اوه(۱) (owá) نر.م. ښځ. ۱) هغه تناکه یا دانه چې د څاروو په پښو کې پیدا کېږي؛ ۲) نر.م. آه، ووه، د غوایانو درولو لپاره استعمالېږي.

اوه(۲) (óh) نر.م. د ارمان او افسوس غږ، د تعجب او حیرانتیا کلیمه.

اوهام (awhā́m) نر.ج. (م. وهم) ترس، وېره، دار، ترهه، وهمونه.

اوهر (awhár) نر.م. ۱) دځمکي، ویالي، چینې یا

د تیرو هغه چاود ،چې اوبه تري نه راوتلې وي
خو بهېدلې نه وي؛ ۲) زېم، نم، نو.

اوه غله (owaǧlá) نر.ج. پېروني، پرېموني، اووه
خوینديې، د اسمان هغه اووه ستوري دي چې يو
تر بله نيږدې پراته دي.

اوهو (ohó) اد. د تعجب او حیرانتیا یږغ دی.

اوي (awí) ص.نب. ۱) تندوبه ځمکه، تر اوبو لاندې
ځمکه؛ ۲) باولي، باوړي، هغه کوهي او کارېز
چې په پاولو ور کوزېږي او اوبه تري نه راوړي؛
۳) جل وهلی؛ ٤) نر.م. یو ډول کندهاري انګور
دي؛ ۵) قول، ژبه، لوز، وعده، عهد، تړون.

اوی (awáy) ښځ.م.ج. پچه، بجن، هغه ځای چې
کلال لوښي په کې پخوي.

اوی (oy) ښځ.م. هګی، اګی، اویه، وییه.

اویجه (awijá) ښځ.م. ۱) اوبجه، وبجه، ځمکه،
هېواد، اولکه؛ ۲) خاوره، نري، قلمرو.

اوېړ (awéṛ) نر.م. ګرمي، تفت، تاو، تپت.

اویل[1] (awél) نر.م. هېل، اهل، یېل، لاچي.

اویل[2] (oyál) مص.مت. اوېدل، اودل، اویل.

اویلی (oyaláy) مف.نر.م. اویلی، اوېدلی.

اوینه (oyaná) ښځ.م. اوینه، اوېدنه، اودنه.

اویه (oyá) ښځ.م. (ج. اویې) و.ګ. اګی، هګی.

اه (ah) نر.م. د افسوس کلیمه، اسویلی، اوسېلی.

اها (ahā́) هاها، هی هی، اوهو، ایهې، د خوښې
ښکاره کولو کلیمه.

اهاړ (ahā́ṛ) نر.م. د اړ میاشت، له پشه کال نه
مخکې میاشت.

اهاک (ahā́k) نر.م. چونه، اهک، یو ډول
کورکانډی دی چې وروسته له ډېر حرارت څخه
په چونه بدلېږي.

اهانت (ihā́nat) نر.م. سپکاوی، بې عزتي.

اهتزاز (ihtizā́z) نر.م. رپېدنه، رېږدېدنه.

اهتمام (ihtimā́m) نر.م ۱) همت کول، غمخوري،
هاند؛ ۲) بندوبست؛ ۳) د کوم چا له خوا د
کتاب په چاپونه کې مراقبت او زیار ایستنه.

اهدا (ihdā́) ښځ.م. ۱) تحفه، سوغات، پېشکش؛
۲) تحفه کونه، سوغات ورکونه.

اهداد (ihdā́d) نر.م. سزا، ځورونه، رټل.

اهرام (ihrā́m) نر.م. ۱) مخروطي ډوله جسمونه، د
هرم جمع - د مصر اهرام.

اهړ (ahā́ṛ) نر.م. و.ګ. اهاړ.

اهک (ahák) نر.م. و.ګ. اهاک.

اهل (ahál) نر.م. خاندان، کورنی، کورمه، عشیره،
خپلوان، آل اولاد او د یو ټبر غړي.

اهلي (ahlí) ص.نب. کورنی، اهل شوي، روږدل شوي.

اهلیت (ahliyát) نر.م. ورتیا، لیاقت، بلدیت، د
یوه کار د سرته رسولو کفایت او واک لرنه.

اهمیت (ahmiyát) نر.م. ۱) ارزښت، ګټه، ورتیا،
وړوالی؛ ۲) عمده والي، سترتوب.

اهن ربا (ahanrobā́) ښځ.م. مقناطیس، مګنیټ،
تیږه ده چې اوسپنه او پولاد ځان ته راجذبوي.

اهنګ (aháng) نر.م. ۱) اواز، غږ، غاړه، د اواز
وزن؛ ۲) تکل، اراده؛ ۳) دود او طریقه.

اهنګر (ahingár) نر.م. لوهار، ګګر، پښ.

اهوړ (ahū́ṛ) نر.م. زمانه، قرن.

اهومن (ahomán) غریادي، د آه له کلیمې نه جوړ
صفت دی.

اهېر (ahér) نر.م. شپونکی.

ای (ay) د ندا توری؛ ۱) د افسوس او تعجب کلیمه؛
۲) او، هي، دلته، دغه؛ ۳) نر.م. شړل، خوشې
کول، ایله کول.

اې (ae) ند. د ندا توری. او، هو، ها.

ایا (ayā́) اد. د پوښتنې او استفهام کلیمه.

اياغ (ayā́ğ) نر. م. کنډول، پياله، گيلاس، جام، کونډۍ، د شرابو جام.

ايالت (ayā́lat) نر.م. عمده سيمه، د سياسي ويش له پلوه ستره سيمه.

ايام (ayā́m) نر.ج. ورځې، وختونه، موسمونه.

ايبره (ibrá) ښځ.م. ۱) فصل، حاصل؛ ۲) پاسره.

ايتلاف (itiláf) نر.م. يووالی، ائتلاف، د سياسي گروپونو او ډلو تړلو مؤقتي يووالی.

ايته (aytá) ښځ.م. هغه انگور دي، چې اوجوشې (ابجوشي) ورڅخه جوړوي.

ايجاب (ijā́b) نر.م. قبلول، منظورول، غوښتنه، پرځان منل، د نفي ضد.

ايجاد (ijā́d) نر.م. اختراع، ابتکار، نوی شی جوړونه، د نوي شي منځ ته راوړنه.

ايځي (iʒí) ښځ.م. ۱) هيجا، هجا؛ ۲) په تکو ويل، په هيجاوو وينه، په زور او زير وينه.

ايخ (ix) نر.م. ۱) له خورو څخه د کرکې کليمه؛ ۲) د اوښ چوکولو کليمه، خې خې.

ايخول (ixawə́l) مص. مت. چوکول، خيکول.

ايداد (idā́d) نر.م. څورونه، رټل، سزا، اهداد.

ايدر (idár) نر.م. هما، يو افسانوي مرغه.

ايدک (aydák) نر.م. خيدک، پنير.

اير (۱) (ír) نر.م. گټه، فايده، حاصل، بوده، سود.

اير (۲) (ir) نر.م. د کوچنيانو لوبه.

ايراب (irā́b) نر.م. (ج. ايرابونه) و گ. اراب.

ايرابه (irā́ba) ښځ.م. ۱) هغه لښتې يا وياله چې له کښتونو څخه د زيم ايستلو لپاره جوړ شوي وي؛ ۲) په يو وار سره د څو تيکو بار.

ايراد (irā́d) نر.م. ۱) څرگندول، بيانول؛ ۲) گوته نيول، اعتراض، انتقاد.

ايراو (irā́w) نر.م. د اوبو آخر، د اوبو بيخ.

ايرب (erā́b) ص. نر.م. کوږ، منحني، مايل.

ايربه ليکه (irabaliká) ښځ.م. کږه ليکه، کږه کرښه، منحني کرښه، مايل خط.

ايړی (iṛáy) ښځ.م. (ج. ايړي) و گ. اړی.

ايرغه (irğá) ښځ.م. (ج. ايرغې) و گ. ارغه.

ايرلی (irláy) ښځ.م. د نر اوښ غږ.

ايرم (irám) نر.م. (ج. ايرمونه) مرجان.

ايرن (irán) ص. نر.م. ۱) ايروته ورته؛ ۲) خړ، خړپړ، خړچک.

ايروپز (iropáz) نر.م. ۱) ډارن؛ ۲) بې همته.

ايروپزتوب (iropaztób) نر.م. ۱) ويره، ډار؛ ۲) پستي، بې همتي.

ايروپزي (iropázi) ښځ.م. ۱) بې غيرتي، بې همتي، پستي؛ ۲) ډارن توب، ويره.

ايره (irá) ښځ.م (ج. ايرې) يېره، د لرگو تر سوځولو وروسته پاتې خاورو ته ورته ماده.

ايره کول (irakawə́l) مص. مت. ۱) په ايرو بدلول، سوځول، سوځل؛ ۲) له منځه وړل.

ايره کېدل (irakedə́l) مص. ل. ۱) سوځېدل، په ايرو بدلېدل؛ ۲) له منځه تلل.

ايره نی (iranáy) ښځ. د ايرو اچولو لوښی يا ځای (خاکستردانی).

ايري (irí) ښځ.م. (ج. ايرې) پيغورونه، د خبرو جنگ، سپکې سپورې خبرې.

ايږ (éṛ) نر.م. د کښتيو يا بحري پوځ يوه ډله، چې د يوه کس تابع وي؛ ۲) قطار، کتار.

ايړا (iṛā́) ص. نب. اوتر، وارخطا.

ايړاو (iṛā́w) نر.م. د ويالو پر غاړه راښنه کېدونکي يو ډول واښه.

ايړه (eṛá) ښځ.م. (ج. ايړې) و گ. ويره.

ایزګی (ʔizgí) ښځ.م. (ج. ایزګی) وګ. ازګی.
ایزوبار (ʔizobā́r) نر.م. جغ. په جغرافیاوي نقشو کې هغه کرښه ده چې د اتموسفیر د مساوي فشار نقطې سره منښلوي.
ایژه (ʔižá) ښځ.م. ۱) اوری، اوګی؛ ۲) دلوېدیځ په تاریخ کې یوه لرغوني سیمه.
ایژی (ʔižáy) نر.م. (ج. ایژي) ایژه، لیتکی، شونتی، چراغ چوب، بیژې.
ایږ (ʔíẓ) نر.م. خرس، میلو، یږ، یږ، هګ، بور.
ایس (ʔis) نر.م. اووه، اووهه، دغوایانو د درولو غږ.
ایسار (ʔisā́r) ص. نر.م. ج. ۱) تم، ګیر، معطل، ۲) شړل شوی؛ ۳) بندي؛ ٤) مصروف.
ایسارتیا (ʔisārtyā́) ښځ.م. (ج. ایسارتیاوې) ۱) ایساربدنه، تم کېدنه؛ ۲) شړنه؛ ۳) بندي کېدنه؛ ٤) مصروفیت.
ایسارېدل (ʔisāredə́l) مص. ل. ۱) تمېدل، ګیرېدل، تالېدل، ګرځېدل؛ ۲) بندي کېدل.
ایستل (ʔistə́l) مص. مت. ۱) باسل، وکښل، خارجول؛ ۲) شړل.
ایسته کول (ʔistakawə́l) مص. مت. ۱) ایستل، باسل، وکښل؛ ۲) شړل، بهر کول، لیرې کول؛ ۳) له مخه لیرې کول.
ایسړ (ʔisə́ṛ) نر.م. آه، زګېروی.
ایسک (ʔísk) نر.م. پچه، قرعه، هسک.
ایسم (ʔisə́m) نر.م. جادو، سحر، کوډې.
ایسمګر (ʔisəmgə́r) فا. نر.م. (ج. ایسم ګران) جادوګر، سحرګر، کوډګر.
ایسند (ʔisə́nd) ص. نر.م. ظاهر، څرګند، ښکاره.
ایسوړی (ʔisoṛáy) نر.م. پهلوځی.
ایسول (ʔisawə́l) مص.مت. ښکلی کول، ښایسته کول، ښکاره کول، په ګوته کول، څرګندول.

ایسې (ʔisé) ق. بیرې خواته، دې خواته، اخواته.
ایسېدل (ʔisedə́l) مص. ل. څرګندېدل، بربښېدل، ښه ښکارېدل، په ښکلې ډول معلومېدل.
اېش (ʔeš) نر.م. (ج. اېشونه) یشل، جوش، خوټ، ځوښ، خوټېدنه.
ایشله (ʔišə́la) ښځ.م (ج. ایشلې) ۱) د ښځو نڅا، د ښځو اتڼ؛ ۲) شلې، ویشلې، د نرمو اوړو هغه دوډی، چې په غوړو کې په تیغنه پخېږي.
ایشمه (ʔišmá) ښځ.م. (ج. ایشمې) ۱) وږمه، نری باد، الوبښ؛ ۲) هغه ګڼه او غړو سکه وریځ چې ژر تېرېږي.
ایشنا (ʔišnā́) ښځ.م. ۱) یش، یېش، جوش، ځوښ، خوټ؛ ۲) تاو، غوسه، درد.
ایشناو (ʔišnā́w) نر.م. جوش، تاو، ځوښ.
ایشند (ʔišánd) ص. نر.م. یشند، جوشېدونکی، خوټېدونکی.
ایشنده (ʔišandá) ص. ښځ.م. ۱) ګرمه او سخته تبه؛ ۲) نر. ج. شیشنېده، د آس شیشنېده.
ایشو (ʔišó) ښځ.م. ای شو، د حسرت، افسوس او تعجب کلیمه.
اېشول (ʔešawə́l) مص. مت. جوشول، خوټول.
اېشې (ʔišé) ښځ.ج. ۱) یشې، د کوچنیانو په ژبه غوښې ته وایي؛ ۲) د خره د شړولو اواز.
اېشېدل (ʔešedə́l) مص. ل. ځوښېدل، جوشېدل، خوټېدل، یېشېدل.
ایش پیښ (ʔišpíṣ) ص. نب. حیران، وارخطا، مبهوت، اندېښمن، هک پک.
ایښندی (ʔiṣondáy) نر.م. یو ډول ژېړه مرغۍ ده.
ایښودل (ʔiṣūdə́l) مص. مت. ایښول، کېښودل، کښېښودل.
ایښونی (ʔṣūnáy) نر.م. د (جملې) خبر، مُسند.

ایښوول (ʔiṣowál) مص. مت. کښېښول، ایښودل.

ایښی (ʔiṣáy) نـر.م. (د جملې)خبر، فاعلي برخه، مسند اليه.

ایضاً (ayzán) بیا، تکرار، عیناً، همداسې، دا رنګه، کټ مټ، د ذکر شوي په څېر.

ایضاح (ʔizáh) نر.م. واضح، څرګندونه، تشریح.

ایغ (ʔeǧ) ص. نر. بې شرم، شوخ، بې حیا.

ایغ بېغ (ʔeǧbéǧ) ص. نر. شوخ، بې شرم، ایغ نېغ، سرزوری، سپین سترګی، بې حیا.

ایغر (ʔeǧár) نر.م. ۱) اینده، مینده، وینده، سانګه، نوآس؛ ۲)زورور، سرتمبه سړی.

ایغ سترګی (ʔeǧstárgay) ص. نـر.م. بې حیا، شوخ سترګی، سپین سترګی.

ایغ نېغ (ʔeǧnéǧ) ص. نر. م. ۱) د خبرې څښتن، د پاک زړه خاوند؛ ۲) ولاړ؛ ۳)شوخ، سخت.

ایکاغ (ʔikáǧ) رذیل، چوغلګر، مغولمه.

ایکونه (ʔekóna) ښځ. م. کندو، تـرټه، د غلې د ساتلو خاورین شی (کندو).

ایکړ (ʔikáṛ) نـر.م. د ځمکې لپاره د اندازه کـولـو واحد دی چې ۳٦ . ٤ مربع متره کېږي.

ایکی (ʔikáy) ښځ. م. و ګ. یکی.

ایل (ʔél) ص. نب ۱) تابع، ترحکم لاندې؛ ۲)ساتلی، روږدی؛ ۳) ص. ښځ. م. ټبر، قبیله، کورنی؛ ٤) نر.م. لاچې، هېل.

ایلان (ʔelán) نر.م. ۱) مار، منګور؛ ۲)بې لستونو برکه، بې لستونو چپنه.

ایلای (ʔeláy) نر.م. اطاعت، د ایل له کلیمې نه جوړ مصدر دی.

ایلبند (ʔilbánd) نر.م. په یخو ځایو کې د کوچیانو د ګرمۍ د موسم ورشو، سیابند، مېله، پوندو.

ایلچي (ʔelčí) نر.م. سفیر، ځانګړی استازی.

ایلڅاروی (ʔelcarwáy) نـر.م. روږدی څاروی، اهلي څاروی.

ایلغار (ʔelǧár) نر.م. حمله، یرغل، چپاو.

ایل غېل (ʔelǧél) نر.م. رام او یاغي، اهل او یاغي، اېلوغېل.

ایلنه (ʔelána) نر.م. (ج. ایلنې) وېلنې، پودینه.

ایلول (ʔelawál) مص. مت. رامول، تابع کـول، په قبضه کې راوستل، روږدي کول.

ایله (ʔelá) ص. نب. آزاد، خـوشې، خلاص، خـوشې شوی، خوشکی، په خپل سر.

ایله (ʔilá) ق. ۱)محض، فقط، یـوازې؛ ۲)متې، بس، دومره، لږ.

ایله بیله (ʔilabíla) ق. ۱) لـه ایله سره په ملتیا د تاکید مانا ورکوي؛ ۲) کم نه کم؛ ۳)بېکاره.

ایله په بانه (ʔilapabána) ق. په لږه بانه، په وړه پلمه، په معمولي بانه.

ایله په بیله (ʔilapabíla) ق. ایله په ایلـه، په متې کې، په متې، په ګرانه، هیله په هیله.

ایله جاري (ʔilajári) ښځ. م. ۱) ملېشه، ملېشا، هغه قومي عسکر چې د اړتیا په وخت کې سره تولېږي، اربکی؛ ۲) نامنظمه غونډه.

ایلی (ʔiláy) ښځ. م. ۱)هیلی، مرغـاوی؛ ۲)ص. ښځ. م. فرمانبرداري، اطاعت.

ایلې (ʔilé) ق. دې خوا، دورې، دلته، دلې، دورې.

ایلی (ʔiláy) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

ایلېدل (ʔeledál) مص. ل. رامـېدل، تابع کـېدل، غاړه کېښودل، حکم منل.

ایما (ʔimá) ښځ.م. ۱) اشـاره، کـنـایه، غـمـزه؛ ۲)حکم، فرمان؛ ۳)المسه، د چا په اشاره.

ایمال (ʔimál) نـر.م. (ج. ایمالـونه) برف کوچ، د واورې لوی غر، چې را ښویېږي، ربړ.

ایمان (imán) نر.م. عقیده، اعتقاد، باور.
ایماندار (imāndár) ص.نر.م ۱) د ایمان خاوند، د عقیدې څښتن، ۲) غیرتی، بااراده.
ایماني (imáni) ص. نب. ۱) د ایمان له مخې، پر ایمان اړوند؛ ۲) رښتیانی، حقه، سمه.
ایمن[۱] (emán) ص.نر.م ۱) امن، پناه، محفوظ؛ ۲) ارام، کرار، د لاسه.
ایمن[۲] (emín) ص. نر.م. په شرقي کلاسیکه موسیقۍ کې یو عمده راگ دی.
ایمن والی (emanwálay) نر.م. بساتنه، ایمنتوب، ارامي، ارامتیا، دلاسه والی.
ایمنول (emanawál) مص. مت. ۱) ارامول، دلاسه کول، کرارول؛ ۲) حفاظت کول.
ایمني (aymáni) ښځ.م. (ج. ایمنۍ) مره خبته، مرښت، خوش قسمتي.
ایمه (aymá) ښځ.م (ج.ایمې) اجاره ،دفتر، بوگرۍ، بوگرۍ.
ایمه دار (aymadár) ص. نر.م. اجاره دار.
اینجه (ingá) ښځ. م. ۱) د زړې غوا غوښه؛ ۲) زرزرسا ایستل، تیگا.
اینچ (inč) نر.م. یوه اندازه ده چې اوږدوالی پرې اندازه کیږي.
اینځر (inǰár) نر.م. انجیر، توغو.
اینداره (indára) ښځ.م. هینداره، ایینه، ښیښه.
ایندرا (indrá) نر. م. په ویدي میتالوجي کې د اندو- آرین رب النوع، دجگړې رب النوع.
ایندرور (indrór) ښځ.م. ندرور، یېندرور، د میره خور.
اینده (indá) نر.م. ۱) ورینده، مینده، غوج، انهر، ایغر، ناخصي؛ ۲) ښځ. م. په یوه سا چنبل؛
۳) د شرشمو په څېر تخم دی چې تېل ترې باسي، جمامه؛ ٤) دیکه، تپله، دیکه.
اینډه (inḍá) ښځ.م. (ج. اینډې) د پښتنو یوه لویه ده، کونی کونی، کونلی، اندوخر، تتی.
اینکی (inkáy) نر.م. اینکټ، یېنکټ، ینگه، د ناوې د پلار له کوره د وتلو ژړا.
اېنکی (enkáy) نر.م. (ج. اېنکي) د غویو یو راز نسل دی چې زیاتره برگ وي.
اینگ (ing) نر.م. د کار مینه، قصد، اراده.
اینگا (ingá) ښځ. م. د نو زېږي ماشوم ژړا.
اینگه (ingá) ښځ.م. تونگور، تونگوره، هغه ښځه چې له ناوې سره د زوم کورته ځي.
اینه (iná) ښځ.م. ځیگر، جگر، ینه، ایینه.
اینړ (iṇ) ص. نر.م. ۱) ضعیف، دنگر، خوار، بې سبکه؛ ۲) نر.م. د خره انا، د خره ینگا.
ایوان (aywán) نر.م ۱) ځناور، حیوان؛ ۲) ص.نر.م ناپوه؛ ۳) کوچنی هلک؛ ٤) لویه مانۍ، لوی سالون؛ ٥) شاهي دربار.
ایوبوی (ayobúy) نر.م. ۱) اکتفا کول، بس گڼل، مرښت؛ ۲) ص. ن.م. خبر، آگاه، پوه.
ایوک (aywk) نر.م. گزک، د زخم خرابېدنه، نو په کې پیدا کېدنه، زوه.
ایهام (ihám) نر.م. په بدیع کې یو صنعت دی چې شاعر په خپل کلام کې داسې تکې راوړي چې دوه ماناوې ولري: قریبه او بعیده.
ایهها (ihhá) اد. دخوښۍ اواز، دخوشالی کلیمه.
اې هې (ehé) ښځ. م. د تعجب او افسوس کلیمه.
ایېل (ayél) نر.م. عیال، خېلخانه، ټبر، کورنۍ.
ایین (ayín) نر.م. ۱) ژوروالی ،عمق؛ ۲) لیاره، مسلک، عقیده، دین.

ب

ب (bé) ښځ.م. (ج. بې ګانې) د پښتو الفبې دریم توری دی، ابجدي ارزښت يې (۲) دی.

با (bā́) مخ. ۱) د مختاري په ډول استعمالېږي لکه با ايمانه؛ ۲) ښځ. م. د وزې او مېږې اواز.

باب (bā́b) نر.م. ۱) رواج، دود، دستور؛ ۲) ډول، راز؛ ۳) بابت، په اړه؛ ٤) څپرکی، فصل، د کتاب یوه برخه؛ ۵) عنوان، موضوع؛ ٦) ور، دروازه، دره.

بابا (bābā́) نر.م. ۱) پلار، ابا، دادا؛ ۲) نیکه، ورنیکه؛ ۳) پیر، فقیر؛ ٤) بوډا، مشر.

باباجي (bābā́ji) نر.م. نیکه، غورنیکه، پلار.

بابامړی (bābāmáṛay) نر.م. پلارمړی، نیکه مړی، د ښېراو په ډول هم راځي.

بابايي (bābā́yi) ښځ.م. کلانکاري، لويي، تکبر.

بابت (bābát) نر.م. ۱) درک، مدرک، ځای، باب، وجه؛ ۲) سبب.

بابره (bābará) ښځ. م. یو ډول تریخ بوټی دی.

بابړزک (bābaṛzók) نر.م. یو بوټی دی چې بیخ يې د ګازرې په څېر دی.

بابړنګ (bābṛáng) نر.م. د سرو مرچو غوندې ترخې او تېزې دانې دي.

بابړه (bābáṛa) ښځ. م. (ج. بابړې) ۱) پاپړه، یو ډول تریخ بوټی دی؛ ۲) دوړه، ډوزه.

بابړی (bābṛáy) ص. نر. م. (ج. بابړي) ۱) لاپو، ډوزن؛ ۲) د بابړو د قبیلې غړی.

بابغه (bābáǧa) ښځ. م. ګونګوشتکه، بیوغه، کوکوکوتره، کتمیره، خړه کوتره.

بابغې نیول (bābaǧeniwál) مص.ل. ۱) خواري زاري کول؛ ۲) غریبي کول؛ ۳) نهستمنېدل.

بابک (bābák) نر.م. ابک، بابا، پلار.

بابو (bābú) نر.م. ۱) بابک، پلار؛ ۲) مامور، میرزا، لیکونکی.

بابو[۱] (bābó) ښځ. م (ج. بابوګانې) ۱) ببو، مشره خور؛ ۲) مشرانو ته د درنښت لقب.

بابوجان (bābūján) نر. م. تیتاری، تینتاره، د یوې مرغۍ نوم دی.

بابوری (bābū́ray) نر. ج. یو ډول غټ زردالو دی.

بابوګوتی (bābūgotáy) نر. م. (ج. بابوګوتي) ۱) بابوګی؛ ۲) بابو ته سپکاوی کول.

بابوګی (bābū́gay) نر. م. وګ. باباګوتی.

بابول (bābawál) مص. مت. رواجول، دودول، مشهورول، تیتول، خپرول.

بابولاله (bābūlā́la) ښځ. م. د پښتنو یوه سندره ده چې د ناوې د ناوې کولو پر وخت یې وایي.

بابولالې ویل (bābūlālewayál) مص. مت. اوتې بوتې ویل، بې مانا خبرې کول.

بابونه[۱] (bābawána) ښځ. م. رواجونه، دودنه.

بابونه[۲] (bābū́na) ښځ. م. (ج. بابونې) یو بوټی دی چې تیل ترې باسي او درمل هم دی.

بابی (bábay) نر. م. ۱) کشرته د مینې د خطاب کلیمه؛ ۲) د پښتنو د بابي قبیلې یو غړی.

بابي (bábi) ښځ. م ۱) ورینداره، د ورور ښځه؛ ۲) مشرې ښځې ته د احترام په ډول وایي.

بابی (bābáy) ښځ. م. ج. وګ. بابي.

باببدل (bābedál) مص. ل. رواجېدل، دودېدل، عامېدل.

باببرنګ (bāberáng) نر. م. د خټې د چینجیو د علاج لپاره کارېدونکی بوټی دی.

باببری (bāberáy) نر. م. ۱) د ناروغۍ بېرته راګرځېدنه؛ ۲) د حل شوي موضوع بېرته تازه کېدنه؛ ۳) د تاکلي ولور زیاتونه او اخیستنه.

باببز (bābéz) ص. نر. م. بې اهمیته، بې ارزښته، معمولي، بې اغېزه، عبث.

باببزوالی (bābezwálay) نر. م. ناڅیزوالی، بې ارزښتوالی.

باببزوکی (bābezúkay) ص. نر. م. ۱) ناڅیز، بې ارزښته؛ ۲) ډنګر، بته، خوار، نروکی.

باببزول (bābezawál) مص. مت. خرابول، بې ارزښته کول، بې اهمیته کول، بې اغېزه کول.

باببژنه (bābežána) ښځ. م. (ج. باببژنې) سره لرې تبه، سره توده تبه، لړزنه تبه.

باتر (bátar) نر. م. هغه لرګی چې په دېوال کې د هرې پخسې وروسته ورکول کېږي.

باتریا (bātaryā́) ص. نب. سوداییي، سرګردن، سرکاوته، لېونی، اوتر.

باتور (bātū́r) نر. م. ۱) د باز د کورنۍ یو ښکاري مرغه دی؛ ۲) توریالی، تورزن، مېړنی، نر؛ ۳) دسترګو تور، د سترګو کسی.

باتوري (batū́ri) ښځ. م. توریالیتوب، تورزني، مېړانه، مېړنتوب، تورزني، نرتوب.

باتی (bātáy) ښځ. م (ج. باتیانې) ۱) پلته، پلیته، د لاټین پلته؛ ۲) هغه پلته چې د قبضیت د لېرې کولو لپاره په مقعد کې اینښودل کېږي؛ ۳) چوربتی، بټېری؛ ٤) د بم د لګولو پلته.

باټېری (bāṭéray) نر. م. مېږ، بټېر، وربېږ.

باټ (bāṭ) نر. م. ۱) د کانې هغه څرخ چې توره، چاړه وریاندې تېره کېږي؛ ۲) د بزو بار؛ ۳) د نیښو کولو بټی؛ ٤) د طنز او ریشخند په ډول چاپلوس ته ویل کېږي.

باټاره (bāṭā́ra) ښځ. م. (ج. باټارې) د اینځر غټه نوې پخه شوې دانه.

باټر (bāṭár) ص. نر. م. باټک، باټو، لاپو، غرتن.

باټول (bāṭawál) مص. مت. ۱) تېره کول، باټ ورکول؛ ۲) لمسول.

باټون (bāṭū́n) نر.م. د لاس لرګی، لکړه، امسا، د پولیسو لاسبنده.

باټه (bā́ṭa) ښځ. م. (ج. باټې) لاپه، غوره، ډوزه، دوره، غټه او لویه خبره.

باټی (bā́ṭay) نر.م. (ج. باټي) بالټی، کړایي.

باټینګڼ (bāṭingā́ṇ) نر.م. و.ګ. باټینګړ.

باج (bā́j) نر.م. ۱) خراج، قلنګ، مالیه، د ځمکې محصول؛ ۲) د زردشتیانو یو مذهبي رسم دی؛ د مذهبي مراسمو د اجرا پر وخت سکوت.

باجپازی (bājpā́zay) نر.م. باج ورکوونکی.

باجري (bā́jri) ښځ. م.ج. کربه، کاږ، جغل، شګې.

باجړ (bājá́ṛ) نر.م. ۱) په شپو شپو باران، زورور باران؛ ۲) تالان، چور؛ ۳) ګړېږ.

باجونکه (bājonáka) ښځ. م. تورانی، تورانکه، چوغکه، تورکه، یوه تور رنګې مرغۍ ده.

باجه (bā́ja) نر.م (ج. باجه ګان) ۱) ساندو، د ښینې (خینې، خوښینې) مېړه؛ ۲) ښځ.م. ارمونیه، هارمونیم، د ګوتو باجه، د ساز او موسیقۍ یوه آله.

باچا (bāčā́) نر.م. واکمن، پاچا؛ ۲) سید.

باچاخره (bāčāxrá) ښځ.م. (باچاخرې) باچاګډه، یو ډول خړرنګې خزنده ده.

باچکه (bāčáka) ښځ.م. د اوزو یو ډول.

باچل (bāčál) نر.م. بایلودنه، بایلنه، بایلات.

باچایي (bāčā́yi) ښځ.م. ۱) تولواکي، سلطنت، پادشاهي، پاچاهي؛ ۲) مزې او چړچې.

باختر (bāxtár) نر.م. ۱) د لمر لوېدو خوا، لوېدیځ؛ ۲) تا. د آریایانو د لرغوني تمدن مرکز و، چې اوس د بلخ ولایت په نامه یادېږي.

باختر اژانس (bāxtarazā́ns) نر.م. د افغانستان د خبر اخیستلو، او خبر رسولو یوه موسسه.

باخو (bāxū́) نر.م. ۱) باګو، باګولی، باګره، د اولادونو مور؛ ۲) د کوچنیانو د ویرولو کلیمه.

باد (bā́d) نر.م ۱) هوا، ایشمه، لېږدېدونکی شمال؛ ۲) په بدن کې د کومې برخې پړسوب، قلنج.

بادار (bādā́r) نر.م. خاوند، څښتن، ملک، اقا.

باداري (bādā́ri) ښځ.م. (ج. باداري) اغاتوب، واکمني، حکمراني، خاني.

بادام (bādā́m) نر.م.ج. ۱) یو ډول ونه ده، مېوې ته یې هم بادام وایي؛ ۲) یو ډول چکن دوزي؛ ۲) د ښځو یو ډول ګاڼه ده.

بادامچه (bādā́mča) ښځ.م. ۱) د ګاڼې یو ډول؛ ۲) کشیده کاري، چکن دوزي؛ ۳) غرنی بادام، وروښتی، غوریښتی.

بادامه (bādā́ma) ښځ.م. ۱) سبلی، تهزباد، ګردله؛ ۲) لویي، غرور، کبر.

بادامي (bādā́mi) ص. تب. ۱) د بادام په شېر، د بادام په ډول؛ ۲) یو ډول رنګ.

بادباټي (badbā́ṭi) ښځ.م. لوېې خبرې، لاپې، باټې، ډوزې، دورې، غورې.

بادبان (bādbā́n) نر.م. بادوان، په بادي کښتۍ کې ځړول شوې پردو چې د باد استفادې سره د بېړۍ د حرکت سبب ګرځي.

بادبرک (bādbárak) نر.م.ج. سپین رنګی بوټی دی.

بادبېړی (bādbéṛay) نر.م. بادبان واله بېړی.

بادبېزی (bādbézay) نر.م. ۱) پکی، بېوزی؛ ۲) بادپکی، بریزی.

بادبېزي (bādbézi) ښځ.م. (ج. بادبېزې) چټي او بې مانا خبرې، چټیات، بې ګټې خبرې.

بادپښی (bādpā́ṣay) فا. نر.م. متی، ګرندی، ګرندی تلونکی، چابک، تونډ، وندی.

بادپکه (bādpáka) ښځ.م. و ګ. بادبېزي.

بادجرې (bādjaráv) ښځ.م. ۱) جکړه؛ ۲) څول؛ ۳) هغه واوره چې باد راغونډه کړې وي.

باد خور (bādxór) نر.م. ۱) بادخورک، باښې ته ورته يو ډول مرغه دئ؛ ۲) د اسونو يوه ناروغي ده؛ ۳) هغه څوک چې تود سوړ شوی وي.

بادخوره (bādxóra) ښځ.م. ۱) د پوټکي ناروغي؛ ۲) پرسوب؛ ۳) د سيفليس وروستۍ مرحله.

بادخوري (bādxóri) ښځ.م. (ج. بادخورې) د اسونو يو ډول ناروغي ده.

بادر (bādár) ص. نر.م. ۱) توريالی، مېړنی؛ ۲) نر.م. د سلواغې له پنځلسمې د کب تر پنځلسمې پورې وخت.

بادرب (bādráb) نر.م. و ګ. بادجرې.

بادرو (۱) (bādró) ښځ.م. په پشکال پسې موسمي مياشت.

بادرو (۲) (bādráw) نر.م. کړکۍ، روزان، موری، دريڅه، سوري، کولک.

بادري (bādári) ښځ.م. (ج. بادرۍ) مېړانه، توريالیتوب، مېړنتوب، زړورتيا.

بادرۍ (bādaráy) ښځ.م. ج. مډال، مډال، د توريالیتوب او مېړانې نښان.

باد سر (bādsár) ص. نر.م. (ج. بادسري) سرسام، بادسار، کوسر، سرکوته.

بادسنج (bādsánj) نر.م. باد مېچ، ۱) انيموميتر، د باد د فشار د سنجولو آله؛ ۲) خام تمه، متکبر

بادشاه (bādšā) نر.م. و ګ. باچا.

بادغېږ (bādğéz) نر.م. بادرو، کولک، دريڅه، درڅه، دروڅه.

بادفرنګ (bādifaráng) نر.م. ۱) سره مخه؛ ۲) اتښک، سيفليس.

بادکښ (bādkáş) نر.م. و ګ. بادرو ۱.

بادکويه (bādkóya) ښځ.م. د باد په واسطه له مړي او وچې واورې څخه سوري سوري جوړېدل، د واورې د شيندل کېدلو حالت.

بادګوله (bādgóla) ښځ.م. د قولنجو ناروغي.

بادله (bādlá) ښځ.م. د بنارس يو ډول ټوکر.

بادماتی (bādmātáy) بادماتوونی.

بادمنګ (bādmáng) ص. نر.م. چلت، ګړندی، تېز، وندی، متی، چابک.

بادمېچ (bādméč) نر.م. و ګ. باد سنج.

بادنجان (bādanjān) نر.نب. رومي بانجان، توربانجان، سوسني بانجان.

بادوان (bādwān) نر.م. و ګ. بادبان.

بادوکی (bādūkay) نر.م (ج. بادوکي) ۱) بادګين، بادګير، بادک؛ ۲) ص. نر.م. ناپوه، ساده، بېپروا؛ ۳) لته، ګوداګی.

بادول (bādawál) مص. مت. ۱) باد ورکول، هوا ورکول؛ ۲) لوښل، غله پورته غورځول؛ ۳) بد خرخي کول؛ ٤) باتې وهل.

باد وهلی (bādwahálay) ص. نر.م. ۱) پاګل؛ ۲) بې مغزه، اوتر، بادساری، سرکوته.

باده (bāda) ښځ.م. شراب، مې، صهبا.

بادهوا (bādhawā) ښځ.م. ګوډۍ، ګوډيپران، باديوه، باديوه، کاغذپران.

بادي (bādi) ص. نب. ۱) بادجن، بادګين، بادک؛ ۲) د بادجنو خوړو خوړل؛ ۳) څوک چې درمندونه پاکوي؛ ٤) يو ډول اوبښ دی؛ ٥) هغه شيز چې له هوانه ډک وي؛ ٦) دروا مجنون. لاپو.

باديښ (bādiş) نر.م. بادرو، کولک.

بادي کول (bādikawál) مص. مت. اوبښ ګړندی کول.

بادي کېدل (bādikedə́l) مص. ل. باد وهل، د باد په واسطه د غنم اوربشي دانې پوچېدل.

باديگين (bādigín) نر.م. و گ. بادهوا.

باديمن (bādimán) ص. نر.م. ج. ۱) پرسېدلی؛ ۲) مغرور.

باډاسکه (bāḍā́ska) ښځ.م. (ج. باډاسکې) څپه، چپه، بانډابکه، موج.

باډاسکې (bāḍā́ske) ښځ.ج. پټ پټپنونکی، پټ پټانی، دکوچنيانو يو ډول لوبه ده.

باډاسکې وهل (bāḍāskewahál) مص. ل. څپې وهل، چپې وهل، موجونه وهل.

باډر (bāḍár) نر.م. سرحد.

باډگول (bāḍgól) نر.م. ۱) رسی، مضبوط پړی؛ ۲) د آس تيسری؛ ۳) قبضه، لرموني.

باډنگ (bāḍáng) نر.م ۱) بادرنگ؛ ۲) ص. نر.م. بې عقل، ناپوه.

باډو (bāḍū́) ص. نب. ۱) بې عقله، ناپوه؛ ۲) بې همته، سست، دروغجن، لاپو.

باډول (bāḍól) نر.م. چايجوش، کېټلي، چاجوش.

باډۍ (bāḍáy) ښځ.م. بدن، وجود، تنه، ادانه، باډۍ (لکه د موټر).

بار (bā́r) نر.م. ۱) وری، څته؛ ۲) پېټی، هغه پېټی چې په اوښ، خره يا ... باندې وړل کېږي؛ ۳) تحميل؛ ٤) ډېنې حاصل؛ ٥) شرابخانه، ميخانه؛ ٦) تکت، ميزان، بارلاين.

باران (bārā́n) نر.م. شيگېره، وريا، ورښت.

باران کوټ (bārā́nkoṭ) نر.م. و گ. باراني.

بارانگی (barángay) نر.م. ترلبه، تروه، شولنگ، پرخک باران، کمزوري باران، بنورمک.

باراني (bārā́ni) ص. نب. ۱) ورندی وخت، هغه موسم چې ډېر باران اورېږي؛ ۲) هغه څمکه چې په باران اوبېږي.

بارانۍ (bāranáy) ښځ.م. ۱) للمي څمکه؛ ۲) برساتي، د باران څانگړی کوټ.

باربار (bārbā́r) ق. وار وار، بيا بيا، څو واره، پسه کراتو مراتو، څو څله، څو کرته.

باربېليز (bārbéliz) نر.م. ۱) بې خاونده او بې څښتنه؛ ۲) بې مهره او بې سرپرسته.

باربېليزه (bārbelíza) ښځ.م. ۱) بې مېړه او بېکسه ښځه؛ ۲) وچه ښځه، شنډه ښځه.

بارجامه (bārjā́ma) ښځ.م. (ج. بارجامې) هغه څه چې بار په کې تړل کېږي.

بارچالاني (bārčalā́ni) ښځ.م. بارلېږدونه، بار استونه، د بارد روانېدو اجازه ورکونه.

بارچلند (bārčalánd) نر.م. بارچالاني، باربري، حمل ونقل.

بارچوی (bārčáway) نر.م. د ژرندې د څرخ د منځ لرگی.

بارڅاک (bārcā́k) نرم. (ج. بارڅاکونه) شلېدلی کميس، څيرې لمن.

بارخو (bārxū́) نر.م. (ج. بارخوگان) اننگی، غومبوری، رخسار، غمبوری، بارخو.

باردار (bārdā́r) ص. نر.م. ۱) باروالا؛ ۲) مېوه لرونکی.

بارداره (bārdā́ra) ص. ښځ.م ۱) امېدواره، حامله، بلاربه؛ ۲) مېوه لرونکې.

بارداري (bārdā́ri) ښځ.م. ۱) د وړلو راوړلو سامان؛ ۲) د سامان وړلو وسيله.

بارسوخ (bārusū́x) ص. نر.م. بانفوذه سړی، د اعتبار خاوند، مخور، سپين روبی.

بارز (bā́riz) ص. نر.م. جوت، څرگند، ښکاره.

بارک (bārák) نر.م. (ج. بارکونه) د پوځيانو د

ليلبې يوه برخه، د پوځيانو استرګنګې.

بارکښ (bārkáṣ) ص. نـر.م. ۱) باروړونکی؛ ۲) پنډي، جـوالي؛ ۳) زيارکښ؛ ٤) د سـړي سينې خاوند، حوصله لرونکی.

بارکښي (bárkaṣi) ښځ.م (ج. بارکښې) باروړونه، بارليږدونه، بارچلونه.

بارګاډی (bārgáḍay) ص. نـر.م. بارلاری، مال ګاډی.

بارګاه (bārgáh) ښـځ.م. ۱) دربـار، محـل، د پاچا ماڼۍ، باچاهي خېمه؛ ۲) سپېڅلی ځای.

بارګير (bárgir) نـر.م. باروړونکی، هغه څاروی چې بار وړي.

بارنامه (bārnáma) ښـځ.م. چيټۍ، د تجـارتي مالونو فهرست او څرنګوالی.

بارنيول (bārniwál) مـص.ل. ۱) مېـوه داره ونه په بار راتلل؛ ۲) په ګېډه کېدل.

باروت (bārút) نـر.ج. بـارود، د ټوپک دارو، داور ويشتونکي وسلې انفلاقي مواد.

باروتخانه (bārūtxána) ښځ.م. د باروتو ګودام، هغه ځای چې باروت په کې ساتل کېږي.

باروړونکی (bārwrúnkay) فا.نـر.م. نقليه، د بار وړ لو وسيله، د حمل ونقل وسيله.

باروګراف (bārográf) نر.م. فشار سنجوونکی، هغه آله چې د هوا فشار څرګندوي.

بارول (bārawál) مـص. مت. بار وربانديې اچـول، ورې وربانديې اچول، بار وربانديې اړول.

بارومېټر (bārometár) نر.م. و.ګ. باروګراف.

باره (bára) ښـځ.م. ۱) لـوی بند؛ ۲) د تيـږو ديوال، د تيـږو غټه پوله؛ ۳) د ېـري او کـوټه تيـږې، دلې شوې تيږې؛ ٤) اد. باب، اړه، په برخـه؛ ۲) پلا. ځل، وار.

باري (bári) نـر.م. ۱) لوی څښتن تعالی؛ ۲) ص. نب. مېوه کوونکې ونه؛ ۳) نر.م. رافعه، اړم، د اوسپنې جبل.

باری (báráy) ښځ.م ۱) د پياز پرده، د پياز پوټکی؛ ۲) له باز نه لږ وړوکی يو ښکاري مرغه دی.

بارياب (bāryáb) ص.م.ج. ۱) اجـازه مـوندلی، اجـازه ورکـړې شوی؛ ۲) دواکمن حضـور ته ورغلی

باريدل (bāredál) مص.ل. حمل کېدل، مال په بار وروونکـو بانديې اچـول کـېدل؛ ۲) الـېږدېدل، کوچېدل، کډه تلل.

باريک (bárik) ص. نر.م. نری، ډېرنری، نازک.

باريک بين (bārikbín) ص. نر.م. څيرک، پوه، هوښيار، څير.

باريکي (báriki) ښـځ.م. (ج. باريکۍ) نازکي، نزاکت، راز، سر، پټه مانا؛ ۲) نری والی.

باړ (báṛ) نر.م. (ج. باړونه) ۱) باټ، ډېډې، شلېک؛ ۲) ياړه، وياړه، انګـړ، د پټي انګـړ، خمبې يا تاو شوی اغزن مزی.

باړخو (bāṛxú) نر.م (ج. باړخوګان) باړخه، بارخو، انـنګی، غومبری، رخسـار.

باړک (bāṛák) نر.م. (ج. باړکونه) يوه ونه ده چې سکاره تري جوړوي.

باړل (bāṛál) نر.م. ګټه او فايده رسول.

باړواک (bāṛwák) ص.نر.م. بې فکره، بې هوښه، بې پروا، ناخبر، بېروا.

باړه (bāṛá) ښځ.م. ۱) اجوره، کرايه؛ ۲) ونده لکه کونجاړه، پندانه، ببـره، ببوس؛ ۳) ښـځ.م.ج. ښې او اعلی درجه نرۍ وريجې دي.

باړه کول (bāṛakawál) مص. مت. کـرايه کـول، اجاره کول، په کرايه ورکول.

بارى (bāṛay) نر.م. (ج. باري) مزد ، اجوره.

باري (bāṛi) نر.م. (ج. باريان) خدمتگار ، نوکر ، مزدور ، کارگر ، اجير ، مستخدم.

باړى (bāṛáy) ښځ.م.ج. ۱) کورسره نيږدې د کر ځمکه او باغچه؛ ۲) ډله ، ټولي ، ټولنه.

باړېزوال (bāṛezwā́l) نر.م. هغه سړى چې د باړيز (ماشيندار) مشر وي.

باړيزه تپانچه (bāṛizatapā́nča) ښځ.م. تپانچه چې ډېر کارتوس په لږ وخت کې ويشتلى شي.

باړي مار (bāṛimā́r) ص.نر.م. (ج. باړي ماران) ۱) بډې خور ، رشوت خور؛ ۲) اجير.

باړينچغ (bāṛinčág) نر.م. بانيچغ ، بانيچق ، غنجلي ، د کوچنيانو لوبه.

باز (bā́z) نر.م. يو تکړه ښکاري مرغه دى چې کبوتره مښوکه او غښتلې پنجې لري.

بازار (bāzā́r) نر.م. د اخيستلو او خرڅولو ځاى.

بازارگى (bāzā́rgay) نر.م. بازارګوټى ، کوچنى بازار ، بازارګنکى.

بازاري (bāzā́ri) ص.نر.م. د بازار اوسېدونکى ، هغه څوک چې د بازار ترخنګه استوګنه لري.

بازدار (bāzdā́r) نر.م.و.گ. بازوان.

بازگوټى (bāzgóṭay) نر.م. (ج. بازګوټي) وړوکى باز ، کوچنى باز ، وړکوټى باز.

بازل (bāzál) مص.مت. ۱) بايلول ، بايلودل؛ ۲) خرڅول ، لګول؛ ۳) په جوارۍ بايلل.

بازلى (bāzálay) مف.نر.م. ۱) بايلودلى ، بايللى؛ ۲) لګولى؛ ۳) له لاسه تللى.

بازنامه (bāznā́ma) ښځ.م. د بازونو په اړه د خوشال خان خټک يو اثر دى.

بازو (bāzū́) نر.م. ۱) مټ؛ ۲) ارخينى ، وړخينى ، د کټ د ځلورو اړخونو د لرګو يو لرګى؛ ۳) د کلا د ځلورو د ېوالونو يو دېوال.

بازوان (bāzwā́n) نر.م. هغه څوک چې بازان ساتي ، په بازونو ښکار کوي.

بازوبند (bāzū́band) نر.م. پسول يا په څرمن کې ګنډلى تعويذ چې پر مټ تړل کېږي.

بازوگى (bāzū́gay) نر.م. (ج. بازوګي) ۱) وړو بازو ، د کټ لنډ بازو؛ ۲) د کلا کوچنى او لنډکى دېوال.

بازونکى (bāzū́nkay) فا.نر.م. (ج. بازونکي) ۱) بايلونکى؛ ۲) خرڅوونکى ، مصرفوونکى.

بازي (bā́zi) ښځ.م. (ج. بازۍ) ۱) لوبه؛ ۲) دوکه ، چل ول؛ ۳) داو ، قمار.

بازيچه (bāzíča) ښځ.م. ۱) هر هغه شيز چې لوبې ورباندې کېږي؛ ۲) د بل د لاس آله.

بازيگر (bāzigár) ص.نر.م ۱) بازينګر ، ګډېدونکى ۲) مداري؛ ۳) ټګ؛ ٤) بې اصوله؛ ٥) دوه ژبى ، دوه مخى؛ ٦) لوبغاړى ، هيرو ، اکتر.

بازيگري (bāzigári) ښځ.م ۱) ټګي ، مداريتوب ، دوکه بازي؛ ۲) نڅا ، ګډا.

باس (bā́s) نر.م. ۱) ټټى ، خاک انداز ، بيت الخلا؛ ۲) بسوى؛ ۳) ص. نر.م. بم ، د زير ضد د ترېل ضد؛ ۲) د هارمونيک په موسيقي کې کښتنى برخه.

باسار (bāsā́r) ص.نر.م. ۱) باک سار ، سرسام ، بادسار ، سودايي؛ ۲) لېونى.

باسل (bāsál) مص.مت. ايستل ، ويستل ، شړل ، خارجول ، کښل ، توجه کول.

باسل (bāsíl) نر.م. بيا. د بکتريا ګانو يو ډول مايکروسکوپي او يو سلولي ژوى دى.

باسمه (bāsmá) ښځ.م. (ج. باسمې) يو ډول ززي توکر دى ، چې پردې ترې جوړوي.

باسواد (bāsiwā́d) ص. نسر.م. باسواده، لوستی، تعلیم یافته.

باسورجن (bāsūrján) ص. نسر.م. مست اوبښ، بور بورو اوبښ، لیونی لوبښ، اړیمار اوبښ.

باسوري (bāsū́ri) ښځ.م. بانسوری، فلوټ، د موسیقی یوه آله ده.

باسي (bā́si) ص. نب. ۱) پاتې شونې، شومانده.

باشي (bā́ši) نسر.م. د یوې ډلې مستخدمینو او کارګرانو مشر.

باښ (bā́ṣ) ص. نر.م. هغه آس چې څلور واړه پښې یې سپینې او تندی یې سپین خاپ ولري.

باښه (bā́ṣa) ښځ.م. یو ښکاري مرغه دی.

باښه ګۍ (bāṣagáy) ښځ.م. بمبیرک، د پتنګانو یو ډول.

باښین (bā́ṣin) نر.م. یو ډول الوتونکی دی.

باطل (bā́til) ص. نسر.م. ۱) بابیز، ناروا، ناڅیز، ناحق؛ ۲) بېهوده، بې ګټې، پوچ.

باطلول (bātilawə́l) مص.مت. ردول، حق نه ګڼل، کوره کول، بې ارزښته کول.

باطن (bā́tin) ص. نر.م. ج. پټ، دننه.

باطني (bātíni) ص. نب. دننه، پټ، په زړه کې.

باعث (bā́ʕis) نسر.م. ۱) وجه، سبب، علت؛ ۲) فا.نر.م. اصرار کوونکی، ټینګار کوونکی.

باعثیا (bāʕistyā́) ښځ.م. ټینګېدنه، ټینګار کونه، اصرار کونه، ټینګېده، تاکید.

باعث کېدل (bāʕiskedə́l) مص.ل. ټینګېدل، کلکېدل، محکمېدل.

باعظمته (bāʕazmáta) ص. نب. ۱) پرتمین، لوی، درونند، باوقاره؛ ۲) مشر، عزتمند.

باعمله (bāʕamála) ص. نب. نېک عمله، یقین کوونکی، عقیده لرونکی، دعمل خاوند.

باغ (bā́ğ) نر.م. ښ. د ځمکې هغه ټوټه چې زیاتره مېوه لرونکې ونې او بوټي ولري.

باغ باړی (bāğbā́ṛay) ص. نسر.م. باغ باغ، ډېر خوشاله، په جامو کې نه ځایېدنه.

باغچه (bā́ğča) ښځ.م (ج. باغچې) بڼګی، جنګی، وړوکی باغ، باغ ګوټی.

باغکه (bāğáka) ښځ.م. ۱) یو مارغه دی چې بسرګ وزرونه لري؛ ۲) یو ډول اسماني رنګه کاڼی دی چې کوچنیان بېرولي (تشلې) ورڅخه جوړوي.

باغلي (bā́ğli) نر.ج. باقلي، باغولي.

باغو (bāğū́) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) پېشېرانګ، پېشېرانګې.

باغ والا (bāğwālā́) نر.م. د باغ خاوند.

باغوان (bāğwā́n) نا.نر.م. مالیار، مالي ښوال.

باغوټ (bāğū́t) نسر.م. ۱) باغوټی، بوغوټ، کله چرک؛ ۲) انجیره.

باغي (bā́ği) ص. نب. ۱) د باغ ځمکه؛ ۲) یاغي، بغاوت کوونکی؛ ۳) د باغ فصل.

باغیرته (bāğayráta) ص. نب. غیرتي، مېړنی.

باقاعده (bāqāʕída) ص. نب. منظم، اصولي، برابر، سم، له قاعدې سره سم.

باقي (bā́qi) ص. نب. ۱) پاتې، پاتې کېدونکی، بقایا؛ ۲) نور.

باقی (bāqáy) ښځ.ج. ۱) کانګې، قی، استفراق، استفراغ؛ ۲) د باقي جمعه.

باقیدار (bāqidā́r) ص. نسر.م. ۱) هغه څوک چې باقي ورباندې پاتې وي؛ ۲) پوروړی.

باقیداري (bāqidā́ri) ښځ.م. باقي کېدنه.

باک (bā́k) نر.م. ۱) پروا؛ ۲) وېره، ډار؛ ۳) تاوان؛ ۴) په خوست کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

باکره (bākırá) ص. ښځ. م. پېغله، بچره، هغه جلۍ چې پېغلتوب او بکارت یې ساتلی وي.

باکفایته (bākıfāyáta) ص. نب. لایق، هوښیار، وړ، استعداد والا، تکړه.

باکماله (bākamāla) ص. نب. کسبي، کسبګر، د کمال خاوند، تخصص والا.

باکو (bākū) نر.م. مشر وررور.

باکوکړ (bākūkáṛ) نر.م. سارانی چرګ، کوکړ.

باکه ساری (bākasāray) نر.م. هغه پسه، چې ښکرونه یې واړه وي او په وریو کې ښکاري.

باګرام (bāgrām) نر.م. د پېښور پخوانی نوم.

باګره (bāgrá) ښځ.م. تور، بلا، باګو، باخو، باګولی، د ویرې یو خیالي شیز.

باګه (bāgá) ښځ.م. ۱) لاپه، باته؛ ۲) لاس بری.

بالاپوښ (bālāpoṣ) نر.م. غټ کوټ، بالاپوش.

بالاحصار (bālāhisār) نر.م. په لوړ ځای جوړه شوې عسکري کلا.

بالاخانه (bālāxāna) ښځ.م. مانۍ، د دوهم پوړ کوټه، دکوټې د پاسه کوټه.

بالاخره (bılāxırá) ق. لنډه دا چې، په پای کې، په اخیر کې، پای ته.

بال بال (bālbāl) ص. نر.م. خوشال، په طبعه، انج و منج، باغ باغ، باغ باړی.

بال بچ (bālbač) نر.م. واړه زیړه، واړه زاړه، کورنۍ، ښځه او اولاد، کورمه

بالبکی (bālbákay) نر.م. ډبی، بېړبکی، پتنګ.

بالبوزک (bālbozák) نر.م. یو غرنی بوټی، غرنی تراتېزک، یو ډول شنه سابه دي.

بالتی (bāltáy) ښځ.م. ۱) بالې سټل؛ ۲) تاتکی، هغه فلزي لوښی چې ختې او ... په کې وړل کېږي ۳) د قروانې د وړلو لوښی.

بالښت (bālást) نر.م. سروېړدی، بالین، تکیه، ډډېری، ګوزی، سرې، سروښت.

بالښتک (bālaṣták) نر.م. ۱) بالښتی، وړوکی بالښت؛ ۲) هغه اوږد لرګي چې د کبانو د نیولو د چیچي یوه اړخ ته یې ږدي.

بالغ (bālig) ص. نر.م. نوی ځوان ژنی، پیلستی، ځوانی ته رسېدلی، نوی زلمی.

بالفرض (bılfárz) ق. فرضاً، د اټکل له مخې، د ګومان له مخې، د تخمین له مخې.

بالفعل (bilfisl) ق. په عملي ډول، په عمل کې، د یوه عمل د کولو په وخت کې.

بالکل (bilkul) ق. بېخي، تماماً، په بشپړه توګه، په ټوله مانا، له هره اړخه، په یقین سره.

بالکه (bālká) ښځ.م. نلۍ، دروی، نلکی، د چلم دورمه یا نل، درمه.

بالکه چي (bālkáči) نر.م. خدمتګار، بالکی، نوکر، د فقیر شاګرد.

بالکی (bālkay) نر.م. شاګرد، نوکر، خادم، ورکوټی نوکرګی.

بالمثل (bılmısl) ق. په څېر، غوندې، ورته، په ډول، په هماغه ډول.

بالمقابل (bılmuqābıl) ق. په ځواب کې، په بدل کې، په عوض کې، په مقابل کې.

بالنګ (bālāng) نر.م. (ج. بالنګان) توک نارنج، یو ډول نارنج دی.

بالڼ (bālāṇ) نر.م. ۱) خاشاک، خس، خځله؛ ۲) یو ډول قورمه.

بالو (bālū) نر.م. (ج. بالوګان) یږه، میلو، خرس، یږ، یو شیرورنکی ځناور.

بالون (bālūn) نر.م. یوه لویه ګردې کڅوړه چې له سپکو غازونو (هایډروجن، هیلیوم) څخه

د کېږي او هوا ته پورته کېږي.

بالی (bāláy) ښځ.م. والی، لښتی، د غوړو منړی، د غوړو يو ډول ګانه ده.

بالیوس (bālyós) نر.م. د کندهار لرغونی نوم.

بام (bām) نر.م. (ج. بامونه) د کوټې سر، بلې.

بامبره (bāmbára) ښځ.م. (ج. بامبرې) مچۍ، غومبسه، ډمبره.

بامبړ (bāmbáṛ) نر.م. بامبېړی، پنډت، برهمن، بامبڼ، د هندوانو مذهبي مشر.

بامبړه (bāmbáṛa) ښځ.م. (ج. بامبړې) د اوږ لمبه، د اور غورانجه، د اور غوریشه.

بامبو (bāmbū́) نر.م. ۱) د مچیو او بامبرو بنهار؛ ۲) د ښاروبو ګڼې رمبارې؛ ۳) بانس.

بامبېړ (bāmbéṛ) نر.م. ۱) شور، بامبیڼ، ځوږ، شورماشور؛ ۲) ورنده لانجه.

بامبېلکی (bāmbélkay) نر.م. پرپره کی، ډبی، تاروګی، بانک، بمبېری، پتنګ.

بامره (bā́mra) ښځ.م. د خولې غاړه، د خولې مخه، د خولې پیڅه، د خولې څنه.

بامل (bāmál) مص. ل. د خپلو پالل، اشنايي پالل، ملګرتيا پالل، پالنه.

بامنه (bāmána) ښځ.م. (ج. بامنې) د دوستانه اړیکو ټینګونه، د دوستۍ پالنه او ساتنه.

بامڼه (bāmáṇa) ښځ.م. (ج. بامڼې) شنه لوخړه، غروسکه لوګی، لوخړه، ډېر او ګڼ لوګی.

بامونکی (bāmū́nkay) فا. نر م. آشنايي پالونکی، ملګرتيا پالونکی.

بامه (bā́ma) ښځ.م. د ژمي پای، د ژمي وروستي ورځې چې پيشوګانې مستېږي.

باميال (bāmyā́l) نر.م. لد. پالوال، مهربان.

بان (bā́n) نر.م. و.ګ. بوڼ.

بانجو (bānjū́) نر.م. کوکری، اتیون، کوتری، کونګری، نوی زېږېدلی کوکری.

بانډو (bānḍó) ښځ.م. عسکري ارکيستر.

بانډرو (bānḍráw) نر.م. ګلدار کميس.

بانده (bā́nda) ښځ.م. ۱) تړون، تيږه، قرارداد، ناغه؛ قومي جرمانه؛ ۲) قومي پابندي.

باندې (bāndé) ق. ۱) د پاسه، پورته، پاس، پر، په؛ ۲) په ذمه، وربورې.

باندې کول (bāndekawál) مص. مت. بارول، نګولی د پخلي لپاره په نغري ايښودل.

باندېنی (bāndénay) ص. نر.م. ۱) پاسنی، پرباندې، مافوق؛ ۲) بهرنی، خارجي.

بانډ (bā́nḍ) نر.م ۱) لاټري، لاټری، پچه؛ ۲) تړون، ضمانت خط؛ ۳) ډله، دسته.

بانډار (bānḍā́r) نر.م. مجلس، راټولېدنه، ټولې، غونډه، جرګه، بنډار.

بانډه (bānḍá) ښځ.م. مېنه، د مالدارانو خپلو ښاروبو سره په غره کې د اوړي تېرولو ځای.

بانډه ګی (bānḍagáy) ښځ.م. ج. کوچنی بانډه، وړه مېله، هغه بانډه چې لږ ښاروي لري.

بانډه چي (bā́nḍači) ص. نر.م. بانډه وال، د بانډې اوسېدونکی..

بانډه وال (bānḍawā́l) ص. نر.م. ۱) د بانډې سری؛ ۲) د بانډې خاوند.

بانډېسی (bānḍésay) نر.م ۱) بانډه چي؛ ۲) هغه شپون چې ځای پر ځای رمې پيايي.

بانک (bā́nk) نر.م. هغه شخصي يا دولتي ځای چې خلک په کې خپلې پيسې يا زېورات ساتي.

بانکداري (bānkdā́ri) ښځ.م. (ج. بانکدارۍ) بانکي چارې، په بانک پورې تړلې مسألې.

بانکه (bãnka) ښځ.م. (ج. بانکې) ۱) پایزیب، بانکه؛ ۲) نر.م. دولي هلک، ښېښني ځوان.

بانګ (bãng) نر.م. ۱) بږغ، غږ، اواز، کوکاره؛ ۲) دلمانځه اذان؛ ۳) د چرګ اواز.

بانګوړی (bãngūṛay) نر.م. (ج. بانګوړي) ۱) هغه چرګوړی چې نوی په اذان راغلی وي؛ ۲) انبور، امبور، پلاس.

بانګي (bãngi) نر.م. (ج. بانګیان) ۱) نرچرګ. بانګیتی؛ ۲) مؤذن، اذان کوونکی.

بانګی (bãngay) نب.م.ج. د اوبو چلولو چنګک (کونډې) والا لرګي.

بانو (bãnū) نر.م. ۱) ماکو، مانک، بې لښې مچې؛ ۲) د منډتو او زردالو یو ډول دی؛ ۳) ښځ.م. مهرمن، بي بي.

بانه (bãna) ښځ.م. پلمه، حیله، عذر، بهانه.

باني (bãni) ص.نب. موسس، تاداو ایښوونکی، بنسټ ایښوونکی.

بانېګر (bãnegár) ص.نر.م. بانه جوړوونکی، پلمه کوونکی، په کارونو کې حیله کوونکی.

بانین (bãnin) نر.م. شاهین، یو ښکاري مرغه دی.

باڼ (bãṇ) نر.م. ۱) وګ. بڼو؛ ۲) لوښینی، بڼ، دودي، لامده او د په اوبو کې حل کوي او ښوروا ته د ټینګولو لپاره وراچول کېږي.

باڼوکه (bãṇoka) ص.نب. مست او نېشه سړی یا ښځه، خماره ښځه یا خمار سړی.

باڼه (bãṇá) نر.م.ج. برڼه، د سترګو د زیزمونه چار چاپېر ویښته.

باڼي (bãṇi) ښځ.م. هغه آله ده چې د هغې په ذریعه له غرمنې نه رسی غزل (تاوول) کېږي.

بانیچغ (bãṇicág) نر.م. وګ. بارینچغ.

بانیاز (bãṇyáz) نر.م. بنیاګر، حلاف، هتیوال.

باو (bãw) نر.م. ۱) د اتشک ناروغي، باد فرنګ، سفلیس؛ ۲) پمنوالی، سوزکی؛ ۳) بیه، نرخ.

باور (bãwár) نر.م. اعتبار، یقین، اعتماد.

باورچي (bãwárči) ص.نر.م. ۱) قاصد، ایلچي؛ ۲) باوري، معتمد؛ ۳) نر.م. باورچن، اشپز.

باورچي خانه (bãwarčixāna) ښځ.م. پخلنځی، اشپزخانه.

باوررای (bãwarráy) ښځ.م. باور رایه، د اعتماد رایه.

باورلیک (bãwarlík) نر.م. اعتماد پاڼه، اعتماد نامه.

باوري (bãwári) ص.نب. اعتباري، اعتمادي، معتمد، د اعتبار وړ، د باور وړ.

باوړی (bãwaṛáy) ښځ.م. ۱) الوره سطحه، جګ اوار ځای؛ ۲) الویه ځای؛ ۳) ړیګی، باولی.

باولل (bãwlál) مص. مت. باولي ورکول، باز، بانبه یا سپی د ښکار کولو لپاره روزل.

باوله (bãwla) ص.نب. بوله، بې فکره، بې عقله، کم عقل، ساده، ناپوه، اوتربوتر.

باولی (bãwlay) ص.نر.م. ۱) هغه څوک چې زړور او د کار وړ نه وي خو ځان زړور او پوه ښيي؛ ۲) باز او بانبه په ښکار روږدي کول.

باولي (bãwli) نر.م. ښکاري سپي، باز او بانبې ته د ښکار نیولو د چل ښودلو میدان.

باولی (bãwláy) ښځ.م. هغه لار یا زینه چې څاه یا کاریز ته ښکته، ورغلې وي.

باوو (bãwū) نر.م. (ج. باووګان) باهو، د ښځو یو ډول پسول چې په مروند کوي یې.

باوي (bãwi) ص.نر.م. د باو ناروغ، په باو اخته.

باوېړی (bãwéṛay) نر.م. (ج. باوېړي) بابېړی، د ناروغتیا بهرته ګرځېدنه.

باهو (bāhū́) نر.م. (ج. باهوګان) و.ګ. باوو.

بای (bā́y) نر.م. بایلل، بایلودل.

باید (bāyád) ق. ۱) بایده، هرومرو، ضرور، حتمي؛ ۲) مناسب، په ځای، له دود سره سم.

بایسکوب (bāyskób) نر.م. سینما، دفلم د ښودلو ځای.

بایکاټ (bāykāṭ) نر.م. تعلق پرېښودل، اړیکه پرېکول، له غم ښادي نه وېستل.

بایکړ (bāykáṛ) نر.م. پلپونه، پلمن، یوه غرنۍ ونه چې لرګي یې د مسواک لپاره کارېږي.

بایلات (bāylā́t) نر.م. ۱) بایلودنه، تاوان، زیان؛ ۲) پړ کېدنه، ملامت کېدنه، خړ کېدنه.

بایلل (bāylál) مص. مت. بایلودل، بای کول، له لاسه ورکول.

بایلوول (bāylowál) مص. مت. بایلل.

بایوال (bāywā́l) ص. نر.م. ۱) شریک، شریکار؛ ۲) په کاروبار کې ملګری.

ببر (bābár) نر.م ۱) هغه زمری چې په غاړه او اوږو یې لوی وېښته وي؛ ۲) ص. نر.م. ګڼ او اوږد وېښته سری؛ ۲) قهرجن؛ ۳) ګڼ، ګوړ.

ببرستنی (babarstánay) نر.م. (ج. ببرستني) یو ډول انګرېزي توپک دی.

ببرسری (babársaray) نر.م. ګګرسری، بېتل.

ببرغوږی (babargwáẓay) نر.م. ۱) غوږور توپک، ۳۰۳ بور توپک؛ ۲) د ببرو غوږو خاوند.

ببرو (babrū́) ص. نر.م. بدرنګ سری، د تریو تندي خاوند، د توري تندي څښتن.

ببروزه (babróza) ښځ.م. بروزه، یو ډول واښه دي.

ببرول (abarā́wal) مص. مت. ۱) د سر وېښتان لویول، وېښته ګډوډ کول؛ ۲) څوک لمسول او په غوسه کول.

ببری (babráy) نر.م. ۱) یو ډول ښکاري سپی دی؛ ۲) کشمالی، ریحان، نازبو، بوبری.

ببرېدل (babaredál) مص.ل. ۱) ببرکېدل، ګڼېدل؛ ۲) پاړېدل؛ ۳) پرېشانه کېدل، ګډوډېدل.

ببغی (babáğay) ص.نر.م. (ج. ببغي) غریب، بدمرغه، بې وزلی، بې وسه، عاجز، خوار.

ببکی (babákay) نر.م. لاپې، ځان ښودنه، څوک (خصوصاً کوچنیان) ګواښل.

ببو (babáw) نر.م. بلا، شېخي، باخو، د ماشومانو د ډارولو کلیمه.

ببوتتی (babotátay) نر.م. ملاچرګک، ګوډې چرګ، بابوکی، ملاوتوتک.

ببوزی (babózay) نر.م (ج. ببوزي) ۱) پکه، پکی، بادپکی؛ ۲) کب خورک، یو ډول مرغۍ ده.

ببوغه (babūğa) ښځ.م. (ج. ببوغې) خره کوتره، ګوګوشتو، ببوغې، بابغه، کتیره.

ببی (babáy) نر.م. (ج. ببي) یو ډول مارغه دی چې چینجي خوري.

ببۍ (babə́y) ښځ.م. (ج. ببۍ ګانې) مشره خور، ترور یا بلې مشرې ښځې ته د احترام کلیمه.

ببېزنه (babézna) ښځ.م. (ج. ببېزنې) لړزه تبه، سره توده تبه، شیبره تبه، سره لړې تبه.

ببېښی (babéṣay) نر.م. (ج. ببېښي) بواسیر.

ببېښي (babéṣi) ص. نر.م. بواسیري، هغه څوک چې په بواسیرو اخته وي.

بت(۱) (bát) نر.م. ۱) د کانو د بوال، د څاه، کاریز، لښتې د تیرو وېره؛ ۲) اړ، مایه، کلف، اها، بتې، پان، هغه اروبې چې تو کرانو ته د ښخولو لپاره ورکول کېږي.

بت(۲) (bút) نر.م. (ج. بتان) ۱) مجسمه؛ ۲) تصویر؛ ۳) مجازاً معشوقه.

بتاره (batā́ra) ښځ.م. (ج. بتارې) گرز، د پهلوانۍ جنگي وسله.

بت پرست (butparást) ص. نر.م. د بت عبادت کوونکی، بت ته سجده کوونکی، مشرک.

بت تراش (but tarā́š) نر.م. د بتانو جوړوونکی، بت ساز، مجسمه جوړوونکی.

بت تون (buttū́n) نر.م. بتخانه.

بتخانه (butxā́na) ښځ.م. (ج. بتخانې) بت تون، د بتانو ځای، د مشرکانو د عبادت کولو ځای.

بتخک (batxák) نر.م. (ج. بتخکان) بتیرغزی، غزه، یو ډول خړرنگه مارغه.

بتر (batár) ص. نر.م. ډېر خراب، ډېر بد، بېکاره، بې خونده، بدتر.

بتري (batári) ښځ.م. (ج. بترۍ) خرابي، بدتري، بدتروالی، بتروالی.

بتک (baták) نر.م. پتک، پتکی، بتکی، د اوبو ورلو لوښی.

بتکده (butkáda) ښځ.م. بتخانه.

بتکه (batáka) ښځ.م. (ج. بتکې) بته، پتکه، د هیلیو د کورنۍ یو ډول.

بتکی (butkáy) نر.م. ۱) ووړکی ډېوال؛ ۲) د ختو یوه کمکۍ توپۍ؛ ۳) له کوټې سره نیږدې لرگی چې سامان وربانديې ږدي.

بتکۍ (batkáy) ښځ.م. بیتلۍ، ام پله، کبوترکی، د زرکو او نورو مرغیو نیولو آله.

بتله (batála) ښځ.م. (ج. بتلې) پتکه، هغه چرگه چې لومړی ځل په هگیو اچولو راغلې وي.

بتلۍ (batláy) ښځ.م. بیتلۍ، بتکۍ، د زرکو د نیولو یو ډول خاصه آله.

بتوله (batóla) ښځ.م. په ښکار پسې د ښکاري مرغه د ورخوشې کولو چل.

بته[1] (báta) ښځ.م. ۱) قاز، بتکه، یو ډول هیلۍ ده؛ ۲) ص. نب. نرۍ، ډنگر، کمزوری، خوار.

بته[2] (butá) ښځ.م. یو ډول سکوی، د کښیدو یو ډول، د خامکدوزۍ یو ډول دی.

بتي (báti) ښځ.م. ۱) هغه نرم اوړه چې جولاگان يې تنستې ته ورکوي؛ ۲) ناکرلې شودیاره ځمکه؛ ۳) ص.نب. سلامت، پېر؛ ۴) ښځ.م.ج. ژاولکۍ حلوا، سونک، په غوړوکې ایشېدلې گوره.

بټ (báṭ) نر.م ۱) بتۍ، د نینو کولو بټۍ؛ ۲) دخښتو پخولو داش؛ ۳) تبۍ؛ ۴) دتوپک کونداغ؛ ۵) د ټاپر چاودېدنه؛ ۶) ص. نر.م. تود، گرم؛ ۷) غیب ویونکی، کاهن.

بټا (baṭā́) نر.م. څوک چې په یوه سترگه ړوند وي او د سترگې گاتی يې ډاوتلی وي.

بټ بېديا (baṭbedyā́) وگ. بټي بیابان.

بټ سترگی (baṭstárgay) نر.م. ړوند، چغر، بټک، ړند سترگی، تڼ سترگی.

بټ سوره (baṭsū́ra) ښځ.م. (ج. بټ سورې) دل، شالا، خیږه اوره، لواړ اوره.

بټ سوری (baṭsū́ray) نر.م ۱) خښوزی، زړی، ډډوډی میده گي؛ ۲) سیکه سې، د اوړو سبوس ۳) گونډی، دروشه، تر درمند پاکولو وروسته ناټکېدلي وړي.

بټل (baṭál) نر.م. ۱) د نسوارو او بنگو میده کولو لوښی؛ ۲) خاوری، تولگی، خاورینه پیاله، لوی کنډولی، خاورینه کاسه.

بټلی (baṭálay) نر.م. (ج. بټلي) د خاورو کنډول، کنډولی، خاوری.

بټن (baṭə́n) ښځ.م. (ج. بټنې) ۱) بټنه، دکمیس تڼۍ؛ ۲) سویچ.

بټنګ (baṭáng) نر.م. (ج. بټنګان) د نشپاتۍ او ناک غونډې یو ډول میوه ده.

بټول (baṭowál) مص. مت. د پوستکي پزوهل. له وزې نه د څرمنې د ایستو لپاره د لکۍ سره د څرمنې څه برخه څیرې کول.

بټوه (baṭwá) ښځ.م. جیبي بکس، د پیسو ساتلو کڅوره.

بټه (báṭa) ښځ.م. ۱) غټې وریجې چې نرمې پخې شوې وي، شلغم بټه؛ ۲) ص. ښځ.م. غټه ګوټه.

بټې (baṭé) ښځ.ج. له بغرۍ نه وتلې اوریشې، تکېدلې اوریشې.

بټۍ (baṭáy) ښځ.م. ۱) کوره، داش، دچونې، لوښو اوخښتو پخولو ځای؛ ۲) هغه ښځه چې د یوې سترګې ګاتې یې بوټ راوتلی وي.

بټي (báṭi) ښځ.م. د اوریشو اوبه.

بټې بیابان (baṭebyābā́n) نر.م. وچه دښته، وچ ډاګ، وچه میره.

بټیاری (baṭyā́ray) نر.م. (ج. بټیاري، بټیاران) ۱) بټۍ والا، نیني کوونکی؛ ۲) تنوروالا.

بټېر (baṭér) نر.م. مرز، یوه مرغۍ ده.

بج[1] (buj) نر.م. (ج. بجان) زړی یا تخم لکه د هندوانې یا ختکې.

بج[2] (báj) نر.م. ۱) لوی کوتک، د اوبو د بار ترلو لرګی؛ ۲) د لوښلو په وخت د شهدو دارو اواز؛ ۳) هلې ځلې، منډې ترړې؛ ۴) د لرګي هغه ځای چې وابنو خورلی وي.

بجد (bajád) نر.م. ټینګ ولاړ، محکم، ارم.

بجرګی (bajárgay) نر.م. (ج. بجرګي) ۱) یو ډول شین بوټی دی؛ ۲) بامبوټی.

بجړ (bajáṛ) نر.م ۱) نربښځي، ایجړا؛ ۲) ګنه کورمه، ګڼه کورنۍ، غټه کورنۍ.

بجړا (bujṛā́) ص. نب. تنبل، لټ، بېکاره.

بجړانګي (bujṛā́ngi) ښځ.ج. زړې اوشکېدلې جامې، تیرانګې جامې.

بجغ (bjág) نر.م. بنجغې، بنجښې، د کروندې شا وخوا د لرګیو ډېرول.

بجل (bujul) ښځ.م. (ج. بجلې) ۱) سپینه بډۍ؛ ۲) بنګرۍ، بجلکه، د پښې ګیټۍ.

بجلي (bijlí) ښځ.م. (ج. بجلۍ) برېښنا، برق.

بجن (bján) ص. نر.م. ج. ۱) سپېرن، هغه څوک چې سپېرې په کې شوې وي؛ ۲) و.ګ. بهجن.

بجنتوب (bjantób) نر.م. سپېرنتوب، سپېرنوالی.

بجه (bája) ښځ.م.ب ۱) هارمونیه، د ساز یو ډول اله ده؛ ۲) ښځ.م. ساعت، د یوې ګهنټې برابر وخت؛ ۳) سپېره؛ ۴) ماشوره، شوره، کشکوری، هغه وابنه، چې سوری ورباندې بندېږي.

بجی (bajáy) ښځ.م. د کوچنیانو په ژبه (تی).

بجی څټه (bajaycā́ṭa) ښځ.م. د اوبو د بار سرباری.

بچ (báč) نر.م. ۱) ګڼ تیغونه، د کښت یا ونو ګڼ تیغونه راوتل؛ ۲) ډېروالی، زېږنده؛ ۳) ساتنه، ګوښه کېدنه، روغ پاتې کېدنه.

بچاو (bačā́w) نر.م. ساتنه، حفاظت، ژغورل.

بچاوڼ (bačāwā́ṇ) نر.م. لویه سترنجۍ، لویه دری، لوی فرش.

بچاونه (bičāwaṇá) ښځ.م. (ج. بچاونې) ښه دری، ښه بستره، ښه فرش.

بچاوول (bačāwawál) مص. مت. ساتل، پناه ورکول.

بچاوی (bačā́way) نر.م. (ج. بچاوي) بچ کېدنه، له څه مصیبت نه بچ کېدنه.

بچاوېدل (bačāwedál) مص. ل. بچ کېدل، ژغورل کېدل، ساتل کېدل.

بچت (bačát, bčát) نر.م. سپما، پس انداز.

بچت کول (bačatkawál) مص. مت. ذخیره کول، پس انداز کول، سپما کول.

بچری (bačáray) نر.م. ۱) بچکری، دمتروکې د سر ځوړندي، د غوا دلکۍ د ویښتو ځوړندي؛ ۲) کوټی، کوټانی، کوچانی.

بچړی (bačṛáy) نر.م. (ج. بچړي) بچی، بچونی، زوی، اولاد، بچوړی.

بچک (bačák) نر.م. ۱) مهرات، میرا، میراو؛ ۲) بچګی، بچګی، د تمباکو له ګل سره نیږدې وړې پاڼې؛ ۳) دښځود سر دواړو خواو ته ځوړند ویښته.

بچکری (bačkáray) نر.م. (ج. بچکري) د متروکې د سرځوړندی.

بچکرکی (bačkarákay) نر.م. د مرغیو د دام چوکۍ (چوککه)، د مرغیو د دام موږی.

بچو (bačú) نر.م. زویکه، بچیه، زوبه، زامنه، زوی ته د مینې خطاب.

بچوړي (bačúṛi) نر.م. (ج. بچوړی) لوپې اوږدې جرابې.

بچوړی (bačúṛay) نر.م. د انسان، مرغه یا حیوان وړوکی بچی.

بچوکی (bačúkay) نر.م ۱) د متروکې د سر ځوړندی، د پنې د سر څوکه؛ ۲) د سر د ویښتانو د تړلو پیښکی (بچوی یا پیوی).

بچول (bačawál) مص. مت. ژغورل، ساتل، ګوښه کول. نجات ورکول، خلاصول.

بچونګړی (bačungáṛy) نر.م. (ج. بچونګړي) بچوړی د انسان یا حیوان وړوکی بچی.

بچوی (bačáway) نر.م. پیښکی، پیوی، پیوکی، د ویښتو تړلو چړی.

بچه (báča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزې شړلو اواز.

بچه ګرو (bačagráw) نر.م. څرمونی، څرمنی، هغه موسم، چې زړه غله خلاصه شوې وي او نوې غله نه وي رسېدلې.

بچه ګوته (bačagwáta) ښځ.م. کنځه ګوته، د وړې او منځومۍ ګوتې ترمنځ ګوته.

بچی (báčay) نر.م. (ج. بچي، بچیان) زویک، کوچنوټی، کمکی، وړوکی.

بچۍ (bačáy) ښځ.م ۱) وره لور؛ ۲) ددیوال پشتې؛ ۳) دغوا، مېښې کټې؛ ٤) چرګوړی.

بچي بچي (bačibáči) نر.ج. کچي کچې، درې درې، د مېږو او وزو د رابللو خاص غږ.

بچېړی (bačéray) نر.م. (ج. بچېړي) د آس بیهان، د آس بچی.

بځن (bajan) نر.م. حریص، اروا ووړی، اتېرلی، اتېرن.

بځخکی (bucxákay) ښځ.م. بخځکی، بخڅۍ، بخچی، دسمال یا کځوره چې ښځې په کې ستن، تار او ... ږدي.

بخرکی (bacárkay) نر.م (ج. بخرکي) ۱) سپږکی، سپرغی، د اور بخری؛ ۲) ځخوځکی، ذره.

بخه (báca) ښځ. م. (ج. بخې) بېڅه، یو ډول شنه غرنې وابښه دي.

بحث (báhc) نر.م. (ج. بحثونه) ۱) کړس، شور، مناقشه، مناظره؛ ۲) موضوع.

بحر (báhr) نر.م. ۱) سمندر، دریاب؛ ۲) د شعر وزن؛ ۳) لوی پوه، لوی عالم.

بحران (buhrán) نر.م. ګډوډي، نازک حالات.

بحراني (buhráni) ص. ن. بحران ته منسوب؛ بې نظمه، ګډوډ.

بحروبر (bahróbar) نر.م. نری، وچه او لنده، وچه او اوبه.

بحري (báhri) ص. نب. سمندري، هغه څه چې بحر سره اړيکه لري يا په بحر کې وي.

بحريه (bahriyá) ص. ښځ. م. ١) هرڅه چې بحر ته منسوب وي؛ ٢) سمندري ،تجارتي، جنګي بېړۍ او څواک.

بحيره (bahíra) ښځ. م. سمندرګی، هغه اوبه چې شا و خوا يې وچه وي.

بخار (buxā́r) نر.م. ١) تبت، بړاس؛ ٢) خاربښت، په بدن وړو دانې راختل؛ ٣) تبه.

بخارۍ (buxārā́y) ښځ.م. انګيټي، تودلی، د خونو د تودولو فلزي اله.

بخت (báxt) نر.م. (ج. بختونه) قسمت، نصيب، برخه، طالع، پاره، مرغه.

بخت ازمېښت (baxazmést) نر.م. بخت ازماينه.

بختر (baxtár) نر.م. له کلک پېړ توکرنه جوړ پوښ چې پخوا به د زغري په څېر اغوستل کېده.

بختور (baxtawár) ص. نر. م. بختيار، نېکمرغه، بخت لرونکی، نېکبخت، طالعمند.

بختيالی (baxtyā́lay) نر.م. بختور، نېکمرغه.

بخچه (boxčá) ښځ.م. (ج. بخچې) و ګ. بغچه.

بخڅه (boxcá) ښځ. م. (ج. بخڅې) و ګ. بغچه.

بخښش (báxšiš) نر.م. انعام، جايزه، ورکړه، يو شی چاته په وړيا توګه ورکول.

بخښل (baxšál) مص. مت. ١) ښښل ،معاف کول؛ ٢) يو شی چاته په وړيا توګه ورکول.

بخښو (baxšó) (بخښو، ښښو) خلاص، آزاد، آرام او خوشاله.

بخل (buxál) نر.م. بخيلي، کروتي، ممسکي.

بخمل (baxmál) نر.م. مخمل، يو ډول توکر دی.

بخملۍ (baxmalā́y) ښځ.م. پيشوګی، پشی، لړمی، د کښتونو يو ډول چينجی.

بخملي (baxmáli) نر.م. ١) يو ډول سور رنګی چينجی چې الوځي؛ ٢) يو بخملي رنګه مارغه چې د شپې له خوا چغېږي.

بخن (baxán) ور. دغه زرزستاړی د ورته مانا لري او له رنګونو سره راځي - سوربخن.

بخن بخن (baxanbaxán) نر.م.ج. رنګارنګ، ډول ډول.

بخوړی (baxó̜ray) نر.م. (ج. بخوړي) ١) ډډی، د بوسو خوسی؛ ٢) خيالي بلا.

بخول (baxwál) نر.م. ١) د زړه پرده؛ ٢) زوېرګی، د بېر زيات فرياد.

بخوله (baxwála) ښځ. م. (ج. بخولې) ١) تيګا، ستم، تيګه؛ ٢) بده پېښه، غمجنه پېښه.

بخۍ (baxā́y) ښځ. م. ج. بخيه، د ستنې تکونه.

بخيل (báxil) ص. نر.م. ممسک، سوګت، شوم.

بد (bád) ص. نر.م. خراب، خوشې، ناکاره، چټي.

بدارو (badārwā́) ص. نب. حريص، وږسترګی، لېسک، اروا وړی.

بدبوړی (badbó̜ray) نر.م. ترينګلی، د بوټ وربوز خاوند، د تريو تندي خاوند.

بدپوری (badpóray) نر.م. هغه پوروړی چې پور پر خپل وخت نه سپاري، بد معامله.

بدبين (badbín) ص. نر.م. ١) د چا په نظر هرشی بد ښکاريدل؛ ٢) مخالف، دښمن.

بد پوره (badpóra) ص. نب. بدپوری، بدمعامله.

بدتميز (badtámiz) ص.نر.م.ج. بې ادبه، بې ډبه، بې تميزه، بې تهذيبه.

بدجوله (badjáwla) ص. نب. بدشکله، بدرنګ.

بدچلند (badčáland) ص.نر.م. بدچلنده، بد معامله، څوک چې ښه ګوزاره نه کوي.

بدحال (badhā́l) نر.م. بدروزګار، بده ورځ، سپېره

توب، خراب حالت، مشکلات، ګډوډ ژوند.

بدحاله (badhā́la) ص. نب. بې حاله، هغه څوک چې حال یې خراب وي.

بدخرڅی (badxárcay) ص. نر.م. مسرف، غیر مقتصد، څوک چې بې ځایه لګښت کوي.

بدخصلت (badxislát) ص. نر.م. بدخوی.

بدخلق (badxūlq) ص. نر.م. بدخویه، پوچ خولی.

بدخواه (badxwā́h) ص. نب. مخالف، دښمن.

بدخولی (badxū́lay) ص. نر.م. بدژبی، توند ژبی.

بدخوري (badxóri) سوء تغذي.

بدخویي (badxū́yi) ښځ.م. بدخلقي، بدخصلتي، خراب خوی خصلت، خراب عادت.

بد دیانت (baddiyā́nat) ص. نر.م. ۱) تېګ، خیانت کوونکی؛ ۲) بې ایمانه، بې عقیدې.

بد ډولـه (baddáwla) ص. نب. ۱) بدشکله، بدرنګه؛ ۲) بې موده، له مودې وتلی.

بدذات (badzā́t) ص. نر.م. کم ذات، کم اصل.

بدر (badár) نر.م. سپېدار، چنار، څنار، چینار.

بدرکانی (badarkā́ṇay) نر.م. بیکانه، بوکانه، بوکیانه، د اکاسي په څېر یوه ونه ده.

بدرګه (badrága) ښځ.م. ۱) بدرقه، ملګرتیا، مشایعت؛ ۲) لاربنوونه؛ ۳) په مړي پسې د لومړۍ ورځې خیرات.

بدرګی (badrágay) ص. نر.م(ج. بدرګي) بد اصل، کم اصل، رذیل، بې شرفه، خطا.

بدرنګ (badráng) ص. نر.م. بدقواره، بې ډوله.

بدرنګي (badrángi) ښځ.م. ۱) بدشکلي، خرابه جثه؛ ۲) د زماني پېر، خراب حالت؛ ٤) سپکاوي، بې عزتي.

بدره (búdra) ښځ.م. (ج. بدرې) چابکه، شپیاکه، تپی، هغه خوشايي چې شپیاکه شوی وي.

بدري (bádri) ښځ.م. (ج. بدرۍ) ۱) تېندک، ټکر، ګنګس؛ ۲) بده پېښه، تاوان، زیان؛ ۳) نر.م. منافقت، دوه مختوب؛

بدري بتېره (būdribaṭéra) ښځ.م. سور سترګي او سور منبوکي مرزه (بهشه).

بدریږه (badrīzá) ښځ.م. سربانده، بدریږه، سربانه، سرباني.

بدړ (badáṛ) نر.م. ۱) سپین ولی؛ ۲) سپېدار.

بدړبنګ (badáṛbang) نر.م. د قوي نښې لرونکی بنګ.

بدزړی (badzáṛay) ص. نر.م. بد نیته، کینه کښ، کینه ګر، بغضي، حاسد.

بد زبان (badzabā́n) ص. نر.م. سپور ژبی، سنغ ژبی، پوچ خولی، د ترخې ژبې خاوند.

بد ږغ (badẓā́ğ) نر.م. خراب غږ، ناولی غږ.

بدږغه (badẓā́ğa) ښځ.م. (ج. بدږغې) هغه ښځه چې اولاد یې زیان کړی وي یا د زیږېدو په وخت کې مړ شوی وي.

بدږغی (badẓā́ğay) ص. نر.م. (ج. بدږغي) بد اوازی، بدږغه، د خراب اواز لرونکی.

بد سترګی (badstárgay) ص. نر.م. ۱) بې حیا، سپین سترګی، بې شرم؛ ۲) نظرباز.

بد سری (badsáray) ص.نر.م ۱) مغرور، کبرجن؛ ۲) کم عقل، بې تمیزه.

بدسلوک (badsulū́k) ص. نر.م. بدچلند، بد ګوزاره، بد سلوکه.

بدسولي (badsū́li) ص. ښځ. م. و ګ. بد اروا.

بدشاګوم (badšāgū́m) ص. نر.م. ۱) بدبخت، بې طالع؛ ۲) نر.م. بدنصیب، خراب بخت.

بدعت (bidʿát) نر.م. ۱) نوېتوب، نویوالی؛ ۲) په دین کې نوی شی پیدا کول.

بدعمل (badɣamál) ص. نر.م. بدعمله، بدکاره، ورانکار، لوچک، بدکار.

بدعهد (badɣáhad) ص. نر.م. بې قوله، بې لوزه، بې ژبې.

بدغونځ (badɣúnʒ) نر.م. د ځنګلي ونې دانه.

بدغونی (badɣúnay) ص.نر.م. (ج. بدغوني) بدمخی، بدشکل، بې ډوله، بدرنګ.

بدفعله (badfiɣlá) ص. نب. ورانکار، بدچاری، بدعمله، بدکاری، بداخلاقه.

بدقسمت (badqismát) ص. نر.م. بدقسمته، بدنصیب، بدشام، بدبخت.

بدکار (badkā́r) ص. نر.م. بدعمله، بدفعله.

بدکردار (badkirdā́r) ص.نر.م. بدعمله، بداخلاقه، د نېکۍ دښمن، بدخويه.

بدګذران (badguzrā́n) ص.نر.م. ۱) بدګوزاره، بدسلوک؛ ۲) د بدې اقتصادي وضعې لرونکی.

بدګړه (badgáṛa) ښځ.م. بدي، دښمني، بدګنه.

بدګنه (badgáṇa) بدی، د ښېګنې ضد.

بدګوښنی (badgoṣā́nay) ص. نر.م. سپېره مخی، بدرنګ، بدقواره، بدشکله.

بدګومان (badgūmā́n) ص. نر.م. ج. بدګومانه، شکي، شکمن.

بدګويي (badgóyi) ښځ.م. (ج. بدګويۍ) پوچې خبرې، پوچه او سپکه وينا.

بدل (badál) نر.م. ۱) عوض، غچ، تاوان؛ ۲) بدلېده ۳) جعلي، ناچل؛ ٤) سندرغاړی؛ ٥) يو ولسی دود دی چې خور ولور بې ولوره يو بل ته ورکوي يا لور د زوی لپاره په بدل ورکوي.

بدلاری (badlā́ray) ص. نر.م. ۱) بې لارې، په غلطه لار روان؛ ۲) مجازا بدمرغه.

بدلاري (badlā́ri) ښځ.م. (ج. بدلارۍ) بې لارې، بې اصولي، بدفعلي.

بدلامی (badlā́may) ص. نر.م. بدعمله، بې لارې، بدنام، تومتي.

بدلبوله (badalbóla) ښځ.م. مشاعره.

بدل زن (badalzán) ص.نر.م. سندرغاړی، بدلې ويونکی، سندرې ويونکی.

بدلغامه (badlaɣā́ma) ص.ښځ.م. کچنی، رنډۍ، فاحشه، بدکاره، ګډۍ.

بدلګام (badli(a)gā́m) سرکښ اس، کنايه له باغي او سرکښ انسان څخه.

بدلمنه (badlamána) ښځ.م. و ګ. بدلغامه.

بدل مېچ (badalméč) نر.م. ۱) د شعر وزن لکه هجايي او عروضي اوزان؛ ۲) عروض.

بدل مېڅ (badalméc) نر.م. و ګ. بدل مېچ.

بدلول (badlawā́l) مص.مت. عوض معاوضه کول، تبديلول، يو شی په بل شي ورکول.

بدلون (badlū́n) نر.م. ۱) معاوضه، اليشونه، بدلونه؛ ۲) تحول.

بدلوښی (badlóṣay) نر.م. بدخويه، بدمزاجه.

بدله[1] (badála) ښځ.م. (ج. بدلې) ۱) و ګ. بدل؛ ۲) د پښتو د ولسي شعر يو ځانګړی فورم دی خو په عام ډول سندره، لنډۍ، ټپه، غاړه، نيمکۍ، د بدلې په نامه يادېږي.

بدله[2] (bádla) ښځ.م. انتقام، غچ، بدل.

بدلېدل (badledā́l) مص.ل. اليشېدل، تبديلېدل، له يوه ځای نه د چا پر ځای بل ځای کې مقررېدل.

بدمخی (badmáxay) نر.م. ۱) بدرنګ، بدصورت، بدشکله؛ ۲) بې لحاظه، بې شرم.

بدمخي (badmáxi) ښځ.م. (ج. بدمخۍ) سپين سترګي، بې لحاظي، بې شرمي، بې حيايي.

بدمذهب (badmazháb) ص. نر.م. بې لارې، لاروركى، په مذهب نه پابند.

بدمرغه (badmárğa) ص. نب. بدبخت، بې طالع، بدقسمت، بدنصيب.

بدمزاج (badmizā́j) ص. نر.م. ۱) قهرندونكى، بدخويه؛ ۲) دماغي، كلاتكار، مغرور.

بدمزه (badmáza) ښځ.م. بې مزې، بې خونده.

بدمست (badmást) ص. نر.م. ۱) هغه څوک چې د بړ نشه وي؛ ۲) بې ځايه او بې مورده مست.

بدمعاش (badmaśā́š) ص. نر.م. بدمعاش، ورانكارى، بداخلاق، بداخلاقه، لوچک.

بدمعامله (badmʻāmála) ص. نب. تګ، ککړ، بې باوره، بد پوره، دوکه مار.

بدمورى (badmóray) ص. نر.م. (ج. بدمورې) ازاري، پساتي؛ ۲) بدشكله، بدصورته.

بدن (badán) نر.م. وجود، تن، تنه، جثه، ځان.

بدنام (badnā́m) ص. نر.ج. تومتي، تورن.

بدناموسي (badnāmósi) ښځ.م. بې پتي، بې حيايي، بې غيرتي، بې ننګي.

بدنامول (badnāmawā́l) مص. مت. تومتي كول، رسوا كول، تور پرې لګول، شرمول.

بدنامي (badnā́mi) ښځ.م. (ج. بدنامۍ) رسوايي، تور، الزام، خراب شهرت.

بدنسله (badnásla) ص. نب. كم اصله، بداصله.

بدنصيبه (badnasíba) ص. نب. بدقسمته، سپېره، بدبخته، بدمرغه.

بدنما (badnumā́) ص. نب. بدشكله، بدرنګه.

بدنوه (badnáwa) ص. نب. بې حيا، شوخ، سپين سترګى، بې سرپټوبه، بې لحاظه.

بدنه (badána) ښځ.م. ۱) د ښار يا كلا يوه برخه؛ ۲) د كلابرج؛ ۲) د ونې تنه (ستنه).

بدنۍ (badnáy) ښځ.م (ج. بدنيانې) لوټه، لوټكه، بګنۍ.

بدني (badáni) ص. نب. جسماني، جسمي، ځاني، هغه چې بدن پورې اړه لري.

بدنيت (badniyát) ص. نر.م. بدنيته، بدخواه، په زړه خيرن، بغضي، رخه ناک.

بدني ګل (badanigwā́l) نر.م. يو ډول كښيده كاري يا انځور ګري ده.

بدو (badū́) ص. نر.م. ۱) ورانكارى، شيطان؛ ۲) ناپوه، ساده؛ ۳) دښمن، مخالف.

بدوالى (badwā́lay) نر.م. بدتوب، ورانكاري، خرابتيا، بدي.

بدودي (badódi) ښځ.م. (ج. بدودۍ) بدي، تاوان، زيان، نقص، ضرر.

بدوربوزى (badwarbū́zay) نر.م. ۱) بدشكله، بدقواره؛ ۲) تربو تندى.

بدورد (badwárd) ص. نر.م. بدخواه، مخالف، حريف، رقيب، دښمن.

بدورده (badwárda) ص. نب. بداخلاق، بدمرغه، بدبخته، بداخلاقه.

بدورګ (badwárg) ص. نر.م. فسادي، شرير، غوسه ناک، قهرجن، شيطان.

بدورګېدل (badwargédál) مص. ل. قهرجن كېدل، غوسه كېدل، فسادي كېدل.

بدوړ (badwáṛ) ص. نر.م. تاوان رسوونكى، زيان رسوونكى، فسادي، ورانكاري، شرير.

بدوړتوب (badwaṛtób) نر.م. بدكاري، ورانكاري، مضرتوب، شرارت.

بدوړده (badwáṛda) ص. نب. مخالفت، په غوسه، پاربدلى.

بدوړل (badwṛā́l) مص. مت. بد ګڼل، كركه كول.

بدوروَل (badwarwә́l) مص. مت. شیطاني کول، شرک ورانی کولو ته لمسول.

بدوږمه (badwáẓma) ص. نب. بدبویه، خوسا، بوی ناک.

بدوک (badúk) ص. نسر.م. فسادي، بدو، بدي، ورانکاري، شري.

بدوکری (badwakáray) ص. نر.م. (ج. بدوکري) بدرنگ، بددوله، بدڅېره.

بدول (badawә́l) مص. مت. ۱) خرابول، ورانول، ګډوډول؛ ۲) ناراضه کول، خفه کول.

بدونه (badawána) ښځ. م. (ج. بدونې) ورانونه، ویجاړونه، خرابونه، ړنګونه.

بدوي (badáwi) ص. نب. سارایي، بېدیاني، کوچي.

بدویت (badáwyat) نر.م. دمدنیت ضد، کوچیتوب، سارانیتوب، سارایي توب.

بدوین (badwín) بدکتونکی، د بد نظر خاوند.

بده ورغ (badawáraɣ) ښځ. م. (ج. بدې ورغې) ۱) سپېره ورځ، بدمرغي؛ ۲) غریبي، خواري.

بدهضمي (badhaẓmi) ښځ. م. دګېډې خرابوالی، د خوړو نه هضمېدنه.

بدي (bádi) ښځ. م. (ج. بدۍ) دښمني، عداوت.

بدی (báday) ص. نر.م. مضر، بدغونی، شیطان.

بدۍ (badə́y) ښځ. م. ۱) اوبو وړی ځای یا هغه لښتې چې اوبه وړي وي؛ ۲) د کانال غاړه.

بدیا (badyā́) ښځ. م. تاوان، زیان، ضرر، دښمني.

بدیدار (badidā́r) ص. نسر.م. دښمن دار، د بدۍ خاوند، پتنه دار، پتنه لرونکی.

بدېدل (badedә́l) مص. ل. ۱) مخالف کېدل، دښمن کېدل؛ ۲) خرابېدل، ورانېدل.

بدیع (badí) نسر.م. ۱) خالق، پیدا کوونکی؛ ۲) عجیبه، نادر، نوی؛ ۳) د بدیع علم، هغه علم چې د کلام د ښه والي وجه څرګندېږي.

بدیل (badíl) نر.م. عوض، ځای ناستی، جانشین.

بدیهه (badihá) بې له فکره صحیح خبره کول او شعر ویل.

بدیهي (badihí) هغه څه چې د پوهېدو لپاره یې فکر ته اړتیا نه وي، ښکاره، څرګند.

بډ (baḍ) نر.م. ۱) سیال، برابر ساری، ثاني، نظیر، جوړګه، مقابل؛ ۲) ص. نر.م. څرګند، جوت.

بډ (buḍ) ص. نسر.م. یو لاسی، بونډی، مونډی، مونډ، شوټی، د یوه لاس خاوند.

بډا (baḍā́) ص. نر.م. (ج. بډایان) شتمن، پانګوال، دولتمن، غني، موړ.

بډایتوب (baḍāytób) نر.م. شتمني، دولتمندي، غنیتوب، سرمایه دارتوب، بډایي.

بډایي (baḍā́yi) ښځ. م. کبر، ویاړ، غرور، لویي.

بډبول (baḍból) ص. نر.م. ربښتونی سپین ویونکی، ربښتیا خبره کوونکی.

بډبول توب (baḍboltób) نسر.م. ربښتین توب، سپینه خبره کول، په ډاګه ویناً.

بډګ (baḍág) نسر.م. د بډ ګال، نسر یوخ، بډګال، بډه ګال، د لوخې ګل.

بډګوند (baḍgónd) مخالف ګوند، مخالف حزب.

بډګي (baḍági) ښځ. م. بې غایه ګرځېدنه، خوشې ګرځېدنه، ابله ګرځېدنه.

بډل (baḍә́l) نسر.م. ۱) لټ، تنبل، سست، بېکاره؛ ۲) نر.م. دګیدړ واده، د باران د اوربدو په وخت کې چې لمر راښکاره شي.

بډمانیز (baḍmā́niz) نر.م. متضاد تکی، متقابلې مانا وي.

بډو (baḍú) ص. نر.م. بډې خور، رشوت خور.

بډواله (baḍwā́la) اړیچواله، مخالفت پالنه.

بډوډی (baḍū́ḍay) نر.م. پښتورگی، بهوگی.

بډوگو (baḍū́go) ښځ. م. بوډۍ، زړه، سپین سرې، هغه زړه ښځه چې ملایې کږه وي.

بډوگی (baḍū́gay) نر.م. (ج. بډوگي) زوړ، سپین ږیری، هغه بوډا سړی چې ملا یې کږه وي.

بډولی (baḍólay) نر.م. (ج. بډولي) کوزه ړی.

بډه ۱ (báḍa) ښځ.م. ۱) د پرتوگ پاسنی برخه، بګه؛ ۲) انبه، موخه؛ ۳) د میاشتې اخیري شپې چې سپوږمۍ نه لیدل کیږي؛ ٤) ناغه، غیرحاضري ۵) انډول، برابر، د دوه څیزونو یو تولې والی.

بډه بول (baḍaból) نر.م.و گ. بډبول.

بډه ور (baḍawár) ص. نسر.م. ۱) غـرني خلک؛ ۲) ناپوه خلک، له مدنیت نه لیرې خلک.

بډې (báḍe) ښځ. ج. رشوت، بډه.

بډی (báḍay) ص.نر.م ۱) یولاسی، شوتی، شونتی؛ ۲) انډول، جوړه، سیال.

بډی (baḍáy) ښځ.م ۱) یو ډول لامبو ده؛ ۲) بوډۍ، ویده، د ښېښې یا لاس د وینې جریان تـر څه بندېدو وروسته مېږي مېږي کیږي.

بډیایي (baḍyā́yi) ښځ.م. کبر، لویي، تکبر.

بډې خور (baḍexór) ص. نر.م. (ج. بډې خواره) رشوت خور، رشوت اخیستونکی.

بډی لامبو (baḍaylā́mbo) ښځ. م. یو ډول لامبو ده.

بډیمار (baḍimā́r) نر.م. ۱) رشوت ورکوونکی، بډې ورکوونکی؛ ۲) بډې اخیستونکی.

بر (bár) ص. نر.م. ج. ۱) پاس، اوچت، لوړ، هسک؛ ۲) نر.م. پلنوالی، پسور؛ ۳) ص. نر.م. بریالی؛ ٤) نر.م. میوه، حاصل؛ ۵) د زړه ناروغتیا؛ ۶) وړې څانگې؛ ۷) گوزن؛ ۸) د وزو او سپږو یو ډول ناروغتیا؛ ۹) د لمر او سپوږمۍ تندر

نیونه؛ ۱۰) وچه (خمکه)؛ ۱۱) غبیږ، تخرگ؛ ۱۲) سبزني، د نښتر پاڼې.

برابر (brā́bar) ص. نسر.م. ۱) یو ډول، موافق، په طبع، انډول؛ ۲) اوار، په یوه میچ، په یوه تول.

برابرا (brābrā́) ص. نسر.م. څانگې وانگې پروت، گډوډ پروت، غځېدلی پروت، دسم مند.

برابرتوب (barābartób) نر.م. برابرتیا، سمون، سمښت، موافقت، برابرښت، برابروالی.

برابرول (barābarawál) مص. مت. ۱) سمول، یو ډول کول؛ ۲) نښلول؛ ۳) اوارول، یو میچ کول؛ ٤) تیارول؛ ۵) سزا ورکول، وهل.

برابري (barābári) ښځ.م. (ج. برابرې) سمون، یو شان والی، مساوات، برابرښت.

برابرېدل (barābaredə́l) مص. ل. ۱) سمېدل، جوړېدل، یو ډول کېدل؛ ۲) سیخېدل، نښلېدل؛ ۳) اوارېدل؛ ٤) ساړی کېدل.

برابوالی (brā́bwālay) نر.م. بلاربوالی، بلاربېدنه.

برابلول (brāblawə́l) مص. مت. بلاربول، تېرول، برالبول، ورله کول.

برابله (brā́bla) ص. ښځ. م. (ج. برابلې) بلاربه، تېره شوې، حامله، امیدواره.

برابلېدل (brābledə́l) مص.ل. بلاربېدل، امیدواره کېدل، حامله کېدل.

برات (barā́t) نر.م. ۱) شعبان المعظم؛ ۲) برخه، حصه، ونډه؛ ۳) حواله، چک؛ ٤) هغه غله چې خان خېلو نوکرانو ته ورکوي برات ورته وایي.

براځه (brā́ja) ښځ.م. ۱) غـراځه، د اوبنانو او غټو ښکرورو څارویو کوڼې؛ ۲) یو ډول خـزنده چې د څارویو په پوټکي پورې نښتي وي.

برار (barā́r) نر.م ۱) وده، پرمختگ، نمو، نشونما؛ ۲) پرار، پرېر، ترټو.

براعظم (barā́’zam) نر.م. (ج. براعظمونه) لویه وچه لکه آسیا، امریکا، افریقا او...

براق (burā́q) نر.م. ۱) سپین، چپ کېدونکی، ځلېدونکی؛ ۲) هغه سپین آس چې حضرت محمد (ص) وربانديې معراج ته ختلی و.

برالا (barālā́) ص. نب. ښکاره، جوت، په جار، په ډاګه، ډانګ پېیلې.

برالاویل (barālāwayə́l) مص. مت. ښکاره خبره کول، جوته خبره کول.

براله (brā́la) ښځ.م. (ج.برالې) ایکونه، کولی، د خاورو کنده.

براندې (brā́nde) ښځ. م. د سیني او د زره ګونه.

برانډه (brānḍá) ښځ.م (ج. براندې) کړیکه، کریغه، رمباړه، چغه، چیغه.

برانډي (brā́nḍi) نر.م. د شرابو یو ډول.

برانډۍ (brānḍáy) ښځ. م. پوخې کوټ.

براوډه (brāwḍá) ښځ. م. (ج.براوډې) ۱) ځان ستاینه، لافې شافې؛ ۲) توکې ټکالې.

برایه (barā́ya) ق. ښکا، ښکاني شپه، تېره شپه، برایې.

براینی (barā́inay) ص. نر.م. ښکاني، د تېرې شپې.

برباد (barbā́d) ص. نر.م. ویجاړ، خراب، تباه.

بربادتوب (barbādtób) نر.م .بربادتیا ،ویجاړتوب خرابوالی، بربادوالی.

بربادول (barbādawə́l) مص. مت. ویجاړول، خرابول، له منځه وړل.

بربادي (barbā́di) ښځ.م. (ج. بربادۍ) ۱) زیان، تاوان، تباهي؛ ۲) ص. نب. فضول خرڅه.

بربادې (barbā́de) ص. ښځ. ج. خوښي، عبث، پوچې لکه خوشې خبرې.

بربادېدل (barbādedə́l) مص. ل. ویجاړېدل، تباه کېدل، زیانېدل، له منځه تلل.

بربت (barbát) نر.م. ۱) لویي، غرور، تکبر، ویاړ؛ ۲) بربط، ګیتار، د موسیقۍ یو ډول آله ده.

بربتی (barbátay) ص. نر.م. (ج. بربتي) مغرور، کبرجن، کلانکار.

بربټۍ (barbaṭáy) ښځ. م. بخملی، سره ناوې.

بربر (barbár) نر.م. د اورد لمبې د بلېدو اواز.

بربرک (burburák) نر.م. ۱) تارتار، پریشانه، دانه وانه؛ ۲) هغه واښه یا خس چې تر سوځېدو وروسته سکاره نه لري.

بربری (barbáray) نر.م. (ج. بربري) ۱) بیرغ، جنډه؛ ۲) تونده هوا؛ ۳) پیلوڅه، د ونو او وښو وچې پاڼې چې زر سوځي.

بربرۍ (barbaráy) ښځ. م. پیوره، یو ډول وزه ده.

بربري (barbári) ص. نر.م. ۱) وحشي، سارایي، له تمدنه لېرې؛ ۲) بېګانه، پردی.

بربړو (barbaṛū́) ص. نر.م. بربړی، مست اوښ.

بربړوک (barbaṛū́k) نر.م. شرشره، ځړوبی، جړوبی.

بربزه (barbáza) ښځ. م. (ج. بربزې) د څرخ پره.

بربک (burbák) نر.م. دال توره، ډاتوره، دمتوره؛ یو بوټی دی؛ د بې هوښۍ دوا ده.

بربنډ (barbánḍ) ص. نر.م. ج ۱) لوڅ، لغړ، برمنډ؛ ۲) بې شرم، بې حیا، لوڅ لپې.

بربنډ توب (barbanḍtób) نر.م. لوڅتوب، بربنډتیا، برمنډتوب، لغړوالی، بربنډوالی.

بربنډول (barbanḍawə́l) مص. مت. ۱) لوڅول، لغړول، برمنډول؛ ۲) شرمول، بې پته کول.

بربنډېدل (barbanḍedə́l) مص. ل. ۱) لوڅېدل، لغړېدل؛ ۲) بې پته کېدل؛ ۳) غریبېدل، خوارېدل ۴) جوتېدل.

بربڼ (barbáņ) نر.م. (ج.بربڼونه) لوی باغ، لوړ باغ، برباغ، مهابن.

بربو (barbū́) نر.م. و.گ. بادبرک.

بربوټانی (barbūṭā́nay) نر.م. (ج. بربوټاني) یو ډول وړه چرمنبکی چې په شګو کې وي.

بربوټه (barbū́ṭa) ښځ.م. (ج. بربوټې) یو ډول غټ بوټی دی چې وړې پاڼې لري.

بربوړه کی (barbūṛákay) ښځ.م. بربوړکی، بوربوړه کی، هغه سیلی چې ګرد شرخ وخوري او پورته جګه شي.

بربوزک (barbū́zak) نر.م. غرنی پیاز، پیازکی.

بربوڼی (barbóņay) نر.م. (ج. بربوڼي) زوال، زول، زوبل، یو ډول تریخ بوټی دی.

برپی (barpi) ص. نر.م. ناپوه، زوور، د زوورتیا او میراني په سبب مست.

برتن (bratán) ص. نر.م. ۱) برتو، غورتن، ترویرو؛ ۲) ډارن، ویرندونکی؛ ۳) لاپو.

برته (bartá́) ښځ.م. ۱) تور یا سره بانجان چې په اور وریته شي؛ ۲) په شومړو کې چې بادرنګ میده شوي وي.

برتي (bárti) ښځ.م. ۱) کوشنهر، د دوو اوسېنو کوشنهرونه او پیوندونه؛ ۲) استخدامېدنه.

برتیایي (bartyā́i) نر.م. برلاسي.

برټ (bráṭ) نر.م. جوړه، ژروی، ژوره، جوکه.

برج[1] (bráj) نر.م. برغ، برجل، ټاپو، د کلا په کونج کې لوړه ودانۍ.

برج[2] (bárj) نر.م. دونې نری پوټکی چې زیاتره په د لیکلو لپاره کارېده.

برج[3] (burj) نر.م. میاشت، ماه.

برجاو (barjā́w) ص. نر.م. پر او معمور، ډک، سېهلی، سېغ، سرموری، بارجاو.

برجاوتوب (barjāwtób) نر.م. ډکوالی، بېخي زیات ډکوالی، سېخوالی.

برجاوول (barjāwawól) مص. مت. ۱) ډکول، بارجاوول، سېخول؛ ۲) پر او معمور کول.

برجتو (barjatū́) ص. نر.م. ورانکاری، فسادي.

برجد (barjád) ص. نر.م. نېغ ولاړ، پرځای ولاړ.

برجغ (barjā́ğ) ص. نر.م. و.گ. برجاو.

برجق (barjáq) ص. نر.م. و.گ. برجاو.

برجک (barják) ص. نر.م و.گ. برجاو.

برجو (barjū́) نر.م ۱) برجي، بېهلو، نوزی؛ ۲) د چړې د تیره کولو شرخ؛ ۳) باړخو، اننګی؛ ٤) د مشاني تیره، د مشاني ډېره.

برجی (burjáy) ښځ.م. برځی، د یو ځای د وېشلو او برید ښوولو لپاره نښه.

برجي (bárji) ښځ.م. مسخررینه، هغه تیږه چې لرونه، چړې، چوړکی وریاندې تېره کېږي.

برغ (braǰ) ښځ.م. ۱) و.گ. برج[1]؛ ۲) برغه، پلین، پریم، ښارو، د نس پرده، ښوز.

برغوړی (barǰóṛay) نر.م. د بلې پراویز او چیچه چې د ناوې کار ښې اخیستل کېږي.

برچک (barčák) ص. نر.م. (ج.برچکی) برجاو، بردم، ډېر ډک، سېغ په سېغ، تر خولې ډک، تر مورګو ډک.

برچکی (barčā́kay) نر.م. ۱) بچکری، پېیوی؛ ۲) لټ، یرکه، کنجک، کونډه.

برچه (barčá́) ښځ.م. هغه تېره تېغ چې د ټوپک له شپېلی سرسره تومبل کېږي.

برڅوري (barcóṛi) جن. د اري بور، د اري بوره، د اري بوس، د اري سي.

برڅېرن (barcéran) ص. نر.م. سېرسري، برسېرن؛ ښرخنده، ښنګښن، د پاسه، ښکاره.

برښېرول (barcerawə́l) مص. مت. ۱) ښکاره کول، ښرګندول، جوتول.

برښېره (barcéra) ق. ښرګند، ښکاره، جوت.

برښېرېدل (barceredə́l) مص. ل. ښکاره کېدل، برښېره کېدل، ښرګندېدل، جوتېدل.

برحال (barhā́l) ص. نر.م.ج. موجود، پرځپل ځای، پرکار ولاړ.

برحق (barháq) نر.م. ۱) حق په جانب، په حقه، په رښتیا؛ ۲) صحیح، سم، درست.

برخلاف (barxilā́f) نر.م. ۱) دښمن، مخالف؛ ۲) سرچپه، برعکس، بل شان.

برخلافول (barxilāfawə́l) مص. مت. مخالفول، دښمنول، سره ورانول.

برخلافي (barxilā́fī) ښځ.م. دښمني، ورانه، وراني، ورانښت، بدي، مخالفت.

برخلیک (barxlík) نر.م. قسمت، تقدیر، نصیب، ازلي لیک، د تندي لیک.

برخلیکواله (barxlikwā́la) نر.م. برخلیک پالنه، برخلیک سازي.

برخمن (barxamə́n) نر.م. د برخې خاوند، برخوال، بهره مند، برخوردار.

برخوال (barxawā́l) نر.م. ګډون کوونکی.

برخور (barxawár) ص. نر.م. ۱) د برخې خاوند، د ولایت څښتن؛ ۲) نېکمرغه، بختور.

برخوردار (barxordā́r) نر.م. ۱) بچی، زوی؛ ۳) نېکمرغه؛ ٤) تابع دار؛ ٥) مستفید.

برخه (barxá) ښځ.م. ۱) ونډه، سهم؛ ۲) طالع، قسمت، نصیب، تقدیر.

برخه اخیستل (barxāxistə́l) مص. مت. ۱) ونډه اخیستل، حصه اخیستل، خپل حق اخیستل؛ ۲) په څه کار کې ګډون کول.

برخه برخه (barxabárxa) ښځ.م. ونډه ونډه، حصه حصه.

برخه من (barxamán) نر.م. ۱) څوک چې فیض یې موندلی وي؛ ۲) د کرامت څښتن؛ ۳) سهیم.

برخه میندل (barxamində́l) مص. مت. ۱) برخه پیدا کول، حصه اخیستل؛ ۲) د برخې خاوند کېدل، کرامت والا کېدل.

برخیز (barxíz) ص. نر.م ۱) برخه وال، د ونډې خاوند، شریک؛ ۲) قسمي، قسماً.

برخیزه همرنګي (barxizahamrángy) ښځ.م. توکیزه (جزیي) همرنګي (غیر پوهنه).

بردم (bardám) ص. نر.م. ۱) پوره، پرسېدلی، ډډبه، ډک؛ ۲) برجاو.

بردمول (bardamawə́l) مص. مت. ۱) پرسول، ډکول؛ ۲) برجاوول.

بردی (bardáy) ص. نر.م. سرښیناک، چسپناک، نښلېدونکی.

برړا (baṛṛā́) نر.م. برړی، برړه، یو ډول مرغه دی.

برړول (barṛawə́l) مص. مت. ۱) هغه مېږه او وزه چې لنګه وي او تېره شي؛ ۲) د مست اوښ برړول ۳) ښکنځلو او ښېرا په ډول هم کارېږي.

برړه[1] (baráṛa) ښځ.م. (ج. برړې) یو غرنی بوټی دی چې پاڼې او اغزې نه لري.

برړه[2] (barṛá) ښځ.م. (ج. برړې) برېړی، برېړي، تالوونه، د مست اوښ اواز.

برړی (bárṛay) نر.م. د واښو وړوکی ګېډی.

برړېدل (barṛedə́l) مص. ل. ۱) برېړېدل، برېړېدل؛ ۲) په زور زوره او چټې خبرې کول.

برزاله (barzā́la) ښځ.م. څېزمه، څرمه، برزوله، د سترګې د ګاټې پاسنی او لاندنی پوستکی چې پانه وریاندې راشنه وي.

برزخ (barzáx) نر.م ۱) د دوه څیزونو ترمنځ حایل؛ ۲) له مړینې د قیامت تر ورځې د دنیا او آخرت ترمنځ عالم.

برزنګ (barzáng) نر.م. د خوراک ساتلو لوی بنانک دوله لوښي، چې چاپېره د څنې اوبه وي چې له سېړېو څخه وساتل شي.

برزنګی (barzángay) نر.م. هغه غټ سړی چې دماغ یې سم کار نه کوي.

برزو (barzū́) نر.م. ۱) یو ډول له وړغنو څخه جوړ شوی کالی؛ ۲) یو ډول وړینه جامه.

برس (burs) نر.م. برش، زیږوګی.

برسات (barsā́t) نر.م. د پشکال بارانونه.

برساتی (bar sātáy) ښځ. م. وګ. بارانی

برساتي (barsā́tu) نر.م ۱) په مسافرۍ کې خوښانه شخص؛ ۲) الوچک، فضول خرځ؛ ۳) بارانی.

برسنډه (barsánḍa) ښځ. م. د کچالو لوبه دانه چې وړوکی کچالو وړپوري نښتې وي.

برسنډې (barsánḍe) ښځ. م. ۱) د نیلوفر یا کبول د ګل ځانګې او جرړې؛ ۲) هر پړسېدلی څیز.

برسېرانډ (barserā́nd) نر.م. لوڅاوی، کشاف.

برسېرنه (barseréna) ښځ. م. اندکه او سرسري خبره، وړه او کمکی خبره.

برسېره (barséra) ق. ښکاره، جوت، څرګند، رابهرته، خلاصه، واز، راسپړلی.

برش (brā́š) نر.م. ۱) برس، د بوټونو، جامو، غاښو د پاکولو آله؛ ۲) سکښت؛ ۳) تکړه والی، تېزوالی؛ ٤) څېره، قواره.

برطرف (bartáraf) ص. نر.م. لرې شوی، شړلی، معزول، موقوف، له ماموریت نه ایستل شوی.

برعکس (barsáks) ص. نب. پرعکس، سرچپه، اوښتی، مخالف، معکوس، پړمخ.

برغ (brā́ğ) ص. نر.م. ج. ۱) غبرګ، جوړه جفت؛ ۲) نر.م. شکنجبین، سکنجبین.

برغاست (barğā́st) نر.م. غم، ویر، ماتم.

برغټ (bā́rğuṭ) نر.م. پیشو پړانګ، پیشپیانګی، برغوټ، ځنګلي پیشو، غرنی پیشو.

برغټی (barğuṭáy) نر.م. (ج. برغوټی) ځبلی، ځیری، کجیران، یو ډول دانه ده.

برغد (bā́rğd) ص. نر.م. وګ. برغ.

برغزوې (barğazū́we) ښځ. ج. اوتې بوتې، اپلتې، لوتې، چتې او بې مانا خبرې.

برغمن (barğmā́n) نر.م. ګټور، سودمن.

برغنجور (barğanjū́r) ص. نر.م. ۱) کمزوری، مانده، دنګر، اېږ؛ ۲) ناروغ، رنځور.

برغنډ (barğā́nḍ) نر.م. برغنډی، د لرګي تنه چې پړې شوې او ببله ببله شوې وي هرې برخې ته یې برغنډوایي.

برغنډ کول (barğanḍkawā́l) مص. مت. پرېکول، قلمول، د تبر په واسطه قلمول، د تبرګي په واسطه تنه برغنډول.

برغنډی (barğā́nḍay) نر.م. ۱) ورکوټی پټی؛ ۲) برغنډ؛ ۳) د ماهي توته.

برغنه (barğā́na) ښځ. م. ځنګلي وله چې له ځانګو نه یې توکری او شکری جوړېږي.

برغو (barğū́) نر.م. ۱) نپیل، بورغو؛ ۲) سورنی، هغه ښکر چې د تورنګ کار څنې اخلي؛ ۳) د تویک د شپېلی پاکولو سیخ؛ ٤) تېزه برمه چې او سپنه سوری کوي.

برغوالی (braḡwā́lay) نر.م. غبرګ والی، غبرګون، جوړه والی، برغد والی.

برغوټی (barğū́ṭay) نر.م. ۱) ګوشواره، والی؛ ۲) ځیلی دانه، چنګابې دانه، کجیران.

برغوڅه (barǧūca) ښځ. م. بروغه، يو ډول غرني واښه چې د تيرو په منځ کې شنه کيږي.

برغوړی (barǧwáṛay) نر.م. د غوړونو گانه.

برغول (braǧawál) مص. مت. و گ. برغدول.

برغولی (barǧólay) نر.م. ۱) برغېلی، د کټوې سرپوښ؛ ۲) کوترۍ، د ستنې خولۍ، د تېر يا بش ترمنځ لرگی؛ د ويښې او متې ترمنځ چمچی ۳) پړمخې؛ ٤) پټه خوله کېده.

برغونډی (bargoúnḍay) نر.م. په نغرۍ کې د انگار ساتلو لپاره کوټی (جغورگی).

برغونکی (barǧūnkay) نر.م خاورين چلم.

برغونه (braǧawána) ښځ.م. جوړه کونه.

برغونی (braǧūnay) ص. نر.م. غبرگونی، جوړه پيدا شوی (کوچنيان).

برغوونکی (braǧawūnkay) فا. نر.م. ۱) غبرگوونکی؛ ۲) تکراروونکی، خبره اړوونکی.

برغه (bárǧa) ښځ. م. گټه، فايده، نفع.

برغی (barǧáy) ښځ. م. ۱) بغری؛ ۲) بلنگری، بټل، اونگ.

برغېدل (braǧedál) مص.ل. غبرگېدل، برغدېدل.

برق (bárq) نر.م. ۱) برېښنا، بجلي؛ ۲) هغه رڼا يا اور چې د وريځو د ټکر په واسطه پيدا کيږي.

برقه (burqá) ښځ. م. (ج. برقې) و گ. بوغره.

برقي (bárqi) ص.نب. ۱) د برق، د برېښنا، برېښنايي ۲) هغه څوک چې د برق فني چارې ترسره کوي.

برکت (barákat) نر.م. ۱) زياتوالی، ډېروالی؛ ۲) نېکبختي، نېکمرغي، سعادت.

برکتي (barákati) ص. نب. نېک بخت، نېکمرغ، طالعمن، عزتمند، اعتباري.

برکښ (bárkaṣ) نر.م. د لينديۍ ژی.

برکښه (barkáṣa) ښځ. م. له تېکي څخه ايستلې توره يا چاړه.

برکند (barkánd) نر.م. ۱) سرکند، چټکه منډه، په يوه سامنډه؛ ۲) مثل.

برکول (barkawál) مص. مت. څناور څنډل.

برکه (baráka) ښځ. م. يو ډول وړين ټوکر چې د لاس په واسطه اوبدل کيږي.

برکۍ (barakáy) ښځ. م. گرلسه، گينده، ترنگړ، کوری، گونده، کشه، گرلڅه.

برکی (barákay) نر.م. ۱) اورمړ ته برکی هم ويل کيږي؛ ۲) د اور د لمبې بربری.

برگ (brág) ص. نر.م. ۱) دوه رنگی، څورنگی؛ ۲) پيس، پمن، برگی؛ ۳) تگ، تگمار، منافق؛ ٤) غوسه شوی.

برگتوب (bragtób) نر.م. برگوالی، دوه رنگه والی، برگتيا.

برگټی (bargáṭay) نر.م. ۱) د يو مارغه نوم دی؛ ۲) و گ. پرکټی.

برگړندی (bargṛánday) نر.م. روغبړ، ستړي مشي، ښه راغلی کول.

برگ سترگی (bragstárgay) ص. نر.م. وچ سترگی، سپين سترگی، بې حيا، بې شرم.

برگک (bargák) نر.م. د تمباکو په څېر بوټی دی.

برگوته (bargwáta) ښځ. م. کچه گوته، کوچنۍ گوته، کچې گوڼه، خچې گوته.

برگول (bragawál) مص. مت. ۱) څورنگه کول؛ ۲) قهرول، عصبي کول.

برگه (bargá) ښځ. م. ډاگه، لاړې، هغه ووکی چارتراش چې د ونې له تنې نه لاس ته راځي.

برگه زمانه (brágazamāna) ښځ. م. تگه زمانه، بده زمانه، خراب وخت.

برگی (brágay) ص. نر.م. (ج. برگي) ۱) د پیس په ناروغی اخته؛ ۲) دوه مخی، تګ مار.

برګي (brági) ښځ. م. (ج. برګی) تګي، چلبازي، له تګی سره یو ځای د مهمل په توګه راځي.

برګېدل (bragedál) مص. ل. ۱) ځورنګه کېدل؛ ۲) قهرېدل؛ ۳) د پیس په ناروغی اخته کېدل

برګیر (bárgir) نر.م. قیصر، شخبده، له سوږ توږ کېدو ځخه پیدا شوې ناروغي.

برل (barál) مص. ل. ګټه کول، بریالی کېدل.

برلا (barlá) نر.م. لوړ، په طبقاتي لحاظ لوړ.

برلاسی (barlásay) ص. نر.م. زورور، غالب، زبردست، بر، باندې.

برلوکی (barlúkay) نر.م. (ج. برلوکي) ۱) هغه نبات چې د مولی په څېر وي، باندنی برخې ته یې برلوکی ویل کېږي؛ ۲) تر ربېلو وروسته په پټي کې پاتې شونی کښت.

برله (bárla) ښځ. م. (ج. برلې) هغه اسپه، چې تور تورتکي ورباندې وي؛ خالداره اسپه.

برلی (bárlay) نر.م. (ج. برلی) د ربېل شوی وابنه ځوکه، د لښتي غوځ ځای.

برم (brám) نر.م. (ج. برمونه) شان و شوکت، دبدبه، غرور، لويي، غټوالی، پیاوړتیا.

برمانټه (barmánṭa) ښځ. م. وحشي توب، وحشت، بربریت.

برمانو (barmānú) نر.م. ۱) ځنګلي او وحشي انسان؛ ۲) شهوتي او مست سړی.

برمته (barmáta) ښځ. م. (ج. برمتې) یرغمل، د چا مال یا سړی د یو څه په بدل کې نیول.

برمک (barmák) نر.م. ۱) خمبه، پنډوره، د ختېو کندو؛ ۲) د برمکیانو د کورنی لومړی سړی، چې د ویشتاسپ لمسی کېږي.

برمل (barmál) نر.م. ماسپښین.

برملا (barmalá) ص. نب. برالا، څرګند، په ډاګه.

برملاتوب (barmalātób) نر.م. څرګندوالی، جوت والی.

برمنډ (barmánd) ص. نر.م. و ګ. بربنډ.

برمنډتیا (barmandtyá) نر.م بربنډتیا، بربنډوالی، لوڅوالی، لغړتوب.

برمه (bárma) ښځ. م. (ج. برمې) تېښی، د سوري کولو یوه آله چې زیاتره له ترکاڼانو سره وي.

برمه کار (barmakár) نر.م. (ج. برمه کاران) برمه کوونکی، هغه څوک چې برمه کاروي.

برمی (brámay) ص. نر.م. د شان او شوکت خاوند، د قدرت او پیاوړتیا خاوند.

برمۍ (barmáy) ښځ. م. توکی، کوپی، په کوهي کې دور کوزېدو لپاره د پښې اېښودلو پاتکی.

برمیالی (bramyālay) ص. نر.م. (ج. برمیالي) د دبدبې خاوند، د شان او شوکت څښتن.

برناحق (barnāhaq) ق. وچ په وچه، بې سببه.

برنځ (bránǰ) نر.م. پېپره او خواره غوښه.

برند (bránd) ص. نر.م. ۱) لټ، سست، ناراسته؛ ۲) قهرجن؛ ۳) سپین سترګی، بې حیا.

برندو (brandú) نر.م. خوږ، لګو، لګوه، لکړ، رود، شست.

برندول (brandawál) مص. مت. قهرول، غوسه کول، ببرول.

برنده (brandá) ص. ښځ. م. ۱) نوې ځواني، شونډه توربدل؛ ۲) چابک، ګرندی، وندی، چالاک.

برندی (bránday) نر.م. (ج. برندي) دوک، یوه آله چې جولاګان پرې تار تاووي.

برندېدل (brandedál) مص. ل. قهرېدل، ببرېدل، غوسه کېدل، سترګې ورباندې را ایستل.

برندي سترگي (brandestárge) ښځ.ج. ۱) قهرجنې سترگې؛ ۲) ملالې سترگې.

برنډه (baránda) ښځ.م. (ج. برنډې) دالان، برانده، د کوټو د مخ ځای.

برنډی (brandáy) ښځ. م. د لنډو لستونو بنین؛ د لنډو لستونو والا کورتی.

برنی (baránay) ص. نر.م (ج. برني) ۱) بهگانی، د بهگاه شپې، شپني؛ ۲) پورتنی، پاسنی.

برنۍ (baranáy) ښځ.م. د سکوی یو ډول، یو ډول گنډل.

برنه (burná) نر.ج. ۱) و گ. بانه؛ ۲) سپېرووني، هغه اوره چې د پېيرې جوړېدو په وخت کې ځنې کار اخیستل کېږي.

برو (baró) ښځ. م. ۱) یو ډول تود باد چې د غنم لو په وخت کې لگېږي؛ ۲) یو ډول بوټی دی.

برواله (barwāla) ښځ.م. بېرواکي، اشرف سالاري، اریستوکراسي.

بروپیا (baropyā) ص. نر.م. ۱) نقلي، توکمار؛ ۲) تېگمار، مکار، چلولي، چلباک.

بروټی (barwátay) نر.م. ۱) دسترخوان، څپونی؛ ۲) د غنمو یا اوریشو یو موټی؛ ۳) د لرگیو یا نورو شیانو گېډی، چې ښځې یې په سر وړي.

بروټۍ (barotáy) ښځ. م. د لرگیو گېډی چې ښځې یې پر سر وړي، کوچنی گېډی.

بروډ (baród) نر.م. لاپو، لاپوک، باټوک، غورتن.

بروډکاسټ (brodkāst) نر.م. د راډیو په واسطه خپرونه.

بروړ (bɪrór) نر.م. د بلور مغفن شوي بڼه.

بروړه[1] (baróra) ښځ. م. (ج. بېروړې) خمنډکه، یو ډول وره خزنده ده.

بروړه[2] (bróra) ښځ. م. (بروړې) گېډوله، گډوله، د گډوډو غلو لـه اوړو څخه پخه شوې ډوډۍ.

بروز (barwáz) نر.م (ج. بروزونه) پرویزی، غلبېل، چاني، چېنووني.

بروزوالا (barwazwālā) نر.م. هغه څوک چې بروز خرڅوي.

بروزه (barwáza) ښځ. م. ۱) بروځه، یو ډول پاسته غرنی وابنه چې د فرشولو کار اخلي؛ ۲) یو بوټی چې د صابون پر ځای استعمالېږي.

برول (barawál) مص. مت. یو شی په زور سره (اچول، غورځول، گوزارول یا شړل).

برونه (brūná) جن. سپېرووني، سپېره، بونه، برنه، د پېړو جوړولو اوره.

برونی (barūnay) نر.م ۱) د څرخ پره؛ ۲) هغه سوری چې د څرخ د میل سر په کې چورلي؛ ۳) اورنی، روني، رنی.

بروه[1] (bárwa) ښځ.م. (ج. بروې) فریاد، چغه، کریکه، زگېروی.

بروه[2] (baráwa) ښځ. م. (ج. بروې) کبل، مرغه، بېروه، یو ډول وابنه دي.

بروی (barwáy) ص.نر.م. سرېښناک، لېسدار، نښلېدونکی.

بره (bará) ښځ.م. (ج.برې) ۱) څرگندېدنه، راختنه؛ ۲) پیل کېدنه؛ ۳) ص.ښځ.م. د بـر (بریالی) مؤنث شکل؛ ٤) د بر (اوچت) مؤنث شکل.

برهار (barhār) نر.م. برار، د اور د شغلې اواز.

برهان (burhān) نر.م. دلیل، ښکاره ثبوت.

برهانه (burhāna) ښځ. م. (ج. برهانې) لړ، لړی، د شگو د غونډیو او ډېریو سلسله.

بره گړه (baragára) ښځ. م. و گ. برگرندی.

برهم (barhám) ص.نر.م.ج. ۱)خپورروور، گډوډ؛ ۲)خفه، قهرجن، په غوسه؛ ۳)ضایع، پوچ.

برهمول (barhamawə́l) مص. مت. گډوډول، ورانول، ویجاړول، رنګول.

برهو (barhū́) ص.نر.م. بې لوزه، بې قوله، بې ژبې، بی ژمې، بې وعدې، تګ.

بری[1] (báray) نر.م. کامیابي، فتح، غلبه، سوبه.

بری[2] (bráy) نر.م ۱)سر، سراخیستنه؛ ۲) بغاوت، سرکښي، متابعت نه کونه.

بري (bari) ص.نب. سپېڅلي، ژغورلی، ازاد.

بریا (baryā́) ص. ښځ. م. ۱)په لاس راغلی څیز، موندل شوی؛ ۲)دبري ستوماني له امله ملا شخېدل.

بریاړه (baryā́ṛa) ښځ.م. هغه غواچې په پاده کې نه ځري.

بریاله (baryā́la) ښځ.م. دریڅه، دریشځه، کړکۍ، دروځه، د هوا او رڼا د ننوتو سوري.

بریالی (baryā́lay) ص. نر.م. ۱)برشوی، غالب، سوبمن، کامیاب؛ ۲)غوره، اوچت.

بریالیتوب (baryālitób) نر.م. ۱)کامیابي، فتحه، سوبه؛ ۲)اوچت والی، لوړوالی.

بریاینه (baryāyána) ښځ.م. تادیه، رسونه، ورکول، ادا کول.

برېت (brét) نر.م. د پاسنی شونډې د پاسه وېښته.

برېت غوړ (bretğwáṛ) نر.م. ۱)دبرېتونو غوړولو تېل یا غوړ؛ ۲)بډې، رشوت.

برېتو (bretū́) ص.نر.م. برېتور.

بریځک (breǰák) نر.م. یو ډول شینکی، د ختیکي له کورنی ځخه دی خو شین خوړل کېږي.

بریچ (brič) نر.م. د توپ یا توپک هغه برخه چې ګولی یا کارتوس په کې ورکول کېږي.

برېڅر (barecár) نر.م. ځانښت، غرمه، برېخر، کچه غرمه.

برید (brid) نر.م. ۱)پوله، حد؛ ۲) شروع، پیل؛ ۳)یرغل، حمله، غوته.

بریدبندي (bridbándi) ښځ.م. برید تړ، مرز بندی.

برید په برید (bridpábrid) ق. پوله په پوله، یو بل سره نږدې، څنګ په څنګ.

برید جنرال (bridjanrā́l) نر.م. د فرقې بولندوی او د ملکي دوهمې رتبې معادل.

برېدل (baredə́l) مص. ل۱)کامیابېدل، غالبېدل؛ ۲) پرېدل، ترېدل؛ ۲) الوتل.

بریدلیک (bridlík) نر.م. سریزه، سری، مخنی خبرې، د سرخبرې، مقدمه.

بریدلیکه (bridliká) ښځ.م. سرحدي لیکه، د دوو وګړو د دوو (لهجو) ترمنځ بېلوونکې لیکه.

بریدمن (bridmán) نر.م. له لومړي بریدمن څخه تر دریم بریدمن عسکري صاحب منصبانو ته ویل کېږي.

بریدمېشتی (bridmeštáy) نر.م. بریدوال، سرحدمېشتی.

بریدوال (bridwā́l) نر.م. سرحدي، سرحدار.

بریدوالي (bridwā́li) ښځ.م. سرحداري، د سرحدي چارو ځانګه.

بریدوهل (bridwahə́l) مص. مت. ۱)د چا د پټی پوله خپلې ځمکې ته راګډول؛ ۲)حمله کول.

بریدیز (bridíz) نر.م. سرحدي، مرزي.

برېږه (bréṛa) ښځ.م. (ج. برېږې) د اربړې یو ډول.

برېز (bréz) نر.م ۱)کیڅی، کتمل، کونک، خسک، منګوره؛ ۲) یو ډول اغزی.

برېزن (barezán) نر.م. د گډو، ورغومي يا وزې بغارې او بامبو.

برېزنه (brezána) ښځ.م. پېچومی، مخ په لوړه، نيندە، مخ په جگه، مخ پورته.

برېړه (barezá) ښځ.م. (ج. برېړې) د سپي غورېده، د سپي غورهار.

برېڅه (bareẑá) ښځ.م. ۱) نوکه وره پنجه، نوکداره پنجه؛ ۲) نر.م. خرې (شله)، کار پسې ارم، يو شي ته ډېر تېنگ، يو څه پسې ډېر باعث.

برېښ (bréṣ) نر.م. ۱) (مکتبي پرکمشر) چې د لومړنيو يا منځنيو زده کړو وروسته يې يو عسکري ښوونځي لوستی وي او د وروضابطانو برې ليک يې اخيستی وي؛ ۲) ځلا، ځلق، پرق، ځلک؛ ۲) درد، درد، سانگه، څريکه، خوږ.

برېښ (briṣ) نر.م ۱) تېزي، گړنديتوب، وندی توب ۲) تکړه توب؛ ۳) فعاليت.

برېښن (brešán) ص. نر.م. ۱) برېښن لرونکی؛ ۲) ځلند.

برېښنا (brešná) ښځ.م. ۱) برکه، ځلا، ځلق، پيلبو؛ ۲) برق، بجلي.

برېښنااورگاډی (brešnāorgā́ḍay) ص. نر.م. په برېښنا چلېدونکی اورگاډی.

برېښنابرج (brešnābráj) نر.م. د برېښنا برج، ترانسفرمر.

برېښنا بند (brešnābánd) نر.م. د برېښنا بند.

برېښناچي (brešnāčí) نر.م. برقي، هغه څوک چې د برېښنا د لينونو غځولو دنده اجرا کوي.

برېښنا رېبڅ (brešnārébẑ) برېښنا جارو.

برېښنازېږ (brešnāzéẓ) برق زېږوونکی.

برېښنا ژرنده (brešnāžránda) برقي ژرنده.

برېښناښود (brešnāšód) برېښنا ښودونکی.

برېښناک (brešnā́k) ص.نر.م. ځلاند، ښايسته، ځلقند، پرکند.

برېښناکوټ (brešnā́koṭ) د برق ستېشن.

برېښنامېچ (brešnā́meč) نر.م. د برق مېټر.

برېښند (brešánd) ص. نر.م. و گ. برېښن.

برېښند (brišánd) ص. نر.م. تېز، تېره.

برېښندوکی (brešandū́kay) ص.نر.م. ۱) برېښن لرونکی، ځلند؛ ۲) څرېکې کوونکی، سانگې کوونکی.

برېښول (brešawál) مص.مت. ۱) ځلول، پرقول، چرقول؛ ۲) دردول، خوږول، څوول.

برېښول (brišwál) مص. مت. ۱) تېزول، رندول، چالاکه کول، ۲) گړندی کول، فعاله کول.

برېک (brék) نر.م. ۱) د عرادە جاتو د درولو آله؛ ۲) د رېل گاډي د سامان ډبه؛ ۳) په روان کار کې د څه وخت لپاره ځنډ او تم کېده.

بريکوټ (barikóṭ) نر.م. د بري کلا، د سوبې کلا.

برېلی (bareláy) ښځ.م. هرکاليزه غوا، هغه غوا چې هر کال لنگېږي.

بري ليک (baraylík) نر.م. شهادتنامه، ډيپلوم.

بريمن (baraymán) ص. نر.م. بريالی، کامياب.

بري ناک (barinā́k) ص. نر.م. بريالی، گټندوی، فاتح.

بړ (báṛ) نر.م ۱) يو ډول ونه ده؛ ۲) د مرزانو مقابله يا شرط؛ ۳) د اوبو برهار؛ ٤) ص.نر.م. مستعد، اماده، چمتو.

بړادين (baṛā́din) نر.م. بړدين، کرېسمس، د عيسی (ع) د پيدايښت ورځ.

بړازگه (bṛā́zga) ص. ښځ.م. ډنگره غوښنه، خوار غوښنه.

بړاس (baṛā́s) نر.م. (ج. بړاسونه) ۱) تپ، د اوبو بخار، تاو؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ.

بړاس ایستل (baṛāsistә́l) مص. مت. زړه تشول، زړه سړول.

بړانجا (bṛānjā́) ص. نر.م. مرېښن، مرجینګا، مرجینک، ناراسته، لټ، سست.

بړاس دېګ (bṛāsdég) نر.م. بخار دېګ.

بړاس ماشین (bṛāsmāšín) نر.م. د بخار ماشین.

بړانده (bṛāndá) ښځ.م. (ج. بړاندې) غړوسکه، برېابته، برېقه، د اور لویه شغله یا لمبه.

بړانګه(۱) (bṛā́nga) ښځ.م. ورانګه شغله، پلوشه.

بړانګه(۲) (baṛā́nga) ښځ.م. (ج. بړانګې) ریتاړه، لیتاړه، چړی، ریښانګه، ریښکی.

بړانګې بړانګې (bṛāngebṛā́nge) ص. نب. ځیرې ځیرې، ریتاړې ریتاړې.

بړبړ (baṛbáṛ) ق. ۱) خوشالي او خندا؛ ۲) نر.م. ۱) د اوبو تالو وهل؛ ۳) په زوره خبرې.

بړبړو (baṛbaṛū́) ص. نب. ۱) په زوره غږېدونکی؛ ۲) بې ځایه خبرې کوونکی.

بړبړی (baṛbáṛay) نر.م. ۱) مست اوبه؛ ۲) په زوره غږېدل.

بړبزی (baṛbázay) نر.م. د نر وز یا پسه د مستۍ په وخت کې اواز.

بړبس (baṛbás) نر.م. جلال، لویي، سترولي، عظمت، دبدبه، شان و شوکت.

بړبښکی (buṛbuṣkáy) ښځ.م. و ګ. بړبوکی.

بړبکی (baṛbakáy) ښځ.م. و ګ. بړبوکی.

بړبنګ (buṛbáng) نر.م. ۱) یو غریز بوټی دی چې منغ یې دد وي؛ ۲) ناپوه او کم عقل سړی، کاواک.

بړبوزه (baṛbū́za) ښځ.م. سخته رېږدنه، لړزېدنه.

بړبوزی (baṛbū́zay) نر.م. سختې او ترخې خبرې، ستغې خبرې، سپورې خبرې.

بړبوکی (baṛbūkáy) ښځ.م. ۱) دباد ګردله، ګرد باد، خوړنی؛ ۲) حباب، د اوبو د سر پوکنی؛ ۳) یو ډول بوټی دی.

بړبه (baṛbá) ښځ.م. امېه، دځناورو نیولو چل.

بړبیته (baṛbitá) ښځ.م. (ج. بړبیتې) تورانکه، تورکه، یوه توره مرغۍ ده.

بړتېدل (bṛatedә́l) مص. ل. بړچېدل، بړکېدل، په زوره خبرې یا خندا کول.

بړچ (bṛáč) نر.م. ۱) و ګ. پرنجی؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ؛ ۳) د ځنګلي مرغانو اواز.

بړچا (bṛačā́) ښځ.م. بړقا، په زوره خندا کول.

بړچول (bṛačawә́l) مص. مت. ۱) پرنجول، پرشول، ترنجول؛ ۲) بربښول، بښورول؛ ۳) ژړول.

بړچی (bṛáčay) نر.م. پرنجی، پرشی، ترینجی.

بړستن (bṛastә́n) ښځ.م. تلتک، شیرک، کنځړ.

بړستن ګی (bṛastangáy) ښځ.م. ۱) یوه مرغۍ چې د دېوالونو سوري لټوي او غنې خوري؛ ۲) کوچنۍ بړستن.

بړغونج (baṛǧónj) نر.م. یو ډول پلې او بېخونه چې زیاتره په دوا کې استعمالېږي.

بړق (bṛáq) نر.م ۱) په زوره خندا؛ ۲) د رڼا پړک.

بړقا (bṛaqā́) ښځ.م. ۱) په زوره خندا یا خبرې؛ ۲) د رڼا پړکېده.

بړق بړق (bṛaqbṛuq) نر.م. ۱) خوټ خوټا، خوټېدنه؛ ۲) خټ خوټ، په ګډه خندا.

بړقندی (bṛaqánday) ص. نر.م. ۱) ځلېدونکی، ځلاند؛ ۲) ساده سړی.

بړقول (bṛaqawә́l) مص. مت. ۱) ځلول، ځلقول، چنول، پړقول؛ ۲) خندول.

بړقېدل (bṛaqedə́l) مص. ل. بړ تېدل، بړچېدل، بړکېدل، په زوره خبرې یا خندا کول.

بړمبکی (bṛambákay) نر.م. پتنګ، ګودی، باچره، بادبوه، ګودي پران.

بړند (baṛánd) ص. نر.م. چالاک، رند، چلناک.

بړنده (baṛánda) ښځ.م. (ج. برندې) د اور لمبه چې لوګی ورسره وي.

بړنګ[1] (baṛáng) نر.م. دالان، برنډه، سبوت.

بړنګ[2] (bṛáng) ص. نر.م. ۱) حیران، وارخطا، مشوش، تکنی؛ ۲) ړنګ، د ژړا اواز.

بړنګای (bṛangā́y) نر.م. دوه ښاخی، دو ښاخه، کوښه، کښه، د ریږي لینديۍ دوه ښاخي لرګی.

بړنګهار (bṛanghā́r) نر.م. رینګا، رینګ، رینګه، د ماشوم پرله پسې ژړا.

بړنګی (baṛángay) نر.م. مندانو، د مستو شاربلو آله.

بړنګی (baṛangáy) ښځ.م ۱) دغره څوکه؛ ۲) رور، هغه تسمه چې مندانو وربانديې څرخوي.

بړنګې بړنګولې (bṛangebṛangóle) ص. نب. بېرته ورونه، خلاصې دروازې.

بړنګېدل (bṛangedə́l) مص. ل. ۱) د مېښې یا سندا رمباړې؛ ۲) په ژړغوني اواز خبرې کول؛ ٤) حیرانېدل، هیښ کېدل؛ ٥) ژړا شروع کول.

بړنی (baṛnáy) ښځ.م. توتکی، د زنګانه سترګه، د توتکی سر.

بړو (baṛú) نر.م. هغه لرګی چې تنسته وربانديې بیايې رابیايي (چلوي راچلوي).

بړوا (baṛwā́) ص.نر.م. دله، دووس، بې غیرته، بې شرم، د نامشروع فعل دلال.

بړواک (baṛwā́k) ص. نر.م. اواره، لوچک، ایله ګرد، خوشکی، خوشې.

بړوالي (baṛwā́li) ښځ.م. ۱) دله توب؛ ۲) دلالي.

بړوبن (bṛobán) ص. نر.م. شونډور، هغه څوک چې پړسېدلې او غټې غټې شونډې لري.

بړوت (bṛū́t) نر.م. ش. ږغشی، ښیکی، یږدول وابنه چې زیږې پاڼې لري.

بړوس (bṛū́s) ص. نر.م. ج. مرور، خفه، په قهر، تریو مخی، له غوسې نه پړسېدلی.

بړوستوب (bṛūstób) نر.م. بړوسوالی، بړوستیا، تریو تندی نیونه، مرورتوب.

بړوکا (bṛokā́) ښځ.م. سلواغه، بوقه، بوکه، ډولچه له کوهي نه د اوبه ایستلو لوښی.

بړول (bṛawə́l) مص. مت. ۱) د مستی په وخت کې حیوان له حیواني یا ځناور له ځناوري سره پرېښودل؛ ۲) اوښ مستول

بړومی (baṛū́may) نر.م. ۱) اورنی، رونی، رنی، ورنی، د ماشوم د تړلو تو کر؛ ۲) تومت، تور.

بړه (báṛa) ښځ. م. (ج. بړې) غرني وابنه دی.

بړه بړه (baṛabáṛa) ق. ۱) په زور زور په اوچت اواز سره خبرې؛ ۲) ګډې وډې خبرې.

بړی (báṛay) نر.م. (ج. بړي) ۱) بوړی، یوولس ډزی توپک؛ ۲) ص.نر.م. بوچی، هغه څوک چې غوږونه او پوزه يې پرې شوي وي؛ ۳) هغه لوښی چې څنډې غاړې یا مورګې يې ماتې وي.

بړی (baṛáy) ښځ.م. ونیا، له دالو یا سپینو کړو میو مرچ او مسالې نه جوړ شوی غوندارې.

بړیا (baṛyā́) ص. ښځ. م. بریا، لاس ته راغلی، حاصل شوی.

بړېڅی (bṛécay) ص. نر.م. ۱) ملګری، مل؛ ۲) د بړېڅ قبیلې ته منسوب؛ ۳) تکره، مېړنی.

بړینجی (bṛinjáy) نر.م. (ج. بړینجي) ۱) برنجی توت، پو ډول توت؛ ۲) د توتو څوښا.

بړينچغ (baṛinčag̃) نر.م. شاړنيکه، بانيچغ، غينجلي، غينجلاکه.

بړينګا[1] (baṛingā́) ص. نب. لټ، بې کاره، تنبل.

بړينګا[2] (bṛingā́) ص. نب. چپ سترګی، کوږ سترګی، بينګا، کاږينګ، پړينګي.

بړينګک (bṛingák) نر.م ۱) سرباني، سرباندې، سربلاندې؛ ۲) بينې چوی، پېزواني.

بړينګن (bṛingán) ص. نر.م. رينګن، ژړاند.

بز (báz) نر.م. ۱) نودې، توبرې، دونې نازکې لښتې؛ ۲) وز، وزګوری، وزګړ، وززيي پسه.

بزاز (bazā́z) نر.م. بجاز، د رخت خرڅولو دکاندار.

بزازي (bazā́zi) ښځ.م. د توکرانو خرڅولو دکان، د رختونو سوداګري.

بزرګ (bzárg) ص. نر.م. ۱) ولي، د برخې خاوند، نيک سړی؛ ۲) مشر، د پوخ عمر.

بزرګوار (bzargwā́r) ص. نر.م. لوی، مشر، ستر، نيک، ښه.

بزرګه مياشت (bzargamyā́st) ښځ م. د رجب المرجب مياشت.

بزرګي (bzárgi) ښځ.م. ۱) وليتوب، خدای ته نژدېوالی؛ ۲) لويي، مشري، مشرتوب.

بزغلی (b(a,u)zgálay) نر.م. زوغلی، خوغلی، تليمن، پنيری، کاږ، نهال.

بزغنجر (bazg̃anjár) ص. نر.م. کمزوری، ډنګر، بته، خوار، اېږ.

بزغی (bazg̃áy) ښځ.م. غولنه، غولنکې، هغه دانه چې د سترګو پر څيزمه راځېږي.

بزکی (buzkáy) نر.م. د مچيو يا نورو حشرو د الوتلو په حب کې د ززږ اواز.

بزګر (bazgár) نر.م. (ج: بزګران) ښکورونږ، دهقان، کرونده ګر.

بزل (buzál) مص. مت. پيوندول، په جامو کې توټه اچول.

بزم (bazám) نر.م. ۱) مجلس، خبرې اترې، جرګه، د خوشالی مجلس؛ ۲) دغره غوريا لمن.

بزمي (bazmái) ص. نر.م. مجلسي، خوش طبع، د مينې او ساعت تېرۍ خبرې کوونکی.

بزنه (buzná) ښځ. م. پيوندونه، جامو ته توټه اچونه، پنبو، بوټونو او څپليو ته پيوند اچونه.

بزنی (bazánay) ص.نر.م. ميرنی، ناسکه، ميرزی.

بزونکی (buzū́nkay) فا.نر.م. چميار، موچي، پنبو، څپليو او بوټانو ته پيوند اينبودونکی.

بزه[1] (bzá) ښځ. م. ۱) وګ. وزه؛ ۲) شلېدلی بړه، ځبرې.

بزه[2] (bazá) ښځ. م. ۱) بايکړ، يو غرنی بوټی يا ونه؛ ۲) پياو، کويه؛ ۳) ګناه، جرم، قصور.

بزه ګار (bazagā́r) ص.نر.م ۱) تنګ، اړ، محتاج؛ ۲) خجل؛ ۳) ګناهکار؛ ٤) لاس وهونکی.

بزه ګارول (bazagrāwál) مص. مت. تنګول، اړ کول، ترپوزې راوستل.

بژا (bažā́) ښځ. م. بژ، بز، د اوبود بهېدو اواز.

بژانګه (bažā́nga) ښځ. م. (ج. بژانګې) چغه، کړيکه، په زوره اواز.

بژانګې بژانګوری (bžāngebžāngū́ray) ص. نر. م. څيرې ويرې، ګارې وارې، ريتارې ريتارې.

بژبژی (bažbžáy) نر.م. (ج. بژبژي) د اوبو يا د وينې په زوره دارې، بژندی، بغبغی.

بژل (bžál) مص. مت. ۱) بژه کول، څيرل، شلول؛ ۲) حلالول، وينه ويستل.

بژندی (bžánday) نر.م. بژبژی، بغبغی. له لرګي او تار څخه جوړه شوې اله چې تر تاو ورکولو او کښولو وروسته د بژبژ اواز کوي.

بژه (búža) ص. ښځ. م. شلېدلی، څیري، بژه.

بږ (báẓ) نر.م. د غونډارې اواز، د باد یا د بل تونداو چټک تېرېدونکي اواز.

بږبږانک (baẓbaẓānák) نر.م. بږندی، بېږیری، بمبیری، دماشومانو د لوبو پرپرکی.

بږبږی (baẓbáẓay) نر.م. ۱) د باد اواز؛ ۲) بږبږانک.

بږدنګی (buẓdángay) ښځ. م. چرچنه، چنچڼ، چوغکه، چنچنه، یو دول وړه مرغۍ ده.

بږرکوالی (bẓarkwālay) نر.م. ببروالی، ببرتوب، په قهر کې حملې ته د تیارۍ حالت.

بږرکی (bẓárkay) نر.م. ببر شوی، په غوسه کې حملې ته تیار.

بږلی (bẓálay) مف. نر.م ۱) بژه شوی، څیرې شوی، شلېدلی؛ ۲) حلال شوی، ذبح شوی.

بږنول (buẓnawál) مص. مت: بوږنول، ویرول.

بږول (bẓawál) مص. مت. توغول، شړل، په زوره غورځول چې اواز ځنې ووځي، څیرل.

بږوه (baẓáwa) ښځ. م. تروری، لومبړه، بږوي.

بږه (buẓá) ص. نب. ۱) قتل، وژنه؛ ۲) قرباني، حلاله؛ ۳) څیرې ویرې، بژه.

بږهار (buẓhār) نر.م. د تیرې بغهار، د اوبو شرهار، د اوبو شنا، د اوبو شړپهار.

بږی (bẓáy) نر.م. (ج. بږي) د خورجین یا خورجی غوندې کڅوړه.

بږی (báẓay) نر.م. (ج. بږي) کورندی، د بدن د کوم غړي وېده کېدل یا مېږي مېږي کېدل.

بږېدل (buẓedál) مص. ل. ۱) بغهار کول؛ ۲) په قهر سره د کار پیلېدل؛ ۳) څیرې کېدل، بژه کېدل؛ ۳) څیرې شوی، بژه شوی.

بس (bás) نر.م. ۱) د سورلۍ لوی موټر ۲) ق. پوره، کافي، بشپړ؛ ۳) فقط، یوازې؛ ٤) چپ، غلی:
۵) وس، واک، اختیار.

بس بس (basbás) ق. غلی شه! مخاطب ته د بس کولو امر.

بسپنغاړی (baspangāṛay) چنده ټولوونکی.

بسپنه (baspána) ښځ. م. (ج. بسپنې) اعانه، ګډه، چنده، مرسته..

بسپه (baspá) ښځ. م. ذره، لږ څېز، ختوسکی.

بست (bást) نر.م. (ج. بستونه) ۱) ځای، مقام، درجه؛ ۲) اسباب، بستره.

بستر (bistár) ښځ. م. بستره، د وېده کېدو اسباب؛ ۲) په روغتون کې د ناروغ داخلېدنه.

بستربند (bistarbánd) نر.م. د بسترې تړلو او مضبوطولو شی، د سفرې بسترې تړلو شی.

بستره ییز (bistaráyiz) ص. نر.م. د څو بسترو، د یو شمېر بسترو لکه لس بستر: بیز روغتون.

بستري (bistári) ص. نب. په روغتون کې داخل شوی، بستر شوی ناروغ.

بستوب (bastób) نر.م. ۱) بسېدنه، پوره والی، پوره توب، بس والی؛ ۲) صبر، قناعت.

بسته (bastá) ق. ۱) بس، مه کوه؛ ۲) پرېکړی؛ ۳) پوره، بشپړ، تول؛ ٤) ښځ. م. د کتابو او کتابچو وړلو لاسي بکس؛ ۵) د کاغذونو بنډل یا ګېډۍ؛ ۶) د بیالی سور؛ ۷) د دروازې یا کړکۍ تخته چې ښکته پورته کېږي.

بسته الف (bastá alif) نر.م. د پولیسو په دفتر کې د جنایتکارانو د ثبت دوسیه یا کتاب.

بسته بې (bastábe) ښځ. م. و ګ. بسته الف.

بسته کار (bastakār) فا. نر.م. میخانیک، فني او تخنیکي کارګر، وستکار.

بسته کاري (bastakāri) ښځ. م. د تخنیکي او فني کارګر وظیفه، د میخانیک دنده.

بسره (busrá) ښځ. م. يوه ښکاري مرغۍ ده.

بسکر (buskár) نر.م. اشر، پګره، بې اجورې ديوه کس لپاره ډله ييز کار.

بسکر (báskar) ص. نر.م. اجرتي قاتل، هغه سړی چې په بيه وژنې کوي.

بسکره (baskára) ښځ. م. و ګ. اشر.

بسکوټ (biskóṭ) نر.م. بيسکيټ، د کلچې په څېر خواړه دي.

بسمک (basmák) نر.م. تاکو، د ښارويو يو ډول سخته ناروغي ده. څمکې وهنه هم ورته وايي.

بسمل (bismíl) ص.نر.م. قربان شوی، حلال شوی.

بسمه (basmá) ښځ. م. ١) وسمه، د ويښتو رنګ؛ ٢) ذره، ختيوسکی، پوتسکی، خځوځکی.

بسمې بسمې (basmebásme) ص. نب. ١) ځيری ويري، دونګې دونګې؛ ٢) ذرې ذرې.

بسنت (basánt) نر.م. ١) پسرلی، څرمونی، د کال لومړی فصل؛ ٢) د هندوانو يو ډول مېله ده؛ ٣) د موسيقي راګ.

بسنتۍ (basantáy) ښځ. م. پايلې، پايزيب، داګانه د ښځا لپاره پښو ته هم اچوي.

بسندی (basánday) ص. نر.م. بسنی، قانع، صابر، صبرناک، بې لالچه، موړسترګی.

بسنډول (basanḍúl) نر.م. ١) حيله، مکر، فريب؛ ٢) ګنه ګونه، تېل ماتېل.

بسنه (basána) ښځ. م. کفايت، بستوب.

بسو (basú) ص. ښځ. م. ١) قانع (ښځه)، صابره، صبرناکه؛ ٢) هوښياره او کارګره مېرمن.

بسواسه (biswấsa) ښځ. م. د بسوې شلمه برخه.

بس والا (baswālấ) نر.م. ١) د سرويس څښتن؛ ٢) فا. نر.م. بس کوونکی، ختموونکی.

بسوالی (baswấlay) نر.م. و ګ. بستوب.

بسوه (biswá) ښځ. م. د يو جريب شلمه برخه.

بسې (básay) نر.م. د اروا سيوری.

بسۍ (basáy) ښځ. م. شاړه ځمکه چې کښت په کې نه کېږي.

بسيا (basyā́) ص. نر.م. ١) استوګن، مېشت، ديره؛ ٢) کافي، پوره، بس، ډېر؛ ٣) صبرناک؛ ٤) مشغول، اخته، لګيا.

بسيا کول (basyākawál) مص. مت. مېشتول، ابادول، ديره کول.

بسېدل (basedál) مص. ل. ١) کفايت کول، بس کېدل؛ ٢) بشپړېدل، پوره کېدل، ختمېدل.

بسيط (básit) نر.م. پراخه، غوړېدلی، ساده.

بسيۍ (basayáy) ص. ښځ. م. تېتنګه، تېتنګ، کراړه ځمکه، کونی، درينګ.

بش (bǎš) نر.م. ويشه، تير، شاه تير، نشتر.

بشاړې (bišā́ṛe) ښځ. م. پيشاړې، ملنډې، توکې، ريشخند.

بشپ (bišáp) نر.م. لوی پادري، د عيسويانو مذهبي مشر.

بشپړ (bašpáṛ) ق. کامل، پوره، تمام، تول، توله.

بشپړاند (bašpaṛā́nd) نر.م. بشپړوونکی، متمم.

بشپړاند توک (bašpaṛāndtók) نر.م. بشپړوونکی توک.

بشپړاندکړ (bašpaṛāndkáṛ) بشپړوونکی فعل.

بشپړاوسترمهال (bašpaṛostarmahā́l) نر.م. مطلقه راتلونکی زمانه.

بشپړتوب (bašpaṛtób) نر.م. بشپړتيا، پوره والی، تکميلېدنه، تمامېدنه، پوره کېدنه.

بشپړتېرمهال (bašpaṛtermahā́l) ق. مطلقه ماضي.

بشپړک (bašpuṛák) نر.م. پوخنا، هغه ماشوم چې په ورو کوالي کې پخې خبرې کوي.

بشپړه غوندله (bašpaṛağóndla) ق. ښځ.م. مکمله جمله، هغه جمله چې د ارتیا وړ تول ګرامري توکي راواخلي

بشپړېدونکی (bašpaṛedū́nkay) مف. نر.م. تمامېدونکی، سرته رسېدونکی.

بشر (bašár) نر.م. بنیادم، انسان.

بشرپالنه (bašarpālána) ښځ. م. بشردوستي.

بشرپالونکی (bašarpālū́nkay) ص.نر.م. (ج. بشرپالونکي) بشردوست، بشرپال، هغه څوک چې له بشر سره مینه لري.

بشرپېژندنه (bašarpežandána) ښځ. م. انتروپولوجي، بشر شناسي، انسان پېژندنه.

بشرپېژندونکی (bašarpežandū́nkay) فا.نر.م . بشر شناس، انسان پېژندونکی

بشردوست (bašardóst) ص. نر.م. و.ګ.: بشر پالونکی.

بشرواله (bašarwā́la) بشرولی، بشرپالنه.

بشرویه (bašrū́ya) ص. ښځ. م. مخوره، ګلالۍ، ښایسته، ښکلې، تکه سپینه.

بشره (bašrá) ښځ. م. (ج. بشرې) څېره، بڼه، ګونه، شکل، صورت، قیافه، مخ.

بشکال (bašakā́l) نر.م. ۱) پشکال، د اړاو بادرو ترمنځ میاشت؛ ۲) د بارانونو موسم.

بشکالي (baškā́li) ص. نب ۱) پشکالی، د بارانونو کال، ودان کال؛ ۲) دبشکال.

بشکه (bá́ška) ښځ. م. یو ډول ساراني سابه دي.

بشنج (bašánj) نر.م. شهرت، عزت.

بشه (bisá́) ښځ. م. (ج. بشې) مرزه، بتهره، بیشه.

بشیر (bašír) ص. نر.م. ۱) زیری کوونکی؛ ۲) ښایسته؛ ۳) شوکور.

بښاند (baṣā́nd) نر.م. ډېر بخښونکی، غفار.

بښاوو (baṣāwū́) فا.نر.م. بخښاوو، بخښونکی.

بښتګه (baṣátga) ښځ. م. چڼې، د کوټې چڼې، وسه، هغه لرګي چې د تیرانو د پاسه اچول کېږي.

بښکوله (baṣakóla) ښځ.م. (بښکولې) بده واقعه غمجنه پېښه، ترخه حادثه.

بښګلوي (baṣgálwi) ښځ. م ۱) ارامتیا، هوسايي، هوساینه؛ ۲) امن، امنیت.

بښل (baṣál) مص. مت. و.ګ. بخښل.

بصارت (basā́rat) نر.م. ۱) بینایي، دید، لید، نظر؛ ۲) پېژندګلوي، پېژندنه.

بصر (basár) نر.م. ۱) سترګې؛ ۲) عقل، بصیرت.

بصیر (basír) ص. نر.م. ۱) سترګور؛ ۲) څیرک، پوه، هوښیار.

بصیرت (baiṙát) نر.م. ۱) لیدنه، کتنه؛ ۲) څیرکي هوښیاري؛ ۳) سترګورتوب.

بصیرمن (basirmán) ص.نر.مد بصیرت خاوند، څارونکی، په غور سره کتونکی.

بطریه (bataryá́) ښځ. م. د توپچی له څو بلو کونو څخه جوړه ده چې د تولي معادل ده.

بطرۍ (bıtráý) ښځ. م. بیټرۍ، بالتۍ، لکه د راډیو، ټایپ ریکارډر او نور.

بطلان (butlā́n) نر.م. باطلېدنه، بېکاره کېدنه، له ګټې نه وتل.

بطن (bátn) نر.م. نس، ګېډه، خېټه.

بطني (bátni) ص. نب. د خېټې، د ګېډې، د نس، د بطن، خېټې ته منسوب.

بطي (báti) ص. نب. سست، ورو، په ځنډ.

بعد[1] (básd) ق. وروسته، پس، وروسې.

بعد[2] (busd) نر.م ۱) لرېوالی، فاصله؛ ۲) د جسم بعد لکه د مستطیل دوه بعده (اوږدوالی، سور)

بعضې (baszé) ق. ځینې، څه، یو څه.

بعيد (báyid) ق. لرې، ليرې، وريا،

بغ[۱] (báğ) ۱) خداى، ايزد، لسوى ۲) بت؛ ۳) نسر.م. بادخور، كب خور، يو ډول مرغه دى.

بغ[۲] (buğ) نر.م. (ج. بغهار) ۱) كړيكه، چيغه، بغا، د ژړا اواز؛ ۲) ص.نر.م. تريو تندى، تروش.

بغا (buğā) ښځ. م. بغ اواز، خپ خپى اواز.

بغاره (bğāra) ښځ. م. (ج. بغارې) چيغه، كړيكه، كريغه، ناره.

بغاند (bğānd) ص.نسر.م. بغانى، ژړاند، رينګن، ژړاند، هغه ماشوم چې ډېره ژړا كوي.

بغاوت (bağāwat) نسر.م. سركښي، ياغيتوب، نافرماني، باغيتوب، له قانون نه مخالفت.

بغ بغاى (bağbağāy) نسر.م. ۱) بغ بغي، هارن، د لارۍ يا موټر هارن؛ ۲) ژړا، بغا.

بغبغو (bağbağū) نر.م. يو ډول مارغه دى.

بغبغى (buğbuğáy) نر.م. ۱) هارن؛ ۲) ججوره.

بغدادي (bağdādi) ښځ. م. هغه برستن چې په درې كونجه ډول ګنډله شوې وي.

بغدادى قاعده (bağdādayqāida) ښځ. م. د الف و ب سيپاره..

بغدادى كوتره (bağdādaykawtára) ښځ. م. يو ډول كوتره ده، چې تر نورو كوترو غټه وي.

بغدر (bağdár) نر.م. ميل، د سپورټ د لوبې كوتك.

بغرګ (bğárg) ص. نر.م. و ګ. غبرګ..

بغرنج (buğránj) ص. نسر.م. مشكل، كړكېچن، انجړ بنجړ، ګډوډ.

بغره[۱] (buğrá) ښځ. م. (ج. بغرې) برقع، بورقه، بوقره، بوكره، څادرې.

بغره[۲] (bağára) ښځ. م ۱) دسوى غار، سندغولى؛ ۲) بغرى، هغه ژوره شوې تيره يا اوسپنه چې اوربشې، شولې په كې تكول كېږي.

بغرى (bağráy) ښځ. م. ۱) بغره، د شولو، بتو يا درملو د ټكولو يا ميده كولو لوښى؛ ۲) بدكاره ښځه؛ ۳) د كنځلو په ډول استعمالېږي.

بغرې (báğre) ص. ښځ. م. د سترګو صفت، ژورې ورې او نكرى سترګې.

بغسه (bağása) ښځ. م. ګورګوټى، ګورګټى، هغه حيوان چې مړى راباسي او خوري يې.

بغض (buğz) نر.م. كينه، رخه، حسد.

بغكى (buğkáy) نر.م. چيغه، د ژړا اواز.

بغل (bağál) نر.م ۱) تخرګ، ترخ؛ ۲) څنګ، غاړه.

بغل كشي (bağalkáši) ښځ. م. روغبړ، ستړې مشې او ښه راغلى كونه.

بغلي (bağáli) ص.ښځ. م. يوځاى، ګډ، غاړه غړى، څنګ په څنګ.

بغمه (buğmá) ښځ. م. بوغمه، د حيواناتو يو ډول ناروغي ده.

بغن (báğun) نر.م. اننګى، بغور، باړخو، كوكى، كوګى، غومبورى، بغون.

بغنى (bağánay) نسر.م. (ج. بغني) يو ډول پيور بوټى چې ژېړ ګلونه لري.

بغوټ (buğwáṭ) نر.م. (ج. بغوټونه) ټانسلونه، د غاړې غوټې.

بغول[۱] (buğawál) مص. مت. چغول، په چغو كول، ژړول، په زور څنې اواز ايستل.

بغول[۲] (bağawál) مص. مت. ۱) هارن كول؛ ۲) څه څيز ارتاوول (غورځول).

بغوونى (bağawū́nay) نر.م. ۱) هارن كوونكى؛ ۲) شپېلى وهونكى؛ ۳) په ستووه (پېښ قبضه) سورى كوونكى.

بغهار (bağahā́r) نسر.م. ۱) فرياد، زګېروى؛ ۲) د كوچنيانو يا د ګډو اوازونه.

بغی (buğáy) نسر.م. (ج. بغــي) توېکــی، ډبــق، توېکی، پوړیـک، دولــې، د لښتې پوټکی چې منځ یې تش دی او کــوچنیــان د ختــو ورې ورې مــردکی په کې پو کوي او شپان وربانديې ولي.

بغی (bağáy) ښـځ. م. ۱) شپېلی، تـولی، دروی، نی، بین، ۲) ښکر، تورم، بگل، ناقوس.

بغې بغو (bağebağū́) ښـځ. م. ژړا انګـولا، ژړا، فریاد، شور وغوغا.

بغېدل (bağedál, buğedál) مـص. ل. ۱) ژړېـدل، بغارې کول، فریاد کول، چغې وهل.

بغیر (bağáyr) ق. سوا، بې له دې، پرته، بدون.

بغیړ (bağáyṛ) ص. نر.م. بدګومان، شکمن، بدظن، مشتبه، بدګمانه.

بغېړنه (bağeṛána) ښځ.م. ۱) بدګوماني، تردد؛ ۲) ص. ښځ.م. شکمنه، بدګومانه.

بقا (baqā́) ښځ.م. دوام، همېشګي، پایښت، د ژوند عمر لپاره پاتې کېدنه.

بقال (baqā́l) ص. نـر.م. (ج. بقـالان) ۱) سـبزي او ترکاري خرڅوونکی؛ ۲) د غله جاتو خرڅوونکی؛ ۳) ښجارګر.

بقایا (baqāyā́) ښځ.م. (جم بقایاوې) پاتې شونه، پاتې شونې، باقي، د پور باقي برخه.

بق بق (baqbáq) نر.م ۱) پوچه وینـا، عبث خبرې؛ ۲) په کړس کړس خندا.

بوقچه (būqčá) ښـځ. م. (ج. بوقچې) بوخچه یا بخڅه، بخڅکی.

بکا (bakā́) ښځ.م. خړپوڅې، خپوړې، خاپوړې.

بکارت (bakārát) نر.م. پېغلتوب، بچړتوب، د ښځو، تر واده د مخه حالت ته بکارت وايي.

بکاري (bakā́ri) نـر.م. استازی، قـاصـد، څـری، پیغام وړونکی، خبررسوونکی.

بکال (bakā́l) ص. نـر.م. ۱) هوښیار او چـالاک؛ ۲) نر.م. ښنګېدنه، زمزمه، زنګېدنه.

بکاڼه (bakā́ṇa) ښځ.م. بکیـانه، یو ډول ونه ده.

بکاو (bikā́w) ص.نر.م. دخرڅولو لپاره، د خرڅولو وړ.

بکاول (bakāwā́l) نر.م. اشپز، پخوونکی.

بکبک (bakbák) نر.م. تور مرچ، فلفل.

بکبکی (bakbákay) نر.م. ۱) پس پسی، په غوږ کې پټې خبرې؛ ۲) عبث او بې ځایه خبرې.

بکر (bakár) ښځ.م. (ج. بکرې) بکـره، چقمـاق، بکرۍ، اورټک، د اور لګولو یو ډول تیږه ده.

بکرم (bukrám) نر.م. هغه پېر توکر چې د کرتۍ د مخ او استر ترمنځ اچول کېږي.

بکره (bikrá) ص. ښځ. م. (ج. بکـرې) ۱) پېغله، نا واده شوې ښځه؛ ۲) بوکه، سلواغه، ډولچـه؛ ۲) بورقه، بوقره، چادرۍ.

بکری (bakráy) نـر.م ۱) وز. نرچېلی، وزګوری؛ ۲) له پوزۍ نه جوړه شوې کجاوه.

بکرۍ (bakráy) ښځ.م ۱) بکر؛ ۲) دمیچنې لاندنی پل؛ ۳) کنډ، چیړ، هغه وچه ژاوله چې په ونې پورې نښتې وي.

بکري (bikrī́) ښـځ.م. سودا، خـرڅون، پېرودنه او پلورنه.

بکړ (bakáṛ) و ګ. بلندره.

بکس (báks) نر.م. ۱) پېټی، صنـدق؛ ۲) د شربت یا بل اوبلـن څیز پاتې شونې برخه او خیرې؛ ۲) لږ، کم، لږکوټی، پوټسکی، ذره.

بک سترګی (bakstárgay) ص. نـر.م. ۱) ښـځ سترګی؛ ۲) بې شرم، بې حیا.

بکسکی (bakáskay) ص. نر.م. لږ شان، لږ، یو څه، کم.

بکسوه (bakswá) ښځ.م. فینګ، پینګ.

بکل (bakә́l) نر.م. غکل، د وزو اواز.

بکواس (bakwā́s) نر.م. چټي خبرې، عبث خبرې.

بکوړه (bakóṛa) ښځ.م. بګوړه، کورت، قروت.

بکېدل (bakedә́l) مص. ل. ۱) پوچ غږېدل، بې ځایه خبرې کول؛ ۲) د بزو اواز.

بکېړه (bakéṛa) ښځ.م. جنجال، جګړه، فساد، لانجه، فتنه.

بګ (bág) ص. نر.م. ۱) غټ او جګ، مضبوط؛ ۲) ناپوه، کم عقل؛ ۳) لک ځک.

بګار (bagā́r) نر.م ۱) جغجغا، په غوړیو کې د پیازو د سرو کېدو اواز؛ ۲) یو ډول لوبه؛ ۳) نوکاره، نونګاره، ګروش.

بګارول (bagārawә́l) مص. مت. نوکارې لګول، نونګارې لګول، ګروشییل، شوکارې کول.

بګارې (bagā́ri) نر.ج. په اوبو کې خوټول شوې سابه، ایشولې سبزیجات.

بګاړ (bagā́ṛ) نر.م. ۱) ناتار، هغه ډوډۍ چې په تودو کړو شړومبو کې ماته شوې وي؛ ۲) زوزات، اولاده، کورمه.

بګاښ (bagā́ṣ) نر.م. منځګړتوب، منځګړتیا، ګواښ، د دوو خواوو ترمنځ سوله کونه.

بګاښچي (bagā́ṣči) فا. نر.م. منځګړی، سوله کوونکی، ګواښ کوونکی، بګاښ والا.

بګت (bagát) ص. نر.م. ۱) خوشکی، بدچلند؛ ۲) زیات سوالګر؛ ۳) د خوشالۍ مجلس.

بګتو (bagatū́) ص. نب. ۱) هغه شاعر چې بګتۍ جوړوي؛ ۲) سازنده، مجلسي.

بګتۍ (bagatáy) ښځ.م. په پښتو اشعارو کې بګتۍ د بدلو او چاربیتو په څېر کسر لري، خو کسر یې معمولاً یو بیت وي.

بګتې (bagáte) ښځ.م. نخرې مخرې، اونې بونې، ناز ماز، نخرې پخرې، خرېندې مرېندې.

بګر (bagár) نر.م. رسم و رواج، دود و دستور؛ پروا، شرم.

بګرۍ (bagráy) ص. نر.م. غریب، خوار، لوځ لغړ، بې وسه، بې وزله، بې وزلی.

بګړۍ[1] (bagṛáy) ښځ.م. ۱) پګړۍ، پټکی، دستار؛ ۲) مړه کېدنه، مړینه.

بګړۍ[2] (bugṛáy) ښځ.م. ګګړۍ، کروپۍ، چیچړۍ، چچونی.

بګلولۍ (baglū́lay) ښځ.م. بوسلا، بګیلی، شیشکه، خیالي بلا.

بګلۍ (bugláy) نر.م. هغه تور سپین مرغه، چې د اوبو پر غاړه کېنېني.

بګڼ (bugáṇ) نر.م. غټ تور مچ، خرمچ.

بګڼول (bugṇawә́l) مص. مت. و ګ. بړنول.

بګورې (bagóre) ښځ.م. ۱) غوړېدلو او د سپې حملې؛ ۲) چیغې، لکه څه بګورې وهي.

بګوري (bagū́ri) ښځ.م. ۱) د ونې نرۍ ښانګې؛ ۲) پرېشان وېښته، ګډې وډې څڼې.

بګوړا (bagū́ṛā) ښځ.م. پوڅه، خېډک، خام پنېر.

بګوړه (bagoṛá) ښځ.م. ۱) کورت، قورت؛ ۲) ص. نب. ۱) بګهل، تښتېدل؛ ۲) له کار او عسکرۍ نه تښتېدلی؛ ۳) بې غیرته.

بګوړی (bagóṛay) نر.م. د غوا یا مېښې بچی (ګوره کی، خوسکی، سخوندرکی، کټی).

بګوزی (bagózay) نر.م (ج. بګوزي) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

بګوله (bagolá) ښځ.م (ج. بګولې) کټاره، کټوره، هغه پیور؛ غوا چې نه څوک لوشلو ته پرېږدي او نه خپل بچي رودلو ته.

بګه (báġa) ښځ. م. (ج. بګې) پرتوغاښې، پرتوګانې، لال، ګنډه.

بګی (báġay) نر. م. (ج. بګي) ایجرا، نرښځی.

بګی (baġáy) ښځ. م. ګاډی، ټانګه.

بګېړکه (bageṛáka) ښځ. م. (ج. بګېړکې) د ییوې متې، موټانې، موټې، موټی.

بګېل (bágel) ص. نر. م. ۱) بګېلی، تنبتېدلی مرز؛ ۲) په جګړه کې ماتې خوړل.

بګېلی (bágelay) نر. م. ۱) و. ګ.: بګېل؛ ۲) سړي خور، ادم خور، شیخي، بووبلا.

بګینه (bagina) جن. ګیینه، شات، ګبین.

بل[1] (bal) ص. نر. م. ج. ۱) لګېدلی، بل شوی، رڼا شوی؛ ۱) پسې، وروسته، په لومړي پسې دوهم؛ ۲) بېګانه، پردی، غی.

بل[2] (bil) نر. م. د اخیستل یا پیرودل شوي مال سند، چې د مال ټاکلې بیه په کې لیکل شوې وي.

بلا (balā́) ښځ. م. ۱) افت، غم، مصیبت؛ ۲) خیالي شیشکه؛ ۳) ګرانه، تکلیف؛ ٤) کرکه، نفرت؛ ۵) ص. نب. زيات، ډېر.

بلابتر (balābatár) نر. م. ګډوډ شیان، یو شی بل شی، بې کاره او کم ارزښته شیان.

بلا پسې (balāpáse) ص. نب. ۱) بې پروا، غیر جدي؛ ۲) تېر، هېر؛ ۳) ځنې تېر شه.

بلاربوالی (blārbwā́lay) نر. م. امیدواري، بلاربېدنه، حامله ګي، حامله توب.

بلاربه (blārbá) ص. ښځ. م. (ج. بلاربې) ډکه، تنده، امیدواره، حامله.

بلاره (bulā́ra) ښځ. م. (ج. بلارې) ۱) د مېزانو نیولو جال؛ ۲) ناره یې مرز.

بلاغت (balāġát) نر. م. سوچه وینا، له مانا او مطلب نه ډکه وینا، د وینا لوړه درجه.

بلاغواړی (balāġwā́ṛay) نر. م. بلاغوښتونکی، بلاجو، ماجراجو.

بلاغونډ (balāġwánḍ) نر. م. ۱) د خولې د نسوارو کډو؛ ۲) لاټی، ډانګ، ډنډه.

بلاک (blā́k) نر. م. ۱) د کورونو، دوکانونو او پارتمانو لړ؛ ۲) قالب؛ ۳) ډله؛ ٤) له سیمټو او باجري څخه جوړه شوې خښته.

بلاکش (balā́kaš) ص. نر. م. تکلیف زغمونکی، ستونزې ګالونکی، تکړه.

بلاګی (balā́gay) نر. م. ۱) وران هلک؛ ۲) وړه بلا؛ ۳) مجازاً د ښځې او نر جنسي آلې.

بلالګی (balālgáy) ښځ. م. بلاګی، هغه ښځه یا حیوانه چې کال په کال لنګېږي.

بلاناغه (bilānāġá) ق. نه قضا کېدونکی، بې ځنډه، بې وقفې، پرله پسې، متواتر.

بلاند (balā́nd) ص. نر. م. بلېدونکی، بلوونکی.

بلانده (blāndá) ښځ. م. (ج. بلاندې) نوې پېغله، پېغلوکې، پېغلګې، پېغلوټې.

بل اندی (balānday) نر. م. ازاد اندی، ازاد خیاله.

بلانګوړی (blāngū́ṛay) نر. م. (ج. بلانګوړي) یو ډول مورک دی.

بلانی (blā́nay) ښځ. م. وروځی، غوروځی، وراګړې، ورابانې، واده ته راغوښتل شوې ډله.

بلانه (bilāná) ښځ. م. زګېروی، ستهنګی، ستمي، ستم، د ناروغ فریاد.

بلاواسطه (bilāwāsitá) ق. مخامخ، مستقیماً، نېغ په نېغه، په خپل لاس، بېواسطې.

بلاوه (bulāwá) ښځ. م. غلطي، تېروتنه، سهوه، خطا، خطاوتنه.

بلاوهلی (balāwahláy) ص. نر. م. ۱) لټ، تنبل؛ ۲) بېکاره، وزګار؛ ۳) غمجن، غم ځپلی.

بلب (bálb) نر.م. ۱) بلپ، څراغ؛ ۲) د موټر څراغ.

بلبل (balbál) ص. نر.م. ځلېدونکی، پرکېدونکی، ځلاند، ځلبل.

بل بل (balbál) ص. نر.م. ډول ډول، رنګ رنګ، مختلف.

بلبل (bulbál، balbál) نر.م. (ج. بلبلان) چونی، بلبله، یوه مرغۍ چې ډېر په زړه پورې اواز لري.

بلبلک (balbalák) نر.م. د انګورو د تاک د وچېدو ناروغي.

بلبلکه (balbláka) ښځ.م. (ج. بلبلکې) کاغی، کاغه، یوه ښکلې مرغۍ ده.

بلبله (balbála) ښځ.م. (ج. بلبلې) ۱) عندلیب، بلبل؛ ۲) یوه توره مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري ۳) معشوقه؛ ٤) د پښتنو یو ډول اتڼ.

بلبلی (balbálay) نر.م. (ج. بلبلي) مشعل، څراغ، لګېدلې شونتی، بل شوی څراغ.

بلځایګه (baljāygá) ښځ.م. بېګانه، پردی، د بل ځای، بهرنی.

بلځايي (baljāyi) پورژلی، بهرنی، اوپره، باندنی.

بلچک (balčák) نر.م. یو ډول وابنه چې سره ګلان کوي.

بلخه (balxá) ښځ.م ۱) د جولا تانسته؛ ۲) اساس، بنسټ.

بلد (balád) ص. نر.م. ج. اشنا، واقف، شناخته.

بلدتیا (baladtyā) ښځ.م. پېژندګلوي، شناخت.

بلدوزر (buldozár) نر.م. یو غاښور ماشین دلوړو ژورو د اوارولو لپاره کارترې اخیستل کېږي.

بلدول (baladawál) مص. مت. اشنا کول، اموخته کول، روږدی کول.

بلدي (baládi) ښځ.م ۱) وګ. بلدتیا؛ ۲) ص. نب. ښاري؛ ۳) اشنا، بلد.

بلدی (baladay) ص. نر. (ج. بلدي) اموخته، اشنا شوی، روږدی، واقف.

بلدیه (baladiyá) ښځ.م. (ج. بلدیې) ښاروالي، هغه موسسه چې ښاري چارې پرمخ بیایي.

بلډینګ (bildéng) نر.م. (ج. بلډینګونه) قصر، لوړه مانۍ، څو پوړیزه ودانۍ.

بلرغو (bilargū) ص. نر.م. ناموافق، مخالف، ضد.

د بل سبا (balsabā) ق. ـ سبا نه بل سبا، له نن وروسته دریمه ورځ.

بل شان (balšān) ص. نب. بل ډول، بل راز، بل څېر، بل قسم، بل رنګ، بل شانته.

بلښل (blašál) مص. مت. ماشوم په وروني کې ترل.

بلغار (balğār) نر.م. الویش، وږمه، ربنه، نسیم، بلغار باد، د پسرلي نرم باد.

بلغاري (bulğāri) ص. ډېرې شیدې کوونکې.

بلغاک (balğāk) نر.م. ځوږ، شور، چغې، فریاد.

بلغاکي (balğāki) ښځ.م. شور، ځوږ، فریاد.

بلغږ (balğáz) نر.م. د یوه غږ (فونیم) څرمه ډول، الوفون، واژګونه.

بلغم (balğám) نر.م. ج. خراچکی، خراشکی، خرپ، خروشکی، ګروبیله.

بلغمي (balğámi) ص. نب. ۱) څوک چې بلغم یا خراشکی لري؛ ۲) بلغم پیدا کوونکی څیز.

بلغمي پیاله (balğamipyāla) ښځ.م. د چای چښلو یو ډول چیني بې لاستې پیاله ده.

بلغمي تبه (balğamitába) ښځ.م. د ناروغ په سینه کې دډېر بلغم له امله تبه کول.

بلغمي جلاب (balğamijūláb) نر.ج. ناروغ ته د بلغمو د لرې کولو لپاره جلاب ورکول.

بلک (bálk) نر.م. ځلق، ځلا، ځلېدنه، پرک.

بلکه (balká) ښځ.م. د اور لمبه، یو څه اور بلونه.

بلکې (balké) ربط، خو، مگر، مثلاً، مطلب دا چې، گویا.

بلکی (balkáy) ښځ. م. د غابښونو د راشنو کېدو پر وخت د کوچنیانو تبې ناسته.

بلگ (bálg) نر. م. پاڼه، پڼه، دونې.

بلگړ (balgáṛ) نر. م. د یوه گړ (فونیم) څرمه‌دول، الومورف.

بلگک (balgák) نر. م. ۱) یوډول وچ شان بوټی؛ ۲) د طلاوگلونه چې له نتې نه راځوړند ښکاري.

بلگه (bulgá) ښځ. م. بولگه، درک، سراغ، ببلگه، د ورک شوي شي نښې نښانې.

بل گهیځ (balgáhij) ق. و گ. بل سبا.

بلل (balál) مص. مت. راغوښتل، دعوت کول، یادول، چاته نارې یا غږ کول.

بللگی (balalgáy) ښځ. م. ۱) هغه ښځه چې کال په کال اولاد زېږوي؛ ۲) هغه څاروي چې کال په کال لنگېږي.

بللی (balálay) مف. نر. م. (ج. بللي) راغوښتل شوی، دعوت کړی شوی، مېلمه شوی.

بلم (balám) نر. م. وړه نېزه، شلگی، بلمه، بله.

بلمگی (balmágay) ص. نر. م. ۱) بې مالگې، بې نمکه؛ ۲) بد قواره.

بلمنگتوب (balmangtób) نر. م. بلمنگ والی، بلمنگتیا، بې خوندي، بې نمکي، بلمنگي.

بلمېغ (balméğ) ص. نر. م. ۱) بې مالگې سړی؛ ۲) پک، گنجی؛ ۳) تېری، زیاتی، ظلم.

بلنپېر (balánper) نر. م. ندائیه حالت.

بلنځری (blanǰáray) نر. م. د شړي یا پټو د پیڅکو تاو کړی مزی (سروکی، شملې).

بلنځه (blánǰa) ښځ. م. ۱) المنځه، د نښتر د کورنۍ یوه ونه ده؛ ۲) ملابند، کمربند؛ ۳) پرتوگاښ، بگه، گنډه؛ ٤) واده ته بلنه؛ ٥) دواده ډوډۍ؛ ٦) اوږده ویښته.

بلندره (balándra) ښځ. م. ۱) اشر، په شریکه کومه چاره ترسره کول؛ ۲) مېلمستیا، بلنه، دعوت.

بلندیکه (balandiká) ښځ. م. اورلگوونی، ژر بلېدونکی، ژر اور اخیستونکی.

بلنډو (balanḍū́) نر. م. ببلنډو، د پنځلسمې شپه، د برات شپه، پالو شپه، د ببلنډو شپه.

بلنډه (blanḍá) ښځ. م. شونتی، لیت، چراغ چوب، یزگه، بولنډه، یژه.

بلنگ (bláng) ص. نر. م. ۱) تازه، ښایسته، ښکلی؛ ۲) نر. م. غوښتنه، بلنه، یادونه، دعوت کونه؛ ۳) ص. نر. م. څرگند، ښکاره، جوت، په ډاگه.

بلنگېدل (blangedál) مص. ل. څرگندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل، په ډاگه کېدل.

بلنلیک (balánlik) نر. م. د بللو رقعه، دعوتنامه.

بلننبه (balannása) ښځ. م. ندائیه نښه.

بلنه (balána) ښځ. م (ج. بلنې) مېلمه کونه، دعوت کونه، غوښتنه، یادونه.

بلو[1] (baló) نر. م. شخصي نوم دی.

بلو[2] (biláw) نر. م. سونی، نوزی، ببلو، برجي، چرکانی، د چړې د تېره کولو تیږه.

بلوا (balwā́) ښځ. م (ج. بلواوې) اله گوله، اړودوړ، شورش،، اغتشاش، بغاوت.

بلواکي (balwā́ki) پردې واکمني، بهرنۍ واکمني.

بلوټ (bláwt) ق. ۱) جفت، جوړه، جوخت، غبرگ؛ ۲) پرله پسې، متواتر.

بلوټ (bılóṭ) نر. م. د توپک گاټ، د توپک لټ، قلفک، د دروازې لټ.

بلوټه (blóṭa) ښځ. م. د بوټ، چراغ ځای، د څراغ چوکی، څراغ پایه، د ډیوې کېښودلو ځای.

بلودل (blodə́l) مص. مت ۱) مړل، سولول، مبنل؛ ۲) لاس وروړل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

بلوده (blodá) ښځ. م. ۱) تیندک، ټکر؛ ۲) د غره، بدرى؛ ۳) دښمني، مخالفت.

بلور (bılawár) نر.م. ښیښه، ائینه، یو ډول شفاف مصنوعي جسم چې ښیښې ته ډېر ورته دی.

بلوره (blorá) ښځ. م. مړنه، مښنه، مالش کونه.

بلوري (bılā́wri) ص. نب. له بلور څخه جوړ شوی، بلور ته منسوب.

بلوری (bılā́wray) ص. نر.م. هغه مردکی یا ټیک چې له ښیښې نه جوړ شوی وي.

بلوړی (bılóṛay) نر.م. و گ. بلنگوړی.

بلوس (bláws) نر.م. د ډېر او تکلیف ورکولو په نیت نیږدې کېدنه.

بلوساک (blosā́k) نر.م. بلوسه، بلوسنه، تېری.

بلوسگر (blosgár) فا. نر.م. یرغلګر، متجاوز، تېرو.

بلوسل (blawsə́l) مص.ل. ځورول، تکلیف رسول، ربړول، چېړل.

بلوسېدنه (blawsedə́na) مص. ل. ۱) ځورېدنه، ربړېدنه، چیړېدنه؛ ۲) له یو چا سره که کېدل؛ ۳) مص. مت. تهدېدونه.

بلوغ (bulū́ğ) نر.م. ځوانېدنه، ځوانی ته رسېدنه.

بلوک (blū́k) نر.م. د عسکري تشکیلاتو اړونده اصطلاح ده.

بلوکمشر (blūkmašár) نر.م. هغه افسر چې د یوه بلوک عسکرو مشري یې پر غاړه وي.

بلوگی (bilógay) نر.م. پیش کندی، پیشن گوری، پیش کوتی، پیشنگوری.

بلول (balawə́l) مص. مت. لگول، اور لگول، اور ورته کول، اور بلول، روښانه کول.

بلومه (blū́ma) ښځ.م. زکام، والگی، بادوونی، له سږو وهلو څخه پیدا شوې ناروغتیا.

بلونډی (bılū́nḍay) ښځ.م. بوخڅی، بوخڅکی، وړه کڅوړه، بوخڅه، بوخچه، بخچه.

بلونکی (balū́nkay) فا. نر.م. کوربه، بلونی، دعوت ورکوونکی، راغوښتونکی.

بلونگړی (balū́nkgṛáy) نر.م. ۱) د ونې پیشوگی؛ ۲) بلوگی، د پیشو بچی؛ ۳) خانی، نولی.

بلوه (balwá) ښځ.م. و گ. بلوا.

بله (bála) ښځ. م ۱) د بل ښځینه بڼه؛ ۲) نېزه، برچه.

بله پله (balapála) ق. ۱) بل طرف، بله خوا، بل لوری؛ ۲) بل ځل.

بلها (balhā́) ص. نر.م. ۱) زیات، پرېمانه، ډېر، کافي؛ ۲) بلا.

بلهار (balhā́r) نر.م. جار، ځار، قربان، فدا، نثار.

بلهارځی (balhā́rǰay) نر.م. سرښندنځای، د سرښندنې ډگر، قربانگاه.

بلهارول (balhārawə́l) مص. مت. قربانول، ځارول، لوگی کول، جارول.

بلهاري (balhā́ri) ښځ. م. سرښندنه، قربانې.

بلهېړ (balhéṛ) ق. بل وار، بل ځل، بیا، دویم ځل.

بلې (balé) اد. ۱) هو، هوکې؛ ۲) آ. ښځ. م. پشې، د پیشو د شړلو اواز.

بلی (baláy) ښځ. م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) د چت چجه؛ ۲) بام، د بام غاړه، پیک.

بلی (bálay) نر.م. شاتیر، ویشه، بش.

بلې بلې (balebále) اد. ۱) آآ. هو هو، همداسې ده، هوکې، سمه ده؛ ۲) ص. ښځ. ډېرې روښانه لمبې، غوړنجې، ځلېدونکې لمبې.

بلې پش (balipā́š) نر.م. ۱) د ونې پیشوگی، ۲) خانی؛ ۳) بلونگړی، خرپانړی.

بلېچون (baleč̣ū́n) نر.م. مجنوغزه، مجنوغه، مجوعنه، مجوغونده، مجلوغزه، مجوغنده.

بلېدل (baledál) مص.ل. اورلګېدنه، روښانه کېدل، ځلېدنه، بر کېدل.

بلېړ (bleḍár) نر.م. د توپ تر څرمينه پوښ لاندې ربړي پوکنۍ چې له باده ډکېږي.

بلېږدل (baleẓdál) مص.مت. ۱) نغښتل، تاوېدل، پېچل، بلېښل، ماشوم په رونيي کې ترل؛ ۲) مشغولېدل، مشغولول.

بلېږدول (bleẓdawə́l) مص.مت. ۱) تاوول، چاپېره کول، ماشوم په وړوني کې نغښتل؛ ۲) الګيا کول، مشغولول.

بلېسول (blesawə́l) مص.مت. مسحه کول، لګول، تماس کول، منښل، لاس وروړل.

بلېسېدل (blesedə́l) مص.ل. مسحه کېدل، منښل کېدل.

بلېښلی (bleṣə́lay) مف.نر.م. و ګ. بلېږدلی.

بلېګده (blegdá) ښځ.م. (ج. بلېګدې) خوړ، ربړ، کړاو، تکليف، عذاب.

بلې مانس (blemānás) ص.نر.م. شريف، د ښه خوي خاوند، خوش اخلاق.

بلېنده (blendá) ښځ.م. د کرباسو پنډوس، د مالوچو پاغونده.

بلېنډه (blenḍá) ښځ.م. وړانګه، شغله، رڼا، لمبه.

بلېنده وال (blendawā́l) نر.م. پېلوځی واله، شونتی واله، مشعلدار.

بم[۱] (bum) نر.م. ۱) و ګ. بوم؛ ۲) د يوشي د الوتو اواز؛ ۳) د ګاډي بانګس، د بانس اوږد لرګی.

بم[۲] (bám) نر.م. ۱) بمب. چاودېدونکي وسله؛ ۲) درباب، سيرندې، ستار، او باجې غټ او لوړ اواز، د زېر ضد؛ ۲) د حيرانتيا اواز.

بماچوونکی (bamačawū́nkay) فا.نر.م. بم غورځوونکی، هغه جنګي وسيله چې بم اچوي.

بمبار (bambā́r) نر.م. بمبارد، د بمونو غورځونه، بمباري کونه.

بمبارد (bambā́rd) مص.مت. و ګ. بمبار.

بمبته (bambáṭa) ښځ.م. خسته، خستکه، مېندکه، د منډتې زړی، د زردالو، الوچې او...زړی.

بمبټی (bambáṭay) ښځ.م. بامبوټی، بامبوتی.

بمبر (bambár) نر.م (ج. بمبران) غومبسه، غومبس، نرغومبس.

بمبره (bambára) ښځ.م. (ج. بمبرې) ډمبره، تنده، غالبوزه، غومبسه، ډمولره، بمبوره.

بمبس (bambás) ص.نر.م. سست بار، سست تړل شوی بار.

بمبسه (ambása) ښځ.م. ببربوټی، ښانګور بوټی چې ګڼ او ر ګور زرغورنېږي.

بمبل (bambə́l) نر.م.ج. ۱) بمبلک، بمبلی، د جوارو د ټانټې هغه پاسنی برخه چې د جوارو ګل ګنل کېږي.

بمبلاکه (bamblā́ka) ښځ.م. (ج. بمبلاکې) شمله، د پټکي شمله، د لونګۍ شمله.

بمبل کوټ (bambalkóṭ) نر.م. ۱) د ختو برج؛ ۲) د ختو کلاګۍ؛ ۳) د شګو توپې.

بمبلول (bambalawə́l) مص.مت. ۱) څپرول، بېرول؛ ۲) نبغول؛ ۳) توره يا توپک پورته کول.

بمبو (bambū́) ص.نر.م. ۱) ډډبډ، تنډ، ګېډو، پړسېدلی، غټ خېټی؛ ۲) نر.م. د اوسپنې هغه تېره سپېته چې له بورېو نه غله راباسي.

بمبوټک (bambū́ṭak) نر.م. يو غرنی بوټی دی.

بمبوړی (bambū́ṛay) نر.م. (ج. بمبوړي) توکه، ټکاله، ملنډه، مسخره، ناخواله، دوړه.

بمبوق (bambū́q) ص. نر.م. سپک، بې عزته، بې آبه، بې پته، بې آبرو، بې حیا:

بمبوله (bambóla) ښځ.م. ترټه، بمبونې، پرېړی، د غلو دساتلو لپاره له لوخو جوړ شوی لوښی.

بمبه (bambá) ښځ.م. ۱) هغه آله چې مایعات پرې راباسي، هغه آله چې د بایسکل ټېرو ته هوا پرې ورکوي؛ ۲) نل، پیپ؛ ۳) پمپ.

بملی (bamláy) ښځ.م. تبله، دوکړې، دوېلی، دوپړی، د موسیقۍ یوه آله.

بمول (bamawál) مص. مت. ۱) پارول، لمسول، تحریکول، بنول؛ ۲) غومبسې او بمبرې بنول.

بمه[1] (bumá) ښځ.م. نېزه، سانګه، بله.

بمه[2] (báma) ښځ.م. غومبسه، بمبره، سره مچۍ، تنده غلبوزه، غلبوزکه.

بن (bán) ښځ.م. هغه ښځه د بلې بن ده چې خاوند یې یو وي، د یوه سړي دوه ښځې یوه د بلې بن وي.

بنا (bmá) ښځ.م. ۱) تهداب، بنیاد، بنسټ، جړ؛ ۲) ودانۍ، عمارت؛ ۳) پیل، شروع.

بنات (banā́t) نر.م. دوه بره ورین توکر، ماغوتي رخت، ماهوت، ماغوت.

بناتي (banā́ti) ص. نب. ماغوتي توکر.

بنارس (banārás) نر.م. یو ډول وریښمین توکر چې زر تار په کې لګېدلی وي، بنارسي.

بناوټ (banāwáṭ) نر.م. ۱) جوړښت؛ ۲) ټګي، جعل سازي، فریب، چلبازي، چل.

بناوټي (banāwáṭi) ص.نب. مصنوعي، چل ولي، د چا د ګیرولو او نیولو ترتیب.

بن باس (banbā́s) نر.م. ۱) په ځنګل کې استوګنه کول؛ ۲) تبعیدونه، له ملک نه شړنه.

بنتوب (bantób) نر.م. بنتیا، بنتون، بنوالی.

بنتېک (binṭák) نر.م. کرېش، پشکوری، کته پیش.

بنج (bánj) نر.م. (ج. بنجونه) ځېړی، بلوط.

بنجاری (banjā́ray) نر.م. (ج. بنجاري) بنجاره، سوداګر، سودا خرڅوونکی، منیاری.

بنجخ (banjáx) نر.م. بنجخه، بنجغې، بنجغې، نرۍ لښتې، انجرې بنجرې ځانګې.

بنجړ (banjáṛ) ص. نر.م. ج. شاړه، ویرانه، خرابه، هغه ځمکه چې د کر لپاره چمتو نه وي.

بنجی (banjáy) نر.م. ګنجی وړی، پوچه سوټکه، دجوارو هغه وړی چې لږې دانې ولري.

بنجۍ (banjáy) ښځ.م. یو ډول ونه ده.

بنچک (bančák) نر.م (ج. بنچکونه) بنیاد، جرړه، ریښه، بېخ، د یوه شي اصل.

بنچر (bančár) ص. نر.م. ج. ګډوډ، جاخه، جړ، انجړ بنجړ، نامنظم، یو په بل کې نتوتی.

بنچه (bančá) ښځ.م (ج. بنچې) ۱) ګېډۍ، دسته، کوده؛ ۲) ډکه، منډلی، شنډی.

بند (band) نر.م. ۱) د اوبو د ایسارولو لپاره له تیږو او خاورو څخه جوړه شوې پوله؛ ۲) مفصل، د لاس، پښې او ... دځو برخو د یو ځای کېدو ځای ۳) دشعر، نظم یو بند؛ ۵) ص. نر.م. قید، حبس؛ ۶) چوپ، غلی؛ ۷) ممنوع؛ ۸) ایسار، معطل.

بنداژ (bandā́ž) نر.م. هغه ټوټه چې په ټپ یا زخم تړل کېږي.

بند بنا (bandbmā́) ښځ.م. ۱) بند و بست، تجویز؛ ۲) منشوره، سلا، خوښه، شورا.

بند بند (bandbánd) ص. نر.م. ۱) اندام اندام، ټوټې ټوټې، بند په بند؛ ۲) ایسار، پښه نیولی.

بند پر بند (bandparbánd) ص.نر.م. اندام اندام، بند بند، توکرې توکرې، ټوټې ټوټې.

بندر (bandár) نر.م. ۱) بندرګاه، د بېړیو تمځی؛ ۲) پوله، سرحد، ټک؛ ۳) مرکزي موقعیت.

بندروال (bandarwā́l) نر.م. دبندرمشر، د بندر أمر.

بندروالي (bandarwā́li) ښځ.م. بندر مشري، بندري مدیریت.

بندړ (bandáṛ) نر.م. ۱) قول، ژمنه، وعده، عهد؛ ۲) ناغه، شول (د غرنیو میوو حاصلات).

بندښت (bandáṣ̌t) نر.م ۱) بندېز، بند، قید، بندش ۲) بندوړ، بنډار.

بندکی (bandákay) نر.م ۱) وربل، ماتوی، پېچکي نیونه، د ښځې اوېدل شوي ويښتان؛ ۲) يو ډول وابه دي.

بندکه (bandáka) ښځ.م. (ج. بندکۍ) کېږۍ، چوټه، د څرمنې څپلۍ.

بندګړ (bandgáṛ) تړلی ګړ (مورفیم)

بندګي (bandági) ښځ.م. ج. ۱) حکم منله، تابع داري، متابعت؛ ۲) غلامي، مریيتوب.

بندڼ (bandáṇ) نر.م. بند و بست، تړون، تجویز، مشوره، بندوړ، بنډار.

بندوالی (bandwā́lay) نر.م. ۱) بنديتوب، بند، بندښت، بندېز، بندېدنه؛ ۲) مخالفت.

بندوبست (bandūbást) نر.م. ۱) بند و بس، ترتیبات، انتظام، چاره؛ ۲) د ځمکې د مالیې د ټاکلو اندازه؛ ۳) تجویز.

بندول (bandawál) مص. مت. ۱) ایسارول، تم کول، ګرځول؛ ۲) بندي کول؛ ۳) منع کول.

بنده (bandá) نر.م. (ج. بندګان) ۱) د خدای په لاره روان، د خدای امر منونکی؛ ۲) مریی، غلام؛ ۳) بنیادم، انسان.

بنده کوڅه (bandakū́ca) ښځ.م. بېخبندی، بن بست، خنډ.

بندي (bandí) ص. نر.م. (ج. بندیان) تړلی، ګیر، بندیوان، محبوس، بندي شوی.

بندی (bandáy) ښځ.م. ج. ۱) وروی، غاړکۍ؛ ۲) داوبو کوچنی بند؛ ۳) د هر کوچني پټي چې د نورو پټیو په منځ کې وي.

بندېدل (bandedál) مص. ل. ۱) بندي کېدل، قیدېدل؛ ۲) ایسارېدل، تم کېدل؛ ۳) تمبه کېدل قبض کېدل، قبضېدل.

بندیخانه (bandixā́na) ښځ. م. محبس، زندان.

بندېز (bandéz) نر.م. (ج. بندېزونه) ممانعت، قید، بندش، بندښت، خنډ.

بندیوان (bandiwā́n) ص. نر.م. بندي، قیدي، بند، محبوس، ګېر، ایسار.

بنډ (banḍ) نر.م ۱) تاوان، ناغه؛ ۲) بانړ، هغه اوره چې پیاتې ته یې د پښمو په وخت کې وراچوي.

بنډار (banḍā́r) نر.م. ۱) ناسته، بنډیار، سویت، بزم، مجلس؛ ۲) ګادیال، وران او شاړ کوهی.

بنډارځی (banḍā́rǰay) نر.م. بنډارخونه، نایټ کلب.

بنډازه (banḍā́ra) ښځ. م. ۱) وګ. بنډار؛ ۲) دیو چا د وژنې لپاره مېلمستیا او غونډه.

بنډاري (banḍā́ri) ص. نر.م. ج مجلسي، ګپاوه، ګپاوو، همرکاوو، ګپي.

بنډس (banḍás) نر.م. د دانډس ژی، دندانې هغه تار چې د پسه له کولمې څخه جوړ شوی وي.

بنډل (banḍál) نر.م ۱) درجن، حصه، برخه، دسته، ګېډۍ؛ ۲) هغه رسۍ چې د اوښ د تمبو بار ټینګوي.

بنډه (banḍá) ښځ.م. (ج. بنډې) ۱) حصه، برخه، ونډه؛ ۲) مکر، چل، فریب، تګي، دوکه.

بنډی (banḍáy) نر.م. ۱) ورخ، د اوبو خوله؛ ۲) هغه لرګی چې د سپارې کونده ورنه جوړېږي ۳) د شاه د خولې موازي لرګي؛ ٤) په منځ کې پرې شوی لرګي؛ ٥) اندی، بار، مړی، کالبوت.

بنډيل (bandíl) نر.م. (ج. بنډيلونه) لويه لونګۍ، غټه پګړۍ، منديل، منډويل.

بنزی (banzáy) نـر.م. (ج. بنزي) ناسکه زوی، د بني زوی، د بنو زامن بنزي ګڼل کېږي.

بنسټ (bansáṭ) نـر.م. آر، بنياد، اساس، تاداو، بنچک، بېخ، اصل، ريښه

بنسټپال (bansaṭpā̃l) نـر.م. بنسټ پالونکی، بنيادګرا

بنسټپالنه (bansaṭpālána) ښځ.م. بنيادګرايي.

بنسټيز (bansáṭiz) نـر.م. ص. بېخـن، بېخـي، بنيادي، اساسي.

بنسور (bansū̃r) نر.م. بنسير، بينسير، کونده، د ييوې کونده.

بنفشي (binā́fši) ص. نب. بنفش، چنيايي، چتکايي، د توتکي ګل په څېر رنګ.

بنکی (banakáy) ښځ.م. ج. ۱) کوچنی بنی، وړه بنۍ، هغه آله چې پښان يې د سکرو د تازه کولو او لګولو لپاره استعمالوي؛ ۲) ګوډی.

بنکی (bánkay) نـر.م. هغه دسمال چې له مېوې څـخه ډک وي او خـوابښــې يې خپل زوم تـه د اول وار ورتـګ (زوم ګيـــرۍ) په وخــت کې ورکوي.

بنګ (báng) نر.م. (ج. بنګهار) ۱) بنګا، بنګی، بن (زنهدا) د مچـانو، غومبسو او مچيـو اواز؛ ۲) پس پسی، پسېده؛ ۳) د چرسو بوټی.

بنګاتی (bangātáy) ښځ. م. ج. يوه کـوچنی مرغی ده؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه.

بنګړه (bangṛá) ښځ. م. ۱) نخـا، دريس، د ختکو نخا؛ ۲) وړانګه، شغله، پلوشه.

بنګړی (bangṛáy) نر.م. هغه کـړی چې سينګار لپاره اچول کېږي.

بنګړی بنګړی (bangṛaybangṛáy) ص. نـر.م. ۱) وران، ړنګ شوی، خـراب شوی ۲) نر.م. د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

بنګړيچه (bangṛičá) ښځ. م. بنګي خانه، ساقي خانه، د بنګيانو ځای، د بنګيانو کوټه.

بنګړيمار (bangṛimā̃r) نـر.م. يـوه لـوبه ده چې بنګړي مات يې هم يولي.

بنګړيوال (bangṛiwā́l) نر.م. بنګړي خرڅوونکی.

بنګ سوټی (bangsoṭáy) نر.م. د بنګو د ميده کولو لرګی.

بنګله (banglá) ښځ. م. ۱) ماڼۍ، څو پـوړيز پوخ کور؛ ۲) کور.

بنګن (bangán) نـر.م. ج. منګـن، غـوني، ګوني، بنګي، هغه څوک چې په پټه کې خبرې کوي.

بنګوری (bangū̃ray) ص. نر.م. و ګ. بګهل.

بنګوړک (bangūṛák) نـر.م. ۱) فـال بين، فال، طالع کتونکی؛ ۲) يو ډول وړې مرغۍ دي.

بنګول (bangawál) مص. مت. ۱) ژړول، په بنګا سـر کـــول؛ ۲) مچـان بنول، رباب، غجکه (سرينده) او نور ترنګول.

بنګوله (bangū̃la) ص. نب. ناخبره، ناپوه.

بنګولی (bangūláy) ښځ. م. د کوچنيانو لوبه ده.

بنګه (bongá) ښځ. م. ۱) ميراث؛ ۲) رشوت، بډې، بونګه.

بنګي (bangí) ص. نر.م. ۱) د بنګو عملي، چرسي؛ ۲) نر.م. چوړی، جاروکيڼ.

بنګی (bangáy) نر.م. ۱) هارپ، د موسيقي يوه آله ده؛ ۲) بنګ کاروونکی.

بنګېدل (bangedál) مص. ل. ۱) ژړېدل؛ ۲) مچان شړل کېدل، غـومبسې کـتـېدل، رباب، غجکه او نورو ترنګېدل.

بنی (banáy) ښځ. م. و گ. بنکی.
بنیاد (bonyā́d) نسر. م. (ج. بنیادونه) بنیه، بنځ، بنسټ، تاداو، آر، اساس، جړ، اصل.
بنیادم (banyādám) نر. م. (ج. بنیادمان) انسان، سړی، د ادم (ع) اولاد.
بنیادم توب (banyādamtób) نر. م. سړیتوب، انسانیت.
بنیادي (bonyā́di) ص. نب. ۱) ابتدایي، پیل، شروع؛ ۲) اساسي، بنسټیز، اصلي.
بنیان (banyā́n) نر. م. (ج. بنیانونه) بنین، جاکټ، گنجي، جرابي.
بنېره (banéra) ښځ. م. سرمنډیل، سردو، پارچال، پرچال، سرماتي، د دېوال د سر پخڅه.
بڼ (baṇ) نر. م. (ج. بڼونه) ۱) باغ، د مېوه لرونکي او بې مېوو ونو ځای؛ ۲) هغه اوره چې له اوبو سره گډ شي او بیا په پېټي کې اچول کېږي؛ ۳) سرو شویو پیازو ته چې اوره اچول شوي وي او بیا پیاتي ته اچول کېږي.
بڼ بڼ (baṇbáṇ) نر. م. بنهار، بنها، د مچانو اواز.
بڼاو (baṇā́w) ص. نر. م. بنکلی، گلالی، ډولي.
بڼاوول (baṇāwawál) مص. مت. سینگارول، بنکلی کول.
بڼرېږ (baṇréẓ̌) نر. م. بڼرېږون، کورېز، د بڼکو رژېدنه، د مرغانو د بڼکو تویېدو وخت.
بڼ سات (baṇsā́t) فا. نر. م. و گ. بڼوال.
بڼ سترگی (baṇstárgay) ص. نر. م. چغ سترگی، چوغ سترگی.
بڼکه (baṇáka) ښځ. م. ۱) بڼه، پر، د مرغانو پخه؛ ۲) کوچنۍ باغچه، باغچه گۍ، باغ گوټی.
بڼکی (baṇkáy) ښځ. م. باغچه، باغ گوټی.
بڼگر (baṇgár) ص. نر. م. باغوان، مالیار، بڼوال.
بڼگري (baṇgári) باغواني، مالیتوب، مالیاري.
بڼ مانو (baṇmā́ṇū́) نر. م. ۱) برمانو سارانی سړی ۲) لنگو، د بیزوگانو یو ډول؛ ۳) ص. نر. م. مجازاً شهوتي سړی.
بڼوال (baṇwā́l) فا. نر. م. باغوان، بڼگر، باغبان، مالیار، باغساتونکی.
بڼول (baṇwál) مص. مت. ۱) مچی په شور او بنهار راوستل؛ ۲) د زیاتې روښنایي په سبب سترگې نیم کښو غړول؛ ۳) چت پټول، چت جوړول.
بڼه (baṇá) ښځ. م. (ج. بڼې) ۱) څېره، بشره، رنگ، قواره؛ ۲) پخه، بڼکه، بڼکی، پر.
بڼی (baṇáy) نر. م. نروله، مجنون بېد، سره وله، زیړه وله، ځورندې ښانگې وله.
بڼیا (baṇyā́) ص. ښځ. م. ۱) نیم کښه دروازه؛ ۲) بڼیاگر، دکاندار، اوره خرڅوونکی.
بڼیاتوب (baṇyātób) نر. م. ۱) ساهو کاري، دکانداري؛ ۲) بخیلي، شومتیا، کنجوسي.
بڼیار (baṇyā́r) نر. م. رنگمال، رنگوونکی.
بڼیاکول (baṇyākawā́l) مص مت. ورنیم کښو کول، دروازه نیمه پورې کول.
بڼیالی (baṇyā́lay) ص. نر. م. (ج. بڼیالي) ډولي، بنکلی، بنایسته، پې مخی.
بڼېدل (baṇedál) مص. ل. ۱) د مچ غومبسې؛ ۲) کښېدل، پارېدل؛ ۳) د ودانۍ چت جوړېدل.
بڼیه (baṇyá) ص. نب. ۱) اوره خرڅوونکی؛ ۲) دکاندار؛ ۳) شوم، بخیل، کنجوس.
بو[1] (báw) نر. م ۱) د ویرولو اواز؛ ۲) بلا، شیشکه؛ ۲) د کوچنیانو د خندولو اواز.
بو[2] (bó) ښځ. م ۱) څه! لرې شه! اخواشه! ۲) کورې! چغه! توتو!؛ ۳) نر. م. د اغزي یا ځوز څوکه؛ ٤) اتشک، بادفرنگ؛ ٥) ښځ. م. تای، هغه

نهکتابي دوله توته چې د کالړ د پاسه د يوه گل په دول ترل کيږي؛ ٦) بوی، وږم.

بواری (būwáray) نر.م ۱) بوري، هغه خوسکی چې نوی د مور له پيو څخه بېل شوی وي؛ ۲) هغه پوستکی (ژغون) چې ناروغ ته د تداوی په دول اچول کيږي.

بواسير (bawásir) نر.م. د مقعد يو مرض دی چې څو دوله لري: خوني، بادي يا بلغمي بواسير.

بوالهوس (bolhawás) ص. نر.م. ۱) حريص، طمع کوونکی، لالچي؛ ۲) شهوتي، عياش.

بوب (būb) ص.نر.م. سوچه،خالص،صاف، صفا، بې غشه، نيره.

بوبتوب (būbtób) نر.م. سوچه توب، خالص والی، صافوالی، بې غشوالی، نيره والی.

بوبلا (būbalá) ښځ. م. بلا، لويه بلا، لوی آفت.

بوبند (bobánd) نر.م. بار وړونکی اوبښ.

بوبو (bawbáw) نر.م. دبيروي اواز، د ککوې اواز.

بوبوتتی (būbūtátay) نر.م. ملاچرگک، گوډ چرگ، بيبنکی، ملاگوډ، کوکوبښ.

بوبول (būbawál) مص. مت. سوچه کول، خالصه کول، صفا کول، بې غشه کول، نيره کول.

بوبه (bobá) ښځ. م. (ج. بوبې) ۱) پتيه پانگه؛ ۲) په اسانی سره لاس ته راغلې شتمني يا نفع.

بوبه پښتو (būbapaṣtó) ښځ. م. خالصه پښتو، سوچه پښتو، صفا پښتو، نيره پښتو.

بوبی (būbáy) ښځ. م. ببی، مشره خور، مشره ښځه، د مشرو ښځو لپاره د احترام لقب.

بوبېدل (būbedál) مص. ل. سوچه کېدل، خالص کېدل، صفا کېدل، بې غشه کېدل.

بوت (būt) ص.نر.م. (ج.بوتي) ۱) ځوان، زلميتوب ته نيږدې، بالغ؛ ۲) بت؛ ۳) پيره، شکل، قد.

بوتاړ (būtáṛ) نر.م. ۱) اوربوز، وربوز، سونته، د ځناور مخ؛ ۲) وران مخ.

بوتکی[1] (būtkáy) ښځ. م. د سرو زرو سکه.

بوتکی[2] (botakáy) نر.م. (ج. بوتکي) بوکری، زلميتوب ته نيږدې، ځوانی ته نيږدې.

بوتکی (botákay) نر.م. ۱) تيټ دېوال، وړکوتی دېوال، د پناهی دېوال؛ ۲) غتيکی (ماشوم).

بوتل (botál) نر.م. ۱) ښيښه يي لوښی؛ ۲) ص. نر.م. کم عقل، بې عقل، بې مغز.

بوتلل (botlál) مص. مت. بېول، بيول، بوول.

بوتلی (botálay) مف. نر.م. (ج. بوتلي) بيولی، بوولی، بوتللی.

بوت ماتی (būtmátay) ص.نر.م. بت ماتوونکی، بت شکن.

بوتن (būtán) نر.ج. وړاندوينه، مخکې وينه، غيب وينه؛ ۲) بهتان.

بوته[1] (botá) ښځ. م. (ج. بوتې) ۱) کوټالی، د زر ويلې کولو خاورينه پياله؛ ۲) يرغمل، برمته.

بوته[2] (būtá) ښځ. م. جلی، پېغله، نجلی.

بوتی (bótay) نر.م. جونگ، جونگی، د اوښ بچی.

بوتی (botáy) ښځ. م. چوتی، چوتکه، څوړی، د ښيکانو د ککری په منځ د سراورده وېښتان.

بوټ[1] (būṭ) ص. نر.م. ۱) مرور، ترينگلی، خفه؛ ۲) نر.م. د پنبو کولو يو دول پايزار.

بوټ[2] (boṭ) نر.م. دجواری هغه پيسې چې د پلاش د لوبې تر پيلېدو د مخه په ميدان کې اچول کيږي او گټونکی يې اخلي.

بوټبه (būṭbá) نر.م. (ج. بوټبانه) لرگبه، بوټوه، خسبه.

بوټپاک (būṭpák) ص.نر.م. ۱) پښنه پاک، گاوله پاک؛ ۲) غوړه مال، چاپلوس.

بوټ پالش (bū̃ṭpāláš) نر.م. بوټ رنګونه.
بوټپوهنه (būṭpohána) نر.م. د بوټيو علم، ګيا پوهنه، علم النبات.
بوټ دوز (būṭdóz) فا.نر.م. موچي، چمیار.
بوټ سوري (būṭsū́ri) نر.ج. ۱) بوسوري، خځوکی، دووډيو میده ګي؛ ۲) سبوس؛ ۳) هغه دوډۍ چې په تناره کې ولوېږي، غونداري شی.
بوټک (būṭák) نر.م. اومه خوله، ژنکی، بوټکی، مراهق، سره خوله، سپینه خوله، زلموټی.
بوټکه[۱] (boṭká) ښځ.م. یو ډول سابه.
بوټکه[۲] (būṭáka) ښځ.م. (ج. بوټکې) جلې، نجلی، پېغلکی، پېغلوکې.
بوټول (būṭawə́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول، خوابدی کول؛ ۲) سر په ځړې کول، سوټې کونې کول؛ ۳) راپارول.
بوټ وربوزی (būṭwurbū́zay) ص.نر.م. مرور، خفه، خوابدی.
بوټی[۱] (bū́ṭay) نر.م. (ج. بوټی) ۱) هر هغه نبات چې دځمکې ته راوتو کېږي؛ ۲) هغه خوړ شی چې ماشوم ته له زېږېدو وروسته ورکوله کېږي؛ ۳) اصل، بنیاد، سته، ریښه.
بوټی[۲] (bóṭay) ص.نر.م. خس وخاشاک، غونجی، میندی، هغه پسه یا مېږه چې غوږونه یې کوچني وي.
بوټۍ (boṭáy) ښځ.م.ج. ۱) بیټی، سره تیکه، سره غوښه؛ ۲) هغه زخم چې پوستکی پرې نه وي او ويني ترې بهېږي؛ ۳) ص. نب. بېکاره.
بوټۍ بوټۍ (boṭayboṭáy) ص. ښځ.م. ټوټه ټوټه، تیکه تیکه، پارچې پارچې.
بوټیانه (būṭyā́na) ښځ.م. بوټبن، نیالګره، نهالستان.

بوټېدل (būṭedə́l) مص.ل ۱) خفه کېدل، مرورېدل؛ ۲) سر په ځړې کېدل؛ ۳) راپارېدل، جنجالونه را پوټېدل.
بوټیکه (būṭiká) ښځ.م. د خمزوري غوندې بوټی چې پاڼې به یې ښځو د سپېرو ورکولو لپاره په سر کې اچولې.
بوج (bū́j) نر.م. ۱) پېټی، بار؛ ۲) حجم، ظرفیت.
بوجرکی (bojárkay) نر.م. د شمزۍ (د ملاد تیر) یو هډوکی.
بوجګۍ (bojagáy) ښځ.م. ورکوټې کڅوړه، وړه بوجۍ.
بوجه (bojá) ښځ.م. ۱) جوال، بوجۍ، لویه خلته؛ ۲) د کوزې او بوتل د خولې بندولو سرپوښ؛ ۳) پېټی، بار؛ ۴) دروند والی.
بوجۍ (bojáy) ښځ.م. بورۍ، ګونۍ، ګونی.
بوچ (bū́č) ص. نر.م. غونجی، بوچی، موندی، غوږ او پوزه پرې شوی (انسان یا حیوان).
بوچ پزی (būčpázay) ص. نر.م. پوزه پرې کړی، پزه پرېکړ شوی.
بوچخړی (būčxáṛay) ص. نر.م. هغه ټوټه یا کالی چې په باغ کې د ځناورو د وېرولو لپاره ځړول کېږي.
بوچړ (būčāṛ) نر.م. پاته شونی، پوټسکی، بوچړکه، پسمانده، لاس وهونی، سروېغي.
بوچړه (būčáṛa) ښځ.م. (ج. بوچړې) خاشاک، بوټی، خځلې، د سوځولو وچه ګیاه.
بوچړی (būčáṛay) نر.م. (ج. بوچړي) ۱) سرېند، د سر پټ؛ ۲) د ماربچی؛ ۲) د ښځې د تناسلي آلې هغه برخه چې په عربو کې به یې سنتوله.
بوچک (būčák) نر.م. ۱) تلخک، د ختکي هغه ډول چې لو مړی تریخ وي او بیا خوږ شي؛

۲) ساده کميس.

بوچوڼى (būčū́ṇay) نر.م. ۱) چونګى، هغه اوړه چې د ژرنده ګرې شاګرد يې د غلې له خاونده اخلي؛ ۲) د ژرنده ګرې شاګرد.

بوچى (bū́čay) ص.نر.م. ۱) بوچ، بوڅ، له (لنډي) سره ترکيبي لغت جوړوي ـ لنډى بوچى؛ ۲) بې باک، بې شرمه، هغه انسان چې پوزه يې يا لنډه وي او يا لنډه شوې وي.

بوچى بوچى (būčaybū́čay) ص. نر.م. توټې توټې، کنډ کپر، کونډې کپر، لنډى لنډى.

بوڅ (bū́c) ص. نر.م. ۱) خفه، مرور؛ ۲) د حيوان غوږونه د ډار له امله نېغ نيول.

بوڅکى (būcákay) ښځ.م. ۱) مزدوري، اجرت؛ ۲) د پښو په سر ناسته؛ ۳) پستکى، پڅه کى، د غوږ لاندنى نرمه برخه.

بوڅوالى (būcwā́lay) نر.م ۱) خفګان، مرورتوب، خوابدي توب، غوسه توب؛ ۲) غوږ نېغونه، نېغ درېدنه.

بوڅول (būcawál) مص. مت. ۱) نېغول؛ ۲) غوسه کول، خفه کول؛ ۳) نېغ نېغ کول.

بوځل (buźál) نر.م. بېخل، ګړونج، د تيږو دېوال.

بوخ (bū́x) ص. نر.م. غمجن، غمګين، خواشينى، له ډېره غمه چوپ ناست.

بوخت (bóxt) ص. نر.م. ج. لګيا، اخته، مصروف.

بوخته[1] (boxtá) ښځ.م. ۱) جبه، زيمناکه ځمکه؛ ۲) ګرانه کشاله، لانجه؛ ۳) د بوخت مونثه بڼه.

بوخته[2] (boxáta) ښځ. م. د غوښې اخته کونه (د کباب جوړولو لپاره)

بوخڅى (boxcáy) ښځ. م. بوخڅکى، بوخچه.

بود (bū́d) نر.م. ۱) حاصل، ګټه؛ ۲) بوساړه چې اخېړ ورکړى شوى وي؛ ۳) خيال؛ ٤) پوه سړى.

بودتون (būdtū́n) نر.م. بتخانه، د بتانو ځاى.

بودري (bū́dri) ښځ. م. ۱) تيند؛ تکر خوړنه؛ ۲) بده پېښه، تاوان، ضرر، نقصان.

بودلنه (būdlána) ښځ. م. بې عقلي، ناپوهي.

بودله (būdlá) ص. نب. ناپوه، ساده، بې عقل.

بودو (bodó) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، کم عقل.

بودول (būdawál) مص. مت. لاس ته راوستل، حاصلول، ترګوتو کول، ترلاسه کول.

بوده[1] (būdá) ښځ. م. ۱) ايره، وږه، هغه تارونه چې د تنستې په پسوړ کې لګول کېږي؛ ۲) ص. نب. کمزورى، ضعيف؛ ۳) چينجن لرګى؛ ٤) ګټه، نفع، حاصل، فايده.

بوده[2] (bodá) نر.م. څاروي، د نکره غوا يا غويى.

بوده رو (bodaráw) نر.م. د بارګيرو لاره، د کاروانو لاره، د قافلې لاره.

بودۍ (bodáy) ښځ.م. ۱) د سر کاسه، کپړى، ککرى؛ ۲) چوټکه، بوتى، څونکه، څړى.

بودېدل (būdedál) مص. ل. حاصلېدل، ترلاسه کېدل.

بوډا (būḍā́) ص. نر.م. (ج. بوډاګان) زوړ، د ډېر عمر خاوند، سپين ږيرى، عمر خوړلى.

بوډابوق (būḍābū́q) نر.م. کوپى، کړوپ، هغه څوک چې د ډېرې سپين ږيرتيا له امله ملا کړوپه شوې وي.

بوډا توب (būḍātób) نر.م. سپين ږيرتوب، سپين ږيروالى، زوړ والى، بوډاوالى.

بوډاګى (būḍā́gay) نر.م. سپين ږيرکى، د ډېر عمر خاوند چې قد يې وړوکى وي.

بوډچقه (būḍčáqa) ښځ.م. (ج. بوډچقې) کړوپه، کوپه، هغه ډېره زړه ښځه چې ملا يې کړوپه وي.

بوډخه (būḍáxa) ښځ. م. زړه ښځه، بوډۍ، بوډغه.

بوډک (būḍák) نر.م. ښکرور وز یا ښکرور پسه، هغه وز یا پسه چې ښکرونه لري.

بوډکاکا (būḍkākā́) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

بوډۍ (būḍáy) ښځ.م. (ج. بوډیانې) ۱) زړه ښځه؛ ۲) ګوډۍ، ګوډي پران؛ ۳) په اوبو کې د ګوتې ګونجې کېدنه؛ ٤) پښه یا لاس مېږي مېږي کېدنه؛ ۳) اوښه کې، نرۍ ملا او اوږدې پښې ملخ؛ ٤) د غاټول د ګل په منځ کې ولاړ شین تېغی (زخه).

بوډي (búḍi) ص. نب. بدطالع، بدبخت، بدمرغه.

بوډۍ تال (būḍaytā́l) نر.م. سره زرغونه، هغه رنګارنګ کربښه چې د باران د ځاڅکو په واسطه د لمر رڼایي په اوږو تیپونو وېشل کېږي.

بوډیجر (būḍijár) نر.م. پټ پټونی، شلامیر، پټ پټانی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

بوډۍ سپی (būḍáyspay) نر.م. د بوډۍ کټ (اسمان کټ) له څلورو ستورو نه یو ستوری دی چې ګډوري یې لومړی ستوری او د بوډۍ سپی یې دوهم ستوری دی.

بوډۍ ګډوری (būḍayguḍū́ray) نر.م. د اسمان کټ له څلورو ستورو سره نېږدې اول ستوری.

بوډۍ نیول (būḍaynewā́l) مص. مت. پښه ویده کېدل، پښه مېږي مېږي کېدل.

بور[۱] (bawár) نر.م (ج. بوران) ببر، پړانګ.

بور[۲] (bór) نر.م. ۱) ملا، کمر؛ ۲) ص. نر.م. خړ رنګه؛ ۳) شین رنګه اس؛ ٤) نر.م. بوره توت؛ ۵) بروکی، د ګازرې پانه؛ ۶) د لرګي سی؛ ٤) د پانو کولو نه مخکې د شنډې ونې لومړنی حاصل؛ ۵) د غزد ځانګې نرۍ لښته.

بور[۳] (bū́r) ص. نر.م. زوی مړی.

بورا[۱] (bawrā́) نر.م. ۱) پرپرکی، غومبسی ته ورته یوه تور رنګې حشره چې په ګلانو ګرځي؛ ۲) رقیب؛ ۳) تور پوټکی سړی.

بورا[۲] (bū́rā) نر.م. زېړ زمیني. تهکاوي.

بوراني (borā́ni) ښځ.م. یو ډول خواړه دي چې له تورو بانجانو څخه تیارېږي.

بوربوره (būrbūrá) ښځ.م. ۱) بړبوکی، کاندیال، یو ډول بوټی دی؛ ۲) ص. نب. پوګه، ببر.

بورجل (borjál) نر.م. ۱) کور، استوګنځی؛ ۲) مورچل، مورچه، سنګر، څوکۍ.

بورچنډه (būrčánḍa) ص. ښځ. م. بوره، هغه ښځه چې تې خور ماشوم یې مړ شوی وي.

بورخنګ (būrxáng) نر.م. تغاره، هغه خاورین لوښی چې کالي په کې مینځل کېږي.

بورڅاڼ (būrcā́ṇ) نر.م. ۱) مېوه څنډونکی، مېوه انوونکی؛ ۲) د مېوې د څنډلو وخت.

بورډ (bórd) نر.م. کمېټه، کمېسیون.

بورډوالا (borḍwālā́) نر.م. د کمېسیون یا کومېټې غړی.

بورژوا (būržwā́) ص. نر.م. ۱) پانګوال، سرمایه دار، استثمار کوونکی، شتمن.

بورژوازي (boržwā́zi) ص. ښځ. م. پانګواله، پانګوالي، سرمایه داري.

بورس (bórs) نر.م. ۱) د غاښونو پاکولو، بوټانو رنګولو او... لپاره آله؛ ۲) په بهر ملک کې د زده کړې لپاره چانس.

بورغو (bargū́) نر.م. نپیل، پایپ، د تمباکو څکولو آله.

بورقه (borqá) ښځ.م. بوقره، چادري، بوکره.

بورک (bórk) نر.م. هغه ګردی چې د څرخې دوک په کې تېرېږي.

بورکې (bórke) ښځ. م. (ج. بورکی) هغه توبره چې اس ته په کې واښه اچوي.

بورکی (borkáy) ښځ.م. وړه بوجی، خولی.

بورګی (bórgay) نر.م. ۱) پیرکی؛ ۲) وړوکی بار؛ ۳) پرانګوټی، کوچنی پړانګ.

بورنه (būrná) جن. سپهره، سپهرروونی، هغه اوره چې زوالې په کې یږدي؛ ۲) دسترګو بانه.

بورنۍ (bor ni) ښځ.م. بونې، لومړی سودا، دستلاف.

بوره[1] (borá) ښځ.م. ۱) لویه بوری؛ ۲) هغه ځمکه چې اباده وي خو له کرښخه پاتې شي.

بوره[2] (búra) ښځ. م. ۱) شکره، چیني؛ ۲) د آرې بور؛ ۳) ص. ښځ. م. هغه ښځه یا څاروی چې اولاد یې مړ وي.

بوره توت (būratū́t) نر.م. سوربخن توت.

بوری (bóray) نر.م. ۱) تریخی، د صفرا کڅوړه؛ ۲) خوسی، سخوندر، خوسکی؛ ۳) ص. نر.م. پوزپرې کړی؛ ۲) هغه کوزه چې خوښکوری یا مښوکه یې ماته وي؛ ۳) ژیړ بخن رنګ.

بورۍ (boráy) ښځ.م. ۱) بوجی، ګونی، ګونی؛ ۲) پټری، هغه ګردی اوسپنه چې دلارۍ د لاستي د کلکولو لپاره د مېخ سرته ورکول کېږي.

بوریا (būryā́) ښځ.م. ۱) بوره، له مزرو یا لوخو نه جوړه شوې بوری؛ ۲) د شګلنې ځمکې یو بوټی ۳) نر.م. پوزی، اندبری، چتایي.

بوري بنډی (būri bánḍay) نر.م. هغه تاوان چې له غلط دود او دستور څخه پیدا کېږي.

بورېدل (būredál) مص. ل. اولاد مړ کېدل، بچی مړ کېدل، د ښځې یا څاروي بچی مړ کېدل.

بوړ (búr) ص. نر.م. ۱) هغه شیز چې خوله یې ماته وي؛ ۲) الندبل، نګولی؛ ۲) کم عقل، احمق.

بوړا (būrā́) نار.م. کونګټ، کینګټ، قانغوزک.

بوړبک (būrbák) ص. نر.م. بې واک، بېهاک.

بوړبکی (būrbukáy) ښځ. م. ګرد باد.

بوړبنګ (būrbáng) ص. نر.م. ۱) هغه غوزنی بوټی چې ښځ یې ډډ وي؛ ۲) بوړبک، بې واکه، پوچ خولی؛ ۳) مست، مغرور.

بوړندی (būránday) نر.م. بوړېدونکی، برراند، د مستۍ په وخت کې د اوښ غږ.

بوړول (būrawál) مص. مت. ۱) په اوښ باندې تالو وهل؛ ۲) د لوبې څنډه یا غاړه ماتول (کنډوول)؛ ۳) د سالمې ډوډۍ نه کنډک ماتول؛ ٤) معمولي ګوزاره کول.

بوړه (búra) ښځ. م. ۱) د غره په سر هواره ځمکه؛ ۲) لوی بند، دکانو دېوال (باره) دکانو ویره؛ ۳) قلم په یو ځل رنګ او سیاهی کښته ګونه؛ ٤) ص. نر.م. نیمګړی کار.

بوړی (búray) نر.م. ۱) څوک چې غوږ یا پوزه یې پرې وي؛ ۲) یو ولس ډزی توپک؛ ۳) سرپوښ، خولپوټی، کشخولی، برغولی.

بوړۍ (būráy) ښځ. م. ۱) رشمه، د مالوچو تاو کړی یا غېرلی تار؛ ۲) پنده، ډوبی، کولمه، د کوچنیانو کولمه چې د بولو په وخت کې بهر ته راوځي.

بوري بوري (borībórī) ص. نب ۱) ستړی ستومان، بې ځانه ځوله؛ ۲) رضامند، مایل، بېل بېل.

بوزبو (būzbū́) نر.م. حق دوست، هغه مرغه چې د شپې یې ځان په ونه کې ځوړند کړی وي او د حق اواز باسي.

بوزبوزکه (būzbūzáka) ښځ. م. بوزبوزی، یو ډول سره اوږده ډمبره، مچی، غومبسه) ده.

بوزبوزی (būzbū́zay) نر.م. ۱) د غومبسې اواز؛ ۲) د ګیلې مانې خبرې.

بوزغلی (bozǧúlay) نر.م. بـزغلی، د بوټو ذخیره، پنبری، کانړ، د ونو، گلونو او سابو ذخیره چې بیا نورو ځایونه وړل کیږي.

بوزه[1] (būzá) ښځ. م. ۱) خوساکېدنه؛ ۲) د خمیرې تروشېدنه؛ ۳) مج. شراب؛ ٤) لـه غنمو، جوارو وریجو اوړدنو څخه جوړ شوي بیر.

بوزه[1] (bózá) ص.نب. روژه خور، روژه خوړونکی.

بوزی (bū́zay) نر.م. ۱) بوخ، بوږی، هغه اوبښ چې غوږونه یې څک وي؛ ۲) ببوزی، پکه.

بوزي (bū́zi) ص.نب ۱) بوزینه، وزیینه، سره شرمن؛ ۲) ډنگر (خوار) سړی یا ښاروی.

بوزۍ (būzā́y) ښځ. م. بوڅه، تام بوزی، تـربوزک، لچک وهنه، ترمخ لوپټه تاوونه.

بوزي بنده (būzibánda) ص. نب. ۱) مـحتاج، اړ، بې وسه؛ ۲) احمق، بې وقوف.

بوزېدل (būzedál) مص. ل. بـزېدل، د مستو یا خمیرې زیات ترېوېدل.

بوزېده (būzéda) ص. ښځ. م. ۱) ورروست، خوسا؛ ۲) خمیره شوی؛ ۳) مست بوتی.

بوزینه (būziná) ص. ښځ. م. ۱) بـوزی، وزې یې، د وزې شرمن؛ ۲) د رنجو رنجلومه، لجرومه، د وزې له شرمنې نه د رنجو کڅوړه.

بوژ (bū́ž) ص. نر.م. ۱) ډډ اواز؛ ۲) غـونډ، یو ځای، تول، خوندي، جمع.

بوژغړک (būžǧaṛák) نر.م. یو ډول نبات دی.

بوژه (buẓa) ص. ښځ. م. ځیرلی، شلېدلی، بژه.

بوژغاړی (būžǧā́ṛay) ص. نـر.م. بغـی، ناسـت غاړی، بغ مری، ناست اواز.

بوژول (būžawā́l) مص. مت. ۱) ډډول، بغـول، په ډېرو چغو اواز کښېنول؛ ۲) بیژول، یـو ځـای کول، غونډول، سره راټولول.

بوژی (bū́žay) نـر.م. بیوی اوبښ، مـایه اوبښ، اوښ چې غوږونه یې واړه او زیاتې وړې ولري.

بوژېدل (būžedál) مص. ل. ۱) ډډېـدل، بغېدل په ډېرو چغو سره د اواز کېناستل؛ ۲) جمع کـېدل، یو ځای کېدل، ټولېدل، غونډېدل.

بوږ (bóẓ) ص. نر.م. ۱) ځیږ اواز؛ ۲) غونډه، جمع، یو ځای، غونډ.

بوږبی (boẓbáy) ښځ.م. کیشکره، کیږکه، ږبی، هککه، یو ډول مرغۍ ده.

بوږدروهل (boẓdrohál) مص. مت. جـوړه تلل، ځنگ په ځنگ تلل.

بوږغاړی (boẓǧā́ṛay) نر.م. هغه څوک چې اواز یې ناست یا خپکی اواز ولري.

بوږند (boẓánd) نر.م. بوږنوونکی، دهشت انگیز.

بوږنول (būẓnawā́l) مص. مـت. بیږنول، وېـرول، دارول.

بوږنېدل (boẓnedál) مص. ل. بیږنېدل، ویرېدل، دارېدل.

بوږه (bū́ẓa) ښځ. م. ۱) بیږه، نیـولې، ناست غاړې؛ ۲) لوری، سیمه، علاقه، چاپېریال، غاړې.

بوږهار (būẓahā́r) نر.م. بیږهار، بغهار.

بوږی (bū́ẓay) نـر.م. بـوڅی، بوزی، هغه اوبښ چې غوږونه یې څک وي.

بوږېدل (būẓedā́l) مـص.ل. اواز کـېناستل، بغـېدل، مری کېناستل، بیږېدل.

بوږې غاړې (būẓeǧā́ṛe) ښځ. م. ناستې غاړې، ناست اوازونه.

بوس (bū́s) جن. ۱) سـپین وابنه، بوز، پروړه، میده شوې دروځه او سواره؛ ۲) ـسـی، د اوړو گـزاری؛ ۳) ص. نر.م. بېکاره، بې خونده، بې مانا.

بوسات (būsā́t) نر.م. تاثیر کونه، اغېز کونه.

بوساړه[1] (būsā́ṛa) ښځ. م. ۱) د بوسو انبار، بوس چې د څو ودرول شويو کتونو منځ کې واچوي او پـه يې تخته کړي؛ ۲) د غنمو او اوربشو د وچو وښو انبار کوټه؛ ۳) لټ سړی؛ ۵) وهنه، ټکونه.

بوساړي (būsā́ṛi) ښځ. م. اړتاواکې خبرې، کاواکه خبرې، گډه وډه وينا، چټيات.

بوس بادو (būsbādū́) ص. نر.م. باټو، لاپو.

بوس بادي (būsbā́di) ښځ. ج. دروزي، خوشې خبرې

بوس برباد (būsbarbā́d) ص. نر.م. عبث، بې فايدې، بې گټې، بې مطلبه، خوشې.

بوستان (būstā́n) نر.م. ۱) باغ، بڼ، د گلونو ځای؛ ۲) د سعدي د اشعارو مجموعه.

بوسړ (būsáṛ) نر.م. سکروټې، لړلی اور، ځل انگار، سورانگار، تازه شوی اور.

بوسکارل (būskārә́l) مص. مت. ۱) المسول، پارول؛ ۲) اس پونده کول، غوږې چوکه کول.

بوسکی (bū́skay) نر.م. يو ډول سونډينه توته ده.

بوسه (bū́sa) ص.نب. ډډ، ډډ بډ، ډوس، پړسېدلی، چاغ او بې زور سړی.

بوش (bū́š) نر.م. بانس، بانس، بانگس.

بوښت (bóṣt) ص. نر.م. پـه ختـو، پلنديو (تمبلو) کې نښتی.

بوښتوب (boṣtób) نر.م. ۱) بوښتيا، بوښتوالی؛ ۲) په چکړو او ختو کې نښتنه.

بوښتونه (boṣtawә́na) ښځ.م. نښلـونه، انښـونه، بوښتونگ، په چکړو کې بندونه.

بوښته (boṣtá) ښځ. م. بوخته، جبه.

بوښتېدنه (boṣtedә́na) ښځ. م. نښلېدنه، په ختو کې بندېدنه.

بوښند (būṣánd) ص. نر.م. خفه، غمجن، زهير، خواشينې، اندېښمن.

بوښه (bowṣá) ښځ. م. لرې بېديا، لرې سارا.

بوغ (bū́ǧ) ص. نر.م. ۱) ناستې مرې، لـوېدلی غړ؛ ۲) بدشکله؛ ۳) خفه؛ ٤) نر.م. د لرگي کاسه، توتي، کونډۍ؛ ۲) غړ؛ ۵) ص. نر.م. بوک، بوق، پړمخ، سر په ځمکې.

بوغتوب (būǧtób) نر.م. بـوغتيا، بوغوالی، د اواز کښېناستنه، ډډوالی.

بوغده (boǧdá) ښځ. م ۱) ستوه، پـهشقوزه؛ ۲) بم، ختين بم، ماله يې بم، سور رنگی بم.

بوغدی (boǧdáy) ښځ. م. د سرنگ سوری، هغه سـوری چې په غـرو کې د لارو جـوړولو لپاره له باروتو نه ډکېږي.

بوغره (būǧrá) ښځ. م. (ج. بوغـرې) ۱) کـورگی، کوډله، غار؛ ۲) خاوره، پوله او برید؛ ۳) برقع، بوقره، چادرې؛ ۲) زنځير پېچ.

بوغلی (bū́ǧlay) نر.م. هـغـه ښکلې دسمال، چې د ناوې له کوره زوم ته ورکول کېږي.

بوغمه (bóǧma) ښځ.م ۱) د ځاروېو يو ډول ناروغي ده؛ ۲) نس خوږی، د خېټې درد.

بوغو (būǧū́) نر.م. دروی، ښکر، لويه شپېلۍ.

بوغول[1] (būǧawә́l) مص. مت. ۱) چغول، غړول؛ ۲) اواز کښېنول، غړ خپول، غړ ډډول.

بوغول[2] (boǧawә́l) مص. مت. بوکـول، سـر په ځمکې کول، پړ مخ کول، په گونډو کول.

بوغه (boǧá) ښځ. م. د تمباکـو او چرسـو نـشـه؛ ۲) نشه، غره توب، کلاتکاري.

بوق (bū́q) نر.م. ۱) بوغو، برغو، ښکر، شپېلۍ، تولی؛ ۲) غټ بانگي (نرچرگ).

بوک[1] (bók) نر.م. ۱) گوپ، موره، کوپ، د اوښ او غوايي د اوږې راوتلې ځگه برخه؛ ۲) د ښځې راوتلې ځگه برخه.

بوک[2] (bū́k) ص. نر.م. پرمخ، بوغ، پر شلورو.

بوکر (bokár) ص. نـر.م. ۱) نـهـغ، نـهـشـه، مغـرور؛ ۲) مخروطي، مخروطه دوله.

بوکره (bókra) ښځ.م. (ج. بوکرې) بوکه، بورکه، سلواغه، دولچه، بوقه.

بوکرۍ (bokrə́y) ښځ.م. یو دول بوټی دی.

بوکری (bokáray) ص. نر.م. ۱) غوځ شوی، جلا شوی (ماشوم د مور له تي څخه)؛ ۲) نبغکی، نبغ نبغ کېدونکی، کلانکاري.

بوکس (bóks) نر.م. سوک؛ سوک جنګي.

بوکسر (boksár) ص. نـر.م. هغه څوک چې د سوک لوبه کوي، سوک وهونکی.

بوکسینګ (bokséng) نر.م. سوکماري، سوک وهنه، سوک جنګي، د سوک وهنې جريان.

بوکنۍ (būkaṇáy) ښځ.م.ج. ۱) بړومبی، حباب، د اوبو دومبک، د اوبو دوبدوبی؛ ۲) مثانه.

بوکلی (būkálay) د پـړۍ (مجسمې) مخـروطي دوله دربدځی.

بوکوالی (būkwā́lay) نر.م. محدب کېدنه، سر او زنګنونه په څمکه اینبودنه، کړوپېدنه.

بوکول (būkawál) مص. مت. ۱) محدب کـول، کړوپول؛ ۳) په زوره مجبورول.

بوکه (bóka) ښځ.م. (ج. بوکې) بوقه، سلواغه.

بوکی (bū́kay) نـر.م. یو دول تکي تکي کـوچنی خزنده ده چې اوږده بریت لري.

بوکېدل (būkedál) مص. ل. کـړوپېدل، پـرمخ کېدل، سر پر څمکه لګول، سر پر څړی کېدل.

بوګ (bóg) ص. نر.م. ۱) ړد، ګوګ، هغه شی چې منځ یې تش وي؛ ۲) پوده، وروسته.

بوګر (bogár) نر.م. غشه، د سر غشي غوندې بوټی، هغه بوټی چې د نل په څېر وي.

بوګرچانه (bogarčā́na) ښځ.م. چڼ، وسې، وسک، هغه لښتې چې د تیرانو د پابېه اچول کېږي.

بوګرمار (bogarmā́r) فا.نر.م. ۱) بوګری کوونکی، په ناحقه د بل چا د څمکې خوړونکی؛ ۲) هغه سړی چې د جاروګانو لـپاره بوګری خرڅوي.

بوګری (bogáray) نـر.م. ۱) کـوچـنی پټی، هغه توټه څمکه چې د مالک له خوا بزګر ته ورکـول کېږي او حـاصـل ترې نه غواړي؛ ۲) ورکـوټی درمـند، د لـږې غلې درمـند؛ ٤) ص. نـر.م. بې شرمه، بې حیا.

بوګرا (bū́grā) ص.نر.م ۱) حلال شوی؛ ۲) څوربدلی ۳) نر.م.مج. د څیرورنکي څناور ښکار کېدل؛ ٤) چڼه، نخود.

بوګړۍ (būgaṛáy) ښځ.م. ۱) چیچړی، ګیګړی، جغجغی، شوی؛ ۲) وره سپېره، کنه، کنې.

بوګنول (būgnawál) مص. مت. و ګ. بړنول.

بوګه[1] (bū́ga) ښځ.م. ۱) هندوانه؛ ۲) ص. نـب. سره نښوتې، سره توله، غونجه شوي؛ ۲) پسته، نرمه، سسته لکه بوګه څمکه.

بوګه[2] (bogá) ښځ.م. لـه څېګې سـره یو څـای د پانګې، شتمنی، مال، متاع په مانا.

بوګۍ (būgáy) ښځ.م. ۱) خـاوریـنه صـراحـي؛ ۲) خراب، د کاریز له کاره لـوېدلی (کوهی یا سپرغه)؛ ۳) وران کورکی.

بوګی (bū́gay) نر.م. د ریل واګون، د اورګادي ډبه.

بول[1] (ból) نر.م. ۱) ژبه، قـول، لوز، وعده، نبته؛ ۲) داو، زیاتونه؛ ۳) نـوم ایسـتـنه؛ ٤) د بـلل د اوسني زماني د فعل ریښه؛ ٥) سروکی، بند.

بول[2] (báwl) نر.م. بولې، رنې متيازې.

بولاق (būláq) نـر.م. ۱) د ختیک قبیلې یوه څانګه؛ ۲) پېزوان د پوزې یو دول پسول دی.

بولاني (bolā́ni) نر.ج. پيرکی.

بولټ (bólṭ) نر.م. رخه لرونکې فلزي آله چې په نټ کې تاوېږي (يا نټ په کې تاوېږي).

بولډال (būldā́l) ص.نر.م. مطیع، اهل، فرمانبردار.

بولقه (būlqā́) ښځ.م. و.ګ. برکه.

بولک (bolák) نر.م. ۱) بلوک؛ ۲) لېږشي، وړه غوټه، کوچنوټی با.

بولل (bolál) مص. مت. و.ګ. بلل.

بولله (bolála) ښځ.م. قصیده، اوږد شعر دی چې د ستاینو، عرفان، اخلاقو او دین موضوع ګانې په کې بیانېږي. د بېټونو شمېر یې تر (۳۳) زیات وي.

بولنتون (bolantū́n) نر.م. قومانداني.

بولنه (bolána) ښځ.م. بولی، قومانده، بولی.

بولوار (bolwā́r) ص. نر.م. د تفریح لپاره لوی میدان چې ګلونه او چمنونه ولري.

بزلندوی (bolandū́y) نر.م. قوماندان.

بولندويي (bolandū́yi) ښځ.م. قومانداني، کمانډري، فرماندهي.

بوله (bolá) ښځ.م. ۱) خوږه کاسه، ښارواتې، پښه ماتې، هغه دوډۍ چې زوم یې خپلې خسرګنۍ ته تیاروي ۲) ډنډوره؛ ۳) ص. نب. ساده، کم عقل، ناپوه؛ ٤) بې خبره، ناخبره، ناګاره.

بولهوس (būlhawás) ص.نر.م. عیاش، فحاش، د هوس تابع.

بولې (báwle) ميتبازي، رنې ميتبازي.

بولی (boláy) ښځ.م ۱) قومانده، قومانده ورکونه؛ ۲) لسون؛ ۳) داو وهنه، د لیلام د بیې غږ.

بوم[1] (bóm) ص. نر.م. ۱) سست، لټ؛ ۲) ناګړی، نارکه، رند غوځکی؛ هغه غوایي چې غاړه یې په یېوه کې نه وي وتلې او جوتې شوی نه وي.

بوم[2] (bū́m) نر.م. بومي، اصلي اوسېدونکی.

بومي (bū́mi) ص. نر.م. (ج. بوميان) د يو ځای اصلي اوسېدونکی يا اصلي استوګن.

بوميا (būmyā́) ص.نر.م. ۱) لارښود، رهبر، پېشوا، لارښوونکی؛ ۲) استوګن.

بومياګلوي (būmyāgálwi) ښځ.م. لارښوونه، رهنمايي، پيشوايي.

بوميه (bū́mya) ښځ.م. بدرګه، بدرقه، ملتوب.

بونجی (bónjay) ص.نر.م ۱) مونجی، پيت پوزی؛ ۲) مړاوی، شيته، جينجړ، جينګړ.

بوند (bū́nd) نر.م ۱) خاشکی، قطره؛ ۲) ص.نر.م. ۱) الند، ټيټکی؛ ۲) پرېکړی شوی.

بونډاقر (bonḍāqár) ص.نر.م. ۱) بې لکی، لکی ويستلی؛ ۲) تېهي، د تنګو او لنډو کالیو اغوستونکی؛ ۳) لغړه ونه، بونډی ونه.

بونډه (bonḍá) ښځ.م. ۱) مسته پېغله نجلی؛ ۲) بونډی ګوته؛ ۳) د شهادت ګوته.

بونډی (bónḍay) ص. نر.م. کوچنی سر پرېکړی لرګی؛ ۲) مونډی، بې لکی ښناور؛ ۳) هغه غويی چې ښکرونه نه لري.

بونګه (bongá) ښځ.م. يرغمليه، هغه پيسې يا نور څه چې د غلا شوي مال يا تښتول شوي نفر د خلاصون لپاره ورکول کېږي.

بونګی (bongáy) ص.نر.م. مونجی بونجی، هغه څوک چې پوزه یې پرې وي.

بونګېدل (būngedál) مص.ل. بنګېدل، بنېدل، غونېدل، په پوزه کې غږېدل.

بونه (bū́na) ښځ.م. (ج. بوني) ۱) د سفر سامان، بارونونه؛ ۲) مقعد، سغی؛ ۳) د باز له وېرې د مرزانو او... رپېدنه؛ ٤) زياته وهنه.

بونيا (būnyā́) ص.نر.م. پېژندګلو، بلد، واقف.

بونېر (būner) نر.م. ۱) د يوې پښتني سيمې نوم؛ ۲) وچه گيا، وچ واښه.

بونيک (būnik) نر.م. پېزواني، کلی گک، بيني گک، د يېوې د تير په سر لرگی چې په سر باندې (الی) کې نښلول کېږي.

بوڼ[1] (būṇ) نر.م. د مزروله پانو نه جوړ شوی پړی.

بوڼ[2] (búṇ) نر.م. گوڼ، د پزې يو ډول داسې مرض دی چې د پزې د بويلو حس له منځه ځي.

بوڼکی (būṇkáy) نر.م. د مچانو ا... بڼهار.

بوڼل (būṇál) مص.مت. بڼل، پيرل، د کټ يا زانگو او نورو په بوڼ باندې اوبدل.

بوڼه (būṇa) ښځ.م ۱) بوڼوه، لمبه؛ ۲) جن. سپېره، سپېروني، بورنه، هغه وچ اوره چې پېړې په کې لرلې کېږي او اوارېږي.

بوڼهار (būṇahār) نر.م. ۱) بڼهار، بڼهدا، د مچانو، ډمبرو اواز؛ ۲) وررو خبرې، زنهدا.

بوڼی (būṇay) ص. نر.م. ۱) گڼی، بوڼگی، کوڼی، څوک چې په پوزه خبرې کوي؛ ۲) نر.م. د سودا پيل، دسودا (اخيستلو او خرڅولو) بريد.

بوڼېدل (būṇedál) مص.ل. بڼگېدل، بزېدل؛ د مچانو مچيو او... پړنگېدل.

بوواری (būwāray) نر.م. هغه خوسکی چې د شيدو غاښونه يې غورځولي نه وي.

بوهاری (būhāray) نر.م. له تي نه بېل شوی ماشوم يا شاروی.

بوی (būy) نر.م. ۱) وږم، تېږم، توږم، د گلانو بوی، د خرابو او ناولو شيزونو بوی.

بوي (báwi) نر.م. د ژرندې اړم، د ژرندې د چل پټی.

بويا ره (boyāra) ښځ.م. ۱) نښه، علامه، بېلگه، لړځه؛ ۲) د پالېز ترشکولو وروسته د هندوانو او... پاتې بوټي.

بوی کښ (būykáṣ) ص. نر.م. ۱) وږستړگی، څونسمار؛ ۲) هغه سپی چې بوی وهي.

بويناک (būynāk) ص. نر.م. بوين، بوي والا، گنده، خوسا، ډډوڅن، ډډوزې کوونکی.

بويه (boyá) ق. ښايي، بايد، گوندې، په کار ده، لازم دي، مناسب.

به[1] (ba) اد. ۱) د راتلونکي زماني د جوړولو توری؛ ۲) د تېرې زمانې د کار کولو د دوام لپاره؛ ۳) د تېرې زمانې د امکاني حالت جوړونکيو اداتو څخه دی.

به[2] (bíh,bi) ص. نب. ښه، غوره، په زړه پورې.

بها (bahā) ښځ.م. ۱) بيه، ارزښت، قيمت؛ ۲) قدر، گرانښت.

بهادر (bahādár) ص.نر.م. زړور، مېړنی، تکړه.

بهار (bahār) نر.م. پسرلی، څړمنی.

بهاري (bahāri) ص. نب. پسرلني د څړمنې.

بهاری (bahāráy) ښځ.م. جارو، رېبځ، بهری، کانته.

بهاند (bahānd) ص.نر.م. جاري، بهېدونکی، روان، بهنده.

بهانه (bahāna) ښځ.م. (ج. بهانې) پلمه، بانه، حيله، چل، عذر.

بهاڼ (bíhāṇ) نر.م. (ج. بهانان، بهانونه) بيوڼ، بياڼ، بياڼ گی، داس بچی.

بهاڼ گی (bíhāṇgay) نر.م. بياڼ گی، کوچنی بهاڼ.

بهاو[1] (bahāw) نر.م. بهېدنه، جاري کېدنه، جريان، تگ، روانېدنه.

بهاو[2] (bahāw) نر.م. نرخ، قيمت، بيه، ارزښت.

بهبود (bíhbūd) نر.م. ۱) گټه، نفعه، فايده، سود؛ ۲) ښه والی، روغتيا، جوړښت.

بهتان (buhtān) نر.م. تومت، تور.

بهتر (bɪhtár) نر.م. ۱)ص. نـر.م. پاگل، پوسنی، بې حاله؛ ۲)ډېر بوډا، عمر خوړلی؛ ۳)ص. نر.م. زيات ښه، ډېر ښه، غوره.

بهتري (bɪhtári) ښځ.م. ډېر ښه والی، گټورتوب.

بهترين (bɪhtárin) ص. نر.م.ج. خورا ډېر ښه، خورا غوره، تر ټولو ښه، وتلی، نامي.

بهجن (baján) نـر.م. ۱)د هندوانو مذهبي كتاب؛ ۲)په ختيـزې مـوسيقۍ كې هغه لايې چې د سيمي كلاسيكي سندرې دي.

بهر (bahár) ق. ۱)د باندې، ورچنې، ورشنې، بېرون؛ ۲) نر. مجازاً لوی اودس ماتی.

بهرنی (bahránay) ص. نـر.م. د بـاندېنی، د باندې، بيرونی، د ورچنې.

بهرو (bahró) ص. ښځ.م. مو. بهـرول، له سهرنيو راگونو ځخه يو راگ دی.

بهروپ (baharūp) نر.م. نخرې كول، توكې كول.

بهروپيا (bahrūpyā) ص.نر.م ۱)توكمار، نكلي؛ ۲)ټگ، مكار، دوكه باز، چلباز.

بهروسه (bahrósa) ښځ.م. برُوسه، باور، اعتماد.

بهرول (baharawál) مص. مت. بهركول، د باندې كول، ورچنې ايستل، د باندې ايستل.

بهرونه (baharawána) ښځ.م. (ج. بهـرونې= صادرات) وړنه، صدور، ايكسپورټ.

بهروي (bahiráwi) ص. ښځ.م. بيروي، بيرومي، د سهرنيو راگونو له ډلې ځخه دی.

بهره (bahrá) ښځ.م. برخه، ونډه، سهم، قسمت.

بهره من (bahramán) ص. نـر.م.ج. بهـره مند، بهره ور، دښه نصيب خاوند، بهره ياب.

بهری (báhray) نر.م. جارو، كانته، ريبڅ.

بهله (bahlá) ښځ.م. هښمه، پسرلنی توره وريڅ، د وريځو توره لړه، غورسكه وريځ.

بهنځ (bahánj̃) نر.م. بهنځی، بهير، مجرا.

بهند (bahánd) ص. نـر.م. بهـانـد، روان، جاري، تلونی، بهېدونكی.

بهنده (bahánda) ص. نب. بهانده، روانه، جاري.

بهـنه (bahána) ښځ.م. ۱)د كـوچنيانو د پيكي وينښتان چې د شگـون پـه نيت سـاتل كـېږي؛ ۲)د قمچينې د سر ځوړندی.

بهول (bahawál) مص. مت. روانول، جاري كول.

بهه (bahá) ښځ.م. گـرگې، نـهزه وړې، گنگړ خلی، نېز راوړی لرگی يا خس و خاشاک.

بهي (buhí) نر.م. بوهی، يو ډول مېوه ده.

بهۍ (baháy) ښځ.م. ۱)اوې، باولی، دكوهي تل؛ ۲) سو واله، هغه بياله چې مستقلې اوبه په كې بهيږي؛ ۳)پيتكې، كـوپه، د كوهـي پاتكی؛ ٤) د ډيوې د ايښودلو تاخچه.

بهيانه (bahyāna) ص. ښځ.م ۱)قيمتي، ارزښتناک ۲)ښځ.م. بهيانه، بيانه.

بهېدا (bahedā) ښځ.م. بهېدنه، بهېدنگ.

بهيدانه (buhidāna) ښځ.م. د بهی دانې.

بهير (bahír) نر.م. (ج. بهيرونه) ۱)قطار، كتار، قافله، كاروان؛ ۲)لړۍ؛ ۳) گڼه، ازدحام.

بې (bé) ښځ.م. ۱) د «ب» تـوری تلفـظ او اواز؛ ۲)اد. پرته، بغير، غير، سوا، بدون.

بيا (byā) ق. بل ځل، بل كرت، دوباره، پس.

بې اب (beāb) ص. نـر.م. ۱) بې عـزته، سپک؛ ۲)وينځلی، بې پته؛ ۳)بې اوبو، بې تمه.

بې ابرې (beɪbré) ښځ.م. بې حاصله ځمكه.

بې ابي (beābi) ښځ.م. رسوايي، بې عزتي.

بيابان (byābān) نر.م. دښت، بيديا، صحره، داگ.

بيابانگرځی (byābāngárjay) ص. نـر.م. بيابان گرځېدونكی، بيابانگرد، صحرانورد.

بیا بیا (byābyá) ق. دېر غـلـه، په وار وار، پرله پسې، څو ځله، په مکرر ډول.

بیا پیلونه (byāpaylawána) ښځ.م.مت. بیا پیلوله بیا پیلونګ، بیا شروع کول.

بیاتي (byāti) ښځ.م. (ج. بیاتی) قیچي.

بیاج (byā́j) نر.م. ۱) سود، ګټه؛ ۲) خـریده خوری، په بیې د خوراک د غلې اخیستنه.

بیاجګر (byājgár) فـا.نر.م. بیا جګـری، غله په بیه اخیستونکی.

بیاځلي (byāʒ́ali)، تکراري، مکرر، بیا پېښېږ.

بې ارزي (beārzi) ښځ.م. بې کسي، محتاجي، بې قدري، بې خوندي، بې عزتي.

بې ارزې (beárze) ص.نب. بې ارزښتنه، بې قدره.

بیارغاونه (byāraǵawaná) ښځ.م. بیارغونه، بیا جوړونه، بیا سازونه.

بې اړیکې (beāṛike) ښځ.م.ج. نـا اړیکـې، نااړیکن، نا اړونده، بې ربطه.

بیاسته (bıyāstá) ښځ.م. (ج. بیاستې) غټ پړی، مضبوطه رسی، ویاسته، پړی، رسی.

بیاض (bayā́z) نـر.م. ۱) سپینوالی، صفاوالی؛ ۲) دېوان، د اشعارو کتاب.

بیاله (byāl(á,a)) ښځ.م. ویاله، ویله، یاله.

بیاپېښې (byāpeṣáy) بیا بیا پېښېدونکی.

بیاپېښې ترنګ (byapeṣ̌tarāng) تکرارېدونکی ترکیب.

بیاموندل (byā́mūndal) مص.مت. په لاس راتلل، پیدا کول، بیا میندل.

بیان (bayā́n) نـر.م. ۱) مقوله، قـول؛ ۲) وینا، وعـظ، تقریر، خبرې؛ ۲) شـهادت، ګـواهي؛ ٤) سپړنه، تشریح کونه، څرګندونه.

بیانونه (bayānawaná) ښځ.م. وینا کـول، تقریر کول، تشریح کول، خبرې پیل کول.

بیانه (bayā́ná) ښځ.م. تپی، تاپی، یو څه پیسې د یو شي د اخیستلو په وخت کې د مال خاوند ته ورکول.

بیانېدل (bayā́nedál) مص.ل. ویل کـېدل، بیان کېدل، تشریح کېدل، سپړل کېدل.

بیا هم (byāhám) ربط. دوهم ځل، په مکرر ډول، نور.

بې ایمانه (belimā́na) ص.نب. ۱) بې عقیدې؛ ۲) بې غیرته؛ ۳) دروغجن، تګ، دوکه باز.

بې ایماني (belimā́ni) ښځ.م. ۱) بې ایمانتیا، بې عـقیده ګي؛ ۲) بې غیـرتي، بې زړه توب؛ ۳) دروغجني؛ ٤) تګماري.

بې باقول (bebāqáwal) مص.مت. حساب کـتاب خلاصول، پور پرې کول، د چا حق ورکول.

بې باقونه (bebāqawána) ښځ.م. حساب کـتاب خلاصونه، پور پرې کونه، د چا حق ورکونه.

بې باقېدنه (bebāqedaná) ښځ.م. حساب کتاب خلاصېدنه، پور پرې کېدنه، د چا حق ورکونه.

بې باک (bebā́k) ص.نر.م ۱) بدفعله، بداخلاقه؛ ۲) بې پروا، بې ډبه، بې ترسه.

بې باوره (bebāwará) ص.نب. بې اعتماده.

بې بخت (bébaxt) ص.نر.م. بې طالع، بدمرغه، بدنصیب، بدقسمت، بدبخته.

ببېدۍ (bebudáy) ښځ.م. پېشقـوزه، سـتوه، لوبه چاره، چاره، پېشقبزه.

بې برخې (bebárxe) ص.نب. ۱) بدنصـیب، بې بهره، بدطالع؛ ۲) محروم، نا امید.

بې بره (bebára) ص.نب ۱) بې مـیوې، بې بـاره، بې ثمره، بې حاصله؛ ۲) کم سوری.

بې بها (bebahā́) ص.نب. ۱) بې قدره، بې ارزښته، وریا؛ ۲) ډېر اعلی، ممتاز.

بي بی (bibí) ښځ. م. ۱) مېرمن، د کور مشره؛ ۲) ابی، ادي؛ ۳) ښځې ته د درناوي نوم.

بي بي اوښه (bibiúṣa) ښځ. م. بودۍ، غټه ملخ، اوښکۍ.

بې بنسټه (bebansáṭa) ق. بې سر و بوله، بې بنیاده، دروغ، بې اساسه.

بیپار (baypā́r) نر. م. (ج. بیپاران) وپار، لېن دین، په سوداګرۍ او دوکاندارۍ کې اخیستونکی او خرڅوونکي د راکړې ورکړې اړیکه سره ساتي.

بې پامتوب (bepāmtób) نر. م. بې فکري، بې پروايي، بې احتیاطي، بې هوشي.

بې پامه (bepā́ma) ص. نب. بې فکره، بې پروا، • بې احتیاطه، بې هوشه.

بې یابه (beyā́ba) ص. نب. بې ایا، یاوه، بې سر و سامانه، بې ګودره، بې ایو.

بې پایه (bepā́ya) ص. نب ۱) ډېر زیات، بې اندازه ۲) بې اصل او نسب سړی؛ ۳) بې وف؛ ٤) بې نسته.

بې پته (bepáta) ص. نب. ۱) سپک، بې عزته، بې ننګه؛ ۲) بې وعدې، بې وفا، بې ژبې.

بې پتي (bepáti) ښځ. م. ۱) بې عزتي، سپکاوي؛ ۲) بې لوزي، وعده خلافي.

بې پتې (bepáte) ص. نب. بې ادرسه، بې درکه، لادرک، نامعلوم، ورک.

بې پتېدل (bepatedə́l) مص. ل. بې عزته کېدل، بې ابرو کېدل، سپکېدل، شرمېدل.

بې پرته (beprā́ta) ص. نب. بې باکه، بې شرمه.

بې پرتې (beprā́te) ص. نب. حریص، خېټو، ګېډور، نسور، وږ ستر ګی.

بې پرتي (beprā́ti) ښځ. م. بې باکي، بې شرمي، ډېره غېړېدنه.

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. ۱) بې عزتي، بې ابرو ګي؛ ۲) ښکاره والی، ښکاره مخ.

بې پردې (bepárde) ص. نب. ۱) شرمېدلی، بې عزته؛ ۲) لوڅ، بربنډ؛ ۳) راز ښکاره کوونکی، راز پاشه؛ ٤) محرم.

بې پروا (beparwā́) ص. نب. بې غوره، بې فکره، بېغمه؛ ۲) مغرور، خود سره، مدمغ.

بې پرې (bepáre) ق. یوازې، بې ملګرې، ګوښې.

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. و ګ. بې پرده ګي

بې پلاره (beplā́ra) ص. نب. ۱) یتیم؛ ۲) مج. حرامي، ارموني، متهونکی.

بې پلوه (bepaláwa) ص. نر. ښځ. م. بې پرې، بې جنبې بې طرفه.

بې پلوي (bepaláwi) ښځ. م. ناپېیلتوب، بې طرفي.

بې پیره (bepirá) ص. نب. ۱) سرتمبه، پخپل سر؛ ۲) بې مرشده؛ ۳) بدمذهبه، بې عقیدې؛ ٤) بې رحمه، سخت زړی.

بې پیسې (bepáyse) ص. نب. ۱) خوار، غریب، مفلس؛ ۲) مفت، وړیا، لایه، هسې.

بېت (bét) ص. نر. م. جاسوسي، مخبري، څارګري.

بیت (báyt) نر. م ۱) ددوو مربوطو مصرعو مجموعه، کله یو دور جوړ وي؛ ۲) ور، مکان، خونه.

بې تا (betā́) ق. پرته له تانه، چې ته نه وې، یوازې.

بې تابه (betā́ba) ص. نب. ۱) بې طاقته، کمزوری، ناتوانه؛ ۲) بې قراره، نا ارامه.

بیتار (baytā́r) نر. م. بېطار، د حیواناتو ډاکتر.

بیت المال (baytūlmā́l) نر. م. سرکاري خزانه، هېوادنۍ خزانه، د اسلامي دولت خزانه.

بې تجربګی (betajrūbági) ښځ. م. تجربه نه درلودنه، خامي، ناواردي.

بې تجربه (betajrubá) ص. نب. خام، ناوارد.

بې ترتیبه (betártiba) ص. نب. گډوډ، خوروور، پرېشانه، بې نظمه، بې انتظامه.

بې ترسه (betársa) ص. نب. ۱) زوور، تکړه؛ ۲) بې رحمه، سخت زړی، ناترسه؛ ۳) ظالم.

بې ترکیبه (betárkiba) ص. نب. ۱) خالص، نره، سوچه، صاف؛ ۲) غیرمنظم، بې قاعدې.

بې تعلیمي (betáslimi) ښځ. م. ناپوهي، بې سوادي، امیتوب.

بې تقصیره (betáqsira) ص. نب. بې گناه، بې قصوره، بې خطا.

بې تکه (betuká) ص. نب. بې مناسبه، نامناسبه، بې طریقې، فضول، خوشې.

بېتله (betála) ښځ. م. بېتلې، بېتکی، لښتې او دام چې له لرگي څخه جوړېږي.

بې تمې (betáme) ص. نب. بې اسرې.

بې تمیزه (betámiza) ص. نب. بې ادبه، بې لحاظه، بدتمیزه، بې سنجشه، بې ډبه.

بې تنه (betána) ص. نب. بې تنې، بې بدنه.

بې توپیره (betáwpira) ص. نر. ښځ. م. بې تفاوته، بې پروا، بې اعتنا.

بې توري (betúre) ص. نب. ۱) خالي لاس، تش لاس؛ ۲) وېرېدونکی، ډارن.

بې توجه (betawáju) ص. نب. بې پامه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بې توښې (betóṣe) ص. نب. ۱) بې زېرمې، بې اذوقې، بې اسبابه؛ ۲) بې ښې، بې کاره.

بې توله (betóla) ص. نب ۱) بې اعتباره، بې وعدې ۳) بې حسابه، بې اندازې؛ ٤) فضول، خوشې.

بې تولي (betóli) ښځ. م ۱) بې نرخي، بې رواجي؛ ۲) د تللو له کاڼي سره برابر نه تلنه.

بېته (betá) ښځ. م. مردکی، مردکه، گینې.

بېتي (béti) ص. نب. جاسوس، مخبر.

بېټ (béṭ) نر. م. ۱) د پښتنو د یوه مشر او ستانه نیکه نوم؛ ۲) ص. نر. م. کږوپ؛ ۳) ملاتړ، مرسته، ننگه؛ ٤) بټ، بې اوبو، وچه دښته؛ ۵) د بېډیو یو ډول لوبه؛ ۳) ناست، چو، خې.

بې ټانگه (beṭánga) ص. نب. ۱) چټې، پوچ، عبث؛ ۲) ښځ. م. مېړانه، مېړنتوب.

بیټنړی (biṭṇáy) ښځ. م. بېټنړی، بالټې، بالښتی، مساله، سیل.

بېټک (beṭák) نر. م. ۱) حجره، مېلمستون، دېره؛ ۲) وړه کوچنۍ کوټه.

بې ټکانې (beṭakā́ne) ص. نب بې ټکاونې، بې کوره، بې خونې، بې مېنې، بې استوگنځې.

بیټول (biṭawə́l) مص. مت. کږوړول، چوکول، بوټول، خې کول، په گونډو کول.

بیټه (biṭá) ښځ. م. (ج. بیټې) هغه کرنجاړه چې د تېلو له گانۍ څخه راوځي.

بېټه (beṭá) ښځ. م. ۱) د غره لمنه، غونډۍ؛ ۲) پنډ غالی، شپول؛ ۳) ډبه، د تېلو د ساتلو څرمنې لوښې.

بېټۍ (beṭáy) ښځ. م. ج. ۱) هغه مرۍ چې د سرو زرو په امیل کې پېیلې شوې؛ ۲) شله غوښه.

بیټې بیابان (biṭebyābā́n) نر. م. بټې بیابان، سوراړه، وچ بیابان، وچه میره، سور ډاگ.

بې ثباته (besubā́ta) ص. نب. هرحالیز، سست، متغیر، متزلزل، په یو فکر نه اوسېدل.

بې ثمره (besamára) ص. نب. بې مېوې، بېحاصله، بې نتیجې، بې گټې.

بېج (béj) نر. م. ۱) تخم، تومنه؛ ۲) اصل، نسل؛ ۳) نطفه، توکم؛ ٤) هغه نښانونه چې له فلز یا

پلاستیکي او دخاصو مناسبتونو سمبولونه گرځېدلي دي.

بې جادې (bejā́de) ص. نب. بې لارې، کوږ، بې اصوله.

بیجاغلی (bijāǧlā́y) ښځ.م. یو ډول د زرو سکه چې د یوولسو نخودو په وزن وه او په (۱۲۷۰) کې یې په کندهار کې رواج درلود.

بیجک (bijā́k) نر.م. هغه سند چې خرڅوونکی د جنس ډول او اندازه په کې لیکي او اخیستونکی ته یې ورلېږي.

بیجلي (bijlī́) ښځ.م. و گ. بجلي.

بیجن (bijā́n) ص. نر.م. ۱) سپېرن، له سپېرو ډک؛ ۲) تخمي، ښځ لرونکی، تخم لرونکی.

بیجور (bejṓr) نر.م. یو ډول ونه ده.

بې جوړې (bejṓṛe) ص. نب. ۱) بې مثله، بې نظیره، بې ساري؛ ۲) یوازې، گوښې.

بیچ (bič) نر.م. ۱) د یوې گرانې مسالې د حل لاره؛ ۲) طاقت، وسه، توان، سیک.

بېچاره (bečā́ra) ص. نب. بې وسه، بې وسیلې.

بېچاري (bečā́ri) ښځ.م. بېکاري، بې وسي، خواري، غریبي.

بېچارې (bečā́re) ص.نب ۱) بېکاره، بې روزگاره، وزگار؛ ۲) مجبور، ناچار.

بیچانه (bičānā́) ښځ.م. کټ شادر، روجایي، پالنگ پوښ، سوزنی.

بیچاوڼ (bičāwā́ṇ) نر.م. د سالون لوی فرش.

بېچاونه (bečāwā́na) ښځ.م. (ج. بېچاونې) ۱) بستره؛ ۲) کوچنی فرش، ورکوټی فرش.

بیچڼ (bičā́ṇ) نر.م. خامکدوزي شادر، خامتا.

بې چورته (bečū́rta) ص. نب. خپه، بې فکره، بې پامه.

بیچه (bičá) ښځ.م. پېرشانې، شینځه، پیسه، لاړه، هغه سپینه کربښه چې په سرکې د ویښتو له اړولو څخه پیداکېږي.

بې څښتنه (becaṣtána) ص.نب. ۱) بې خاونده، بې مالکه (مال)؛ ۲) بې مېړه.

بې څنډې (becánḍe) ص. نب. بې غاړې.

بې څوکه (becóka) ص نب. بېکسه، بې اسرې.

بېڅه (becá) ښځ.م. یو ډول غرنی بوټی دي.

بې ځانه (bejā́na) ص. نب. ۱) له ځانه ناخبر؛ ۲) بې هوشه، بې سده؛ ۳) کمزوری، ډنگر.

بې ځایه (bejā́ya) ص.نب ۱) بې موقع، ناموزون، عبث؛ ۲) بې کوره، بې مسکنه.

بېځل (bejā́l) نر.م. ۱) تکر، شنډي، د سېلاب له اوبو نه د بچولو لپاره له کانو او بوټو څخه جوړه شوې پشتی؛ ۲) د کانو ډېری، دوکانچه، څلی ۳) دکانو دېوال؛ ٤) په قبر د کانو څلی جوړول؛ ۵) ښځ.م. بېزل، بېځله، گړونجی، گړونج.

بېځنځه (bejanjá) ص. نب. لټ، سست، تنبل، تنبل، ناراسته، الڅی.

بې ځنډه (bejandá) ق. ۱) بې ډیله، بې وقفې، بې له معطلی؛ ۲) وختي، وار دواره، سمدلاسه.

بې ځواکه (bejwā́ka) ص. نب. کمزوری، بې سیکه، ناتوانه، ډنگر (خوار).

بېځه (bejá) ښځ.م. شنخته، دلحد تبی، هغه تیږې چې تیوزه باندې ایښودل کېږي.

بې حاصله (behasilá) ص. نب. بې ثمره، بې گټې، بې فایدې، بې نفعې.

بې حاله (behā́la) ص.نب. ۱) بې سده، بې هوشه، ضعف؛ ۲) بادساره، بادساري.

بې حده (behā́da) ص. نب. بې اندازې، ډېر-ډېر زیات، له حده وتلی، بېخي زیات، لایتناهي.

بې حرکته (beharakáta) ص. نب. ۱) ساکن، ولاړ، نه خوځېدونکی؛ ۲) غیر فعال.

بې حرمته (behurmáta) ص. نب. سپک، بې عزته، بې آبه.

بې حسابه (behisā́ba) ص. نب. ۱) بې شمېره، بې اندازې؛ ۲) بې پوښتنې؛ ٤) بدچلنده.

بې حسه (behisá) ص.نب. ۱) بې حرکته، مړ پړ، سست؛ ۲) بې درده، بې احساسه.

بې حوصلې (behawslé) ص.نب. بې صبره، ژر قهرېدونکی، بې زغمه.

بې حیا (behayā́) ص. نب. بې شرمه، بې سترګو، سپین سترګی.

بېخ (béx) نر.م. ۱) وېخ، جړ، ولې، جرړه، ریښه؛ ۲) بنیاد، آر؛ ۳) تل؛ ٤) تاداو، بنسټ.

بې خاونده (bexāwánda) ص.نب. ۱) بې څښتنه؛ ۲) بې سرپرسته؛ ۳) بې مېړه.

بې خبره (bexabára) ص. نب. ۱) بې معلوماتو، ناخبره، ناآګاه؛ ۲) ناڅاپه.

بېخجن (bexján) ص.نر.م ۱) بېخچن، له بېخه، له ریښو، له ولې؛ ۲) له آره.

بې خجه (bexája) ص. ښځ.م. بې فشاره.

بې خرخشې (bexrxáše) ښځ. ج. بې ارنګه، بېشکه، بې غل و غش، پاک او صاف.

بې خرتې (bexráte) ص. نب. بې حسابه، بې اندازې، بې شمېره، ډېر زیات.

بې خرتې (bexráṭe) نر.م. بې موقع کار، پخوا له وخته، بې وخته کار، بې ځایه کار.

بې خرڅه (bexarcá) ص. نب. ۱) مفلس، تش لاس، خالي جېب؛ ۲) بې توښې.

بې خطا (bexatā́) ص.نب. بې تېروتنې، بې قصوره، بې سهوې، بې غلطۍ.

بې خطره (bexatára) ص. نب. له خطر پرته، بې وېرې، بې ترسه، بې ضرره، بې نقصه.

بې خوبه (bexobá) ص. نب. هغه چا چې خوب نه وي کړی.

بې خوبي (bexóbi) ښځ.م ۱) بېخوابي، بېداري، نه بیدېدنه؛ ۲) نارامي، ګنګستیا، ګیچوالی.

بې خوده (bexwā́da) ص. نب. بې سده، بې هوشه، بې حسه، خلسه.

بېخوله (bexóla) ص. نب. بدرنګه، بدشکله، د خرابې څېرې خاوند، د بدې بڼې خاوند.

بې خولې (bexwā́le) ص. نب. عاجز، بې ژبې، آرام، غلی، پټه خوله.

بې خونده (bexwā́nda) ص. نب. ۱) بې مزې، پیکه، بې مالګې؛ ۲) بې ګټې، چټې.

بې خوندي (bexwā́ndi) ښځ. م. ۱) بې مزې توب، پیکه توب؛ ۲) بې اغېز کول.

بې خونې (bexū́ne) ص. نب. بې کوره، بې مېنې.

بېخي (béxi) ق. سکیره، بالکل، له بېخه، کامله، قطعي.

بې خیره (bexáyra) ص. نب. ۱) شري، شرري، پساتي؛ ۲) بې ښې.

بېدار (bedā́r) ص.نر.م.ج. ۱) وېښ، د ویده ضد؛ ۲) فعال، تکړه، چالاکه؛ ۳) باخبر.

بېدارول (bedārawál) مص. مت. ۱) وېښول، له خوبه پاڅول؛ ۲) پوهول، هوښیارول، په غور وهل، خبرداري ورکول.

بېداري (bedā́ri) ښځ.م. ۱) وېښتونه، وېښوالی؛ ۲) هوښیاري؛ ۳) تکړه والی، چالاکي.

بې داغه (bedāğa) ص.نب. ۱) بې عیبه، بې لکې، بې علته؛ ۲) نېکنام، صاف، سپین، با عفته، بې جوړې.

بې دانه (bedāná) ص. نب. بې ززي، بې خستې، بې مندکې؛ لکه بېدانه انار.

بې دخله (bedáxal) ص. نب. ۱) بې غرضه، بې مدعا؛ ۲) ويستلي شوی، خارج کړی، شړلی.

بې درده (bedardá) ص. نب. ۱) بې تکليفه، بې کړاوه؛ ۲) ظالمه، ناترسه، بې رحمه.

بې درکه (bedaráka) ص. نب ۱) بې پتې، لادرکه؛ ۲) دبهر ريات؛ ۳) بې اسرې، بې چارې.

بې درنګه (bedránga) ق. ۱) بې ډيله، بې ځنډه، فوراً، سمدلاسه؛ ۲) بې دريغه، بې صرفې.

بې دستوره (bedastūrá) ص. نب. بې رواجه، بې دوده، بې عنعنې، لـه نـرخ نـه وتـلـی؛ ۲) بې قانونه، بې لارې.

بې دماغه (bedimāǧá) ص. نب. ۱) بې کبره، خاکساره؛ ۲) ناپوهه؛ ۳) قهرجن، عصبي.

بې دمه (bedáma) ص. نب. ۱) ستړی، ستومانه، بې حرکته، سست، لټ؛ ۲) بېهوده.

بېدو (bedó) ق. کټ مټ، عيناً، يو ډول، يو رنګ.

بې دوا (bedawā́) ص. نب. ۱) بې دارو، بې درملو؛ ۲) بې علاجه؛ ۳) بې دعا.

بې [illegible] (bedawtára) ص. نب. ۱) هـغـو ک چې په حکومت کې ماليه و نه لري؛ ۲) بې ځمکې او بې جايداده.

بې دوده (bedodá) نبځ. م. بې قاعدې، مستثنا

بيده (bidá) ص. نر. م. ويده، خوبولی، په خوب کې.

بېده (bedá) نبځ. م. (ج. بېدې) وچ شنـه لکه رشقه، شفتل (شوتل).

بېديا (bedyā́) نبځ. م ۱) وچه ميره، صحرا، دښته؛ ۲) د باندې، بهروني، بهر، بزچنی.

بېديانی (bedyā́nay) ص. نر. م. (ج. بېدياني) ۱) سارايي؛ ۲) د باندينی؛ ۳) پردی، بېګانه.

بې دينه (bediná) ص. نب. ۱) بې مذهبه، کافر؛ ۲) بې قوله، بې ژبې، بې لوزه، بې وعدې.

بې ډاډه (beḍāḍá) ص. نب. بې اطمينانه، نا مطمئن، بې باوره، ناکراره.

بې ډبه (beḍába) ص. نب. بې ادبه، ناپوهه، بې عقله، بې نزاکته.

بېډن (beḍán) ص. نر. م. ج. شل پا پو، کچی، کچل، کجی، د کړې پښې والا.

بې ډوله (beḍáwla) ص. نب. ۱) بدرنګ، بد شکله، بدقواره؛ ۲) بې سليقې، بې ذوقه.

بېډون (beḍawán) نر. م. ۱) خنجک ونه؛ ۲) څير، شډل، بدرنګ، ناتوړلی، ناتراش.

بې ډوی (beḍáway) ص. نر. م. بې باکه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بېډی (beḍáy) نبځ. م. ج. بجله، سپينبته.

بې ذوقه (bezawqá) ص. نب. بې علاقې، بې سليقې.

بير (bir) جن. يو ډول مشروب دی چې له اوربشو نه لاس ته راځي.

بېران (berān) ص. نرم. ۱) وران، خراب، برباد؛ ۲) بې هوش، بې حسه، ضعيف.

بېرانه (b(e,ay)rāná) (ج. بېرانې) ويرانه، کنډواله، خرابه.

بېراني (berāni) نبځ. م ۱) وراني، خرابي، ويجاړي؛ ۲) بې هوشي، بې خودي؛ ۳) بدمعامله ګي.

بې ربره (berábra) ق. بې رحمته، بې سستونزې.

بېرته (bertá) ق. ۱) پرانيستی، خلاص، برسېره؛ ۲) بيا، دويم ځل، بله پلا، بل ځل، پس ته؛ ۳) الرې، په فاصله.

بېررا (berrā́) نر. م. سپير کوندکه، سپر کونده، جل، خراړه، سپېر کنده، خراکه، يو ډول مرغۍ ده.

بهړه (berṛā́) ښځ.م. اوږد غوز، اوږد اکوږ، اوږد مسیر، اوږد چارمغز.

بیرغ (bayrā́q) نر.م. تورغ، جنډه، بیرق.

بهرګال (bergā́l) دغوایې یا غوا دغرمنې ژی، ناره.

بهرندوکی (berandū́kay) ص. نر.م. دارن، ویرندوکی، دارېدونکی، ویرېدونکی.

بهرنه (beráṇa) ښځ.م. وېرېدنه، دارېدنه، دار.

بهرڼ (berā́ṇ) نر.م. غرنی رشقه، غربیزه رشقه.

بهرو (beró) ص.نب ١) بې مخه، بې حیا، بې شرمه ٢) ښځ.م. بیورو، دفتر- سیاسي بهرو.

بیرو (birū́) نر.م. چارګل، د پزې تیک.

بیروبار (birobā́r) نر.م. ګڼه ګونه، تېل ماتېل، ګڼه، ازدحام.

بې روزګاره (berozgā́rá) ص. نب. بې کاروباره، وزګار، بېکاره، بې مصروفیته، بې دندې.

بیروکرات (berokrā́t) نر.م. ١) دبیروکراسی په اصولو معتقد؛ ٢) اص. مشکل تراش.

بیروکراسي (berokrā́sí) ښځ.م. په اداري چارو کې اصول پرستي او تشریفات او په کارونو کې بېځایه ځنډونه رامنځ ته کول.

بهرونه (berawā́na) ښځ.م. (ج.بهرونې) دارونه، وېرونه، بهرونګ، دارونګ.

بې روه (berā́wa) ص. نب. ١) بې لارې (ښای)؛ ٢) بې دوده او بې دستوره، بد چلنده.

بهرویه (berū́yá) ص.نب. ١) بې مخه، بې لحاظه؛ ٢) بې عزته، بې ابرو، ګستاخ.

بهره (berá) ښځ.م ١) ویره، دار؛ ٢) یو ډول ونه ده؛ ٣) دبهرې د ونې مېوه؛ ٤) د پزې چارګل؛ ٤) یو ډول دانه، یو ډول ننکی.

بهری (beráy) ښځ.م. بوری، د لوخې مېوه.

بهرېدنه (beredә́na) ښځ.م. دارېدنه، ترهېدنه.

بېړ (beṛ) نر.م. ګڼه ګونه، غورلم، غوز بېړ، جګه، ازدحام، بېروبار.

بېړا (beṛā́) ص. نب، ساده، احمق؛ شوده.

بېړاتوب (beṛātób) نر.م. کم عقل توب، ساده توب، احمق توب، بې عقلي.

بېړاګی (beṛāgáy) ص. نر م. ساده ګی، شوده ګی، د بېړا د تصغیر شکل.

بېړل (beṛā́l) مص. مت. ١) بېړی کول، بابېړی کول. یوه دعوا له سره بیا کول؛ ٢) شړل، په بې عزتي ایستل.

بېړندوی (beṛandóy) ص.نر.م. تلواري، ترورر، عجله کوونکی.

بېړنی اکر (beṛanáyakā́r) نر.م. بېړنی حالت، اضطراري حالت.

بېړنی خونه (beṛanáyxū́na) ښځ.م. تلوار خونه، عاجله کوټه، اتاق عاجل.

بېړندی (beṛandáy) ص. نر.م. (ج. بېړندي) ګړندی، تېز، وندی، چابک، تند، چالاک.

بیړو (biṛū́) ص. نب. تلواری، تېز، جلت، وندی، چالاک، تادي کوونکی، بیړه کوونکی.

بیړه (biṛa) ښځ.م. چابکي، عجله، تېزي، تلوار.

بېړه (beṛá) ښځ.م ١) د بحري بېړیو کتار؛ ٢) رساله، پلټن، ټولی، جته، د کار یونټ.

بېړی (beṛáy) ښځ.م. ١) کشتي، سمندري جهاز؛ ٢) ښځ.م. زولنې.

بېړی (beráy) نر.م. بابېړی، باوېړی، واوېړی، د یوې ناروغی بېرته راګرځېدنه.

بېړی چلوونکی (beṛaycalawū́nkay) قا. نر.م ماڼو، کشتیوان، کشتي چلوونکی.

بېړی وال (beṛaywā́l) ص.نر.م ١) ماڼوګی، ماڼو، بېړی چلوونکی؛ ٢) د بېړی خاوند او مالک.

بيز (bíz) نـر.م. ۱) وز، سيرلی، پسه؛ ۲) شادو، نربیزو؛ ۳) دوزې بهډی، چوزی.

بېز (béz) نر.م. وچه ګیـ، وچ وابښه.

بېزاره (bezārá) ص. نب. وبزاره، ترپوزې، متنفر، لاس په سر، ستومانه.

بېزاري (bezā́ri) بنځ.م. وبزاري، زړه تـوريدنه، ستوماني، مجبوري، کرکه، نفرت.

بېزاريدنه (bezāredáná) مص. ل. وبـزاريـدنه، زړه توريدنه، ستومانيدنه، تر پوزې رسيدنه.

بېزاوه (bezāwá) ص. نب. بې وسه، ناچاره، اړ.

بې زړه (bezṛá) ص. نب. ډارن، ويريدونکی.

بې زړه توب (bezṛatób) نر.م. ويره، ډار، ترهه.

بې زغمه (bezğáma) ص. نب. بې حـوصلې، کم حوصلې، بې طاقته.

بېزل (bezál) مص. مت. رفو کول، پیوندول، پـرله پورې کول، تکونه ورکول، پنځر ک کول.

بيزو (bizó) بنځ.م. شادو، شادي.

بيزوتاړی (bizotā́ṛay) ص.نر.م. ډارن، بې زړه.

بيزوټی (bizóṭay) نر.م. بیزوګی، شادوګی، بیزو مخی، د بیزوبچی، د بیزو تصغیر.

بيزوګر (bizogár) فا.نر.م. ۱) شادي وان، شـادي باز، بیزوګډوونکی؛ ۲) نر.م. د وزو پوونکی.

بيزی (bizáy) نر.م. د وزې بهډی، د وزې سپينته، د وزې چوزی، بزی، بيزيار.

بې ژبې (bežábe) ص. نـب. ۱) ګـونګ، چـاړا؛ ۲) پخ ژبی؛ ۳) بې قوله، بې وعدې، بې ژمنې.

بې ژبي (bežābi) بنځ.م. بې ژمني، وعده خلافي.

بېږدن (beẓdán) نر.م. ګلداره خورجين چې ناوې يې له ځان سره د مېږه کره وړي.

بې ږغه (beẓúğa) ص. نب. ۱) بې اوازه، بې غـږه؛ ۲) بې خبره، بې له اجازې.

بې سا (besā́) ص. نب. بې روحه، چې سا و نه لري، د ساکښنې ضد، بې سېلوې.

بې ساري (besā́ri) ص.نب. بې جـوړې، بې نظيره، بې مثاله.

بې ستره (besátra) ص. نب. بې پردې، بې آبه، بې عزته، بې ابرو، لوڅ لغړ، بربنډ.

بې سته (besáta) ص. نب. نابللی، ناغوښتی.

بيستی (bistáy) بنځ.م. خـامتا، کـرباس، هغه نخي توکر چې په لاس اوبدل کېږي.

بې سده (besáda) بنځ.م. ۱) بې سـوله، بېهـوښه، بې حاله؛ ۲) بې عقل.

بې سدي (besádi) بنځ.م. ۱) بې خودي، بې هوښي ساډويي؛ ۲) بې عقلي، ناپوهي.

بېسر (besár) نر.م. پېـزوان، نته، نتکی، د پوزې منډری، د پوزې ګاڼه.

بې سرتوب (besartób) نـر.م. ۱) خـودسري، خپل سري، ۲) بې سرپرستي.

بې سره (besára) ص. نب. ۱) بې سـرپرسته، بې مشره؛ ۲) بې لارې، له چتې وتلی.

بې سري (besári) بنځ.م. بې لاري، بې پروايي.

بې سله (besála) نر.م. هغه خوړک چې د مالګې د نه خوړلو له امله د بې اشتهايي په ناروغۍ اخته شوی وي.

بيسموت (bismū́t) نر.م. يو ډول فلز دی.

بېسن (besán) نر.ج. ويسن، د چنو اوړه.

بې سوله (besūlá) ص.نر.م. بېخوده، بې هوښه.

بې سکه (beseká) ص. نب. ناتوانه، بې طاقته، کمزوری، کم قوته، ضعيف.

بې سيم (bésim) ص. نر.م. هغه دستګاه چې د ږغ ځپې له يو ځـای نه و بل ځای ته له سيم پرته لېږدولای شي.

بېشانه (bešāná) ص. نب. ۱) بې حسابه، ډېر زيات، بې اندازې؛ ۲) بې دبدبې، بې برمه.

بې شرمه (bešarmá) ص. نب. بې حيا.

بيشړ (bišāṛ) نر.م. ۱) په جامو کې هغه ځاى چې له گنډلو څخه پاتې شوى وي؛ ۲) له وربېښمينې، ورېنې او پېړې توتې څخه جوړ شوي شملې.

بيشکله (biškála) ښځ.م. خطره، حادثه، پېښه، کشاله، لانجه، پېښه.

بې شکه (bešáka) ص. نب. ۱) له شکه وتلې، بې گومانه، ۲) رښتيا.

بې شماره (bešmārá) ص. نب. تر حساب زيات، بې حده، ډېر زيات، بې شمېره.

بې ښهاني (beṣahāni) ص. نب. بې فايدې، بې گټې، بې خيره، بې نېکې، بې ښې.

بې صبره (besábra) ص. نب. بې حوصلې، بې تامله، بې زغمه.

بې ضرره (bezarára) ص. نب. بې نقصانه، بې زيانه، بې تاوانه، ضرر نه رسوونکى.

بې طاقته (betaqáta) ص. نب. ۱) بې توانه، بې قدرته، بې سيکه؛ ۲) ناکرار، نارام.

بې طالع (betāl۶) ص. نب. کم بخته، بدبخته، بدمرغه، بدچانسه.

بې طرفانه (betarafāna) ق. بې غرضانه، غير جانبدارانه، عادلانه، منصفانه.

بې طرفه (betaráfa) ص. نب. بې ډلې، بې پرې، منځگړى، دريمگړى، ناپېيلى.

بې طمعې (betámṣe) ص. نب. بې توقع.

بې عدالتي (beṣadālāti) ښځ.م. بې انصافي، بې قانوني، د عدل او انصاف نشتوالى.

بې عزتول (beṣzatawál) مص. مت. سپکول، بې ابه کول، بې ابرو کول، بې پته کول.

بې عزته (beṣizáta) ص. نب. سپک، بې ابه، بې قدره، بې پته، بې ابرو، بې دوبه.

بېعقل توب (beṣaqáltob) نر.م. شوده توب، ساده گي، کم عقلتوب، ساده والى.

بې عقله (beṣáqla) ص. نب. ناپوهه، شوده.

بې علاقې (beṣalāqe) ص. نب. بې مينې، بې ذوقه، بې محبته، بې الفته.

بې علمه (beṣilmá) ص. نب. ناپوهه، بېسواده.

بې عيبه (beṣaybá) ص. نب. ۱) بې نقصه، بې زيانه؛ ۲) بې داغه، بې توره، بې تومته.

بېغ (beğ) په غوسه، په قهر.

بې غاښو (beğāṣo) ص. نب. کرشپ، شوپ، ښپ.

بې غرضانه (beğarazāna) ق. بېطرفانه، بې مقصده، بې تمې، بې توقع.

بې غرضه (beğaráza) ص. نب. بې مقصده، بې مطلبه، بې لوثه، د خداى لپاره.

بې غږه (beğazá) ص. نب. ۱) صامت، چوپ، بې اوازه؛ ۲) بې اجازې، بې خبره.

بېغمه (beğáma) ص. نب. ۱) چې غم نه لري، بې پروا؛ ۲) اسوده، ارام، بې اندېښنې.

بې غوره (beğáwra) ص. نب. بې فکره، بې پروا، بې توجه، بې پوښتنې.

بې غوږو (begɯzó) ص.نب ۱) بوچې، غنجې، منجې؛ ۲) کم عقل؛ ۳) کوڼ.

بې غيرته (beğayráta) ص. نب. بې ننگه، چې غيرت نه لري، دووس، بې پته.

بې فايدې (befāydé) ص. نب. عبث، بې گټې، بې نفعې، فضول.

بې فکره (befikrá) ص. نب. ۱) بې سوچه، بې سنجشه، بې حافظې؛ ۲) بې پروا.

بې فیضه (beḟayzá) ص. نب. بې گټې، عبث، فضول، بې حاصله، بې ثمره.

بې قاعدې (beqāʿidé) ص.نب. ۱) بې طریقې، بې لارې، بې ترتیبه؛ ۲) بې قانونه، بې بنسټه؛ ۳) زیات، ډېر، بېحدې ډېر.

بېقدره (beqádra) ص. نب. ۱) بې عزته، سپک؛ ۲) بې اهمیته، بې ارزښته، په وړه سترگه.

بې قراره (beqarā́ra) ص. نب. ناکراره، نارامه، سرگردانه، لالهانده، په غم اخته.

بې قصوره (bequsūrá) ص. نب. بې خطا، بې گناه، بې سهوې، بې اشتباه.

بې قوته (beqūwáta) ص.نب. کمزوری، ناتوانه، بې طاقته، کم قوته، ضعیف.

بې قولي (beqáwli) ښځ.م. بې لوزې، بې اعتبارې، بې وعده گې، بې ژبې.

بې قیاسه (beqiyāsá) ص. نب. بې اندازې، ډېر زیات، بې حسابه، زیات.

بې قیده (beqáyda) ص. نب. هغه څه چې شرط او قید په کې نه وي.

بې قیمته (beqimáta) ص. نب. ۱) وړیا، مفت، بې بیې؛ ۲) بې بها، ډېر قیمتي.

بیک (biyák) نر.م. (ج. بیکونه) ۱) د کښتۍ جېپه، د کشتۍ څپه؛ ۲) د کبانو د نیولو یو ډول اله

بېکاره (bekā́ra) ص. نب. ۱) لیه، بې روزگاره، روزگاره؛ ۲) لټ، تنبل، سست.

بیکانه (bikāṇá) ښځ.م. (ج. بیکانې) بوکانه، یو ډول ونه ده.

بې کچه (bekáča) ص.نب. بې میچه، بې اندازې.

بې کډې (bekáḍe) ص. نب. ۱) بې کوره، بې سامانه؛ ۲) بې ښځې، بې ماندینې مجرد.

بېکسه (bekása) ص. نب. بې خپلوانو، یوزری.

بې کسبه (bekásba) ص. نب. بې هنره، بې فنه.

بې کماله (bekamālá) ص.نب. بې هنره، بې کسبه.

بې کوره (bekorá) ص.نب ۱) بې مینې، بې خونې ۲) مجازاً سترې ستوماني او ناروغه.

بې کوري (bekóri) ښځ.م. کور نه لرل توب، مینه نه لرل، بې خانگي.

بې کونگه (bekūngá) ص.نب. کمزوری، ناتوانه.

بېکی (bekə́y) ښځ.م. لوېه چاړه، سپلاوه.

بې کینې (bekiné) ص. نب. چې حسد نه لري.

بېگا (begā́) ق. وگا، تېره شپه، نن شپه.

بېگار (begā́r) نر.م. جبري کار، د زور کار، شاقه کار، بې مزده کار، بې اجورې کار.

بېگاړه (begāṛá) ښځ.م. وران، ویجاړ.

بېگانگي (begānági) ښځ.م. ۱) پردي توب؛ ۲) نابلدي، نا آشنایي، نه پېژندگلوي.

بېگانه (begāná) ص. نب. پردی، غیر، اجنبي.

بېگانی (begā́nay) ص. نر.م. د تېرې شپې، د برابې شپې، دوو گنۍ شپې.

بې گټې (begáṭe) ص. نب. بې فایدې، بې نفعې، بې حاصله، بې وټې، بې سوده.

بیگر (bigár) نر.م. غرنی چرگ، زرین چرگ.

بېگر (begár) نر.م. یو ډول چاغ مرغه دی.

بې گرزه (begarzá) ص.نب. بې گرده، بې دوړې.

بېگړا (begṛā́) ص. نب. لټ، تنبل، ناراسته.

بېگمانه (begumā́na) ص. نب. ۱) بې شکه؛ ۲) ناخبره، نابېره، ناڅاپه.

بېگمي (bégmi) ښځ.م. یو ډول وریجې.

بیگه (bigá) ښځ.م. (ج. بیگې) د جریب او کنال په څېر د ځمکې د اندازه کولو مقیاس.

بې گناه (begunā́) ص. نب. پاک، بې جرمه، د گناه کار ضد، هغه څوک چې گناه نه لري.

بیګي (bigi) ښځ.م. بیګی، ماتکه، د قطعو یوه پانه (پټه) ده.

بېل (bél) ص.نر.م. ۱) جلا، جدا، ځانګړی، ګوښی؛ ۲) نر.م. یوم، کره، تیک بېل؛ ۳) د ګنو د ګانی اوږد لرګی (تیر) چې غوایی یې ګرځوي.

بېلا بېل (belābél) ص. نر. بېل، بېل، ګوښی ګوښي، جلا جلا.

بې لارې (belā́re) ص.نب. ۱) لارورکی، منحرف؛ ۲) بدعمله؛ ۳) بې رواجه، بې دستوره

بې لارېتوب (belāretób) نر.م. ۱) بې لاري؛ ۲) بې رواجي، بې دستوري.

بې لاسو (belāsó) ص. نب. ۱) شوټ؛ ۲) هغه چا چې لاسونه نه وي؛ ۳) لټ، تنبل.

بیلاندي (belā́ndi) ښځ.ج. د کاریز هغه اوبه چې کله حوض ډک شي نو په یوه بله بیاله کې اړوي

بیلانس (bilā́ns) نر.م. ۱) تله، اندول، موازنه؛ ۲) بقایا، باقي، پاتې، د حساب پاتې.

بېلاو (belā́w) نر.م. بېلو، اسوني، باټ، برجي، د چړې، چاکو او نورو د تېره کولو آله یا ډبره.

بېلتون (beltū́n) نر.م. جدایي، جلاوالی، هجران، فراق.

بېلتونپال (beltūnpā́l) نر.م. بېلتون خوښوونکی، جدایي غوښتونکی.

بېلتون ځپلی (beltūnǰapálay) ص.نر.م. بېلتون زمولی.

بېلچه (helčá) ښځ.م. چاري، کوچنی چاري.

بې لحاظه (belıhāzá) ص.نب، بدمخی، بې پاسه سپک، بې لحاظه.

بیلرغو (bilargū́) ص. نب. کوځه ډب، خوشکی، لوچک، ایله، چټي ګرځېدونکی.

بېلښت (belášt) نرم. بېلتون، جلاوالی.

بې لفظه (belā́fza) ص. نب. بې ژبې، بې ژمنې، بې وعدې، بې قوله، بې لوزه.

بې لفظي (belā́fzi) ښځ.م. (ج. بې لفظی) بې ژبیتوب، بې ژمنیتوب، وعده خلافي.

بېلک (belák) نر.م. ۱) د زوم له خوا خپلې نامزدې ته سوغات لېږل؛ ۲) د غیښې څوکه.

بېلګاو (belgā́w) نر.م. خرڅ، څوری، توښه، دلارې مصرف.

بېلګونه (belgūná) ښځ.م. دانه، یو ډول مضره او خطرناکه دانه ده.

بېلګه (belgá) ښځ.م (ج. بېلګې) ۱) نښه، نښانه، پته؛ ۲) درک ایستل، څرک ایستنه.

بېلګه یي (belgáyi) ښځ.م. نمونه یي.

بېلل (belál) مص. مت. ۱) وګ. بایلل؛ ۲) د توپک په نښه برابرول، نښه نیول.

بېللی (belálay) ص. نر.م. چمتو، اماده، تیار، منتظر، تیارسی.

بېلماڅه (belmāǰá) ص.نب. ۱) بېلماغ، بېلمازه؛ ۲) پر هغه ځای یا تیکه چې لمونځ روا نه وي.

بېلمانځي (belmā́nǰi) ښځ.م. (ج. بېلمانځی) ۱) بېلمازی، لمونځ نه کونه؛ ۲) جامې، حیض.

بې لمه (beláma) ص. نب. ۱) هغه ځاروي چې لم نه لري؛ ۲) بې لکې حیوانات.

بېلنګی (belangáy) ص. ښځ.م. هغه ځناور چې خپل بچي ځان ته نه پرېږدي.

بېلنه (belána) ښځ.م. بېلتون، جدایي، جلاتوب، لرې والی، فراق، ګوښی توب.

بېلواله (belwālá) ښځ.م. بېلتون پالنه، بېلتونواله، جدایي غوښتنه، تجزیه طلبي.

بې لوتې (beláwte) ښځ.ج. اوتې بوتې، الوتې، ګډې وډې، کاواکې، اپلتې، چټیات.

بیلودنه (baylodána) ښځ.م. بایلنه، بایلات، بایلونه، خرڅونه.

بې لوظي (beláwzi) ښځ.م. (ج. بې لوظی) بې ژبي، بې قولي.

ببلول (belawál) مص. مت. ۱) جلاکول، گوښی کول، جدا کول، پرې کول، شکول.

ببله (belá) ښځ.م. ۱) ترنې، ترناو، ناوه، هغه لویه ناوه چې په نهرد پاسه د اوبو د تېرولو لپاره اېښودل شوې وي؛ ۲) ناله، لـه سیند څخه بېله شوې بیاله؛ ۳) تاپو، وچکی؛ ٤) هغه ونه چې منځ یې تش وي.

بې له (belá) ق. پرته، بغیر، بدون.

ببلهمه (belháma) ق. ناڅاپه، نابېره، ناگومانه.

ببلی (beláy) نر.م. توپیر، ببلتون، جلاوالی.

ببلېدل (beledál) مص. ل. جلا کېدل، گوښی کېدل، ځانته کېدل، یوازې کېدل.

بیم (bim) نر.م. ۱) دار، ویره، وهم؛ ۲) دلوخې ببخ؛ ۲) مورلی، د مارنیوونکو یو دول شپېلی.

بیمار (bimā́r) ص. نر.م. (ج. بیماران) ناروغ، ناساز، رنځور، ناجوړ، ناروغه..

بیماري (bimā́ri) ناجوړی، ناروغي، رنځوري.

بې مالگې (bemālgé) ص. نب. ۱) بېلمنگې، بې خونده؛ ۲) بې نوره؛ ۳) بې مینې.

بې ماله (bemā́la) ص. نب. بې شتو، خوار.

بیمانتوب (bimāntób) نر.م. ناځواني، نامردي، بې ایماني، بې همتي، بې زړه توب.

بیمانه (bimā́na) ص. نب. نامرده، بې همته.

بې متره (bemátra) ص. نب. بې سیکه، کمزوری، ضعیف، ناتوانه، بې قوته.

بې مثاله (bemisā́la) ص. نب. ممتاز، غوره، بې جوړې، بې مثله، بې انډوله.

بې مجاله (bemajā́la) ص. نب. ۱) بې وخته، بې فرصته؛ ۲) بې مداره، بې واره، بې حاله.

بې مختوب (bemaxtób) نر.م. ۱) بې لحاظي، بې پاستوب، بې پاسي؛ ۲) بې شرمي.

بې مخه (bemáxa) ص. نب. ۱) بې لحاظه، بې پاسه؛ ۲) بې شرمه، بې حیا.

بې مروته (bemarwáta) ص. نب. بې مهراني، ناځوانه، ناځوانمرده.

بې مزې (bemáze) ص. نب. بې خونده، بدخونده، هغه شی چې خوند و نه لري.

بې مصرفه (bemasráfa) ص. نب ۱) کم مصرفه، کم خرڅه؛ ۲) وریا، خوشې.

بې معنی (bemaṣnā́) ص. نب. ۱) بې مانا؛ ۲) خوشې، چټي، بې گټې، بې سوده.

بې مغزه (bemağzá) ص. نب. بې فکره، پوچ، بې مغزو، ساده، بې عقله، ناپوهه.

بې مناسبه (bemonāsibá) ص. نب. ۱) ناوړه، نامناسبه؛ ۲) بې ربطه.

بې موجبه (bemojibá) ص. نب. ۱) بې سببه، بې علته، بې دلیله.

بې مورده (bemoridá) ص. نب. بې ځایه، بې موقع، نامناسبه.

بې موقع (bemóqi؟) ص. نب. بې ځایه، بې وخته، بې مورده، نامناسبه.

بیمه (bimá) ښځ.م. (ج. بیمې) ۱) ذمه واري، د مال، روغتیا یا د ځان د نقصان ذمه واري.

بې مهره (bemihrá) ص. نب. بې محبته، بې مینې.

بې میله (bemáyla) ص. نب. ۱) بې مینې، بې علاقې، بې ذوقه، بې رغبته؛ ۲) بې اشتها.

بې مینې (beminé) ص. نب. بې محبته، بې ذوقه، بې علاقې، بې رغبته، بې دوستي.

بينا (binā́) ص.نب ۱) لیدونکی؛ ۲) پوه، هوښیار، عاقل، ځیرک.
بې ناغې (benā́ğe) ص. نب. بې جریمې.
بين المللي (baynūlmilā́li) ص. نب. نړیوال، جهاني، د نړۍ، انټرنېشنل. عمومي.
بې نامه (benā́ma) ص. نب. بې نومه، بې نښانه.
بې ناموسه (benāmūsá) ص. نر.م. بې ننګه، بې پته، بې ابرو، بې عزته.
بينايي (binā́yi) ښځ.م. (ج. بينايۍ) لیدنه، دید، نظر، د لیدلو حس.
بين باجه (binbā́ja) ښځ.م. ۱) ساز، باجه خانه؛ ۲) د خولې ارمونیه، هارمونیکا.
بې نتيجې (benatijé) ص. نب. بې حاصل، تش، بې مانا، بې ګټې، عبث.
بينت (baynt) نر.م (ج. بينتونه) له بانس څخه جوړه شوې د لاس امسا.
بيند (bayánd) ص. نب. جاري، روان، بهاند.
بې نزاکته (benizākáta) ص. نب. بې ادبه، بې ډبه، بې شرمه.
بينش (binš) نر.م. شاتير، پښتول، ويښه، بش.
بې نصيبه (benasibá) ص. نب. بې طالع، بد قسمته، بې برخې، بې بخته.
بې نظمه (benázma) ص. نب. شواړ، ګډوډ، بې ترتيبه، خواره واره، تيت پرک، نامنظم.
بې نظيره (benazirá) ص. نب. بې ساري، بې جوړې، بې مثله، بې مانده، بې همتا.
بينګ (bing) نر.م. (ج. بينګونه) د لوخې ويلې، د لوخې ښخ، د ډيلې ويخ.
بې نمکه (benamáka) ص.نب. و ګ. بې مالګې.
بې ننګه (benangá) ص. نب. بې غيرته، دووس، بې ايمانه، پست، کم همته.

بېنوا (benawā́) ص. نر. ښځ.م ۱) بې وزله، غريب؛ ۲) نر.م. يو ډول غرنی ګياه ده چې شين ګل کوي ۳) عبدالرؤف بېنوا د پښتو ژبې وتلی ليکوال او شاعر چې د پښتو ادب له پنځو ستورو څخه يو دی.
بې نومه (benūmá) ص. نب. نوم ورکی، ګمنام.
بينه (bayná) ص.نب. ښکاره، څرګنده، جوت، رڼ.
بې نهايته (benihāyáta) ص. نب. بېخې ډېر، له شمار او اندازې وتلی، خورا زيات.
بې نيازه (benyā́za) ص. نب. بې احتياجه، ناړ.
بيني چوى (biničóy) نر.م. سپېرخواکی، پېزوانی، تيرکښ، هغه کوچنی لرګی چې د يوې په غشي کې يې بند وي او په سر باندې (الى) کې يې اچول کېږي.
بې واده (bewādá) ص. نب. بې ښځې، بې مېړه، مجرد، مجرده، چا چې واده نه وي کړی.
بې واره (bewārá) ق. ۱) ناڅاپه، نابېره، ناخبره؛ ۲) بې نوبته، وارخطا.
بې واسطې (bewāsté) ص. نب. ۱) مستقيماً، مخامخ؛ ۲) بې وسيلې، بې ذريعې.
بې واک (bewā́k) ص.نر.م. بې اختياره، بې وسه.
بې واکي (bewā́ki) ښځ.م. بې اختياري، کمزوري، کم قوتي.
بې وټه (bewáṭa) ص.نب. ۱) نږه، سوچه، خالص، صاف؛ ۲) بې عيبه، بې غشه.
بيوټيک (byótik) ص. نر.م. د مشخص ژوند درلودونکی.
بې وجدانه (bewijdā́na) ص. نب. بې ضميره، بې شرفه، بې پته.
بې وخته (bewáxta) ق. بې موقع، پخوا له وخته يا وروسته له وخته، ناوخته، بې ځايه.

بیور (byū́r) نر.م. ۱) بیان، ذکر؛ ۲) مجلس، خبرې

بېوره (bewára) ص. نب. ۱) ښرګند، ښکاره، جوت؛ ۲) ښځ.م. ظلم، تیری.

بېوړه (bewáṛa) ص. نب. نامناسب، ناموزونه، بې‌جوړې، ناوړه.

بېوزله (bewázla) ص. نب. غریب، بې وسه.

بې وزني (bewázni) ښځ.م. سپکوالی، د وزن کموالی، وزن بایلنه، وزن نه لرنه.

بیوسفیر (byosfér) نر.م. د ژوي د اوسېدو ساحې لکه لیتوسفیر، هایدروسفیر او اتموسفیر.

بې وسلې (bewásle) ص. نب. بې اسلحې.

بې وسه (bewása) ص. نب. ناتوانه، بې قدرته، بېچاره، غریب.

بې وسیلې (bewasilé) ص. نب. بې واسطې، بې ذریعې، مستقیم، د واسطې ضد.

بې وطنه (bewatána) ص. نب. پردیس، مسافر.

بې وفا (bewafā́) ص. نب. بې قوله، بې پروا.

بې وفايي (bewafā́yi) ښځ.م. (ج. بې وفایۍ) وعده او ژبه ماتوونکی.

بې وقوف (bewūqū́f) ص. نر.م. ۱) کم عقله، ناپوهه؛ ۲) بې‌ډبه، بې ادبه، بې تمیزه.

بیوګراف (byográf) نر.م. هغه څوک چې د چا د ژوند حالات لیکي یا یې تشریح کوي.

بیوګرافي (biográfi) ښځ.م. سوانح، د یو چا د ژوند د حالاتو او سوانحو کتاب.

بیول[1] (biwál) مص. مت. ۱) بوتلل، بوول (د انسان حیوان، موټر)؛ ۲) له لاسه ایستل.

بیول[2] (bayáwal) مص. مت. و.ګ. بهول.

بیولوجي (byolóji) نر.م. بیالوجي، بیولوژي، بیالوژي، د ژوي پوهنه، علم الحیات.

بېوله (bewála) ص. نب. یومخی، یوژبی، صادق.

بیوو (biwū́) نر.م. تېرا، بهېزاره کېدل.

بیه[1] (bayá) ښځ.م. قیمت، نرخ، ارزښت، بیعه.

بیه[2] (biyá) ښځ.م. ډېره، ونه، قد، قد و قامت.

بیه[3] (byá) ق. بل ځل، بل کرت، دوباره، پس.

بیهند (bihánd) نر.م. بیهان، بهان، بیان، بهون.

بیهو (behū́) ص. نب ۱) ترنده، ترهېدلی، وېرېدلی؛ ۲) غرنی، دښتي، وحشي.

بېهوده (behūdá) ص. نب. بې فایدې، بې ګټې، چټي، بې مانا، عبث.

بېهوښه (behóṣa) ص. نب. ۱) بېهوښه، بې حسه، بې سده؛ ۲) له عقل څخه خلاص.

بېهووالی (behūwā́lay) نر.م. ۱) صحرایي توب؛ ۲) وېره، ترهېدنه، ترهېدنه.

بې هیبته (behaybáta) ص. نب. ۱) بې وېرې، بې ترسه، بې داره؛ ۲) بې لویې، بې پرتمه.

بې هیلې (behilé) ص. نب. ۱) نا امیده، بې اسرې، بې ارزو، مایوسه؛ ۲) بېکسه.

بې یېبرې (beyébre) بې ثمره، شنډ، بې حاصله.

بیېدل (bayedál) مص. ل. و.ګ. بهېدل.

بیېدنه (bayedána) ښځ.م. بهېدنګ، بهېدنه، جاري کېدنه، روانېدنه.

بیېده (bayedá) نر.ج. بهېدنه، جاري کېدنه.

بییر (báyir) نر.م. (ج. بییرونه) و.ګ. بهیر.

پ

پ (pə) ښځ.م. (ج. پې ګانې) د پښتو الفبې څلورم توری دی،

پا (pā) ښځ.م. ۱) ملهم، پټۍ؛ ۲) پښه؛ د ختیځې کلاسیکې موسیقۍ او وګونو سرونو پنځم سر.

پابند (pābánd) ص. نر.م. ۱) پای بند، ګرفتار؛ ۲) تابع، مجبور؛ ۳) ټینګ، ولاړ، مقید.

پابندي (pābándī) ښځ.م. ۱) ګرفتاري، مجبوري؛ ۳) بندیز.

پاپا (pāpā) نر.م. بابا، کوچنیان یې پلار ته وایي.

پاپټی (pāpáṭay) ص. نر.م. (ج. پاپټي) مندری، ټیټ قدی، لنډشتینک، لنډشتکی، ټیټکی.

پاپټکه (pāpáṭka) ښځ.م. د غرني لاله ښځ.

پاپړکی (pāpáṛkay) نر.م. ۱) وړوکی، کوچنی؛ ۳) نسری، تنکی؛ ٤) توتلی، وړې وړې ټوټې.

پاپړ (pāpáṛ) نر.م. ۱) پاسخی، چپاتی، یو ډول نری ډوډۍ ده؛ ۲) ص. نر.م. ډېر نری، ډېر تنکی.

پاپړکی (pāpáṛkay) نر.م. (ج. پاپړکي) پتری.

پاپړي (pāpṛí) ښځ.م. (ج. پاپړۍ) ۱) مسالیده، پنجیری؛ ۲) د ګوړې پټ نه جوړ شوې کریږدونکی خواږه؛ ۳) ژاوله.

پاپکه (pāpáka) ښځ.م. یو ډول وابښه دی چې له ښځ نه یې ژاوله لاس ته راځي.

پاپلۍ (pāpləy) ښځ.م. پاپې، پلی، د کوچنیانو د لومړي وار په پښو بوونه.

پاپلین (pāplín) نر.م. پپلین، یو ډول پوست او نرم نخي ټوکر.

پاپو (pāpó) ښځ.م. بابی، کاکی، مشرې ښځې ته د احترام په ډول ویل کېږي.

پاپوټکی (pāpúṭkay) ص.نر.م. (ج. پاپوټکي) ډېر چیټ، ډېر ټیټ، مندره کی، مندری.

پاپوټکر (pāpoṭkár) ص. نر.م. صادق، سپین، رښتینی، راستکار.

پاپوکه (pāpoká) ښځ.م. د زنګیو (زیړې) د بوټي ولې او ښخ (جړه).

پاپی (pāpáy) ښځ.م. ج. پاپوکې. د کوچنیانو په ژبه پښې ته وایي.

پاپي (pāpi) ص. نب. ګناهکار، بدکاره، بې لارې، بدعمله، بدچلند، کوچنی سپی.

پاپیروس (pāpirūs) نر.م. د پخوانیو کاغذونو نوم چې مصریانو به لیکنې ورباندې کولې.

پات (pāt) نر.م. پټې، پیاتې، پیټې، پاتې، دال.

پاتا (pātā) ښځ.م. ۱) فاتحه، په مړي پسې دعا؛ ۲) نر.م. مشر، د سر سړی، پلار؛ ۲) سرکښ.

پاتان (pātán) نر.م. اندرپایه، پارچنګ، درم پایه، دربیه، پړ، زینه، ړکینه لاره.

پاټان (pāṭán) نر.م. لار، لیار، پټن، لاره.

پاتاو (pātáw) نر.م. هر لوی نهر یا لویه ویاله.

پاتخه (pātáxa) ښځ.م. د اندرپایې پاټکی، د لارې اړکی، د زینې یا د درپایې اړکی.

پاتره (pātrá) (ج. پاترې) پترې، پتوکی، پټ، د زخم د پاسه نرۍ پرده.

پاتری (pātray) نر.م. ۱) ګل، ښکر، د څمکې د مخ سختېدل، کرېږمن کېدل؛ ۲) خاوری، د خاورې کنډول؛ ۳) د تیږې په اسانه ژړېدل؛ ۲) د شونډو پترې نیول (د تندې، غم یا بیمارۍ له امله).

پاتري (pātri) نر.م. پاتلی (څښتن، بادار)، په اریایي تولنه کې یې پلار ته پاتري وایې چې مانا یې (غذا ورکوونکی) کېږي.

پاتمړې (pātmáṛe) ص. ښځ.م. ج. پاتوړې، پاته مړنه، د مړي نه پاتې شوی مال.

پاتنده (pātánda) ق. پاینده، پاتې کېدونکی، تل ترتله، باقي، دایمي.

پاتو (pātó) ښځ.م. ۱) یو ډول سور رنګه چینجی دی؛ ۲) یو ډول مچ؛ ۳) یو ډول مرغی ده چې د شپې اوازونه کوي؛ ٤) ق. پاتې، تل ترتله.

پاتوپېنځه (pātopencá) ښځ.م. ۱) شرمښکی، څرمښکی؛ ۲) ړنده مېږی، مارخوری.

پاتوځنه (pātocána) ښځ.م. سنبل، د دارویو بوټی.

پاته (pātá) ص.نب ۱) باقي، پاتې؛ ۲) پاته شونی، بقایا؛ ۳) ناکام؛ ٤) ایسار، معطل.

پاته شوی (pātašáway) مف. نر.م. (ج. پاته شوي) ۱) پس مانده؛ ۲) تپال یا ایسار شوی؛ ۳) ناکام شوی.

پاته مړنه (pātamṛána) ښځ.م. (ج. پاته مړنې) میرات، میراث، له مړي نه پاتې شوی مال.

پاته والی (pātawālay) نر.م. (ج. پاته والي) بقا، همېشوالی، تلوالی.

پاته وړی (pātawáṛay) ص. نر.م. (ج. پاته وړي) میراث خور، وارث، میرات خور.

پاتی (pātay) نر.م. پیتی، پتی، دال.

پاتېدل (pātedál) مص. ل. ۱) پاتې کېدل، تپالېدل، ایسارېدل؛ ۲) ناکامېدل.

پاتې شونې (pātešūne) مف. ښځ.م. جوته، لیښبوینکی، سرویغی، پس خورده، باقیمانده.

پاتې شونی (pātešūnay) مف. نر.م. ۱) دوام، همېشوالی؛ ۲) کنوبی، سرویغی، لیښبوین.

پاتیله (pātilá) ښځ.م. (ج. پاتیلې) دېګچې، دیګبر، پتیله، لوی خولی المونیمي دېګی.

پاټ (pāṭ) نر.م. (ج. پاټونه) ۱) لوی مستطیل ډوله پټی؛ ۲) برید، بند، بندی، ډبېره، د پټي چار چاپېره پوله؛ ۳) پوټکی، څرمن، وژن، تړ (یوازې د انسان لپاره راځي)؛ ٤) برخه، ونډه؛ ٥) پاټ، د ډکو او تشو میتیازو لوښی.

پاتخ (pātáx) نر. م. د بوټانو داکولو برس.

پاتک (pāták) نر. م. ۱) ییره، کړیکی، له سیخانو او لرګیو جوړه چلیه یا دروازه؛ ۲) د مالونو د محصول ورکولو ځای؛ ۳) بندیز، خنډ، په لارو کې د درولو او بندولو لرګی یا زنځیر.

پاتک والا (pātakwālá) نر. م. د پاتک څوکېدار، د پاتک ساتونکی.

پاتکی (pātkay) نر. م. ۱) اړکی، د پوړیو پټه؛ ۲) یوه برخه، یوه ټوټه؛ ۳) د شعر یوه ټوټه؛ ٤) د بنار یوه برخه؛ ٥) کوډې، جادو؛ ٦) په ونه کې د ختلو پایتک (ژور ځای)

پاتلی (pātláy) ښځ. م. ج. پتلی، د اورګاډي د اوسپنې کرښه یا خط.

پاتی (pātay) نر. م. ۱) د دانډس هغه ځای چې نداف یې په لاس کې نیسي؛ ۲) دلینډې، پتق، د غولکې کاسی؛ ۳) جلب، ولونی.

پاجامه (pājāmá) ښځ. م. (ج. پاجامې) برزو، پرتوګ، پرتوګ، پایجامه، د خوب جامې.

پاجوله (pājowlá) ښځ. م. پاژوله، غټې مسې، لویې اوارتې جرابې؛ ۲) پلستري، د وژغنو جرابې، د وژغنو جرابې.

پاجي (pāji) ص. نر. م. (ج. پاجیان) ۱) رذیل، ذلیل، خوار؛ ۲) غلام، نوکر، مزدور.

پاجیتوب (pājitób) نر. م. رذیلتوب، پستي.

پاچا (pāčā) نر. م (ج. پاچایان) ۱) واکمن، پادشاه، تولواک؛ ۲) سید، د بي بي فاطمې (رض) د اولادې لقب.

پاچا خره (pāčāxrá) ښځ. م. یو ډول خر رنګه خزنده.

پاچا وزیرک (pāčāwazirák) نر. م. یو ډول لوبه ده چې په قطعو او په سپینتو کې کېږي.

پاچاهي (pāčāhi) ښځ. م. ۱) پاچایي، بادشاهي؛ ۲) بې فکري، بې غمي، عیش، خوشحالي.

پاچاهي لار (pāčāhilár) ښځ. م. ۱) لویه لاره، شاهراه؛ ۲) د پادشاهي قاعده یا دستور.

پاچړ (pāčár) ص. نر. م. خوسا، سخا، ګنده، بوین، خیرن، ناولی، چټل.

پاچکني (pāčknáni) نر. م. یو ډول بوټی دی چې سپین ګلان لري، چکنی یا سرینس تړې جوړېږي.

پاچه خزک (pāčaxázak) نر. م. ۱) د چرګانو یو ډول چې لنډې پښې لري؛ ۲) موتووی، یو ډول اور لوبه.

پاڅون (pāćún) نر. م. انقلابي حرکت، انقلابي پورته کېدنه، سرغړاوی، بغاوت.

پاڅونه (pāćawána) مص. مت. ۱) پورته کونه، جګونه؛ ۲) له خوبه راوینبونه؛ ۳) الوځونه، ورځونه؛ ٤) وینه، لوستنه؛ ٥) په دم د جادو او پېرې لرې کونه؛ ٦) دکلي یا ملک نه شړنه؛

پاخانه (pāxāna) ښځ. م. (ج. پاخنې) تشی، خاک انداز، مکان، پای خانه؛ بیت الخلاء.

پاخه (pāxá) ص. نر. م. (م. پوخ) ۱) پوخ شوی؛ ۲) تجربه کار، رسېدلی؛ ۳) کلک.

پادشاه (pādšáh) نر. م. و ګ. پاچا.

پادري (pādri) نر. م. (ج. پادریان) د عیسویانو مبلغ، د مسیحیانو مذهبي مشر.

پادو (pādáw) ص. نر. م. و ګ. پاده وان.

پاده (pādá) ښځ. م. (ج. پادې) ګورم، ګواره، ډنی، ګاهر، ګوېر، د خرو او غوایو ګله.

پاده وان (pādawán) ص. نر. م. ګورووان، هغه څوک چې د خرو او غوایانو ګله پیایي.

پادینښ (pādiş) نر. م. (ج. پادینبونه) ربړ، کړاو، ظلم، تېری، سزا.

پاډه (pā́ḍa) ښځ.م. (ج. پاډې) ۱) تسمه؛ ۲) لښتیه
گېنده، پاړه، خام کورک؛ ۳) د غوښې نرۍ ټوټه؛
۴) د ملا لاندېنۍ او څېزه برخه، برزه.۵) نوبت.

پاډه کول (pāḍakáwəl) مص.مت. د غوښې نه
نرۍ اوږده برخه پرې کول، غوښه ترادې ترادې
یا ترانګې ترانګې کول.

پار (pār) نر.م. (ج: پارونه) ۱) شومه، برخه، حصه،
د ورځې او شپې د اتو برخو نه یوه برخه؛ ۲) ق.
وار وار، ځل ځل؛ ۳) کلي، چابي؛ ۴) نوسي،
میرسینک؛ ۵) جګونه، لمسونه؛ ۲) لحاظ،
خاطر؛ ۳) اختیار، واک؛ ۴) اقتدار، زور.

پارازیټ (pārāzít) نر.م. ۱) هغه واړه ژوندي
موجودات دي چې د بل ژوندي موجود په دننه او
د باندې کې اوسېږي؛ ۲) مفت خور، طفیلي؛
۳) مضر عنصر، استثمارګر.

پاراف (pārā́f) نر.م.لند.لاسلیک، دامضا کرښې.

پارالل (pārālíl) ص.نر.م.موازي، متوازي کرښې.

پارټ (pā́rṭ) نر.م(ج. پارټونه) خصه، برخه، رول،
څېرکی، ټوک، ټوټه.

پارچاو (pārčā́w) نر.م ۱) پارچاوه، پرچاو، دربدنه؛
۲) ص.نر.م. معطل، ولاړ، کسیاب، بندېدنه،
بې کاره.

پارچاوېدل (pārčāwedə́l) مص.ل. تالسېدل،
بندېدل، بې کاره کېدل، د کار درېدل.

پارچل (pārčə́l) نر.م. خچنه او ارزانه مېوه.

پارچنګ (pārčúng) نر.م. اندرپایه، د لرګي
پوړۍ، زینه، پارسنګ.

پارچنګی (pārčúngay) نر.م. وړوکې اندرپایه،
وړوکی پارسنګ، کوچنۍ پوړۍ.

پارچه (pārčá) ښځ.م(ج. پارچې) ۱) ټوټه، ټکړه؛
۲) پانه، پڅه، پوڼې؛ ۳) اطلاعنامه.

پارسا (pārsā́) ص.نر.م. پرهېزګار، نېک، صالح،
متقي، پاک لمنی.

پارساتي (pārsā́ti) نر.م. لحاظ لرونکی.

پارسایي (pārsā́yi) ښځ.م. پرهېزګاري، نېک
عملي، تقوا.

پارسل (pārsál) نر.م. هغه تحفې او لېږونه چې د
ډاک له لارې لېږل کېږي.

پارسنګ (pārsáng) نر.م ۱) پارچنګ، اندرپایه؛
۲) پارسنګ، د تلې د دواړو پلو د برابرولو وزن.

پارک (pā́rk) نر.م. ۲) د تماشې لپاره جوړ شوی
باغ؛ ۲) هغه ټاکلی ځای چې موټر، عرادې او
ټانګونه په کې درېږي.

پارکال (pārkā́l) نر.م. ۱) وس، قدرت، طاقت؛
۲) پرکال، پرکول، بې وسه، کهال.

پارګین (pā́rgin) نر.. ۱) د ګندګۍ ډنډ، تالاب؛
۲) ډېران، د ښورې غونډۍ، ډ مبورې.

پارلمان (pārlamā́n) نر.م. په پارلماني جمهوري،
مشروطه سلطنتي او په دیکتاتوري رژیمونو
کې د نماینده ګانو مجلس ته وایي.

پارو (pārū́) نر.م. (ج. پاروګان) ۱) ښوری، یم،
راشپېل؛ ۲) هغه لرګی چې د اسانو او غویو د
پښو نه د وښو کانکړ او سره پرې راټولوي؛
۳) د کشتۍ او بېړۍ د لرګیو درې؛ ۴) سره،
امبار، انبار، کرد، د سرې ډېران.

پاروکی (pārūkáy) ښځ.م. ړمنځ، ږمنځ،
ګمنځ، د ویښتانو د ږمنځولو آله.

پارول (pārawə́l) مص.مت. جګول، لمسول،
لهزول، جنګ او جګړې ته تیارول.

پاره (pārá) ښځ.م. (ج. پارې) سیماب، جیوه، ژیوه،
مرکور، زیبق، آبک.

پاریال (pāryā́l) نر.م. پرده، پیهلار، د مېوې په ګرد

کې څه پرده چې درې ورځو پورې د ناوې د ناسخي لپاره ځړېږي.

پارېدل (pāredə́l) مص. ل. لمسېدل، قهرېدل، د چا په لمسه جنګ ته تيارېدل.

پاري (pā́ri) نر.م. د يو ګل نوم دی.

پاړ (pā́ṛ) نر.م. (ج. پاړونه) کړازه، خرازه، د ګلکار د دريو لرګی؛ ۲) د لرګي پوه اووده تخته؛ ۳) د بام څلو لرګی چې د پېښو پټکې اوړکي لري.

پاړبنج (pāṛbánj) نر.م. ۱ لغوره شيری، شاه بلوط، د يوې ونې نوم؛ ۲) اونې.

پاړکی (pā́ṛkay) نر.م ۱) قطعه، ټوټه، بيت، شعر؛ ۲) فال، بخت، طالع؛ ۳) پاټکی، د لرګينې زينې پوړه.

پاړکيوال (pāṛkiwā́l) ص.نر.م. شاعر، پاړکی جوړوونکی، چندی، لانول.

پاړو (pāṛū́) نر.م. ۱) هغه آله چې منږرينې شپېلۍ وربانده ګنډل کېږي؛ ۲) ص. نر.م. پاړوګر، هغه سړی چې د مارانو اووده لري؛ ۳) بدشکله سړی؛ ۴) بدچلند هلک؛ ۵) چلباز.

پاړوګر (pāṛūgár) نر.م. (ج. پاړوګران) ۱) پاړو، پاړيګر؛ ۲) جادوګر، مارګير.

پاړه (pā́ṛa) ښځ.م. (ج. پاړې) ۱) دم، اوده، ورده؛ ۲) ځرې، د کرهو تر منځ څمکه د پيوې نه پاتې کېدل؛ ۳) نيمګړی کار؛ ۴) د جامو د مېنځلو تخته؛ ۵) لويه غلطي، زنا؛ ۶) خواى، راشپېل؛ ۷) فال؛ ۸) له تناره څخه د ډوډۍ د راويستلو سيخ؛ ۹) الشيعي؛ ۱۰) ضرب زناني.

پاړی (pā́ṛay) ښځ.م ۱) د هوسۍ يو ډول؛ ۲) ترازه، تيندره، چسنده، د هندوانې او خربوزې ترازه؛ ۳) د تيندره برې.

پازند (pāzánd) نر.م. د زردشتي مذهبي کتاب (زند) شرحه.

پازه (pāzá) ښځ.م. (ج. پازې) ۱) اثر، اغېز؛ ۲) چستي؛ ۳) زړورتيا، جرأت؛ ۴) تندرنا؛ ۵) الحافظ، پاس؛ ۶) حيا، شرم؛ ۷) نصيحت.

پازه وال (pāzawā́l) ص.نر.م. ۱) فعال (مامور)، خدمتګار؛ ۲) معتمد؛ ۳) منشي، محرر.

پاژوله (pāžáola) ښځ.م. (ج. پاژولې) د وژغنو جرابې، د وژغنو مسې.

پاړ (pā́ẓ) نر.م. پرسوب، ډډون.

پاړول (pāẓawə́l) مص. مت. پرسول، ډډول.

پاړوی (pāẓáway) نر.م. (ج. پاړوي) غرنی پياز، پيازکی، پيازک.

پاړه (pāẓá) ښځ.م. ددم او اودې (پاړو) اثر، د کړو اغېز او تاثير.

پاړېدل (pāẓedə́l) مص. ل. وګ. پړسېدل.

پاس (pā́s) ق. ۱) پورته، لوړ، جګ، هسک، اوچت؛ ۲) پر؛ ۳) نر.م. لحاظ، خاطر؛ ۴) يو ډول ملهم دی چې پښو شاروپوته کارېږي؛ ۵) اجازه نامه، راه داري؛ ۶) ص. نر.م. برېالی؛ ۷) فارغ، خلاص؛ ۸) سپ. د فوټبال په لوبه کې د توپ بل غړي ته رسونه.

پاسپورټ (pāspórt) نر.م. له خپل هېواد څخه بل هېواد ته د تګ اجازه نامه.

پاست (pā́st) نر.م. ۱) احسان، منت؛ ۲) تشکر، شکريه، منته.

پاستی (pā́stay) نر.م. (ج. پاستي) ۱) څپټی، مکی، کوکری؛ ۲) د غوا، غوايي د مرۍ لاندې غړوندنه اووده برخه.

پاسره (pā́sra) ښځ.م. (ج. پاسرې) ۱) بورنګ، زيرمه، سهما، پانګه؛ ۲) برګری، برګري.

هغه څمکه چې مالک یې بزرگر ته د کرلپاره ورکړي؛ ۳) باعث، سبب، وجه.

پاسره گر (pāsragár) ص. نر.م. پاسره وال، زیرمه گر، بچت کوونکی، صرفه جو.

پاسل (pāsál) مص. مت. ۱) د چا سره نېکي او ښېگڼه کول؛ ۲) ناروغ مالش کول؛ ۳) لحاظ ساتل، خاطر کول؛ ٤) سپارل، حواله کول.

پاسلودنه (pāslodána) ښځ.م. ۱) پاسلونه، حواله کونه؛ ۲) احسان اړونه، ښېگڼه کول.

پاسلون (pāslún) ص. نر.م. پیره دار، څوکي دار، پېره کوونکی.

پاسلېیل (pāsleyál) مف. مت. په چا احسان یا نېکي زباتل، چا ته خپله نېکي یا احسان وریادول، څوک په ښېگڼه شرمول.

پاسنه (pāsána) ښځ.م. (ج. پاسنې) ۱) لحاظ، رعایت؛ ۲) تر احسان لاندې راتله؛ ۳) پر خاروي د مهربانۍ لاس کشول.

پاسنی (pāsánay) ص. نر.م. (ج. پاسني) ۱) لوړ، پورتنی، برنی؛ ۲) دجگې سیمې اوسېدونکی.

پاسنۍ (pāsanáy) ښځ.م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده.

پاسو (pāsú) ص. نب. ۱) خاکسار، عاجز، غلی؛ ۲) پست، ټیټ، رذیل، لوچک.

پاسوال (pāswál) نر.م. ۱) ساتونکی، څوکېدار، محافظ؛ ۲) باچا؛ ۳) د احسان خاوند.

پاسوان (pāswán) ص. نر.م. ۱) ساتونکی، ساتندوی، څوکېدار؛ ۲) شپون، گډبه.

پاسه (pāsá) ښځ.م. ۱) سوچه سره، خالص زر؛ ۲) ص. نب. کره، روغ، اعتباري، رښتیانی.

پاشتک (pāšták) نر.م. واسه، وسه، پاشتوک، پزی، چڼ، د کوټې دپاسه کوچنې لرگي اچول.

پاشل (pāšál) مص. مت. تیتول، شیندل، دوړول، شنل، لوستل، خوروور غورځول.

پاشنه (pāšná) ښځ.م. لخک، هغه زیاتي لرگي چې ددروازې د هرې پلې په آخر او سر کې پرښېبودل کېږي.

پاغونده (pāǧundá) ښځ.م. ۱) دنداف د وهل شوو مالوچو غونداری؛ ۲) دواورې غونداری.

پاک (pāk) ص. نر.م. ۱) صاف، سپېڅلی، سوتره؛ ۲) پرهېزگار، نېک؛ ٤) بې عیبه، بې نقصه.

پاکټ (pākáṭ) نر.م. (ج. پاکټونه) لفافه، بنداژ، هغه کاغدي خلته چې لیکونه په کې بندېږي.

پاکړه (pākṛá) ښځ.م. (ج. پاکړې) د اوبن کته.

پاک زړی (pākzáṛay) ص. نر.م. نېک زړی، پاک نیتی، سپین زړی، صاف، صادق.

پاک لمنه (pāklamána) ص. ښځ.م. پاکه ښځه، د ښو اخلاقو خاونده ښځه، با عفته.

پاک نفس (pāknafs) ص. نر.م. پاک نفسه، پرهېزگاره، څوک چې په غلا، بډو، قاچاق او... اخته نه وی.

پاک نویس (pāknáwis) ص. نر.م. ۱) صفا لیکل شوی؛ ۲) ښه او پاک لیکونکی.

پاک نویس کول (pāknawiskawál) مص. مت. ستره لیکل، پاک لیکل، له چټلی پرته لیکل.

پاک نیتی (pāknyátay) ص. نر.م. (ج. پاک نیتي) د ښې ارادې خاوند، د ښه نیت خاوند.

پاکوالی (pākwálay) نر.م. ۱) پاکي، ستره والی؛ ۲) چنتوب؛ ۳) دحساب تصفیه؛ ۵) دجنجال ختمېدنه؛ ٦) بزرگي؛ ۷) فرض غسل کول.

پاکول (pākawál) مص. مت. ۱) صفا کول، ستره کول دوړې او ناپاکي ترې لرې کول؛ ۲) چڼول، ښه او بد بېلول.

پاکه (pākā́) ص. ښځ.م. ۱) د پاک مؤنث؛ ۲) ښځ. م. سورووره خامتا، پلنه خامتا.

پاکه پاکۍ (pākapākáy) ښځ.م تپوس، مردار خور مرغه

پاکي (pā́ki) ښځ.م. ۱) د سر چاړه، سرخوني، پتري؛ ۲) صفايي، پاکيزه گي، سپېڅلتوب.

پاکيزه (pākizá) ص. ښځ.م. و گ. پاک.

پاگل (pāgál) ص.نر.م. (ج. پاگلان) ۱) بې فکره، بې سده، لېوني؛ ۲) کم عقل، ساده، نادان.

پاگلتوب (pāgaltób) نر.م ۱) لېونتوب، پاگلتيا؛ ۲) کم عقلتوب، ساده توب.

پاگل خونه (pāgalxūná) ښځ.م. د لېونو د ساتلو او علاج ځای، دارالمجانين

پال (pāl) نر.م (ج. پالونه) ۱) برخليک، تقدير، فال؛ ۲) پرهېز، ځان ساتل؛ ۳) د يېوې پاله سپار؛ ٤) د سيند وړوکی خوړ؛ ٥) رو. پالونکی، قدر کوونکی، روزونکی، ميلمه پال، روغتيا پال.

پالاکه (pālāká) ښځ.م. د مار څربندی، د منگور کيله، د مار د تلو کربنه.

پالاني (pālā́ni) نر.م. يابو، ټټو، زوړ کچر.

پالای (pālā́y) نر.م. ۱) پلی، د (موټو، مېږ، لوبيا او مشنگو) هغه برخه چې دانې په کې پټې وي؛ ۲) کيلۍ، چابي، کونجي، نوسي.

پال پی (pālpáy) نر.م. و گ. پاپلی.

پالتو (pāltū́) ص. نب. زيات، فالتو، اضافي.

پالش (pā́lish) نر.م. (ج. پالشونه) ۱) د بوټونو او څپليو رنگول؛ ۲) ځلا، صيقل.

پالشي (pā́lshi) ص.نر.م (ج. پالشيان) ۱) پاليشي، پالش او رنگ ورکوونکی؛ ۲) غوړه مال.

پالک (pālák) نر.م. ۱) زوی نيو، په زويتوب نيول شوی هلک؛ ۲) يو ډول سابه دي.

پالکانه (pālkāná) ښځ.م. (ج. پالکانې) ديرڅه، درڅه، دريڅه، روښندان، کړکۍ، روزان.

پالکوری (pālkóray) نر.م. هغه کوټه چې د بزگري اسباب او سامان په کې پروت وي.

پالکۍ (pālkáy) ښځ.م. ۱) هغه ډولۍ چې کلالانو او بتيارانو به شتمن خلک سواره په کې بيول؛ ۲) هغه کجاوه چې پرپيل اچول کېږي؛ ۳) اچپان، ډولۍ، هغه ډولۍ چې کلالانو او بتيارانو به په کې ناوې په اوږو وړله؛ ٤) يو ډول سور رنگی چينجی دی.

پالگر (pālgár) ص.نر.م. پال کتونکی، نجومي، پال ليدونکی، فالبين.

پالل (pālál) مص.مت ۱) پالنه کول، تربيه ورکول، روزل؛ ۲) د چا حق ادا کول؛ ٤) غور کول.

پالنځی (pālánǰay) نر.م. پالنتون، مرستون، روزنځی، روزنتون، دارالايتام.

پالندوی (pālandóy) فا.نر.م. ۱) پالونکی، روزونکی، تربيه کوونکی؛ ۲) د پوهنتون هغه محصل چې څارندوی (سکاوټ) وي.

پالنگ (pālā́ng) نر.م. (ج. پالنگونه) ښکلی کټ يا چپرکټ، لوی کټ، چپرکټ.

پالنه (pālána) ښځ.م (ج. پالنې) ساتنه، روزنه، تربيه کونه، لويونه.

پالوال (pālwā́l) ص. فا.نر.م. ۱) پرهېزگار؛ ۲) وفادار.

پالوان (pālwā́n) ص.نر.م. ۱) پهلوان، د غېږې په چل پوه؛ ۲) غټ، لوی؛ ٤) بهادر، تکړه؛ ٥) د درانه سامان پورته کول کرين.

پالوده (pālūdá) ښځ.م. د پېخې او مايع کړی شوې نشايستې مايچې چې شربت او واوره ورسره گډ وي.

پالوز (pālóz) نر.م. هغه دړی (سترنجی) یا غالي چې د ناستې لپاره استعمالیږي.

پالوشپه (pālošpá) ښځ.م. (ج. پالوشپې) شوقدر، د برات شپه، پنځلسی، د بلنډو شپه.

پاله (pālá) ښځ.م. (ج. پالې) سسپار، سسپور، پال، د اوسپنې کرکی، کیږ، په یوې کې د ځمکې د څیرلو لپاره اوسپنیزه آله؛ ۲) پرخه، شبنم.

پاله پدري (pālapádri) ق. ضرور، حتمي، خامخا، اړومرو.

پالهنگ (pālháng) نر.م. کولند، هغه لرگی چې د خوسکي، سخوندر یا کټي غاړې ته ددې لپاره وراچول کیږي چې له تیښتې څخه وساتل شي. او یا د مور پې ونه روي.

پالی (pálay) نر.م. ۱) غړی، د ځمکې هغه برخه چې د یېوې او کرلېې د دوو کیلو په منځ کې د اړولو نه پاتې شوې وي؛ ۲) پرهېزانه خوراک؛ ۳) د کوچنیانو لوبه ده؛ ٤) کوچنی چې نوی تګ زده کوي؛ ٥) پرهېزکوونکی.

پالي (pāli) ښځ.م. هغه ژبه ده چې دوه نیم زره کاله بخوا په هند کې ویل کېدله.

پالې اچول (pāleačawә́l) مص.ل. نیوکه، نیونه، د ماشومانو لوبه ده.

پالېز (pālez) نر.م. (ج. پالېزونه) د ختهکو او هندوانو کرونده یا کرلی پټی (باغ).

پالېزوان (pālezwā́n) ص. نر.م. د پالېز ساتونکی او پالونکی.

پالیسي (pālési) ښځ.م. (ج. پالیسۍ) ۱) تګلاره، سیاست، کړنلاره، خط مشي؛ ۲) تدبیر، لار، روش.

پالیوګرافي (pāliyográfi) ښځ.م. د لرغونو لیکونو د لوستلو پوهنه.

پام (pā́m) نر.م. ۱) توجه، خیال، اند؛ ۲) داتن سره یو ځای سندرې او سروکی ویل؛ ۳) د کرهړې په ځېر ونه ده چې پاڼې یې اوږدې او ځانګې نه لري؛ ۲) د لاس تلی، د لاس ورغوی.

پامال (pāmā́l) ص. نر.م. پایمال، خچ پچ، چقړې، ویجاړ، چیختاړي.

پامالوونکی (pāmālawū́nkay) فا. نر.م. (ج. پامالوونکي) پایمالوونکی، بربادوونکی، خچ پچ کوونکی، چیختاړوونکی.

پامته (pāmtá) ښځ.م. اړتیا، مجبوریت، لهوالتیا.

پامته دار (pāmtadā́r) ص. نر.م. امیدوار، حاجتمن، په تمه، په هیله، په اسره.

پامرد (pāmárd) ص. نر.م. ۱) همتي، تکړه، زړور؛ ۲) د ځانګړي مزاج او فکر خاوند.

پامست (pāmást) ص. نر.م. پالګر، فالبین، طالع کتونکی.

پام غلطول (pāmğalatawә́l) مص. ل. فکر بدلول، خیال بل طرف ته اړول، وخت تېرول.

پام کول (pāmkáwәl) مص. ل. پام لرل، فکر کول، خیال ساتل، احتیاط کول.

پاملرنه (pāmlarә́na) ښځ.م (ج. پاملرنې) توجه، څارنه، ساتنه، احتیاط.

پام لرونکی (pāmlaarū́nkay) فا. نر.م. توجه لرونکی، څارلرونکی، ساتونکی، محتاط.

پامول (pāmawә́l) مص. مت. پوهول، خبر کول، متوجه کول، پام ورته اړول.

پامیالی (pāmyā́lay) ص. نر.م. (ج. پامیالي) پوه، هوښیار، خبرک.

پامېدل (pāmedә́l) مص. ل. پوهېدل، پام کېدل.

پان (pān) نر.م. (ج. پانونه) ۱) یوه ونه پانه ده چې د پانو د پاسه کته، چونه اچوي او بیا چالیا، سپینه

لاچي او تمباکو په پانو کې نغاړي او خوري؛
۲) د پڼو يو ډول پڼې دي.
پاندره (pāndrá) ښځ.م. پاندرې، د وريښمو او د زرتارو تارونه چې دناوې په اوربل کې يې تومبي
پانډول (pānḍól) نر.م. ۱) پنډول، اونګ، اويز، په ګړۍ يوه پرزه؛ ۲) هغه ځړېدلی شی چې نوساني حرکت ولري.
پانډه (pānḍá) ښځ.م (ج. پانډې) ۱) د لښتو توکرۍ چې خلې او خځلې په کې اچوي؛ ۲) پېټی، پنډ، پنډه، غوټه.
پانډي (pánḍi) ص. نر.م. وګ. پنډي.
پانډې (pānḍé) نر.م. ۱) بامبڼ، پنډت، د بامبڼانو لقب؛ ۲) د هندوانو د نومونو يو جزء.
پانسی (pānsáy) ښځ.م ۱) زينډی، غرغره، زندی، پانسي، دار؛ ۲) دمرګ جزا چې په زندی ورکول کېږي.
پانسي کونه (pānsikawána) ښځ.م. ۱) زينډی کونه، په دار ځړونه؛ ۲) په مرګ محکومونه.
پانسيون (pānsyún) نر.م. ۱) مېلمستون، په يو ځای کې چاته استوګنه او خوراک ورکونه؛
۲) دېره کېدنه، د طالبانو د اوسېدو ځای.
پانکی (pánkay) نر.م. ۱) مقصد، هدف، موخه، نصب العين؛ ۲) هغه ځلی يا نښه چې له ښل نه د مخه ويشتل کېږي.
پانګ (páng) نر.م. وګ. پاڼ.
پانګوال (pāngwál) ص. نر.م. شتمن، دولتمن، د پانګې څښتن، سرمايه دار، کاپيتاليسټ.
پانګوالي (pāngwáli) ښځ.م. شتمني، دولتمندي، سرمايه داري، کاپيتاليزم..
پانګه (pāngá) ښځ.م. (ج. پانګې) شته، دولت، سرمايه، ټول شوی مال، ټولې شوې پيسې.

پانګونه (pānguwána) ښځ.م. وګ. پانګه اچول.
پانو (pānú) نر.م. بخملې، سور رنګی چينجی دی.
پانوس (pānús) نر.م. (ج. پانوسونه) د ډېوې، څراغ، لمپې او چراغ پوښ.
پانه (pāná) ښځ.م. (ج. پانې) ۱) سپيته، شپيته، چنې؛ ۲) هغه پانه ډوله لرګی چې د دروازو په چوکاټونو کې يې ټک وهي؛ ۳) الينډي، ګليټی يا لينډی مار تړېک هغه برخه چې دروازه پرې خلاصېږي؛ ٤) زينچ، د پېچونو او نټ او بولټ د ترلو او خلاصولو آله.
پانيات (pānyát) نر.م. عبرت، نصيحت، پند.
پانيات کېدل (pānyātkedál) مص. ل. عبرت او پند، درس اخيستنه.
پانياتي (pānyáti) نر.م. د پند او عبرت وړ شی.
پاڼ (páṇ) نر.م. ۱) پانګ، د غره کمر؛ ۲) د سيند پر غاړه هغه خټه چې ښځ يې اوبو وړې وي؛
۳) په کوهي يا د وياله په غاړه دخاورې کمر.
پاڼرېږ (pāṇréž) ص نر.م. د پاڼو د توېدلو وخت[ځای؟]
پاڼکی (pāṇkáy) ښځ.م. دپاڼې تصغير، وړه پاڼه.
پاڼوځی (pāṇújay) نر.م. ۱) اوراق؛ ۲) قرطاسيه فروشي، د کتابچو، قلم او... پلورنځی.
پاڼه (pāṇá) ښځ.م. (ج. پاڼې) ۱) پڼه، ورقه، د کتاب پاڼه، د ونې پاڼه؛ ۲) پاڼ، د پټې پوله؛
۳) پونې، د توپک په جغوري کې هغه داوسپنې نرۍ پڼه چې کارتوس پورته کوي.
پاڼی (pāṇáy) ښځ.م. ۱) د متکو (چارمغزو) لوبه؛
۲) طبيعت؛ ۳) کربنه، حد؛ ٤) ونډه، برخه.
پاڼی (pāṇay) نر.م. بخت، طالع.
پاڼيډال (pāniḍál) نر.م. اوبه وړی، اوبه رغښتې، د غره هغه برخه چې د باران اوبه پرې دوه ځايه کېږي.

پانې پانې كول (pāṇepāṇekawə́l) مص. مت. ۱) پڼې پڼې كول، له كتاب څخه يوه يوه پاڼه جلا كول؛ ۲) د گل پاڼې يوه يوه كول.

پانې كول (pāṇekawə́l) مص. ل. ۱) د پاڼو سر وهل، د پاڼو زرغونېدل؛ ۲) قطعې (تاش) كول ۲) د ونو د پاڼو شكول، د ونو پاڼې كول.

پانيز (pāṇíz) ص. نر. م. پاڼې لرونكى، د پخو ډك، هغه بوټى يا ونه چې ډېرې پاڼې لري.

پاو (pāw) نر. م. څلورمه برخه لكه د چارك، ساعت...

پاوتل (pāwtə́l) نر. م. كنوبي، خړه، رسوب، د اوبلن يا غوړ شي په تل كې ناسته برخه.

پاورقي (pāwaráqi) ښځ. م. لمن ليک.

پاوكى (pāwə́kay) نر. م. ۱) د پاو تصغير؛ ۲) د خيرات او نذر لپاره د سړي په سر پاو غله راټولول.

پاولى (pāwlay) نر. م. (ج. پاولي) ۱) گينگړى، يو ډول پخواني سكه وه چې ښځو به د گاڼې په ډول په غاړو كې اچوله؛ ۲) جولا، په كډى رخت جوړوونكى؛ ۳) ص. نر. م. كم عقل، ناپوه.

پاوليتوب (pāwlitób) نر. م. ۱) جولاتوب؛ ۲) كم عقلي، كم عقل توب، ساده توب.

پاويلين (pāwilyán) نر. م. پاويليون، نندارتون، د تماشا ځاى، د نمايش ځاى، نندارتون.

پاهه (pāhá) ښځ. م. (ج. پاهې) پته، د زخم پټى چې ملهم پرې لگېدلي وي.

پاى (pāy) ق. ۱) آخر، انجام؛ ۲) نر. م. د بيمار روغېدل او جوړېدل.

پاياب (pāyāb) نر. م. (ج. پايابونه) ۱) پايناو، ښخ، پاياو؛ ۲) د اوبو پاى؛ ۳) د اوبو گودر.

پايپ (pāyp) نر. م. ۱) پيپ، د اوسپني، ربړي يا پلاستيكي نل؛ ۲) بورغو، نېيل، د تمباكو څكلو آله.

پاى پاى (pāypā́y) نر. م. پالي پالى، پاپالو، په اول ځل د كوچني گرځېدل او قدم اخيستل.

پايپ لاين (pāyplā́yn) نر. م. د اوبو يا تېلو له يوه ځايه بل ځاى ته د بيولو لپاره ربړي، سمتي يا اوسپنيز نل.

پاى پېچې (pāypéce) ښځ. ج. پايتاوه، پايتاوې، هغه وړينې يا د كرباسو پټۍ چې تر پښو او پنډيو يې راتاووي.

پايتاوې (pāytāwé) ښځ. ج. هغه وړينه اوږده پلنه پټۍ چې شپانه او نور وگړي په غرونو كې د ښه مزل او د پنډيو د ژغورلو لپاره پر داړو پنډيو د پاسه تړي.

پايتخت (pāytáxt) نر. م. ۱) د يوه هېواد مركز، پلازمېنه؛ ۲) د جمهور رئيس، پادشاه د اوسېدو ښار چې په هغه كې رسمي او دولتي چارې اجرا كوي.

پاى تكى (pāytákay) نر. م. د پاى تكى، وروستى تكى.

پايڅور (pāycáwar) ص. نر. م. هغه سړى چې پيڅې او ترخزې يې لوېې وي.

پايڅوړ (pāycúṛ) ص. نر. م. ۱) پاى، آخر، پڅوړ؛ ۲) د يوې ډلې وروستى سړى، مېره يا پسه چې له خپلې رمې څخه وروسته پاتې وي.

پايڅه (pāycá) ښځ. م. ۱) پيڅه، د پرتاگه خولې، وربخولې، د پرتاگه لانديني برخه.

پايڅه دوړ (pāycadúṛ) ص. نر. م. ۱) پوچه وار، پايڅه شړپ، هغه سړى چې د پرتاگه پايڅې يې لوېې وي؛ ۲) كم عقل او نادان سړى.

پايدار (pāydā́r) ص. نر. م. كلك، مضبوط، ټينگ، محكم، ثابت.

پایدان (pāydā́n) نر.م. موټر، ټانګې یا ګاډي ته د ورختلو لپاره د پښو ایښودلو ځای.

پایدو (pāydáw) نر.م. ١) خبر رسوونکی، ایلچي؛ ٢) د حمام نوکر. د دوکان شاګرد.

پایزېب (pāyzéb) نر.م. پانزېب، پایلې، خلخال. د ښځو د پښو ګاڼه.

پایښت (pāyә́št) نر.م. ١) دوام، بقا؛ ٢) تر زیاتې مودې پورې ژوند کونه.

پایکو (pāykó) ښځ.م. (ج. پایکوګانې) د شولو او اوربشو یا نسوارو د ټکولو آله.

پایکوټ (pāykū́ṭ) نر.م (ج. پایکوټان) دنګوالا، د شولوټکوونکی.

پایکیله (pāykilá) ښځ.م. (ج. پایکیلې) د پای کیلي، د کر د ځمکې وروستی ټوټه یا برخه.

پایګاو (pāygā́w) نر.م. د نیمې قولبې ځمکه هغه ځمکه چې دوه بزګره یې کرلی شي.

پایګاه (pāygā́h) ښځ.م. (ج. پایګاوې) ١) جنګي اډه؛ ٢) د غره لمن، اډه.

پایل (pāyә́l) نر.م. ١) اواره ځمکه، هغه پرته ځمکه چې د کرلو جوګه (وړ) وي؛ ٢) سوکړ ک.

پایلات (pāylā́t) نر.م. (ج. پایلاتونه) پسات، فساد، شر، پتنه، فتنه، بلا.

پایلامه (pāylāmá) ښځ.م. و.ګ. پیلامه.

پایلوړ (pāylóṛ) نر.م. لټه، لټون، تلاش، لټونه، پسې ګرځېدنه.

پایله (pāylá) ښځ.م. ١) پای، نتیجه، خاتمه؛ ٢) نر.ج. و.ګ. پایزېب.

پایلیک (pā́ylik) نر.م. لمن لیک، فوټ نوټ، د پوهنتوني زده کړو د پای رساله، پاورقي.

پایمال (pāymā́l) ص.نر.م.ج. ١) ځپلی، تر پښو لاندې شوی، لتاړ شوی؛ ٢) ذلیل، رسوا.

پایناب (pāynā́b) نر.م. پایناو، د اوبو نینګور، هغه پټې چې د ویالې په اخر کې وي.

پایند (pāyánd) نر.م. پایښتي، پاتې، دوامدار.

پایندی (pāyánday) نر.م. پایېدونکی، پایونکی؛ ٢) کامیاب، بریالی.

پاینغ (pāynáǧ) نر.م. پاینېغ، اېنغ او نېغ درد، د ګېډې سخت درد.

پاینک (pāynák) نر.م. (ج. پاینکونه) د ټیکو مرصع کول، د توري، ستووې یا چړې په ټیکی باندې ګلکاري، په دانو (مریو) اوزرو باندې د ټیکو ښکلي کول.

پاینو (pāynáw) نر.م. ١) و.ګ. پایناب؛ ٢) کوټ، کوټی، ننوتې ځمکه، کونجینه ځمکه.

پاینه (pāyána) ښځ.م. (ج. پاینې) پایښت، بقا، پایېدنه، دوام.

پاینی (pāyánay) ص. نر.م. وروستنی، اخرنی، ترځټ، له ټولو نه وروسته، د ټولو په آخر کې.

پایو (pāyáw) نر.م. د کبانو د نیولو په تار پورې تړل شوی کوچنی لرګی چې د اوبو له پاسه وي.

پایول (pāyawә́l) مص. مت. ١) ژوند ورکول، ژوندی ساتل، لوېول؛ ٢) د اوبو پېناب معلومول ٣) مېشتول، دېره کول؛ ٤) سرته رسول.

پایه (pāyá) ښځ.م. (ج. پایې) ١) مرتبه، درجه، قدر، عزت؛ ٢) ستنه، متېه؛ ٣) تېر، ارابه.

پایېدل (pāyedә́l) مص. ل. ١) تر زیاتې مودې ژوندی پاتې کېدل؛ ٢) اوسېدل، مېشتېدل.

پپ (pap) نر.م. (ج. پپونه) رَوک، د ناوې یا ترې په ځېر فلزي آله چې دوکانداران له تلې نه یو شی په کې را اخلي او خلتې ته یې وراچوي. بعبو.

پپخه (papáxa) ښځ.م. (ج. پپخې) قره قلي خولۍ، پپاخه، قره قل ټوپۍ.

پپړ (papáṛ) ص. نـر. م. ۱) پلن، سـور ور او اوږد، تپر، څپر، څپاړ؛ ۲) تيپک، تبک.

پپړغوږ (papaṛǧwáẓ) ص. نر. م. پلن غوږی، څپر غوږ، څپاړ غوږ، تپر غوږ.

پپنا (papnā́) ص. نب. پوپنا، بالکل، برباد، نيست ونابود، پنا.

پپناکول (papnākawə́l) مص. مت. تباه کـول، ورکول، له منځه وړل، پناکول، بربادول.

پپوس (papū́s) نر. م. ۱) سـږی، پړپوس؛ ۲) ص. نر. م. تنبل، لټ، کاهل.

پپی (papáy) ښځ. م. مچکه، بوسه، پيه، مچو، ښکلونه، چيې.

پپيته (papitá) ښځ. م. (ج. پپيتې) د ونې ختکی، يو ډول خوږه ميوه چې د ختکي په څير وي.

پت (pát) نر. م ۱) عزت، ناموس، ابرو؛ ۲) د خپلوۍ ګالنه او پالـنه؛ ۳) دوږو، پسو د اوږدو ويښتو لاندې نرم او پاسته ويښته.

پتاری (patārə́y) ښځ. م. ۱) د مړو د لمبولو ځای، هغه تخته يا دړه چې مړی پر مينځي؛ ۲) درجن، درځن؛ ۳) په کړاو اخته کول؛ ٤) نری پوله.

پتاړ (patā́ṛ) نر. م. (ج. پتاړونه) هغه لـوېه توکری چې منځ يې آزاد وي او وړه خوله لري.

پتاسه (patāsá) ښځ. م (ج. پتاسې) د شلمه، تشلمه، پتاسه، شيريني.

پتاڼ (pātā́ṇ) نر. م. لاره، ګودر، پتن، پتر.

پتاوی (patā́way) نر. م (ج. پتاوي) و ګ. پېتاوی.

پت چو (patčū́) ښځ. م. دکتابونو ګنډې، د کتابونو شخولې، د کتابونو د ساتلو بکس يا کڅوړه.

پتخول (patxáwəl) مص. مت. يخنی وهلی ناروغ چې د درد او ناروغی لـه منځـه وړلـو لـپاره يې خولې کوي.

پتخه[۱] (patáxa) ښځ. م. (ج. پتخې) بته، پتکه، بتکه، کورنی هيلۍ.

پتخه[۲] (patxá) ښځ. م. (ج. پتخې) تومانچه.

پتراک (patrā́k) نـر. م. ۱) د لـمنې اړولـی منځ؛ ۲) د آس د جلو تسمه، د آس د ملا بند.

پترک (patrák) نر. م. هغه ګډ يا پسه چې غوږونه يې نه ډېر لوی وي او نه واړه.

پترکاڼی (patarkā́ṇay) نر. م (ج. پترکاڼي) ميده تيږې، ميده کاڼ، جغل، شګه.

پترکی (patrákay) نر. م. ۱) د زخم خيګ (خيږ)، د زخم د ښه او وچېدو په وخت کې نری پتری؛ ۲) د اوسپنې وړوکی پتری، د لرګي نری توټې.

پتروټی (patrū́ṭay) نـر. م. (ج. پتروټي) وړوکی پتری يا ښانک، خاورين بشقاب.

پتروکی (patrū́kay) نر. م. يو شين بوټی دی چې سور ګل لري او اوم خوړل کېږي.

پترونجی (patrū́njay) نر. م. خوړه مړی، د لري سل پتې، د لري زرخانې.

پتره (patrá) ښځ. م. ۱) د کتک او مګر په مياشتو کې هغه شنې پاڼې چې له ريبلو نه پس يو د بل د پاسه اچوي چې ځپولې ترينه جـوړ شـي بيا يې څنډې نوکومې چې وډوړېږي هغه له بوسو سره يـو ځـای کـوي او څـارويو تـه يې ورکوي؛ ۲) د کـرکنو او بيرو وچې پاڼې؛ ۳) وچ لرګي.

پتری (patrə́y) ښځ. م. د ګنيو وچې پاڼې.

پتری (patráy) نـر. م. ۱) د ختو او اوسپنې توټه، دال يا کنګل منځ؛ ۲) پټری؛ ۳) غوښونه، پرې کول؛ ٤) پانه، د ډېرې خرېيلو د ماشين پاکې او چاړه؛ ٤) يو ډول کب دی؛ ٥) د سرو يا سپينو زرو تکې چې په امېل کې اچول کېږي يا په تخته کې ګنډل کېږي.

پتري والا (patriwālā́) ص. نر.م. ۱) دجرمني توپک یو ډول؛ ۲) پتري خرڅوونکی؛ ۳) هغه روپۍ چې کونډه شوې وي.

پتړ (patáṛ) نر.م ۱) د سیند د بهېدو لار؛ ۲) گودر.

پتک (paták) نر.م. ۱) بتک، پتکی، د اوبو لوښی چې په سفر کې اوبه په کې وړي؛ ۲) هغه کاغذ چې تار ورباندې تاوېږي؛ ۳) کوسه سړی.

پتکه (patáka) ص. نر.م. ۱) نري او ډنګر (سړی)؛ ۲) ښځ.م. کورنۍ وزه هیلۍ؛ ۳) پوړۍ، پته، پایتک، پاتکی.

پتکی (patákay) نر.م. ۱) دځلورو بولو ویښتان چې لنډ وي؛ ۲) یوه کوچنۍ مرغۍ ده؛ ۲) ص.نر.م. ډنګر او کمزوری (انسان).

پتلون (patlū́n). نر.م. پینټ، تر پرتاگه تنگ او کمربند پرې تړل کېږي.

پتله (patlá) ښځ.م. د ښیښې مردکۍ، تشله.

پتلېز (patléz) نر.م. پیوند، پتلیس، شکېدلو او زړو جامو ته توټه ورکول.

پتلېزول (patlezáwal) مص. مت. ۱) پیوندول، پتلېسول؛ ۲) لېمول، ټانکه کول، کوشېرول.

پتلېس (patlés) نر.م. پیوند، پتلېز، لېم، کوشېر.

پتمن (patmán) ص. نر.م. د پت خاوند، عزتمن، ابرومند، درونډ، پتوال، پتیال، کهسمن، د درناوي څښتن.

پتنګ (patáng) نر.م. ۱) پروانه، پتڼ؛ ۲) رڼښتونی عاشق، رښتیانی مین، ستي؛ ۳) گوډي پران.

پتنوس (patnū́s) نر.م. د چاینکو او پیالو د ایښودلو اوار لوښی.

پتنه (pıtná) ښځ.م. (ج. پتنې) ۱) فتنه، بلا او پسات، فساد؛ ۲) بدي، دښمني.

پتنه گر (pıtnagár) نر.م. فا. فتنه اچوونکی، فتنه کار، پتنه یي، شریر، پساتي، شیطان.

پتنۍ (patnáy) ښځ.م. د وښو د که غونډۍ، شنه وابښینه غونډۍ.

پتڼ (patáṇ) نر.م. ۱) پتنگ؛ ۲) گودر، د دریاب د تېرېدلو لاره، معبر؛ ۳) دځنګل یا دغره لاره، ولسي لاره، عامه لاره.

پتوا (pıtwā́) ښځ.م. فتوا، فتوی.

پتوال (patwā́l) ص. نر.م. و گ. پتمن.

پتور (patū́r) نر.م. سینه بند، تانگ، تانگی، د څرمنې یا توتې هغه ریتاړه چې د بارگیر (کچر، خره) په سینه باندې راتاوېږي.

پتورۍ (patūráy) ښځ.م. توکرۍ، سبده، سوده.

پتون (patū́n) نر.م. (ج. پتونونه) ادوم، ورون، تر زنگانه څخه پورته غوښنه برخه.

پتوڼی (patū́ṇay) ص. نر.م. (ج. پتوڼي) پتوڼ، وروستنی (سړی)، ډانډوغ، پتی، پتور، څټ ته، تر څټ.

پته (patá) ښځ.م. ۱) ادرس، ځای، نښه، درک؛ ۲) هدف، ځلی، نښکه؛ ۳) ډیمې؛ ٤) پر، د تاش پاڼه؛ ٥) لی، لهه، متهخره، هغه ختهه چې له سټل نه وروسته په ځمکه پاتې شي.

پتي (páti) ښځ.م. (ج. پتۍ) ۱) پیتي، پتې، پاتې، په غوړو کې پاخه شوي حبوبات؛ ۲) ص.نر.م. دپت خاوند، اعتباري؛ ۳) ور. دا وروستاړی د لک او کروړ په اخر کې راځي او صفت جوړوي لکه کروړ پتي.

پتی (pátay) نر.م. ۱) و گ. پتوڼی؛ ۲) و گ. پنکی؛ ۳) تر سیری، تور داغ.

پتۍ (patáy) ښځ.م. مال وېشنه، د مال تقسیم، برخه، ونډه.

پتیالی (patyā́lay) ص. نر. م. (ج. پتیالي) دپت خاوند، غیرتي، ننګیالی.

پتې باز (patebā́z) نر. م. (ج. پتې بازان) پرې کوونکی، قطعه باز.

پتې بازي (patebā́zi) ښځ. م. ۱) تګي، برګي، چل ول؛ ۲) د تاش لوبه، قطعه بازي.

پتیر (pátir) ص. نر. ج. هغه اښکل شوي اوړه چې خمیره نه وي یا هغه اوړه چې رسېدلې نه وي.

پتیره (ptirá) ښځ. م. هغه ډوډۍ چې له پتیرو اوړو څخه پخه شوې وي.

پتیله (patilá) ښځ. م. (ج. پتیلې) ۱) دېګچی، دېګبر، داسې دېګ چې خوله او بېخ یې سره مساوي وي؛ ۲) پلیته، پلته، فتیله، فلیطه.

پتېیل (pateyā́l) مص. مت. تصمیم اختیارول، اراده کول، نیت کول.

پتېیلی (pateyā́lay) مف. نر. م. اراده ورته شوی، تصمیم ورته اختیار شوی، نیت ورته شوی.

پټ (paṭ) نر. م. (ج. پټونه) ۱) ړکی، پاټکی، د زینې پله؛ ۲) پور؛ ۳) د ونې پوستکی؛ ٤) د اوښ د سینې دواړه اړخونه، د قمرۍ د غاړې طوقونه؛ ۵) تبه؛ ٦) اپلتې؛ ۷) بټ، چول، بیابان، سارا؛ ۹) د دباغۍ هغه رنګ چې د نباتاتو له پوټکي او ریښو څخه جوړېږي؛ ۱۰) د دروازې پله؛ ۱۱) جال، تور؛ ۱۲) ص. نر. م. پنا، ناڅرګند، نه لیدل کېدونکی، پوښلی؛ ۱۳) غلا.

پټاټې (paṭā́ṭe) ښځ. ج. کچالو، الوګان، کچالان.

پټاخ (paṭā́x) اواز، ترهګی اچولو وروسته د چړګې اواز، مجازاً د لافې او ویاړ مانا وې لري.

پټار (paṭā́r) ص. نر. م. ۱) برګ څلور بولی، پټې، پنډواره؛ ۲) لرګین ګرد د قوطي چې پاړوګران په کې ماران اچوي.

پټاره (paṭārá) ښځ. م. ۱) نوار، ترانګه، پټې، د څرمنې یا د ونې له پوټکي جلا شوې تسمه؛ ۲) کرښه، لیک، خط (د بدن پوست د پاسه)؛ ۳) د مار پخوانی پوستکی.

پټاس (paṭā́s) نر. م. باروت، د ټوپک دارو.

پټاسه (paṭāsá) ښځ. م. (ج. پټاسې) ۱) و ګ. پټاسه ۲) د ګنو پو ګ. د ګنیو تفاله.

پټاکی (paṭākáy) ښځ. م. ۱) پټاخی، پټاقي؛ ۲) پټاس، د کارتوس د اور لګولو شی.

پټاکې (paṭā́ke) ښځ. ج. باټې، لاپې، غورې.

پټان (paṭā́n) نر. م. ۱) له سند نه کوز خلک پښتون ته پټان وایي؛ ۲) د پکتیا په ولایت کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

پټ پټانی (paṭpaṭā́nay) نر. م. پټ پټوونی، ګنیمات، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پټخ (paṭ(u,á)x) ص. نر. م. ۱) سخت، دیږ، ځیږ، کیز؛ ۲) هغه بادرنګ چې په جوړنګ کې وخت د بر پر تبر شوی وي.

پټخوالی (paṭūxwā́lay) ص. نر. م. کلکوالی، سختوالی، ځیږوالی، دیږوالی.

پټ خولی (paṭxū́lay) ص. نر. م. (ج. پټ خولي) ۱) غلی، ارام، چپ؛ ۲) مؤدب، با ادبه.

پټخېدل (paṭaxedə́l) مص. ل. ۱) سختېدل، کلکېدل، ځیږ کېدل؛ ۲) خوسا کېدل.

پټري (páṭri) ښځ. م. و ګ. بټوه.

پټ سترګی (paṭstə́rgay) نر. م. ۱) بې پروا؛ ۲) بې پاسه، بې لحاظه.

پټ سوری (paṭsū́ray) نر. م. (ج. پټ سوري) ګونډی، ګزاری، ګیزاری.

پټ غشوی (paṭğušū́y) نر. م. د ماشومانو یوه لوبه ده.

پټک (paṭák) نر.م. ۱) پنډوس؛ ۲) د مچلوغزې کاسې؛ ۳) دحبوباتو يو ډول؛ ٤) خوږې، گردې شيريني دي چې د ويلنې جوهر لري.

پټکارى (paṭkā́ray) نر.م. په پټه تښتېدونکى، په پټه د يوه کار کوونکى.

پټ کاکى (paṭkā́kay) نر.م. اړى، د کوچنيانو يوه لوبه ده.

پټکړى (paṭkáṛay) نر.م. و.گ. خورى.

پټکه[1] (paṭáka) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) پټيله، تهديد، کاوړ؛ ۲) څوانه چرگه؛ ۳) پوڅه، اومه؛ ۲) يو ډول کروت.

پټکه[2] (paṭká) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) ملابند؛ ۲) د مرغيو نيولو لومه يا دام، **پړکه**.

پټکنى (paṭkáṇay) نر.م. (ج. پټکني) و.گ. خورى.

پټکى (paṭkáy) نر.م (ج. پټکي) بگړى، لونگى، لنگوټه، لنگوټى.

پټگنى (paṭgaṇáy) ښځ.م. مورچل، مورچه، تانه، بورجل، څوکى، سنگر.

پټلى (paṭláy) ښځ.م. ج. ۱) د رېل خط؛ ۲) د ويالو يا نهرونو په غاړه خام سړک.

پټم (paṭám) نر.م. (ج. پټمونه) ۱) د اوبو يا ويالې بند؛ ۲) اوبه ډم کول، اوبه ډنډ کول.

پټمخى (paṭmáxay) نر.م. گونډى، گنډولى، د غنمو دانې چې تر غوبل کولو وروسته په وږى کې پاتې شوې وي.

پټن[1] (paṭán) نر.م. گودر، بندر، پټنگ.

پټن[2] (piṭán) نر.م. وير، غم، ماتم، ژړا.

پټنځاى (paṭanʒáy) نر.م. څوځاى، کمينگاه، پټونى، مخفيگاه.

پټو (paṭú) نر.م. (ج. پټوگان) څادر، جوړته، دوپټه، نارينه وړين يا پيړ څادر.

پټوار (paṭwā́r) ص. نر.م. (ج. پټواران) پټوارې، جريبکښ، جريب گرندى.

پټوالى (paṭwā́lay) نر.م. ۱) دځرگندوالي ضد، پټېدنه؛ ۲) دلوڅوالي ضد، ستر.

پټوسکى (paṭū́skay) نر.م. ۱) يخدان، د ځرمنې صندوق؛ ۲) بځرکى، ځځوسکى، ځځوزى، زړى؛ ۲) ډېر لږ شى.

پټوکى (paṭū́kay) نر.م. (ج. پټوکي) پوستکى، د ونې پوست، پوټخى، پټوخى، پوټکى.

پټول[1] (paṭū́l) نر.م. د يوې حلالې مرغۍ نوم دى.

پټول[2] (paṭawā́l) مص. مت. ۱) په څه شي باندې سر اينبودل، جامه وراغوستل؛ ۲) غلا کول؛ ۳) نه ويل، نه ښکاره کول؛ ٤) پنا کول.

پټون (paṭū́n) نر.م. ۱) مورچل، سنگر، څوکى؛ ۲) څو، داو؛ ۳) لاره نيونه.

پټونى (paṭónay) نر.م. (ج. پټوني) ۱) څادر، پټو، وړين څادر؛ ۲) شال، پړونى، ټيکرى.

پټووني (paṭawū́ni) نر.ج. اپټ شوي شيان، غلا شوي شيان. ۲) د ماشومانو لوډ ول لوبه.

پټوه[1] (paṭwá) ښځ.م. ۱) غاړه گى، طوق، غاړکى؛ ۲) پيينه، ۳) و.گ. بټوه.

پټوه[2] (paṭáwa) ښځ.م. د ميزرې دانې او تخم.

پټوه گر (paṭwagár) فا. نر.م. (ج. پټوه گران) پټوه گرى، غاړه کى يا طوق جوړوونکى.

پټه (paṭá) ښځ.م. (ج. پټې) ۱) د توري، تويک د پوښ تسمه؛ ۲) دډمانو چړې د تېره کولو تسمه ۳) د سپي د غاړې تسمه؛ ٤) د ونې پوستکى؛ ۵) تخته؛ ٦) د زينې پاټکى؛ ۷) د اوسپنې پترى؛ ۸) دموټر کمانى؛ ۹) د مرغانو د غاړې طوق؛ ۱۰) پلستر، پټى؛ ۱۱) ص. ښځ.م. ناڅرگند؛ ۱۲) په غلا.

پټه دار (paṭadā̃r) ص. نر.م. ج. ليکې لرونکی، خط دار، هر هغه شی چې کرښې ولري.

پټه دانه (paṭadānā́) ښځ.م. ۱) هغه کباب چې د پښتورګی، ينې، زړه او... پخوي؛ ۲) ميعادي دانه، نسکوره دانه.

پټی (páṭay) نر.م (ج. پټي) د کرنې ځمکه، د کروندې ځمکه، د ځمکې يوه ټوټه چې پولې ولري.

پټی (paṭáy) ښځ.م. ۱) د پرهار د پاسه هغه پلستر، پټه چې کېښودل کېږي؛ ۲) پاڼ، پونه؛ ۳) د القبې د تورو رديف.

پټېدل (paṭedә́l) مص. ل. ۱) نه ښکاره کېدل، پناه کېدل، غايبېدل؛ ۲) ځان خنګ ته کول؛ ۳) غلا کېدل، ورکېدل؛ ۵) تبنتېدل؛ ۶) څادر، برستن او شړۍ پر ځان اچول.

پټېره (paṭerá) ښځ.م. ۱) بش، ويشه؛ ۲) تمبې، دړه، بوتی، دګی، چارتراش.

پټېلن (paṭelán) نر.م. پټلين، پليتن، د جولاګانو يوه آله، هغه لرګی چې تانسته ترې تاووي.

پټېمو (paṭemū́) نر.م. لعنت، ښکنځل، سپکې سپورې، ستغې سپورې.

پټينه (paṭiná) ص. ښځ.م. پټ لرونکی، پوستکی لرونکې، پټوکی لرونکې.

پج (páj) نر.م (ج. پجونه) پجنه، پج وهنه، هغه ښکر چې د وينې د ايستلو لپاره يې لګوي.

پجن (pajә́n) نر.م ۱) بټی، د خښتو داښ؛ ۲) پجه، د کلالانو د لوښو پخولو ځای.

پجه وال (pajawā́l) نر.م. (ج. پجه والان) کلال، داښ والا، بټی والا.

پچ (páč) نر.م. ۱) هغه ښکلی ګل چې پر ښيښې يا اوسپنې کښل شوی وي؛ ۲) پچک، کوناټ، هغه هګۍ چې سر يې مات او بيخ يې جوړ وي

پچاړی (pačāṛáy) ښځ.م. ج. وروسته، شاته، د آس په وروستيو پښتو کې رسۍ اچول.

پچاړي (pačā́ri) ښځ.م. ۱) د کټ لنګه، هغه رسۍ چې د کټ له اوبدلو وروسته په ښکتنۍ برخه کې د ټينګولو لپاره کارېږي؛ ۲) هغه رسۍ چې د کتارې غوا په يوه يا دواړو وروستنۍ پښو کې يې تړي.

پچ پچونکی (pačpačū́nkay) نر.م. ګوته، د ماشومانو او ځوانانو يوه لوبه ده.

پچړاک (pačṛā́k) نر.م. سورو زنه، سر وزنه، بډه، بګه، ګينډه، په پرتاګه کې د پرتوګ ابن ځای.

پچموزه (pačmūzá) ښځ.م. ملنډه، مسخره، توکه، پېچمې، پچمه.

پچن (pačә́n) ص. نر.م. ۱) بدشکله، بدڅواره؛ ۲) زياتې پچې کوونکی، په پچو لړلی. ۳) وږينګ

پچوړی (pačóṛay) نر.م. (ج. پچوړي) ټيکری، څادر، لوپټه، دوپټه.

پچوی (pačáway) نر.م. د غوا د لکۍ غوټه ويښته، د غوا د لکۍ وټی (څونډی).

پچه (pačá) ښځ.م (ج. پچې) ۱) دوزې، پسه، اوبن، کلک او ګردی غايطه مواد؛ ۲) کولشتره، يوه لوبه ده؛ ۴) قرعه؛ ۵) د کوتې د چت نرۍ لښتې چې د لرګو د پاسه يې اچوي.

پچه اچول (pačaāčawә́l) مص. مت. قرعه کشي، خسنې ايستل، د مشترک مال داسې ويشل چې ټولو مشترکينو ته د قناعت وړ وي.

پچه ختل (pačaxatә́l) مص. ل. ۱) عسکرۍ ته جلبېدل؛ ۲) د خسنې ايستلو په ذريعه د چا ونډه ټاکل کېدل.

پچی (pačáy) ښځ.م. ۱) د مزرو يا د لوخو کوچنۍ توکری؛ ۲) د بادرنګو، ختکو، هندوانو... ولاړ

او اومې داني؛ ۳) ص.نب. ښکلې ته هم مجازاً
پچې وايي؛ ٤) و گ. پوچې.

پچيز (pačiz) نسر.م. اړوونکی، پچيس، خطکی،
چارخط، قطار، ختکی، مزری، يوه لوبه ده.

پڅ (pác) ص. نر.م. ج. هغه څه چې تيره نه وي، کُند؛
۲) لټ، سست، تنبل، بېکاره.

پڅانی (pacā́ṇay) نسر.م. خڅوڅی، خڅوسکی،
ذره، وروکی، پوټی، پڅنی.

پڅوالی (pacwā́lay) نسر.م. ۱) پڅتوب، د تېره
والی ضد؛ ۲) لټي؛ ۳) جرأت نه لرنه.

پڅول (pacawә́l) مص. مت. له پرې کولو ايستل،
د چاړې، تورې خولې اوښتل.

پڅېدل (pacedә́l) مص. ل. د شي د تېزوالي لـه
منځه تلل، د چړې جوهر تلل، لېښ کمېدل.

په څېر (pacér) ق. په شان، په قسم، غوندې، لکه،
په رنگ، په څېره، ورته، په ډول.

پخ (páx) نر. م. ۱) اوخ، د ماشومانو د وېرولو غږ؛
۲) د حملې په وخت کې د پيشو غږ؛ ۳) دلـبـوه
يو ډول ناروغي؛ ٤) زندی؛ ۲) لومه، دام.

پخاتي (paxā́ṭi) ښځ.م. منباوې، پخارې، د مېږو
د لم په لاندنۍ برخه کې نښتي پچې.

پخپله (paxpála) ق. د خپله انده. شخصاً، ځاني،
ذاتي، په رضا، په خوښه.

پختکه (paxtáka) ښځ.م. (ج. پختکې) فاخته،
بوبو کوتره، گوگوشتو، ببوغه، بابغه.

پخري (paxri) ښځ.م. ۱) کودني، کوډري، توکره؛
۲) ص. نب. بې اجورې (کار)، بې مزده،
فخري، افتخاري؛ ۳) يو ډول سپين کندهاري
انگور دی.

پخړن (paxṛә́n) ص. نر.م. چخړن، چخړک، چيخن،
هغه څوک چې سترگې يې د برې چيخړې لري.

پخړې (pıxṛé) ښځ. مج. چېډړې، چړېدې، چوخړې،
چخې، د سترگو د کونجو چيخړې.

پخساک (paxsā́k) نر.م. فکر، چورت.

پخساکگر (paxsākgә́r) ص.نسر.م. قهـرژلی،
کاوری، غوسه ناک.

پخساکي (paxsā́ki) ص. نب. غوسه کېدونکی،
قهرجن، غصه کېدونکی.

پخسله (paxslá) ښځ.م. پخه خښته.

پخسول (paxsawā́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول،
په قهرول؛ ۲) ځورول، خفه کول، کړول.

پخسېدل (paxsedā́l) مص. ل. ۱) په غوسه کېدل،
قهرېدل؛ ۲) ربړېدل، ځورېدل؛ ۳) زړه کېدل،
يو ه شی ته کږېدل او ځورېدل.

پخسيه (paxsyá) ص. نب. اوبرن، اوبلن، مايع،
اوبجن، خورين شی يا څيز.

پخشو (paxšó) ص. نر.م. پخښو، غلی، ارام، کرار

پخک (puxák) نر.م. د کوچنيانو په ژبه پسه.

پخکي (puxā́ki) ښځ.م. د کوچنيانو د دارولو غږ.

پخل (paxál) نر.م. ۱) شولگر، شيلگر، هغه ځمکه
چې اوبه په کې ډنډ شوې وي او د شولو کرلو لپاره
تياره وي؛ ۲) درمند اچول، پلاله اچول.

پخلا (puxlā́) ص. نب. د مرور ضد، دلاسا، رضا،
خوښ، خوشاله، دلاسه.

پخلاگر (puxlāgә́r) فا. نسر.م. پخلاکوونکی،
روغوال، هغه څوک چې دوه مرور کسان سره
پخلا کوي.

پخلاوالی (puxlāwā́lay) نسر.م. د لاسه والی،
دلاسايي، پخلاتوب، جوړه، سوله، رضا کېدنه.

پخلاينه (poxlāyána) پخلاتوب، مصالحه.

پخلنځی (paxlánǰay) نسر.م. بـاورچيخـوله،
اشپزخانه، د پخلي ځای.

پخله (paxlá) ښځ.م. (ج. پخلې) هغه پخې یا پانې چې د غنمو تر لـو وروسته د غنمو په وږو (وږي) کې پاتې وي.

پخلی (páxlay) نر.م.(ج. پخلي) ۱) پخونه، پخول، په اور باندې د خوړو برابرونه؛ ۲) مضبوطوالی پوخوالی، ټینګوالی، تاکید.

پخن (paxán) ص. نر.م. ۱) هغه سړی چې سر یې پخې کوي؛ ۲) پک، ګنجی؛ ۳) پټ لړونکی، پخې لړونکی شال او نور؛ ۴) نـر.م. مینیرال، جامد مواد، کلک شیان.

پخناټی (puxnáṭay) ص. نـر.م. پخنی، پخنی، پوخناټی، مشروټ ماشوم، هغه کوچنی هـلک چې پخې خبرې کوي.

پخنه (paxána) ښځ.م. بوبه، یو تریخ بوټی دی.

پخوا (paxwā́) ق. ړومبی، وړومبی، مخکې، تېر وخت، وړاندې، څنډن.

پخواتر پخوا (paxwātarpaxwā́) ق. مخکې له مخکې، پخوا له پخوا.

پخوالی (poxwā́lay) نر.م ۱) پوخوالی؛ کلکوالی، مضبوطوالی، د کار یا خبرې ټینګوالی.

پخوانی (paxwā́nay) ص. نـر.م. (ج. پخواني) لرغونی، مخکنی، ړومبنی، څنډنی.

پخوړ (paxū́ṛ) نر.م. نښتېځل، نښېځل، ځېښل، د تاوولو سره له کالیو څخه د اوبو ایستل.

پخوړول (paxūṛawā́l) مص. مت. نښتېځل، د څه څیز اوبه د تاوولو او فشار په ذریعه ایستل.

پخول (paxawā́l) مص. مت. ۱) په اور یا حرارت باندې د خوړو تیارول؛ ۲) د خبرې کلکول او ټینګول، وعده کول، ژبه کول.

پخوله (paxwā́la) ښځ.م. پخولې، شنه توخله، توره توخله، توره غاړه، یوه ناروغي ده.

پخوونی (paxawū́nay) ص. نـر.م. پخوونکی، پخلیکار، آشپز، باورچي.

پخه (paxá) ص. ښځ.م. (ج. پخې) ۱) په اور تیار؛ شوې، پخه شوې؛ ۲) ټینګه، کلکه وعده؛ ۳) پخناټی؛ ۴) زړه، بوډۍ؛ ۵) ښځ.م. هغه سـپین میـده میـده پوستکی چې لـه څېنو وېښـتانو نه راتوییږي؛ ۶) د پمن خـاروي د پوستکي پخې؛ ۷) د چرګانو بنه؛ ۸) روڼې پانې.

پخی (páxay) ص. نـر.م. ۱) ګنجی، پمـن، پک؛ ۲) د بدن خارښت؛ ۳) نر.م. هغه ماشوم چې نوی په خبرو راغلی وي.

پخېدل (paxedә́l) مص. ل. ۱) د حرارت په ذریعه خـواړه تیارېدل؛ ۲) د خـامې مـېوې رسـېدل؛ ۳) د دانې نه زوره راتلل؛ ۴) د هر زیات ټینګېدل؛ ۵) عمر زړوالی ته رسـېدل؛ ۶) شپه تېرېدل؛ ۷) وعده پر ځای کېدل؛ ۸) کټ کټ خندل.

پخیر (pxáyr) ص. نـر.م. ۱) روغ، جوړ، په خیر خیریت؛ ۲) ستړی مه شې! په خیر راغلې!

پخېل (paxél) مص. مت. په خوله راوستل، ناروغ. خولې کول، پرخپل، پرخیال.

پخېل والی (paxelwā́lay) نر.م. د خـولې کېدو حالت، خولې کېدنه، خولې راتلنه.

پدل (padál) نر.م ۱) تاثیر، اغېز؛ ۲) عقل، شعور.

پدم (padám) نر.م. ۱) د شماریو عدد (کواډریلین) یعنی ۱۰۰۰ تریلیونه؛ ۲) بناپېرې؛ ۳) یو ډول زهر لړونکی مار.

پدمانی (padmā́nay) ص.ښځ.م. بنایسته، زیاته پې مخې، ښکلې.

پدول (padū́l) ص. نر.م. شیطان چوغلګر، غماز.

پدیده (padidá) ښځ.م. (ج. پدېدې) ۱) پېښنه، واقعه، حادثه، حالت؛ ۲) هغه څه چې درې بعده لري؛

طول، عرض، حجم؛ ۳) فل. د ماهیت مستقیمه او ظاهري تجلا.

پډو (padū́) نر.م. (ج. پډوان) پکه بشه، مردار خور مرغه، مودمه، گرگس، کجیر.

پډی (paḍáy) ص.نر.م. کچل، کچی، کجل، چوډی، پبوی، کوړپښی.

پر (pár) اد. ۱) الیز توری، لکه پر قلم مې وکښل، پرې، د پاسه، ورباندې؛ ۲) نر.م. بڼه، بڼکه، وزر، پخه؛ ۳) بوه گال، د لوخې گل، د ډیلو مېل، د دورمې گل؛ ٤) د ښنگرو یو بل سره لگېدنه؛ ٥) په الوتلو کې د مرغانو د وزرو اواز.

پراته (prāta) ص. نر.ج. ۱) پربوتلي، ځملاستلي، غځېدلي؛ ۲) اینبول شوي؛ ۳) بېکاره، تنبل؛ ٤) ص. نر.ج. چټي، عبث، فضول.

پراتل (prāṭál) مت. ۱) زخمي کول، ټپي کول؛ ۲) رټل، ترټل، غندنه.

پراته (paṛātá) ښځ.م. هغه نري ډودۍ چې په تبۍ باندې یې په غوړو کې پخوي.

پراچه (parāčá) ص.نر.م. ۱) سوداگر، تجار، پرانچه، بزاز؛ ۲) کرایه کښ؛ ۳) د یوه قوم نوم دی؛ ٤) بې لحاظه، بې مخه. ٥) دمنعاد کړوچلو تکی.

پراچگی (parāčgáy) نر.م. کوچنی سوداگر، وړوکی تجار.

پراچي (parāči) ښځ.م. د افغانستان یوه لرغوني ژبه ده، ددې ژبې اصلي سیمه نجراب دی.

پراخ (parā́x) ص. نر.م. ج. ۱) ارت، پلن، وسیع؛ ۲) ډېر، زیات.

پراخ بنسټ (parāxbansáṭa) نر.م. پراخ بنسټی، پراخ بنیاده، وسیع البنیاده.

پراختیا (prāxtyā́) ښځ.م. پراخي.

پراختیاپال (prāxtyāpál) ص.نر.م. پراختیا غوښتونکی، توسعه طلب.

پراختیایي (prāxtyā́yi) نر.م. توسعه یي، غځېدلی.

پراخوالی (parāxwā́lay) نر.م. ۱) ارتوالی، پلنوالی، پراختیا؛ ۲) ډېروالی، زیاتوالی.

پرار (parā́r) ص.نر.م. (ج. پراریان) ۱) شړل شوی، تښتېدلی، فرار شوی؛ ۲) تښته، تېښته، فرار، تښتېدنه.

پرار پانه (prārpāṇá) ښځ.م. و گ. پرهارپانه.

پرارتیا (parārtyā́) ښځ.م. تښتېدنه، له ملکه وتنه.

پراري (parā́ri) ص. نب. تښتېدلی، فراري شوی.

پرارېدنه (parāredána) ښځ.م. تښتېدنه، فرارېدنه، ځغلېدنه، فرارکېدنه.

پراشوټ (parāsū́t) نر.م. ۱) هوایي چترۍ، داسې وسیله ده چې په هغې سره له الوتکو نه ځان راغورځوي؛ ۲) یو ډول توکر دی.

پراکریت (parākrít) نر.م. د پراکریت ژبه، د سانسکریټ نه وروسته د هندي آریاییانو عامیانه او غیر ادبي ژبه.

پراگراف (parāgrā́f) نر.م. پاراگراف، د لیکنې یوه برخه (بند)، د متن هغه برخه چې یو بشپړ مفهوم د څو جملو په ترځ کې افاده کېږي.

پراگماتیزم (prāgmātizám) نر.م. یوه معاصره ایډیالیستي فلسفه ده چې وايي حقیقت هغه څه دی چې گټور وي.

پرانا (purā́nā) نر.م. د هندوانو مذهبي کتابونه دي چې ویدونه په کې تشریح شوي دي.

پرانتز (prāntíz) نر.م. معترضه جمله، قوسونه.

پرانتل (prānatál) مص. مت ۱) خلاصول، ببرته کول، پرانیستل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستل (pranistál) مص. مت. ۱) خلاصول، بېرته کول، پرانیستل، پرانستل، پرانیځل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستونکې وینا (pranistūnkewayná) ښځ.م. افتتاحیه وینا.

پرانیستی لیک (pranistaylik) ق. سر پرانیستی لیک، سرواز لیک. سرخلاص لیک.

پراو (práw) نر.م. کونوبی، کنوبی، پاتې شوې ښوروا.

پراویز (parawéz) نر.م. (ج. پراویزونه) پورویز، هغه پیڅه (توته) چې د لمنې لاندې یا باندې گرداگرده گنډله کېږي.

پرپای (parpáy) ق. په لاس کې، په واک کې، په اختیار کې.

پر پر (parpár) اد. دردر، تر تر یو ډول اواز او غږ.

پرپرک (parparák) نر.م. د وزرو د وهلو اواز.

پرپرکی (parparákay) نر.م. یو ډول وزر لرونکی چینجی چې زیاتره په گنو کې پیدا کېږي.

پرپری (parpáray) نر.م. ۱) د مرغه د وزرو اواز؛ ۲) مته کوره، توکه، شیتی، د جوارو شیته.

پرپېړه (parpeŗá) ښځ.م. رخړی، پوڅکی، گوڅی، مرخېړی، گوبلکه، ستوری.

پرت[1] (párt) ص. نر.م. تړلی، پرت.

پرت[2] (prát) ص. نر.م. ۱) عبث، بې ځایه، فضول؛ ۲) نر.م. د خراشکې د توکولو اواز.

پرتال (partál) لتون، پرتال، لټونه، غور.

پرتکې (pratáke) نر.م. برتېدنه، د مرغې د نیولو په وخت د وزرو اواز.

پرتل[1] (partál) نر.م. ۱) تیروری، هغه سامان چې کوچیان یې له کوچ نه مخکې بل ځای ته لېږي؛ ۲) د مړد کېو لوبه؛ ۳) یوه ونه ده؛ ٤) د ساروان د اوښ د پاسه تړلی ترنگړ.

پرتل[2] (pratál) مص. ل. لوېدل، پرځل، غورځېدل، پرځېدل، څملاستل.

پرتله (partála) ښځ. م. مقایسه، مقابله.

پرتلیز (partáliz) نر.م. د پرتلې په ډول، مقایسوي، مقابلوي.

پرتم (partám) نر.م. دبدبه، شان وشوکت، جلال.

پرتمین (partámin) ص. نر.م. روښاک، د شان او دبدبې خاوند، هیبتناک.

پرتوگ (partúg) نر.م. پرتوگ، هغه لباس چې د نامه نه لاندې تر ښنگرو پورې اغوستل کېږي.

پرتوگاښ (partūgáṣ) نر.م. بگه، گنډه، پرتوغاښ، د پرتوگ تړلو مزی.

پرته (práta) ق. ۱) بې، بدون، بې له، بې له دې؛ ۲) ښځ.م. ترته، فضولې خبرې، چټیاټ.

پرتیت (pártit) نر.م. لحاظ، خاطر.

پرتېدل[1] (pratedál) مص. ل. ۱) مسخه کېدل، د مخ جثه ورانېده؛ ۲) چټیاټ ویل.

پرتېدل[2] (partedál) مص. ل. دغوږ سوری بندېدل.

پرچ (prác̆) نر.م ۱) ترینجی، انتروشی؛ ۲) د منهې په وخت کې د هوسۍ اواز؛ ۳) غاب، ریکېبی.

پرچال (parc̆ál) نر.م. بلی، د کلا د دېوال د تېږ چجه.

پرچاو (parc̆áw) نر.م. ۱) د ژرندې د درولو لپاره د ناوې سره نښېږدې ورخ؛ ۲) ق. پارچاو، اتال.

پرچتی (parc̆átay) نر.م. ۱) د چت کاگل (اخېړ)؛ ۲) د دېوال سوری، د دېوال چجه؛ ۳) سردرو بلی، څنډلی، سرنندی.

پرچک (prac̆ák) ښځ. م. (ج. پرچکونه) پراویز، پرویز، پیته، کناره، هغه زرې توته چې د څادر، ټیکرې په څنډو پورې یې گنډي.

پرچل[1] (parčál) نر.م. خسا میوه، د میوې پاتې شونې.

پرچل[2] (práčal) مص. مت. پسرچ وهل، پرنجې کول، انتوسی کول، پرچنګ.

پرچنه (pračána) ښځ.م. پرچې، انتوسی، انړۍ، پرچنګ، ترینجې، پرنجې.

پرچوخی (parčúxay) نر.م. د زخم پتخې، خیګ، خنډ، پترکی، کرنډ، خیږ، د زخم پټ.

پرچون (parčún) نر.م.ج. کمه کمه سودا کول، له دوکان څخه لږ لږ شی رانیول، د عمده ضد.

پرچی (práčay) نر.م. پرنجې، انتوسی، انړۍ.

پرځای (parǰáy) ق. ۱) ځای په ځای، تم، ولاړ، موجود، ساکن؛ ۲) عوض، بدل، عوضی.

پرځول (parǰawál) مص. مت. غورځول، ځملول، پرې ایستل، نسکورول، پرتاوول.

پرځېدل (parǰedál) مص. ل. پرزېدل، پرېوتل، سکورېدل، غورځېدل، ځملاستل.

پرخ (párx) نر.م. هغه اواز چې د خولې په ذریعه د اوبو له شیندلو څخه پیدا کېږي.

پرخاش (parxā́š) نر.م. ۱) د خولې جنګ، د خولې جګړه؛ ۲) ص. نر.م. بې پروایي، بې باکه.

پرخټ (parxáṭ) نر.م. ۱) په لوبنې کې له اندازې نه زیاته وره شوې دوډۍ؛ ۲) په زوره خندا.

پرخم (parxám) نر.م ۱) بیرغ، جنډه؛ ۲) دلکی وتی، دلکی غوندی؛ ۲) چوری، مچ شړونی.

پرخوا (parxwā́) ص.نب. پلوي، طرفدار، ملګری، په طرف ولاړ، په پلو.

پرخواتوب (parxwātób) نر.م. طرفداري، پلوي، ملګرتیا، پرخواالی، پلونیونه.

پرخول (parxawál) مص. مت. شیندل، پونه کول (په خوله)، شنل، د اوبو پاشل.

پرخه (parxá) ښځ.م. (ج. پرخې) ۱) شبنم، شونم، چنی؛ ۲) ښورمک، نرۍ او میده باران.

پرخیال (parxyā́l) نر.م. د ناروغ خولې کول، پر رنځور او ناروغ خوله راوستنه.

پرخیز (párxiz) ص. نر.م. ۱) له انصافه لېرې، بې انصافه؛ ۲) فرق کوونکی.

پرداخت (pardā́xt) نر.م. پروا، توجه، پاملرنه، پوښتنه، پلټنه.

پرده (pardá) ښځ.م (ج. پردې) ۱) هغه ټوکر چې پر کړکیو او دروازو ځړول کېږي؛ ۲) پټ راز؛ ۳) حجاب، ستر؛ ٤) هغه نازک حایل چې دوې برخې سره بېلوي - د سترګو پرده؛ ٥) د مجبوریت له مخې ګوزاره؛ ٦) مو. د موسیقۍ د یوې آلې دانه یا سوری، د موسیقۍ د یوې آلې کرچ.

پرده پوښ (pardápoṣ) نر.م. پرده ساتی، پرده دار.

پردی (parday, práday) ص. نر.م. (ج. پردي) بېګانه، اجنبي.

پردی پالنه (pradaypālána) ښځ.م. پردي واله، بېګانه پرستي.

پردیس (pard(é,i)s) ص.نر.م. پردیسی، مسافر، د بل ځای، جلاوطن.

پرړه (parṛá) ښځ.م. (ج. پرړې) ټوکه، وشته؛ ۲) لا په باته، دروغ ربنتیا، لا په شا په.

پرړي (párṛi) ښځ.م. کولرا، وبا، بابو، هیضه.

پرزه (purzá) ښځ.م. (ج. پرزې) ۱) ټوټه، ټوکره، حصه، د ماشین سامان؛ ۲) الند لیک، رقعه.

پرستار (prastā́r) نر.م. (ج. پرستاران) ۱) نرس، ناروغپال؛ ۲) څوک چې د بل چا غم خوري.

پرستاري (prastā́ri) ښځ.م. ۱) ناروغ پالنه، د ناروغانو خدمت او پالنه، نرس دنده؛ ۲) غمخوري، څارنه، مواظبت.

پرسد (parsád) ص. نر.م. ۱) پرحال. پرهوش. په خود. پرخود: ۲) هوښيار. عاقل.

پرسنده (parsánda) ښځ.م. وچه غوښه. د لاندي وچه غوښه.

پرسنه (parsná) ښځ.م. د اس پرشنه. د اس انبار. لېو. خشنه. خاشنه. خراشنه.

پرسوناژ (parsūnā́ž) نر.م.ج. ۱) لوی او نامتو سړی. د پام وړ سړی: ۲) ایکټر. لوبغاړی.

پرسونل (parsūnál) نر.ج ۱) شخصي. خصوصي. په ځان اخته: ۲) فني خلک. فني عمله. غړی.

پرش[1] (pā́rš) نر.م. په متروکه یا تازینه وهل.

پرش[2] (prā́š) نر.م ۱) پرشی. پرشهار: ۲) پرنجی: ۳) په چا باندې ناڅاپه قهرېدل: ٤) وتپه. دانګه. شنډی. بند. ډکه. دسېل د اوبو د ګرځولو لپاره له کانو. ډبرو او لښتو څخه جوړ شوی دېوال.

پرشاتګ (paršātág) نر.م. شاتګ. عقب نشیني. برګشت. ارتجاع.

پرشاتمبونه (paršātambawā́na) ښځ.م. شاته تمبونه.

پرشی (pā́ršay) نر.م. درشل. تادری. څېرزېړی. د دروازې د چوکاټ لاندینی لرګی.

پرشي (pā́rši) نر.م. یو ډول مشهور ګل دی.

پرشېدل (prašedā́l) مص. ل. پرنجېدل. انتروسی کول. ترینجېدل. پرجېدل.

پرښته (prištā́) ښځ.م. (ج. پرښتې) ملایکه. ملائیکه. ملکه. فرشته. پرشته. پریشته.

پرښه (pāṛṣā́) ښځ.م (ج. پرښې) پرشه. تخته سنګه. د غره د تېږو لړ.

پرغاړه (parğā́ṛa) ق. ۱) په ذمه. په غاړه. منلی. قبول. په باندې: ۲) په غاړه کړی. اغوستی: ۳) پرې تپل. برې وراړول.

پرغرک (parğarák) نر.م. ۱) دسه. تنګسی. وښه. کښه. داسه. د پېړې په سر کې د باړ د تړلو لپاره لرګی.

پرغز (parğáz) نر.م. جګجانی. د اوسپنې تبر. غشی چې شاته یې ښکې تومبلي وي: ۲) قهر. غوسه: ۳) د ناروغ د بېهوښی حالت: ٤) ص.نر.م. له چل څخه ډک. دوکه باز.

پرغزناک (parğaznā́k) ص.نر.م. غوسه ناک. قهرژلی. قهرېدلی. عصباني.

پرغزي (parğázi) ص. نب. ۱) د غوسې حالت. قهرېدلی: ۲) بې ترتیبه: ۳) بېهوښوونکی.

پرغو (parğū́) نر.م. سری. پلغو. پرغو. پړويغی. کولبې لپاره په غاړه شوي غوایان. سیلی.

پرک (parák) نر.م. هغه ګونځې ګونځې توکرچې د کمیس په لمن باندې ګنډل شوي وي.

پرکار[1] (parkā́r) نر.م. (ج. پرکارونه) فلزي یا پلاستیکي هندسي آله ده.

پرکار[2] (purkā́r) ص. نر.م. ج. فعال. تکړه. ډېر کارکوونکی. کارکن. پرکاره.

پرکال (parkā́l) ص. نر.م. ۱) بېخوده. سست. لټ. بېکاره: ۲) مړ تت. کاهل.

پرکالتیا (parkāltyā́) ښځ. م. سستي. بېکاري. لټي. کاهلي. تنبلي.

پرکالېدل (parkāledā́l) مص. ل. ۱) سستېدل. کاهلېدل. لټېدل: ۲) ګنګسېدل. ستړی کېدل.

پرکټی (parkáṭay) نر.م. (ج. پرکټي. پرکټیان) ۱) پرګټی. برګټی. د دویم واده په وخت کې به مور پسې راغلی دېل پلار بچی: ۲) ص. نر.م. شیطان. بدمعاش. ورانکاری هلک.

پرکټۍ (parkaṭáy) ښځ.م. د پرکټي مؤنثه بڼه. برګټه: و ګ. پرکټی.

پرکښ (parkáṣ) نر.م. ښه کش شوی لینده.
پرکن (parkán) نر.م. (ج. پرکنونه) د ښېلولو برید یا پوله، د جلاکولو حد، د حد برجی (ثَلی).
پرکوټ (parkū́ṭ) ص. نر.م. ۱) بې وسه، خوار، بې وزله؛ ۲) ار، حاجت مند، محتاج.
پرکوټ کول (parkū́ṭkawə́l) مص. مت. ۱) بې کاره کول. د کار جوګه نه ګڼل؛ ۲) ار کول.
پرکی (pə́rkay) نر.م. پرپرکی، لولکی، پتنګ، پتن، پروانه، ککی، سترګک، ډیبی.
پرګانه (pargānā́) ص. نب. خور، خپور، خورور، تاش په تاش، تیت پرک.
پرګانې (pargā́ne) ښځ.م. هغه شولې چې بې له بزغلي کرلې کېږي یعنی تخم کرل کېږي.
پرګنه (pargána) ښځ.م. (ج. پرګنې) ۱) کورنی، خېل، پرګه، کورمه؛ ۲) علاقه، سیمه.
پرګنیز (pargániz) نر.م. ولسي، وګړیز، وګړنی.
پرګونډوکول (pargonḍokawə́l) مص. مت. اېلول، ماتول.
پرګول (purgól) نر.م. ۱) د پېغلتوب د عصمت پرده، دبکارت پرده ۲) ص. ښځ.م. بکره پېغله.
پرګویه (purgoyā́) ص. نب. ۱) دریابي شاعر، هغه شاعر چې ډېر شعرونه وایي؛ ۲) باتو، لاپو، ۳) کړتن، کړوتو.
پرګویي (purgṓyi) ښځ.م. غورې، کړتې، لاپې، شاپې، ډېرې خبرې.
پرګه (pargá) ښځ.م. (ج. پرګې) خېلخانه، پرګنه، کورنی، کورمه، خپل خپلوان.
پرګی (pə́rgay) نر.م. پیرګی، پورګی، د ځېږي د ونې مېوه.
پرله اوښتل (parlaāwaṣtə́l) مص. ل. بازیګره خوړل، اوړېدل، اوښتل، سرکوټړی خوړل، سر په ځنګه اوښتل.
پرله باندې (parlabā́nde) ق. یوپربل، سر پرسر، یو د بل د پاسه، لاندې باندې.
پرله پسې (parlápse) ق. یو پر بل پسې، په یو مخ، مسلسل، متواتر، یو بل پسې.
پرله پورې (parlapóre) ص. نب. نښلي، جوخت، ځنګ په ځنګ، ورپورې، ورپسې، نښتې.
پرله وهلی (parlawahə́lay) نر.م. مضبوط، ټینګ، غښتلی، قوي، غټ، چاغ، ځورب، مزی.
پرمال (parmā́l) نر.م. ګونډې مال، سرمال، د غنمو د ګونډې غوبل.
پرمان (parmā́n) نر.م. حکم، فرمان، امر، په رسمي چارو کې هغه لیکلی سند او امر چې د دولت له ډېر لوړ مقام څخه صادرېږي.
پرمخ (parmáx) ق. ۱) په مخ باندې؛ ۲) وړاندې، مخکې؛ ۳) ببخي، له یوه سره، ټول.
پرمختګ (parmaxtág) نر.م. پرمختیا، وړاندې تګ، پېشرفت، ترقي.
پرمختلی (parmaxtálay) نر.م. پرمختللی.
پرمختیایي (parmaxtyā́yi) ص. انکشافي، ارتقایي، مخ پرانکشاف، مخ پر وده.
پرمخیون (parmaxyū́n) نر.م. پرمختلون، پرمختګ، وړاندې تګ.
پرمېخي (parméxi) ښځ.م. ۱) خوبولی، پرمېښی؛ ۲) ګډوډ خوب؛ ۳) پریشاني.
پرمېږه (parmeṛá) ښځ.م. پوځکی، پرېږه، مرخېږی، ګوځي، ستوری، ورخېږی.
پرمېښی (parmeṣáy) ښځ.م. ځربه غوا، چاغه غوا، تیاره غوا، مزې غوا.
پرنا (parnā́) ص. نب ۱) نښه، خمار؛ ۲) فکرمند، حیران، اندېښمن.

پرناله (parnālá) ښځ.م. تری، ناوه، په بام کې د باران د وتو لاره.

پرناوړی (parnāwáṛay) ص. نر.م. ۱) نېشه شوی، نېشه، خمار؛ ۲) فکرمند، اندېښمن.

پرنج (prə́nj) نر.م. ۱) پرنجی، انتروشی، انتوسی، د پرنجی اواز؛ ۲) دوګانه، جالی، ګونډه، د تاک هغه اوږده لښته چې سریې په خاورو کې ښخ کړي او بیا یې د ژمي په آخر کې جلا کوي.

پرنجل (pranjə́l) مص.ل. پرنجېدل، پرچېدل، پرنجی کول، انږی کول، انتوسی کول.

پرنجی (prə́njay) نر.م. پرچی، انتوسی، پرنځی.

پرنجېدل (pranjedə́l) مص.ل. پرچېدل، پرنځېدل، انږېدل، انتوسېدل، پرنجی کول.

پرنچ (prə́nč) نر.م. پرنځ، پرنج، د پرنجي غږ، د انتوسي اواز، د انږي غږ.

پرنځ (prə́nǯ) نر.م. و.ګ. پرنچ.

پرند (parə́nd) نر.م. څادر، پړونی.

پرنډ (prə́nḍ) ص. نر.م. ۱) وراني شوې شیدې، خیدک شوې شیدې؛ ۲) پرڼ، پرم؛ ۳) لخته شوې وینه؛ ٤) ص. نر.م. منجمد، کلک.

پرنډتوب (pranḍtób) نر.م ۱) د شیدو کلکېدنه، د شیدو تخه کېدنه؛ ۲) د وینې لخته کېدنه.

پرنډېدل (pranḍedə́l) مص.ل. ۱) تومنه کېدل، مایه کېدل؛ ۲) کلکېدل؛ ۳) وینې لخته کېدل.

پرنسیپ (prə́nsip) نر.م. اصل، مبدأ، پیل، مایه، ماده، وضع، قاعده، اساسي موضوع، د اخلاقو او چلند قواعد، عقیده، مسلک.

پرنۍ (parnə́i) ښځ.م. فرنی، پیرینی، یو خواړه دي چې له شیدو او د وریجو له اوړو څخه تیاربېږي.

پرنی (parnay) نر.م. (پرنې) پوړنی، سپېره او خاکي رنګه بوټی دی.

پرو[1] (parū́) نر.م. برو، تود باد، توده هوا، تندباد.

پرو[2] (purū́) ص. نب. خوشې، ارزه برزه، فضول.

پروا (parwā́) ښځ.م. (ج. پرواوې) ۱) خیال، اند، فکر، لحاظ، خاطر؛ ۲) دار، ویره، باک.

پروانګي (parwā́ngi) ښځ.م. سپارښتنه، هدایت، سپارښت.

پروانه (parwānā́) ښځ.م. (ج. پروانې) ۱) پتنګ، پتڼ، اورپښت؛ ۲) اجازه نامه؛ ۲) عاشق.

پروپاګنډ (prupāgánḍ) نر.م. مشهور کول، ریکلامول، د شهرت ورکولو عمل، د چا تعریف یا غندنه، له حقیقته لرې خبرې.

پروت (prót) ص. نر.م. (ج. پراته) ۱) ملاست، غځېدلی؛ ۲) ایښی، کېښودلی؛ ۳) بېکاره، بې وجهې، سست؛ ٤) موجود، په کې.

پروتوالی (protwā́lay) نر.م. ۱) ملاسته، غځېدنه؛ ۲) عرض، پلنوالی.

پروته (protá) ښځ.م. ښېرا، بد دوعایي.

پروټ (porwáṭ) ص. نر.م. چاغ، غټ پټ، څورب، غښتلی، مزی، قوي.

پروټتوب (parwaṭṭób) نر.م. چاغي، چاغوالی، مزیتوب، زورورتوب.

پروړ (proṛ) نر.م. بوس، پروړه، پوړ، پروړی، پلاله، د غنمو او اوربشو سپین بوس.

پروړوالا (proṛwālá) ص. نب. بوس خرڅوونکی، پروړ خرڅوونکی.

پروړه (proṛá) ښځ.م. (ج. پروړې) ۱) بوس؛ ۲) د شولو وابښه؛ ۳) نا میده شوي وابښه.

پروزی (prózay) نر.م. غلبېل، چڼوونی، چانوونی، پرویزی.

پروژه (prožá) ښځ.م. (ج. پروژې) ۱) طرح، نقشه، پروجکټ، پروګرام؛ ۲) قصد، نیت.

پروسږ (parosáẓ) ق. تېر کال، پروسږ کال.

پروسږ کال (prosaẓkā̃l) ق. پروسکال، پروسږ، تېر کال، ړومبی کال.

پروسږن (parosaẓán) ص. نــر.م. تېر کال، پروسږنی، پروسکلنی، پروسکلن.

پروسس (prūsıs) نــر.م. عملیه، پروسه، تعامل، مرحله.

پروسه (prosá) ښځ.م. (ج. پروسې) بهیر، پروسس، عمل، مرحله، عملیه، تعامل.

پروف (prūf) نــر.م. ۱) خاکه، مسوده؛ ۲) چاپ شوی کاغذ له اصلي متن سره کتل او تېروتنې یې سمول؛ ۳) حل، ثبوت، اثبات.

پروفیسر (profisár) نــر.م. پوهاند، هغه څوک چې لوړ علمي مقام ولري.

پروګرام (progrā́m) نر.م. ۱) طرح، پروژه، د یو کار د مراحلو ټاکل؛ ۲) کړنلاره؛ ۳) تعلیمي او درسي نصاب.

پرول (parawā́l) مص.مت. ۱) څغلول، منډه ورکول ۲) پارول؛ ۳) څه شی د غلا په ډول تښتول؛ ٤) خوځول؛ ٥) څه شی په تاو لرې غورځول.

پرول دودی (prūldóday) نر.م. دلالي، کمېشن.

پرولوګ (prológ) نر.م. پرولاګ، سریزه، مقدمه، پیل؛ د کتاب او نورو سریزه.

پرون (parū́n) ق. تېره ورځ یا پرون شپه، پرون ورځ، پرون شپه.

پرونه (parawā́na) ښځ.م. ۱) څغلونه، په منډه کونه؛ ۲) د غلا په ډول تښتونه.

پروني (parū́nay) ص.نر.م. د پرون د ورځې، د تېرې ورځې؛ په تېرې ورځې پورې مربوط.

پرویزی (parwézay) نر.م. (ج. پرویزي) پروزی، چنوونی، د اوړو غلبېل، چاڼ.

پروین (párwin) نر.م. پرېوونې، پیروني، د ظفر ستوري، زمبک ستوري.

پره (pará) ښځ.م. (ج. پرې) ۱) د ژرندې د څرخ پل یا اړې غابنې؛ ۲) د غره تېره څوکه؛ ۳) پلو، مخه؛ ٤) ډله؛ ٥) پلوي، ننګه؛ ٦) جګړه، د خپګان ښکاره کول، نــوغې ورسول؛ ۷) د بیل (یوم) څنډه؛ ۸) پلټنه، لټون؛ ۹) تفتیش.

پرهار (parhā́r) نــر.م. ۱) ټپ، زخم، پرهر؛ ۲) د الوتلو په وخت د مرغانو د وزرونو اواز.

پرهار پانه (parhārpāṇá) ښځ.م. (ج. پرهارپانې) د بارتنګ پانه، بارتنګ، ګزک پانه.

پرهارتون (parhārtū́n) نــر.م. عملیات خونه، جراح خونه، د جراحي ځای.

پرهارژلی (parhārẓ́ǎlay) ص.نــر.م. پرهارجن، پرهاري، ټپي، زخمي، مجروح، پیروژلی.

پره جنبه (parajanbá) ښځ.م. (ج. پرې جنبې) ډله بازي، ګوند بازي، ګوندیماري، ګوندي.

پره دار (paradā́r) ص.نر.م. مل، ملګری.

پره هی (paráhay) نر.م. جبل، د اوسپنې کلک او مضبوط میخ چې تیږې پرې باسي.

پرهېز (párhez) نــر.م. ۱) ځان ساتنه؛ ۲) د کتو وړونکو حیواناتو د کتې هغه ځای چې د زخم په اندازه غوځ یا څیرې شوی وي.

پرهېزانه (parhezāná) ښځ.م. پرېزانه، د پرهېز خواړه، د ناروغ ځانګړي خواړه.

پرهېزګار (parhezgā́r) ص. نــر.م. متقي، تقوادار، له بدو ځان ساتونکی، پرهېز کوونکی.

پرې (pre) اد. ۱) باندې، پر، ورباندې، په، د پاسه؛ ۲) مخ. مختاري دی لکه: پرېوتل او پرېښودل؛ ۳) ص. نب. غوځ، قطع.

پری (paráy) ښځ.م. ښکه، د ل د یبم راکښل، اینجه، مانجه، پال کش، هغه چاری او ښیل چې په دوو کسانو راښکل کېږي.

پریال (paryā́l) نر.م. ۱) یو ډول کېږدی، یو ډول خېمه؛ ۲) پرده، پاریال، هغه پرده چې یوه کوټه په دوو برخو ویشي.

پرې ایستل (preistə́l) مص.مت. ۱) څملول، پرې باسل، غورځول، پرځول؛ ۲) په ځای (بستره) کې بیده کول یا څملول.

پرې اېښکه (preiṣáka) ښځ.م. و گ. پرېښکه.

پرې باسل (prebāsə́l) مص.مت ۱) پرځول، اړتاوول، ښکوروول؛ ۲) تریل، کښته گوزارل، لاندې اچول؛ ۳) ورباندې اچول؛ ٤) بیده کول.

پرېبدل (parebdə́l) مص. مت. پرېښل، وهل، پېل، ټکول، ډبول.

پریت (prit) نر.م. شرم، حیا.

پرېټ (paréṭ) نر.م. پرېډ، رسم گذشت، عسکري تعلیم قدم؛ ۲) د سر ویښتان په خاص ترتیب جوړول؛ ۳) پټ پلیټ، په کالي کې بخې کول.

پرېچ (preč) نر.م. (ج. پرېچونه) پرچ، نالبکی، ریکیبی، بشقاب، نعلبکی.

پرېڅر (precə́r) ق. څنگزن، څنگڅن، یوې خواته، ښیل، یوې ډډې ته، ښلګلوت، گوښې ته.

پرېدار (predā́r) ص نر.م. و گ. پېړ دار.

پرېدل[1] (predə́l) مص. مت. پرېښودل، پرېښل، پرېږدل.

پرېدل[2] (paredə́l) مص. ل. ۱) دالوتونکو د وزرو اواز پورته کېدل؛ ۲) ځغلېدل، په منډه کېدل، ځغاستل؛ ۳) د یوه شي په غلا تښتول کېدل.

پرېړ (preṛ) ص. نر.م. ج. ۱) غوټ، پېړ، پنډ؛ ۲) په غوښو پټ، چاغ، مزی، شلند.

پرېړوالی (prerwā́lay) نر.م. پېړوالی، پنډوالی، غټوالی، پرېړتوب، پرېړتیا.

پرېړول (preṛawə́l) مص. مت. ۱) پنډول، غټول، پېړول، ضخامت زیاتول؛ ۲) مزی کول.

پرېړه (preṛá) ښځ.م. (ج. پرېړې) ۱) غوټه، پنډه، پېړه؛ ۲) و گ. پروړه.

پرېړی (preṛáy) ښځ.م. کریکه، تړه‌ته، د غنمو او غلې د ساتلو لپاره له پوزې څخه جوړ شوی شی (کندو ډوله).

پرېړېدل (preṛedə́l) مص. ل. پنډېدل، پېړېدل، غټېدل، ضخامت زیاتېدل.

پرېز (parez) نر.م. (ج. پرېزونه) و گ. پرهېز.

پرېژه (preža) ښځ.م. طلاق.

پرېږدل (prezdə́l) مص. مت. و گ. پرېښودل.

پرېږه (preẓá) ص. نب. ۱) وچکالي، کاختي وهلی، قحطي ځپلی؛ ۲) د غلې کمبود، قحطي.

پرېسه (prisá) ص. نب. ۱) بېکاره او وزگاره ښځه؛ ۲) وېربدلی، داربدلی، ترهېدلی.

پرېشان (prešā́n) ص. نر.م. ۱) خفه، خپه، دلگیر، سرگردان؛ ۲) خوار، بې وزلی؛ ۳) خورور، ویږ.

پرېښته (pareṣtá) ښځ.م. (ج. پرېښتې) فرشته، ملایکه، پرښته.

پرېښکه (preṣáka) ص. ښځ.م. (ج. پرېښکې) طلاقه شوې، پرېښوولې، پرې ایښې.

پرېښودل (preṣodə́l) مص. مت. ۱) پرېږدل، پرېښول؛ ۲) خلاصول، خوشې کول؛ ۳) روستو پاتې کول؛ ٤) لاس اخیستل؛ ٥) طلاقول.

پرېښون (reṣū́n) نر.م. جوټه، لېښوین، سرویغی، پسمانده، پاتې شونې خوراک.

پرېښونی (prešū́nay) نر.م. پسمانده، پاتې شونې

پرېښوول (preṣowə́l) مص. مت. و گ. پرېښودل.

پرېښې (préṣay) مف. نر.م. ۱) پرې ښې، پرېښودلی، خلاص کړی؛ ۲) پاتې کړی.

پرېکړون (prekṛún) نر.م. فیصله، پرېکړې، پرېکړه، پرېکون، پرېکوڼ، لنډون.

پرېکړه (prékṛa) ښځ.م. ۱) فیصله، پرېکړون، غوڅه؛ ۲) پرېکون، لنډون؛ ۳) کره وره، څېره؛ ٤) د زړه سوځېدو وړ څېره.

پرېکړه لیک (prekṛalík) نر.م. فیصله لیک، فیصله نامه، قطعنامه.

پرېکړی (prekáṛay) مف. نر.م. ۱) غوڅ شوی، پرې شوی؛ ۲) فیصله شوی؛ ۳) ادا شوی، ادا کړی، خلاص کړی.

پرېکول (prekawál) مص. مت. ۱) شلول، څیرې کول؛ ۲) غوڅول؛ ۳) فیصله کول؛ ٤) کېندل.

پرېکون (prekún) نر.م. ۱) لنډون، پرېکړون، د واده ورکولو فیصله؛ ۲) بېلتون، بېلوالی؛ ۳) پرېکړه، فیصله؛ ٤) غوڅونه؛ ٥) اختلاف.

پرېکونه (prekawána) ښځ.م. غوڅونه، لنډونه.

پرېکوڼ (prekuṇ) نر.م. ۱) سرټروني، سربند؛ ۲) بچوکی؛ ۳) انګر، د کور او حویلی غولی.

پرېکه (préka) ښځ.م. ۱) و.ګ. پرېکړه؛ ۲) ف. مطلق امر (غوڅ کړه!).

پرېکېدل (prekedál) مص. مت. ۱) غوڅېدل، قطع کېدل؛ ۲) شلېدل، څیرې کېدل؛ ۳) فیصله کېدل، ختمېدل؛ ٤) کېندل، کنستل.

پریم (prim) نر.م. (ج. پریمونه) د نس پرده، برنغ، د خېټې پرده، پرین.

پرېم (prem) نر.م ۱) مینه، محبت؛ ۲) فریم، چوکاټ حلقه، د عینکو چوکاټ؛ ۲) ډانچه.

پرېمان (premán) ص. نر.م. ۱) پرېمانه، ډېر زیات؛ ۲) اباد، ښېرازه.

پرېماني (premāní) ښځ.م. زیتوالي، بروالي.

پرېمښتل (premaṣ̌tál) مص. ل. پرېمل، مېښت کېدل، مشتېدل، اوسېدل، مېښته کېدل.

پرېمل (premál) مص. ل ۱) اوسېدل، مېښت کېدل، پرېمښتل؛ ۲) مص. مت. ځای نیول، قبضه کول لاس ته راوستل، لاندې کول.

پرېمن (premán) ق. په ډاډه، په اطمینان، په تسل، په مزه، په خوند، په خوښي.

پرېمینځل (preminȷ̌ál) مص. مت. ۱) مینځل، وینځل، پرېولل؛ ۲) المبول.

پرین (prin) نر.م. ۱) پریم، د نس پرده، د خېټې پرده ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه.

پرینځل (prinȷ̌ál) مص. مت. و.ګ. پرېمینځل.

پریند (prind) نر.م. پرین، پریم، برنغ، د نس پرده.

پریڼ (paryaṇ) نر.م ۱) بندوبست، سرشته، تنظیم؛ ۲) جوربنت، سلا، مشوره.

پریڼی (paryaṇáy) فا. نر.م. ۱) ترتیبوونکی، سرشته کوونکی؛ ۲) پوه، هنرمند.

پرېو (prew) نر.م. مرید، منونکی، دچا په پله پسې تلونکی، تعقیبوونکی.

پرېوان (prewán) ص. نر.م. و.ګ. پرېمان.

پرېواني (prewāní) ښځ.م. و.ګ. پرېماني.

پرېوت (prewát) نر.م. لوېدیځ، مغرب، لمر پرېواته.

پرېوتل (prewatál) مص. ل. ۱) څملاستل، غځېدل، ویده کېدل؛ ۲) غورځېدل، راګوزارېدل، لوېدل؛ ۳) ډوبېدل؛ ٤) دېره کېدل؛ ٥) یرغل کول؛ ٦) پاتې توېدل؛ ۷) نړېدل؛ ۸) په سوداګرۍ کې تاوان؛ ۹) ناکامېدل؛ ۱۰) ناروغېدل.

پرېولل (prewlál) مص. مت. و.ګ. پرېمنځل.

پرېولنه (prewlána) نر.م. پرېولنګ، پرېمینځنه، پاکونه، وینځنه، مینځنه.

پړوینځل (prewinǯál) مص. مت. و گ. پرېمنځل

پړیاسته (preyāstá) نر. ج. ۱) ځملونه، ویده کونه؛ ۲) راکښته کونه، پرېباسنه، راکوزونه؛ ۳) غځونه، اوږدونه، کښکونه.

پړیستل (preistə́l) مص. مت. ۱) پرېباسل، غځول، ویده کول؛ ۲) راکښته کول، راکوزول، راغورځول، رااچول.

پړېښتل (preiṣtə́l) مص. مت. پړیستل.

پړېښی (preiṣáy) مف. نر. م. (ج. پړېښي) خوشې شوی، پرېښودل شوی، ترک شوی، ازاد شوی، خلاص شوی، ترک کړی.

پړ (pə́ṛ) ص. نر. م. (ج. پړه) ۱) ملامت، گرم؛ ۲) مغلوب؛ ۳) بند؛ ٤) نر. م. کانیزه ځمکه؛ ٥) قمارخانه؛ ٦) پُل.

پړاپه (pṛāpá) ښځ. م. (ج. پړاپې) ببغه، ببوغه، کوړکوړی، کرکوری، کنمیره، کوړکوته.

پړاته (paṛātá) ښځ. م. (ج. پړاتې) و گ. پراته.

پړاخ (pṛā́x) ص. نرم. ج. پراخ. ارت، پلن، ښېرته.

پړاخ پزی (pṛāxpázay) ص. نر. م. پلن پزی، د پلنې پوزې خاوند، پوزور، پیت پزی.

پړاس (pṛás) نر. م. کړس، تک، پړک، ښپېړه.

پړاکی (pṛā́kay) نر. م. (ج. پړاکي) بدخویه سړی، قهرجن سړی، بې حوصلې سړی.

پړان پس (pṛānpás) نر. م. کرپش، کته پیش، گوتړک.

پړانگ (pṛā́ng) نر. م. یو ځیرونکی ځناور دی.

پړانگ پیش (pṛāngpíš) نر. م. غرنی پش، پیشو پړانگ، نیمچی، سارانی پیشکه.

پړانگه (paṛāngá) ښځ. م. ۱) خرخوری، ځیرانگه، چیروه، د زړې توتې چیرری؛ ۲) کرښه، لیکه، خط؛ ۳) د پړانگ مونث.

پړانه وړانه (pṛānawṛāná) ښځ. م. ۱) پړه وړه، گرمه ناگرمه، حق ناحق؛ ۲) شرط، جواري.

پړاو (paṛáw) نر. م (ج. پړاوونه) رباط، منزل، تکانه، تیسن، تم ځای.

پړپوس (paṛpús) نر. م. (ج. پړپوسونه) ۱) سوری، پپوس؛ ۲) ببکاره سړی؛ ۳) دووس، دله.

پړت (pṛát) نر. م. ۱) برستن، شیرک؛ ۲) په دام کې د نښتې مرغۍ د وزرو د ښورېدلو اواز، پرتېدل.

پړتاوول (paṛtāwawə́l) مص. مت. نسکورول، پرځول، راځملول، راگوزارول، راغورځول.

پړتاوېدل (paṛtāwedə́l) مص. ل. غورځېدل، گوزارېدل، نسکورېدل، پرځېدل.

پړتوب (paṛtób) نر. م ۱) پړتیا، ملامتیا، پړوالی، گرمتیا؛ ۲) مغلوبیت، مغلوبېدنه.

پړتوگ (paṛtóg) نر. م. (ج. پړتوگونه) پرتوگ.

پړته (paṛtá) ښځ. م. ۱) پړکه، لیندکۍ، کیکړی، د مرغیو د نیولو اله؛ ۲) چیندښتکرو.

پړتیا (paṛtyā́) ښځ. م. (ج. پړتیاوې) گرمتیا، ملامتیا، گرموالی، پړوالی.

پړتېدل (pṛatedə́l) نر. م. پورته پورته غورځېدل.

پړچتی (paṛčátəy) ښځ. م. ړیکۍ، رپ، چنۍ، په دېوال کې د لوښي ایښودلو ځای، تاقچه.

پړخ (pṛáx) نر. م. تک، تق، پړک، پړق، د تمانچې ډزا او د ښپېړې اواز.

پړده (paṛdá) ښځ. م. (ج. پړدې) و گ. پرده.

پړده (puṛdá) ص. نب. ۱) مسوول، ذمه وار؛ ۲) باوري، یقیني.

پړده پوښ (paṛdapóṣ) نر. م. رازساتونکی، پرده ساتونکی، معتمد، عیب پټوونکی.

پړسبن (pṛasabán) ص. نر. م. سست، پړسېدلی، پړسپن، له باده ډک، پړسند، پوسن، پړسوبن.

پړسمن (prasmán) ص. نـر.م. ۱) پړسېدلی، ډډ شوی؛ ۲) پوست، سست؛ ۳) ناېوده، بې ځې، بې کاره؛ ٤) سور، ناراست، لټ، تنبل.

پړسنده (parsánda) ص.نب. ۱) پړسېدلی، ډوسه، ډډ؛ ۲) پړسولی، له غوسې نه ډډ؛ ۳) ورروست.

پړسوب (parsób) نـر.م. پاړسوب، تنډوالی، ډډوالی، ډډون، پړسېدنه.

پړسوبن (parsobán) ص.نر.م. ډډ شوی، پړسېدلی.

پړسول(۱) (parsawál) مص. مت. ۱) ډډول، تنډول، پاکول؛ ۲) قهرول؛ ۳) بلاربول؛ ٤) ښه وهل.

پړسول(۲) (prasawál) مص. مت. ۱) پړ کول، په ښېره وهل؛ ۲) چول، چاودل.

پړسونګا (parsūngā) نر.م. پړسېدلی، خېتور.

پړسونګی (parsūngay) نـر.م. پړسېدلی سړی، ډډ بډ سړی.

پړسېدل(۱) (parsedál) مص ل ۱) ډډېدل، تنډېدل؛ ۲) قهرېدل، غوسه کېدل؛ ۳) حامله کېدل.

پړسېدل(۲) (prasedál) مص. ل. ۱) پړقېدل، وهل کېدل؛ ۲) چاودېدل، درز کېدل.

پړغشه (parğáša) ښځ.م (ج. پړغشې) ګنده، بګه، بډه، لال ګنده.

پړک(۱) (prák) نر.م. ۱) تک، ښپېره؛ ۲) ځلا، ځل، د رڼا ځریکه؛ ۳) د سترګو په رپ کې، لږ وخت.

پړک(۲) (park) نر.م. ۱) د خلکو یوه وړوکې ډله؛ ۲) د پسو وړه رمه؛ ۳) ریږدېدا؛ ٤) همزولتیا؛ ٥) د پېلو مرغلـرو لـړ؛ ٦) دلمنځې لـړګی؛ ۷) د دم د جړې د تبرۍ کولو خرمن.

پړکا (prakā) ښځ.م ۱) ځلا، رڼا، برېښنا؛ ۲) تکا، تقا، د ښپېرو اواز.

پړکمشر (parkmašár) نـر.م. (ج. پړک مشران) بریدګی، خورد ضابط.

پړکول (prakawál) مص. مت. ۱) پړقول، ځلول، پرېښول؛ ۲) وهل؛ ۳) آواز ایستل، چکچک.

پړکه (parká) ښځ.م. (ج. پړکې) پتکه، کیکړی، د مرغیو د نیولو اله، لومه یا ښیتلی.

پړکهار (prakahār) نر.ج. تکهار، تقهار.

پړکی (párkay) نـر.م. ۱) پنډۍ، لینګی، ساق، لنګی؛ ۲) د ښخار بوټی، تور ګاړ.

پړکۍ (parkə́y) ښځ.م.ج. بتکې، پړکه، ګزکه، د مرغیو د نیولو آله.

پړکېدل (prakedál) مص.مت ۱) ځلېدل، برېښېدل، پړقېدل، ځلغېدل؛ ۲) مص.ل. ریږدېدل، رېږدېدل، لړزېدل، ترېدل، پړېدل، دګېدل.

پړم (prám) ص. نر.م. و.ګ. پړن.

پړمبۍ (prambə́y) ښځ.م.ج. ۱) پمبری، تناکه، پولۍ؛ ۲) داوبو د سر پوکانۍ، ډومبک، حباب.

پړمخ (parmáx) ق. پـړمخ پرېوتی، پړمخ پـروت، نسکور، پړمخې، اپوته.

پړمخې (parmáxe) ق. پـړمخ، په مخ پـرېوتی، پړمخ پروت، نسکور پروت، اپوته پروت.

پړمخی (parmáxay) نر.م ۱) برغـولی، د کتوې خاورین سرپوښ؛ ۲) ص. نر.م. اپوته.

پړنګ (práng) نر.م. ج. ۱) د ژړا اول غږ، بړېنګ؛ ۲) ص. نر.م. بې جرئته؛ ۳) جذام، خراړه، یو ډول بده ساري ناروغي ده.

پړنګا (prangā) ښځ.م. (ج. پړنګاوې) ۱) ژړا، پړنګ؛ ۲) تنګا، پنګا، چنګا، ډنګا.

پړنګن (prangán) ص.نر.م. ژړن، چنګن، برنګن، پړنګن.

پړنګول (prangawál) مص. مت. ژړول، بړنګول.

پړنګی (prángay) مف. نـر.م. (ج. پـړنګي) په خوراړه اخته، خراړي نیولی، جذام نیولی.

پړنګېدل (prangedə́l) مص.ل ۱) ژړېدل، جړېدل، برنګېدل، پړنګېدل.

پړنه (prána) ښځ.م (ج. پړنې) ملامتیا، ملامتوالی، پړه.

پړنه وړنه (pṛanawṛána) ښځ.م. پړه ګالل، ګرمه منل، ملامتیا منل.

پړوالی (paṛwā́lay) نر.م. ګرموالی، پړتوب، ملامتوالی، ګرمتوب.

پړوپی (prū́pay) نر.م. (ج. پړوپي) ۱) څلورمه برخه، کوړوی، پاو، چارک؛ ۲) ښځ.م. د وزن یوه پیمانه، د ووړي شپاړسمه برخه.

پړوستي (prósti) ښځ.م. ۱) پله، پلې، غوړګی؛ ۲) پولی، د جوارو پولی.

پړوکی(۱) (prūkáy) نر.م. (ج. پړوکی) ۱) لړ؛ ۲) مصرع، د شعر برخه؛ ۳) غړ ناره؛ ٤) توته، د لرګي توته.

پړوکی(۲) (parū́kay) نر.م. ۱) وړه رمه، د پړ ک تصغیر؛ ۲) کندی، وړه بیاسته، لنډ پړی.

پړوکی پړوکی (prokayprókay) ص. نر.م. لړلړ، توتې توتې، برخې برخې.

پړول (paṛawə́l) مص. مت. ملامتول، ګرمول، مغلوبول.

پړومبه (prombá) ښځ.م. (ج. پړومبې) چیچړنه، چیچړه، ډنګره غوښه، خرابه غوښه.

پړومبې (prómbe) ښځ.م. د پنېر یا مستو شنې اوبه، د پوڅې شنې اوبه.

پړوند (paṛwánd) ص. نر.م. غښتلی، قوي، کلک، ټینګ، پلوند، مضبوط.

پړونی (paṛū́nay) نر.م. (ج. پړوني) زړوکی، ټیکری، پوړنی (د ښځو ځادر).

پړه(۱) (pṛá) ښځ.م. ۱) ملامتي، ګرمتیا، مغلوبوالی؛ ۲) ص. ښځ.م. ملامته، د پړ مؤنث؛ ۳) نر.م.ج. د پړ جمع.

پړه تکې (pṛatáke) ښځ.م. ۱) التکې، لغتې وهنې، پوڼاکې؛ ۲) لوڅې پوڅې.

پړی (páṛay) ص. نر.م. (ج. پړیان) ۱) جوارګر؛ ۲) د قمار خانې مشر؛ ۳) نر.م. بیاسته، رسی.

پړۍ (paṛáy) ښځ.م. ۱) د کانو، ګټو داسې اېښودل چې لس لس فوټه یې اوږدوالی او پلنوالی او یو فوټ یې جګوالی وي؛ ۲) لرګي، تیږې او بوجۍ چې سر په سر کېښودل شي.

پړۍ پړۍ (paṛaypaṛáy) ق. کتار کتار، قطار قطار، سر په سر (بوجۍ او لرګي).

پړیت (pṛit) ص. نر.م. ۱) له داره غلی او پټ شوی؛ ۲) پیت، چیت؛ ۳) نر.م. د الوتلو په وخت کې د مرز د وزرونو اواز.

پړیخ (pṛix) ص. نر.م. ۱) چیت، پیت، پړیت؛ ۲) جینګ، چینګ، چینګ خولی.

پړیخ پزی (pṛixpázay) ص، نر.م. چیت پوزی، پلن پزی، جیت پزی، پیت پزی.

پړېدل (paṛedə́l) مص.ل. ۱) ملامتېدل، ګرمېدل، ۲) مغلوبېدل؛ ۳) بې ځایه غړېدل؛ ٤) لړزېدل.

پړیس (pṛis) ص. نر.م. پلن، پړیخ، بې ډوله، تپس، بدشکله، بې ډوله (مخ).

پړیم (pṛim) ص. نر.م. پړیم، لخته شوې وینه، یخه وینه، کلکه وینه، پرنډه وینه.

پړین (pṛin) ص. نر.م. ډېر خوړین، زیات پوخ، له وخته تېر، خوړین پړین، خوړت پړت.

پړینګ (pṛing) نر.م. ۱) چینګ، د ژړا د پیل اواز؛ ۲) هغه سپینه ماده چې د بچي له پیدا کېدو څخه مخکې له غوا څخه راوځي؛ ۳) د کولمو د پاسه د غوښې یوه کلکه پرده.

پړینګهار (pṛingahā̄r) نر.م. چینګـهار، د ژړا د پیل اواز.

پړي والا (paṛiwālā́) ص.نر.م ۱) رسی پلورونکی ۲) پنډي، جوالي، کلي، حمال.

پز ځپونی (pazcapū́ṇáy) ص.نر.م. د پـزې ځپونی، د پوزې دستمال.

پزغمی (pazğámay) نر.م. تیک، چـرګل، خلی، مېخک، مېخکی، د ښځو د پزې ګانه ده.

پزول (paẓawál) مص. مت. ۱) بـزول، بدکاري کـول، بد فعلي کـول؛ ۲) داړول، بیـرول، وېرول.

پزوهل (pazwahál) مص.مت. په نشتر وهل، وینه کښل، رګ وهل.

پزه (pazá,a) ښځ.م. پوزه، تمبزی، پیزه، سرمه..

پزی (pázay) نر.م (ج.پزي) ۱) بوی، ورم؛ ۲) ښځ. م. چاغوالی، څوربوالی، غټوالی.

پزېدل (pazedál) مص. مت. ۱) جـوشـېدل؛ ۲) ژوبلېدل؛ ۳) مص. ل. ترېدل، پزېز کول.

پزېز (páziz) نر.م. پزنی، هغه آواز چې په پوزه ادا کېږي.

پزین (pázin) ص. نر.م. له پوزي نه جـوړ شوی، له مزري نه جوړ شوی شی، له انډېري سره اړوند.

پژرکی (paẓ̌árkay) ص.نر.م. ۱) بېرګی، قهرجن، حملې ته تیار؛ ۲) خپه، ژر خپه کېدونکی.

پژواک (paẓ̌wā́k) نـر.م. ۱) ازانګـه، انګـازه، انګی، د غږ غبرګـېدنګ؛ ۲) د یـوه ګل نـوم؛ ۲) یو افغاني سیاستپوه، شاعـر و لیکوال چې نوم یې عبدالرحمن و.

پژی (paẓ̌áy) نـر.م. (ج.پژی) پړی، ځان، جثه، تنه او بوده، قواره، اندام.

پړل (paṛál) مص. مت. تراشل، توږل، تراشول.

پړوی (paẓwáy) نـر.م. (ج.پړوي) د تنستې یو سر او بل سر ته لګېدلې لرګی..

پړی (paẓáy) نر.م. ۱) وګ.پژی؛ ۲) لیچه، لېڅه، د لاس یوه برخه.

پس[1] (pás) ق. بیا، وروسته، پس لـه دې، لـه دې وروسته، ناوخته، پس ته، شاته؛ ۲) اد.تو.

پس[2] (p(a,u)s) نر.م. ۱) نری غږ؛ ۲) پسکی، له معدې نه د هوا خارجېدل.

پسات (pasā́t) نر.م. فساد، شر، پساد.

پساتي (pasā́ti) ص.نر.م. فسادي، شري، وران سړی، شیطان.

پساري (pasā́ri) نر.م. هغه دوکاندار چې بادیان، اربړه، سپېرکی، او... خرڅوي.

پساله (pasālá) نر.م. ګانه، زیور، پسول، کالی.

پسان (pasā́n) نر.م. بلور، د بلور کانی، نوزی، د څرخ کانی، د چړې د تېره کولو ګرده ډبره.

پساڼی (pasā́ṇay) ص. نر.م. پخنی، پخانی، لږ، کم، خځوری، څنی، خسنی.

پساو (pasā́w) نر.م. ۱) پاتې شوې ښوروا؛ ۲) هغه خمکه چې تر ټولو په آخر اوبه کېږي؛ ۳) مغزاوه هغـه اوبه چې یو وار جامې په کې پرېمنځل شي او بیا نورې جامې په کې خېشتې کړي.

پس پسی (paspásay) نـر.م. پسېدنه، د شونډو په سر خبرې کول، په غوږو کې پټې خبرې.

پست (pást) ص. نر.م. ۱) کښته، لاندې، ټیټ، کـوز؛ ۲) رذیل، بې وجـدانه، د بدو اخلاقو خاوند.

پستاندار (pistāndā́r) ص. نر.م. تی لـرونکی، غولانځ لرونکی، شیدې ورکوونکی.

پستکی (pastákay) نر.م. ۱) بوسغی، پوڅکی، د غوړو نرمې؛ ۲) هر نرم او نازک شی.

پستکی (pastákay) ښځ.م ۱) پخکی، پوخکی، پستوکی؛ ۲) هر نرم شی.

پستنه (pastána) ق. ۱) بیرته، بیا راګرځېدل، راستنه، جاروتل، واپس، په وروستو؛ ۲) ښځ. مج. شاته تلنه، قهقهرایي؛ ۳) قی، کانګې.

پستو (pastū́) نر.م. ۱) پس خونه؛ ۲) د پاچا یا آمر هغه سامان چې د هغه له روانېدو څخه وروسته ورپسې وړل کېږي.

پستوالی (pastwā́lay) نر.م. ۱) پوستوالی، نرموالی؛ ۲) ټیټوالی، لاندې والی.

پستور (pastawár) نر.م. پسته وور، نرم باران، نری څاڅکی، ښورمک، نرمه شیګره.

پستورګی (pastwárgay) نر.م. هغه پسه چې نرمې او پستې وړۍ لري.

پستوړه (pastūṛá) جن. پاسته اوړه، نرم اوړه، ترمېده، نرمه دوړه، میده اوړه.

پستوکی (pastū́kay) نر.م. ۱) د غوړ نرمی، بوستی؛ ۲) پوستوکی، څرمن، پوست.

پستول (pastawál) مص. مت. ۱) میده کول؛ ۲) نرمول؛ ۳) ښه وهل، ډبول، ټکول.

پسته [1] (pastá) ښځ.م ۱) نرمه، ملایمه؛ ۲) د پنډۍ غوښه؛ ۳) ق. پس ته، بیا، وروسته، بل وار، بله پلا؛ ٤) نر.م. بیرته شه! بېځ شه، پس شه.

پسته [2] (pıstá) ښځ.م. وچه میوه ده چې دانې وړې او چغزی یې زرغون رنګ لري.

پسته وور (pastawū́r) نر.م. ۱) نرم باران، نری باران، ښورمک؛ ۲) شبنم.

پستي (pásti) ص. ښځ. م. ۱) ټیټوالی، لاندې والی، ښکته والی؛ ۲) ذلیلتوب.

پستې (pasté) ښځ.م.ج ۱) کنکۍ ژبه، حلقي ژبه، وره ژبی؛ ۲) د پست جمع، نرمې.

پستېدل (pastedál) مص. ل. ۱) نرمېدل، میده کېدل؛ ۲) وهل کېدل؛ ۳) خبرې ته راضي کېدل

پسخاک (pasxā́k) نر.م. غم، نول، پرېشاني، فکر، کړاک، زړه خوړل، اندېښنه.

پسخند (pısxánd) نر.م (ج. پسخندي) ریشخند، پېښاره، ملنډې، مسخرې.

پس خورده (pasxordá) ص. ښځ.م ۱) پاته شونی، جوټه، پاتې شوی خوراک؛ ۲) کنګړ، کنکړ.

پسخول (pasxwál) مص. مت. ۱) په غوسه کول، قهرول، تحریکول؛ ۲) نر.م. د اړې بوره؛ ۲) ګیچه، څڅبوکی، زوړل، زوول، توفاله.

پسخه (pasxá) ښځ.م. (ج. پسخې) و ګ. پخسه.

پسرلنی (pasarlánay) ص. نر.م. د پسرلي، د پسرلي مربوط.

پسرلنۍ (pasarlanáy) ښځ.م. ۱) د پسرلي اړونده بولله (شعر، قصیده)؛ ۲) د پسرلي مربوطه.

پسرلی (pasárlay) نر.م. (ج. پسرلي) څرمونی، څرمنی، سپرلی.

پسرو (pasráw) ص. نر.م. ۱) ورپسې تلونکی، تعقیبوونکی؛ ۲) نر.م. پسګویې، غیبت.

پسکاوڼ (paskāwáṇ) ص. نر.م. پسکن، پسن، تسن، تسکن.

پسکاوڼه (paskāwaṇá) ښځ.م. ۱) د پسکاوڼ د کلیمې مؤنث؛ ۲) د الوبالو په څېر یوه ونه ده.

پسکه (paská) ښځ.م. ۱) ورسته، ورسته بېدې؛ ۲) هر ښځینه وروست شی؛ ۳) پسکې.

پسکی (pusákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوړ کې خبرې، پټې خبرې.

پسکۍ (paskáy) ښځ.م.ج. پسکه، تس.

پس منظر (pasmanzár) نر.م. شالید، تاریخي سیر، پخوا ته نظر کونه.

پسندی (psánday) نر.م. د سپېښتو لوبه.
پسنی (pásnay) نر.م. (ج. پسني) و گ. پسوني.
پسوا (paswā́) ق. پسې شا، شاته، په غیاب کې.
پسور (pasór) نر.م. سور، بر، لنډوالی، پهلنډو، پلنوالی.
پسورور (pasorawár) ص. نر.م. سورور، پلن.
پسول[1] (pasól) نر.م. گانه، زېور، گینه.
پسول[2] (pasáwal) مص. مت. ورو ورو غړول، غلی غلی په خبرو راوستل.
پسول[3] (pusáwal) مص. مت. ځکول، په سگرېټ، چلم، او پایپ باندې د خړو سکو جوړول.
پسولل (pasolál) مص. مت. سینگارول، ښکلل، گاڼل، ښایسته کول، ډولي کول، پسولول.
پسولېدل (pasoledál) مص. ل. ډولی کېدل، ښایسته کېدل، ښکلی کېدل.
پسونی (pasūnay) نر.م. ۱) په کنډې کې ناست، په ځوکې کې ناست؛ ۲) مورچل، خڅه، خزه، ځوکې، خارځای، کمین، ځوځای.
پسه[1] (psá) نر.م. (ج. پسونه) ۱) گډ، مېږ، نروز؛ ۲) ص. نر.م. ساده، ناپوه.
پسه[2] (pása) ق. ۱) وروسته، پسته، له دې پسه، له دې وروسته، بیا؛ ۲) ښځ. م و گ. پسکه.
پسهار (pashā́r) نر.م. پس پسي، پټې خبرې.
پسي (pısi) ص. نب. مغرور، متکبر، کبرجن.
پسې (páse) ق. ۱) وروسته، ورپسې، څېرمه، شاته؛ ۲) ښځ.م.ج. ککرې، پسه، هغه زهرې چې د کوز د خاوند له خوا شپانه ته دوري د پیدا کېدو په وخت کې ورکوي؛ ۲) د نجلۍ د پیدا کېدو په مناسبت شیریني.
پسېدل (pasedál) مص. ل. ۱) پس پس کول، پټ پټ غږېدل، سوکه سوکه ږغېدل؛ ۲) پخېدل.

پسېره (paserá) ق. پرسېره، برسېره.
پسې شا (pas(e,i)šā́) ق. پشلا، پسوا، په نا موجودگۍ کې، په غیاب کې.
پسین (pasin) ص. نر.م. وروستنی، آخرنی.
پسینه (pasiná) ص. نب. ۱) وروستنی، آخرنی، له تاکلي وخت څخه وروسته کرل شوی فصل؛ ۲) افکس، سیفیکس، په گرامر کې د کلیمې منځني او وروستني ژروستاړی.
پسیه (pasyá) ښځ.م. (ج. پسیې) بُسری، پسه، د وري یا ورغومي د پیدا کېدو له امله د رمې د خاوند له خوا شپون ته انعام ورکول.
پش[1] (pá̌š) نر.م. (ج. پشیان) غوریش، نریش، پشی، پشک، د پیشو مذکر شکل.
پش[2] (paš) نر.م. ۱) پښ، پښهار، د باد اواز، د مار اواز؛ ۲) د اور لمبې، د لمبو غرهار.
پشار (pašā́r) نر.م. (ج. پشارونه) پیروی، ملایي، قیماق، قیماغ، ارباش، رش.
پشت[1] (pušt) نر.م. (ج. پشتونه) ۱) دچرگې شو، دیوې چرگې د هگیو له شروع څخه تر کوز کېدو پورې دوره؛ ۲) د چرگې په ډونگه کې دهگیو ځای؛ ۳) شا، څټ؛ ٤) نسل، خاندان، کورنۍ؛ ٥) پېړۍ؛ ٦) دبیالې پشت، د کاریزه پشت.
پشت[2] (pášt) نر.م. پشته، پیشی، پشې شبه، د پیشو یا بلیکۍ د شړلو اواز.
پشته (puštá) ښځ.م. (ج. پشتې) ۱) بند، تهوکر، دسیلاب د مخنیوي لپاره مانع یا خنډ؛ ۲) وقایه، مقوا د کتاب پوښ؛ ۳) د غره ډډه، د غونډۍ ډډه.
پشتي (pušti) ښځ.م. (ج. پشتي گانې) ۱) تکیه، سرویږدی؛ ۲) هغه دېوال چې د زاړه دېوال د کلکوالي لپاره جوړېږي.

پشتی (pıštáy) نر.م. (ج.پشتي) پاپي گک، چینی گک، یو کوچنی سپی.

پشخل (pašxál) نر.م. گنگخی، نهزه، وری، خخلی، تیه وری، گنگخړنی، خس و خاشاک.

پش غوره (pašgwáza) ص. ښځ.م. سپین غوړي وزه.

پشقاب (pišqā́b) نر.م (ج. پشقابونه) پرچ، غاب، نالبکی، بشقاب، رکیبی.

پشک (pišák) نر.م. بونی، سپونی، سپېلومی، پیشک، برص.

پشکال (pašakā́l) نر.م. و گ. بشکال.

پشکالی (pašakāláy) ص. نب. د پشکال، هغه وابنه چي په پشکال کي راشنه کېږي.

پشکالۍ (pašakāláy) ښځ.م. ج. پلش، بارانی، برساتی، د باران کوټ.

پشکنډی (piškanḍáy) نر.م. (ج. پشکنډي) ۱) پشنگوری، د پشي بچی؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پشکه (páška) ښځ.م. (ج. پشکي) داره، پلپشه، پلپشکه، د مایعاتو (یا وینې) داره.

پشلا (pašalā́) ق. پسې شا، په غیاب کي.

پشلره (pašlára) ښځ.م. اخنک، پیشتری، یو ډول گیاه یا سابه.

پشم (pašám) نر.م. ۱) نری باران، ښورمک، شوغ، پرخه؛ ۲) ډېر نری وینته؛ ۳) وری.

پشمکه (pašmáka) ښځ.م. (ج. پشمکي) زمی، یو ډول بوټی دی چي جامي پرې مینځي.

پشلی (pašálay) نر.م. په کاچوغي (قاشقي) سره تاوده مایعات سړول، د تودو اوبو سړونه.

پشمی (pašmáy) نر.م. جونگی، جونگ، د اوښ بچی چي یو کلن وي.

پشنگ (pišáng) نر.م. هغه کچر، خر یا آس چي د کاروان په سر کي روان وي.

پشنگوری (pišangūráy) نر.م. پشکوتی، پیشونگری، د پشي بچی، پشنگر.

پشواز (pišwā́z) نر.م. ۱) جامن، ختایي، خلکی، د بازینگر د گڼا جامه؛ ۲) یو ډول کمیس.

پشوپړی (pišopṛáy) ښځ.م. یو ډول توپ بازي.

پشوگی (pišogáy) نر.م. (پشوگي) پیشوگی، نرپش، د پشي بچی، پشنگوری، پشکوتی.

پشول (pašawál) مص. مت. پښول.

پشونډک (pasonḍák) نر.م. پشانډوک، غل، هغه سړی یا هلک چي وړي وړي غلاوي کوي.

پشه (páša) ښځ.م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) پشي، پشتي، پیشته، د پیشو د شړلو اواز

پشی (pášay) نر.م (ج. پشي) ۱) یو ډول لوبه ده؛ ۲) پیشو؛ ۳) غونجی، لنډغوړی سیرلی.

پشې (páše) ښځ.م. پیشته، پیشتي، پیشي، د پیشو د شړلو آواز.

پشۍ (pašáy) ښځ.م. ج. ۱) پیشو، پیشي؛ ۲) یو ډول خزنده ده چي په کرنیزو ځمکو کي پیدا کېږي؛ ۳) هغه غنم، چنې چي نینې کېږي.

پشېدل (pašedál) مص. ل. و گ. پښېدل.

پشېرلی (pašerláy) نر.م. یو کلن سېرلی.

پشې شا (pašešā́) ق. و گ. پسې شا.

پښ[1] (páṣ) نر.م. اهنگر، لوهار، آیینگر.

پښ[2] (puṣ, paṣ) نر.م. پش، د مار آواز، د غوایي ښناری، د باد غږ.

پښانگه (paṣāngá) ښځ.م. د مشک ښانگه، د ژي ښانگه، ښانگه، د غړ کي پښه.

پښبنی (paṣbanáy) ښځ.م. (ج. پښبنی) د پښ بنی، د لوار بنی، د من بنی.

پښت (paṣ̌t) نر.م. ۱) پشت، خپل، ټبر، پښه، ريښه، نسل؛ ۲) سېرى؛ ۳) ستو، نيم ځامې اوربشې يا غنم ښيې او بې ميده شي نوورو سته ګوره يا بوره ورسره ګډه شي؛ خوا ږه خواږه څني جوړيږي. ګوړداني او ستوان يې هم بولي.

پښتنواله (paṣ̌tanwālá) ښځ.م. پښتونواله، پښتونولي، پښتو، پښتني خويونه، پښتني اخلاق.

پښتني (paṣ̌táni) ص. نب. د پښتنو، د پښتون، په پښتو برابر د پښتنو له دود دستور سره برابر

پښتو (paṣ̌tó) ښځ.م ۱) پښتو ژبه؛ ۲) پښتنواله، پښتونولي؛ ۳) مج. هود، توري، مېړاني؛ ٤) د يوې مجلې نوم چې لومړى ځل په ۱۳۱۱ کال کې د کندهار د پښتو انجمن د خپرنيز اورګان په توګه راووتله، اوس د افغانستان د علومو اکادمي د پښتو څېړنو مرکز نشراتي اورګان دى؛ ۲) د پښتو په نامه په کوزه پښتونخوا کې هم يوه مجله خپرېږي.

پښتوپانګه (paṣ̌topāngá) ښځ. م. ۱) پښتو زېرمه، پښتو ذخيره؛ ۲) د يوه کتاب نوم.

پښتو پښويه (paṣ̌topaṣ̌oyá) ښځ. م. د پښتو ګرامر، د ژبې قواعد؛ د يوه کتاب نوم دى.

پښتو اکاډمي (paṣ̌toakāḍumi) نر.م ۱) و ګ. پښتو ټولنه؛ ۲) په پېښور او کوټه کې د دوو بېلابېلو علمي څېړنيزو مؤسسو نوم دى.

پښتو ټولنه (paṣ̌toṭolána) ښځ.م. پښتو انجمن، دا ټولنه په نرې کې د پښتو اکاډمي په نامه پېژندل شوې وه، په ۱۳۱٦ ل کال کې د کابل د ادبي انجمن او د کندهار د پښتو ادبي انجمن د ادغام په پايله کې منځ ته راغلله چې اوس د علومو په اکاډمۍ کې د يوه انستيتوت په سطحه فعاليت کوي.

پښتورګى (paṣ̌tawórgay) نر.م. بډوګى، بډوډى.

پښتو ژبى (paṣ̌tožábay) نر.م. (ج. پښتوژبي) هغه څوک چې ژبه يې پښتو وي.

پښتو سيند (paṣ̌tósind) نر.م. پښتو قاموس، د يوه قاموس نوم دى.

پښتو مرکه (paṣ̌tomaráka) ښځ.م. هغه علمي مؤسسه وه چې د امان الله خان د واکمنۍ په لومړيو وختو کې تأسيس شوه.

پښته (puṣ̌tá) ښځ.م. (ج. پښتې) ۱) د تاکو پښتې، د پالېزه پښتې؛ ۲) غونډۍ، ټپه.

پښتۍ (paṣ̌táy) ښځ.م. ج. ۱) هغه نرې هډوکي چې د سينې قفس يې جوړ کړى دى؛ د کتاب پښتۍ؛ ۲) دځنګ تکيه (بالښت).

پښتېدل (puṣ̌tedál) مص.ل. و ګ. پوښتېدل.

پښکى (puṣ̌káy) نر.م. د مار، د ښۍ، د باد د جريان او د باد د چلېدو اواز.

پښلي (pṣ̌áli) ښځ.م. ماسۍ، هغه جرابې چې د څرمنې پوښ وراچولى شوى وي.

پښلى (puṣ̌álay) نر.م. (ج. پښلي) پايل، پايزېب، پښۍ زېب، پښولى، پيزېب.

پښ مار (paṣ̌mā́r) نر.م. ښۍ وهونکى، دم کوونکى هغه څوک چې سکاره تازه کوي.

پښندى (pṣ̌ánday) نر.م. ۱) پښولى، پښوندى؛ ۲) زولنه، بېړۍ، ډويک.

پښنګه (pṣ̌angá) ښځ.م. دوه خانۍ، دوه غاښې سکو، هغه آله چې د هغې سره د درمنده لواړ غنم اوارو يا څوزان پرې شيندي.

پښوکي (paṣ̌úki) ښځ.م. هغه جورابې چې د پنجې يا پښې ځاى نه لري.

پښول (paṣawә́l) مص. مت. ۱) د مار یا غوا پښ پښ؛ ۲) لوهار په بنی اواز یا باد ایستل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

پښولی (paṣū́lay) نر. م. (ج. پښولي) پایزیب، پایل، د پښو گانه.

پښویه (pṣoyá) ښځ.م. ۱) د ژبې قاعدې، صرف و نحو، گرامر؛ ۲) د یوه کتاب نوم.

پښه (pṣá) ښځ.م. (ج. پښې) ۱) ښپه؛ ۲) کورنی، خیل، ټبر؛ ۳) حصه، برخه.

پښه ارته (paṣaārtá) ښځ.م. پـای وازی، د پښې ارتونه، په نوي خیښبی کې د زوم د کـورنی او د نجلی د کورنی یوه او بل ته مېلمستیا کول.

پښه پرځای (pṣaparʒā́y) د چپرځای، سمه ښه، عسکري بولی (قومانده).

پښه سوری (paṣasū́ray) نر.م (ج. پښه سوري) هغه چرگ چې د ناوې د راوړلو وروسته د آس یا موټر په مخ کې حلالېږي.

پښه یبل (paṣayibә́l) ص. نـر.م. پښې یبلې، پښبله، پښې لوڅی، بې پیزاره پښې.

پښې (pәṣáy) ښځ.م. شوکری، رواش.

پښی (pā́ṣay) نر.م. مروړه، مرۍ، لته کش؛ ۲) له کوهي څخه د اوبو دبو کې د ایستلو رسی.

پښېدل (pәṣedә́l) مص. ل. د مـار یا غـوایي پښ پښ کول.

پښې لوڅ (paṣelū́c) ص. نر.م. و گ. پښې یبل.

پښېمان (paṣemā́n) ص. نـر.م. ۱) پښیـمانه، لیچغور؛ ۲) له خپل عهد او قول څخه اوښتلی؛ ۳) شرمنده.

پښېمانتوب (paṣemāntób) نر. م ۱) پښېماني، پښېمانتیا، له خپلې ارادې گـرځېدنه؛ ۲) بې ژبی، له خپله قوله گرځېدنه؛ ۳) شرمنده توب.

پښېمانېدل (paṣemānedә́l) مـص. ل. ۱) له خپلې ارادې گرځېدل؛ ۲) له خپله قوله گرځېدل، له خپلې وعدې اوښتل؛ ۳) شرمنده کېدل.

پغنه (pağná) ښځ.م. په کویین، تسکوري او مینځي سره د ځمکې د نرمولو کار.

پغه (pắga) ض. په هغه، د (په هغه) مخفف شکل.

پف(۱) (paf) نر.م. د گنډلو یو ډول ماشین دی.

پف(۲) (puf) نـر.م. ۱) د افسوس کلیمه؛ ۲) ورک شه؛ ۳) د کـوم چا د مبـالغې په مقابل کې د غبرگن په توگه هم پف وایي.

پک (pák) ص.نر.م. ۱) گنجی؛ ۲) نر.م. سنگاوړ، د کشتي چپو؛ ۳) پخـه، د سرپخې؛ ٤) وخت، موقع؛ ۵) د ښېډی مړه، بو ک؛ ۲) وار، پېر.

پکار (pakā́r) ص. نب. ۱) په کار، په ښه، په ښمر، په گټـه؛ ۲) بایـد، اړین، حتمي؛ ۳) خـوښ، منلی؛ ٤) غوښتنه.

پکارېدل (pakāredә́l) مص.ل. پـه کار کېدل، په کار راتلل، په ښمرېدل.

پکرول (pakarә́wal) مص. مت. ۱) گـرول، نوکارې پرې لگـول، گروشبیل؛ ۲) پارول، کتول.

پکرېدل (pakaredә́l) مص.ل. ۱) گرېدل، گروشېدل ۲) قهرېدل، پارېدل، تورېدل.

پکړ (pakә́ṛ) ص. نر.م. ۱) خوار، غریب، مسکین؛ ۲) نر.م. د لمنځې لرگی، دارچې لرگی.

پکل (pakә́l) نـر.م. ۱) کپـر، چغ، پرده، هغه پرده چې له دورمو (نی) یا لـوخو څخه جوړېږي؛ ۲) مص. مت. پینل، کپه اچول، تلی اچول.

پکنه (pakә́na) ښځ.م. (ج. پکنې) پیننه، کپه اچونه تلی اچونه، ورغوی اچونه.

پکو (pakó) ص. نب. پوزې ته راغلی، په تنگ، بې حوصلې، په عذاب، له ځانه ستړی.

پکول (pakól) نـر.م. ورینه ژمنی ... ولی، هغه خولۍ چې سر تر غوږونو په کې پ... ي.

پکوړه (p(i,a)kowṛá) ښځ.م. کچالو ... د نخودو په اوړو کې ککړ او په غوړو کې ... شي.

پکوڼۍ (pakūṇáy) ښځ.م. هغه طلا... سوې ښځه چې بل چا نکاح کړې وي.

پکووالی (pakowā́lay) نر.م. ... بدنه، پزې ته راتلنه، پوزې ته راتلنه، په عذابېد...

پکه (paká) ښځ.م. ۱) ابېوزی، بادپکې ... د پکه؛ ۲) گنجی، ینبسته وتلې، لـېندی؛ ۳) ... نې، تلی، ورغومی.

پکه باښه (pakabā́ṣá) ښځ.م. کـوکـه ب... ه، یو ډول مرغه دی چې سر یې پک وي.

پکه پاپکۍ (pakapā́pakáy) ښځ.م. یو ... ل وابنه چې ښخ یې د کچالو غوندې دی.

پکه تیږه (pakatiẓá) ښځ.م. و گ. پله تیږه.

پکۍ (pakáy) ښځ.م ۱) ادی، د یوه جریب په اندازه یوه تخته پټی (ځمکه).

پکی[1] (pákay) نر.م. (ج. پکي) ببـوزی، بیزی، بادپکی، بادپکه.

پکی[2] (pákay) نر.م ۱) دپک تصغیر؛ ۲) کلک.

پکېدل (pakedál) مص.ل. پک کېدل، پو گ کېدل، گنجی کېدل، روتن کېدل.

پگ (pág) نر.م (ج. پگونه) غټه پگړۍ، غټ د... ار، لوی پټکی.

پگاړه (pagā́ṛá) ښځ.م. (ج. پگاړې) اشر، بلندر، بسکر، پگړه.

پگړۍ (pagṛáy) ښځ.م. ۱) دستار، پگ، پټـکی، لنگی، لنگوټه؛ ۲) غیرت، همت.

پگڼ (pagáṇa) ښځ.م. ۱) وگ. پگاړه؛ ۲) د هندي کال یوولسمه میاشت، هندي (پهاگڼ).

پگونډ (...wánḍ) نر.م. د ځسکې هغه وېش چې د نارینه وېر... ټ کېږي.

پگه (pága) ښځ. ... گ. پگړۍ.

پل[1] (pál) نر.م ... ام، قدم؛ ۲) د پښې نښه، منډ؛ ۳) د ژرندې ... د کانی؛ ٤) د کـلال څـرخ؛ ٥) معافونه ... ښنه؛ ٦) خصي ځاروی.

پل[2] (pil) نـر.م ... اد سترگو رپ، یوه گـړی، لـږه شیبه، کم... ؛ ۲) وگ. پیل.

پل[3] (pul) نر.م. ... پلونه) پر ویالې یا سیند د پاسه د تېرېدو جو... شوې لاره.

پلا (plā́) ښځ.م. ... پلاوې) ۱) نوبت، وار، ځـل، دفعه؛ ۲) وخ... وره، تگ، گشت.

پلار (plā́r) نر.م. ... پلرونه) آبا، بابا، دادا.

پلارتوب (...ā́rtób) نر.م. پلاروالی، پلارکېدنه، پلارولي.

پلارخېل (plā́rxel) نـر.ج. پلـرگنی، پلارگنی، اباگنی، پلـ...ي خپلوان.

پلارمړی (plā́rm...ay) نر.م. (ج. پلارمړي) یتیم شوی، بې پلاره شوی، یتیم.

پلارنیکه (plā́rn...ká) نـر.م. کـورنی، کورمه، خېل خانه ...گه، نسب.

پلارواکي (plā́rw...) نـر.م. هغه تاریخي دوره چې په هغـ... کې د یوې کـورنۍ تول صلاحیت د پلار په وا... کې وي. پاتریکال.

پلاز (plā́z) نـ.م. ۱) تخت، د پادچاهانو د ناستې ځای؛ ... واده په ورځ دزوم او ناوې د کېناستلو ځای.

پلازمېنه (plā́zmená) نـر.م. (ج. پلازمېنې) دارالحکومه، پایتخت، د یوه هېوادمرکز

پلاس (palā́s) نـر.م. ۱) تاټ، بوجی، غټ او شـډل تۆکر؛ ۲) گلم، تغر؛ ۳) انبور ته ورته یوه آله.

پلال (palāl) نر.م. ۱) غوښتنه، لټه؛ ۲)، ساتنه.

پلاله[۱] (palālá) ښځ.م. ۱) پسروړه، دروزه، وابسه، سواره؛ ۲) منډلي، درمند سرای.

پلاله[۲] (plālá) ص. نب. خوزاره، پلال ګیره پتې، هغه پتي چې غنم او اوربشې وربانديې کرل شوي وي او بيا وريېل شي.

پلان (plán) نر.م. (ج. پلانونه) ۱) نقشه، طرح، خاکه، پروژه؛ ۲) تجويز، تدبير.

پلانده (plāndá) ښځ.م. غبرنيول، خوانيول، پهلواني ۲) مجادله، جګړه، نزاع.

پلانکی (plānkay) ض. پلانی، فلانی، فلانکی، مبهم ضمير دی.

پلاڼ (plāṇ) نر.م. کته، هغه غټ توکی یا ګېډی چې پرمخ يې ترنګړ ګنډل شوی وي او د بار وړونکو حيواناتو پرشا اچول کېږي.

پلاڼه[۱] (plāṇá) ښځ.م. ژی، رابيا، د اوسو مشک، لوی مشک، لوی ژی.

پلاڼه[۲] (palāṇá) ښځ.م. ۱) درمند، د بوسو کوټه، بوساړه؛ ۲) ترکتي لاندې هغه توته چې د خره په شا اچول کېږي؛ ۳) کته، ځل.

پلاو (paláw) نر.م. پلو، پيلاو، په حرارت باندې پخې شوې وريجې.

پلاوی (p láway) نر.م. استازډله، لېږلی شوی هيئت.

پل پتی (palpáṭay) نر.م. پل ګرځوونکی، پل غلطوونکی، هغه سړی چې غل وپېژني او پل يې پټ کړي.

پلپل پاڼې (palpalpāṇe) ښځ.ج. ۱) د سپبدار د ونې پاڼې؛ ۲) د چينار يو ډول.

پلپوټ (palpóṭ) ص. نر.م. ۱) پټ، مخفي؛ ۲) نر.م. پرده اچونه، عيب پټونه؛ ۳) ګرځونه، اړونه؛ ۴) اغوستنه؛ ۵) يوه خبره ورانسونه؛ ۶) غوښتنه، لټونه، پل پېټ.

پلپولک (palpolák) نر.م. يو ډول تريخ بوټی دی چې اوبو ته نږدې او په اوبو کې توکېږي.

پلپېټ جن (palpeṭján) ص.نر.م. پلټمن، ناقراره، ناارامه، اشوراند.

پلټ (pláṭ) نر.م. ۱) يوه توټه ځمکه، لپوځمکه؛ ۲) طرحه، نقشه، مسوده؛ ۳) خيال، نظريه.

پلټري (pláṭri) ښځ.م. لښتی، والی، دغوړو منډري، د ښځو د غوړونو ګانه.

پلټرې (palaṭráy) ښځ.م. پلټی، پرلت، پلټنې.

پلټګ (palṭág) نر.م. تقليد، پيروي، متابعت، په چا پسې تلنه، تقليد کونه، د چا په پله تلنه.

پلټند (palaṭánd) ص. نر.م. نارامه، ناکراره.

پلټه (palṭá) ښځ.م. ۱) پيلته، پليته، د ډېوې وټ، د مالوچو پليته چې په لاتين او... کې يې اچوي؛ ۲) تيلي، د ګوګړ خاش؛ ۳) د تاپلېتونو ځو داني چې په کاغذ او يا په پلاستيکي پوښ کې اېښودل شوی وي.

پلټې (palaṭáy) ښځ.م. په ګونډو کښناستنه، پلټرې.

پلټل (palaṭál) مص. مت. ۱) لټول، کتل، اړول رااړول؛ ۲) څېړل، مطالعه کول..

پلټمن (palaṭmán) ص. نر.م. نارامه، ناکراره.

پلټن (palṭán) ښځ.م. (ج. پلټنې) پلټنه، عسکر، پوځ، د پليو عسکرو ټولګی، پلي عسکر چې شمېر يې له (۷۰۰ - ۱۰۰۰) پورې وي.

پلټنی (palṭínay) ص. نر.م. عسکر، سپاهي.

پلټون (plaṭún) نر.م. کتنه، پلټنه، لټون.

پلټونکی (plaṭūnkáy) نر.م. لټوونکی، تالاشي کوونکی، اړوونکی رااړوونکی، مفتش.

پلچک (pulčák) نر.م. ۱) پروته، پهروته، عشق پېچان گل: ۲) کوچنی پل، پل گوټی.

پلځ (plác) ص. نر.ج ببر، د ببر وېښته، گڼ وېښتان.

پلځېور (placewár) ص. نر.م. ببر وېښته لرونکی ځاروی..

پلرگنۍ (plarganáy) ښځ.م. و.گ. پلارخېل.

پلرنی (pláranay) ص. نر.م. د پلار، پلار پورې تړلی.

پلستر (plastár) ښځ.م. ۱) هغه پټۍ چې پر ټپ پېچ ږدي: ۲) جرابه: ۲) اخېږ، لېو، کاگل.

پلسه (palása) م. دروازه، لویه دروازه، د ښار ور.

پلشته (palıštá) ص. ښځ.م. کنچنۍ، پلیته، بد عمله ښځه، بدکاره ښځه.

پلغاشه (palğāšá) ښځ.م. سسته غوټه، غوړیاشه، هغه غوټه چې ژر خلاصېږي.

پلغټ (palğáṭ) ص.نر.م ۱) وندی، گړندی، چټک: ۲) نر.م. سرکونډی، سر په ککرۍ اوښتل.

پلغټي (palğáṭi) ښځ.م. تېزي، چالاکي، وندیتوب.

پل غلط (palğalát) ص. نر.م: منافق، ټگ، دوه مخی، بدچلنده، بدگوزاره.

پلک (pálk) نر.م. داوسپنې غټ ځتک چې د اوسپنو د ټکولو او سمولو لپاره په سندان نښلي.

پلکه (palká) ښځ.م. (ج.پلکې) ۱) پنکی، وړوکی مېښ: ۲) ښخ، رېښه: ۳) د ممیز په ښخ کې خلی: ٤) موټی، قبضه، د توري موټی.

پلکۍ (palakáy) ښځ.م. کېږه، د.بیوې په کونده کې هغه کړۍ چې سسپار پرې کلکوي.

پلگواښه (palgwāṣá) ښځ.م. غوړیشه، غونیاسه، غوړیاشه، پلواښه، د چینې د تړلو تاري حلقه.

پلمن (palmán) نر.م. پلین، پلینه، یوه ونه ده چې له څانگو، جرړو څخه یې مسواک جوړوي.

پلمه (palmá) ښځ.م. (ج.پلمې) بهانه، بانه، حیله، مکر، فریب.

پلن (plán) ص.نر.م. ۱) پېرداره، سوروړ، عریض: ۲) مسطح، اوار: ۳) پلی، پیاده: ٤) نر.م. مف پلن شوی، تکول شوی، اوارشوی.

پلن پاڼی (planpāṇáy) نر.م. گوپی، کرم، گلپی (گلداره کرم).

پلن تنی (plantánay) نر.م. د تناسلي آلت سر.

پلنتوب (plantób) نر.م. پلنوالی، پسوروړتوب، پلنتیا، سرورتیا، په سورلوی والی.

پلندر (palandár) نر.م. د مور دویم مېړه.

پلندۍ (plandáy) ښځ.م. ۱) جبه، بوخته: ۲) تگي، مکر، فریب، دوکه، چل.

پلنډه (planḍá) ښځ.م. (ج.پلنډې) ۱) پیټی، پنډه، وڅه، پنډ، وځکی: ۲) د اسباب غوټه.

پلنډي (plánḍi) ص. نر.م. (ج.پلنډیان) پنډي، جوالي، پنډوړونکی.

پلن سری (plansáray) نر.م. ۱) پارو، راښېېل، بیم: ۲) ص. نر.م. کم عقل، ناپوه: ۳) پلن سر واله.

پلن گوټی (plangwáṭay) نر.م. منفرجه زاویه، هغه زاویه چې ترنوي درجې زیاته وي.

پلنوالی (planwāláy) نر.م. بر، سور، عرض.

پلني (pálni) نر.م. کالگیر، هغه پلنه تخته چې موچیان د کار په وخت ترزنگون لاندې نیسي.

پلنېدل (planedál) مص. ل. ۱) غورځېدل، په ځمکه غورځېدل: ۲) وېرېدل: ۳) ځرېېدل: ٤) شله کېدل، خرې کېدل، متیه کېدل.

پلو (paláw) نر.م. (ج.پلوونه) ۱) د څادر پیڅه: ۲) طرف، لوری: ۳) څنډه، اړخ، د خیمې برده: ٤) ننگه، لوری، پلوي: ٥) و.گ. پلاو.

پلواښه (palwāṣá) ښځ. م. ۱) پلګوابیه، پلوشه، عوراشه، ګوتمه، چپراس؛ ۲) خپل، خاندان؛ ۳) زنځیر، زولنه؛ ٤) د پرتوګابس غوټه.

پلوالی (palwālay) نر. م. بخښنه، ښښنه، عفوه، ورتېرېدنه.

پلوځه (paloca) ښځ. م. (ج. پلوځې) ژرګه، زلزله، اغزنه ونه- یو ډول ونه ده.

پلوځکي (plócki) ښځ. م. پښخاړي، میخاړې، هغه پیچې چې د مېږو او وزو په پښو او لم پورې خړېږي.

پلودل (plodál) مص. مت. ۱) ناپ کول، اندازه کول، میچ کول.

پلور (plór) نر. م. ۱) بیه، ارزښت؛ ۲) خرڅلاو.

پلورل (plorál) مص. مت. خرڅول، په بیه ورکول.

پلورلیک (plórlik) نر. م. قواله (قباله)، د پلور (خرڅلاو) سند.

پلورنځی (ploránǰay) نر. م. دوکان، هټ، هټی.

پلورنه (ploráná) ښځ. م. (ج. پلورنې) خرڅونه.

پلورونکی (plorūnkáy) فا. نر. م. خرڅوونکی.

پلوری (plóray) ص. نر. م. سوداګر، تجار، تاجر.

پلورینه (plorina) ښځ. م. (ج. پلورینې) خرڅلاو، خرڅېدنه، پلورنه، خرڅونه.

پلوره (plorá) ښځ. م. د هلېز، کوشکن، کفش کن.

پلوشه (palwaša) ښځ. م. ۱) څړیکه، څپره، د لمر راختو په وخت سره شغله؛ ۲) شعله؛ ۳) نور، تجلي، وړانګه.

پلوشین (plwašin) ص. نر. م. وړانګن، وړانګین، مشعشع.

پلوښه (palwáṣa) ښځ. م. و. ګ. پلواښه.

پلوغوټه (plaw ǧūṭá) ښځ. م. ۱) دوا ده، سنتي یې د نوي زېږېدلي د مبارکۍ لپاره چې خپلوانې راغلي وي د بېرته تګ په وخت کې مېوه، جامې او ... چې له ځان سره یې وړي وي دې ته پلوغوټه وایي؛ ۲) هغه روپۍ چې زوم یې د لومړنۍ لیدنې په وخت خپلې ښځلې ته ورکوي؛ ۳) هغه روپۍ چې د پلار یا ورور له خوا خپلې خورلنې ته د واده په ورځ په پلو پورې ورغوټه کېږي.

پلول[۱] (plawál) مص. مت ۱) ښنېل، بخښل، معافول ۲) خصي کول؛ ۳) څګ منبل، غږ که شاربل.

پلول[۲] (palawál) مص. مت. قدم کول، په ګام کول، ځمکه په قدمونو کچ کول.

پلونډ (palwánd) ص. نر. م. څورب، غښتلی، چاغ، په غوښو پټ، پهلوان، غښتلی، تیار.

پلونډتوب (palwandtób) نر. م. څوربوالی، چاغوالی، تیاروالی، پلونډتیا، پلنډوالی.

پلونیا (palawniyā) ښځ. م. فلونیا، یو ډول یوناني ترکیب (معجون).

پلوی (palawáy) ښځ. م. ۱) مستوره نجلۍ، مخ پټې ښځله، په ستر کې ناسته جلکۍ.

پلوی (paláway) نر. م. ۱) چرمباز، ترمباز، هغه غوبی چې په غوبل کې باندې طرف ته ټرل شوی وي؛ ۲) طرفداري، پلوکونه؛ ۳) یو ډول توت؛ ٤) ص. نب. و. ګ. پلویز.

پلوي (paláwi) ص. نر. م. ۱) ګاونډي، همسایه، پلوان شریک؛ ۲) طرفدار.

پلویز (palwiz) ص. نر. م. ملګری، پلوي، حامي.

پله[۱] (plá) ښځ. م. (ج. پلې) وجه، پتیه، وربه، د انسان او حیوان په وجود کې سپین او کلک اعصاب.

پله[۲] (pála) ښځ. م. (ج. پلې) ۱) چاپړی، د تلې یوه پله؛ ۲) په لوری، پلو؛ ۳) د دروازې تمبه.

پله ایلی (palailáy) ښځ. م. یو ډول هېلی.

پله پسې (palapáse) ق. پرلپسې، پرله پسې، یو په بل پسې، په یو مخ، مسلسل.

پله پورې (palapóre) ص. نب. نښتي، متصل، پیوست، پرله پورې، جوخت.

پله تیږه (palátiza) ښځ.م. رژېدونکې تیږه، دوړېدونکې تیږه.

پلی[1] (pálay) ص نر.م. (ج. پلي) ۱) پیاده، څړه، په پښو روان ۲) نر.م. پیاده عسکر؛ ۳) یو ډول کب؛ ٤) نر.م. ممپلی؛ ٥) د لوبیا، میوا او ... پلي؛ ٦) دانګورو د لښتو هغه ګیډۍ چې تر پرېکولو وروسته تړل کېږي؛ ۷) د سپارې پال، کرکی.

پلی[2] (pláy) ښځ.م. ۱) کیلي، کنجي؛ ۲) نوسی؛ ۳) سسپار.

پلی (paláy) ښځ.م. ۱) د ارټ د ګرڅولو لرګی؛ ۲) ګرارۍ؛ ۳) کرنډۍ؛ ٤) وګ. پولی.

پلېپل (palepál) نر.م. پایلی، پایې، پالی، پایپل، د ماشوم اول اول قدم اخیستل.

پلیت (palit) ص. نر.م. ۱) مردار، ګنده، ناپاک؛ ۲) بدعمله، بدکرداره؛ ۳) ناولی، بېلمانځه.

پلېټکه (pletáka) ښځ.م. ۱) پلته، پیلته، باتۍ؛ ۲) لمبه، شغله.

پلیتول (palitawál) مص. مت. ۱) ناپاکول، مردارول؛ ۲) بېلمانځه کول، ناولی کول؛ ۳) بدعمله کول؛ ٤) ورانول، بداخلاقه کول.

پلیتونی (palitónay) نر.م. هغه لرګی چې مالوچ او وړۍ پرې تاوېږي.

پلیته (palitá) ښځ.م. (ج. پلیتې) ۱) پلته، د ډیوې یا لالټین باتۍ؛ ۲) شوته، توکه، د جوارو شوته؛ ۳) کڅوره، هغه کڅوره چې د مړي د پرېمنځلو په وخت کې لاس ته ورا غوستل کېږي.

پلیتېدل (palitedál) مص. ل ۱) مرداریدل، ناپاکه کېدل؛ ۲) بدعمله کېدل، بدفعله کېدل.

پلېټ (palet) نر.م. ۱) بشقاب، غاب، نالبکی؛ ۲) خوراک؛ ۳) د موټرو لمبر (نمبر پلېټ).

پلېټن (pletán) نر.م. پټیلن، د جولا هغه لرګي چې تنسته ترې تاووي.

پلېکو (plekú) ښځ.م. وګ. پایکو.

پلي کول (plikawál) مص.مت. ترسره کول، عملي کول، تطبیقول.

پلېل (plel) جن. ۱) پیلیل، خوشبویه تېل، روغن موی، ښرغوړ، پولیل؛ ۲) پلیڅی.

پلې لار (plelár) ښځ.م. څړه لاره، د پلیو لاره، پیاده رو.

پلېمن (plemán) نر.م. وګ. پلمن.

پلېنه (plená) ښځ.م. وګ. پلمن.

پلېونه (plewána) ښځ.م. پلېنه، پلېون، بایکړ، د مسواک ونه.

پلیه (palyá) ص.نب. پلي، پیاده، په پښو، څړه.

پم (pám) نر.م. ۱) خاربښت، پمنتوب، یو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) دجوارو خورې، دجوارو سبوس، د رشقې میده ګي یا ګل؛ ۳) پخه، د ګنجي د سر روتې؛ ٤) خخوزي.

پمانی (pamánay) نر.م. پمنکی، پمنې، پمنه، پونی، یو غرنی تریخ نبات دی.

پمبه (pambá) ښځ.م. ۱) خخوځکی، چوخانی، د څه شي ذره؛ ۲) خورې، توته؛ ۳) کربوسکه.

پمبه چو (pambačó) نر.م. پمبې چو، کالکه، وچه غوزه، د پنبې وچه غوزه.

پمبی (pambáy) نر.م. ۱) پم، دجوارو خور، د ریشقې میده ګي؛ ۲) اخور، پاخور؛ ۳) تومبی، کرانی؛ ٤) تان.

پمبی مشر (pambaymāšar) نر.م. ۱) میراخور، : نوبلي مشر: ۲) داروغه. د سل چا د درمندونو غاروکی.

پمپ (pámp) نر.م. ۱) د هوا پمپ، د باد ورکولو آله؛ ۲) پمبه، د اوبو پمبه، د اوبو کښلو آله.

پمل (pamál) نر.م. پېمل، اندازه کول.

پمپول (pampawə́l) مص. مت. ۱) هوا ورکول، له باده ډکول؛ ۲) اوبه ښکل، اوبه ایستل.

پمپي (pámpi) ص. نر.م. ۱) هوا ورکوونکی؛ ۲) نر.م. د ښځو يو سپک شان گورگابی.

پمفلېټ (pámflet) نر.م. پامفلېټ، وړه رساله.

پمن (pamán) ص.نر.م. ۱) پون، خارښتي، په پم اخته؛ ۲) خوار، نېستمن؛ ۳) بدبخت.

پمنتوب (pamantób) نر.م. پمنتيا، پمنوالی، خارښن لگېدنه.

پمن کوړ (pamankóṛ) نر.م. ۱) پېس، د برص ناروغي؛ ۲) خارښت، کهل، تخمور.

پمن کوړن (pamankuṛə́n) ص. نر.م. ۱) پمن چینجن، د پم په ناروغی اخته؛ ۲) ډېرخوار.

پمنکی (pamánkay) نر.م. پمنه، پونی، يو غرنی نبات دی، و.گ. پمانی.

پمنول (pamanáwəl) مص. مت. ۱) د پم په ناروغی اخته کول؛ ۲) غریبول، خوارول.

پمنېدل (pāmanedə́l) مص. ل. ۱) خارښت لگېدل، د پم په ناروغی اخته کېدل؛ ۲) خوارېدل.

پمېچو (pamečó) ښځ.م. و.گ. پمبه چو.

پن[۱] (pán) نر.م. سفر، مزل، پند.

پن[۲] (pun) نر.م. و.گ. پم.

پنا (panā́) ښځ.ص. نر.م. ۱) پټ، غایب، له نظره پټ؛ ۲) ښځ.م. سیله، مرسته، امن، حفاظت؛ ۳) فنا؛ ۴) نری باران، پونی، پواره؛ ۵) ښځ.م. خروبونه، پنه، اوبونه؛ ۶) پونه، اوبه شیندنه.

پناځای (panāʒā́y) نر.م. د پټېدو ځای، د پناه ځای، د امن ځای، ژغورځای.

پناغوښتنه (panāğostə́na) ښځ.م. شوغوښتنه، پناخواهي.

پناوړنه (panāwṛə́na) ښځ.م. شو وړنه، پناه گزيني، پناهنده گي، مهاجرت.

پنجالی (panjālə́y) ښځ.م. د ډول او پنايي لپاره پنجره غوندې ځای.

پنجالی (panjālaṣ) ښځ.م. جغ. ژغ. یغ.

پنجره (panj(a)rá) ښځ.م. قفس، پنجره، د مرغیو د ساتلو کپس.

پنجغاښی (panjğāṣay) نر.م. ۱) پینځغښی، هغه حیوان چې پنځه غاښونه یې کړي وي؛ ۲) لرگين پنځه غاښيزه غاښور چې پټي جوړوي.

پنجکی (panjákay) نر.م. موټنی، دستگیر، د دروازې موټی.

پنجه (panjá) ښځ.م. ۱) منگول؛ ۲) دلاس او پښې گوتې او څېر؛ ۳) د ډوډۍ خوړلو آله؛ ۵) يو خوله خبرې؛ ۶) یو څه وخت.

پنجه بابا (panjabābā́) نر.م. پنجه پاو، کونیکبر، کنجبیبړ، کړانکیش، چنگاښ.

پنجه خوري (panjaxū́ri) ص.نب. ډېرزیات، زښت ډېر، بې شمېره.

پنجه گي (panjági) ښځ.م. پنجه، د کارتوسو د ایښودلو فلزي آله.

پنچر (pančár) ص. نر.م. سوري شوی ټایر.

پنچرول (pančarawə́l) مص. مت ۱) د پایپ نه باد ایستل؛ ۲) خوارول، نېستمنول، کریابول.

پنچرېدل (pančaredə́l) مص. ل. ۱) د پایپ باد ایستل کېدل؛ ۲) خوارېدل، نېستمنېدل.

پنچم (pančám) نر.م. مو. د اوو سُرونو له جملې نه پنځم سر دی چې د سرګم په وخت په «په» سره لنډېږي.

پنچمی (pančámay) ښځ.م. د میاشتې پنځم تاریخ.

پنځ (panǰ) نر.م. پیدایښت، خلقت، جوړښت.

پنځ تکیز (pınǰṭakiz) ص. نر.م. پنځه ډزی توپک، پنځه تکی توپک.

پنځ څنډ (pınǰcánḍ) نر.م. پنځه څنډی، پنځه ګوټی، مخمس، پنځه کونجی.

پنځ غښي (pınǰğáṣay) ص. نر.م. هغه ښاروی چې پنځه غاښونه یې کړي وي.

پنځ کابلیزه (pınǰkāblizá) ښځ.م. د افغانستان د یوې پخوانۍ سکې نوم.

پنځګون (pınǰgū́n) نر.م. ۱) پنځه ګون، پنځه ګونې روپۍ؛ ۲) پنځګانه.

پنځول (panǰawál) مص. مت. ۱) پیدا کول، منځ ته راوړل؛ ۲) دجوال ډکول؛ ۳) بریالی کول؛ ٤) ډېرول، دوه چنده کول؛ ٥) آزادول، ارتول.

پنځون (panǰū́n) نر.م. طبیعت؛ پیدایښت.

پنځه ډزی (pınǰḍazáy) پنځډزی، پینځډزی، کڼ غوږی، غوږ ورتوپک، غوګین، غوړین.

پنځی (panǰə́y) ښځ.م. د کورتو اوچکې کڅوړه.

پنځېدل (panǰedə́l) مص. ل. ۱) پیدا کېدل، خلق کېدل؛ ۲) ډکېدل؛ ۳) برېدل؛ ٤) ارتېدل.

پنځیز (pınǰíz) ص. نر.م. پنځګون، هغه شی چې له پنځوو واحدو څخه جوړ وي.

پنځه (pancá) ښځ.م. ۱) پوړپوړ؛ ۲) هغه وړوکي دېوال چې د نیم متر په اندازه لوړ او پلن وي.

پند (pand) نر.م. نصیحت، وعظ؛ ۲) دښمني، بدي؛ ۳) ص. نر.م. په څېر، غوندې؛ ٤) مکر، فریب، تګي؛ ٥) مزل، سفر، پن.

پندانه (pundānā́) ښځ.م. د کریسوسکې زړی، د مالوچو تخم، د پمبې تخم.

پندرور (pandrawā́r) ص. نر.م. شونډه‌ور، هغه څوک چې شونډې یې پرسېدلې یا غټې وي.

پندوک (pandū́k) نر.م. غوټی، کلی، پونډک.

پنده (pánda) ښځ.م. غټه کولمه، ډوبی.

پندی (pandə́y) ښځ.م. ۱) بشکه، پنډۍ، یوډول خودرویه سابه؛ ۲) شلګې، تبرګی، تبرزین؛ ۳) یو ډول ناروغي ده.

پنډ (panḍ) نر.م ۱) غوټ، مضبوط؛ ۲) څېړی، لوړ؛ ۳) لوی بند، لوی تړ؛ ٤) بنډبر، چقماق، پتاکی؛ ٥) ص. نر.م. غونډ، تول؛ ٦) نر.م. وخه، غوټه، وخکی، هغه درووند وزن چې انسان یې په شا یا په سر وړي؛ ۷) ورکوټی چاود، کوساتی، درغ.

پنډار (panḍā́r) نر.م. بانډار، ګڼه ګوڼه، ازدحام، ډېر خلک، د څو کسو مجلس.

پنډاره (panḍārá) ښځ.م. تولـونه، هغه پیسې چې سازنده یې له خلکو څخه تولوي.

پنډال (panḍā́l) نر.م. دوکانچه، هغه ځای چې جلسه یا غونډه په کې تولېږي.

پنډاو (panḍáw) ص. نر.م. ګرد، راغونډ، پنډ.

پنډاور (panḍawár) نر.م. په بنو پټ، په بنکو پټ، هغه چرګوړی چې مرداری پخې او بنکې یې غوړځولې وي.

پنډاوو (panḍawū́) نر.م. ۱) لغړ چرګ، بې بنکو چرګ؛ ۲) د مرغیو هغه بچیان چې لا بنې پرې نه وي شنې شوې، (سیسوړی) سرچیچړ.

پنډبکر (panḍbakár) نر.م. اورتک، پنډ، چقماق، بکوره، د چقماق ډبره.

پنډت (panḍát) ص. نر.م. ۱) غټ، ډډو، پرسېدلی؛ ۲) سست، بې کاره؛ ۳) څوک چې موسیقي

یې په تېرو یکه توگه زده کړې وي، خو عملاً څه نه شي کولای.

پنډتوب (panḍtób) نر.م. ۱) څوربوالی، پنډوالی، پنډوب. غټوالی: ۲) ضخامت. پربړوالی.

پنډتون (panḍtún) نر.م. پنډغالی، شپول، د څارویو د یو ځای کولو او ایسارولو ځای.

پنډته (panḍáta) ښځ.م. ټوکه، مسخره، ملنډه.

پنډغالی (panḍġā́lay) نر.م. ۱) شپول: ۲) هغه ځای چې څاروي په کې تولیږي: ۳) ډېره، حجره، میلمستون: ٤) کمپ، بانډه: ٥) هغه څرمن چې څپلیو ته یې د پوندو د چاودېدو د مخنیوي لپاره ورکوي.

پنډکی (panḍkáy) ښځ.م. ۱) پټکی، پټتی، هغه پټی چې ملهم وربانديې لگېدلی .ی او په زخم باندې اېښودل کېږي: ۲) هغه میده دارو چې په زخم باندې دوړول کېږي.

پنډگر (panḍgár) نر.م. هغه څوک چې پنډ بکری یا اورلوي [illegible] جوړوي.

پنډل (panḍál) نر.م. ۱) پوله، بند، بریډ، سوري: ۲) پیکټ، سگر، مورچه، خوکی: ۳) کوټه، توده، سرپرانه.

پنډو (panḍú) نر.م. گبه گوبه، عوبد، یوننه

پنډور (panḍawár) ص. نر.م. پنډي وز، غټ پوښوی، پنډي ور، غټ، څور.

پنډوره (panḍúra) ښځ.م. کندو، دعلې ځای [illegible] ایکونه.

پنډوس (panḍós) نر.م. ۱) غنډوس، توپ، گېن: ۲) ص. نر.م. غټ، څورب: ۳) سست.

پنډوسکه (panḍoská) ښځ.م. غنډوس، پوپکی، ترپ، پنډوس، پېنډوس، پنډوسکی.

پنډوسکی (panḍúskay) نر.م. هغه غنډوسکی

چې په تېلو لړل شوی وي او د برات په شپه یې کوچنیان لگوي او بیا یې پورته غورځوي.

پنډوک مار (panḍūkmā́r) ص. نر.م. ۱) پنډي جوالی، پېټوازی: ۲) غلاگن، غلچکی.

پنډوکی (panḍū́kay) نر.م. پنډوکي، وړوکی پنډ، ورکوټی پنډ، وړه غوټه، وځکی.

پنډول (panḍáwal) مص. مت. ۱) غونډول، ټولول، راغونډول: ۲) څربول، چاغول: ۲) ضخیمول.

پنډولگر (panḍūlgár) ص. نر.م. د پنبې مزدور، هغه څوک چې په مزدوری پنبه ټولوي.

پنډولي (panḍū́lī) ښځ.م. پنډولی: د مېوې او د پنبې د ټولولو مزدوري.

پنډولی (panḍūláy) ښځ.م. جولی، څولی، جلی، گوبلی، هغه څادر چې پنبه په کې راټولوي، د مېوې یا د وښو راټولولو څولی.

پنډون (panḍū́n) نر.م. د څارویو یو ځای ته راټولول.

پنډه[1] (panḍá) ښځ.م (ج. پنډې) ۱) پنډکی، غوټه ۲) خیرات، صدقه: ۳) چم وړل، خاوره په بالتي کې وړل: ٤) ډډون، پړسوب: ٥) گرمه او سپنه.

پنډه[2] (punḍá) ښځ.م. پېنډه، ټول شوی مېلمانه، مېلمانه چې په یو ښانک سر: راټول شوي وي.

پنډی[1] (punḍáy) ښځ.م. سپینه، پونډی، لنگی، لېنگی، د پنبې د رنگانه او بېنگري ترمنځ برخه.

پنډی[2] (panḍáy) ښځ.م. د نېزې څوکه: سانگې څوکه، د بلی څوکه.

پنډی[3] (p(u,a)nḍáy) ښځ.م. ۱) یو ډول سابه دي: ۲) دلرگي صندوق.

پنډي (pánḍī) ص. نر.م. جوالي، مالي، حمال.

پنډېدل (panḍedál) مص. ل. ۱) غونډېدل، څاروي یا جلک یو ځای راټولېدل: ۲) ضخیم کېدل: ۳) چاغېدل، څربېدل: ۳) آرامېدل.

پنډېرک (pandęrák) نر.م. پنهرک، کارگه، يو ډول سرراني سه گ دي.

پنډېرۍ (pandęráy) نر.م. ۱) پوزی، انهېری، پوزکی؛ ۲) د مزرو نه جوړه ترته، پرېړی.

پنډيور (pandęwár) ص.نر.م. پنډياور، غټ پنډی، ځورب، پنډالي.

پنډې وريجې (pandęwrijé) ص. ښځ.م. غټې وريجې.

پنس (pins) نر.م. ۱) يوه طبي اله چې اسور ته ورته ده؛ ۲) د شلينگ دوولسمه برخه.

پنسرۍ (pansáray) نر.م ۱) راشبېل، خوی، پارو؛ ۲) تار، سپنسی.

پنسل (pinsál) نر.م. قلم، د ليکلو وسيله ده.

پنگ (pang) نر.م ۱) نری اواز؛ ۲) د مچانو، مرغيو دوزرو غږ؛ ۳) زنگ.

پنگ پانگ (pingpāng) نر.م. پينگ پانگ، د يوې لوبې نوم دی.

پنگلۍ (pangaláy) ښځ.م. پنگی، پونگی، پونگلی د اوربشې شنه ډنډر نه د تولي په ډول اواز باسي ۲) سرنا، سرنی.

پنگن (pangán) ص. نر.م. ۱) بې عزته، د پونی نه ويسنلی؛ ۲) ژړند، ژړندوک.

پنگول (pangawál) مص.مت. ۱) بونگول، سرنا غږول؛ ۲) د شپېلی د ولے الې نه يو خه ص اواز ايستل.

پنگوين (pángwin) نر.م. يو راز مرغه دی چې پښې يې پردې لري او وزرونه يې لنډ دي.

پنگه(۱) (pungá) ښځ.م. پنگی، غونځک، يو ډول مېوه چې مغز (چعزی) لري.

پنگه(۲) (pangá) ښځ.م. ۱) هغه لـه اوبو ځخه ډک کانال او نهر چې په هوار ځمکه او يا ځنگله کې دېر ژور تللی وي؛ ۲) ور گ. پانگه.

پنگه وال (pangawál) نر.م. ور گ. پانگوال.

پنگه ور (pangawár) ص.نر.م. ور گ. پانگوال.

پنگۍ (pangáy) ښځ.م. ۱) پنگه، يو ډول غونډه مېوه چې مغز لري؛ ۲) پخه، سرنا؛ ۳) پونکې، د دروازې چوړ؛ ٤) د بنجارگی سامان؛ ٥) هوار شبله، مانده، بې ډېرې خوږ؛ ٦) امسا، لکړه.

پنگی (pangáy) نر.م. ۱) پريز، منجله، منجيله؛ ۲) د زخم پټی.

پنلټي (pinálti) ښځ.م. پينالټي؛ د فوټبال ... په کې گول سره نېږدې خلاف ورزي.

پنه (pána) ښځ.م. د سپين کاغذ يوه ټـه.

پنی (pánay) نر.م. يو ډول غرنی خوشبويه وابنه.

پنې (páne) ښځ.م. د موچنـو زری مخه، د پنې زری مخ، د پنې د زر تار و مخ.

پنۍ (panáy) ښځ.م. زري قيطان، ليث، کناری.

پنېر (panér) نر.م. پوځه، له تازه شيدو ځخه جوړه شوې پوځه، او له پخو شيدو ځخه هم په خاصه طريقه لاس ته راځي.

پنېرمايه (panermāyá) ښځ.م. خمزوری، سبلی، شلا، هغه څه چې د هغه په واسطه پنېر جوړېږي.

پنېري (páneri) ص. نر.م. هغه چاقو چې د گلانو پريکولو لپاره کار ورځنې اخيستل کېږي.

پنيز (pániz) نر.م. فانوس، پانوس، قنديل، يو ډول څراغ دی.

پنيک (pánik) نر.م. وېره، وحشت، ساه، وهم، ترس، ډار.

پڼ (páṇ) ص. نر.م. ډک، ترخولې ډک، تر غاړو موخه.

پڼاکی (puṇáki) نر.م. ورتل، د ځناورو تو... ځناورو ترپکې، پڼاکې وهل.

پناو (paṇāw) نر.م. ۱) مسابقه، دغره، کانکور؛ ۲) داوطلبي، دوهل.

پنسی (pāṇsay) نر.م. تار، سپنسی.

پنکېدل (paṇkedál) مص. ل. ځلېدل، برېښېدل، پرکېدل، پرقېدل، چرکېدل.

پنل (p(a,u)ṇál) نر.م. زړی، خسته، مندکه.

پنوځای (poṇūjāy) نر.م. د موچنو ځای، د څپلیو یا بوټو د کاړلو ځای.

پنول (paṇawál) مص.مت ۱) اوبه کول، اوبه ورکول. اوبول. پبه کول، خړوبول؛ ۲) زړی ماتول، مندکه ماتول، د خستې مغز ایستل.

پنه (paṇá) ښځ.م. ۱) موچنه، مچنه، دکی، یو ډول زړي یا څرمني پیزار؛ ۲) د بورې شربت؛ ۳) اوبونه، خړوبونه؛ ٤) اوبه شیندنه، شننه، آبپاشي؛ ٥) ص. نب. تول شوي، پنډ شوي.

پنه ونه (paṇawáṇa) ښځ. م. زور، قدرت، طاقت، توان، سبک، توانایي.

پو[1] (pū) نر.م. پف، پوکول، چف کول، دم.

پو[2] (pó) ص.نب ۱) وګ. پوه؛ ۲) ښځ.م. د مګر تر میاشتې وروسته د هندي میاشتې نوم.

پوار (pūwár) نر.م. نری باران، ښورمک.

پواړ (pūwáṛ) ص. نر.م. ۱) خیرن، خچن، ناولی؛ ۲) بې هنره؛ ۳) بې سلیقې؛ ٤) ساده سړی.

پوپ تنی (pūptánay) نر.م. ملاچرګک، ګډی چرګ، ملاګډی، کوکوپیش، پوپوګک.

پوپک (pūpák) نر.م. پوفک، د مرغی وېښتلو یو ډول نیچه.

پوپکه (pūpáka) ښځ.م. ۱) تناکه؛ ۲) پرسوب.

پوپل (popál) نر.م. ۱) د یو ګل نوم؛ ۲) د پښتنو د یوې قبیلې نوم.

پوپنا (pūpaná) ص. نب. تباه، برباد، ورک.

پوپو (pūpó) ښځ.م. ۱) ترور، د پلار خور، د مور خور (خاله)؛ ۲) اګو، مشرې ښځې ته د عزت په ډول ویل کېږي.

پوپی (pūpáy) نر.م. ۱) ښاپېرک، ماښام ګلکی ۲) تاتکه، یو ډول وابنه چې ژاوله ترې جوړېږي ۳) یو ډول سپین ګل.

پوت (pūt) نر.م. ۱) لمڅی، نیڅی، کوڅی؛ ۲) زوی، بچی، زمنکی، زمنګی.

پوتاش (potāš) نر.م.ج. پتاس، کرینات، ډوسوړ د لرګیو له ایرو نه لاس ته راځي، محرق پتاس.

پوتړه (pūtṛá) ښځ. م. د کوچنی دبولو د پاکولو چیرړه.

پوتکی (pūtakáy) ښځ.م. غوړه، بندی، غاړکی، د ښځو د غاړې ګانه.

پوتل (pawtál) نر.م. پرخوره، تفاله، توپاله، پوسه، ګیچه.

پوتلی (pūtláy) ښځ.م. د لرګو هغه ناوکی چې د تار په وسیله سره څرخېږي یا ګډېږي.

پوته (pūtá) ښځ.م. د غوایي د څرمنې ننئی برخه، د غوایي د څرمنې داخلي برخه.

پوتی (pūtáy) ښځ.م. د یادښت کتابچه، د یادښت کتاب، د حسابي چارو کتاب.

پوټ (pūṭ) نر.م. ۱) غم، مصیبت؛ ۲) مجلس، غونډه؛ ۳) پوټکی، پټخی، د ونې پوستکی؛ ٤) څرمن، پوست، ژون.

پوټک (pūṭák) نر.م. یو ډول ګرد او غونچه وابنه.

پوټکی (poṭákay) نر.م. ۱) پوستکی، څرمن، پوست، وژن، پوټخی؛ ۲) د خاورو وړه غونډۍ، د خاورو ورکوټې توپی.

پوټونې (pūṭūne) ښځ.م. پټونې، مورچه، خارن ځای، په څوکۍ یا مورچل کې د ناستې ځای.

پوټی[1] (pó̄ṭay) نر.م ۱) دخاورو غونډی، د خاورو ټوټی؛ د خاورو پاڼ، د خاورو پوښته؛ ۲) مېرې خاورې، مېده او ګرده خاوره.

پوټی[2] (pū́ṭay) ص. نر.م. ۱) لېږشان، پوټسکی؛ ۲) نر.م. ډوډی خڅوزی؛ ۳) د رخت ټوټه، لته، څیره، لتوړه، لیتاړه؛ ٤) کوچنی صندوق.

پوټین (pó̄ṭin) نر.م. هغه بوټ چې ساق یې تر بجلکې پورې رسېږي.

پوجا (pūjā́) ښځ.م. ۱) عبادت، پرستش، پرستښ؛ ۲) خوشامنده، پوجاپاټ.

پوجاپاټ (pūjāpā́ṭ) نر.م. ۱) عبادت، پرستش؛ ۲) پوجا، خوشامد، چاپلوسي، غوړه مالي.

پوجي (pū́ji) ښځ.م. ګوډ، د پتی ګوړ، خبشاوه، للون.

پوچ (pū́č) ص.نر.م ۱) بد ژبی؛ ۲) سپک، بې ادبه، عبث فضول؛ ۳) نر.م. کوټې لوبه، ګوټه، یوه لوبه ده؛ ٤) هغه چارمغز، بادام چې منځ یې خالي وي؛ ۲) تش، هغه لرګی چې منځ یې خوړل شوی وي؛ ۳) بې نتیجې.

پوچ اندی (pūčāndáy) ص.نر.م. بد اندی، بداندېش، بد سګال.

پوچ خولتوب (pūčxwaltób) نر.م. پوچ خولتیا، فضوله غږېدا، چټی ږغېدنه.

پوچغلی (pūčǧálay) نر.م. د پسونو، مېږو یو ډول ناروغي ده.

پوچک (pūčák) ص. نر.م. ۱) تش، بې مغزه، کم عقل؛ ۲) نر.م. د کارتوس تولی؛ ۳) فضول، خوشه تاړی؛ ٤) توټه، لږ څیز، ذره، تهوک.

پوچکه (pūčáka) ښځ.م. هغه هندوانه چې له ګل څخه وروسته د ستي په جوړ نګ (جیلغ) پوري پیدا کېږي.

پوچ ورد (pūčorád) نر.ج. رد بد، چټیات، کنځا، کنځارې، کنځلې، زیاړې، زېړې.

پوچول (pūčawól) مص. مت. ۱) تشول، پتهاکی، هغه تورېک چې د کارتوس پتهاکی ووهي او کارتوس خلاص نه شي؛ ۲) بې نتیجې او بې حاصله کول؛ ۳) دوکول.

پوچی (pūčáy) ښځ.م. کله چې د ختکو او خربوزو پالېز لابن شي، هغه کوچنی دانې چې په جوړ نګانو کې پاتې شي پوچی نومېږي.

پوچې بوړې (pūčebóṛe) ص. ښځ.م. خوشې خبرې، چټي خبرې، عبث خبرې.

پوځ (páwǰ) نر.م. فوج، فوځ، لښکر.

پوځي (páwǰi) نر.م. ۱) عسکر، فوجي، فوځي، سپاهي؛ ۲) تجربه کار، نظامي.

پوڅکه (pūcáka) ښځ. م. خام دانه، اومه دانه، پی دانه، کچه دانه، هغه دانه چې شیره وي.

پوڅکی (pūcakáy) ښځ.م. ۱) پڅکی، نرمی، دغوړ لاندینی نرمه برخه؛ ۲) خړډیګی، خرېری، سماروق، ستوری.

پوڅه (pocá) ښځ.م. ۱) خام پنېر، پرنډ، پوچه؛ ۲) ګیچه، تفاله، توپاله؛ ۳) چغبجی، جغزی، ګیبچی، خوړه چرګی، د چارمغز، بادام او...مغز.

پوڅی (pocáy) ښځ.م. لېڅی، لڅی، د وړیو هغه ګونجی چې په لاس کې د وربشلو لپاره جوړې شوې وي.

پوخ (póx) ص. نر.م. (ج. پاخه) ۱) رسېدلی؛ ۲) زوړ، هوښیار؛ ۳) ټینګ؛ ٤) غوریز، غوره؛ ۵) مشروټ، پخنی، هغه ورکوټی ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوخ څابنت (poxcā́ṣt) ق. کچه غرمه، تنکی غرمه، د تکندې غرمې نه مخکې وخت.

پوخړه (pūxṛá) ص. نب. وريت پريت، سوی لوغړن، کسکر.

پوخلې (poxále) ښځ. م. تيوخلې، شنه تيوخله، نوره تيوخله، توره غاړه.

پوخنا (poxnā́) ص. نر. م. پوخناتی، پوخ هلک، پخنی، هغه ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوخوالی (poxwā́lay) نر. م. پوختوب، پخوالی، پوختيا، مضبوطوالی، کلکوالی، ټينګوالی.

پوخول (poxawə́l) مص. مت. وګ. پخول.

پوخېدل (poxedə́l) مص. ل. وګ. پخېدل.

پوخه (poxá) ښځ. م. د غرمنې ورې تونې.

پوده (pūdá) ص. نب. ۱) وروست، خوسا، خراب؛ ۲) ښځ. م. تنسته، د کنې ينبه، ينبه.

پودينه (pūdiná) ښځ. م. ويلنکی، ايلنی، ويلنی. نانا

پوډر (poḍár) نر. م. پاوډر، ګرد، ګرز، رش، سفوف، هر شی چې پوره ميده شی.

پور (pūr) نر. م. ۱) قرض، پيېر؛ ۲) بدل، قصاص؛ ۳) تاوان، زيان؛ ٤) کلی، آبادي؛ لکه لعل پور ۵) زوی، بچی؛ ٦) وار، نوبت، برګ، د ګانی هغه کړايي چې شربت يې پوخ شوی وي؛ ۷) رده بوره، پخسه، پوړ؛ ۲) قات، کت.

پوراينه (porāyána) ښځ. م. ۱) پوره کول، بشپړونه؛ ۲) ادائيه، پور بېرته ورکول.

پورب (poráb) نر. م. لمرخاته، ختيځ.

پوربي (pórbi) ښځ. م. ۱) د پوربيانو ژبه، پورب ته منسوب؛ ۲) په ختيزې کلاسيکې موسيقی کې يو ټاټ دی.

پورتنی (p(o,u)rtánay) ص. نر. م. ۱) پاسنی، باندينی، پورته؛ ۲) د پورته سيمې اوسېدونکی

پورته (portá) ق. ۱) پاس، اوچت، بر، برة، جګ، لوړ؛ ۲) په هوا کې؛ ۳) په مرتبه کې اوچت.

پورته کول (p(o,u)rtakawə́l) مص. مت ۱) راجګول (له کښته)؛ ۲) اوچتول، لوړول، ترقی ورکول؛ ۳) پارول، تحريکول، لمسول.

پورته والی (purtawā́lay) نر. م. ۱) اوچتوالی، جګوالی، ارتفاع؛ ۲) ترقي، پرمختيا.

پورتې (pórte) نر. م. ج. مو. حاملې کربښې، د موزيک په نوټېشن کې پنځه موازې کربښې دي چې ترمنځ يې څلور خاليګاوې دي.

پورځل (porǰə́l) مص. مت. خبرې کول، غږېدل، ګنهدل، ږغېدل.

پورژنی (poržánay) ص. نر. م. ۱) مسافر، بې وطنه، پرديس؛ ۲) فراري، شړل شوی.

پورغو (porǧū́) نر. م. غاړه شوی غويی، پړويغی، پل غو، پول غو، سيلی.

پوروالا (porwālā́) فا. نر. م. د پور ښښتن، پور لرونکی، هغه څوک چې په چا پور ولري.

پوروړی (porawáṛay) فا. نر. م. قرضدار، مقروض، چې د چا پور باندې وي.

پورول (porawə́l) مص. مت. ۱) پور کول، قرض کول، په قرض اخيستل؛ ۲) زباتل، زبادول، په چا خپله نېکي او احسان بارول.

پوروونکی (porawū́nkay) فا. نر. م. ۱) قرض کوونکی، قرض اخيستونکی؛ ۲) زبادوونکی، زباتونکی.

پوروونی (porawū́nay) نر. م. کتغ، نګولی، لمدبل، پورې کوونکی (کتغ).

پوره (pūrá) ص. نب. ۱) مکمل، کامل، بشپړ، ټول، ثابت، ګرد؛ ۲) ختم، سرته رسېدلی؛ ۳) څوک چې چاته اړه نه لري.

پوره ياسپوره (porayāsporá) ښځ. م. پورې يا سپوره، لند: يا وچه (دوړی).

پورې (póre) اد. ۱) ترهغه، ته، ۲) ق. بند، تړلی، پورې؛ ۳) شروع، ابتدا؛ ٤) ښځ.م. خوا، د سیند یا سیرک بله غاړه؛ ٤) ص. نب. ورسره، نښلېدلی، جوخت؛ ٥) په وجه، په سبب؛ ٦) په ذمه، په غاړه؛ ۷) ربط، سره؛ ۸) د پریفکس په ډول هم راځي؛ لکه: پورې کول.

پورې خوا (porexwā́) ق. پورې پلو، پورې غاړه، د دریاب بله غاړه، هغه خوا.

پورې راپورې (porerāpóre) ق. اخوا، دېخوا، هخوا دېخوا، پورې وورې.

پورې کول (porekawál) مص. مت. ۱) پورې ایستل، پورې غاړې ته تېرول؛ ۲) بندول؛ ۳) لګول؛ ٤) نښلول؛ ٥) تپل؛ ٦) په کتغ پورې ډوډۍ خوړل، له نګولي سره ډوډۍ پورې کول.

پورې کېدل (porekedál) مص. ل. ۱) بلې غاړې ته تېرېدل، پورې وتل؛ ۲) اورلګېدل؛ ۳) ور تړل کېدل؛ ٤) تپل کېدل؛ ٥) اخته کېدل، مبتلا کېدل، په مرض اخته کېدل.

پورېواته (porewātá) نر.ج. پورې کېده، پورې غاړې ته تېرېده.

پورې وتل (porewatál) مص. ل. پورې غاړې ته تلل، د سیند یا سیرک بلې غاړې ته تلل.

پورې ووري (porewóre) ق. ۱) پورې راپورې، دواړه خواوې، اخوا دېخوا؛ ۲) اریان، حیران؛ ۳) ښکته پورته، کوز پاس.

پورې وهل (porewahál) مص. مت. ۱) دیکه ورکول؛ ۲) له چا سره مرسته کول؛ ۳) غورځول نسکورول؛ ٤) منډل.

پورې ویستل (porewestál) مص. مت. پورې ایستل، پورې باسل، پورې کول، د سیند بلې غاړې ته پورې باسل.

پوړ(۱) (póṛ) ص. نر.م. ۱) نیمخاه، کچه؛ ۲) نر.م. نسبت، اساس، بېخ؛ ۳) البوی او پښن پوزی؛ ٤) د ګمې پوړ ګ. د ګنې تغاله؛ ٥) خسوتی، ژنی؛ ٦) دا کلیمه د زوړ او سوړ سره د تابع مهمل په ډول راځي چې د بې زیات مانا ورکوي.

پوړ(۲) (pūṛ) نر.م. ۱) طبقه، مرتبه، منزل؛ ۲) صف، قطار؛ ۳) بوس، پرړه؛ ٤) د مېچنې پل.

پوړا (pūṛā́) ص. نر.م. ارام، ډاډه، مطمئن، متیقن، ټینګ، په ځان ویسا لرونکی.

پوړاینه (pūṛāyə́na) ښځ.م. ډاډ، ډاډینه، په ځان ویسا لرنه، په ځان اطمینان لرنه.

پوړپ (pūṛp) نر.م. شډل، په طبیعي ډول زرغون شوی، خود رویه.

پوړپه پوړ (pūṛpapū́ṛ) ق. منزل په منزل، پټ په پټ، طبقه په طبقه.

پوړده (poṛdá) ص. نب. ۱) ډاډه، په اطمینان؛ ۲) پورده، ذمه وار، مسوول.

پوړنده (pūṛə́nda) ښځ.م. ۱) ګرمه ایره، توده خاوره، توده شګه؛ ۲) پسته خاوره.

پوړنده توب (pūṛəndatób) نر.م. پوړنده تیا، پوړنده والی، د نرمې او ګرمې ایرې په څېر نرموالی درلودنه.

پوړنده خاوره (pūṛəndaxāwrá) ښځ.م. وچه او نرمه خاوره، وچه میده او پسته خاوره.

پوړنی (poṛə́nay) ازروکی، تیکری، ښځینه څادر.

پوړو (poṛū́) نر.م. ۱) پاړو، ږدم، جادو، کوډې؛ ۲) ص. نر.م. چالاک، مکار، تګ، برګ.

پوړه(۱) (poṛá) ص. نب. ۱) وګ. پوړا؛ ۲) ډاډه، مطمئن؛ ۳) نیم خام، نیم پخته؛ ٤) مراهق.

پوړه(۲) (pūṛá) ښځ.م. یمم، راشیبل، خوی، سیهچه، ری، توږونی، پاکوونی.

پوړۍ (pūṛáy) ښځ.م ١) مسرپوړۍ، پړاته، له اوږدو شخه په غوږو کې پخه شوی ډوډۍ؛ ٢) پوړۍ، پړی، هغه پوډر چې په کاغذ کې ترل شوي وي؛ ٣) پنګه، پنجه، پړی لرونکې ببلچه چې دوه تنه کار ورباندې کوي؛ ٤) اندر پایه، درپه، زینه، پارسنګ؛ ٢) پاتکی، پټه، ددرپې ړکی.

پوړۍ پر پوړۍ (puṛáyparpawṛáy) ښځ.م. درجه پر درجه، پرله پسې، یو بل پسې.

پوړیز (pūṛ íz) ص.نر.م ١) پوړ ته منسوب، د پوړ؛ ٢) پنکې لرونکی، پاتکی لرونکی.

پوز (p(ū,o)z) نر.م. عک. ژست، پوز غوره کول، ژست نیول.

پوزمیر (pozmír) ص. نر.م. پوززور، پیززور، غټې پوزې، څېرچا چې پزه غټه وي.

پوز ورکول (p(u,o)zwarkawál) مص. مت. عک. د یوې څېرې د غوره کولو لاربښودنه چې د عکس اخستونکي له خوا کېږي..

پوزه (póza) ښځ.م. ١) پزه؛ ٢) ورسک، شونډ، د غره یا غونډۍ هغه راوتلې برخه چې د اوارې ځمکې خواته وي.

پوزی[1] (pūzáy) نر.م. (ج. پوزي) اندړی، بوریا، پوزکی (مصغر)، حصیر، پیزی، چټیایي.

پوزی[2] (pozáy) نر.م. مهار، نته، هغه مهار چې د اوښ پزې ته وراچول شوی وي.

پوزیشن (puzišán) نر.م. ١) موقعیت، وضعیت، حالت؛ ٢) حیثیت؛ ٣) اندازه، طرز، نکته، خیال؛ ٤) شغل، عهده، منصب، مقام.

پوژوهل (pužwahál) مص. مت. پوکنول، پوژول، پوړول، پوړل، پونه کول، په خوله اوبه شیندل.

پوړ (puẓ) نر.م. ١) پوړ، په خوله د اوبو یا بلې مایع پاشل؛ ٢) بخار.

پوړل (puẓál) مص. مت. پوژل وهل، پوژریل، پوکنول، پوړول، په خوله باندې د اوبو یا بلې مایع پاشل یا پونه کول.

پوړول (puẓawál) مص .مت. پوژل، پوژول، پوړ وهل، پوکنول، په خوله د اوبو یا نورو مایعاتو شیندل.

پوړی (pūẓay) نر.م. یو ډول وابښه چې د پیاز په ډول ښخ لري.

پوس (pūs) نر.م. چاغ حیوان، څورب څاروی.

پوسپوسک (pūsposák) نر.م. خړ رنګې حشره ده چې ډېر بد بوی ترې ځي، د ونې ابا.

پوست (post) ص. نر.م. ١) نرم، ملایم؛ ٢) نر.م. مقام، مرتبه؛ ٣) نر.م. پوستکی، څرمن، ژون؛ ٤) د خولې پوستکی، قره قلي، پیخه؛ ٥) د کوکنارو تخم.

پوستک (posták) نر.م. د څرمنې ټوټه، د پوست ټوټه.

پوستکی (postákay) نر.م. ١) پوست، پوستوکی، څرمن، وژن؛ ٢) قره قلي، د خولې پوست.

پوستوالی (postwālay) نر.م. نرموالی، نرمي، ملایمتوب.

پوستول (postawál) مص. مت. ١) پوست کول، څرمن ایستل؛ ٢) مجازاً په بې انصافۍ سره له چا څخه مال او دولت شکول (اخیستل).

پوسته (postá) ښځ.م ١) ډوډه، د خاشخاشو غوټې د پوست اوبه، هغه اوبه چې د افیونو پر ځای یې څښي؛ ٢) عس. څو تنه چې د وظیفې د اجرا لپاره د خپل اصلي جزوتام نه بهر خپله دنده اجرا کوي؛ ٣) ډاګ، پست، چاپار.

پوسته خانه (postaxānā́) ښځ.م. داګخانه، چاپارخانه، پوسټ آفیس.

پوسته رسان (postarasā́n) نر.م. داګی، پوسته رسوونکی، هغه څوک چې پوسته وېشي.

پوستي (pósti) ص. نب. ۱) د پوستې، د پوستې مربوط؛ ۲) ص. نر.م. په پوستو عادت، افیمی (سړی)، تریاکي؛ ۲) کاهل، سست.

پوستېدل (postedə́l) مص. ل. پوست کېدل، له پوسته کېدل، کوتل کېدل.

پوستین (póstin) نر.م. د کوټ په څېر له ورینو پوستکو څخه جوړې شوې جامې.

پوستینچه (postinčá) ښځ.م. کوچنی پوستین، لنډ پوستین، واسکټ ډوله پوستین.

پوسکاوڼ (pūskāwáṇ) فا. نر.م. ۱) پوسکن، تسن؛ ۲) بې همته، ناراسته، بېکاره.

پوسکی (pūsákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوږو کې د دوو کسو ترمنځ خبرې.

پوسکی (pūskáy) ښځ. م. تس، پسکه، دمقعد له لیارې د معدې هوا د باندې وتل.

پوسل (posə́l) مص. مت. ۱) د لاسه کول، دلاسا کول، غوړول، پالل؛ ۲) د پمن ښاروې غوړول؛ ۳) پالل، ساتل؛ ٤) منبل، د بدن په کومه حصه باندې لاس تېرول.

پوسل توب (posəltób) نر.م. ۱) پوسل والی، دلاسا توب؛ ۲) د پسن ښاروې غوړونه؛ ۳) پالنه ،ساتنه؛ ٤) منبل توب، منبنه.

پوسلونکی (pos(u)lūnkáy) فا. نر.م. ۱) پسولونکی؛ ۲) د کوټې چت پټوونکی.

پوسله (poslá) ښځ.م. (ج. پوسلې) پوصله، یوه درجه لرونکې آله ده چې د زاویو په تعیین کې کار ترې اخلي.

پوسن (pūsún) ص.م. ۱) کم عقل، ناپوه، احمق؛ ۳) دروغجن؛ ٤) دارن، وېرندوکی.

پوسنه (pūsána) ښځ.م. ۱) تسلي کول؛ ۲) د پمن ښاروي وړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ٤) منبنه.

پوسه[1] (posá) ښځ. م. پوڅه، پوګ، پوړ، تفاله، څځبوکی، ګیچه.

پوسه[2] (pūsá) ښځ.م. ۱) د شنې دونې مېوه چې خوړلو ته مېده شي؛ ۲) د خوشایو سوټه.

پوسی (posáy) ښځ.م. پوڅی، د غوړ پوڅکی، د غوړ پېڅکی، د غوړ نرمی.

پوسی (pósay) ص. نر.م. ۱) پوسن؛ ۲) احمق، بې عقل، کم عقل، ساده.

پوش (póš) نر.م. ۱) جوړه، کمیس پرتوګ؛ ۲) پوښ، د یوه شي د ساتلو لپاره چې کڅوړه یا مخ ورکړی شي.

پوش پوش (pošpóš) ص. نر.م. ۱) پوشاپوش؛ ۲) څیرې څیرې، دانګې دانګې.

پوشل (pošə́l) مص. مت. پټول، خوندي کول، راز ساتل.

پوښ (póṣ) نر.م. ۱) تکه، غلاف، خلته، پوش؛ ۲) جامې، کالي؛ ۳) د ناوې جوړه.

پوښاک (poṣā́k) نر.م. جامې، کالي، لباس.

پوښتل (p(o,ū)ṣtə́l) مص. مت. ۱) تپوس کول، پوښتنه کول، حال معلومول؛ ۲) د سوال ځواب غوښتل؛ ۳) په عذابول.

پوښتنپانه (p(o,ū)ṣtanpā̄ná) ښځ.م. استعلام، د پوښتنې کاغذ، انګېټ، پوښتنلیک.

پوښتنلیک (poṣtánlik) نر.م. د پوښتنو لیست یا کتاب.

پوښتنه (pūṣtána) ښځ.م. ۱) تپوس، سوال، حال معلومونه، ګروېږنه؛ ۲) د ناروغ پوښتنه، د

ناجوړ احوال پوښتل.

پوښتول (pūstwál) مر. م. ف نیبر ،نوی نیبر ، ریښه.

پوښتونکی (p(a,ū)stúnkay) فا. نر. م. تپوس کوونکی ، سوال کوونکی ،حال معلوموونکی.

پوښته (pūstá) ښځ. م ۱) و گ. پښته؛ ۲) غونډۍ ، ډډه ، تپه؛ ۳) نر. ج. پوښتنه کېده، معلومات کېده.

پوښتی (pūstáy) ښځ. م. ج. ۱) د سینې د قفس هډوکی؛ ۲) کوټی کچی . یو ډول اوبه‌لی سر؛ ۳) پښت. نسل ،خېل.

پوښتېدل (pūstedə́l) مص. تپوس تری کېدل ، خواب غوښتل کېدل.

پوښښ (posə́s) نر. م. پوشش ، د کوټې چت پټول.

پوښل (posə́l) مص. مت. ۱) پوښل ، د کوټې چت پټول ، کوټه پټول؛ ۲) پټول ، پوښ ور کول.

پوښنه (posə́na) ښځ. م. پوښنګ ، پوښنه ، پټونه ، پوښ کونه.

پوښول (posawə́l) مص. مت. ۱) پوښول ، پوښ ور کول؛ ۲) پټول ، پوښ ور کول.

پوښه (posá) ښځ. م. هغه لرگی چې لمونځ کوونکی یې د لمانځه په وخت خپل مخ ته دروي. ستره.

پوغله (poğlá) ښځ. م. ډاسه ، بول ، پیغولي ، د نوي پیدا شوي ورغومي یا گډوري نرمې بولې.

پوک (pūk) نر. م. ۱) پوگ ، پوس ، تفاله ، گیچه؛ ۲) ص. ډډ ، مجوف ، منځ خالي؛ ۳) پوکی ، پف ، پو؛ ٤) ص. نر. م. احمق ، سپک ، بې مغزه ، چټی ، خوشې.

پوکاره (pūkārá) ښځ. م. پوکی ، پو ، پف ، اورته ورپوکل ، تاوده شي ته ورپوکل.

پوکانه (pūkāṇá) ښځ. م. ۱) حباب ، کوبی ، خوټنی ، غوټی ، پوکانی؛ ۲) مثانه؛ ۳) بوغی ، پوقانه.

پوکانی ډبره (pūkāṇaydabára) ښځ. م. د مثانې ډبره ، د مثانې تیږه.

پوکړی (pūkáṛay) مف. نر. م. ۱) ډډ شوی ، له باده ډک شوی؛ ۲) لمسول شوی ، په قار کړی.

پوکل (pūkə́l) مص. مت. پوکول ، هوا ورکول ، باد ورکول ، له باده ډکول ، له هوا ډکول.

پوکڼانی (pūkṇāṇáy) ښځ. م. ۱) حباب ، کوبی ، بوربوکی؛ ۲) مثانه ، د بولو کڅوړه.

پوکڼی (pūkaṇáy) ښځ. م. ۱) کوبی (حباب)؛ ۲) د الوزولو پوکڼی ، متیازاړی.

پوکی (pūkáy) نر. م. ۱) پوکاره ، پف ، پو ، پوپ؛ ۲) د خولې هوا یا باد.

پوکېدل (pūkedə́l) مص. ل. ۱) له باده ډکېدل ، له هوا ډکېدل؛ ۲) سوځېدل.

پوگ (pog) نر. م. و گ. پوک ۱).

پول (pūl) نر. م. ۱) پل ، په ویاله ، او سیند باندې د تېرېدو راتېرېدو لاره؛ ۲) د افغاني پیسو د واحد (یوې افغانۍ) سلمه برخه.

پولادي (polādi) ص. نب. ۱) له پولادو څخه جوړ شوی؛ ۲) ټینګ ، کلک ، مقاومت لرونکی؛ ۳) د یو ډول رنګ نوم دی.

پول پولک (pūlpūlák) نر. م. یو ډول تریخ بوټی دی چې په جلدي ناروغیو کې کارېږي.

پولک (pūlák) نر. م. هغه میخ چې په کونده کې د پالې د ټینګولو لپاره ورکول کېږي.

پولکی (pūlkáy) نر. م. ۱) په تناره پخه شوې د غنمو ډوډۍ؛ ۲) د تناره سیخ ، د ډوډۍ بېلوونکی.

پولگی (pūlgáy) نر. م. وړوکی پول ، پلچک.

پوله[1] (pūlá) ښځ. م. ۱) برید ، سرحد ، څېره ، بند ، ټک؛ ۲) د پټي موړه؛ ۳) نر. م. و گ. پولی.

پوله[٢] (polá) ښځ.م. ١) د سترګې ګل، د سترګې اوره؛ ٢) سست، پرده.

پولی (pūláy) ښځ.م. ١) تناکه؛ ٢) نینې شوې جوار؛ ٣) د غنمو ګېډی، د ریشـقې کوده؛ ٢) د ازغو کوته؛ ٣) د ښځو هغه ویښته چې له سر څخه یې خېژي.

پولی (pūwə́lay) نـر.م. ١) پاولی، د ښځـو یو ډول پسول دی؛ ٢) جولا، هغه څوک چې توکر اوبی؛ ٣) هغه توکر چې مېچن پرې پاکوي.

پولیپ (poláyp) نـر.م. لحمي بواسیر، سرطان، په بدن کې دانې یا واړه پاړسوب چې ممکنه ده سرطان منځ ته راوړي.

پولی څپولی (polaycápolay) نـر.م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پون (pūn) نر.م. پم، خاربښت، خارش، پوم، یو ډول جلدي ناروغي ده چې ټول بدن خاربښت کوي.

پونبړی (pūnbṛáy) ښځ.م. ١) پونبې پـه څېـر هغه سپک څیز چې د بوټو په ببـخ پورې نښتی وي؛ ٢) سپک شی، کوچنی او ووړ شی.

پونچی (pūnčáy) ښځ.م. د سپینو زرو غوټۍ چې ښځې یې په تار پیبې او بیا یې د ګـانې پـه ډول په لاسو کې اچوي.

پوندانه (pūndāná) ښـځ.م. د پنبې تخـم، پونبه دانه، چګت، پندانه.

پوند غلی (pūndğálay) نر.م. پسکی، هغه توته څرمن چې په څپلیو کې د پوندې خواته وراچـول کېږي.

پوندګلي (pawandgúli) ښځ.م. پـوندګلي، پونده توب، د کوچیانو ژوند، غوبه توب.

پونده[١] (pūndá) ښځ.م. د پنبې د بېډۍ لاندېنی برخـه؛ ٢) د څپلـی بند؛ ٣) د بـوټ کـوری، د بوټ پونده؛ ٤) د توري موتی.

پونده[٢] (pawánda) نر.م. ١) پاونده، ګوجر، غوبه ٢) کوچیان.

پونډ[١] (pūnḍ) نر.م. خفو، درګیر، خپه.

پونډ[٢] (páwnḍ) نر.م. و ګ. پاونډ.

پونډکه (pūnḍáka) ښځ.م. سابه، ساګ، سبزي. په اور باندې پخې شوې بښکې.

پونډی (pūnḍáy) ښځ.م. پنډی، د پرکي شاته غـوښـه، د بیډیو د پاسـه او د زنګانـه لاندې د پښې پسته او نرمه غوښه.

پونګ (pūng) نر.م. ١) زېږنده، اولاد، پېدایش؛ ٢) د ملخانو بچي اچونه؛ ٣) د ژړا د پیل اواز.

پونګاړی (pūngāṛay) نـر.م. د هګی دننه بچی، لاروا.

پونګی (pūngáy) ښځ.م. ١) درمه، تولی، د سرنی ژبی، د غنم یا اوربشې ډډنهر دواړه سرونه چې پرې او یو سر یې چیت او پوه کـړی شي یـو ډول آواز تـرې راوځي دغـې آلـې ته پونګی وایي؛ ٢) د غره په سر هواره څمکه؛ ٣) د سوداګـری مـال، د تجارت هغه مـال چې په شا باندې یې ګرځوي؛ ٤) نر.م. نیچه، درمه، کړکی، دروزه یا کاغذ چې ګرد تاو شي او چـرسیان د چـرسـو دود وربانـدې راکاږي (راکشوي).

پونه (pūná) ښځ.م. پشمک، ښورمک، اوپاشي، نری باران، لږې اوبه شیندنه.

پوني (pawnáy) نر.م. و ګ. پماني.

پوني (pūni) ښځ.م. م. پوږ وهنه، پوژوهنه.

پوڼ (pūṇ) نر.م. ١) پنډبکر، د پخوانی زمانې د اور لګولو یو ډول پنډبکر؛ ٢) ص.نر.م. ډډ، ګوګ؛ ٢) د سین یا لګډ (خوړ) یوې خواته دخاو، ولمن (څنډه)؛ ٣) پانډ، پاڼ.

پوناکه (pūṇākā) ښځ.م. د څناور تړپونه او ورتل، د څناورو ورتل یا پرېوتل.

پونکه (pūṇáka) ښځ.م. بړبوکی، خوپنه، حباب.

پونل (pūṇál) نر.م. د خوراک په وخت کې د ښاروي سونهار.

پونول (pūṇawál) مص. مت. ۱) ډډول، تشول، گوگول؛ ۲) په ډېرو خبرو د چا تنگول.

پونه (pūṇá) ښځ.م. د آس تگ، د آس قدم.

پونۍ (pūṇáy) ښځ.م ۱) و گ. پوړۍ؛ ۲) پوسی، لبځۍ، د ورېو هغه گونجې چې د وربشلو لپاره په لاس باندې راتاو شوې وي.

پونېدل (pūṇedál) مص. ل. ۱) په مېخ یا موږي باندې دښاروي پښې تکول؛ ۲) ډډېدل، تشېدل گوگېدل؛ ۲) په ډېرو خبرو تنگېدل

پووړه (powáṛa) ص. ښځ.م. پوواړه یا ناراسته، خیرنه، خچنه او سسته (ښځه).

پووندگلي (powadgáli) ښځ.م. ښاروي ساتنه، پوونده توب، شپني، مالداري.

پوول (powál) مص. مت. پیول، څرول، ښاروي د خوراک لپاره څرځای کې پیول.

پوونکی (powūnkáy) فا. نر.م. څروونکی، پوونی، شپون، غوبه او خربه یا هغه څوک چې مالونه بیایي.

پوه[1] (poh) ص. نب. ۱) هوښیار، عاقل، ځیرک؛ ۲) د پوه میاشت، د یوې میاشتې نوم دی.

پوه[2] (pūwá) ص. ښځ.م. وتره (ځمکه)، نمناکه، زیمناکه (ځمکه).

پوها (pūhā́) اد. پها، پوهو، د تعجب او حیرانتیا کلیمه.

پوهاند (pohā́nd) نر.م. ۱) پروفیسر، استاد؛ ۲) وروستنۍ لوړه علمي رتبه چې د افغانستان د پوهنتونونو د استادانو لپاره تاکل شوې ده.

پوهړ (pūhə́ṛ) ص. نر.م. ساده، بې عقل، ناپوه.

پوهلنډی (pohlánḍay) ص. نر.م. لنډاکی، کم عقل، کوتاه فکره.

پوهمن (pohmán) ص. نر.م. هوښیار، پوه، دان، د پوهې خاوند.

پوهنتون (pohantū́n) نر.م. دارالفنون، د علمي او لوړو تحصیلاتو موسسه، جامعة.

پوهنځی (pohánʒay) نر.م. فاکولته، د لیسانس اخیستلو علمي موسسه.

پوهند (pohánd) ص. نر.م. پوهه، هوښیار، پوهاند.

پوهندوی (pohándoy) نر.م. ۱) عالم، متخصص ۲) له پوهنمل نه جگه رتبه، د پوهنتون د استادانو څلورمه علمي درجه.

پوهنمل (pohanmál) نر.م. له پوهنیار نه جگه رتبه، د پوهنتون دریمه علمي درجه.

پوهنوال (pohanwā́l) نر.م. له پوهندوی څخه لوړه رتبه، د پوهنتون د استادانو پنځمه علمي درجه.

پوهنه (Pohána) ښځ.م. پوبه، علمي پوهه.

پوهنیار (pohanyā́r) نر.م. له پوهیالی لوړه علمي رتبه، د پوهنتون دوهمه علمي درجه.

پوهنیز (pohániz) نر.م. د پوهنې اړوند.

پوهو (pohó) اد. پها، پهه، د تعجب او حیرانتیا کلیمه، د رشخند کلیمه.

پوهوالی (pohwā́lay) نر.م. هوښیاروالی، هوښیار توب، هوښیاري.

پوهوتلی (pohwatálay) مف. نر.م. د پوهې لپاره پوهېدونکی، هغه څه چې د هغه په اړه پوهېدنه ممکنه وي.

پوهول (pohawál) مص. مت ۱) پوه کول، لارښوونه، په څه خبره څوک رسول؛ ۲) ملتفت کول.

پوهوهو (pohohū́) اد. په، پها، پوهـو، پیهی، د حیرانتیا او تعجب کلیمه.

پوهه (póha) ښځ.م. ۱) علم؛ ۲) عقل، فکر، شعور؛ ۳) د پوه مونث شکل.

پوهیالی (pohyā́lay) نـر.م. ۱) د پوهنتـون د استادانو لومړنۍ علمي درجه؛ ۲) ص. نر.م. د پوهې خاوند، پوهېدونکی.

پوهېدل (pohedā́l) مص. ل. ۱) علم لرل، پوهه لرل، مطلب ته رسېدل؛ ۲) ملتفت کېدل، ګېير کېدل.

په[1] (pa) اد. ۱) د ظرف او آلې له اداتو څخه یو توری دی، یو سـرېل دی- په کـور کې؛ ۲) اد. پرې، باندې، پاسه.

په[2] (pah) ښځ.م. ۱) پهه، مـرهـم، ملهم؛ ۲) کیږ، هغه کړک چې په مات ځای تړلی شي.

په بله ژبه (pabalažába) ښـځ.م. په بله وینا، په بل عبارت.

په پای کې (papā́yke) ق. تر ټولـو وروستـه، په آخر کې، په متې.

په پټه (papáṭa) ق. غلې، په غلا، له خلکو په پټه.

په پسې (papáse) ق. ورپسې، جوخت، متـصل، مربوط، متوالي.

په پورې (papóre) ق. ۱) ورپورې، ورسره، جوخت؛ ۲) بلهـغـاړه، پورې خـوا؛ ۳) په امـان کې، په سیمه، په لمن کې.

په پوهېدل (papohedā́l) مص. ل. پرې پوهېدل، وربانډې پوهېدل، مطلب ته رسېدل.

په ترخ کې (patrácke) ق. پـه دې منځ کې، په دې کې (د خبرو په ترخ کې).

په توګه (patóga) ق. په ډول، په شان، په څېر.

په تېره بیا (patérabyā́) ق. په ځـانګـړي توګه، په خاص طور سره، په تېره تېره.

په ټوپو (paṭopó) ق. په ټرپکو، په منډه، په ګامو.

په څنګ (pacáng) ق. ۱) په اړخ، پـه څـېرمـه؛ ۲) یو پر دې ته، یو اړخ ته.

په څېر (pacér) ق. په شان، غوندې، په رنګ.

په حال (pahā́l) ق. په سد، په واک، په فکر کې.

په خپله (paxpála) ق. خـپله، پخپله، پـه ځـان، ځاني، شخصي، شخصاً.

په خوله (paxwalá) ق. ۱) په ژبه، په وینا؛ ۲) په خبرو، تقریري، شفاهي، قولاً، په قول.

په درناوي (padranā́wí) ق. پـه نمـانځنـه، پـه درنښت، په احترام.

په دې څېر (padecér) ق. په دې ډول، په دې شکل.

پهر (pıhā́r) نر.م. پیینه، پیوند، بې خوالي، (۱۸۰) دقیقې یو پهر کېږي.

پهره (pıhrá) ښځ.م. ۱) پېره، څـوکۍ، حفـاظت، نګراني، څارنه؛ ۲) ګارډ؛ ۳) ګزمه.

پهره دار (pıhradā́r) ص. نر.م. پېره دار، څوکیدار، نګراني کوونکی، څارونکي.

پهړ (pahā́ṛ) ص. نر.م. سرزوري (آس)، هغه آس چې په کیزه کې نه راګرځي.

پهړه (pahṛá) ښـځ.م. ۱) د جوګیانو لنـډه امسـا یا بینت؛ ۲) پړه، د ملنګانو د غاړې امېل.

په زړه (pazṛá) ق. ۱) په یاد، په زړه کې، په حافظه کې؛ ۲) پر زړه، په ربښتیا.

په زړه پورې (pəzṛəpū́re) ق. ۱) زړه ته نږدې، ګران، خوښ، دلچسپ؛ ۲) یاد، په زړه کې.

په زړه کونه (pazṛakawā́na) ښځ.م. یادونه، زوتونه، ضبطونه.

په زیاته (pəzyā́ta) ق. پر دې سربېره، په ډېره.

په ستنه (pəstaná) ق. ۱) واپس، بېـرته، دویم ځل؛ ۲) ښځ.م. قی، کانګي، ګرځون.

په شان (pašā́n) ق. غوندی، مثل، په ډول، په څېر، لکه، په ډول.

په ښه (pəṣ́á) ق. په ګټه، په خیر، په ښېګڼه، پکار.

په غاړه (pəǧā́ṛá) ق. ۱) په ذمه، پرې پورې، په حواله؛ ۲) اغوستی، په غاړه اغوستی.

په کار (pakā́r) ص. ۱) ګټور؛ ۲) داړتیا وړ.

په کارول (pakārawə́l) مص. مت. استعمالول، په کار اچول، په کار راوستل.

په کارېدل (pakāredə́l) مص. ل. ۱) په کار کېدل، کارځني اخیستل؛ ۲) خوښېدل.

په کډه (pakaḍá) ق. په کوچ، په سفر، له خپل ځای سره له یو ځای نه بل ځای ته لیږدېدل.

په ګڼه (pagáṇa) ق. په شریکه، په جمع، په یو ځای، په ډېرو کسان.

په لاس (palā́s) ق. ۱) سمدستي، لاس په لاس؛ ۲) حاضر، موجود؛ ۳) نغد، نقد، په نغدو.

پهلوان (pahlawā́n) ص. نر. م. و ګ. پالوان.

په لوی لاس (pahloylā́s) ق. په خپله خوښه، په قصدي ډول.

په مټ کې (pamáṭke) ق. ۱) لږ غوندې، په مټې، پله؛ ۲) په ګرانه، په زیار، په تکلیف.

په مخه ښه (pamaxaṣá) ښځ. م. خدای پاماني، رخصتونه، مخه ښه، په خدای سپارنه.

په وار (pawā́r) ق. په خپل وار، په خپل وخت، په خپله نښه، په خپل نوبت.

په وار وار (pawārwā́r) ق. ۱) سه لسر، په خپل خپل وار؛ ۲) بیا بیا، مکرر، په خو ځلو.

په ورو ورو (pawrowró) ق. سو که سو که، کراره کراره، تکیه تکیه.

په وراندې (pawrā́nde) ق. په مخ کې، په نېږ، په ضد، په خلاف.

پهوره (pahūṛá) ښځ. م. ۱) د جوګیانو امسا، د ملنګو بېنت، پهړه؛ ۲) ګن، پوره.

پهورۍ (pahūṛə́y) ښځ. م. پهړه، پهوره.

پهه (pahá) اد. ښځ. م. په، ملهم، پټی.

په ها (pahā́) اد. پها، د تعجب له اداتو څخه دی.

په هېر (pahér) ق. په هېره، په غلطۍ سره، په ناپامي، په خطا سره، په تېروتنې.

په یاد (payā́d) ق. په یادو، په زړه کې، په حافظه کې، په خاطر کې، بې لیکنې.

په یادېدل (payādedə́l) مص. ل. ۱) په زړه کېدل، په زړه کې ګرځېدل؛ ۲) زده کېدل، حافظې ته سپارل کېدل.

پهېر (pahér) ق. په څېر، غوندې.

پهېلول (pahelawə́l) مص. مت. په زخم ملهم کېښېنودل یا نور څه خوړول یا اوارول.

پۍ (pə́y) جن. ۱) شیدې؛ ۲) مستې؛ ۳) نر. م. تصرف، قبضه، ذمه، په واک کې؛ ٤) د ځمکې یوه خاصه اندازه؛ ٥) پربکړه، قطعنامه؛ ٦) لیږ اوبه؛ ۷) د دریاب د پایاو اوبه؛ ۸) پل، منزل، قدم؛ ۹) پله؛ ۱۰) شالمه، داورو د پخولو پی.

پې (pe) ښځ. م ۱) د (پ) توری اوار؛ ۲) اد. وربانډې، پرې بانډې، پرې، په.

پیاڅه (pyā́ca) ښځ. م. ۱) د باجرې ډوډۍ، د اېډنو ډوډۍ، د جوارو ډوډۍ؛ ۲) د ګبیس وړی یا بیوزی د ګبینه یو کنډک؛ ۳) ښځ. م. سلندی، شینځه، په سرکې د ویښتو لاره؛ ۲) د اوبو پیر کنډو، لښتي یا ویاله کې د اوبو ننبه.

پیاخله (pyāxlá) ښځ. م. ۱) پیالخه، چکن، یو ډول کښیده کاري؛ ۲) مفلر، د غاړې دسمال ۳) خوله راوستنه: خوله کول.

پیاده (pyādá) ص.نب. ۱) هغه چې په پښو ځي، پیدل، ځړد؛ ۲) په عسکرۍ کې یو مسلک دی؛ ۳) د دفتر د ساتلو او پاکولو موظف اجیر.

پیاده رو (pyādaráw) نر.م. د سړک غاړې ته هغه لار چې پلي کسان وربانديې تیرېږي.

پیارژندي (pyārźándi) ښځ.م. د شپې اوبه خور، د شپې اوبه لګونه، د شپې اوبخور.

پیاړغنده (pyārgánda) ښځ.م. هغه خاوره چې د کېږدۍ او یا د خیمې څلورو خواو ته اچول شوې وي چې اوبه خیمې ته داخلې نه شي.

پیاړمه (pyārmá) ښځ.م ۱) چېره، ریتاړه، خرخوړی ۲) دخره، کچر کتې هغه تانګ چې په خېټې پورې یې کلکېږي؛ ۳) د کټ لنګه، د کټ کشه؛ ۲) د مچې، پاردوم.

پیاړمه خور (pyārmaxór) ص. نر.م. ۱) لته خور (څاروی)، چیره خور؛ ۲) هغه ماشوم چې کالي ژرژر څیري؛ ۳) هغه څوک چې د خپلې ګټې لپاره د چا حق پټ کړي.

پیازکی (pyāzákay) نر.م. غرنی یا ځنګلي پیاز.

پیازه (pyāzá) ښځ.م. ۱) سپیازه، نقصان، هغه ښځه یا حیوان چې د وخت نه مخکې بچی واچوي؛ ۲) ص. نب. ضایع؛ ۳) ښځ.م. راز څرګندونه؛ ٤) اوم، خام.

پیاسه (pyāsá) ښځ.م. ۱) خوړ، لګد، د سېلاب لاره؛ ۲) د سیند تل، د دریاب تل.

پیاشه (pyāšá) ښځ.م. (ح. پیاشې) اغېز، پدل.

پیاغله (pyāğlá) ښځ.م. ۱) پیاخله، رنځور خولې کول؛ ۲) ګلوبند، مغلر، د غاړې دسمال.

پیاګي (pyāgí) ق. شا، وروسته، پسې.

پیالخه (pyālxá) ښځ.م. د تبې د تکیه کولو ځای چې په نغري پورې نښتی وي.

پیاله (pyālá) ښځ.م. ۱) د چایو څښلو لوښی چې لاستی ولري؛ ۲) جام، د شراب څښلو پیمانه.

پیام (pyām) نر.م. پیغام، خبر، د چا له خوا بل چا ته د مطلب رسول.

پیانده (pyāndá) ښځ.م ۱) ګاړګوتی زلفې، تاوراتاو زلفې؛ ۲) ص. نب. ښکلی، ښایسته؛ ۳) هغه تارچې کبان په کې ښېل کېږي، هغه لښته چې نیولي ماهیان په کې اګېړ کېږي.

پیانو (pyānó) ښځ.م. د موسیقۍ لـه آلو نه یوه آله ده چې پردې یې ارمونیې ته ورته دي.

پیانیسټ (pyānist) ص. نر.م. پیانو وهونکی، څوک چې د پیانو په غږولو کې مهارت لري.

پیاورکی (pyāwárkay) نر.م. سپلمی، یو ډول بوټی دی چې سپېنې پی کوي.

پیاوړتوب (pyāwartób) نر.م. قوت، توان، طاقت، تکړه توب، پیاوړتیا، غښتلتوب.

پیاوړی (pyāwáṛay) ص. نر.م. تکړه، غښتلی، قوي، زورور.

پیاوی (pyāwáy) نر.م. پنځونی، خځله، هغه سپک شیان چې د سېلاب د اوبو په سر روان وي.

پیایل (pyāyál) مص. مت. پوول، څرول، د څارویو څرول (پیول).

پیپ [1] (pip) نر.م. ۱) مېخکی، مېخک، بسیر، د لونګ په شکل د پوزې یو ډول ګاڼه؛ ۲) تیم.

پیپ [2] (páyp) نر.م. وګ. پایپ.

پیپړۍ (pipṛé) ښځ.م. ج. بړانګې، چچړې، د غوښې هغه برخه چې نه خوړل کېږي.

پیپل (pipál) نر.م. یوه ونه چې غټې او پلنې پاڼې لري او هندوان یې ډېر عزت او احترام کوي.

پیپلی (pipláy) نر.م. یو ډول اوږده مرچ دي چې په دارو کې کارېږي.

پيپني (pepnáy) ښځ.م. کميس، خت، خلکي، د ارتو لستونو کميس.

پيت (pit) ص. نر.م. ج. ۱) چيت، چپر؛ ۲) ټيټ، پلن، اوار، د ځګ ضد.

پيتاو (pitāw) نر.م. ۱) پېتاوی، د لمر ګرمي؛ ۲) په ژمي کې لمر ته د کېناستو ځای؛ ۳) د غر هغه اړخ چې لمر ته مخامخ وي.

پيتاوه (paytāwá) ښځ.م. ورينه يا د خمتا هغه اورده ټوټه چې په پښو باندې تاوېږي.

پيتل (pitál) نر.م. يو ډول فلز.

پيتلي (pitáli) نر.م. حلبي، فلزي.

پيتونه (pitawá na) ښځ.م. پيتونګ، چيتونه، پلنونه، چپرونه، په زور سره پلنونه.

پيته (pitá) ښځ.م. ۱) د اندازه کولو فيته؛ ۲) د ټيپ ريکارډر فيته؛ ۳) د ليکلو د تايپ فيته؛ ۴) پرې شوی رښکی، چې نجونې يا ښځې يې د وېښتانو په ترلو يا په کاليو کې استعمالوي.

پيتی (pitáy) نر.م ۱) يو ډول ټوپک؛ ۲) ص. نر.م. چتی، چيت؛ ۳) چيت پوزی.

پيتي[1] (piti) ښځ.م. ۱) د غاښو خيرې؛ ۲) د غړکې منګ، د شلومبو د غړکې منګ.

پيتي[2] (páyti) ښځ.م. پاتي، پياتي، پاخه دال.

پيتېدل (pitedál) مص. ل. چپرېدل، چيتېدل، پلنېدل، د زور (فشار) په واسطه پلنېدل.

پيتيکانتروپ (pitikāntróp) نر.م. د يوه تاريخي ژوي نوم دی چې هډوکي يې د جاوا په ټاپو کې لاس ته راغلي دي.

پېټ (peṭ) نر.م. ۱) تو، لعنت، پېغور؛ ۲) پېټی، پشتاره؛ ۳) ق. بالکل، هرګز.

پېټار (peṭār) ښځ.م. يو ډول ټوکری ده چې خوله يې تنګه او خېټه يې ارته وي.

پېټک (peṭák) نر.م. ۱) مخ روني، دناوې د مخ د ښکاره کولو په وخت شه ورکول (مخ پېټک)؛ ۲) د ښځې ګانه؛ ۳) نوې زېږېدلي ماشوم ليدو ته شه ورول.

پېټل (peṭál) مص. مت. لعنت ويل، ملامتول، ملامت کول، بې عزته کول.

پېټن (peṭán) نر.م. ۱) کرکه، نفرت، کروې يې؛ ۲) کريکه، کريغه، کريره.

پېټنه (peṭána) ښځ.م. ۱) ملامتونه، بې عزته کونه؛ ۲) نفرت کول، کرکه کول.

پېټو (peṭū) نر.م. لعنت ويونکی، ملامتوونکی، کرکه کوونکی.

پيټوار (piṭwár) نر.م. و ګ. پيټار.

پېټه (peṭá) نر.م. ۱) يو ډول کدو؛ ۲) ص. نر.م. موړ، بې اشتها؛ ۳) پټ زړه.

پېټ هېټ (peṭhéṭ) نر.م. لعنت، بدرد، پېغور.

پېټی (peṭáy) نر.م. ۱) پنډ، وځه، پشتاره، پنډه؛ ۲) ذمه واري ذمه؛ ۳) عمل، کړه؛ ۴) ص. نر.م. زياتي، بار، هغه شه يا شوک چې پر چا بار تحميل شوی وي.

پېټۍ (peṭáy) ښځ.م. ۱) کمربند، د څرمنې ملابند؛ ۲) د لرګي صندوق، د ګټې سندوخ.

پېجاو (pejāw) ص. نر.م. پاک، پيجو، پاکيزه.

پېجاوېدل (pejāwedál) مص. ل. پاکېدل، صفا کېدل، ستره کېدل، پاکيزه کېدل.

پېج مخی (pejmáxay) ص. نر.م. پې مخی، ښکلی، ښايسته، ګلالی، په زړه پورې.

پېچ (peč) نر.م. ۱) ول، تاو؛ ۲) د پېچش ناروغي؛ ۳) سرکشي؛ ۴) پېچي مېخ، بولټ؛ ۵) کلي.

پېچاپېچ (pečāpeč) ص. نسب. ۱) پېچان، تاو راتاو، ول ول؛ ۲) ګلګوتي، ګوړ ګوتي.

پېچان (pečā́n) ص. نر.م. پېچاپېچ.

پېچان پېچان (pečānpečā́n) ص. نب. کاږه واږه، لور په لور، يو مخ په بل مخ.

پېچ پېرى (pečpáray) ښځ.م. بلبل غوندې يوه مرغۍ ده چې په سر باندې تاج لري.

پېچ پلى (pečpálay) نر.م. د يوې يوناني دوا نوم دى.

پېچتاو (pečtā́w) نر.م. پېچتو، پېچکش.

پېچش (pečiš) نر.م. ۱) د خېټې مروړ، د معدې يو ډول ناروغي ده؛ ۲) اختلاف، اختلال.

پېچک (pečák) نر.م ۱) د تارونو تخته؛ ۲) چوپړى اوبړى، غوړيى؛ ۳) عشقه پيچان، يو ډول گل.

پېچکاري (pečkā́ri) ښځ.م. ۱) ستن، انجکشن؛ ۲) هغه دوا چې بدن ته داخلېږي.

پېچل (pečál) مص. مت. غړل، غښتل، تاوول؛ ۲) غامضول؛ ۳) مشاجره، نزاع، خبره اوږدول.

پېچلتيا (pečaltyā́) ښځ.م. پېچلتوب، جړتوب، جړتيا، جړه.

پېچلى (pečálay) مف. نر.م. ۱) تاو راتاو، غړل شوى؛ ۲) سخت، غامض.

پېچ مخى (pečmáxay) نر.م. پى مخى، ښکلى، ښايسته، حسين.

پېچ مرى (pečmaráy) ښځ.م. ۱) کونجکه، يو ډول اوږده مرى، يو ډول توره يا شنه مرى چې کوچنيانو ته يې تر پښو ترى؛ ۲) يو ډول سپينه مرى چې کوچنيانو ته يې په غاړه کې اچوي.

پېچموزې (pečmóze) ښځ.م. پېښارې، تيوکې، ملنډې، مسخرې، پسخند، وشتې، پچمى.

پېچمې (pečmé) ښځ.م. ملنډې، مسخرې.

پېچواړى (pečwāráy) ښځ.م. پېچوړى، پچاړې، ښکاړه، د آس د پښو د تړلو پړى.

پېچوان (pečwā́n) نر.م. يو ډول چلم چې نل يې ډېر اوږد وي.

پېچوتاب (pečotā́b) ص. نر.م. ۱) تاو راتاو، گاږگوتى؛ ۲) نر.م. ناکراري، بې قرارې.

پېچوخم (pečoxám) ص.نر.م. کوږووږ، کجوپېچ، پېچلى.

پېچول (pečawál) مص. مت. پېچل، تاوول، تاوراتاو کول، تاوراتاوول.

پېچومه (pečomá) ښځ.م ۱) پورته کېدنه، ختنه، جگېدنه، لوړېدنه؛ ۲) پېچومى.

پېچومى (pečūmáy) نر.م. مخ په لوړ، مخ په پورته، ستغ؛ ۲) جگه لاره..

پېچول (pečawál) مص. مت. پېچل، تاوول، تاورواتاو کول.

پېچونکى (pečūnkáy) فا.نر.م. ۱) پېچونى، تاوونکى، غړونکى؛ ۲) پتونى، پټونى.

پېچه (pečá) ښځ.م. د ښځو د غوږ لاندې کوڅى کړى وېښتان.

پېچې (pečé) ښځ.م. خوله بندونه، خوله بندکه.

پېچيدگي (pečidági) ښځ.م. مشکلوالي، مغلق، گرانوالي، سختوالي.

پېچېدل (pečedál) مص.ل. ۱) تاوېدل، تاو راتاو کېدل؛ ۲) کږېدل، کوږ ووږ کېدل.

پېچېده (pečedá) نر.ج. ۱) تاوېده؛ ۲) گوږ گوت کېده، کږېده، کاږگوت کېده.

پېڅ (pec) نر.م. ۱) صبر، حوصله، زغم، برداشت؛ ۲) شر، پسات، فساد.

پېڅانى (pecānáy) نر.م. لږ غوندې، پوټى، خسوزى، خسوسکى، ذره، دوشکى.

پيڅکه (pická) ښځ.م. پيڅه، پيڅکى، څنډه، د څادر څنډه، پلو، د پلو څنډه.

پېڅل (pecál) مص: مت. پېڅل، صبر کول، حوصله کول، زغم کول، تحمل کول.

پېڅول (pecawál) نر.م. ١) د کېږدۍ پرده، د خېمې پرده؛ ٢) هغه لوی پوزی چې د کوټې غولي ورباندې فرشېږي.

پېڅه (pecá) ښځ.م. ١) صبر، حوصله، زغم، تحمل؛ ٢) قسمت، تقدیر؛ ٣) ص. نر.م. شله (سړی)؛ ٣) منه، سرتمبه سړی؛ ٣) بې ښې (سړی).

پېڅيالی (pecyāláy) ص. نر.م. صبرکوونکی، زغم لرونکی، تحمل کوونکی.

پېښ (pex) نر.م. خنډ، ښنکر، خنډوکی.

پېښاړه (pexārá) ښځ.م. پشاړې، د پسونو هغه پچې چې ترلم لاندې نښتي وي.

پېښال (pexāl) نر.م. د مرغيو فضله مواد.

پېښر (pexár) ص. نر.م. زښت ډېر، پرېوانه.

پېښل (pexál) مص. مت. رنځور خولې کول، په بیمار خوله راوستل.

پيښي (pixi) ص. نر.ج. لوی، غټ او بې ډوله غاښونه (داړې).

پيدا (paydā́) ص. نب. ١) زېږېدلی، پيدا شوی؛ ٢) جوړ، تيار؛ ٣) بلند، روزړدی؛ ٤) ښځ.م. موندنه، پيداکول؛ ٥) څرګند، جوت، ښکاره.

پيدا کول (paydākawál) مص. مت. ١) موندل، لاس ته راوړل، منځ ته راوړل؛ ٢) زېږول.

پيدا کېدل (paydākedál) مص. ل. ١) موندل کېدل، لاس ته راوړل کېدل؛ ٢) ګټل کېدل، ٣) خلق کېدل، جوړېدل؛ ٤) زېږېدل.

پيدا ګر (paydāgár) ص. نر.م. پيداوښتګر، زېږندوی، ګټندوی.

پېداګوژي (pedāgoží) ښځ.م. ١) د ښوونې او روزنې علم؛ ٢) د ښوونې او روزنې موسسه.

پيداوار (paydāwā́r) نر.ج. ١) محصولات، حاصلات؛ ٢) فصل؛ ٣) ګټه، فايده.

پيداوښت (paydāwáṡt) نر.م. ١) پيدايښت، زېږېدنه، منځ ته راتلنه، خلقېدنه؛ ٢) ګټه.

پيداوېدل (paydāwedál) مص. ل ١) پيدا کېدل، منځ ته راتلل؛ ٢) موندل کېدل؛ ٣) زېږېدل.

پيدايشي (paydāyiši) ص. نب. ١) پيدايښت، دزېږېدو؛ ٢) اصلي او فطري.

پيدايښت (paydāyáṡt) نر.م. پيداوښت، پنځېدن، پنځون، زېږن، زېږون، زېږد، زېږېدنه.

پېډل (peydál) ص. نر.م. ١) په پښو، پلی، پياده؛ ٢) د شطرنج پياده موري؛ ٣) پياده عسکر.

پيډ (piḍ) ص. نر.م. پيډی، کجې، کچې، کوډی، پيډن، کوږپښی، کچل، د کږو پښو خاوند.

پيډل (paydál) نر.م. پايډل، د بايسکل هغه ځای چې پښه ورباندې ايښودل کېږي.

پير (pir) ص. نر.م. (ج. پيران) ١) مرشد، بزرګ، لارښوونکی؛ ٢) سپين ږيری، بوډا، ضعيف؛ ٣) مشر؛ ٤) نر.م. دوشنبه، د ګل ورځ.

پېر (per) نر.م. ١) دور، چکر، ګردش؛ ٢) رنګ، اندازه، خيال؛ ٣) پور، قرض، دين.

پير اميډ (payrāmiḍ) نر.م. هرم، هر هغه شی چې کښتنی برخه یې پلنه او سر یې نری وي.

پېرانی (perānáy) ص. نر.م ١) پېريانی، پېريانو نيولی؛ ٢) رو. څوک چې د مېرګيو په عصبي ناروغی اخته وي.

پېرانه (perāná) ښځ.م. هغه لوړ ځای چې د ګنبو ګانې پرې ګرځي.

پېرختونې (perxatúne) ښځ.م. پېروته، پېروتې.

پېرخته (perxáta) ښځ.م. پېروته، پېروتې، پروتې.

پېړ (peṛṛ) ص. نر.م. و ګ. پېړ.

پېرزو (perzó) نر.م. لور، لورينه، پېرزوينه.

پېرزوينه (perzoyána) ښځ.م. لورېينه، ښه نيت ځرګندونه، رواداري.

پېرشوني (peršonáy) ښځ.م. شينځه، د سر د ويښتو لاره.

پيرکی (pirakáy) نر.م. ۱) بولاني؛ ۲) وړوکی پير، د پير اسم تصغير.

پېرګر (pergár) ص. نر.م. پېښې کوونکی، تقليد کوونکی، پېښمار، لويغاړی.

پيرګی (pirgáy) نر.م ۱) پلی، دڅپېړی د ونې دانه؛ ۲) پارو، خوی، ېيم، راشبېل؛ ۲) ځلور غابنې، درې غابنې، سکو.

پېرل (perál) مص. مت. ۱) اوېدل، اوډل، بونډل؛ ۲) مشکنې پېښل، مرې پېيل؛ ۳) پېرودل، اخيستل، رانيول.

پېرمخی (permáxay) ص. نر.م. ښکلی، پې مخی، ښايسته، حسين، ډولي.

پيرو (payráw) ص. نر.م. ۱) مريد، په چا پسې تلونکی، تعقيبوونکی؛ ۲) نر.م. د يوه مرغه نوم.

پېروان (perwā́n) نر.م. ۱) پرېوان، انول، اوره، جوره، د ښاريو هغه کڅوره چې د بچي تر پيدا کېدو وروسته د مور له نسه راووځي.

پېروپلور (paeroplór) ق. رانيونه او خرڅونه، راکړه ورکړه، سوداګري.

پېرود (peród) نر.م. اخيسته، اخيستنه، رانيونه.

پېرودل (perodál) مص. مت. اخيستل، رانيول، په بيه اخيستل.

پېروزه (perozá) ښځ.م. ۱) فېروزه، يو قيمتي کاڼی دی، رنګ يې شين (آسماني) وي.

پېروزه (peróza) ښځ.م. کامياب، برې مند، سرخرو، فاتح

پېروزی (perozáy) نر.م. ساپه، صافي، جرن، هغه توکر چې شيان او سامان پرې پاکېږي.

پېروزي (perozí) ښځ.م. ۱) برى، کاميابي؛ ۲) ظفر، فتح.

پيروميتر (payromíṭar) نر.م. تودوخه اندازه کوونکی، حرارت سنجوونکی.

پېرونکی (perúnkay) ف. نر.م. ۱) بوونکی، اوبدونکی؛ ۲) اخيستونکی، رانيوونکی.

پېرونه (perawána) ښځ.م. پيرودنه، اخيستنه.

پېروني (perwúne) ښځ. ج. پروين، ثريا، دانګورو وانېکي غوندې ځو ستوري دي.

پېرونه (peroṇá) ښځ.م. د ګاټی ميدان چې غواېي په کې ګرځي.

پېروی (peráway) نر.م. رش، قيماق، قيماغ، د شيدو سر، پروی، ارياش.

پيروي (payrawí) ښځ.م. ۱) تقليد، ۲) اطاعت، په چا پسې تلنه، د چا حکم منه.

پېره (pera) ښځ.م. (ج. پېرې) وار، نوبت، دفعه.

پيره (payrá) ښځ.م. ۱) ګردش، چکر، ګرځېدنه؛ ۲) څوکی، ساتنه، پيره، پهره.

پيره دار (p(ay,e)radā́r) فا. نر.م. پيره کوونکی، څوکيدار، محافظ، پيره والا.

پېری (peráy) نر.م. (ج. پېريان) جن.

پېريان اوبه (peryānobá) ښځ.م. سراب، د ګرمی په موسم کې په صحرا کې يا په پاخه سړک د اوبو غوندې منظر ليدل.

پېريان کټ (peryānkaṭ) نر.م. يو ډول ځلور ګوټيز کاڼی دی.

پېرياني (peryānī́) ص. نر.م. ۱) جڼدي، جني؛

۲) په صرعي اخته، په غش اخته.

پېرېدل (peredə́l) مص. ل. اخېستل، رانيول، اخېستل کېدل، پېرودل.

پير (pir̤) نر.م. بوس، پروړه، پوړ.

پېړ (per̤) ص. نر.م. ج. ۱) غټ، پنډ؛ ۲) نر.م. د لرګي توتې؛ ۳) دشربت راويستلو کار.

پېړتوب (per̤tób) نر.م. پېړوالي، پرېړوالي، پنډوالي، پنډتوب.

پېړزه (per̤zá) ښځ.م. ۱) دخاوروړه، د خاورو غونډۍ؛ ۲) د غره اوچته (جګه) څوکه.

پېړغو (per̤ğū́) نر.م. وګ. پرغو.

پېړمار (per̤mā́r) ص. نر.م. ګانۍ مار، هغه څوک چې پر ګانۍ له ګنيو شربت باسي.

پېړمن (per̤mán) ص. نر.م. ۱) لټ، ناراسته؛ ۲) چاغ او شلند، مزی، غوټ.

پېړو[۱] (per̤ū́) نر.م. د شپانه حق الزحمه، د شپون مزدوري.

پېړو[۲] (per̤ó) ص. نر.م. بړ لړونکی، سوړور، پلن، د اوږده ضد، برداره.

پېړوده (per̤odá) ص. نب ۱) اخير، ديځ؛ ۲) سخت، کلک.

پېړوالی (per̤wā́lay) نر.م. پنډوالی، پلنوالی، غټوالی، سختوالی.

پېړه (per̤á) ښځ.م ۱) زغاله، شغاله؛ ۲) شير پېړه.

پېړی (per̤ā́y) ښځ.م. ۱) چوکی؛ ۲) د مېړانو د جنګولو په وخت کې د ننداره کوونکو دايره؛ ۳) د عمر يوه ټاکلې موده، يو نسل؛ ٤) د پېړه موده؛ ۳) قرن، ۱۰۰ کاله.

پېز (pez) نر.م. پيوند، پنځرک، رفو.

پيزار (payzā́r) نر.ج. ۱) موچنې، پڼې؛ ۲) څپلۍ، کوښې، د پښو کولو شی.

پېزر (pezár) نر.م. يو ډول تريخ بوټی دی.

پيزر (payzár) نر.م. يو ډول کانی دی چې مردکي ورڅخه جوړوي.

پېزګر (pezgár) ص. نر.م. پېزونکی، رفوګر.

پېزل (pezə́l) مص. مت ۱) پيوندول، پنځرک کول، رفو کول، مرمت کول؛ ۲) پوزې اوېدل.

پېزو (pezó) ص. نر.م. پوزمير، پزه ور، پوزور.

پېزوان (pezwā́n) نر.م ۱) د پوزې ګاڼه؛ ۲) هغه پری چې دخاروپو پوزې او سرته اچول کېږي؛ ۳) د پوزې خلی، د نهر، هغه خلی چې د پوزې په سوري کې يې ايښې وي؛ ٤) پېزوانک، د څپليو ددوو ګوتو په منځ کې تسمه؛ ٥) په سلواغه کې د پېړي تړلو ځای.

پېزواندی (pezwāndáy) ص. نر.م. ۱) پېزواني، هغه خاروی چې پزې ته يې پېزوان اچول شوی وي؛ ۲) د پېزار پېزوان.

پېزوانۍ (pezwā́nay) ښځ.م. ۱) هغه نجلۍ چې پېزوان يې اچولی وي؛ ۲) معشوقه، دلبره.

پېزوانی (pezwā́nay) نر.م. چوروکی، بېنيګک، کليک، هغه لرګی چې د هغه په واسطه د يېوې رون له ژغ (جغ) سره تړل کېږي.

پېزه (pezá) ښځ.م. ۱) تاج؛ ٤) بولک، د بولو د څڅېدلو ناروغي.

پيزي (payzi) ص. نر.م. چينجړ، شيته، مړاوی، خزان شوی، مړجينګ.

پېزۍ (pezáy) ښځ.م. ۱) توري، تکی؛ ۲) تاکيد.

پيزی (pizáy) نر.م. پوزی، بوريا، انهړی.

پيزي توب (pizitób) نر.م. شيته توب، مړاوی والی، مړاوي توب.

پېزېدل (pezedə́l) مص.مت. مړاوي کېدل، شيته کېدل، پېزی کېدل.

پېژاند (pežā́nd) ص. نر.م. پېژند، د پېژندګلو، واقف، شناسا، بلد.

پېژنتون (pežantū́n) نر.م. د يوې اداري يا موسسې د ذاتيې څانګه.

پېژند (pežánd) نر.م. پېژندون، پېژندنه.

پېژندپاڼه (pežandpāṇá) ښځ.م. د هويت پاڼه، د پېژندلو پاڼه، پېژندليک.

پېژندګلوي (pežandgálwi) ښځ.م. پېژندګلي، شناخت، معرفت.

پېژندل (pežandál) مص. مت. پېژندل، بلديت لرل، اشنايي لرل.

پېژندوی (pežandū́y) نر.م. ۱) پېژندونکی، معرفت لرونکی، پېژندونی، واقف؛ ۲) اشنا.

پېژندويي (pežandóyi) ښځ.م. پېژندګلوي، پېژندنه، آشنايي، اوڅارتيا، مشهورتيا.

پېژونی (pežū́nay) نر.م. د پېښ قلم، د آهنګر د اوسپنې د پرېکولو قلم.

پېژوی (pežwáy) ښځ.م. بلې، چچه، شنډلی.

پېړل (peẓál) مص. مت. ېـژه کول، څيرل، پرې کول؛ ۲) قطع کول؛ ۳) توږل، تراشل.

پېړونی (peẓū́nay) نر.م. توکيا، توکه، ساتول، کتهره، هغه آله چې غوښه پرې ټکوي.

پيس (pis) نر.م. ۱) کبر، غرور؛ ۲) برګی، د برګي ناروغي؛ ۳) قطعه، د شعر ټوټه، نمايشنامه.

پيساني (pisā́nay) نر.م. پيساني، خڅرشکی، لږشی، پوټسکی، ذره، پېڅانی.

پيسټن (pisṭán) نر.م. پشتن، يو ميخانيکي ساختمان دی چې په موټرونو کې د ګاز په انفجار سره د سلنډر په دننه کې حرکت کوي.

پېسر (pesə́r) ص. نر.م. ۱) بدرنګ، بدښهره، بد شکله؛ ۲) بې خوند او بې رنګ شيز.

پيسکوټ (piskóṭ) نر.م. فيس کوټ، د پټو يوه لوبه ده.

پيسکوړک (piskoṛák) نر.م. تش وړی، پينکه دانه، پوچې دانې، باد وهلي وړی.

پيسلی (pisláy) نر.م. د ځمکې هغه برخه چې د پنه کولو په وخت کې وچه پاتې شي.

پيسمن (pismə́n) ص. نر.م. مغرور، بپاخمن.

پيسمی (pismáy) نر.م. پيشلمی، چرباڼکی.

پيسه[1] (paysá) ښځ.م. ۱) يوه وړه سکه، ماتې پيسې، پول سياه؛ ۲) روپۍ، سکه.

پيسه[2] (pisá) ښځ.م. پيرشاني، شينغه، د وېښتو لاره.

پيسی (pisáy) ص. نر.م. د پيس په ناروغی اخته، د برګي په ناروغی اخته.

پيسې والا (paysewālā́) ص. نب. شتمن، بډای، د مال او دولت خاوند، د شتو خاوند.

پيش (piš) نر.م. نر پيشو، بليکی، پيشی، نرغوټ، پش، پشی.

پېش (peš) نر.م. ۱) پېښ، ضمه، د نيم واو د ښکاره کولو اواز؛ ۲) ق. ورته پيدا، دوچار، مخامخ، وراندې.

پېشاب (pešā́b) نر.ج. تشې متيازې، بولې.

پيشاړه (pišāṛá) ښځ.م. ۱) ملنډه وهنه، ريشخند، تمسخر، استهزا؛ ۲) حمله، يرغل.

پيشاک (pišā́k) نر.م. رشک، بوني، د سپږنې ناروغي، يو ډول سپوني، داد، د جرب ناروغي، يو ډول جلدي ناروغي.

پېشانه (pešānā́) ښځ.م. ښکلې او ښايسته کور.

پيشپو (pišpó) ښځ.م. ۱) يو ډول لوبه ده، پيشوبازي ۲) په اتڼ کې د پيش اواز؛ ۳) د ښځو يو ډول اتڼ دی.

پیشتری (pištáray) نر.م. پېچلېرى، يو ډول سرايي او خود رو بوټی.

پیشتکی (pištákay) نر.م. ريښه، اسرپه.

پیشتول (pištawúl) نر.م. ۱) پښتول، شاتير، ويښه، پش؛ ۲) چت؛ ۳) بلې، چچه.

پیشته مغز (pištamáġz) نر.م. و گ. پسته.

پېشک (peṧúk) نر.م. ۱) سپوني، يو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) دکلاد ختمو يو شاباسي، د کلا د دور د پخسي ؛ يوه شاباسي اندازه.

پیشکارل (piškārál) مص. مت. پيشورابلل، پيشي په پيش پيش راغوښتل.

پیشکنډی (piškānḍáy) نر.م. ۱) پيشنگوری، د پيشي بچی؛ ۲) ديوې کورنۍ ووړکی غړی.

پېشکوزه (peškawzá) ښځ.م. ستوه، پېچکوزه، پېشقوزه، پېش قبضه.

پیشکه (pišáka) ښځ.م. ۱) پيشی، پيشو، پش؛ ۲) پشی، يو ډول حشره ده.

پېشکی (peškáy) ص. نر.م. په بوني اخته، په سپوني اخته، د سپلمی په ناروغی اخته.

پېشل (pešál) مص. مت. سېړول، يخول، په چمچه خواږه سړول او خوړلو ته برابرول.

پېشلره (peslára) ښځ.م. و گ. پېشتري.

پېشلمی (peslámay) نر.م. پېسمی، پشمنی، پېشمنی، سحری، چرگ بانگی.

پېشلی (pesta,a)lay) صف. نر.م. سوړ شوی، يخ شوی، په کاچوغه باندې سوړ شوی خوراک.

پېشمنډی (pešmanḍáy) ښځ.م. ريشخند، ټوکې، پېشاړه، توقې، پرپېچمې، پېشاړې.

پیشنگ (pišáng) نر.م. د قافلې د سر ټټو.

پیشنگوری (pišangúray) نر.م. پشکوټی، پيسنگوری، د پشو بچی.

پیشو (pišó) ښځ.م. پيشی، پشه، بليکی.

پیشوبازي (pišobázi) ښځ.م. ۱) خوشامندي، چاپلوسي؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ لانجه.

پیشوپړی (pišopṛáy) ښځ.م. درسی د شکرلو لوبه، د پړي کشولو لوبه، راکاږی وابيلوبه.

پیشوخوټ (pišoxút) نر.م. ۱) کنډ، کانډ، گوري؛ ۲) د اسفنج په څېر سوري لرونکي؛ ۳) د تسبيح گل، گل سنگ؛ ٤) د يوې ونې تخم چې په تار کې يې پېيي او د څارويو غاړې ته يې وراچوي.

پېشورز (pešwárz) نر.م. جامن، د گډا کميس، جابې، پېشواز.

پیشوگی (pišogáy) ښځ.م. ج. ۱) کمکی پيشو؛ ۲) پشی، يو ډول خزنده ده چې د شپې رڼا کوي او د نباتاتو پاڼې خوري.

پیشولمی (pišolámay) نر.م. سورجيجنه، جينجه، جنجه، خاکشير.

پیشومالگه (pišomālgá) ښځ.م. لنډی، غلبېل، خرې تنده، د کوچنيانو لوبه ده.

پیشومپړی (pišompṛáy) ښځ.م. يو ډول لوبه ده، توپ بازي.

پیشونکی (pesūnkáy) فا. نر.م. په څمڅې با کاچوغه د تاوده شي سړوونکی.

پیشونګړی (pišongṛáy) نر.م. د پيشو بچی، پيشنگوری، پشيونگور، پشينگور.

پیشونګړی (pišongṛáy) ښځ.م. انډوخر، لته پير، خربازي، کلابازي، يو ډول لوبه ده.

پېشوی (pešwáy) ښځ.م. څمڅه، چمچه، څمڅی.

پېشه (pešá) ښځ.م. (ج. پېشې) ۱) چار، کسب، هنر؛ ۲) نکل، ټوکه؛ ۳) عادت؛ ٤) کچنيوب ۵) څريکه، مغزو کې اور بلېدنه.

پیشی (pišáy) ښځ.م. ۱) پشه، بلیکی، پیشو؛ ۲) پیشوګی، یو خزنده ده چې نباتات خوري؛ ۳) پېزوان؛ ۴) دخرمنې اسیاني؛ ۵) ګوس منګور، لنډی، لټکه، ګومنه، یو ډول مار دی.

پیشې (piše) ښځ.م. د پیشو د شېرلو اواز.

پېشي (peši) ښځ.م ۱) وړاندې کېدنه؛ ۲) محکمې ته د وړاندې کېدو نېټه.

پېشېدل (pešedə́l) مص. ل. ۱) وړاندې کېدل؛ ۲) محکمې ته وړاندې کېدل.

پېشیمه (pešimá) ښځ.م. د پیشو وار راوړنه، د جنسي تحریکاتو له امله د پیش او پیشي غورهاری

پېښ (peş) نر.م ۱) پېښ، ضمه (و)؛ ۲) ق. مخامخ، واقع، برابر.

پېښلیک (peşlik) نر.م. د پېښو او حادثو لنډ لیکلی اثر، د پېښو لیکنه.

پېښاو (peşā́w) نر.م. ۱) توکه، ملنډه، وشته؛ ۲) پېښه، حادثه، واقعه.

پېښاوو (peşāwū́) ص.نب. توکمار، توکي، توقي، پېښې کوونکی، پېښو.

پېښول (peşawə́l) مص. مت. واقع کول، رامنځ ته کول.

پېښولې (peşóle) ښځ.ج. د پېښو د پنډي هډوکی، د پونډې هډوکی.

پېښه (peşá) ښځ.م. (ج. پېښې) ۱) تقلید، په پټو سترګو د بل چا په پله تګ؛ ۲) توکه، ملنډه؛ ۳) واقعه، حادثه.

پېښه مار (peşamā́r) ص.نر.م ۱) پېښې کوونکی، مقلد؛ ۲) نکل کوونکی؛ ۳) توکی، توکمار.

پېښېدل (peşedə́l) مص. ل. واقع کېدل، مخې ته راتلل؛ ۲) یوه پېښه پیدا کېدل؛ ۳) اتفاقي او یو ناڅاپي منځ ته راتلل.

پېښې کول (peşekawə́l) مص. ل. تقلید کول. په پټو سترګو د بل چې په پله تلل.

پیغام (payğā́m) نر.م. (ج. پیغامونه) ۱) خبر، پیام؛ ۲) حال، احوال.

پیغامبر (payğāmbár) فا نر.م. ۱) پیغمبر، رسول، نبي؛ ۲) پیغام وړونکی، استازی، قاصد.

پېغلتوب (peğaltób) نر.م. ۱) د نجلۍ د ځوانۍ او بلوغ دوران؛ ۲) بکرتوب.

پېغلوکې (peğlóke) ص. ښځ.م. ج. نوې پېغله، پېغلټه، تازه پېغله، پېغلچوګۍ.

پېغله (peğlá) ښځ.م. (ج. پېغلې) باکره، ځوانه جینۍ، ځوانه نجلۍ، ناواده جینۍ.

پېغور (peğór) نر.م. (ج. پېغورونه) تانه، طعنه، بدې ردې.

پېغورجن (peğorján) ص. نر.م. پېغور کوونکی، پېغور ور کوونکی؛ ۲) د غندنې جوګه.

پېغورول (peğorawə́l) مص. مت. پېغور ور کول، چاته خپل بد د پېغور په ډول ور یادول.

پېغورېدل (peğoredə́l) مص. ل. پېغور کېدل، طعنه ور کول کېدل.

پېغولی (peğoláy) نر.م. پوغله، ډاسه، د نوې زېږېدلي بچي نرمې ډکې متیازې.

پیک[1] (pik) نر.م. ۱) هغه لرګی چې د اوبو کښته ورباندې ترل کېږي؛ ۲) د تېلو ګرنی، د تېلو اچولو قیف؛ ۳) راوتلی ځای؛ ۴) د خولې پیک.

پیک[2] (páyk) نر.م. (ج. پیکونه) ۱) چنبوسی، جنباسه، پوپنکه؛ ۲) مچ شېروني، مچشر، مچ بسګ، چورې؛ ۳) بوزی، پکه.

پېک (pek) نر.م. ځری، استازی، قاصد، پیغام وړونکی، خبر رسوونکی.

پیکری (pikráy) نر.م. تیکری، کودړی، تیکرکی، پیکرګی، کوډنی.

پیکړه (paykóṛa) ښځ. م. (ج. پیکړې) ۱) زولانه؛ ۲) پښندی، د پړې ټرلو هغه کړی چې د څاروي پښو ته پرته وي؛ ۲) مشکله قضیه.

پیکل (paykál) نر.م. ۱) دکالیو او جامو د اوارولو تناو؛ ۲) ددرمند دمیده کولو څپر.

پیکنکل (paykankál) نر.م. ۱) اوږد وږد کونه؛ ۲) تشریح.

پیکو (paykó) ښځ.م. و ګ. پایکو.

پیکوړه (pikowṛá) ښځ.م. و ګ. پکوړه.

پی کول (paykáwal) مص.مت. ۱) ونې پرېکول؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومول.

پېکوی (pekwáy) نر.م. (ج. پېکوي) پیوی، چونګه، له تورو تارونو او زرتارو څخه جوړ مزی چې ښځې یې د سر د شا د ویښتانو سره تړي.

پیکه (piká) ص. نب. ۱) بې خونده، بې مزې؛ ۲) تت، کم رنګه؛ ۳) شرمنده، ملامت، کچه؛ ٤) سپورمخی، بې نمکه، بدرنګ.

پیکه توب (pikatób) نر.م. ۱) پیکه والی، شرمنده ګي؛ ۲) د رنګ تتوالی؛ ۳) بې خوندي.

پېکی (pekáy) نر.م. ۱) څونډی، وریل، د تندي هغه ویښتان چې د ښځې پېغلې د پېغلتوب نښه ده.

پېګني (pegáni) ښځ.ج. د ګډو او پسونو وړی.

پیل (páyl) ق. شروع، ابتدا، آغاز.

پیلات (paylát) نر.م. شر، فساد، پتنه، فتنه.

پیلاتي (payláti) ص. نب. فسادي، فتنه ګر، پتنه کوونکی، پتنه جوړوونکی، مفتن.

پېلار (pelā́r) نر.م. پرده، اړ، پهلیار، پریال.

پیلامه (paylāmá) ښځ.م. (ج. پیلامې) پایلامه، بنسټ، ستنه، تاداو، بنیخ؛ ۲) نښه، نښان، علامه، نخښه؛ ۳) خوی، خصلت، عادت.

پېلایي (pelā́yi) ښځ.م. څپولی، پولی، څاپولی.

پېلبو (pelábo) ښځ.م. برېښنا، پهلوا، الماسک.

پیلڅکی (pilackáy) نر.م. سرباری، پیلڅکی، د انډیو او بار د پاسه څوری او نور څه اچول.

پېلستی (pelástay) ص، نر.م. ژنی، زنی، زلمی، نوی ځوان، ځوانۍ ته رسېدلی.

پېلستیا (pelastyā́) ښځ.م. ځواني، زلمیتوب، بالغتوب، بلوغ، ژنیتوب.

پیلغوړه (pilğoṛá) ښځ. م. پلنه دوړی، د هاتي د غوږ په څېر دوړی.

پیل مرغ (pilmurğ) نر. م. د چرګ له کورنۍ څخه یو ډول مرغه دی چې خرتم لري.

پېلنه (pelána) ښځ.م. بېلتون، جدايي، بېلېدنه.

پېلوا (pelawā́) ښځ.م. و ګ. پېلبو.

پیلوټ (pilóṭ) نر.م. (ج. پیلوټان) پایلټ، طیاره وان، جهازوان، د الوتکې چلوونکی.

پیلوټي (pilóṭi) ښځ.م. طیاره واني، جهازواني.

پېلوځی (pelwā́ǰay) نر.م. پوند، یزګه، شږنتی، اورلګاونی، یو ډول غوړ لرګی دی چې په اور لګولو کې کارېږي.

پېلوډ (pelóḍ) نر.م. ۱) زیار، کوښښ، کوشش؛ ۲) غمخواري، همدردي.

پېلوړه (peloṛá) ښځ.م. هغه پړی چې د کېږدۍ غوږۍ پرې تړل کېږي.

پېلوښه (peloṣá) ښځ.م. دخره د پښې ترلو پړی.

پیلول (paylawə́l) مص مت. پیل کول، شروع کول، لاس پورې کول، پیلونه.

پېلونه (pelawā́na) ښځ.م. و ګ. پېلوښه.

پېلې (pele) ښځ. ج. پایښې، پېښولي، پښه دول گانه دا چې ښځې یې پښو ته اچوي.

پیمال (paymā́l) ص. نر. م. ۱) لتاړ، پایمال، تر پښو لاندې (کول. کېدل)؛ ۲) نر. م. کار. کسب. شغل. فن.

پیمان (paymā́n) نر. م. (ج. پیمانونه) ۱) تړون، قول، ژبه، وعده، ژمنه، لوز.

پیمانه (paymānā́) ښځ. م ۱) جام، کټوری، پیاله؛ ۲) د مقدار او اندازې معلومولو لوښی.

پی مختوب (paymaxtṓb) نر. م. ښایست، ښکلا، سپین مخی.

پی مخی (paymā́xay) ص. نر. م. ښایسته، ښکلی، سپین مخی، ډولي.

پېمدل (pemdә́l) مص. مت ۱) پیمانه کول، پېمل؛ ۲) پېودل، پېمېل، پیرل؛ ۳) ډکول.

پېمی (pemā́y) نر. م. (ج. پېمي) وړی، اوړی، پیمانه، تتی، د غلې د پیمانه کولو لوښی.

پېمیل (pemyә́l) مص. مت. پېمل، پېمدل.

پینجڼ (pinjә́ṇ) نر. م. ډانډسي، نداف، ډنډت.

پینځ ټکی (pinǰṭā́kay) نر. م. ۱) پنځه ټکی ټوپک؛ ۲) ټیک، ځېره، ربړ، هغه گانه چې پېغلې یې د تندې د پاسه ځوړندوي.

پینځلسی (pinǰlā́say) نر. م. د برات شپه.

پېنډه (penḍā́) ښځ. م (ج. پېنډې) ۱) گنډه، ځو کسه چې په یوه کاسه سره کېښني؛ ۲) یوه اندازه ختنه چې له چم ځخه لېږي؛ ۳) د لندو شوو اوږو لېږه برخه.

پېنډی (penḍā́y) ښځ. م. هغه پلنه او اواره تیږه چې د کوټې د ستنې لاندې ایښودل کېږي.

پینغ (paynә́ğ) نر. م. پاینیغ، پانیغ، مسروره، اپندیسی.

پینک (paynā́k) نر. م. پینگ، د انگورو چیله، د کورو چیله، د انگور تاکو چیله.

پینکی (pinā́kay) نر. م. پینه، د لرگي ښانک.

پینگن (pingә́n) ص. نر. م. ۱) لنډاکی، لنډی، بې حوصلې؛ ۲) چینگن، ژرن.

پینل (pinә́l) مص. مت. نغرل، پکل، کپه کول.

پینه (pinā́) ښځ م. ۱) پیوند، جامو ته ټوټه اچونه؛ ۲) د دېوال پشتي؛ ۳) پینکی، د لرگي ښانک.

پینی (pinā́y) نر. م. هغه بوټی چې ربېز (جارو) تري جوړېږي.

پینۍ (pinā́y) ښځ. م. نړی، دنیا، جهان.

پینیغ (pineğ) نر. م. و گ. پینغ.

پېڼه (peṇā́) ښځ. م. ۱) وار، پېهره؛ ۲) ملگرتیا؛ ۳) ص. نب. غټ، پېړ، چاغ.

پیواز (paywā́z) نر. م. پایواز، هغه څوک چې د ناروغ یا بندي د احوال اخیستلو لپاره ورځي.

پیوازي (paywā́zi) ښځ. م. و گ. پښه ارته.

پېودل (pewdә́l) مص. مت. ۱) پېيل؛ ۲) ترتیب گول، سمول.

پیورکی (paywә́rkay) نر. م. (ج. پیورکي) پی، یو ډول بوټی دی چې شیدې په کې وي.

پېوره (pewә́ra) ص. ښځ. م. هغه غوا یا بل ځاروی چې ډېرې شیدې کوي.

پیوست (paywā́st) ص. نر. م. ج. ۱) نښتی، جوخت، سره لگېدلی؛ ۲) گوښی، بېل.

پیوستون (paywastū́n) نر. م. ۱) یو ځایوالی، نښتل، جوختېدنه؛ ۲) د غره په منځ چاودون.

پیوسته (paywastā́) ص. نب. نښېدي، نژدې، جوخت، جخت، سره لگېدلی.

پیوستېدل (paywastedә́l) مص. ل. نښېدې کېدل، جوختېدل، جختېدل، لگدل، نښتل.

پېول (pewә́l) مص. مت ۱) ونې پرې کول؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومول؛ ۳) پوول، څرول، پیول.

پیوند (paywánd) نـر. م. ۱) جوړ. پیوستون؛ ۲) تعلق، ربکه، ارتباط.

پیوندي (paywándi) ص. نب. ۱) پیوند لرونکي، پیوند شوی؛ ۲) سوابیره، بلوبیره، هغه بهره چې د پیوند له امله غتیه مېوه نیسي.

پیونګ (piwáng) نـر. م. ۱) د ونې پـرې کونه؛ ۲) د اوبو ژوروالی (تل) معلومونه.

پیوونکی (piwә́nkay) فا. نر. م. (ج. پیوونکي) ۱) د ونې پرې کوونکی؛ ۲) د اوبو د ژوروالي معلوموونکی.

پیوی (piwáy) نر. م. (ج. پیوي) و.ګ. پېکوی.

پیه (payá) ښځ. م. ۱) هغه تموته چې خـوږ سترګې پرې تړل کېږي؛ ۲) پیو. پویه. کویه، بزه.

پی هیڅ (payhéc) نر. م. یو ډول ونه ده.

پیېدل (piedә́l) مص. ل ۱) ونه پرې کېدل؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومېدل.

پېيل (peyә́l) مص. مت. پیرل، پیول.

پېیلی (peyálay) مف. نر. م. ۱) پیرلی، پیودلی، ۲) منسلک، په چا پورې تړلی، پېیل شوی.

پېیون (peyún) نر. م. پېینه، اوډون، اوډنه.

پېیونکی (peyúnkay) فا. نر. م. ۱) پیرونکی، پیوډونکی؛ ۲) ترتیبوونکی، برابروونکی، سموونکی.

پېیوی (peyawáy) نر. م. و.ګ. پیکوی.

ت

ت (te) سځ. م. د پښتو ژبې د الفبې پنځم توری دی. بجدي ارزښت يې (۴۰۰) دی.

تا (tā) ض. م. ۱) د مفرد مخاطب ضمير دی. ۲) ښځ. م. يو تخته، د توکر پسور.

تاب (tāb) نر. م. ۱) تاو، ګرمي: ۲) وس، طاقت: ۳) ځلک بربښ: ۴) پېچ و تاو.

تابجن (tābjan) ص. نر. م. تابژن، تاوجن، ګرم.

تابخانه (tābxāna) ښځ. م. وګ. تاوخانه.

تابدار (tābdā́r) ص. نر. م. ج. ۱) تاولرونکی، ګرم، تاوراتاو: ۲) روښان، ځلاند.

تابدان (tābdā́n) نر. م. درځه، دورځه، دريڅه. په کوټه کې د رڼا لپاره جوړ شوی سوري.

تابراوړل (tābrāw ṛə́l) مص. ل. طاقت کول، عمل تحمل، په ځان سختې منل.

تابژن (tābžán) ص. نر. م. وګ. تابجن.

تابع (tābiʕ) ص. نب. اېل، مطيع فرمانبردار.

تابعداري (tāb(iʕe)dāri) ښځ. م. اطاعت، متابعت، تابع کېدنه، غاړه اېښودنه.

تابعيت (tābiyát) نر. م. تابعوالی، تسليموالی، فرمانبرداري.

تابعيون (tāb(ʕi..)yū́n) ښځ. م. فق. هغو کسانو ته وايي چې د حضرت محمد (ص) څښتن اصحاب يې ليدلي وي او پخپله حضرت محمد (ص) يې نه وي ليدلی.

تابلو (tābló) ښځ. م. (ج. تابلوګانې) ۱) انځور، څېره، تصوير: ۲) ننداره، منظره: ۳) جدول، داى ګراف: ۴) هغه لوحه چې د هټيو او موسسو په سر باندې ځړېږي.

تابوت (tābū́t) نر. م. اوږد صندوق دی چې له لرګي نه جوړېږي. مړي په کې ږدي او بيا يې له صندوق سره ښخوي.

تابوت ګر (tābūtgár) نر. م. تابوت جوړوونکی.

تابيا (tābyā́) ښځ.م. ۱) تیاري، چمتووالی، بندوبست؛ ۲) چاره سنجونه، فکر، تدبیر.

تابين (tābín) نر.م. ۱) پیروي کونه؛ ۲) تجویز؛ ۳) ډله، قطعه؛ ٤) فا. نر.م. پیروي کوونکی.

تاپ (tāp) نر.م. درب، ترپ، هغه اواز چې د پښو له ایښودلو څخه پورته کېږي.

تاپې (tāpáy) نر.م. ۱) غولنګ، د زردالو کښته؛ ۲) فا. نر.م. تپېدونکی، ټرپېدونکی.

تات (tāt) ۱) و.ګ. تاټ. ۲) ص. نر.م. ترټرې، هغه څوک چې ژبه یې بندېږي؛ ۳) غبرګېده.

تاتار (tātā́r) نر.م ۱) دشین شوي وېلني په څېر یو بوټی دی؛ ۲) تتار، د مغولو د قوم لرغونی نوم دی؛ ۳) تونده مزاج سړی.

تاترين (tātarín) ص. نر.م ۱) ډېر زور، ډېر کښته، ډېر کډی؛ ۲) نر.م. دوزخ.

تاتمل (tātmál) نر.م. ۱) زیاته مینه، ډېره تلوسه؛ ۲) تصور، خیال؛ ۳) هیله، تینګه غوښتنه.

تاتي (tā́ti) ښځ.م. (ج. تاتی) ۱) ترور، ابی، ببی، مشرو ښځو ته داحترام کلیمه؛ ۲) بوډۍ.

تاثر (tāsúr) نر.م. اثر منته، اغېز منته، د ژوند د غبرګونونو مفهوم.

تاثير (tāsír) نر.م. ۱) اغېز، اثر؛ ۲) نښه، علامه.

تاج (tāj) نر.م. (ج. تاجونه) ۱) د پاچاهانو خول، د پاچاهانو ټوپی؛ ۲) چرخولک، دچرګ تاج.

تاجدار (tājdā́r) ص. نر.م. تاج لرونکی، ټولواک، ستر واکمن، اعلیحضرت.

تاجر (tāj(a,i)r) نر.م. سوداګر، تجار.

تاجيل (tājíl) نر.م. ځنډونه، مهلت اخیستنه، د کوم شي موده تعیینول، مهلت.

تاخ (tāx) نر.م. (ج. تاخونه) ۱) تاخچه، توکی، طاق؛ ۲) مج. بت، کالبوت.

تاخت (tāxt) نر.م. ۱) منډه، شغاسته؛ ۲) حمله، برید، غوټه، یرغل.

تاخوم (tāxū́m) نر.م. غریبه، یوډول غرنی وند...

تاخون (tāxū́n) نر.م. (ج. تاخونه) ۱) د زړه رنځ، د زړه غم، کړاک؛ ۲) غم، ماتم، وارخطایی.

تاخير (tāxír) نر.م. ځنډ، معطلي، ډیل، ټال.

تاداو (tādáw) نر.م. بنسټ، تهداب، اساس، بنځ.

تادي (tā́di) ښځ.م. (ج. تادۍ) بېړه، تلوار، عجله، شتاب، توندي، تېزي.

تار (tār) نر.م. (ج. تارونه) ۱) مزی، سپڼسی؛ ۲) د موسیقي د یوې آلې نوم؛ ۳) مو. دهغه سُر نوم دی چې له لومړي سپټک نه دوهم سپټک ته انتقال پرې کېږي؛ ٥) رابطه، لاره لرنه، مجازاً د مینې اړیکه لرل.

تاراج (tārā́j) نر.م. چور، لوټ، چپاول، تالان.

تارپه تار (tārpatā́r) ص. نر.م.ج. تیت وپرک، خپاره واره، شندلي.

تارپيدو (tārpidó) ښځ.م. و.ګ. تارپېډو.

تارتار (tārtā́r) ص. نر.م.ج. ۱) تیت، ګډ؛ ۲) رنګړی، رنګی، د ګڼ ضد.

تارتوک (tārtók) نر.م. تاتوک، سوغات، تحفه.

تارک (tārík) فا. نر.م. پرېښوونکی، ترک کوونکی، لاس اخیستونکی.

تارکښ (tārkáṣ) نر.م. غڼه، جولا (عنکبوت) یو ډول خزنده ده چې ووړ بدن او اوږدې پښې لري.

تارکول (tārkól) نر.م. قیر، د معدني تېلو وروستی د ختې په څېر پاتې شوې ماده.

تارکۍ (tārkə́y) ښځ.م. ووړکې غڼه، کوچنی تارکښ جولا.

تارلومه (tārlū́ma) ښځ.م. (ج. تارلومې) لومه (حلقه) د ښکاریو د لکۍ وېښتان یا د اسونو

بالونو وبښتان چې د مرغانو د نيولو لپاره
تړي په دام کې کار اخلي.

تارو (tārū́) نر.م. ټيهو؛ يو ډول مرغۍ ده، لويوالی
يې د زرک هومره دی، رنګ يې تور او سپين
سپين ټکي لري.

تاروغاړی (tārūğā́ṛay) ښځ.م. يو ډول مرز دی
چې توره غاړه لري.

تاروګی (tārū́gay) نر.م. پرپره کی؛ يو ډول
تاروزی دی چې په ګلانو ګرځي.

تارول (tārawə́l) مص.مت. ۱) په ستنه کې تار
اچول؛ ۲) تيتول، تار په تارول.

تارومی (tāromáy) نر.م. يو ډول ختکی دی.

تارونار (tāronā́r) ص.نر.م. ډنګر، ضعيف،
خوار، کمزوری، بته، د چاغ ضد.

تاري (tā́ri) ص.نب. نخي، هغه توکر چې د مالوچو
له سپنسيو څخه جوړ شوی وي.

تارۍ (tāráy) ښځ.م. لامبو، لمبا، لامبيه.

تاريخ (tārī́x) نر.م(ج. تاريخونه) ۱) نېټه، وخت،
سنه، د کوم شي د وخت تعيينول؛ ۲) اصطلاحاً
او په خاصه توګه يې د بشري پېښو مجموعه؛
۳) په عامه توګه يې د هر شي، د تېر وخت
مطالعې ته وايي.

تاريخپوه (tārīxpóh) نر.م. مورخ، تاريخ دان.

تاريخچه (tārīxčá) ښځ.م. (ج. تاريخچې) لنډ
تاريخ، د کوم چا يا شي تېره لنډه يادونه.

تاريخځپلی (tārīxǰapálay) تاريخوهلی،
تاريخي نوم بدی.

تاريخساز (tārīxsā́z) نر.م. تاريخ جوړونکی.

تاريخ وار (tārīxwā́r) ق. د کرونولوژي په ډول،
د تاريخ د ترتيب علم، تاريخ ګڼنه، د پېښو شرح
يا جدول او پر هغو اړوند تاريخونه.

تاريخوال (tārīxwā́l) تاريخګرا.

تاريخواله (tārīxwā́la) تاريخګرايي، تاريخيت.

تاريخي (tā́rīxi) ص.نب. نېټه ييز، په تاريخ پورې
اړوند، هغه پېښه چې تاريخ ته منسوبه وي.

تاريخي پښويه (tārīxīpṣóya) تېر مهالې
پښويه (ګرامر).

تاريخي ژبپوهنه (tārīxīžabpohána) اد.
تېرمهالې ژبپوهنه، تاريخي لسانيات.

تاريز (tārī́z) ص.نر.م. تاري، سپنسين، د تارونو،
د سپنسو.

تاريک (tārík) ص.نر.م ۱) تياره، تت، د روښانه
ضد؛ ۲) هغه څوک چې منور نه وي.

تاريکه (tārī́ka) ص.ښځ.م ۱) تياره، توره تياره،
توره دريه؛ ۲) تره غوني، ترورمی.

تاريکي (tā́rīkī) ښځ.م. (ج. تاريکی) ۱) تياره؛
۲) تره غوني، ترورمی.

تارين (tā́rīn) ص.نر.م. تاريز، تاري، سپنسين،
د تارونو، له تارونو څخه جوړ.

تاړ (tāṛ) نر.م. ۱) چپاو، شبخون، تاړاک؛ ۲) لويه
ګته، غټ ګټ، لوی کمر؛ ۳) د لاروهونکو ډله؛
٤) د خرما په څېر لويه لوړه ونه ده چې د مېوې
اونه يې خوږې او خوندورې وي.

تاړاک (tāṛā́k) نر.م(ج. تاړاکونه) ۱) چپاو، شبخون،
يرغل؛ ۲) کړاک؛ کړاو، رنځ، غم، مصيبت؛
۳) چور، تالان، لوټ، تاراج.

تاړاک کوونکی (tāṛākkawū́nkay) فا.نر.م.
۱) تالاکوونکی، چپوروونکی؛ ۲) تاړاکګر.

تاړاکګر (tāṛākgár) غلباکګر، يرغلګر، بلوسګر.

تاړو (tā́ṛū) نر.م. يو ډول لويه دڼ.

تاړه (tāṛá) ښځ.م. ۱) يو ډول بوټی دی؛ ۲) ص.
نب. بدمرغه، بدبخت، غمجن، کم بخت.

تاري (tāray) ونډی، (لغوي تعريف) ،ضميمه.
تارۍ (tāray) ښځ. ج. چکي، تکي، چکچکي.
تاز (tāz) نر.م. (ج. تازان) ججلداغ، پترتاز، يو ډول حشره د دچې د ونو شيره ځبښي، خلک يې کبابوي او خوري يې.
تازده (tāzda) اد. دا کليمه د قسم په ډول کارېږي؟ لکه: تازده = ته پوه شه.
تازر (tāzār) نر.م. څادر، جوټه، دوپټه، جيپټه.
تازه (tāza) ص.نب. ۱) شين، غوړېدلی، ښېرازه، تنکی، دمړاوي او پخواني ضد؛ ۲) نوی.
تازه دم (tāzadam) ق. تازه دمه، هوسا، دمه، نوی.
تازه کار (tāzakār) نوکاری، مبتدي.
تازۍ (tāzay) نر.م. (ج. تازيان) ۱) تازی، يو ډول ښکاري سپی دی؛ ۲) عربي اس، عربي.
تازي (tāzi) نر.م. (ج.تازيان) عرب، عربي.
تاس (tās) نر.م‌نر.م. (ج. تاسونه) ۱) الګن، لوی ښانک، لوی تالي؛ ۲) پک، ګنجي؛ ۳) يو ډول توته ده.
تاسپاني (tāspāni) ښځ.ج. د پټو لوبه.
تاسف (tāsuf) نر.م ۱) افسوس، ارمان، پښېماني ۲) زړه سواندي، خواشيني.
تاسلی (tāsláy) نر.م. ۱) تاس؛ ۲) پتيله، وړ، تاس، تاشله، ارتې خولې والا دېګی.
تاسو (tāsu) ض.ج. تاسې، دمخاطب جمعي ضمير.
تاسيس (tāsis) نر.م (ج. تاسيسات) ۱) اساس، بنسټ؛ ۲) پرانيسته؛ ٤) افق. ايجادول.
تاسيسول (tāsisawəl) مص. مت. ۱) بنسټ اېښودل، پرانيستل؛ ۲) ابادول.
تاش (tāš) نر.م. پټې، قطعې، قطعه بازي.
تاش په تاش (tāšpatāš) ص. نب. دانه دانه، دانه دانه، تيت و پرک، تار په تار، ګډوډ.

تاشله (tāšala) ص. نب. پراخ اورغی لوښی، هغه پراخ لوښی چې لږ ژور او خوله يې ارته وي.
تاښه (tāša) ښځ.م. (ج. تاښې) تاو کړی تار، مزی، تېنګ تار، مرغلين تار، کلبچ مزی.
تاغار (tāğār) نر.م. تغاره، تغار، د خاورو هغه لوښی چې اوړه په کې خميره کېږي.
تاغارک (tāğārák) نر.م. تشنک، د استسقا ناروغي.
تاغاري (tāğārí) ص. نب. ۱) خېټو، نسور؛ ۲) مستسقي؛ د تندې په ناروغۍ اخته.
تاغو (tāğū) نر.م. تاغګه، يوه ونه ده چې ژېړ رنګې غونډې دانې نيسي او خلک يې خوري.
تاغه (tāğa) نر.م. تاغګه، يو ډول ونه ده چې خلک يې لرګی د نظر ماتي لپاره په غاړه کې اچوي.
تاق (tāq) نر.م(ج. تاقونه) ۱) يو ستوی، بې جوړې، وتلی، يکه؛ ۲) د دېوال تاخچه (تاخ).
تاقچه (tāqča) ښځ.م. (ج. تاقچې) تاخچه، تاخ.
تاقۍ (tāqáy) ښځ.م. ج. ۱) کړکۍ، دريڅه؛ ۲) د سوي غار؛ ۳) د چاکو يا چړې تېکی.
تاک (tāk) نر.م. (ج. تاکونه، تاکان) ۱) د انګورو بوټی، انګور تاک، د کور بوټی؛ ۲) د غره کمر؛ ۳) لپه؛ ٤) طاق، د جفت ضد.
تاکاو (tākāw) نر.م. زېرزمينی، تاکوي.
تاکک (tākák) نر.م. نازک، تنکی، نوی رشېدلی تاک.
تاک له تاکه (tāklatāka) ص. نب. لالهاند، دربه در، سرو هلی برو هلی، سرګردان.
تاکۍ (tākáy) ښځ.م. ج ۱) د کجورې يا خرما زړی؛ ۲) هغه پاتکی چې کوهي ته د کور بدو لپاره جوړېږي؛ ۳) کوپی، کنده، ژوره؛ ٤) يو ستوی چونګ (cuang) لپه.

تاکید (tākíd) نر.م. ټینګار، بایستنا، بیا بیا ویل، ټینګښت، چینه.

تاکیداً (tākidán) ق. په ډېره ټینګښا، په کلکه، په باعثښا، په بیا بیا وینا.

تاکیدي (tākidí) ص. نب. د تاکید خاوند، تاکید کوونکی، دقیق، غور کوونکی.

تاګټ (tāgáṭ) نر.م. ګاټي، میتر غاټي، میرګاټي، د ډېرو نجونو یو ډول لوبه ده.

تاګی (tāgáy) ښځ.م.ج. د کېږدۍ یوه تایاتهه.

تال (tāl) نر.م. (ج. تالونه) ۱) لوی ښانک، مسي تاس: ۲) د غوا اواز: ۳) د مصنوعي مالګې ډنډ ۴) چال چلند: ۵) اولور: ۶) تالا، تاله: مو. د تولو شپانو منظمو خوځېدو او دهغو راز راز اندازو ته د موسیقي په اصطلاح لی وایي.

تالا (tālā́) ص. نب. چورشوی، لوټ شوی، تباه.

تالاب (tālā́b) نر.م. تالابونه) د اوبو ډنډ، جوهر.

تالاترغا (tālātarğā́) ص. نب. لوټ شوی، تالا والا، تالاترغې، خپاره واره.

تالار (tālā́r) نر.م. (ج. تالارونه) سالون، لوخونه، لویه کوټه، غټه کوټه، د ناستې او غونډې کوټه.

تالاش (tālā́š) نر.م. ۱) تلاش، لټون، لټونه، غوښتنه، ډونډ، کتنه: ۲) بېړه، چالاکي.

تالاشي (tālāší) ښځ. لټونه، تلاشي، کتنه.

تالاکول (tālākawə́l) مص. مت. لوټول، تالان کول، چورول، لوټ مار کول.

تالاکېدل (tālākedə́l) ښځ.م. چور کېدل، لوټ کېدل، شوکېدل، لوټېدل.

تالاګر (tālāgár) فا. نر.م. تالاکوونکی، لوټوونکی، تالاني، لوټمار، تاراجوونکی.

تالان (tālā́n) نر.م. (ج. تالانونه) لوټ، شوکه.

تالانګر (tālāngár) لوټمار، لوټوونکی، چپاولګر.

تالاني (tālāní) ص. نر.م. ۱) تالاګر، لوټمار: ۲) برباد، مسرف، خرڅي.

تالا والا (tālāwālā́) ص. نب. ۱) لوټ شوی، چور شوی، تالاترغا: ۲) خوروور، ګډوډ.

تالګر (tālgár) فا. نر.م. تال جوړوونکی، هغه څوک چې د موسیقۍ د یوې پارچې تال تنظیموي.

تالنده (tālánda) ښځ.م. (ج. تالندې) تنا، د اسمان غورا، د اسمان ګړزا، د اسمان غرهار.

تالو (tālú) نر.م. کومی، حلق، د پزې له ډننیو سوریو څخه د پاسنی ژامې د غابښونو تر اوریو پورې دخولې داخلي برخه.

تالو پورته کول (tālūpurtakawə́l) مص. مت. ژبې جګول، ژبې کتل «کله چې د کوچني ژبې لوېدلې وي» نو د یوې ګوتې په وسیله و هغه ځای ته د دوا اچونه.

تالوده (tālūdá) ښځ.م. (ج. تالودې) پیاوه، شکنه، ساړه تاوده، چتک بنوروا.

تالوییز (tālūyíz) په تالو کې ادا کېدونکی: کامي، حلقي.

تاله (tā́la) ښځ.م. (ج. تالې) ۱) بخت، برخه، طالع: ۲) یو ډول وابنه دی: ۳) د دوو غونډیو ترمنځ خور.

تالی (tāláy) ښځ.م. ګردی فلزي بشقاب، ګردی فلزي کاسه.

تالي (tālé) ښځ. ج. طالع، بحت، اقبال، تاله.

تالي ختې (tāleẋaṭ) ص. نر.م. ۱) تالي ختونکی، تالي ختي، تیارخور، کاسه پاک: ۲) غوړه مال.

تالیف (tālíf) نر.م. (ج. تالیفونه) ۱) لیکنه لکه کتاب، مقالې یا کوم بل اثر: ۲) دوستي کونه: ۴) ترکیب: د دوو شیزونو تولونه او سر یو ځای کونه.

تالیفول (tālifawə́l) مص. مت. ۱) لیکل، جوړول ۲) په لفافه کې راوستل؛ ۳) الفت سره ور کول.

تالې من (tālemán) ص. نر.م. بختور، بختیار، نېکمرغه، طالعمن، د بخت خاوند.

تام (tām) ق. ۱) پوره، بشپړ، ټول، تام؛ ۲) نر.م. خپلواکتوب، یا پوره خپلواکي.

تامبووالي (tāmbūwālí) ښځ.م ناښې، مشاطې، سینګاروونکې، هغه ښځې چې له ناوې سره د سینګارولو او جوړولو په وخت کې وي.

تامبوزی (tāmbūzáy) نر.م. تامبوزی، بوشه، تمبوزی، تربوزک، کوچبیز، مول، وربوزی.

تامبول (tāmból) نر.م. د غني څاله.

تامبه (tāmbá) ښځ.م. (ج. تامبې) ۱) تمبو، خیمه، کېږدی؛ ۲) مس، سرول؛ ۲) جست، ژېړ (فلز).

تامبېړ (tāmbéṛ) نر.م. (ج. تامبېړونه) ۱) نری نښه، جګه او ښویه تیږه چې ختل وربانذې ګران وي؛ ۲) له یوه ګټ څخه یوه جلا شوې نری او پلنه ښخ.

تامبېړی (tāmbeṛáy) ښځ.م. ۱) د ببېړی څپو؛ ۲) تمبېړی، دروې کړکی یا دروازې یو پټ یا پله.

تامل (tāmúl) نر.م. غور کونه، فکر کونه، سنجونه.

تامین (tāmín) نر.م. ۱) برابرونه، تیارونه؛ ۲) په امن کې راوستنه، رامنځ ته کول، ساتنه.

تامینول (tāminawə́l) مص. مت. ۱) برابرول، رامنځ ته کول، تیارول؛ ۲) په امن کې راوستل، ساتل، اطمینان ور کول.

تان (tān) نر.م. (ج. تانونه) ۱) توپ، توکی، [illegible] کر [illegible] اندازه چې له (۲۰ - ۵۰) مترو پورې [illegible]؛ ۲) [illegible] نر.م. رغونه، جوړښت؛ ۳) ښوی، [illegible]؛ ٤) [illegible] حنجرې یوه پر مشکل اواز دی.

تانپوره (tānpurá) ښځ.م. د ختیزې کلاسیکې موسیقۍ یوه آله ده چې ستار ته ورته ده.

تاند (tānd) ص. نر.م. ۱) تازه، تنکی؛ ۲) ښېراز، سمسور؛ ۳) نر.م. راکښل شوی، د موسیقۍ په سیمي آلاتو کې کلک راکښل شوي تارونه.

تاندتیا (tāndtyā́) ښځ.م. تازه والی، سمسورتیا، شینوالی.

تاندلبان (tāndlabā́n) ص. نر.م.ج. ځوانیمرګ، نیمه خوا، نامراده.

تاندوبه (tāndobá) ښځ.م. (ج. تاندوبې) اوبې ځمکه، اوبیزه ځمکه.

تاندوتازه (tāndotāzá) تازه او تاند، ډېر تازه، ښېراز، ترو تازه.

تاندوښېراز (tāndoṣerā́z) تازه او تاند، ترو تازه.

تاندول (tāndawə́l) مص. مت. ۱) سمسورول، ښېرازول؛ ۲) د وریو د تار ریښلو په وخت غځول او تاوول؛ ۳) راکښل، ټینګول.

تاندوله (tāndolá) ښځ.م. (ج. تاندولې) سورګلی، تندولی، یو ډول سابه دي.

تانده (tā́nda) ص. ښځ.م. ۱) ښېرازه، سمسوره؛ ۲) رواني اوبه؛ ۳) امیندواره ښځه؛ ٤) النګه غوا؛ ٥) نر.م. د وریو د یو ګز په اندازه غښتل شوی تار؛ ٦) هغه بند چې د اوبه خور لپاره تړل شوی وي.

تانده بانده (tāndabāndá) ښځ.م. (ج. تاندې باندې) تېرېدنه؛ کړېدنه، ترپېدنه، تیښدنه.

تاندېدل (tāndedə́l) مص.ل. ۱) ښېرازېدل، تازه کېدل؛ ۲) امیندوارېدل.

تانسته (tā́nista) ښځ.م. (ج. تانستې) تنسته، تانې، دغالی، ګلیم د جوړولو پر وخت طولاً تارونه غځول.

تانګ (tāng) نر.م. ۱) د خرمنې هغې پټۍ چې د آس زين ورباندې ټينګ شوی وي؛ ۲) د آس، خره يا ... ګېډبند؛ ۳) د هندوانې، بادرنګ او انګورو د تاکو ټېلی.

تانګو (tāngó) ښځ.م. و ګ.: تانګو.

تانګی (tāngáy) ښځ.م. ۱) تانګ، هغه پړی چې د بارګير (خره، قچر او...) له خېټې راتاوېږي؛ ۲) ونډنی؛ ۳) تانګی، د وښو پړی.

تأنيث (tānís) نر.م. ښځينه جنس، ښځينه.

تاڼه (tāṇá) ښځ.م. (ج. تاڼې) د پوليسو ماموريت.

تاڼه وال (tāṇawā́l) ص.نر.م. (ج. تاڼه والان) ۱) د تاڼې مشر؛ ۲) د پوليسو مامور.

تاڼی (tāṇáy) ښځ.م ۱) تغرګی (ګلم)، وړوکی تغر؛ ۲) د پلور او پېهر تړون؛ ۳) د جولا تانسته.

تاو (tāw) نر.م. ۱) تودوالی، تپ؛ ۲) ګرندیتوب، چټکتيا؛ ۳) زور، شدت؛ ٤) غوسه، قهر؛ ٥) ول، پېچ؛ ٦) نسخوری؛ ۷) کوږوالی؛ ۸) بريښ؛ ۹) غبنتنه، بهنه، بوننه.

تاوان (tāwā́n) نر.م. ۱) زيان، ضرر؛ ۲) جرمانه، پور؛ ۳) په غاړه کېدنه، د نقصان تلافي.

تاوانجن (tāwānján) ص.نر.م. ۱) زيانمن، تاواني، نقصاني؛ ۲) معيوب، عيبجن.

تاوانول (tāwānawə́l) مص.مت. ۱) زيانول؛ ۲) د زيان رسولو بدل اخيستل؛ ۳) خرڅ کول، لګول؛ ٤) ضايع کول؛ ٥) تپ کول، په چا باندې تاوان بارول، ورتاوانول.

تاواني (tāwānī́) ص.نب. ۱) خرڅي، نقصاني، مسرف، لګاوو؛ ۲) زيانمن، نقصانمن؛ ۳) سخي ٤) عيبجن، معيوب.

تاوانېدل (tāwānedə́l) مص.ل. ۱) تاواني کېدل، زيانمن کېدل؛ ۲) تپېدل، ډنډېدل.

تاوتاو (tāwtā́w) ص.نر.م. ۱) کوږوږ، تاوراتاو، منحني؛ ۲) غوسه.

تاوتريخوالی (tāwtrixwā́lay) زوروزياتی، بدچلند، اخ و ډب، اورلګاوی، خشونت.

تاوخانه (tāwxāná) ښځ.م. تاوخونه، توخانه، هغه کوټه چې تر غولي لاندې يې اور بلېږي.

تاوده (tāwdə́) ص.ج. ۱) د تود جمع؛ ۲) جن. شکنه، پياوه، ښورواګی.

تاوده ساړه (tāwdəsāṛə́) ج. ۱) سړې تودې، ښې او بدې، خوږې او ترخې، غمونه او ښادۍ؛ ۲) جن. ترخې اوبه، زيمنه، زومنه، شکنه، پياوه، ښورواګی.

تاوراتاو (tāwrātā́w) ص. نر.م. ۱) کوږوږ؛ ۲) نغښتی، منجيله؛ ۳) ډېر په قهر.

تاورنګون (tāwrangū́n) نر.م. د بوډۍ ټال، سره زرغونه، شنه زرغونه، شنه سره، پېنګنه.

تاوړی (tāwṛáy) نر.م. تمبري، تاتکی، سته کی، د ختې او سمنتو ورلو او سپنيز ښانک.

تاوکښ (tāwkáṣ) نر.م. ۱) تبه ايستونکی، تبه لرې کوونکی؛ ۲) کړلېچ، تاوراتاو سرک يا تاو راتاو لاره.

تاوکښل (tāwkṣə́l) مص. مت. ۱) تبه لرې کول؛ ۲) زر راتلل؛ ۳) زړه سړول، غچ اخيستل.

تاوکول (tāwkawə́l) مص. مت. ۱) درد کول؛ ۲) حرارت او بخار کول؛ ۳) قهر پيدا کول.

تاووس (tāwū́s) نر.م. طاؤس، يو ډول مارغه دی چې ښکلې او رنګينې بڼکې لري.

تاوول (tāwawə́l) مص.مت. ۱) غړل، غښتل؛ ۲) خرڅ ورکول، تاو کول، چورلول

تاوون (tāwū́n) نر.م. طاعون (plague)، خطرناکه او ساري ناروغي ده.

تاووني (tāwūnáy) ص. نـر.م. تاوون وهلی، په طاعون اخته، طاعون نیولي، طاعوني.

تاوه (tāwá) ښځ.م. (ج. تاوې) ۱) توه، د اوسپنې خورد لپاره موقتي پوله؛ ۲) اډی، د دوو پولو په منځ کې یوه ترانګه ځمکه.

تاوی (tāwáy) نر.م. (ج. تاوي) هغه آله چې پـرې ته پرې تاو ور کول کېږي.

تاویترې (tāwitrə́y) ښځ.م. تویترې، لوی هار، یو ډول د زرو امېل دی چې د زرو ګینګرې په کې لګېدلې وي.

تاویتک (tāwiták) نر.م. ۱) د زرو هغه تعویذ چې ښځې یې د پسول په ډول استعمالوي؛ ۲) ص. نر.م. سخاسرې، بورین، خیرن، چټل.

تاویځی (tāwiǯə́y) ښځ.م. یو ډول سـپین او تور مارغه دی چې شند ته ورته دی.

تاوېدل (tāwedə́l) مص.ل. ۱) تاو، خـوړل، غښتل کېدل؛ ۲) چورلېدل، څرخېدل.

تاویل (tāwíl) نر.م. ۱) تعبیر، شرح، تفسیر، مانا کونه، دخوب تعبیر؛ ۲) شرعي بهانه؛ ۳) خپل اصل ته بېرته ګرځول.

تأهل (tāhúl) نر.م. ښځه کونه، عیال درلودنه.

تایب (tāyíb) فا.نر.م. تائب، توبه کوونکی، توبه ګارېدونکی، توبه ایستونکی.

تایپه (tāypá) ص.نر.م. مو. د ختیزې کلاسیکې موسیقۍ په تالونو کې یو متداول تال دی.

تایپي (tāyipí) ج. ۱) وچې منډتې، وچ زردالو.

تایید (tāyíd) نر.م. حمایت، تصدیق، ملاتړ.

تاییدول (tāyidawə́l) مص.مت. مـلاتړ کـول، حمایت کول، تصدیقول، تائیدول.

تایي (tāyí) ښځ.م. بدلـه پنه، بدله مـوچپه، بدله کوښه.

تب (tab) نر.م. (ج. تبونه) ۱) تریاک، زهرمهره، هغه دوا چې د زهرو اثر ورباندې لـرې کېږي؛ ۲) تکور، تبل؛ ۳) و.ګ. تپ.

تبا (tabā́) ص. نب. تباه، برباد، ورک، پوپنا.

تباخ (tabā́x) نر.م. تبخ، ښانک، تال، سنک، تلبر.

تبادله (tabādulá) ښځ.م. (ج. تبادلې) بدلـونه، الیشونه، عوض کونه، بدلون، ادل بدل.

تبار (tabā́r) نر.م ۱) تبر، خېل، کـهول؛ ۲) قبیله، قوم، طایفه؛ ۳) پښه، خټه، اصل، نسب.

تبارز (tabārúz) نر.م. ۱) ښکارېدنه، څرګندېدنه؛ ۲) مشهورېدنه؛ ۳) لوړېدنه، وتنه؛ ٤) یو له بله مبارزه کول.

تباشیر (tabāšír) نـر.م. یو ډول سپینه دوایي ده، له هنـدي نی نه چې د بامـب یادېـږي رااېستل کېـږي؛ ۲) سـپینه ماده چې په توره تختـو ورباندې لیکل کېږي.

تباه کوونکی (tabākawū́nkay) فا.نـر.م. له منځه وړونکی، پوپنا کوونکی.

تباهي (tabāhí) ښځ.م(ج. تباهۍ) بربادي، ستېدنه غرقېدنه، له منځه تلنه.

تباین (tabāyún) نر.م. بېلوالی، جـلاتوب، د دوو څیزونو تر منځ توپیر او بېلتون.

تبجن (tabján) ص.نر.م. تبې نیولی، په تبې اخته، تبه لرونکی.

تبخ (tabā́x) نر.م. ۱) تبک، تبق، تبکی، کوراغ-د څارویو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) لوښی، کټول؛ ۲) د مرې کور ته دوډۍ وړونه.

تبخی (tabaxáy) نر.م. (ج. تبخي) تبغنه، تبی.

تبخی (tabaxə́y) ښځ.م. کاغی، زاغچکه.

تبخیر (tabxír) نر.م. براس، بخار، تاو، یوه عملیه ده چې مایعات په بخار بدلېږي.

تبدیل (tabdíl) ص. نر.م. ۱) بدل شوی، بل ځای ته لیږل شوی؛ ۲) ونج، الش، عوض.

تبدیلي (tabdilí) ښځ.م. (ج. تبدیلۍ) بدلېدنه، عوضېدنه، الشېدنه، ونجېدنه.

تبر (tabár) نر.م. (ج. تبرونه) ۱) تبرګی، تبرزین؛ ۲) تبرغالی، د ښځو د کمیس تخرګ جېب.

تبرزین (tabarzín) نر.م. تبرګی، تبر، یو ډول تبر.

تبرغان (tabarğán) نر.م. ۱) یو ډول سپین ګلی بوټی دی؛ ۲) یو ډول ځناور دی.

تبرک (tabarúk) نر.م. ۱) مبارک، خورده، برکتي شیز ۲) یوشیز په نېک ښوګڼ نیول؛ ۳) د توپک رخي؛ ۲) د ارهټ ولاړه ستنه؛ ۳) کلا، حصار.

تبرکنی (tabarakanáy) نر.م. تبرکونی، کوترغالی، درې کونجیزه ټوکر چې ښځې یې له خپل ګرېوان سره ګنډي او د جېب په ډول استعمالېږي.

تبرګی (tabargáy) نر.م. (ج. تبرګي) ۱) وړوکی تبر، کمکی تبر؛ ۲) تبره، تبرزین.

تبریک (tabrík) نر.م. ۱) مبارکي، ښادمني؛ ۲) چاته د برکت دعا کول.

تبریکي (tabrikí) ښځ.م. مبارکي.

تبړه (tabaṛá) ښځ.م. (ج. تبړې) تېښه، درغنه، د کاڼي پلنه تبۍ، د کاڼي پلنه تخته، پلنه تیږه.

تبز (tabáz) نر.م. ۱) نرم کاڼی، شوکاڼی، سپلګه، سلېټ؛ ۲) پلنه، او اواره تیږه.

تبژن (tabžán) ص. نر.م. و ګ. تبجن.

تبسم (tabasúm) نر.م. مسکا، مسېدنه، مسېده، په شونډو کې نرۍ مسکا.

تبصره (tabsirá) ښځ.م ۱) یوه موضوع روښانونه؛ ۲) یادونه، نوټ؛ ۳) بیان کونه.

تبعه (táb(a)ʕa) ص.ج. ۱) د تابع جمع، تابعان؛ ۲) تابعیت لرونکی، اوسېدونکی.

تبعید (tabʕíd) نر.م. ۱) شړنه، له ملک نه ایستنه، له خپلې هېواد نه د باندې ایستنه.

تبعیض (tabʕíz) نر.م. توپیر، فرق، یو شی نه ګڼنه، شینې تر شینو لوړ ګڼل.

تبکی (tabakáy) ښځ.م. غالېچک، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

تبګی (tabgáy) ښځ.م. وچکی، محرقه، لویه تبه.

تبل (tabə́l) مص. مت. ۱) ټکوروول، تب ورکول، خوږمن ځای په کوم ګرم شیز باندې تودول؛ ۲) داغل، داغ ورکول؛ ۳) نر.م. وهم، دار، ترهه؛ ٤) شرمېدنه، کچه کېدنه، خجالت.

تبلور (tabalwór) نر.م. ۱) د بلور په شېر کېدنه؛ ۲) ک. د یوې محللې مادې بېلتون دی.

تبلول (tabalawə́l) مص.مت. ۱) ډارول، وېرول، یېرول؛ ۲) شرمول، کچه کول.

تبله (tablá) ښځ.م. طبله، تبلۍ، دوېرۍ، دوکره، د موسیقۍ یوه آله ده.

تبلی (tabə́lay) مف.نر.م (ج.تبلي) ۱) ټکور شوي، ټکور کړی؛ ۲) دردمند، تپي.

تبلېدل (tabaledə́l) مص. ل. ۱) شرمېدل، کچه کېدل؛ ۲) ټپېښ ور رسېدل؛ ۳) ډارېدل.

تبلیغ (tablíğ) نر.م. ۱) پیغام رسونه؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پروپاګند کونه.

تبلیغول (tabliğawə́l) مص.مت. ۱) خبر یا پیغام رسول؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پروپاګند کول.

تبلیغي (tabliğí) ص. نب. مبلغ، وعظ کوونکی، تبلیغ کوونکی، واعظ.

تبنکي (tabankí) نر.ج. ۱) تینکي، د دماغ پردې مه تیر کونه؛ ۲) د پوزې تینلوني.

تبنګ (tabáng) نر.م. ۱) و ګ. تبنه؛ ۲) مجمعه، ګردې لوی او پلن لوښي.

تبنه (tabə́na) ښځ.م. (ج. تبنې) ټکور، ټکـورونه، تب ورکونه، تبنګ.

تبنۍ[۱] (tubnə́y) ښځ.م. د تنور واله هغه تخته چې پېړې ورباندې ایښودل کېږي.

تبنۍ[۲] (tabanáy) ښځ.م. تبۍ، دکانې پلنه تخته.

تبور (tabúr) نر.م. تپور، سینه بند، ټي پوښ.

تبه (tə́ba) ښځ.م. (ج.تبې) د ناروغۍ حرارت، د بدن د تودوخې درجه او د نبض سرعت زیاتېدل.

تبه برېښ (tababréṣ) نر.م. سینه بغل، ذات الریه، د سږو التهاب، نیومونیا.

تبۍ (tabáy) نر.م. (ج. تبي) ۱) په کتغ باندې د سرو کړو غوړو اچونه؛ ۲) المسونه، تودونه.

تبۍ (tabə́y) ښځ.م. تبخنه، د اوسپنې هغه آله چې ډوډۍ پرې پخوي.

تبۍ توده (tabaytawdá) ښځ.م. د کوچنیانو په لوبه کې یوه کلیمه.

تبې زون (tabezún) نر.م. خولې کـونه، په ټکـور (تبلو) سره خولې کونه.

تبۍ غار (tabaygā́r) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

تبي کاڼی (tabikaṇáy) نر.م. داغ یا د تنکۍ کاڼی، یو کاڼی دی چې ښځې یې په اور کې سور کوي په خمڅۍ کې لـږ غوړي اچوي او هغه کاڼي په خمڅۍ کې ږدي، خمڅۍ له کاڼي سره ننګـولي کې ښکته کوي.

تپ (tap) نر.م. (ج. تپونه) ۱) ګڼه ګـوڼه، اله ګوله؛ ۲) تباهي؛ ۳) داغ، نښه، خال؛ ٤) تاو، براس؛ ٥) توس، پلتن.

تپا (tapā́) ښځ.م (ج. تپاوې) ۱) ناکراري، نارامتیا، نول، اندېښمني؛ ۲) د تپ تپ اواز.

تپاس (tapā́s) نـر.م. ۱) لټـون، تلاش؛ ۲) زیـار، کوښښ، ستونزه.

تپاک (tapā́k) نر.م. ۱) حرص، لالچ؛ ۲) ناقراري، تلوسه، نارامتیا (د مینې د زیاتوالي په وخت کې)؛ ۳) خاطر، مدار، عزت، لحاظ.

تپال (tapā́l) نـر.م. د لمدو ختو هغه ښنده چې په دېوال تپل شوې وي.

تپانچه (tapā̆́nča) ښځ.م. تمانچه، توپنچه.

تپاند (tapā́nd) ص. نر.م. ۱) ناقراره، ناکراره، نا ارامه؛ ۲) پرېشانه.

تپانده (tapā́nda) ښځ.م. خټ موښې، ګل ماله، د ختو رمبی، خټ منبه، د اخېړولو آله.

تپاڼی (tapā́ṇay) نر.م. (ج. تپاڼي) دبی، دېلی، څوباړی، هغه لرګی چې د مینځلو په وخت کې پرې جامې او کالي ټپوي.

تپايي (tapā́yi) ښځ.م. درې پښیز مېز.

تپ تپ (taptáp) نر.م. هغه اواز دی چې سپي ته په ښکار پسې اچولو پر وخت وېل کېږي.

تپ تپنی (taptapanáy) نـر.م. پوپـک، د ختو ویشتلو شـپېلۍ، هغه شـپېلۍ چې د ختو وړې مرده کۍ په کې پوکېږي او مرغۍ پرې ولي.

تپ تور (táptor) ص. نر.م. ۱) ړوند، تپ ړوند، په سترګو تپ، ښېخي ړوند؛ ۲) تک تور.

تپ تېر (taptér) نر.م. تک تور، تکه توره تیاره، تورتم، تروږمی، توروږمی.

تپرکی (taparkáy) نـر.م. (ج. تپرکي) پترکی، پتری، څپرکی، خیـږ، د زخـم پوتکی، د زخم پتری.

تپړا (taparā́) ښځ.م. تپنا، یوه لـرګینه الـه ده چې کولالان پرې خاورین لوښي جوړوي.

تپړان (taparā́n) ص. نـر.م. پیټ پـوزی، پیتی، بونجی، مونجی.

تپسته (tapásta) ق. وروسته، بیا، پس ته.

تپک (tapák) نر.م. ۱) د ډول غږ؛ ۲) هغه تخته چې خټګر وربانديې د دېوال پخسه ټپوي.

تپل (tapə́l) مص. مت. ۱) په دېوال خټه پورې کول؛ ۲) په چا پورې څه خبره تړل؛ ۳) په غاړه کول، ذمه وهل؛ ٤) کالیو ته پیوند اچول؛ ٥) ص.نر.م. تپلی، پمن مخی، تپلی، برګ مخی.

تپلی (tapə́lay) مف. نر.م. ۱) په دېوال پورې ویشتلې خټه؛ ۲) هغه شیز چې د بل شیزله پاسه ګډوډ نښلول شوی وي؛ ۳) څورب، مزی.

تپند (tapánd) ص.نر.م. ورستر ګی، توسن، حریص.

تپندی (tapandáy) نر.م. دست پنا، د خټګرۍ د دمسالې اخېستلو او اوارولو آله..

تپنه (tapəna) ښځ.م. (ج. تپنې) ۱) ختې په دېوال تپنه؛ ۲) په یو چا د تور تړنه.

تپڼ (tapáṇ) ص.نر.م. تپړ، تبڼ، لویه هواره (ګټه)، پلنه او هواره (تیږه).

تپڼا (tapaṇā́) نر.م. وګ. تپړا.

تپور (tapúr) نر.م. وګ. تبور.

تپوری (tapúray) نر.م. د ښځو د کمیس ګرېوان چې په وریښمو ګنډل شوی وي.

تپوس (tapós) نر.م. ۱) پوښتنه، ګروېږنه؛ ۲) حال احوال معلومول، معلومات کول؛ ٤) سوال.

تپول (tapawə́l) مص.مت. ۱) بېقراره کول، ځورول ۲) پوپنا کول، له منځه وړل؛ ۳) ښکاري سپی په ښکار پسې غار ته ورتو شول او ورشکارول؛ ٤) مص. مت. ٥) ماشوم د ویده کولو لپاره په لاس تپول؛ ٦) ورو ورو تلل؛ ۷) التول.

تپونکی (tapū́nkay) فا.نر.م. ۱) هغه څوک چې ختې په دېوال تپې؛ ۲) د تپېخې ختین سرپوښ.

تپه (tapá) ښځ.م. (ج. تپې) ۱) ډله، ټولی، قبیله، خېل، طایفه؛ ۲) د هېوا دیوه برخه، علاقه او سیمه؛ ۳) مو. پو ډول سندره ده؛ ٤) د تیارې له کلیمې نه مخکې راځي.

تپه تیاره (tapatyārá) ښځ.م. (ج. تپې تیارې) تورتم، بېخي تیاره، زیاته تیاره.

تپی (tápay) نر.م. داغ، خال، خاپ، تکی.

تپی تپی (tapaytapáy) ص. نر.م. داغ داغ، خال خال، تکي تکي، خاپ خاپ.

تپۍ (tapə́y) ښځ.م.ج. تپۍ، تپیاکه، څپیاکه، هغه غوشایي چې د سوځېدو لپاره په ګردې ډول وچېږي.

تپېدل (tapedə́l) مص. ل. ۱) بېخي له منځه تلل؛ ۲) د ښکاري سپي په ښکار پسې غار ته ننوتل؛ ۳) د ویده کولو لپاره ماشوم ورو ورو په لاس تپېدل؛ ٤) ورو ورو لاس یا پښې وهل کېدل؛ ٥) د زړه غورځېدل؛ ٦) د کمزورۍ یا ړوندوالي په وخت کې لاس او پښې غورځېدل یا ټپرېدل؛ ۷) نارامېدل، ناکراره کېدل.

تت (tat) ص. نر.م. ج. ۱) کم رڼ؛ ۲) کم رنګه؛ ۳) خړ؛ ٤) کمزوری، ورو؛ ٥) ترټری؛ ٦) خفه، زهیر؛ ۷) مړاوی؛ ۸) خجل؛ ۹) نر.م. جوخت، پله پورې؛ ۱۰) تینګ؛ ۱۱) اګڼ (سیوری).

تتبع (tatabú́) ښځ.م. ج. ۱) څېړنه، پلټنه، تحقیق؛ ۲) تعقیبول، په کوم څه پسې تګ.

تت خپلواک (tatxpəlwā́k) (ګر.) سپک خپلواک، ناخجن واول.

تترا (titrā́) عد. ص. څلور، د څلورو برخو لرونکی.

تتراسیلبل (titrāsilabál) نر.م. څلور سیلابیزه کلیمه.

تتراکورډ (titrākórd) نر.م. ۱) مو. د ساز یوه لړغونې آله ده؛ ۲) څلورنو تیزه مېزان چې نیم اکتاو وي.

تتراگرام (titrāgrā́m) نر.م. ١) څلور توريزه کليمه؛ ٢) هن. څلور ضلعي، څلور گوټيز، څلور گوټي.

تتراگون (titrāgón) نـر.م. څلور گوټي، څلور گوټي، څلور اړخي.

تترالوجي (titrālojí) ښځ.م. د درام څلور پردې، څلور پرده ييزه ننداره.

تترامیتر (titrāmiṭár) نـر.م. څلور وزني، څلور وتدي شعر.

تتری (tatráy) نر.م. يو ډول سپين کاڼی دی.

تتړ (tatáṛ) ص.نر.م. ککړ، لړلی، ناولی، چټل.

تتړی (tatṛáy) ص.نر.م. (ج. تتړي) تړتړی، تتله.

تتلک (tatlák) نر.م. تلتک پرستن، شپرکه.

تتلی (tatláy) ص.نر.م. وارخطا، پريشانه.

تتمه (tatimá) ښځ.م (ج. تتمې) ١) بقايا، پچ شوی؛ ٢) ضميمه، د کتاب هغه وروستی برخه چې ورسره زياته شوې وي، بشپړيز.

تتوالی (tatwā́lay) نر.م. ١) ليوه روڼتيا، کمزوري رنا، خړوالی؛ ٢) پنډوالی، پېړوالی، ضخامت؛ ٢) پريشانتيا، خفه توب.

تت و تېز (tat-o-téz) د گاډي شراغ تېز و تتول، ډيم و فول.

تتول (tatawә́l) مص. مت. ١) رنا کمول؛ ٢) پلته تيتول؛ ٣) يو ځای کول، راټولول؛ ٢) تينگول؛ ٣) گورول، گنول، گنگور کول.

تتوه (tatáwa) ښځ.م. (ج. تتوې) گوگشتو، خره کتميره، پاختکه، پختکه.

تته (tatá) ص.نب (ج. تتې) ١) تړتړی، تتله، توری؛ ٢) ښځ.م. پيکه، کمه رنا؛ ٣) د ماشومانو يو ډول لوبه ده.

تتی (tatáy) ښځ.م ١) د اوبو سينه؛ ٢) د لرگي لويه کاسه؛ ٣) په غره کې د اوبو گړی؛ ٤) اتتر، سينه؛ ٥) و گ. تته ١).

تتې (taté) ص. ښځ.م. ١) گـنـه، جمع، مجموعه؛ ٢) کمزوري (ستړگي)؛ ٣) ښځ.م. پينډه، کت کبړي، کبړي، يو ډول لوبه ده.

تتېدل (tatedә́l) مص.ل. ١) رڼا کمېدل، باتې کمېدل؛ ٢) ژبه بندېدل؛ ٣) خفه کېدل؛ ٤) د مخ رنگ خړېدل؛ ٥) رنگ کمېدل؛ ٦) مت.ل. راټولېدل؛ ٧) گنه گونه جوړېدل؛ ٨) ټينگېدل.

تثليث (taslī́s) نر.م. په مسيحيت کې د درو اقنومو (اب، ابن، روح القدوس) پر وجود عقيده.

تجار (t(u,i)jā́r) نر.م. سوداگر، تجارت کوونکي.

تجارت (t(u,i)jārát) نر.م. سوداگري، د سوداگرۍ کاروبار، د سوداگرۍ چارې.

تجارتخی (tujāratjáy) نـر.م. پلورنځی، مغازه، تجارتخانه، د تجارتي چارو دفتر.

تجانس (tajānús) نـر.م. يو شانته والی، ورته والی، يورنگي، همجنستوب، له يوه جنسه.

تجاوز (tajāw(a,ú)z) نـر.م. (ج. تجـاوزونه) له حده وتل، تېری، زياتی، له حد نه اوښتنه.

تجاوزکوونکی (tajāw(a,u)zkawū́nkay) فا. نر.م. تېری کوونکی، زياتی کوونکی، له خپله بريده اوښتونکی يا وتونکی.

تجاهل (tajāhól) نـر.م. ځان ناخبره اچولی، ځان ناگاره کونه، ناجانی، ځان په ناپوهۍ اچونه.

تجاهل عارف (tajāholsārif) بد. داسې صنعت دی چې شاعر يو څرگند شی مجهول گڼي او د کوم نزاکت لپاره خپل ځان ناگاروي.

تجربوي (tajr(i,u)bawī́) ص.نب. ازمايښتي، ازمېښتي، امتحاني، د تجربې، د ازمايښت.

تجربه (tajr(i,u)bá) ښځ.م. (ج. تجربې، تجارب) ١) ازمايښت، ازموينه؛ ٢) دليل، ثبوت؛

۳) د يوې حادثې ساينسي تكرار؛ ٤) پوهه.

تجربه كار (tajrubakā́r) ص.نر.م. پوخ، د تجربې خاوند، ازمايل شوى، له يلې وتلى، آزمېښتكار.

تجريد (tajrī́d) نر.م. ۱) يوازې كونه، بېلونه، گوښې كونه؛ ۲) روح له مادي علايقو او اړيكو نه پاک ساتل.

تجزي (tajazī́) ښځ.م. فق. په شرعي احكامو كې يو ډول اجتهاد دى.

تجزيه (tajzīyā́) ښځ.م. (ج. تجزيې) بېلونه، جلا كونه، برخې برخې كونه، په اجزاوو سره عليحده كونه.

تجسس (tajasū́s) نر.م. لټونه، لټون، پلټنه، تلاش، تحقيق، څرک ايستنه.

تجسم (tajasū́m) نر.م ۱) څرگندېدنه، چوتېدنه؛ ۲) مجسم كېدنه، پنډېدنه.

تجگي (tajgī́) نر.ج. دوبجن اوره، هغه اوره چې زاړه شوي او دوپ يې كړى وي.

تجلا (tajalā́) ښځ.م (ج. تجلاوې) رڼا، نور، تجلي، ځلا، جلوه.

تجلي (tajlī́) ښځ.م. كوتونه ويستنه (د څرمنې)، د څرمنې گونجې ايستنه.

تجمل (tajamū́l) نر.م. ۱) ښكلى كېدنه، اراسته كېدنه، ځان سينگارونه؛ ۲) ښكلا.

تجنيس (tajnī́s) نر.م. ۱) يوجنس كېدل، يو جنس كول؛ ۲) د بديع په علم كې هغه صنعت دى چې ورته كليمې په بېلو بېلو ماناوو سره راوړل شي.

تجوري (tajurī́) ښځ.م. (ج. تجورې) تجرى، تاجرى، سيف، گله.

تجويد (tajwī́d) نر.م. ۱) ښېگې كول، ښه كول، تحسين؛ ۲) غږپوهنه، فونولوجي.

تجويز (tajwī́z) نر.م. ۱) رأى، تدبير؛ ۲) جايز كول، رواگڼل؛ ۳) فيصله، پرېكړه؛ ٤) غور، فكر؛ ٥) انتظام، بندوبست؛ ٦) جواز وركول.

تجهيز (tajhī́z) نر.م. (ج. تجهيزونه، تجهيزات) ۱) تيارول، برابرول؛ ۲) مړي دخښولو لپاره تيارول؛ ۳) د يوه لښكر د اړتيا وړ شيان.

تجهيز وتكفين (tajhizotakfī́n) نر.م. د مړي د خښولو او د كفن وركولو بند وبست.

تجير (tajī́r) نر.م. ۱) لويه خيمه؛ ۲) هغه لويه پرده چې د كور په غولي كې وهل كېږي.

تچ[1] (tič) نر.م. (ج. تچونه) تكى، تكه، تېكى، د توري يا چړې پوښ.

تچ[2] (tač) نر.م. ۱) د پرېوتو اواز، د لوېدو اواز؛ ۲) ص. نر.م. تش، خالي.

تچه (jača) ښځ.م. (ج. تچې) كچې، چكړې، چې چې، اچې، د وزې د شړلو اواز.

تحت الحمايه (tahtulhimāyā́) ص.نر.ښځ.م. مستعمره، ناازاد، ترحمايت لاندې.

تحت اللفظ (tahtullā́fz) ص.نر.م. ۱) تكي په تكي؛ ۲) تالماتې غزلې ويل.

تحرير (tahrī́r) نر.م. ۱) ليكنه، ليک، خط؛ ۲) رسيد، سند، قباله؛ ۳) عبارت، ژبه، سبک؛ ٤) ازادول؛ ٥) د غزلو پر وخت د اواز لوړدول.

تحريري (tahrirī́) ص.نب. ليكلى، د ليكنې.

تحريف (tahrī́f) نر.م. اړونه، گرځونه، بل شانته كونه، لاسوهنه.

تحريک (tahrī́k) نر.م. ۱) لمسون، پارونه؛ ۲) حركت وركونه؛ ۳) هڅه، كوښښ.

تحريكول (tahrīkawā́l) مص.مت. لمسول، پارول.

تحريم (tahrī́m) نر.م. منع، ناجايز، حرامونه، منعكسونه، روانه گڼنه.

تحسین (tahsī́n) نر.م. شاباسی، اپرین، آفرین، ښه ویل، ستاینه، ښه ګڼنه.

تحسین نامه (tahsīnnāmá) ښځ.م. ستاینلیک، د چا د ښو چارو ستاینه.

تحصیل (tahsī́l) نر.م. ۱) حاصلونه، لاس ته راوستنه؛ ۲) ټولونه؛ ۳) علم حاصلونه، زده کړه؛ ٤) د سیمې یوه وړه اداري څانګه.

تحصیلدار (tahsīldā́r) ص.نر.م. حاصلوونکی، تحصیلوونکی، د سیمې د یوې وړې اداري څانګې آمر.

تحصیلداري (tahsīldārí) ښځ.م. ۱) تحصیل، د سیمې یوه وړه اداري څانګه د مامورینو ځای؛ ۲) د تحصیلولو دنده.

تحصیلول (tahsīlawə́l) مص.مت. حاصلول، لاس ته راوستل، ترلاسه کول، راټولول.

تحفظ (tahfúz) نر.م. ساتنه، ژغورنه، خوندیهنه، حفاظت.

تحفه (tuhfá) ښځ.م. (ج. تحفې) ۱) سوغات، بخشش، دوریه؛ ۲) عجیب یا ناوریات شیز، ناآشنا شی.

تحقیر (tahqī́r) نر.م. سپکاوی، سپکوالی، بې عزتي، سپک ګڼنه، کوچنی کوونه.

تحقیرول (tahqīrawə́l) مص.مت. سپکول، ټیټول، دګل، رټل، ذلیلول، کوچنی کول.

تحقیق (tahqī́q) نر.م. (ج. تحقیقونه، تحقیقات) ۱) پلټنه، حقیقت معلومونه؛ ۲) څېړنه، ریسرچ، تتبع؛ ۳) رښتیا، حقیقت.

تحقیقي (tahqīqí) ص. نسب. ۱) د تحقیق، د څېړنې، د لټون؛ ۲) علمي (د څېړنې پر موازینو برابر).

تحکیم (tahkī́m) نر.م. ټینګونه، استوارونه.

تحلیف (tahlī́f) نر.م. قسم یا سوګند ورکونه.

تحلیل (tahlī́l) نر.م. (ج. تحلیلونه) ۱) حلول؛ ۲) تجزیه کول، ویلې کول، یوه موضوع په برخو او اجزاوو وېشنه او د دغو اجزاوو ترمنځ د اړیکو بیانونه.

تحمل (tahmól) نر.م. زغم، حوصله، صبر، سیل.

تحمیل (tahmī́l) نر.م. بارونه، د چا پر اوږه بار اېښودنه، پر چا باندې په زور د کار منله.

تحمیلي (tahmīlí) ص.نب. په زور، جبري.

تحول (tahawól) نر.م. (ج. تحولات) اوښتون، بدلون، بهیر ته جوړېدنه، ځای پر ځای کېدنه.

تحویل (tahwī́l) نر.م. ۱) سپارنه، حواله کونه، تسلیمونه؛ ۲) داخلېدنه، راتلنه.

تحویلخانه (tahwilxāná) ښځ.م. هغه خونه یا بل ځای چې شیان پکې ساتل کېږي.

تحویلدار (tahwildā́r) ص. نر. م. هغه څوک چې پیسې یا جنس ساتي.

تحیر (tahayúr) نر.م. حیرانتیا، حیراني.

تخت (taxt) نر.م (ج. تختونه) ۱) د پاچا د ناستې مخصوص ځای؛ ۲) د ناوې ځانګړی جوړ شوی ځای؛ ۳) مسطح او اوار.

تخ تخ (taxtax) نر.م. ۱) تخنونه، ماشوم خندونه؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ٤) د پسه یا وري د رابللو اواز.

تخت ناستی (taxtnā́stay) پر تخت کېناسته، تخت کېناستنه.

تخته (taxtá) ښځ.م. (ج. تختې) ۱) دړه، د لرګي پلنه ټوټه؛ ۲) هر پلن او اوار شی؛ ۳) ص. نم. د ک؛ ٤) کېمنډلی، کېکاږلی؛ ٥) چاغ، مزی.

تخته څېر (taxtacér) نر.م. هغې کلکې وادۍ چې سړی پرې ښوییږي.

تختی (taxtáy) نر.م. د خاورې لوښی یا لېښی.
تخښ (taxáǰ) ښځ.م. (ج. تخښې) وګ. ترېخ.
تخدير (taxdír) نر.م. بېحسونه، سستونه؛ طب. انستيزي، د اندام د بېحسۍ حالت.
تخرګ (taxə́rg) نر.م. ۱) ترخ، د پښتيو او مټ تر منځ ځای؛ ۲) ښنګ، خوا.
تخرګی (taxərgáy) نر.م. (ج. تخرګي) ترخښ، تخرګ، هغه ډېر کوچنی تو‌ته چې د کميس د کلکوالي لپاره په تخرګ کې اچول کېږي.
تخريب (taxríb) نر.م. ورانونه، وراني؛ زيان رسونه، مادي يا معنوي زيان رسونه.
تخريبي (taxribí) ص.نسب. د ورانۍ، د زيان، تاوان، تاواني.
تخريش (taxríš) نر.م. ۱) خاربښت، بخارکول؛ ۲) ګروول کېدل، ګرېدنه؛ ۳) خپګان.
تخصص (taxasós) نر.م. ۱) مهارت، استازي، په يوه مسلک کې مهارت لرنه؛ ۲) خاصېدنه.
تخصيص (taxsís) نر.م. ځانګړونه، تعيين، ټاکنه، مختص کېدنه، اختصاص ورکونه، مختصونه.
تخصيصول (taxsisawə́l) مص.مت. ځانګړول، تعيينول، ټاکل، اختصاص ورکول، مختصول.
تخفيف (taxfíf) نر.م. ۱) کمونه، لږونه، راکښته کونه، ټيټونه؛ ۲) سپکونه؛ ۳) د يوې کلېمې د توريو د تشديد يا د يوه توري غورځول.
تخلص (taxalús) نر.م. لقب، لنډ نوم.
تخلف (taxalóf) نر.م. (ج. تخلفونه) ۱) ماتونه، تر پښو لاندې کونه؛ ۲) مخالفت کونه، بې لوظي کونه، سرغړونه.
تخليص (taxlís) نر.م. خالصول، ايله کول، ازادول، لنډول.
تخليق (taxlíq) نر.م. خلقول، پيدا کول، پنځونه، منځ ته راوستنه.
تخليقي (taxliqí) ص.نسب. ۱) د تخليق، د خلاقيت، د خلق کولو؛ ۲) هنري، ابتکاري.
تخليه (taxliyá) ښځ.م. (ج. تخليې) تشونه، خالي کول، تشېدل، تشېدنه.
تخم[1] (túxam) نر.م. (ج. تخمونه) ۱) زړی، دانه، د حبوباتو دانې؛ ۲) اصل، نسل، ..., نژاد، خټه؛ ۳) هګۍ، ويه؛ ٤) سپرم؛ ٥) خرتې.
تخم[2] (taxám) نر.م. (ج. تخمونه) د خولې ځګ، د ديګ او کټوې ځګ.
تخمار (taxmā́r) نر.م. خاربښت، تحور، تخرېدنه، تخېدنه، خاربښتېدنه.
تخمخ (taxmáx) ص.نر.م. ۱) شرمنده، پښېمانه؛ ۲) ګډوډ، تيت، خوروور.
تخمخ کول (taxmaxkawə́l) مص.مت ۱) شرمنده کول، پښېمانول؛ ۲) ګډوډول، ورول.
تخمدان (tuxamdā́n) نر.م. ۱) د تيرو ژويو د بدن هغه غړی چې نطفه پکې جوړېږي، زيلنځ، زهدان؛ ۲) د يو ګل هغه اصلي برخه چې په هغې کې تخمې راپيدا کېږي.
تخمر (taxamór) نر.م. خمېرېدنه، رسېدنه.
تخم ريز (tuxamréz) نر.م. د کرلو د ځمکې اندازه، د کرنې هغه ځمکه چې د تخم له مخې اندازه کېږي.
تخمه (toxmá) ښځ.م. (ج. تخمې) ۱) اصل، نژاد، نسل، ريښه؛ ۲) اغېږ، بدهضمي؛ ۳) چول، د سخرو توبک د پټاکۍ د ايښودلو ځای.
تخمي (toxmí) ص.نب. ۱) د تخم، د تخم لپاره؛ ۲) هغه نر ځاروی چې د نسل اخستلو لپاره ساتل شوی وي.

تخمیر (taxmír) نر.م. خمیرول، د شرابو رسېدنه.

تخمین (taxmín) نر.م. اټکل، گومان، قیاس.

تخمیناً (taxminán) ق. اټکلي، تقریبي، تقریباً.

تخنول (taxnawə́l) مص. مت. ۱) تخول، تخنول؛ ۲) پارول، شوق وروستل، چمتو کول.

تخنی (taxnáy) نر.م. ۱) تخې، ختونه، خندونه؛ ۲) وېره، بېره.

تخنی تخنی (taxnáytaxnáy) ص.نر.م. ذره ذره، ریچې ریچې، زرې زرې، ټوټې ټوټې.

تخنیک (taxník) نر.م. تکنیک، ۱) ټکنالوجي، فن، صنعت؛ ۲) حربي وسلې او وسایل.

تخنیکي (taxnikí) ص. نب. ۱) د صنعت، د فن، د ټکنالوجۍ؛ ۲) ښځ.م. زړه خولی، زړه توپې.

تخنک (taxnák) نر.م. (ج. تخنکي) ډېره مینه، لېوالتیا، ډېر شوق، رغبت، خواهش، هوا.

تخنکی (taxnakáy) ص.نر.م. شوقي، شوقمن، لېوال، مایل.

تخول (taxawə́l) مص. مت. و.گ. تخنول.

تخونی (taxúnay) نر.م. (ج. تخونې) خوراکي څاروی، ډېر خوري څاروی.

تخه (táxa) ښځ.م. (ج. تخې) ۱) وراني پې، وران ورو، متر، کله جوش؛ ۲) د مار پوستکی؛ ۳) تخېدنه، تخنېدنه.

تخی (táxay) نر.م. (ج. تخي) تخور، خارښت، تخونه، ختونه، تخنونه.

تخېدل (taxedə́l) مص. ل. و.گ. تخنېدل.

تخیل (taxayól) نر.م. انگېرل، تصور، خیال، گومان، په خیال کې راگرځول.

تداخل (tadāxól) نر.م. ۱) یو په بله ننوتل، ۲) من. د دوو قضیو هغه حالت چې په کیفیت کې سره گډې او په کمیت کې سره بېلې وي.

تدارک (tadārók) نر.م. ۱) تیارونه، آماده کونه؛ ۲) تدبیر، بندوبست؛ ۳) پته لگونه، درک کونه.

تداعي (tadāʕí) ښځ.م. (ج. تداعی) ۱) یو او بل سره راغوښتل؛ ۲) دعوا سره کول؛ ۳) د یوه شي په لیدو سره د بل شي ذهني راتگ.

تدافع (tadāfóʕ) ښځ.م. (ج. تدافعی) مخنیوی کول، دفاع، مخه نیونه، د قوت شنډونه.

تدافعي (tadāfuʕí) ص.نب. دفاعي، د مخنیوي.

تداوي (tadāwí) ښځ.م. علاج، درملنه، دوايي کول، علاج کول، درمل کول.

تدبر (tadabúr) نر.م. (ج. تدبرونه) سنجش، تدبیر کونه، فکر کونه، سنجونه.

تدبیر (tadbír) نر.م. (ج. تدبیرونه) غور، چاره سنجونه، سوچ، فکر، چاره، سنجش.

تدخین (tadxín) نر.م. لوگی کول، څکونه، دودونه.

تدریجي (tadrijí) ص.نب. درجه په درجه، پوړۍ پر پوړۍ، ورو ورو، وار په وار.

تدریس (tadrís) نر.م. ورزده کول، درس ورکول.

تدریسول (tadrisawə́l) مص. مت. تعلیم ورکول، سبق ورکول، ښوول، ورزده کول.

تدریسي (tadrisí) ص. نب. د تعلیم، د سبق.

تدفین (tadfín) نر.م. ښخونه، (د مړي) خاورو ته سپارنه.

تدقیق (tadqíq) نر.م. (ج. تدقیقونه) غور کونه، دقت کونه، غور.

تدلیس (tadlís) نر.م. د کوم شي عیب پټول، د خپل ځان یا خپل څه شیز عیب پټونه؛ ۲) تېر ایستنه، غولونه.

تدویر (tadwír) نر.م. ۱) دایرونه، منځ ته راوړنه، تاسیسونه؛ ۲) دوره ورکونه، چورلونه، جوړونه په حرکت راوستنه.

تدوين (tadwín) نر.م. ۱) راټولونه، سرتهونه؛ ۲) دېوان جوړونه، د اشعارو یا نورو موضوع ګانو راټولونه.

تدوينول (tadwinawə́l) مص. مث. تالیفول، مرتبول، لیکل، دېوان جوړول، ترتیبول.

تذبذب (tazabzób) نر.م. زړه نازړه توب، تردد، دوه زړه توب، اریانتیا.

تذخير (tazxír) نر.م. ذخیره کونه، زېرمونه، ټولونه.

تذکار (tazkā́r) نر.م. ذکر کول، یادونه، ذکر کونه، ذهن ته راوستل.

تذکر (tazakór) نر.م. ۱) ذکر کونه، وینه، یادونه؛ ۲) پند اخیستنه.

تذکره (tazkrá) ښځ.م. (ج. تذکرې) ۱) ذکر، بیان، یادښت؛ ۲) ژوند پېښې، هغه کتاب چې د شاعرانو یا پوهانو ژوند پېښې پکې لیکل شوي وي؛ ۳) دسجل پاڼه، د تابعیت پاڼه.

تذکير (tazkír) نر.م. ۱) یاد ته راوړل؛ ۲) پند ورکول؛ ۳) نرینه، نارینتوب؛ ٤) هغه کلیمه چې د نارینه نوم نښه یې په پای کې راغلې وي.

تذليل (tazlíl) نر.م. ۱) بې عزته کول، سپکول، سپکونه، ټیټونه، ذلیلونه.

تذهيب (tazhíb) نر.م. طلاکاري، په تزئیني کتابونو او پاڼو کې په زرو سره تزئین.

تر (tar) اد. د ربط وییکی؛ ۱) د پورې وستربل سربل د «له» سربل وستربل، د دوه څېزونو پرتلیز وییکی، د یو څه پای ښکاره کوي – له ... تر ...؛ ۲) نسبت، په پرتله.

ترا (tarā́) ق. غوندې، شان، په شان، مثل، لکه، ډول، په څېر. د پارسي د ترا او ترین معادل.

ترابخي (trābxí) ښځ.م. تریکې، خېزکې، تویونه.

تراپ (trāp) نر.م. ترپ، خېز، ناڅاپه منډه کول.

تراپي (trāpí) ښځ.م. Therapy د ناروغی علاج.

تراټ (trāṭ) نر.م. ۱) تېزه او په تلوار منډه، په بېړه، ۲) متروکه، قمچینه؛ ۳) دُره بازي؛ ٤) د یوه بوټي نوم دی چې په ګل یې کالي مینځي او په بوټي یې خرمنو ته آش ورکوي.

تراټه (trāṭá) ښځ.م. ۱) د وریښمو په ګل کارۍ کې یو ډول نقش دی؛ ۲) د څادر یا برستنې پیڅه یا څنډه؛ ۳) تسمه؛ ٤) پیوند؛ ٥) پرېرې، ترټه، د غلې د ساتلو لپاره له پوزي څخه جوړ شوی ځای؛ ۲) ترکندو غټ ځای.

تراټی (trāṭáy) ص.نر.م. چغزي، کاغذي، هغه څه یا بادام چې په اسانۍ سره ماتیږي.

تراجيدي (trājidí) ښځ.م. و ګ. تراجیډي.

تراخ (trāx) نر.م. ترک، تس، ترق، له لوړ ځای څخه د یو شي د راغورځېدو اواز.

تراخم (tarāxúm) نر.م. کوکری، تراکوم، تراکوما، د سترګو یو راز ناروغي ده.

تراډه (trā́ḍa) ښځ.م. چړی، رښکی، لوبه څېره یا رنجه؛ ۲) تسمه، پراډه؛ ۳) شقه.

ترار (trār) ص.نر.م. ناکراره، په ترهه، تلولی.

تراره[1] (trā́ra) ښځ.م. وېره، بېره، ډار، ترهه.

تراره[2] (tarārá) ښځ.م. ۱) وېره، بېره، ډار، ترهه؛ ۲) ناکراري.

تراړ (trāṛ) نر.م. درې کلن جونګی، د اوښ درې کلن بچی.

تراړه (trāṛá) ښځ.م. (ج. تراړې) ۱) دغره لمن؛ ۲) کاڼیزه ځمکه؛ ۳) اغزنه جاړه؛ ٤) الوی، لوی، داده؛ ۲) د چنو ګونګري یا هغه غنم چې نوي رسېدلي وي او په اور نیم خام پاخه شي.

ترازو (tarāzú) ښځ.م. و ګ. تله.

ترازه[۱] (tarāzá) ښځ. م (ج. ترازې) تیلم، قلې، دره، چنده (د هندوانې یا ختکې).

ترازه[۲] (trā́za) ښځ. م. (ترازې) د اونو لوی بند، د اوبو د زېرمې لویه کاسه.

تراژیدي (trāžidí) نب. و گ. تراجیدي.

تراس (trās) نر. م ۱) د کور مسطح بام؛ ۲) د کورونو هغه کتار چې مخ پر لوړه پروت وي.

تراش (tarā́š) نر. م. ۱) تووړنه، تراشنه؛ ۲) طرز، طریقه؛ ۳) ایجاد؛ ٤) جوړښت؛ سینگار.

تراشل (trāšә́l) مص. مت. تووړل.

تراشونی (trāšū́nay) فا. نر. م. تووړونکی، تراشونکی؛ ۲) نر. م. د تووړلو آله.

تراشی (tarāšáy) نر. م (ج. تراشي) پخسه تراش، هغه آله چې پرې د دېوال د پخسې خته تووي.

تراغ (tarā́q) نر. م. (ج. تراغې) منجیله، حلقه، تاو راتاو شوی، گونځې گونځې شوی.

تراک (trāk) نر. م. (ج. تراکونه) ۱) درز، چاود؛ ۲) د توپک د منغ رخې؛ ۳) د څه ځبېز (شي) د راغورځېدو اواز.

تراکم (tarākóm) نر. م. سره راټولېدنه، راغونډېدنه، تولېدنه، یو ځای کېدنه، گڼه گوڼه.

ترامبیه (trāmbya) ښځ. م. پوړۍ، زینه، پاټکی.

ترامه (trāmá) ښځ. م. (ج. ترامې) ۱) نری اوسپنیزه تخته یا څادر؛ ۲) د گروپ پوښ، د گروپ شیټ.

ترانتی (trānә́tay) ص. نر. م. پراخ، وسیع، پلن.

ترانځه (trānǰá) ښځ. م. سرېښناکه مایع.

ترانه (tarāná) ښځ. م. (ج. ترانې) هغه حماسي سندره چې د څو تنو له خوا په گډه ویل کېږي.

تراڼ (trāṇ) نر. م. پیل، شروع، برید، لاس پورې کونه، په کار لاس پورې کونه.

ترانه (trāṇa) ښځ. م. (ج. ترانې) ۱) غوسه، قهر، کاوړ؛ ۲) کینه، سرتنبگي؛ ۳) شر، فساد.

تراو[۱] (trāw) نر. م. تراه، بهره، دار، ترهه.

تراو[۲] (tirāw) نر. م. یوه پیمانه، داوړې د رېبلو برخه، د پیمانې لوښی.

تراوسه (tәrósa) ق. تردې وخته، تردې دمه، تردې گړۍ، تر دې شېبې.

تراونگی (trāwә́ngay) نر. م. تروږمی، تروږمی، بې سپوږمۍ شپه.

تراوه (tarāwá) ښځ. م. (ج. تراوې) بوره، کلیچ، بوری، څولۍ، د خاورو وړلو بوری.

تراه (trāh) ښځ. م. وېره، ډار، ترهه، سترگه‌ترې کېدنه.

ترايي (turāyí) ښځ. م. و گ. توری.

ترب (turb) نر. م. د تاش د لوبې یو ډول.

تربارى (tarbāráy) نر. م. (ج. ترباري) د کوټې په کونج کې د کالو ځړولو لپاره نیغ دروڼ شوې لرگي.

تربت[۱] (tarbát) ص. نر. م. ۱) خفه شوی، غرغره شوی؛ ۲) پرېشانه، تنگ؛ ۳) د باد بندېز، د هوا بندېز، دوپه هوا.

تربت[۲] (torbát) نر. م. خاوره، قبر، مزار، کور.

تربتول (tarbatawә́l) مص. مت. ۱) خفه کول، زندۍ کول؛ ۲) تنگول؛ ۳) پرېشانول؛ ٤) بندول.

تربتېدل (tarbatedә́l) مص. ل. ۱) خفه کېدل، غرغره کېدل؛ ۲) پرېشانه کېدل؛ ۳) تنگېدل.

تربخته (tarbúxta) ص. ښځ. م. (ج. تربختې) بدبویه، خسا، تربخه - تربخته هوا.

تربختي (tarbuxtí) ښځ. م. (ج. تربختې) تربخته هوا، بدبویه هوا، خسا هوا.

ترېګني (trabganí) ښځ.م. ۱) ترېسورګلوي، ترېګنت، تربوروالي، تربورتوب؛ ۲) دښمني؛ ۳) حسد، کينه، بغض.

تربل (tarbál) نر.م. (ج. تربلي) ۱) هغه ډوډۍ چې په زومنه يا ښوروا کې ميده او له پاسه يې سره کړې غوړي پر اچول شوي وي؛ ۲) د خوراک غټه ښانک؛ ۲) د سپوږمۍ شپول.

تربوچه (tarbūčá) ښځ.م. تربچه، سرې مولۍ.

تربور (tarbū́r) نر.م. (ج. تربرونه، تربوران) ۱) د تره زوی، د کاکا زوی؛ ۲) دښمن.

تربوزک (tarbūzák) نر.م. وګ. تيمبوزک.

تربوزک وهل (tarbūzakwahə́l) مص. مت. مول وهل، ټامبزک وهل، تمبزک وهل.

تربوزه (tarbū́za) ښځ.م. (ج. تربوزې) تامبوزی، تربېزکه، اليچک، د تيکري هغه پيشه چې په وربښمو جوړه شوې وي.

تربيت (tarbiyát) نر.م. تربيه، روزنه، پالنه، پرورش.

تربيع (tarbī́ʕ) ښځ.م. (ج. ترابيع) څلوربرخې کول، څلورونډې کول، څلورمه، ربعه.

تربيه (tarbiyá) ښځ.م. (ج. تربيې) روزنه، پالنه، د ادب او اخلاقو د ښوونې چاره. وګ. تربيت.

ترپ[1] (trap) نر.م. (ج. ترپونه) ۱) ټوپ، ځغز، ترپه؛ ۲) ځغل، ځغاسته، منډه؛ ۳) ترک.

ترپ[2] (tarp) نر.م. ۱) يو ډول سورلي؛ ۲) يو ډول وانبه دي؛ ۳) مولي، ملی.

ترپا (trapá) ښځ.م. (ج. ترپاوې) ۱) ترپ ترپ، ټوپونه، ترينجکې، منډې ترړې؛ ۲) د پښو ترپا.

ترپان (tarpā́n) نر.م. بارتنګ، زوف.

ترپال (tarpā́l) نر.م. (ج. ترپالونه) ټاټ، پنډه او پېړه ټوټه يا پلاستيک.

ترپايه (tərpā́ya) ق. تراخيره، ترانجامه، له سره ترپښو، له سره ترپايه، سر ترپايه.

ترپچه (trapčá) ښځ.م. وګ. چچه، تربوچه.

ترپړ (tarpáṛ) نر.م. ۱) ښکاره، خيرنه، خچنه، زوړه جامه؛ ۲) خيرنه برستن؛ ۳) ص. نر.م. نيمګړی ۴) لټ، تنبل (سړی)؛ ۲) خيرن (سړی).

ترپړه (trapaṛa) ښځ.م. (ج. ترپړې) پر بدن د خيرو داغونه، د خيرو داغونه.

ترپک (turpák) نر.م. د پايکو د تيسر په دواړو سرونو کې هغه برخه چې پر بالښتکونو اېښودل کېږي.

ترپکې (trapaké) ښځ.م. ټوپونه، غورځانګې، ځېزونه او ټوپونه، ترينجکې درينجکي.

ترپکي (tarpakí) ښځ.م. د ګرندي او ښې په ښهر بې ترتيبه منډې وهنه.

ترپکې وهل (trapakewahə́l) مص. مت. ټوپونه وهل، منډې وهل، ځېزونه وهل.

ترپل[1] (tarpál) نر.م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

ترپل[2] (trapə́l) مص. مت. ۱) بې ډوله خاوره اوارول؛ ۲) يو د بل له پاسه د شيانو بې ترتيبه ايښوول؛ ۳) دربل، پر پرنده او اوبره خاوره ټوپونه وهل، په ټوپونو ځمکه پخول يا اوارول؛ ۲) بې ترتيبه ځغلېدل يا ټوپونه وهل.

ترپلل (traplə́l) مص. مت. تېښته کول، په ټوپو ځغلېدل، له جنګ نه په وارخطايي تښتېدل.

ترپلنه (traplə́na) ښځ.م. (ج. ترپلنې) ترپلنګ، له جګړې نه په تېښته ځان خلاصونه.

ترپلودل (traplodə́l) مص. ل. تېز تېز ځغلېدل، تېزه منډه وهل، چابکه تېښته کول.

ترپلوکی (traplū́kay) نر.م (ج. ترپلوکي) ۱) تور ملی، دله خفک، يو ډول خړ زرنګی ځناور دی؛

٢) يو ډول نارونځې.

ترپله[1] (trápla) ښځ.م (ج. ترپلې) ترپکې، توپ، ټوپونه، خېزکې.

ترپله[2] (triplá) ښځ.م. د هريرې، بريرې او املې ګډ ترکيب.

ترپلی (trapláy) صف. نر.م. (ج. ترپلي) ١) هغه څه چې بې ترتيبه يا نااوډلي ايښودل شوي وي ٢) ګغلېدلی، تبنتېدلی.

ترپندک (trapandák) ص. نر.م. (ج. ترپندکي) هغه ځناور چې بې ډوله تګ کوي.

ترپندی (trapandáy) نر.م. (ج. ترپندي) سنګپر، هغه تيږې چې په اوبو کې د تېرېدو لپاره ايښودل شوي وي.

ترپنه (trapána) ښځ.م. ١) توپ وهنه، خېز وهنه؛ ٢) بې ترتيبه کېدنه.

ترپول (trapawə́l) مص. مت. ١) ګغلول، تبنتول، منډه ورکول؛ ٢) بې ترتيبه وهل؛ ٣) بې ترتيبه اوارول؛ ٤) بې ترتيبه منډل يا کېښودل.

ترپه (trapá) ښځ.م. (ج. ترپې) ١) توپ، خېز، ټريکې؛ ٢) ګدا، نڅا، ړدانګې.

ترپهار (trapahā́r) نر.م. ١) ترپها، د پښو ښکالو يا ورو اواز؛ ٢) دربها، د څه شيز د ټکولو اواز.

ترپی (trapáy) نر.م. ١) ترپهار، ترپهار؛ ٢) هغه آس چې خپله پښه په زوره پر ځمکه ټکوي.

ترپېدل (trapedə́l) مص. ل. ترپېدل، څرپېدل، ټوپونه وهل، په توپو کېدل، د رينجکې وهل.

ترت[1] (trat) نر.م. ترټ، متروکه، قمچينه.

ترت[2] (turt) ص. نر.م. ١) چابک، تېز، ګرندی، تکړه؛ ٢) نبغ، سم، پاک، سپين.

ترتاب (tartā́b) نر.م. ارمان، افسوس، حسرت، غم، تپګان، ناري سورې، کوکې.

ترتر (tartar) نر.م. د اوبو کو توپهلو صفت، دردر.

ترتره (tartará) ښځ.م. (ج. ترترې) چنچنه، چرچره، کوکواله، يو ډول سپېره مرغی.

ترتړلی (tartaṛláy) ښځ.م. يو ډول مرغی.

ترتړی (tartaṛáy) ص. نر.م. تتله، نيم ژبی.

ترتله (tartála) ق. تل، همېشه، د تل لپاره.

ترتناو (tartanā́w) نر.م. جر، زاکښ، زاېر.

ترتی (tartáy) ښځ.م. زړه پرده، زوړ څادر، د کېږدۍ سورې او زړه پرده.

ترتيب (tartíb) نر.م (ج. ترتيبونه) تنظيم، اوډون، اوډنګ، سمبالښت، برابری.

ترتيبول (tartibawə́l) مص. مت. تنظيمول، سمبالول، برابرول، ثابتول، استوارول.

ترتيزک (taratezák) نر.م. يو ډول سابه دي.

ترتيل (tartíl) نر.م. خبره په بې تکلفه او منظمه توګه بيانول، قرآن کريم په سمه توګه او ښه وزم سره تلاوتول.

ترټ (traṭ) نر.م. و ګ. ترت[1].

ترټل (traṭə́l) مص. مت. رټل، د ګل، دسل، ټګل، شړل، ټوپيخول، سپکول.

ترټه (traṭá) ښځ.م. (ج. ترټې) ١) و ګ. تراټ؛ ٢) لوی کندو، د غلې ساتلو لوی لوښی.

ترجمان (tarjomā́n) نر.م. ژباړونکی، ژباړن.

ترجمه (tarjomá) ښځ.م. (ج. ترجمې) ١) ژباړه، ژباړنه؛ ٢) د چا د کړو وړو، اخلاقو او نسب ذکرونه.

ترجه (tarjá) ښځ.م. د ښارويو د ونو يو ډول بوټی.

ترجيح (tarjíh) ښځ.م. غوره والی، وړاندې والی، ښه ګڼنه، غوره ګڼنه، باندې والی.

ترجيع (tarjíʔ) ښځ.م. راګرځونه، رجعت ورکونه، راستنونه، بېرته اخيستنه، تکرارونه.

ترجیع بند (tarjiᵊbánd) نر.م. داسې شعر چې د غزل په ډول پنځه، اووه، یا نهه بیته وویل شي او له هر بند وروسته د لومړي بند د کسر قافیې ته رجوع وشي.

ترچ (trač) نر.م. ترنج، پرنج، پرچ، ترنجی، پرنجی، انړی، پرچی، پرش، پرشی.

ترچل (tračə́l) مص. مت. ترچ وهل، انړی کول، انتروشی کول، پرنجی یا پرشی کول.

ترچنده (tračánda) ص. نسب. ترښنده، په ترخ، ترښنګ، ښنګښن، ریونده، رېبنده.

ترچنه (tračə́na) ښځ.م. (ج. ترچني) انتروشی کونه، پرنجی کونه، انړی کونه، پرنجېدنه.

ترچه (tračá) نر.م. ترچهار، پرچهار، د انتروشي، پرنجي او انړي اواز.

ترچی (tračáy) نر.م. ۱) پرچی، ترنجی، پرنجی؛ ۲) د پرنجي او انړي پرله پسې اوازونه.

ترچېدل (tračedə́l) مص. ل. پرچېدل، ترنجېدل، پرنجېدل، انړېدل، انتوسېدل، انتروشېدل.

ترڅ (trac) اد. ۱) منځ، موقع، ترخ، اثنا؛ ۲) نر.م. ترښنګ، ښنګښن؛ ۲) سخته خبره؛ ۳) نارامي.

ترڅو (tarcó) قې ۱) ترکله، ترکومه، تر هغو ترڅه وخته، ترکومه وخته؛ ۲) ترکومې اندازې.

ترحم (tarahóm) نر.م. زړه سوی، رحم او زړه سوی کونه، رحم لرنه.

ترحیم (tarhím) نر.م ۱) مهرباني کول؛ ۲) د عفوې غوښتنه؛ ۳) مړي ته دعا کونه او درود وینه.

ترخ (trax) نر.م. ۱) وګ. تخرګ؛ ۲) دانه، دهنه، درخ؛ ۲) داوبو سر، سرچینه.

ترخان (tarxā́n) نر.م. هغه سړی چې له قلنګ او مالیې څخه معاف وي؛ ۲) د لرګي چینجي؛ ۲) یو لقب چې پخوا به د پاچاهانو له خوا چا ته ورکول کېده او له باج ورکولو څخه معاف او دربار ته به یې تګ ازاد و.

ترخځ (tarxáǰ) ښځ.م. ترخښه، ترخځ لرونکی رخت، هغه توکر چې د کمیس په تخرګ کې اچول کېږي.

ترخسول (traxsawə́l) مص. مت. ښیري کول، بڅه کول، نوی توکر ښیرول.

ترخسېدل (traxsedə́l) ښځ.م. ۱) ښیرېدل، شلېدل ۲) چاودنه، چاودېدل، دړې دړې کېدل.

ترخوبه (tarxobá) ښځ.م. (ج. ترخوبې) ترخې اوبه، هغه ځای چې اوبه یې ترخې وي.

ترخوبی (tarxobáy) نر.م. ۱) د ترخو اوبو ډنډ، د ترخو اوبو تالاو، د مالګینو اوبو تالاو.

ترخه (tárxa) ښځ.م ۱) چاود، درز، سوری، چاودون؛ ۲) یو تریخ بوټی دی چې د نس د چینجو پر ضد استعمالوي؛ ۳) ص. نر. د تریخ جمع؛ ٤) نر.م. د دېګ مساله؛ ۲) غیرت، ننګ..

ترخه توری (tərxatoráy) ښځ.م. کرېله، د توري په شېر یو ډول ترخه سابه دي.

ترخه غوټه (tərxağū́ṭa) ښځ.م. پیاز، کک.

ترخه ککوړه (tərxakakū́ṛa) ښځ.م. مړغونی، منغونی، یو سارانی بوټی دی چې د ستمبول یا الوچې په اندازه زهرناکې دانې کوي.

ترخه منه (tərxamaná) ښځ.م. (ج. ترخې منې) مړه غوږنی، منه غونی، حنظل.

ترخې (tarxí) ښځ.م. ۱) بابونه، چارګلې، تورې ګل، یو ډول بوټی دی؛ ۲) سخت ژمی.

ترخې اوبه (tərxeobá) ښځ.م. سمندر، بحر، تریخ دریاب، هغه بحر چې اوبه یې ترخې وي.

ترخې ترخې (tarxítarxí) ص. نب. چاود چاود، درز درز، پړک پړک، ترکېدلی.

ترخېدل (tarxedә́l) مص.ل. تريخېدل، تريخ کېدل، خوند بدلېدل.

ترخيص (tarxís) نر.م. رخصت ورکونه، اجازه ورکونه، د عسکري خدمت د پای سند.

تردد (taradód) نر.م. ۱) دوه زړه توب، زړه نازړه توب، ! ۲) تګ راتګ، ګڼه ګونه؛ ۳) کوښښ، زيار؛ ٤) د اسهال ناروغي.

ترديد (tardíd) نـر.م. ۱) ردونـه، نه مـننه، رد؛ ۲) دروغ بلل، درواغ ګڼنه.

ترديدول (tardidawә́l) مص. مت. ۱) ردول، نه منل، ردول؛ ۲) دروغ بلل، دروغ ګڼل.

ترديف (tardíf) نر.م. ۱) رديفـونه، په رديف کې راوړنه، رونونه، پېينه، اوډل، پېيل.

ترړه (tarṛá) ښځ.م. (ج. ترړې) ۱) کبل، کبله، بروه ۲) لمخل، منده تره؛ ۳) تکليف، ستونزه، ربړ؛ ٤) نری باران.

ترړي (traṛí) نر.ج. نری وربخ.

ترړۍ (tarṛә́y) ښځ.م. ډيبک، يو ډول مرغۍ ده چې برګ او يا خړ رنګ لري.

ترړېوهل (tarṛewahә́l) مص. مت. ۱) منډې وهل، ځغاستل؛ ۲) کوښښ او هڅه کول.

ترزنی (tarzanә́y) ص.نر.م. (ج. ترزني) ۱) ترند، تريخلی، نارووډي شـاروی؛ ۲) نابلده انسـان؛ ۳) وارخطا، بې ثباته؛ ٤) بې پروا، بېزار.

ترږمې (tarazmә́y) ښځ.م.ج. و ګ. تروږمې.

ترس[1] (tras) نر.م. ۱) و ګ. ترخ[1]؛ ۲) کوږ، يوې خواته کوږ، يو بغله.

ترس[2] (tars) نر.م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) مهـرباني، زړه سوی، خواخوږی.

ترسا (tarsā́) نر.م (ج. ترسايان) عيسوي، مسيحي، نصراني، راهب، عيسوي مذهبه.

ترسب (tarasób) نر.م. ۱) لاندې کښېناستل، تل ته کښېناستنه؛ ۳) د دې عمليې پر اساس دوه مادې سره بېلول.

ترسره (tarsára) ق. ۱) تر پايه، اجراء، پوره، پای، تر پای، انجام؛ ۲) ترسرپورې.

ترسری[1] (tarsarә́y) نر.م. ۱) ترسېری، هغه يړی چې د شاروي له وريوز نه تاوېږي؛ ۲) د حمل پر وخت د ښځو پر مخ داغونه.

ترسري (tarsarí) نر.ج. د ناروغۍ له امله د ناروغ په وجود او مخ کې راپيدا شوي داغونه.

ترسکون (traskū́n) ص.نر.م.ج. ۱) مزه ناک؛ ۲) تريو خونده، تروشګين؛ ۲) هغه خواړه چې خپل خوند واړوي.

ترسکونول (traskūnawә́l) مص.مت. ۱) خوند ور کول، خواړه خوندورول؛ ۲) خـوند بدلـول، بدخونده کېدل.

ترسکونېدل (traskunedә́l) مص. ل. ۱) خوند ورکېدل ۲) دخبرې خـوند زياتېدل؛ ۳) بدخونده کېدل، بدمزې کېدل.

ترسند (tarsánd) ص. نـر.م.ج. ۱) په ځـنګ، په اړخ، پر ډډه، ځنګځن، ګـوښه؛ ۲) کناره ګير؛ ۳) مرور او قهرېدلی، خپه.

ترسندتوب (tarsandtób) نر.م. ترسندوالی، په يو اړخ والی، په ډډه والی، پر ځنګ والی، ګوښه والی، ځنګځنتوب.

ترسندول (tarsandawә́l) مص.مت. ۱) په ځنګ کـول، په ډډه کول، ځنګځنول؛ ۲) خلاصـول، نجات ورکول.

ترسندېدل (tarsandedә́l) مص.مـت. ۱) په ځنګ کـېدل، په ډډه کېدل؛ ۲) خلاصېدل، ژغـورل کېدل.

ترسول (tarsawə́l) مص. مت. ۱) بهرول، دارول، وېرول؛ ۲) ټپول، توسول.

ترسېدل (tarsedə́l) مص. ل. ۱) دارېدل، وېرېدل؛ ۲) ټپېدل، توسېدل، څه شيز ته زړه کېدل، هوی کېدل؛ ۳) رحم راتلل، زړه سول.

ترسيم (tarsím) نـر.م. ۱) پـر کـوم شـي بانـدې کرښه ايستل؛ ۲) انځورونه؛ ۳) نقشه ايستنه؛ ۴) ښيه يا نښان ايښودنه.

ترش (turš) ص. نـر.م. ج. تروش، تـرښـو، تـاک؛ ۲) بروس، خپه، خوابدی، عصبي.

ترشا (taršā́) ق. ۱) شـاتـه، وروستـه، ترخـټ، څټ ته؛ ۲) په غياب کې، پسې شا.

ترشح (tarašóh) ښځ.م. (ج. تـرشحات) ۱) زېم؛ ۲) څڅا، څڅوبی، وهار، څڅېدنه؛ ۳) پونه، لږ باران، پرڅک باران.

ترشي (turší) ښځ.م. ۱) اچـار؛ ۲) تروه شـيان، سرکه؛ ۳) تريووالی.

ترښځ (tarṣə́ǰ) ښځ.م. تښځ، تېښه، د تـرکانۍ يوه آله.

ترښځی (tárṣəǰay) نـر.م. يو ډول نقش چـې پر لستونو او گرېوان باندې کېږي.

ترښکه (trā́ṣka) ښځ.م. (ج. ترښکې) نـرۍ لاره، د پليو لاره، پياده رو.

ترصد (tarsód) نر.م. څـارنه، لـيدنه، کتنه، څار، کوم څه ته کتنه او تر نظر لاندې لرنه.

ترصدگاه (tarsodgā́(h)) ښځ.م. ۱) د څـارنې، ليدنې او پلټنې ځای؛ ۲) و گ. رصدخانه.

ترصيع (tarsí؟) نر.م. مـرصع کـول، جراوول، پر کوم څه باندې جواهر ايښودل؛ بد. په دوو مسريو يا دوو جملو کې همـوزنه او همسجـع ويـېونه راوړل، لکه: چغار او پرهار.

ترغا (tarǧā́) ښځ.م. تالان، لوټ، چور، چپاول.

ترغاړه (tərǧā́ṛa) ق. ۱) ذمه، اناوټ، پر غـاړه، کوم کار چا ته سپارل شوی؛ ۲) غـاړه په غـاړه، غاړه پر غاړه کېدنه.

ترغاړی (tərǧā́ṛay) ص. نر.م. (ج. ترغاړي) تور غاړی (پسه)، تور غاړی.

ترغاک (tarǧā́k) نر.م (ج. ترغاکونه) ۱) تلغاک، سخته سهلی او باران؛ ۲) شـاړه ځمکه، ميره؛ ۳) تالنده او برېښنا.

ترغچي (tarǧáči) ښځ.م. د نجـونو يو ډول لـوبه ده.

ترغلونی (tarǧalū́nay) نر.م. (ج. ترغلـونئ) د ښځو او حيواناتو د تيو يو راز ناروغي ده.

ترغوړی (tərǧwaẓay) ص. نـر.م. تورغـوړی، هغه پسه چې غوږونه يې تور وي.

ترغونی (tarǧū́nay) ص. نر.م. ۱) و گ. لـرغونی؛ ۲) ص. ښځ.م. د ماښام تياره، تياره.

ترغه (tarǧā́) ص. نب (ج. ترغې) ۱) تيت او پاشان، گډوډ؛ ۲) تالا، لوټ، نوستلی.

ترغيب (tarǧíb) نر.م. ۱) رغبت، خوښه، تشويق، تمايل؛ ۲) لمسونه، پارونه، راضي کونه.

ترغی ترغی (tarǧaytarǧáy) ص. نب. تيت و پرک، گډوډ، تالا ترغه، لت په لت، نوستلی.

ترفيع (tarfí؟) ښځ.م. لوړونه، جگونه، پورته کونه، د يوې رتبې نه بلې رتبې ته لوړېدنه.

ترقي (taraqí) ښځ.م. (ج. تـرقۍ) پرمختـگ، وړاندې تگ، پراختيا، لوړوالی، انکشاف.

ترک(۱) (tarák) نـر.م. ۱) د مرغيو دنيولو يو ډول پرکه يا لومه؛ ۲) پرېښودنه، قضا کونه.

ترک(۲) (trak) نر.م. ۱) چاود، درز؛ ۲) د بوټي نبغ (سر) راوتنه؛ ۴) د شړۍ پر پلوونو انځور کول.

ترکاري (tarkārí) ښځ.م. (ج. ترکارۍ) سابه، شنه، شینکي.

ترکاڼ (trakā́ṇ) نر.م. نجار.

ترکاڼک (tarkāṇák) نر.م. ټک ټکنی، یو راز مرغۍ ده چې په مېښوکه د ونو د وزنه سوري کوي.

ترکاڼي (trakāṇí) ښځ.م. د ترکاڼ کسب، نجاري، هغه کسب چې ترکاڼ یې کوي.

ترکش بندي (terkašbandí) ښځ.م. سپاهي توب، عسکري، پوځي خدمت.

ترکښ (tarkáṣ) نر.م. ۱) د غېښي د ساتلو او اېښودلو کڅوړه؛ ۲) وګ. تیرکښ.

ترکله (tarkála) ق. ترخو، ترکومه، ترخه وخته.

ترکمه (tarkáma) ق. ترخه وخته، ترکله، ترکومه.

ترکڼ (tarkáṇ) ښځ.م. ترکاڼ، درونګر، نجار.

ترکڼکی (tarkaṇakáy) نر.م. د مچوغنې ترسوونی او د مچلوغزې هغه نری سر چې د کانې ویشتلو پر وخت کې ترس کوي.

ترکوپره (tarkopára) ق. ۱) تل، همېشه، دایم؛ ۲) زیات، کافي، ډېره زیاته اندازه.

ترکودی (tarkodáy) نر.م. (ج. ترکودي) نبات، شینکی، غورنېدونکی بوټی.

ترکول[1] (tarkawə́l) مص. مت. ۱) غوښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) ځوړول؛ ۳) پرېښودل، لاس اخیستل، وتل.

ترکول[2] (trakawə́l) مص. مت. په لښتو سره وهل، په متروکه یا بل شي شړکول.

ترکومه (tarkúma) ق. ترکمه، ترکله، ترخو.

ترکونی (tarkúnay) نر.م (ج. ترکوني) په ناروغۍ اخته شوی نبات.

ترکه[1] (tarká) ښځ.م. (ج. ترکې) ۱) نانځکه، لښتکه، ناوکی؛ ۲) نوده، د ونې نازکه ښاخه یا تنکۍ لښته.

ترکه[2] (taraká) ښځ.م. (ج. ترکې) د مېراثي مال وېش، ماترک، متروکات.

ترکهار (trakahā́r) نر.م. ج. ترکهاري، ۱) داس د پټو اواز؛ ۲) په لښته د وهلو اواز.

ترکی (trákay) نر.م. ۱) خراب او تروه خواړه؛ ۲) غنم رتکی، سایرکه، یو ډول تورمرغۍ.

ترکۍ (tarakáy) ښځ.م. ۱) یو ډول شینکی دی؛ ۲) توري داني دي چې له غنمو سره ګډې وي، سیاقان هم ورته وایي.

ترکیب (tarkíb) نر.م. ۱) ګډ، هغه څو څیزونه چې سره ګډ شوي وي. لکه لغوي، نحوي او...

ترکیب بند (tarkibbánd) نر.م. د بدیع په علم کې هغه ډول شعر چې تر هر بند وروسته یو بیت د بېلوالي په ډول راوړل شي او د کسر بندونه یې ځانله ځانله قافیې ولري.

ترکیبي (tarkibí) ص. نب. پېچلی، نغښتی، ترکیب شوی، ګډ شوی، د ترکیب.

ترکېدل (trakedə́l) مص. ل. ۱) ټوکېدل، زرغونېدل ۲) په لښتو وهل کېدل؛ ۳) ځوړېدل؛ ٤) تېښېدل، توښېدل، کړېدل، د خوراک څیز تېزه زړه کېدل.

ترکېدونه (tarkedúna) ترامکانه، تروسي.

ترکې ورکې (tarkéwirké) ص. نب. شینډلی، خپور، خوروور، ګډوډ.

ترګ[1] (targ) نر.م. یو ډول ناروغي ده چې د حیواناتو له مخ څخه غوښه شروي او زخم ترې جوړېږي.

ترګ[2] (trag) نر.م. زنار، کاپرمزی، پېزوان، مهار، هغه مزی د حیواناتو په پوزه کې لوېږي.

ترلت (tarlát) نر.م. (ج. ترلتونه) تراټ، تاخت، منډه ترړه، دروه.

ترلغونی (tarlağúnay) نر.م. د ښاروېو يو ډول ناروغي چې له خولې يې لاړې بهېږي.

ترله[1] (tarlá) ښځ.م (ج. ترلې) ۱) د تره لور، د کاکا لور؛ ۲) ق. يو له بل سره، يو له بله، يو د بل نه.

ترله انا (tarlaaná) ښځ.م. (ج. ترلې اناوې) ترنه انا، د نيا نيا، د انا انا، لرې نيا، لرې انا.

ترله وتل (tarlawatál) مص. ل. ۱) خپه کېدل، په قهر کېدل؛ ۲) مهلمه ته زيات خرڅ کول.

ترله وتنه (tarlawatána) ښځ.م. ۱) ډېره خپه کېدنه؛ ۲) مهلمه ته زيات مصرف کونه.

ترم (torám) نر.م ۱) تروم، ښکر، بگل، برغو، په عسکري کې د عسکرو د خبرولو لپاره يوه آله؛ ۲) هېنده اس، هغه اس چې خسي نه وي.

ترمايي (tarmāyí) ص. نب. ۱) پسينه انار، انگور او...؛ ۲) منگنی، هغه فصل چې په منې کې کرل کېږي يا پخېږي؛ ۳) هغه مېوه چې په منې کې پخېږي.

ترمباز (trambáz) نر.م. چرمباز، نوی (Naway) نوی غويی، د غويل هغه غويی چې مودي يا غويلرگي ته نېږدې ترل کېږي.

ترمتی (turumtáy) نر.م. يو ښکاري مرغه دی.

ترمچي (t(u)rumčí) فا. نر.م (ج. ترمچيان) ترم وهونکی، تروم غږوونکی، تورنگچي.

ترمخ (tarmáx) ق. وړاندې، د مخه، په مخکې، لومړی، لومړنی، د ترشا ضد.

ترمل (tarmál) نر.م. ۱) مانښام؛ ۲) ص. نر.م. حرارتي، د تودوخې، گرم، تود.

ترمله (tramlá) ښځ.م. سرسري، د وريجو اوښه (سرسر).

ترمنه (tramná) ښځ.م. ۱) نمجنه ځمکه، زېښناکه ځمکه؛ ۲) وتره، کرلو ته تياره ځمکه.

ترموز (tarmúz) نر.م. ترماس، ترموس، يو ډول لوښی دی چې ساړه او تاوده مايعات تر يوه تاکلي وخت پر خپل حال ساتي.

ترمه (tárma) ښځ.م. ۱) پسته خاوره، بوگه خاوره، پرنده؛ ۲) زېښناکه ځمکه، وتره ځمکه؛ ۳) درز بدلې ځمکه، چاودلې ځمکه.

ترمې (tarmí) نر.م. د مېږو او وزو د شپږولو يا راگرځولو لپاره د شپانه اواز؛ ۲) چاودکونه.

ترمې ترمې (tarmétarmé) ص. ښځ.م. ټوټې ټوټې، رې ورې، خورې ورې؛ ۲) چاود چاود.

ترميره (tarmirá) ښځ.م. يو ډول سابه دي، يو ډول شنېلي چې گردې گردې پاڼې لري او پر زخم ايښودل کېږي.

ترميم (tarmím) نر.م. اصلاح کونه، بيا سمونه، بيا جوړونه، بيا تيارونه، بيا رغاونه.

ترميمول (tarmimawál) مص.مت. اصلاح کول، بيا سمول، جوړول، روغول، بيا تيارول.

ترمينځ (tarmyánj) ق. ۱) ترمنځ، په منځ کې؛ ۲) پس، فاصله، وقفه.

ترناو (tarnáw) نر.م (ج. ترناوونه) ۱) پياله، وياله ۲) ترۍ، ناوه، د لرگي هغه ناوه چې د وياله پر سر ايښودل شوې وي او له لښتي يوې خوا ته اوبه پکې تېروي؛ ۳) د ژرندې ناوه؛ ۳) د دوو غرونو په منځ کې لاره.

ترنج (taránj) نر.م. (ج. ترنجونه) ۱) اغزی، ځوز، ازغی، سوی، هغه ازغی چې ترنجبين ترې وباسي او اوښان يې هم خوري؛ ۲) د نارنج له کورنۍ، تر نارنج غټه مېوه ده، چکوتره هم ورته وايي.

ترنجبین (tranjabín) نـر.م. ترنګبیـن، د ځـوزو ګوری، د خاص اغزي یو ډول خوږه شیره ده.

ترنجوکی (tranjūkay) ښځ.م.ج. کـلاوه، اټه، ترنجه، ترنجي، د ورېښمو یا سپنسیو مشوره.

ترنجه (trānja) ښځ.م. (ج. ترنجې) ۱) چوړ، چهبر، تهره، ډېره ده چې شپانه د ضرورت پر وخت مېږه په حلالوي؛ ۲) و.ګ. ترنجوکی.

ترنځ (tranǰ) ص. نر.م.ج. نری، ډنګر، خوار.

ترنځتوب (tranǰtób) نر.م. نریتوب، ډنګرتوب، خوارتوب، کمزورتیا، ترنځوالی، ترنځتیا، ترینګلتیا.

ترنځکی (tranǰakáy) نر.م. خوارکی، ډنګرکی، کمزورکی، د ترنځ تصغیر.

ترنځلی (tranǰálay) ص. نـر.م. ۱) تـرنګـلی، بخیل، سوګت؛ ۲) کلک، سخت، کش شوی.

ترنځوالی (tranǰwālay) نر.م. (ج. ترنځوالي) خوروالی، ډنګروالی، نریوالی، کمزورتیا.

ترنځول (tranǰawál) مص.مت. خوارول، ډنګرول، کمزوری کول، م تپ تیپ کول.

ترنځه (tranǰá) ښځ.م. ۱) د ترنځ مـونث شـکل؛ ۲) تیاره، تیاره والی، تیاره غونی.

ترنځی (tranǰáy) نر.م. (ج. ترنځي) ډنګر سـری، نری سړی، وچ کلک او خوراکی سړی.

ترنځۍ (tranǰáy) ښـځ.م.ج. د اوبـو داره، د اوبو تیرکه، د اوبو داری، د اوبو داړې.

ترنځېدل (tranjedál) مصل.ل. خوارېدل، ډنګرېدل، کمزوری کېدل.

ترند (tar ánd) ص. نر.م.ج. توربدونکی، ترهند، ترهېدونکی شاروی، ډارېدونکی، توروند.

ترنداره (trandāra) ښځ.م. (ج. تـرندارې) د تـره ښځه، تندار، د اکا ماندینه، ترینداره، کاني.

ترندتوب (tarandtób) نـر.م. ترندتیا، توربدنه، ترهېدنه، تریدنه، ترندوالی، وحشت، وېره.

ترندې (tránde) ښـځ.ج. ترینډې، د تـرور جمع، ترورېانې.

ترنډ (taránd) ص. نر.م. ۱) خورب آس، چاغ آس، غټ پټ اس؛ ۲) خورب، غټ.

ترنډی (tarandáy) ښـځ.م. ۱) زیات خـلک؛ ۲) د مېلمنو ګڼه ګونه؛ ۳) په زوره چیغې شور، ځوږ، چیغې نارې؛ ٤) ترنډه، ډله.

ترنډې (trandé) ښځ.ج. ۱) تـوپونه، درینبکي، منډې تړې؛ ۲) ټولي، جوپې.

ترنزکه (tranzáka) ښـځ.م. بنتک، ګـوتـرک، چنګتی، ترینګلی، کټه پیش، موکی.

ترنزۍ (tranzáy) ښـځ.م.ج. د اوبـو داره، د اوبو تندکه، د اوبو پیشکه.

ترنک (tarnák) نر.م ۱) قهر، غوسه، سوخت، تاو، خوشکه؛ ۲) زیاته اشتها، زیاته تلوسه.

ترنکوڅه (trankúca) ښځ.م. مچلوغزه، مچوغنه، مچنوغزه، مچوغنده.

ترنکي (tarnakí) ص. نب. قهرجـن، خـوشکتي، عصبي، غوسه ناک، تاوي، تاوجن.

ترنګ (trang) نر.م. ۱) دسازغـږ، د سـاز (سیمي آلو) وهل؛ ۲) دغنمو او اوربشو ورې ایستنه؛ ۳) د لوبو لپاره اوار شوی میدان.

ترنګا (trangā) ښځ.م. (ج. ترنګاوې) د ساز اواز، تنګ تکور، شرنګا، ترنګا، ترنګا.

ترنګتوک (trangtók) یـو خـوږ اواز، د اوازونـو ترکیب، د لنډۍ یا ټپې ترنمي (نه، ینه یا مه).

ترنګړ (trangāṛ) نر.م. ګـرلـڅی، ترنګن، کوچنی کمبو، د مزریو څخه جوړ شوی کمبو، د بوسو او وښو راوړلو مزرین جال.

ترنګله (trangála) ښځ.م. یو ډول ونسه ده چې لـه لښتو یې توکرۍ او کچاوې جوړوي.

ترنګو (trangú) نر.م. ګسرنده، سـارنګ، سرنده، غیجکه، غږکه، سرنده، سارنده.

ترنګوڅه (trangúca) ښځ.م. (ج. ترنګـوڅې) ۱) ماکو، سـلایې ګـکه، مچر، یوه حشره ده؛ ۲) ترنکوڅه، مچنوغزه، مشنوغزه.

ترنګول (trangawə́l) مص. مت. درنګول، رباب وهل، سازټنګول، د موسیقۍ له سیمي آلو څخه اواز ایستل.

ترنګوونکی (trangawū́nkay) ټنګوونکی، ربابي.

ترنګه (trangá) ښځ.م. (ج. ترنګې) هواره تخته.

ترنګهار (trangahā́r) نر.م. ترنګا، درنګهار، د موسیقۍ د سیمي آلود ترنګ اواز.

ترنګي (trangí) نر.م. د وچو غنمو هغه ډنـډر چې ورې یې راکوږ شوي وي.

ترنه انا (tərnaanā́) ښځ.م. د نیا د نیا مور، د انا د انا مور، ورنه انا، ترله انا.

ترنیکه (tərnikā́) نر.م. ترنیکه، د غور نیکه پلار، د نیکه نیکه.

ترنی (tarnáy) نـر.م. (ج. ترني) ترنی، محصول، ټکس، ګمرکي محصول، سورسات.

ترو (tro) اد. ۱) ترې، ترېنه، ترنه، ورنه، له، ورڅخه، ورځني؛ ۲) ترڅو، ترهغو، څو چې، ترهغو چې؛ ۳) نو؛ ٤) ددې لپاره، له دې لامله.

تروالی (turwā́lay) نر.م. (ج. تـروالي) تـرشي، تریووالی، ترشوالی.

تروان (tarwā́n) نر.م. یو بوټی دی چې د الوبالو په څېر دانې کوي او دانو ته یې سورکی وایي.

ترویی (trobáy) نـر.م. (ج. تـرویي) ۱) سـرکه، سورکه؛ ۲) تروې اوبه، ترشې اوبه.

تروپ (trop) نر.م. (ج. تروپونه) ۱) تجربه، ملي ۲) د ملیو هغه فصل چې رنګـړې شوی نه وي؛ ۳) ورګ. تروپ.

تروپړ (trupár) نر.م. ترورزی، د ترورزوی، د عمه زوی، د پلار خورېی.

تروپی (trupáy) نر.م. تریچی، یو ډول تروه سابه دي.

تروتازګي (tarotāzagí) ښځ.م. ۱) تـازه والی، تازه توب، شینوالی، شینتوب؛ ۲) خوشحال.

تروټ (troṭ) نر.م. ۱) تروټه، زیان؛ ۲) چټې، عبث ۳) دار؛ وېره، بېره، څنګ.

تروټمن (troṭamán) ص. نرم. تاواني، زیانمن.

تروټه (tróṭa) ص. نب. ۱) تاواني، تاوان‌شوی، پر غاړه‌شوی؛ ۲) بې ارزښته؛ ۳) بارشوی.

تروټه کول (troṭakawə́l) مص. مت. ۱) کـوټه کـول، تاوانـول، ورپر غـاړه کـول، پر بارول؛ ۲) بې قدره کول، بې ارزښته کول.

ترور[۱] (tror) ښځ.م. (ج. ترندې، تروریانې) د پلار خور، د مور خور.

ترور[۲] (tarū́r) ص. نـر.م. ۱) ترهـور، وارخطـا، وېرېدلی، بېرېدلی؛ ۲) خپه، پرېشانه، مشوش.

ترور[۳] (tarū́r) نر.م. ۱) دار، وېره، خوف، وحشت، دارول؛ ۲) وژل، تښتول.

ترورتوب (tarūrtób) نر.م. ترهورتیا، وارخطایي، تلولتیا، وارخطاتوب، ترهوروالی.

ترورزی (trorzáy) نر.م. د تورزوی، د خاله زوی، د عمه زوی، د پلار یا د مور د خور زوی.

تروركه (troráka) ښځ.م. د تـرور ورو نوم دی، د مینې او محبت لپاره استعمالیږي.

ترورولی (torwā́lay) نر.م. عمه کېدنه، خاله کېدنه، خاله والی، عمه والی.

تروروِل[1] (trorawə́l) مص. مت. ترور گڼل، ترور شمېرل، ترورۍ نيول، ترور بلل.

تروروِل[2] (tarūrawə́l) مص. مت. وارخطا کول، ترهوول، وېرول، بېرول، ډارول.

تروروِل[3] (torərawə́l) مص. مت. ترور کول، ترهه اچول، ګډوډي راوستل، وېره اچول.

ترورۍ (troráy) ښځ.م. ۱) ترور، تروركه، د ترور لپاره د ګرانښت کليمه؛ ۲) تروړۍ، ګيډړه، لومبړه؛ ۳) چوړۍ، مچ شړونی.

تروړه (trora) ښځ.م. (ج. تروړې) ۱) جاکړ، جکړ، هغه تيا ره چې له سيلۍ او باران سره وي؛ ۲) هغه زرتار، ګلابتون چې د نيم ګز په اندازه اوږدوالی ولري؛ ۳) وړه بوجۍ؛ ٤) هغه ګونۍ يا بوجۍ چې پوره ډکه نه وي.

تروړۍ (troráy) ښځ. م. لومبړه، ګيډړه.

تروړی (troráy) نر.م ۱) چتی، چرندک، چترکی؛ ۲) چتکې دوله زېړه او تورمرغۍ.

تروړمۍ (trozmáy) ښځ.م. تياره، تروږمۍ، هغه شپه چې د سپوږمۍ رڼا پکې نه وي.

تروسکه (trúska) ق. ګونډې چې، ښايي چې، تکيه کلام دی.

تروسه (tarósa) ق. تراوسه، تردې دمه، تر دې ګړۍ پورې، تردې وخته، تر دې شېبې

تروسه (tarwása) نر.م. د خپل طاقت په اندازه، د خپلې وسې هومره، د توان تر حده.

تروش (trūš) ص. نر.م. ج. تريو، تروه، تپاک.

تروشي (trūši) ښځ.م. ۱) تريووالی؛ ۲) اچار.

تروښل (troṣə́l) مص.ل. ۱) تروړل؛ ۲) تښتول؛ ۳) ترړول.

تروښول (troṣawə́l) مص.مت. ۱) څه شی له نظره لرې کول، ډډې ته کول؛ ۲) سپمول، زېرمول.

تروښېدل (troṣedə́l) مص.ل. ۱) څه شی له پامه لرې کېدل؛ ۲) ډډې ته کېدل؛ ۳) زېرمه کېدل.

تروکی[1] (tarūkay) نر.م. (ج. تروکي) يو ډول تريو پانی بوټی دی.

تروکی[2] (tarwakáy) نر.م. (ج. تروکي) يو ډول تروه سابه دي چې ارمه او پاخه خوړل کېږي.

تروکی[3] (trūkáy) نر.م. تروکه، يو بوټی دی چې غټلی غټلی پرخمکه هوار وي.

تړوکېدل (trokedə́l) مص.ل. راټوکېدل، راشنه کېدل، رازرغونېدل.

تروګی (trogáy) نر.م. (ج. تروګي) ډډم، يو ډول شاروي پرسوونکې ګياه ده.

ترول (tarawə́l) مص. مت. ۱) ډارول، وېرول؛ ۲) په غلولو سره شاروي تيت و پرک کول.

ترومی (trómay) نر.م. (ج. ترومي) يو ګوټ اوبه، يو غړپ اوبه.

ترونه (tarawána) ښځ.م. (ج. ترونې) ترهونه، ډارونه، وېرونه، بېرونه.

تروه[1] (tarwá) نر.ج. ۱) د تريو جمع؛ ۲) خميره، خومره؛ ۳) سرکه؛ ٤) ښځ. م. ښوره، مالګينه خمکه.

تروه[2] (truwá) ښځ.م. (ج. تروې) کېږه، له منجو او لوخو جوړ پوزی چې د کوټې پر چت اچول کېږي.

تروې (tarwé) جن. شلومبې، شړومبې، شوملې؛ د «تروه» جمع.

تروېت (tarwét) نر.م. (ج. تروېتونه) ۱) د نجوم علم، توريت، پالپوهنه، د فال کتلو فن، ستور پوهنه؛ ۲) فال.

تروېتون (tarwetón) نر.م. ستور پوهنه، ستور پېژندنه، استرانومي.

تروېتی (tarwetáy) نر.م. ۱) نجومي، ستور پېژندونکی، منجم؛ ۲) فال گر، فال بین.

ترویج (tarwíj) نر.م. بابسونه، رواجونه، دودونه، خپرونه، پراخونه، تیتونه.

ترویجول (tarwijawә́l) مص. مت. رواجول، دودول، خپرول، پراخول، تیتول.

تروېدل (tarwedә́l) مص. ل. تریوېدل، تروشېدل، توکېدل، مالگین کېدل.

تره[1] (tra) نر.م. کاکا، اکا، د پلار ورور.

تره[2] (tará) ښځ.م. (ج. تـرې) ۱) څېـره، رنګ، شکل، جثه؛ ۲) څېر، پر څېر؛ ۳) چمبـرخیال، چمبرخیـال، یـو ډول دارویي بوټی چې د تـرې اوږد بادرنګ په څېر ورږي کوي.

ترها (trahā́) ښځ.م. (ج. ترهاوې) و ګ. ترهه.

ترهاو (tirhā́w) نر.م. اوړي، وړي، پیمانه، د غلې پیمانه، صاع.

تره خولی (traxwū́lay) نر.م. تورخولی سېرلی، هغه پسه یا سېرلي چې شونډ ک یې تور وي.

ترهره (tarhára) ښځ.م. (ج. ترهرې) ترهـه، ډار، وېره، بېره، بیم، سترګه سوځېدنه.

ترهړه (tarhaṛa) ښځ.م. (ج. ترهړې) د ترهې ځای، د وېرې ځای، خطرناک ځای.

ترهغو (tarhaǧṓ) ق. ۱) ترهغه وخته، تر هغه پورې ۲) ترڅو پورې، ترڅو، تر کومه چې.

ترهند (tarhánd) ص. نر.م. ج. و ګ. ترند.

ترهور (tarhū́r) ص. نر.م. ج. ۱) وارخطا، ترور، تلولی، حیران، وېرې اخیستی، ډار اخیستی؛ ۲) بې سترګو، نابینا، ړوند. (و ګ.: ترور).

ترهورتیا (tarhūrtyā́) ښځ.م. و ګ.: ترورتوب.

ترهوري (tarhurí) ښـځ.م. وېـره، وارخطایي، بیم.

ترهـول (tarhawә́l) ص. نـر.م. وېـرونکی، بېرونکی، ډارونکی.

ترهه (tráha) ښځ.م. (ج. ترهې) ډار، وېره، بېره.

ترهېدا (trahedā́) ښځ.م. ډارېدا، وېـرېدا، ترېدا، وېرېدنه، ډارېدنه، بېرېدنه.

ترهېدل (tarhedә́l) مص. ل. ډارېـدل، وېـرېدل، بېرېدل، یرېدل او وارخطا کېدل.

ترهېدونکی (tarhedū́nkay) ص. نـر.م. ۱) تـرېدونکی، ډارېدونکی؛ ۲) شکمن، دوه زړی، زړه نازره، زړغی.

ترې[1] (taráy) ق. ۱) په پټـه، په غـلا، په خفیه؛ ۲) ښځ.م. اخور، د ژرندې یا میچنې هغه ځای چې اوړه په کې تولېږي؛ ۳) ناوه، ترې، پرناله.

ترې[2] (turáy) ښځ.م ۱) د دوو غرونو په منځ کې تېره شوې لاره؛ ۲) پېچومی؛ ۳) سورنا، نی.

تري (tarí) جن. ۱) بوره، شکره، چیني؛ ۲) غورا اوره.

ترې[1] (tre) اد. ترېنه، ورڅخه، څنې، ورنه، ورڅه، له ده نه، له ده څخه، له دې څخه.

ترې[2] (táre) ښځ.م. اچې، کچې، دوزې د شړلو غږ.

تری (tray) نر.م. د کاکبټې سوری، د کشتۍ سوری، د کمبو سوری.

ترې ترل (taraytarә́l) مص.ل. چاره کول، تدبیر کول.

ترياق (taryā́q) نـر.م. ج. زهـرو دارو، پاد زهر، یو ډول دارو دې چې د زهرو اغېز کموي.

تریب (trib) نر.م. (ج. تریبونه) و ګ.: تریو.

تریت (tarít) نر.م. کل، کونجاره، ترېد.

ترې تم (taraytám) ق. لادرکه، بې پتې، ناڅاپه، ورک، نابېره له سترګو نیهام.

تریتی (tritáy) نر.م. یوه غـرنۍ ونه ده چې تـروې دانې کوي.

تریچی (tričáy) نر.م. وگ. ترویی.

تریخ (trix) ص. نر.م. (ج. ترخه، تراخه) ۱) دخوږ ضد؛ ۲) غوسه ناک؛ ۳) گران؛ ٤) غیرتي، همتي، همتناک، مېړنی.

تریخ بخن (trixbaxwə́n) ص. نر.م تریخ بخنی، ترخه ته نږدې، تریخ غوندې تریخوزمه.

تریختوب (trixtób) نر.م. تریختیا، تریخوالی.

تریخ توری (trixtorə́y) ښځ.م. کرېله، کرېړه، یو ډول تریخ سابه دي.

تریخجن (trixján) ص.نر.م. ۱) تریخ بخن، تریخ خوند لرونکی؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن.

تریخ دریاب (trixdaryā́b) نر.م. سمندر، بحر، کاړی دریاب.

تریخول (trixawə́l) مص.مت. تریخ کول، ترخول، د خوږولو ضد.

تریخی (tríxay) نر.م. (ج. تریخي) ۱) دصفرا کڅوړه، د صفرا کیسه، زهره؛ ۲) غیرت.

تریخېدل (trixedə́l) مص. ل. ۱) ترخېدل، تریخ کېدل؛ ۲) غوسه کېدل، قهرجن کېدل.

ترېدل (taredə́l) مص. ل. وگ: ترهېدل.

تریړه (triṛá) ښځ.م. (ج. تریړې) وگ: تروی.

تریز (triz) نر.م. کاسني، تریژه، یو ډول بوټی دی.

تریږه (triẓá) ښځ.م. (ج. تریږې) ۱) روغني، غوړه ډوډی؛ ۲) پاستي، ښېتي، تیکی.

تریل (taríl) نر.م. پتنوس، د چاینکو، پیالو او نورو شیانو د وړلو راوړلو لوښی.

تریلی (triláy) نر.م. (ج. تریلي) حوض، ډنډ، تالاو جوړ، تیلی.

تریناک (tarinā́k) ص.نر.م. ۱) ترهند، ترند، وحشي؛ ۲) زوروباز، ښکاري باز.

تریناکه (tarinākā́) ښځ.م. یو مرغی ده.

ترېنداره (trendā́ra) ښځ.م. وگ: ترنداره.

ترینګړ (tringáṛ) نر.م. مانجه، باجه، د موسیقۍ یوه درې ګوتېزه آله ده.

ترینګلی (tringalə́y) ښځ.م. ج. ۱) ګوتړکۍ، کته پیش، تینګړی، پشکوړی، د دوو ګوتو تک؛ ۲) نری اواز؛ ۳) ص.نر.م. ترېو، ترېو تندی، بدخویه؛ ۲) بخیل، خسیس.

ترینګی (tringə́y) ښځ.م (ج. ترینګي) نری اواز، د نری اواز ډمامه.

ترېو (triw) ص. نر.م. (ج. تروه، تراوه) ۱) تروش، ترش، تپاک؛ ۲) بدخویه.

ترېوبخن (triwbaxwə́n) ص. نر.م. ترېو غوندې، ترېو بخوند، ترېو بخون.

ترپوترېوکی (triwtriwákay) نر.م. تروکی، تروکی، یو ډول سابه دي چې ترېو خوند لري.

ترېو تندی (triwtánday) نر.م. ۱) تروه تندی، ترېو وچولی؛ ۲) قهر، خوشکه، غوسه، غضب.

ترېوتوب (triwtób) نر.م. ترېوتیا، ترېووالی.

ترېوخوږی (triwxwáẓay) نر.م. سکنجبین، یو ډول ترېو غوندې خوږ شربت دی.

ترېو خوندی (triwxwánday) ص.نر.م. تروش خوندی، ترېوبخوند، ترېو بخن، تپاکجن.

ترېوړی (triwṛáy) نر.م. بادرنګ، نګوړی.

ترېو مخی (triwmáxay) ص.نر.م. ترش مخی، بدمخی، خوشکتي، قهرجن، بدخویه.

ترېوناک (triwnā́k) ص.نر.م. ۱) ترېو وزمه، تروش خونده، ترېو خونده، ترشناک.

ترېونګلی (triwanglǽy) نر.م (ج. ترېونګلي) ۱) مرجوني چکني، اچار؛ ۲) ترېونګولی.

ترېووالی (triwwā́lay) ص.نر.م. ترېوتوب، ترېوتیا، ترشوالی، تپاکوالی.

ترېووزمه (triwwázma) ص. نب. ترېو شانته، لږ غوندې مالگين، ترېوناک، تروشناک.

ترېوول (triwawә́l) مص. مت. ترېو کول، تروش کول، مالگينول، تاک کول، تروشول.

ترېوی (tríway) نر.م. (ج. ترېوي) د پوې غرنی ونې تروې دانې دي؛ دترېو انار وچې دانې.

ترېوېدل (triwedә́l) مص.ل. ۱) تروېدل، تاک کېدل، ترشېدل؛ ۲) خپه کېدل، غوسه کېدل.

ترېه (tárya) ښځ.م. ازيه، ډره، ډريه، ډرې، د مېږو اوروزو د شړلو اواز.

تړ (taṛ) نر.م. (ج. تړونه) ۱) شرط؛ ۲) غوټه، غنډه، گنډه؛ ۳) د اوبو بند، بند؛ ٤) لويه گټه (تيږه)؛ ٥) قرارداد؛ ٦) اتفاق، تړون؛ ۷) ملاتړ.

تړازه (taṛā́za) ښځ.م. (ج. تړازې) وگ. ترازه.

تړاک[1] (taṛā́k) نر.م. (ج. تړاکونه) ۱) صف، کتار، قطار، چيل؛ ۲) خوا، ډډه، اړخ.

تړاک[2] (tṛā́k) نر.م. تراق، دخه شي د ماتېدو اواز.

تړاکی (tṛākáy) نر.م. ترکی، لنگوټی، چوتی، لنگ، هغه کوچنی لنگ چې د لمبلو او غېږو نيولو په وخت کې تړل کېږي.

تړانگه (taṛā́nga) ښځ.م. ۱) چيره، ربنبکی، د توکرلويه رېتاره؛ ۲) ښبره، برانگه، دځمکې اوږده ترازه.

تړانگې تړانگې (taṛāngétṛāngé) ص. ښځ.م لتاړې لتاړې، پړانگې پړانگې.

تړاو (taṛā́w) نر.م. (ج. تړاوونه) ۱) د جرېب کولو پړی؛ ۲) تړون، اړيکه، علاقه، اړه.

تړبوخه (taṛbū́xa) ښځ.م. دوپه، ترسوخته، بنده، دپه، بدبويه هوا.

تړپ (tṛap) نر.م. ۱) د پلن ښيز د غورځېدلو اواز؛ ۲) ناکراري؛ ۳) تندي، تېزي؛ ٤) بې صبري.

تړپول (tṛapawә́l) مص. مت. ۱) ټپول؛ ۲) ناکراره کول، ناارامول؛ ۳) حرکت ورکول، ټپول، ښورول.

تړپهار (tṛapahā́r) نر.م. چړپهار؛ ۱) د اوبو د غلغلېدو اواز؛ ۲) په اوبو کې د غورځېدو اواز.

تړپېدل (tṛapedә́l) مص.ل. ۱) ټپېدل، توپلېدل؛ ۲) نا ارامېدل، ناکرارېدل.

تړتړی (taṛtaṛáy) ص. نر.م. توری، تتری، تتله.

تړتک (taṛták) نر.م. ناکراري، نا ارامي.

تړڅپه (taṛcapá) ارتباطي هجا، د تړ خپلواک پر ځای راتلونکی څپه.

تړخپلواک (taṛxpalwā́k) د دوو ژبنيو توکونو تړونکی (رابط) خپلواک (واول).

تړژبی (taṛžábay) ص. نر.م. وگ. تړتړی.

تړس (tṛás) نر.م. د لرگي د ماتېدو اواز.

تړښت (taṛā́ṣt) تړاو، تړنگ، ترکيب، طرز ترکيب.

تړښتي (taṛaṣtí) ص. ترکيبي.

تړغونډله (taṛǧwánḍla) ص. عطفيه جمله.

تړق (tṛaq) نر.م. ۱) ترک، د دوو شيانو په خپل منځ کې د لگېدلو اواز.

تړک (taṛák) نر.م. کيکړی، تلکه، تلک.

تړکانی (taṛkāṇáy) نر.م. (ج. تړکاني) يو ډول بوټی دی چې توري توري دانې کوي.

تړکه[1] (tṛáka) ښځ.م. ۱) ټکه، اسماني تندر؛ ۲) د مردکو، مردکيو، ټيکانو لويه.

تړکه[2] (taṛaká) ښځ.م. (ج. تړکې) پټکه، ډړکه، دباب، گوابې، سترگې پرې وراېستنه.

تړکه[3] (t(u,a)ṛká) ښځ.م. (ج. تړکې) داغ، سره کړې غوړې، نکولې ته د غوړو تبې.

تړکی (taṛә́kay) نر.م. (ج. تړکي) کوچنی لنگ، وړوکی لنگ، چوټی، چيتی، چوتی.

ټړکی (ṭṛakáy) نر.م. بجوړکی، د مچلو غزې د سر هغه نری تار چې د تیږې ویشتلو په رخت کې پرېښودل کېږي او اواز ترې وځي.

تړګړ (taṛgáṛ) لږ یو فونیمي مورفیم چې د کړ (فعل) یا نوم ولې له نورو اړوندو کړنو سره تړي.

تړل (taṛə́l) مص.مت. ۱) غوټه ورکول، ګنډه ورکول ۲) بندول؛ ۳) ټینګول، پابند کول.

تړلې څپه (taṛəle capá) پورې څپه، کنسوننټ پای څپه.

تړلی خپلواک غږ (taṛəlayxpəlwā́kğ...) پورتنی خپلواک (high vowel).

تړلیک (taṛlík) نر.م. (ج. تړلیکونه) قرارداد، لوزنامه، تړونلیک، عهدنامه.

تړم (táṛəm) ص. نر.م. ج. لږ غوندې ګرم، نیم تود، شیرګرم، تومن.

ټرمبه (ṭṛumbá) ښځ.م. ناتار، هغه ډوډۍ چې په مستو او شلومبو کې میده شوې وي.

تړمتوب (taṛamtób) ص.نر.م. تړمتیا، تړموالی، لږ غوندې تودوالی، شیرګرموالی.

تړمول (taṛmawə́l) مص.مت. لږ ګرمول، لږ تودول، تودول، تړم کول، ایله تاو ورسول.

تړمېدل (taṛmedə́l) مص.ل. ګرمېدل، لږتودېدل، شیرګرمېدل.

ټرنګ[1] (ṭṛang) نر.م. ترنګا، ټنګار، دساز اواز.

ترنګ[2] (taṛáng) نر.م. ۱) ترکیب؛ و.ګ. ترنه؛ ۲) هغه لویه تیږه ده چې ختل پرې ګران وي.

ترنګهار (ṭrangahā́r) نر.ج. ترنګا، ټنګهار، د موسیقۍ د سیمي آلو پرله پسې غږول.

تړنه (taṛə́na) ښځ.م. (ج. تړنې) تړنګ، غوټه وراچونه، بندونه، غوټه ورکونه.

تړو (taṛū́) ص.نب. ابلتې ویونکی، چټې بول.

تړوبی (taṛobáy) نر.م. (ج. تړوبي) د اوریو نلکه، د اوریو بمبه، د اوبو نل.

ټرومبی (ṭrombáy) نر.م. تودې شړومبې، تودې شلومبې، تودې شوې تروې، متر.

تړون (taṛū́n) نر.م. ۱) تړنه، غوټه ورکونه؛ ۲) درد، دستور؛ ۳) قرارداد؛ ٤) اړیکه؛ ٥) بندیز، قومي تینګه، تړه، ناغه؛ ٦) اتحادکونه، اتفاق

تړونلیک (taṛūnlík) نر.م. و.ګ. تړلیک.

تړون ماتی (taṛūnmā́tay) ا.ص.م. تړون ماتوونکی تړماتی، ژمن ماتی.

تړونوال (taṛūnwā́l) ا.م. تړون والا، قراردادي.

تړوني (taṛuní) ص. د تړون اړوند، قراردادي.

تړونی (taṛū́nay) نر.م. د تړلو شیز، د تړلو آله.

تړوییکی (taṛwayíkay) ا.م. د عطف توری یا ادات(او).

تړه (taṛá) ښځ.م. ۱) لاره؛ ۲) سخته څمکه؛ ۳) اراده، قصد؛ ٤) لوز، اقرار، وعده؛ ٥) تړه څوکې غونډۍ؛ ٦) لویه تیږه؛ ۷) دود، دستور؛ ۸) قومي غړ؛ ۹) یوه لویه تخته د کر څمکه.

تړهار (tuṛhā́r) نر.م. د تړ تړې سرې پرله پسې خبرې.

تړیسکي (taṛiskí) ښځ.ج. کړاوونه، نادودې، ناخوالې، ناکردې، سختې، سرې تودې، غمونه، ربړونه.

تړیسمار (taṛismā́r) نر.م. ۱) ډېره ګرمي؛ ۲) د توپک د ګولیو باران او اواز.

تړیکه (taṛíka) ښځ.م. (ج. تړیکې) څړیکه، درد، برېښن، تکلیف.

تړی (taṛáy) ص. نر.م. تتله، تړژبی، تتله.

تز (tiz) نر.م. ۱) تېزس، رساله، د دکتورا رساله؛ ۲) مبحث، د بحث موضوع، قضیه، فرض.

تزار (tazā́r) نر.م. سزا، جزا.

تزاید (tazāyód) نر.م. ج. زیاتوالی، ډېروالی، لوړوالی، اضافه‌والی.

تزریق (tazríq) نر.م. ۱) پېچکاري، ستن وهل.

تزک (tozók) نر.م. ۱) انتظام، ترتیب؛ ۲) شان، پرتم، شوکت، برم؛ ۳) ورځني یادښتونه.

تزکیه (tazkiyá) ښځ.م. ۱) پاکونه، پېځوونه، پاکي، پاکوالی؛ ۲) زکات ورکول.

تزلزل (tazalzól) نر.م. ۱) رپا، ښوېدنه، رپېدېدا، بې استقامتي؛ ۲) دوه زړه توب.

تزنېدل (toznedál) مص. ل. په قهرېدل، غوسه کېدل، خپه کېدل.

تزوی (tazáway) نر.م. یو ډول وانیه دي.

تزویر (tazwír) نر.م. (ج. تزویرونه) مکر، فریب، چل، چل‌ول، دوکه کونه، تېرایستنه.

تزی (tázay) نر.م. ۱) توزی، هغه گردی خرمن یا توکرچې د خېمې په منځنی برخه کې دخېمې د ستنې سر پکې کلکوي؛ ۲) بمبل، د جوارو بمبل، د جوارو گل.

تزېید (tazyíd) نر.م. زیاتوالی، ډېروالی.

تزیین (tazyín) نر.م. ۱) تزئین، ښکلی کونه، سینگارونه؛ ۲) ښایست، ښکلا.

تزییني (tazyiní) ص. نب. د تزیین، د ښکلا، د تزیین اړوند.

تږل (tazál) نر.م. چمتووالی، تیاری، امادگي.

تږم (taẓm) نر.م. بدبوی، وږم.

تږمجن (taẓmján) ص. نر.م. وږمجن، توږمجن، وږم لرونکی، بوین.

تږی (tázay) ص. نر.م. ۱) تندې اخیستی، اوبو ځنبلو ته ار؛ ۲) هیله من، لېوال، ارزومند.

تس (tas) ص.نر.م ۱) تش، ډډ؛ ۲) غورځول شوی، ارتاوشوی؛ ۳) د اوبو د پاخولو، شړلو اواز.

تساند (tasánd) نر.م. لاس ورکونه، مرسته.

تساوي (tasāwí) ښځ.م. برابروالی، سره برابرېدنه، یوشان کېدنه.

تسبک (tasbák) ص. نر.م. ۱) کلک، محکم؛ ۲) ښخ، سیخ، سم.

تسبیح (tasbíh) ښځ.م. سبحان‌الله ویل، د پاک خدای (ج) ثنا و صفت او په پاکۍ سره یادونه.

تسخیر (tasxír) نر.م. مسخر کول، په کابو کې راوستل، قبضه کول، ایلونه، رامول.

تسخین (tasxín) نر.م. تودونه، گرمونه.

تسریع (tasríʼ) ښځ.م. چټکونه، تېزول.

تسطیح (tastíh) ښځ.م. پلنونه، هوارونه.

تسکره (taskerá) ا.م. د ناروغانو د لېږدونې ارابه یې کټ.

تسکوره (taskóra) ښځ.م. ۱) تسکوره، د لوښي تښتڅې په څېر یوه بزگري آله ده؛ ۲) کهی.

تسکین (taskín) نر.م. ۱) تسلي، ارام، اسوده، اطمینان؛ ۲) کرارونه، ارامونه.

تسلسل (tasalsól) نر.م. ۱) پرله پسې والی، یو له بل سره مبنتی؛ ۲) د نا متناهي چارو ترتیب.

تسلط (tasalót) نر.م ۱) مسلط کېدنه، لاس برېدنه، حاکمیت لرنه؛ ۲) بریالیتوب، برېدنه.

تسلي (tasalí) ښځ.م. ۱) تسل، داډ، داډگېرنه، ډاډینه، اطمینان؛ ۲) یقین، باور.

تسلیح (taslíh) ښځ.م. په وسله سمبالونه.

تسلیحاتي (taslihāti) ص. نب. د وسلې، د سلاح، د وسلې سره تړلی، وسله‌واله.

تسلیخ (taslíx) ښځ.م. ۱) حلالونه، ونډی کونه، قصابي کونه؛ ۲) مصله، جای نماز.

تسلیم (taslím) نر.م. سپارل، منل، قبلول، غاړه ایښودنه، ایلېدنه، تابع کېدنه.

تسلیمول (taslimawə́l) مص. مت. ۱) منل، غاړه ایښودل؛ ۲) تابع کول؛ ۳) سپارل، حواله کول.

تسلیمي (taslimí) ښځ.م ۱) قبلونه؛ ۲) ایښونه، تابع کېدنه؛ ۳) ورسپارنه، ورحواله کونه.

تسلیمېدل (taslimedə́l) مص.ل. ۱) قبلېدل؛ ۲) تابع کېدل؛ ۳) حواله کېدل، سپارل کېدل.

تسمه (tasmá) ښځ.م. (ج. تسمې) د څرمنې پټۍ، ملابند، ملاتړونی، ملاوستنی.

تسمه غوړ (tasmaγwáṛ) نر.م. هغه موم چې موچیان تسمې پرې غوړوي.

تسمیه (tasmiyá) ښځ.م. نومونه، بلنه، یادونه، نوم ایښودنه، نوم ورکونه، په نوم غوښتنه.

تسمم (tasamóm) نر.م. زهرناک کېدنه، زهرجن توب، زهرجنوالی.

تس نس (tasnás) ص.نب ۱) تیت و پرک، ګډوډ؛ ۲) ژرخلاص شوی، تمام شوی.

تسو (tasū́) نر.م. ۱) یو نیم انچ؛ ۲) د ځمکې وړه برخه، د بسواسې شلمه برخه.

تسول (tasawə́l) مص.مت. ۱) تشول، خالي کول؛ ۲) غورځول؛ ۳) دزول، دزکول.

تسوید (taswíd) نر.م. مسوده کونه، له پاک لیکنې نه مخکې لیکل.

تسیا (tasyā́) ص. نب. ۱) بې هوشه، بېخوده، بې حسه؛ ۲) خالي والی، تشوالی.

تش (taš) ص. نر.م.ج. ۱) خالي، تس؛ ۲) فقط، ایله، یوازې، دومره؛ ۳) دد، ګوګ.

تشاکل (tašākúl) نر.م. یوشېر کېدنه، یوډول کېدنه

تش بازو (təšbāzū́) نر.م. بې څه وسیلې لامبو، تشلاسې لامبو، له خیګ یا شناز پرته پورېوتل.

تش بانې (təšbāṇáy) نر.م. بې پنډه، بې سامانه، بې پنډې، تش لاس روان.

تشبث (tašabós) نر.م. مداخله، پلټنه، کارلړنه، ګروېږنه، کنجکاوي، لاس وهنه.

تشبه (tašabóh) ښځ.م. ۱) ورته والی، یوشان والی، غونډې، په څېر؛ ۲) بد. یو یا څو شیان چې ګډه وجهه ولري.

تشبیه (tašbíh) ښځ.م. مشابه کول، ورته کول، د دوو شیانو مانیزه یوورنګي.

تش پانې (təšpāṇáy) نر.م. ۱) بې وسلې، تش لاسی، د جنګ پر وخت بې وسلې سړی.

تشتت (tašatót) نر.م. ۱) تیتېدنه، خپرېدنه، تیتوالی؛ ۲) پرېشاني.

تشتوب (təštób) نر.م. و.ګ. تشوالی.

تش تور (təštór) ص. نر.م.ج. ۱) بېخي تش، خالي لاس؛ ۲) ناکام، پاتې، بې برخې.

تشتیا (təštyā́) نر.م. و.ګ. تشوالی.

تشتینه (taštiná) ښځ.م. ۱) وریته غوښه، کباب غوښه؛ ۲) د پسه د ژامې غوښه.

تشجیع (tašjíʔ) ښځ.م. جرأت ورکول، زړه وروونه، زغړدونه، رټونه.

تشخص (tašaxús) نر.م. ۱) ټاکل کېدنه؛ ۲) توپیر پیدا کېدنه، بېلونه، ځانګړې کونه، معلومېدنه، پېژندل کېدنه.

تشخیص (tašxís) نر.م. ۱) ټاکل، مقررونه، تعیینونه؛ ۲) د ناروغی معلومونه؛ ۳) اندازه لګول، بېلول، توپیر کول، جلا کول.

تشخیصي (tašxisí) ص. نب. ۱) د تشخیص؛ ۲) بېلوونکی، جلا کوونکی.

تشدد (tašadód) نر.م. ۱) سختي، زیاتي، جبر؛ ۲) په سیاست کې: وسله وال پاڅون.

تشدید (tašdíd) نر.م. زوراچونه، فشار راوستل، د شد علامه(ّ)، د یوه جنس دوه حرفونه په یوه حرف لیکل او په دوو حرفونو لوستل.

تش ذهنی (təšzéhnay) ص.م. بنګوله، بې خبره.

تشریح (tašríh) ښځ.م. ۱) شرح کول، بیانونه؛ ۲) ټوک ټوک کول، وند وند کول.

تشریحي (tašrihí) ص.نب. د تشریح، مفصل، تفصیلي، مشرح.

تشریح کېدل (tašrihkedə́l) مص. ل. شرحه کېدل، بیانېدل، روښانه کېدنه، څرګندېدل.

تشریف (tašríf) نر.م. ۱) شریفونه، شریفول؛ ۲) عزت ورکول، لویونه.

تشریف راوړل (tašrifrāwṛə́l) مص. ل. راتلل، په درنښت راتلل.

تشریفات (tašrifā́t) نر.ج. ۱) د تشریف جمع؛ ۲) رسمي او ظاهري هرکلی یا خبري.

تشعشع (tašaššoʻ) ښځ.م. روښنايي کول، ځلېدل، وړانګه اچول کېدل.

تشکارول (tuškārawə́l) مص. مت. سپی ورتو کول، ایش کول، کشکارول.

تش کالبوت (təškālbút) ص.نر.م. ۱) بې سا، خالي جثه؛ ۲) بې ښې، بې توښې، بې ژبې.

تشکر (tašakór) نر.م. کوروداني، شکریه، مننه.

تشکل (tašakól) نر.م. (ج. تشکلونه) ۱) بڼه پیدا کول، منځ ته راتلل؛ ۲) ښکلی کېدنه.

تشکیل (taškíl) نر.م. ۱) جوړښت، ساختمان، رغښت، سازمان، تاسیس؛ ۲) جوړول، سازمان ورکول.

تش ګوګ (təšgóg) ص. نر.م. ج. تش کالبوت.

تش لاس (təšlā́s) ص.نر.م. ۱) خالي لاس؛ ۲) مفلس، غریب، کنګال؛ ۳) بې وسلې.

تش مغزی (təšmáǧzay) ص.نر.م. بې مساغزه، ناپوه، بې عقله، بې فکره، کم عقله.

تش لباس (təšlibā́s) ص. نر. م. لباسي، خالي، خوشامنده، د ظاهر داري خبري.

تشناب (tašnā́b) نر.م. لمباڅی، غسل خانه، چرچوبی، چمچوبی.

تشناب کاغذ (tašnābkāgaz) ځاناپاکی کاغذ، د استنجا کاغذ.

تشنج (tašanój) نر.م. ۱) ګېډدي، کړکېچ.

تشنګ (tšang) نر.م. تنده، تږی توب، تږی کېدنه.

تش نوم (təšnū́m) نر.م. خالي نوم، صرف نوم، تش په نامه، یوازې په نوم.

تشوالی (təšwā́lay) نر.م. تشتوب، خالیتوب، تستوب، تشوالی، ګوګوالی.

تشوکی (təšū́kay) ص. نر.م. (ج. تشوکي) خالي، تش، ګوګ.

تشول (tašawə́l) مص. مت. خالي کول، تسول.

تشوونی (təšawū́nay) نر.م. د تشولو آله، د خالي کولو وسیله.

تشویش (tašwíš) نر.م. پریشاني، فکر، سوچ، سودا، اندېښنه.

تشویق (tašwíq) نر.م. هڅونه، لمسونه، پارونه، په شوق راوستنه، ترغیبونه.

تشویقول (tašwiqawə́l) مص. مت. هڅول، پارول، لمسول، په شوق راوستل، مایله کول.

تشه (təša) ښځ.م. (ج. تشې) ۱) خالي، خلا، فضا؛ ۲) د تش ښځینه شکل.

تشهیر (tašhír) نر.م ۱) شهرت ورکونه، مشهورونه؛ ۲) شرمونه، مسخره کونه.

تشی (tə́šay) نر.م. تسی، د پښتیو د ځنګ لاندې برخه چې پښتورګي پکې وي.

تشېدل (tə̆še dúl) مص. ل. تسېدل، خالي کېدل.

تښتکی (taṣtakáy) نر.م. کودنی، مات کندولی، د سپو او چرګانو داوبو څښلو خاورین لوښی.

تښتن (təṣtə́n) نر.م. څښتن، بادار، مالک، اقا.

تښتند (təṣtánd) ص. نر.م. ۱) تېښتې ته تیار، منډې ته تیار؛ ۲) څښند، په قهر او غضب تېرېدونکی.

تښتول (təṣtawə́l) مص. مت. ۱) په منډه کول، غلول؛ ۲) په زور بېول؛ ۳) لرول، پرول.

تښتېدل (təṣtedə́l) مص.ل. ۱) په منډه کېدل، غلېدل؛ ۲) ښځه متیزه کېدل؛ ۳) پرېدل.

تښغ (təṣáj) ښځ.م. تخغ، تېشه، تونښغ.

تښل (taṣə́l) مص. ل. و.ګ. تښتېدل.

تښن (taṣə́n) تښند، تښتېدونکی، فراري، ګرېزپا.

تصاحب (tasāhób) نر.م. څښتن کېدنه، خاوند کېدنه، ترلاسه کونه.

تصادف (tasādóf) نر.م. پېښېدنه، مخامخېدنه، چانس، ناڅاپي پېښېده، ناڅاپي کار، برابري.

تصادفي (tasādofí) ص.نب ناڅاپي، غیرارادي، نابېره، ناخبره، اتفاقي.

تصادم (tasādóm) نر.م. ټکر، لګېدل، لګېدنه، جنګېدنه، ګرګچې، کړچ، سره لګېدل.

تصاعد (tasāʔód) نر.م. جګېدنه، پورته کېدنه، لوړېدنه، زیاتېدنه.

تصحیح (tashíh) ښځ.م. سمونه، اصلاح کونه، غلطي لرې کول.

تصدي (tasádí) ښځ.م (ج. تصدی) ۱) پر غاړه اخستل، یو کار پر ذمه اخیستل؛ ۲) موسسه، اق. تنظیم، تشبث، شرکت.

تصدیق (tasdíq) نر.م. ۱) رښتیا ګڼل، تاییدونه؛ ۲) شهادت، شاهدي؛ ۳) سند، ثبوت.

تصدیقول (tasdiqawə́l) مص. مت. ۱) رښتیا بلل، تاییدول، رښتیا ګڼل؛ ۲) منل، قبلول.

تصرف (tasarúf) نر.م. ۱) قبضونه، قبضه کول، ترلاسول، نیونه؛ ۲) یو شه پر خپل ذوق اړونه او تغییر ورکول.

تصریح (tasríh) ښځ.م. څرګندونه، ښکاره کونه، جوتونه، صراحت ورکونه.

تصریف (tasríf) نر.م. ۱) مصرفونه؛ ۲) تغییر ورکونه، اړونه؛ ۳) په واک کې ورکول، ورسپارنه؛ ٤) د صرف علم: د کلیمو اشتقاق، له یوې کلیمې بله جوړونه او اړونه.

تصریفي (tasrifí) ص. نب. ۱) د تصریف؛ ۲) د تغییر ورکونې (مورفولوجیکي، صرفي).

تصغیر (tasğír) نر.م. ۱) وړونه؛ ۲) په ګرامر کې هغه کلیمه چې موسوم ته د کوچنیوالي او یا ګرانښت لپاره استعمالېږي

تصفیه (tasfiyá) ښځ.م ۱) چڼونه، چاڼونه، پاکونه؛ ۲) فیصله کونه، خلاصونه.

تصمیم (tasmím) نر.م. ۱) پتېینه، پتېیل؛ ۲) نیت، ویلار، اراده.

تصنع (tasanóʔ) ښځ.م ۱) ځان ښودنه، ځان ښوونه بربښونه؛ ۲) تګې برګي، چل ول.

تصنعي (tasanoʔí) ص. نب. ۱) د ځان ښودنې، ظاهرسازی؛ ۲) تظاهري، غیر حقیقي.

تصنیف (tasníf) نر.م. (ج. تصنیفونه) ۱) صنف صنف کونه، ګروپ بندي کونه؛ ۲) د کتاب لیکل او ترتیبونه.

تصور (tasawór) نر.م. (ج. تصورونه) ۱) خیال؛ ۲) سوچ، چورت، اندېښنه؛ ۳) ګومان.

تصوري (tasaworí) ص.نب. ۱) د تصور، خیالي؛ ۲) چورتي، ګوماني.

تصوف (tasawóf) نر.م. ۱) صوفي كېدنه، د نفس د پاكولو طريقه، درويشي، طريقه او مسلك ۲) هغه علم چې د زړه تزكيه په كېږي.

تصويب (taswíb) نر.م. ۱) سم او صحيح ګڼل، د يوه كار د سموالي او ناسموالي په اړه حكم كول؛ ۲) د واكمن مجلس له خوا د يوې موضوع په اړه رايه وركول.

تصوير (taswír) نر.م. (ج. تصويرونه) انځور، نقش، صورت، عكس، شكل، څېره، فوتو.

تصويرول (taswirawə́l) مص. مت. انځورول، مجسمول، شكل وركول، كښل.

تضاد (tazād) نر.م. ۱) مخالفت، ورانوالى؛ ۲) د نظم او نثر هغه صنعت چې ضد كلمې په كې وي، لكه تور و سپين.

تضرع (tazaróʿ) ښځ.م. (ج. تضرع ګانې) زارى، زاري، عاجزي او عذر كونه.

تضمين (tazmín) نر.م. ۱) ضمانت كول، ژمنه كول، ذمه واري، ګرنټي؛ ۲) په شاعرۍ كې د چا پر شعر باندې مسرۍ جوړول.

تضمينول (tazminawə́l) مص. مت. ضمانت كول، ژمنه كول، په ذمه اخستل.

تطابق (tatābóq) نر.م. ج. برابرېدنه، يو شان كېدنه، يو له بله سره يو ډول او متفق كېدنه.

تطاول (tatāwól) نر.م. تېرى، ظلم.

تطبيق (tatbíq) نر.م. ج. ۱) دوه يا زيات شيان سره برابرېدنه؛ ۲) عملي كونه، اجرا كونه.

تطبيقول (tatbiqawə́l) مص. مت. ۱) سره برابرول، سره سمول؛ ۲) اجرا كول، عملي كول، پرځاى كول.

تطبيقي (tatbiqí) ص. نب. ۱) د تطبيق ور، تطبيقېدونكى؛ ۲) عملي، د اجرا ور.

تطميع (tatmíʿ) ښځ.م. په طمع كونه، په تېر كونه، هيله من كونه، منتظرونه.

تطور (tatawór) نر.م. ډول ډول كېدنه، راز راز كېدنه، له يوې بڼې څخه په بله بڼه اوښتنه.

تطهير (tathír) نر.م (ج. تطهيرونه) ولنه، پاكونه، مينځنه، پېجونه، ستره كونه.

تظاهر (tazāhór) نر.م. ۱) ځان ښودنه، خود نمايي ۲) مرسته كونه؛ ۳) ملاتړ كول.

تعادل (taʿādól) نر.م. (ج. تعادلونه) سره انډول كېدنه، يو له بله سره برابرېدنه.

تعارض (taʿāróz) نر.م. (ج. تعارضات) تېرى كونه سره لګېدل، سره نښتل، برېد كول.

تعارف (taʿāróf) نر.م. ۱) پېژندګلوي، اشنا كېدنه؛ ۲) يو بل ته سره سوغات وركونه.

تعاقل (taʿāqól) نر.م. ځان هوښيار ګڼل، ځان پوه او هوښيار ښكاره كونه.

تعالى (taʿālā́) ص. نر.م. لوى، ستر، اوچت، د لوړې مرتبې خاوند.

تعامل (taʿāmól) نر.م. (ج. تعاملونه) ۱) رسم و رواج، دود دستور، رواج، عرف؛ ۲) يو پر بل تأثير كول، متقابل عمل، متقابله اغېزه.

تعاون (taʿāwón) نر.م. مرسته، مدد، متقابل كومك، لاس نيوى.

تعاوني (taʿāwoní) ص. نب. د مرستې، د كومك، د ګډې مرستې، د لاس نيوي.

تعاهد (taʿāhód) نر.م. (ج. تعهدونه) يو له بله وعده، قول، ژمنه يا ژبه كونه.

تعبير (taʿbír) نر.م. ۱) مطلب بيانونه، خپل مقصد په عباراتو بيانونه؛ ۲) د خوب مانا.

تعبيرول (taʿbirawə́l) مص. مت. ۱) بيانول، مطلب او مقصد بيانول؛ ۲) د خوب مانا كول.

تعبیوي (taʕbiyawí) ص.نب. د سمبالښت، د تیارۍ او چارې تاکتیکي، تکتیکي.

تعبیه (taʕbiyá) ښځ.م. (ج. تعبیې) تابیا، چاره، سمبالونه، چمتو کونه، تیارونه، تیاری نیونه، برابرونه(د پوځ)، تکتیک.

تعجب (taʕajjúb) نر.م. حیرانتیا، حیرانېدنه.

تعجیل (taʕjíl) نر.م. (ج. تعجیلونه) تلوار، بیړه، تادي او تلوسه کونه.

تعداد (taʕdád) نر.م. ۱) شمېر، څومره والی؛ ۲) اندازه، حد.

تعدّی (taʕaddá) ښځ.م. تېری، زور، ظلم، زیاتی.

تعدیل (taʕdíl) نر.م. ۱) سمونه، اړونه، اصلاح کونه، بدلونه؛ ۲) دوه شیان سره برابرونه.

تعذیب (taʕzíb) نر.م. ربړ، تنګسه، کړونه، ځورونه، ربړونه، عذابونه.

تعذیبول (taʕzibawə́l) مص.مت. ربړول، تنګول، ځورول، کړول، عذابول، تکلیفول.

تعرض (taʕaróz) نر.م. (ج. تعرضونه) برید، غوټه، حمله، یرغل، تېری.

تعرضي (taʕarozí) ص.نب. د تعرض، له برید، تېري، یرغل او تعرض سره تړلی.

تعرف (taʕaróf) نر.م. پېژندګلوي، یو تر بله پېژندل، بلدتیا، سره معرفي کېدنه.

تعرفه (taʕrofá) ښځ.م. (ج. تعرفې) ۱) پېژند پانه، شهرت پانه، د پیسو د تحویلولو سند، د معرفي کېدو پانه؛ ۲) الښت، فهرست.

تعریف (taʕríf) نر.م. (ج. تعریفونه) ۱) تشریح، مطلب بیانونه؛ ۲) وروپېژندنه، پېژندګلوي؛ ۳) صفت، ستاینه، مدح.

تعزیت (taʕziyát) نر.م. تعزیه، تسلی ورکونه، خواخوږي، غم شریکی، همدردي ښکاره کونه.

تعزیر (taʕzír) نر.م. (ج. تعزیرونه) رټنه، غندنه، ملامتونه.

تعزیرول (taʕzirawə́l) مص.مت. غندل، رټل، ملامتول.

تعزیه (taʕziyá) ښځ.م. (ج. تعزیې) وګ. تعزیت.

تعصب (taʕ(a)súb) نر.م. ۱) طرفداري، پلوي؛ ۲) کرکه، کینه، بغض.

تعطیل (taʕtíl) نر.م. ۱) له کاره لاس اخیستنه؛ ۲) د کار ځنډېدنه؛ ۳) رخصتي.

تعظیم (taʕzím) نر.م. ۱) لویونه، سترونه؛ ۲) درناوی، درنښت، احترام، لاس په نامه.

تعفن (taʕafún) نر.م. ۱) تودوم، تسوم، وږم، خسا بوی؛ ۲) بدبویه کېدنه، بویناک کېدنه.

تعقل (taʕaqól) نر.م. ۱) هوښیارتیا پیدا کونه؛ ۲) د عقل له مخې په کوم کار کې غور کونه.

تعقلي (taʕaqolí) ص.نب. ۱) په هوښیارتیا، په شعوري توګه؛ ۲) د پوهې، د فکر، د عقل.

تعقیب (taʕqíb) نر.م. (ج. تعقیبونه) ۱) وروپسې کېدنه، څار، څارېدنه؛ ۲) پیروي، پسې تلنه.

تعقیم (taʕqím) نر.م. ۱) شنډونه، خنثی کونه؛ ۲) په لازمو وسایلو سره مکروب وژنه.

تعلق (taʕalúq) نر.م. ۱) ځوړندېدنه؛ ۲) اړیکه، پیوستون؛ ۳) تار، خپلوي؛ ٤) مینه، اشنایي.

تعلیق (taʕlíq) نر.م. ځړونه، ځوړندونه، یو شی په بل شي پورې ځوړندونه.

تعلل (taʕalúl) نر.م. ۱) بانه کونه، بهانه کونه؛ ۲) علت لټونه، علت پیدا کونه.

تعلیم (taʕlím) نر.م. علم حاصلونه، زده کړه، ښوونه، ښودنه، لولونه، زده کونه، درس ورکونه.

تعلیمي (taʕlimí) ص.نب. د تعلیم، د زده کړې، د ښوونې، د زده کونې، تعلیم ته منسوب.

تعمق (taɣamóq) نر.م. ځیر کېدنه، ځیرېدنه، غور کونه، ګروېږنه او کنجکاوي کونه.

تعمير (taɣmír) نر.م. ۱) ودانونه، آبادونه؛ ۲) وداني، کور، مېنه؛ ۳) مفید کار.

تعميراتي (taɣmirātí) ص.نسب. ۱) د تعمیر، ودانیز؛ ۲) د آبادۍ، د جوړونې؛ ۳) د کور، د مېنې.

تعميل (taɣmíl) نر.م. عملي کول، عمل کونه، حکم منه، فرمانبرداري، ترسره کونه.

تعميم (taɣmím) نر.م. عامونه، رواجونه، خپرونه، تیتونه، مشهورونه، خورونه.

تعويذ (taɣwíz) نر.م. ۱) پناورکونه؛ ۲) هغه دعاګانې چې په کاغذ کې لیکل کېږي او په غاړه اچول کېږي؛ ۳) یو ډول ګاڼه ده.

تعويض (taɣwíz) نرم. بدلونه، عوض کونه، عوض ورکونه، بدل ورکونه، الیشونه.

تعويق (taɣwíq) نر.م. شاته اچونه، ځنډونه، وروسته اچونه، ځنډ، ټالونه، ځنډونه.

تعهد (taɣahód) نر.م. ۱) ژمنه، لوز، وعده، قول؛ ۲) پر غاړه اخیستنه، پر ذمه اخستنه.

تعيين (taɣiín) نر.م. ټاکنه، مقررونه، ټاکل کېدنه، غوره کېدنه، انتخاب کېدنه.

تعيينات (taɣiināt) نر.م.ج. مقررۍ، ټاکنې، انتخابېدنې، غوره کېدنې.

تغ (taǧ) نر.م. اوسپنیز خولۍ (ټوپۍ).

تغاده (taǧādá) ښځ.م. (ج. تغادې) اصرار کونه، ټینګار کول، متنه کېدنه، شله کېدنه، ، خرى کېدنه.

تغار (taǧā́r) نر.م. تغاره، لوی خاورین لوښی.

تغارک (taǧārák) نر.م. استسقاء، د استسقاء ناروغي، توشنک.

تغاري (taǧāráy) ص. نر.م. ۱) خېټور، خېټو، ګېډور؛ ۲) جسل، د استسقاء په ناروغۍ اخته، جلوهلی.

تغدري (taǧdáray) نر.م. (ج. تغدري) ښارۍ، د غره ښارۍ؛ یو ډول غرنۍ مرغه دی.

تغذيه (taǧziyá) ښځ.م. خواړه ورکونه یا رسونه، مړونه، خواړه جذبونه.

تغمه (taǧmá) ښځ.م. ۱) د لښتې یا قمچینې داغ، په بدن د متروکې یا لښتې وهلو داغ؛ ۲) نښه، تغمه؛ ۳) نشان، نښان، مډال.

تغند (taǧánd) ق. بغند، بړند، په بیړه او تېزۍ تېرېدونکی، په چټکۍ تېرېدونکی.

تغندۍ (taǧandáy) ښځ.م.ج. کاسه، لوښی، المونیمي کاسه.

تغنول (taǧnawə́l) مص. مت. وریتول، تغنول، سره کول او کباول یا په اور کې وریتول.

تغو (tuǧū́) نر.م. انځر، اینځر، د انځر دانې.

تغول (taǧawə́l) مص. مت. ۱) په خرابو غوړیو کې سره کول؛ ۲) غوړخول، لړې تړیل.

تغيير (taǧiír) نر.م. (ج. تغییرونه، تغییرات) بدلون، اوښتنه، له یوه حال بل ته اوړېدنه.

تغييرول (taǧiirawə́l) مص. مت. بدلول، اړول، له یوه حال بل ته راوستل.

تفاوت (tafāwót) نر.م. (ج. تفاوتونه) ۱) توپیر، فرق؛ ۲) ارزښت، اهمیت.

تفاهم (tafāhóm) نر.م. درک کوله، یو د بل په مقصد پوهېدنه، پوهاوی.

تفتيش (taftíš) نر.م. (ج. تفتیشونه) ۱) لټونه، کتنه، ۲) پلټونکی، لټوونکی.

تفرقه (tafroqá) ښځ.م. بېلونه، جدایي، بې اتفاقي، درز، د دوو شیانو ترمنځ توپیر.

تفریح (tafríh) ښـځ.م. ۱) خـوښي، ساتـېري؛ ۲) هواخوري، سيل؛ ۳) سـياله، استراحت.

تفریط (tafrít) نر.م. ۱) کمي، لـږوالی، کمښت؛ ۲) لټي، تنبلي؛ ۳) د مال ضايع کول او تلفول.

تفریق (tafríq) نر.م ۱) تيتونه، بېلونه، جلا کونه؛ ۲) توپير، تفاوت؛ ۳) اختلاف؛ ٤) ازي. منفي کونه، کمونه.

تفسیر (tafsír) نر.م ۱) تشريح، وضاحت، بيانونه، څېړنه، ښکاره کـونه، د کلام مـانا بيانونه او شرح کونه.

تفسیرول (tafsirawə́l) مص. مت. ۱) تشـريح کول، بيانول، څېړل، څـرګندول، د خبرې مـانا بيانول؛ ۲) د قرآن کريم د آيتونو شرح کول.

تفصیل (tafsíl) نـر.م. ۱) جـلا کـونه، کتاب په څپرکـو وېشنه؛ ۲) د يوه مطلب سپـړنه او اوږدونه.

تفصیلي (tafsilí) ص.نـب. اوږد او مشـرح، سپړلی.

تفضیل (tafzíl) نر.م. لوړګڼنه، يو څـوک پر بل چا غوره او لوړ ګڼنه، فضيلت ورکونه.

تفکر (tafakór) نر.م. (ج. تفکرونه) فکـر کـونه، سوچ کونه، اند کونه.

تفکیک (tafkík) نر.م. ۱) بېلـونه، جلا کـونه، جدا کونه؛ ۲) خوشې کونه، خلاصونه.

تفنن (tafanón) نر.م. ۱) ډول ډول کـېدنه؛ ۲) يو کار يا يو هنر په بېلـو بېلـو طـرزونو ترسرونه؛ ۳) ساتېري، تفريح، عياشي.

تفوق (tafawóq) نر.م. ۱) برتري او لوړوالي غوښتنه لوړتيا غوښتنه؛ ۲) برتري، لوړېدنه.

تفویض (tafwíz) نر.م. سپارنه، ورسپارنه، کار يا يو شی د چا تر غاړې کونه.

تفهیم (tafhím) نـر.م. پوهـونه، پوهـول، سر ور خلاصونه، درک کونه.

تقابل (taqāból) نر.م. ۱) مقابله، يو بل ته مخامخ درېدنه، مخامخ کېدنه؛ ۲) په ادبي فنونو کې شاعر په خپل کلام کې داسې کليمې راوړي چې له بلې سره متقابلې وي، لکه تور او سپين.

تقاضا (taqāzā́) ښځ.م. (ج. تقاضاوې، تقاضې، تقاضاګانې) غوښتنه، بيا غوښتنه، طلب.

تقاعد (taqāsúd) نـر.م. ۱) کورناستنه، له کاره ايسته کېدنه؛ ۲) دغسې چـاته په کـور معاش ورکول (تقاعدي حقوق).

تقاوي (taqāwí) ښځ.م. امـدادي پيسې يا تخم، هغه پيسې يا تخم چې د حکومت يا د ځمکې د مالک له خوا بزګرانو ته د مرستې په ډول ورکول کېږي.

تقبیح (taqbíh) ښځ.م. غندنه، بدوينه، بد ويل، د يو چا د بد او ناوړه کار غندنه.

تقدس (taqadós) نـر.م. ۱) پاکـېدنه، له عيبه پاکېدنه؛ ۲) سپېڅلوالی، پرهېزګاري.

تقدم (taqadóm) نر.م. مخکېوالی، وړاندېتوب، وړاندې کېدل، له نورو مخکېوالی.

تقدیر (taqdír) نر.م. ۱) اندازه، ميچ نيونه، کچه نيونه؛ ۲) نښته؛ ۳) ستايل؛ ٤) برخليک، د خدای (ج) قضا او فرمان؛ ۵) برخه، قسمت.

تقدیر نامه (taqdirnāmá) ښځ.م. هغه ليک چې کوم مامورته (د دولت له خوا) د هغه د ښو کړنو په مقابل کې ورکول کېږي.

تقدیرول (taqdirawə́l) مص.مت. قدرول، ستايل، قدر کول، درونـد ګڼل، تقدير ورکول.

تقدیري (taqdirí) ص. نـب. ۱) ازلي، ابدي، په تندي کې ليکل شوی؛ ۲) ناڅاپي، نابېره.

تقديس (taqdís) نر.م. پاکوالی، سپېڅلتيا، پاکي.

تقديم (taqdím) نر.م. وړاندې کونه، مخکې کونه، وړاندې کېدنه، لاس ته ورسپارنه.

تقر (taqír) نر.م. دقرۍ قل د پوستکي يو ډول.

تقرب (taqarúb) نر.م. ۱) نږدېوالی، نـږدېتوب، نږدې کېدنه، نږدېوالی؛ ۲) خپلوي، خېښي.

تقرر (taqarór) نـر.م. مقررېدنه، ټاکل کـېدنه، ټاکنه، مقررونه، لګونه، ګومارل کېدل.

تقرري (taqaroŕi) ص. ښځ.م. د مقررېدنې د ټاکل کېدنې، د ټاکنې، د لګونې.

تقريب (taqríb) نر.م. (ج. تقريبـونه) نزديکت، نږدېوالی، نږدېتوب، نژدې کېدنه.

تقريباً (taqribán) ق. تخميناً، نږدې، کابو، قابو، په اټکلي ډول.

تقرير (taqrír) نر.م. (ج. تقريـرونه) وينا، بيـانيه، خبرې؛ ۲) اقرار کول، څوک په اقرار راوستل.

تقرير کوونکی (taqrirkawúnkay) فا. نر.م. وينا کوونکی، خبرې کوونکی، ويندوی.

تقريري (taqriŕi) ص. نب. زبـاني، شـفاهـي، په خوله، د تحرير ضد.

تقريض (taqríz) اسم، نر.م، پرېکـول، قطع کـول، شعر ويل، د چا ستاينه يا بد ويل.

تقريظ (taqríz) نـر.م. ۱) ستاينه، مـدح کـونه؛ ۲) نظر څرګندونه، نظـريه، رايه، تبصـره، د چا په ليکنه خپل نظر ښکاره کونه؛ ۳) کـره کتنه، انتقاد.

تقسيم (taqsím) نـر.م. ۱) وېش، وېشنه، وند، ونډه، توزيع، برخه؛ ۲) ډلبندي.

تقسيمونه (taqsimawéna) ښځ.م ۱) وېشنه، برخې برخ ... ۲) رياضي کې يـو عدد پر ... د باندې وېشنه.

تقصير (taqsír) نر.م. (ج. تقصيرونه) ۱) خطا، قصور، ګناه؛ ۲) کمی.

تقطير (taqtír) نر.م. ۱) څاڅکی څاڅکی کـونه، څڅونه؛ ۲) ک. په تودولو جامدات يا مايعات په غاز يا بخار بدلول.

تقطيع (taqtíʼ) ښځ.م. ۱) ټوټې ټوټې کول، برخې برخې کول؛ عز. د عروضو پر اجزا باندې د شعر تجزيه کونه او سنجونه.

تقلب (taqalób) نـر.م. ۱) اوړېـدنه، تغيير؛ ۲) درغلي، دوکه، غولونه، تګي.

تقلبي (taqalobí) ص. نـب. ۱) کلـپ، غـلـط؛ ۲) د تقلب، د غولونې، د تګۍ، برګی.

تقليد (taqlíd) نر.م. (ج. تقليـدونه) ۱) پېښې، په پټو سترګـو په چا پسې تلنه؛ ۲) پيـروي، د بـل چا د کار له مخې کوم کار اجرا کول.

تقليدي (taqlidí) ص. نب. د تقليد، د پيـروی، د پېښو، له تقليد سره تړلی.

تقليل (taqlíl) نر.م. کمونه، لږونه، رابښکته کونه، راکوزونه.

تقنين (taqnín) نـر.م. قانون ليـکنه، قانون وضع کونه، قانون ټاکنه، لار جوړونه.

تقنيني (taqniní) ص. نب. قـانوني، د قانون، له قانون سره تړلی، پر قانون برابر.

تقوا (taqwā́) ښځ.م. پرهيزګاري، له خدايه وېرېدنه او له ګناهونو ځان ژغورنه.

تقويت (taqwiyát) نر.م. قـوت ورکـونه، قـوي کونه، پياوړي کول.

تقويم (taqwím) نر.م. ۱) جنتري، کليـز؛ ۲) بيه کونه، بيعه اينبودنه؛ ۳) کږوالی ايستنه.

تقويه (taqwiyá) ښـځ.م. (ج. تقـويې) ۱) قـوي کونه، قوت ورکونه؛ ۲) ټينګونه، کلکونه.

تک[1] (tak) اد. ۱) خالص، بېخي، له یوه سره، بالکل، د رنګ د زیاتوالي د ښودلو لپاره راځي - تک سپین؛ ۲) نر.م. ملغ؛ ۳) اټکل، اندازه، تخمین؛ ٤) تکړه، تیار.

تک[2] (tuk) نر.م. ۱) قافیه؛ ۲) بده خبره، سپکه خبره، فضوله خبره، چټې خبره.

تکاړه (takāra) ښځ.م. (ج. تکاړې) توکړه، هوار او ښوی کانی.

تکاثر (takāsór) نر.م. ډېرښت، ډېروالی، زیاتېدنه، ډېرېدنه، زیاتوالی.

تکاثف (takāsóf) نر.م. ټینګېدنه، ګاټه کېدنه، خټه کېدنه، غلیظېدنه.

تکامل (takāmól) نر.م. بشپړتوب، کاملېدنه، د بشپړتیا په لور تلنه.

تکبر (takabór) نر.م. کبر، غرور، لویي، ځان ښودنه لوی نفسي، ځان لوی بلنه، کبر کونه.

تکبیر (takbír) نر.م(ج. تکبیرونه) الله اکبر ویل، خدای پاک په لویۍ سره یادول.

تکت (takt) نر.م. بار، مېزان، بالاین.

تکتکی (taktakáy) نر.م. ۱) تکتکانی، د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) هغه آله چې د هغه په وسیله د ژرندې له ناوه ګې څخه غله او دانې راتویېږي.

تکذیب (takzíb) نر.م. دروغ ګڼنه، دروغجنونه، په چا پورې د دروغو ترنه.

تکذیبول (takzibawál) مص.مت. دروغجنول، دروغ ګڼل، دروغ بلل، دروغ کول.

تکرار (takrā́r) نر.م. بیاځلې، له سره کوم کار یا خبره کونه، یو عمل څو ځله سرته رسونه.

تکراري (takrārí) ص. نب. بیاځلي، د تکرار، بیا بیا ویل شوی، بیا بیا راغلی.

تکریم (takrím) نر.م. خوږ او محترم ګڼنه، درنونه، قدرمن ګڼنه، ګران شمېرنه.

تکړښت (takṛáṣt) نر.م. ۱) تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) سپورټ.

تکړه (tukṛá) ښځ.م. درغن، هوارکانی، ښوی کانی، هوار کانی، نری کانی، تکاړه.

تکړه (takṛá) ص.نب. ۱) مضبوط، کلک، چست؛ ۲) فعال، جدي؛ ۳) قابل، لایق؛ ٤) قوي.

تکړه توب (takṛatób) نر.م. ۱) تکړه والی، تندرستي؛ ۲) نرتوب؛ ۳) هوښیارتوب.

تکړی (tikṛay) نر.م. (ج. تکړي) ټوټه، پیوند، ټیکړی، توک، د جامو پیوند.

تکفیر (takfír) نر.م. ۱) پټونه؛ ۲) کفاره ورکول؛ ۳) کافرونه، کافر ګڼنه.

تکفین (takfín) نر.م. مړي ته کفن ورکونه.

تکل (takál) نر.م. (ج. تکلونه) ۱) د سفر اراده، د سفر نیت؛ ۲) نیت، عزم، اراده، هوډ، قصد؛ ۳) دهنري نثر یو ډول دی.

تک لاسی (taklā́say) ص. نر.م. (ج. تک لاسي) چست وچالاک، چابک، مستعد.

تکلم (takalóm) نر.م. ۱) ګړېدنه، خبرې کونه؛ ۲) وینا، خبرې، خبرې اترې، غږېدا.

تکلیف (taklíf) نر.م. ۱) ژمن کول، مکلف کول، زیار، خوارې، ربړ، کړاو؛ ۲) رنځ، ناروغتیا.

تکمیل (takmíl) نر.م. بشپړونه، پوره کونه، سرته رسونه، مکملونه، پای ته رسونه.

تکنیک (takník) نر.م. و ګ. تخنیک.

تکون (tikún) نر.م. درې ګوټه، درې ګوټیز، درې پریزه، مثلث.

تکه[1] (tiká) ښځ.م. ۱) بوټی، بې هډوکي غوښه؛ ۲) توکر؛ ۳) تیچ، ټیکی، پوښ، چړتون.

تکه[۱] (taká) نـر.م. ۱) مینده، هینده، هغه وز یا پسه چي خصي شوی نه وي؛ ۲) آبسـنـدنـوی، کلي ونډا، کاکېشکی، یو ډول لوبه ده.

تکه تیارکه (takatyāráka) ښځ.م. تېزي، چابکي، چالاکي، عجله، تلوار، بېړه.

تکی (takáy) ښځ.م ۱) غوږ نیونه، په دقت اورېدل ځک کونه؛ ۲) جوړه، جفت.

تکیا (takyā́) ښځ.م. تکیه، ډاډ، اسره.

تکېدل (tukedə́l) مص.ل. توکېدل، شـین کـېدل، نبات را زرغونېدل.

تکیه (takyá) ښځ.م ۱) فقیر خانه؛ ۲) د ملنګانو، چرسیانو باڼډه؛ ۳) بـاور، ډاډ؛ ٤) بالښـت، پشتي، سروېږدي.

تکیه کول (takyakawə́l) مص.مت. باور کـول، یقین کول، ډاډ لرل؛ ۲) ډډه وهل.

تګ (tag) نر.م. رفتار، چلند، تلنه، تله، یون.

تګا (tigā́) ښځ.م. (ج. تګاوې) طـاقت، حـوصله، توان، همت.

تګړی (tagṛáy) نر.م(ج. تګړي) تګړي، تیګړي، توګړي، د زرې جامې توته.

تګلار (taglā́r) ښځ.م. خط مشي، اساسنامه.

تګلوری (taglóray) نـر. م. کرښلاره، مسیر، خط مشي.

تګلی (tagláy) نر.م. (ج. تګلي) بیابان، داګ.

تګی (tagáy) نر.م. د درمنده بېخ، د درمنده د رشې له اخېستلو وروسته په درمنده کې پاتې غله.

تګ وتاز (tagotā́z) نـر.م. تګ، تلـل، رفتار، تلنه، چلند.

تګ ودو (tagodáw) نر.م. منډې، تررې، هڅه.

تګی (tagáy) ښځ.م. ۱) تبۍ، تبغنه، هغه ډبره چې دواړې پر پخوي؛ ۲) تخته، لوحه.

تګېر (tagér) نر.م. د اوبو د وېشلو بند.

تل (tal) ق. ۱) مدام، همېش؛ ۲) نـر.م. ژوروالی، بېخ؛ ۲) تری؛ ۳) هغه خبرې چې د تېلو یا اوبو په بېخ کې پاتې شي؛ ٤) ضایع؛ ٥) شګـلوره مېره، د څمکې پلنه تخته؛ ٦) لوری، خوا.

تلا (talā́) ښځ.م. د کوټې د غولي د لوړولو او جګولو لپاره چې کومه دوکانچه جوړه شي.

تلاتوب (talātób) نر.م. ۱) ناقراري، ناکـراري، نا ارامي؛ ۲) جوش، هیجان.

تلازه (talāzá) ښځ.م. (ج. تلازې) تـرازه، تریشـه، کلۍ، تیلم، قاش، دهندوانې یا... ترازه.

تلاړه (tlāẓá) ښځ.م. (ج. تلاړې) چیـرې، چیـرړه، ریتاړه، اوږده څیره، درخت یوه توته.

تلاش (talā́š) نر.م. ۱) طلب، غـوښـتنه، لټـونه، هـڅه؛ ۲) بیړه، تلوار.

تلاشي (talā́ši) ص. نب. ۱) لټون، پلټنه، کتنه، لټونه؛ ۲) د تالاشي ځای، د پلټنې ځای.

تلافي (talāfí) ښځ.م. بدله، عوض، جبران.

تلانګه (talāngá) ښځ.م. (ج. تلانګې) انعکاس، انګی، ازانګه.

تلاو (talā́w) نر.م. (ج. تلاونه) د اوبو ډنډ، تالاو، ډنډ، حوض، جووړ، ترېل.

تلاوت (tilāwát) نر.م. ۱) لوستنه، وینه، د قـرآن شریف وظیفه، د قرآن مجید لوستنه.

تلاوه (tlāwá) ښځ.م. (ج. تلاوې) ۱) زور، زیاتی، جور و جفا، ظلم؛ ۲) تنبیه، ویښونه.

تلاوی (talāwáy) نر.م. تالاوی، هغه کړایي چې د ګنیو خام شربت پکې تولېږي.

تلبر (talbár) نـر.م. ۱) لـوی ښـانک؛ ۲) تربال، په لوی ښـانک کې د پخو وریجو د منځ جوغـر، ډنډوکی.

تلبري (talbarí) ص. نب ١) خېټور، نسور، خېټو؛ ٢) النګری، ډېر بمار.

تلبهاندی (talbahánday) همېشه بهېدونکی، تل بهېدونکی.

تلبيس (talbís) نر.م. ١) پټونه، د حقيقت پټونه؛ ٢) خپل عيب له نورو پټونه؛ ٣) چل، دوکه؛ ٤) مشابهت، ورته والی.

تلپاتې (talpáte) تلپايند، تلژوندی، مدامی، جاويدان، همېشنی، تل تر تله.

تل پچه (talpača) ښځ.م. د بام چچه، د بام بلی، د بام وزر، سربندی، د دېوال پرچال.

تلپی غابنونه (talpəyğāṣúna) نر.ج. د سل کلنی غابنونه، د تولپی غابنونه.

تلتاند (təltánd) همېشه تازه، تل ښېراز.

تل تر تله (təltartála) ق. مدام، همېشه، ابدي.

تلتک (t(a,i)lták) نر.م. (ج. تلتکونه) پرستن، ورستن، تولتک، شيرک، کنځي، پرستنه.

تلتيا (təltyá) دوام، استمرار، همېشه والی.

تلچمتو (təlčamtú) ص. همېشه تيار، تيارسی.

تلځلاند (təlǰalánd) ص. همېشه ځلېدونکی، تلبل.

تلڅپاند (təlcapánd) ص. همېشه په څپو، تل موجزن.

تلخان (talxán) نر.م. ج. مرمري، ستوان، ستو، د غنمو او توتو ميده شوی شيز.

تلخه (tálxa) تلخه، د مچيو، غومبسو د شړلو او له ځانه د ليرې کولو اواز.

تلخيص (talxís) نر.م. خلاصه کونه، لنډونه، لنډيز.

تلذذ (talazúz) نر.م. خوند اخيستنه؛ خوندورتوب، خوندلرنه.

تلزرغون (təlzarğún) ص. تلشين، تل سمسور.

تلژراند (təlžaṛánd) ص. همېشه ژړاند.

تلژواند (təlžwánd) ص. همېشه ژوندی.

تلسمسور (təlsamsúr) ص. و ګ.: تلشين.

تلښېراز (talṣeráz) ص. و ګ.: تلشين.

تلغاک (talğák) نر.م. ١) الغو، شور، غوږ؛ ٢) باد و باران، توپان.

تلف (taláf) نر.م. (ج. تلفات) بربادېدنه، له منځه تلنه، ضايع کېدنه؛ ٢) ورکاوی ٣) مړ، هلاک.

تلفظ (talafóz) نر.م. (ج. تلفظونه) ١) وينګ، خبري کونه، بيان کونه؛ ٢) الفاظ ادا کونه، د وينا طرز، د کليمې د سموادا کولو دود.

تلفول (talafawə́l) مص. مت. ١) ضايع کول، له منځه وړل؛ ٢) مصرفول؛ ٢) هلاکول، وژل.

تلقي (talaqí) ښځ.م. ١) ليدنه کتنه، ملاقات کونه؛ ٢) تعبير کونه، تصور کونه؛ ٣) قبلونه، منښه؛ ٤) زده کونه.

تلقين (talqín) نر.م. ١) پوهونه، خبري وروزده کونه؛ ٢) په ټينګه وينا، نصيحت، وعظ؛ ٣) څوک خبرو ته اړ ايستنه.

تلکه (taláka) ښځ.م. (ج. تلکې) تلک، اړه کی، لټ، پرته، کيکری.

تلل [1] (tlə́l) مص. ل. تګ کول، يون کول، حرکت کول.

تلل [2] (taláĺ) مص. مت. تولول، وزن کول.

تلمتی (tulumtáy) نر.م. و ګ.: ترمتی.

تلميح (talmíh) ښځ.م. ١) کوم شي ته کتنه او ګوته نيونه؛ ٢) بد. په شعر کې کومې تاريخي کيسې يا متل ته اشاره کونه.

تلنځ (tlanǰ) نر.م. و ګ.: تلنځی.

تلنځی (tlanǰáy) نر.م. لاره، د تګ لاره، ګذرګاه.

تلنګ (taláng) نر.م. ۱) تولونه، تول کونه؛ ۲) مو. په دکن کې تلنګانې ته منسوب دیوه راګ نوم

تلنګي (talangí) ښځ.م. تلی، د موچنې (پنې) د بوټ او د څپلې تلی.

تلنه[1] (tlə́na) ښځ.م. تګ، یون، تلنګ، تله.

تلنه[2] (talə́na) ښځ.م، تولونه، وزن کونه، تلنګ.

تلوار (talwā́r) نر.م ۱) بیړه، توندي، جلتي، شتاب؛ ۲) ناقراري، ناکراري، بې صبري.

تلوار ګرندی (talwārgrandáy) ص. نر.م. ۱) تلواري، بیړندی، بیړګندی، بیړنی؛ ۲) بې صبره، ناکراره، نا ارامه، تلولی.

تلواري (tallwā́ri) ص. و ګ.: تلوارګرندی.

تلوترک (talotrák) نر.م ناکراري، بې طاقتي، بېتابي، نارامي، تلوسه، وارخطايي.

تلوسناک (talwasnā́k) ص. تلوسه لرونکی، لېوال، بېتاب.

تلوسناکي (talwasnākí) تلوسه لرنه، لېوالتیا، بېتابي.

تلوسه (talwasá) ښځ.م. ۱) بېتابي، هڅه، هیله، ارزو، بیړه، تلوترک، تلوار؛ ۲) سودا.

تلول (talawə́l) مص.مت. ۱) تویول، خالي کول؛ ۲) غورځول، پرځول؛ ۳) النېل، په غورو کې سره کول؛ ٤) نر.م. وارخطايي، تلوله.

تلوله (talwalá) ښځ.م. وارخطايي، پرېشاني.

تلولی (talawə́lay) مف.نر.م ۱) الېلی، په غورو کې سور کړی شوی؛ ۲) ص. نر.م. پرېشانه.

تلون[1] (tlun) نر.م. تګ، تلنه، چلند، یون، تله.

تلون[2] (talū́n) نر.م. وزن، تول، تلنه، وزن کونه.

تلونی[1] (tlū́nay) فا.نر.م ۱) تګ کوونکی، تلونکی، یون کوونکی؛ ۲) فاني، ناپاېند، بې پايښته، ناپاتې.

تلونی[2] (talū́nay) فا.نر.م. تول کوونکی، وزن کوونکی، تلونکی، تول والا.

تله[1] (tlə) نر.ج. تګ، چلند، تلل، یون.

تله[2] (talá) ښځ.م. (ج. تلې) ۱) ترازو، د وزن کولو آله؛ ۲) تلی، د پښې لاندنۍ برخه.

تلی (taláy) مف. نر.م. (ج. تلي) ۱) تللی، له لاسه وتلی، ضايع شوی؛ ۲) نر.م. د پښې لاندېنی؛ ۳) د پښې، بوټ لاندېنۍ برخه؛ ٤) د کوټې غولی، دکوټې مخ؛ ۵) کپه، تاک، په وروغوي کې ځايېدونکی؛ ٦) د درمند ځای؛ ۷) دنس لاندنۍ برخه.

تلې (talé) ښځ.م. ۱) د کټ لنګه؛ ۲) څوستوري دي چې په کتار کې یو تر بل لاندې وي. پردغو ستورو وخت معلوموي.

تلیاد (təlyā́d) ص. همېشنی یاد، تلپاتې یاد.

تلي پاتي (talipātí) ښځ.م.و ګ.: تېلي پاتي.

تلې پټ (talepát) نر.م. د تلې پله، د تلې چاپېری، د تلې یوه خوا، د ترازو یوه پله.

تلېدل (taledə́l) مص. ل. ۱) په غوړیو کې سره کېدل؛ ۲) تویېدل، چپه کېدل.

تلیز (təlī́z) نر.م. تلوالی، همېشه توب، تلتوب.

تلیسک (talisák) نر.م. د انګورو ګونګی، ګونګورکی، دانګورو کوچنی وښکالي یا ووړی.

تلین (tlin) نر.م. تلینه، د مړي کال، د کال پوره کېدنه.

تم (tam) ق. ۱) ایسار، معطل، ځنډنی؛ ۲) ختم، تمام؛ ۳) مضبوط، داده؛ ٤) پاتې، راپاندې؛ ۵) نر.م. تېر، تېرګی.

تماټر (tamāṭár) نر.م.ج. تماټر، رومي بانجان.

تماس (tamā́s) نر.م. ۱) سره موښتل، سره لګېدل، بلودنه؛ ۲) ارتباط، اړیکه، رابطه.

تماسک (tamāsúk) نـر.م. ځـان ژغورنه، ځان ساتنه، ځان گوښه کونه.

تماشا (tamāšā́) ښځ.م. (ج. تماشاوې) تماشـه، ننداره، ليدل کتل.

تماشاچي (tamāšāčí) فا.نر.م (ج. تماشاچيان) نندارچي، تماشه کوونکی، کتونکی.

تماشگير (tamāšagír) نـر.م. تماشه کوونکی، ننداره کوونکی، سيل کوونکی، نندارچي.

تماشايي (tamāšāyí) ص. نب. ۱) د تماشې، د ننداري؛ ۲) د خندا، د ټوکو، د مسخرو.

تماغه (tamāǧa) ښځ.م. ۱) توماغه، د څرمنې هغه خولۍ چې غـوږونه پکې پټ وي؛ ۲) دباز د سر خولۍ، د بابنې خولۍ.

تمام (tamā́m) ق. ۱) بشپړ، پوره؛ ۲) غونډ، ټول، گرد؛ ۳) ختم، کامل، سرته رسېدلی.

تمامېښت (tamāmә́ṣt) نـر.م. خلاصی، ختمېدنه، پوره کېدنه، تماموالی، تمامتوب، تمامتيا.

تمامول (tamāmawә́l) مـص.مت. خلاصـول، بشپړول، پوره کول، ختمول.

تمامېدل (tamamedә́l) مـص.ل. خـلاصېـدل، بشپړېدل، سرته رسـېدل، ختمېدل؛ ۲) بېخي مصرفېدل.

تمانچه (tamānčá) ښځ.م. ۱) تومانچه، تماچه، تورېنچه؛ ۲) د کلالانو د کار لرگی.

تمايل (tamāyól) نر.م. لېوالتيا، ميل درلـودنه، علاقه ښکاره کونه، رغبت درلودنه.

تمب (tamb) نر.م. (ج. تمبونه) د خېمې هغه ځـای چې تمبو پکې درول کېږي.

تمباکو (tambākū́) نر.ج. يو ډول بوټی دی.

تمبرۍ (tambaráy) نر.م. (ج. تمبري) هغـه تختـه چې نانوايان پېړه وربانـدې هواروي.

تمبړۍ (tambaṛáy) ښځ.م.ج. تمبکۍ، وړه تمبه.

تمبکه (tambáka) ښځ.م. تمبکه، د شاتو د مچيو کندو؛ ۲) پولی، لړمی، لړمې، تناکه.

تمبگۍ (tambagә́y) ښـځ.م.ج. وړه تمبه، تمبړۍ، تمبوگۍ، وړوکې دړه.

تمبل (tambә́l) نر.م. (ج. تمبلـونه) دريـه، دلربا، چمبه، درياگی، دايره.

تمبو (tambū́) نر.م (ج. تمبوگان) ۱) خيمه، تمبير، غټه خيمه؛ ۲) د مرغيو نيولو لومه.

تمبوخه (tambúxa) ښځ.م. تـړبوخه، بندې، دړنه او بدبويه هوا.

تمبور (tambū́r) نر.م. تنبور، دوتارې او چارتارې تـه ورته د موسيقۍ سيمي آله ده.

تمبورچي (tambūrčí) نر.م. تمبور وهونکی.

تمبوره (tamburá) ښـځ.م. دنبوره، دمبـوره، د افغانستان د موسيقۍ لرغونو او فـولکلوريکو آلو څخه ده.

تمبوزک (t(i,a)mbūzák) نـر.م. ۱) سـونټه، کټيبزی، خولـوابښـته؛ ۲) تـربوزک، ورسک، مول، موږ، تيمبوزی؛ ۳) يو ډول توپک.

تمبوزی (tambuzáy) نر.م. تربوزک، مول، موږ، اوربوزی، تړلی، ورسک، تيمبوزی.

تمبوگۍ (tambūgә́y) ښځ.م. وگ. تمبه گۍ.

تمبه (tambá) ښځ.م. (ج. تمبې) ۱) د دروازې يوه پله؛ ۲) سـتنه، سـتن، مـته؛ ۳) تولی، دلـه؛ ۴) ص. سرزوري، له خبرې نه اونښتونکی.

تمبېدل (tambedә́l) مص.ل. ۱) ستنېدل، شانه ستنېدل؛ ۲) لـه غـره کانی رالوېدل؛ ۳) ډوکه کېدل؛ ۴) نگوښېدل؛ ۵) غوړځېدل.

تمبيزه (tambizá) ښځ.م. (ج. تمبيزې) تينکۍ، تمبيزی، تنکی، د پوزې د منځ هډوکی.

تمبیزې (tambizé) ښځ.م. مخ، ځېره، سیکه.

تمبواک (tambewā́k) (ګړ.) انسدادي غږونه.

تمت (tamát) ق. ختم، خاتمه، پای، پوره شوی، سرته رسېدلی، تکمیل شوی.

تم تری (tamtaráy) ق. تري تم، ناڅاپه له سترګو ورکېدل، یو په یو ورکېده، ناڅاپه ورکېده.

تمتع (tamatoʔ) ښځ.م. ګټه اخیستل، ګټنه، فایده اوچتونه، ګټه، نفع.

تم تم (tamtám) ق. تمام، ختم، پوره.

تمثال (timsā́l) نر.م. ۱) تصویر، عکس، انځور، فوټو؛ ۲) ځېره، مجسمه؛ ۳) متل راوړل؛ ٤) د پاچا فرمان.

تمثیل (tamsíl) نر.م ۱) متل تېرول، مثال راوړل؛ ۲) د یوه شي شکل مجسمونه؛ ۳) ډرامه ښودنه، نمایش ورکونه.

تمثیلول (tamsilawә́l) مص.مت. ښودل، ښوول، نمایش ورکول، مثال راوړنه.

تمجید (tamjíd) نر.م. لوی بلل، ستایل، درنول، نمانځل؛ ۲) ګران او خوږ ګڼنه.

تمچو (tamačó) نر.م. وول، تمبه، تمبچو، تمبه.

تمځای (tamǰā́y) نر.م. (ج. تمځایونه) د درېدو ځای، ایستګاه، د موټر د درېدلو ځای.

تمځری (tamǰәray) نر.م. (ج. تمځري) تنځری، یو ډول مرغۍ ده.

تمځی (tamǰā́y) و ګ.: تمځای.

تمدن (tamadón) نر.م. ۱) ښاري کېدنه، د ښاري ژوند او خوی اخیستنه؛ ۲) ټولنیز ژوند.

تمدید (tamdíd) نر.م. (ج. تمدیدونه) اوږدونه، غځونه، وخت ورکونه.

تمر (tamár) نر.م. ۱) تمل، انبله، خیجه، یو ډول یوناني دوا ده؛ ۲) د سترګو یو ډول ناروغي ده.

تمرد (tamaród) نر.م. سرغړونه، غاړه غړونه، نه منونه، نه قبلونه، سرکښي، سرکښي کونه.

تمرکز (tamarkóz) نر.م. ځای نیونه، پر یو ځای یا په یوه نقطه کې راټولېدنه.

تمرین (tamrín) نر.م. (ج. تمرینونه، تمرینات) مشق، تکرار، تکرارونه، بیا بیا وینه.

تمساح (timsā́h) نر.م. یو ډول بحري حیوان دی.

تمسخر (tamasxór) نر.م. مسخره کونه، ملنډې وهنه، ریشخندونه، پیشاړه، پېچموزې کول.

تمسق (tamsóq) نر.م. اچو، یو ډول مېوه ده. سور پوستکی لري او د زرد آلو په اندازه ده.

تمسک (tamasók) نر.م ۱) حجت، سند، دستاویز؛ ۲) نیونه، نیوکه.

تمغه (tamǧa) ښځ.م. مډال، د عزت نښان، د بهادرۍ نښان.

تمکه (tamaka) ښځ.م. یو زهر او شېدې لرونکی بوټی.

تم کېدل (tamkedә́l) مص. ل. ۱) ایسارېدل، تمېدل؛ ۲) ختمېدل؛ ۳) ټینګېدل.

تمکین (tamkín) نر.م. ۱) درنښت، درونوالي؛ ۲) غاړه ایښودل، قبلونه؛ ۳) قوت ورکونه.

تملق (tamalúq) نر.م. خوشامنده، خوشامندي، غوړه مالي، بوټ پاکي، چاپلوسي.

تملیک (tamlík) نر.م. مالکول، مالک کول، د ملکیت حق ورکول، د یوه شي خاوند کول.

تملیک خط (tamlikxát) نر.م. د ملکیت خط، هغه لیک چې د هغه پر اساس یو څوک د مال، جایداد یا بل شي خاوند کېږي.

تم مبتلی (tammaṣálay) انسدادي غږ.

تمن[1] (tamā́n) نر.م. زمې، شخور، تمنیه، د اشخار بوټی، د اشخار و له بوټي څخه جوړه شوې پلنه چکۍ چې د صابون پر ځای کارېږي.

تمن[۲] (tumán) اسم، نر.م. (ج. تمنونه) ۱) ټولي، جماعت، ډله؛ ۲) د سلو سپرو یوه دسته، رساله، پلټن؛ ۳) شل.

تمنا (tamaná) ښځ.م. (ج. تمناوې، تمنیات) هیله، امید، غوښتنه.

تموس (tamús) نر.م. (ج. تموسونه) ۱) خمور، خارښت، بخار؛ ۲) تموز، زیاته ګرمي.

تمول (tamawál) مص. مت. ۱) تم کول، درول، ځنډول، ایسارول؛ ۲) نر.م. شتمنتوب، پانګه.

تمویل (tamwíl) نر.م. مال ورکول، د پیسو پر وسیله د کومې پروژې د چارو پرمخ بیونه.

تمه (táma) ښځ.م. (ج. تمې) طمع، لالچ، توقع، هیله، امید.

تمهید (tamhíd) نر.م. ۱) سریزه، شروع، پیل، عنوان؛ ۲) خپرونه، غوړونه.

تمېدل (tamedál) مص. ل. تم کېدل، ایسارېدل، درېدل، ودرېدل، ځنډېدل.

تمیز (tamíz) نر.م. ۱) بېلول؛ ۲) پېژندګلوي؛ ۳) توپیر؛ ٤) پوهه؛ ٥) ادب؛ ٦) قاعده، طریقه؛ ۷) جاج. قضایي لوړه محکمه ده.

تن (tan) نر.م. ۱) بدن، وجود، ځان، صورت، پوه، جسم، جثه؛ ۲) کس، بنده، نفر.

تنا (taná) ښځ.م تنا، د وریځو غرا، تالنده، تنو.

تناب (tanáb) نرم. تاو، پړی، رسی.

تنابوره (tanābúra) ښځ.م. (ج. تنابورې) هغه سوری دی چې په ختو یا شګو کې جوړ شوی وي او د پوکې په وسیله اواز پکې کېږي.

تنازع (tanāzóʻ) ښځ.م. (ج. تنازعات) ۱) بحث، شور، کړس؛ ۲) جګړه، جنګ، فساد.

تنازع للبقا (tanāzusilbaqā́) ښځ.م. ژوند جګړه، د ځان د بقا لپاره جنګ جګړه.

تن اسان (tanasán) ص. نرم. تن اسایه، ناراسته، لټ، راحت طلبه، استراحت طلبه.

تناسب (tanāsób) نر.م. ۱) نسبت، رابطه؛ ۲) ډول، برابري؛ ۳) بد. مراعات النظیر، تلفیق؛ ٤) د دوو نسبتونو ترمنځ برابروالی.

تناسخ (tanāsóx) ښځ.م. ۱) له یوه شکل نه پر بل شکل اوښتل، د هندوانو په نظر روح له یوه کالبوت نه وتل او بل ته ننوتل؛ ۲) باطلونه، زایلونه؛ ۳) په بده څېره بڼکارېدل.

تناسل (tanāsól) نر.م. نسل پیدا کول یا زیاتول، اولاد پیدا کول، زېږونه.

تناسلي الت (tanāsolialát) ص. نب. د ښځې او نر شرمځی او مخصوص غړي.

تناظر (tanāzór) نر.م. ۱) یو بل ته کتنه، یو له بل سره مخامخېدنه؛ ۲) مناقشه، بحث کونه.

تنافر (tanāfór) نر.م. ۱) نفرت، کرکه؛ ۲) یو پر بل ویارنه؛ اد. په شعر یا نثر کې د دروندې او مشکلې کلیمې راوستل.

تناقص (tanāqós) نر.م. ورو ورو کمېدنه، کرار کرار لږېدنه، ورو ورو زیانونه، نقصانونه.

تناقض (tanāqóz) نر.م. یو تر بله نقیض، اختلاف، مخالفت، توپیر، یو د بل مقابل.

تناو (tanā́w) نر.م. ۱) تناب، رسی، پړی، کبړ، بدریږه؛ ۲) د جرېب کښې تناب یا فیته.

تناوب (tanāwób) نر.م. وار اخېستنه، نوبت کونه، په نوبت، په وار.

تناوکښ (tanāwkáṣ̌) نر.م. غنه، غني، جولاګی.

تناوی (tanāwáy) نر.م. د خېمې یا کېږدۍ رسۍ، د تمبو او تجیر تناو.

تنبل (tanbál) ص. نر.م. ۱) لټ، سست، بېکاره، مته؛ ۲) ورګ. تمبل.

تنبو (tanbú) نر.م. (ج. تنبوګان) وګ. ، تمبو.

تنبول (tanból) نر.م. پان، پاڼ.

تنبه (tanbá) ښځ.م. (ج. تنبې) وګ. تمبه.

تنبېزه (tanbezá) ښځ.م. وګ. تمبوزک.

تنبېزی (tanbezáy) نر.م. وګ. تمبېزی.

تنبیه (tanbíh) ښځ.م. ۱) ملامته، ملامتیا، رټنه، ډپکه؛ ۲) بېدارونه، هوښیارې، پوهونه.

تنتنا (tantaná) ښځ.م. دبدبه، شان، عظمت، پرتم.

تنخا (tanxá) ښځ.م. تنخوا، معاش.

تند (tand) ص. نر.م. وګ. تاند.

تند (tund) ص.نر.م. ج. ۱) توند، ګړندی، چابک، چټک؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن، عصبي.

تنداره (tandā́ra) ښځ. م. د تره ښځه، تېندار.

تندر (tándar) نر.م(ج. تندرونه) تکه، تنا، تالنده، رعد، صاعقه.

تندرست (tandróst) ص.نر.م. روغ، جوړ، تکړه، غښتلی، روغ رمټ، سالم.

تندرکی (tandrakáy) نر.م. (ج. تندرکي) نیم سری، د نیم سر درد.

تندره[1] (tándra) ښځ.م. ۱) لمریا سپوږمۍ تندر نیول؛ ۲) تکه، افت، اسماني بلا.

تندره[2] (tundurá) ښځ.م. (ج. تندرې) څړوبی، کړونګی، جروب؛

تندری (tandaráy) نر.م. د ونې نرم پوټکی چې کال په کال د زاړه پوټکي ځای نیسي.

تندک[1] (tindák) نر.م. (ج. تندکونه) ۱) تکوه، هلري، تیندک؛ ۲) مج. سرګرداني.

تندک[2] (tundák) ص. نر.م. توندک، مرچکی، تند مزاجه، له قهر نه لمبه کېدونکی.

تندل (tandə́l) مص.مت. جوړول، رغول، ترمیمول.

تندلبان (tandalbā́n) ص. څوانیمرګ.

تندمزاج (tundmizā́j) ص. نر.م. تندخویه، تند مزاجه، تند مجازه، خړشکني، عصبي.

تندوالی (tundwālə́y) نر.م. ۱) تېزي، چابکي، تندي، چټکتیا؛ ۲) غصه، قهر، خړشکه.

تندوبه (tandobá) ښځ.م. (ج. تندوبې) ۱) اوبې، تانده، اوبېزه؛ ۲) د اوبو داره، د اوبو فواره، سندرکه، زاوه، جوړجوړی، شرشره.

تندور[1] (tandúr) نر.م. وګ. تنور.

تندور[2] (tíndor) ښځ.م. وګ. تنداره.

تندوړی (tandoṛáy) نر.م. د پوزې هډوکی.

تندول (tundawə́l) مص. مت. ۱) تېزول، چالاکه کول چټکول؛ ۲) په غصه کول، په قهر کول.

تندوله (tandóla) ښځ.م. تندولی، یو ډول سابه دی.

تندوڼی (tanduṇáy) نر.م. وګ. چندوڼی.

تندوی (tandwáy) نر.م. سربېښتی، د سینې کرپندوکی.

تنده (tánda) ښځ. م(ج. تندې) ۱) اوبو ته زړه کېدنه؛ ۲) څوز، سوز، یو ډول اغزن بوټی دی.

تندی (tanḍáy) نر.م(ج. تندي) ۱) تنده، د چوېلی، جبین؛ ۲) د هر حیوان نوی پیدا شوی بچی؛ ۳) ناوخته کرل شوی فصل؛ ٤) غونډ، ګردی.

تندي (tundí) ښځ.م. (ج. تندۍ) ۱) چابکتیا، بیړه، چټکتیا، ګړندیتوب؛ ۲) عصبیت، قهر.

تندۍ (tandə́y) ص. ښځ.م. ج. نوې لنګه شوې (غوا، مېښه...).

تندیاره (tandyā́ra) ښځ.م. وګ. تېندار

تندېدل (tandedə́l) مص.ل ۱) تېزېدل، چټکېدل؛ ۲) عصبي کېدل، قهرېدل.

تندي لیک (tandilík) ا.م. برخلیک، سرنوشت، تقدیر، قسمت.

تنډل (tanḍə́l) مص.مت. رغول، جوړول، پیوندول.

تنډو (tanḍū́) ص. نب. خټتو، ګډو، نسور.

تنډوس (tanḍús) نر.م. يو ډول واښه دي.

تنزرى (tanzáray) نر.م (ج. تنزري) و ګ. تمخرى:

تنزل (tanazól) نرم. ټيټوالى، ښکته والى، له پورې (مقامه) رالوېدنه.

تنزيل (tanzī́l) نر.م ۱) کمېدنه، ټيټېدنه، رالوېدنه پرېوتنه؛ ۲) د پيسو ربح، په رياضي کې يوه قاعده ده.

تنسته (tanastá) ښځ.م. ۱) هغه تارونه چې د رخت، قالين او... په اوړدو کې استعمال شوي وي ۲) د غنې شاله، د عنکبوت شاله.

تنسوکه (tansuká) ښځ.م. (ج. تنسوکې) ۱) يو ډول وربښمين توکر؛ ۲) شان، شوکت، پرتم.

تنشا (tanšā́) ښځ.م. وياړ، افتخار، سترتوب.

تنظيم (tanzī́m) نر.م. سمون، برابرتيا، برابرونه، سمبالتيا، رونونه، پېينه.

تنظيمول (tanzimawā́l) مص. مت. برابرول، سمول، رونول، پېيل، سمبالول، منظمول.

تنفس (tanafós) نر.م. ساکښل، ساښکنه، د سا کښته او پورته کېدل، نفس کښنه.

تنقيد (tanqī́d) نر.م. ۱) صرافي کونه، سمې او ناسمې پيسې جلاکونه؛ ۲) کره کونه، د يوې ليکنې ښه والى او بدوالى سره بېلونه؛ ۳) ګوتنيونه.

تنقيص (tanqī́s) نر.م. ۱) کمونه، لږونه؛ ۲) ناقصونه، ناقص کونه.

تنقيط (tanqī́t) نر.م. ليک نښې، ټکي ايښودنه، نقطه ګذاري، د اعجام نښې لکه: ټکى (.)، کامه (،)، شارحه (:)، او...

تنکى (tankáy) ص. نر.م. (ج. تنکي) ۱) تازه، نازک، نرم، خام؛ ۲) نوى تو کېدلى.

تنکيتوب (tankitób) نر.م. ۱) تنازه والى؛ ۲) نرمتوب، تنکيوالى.

تنګ[1] (tang) ص. نر.م. ج. ۱) راټول، هغه چې سور او بر يې کم وي؛ ۲) تريت، په تکليف کې، غريب، خوار، اړ، محتاج.

تنګ[2] (tung) نر.م. کوزه، کوچنى اوږد منګى.

تنګاچه (tangāčá) ښځ.م. تنګاڅه، تنګاچه، چوتره، صوفه، ډبه.

تنګ الواک (tangalwā́k) ص.م. تنګ ليدى، تنګ نظره، متعصب.

تنګ الواکي (tangalwāki) تنګ نظري، تعصب.

تنګ ترش (tangtrúš) ص. نر.م. ډېر تنګ، لنډ بوج.

تنګتوب (tangtób) نر.م. ۱) تنګوالى، تنګتيا؛ ۲) اړتيا، مجبوريت، تنګسه.

تنګ خولى (tangxū́lay) ص. نر.م. ۱) هغه چې خوله يې تنګه وي؛ ۲) نر.م. د خاورو منګ يا چاټى.

تنګ زړى (tangzáṛay) ص. نر.م. ۱) زړه تنګى، بې حوصلې؛ ۲) خپه، زهير؛ ۳) ممسک.

تنګسه (tangsá) ښځ.م. تنګسيا، غريبي، نېستي.

تنګ کوچ (tangkóč) نر.م. پچيس، خطکى، زمرى، د هلکانو يوه لوبه ده.

تنګلاسى (tanglā́say) ص. نر.م. بېوزلى، غريب، خوار، مفلس، بې شتو، نېستمن، اړ.

تنګ لاسي (tanglāsí) ښځ.م. غريبي، خواري، محتاجي، مفلسي.

تنګنا (tangnā́) ښځ.م. (ج. تنګناوې) ناره، وت، دره.

تنګ نظري (tangnazarí) ښځ.م (ج. تنګ نظرى) بخيلي، بدنيتي، سوګتي، خسيستوب.

تنګوالی (tangwālay) نر.م. ۱) غریبي، عاجزي، تنګلاسي، احتیاجي؛ ۲) لنډوالی.

تنګوړی (tanguṛáy) نر.م. تنګوچی، وړوکی تنګی، د غرونو په منځ کې تنګه لاره.

تنګول (tangawə́l) مص.مت. ترینګول، تکلیف ورکول، ځورول، په عذابول، تکلیفول.

تنګه (tangá) ښځ.م. (ج. تنګې) ۱) میله، دُرمه، ستنه، ډنډر؛ ۲) بالاتنه؛ ۳) هغه اواز چې اوښ ته د خپ کولو پر وخت ویل کیږي.

تنګی (tangáy) نر.م. ۱) تنګ، د غرونو په منځ کې لاره؛ ۲) د کوچیانو د کرتو جوال.

تنګي (tangí) ښځ.م. (ج. تنګۍ) ۱) تنګوالی، غریبي، خواري، فقر؛ ۲) مصیبت؛ ۳) سپکوالی.

تنګېدل (tangedə́l) مص.ل. ۱) ترینګېدل، ځورېدل، خفه کېدل؛ ۲) خوارېدل، اړېدل؛ ۳) د ناروغ ناروغي زیاتېدل.

تنمیه (tanmiyá) ښځ.م. وده، پرمختګ، نشونما.

تنور (tanū́r) نر.م. (ج. تنورونه) تندور، د ډوډۍ پخولو ځای.

تنوري (tanurí) ص.نب. ۱) د تناره؛ ۲) په تناره کې پخه شوې ډوډۍ؛ ۳) تندوري، هغه بشپړ پسه یا غوښه چې په تناره کې پخه شي.

تنوع (tanawóʔ) ښځ.م. ډول ډول، رنګ رنګ، راز راز.

تنول (tanawə́l) مص.مت. ۱) غړول، ګړزول؛ ۲) په مزي کې پېیل؛ ۳) درنول، ارزښتمنول.

تنویر (tanwír) نر.م. ۱) رڼا، رڼایي؛ ۲) رڼاکونه، روښانونه، ځلونه.

تنویرول (tanwirawə́l) مص.مت. ۱) روڼول، روښانه کول؛ ۲) څرګندول، ښکاره کول.

تنه (taná) ښځ.م. (ج. تنې) قد، قامت، ونه، وجود، تن؛ ۲) بدنه، ستنه، د ونې ډډ.

تنها (tanhā́) ق. تنا، یوازې، ګوښی، ځانله، څره.

تنهایي (tanhāyí) ښځ.م. یوازیتوب، ګوښې توب، بېلوالی، جدايي، یوازیوالی، څره توب.

تنی (tanáy) ښځ.م. ترټرې خبرې، تتله خبرې.

تني (taní) ص.نب. شخصي، ذاتي، ځاني، دځان.

تنې (táne) اد. ځنې، څخه، ورنه، ترینه، ورځنې.

تنېدل (tanedə́l) مص.ل. ۱) غړېدل، ګړزېدل؛ ۲) پېیل کېدل؛ ۳) درنېدل، قدرمنېدل.

تنی نا (tanaynā́) ښځ.م. ته نه نې، ګونګېدل، وړو وړو نغمه یا سندره له ځان سره ویل.

تڼ (taṇ) نر.م ۱) شعر، سندره، غزل؛ ۲) تڼ، غړمبا، غورېدنه؛ ۲) بوړها، بوړېدنه.

تڼا (taṇā́) ښځ.م. و.ګ. تنا.

تڼاکه (taṇā́ka) ښځ.م (ج. تڼاکې) پولۍ، پړومبې، د لاسو د ورغوو یا پښو د تلو چې د کار یا مزل له لامله پولۍ شي.

تڼتڼا (taṇtaṇā́) ښځ.م. ۱) شور، غوغا، ځوږ؛ ۲) شهرت، اوازه؛ ۳) انګازه، انعکاس.

تڼول (taṇawə́l) مص.مت. ۱) تکول؛ ۲) نیمځاله کول؛ ۳) غړول، په تڼا راوستل.

تڼهار (taṇahā́r) نر.م. غړمبهار، ګړزهار، غرهار.

تڼی (taṇáy) نر.م ۱) د آس یا خره ګېډبند؛ ۲) ښځ.م. تکمه، دکمه، غوټه، بټن؛ ۳) ګرېوان.

تو[1] (tu) نر.م. ۱) توکانې، لیارې؛ ۲) لعنت؛ ۳) کرکه، نفرت.

تو[2] (taw) نر.م. ۱) توت، نرتوت؛ تاو، حرارت، تودوالی؛ ۳) په غوسه کېدنه.

تو[3] (to) نر.م. تیو، کوچ کوچ، دسپي درابللو اواز.

توا (tə-wā́) د (ته به وایې) لنډیز، ګندي، ګنې...

تو - آ (towā́) نر.م. شکارل، توشکارل، ښکارل، سپي په ښکار پسې توکول.

تواتو (tawātáw) نر.م. د نامشروع یا ناروا پېسو د پیدا کولو لاره یا طریقه.

تواچي (tawāčí) نر.م. تباشي، د ملک مېرسنیال، د کلي د مشر کومکي.

توارث (tawārós) نر.م. وراثت، په میراث اخستل په وراثت اخستل، په ارث وړل.

توارد (tawārúd) نر.م. ۱) پرله پسې وارد ېدنه، په یو وخت راتلنه؛ ۲) اد. د دوو شعرونو د لفظي او معنوي ورته والي پېښېدنه چې دوه شاعران بې بېل بېل سره جوړ کړي.

تواره (tawārá) ښځ.م. ۱) یو ډول کښېږدي؛ ۲) څپرې کوډخه، کودې، جونګړه، چوپړې، کوډخه.

توازن (tawāzón) نر.م. برابروالی، په یوه وزن کېدل، په یوه تول کېدل، تعادل.

تواضع (tawāzóʻ) ښځ.م. عاجزي، کميني.

توافق (tawāfóq) نر.م. ۱) برابري، سره سمېدنه، سره انډولېدنه؛ ۲) دوه ارخیزه خوښه، موافقه.

توام (tawā́m) نر.م. ۱) جوړه، غبرګ، غبرګوني؛ ۲) پرله پسې، یوځای، مربوط، تړلی.

توامان (tawāmā́n) ص. نر.م. ۱) نستعلیق ته ورته یو ډول پېچلی لیک دی؛ ۲) دوه کوچنیان له یوه نسه زېږېدلي، غبرګوني؛ ۲) ملګري.

توان (tawā́n) نر.م. طاقت، وس، وسه.

توانا (twānā́) ص. نب. زورور، غښتلی، پیاوړی، قوي، د طاقت خاوند.

توانګر (tawāngár) ص. نر.م. ۱) شتمن، غني، بډای، موړ؛ ۲) زورور.

توبره (tubrá) ښځ.م (ج. توبرې) ۱) کڅوړه، بوجۍ، خلته؛ ۲) د اس یا خره د اوربشو کڅوړه؛ ۳) نر.م. د اسونو او خرو یو ډول ناروغي ده.

توبری (tubráy) نر.م. (ج. توبري) ۱) دغشي شوکه؛ ۲) د پخې تېره شوکه؛ ۳) کوچنی تبرګی.

توبري (tubrí) ښځ.م. (ج. توبرۍ) کښېښېده، پخۍ، سکوری چکن، ګلدوزي، خامک دوزي.

توبه (tobá) ښځ.م. (ج. توبې) ۱) له ګناه څخه پښېماني، استغفار؛ ۲) د حق پر لاره سمېدنه؛ ۳) د انکار کلیمه.

توبه ګار (tobagā́r) فا. نر.م. پښېمانه، نادم، توبه کوونکی، استغفار کوونکی.

توبیخ (tawbíx) نر.م. دګنه، رټنه، ملامتونه، ورته په قهرېدنه، سټغې سپورې ورته وینه.

توبین[1] (tobín) نر.م. خوند، څکه، مزه، ذایقه.

توبین[2] (tawbín) نر.م. شنوبی، پېړومبې، د چکې له کڅوړې نه په یوه لوښي کې تولې شوې اوبه.

توپ (top) نر.م ۱) یوه جنګي وسله ده؛ ۲) پنډوس، ګیند، غونډسکه؛ ۳) تان، د توکر تان، توکی.

توپان (topā́n) نر.م (ج. توپانونه) ۱) سخت باد، طوفان، سېلی؛ ۲) نا اشنا کار، ستر بریالیتوب؛ ۳) وربخولی، د پایڅو کښېښده شوي خولې؛ ٤) لوی غم، لویه پېښه.

توپان څپلی (topānǰəpaláy) ص.م. توپان وهلی، جبار څپلی.

توپانی (topānáy) ښځ.م. ۱) د خوند او ظرافت خبرې؛ ۲) چټیات، بې مانا خبرې، اپلتې؛ ۳) فوق العاده خبرې یا چارې.

توپ بازي (topbāzí) ښځ.م. د پنډوس لوبه، ګین بازي، والیبال، فوټبال...

توپچي (topčí) نر.م ۱) توپ ویشتونکی؛ ۲) هغه دله ده چې توپونه او... اختیار کې لري.

توپخانه (topxā́na) ښځ.م. ۱) توپونه، دځو توپونو مجموعه؛ ۲) دتوپونو ځای.

توپړ (topaṛ) نر.م. ۱) صدمه، ضرر، زیان، تاوان؛ ۲) پېښه، حادثه، واقعه.

توپړک (topṛák) نر.م. پوستین، پوستینچه.

توپک (topák) نر.م. توپک، یو ډول وسله ده.

توپک لیچ (topakléč) نر.م. ۱) هغه لرګی چې د توپک دشپېلۍ شاته لګېدلی وي؛ ۲) لټ، ګټ، بیلوټ، ګېټ.

توپک والا (topakwālā́) نرم. د توپک خاوند، هغه څوک چې توپک لري یا یې ډزوي.

توپلندی (toplandáy) نر.م. (ج. توپ لندي) توپنی، د زرو توټنی، د زرو توږل شوي ذری، د زرو توږل شوي وړې وړې ټوټې.

توپیر (tawpír) نر.م. فرق، تفاوت، امتیاز.

توپیرپال (tawpirpā́l) نر.م. تبعیض پالونکی، تبعیض پال.

توپیرواله (tawpirwā́la) توپیرپالنه، تبعیض (نژادي).

توت[1] (tawt) نر.م. یو شی په غوږو کې سره کول.

توت[2] (tut) نرم. (ج.توتان) یو ډول مېوه ده.

توتا (totā) نر.م. ۱) وګ. توتي؛ ۲) زاج، ځوری، پتکنی، پتکری، زمچ.

توت خورکه (tutxwaráka) ښځ.م. داغ سري مرغی، کنه مرغی.

توتړی (totṛay) ص. نر.م. تورتوری، تتله.

توتښه (totaṣa) ښځ.م. (ج. توتښې) نرم او پوست کانی، پسته ډبره.

توتکاری (totkā́ray) نر.م. توتکی، توتکری، یو ډول توره مرغی ده.

توتکری (totkaráy) نر.م. د توتکي یو ډول دی.

توتکه[1] (tutaká) ښځ.م. ۱) چنغښک، مرۍ، کړغوړچ؛ ۲) ښکار، ښکر، د ژرندې د ډول او پلونو ترمنځ لرګینه نلی؛ ۳) لرګینه شپېلۍ.

توتکه[2] (totaká) ښځ.م. کجاوه، داسې آله ده چې له لښتو جوړېږي، تیږې پکې اچوي او د سیند بند پرې کلکوي لوګرې، شنټه.

توتکی سبک (totakaysabak) نر.م. یو ډول نازک بوټی دی چې نرمې پاڼې لري.

توتلی (totaláy) نر.م. صافه، صافي، د دېګي یا نورو ګرمولوښو د نیولو ټوکر.

توتن (totán) نر.م. اوماچ.

توتنکی (totankáy) نر.م ۱) توتنکه، توتنکی، توتنی، خرخی؛ ۲) خخوزی.

توتني (totaní) ښځ.م ۱) د لمدو کړیوارو خیرې او خخوزې چې له لاسه وغورځېږي؛ ۲) استعمال شوې یا په لاس باندې اېښودل شوې نکریزې.

توتنی (totanáy) نر.م. د مالګې له ډنډ څخه د مالګې څګړا تولولو لرګینه آله.

توتڼکه (totaṇká) ښځ.م. پرخچه، توته، خخوزی، توتلی، توتنکی، د لرګي توتنی.

توتڼکی (totaṇkáy) نر.م. ۱) وګ. توتنکی؛ ۲) د زرو بوره، د زرو میده.

توتو[1] (tutu) نر.م. ج. آآه، بیو بیو، د چرګ د راېللو اواز؛ ۲) کوچنیان چرګ ته وایي.

توتو[2] (toto) نر.م. د سپي د راېللو اواز.

توتوپښ (totopaṣ) نر.م. ملاچرګک، ملاتوتک، هدهد، یو ډول مرغی ده.

توته (totá) ښځ.م. (ج. توتې) ۱) کوکری، کنګری، کوتری، د سپي بچی؛ ۲) د شپېلۍ ژبی؛ ۳) هغې آله چې جولاګان د تنستې تار پرې تاووي او شغلوي یې.

توتی (totáy) ص. ښځ.م. سـولـېدلی سپېښتی، سولېدلې بېړۍ، چتره بېړۍ.

توتي (totí) نر.م. توتا، طوطي، يو ډول مرغه دی.

توتیا (totyā́) ښځ.م. د رنجو کانی، د رنجو ډبره، هغه ډبره چې رانجـه ځنې جـوړوي.

توجه (tawajú(h)) ښځ.م. ۱) مخه، پاملرنه، مخ کول؛ ۲) غور، دقت؛ ۳) لحاظ، مهرباني.

توجیه (tawjíh) ښځ.م ۱) وجه بیانونه، وجه ښوونه، تعبیرونه، سبب موندنه، تفسیرونه؛ ۲) حلیه.

توحید (tawhíd) نر.م. د یوه خدای (ج) منل، څښتن تعالی ته په یووالي قایلېدل.

توخانه (tawxā́na) ښځ.م. و.گ. تاوخانه.

توخته (toxtá) ښځ.م. (ج. توختې) ۱) ارامي، کراري؛ ۲) زغم، تحمل؛ ۳) طاقت، توان.

توخری (toxráy) نر.م. (ج. توخري) د شلومبو د پای خیر، د شلومبو د بېخ پخې (توخه).

توخس (toxás) نر.م. ۱) تـاوان، زیـان، نقصان؛ ۲) نخسان، په نس کې د بچي زیان.

توخنی (toxanáy) نر.م. (ج. توخني) تنور پاک.

توخونی (toxúnay) ص.نر.م. نازولی، نیازبین، نازپرورده، په نازاموخته.

توخیر (towxír) نر.م. خاربښت، کا، کاکول، گرېدا، بخار، خاربښت، پون، تخېدنه.

تود (tod) ص. نر.م (ج. تاوده) گرم، د سوړ ضد.

تودښت (tawdáșt) نر.م. تودوالی، تودوخه.

تودکانی (todkā́nay) نر.م. و.گ. توده تیږه.

تودمن (todmán) نر.م. یو ډول بوټی دی.

تودنی (tawdanáy) ښځ.م. بخاری.

تودوالی (todwālā́y) نر.م. حرارت، تودوخه، گرمي، تاو، تودښت.

تودوبن (tawdobán) نر.م. حمام.

تودوبی (tawdobáy) نر.م. ۱) هغه گړی (منگی) چې اوبه تودوي؛ ۲) حمام.

تودوخه (tawdóxa) ښځ.م (ج. تودوخې) ۱) تاو، گرمي، تودښت؛ ۲) گرمه سیمه، توده منطقه.

تودوربښ (todwaráș) نر.م. گرم باد، تود باد، توده ایشمه، توده یښمه.

تودوکی (tawdukáy) ص.نر.م. گـرم شان، لـږ تود، لـږ گرم، تږم، شیرگرم.

تودول (tawdawə́l) مص.مت. ۱) گرمول، حرارت ورکول؛ ۲) غوسه کول، لمسول، پارول.

تودوینی (todwínay) ص.م. خون گرم، تندخوید.

توده (tawdá) ص. ښځ.م. (ج. تودې) ۱) گرمه؛ ۲) سړه توده، شکنه، پیاوه؛ ۳) په پکـتیاکې یو ښـتني نـرخ دی: کله چې پرچا د غلا یا قتل اشتباه وشي، نو په یوه کټوه کې یو ټاکلې اندازه اوبه اچوي او کـټوه پـه اور ږدي. د اوبو ایشېدلو وروسته تورن راولي چې له کټوې څخه اووه کاني راوکاږي.

توده برېښنکه (tawdabreșnáka) ا.م. تودککی، پروتون (غاز).

توده تیږه (tawdatíẓa) ښځ.م. (ج. تودې تیږې) ۱) توده ډبره؛ ۲) خسـا لـوټه، د کـوچنیانو یو ډول لوبه ده.

توده خوا (tawdaxwā́) ښځ.م (ج. تودې خواوې) توده سیمه، گرمه علاقه، گرمسېر.

توده سړه (tawdasaṛá) ښځ.م. زکام، ریزش.

توده لمبه (tawdalambá) ښځ.م. گرم باد، تود باد.

تودي (todí) ص. نر.م. ج. و.گ. تودې.

تودېدل (towdedə́l) مص.ل. ۱) گرمېدل، حرارت ورسېدل؛ ۲) غوسه کېدل، لمسېدل، پارېدل؛ ۳) مین کېدل، عاشقېدل، گرفتارېدل.

تودې سرې (tawdesaṛé) ښځ.ج. سرې تودې، ربړونه، ستونزې، ناخوالې، سختۍ.

تو دیع (tawdíع) ښځ.م. ۱) خدای پاماني، مخه ښه ۲) جال، تور؛ ۳) شلخې؛ ٤) تره، تورپډنه؛ ٥) خامک دوزي؛ ٦) له حقه ازادون، بخښل.

توق (toq) نرم. زیان، تاوان، نقصان، ضرر.

تور (tor) ص. نر.م.ج. ۱) په رنگ تور؛ ۲) تـرا، تهمت، الزام؛ ۲) ص. متهم، ملزم؛ ۳) قصور، گناه؛ ٤) ترهه، د زړه وسواس؛ ٥) د مرغانو د نیولو یو ډول جال.

تورا (torá) ښځ.م. تور، تومت (تهمت)، الزام.

توران (torā́n) ص. نر.م. ۱) تور کندهاري انگور دي؛ ۲) د تور جمع؛ ۳) تک تور، بېخي تور؛ ٤) ج. د زنگي، تورپوټکي.

تورانی (torānáy) ص. نر.م. ۱) سودايي؛ ۲) تومتگر، تومتي؛ ۳) صفرايي، د صفرا؛ ۲) چغل، چغلمار، چغلگر.

تورانۍ (torānáy) ښځ.م. تورانۍ، کرېښۍ، یو ډول توره وره مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري.

تورانۍ (torāṇáy) ښځ.م. وگ. تورانۍ.

تورايته (torāytá) نر.م.ج. یو ډول انگور دي.

توربازار (torbāzā́r) نر.م. غل بازار، ناقانونه او خپلسري پېر و پلور.

توربخت (torbáxt) ص. نر.م. ۱) بې طالع، کم بخته، بدمرغه؛ ۲) نر.م. بدمرغي.

توربخن (torbaxā́n) ص. نر.م. لږ غوندې تور، تور وشمه، توروزمه، تور غوندې تور ته مايل.

توربخۍ (torbaxáy) ښځ.م. یو ډول کنبهده، یو راز خامک، یو ډول بخۍ ده.

توربرېښ (turbréṣ) نر.م. ۱) توربېښ، د تورې برېښ، ډرکه، دبکه؛ ۲) د تورې ځلول، گرابې.

توربمبر (torbambár) نر.م. بوړا، تورغمبس، یو حشره ده چې پر گلانو گرځي.

توره باس (torabā́s) نر.م. توره ایستونکی، غیرتي، تورځن.

تورپانه (torpā́ṇa) ښځ.م. بنفشه، یو ډول گل دی.

تورپوست (torpóst) ا. م. وگ: تورپوستکی.

تورپوستکی (torpostákay) ص. نر.م. تور پوستی، تورپوټکی، نیگرو، حبشي.

تورپېکۍ (torpekay) ښځ.م. ۱) د تور پېکي خاونده؛ ۲) شخصي ښځینه نوم، سیامو.

تورپیل (torpíl) ښځ.م. وگ. تارپیل.

تورت (t(o,u)rt) ص. نر.م. ترت، د یوې خبرې سرې، سپين ویونکی؛ ۲) پاک، واضح، بې گناهې؛ ۳) تېز، چالاک، تکړه.

تور تاوده (tortāwdá) نر.ج. شکنه، پیاوه، ساړه تاوده، چټک ښوروا، ښوروا گۍ.

تورتپ (tortap) ښځ.م. تپه تیاره، توره تیاره.

تورتپی (tortapáy) نر.م. تورمخی، تیکمخی، هغه سری چې د مخ پوستکي يې تور او د چیچک داغونه ولري.

تورتلب (tortaláb) ص. نر.م. بېخي سوي، یو مخ سوی، بالکل سوی.

تورتم (tortám) نر.م. ۱) توره تیاره، ډېره تیاره، تپه تیاره؛ ۲) اړی گړی، گړبړ، گلوډې.

تورتمرونۍ (tortamruṇáy) ص.م. تورتم رڼا کوونکی، تورتم یا تیاره څیرونکی.

تورتمۍ (tortamáy) ښځ.م. تورې برېښېدونکي زلفې، هغه زلفې چې تکې تورې وي.

تورتوت (tortū́t) ص. نر.م. یو ډول توت دی.

تورتیپ (tortíp) نر.م. ۱) گڼه گڼونه، بیروبار؛ ۲) ص. نر.م. تک تور، یو مخ تور.

تورتېیلی (torteyólay) ص. نـر.م. ۱) تک تور، ارغوش، ډېر تور (سړی)؛ ۲) تور سوی شی.

تورجاش (torjā́š) نر.م. یو ډول بوټی دی.

تورځن (turzán) نر.م. و ګ.: تورزن.

تورغونډی (torɣun ḍáy) نر.م. ترغوټ، ښېخې، ښېځه، غرنی سابه چې پاخه خوړل کېږي.

تورڅنګلی (torcangálay) نر.م. باطل ځواک، باطل قوت.

تورخوټی (torxwaṭáy) ص.نر.م. ۱) تورګونی، اینډکی؛ ۲) زلموټی، ځوانی ته رسېدونکی.

تورخېل (torxél) نـر.م. ۱) د پښتنو دیوه واړه خېل نوم دی؛ ۲) غلام، مریی.

تورخېله (torxéla) ښځ.م. مینځه.

توردریاب (tordaryā́b) نر.م. لوی بحر، سمندر.

توردلی (tordaláy) نر.م. ۱) یو ډول توره مرغۍ ده؛ ۲) یو ډول شینکی.

توروړی (torṛáy) ښځ.م. تروی، ګناهکار، یو توره مرغۍ ده چې سپینه لکۍ لري.

تورزاغ (torzā́ɣ) نر.م. ۱) تورکارګه، وروږ، تور کارغه؛ ۲) رقیب، غماز.

تورزړی (torzáṛay) ص. نر.م. غوسه ناک، کینه کښ، په زړه تور.

تورزن (torzán) ص. نر.م. ۱) توریالی، زړور، د توري مېړنی؛ ۲) په ملنډو دارن ته وایي.

تورزن توب (turzantób) نر.م. توریالیتوب، زړورتوب، مېړنتوب، مېړانه.

تورزیری (torzíray) نر.م. د توري زیري خاوند.

تورسترګک (torstargák) نـر.م. د شاهین په شان یو تورسترګی مرغه دی.

تورسر (torsár) ص. نـر.م. ۱) هغه چې د سر ویښتان یې توروي؛ ۲) لوڅ سر، سرتور.

تورسرکه (torsaráka) ښځ.م. کارغه، شپیلی، نظرماتي، هغه توته یا کتوه چې د مرغیو دارولو ته یې د فصل په منځ کې ځوړندوي.

تورسرې (torsaré) ښځ.م. ۱) ښځه، سیاسر؛ ۲) کونډه، سرتوره؛ ۳) هغه ښځه چې ټیکری او زړوکی یې پر سر نه وي.

تورسکاڼ (torskā́ṇ) ص. نر.م. ۱) تور رنګی، تور بخن، تور وشمه؛ ۲) تور آس.

تورسورن (torsūrán) نر.م. تور سوربخن اس.

تورسوی (torsáway) ص. نر.م. سوی سکور، ګرد سره سوی، بېخي سوي، تک تور سوی.

تورشاتګ (toršātág) ا.م. تـوره ارتجـاع، هغه ارتجاع چې له ګروهې (عقیدې) سرچینه اخلي.

تورشان (toršā́n) ص. نـر.م. ج. توربخن، تور بخوند، تور رنګی، تور غوندې.

تورښوری (torṣuráy) نـر.م. ښورکی، ښورې، یو ډول بوټی.

تورغر (torɣár) نر.م. ۱) تور رنګی غـر؛ ۲) لـه تکلیف او کړاو څخه ډک کـار؛ ۳) د غـرو یوه لړۍ؛ ۴) سیاه کوه.

تورغړی (torɣáṛay) نـر.م. (ج. تورغړي) مټ، له څنګلي څخه پورتنۍ برخه.

تورغوجیر (torɣujír) نر.م. غوربچه، غوجېر، یو ډول ژېړ ګلی غرنی بوټی دی.

تورغوړ (torɣwáṛ) نـر.م. تور تېل، د شړشمو تېل.

تورغوړی (torɣwáṛay) نر.م. (ج. تور غوړي) ۱) پیشپرانګ، سارایي پیشي؛ ۲) ص. نر.م. کم عقله، ناپوه؛ ۳) سپین سترګی.

تورغونډان (torɣunḍā́n) نـر.م. یـو ډول تور انګور دي چې داني یې غټې وي.

تورک (torák) نر.م ۱) د تورېک پېچتاو؛ ۲) د پیازو او نورو ترکارۍ واړه واړه پټي، کهارۍ، ادۍ، تیره ګی.

تور کاری (tor kā́ray) ص.م. بدورده، بد کاری، درغلی، جعلکار.

تورکډهل (torkaḍhál) نر.م. تور کوهی، تور زندان، سیاه چاه، سیاه چال، تورګدهل.

تورکراړو (torkrā́ṛo) ښځ.م. ګونګټ، غوځاړی، تورګونګټ.

تورکړی (torkə́ṛay) ص. نر.م. ۱) تور رنګ ورکړی؛ ۲) بدنام کړی، په تومت نیولی.

تورکش (torkáṣ) نر.م. تور، جال، د مرغیو د نیولو یو ډول جال.

تور کښ (tūrkáṣ) نر.م. ۱) ایستلې توره؛ ۲) پخوایې عسکر ته وایه؛ ۳) جنګیالی.

تورکښي (turkaṣí) ا. سرتېري، جنګیالیتوب، سربازي، عسکري.

تورکڼی (torkaṇáy) نر.م. تور لوی، تورکونی، تورکی، د لوګي خیری، تول شوي لوګي.

تور کوری (torkwáray) نر.م. کورنۍ، یو ډول غرنی بوټی دی چې خونلورې داني کوي.

تورکونی (torkwánay) ص.نر.م. ۱) تور غوټی، ایندکی، تور رنګی؛ ۲) بدمخی، سپین سترګی ۳) نر.م. تور لوی، تورکی، جمع شوی لوګی.

تورکه (toráka) ښځ.م. شامتوره، شامتورې، کامچره، یو ډول مرغی ده.

تورکی' (torkáy) نر.م. ۱) حرف؛ ۲) تورشان؛ ۳) د تور اسم تصغیر؛ ٤) شیشی، ساختګي توره مرغی چې د شامتورو د نیولو لپاره په ونه کې ایښودله کېږي؛ ٥) د غنمو یا اوریشو هغه وږی چې د مرض له لامله تور اوښتی وي.

تورګاړ (torgā́ṛ) نر.م. ۱) اشخار؛ ۲) هغه ځای یا سیمه چې تورګانې پکې پیدا کېږي.

تورګړدی (torgaṛdáy) نر.م. د وریښمو یو ډول کښېده (خامک) ده.

تورګل (torgwál) نر.م. ۱) هغه ګل چې رنګ یې تور وي؛ ۲) نرینه نوم.

تورلال (torlā́l) نر.م. یو ډول تور انګور دی.

تورلحد (torlahád) نر.م. قبر، ګور، لحد، په قبر کې د مړي ایښودلو ځای.

تورلشی (torlaṡáy) نر.م. تورلکشی، یو ډول غنم دي، چې د وږي لشه یې توره ده.

تورلګاو (torrlagā́w) ص.م. تورلګوونکی، تور تپوونکی، تومتګر، مفتري.

تورلګاوی (torlagāwáy) ا. تور لګونه، تور تپنه، تور تړل.

تورلمی (torlə́may) نر.م. ۱) غسه، ګورکېن، ورلتی، هغه ځناور چې نوی مړی له قبر څخه راباسي؛ ۲) جفتک، دله خفک.

تور لمی زېړن (torlamayze ṛán) نر.م. هغه اس چې زنګنونه یې تور وي.

تورلېمه (torlemá) نر.م. ج. توري سترګې.

تورم (tawarrū́m) نرم. وګ. انفلاسیون.

تورماښام (tormāṣā́m) نر.م. ۱) تیاره ماښام؛ ۲) اړی ګړی.

تورمخکه (tormaxáka) ښځ.م. الهو، شین غوښتل، د باران د پرله پسې اوربښت د دربلو لپاره د کلي کوچنیان یوه تورمخې ښځه چې جوړه کړي او کور په کور ګرځي له خلکو څخه شیان ټولوي او خدای ته زاری کوي.

تور مخی (tormáxay) ص. نر.م. ۱) مخ توری؛ ۲) ګناهکار؛ ۳) شرمنده؛ ٤) غماز، شیطان.

تورن[1] (torán) ص. نر.م. ۱) تور، تور غوندي؛ ۲) تومتي، متهم.

تورن[2] (tūrán) نر.م. تولی مشر، هغه منصبوال چې په رتبه کې له لومړي بريدمن څخه پورته او له جگتورن څخه ټيټ وي.

تورنج (turánj) نر.م. (ج. تورنجان) و گ. ترنج.

تورن جنرال (tūranganrā́l) نر.م. دقول اردو د جنرالی دريمه پوړي‌دويم فرقه مشر، سرلښکر.

تورنگړی (torangṛáy) ص. نر.م. توررنگی، توربخن، توروشمه، توروزمه، توربخوند.

تورولی (torwālay) نر.م. ۱) توررنگ، د رنگ توربدنه؛ ۲) بدنامي، تومت، اتهام.

توروانجه (torwā́njá) ښځ.م.ج. سياه دانه.

تورول (torawál) مص. مت. ۱) ترول، وېرول، دارول؛ ۲) توررنگ ورکول؛ ۲) بدنامول.

تورولی (torawálay) ف. نر.م. (ج. تورولي) ۱) وېرولی، دارولی؛ ۲) پارولی، کتولی.

توره[1] (tūra) ښځ.م. (ج. توري) ۱) يو دول اوسپنيزه وسله ده؛ ۲) زړورتيا، مېړنتوب.

توره[2] (tóra) ص. ښځ.م. (ج. توري) ۱) د تورو مؤنثه صيغه؛ ۲) ماته پيسه؛ ۳) نوي اوړول شوي شمکه؛ ٤) اجوره، مزد؛ ٥) ښځ.م. په يوناني طب کې د سودايي مادې نوم؛ ٦) د قامي لښکر غونده؛ ۷) دښمني؛ ۸) د گاونديانو د واده په وخت کې د ملک برخه کول او په بدل کې يې د ناوې لپاره ټيکري يا جامې جوړول؛ ۹) تومت، اتهام؛ ۱۰) وړوکی کلی، د کوچيانو مېنه.

توره انا (toraanā́) ښځ.م. بېهته، تورانگه، يو دول توره مرغی ده.

توره بڼه (torabáṇa) ښځ.م. تورتم، توره تياره، تروږمی، تروږمی، توره تاريکه.

توره بلا (torabalā́) ښځ.م. ۱) غټه مصيبت، غټه بلا؛ ۲) مج. کنجکاو، متجسس، مهتکر.

توره پاڼه (torapā́ṇa) ښځ.م. بنفشه، يو دول بوټی دی چې ارغواني رنگه گل لري.

توره پاڼی (torapā́ṇay) نر.م. شوخوړک، يو بوټی دی چې دشولود بوزغلي قوټتوب لپاره له تخم شيندلو نه مخکې په ځمکه کې ښخېږي.

توره تبه (toratába) ښځ.م. لويه تبه، وچکی، محرقه، ترتکي، تبگی.

توره تبی (toratabáy) مص. ښځ.م. ۱) توره تبغند، توره کنده؛ ۲) رند، تپه توره.

توره تتی (toratatáy) ښځ.م. بلبله، عندليب، يوه ښه اواز لرونکې توره مرغی ده.

توره تياره (toraṭyārá) ښځ.م. ۱) تپه تياره، تورتپ، تورتم؛ ۲) اړی گړی.

توره تېښته (toratéṣta) ښځ.م. سخته کرکه، ډېر نفرت، سخت بدراتلل.

توره تولخله (toraṭūlxála) ښځ.م. توره غاړه، شنه تولخله، لويه تولخلي، پوخلي.

توره څله (toracılá) ښځ.م. غوره څله، د ژمي څله، هغه څله چې په سپينه څله پسې راځي.

توره څوکه (toracū́ka) ښځ.م. د غره جگ سر، د غره جگه څوکه، د غره تور سر.

توره دربله (toradarbılá) ښځ.م. توره تياره، توره دربه، تکه توره تاريکه، تپه تياره.

توره دړه (toradáṛa) ښځ.م. توره تخته، ښوونځيو په ټولگيو کې د ليکلو تخته.

توره شپه (toraṣ̌pá) ښځ.م. ۱) تياره شپه؛ ۲) اړی گړی؛ ۳) د غم شپه، د انتظار شپه.

توره شمه (toraṣ̌amá) ښځ.م. (ج. توري شمې) توره کيږدی، توره خېمه.

توره کجله (torakajála) ښځ.م توره خره چرچنه، توره چوغکه، کمتوولـه.

توره لښته (toralásta) ښځ.م. د الو بالو په ښهر یو ونه ده چې له میوې نه یې شیرخشت جوروي

توره مرغه (toramarğá) ښځ.م. وژه، غـوژه، یو دول وابښه دي.

توره وښکه (torawácka) ښځ. م. ۱) دځوانانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) توري وښکي، تورممیز.

توره وښکې (torawáckay) ښځ.م. توره اربره.

توری (tóray) نـر.م. (ج. تـوري) ۱) حرف، تکی؛ ۲) بیا. طحـال، د انسان یو داخلي غړی دی؛ ۳) ص. نر.م. تور پوستی؛ ٤) د تـور د تصغیر نوم؛ ٥) نرم. د پښتنو یوه قبیله ده چې په کورمه او پاړاچنار کې مېشته ده؛ ٦) سورنی، سرنا؛ ۷) اندېرې ۸) دشپږ ملي ددوترد وېش اخیري مقیاس؛ ۹) کاسیره، دروپی ځلمرویشتمه برخه

توری (toráy) ښځ.م. ج. تري، یو ډول سابه دي.

توري (towarí) نر.ج. ۱) کډه، د کور سامان، کور لوښي؛ ۲) تورکي، د خط کښلو تور رنګ.

تورې (túre) ښځ.م. چغه، چیغه، چخې، کـورې، د سپې د شړلو اواز.

توریالی (turyālāy) ص.نر.م. مېړنی، تورزن، بهادر، د توري ښېړنی.

توریالیتوب (turyālitób) نـر.م. مېړنتوب، بهادري، تکړه توب، تورزن والی.

توریانی (turyānáy) ښځ.م. توتکرکی، توتکری، خرشکه، د بارانه مرغی.

تورې اوبه (toreobá) ښځ. م. ۱) کـاري دریاب، په سمندر یوې د انډیمان جزیرې چې انګـرېزانو به بندیان په کې ساتل؛ ۲) بحر، سمندر؛ ۳) په پکتیا ولایت کې د یوې سیمې نوم.

توري اوډ (tor iod́) توري اوډونکی، حروفچین.

تـوري اوډون (toriodún) ا. تـوري اوډونـه، حروفچیني.

تورې ایکی (toreikáy) ښځ.ج. ماتې، تورې پیسې، ماتې پیسې، وړې پیسې.

تورې تپې (toretapé) ښځ.م. ۱) تـورې تـربې، زاری؛ ۲) تکی برګی، تکې برګې.

تورې تیارې (toretyāré) ښـځ.ج. ۱) ډېـرې تیارې تـور تپ؛ ۲) بد نصیبي، بدمرغي.

تورې خاورې (torexāwré) ښځ.م. ۱) سپېرې خاورې، خړې خاورې؛ ۲) قبر، ګور.

تورید (towríd) نـر.م. راوړنه، راوړل، واردونـه، واردول، راوړه.

تورېدل (toredál) مـص. ل. ۱) تور رنګ ورکـول کېدل، رنګ تـورېدل؛ ۲) بدنامېدل، تـومتي کېدل؛ ۳) کرکه پیدا کېدل؛ ٤) شرمنده کـېدل؛ ٥) تربدل، ترهېدل، دارېدل.

توریدول (tawridawál) مص. مت. واردول. و ګ.: تورید.

توریز چاپ (torizčáp) حروفي چاپ.

تورېزی (towrezáy) نر.م. یو ډول مرغه دی.

تور (toṛ) ق. تراخېره، تر پایه، ترختمه.

تورشک (toṛšák) نر.م. پېغور، تانه، طعنه.

توری (toṛáy) ص. نر.م. و ګ. ترتری.

توری (toṛay) ښځ.م. ۱) ترور، د مور خور، خاله؛ ۲) مشرې ښځې ته د درناوې لقب.

تورېزی (toṛezáy) نـر.م. ترور زی، د ترور زوی، دخاله زوی، د توری زوی.

توزن (tuzán) ص. نر.م. ۱) تیزن؛ ۲) دارن.

توزنه هیله (tozanahíla) ښځ.م. بېځایه هیله، پوچ امید چې سپېتانه پکې وي.

توزی (tozáy) نـر.م. ۱) هـغـه پند توکـر چې د کېږدۍ پر سر يې گندي؛ ۲) يوه خځنده ده.

توزيز (tozíz) ا. اړه تړه، بندوبس، چاره، تابيا.

توزيع (tawzíؑ) ښځ.م. وېشنه، تقسيمونه، برخې برخې کونه، وندونډ کونه.

توژنه (tožána) ښځ.م. چمن، شنېلی، د يو ډول وښو نوم دی.

توړاند (tozǻnd) ص. توړونکی، کنده کار، حکاک.

توړل (tozǻl) مـص. مت. ۱) تراشـل، رنده کـول؛ ۲) پاکول؛ ۳) مښل، لگول.

توړلې (tozǻle) ښـځ. ج. ۱) توتنـکي، پـتـرکي؛ ۲) د توړلي ښخمنه ښه.

توړند (tozánd) نر.م. رنده، تراش، توړنی، خراد.

توړندۍ (tozandə́y) نر.م. رنده، تراش، توړۍ.

توړنه (tozána) ښځ.م. تراشنه، رنده کونه، توړنگ.

توړون (tozǘn) نر.م. تراش، حک.

توړونی (tozū́nay) نـر.م. رمبی، د ختې توړنې رمبی، پخسه تراش، گلبُر، ختتوړونی.

توړۍ (tozǻy) ښځ.م. رنده، توړندۍ، تراش.

توس(۱) (tus) نـر.م. ۱) خـوس، خوسـماري، پته لگونه؛ ۲) د پرو توس؛ ۳) يـو ډول نرمه، نازکه او ډولي شړۍ يا کمپله.

توس(۲) (taws) نر.م ۱) گرمي، تاو، د بدن د ننني تودوخه زياتېدنه؛ ۲) قار، دباو.

توسط (tawasút) ق. په وسيله، په ذريعه.

تـوسـعه (tawsiؑá) ښـځ.م. پراختيا، ارتـوالی، پراخوالی، وسعت، انکشاف.

توسل (tawasúl) نـر.م. وسـيله مـوندنه، وسيله کول، اړيکه پيدا کونه، ځان نښږدې کونه.

توسن(۱) (tawsán) نر.م. سرکش اس، ياغي اس.

توسن(۲) (tosán) نر.م. سبب، وجه.

توسن(۳) (tūsán) ص. نـر.م. ۱) شوندن(سپی)، بيمار(سپی)؛ ۲) ورسترگی (سړی)، حريص.

توسنپېر (tosanpér) گر. علتيه حالت.

توسنترويېکی (tosantarwayíkay) گر. سببي يا علتي ربط.

توسند (tawsánd) ص. نر.م. ۱) له تندې او گرمۍ نه سوی الوی؛ ۲) توده او وچه ميره يا سيمه.

توسنتوب (tawsantób) نـر.م. ۱) گـرمېدنه، تودېدنه؛ ۲) ژرژر وچېدنه او تږي کېدنه.

توسنغونډله (tosanǧandlá) گر. علتيه جمله، سببي جمله.

توسنکړ (tosankár) گر. علتيه يا علي فعل.

توسنوالی (tawsanwā́lay) نر.م. ډېر تاو، زياته گرمي، ډېره تودوخه، توسندوالی.

توسنوييکی (tosanwayíkay) گر. علتيه ادات، د علت حرف.

توسول(۱) (tawsawál) مص. مت. پړسول.

توسول(۲) (tusawál) مص. مت. ۱) يو څه ته د چا مينه او ډېره لېوالتيا پيدا کـول؛ ۲) ترسول؛ ۳) قار ول؛ ٤) څوروول، کړول.

توسولی (tusawálay) مف. نـر.م. ۱) هيله من کړی، شوقمن کړی، ارزومن کړی، په تمه کړی؛ ۲) په يوه شي پسې کړولی، زوکلولی.

توسه (tosá) ښځ.م. وسيله، سبب، علت، ذريعه.

توسېدل(۱) (tusedál) مص. ل. ۱) تپېدل، په لته کې کېدل(سپی)، کړېدل؛ ۲) زوکلېدل.

توسېدل(۲) (tawsedál) مـص. ل. ۱) ترسېدل، گبعې نيول/اخيستل؛ يوه شي ته لېوال کېدل؛ ۲) دغـوا شيدې په غـولانځـه کې يا د محد شيدې په تي کې پاتې کېدل، د هغه پړسېدل او کلکېدل.

توسيع (tawsí') ښځ.م. ١) پراخي، ارتوالی؛ ٢) ارتونه، پراخونه.

توش (tawš) نر.م. گرمي، تاو، تووږ، توس.

توشدان (tušdā́n) نر.م. قطارروزمه، غاړکی، کمربند، ملاپټه، ملاوستنی، گردنی.

توشک (tošák) نر.م. (ج. توشکونه) نيالی، نالی، گډيله، توشکه، تولايي.

توشل (tawšál) ص. نرم. ١) رغی، درګ، درګی، رغی يا اپتيه سطحه؛ ٢) تيټ.

توشول (tušawə́l) مص. مت. شکارل، ويشکه کول، پارول، کيشکارل، ښکارل.

توشی (tawšə́y) نر.م. (ج. توشي) ١) لرګين ښانک، پينه، پينکی؛ ٢) هغه ميوه چې زوم يې د خپلې ناوې له کوره له ځانه سره راوړي.

توشيح (tawšíh) ښځ.م. ١) ښکلونه، جوړونه، آراسته کونه؛ ٢) کومه ليکنه په خپل مهر او لاسليک سره ښکلونه؛ ٣) تړل؛ ٤) بد. شاعر خپل شعر داسې جوړوي چې د شعر د مسريو يا بيتونو د لومړيو توريو په يو ځای کولو کوم نوم، مسری يا کومه جمله لاس ته راشي؛ ٥) حق. د يوه هېواد د مشر په وسيله د هغه قانون لاسليک چې مقننې غونډې تصويب کړی وي.

توښ(١) (toṣ) ص. نر.م. متوجه، څير، پام لرونکی، شک، په څو.

توښ(٢) (tawṣ/tawaṣ) نر.م. تاو، بړاس، تپ، بخار، توښم، توخم.

توښه (toṣá) ښځ.م. (ج. توښې) زېرمه، د لارې خرڅ، خوري، سفر خرڅ، جيب خرڅ.

توښې (tawṣə́y) ښځ.م. د هوالي تودنی (بخاری).

توصل (tawasól) نر.م. يو ځای کېدنه، رسېدنه، وصل کېدنه، جوختېدنه.

توصيف (tawsíf) نر.م. صفت کونه، ستاينه.

توصيه (tawsiyá) ښځ.م (ج. توصيې) سپارښت، نصيحت، پند، لارښودنه.

توضيح (tawzíh) ښځ.م. واضح کونه، څرګندونه، ښکاره کونه، شرح کونه، شرح، بيان.

توطيه (tawtiá) ښځ.م. دسيسه، چل، چاته د ضرر رسولو لپاره پلان جوړونه.

توغ (toğ) نر.م. ١) بيرغ، جنډه، نښان، ربی؛ ٢) هغه مهلستيا چې د ربيمګړی يې د دوو کسو د پخلا کېدو لپاره کوي؛ ٣) تويغ، مرسته.

توغل (toğál) نر.م. جړی، زول، پرلنه پسې باران او واوره.

توغم (toğám) نر.م. زين پوښ، خولې وچ (عرقګير)، ارغګير، ترزين لاندې لمڅی.

توغمه (tuğmá) ښځ.م. قهر، خوشکه، غضب.

توغمه ناک (tuğmanā́k) ص. نر.م. قهرجن، غوسه ناک، پرغزناک، قارجن.

توغندی (tūğandáy) نر.م. راکټ.

توغول (tūğawə́l) مص. مت. ١) يو شی په پټه وړل؛ ٢) څه شی پر ځمکه باندې په زور سره غورځول؛ ٣) غورځول، شړل، ويشتل.

توغه (toğá) نر.م. تاغو، تاغه، تاخ، يو ډول ونه چې لرګي يې کلک او دانه يې خوړه ده.

توغه (toğá) ښځ.م. ١) کفاره، بدله، عوض؛ ٢) يو ډول ونه ده چې توره يا زېړه ميوه لري.

توغېدل (tuğedə́l) مص.ل. ١) يو شی په غلا يوې د دې ته کېدل؛ ٢) په غلا تلل.

توفيق (tawfíq) نر.م١) توان، طاقت؛ ٢) هدايت، لارښودنه؛ ٣) برياليتوب، موفقيت.

توقع (tawaqó') ښځ.م. ١) تمه، اميد، هيله، غوښتنه، آرزو؛ ٢) باور، اعتماد.

توقف (tawaqóf) نر.م. ۱) ایساریدنه، تالیدنه، ځنډیدنه؛ ۲) صبر، معطلي، ډيل، وقفه.

توقیع (tawqíʕ) ص.نر.م. ۱) پر کوم شي نښان ایښودنه، د فرمان یا کوم لیک لاسلیکونه؛ ۲) د پاچا لاسلیک، فرمان او طغری؛ ۳) خ. ثلث لیک ته ورته لیک دی.

توقیف (tawqíf) نر.م ۱) ستنونه، درونه، تالونه؛ ۲) بندي کونه، کښېنونه، ضبطونه.

توک[1] (tok) نر.م. ۱) نسل، نژاد، د توکم مخفف شکل؛ ۲) ډول، قسم، توگ، شی شیز.

توک[2] (tuk) نر.م. لاړې، توکانې، ویړگي.

توکارل (tokārə́l) مص.مت. سپي تو تو کول، سپي رابلل، سپي را کوچول.

توکانی (tukā́ṇay) ښځ.م. ۱) توکنی، توکدانی، تف دانی ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

توکانی (tukā́ṇay) نر.م. خراشکی، گلوربی، خرپ، ارخشی، خراچکی.

توکرکی (tukárkay) نر.م. تکرکی، توکری، کوډری، تیکری، د خاورین لوښي توته.

توکل[1] (tawakól) نر.م. ۱) په خدای (ج) تکیه، د خدای په هیله کېدل؛ ۲) نیت، اراده، پیل.

توکل[2] (tokál) نر.م. دارن او کمزوري سپي.

توکل[3] (tūkál) مص. مت. لاړې توکول.

توکلي (tawakulí) ص. نب. ۱) په ځان اعتباري، داده؛ ۲) هوډیالی، د ارادې خاوند؛ ۳) په خدای (ج) باور او تکیه لرونکی؛ ٤) تصادفي، اتفاقي.

توکلی (tukə́lay) مف.نر.م. د خولې لاړې توکړې.

توکم (tūkám) نر.م. (ج. توکمونه) نسل، نژاد، تبر، قوم، پښه.

توکمیز (tūkamíz) نر.م.ج. د توکم اړوند، نژادي.

توکنی (tukaṇáy) ښځ.م. و.گ. توکانی.

توکني (tukaṇí) ص. نر.م.ج. بېهوده، فضول، چټي، عبث.

توکول (tukawə́l) مص. مت. لاړې توکل.

توکوونی (tukawū́n ay) نر.م. تکی، تیکله، تیکلی، څکی، کلچه، تیکلی.

توکه[1] (toká) ښځ.م. ۱) توقه، شپېتی، د جوارو بې دانو وږی؛ ۲) قسم، توگه، ډول، توکی، توگ.

توکه[2] (túka) ښځ.م. ۱) گټه، فایده؛ ۲) د توکولو د مطلق امر صیغه.

توکی (tókay) نر.م ۱) قسم، ډول؛ ۲) برخه، ونډه.

توکي توکي (tokí-tokí) ص.نر.ج. ۱) رازراز، ډول ډول؛ ۲) برخې برخې، ونډې ونډې.

توکېدل (tukedə́l) مص.ل. لاړې توکېدل.

توکیز (tokíz) ص. د توک (توکي) یا مادي اړوند.

توکیزوال (tokizwā́l) ص. ماده پال، ماده پرست، ماتریالیست.

توکیزواله (tokizwā́la) ا. ماده پالنه، ماده گرایي، ماتریالیزم.

توگه (tóga) ښځ.م. (ج. توگې) ۱) ډول، ذریعه، وسیله؛ ۲) قاعده، اصول، طرز.

توگی (tógay) نر.م. (ج. توگي) ۱) جته، کتار، صف؛ ۲) خرگی، کوتی، د خرې بچی.

تول[1] (tol) ص.نر.م ۱) اندول سیال، مخی، ساری، کفو؛ ۲) نر.م. وزن، تلنه.

تول[2] (tūl) نر.م ۱) فصل، کرونده، کرنه؛ ۲) پټی، د کرځمکه؛ ۳) بڼ، باغ؛ ٤) پالېز؛ ٥) تیل، د مرغیو منظم تگ؛ ٦) یو ډول توکر.

تولان (tulā́n) نر.م. ۱) تولاند، د زرکې تگ؛ ۲) په ناز تلل، په مکیز تلل، تیل وهل.

تولايي (tulāyí) ښځ.م. نالي، نيالي، توشک.

تولباړه (tulbāṛa) ا. مالي تولاړ (ټېکس)، اېر تولاړ، ماليه پرعايد.

تولپک (tolpák) نر.م. وسو، جميا، تورپک، جمامه، د شرشم په شهر يو نبات دی.

تولپېر (tulpér) (گر.) اضافي حالت.

تولترنګ (tultaṛáng) (گر.) اضافي (لغوي يا نحوي) ترکيب.

تولتک (tolták) نر.م. (ج. تولتکونه) پرستنه، شپرک، پرستن، کنزر، تلتک.

تول تول (twáltwál) ص. نر.م.ج. توتې توتې، توکړې توکړې، ځيرې ځيرې.

تولد (tawalód) نر.م. (ج. تولدونه) زېږېدنه، پيدا کېدنه، زوکړه، شونه.

تولک (tolák) نر.م. تروکی، تررووکی، يو ډول تروه خونده سابه دي.

تولکه (tuláka) ښځ.م. ۱) تولی، د ژېړو شپېلی، شپېلی، ټوله، نی؛ ۲) هغه ښکاري مرغه چې په لومړي کوريز کې يې نيمې ښکې توی شي.

تولګر (tolgár) فا. نر.م. ۱) تول کوونکی، وزن کوونکی، دړوايي؛ ۲) نرخي، تولګرندی.

تولګرندی (tolgránday) ص. تولګر، نرخي، نياومن (قاضي)، حکم.

تولمشر (tolmaśár) ا. د تول (ماليې) مشر، مستوفي

تولند (tulánd) فا. نر.م. ۱) تيل کوونکی، تيل وهونکی، رغږېدونکی؛ ۲) مايل، محور.

تولنوم (tulnúm) (گر.) مضاف نوم.

تولنومځری (tulnūmźáray) گر. ملکي ضمير، اضافي ضمير.

تولنومی (tulnúmay) گر. مضاف اليه.

تولوال (tūlwāl) شتمن، ځښتن، د ملکيت خاوند.

تولوالي (tūlwālí) ا. ځښتنوالی، دارايي، شتمني.

تولول[۱] (tulawál) مص.مت. ۱) ځرخ ورکول؛ ۲) رغړول، تيلول، ګرڼې کول، کولول.

تولول[۲] (tolawál) مص.مت. تول کول، وزن کول، تلل، پيودل.

تولونج (tulwánj) ا. تول پدلون، د وزن بدلون (په شعر کې).

توله (tolá) ښځ.م. ۱) تول، دولس ماشې، د يوه وزن نوم؛ ۲) موازنه، انډولتوب.

تولی[۱] (toláy) ښځ.م. ۱) کنده، د وريښمو يا زرو تللو کوچنی تله؛ ۲) د شولو ښځ.

تولی[۲] (tūláy) ښځ.م. ۱) دودکښ، د تاوخانې دودکښ؛ ۲) پوچ شوی کارتوس؛ ۳) يو ډول وابنه؛ ٤) وګ. تولکه؛ ٥) پياله.

تولی (tūláy) نر.م. ۱) دورمه، کړکی، دروی، نی؛ ۲) ځواني، قد او قامت؛ ۳) د توپک دروی.

توليد (tawlíd) نر.م (ج. توليدات) منځ ته راوړنه، پيدا کونه، زېږونه، حاصلونه.

تولېدل[۱] (tūledál) مص.ل. ۱) ځرخېدل؛ ۲) رغړېدل، لغړېدل، ګرړېدل، کولېدل.

تولېدل[۲] (toledál) مص.ل وزن کېدل، تلل کېدل.

توليدول (tawlidawál) مص. مت. منځ ته راوړل، پيدا کول، زېږول، حاصلول.

توليدي (tawlīdí) ص. نسب. ۱) د زوکړې؛ ۲) د توليد، د منځ ته راوړو، د حاصل.

توليه (tawlya) ښځ.م. مخپاک، ځانپاک.

تومار (tumár) نر.م. ۱) خاربښت، تخور، تخمار؛ ۲) طومار، کوری، پرېړه او اوږده ليکنه چې د کتاب او يا صحيفې په ډول وي.

توماندار (tumāndár) نر.م. د بلوڅو د قبيلوي مشر لقب دی.

تومبار (tumbā́r) نر.م. پارونه، لمسونه.

تومبسکه (tumbáska) ښځ.م. اوچته ځمکه، لوړه ځمکه، دومبسکه.

تومبل (tombə́l) مص. مت. مالوچ په دانډس وهل، مالوچ دانډس کول، تومبیا کول.

تومبۍ (tombə́y) ښځ.م. اوکرانۍ، اخور، پاخور.

تومبیا (tombyā́) ښځ.م. پاک شوي مالوچ، دانډس شوي مالوچ.

تومت (tomát) نر.م. تور، تورلګونه، ، بدنامونه.

تومري (tumrí) ښځ.م. مو. تمري، تومري، دون، دغزل، قوالي او خیال په څېر یو طرز دي.

تومله (tómla) ښځ.م. تونه، تومنه، تهمنه، موره، دمستو جوړولو تومنه.

تومن (tumán) نر.م. ۱) تومڼ، تړم؛ ۲) داشخار بوټی؛ ۳) تومان، د شلو روپو سکه؛ ٤) تولی، ګوند، عزیزولي؛ ٥) قبیله، تپه، طایفه، ډېرۍ، مېنه؛ ٦) دکروندي تخم، دکرغله.

تومڼ (tomáṇ) ص. نر.م. ج. تړم، شیرګرم، تومن.

تومڼی (tomáṇay) ص.نر.م. و ګ: تومن؛ لږغوندي تود، شیرګرم، تومڼ.

تومه (tomá) ښځ.م. ۱) دیوه شي تېل؛ ۲) مایه، تومنه؛ ۳) د ښکاري مرغانو خواړه؛ ٤) غوره مړی، غوره ګپه.

تومېدل (tomedə́l) مص. ل ۱) تخرېد، توخرېدل، په خارښت راتلل؛ ۲) تومنه کېدل، خمیره کېدل.

تون[1] (tūn) نر م. ۱) مکاني وروستاړی؛ ۲) وطن، مېنه، د اوسېدو ځای؛ ۳) یوه غرنۍ ونه.

تون[2] (twan) نر. م. کوډی، کوډله، جونګړه.

تون[3] (ton) نر.م. و ګ.: تون.

تونبرۍ (tonbrə́y) ښځ.م. هغه کدو چې پاړوګر بین ورڅخه جوړوي.

تونبیا (tonbyā́) ښځ.م. ۱) سپنسی، د پنبې نخ، د پنبې تار؛ ۲) د مالوچو پاکونه.

تونپېر (tunpér) ګر. مکاني حالت.

تونډ (tund) ص. نر.م.ج. ۱) تېز، چټک، چالاک؛ ۲) مرچ لرونکي خواړه.

تونډلاری (tondlā́ray) ص. د تونډ او سخت درېغ خاوند، سخت درېغی.

تونډه (tundá) ښځ.م. ۱) د وچې ضد، لمده مړی، لنده ډوډۍ، غوره مړی؛ ۲) دښمني.

تونس (tawns) نر.م. غوسه، خوشکه، قهر، کاږ، غضب.

تونګ[1] (tong) نر.م. ۱) ګډوډ، تیت و پرک؛ ۲) دغلې ګدام؛ ۳خاورینه کوزه یا صراحي.

تونګ[2] (tawáng) نر.م ۱) پیتاړ، د ښځو د کالیو ساتلو توکری؛ ۲) د تناره د ډوډۍ اېښودلو تخته.

تونګه (tónga) ښځ.م. پېغله نجلۍ، ځوانه جنۍ.

تونګی (tongáy) نر.م. (ج. تونګي) ۱) له مزري یا کړکي څخه جوړه شوې وړوکۍ صندوقچه؛ ۲) جیلغ، ځهلانګې.

تونل (tunál) نر.م. په غره او یا تر ځمکې لاندې ایستل شوې سورۍ لارې.

توني (tunī) (ګر.) مکاني.

تونه[1] (tuṇa) ښځ. م. (ج. تونې) څېره، بڼه، قد، قیافه، قواره، مرشاده.

تونه[2] (táwṇa) ښځ.م. توپ بازي، ګېن بازي.

تونۍ (tawṇáy) ښځ.م. ۱) الماري، ته ور ته لوی صندوق؛ ۲) غرفه، د غرفې دوکان.

تووْل (towə́l) مص. مت. و ګ. تویول.

توولی (towálay) مف. نر.م. توی کړی، تل کړی، بیولی، تویولی.

توه[1] (towá) ښځ.م. ګاره، کوونې، په‌لوښي کې د شیدو او پېروي لاندې پاتې شوې برخه، جوغږی، جوغری، دوغل.

توه[2] (táwa) ښځ.م. د ځمکې کچه پوله یا برید.

توه[3] (twa) ښځ.م ۱) شاتوت، د توت ونه؛ ۲) خوند.

توهر (tohár) نر.م. د زقوم بوټی.

توه‌کی (tawakáy) ښځ.م. توده تیږه، تود کانی، د ماشومانو یوه لوبه‌ده.

توهم (tawahóm) نر.م. ۱) وسواس، اندېښنه، وهم، واهمه؛ ۲) ګومان، شک.

توهین (tawhín) نر.م. سپکاوی، بې حرمتي، بې عزتي.

توی[1] (táway) نر.م. د وزورمه، د بزو کندک.

توی[2] (toy) نر.م. ۱) تې، سېلاب، نهز؛ ۲) خوړ، شېله؛ ۳) توی شوی؛ ٤) عبث؛ ٥) واده، ورا.

توۍ (tawáy) ښځ.م. ۱) تبی؛ ۲) وروکې کړایي.

تویالکه (toyālká) ښځ.م. (ج. تویالکې) دېګ، دېګی، دېکچې.

تویاند (toyā́nd) ص. تویوونکی، تویګر، رېخته‌ګر، ویلې فلز په کالب کې اچوونکی.

تویانه (toyānā́) اِ. تویېښت، رېخته‌ګري.

توېند (toyánd) ص. نر.م. تویېدونکی، رژنده، رژېدونکی، تلېدونکی، د وړېدونکی.

تویول (toyawə́l) مص.مت. ۱) تودول، تلول؛ ۲) ضایع کول، عبث کول.

تویېدل (toyedə́l) مص.ل. ۱) تلېدل، بېېدل؛ ۲) ضایع کېدل؛ ۳) رژېدل، دوړېدل.

ته (tə) ض. ۱) دمفرد مخاطب ضمیردی؛ ۲) اد. مف. پورې، تر پورې، د ظرف ویېکی؛ ۳) ورته، داسې ادات چې استقامت، لوری او ارتباط ښيي او د بالواسطه مفعول سره راځي.

تهاجم (tahājúm) نر.م. (ج. تهاجمونه) یو پر بل حمله کول؛ یو پر بل برغل.

تهال (tahā́l) نر.م. تال، لویه تالی یا جهانک.

تهان (thān) نر.م. ۱) تان، دټوکر توپ؛ ۲) اشپول، اغېل.

تهجد (tahajjód) نر.م. د شپې په منځ او پای کې عبادت کول.

تهخانه (tahxānā́) ښځ.م. زېرخانه، زېرزمیني.

تهداب (tahdā́b) نر.م. بنسټ، تاداو، اساس.

تهدید (tahdíd) نر.م. وېرونه، دارونه، پتکه.

تهذیب (tahzíb) نر.م. ۱) پاکول، خالصونه؛ ۲) ښه سلوک؛ ۳) لیاقت، قابلیت، ورتیا.

تهذیبي (tahzibí) ص. نب. د تهذیب، کلتوري، اخلاقي، د مورال، په تهذیب مربوط.

تهلکه (tahluká) ښځ.م. هلاکېدنه، بربادي.

تهمت (tohmát) نر.م. تومت، تور، داغ، الزام.

تهمتي (tohmatí) ص. نب. د تومت؛ تومتي، تورن، بدنام.

تهن (tahán) ص. نر.م. ژور، غوج.

تهنه (tahaná) ښځ.م. ژوروالی، غوچوالی.

تهه (tha) ښځ.م. له، تا، یې ک په‌پېرک، قت په قت، کت په کت، لا، د ټوکر سوز، د ټوکر بر.

تهېدل (tahedə́l) مص. ل. رېږدېدل، رپېدېدل، دګېدل، لړزېدل، ترېدل.

تهیله (tahilá) ښځ.م. تبلی، کڅوړه، خلته، تېله، لویه بوجګی، بوخڅکی.

تهیه (tahyá) ښځ.م. تیارونه، برابرونه، چمتوکونه.

تی (tay) نر.م. ۱) د تې لرونکو حیواناتو هغه غړی چې شیدې په کې تولېږي؛ ۲) وګ. تا.

تې (te) ښځ.م. ۱) د «ت» توري تلفظ؛ ۲) اد. تري، ورڅخه، ورنه، ورځنې؛ ۳) د «ته» ضمیر او

«یې» مخفف شکل: تې وینې؛ ٤) خور، لګه.

تیا (tyā) ور. د پښتو ژبې یوه وروستاړي چې له صفتونو څخه اسمونه پرې جوړیږي.

تیاتر (tyātár) نر.م. تې آتر، تېتر، د تماشې ځای، ننداریځ، ننداره، د تماشا دښودلو ځای.

تیاترال (tyātrā́l) ص. نر.م. په تیاتر او نمایش اړوند، د تیاتر، ساختګي.

تیار (tayā́r) ص. نر.م. ۱) آماده، مستعد، چمتو؛ ۲، مکمل، جوړ؛ ۳) تکړه، څوړب؛ ٤) پوخ، بالغ؛ ٥) سنبال، سم، ځان جوړ کړی.

تیارخور (tayārxór) ص. نر.م (ج. تیارخواره) مفت خور، طفیلي.

تیارسئ (tyārsáy) امر. تیار اوسئ. آماده اوسی. عسکري بولی، اماده باش.

تیارول (tayārawə́l) مص. مت. ۱) آماده کول، چمتو کول؛ ۲) جوړول، پخول؛ ۳) غتول، څربول ٤) سنبالول.

تیاره (tyārá) ښځ.م. تاریکي، تورتم.

تیاره خپلواک (tyāraxpəlwák) ګر. وروستی خپلواک (واول)، پایخپلواک.

تیاری (tayāráy) نر.م. ۱) چمتووالی، آماده کېدنه، تیارېدنه؛ ۲) درستوالی، ترتیب؛ ۳) غتوالی، څربېدنه؛ ٤) سنبالېدنه، ډول، سینګارونه.

تیارېدل (tayāredə́l) مص. ل. ۱) آماده کېدل، د کار په کولو راضي کېدل؛ ۲) پخېدل، جوړېدل ۳) غتېدل، څربېدل؛ ٤) سنبالېدل.

تیاسنتریزم (tyāsantrizám) نر.م. له خدای (ج) سره مینه، خدای ته توجه.

تیاسوفي (tyāsufí) ښځ.م. عرفان، خدای پېژندنه، الهي حکمت، اشراق، تصوف.

تیالکه (tayālká) ښځ.م. (ج. تیالکې) د خاورو کتو (کتوی، کتوه).

تیالوجي (tyālojí) ښځ.م. خدای (ج) پېژندنه، دینیات، الهیات، الهي حکمت.

تېبون (tebū́n) نر.م. ۱) وګ. تیمم؛ ۲) عزم کول.

تیپ (tip) نر.م. (ج. تیپونه) ۱) تولی، د پوځ قطار؛ ۲) ټیپ، نمونه، ډول.

تېپچه (tepčá) ښځ.م. کرکری، نمنګی، کیرکیری، هغه آله چې له هغې څخه د ښځینه مېږي اراز ایستل کېږي.

تیت (tit) ص. نر.م. ج. خپور، ګډوډ، خوروور، تیت پرک، شیندل شوی، پرېشانه.

تیتاله (titā́la) ص. نر.م. ج. په ختیځې کلاسیکې موسیقۍ کې د یوه تال نوم دی.

تیتر (titár) نر.م. د زرکې په اندازه یو خړ رنګی یا تور برګ جنګي مرغه دی.

تیترا (titrá) عد. نر.م. وګ. تترا.

تیتری (titráy) ښځ.م ۱) خړېری، خومبه، دورنګ، ګوځی؛ ۲) د خړېریو اچار.

تیتوالی (titwā́lay) نر.م. ګډوډوالی، خوروور والی، تیت و پرک والی.

تیتول (titawə́l) مص. مت، نوستل، شندل، خورول، ګډوډ کول، شیندل.

تي تي (titi) نر.م. ۱) بیو بیو، د چرګو او چرګوړو رابللو اواز؛ ۲) کوچنیانو چرګوړي ته وایي.

تیتېدل (titedə́l) مص. مت. ګډوډ کېدل، خوروور کېدل، کرې پرې کېدل، خورېدل.

تېڅاند (tecā́nd) ا. تېڅونکی، تېځه ګر، برمه کار.

تېڅل (tecə́l) مص. مت. برمه کول، په برمه سوری کول.

تېڅی (tecáy) ښځ.م. ښوڅنی، برغسو، گرمټ، برمه، د سوري کولو آله.

تېځ (tej) نر.م. زغل، څغاسته، منډه.

تېځل (tejə́l) مص. مت. څغلول، په څغاسته کول.

تیخواره (tixwārá) ا. هغه کوچنیان چې د یوې مور شودې یې رودلې وي (رضاعي ورونه، رضاعي خویندې)

تیخور (tixór) نر.م. ۱) خاربښت، تخمور؛ ۲) ص. نر.م. دتې رودونکی ماشوم.

تیخورتون (tixortū́n) ا. د تیخورو کوچنیانو پنډغالی، روتون.

تیخورول (tixorawə́l) مص. مت. خاربښتول، تخنول، تخنول، تخرول.

تیخوری (tixóray) ص.نر.م. ۱) تې پورې ماشوم د تی ماشوم؛ ۲) خاربښتي، تخنېدونکی.

تیخورېدل (tixoredə́l) مص. ل. خاربښتېدل، تخنېدل، تخنېدل، تخرېدل.

تېر (ter) ص. نر.م. ۱) پخوانی، مخکنی؛ ۲) لاړ، اوړېدلی؛ ۳) نر.م. دوکه، تېگي.

تیر (tir) نر.م. (ج. تیران) ۱) ورښه، بش، شاتیر؛ ۲) لاړی، دستک؛ ۳) غشی، ناوک؛ ٤) دغره هغه تېره څوکه چې ونې ونه لري.

تېران (terā́n) نر.م. جایز، روا.

تېرایستل (teriistə́l) مص. مت. غولول، دوکه کول، تېگل، تېریستل.

تیربلی (tirbalə́y) ښځ.م. وزر، نینگاوو، هغه لرگی چې دکور له چت څخه بلې ته راوتلی وي.

تېربوری (terburáy) نر.م. چارمغز، متک.

تېربوزی (terbūzáy) نر.م. پاره، یو ډول گنډل (گنډون) دي.

تېربه (terába) ښځ.م. ملی، مولی.

تېربېر (terbér) ص.نر.م. ج. ۱) وراندې ورروستو، تېروېر؛ ۲) چل ول.

تېرسولی (tersū́lay) نر.م. جوټه، پاته شوی خواړه، پس خورده، پاته شونی.

تېرغمال (teraǧmā́l) ص. نر.م. ظالم، ظالم کار، تېری کوونکی.

تېرغمل (teraǧmál) نر.م. ظلم، زور، تېرغمی.

تېرغملانه (teraǧamalā́na) ا. و گ. تېرغمل.

تیرک (tirák) نر.م. د اوسپنې هغه سیخ چې د ژرندې دخرخ له پاسنی برخې سره وصل او د لاندینی پله له سوري څخه پاس وتلی وي.

تیرکښ (tirkáṣ) نر.م. ۱) دکشمشو د ساتلو د کوټې سوري؛ ۲) دمورچې سوري.

تېرکی (terkáy) ښځ.م. ښنگل، ښنگله.

تېرگه (tergá) ښځ.م. ۱) تجیر، هغه دېوال چې په کورکې د یوې برخې د جلاکولو لپاره پورته شوی وي؛ ۲) هغه تسمه چې روستاری وریاندې تړل کېږي.

تیرلک (tirlák) نر.م. ۱) برچکی، تیزکی، یو کوچنی لرگی دی چې په تلکه باندې راوړي او په هغه کې غوښه یا د وږې خسوزې ږدي.

تېرمتی (termatáy) نر.م. ټټو، یابو، زوړ آس.

تېرمهال (termahā́l) (گر.) تېره زمانه، تاریخ.

تېرمهال کړ (termahālkáṛ) گر. ماضي فعل.

تېرمهالي (termahālí) (گر.) د تېرمهال (ماضي) اړوند، تاریخي.

تېرناپای (ternāpā́y) (گر.) د تېرمهال مصدر.

تېرندود (terandṓd) نر.م. عسکري رسم گذشت، عسکري پرېټ (پرېډ).

تېرنه (terána) ښځ.م. ۱) معافي، عفوه، تېرېدنه، بخښنه؛ ۲) ظلم، زیاتی، جبر.

تېرو (terū́) ص. نر.م. ظالم، زياتي کوونکی.

تېرواته (terwā́tə) نر.ج. تېروتنه، خطا کېدنه، غولېدنه، دوکه خورنه.

تېروار (terwā́r) ق. تېرځل، تېروخت، تېرنوبت.

تېروتل (terwatə́l) مص. ل. غولېدل، دوکه کېدل.

تېروتنه (terwatə́na) ا. ښويېدنه، خطا وتنه، غلطي، اشتباه.

تېروتی (terwə́tay) ص. نر.م. دوکه شوی، خطا وتی، غولېدلی، تېرايستل شوی.

تېروری (terwarə́y) نر.م. سپک بار، سپک وری، هغه سامان چې له کوچېدو مخکې کوم ځای ته لېږدول کېږي.

تېرول (terawə́l) مص. مت. ۱) زغمل، پېځل؛ ۲) خوړل، نغړل؛ ۳) بلاړسول؛ ٤) وخت اړول، ٥) تېره کول؛ ٦) زوړ سبق استاد ته لوستل؛ ۷) اړول، پورې ايستل؛ ۸) بخښل.

تېرونونه (terunwánda) ا. د تېرېدو حق، حق العبور.

تېروني (terū́nay) ص. نر.م. عزيز، گران، زړه ته نږدې، خپل، خپلوان.

تېرويستنه (terwestə́na) ښځ.م. غولونه، تېگنه.

تېره (téra) ص.نر.م. ۱) تېز (چاکو، تېره، چاړه...) ۲) زورور، تکړه؛ ۳) چالاک؛ ٤) پوه، هوښيار؛ ٥) ص. ښځ.م. پخوانۍ، مخکينۍ؛ ۲) بلاربه؛ ۳) تلې، تللې، لاړه شوې.

تېره توب (terətób) نر.م. ۱) تېزوالی، تېره والی؛ ۲) چالاکي؛ ۳) تکړه توب، تکړه والی؛ ٤) هوښيار توب، هوښيار والی.

تېره شپه (terašpá) ښځ.م. بېگانۍ شپه.

تېری (terə́y) ښځ.م. د يېندې د لوښي د منډې په وخت کې يوه او بل طرف ته پېړونه خوړل.

تېری (terā́y) نر.م (ج. تېري) ظلم، زياتي، تجاوز.

تېرې (teré) ښځ. ج. تيارې، تورتم.

تېرېدل (teredə́l) مص. ل. ۱) تلل، خوړېدل؛ ۲) څارېدل؛ ۳) حامله کېدل؛ ٤) زغمل کېدل؛ ٥) نغرل کېدل؛ ٦) مړ کېدل؛ ۷) گذشت کول.

تېرېزه (tereẓá) ښځ.م. تربېزه، يو ډول بوټی دی.

تېريستل (teristə́l) مص. مت. وگ. تېرايستل.

تېری کوونکی (teraykawunə́kay) فا. نر.م. زياتي کوونکی، ظلم کوونکی، متجاوز.

تېز (tez) ص. نر.م.ج. ۱) وندی، چست، چابک؛ ۲) هوښيار، ځيرک؛ ۳) تېره؛ ٤) ژور، عميق.

تيز (tiz) نر.م. ۱) تيز، گوز؛ ۲) وگ. تز.

تېزاب (tezā́b) نر.م. يو ډول تند او سخت مايع ده چې په بدن يا کاليو ولوېږي سوځې يې.

تيز بيز (tizbíz) نر.م. د بېړېدو يو ډول لوبه ده.

تيز تيزکو (tiztizakó) ښځ.م. تيز تيزکې، گونگوټې ته ورته يو ډول برگه خزنده ده چې په لاس ولگېږي نو له کونې نه يې تور لوگی وځي.

تېزذهني (tezzéhnay) ص. تېز اندی، ژرپوهی.

تېزرفتار (tezraftā́r) ص. نر.م ۱) چاغ، چابک، گړندی؛ ۲) نر.م. يو ډول کوچنی موټر دی.

تيزرگ (tízrag) نر.م. په پښه کې يو رگ دی چې په تېينگ نيولو سره د پر خوږېږي.

تېزس (tezás) نر.م. (ج. تيزسونه) وگ. تز.

تېزل (təzə́l) مص. مت. وگ: تېځل.

تېزليدی (tezlíday) ص. تېزوينی.

تېزمزاج (tezmizā́j) فا. ص. نر.م. خوشکتې، غوسه ناک، قهرجن.

تيزن (tizə́n) ص. نرم. ۱) ترن، تخن؛ ۲) ډارن.

تېزندی (tezandáy) ص. نر.م. د زندی پری، د غرغرې پری.

تېزوالی (tezwā́lay) نر.م ۱) چټکتیا، چابکي، ګرندیتوب؛ ۲) چالاکي، هوښیاري، پوهوالی؛ ۳) تېره توب، تېزتوب.

تېزول (tezawə́l) مص. مت. ۱) چاخول، چټک کول؛ ۲) چالاکه کول، پوه کول؛ ۳) تېره کول.

تېزه (téza) ص. ښځ.م. تېزه ګی، په روانۍ سبق ویل.

تېزي (tezí) ښځ.م. سورلي، سپرلي.

تېزېدل (tezedə́l) مص.ل. ۱) چستېدل، چټک کېدل؛ ۲) هوښیارېدل؛ ۳) تېره کېدل.

تېږکه (tiẓáka) ښځ.م دلرګي یوه پلنه او اواره ډبلې.

تیږه (tíẓa) ښځ.م. ۱) کاڼی، ډبره، ګټه؛ ۲) پ. ک. قومي بندیز، یو راز متارکه ده چې د قبیلې د دښمنو ارخونو ترمنځ کېږي.

تېسه (tésa) ښځ.م. ۱) سپما، په خرڅ کې تنګي؛ ۲) ګټه؛ ۳) زیاتوالی؛ ٤) تګي.

تېش (teš) نر.م. تسپار، سسپار، دسپارې شوکه، د کرکۍ شوکه، د پال یا پالۍ شوکه.

تېش خولی (tešxwálay) ص. نر.م. اوچته غونډۍ خولی، جګه خولی.

تېښن (tešán) ص. نر.م. تېښن، چېښن، سېښن، ببر، هغه شوک چې لوی لوي وېښتان لري.

تېښه (tešá) ښځ.م. تربنغ، ترخغ، تنبغ.

تېښت (test) نر.م. تېښته، ښغل، منډه، ښغاسته.

تېغ (teğ) نر.م. (ج. تېغونه) ۱) توره، خنجر، چاړه؛ ۲) تونغی، تېغی، تازه توکېدلی بوټی.

تېغنه (téğna) ښځ.م. (ج. تېغنې) ۱) تېغ، نوغی، تازه توکېدلی؛ ۲) تبخی، تبی؛ ۳) ټیکلی، ککوری، د ګرافون ریکاټ.

تېغون (téğún) ص. نر.م. ۱) روڼ، ځلېدونکی، ځلېدونکی؛ ۲) یو ډول باز.

تېغه (téğa) ښځ.م. ۱) تېغ، غوڅوونکی آله؛ ۲) دغره څوکه، تېغ سر؛ ۳) سنج، ډبام سنج.

تېک (tek) ص. نر.م. ۱) تېغ، اوچت؛ ۲) څرګند، ښکاره، جوت؛ ۳) سپین سترګی، تېغ یغ.

تیکړک (tikṛák) نر.م. یو ډول زانی دی چې ښېښې یې ښځې توري او اوږدې وي.

تېکه (téka) ښځ.م (ج. تېکې) ۱) څنګزن، راځوړند؛ ۲) تېکی، د توري نیام، غلاف؛ ۳) ص. نب. تېک، په غرور کې.

تېکی (tékay) نر.م (ج. تېکي) چړتون، غلاف، نیام، د چړې یا توري پوښ.

تېکیر (tekír) نر.م. ۱) په سر کې سپږې یا ریچې لټونه؛ ۲) رخه کونه؛ ۳) تحقیق کونه، څېړنه.

تیګوغی (tigūğay) نر.م. یو ډول ډوډۍ ده.

تیګه (tíga) ښځ.م. ۱) تیګا، سالنډی، سابندي، ساوهنه؛ ۲) زغم، تحمل.

تېل (tel) جن. ۱) غوړ، هغه غوړي چې له شرشمو، کونځلو او... څخه ایستل کېږي؛ ۲) نفت.

تېلپکه (telpáka) ښځ.م. (ج. تېلپکې) د ښېښتنو یو خاص ډول خولۍ ده.

تېل دانی (teldānáy) ښځ.م. کوپی، هغه قوطی ته وایي چې تېل په کې وي، بوتلګی.

تي لرونکي (tilarūnkí) ص.نر.م. تیور، غولانځه لرونکي، پستاندار.

تېلو (teló) ښځ.م. غولانځ، هغه کڅوړه چې د لنګو مېږو غولانځوته وراچوله کېږي.

تېل وړونکی (telwṛūnkay) ص.نر.م. ټانک، ټانکر، د تېل وړلو نقلیه وسیله.

تیله (tilá) ښځ.م ۱) زرتار، ګلابتون؛ ۲) د زرتار لړ، د زرتارو کوری، د ګلابتونو کړی.

تېله (telá) ښځ.م. کڅوره، بوجی، ګونی، تېلی.

تیله داره (tiladára) ص. ښځ.م. د تیلې، له تیلې نه جوړه، زري، د زرتارو، د ګلابتوني.

تیلی (tiláy) نر.م. ۱) اورلګیت، تیلی، ګوګړ؛ ۲) د کار ــ ز ډنډ، ۲) چغچي، پلته، لحاشـه؛ ۳) تربرې، ترېلی.

تېلی (teláy) ښځ.م. همیانی، ، میانی، کڅوړه.

تیلی (tiláy) ښځ.م. ۱) چنډه، تـرازه، تیلم، قـاش؛ ۲) د ګوګړ کانی؛ ۳) دلرګي نری تېره برخه.

تیلي (tílí) فا. نر.م. ګېنګر، د تېلو ګانی لرونکی، د تېلو ابستونکی.

تیم (tim) نر.م. ۱) و.ګ. تیم؛ ۲) مو. تم، تکـراري قطعه، د موسیقۍ هغه قطعه یـا میلوډي چې تکراريږي؛ ۳) موضوع، مطلب، مقاله.

تیمبوزک (timbūzák) نر.م. و.ګ. تربوزک.

تیمبوزی (timbūzáy) نـر.م. تینبوزی، ورسک ترنه، تمبوزی ترنه، تربوزک، مول.

تیمچه (timčá) ښځ.م. خرجین، مشکی، هغه کڅوړه چې له غالۍ نه جوړه وي.

تیمم (taymúm) نر.م. هغه عمل چې د ناروغي یا اوبو د نه پیدا کېدو پر مهـال د اوداسه پر ځـای ترسره کېږي او عبادت پرې جایزېږي.

تیمور (timúr) نر.م. ۱) فولاد، پولاد.

تینبوزک (tinbuzák) نر.م. و.ګ. تربوزک.

تینتیغی (tintiğáy) نـر.م. شـین تورپی، شـین توپکه، چکی، یوه برګه غونډې مرغی ده.

تین تېرک (tinterák) نر.م. بمبېرک، ستنه.

تین تېنه (tintená) ښځ.م. یو ډول مرغی.

تینداره (tindára) ښځ.م. و.ګ. تنداره.

تیندک (tindák) نر.م. و.ګ. تندک (۱).

تیندکه (tindáka) ښځ.م. تینډوبی، د اوبو داره، د اوبو پواره، فواره، د اوبو پُشکه.

تیندلک (tindalák) نـر.م. ۱) ګوډی؛ ۲) ایکرد خور، دنګېدونکی، نوک وهونکی.

تیندوړی (tindóray) نـر.م. تینـدوری، د پـزې پېزوانک، د پزې کرپندوکی.

تیندونی (tindónay) نر.م. ۱) دغوږ کرپندوکې برخـه؛ ۲) د پزې هغـه برخـه چې ښـځې پکې پېزوان اچوي.

تیندوی (tindáway) نر.م. کرپندوکی، غضروف.

تینکی (tinkáy) نر.م. د دېګ کفګیر، چمچه.

تېنګ (teng) نر.م. تابوت، شخـړه، د مـړي ورلو لرګین صندوق.

تینګړی (tingráy) ښځ.م. ۱) چتکی، ګوترک، د دوو ګوتو ترک، ۲) کته پیش، موکی.

تینګړی (tingráy) نر.م. غاب، لورکی، پرانېې، ترینګلی.

تېنګه (tengá) ښځ.م. ګوتې، میـرګاټي، وارهوار کاني چې کوچنیان لوبې پرې کوي.

تینګی (tingáy) ښځ.م. ینګه، پـه یـوه سـا اوبه څښل.

تیور (taywár) ص. نـر.م. ۱) و.ګ. تي لـرونکی؛ ۲) غټ تي لرونکی.

تیور (tiwár) ص. نر.م.ج.مو. له هغو ینځو سُرونو څخه چې اشتراک مني، هر یو یې یو بېل سُرلري چې تېور ورته وايي.

تیورا (tewará) ص. نر.م.ج. مو. داوو ماترو څخه جوړ ذ یوه تال نوم دی.

تیورژوی (tiwaržáway) نر.م. غولانځـورژوی، تي لرونکی ځناور.

تیورم (tyorám) نر.م. قضیه، مسئله، قاعده.

تیورور (tiwrór) ا. دتي ورور، رضاعي ورور.

تیوري (tyurí) ښځ.م. نظـري اصـول، نظري علم،

کلي اصول، علمي فرض یا فرضیه، نظري تحقیقات، علمي موضوع.

تېوزه (tewzá) ښځ.م. (ج. تېوزې) سمڅ، گاره، سپون غاړی، چپوره.

تیه (tíya) ښځ.م. په ښه‌دیو او نوررو لویو کې د بنیا نوبت اخیستو لپاره غږ.

تیېل (teyál) مص. مت. په غوړو کې سره کول، په تېلو کې سره کول، سره کول.

تیېلی (teyə́lay) مف. نر.م. (ج. تیېلي) په غوړو یا تېلو کې سور کړی.

تېینکی (teyə́nkay) نر.م. (ج. تېینکي) د پېزې تنکی هډوکی، د پېزې کرپندوکی.

تېینه (teyə́na) ښځ.م. په غوړو کې سره کونه.

تیینی (teyə́nay) نر.م. (یو پور، یوه گاني، چنې یا داسې بل شی چې په یوه وار وریت شي.

تیینې (teyə́ne) ښځ.م. اینه، لورمابې، لرمابې، پرپوس، لرمون، یینه.

تیونکی (teyū́nkay) فا. نر.م. په غوړو کې سور کوونکی، په تېلو کې سور کوونکی.

تیي (tayí) ښځ.م. دایي، قابله.

ټ

ټ (ṭe) ښځ.م. (ټې) د پښتو الفبې شپږم توری دی.

ټاب (ṭā́b) نر.م. ټاپ، افسوس، ارمان.

ټابلېټ (ṭāblét) نر.م. Tab'let ګولۍ، قرص.

ټابۍ (ṭābáy) ښځ.م. هغه اوښه چې دوه کاله پس بچی زېږوي.

ټاپ (ṭāp) نر.م ۱) ټاب، ارمان، افسوس؛ ۲) مُهر، نښان، ټاپه؛ ۳) سر، څوکه؛ ۵) تېز تګ؛ ۶) نامتوسري، وتلې څېره.

ټاپ ټېپ (ṭāptíp) نر.م. ۱) دارمدار؛ ۲) ډول، سينګار؛ ۳) کمزوري، بوډا، ټپ زوړ.

ټاپل (ṭāpə́l) مص. مت. ۱) ټاپه لګول، مُهر لګول، چاپول؛ ۲) څاروي خسي کول، ټپي کول.

ټاپن (ṭāpán) فا. نر.م. مُهر لګوونکی، ټاپه کوونکی، چاپه کوونکی، چاپګر.

ټاپنځی (ṭāpanǰay) نر.م. چاپخانه، چاپخونه، مطبعه، د چاپولو ځای، چاپځای.

ټاپنه (ṭāpə́na) ښځ.م. ۱) چاپونه، ټاپه لګونه؛ ۲) خسي کونه، ټکونه، ټپي کونه.

ټاپو (ṭāpū́) نر.م. ۱) جزيره؛ ۲) برج، ماڼۍ؛ ۳) راوتلی ځای.

ټاپوړه (ṭāporá) ښځ.م. (ج. ټاپوړې) ټاپونه، د کاليو مينځلو تخته.

ټاپوړی (ṭāporáy) ښځ.م. توکان، د تخرګ امسا، د ترخ امسا، د تخرګ لکړه.

ټاپول (ṭāpwə́l) مص. مت. چاپول، ټاپه لګول، ټاپول..

ټاپووزمه (ṭāpūwázma) ښځ.م. جزيره نما، د ټاپو په څېر؛ جغ. هغه وچه چې درې خواوو ته يې اوبه او يوې خوا ته يې وچه وي.

ټاپه (ṭāpá) ښځ.م. (ج. ټاپې) ۱) مُهر، نښانه؛ ۲) په جامه يا توکر باندې څه کښېښوده؛ ۳) تور، تهمت؛ ٤) رټه، لکه، داغ.

ټاپه رس (ṭāparás) نر.م. نورپرست، کاپرګل.

ټاپی (ṭāpay) نر.م. (ج. ټاپي) ۱) دوستي، اشنايي؛ ۲) وخت،موده؛ ۳) پټه مشوره؛ ٤) د ناروغتيا سخت وخت؛ ٥) پې، بيانه، (په تجارت کې) مخکې روپۍ؛ ٦) واټن، منزل؛ ۷) د پنور نېټه؛ ۸) جم جکړ، زول باران؛ ۹) ټاپه لګوونکی.

ټاپۍ (ṭāpáy) ښځ.م. ۱) د غنمو د درمند خاصه نښه، ۲) په خولۍ کې د ګلابتونو ګل.

ټاپي ټاپي (ṭāpiṭāpí) ص. نر.م. خال خال، خاپ خاپ، تکې تکې، داغ داغ.

ټاپېدل (ṭāpedál) مص. ل. چاپېدل، چاپ کېدل، مهر کېدل، نښانه کېدل.

ټاټ (ṭāṭ) نر.م. ۱) وياړ، فخر؛ ۲) لويي؛ ۳) کوږ، راتاو؛ ٤) سُندين توکر، ترپال؛ ٥) مو. د آهنګونو د راغونډېدو مرکز او د موسيقۍ د اشکالو (سري نمايش)..

ټاټ باټ (ṭāṭbāṭ) ص. نر.م. ټاټ پاټ، نخره، شان شوکت، ساټ باټ.

ټاټسي (ṭāṭasí) ښځ.م. توکه، پرپرۍ، شېټۍ.

ټاټکه (ṭāṭáka) ښځ.م. يو ډول بوټی دی چې ژاوله ښې جوړوي، مرخېړی، ټاټوکه.

ټاټکی (ṭāṭkáy) نر.م. اوسپنيز لوښی چې ودانيزه مساله پکې وړل کېږي.

ټاټوالی (ṭāṭwā́lay) نر.م. کوږوالی، يو اړخ ته، ښنګزنتوب، ښنګزنوالی.

ټاټوب (tatob) نر.م. ۱) ګذران؛ ۲) خاموشي، چوپتيا، آرامي.

ټاټوبه (ṭāṭóba) ښځ.م. ټاټوبی، د استوګنې ځای.

ټاټول (ṭāṭawál) مص.مت. ۱) ټاټ ورکول، کږول؛ ۲) ناز ورکول، وياړ ورکول.

ټاټه (ṭāṭa) ص.نب. سم، برابر، نېغ، مستقيم.

ټاټی (ṭāṭáy) ښځ.م. ۱) جوټې، للوللو - د کوچنيانو د ويده کولو لپاره يوه کلېمه ده.

ټاټي (ṭāṭi) ص.نب. د ټاټ خاوند، غېښتني، مغروره.

ټاټېدل (ṭāṭedál) مص. ل. کږېدل، يوه لوري ته تيټېدل، يوه لور ته کږېدل، ټاټېدل.

ټاخ (ṭāx) نر.م. ۱) تاخت، ښغاسته؛ ۲) د ټوپک د کارتوس د خلاصېدو غږ.

ټارپېډو (ṭārpeḍó) ښځ.م. يو ډول وسله ده، اژدر.

ټارپيلور (ṭārpilór) ص. نر.م. وړه ماکو ډوله جنګي بېړۍ ده.

ټاره (ṭā́ra) ښځ.م. خېټه، ګېډه، نس.

ټاری (ṭā́ray) نر.م. ۱) تاری، سنګر، بالاخانه، برج؛ ۲) د نښتر ځانګه؛ ۳) د ښېرۍ ښاخ.

ټاري (ṭārí) ښځ.م. ترېدونکی، غرېدونکی، چټې خبرې کوونکی، چټي بول.

ټاس (ṭās) نر.م. ۱) ټس، د لوښي د چاودلو اواز؛ ۲) ټسه، لوی پټکی؛ ۳) اسک، شرط، پچه.

ټاغی (ṭāğáy) ص. نر.م. بټ سترګی، رډ سترګی، شېرا، چغر، چغر سترګی.

ټاق (ṭāq) نر.م. ۱) ټک، ټق، د ټوپک د خلاصېدو اواز؛ ۲) د کلک شي د ماتېدو اواز.

ټاک (ṭāk) ص. نر.م. ۱) ترېو، تروش، په نښه شوی پسه؛ ۲) د يوې ونې د مېوې نوم دی.

ټاک ټال (ṭākṭā́l) ص. نر.م. ۱) تکنی، ترهور، ترهيدلی؛ ۲) اندېښمن، وسواسي.

ټاک ټوک (ṭākṭū́k) نر.ج. ټک توک، ټک پک، د کور سامان او اثاثيه، لوښي لرګي..

ټاکر[1] (ṭākár) ص. نر.م. عمر خوړلی، بوډا.

ټاکر[2] (ṭākúr) نر.م چنډری، د کوچنيانو لوبه ده.

ټاکل (ṭākál) مص. مت. ۱) مقررول، غوره کول؛ ۲) په نښه کول؛ ۳) ناروغ ته ټکور ورکول.

ټاکلی (ṭākə́ləy) ل، نر.م. ۱) مقرر شوی، تعیین شوی، انتخاب شوی؛ ۲) په نښه شوی.

ټاکنده (ṭākəndá) ص. ټاکونکی، غوڅ، پرېکنده، (خبره یا دریغ).

ټاکنده غرمه (ṭākandaǧárma) ص. ښځ.م. وګ. ټکنده غرمه.

ټاکنه (ṭākə́na) ښځ.م. (ج. ټاکنې) غوره کونه، غوراوی، مقررونه، انتخابونه، تعیینونه.

ټاکو (ṭākū́) نر.م. ۱) دغوا او مېښې یو ډول ناروغي ده؛ ۲) کینه ناک؛ ۳) ص. نب. تالا، چور.

ټاکور (ṭākór) نر.م. ۱) وګ. ټاکر[۲]؛ ۲) ټکور، تبل، تبورکول، تکور ورکول.

ټاکۍ (ṭākə́y) ښځ.م. ۱) کاسې، پټاک، د چنوغزې پټان؛ ۲) له وېښې د که ټناکه؛ ۳) ادویدو، د هر موږ انسان یا حیوان؛ ٤) ښنبه؛ ٥) ډیډا، د بوتل سرپوښ؛ ٦) داویو بانګې؛ ٧) پیوند، پینه؛ ٨) پټاکۍ، دکارتوس د اور اخستلو ځای.

ټاکې (ṭāké) ښځ.م. چک چکې، چکې، د لاسو پړ کول، د لاسو ټکول، تاړې.

ټاکی (takay) نر.م. ۱) ټیکه لګوونکی، خال وهونکی؛ ۲) څاڅکی، قطره.

ټال (ṭāl) نر.م. ۱) پېنګه، زانګو، ټال؛ ۲) ځنډ، تم، معطل؛ ۳) د غنې تار؛ ٤) د تلې دړ؛ ٥) تل، د لرګیو دلی، د لرګیو انبار.

ټالان (ṭālā́n) نر.م. ټالنې، ۱) د سپینو یا سرو زرو د پیسو یو مقدار؛ ۲) د یو وزن نوم.

ټالمټال (ṭālmaṭā́l) نر.م. ټېل ټال، ... باز. چل و فرېب، غولونه، چالاکي، چل رل.

ټالمټالول (ṭālmaṭālawə́l) مص. مت. ۱) څوک په تمه کول، چاته په یو کار کې پلمه کول؛ ۲) چل کول، غولول.

ټالمټالېدل (ṭālmaṭāledə́l) مص. ل. ۱) څوک په تمه کېدل، څوک په اسره کېدل، په حیلو غولېدو کېښوتل.

ټالول (ṭālawə́l) مص. مت. ۱) ځنډول، معطلول، تمول، تم کول؛ ۲) زنګول، جوټه ورکول.

ټاله (ṭālá) ښځ.م. (ج. ټالې) یو ځای چې خرڅونه، ساپټ، په عمده ډول خرڅول.

ټالۍ (ṭāləý) ښځ.م. شوړه، یو ډول ونه ده چې ښایسته او کلک لرګي لري.

ټالېدل (ṭāledə́l) مص. ل. ۱) ځنډېدل، معطلېدل؛ ۲) زنګېدل، جوټه کېدل.

ټامباري (ṭāmbārī́) ښځ.م. په چیغو چیغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا، انګولا، کریغې، تاتاره.

ټامبوسی (ṭāmbūsay) نر.م. ۱) ټوسان، ګنګری، واورې غری، د واورې ګرېګری.

ټامته (ṭā́mta) ښځ.م. ټانته، ټانډه، د جوارو یا باجرو هغه برخه چې ورې ترې ایسته شوي وي.

ټانټس (ṭāntás) ص. نر.م. کم عقل، بېعقل، لنډ فکری، لنډ اندې، ناپوه، شوده، ساده.

ټانټوبی (ṭāntobáy) نر.م. ګنه ګونه، غالمغال، غوربېر، غورېګ، غوریږ، غورپش.

ټانټور (ṭāntór) نر.م. ټاندور، د ځپیاکې توتې چې په نغري کې یو ډبل له پاسه اېښودل کېږي.

ټانچی (ṭānčáy) ښځ.م. ټانکی، د اوبو ټانکی، هغه لوی لوښی چې اوبه یا تېل پکې ساتي.

ټاندور (ṭāndór) نر.م. وګ. ټانټور.

ټانک (ṭānk) نر.م. ۱) شوېله؛ ۲) هغه لوی لوښی چې تېل یا او... پکې لېږدي؛ ۳) د تېلو ... مټون؛ ٤) یو ډول درنه وسله ده.

ټانکه (ṭānká) ښځ.م. ۱) ټک، ګنډ، بخیه، بښې؛ ۲) پیوند.

ټانکی (ṭānkə́y) ښځ.م. وګ. ټانچی.

ټانګ (ṭāng) نر.م. ۱) اوازه، اوچت غږ؛ ۲) موسم، وخت؛ ۳) د وزېد لنګېدو وخت؛ ٤) یوه غرنۍ مېوه ده؛ ٥) موسمي باران؛ ٦) زد، په سمندر کې د کانو جوړ شوی ځلی؛ ۷) د اوبو په منځ کې وچوبه، ټاپو، جزیره.

ټانګاري (ṭāngārí) ښځ.م. وګ. ټامته.

ټانګتوره (ṭāngturá) ښځ.م. داتوره، دمتوره، یو تریخ بوټی دی چې د درملو په ډول استعمالېږي.

ټانګر (ṭāngár) نر.م. کنګر، کنګرې، ښارو یو خوړلی د جوارو ټانټه.

ټانګو[1] (ṭāngú) نر.م. غرنی ناک.

ټانګو[2] (ṭāngó) ښځ.م. هن. Ton'go تانګو، د ټانګو نڅا، اسپانوی څلور ضربیزه نڅا.

ټانګه (ṭānga) ښځ.م. ۱) د ناک د ونې په څېر یوه ونه ده خو مېوه یې له ناک سره توپیر لري؛ ۲) ګاډۍ، بګۍ، د سورلۍ یوه وسیله.

ټانګی (ṭāngə́y) ښځ.م. ۱) یوه غرنۍ ونه ده؛ ۲) پانګی، پراوړو د اوبو ورلو اوږد لرګی.

ټانګی (ṭāngáy) نر.م. اوچته هواره ځمکه.

ټاه (ṭāh) نر.م. کرت، خبره، ګړېده، ګړېدا.

ټایپ (ṭāyp) نر.م. ۱) ټاپه، خاپ؛ ۲) چاپ، مارکه؛ ۳) توکم، کهول؛ ٤) نمونه، ډول، ټیپ، مثال، ښکارندوی، سمبول؛ ٥) د ټایپ ماشین.

ټایپوګرافر (ṭāypográfər) نر.م. د توري اودنې ماشین.

ټایپوګرافي (ṭāypográfí) ښځ.م. د چاپ فن، د کوم څه د بیان او تعریف فن چې د علامو، نښو او رمزي نښانو په بڼه وي.

ټایپولوجي (ṭāypolojí) ښځ.م. څېل یا نوړ پېژندنه، ډول پېژندنه، نښې نښانې پېژندنه.

ټایپیسټ (ṭāypíst) نر.م. ټایپوونکی، په ټیپ لیکونکی.

ټایفس (ṭāyfás) ا.نر.م. وګ. توره تبه.

ټایر (ṭāyir) نر.م. (ج. ټایرونه) ټیر، د موټر، موټرسایکل، بایسکل او نورو ربړینه پایه.

ټایلیټ (ṭāylít) نر.م. ۱) توالت، دڅان سینګارولو مېز؛ ۲) مکان، بیت الخلا، ټټی، باس.

ټب (ṭab) نر.م. ۱) طشت، لګن، اوسپنیز یا کودین د لمبلو لوښی؛ ۲) ټپ، ډېران.

ټبر (ṭabár) نر.م. (ج. ټبرونه) خپلخانه، خاندان، قبیله، کورنۍ.

ټبرنی (ṭabaranáy) ص. ټبریز، قبیلوي، قبایلي.

ټبروال (ṭabarwā́l) ص. ټبرپال، قامپال.

ټبرواله (ṭabarwā́la) ا. قومپالنه، قومپالي.

ټبکی (ṭabakáy) نر.م. ۱) دوغل، غار، تیلی؛ ۲) مایه، د کوچنیانو د ګاټو او د مردکیو په لوبه کې هغه کوټی چې مردکې او ګاټې وراچوي.

ټبوټبوک (ṭabuṭabúk) نر.م. غرنی بلبل.

ټپ (ṭap) نر.م. تاکیدي کلیمه ده چې له صفت سره د مختارۍ په ډول راځي؛ ۲) داغ؛ ۳) پرهار، زخم ٤) د یو شي د وهلو اواز؛ ٥) ټرلی، کتاب بندول ٦) کمزوري، ډنګر؛ ۷) ډېران، ډومبوري، ټب؛ ۸) د کریږې ونه؛ ۹) خلاص، مرګ ته نږدې.

ټپا (ṭapā́) ښځ.م. د ټالۍ وهلو اواز.

ټپال (ṭapā́l) نر.م. ۱) وار، ځل؛ ۲) ځغل، منډه، ځغستا؛ ۳) پیغام ورنه؛ ٤) استازی، ځری، ډاګي؛ ٥) د ځغلولو کار، خره یا کچرې د مزدورۍ لپاره ځغلول.

ټپالي (ṭapālí) ص.نر.م. ۱) پیغام رسانډ؛ ۲) خواري ایستونکی؛ ۳) خرکار، هغه خرکار چې خره د بارولو او اړولو لپاره ځغلوي.

ټپ پټ (ṭappáṭ) ص.م.ج. ټټ پټ، بې مانا، چټي، فضول، جزئي.

ټپ ټپ (ṭapṭáp) نر.م. ۱) قهر، غوسه؛ ۲) ددوو شيانو د وهلو غږ او اواز.

ټپ ټپانی (ṭapṭapā̃nay) نر.م. ټپ ټپانی، الاداد، د کوچنيانو يوه لوبه ده.

ټپټور (ṭapṭór) ص.نر.م.ج. ټپ تور، هغه څوک چې د سترګو ليد يې کمزوری وي.

ټپ ټيپ (ṭapṭíp) ص.نر.م.ج. ۱) کمزوری، ډنګر؛ ۲) زوړ، بوډا، عمر خوړلی، سپين ږيری؛ ۳) په ملا کړوپ، په ملا کوږ.

ټپرا (ṭaparā́) ص.نب. ۱) وېرېدلی، ډار شوی، بوږنېدلی؛ ۲) خيال ساتونکی، محتاط؛ ۳) کرکجن؛ ٤) کمزوری؛ ٥) اواره، سرګردان.

ټپرېدل (ṭaparedə́l) مص.ل. ۱) ړندو غوندې په وېره وېره ګام اوچتول؛ ۲) د خواخوږۍ له مخې (په کوم څه يا چا) لړزېدل، زړه ترل؛ ٤) د چا پر تکليف زهيرېدل؛ ٥) رپېدل، ترېدل.

ټپړ (ṭapáṛ) نر.م. ۱) سونډې توکر، سونډين توکر؛ ۲) هغه پړی چې د شولو ګيډۍ پرې ترې.

ټپړا (ṭapaṛā́) ښځ.م ۱) د کولال هغه آله چې خاورين لوښي پرې هواروي؛ ۲) خټ موښې (ګلماله).

ټپړسو (ṭapaṛsú) نر.م. يو ډول وابنه دي.

ټپس (ṭapós) نر.م. ټپوس، غليواز، کمڅټ، يو مردار خور مرغه دی.

ټپساری (ṭapsā́ray) ص.نر.م. محتاج، عاجز، مظلوم، بې وسه، ملامت.

ټپسوری (ṭapsúray) نر.م. و.ګ. ټپساری.

ټپک (ṭapák) نر.م. و.ګ. ټپاره.

ټپکی (ṭapakáy) ص.نر.م. ۱) سخت ناروغ؛ ۲) د پنډوس يو ډول لوبه.

ټپګی (ṭapgáy) نر.م. ۱) ووړکی زخم، کوچنی پرهار؛ ۲) غار، سوړه؛ ۳) خندق، کنده.

ټپل (ṭapə́l) مص.مت. و.ګ. ټاپل.

ټپلن (ṭaplán) ص.نر.م.ج. کوږ وهلی، پمن مخی، ټپلی، چيک مخی، چيچکی، ګنډلمخی.

ټپلی (ṭapə́lay) ص.نر.م. ۱) سست، لسټ؛ ۲) خسي څاروی.

ټپن (ṭapán) نر.م. لږ سبا ناري، ناشتا، زړخوري.

ټپنا (ṭapána) نر.م. و.ګ. ټپرا.

ټپنه (tapəna) ښځ.م. بېکاره، وزګار، ليه، لايه.

ټپڼ (ṭapə́n) نر.م. ۱) ګونی، ګونۍ، بوجۍ، خلته، بوری، جوال؛ ۲) ټپړ، پړی، رسی.

ټپو (ṭapū́) نر.م. ټاپو، برج، اتاري.

ټپوټپ (ṭapuṭáp) نر.م. د ټپ ټپ اواز.

ټپوسی (ṭapusáy) ښځ.م. يو ډول کوتره ده.

ټپوک (ṭəpū́k) نر.م. (ج. ټپوکان) ۱) پوستين؛ ۲) تمانچه؛ ۳) چاپېړه، چپلاخه، څاپېړه.

ټپول (ṭapawə́l) مص.مت. ۱) ټپ کول، بندول؛ ۲) شاباسي ورکول؛ ۳) المسول؛ ٤) وهل.

ټپه (ṭapá) ښځ.م. (ج. ټپې) ۱) درځه، دريڅه، کړکۍ ۲) الندۍ، ټکۍ، د پښتو د اولسي شاعرۍ يو ډول نظم دی چې دوې مسرې لري؛ ۳) و.ګ. ټپه ٤) چاپ، مهر، نښه؛ ٥) کرامت؛ ٦) رقعه، يادښت؛ ۷) پتي؛ ۷) بيانه، ټپي، سيبي.

ټپه ټغره (ṭapaṭaǧára) ښځ.م. نېستي، غريبي، لوڅ لغړ توب، مخ يوې خواته نه ګرځېدل.

ټپه ييز (ṭapayíz) ص. د ټپې، ټپې ته اړوند، مسره ييز.

ټپی (ṭapáy) ښځ.م. ۱) ټاپی، څپياکه، ټپی، هغه خوشايي چې د سوځولو لپاره وچ شوې دي؛ ۲) بيانه، سيبي، بيونه.

ټپي (ṭapí) نر.م. زخمي، داغلی، ګایل.

ټپی (ṭapáy) نر.م. (ج.ټپي) ۱) خدايي خال، ټپی؛ ۲) د پښې باد نيول، د جوړونو درد؛ ۳) په کميس باندې د کښېدې کار.

ټپېری (ṭaperáy) نر.م. (ج.ټپېري) خښتي اچوونکی، خښتمال، خښتې جوړوونکی.

ټپی مار (ṭapaymā́r) نر.م. ګوس، منګور، کپچه مار، ورکوټی مار.

ټپين (ṭapín) نر.م. ټپي ټپی، ټکي ټکي، داغدار، خاپ خاپ، چوخی مخی.

ټت (ṭaṭ) نر.م. ۱) چټی غږېدونکی؛ ۲) تېز، تيز.

ټتار (ṭatā́r) نر.م. ترټهار، چټي او عبثې خبرې.

ټت پت (ṭatpə́ṭ) نر.م. ۱) چټي او عبثې خبرې، اپلتې؛ ۲) ټکه پوکه، اندک شيزونه.

ټت ټت (ṭattáṭ) نر.م. ۱) ډېرې خبرې، کسرتې؛ ۲) لاپې، دوزې، د ډېرو او لويې خبرې.

ټتن (ṭatán) ص.نر.م.ج. چټيات ويونکی؛ باټو.

ټتنګه (ṭəṭangá) ښځ.م. يو ډول چرچنه، چنچنه.

ټتو (ṭaṭū́) ص.نب. اپلتې ويونکی، کرتو.

ټتول (ṭətawə́l) مص.مت. ۱) يو څوک په چټياتو راوستل؛ ۲) غوړول، ناروا کار ورسره کول.

ټتی (ṭətáy) نر.م. ۱) ډوړې کوونکی، کرتن، پوچ غږېدونکی، ټتو؛ ۲) بې مغزه، بې مغزو..

ټتې (ṭáte) ښځ.ج. چټي خبرې، عبث خبرې.

ټتېدل (ṭatedə́l) مص.ل. ترټهېدل، ترېدل، عبث خبرې کول، ټت ټت کول، بکواس کول.

ټټ (ṭəṭ) نر.م. ۱) غوړې تمې، لاپې شاپې؛ ۲) کبر، غرور، لويي؛ ۳) مس، تانبه.

ټټار (ṭaṭár) نر.م. (ج. ټټاران) مسګر، ټټاري.

ټټاری (ṭaṭā́ray) نر.م. ټټېری، ټېټغه، ټغټغی، ټيغکه، ټټوغی، هغه مرغه چې باران غواړي.

ټټاري (ṭaṭā́ri) ښځ.م. ۱) شور، فرياد، څوږ، کريغ؛ ۲) مسلمې سازي، مسګري.

ټټارې (ṭiṭā́re) ښځ.م. شور، فرياد، څوږ، غورېې.

ټټاونګ (ṭəṭāwáng) نر.م. باټو، لاپو.

ټټخه (ṭaṭáxa) ښځ.م. ګوګل، سينه، ټټر، ټټی.

ټټر (ṭaṭár) نر.م. سينه، ټټخه، ګوګل.

ټټرا (ṭiṭrā́) عد.و.ګ. ټترا.

ټټری (ṭatráy) نر.م. (ج. ټټري) ۱) سينه بند؛ ۲) لاپوک، غورتن.

ټټرۍ (ṭaṭarə́y) ښځ.م. سدرۍ، واسکټ، هغه واسکټ چې په ټوکر کې يې مالوچ وي.

ټټک (ṭaṭák) نر.م.و.ګ. ټلکه.

ټټنګ (ṭaṭáng) نر.م. ۱) بيابان، چول، ميره؛ ۲) تش لاس، غريبي.

ټټنګا (ṭaṭangā́) ښځ.م. ټېغکه، يو ډول مرغه دی.

ټټو (ṭaṭū́) نر.م. يابو، توتو، ټيټ شان اس، باري اس.

ټټوبه (ṭaṭobá) ښځ.م. (ج. ټټوبې) ملنده، خندا، پچموزه، ټوکه.

ټټوګی (ṭaṭūgáy) نر.م. (ج. ټټوګي) ورکوټی ټټو، خوار ټټو، ووړکی يابو.

ټټی (ṭaṭáy) ښځ.م. ۱) بيت الخلا، خاک نداز؛ ۲) کاروان سرای؛ ۳) غول، ډکې متيازې.

ټټی (ṭaṭáy) نر.م. (ج. ټټي) ۱) ډوړې ټوکې، پوچ ويونکی؛ ۲) بې مغز، ناپوه، بې مغزو.

ټچ (ṭač) نر.م. ۱) د پوکنۍ د چاودلو اواز؛ ۲) قوت، زور؛ ۳) ارزان، بې ارزښته، پرپوتی، خوار.

ټخ (ṭax) نر.م. د ټوخې غږ، د ټوخلې غږ.

ټخ ټخ (ṭaxṭax) نر.م. ټوخېدنه، ټوخل.

ټخلی (ṭaxaláy) ښځ.م. خولۍ، خېلۍ، هغه خولۍ چې غوږونه پکې پټ وي، غوږ پټې خولۍ.

ټخ مخ (ṭaxmáx) ص. نر.م. تيت و پرک، خوروور، ګډوډ، تخ مخ، تس نس.

ټخول (ṭaxawə́l) مص. مت. و ګ. توخول.

ټر (ṭər) نر.م. ۱) ټغ، پر، د کولمو د باد اواز؛ ۲) دچنګښي اواز؛ ۳) عبثې خبرې.

ټراجيډي (trājidí) ص. نب. تراژيدي، ټراژيډي؛ ۱) غم انګېزه ننداره؛ ۲) مصيبت، فاجعه.

ټرافيک (ṭrāfík) نر.م. ۱) ترافيک، هغه پوليس چې په سړکونو باندې د موټرانو د لارښوونې دنده لري؛ ۲) په لويو واټونو، بحرونو او فضا کې دخلکو، عرادو، الوتکو تګ راتګ؛ ۳) ورنه راورنه، لېږدونه، عبور اومرور.

ټراک (ṭarāk) نر.م. چتی، يو ډول مرغی، چتکی، چترکی.

ټراکټور (ṭrāktór) نر.م. تراکتور، دعصري کرنې لپاره موټر دوله ماشين.

ټرام (ṭrām) نر.م. ترام، ټريم، يو ډول لوی برېښنا ګاډی چې د اوسپنې پر پټليو باندې ځي.

ټرامبون (ṭrāmbón) نر.م. مو. بجه خانې ته ورته د موسيقۍ يوه اله ده.

ټرامپولين (ṭrāmpolín) نر.م. هغه جالي چې په اکروباتو کې کار ترې اخيستل کېږي.

ټران (ṭrān) نر.م. شور، ځوږ، غالمغال.

ټرانزيټ (ṭrānzít) نر.م. ۱) سفر؛ ۲) تېرېدل، پورې وتنه؛ ۳) د ګمرکي تکس له تحويلولو پرته د تجارتي مال تېرېدنه.

ټرانسپورټ (ṭrānspórt) نر. ۱) ورنه راورنه، چلونه، دتجارتي مالونو او نورو شيانو ورنه راورنه؛ ۲) لاری، ټرک، جهاز، کښتی، اورګاډی، الوتکه چې مسافر او مالونه له يوه ځايه بل ځای ته وړي او راوړي.

ټراوو (ṭarāwú) ص. نر.م. ۱) ټرن، ټرو؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبث غږېدونکی.

ټرای (ṭrāy) عد. درې، درې برخې، درې چنده، په درې دوله.

ټرايټون (ṭrāytón) نر.م. مو. د درېو آهنګونو فاصله، د درېو ګامونو واټن.

ټرای سيکل (ṭrāysikál) نر.م. درې ارابه ييزه، هغه بايسکل چې درې ارابې لري.

ټرای ګراف (ṭrāygráf) ص. نر.م. متحد اللفظه درې حرفه، هغه درې توري چې يو اواز ورکړي.

ټرای مورفيک (ṭrāymorfík) ص. نر.م. درې وجهي، د درېو حالتو يا شکلو لرونکی.

ټرايي (ṭrāyí) ښځ.م. ۱) زيار، هاند، هڅه؛ ۲) ازمايښت، کتنه؛ ۳) له موټر چلوونکو نه ازموينه اخيستل.

ټرپر (ṭarpár) نر.م. اپلتې، چټي خبرې.

ټرتاوا (ṭartāwā́) ښځ.م. (ج. ټرتاوې) ببغمي، خوشحالي، مزې، چړچې.

ټرتهار (tratahár) نر.ج. چټي خبرې، عبث خبرې.

ټرټر (ṭərṭár) نر.م. سپورې ستغې خبرې، چټيات.

ټرخاول (ṭərxāwə́l) مص. مت. ځان خلاصول، بهانې کول، په چل ځان خلاصول.

ټرسټ (ṭrast) نر.م. (ق.ا) امانت، درايو وکالت، ترست، د شرکتونو انحصاري اتحاد.

ټرم (ṭarm) نر.م. ۱) سمستر، ټاکلی وخت، دوره، موده؛ ۲) اصطلاح؛ ۳) اړيکې؛ ٤) عدد.

ټرماټر (ṭarmāṭár) نر.م. و.ګ. ټماټر.

ټرمپټ (ṭrampít) نر.م. مو. باجه، په موسيقۍ کې يوه بادي آله ده.

ټرمينالوجي (ṭarmināloji) ښځ.م. فني کلېمې علمي يا فني کليمې، اصطلاح پېژندنه،

علمي يا فني نومونې، ترمينولوژي.

ټرمينل (tarminál) ص. نر.م. د هوايي ډګر ودانۍ، د الوتکې د کښېنې يا د اوسېنې د پټلۍ پای، پای، انتها.

ټرن(tarán) نر.م. ۱) تېزن؛ ۲) ورېندونکی، دارن.

ټرو (tarú) ص.نر.م. ۱) ټرن، تيزن، تېزن؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبث خبرې کوونکی.

ټروپ (trūp) نر.م. تروپ، ډلـه، دسته، ټـولی، د عسکرو يوه ډله سپاره، ګروپ.

ټرول (tarawál) مص. مت. ۱) په دستونو کـول، اسهالول؛ ۲) بدکار ورسره کول.

ټريبيون (tribyún) نر.م. تريبون، د وينا دريغ يا يا کرسي، دخبرو کولو ځای، منبر.

ټريلر (trelár) نـر.م. (ج. ټريلرونه) ډبه، واګـون، واګن، يدک، هغـه ډبه چې په موټر پورې تړل کېږي او درانه بارونه پکې وړي.

ټريو (triyó) ښځ.م. مو. په غربي موسيقي کې درېو کسو سندرغاړو ته وايي.

ټس[1] (tas) نر.م ۱) ګوزار، دڅپېړې غږ؛ ۲) لامل، سبب؛ ۳) پسات، چل؛ ٤) نوم، شهرت.

ټس[2] (tus) ص.نر.م. ټوس، زوړ شی، خوړل شوی شی، وروست، پوده.

ټسا (tasá) ښځ.م. ټسهار، د ټس ټس اواز.

ټس پس (taspés) ص. نر.م. ج ۱) عبث، فضول، چټي؛ ۲) بې ثباته، کچه، هېڅ.

ټسټ (test) نـر.م. ازمېښت، امتحان، ازمايښت، محک، معيار.

ټس ټس (tastás) نر.م. ۱) پس پس، پسهار، ورو ورو خبرې؛ ۲) پټه ژړا، ورو ورو ژړا.

ټس ټوس (tastús) نـر.م. ۱) د څـه شي د ماتېدو اواز؛ ۲) ټک وټوک، جنګ جګړه.

ټسر (tésar) نـر.م. (ج. ټسرونه) ۱) کچـه ورېښم، ساده ورېښم؛ ۲) سونډې ټوکر، ټهسر.

ټسري (tasrí) ص. نب. د ټسر، ټسرين.

ټسک (tésak) ص. نر.م. ډارن، بې زړه، بېکاره.

ټسکوری (taskoráy) نـر.م. چکېده، په ټناره کې څڅېدلې ډوډۍ، ټتسوری.

ټسکی (tasakay) نر.م. ژړه غوني اواز، له غـريوه ډک اواز.

ټسکي (taski) ښځ.م. ۱) سستي، تنبلي، کهالي؛ ۲) پخوالی، پختوب.

ټسکېدل(taskedál) مص.ل. ټسکی کـول، ورو ورو ژړېدل، د ماشوم په سلګو ژړل.

ټسلک (taslák) ص. نر.م ۱) بېرېدونکی، ډارن؛ ۲) پسکو، پسکن، پسکاوړن، ټسن.

ټسمس (tasmás) ص. نر.م. سست، لټ، تنبل.

ټسن (tasán) نر.م. ۱) پسکاوړن؛ ۲) اومـړی مزی، اومړی تار؛ ۳) مجازاً ډارن..

ټسو (tasú) ص. نر.م. و ګ. ټسلک.

ټسول (tasawál) مص. مت. ډبول، ډزول، وهل.

ټسي(tási) ښځ.م. ۱) دروغ، ۲) لاپې شاپې.

ټسې (táse) ښځ.م. ۱) پسکی؛ ۲) مجـازاً ډوزې، لاپې، دروغ، غورې.

ټسېدل (tasedál) مص. ل. ډزېدل، ټکېدل، وهـل کېدل، غربېدل، ډبېدل.

ټغ(tağ) نر.م. ۱) دسترګو پورتنی پرده؛ ۲) شنه قبا؛ ۳) شين ټاغی، ديوه مرغه نوم؛ ٤) بانه؛ ٥) بټې سترګې؛ ٦) د چرګ د نيولو د وخت اواز.

ټغر (tağár) نـر.م. ۱) ګليم؛ ۲) د ښېښتنو د يوې ټبې نوم؛ ۳) يو ډول ولړه.

ټغره (tağára) ښځ.م. ۱) و ګ. ټپه ټغـره؛ ۲) ټغـر قوم ته منسوبه ښځه، د ټغر مؤنث شکل.

ټغکی[1] (ṭiğakáy) نر.م. و گ. ټوغکی.

ټغکی[2] (ṭuğakáy) نر.م. ١) و گ. ټغکی[1]؛ ٢) بوکړی، نشه یې، په دچه کې، په غوره کې.

ټغل (ṭağə́l) مص.مت. ١) دوکه کول، تېر وېستل، ټګېيل، ټګل؛ ٢) ټغول.

ټغلی (ṭağə́lay) مف. نر.م. ١) دوکه شوی، تېر ايستی، ټګېيلی؛ ٢) ټغولی.

ټغمغ (ṭağmag) نر.م. سخت والګی، سخت زکام.

ټغن (ṭağán) ص. نر.م. ١) ډارن؛ ٣) شو. کږونکی، څوړن؛ ٤) ټوخېدونکی، ټوخن.

ټغول (ṭağawə́l) مص. مت. ١) پر چرګې باندې د ټغ ټغ اواز کول؛ ٢) څوړول، تنګول.

ټغهار (ṭağahā́r) نر.م. د چرګ د ټغ ټغ اواز.

ټغېدل (ṭəğedə́l) مص. ل. ١) چرګ د ټغ ټغ اواز کول؛ ٢) څوړېدل، کږېدل، تنګېدل.

ټغېده (ṭəğedə́) نر.ج. ١) ټغازی کونه؛ ٢) کړتې پرتې کونه؛ ٣) تږېده.

ټقار (ṭaqā́r) نر.ج. ١) ترپې، ترپهار؛ ٢) ټکهار.

ټقول (ṭaqawə́l) مص. مت. ١) جزا ورکول، ډبول؛ ٢) کنځا کول؛ ٣) محکوموول، ملامتول.

ټک (ṭak) نر.م ١) د ټوپک ډز؛ ٢) د کوم څه د لوېدو اواز؛ ٣) د څاروي يوه ناروغي ده؛ ٤) ګڼد؛ ٥) وار؛ ٦) بريد، پوله؛ ٧) پ. ک. د حد مانا لري، د ټک احترام په قبيله کې د هر چا ژمنه ده؛ ٨) پلرنی ميراث يا ځمکه؛ ٩) د ختيکيو د کرلو ځاي؛ ١٠) هغه لرګی چې په سيوري سره يې وخت معلوموي؛ ١١) اعتراض؛ ١٢) ګوزار؛ ١٣) په حلق او ستوني کې دانه؛ ١٤) کوک، ټکونه، بخی؛ ١٥) تاکو.

ټکا[1] (ṭakā́) ښ.غ.م. ټکار، ډزهار.

ټکا[2] (ṭukā́) ښ.غ.م. ټوکېدنه، شنه کېدنه، سروهنه.

ټکارکی (ṭakārkay) نر.م. وچه مېره، وچ ډبلت.

ټکاله (ṭakā́la) ښ.غ.م. ټوکه، ټوقه، مسخره؛ د (ټوکې) بيا ځلې (تکرارې) ترنډ دی.

ټکالي (takālí) ص. نب. ټوکي، ټوکمار.

ټکان (ṭakā́n) نر.م. ١) ټوک وهل، ټوک خوړونه، تيندک وهنه، د اس يا د بل حيوان تيندک؛ ٢) جړک، ټک، شور خوړل، زنګېدنه.

ټکان ګر (ṭakāngár) نر.م. دبی، د جوارو د ټکرلو لرګی، د انګی، د جوارو کوټکی.

ټکانه (ṭakāná) ښ.غ.م. (ج. ټکانې) انداره، حد؛ ٢) ټيکانه، پته، ادرس، د اوسېدو ځای.

ټکانه (ṭikāná) ښ.غ.م. (ج. ټکانې) ١) ټيکار، آرام، دمه ځای؛ ٢) داوسېدو ځای، دېره، ناحيه.

ټکاو (ṭikā́w) ښ.غ.م. ايسارتيا، ايسارېدنه، ځای پر ځای کېدنه.

ټکاوېدل (ṭikāwedə́l) مص. ل. مېشتېدنه، دېره کېدل، ځای پر ځای کېدل.

ټک پرک (ṭakparák) نر.م. د مېز اواز.

ټک په ټک (ṭakpəṭák) ق. وار دواره، سملاسي، له واره، ژر ترژره.

ټکټ (ṭikéṭ) نر.م. ټيکس، ټکيس، لکه د سينما، الوتکې، سروېس او ...

ټکټ پولي (ṭikeṭpulí) ښ.غ.م. اق. ټکټانه، ګټه اخيستل، ربح، بهره، سود، انټرسټ، هغه مبلغ چې د بانکې د استعمال پر ځای تاديه شي.

ټک ټک (ṭakṭák) نر.م. ١) د ګړۍ اواز؛ ٢) د دوو شيانو له يوه بل سره د لګېدو اواز.

ټکټکانکه (ṭakṭakānaka) ښ.غ.م. ١) ټکټکانې، د کوچنيانو يو ډول لوبه؛ ٢) يو ډول چينجی.

ټکټکانه (ṭakṭakā́na) ښ.غ.م. ١) ټکټکی، ټکټکه، هغه لرګی چې د ژرندې پر پله لګېږي

او ټکهار کوي؛ ۲) ټکټکئ، هغه مرغئ چې د ونې دوه ټکوي او چینجي ترې راوباسي او خوري.

ټکټکانی (taktakānáy) نر.م ۱) و ګ. ټکټکانه ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ټکټکه (taktaká) ښځ.م. میده بخې، پټه بخې، سکزی.

ټکټکی (taktakáy) نر.م. ۱) و ګ. ټکټکانه؛ ۲) ډګډګی، ټپټپی، موټر سایکل.

ټکټکۍ (taktakáy) ښځ.م. ۱) و ګ. ټکټکانه؛ ۲) یو ډول مرغۍ ده.

ټک ټوک (taktúk) نر.م. ۱) پرې پرې؛ ۲) دزې، خال خال دزې؛ ۳) سامان برابرول، تیاری؛ ٤) ونډې ونډې، برخه برخه.

ټکټیک (taktík) نر.م ۱) عس. تاکتیک، جګړه پوهنه، د محاربې د اجراء هنر؛ ۳) تدبیر، طرح، تکنیک، مانوره.

ټکر (takár) نر.م. ۱) ټکره، ډغره؛ ۲) بُډری، تیندک؛ ۳) دوکه؛ ٤) نقصان؛ ٥) خرکاري؛ ٦) سو، بهځل، پوشته، بند.

ټکرويی (takarwayáy) ا. ورته، مشابه، اتفاقي لفظ، له یوې ژبې سره د یوې ژبې د کوم ویي تصادفي یو رنګي.

ټکرې (takare) نر.م. ۱) هغه څوک چې د بل چا غم ورسره نه وي؛ ۲) هغه څوک چې له خرکارانو سره کارکوي.

ټکرۍ (tikráy) نر.م. (ج. ټکرې) پوړنی، پړونی، لوپټه، څادر، مجازاً د ښځې په مفهوم راځي.

ټکس (tiks) نر.م. (ج. ټکسونه) مالیه، مالیات، باج، خراج.

ټکسال (taksāl) نر.م. ضرابخونه، دارالضرب، د سکې وهلو ځای.

ټکسره (taksára) ښځ.م. (ج. ټکسرې) هغه مرغۍ چې پر سر یې داغ وي.

ټکسری (taksaráy) ص. نر.م. (ج. ټکسرې) بې شرم، بې حیا، سپین سترګی.

ټکسي (tiksí) ص.نب ۱) هغه موټر چې په پیسو خلک وړي راوړي؛ ۲) بدکاره سړی یا ښځه.

ټکک (takák) ص. نر.م. بهځې ډک، تر خولې ډک، ترمورګو ډک.

ټککه (takáka) ښځ.م. ټک، ټکک، د یوم یا بهل پرستۍ د پښې ایښودلو لپاره لګېدلی لرګی.

ټک لاس (taklās) ص. نر.م. ۱) ټکره، چالاکه؛ ۲) ننبه ویشتونکی؛ ۳) زوور، ورانکاری کوچنی (ماشوم).

ټک له ټکه (taklatáka) ق. ۱) ټک په ټک، له ټکه، په ټکي، سملاسي؛ ۲) ناڅاپي مرګ.

ټکن (takán) ص. نر.م. ټکی ټکی، ټکي ټکي، خالخالي، چکې چکې، دانې دانې.

ټکنده (takandá) ص. ښځ.م. له ګرمۍ څخه سره شوې، له ګرمۍ نه ایشېدلې، د غرمې ستاینوم ټکنده غرمه.

ټکنه (takaná) ښځ.م. مُهر، ټاپه.

ټکنی (takanáy) ص. نر.م ۱) دار شوی؛ ۲) زړغی، دوه زړی؛ ۳) ټپ سوری، مظلوم.

ټکنۍ (takanáy) ص. ښځ.م. ټکنده غرمه.

ټکنیک (takník) نر.م. تکنیک، تخنیک، په هر فن یا هنر کې د اداکولو قاعده.

ټکڼه (takaṇá) ښځ.م. و ګ. ټکنده.

ټک و پټری (takopatráy) ص. له واره، ټکوپو، سملاسي.

ټکوپو (takupū) ق. ټک له ټکه، وار له واره، سم له لاسه، نابېره، ناګهانه، ناڅاپه.

ټک وټوک (ṭakuṭúk) نر.م. ۱) یو له بله سره ډزې کول؛ ۲) ټکهار، ډزهار، ډزونه.

ټکوچ (ṭakúč) نر.م. ګنډنه، ګنډل، ګنډون، د تنې پر ځای ټک ورکونه.

ټکور (ṭakór) نر.م. ۱) تب، تپ ورکونه؛ ۲) جزا ورکونه؛ ۳) زیان ور رسونه.

ټکورول (ṭakorawə́l) مص. مت. ۱) تبل، تپل، تودول؛ ۲) زیان ور رسول، تاوان ور اړول.

ټکورېدل (ṭakoṛedə́l) مص. ل. ۱) ټکور کېدل، تبل کېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زیانمنېدل

ټکول (ṭakawə́l) مص. مت. ۱) وهل، ډبول؛ ۲) کوټل؛ ۳) ټک ورکول، چیچل؛ ٤) خالونه وهل، ټیکه لګول؛ ٥) ځبول، ځنډل؛ ٦) ځپل؛ ۷) خصي کول.

ټکونی (ṭakunáy) نر.م. مېټی، ټکوونی، د ژرندې د پلونو تېره کوونکی.

ټکوڼ (ṭakūṇ) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه؛ ۲) بیا زرغونېدنه، سروهنه.

ټکوونکی (ṭakawū́nkay) فا. نر.م. ۱) وهونکی، ۲) کوټونکی؛ ۳) د فصل دانډې بېلوونکی.

ټکوونی (ṭakawūn ay) نر.م. ۱) د ډول لاستی، ډبی، د ټکولو آله؛ ۲) د ټکېدو ور، ننګونی.

ټک وهل (ṭakwáhə́l) مص.مت. ۱) ځنډل، ځبول، ټکول؛ ۲) منډل، ننه ایستل؛ ۳) تنې پورې کول؛ ٤) چیچل.

ټک وهلی (ṭakwahálay) مف. نر.م. ۱) په ځمکه یا دېوال کې مېخ یا موږی ننه ایستلی؛ ۲) په ستن او سپنسي سپین کې (تنې) الګولی؛ ۳) ځنډلی؛ ٤) الرې ورېشتلی؛ ٥) تاواني کړی.

ټکه (ṭaká) ښځ.م. (ج. ټکې) غرنۍ وزه، غرڅه، غرڅنۍ لکه ښوی، سهګه، سپېره.

ټکه (ṭáka) ښځ.م. (ج. ټکې) ۱) نیمه انه، پېسه، پخوانۍ سکه چې له دوو پیسو سره برابره وه؛ ۲) تندر؛ ۳) ناڅاپي بلا؛ ٤) دښمني؛ ٥) کرکه، نفرت، پټرو ک؛ ٦) بغض، کینه؛ ۷) د مردکیو لوبه، د ټیکانو لوبه؛ ۸) چکچکه.

ټکهار (ṭakahā́r) نر.ج. ټکه ټوکه، د ټوپکو پرله پسې ډزې، د ټوپکو ډېډې بار.

ټکه ټوکه (ṭakaṭúka) ښځ.م. ۱) ټاک ټوک، لوبې کودې؛ ۲) تیاری؛ ۳) متقابلې ډزې.

ټکه چال (ṭakačā́l) نر.م. خوب زنګوونکی.

ټکی (ṭə́kay) نر.م. ۱) خال، خاپی، خاپ، داغ؛ ۲) نقطه؛ ۳) حرف، توری؛ ٤) کلیمه، لغت؛ ٥) څاڅکی؛ ٦) د یوې خبرې ثبوت؛ ۷) غیرت ۸) د یوې جلدې ناروغۍ نوم.

ټکۍ (ṭəkáy) ښځ.م. ۱) بخۍ، انځور ۲) انبه؛ ۳) د پښې تلی؛ ٤) د ډوډۍ یا لمر ټیکلی؛ ٥) النډۍ، ټکی؛ ٦) کرس کرس خندا؛ ۷) د مچوغنې ګوترې، کاسې؛ ۸) لړمې، لړمې، هغه سره داغونه چې پر بدن راښکاره کېږي او بیا ژر ور کېږي.

ټکیال (ṭakyā́l) ص. ټکن، ټکیالی، ټپلی، خالدار.

ټکي ټکي (ṭəkíṭəki) ص. نب. چخې چخې، خال خال، ټکیالی، چکي چکي، داغ داغ.

ټکېدل (ṭakedə́l) مص.ل. ۱) میده کېدل، پسنېدل ۲) وهل کېدل؛ ۳) ورو ورو لار وهل؛ ٤) کرار راتلل، زړه مړېدل؛ ٥) یو شي ته ګېنې نیول؛ ٦) زرغونېدل؛ ۷) ټوپېدل؛ ۸) خسي کېدل.

ټګ (ṭag) ص. نر.م. (ج. ټګان) چالاک، دوکه باز، دروهي، مکار، دروغجن، ټګمار، چلولي.

ټګل (ṭagə́l) مص.مت. ۱) ټګېیل، دوکه ور کول، ټګي کول؛ ۲) کرکه کول، نفرت کول.

ټګمار (ṭagmā́r) ص. نر.م. وګ. ټګ.
ټګماري (ṭagmārí) نر.م. ټګي، چل، دوکه.
ټګنه (ṭagə́na) ښځ.م. (ج. ټګنې) ټګي کونه، ټګينه، دوکه کونه، غولونه، تېر ايستنه.
ټګونکی (ṭagū́nkay) ص.نر.م. ټګ، ټګمار.
ټل (ṭal) نر.م. ۱) ملګري، دوست، ګډ؛ ۲) قبيله، طايفه؛ ۳) ګڼ؛ ٤) د يوه کلي يا سيمې برخه؛ ٥) چم، محلت؛ ٦) ياري، له کوره سره نېږدې ځمکه؛ ۷) د ګلو ګېډۍ؛ ۸) نيږدېوالی؛ ۹) حد، پوله، بريد؛ ۱۰) د لرګيو جاله.
ټلتوب (ṭaltób) نر.م. ټلوالی، ملګرتيا.
ټلګی (ṭalgáy) نر.م. (ج. ټلګي) ۱) وړوکی ټل، ټلګوټی؛ ۲) ګڼ او قوي کنبت.
ټلۍ (ṭaláy) ښځ.م. زنګ، لکه د ساعت زنګ يا د ښوونځي.
ټم (ṭam) نر.م. ۱) د سپي غپا؛ ۲) ګڼه ګونه.
ټماټر (ṭamā́ṭar) نر.م. وګ. تماټر.
ټماغه (ṭamāǧā́) ښځ.م. افسري خولۍ.
ټمباري (ṭambārí) ښځ.م. ټمباري، بغاري، په چيغو چيغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا.
ټمبر (ṭimbár) نر.م. ۱) د وداني لرګي، شاه تير، بش؛ ۲) څټه، تنه.
ټمبکه (ṭambáka) ښځ.م. ډيوټ، د ډيوې تاخ، د څراغځای؛ ۲) وګ. ټنبکه.
ټمبل (ṭambál) ص. نر.م. ۱) تمبل، لټ، ناراسته؛ ۲) غټ، ځورب.
ټمبورين (ṭamburín) نر.م. مو. زنګي دريه، دايره.
ټمبه (ṭambá) ص. نب. ۱) پړسېدلی، تومبيا، هغه حيوان چې خېټه يې د اغېړتيا له لامله ډډه شوې وي؛ ۲) قبض؛ ۳) سرزوري.
ټمبېل (ṭambél) ص.نر.م. ټنبېل، ډډبډ، پړسېدلی.

ټم ټم (ṭamṭám) نر.م. ګاډی، بګی.
ټمټمی (ṭamṭamáy) نر.م. غزی، يو ډول مرغه دی چې اوږدې پښې لري او په اوبو کې ژوند کوي.
ټمټی (ṭamṭáy) ص. نر.م. ۱) ټيټکی، لنډی، ټيټ قدی؛ ۲) لنډ لاستی بېل، بېلچه.
ټمټېری (ṭamṭeráy) نر.م. لنډی، مندری، لنډقدی.
ټمټېل (ṭamṭél) نر.م. ۱) ښاړی، د يوې مرغۍ نوم دی؛ ۲) د خلکو ګڼه ګونه، ازدحام.
ټمول (ṭamawə́l) مص.مت. ۱) غپول، سپي په غپا راوستل؛ ۲) په اپلتو لګيا کول.
ټمېدل (ṭamedə́l) مص.ل. ۱) غپېدل، غپ غپ کول؛ ۲) فضول غږېدل، چتيات ويل.
ټن (ṭon) نر.م. (ج. ټنونه) د وزن او تول يوه ټاکلې پيمانه ده چې زر کيلوګرامه کېږي.
ټنبکه (ṭanbáka) ښځ.م. ۱) د مچيو ډمبکی، د بمبرو ډمبکی؛ ۲) ګبين، ګبينه، د غلوزو کندو، ګبينو د مچيو ټمبکه (کندو).
ټنټه (ṭanṭá) ښځ.م. ۱) ټانټه؛ ۲) بلوا، الدګوله، اړودوړ؛ ۳) پټنه، شخړه.
ټنجه پنجه (ṭanjapánja) ښځ.م. ناز، نخره، مکيز.
ټنډ (ṭanḍ) ص. نر.م ۱) پړسېدلی، ځورب؛ ۲) مرور ۳) ناخصي شوی غويی؛ ٤) سخت زړی، بېرحمه؛ ٥) بدمعاش؛ ٦) وګ. ټنډان.
ټنډان (ṭanḍā́n) ص. نر.م. ج. يو ډول کندهاري انګور دي.
ټنډتوب (ṭanḍtób) نر.م. ۱) ټنډوالی، ډډوالی، غټوالی؛ ۲) بدمعاشي، نفس پالنه.
ټنډتوت (ṭanḍtū́t) نر.م. يو ډول توت دی.
ټنډتيا (ṭanḍtyā́) ښځ.م. بدمعاشي، نفس پالنه، بداخلاقي، وران کاري.
ټنډر (ṭanḍár) ص. نر.م. وران، ويجاړ، شاړ.

ټنډغرکی (ṭandğarkáy) ص. نـر.م. ۱) خښتا، خښتور؛ ۲) چاغ هلک؛ ۳) اینـده، سخـوندر، ځوان خوسی چې خصي شوی نه وي.

ټنډکی (ṭandakáy) ص. نر.م. غونډ منډ، گردی مندری، ډډ خښتی.

ټنډکۍ (ṭandakáy) ښځ.م. وړه لښته، چوکه.

ټنډو (ṭandū́) ص. نر.م. ۱) پړسېدلی، غټ خښتی؛ ۲) خښتو، گېډو، گېډپال.

ټنډور (ṭandór) نر.م ۱) په تودو شگو کې د جنغوزو پخول، په بټ کې د چنو او جنغوزو نیني کـول؛ ۲) امبار، امبالی؛ ۳) ځوږ شور، ژړا، ویر.

ټنډورول (ṭandorawə́l) مص.مت. ۱) په بټ کې ځنغوزي وریتول، دچنو نیني کول؛ ۲) انبارول، امبارول، دلی کول، کوټه کول.

ټنډول (ṭandawə́l) مص.مت. ۱) پړسـول، ډډول، ډکول؛ ۲) په ناروا ډول پردی ښځه بلاربول.

ټنډویک (ṭandwík) نـر.م. گـډوزی، کاړېوزی، د بټې گوټې او دشهادت د گوټې ترمنځ فاصله.

ټنډه (ṭánda) ښځ.م. (ج. ټنډې) ۱) پړسېدلې، ډډه؛ ۲) ورله خره؛ ۳) بلاربه ښځه، بدلمنې ښځه؛ ٤) ټنډه ټمبه، هغه حیوان چې د زیات خـوراک له لامله وپړسېږي؛ ۵) ټندی، وچولی، وچولی.

ټنډه (ṭinda) ښځ.م. ۱) یو ډول سابه؛ ۲) پړسېدلی مندری سړی.

ټنډه خره (ṭandaxra) ښځ.م. ړنده خره، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ټنډه لیک (ṭandalik) نر.م. تندي لیک، برخلیک، تقدیر، ازل.

ټنډۍ (ṭandə́y) ښځ.م. لښته، چوکه.

ټنډۍ (ṭandə́y) ښځ.م. د کـبانو یو ډول نسـل دی چې زیاتره واړه او تور رنگ لري.

ټنډېدل (ṭandedə́l) مص.ل. ۱) پړسېدل، ډډېدل؛ ۲) بلاربېدل، حامله کېدل، امیندوارېدل.

ټنډېل (ṭandél) نر.م. غار، تونل، سرنگ.

ټنگ (ṭang) نر.م. ۱) د ټرنگ غږ؛ ۲) دساز اواز.

ټنگا (ṭangā́) ښځ.م. پر له پسې غږ.

ټنگ ټکور (ṭangṭakór) نـر.م. مجلس، سرود، ساز او اواز.

ټنگ ټونگ (ṭangṭū́ng) نر.م. ۱) د ساز او سرود غږ؛ ۲) د فلزي لوښو د جنگېدلو اواز.

ټنگول (ṭangawə́l) مص.مت. ۱) ترنگول، درنگول؛ ۲) د فلزي لـوښو و بله جنگـول؛ ۳) ساعت په زنگ راوستل.

ټنگه (ṭangá) ښځ.م. ۱) په افغانسـتان کې د یوې سیکې نوم و چې د شلـو پیسو یا ایکیو سـره برابره وه؛ ۲) پانگه، سرمایه، شتمني.

ټنگه سری (ṭangasáray) ص. نـر.؟ پیسه سری، پیسه دوست، پر پیسو مین، کنجوس.

ټنگېدل (ṭangedə́l) مص.ل. ټرنگېدل، شرنگېدل، درنگېدل، کړنگېدل، شرنگېدل.

ټنن (ṭanán) ص. نر.م. ۱) ډارن؛ ۲) دروغجن.

ټوبخی (ṭobaxáy) نـر.م. د شگو کوټه یا انبار.

ټوبرکلوز (ṭobarklóz) ص. نـر.م. T.B, t.b. سل، نری رنځ، ټي بي.

ټوبکی (ṭubakáy) نر.م. ۱) غار، سوړه، سوری؛ ۲) کوټې، کنده، کندری، ډوغل.

ټوبه (ṭubá) ښځ.م. ژوره ځمکه، ډنډه ځمکه، وسته.

ټوبی (ṭubáy) نر.م. د شگو ډېری چې ځلور خواوې یې شاړه او پاس سر یې شین وي.

ټوپ[1] (ṭup) نر.م. ۱) ټیوب، نرم ربړي شی چې د ټایر په منځ کې له هـوا ډکېږي؛ ۲) ټپه، مقرر وخت، ټاپی، ټاکلی وخت.

ټوپ[2] (ṭop) نر.م ۱) ورت، جست، خېز؛ ۲) ډېرۍ ۳) لویه غونډۍ، لویه ټوپۍ؛ ٤) د جوارو دلۍ، د شولو دلۍ.

ټوپال (ṭūpā́l) نر.م. (ج. ټوپالونه) څاله، منځاله، جاله، منځوله.

ټوپ ټپانی (ṭopṭapā́nay) نر.م. د منډې سیالي، د ټوپونو سیالي، ټوپلوبه.

ټوپځن (ṭopǰā́n) ص. نر.م. ټوپ کوونکی، ټوپ وهونکی، ● انګځن، ورتونکی.

ټوپخن (ṭopxā́n) نر.م. د خاورو ډېرۍ یا غونډۍ.

ټوپدړه (ṭopdā́ṛa) ا. ټوپتخته، د ټوپ وهلو دړه.

ټوپک (ṭopā́k) نر.م. و ګ. ټوپک.

ټوپک تیار (ṭopaktayā́r) پوځي بولۍ (قومانده)، د تیارېدو او چمتو کېدو پوځي حکم.

ټوپکوال (ṭopakwā́l) ص. ټوپک والا، وسله وال.

ټوپکي (ṭopakí) ص. و ګ.: ټوپکوال.

ټوپکۍ (ṭupakə́y) ښځ.م. د کارېزه پټه برخه، په کانو سره د کارېز پوښل شوې برخه.

ټوپل (ṭopā́l) نر.م. ۱) شمبله، څوکه؛ ۲) د تاج طره (جوغه)؛ ۳) څوکه، سر؛ ٤) مص.مت. خاورې غونډۍ کول؛ ۲) ټوپ وهل، ورتل، دانګل.

ټوپ مار (ṭopmā́r) ص. نر.م. ټوپ وهونکی، ټوپ ځن، ورتونکی، ټوپ اچوونکی.

ټوپن (ṭopā́n) نر.م. نړۍ، دنیا، جهان.

ټوپنای (ṭopnā́y) نر.م. مسافر، پردېس، جلاوطن.

ټوپنی (ṭopanā́y) نر.م. ۱) د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) سیلاني، سیاح، توریست.

ټوپنۍ (ṭopanə́y) ښځ.م. ډېرۍ، غونډۍ، ټوپۍ.

ټوپوګرافي (ṭopogrā́fí) ښځ.م. ۱) د ځای او سیمې څېره، نقشه، نقشه کشي، مساحي؛ ۲) د ځایونو سمه او مشرح تشریح.

ټوپولوجي (ṭopolojí) ښح. م. ځای پېژندنه، جغرافیایي وضعیت، مکان پېژندنه.

ټوپه (ṭopá) ښځ.م. معجزه، عجیبه، حیرانوونکی.

ټوپۍ (ṭopə́y) ښځ.م. ۱) ډېرۍ، انبار؛ ۲) د چلم سرخانه؛ ٤) پتاقۍ؛ ٥) خولۍ؛ ٦) یو ډول لوبه.

ټوپي (ṭopí) ص. نب. ۱) ټوپ وهونکی، ټوپځن، دانګونکی؛ ۲) چالاک، تېز.

ټوپۍ ګل (ṭopəygwā́l) نر.م. د بابونې ګل، یو ډول دارو، یو ډول درمل بوټی.

ټوټار (ṭoṭā́r) نر.م. ټوکه، ساطور، ساتول، هډ ګپ، ګوته خره، هغه فلزي آله چې غوښې پرې ټوټې کوي.

ټوټکه[1] (ṭoṭaká) ښځ.م. کاسۍ، د مچنو غزې پتاک د مچو غندې پتکی، د مچلو غزې کاسۍ.

ټوټکه[2] (ṭoṭká) ښځ.م. ۱) ټوټنی تانی، ټوټنه، دود دستور، رسم و رواج، شفاهي طب؛ ۲) یو شمېر چارې دي چې ولسي وګړي یې د ښوګن د راجلبولو او یا ایسته کولو لپاره ترسره کوي؛ ۳) هغه تحفه چې د ناوې کره وړله کېږي.

ټوټکه مار (ṭoṭkamā́r) ص. نر.م. ټوټنه مار، ټوټکه چي، ټوټکې کوونکی.

ټوټکۍ (ṭoṭakə́y) ښځ.م. ۱) ټکۍ، د زنګانه سترګه؛ ۲) لرګینه کاسه، ټوټۍ؛ ۳) د کوناټې هډوکی، د ورانه هډوکی.

ټوټه (ṭoṭá) ښځ.م. ۱) ټوکر؛ ۲) برخه؛ ۳) اندازه، قطعه؛ ٤) سوړنا، سوړنۍ؛ ٥) پیوند.

ټوټی (ṭoṭáy) نر.م. ۱) وړون، اوږخ؛ ۲) صندوق.

ټوټي (ṭoṭí) ښځ.م. ۱) وېاړنه، ستاینه؛ ۲) بدوینه، غندنه، بده غېبدا.

ټوټۍ (ṭoṭə́y) ښځ. م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کنډولی؛ ۲) د نلکې سر، د نل سر.

ټوټې پل (ṭoṭipál) نر.م. د يوه پېړۍ ټال، د زنګلو هغه ټال چې له يوه پېړۍ وي.

ټوټېل (ṭoṭél) نر.م. ټېټاری، ټېنعکه، ټېټغی.

ټوخ (ṭux) نر.م. ۱) ټوخه، ټوخی کونه؛ ۲) د ټوخي اواز.

ټوخل (ṭuxə́l) مص.مت. ټوخېدل، کنګېدل.

ټوخله (ṭoxə́la) ښځ.م. پوخله، شنه ټوخله، شنه غاره، د ټوخي يو ډول دی.

ټوخلۍ (ṭoxalə́y) ښځ.م. خولۍ، يو ډول خولۍ، ګرمه خولۍ، پنبه يي خولۍ، ورينه خولۍ.

ټوخول (ṭuxawə́l) مص. مت. ټوخی وروستل، په ټوخو کول، په ټوخي کول.

ټوخهار (ṭuxahā́r) نر.م. د ټوخلي يا ټوخي پرله پسې غږ، په يوه مخ ټوخېدنه.

ټوخۍ (ṭuxə́y) ښځ.م. ټوخی، کنګ، ټمخی.

ټوخی (ṭūx̣áy) نر.م. د ټوخېدلو اواز، ټوخی.

ټوخېدل (ṭuxedə́l) مص. ل ۱) په ټوخي سر کېدل، په ټوخي راتلل؛ ۲) اصطلاحاً: له چا نه د څه مرستې تمه لرل.

ټوډي (ṭoḍí) ص. نر.م. ج. مو. له لس ګونو ټاټونو څخه د يوه ټاټ نوم دی.

ټور (ṭur) نر.م. سياحت، دوره، ګرځېدنه، دوران.

ټوربين (ṭorbín) نر.م. توربين. پره لرونکی ماشين دی چې د اوبو يا بخار په قوه ځای پرځای څرخي او د برېښنا توليدوونکې دستګاه په کار اچوي.

ټورنمنټ (ṭornamínṭ) نر.م. د اتلولۍ سيالي، د لوبو د سيالۍ يوه مرحله يا دوره.

ټوری[1] (ṭurā́y) نر.م. د جوارو کوچنی وږی، د جوارو ورکوټی وږی، د جوارو غوټی.

ټوری[2] (ṭorā́y) نر.م. لاس لونی، چلمچی، د لاس مينځلو لوښی، دوشی، لګن.

ټوري (ṭorí) ښځ.م. د ټکی د کلمې تکراري ترکيب د تاکيد په ډول راځي، لکه: ټکی ټوري.

ټوس (ṭus) ص. نر.م. ج. ۱) وروست، خوسا، ټس؛ ۲) د ټس تکراري ترکيب.

ټوسان (ṭosā́n) نر. ج. هغه واوره چې د ږلی په څېر غونډه او ګردۍ وي.

ټوغ (ṭuğ) ص. نر.م. ۱) راکوږ، کوږ؛ ۲) غرور؛ ۳) مغرور، کبرجن؛ ٤) غلی، عاجز.

ټوغ ټوغ (ṭuğ ṭúğ) نر.م. ۱) ډېر کوږ، ډېر کږوږ؛ ۲) ډېر متکبر؛ ۳) ډېر غلی، ډېر عاجز.

ټوغک (ṭoğák) نر.م. ټيغی، ټيغکی، ټغی، ټوغکی، د چرګانو يو ډول ناروغي ده.

ټوغکی (ṭ(u,o)ğakáy) نر.م. وګ.: ټوغک.

ټوغول (ṭuğawə́l) مص. مت. ۱) ټيټول، کږول، کوږول؛ ۲) ماتې ورکول؛ ۳) تر لاس لاندې راوستل.

ټوغېدل (ṭuğedə́l) مص. ل. ۱) ټيټېدل، کږېدل، کوږېدل؛ ۲) ماتې خوړل، تر لاس لاندې کېدل.

ټوقه (ṭóqa) ښځ.م. (ج. ټوقې) ټوکه، مسخره.

ټوقه ټکاله (ṭoqaṭakā́la) ښځ.م. ټوکې ټکالې، ټوکه ټکاله، ټوکې او مسخرې کونه.

ټوک[1] (ṭok) نر.م. ټينګه او بدل شوې ټوټه، کلکه ټوکر؛ ۲) نری اواز؛ ۳) ټاک، تريو خوند؛ ٤) څير؛ ٥) ټوکنه، اعتراض، نيوکه.

ټوک[2] (ṭuk) نر.م. ۱) ټوټه، برخه؛ ۲) د کتاب جلد؛ ۳) د ډوډۍ ټوټه.

ټوکا (ṭukā́) ښځ.م. ۱) ټوکېدنه، شنه کېدنه؛ ۲) يو ډول شنخ چينجی.

ټوکار (ṭokā́r) نر.م. ۱) کرکه؛ ۲) ټوکه، ساتول.

ټوکان (ṭokā́n) نر.م. وګ. ټاپوړی.

ټوکبندي (ṭukbandí) ا. مخبندي، صفحه بست.

ټوک ټوک (tuktúk) ص. نب. ټوټې ټوټې، پارچې پارچې.

ټوک خور (tukxór) ص. نر.م. (ج. ټوک خواره) ځیره خور، سوالگر، ټوک ټولوونکی، وظیفه خور.

ټوکر[1] (tokár) نر.م. ۱) قفس، پنجره، ټوکړ؛ ۲) ص. نر.م. زوړ، بوډا، گوبیر، بوکر.

ټوکر[2] (tukár) نر.م. ټوټه، ټوکړه، رخت، کپړه.

ټوکر ټوکر (tukartukar) ص. نب. ټوټې ټوټې، ذرې ذرې، پارچې پارچې.

ټوکره[1] (tokrá) ښځ.م. (ج. ټوکرې) ټوکرې، غټه ټوکرې، سکرې، شکرې، غټه شکرې.

ټوکره[2] (tukrá) ښځ.م. ټوټه، پارچه، ذره.

ټوکری (tokráy) نر.م. ۱) ټوټه، پارچه، ریښکی؛ ۲) ټیکری، زړوکی، پرونی.

ټوکرۍ (tukráy) ښځ.م. شکرۍ، سکرۍ، ټوکره.

ټوکري ساز (tokrisáz) ص. ټوکرۍ جوړوونکی، ټوکرۍ سازوونکی.

ټوکرېيل (tukreyál) مص.مت. ټوک ټوک کول، ټوټې ټوټې کول.

ټوکړ (tokár) نر.م. قفس، کپس، پنجره، ټوکر.

ټوکړه (tukrá) ښځ.م. ۱) ټوټه، پارچه، ټوکره؛ ۲) رخت، ټوکر.

ټوک زوت (tokzwat) نر.م. ټوک جې، جلتو تاق، ټوک جت، جفت و طاق.

ټوکل (tukál) مص. مت. ۱) کوټل، وهل؛ ۲) د چا خبره تالا کول، اعتراض کول؛ ۳) ځیرل، غوڅول ٤) ځای پر ځای سوری کول.

ټوکلی (tukláy) نر.م. په لاس اوبدل شوی شی، په لاس گنډل شوی شي.

ټوکمار (tokmár) ص. نر.م. ټوکي، ټوقمار.

ټوکنه (tukəna) ښځ.م. ۱) ټکونه، وهنه، څپنه؛ ۲) نیوکه؛ ۳) ځیرنه، پرې کونه؛ ٤) ځای پر ځای سوری کونه

ټوکول (tūkawəl) مص.مت. ۱) شنه کول، زرغونول ۲) روزل، تربیه کول.

ټوکونی (tukunáy) نر.م. دوړوی ټیکلی، څکی، وړه ټیکلی.

ټوک و ټول (tuk-o-tol) (پوځي نومونه) جزوتام.

ټوکه[1] (tóka) ښځ.م. ۱) مسخره، ملنډه؛ ۲) هډ کپ، ټوکیا، ساتول، ساطور.

ټوکه[2] (tuká) ښځ.م. ۱) ټیکه غوا، هغه غوا چې د لوشلو په وخت کې پې تښتوي؛ ۲) د کاریز ځا؛ ۳) یو ډول مرغی (چنچنه)؛ ٤) سوری.

ټوکی (tūkay) نر.م. ۱) رخت، ټوکر؛ ۲) یو ډول تور رنگی بوټی دی؛ ۳) ساتول، ساتور.

ټوکي (tokí) ص. نب. ۱) ټوکمار؛ ۲) تان، ټوکی؛ ۳) نر.م. بزاز، رخت خرڅوونکی.

ټوکیا (tukyá) ښځ.م. ساتول، ساطور، هډکپ.

ټوکې ټکالې (toketakālé) ښځ.ج. مسخرې، ټوکې، ټوکې وشتې.

ټوکې وشتې (tokewašté) ا. ټوکې ټکالې، ټوکې ټکرې.

ټوکېدل (tūkedəl) مص. ل. ۱) زرغونېدل؛ ۲) د بدن کوم ځای د لگېدو په اثر شین کېدل؛ ۳) هغه ټوکر چې د زړېدو له امله دوړېږي؛ ٤) ټوېدل، رژېدل؛ ٥) امبار کېدل، دوړېدل.

ټول[1] (tol) ص. نر.م. ج. ۱) واړه، گرد، غونډ، درست؛ ۲) راغونډ، راټول؛ ۳) ټولی، ټولگی، جمعیت.

ټول[2] (tul) نر.م. تول، سورسانی، یو ډول ټوکر.

ټول اوډون (toludún) ا. عامه نظم.

ټولبندي (ṭolbandí) ا. ټولون، پایلنیوی، د پایلو دلبندي.

ټولپوښتنه (ṭolpoṣtə́na) ا. عامه رایه پوښتل، عامه رایه اخیستنه، ریفرنډم.

ټولټون (ṭolṭū́n) ا. پنډغالی، مجمع.

ټول ټال (ṭolṭā́l) ق. ۱) تماماً، درست، له یوه سره همه واره؛ ۲) مجموعاً.

ټولزېرمې (ṭolzérmay) ا. ټولیزه (عامه) شتمني، عامه دارایي، بیت المال.

ټولګر (ṭolgár) ص. نر.م. ۱) سوالګر، سایل، توک ټولوونکی، توک غوښتونکی.

ټولګټی (ṭolgáṭay) ص. د ټولو په ګټه، عام المنفعه.

ټولګه (ṭolgá) ا. غونډ، مجموعه.

ټولګی (ṭolgáy) نر.م. ډله، ټولی، صنف، جمعیت.

ټولګیخونه (ṭolgixū́na) ا. د ټولګي کوټه، کلاس روم.

ټولګیز (ṭolgíz) ص. د ټولګي اړوند، جماعتي.

ټولګیوال (ṭolgaywā́l) ص. نر.م. هم صنف، همصنفي، دیوه ټولګي.

ټولمنلی (ṭolmanə́lay) ص. ټول خوښی، مقبول عام.

ټولنپال (ṭolanpā́l) ص. ټولنوال، ټولنپالونکی، سوسیال.

ټولنپوهاند (ṭolanpohā́nd) ټولنپوه، د ټولنپوهنې (سوسیالوجي) پوه، ځانګوال.

ټولنپوهنه (ṭolanpohə́na) ښځ.م. سوسیولوجي، علم الاجتماع، جامعه شناسي.

ټولنپوهیز (ṭolanpohī́z) ص. ټولنپوهنیز، د ټولنپوهنې اړوند.

ټولنڅېړنه (ṭolancerə́na) ا. ټولنیزه څېړنه، د ټولنپوهې څېړنه.

ټولنوټیز (ṭolanwaṭī́z) ص. اجتماعي اقتصادي.

ټولنوده (ṭolanwə́da) ا. د ټولنې وده، اجتماعي رشد.

ټولنوم (ṭolnū́m) (ګر.) عام اسم، عام نوم.

ټولنه (ṭolə́na) ښځ.م. ۱) غونډه، مجلس؛ اجتماع تشکیل؛ ۲) نفوس، جمعیت؛ ٤) اسره یوځای کېدنه؛ ٥) هیأت؛ ٦) چنده.

ټولواک (ṭolwā́k) نر.م. بادشاه، پاچا، باچا.

ټولواکی (ṭolwā́kay) نر.م. بادشاه، پاچا، مطلق العنان، ټولواګی، ټولواکمن.

ټولوال پښوونیه (ṭolwālpoṣóya) ا. ټولېزه یا عمومي پښوونیه، عمومي ګرامر.

ټولول (ṭolawə́l) مص. مت. بوږول، یوځای کول، راغونډول، جمع کول، ګرډول.

ټوله (ṭóla) ښځ.م. ۱) دروېزه، چړ، ګدایي، غوښتنه؛ ۲) چنده، اعانه، ګرده.

ټولی (ṭoláy) نر.م. ۱) له څو بلوکونو څخه جوړ؛ ۲) ټولی، جمعیت، ډله

ټولۍ (ṭoláy) ښځ.م. وګ. ټولی.

ټولېدل (ṭoledə́l) مص. ل. ګرډېدل، غونډېدل، یوځای کېدل، جمع کېدل.

ټولی مشر (ṭolaymašə́r) نر.م. د ټولي مشر، د ټولي قوماندان، تورن.

ټوم (ṭum) نر.م. ۱) ټونګ، تحریک، لمسون، پارونه؛ ۲) مشوره، مصلحت.

ټومب (ṭumb) نر.م. ۱) چوږخ، چیخ، چیغ، ټومبنه؛ ۲) لمسون، پارونه؛ ۳) ستن وهنه.

ټومبل (ṭumbə́l) مص. مت. ۱) ټونبل، ننوېستل، خښول؛ ۲) په غاښونو کې خلال وهل؛ ۳) سکونډل تحریکول.

ټومري (ṭumrí) ص. ښځ.م. وګ. ټومرۍ.

ټون (ṭon) نر.م. ۱) ټون، اواز، پرغ، د اواز درجه، لحن، د اواز کیفیت، د لیکلو یا خبرو سبک او قاعده؛ ۲) مو. د دوو ټونو تر منځ د صوتي فاصلې واحد؛ ۳) هارمونیزه، د دوو شیانو تناظر او سره لګېدل.

ټونالېټې (ṭonāleṭé) ښځ.م. تونالیته، د اواز څرنګوالی، آهنګ.

ټونبوڼی (ṭunbū́nay) نر.م. د ټونبلو آله.

ټونټ (ṭoníṭ) نر.م. مو. یو ډول عصري شپېلۍ ده چې بم اواز لري.

ټونډینه (ṭunḍiná) ښځ.م. د جوارو وری، د جوارو سوټکې.

ټونګ (ṭung) نر.م. ۱) ټونګره، نوکا... چونډی، سکونډکه، چیچنه؛ ۲) مصلحه ... شوره؛ ۳) نوټکه وررسونه؛ ۴) نشتر.

ټونګاره (ṭū́ngāra) ښځ.م. ۱) نوکاره، چونډی، سکونداره؛ ۲) کنځا؛ ۳) منبوکه وهل؛ ۴) په خوشکه کېدنه؛ ۵) لمسون، تحریک، پارونه.

ټونګره (ṭūngára) ښځ.م. ۱) ټونګه، منبوکه؛ ۲) منبوکه وهنه، ټونګه وهنه.

ټونګرېیل (ṭūngreyā́l) مص. مت. ۱) نوکاره لګول، ټونګاره لګول سکونډل؛ ۲) په پټه تاوان رسول؛ ۳) په منبوکه وهل، په ټونګه وهل؛ ۴) قهرول، عصبي کول؛ ۵) کنځا کول.

ټونګل (ṭūngál) مص. مت. ۱) ټونګه ورکول، نوکارول؛ ۲) څوک په ګوته یا اشاره خبرې ته متوجه کول؛ ۳) تحریکول.

ټونګوره (ṭungóra) ښځ.م. اینګه، انګه، هغه ښځه چې د ناوې سره د زوم کورته ځي.

ټونګه[1] (ṭungá) ښځ.م. ۱) منبوکه، ټونګاره؛ ۲) چېر، بلوسه؛ ۳) خوررونه، په قهرونه.

ټونګه[2] (ṭónga) ښځ.م ۱) د ګوتې بند؛ ۲) د پښې تله، د پښې تلی.

ټونیک (ṭoník) ص. نر.م. ۱) طب. مقوي دوا، توان بښونکی؛ ۲) مو. په اوازونو او ټونونو اړوند، د ټون، د اواز.

ټې (ṭe) ښځ.م. ۱) د «ټ» توري اواز؛ ۲) مو. د اووم ټون نوم چې «سي» هم ورته وايي.

ټیپ[1] (ṭip) نر.م. ۱) په خښتو کې د سیمنټو لګونه، د سیمنټو لېټی؛ ۲) ټایپ، سمبول، نماینده، ډول، نمونه؛ ۳) ټوپ، نېټه، ټاکلی وخت.

ټیپ[2] (ṭayp) نر.م. ټایپ، ټایپ رېټر، د لیکلو ماشین؛ ۲) وګ. ټېپ ریکارډر.

ټېپ[3] (ṭep) نر.م. ۱) له ټوکر، کاغذ، پلاستیک څخه جوړه اوږده، کم بره فیته؛ ۲) ټوټې، نلکه، نل؛ ۳) د ټېپ ریکارډر د اواز ثبتولو فیته.

ټیپ ټاپ (ṭipṭā́p) نر.م. ۱) ښایست، ښکلا، ډول، سینګار؛ ۲) ځان ښوول.

ټېپر (ṭepár) نر.م. ج. شلغم، منګریته، بنګریته.

ټېپرکی (ṭeparkáy) نر.م. ټیټکی، ټېمرکی، مندری، غونډکی، ټیټ غونډې سړی.

ټېپ ریکارډر (ṭeprikārdár) نر.م. ټایپ، ټېپ، د اواز ثبتولو آله، دضبط صوت وسیله.

ټېپی (ṭepáy) ښځ.م. ۱) ججوری، ججوره، چیر جېره، جاغور؛ ۲) یو ډول کښېده.

ټیټ (ṭiṭ) ص. نر.م. ۱) کوز، کښته؛ ۲) لنډ، مندری سړی؛ ۳) کوږ؛ ۴) ملامت، پړ.

ټیټاری (...ay) نر.م. ټیغی، ټتغی، ټیغکی، ټیټه ... یو ډول مرغه دی.

ټیټاکه (ṭiṭā́ka) ښځ.م. ازغکی، اغزکی، د کنجغرې په ډول یو غرنی بوټی دی.

ټیټاکی (ṭiṭā́kay) نر.م. ځمکه، جایداد، د وتر.

ټيټال (ṭiṭā́l) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) پستي؛ ۳) مکر، فریب، ټګي، چل.

ټيټالی (ṭiṭāláy) ص. نر.م. ۱) چلولي، چلباز، ټګ؛ ۲) چاپلوس، غوړه مال.

ټټانوس (ṭeṭānū́s) نر.م. ۱) یو راز ناروغي ده چې له زیاتې یخنی څخه پیدا کیږي.

ټيټ پاس (ṭiṭpā́s) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) راشه دَرشه، معاشرت.

ټيټ پيټ (ṭiṭpíṭ) ص. نر.م. ډېر ټيټ سری، ډېر غونډی سری، لنډی سری، ټيټکی سری.

ټيټتوب (ṭiṭṭób) نر.م. ۱) ټيټوالی، کښته والی، کته والی؛ ۲) پستوالی، رذالت، پستي.

ټيټ سترګی (ṭiṭstárgay) ص. نر.م. شرمنده، شرمېدلی، کوز سترګی، ملامت.

ټټسه (ṭetasá) ښځ.م. د جوارو توکه، د جوارو توقه، د جوارو غوټی، د جوارو سوټکه.

ټيټک (ṭiṭák) نر.م. د کدو په څېر او د توری په اندازه یو ډول سابه دي.

ټيټکه (ṭiṭká) نر.م. تمبکې، لرمې، لړمکې، یو ډول ناروغي ده.

ټيټکی (ṭiṭakáy) ص. نر.م. غونډکی، ټيټ قدی.

ټيټکۍ (ṭiṭakə́y) ښځ.م. ۱) سترګی، د زنګانه سترګه، ګونډه؛ ۲) د ټيټکي مؤنث شکل.

ټيټکې (ṭiṭáke) ښځ.م. ۱) ټوپکې، ترپکې؛ ۲) هلې ځلې، کوښښ، زیار، زحمت.

ټيټول (ṭiṭawə́l) مص. مت. ۱) کښته کول، کوزول ۲) رانېږدې کول؛ ۳) سپکول ٤) کمزوری کول.

ټيټه (ṭī́ṭa) ښځ.م. ۱) خواره خبره، کمزورې خبره، سپکه خبره؛ ۲) د ټيټ مؤنث شکل.

ټيټی (ṭiṭáy) ص.نر.م. کوپی، شاکوپی، هغه سری چې ملا یې بوته وتلې وي.

ټيټۍ (ṭiṭə́y) ښځ.م. ۱) د توپی، د خاورو کاسه، د خاورو کنډولی؛ ۲) د ټيټي مؤنث شکل.

ټيټېدل (ṭiṭedə́l) مص.ل ۱) کښته کېدل، کوزېدل؛ ۲) کږېدل، د تعظیم لپاره سر راښکته کېدل؛ ۳) سپکېدل؛ ٤) لرېدل، پېډل؛ ٥) شرمېدل

ټېر (ṭ(e,ay)r) نر.م. (ج. ټېرونه) و.ګ. ټایر.

ټيز (ṭiz) نر.م. (ج. ټيزونه) تیز، تغ، تر.

ټيزن (ṭizán) ص. نر.م. ۱) ټيزاوړ؛ ۲) دارن.

ټيس پيس (ṭispís) ص. نر.م. ۱) لټ، تنبل؛ ۲) ګډوډ او له منځه تللی.

ټېغ (ṭeğ) نر.م. (ج. ټېغونه) غرچی، اردمی، اردی، دخولې له لارې په اواز سره د معدې د بادراوتل.

ټيغ (ṭiğ) نر.م (ج. ټيغونه) مردکه، مردکی، ټيک، ټيق، د کوچنیانو د لوبو مردکی.

ټېغ ټمبه (ṭeğṭambá) ص. ښځ.م. ۱) قبض، ټمبه؛ ۲) بدهضم؛ ۳) پریشان، خپه، زهیر.

ټيغ سترګی (ṭiğstargáy) ص. نر.م. زړ سترګی، رډی، برغاسترګی، تاغ سترګی.

ټيغکه (ṭiğáka) ښځ.م. ټټغه، یو ډول خړ رنګه کوچنۍ مرغۍ.

ټيغکی (ṭiğakáy) نر.م. تغکی، تغی، ټيغی، د چرګانو یو ډول ناروغي ده.

ټيک (ṭik) نر.م. ۱) چارګل، د ښځو د پزې ګاڼې؛ ۲) ټيکه، د تندې یو زېور دی؛ ۳) ص. نر.م. ۱) سم، صحیح؛ ۲) سپینتی، ښېډی.

ټېک (ṭek) نر.م. ۱) ډډه، تکیه؛ ۲) ارام، دمه؛ ۳) ارام ځای، مسکن؛ ٤) تنکی، شقیقه.

ټيکالخور (ṭikālxór) ص. نر.م. ۱) مړی خور، ډوډی خور؛ ۲) خېټور، ګېډور، نسور.

ټيکالمار (ṭikālmā́r) ص. نر.م. ډوډیمار، ډوډۍ نوونکی، سخي، لنګري.

ټيکاله (ṭikā́la) ښځ.م. ۱) ډوډۍ، مړۍ، ټيکله نغن؛ ۲) ګردې چرګ، کوکوړيښ، بيبنکۍ.

ټېکانه (ṭekā́na) ښځ.م. د اوسېدو ځای، ټيکاونه، استوګنځی، مسکن، سرپناه.

ټېکاو (ṭekā́w) نر.م. ۱) ډېره، استوګن؛ ۲) په دمه، په ارام، په استراحت.

ټېکاوول (ṭekāwawә́l) مص.مت. ۱) استوګن کول، اوسول، ډېره کول، مېشتول، ټېکول؛ ۲) ارام کول، دمه کول.

ټېکاوېدل (ṭekawedә́l) مص.ل. ۱) استوګن کېدل، اوسېدل؛ ۲) آرامېدل، دمه کېدل.

ټيکټاکه (ṭikṭā́ka) ښځ.م. پټ داره غاليچه، پشمداره قالينچه، خرسک.

ټيک خولی (ṭiyakxū́lay) نر.م. جګ خولی توب، جهاز ويشتونکی توپ، دافع هوا.

ټيکرۍ (ṭikrә́y) ښځ.م. کوچنۍ غونډۍ.

ټيکری (ṭikrā́y) نر.م. (ج. ټيکري) ۱) پوړنی، زروکی، څادر؛ ۲) د جوارۍ پړ؛ ۳) کودری، کودی، کودرکی.

ټيکس (ṭikә́s) نر.م. ټکس، ټکټ.

ټېکس (ṭeks) نر.م. و ګ. ټکس.

ټېکسي (ṭeksī́) نر.م ۱) و ګ. ټکسي؛ ۲) بدلمنه ښځه، بدفعله ښځه.

ټېک شوی (ṭekšawáy) ص. نر. م۱) ډېره شوی مېشت شوی؛ ۲) دمه شوی، آرام شوی.

ټيکله (ṭikála) ښځ.م. مړۍ، ډوډۍ، نغن.

ټيکلی (ṭikalā́y) نر.م. ۱) ککوړی، ټيکله، څکی، وره ډوډۍ؛ ۲) خوږه کلچه.

ټيکه (ṭiká) ښځ.م. ۱) ککشه، قشقه، هغه خال چې هندوان په تندي باندي لګوي ۲) څېره، د تندي يو ډول ګاڼه؛ ۳) ستن، پېچکاري.

ټېکه (ṭeká) ښځ.م. ۱) اجاره، ذمه واري، په ذمه اخيستل، قرارداد؛ ۲) په پښتو کې يو ډول لوبه.

ټېکه وال (ṭekawā́l) ا. احصارګر، ټېکه دار.

ټېکۍ (ṭekә́y) ښځ.م. ۱) يو ډول مرغۍ ده چې په سر يې ښنبه وي؛ ۲) څېره، د تندي يو ډول ګاڼه؛ ۳) ټيکلی؛ ٤) غونډاری؛ ٥) يو ډول خواږه؛ ٦) د بدلې سروکی.

ټېکېدل (ṭekedә́l) مص.ل. ۱) ډېره کېدل، مېشت کېدل؛ ۲) دمه کېدل، آرامېدل.

ټيګه (ṭigá) ص. نب. ډنګر غوښکی، خوار غوايی.

ټېګی (ṭegáy) نر.م. يو ډول ختکی.

ټېل (ṭel) نر.م. ۱) ګنه ګونه؛ ۲) ديکه، ټېله، ډغره، پوري وهنه.

ټيل ټال (ṭilṭā́l) نر.م. ۱) ټېل جد، ټال متهول، انې بانې؛ ۲) د کوچنيانو شور او ځوږ.

ټېل ټال (ṭelṭā́l) نر.م. ۱) ساتېري، تفريح؛ ۲) بازي، لوبه؛ ۳) ټوکه، مسخره.

ټېلفون (ṭelefū́n) نر.م. ټېلي فون، فون، لرغږون.

ټېلفون ګرام (ṭelifūngrā́m) نر.م. ټېلفوني پيغام او خبر، هغه ټېلفوني موضوع چې پر کاغذ وليکل شي.

ټېلماټېل (ṭelmāṭel) نر.م. ۱) ډېکې، ډکې، ټېلې، زوربندي، غوېمند، ګنه ګونه.

ټېلمار (ṭelmā́r) نر.م. ټېله وهنه، ، ديکه ورکونه.

ټېله (ṭelá) ښځ.م. ۱) ديکه، ډغره؛ ۲) د اوبو د مخ ګرځولو لپاره کانيز بند، د لرګيو او خسو هغه ګېډۍ چې د اوبو په مخ کې اچول کېږي.

ټېله مار (ṭelamā́r) نر.م. ۱) طفيلي، بېکاره؛ ۲) هغه څوک چې غښتې تجارتي معاملې کوي.

ټېليا (ṭelyā́) ښځ.م ۱) لويه چاړه؛ ۲) مهتر، سويس سائيس، د اسانو خدمتګار.

ټېلي پاتي (ṭelipāti) ص. نب. د فکرونو ارتباط يو له بله سره، د اندونو د اړيکې بحث.

ټېليګراف (ṭeligráf) نر.م. ټېليګراف، تلګراف، د ټېليګراف دستګاه، د خبر رسولو آله.

ټېليګرام (ṭeligrā́m) نر.م. تلګرام، تلګراف کول ټېليګرام لېږل.

ټيم (ṭim) نر.م. ١) پيپ، پيپه، اوسپنيز لوښی؛ ٢) سپينګی، قلعي، هغه فلز چې ويلې کېږي او مسي لوښي پرې سپينېږي.

ټېم (ṭem) نر.م. ١) وخت، ساعت؛ ٢) حال، وضع.

ټيمک (ṭimák) نر.م. ١) د کېږدۍ يا تنبو لويه ستنه؛ ٢) د اوبو له کښتي (څل) نه د باندې راوتې لرګی، دسه؛ ٣) وروکی ټيم، ټيمګی.

ټيمګر (ṭimgár) نر.م. د ټيم کارکوونکی، ټيم جوړوونکی.

ټيمګنی (ṭimgaṇáy) نر.م. ټيمک، ټيمګی.

ټينخی (ṭinxáy) ص. نر.م. دولي، ځان ښوونکی.

ټېنس (ṭen(i,á)s) نر.م. يو ډول لوبه ده.

ټينګ (ṭing) ص. نر.م. ج. ١) پوخ، مضبوط، کلک؛ ٢) د نرم او نرې ضد؛ ٣) کنجوس، بخيل

ټينګار (ṭingā́r) نر.م. ١) اصرار، تاکيد؛ ٢) ټينګوالی، مضبوطي، ثبات، کلکوالی.

ټينګارادب (ṭingāradáb) ا. مقاومتي ادب، مزاحمتي ادب.

ټينګاري خج (ṭingārixáj) (ګر.) تاکيدي خج، تاکيدي فشار.

ټينګاو (ṭingā́w) نر.م. ١) ټړون، ضبط وربط؛ ٢) استحکام، محکموالی، مضبوطوالی.

ټينګتار (ṭingtā́r) نر.م. ١) تاکيد، ټينګښت، ټينګتوب؛ ٢) ټينګ ارتباط، محکم تار.

ټينګری (ṭingaráy) نر.م. ټينګی، ټړوسی، شاټينګه، چتی، د مرغانو معده، ټينګی.

ټينګړ (ṭingáṛ) نر.م. و.ګ. ترنګړ.

ټينګړی (ṭingṛáy) ښځ.م. کنړيش، ترهنګلی، کته پيش، کته بوز.

ټينګل (ṭingál) نر.م. پلکه، کوکه، د پښې مېخ.

ټينګول (ṭingawál) مص. مت. ١) محکمول، کلکول؛ ٢) چاپې کول، کېمندل؛ ٣) کلک نيول؛ ٤) ګاټه کول، ختمه کول؛ ٥) مجبورول.

ټينګوونی (ṭingawū́nay) نر.م. ١) محکموونی، کلکوونی، مضبوطوونی، هغه شی چې يو بل شی پرې ټينګېږي، ګيرا؛ ٢) ساتندوی.

ټينګه (ṭingá) ښځ.م. ١) ټينګون، سپاربښتنه؛ ٢) محکمي، پوخوالی؛ ٣) شاټينګه، د مرغانو معده؛ ٤) ناغه، ټړون؛ ٥) د ټينګ مؤنثه بڼه.

ټيوب (ṭyūb) نر.م. ١) ټيوب، هغه نل چې د رېړ، ښيښې يا کومې بلې مادې څخه جوړ شوی وي؛ ٢) د ملهم بوتل، د ملهم بوتلګی.

ټيوبا (ṭyubā́) نر.م. مو. لوی ترم، لويه باجه، يو ډول پخوانی ترمپټ.

ټيوټېرکه (ṭewṭeráka) ښځ.م. ټيوټرکه، يو ډول چونغکه ده چې زياتره د اوبو پر غاړه ګرځي.

ث

ث(se) ښځ.م. ثې، د پښتو په الفبې کې اووم توری چې ابجدي ارزښت یې ۵۰۰ دی.

ثابت (sābít) ص. نـر.م. ۱) پوره، روغ، لـواړ؛ ۲) ټینګ؛ ۳) رښتیانی، ثبوت شوی، پرځای.

ثابتول (sābitawə́l) مص. مت. ۱) ثبوتول، څرګندول؛ ۲) سرته رسول، مضبوطول، پوره کول؛ ۳) رښتیا کول، حقیقت ته رسول؛ ۴) ځای پر ځای کول، په ځای درول.

ثابتېدل (sābitedə́l) مص. ل. ۱) ثبوتېدل؛ ۲) محکمېدل؛ ۳) رښتیا کېدل؛ ۴) ځای پر ځای کېدل.

ثاد (sād) نر.م. زیم، لنده بل، نو. نم.

ثاقب (sāqíb) ص. نـر.م. روښانه، ځلېدونکی، رون، ځلاند، ځلند، برېښېدونکی.

ثانیه (sāniyá) ښځ.م. شېبه، د یوې دقیقې شپېتمه برخه وخت.

ثبات (subā́t) نـر.م. قـرار، پوخـوالی، پاېښت، ټینګوالی، متانت، کلکه دریدنه، استقرار.

ثبت (sabt) نر.م. لیکنه، داخلونه، درجونه، کښنه.

ثبتول (sabtawə́l) مص. مت. ۱) لیکل، داخلول، درجول، کښل؛ ۲) د اواز ټېپ کول (ټېپول).

ثبتېدل (sabtedə́l) مـص.ل. ۱) لیکل کـېدل، راجستري کـېدل؛ ۲) بندېدل، په فیته بانـدې ټېپېدل.

ثبوت (subū́t) نـر.م. ۱) سپیناوی، سپینونه، رښتیا کونه؛ ۲) دلیل، د خبرې تصدیق.

ثرا (sarā́) ښځ.م. ۱) ثـری، ځمکـه، خـاوره؛ ۲) تاترین، د ځمکې د بره لاندې برخه.

ثروت (sarwát) نر.م. شتمني، شته، بډایتوب، اصط. دولت، مال، غنا.

ثریا (surayā́) ښځ.م. اووه ستوري، پېرونې، پروین، اووه خویندې، پرې وونې.

ثقافت (saqātát) نر.م. ۱) دود، دستور، رسم او رواج؛ ۲) کلچر، کولتور، فرهنگ؛ ۳) اخلاق د یوې تولنې تهذیب.

ثقالت (saqālát) نر.م. ۱) درونډوالی، د وزن زیاتوالی؛ ۲) د یوې کلیمې درونډوالی.

ثقل (síqal) نر.م. درونډوالی، بوج، بار، وزن.

ثقلین (saqaláyn) نر.ج. ۱) دواړه جهانه، دنیا او آخرت، دنیا او عقبی؛ ۲) انسان او پېرې.

ثقه (siqá) ص. مب. کره، معتبر، معتمد، د اعتبار وړ، بې غشه، آزمایل شوی.

ثقیل (saqíl) ص. نر.م ۱) درونډ؛ ۲) سخت، گران ۳) په سختۍ سره هضمېدونکی خواړه؛ ٤) هغه کلیمه چې ادا کول یې گران وي.

ثلاثي (salāsí) ص. نب. ۱) درې توریزه کلیمه، درې حرفیزه کلیمه؛ ۲) درباعي په ډول د درېو شعرونو کلام.

ثلث (sols) ص. نر.م.ج. ۱) دریمه، برخه؛ ۲) خ. یو ډول ښکلی عربي لیک دی.

ثمر (samár) نر.م. ۱) بېره، مېوه، ثمره؛ ۲) فایده، گټه؛ ۳) بدله؛ ٤) نتیجه، محصول.

ثمن (samán) نر.م. ۲) قیمت، اجرت؛ ۲) پیسې؛ ۳) تمه، اتمه برخه.

ثنا (saná) ښځ.م. ستاینه، تعریف، حمد، صفت.

ثناخوان (sanāxwān) ص. نر.م. ستایونکی، ثناویونکی، تعریف کوونکی.

ثواب (sawáb) نر.م. ۱) اجر، بدله، عوض، مزد؛ ۲) نېکي، ښېگڼه، ښېگړه.

ثوابت (sawābít) نر.م. ۱) د ثابت جمع؛ ۲) ولاړ ستوري، هغه ستوري چې نه گرځي.

ثوابي (sawābí) ص. نب. اجر لرونکی کار، د فایدې کار، د نېکۍ کار، د ښېگڼې کار، د خیر کار.

ثوب (sawb) نر.م. ۱) جامه، کالي؛ ۲) د جامو په شمارلو کې پخوانیو میرزایانو «ثوب» کلیمه د تمیز د کلیمې په توگه کاروله.

ثور (sáw(a)r) نر.م. ۱) غویی، غوښکی، غوسکی؛ ۲) د لمریز هجري کال دویمه میاشت.

ج

ج (jim) نر.م. د پښتو الفبې اتم توری چې ابجدي ارزښت یې (۳) دی.

جابر (jābír) ص. نر.م. (ج. جابران) ۱) زورور، تکړه؛ ۲) ظالم، جبر کوونکی، تاوان رسوونکی ۳) هډ بند.

جابه (jāba) ښځ.م. کوړی، کوبی، ډبه، هغه څرمني کوړی چې تېل یا غوړي په کې اچول کېږي.

جابۍ (jābáy) ښځ.م: ۱) خلکی، د نځېدونکو کمیس، جامن؛ ۲) د پښې زنگونه.

جاپړي (jāpaṛí) ښځ.م. د پسونو د آش ورکړه شوو څرمنو پوستکو لویه تخته چې د سندلۍ د برستن په ځای استعمالېږي.

جاټکی (jāṭkáy) نر.م.(ج. جاټکي) هلک، زنکی، ژنی، ژنکی.

جاټ (jāṭ) ص. نر.م. ۱) هغه وګړي چې د ځمکو په کاروبار اخته وي؛ ۲) تور رنګی؛ ۳) جټ، ناپوه.

جاج (jāj) نر.م. ۱) اندازه، قیاس، جایزه؛ ۲) اند، فکر، اندېښنه، پام، سوچ.

جاجل (jājə́l) م. فکر کول، اندل.

جاجونکی (jājū́nkay) فا.نر.م. غمجن، فکرمن، اندېښمن، فکر کوونکی، په چورتو کې ډوب.

جاخه (jāxá) ښځ.م. د ونو او بوټو ښانګې چې یو په بل کې ننوتې او تاو راتاو وي.

جادو (jādū́) نر.م. کوډې، منتر، تونه، سحر.

جادوبیان (jādūbayā́n) ص. نر.م. هغه څوک چې وینا او خبرې یې پر زړونو اغېز کوي.

جادوګر (jādūgár) ص. نر.م. (ج. جادوګران) ۱) کوډګر، جادو کوونکی؛ ۲) ټګ، غولوونکی، تېرایستونکی.

جاده (jādá) ښځ.م. (ج. جادې) لاره، لیار، په ښار کې یا له ښار نه د باندې لوی، پراخ واټ.

جاډنګ (jāḍə́ng) ص. نر.م. ډنګر، کمزوری

جادی (jāḍay) ښځ.م. ۱) کمزوري او بېکاره اوښه ۲) بوډۍ، زړه ښځه.

جاذب (jāzib) فا.نر.م. ۱) جذب کوونکی، راکښونکی؛ ۲) هغه کاغذ چې رنګ کښېوي

جاذبوالی (jāzibwā́lay) نر.م. ښکلا، ښایست، راکښون، پیمختوب، ډولیتوب، جاذبیت.

جاذبه (jāzibá) ښځ.م. راښکنه، جذبونه، هغه قوه چې اجسام ځان ته راکښوي.

جار (jār) نر.م. ۱) ځار، قربان؛ ۲) ډنډوره؛ ۳) دشپېلۍ پرده؛ ٤) د مرزانو د نیولو لپاره مصنوعي ځنګل؛ ۵) دوچو خوشایو دراغونډولو ځای؛ ٦) درمند بادولو په وخت کې جال درول؛ ۷) دېوال؛ ۸) د سېلاب لپاره له تیږو پخه پوله ۹) ډنډوره، نغاره.

جارایستل (jāriistə́l) مص.مت. ۱) بېرته ګرځول، قی کول؛ ۲) دلارې نه بېرته راګرځول؛ ۳) بندول، جارباسل؛ ٤) اوېدل، تاوول.

جارباسل (jārbāsə́l) مص. مت. ۱) وګ. جار ایستل؛ ۲) ترل، په سر کول، راخرخول؛ ۳) پښېمانه کول.

جارچي (jārčī́) ص. نر.م. ۱) ډنډورچي، نغاره چي، نغاره کوونکی؛ ۲) مجازاً هغه څوک چې راز نه شي ساتلای او افشاء کوي.

جارغالی (jārǧālā́y) نر.م. ۱) نغری، جارغلی، هغه نغری چې په کوټې کې جوړ شوی وي؛ ۲) کوراړۍ، ورکوټې پتۍ، کوره کی.

جارغلی (jārǧalā́y) نر.م. نغری.

جارکړونی (jārkṛū́nay) نر.م. ۱) جارکوونکی، اوېدونکی؛ ۲) هغه څوک چې چرګه په هګیو کښېنوي او ددې کار په بدل کې د یوې نښانې شوې هګۍ بچی اخلي.

جارکېده (jārkedə́) نر.ج. ځارېده، قربانېده، صدقه کېده، جارېده.

جارګنی (jārganə́y) ښځ.م. کوځه، د خوشایو لرګیو او څپیاکو د اېښودلو ځای.

جارګنی (jārganáy) نر.م. هغه ځای چې پرلرګیو راایسار شوی وي، شپول، دشپې له خوا د څاروېو پنډغالی.

جارو (jārū́) نر.م. (ج.جاروګان) جاروب، ربېځ، رېبز، بوهارۍ، کانته.

جارواته (jārwātá) نر.ج. ۱) پښېمانه کېده؛ ۲) بېرته ګرځېده.

جاروتل (jārwatə́l) مص. ل. ۱) پښېمانه کېدل، بېرته ګرځېدل، وعده خلافه کېدل؛ ۲) تلل، راګرځېدل، راستنېدل.

جاروکښ (jārūkáṣ) ص. نر.م. جارو کوونکی، جارو وهونکی، جارو سره ځای پاکوونکی.

جارو کول (jārūkawə́l) مص. مت. ۱) کانته کول، جارو سره د ځای پاکول، رېبز کول، ربېځ کول؛ ۲) له منځه وړل، پوپنا کول.

جاروګی (jārūgə́y) ښځ.م. (ج. جاروګیانې) وړه جارو، وړوکې جارو، رېبزګی، ربېځه.

جارول (jārawə́l) مص. مت. ۱) ځارول، قربانول؛ ۲) تنسته غورول؛ ۳) جاروکول، پاکول، صفا کول، پیجوول، پوکول.

جارونه (jārawə́na) ښځ.م. ۱) تنسته غورونه؛ ۲) ځارونه، قربانونه، صدقه کونه.

جاري (jārī́) ص.نب. ۱) روان، بهاند، بهېدونکی؛ ۲) همېشه، تل؛ ۳) قرباني، د ځارېدو؛ ۴) یو ډول ترکي خط دی.

جارېدل (jāredə́l) مص.مت ۱) ځارېدل، قربانېدل ۲) تنسته غوړول کېدل.

جاري کول (jārikawə́l) مص. مت. ۱) روانول، بهول؛ ۲) نافذول؛ ۳) پیل کول.

جاړ (jāṛ) نر.م. ۱) جلاب؛ ۲) دازغنو ونو او بوټو ځنګل ته ویل کېږي نه د غټو ونو ځنګل ته.

جاړبوټی (jāṛbū́ṭay) نر.م. د جلابو بوټی، هغه بوټی چې په جلابو کې استعمالېږي.

جاړجاخی (jāṛjā́xay) ص. نر.م. ځاخه، یو په بل کې نښتي، سره ښخ.

جاړوله (jāṛwə́la) ښځ.م. په جلابو کې پکارېدونکی بوټی.

جاړه (jāṛá) ښځ.م. (ج. جاړې) یو اغزن بوټی دی.

جاز (jāz) نر.م. مو. د جازموسیقي، د جاز ګډا، د نڅا داسې موسیقي چې له ښوره سره مله وي.

جاسوس (jāsū́s) ص. نر.م. مخبر، خبر رسوونکی، خبر وړونکی، پټ حال لټوونکی، ربوټچي

جاغه (jāğá) ښځ.م. د کمیس غاړه، ګرېوان.

جاکټ (jākáṭ) نر.م. (ج. جاکټونه) ۱) نیم تنه یي جمپر؛ ۲) بنیان.

جاکړ (jākáṛ) نر.م. جکړ، بادوباران، ځول، هغه باران چې سخت باد او سېلۍ ورسره وي.

جاکی (jākáy) نر.م. (ج. جاکي) یخ شوی، موره شوی، تومنه شوی، مایه شوی، پرن شوی.

جاګنی (jāganáy) نر.م. نوی، هغه غوایي چې په غوېله کې ځای په ځای موږي ته جوخت ولاړ وي او نور غوایان وربانديې راتاوېږي.

جاګیر (jāgír) نر.م. هغه سیمه یا ځمکه چې د یوې سیمې د واکمن له خوا چاته د هغه د خدمت یا معاش په مقابل کې ورکول کېږي.

جاګیردار (jāgirdā́r) نر.م. (ج. جاګیرداران) د جاګیر خاوند، د ځمکو خاوند، هغه چا ته چې جاګیر ورکړی شوی وي.

جال (jāl) نر.م. ۱) تور؛ ۲) دود، دستور؛ ۳) مکر و فرېب، ټګي؛ ٤) دام، لومه.

جالګی (jālgáy) نر.م. (ج. جالګي) ۱) وړوکی جال، جالګوټی؛ ۲) د غنې ځاله؛ ۳) د نغرې په څنګ کې د خوشبیو اېښودلو ځای.

جالګۍ (jālgə́y) ښځ.م. ۱) هغه جالۍ چې کړکۍ ته د ماشو د مخنیوي لپاره لګوله کېږي؛ ۲) د ښځو په بوقره کې جالۍ.

جالوغ (jālúğ) نر.م. جابغ، د آس د زین لاندې هغه لمځی چې د خولو لپاره وي.

جالول (jālawə́l) مص. مت. رواجول، دودول.

جاله (jālá) ښځ.م. (ج. جالې) ۱) ځاله، بنځولی؛ ۲) دجولاګي ځاله؛ ۳) له سیند څخه د پورېوتو یوه وسیله چې له څو[illegible]ګانو څخه جوړه شوې وي؛ ٤) سپینه پرده چې په سترګه کې پیدا کېږي ۵) پوله؛ ٦) نېستي، غریبي، خواري.

جاله وان (jālawā́n) نر.م. ۱) دجالې چلوونکی؛ ۲) د جالې خاوند، د کښتۍ خاوند.

جالۍ (jālə́y) ښځ.م. ۱) جوړې، شړومبې، شنه اوبړې چې په ډنډ او ولاړو اوبو کې پیدا کېږي؛ ۲) داوسپنې، پلاستیک او... څخه جوړه شوې سورې سورې پرده.

جالېدل (jāledə́l) مص. ل. مشهورېدل، رواجېدل، دود کېدل.

جام (jām) نر.م. (ج. جامونه) ۱) کټوری، پیاله، کاسې ته ورته لوښی؛ ۲) د غور په ولایت کې د یوه تاریخي ځای نوم دی.

جامباز (jāmbā́z) نر.م. ۱) مست اوښ، ناباري اوښ، سرکښ اوښ؛ ۲) د خپلې خوښې خاوند، نارامه، سرتنبه، سرتمبه.

جامبره (jāmbə́ra) ښځ.م. بېره، د بېرې ونه.

جامبړه (jāmbṛá) ښځ.م. (ج. جامبړې) جاره، جاخه، هغه ونې او بوټې چې څانګې يې يو په بل کې سره ننوتې وي.

جامد (jāmíd) ص. نـر.م. ۱) ټينګ، کلک شی؛ ۲) هغه کليمه چې بله کليمه ترې اشتقاق نه شي موندلای.

جام جم (jāmijám) نـر.م. د داستانو له مخې د جمشيد پاچا هغه پياله چې دنړۍ نقشه په کې ايستل شوې وه.

جامع (jāmiؑ) ص. نب. ۱) يو ځای کوونکی؛ ۲) مکمل، پوره، رانغاړونکی؛ ۳) لوی جومات چې دجمعې او اختر لمونځونه پکې کېږي؛ ۴) مجموعه، هغه جونګ چې قانوني مقررات په کې راغونډ شوي وي؛ ۵) دحضرت محمد (ص) د احاديثو مجموعه؛ ۶) د الله(ج) يو نوم.

جامع الحروف (jāmiؑulhurúf) نر.م. ج. بد. هغه صنعت ته وايي چې په يوه شعر کې د هجا ټول حروف راوړل شي.

جامع اللغات (jāmiؑulluğát) نـر.م. د ژبې هغه قاموس چې د هر لغت مانا په ډېر تفصيل سره په کې څېړل شوې وي.

جامعه (jāmiؑá) ښځ.م. ۱) ټولنه، سوسايټي؛ ۲) پوهنتون، يونيورسټي، دارالعلوم.

جامکی (jāmakáy) نر.م. لنډ پتلون.

جامګی (jāmgáy) نر.م. ورکوټی جام، کوچنی جام، جام ګسکی، جام ګنکی، جاموکی.

جامن (jāmán) نـر.م. ۱) د يوې ونې نوم دی چې د مېوې رنګ يې د عـود رنګ غـونـدې دی؛ ۲) جابې، کبو، جامنو، هغه کميس چې نڅاګر يې د نڅا په وخت کې اغوندي.

جامه (jāmá) ښځ.م ۱) زامه، ژامه؛ ۲) کالي، لباس.

جان (jān) نـر.م. ۱) ځان؛ ۲) ډېر خوږ، ګران؛ ۲) دمينې کليمه.

جانان (jānán) نر.م. ۱) جان، محبوب، معشوق؛ ۲) معشوقه؛ ۳) عجيب، حيرانوونکی.

جانب (jāníb) نر.م. (ج. جانبونه) څنګ، طرف، لوری، اړخ، خوا، ډډه، پلو.

جانباز (jānbáz) ص. نر.م (ج. جانبازان) مېړنی، زړور، بهادر، سرتېری.

جانبدار (jānibdár) ص. نر.م. ملګری، پلوي، په ننګه، پرخوا، مددګار، په پلو، په خوا.

جانبين (jānibáyn) نر.ج. دواړه خواوې، دوه جانبه، دوه اړخه، دواړه پلوه، دوه طرفه.

جان جان (jānján) نـر.م. ۱) زارۍ، چاته عذر او زارۍ کـونه، جـګې جـګې؛ ۲) ص. د زياتې مينې لـه امله چاته ويل کېږي.

جانجو (jānjó) ص. نر.م. سست، ناړامه، ناراسته، جانجي؛ ۲) مجذوب، لېونی.

جانجو پانجو (jānjo pānjó) ص. نر.م. سست پست، بېکاره، بې ننې، بې ښمرې.

جانجي (jānjí) ص. نر.م. ۱) ورابانی، دروځی، په وراتللی، واده ته بلل شوی؛ ۲) چغجي، چغزي مغز لرونکی؛ ۳) نرم، کاغذي، ژر ماتېدونکی.

جانجيتوب (jānjitób) نـر.م. ۱) سستي، ناراستي؛ ۲) په وراکې شاملېدنه، ورابانې کېدنه، وروځي کېدنه.

جانجېدل (jānjedál) مص. ل. سستېدل، لټ کېدل، ناراسته کېدل.

جانخاني (jānxāní) نر.م. کمبو، ترنګړ، سودا، کوری، د بوسو د وړلو هغه وسيله.

جاندار (jāndár) ص. نـر.م. ۱) ذيروح، ساکښ؛ ۲) قوي، تندرست، تکړه، صحتمند.

جاندم (jāndə́m) نر.م. دوزخ، جهنم.
جانشین (jānəšī́n) نر.م. عوضي، قايم مقام، ځای ناستی، د بل چا په ځای ناست.
جانکتی (jānkaṭáy) نر.م. (ج. جانکتيان) ۱) جان نثار؛ ۲) دبنديخانې ملازم؛ ۳) دغرغرې د تختې کښوونکی.
جان نثاري (jānnisārī́) ښځ.م. قرباني، له ځانه تېرېدنه، مېړانه، زړورتوب.
جان گداز (jāngodā́z) ص. نر.م. ځان خوړونکی، ځان ويلې کوونکی.
جاوجی (jāwjáy) ښځ.م. د کميس لمن، د څادر (لوپټې) يا بل کالي غاړه يا څنډې.
جاور (jāwár) نر.م. يو ډول بوټی دی.
جاوسا (jāwsā́) ښځ.م. ببخل، گرونج، د منگي ابښودلو لرگين يا اوسپنيز ځای.
جاوو (jāwū́) نر.م. يو ډول تريو خوندي بوټی.
جاه طلبي (jāhtalabī́) ښځ.م. عزت غوښتنه، ځان ته د غټوالي او لويي غوښتنه.
جاهل (jāhī́l) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، بې علمه.
جاهليت (jāhilyát) نر.م. ۱) ناپوهي، ناداني، بې علمي؛ ۲) د مسيح عليه السلام له رحلت نه د محمد(ص) تر ظهور پورې د جزيرة العرب د تاريخ يوه دوره؛ ۳) سرتمبگي، ناړامي.
جاه و جلال (jāhujalā́l) نر.م. شان او شوکت، دبدبه، رعب.
جای بند (jāybánd) ص. نر.م. ځای پر ځای ولاړ، - جای بند آس.
جايداد (jāydā́d) نر.م. ۱) ملکيت، مال، ځمکه؛ ۲) گنجايش، ځايېدنه.
جايز (jāyī́z) نر.م. ۱) مناسب، صحيح؛ ۲) روا، د شرعي او قانون مطابق؛ ۳) اصلي، ثقه؛ ۴) مستند؛ ۵) د منلو او منظورېدو وړ.
جايزه (jāyzá) ښځ.م. ۱) انعام، گټنه؛ ۲) لټون، پرتال، جاج؛ ۳) حاضري، شمار؛ ۴) اندازه او معلومات کونه.
جايفل (jāyfál) نر.م. د يوې ونې ميوه ده
جباتی (jubāṭáy) نر.م. څادر، جبته، جيبته.
جبار (jabā́r) ص. نر.م. ۱) زورور، غښتلی، جبر کوونکی؛ ۲) دخدای(ج) يو صفت دی.
جبازه (jabāzá) ښځ.م. جړ باجړ، له واورې او باران سره يو ځای ورېدل.
جب جبو (jabjabú) نر.م. يو ډول بوټی دی چې په جبو او جبه زارو کې شين کېږي.
جبر (jábər) نر.م. ۱) زور، ظلم، زياتي؛ ۲) ري. الجبر، جبر و مقابله؛ ۳) فل. برخليک، تقدير.
جبراً (jabrán) ص. نر.م. په زور، په ظلم، په زياتي.
جبران (jəbrā́n) نر.م. تلافي کونه، د تاوان تلافي.
جبرانول (jibrānawə́l) مص. مت. ۱) تاوان ورکول؛ ۲) مرسته کول؛ ۳) تلافي کول.
جبرلوټ (jabrlóṭ) نر.م. کونځی ټوپک، ماتوونی ټوپک، ماتېدونکي ټوپک، سرپې ټوپک.
جبروت (jabarū́t) نر.م. لويوالی، لويي، سترتوب، د خدای کبريايي صفت.
جبری (jabráy) نر.م. گالس، کشک، گېټس، هغه تسمې چې پتلون ورباندې ټينگېږي.
جبري (jabrī́) ص. نب. په جبر، په زور، په ظلم.
جبرۍ (jabrə́y) ښځ.م. لوېې جرابې، هغه جرابې چې تر زنگنو پورې وي.
جبړک (jabaṛák) نر.م. ۱) وره ژبه؛ ۲) د کوچنيانو د لوبو شی.
جبل (jabál) نر.م. د اوسپنې اوږدې ميلې چې د تيږو اړولو او راويستلو لپاره کارېږي.

جبوړی (jabūṛáy) ص.نر.م. ۱) نا راسته، تمبل؛ ۲) بې شرمه، تیټ سترګی، بې غیرته.

جبون (۱) (jubún) نـر.م. ۱) ژبـه؛ ۲) ویرنـدوکی؛ ۳) د وهـل له کلیمې سره د سخت دار مفهوم ورکوي.

جبون (۲) (jabún) نر.م. ۱) تربوزک، مول، اوربوزی تبنبوزکه؛ ۲) ص. نر.م. ژبه ور.

جبه (۱) (jabá) ښـځ.م. ۱) و.ګ. ژبه؛ ۲) جبـه زار؛ ۳) هغه لوښی چې د ګاني تېل په کې تولېږي.

جبه (۲) (jubá) ښځ.م. (ج. جبې) شوقـه، شـقه، یو ډول چپنه ده چې اوږده لستوڼي لري.

جبه جبان (jabajabā́n) نـر.م. ۱) خبـرې اترې؛ ۲) لوز، قول، عهد، ژبه.

جبه خور (jabaxwár) نـر.م. تانـدوبه، جبجوب ځمکه، لنده خیشته ځمکه.

جبه زار (jabazā́r) نـر.م. جبه، هغه ځمکه چې له ځانه اوبه په کې پیدا کېږي.

جبهه (jabhá) ښځ.م. (ج. جبهې) ۱) ډله، دسته، جماعت؛ ۲) د جګړې د میـدان مخنۍ برخـه؛ ۳) تندی؛ ٤) د سپوږمۍ د یوه منزل نوم.

جبۍ (jabə́y) ښځ.م. ۱) ژبۍ، زبس، د کوچنیانو د تالـو پړسـوتلو ناروغي؛ ۲) یو اغزن سور ګلی بوټی دی.

جبین (jabín) نر.م. تنده، وچولی، تندی.

جپ (jap) نر.م. وظیفه، ذکر، عبادت.

جپالی (japā́lay) نر.م. وبا، کوالرا، مرګو.

جپامرګو (japāmargó) ښځ.م. د وبا ناروغي.

جپتال (japtā́l) نر.م. مو. له لسو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی چې یو خالي او درې ضربه لري.

جپړ (japáṛ) نر.م. بېکاره اسباب، عبث او بېـکاره څیزونه، له کاره وتلي اسباب او سامان.

جت (jat) نـر.م. ۱) دول، قیافه، بڼه؛ ۲) جوړه، جفت؛ ۳) ناپوه؛ ٤) ساروان، اوښبون، اوښبه.

جت بولي (jatbolí) ښځ.م. جټ پولي، بې شرمي، بې حیايي، سپکه وضعه او سپکه خوله.

جتیي (jatayí) ص. نر.م. خسک چرګ.

جته (jatá) ښځ.م. جتی، ډله، توله، غونډه.

جتي ستي (jatisatí) ص. نب. ۱) لونډ، مجرد؛ ۲) بې پروا؛ ۳) بد خرڅه، خرڅو، مُسرف.

جټ (۱) (jaṭ) نر.م. (ج. جټـان) ۱) جـټ، جاټ، جپسي، رومانیز، د یو ټبر نوم، د راجپوتانو یوه څانګه؛ ۲) ص. ناپوه، جاهل؛ ۳) کم ذاته، کم اصله.

جټ (۲) (jiṭ) نـر.م. ۱) فـواره، داره؛ ۲) نوزل، هغه سوري چې غـاز یا مایع په فشار سـره د باندې څنې راوځي.

جټ پول (jaṭpól) نر.م. د ښځو مکر و فریب.

جټټوب (jaṭṭób) نر.م. ۱) جټوالی؛ ۲) ناپوهي.

جټ سټریم (jaṭstrím) نر.م. هو. تند باد.

جټ کانه (jaṭkā́na) ص.ښځ.م. ۱) معمولي، اسان؛ ۲) بې قاعدې.

جټکه (jəṭká) ښځ.م. و.ګ. جیټکه.

جثه (jusá) ښځ.م. (ج. جثې) څېره، قواره، مخ، شکل، تن، بدن، صورت.

جج (jaj) نر.م. ۱) دزنې کـوغالی، دزنې کـوتی، د زنې نتوتې برخه؛ ۲) دزنې لاندې غوښه.

ججکی (jajkáy) نر.م. و.ګ. چچه.

ججلداغ (jijaldā́ğ) نر.م. چرچرانکی، دم، توز، یو ملخ ډوله ساکښ دی..

ججوره (jajū́ra) ښځ.م. ۱) جـوجوره، جاغور؛ ۲) حـوصلـه؛ ۳) پـرسـېدلی اوږمېږ؛ ٤) د توپک جاغور یا ججوره.

ججوی (jajóy) نـــر.م. د لاله گل، د خـا تـول گل، شندي گل، یو ډول سارانی گل دی.

ججه (jajá) ښځ.م. (ج.ججې) ۱) قلنگ؛ ۲) باج؛ ۳) جزیه.

ججی (jijáy) نر.م. یو ډول حـلال مارغه دی، نر یې اوږده لکۍ او ښایسته بڼکې لري.

جحیم (jahím) نر.م. دوزخ، جهنم.

جخ (j(u,o)x). نـــر.م. ۱) د اوبـــو مـــځ؛ ۲) څگ؛ ۳) پرپوکی، پوکنۍ حباب.

جخت (joxt) ق. ۱) پیوست، جوړه، څنگ په څنگ ۲) تیک، صحیح.

جختوالی (joxtwālaý) نر.م ۱) پیوستوالی، جوړه توب؛ ۲) تیکوالی، سموالی.

جختول (joxtawál) مص.مت. جوړه کول، برابرول سره څنگ په څنگ کول.

جخته (joxtá) ښځ.م. څخته، څښته، یو ډول غرنۍ بوټی دی.

جختېدل (joxtedə́l) مـص. ل. پیوست کـېدل، جوختېدل، یو ځای کېدل، پیوستېدل.

جد (jad) نر.م. (ج. اجداد) نیکه، د پلار پلار، د مور پلار، لوی نیکه.

جدا (jodá) ق. گوښې، جلا، بېل، یوازې، ځانله.

جداً (jiddán) ق. په جدیت سره، په کلکه سره.

جدار (jidár) نر.م. دېوال..

جدال (jidā́l) نر.م. جگړه، دښمني، لانجه.

جدایي (jodāyí) ښځ.م. ۱) بېلتون، فراق، هجران ۲) لرېوالی، بېلوالی، گوښېتوب

جدر (jadár) نر.م. بنسټ، تسته، اساس، آر، جرړه.

جدل (jadál) نـــر.م. ۱) نزاع، مخالفت، دښمني، لج؛ ۲) شور، کړس، بحث، جنگ، جگړه.

جدوار (jadwā́r) نر.م. دیوه بوټي ریښه ده.

جد و جهد (jidujáhd) نر.م. هڅه، هلې ځلې، هاند.

جدور (jadū́r) نـر.م. د کـوچنیانو د ژبـې (کنکی ژبې) د پورته کولو درمل یا دوا.

جدول (jadwál) نر.م. لسټ، لېست، فهرست.

جدي (jedí) ص. نب. ۱) فعال، تکړه؛ ۲) دحقیقت له مخې؛ ۳) په جدیت؛ ٤) ښځ.م. مـرغـومی؛ ٥) د مـرغـومي میاشـت؛ ٦) قطبي ستوری؛ ۷) جغ. د څمکې د یوې فـرضي کرښه ده.

جدیت (jidiyát) نر.م. ۱) فعالیت، کوښښ، تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) تېزوالی، تېزي.

جدید (jadíd) ص.نر.م. ۱) نوی، تازه؛ ۲) اوسنی؛ ۳) ددې وخت، عصري.

جذاب (jazā́b) ص. نـر. م.ج. ۱) رابښکـونکی، جذبوونکی؛ ۲) په زړه پورې، زړه رابښکونکی.

جذام (jazā́m) نر.م. و.گ. پړنگ [۲].

جذب (jazb) نر.م ۱) اثر، کشش، کښونه، راکښنه؛ ۲) جوش، د بېخودۍ هغه ډول کیفیت چې اهل الله ته ورپېښېږي.

جذبات (jazabā́t) نر.م. (دجذبې جمع) احساسات د زړه او ذهن د جوش کیفیت.

جذبول (jazbawál) مـص. مـت. ۱) راکښـول، راجلبول، راکښل؛ ۲) ځان ته راښکل.

جذبه (jazbá) ښځ.م. احساس، داحساساتو پارېدنه جوش.

جذر (jázar) نـر.م. ۱) اصل، ریښه، جـرړه، ولې؛ ۲) (رې.) هغه عدد چې په خپل ځان کې ضرب کړی شي؛ ۳) طب. هغه برخه چې له جذع څخه جلا کېږي.

جر (jar) نر.م. ۱) ویاله، لښتی، زاکښ؛ ۲) ص. نر. م. پاتې، پړ، مغلوب؛ ۳) گډوډ؛ ٥) په گرامر کې د یوې کلیمې غیر اصلي حالت.

جرابه (j(a,u)rāba) ښځ.م. (ج. جرابې) جراپه، جوراپه؛ د پښو اغوستلو کالي.

جرأت (jurát) نر.م. ۱) زړورتيا؛ ۲) بې پروايي.

جراثيم (jarāsím) نر.ج. ۱) اصل، ريښه؛ ۲) د ريښې چاپېره خاوره؛ ۳) د مېږي کور؛ ٤) وګ. مکروب.

جراح (jarā́h) فا. نر.م. سرجن، ځيرونکی، هغه ډاکتر چې عمليات کوي.

جراحت (jarāhát) نر.م. ټپ، زخم، پرهر، پرهار.

جراحي (jarāhí) ښځ.م. جر. عمليات، اپريشن، طبي عمليات، سرجري.

جرار (jarā́r) ص. نر.م. ۱) ژبغراند، ژبور، چالاکه؛ ۲) زړور، تکړه؛ ۳) په جنګ کې ماهر.

جراسک (jarāsə́k) نر.م. چرچرک، کيرړی، يو ډول حشره ده.

جرايل (jarā́yəl) نر.م. ارت خولې غربين، يو ډول پخواني توپک دی چې ارته خوله لري.

جرب (jarb) نر.م. پم، درب، خارښت، د ځان ګرولو يو ډول جلدي ناروغي ده.

جرپی (jarpáy) ص. نر.م. ګرتن، باتو.

جرثقيل (jarsaqíl) نر.م. پالوان، کرين.

جرجر (jarjár) نر.م. هر هر، خره ته د جنسي تحريک اواز.

جرجوړ (jarjúṛ) نر.م. ښړوبی، جوړ جوړ، جوړ جوړی، شرشره، جرجوړی.

جرجير (jarjír) نر.م. تراتېزک، يو ډول سابه دي.

جرح (jarh) ښځ.م. ۱) جرحه، پرهار، زخم، ټپ؛ ۲) د چا شهادت باطلول.

جرړه (járṛa) ښځ.م. ولې، ولی، بېخ، بنياد، ريښه، سته، رده، اساس، د يوه شي اصل.

جرړی (jarṛə́y) ښځ.م. يو ډول خړرنګې چنچنه.

جرس (jarás) نر.م. ۱) ګونګړی، ګينګړی، غړوا، زنګوله، غړه، جړنګانی؛ ۲) د مړوتو د کسرونو د جوړولو يو شاعر.

جرعه (jorʕá) ښځ.م. غړپ، ګوټ، غوړپ.

جرغاتکه (jərğātə́ka) ښځ.م. يوه مرغۍ ده.

جرقه (jaraqá) ښځ.م. ۱) لمبه، سپرغی، بڅری، د اور بڅری، د برېښنا پړک؛ ۲) جړک.

جرکانی (jarkā́ṇay) نر.م. چونګی، ګټه، په سودا کې له اصلي ګټې زيات څه اخيسته.

جرکېدل (jarkedə́l) مص. ل. ۱) ګړوړ کېدل، انجړېدل، جړېدل؛ ۲) مغلوبېدل، ماتېدل؛ ۳) نيول او لاس پرې اېښودل.

جرګاوو (jərgā́wū) ص. نر.م. مرکچي، مرکزن، د مرکې سړی، جرګه مار.

جرګتو (jərgatū́) نر.م. ۱) جرګتو، د جرګې مشر، د مرکې مشر؛ ۲) ص. نر.م. غونډه کوونکی، مجلسي، مرکچي.

جرګه (jərgá) ښځ.م. (ج. جرګې) ۱) غونډه، ولسي مجلس، ټولې، د مشورې مجلس، قومي غونډه؛ ۲) ننواتې، مرکه؛ ۳) سلا، مصلحت.

جرګه ګۍ (jərgagáy) ښځ.م. وړه جرګه، فرعي جرګه، کوميته، کميسيون.

جرګه وال (jərgawā́l) نر.م. د جرګې غړی، په جرګه کې برخوال.

جرلګ (jarlág) نر.م. ځلرګ، ځلرګه، خړرنګې اغزی دی.

جرم[1] (jorm) نر.م. ۱) تېروتنه؛ ۲) ګناه، جنايت.

جرم[2] (jirm) نر.م. ۱) جسم، کتله - اسماني اجرام؛ ستوري؛ ۲) مکروب؛ ۳) جنين؛ ٤) ريښه.

جرمانه (jarmāná) ښځ.م. (ج. جرمانې) تاغه، جريمه، تاوان، مالي سزا، بانده، پړه.

جرم پېژندنه (jorampežandána) ښځ.م. د جرم علمي څېړنه، کريمينالوجي، کريمينولوژي.

جرمکار (jorəmkā́r) نر.م. ګناهکار، مجرم.

جرموړه (jarmoṛá) ښځ.م. غوټداري، موړه، هغه پارسوب چې د حشرې د چيچلو په سبب په پوستکي باندې پيدا کېږي.

جرنګانی (jrangānáy) نر.م. زنګ، تنګ تنګی.

جرنګاوو (jrangāwū́) نر.م. شرنګاوو، جرنګاوو.

جرنګول (jrangawə́l) مص. مت. شرنګول، شرنګول، جرنګول.

جرنيل (jarnáyl) نر.م. (ج. جرنيلان) ۱) جنرال، جنرېل، د پوځ لوی افسر؛ ۲) مغرور، مشروټ.

جره (۱) (jará) ص. نر.م. (ج. جره ګان) ۱) مجرد، لونډ؛ ۲) يوازې، ګوښی، تنها.

جره (۲) (jurə́) نر.م. (ج. جره ګان) يو ډول باښه.

جره توب (jaratób) نر.م. بې ښځې توب، لونډ توب؛ جره والی، يوازېتوب.

جري (jarí) ص.نب ۱) تغيير خوړونکی، اوښتونکی؛ ۲) په ګرامر کې اوښتی يا تغيير خوړلی شکل.

جرۍ (jaráy) ښځ.م. لښتی لښتی، شبلې شبلې.

جريان (j(a,i)r yā́n) نر.م ۱) تګ، بهېدا، روانېدنه؛ ۲) حزبي ډله؛ ۳) جاري کېدنه؛ ٤) د بربښنا چلېدنه؛ ٥) ادامه، جاري، روان.

جريب (j(a,i)ríb) نر.م. د ځمکې د اندازه کولو يو واحد دی؛ د دوه زره مربع مترو مساحت.

جريب کښ (jəribkáṣ̌) نر.م. (ج. جريب کښان) جريب کوونکی، جريبګر، مساح، هغه څوک چې ځمکه جريبوي (اندازه کوي).

جريبن (jəribán) نر.م. جريبن، يو ډول ګل دی.

جريبول (jaribawə́l) مص. مت. جريب کول، جريب کښي کول، جريبونه.

جريده (jaridá) ښځ.م. ۱) ښاخ، څانګه، منډه، خونګ؛ ۲) يادګار؛ ۳) ژورنال، مجله، اخبار، مهالنۍ، خپرونه.

جريز (jaríz) نر.م. شيره، اتوب، ګربی، اړوب.

جريمه (jarimá) ښځ.م (ج. جريمې) ناغه، جرمانه، بانده، تاوان، مالي سزا.

جړ (jaṛ) نر.م ۱) جړه، ريښه؛ ۲) ص.نر.م. تاوراتاو ګډوډ؛ ۳) نر.م. ج. زهر.

جړامبو (jaṛāmbū́) ص. نب. ۱) تمبل، ستومانه؛ ۲) هغه کالي چې پرچا لوی او ارت وي.

جړانګو (jaṛā́ngu) نر.م. فلوس، پلوس، د يوه طبي بوټي نوم دی.

جړاو (jaṛā́w) ص. نب. پسوللی، سينګار، په ګاڼه سنبال، ګاڼلی.

جړاوول (jaṛāwawə́l) مص. مت. په ښکلو غميو ښکلی، په جواهراتو ښکلل.

جړاوه (jaṛāwá) ښځ.م. (ج. جړاوې) په غميو او جواهرو ښکلې شوي کالي.

جړاوېدل (jaṛāwedə́l) مص. ل. په غميو باندې ښکلی کېدل، په جواهرو ښايسته کېدل.

جړبړ (jaṛbáṛ) نر.م. جلاب، جولاب، جولاپ.

جړپړ (jaṛpáṛ) ص. نر.م. په يو بل کې ننښتی، په يو بل کې ننوتی، انجړنجړ، ګډوډ، پېچلی.

جړپن (jṛapán) ص. نر.م. اپلتي ويونکی، ډتن.

جړپول (jṛapawə́l) مص. مت. ۱) ډتول، چتي غړول؛ ۲) په لوښي کې د مايعاتو ښورول.

جړپېدل (jṛapedə́l) مص.ل. چتي غړېدل، کړتېدل، کړپېدل، اپلتې ويل.

جړجړ (jaṛjaṛ) نر.م. ۱) د اوبو د راتوېدلو اواز؛ ۲) چتي، پوچ، بې مانا، عبث، فضول.

جړجړی (jaṛjaṛáy) نر.م. جړوبی، ځړوبی، شرشره.

جړک (jṛak) نر.م. تکان، جړب، درز.

جړکانی (jarkā́nay) نر.م. زیاتی، سرباري، اضافه، علاوه، وربانديږ زیاتونه.

جړک جړوک (jṛakjṛū́k) نر.م. لړزېدنه، غچاري غچهار، غنجاري

جړمری (jaṛmaráy) ښځ.م. زهر مهره، د زهرو ضد مرۍ.

جړموړه (jaṛmoṛá) ښځ.م. لړمې، لړمی، تمبکې، پو ناروغي ده چې په بدن سرې دانې راخېژي.

جړند (juṛánd) نر.م. و.گ. جلغ.

جړنگ (juṛáng) نر.م. ځیلی، جوړنگ، جیړنگ، نار، د هندوانې، ختکي هغه برخه چې په ځمکه بانديږ اوږده تللي وي.

جړنگاوو (jṛangāwū́) نر.م. جړنگاک، شرنگاوو

جړنگهار (jṛangahā́r) نر.م. جړنگی، شرنگی، شرنگهار، شرنگا، د گینگړیو اواز.

جړوبی (jaṛobáy) نر.م. و.گ. جړجړی.

جړه (jáṛa) ښځ.م. ۱) د گلاب گل؛ ۲) ریښه، جرړه؛ ۲) بنیاد، ار.

جړي (jaṛí) ښځ.م. د سپې غپا پرله پسې اوازونه.

جړی (jaṛə́y) ښځ.م. ۱) پرله پسې باران؛ ۲) زهر موره؛ ۳) کانگی؛ ٤) د یوې ناروغۍ نوم دی؛ ٥) یو بوټی چې دغه ناروغي ځنې پیدا کېږي.

جړې باجړې (jaṛebājaṛe) ښځ.ج. چکاړ، چکړې، چیکړې، ختې، له بارانه پیدا شوې ختې.

جز [1] (jəz) نر.م. ۱) جغ، چغ، د سرو کړو غوړو یا داغلو اواز؛ ۲) چیچنه.

جز [2] (juz) نر.م. (ج. جزونه، اجزا) جزء، جزو، ذره، توک، برخه، حصه، د یوه شي یوه برخه.

جزا [1] (jazā́) ښځ.م. ۱) بدله، عوض، سزا (د نېکۍ یا بدۍ)؛ ۲) د مکافات ضد؛ ۳) ثواب.

جزایل (jazāyíl) نر.م. جرایل، غربین، د یوه پخواني توپک نوم دی.

جزایلچي (jazāyilčí) نر.م. رساوېشتونکی، نښه ویشتونکی، مېرگن، نښه باز.

جزایي (jazāyí) ص.نسب. ۱) د جزا، د جزا او؛ ۲) مجازات شوی، تر جزا لاندې راغلی.

جزبز (jizbíz) نر.م. ۱) د بېځیو لوبه؛ ۲) قهر، سوخت، په تاو کې، غوسه، غضب.

جزبندي (jozbandí) ښځ.م. جزو بندي، د کتاب یو راز ښه گنډنه ده.

جزر (jazə́r) نر.م. جغ. د مد ضد، د سمندر د اوبو کښته کېدنه.

جزع (jazʿ) ښځ.م. بې صبري، بې قراري، بېره.

جزع پزع (jazʿapazʿ) ښځ.م. جزې پزې، نارې سورې، ځوږ، شور و فریاد، هلې ځلې.

جزغاله (j(i,u)zǧā́la) ښځ.م. ززسوکی، جیجق، ځغځولی، گگړی، کسکر، بوگړی، کړوپی.

جزگی (jəzgáy) ښځ.م. پوسکی، پسکی، باد.

جزم (jazə́m) نر.م. ۱) غړوندی، د یوې کلیمې پای ساکنول یا یې د کوم حرف حذفول؛ ۲) اراده، یو کارته عزم کول؛ ۳) مضبوط، کلک؛ ٤) پرې کونه؛ ٥) لازمول او واجبول.

جزول (jəzawə́l) مص.مت. ۱) کباب یا غوښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) ځوړول؛ ۳) دغوړیو جزهاری ویستل.

جزهار (jəzahā́r) نر.م. جزهاری، جزاری، جزجزی.

جزېدل (jəzedə́l) مص.ل. ۱) غوښه په غوړیو کې سره کېدل، د غوښې وریتېدل؛ ۲) ځوړېدل، کړېدل.

جزیره (jazirá) ښځ.م. (ج. جزیرې) جغ. ټاپو، هغه وچه چې د اوبو په منځ کې وي.

جزیره نما (jaziranamā́) ښځ.م. ټاپو وزمه، یوه ټوټه ځمکه چې درې خواوې یې په اوبو او یوه خوا یې په وچه پورې نښتې وي.

جزیه (jaziyá) ښځ. م. مالیه، د ځمکې خراج، هغه مالیه چې یهود او نصارا اسلامي حکومت ته ورکوي او حکومت بالمقابل د دوی ځانونه او مالونه حمایه کوي.

جزیي (jozí) ص.نب. ۱) لږ، اندک، کم، لږوتي؛ ۲) بېل، جلا؛ ۳) جز ته منسوب.

جزئیه (joziiyá) ص. ښځ. م. د «کلیه» خلاف، جزئیه قضیه چې د یوې موضوع ځینو افرادو ته راجع شي.

جژ (jəž) نر.م. چش، د حیوان د وینو راوتلو اواز.

جږکی (jazkáy) نر.م. د وینې پشکی ـسال د حلالېدو په وخت د وینې اواز.

جږمه (jizmá) ښځ.م. زېږمه، زیږمه، د سترګې هغه برخه چې بانه پرې راشنه کېږي.

جسارت (jasārát) نر.م. ۱) زوورتیا، زوورتوب؛ ۲) سپین سترګي، بې حیایي، بې شرمي.

جسامت (jasāmát) نر.م. ۱) غټوالی، مزیتوب، پنډوالی، مزی والی؛ ۲) کتله، بدنه، اندازه.

جست (jast) نر.م. ۱) جس، زینک، رویي، د یوه فلزي عنصر نوم دی؛ ۲) توپ، خېز، ترپ.

جسته (jastá) ښځ.م. چېلکو ته ورته د پښو کولو یوه وسیله وه.

جسد (jasád) نر.م. ۱) تن، وجود، بدن؛ ۲) لاش، کالبوت، مړی، مړه بدنه.

جسر (jasár) نر.م. ۱) بېړی اوښ، مست اوښ؛ ۲) پُل، د پورې وتلو لاره، لرګین پول.

جسم (jísam) نر.م. ۱) وجود، تن، بدن، څټه، پېړی؛ ۲) تع. هر هغه څه چې ابعاد ولري.

جسماني (jismānī́) ص. نب. جسمي، بدني، د جسم، د جسم او بدن سره تړلی.

جسور (jasū́r) ص. نر.م. ۱) زوور، د جسارت خاوند؛ ۲) بې شرمه، بې حیا، ځیر سترګی.

جسیم (jasím) ص. نر.م. ۱) غټ، مضبوط، مزی؛ ۲) لوی، عظیم.

جشن (jašən) نر.م. ۱) خوشالي، ښادي، خوښي؛ ۲) ملي اختر، ملي خوښي، ملي خوشالي.

جشی (jišáy) نر.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جعبه (jaʕbá) ښځ.م. جابه، روک، راوک.

جعفري (jaʕfari) نر.م. ۱) د یوه ګل نوم دی؛ ۲) جالګی، سیکه، جالی.

جعل (jaʕál) نر.م. ۱) جوړښت، بناوټ؛ ۲) ساخته کاري؛ ۳) فریب؛ ٤) د غوشایانو ګونګټ.

جعل ساز (jaʕalsā́z) فا. نر.م. جعل کار، چلي، درغلي، دروهي، دوکه باز، غلوونکی، چالباز، جعلکار.

جعلي (jaʕlí) ص. نب. بدل، نقلي، تقلبي.

جغ (jəğ) نر.م. ۱) ځغ، ژغ، پلنه تخته چې د کولبې په وخت د غوایانو پر غاړه اېښودل کېږي؛ ۲) په سروغوږیو کې د لوند شي لوېدلو غږ.

جغات (jəğā́t) نر.م. ۱) هڅه، زیار، زحمت، ربړ؛ ۲) تاوان، زیان، نقصان.

جغاغه (jağāğá) ښځ.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جغانغه (jağāngá) ښځ.م. د چرګ تاج.

جغاول (jağāwál) نر.م. ۱) هغه مرغلین مزی چې د بازغاري ته وراچول کېږي؛ ۲) امېل، هار.

جغ بوز (jağbóz) نر.م. پشوګی، چغبوز، یو ډول وېښته لرونکي چنجي.

جغجغانی (jağjağānáy) نر.م. غورندوز، ژرژری، غرندوز، د لرګي ګرګرانی.

جغدي (juğdí) ص. نب. سوی، وریت.

جغدیتوب (juğditób) نر.م. وریتوالی، کبابېدنه.

جغرافیایي (juğrāfiyāyí) ص.نب. د جغرافیې، په جغرافیې پورې تړلی، جغرافیوي.

جغرافیه (juğrāfiyá) ښځ.م. جُغرافیا، جیوګرافي، جغرافي؛ ۱) د بطلیموس د یوه کتاب نوم؛ ۲) ل. م. د ځمکې وصف یا احوال بیانونه.

جغرۍ (jağráy) ښځ.م. ونګا، کوله، ونګلېدا، انګولا، د سپي انګولا.

جغړۍ (juğṛáy) ښځ. م. د پښو د ګوتو د خوساکېدو له لامله د ګوتو د لاندنیو برخو چاودېدل.

جغله (jağalá) ښځ.م. میده ریګ، کاڼي، شینګه، میده کاني، شګې، جغل.

جغن پړی (j(a,u)ğanpə́ṛay) نر.م. د ځغ پړی، د ژغ پړی، سربونې، هغه پړی چې د سپارې غښی له جغ سره تړي.

جغندر (joğandár) نر.م.ج. جوغندر، لبلبو.

جغنډ (jağánḍ) نر.م. ۱) ژغنډ، ستېه، مونډ؛ ۲) د ونې یا ستې هغه برخه چې په تېره شي وهل شوې او یوه برخه یې ژوره شوې وي؛ ۳) برغنډ؛ ۴) مېخ، موږي.

جغنډی (joğanḍáy) نر.م. (ج. جغنډي) ژغنډی، هغه اوار لرګی چې په جغ کې ورکول کېږي او د غوییو ورمېږ په جغ کې ایساروي.

جغول (joğawə́l) مص. مت. ۱) سوخول، په زوره ننه ایستل؛ ۲) په جغ کول، په جغ کې غوییان ایسارول.

جغونډی (joğunḍáy) نر.م. (ج. جغونډي) ژغونډی، یو ډول مارغه دی.

جغه (joğá) ښځ.م. (ج. جغې) ۱) کرکره، قرقره، تاج؛ ۲) شمله، طره؛ ۳) یو ډول بوټی دی؛ ۴) چینه، چینې، چوپانه، چوغه، شوقه.

جغی (jağáy) نر.م. ډولی، زمبېل، غولی.

جغېدل (uğedə́l) مص.ل. سوخېدل، په زور په کې ننه کېدل. به‌زور په کې منډل کېدل.

جفا (jafā́) ښځ.م ۱) ظلم، جبر، ستم؛ ۲) بېوفایي، بې مهري، له بې علاقګۍ نه مخ اړونه.

جفاکش (jafākáš) ص.نر.م. خواري کښ، محنتي، زیارکښ.

جفت (joft) نر.م.ج. جوړه، غبرګ، غبرګون، جېی، جتی، د طاق ضد.

جفتکه (joftáka) ښځ.م. (ج. جفتکې) په دوارو پښو، په غبرګو پښو ځېز یا توپ اچونه.

جوفتي (joftí) ص.نب. جماع، مقاربت.

جفر (jafár) نر.م. (ج. جفار) علم الحروف، حروف پوهنه، د یو علم نوم دی.

جفري (jafrí) ص.نب. په علم الحروف پوه، د حروف پوهنې عالم، توري پوه.

جق (jaq) نر.م. جک، فضوله خبره، پرته، اپلته.

جق جق (jaqjáq) نر.م ۱) کوټ کوټ؛ ۲) بې ځایه او چټي چقېدنه او ګړېدنه.

جقه (jaqá) ښځ.م. (ج. جقې) ګڼه ګونه، ازدحام.

جک (jak) نر.م. ۱) و ګ. جق؛ ۲) د اوبو یو ډول فلزي یا پلاستیکي لوښی؛ ۳) د اوبو یو چینجی ۲) ځګ، د مستو شاربلو متی (چاټی).

جکړ (jakáṛ) نر.م. (ج. جکړونه) ۱) جاکړ، باد و باران، توفان؛ ۲) ناراسته، لټ؛ ۳) تباهي.

جکول (jakawə́l) مص. مت. ۱) په عبثه خبرو وخت ضایع کول؛ ۲) راکښل، زور لګول، د مېنې له امله په زور ایسارول.

جکه جکه (jakajaká) ښځ.م. اوږد بحث، مفصل بحث، اوږدې خبرې، ډېرې خبرې.

جکېدل (jakedә́l) مص. ل. منجېدل، په زور راکښل کېدل، د ځان د خلاصولو لپاره زور لګېدل.

جګ (j(i,a)g) ص. نر.م. ۱) دنګ، اوچت، لوړ؛ ۲) شخ، ولاړ، نېغ؛ ۳) نر.م. و.ګ. جک.

جګار (jagā́r) نر.م. جنګ جګړه، جنګ لګېدل.

جګ برېښ (jagbréṣ) نر.م. عس. سرپرکمشر، دوړو ضابطانو درېیمه رتبه.

جګپوړی (jәgpū́ṛay) ص. لوړمقامي، عالیجا.

جګپوړیز (jәgpūṛíz) ص. لوړپوړیز، اسمانڅک (وداني) بلند منزل.

جګتوب (jәgtób) نر.م. لوړوالی، دنګوالی، جګوالی، اوچتوالي، لوړتیا، جګتیا.

جګتورن (jәgtūrán) نر.م. عس. عسکري رتبه ده چې له ملکي څلورمې رتبې سره برابره ده.

جګ جګ (jigjíg) نر.م. غرچی، درچکی، دوه غوبان په جنګ اچولو غږ.

جګ جګانی (jagjagānáy) نر.م ۱) جګ جګنی، شکشکه، اوسپنیز غشی چې د چرګانو ښکې وربانديږ ویشتل کېږي؛ ۲) دبېدیو لوبه.

جګجګي (jagjigí) نر.م. د ښارویو ښکرونه.

جګ جګی (jagjigә́y) ښځ.م. جار جار، ځار ځار، جګی، منت، ګجي ګجي، زارۍ.

جګ جوړ (jәgjóṛ) ص.نر.م. جک جوړ، تندرست، روغ رمټ، ښېخي جوړ.

جګ خولی (jәgxū́lay) ص. نر.م. عس. هغه توپ چې جنګي الوتکې پرې ویشتل کېږي.

جګر (jigár) نر.م. ځیګر، سینه، ټټر.

جګرخون (jigarxū́n) ص. نر.م. ځیګرخون، خواشیني، په کړاو اخته، کړېدونکی.

جګري (jigarí) ص. نب. دځیګر رنګه، قرمزي.

جګړ (jagáṛ) نر.م. ۱) کوډله، څېرۍ، څېره؛ ۲) خارخانه، په اوړي کې دکښتاسئو لپاره له څوزانو څخه جوړ شوی خونه.

جګړاوو (jagṛāwū́) ص.نب. جنګي، جګړن، جګړه مار، جګړیالی، جنګ غواړی.

جګړن (jagṛán) ص.نر.م. ۱) دملکي پنځمې رتبې برابر، د جګتورن او د ګرمن تر منځ عسکري رتبه؛ ۲) جنګیالی، جنګي.

جګړول (jagṛawә́l) مص.مت. و.ګ. جنګول.

جګړه (jagṛá) ښځ.م (ج. جګړې) ۱) جنګ، حرب، نښته. ۲) شور، لړایي.

جګړه ایز (jagṛaiíz) ص.نر.م. ۱) د جګړې؛ ۲) نر.م. جنګي او محاربوي احضارات.

جګړه مار (jagṛamā́r) ص. نر.م. ۱) و.ګ. جګړاوو؛ ۲) جنجالي؛ ۳) جنګ تودوونکی.

جګړیځ (jagṛī́ǰ) ص. نر.م. جنګره، جنګي.

جګړېدل (jagṛedә́l) مص.ل. و.ګ. جنګېدل.

جګغاړی (jәgğā́ṛay) ص. و.ګ. جګلاوو.

جګل (jagә́l) ص. نر.م. ۱) نېغ، موندی، مېښته؛ ۲) اخته، لګیا، ورته، تمه، مته.

جګلاوو (jәglāwū́) ص. نب. ۱) دنګ، لوړ، جګ، ډینګ؛ ۲) بې وقوفه، بې عقل.

جګمېچ (jәgméč) ا. لوړواله سنجوونکی، ارتفاع سنج.

جګناتی (jagnātә́y) ښځ.م. کوره سان، کوره ململ، مارکین، مالکین.

جګواله (jәgwā́la) ښځ.م ۱) لوړوالی، جګوالی، ارتفاع؛ ۲) قد، ونه.

جګول (jәgawә́l) مص.مت. ۱) اوچتول، پورته کول؛ ۲) پاڅول، ویښول؛ ۳) دېوال اوچتول؛ ٤) یو شی نېغ درول؛ ٥) پارول، لمسول؛ ٦) لړې کول، اېسته کول؛ ۷) خېژول.

جگوله (jəgwā́la) ښځ.م. جګولې، چنار، عرعر.
جګه [1] (jəgá) ص. ښځ.م. اوچته، نهغه، لوړه.
جګه [2] (jigá) ص. ښځ.م. نکاح شوې ښځه، مېروښه، نکاېنکلې.
جګی (jigáy) ښځ.م. زارۍ، منت، خوارۍ.
جګی (jəgáy) ص.نر.م. جګ غوندې، لوړ وچکې، د جګ تصغيري شکل.
جګې جګې (jəgéjəgé) ښځ.م. ۱) هر کله راشې، ښه راغلې؛ ۲) د خواست کليمه.
جګېدل (jəgedə́l) مص. ل. ۱) اوچتېدل؛ ۲) وينبېدل؛ ۲) نبغ درېدل؛ ۳) ياغي کېدل.
جل [1] (jal) نر.م. ۱) تود باد؛ ۲) المروهنه؛ ۳) له باغ نه چارچاپېر د غنو باړ يا وېره؛ ٤) له کلا څخه چارچاپېر خندق؛ ٥) ښځ.م. جلي، نجلۍ؛ ٦) وېرکيې، کوچنوتې؛ ۷) يوه مرغۍ ده.
جل [3] (jul) نر.م. ۱) ښکېدل، خوځېدل؛ ۲) د کور د مال اسباب لپاره د جهاز له کليمې سره يوځای استعمالېږي.
جلا (jalā́) ص.نب. ۱) بېل، يوازې، ځانته، ځانګړی ۲) ښځ.م. ځلک، ځله، چنک.
جلاب (j(a,u)lā́b) نر.م. ۱) جاړ، مسهل، جولاپ، دعمل راوستو دارو؛ ۲) جلب کوونکی، ښکاوو ۲) مال او يا جنس په ارزان قيمت رانيوونکی او په لوړ قيمت خرخروونکی.
جلات (jalā́t) نر.م. ۱) پوست ايستونکی، دښرې وهونکی؛ ۳) سرپرېکوونکی، جلاد؛ ٤) ظالم.
جلاتوب (jalātób) نر.م. جلاوالي، بېلتون.
جلاجل (jalājál) نر.م. ګينګړې، هغه زنګونه چې د خرمنې په پټه او دخاروبو غاړو ته وراچوي.
جلا جلا (jalājalā́) ق. بېل بېل، ګوښې ګوښې، جدا جدا، ځانله ځانله، تنها تنها.

جلادي (jalādí) ښځ.م. ۱) د جلات کار او عمل؛ ۲) سخت زړه توب.
جلار (jalā́r) نر.م. (ج. جلارونه) د نهر ارهټ، د ويالې ارهټ، د ويالې په سر ارټ.
جلال (jalā́l) نر.م. لويي، لوی والی، ښان او شوکت.
جلالتماب (jalālatmaā́b) نر.م. اعزازي لقب دی.
جلاله (jalālá) ښځ.م. چينه، دجاري اوبو سرچينه.
جلالي (jalālí) ص.نب. ۱) جلال لرونکی، د خدای تعالی يو صفت دی؛ ۲) قهرجن، قهرېدونکی؛ ۳) د درويشانو يوه طريقه ده چې سيد جلال الدين بخاري پورې اړه لري.
جلاوطن (jalāwatán) نر.م. ۱) پردېس، مسافر؛ ۲) فراري، تبعيد شوی.
جلاوطني (jalāwataní) ا. جلا هېوادي، مهاجر.
جلايش (jalāyíš) نر.م. ځلا، چنک، چړک، جلا.
جلاېنه (jalāéna) جلا کونه، بېلونه، تفرقه.
جلب (j(a,i)lb) نر.م. ۱) کښنونه، ښکونه، جذبونه متوجه کونه؛ ۲) عسکري خدمت ته حاضرونه ۳) ملګرتيا، له مېلمه سره د رخصتېدو په وخت دخو قدمه ملګرتيا کول؛ ۲) ملونه، جلونه، دخاروي دغاړې پړی.
جلباب (jalbā́b) نر.م. ۱) پړونی، پوړنی، څادر، تهکری؛ ۲) ص. نر.م. زوړ، ضعيف، ناتوانه
جلبل (jalbál) ص. نر.م. ۱) سوی، لوغړن، ستې؛ ۲) روښانه، ځلېدونکی؛ ۳) ښکلی شوې.
جلبلی (jalbaláy) نر.م. روښانه، ځلېدونکی.
جلبنګ (jalbáng) نر.م. ۱) يو ډول خوشبويه واښه؛ ۲) يو ډول بوټی دی چې له لرګي نه يې سرنی جوړوي
جلبول (jalbawə́l) مص. مت. ۱) پام راګرځول، متوجه کول؛ ۲) حاضرول، راغوښتل.

جلبي (jalbí) ص. نر. ښځ. م. (ج. جلبيان) جلب شوی، غوښتل شوی، حاضر شوی.

جلبی (jalabáy) ښځ. م. ځلوبی، ځلیبی، یو ډول خواږه دي چې په غوړو او تېلو کې پخېږي.

جلبېدل (jalbedə́l) مص. ل. ۱) متوجه کېدل؛ ۲) حاضرېدل، راغوښتل کېدل.

جلت (jalt) ص. نر. م. ج. ۱) جلد، تېز، چست، چالاک؛ ۲) ګړندی، جوت.

جلتول (jaltawə́l) مص. مت. ۱) تېزول، چستول، چالاکول، متی کول، اوچتول.

جلته [۱] (jalatá) ښځ. م. اوږده سرپوښه ټوکری چې دونو له نریو څانګو څخه جوړېږي.

جلته [۲] (jaltá) ښځ. م. انډېری، پنډېری، هغه کندو چې د مزرو یا د ونو له څانګو څخه جوړېږي.

جلتي (jaltí) ښځ. م. تېزي، چالاکي، ګړندیتوب، بېړه، شتاب.

جلتېدل (jaltedə́l) مص. ل. تېزېدل، چالاکېدل، ګړندی کېدل، وندی کېدل، متی کېدل.

جلد (jeld) نر. م. ۱) څرمن، پوستکی؛ ۲) د کتاب دوتنه، پښتی؛ ۳) د کتاب یو ټوک.

جلد بندي (jildbandí) ښځ. م. کتاب ته وقایه ورکول، د کتاب وقایه، دکتاب پوښ.

جلدګر (jildgár) فا. نر. م. صحاف، هغه څوک چې د کتاب ګنډلو، جوړولو او پوښ یا وقایې ورکولو کار کوي، دوتنیار.

جلدي (jildí) ص. نب. د پوستکي، د جلد، په جلد پورې اړوند.

جلسه (jalasá) ښځ. م (ج. جلسې) ۱) غونډه، ناسته ۲) محفل، مجلس؛ ۳) په لمانځه کې قعده.

جلغ (jiláğ) نر. م. ۱) جیلغ، زېلی، ټانګ؛ ۲) د چار مغزو غونچه، دمټکو ګونګی.

جلغوزه (jalğozá) ښځ. م. و ګ. جنغوزه.

جلغه [۱] (jalğá) ښځ. م. د پوستین څرمن، د پوستین پوستکی.

جلغه [۲] (jilğá) ښځ. م. بدملګری، خراب ملګری.

جلک (jalák) نر. م. غوټه، څرخی، تکله، کلوله، د تارونو او سنیو غونډاری.

جلکه (jalká) ښځ. م. جټکه، ټکان، ډکه، جړک.

جلکۍ (jəlkə́y) ښځ. م. جلۍ، نجلۍ، جینکۍ، جنکۍ، جنۍ، وېرکۍ، جلګوټۍ، نجلوټۍ.

جلګه (jalgá) ښځ. م. (ج. جلګې) ۱) چمنګی، د ونو او له کبلو ډکه ځمکه؛ ۲) شاړه ځمکه؛ ۳) هدیره؛ ۴) جغ. هواره او پراخه شنه ځمکه.

جلنانۍ (jalnānə́y) ښځ. م. پخلنځی، اشپزخانه.

جلندری (jalandráy) نر. م. د ژرندې پل.

جلندرۍ (jalandrə́y) ښځ. م. مومجامه، منجامه.

جلو (jiláw) نر. م. ۱) ملونه، کیزه، جلب؛ ۲) مخه، مخ؛ ۳) سپرلی، سورلي.

جلوت (jalwát) ص. نر. م. ښکاره، څرګند، جوت.

جلوس (jolús) نر. م. ۱) ناسته، کېناسته؛ ۲) د پادشاهانو تخت ناسته؛ ۳) غونډه، ټولنه؛ ۴) مظاهره.

جلوګیري (jilawgirí) ښځ. م. مخنیوی، کنترول.

جلوه (jelwá) ښځ. م. ۱) نور، تجلی؛ ۲) ځلا، بریښن، ځلېدنه، رڼا، نظاره، ښکاره کېدل.

جلوه ګر (jelwagár) فا. نر. م. ځلېدونکی، بریښېدونکی، جلوه کوونکی.

جلي (jalí) ص. نب. ۱) ښکاره، څرګند، روښانه؛ ۲) صیقل شوی؛ ۳) ص. نر. م. خ. هغه لیک چې لوی، روښانه کښل شوی وي؛

جلۍ (jaláy) ښځ. م. ۱) چیغه، چوغه، شور ځوږ؛ ۲) دسپي غپا؛ ۳) و ګ. نجلۍ.

جليا (jalyā́) ص. نب. سوی، لوی، وریت.
جلي بلي (jalíbalí) بنځ.م. منست، زاري، شور، فریاد، واویلا.
جلیس (jalís) نر.م. یار، ملګری، اندیوال، اشنا.
جلیل (jalíl) نر.م. ۱) لوی، ستر، محترم، دروند؛ ۲) د خدای (ج) یو صفت دی؛ ۳) ص. نر.م. خ. یو ډول لیک دی چې د لیکونو د پلار په نامه یاد شوی دی او د خلفاوو له خوا به پاچهانو ته خطونه پرې لیکل کېده.
جلي مار (jalaymā́r) فا. نر.م. ۱) شور کوونکی؛ ۲) جلي باز، دختر باز، زنکه باز.
جم (jam) نر.م. ۱) جاکړ، جکړ؛ د باد او باران توپان؛ ۲) قبیله، کورنی؛ ۳) راغونډ، تول.
جماتي (jumātí) نر.م. جماعتي، ۱) خادم، چوپړ، د جومات خدمتګار؛ ۳) تولګي وال.
جماع (jimāʕ) بنځ.م. کوروالي، مقاربت.
جماعت (jamāʕát) نر.م. ۱) غونډه، تولی، تولنه؛ ۲) مسجد؛ ۳) صنف، تولګی؛ ٤) تولېدنه.
جمال (jamā́l) نر.م. ښکلا، ښایست، حسن.
جمالکوټه (jamālkoṭá) بنځ.م. یو ماده ده چې د جلابو لپاره د دوا په توګه په کارېږي.
جمالي (jamālí) ص.نب. ۱) د جمال، د ښکلا؛ ۲) درحمت دشان تجلی؛ ۳) یو ډول ختکی؛ ٤) په بلوچستان کې د یوې قبیلې نوم.
جمامه (jamāmá) بنځ.م. منډو، جومیا، اینده، تریک، جمیا، د شرشمو یا ترباکو په څېر یو بوټی دی چې تېل ځنې باسي.
جمباز (jambā́z) نر.م. و.ګ. جامباز.
جمبړ (jambáṛ) نر.م. زړې جامې، ورستې جامې، بېکاره جامې، خونجاړې، خونډرې.
جمبوښ (jamboṣ́) نر.م. ګڼه ګونه، ګڼ خلک.

جمبه (jambá) بنځ.م. (ج. جمبې) ۱) جنسه، پره، مرسته، پلوي؛ ۲) ص. نب. ډله، طرفدار.
جمبه پره (jambapará) بنځ.م. پره جمبه، طرفداري، مرسته، ډله بازي.
جمپ (jamp) نر.م. توپ، ځغز، ورټنه، جست.
جمپر (jampár) نر.م. هغه کمیس چې لنډ لستوڼي لري (بلوز).
جمجکړ (jamjakáṛ) نر.م. باد و باران، جاکړ.
جمجکی (jamjakáy) نر.م. دبېدیو یو ډول لوبه.
جمجمه (jamjamá) بنځ.م. ککرۍ، کبرۍ، کوپرۍ، کوپړۍ، د سر کاسه، د سر کوپړۍ.
جمجمې (jamjamé) بنځ.م. د تندي یا تنديږ یو ډول ګانه ده.
جمدانی (jamadānáy) بنځ.م. نری سپین توکر.
جمدر (jamdár) نر.م. ۱) جندر، یو ډول خنجر دی چې دواړې خواوې یې تېرې دي؛ ۲) جودر.
جمدرګوټی (jamdargoṭáy) نر.م. کوچنی خنجر وړوکي جمدر، د جمدر تصغیر.
جمع (jamʕ) بنځ.ج. ۱) غونډ، تول، یو ځای، کل؛ ۲) د حساب یوه قاعده، د څو عددونو د یو ځای کولو او د یوه عدد د راایستلو عملیه.
جمع بندي (jamabandí) بنځ.م. ۱) دمالیې یا قلنګ حساب؛ ۲) د ځمکې حاصل؛ ۳) جمع کونه، تولونه.
جمعه (jumʕá) بنځ.م. ادینه، د هفتې اوومه ورځ.
جمعي (jamʕí) ص.نب. د جمع، د جمع په ډول.
جمعیت (jamʕiyát) نر.م. ۱) غونډه، تولنه، مجلس، ګڼه؛ ۲) تسلي، ډاډ، خاطر جمعي؛ ۳) نفوس؛ ٤) شتمني، بډایي.
جمعیت العلماء (jamʕiyatulʕulamā́) نر.ج. د علماوو تولنه.

جمګي (jumagí) ښځ.م. ۱) د جمعې، د اوونۍ؛ ۲) په نوي مړي پسې د جمعې په شپه خیرات.

جمله (jumlá) ص. نب. ۱) ټول، واره، ګرده، کل؛ ۲) ښځ.م. فقره؛ د هغو کلیماتو مجموعه چې یو بشپړ مفهوم ترې لاس ته راشي.

جمله بندي (jumlabandí) ښځ.م. جمله جوړونه.

جملي (jamalí) ص.نر.ج. غبرګوني، بغرګوني.

جمنازیم (jamnāzyám) نـر.م. د بدني روزنې ځای، د ورزش ځای.

جمناستیک (jamnāstík) نـر.م. بدني روزنـه، ورزش، غړي رمونه.

جم وجوش (jamojóš) نر.م ۱) ګڼه ګونه، ازدحام؛ ۲) ډېروالی، پریماني؛ ۳) خوشحالي ساتېري.

جمود (jamū́d) نر.م. ۱) بې حرکته کېدنه؛ ۲) یخ وهنه؛ ۳) افسردګي، مړاوېتوب.

جمهور (jamhū́r) نر.م. ۱) ولس، جمعیت، عـام خلک؛ ۲) زیات، ډېر.

جمهوري (jamhūrí) ص. نب. ولسي، عـوامي، د عامو خلکو، د ولس، دعوامو، د اکثریت.

جمهوریت (jamhūriyát) نر.م. دخلکو حکومت، ولسي حکومت، ولسواکي.

جمیا (j(a,u)myā́) ښځ.م. توریک، تولیک، جمامه، د شرشمو په څېر یو نبـات دی چې له دانو څخه یې تېل باسي.

جمیل (jamíl) ص.نر.م. ښکلی، ښایسته.

جن[1] (jən) ښځ.م. ۱) جنې، نجلۍ، جلۍ، وېرکېبې؛ ۲) په لغت جوړونه کې د ځینو صفتونو لاحقه- د دروغ څخه دروغجن.

جن[2] (jin) نر.م. ۱) پېرې، یو مـوجـود دی چې په سترګـو نـه لیدل کـېږي؛ ۲) بیـا. ژن، پـه کروموزوم کې د ارثي صفتونو نقلوونکی.

جناب (janā́b) ص. نـر.م. ۱) حضـرت، حضور، صاحب؛ ۲) درګاه؛ ۳) ښاغلی، محترم.

جنابت (janābát) نر.م. جنوبتیا، ناپاکي.

جناح (janā́h) نر.م. ۱) وزر؛ ۲) اړخ، پلو، برخـه؛ ۳) مټ، بازو؛ ٤) اص. ډله، ګوند، جریان.

جنازه (janāzá) ښـځ.م. ۱) مـړی؛ ۲) هغـه مړی چې په کټ یا تابوت کې اېښودل شوی وي.

جن او انس (jin aw íns) نر.ج. پېرې او انسان، انس و جن.

جنایت (jināyát) نر.م. ګناه، جرم، لوی جرم.

جنایتکار (jināyatkā́r) فـا.نر.م (ج. جنایتکاران) مجرم، جاني، جرم کوونکی.

جنايي (jināyí) ص. نب. ۱) جنـایت کار، مجرم، جاني؛ ۲) جنایت سره تړلی.

جنب (junúb) ص. نر.م. ۱) ناپاک، ناولی، پر هغه چا چې لوی اودس واجب شوی وي؛ ۲) غریب، خوار؛ ۳) لرې، پردی.

جنباز (janbā́z) نر.م. ۱) د اوښ یا د څاروي ناهواره یا په تړیکـو سره تګ؛ ۲) د سیند څپې.

جنبازي (janbāzí) ښځ.م. ۱) دجنګـو لـوبې، لـه ګوډیو یا نانځکـو سره ځـان بوختـونه؛ ۲) له لرګي نه نانځکي او ناوې جوړونه.

جنبان (janbā́n) نر.م. خوځېدونکی، خـوځند، لړزېدونکی، متحرک.

جنبش (janbíš) نر.م. حرکت، خوځېدنه، پرمختګ.

جنبک (junbák) نر.م. ۱) یو پـه بل کې ننوتی؛ ۲) ګڼ، ګور؛ ۳) ځوندی.

جنبه (janbá) ښځ.م. (ج. جنبې؛ پـره، طـرفداري، حمایت، جمبه، پلو، خوا، ننګه، ډله.

جنپا (janpā́) ص. نر.م.ج. مو. د یوه مروج تال نوم دی چې اووه ماترې لري.

جنت (janát) نر.م.(ج.جنتونه) بهشت، فردوس.

جنت الفردوس (janatulfirdáws) نر.م. د جنتونو سر، په اتو واړو جنتونو کې اعلی جنت.

جنتر (jantár) نر.م. (ج.جنترونه) ۱) منتر، توټکه، دم؛ ۲) بیم، یو ډول باجه.

جنترمنتر (jantarmantár) نر.م. ۱) مار دمونه؛ ۲) کوډګري، نظربندي، ټګي؛ ۳) رصد خانه.

جنتري (jantarí) ښځ.م. کلیزه، تقویم.

جنتي (janatí) نر.م. (ج. جنتیان) ۱) جنت ته تلونکی؛ ۲) ښه سړی، نېک سړی.

جنټکس (jiniṭíks) نر.م. بیا. د پیدا کېدنې علم، نسل پېژندنه.

جنټلمین (jinṭalmáyn) نر.م. ۱) ښاغلی، ځوانمرده، باوقاره سړی؛ ۲) فېشني.

جنج (janj) نر.م. (ج. جنجونه) ورابانې، وروځې، وراییز، د واده مېلمانه.

جنجاړی (janjāṛáy) ص.نر.م. (جنجاړي) خنجر، مړاوی، مړځپن، جینګړ، شیته.

جنجال (janjā́l) نر.م. ۱) کشاله، لانجه، معامله؛ ۲) ناارامي؛ ۳) پرېشاني، مشکل.

جنجالي (janjālí) ص. نب. جنجال کوونکی، لانجه مار، ناارامي پیدا کوونکی.

جنجالی (janjāláy) نر.م. (ج. جنجالي) یو بوټی دی پاڼې یې شنې او ګلونه یې ژېړ وي.

جنجړ (jinjáṛ) نر.م. (ج. جنجړان) ۱) جینجړ، سور جینجړ، خاکشیر؛ ۲) جنجړک، د مترو او دې ته ورتو غلو نرۍ نرۍ داني.

جنجړ (jinjəṛ) ص.نر.م. مړاوی، پژمرده، شیته.

جنجړې (janjaṛáy) ښځ.م. ۱) ذمه، ذمه واري، په ذمه؛ ۲) پروتې، پېروتې، یو بوټی دی.

جنجل (janjál) نر.م. یوه غرنۍ ونه ده.

جنجوتي (jinjotí) ص. نب. مو. د یوه طرز نوم دی چې له بیروي او بیهاګ څخه منځ ته راځي.

جنجڼ (jənjáṇ) نر.م. ۱) تولی، تش کارتوس، نلی؛ ۲) دالسوان توته؛ ۳) د زخم پاړسوب؛ ٤) مړاوی؛ ٥) یو ډول بوټی دی؛ ٦) د کوترو خوراک یو ډول داني.

جنجوړک (jənjuṛák) ص. نر.م. هغه څوک چې شکمنې خبرې کوي.

جنجوړیا (janjuṛyā́) ص. کوت کوت، ګونجې ګونجې، ګونځې ګونځې، چرموړکی.

جنجی (janjáy) نر.م. ۱) په وراتلونکی، وروځی، له جنج سره تلونکی؛ ۲) د کبانو د نیولو جال.

جنحه (janhá) ښځ.م. وړه ګناه، کوچنی جرم.

جند[1] (jand) نر.م. ځان، د زړه توته، خوږ.

جند[2] (jund) نر.م. فطرت، اصل، بنسټ، اساس.

جندر[1] (jandár) نر.م. ۱) بنیاد، ار، بېخ، بنسټ؛ ۲) جمدر، خنج.

جندر[2] (jundár) نر.م. (ج. جندرونه) ۱) د نېزې څوکه؛ ۲) غشی؛ ۳) پنجره.

جندرا (jandrā́) ښځ.م ۱) مانجه، منداو، غابېور، راکول؛ ۲) د خاورو پنج غابنی؛ ۳) کولپ، قلف ٤) د زرګرانو د تارو راباسلو آله.

جندره ګر (jandragár) ا. کولپ جوړوونکی.

جندکه (jindáka) ښځ.م. پیسه، فلوس.

جنډ (janḍ) ص. نر.م. ټینګ، استوار، نېغ ولاړ.

جنډا (janḍā́) ص. نر.م. ۱) لالچي؛ ۲) حریص، ورسترګی، وږی سولی، تمه دار.

جنډه (janḍá) ښځ.م. (ج. جنډې) ۱) بیرغ، توغ، جنډی؛ ۲) زړه جامه، خونډري، خونجاړي.

جنډی (janḍáy) ښځ.م. ۱) جنډه؛ ۲) د اورګاډي (رېل) کوچنی تم ځای.

جنډی (junḍáy) نر.م. څونډی، وتی، پوپک، گل.

جنرال (janrā́l) ص. نر.م. (ج. جنرالان) په پوځ کې تر ډگروال لوړه رتبه، سرلښکر.

جنس (jins) نر.م. (ج. جنسونه) ۱) خپل، ډول، نوع؛ ۲) اصل، نسل، نژاد؛ ۳) شی، څیز؛ ٤) مال، اسباب؛ ۵) د غلې پور.

جنساً (jinsán) ق. په خپله، کټ مټ، عیناً.

جنسي (jinsí) ص. نب. ۱) د مال، د جنس، د شیانو ۲) د شهوت، د شوق.

جنسیت (jinsiyát) نر.م. ۱) ماهیت، کیفیت، نوعیت؛ ۲) یو رنگه توب، یو شانته توب، یو ډول والی؛ ۳) د نارینه یا ښځینه جنس.

جنغوزی (janğozáy) نر.م. زنغوزی، چنغوزی، څنغوزی، نغوزی، نړغوزی، زرغونځی.

جنکۍ (jinakáy) ښځ.م. و.گ. نجلۍ.

جنگ[1] (jang) نر.م. ۱) و.گ. جگړه؛ ۲) دښمني، مخالفت، بدي، عداوت.

جنگ[2] (jung) نر.م. و.گ. جونگ.

جنگ اچوونکی (jangačawū́nkay) فا. نر.م. جنگ جوړوونکی، جنگ تودوونکی.

جنگ بوټی (jangbū́ṭay) نر.م. پروتي، پېړوتي، یو ډول بوټی دی.

جنگ جدل (jangjadál) نر.م. جگړه، شخړه.

جنگجو (jangjó) ص. نب. جگړه مار، جگړاوو، جنگي، جنگ کوونکی، جنگیالی.

جنگ ځای (jangjā́y) نر.م. د جنگ میدان، د جگړې ډگر، د نښتې سیمه.

جنگره (jangərá) ص. نر.م. جنگي، جگړه مار.

جنگره (jangrá) ښځ.م. ښاخې، سکو.

جنگرېز (jangréz) نر.م. ۱) د جنگ میدان، د جگړې ډگر؛ ۲) له جنگه نه په شا تلنه.

جنگړه (jangrá) ښځ.م. جاړ، زمبر، جمبره، څنگل، د برټو څنگل.

جنگغالی (janggā́lay) ا. جنگ ډگر.

جنگله (jangalá) ښځ.م. څنگله، دلارۍ بام.

جنگنی (janganáy) نر.م. هغه ورغومی چې په ژمي کې پیدا شوی وي، ژمگنی هم ورته وایي.

جنگوری (jangūráy) نر.م. اخ و ډب، نښته، شخړه، جگړه، جنگ، جنجال.

جنگول (jangawə́l) مص. مت. ۱) نښلول، په جنگ سره اچول، بدول؛ ۲) تکرول.

جنگه (jangá) ښځ.م. ۱) د یوې موټې، د سپارې موټانی، د قولبې موټی؛ ۲) ډېره گټه.

جنگي (jangí) ص. نب. ۱) جنگیالی، توروزن؛ ۲) د جنگ، له جنگ سره اړه لرونکی.

جنگۍ (jəngáy) نر.م. نیکر، جانگی، چوته.

جنگۍ (jangáy) ښځ.م. ۱) گڼه باغچه، ورو کی څنگل؛ ۲) اوږدې وړینې جورابې؛ ۲) جاکټ.

جنگیالی (jangyā́lay) ص. نر.م. سرباز، توروزن، مېړنی، زړور، شجاع، د جگړې ماهر.

جنگیالیتوب (jangyālitób) نر.م. توروزنتوب، توریالیتوب، مېړنتوب، زړورتوب.

جنگي بېړه (jangiberá) ښځ.م. بحري پوځ، سمندري پوځ، سمندري قوا.

جنگي جهاز (jangijahā́z) نر.م. جنگي بېړۍ.

جنگېدل (jangedə́l) مص. ل. ۱) جگړه کول، سره نښتل؛ ۲) تکر کېدل، سره لگېدل.

جنم (janə́m) نر.م. ۱) بنه، څېره، جوسه، صورت؛ ۲) ختنه، نسل، ذات؛ ۳) ژوند، عمر.

جنوالی (jənwā́lay) نر.م. جلکۍ توب، پېغلتوب.

جنوب (jonū́b) نر.م. ۱) سوېل، سوهیل، د شمال مقابل؛ ۲) و.گ. جنب.

جنوب ختیځ (jonūbxatı́j) نر.م. جنوب شرق، د سوېل ختیزه سیمه.

جنوب لوېدیځ (jonūblwedı́j) نر.م. جنوب غرب، جنوب لوېدیزه خوا.

جنوتاړی (jinotāṛáy) نر.م. ښځونکی، هغه هلک چې د جینکو غوندې خویونه لري.

جنوټې (jinoṭé) ښځ.م. وړه جنکۍ، کوچنۍ نجلۍ، جینۍ، پېغلوټې، پېغلوکې.

جنون (junū́n) ص. نر.م ۱) لېونتوب، بې‌سدي؛ ۲) خوشکه، غصه، قهر، سوخت، شدت.

جنۍ (jinə́y) ښځ.م. و.ګ. نجلۍ.

جنیکوکراسي (jinikokrāsí) ص. ښځ.م. د ښځو حکومت، د نسوانو حکومت.

جنیکولوجي (jinikolojí) ښځ.م. د ښځینه ناروغیو پوهنه، د زنانه امراضو علم.

جنین (janín) نر.م. ۱) هر پټ او پوښلی شی؛ ۲) په ګېډه کې، جنین، بوتۍ، سخره، هغه اولاد چې د مور په خېټه کې وي.

جڼ (jaṇ) نر.م. شرنګ، د بنګړو د شرنګا.

جنجڼ (janjáṇ) نر.م. یو ډول کارتوس دی.

جڼجڼک (jənjaṇák) ص. نر.م. ډېره کوونکی، ځان ساتونکی، پلمه کوونکی.

جڼه جڼه (jaṇajaṇá) ښځ.م. ۱) حیله، چم، چل، تګي، پلمه؛ ۲) شکمنې خبرې.

جو[1] (jo) نر.م. جوړ، شاید، ګني، بس، ګوندې.

جو[2] (jaw) نر.م. هوا، وته، ډنډ، تشه، شین ډنډ، اتموسفیر، د ځمکې او اسمان ترمنځ.

جوا (jawā́) ښځ.م. جواري، پړویشتنه، شرط.

جواب (jawā́b) نر.م. و.ګ. ځواب.

جوابي (jawābí) ص. نسب. ۱) په ځواب کې، د ځواب، ځوابي؛ ۲) منکر، انکاري.

جوات (jawā́t) ص. نر.م. جوت، ښکاره، څرګند.

جواد (jawā́d) ص. نر.م. سخي، ځوانمردي، لنګري بخشاوو، ځوان.

جوار (jawā́r) جن. ۱) جواري، یو ډول غله‌دانه؛ ۲) نر.م. ۱) ګاونډ، ګاونډیتوب؛ ۲) د چا په ګاونډیتوب کې پناه غوښتنه.

جوارسبزي (jawārsabzí) ښځ.م. سارمې یا رنځګه یو ډول سابه.

جوارګر (juwārgár) فا. نر.م. ۱) هغه څوک چې جوار په کې کرل شوي وي؛ ۲) قمارباز.

جواري (jawārí) ښځ.م. (ج. جوارۍ) قمار.

جواری (juwāráy) نر.م. جوارینه، سورسک، سوکړک، ګډلی؛ ۲) جوار وړی.

جوارۍ (juwārə́y) ښځ.م. ۱) پوچ وړی، د جوارو پوچ وړی؛ ۲) ښځ.ج. د قمار جمع، قماربازي.

جواز[1] (jawā́z) نر.م. ۱) جایز، روا، جایز کېدنه، رواکېدنه؛ ۲) اجازت، رخصت، اجازه‌لیک.

جواز[2] (jwāz) نر.م. ګیني، ګاني، هغه آله چې د کونځلو غوړي وریاندې ایستل کېږي.

جوازلیک (jawāzlík) نر.م. جوازخط، جوازنامه، اجازه‌نامه، لایسنس.

جوال (juwā́l) نر.م. غوندی، بوری، ګوڼې کندری.

جوالي (juwālí) نر.م. پنډي، پېړي‌واله، پلنډي.

جوالیتوب (jwālitób) نر.م. پنډیتوب، په شا پیټي وړنه، حمالیتوب، پنهوکمار.

جوانوان (juwānwā́n) نر.م. جمامه، د تریک دانې.

جوانه (jwānā́) نر.م. دري کلن سخوندر.

جواهر (jawāhír) نر.م. ج. (ج. جواهرات) قیمتي ګاني، کریمه احجار، ګراني ډبرې.

جوباته (jobātá) ښځ.م. دوپټه، څادر، جباټه، جوپټه، پټو، لوپټه.

جوبړ (jobáṛ) نر.م. ججوره، د غوا یا غویي د غاړې لاندې پسته غوښه.

جوبل (jobə́l) نر.م. و گ. ژوبل.

جوبن (jobán) نر.م. ۱) ځواني، ژنیتوب؛ ۲) ښکلا ښایست؛ ۳) پسرلی، سپرلی.

جوبه (jobá) ښځ.م. منډيې، بازار.

جوپه (jopá) ښځ.م. ۱) تولی، ډله؛ ۲) کاروان، قافله، بهیر؛ ۳) ځل، وار؛ ٤) برخه، حصه.

جوپه انگړ (jopaangáṛ) نر.م. کاروان سرای، د قافلې د ربډو، تمبډو او اړولو ځای.

جوپه جوپه (jopajopá) ص. نر. ښځ. م. ۱) ډلې ډلې، تولی تولی، جوپې جوپې؛ ۲) وار په وار.

جوپه مشر (jopamašə́r) نر.م. د قافلې مشر، د کاروان د سرسړی، د جوپې د سر سړی.

جوپه وال (jopawā́l) ص.نر.م. بهیرچي، کارواني، په قافله کې شامل خلک؛ ۲) هغه سړی چې د کچرو او خرو په وسیله د بار وړلو کسب کوي.

جوت (jawát) نر.م. ۱) ښکاره، څرگند، ثابت؛ ۲) جفت، جوړه؛ ۲) تیار؛ ۳) روږدی، عادتي؛ ٤) پیوست، جوخت؛ ٥) برابر، کارته اماده.

جوتپوړ (jawatpóṛ) ا. ثابته درجه.

جوتپوهنه (jawatpohə́na) مثبت علم، طبیعي علم.

جوتش (jawtáš) نر.م. نجوم، استرالوجي، استرانومي، د ستورو علم، طالع کتنه.

جوتک (jawták) نر.م. جخت، څنگ په څنگ، اړخ په اړخ، ډډه په ډډه، نښتی، پیوست.

جوتکي (jawtakí) ښځ.م ۱) جوتې لتې، لغتکې، توپونه؛ ۲) دوه جوخت ستوري.

جوتول (jawatawə́l) مص. مت. ۱) ښکاره کول، څرگندول؛ ۲) تیارول؛ ۲) اېلول، روږدی کول؛ ۳) په توپونو راوستل، په لغتو راوستل.

جوتی (jawtáy) ص. نر.م. ۱) د پسوي غویی، په قلبه باندې اموخته غویی؛ ۲) روږدی، عادي، بلد، آموخته.

جوتی (jutáy) ښځ.م. پنې، کبې، موچنې.

جوتېدل (jawatedə́l) مص. ل. ۱) څرگندېدل، ثابتېدل؛ ۲) تیارېدل؛ ۲) روږدېدل.

جوټ(۱) (juṭ) نر.م. ۱) خفه، زهیر، غمجن، تنگ؛ ۲) عبث، فضول؛ ۳) ملگری، سیال.

جوټ(۲) (joṭ) نر.م. ۱) د مېښې یو کلن بچی، جېټ، کټی؛ ۲) چرگوټی، چرگوړی.

جوټول (juṭawə́l) مص. مت. ۱) خفه کول، زهیرول ۲) ایسارول، وروسته کول؛ ۳) عبث کول.

جوټه(۱) (juṭá) ښځ.م. ۱) پس مانده، پاتې خواړه؛ ۲) ص. نب. ناپاک، خوسا، پلیت.

جوټه(۲) (joṭá) ښځ.م. ۱) د مېښې هغه غټه بچې چې لنگه شوې نه وي خو د بلاربېدو لپاره تیاره وي؛ ۲) چټه پېغله، تندرسته پېغله.

جوجڼ غاړی (jujanğā́ṛay) نر.م. هغه وړې چې تر زنې لاندې دوه د غوښې غدې ځوړندې وي.

جوجوره (jojū́ra) ښځ.م. ۱) جوجوری، ججوره؛ ۲) زغم، حوصله.

جوخت (joxt) ص. نر.م.ج. ۱) متصل، څنگ په څنگ، اړخ په اړخ، نښتی؛ ۲) ښه ښځ.

جوختول (joxtawə́l) مص. مت. جختول، څنگ په څنگ کول.

جوختوالی (joxtwā́lay) نر.م. جختوالی، څنگ په څنگ والی، نږدېوالی.

جود (jud) نر.م ۱) سخاوت، بخښنه، لوره، ورکړه؛ ۲) د جارو بوټی، د ربېزې بوټی.

جودانه (jawdānā́) ښځ.م. ۱) د اوریښمو دانه؛ ۲) د اوریښمو غوندې، د اوریښمو هومره.

جودر (jawdár) نر.ج. مستک، جمدر، توره دانه، هغه دانه چې په غنمو کې راشنه کېږي.

جور[1] (jawr) نر.م. ظلم، ستم، ځور، زور زیاتی.

جور[2] (jawár) ص. نر.م. ج. و ګ. ژور.

جور[3] (jor) نر.م. دم، د وریجو دم.

جور[4] (jur) نر.م. دوه خړرنګي مرغان دي چې یو یې غټ او د هیلۍ هومره وي، بل یې ووړ دی.

جوراباز (jurābáz) نر.م. یو ډول باز دی.

جوران (jawrā́n) نر.م. نوروزي ګل، هغه ګل چې تر نورو ګلانو مخکې شین کېږي.

جورس (jawrás) نر.م. جورسه، یو ډول منې دي چې تر نورو منو مخکې پخېږي.

جورکه (joráka) ښځ.م. چورکۍ، یو ډول مرغۍ ده.

جورمل (jurmál) ص. نر.م. جورمله، تپ، ډنګر (څاروی)، ډنګر او خوار حیوان.

جورنیز (jurníz) نر.م. یو ډول مرغۍ ده.

جوروجفا (jawrojafā́) ښځ.م. ظلم ستم، زور زیاتی، ظلم او ناتار.

جورۍ (juráy) ښځ.م. ۱) یو ډول مرغۍ ده چې جورنیز هم ورته وایي؛ ۲) کتهو، کتوه، خاورینه کتوی؛ ۳) کوزری؛ ٤) حاشیه، څنډه، غاړه.

جوریدل (juredə́l) مص.ل. په وینه کې زهر ګډېدل زهر په وینه کې خپرېدل.

جوړ[1] (joṛ) ص.نر.م. ۱) روغ، تندرست؛ ۲) تیار، ساز؛ ۳) شاید، ګوندې، ګنې؛ ٤) برابر، سم؛ ۵) بند، پیوند؛ ٦) نر.م. موافقه، جوړه.

جوړ[2] (juṛ) نر.م. شور، په کولمو کې د باد اواز.

جوړاب (juṛā́b) نر.م. ښکلې ځواني، ښایسته ځواني، ښه څېره، ښه کړه وړه.

جوړابېدل (juṛābedə́l) مص.ل. ښکلی کېدل، ښایسته کېدل، ښه څېره ایستل.

جوړانګه (juṛā́nga) ښځ.م. ۱) پړانګه، ریستاړ، چیړه؛ ۲) زنګوله، هغه یخی چې له بامه څنډ په ناوه کې راځړېږي.

جوړپه‌جوړ (joṛpəjóṛ) ق. بند په بند.

جوړتازه (joṛtāzá) ښځ.م. ستړي مه شي، برګړه.

جوړتوب (joṛtób) نر.م. ۱) جوړوالی، جوړتیا؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ جوړه یا موافقه.

جوړجاړ (joṛjā́ṛ) نر.م.ج. ۱) جوړ جاړه، جوړجاړی سوله؛ ۲) ص. نر.م. روغ رمټ؛ ۳) تول.

جوړجوړی (juṛjuṛáy) ښځ.م. جړجړی، د اوبو شرشره، د اوبو د توییدلو اواز.

جوړخی (juṛxáy) ښځ.م. ۱) یو ډول بوټی دی؛ ۲) درغن، شازه، هغه اوار کانی چې درایې وریاندې میده کوي.

جوړښت (joṛə́ṣt) نر.م. ۱) جوړتیا، روغوالی؛ ۲) سمون، برابري؛ ۳) ساختمان، بناوټ؛ ٤) روغه، فیصله، سوله.

جوړکانی (joṛkā́nay) نر.م. تیره، نرخ، دود، د روغې جوړې لپاره قومي حد او ناغه ټاکل.

جوړموټ (joṛmóṭ) ص. نر.م. روغ رمټ، روغ رموټ، جګ جوړ، بیخي جوړ.

جوړنګ (juṛáng) نر.م. بیاره، چړغ، جلغ، ماندړ، زیلانګه، تونګ؛ دختکو، بادرنګو او هندوانو اوږده اوږده جرنګونه.

جوړنه (joṛə́na) ښځ.م. روغه، جوړه، سوله.

جوړوالی (joṛwā́lay) نر.م. روغوالی، صحت، تندرستي، روغ رمټ والی.

جوړوب (juṛúb) نر.م. غړوپ، شړوپ، په اوبو کې د یو شي د لوېدو اواز.

جوړوبی (juṛobáy) نر.م. ځړوبی، جړوب، زاړ، له لوړ ځای نه د اوبو راتوییدل.

جورول (joṛawə́l) مص. مت. ۱) سازول، روغول؛ ۲) برابرول، سمول؛ ۳) رغبست ور کول، تندرستول؛ ٤) ابادول.

جوړه^(۱) (joṛá) ښځ. م. ۱) جفت، قلبه، د يبوي غوايي؛ ۲) جامه، د ناوي جامې؛ ۳) روغه، سوله، پخلا کېدنه؛ ۲) د جوړ ښځينه شکل.

جوړه جاړه (joṛajāṛá) ښځ. م. و ګ. جوړجاړ.

جوړی^(۱) (joṛə́y) ښځ. م. ۱) جوړه، دوه ملګري؛ ۲) يبوي لپاره غاړه شوي غوايان.

جوړی^(۲) (júṛəy) ښځ. م. ۱) د ماشوم څوخي؛ ۲) د سنتي د مخه د ماشوم د تذکير آلې پر سر پسته غوښه؛ ۳) څروبی، جروبی، زاوه.

جوړې (joṛé) اد. شايد، ګوندې، ګني، جوړ.

جوړېدل^(۱) (joṛedə́l) مص. ل ۱) تيارېدل، رغېدل؛ ۲) پخلا کېدل، موافقې ته سره رسېدل؛ ۳) مينېدل؛ ٤) سينګارېدل؛ ٥) برابرېدل؛ ٦) ترتيبېدل، تنظيمېدل؛ ۷) تندرست کېدل؛ ۸) درېدل، ولاړېدل.

جوړېدل^(۲) (juṛedə́l) مص. مت. جړېدل، جيړېدل، په خېته کې اواز پيدا کېدل.

جوړېوال (joṛewā́l) نر. م. ۱) د يبوي خاوند، د قلبې خاوند؛ ۲) کروندګر، دهقان، ښکوروار، څمکه لرونکی.

جوز (jawz) نر. م. ۱) غوز، اکوړ، مټک، چارمغز؛ ۲) د غوز ونه.

جوزبويه (jawzboyá) ښځ. مم. کارې زرې، جايفل، پوډول دوا ده، جوزه.

جوزګری (juzgarə́y) ښځ. م. جيغه، د اوښ مصنوعي تاج، د اوښ د ترسيري جوغه.

جوزګيره (jawzgirá) ښځ. م. د تسپو څونډی.

جوزه (jawzá) ښځ. م. جوزبويه، جايفل.

جوزي مردکه (jawzimardáka) ښځ. م. د هغې تيږې مردکی چې شنه او سره رګونه په کې وي، د ډبرې سانقه، هغه مردکی چې چارمغز او غوزان وربانديې ويشتل کېږي.

جوس (jawás) نر. م. ۱) غولی، انګړ، انګڼ؛ ۲) کلي ته نېږدې پرته ځمکه.

جوسر (jawsár) نر. م. ۱) ورخرمه، جوخت، ورسره ښخ، نښتی؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرول (jawsaṛawə́l) مص. مت. ۱) ورخرمه کول، جوختول؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرېدل (jawsaredə́l) مص. ل. خېرمه کېدل، پيوندېدل، جوختېدل، نښلېدل.

جوسه^(۱) (jusá) ښځ. م. ۱) څېره، بڼه، مخ، جثه، قواره، شکل؛ ۲) جسم، بدن، وجود.

جوسه^(۲) (jowsá) ښځ. م. کوږ.

جوسه^(۳) (jawsá) ښځ. م. دېوالي الماری.

جوش (još) نر. م. ۱) يش، ايشېدنه، خوټېدنه؛ ۲) ولوله، جذبه؛ ۳) ګرمي؛ ٤) شهوت، مستي؛ ٥) سوخت، قهر، غوسه؛ ٦) لېونتوب.

جوش خروش (jošxoróš) نر. م. ۱) مستي؛ ۲) غوسه، قهر؛ ۳) جذبه، ولوله؛ ٤) تودښت؛ ٥) ترو تازه؛ ٦) پرمختګ.

جوشناک (jošnā́k) ص. نر. م. ج. احساساتي، جذباتي، له جوشه ډک، له احساساتو ډک.

جوشول (jošawə́l) مص. مت. ايشول، خوټول.

جوشي (joší) ص. نب. احساساتي، جذباتي.

جوغ (jug̃) نر. م. جغ، زغ، څغ.

جوغاړکی (jug̃āṛkáy) نر. م. ۱) کوغالی، جزغالی؛ ۲) د قاب تل، د پشقاب تل.

جوغدي (jug̃dí) ص. نب. ۱) عادتي، روږدی؛ ۲) سوی، وريت، لولپه؛ ۳) ترسلطې لاندې.

جوغری (jŭğaráy) نر.م. وړوکی سوری، نری سوري، ورکوټی سوری.

جوغړ (jŭğaṛ) نر.م. جغړ، شکېدلی کټ.

جوغړی (jŭğaṛáy) نر.م. ژوره ځمکه، کنده، دوغل ژغوری، جغوری.

جوغه (jŭğá) ښځ.م. تاج، جیغه، جغه، چوغه.

جوغېدل (jŭğedə́l) مص.ل. ۱) بوختېدل، لګیا کېدل؛ ۲) مته کېدل، خرې کېدل.

جوک (juk) نر.م. ۱) وزن، تلل، تول؛ ۲) د اوبو د خې کېدو ځای، د اوبو د پربوتو ځای.

جوک (jawák) نر.م ۱) یو ډول مرغی ده؛ ۲) زخه، د تورېک زخه.

جوکل (jukə́l) مص. مت. تلل، وزن کول.

جوکلی (jukə́lay) مف. نر.م. تللی، وزن کړی.

جوکمار (jukmā́r) فا.نر.م. د ګانی اور والا، هغه څوک چې په ګانی پسې اور بلوي.

جوکه (joká) ښځ.م. ژوره، جوره، روی، یو ډول چنجی دی د حیواناتو په ځان نښلي.

جوکېدل (jukẹdə́l) مص. ل. وزن کېدل، تلل کېدل.

جوګ (jog) نر.م. ۱) څوز، ازغن بوټی، ازغی؛ ۲) کوډې، جادو؛ ۳) نر.م. ج. مو. د نیمې شپې له راګونو څخه یو راګ دی.

جوګړ (jogáṛ) نر.م. جونګړه، جونګړی، جوګړه، خپر، سوله، ساله.

جوګه (jogá) ص. نب. لایق، موزون، وړ.

جوګي (jogí) ص. نر.م. (ج.جوګیان) جادوګر، کوډګر.

جوګیا (jogiyā́) نر.م. مو. له سهارنیو راګونو څخه یو تراژیډیک راګ دی.

جوګیر (jawgír) نر.م. کنډوه، ارغېړلی، اغېړ، په هغه چا چې خواره بد لګېدلي وي.

جولا (jolā́) ص.نر.م ۱) اوبدونکی، تو کر اوبدونکی، پاولی؛ ۲) ناپوه؛ ۳) غنې، غنه، جولاګی.

جولاجال (jolājā́l) نر.م. د غنې جال.

جولاګري (jolāgarí) ښځ.م. جولاتوب، جولاپې، د جولا کسب.

جولاګک (jolāgák) نر.م. غنې، تارکښ.

جولان (jawlā́n) نر.م. د آس ځغل، د آس منډه.

جوله[1] (jawlá) ښځ.م. څېره، شکل، بڼه، قواره.

جوله[2] (jolá) ښځ.م. ۱) ځل، جل، د تندې ناروغي ۲) ګوزڼ، ګوزن، فلج؛ ۳) سپېرکی.

جوله ونج (jawlawánj) ا. شکل بدلون، شکلي بدلون.

جولی (joláy) ښځ.م. ۱) ځولی، لمنه؛ ۲) طبراق، فوځي طبراق، یو ډول ځانګړی کڅوړه ده.

جولیز (jolíz) ص. شکلي، د شکل اړوند، صوري، ظاهري.

جوم (jum) نر.م. چم، کرج، هغه خته چې په یو ځل په بېلچه یا یوم کې را واخیستل شي.

جومبړ (jumbáṛ) نر.م. ۱) هغه چا چې ارتې او اوږدې جامې اغوستې وي؛ ۲) هغه غویی چې تر مرۍ لاندې غرمن یې ځوړنده وي.

جومپک (jumpák) ص.نر.م. زومبک، تل، ګڼ، غومپک، غومبک.

جومرا (jumrā́) نر.م. مو. د ۱٤ ماترو تال.

جومیا (jumyā́) ښځ.م. و.ګ. جمیا.

جونپوري (junpurí) نر.م. مو. له اساوري ټاټ نه، راجلا شوی راګ دی چې کله دوسمپورن هم بلل کېږي.

جونډی (junḍáy) نر.م. وتی، ځونډی، د ګل ځونډی.

جونګ[1] (jong) نر.م. ۱) جونګی، د اوبو دوه کلن بچی؛ ۲) د یادښت کتابچه، د یادداشت کتاب.

جونګ[۲] (jung) نر.م. منتخبات، مجموعه.

جونګړا (jungṛā́) ص. نب. ناراسته، کاهل، لټ.

جونګړه (jongā́ṛa) ښځ.م. جونګنه، شپری، کوډلی، چوپال، وړه او غریبانه کورګی.

جونګړی (jongaṛáy) ښځ.م. وړه شپره، کمکی کوډله، کوچنۍ ساله، وړه چوپړی.

جونګونا (jungoṇā́) ص. نر.م. ۱) بې تهذیبه، بې کولتوره، بې فرهنګه؛ ۲) بدخویه، بې ادبه.

جونګه[۱] (jónga) ښځ.م. جونګی، د اوښ دوه کلنه بچی، د اوښ ښځینه بچی.

جونګه[۲] (jungá) ښځ.م. چنګه، چونګی، په سودا کې زیات ورکړ شوی شی.

جونه (jū́na) ښځ.ج. نجونه، جنکیانې، جنکۍ.

جووړ (jawā́ṛ) نر.م. ډنډ، تالاو، حوض، جوو.

جووه (jowā́) ښځ.م. جبوه، جویه، دیچه، ډوچه، ډیچه، دوپچه، دوچه، لښتی.

جوهر (jawhár) نر.م. ۱) دګوهر اووښتی شکل؛ ۲) د یو شي آر او لنډیز، اصالت؛ ۳) فل. سبستنس، هغه څه چې قایم بالذات وي؛ ۴) ښېګڼه، صفت، خاصیت، کمال؛ ۵) قیمتي کاڼی، کریمه احجار.

جوهردار (jawhardā́r) ص. نر.م.ج. ۱) جوهر لرونکی؛ ۲) ځلېدونکی؛ ۳) اصیل، جوهر لرونکی؛ ۴) تجربه کار، فن کار.

جوهري (jawharí) ص. نب ۱) جوهر خرڅوونکی، د مرغلرو سوداګر؛ ۲) مهم، غوره، اصل؛ ۳) پسولل شوی، په جوهرو جړاو شوی.

جوهړه (juhaṛá) ښځ.م. ګونځه، ګونجه، تاو، ناهموار، کوریته.

جوي (jawí) ص. نب. د هوا، د جو، د اتموسفیر، پر هوا مربوط، مرالوجیکي.

جوير (jwiṛ) نر.م. د ولاړو او ګنده اوبو ډنډ.

جويل (joyál) مص. مت. و.ګ. ژوول.

جه (ja) ښځ.م. ۱) اتفاق، موافقت، هم نظر کېده؛ ۲) لچ، ځهل، اړی کونه، د خبرې نه منته.

جهاد (jahā́d) نر.م. ۱) جهد، کوښښ کونه؛ ۲) د دین او حق په لاره کې جنګ کونه، غزا.

جهاز (jahā́z) نر.م. ۱) الوتکه؛ ۲) بحري بېړی؛ ۳) دکور سامان، دکور تال ځکال؛ ۴) دستګاه؛ ۲) د بدن هغه غړي چې تاکلې وظیفه اجرا کوي لکه د هاضمې جهاز.

جهازوان (jahāzwā́n) نر.م ۱) جازوالا، پیلوټ؛ ۲) کښتیوان، بېړۍ چلوونکی.

جهازي (jahāzí) ص. نب. ۱) جهازوان، پیلوټ؛ ۲) ښځ.م. جازي، دیو ډول تومانچې نوم.

جهالت (jahālát) نر.م. ۱) ناپوهي، کم عقلي؛ ۲) سرزوري، سرتمبګي، ځهل.

جهان (jahā́n) نر.م. ۱) نړۍ، دنیا؛ ۲) ډېر خلک، عالم.

جهان بيني (jahānbiní) ښځ.م. و.ګ. نړۍ لید.

جهانداري (jahāndārí) ښځ.م. دنیا داري، د دنیا راشه درشه، ټولنیزه راشه درشه.

جهان ديده (jahāndidá) ص. نب. ۱) تجربه کار، په ژوند پوه؛ ۲) جهان ګشته.

جهانساز (jahānsā́z) ص. نړۍ سازوونکی، نړۍ جوړوونکی.

جهانسوز (jahānsóz) ص. نړۍ سوځوونکی، نړۍ سیځونکی.

جهانګير (jahāngír) ص. نر.م ۱) نړۍ نیوونکی ۲) د مغولي سلسلې د یوه پاچا (نورالدین سلیم) لقب.

جهاني (jahāní) ص. نر.م. نړۍ وال، دنړۍ.

جهت (jəhát) نر.م. ۱) خوا، پلو، لوري، اړخ، سمت؛ ۲) سبب، علت، له دې امله.

جه جه (jajá) ښځ.م. د ښارویو د شړلو اواز.

جهد (jahd) نر.م. ۱) کوښښ، زیار، هڅه، خواري؛ ۲) وس، طاقت، قدرت، توان.

جهر (jahr) ص.نر.م ۱) په لوړ اواز؛ ۲) په ښکاره، په ښرګنده؛ ۳) نر.م. جار، ډنډوره.

جهکېدل (jhkedə́l) مص.ل. پر څوکې، سنګر، مورچه او مورچل کې پټ کېناستل.

جهل (jahl) نر.م. ناپوهي، ناداني، کم عقلي.

جهنم (jahanə́m) نر.م. دوزخ، د ګناهکارو ځای.

جهیز (jahíz) نر.م. جیز، کردار، هغه کالي او سامان چې ناوې یې د پلار له کوره له ځانه سره وړي.

جهیل (jahíl) نر.م. جغ، ډنډ، ولاړې اوبه، یوه توټه اوبه چې شا وخوا یې وچه وي.

جی (jay) نر.م. ۱) وګ. ژی؛ ۲) ځای؛ ۳) برې ګټه.

جۍ (jəy) ښځ.م. ژۍ، زۍ، خنده، غاړه.

جې (je) ښځ.م. د اوبو د چوکولو او خپ کولو اواز.

جیالوجسټ (jyālojíst) نر.م. د جیالوجي پوه.

جیالوجي (jyālojí) ښځ.م. ځمکه پېژندنه، د ځمکې پېژندنې پوهنه.

جېب (jeb) نر.م. جب، په کرتي، پتلون، کمیس کې د کاغذ، قلم، روپۍ اېښودلو ځای.

جیباټه (jibāṭá) ښځ.م. ښادر، جیبته، دوپټه.

جېبي (jebí) ص.نب. د جېب، په جېب پورې تړلی.

جیتی (jiṭáy) نر.م. له تیږې یا خاورې نه جوړ مردکی چې کوچنیان لوبې ورباندې کوي.

جیټ (jiṭ) نر.م. د اوښانو د خوراک یو ډول بوټی دی.

جېټ (jeṭ) ښځ.م. ۱) د خلو او بوټو ځای، د ښپیاکو ځای چې نغري ته نیږدې وي؛ ۲) جېښت، د هندي کال دریمه میاشت؛ ۳) وګ. جټ؛ ٤) د موټر په کاربېټر کې د یوې پرزې نوم؛ ٥) سنها.

جیټکه (jiṭká) ښځ.م. جټکه، ډکه، ټېله، ټېندک.

جیجرۍ (jijrə́y) ښځ.م. ۱) خاورین مټ، خاورینه لاستې لرونکی باډوله؛ ۲) د اوبو څښلو خاورینه لوټه، توپۍ؛ ۳) لوښی، ګاودوشي.

جیجی (jijáy) نر.م. د یوه مرغه نوم دی.

جیجیونتي (jayjaywantí) نر.م. مو. د کماچ ټاټ یو راګ دی، رکهب یې بادي دی.

جېر (jer) نرم. جر، هغه لوړ اواز دی چې د اتڼ په وخت کې له خولې ایستل کېږي.

جیرول (jirawə́l) مص. مت. ځیرول، کتل، متوجه کول.

جیره (jirá) ښځ.م. ۱) ځیره، اندازه، تر لاس لاندې معین ډوډۍ؛ ۲) محدودیت کنټرول.

جیرۍ (jirə́y) ښځ.م. کوزړۍ، کوزلۍ، د خاورو ګډوۍ، د خاورو ګډوه.

جیزوبیز (jizobíz) نر.م. جزپز، عادي او ناڅېز نګولې (کتنغ، لندبل).

جیږ (již) ص.نر.م. ۱) زیږ، ځیږ، ببر؛ ۲) غیرتي.

جیږمه (jizmá) ښځ.م. جیزمه، ځیزمه، جېږمه، د بنوغالي، د سترګو هغه برخه چې بانوګان ورباندې شنه کېږي.

جېسل (jesə́l) مص. مت. تنګول، کړول، ځورول.

جېسلی (jesə́lay) مف. نر.م. ځوریدلی، ځورول شوی، تنګ کړی، کړولی.

جیسي (jisí) نر.م. مسي کنډول، جستي کنډول.

جیشکیشته (jiškištá) ښځ.م. د مسو جستو کرشته، له جستو څخه جوړه کوشته..

جیغه (jiğá) ښځ.م. جوغه، کرکرۍ، قرقره، تاج.

جېل (jel) نر.م. ۱) جهل، ناداني؛ ۲) ځهل، ضد؛ ۳) بندیخانه، محبس، جېلخانه، زندان.

جیلغ (jiláğ) نـر.م. جـرنګ، تـونګ، زېلانګه (د هندوانو او...)؛ ۲) کـتـار، قطـار؛ ۳) جالغ، د اس تر زين لاندې لمڅی؛ ٤) چهـل، د اکـورو وری، د اکور ګنګوری.

جیم (jim) نـر.م. ۱) د «ج» تـوري غـږ او تلفـظ؛ ۲) دیوې کلکې تو کر نوم؛ ۳) دلېوانو او ګیدړو کړکیکی او تلک.

جینکۍ (jinakáy) ښځ.م. و ګ. جلی.

جینجړ (jinjar̤) نـر.م. ۱) پاپـړه، شـاتره، یو ډول طبي بوټی دی؛ ۲) د خاکشیرو بوټی.

جینجړک (jinjr̤ək) نر.م. ناري، ښانکی، هغـې ډوډۍ ته وايي چې په ناوې پسې د پلار لـه کاله څخه د ناوې خسرکره لېږله کېږي.

جینجړکه (jinjar̤ə́ka) ښځ.م. ډنداره مـوچی، توره مچی، توره غومبسه، ډمبره.

جینجو (jinjó) ص.نر.م. مجذوب، بې پروا، بېحاله

جینکټ (jinakáṭ) نر.م. پرهـار پـانه، بارتنـګ، ګـزک پانه، یـو ډول بوټی دی چې پانې یې په پرهار باندې تړي.

جینګ (jing) ص.نـر.م.ج. چنګ، واز، بېـرته، جینګ خولی.

جینګا (jingā́) ص. نب ۱) بې فکره؛ ۲) بې خولې.

جینګ جینګ (jingjíng) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) رینګ رینګ.

جینګ خولی (jingxū́lay) ص. نـر.م. پیـخ خولی، جینګ داړی.

جینګ داړی (jingdāṛáy) ص. نر.م. ۱) چنګ خولی، هغه څوک چې داړې یې چینګې راوتلې وي؛ ۲) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

جینګړ (jingáṛ) ص. نر.م. ۱) کمزوری، بې خونده؛ ۲) بې زړه، بې همته.

جینګول (jingawə́l) مص. مت. چینګول، ویتول، خوله وازول، خوله بېرته کول.

جینو تاړی (jinotāṛáy) ص. نـر.م. جینوتی، ښځنی، ښځونک، ښځنوکی، زنچه ملو.

جینوټې (jinoṭé) ښځ.م. وړه نجلی، وړه جنی، وړه جلکی.

جینۍ (jináy) ښځ.م. نجلی، جلکی، نجلکی.

جیو (jiw) نر.م. ۱) قـربان، جار، درنه صدقه شم؛ ۲) بلې، هو، او کې، همداسې ده، ښه.

جیوجان (jiwjā́n) نـر.م. ۱) جـوجـار؛ ۲) راشه درشه، زار او قربان.

جیو جیو (jiwjíw) نر.م. ۱) زار قربان، جارجار؛ ۲) چاپلوسي، ټيټ و پاس، غوړه مالي.

چ

چ (č̌e) ښځ.م. چې، د پښتو الفبې نهم توری دی.

چا (č̌ā) ض. شخصي، بسيط، گونګ او استفهامي ضمير دی.

چاباره (č̌ābā́ra) ص.نب. ۱) چالاکه، زړوره او کاريګره ښځه؛ ۲) پوهه ښځه، ښه مېرمن.

چابړی (č̌ābṛáy) ښځ.م ۱) چاپړی، د تلي او ترازو يوه پله؛ ۲) وړه تبوکری، وړوکې شکری، کوچنی شکری.

چابړي والا (č̌ābṛiwālā́) نر.م هغه څوک چې تله په لاس ګرځي او شيان خرڅوي.

چابک (č̌ābák) ص.نر.م. ۱) چالاک، تېز، چست، ګړندی؛ ۲) متروکه، تراټ، قمچينه.

چابکتوب (č̌ābəktób) نر.م. چابکتيا، چابکي، ګړنديتوب، چابکوالی، تېزي.

چابکول (č̌ābəkawə́l) مص. مت. ګړندي کول، متي کول، تېزول، اوچتول.

چابکی (č̌ābukə́y) ښځ.م. ګړندی، مادکينا، يو ډول نسواري رنګه خزنده ده.

چابکي (č̌ābəkí) ښځ.م. بېړه، تندي، ګړنديتوب، شتاب، چالاکي، تلوار، روږه، تېزي.

چابکېدل (č̌ābəkedə́l) مص.ل. ګړندي کېدل، چالاکه کېدل، تېزېدل، متي کېدل.

چابي (č̌ābí) ښځ.م. کونجي، کيلي.

چاپ (č̌āp) نر.م. طبع، ټاپ، د ځانګړو ماشينو په وسيله د تصويرونو او ليکنو د انځورولو فن.

چاپانه (č̌āpā́na) ښځ.م. شوکه، چور، چپاو.

چاپ پازوال (č̌āppāzwā́l) ص. د چاپ چارې د چاپ مسؤل.

چاپټ (č̌āpát) نر.م. ۱) په پور سودا؛ ۲) يادښت، چوب خط.

چاپټ کول (č̌āpatkawə́l) مص.مت. له دوکاندار څخه په پور سودا اخيستل.

چاپځی (čāpǰáy) ا. چاپخونه، چاپخانه.

چاپخانه (čāpxānā́) ښځ.م. چاپځی، هغه ځای چې دچاپ چارې پکې ترسره کېږي.

چاپړاخ (čāpṛā́x) ص. نر.م. ۱) بېرته، واز، خلاص؛ ۲) پلن، پراخ، ارت.

چاپشمېر (čāpšmér) ا. د چاپ شمېر، د چاپ تیراژ او تعداد.

چاپکه (čāpə́ka) ښځ.م. ځپیاکه، سوپه، تپی.

چاپگر (čāpgár) ص. چاپوونکی، چاپ والا.

چاپلوس (čāpalós) ص.نر.م. غوړه مال، متملق، خوشامندگر، بوټ پاک.

چاپ والا (čāpwālā́) نر.م. ۱) طبع کوونکی؛ ۲) ټاپه لگوونکی؛ ۳) نښه کوونکی.

چاپول (čāpawə́l) مص.مت ۱) طبع کول، خپرول؛ ۲) ټاپه کول، مُهر کول؛ ۳) نښه کول.

چاپه (čāpá) ښځ.م. ۱) چاپ، خاپ؛ ۲) غټ مهر؛ ۳) ټاپه، نقش؛ ٤) ځپک، دځلورو گوتو اندازه ۵) دغنو پولې، دازغیو دلې؛ ٦) ناخاپي حمله.

چاپي (čāpí) ص. نب. ۱) چاپ شوی، طبع شوی؛ ۲) نښه شوی؛ ۳) د چاپ؛ ٤) ښځ.م. چاپي کونه، لاسونو سره د وجود د سترو غړو مښل او کښېکښل یا کښمنډنه.

چاپېدار (čāpedā́r) ص.نر.م. چاپ او نښه لرونکی.

چاپېدل (čāpedə́l) مص.ل. طبع کېدل، چاپ کېدل، خپرېدل، په ماشین چاپ کېدل.

چاپېر (čāpér) ص.نر.م. ۱) تاو راتاو، گرداگرد، گردې گوښې؛ ۲) اخته، لگیا؛ ۳) نر.م. شا وخوا.

چاپېرچل (čāperčál) نر.م ۱) گردښت، گرځېدنه؛ ۲) پرله پسې راتاوېدنه او را گرځېدنه.

چاپېرسیند (čāpersínd) نر.م. لوی سمندر، اقیانوس، کاري دریاب، کاړي دریاب.

چاپېرول (čāperawə́l) مص.مت. ۱) چاپېر کول، راتاوول؛ ۲) محاصره کول، گېرول؛ ۳) په غېږ کې نیول.

چاپېری (čāpéray) ص.نر.م. ۱) پرکاره، زیات کارکوونکی؛ ۲) مصروف، لگیا، بوخت.

چاپېریال (čāperyā́l) نر.م. محیط، شاوخوا، ماحول، چاراطراف.

چاپېریال پوه (čāperyālpóh) ص. د چاپېریال ځانگوال، ژویالپوه.

چاپېرېدل (čāperedə́l) مص.ل. ۱) شا وخوا ځنې گرځېدل، شا وخوا تېرې تاوېدل؛ ۲) لگیا کېدل، اخته کېدل بوختېدل.

چاپي کول (čāpikawə́l) مص.مت. کښېکښل، مښل، کوفت کښل، کښمنډل.

چاټ (čāṭ) نر.م. ۱) د دواړو ورنونو منځ؛ ۲) تروه مریا، دمېږو ځخه جوړه شوې تروسکینه غوندې ملغوبه.

چاټو (čāṭó) ص.نر.م. چټ، مست، خوش طبع، ځوک چې خپل وخت په خوښۍ تېروي.

چاټۍ (čāṭə́y) ښځ.م. مټۍ، ماټۍ، مټ، هغه لوی خاورین لوښی چې اوبه په کې اچول کېږي.

چاجوش (čājóš) نر.م. چایجوش.

چاچا (čáčā́) ښځ.م. ۱) هن. چاچاچا، یو ډول هسپانوی نڅا ده؛ ۲) تره، کاکا؛ ۳) مشر سړي ته د درناوي لقب.

چاچوغاړه (čāčūǵā́ra) ښځ.م. چیچو غاړه، کوچنی په غاړه او اوږه باندې د ناست حالت.

چاچۍ (čāčə́y) ښځ.م. ۱) د تره ښځه، تنداره، د کاکا ښځه؛ ۲) دلاس چپېر، پنجه او خپره؛ ۳) وړوکی (کوچنی) لاس.

چاچي (čāčí) ښځ.م. د تره ښځه، تنداره، تندیاره.

چاخ (čāx) ص. نر.م. تېز، توند، بېړندی.

چاخول (čāxawə́l) مص. مت. تېزول، چالاکه کول، متی کول، اوچتول، چابکول، تېزول.

چاخېدل (čāxedə́l) مص. ل. تېزېدل، چالاکه کېدل، اوچتېدل، وندی کېدل، تندېدل.

چادي (čādí) ص.نر.م. (ج. چاديان) ساده، بودلی، کم عقل، ناپوه، احمق، سوډر.

چاديتوب (čāditób) نر.م. ساده توب، ناپوه، کم عقلي.

چادي چکمار (čādičakmā́r) ص. نر.م. ډېر ساده، ډېر کم عقل، لوده.

چاډي (čāḍí) ښځ.م. اړيکی، لنگتی، پښه اړمونه، د غېږې نيولـو په وخت کې د مقابل لوري تر پښه خپله پښه راتاوول.

چار (čār) ښځ.م. ۱) کار، پېشه، مشغولتيا، کړه، عمل؛ ۲) تجويز، علاج، چاره.

چاراندام (čārandā́m) نر.م. ۱) څلور اندامونه؛ ۲) اودس، له استنجا پرته د نورو غړو مينځل.

چاربيته (čārbáyta) ښځ.م. يو مشهور شعر دی چې کيسې، داستانونه او... په کې بيانېږي.

چارپای (čārpā́y) نر.م. چارپا، څلور بولی، څلور پښی، د څلورو پښو حيوان.

چارپايي (čārpāyí) ښځ.م. کټ، چپرکټ.

چارپېر (čārpér) ص. نر.م. ج. و گ. چاپېر.

چارپېره (čārpéra) ښځ.م. ۱) د شپې نوکري؛ ۲) په عسکري کې د شپې نوکربوال.

چارتاره (čārtā́ra) نر.م. مو. چارتار، څلورتار، د افغاني فولکلوريکې موسيقۍ يوه آله ده.

چارتراش (čārtarā́š) نر.م. تمبه، دگی، هغه لرگی چې څلور اوار او منظم اړخونه ولري.

چارټ (čārṭ) نر.م. نقشه، نخچه، خريطه، جدول.

چارج (čārj) نر.م. ۱) بر. شارژ، ډکول، د بېټرۍ قوه؛ ۲) توپک ډکول؛ ۳) منصب، مقام؛ ٤) امر ورکونه؛ ٥) قبضه، حوالگی؛ ٦) ماليه، قيمت ۷) تور، اتهام، الزام.

چارجول (čārjawə́l) مص. مت. ۱) ډکول، د برېښنا په ذريعه نوی قوت ورکول؛ ۲) امرورکول ۳) حمله کول، لمسول؛ ٤) قبضه کول؛ ٥) الزام لگول؛ ٦) ماليه لگول.

چارچاپېر (čārčāpér) ص. نر.م. ج. ۱) چاپېر، بوخت؛ ۲) شاوخوا؛ ۳) نر.م. محيط.

چارچلند (čārčalánd) نر.م ۱) تگ، حرکت، يون؛ ۲) گذاره، رويه، روش، کړه وړه، چال چلند.

چارچوب (čārčób) نر.م. ۱) چوکاټ؛ ۲) محدوده، ټاکلي شوي اصول او شرايط.

چارچوبی (čārčobə́y) ښځ.م. و گ. چرچوبی.

چارځی (čārǰā́y) نر.م. و گ. کارخانه.

چارخانه (čārxāná) ښځ.م. ۱) هغه توکر چې مربع ډوله کرښې ولري؛ ۲) هغه کوټې چې د چلم سکاره، تنباکو او نور شيان په کې اچوي.

چارخول (čārxól) نر.م. ۱) چرخل، چارخولک، چارغول، کرکره، چرگ خول يا تاج؛ ۲) د پټکي شمله، د لونگۍ شمله.

چاردانگ (čārdā́ng) نر.م. درسته نړۍ، ټوله جهان، څلور ډانگه دنيا، ټوله نړۍ.

چاردانگي (čārdāngí) نر.م. نړيوالتيا، رسنتيلوبرکي.

چارديوالي (čārdiwālí) ښځ.م. د کور احاطه.

چارړی (čārṛáy) نر.م. يو ډول توکری ده.

چارسو (čārsū́) نر.م. څلور لاري، چارراهي.

چارښاخه (čārṣ̌āxá) ښځ.م. څلور ښاخی، سکو، ښاخی، د درمنډ باد ولو لرگينه آله.

چارغولک (čārğolák) نر.م. و گ. چارخول.

چارک (čārák) نر.م. څلور پاوه، څلورمه برخه، ربع

چارکی (čārakáy) نر.م. یو چارک (کانی).

چارگر (čārgár) فا.نر.م. کارکوونکی، کارگر.

چارگل (čārgwál) نر.م. تیک، دښځو هغه بسول چې په پزه کېږي.

چارگلی (čārgwaláy) نر.م. توپي گل، ترخی، یو ډول بوټی دی چې ژېړ گلان کوي.

چارگنده (čārgandá) ښځ.م. چارند، چارۍ، د خیمې چارچاپېره کېندل شوی ځای.

چارگی (čārgáy) نر.م. یو ډول بوټی دی.

چارلنډۍ (čārlandə́y) ښځ.ج. ملنډې، ښنډۍ، ریشخند، پسیخندل، پیشارې.

چارلیار (čārlyā́r) نر.م. کار روزگار، چاره، کار.

چارمغز (čārmáǧz) نر.م. اکوړ، متک، غوزک.

چارمن (čārmán) ا. کارمند، کارندوی (فعال).

چارمېخ (čārméx) نر.م. ۱) د ښاروپو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) ترخولې د ک؛ ۳) هغه څوک چې په څلور اندامه او په څلور مېخو (موږي) تړل شوی وي.

چارناچار (čārnāčā́r) ق. ارومرو، خامخا، د مجبوریت له مخې، په ناکامۍ، مجبوراً.

چارند (čāránd) نر.م. و گ. چارگنده.

چارندوکی (čārandū́kay) ص.نر.م. زیارکښ، کاریگر، چارو، کوششي.

چارنوم (čārnúm) ا. چار څرگندوونکی نوم، لکه ختکر، باغوان، چمیار.

چارنی (čārnáy) نر.م. کسبگر، کسبه.

چارواکی (čārwākáy) ا. چارواک، چارواکمن، مقام.

چاروال (čārwā́l) ا. کارنده، کاروال، کارمن.

چاروالي (čārwālí) کارندویي، سرگرمي، فعالیت.

چاروغه (čāroǧá) ښځ.م. د اومې څرمنې یو ډول ښځ چې مخ یې له لمڅي څخه جوړ شوی وي.

چاره (čārá) ښځ.م. ۱) کار، کړه، کسب، پېشه؛ ۲) وسیله، درک؛ ۲) دوا، علاج؛ ۳) تدبیر.

چاره گر (čāragár) ص.نر.م. ۱) کومکي، مرستیال ۲) علاج کونکی، چاره ساز.

چارۍ (čārə́y) ښځ.م ۱) بېلچه، کرۍ؛ ۲) چارگنده چارنده؛ ۳) د اوړې هډوکی؛ ٤) د کوچنیانو د لوبو کانی.

چاري (čārí) ښځ.م. ۱) نجه، ینگه؛ ۲) څلور غابنې پسه، دوه کلن پسه.

چاریار (čāryā́r) نر.م. د آنحضرت(ص) څلور یاران، خلفای راشده.

چاري چپر (čāričapár) نر.م. څرگی خرگی، د کوچنیانو د سپرلي یو راز لوبه ده.

چاریکاري (čārekārí) ښځ.م. ۱) هغه بزگر چې په کښت کې څلورمه یا شپږمه برخه اخلي؛ ۲) ص. نب. د چاریکار.

چاړ (čāṛ) نر.م. ۱) د پنو جوړولو د چمیار قالب؛ ۲) دبړستنې استر.

چاړا (čāṛā) ص. نر.م. ۱) کونگی؛ ۲) ترتړی؛ ۳) ناپوه؛ ٤) بې خولې او بې ژبې.

چاړاتوب (čāṛatób) نر.م. ۱) ترتړی توب، توتله توب؛ ۲) ناپوهي، بېړاتوب.

چاړه (čāṛá) ښځ.م. چاړو، چړه، چوړه، ستوره، هغه تېغ چې تر چاکولوی مگرنه راکتېږي.

چاړه گر (čāṛagár) نر.م. چاړه جوړوونکی.

چاړۍ (čāṛə́y) ښځ.م. ۱) و گ. چارۍ؛ ۲) ص. ښځ.م. د چاړا مونث.

چاشني (čāšní) نر.م. ۱) ناشتا؛ ۲) څکنه، خواره کتنه؛ ۳) مساله؛ ٤) یوه پنجه ساز.

چاشي (čāšáy) نر.م. څاشي، اتهران، دبرن.
چاغ (čāğ) ص.نر.م.ج. ۱) چاق، څورب، شلند؛ ۲) چست، تېز؛ ۳) روغ، رمټ؛ ٤) څېرې، دړې دړې شوی لرګی.
چاغېدل (čāğedə́l) مص.ل. ۱) مزی کېدل، څربېدل؛ ۲) څېرې کېدل، ماتېدل.
چاک (čāk) نر.م. درز، چاود، درځ، څاک.
چاکو (čākū́) نر.م. (ج. چاکوګان) چاقو، هغه تېغ چې د پرې کولو، مېوو سپينولو او نورو چارو کې کار ترې اخلي.
چاکي (čākí) ص.نب. ۱) درزي، چاک لرونکی، چاودلی؛ ۲) شکېدلی؛ ۳) دچاک.
چاګل (čāgál) نر.م. ۱) د اوبو کوچنی ژی یا مشک؛ ۲) دخرمني یا کرمېچ تيکی؛ ۳) اص. ص. تنبل، کاهل، سست.
چاګله (čāgalá) ښځ.م. ۱) مشکوړه، مشکوله؛ ۲) ص. ښځ.م. سپاره ښځه، تنبله ښځه.
چال (čāl) نر.م. ۱) فريب؛ ۲) تګ، يون؛ ۳) طرز، ډول؛ ٤) عادت؛ ۵) سطرنج دانو ته ځانګړې حرکت ورکول؛ ٦) ګرځون؛ ۷) تار، سپينسي؛ ۸) هنر، چالاکي؛ ۹) کنده، کوتی، ژور ځای؛ ۱۰) کومې، ګوګ؛ ۱۱) چنې، هغه اس چې سره او سپين ويښتان ولري؛ ۱۲) غوچاني؛ ۱۳) ډوغل؛ ۱٤) څاله؛ ۱۵) زرکه؛ ۱٦) زاغاوی، هيلی ته ورته توره مرغۍ ده؛ ۱۷) درنګ، د مالګې کان.
چالاک (čālā́k) ص.نر.م. ۱) مکار، چلباز، تګ ۲) تېز، چابک؛ ۳) هوښيار؛ ٤) فعال، تکړه.
چالان (čālā́n) ص.نر.م.ج. ۱) جاري، روان، چالو، فعال؛ ۲) نر.م. ۱) بيجک، د سامان يا رقم رسيد؛ ۲) راداري، اجازه نامه؛ ۳) تر تحقيق وروسته محکمې ته د تورن لېږنه.
چالانول (čālānawə́l) مص.مت. ۱) چالان کول، لګول، روانول، فعالول؛ ۲) لېږل، تورن محکمې ته استول؛ ۳) بندي کول.
چالانېدل (čālānedə́l) مص.ل. ۱) چالان کېدل، د انجن لګول کېدل؛ ۲) د جرم له امله محکمې ته لېږل کېدل.
چالباز (čālbā́z) ص.نر.م. تګ، چمباز، چلي.
چال چلند (čālčalánd) نر.م. چال چلن، چارچلند، تګ راتګ، سلوک، رويه.
چال چودې (čālčodé) ښځ.م. چلبازي، فريب.
چالو (čālū́) ق. روان، چالان، بهاند، جاري.
چاله (čālá) ښځ.م ۱) غته اسپه؛ ۲) طريقه، قاعده، اصول، طرز؛ ۲) ض. چاته.
چالي (čālí) ص.نب. چلي، فريبکاره، تګ.
چامبېل (čāmbél) نر.م. چامبېلي، چمبېلي، يو ډول سپين ګل دی چې ډېر ښه بوي لري.
چامپ (čāmp) نر.م. يو ډول خوندور خواړه دي.
چامپه (čāmpá) ښځ.م. (ج. چامپې) ۱) څپه، موج؛ ۲) د اوږدوالي يو مقياس؛ ۳) پنجه، چمبه، لاس ورکونه.
چامته (čāmtá) ښځ.م. وګ. چمته.
چان (čān) نر.م. د کليسا زنګ، د کليسا ټلی.
چانته (čāntá) ښځ.م. وګ. چمته.
چانچور (čānčór) نر.م. کونې، د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.
چاند ماري (čāndmārí) ښځ.م. چارماري، د توپک په ګوليو سره د چا وژنه.
چاندني (čāndaní) ښځ.م. روڼايي، روی پوښ.
چاندي (čāndí) ص.نب. ۱) د سپينو زرو؛ ۲) سوچه، پاک، خالص؛ ۳) صادق.

چانډو (čānḍū́) نر.م. یو ډول نشه ده چې افین په اوبو کې پخوي او په چلم کې یې څکوي.

چانډه (čānḍá) ښځ.م. ۱) قاش، دره، نیلمه؛ ۲) حصه، برخه، خوا؛ ۳) ټوټې ټوټې.

چانس (čāns) نر.م. (ج. چانسونه) ۱) تصادف؛ ۲) شانس، موقع؛ ۳) بخت، طالع؛ ٤) چل.

چانسي (čānsí) ص. نر.م. ۱) چمباز، چلي؛ ۲) خوشبخته، نېک بخته، طالعمن.

چاڼ (čāṇ) ص. نر.م. ج. ۱) ستره، غلبېل شوی، کره شوی؛ ۲) نر.م. چڼوونی؛ ۳) تلاش، غوښتنه؛ ٤) خوښونه، انتخابونه.

چاڼځی (čāṇźáy) ا. چاڼتون، پالایشگاه، د تیلو چاڼځی.

چاڼګر (čāṇgár) ص. چاڼوونکی، چاڼوال.

چاڼواله (čāṇwā́la) ا. چاڼول، چاڼونه، تصفیه.

چاڼول (čāṇawə́l) مص. مت. ۱) چاڼ کول، ستره کول، کره کول؛ ۲) غلبېلول، چڼول؛ ۳) غوره کول، انتخابول؛ ٤) نیڼول، چڼول.

چاڼه (čāṇa) ښځ.م. چاڼ، چڼ، وسک، ګودره.

چاڼی (čāṇáy) نر.م. ۱) ښکرور غویی، ښکر لرونکی غوځکی؛ ۲) غوڅانی، نرګونګټ.

چاڼۍ (čāṇə́y) ښځ.م. چاڼ، چڼ، چڼوونی.

چاڼېدل (čāṇedə́l) مص. ل ۱) چاڼ کېدل، چڼېدل، ستره کېدل، پاکېدل؛ ۲) نیڼېدل.

چاوجۍ (čāwjə́y) ښځ.م. جاوجی، دجامې څنډه، ژۍ، کناره.

چاود (čāwd) نر.م. درز، چاک، چود.

چاودل (čāwdə́l) مص. ل. ۱) چودل، درز به کې راتلل، ترکېدل؛ ۲) انفلاق کول، انفجار کول.

چاودنه (čāwdána) ښځ.م. ۱) ترکېدنه، چودنه، درز په کې کېدنه؛ ۲) انفلاق، انفجار.

چاودول (čāwdawə́l) مص. مت. ۱) چوول، منفجره کول، الوځول؛ ۲) درز کول.

چاوده (čā́wda) ښځ.م. (ج. چاودې) د یخنی له لامله د لاسو او پښو څرمن یا پوست ترکېدنه.

چاودی (čā́wday) نر.م. ۱) چاودلی؛ ۲) درز.

چاودېدل (čāwdedə́l) مص. ل. ۱) درز کېدل، ترکېدل؛ ۲) منفجره کېدل، سره چودل.

چاودینک (čāwdīnák) ص. نر.م. چاولی، بې حیا، بې شرم، سپین سترګی، چاولی.

چاول (čāwál) نر.م. ۱) د اوبو موری، د اوبو دهنه؛ ۲) شال، شاقول، شاول.

چاوله (čā́wla) ښځ.م. چاول، د اوبو دهنه.

چاوڼۍ (čāwṇáy) ښځ.م. و.ګ. چوڼۍ.

چاوه (čāwá) ښځ.م. یو ترکیب دی چې په چایو کې ګوره او سونډ سره اچوي او ایشوي.

چای (čāy) نر. ښځ.م. ج. یو بوټی دی چې پاڼې تر شکولو وروسته وچوي.

چای خوري (čāyxorí) ص. نب. ۱) د چای، هغه څه چې په چای چښلو پورې اړه لري؛ ۲) ښځ.م. ګیلاس، پیاله د چای خورۍ کاچوغه.

چای دمی (čāydamáy) ا. چاینکه، چاینک.

چایل (čāyə́l) نر.م. نقاب، پرده، روی بند.

چاینک (čāynák) نر.م. چاینکه، د چای دمولو فلزی لوښی.

چپ[1] (čup) ص. نب. خاموش، غلی، ، چوپ.

چپ[2] (čap) ق. ۱) بغیر له، بې له؛ ۲) بې لارې، خطا؛ ۳) سپک؛ ٤) مخالف، ضد؛ ٥) کیڼ.

چپاتی (čapātáy) نر.م. څپتی، چپاتی، پاستی، ګرده، نری سپوره ډوډۍ.

چپاټه (čapāṭá) ښځ.م. کپی، یو ډول پنې یا موچنې.

چپاتې (čapātí) ښځ.م. ټوکې، مسخرې، ملنډې.

چپ اړخی (čaparxáy) ص. کينپال، کين اړخی.
چپاو (čapā́w) نـر.م. (ج. چپاونه) ۱) چـاپـه، يرغل، ناڅاپه بريد؛ ۲) برگ آس، بيور آس.
چپاول (čapāwə́l) نـر.م. مخکني تولی، د سر تولی، پېشقراول.
چپاوول (čapāwa wə́l) مص.مت. تالاکـول، لوټول، تالاترغه کول، چوروول، يرغل کونه.
چپاوي (čapāwí) ص.نب. ۱) چپـاو کـوونکی، لوټوونکی؛ ۲) د چپاو؛ ۳) تېز، تند، چابک؛ ٤) سرزوری، او سرتنبه.
چپاوېدل (čapāwedə́l) مص.ل. لـوټ کـېدل، تاراجېدل، چورکېدل، تالا کېدل، چورېدل.
چپايي (čupāyí) ښځ.م. چوپوالی، خاموشي.
چپتری (čaptrə́y) ښځ.م. د شفتلو په څېر يو ډول شينکی دی.
چپتوب⁽¹⁾ (ču,ptób) نر.م. چوپتيا، چـوپوالی، خاموشي، غلي کېدنه، کراره کراري.
چپتوب⁽²⁾ (čaptób) نر.م. ۱) مخالفوالی، مخالفت ضديت؛ ۲) کوږوالی؛ ۳) بې لاريتوب.
چپټ (čapáṭ) ص. نـر.م. ۱) توکمار؛ ۲) کـرتـو؛ ۳) تکړه هلک، تندرستهسړي؛ ٤) څرگند، چپته؛ ٥) صادق؛ ٦) تباه؛ ۷) اشـر، بسکر، بلندره، پکره، بگاره، تړ، د اوبود بند د تړلو لپاره اشر.
چپټه⁽¹⁾ (čupaṭá) ښځ.م. چوپټه، هغـه لـرگي چې د تيرو په دېوال کې په پسورسره اېښودل کېږي.
چپټه⁽²⁾ (čapaṭá) ښځ.م. ۱) گړېندوکي ښځه، کړتنه ښځه؛ ۲) بې مانا او ساده ښځه.
چپچاپ (č(a,u)pčā́p) ص.نر.م.ج. خاموش، ارام، غلی، کرار، په پټه خوله.
چپچاپېره (čapčāpéra) ص.نب. چاپېره، شاو خوا، گرداگرد.

چپ چور (čapčū́r) ص. نر.م.ج. ۱) چـرچـور، مات شوی، ذرې ذرې؛ ۲) نر.م. لوټ، تالان.
چپر (čapár) نـر.م. ۱) استازي، پيغـام وړونکی؛ ۲) گړندی تلونکی؛ ۳) څپری، څپر، ځاله.
چپراس (čaprā́s) نر.م. د وره، کـړکی او... قلفي نښلوونکي او خوځوونکي وسيله ده.
چپرغټ (čapargáṭ) ص. نر.م. ۱) څورب، غټ، شلند؛ ۲) نر.م. چاغ سړی، روغ هلک.
چپرکټ (čaparkáṭ) نر.م. عصري کټ دی چې له لرگيو، تختو او اوسپنو څخه جوړېږي.
چپرگی (čapargáy) نر.م (ج. چپرگي) ځالانگه، له ونې څخه راپرېکړې وړه څانگه.
چپره (čaprá) ښځ.م. (ج. چپرې) د څرمنې د پاکولو او تووړلو لوبه آله.
چپری (čaparáy) نـر.م. (ج. چپري) ۱) وړکوټی تالار؛ ۲) څپر، لـه لښتو څخه جوړ شـوی پلن څپر چې د درمند د ميده کـولو لپاره په غوايانو پورې تړل کېږي.
چپړ (čapáṛ) ص.نر.م. ۱) چپليت، اوار؛ ۲) څورب ساتلی، چاغ، شلند.
چپړاخه (čapṛā́xa) ښځ.م. چـاپېره، چپلاخه، څپېره، چپړاکه، څپلاخه، څاپېره، څپېړه.
چپړاسي (čapṛāsí) نـر.م. چپـراسی، پياده، ملازم، خدمتگار، د ښوونځي پياده.
چپړتاخ (čapaṛtā́x) نر.م. چندرو، چپړيخ، چغی، چيندری د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.
چپړوس (čapṛū́s) ص.نر.م. غوړه مال، چاپلوس.
چپړي (čapṛí) ښـځ.م. چيچـره، پيپړک، پيپړ، مانده يا خواره غوښه.
چپړی چپړو (čapṛəyčapṛó) ښـځ.م. لتـه ښځه، سپاره ښځه.

چپک (čapák) ص. نر.م. ج. چپی، کوږ سترگی، بهنگا، چپا، قپا، کنی، چنگر، چغر.

چُپک (čupák) نر.م. ۱) باز؛ ۲) د باښې نر.

چپکتوب (čapaktób) نر.م. چپکتیا، د سترگو کوږوالی، بهنگوالي.

چپکو (čapákú) ص. نب. چپی، کیڼ لاسی، هغه څوک چې په کیڼ لاس زیات کار کوي.

چپکه (čapáka) ښځ.م. تپکه، تپی، څپیاکه.

چپلکه (čapláka) ښځ.م. (ج. چپلکې) څپلکه، سرپایي، چوستکه، چپاتی، چپاته.

چپلی (čapláy) ښځ. م. ج. و گ. څپلی.

چپلیت (čaplít) ص. نر.م. ج. چپریت، هوار.

چپلیتول (čaplitawə́l) مص. مت. چپریتول، اوارول، چخپیتول، چپتول.

چپنډه (čapanḍá) ښځ.م. (ج. چپنډې) تموتی، د لرگي کاسه، د لرگي کندولی.

چپنک (čapanák) نر.م. د ماشومانو چپنه.

چپنه (čapána) ښځ.م. (ج. چپنې) چوغه، قبا، شوقه، چپن.

چپو (čapú) نر.م. د بېړۍ څپه، د کشتۍ چلولو چپه، د بېړۍ چلولو چپه.

چپوالی[1] (čapwā́lay) نر.م. ۱) چپتیا، مخالفت ۲) غلطي، تګي.

چپوالی[2] (čupwā́lay) نر.م. خاموشي، چپتیا.

چپ و چور (čapočúr) ص. نر.م. ج. تالا، تالا ترغه، لوټ شوی، چورشوی.

چپوښ (čapūṣ) ص. نر.م. ښانگور، لینگور، اوږد لینگی، د اوږدو لینگیو خاوند.

چپ و غروپ (čapoğrúp) ص. نر.م. بالکل خاموش، غلی پلی، بېخي چوپ.

چپول[1] (čupawə́l) مص. مت. غلی کول، کرارول.

چپول[2] (čapól) ص. نر.م. ۱) چنگر، کوږ سترگی ۲) چوډی، پیډی، کجی.

چپول[3] (čapawə́l) مص. مت ۱) مچول، ښکلول ۲) بچول، اړول؛ ۳) له مخې لسپړي کول؛ ٤) چوپل، شپول؛ ۵) له شونډو اواز ایستل.

چپونی (čapūnáy) نر.م. د صابون پوچکه، د صابون خروکی، د صابون پوچک.

چپونی (čapúnay) نر.م. (ج. چپونې) ۱) څپونی دسترخوان کوندری؛ ۲) وړوکی تپکری.

چپه (čapá) ښځ.م. ۱) څپک، د څلورو گوتو اندازه؛ ۲) د بېړۍ چپه؛ ۳) اپوته، پرمخ، نسکور؛ ٤) د ناروغۍ غلبه؛ ۵) د اوبو څپه، موج؛ ٦) منډه، د دوو غواړانو غوبل؛ ۷) مچه، مچو، مچکو؛ ۸) مخالفت؛ ۹) ناراستي، بدبختي.

چپه پاتا (čapapātá) ښځ.م. شړنه، طرد.

چپه چپایي (čapačupāyí) ښځ.م. ارامه ارامي، چوپه چوپتیا، کراره کراري.

چپه کول (čapakawə́l) مص. مت. اپوته کول پرمخ کول، اړول، نسکورول.

چپه کېدل (čapakedə́l) مص. ل. ۱) اوښتل اپوته کېدل؛ ۲) قسمت خرابېدل.

چپه لار (čapalā́r) ښځ.م. ۱) کږه لاره، غلطه لاره؛ ۲) کږه شینځه، د وېښتو کږه لاره.

چپی (čapáy) ص. نر.م. ۱) چپ سترگی، چغر؛ ۲) کیڼ لاس؛ ۳) کوږ ښکري غوایي؛ ٤) هغه غوایي چې ښکر یې مات وي ۵) نر.م. چاپی، تاپی؛ ۲) نښانه، نښه.

چپیا (čupyá) ښځ.م. خاموشي، کراري، ارامي.

چپېدل[1] (čupedə́l) مص. ل. غلی کېدل، کرارېدل.

چپېدل[2] (čapedə́l) مص. ل. گوښه کېدل، کږېدل، څنگ ته کېدل.

چپېړه (čaperá) ښځ.م. څپېړه، چپلاخه.

چت (čat) نر.م. ١) کابل، سقف؛ ٢) پوړ، منزل؛ ٣) پوچ، تش کالتوس؛ ٢) د چټکې اواز.

چتر (čatə́r) نر.م. ١) چترکی، ډبک، وزه سپېره یا خره مرغۍ ده؛ ٢) کمزوری، بې قوته، ضعیف؛ ٣) څلور غابنی اوبن؛ ٤) پکه ککرۍ، تاس کپړۍ، کټی سر؛ ٥) د زخم تر جوړېدو وروسته پاتې نښه؛ ٦) چجه، بلۍ؛ ٧) په بیاتي پرېکړې زلفې چې په تندي رازانګي؛ ٨) ص. نر.م. صفا پاک؛ ٩) لویه چترۍ؛ ٢) و ګ. پراشوټ؛ ٣) د بام راوتلې او چتر غوندې برخه.

چترک (čətrák) نر.م. د بېهیو یوه لوبه.

چترکی (čatrakáy) ص. نر.م. لوېشتکی، لندی، لوېشتنک، ټیټکی، غونډکی.

چترنګ (čəturáng) نر.م. مو. د یوه طرز نوم دی چې په یوه برخه کې یې مانا لرونکي کلیمې او په پاتو درو برخو کې یې د ترانې، تروټ، او سرګم مهمل الفاظ راځي.

چتره لار (čatralā́r) ښځ.م. څرګنده لاره، معلومه لاره، عامه لاره، پاکه لیاره، سپینه لاره.

چترۍ (čatrə́y) ښځ.م. ١) وړوکی چتر؛ ٢) ص. ښځ.م. پاکه لاره؛ ٣) داغي، داغداره.

چتړ (čatáṛ) نر.م. پر توکر باندې لګول شوی ټاپه.

چتکي چتکي (čatkičatkí) ص. نب. ١) لږ لږ، کم کم؛ ٢) تکي تکي، خال خال.

چتله (čatlá) ص. نب. ١) سولېدلی، منبلی شوی؛ ٢) اوړه شوی، میده شوی.

چته (čatá) ښځ.م. ١) دګبینه تخته، د مچیو تمبکه؛ ٢) رنګ، څېره؛ ٣) سرپوښه بازار؛ ٤) فکر، سوچ، اند، خیال؛ ٥) ځان ساتنه؛ ٦) حد، اندازه، انساني او اخلاقي حدود.

چتی[1] (čatáy) نر.م. ١) چترکی، چتکی، چتر؛ ٢) چوتی، لنګ؛ ٢) جانګی، نهکر، سلدراج.

چتی[3] (čutáy) نر.م. لپخکی، لخک، چړو، پونکې، لخه کی.

چتیز (čatíz) ص. نر.م. ج. پوریز، طبقه یې.

چټ (čaṭ) ص. نر.م. ١) غریب؛ ٢) ورېره خرېلی؛ ٣) تباه؛ ٤) نر.م. کودۍ، کپړ؛ ٥) هغه لوښی چې ناولې اوبه په کې اچول کېږي؛ ٦) پای ته رسېدلی کار؛ ٧) تیار، چټک؛ ٨) مست ځوان؛ ٩) مجرد او بېکارسړی؛ ١٠) ق. بالکل.

چټاق (čaṭā́q) نر.م. ١) شوخ، شیطان؛ ٢) مج. حرامزاده؛ ٣) تېز، بې پروا، چالاک.

چټاک (čaṭā́k) نر.م. چیټک، چیټاکی، چټاکی، د پاو څلورمه برخه؛ ٢) لږشی، لږ څیز.

چټاوټ (čaṭāwáṭ) نر.م. ناڅاپي ګوزار، ناڅاپي وار، نابېره وار.

چټایي (čaṭāyí) ښځ.م. پلاستیکي سترنجي، پوزۍ، اندېرۍ، پوزکی، کمکی پېڅول.

چټ پټ (čaṭpaṭ) ق. ١) سمدلاسه، ژر ترژره؛ ٢) تباه شوی؛ ٤) بېخي خلاص شوی (کار)

چټ پټي (čaṭpaṭí) ص: نب. ١) سملاسي، سم له لاسه، له واره سره؛ ٢) تیار، چمتو، اماده.

چټک (čaṭák) ص. نر.م. ١) تېز، چابک، چست؛ ٢) نر.م. و ګ. څټک.

چټک تسمه (čaṭaktasmá) ښځ.م. ملابند، ملاتړونی، د ملا تړلو پټی، ملاوستنی.

چټکتوب (čaṭaktób) نر.م. تېزي، چستي، چابکي، چټکي، چټکتیا، چټکوالی.

چټکول (čaṭak awə́l) مص. مت. تېزول، چابکول، جلتول، چالاکول، چویکول.

چټکه (čatká) ښځ.م. د الوان توته، د سره توکي توته.

چټکی (čaṭkáy) نر.م. بېکنځلی، زېږی.

چټکی (čaṭkáy) ښځ.م. ۱) څنکه؛ ۲) څرې، چنکه، چوټی، د هندوانو د سر اوږده وېښتان؛ ۳) سکونډکه، سکونډاره، نوکاره.

چټکېدل (čaṭakedə́l) مص.ل. تېزېدل، چابکېدل.

چټل (čaṭál) ص. نر.م.ج. ککړ، ناولی، ناپاکه.

چټلتوب (čaṭaltób) نر.م. ککړوالی، ناولتوب، مرداري، مردارتوب، چټلتيا، چټلوالی.

چټلول (čaṭalawəl) مص. مت. ککړول، خيرنول، ناولی کول، مردارول.

چټلي (čaṭalí) ښځ.م. ناپاکي، ناولتيا، مرداري، ککړتيا.

چټلېدل (čaṭaledə́l) مص.ل. ککړېدل، خيرنېدل، ناولی کېدل، مردارېدل.

چټني (čaṭní) ښځ.م. چکني، تريو خواړه دي.

چټو[1] (čaṭú) نر.م. د لرګي اونګ، د لرګي منډسته يا بغرۍ، د لرګي يو ډول لنګرۍ.

چټو[2] (čaṭó) ص. نب. لړو، لړو ختو، چټو لړو، لاړې څټي، فضول خرڅه، مسرف.

چټول (čaṭawə́l) مص. ل. ۱) تباه کول، بربادول؛ ۲) سرته رسول، پوره کول.

چټولړو (čaṭūlaṛū́) ص. نر.م.ج. ۱) له يوه سره ګډوډ او مردار، ګډوله؛ ۲) فضول خرڅه.

چټه (čaṭa) ښځ.م. ۱) سود خوري، سود کول؛ ۲) بې باکه ښځه، مسته ښځه، ازاده ښځه.

چټی (čaṭáy) ښځ.م. ۱) پوړنی، ټيکری، زړوکی؛ ۲) ليک، خط، حواله، رقعه.

چټي (čaṭi) ص.نب ۱) فضول، اوباش؛ ۲) مضر؛ ۳) تروټه، تاوان.

چټيات (čaṭyā́t) نر.م. فضولې اوچټې خبرې.

چټي برو (čaṭiburó) ص.نب. اوباش سړی.

چټېدل (čaṭedə́l) مص.ل. ۱) بربادېدل، تباه کېدل؛ ۲) ختمېدل، سرته رسېدل.

چټۍ رسان (čiṭayrasā́n) نر.م. ډاګي، خط راوړونکی، ليک راوړونکی، پوسته رسان.

چج (čaj) نر.م. ۱) چج، دغنم او نورې غلې دانې د پاکولو آله؛ ۲) پښتی.

چج بواري (čajbuwā́ri) ښځ.م. صفايي، ستره کونه، پاکونه، صفا کونه.

چجک (čaják) نر.م. ۱) د توپک ګوړ، د توپک لينډی؛ ۲) د توپک ماشه.

چجکی (čajakáy) نر.م. ۱) تلکه، دام، پړکه؛ ۲) ښځ.م. اړخی، پښتی، د بدن د پښتيو سر؛ ۳) نر.م. د کبانو د نيولو جال؛ ۲) پرده، بيتر؛ ۳) وړوکی چج.

چجوايي (čajwāyí) ښځ.م. د غلې د پاکولو يا صفاکولو کار او کسب.

چجه (čajá) ښځ.م. ۱) د چت وزر، د چت پيک؛ ۲) د کبانو د نيولو لپاره لښتيز دام؛ ۳) پښتی؛ ٤) د مار د سرجګ نيول؛ ٥) شپول؛ ٦) هغه لرګی چې د مات شوي هډوکي ترل کېږي.

چچ (čač) نر.م ۱) پرويزی، چج، غلبېل؛ ۲) له مزرو څخه جوړ شوی لوښی؛ ۳) ګنديره، هغه توکری چې شيدې او مستې ترې لاندې اېښودل کېږي.

چچاړی (čačā́ṛay) نر.م. تاپو، جزيره.

چچخه (č(i,a)čə́xa) ښځ.م. نسل، تومنه.

چچړ (čičár) نر.م. بې شرمه او سپين سترګی سړی

چچړن (čačṛán) ص.نر.م. ۱) چوخړن، چخن، څوک چې سترګې يې تل چخې کوي؛ ۲) اوبړن اوبجن، نری، چچړوبن، چړچوبن.

چچړوبن (čačṛobán) ص. نر.م. ۱) چيړچوبن، اوبړن؛ ۲) باسي نګولی؛ ۳) چيخن، چخړن.

چچگر (čagár) نر.م. غلبېل جوړونکی، چیچ جوړوونکی او پلوروونکی.

چچنه (čacə́na) ښځ.م. چنچنه، یوه مرغۍ ده.

چچو (čačó) ښځ.م. ۱) تی، سینه؛ ۲) د ماشوم لاس، چاچی.

چچوغاړه (cacogara) ښځ.م. پر اوږو باندې د کوچني د سپرونې حالت.

چچوګی (čačogáy) ښځ.م. د چچو مصغر.

چچه (čáča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزو د شړلو اواز.

چچې (čačé) ښځ.م ۱) د وړو په ژبه لاس ته وایي؛ ۲) چندرو، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چچی (čičáy) نر.م. وګ. غابښ چچی.

چخ (č(a,u)x) ص.نر.م. ج. ښخ، چوخ، ورننوتی.

چخ (čax) نر.م. کورې، چیغه، د سپي د شړلو اواز.

چخا (čxā) نر.م. ۱) کوچنیان سپي ته چخا وایي؛ ۲) کورې، چغه، چخه، چیغه، توتو.

چخابنکی (čxaṣkáy) نر.م. زامه، ژامه، د زامې اخیره برخه.

چخپت (čaxpít) ص.نر.م. چیت پیت، چخپړیت، میږلی شوی، چپړیت، چپړیخ.

چخپیتوالی (čaxpitwā́lay) نر.م. چپړیخوالی، چیت پیتوالی، پایمالېدنه.

چخپیتول (čaxpitawə́l) مص.مت. چپړیتول، چپړیخول، چیتول، پایمالول، چیت پیتول، چخړیتول.

چختاړ (čaxtā́ṛ) ص. نر.م. چیختاړ، چخپړیت، لتاړ، پایمال، چختاړې شوی، چت شوی.

چختاړول (čəxtāṛawə́l) مص.مت. چیتول، لتاړول، موښل، خرمیچول.

چختک (čaxták) نر.م. ۱) په کوهي او یا کاریز کې کارکوونکی؛ ۲) دوه خابنی موږی.

چخته (čaxtə́) ښځ.م. پتک، هغه نرم لرګی چې کوچنیان وړې وړې ګټکې په ولي.

چخچی (čaxčáy) نر.م. تیلی، نری ډکی، نری او لنډ لرګی چې سابه وریاندې للون کوي.

چخړ (čəxáṛ) نر.م. چکړ، چیکړ، ختې، چیکړې.

چخړبه (čəxṛabá) ښځ.م. ۱) ختې، چکړ، چیکړ، د باران له لامله ځمکه خته کېدنه؛ ۲) ملغوبه، ګډوډ شوی ځیز؛ ۳) زېښېښنه.

چخړک (čəxṛák) ص.نر.م. چخن، چخړن، چیخن چخړې سترګې سړی.

چخړوبن (čaxṛobán) ص.نر.م. نری، اوبلن.

چخړوبنتوب (čəxṛobantób) نر.م. چخړوبنتیا، چخړوبنوالی، اوبړنوالی، اوبلنوالی.

چخړوبنول (čəxṛobanawə́l) مص.مت. چخړوبه کول، اوبلنول، اوبجنول، نرمول.

چخړوبنېدل (čəxṛobanedə́l) مص.ل. اوبړنېدل، نرمېدل، اتوب کېدل، چخړوبن کېدل.

چخړه (čə́xṛa) ښځ.م. (ج. چخړې) چخنه، چیخی، چخه، چخړی، د سترګې چخې.

چخکی (čəxakáy) نر.م. کیخی، کوخک، کخکی، سپین، نری او کوچنی چینجی.

چخل (čixə́l) مص.مت. ننه ویستل، منډل.

چخله (čixála) ښځ.م. چوکه، د چوخولو آله.

چخلی (čixaláy) مف.نر. چوخول شوی، چوخېدلی، چوخ شوی، چخ شوی.

چخن (č(i,a)xán) ص.نر.م. ۱) زولن، چوخړن، چخن سترګی؛ ۲) ناولی؛ ۳) تت؛ ٤) پساتي.

چخندی (čaxandáy) نر.م. کرندی، تېره لرګی دی چې ګازرې او... پرې ایستل کېږي.

جخنه (čixə́na) ښځ.م. چخونه، چوخونه، سوخونه منډنه، ننه ایستنه، چوکه کونه.

چخول (č(a,u)xawә́l) مص. مت. و گ. چوخول.

چخولی (čixawә́lay) مف. نر. م. ۱) سوخولی، چوکه کړی، ننه ایستلی؛ ۲) المسولی، پارولی؛ ۳) ښخ شوی، لک شوی.

چخونیا (čixuṇyā́) ص. نب. ۱) شوربدلی، وروست، امباري؛ ۲) چنیاسن، چنیاسي.

چخه (čáxa) ښځ. م ۱) و گ. چخړی؛ ۲) و گ. چخ ۳) څخه؛ ٤) د سپي د شړلو اواز؛ ٥) پخه، لږ شی، لږ مقدار.

چخې (čaxé) ښځ. م. ۱) د سپي د شړلو اواز؛ ۲) دچخه د جمعې شکل؛ ۳) و گ. چخ.

چخی (čaxé, čixáy) ښځ. ج. چخې، چوخړی، چړیخی، د سترگو خیری، چوخنې.

چخېدل (čixedә́l) مص. ل. ۱) منډل کېدل، چوخېدل؛ ۲) تحریکېدل، پارېدل، ښخېدل.

چخېدونی (čixedū́nay) نر. م. سوخېدونی، منډل کېدونی، د چخېدو او منډل کېدو آله.

چدام (čedā́m) نر. م. (ج. چدامونه) لږ شی، لږ کوټی، د یوې تولې اتمه برخه.

چدی (čedáy) نر. م. چې دی؛ دا کلیمه د تکیه کلام په ډول استعمالېږي.

چډل (čadә́l) نر. م. د خوراک ډک کنډول، له خورو څخه ډک خاورین لوښی.

چډوسکی (čaḍū́skay) نر. م. چډوکی، د هندوانې او ختکې پوټکی.

چر (čar) نر. م. ۱) د چرچنې اواز؛ ۲) د توکره د څیرلو اواز؛ ۳) طرز، عادت؛ ٤) سېلابي خاوره او خړه؛ ٥) چړی، د خوسا اوبو لښتی؛ ٦) په غوره کې؛ ۷) پارونه، لمسونه.

چراتی (čarātáy) ښځ. م. د توپک هغه چرې چې له کانو څخه جوړ شوې وي.

چرار (čarā́r) نر. م. ۱) د مرغیو او چرچرو اواز؛ ۲) د توکره د څیرې کولو اواز.

چراسپه (čarāspá) ښځ. م. دوزوله وژغنو څخه جوړ شوی پری؛ د اوبو د بار د ترلو طریقه.

چراغ (črāǧ) نر. م. (ج. چراغونه) څراغ، ډیوه.

چراغان (čәrāǧā́n) نر. م. ج. څراغان، د خوښۍ او جشن په وخت کې څراغونه لگول.

چراغک (črāǧák) نر. م. ووکی څراغ، څراغگوټی څراغکی.

چراگاه (čarāgā́h) ښځ. م(ج. چراگاوې) څرځای، ورشو، د مال د څرولو ځای.

چراوی (čarāwáy) ص. نر. م. تقلید کوونکی، ملډ، پېښې کوونکی، پېښمار.

چرایي (čarāyí) ښځ. م. د لرگیو د څیرلو او ماتولو مزدوري اکار.

چربانگ (čәrbā́ng) نر. م. دچرگ د بانگ وخت، د شپې اخېره برخه، وروستی شومه.

چربانگی (čәrbāngáy) نر. م. پشلمی.

چربل (čarbál) نر. م. د آس جلو چې له سپنسیو څخه جوړېږي.

چربور (čarbór) ق. چیرې بیرې، غونډ، تول.

چربوړی (čarbóṛay) نر. م. بوټی، د غوښې چم، بوټی غوښه، شله غوښه، د غوښې سرخي.

چربه (čarbá) ښځ. م. خاکه، نقل، مسوده.

چرت[1] (čurt) نر. م. (ج. چرتونه) خیال، چورت، فکر، تصور، مزاج، طبیعت.

چرت[2] (črat) نر. م. ۱) چړت، د اوبو داره؛ ۲) دسترگو رندېدنه.

چرتا (čratá) ښځ. م. د لاړو د توکلو اواز.

چرتکی[1] (čratakáy) نر. م. اوبلاش، شړوبی، اوبه شیندونکی، اوښیندی.

چرتکی[2] (čərtakáy) ص. نــر.م. ۱) بې ثبـاته، موقتي؛ ۲) بې ځایه تړیکې وهونکی.

چرته (čárta) ښځ.م ۱) څهره، بڼه؛ ۲) ض. چیهرته، چیرې، کوم ځای ته، استفهامي مکاني ضمیر دی.

چرتي (čurtí) ص. نب. فکـري، په چـرت کـې، چورتي، اندېښمن، په خیال کې.

چرته (čurtá) ښځ.م. هېلی، وړه هیلی.

چرچر (čarčár) نر.م. ۱) دمـرغیو اواز؛ ۲) چتي غږېدنه؛ ۲) څـرڅـر، اوبن ته د اوبو دڅښلو په وخت کې استعمالېږي.

چرچرک (čərčarák) ص. نر.م. ۱) ګړبو، چرچري بېځایه خبرې کوونکی؛ ۲) یو ډول حشره ده.

چرچوبی (čarčobáy) ښځ.م. و ګ. چرچوبې.

چرچور (čarčū́r) نر.م. ۱) شور، ځوږ؛ ۲) ص. نـر. م. ج. تباه، برباد؛ ۳) ونډې ونډې کونه.

چرچورکی (čərčúrakáy) ښـځ.م. کـسرری، چرچوری، چورچورکه، یو ډول حشره ده.

چرچونګی (čarčūngáy) ښځ.م. یو ډول مرغی ده

چرچه (čarčá) ښځ.م. و ګ. چرچه.

چرخ (čarx) نر.م. و ګ. څرخ.

چرخل (čarxíl) نر.م. ۱) کـرکـره، چـرخولک، د چرګ تاج؛ ۲) د پټکي شمله.

چرخولی (čarxwaláy) نر.م. د دیګي د سر پوښ لاستی (موټی).

چرخه (čarxá) ښځ.م. د سپینسیو د غړلو اله.

چرخي (čarxí) ښځ.م ۱) څرخه، چرخه؛ ۲) دضرب نښه (×).

چرخېړه (čarxeṛá) ښځ.م. چـوښتي، تورتوری، خوښکی، کشکو، چوشکی، خوښکوری.

چرړوت (čuruṛót) نر.م. ۱) د مړز اواز؛ ۲) مج. د کمزوري او بې زړه سري خبرې.

چرړوکی (čarṛokáy) نر.م. سپېرخکی، کیلبک، د سپاړې د تیر هغه لـرګـی چې د سریانه په واسطه جغ او تیر سره کلکوي.

چرړه (čirṛá) ښځ.م. چیرړه، ریتاړه، تړانګه، ربېکی تری، لته، څیره، زړه رنجه.

چرړی (čarṛáy) نر.م. جوری، څوری، څـوړه، یوه خړه مرغۍ ده.

چرس (čars) نر.م. حشیش، مخدره ماده ده چې د بنګود بوټي له ګردې څخه لاس ته راځي.

چرسي (čarsí) ص. نر.م. (ج. چرسیان) ۱) دچرسو عملي، پر چرسو روږدی.

چرغ (čarğ) نـر.م. مـلاماتی، تپـوس تـه ورته یو ښکاري مرغه دی چې سپینه لکۍ لري.

چرغړه (čarğaṛá) ښځ.م. په قاقا خندا.

چرغزه (čarğáza) ښځ.م. غزې، یو ډول خړه مرغۍ ده چې په اوبو کې ګرځي.

چرغږ (čarğáž) نر.م. چرګ بانګ، چرګ غږ.

چرغو (čarğū́) نر.م. شین ګلی، یو ډول بوټی دی.

چرک (č(i,a)rk) نـر.م. ۱) خیـرنتوب، چتلي؛ ۲) زوې، نو، د داني مرداري اوبه؛ ۵) څـوځه، خبریز، هغه څه چې سړیې تېره وي؛ ۶) برېښ، څریکه، درد څریکه، ربنکه.

چرکلی (čarkaláy) نر.م. یو ډول ګیاه ده.

چرکېدل (čarkedə́l) مص. ل. د بـدن پوستکی مړوې مړوې کېدل، بدن ته ستني ورچوخېدل.

چرګ (čarg) نر.م. ۱) یو ډول کـورنی مـرغه دی؛ ۲) د ښاروي په تندي کې سپین ټاپی.

چرګ بانګ (čargbáng) نر.م. چرغږ، چرګ غږ، د چرګ د بانګ وخت، د پېشلمي وخت.

چرګ برګ (čragbrág) ص. نـر.م. ۱) برګ ترګ، تور سپین؛ ۲) منافق، تګ، چمباز.

چرگ خالي (čərgxā́lay) نر.م. چرگ غالي، کوډله، کوډی، د چرگانو کوډنۍ، مرغانچه.

چرگ سابه (čərgsābá) نر.ج. پالک، چرگوری، یو ډول مشهور سابه دي.

چرگک (čərgák) نر.م. ملاچرگک، کوډی چرگ، کوکرېښ، بوبوتنکی، ملاګوډ.

چرگ مرگو (čərgmargó) نر.م. تیغی، توغی، توغکی، د چرگانو یو ډول ناروغي ده.

چرگ نارې (čərgnāré) ښځ.م. چرگ بانگ، چرگ غږ، چربانگ، چرگ بږغ.

چرگ ناري (čərgnāráy) نر.م. هغه مېلمستیا چې چرگ په کې پوخ شوی وي.

چرگوټی (čərgúṭay) نر.م. چرگوری، وړوکی چرگ، ورکوټی چرگ، د چرگ تصغیر.

چرگی (čərgáy) ص. نر.م. هغه غويي (غوشکی) چې په تندي سپین داغ ولري.

چرگۍ (čərgə́y) ښځ.م. څلور کنجه نغري چې د کوټې په منځ کنج کې اېستل شوې وي.

چرلاو (čarlāw) نر.م. ماشینخانه، د مشینونو کوټه، د ماشینونو ځای.

چرلايي (čarlāyí) ښځ.م. چلوايي، یو ډول سابه دي.

چرلټ (čurláṭ) ق. ۱) چورلټ، گردسره، بېخي، قطعي؛ ۲) تمام، ټول، سراسر.

چرلکی (čurlakáy) نر.م. ۱) د پښو پونده، د پېزار پونده، د مچنې پونده؛ ۲) د ښځې د مخصوص ځای چونگک او کچه.

چرلنډ (čurlánḍ) نر.م. عاجز، خاکسار، متواضع.

چرلنډی (čurlanḍáy) نر.م. چرلندی، پرپره.

چرم (čarm) نر.م. څرمن، پوسټ، پوټکی.

چرمباز (čarambā́z) نر.م. سرمباز، ترمباز، د غوبل د باندې خواته اخري غوایي.

چرمښکی (čarməṣkáy) ښځ.م. شرموښکی، چرمښی، څرمښکی، کرمښار.

چرمک (čarmák) نر.م. د څرخي د ډوک څرمن؛ هغه څرمن چې د ډوک لاندنۍ برخه په کې بندېږي.

چرموچرگ (čarmučárg) نر.م. ۱) چرموچری، ډېر پوست شوی؛ ۲) کورنی چرمښکی.

چرموړ (čarmóṛ) ص.نر.م. پایمال، مبتل شوی، مروړل شوی، خرمېچ شوی، چخپیت شوی.

چرموړل (čarmoṛál) مص.مت. پایمالول، مروړل، مبتل، چخپیتول، چرموړول.

چرمه (čarmá) ښځ.م. لیس، چبرمه، پلن زري تار، د زر تارو نرۍ پټه.

چرمي (čarmí) ص.نب. څرمین، د څرمنې، د څرمنې سره تړلی، په څرمن اړوند.

چرمینه (čarminá) ورگینه، بانۍ، د څرمنې پړی.

چرند (čaránd) ص.نر.م.ج. کرتن، قرتو، قرتن.

چرندک (čurandák) نر.م. چورندک، چتی، چتکی، چیتکی، پتکی.

چرنگ (čráng) نر.م. چرنک، شبدو پی، پیورکی، یو ډول بوټی دی.

چرنگی (čurangáy) نر.م. ناره یي مرز.

چرنی (čarnáy) ښځ.م. د بوری توته، د تاټ توته.

چروب (črób) ص. نر. م. شورب، چاغ، مزی.

چروډه (čroḍá) ښځ.م. کوتې، غوچوری، قوتی د لوبو کولو لپاره وړوکی ژوړ ځای.

چروک (čruk) نر.م. چرونکی، پار، د شپې او ورځې له اتمې برخې سره برابر د اوبو وېش.

چره (čará) ښځ.م (ج. چرې) ۱) ساچمه؛ ۲) د پالېز جویه؛ ۳) پټی په وړو برخو وېشل؛ ۴) هغه لړۍ اوبه چې له سیند څخه راجلا او تر لږې فاصلې بېرته له سیند سره یو ځای شي.

چرهار (č(u,a)rahā́r) نر.م. د مرغيو ګڼ اواز.
چرې (čaré) ض. و ګ. چېرې.
چری (čarə́y) ښځ.م. ۱) ژېړ آلو، کوک سلطان؛ ۲) کوچنی ډېګ چې چوشکې ولري؛ ۳) وياله؛ ٤) يو ډول اغزن بوټی؛ ٥) يو ډول بخاری ده چې پرېږ اوبو اودان او د پخلي ځای لري.
چرېدار (čaredā́r) نر.م. چرې لرونکی، چره ييز توپک، ښکاري توپک.
چرېدل (č(a,u)redə́l) مص.ل. چونېدل، چغېدل.
چريک (čirík) نر.م. پارتيزان، سرباز.
چرېکار (čarekā́r) نر.م. ۱) بزګر؛ ۲) نوکر؛ ۳) شريک؛ ٤) دخولې دلاندنۍ شونډې وېښته.
چريکي[1] (čirikí) ص.نب پارتيزاني، په چريک پورې اړوند.
چريکی[2] (čarikáy) نر.م. ورغومی، کچې کی، سېرلی، سېرلکی، مرغومی.
چړ (čaṛ) نر.م. ۱) دروېزه، خير تولونه؛ ۲) د باران تېزه شېبه؛ ۳) مخ خوری؛ ٤) سېلاب راوړې خاورې او شګې؛ ٥) د سېلاب لاره؛ ٦) قتل عام؛ ۷) د منداتو دمنځ غټ لرګی.
چړا (čaṛá) نر.م. ص. کم عقله سړی؛ ۳) ګونګ؛ ٤) دبنګړيوالو يو قوم دی.
چړاخ (čaṛā́x) نر.م. لوی زخم، ژور پرهار.
چړاخول (čaṛāxawə́l) مص. مت. زخم لوېول، پرهار لويول، پياوور سترول.
چړاخېدل (čaṛāxedə́l) مص. ل. زخمي کېدل، پرهار ژلی کېدل، چړاخ کېدل.
چړانګو (čaṛāngú) نر.م. د هندوانو، بادرنګو او نورو تانګونه اوجلغونه (ځېلانګې).
چړاو (čaṛā́w) نر.م. چړ، تولوژنه، دلوژنه، له ځېرمې او له يوه سره وژل.

چړاوه (čaṛāwá) ښځ.م. چکاوه، زېم، هغه اوبه چې دکارېز اوبند ترتړلو وروسته لېږې لېږې ترې راڅي.
چړاوی (čaṛāwáy) نر.م. و ګ چړاوی.
چړپ (čṛap) نر.م. ۱) شړپ، د اوبو د توېولو اواز؛ ۲) د شونډو د يو ځای کېدو اواز.
چړپن (čṛapán) ص. نر.م. ۱) اپلتي ويونکی؛ ۲) چړوېدونکی او شړېېدونکی لوښی.
چړپول (čṛapawə́l) مص. مت. ۱) چړپول، په ځه شي شونډې شړپول؛ ۲) داوبو د ډک لوښي ښوررول؛ ٤) تاواني کول، زيانمنول.
چړپهار (čṛapahā́r) نر.م. شړپهار، شړپی، چړپی، د چړپ چړپ اواز.
چړپی (čṛapáy) نر.م. ۱) شړپی؛ ۲) چړپا.
چړپېدل (čṛapedə́l) مص. ل. ۱) شړپېدل، په ځه شي شونډې شړپېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زيانمنېدل ۳) جړپېدل، مايعات ښورېدل.
چړت پړت (čṛatpṛat) ص. نر.م. ۱) غوړپړ، د بر غور؛ ۲) هېڅ نه ويل، غږ نه کونه.
چړتون (čaṛtū́n) نر.م. تېکی، د تورې پوښ، د چړې پوښ، غلاف، تکه.
چړچکه (čaṛčaká) ښځ.م. ۱) ماله، د شوديارې ماله؛ ۲) چکې، چک چک، تاکې، چاکې.
چړچکې (čaṛčake) ښځ.م. لاس تکونه، تاړې، چک چکې، چکې، تاکې وهنه.
چړچوبک (čaṛčubák) ص. نر.م. چړچوبن، اوبلن، اوبړن، نری.
چړچوبه (čaṛčobá) ښځ.م. کورت او غوړي.
چړچوبی (čaṛčobáy) ښځ.م. چمچوبی، لمبل ځای، جرچوبی، تشناب، غسل خانه، باس.
چړچه (čaṛčá) ښځ.م. چرچه، عيش او عشرت، مېلې کول، چرچې، مزې چرچې.

چړچې وهل (čaṛčewahə́l) مص.ل. مزې کول، مېلې کول، چړچې کول، زيات مصرف کول.

چړچيي (čaṛčayí) ص. نر.م. ښځ.م. چړچې، عياش، مېلې کوونکی، چړچناک.

چړغه (čaṛğá) ښځ.م. چېښنکې، چوری، هغه تېره تېره چې شپانه خپل شاروي په حلالوي.

چړق (čṛaq) نر.م. ۱) چړک، د اوبو د توېېدلو اواز؛ ۲) شرق، تېز او تند باران.

چړک (čṛak) نر.م. ۱) د لرگي د ماتېدو اواز؛ ۲) د دروازې تمبه، د دروازې اړم.

چړکانی (čaṛkā́nay) نر.م. برجی، بېلو، اسونی، مسخوره، هغه کانی چې چاکو، چاړه او نور شيان په تېره کوي.

چړکاو (čaṛkā́w) نر.م. چنېګاو، د اوبو پونه، اوپاشي، د اوبو شنل، چړتېيل.

چړکاوول (čaṛkāwawə́l) مص. مت. پونل، اوپاشي کول، د اوبو شنل، د اوبو شيندل.

چړکه[1] (čṛaká) ښځ.م. ۱) څرېکه، ځانګه، درد، سوز؛ ۲) ځلېدنه، ځلا، برېښېدنه.

چړکه[2] (čaṛká) ښځ.م ۱) يو ډول خړ رنګې مرغی دی؛ ۲) مج. بې همته او ناراسته سړی.

چړکی[1] (čuṛkáy) ښځ.م. چوړکی، چاړه، چوړکی، چاړوکی، وړه چاړه.

چړکی[2] (čaṛkáy) نر.م. چاکو، چاقو.

چړگی (čaṛgáy) نر.م. د سيند هغه مالوره ځای چې کاني ولړي او لړې اوبه پکې بهېږي.

چړنګ (čṛang) نر.م. ۱) جرنګ، شرنګ؛ ۲) له لوړه ځايه د لړو اوبو د توېېدو اواز.

چړو (čaṛú) نر.م. و.گ. چړکه[1]؛ ۲) ص.نر.م. ناراسته او بې همته سړی؛ ۳) دروېزګر، چړګر، خيرغوښتونکی.

چړوبن (čaṛobán) ص. نر.م. ج. اوبلن، اوبرن.

چړوبی (čaṛobáy) نر.م. ۱) څړوبی؛ ۲) پرچون خرخونه؛ ۳) چړووی، رنګرېز.

چړوتوب (čaṛūtób) نر.م. بې همتي، پستي.

چړوس (čaṛús) ص. نر.م. بې همته، خروس.

چړوکی (čaṛūkáy) ښځ.م. چاړه، چاړوګی.

چړول (čaṛawə́l) مص.مت. ۱) پاشل، اوبه لوستل، اوبه نوستل؛ ۲) پر دستو کول، بېول، له نسه کول، اسهالول.

چړونګ (čṛūng) نر.م. ۱) د چنرګوړې چينګ چنګ؛ ۲) د چنچنو اواز.

چړونګول (čṛungawə́l) مص. مت. سيوول، چنګول، کوچنی چرګوری په اواز راوستل.

چړونګی (čṛungáy) نر.م. لړې اوبه، تکې اوبه.

چړونګېدل (čṛungedə́l) مص.ل. چينګېدل، سيوېدل، چنېدل

چړونه (čaṛawə́na) ښځ.م. ۱) اوبه پاشنه، اوبه لوستنه، اوبه نوستنه؛ ۲) بېونه، په دستو کونه، د نسه کونه، عمل وروستنه.

چړووی (čaṛuwáy) نر.م. چړوبی، څړوبی.

چړوی (čaṛawáy) نر.م. رنګرېز، ننګرېز.

چړه (čaṛá) ښځ.م. ۱) د دروازې چور؛ ۲) تېلم، ترازه، ترټې، چنده، د هندوانې دړه.

چړه (čaṛá) ښځ.م. چاړه، چوړکی، چاړه.

چړهار (čuṛahā́r) نر.م. شړهار، شرپهار.

چړي (čaṛí) نر.م. چنی، طالب، د جوماتخادم، توک توونکی.

چړيا (čaṛyā́) ص. نب. اخته، بوخت، مشغول، لګيا، مصروف، لاس پر کار.

چړياګر (čaṛyāgár) نر.م. ژوبڼ، باغ وحش؛ د شاروېو، ځناورو، مرغانو او... د ساتلو ځای.

چړياو (čaṛyā́w) نر.م. د څپلی د بند هغه سرچې له سګک (غربي) سره تړل کېږي.

چړيتوب (čaṛitób) نر.م. ١) دروېزه توب، دروېزه کول، توک تولونه؛ ٢) طالبي.

چړېدل (čaṛedə́l) مص.ل. ١) چرچر کول، شرپېدل ٢) په دستو کېدل، دستونه کول.

چړېس (čaṛés) ص. نر.م. ناپاک، خوسا (سړی).

چزول (č(a,i)zawə́l) جزول، سره کول، په غورو يا تېلو کې سره کول.

چزېدل (čazedə́l) مص. ل. جېزېدل، وريتېدل، په غورو يا تېلو کې سره کېدل.

چسپ (časp) ص. نر.م.ج. برابر، سم، درست.

چسپان (časpā́n) ص. نر.م. ١) چست، چالاک، ٢) تنګ او چسپ کالي.

چسپانده (časpā́ndə) ص. نر.م. تکړه، چابک، اوچت، چست، چالاک، فعال.

چسپناک (časpnā́k) ص. نر.م.ج. سرېښناک، سرېښ لرونکی.

چسپول (časpawə́l) مص.مت. سرېښول، نښلول، نصبول، نصب کول.

چسپېدل (časpedə́l) مص. ل. سرېښېدل، نښلېدل، نصبېدل، نصب کېدل.

چست (čust) ص. نر.م. اوچت، چابک، چالاک، تکړه.

چستي (čustí) ښځ.م. اوچتي، چابکي، چالاکي.

چستی (čústay) نر.م. و ګ. چوستی.

چشپک (čišpák) نر.م. د پوستين ټوټه، د پوستکي ورينه ټوټه.

چشپېره (čašperá) ښځ.م. پېره کی، بولاني.

چشت (čist) ند. د هوا د فشار، د يو چا د متوجه کولو، چوپولو په وخت کې ځانګړی اواز.

چشتی (čaštáy) ښځ.م. ١) برغې، برنغ، دغټو او نس برغې (پرده)؛ ٢) د لرې توپې، د لرې هزار خانه، سل پاڼي.

چشم بندي (čišmbandí) ښځ.م. ١) نيرنګ، شعبده، حقه بازي؛ ٢) د جادوګرۍ په چلونو سره د شيانو بل ډول ښودنه، سترګبندي.

چشمې (čašmé) ښځ.م. عينکې، چشمکې.

چشی (čaší) نر.م. يو ډول ازغن بوټی دی.

چښاک (čaṣā́k) نر.م. څښنه، څښاک، چښښنه.

چښتن (č(i,a)ṣtə́n) نر.م. و ګ. څښتن.

چښچه (čaṣča) ښځ.م. پرخچه، دړه، توتنی.

چښکوری (čaṣkū́ray) نر.م. چوښتی، چوښک، چوشکی، د کوزې، چاينکې او ... هغه برخه چې اوبه ترې راتوېږي

چښکی (čuṣkáy) نر.م. چوسی، ذکر، د سړي تناسلي آلت.

چښل (čṣə́l) مص. مت. څښل، چښښل.

چښنوکی (čəṣnū́kay) نر.م. ١) چاګل، ګوډی، کوچنی مشک؛ ٢) يو ډول وړه مشکوله.

چښنه (čṣə́na) ښځ.م. چښنګ، څښنه..

چښوبی (čṣobáy) نر.م. شربت، مشروب.

چښول (čaṣawə́l) مص. مت. اوبه ورکول، اوبول، په اوبو مړول، خړوبول.

چښونکې (čṣū́nke) ښځ.م. چښنوکی، د شپنو مشکوله ډوله مشک چې غاړې ته يې اچوي.

چښی (čuṣáy) نر.م. سپل اغزی، وړوکی اغزن بوټی دی.

چغ (čáğ) نر.م. ١) د مرغۍ آواز؛ ٢) کانې، هغه پرده چې د بانس له نريو لرګيو څخه جوړېږي؛ ٣) شور، غوږ؛ ٤) د مرغانو د نيولو جال؛ ٥) غبيج، د ورو يوه لونه ده؛ ٦) اوړد.

چغا (čağá) ښځ.م. چغار، شور، ځوږ، چغاره.

چغاته (čağātá) ښځ.م. د لرګي اس.

چغاغه (čağāğá) ښځ.م. يو ډول تريو خوندو بوټی دی.

چغال (čağā́l) نر.م. شغال، سورلنډی.

چغال غار (čağālğā́r) نر.م. د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

چغالکی (čağālkáy) نر.م. چغښکی، دسترګي هغه کونج چې د پزې خواته وي.

چغالي (čağālí) ص. نب. ۱) خالي ميدان؛ ۲) خسک زردالو.

چغالي ور (čağāliwár) نر.م. د باغ وره دروازه.

چغانغه (čağāngá) ښځ.م. نانا، پودينه، وېلنې.

چغانه (čağāná) ښځ.م. سرينده، سارنګی، سارنګا؛ د موسيقۍ يوه آله ده او د رباب په ډول پښتني سازګڼل کېږي.

چغانی (č(u,a)ğānáy) نر.م. د زنې کوتی، زنخدان؛ د زنې ژور او ورننوتي ځای.

چغاول (čağāwál) نر.م. ۱) يو ډول پسول دی چې ښځې يې پر غاړه کوي؛ ۲) د باز او باښې او نورو غاړکی يا د غاړې بند.

چغ بغ (čağbəğ) نر.م. شور، ځوږ، غالمغال.

چغ بوز (čağbúz) نر.م. چغبوز، د ملخ په شهر يوه خزنده ده.

چغتار (čağtár) نر.م. دفقيرانو او ملنګانو چلتار.

چغته (čağtá) ښځ.م. يو ډول هيلۍ ده.

چغټ (čağát) ص. نر.م. چټل، ناولی، ناپاک.

چغ چغ (č(i,a)ğ) نر.م. شور، ځوږ، چغ چوغ.

چغچی (čağčáy) ښځ.م. و ګ. چغزی.

چغر (čağár) ص. نر.م. ج. ۱) کوږ سترګی؛ ۲) رډ سترګی، بټې راوتلې سترګې، چپ سترګی.

چغرکه (čağaraká) ښځ.م. چغری، يو ډول سپېره بوټی دی.

چغرو (čağrū́) نر.م. کونګ، غټ کونګ، يو ډول مرغه دی چې د شپې الوځي.

چغړبه (čağrəbá) ښځ.م. ۱) شور، ځوږ، غوغا؛ ۲) دباو، په قهرجن اواز سره تهديدونه.

چغړکه (čağrəká) ښځ.م. پتيرچکه، چکله، هغه اوړه چې نه خمېره وي او نه پتير.

چغړی (čağráy) ص. نر.م ۱) چغزي، مغز لرونکی؛ ۲) نازک.

چغزی (čağzáy) ښځ.م. چغچی، دبادام مغز، د غوز مغز.

چغزي (čağzí) ص. نب. ۱) چغچی، کاغذي بادام يا غوز، ګوک؛ ۲) معتمد، امين، صادق.

چغ سترګی (čağstərgáy) ص. نر.م. ۱) کوږ سترګی، چوغ سترګی؛ ۲) بټ سترګی.

چغشکي (čğaškí) نر.ج. د کوچنيانو ځنې.

چغکی (čağakáy) نر.م. ۱) د مرغانو شور؛ ۲) د کوچنيانو شور ماشور.

چغل[1] (čuğə́l) ص. نر.م. ۱) چغلګر، چوغلګر، چوغلمار، چغلباز؛ ۲) چغل، غلبېل.

چغل[2] (č(i,a,u)ğə́l) غټ سوري لرونکی غلبېل.

چغل بازي (č(i,a)ğəlbāzí) ښځ.م. تر کوزدې وروسته د نجلۍ د پلار کره د هلک او نجلۍ خاصه ليدنه کتنه.

چغل خور (čoğulxór) ص. نر.م. چغل، چغلګر، چغلګير، چوغلمار، چغلمار، چغلباز.

چغله (čağlá) ښځ.م. د يوه شي د اوږدوالي او پسور اندازه.

چغلي (čuğlí) ښځ.م. چغل خوري، چغله، چوغله، شيطاني، چغلګوزي.

چغ ماچغ (čaǧmāčáǧ) نر.م. ۱) غنجل باز، غنجلی، یو ډول لوبه ده؛ ۲) د لرګي آس.

چغمټ (čaǧmáṭ) ص. نر.م. ۱) غټ، شورب؛ ۲) شوک چې د سترګو سپین یې زیات وي.

چغمټن (čaǧmaṭán) ص. نر.م. ۱) و.ګ. چغمټ؛ ۲) کلک، سخت؛ ۳) لانجه مار، جنجالي.

چغمټه (čaǧmaṭá) ښځ.م. کلکه پتیره ډوډۍ.

چغمغی ټوپک (čaǧmaǧayṭopák) نر.م. چقماقي ټوپک، سخوړ ټوپک.

چغندر (čuǧandár) نر.م.ج. لبلبو، چقندر.

چغنه (čaǧána) ښځ.م. ګانۍ.

چغنی[1] (čaǧanáy) نر.م. د اوبو یو ډول مرغه دی چې د زانې په څېر اوږده غاړه لري.

چغنی[2] (čuǧanáy) نر.م. حلاجي، الاجي، هغه آله چې پنبه او پنبه دانه سره جلا کوي.

چغ و پغ (čaǧopaǧ) نر.م. شور ماشور، ځوږ.

چکچکه (čikčiká) ښځ.م. ۱) پنۍ، ستاره، دانۍ؛ ۲) د دواړو لاسو پړکول.

چکو (čáku) نر.م. چاجۍ، وړوکی لاس، کوچنی لاس، د کوچنیانو په ژبه لاس ته وايي.

چکوتره (čakotará) ښځ.م. د لیمو د کورنۍ یو ډول میوه ده.

چکو چکو (čkočkó) نر.م. چکوړی چکوړی، د واړه خوسکي د رابللو اواز.

چکور[1] (čakū́r) ص. نر.م. چالاک، تېز.

چکور[2] (čakór) نر.م. مو. له ۳۸ ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم.

چکوړ (čəkóṛ) نر.م. ۱) چکوړه، چکوړې؛ د خوسکي د شړلو اواز؛ ۲) خوسکی.

چکوړی (čakoṛáy) نر.م. ۱) خوسی، خوسکی؛ ۲) سکوړې، د خوسکي د شړلو اواز.

چکه (čaká) ښځ.م. ۱) له شړومبو او مستو چې اوبه بېلې شي پاتې برخې ته چکه وايي؛ ۲) نر.م. شپېره؛ ۳) فرېب؛ ۴) اچه، د وزې د شړلو اواز؛ ۵) تجربه لرونکی غل؛ ۶) یو اغزن بوټی دی.

چکه چور (čakačū́r) ص. نر.م. ۱) بدمعاش، اوباش؛ ۲) سخت، کنجوس؛ ۳) غل، ټګ.

چکه دانه (čakakdāná) ښځ.م. یو بوټی دی چې سرې وړې دانې نیسي.

چکې (čaké) ښځ.م. ۱) لاس ټکونه، چک چکې، لاس پړکونه؛ ۲) د وزې لپاره اواز.

چکۍ (čakáy) ښځ.م. کلچه، د کلچې په ډول یوه چکۍ صابون؛ ۲) د اوبو غوړ غوړۍ؛ ۳) ګیچې، مغز؛ ۴) جینۍ؛ ۵) ککوړۍ، ګرده ډوډۍ؛ ۶) د برقي او ډېزلي ژرندې پل؛ ۷) ص. بنایسته؛ ۸) چاغ، په غوښه ډک.

چکیده (čakidá) ښځ.م. ۱) د مستو او شلومبو چکه؛ ۲) څڅېدلې ډوډۍ.

چکۍ سرې (čakəysáray) ښځ.م. کونتهی، امسا، بینت، غونډ سرې امسا.

چګ (čag) ص. نر.م.ج. و.ګ. جګ.

چګټ (čagaṭ) نر.م. پوندانه، پنبه دانه، چګټ.

چګس (čagás) نر.م. ۱) هغه لرګی چې باز او بانه وریاندې کښېني؛ ۳) هغه دوه لرګي چې ګوډ شخص تر تخرګ لاندې نیسي او باندې ګرځي.

چګون (čagón) نر.م. د چنار په څېر یوه ونه ده.

چل (čal) نر.م ۱) تګې؛ ۲) اسره، تمه؛ ۳) طریقه؛ ۴) دښمني؛ ۵) د ګیډې کور؛ ۶) سلوک؛ ۷) د ژرندې ټکټکی؛ ۸) وار، ځل؛ ۹) د برقي یا ډېزلي ژرندې ماشین؛ ۱۰) ق. جاري، چالو.

چلاچل (čalāčál) نر.م. ۱) تګ راتګ، تلل راتلل د سفر تیاري؛ ۲) پرله پسې، مسلسل.

چلاو (۱) (čalā́w) نر.م. ۱) گوزاره، چلېدنه، گذران ۲) له کاریز څخه د ختې ایستلو رسۍ.

چلاو (۲) (čalā́w) نر.م. و.گ. چلو.

چلاو صاف (čalawsā́f) نر.م. صافي، چلو صاف، سوری سوری لرونکی لوښی.

چلباز (čalbā́z) ص. نر.م. چلي، تګ، تګمار.

چلپټی (čalpaṭáy) نر.م. چل، غولی.

چلتار (čiltā́r) نر.م. چالتار، زرین یا د سونډي تارو څخه جوړ شوی مزی دی چې عربان، ملنګان یې پر خپل سر باندې د سره دسمال د پاسه تړي.

چلچل (čalčál) نر.م. ۱) چلاچل؛ ۲) بیره، تلوار.

چلخی (čalxáy) نر.م. شلخی، یو ډول سابه دي.

چلر (čulár) ص. نر.م. ۱) ساده، ناپوه، کم عقل؛ ۲) لوڅک، اوباش، بدمعاش.

چلښت (čalaṣ̌t) نر.م. ۱) گذاره، چلاو، چلند؛ ۲) جاري کېدنه؛ ۳) رواج موندنه کرنسي.

چلغوزی (čalğozáy) نر.م. و.گ. جنغوزی.

چلغه (čalğa) ښځ.م. اندازه، د اوږدوالي او پسور.

چلغت (čəlğát) نر.م. زغره، زره.

چلک (čilák) نر.م. ۱) تیم، پیپ؛ ۲) شېردانی.

چلکه (čalaká) ښځ.م. د اوبو څپه، چپه، موج.

چلګری (čalgáray) فا. نر.م. دوړ، تغر جوړوونکی هغه څوک چې تغر اوبي.

چلګری (čalgaráy) ص. نر.م. چلولي، چلباز.

چللو (čalaláw) نر.م. ۱) چلپلو، د ژرندې تکتکی، د ژرندې ډګ ډګی.

چلم (čilám) نر.م. ۱) چیلم، د تنباکو څکلو د خاورو یا مسو څخه جوړه یوه آله ده چې اوبه په کې اچول کېږي؛ ۲) زانه، زانې؛ ۳) چلم، حقه.

چلمار (čalmā́r) ص. درغلګر، درغلکار، تګمار، جعلکار.

چلمچي (čilamčay(i)) نر. ښځ.م. لاسلوني، لګن، لاس پرمینځوني.

چلمرده (čilmardá) ښځ.م. د ریشکي غونډې یو بوټی دی چې د سوځولو کار ترې اخلي.

چلم کښ (čilamkáṣ̌) ص. نر.م. چلمي، چلم څکوونکی، د چلم عملي.

چل مل (čalmál) نر.م. چل ول، چم، تګي برګي، غولونه، فریب، چل، چل بازي، تېر ایستنه.

چلن (čalán) نر.م. ۱) چلند، خوی، سلوک؛ ۲) تله راتله؛ ۳) په معامله کې د اعتبار وړ؛ ٤) طرز.

چلنج (čilínj) نر.م. ۱) مبارزې ته راغوښتل، رقابت کونه؛ ۲) اعتراض کونه، ادعا کونه؛ ۳) منهمونه؛ ٤) مطالبه؛ ٥) حق. غوښتنه.

چلندبېلګه (čalandbélga) l. د چال چلند ماډل، د چلند دود.

چلندچوپړ (čalandčopár) l. ترانسپورتي خدمت، نقلیه خدمت.

چلنددوی (čalanddóy) l. روان قانون، نافذ قانون.

چلندغوټه (čalandğū́ṭa) ښځ.م. ول، هغه غوټه چې په اسانۍ سره خلاصېږي.

چلندوالی (čalandwā́lay) نر.م. جاري کېدنه، رواج موندنه، چلښت، دود موندنه.

چلندول (čalandawál) مص. مت. رواج ورکول، جاري کول، رواجول.

چلنده لار (čalandalā́r) ښځ.م. عامه لاره، جاري لاره، پاچاهي لاره، چالانه لاره.

چلندي (čalandí) ص. نب. جاري شوی، رواج شوی، رواجي، مروج، دود شوی.

چلندېدل (čalandedál) مص. ل. چلند کېدل، چلېدل، رواجېدل، جاري کېدل.

چلني (čalanī́) ښځ.م. ۱) چالانېدنه، چلېدنه، جاري کېدنه؛ ۲) د چالانېدو ټکس.

چلو (čaláw) نر.م. (ج. چلوونه) چلاو؛ هغو وريجې چې سپېنې پخې شي يعنې رنګ ورنکړل شي.

چلوټه (ča'waṭá) ښځ.م. (ج. چلوټې) ۱) ګذاره، سلوک، راشه درشه؛ ۲) چل، غولونه.

چلوچاڼ (čalawčā́ṇ) ا. وريجوچانوونی، چلوصاف.

چل ول (čalwál) نر.م. چل، مکر، فريب، ټګي.

چلول (čalawә́l) مص.مت ۱) رواجول، جاري کول ۲) حرکت ورکول؛ ۳) استعمالول؛ ٤) ګذاره کول؛ ٥) بدکاري کول؛ ٦) اداره کول، کنټرول کول؛ ۷) بېول، بوتلل، بوول.

چلولي (čalwalí) ص.نب. چلباز، ټګ، چمباز.

چلولی (čalawálay) فا.نر.م. ۱) جاري کړی، رواج ورکړی؛ ۲) چالان کړی؛ ۳) باړونه کړی؛ ٥) استعمال کړی.

چلومبه (člumbá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه، مچوغنه، مچنوغه، مچوغنده.

چلون (čalū́n) نر.م. ګذاره، رفتار، چلښت، چلند.

چله[1] (čalá) ښځ.م. ۱) د نارينه غوروالی؛ ۲) څپه؛ ۳) سېلاب، توپان؛ ٤) ګذاره، وخت تېرې.

چله[2] (čıla) ښځ.م. ۱) خلوت، څهله، د عبادت لپاره څلوېښت ورځې په خلوت کې کېناستنه؛ ۲) د کوزدې ګوتمه؛ ۳) د ژمي څو مياشتې.

چلي (čalí) ص.نر.م. و ګ. چلباز.

چلی[x۰] (čaláy) ص.نر.م. ۱) کمزوری، ضعيف؛ ۲) هغه تېره لرګی چې ګازرې پرې راباسي.

چلی (čaláy) ښځ.م. ۱) وښکالي، ګونګوری، ورۍ؛ ۲) د نارينه وي يو ډول ګوتمې؛ ۳) د پنې (وچنې) پوزه او مخکنۍ څوکه.

چلی[3] (čaláy) نر.م. بنګړی.

چليپا (čalipā́) ښځ.م. ۱) د ضرب علامه (x)؛ ۲) د نفي، رد څرګندولو علامه، ناسم.

چلېدل (čaledә́l) مص.مت. ۱) جاري کېدل؛ ۲) ماشين روانېدل؛ ۳) پر له پسې ډزې کېدل؛ ٤) استعمالېدل؛ ٥) تلل؛ ٦) ګوزاره کېدل.

چلېکار (čalekā́r) ص.نر.م. و ګ. چرېکار.

چليګر (čaligә́r) ص.نر.م. و ګ. چلباز.

چم (čam) نر.م. ۱) محله، کوڅه؛ ۲) دوکه، چل؛ ۳) پونه، شبنم؛ ٤) د ټګ ډول؛ ٥) غوندې، په څېر؛ ٦) طريقه؛ ۷) سلوک؛ ۸) برخه، څانګه، ۹) ختې چې لږ کبل ولري؛ ۱۰) کرج، پيند؛ ۱۱) د غوښې يوه ټوټه؛ ۱۲) وانبه او وښته چې په خپل منځ کې نښتي او تاو شوي وي.

چماچار (čamāčā́r) نر.م. چرچوری، چنجاړی.

چمانده (čamāndá) ښځ.م. سپېرکونډکه، سپېرلکه خړه مرغۍ، سو پوټکه.

چمباز (čambā́z) ص.نر.م. چلباز، ټګ، فريبګر.

چمبر (čambә́r) نر.م. ۱) چنبر، د کلا چاردېوالي؛ ۲) چمبه، د پرويزې او چنوونې حلقه.

چمبړ (čambә́ṛ) نر.م. رنګينه خمتا، ګلداره بېتۍ.

چمبړخيال (čambaṛxyā́l) نر.م. ۱) تره، ترۍ؛ ۲) لاسپلی، تړې ته ورته؛ خو تور رنګه اوږده پلی دي چې په يوناني درملنه کې کارېږي.

چمبړی (čambaṛáy) نر.م. خيګ، شنواز، د لامبو مشک، سنداری.

چمبل (čambә́l) نر.م. پېچک، کوله ولی، يو ډول ژېړ تارونه دي چې په نباتاتو او ونو راتاوېږي.

چمبول (čamból) نر.م ۱) کوړ لوبيې، چېت لوبيې؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

چمبه (čambá) ښځ.م ۱) پنجه، څپېړه؛ ۲) تمبل، دف، درېه؛ ۳) د توپې يا خولۍ غاړه.

چمبه کښه (čambakáṣa) ښځ.م. پنجه کښه، دستکی، د تناره یو ډول اوږده ډوډۍ ده.

چمبی (čambáy) نر.م. ۱) د غاړې ګروه، د ګروېې هډوکی؛ ۲) چمبر، چارډېوالي، کلا.

چمبړک (čamberák) نر.م. د ماښام چکالی، د ماښام ځکلکی، چرمي شمبرک.

چمبړه (čamberá) ښځ.م. چوسی، چشی، د تناسلي آلت هغه پوستکی چي د سنت کېدو پر وخت ځني پرې کېږي.

چمبېل (čambél) نر.م. چمبېلي، یو ډول خوشبویه ګل دی چي ژېړ او سپین ګلان کوي.

چمتاره (čamtārá) ښځ.. مو. یو ډول سرنده ده.

چمتو (čamtú) ص.نب. تیار، اماده او تکړه.

چمتووالی (čamtūwálay) نر.م. تیاري، امادګي، اماده توب.

چمته (čəmtá) ښځ.م. ۱) دبه، کلپی، د بارو تو ایښودلو لوښی؛ ۲) تیلی، کشوره، میانی؛ ۳) د فقیرانو طبراق.

چمتی (čamtáy) نر.م. متی، سری، د ستني برغولی، هغه پلن لرګی چي د ستني او بش ترمنځ وي.

چمټه (čəmṭá) ښځ.م. ۱) دسپنه؛ ۲) اورلړونی.

چمجن (čamján) ص. نر.م. ۱) چینجن، چینجي وهلی؛ ۲) وروست، پوده، خوسا، توس.

چمجی (čamjáy) نر.م. . و ګ. چینجی.

چمچ (čamač) نر.م. چمچه، ځمڅه، چمچی.

چمچالو (čamčálū) نر.م. چمچه لغزی، یو ډول مرغۍ ده چي په اوبو کي ګرځي.

چمچری (čamčaráy) ښځ.م. شوړ شوړی، سرسری داور لوبي اورد شی.

چمچک (čamčák) نر.م. تلی، د موسیقۍ آله ده.

چمچکی (čamčakáy) ښځ.م. کریوری، مارخوری.

چمچلغی (čamčalğáy) نر.م. د اوبو یو ډول مرغۍ ده چي چینجي خوري یې.

چمچلی (čamčaláy) نر.م. ۱) چرخولک، ګډوونی، څرخندوکی؛ ۲) بانه ګیز؛ ۳) بازینګر هلک.

چمچمار (čamčamár) نر.م. کپچه مار.

چمچوری (čamčūray) نر.م. تمبلوټ، ډولچه، ډولی، اوګردان.

چمچوری (čamčūráy) ښځ.م ۱) چمچی، چمچه، وروکي ځمڅی؛ ۲) ځمڅکی، د چونګښي زمنګی.

چمچه (čamčá) ښځ.م. و ګ. ځمڅی.

چمړدی (čamardáy) نر.م. د شولو د پایکو د منځ تیرکی، هغه لرګي سر چي شولې تکوي.

چمړه (čamṛá) ښځ.م. ۱) خرمن، چرم؛ ۲) توته، توکر؛ له بل شي ځخه رابېل شوی غټه توټه.

چمغټ (čamğáṭ) نر.م. چنغړک، ممغړک، غرندی، چینغړک.

چمغړک (čamgərák) نر.م. ۱) مری، د مری هډوکی؛ ۲) چنغرک، چینغړک.

چمک (čamák) نر.م. څلا، بریښ، ځلېدنه.

چمکار (čamakár) ص.نر.م. ځلاند، ځلېدونکی، بریښېدونکی، چمکدار، چرکېدونکی.

چمکلي (čamkalí) ښځ.م. د ښځو یوه ګاڼه ده.

چمکنی (čamkanáy) ښځ.م. زري پنې، هغه موچني یا پنې چي پر مخ یې زر تار او وريښم کار شوی وي.

چم ګاونډ (čamgāwánd) نر. م. ۱) همسایګي، ګاونډیتوب؛ ۲) همسایه، ګاونډي.

چمګر (čamgár) ص. نر.م. ج. تګ، چلباز.

چمن (čamán) نر.م. (ج. چمنونه) هغه اوار میدان چي وابښه او کبل په کي راشنه وي.

چمنډ (čamánḍ) ص. نر.م. چاغ، شلند، مزی.

چمني (čamaní) ص. نب. د چمن، د چمن اړوند.

چموخم (čamoxám) نر.م. ۱) موزون تګ، په ناز تلنه، برابره تلنه؛ ۲) چم، چل، تګي.

چموسه (čamosá) ښځ.م. سوګلې، د خامې یا اومې ځرمنې بوټ یا پڼه.

چموکی (čamūkáy) ص. نر.م. چمباز، تګ.

چمه (čamá) ښځ.م. ۱) بدخویه ښځه؛ ۲) ډبره، کاڼی، تیږه، غرمه.

چمیار (čamyā́r) نر.م. موچي، څمیار.

چمیکی (čamíkay) نر.م. چرګوړی، چرګوتی.

چنار (činā́r) نر.م. چینار، څنار، یو ډول ونه ده.

چناو (čənā́w) نر.م. د اوبو سر، د اوبو سرچې په ویاله کې راځي.

چنباګل (čanbāgwál) نر.م. یو ډول سپین او ژېړ رنګی ګل دی.

چنبر (čanbár) نر.م. و.ګ. چمبی.

چنج (čunj) نر.م. کرکه، نفرت.

چنجړۍ (čanjəṛáy) ښځ.م. زرکه، یو ډول مرغۍ ده

چنجړی (čanjə́ṛay) نر.م. تنزری، څنزری.

چنجن (činján) ص. نر.م. ۱) چینجن، چینجو وهلی؛ ۲) مضر، جنجالي.

چنجنتوب (činjantób) نر.م. ۱) چنجنتیا، خوسا توب، چینجنوالی؛ ۲) په خبره کې خبره پیدا کول، د مچ نه کوچ ویستل.

چنجنول (činjənawə́l) مص. مت. ۱) چینجول، په چینجو وهل؛ ۲) مج. په خبره کې خبره پیدا کول، خبره خرابول.

چنجنه ډبره (činjənaḍabará) ښځ.م. یو ډول سوری سوری کاڼی دی چې اوبنکوغوندې یوه ماده څنې راڅڅېږي.

چنجنېدل (činjənedə́l) مص. ل. ۱) چنجن کېدل، چینجنېدل؛ ۲) مج. د کومې موضوع یا خبرې اوږدېدل او خرابېدل.

چنجوغی (činjuğáy) نر.م. یوه مېوه ده چې سور رنګ لري او خوند یې خوږ وي

چنجول (čunjawə́l) مص. مت. کرکه کول، نفرت پیدا کول، زړه توررول.

چنجولی (čunjawə́lay) مف. نر.م. زړه ور تور کړی، متنفر کړی.

چنجوی (čanjúy) نر.م. درې غابښیزه آله ده چې کوچیان پتیره دوډۍ پرې میده کوي.

چنجی (činjáy) نر.م. چینجی، یو ډول حشره ده.

چنجېدل (čunjedə́l) مص. ل. زړه توریدل، خوا ګرځېدل، کرکه او نفرت پیدا کېدل

چنچڼی (čənčəṇə́y) ښځ.م. یو ډول مرغۍ ده.

چنډرچېری (čandarčeré) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چندخ (čindáx) نر.م. غټه چونګښه، چنګښ.

چندرکونس (čandarkáwns) نر.م. مو. یو کونس دی مګر په شاستر او پخوانیو متونو کې نه لیدل کېږي.

چندرو[1] (čandrú) نر.م. پرخه، پونې، شبنم.

چندرو[2] (čindró) ښځ.م. ۱) چیتی، جُزبازي، د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) په یوه پښه تلنه.

چندروکی (čandrū́kay) نر.م. چتکی، چتی، چترکی، چورندک، یوه وړه مرغۍ ده.

چندرۍ (čindrə́y) ښځ.م. ۱) چندرو، په یوه پښه ګوډ ګوډ تلنه؛ ۲) موخی، چندر، چیتی.

چندری (čandráy) نر.م. د ښځې تناسلي آلت.

چنډر (čandáṛ) نر.م. صندل، چندڼ، یو ډول ونه ده چې خوشبویه لرګی لري.

چندل (čandál) نر.م. گوړ گوړ تلونکی، پر یوه پښه تلونکی، پر چړندی تلونکی.

چندنۍ (čandnáy) ښځ.م. ۱) سپینه روجایي؛ ۲) ترنګ، شرنګ (درباب)، د ډول ډب.

چندن هار (čandanhā́r) نر.م. چندنار، چندنار، امېل غوندې یو ډول ګانه ده چې غاړې ته اچول کېږي او یو لاس ترې وېستل کېږي.

چندورۍ (čandúray) نر.م. کودورۍ، توکر، کردنی، کودری، کودی.

چندوله (čandolá) ښځ.م. و ګ. جینۍ.

چندونۍ (čandunáy) نر.م. د غوړو پڅکی، د غوړو نرمی، دّ غوړو نرمه، د غوړو پوڅکی.

چنده (čandá) ښځ.م (ج. چندې) ۱) چانده، بسپنه، هغه پیسې چې د یوه کار لپاره له خلکو څخه راټولېږي؛ ۲) د ورځپاڼې، مجلې کلنۍ یا شپږ میاشتنۍ ګډون.

چندی (čánday) نر.م. (ج. چندیان) شاعر.

چنډال (čandā́l) ص. نر.م. ۱) چوړی، چواړی، صفایي کوونکی؛ ۲) غریب؛ ۳) بې همته؛ ۴) له ټولو حقوقو څخه محروم؛ ۵) بې اولاده؛ ۶) بې روزګاره.

چنډالتوب (čandāltób) نر.م. ۱) چوړي توب؛ ۲) غریبي؛ ۳) بې همتي؛ ۴) بېکاري؛ ۵) محرومیت؛ ۶) اولاد نه لرنه.

چنډاول (čandawə́l) نر.م. چنداول، د لښکر هغه ټولۍ چې تر ټولو وروسته وي.

چنډت (čandát) ص. نر.م. خوار غریب، مفلس.

چنډخه (čindaxá) ښځ.م. چېنګښه، جنګړه.

چنډک (čandák) نر.م. ۱) شنډک، غوک، د کوچنیانو یو راز لوبه ده؛ ۲) تکره.

چنډن (čandán) نر.م. و ګ. چندړ.

چنډو (čandū́) نر.م. غمزه، چانډو، اوبو کې پاخه شوی تریاک یا اپیم چې بیا وڅکول شي.

چنډوباز (čandūbā́z) ص.نر.م. د چنډو نشه کوونکی.

چنډوکه (čandūká) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

چنډه (čandá) ښځ.م. (ج. چنډې) ۱) ټوکر، ټوټه، حصه، ټوکره؛ ۲) ترازه، قاش، دړه.

چنغاله (čingālá) ښځ.م. چنغله، کوزده شوې.

چنغړک (čangərák) نر.م کارکورتک، قانقورتک.

چنغول (čangól) نر.م. (ج. چنغاله) نامزاد.

چنګ (čang) نر.م. ۱) د فوکلوري موسیقۍ یوه اوسپنیزه آله ده چې منځنۍ برخه یې فنري جوړښت لري؛ ۲) د موسیقۍ ۲۴ تاریزه آله ده؛ ۳) له ۴۰ ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی؛ ۴) چنګک؛ ۵) په پنجه کې، ګیر.

چنګاښ (ču,angā́s) نر.م. چونګاښ، کونیکیر، خارچنګ، سرطان.

چنګال (čangā́l) نر.م. منګول، منګوله، پنجه.

چنګ چنګ (čangčíng) نر.م. چونګ چونګ، ستمی، زګېروی.

چنګ په چنګ (čangpačáng) ص. نر.م. ج. ګډوډ، پریشان، ابتر.

چنګړ (čangár) ص.نر.م (ج. چنګړان) ۱) بدخویه، بدمعامله؛ ۲) موسلی، مسلی.

چنګړی (čangaráy) نر.م. چبندری، چنګور، چندرو، چیتی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چنګښ (čangaṣ) نر.م. ۱) چونګاښ، چینګښ، غټ چنډخ؛ ۲) چتکی، چتی، چترو، چندولی؛ ۳) و ګ. چنګاښ.

چنګل (čangúl) نر.م. د ځمکې هغه ټوټه چې د پنځلسو جریبو سره معادله وي.

چنګل بازی (čangulbāzáy) ښځ.م. چغل بازي.

چنګن (čəngán) ص. نـر.م. ۱) ژرندوکی، ژړ په ژړا کېدونکی؛ ۲) ترن؛ ۳) بخیل، شوم.

چنګو (čangú) نر.م. یو ډول سارانی مرغه دی.

چنګوټی (čangóṭay) نـر.م. ۱) چنګـوړی؛ ۲) دغناور بچی؛ ۳) ووړکی ماشوم.

چنګوری (čangúray) نر.م. ترټنی، دډبرې ټوټه د تیږې ټوټه، د بم ټوټه یا پارچه.

چنګوړ (čangóṛ) نر.م. چندری، چیتـی، موخی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چنګوړي (čanguṛí) نر.م. د شولو ګېډی، د شولو ختې، د شولو څېټې.

چنګول (čingawə́l) مص. مت. و ګ. چینګول.

چنګولي (čangulí) ښځ.م. د غنمو ګـېډی، د غنمو ختې، د غنمو ستری.

چنګۍ (čangə́y) ښځ.م. ۱) چندری؛ ۲) یـو ډول وړه سپېره چنچنه ده.

چنګی (čəngáy) ص. نر.م. چغر، بهنګی، بهنګا، کوږ سترګی، چغر سترګی.

چنګیتاز (čangitáz) نر.م. ۱) کوښښ، لپ څپ؛ ۲) ملخ غوندې یوه حشره ده.

چنګېدل (čingedə́l) مص. ل. ژړل، د ژړا اواز.

چنمارۍ (čanmārə́y) ښځ.م. و ګ. چاندمارې.

چنوسکی (čanúskay) ص.نر.م. بخیل، کنجوس

چنوغزه (čanoǧzá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه.

چنه (čəná) ښځ.م. ۱) د دېـوال یو اړخ؛ ۲) مرسته؛ ۳) مج. د ګاونډي په ډول لـه بل چا سره ژوند تېـرول؛ ٤) د پلوررونکي سـره د بیـې د کښته راوستلو لپاره خبرې؛ ٥) د خولې لاندنۍ ژامه.

چنی (čanáy) نر.م. ۱) هغه آس چې درې رنګه لري؛ ۲) کاسه، ټوټی، کونډی.

چنۍ (čanə́y) ښځ.م. شبنم، زمرین، سپینه پرخه.

چڼ(۱) (čaṇ) نر.م. ۱) ګوړ، للون، خپشاوه؛ ۲) ص. پاک، چاڼ؛ ۳) هغه لښتې چې د کوټې د تیرانو د پاسـه اچـول کېـږي؛ ٤) پنبه په ندانې وهنه؛ ٥) انتخاب؛ ٦) فیلترونه؛ ٧) بې غشه کونه.

چڼاخه (čaṇā́xa) ښځ.م. د هـډوکـو درد، د بندونو درد، د اندامونو درد، روماټیزم.

چڼاسک (čaṇāsák) ص. نر.م. چنیاسن، چڼاسن، هغه څه چې پوپنک او چنیاسې یې کړې وي.

چڼاسکه (čaṇāská) ښـځ.م. ۱) یو بـوټی دی چې ګل یې د بنفشې ګل تـه ورته دی؛ ۲) چڼاسه، چنیاسه، چڼوسی، پوپنک.

چڼاشي (čaṇāší) نر.م. کروپې، ککړۍ، بوګرۍ.

چڼ چڼ (čəṇčáṇ) نر.م. د چرچڼې (چنچڼې) اواز.

چڼچڼ (čəṇčáṇ) نر.م. چرچڼ، یو ډول مرغۍ ده.

چڼچڼک (čəṇčəṇak) نر.م. تور غاړ، یوه مرغۍ ده چې توره غاړه لري.

چڼچڼه (čəṇčəṇá) ښځ.م. و ګ. چرچڼه.

چڼکاو (čaṇkā́w) نر.م. چـړکاو، اوپاشې، د اوبو پېړوهل، څمکه اوپاشي کول.

چڼکاوول (čaṇkāwawə́l) مص. مت. اوپاشي، د اوبو پېړوهل، چڼکاو کول، اوبه ترمکه کول

چڼکاوېدل (čaṇkāwedə́l) مص. ل. چړکاوېدل، چړقاوېدل، اوبه ترمه کېدل، اوپاشي کېدل.

چڼل (čaṇə́l) مص. مت. ۱) چونل، چڼ کول، صافول غلبېلول؛ ۲) تولول، سره کول.

چڼول (čaṇawə́l) مص. مت. ۱) ګوړول، خپشاوه کول؛ ۲) پاکول، چاڼ کـول؛ ۳) مـالـوچ ډنډت کول؛ ٤) چوڼ کول، انتخابول.

چڼونی (čaṇunáy) نـر.م. ۱) پـرویزی، چڼوونی؛ ۲) چاڼ کوونی، پاکوونی، غلبېلوونی.

چڼه (čaṇá) ښځ.م. نخود، یو ډول حبوب دی.

چڼی (čaṇáy) ښځ.م. د اوسپنې پانه.

چڼی (čaṇáy) نر.م. ۱) د جال وړه ټوکری؛ ۲) دری گوټیزه واړه سوري؛ ۳) چرې، طالب؛ ٤) دڅپلیو غړوندی، د پنوغړوندی.

چڼیا (čuṇyā́) ښځ.م. چونیا، چونیایی رنګ؛ بنفشه یی رنګ.

چڼیاتوب (čuṇyātób) نر.م. چونیایي رنګ، چونیایي رنګ درلودنه.

چڼیاسن (čaṇyāsán) ص. نر.م. چنوسی، هغه څه چې پوپنک یې کړی وي.

چڼیاسه (čaṇyāsá) ښځ.م. یو ډول نری ټوکر، یو ډول چنجره نری کپړه.

چڼېدل (čaṇedə́l) مص. ل. ۱) گوړېدل؛ ۲) صفا کېدل، غلبېلېدل؛ ۳) مالوچ د ندت کېدل؛ ٤) انتخابېدل؛ ۵) چونېدل، چاڼ کېدل.

چو(۱) (čaw) نر.م. ۱) چاک، چاود، درز؛ ۲) د دوو غرونو ترمنځ تنګه لاره.

چو(۲) (ču) نر.م. ۱) چف، دم؛ ۲) د آس یا غوایي دروانولو اواز.

چو(۳) (čo) اد. ۱) خو، لیکن، مګر؛ ۲) خې اوبس، چو اوبس؛ ٤) بندېز، ایسارتیا، ګیروالی.

چوار (čawā́r) نر.م. للونه، څوړند، کوری.

چوارول (čawārawə́l) مص. مت. څړول، للول، کوری کول، څوړندول.

چواره (čuwārá) ښځ.م. (ج. چوارې) خرما، وچه کجوره؛ یو ډول میوه ده.

چواري (čuwā́ri) ښځ.م. سوری شوې کجوره ده چې په تارکې اچول کېږي او د ښځو لپاره یې د ماشوم پرغاړه کې ځوړندوي.

چوارېدل (čawāredə́l) مص.ل. ځوړندېدل، ځړېدل، للېدل، کوری کېدل.

چواړی (čuwāṛáy) ص.نر.م. ۱) ملی، موسلی، نورمخی؛ ۲) خاکروب؛ ۳) خوسا، ناپاک.

چوباره (čobārá) ښځ.م. (ج. چوبارې) بالاخانه، د کوټې د پاسه بله کوټه.

چوبړن (čobṛán) ص.نر.م. لوچک، جاهل، چوپړن.

چوپ (čup) ص.نر.م.ج. چپ، غلی، خاموش.

چوپاتکه (čopātə́ka) ښځ.م. (ج. چوپاتکې) کتولی، د انځر د راټولولو آله.

چوپار (čopā́r) نر.م. (ج. چوپارونه) ۱) چوپال، چوپاړ، څېرۍ، ساله؛ ۲) د غونډېدو ځای.

چوپان ګرمک (čopāngarmák) نر.م. یوه ځنګلي بوټې دی.

چوپتیا (čoptyā́) ښځ.م. غلی توب، چوپتوب، چوپوالی.

چوپته (čuptá) ښځ.م. هغه لرګي چې د دېوال د کلکولو لپاره په هره پخڅه لګول کېږي.

چوپر (čupár) ص. نر.م. برګ، دوه رنګی، ابلق.

چوپړ (č(o,u)páṛ) نر.م. ۱) خدمت، نوکري، کار، زحمت؛ ۲) یو ډول لوبه.

چوپړن (čupṛán) ص.نر.م. چخن، چوخړن، چخړن، هغه څوک چې سترګې یې چخرې او اوښکې کوي.

چوپړوال (čopaṛwā́l) نر.م. خدمتګار، نوکر.

چوپړه (čopáṛa) ښځ.م. زړه پنه، زړه موچنه، چپړه.

چوپړی (čopṛáy) نر.م. خدمتګار، خادم، نوکر.

چوپړی (čopṛáy) ښځ.م. ۱) اوبړی، شړومبی، چوبړی؛ ۲) خونکی، څپر، کوټخه، څپره.

چوپل (čupə́l) مص. مت. چوپول، زبېښل، رودل.

چوپلی (čupə́lay) مف. نر.م. زبېښلی، رودلی، چپولی، چوپولی.

چوپنه (čupə́na) ښځ.م. زبېښنه، رودنه.

چوپنی (čupanay) نر.م. پوچکه، دصابون پوچک یاد کورتو منبوني، کنبکري.

چوپونکی (čupūnkay) فا. نر.م. زېښېونکی، رودونکی، چیوونکی.

چوپڼی (čupaṇáy) نر.م. هغه پوست شی چې د ماشوم د غابنو په کېدلو کې مرسته کوي.

چوپنۍ (čupanáy) ښځ.م. چاکلېټ.

چوپه چوپیا (čopačopyā́) ښځ.م. کراره کراري، چوپه چوپتیا.

چوپېدل (čupedə́l) مص. ل. ارامېدل، کرارېدل، غلي کېدل، خاموشه کېدل.

چوپېر (čawpér) ق. و.گ. چاپېر.

چوت (čwat) ص. نر.م. ۱) اوچت، لوړ؛ ۲) تېز، ځالاکه، متی، وندی.

چوتاله (čawtā́la) نر.م. مو. ددوولسو ماترو تال.

چوتانګۍ (čutangáy) ښځ.م. د اوښ د کښتې فلزي کړۍ، د اوښ د زین فلزي کړۍ.

چوتار (čawtā́r) نر.م. (ج. چوتاره) ۱) یو ډول ساز؛ ۲) اوږده خبره؛ ۳) چارسوتي توکر.

چوتره (ču(wa)trá) ښځ.م. صوفه، سوپه، ډېره.

چوتی (č(o,u)táy) نر.م. ۱) چوتی، نیکر، لنډکی پرتوګ؛ ۲) د اوښ د بار تړلو رسۍ.

چوتیا (čutyā́) ص.ښځ.م. ۱) بې اتباره، ناکاره؛ ۲) ګانډو، مفعول.

چوتیاتوب (čutyātób) نر.م. ۱) ناکاره توب، بې اتباري؛ ۲) ګانډوتوب، مفعولتوب.

چوټ (čuṭ) نر.م. (ج. چوټونه) ۱) چیټ، یو ډول توکر دی؛ ۲) اندېښنه؛ ۳) تاوان؛ ٤) ګوزار؛ ۵) اعتراض؛ ۵) ص. نر.م. بس، پوره.

چوټ انداز (čoṭandā́z) ص. نر.م. قیاس، اټکل اندازه، تخمین، اټکلي، توکلي.

چوټول (čoṭawə́l) مص. مت. ۱) چوټ کول، وړل، تښتول؛ ۲) غلاکول؛ ۳) درنول (د پور).

چوټه[1] (čóṭa) ښځ.م. ۱) چاره، علاج؛ ۲) پرله پسې کارکونه.

چوټه[2] (čawaṭá) ښځ.م. څپلی، کېږي، چپلی.

چوټي (čoṭí) ص. نب. ۱) څېټي، چوټي، د ښځې د سر وېښتان چې اوېدلي یې وي؛ ۲) ښځ.م. د ښځې د سر اوږده څنې؛ ۳) رخصتي.

چوټېدل (čoṭedə́l) مص. ل. ۱) پوره کېدل، په مقابله کې برابرېدل؛ ۲) تښتول کېدل؛ ۳) بارېدل، درنېدل (د پور).

چوچ (čoč) نر.م. رسم، رواج، دود، دستور.

چوچاړی (čočā́ṛáy) نر.م. تاپو، جزیره.

چوچک (čučák) نر.م. ۱) چرګوټی، چرګوړی؛ ۲) ورانکاری هلک، شوخ هلک.

چوچنی (čočanáy) نر.م. و.ګ. چوخنی.

چوچوړی (čučuṛáy) نر.م. شینی، شونی، کونی، د مرغیو او چرګانو کنه.

چوچوڼی (čučuṇáy) نر.م. چرګوړی، چرګوټی.

چوچی (čučáy) نر.م. ۱) چوچونی، چیچی، بچی؛ ۲) ص. نر.م. چوخړن، چخن، هغه سړی چې سترګې یې چوخنې کوي.

چوچۍ (čučáy) ښځ.م. سارایي چرګ، کورمنک.

چوخ[1] (čox) ص. نر.م. کړوپ، ملاتیټی، کوبی.

چوخ[2] (čux) نر.م. چخ، تومبنه، خنبونه، منډنه.

چوخت (čoxt) ص. نر.م. جوخت، پیوست، ورغبرمه.

چوخته (čóxta) ښځ.م. ۱) ګاره، سمڅه، سمڅ؛ ۲) ډوغله، غار، سوړه.

چوخړکه (čuxṛáka) ښځ.م. سپینګور، یو ډول اغزن بوټی دی.

چوخړن (čuxṛán) ص. نر.م. چخړن، چیخن، چخي.

چوخره (čuxṛá) ښځ.م. و گ. چخره.

چوخړي (čuxṛí) نر.ج. چخې، چخړې، چوخنې.

چوخښکی (čuxṣkáy) نر.م. د سترګې هغه کونج چې د غوږ و خواته دی.

چوخکه (čoxáka) ښځ.م. چخله، چوخله، چوکه.

چوخل (čuxál) نر.م. چوغل، سيکې، يخ مالک، د يخ مالک آله، چوغل، ښوينده آله.

چوخلی (čuxaláy) ښځ.م. جګه خولۍ (توپۍ).

چوخلی (čuxaláy) نر.م. تېره لرګی دی چې جوار وريانديږ سپينوي.

چوخ مخی (čoxmáxay) ص. نر.م. چک مخی، برګ مخی، چيچکي.

چوخنی (čūxnay) ص.نر.م. و ګ. چوچی.

چوخڼه (čūxṇá) ښځ.م. و ګ. چخره.

چوخڼی (čuxṇáy) نر.م. چخړی، چوخړی.

چوخول[1] (čuxawál) مص.مت. چوخ کول، چوکه کول، د خپيل، سوخول، سوغول.

چوخول[2] (čoxawál) مص.مت. کږول، راتيټول، کږوبول.

چوخه (čoxá) ښځ.م. ۱) چوغه، شوقه، قبا؛ پشمي چپنه؛ ۲) کـوږوالی، خـم والی؛ ۲) د څه شيز د اخيستلو لپاره اوږه وړکونه.

چوخی (čuxáy) ښځ.م. چوکه، چيکه، تېره لښته ده چې د غوايانو د شړلو لپاره استعماليږي.

چوخی (čūxáy) ص. نر.م. ۱) شاتيټ، شاکوږی؛ ۲) چيچکي، چخمخی، چوخی، چخن مخی.

چوخي چوخي (čūxičūxí) ص. نب. داغ داغ، تپ تپ، خاپ خاپ.

چوخېدل[1] (čoxedál) مص.ل. تيټېدل، کږوېدل.

چوخېدل[2] (čuxedál) مص.ل. چـوکـه کـېدل، سوخېدل، څوخېدل، سوغېدل.

چودل (č(aw,u)dál) مص.ل. و ګ. چاودل.

چودري (čawdarí) ص. نر.م. ۱) مشر، سرکرده؛ ۲) معتبر؛ ۳) زميندار.

چور (čūr) ص. نر.م. ۱) تالا، لوټ؛ ۲) ريزمريز، توټې توټې؛ ۳) بالکل، بېخي؛ ٤) نر.م. تان، لوټمار؛ ۵) هغه سوري چې د اوبو په بند کې پيدا شي؛ ٦) چوری، چښنکې، تېره تيږه ده چې شپانه د چړې کار ترې اخلي؛ ۷) دره؛ ۸) دوړه، پوډر، رش.

چورباز (čūrbā́z) ص. نر.م. بچه باز.

چوربل (čurbál) نر.م. ۱) چربل، د وزې له وړغنو څخه جوړ شوی ترسرې يا پرې؛ ۲) له وړغنو او تارونو څخه جوړ د آس جلو.

چوربور (čorbór) ص.نر.م. مغرور، کاکه.

چورت (čurt) نر.م. ۱) چـرت، فکـر، انديښنه؛ ۲) يوه خوله نسوار.

چورتک (čurták) نر.م. يو ډول نبات دی.

چورتي (čurtí) ص. نب. انديښمن، پريشان.

چورټ (čuráṭ) نر.م. چرټ، يو ډول سګرېټ دي.

چورچورک (čūrčūrák) نر.م. چرچرک، کيږدی؛ يو ډول حشره ده

چوررنګ (čūrṛáng) ص. نر.م. نری، چيليت.

چورلټ (čūrláṭ) ق. بالکل، بېخي، سکټ سراسر.

چورلک (čūrlák) نر.م. څرخ، پير، تاو، دور.

چورلکه (čūrláka) ښځ.م. ۱) د پنبې پښـکی (مخکنی برخه) او پسکی (وروستنۍ برخه)؛ ۲) دلرګي څرخ؛ ۳) څرخي الوتله، هيليکوپټر.

چورلکی (čūrlúkay) نر.م. ۱) چورلکه، د پنبې چورلکه؛ ۲) د ښځې د تناسلي آلت خينجکی.

چورلنده (čūrlánda) ص.نب. ګـرځېدونکی، سيار، څرخېدونکی، تاوېدونکی.

چورلندی (čurlandáy) نر.م. لاټو، ګرځندی، چورلنډی، څرخندوکی، د لوبې یوه آله ده.

چورلول (čurlawə́l) مص. مت ۱) څرخول، تاوول، دوروړکول؛ ۲) ګډول، نڅول.

چورله (čūrlá) ښځ.م. ۱) داوبو مسوری، د اوبو ورخ؛ ۲) سولولی غوز (اکوړ).

چورلی (čūrláy) نر.م. (ج.چورلي) ۱) دماشین څرخ؛ ۲) څرخندوکی، لاټو، څرخنی، چورلنډی ۳) غوز، متک، اکوړ.

چورلۍ (čūrləy) ښځ.م. شپېلک، شپېلۍ.

چورلیځ (čūrlīǰ) ا. محور، منځنی، غونډ کربې، څرخ لیکه، آسه، میل څرخ، مدار.

چورلېځی (čūrleǰáy) نر.م. میل، محوري میل، هغه میل چې ماشین باندې څرخي.

چورلېدل (čūrledə́l) مص.ل. ۱) څرخ خوړل، تاوېدل، څرخېدل؛ ۲) ګډېدل، نڅېدل.

چورلی غرب (čūrlayǧráb) نر. م. ماشینګی، ماشیندار، یو ډول وسله ده.

چورمچور (čūrmačū́r) ص.نر.م. ریز مریز، زرې زرې، ټوټې ټوټې، بېخي مات.

چورن (čūrán) نر.م. ۱) تنزرکی، د اوبو مسوری؛ ۲) کپه، کپ، تاک؛ یو خوراک میده دارو.

چورندک (čūrandák) نر.م. (ج. چورندکان) چتکی، چتی، چترکی، کوچنی مرغی ده.

چورنګ (čūráng) نر.م. ۱) په یوه وار د ښکاریو ښېښې پرې کونه؛ ۲) تېغ، توره؛ ۳) زخم، پرهار.

چورنګی (čūrangáy) نر.م. یو ډول مرز دی.

چوره (č(o,u)rá) ص. نب. ۱) فتق، هغه سړی چې دخوټود پاړسوب په ناروغی اخته وي؛ ۲) ص. نر.م. چوری، خوفناکه دره؛ ۳) ښځ.م. بوره، شکره؛ ٤) پوډر، رش.

چوړۍ[1] (čawráy) ښځ.م. مچ شېرونی.

چوړۍ[2] (čoráy) ښځ.م. ۱) ښکلې جینۍ؛ ۲) محبوبا، معشوقه؛ ۳) پ. ک. مجلسي پېغله، هغه پېغله چې مجلس تودوي.

چوړي (čurí) ښځ. م. مالیده، یو ډول خواړه دي.

چوړی (čūráy) نر.م ۱) توبنه؛ ۲) توبره؛ ۳) ذکر، د نارینه تناسلي آله؛ ۲) ګډېدونکی.

چوړ[1] (čūṛ) نر.م. ۱) شرپهار؛ د اوبو د راتوېدلو اواز؛ ۲) هغه درز چې په لرګي کې په څولې یا پانه باندې شوی وي؛ ٤) کړی، غوراشه.

چوړ[2] (čawṛ) نر.م. ۱) ښخ، جغر، چنغر، قتل؛ ۲) ص. نر.م. ج. تباه، برباد.

چوړا (čūṛā) نر.م. وبنی، بنګړی، ګوجره، چوړی.

چوړاغ (čūṛāǧ) نر.م. دکانې چاو، د اوبو لاره.

چوړچوړک (čuṛčuṛák) نر.م. کمکی هلک، وړکی ماشوم، وړکوټی، کوچنی.

چوړک (čūṛak) نر.م ۱) قلف، کولپ؛ ۲) د دروازې اړم، تمبه او توماچو.

چوړکی (č(o,u)ṛkáy) ښځ.م. چوړکی، وړه چاړه.

چوړګه (čūṛgá) ښځ.م. ۱) سمڅ، اوږده سوړه؛ ۲) دروازه یو څه خلاص.

چوړو (čūṛū) نر.م. تبخک، شپخلو، چوړی، یو ډول سپېره مرغه دی چې اوږده لکۍ لري.

چوړول[1] (čawṛawə́l) مص.مت. تباه کول، بربادول، ورانول، قتلول، پوپنا کول.

چوړول[2] (čūṛawə́l) مص. مت ۱) شوړول، چړول؛ ۲) بیول، جاري کول.

چوړهار (čūṛahār) نر.م. شورهار، شرپهار.

چوړی[1] (čūṛáy) ص.نر.م. ۱) چوروی، بنګی؛ ۲) هغه سړی چې د پانسي کولو پروخت کې د کوهي څرخ تاووي؛ ۳) و.ګ. چوړه.

چوړېدل[۱] (čawṛedә́l) مص. ل. تباه کېدل، بربادېدل، ورانېدل، پوپنا کېدل، قتلېدل.

چوړېدل[۲] (čuṛedә́l) مص. ل. ۱) چړېدل؛ ۲) جاري کېدل، بهېدل.

چوړېل (čuṛayә́l) مص. مت. سرېښول، نښلول.

چوړيلی (čūṛayә́lay) مف. نر. م. سرېښ کړی، نښلولی، مښلولی، ښخ کړی.

چوړينه (čuṛayә́na) ښځ. م. سرېښونه، مښلونه.

چوز (čūz) نر. م. يو کلن باز.

چوزه[۱] (čū́za) ښځ. م. ښايسته ښځه.

چوزه[۲] (čawzá) ښځ. م. چرگوری، چرگوتی.

چوزی (čū́zay) ص. نر. م. ۱) کاغذي، چغجي، نازک، چغزي؛ ۲) نر. م. چرگوری؛ ۳) دوزې ببډی.

چوس (čūs) ص. نر. م. ۱) بې ارزښته، بې قيمته شی؛ ۲) د څاروي لرې او کولمې؛ ۳) ص. چوسک، خسيس سړی.

چوسار (čawsā́r) نر. م. يو ډول سوهان.

چوستی (čūstáy) نر. م ۱) دڅناور لرې او کولمې؛ ۲) د نس برنغ يا پرده.

چوس خور (čūsxór) ص. نر. م. ۱) چوسکن، بخيل؛ ۲) وړ سترگی، اروا وړی.

چوسک (čūsák) نر. م. چوس، ، په يوه شي پسې گرځېدنه، په يوه شي پسې پلټنه

چوسکن (čūskán) ص. نر. م. و گ. چوس خور.

چوسکنتوب (čūskantób) نر. م. ۱) وړ سترگی ۲) بخل، بخيلتوب، شوموالی.

چوسکنېدل (čuskanedә́l) مص. ل. اروا وړی کېدل، بخيل کېدل، شوم کېدل.

چوسه (čósa) ښځ. م. سستي، لټي، تنبلي.

چوشی (čošә́y) ښځ. م. و گ. چنبکی.

چوشک (čošák) نر. م. ۱) ښيښه يي وړو بوتل دی چې شيدې په کې اچوي او کوچني يې روي؛ ۲) وړو پلاستيکي ساختمان چې هوا لري او ماشومان يې روي.

چوښتی (čū́ṣtay) نر. م. ۱) چوشتی، دمېږو او نورو څارويو غولانځه؛ ۲) ځوښکوری.

چوښکه (čū́ṣka) ښځ. م. چوښکی، څڅکوری، چښکوری، سنت، کشکول، څوښکوری.

چوغ (čūǧ) ص. نر. م. ۱) چوخ، کوږ، تيټ، کوږک، چوغی؛ ۲) تنگ.

چوغالی (čūǧā́lay) نر. م. ۱) د اوښانو د تړلو ځای او توېله؛ ۲) د اوښانو بچې چې پر يوه ځای يې کړې وي؛ ۳) دورستو اوبو ډوغل.

چوغبوغ (čūǧbū́ǧ) نر. م. چغ بغ، شور ځوږ.

چوغړی (čū́ǧṛay) ص. نر. م. غوړېدلی، وېړ، سپړلی، سپړولی، سپېړلی.

چوغ سترگی (čūǧstә́rgay) ص. نر. م. چغ سترگی، چيلغی، چنگ سترگی.

چوغښکی (čūǧáṣkay) نر. م. د سترگې کونج، د سترگې هغه کونج چې د غوږ خواته وي.

چوغک (čūǧák) نر. م. يو ډول نبات دی چې سره ميوه نيسي او ميوې ته يې جنجوغی وايي.

چوغکه (č(u,o)ǧáka) ښځ. م. چرچنه، مرغی.

چوغکي (čuǧakí) ښځ. م. چوغلي، غمازي.

چوغل (čuǧál) نر. م. ۱) چوخل، نخښک، دسکي آله؛ ۲) غماز، چوغلگر؛ ۳) غټ غلبېل.

چوغلي (čuǧlí) ښځ. م. غمازي، چوغليگري، چوغلگري، شيطاني، خبره وړنه.

چوغنه (čuǧána) ښځ. م. کوتی، ډوغل، کوت.

چوغول (čuǧawә́l) مص. مت. تيټول، کوږکول، کږکول، کږول، پټول.

چوغه[1] (cuğá) ښځ.م. قبا، چغه، شوقه، یو ډول چپنه ده.

چوغه[2] (čoğá) ښځ.م. و.گ. چوخه[2].

چوغی (čoğáy) ص.نر.م. ۱) تیتها، کوپی؛ هغه څوک چې ملا یې تیته وي؛ ۲) چوغ سترگی.

چوغی سترگی (čoğaystárgay) ص.نر.م. وړې او کم دید سترگی

چوغېدل (cūğedə́l) مص.ل. پټېدل، کوږ کېدل، کږ کېدل، تیتېدل.

چوف (čuf) نر.م. چف، کوف، دم، دم پو کول.

چوک[1] (čawk) نر.م. (ج. چوکونه) ۱) چارسو، د څلور لارو د تقاطع ځای؛ ۲) چونگ، حجره، دېره؛ ۳) په طبعیت برابر کار، د زړه کار.

چوک[2] (čūk) نر.م. ۱) یو سترگی، په یوه سترگه ړوند؛ ۲) پوټی، لږ څېز، ذره؛ ۳) کمی، زیان؛ ٤) ابېدی، چتره، سولولې شوې بېدی.

چوک[3] (čok) نـر.م. ۱) په گـوندو شوی اوبښ؛ ۲) خسي شوی اوبښ؛ ۳) ض. څوک.

چوک[4] (čuwák) نر.م. کتی، دمایعـاتو داندازه کولو لښتې.

چوکتار (čukatā́r) نر.م. د چوکې مېخ، هغه مېخ چې په لښته کې کلک شوی او غوایې وریاندې چوکه کوي.

چوک چوک (čukčuk) ص. نر.م. ۱) لـړشان، ذره ذره، لږ لږ؛ ۲) اد. د هغه اواز تلفـظ دی چې د ژبې د سر او پورتني تالو ترمنځ د هوا له تېرېدو څخه راوځي چې د زړه سوي، افسوس پـر وخت کې ایستل کېږي.

چوکاټ (čawkā́ṭ) نـر.م. ۱) قـالب، دور، فـریم؛ ۲) د دروازې هغه برخـه چې پلې په کې نصب وي؛ ۳) حدود، محدود، تعین شوي شرایط.

چوکاټي (čawkāṭí) ص.نب. د چوکاټ، چوکاټ ته منسوب، د چوکاټ اړوند.

چوک چوکه (čukčuká) ښځ.م. اوازه، ازانگه.

چوکر[1] (čokár) ص.نر.م. چاکر، نوکر، چوپړ.

چوکر[2] (čūkár) نر.م. د څناور خوراک.

چوکره (čokrá) ص.نـر.م. ۱) هـلک، مـاشوم، وړوکی؛ ۲) ساتلی هلک؛ ۳) دیل تابع.

چوکره توب (čokratób) نـر.م. هلکتوب، د چوړ باز سړي هلک یا وړکی پاتې کېدل.

چوکړی (čūkráy) ښځ.م. چوکـړی، دچلویږي ساگ، یو ډول سابه دي.

چوکړ (čūkáṛ) ص. نر.م. ۱) ړوند؛ ۲) نوکر.

چوکړه (čūkaṛá) ښځ.م. څوکـړه، رنگـړی، ړیږه، چوکړه ړیره، تارتار ړیره.

چوک سترگی (čūkstárgay) ص. نر.م. چغر، یو سترگی، کوږ سترگی.

چوکک (čukák) نـر.م. هغـه لرگي چې په څمکه کې ښخېږي او دام وړپورې تړل کېږي.

چوکل (čukə́l) مص. مت. چف کول، دمول.

چوکلی (čukə́lay) مف. نر. چف کړی، دم کړی.

چوکنه (čukə́na) ښځ.م. چوفونه، دم کونه.

چوکو (čukó) ښځ.م. قمچینه، هغه لښته او نری لرگی چې غوایان پرې وهي او شړي.

چوکول[1] (čokawə́l) مص. مت. ۱) پر گـونډو کول، خې کول، پېتول؛ ۲) څملول.

چوکول[2] (čawkawə́l) مص.مت. ښه کول، برابرول، بهترول، په ذوق برابرول.

چوکول[3] (čukawə́l) مص. مت. کېنول، لکول، ښخول، پنیری لگول، بوټی لگول.

چوکه[1] (čuká) ښځ.م. ۱) چکه، لښته، هغه لرگي چې غوایي وریاندې وهي؛ ۲) تیکه، دهندوانو

دتندي خال؛ ۳) تېرونه، نغـرنه، ښکته کونه؛
۴) لږه اندازه، ذره؛ ۵) لنبته؛ ۶) ملته، ښهۍ
۷) اړکی، لړی، پتېره؛ ۸) چونګی، تاکی.

چوکه[2] (čawká) ښځ.م. دهندوانودخوراک دوکانچه

چوکۍ[1] (čawkáy) ښځ.م. ۱) څـوکۍ، کرسي؛
۲) څـوکۍ، د پیـره دار ځای، تـانه، مـورچل؛
۳) زیارت ته تلل؛ ۴) رسمي چوکۍ، مقام.

چوکۍ[2] (čukáy) ښځ.م. دام، بلیره، د بټیرانو یو ډول د نیولو دام.

چوکی (čū́kay) ص. نر.م. چوک، کم، لږ، ذره.

چوکي چوکي (čū́kičū́ki) ص. نر.م. لږ لږ، کم کم، ذره ذره، کم شی.

چوکیدار (čawkidā́r) نر.م. څوکیدار، پیره دار، ساتونکی، ژغورونکی.

چوکېدل[1] (čokedə́l) مص. ل. خې کـېدل، اوښ چوکېدل، ببتېدل، په ګونډو کېدل.

چوکېدل[2] (čawkedə́l) مص. ل. ۱) برابرېدل، ښـه کېدل، په ذوق برابرېدل؛ ۲) روزګار سمېدل.

چوګان (čawgā́n) نر.م. پولو، سانګه، نېزه.

چوګان بازي (čawgānbāzí) ښځ.م. ۱) دسانګې لوبه، نېزه بازي؛ ۲) ډی بازي، لـو، چمچاکی؛
۳) یو لـوبه ده چې سړی په آس باندې سپرېږي او د لرګي سره توپ وهي.

چول[1] (čol) نر.م. ۱) بیابان، صحرا، بېدیا، میېره؛
۲) ذکر، د نارینه تناسلي آله.

چول[2] (čawə́l) مص. مت. ۱) منفجرول؛ ۲) چاود پکې پیدا کول؛ ۳) اچول، غورځول، تریېل.

چول[3] (čūl) نر.م. د دروازې چوڼ، دوره چوږ.

چولاوه (čūlā́wa) ص. نر.م. جل وهلی، ښل وهلی.

چولایي (čawlāyí) ښځ.م. چلوایي، یو ډول ساګ.

چولک (čūlák) نر.م. پېپ، تربرف، لمده واوره.

چولول (čolawə́l) مص. مت. خوله خـلاصول، څه ویل، خوله بېرته کول، خوله وېتول.

چوله (čolá) ښځ.م. ۱) درز، چـاود؛ ۲) سـوری؛
۳) کور، مکان؛ ۴) کوڅه؛ ۵) ډېره تنګه لاره؛
۶) د څه ویلو لپاره خوله خلاصونه.

چولۍ (čūláy) ښځ.م ۱) کمرچینه کمیس، ګونځې کمیس؛ ۲) زوړ دام، شکېدلی دام.

چولی[1] (čawláy) مف. نر.م. ۱) درز کړی، چاود شوی؛ ۲) منفجر کړی، منفلقه شوی.

چولی[2] (čuláy) نر.م. د کوچنیانو د لـوبو غونډ، ګرد او ښوی کاڼی.

چولیاڼۍ (čūlyāṇáy) ښځ.م. جـارګی، خندکی، د ډوډۍ پخولو وړه کوټه.

چوم (čūm) نر.م. چم، د خاورو یا ختو یا کبلـو هغه غونډه برخه چې د یوه ښېل سره راجلا شي.

چومبی (čūmbáy) نـر.م. ۱) شـتومی، د اونګ لاستی؛ ۲) مولی، اوږد او غونډ موند شی.

چومر (čūmár) نر.م. ۱) سرمل، هغه کـړۍ چې د اوښ مهار په کې بندېږي؛ ۲) هغه تار یا مـزی چې د اوښ په پزه کې اچول کېږي.

چومړدی (čūmaṛdáy) نر.م. چمړدی، د پایکـو منځوی لرګی چې پایکو وربانديې ګرځي.

چومک (čūmák) نر.م. شومک، د اوښانو یو ډول ناروغي ده چې خوله یې کږېږي.

چومکی (čūmakáy) نر.م. چمیکی، چرګوری.

چومل (čūmə́l) مص. مت. ښکلول، مچو کول.

چومۍ (čūmə́y) ښځ.م. مچه، مچو، مچکه.

چومی (čū́may) نر.م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده چې له خولې یې لاړې یا ناښې بهېږي.

چونبېل (čūnbél) نر.م. لوی او غټ کچکول.

چونتره (čontará) ښځ.م. دوکانچه، سوړبه، چوتره.

چونټی (čunṭáy) ص. نر.م. شونټیا، چونډی، یو لاسی، شونټی.

چونټي (čūnṭí) ښځ.م. څېټې، چوټي، چوټی، د سر اوږده وېښتان.

چونډی (čundáy) نر.م. ګوډی، ګډګوډک، په یوه پښه پر لاره تلل، پر چونډي تلل.

چونکی (čunkáy) ص. نر.م ۱) بې شرمه، بې حیا؛ ۲) خوسا؛ ۳) بدعمله؛ ٤) نر.م. سارنګ.

چونګ[۱] (čūng) نر.م. ۱) د بر لړ شی، د لېچې نیمایي؛ ۲) د چرګوړي اواز؛ ۳) پټه فیصله، پټه سلا او مشوره.

چونګ[۲] (č(u,ə)wáng) نر.م. وګ. چونه[۲].

چونګاوڼ (čūngāwáṇ) ص.نر.م. چونګن، شور کوونکی، چینګن.

چونګښه (čungáṣa) ښځ.م. چنګښه، چندخه، څنډخه، ځنګښه، خونګښه، شینښه.

چونګن (čūngán) ص. نر.م.ج. ژړندوکی، چونګېدونکی، چینګن، ژړندا.

چونګول (čūngawə́l) مص.مت. چینګول، چنګول، ژړول، په ژړا راوستل.

چونګی (čūngáy) ص.نر.م. ۱) شونټی، په یوه لاس شل؛ ۲) نر.م. اندازه پیمانه؛ ۳) ذره، لږ شی؛ ٤) ګټه، بری.

چونګي چونګي (čūngíčūngí) لږ لږ، لپه لپه، چاته یو شی په لږه اندازه او پر لاس ورکول.

چونګېدل (čūngedə́l) مص.ل. چینګېدل، ژړېدل، په ژړا کېدل، ژړا ته مجبورېدل.

چونه[۱] (čoná) ښځ.م ۱) وره، غونډکی او کمزوري نیا (انا)؛ ۲) اهاک، آهک.

چونه[۲] (čawə́na) ښځ.م. چونګ، چوونه، درز په کې پیدا کونه، چاودنه.

چونی (čūnáy) ص. نر.م. ښایستوکی، ښکلی، کوچنی ښایسته شی.

چونۍ[۲] (čūnə́y) ښځ.م. ۱) زره ته نږدې، زړه ته نږدې ماشوم؛ ۲) چیني لوښي؛ ۳) لعل، یاقوت، د لعل په څېر.

چونی[۳] (čawnə́y) ښځ.م. وګ. چونی.

چوڼ (čūṇ) ص.نر.م.ج. ۱) غوره، ښه؛ ۲) نر.م. کب؛ ۳) چوړ، د دروازې او کټ چړ؛ ٤) چاڼ، خوښونه؛ ۵) تیټ اواز؛ ٦) د ویالې سوری؛ ۷) د توپک غوزه؛ ۹) انګېتی؛ ۱۰) د کمیس ګونځې.

چوڼا (čūṇā) ښځ.م. وګ. چوڼهار.

چوڼ چوڼه (čūṇčūṇa) ښځ.م. وګ. چڼچڼه.

چوڼکی (čūṇkáy) نر.م. ۱) د مرغیو اواز؛ ۲) د اوبو د بهېدلو اواز.

چوڼل (čūṇə́l) مص.مت. ۱) خوښول، غوره کول، ټاکل، په ګوته کول؛ ۲) چڼول، چاڼول؛ صفا کول؛ ۳) چوڼول، جامو ته ګونځې ورکول.

چوڼول (čūṇawə́l) مص. مت. ۱) خوښول، غوره کول؛ ۲) مرغۍ په اواز راوستل؛ ۲) حرکت کول، ګرځېدل؛ ۳) مایعات شوړول، چړول.

چوڼوونی (čūṇawūnay) نر.م. چاڼ، چاڼوونی، چڼ، چاڼ کوونی، د چڼولو لوښی (آله).

چوڼهار (čūṇahār) نر.م. چڼهار، د مرغانو چڼهار، د مرغیو د چڼېدو اواز.

چوڼی (čūṇáy) نر.م. ۱) بلبل؛ ۳) د کاریز سوری.

چوڼۍ[۱] (čūṇə́y) ښځ.م. چاڼی، چڼۍ، پانه.

چوڼۍ[۲] (č(aw,o)nə́y) ښځ.م. چاونۍ، عسکري قشله، د عسکرو د اوسېدو ځای.

چوڼیا (čūnyā) ښځ.م. ۱) بلبل، چوڼی؛ ۲) بنفشه یي رنګ.

چونیاکوکی (čūṇyākokáy) ښځ.م. د چنبېلو گل، چنبېلي گل.

چونیاکی (čūnyākáy) ښځ.م. د بنفشې گل، بنفشه بې رنگ، د بنفشې بوټی.

چونیانی (čūṇyānáy) ښځ.م. ۱) په کور کې د ننه تشناب، د کورچوچوبی؛ ۲) پخلنځی.

چونېدل (čūṇedə́l) مص.ل. ۱) چنېدل، بلبل چغېدل؛ ۲) چورېدل، شورېدل؛ ۳) چاڼ کېدل، چڼېدل؛ ٤) گونځې گونځې کېدل.

چوو (čawū́) نر.م. گردله، هغه باد چې له واورې سره یو ځای وي.

چوونکی (čawū́nkay) فا.نر.م. ۱) درز په کې پیداکوونکی؛ ۲) چاودوونکی.

چوونگړت (čawūngṛát) نر.م. چندرو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چوه (čawá) ښځ.م. ۱) کجاوه، لویه توکری؛ ۲) یو ډول خوشبویه بوټی؛ ۳) د ډبرې چاود چې اوبه ترې راوځي؛ ٤) هغه شپله چې نباتات په کې شنه وي؛ ۵) دیچه، جویه؛ ٦) چاک، درز.

چوهاړی (čūhāṛáy) ص.نر.م. چوړی، چواړی، چوهړی، ناپاک، مردارخور، گنده.

چوهړه (čuhṛá) ښځ.م. گونځه، کوریته، گونجې.

چوی (čawə́y) ښځ.م. د وښو توکری، شکری.

چه (čá) ښځ.م. سیوری، پټونی، پناه ځای.

چه (č(e,i)) اد. چې، د ربط ادات (توری) دی.

چهر (čahr) نر.م. یو بوټی دی چې ژېړ گلان لري.

چې (če) اد. ۱) د ربط توری دی؛ ۲) ښځ.م. د (چ) توری تلفظ.

چي (či) ور. له اسم سره د لاحقې په ډول راځي او صفت جوړوي، لکه: ننداړچي.

چی ایشی (čayišáy) نر.م. چایجوشه، چایبر.

چېبر (čebár) نر.م. کسبگر، کاسب.

چیت (čit) ص.نر.م.ج. ۱) چیلیت، چپېر، څپېر؛ ۲) تیت، تیتو؛ ۳) څخپیت، چیت پیت.

چیت پیت (čitpít) ص.نر.م.ج. بنځې چیلیت.

چیترو (čitró) ښځ.م. د کوچنیانو دلوبو غونډ کاڼی.

چیتره (čitrá) ښځ.م. گرد کاڼی دی چې کوچنیان لوبې ورباندې کوي، ړیانکی.

چیتړه (čitṛá) ښځ.م. ۱) اوبڼ، نرم، اوبلن شی؛ ۲) د نگره غوښه؛ ۳) پوده او څیرې کالي.

چیتوالی (čitwā́lay) نر.م. څخپیتوالی.

چیتول (čitawə́l) مص.مت. چت پتول، چیلتول، څخپیتول، چپېرتول، پلنول.

چېټه (čéṭa) ض. چرته، چېړی، کوم پلو.

چیتی (čitáy) ښځ.م. ۱) ړیانکی، د کوچنیانو د لوبو تیږه؛ ۲) موځی؛ د یوې لوبې نوم.

چیتېدل (čitedə́l) مص.ل. ۱) چیلیتېدل، پلنېدل، اوارېدل، تکېدل؛ ۳) ماتېدل.

چیټ (čiṭ) نر.م. یو ډول گلداره توکر دی.

چیټاکی (čiṭākáy) ښځ.م. و.گ. چټاک.

چېټه (čeṭá) ښځ.م. ۱) تاکید، ټینگه؛ ۲) تاوان، ډنډ، ضرر؛ ۳) چاره، بند وبست.

چیټه (číṭa) ښځ.م. ۱) د چرسو گولۍ؛ ۲) فیصله، جوړه، روغه.

چیټی (čiṭáy) ښځ.م. رسید، رسیدخط، لیک.

چیچړ (čičár) ص.نر.م. ۱) گونځې، گونجې؛ ۲) سرتمبه، له یوې خبرې څخه نه تېرېدونکی، ځېلې.

چیچړو (čičró) ښځ.م. ۱) چیندرو؛ ۲) د چیندرو یوه خاصه خانه.

چیچړوبی (čičrobáy) ښځ.م. چمچوبی، تشناب، چونیانی، غسلخانه، چرچوبی.

چیچړه (čičṛá) ښځ.م. ۱) اوبلن شی؛ ۲) ډنګره غوښه، پیپړه غوښه.

چیچړی (čičṛáy) ښځ.م. ۱) کنه، یوه حشره ده چې دحیواناتو پر پوستکي پورې نښتې وي؛ ۲) وړه سپېړه، ریچه.

چیچکه (čičáka) ښځ.م. چوچکه، چرګوړی، بټکه، نوې ځوانه شوې چرګه.

چیچګی (čičgáy) نر.م. ناوکۍ، ګوډۍ، نانځکه.

چیچل (čičál) مص. مت. ۱) چچل؛ ۲) په غاښو پرې کول، غاښ لګول؛ ۳) د مار چک لګول، لړم نېښ وهل، د غومبسې نېښ وهل.

چیچلی (čičálay) مف. نر.م ۱) په غاښو پرېکړی شوی؛ ۲) ټک ورکړی؛ ۳) چچلی، نوکارې شوی

چیچوغاړه (čičoğāṛa) ښځ.م. و ګ. چاچوغاړه.

چیچوک (čičúk) نر.م. یوه لوبه ده.

چیچه (čečá) ښځ.م. تاکید، ټینګه، چیته، چېته.

چیچی (čičáy) نر.م. د مرغۍ او چرګې بچی.

چیخا (čixá) ښځ.م. چیغه، توتو، چخه، کورې، د سپي د شړلو غږ.

چیختاڼ (čixtáṇ) ص. نر.م. ج. و ګ. چختاړ.

چیخړن (čixṛán) ص.نر.م. ۱) ګنده، وروست، لړلی؛ ۲) چیخن، چوخن، چخې سترګی.

چیخل (čixál) مص.مت. چخل، منډل، ډکول، ننه ایستل، چوخول.

چیخن (čixán) ص. نر.م. چخن، چخړن، هغه څوک چې سترګې یې تل چخې کوي.

چیخنول (čixnawál) مص.مت. راکښل، راښکل.

چیخوړی (čixoṛáy) نر.م. زوړ، بېکاره څیز.

چیخې (čixé) ښځ.م. ۱) چیخنې، چوخنې، د سترګو مېل یا چیخړې؛ ۲) د ماشومانو د مقعد چینجی.

چیر (čir) نر.م. څیرنګی، تېروسکي، چشنکي، تېره مخی کانی.

چېرته (čérta) ض. و ګ.: چېرې.

چیرړه (čirṛá) ښځ.م. چېره، لته، زړه لته، خونړه، څیره، رنجه، ریښکی.

چیرک (čirák) نر.م. نرۍ لاره.

چېرې (čeré) ض. چرې، چېرته، چرته، کوم ځای، کوم پلو؛ ۲) ق. فرضاً، که چېرې.

چیړ (čiṛ) نر.م. ۱) کنډ، کونډ، سرېښناک څیز؛ ۲) یوه اوچته ونه ده؛ ۳) لنده ګوړه، چیړګوړه.

چېړ (čeṛ) نر.م. ۱) بلوسه، برخلاقي؛ ۲) جنجال.

چېړچاړې (čeṛčāre) ښځ.م. مزې، چړچې.

چېړل (čeṛál) مص. مت. ۱) تنګول، چېړ کول؛ ۲) جنجال کول، څېړل، خبره شاربل.

چېړلی (čeṛálay) مف. نر.م. ۱) تنګ کړی، ځوررولی؛ ۲) څېړلی، په یوه خبره باندې ډېرې خبرې او بحث شوی.

چیستان (čistán) نر.م. اړ، معما، اړونه.

چیستکی (čistakáy) ص.نر.م. نرم، اوبلن.

چېشن (češán) ص. نر.م. ۱) سهسن، ببر، وېښته لرونکی؛ ۲) یو کلن اوښ چې وړی پرې ولاړې وي؛ ۳) نر.م. سهرلی، اوزګوړی.

چېشنکی (češankáy) نر.م. سهرلی، وزګړی، اوزګوړی، یو کلن سهرلی.

چېشل (češál) مص.مت. چېښل، څښل، څکل.

چیغار (čiğār) نر.م. چغار، چغهار، چغهاری.

چېغل (čeğál) مص. مت. چغهدل، چغار کول.

چیغل (čiğál) نر.م. چغل، غلبهل، غټ غلبهل.

چیغه (číğa) ښځ.م. چغه، کریږه، کریکه، فریاد.

چیکړ (čikáṛ) نر.م. چیکړې، ختې، لمدې ختې.

چیل (čil) نر.م. لین، کتار، صف، قطار.

چېل (čel) نر.م. ۱) پوړنى، ټيکرى، زړوکى، زنانه ځادر؛ ۲) د غوزانو جومبک.

چيلان (čilán) نر.م. يو ډول حلال مرغه دى.

چيلم (čilám) نر.م. و.گ. چلم[1].

چېلو (čeló) نر.م. ۱) تـرکاري، يو ډول سابه دى؛ ۲) مو. ويلون سـل، يو ډول لوى وايلون دى چې څلور تارونه لري او بم اواز توليدوي.

چېله (čelá) ښځ.م. د ژمي څلوېښت ورځې يخنى.

چېلى (čeláy) نر.م. ۱) کچيکى، سـېرلي، د وزې يا نر مرغومى، د بزې بچى؛ ۲) يو ډول وزه.

چيمبا (čimbá) ښځ.م. توراني، د سهار بلبله.

چيمخن (čimxán) ص. نر.م. ۱) چينجي وهلى؛ ۲) تگ، بې اعتباره؛ ۳) چيخن، چخړن.

چيمکى (čimakáy) اله هگۍ نوى راوتلى چرگوړى.

چين (čin) نر.م. گونځه، گونځې، کوت کوت.

چېن (č(e,ay)n) نـر.م. يو ډول زنځيـر دى چې په واورو کې د موټرونو پرټايرونو راپېچل کېږي

چينجخ (činjáx) نر.م. چينډخ، چونگښه.

چينجن (činján) ص. نر.م. چينجي وهلى.

چينجى (činjáy) نر.م. چنجى، يو ډول حشره ده.

چينچاړى (činčáray) نـر.م. چـرچرک، يو ډول حشره ده.

چينډخ (čindáx) نر.م. و.گ. چونگښه.

چينډخ خور (čindaxxór) نر.م. بغبغو، بغ، کب خورکه، لويه ماهي خوره مرغۍ ده.

چيندرو (čindró) ښځ.م. چيندره، د کـوچنيانو يو راز لوبه ده، نانک.

چينده (činda) ښځ.م. سمڅه، چهوده، سمڅ.

چيندي (čindí) ښځ.م. د رخت وړه ټوټه، صافي.

چينغړک (čingərák) نر.م. چونغړک، کاکورتک چمغړک، قان قورتک.

چينگ (čing) ص. نر.م. واز، ارت، خلاص.

چينگ پينگ (čingpíng) نر.م. ۱) انې بانې، انې وانې، بهانې، بانې، هغه دغه؛ ۲) ژړا.

چينگخولى (čingxúlay) ص. نر.م. وازخولى، چينگ داړى، ارت خولى، خلاص خولى.

چينگکه (čingáka) ښځ.م. وړه توربخونه مرغۍ ده چې د اواز په وخت کې لکۍ پورته کوي.

چينگول (čingawə́l) مص. مت ۱) ارتول، وازول، ببرته کول؛ ۲) ژړول، چنگول؛ ۳) څـورول.

چينگه (čingá) ښځ.م. ۱) چينکه خوله، وازه خوله ۲) ص. ښځ.م. وازه، خلاصه.

چينگېدل (čingedə́l) مـص.ل. ۱) خـلاصېدل، ببرته کېدل؛ ۲) کړېدل، په عذابېدل، ژړېدل.

چېنل (čenál) ښځ.م. ۱) چـاينل، کانال، مجـرا، معبر؛ ۲) کاريز، د اوبو لاره؛ ۳) خط مشي.

چينه (činá) ښځ.م. له ځمکې نه د اوبو د راوتلو ځاى.

چينى (čináy) نر.م. سور او سپين آس.

چيني (činí) ښـځ.م. ۱) بوره، شکره؛ ۲) د چين پورې اړوند څيزونه.

چينۍ (činə́y) ښځ.م. ۱) چـونۍ، قلم، پـولادې تېزه شوې ميله ده چې اوسپنه پرې پرې کـوي؛ ۲) چنۍ، د اوسپنې پانه.

چيوتل (čewatə́l) مص. مت. کېوتل، کښېوتل، گيرېدل، نيښتل.

چېوده (čewdá) ښځ.م. سمڅه، سمڅ، چيوه.

چېوهل (čewahə́l) مص. مت. کشـول، کښول، ځکول، راښکل.

زاهد

پښتو ـ پښتو سيند

دوهمه برخه

د افغانستان د علومو اکاډيمي
د پښتو څېړنو نړيوال مرکز

عبدالقيوم زاهد مشواني

څېړندوی دانش څېړندويه ټولنه

دوهمه برخه

ځ

ځ (ǰe) ښځ.م. د پښتو الفبې لسم توری دی.

ځاځل (ǰāǰə́l) مص.مت. په غوسه کول، قهرول.

ځاځمن (ǰāǰmán) ص. پرغزناک، غوسه ناک.

ځاځن (ǰāǰán) ص. وګ.: ځاځمن.

ځار (ǰār) نر.م.ج. ۱) جار، قربان، فدا، جيو.

ځارځار (ǰārǰā́r) نر.م.ج. ۱) جارجار، قربان قربان؛ ۲) ژړا، فرياد.

ځارځپلی (ǰārǰapə́lay) ص. خوار و ځار، ځلبل، ځلبلاند.

ځارول (ǰārawə́l) مص. مت. قربانول، نثارول.

ځارېدل (ǰāredə́l) مص.ل. جارېدل، قربانېدل، فدا کېدل، نثارېدل.

ځازول (ǰāzawə́l) مص.مت. ګرول، ښونګارې کول، شوکارول، نوکارې کول.

ځازولی (ǰāzawə́lay) مف. نر.م ګرولی، شوکاری کړی شوی، نوکارې کړی..

ځاګی (ǰāgáy) ښځ.م. ځاکی، د غنمو ګېډی، ستری، ځېتی، وږه، د غنمو وږه.

ځالګی (ǰālagáy) ښځ.م. ۱) د ځالې د تصغير نوم؛ ۲) د اوسېدو يا استېدو ځای.

ځاله (ǰā́la) ښځ.م. (ج. ځالې) منځوله، جاله، ښځولی، د الوتونکيو د اوسېدو ځای.

ځان (ǰān) نر.م. ۱) تن، وجود، جسم؛ ۲) ساه، دم، روح؛ ۳) شها، شهی، شهو، محبوبه.

ځان ازمېښت (ǰānazméṣt) ا. ځان ازمېينه، ځان پېژندل.

ځان باوری (ǰānbāwaráy) ص. پرځان باور لرونکی، پرځان دادمن.

ځان بسيا (ǰānbasyā́) ص. مړه خوا، موړاروا، پرځان دادمن.

ځانبوختيا (ǰānboxtyā́) ا. زياتره د شعر و شاعری په اړه، چې شاعر د ځان په اړه لېږ و ډېر غږېږي.

ځانپالن کېت (ǰānpālankét) ا. د ځانپالنې دود، د شخصیت پالنې کېش.

ځانپلورلی (ǰānplorə́lay) ص. ځان خرڅ کړی، مریی، ګوداګی.

ځانپېښې (ǰānpéṣe) ا. ځان ژوند لیک، ژوند پېښې.

ځانتنی (ǰāntanáy) ص. په ځان پورې اړوند، ځاني، ځانګړی.

ځانته (ǰā́nta) ص.نب. ځانله، یوازې، بېل، جلا.

ځانجوړی (ǰānjóṛay) ص. چې خپل ځان پخپله جوړ کړی یا رسولی وي.

ځان ځاروونی (ǰānǰārawū́nkay) فا. نرم. فدایي، قربانېدونکی، ځارېدونکی، جارېدونکی.

ځان ځاني (ǰānǰāní) ښځ.م. ۱) خپل خپل ځانته؛ ۲) خودخواهي، خودي؛ ۳) بېوسیلې توب.

ځانځولی (ǰānǰoláy) ښځ.م.ج. دانګـډولی، ځنځولی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ځانځومړی (ǰānǰūmṛáy) ص. نـر.م. ۱) تمپ، کمزوری؛ ۲) سست، ناراسته، لټ.

ځان خورګي (ǰānxorgí) ښځ.م. زړه خـوړنه، ځان کړونه، ځیګرخوني.

ځانخوښي (ǰānxwaṣí) ښځ.م. ځان خوښونه، ځان ته څه وینه، ځان په څه کې حسابونه.

ځانخوښی (ǰānxwáṣay) ص. نـر.م. په ځـان مین ځان په څه کې حسابوونکی.

ځاندار (ǰāndā́r) ص.نر.م. جاندار، د ساه خاوند، روح لرونکی، ساکښ.

ځاندره (ǰāndarā́) ښځ.م.(ج. ځاندرې) ۱) ځانده، شکل، بڼه، صورت؛ ۲) ځانګه، وجود، تنه.

ځان ساتی (ǰānsā́tay) ص.نـر.م. محتاط، ځان ژغورونکی، احتیاط کوونکی، محافظه کار.

ځ ا ن

ځانسپاری (ǰānspáray) ص. ځان سپارونکی، ځانتېری، ځان تسلیمونکی، سلامي.

ځانستای (ǰānstā́y) ص. ځـان سـتایـونکی، ځانښود، ځانښکاری.

ځان ستاینه (ǰānstāyə́na) ښځ.م. خود ستایي، د ځان صفت کونه.

ځان ستایونی (ǰānstāyū́nay) ص. نـر.م. د ځان صفت کوونکی، ځان ستایونکی.

ځان ښکاری (ǰānṣkā́ray) ص.نـر.م. ځـان ښکاره کوونکی، خودنما، تظاهر کاره.

ځان غټاوی (ǰānǧaṭā́way) ا. لـويي، ستروی سترچاری، ځان غټ ښکاره کول.

ځانغودي (ǰānǧodí) ا. ځانمندي.

ځانکاری (ǰānkā́ray) ص. خـپلکاری، خـپل چاری، خودکار.

ځانګړتیا (ǰāngartyā́) ښځ.م. ۱) یوازیتوب، ګوښیتوب؛ ۲) خصوصیت، مشخصه.

ځانګړنوم (ǰāngarnū́m) ا. ځانګړی نوم، عَلَم، مشخص نوم.

ځانګړی (ǰāngə́ṛay) ص.نر.م. (ج. ځانګړي) ۱) یوازې، بېل؛ ۲) خپلواک؛ ۳) مشخص، مخصوص، ممتاز.

ځانله (ǰā́nla) ص. نب. ۱) یـوازې، بېـل، جلا، ځانته، ځانګړی؛ ۲) د ځان لپاره.

ځانمن (ǰānmán) ص. نر.م. مغرور، کبرجن.

ځانمنتوب (ǰānmantób) نـر.م. لـويي، خود بیني، غرور، کبر، تکبر، ځان لیدنه، ځانمني.

ځانمنی (ǰānmánay) ص. نر.م. مغرور، کبرجن.

ځانواله (ǰānwā́la) ا. خـانخوښي، خـود پسندي، خودخواهي.

ځانویني (ǰānwiní) ص. ښاځمني (غرور)، خودبیني.

ځاني (ǰānī́) ص. نب. ۱) له ځان سره تعلق لرونکی ۲) خوراګران، ډېر صمیمي.

ځانه (ǰā́na) ښځ.م. (ج. ځانې) وګ. زانه.

ځاو (ǰāw) نر.م. مارش، د حملې او د تګ حکم.

ځاوو (ǰāwū́) نر.م. ځروبی، زاوه، جروبی.

ځای (ǰāy) نر.م. ۱) جای، ټهکانه، مکان، محل؛ ۲) مقام، درجه؛ ۳) وخت او موقع.

ځای پرځای (ǰāyp(ə,u)rǰā́y) ځای په ځای، په ځای، مقامي؛ ۲) وار د واره، ټک له ټکه.

ځای غلی (ǰāyğalə́y) ښځ.م. هغه ښځه چې تر لنګون (زېږونې) وروسته درد ولري.

ځایکی (ǰāykáy) نر.م. ګل زری، د ښې منځ، هدف، پخپله هدف.

ځایګی (ǰāygáy) نر.م. ۱) په ټیټه، پوخ په نښه؛ ۲) تاکلی ځای؛ ۳) ځای، د ښځې تناسلي آله؛ ٤) د ځای د تصغیر نوم؛ ۲) نښه، نخښه.

ځایګیر (ǰāygír) ص.نر.م. ۱) دېره، استوګن، اوسېدونکی؛ ۲) په زړه کې، د زړه دننه.

ځایناستی (ǰāynā́stay) ص.نر.م. ۱) جانشیني، ولیعهد، تقاعد؛ ۲) مجازاً زوی، بچی.

ځایول (ǰāyawə́l) مص. مت. ۱) جایول، ځای پیدا کول، خوندي کول؛ ۲) زغمل، پېڅل.

ځایېدل (ǰāyedə́l) مص. ل. ۱) ځای کېدل، کوم شي ته په زور یا بې زوره ځای میندل کېدل؛ ۲) زغمل کېدل، تحمل کېدل.

ځبځب (ǰábǰab) ص. نر.م. میده میده، ذره ذره.

ځب زیری (ǰabziráy) ص. نر.م. ببر ږیری.

ځبل (ǰabə́l) مص. مت. کوټل، میده کول، ځپل.

ځبله (ǰáb la) یو تر بله، یو له بله، په خپلو کې.

ځبلی (ǰabə́lay) مف. نر.م. ۱) ځپلی، کوټلی، میده کړی؛ ۲) خوار، ذلیل؛ ۳) ګڼ، ببر.

ځبن (ǰabə́n) ص. نر.م. ۱) خېړن، خېچن، خچن؛ ۲) ناپوه، احمق؛ ۳) ځیږ، سخت.

ځبوالی (ǰabwā́lay) نر.م. ګنوالی، ګروالی.

ځبول (ǰabawə́l) مص.مت. ۱) تورت ځنډول، تورت تکول؛ ۲) ځپول، شړول.

ځبونکی (ǰabū́nkay) نر.م. میده کوونکی، کوټونکی، پستوونکی.

ځبېدل (ǰabedə́l) مص. ل. ۱) ګنېدل، ګروېدل؛ ۲) تورت تکېدنه، تورت ځنډل کېدنه.

ځبېښل (ǰ beṣə́l) مص. مت. (له تولو صیغو سره وګ. زبېښل).

ځپلی (ǰapálay) نر.م. کوټلی، وهلی ځپلی.

ځځا (ǰəǰā́) ښځ.م. جزجز، د غوښې د وریتېدو اواز.

ځځبوکی (ǰaǰbūkáy) نر.م. ځځغولی، جزغولی.

ځځغولی (ǰaǰğólay) نر.م. جځغولی، جزغولی، خځوزی، هغه مواد چې دوازګې د وېلې کېدو وروسته په لوښي کې پاته کېږي.

ځځېرل (ǰaǰerə́l) مص. مت. ۱) توته توته کول، ورزل؛ ۲) سپکول، ښکنځل؛ ۳) چیچل.

ځخه (ǰə́xa) نر.م. جوک، د توپک د ښې ځای؛ ۲) دلرګي زخه؛ ۳) زخه، وچه دانه ده چې د انسان پر پوست باندې راخېژي.

ځرځ (ǰarǰ) ص. نر.م. ۱) سور شین بخون رنګ - ځرځې سترګې؛ ۲) وګ. زرغ.

ځری (ǰəráy) نر.م(ج. ځري) ۱) قاصد، استازی؛ ۲) جاسوس؛ ۳) جری، نظیر، د توپک د فاصله تاکلو او نښه نیولو ځای.

ځرانګه (ǰarā́nga) نر.م. (ج. ځرانګې) هغه باد او سیلی چې آثار یې له لېرې لیدل کېږي.

ځروبه (ǰaróba) ښځ.م. ځروبی، جروبی، آبشار.

ځرول (ǰarawə́l) مص. مت. ځړوندول، کوږول.

ځړېدل (ǰaṛedə́l) مص.ل. ځوړندېدل، کوږی کېدل.

ځز (ǰəz) صوت. نر.م. جز، په تاوده شي باندې د اوبو د توېېدلو اواز:

ځزکی (ǰəzkáy) نر.م. جزېدنه، ځځېدنه.

ځړ (ǰaz) نر.م. ۱) د خام بند یا ... چې زېم ولري او اوبه ترې راووځي؛ ۲) سېلاب راوړي شګه.

ځړی (ǰazáy) نر.م. زېږه ځمکه، هغه ځای چې اوبه او نباتات و نه لري.

ځښت (ǰaṣt) نر.م. ۱) زښت، ناخوښ، هغه څوک چې د چا بد ایسي؛ ۲) زیات، زښت، ډېر.

ځښکله (ǰaṣkala) ق. هغه وخت، کله، څه وخت، هر کله، کله چې، هغه وخت چې.

ځغ (ǰağ) نر.م. ځز، جز، ځځ.

ځغاست (ǰğāst) نر.م. منډه، تېښته، ځغل، ترپ.

ځغاسته (ǰğā́sta) ښځ.م. منډه، تېښته، ترپ.

ځغاله (ǰğālá) ښځ.م. زغاله، پېره، غروری.

ځغځه (ǰağǰá) ښځ.م. یو ډول شنه واښه دي.

ځغستا (ǰğastā́) ښځ.م. منډه، تېښته، ځغل، ترپ.

ځغستل (ǰğastə́l) نر.م. منډه کول، ځغاستل، تېښته کول، ترپل، ترپ کول، منډه اخستل.

ځغل (ǰğal) نر.م. منډه کونه، تېښته کونه.

ځغلا (ǰğalā́) ښځ.م. منډه، ځغاسته، تېښته، ځغل.

ځغلند (ǰğáland) ص. نر.م. ځغلېدونکی، د منډو په حال کې، د تېښتې په حال کې.

ځغلندی (ǰğalandáy) نر.م. ۱) تښتېدونکی، ځغلېدونکی؛ ۲) ذلیل، بدبوتی؛ ۳) عاجز، خوار؛ ٤) دارن؛ ٥) ارمانجن.

ځغلول (ǰğalawə́l) مص. مت. ۱) په منډه کول، په تېښته کول؛ ۲) په مخه کول، په مخه اخستل.

ځغلېدل (ǰğaledə́l) مص. ل. په منډه کېدل، په تېښته کېدل، منډه وهل.

ځغول (ǰağawə́l) مص. مت. جغول، جزول، جوزول، په غوړو یا تېلو کې سره کول.

ځغونځ (ǰğunǰ) نر.م. ځغونز، حرکت، د مچیو او چنجیو حرکت، خوځ ماخوځ، غونځېدنه.

ځغونځاوي (ǰğunǰā́we) ښځ.ج. غونزاوي، ډېره او نامنظمه ګڼه ګوڼه، ازدحام.

ځغونځول (ǰğunǰawə́l) مص. مت. پارول، غونزول، په نامنظمه ګڼه ګڼه راوستل.

ځغېدل (ǰağedə́l) مص. ل. جوزېدل، جغېدل؛ په غوړو کې غوښه په شور او جغ جغ راتلل.

ځک (ǰak) نر.م. تکلیف، رېړ، آزار، زک.

ځکلول (ǰuklawə́l) مص. مت. زوکلول، رېړول، خپه کول، ازارول، ځورول.

ځکلېدل (ǰukledə́l) مص.ل. زوکلېدل، رېړېدل، ځورېدل، کړېدل، په تکلیف کېدل.

ځکندن (ǰakandán) نر.م. و.ګ. ځنکندن.

ځکه (ǰə́ka) ربط. په دې سبب، په دې دلیل، په دې وجه، په دې علت، له دې امله.

ځګ (ǰag) نر.م ۱) ځک، قف، کف؛ ۲) جګ، جک، د مستې شاربلو خاورین لوښی.

ځګال (ǰgāl) نر م. میده ډوډۍ، وړه ډوډۍ چې د پاسه ښوروا ورباندې اچول کېږي.

ځګخور (ǰgaxór) نر.م. کب خورکه مرغی.

ځګر (ǰigár) نر.م. ځیګر، بینه، اینه، ینه.

ځګرخون (ǰigarxū́n) نر.م. جیګرخون، غمجن، خفه، په کړاو اخته، په تکلیف او رېړ اخته.

ځګرور (ǰigarwár) ص. نر.م. ۱) بهادر، تکړه، تورزن؛ ۲) د زیاتې حوصلې څښتن.

ځګلانه (ǰaglā́na) ښځ.م. غرکه، هغه ګوډۍ چې مستې په کې شاربلې کېږي.

ځګلن (ǰaglán) ص. نر.م. ځګن، ځګ لرونکی.

ځګېدل (ǰgedә́l) مص. ل. ختېکول، شاربل کېدل، ځګ پرېښول.

ځل (ǰal) نر.م ١) ځلا، برېښېدا؛ ٢) سخته تنده، جل ٣) وار، نوبت؛ ٤). زل، د توکرانو پوښن چې د ځارویو په شا باندې اچول کېږي.

ځلا (ǰalā́) ښځ.م. ځل، زلق، برېښنا، ځلېدا.

ځلاند (ǰalā́nd) ص. نر.م.ج. ځلان، ځلېدونکی، ځلالرونکی، برېښېدونکی.

ځلبل (ǰalbә́l) ص. نر.م.ج. جلبل، زلقېدونکي.

ځلبلاند (ǰalbalā́nd) نر.م. نارامه، پرېشانه.

ځلبلاندول (ǰalbalāndawә́l) مص.مت. څورول، کړول، پرېشانه کول، ناکراره کول.

ځلبلاندېدل (ǰalbalāndedә́l) مص. ل. پرېشانه کېدل، څورول کېدل، غمجن کېدل.

ځلبلی (ǰalbalә́y) ص. نر.م. روښانه، ځلېدونکی، چنګېدونکی، پنکېدونکی.

ځلځلی (ǰalǰalә́y) نر.م. یو ډول هډوکی دی.

ځلښت (ǰaláșt) نر.م. ځل، ځلا، زلق، پنک.

ځلک (ǰalk) نر.م. برېښ، ځلا، ځلا، ځلښت.

ځلکول (ǰalkawә́l) مص. مت. ځـل وبـل کـول، ځلبول، زلق کول، چنکول، پنکول.

ځلکېدل (ǰalkedә́l) مص. ل. ځـلېدل، زلقېدل، پرکېدل، پرقېدل، چنکېدل، پنکېدل.

ځلما (ǰalmā́) نر.م. ځواني، ځلمیتوب، زلمیتوب.

ځلموټی (ǰalmóṭay) ص. نـر.م. ځلمکی، ژنی، ژنکی، زنی، ځوانکی.

ځلمی (ǰalmáy) ص. نر.م. زلمی، ځوان، زنی.

ځلمیتوب (ǰalmitób) نر.م. زلمیتوب، ځواني.

ځلند (ǰalánd) ص. نر.م. ظالم، زبردست جابر.

ځلندوکی (ǰalandū́kay) ص.نـر.م. برېښېدونکی، زلقېدونکی، جل وبل کېدونکی.

ځلوبی (ǰalobә́y) ښـځ.م. ځیلبی، جلبی، یو ډول خواږه خواړه دی.

ځلوبی (ǰalóbay) نر.م. سراب، پېریان اوربه.

ځلوکه (ǰaluká) ښځ.م. د زره رګونه.

ځلول (ǰalawә́l) مص.مت. زلقول، پرکول، چنکول، پنکول، برېښول.

ځلون (ǰalū́n) نر.م. ژی، زی، رابیا، د اوبو لوی ژی چې پر حیواناتو باندې وړل کېږي.

ځله (ǰála) ښځ.م. ١) ځل، وار؛ ٢) مینه، شوق.

ځلي (ǰalí) ښځ.م. زیار، هڅه، خواری، کړاو، ربړ.

ځلې (ǰále) ښځ.م. د «هلې» سره د منت او کوښښ مانا وې ورکوي – هلې ځلې یې وکړې.

ځلېدل (ǰaledә́l) مـص. ل. پرکـېدل، برېښېدل، پرقېدل، چنکېدل، پنکېدل، چړکېدل.

ځما (ǰmā) ض. وګ. زما.

ځمبل (ǰambә́l) مص. مت. ١) ځنبول، بانه ربـول؛ ٢) ځنډول؛ ٣) بې عزته کول، بې آبه کول.

ځمبلی (ǰambálay) نر.م. ځملی، منبلی شوی، یو تر بله وهل شوي، ځنډلی.

ځمبنه (ǰambána) ښځ.م. بانه رپـونه، ځمبنونه، زمبنه، سترګه وهنه، سترګک وهنه.

ځمبېدل (ǰambedә́l) مص. ل. ورو ورو تلل.

ځمکپوهاند (ǰmakpohā́nd) ص. ځمکپوه، جیولوجي پوه.

ځمکپوهنه (ǰmәkpohána) ا. د ځمکې پېژندنه، د ځمکې علم، جیولوجي.

ځمکتوت (ǰmәktū́t) ا. ځمکني توت.

ځمکدننه (ǰmәkdәnána) ص. په ځمکه کې د ځمکې دننه.

ځمکسمون (ǰmәksamū́n) ا. د ځمکې اصلاح، د ځمکو اصلاحات.

ځمکلار (ǰmaklā́r) ا. ځمکنی لار، مېټرو.

ځمکلاندې (ǰmaklā́nde) ص. تر ځمکې لاندې (اوبه یا...).

ځمکنی (ǰmakanáy) ص. نر. م. ځمکې ته منسوب.

ځمکنی بشپړتیا (ǰmakanaybašpaṛtyā́) ا. ځمکنی تمامیت، ارضي تمامیت.

ځمکنی ځواک (ǰmakanayǰwā́k) ځمکنی قوه.

ځمکواک (ǰmakwā́k) جاګیردار، فیوډال.

ځمکوال (ǰmakawā́l) نر. م. د ځمکې څښتن.

ځمکوېش (ǰmakwéš) ا. د ځمکې وېشنه.

ځمکه (ǰmáka) ښځ. م. ۱) مځکه، زمکه؛ د شمسي نظام له سیارو څخه یوه سیاره ده چې موږ او تاسو پکې ژوند کوو؛ ۲) مخ، سطحه.

ځمل (ǰmal) مص. مت. ځمبل، بانه، رپول، سترګې رپول، سترګې ښوررول.

ځملی (ǰmálay) نر. م. منبل شوی، موړل شوی، یو تربله وهل شوی، لت پت شوی.

ځموږ (ǰmūz) ض. ج. و ګ. زموږ.

ځنازه (ǰanāzá) ښځ. م. جنازه.

ځناور (ǰanāwár) نر. م. ۱) ځیرونکی حیوان، جناور ۲) حیوان، څاروی.

ځناورتوب (ǰanāwartób) نر. م. ۱) حیوانیت، وحشي توب؛ ۲) حماقت، بې عقلي.

ځنبول (ǰanbawál) مص. مت. ځنبل، ځمبل.

ځنبېدل (ǰanbedál) مص. ل. سترګې زنبېدل، سترګې رپېدل، بانه ښوررېدل.

ځنځ (ǰanǰ) نر. م. خوری، پتکری، زمچ.

ځنځری (ǰanǰiráy) ښځ. م. یو ډول کښېده چې د زنځیر په څېر وي.

ځنځلېر (ǰanǰlér) نر. م. جالر، یو ډول تور څوندی دی چې په کږدی باندې شي...

ځنځول (ǰanǰawál) مص. مت ۱) ښاخکی ښاخکی تویول؛ ۲) لږ څه ورکول، په شومتیا سره یو شی چاته ورکول.

ځنځولیه (ǰanǰolayá) ښځ. م. ډنډولی، یو شی په ځلورو اخستې، کوم څه په څادر کې اخیستل.

ځنځه (ǰanǰá) ښځ. م. ۱) زنځه، سرسویله، شویله؛ ۲) ص. نب. لالچي، جبلي، چیچړ بنیادم.

ځنځی (ǰanjáy) ښځ. م. زنځېرک، د ښځو یو ډول ګاڼه.

ځنځېدل (ǰanǰedál) مص. ل. څڅېدل، تکی تکی تویېدل، ښاخکی ښاخکې تویېدل.

ځنځیر (ǰanǰír) نر. م. زنځیر.

ځنځیرکه (ǰanǰiráka) ښځ. م. د خامکدوزۍ هغه کرښه چې د زنځیر په څېر وي.

ځنځیری (ǰanǰiráy) ښځ. م. یو ډول لیک دود دی چې د خوشحال خټک لخوا دخپلې کورنۍ لپاره ټاکل شوی و.

ځنخول (ǰanxwál) نر. م. ۱) بې سدي، بېهوښي، له حاله تلنه، د خپګان څپه؛ ۲) د زړه پرده.

ځنډ (ǰanḍ) نر. م. ایسارتیا، ډیل، درنګ، معطلي، تال.

ځنډپوهی (ǰanḍpohay) ض. لارغپوهی، وروسته پوهېدونکی، ډېرفهم.

ځنډمن (ǰanḍmán) ص. نر. م. ځنډن، ناوخته شوی، معطل شوی، تال شوی.

ځنډن (ǰanḍán) ص. نر. م. پخوانی، لرغونی، وراندینی، قدیمي، د ډېرې مودې.

ځنډنی (ǰandanáy) ص. نر. م. ۱) پخوانی، لرغونی، قدیمي؛ ۲) ایسار، تال، معطل.

ځنډنی کوکو (ǰandanáykū́kū) نر. م. پتونی ګل، یو ډول ګل.

ځنډوالی (ǰanḍwā́lay) نـر.م. معطلي، ناوخته والی، ټالېدنه، معطلېدنه، ځنډېدنه.

ځنډول (ǰanḍawə́l) مص.مت. ټالول، ایسارول، ناوخته کول، معطلول.

ځنډېدل (ǰanḍedə́l) مص.ل. ټالېدل، ایسارېدل، ناوخته کېدل، معطلېدل.

ځنغلي (ǰanğalí) نر.ج. زنګني، زاړه پرتوګ ته له نوې تو کر څخه له بدې ښکته پایڅې اچول.

ځنکندن (ǰankandán) نـر.م. ځنکـدن، د نزعې حالت، د ژوند آخري سلګې.

ځنګر (ǰangár) ص. نر.م. بې هوښه، بې سده.

ځنګل (ǰangál) نـر.م. ګـڼې ونې، د ګـڼـو ونو او وحشي بوټو ځای.

ځنګل څېری (ǰangalceráy) نـر.م. یـوډول تریخ بوټی دی چې زېړه رېښه لري.

ځنګلساتی (ǰangalsā́tay) ص.ځنګلوان، ځنګل ساتونکی.

ځنګلي (ǰangalí) ص. نب. ۱) د ځنګل، د ځنګل سره تعلق لـرونکی؛ ۲) وحشي؛ ۳) مـج. کـم عقل، ناپوه، بې تربیې، بې تمدنه.

ځنګل ګړی (ǰangalgaṛáy) ښـځ.م. جونګړه، د ځنګله ساتونکی ځای

ځنګوری (ǰangū́ray) نـر.م. دانګورو وانښکی، ډنډوری، د انګورو ښکالی.

ځنل (ǰanə́l) مص. مت. سوری په کې جوړول.

ځنې (ǰə́ne) اد. ۱) څخه، ترېنه، ورنـه، ورڅـخـه، څنه؛ ۲) بعضې، ځېنې، بعض.

ځنکی (ǰaṇkáy) نر.م. وګ. زنکی.

ځواب (ǰawā́b) نـر.م. ۱) غبرګـون، د پوښـتنې ځواب؛ ۲) احوال معلومېدل؛ ۳) ردول، منـفي جواب ورکول.

ځواب لوڅی (ǰawāblócay) ص.نر.م. ژر ځواب، حاضر ځواب، ځواب ګر، ځوابي.

ځواکپېر (ǰwākpér) ا. د اقتدار یا قدرت دوره.

ځواکجګړه (ǰwākjagṛá) ا. د اقتدار پر سر شخړه او جګړه.

ځواکځی (ǰwākǰáy) ا. د قـدرت ځـای، د انرجۍ مرکز، نیروګاه (برېښنایي، ذروي).

ځواک سیمه (ǰwāksíma) ا. تر ځـواک لانـدې سیمه، د قدرت قلمرو، د اقتدار ساحه.

ځواکلېږ (ǰwāklézd) ا. د ځواک یا اقتدار لېږدونه، انتقال.

ځواکمن (ǰwākmán) ص. قـدرتمـن، زورور، د اقتدار خاوند.

ځواکمني (ǰwākmaní) ا. پیـاوړتیـا، اقـتـدار، توانمندي.

ځواکمېچ (ǰwākméč) ا. د ځواک سنجوونکې آله.

ځواکوېش (ǰwākweš́) ا. د قدرت وېش، د اقتدار تقسیم(په دولت کې).

ځواله (ǰwālá) ښځ.م ۱) ښوروا، زومنه؛ ۲) نواله، څـرواله، د اوریشو د اوړو څخه جـوړ هغه غټې چې پخوا به یې په پیـلانو خـوړلې؛ ۳) مج. د ښوروا لپاره تر اندازې زیاته ډوډۍ میده کول.

ځوان (ǰwān) ص. نر.م. ۱) ژنی، زلمی، بالغ شوی؛ ۲) بهادر، زړور؛ ۳) عس. لـه دریم بریدمـن څخه تر جګتورن پورې منصبداران.

ځوانکه (ǰwānáka) ښځ.م. ګـرمکې، ګرمکی، ستو، هغه دانې چې د زلمیتوب په وخت کې په مخ باندې راخېژي.

ځوانکی (ǰwānakáy) ص.نر.م. زلموټی، ځوان، زلمکی، نوی زلمی، زلمی، ژنکی، ژنی.

ځوانګه (ǰwāngá) ښځ.م. چیچل، سکوندل، سکوه.

ځوانمرد (ǰwāndmárd) ص. نر.م ۱) نر، بهادر، مېړنی؛ ۲) سخي؛ ۳) دوډۍ مار.

ځوانمرګي (ǰwānmargí) ښځ.م. ځوانيمرګي، د ځوانۍ مرګ، په زلميتوب کې مړينه.

ځوانول (ǰwānawə́l) مص. مت. ۱) ځوان کول، مج. قوت او طاقت ورکول.

ځواني (ǰwāní) ښځ.م. ځنيتوب، شباب، جواني، زلميتوب؛ ۳) ښکلا؛ ٤) قوت او طاقت.

ځوانېدل (ǰwānedə́l) مص. ل. ۱) ژنې کېدل، ځوان کېدل؛ ۲) طاقت او قدرت موندل.

ځواوله (ǰwāwlá) ښځ.م. و ګ. ځومنه.

ځواونه (ǰwāwná) ښځ.م. و ګ. ځواله.

ځوځات (jawǰā́t) ښځ.م. و ګ. زوزات.

ځور (jawár) نر.م. تکليف، کړاو، رنځ، ازار.

ځور (ǰur) ص. نر.م. ۱) ژر اورېدونکی، تېره غوږی ۲) پوه، دانا، ځیرک؛ ۳) متوجه.

ځورتوب (ǰurtób) نر.م ۱) ځورتيا، تېزه اورېدنه ۲) پوهه، دانايي، متوجه کېدنه.

ځورول (jawrawə́l) مص. مت. ازارول، کړول، تکليفول، رنځول، په عذابول.

ځورول (ǰurawə́l) مص. مت. ۱) ژر اورول، تېز اورول؛ ۲) پوه کول، عاقلول؛ ۳) متوجه کول؛ ٤) هضمول.

ځوره (ǰurá) ښځ.م. هضم، هضمېدنه، هضمونه- په ځوره دې شه= نوش جان دې شه.

ځورېدل (ǰawredə́l) مص.ل. ۱) په عذابېدل، ځورېدل، تکليف رسېدل؛ ۲) غمنجنېدل.

ځورېدل (ǰuredə́l) مص.ل. ۱) هضمېدل، حلېدل؛ ۲) لګېدل.

ځوړ (ǰwaṛ) ص. نر.م.ج. د لوړ ضد، ښوېړ، مخ په کښته، اوترايي، ښوېړی.

ځوړتوب (ǰwaṛtób) نر.م. ځوړتيا، ځوړوالی.

ځوړند (ǰwaṛánd) ص.نر.م. کوږی، ځوړل شوی، ځړېدونکی، ځړېدلی.

ځوړندوالی (ǰwaṛandwā́lay) نر.م. ځوړندتيا، ځوړندتوب، ځوړندېدنه.

ځوړندول (ǰwaṛandawə́l) مص. مت. ځړول، ځوړندول، للول، کوږی کول.

ځوړندی (ǰwaṛandáy) نر.م. په کور کې هغه شی چې له لوخو او ميزري څخه جوړ شوي وي.

ځوړندېدل (ǰwaṛandedə́l) مص.ل. ځړېدل، کوږی کېدل.

ځوړوبی (joṛobáy) نر.م. ځړوبی، جړوبی، زاوه.

ځوړول (ǰwaṛawə́l) مص. مت. ۱) مخ کښته کول؛ ۲) ژوړول، غوچول.

ځوړېدل (ǰwaṛedə́l) مص.ل. مخ کښته کېدل، سرخوږی کېدل، سرکښته کېدل.

ځوز (ǰoz) نر.م. زوز، ځوځ، يو ډول ازغن بوټی.

ځوزخانه (ǰozxāná) ښځ.م. د ځوځو کوډۍ، د ځوزانو خونه، ځوز کوډۍ، خارخانه.

ځوزګوړی (ǰozgū́ṛay) ښځ.م. ګوړی، د ځوځو زاوله، ځوز ژاوله، ترنجبين.

ځوزن (ǰozán) ص.نر.م. اغزن، ازغن.

ځوزيانه (ǰozyā́na) ښځ.م. اغزن ځای، ازغي لرونکي سيمه، اغزنه علاقه، اغزيانه.

ځوږ (ǰwaẓ) نر.م. شور، بګت، غالمغال.

ځوښ (ǰoṣ) نر.م. ۱) جوش، خوټېدنه؛ ۲) تاو، غوسه، کينه.

ځوښا (ǰoṣā́) ښځ.م. دوښا، د انګورو يا هرې مېوې شيره، د توتو شيره، جوشاب.

ځوښول (ǰoṣawə́l) مص. مت. ۱) خوټېدل ورکول؛ ۲) شيره ايستل، دوښا کول، دوښا ایستل.

ځوښېدل (ǰoṣedә́l) مص.ل. ایشېدل، جوشېدل، جوش خوړل.

ځوکی (ǰokáy) نر.م. زوږی، ستغ، سخته لاره.

ځوګ (ǰwag) نر.م. بدبویه غرنی بوټی دی.

ځول[1] (ǰūl) نر.م. زول، سخته یخنۍ، سخت یخ.

ځول[2] (ǰawә́l) نر.م. زویل، یو ډول بوټی دی چې زیړ ګل کوي.

ځوله (ǰolá) ښځ.م. ۱) زوړ کمیس، ګډله کمیس؛ ۲) لوی او اوږد جوال دی چې د وزو له ژغنو څخه جوړیږي او په اوښ باندې باریږي.

ځولۍ (ǰoláy) ښځ.م. ۱) جولۍ، لمنه؛ ۲) کلچ، پیخه، جوال غوندې شی دی چې دواړه سرونه او یو لوری یې ګنډلی وي.

ځومبک (ǰumbák) نر.م. ځونډی، ګوچه، ګچه.

ځومبکی (ǰūmbakáy) نر.م. ځومبکه، وټی، هغه وټی چې ښځې یې په غوږو باندې راځړوي.

ځومبول (ǰūmbawә́l) مص.مت. ۱) خوځول، کرار کرار حرکت ورکول؛ ۲) سستول.

ځومبېدل (ǰumbedә́l) مص.ل. ۱) خوځېدل، سوکه حرکت کول؛ ۲) سستېدل.

ځومنه (ǰūmná) ښځ.م. ځواله، ښوروا، زیمنه.

ځون (ǰawán) نر.م. پچه، پچن، بتی، د کلال پچه.

ځونډی (ǰundáy) نر.م. ۱) طره، پوپکه، کلغی؛ ۲) زومبک، ګچه، ځونډی.

ځونګه (ǰongá) ښځ.م. عادت، فطرت.

ځوی (ǰoy) نر.م. زوی، بچی، زمنګی.

ځوېر (ǰwer) نر.م. خوږ، مخ ښکته، د تل په لور.

ځوېښل (ǰwesә́l) مص.مت. ځبېښل، ځوپل.

ځیځېرل (ǰiǰerә́l) مص.مت. ۱) تېکول، وهل؛ ۲) خوړل، وهل لکه مورک وهل.

ځیر (ǰir) ص. نر.م. ۱) متوجه؛ ۲) تېز نظره، باریک بین؛ ۳) خالص، سوچه؛ ٤) اسو. زیر، چیغندک، تربېل د بم اواز ضد.

ځیرک (ǰirák) ص.نر.م. هوښیار، تېز نظره، پوه.

ځیرکتوب (ǰiraktób) نر.م. ځیرکتیا، ځیرکوالی، هوښیاري، پوهه.

ځیرکتونی (ǰiraktunáy) ص.نر.م. تېز نظری، په ځیر نظر کتونکی، پوه، دقت کوونکی.

ځېرکی (ǰerkáy) نر.م. دوپوسته.

ځیرمن (ǰirmán) ص.نر.م. هوښیار، ځیرک، پوه.

ځېرمه (ǰermá) ښځ.م. زېرمه، توښه، ذخیره.

ځېرمه وال (ǰermawā́l) ص.نر.م. هغه څوک چې د ډوډۍ د تیارولو نوکري ورپه غاړه وي.

ځیرول (ǰīrawә́l) مص.مت. ۱) کتل، لیدل، لټول؛ ۲) متوجه کول.

ځیره (ǰīrá) ښځ.م ۱) وګ. جیره؛ ۲) زنکی، زیره، یو ګیاه ده چې تخم یې ښه بوی لري.

ځیرېدل (ǰīredә́l) مص.ل. متوجه کېدل، دقت کول.

ځیزغالي (ǰīzğālí) ښځ.م. ځزغولي، سوی، بوګړی، کروپی، ګچګړی.

ځیږ (ǰīẓ) ص. نر.م. ۱) زیږ، دیږ؛ ۲) بېږ؛ ۳) غیرتي؛ ٤) سپېڅلی، سوچه.

ځیږتوب (ǰīẓtób) ص. نر.م. ۱) زیږتوب، ځیږتیا؛ ۲) بېږوالی؛ ۳) سخت مزاجي؛ ٤) سوچه والی، سپېڅلتیا.

ځیږګی (ǰīzgáy) نر.م. جیږګی سږګی؛ ۲) یو ډول بوټی دی چې په پانو کې یې اغزي وي.

ځېږمه (ǰeẓmá) ښځ.م. جیږمه؛ د سترګې د پوښ هغه برخه چې بانه ورباندې راشنه کېږي.

ځیږول (ǰīẓawә́l) مص.مت ۱) بېږول؛ ۲) دیږول، زیږول؛ ۳) پرننګ او غیرت راوستل.

ځيږېدل (ǰiẓedál) مص.ل ۱) ببرېدل؛ ۲) دیږېدل، زيږېدل؛ ۲) غوسه کېدل، سوختېدل، قهرېدل.

ځېسل (ǰesál) مص. مت. کـړول، جسل، ازارول، ځورول، تکليف ورکول، کړول.

ځيگر (ǰigár) نر.م. و گ. ځگر.

ځېل (ǰel) نر.م. ۱) جهل، ضد، اړی، ســرتمبګي؛ ۲) جهل، جهل؛ ۳) کتار، قطار.

ځېلانځه (ǰelānǰá) ښـځ.م. زليانځه، ځليانځه، پېروان، پرېوان.

ځېلپوهه (ǰelpóha) ا. ځېلپوهنه. د ژبپوهنې هغه څانگه چې له ژبنيو ځېلونو سره کار لري (typology).

ځېلي (ǰelí) ص. نر.م. ښځ.م. ۱) ضـدي، اړيمار، سرتمبه، سرتمبه، جهلي؛ ۲) جاهل، کم عقله، ناپوه.

ځېلی (ǰeláy) ښځ.م ۱) زيری، کجيران؛ ۲) کجران يو ډول ناروغي ده چې تر پوست لاندې گـرد او غونډ شيان چې دانو ته ورته وي پيدا کېږي.

ځينار (ǰinár) نر.م. و گ. زنار.

ځينگر (ǰingár) نر.م. زينگر، گڼ، گور.

ځينه (ǰiná) ښځ.م. زينه، پوړۍ، پايه، پارځنگ.

ځيني (ǰíne) ص. نـب. ۱) بعضې، ځنـې؛ ۲) ورځخه، ورنه، ترې، ترينه.

ځ

ځ (cc) ښځ.م.د پښتو الفبې یوولسم توری دی.

ځا (cā) ښځ.نر.م. (ج. ځاګانې) کوهی، ځاه.

ځابانی (cābā́nay) ص. نر.م. ځاپانی، پرېوتو ته نیږدې، غورځېدونکی، لوېدونکی.

ځابونک (cābūnák) نـر.م. د یوه بوټي ځګ دی چې جامې پرې مینځل کېږي.

ځاپاکی (cāpā́kay) ص. ځاه پاکوونکی.

ځاپېره (cāpéra) ښځ.م. ځپېره، ځپېره، چاپېره.

ځاڅکی (cāckáy) نر.م ۱) تڅکی، قطره، څڅواکی؛ ۲) خوږوالی، قدرمني، ګرانښت، مینه لرل.

ځاڅکی ځاڅکی (cāckáycāckáy) ق. تڅکی تڅکی قطره قطره.

ځاڅوکی (cācūkáy) نر.م. وړوکي ځاڅکی، وړه قطره، د ځاڅکي تصغیر.

ځاڅېروکی (cāccrūkáy) نر.م. ګګرکی، ګله ګرکی، د واورو کوچنی دانې، برنجک.

ځادر (cādár) نر.م. (ج. ځادرونه) ۱) دوپټه، پټو، چکاله؛ ۲) چادر، اهن چادر.

ځادرلوندی (cādarlū́nday) نـر.م. ښـورمک، لږباران، ښورمه

ځادري (cādarí) ښـځ.م. ۱) چـادري، بـورقـه، بورکه؛ ۲) ص.نب. د ځـادر، په ځادري پورې اړوند.

ځار (cār) نـر.م. ۱) تلاش، لټون؛ ۲) مـراقبت، ساتنه، ځارنه.

ځارا (cārā́) ښځ.م. (ج. ځـاراګانې) کینـدل شـوې ځای چې تېپر، ګازرې او... په کې ساتل کېږي.

ځارڅرخومه (cārcarxū́ma) ښځ.م. ګرد چاپېره، چارچاپېره، شا وخوا، څلورخواوې.

ځارځی (cārǰáy) ا. ځارتون، رصد خانه، زیج.

ځارښکه (cārəská) ښځ.م. څـرښکه، سارکه؛ د یوې مرغۍ نوم دی.

څارل (cārál) مص. مت. په نظر کې ساتل، په پټه د چا مراقبت کول، څارکونه.

څارنتون (cārantún) نر.م. د وترنرۍ ریاست.

څارند (cāránd) ص. نر.م. کنټرولر، ثبتوونکی.

څارندوی (cārandóy) نر.م ۱) پولیس، امنیتي عسکر ۲) څارکوونکی؛ ۳) سکوټ، سکاوټ هغه څوک چې په څارندويي کې شامل وي.

څارندويي (cārandoyí) ښځ.م. د اخلاقي او سپورتي تعلیم او تربیې یو ډول سیستم دی.

څارنوال (cāranwā́l)!. مدعي العموم، د تورنو رسمي حقوقي مدافع.

څارنه (cārəna) ښځ.م. (ج. څارنې) په نظر کې ساتنه، څوکي کونه، مراقبت کونه..

څارو (cārū́) ص. نب ۱) څارونکی، څاری، مراقبت کوونکی، تعقیبوونکی؛ ۲) جاسوس.

څاروان (cārwā́n) ص. جوپه مشر، د کاروان میر.

څارونکی (cārūnkáy) فا. نر.م. په نظر کې ساتونکي، څوکي کوونکی، تعقیبوونکی.

څاروی (cārwáy) نر.م. (ج. څاروي) هغه څلور بولی چې څرکوي او واښه خوري.

څاره (cārá) ښځ. م. (ج. څارې) ۱) چاره، علاج؛ ۲) کسب، کار؛ ۳) هغه کنده او ډوغل چې ګنې په کې اینبودل کېږي.

څاړ (cāṛ) نر.م. د لم یا غوښې هغه ټوټه چې د لېوه تر حملې وروسته په څاړزي. پسې څړېږي.

څاړو (cāṛū́) نر.م. (ج. څاړوګان) ۱) برغ، برغې، برنغ، د نس پرده؛ ۲) دحیوان هغه غوښه چې څیني د خورو ور نه بولي.

څاړی (cā́ṛay) نر.م. (ج. څاړي) ۱) دوبښتانو د توبېدلو ناروغي؛ ۲) څوړی، یو ډول خړ رنګې حلاله مرغۍ ده.

څاږ (cāẓ) نر.م. د وینې پور د وینې بیه، خون بها.

څاښت (cāṣt) ق. ۱) کچه غرمه، بربېښر؛ ۲) نر.م. څښت، تاشت، لیکلی کاغذ دی چې مقدسه محتوا لري او د مذهبي خلکو له خوا ناروغانو ته ورکول کېږي..

څاښتی (cāṣtáy) نر.م. دغرمې خوراک، د غرمنۍ، د غرمې زړخوړي، څاښت ناری.

څاښتي (cāṣtí) ص. نب. غرمنی، د غرمې، د څاښت، په څاښت پورې تړلی.

څاښکه (cāṣká) ښځ.م. (ج. څاښکې) سارکه، څرښکه، ګنډسېره، یو ډول مرغۍ ده.

څاښه (cāṣá) ښځ.م. (ج. څاښې) تاوکړې سنۍ، اینځی، انځی، غښتلی پړی.

څاښی (cāṣáy) نر.م. دڅرخې محور، څوښه.

څاک (cāk) نر.م. (ج. څاکونه) ۱) درز، چاک؛ ۲) نیم سری؛ د سر یو ډول درد دی.

څاکن (cākə́n) ص. نر.م. ۱) څڅېدونکی، ترشح کوونکی؛ ۲) څاه ایستونکی، څاه باسونکی؛ ۳) دسیسه کار.

څاکه (cāká) ښځ.م. (ج. څاکې) ۱) د غره تېره څوکه؛ ۲) دڅادر پیڅکه، د څادر څنډه.

څاکی (cākáy) نر.م. (ج. څاکي) د څادر پیڅکه، د څادر څنډه، د څادر پیڅه.

څاګله (cāgalá) ښځ.م. ساګلې، ساګله، پتیله، د ارتې خولې دیګچې.

څاګوړی (cāgúṛay) نر.م. ډینګری، څاګۍ، ورکوټی کوهی، وړه څاه.

څاګۍ (cāgə́y) نر.م. څاه ګۍ، وړه څاه.

څاله (cā́la) ښځ.م. څېر، څېرۍ، کوډلې، کوډۍ، هغه ساله او کوډۍ چې د پتۍ د فصل د ساتلو لپاره جوړېږي.

څاندو (cāndū́) نر.م. ساندو، باجه، دخښېنې مېړه.

څانګ (cāng) نر.م. ١) وزر، شاهپر؛ ٢) ښاخ، شاخ، خاخ، څانګه.

څانګ څانګ (cā́ngcā́ng) ق. ښاخ ښاخ؛ وزر وزر.

څانګو (cāngū́) نر.م. ١) دغرکې موتی، د څک موتی؛ ٢) د منداړو تناو، د غرکې تناو.

څانګوال (cāngawā́l) ص. د څانګې (مسلک) خاوند، ماهر.

څانګور (cāngawár) ص. وزروال، ګڼ اړخیز.

څانګورتوغندی (cāngawartoğandáy) ا. وزروال توغندی، راکټ.

څانګوړی (cāngūṛáy) ښځ. م. ١) وړه څانګه، وړکوټی ښاخ؛ ٢) نر.م. وړوکی وزر.

څانګه (cánga) ښځ. م. (ج. څانګې) ١) درد، بربېن، څریکه؛ ٢) ښاخ؛ ٣) شعبه، اداره؛ ٤) نېزه، بلمه؛ ٥) ښځینه شخصي نوم.

څانګې څانګې (cā́ngecā́nge) ص. نسب. ښاخ ښاخ، برخې برخې، شعبې شعبې.

څانګې وانګې (cā́ngewā́nge) ص. نسب. ١) ښاخ ښاخ؛ ٢) توتې توتې؛ ٣) ګوډ؛ ٤) سست، لټ، تنبل.

څانی (cāṇáy) نر.م. دربېل شویو غنمو له پټي څخه د وریو ټولونکی.

څاو (cāw) نر.م. ١) څارنه، مراقبت؛ ٢) په ژمي کې د ګازرو، منګېړتو او... دساتلو لپاره تر ځمکې لاندې ژور کړی ځای.

څاوار (cāwā́r) نر.م ١) مصنوعي وېښتان، څاواره ٢) دېښځې یو ډول ګاڼه؛ ٣) ځینې ښځې له سر وېښتانو سره د وریو تارونه تړي او خپلې کلۍ په کې ځوړندوي.

څاوتی (cāwtáy) نر.م. څاښتی، نیم سری.

څاه (cāh) نر.ښځ.م. و.ګ. څا.

څبله (cábla) ق. څبله، یو تر بله، په خپلو کې.

څپ (cap) نر.م. (ج. څپونه) ١) د پښې د ښکالو اواز؛ ٢) دغلې د پاکولو اواز.

څپا (capā́) ښځ.م. د پښو اوازونه.

څپاری (capāráy) نر.م. ١) څپرکی، څپری، څاپولی، د واورې توته؛ ٢) یو ولپه اوبه.

څپاړو (capāṛū́) ص. نب. د نسه، ریخن.

څپاړه (capāṛá) ښځ.م. دست، ریخ، اسهال.

څپان (capā́n) نر.م. (ج. څپانونه) د اوبو توپان.

څپاند (capā́nd) ص. نر.م. ج. څپې وهونکی، هغه سیند یا دریاب چې څپې وهي.

څپاڼ (capā́ṇ) نر.م. کتار، قطار، صف، چیل.

څپاڼی (capāṇáy) ص. نر.م. ګډوډ، پریشان.

څپټی (capaṭáy) نر.م. (ج. څپټي) پوستی، پاستی، چپاتی، لویه او نرۍ ډوډۍ.

څپڅپانی (capcapā́nay) ص. نر.م. ١) تار په تار، ګډوډ؛ ٢) کرباب، اړ؛ ٣) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

څپڅپی (capcapáy) نر.م. (ج. څپڅپي) لوی غلبېل، پرویزی، چچ.

څپر (capár) نر.م. (ج. څپرونه) ١) و.ګ. چپری؛ ٢) خونه، څاله، څپری؛ ٣) دغره پر سر اواره ځمکه؛ ٤) توک، د ډوډۍ توته؛ ٥) د بام ججه.

څپرغوږی (capargwáẓay) ص. نر.م. ١) غوږور، پلن غوږی؛ ٢) نر.م. هاتي، فیل.

څپرکی (capárkay) نر.م. (ج. څپرکي) ١) توک، د ډوډۍ توته؛ ٢) د کاڼي یا لرګي توته؛ ٣) د واورې پاغونده، څپری؛ ٤) حصه، برخه، فصل، باب.

څپري (capáray) نر.م. (ج. څپري) ۱) جلا شوې ټوټه؛ ۲) د اورې پاغونده؛ ۳) د غره په سر اواره ځمکه؛ ٤) کوچنی د ختو ډنډ.

څپرۍ (caparáy) ښځ.م ۱) څپر، کوډله؛ ۲) د آس له وېښتانو څخه جوړه شوې ګانه چې د ټټو د پاسه يې ځوړنده وي.

څپړ (capáṛ) نر.م. ۱) د اوښ يا فيل د پښې تلی؛ ۲) د سړي د پښې پلن تلی؛ ۳) څپېړه، يو غرنی بوټی دی؛ ٤) څپېړه، څاپېړه.

څپړاخه (capaṛā́xa) ښځ.م. چاپېړه، چپلاخه، څپلاخه، څاپېړه، څپېړه، څپېړ.

څپړدخ (capaṛdáx) نر.م. مېږګاټې، ګاټې، د کوچنيانو يوه لوبه ده.

څپړغوږی (capaṛǧwáẓay) ص. نر.م. و.ګ. څپر غوږی.

څپړکی (capáṛkay) نر.م. څپک، څپق، د څلورو ګوتو په اندازه.

څپړور (capaṛawár) ص. نر.م. د لويو پښو خاوند.

څپړی (capṛáy) نر.م. د پښېرک په څېر يو ډول واښه دي.

څپړۍ (capaṛáy) ښځ.م. ۱) د توپ ډنډې ډنډه؛ ۲) د اورې راشپېلک؛ ۳) ښځ.م.ج. څپلۍ، کېږۍ، کېږۍ؛ ٤) ښځ.م. ټاپوري، دانګوري، هغه لرګی چې ګوډ يې ګرځېدو لپاره تخرګ لاندې نيسي.

څپښه (capáṣa) ښځ.م. ۱) څپلکه، چپلکه، زړه پنه يا بوټ؛ ۲) التکه.

څپک (capák) نر.م ۱) د ډوډۍ ټوکره؛ ۲) څپړکی، څپق، د لاس د څلورو نښتو ګوتو په اندازه.

څپکه (capáka) ښځ.م. رېبده، د ډوډۍ پخولو يوه آله ده.

څپکی (capakáy) نر.م. قمار، جوارۍ، شرط.

څپل (capál) نر.م. ۱) د مرغانو د وزرونو ترپېدنه؛ ۲) چوپل؛ ۳) څپ کونه، چپې کونه.

څپلاخه (caplā́xa) ښځ.م. و.ګ. څپړاخه.

څپلاک (capláak) ص. نر.م.ج. ۱) ګڼ، ګور؛ ۲) ګونجلک، ګونځې؛ ۳) ګهوړ؛ ٤) کږمنډلی ۵) ځوړولی، کړولی.

څپلک (caplák) نر.م. ۱) هغه څه چې د زړښت له امله کلک شوي وي لکه څرمن؛ ۲) د پښو کولو هغه شی چې د زړښت له امله وچ، سخت او تنګ شوی وي لکه زړه پنه، وچه څپلۍ.

څپلکې (capláke) ښځ.م. چپړکې، چپلکې، د پلاستيک يا څرمنې څپلۍ.

څپلور (caplór) ص. نر.م. د اوږدو پښو خاوند.

څپلۍ (capláy) ښځ.م. ۱) ربړۍ، کېږۍ؛ ۲) له دروزې، مزرۍ يا څرمنې څخه جوړ د پښو کولو شی؛ ۳) د نېزه بازۍ مېخ چې د سپاره په وسيله په نېزې سره وهل کېږي؛ ٤) د څپر د پاسه اچول شوې څنګل؛ ۵) تاوراتاو، منجيله.

څپلۍ ګنډ (caplaygand) نر.م. د ډاکټر د راوستلو فيس، يا د چا د راوستلو او کارکولو مزد.

څپن غوږی (capangwáẓay) نر.م. د غوږ نرمی، د غوږ پستکی، د غوږ بوختکی.

څپنۍ (capanáy) ښځ.م. ۱) د کونډې مړوتی، موتانه، د کونډې هغه برخه چې بزګر د ييوې کولو په وخت کې لاس ورباندې ږدي؛ ۲) پانه، سپېنه، شپېنه، چنی، سپينه.

څپنزری (cpanzáray) نر.م. څنزری، تنزری، تيهو، بډراج، چنجری، يو ډول مرغه دی.

څپوټکی (caputákay) نر.م. څپوټی، کوچنی دوپټه، وړوکې لوپټه، ورکوټی زړوکی.

ځپول[1] (capól) ص. نر.م. گور گوتي وهښته، گڼ گور وهښتان، بېر او ځنگ وهښتان، ځپوله.

ځپول[2] (capawál) مص. مت. ۱) ځپ کول، په چج سره غله پاکول؛ ۲) مچول، ښکولول؛ ۳) ځان پسې پښې را ښکل.

ځپول ځنی (capolcənay) ص. نر.م. ځپولی، ببرسری، سخ سری.

ځپولی (capoláy) ص. نر.م ۱) ببر او گڼ وهښتان لرونکی؛ ۲) د واورې لوی ځپولی؛ ۳) نر.م. د میو، موټو یا پلي لرونکو حبوباتو د وهښو ایښودل شوی دبری یا ډلی؛ ٤) ځپونی، صافي؛ ۵) دسترخوان.

ځپولې (capolé) ښځ.م. خاپوړې، خرپوځې.

ځپونه (capawána) ښځ.م. (ج. ځپونې) ځپ وهنه، ځپ کونه، غله په جج سره پاکونه.

ځپونی (capūṇay) نر.م ۱) دسترخوان، کندوری، ځپونکی، کوندوری؛ ۲) ځپولی؛ ۳) صافي.

ځپه (cápa) ښځ.م. (ج. ځپې) ۱) موج، چپه، د اوبو موج؛ ۲) چپه، بېهوښي، بېسدي.

ځپهار (capahā́r) نر.م. د اوبو د ځپو، د کښتۍ د ځپو، د غلې د پاکولو او د اوبو د پښو اواز.

ځپیاکه (capyáka) ښځ.م. ۱) تپی، تپی، بدره، سرپه، توپی؛ ۲) دومبکی، پیاځه، ډمکی؛ ۳) یو ډول سابه دي.

ځپېدل (capedə́l) مص. ل. ۱) غله چج کېدل؛ ۲) مچېدل؛ ۳) د اوبو ځپې وهل؛ ۵) ورو ورو خوځېدل.

ځپېړه[1] (capéṛa) ښځ.م (ج. ځپېړې) ۱) وگ. خیراخه؛ ۲) مایله ځمکه، کښته؛ ۳) پیکه، ژبړ، تت؛ ۲) وېرېدونکی، ډارن.

ځپیز (capíz) ص. هجایي، سېلابیک.

ځپیز خجیز (capízxajíz) ص. سېلابتر نبیک (شعري وزن).

ځپېله (capéla) ښځ.م. (ج. ځپېلې) منډاوره، د دوو غوایانو غویل.

ځتری (catráy) نر.م. ۱) د ژرندې تسورک؛ ۲) د ژرندې د پله خواته د اوړه تولېدو ځای.

ځته (catá) ښځ.م. ۱) دالان؛ ۲) گواته، د ځیباکو دلی، کرزور، کنزور.

ځټ (caṭ) نر.م. ۱) ورمېږ، د غاړې د شا طرف؛ ۲) د هر شي شا؛ ۳) غیاب، پسې شا.

ځټک (c(u,ə)ṭák) نر.م. څوټک، چیټک، ځټکی، ځټک، د مېخ ټکولو آله.

ځټکوری (caṭkūray) نر.م. ۱) ستکوری، لوغړن لرگی، نیم سوی غوندې لرگی؛ ۲) ص. نر.م. ۱) کوروراني؛ ۲) سپېره، منحوس.

ځټل (caṭál) مص. مت ۱) ژبه پرې تېرول، په لوښې پورې گوته را ښکل او پر گوته باندې ژبه تېرول؛ ۲) تباه کېدل، برباد بېدل، ستیول؛ ۳) د چا مور، پلار یا خپلوان مړه کېدل.

ځټمخ (caṭmáx) ق. ۱) پرمخ، په بل مخ اوښتی؛ ۲) دوه مخی، دو رویه، منافق.

ځټمخی (caṭmə́xay) ص.نر.م. ۱) د بدې څېرې، بد شکله؛ ۲) خوسا، خوږجن.

ځټمری (caṭmaráy) ښځ.م. د څټ مری، جوړ جوړ، ځټمبری.

ځټوټ (caṭwáṭ) نر.م. ۱) ستوټ، ناڅاپه مرگ؛ ۲) بېخي تباه؛ ۳) د چا په مینه کې لېونی.

ځټه (cáṭa) ښځ.م. (ج. ځټې) ۱) دوه اندېزه بار، یو جوال غله؛ ۲) پېټی، بوج؛ ۳) دغلې گودام؛ ٤) یو ټاکلی وزن دی؛ ۵) ستېه، تنه، د ونې د ریښو او ښاخونو ترمنځ برخه.

څټی (caṭáy) ښځ.م. ۱) څېټی، د تبر پڅه خوا، ستی، چيټی؛ ۲) د جوت او توک په لوبه کې چې کوم شرط ور کول کېږي؛ ۳) د گلونو گېډی.

څټی (caṭáy) نر.م. (ج. څټهي) څېټی، ستری، د غنمو یا اوربشو رېبل شوي گېډی.

څڅه (cáča) ښځ.م. اڅې، چه، د بزې د شړلو غږ.

څڅ (cac) نر.م. څڅی، سسی، آلو اخار، یو ډول ازغی دی.

څڅبېکی (cacbékay) نر.م. ۱) کڅوبی، لکی، د کوچنيانو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) په والگي کې د مرۍ د خوږېدو ناروغي؛ ۳) ص. نر.م. تېز، رټ، تکړه، گړندی، چست، چالاک.

څڅن (cacán) ص.نر.م. څڅونکی، ترشح کوونکی

څڅند (cacánd) ص. نر.م. و گ. څڅن.

څڅنکی (cacúnkay) فا. نر.م. چيچونکی، کرېدونکی هډوکی، کرپندوکی.

څڅواکی (cacwākay) نر.م. څاڅکی، قطره.

څڅوب (cacób) نر.م. څڅېدنه، څڅوبی، چکک.

څڅوبکی (cacobkáy) نر.م. څاڅکی، څڅواکی، د باران قطره.

څڅوبی (cacóbay) نر.م. ۱) څڅېده، چکک؛ ۲) هغه چینه چې څاڅکي څاڅکي اوبه ترې راوځي؛ ۳) څنډلی، د دېوال یا د چت چجه.

څڅوری (cacóray) نر.م. پاتې شونی، هغه ډوډۍ چې له خوراک څخه پاتې شوې وي.

څڅول (cacawál) مص. مت. ۱) څاڅکی څاڅکی تویول؛ ۲) نینول؛ ۳) شړول (اوبه)؛ ٤) تویول او شړول (لکه د ډوډۍ څڅول).

څڅون (cacún) نر.م. ننېدنه، نینېدنه، ننېده.

څڅوېکی (cacwekáy) نر.م. څاڅکی، قطره.

څڅی (cacáy) ښځ.م. ناوه، پرناله، تری، چر.

څڅېدل (cacedál) مص. ل. ۱) څاڅکی څاڅکی راتلل، څکېدل؛ ۲) نینېدل؛ ۳) تويېدل، شړېدل لکه ډوډۍ څڅېدل.

څځله (caʒlá) ښځ.م. سځله، سجده.

څخاک (cxāk) نر.م. سخات، اسقاط، سکوت.

څخاندی (cxānday) نر.م. خزنده، هغه شمزی لرونکی ژوی دی چې د لومړي ځل لپاره یې په وچه کې د ژوندانه سره توافق موندلی دی.

څخڅخکي (caxcaxakí) نر.ج. د اوبو پړومبې، د اوبو پوکنۍ، بړبوکی، خوپنی.

څخڅه (caxcá) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

څخړه (cxə́ra) ښځ.م. ۱) لوټ، ولجه، بیورمه، غنیمت؛ ۲) د خلکو ریسکه، یو ډله خلک.

څخړه (caxrá) ښځ.م. چوخنه، چوخړه، چخه، د سترگو په کونجو کې خړ مواد.

څخکو (caxkú) نر.م. څنبکو، څابنکو، چاشکو، چکنبو، یو مشهوره دوا ده.

څخکي (cxakí) ښځ.م. د پسه غوښه.

څخل (cxal) مص.مت. چخړېل، سیخل، ځیخل، په زوره ننه ایستل، سره کوټه کول.

څخو (caxó) ص. نب. نوکی، متکې شی، ډېر کم شی، لږ غوندې، پوټی غوندې.

څخول (caxawə́l) مص. مت. څکول، په ځمکه باندې راښکول، پر ځمکه راښکل.

څخه (cxa) ربط ۱) شکه، سره، نږدو؛ ۲) په واک کې، لاس لاندې؛ ۳) ورنه، ترينه، ورځنې، له؛ ٤) څه خبر یم، نه پوهېږم، خبر نه یم.

څخهار (caxahār) نر.م. پشهار، پښهار، د حیوان د حلالولو په وخت کې د وینې اواز.

څخی (cxay) نر.م. ۱) خوسی، خوسکی، گبلگی، سخوندر؛ ۲) د کوچنيانو یوه لوبه ده.

څخېدل (cxedə́l) مص. ل. ۱) څکېدل؛ ۲) پر څلورو تلل، خاپوړې کول.

څر (car) نر.م. ۱) څرې، څرونده، څرېدنه؛ ۲) د توکر د څیرې کېدو اواز؛ ۳) د واورې سر، سرجه؛ ٤) ص. نر.م. بېرندوکی، وېرندونکی، د ارن.

څراغ (c(i,ə)rā́g) نر.م. چراغ، ډېوه.

څراو (carā́w) څراو، ورشو، چرا، څرځای.

څرب (c(u,ə)rb) ص.نر.م ۱) څورب، تیار، چاغ؛ ۲) تازه، ساتلی.

څربښت (carbəṣt) نر.م ۱) څوربوالی، څربوالی، چاغښت؛ ۲) مستي، خرتیزي، لته پېر.

څربول (carbawə́l) مص.مت. ۱) شلنډول، چاغول ۲) مستول.

څربوله (carbolá) ښځ.م. (ج. څربولې) کاسنی، یو ډول تریخ بوټی دی. انګوپا، انوپا، هند بید او هندبا هم ورته وایي.

څربېدل (carbedə́l) مص. ل. څوربېدل، چاغېدل، شلنډېدل، مزي کېدل.

څرپ (crap) نر.م. د مرغانو د وزرو د تپېدو اواز.

څرپول (carpawə́l) مص. مت. تپول، سرپول.

څرڅر (carcár) نر.م. اوښ ته د اوبو د ورکولو په وخت غږ.

څرڅره (carcə́ra) ښځ.م. چرچره، چنچنه، چرچنه، یو ډول مرغی ده.

څرخ (carx) نر.م. ۱) پیر، تاو، چورلک، تاوېدنه؛ ۲) ډت، د چړو د تېره کولو څرخ؛ ۳) ګډا، نڅا؛ ٤) ارټ، هغه پرداره آله چې ژرنده پرې چورلي.

څرخاو (carxā́w) نر.م. (ج. څرخاونه) ګرداو، ګرداب، غوړ، څرخوبی، غورندی، ډوبی.

څرخبانی (carxbā́nay) نر.م. بازینګر، نڅا کوونکی، ګډېدونکی، نتوی، لبنتی.

څرخک (carxák) نر.م. (ج. څرخکونه) یو ډول ښکاري مرغه دی.

څرخکه (carxə́ka) ښځ.م. و.ګ. سارکه.

څرخکی (carxakáy) نر.م. څوبنه، اتهران؛ یو لرګینه آله ده چې وړی پرې ورېشي.

څرخ لرګی (carxlargáy) نر.م. ۱) څرخکی، د څرخې هغه لرګی چې تاوېږي؛ ۲) د لاسي څرخې اوسنی رېشلو لرګی.

څرخند (carxánd) ص.نر. ۱) څرګنده، سرسري، سطحي؛ ۲) څرخنده، چورلېدونکی.

څرخندوکی (carxondū́kay) فا.نر.م ۱) چورلندی، بانیچغ، غنجلی، اندرچو، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) لاټو، ګرځندی.

څرخنکی (carxankáy) نر.م. ۱) څوبنه، څوخه، هغه لرګی چې وړی پرې ورېښل کېږي.

څرخنی (carxanáy) نر.م. ۱) خوزی، ژغوری، ښوزی، د وریجو د تلبر په منځ کې ژور ځای چې لندبل په کې اچوي؛ ۲) ګرداب، څرخوبی؛ ۳) بانیچغ؛ ٤) لاټو، ګرځندی، څرخندوکی.

څرخوکی (carxūkay) نر.م. څرخ لرګی، څرخنکی، د څوبنې او څرخې هغه لرګی چې تاوېږي.

څرخول (carxawə́l) مص. مت. ۱) چورلول، تاوول، څرخ ورکول؛ ۲) ګرځول، ښوررول.

څرخه (carxá) ښځ.م. یوه آله ده چې د هغې سره له مالوچو څخه تار جوړېږي؛ ۲) د ګنډلو د ستنې تومبنه.

څرخی (carxáy) نر.م. ۱) د وړیو ګونجي، د وړیو غونداری، د تار کلوله؛ ۲) چارشه، څرخه، د وړیو د ورېشلو آله.

څرخېدل (carxedə́l) مص. ل ۱) چورلېدل، تاوېدل چورلېدل؛ ۲) ګرځېدل.

څرښند (carṣánd) ص. نب. و ګ. څرخند.

څرښنده (carṣə́nda) ښځ.م. ۱) څـرښه، کرښه، هغه ليکه يا کرښه چې د کوم شي د کښولو څخه پيدا کېږي؛ ۲) منښنه، مېنه؛ ۲) نژدېوالی.

څرښه (carṣá) ښځ.م. و ګ. څرښنده.

څرک (crak) نر.م. ۱) راښکاره کېدنه، رابرسېره کېدنه (لکه د لمر سترګه) ۲) لارښودونکی، سراغې؛ ۳) نښه، نښانه، درک، لټه، پته.

څرکا (crakā́) ښځ.م. ۱) څالک، رڼا، ځلک، ځلا؛ ۲) څڅا، د څاڅکو پرېوتلو اواز.

څرکبني (crakabní) ا. پلټنه، لټون، جاسوسي.

څرکبه (crakbá) ص.نب. جاسوس، څارونکی.

څرکول(۱) (crakawə́l) مص. مت. برېښول، ځلول، پرقول، پړ کول، په څرېکو راوستل.

څرکول(۲) (carkawə́l) مص. مت. وابښه خوړل، څرکول، د څارويو وښو خوړل او څار کول.

څرکهار (crakahā́r) نر.ج. څرا، د څاڅکو د پرله پسې توېېدو اواز.

څرکېدل (crakedə́l) مص. ل. ۱) برېښېدل، ځلېدل، پرکېدل؛ ۲) څرک وهل، لمر راختل؛ ۳) په څرېکو راتلل.

څرګند (cargánd) ص. نر.م.ج. ښکاره، ظاهر، جوت، بلنګ، معلوم، اوڅار.

څرګندتوب (cargandtób) نر.م. څرګندتيا، څرګندوالی، ښکاره کېدنه، ظاهرېدنه.

څرګندني (cargandaní) ص. د څرګندنې وړ، بياني، توضيحي، افادي.

څرګندول (cargandawə́l) مص. مت. ۱) ښکاره کول، جوتول، اوڅارول؛ ۲) برېښدول.

څرګندون (cargandū́n) ا. څرګندونه، ښکاره کونه، څرګندنه.

څرګندوی (cargandóy) ص. نر.م. ظاهروونکی، ښکاره کوونکی، څرګندوونکی.

څرګندېدل (cargandedə́l) مص. ل. ظاهرېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل.

څرګه (cargá) ښځ.م. بزبو، حق دوسته مارغه، يو ډول مرغۍ ده چې د شپې له خوا ځان په ونه ځوړندوي او د حق ناري وهي.

څرګی (cragáy) نر.م. يو ډول بوم، يو راز ګونګی.

څرمښکی (carmaṣkə́y) ښځ.م. شرموښکی، چرمښکی، چرمشکی، چرمشکه.

څرمن (carmán) ښځ.م ۱) پوستکی، وڼن، چرم، ګګاره؛ ۲) پوخ او رنګ شوی پوستکی.

څرمن باب (carmanbā́b) ا. څرمني څيزونه، څرمين توکي.

څرمني (carmanáy) ص.نر.م. له څرمنې نه جوړ، د ساختن نه جوړ، ساختي.

څرمه (c(i,ə)rmá) ق. ۱) څېرمه، نېږدې، جوخت، په خواکې؛ ۲) ښځ.م. ګاونډی؛ ۳) حاشيه.

څرنده (carə́ndə) فا. نر.م. څرېدونکی، څرونکی، خوراک کوونکی څاروی.

څرنګتيا (carangtyā́) ا. و ګ.: څرنګوالی.

څرنګوالی (carangwā́lay) نر.م. څرنګتوب، څه ډولتوب، ډول، بڼه، شکل، کيفيت.

څرنګه (cə́ranga) ص. نب. ۱) څه رنګه، څه ډول؛ ۲) ق. ځکه، له دې وجهې، په دې سبب، له دې امله.

څرو (carū́) نر.م. ۱) د اور رڼا؛ ۲) د کار تېزي، د کار پياوړتوب؛ ۳) ص. نب. رسوا، ښکاره.

څروټکه (carwaṭká) ښځ.م. سکروټه، بل سکور.

څرول (carawə́l) مص. مت. پوول، مال د څر لپاره څرځای ته بېول.

ځروونکی (carawū́nkay) فا. نر.م. پـوونکی، مال د ځر لپاره بیوونکی، پادوان، شپون.

ځروه (carwá) ښځ.م. ششی، په کښت کې انسان ته ورته ښځ کړی نشان.

ځروی (carwáy) نر.م ۱) لک شوی، برلک دوری، کودی؛ ۲) نښانه؛ ۳) حد، برید، پوله.

ځره[1] (cara) ښځ.م. ځره خشمه، اره، د لـرګـي د پرې کولو آله، د ښاخونو د ریبلو آله.

ځره[2] (cra) ښځ. ند. دځوکیداری غږ، دخبر دار غږ.

ځره لور (caralór) نر.م. د اړې په څېر لور.

ځری (caráy) ښځ.م. ۱) د یوې مرۍ نوم؛ ۲) دچلم سرخانه؛ ۳) د زیـړ ګلاب بوټی؛ ٤) چمچی، دمتې چمچی، د سټنې برغولی.

ځری (caráy) نر.م ۱) سرباری؛ ۲) متی، پورځنګ؛ ۳) د مزریو یا منجو ترنګړ؛ ٤) رنګ نشربدنه؛ ۲) اثر، خپربدنه، تیتېدنه، سرایت.

ځرې (caré) ص. نب. و.ګ. څنګه.

ځرېدل (caredә́l) مص. ل. ۱) ځرل، مـال څـاروی ځرېدل؛ ۲) پرېدل، ځروهل، خـروهل، په دستو کېدل، له نسه کېدل.

ځریکه (crīká) ښځ.م. ۱) د لمـر وړانګـه، د لمـر لومړنی شغله؛ ۲) درد، څانګه، خوږه.

ځړ (caṛ) نر.م. ۱) ځر، مـال ځـربدنه؛ ۲) هغه پـړی چې سرکښن څاروي پرې تړل کېږي.

ځړا (caṛā́) ښځ.م. ۱) ورشـو، څـراو، ځـرځـای؛ ۲) ځر، څر، چر.

ځړپ (cṛap) نر.م. چړپ، د اوبو د توېېدو اواز.

ځړپن (cṛapán) نر.م. چړپن، پوچ ویونکی.

ځړپول (cṛapawә́l) مص. مت. ۱) بې ځایه غږول؛ ۲) چړپول، شړپول.

ځړپېدل (cṛapedә́l) مص. ل. چړپېدل، شړپېدل.

ځړځای (caṛjā́y) نر.م. ورشو، ځړاو.

ځړک (cṛak) نر.م. ۱) چړک، د لـرګي د ماتېدو اواز؛ ۲) ځځېدنه؛ ۳) ځمچو، ارم، تمبه.

ځړکه (cṛáka) ښځ.م. ځړیکه، چړکه درد، څانګه.

ځړل (caṛә́l) مص. ل. ځرېدل، ځړېدل.

ځړمنی (caṛmә́nay) نـر.م. ځړمـونی، پسرلی، سپرلی، د کال لومړنی فصل، ځړمونی.

ځړنی (caṛnáy) ښځ.م. ۱) ککری، د سر کېړی؛ ۲) نذري کاکل.

ځړوکی (cṛū́kay) نر.م. لتـوړه، خـرخوږی، لته، څېره، چیره، ریتاړه.

ځړونګه (cṛūngá) ښځ.م. ۱) ځړنګه، د جلغوځو ونه؛ ۲) د لمنځې تنکې غوړګه.

ځړه[1] (cṛa) ښځ.م. د سپي حمله، د سپي برید.

ځړه[2] (caṛá) ص. نر.م ۱) ګـوښی، یوازې، مجرد؛ ۲) بې بار و بنې سپور؛ ۳) خـالي، تش، فقط؛ ٤) بالکل؛ ۵) هغه مجرد چې د مزدورۍ لپاره له ملک څخه وځي.

ځړه پانه (caṛapā́na) ښځ.م. پانو، کاوو، کافو.

ځړه توب (caṛatób) نر.م. جړه توب، یوازېوالی، تنهایي، ځړه ګي، ګوښي والی، لونړتوب.

ځړه خشمه (caṛaxášma) ښـځ.م. اره، ځـره، ځړنازه، فلزي غابنوره آله ده.

ځړه ګي (caṛagí) ښځ.م. ځړه توب، یـوازې والی، ګوښي توب، تنهایي، جره توب.

ځړه لار (caṛalā́r) ښځ.م. د پلیـو لاره، پیاده رو، ځړه واټ، پلي لاره، درې ګزی.

ځړه نازه (caṛanā́za) ښځ.م. ځـره خشمه، ځـره، اره، فلزي غابنوره آله ده.

ځړه وړی (caṛawáṛay) نـر.م. ځـړه، ګوښي او یوازې، مسافر.

څړول (caṛawə́l) مص. مت. څرول، پوول، پېول، څاروي او حیوانات ورشو ته بوول.

څړی (caṛáy) نر.م. ۱) نوکر، ملازم؛ ۲) د تناره د پاکولو ساپې؛ ۳) د څناور ځل، د غوايي ځل.

څړۍ (caṛə́y) ښځ.م. پلکی، چوټکه، په ککرۍ د وېښتو ځوندی؛ ۲) د غرکې لاندنۍ برخه چې ګنډل شوې وي؛ ۳) سوکه، سر، د کېږدیو د تېنګولو لپاره لرګی.

څړېدل (caṛedə́l) مص. ل. و ګ. څرېدل.

څړیکه (cṛiká) ښځ.م. چړیکه، چړکه، سخت درد.

څړي وړی (caṛaywaṛáy) ص. نر.م. د تش لاس لاروی، یوازې مسافر، تنها لاروی.

څړي وړي (caṛiwaṛí) نر.م. خواره واره پاتې شوني.

څز (caz) نر.م. جز، دوازګې د زاز بوټو او غوړیو د سره کولو اواز.

څښاک (cṣāk) نر.م. څښل، ځکل، څښنه، چښل.

څښتن (caṣtán) نر.م. ۱) الله تعالی؛ ۲) مالک، خاوند؛ ۳) بادار؛ ٤) مېړه.

څښتنتوب (caṣtantób) نر.م. ۱) څښتنوالی؛ ۲) مېړه توب، مېړه والی.

څښتونی (caṣtúnay) نر.م. کمکی دسمال، وړوکی رویمال، کوچنی دسمال.

څښته (caṣta) ښځ.م. پخلی، د ډوډۍ یا کتغ پخول.

څښ څوری (caṣcoráy) نر.م. و ګ. تسکوره.

څښکله (caṣkála) مص. نب. څشکله، څرنګه، څنګه، چشکله، سشکله.

څښکو (caṣkū́) نر.م. چاکسو، څاښکو، چاشکو.

څښکوری (caṣkū́ray) نر.م. ۱) څرکه، خوښسه، چوښکه، چړوک، چوشکی؛ ۲) نلکه، وړوکی نل؛ ۳) د وړو هلکانو آله.

څښکوړی (caṣkū́ṛay) نر.م. څرمن، پوست، چرم.

څښل (cṣəl) مص. ل. څکل، چښل، چیکل.

څښندی (cṣandáy) ص. نر.م. ښویېدونکی، څښېدونکی، څکېدونکی، کښېدونکی.

څښول (cṣawə́l) مص. مت. ښویول، څکول، څخول، راکښل، کښول.

څښهاری (caṣahā́ray) نر.م. د یو شي ورو او نرم غږ، خفیف اواز.

څښی (caṣáy) نر.م. ۱) ګیلکی، خوسی، د غوا بچی؛ ۲) څه شی، څه څیز، کوم څه.

څښېدل (caṣedə́l) مص. ل. ښویېدل، څکېدل، څخېدل، راښکل کېدل.

څک (cak) ص. نر.م. ۱) نیغ؛ ۲) اواز ته غوږونه بوڅول؛ غوږونه څکول؛ ۳) مضبوط، محکم؛ ٤) نر.م. ناڅاپي تېز درد.

څکا (caká) ښځ.م. ۱) څښنه، څکنه؛ ۲) د څاڅکو د راڅڅېدو اواز.

څکاروا (cakarwā́) ص. نب. ۱) اروا وړی، بد اروا، وړسترګی، چوس مار، ستروړی.

څکالکی (cakā́lkay) نر.م. شوپرک، ښاپېرک، ماښام چکالی، څکالی.

څکالی (cakā́lay) نر.م. ۱) شوپرک، ماښام چکالی؛ ۱) د چرم زره ټوټه؛ ۳) څادر، چکالی؛ ٤) پشتکی، په تناره پورې نښتې د ډوډۍ یوه برخه؛ ٥) پنبه، مالوچ.

څکاول (cakāwə́l) مص. مت. څکول، کشول، راکښل؛ راښکل، راکشول، څښول.

څکاوو (cakāwū́) ص. نر.م. کشوونکی، څکوونکی، جذبوونکی.

څکپاڼی (cakpā́ṇay) نر.م. د تېږ د پاڼو سابه.

څکښو (caksū́) نر.م. چاکښو، چکښو.

څکل[111] (ckəl) مص. مت. چیښل، څښل، چیکل.

ښکل[2] (cakə́l) مص. مت. ۱) ښکـه کـول، د شي خوند معلومول؛ ۲) نر.م. ۱) کم واټن، لږه لاره؛ ۲) د لارې یوه ټوټه؛ ۳) د ځمکې یوه برخه.

ښکل پکل (cakalpakál) ص. نر.م. چکل پکل، اوبلنه واوره.

ښکنه[1] (ckə́na) ښځ.م. چیښنه، ښښنه، څښنه، د اوبو یا نورو مایعاتو غوړپونه.

ښکنه[2] (cakə́na) ښځ.م. خوند اخیستنه، خوند یا مزه معلومونه، خوند کتنه.

ښکو (cakó) نر.م. یو ډول ښایسته سکوی، یو ډول کښېده، یو راز خامکدوزي ده.

ښکوړی (ckóṛay) نـر.م. ۱) چکـوړی، وړوکی سخوندر؛ ۲) خوسي ته د اوبو د ورکولو یا ځان ته راغوښتلو اواز.

ښکوړې (ckóṛe) نر.م. د خوسي د شړلو اواز.

ښکول (cakawə́l) مص. مت. ۱) راکښل، کـړول، کشول؛ ۲) د چلم لوګي راکښل، ساه راکښـل؛ ۳) نر.م. سبوس، بورکی؛ ٤) مص. مـت. ښه کم ښیز ورکول، لږ شي ورکول.

ښکولی (ckúlay) نر.م ۱) دخرمنې ټوټه؛ ۲) د زاړه بوټ یا پنې ټوټه؛ ۳) ښکی، د ډوډۍ ککوړی، د ډوډۍ ټیکلی.

ښکونډاره (ckunḍā́ra) ښځ.م. (ج. ښکونډارې) نوکاره، نکاره، سکونډاره، سکونډکه.

ښکونډل (ckunḍə́l) مص. مت. و.ګ. سکونډل.

ښکونکی[1] (cakū́nkay) فا. نر.م. خـوند کتونکی ذایقه معلومونکی.

ښکونکی[2] (ckū́nkay) فـا. نـر.م. چښـونکی، چکونکی؛ دچلم، سګرټ لوګي راښکونکی.

ښکه (cáka) ښځ.م. (ج. ښکې) ۱) خوند، نوه، ژبه وروړنه؛ ۲) لږ خواره؛ ۳) یو ډول ناروغي ده.

ښکی (ckay) نر.م. (ج. ښکي) ۱) ټوکری، ښکری ۲) د منډتې زړی؛ ۳) ص. نر.م. راښکـونکی، جذبوونکی؛ ٤) نر.م. جالکی، ډالی، د ډوډۍ د ساتلو کور.

ښکې (cə́ke) ښځ.م. ۱) ښره، د خوسي د شړلو اواز؛ ۲) د «ښه کړې» لنډون.

ښکېدل (cakedə́l) مص. ل. ۱) په لږ شي قانع کېدل په لږ ښیز صبرېدل؛ ۲) ښښېدل؛ ۳) ښښېدل، په کوناټو تلل، په ناسته تلل؛ ۲) خوځېدل، راښکل کېدل؛ ۳) چلم ښکول کېدل، چلم کښل کېدل.

ښکېړل (cakeṛál) مص. مت. ایسارول، ګیرول.

ښکېړلی (cakeṛə́lay) مف. نر.م. بندي، ایسار شوی، په دام کې نښتی، په دام کې ګیر.

ښکېندن (cakedán) نر.م. خوند، ښکه، ښکنه، ذایقه، مزه، خوند معلومونه.

ښګ (cag) نر.م. ګوره.

ښګک (cagák) نر.م. غربی، سیاګک، سګک، د ښپلۍ یا کمربند غربی.

ښګل (cagál) نر.م. و.ګ. ښوګل.

ښلاښل (clācál) ق. ۱) هغه درنګ، ځای په ځای، له ټکه، په هماغه ساعت؛ ۲) سپږ، تباه.

ښلاړی (calāṛáy) ا. ښلور لاری، چوک، ښولاری.

ښلګه (calagá) ښځ.م. د اوبو داره، د اوبو پشکه.

ښلوراړخی (calorarxáy) ص. نر.م. ښلورمخی، د ښلورو پلونو، د ښلورو خواوو.

ښلور برغه (calorbrága) ص. نب. ښلور قانه، ښلورغبرګه، ښلوروله، ښلور خپله.

ښلوربل (calorbál) ا. و.ګ.: ښلوربول.

ښلوربول (calorból) ص. نر.م. ښاروی، چارپای.

ښلورڅنډی (calorcanḍáy) ص. نـر.م. ښلور اړخی، ښلورګوټی، ښلور کونجی.

څلورخانیز (calorxānīz) ص. نر.م. چارخانه.

څلور خواوې (calorxwāwe) ښځ.ج. څلور اړخه، څلور طرفه، څلور لوري، څلور پلوونه.

څلورسترګی (calorstárgay) ص. نر.م. ۱) بد سترګی، بداخلاقه؛ ۲) بې شرمه، بې حیا.

څلورغاښی (calorğāṣay) ص. نرم. ۱) څلور غښی، هغه څاروی چې په عمر پنځه کلن وي؛ ۲) ښاخی، خاخی، سکو، چارښاخه.

څلور ګوتي (calorgwatí) ص. نب. پ. ک. د چړې، خنجر او توري (تېغ) په تپ کې د زخم معیار دی یې د څلور ګوتو په اندازه وي. که تر دغه حد لږ وي لږ پور او که زیات وي په نرخ کې ډېر پور ورته ټاکل کېږي.

څلورګوټی (calorgóṭay) ص. نر.م. د څلورو ګوټونو، څلورګوټېز، مربع، مستطیل، معین.

څلورګی (calorgáy) ښځ.م. د میرو لوبه، ګوټي، ګاټي، د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

څلورلارې (calorlāre) ښځ.م ۱) چوک، چارراهي چارسو؛ ۲) متردد، دوه زړه توب.

څلورورېزی (calorwrézay) ص. نر.م. نوی ځوان، هغه هلک چې نوې یې برېتونه راغلي وي.

څلوریاران (caloryārān) ا. و ګ.: چاریار.

څلوریزه (caloríza) ښځ.م. ۱) څلور یځه، رباعي، هغه دوه بیتونه دي چې د لومړي بیت دوې مسرۍ د دوهم بیت له دوهمې مسرۍ سره په قافیه کې یو شي وي.

څلوېښتمه (calwesṭáma) ص. ښځ. م. د مړي څلوېښت ورځې تېرېدل، د ماشوم د زېږېدو څلوېښتمه ورځ.

څلوېښتې (calwestí) ښځ.م. په مړي پسې د څلوېښتمې ورځې د پوره کېدو خیرات.

څلوېښتی (calwesṭáy) نر.م. د څلوېښتو سرو مشر، په څلوېښتو سړو کې انتخاب شوی سړی.

څلوېښت یکه (calwestyáka) ص. نب. چلیک، څلوېښتمه، د څلوېښتو یوه برخه.

څله[1] (cá!a) ق. ۱) ولې، څه لپاره، څه لـه، څه ته؛ ۲) یو له بله، سره؛ ۳) ښځ.م. یقین، باور؛ ٤) دزړه تاو؛ ٥) سوده، سبیه؛ ۳) هیله، آرزو؛ ٤) مینه، لورینه، پېرزوینه.

څله[2] (c(i,a)lá) ښځ.م. څېله، څیله، چله، د ژمي د موسم هغه ۶۰ ورځې چې سخته یخني وي.

څله مست (cilamást) ص. نر.م. هغه اوښ چې د ژمي په څله کې مستېږي.

څله وال (cilawāl) ص. نر.م. ج. هغه څوک چې څلوېښت شپې او ورځې په پټ او ګوښې ځای کې ریاضت او عبادت کوي.

څلی (cálay) نر.م. ۱) د قبر شنخته؛ ۲) د تیږو ډیری؛ ۳) نښه، نښکه؛ ٤) منار، یادګار؛ پ. ک. په قبیلوي تعاملاتو کې د هغې تادیې غبر ګېدو ته وایي چې لومړی یې د (ساز) په نامه اخیستي وي او وروسته دغه مسترد کړي او د (وار) په نامه خپل غچ ته چمتو شي؛ ٤) چلی، چله، په ګوته کې د اچولو کړۍ.

څلی (caláy) ښځ.م. د غوږو منډرۍ، د غوږو لښتي.

څلی څولی (calaycūlay) نر.م. ۱) لوړې ژورې، څلې څولې؛ ۲) د لارې توښه.

څلېر (cler) نر.م. د بېدیا تالاو، د مېږې اړ د ښتې ډنډ، د سارا حوض، جوړ، ترېلی.

څلی ړنګول (calayrangawál) پ. ک. که دوو دښمنو خواوو تر منځ جوړه وشي چې په پخوا کې دواړو خواوو یو په بل کې مړي سره کړي وي داسې جوړې ته څلی ړنګول وایي.

څلېښ (cleṣ) نر.م. څلېښت، سرېښ، سرېښ.

څلېښم (cleṣə́m) نر.م. سرېښم، د کمانګری سرېښ چې ترکاڼان لرګي پرې سرېښوي.

څم (cam) ص.نر.م.ج. سم، سيخ، سيده، برابر.

څمڅ (cmac) ښځ.م. غار، سمڅ، سمڅه، ښمڅ.

څمڅرېکی (camcarékay) نر.م. ۱) شرموښکی، خرمښکی، چرمښکی؛ ۲) کربوړی.

څمڅک (camcák) نر.م. د غټو دانو ناروغي ده.

څمڅکی (camackáy) نر.م. ۱) يو ډول چينجی دی چې غټې سر لري او وروسته تر څه مودې په چونګښې تبديليږي؛ ۲) درغوړ کول، د ښاريو يو ډول ناروغي ده.

څمڅلکی (camcalakáy) نر.م. ستن، بابښکی، کمبلی، يو ډول الوتونکې خزنده ده.

څمڅمار (camcamā́r) نر.م. چمچمار، کوچه مار، يو ډول ورکوتی، نری منګور دی.

څمڅه (camáca) ښځ.م. د څمکې پرمخ چاود.

څمڅۍ (camcə́y) ښځ.م. ۱) چمچه، څمڅه، د لرګي کاچوغه؛ ۲) لويه کاچړغه.

څمڅېکی (camcekáy) نر.م. کوڅوبی، کسوبی، ميانګی، لکۍ، د شيري په څېر د ماشومانو يو ډول ناروغي ده.

څمړ (camáṛ) نر.م. څمنګی، ورينکی، کونډری، هغه توکر چې پېړې ورباندې ږدي.

څمغېلی (camğélay) نر.م. ۱) وړه او زړه خيمه، ۲) څېره، د مرغانو شکنو او نورو څناورو د داړولو لپاره په پټې کې درول شوی شی.

څمغېلي څمغېلي (camğelícamğelí) ص.نب. وتره څمکه، وچه او لنده څمکه.

څملاستل (camlā́stəl) مص.ل. ۱) ويده کېدل، بيدېدل؛ ۲) غځېدل؛ ۳) مغلوبېدل.

څملول (camlawə́l) مص.مت. ۱) پرزول، راغوزارول؛ ۲) ويده کول؛ ۳) مغلوبول.

څمنګی (camangáy) نر.م. ۱) رنګ شوي او پخه شوي څرمن؛ ۲) هغه دستر خوان چې پېړې ورباندې جوړېږي؛ ۳) د څرمنې توټه.

څموڅی (camū́cay) ص.نر.م. پک، ګنجی، کل، بې وېښته سر.

څمول (camól) ص. ۱) غمجن، غمځپلی؛ ۲) ټپي، پرهار ژلی، زخمي، پياوړژلی.

څمولول (camolawə́l) مص.مت. ۱) غمجنول، غمګينول؛ ۲) ټپي کول، زخمي کول.

څمولېدل (camoledə́l) مص.ل. ۱) څمول کېدل، غمجن کېدل؛ ۲) ټپي کېدل، زخمي کېدل.

څميار (camyā́r) نر.م. و.ګ. چميار.

څنار (canā́r) نر.م. و.ګ. چنار.

څنډ (canḍ) نر.م. ۱) ډکه، ديکه، ړج؛ ۲) ژۍ، څنډه، غاړه، کناره؛ ۳) د اسمان څنډه (افق).

څنډل (canḍə́l) مص.مت ۱) ټکول، سنول، څبول، له ونې څخه په ښورولو سره مېوه راتويول؛ ۲) له ټغر يا قالينې څخه د وړې ټک وهل؛ ۳) سپکول، سپورې ستغې وهل؛ ٤) نر.م. د غره پر سر اوار ځای.

څنډلتوب (canḍəltób) نر.م. ۱) څنډلتيا، ړچېدنه، ښورېدنه؛ ۲) غريبي، تش لاسي.

څنډلی (canḍə́lay) نر.م. ۱) ورکوټی څنډل، د غره په سر ورکوټی اوار ځای؛ ۲) کنډواله، کنډر ۳) ورکوټی دېوال.

څنډول[1] (canḍúl) نر.م. څنډلی، د ډېوډۍ ګوټ، د دهليز څنډه، د کوشکن کونج.

څنډول[2] (canḍawə́l) مص.مت. ۱) سنول، ښورول، څبول؛ ۲) ټک وهل، دوړه ايستل.

څنډون (canḍún) نر.م. شفق، د آسمان د غاړو سوروالی چې سهار او ماښام ښکاري.

څنډوهل (canḍwahə́l) مص. مت. ۱) څپول، څنډل، تک وهل؛ ۲) د تغر، کمبلې، قالینې څخه دوړه او خاوره ایستل.

څنډه (canḍá) ښځ.م. (ج. څنډې) ژۍ، غاړه، څنډ، ډډه، اړخ، کناره، مورګه.

څنډېدل (canḍedə́l) مص.ل. څپېدل، سنډېدل، رچېدل، ښورېدل.

څنډيز (canḍíz) ص. د څنډ (افق) اړوند، افقي.

څنغوړی (canğwáṛay) نر.م. د غوړ پستکی.

څنک (canák) نر.م. ښانک، سک، پنکی.

څنکوپ (cankóp) نر.م. سر په څنکه، سنګوپ، سر په څړی، سرلاندې پښې پورته.

څنګ (cang) نر.م. پلو، ډډه، طرف، خوا، اړخ.

څنګ پر څنګ (cangparcáng) ق. څنګ په څنګ بغل پر بغل، ډډه په ډډه، غاړه په غاړه.

څنګ کول (cangkawə́l) مص. مت. لېرې کول، ګوښه کول، اجتناب کول، ډډه کول.

څنګړی (cangṛáy) ښځ.م. څنګلی، یوه غبږ وانښه، یو څنګ وانښه، یوه کوده وانښه.

څنګزن (cangzán) ص. نر.م. ۱) په ډډه، په یوه طرف کوږ؛ ۲) ګوښه والی، ځانته والی.

څنګزنی (cangzánay) ص. څرمه، څېرمه ییز، په ترخ کې راتلونکی، ضمني.

څنګل (cangə́l) ښځ.م. لبچ، څنګله، د څنګلې سر.

څنګ وانښی (cangwáṣay) نر.م. سر وېړدی، بالښت، غېته تکیه، پشتی.

څنګوښی (canguṣáy) نر.م. د توپک بند.

څنګ وېړدی (cangweẓdáy) نر.م. ۱) سر وېړدی، بالښت، غېته تکیه؛ ۲) د توپک بند.

څنګه (cánga) ص.نب. ۱) څه رنګه، څه شان، څه ډول، څه قسم، څه رنګه؛ ۲) خپور، خوروور، شینډلی، تیت، غوړېدلی.

څنګی (cangáy) ښځ.م. رنځی، سنګ چین، د کانو دېوال، د کاریز چاپېره.

څنګی (cangáy) نر.م. وندر، رسی، پړی، غېل شوی پړی، پر اوږده او غټه رسۍ باندې مېږې، غواوې په یوه کتار ورباندې تړل.

څنل (canə́l) مص. مت. ۱) څنډل، سنول، سورول، رچول، ښورول، خوځول؛ ۲) د کوتې بام رنګول؛ ۳) د څادر یا بل شي څنډل.

څنی (canə́y) ښځ.م. ۱) سنی، انځی؛ ۲) ټیکری هغه وربښمین ټیکری چې توري او سرې پټې لري.

څڼکه (caṇáka) ښځ.م. ۱) د څڼې تصغیر، چغشکې (د ماشومانو څڼې)؛ ۲) د ککرۍ پاسنۍ برخه؛ ۳) د بوتل سرپوښ؛ ٤) د جوارو څڼې، د جوارو د وړې وېښته.

څڼه (cáṇa) ښځ.م. ۱) زلفې، د اتڼ لپاره پرېښوول شوې اوږده وېښتان؛ ۲) ټېک؛ ۳) د ښځو د سر اوږده وېښتان یا کوڅۍ.

څڼۍ (caṇay) ښځ.م. ۱) څړۍ؛ ۲) د سیکانو د سر تړلي وېښته.

څڼۍ کوکو (caṇaykūkū́) نر.م. سنبل، یو ګل دی چې شاعران زلفې ورسره تشبیه کوي.

څڼیکه (caṇíka) ښځ.م. پیکی، پیوه، څڼکه، د تورو تارونو او زر تارو څخه غښتل شرې څڼکه چې ښځې یې د وېښتانو د ګنډه کولو لپاره استعمالوي.

څو (co) ص. نب. ۱) څونه، څومره؛ ۲) تر څو، کوم وخت پورې، تر هغه چې؛ ۳) څنګه، [illegible] رنګه.

څو (caw) نـر.م. ۱) څـوی، څـاو، پټ کـبهاستنه، څارنه، مراقبت؛ ۲) وګ. څاو، پڅوني.

څوار (cwār) نر.م. صبر، زغم، استقامت.

څواړخېز (coaṛxíz) ص. نر.م. ج. د څـو خـواوو خاوند، څو خواوې لرونکی، څو جانبه.

څوب (cwab) نر.م ۱) لېوالتیا، خواهش، غوښتنه، آرزو، شوق، تمایل؛ ۲) درد، سوی، خوږ.

څوباړی (cobā́ṛay) نر.م. (ج. څوباړي) د کالیـو د مینځلو او پرېوللو دبی.

څوبمن (cwabmán) ص. شوقمن، لېوال، د څوب خاوند.

څوبند (cawbánd) ص. هڅند، هڅاند، شوقي.

څوپ (cop) نر.م. وګ. څپ[1].

څوپره (coprá) ښځ.م. تاو راتاو شوی تار، ګـډوډ شوی تار، کنهیل شوی سپنسی.

څوترڅو (cotarcó) ق. ترڅـو پورې، ترڅـومره پورې، تر څه وخته پورې.

څوټ (coṭ) نر.م. (ج. څـوټونه) شبخون، د شـپې حمله یا چپاو، ناتار، تاړاک.

څوټک (coṭák) نر.م. سوټک، څټک، څتک.

څوټي سراب (coṭaysarā́b) نر.م. معتبر، مخور د اعتبار سړی، سپین روبی.

څوچنده (cocánda) ق. څو واره، څو ځله، څو برابره، څو ګرایه، ډېر زیات.

څوځی (cojáy) نـر.م. سـوزاک، یو ډول سـاري ناروغي ده چې د مقاربت له لیارې سرایت کوي.

څوچې (cóce) ق. ترڅو، څو پورې، تر هغـه.

څوڅ (cuc) نر.م. ۱) ډولفین، یو ډول لوی مـاهي، دریابي خوګ؛ ۲) ص.نر.م. اروا ورې، توسن.

څوڅکندی (cuckandáy) ص: نر.م. څـسن، کوځه په کوځه ګرځېدونکی، چوسکن، کوځه ډب.

څوڅلن (cuclán) ص.نر.م. کنجوس، لاسترګی.

څوڅن (cucán) ص.نر.م. ۱) څوڅکندی، څوڅلن؛ ۲) سپېره، خسیس، چوس.

څوڅه (cū́ca) نر.م. دریابي سوډر، دریابي خوګ.

څوڅینک (cucinák) نر.م. ۱) چرچرک؛ ۲) یو ډول مرغی.

څوخی (cū́xay) نـر.م. ۱) د کـوزې څـڅکوری، چوښکه، سوخـی؛ ۲) چـولکی، د کـوچنیانو تناسلي آله.

څوده (codá) ښځ.م. سوړه، سمڅ، په غره کې د درمو لپاره جوړه شوې سمڅ، لغم، ګاره.

څورب (corb) ص. نـر.م. ۱) چاغ، مـزی، غوړ، شلند؛ ۲) تکړه، تازه، تاند، غوړین.

څورب توب (corbtób) نر.م. چاغښت، څوربوالی، چاغوالی، غوړوالی.

څورکه (corká) ښځ.م. پلو، اړخ، خوا، طرف.

څورګه (corgá) ښځ.م. ۱) مېبره، دښت، بیابان؛ ۲) اړخ، ډډه؛ ۳) لرې وطن، نا اشنا وطن.

څورله (corlá) ښځ.م. خنزیر، سوور، سرکوزی.

څورلی (corláy) نـر.م. څـولی، څوولی، سکنه، د ترکاڼۍ یوه آله ده.

څورلي (cwarlí) ښځ.م. سپرلي، سورلي.

څورلېځی (cūrlejáy) نر.م. محور، لټ.

څورنګ (cawráng) ص. نر.م. ۱) مبتلی، لتاړ، پایمال؛ ۲) ژوبل، په وینو لړلی؛ ۳) مات ګوډ، شل شوټ.

څورنګ (coráng) ص.نر.م. څرنګه، رنګارنګه، څرنګه لرونکی.

څورنګتوب (cawrangtób) نر.م. ۱) څورنګتیا، څورنګوالی، ژوبلېدنه؛ ۲) وهل کېدنه، ټکول کېدنه، مېښنه، موښنه، مړنه.

څورنګول (cawrangawə́l) مص. مت. ۱) موښل، منښل، سولول، وهل، ټکول؛ ۲) زخمي کول، ژوبلول؛ ۳) ماتول، ګوډول، خچ پچ کول.

څورنګي (cawrangí) ښځ.م. ۱) موښل کېدنه، وهل کېدنه؛ ۲) ژوبلېدنه؛ ۳) ګوډېدنه، خچ پچ کېدنه؛ ٤) د پسو او وزو د يوه مرض نوم.

څورنګېدل (cawrangedə́l) مص.ل. ۱) موښل کېدل، منښل کېدل، ټکول کېدل، وهل کېدل؛ ۲) ژوبلېدل؛ ۳) خچ پچ کېدل، ګوډېدل.

څوروی (curwáy) نر.م. پټونی، کمينګاه، باره، ګوره، د ښکار لپاره د پټېدو ځای، پټګنی.

څوری[1] (curáy) نر.م. تېره کاڼی چې ښکاريان خپل ښکار پرې حلالوي.

څوری[2] (cwaráy) نر.م. ۱) دسفرخرڅی، د لارې خرڅ، د لارې توښه؛ ۲) د شپانه ډوډۍ؛ ۳) پ. ک. د لښکر کشۍ په وخت هغه ګډه ډوډۍ چې په شلاونډ تيارېږي.

څوړ[1] (cawáṛ) نر.م. ۱) پېڅول، د کيږدۍ په مخکې پرده؛ ۲) زړې کمبلې يا تغر چې د خره په کوناتو يې اچوي.

څوړ[2] (coṛ) نر.م. د نوم يا نوشاوخوا نرۍ غوښه.

څوړ[3] (cūṛ) ص. نر.م.ج. ۱) څوړند، ښکته؛ ۲) پياده، پلی، لاندې؛ ۳) نسکور، پرمخ؛ ٤) کوړ ووړ؛ ٥) باسي ډوډۍ؛ ٦) وچ کلک؛ ۷) ننوتلی؛ ۸) خړ، ملامت.

څوړغوږ (curǧwáz) ص. نر.م. ۱) شرمنده، خجل؛ ۲) پړ، ملامت.

څوړغويی (curǧwayáy) نر.م. چپی غويی، هغه غويی چې ښکر يې شټ ته کاږه وي.

څوړمنی (cormə́nay) نر.م. څړمنی، پسرلی.

څوړنګ (cawṛáng) نر.م. د وجود يوه برخه.

څوړنګه (coṛanga) ښځ.م. نسوی راتوکېدلی بوټی يا ونه.

څوړوالی (curwā́lay) نر.م ۱) څوړتيا، څوړونه، څوړتوب؛ ۲) خړوالی؛ ۳) ښکته والی.

څوړول (curawə́l) مص. مت. ۱) کښته کول، ډوبول، منډل، ننه باسل، څېړول.

څوړه (curá) ښځ.م. څوری، يو ډول خړ رنګې مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري.

څوړی (curáy) نر.م. و ګ. څوړغويی.

څوړېدل (curedál) مص.ل. ۱) کښته کېدل، ډوبېدل؛ ۲) چوړېدل، کوزېدل.

څوړې سترګې (curestárge) ښځ.م. کوزې سترګې، ټيټې سترګې.

څوړين (cawṛín) نر.م. د څرمنې يا د زاړه ژې يوه ټوټه چې ښځې جامې پرې مينځي.

څوز (cwaz) نر.م. رس، عرق، جوهر، څوښه.

څوزی (cuzáy) نر.م. ۱) د لوخې په څېر بوټی دی ۲) چرګوړې، د چرګې بچی.

څوژبی (cožábay) ص. په څو يا ډېرو ژبو پوهېدونکی.

څوژبي (cožabí) ا. ډېرژبي، څوژبيوالی.

څوژبيز (cožabíz) ص. څوژبی (فرهنګ، ويبپانګه).

څوس (cus) نر.م. توس، بوی ښکل، بوی کښل، له بوی له مخې څه پيدا کول.

څوسن (cusán) ص. نر.م. ۱) توسن، بوی کښن، سرمه کش؛ ۲) وړ سترګی؛ ۳) هغه څوک چې بې بلنې خيرات ته ځي.

څوسېدل (cusedál) مص.ل. توسېدل، چوسېدل، بويېدل، بوی وهل، بوی ښکل.

څوسيس (cusís) ص. نر.م. څارونکی، جاسوس.

څوښتی (cwaṣtáy) نـر.م. ۱) سخوښتی، هغه لرګی چې د تنستې سنې ورباندې پېچلې کېږي ۲) وښکلی وڅوستی؛ ۳) چوښکه، څوښکوړی

څوښکوړی (cuskūŕay) نـر.م. څوښکوړی، څوښکه، څوښکی، چوښکی، چوښکوړی.

څوښه (coṣá) ښځ.م. څرخه، هغه آلـه (لرګی) چې وړې وریاندې تار کېږي.

څوښی (cuṣáy) نـر.م. ۱) چوستی، چـوښکه، څوښکوړی؛ ۲) د وړو هلکانو تناسلي آلت.

څوک[۱] (cok) ض. نب. استـفهامي ضمیـر دی چې د پوښتنې په وخت کې استعمالیږي.

څوک (cūk) نر.م. سوک.

څوکری (cukráy) نر.م. د پښې (رواش) ډنډر.

څوکرېیل (cukreyā́l) مص. مـت. میـده میـده کول، رنجې رنجې کول، توکل، کوفته کول.

څوکړ (cukā́r) ص. نر.م.ج. کـوسه، چـوکړ، هغه سړی چې ږیره یې رنګړې وي.

څوکل (cukā́l) مص.مت. میده کول، توکل، تکول قیمه کول، کیمه کول، کوفته کول.

څوکلن (coklan) ص. نر.م. د څوکالو، دڅوکلو.

څوکه (cū́ka) ښځ.م. د غره تېره څوکه، د غره سر، د هر شي تېره څوکه.

څوکۍ[۱] (cawkáy) ښځ.م. ۱) چـوکۍ، کرسي؛ ۲) پیره، پهره، تانه؛ ۳) سنګر، مورچل.

څوکۍ[۲] (cukáy) ښـځ.م. ۱) یو ډول بـوټـی دی؛ ۲) څکی، وړه ډوډۍ؛ ۳) کولچه ٤) دانګـورو د تاک سر چې د نیم متر هومره پرې شوی وي.

څوکی[۱] (cukáy) نـر.م. خـورجی، د کوچیانو یو ډول خورجین.

څوکی[۲] (cawkáy) ص.نر.م. پیره دار، چوکیدار، ساتونکی، محافظ، څاروکی.

څوکیدار (cawkidā́r) نر.م. پیره دار، چوکیدار، ساتونکی، څارونکی، محافظ.

څوکۍ مینی (cawkəymínay) ص. څـوکۍ مین، څوکۍ پال.

څوکیوال (cawkiwā́l) ص. څـوکۍ (سیمه) ته اړونده، څوکۍ کوونکی، پهره وال، څوکیدار.

څوکیوالي (cawkiwālí) څـوکیداري، پهره داري.

څوګرایه (cogrā́ya) ص. و ګ.: څوچنده.

څوګل (cawgál) نر.م. هغه سي (سبوس) یا توپاله او د حبوبـاتو پوسـتکي چې د پخېدو په وخت کې د دېګي سر ته راخېژي.

څوګوتیز (cogwatíz) ص. څوکونجیز، څوګوټی، څواړخیز.

څوګیر (cawgír) ص. نـر.م. په څـوکۍ ناست، د ښکار په طمعه ناست ښکاري، څارو، منتظر.

څوګیري (cawgirí) ا. څارووالی، فرصت طلبي.

څول (cwal) ص.نر.م. ۱) میده میده، توټه توټه؛ ۲) چاود چاود، درز درز.

څولاغ (culā́ğ) نـر.م. پته، څـرک، درک، نښه، احوال، ادرس، څوڅک.

څولند (cūlánd) ص. نـر.م. ۱) سـولند، حریص، وږ، سترګی؛ ۲) چوسک، چوسن، چوس.

څوله (cola) ص.ښځ.م. څوله، ګند، ګنځ، له ډېرو پیوندونو څخه جوړ شوی اوږد کمیس.

څولۍ (colə́y) ښځ.م. څـولی، څـوولی، سکنه، د ترکانۍ یوه آله ده.

څولي (colí) نر.م.ج. بنګړی.

څولیار (culyā́r) ښځ.م. د غره تنګه لاره، څرلار، په غره کې د پلیو لپاره نرۍ لاره.

څومره (cūmra) ص.نب. څونه، څـونې، څوندې، څونبره، څومبره، په کومه اندازه.

څومره والی (cūmrawā́lay) ا. څومره توب، اندازه، مقدار، کمیت.

څومره ییز (cūmrayī́z) ص. کمي، څومره ته اړوند.

څونټی (cunṭáy) ښځ.م. کاچوغه، کاشوغه، قاشوغه، چمچه، سیپی.

څونټی (unṭáy) ص.نر.م. شوټ لاس، پرې شوی لاس..

څونڅی (cuncáy) ښځ.م. کاچوغه، قاشوقه، څمڅه، چمچه، کاشوغه.

څوند (cawánd) نر.م. سرګردانه، نارامه، ناکراره، بېتابه، لالهانده.

څونډک (cunḍak) نر.م. څونډی، زونډی، ځونډی زومبک، ځومبک، بوډی.

څونډکرکی (cundakárkay) نر.م. دڅونډي تصغیر

څونډی (cunḍáy) نر.م. ۱) ځونډی؛ ۲) د سر مخکني وېښتان.

څونسو (consáw) عد. ۴۰۰، څلور سوه.

څونګری (cungaráy) نر.م. کوک، هغه پتیره ډوډۍ چې د ماشومانو د ناروغۍ په وخت کې د خیرات په ډول ورکول کېږي.

څونه څاره (cunacā́ra) ق. خبره ځنډونه، څه خبره ټالونه، چون چرا.

څونه والی (cunawā́lay) ص.نر.م. څومره والی، څوندي توب، د یوه شي شمېر او اندازه.

څونی (cunáy) نر.م. پتایی، پوک، دګنیو توفاله، د ګنې ځڅې چې اوبه ترې وتلې وي.

څونی (cunáy) ښځ.م. ۱) چمبر، چاپداره خمتا؛ ۲) بوچۍ وزه، بوچه بزه؛ ۳) هغه تور ټیکری چې په سره ګل کې رنګ شوی وي.

څونکه (cuṇáka) ښځ.م. ۱) څنکه، دڅنې تصغیر ۲) کلغی، خول، تاج، چرخولی.

څونول (cunawә́l) مص. مت. و ګ. سونول.

څونه (cuṇa) ښځ.م. څنه.

څوني (cuṇí) ښځ.م. څني، څنه، کوڅی، څونکه.

څونېور (cuṇewár) ص.نـر.م. ج. ۱) څـونور، څنیور، څنور؛ ۲) مج. پک، ګنجی.

څونیورناوې (cuṇewarnā́we) ښځ.م.ص ۱) دڅنور سرې ناوې؛ ۲) د لېوره د ښځې لقب، د مېږه د ورور د ښځې لقب.

څوول (cawawә́l) مص. مت. ۱) ځـورول، دردول؛ ۲) نر.م. په زړه کې اراده کول، څه خبره فرضول

څوولسي (cowolasí) ص. ګنولسي، څوملیتي.

څووم (cowә́m) ص.نر.م. څویم، عددي صفت.

څووه (cuwá) ښځ.م. دیو ډول خوشبویه بوټي نوم.

څوه (cwa) ښځ.م. سوه، کـورمه، د آس، خـره یا د قچر سوم (سوی).

څوهټ (cuhát) ص.نر.م. عبث، بې کاره، بې ښې.

څوهره (cuhrá) ښځ.م. چوره، فتق، د نس د نامه د پاسه هغه غوښه چې څیرې وي.

څوهم (cohә́m) ص. نر.م. و ګ. څووم.

څوهنده (cohә́ndә) ص. نب. و ګ. څومره.

څوی[1] (cawáy) نر.م. په ځاو کې دکبناستو ځای، خزه، د ښکار لپاره د پټ کېناستلو ځای.

څوی[2] (cway) نر.م. سـوی، سوزش، ځـانګې، سونه، سوخت، خوږ.

څوېدل (cawedә́l) مص.ل. سوېدل، ځانګې کول، دردېدل، دړدېدل، خوږېدل، څرېکي کول.

څوېره (cwerá) ښځ.م. و ګ. څوری.

څویم (coyә́m) ص.نر.م. و ګ. څووم.

څه (ca) ض. ۱) استفهامي ضمیر دی – څه کـوې؟ څه شی غواړې؛ ۲) اد. ته، ورنه، څخه.

څه ته (cata) څه لپاره، څنګه، ولې، څله، چشته.

څه د پاره (cadapā́ra) ق. څه لپاره، ولې، څه له، څنګه، څه شي لپاره، چیشته.

څه ډول (caḍáwəl) ص. نب. څه راز، څه قسم، څرنګه، په څه شان، څنګه، کم رقم.

څه نه څه (cánaca) ق. لږ و ډېر، کم و زیات.

څه وڅه (cáwuca) ض. ۱) د کنځا د اصلي کلیمو پرځای استعمالېږي؛ ۲) د انسان د شرم ځایونه

څه وخت (cáwaxt) ق. کله، کوم وخت.

څې (ce) ښځ.م. د (څ) توری تلفظ.

څیپیاکه (cipyā́ka) ښځ.م. زګند مالګه، هغه مالګه چې په مصنوعي ډول جوړه شوې وي.

څېته (cetá) ښځ.م. د تورې پڅ اړخ، د تورې شا.

څېټۍ (ceṭə́y) ښځ.م. سومبه، چټۍ، د تبرګي یا تبر پڅ اړخ.

څیخ (cix) ص.نر.م. ۱) موخه، په زور ډک شوی، سوخلی، منډلی، کېمنډلی؛ ۲) سم، مستقیم

څیخل (cixə́l) مص.مت. کېمنډل، سیخل، چیخل، ډکول، سوخول، په زوره ډکول.

څېر (cer) اد. غونډې، شان، رنګ، قسم، ډول.

څیرخولی (cirxwā́lay) نر.م. توربانجان.

څیرسترګی (cirstə́rgay) ص. نر.م. ۱) بې حیا، بې شرمه؛ ۲) بداخلاقه، فاسد.

څیرګۍ (cirgā́y) ښځ.م. کوړکی، کوړۍ، څیرګی، څیرکی، کوچنۍ پتۍ، وړه پتۍ.

څیرل (cirə́l) مص. مت. بڅه کول، دوه ځایه کول، شلول، چاغل.

څیرله (cirā́la) اا. ژبنی عبارت، فقره، ټوټه، پرزه.

څېرلی (cerláy) نر.م. سپرلی، چیلی، دوزې بچی.

څېرمه (cérma) ص.نب. ۱) څنګ ته، څواته، اړخ ته؛ ۲) نژدې، متصل؛ ۳) تړول، ګرسره؛ ٤) ص. ښځ.م. غونډې، په شان، شانته.

څیرنګی (cirangáy) نر.م. ۱) چیږ، چښنګی، تېروسکی، تېره کانی؛ ۲) وګ. چیږ.

څیرنه (cirə́na) ښځ.م. بڅه کونه، چیرنه، شلونه، دوه ځایه کونه، جوونه.

څیرول (cirawə́l) مص. مت. بڅه کول، چیرول، شلول، دوه ځایه کول، چوول، څیرې کول.

څېره (cerá) ښځ.م. ۱) مخ، بشره، شکل، بڼه؛ ۲) وګ. څروه؛ ۳) هغه توکر چې د مرغانو شکل پرې ایستل شوی او ښکاریان مرغان غولوي او بیا یې ښکار کوي؛ ٤) تصویر، انځور.

څیره (círa) ښځ.م. ۱) څرک، د لمر څرکه؛ ۲) چیره، لته؛ ۳) وړه پتۍ، ګرډۍ، کوړۍ؛ ٤) اره، فلزي غابښوره آله ده.

څېره غونډ (ceraǧwánḍ) اا. د تصویرو مجموعه، البوم.

څېره کښ (cerakáṣ) اا. انځورګر، عکاس.

څېره کول (cerakawə́l) مص. نومکښنه، نوم لیکنه (د عسکرۍ خدمت لپاره).

څیرۍ (cirə́y) ښځ.م. ۱) سېرۍ، هغې ځمکې ته، ستانه خلتو یا [illegible] سبګرو ته ور کول کېږي؛ ۲) عملنامه.

څېرۍ (céray) ښځ.م. ۱) [illegible] ی، سېرۍ؛ ۲) الوې کاریز چې اوبه ولري؛ ۳) څرې اغزکی، سپل، یو ازغن بوټی دی.

څیرۍ (círay) نر.م. رقعه، د کاغذ ټوټه.

څیرې (ciré) ص.نب. شلېدلی، دوه ځایه، بڅه.

څیرېدل (ciredə́l) مص. ل. شلېدل، چیرېدل، بوڅه کېدل، بڅه کېدل، بوڅه کېدل.

څېړاند (ceṛā́nd) اا. (لوی څېړونکی، محقق.

څېړل (ceṛə́l) مص.مت. ۱) تحقیق کول، پلټنه کول، ریسرچ کول؛ ۲) چړل، تکلیف رسول.

څېړنپال (ceṛanpā́l) نر.م. پوهپاند، د پښتو ټولنې د علمي کدر آخري او لوړه علمي درجه چې د پوهنتون د پوهاند رتبې سره برابره ده.

څېړنتون (ceṛantū́n) د څېړنې ټولنه، فرهنګستان.

څېړندود (ceṛandód) ا. د څېړنې دول، د څېړنې مېتود.

څېړندوی (ceṛandóy) نر.م. د پښتو ټولنې د علمي کدر پنځمه درجه چې د پوهنتون د پوهنوال درجې سره سمون خوري.

څېړنمل (ceṛanmā́l) نر.م. د پښتو ټولنې د علمي کدر دريمه درجه چې د پوهنتون د پوهنمل د درجې سره سمون لري.

څېړنوال (ceṛanwā́l) نر.م. د پښتو ټولنې د علمي کدر څلورمه درجه چې د پوهنتون د پوهندوی د درجې سره سمون لري.

څېړنه (ceṛə́na) ښځ.م. ۱) تحقيق کونه، ريسرچ او بحث کونه، پلټنه، تتبع کونه؛ ۲) تنګونه، زحمت رسونه، تکليفونه.

څېړنيار (ceṛanyā́r) نر.م. د پښتو ټولنې د علمي کدر دوهمه درجه چې د پوهنتون د پوهنيار له علمي درجې سره برابره ده.

څېړونکی (ceṛū́nkay) نر.م. ۱) د پښتو ټولنې د علمي کدر لومړی درجه چې د کابل پوهنتون د پوهيالي درجې سره برابره ده؛ ۲) فا.نر.م. بحث کونکی، تحقيق کوونکی؛ ۳) تکليف رسوونکی، تنګوونکی، زحمت رسوونکی.

څېره (ciṛá) ښځ.م. ۱) لين، قطار؛ ۲) ټولی؛ ۳) غوټه.

څېړی (ceṛə́y) ښځ.م. ۱) بلوط، يو ډول غرنی ونه ده چې يو ډول مېوه (پيرګي) هم نيسي؛ ۲) چوټی، د سر چوټکه؛ ۳) سرپه څړی.

څيز (ciz) نر.م.ج. (ج. څيزونه) شی، متاع، مال.

څيزنی (cizní) ښځ.م. سېزني، سوزني، هغه پټی چې ماشوم په ورنې کې وربانده تړي.

څيزنوم (ciznū́m) ا. اسم، ذات نوم.

څېږمه (ceẓmá) ښځ.م. څېږمه، د سترګې هغه برخه چې بانه وربانده راشنه کېږي.

څيکل (cikə́l) مص. مت. لړمون پرې کول، لړمابښ يا بل شی ټوټه ټوټه يا پرې کول.

څيکنه (cikə́na) ښځ.م. وروبه، ميده کونه، د لورمابښ (لړمون) يا بل شي وروبه.

څيکه (ciká) ښځ.م. شمله، د دستار شمله.

څېکی (cekáy) نر.م. د کوچنيانو يوه ناروغي ده.

څيلمڅي (cilәmcí) ښځ.م. و.ګ. چلمچي.

څېلمه (celmá) ق. ۱) ټول، تمام، ګرده، بېخي، له يوه مخه؛ ۲) غاړې ته، کناره، اړخ ته.

څيلی (cilə́y) ښځ.م. ۱) سېلۍ، سخته او تنده هوا، توپان؛ ۲) تاب، توان، وس، قدرت.

څېلی (celə́y) ښځ.م. تناو، طناب.

څينځسه (cinǰə́sa) ښځ.م. چونګښه، چنډخه.

څينزری (cinzə́ray) نر.م. و.ګ. تمځری.

څينګکه (cingáka) ښځ.م. څينګی، يو ډول وړه مرغی ده.

څينور (cinawár) نر.م. غبرګولی، د جوزا مياشت.

څينی (cinə́y) ښځ.م. سنی، اينځی، انځی، ډوری، تاو کړې سنی.

ح

ح^(۱) (he) ښځ.م. د پښتو الفبې دوولسم توری چې ابجدي ارزښت يې «۸» دی.

ح^(۲) (he) ښځ.م. د حرب يا حربي لنډ شکل.

حاتم (hātim) نر.م. قاضي، حاکم.

حاجب (hājíb) نر.م ۱) ورساتونکی، دروازه وان؛ ۲) ورځه، د سترګې وروځه.

حاجت (hājat) نر.م. ضرورت، احتياج، اړه. ارتيا.

حاجتمن (hājatmán) ص. نر.م. اړ، محتاج.

حاجز (hājíz) ص.نر.م. ۱) مانع، خنډ؛ ۲) حايل؛ ۳) بېلوونکی؛ ٤) د توري تېره والی.

حاد (hād) ص.نر.م. ۱) تېز، تېره؛ ۲) سخت؛ ۳) قاطع؛ ٤) نازک او حساس حالت.

حادث (hādís) ص. نر.م ۱) نوی، تازه؛ ۲) پيدا، پېښ، د قديم ضد.

حادثه (hādisá) ښځ.م. ۱) پېښه، غورځکه، واقعه، پېښېدنه؛ ۲) بلا، اپت؛

حاذق (hāzíq) ص. نر.م. ۱) هوښيار، پوه، ماهر، څېرک؛ ۲) پوه طبيب، پوخ طبيب.

حارث (hārís) نر.م ۱) زمري؛ ۲) بزګر، کروندګر.

حارس (hārís) ص. نر.م. ساتونکی، ساتندوی.

حارص (hārís) ص. نر.م. حريص، نه مړېدونکی، حرص لرونکی، وږ سترګی، لېوال، لوېږنده.

حازم (hāzím) ص. نر.م. ۱) هوښيار؛ ۲) وړاندې وروسته سنجوونکی، دور انديش.

حاسد (hāsíd) ص. نر.م. رخه لرونکی، ورېغوني. بدنيتی، نه لوروونکی.

حاسه (hāsá) ښځ.م. ۱) حس، حاس، مدرکه قوه؛ ۲) هرحس لکه باصره، سامعه، لامسه، تعادل، توازن، نرسي او زيږتيا او نور...

حاشيه (hāšiyá) ښځ.م. ۱) څنډه، ژۍ، غاړه، څېرمه؛ ۲) مج. لمن ليک؛ ۳) مج. د موضوع څخه لرې کېدنه.

حاصل (hāsíl) نر.م. ۱) سود، مطلب، گټه، ثمره، نتیجه؛ ۲) موندنه، لاس ته راوستنه؛ ۳) ابېره، فصل، ابره، تول.

حاصلخېز (hāsilxéz) ص. نر.م.ج. ابېرور، لېڅټ، ښه فصل کوونکی، آباد (ځمکه).

حاصلول (hāsilawə́l) مص. مت. پیدا کول، گټل، لاس ته راوستل.

حاصلېدل (hāsiledə́l) مص. ل. پیدا کېدل، گټل کېدل، ترلاسه کېدل، بودېدل.

حاضر (hāzír) ص. نر.م. ۱) سوب، موجود؛ ۲) تیار، اماده، چمتو.

حاضرباش (hāzirbā́š) نر.م. اردلي، نوکر، خدمتگار، محافظ.

حاضرجواب (hāzirjawā́b) ص. نر.م. ځواب لوڅی، زرځوابی.

حاضر والی (hāzir wā́lay) نر.م. ۱) سوبتیا، سوبوالی، شته والی؛ ۲) چمتووالی.

حاضرول (hāzirawə́l) مص. مت. ۱) موجودول؛ ۲) چمتوکول؛ ۳) وړاندې کول؛ ٤) راوستل، مخې ته درول.

حاضري (hāzirí) ښځ.م. ۱) حاضروالی، حاضرتوب؛ ۲) د حاضرۍ کتاب.

حاضرېدل (hāziredə́l) مص. ل. موجودېدل، تیارېدل، وړاندې کېدل.

حاضرین (hāzirín) نر.ج. موجود کسان، راغلي کسان.

حافظ (hāfíz) ص. نر.م. ۱) ساتونکی؛ ۲) په یادوونکی، چا چې کوم مطلب حافظې ته سپارلي وي؛ ۳) د قرآن مجید قاري.

حافظه (hāfizá) ښځ.م. یاد، د یادونې او په یاد ساتنې ملکه.

حاکم (hākím) فا. نر.م. ۱) ولسوال، اداره کوونکی؛ ۲) په ځان باور لرونکی.

حاکمیت (hākimiyát) نر.م. واک لرنه، واک درلودنه، تسلط، قدرت درلودنه.

حال (hāl) نر.م. ۱) راز، پته، درک؛ ۲) اوسنی وخت، موجوده وخت؛ ۳) وضع، حالت.

حالت (hālát) نر.م. کیفیت، وضع، حال، څرنگوالی

حالنامه (hālnāmá) ښځ.م. د علي محمد مخلص بن ابوبکر قندهاري د هغه اثر نوم دی چې د یوولسمې هجري سندی په نیمایي کې لیکل شوی دی. دحالنامې دلیکنې تاداو د پیر روښان له خوا ایښودل شوی و.

حامل (hāmíl) ص. نر.م. بارووړونکی، باردار، وړونکی، حمل کوونکی.

حامله (hāmilá) ص. ښځ.م. بلاربه، امیندواره، دوه ځانه، ډکه.

حامي (hāmí) ص.نر.م ۱) پلوی، ملاتړ، حمایت کوونکی؛ ۲) ساتونکی؛ ۳) دنوح علیه السلام زوی (حام) ته منسوب.

حاوي (hāwí) ص. نر.م. رانغاړونکی، په ځان کې لرونکی، په برکې لرونکی، ځایوونکی.

حایز (hāyáz) ص.نر.م. لرونکی، درلودونکی.

حایل (hāyél) ص.نر.م. مانع، بندوونکی، ستنوونی د دوو څیزونو ترمنځ مانع، خنډکېدونکی.

حب (hab) نر.م. (ج. حبوبات) دانه، لکه د غنمو، نخودو او نور.

حُب (hub) نر.م. مینه، محبت، عشق، دوستي.

حباب (hobā́b) نر.م. غوټۍ، پوکانه، حورخوټۍ، کوبۍ، دومبکی، د اوبو پر سر پوکانه.

حباله (habālá) ښځ.م. ۱) لومه، دام؛ ۲) پړی، رسۍ؛ ۳) قید، بند.

حبس (habs) نر.م. ۱) بندي کـونه؛ ۲) بند، قید، زندان، جېل.

حبسول (habsawə́l) مص. مت. ۱) بندي کـول، قید کول، په جېل کې اچول، زنداني کول.

حبطه (habatá) ص. ښځ.م. ۱) ابته، چټې، بابېزه، عبث، بې ښې، بې ګټې؛ ۲) زهیر، ضعیف.

حبوب (hobū́b) نر.ج. غلې دانې، حبوبات.

حبیب (habíb) ص. نر.م. ګران، محبوب، دوست.

حتماً (hatmán) ق. هرو مرو، ضرور، خامخا.

حتمي (hatmí) ص.نب. اړین، ضروري، بې شرطه، بې پلمې، بې هغه دغه، لازمي، ضرور.

حتی (hátta) اد. ۱) تر، ترڅو، تر هغه چې؛ ۲) تر وسه، تر توانه، تر قدرته.

حج (haj) نر.م. د اسلام پنځم رکن او فرض دی.

حجاب (hijā́b) نـر.م. ۱) پـرده، نقاب؛ ۲) مـج. شرم، حیا.

حجار (hajā́r) ص.نر.م. تیږه تراشونکی، توجاند، ډبره توږونکی، مجسمه جوړونکی.

حجاري (hajārí) ښځ.م. ډبر توږونه، تیـږې تراشنه، سنګتراشي، مجسمه جوړونه.

حجازي (hijāzí) ص. نر.م. (خ.) یو ډول لیک و چې د اسلام د دین تر ظهوره پورې مروج و.

حجامت (hijāmát) نر.م. ۱) وېښته سمول، ږیره خریل؛ ۲) ښکر لګول، شاخک لګول.

حجانۍ (hajāṇə́y) ښځ.م. و ګ. اجانۍ.

حجت (hojját) نر.م. ۱) دلیل، برهـان؛ من. هغه معلوم تصدیقات چې ذهن مجهـولو تصدیقاتو ته لار ښودنه کوي ۲) هغه سند چې د نغدو پیسـو د ورکولو له امله له پوروړي اخیستل کېږي.

حجره (hojrá) ښځ.م. ۱) اوجره، ډېره، مېلمه ځای، مېلمستون؛ ۲) بیا. سلول، یاخته.

حجم (hájam) نر.م. ۱) پنډوالی، پرېړوالی، غټوالی؛ ۲) قوت، قدرت، توان.

حد (had) نر.م. (ج. حدونه، حدود) ۱) برید، پوله، سرحد؛ ۲) د یوه شي څنډه او انتها.

حداد (hadā́d) نـر.م. ۱) وربـه، ورسانی، دروازه وان؛ ۲) آهنګر، اوسپنپلور.

حدت (hidát) نر.م. تېزي، تندي، شدت، تاو.

حدس (hads) نر.م. ۱) ګومان، اټکل، تخمین؛ ۲) په فهم او استنتاج کې د انتقال سرعت.

حدوث (hudū́s) نر.م. نوی توب، نوی والی، تازه والی، د قدم ضد، پېښېدنه، پیدا کېدنه.

حدود (hudū́d) نـر.ج. ۱) حدونه، بریدونه، پولې، ټکونه، سرحدونه؛ ۲) غاړې، خواوې.

حدیث (hadís) نـر.م. ۱) نـوی، تازه، نـوی څیز؛ ۲) خبر؛ ۳) د حضرت محمد (ص) قول او فعل.

حدیقه (hadiqá) ښځ.م. کوچنی بڼ، باغچه.

حذاء (hizā́) ښځ.م. ایـزا، ازا، بـرابرونه، سمونه، سمېدنه، په یوه کرښه یا صف برابرېدنه.

حذر (hazár) نر.م. ۱) پرهېز، اجتناب، ځان ساتنه؛ ۲) وېره، ډار، بېره.

حذف (hazf) نر.م. غورځونه، اچونه، کمونه.

حر(۱) (hor) ص. نر.م. آزاد، خپلواک، د مریي ضد.

حر(۲) (har) نر.م. تودوخه، ګرمي، حرارت.

حراج (hirā́j) نر.م. په زیاتولو سـره خرڅونه؛ اق. مزایده، لیلام.

حرارت (harārát) نـر.م. ۱) تـودوخه، تودوالی، ګرمي؛ ۲) ورښکته، مراوې تبه.

حراست (hirāsát) نر.م. ساتنه، څارنه، پاملرنه.

حرام (harā́m) ص. نر.م. ج. ناروا، منع شوې.

حرامخور (harāmór) ص.نـر.م. حرام خوړونکی، هغه څوک چې د بل چا مال ناحق خوري.

حرامزادګي (harāmzādagí) ښځ.م. غلطي، چلبازي، فريبکاري.

حرامزاده (harāmzādá) ص. نب. ۱) پيدا ګل، ارموني، حرامي؛ ۲) مج. چلباز، فريبکار.

حرامول (harāmawə́l) مص.مت. منع کول، بندول ناروا کول.

حرامي (harāmí) ص.نر.م. و ګ. ارموني[۲].

حرامېدل (harāmedə́l) مص. ل. منع کېدل، بندېدل، ناروا کېدل.

حرب (harb) نر.م. جګړه، جنګ، مقدمه.

حربه (harbá) ښځ.م. د جنګ آله لکه توره، وسله.

حربي (harbí) ص. نب. د جګړې، د جنګ، جګړې ته منسوب.

حربي پوهنتون (harbípohantún) نر.م. د افغاني وسله والو ځواکونو د منصبوالو د لوړې روزنې مرکز.

حربيه (harbiyá) ښځ.م. حربي، دجنګ، د جګړې.

حرج (haráj) نر.م. ۱) تنګسه، ستونزه، زحمت، ربړ؛ ۲) تنګ ځای.

حرص (hirs) ص. نر.م. اروا وړي، وږسترګي، وږسترګتوب، سرابنتوب، بلا اخيستې.

حرف (harf) نر.م(ج. حرفونه) ۱) توری، توری، فونيم؛ ۲) کليمه، خبره؛ ۳) هغه توری چې نه اسم وي نه فعل او نه مستقله مانا ورکړي.

حرفه (hirfá) ښځ.م. کار، پېشه، چاره، مسلک، هنر.

حرکت (harakát) نر.م. (ج. حرکتونه) خوځېدنه، ښورېدنه، خوځي، د سکون ضد.

حرم (harám) نر.م. ۱) انګړ، د سرای دننني برخه؛ ۲) ممنوع، منع شوی؛ ۳) کوه، عيال؛ ٤) حرم شريف، دکعبې شريفې دننه برخه او شا وخوا.

حرمت (hurmát) نر.م. ۱) حرامېدنه، ناروا کېدنه؛ ۲) پت، ابرو، درناوی، عزت.

حروف التاج (hurufotáj) ص. نر.م. ج. (خ.) يو ډول ليک او سبک دی چې محمد محفوظ مصري په ۱۳٤۹ ق. کال اختراع کړی دی.

حروف چين (hurūfčín) نر.م. په مطبعه کې هغه کارګر چې د کتابو مضمونونه د سرپو په تورو ترتيبوي او چاپ ته يې تياروي.

حروفچيني (hurūfčīní) ښځ. م. په مطبعه کې هغه ځانګه چې يوه ليکنه د چاپ لپاره په سرپي حروفو ترتيبوي.

حروفي (hurūfí) ص.نب. دحروفو، په تورو په تکو اړوند.

حرير (haríṛ) نر.م ۱) ورېښم، مهلک؛ ۲) ورېښمينه توټه؛ ۳) ورېښمينه جامه.

حريص (harís) ص.نر.م.و ګ. حارص.

حريف (haríf) ص. نر.م. ۱) بډ، سيال، رقيب؛ ۲) د يوه کسب، همکار، هم پېشه.

حريق (haríq) نر.م. اورلګېدنه، اور اخيستنه.

حريم (harím) نر.م. ۱) هغه څه چې منع شوی وي؛ ۲) د کور شا وخوا ځمکه؛ ۳) هغه ځای چې حمايت او دفاع يې واجب وي.

حزب (hizb) نر.م. ۱) دقرآن کريم هغه برخه چې په يوه ورځ لوستل کېږي؛ ۲) ډله؛ ۳) ګوند، پارټي.

حزين (hazín) ص. نر.م. غمجن، خوابدی، خپه.

حس (his) نر.م. ۱) درک، احساس، پوهېدنه؛ ۲) تصور؛ ۳) نرم غږ او حرکت؛ ٤) حاسه.

حساب (hisāb) نر.م. ۱) شمېر، اندازه؛ ۲) ګڼنه، شمېرنه؛ ۳) تع. د عددونو د مطالعې علم؛ ٤) اق. هر ډول محاسبه.

حسابداري (hısābdārí) ښځ.م. حسابي چارې، د حسابونو د منظم ساتلو عمل.

حسابول (hısābawə́l) مص. مت. شمېرل، ګڼل، شمارل، حسابل، حساب کول.

حسابي (hısābí) ص.نسب. ۱) په حساب اړوند؛ ۲) په حساب برابر؛ ۳) مج. انصاف لرونکی.

حسابېدل (hısābedə́l) مص. ل. ګڼل کېدل، شمېرل کېدل.

حسادت (hasādát) نر.م. کینه، رخه، بغض.

حساس (hasā́s) ص.نر.م.ج. ۱) ژر پوهېدونکی، ژر درک کوونکی؛ ۲) اندک رنجه، عصبي.

حساسیت (hasāsıyát) ص. ۱) حساستوب، ژر درک کېدل؛ ۲) بیا. الرژي، د اَنتي ژن په مقابل کې د عضویت د عکس العمل ځانګړې دود.

حسب[1] (hasb) نر.م. ۱) شمېرنه؛ ۲) کفایت.

حسب[2] (hasáb) ص.نر.م. ۱) ګڼل شوی؛ ۲) نر.م. قدر، شرف، لویوالی؛ ۳) اصل، تبر، نسب؛ ٤) ص. نر.م. مطابق، برابر، سم.

حسد (hasád) نر.م. رخه، کینه، بغض.

حسرت (hasrát) نر.م. ۱) افسوس، ارمان؛ ۲) افسوس کونه، ارمان کونه.

حسن[1] (hósən) نر.م. (ج. حسنونه) ۱) ښکلا، ښکلاتوب؛ ۲) ښه، نېک، د بد ضد.

حسن[2] (hasán) نر.م ۱) ښایسته؛ ۲) نېک، ښه.

حسنات (hasanā́t) نر.ج. ښېګڼې، نېکۍ.

حسن تعلیل (hosnıtaʻlī́l) نر.م. (بد.) دې ته وايي چې شاعر د کوم وصف لپاره يو مناسب علت راوړي. د غه علت حقیقي نه وي.

حسن خط (hosnıxát) نر.م. ۱) ښه خط، ښکلی خط؛ ۲) هغه خط چې له کلاسیکو اصولو او اړونو سره سم وي.

حسن خُلق (hosnixólq) نر.م. ښه خوی، ښه راشه درشه، نېک چلند.

حسن مقطع (hosnımaqtáʻ) ښځ.م. (بد.) حسن ختام، د بدیع په اصطلاح شاعر خپل کلام په خوندورو الفاظو سره بې له کومه شرطه ختم بس کوي.

حُسن نظر (hosninazár) نر.م. نېک نظر، ښه نظر، لوربینه، پېرزوینه.

حُسن نیت (hosninıyát) نر.م. ښه نیت، ښه نظر، پېرزوینه، لوربینه.

حسنه (hasaná) ښځ.م. ۱) نېکي، ښېګڼه؛ ۲) بې ګټې او بې سوده پور.

حسود (hasū́d) ص. نر.م. کینه کښ، رخه ناک، رخې، اوړوی.

حسول (hisawə́l) مص. مت. ۱) حس کول، درک کول، پوهېدل، تصور کول.

حسي (hisí) ص. نسب. د حس، د درک، د عقلي مقابل، هغه څه چې په حس سره درک شي.

حسیب (hasíb) ص. نر.م. ۱) شمېرونکی، ګڼونکی، محاسب؛ ۳) بس، بسنده، پوره.

حسېدل (hisedə́l) مص.ل. حس کېدل، درک کېدل، پوهېدل.

حسین (hasín) ص. نر.م. ښکلی، ښایسته.

حسیني (hosayní) ص. نر.م. ۱) سور او ګلابي؛ ۲) حسیني انګور، حسین ته اړوند.

حشر (hašár) نر.م ۱) ګڼه ګونه جوړونه، راغونډونه؛ ۲) پاڅونه؛ ۳) مج. شور او غوغا؛ د حشر ورځ: د قیامت ورځ، د حساب کتاب ورځ.

حشره (hašara) ښځ.م. خوځنده، خزنده.

حشره پېژندنه (hašarapežandána) ښځ.م. (زو.) انتومولوجي، خزنده او حشره پېژندنه.

حشمت (hašmát) نـر.م. ۱) لـويي، شـان او شوكت، دبدبه، عظمت؛ ۲) شرم، حيا.

ح. ښ. (he(şin.şe) نر.م. د حربي ښوونځي مخفف.

حصار (hisár) نـر.م. ۱) كلا، قلعـه، كـوټ، ګـړ؛ ۲) ص. ايسار، بند، محاصره؛ ۳) مج. معطل.

حصارول (hisārawál) مص. مت. ۱) ايساروَل، بندول، محاصره كول؛ ۲) منع كول، مخه ګرځول ۳) پاتې كول، معطلول، راګرځول.

حصبه (hasabá) ښځ.م. و.ګ. توره تبه.

حصر (hasár) نر.م. محدودونه، بندونه، چاپېرونه، تنګونه، احاطه كونه.

حصول (husúl) نر.م. حاصلـونه، لاس ته راوړنه، حاصلېدنه، لاس ته راتلنه، ترلاسول.

حصولېدل (husūledál) مـص.ل. حـاصـلېدل، لاس ته راتلل، ترلاسه كېدل، ترلاسې.

حصه (hisá) ښځ.م. حق، برخه، ونډه، ډډى، سهم.

حصه دار (hisadár) ص. نـر.م. برخه لرونكى، ونډه وال، حصه وال، برخوال، ډډى لرونكى.

حصير (hasír) نر.م. بوريا، پوزى، اندېرى.

حضرت (hazrát) نر.م. ۱) ددرناوي كليمه ده چې ديومخور سړي لـه نامـه مخـكې ليكل كـېږي؛ ۲) نېږدېوالى، حاضروالى، سوبتيا.

حضوري (huzurí) ص. نب. د حضور، مخـامخ، د حاضروالي، حضوري تخيل.

حظ (haz) نر.م. ۱) خوند، ذايقه، لذت؛ ۲) نصيب بخت؛ ۳) پېروزي، برياليتوب.

حفاظت (hifāzát) نر.م. ساتنه، حراست.

حفر (hafár) نر.م ۱) كيندنه، كننه، شكونه، ژوروله، غوچـونه، كنستنه؛ ۲) پلـټنه.

حفظ (hifz) نـر.م. ۱) ساتنه؛ ۲) يادونه، ياد، په يادونه، حافظې ته سپارنه.

حفظ الصحه (hifzolsihá) ښـځ.م. د صحت ساتنه روغتيا ساتنه، روغتيا پالنه.

حفظ ما تقدم (hifzimātaqadóm) نـر.م. مخكې له مخكې د يوې پېښې مخنيوى.

حفظيه (hifziyá) ښځ.م. ۱) ساتنځى، د ساتلـو ځاى؛ ۲) ساتنه، حفاظت.

حفيد (hafíd) نر.م. (ج. احفاد) لمسى، د زوى زوى مج. ترلمسي كښته څوك.

حفيظ (hafíz) فا. نر.م. ۱) ساتونكى، ساتندوى؛ ۲) د ځښتن تعالى له نومونو څخه يو نوم.

حق (haq) ص. نـر.م. ۱) رښتيا، سـم، حقيقـت، د باطل ضد؛ ۲) وړ، لايق؛ ۳) نر.م. برخه، ونډه؛ ۴) عدل، يقين؛ ۴) د ځښـتن تعـالى يو نـوم؛ ۵) لپاره، په حق، په برخه، په باره.

حقارت (haqārát) نـر.م. سپكاوى، سپكتيا، سپكوالى، تيټوالى، په سپك نظر كتنه.

حق الاجاره (haqolijārá) ښځ.م. د اجارې حق، په اجاره وركـړ شـوي څمكه د غلـو، دانـو يا پيسـو تاكل شوې اندازه چې له اجاره وال څخه اخيستل كېږي.

حق الانحصار (haqolinhisār) نـر.م. د انحصار حق، د انحصار امتياز؛ آق. د يوې متاع د تولې عرضې د واحد كنترول حق.

حق الزحمه (haqolzahmá) ښـځ.م. اجـوره، باړه، مزد، د كار او زحمت مزد، اجرت.

حق العبد (haqolsabd) نر.م. (فق.) هغـه حقوق چې د خلكو يا تولنو لپاره ټاكل شوي وي.

حق العبور (haqolsubūr) نـر.م. ۱) د تېـرېدو حق؛ ۲) په سړك باندې د تېرېدو محصول.

حق الله (haqollāh) نر.م. (فق.) د خداى جل جلاله حق، هغه حقوق چې يوې خواته يې خداى تعالى

او بلې خــوانه يې د ټولنې افـراد يا د خلکو يوه ډله وي، لکه زکات ورکول.

حقانه (haqānā́) ق. عادلانه، په حقه، په سمه.

حقاني (haqānī́) ص.نب. ۱) حـق تـه منسـوب، ربښتياني، له حق او عدالت سره سم؛ ۲) مج. له حقه نه تېرېدونکی.

حقانيت (haqāniyát) نر.م. پرحقوالي، ربښتينتوب يوه

حقايق (haqā yíq) نر.م. حقيقتونه، واقعيتونه.

حق بين (haqbī́n) ص. نـر.م. ربښـتيا ويـونکی، باانصافه، حق ليدونکی، حق کتونکي.

حق پرست (haqparást) ص. نر.م. حق بيـن، په حق ولاړ، د حق پلوی، حق پال، حقمل.

حق تلفي (haqtalafī́) ښځ.م. حق تر پښـو لاندې کونه، پر حق سترګې پټونه، حق خوړنه.

حق حيران (haqhayrā́n) ص. نـر.م. هک پک، اک پک، اريان دريان، حيران، حق اريان.

حقدار (haqdā́r) ص.نر.م ۱) دحق خاوند، حقمن، حق لرونکی؛ ۲) مستحق، وړ.

حقدوست (haqdóst) ص.نر.م. ۱) د حق ملګری، حق پلوی؛ ۲) نر.م. و.ګ. څرګه.

حق شناس (haqšinā́s) ص.نر.م ۱) حق پېژندونکی حـق پېژاند، حـق پالـونکی؛ ۲) مج. شاکـر، څوک چې د بل چا دښېګنو حق نه هېروي.

حق ګوی (haqgóy) ص.نر.م. ربښـتيا ويونکی، ربښتينی، حق ويونکی.

حق ناحق (haqnāháq) ق. بې مـوجبه، بې سببه، بې علته، غير حق، وچ په وچه، بې دليله.

حقوق (hoqū́q) نر.ج. ۱) حقونه، دحق جمع؛ ۲) تع. د يوه دولت تاکليو مقرراتو او قواعدو جونګ؛ ۳) هغه علم چې پر وضع شـوو قـوانينو بحث کوي؛ ٤) د يوه مامور د کار اجرت.

حقوقي (huquqī́) ص. نـر.م. د حقـوقو، د حق، د حق په هکله، په حقوقو اړوند.

حقه (haqā́) ص. نب. ۱) دحق؛ ۲) قانوني، اصولي پر ځای؛ ۳) پر حق برابر، ربښـتياني؛ ٤) د منښخينه شکل؛ ٥) ښځ.م. چتر، کـواټ، څلـور کلن اوښ؛ ٦) قطي، ډبلی.

حقير (haqī́r) ص. نـر.م. ۱) خـوار، ذليل، زبـون؛ ۲) وړوکی، صغير؛ ۳) بې قدرته، بې ارزښته.

حقيقت (haqiqát) نر.م. (ج. حقيـقتونه، حقايق) ۱) ربښتيا، واقعي؛ ۲) فـق. واقعيت لرونکی.

حقيقتاً (haqiqatán) ق. په ربښتيا سره، واقعاً.

حقيقي (haqiqī́) ص. نب. ۱) ربښـتونی، په حقه، په ربښتيا، واقعي؛ ۲) د خطا ضد.

حک (hak) نر.م. ۱) توږنه، ګـرونه؛ ۲) سولـونه؛ ۳) کيندنه، کنستنه.

حکاک (hakā́k) ص.نر.م ۱) کيندونکی؛ ۲) مُهر جوړوونکی؛ ۳) څيرک، هوښيار.

حکايت (hikāyát) نر.م. (ج. حکايتونه) کيسه، نکل، داستان، سرګذشت.

حکم[1] (hokám) نر.م. امر، فرمان، دستور.

حکم[2] (hakám) نر.م. ۱) منځګړی، درېمګړی، ثالث، قاضي؛ ۲) ريفري.

حکم[3] (hikám) نر.م. ۱) د حکمت جمع؛ هغه لنډ جمله چې يو بشپړ فکر پکې څرګند شوی دي.

حکمت (hikmát) نـر.م. ۱) پوهـه، هوښياري، علم، فلسفه؛ ۲) حلم؛ ۳) عـدل؛ ٤) مهـارت؛ ٥) حق، ربښتينتوب، سموالی.

حکمتي (hikmatī́) ص. نب. ۱) د حکمت خاوند، پوه، ماهر؛ ۲) مج. چلي، چمباز، تګ.

حکمران (hokumrā́n) نـر.م. ۱) واکوال، حکم چلوونکی، حکم کوونکی؛ ۲) لوی ولسوال.

حکمي (hokmí) ص. نب. ۱) د حکم، د امر، د فرمان؛ ۲) جبري.

حکمیت (hakamiyát) نر.م. منځګړیتوب، منځګړتیا، درېمګړتیا، وساطت.

حکومت (hukūmát) نر.م. ۱) واکمني، حکم کونه فرمان چلونه؛ ۲) حکومت، اجرائیه قوه، د وزیرانو هیئت؛ تع. د ټولو هغو سازمانو ټولګه چې د یوه هېواد چارې اداره کوي.

حکومتي (hukūmatí) ص. نب. ۱) دحکومت، په حکومت اړوند؛ ۲) ښځ.م. د اولسوالۍ اداره؛ ۳) د نائب الحکومه د کېناستو ځای.

حکیم (hakím) ص. نر.م. ۱) پوه، دانا، د حکمت خاوند؛ ۲) یوناني طبیب.

حکیمانه (hakimāná) ق. ۱) عالمانه، عاقلانه؛ ۲) مج. فیلسوف مابانه، غیر علمي.

حکیمي (hakimí) ښځ.م. ۱) یوناني طبابت کونه؛ ۲) پساري توب.

حل (hal) نر.م. ۱) د غوټې خلاصونه؛ ۲) حلونه، حلول؛ ۳) په اوبو کې د یو شي حلونه؛ ٤) ویلې کول؛ ٥) فیصله، خلاصونه.

حلاج (halāj) نر.م. پنبه ټکوونکي، نداف.

حلاجي (halājí) ښځ.م. ۱) الاجي، پندانه له پوښې بېلونه؛ ۲) پومبه ټکونه، ندافي؛ ۳) چغنې، جواز، ګېنې، ګانې.

حلال (halāl) ص. نر.م. ۱) روا، جایز، پر شرع برابر؛ ۲) مج. ذبح کول؛ ۳) خلاصوونکی، پرانستونکی، دغوټې یا عقدې خلاصوونکی.

حلالي (halālí) ص. نب. ۱) حلالوني، د حرامي ضد؛ ۲) مج. صالح، نېک عمله.

حلالول (halālawál) مص. مت. ۱) رواکول، رواګڼل، جایزول؛ ۲) ذبح کول، کوتل، کوتل.

حلالېدل (halāledál) مص. ل. ۱) رواګڼل کېدل، جایزېدل؛ ۲) ذبح کېدل، کوتل کېدل.

حلاوت (halāwát) نر.م. خوږوالی، خوږلني.

حلبي (halabí) ص. نب. ۱) حلب ته اړوند، د حلب؛ ۲) حلب، نازکه فلزي پاڼه ده.

حلبي جوړوونکی (halabíjoṛawūnkay) فا. نر.م حلبي ساز، هغه څوک چې حلبي لوښي او شیان جوړوي، ټټار.

حلف (half) نر.م. قسم خوړنه، لوړه کونه.

حلق (halq) نر.م. ستونی.

حلقوم (holqūm) نر.م. وچه غاړه، وچه مری.

حلقوي (halqawí) ص. نب. د حلقې، د کړۍ، د الغې، الغه ډوله.

حلقه (halqá) ښځ.م. ۱) کړۍ، الغه، غښکی؛ ۲) لومه؛ ۳) ګروپ.

حلقه بګوش (halqabagóš) ص. نر.م. ۱) منه دې غوږې مریی؛ ۲) مج. غلام، مریي، بنده.

حلم (hilm) نر.م. زغم، سهه، سهنه، حوصله، زغمنه، نرمتوب.

حلوا (halwā́) ښځ.م. ۱) شیریني؛ ۲) یو ډول خواږه دي؛ ۳) چیت پیت شوی شی.

حلوايي (halwāyí) ص. نر.م. خواږه جوړوونکی، شیریني پخوونکی، روښوال، الوایي.

حلول[1] (halawál) مص. مت. ۱) حل کول، په مایعاتو کې یو شی مخلوطول؛ ۲) فیصله کول، حل او فصل کول؛ ۳) ویلې کول.

حلول[2] (hulū́l) نر.م. ۱) داخلېدنه، کوم ځای ته ننوتنه؛ ۲) راتلنه، شروع کېدنه، پیلېدنه؛ ۳) څرګندېدنه، ښکاره کېدنه، رارسېدنه.

حلیم (halím) ص. نر.م. ۱) سهاند، بردباره، زغمونکی، نرم؛ ۲) یو ډول خواږه دي.

حماست (hamāsát) نر.م. زړورتیا، زړورتوب، شجاعت، حماسه.

حماسي (hamāsí) ص. نسب. د زړه ورتوب، د شجاعت، د توري، د میړاني، د حماست.

حماقت (hamāqát) نر.م. بېعقلي، ناداني.

حمال (hamā́l) فا.نر.م. جوالي، پنډي، پلنډي.

حمام (hamā́m) نر.م. لمباځی، لمبل ځای، المبیځ.

حمامي (hamīmí) نر.م. د حمام ساتونکی (حمام تودوي او له مراجعینو څخه پیسې تولوي).

حمایت (himāyát) نر.م. ساتنه، دفاع کونه، سیله، ننګه، حمایه، پلوي.

حمد (hamd) نر.م. ستاینه، ثنا صفت د خدای جل جلاله ستاینه.

حمل (haml) نر.م. ۱) بار، وړی، غوندی، انډی؛ ۲) بلاربوالی.

حمل (hamál) نر.م. وری، د لمریز کال لومړنۍ میاشت.

حمل و نقل (hamlunaqál) نر.م. ۱) ترانسپورټ، د باروړلو وسایل؛ ۲) لېږد چاري، بارچلونه.

حمله (hamlá) ښځ.م. برید، یرغل، هجوم، چپاو.

حمیت (ham iyát) نر.م. ننګه، ننګ، غیرت، مروت، څوانمردي، میړانه.

حمیت مند (hamiyatmánd) ص.نر.م. ننګیالی غیرتمند، غیرتي، ننګي.

حمید (hamíd) ص. نر.م. ۱) ستایلی؛ ۲) غوره؛ ۳) نوم، اسم؛ ٤) د پښتو ژبې شاعر چې په حمید ماشوخېل سره شهرت لري.

حنا (hinā́) ښځ.ج. نکریځې، اترنګ، نکریزې.

حنایي (hināyí) ص. نب. نکریزي، زېړ وزمه سور.

حنجره (hanjara) ښځ.م. کومی، د کرنکې او ستوني تر منځ یوه برخه.

حنظل (hanzál) نر.م. مرغونې، کاکوړه، منغوږې، د ابوجهل هندوانه.

حنیف (haníf) نر.م. دحق لټوال، حق ته ورمات، په عقیده او دین کې سم، پر دین ولاړ.

حواري (hawārí) نر.م. ۱) خوږ ملګری؛ ۲) د پیغمبر ملګری؛ ۳) مرستندوی.

حواس (hawā́s) نر.ج. د حاسې جمع یعني مدرکه قوه، د حس قوه، د ادراک قوه.

حواشي (hawāší) ښځ.م. ۱) څنډې، غاړې، کنارې، حاشیې؛ ۲) لمن لیکونه.

حواله (hawālá) ښځ.م. ۱) څوک یا څه د چا په واک کې ورکول، یا د چا پر غاړه اچول؛ ۲) اق. ۱ - اډر، آرډر، فرمایش.

حوت (hūt) نر.م. ۱) کب، ماهي؛ ۲) د هجري شمسي کال دوولسمه میاشت.

حوره (hū́ra) ښځ.م. ۱) تور سترګې؛ ۲) د جنت پېغله (حور)؛ ۳) مج. ډېره ښکلې، خوراحسن او ښایسته.

حوزه (hawzá) ښځ.م. ۱) ناحیه، سیمه، علاقه، وند؛ ۲) هغه ځای چې ځانګړې جغرافیایي شرایط ولري؛

حوصله (hawsilá) ښځ.م. ۱) زغم، صبر، تحمل؛ ۲) ججوره، جاغور، د چرګ ججوره.

حوض (hawz) نر.م. ډنډ، تلبې، خلبې، ترېلی، هوډ، خړیج، وسته، جوړو، تالاو.

حوضچه (hawzčá) ښځ.م. ډنډوکی، وړوکی ترېلی، وړوکی جوړو، تالاوګی، جوړګی.

حول (hawā́l) نر.م. چپې کېډل، چپکتوب، چپک والي، د سترګو لوڅوالی.

حول (hawl) نر.م. ۱) بېرته راګرځېدنه؛ ۲) کال؛ ۳) وس، قوت؛ ٤) چاپېر، چارچاپېر.

حویلی (hawelā́y) ښځ.م. ۱) انګړ؛ ۲) کور، منهو، غولی؛ ۳) استوګنځی، هستوګنځی، مېنه.

حی (hay) ص. نر.م. ژوندی، ژوی، د مړی ضد.

حې (he) ښځ.م. د (ح) توری تلفظ.

حیا (hayā́) ښځ.م. شرم، پرده، وایه، ادره.

حیات (hayā́t) نر.م. ژوند، ژواک، ژوندون.

حیاتي (hayātí) ص. نسب. د ژوند، د حیات، د ژواک، ژواکیز، له‌حیات سره تړلی.

حیث (hays) نر.م. ۱) ځای، مکان؛ ۲) سبب، علت، کبله؛ ۳) نظر، اړخ، پلو، لیدتوګه.

حیثیت (haysiyát) نر.م. ۱) وضع، جهت؛ ۲) اعتبار، ابرو، شان.

حیدر (haydár) نر.م. زمری، لنډی، مزری.

حیران (hayrā́n) ص. نر.م. ج. ۱) اریان، هک پک؛ ۲) سرګردان، لالهانده؛ ۳) بې وزله.

حیرانتیا (hayrāntyā́) ښځ.م. حیراني، هک پک تیا، حیرت، تعجب، هک پک والی.

حیرانول (hayranawə́l) مص. مت. اریانول، ایریانول، هک پک کول؛ ابنبول.

حیز (hiz) ص. نر.م. ایز، ایزک، نرښځی، ایجړا.

حیض (hayz) نر.م. بې لمانځي، د ښځو میاشتنۍ ناروغي.

حیضه (hayzá) ښځ.م. هغه ښځه چې د حیض په حال کې وي.

حیف (hayf) نر.م. ۱) ظلم، بې انصافي، تېری؛ ۲) او سېلی، اُف، اوف، افسوس، ارمان.

حیله (hilá) ښځ.م. مکر، فریب، چل.

حیله باز (hilabā́z) ص. نر.م. چلباز، مکار.

حیوان (haywā́n) نر.م. (حیوانات) ۱) ژوی، ساکښ، هر ناطق یا غیر ناطق ساکښ موجود؛ ۲) مج. بې ترتیبه، بې تمیزه.

حیوانتوب (haywāntób) نر.م. ۱) حیوانیت؛ ۲) مج. بې تربیې والی، بې تمیزي، وحشت.

حیوان شناسي (haywānšināsí) ښځ.م. ژوی پېژندنه، حیوان پېژندنه، زولوجي.

حیواني (haywānī́) ص. نسب. د حیوان، د ژوي، د ساه کښ، په‌حیوان اړوند، په‌حیوان مربوط.

حیوي (hayawí) ص. نسب. ۱) د ژوند، د ژوندانه، د ژواک، ژوند ته منسوب؛ ۲) ژوندی.

حیه (hayá) نر.م. ۱) د حی مونث، ژوندۍ، ژوند لرونکی؛ ۲) مار، منګور.

خ

خ (xe) ښځ.م. د پښتو الفبې دیارلسم توری چې ابجدي ارزښت یې «۶۰۰» دی.

خا (xā) ښځ.م. ۱) د ناولو اوبو ارهټ، مردار ډنډ، د ناولو اوبو خندق؛ ۲) ښه.

خاپ (xāp) نر.م. (ج. خاپونه) وګ. خپ.

خاپوړت (xāporát) نر.م. هغه حیوان چې ګېډه یا نس یې د تګ په وخت کې ځمکه لګېږي.

خاپوړن (xāporán) ص.نر.م. خاپوړې کوونکی، په خاپوړو تلونکی.

خاپوړې (xāpore) ښځ.ج. خاپوړې، خپوړې.

خاتم (xātím) فا.نر.م. ۱) بشپړوونکی؛ ۲) نر.م. ګوته، مُهر؛ ۳) پای، اخیر، ختم.

خاتمه (xātimá) ښځ.م. ۱) ختم، پای، انجام؛ ۲) عاقبت، د یوه کار وروستی نتیجه.

خاتوری (xātoráy) ښځ.م. دمتوره، داتوره، دالتوره، یو ډول زهرلرونکی بوټی دی.

خاتوری (xātoray) نر.م. شفتالو، شوتالو.

خاته (xātá) نر.ج ۱) جګېده، پورته کېده، لوړېده؛ ۲) ښځ.م. دکتابچې کرښې؛ ۲) پراک، د بېدیو یو ډول لوبه ده.

خاټول (xāṭól) نر.م. ج. غاټول، لاله، ... ندی ګل، شوندی ګل، غانټول، د کورنۍ یو ګل دی.

خاچوپوچ (xāčopúč) ص. نر.م. بېکاره شیان، خراب شیان، مات وګوډ شیان.

خاچوڼی (xāčúṇay) نر.م. بلبل، عندلیب، چوڼی.

خادم (xādím) فا.نر.م. ۱) خدمتګار، خدمت کوونکی؛ ۲) نوکر، چاکر.

خادمه (xādíma) ښځ.م. خدمتګاره، خدمه، نوکره.

خادمه (xādamá) ښځ.م. کربوری، غرنی شلنه.

خاده (xādá) ښځ.م. (ج. خادې) لکړه، پایه، اوږده او څه پنډه لرګی، ربېره، د کاڼي یا د لرګي تخته چې په قبرونو کې د شناختې په ډول نصبېږي.

خار (xār) نر.م. ۱) ازغ، اغزی، غنه؛ ۲) مج. خنه، خلل، وټ.

خارا (xārā́) ښځ.م. ۱) خاره، یو ډول پخواني ورېښمین ټوکر؛ ۲) کلکه ډبره، سخته ډبره.

خاراني (xāranáy) نر.م. د سوېل باد، د جنوب شمال، د مني باد، د سهیل باد.

خارپوځه (xāṛpóca) ښځ.م. و.گ. خاړپوځي.

خارج (xāríj) ص. نر.م. ۱) د باندې، بهر، د باندېنی، ورشنی؛ ۲) وتلی، وښکل شوی.

خارجول (xārijawə́l) مص.مت ۱) ایستل، شړل؛ ۲) ورشنې ایستل، ورچنې ایستل.

خارجي (xārijí) ص.نب. خارجه، باندېنی، بهرنی، بیدیانی، د بل هېواد.

خارجېدل (xārijedə́l) مص.ل. ۱) وتل؛ ۲) شړل کېدل.

خارجېده (xārijedə́) نر.ج. ۱) واته، بهر ته تله، د باندې تله؛ ۲) ایستل کېده، شړل کېده.

خارخوټی (xārxuṭə́y) ښځ.م. ګرداب، ول، اوبګرځنی، خارخوړی، ګڼ.

خارخوړی (xārxuṛə́y) ښځ.م ۱) و.ګ. خارخوټی؛ ۲) وړې وړې شېلې، وړې کندې؛ ۳) پټ غار، پټه کنده، نامعلوم.

خاردار (xārdā́r) ص.نر.م. اغزن، ازغي لرونکی.

خارش (xāríš) نر.م. خارښت، بخار، تخمار.

خارښتي (xārəṣtí) ص.نب. ۱) خارشتي؛ ۲) مج. بداخلاقه، بدکاره؛ ۳) مضر.

خارق العاده (xāriqulʿādá) ص.نب. ۱) خارق عادت، حیرانوونکی کار؛ ۲) کرامت، معجزه.

خارک (xārák) نر.م. ۱) اغزکی، کوچنی ازغی؛ ۲) وچه شوې خرما چې ژېړه وي؛ ۳) د مندانو او باګانې چوکاټ.

خارو (xāró) ښځ.م. ۱) مینا، ښارود؛ ۲) د چرګ تاج؛ ۳) د چرګ د پښې ځلورم ښنګری.

خاره (xārá) ص. ښځ.م. بوره (ځمکه)، ناړولې او ناکرلې (ځمکه).

خاړپوځي (xāṛpocé) ښځ.ج. خاپوړې، خېوړې، خاړپوسې، خړپوځي.

خازن (xāzə́n) نر.م. ۱) خزانه دار، د خزانې ساتونکی؛ ۲) بر. مکشفه، کانډنسر.

خازه (xāzá) ص.ښځ.م. ۱) مړاوی، شیته، جینګړ؛ ۲) خاده، لکړه؛ ۲) خس؛ ۳) الړشی، کم شی؛ ٤) شناخته، تبی.

خازه توب (xāzatób) نر.م. شیته والی، جینګړ والی، جینګړتوب، د تازه والي ضد.

خاږخاږ (xāẓxā́ẓ) جن. خشخاش، د کوکنارو دانې.

خاسه (xāsá) ښځ.م. ۱) ململ، سپین ململ؛ ۲) خاصه ډوډۍ.

خاشاک (xāšā́k) نر.ج. ۱) خځلې، خاشې، خس؛ ۲) خشبوښې، خشاک، لرګي.

خاشخاش (xāšxā́š) نر.ج. خشخاش، خاږخاږ، د کوکنارو دانې.

خاشنه (xāšná) نر.ج. ۱) خرسین، لد، د خره لد، د خره لېوان، پرشنې؛ ۲) د لرې مرداري.

خاشه (xāšá) ښځ.م. ۱) خس، خځله؛ ۲) الړشی، نوکی؛ ۳) خرسک، د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده؛ ٤) د غوښې ټوټه، ټوټه.

خاشه پنا (xāšapanā́) ص.نب. سترګ وړی، وړی تړی، اروا وړی، وړ سترګی.

خاشه کښ (xāšakáṣ) نر.م. خس کښ، د خسک طبیب، د ګونګټیو طبیب.

خاص (xās) ص.نر.م.ج. ۱) ټاکلی، تعیین کړی، غوره، ځانګړی؛ ۲) و.ګ. مخصوص.

خاصتاً (xāsatán) ق. ۱) په خاص ډول، په خاصه توګه، په یوازې صورت؛ ۲) خصوصاً.

خاصره (xāsirá) ښځ.م. تشی، تسی.

خاصمانه (xāsimāná) ق. په دښمنۍ، په بدۍ، د دښمنۍ له مخې.

خاصه (xāsá) ص. ښځ.م. د عامه ضد؛ ځانګړی، مخصوص، یوازې، ټاکلی، معین، ښېل.

خاصه دار (xāsadár) نر.م. هغه اجیر چې له قبایلي سیمو څخه غوښتل کېږي او د عسکر په ډول د پیسو په مقابل کې د حکومت خدمت کوي.

خاصیت (xāsiyát) نر.م. ۱) خوی، عادت، طبیعت؛ ۲) د کوم شي فایده او اثر.

خاضع (xāzíʿ) ص. نر.م. متواضع، تواضع کوونکی، خاکسار، خاکساري، بې کبره.

خاطر (xāt(i,ə)r) نر.م. ۱) پاس، رعایت؛ ۲) یاد فکر، زړه، خوا.

خاطر جمع (xātirjáma,ʿ) ص. نب. ډاډه، پوره، خواتولی، مطمئن، بېغمه، ډوډه.

خاطر جمعي (xātirjamsí) ښځ.م. ډاډګېرنه، پوره والی، ډاډینه، ډاډ، تسلي.

خاطره (xātirá) ښځ.م. (ج. خاطرې، خاطرات) ۱) یادداشت، یادښت، یاد؛ ۲) مج. یادګار.

خاکسار (xāksár) ص. نر.م. ج. ۱) متواضع، بې کبره، بې غروره؛ ۲) هوسا، آرام، آسوده.

خاکستردانی (xākistardānáy) ښځ.م. ایره نی، ایره غالی.

خاکسترک (xākistarák) نر.م. د انګورو او انګور تاکو یو ډول ناروغي ده.

خاکشیر (xākšír) ګ. خاشخاشو غوندې وړې سرې دانې دي.

خاکښوري (xākṣorí) ښځ.م. خاکشوراني، کار، غریبي، کسب.

خاکلی (xākólay) ص. نر.م. بدرنګه، بدشکله.

خاکنا (xāknā́) ښځ.م. جغ. د ځمکې نرۍ تړانګې چې د دوو بحرو تر منځ پرته او دوې وچې سره نښلوي لکه د کارا تړانګه.

خاکه (xāká) ښځ.م. ۱) د سکرو میده ګي، د سکرو توه؛ ۲) طرح، مسوده، چوکاټ، تخلیص.

خاکي (xākí) ص. نب. ۱) خړ رنګی؛ ۲) خاورین.

خاکی (xākáy) نر.م. ۱) کوتی، کډی، غارګړی؛ ۲) کنده، کندیل، خندق.

خاګاه (xāgā́h) ښځ.م. تباه کونه، بربادونه، وژنه، له منځه وړنه، له خاورو سره برابرونه.

خاګینه (xāginá) ښځ.م. ۱) د هګۍ د پخولو په ډولونو کې یو ډول دی؛ ۲) هګۍ.

خال (xāl) نر.م. ۱) تکی؛ ۲) ټپی، ټاپی، خاپ؛ ۳) اعشار، اعشاریه؛ ٤) یو ډول پښتني پسول؛ ٦) هغه شنه نښه چې تر ستنو وهلو وروسته پر پوست باندې پیدا کېږي.

خال چیني (xālčiní) نر.م. یو ډول انګور دي چې په کندهار کې پیدا کېږي.

خالپوڅي (xālpocé) ښځ.م. و ګ. خاڼپوڅي.

خال خال (xālxā́l) ص. نر.م. ج. ۱) تکي تکي، داغ داغ؛ ۲) ځای ځای، لږ لږ؛ ۳) ډلته هلته.

خالد (xālíd) ص. نر.م. تل، همېشنی، دایمي.

خالدار (xāldár) ص. نر.م. تکیالی، چکیالی، چکې چکې، داغ داغ، دانې دانې.

خالص (xālís) ص. نر.م. ج. ۱) سوچه، نږه، پاک؛ ۲) حق، جریمه، نغدي جزا.

خالصانه (xālisāná) ق. ۱) په خالصه توګه، په خاص ډول؛ ۲) په پاک زړه.

خالصه (xālisá) ښځ.م. ۱) دولتي شتمني؛ ۲) دولتي ځمکه؛ ۳) بې الايشه؛ ٤) ص. نب. سوچه، نږه؛ ٥) ټوله.

خالق (xālíq) ص. نر.م. ۱) پيدا کوونکی، خلقوونکی، جوړوونکی؛ ۲) د لوی څښتن تعالی له صفتو څخه يو صفت.

خالوهنه (xālwahána) ښځ.م. واکسين کونه، ستنې وهنه، ورښودنه، وړ پورې ترنه.

خاله (xālá) ښځ.م. د مور خور، توړی، ترور.

خالي (xālí) ص. نب ۱) تش؛ ۲) خلاص، بېکاره؛ ۳) مو. بسرام، د تال ويوې درجې ته وايي؛ ٤) ښځ.م. د هفتې (شنبې) ورځ.

خام (xām) ص. نر.م. ج. اوم، کچه، د يا[illegible]ند.

خامباوری (xāmbāwáray) ص. م. [illegible]يره، ناويسا، بېباوره، بدويني.

خامباوري (xāmbāwarí) ا. بې باوري، ناباوري، بې اعتمادي.

خامتا (xāmtá) ښځ.م. خمتا، چيړ، کرباس.

خامخا (xāmaxā) ق. حتمي، ضروري، حتماً، ارو مرو، هرومرو.

خامزوری (xāmazū́ray) نر.م. خمزوری، ښاپيانګه چې د پنېر جوړولو په وخت، په شيدو کې د سيلي پر ځای استعمالېږي.

خامسوز (xāmsóz) ص. نر.م. شين غټې، په اور سوی، د غوښې ټوټه چې په اور سوې وي.

خامک (xāmák) نر.م. سکوی، ګل دوزي، ګل کاري، يو ډول هنري ګنډون دی.

خامکار (xāmkā́r) ص. نر.م. بې تجربې، کم تجربه، د لږې تجربې خاوند.

خامکاری (xāmkā́ray) ص.م. خامچاری، خامکار، ناتجربه کار.

خاملټی (xāmleṭáy) ښځ.م. يو محلي ترکيبي دوا ده.

خاموش (xāmóš) ص. نر.م.ج. چوپ، غلی، ارام، کرار.

خامه (xāmá) ښځ.م. ۱) خام سړک، خامه لاره؛ ۲) نی قلم، د کړکي قلم.

خامه کاري (xāmakārí) ښځ.م. دختيوکار، هغه وداني چې له اومو خښتو څخه جوړه شوې وي.

خامي (xāmí) ښځ.م. ۱) اومتوب، اومتيا؛ ۲) مج. نيمګړتيا، بې تجربګي، کمبودي.

خان (xān) ص. نر.م. (ج. خانان) اصلاً منګولي کليمه ده؛ ۱) ارباب، رئيس، مشر؛ ۲) فيوډال؛ ۳) ډوډۍ مار؛

خانتما (xāntamā́) ص. نب. ۱) مغرور، کبرجن، خامتما، لوی چاری؛ ۲) بې پروا، بې اعتنا.

خانجی (xānjáy) نر.م. شهوت، ډېر شهوت.

خانچڼا (xānčuṇá) ص. ښځ. م. ۱) ورانه شوې ژاوله، چخنې ژاولې، چخړی، چيختاړ.

خانچه (xānčá) ښځ.م ۱) و ګ. خوانچه ۲) کانچه.

خانخاني (xānxānī) ص. نر.م. ملک الطوايفي، فيوډاليزم، ارباب رعيتي.

خاندان (xānadā́n) نر.م. کهول، کورنی، کورمه.

خانداني (xānadānī́) ص. نب. ۱) د کورنۍ، د کهول؛ ۲) دښې کورنۍ؛ ۳) د يوې کورنۍ دننني خبره يا موضوع.

خاندور (xāndór) نر.م. لمبه، شغله، غوړنجه، شعله، هغه اور چې لمبه ولري.

خانزاده (xānzādá) ص. نر.م. ۱) د خان زوی، نجيب زاده؛ ۲) مج. اصيل، شريف.

خانشين (xānašín) ص. نر.م. په کور ناست، خانه نشين، بېکاره، پر کور ناست.

خانقاه (xānaqā́h) ښځ.م. خانقا ،دخانګاه معرف، دشېخانو د عبادت یا اوسېدو ځای.

خانګره (xāngrá) ښځ.م. پخه ،دسر پخه ،سبوسک.

خانم (xānə́m) ښځ.م. مېرمن، ښځه، کډه.

خانمه (xānə́ma) ښځ.م. مېرمنه، ماندینه، ماینه، ښځه، کډه، کورودانۍ.

خانواکي (xānwākí) ا. خانخاني (نظام)، اربابي، ارباب سالاري، خانسالاري.

خانه پوري (xānapurí) ښځ.م. ډکونه، د جدول ډکونه، په فورمې، لیست کې څه لیکل.

خانه خانه (xānáxāná) ص. نب. برخه برخه، کور کور، کوټه کوټه.

خانه خراب (xānaxarā́b) ص. نر.م. ۱) کور ړاګی، کور سېېرې، کورورانی؛ ۲) هغه څوک چې خلک په جنګ سره اچوي.

خانه سامان (xānasāmā́n) نر.م. خدمتګار، نوکر، ملازم، پېش خدمت.

خاني (xāní) ښځ.م ۱) د قبیلې مشرتوب، باداري؛ ٤) ړنډوکی ،حوضچه.

خانی (xānáy) نر.م. د کابل په وزن له اتو سېرو یا ٥٦ کیلو سره معادل وزن.

خانیځی (xānijáy) ص.نر.م. خانې خانې، کوټې کوټې، خانیز، خانې لرونکی.

خانی (xā́ṇay) نر.م. سارانی مورک، ړنده مږه.

خاوال (xāwā́l) نر.م. ۱) پنډ غالي ،اغېل، شپول؛ ۲) د دېوال یا کمر د بېخ ډډ او خالیګاه.

خاورپوه (xāwarpóh) ص. نر. خاوره پېژاند، خاوره پېژندونکی، د خاوره پوهنې څانګوال.

خاورپوهنه (xāwarpohə́na) ا. خاورې پېژندنه، د خاورې علم؛ وګ. :خاوره پېژندنه.

خاورګاډی (xāwargā́ḍay) خاورو ګاډی یا کراچې.

خاورګاری (xāwargā́ray) نر.م. هغه کندوچې د خاورینو لوښو د جوړولو لپاره خاوره ځنې را ایستل شوې وي.

خاوره (xāwrá) ښځ.م. ۱) ځمکه، د ځمکې مخ، وچه، دلېتوسفیر طبقه؛ ۲) مج. وطن، هېواد، مملکت.

خاوره پېژندنه (xāwrapežandə́na) ښځ.م. (جیا.) د خاورو خواص، منشأ او له هغو څخه د ګټې اخیستنې څرنګوالی څېړل.

خاوری (xāwráy) نر.م ۱) ځنګل؛ ۲) سپین ګل، یو ډول خاوره ده چې د رنګ استفاده ځنې کوي

خاورین (xāwrín) ص. نر.م. د خاورو، له خاورو او ختو جوړ شوی.

خاورینساز (xāwrinsā́z) ا. کومباړ ،کولال.

خاوند (xāwánd) نر.م. (ج.خاوندان) ۱) څښتن، مالک؛ ۲) مېړه.

خاویار (xāwyā́r) نر.م. ج. د کب هګی، د ماهي هګی، یو مقوي او خوندور خواړه دي چې دسګ ماهي له هګۍ څخه جوړېږي.

خایدک (xāydak) نر.م. وګ. خیدک.

خاین (xāy(ə,e)n) ص.نر.م. خیانت کوونکی.

خاینانه (xāyinānā́) ق. د خیانت په توګه.

خبا (xabā́) ښځ.م. پټونه، الونیا کونه، غلا کونه.

خباثت (xabāsát) نر.م. چټلېدنه، ناولي کېدنه، ناولتوب، مردارتوب، چټلتوب، ناولتیا.

خبث (xubs) نر.م. ۱) ناولي کېدل؛ ۲) ناولتیا، چټلي، نجاست.

خبث (xabs) نر.م. ناولتیا، چټلي، نجاست.

خبر (xabár) ښځ.م ۱) خبره، کلام؛ ۲) نر.م. خبرتیا، اطلاع؛ ۳) ګر. محمول، مسند، پرېدیکېټ.

خبرتیا (xabartyā́) ښځ.م. خبرېدنه، اطلاع.

خبرتیایي (xabartyāy) ص. د خبرتیا اړوند، معلوماتي.

خبرڅانې (xabarcānay) ص. نر. م. چوغلگر، خبررسان، څري، نمام، چغلمار.

خبرځای (xabarǰāy) ا. د خبر سرچینه، خبري منبع.

خبردار (xabardār) ص. نر. م. ج. ۱) باخبره، خبر لرونکی؛ ۲) ف. احتیاط، خبر شه.

خبرداری (xabardārāy) ښځ. م. ۱) خبرېدنه، خبرلرنه؛ ۲) باخبري؛ ۳) اخطار.

خبررسان (xabarrasān) ص. نر. م. ۱) استازی، قاصد، خبررسوونکی؛ ۲) جاسوس.

خبرغل (xabarğal) ص. نر. م. چوغلگر، نمام.

خبرغلا (xabarğlā) ښځ. م. دخبرې غلا کونه، خبر رسونه، چوغلي، چغلماري، چغلگوزي.

خبرغوړی (xabarğwāzay) ص. نر. م. مطیع، فرمانبردار، تابع، فرمان وړونکی.

خبرگیر (xabargír) ص. نر. م. خبر اخیستونکی، احوال اخستونکی، احوال معلوموونکی.

خبرلوڅتوب (xabarloctób) نر. م. نطاقي، خبرې کوونکی، فصاحت.

خبرلوڅی (xabarlócay) ص. نر. م. ۱) نطاق، فصیح؛ ۲) خبرلوڅ، هغه څوک چې په جرگو مرکو کې د خبرو صلاحیت ولري.

خبرمزی (xabarməzay) نر. م. تلفون، تېلفون.

خبروال (xabarwāl) ص. د قاضي د دفتر لیکونکی (محرر)، منشي.

خبرول (xabrawə́l) مص. مت. اگاه کول، اطلاع ورکول، پوهول، اعلامول.

خبرونه (xabarwána) ا. خبرتیا، اگهي، ابلاغیه.

خبره (xabára) ښځ. م. ۱) خبر، لوز؛ ۲) واقعه، معامله، پېښه، حادثه.

خبرې اترې (xabarcatárc) ښځ. م. ۱) مکالمه، غږېدنه، خبرې، ږغېدنه؛ ۲) مباحثه.

خبریال (xabaryāl) ص. نر. م. مصاحبه کوونکی، د خپرندوی د موسسې هغه نماینده چې خبرونه راټولوي او مصاحبې کوي.

خبریالي (xabaryālí) ا. گزارشگر، خبرنگاري.

خبرېدل (xabaredə́l) مص. ل. ۱) اگاه کېدل، پوهېدل؛ ۲) اعلانېدل، اطلاع ورکول کېدل.

خبریه (xabariyá) ص. نب. د خبر، دخبر مربوط، له خبر سره تړلی، خبر ته منسوب.

خبط (x(ə,i)bt) نر. م. ۱) بې لارې تگ؛ ۲) په پټو سترگو یوه کار ته لاس اچونه؛ ۳) خطا وتنه.

خبیث (xabís) ص. نر. م. ۱) چټل، ناولی، ککړ؛ ۲) مج. شیطان، اهریمن.

خبیر (xabír) ص. نر. م. ۱) پوه، خبر، اگاه، دانا؛ ۲) د لوی څښتن له صفتونو څخه یو صفت.

خپ (xap) ص. نر. م. غلی، پټ، کرار، ارام.

خپ خپ (xápxap) ص. نر. م. ج. ۱) داغ داغ، تکې تکې؛ ۲) پټ پټ، په غلا، غلچکې.

خپرنځی (xparanǰáy) ا. د خپرونې ځای، نشراتي مرکز.

خپرندوی (xparandóy) ص. و گ. خپروونکی.

خپرنی (xparanáy) ص. خپرېدونکی، نشراتي.

خپرول (xparawə́l) مص. مت ۱) نشرول، خورول؛ ۲) تیتول، شیندل.

خپروونکی (xparawúnkay) فا. نر. م ۱) خوروونکی تیتوونکی؛ ۲) ژ. نشرونکی، د راډیویي یا تلویزیوني پروگرام رسوونکی؛ ۳) ط. د کتابو شایع کوونکی.

خپرېدل (xparedə́l) مص. ل. ۱) خورېدل، نشرېدل د کتلوي مخابرې یا مفاهمې له لیارې د کوم

مطلب شایع کېدل؛ ۲) تیتېدل، شیندل کېدل.

خپړ (xapáṛ) ښځ.م. ۱) خپره، پنجه، دبنیادم د لاس پنجه؛ ۲) د پښو تله، د پښې پنجه؛ ۳) نر.م. بوربوکی، ګرګله، څڼلی، ګرګېله.

خپړوله (xapaṛwəla) ښځ.م. پنجه چنار.

خپسر (xapsár) ص. نر.ق.ج. ۱) پخپل سر؛ ۲) په خپله خوله، آزاد، د خپلې رضا خاوند؛ ۳) ایله ګشت، خپل سر.

خپسکه (xapáska) ښځ.م. خپسه، خپکی، خپکه، قپسه، تنګڅه، خپسکې، کپسې.

خپک (xapák) نر.م. ترلمی، دلـه خپک، د پیشو په اندازه یو ځناور دی.

خپکی (xapakáy) ص. نر.م. ۱) غلی، په پټه منافق؛ ۲) ځوز، یو ډول ازغن بوټی دی.

خپګان (xapgā́n) نر.م. ۱) خوابدی؛ ۲) غم.

خپل (xpəl) ص. نر.م. ۱) ځاني، د ځان، ځانته، ذاتي؛ ۲) نیږدې، قریب، خپلوان.

خپل اړی (xpəlaṛay) ص. نر.م. ۱) خپل چاری، خود غرضه؛ ۲) په ځان متکې.

خپل چاري (xpəlčā́ri) ښځ.م. خـود غـرضي، خودخواهي، په ځان میندنه.

خپل خوښی (xpəlxwā́ṣay) ص. نر.م. خـود پسند، مغرور، ځان خوښی.

خپل خوښي (xpəlxwaṣí) ښځ.م. مغروري، خود پسندي.

خپل سرتوب (xpəlsartób) نر.م. خـودسري، خپل سروالی، بې سري، ایله ګښتي.

خپل سرتیا (xpəlsartyā́) ښځ.م. خود سـري، خپل سري، خپل سروالی.

خپل سري (xpəlsarí) ښځ.م. بې قیـدي، خود سري، خود مختاري.

خپل ګلوي (xpəlgalwí) ښځ.م. خپـلـوي، خپښې، خپلوالی.

خپل مخی (xpəlmáxay) ص. نر.م. خودسره، خود رایه، خپل فکره، بې بند و باره.

خپل مخیځ (xpəlmaxíj) ص. نر.م ۱) خود رایه، پخپل فکر تلونکی؛ خودخواه.

خپل منمی (xpəlmanə́may) ص. نر.م. متکبر، مغرور، لوی چاری، لوی نوسی.

خپلواک (xpəlwā́k) ص. نر.م.ج. مستقـل، د خپل اختیار خاوند، خود مختار، ازاد.

خپلواکتوب (xpəlwāktób) نـر.م. ازادي، استقلال، خپلواکتیا، خپل اختیار، خپلواکي.

خپلوان (xpa(ə,u)lwā́n) نر.م. قریبان، دوستان، عزیزان، خپښان، خپل.

خپلول (xp(ə,u)lawə́l) مص. مت ۱) د ځان کول، ځان ته کـول؛ ۲) خپښول؛ ۳) نیـول، حاصلول؛ ٤) هضمول؛ ٥) بخښل، ښښل.

خپلولي (xpəlwalí) ښځ.م. خپښي، خپلوي.

خپلوي (xpalwí) ښـځ.م. ۱) خپـلـولي، خپښي؛ ۲) نیږدېوالی، نژدېوالی.

خپلوی (xpəlway) نر.م. پېچ، اسهال.

خپله (xpə́la) ص. ښځ.م. ۱) د خپل ښځینه شکل؛ ۲) په خپله، پخپله.

خپله خوښه (xpəlaxwáṣa) ښځ.م. رضا، پخپله مرضي، په خپله خوښه، په خپل میل.

خپلېدل (xpəledə́l) مـص.ل. ۱) خپـل کـېدل، دوست کېدل؛ ۲) خپښ کېدل؛ ۳) د ځان کېدل، تملیک کېدل.

خپم (xpam) ص. نـر.م. ۱) مغلـوب، تنبنېدلی؛ ۲) خولم، په لتو وهل شوی، په څمکه څملولی؛ ۳) نر.م. پم، دخارښت ناروغي.

خپنځ (xpanǰ) ص. نـر.م. په ځمکه غځېدلی، په ځمکه هوار شوی، په ځمکه تخته شوی.
خپنځتوب (xpanǰtób) نر.م. خپنځتیا، په ځمکه غځېدنه، په ځمکه پلنېدنه، په ځمکه اوارېدنه.
خپنځل (xpanǰə́l) مص. مت. خولمول، په ځمکه اوارول، په ځمکه پلنول، په ځمکه تخته کول.
خپنځېدل (xpanǰedə́l) مص. ل. خولمېدل، په ځمکه اوارېدل، په ځمکه پلنېدل.
خپند (xpand) نر.م. ۱) وګ. خپنځ؛ ۲) یوه غېږه پاکه شوې (وړۍ، پنبه).
خپندل (xpandə́l) مص. مت. ۱) وګ. خپنځل؛ ۲) تپکول، وړۍ یا بل شی په لښتې سره تپکول؛ ۱) خولم شوی؛ ۲) وهل شوی، تپکول شوی.
خپندول (xpandawə́l) مص. مت. ۱) خولمول؛ په ځمکه اوارول؛ ۲) نداڼي کول؛ ۳) سخت وهل
خپندېدل (xpandedə́l) مص. ل. ۱) خولمېدل، په ځمکه پلنېدل؛ ۲) نداڼي کېدل.
خپڼ غوړی (xpanğwáẓay) نـر.م. د غوړ شا، د غوړ نرمی، د غوړ پستکی، د غوړ پوڅکی.
خپو (xapó) ص. نب. وګ. خپه.
خپوڅې (xpocé) ښځ.ج. وګ. خاپوړې.
خپور (xpor) ص. نـر.م. (ج. خپاره) ۱) تیت و پرک، خور (شوی)، ویر؛ ۲) نشر، شایع.
خپورتیا (xportyā́) ښځ.م. خپورتوب، تیتوالی، خپوروالی.
خپورول (xporawə́l) مص. مت. نشرول، خپرول، تیتول.
خپوری (xpóray) نـر.م. د ډلګی هغه سرتېری چې عادي وسله لري.
خپورېدل (xporedə́l) مص. ل. نشرېدل، خپرېدل.
خپوسه (xapúsa) ص. نب. چاغ، مزی، تیار.

خپه[1] (xapá) ص. نب. ۱) خـوابـدی، نـاراضـه؛ ۲) ښځ.م. زیندی، خپکی، له ستوني نیونه؛ ۳) نر.ج. لګوونی، یږه، یږې، شونتی.
خپه[2] (xpa) نر.ج ۱) یو ډول ګنی (نیشکر) دی؛ ۲) ښځ.م. وګ. پنبه.
خپه بند (xpabánd) نر.م. پایزېب، پښولی، پایل.
خپه خوپیا (xapaxupyā́) ښځ.م. چپه چوپتیا، کراره کراري، بېخي ارامي، سره سنا.
خپی (xápay) نر.م. خاپی، تاپی، داغ، خاپ.
خپۍ (xapáy) ښځ.م. پـړی، رسۍ، هغه پړی چې له وړیو یا پنبې څخه جوړ وي.
خت (xat) نر.م. (ج. ختونه) کمیس.
ختا (xatā́) ښځ.م. ۱) وګ. خطا؛ ۲) دشمالي چین لرغونی نوم او د ترکانو مسکن.
ختاپسکی (xatāpə́skay) ښـځ.م. د ببـډیو یو ډول لوبه ده.
خترز (xatarz) نر.م. یو ډول سور ګله وابنه دي.
خترړی (xatarẓáy) نر.م. یو ډول مرغی ده.
ختکه (xatáka) ښځ.م. خطکش، ختکی.
ختل (xatə́l) مص. ل. ۱) لـوړېدل، پورته کـېدل؛ ۲) وتل؛ ۳) الیکل؛ ٤) په حیـواناتو کـې د نـر حیوان په وسیله د جنسي عملیې اجرا کېدل.
ختم (xátəm) ق. ۱) بس. خلاص، سرته رسـېدلی، اخیرته رسېدلی، انجام، پای.
ختمول (xatmawə́l) مص. مت. ۱) خلاصـول، تمامول؛ ۲) قرآنکریم تر پایه تلاوت کول.
ختمه (xatmá) ښځ.م. ۱) په مړي باندې (پسې) د قرآن لوستل؛ ۲) په مـړي پسې تر ځلو ېښت شپو پورې ډوډۍ پخول.
ختمېدل (xatmedə́l) مـص. ل. خلاصېدل، بس کېدل، تمامېدل، بشپړېدل، پای ته رسېدل.

ختنه (xatná) ښځ.م. سنتونه، د کوچني هلک د تناسلي آله د سر داضافي پوستکي پرې کونه.

ختوبربت (xatobrét) ص. نر.م. نوی ځوان.

ختوری (xatúray) نر.م. ۱) خاتورې، شفتالو؛ ۲) یو ډول اغزن بوټی دی.

ختون (xatún) ا. لوړتیا، عروج.

خته (xáta) ښځ.م. ۱) کالی؛ ۲) توکر؛ ۳) د ناوې جامې؛ ٤) ننګ، آب، پرده.

ختی (xatáy) ښځ.م. زیړبېراني.

ختیځ (xatíz) نر.م. ختیز، شرق، لمرخاته.

ختیځپوه (xatizpóh) ص. ختیځپوهاند، ختیځ پېژاند، مستشرق.

ختیځواله (xatizwā́la) ا. ختیځولي، شرقیت.

خټ[1] (xaṭ) نر.م. ۱) د خاورو پانډ؛ ۲) دخاورو غونډی؛ ۳) د مایعاتو خیرې؛ ۳) تووره وریځ؛ ٤) دونې ښځ، د ونې سته.

خټ[2] (xuṭ) نر.م. ایشېدنه، جوشېدنه، غلیان.

خټبه (xaṭbə́) ص. نر.م. ګلکار، خټګر.

خټبېل (xaṭbél) نر.م. ترسب، لاندې کښېنستنه، د کوځې په تل کې له مایع سره ګډ شویو ذرو کښناسته.

خټ خټ (xə́ṭxaṭ) نر.م. کټ کټ خندا، قهقهه.

خټک (xaṭə́k) نر.م. ۱) ګونګټ، سوسک، یو ډول خزنده ده؛ ۲) خرک؛ ۳) ښځ؛ ٤) د پښتنو د یوې قبیلې نوم دی.

خټکنی (xuṭkanáy) نر.م. ۱) دېګ، دخواړه پخولو لوښی؛ ۲) ښځ.م. کټوی، کټوه؛ ۳) ګلدانی، ګلدان.

خټکی[1] (xaṭakáy) نر.م ۱) ښینکی؛ ۲) خربوزه؛ ۳) د ټټو موښه، دګنیو د رېبلو وروسته هغه برخه چې په ځمکه کې پاتې کېږي.

خټکی[2] (xaṭkáy) نر.م. ۱) پانډ؛ ۲) دخاورو غونډکی؛ ۳) د انسان کالبوت؛ ٤) بوټی یا سرخې غوښه؛ ٥) کور، حویلی، مېنه.

خټکۍ (xaṭkə́y) ښځ.م. ۱) سپلمې، یو ډول بوټی دی چې شیدې لري؛ ۲) لومه، لومکه.

خټګر (xaṭgár) ص. نر.م. خټمار، معمار، ګلکار.

خټم خټول (xaṭamxaṭól) ص. نر.م. خراب، درهم برهم، ګډوډ، ویجاړ.

خټ موښی (xaṭmū́saỳ) نر.م. ګلماله، خټماله.

خټمېل (xaṭmél) ق. تمام، پای ته رسېدلی.

خټنکه (xuṭnáka) ښځ.م. دېګ، دېګی، دېګچې.

خټو (xaṭó) نر.م. یو ډول وابښه دي.

خټوبی (xaṭobáy) نر.م. خرپی، خروبی، خروېی؛ هغه اوبه چې خټې او خاورې ولري.

خټورکی (xaṭorkáy) نر.م. یو ډول وابښه دي.

خټول[1] (xaṭawə́l) مص. مت. اوبه په خټو خړول.

خټول[2] (xaṭúl) نر.م. ۱) ګډ، مشترک ځمکه؛ ۲) غاټول، یو ډول ګل دی؛ ۲) هغه طلاچې خالصه نه وي؛ ۲) ترسب، لاندې کښېنستنه.

خټولن (xaṭolán) ص. نر.م. ککړ، لړلی، ککړ شوی، په خټو لړلی.

خټه (xáṭa) ښځ.م. ۱) د خاورې او اوبو له یو ځای کېدو ماده؛ ۲) قوم، نسب؛ ٤) ص. نب. خپه، نیولی؛ ٥) غلیظ، ګاټه.

خټه (xúṭa) ښځ.م. و ګ. خوټه.

خټی (xəṭáy) نر.م. خرټی، د رېبلو نه وروسته په پټي کې پاتې شونې لکه د جوارو منډان.

خټېل (xaṭél) نر.م. ۱) خټوېله، خروبی، چکړ؛ ۲) ص. نر.م. ګاټه، ټینګ؛ ۳) له خټو ډک.

خټین (xaṭín) ص. نر.م. ج. ۱) له خټو او خاورو څخه جوړ شوی؛ ۲) ګاټه، خټه، ټینګ.

خج (xaj) نر.م. ۱) د اوبو ځګ؛ ۲) خج پج؛ ۳) ګر. فشار، د ادا شوي غږ دروندوالی یا سپکوالی.

خجالت (xijālát) نـر.م. شرم، خپریغ کېدنه، شرمېدنه، خړکېدنه، خینګ.

خجبدلون (xajbadlū́n) (ګر.) د فشار د ځای بدلون.

خجپوهنه (xajpohána) ا. خج پېژندنه، د فشار پېژندنه.

خجڅېړنه (xajcerə́na) ا. د خج څېړنه، په خجپوهنه کې څېړنه.

خجتیا (xajtyā́) ا. خجوالی.

خجل (xijíl) ص. نر.م. ج. شرمنده، خړ، خریغ.

خجنښه (xajnəṣa) ا. د خج علامه.

خجور (xajū́r) نـر.م. روغن جوشي، غونځابنی، ګونځابنی، رنځوبنی، رنځبنی، بوسراغه.

خجوره (xajū́ra) ښځ.م. ۱) کجوره، خرما، د خرماونه او میوه؛ ۲) خجور.

خجونکی (xajū́nkay) ص.نر.م. شوخ، شیطان، مست، چست، چالاک.

خجی (xajə́y) ښځ.م. د غره ګازره، غرنۍ زردکه.

خجي (xají) ښځ.م. شوخي، مستي، شیطاني.

خجیز (xajíz) ص. خجن، خج لرونکی.

خچ (xač́) نر.م. ۱) بدسلوکي؛ ۲) کږکاږ، شق؛ ۳) خچ، ستړیس، ایکسنټ؛ ٤) په یوه موضوع کې جنجال پیدا کونه.

خچ پچ (xačpáč́) ص. نـر.م. ۱) میده میده، مات ګوډ، ذره ذره؛ ۲) مج. برباد، نابود.

خچ پچتیا (xačpačtyā́) ښځ.م. میده میده، ذره ذره، خچ پچتوب، خچ پچوالی، چت پت.

خچ پچول (xačpačawə́l) مص. مت. ۱) میده میده کول؛ ۲) ځپل؛ ۳) مج. له منځه وړل.

خچ پچېدل (xačpečedə́l) مص.ل. ذره ذره کېدل، میده میده کېدل، ریز مریز کېدل.

خچ خچونی (xačxačū́nay) نر.م. ۱) سر په ځړی، سر په څونک؛ ۲) سرلتی، سرکول ځوړنه.

خچ خل (xačxál) نر.م. اړخک، پچک، پوچک، هغه هګۍ چې سر او ښخ یې دواړه مات وي.

خچر (xačár) نر.م. غاتره، قاطر، کچره، قچره.

خچره (xačə́ra) ښځ.م. جنس په جنس تبادله.

خچړه (xačə́ṛa) ښځ.م. چوخړه، چوخنه، خچړی، چیخنه، خچه، خچې، د ستر ګو خچه.

خچکه (xačáka) ښـځ.م. ۱) نری لښته ده چې کوچنیان تیږې پرې ولي؛ ۲) دغیچکې لیندۍ ۳) دګولۍ هدف ته نه رسېدل.

خچل (xačə́l) مص.مت. تېله کـول، پورې وهـل، تېل وهل، غورځول، دیکه کول.

خچمچ (xačmáč́) نـر.م. ۱) خس و خـاشـاک؛ ۲) خرپین سری، پمن سړی، چیچکي سړی.

خچن (xačan) ص. نر.م. خیرن، چټل، ناپاک.

خچوری (xačū́ray) نر.م. د ډوډۍ میده ګي.

خچوکی (xačū́kay) نر.م. دغوښې توټه، د غوښې خځوزی، د غوښې خځوری.

خچونکی (xačū́nkay) فا.نـر.م. اچوونکی، غورځوونکی، ګوزاروونکی، تېل وهونکی.

خچونیا (xačū́nyā́) ص.ښځ.م. و ګ. چخونیا.

خچه (xáča) ص. ښځ.م. ۱) پاتې شوی مـردکی؛ د وسلې هغه مرمۍ چې هدف ته نه وي رسېدلې؛ ۲) ښځ.م. خمچه ګوته، خچې ګوته، وړه ګوته.

خځله (xaǰála) ښځ.م. ۱) خخرکی، خس، خاشاک ۲) نـېز راوړی واړه بوټي؛ ۳) (مج.) سپک.

خځه (xaǰa) ښځ.م. خره، تهوپی، د بوسـو توپی، د بوسو هغه خره چې سر یې لېبو شوی وي.

خځوکی (xaǰúkay) نر.م. ۱) ږ ا ک، چاود، د ځمکې د مخ چاودنه؛ ۲) لړشی، لړ ښېز.

خڅڅکی (xacackáy) ص.نر.م. خڅنی، خڅوزي خڅوزي، د ډوډۍ کوچنۍ ذرې.

خڅکی (xacakáy) نر.م. غوښه، بېتۍ.

خڅله (xaclá) ښځ.م. پیڅکی؛ د نوکانو د اوریو د گوشت خورې مرض.

خڅوزی (xacúzay) نر.م. خڅوسی، خڅوسکی، میده گي، ریزگي، د ډوډۍ ورې ورې ذرې.

خڅوکی (xacúkay) نر.م. ۱) نوکی، لړشی، وره ذره؛ ۲) د کوچو پوتی، د کوچو غونډاری.

خدای بښلی (xodāybaṣə́lay) ص. اروابښاد، مرحوم.

خدای بلل (xwdāybalə́l) مص. مت. ۱) خدای یادول، د خدای ذکر او عبادت کول؛ ۲) حج ته تلل؛ ۳) مرگ ته نږدې کېدل.

خدای پاماني (xwdāypāmāní) ښځ.م. مخه ښه، رخصتېدنه، رخصت.

خدای زده (xwdāyz dá) ف. ۱) خدای پوهېږي، خدای پوه دی؛ ۲) نه یم خبر، نبخه، څخه.

خدای ږو (xwdāyẓó) ښځ.م. قسم، لوړه، سوگند

خدري (xadrí) ښځ.م. دغوبه یا غوبانه ډوډۍ.

خدړ (xadáṛ) ص. نر.م. خوار، غریب، خرمخی.

خدشه (xadšá) ښځ.م. ۱) گروږی، نوکاره؛ ۲) ضرر، زیان؛ ۳) ډار، وېره، بیم.

خدښکه (xudáṣka) ښځ.م. د دروا غو قسم، د دروغو سوگند، په دروغو لوړه.

خدعه (x(a,u)dʼá) ښځ.م. چل، فریب، غولونه.

خدمت (xidmát) نر.م. ۱) چوپړ، نوکري؛ ۲) کار.

خدمتگار (xidmatgā́r) نر.م. خدمت کوونکی، نوکري کوونکی.

خدمتي (xidmatí) ص.نب. ۱) خدمت کوونکی؛ ۲) وړ، صادق؛ ۳) څوک چې رسماً د خپلې موسسې څخه بل چېرته لېږل شوی وي.

خدنگ (xadáng) نر.م ۱) غشی؛ ۲) مسند، خندق؛ ۳) هرهر چنار؛ ٤) یو ډول کلک لرگی دی.

خډل (xaḍál) نر.م. کوته سپی، لوی سپی.

خډل بډل (xaḍalbaḍál) ص.نر.م. شلند، څورب، چاغ؛ ۲) بې تناسبه چاغ.

خر (xar) نر.م. ۱) د خرې نر؛ ۲) د سپښتې اواره خوا؛ ۳) د مرۍ اواز، د خرېدو اواز.

خراب (xarā́b) ص. نر.م. ج. ۱) وران، ویجاړ؛ ۲) تباه، برباد، د آباد ضد.

خرابات (xarābā́t) نر.ج. ۱) دعیش او نوش ځای؛ ۲) زیات لگښت کونه؛ ۳) ورانې.

خراباتي (xarābātí) ص.نب. ۱) خرابات سره تړلی؛ ۲) مسرف؛ ۳) څوک چې خپل شته په ملگرو خوري.

خراب تراب (xarābturā́b) ص. نر.م. ۱) وران ویجاړ؛ ۲) تباه، برباد، دربه دره.

خرابتیا (xarābtyā́) ښځ.م. ۱) خرابي، خرابوالی، ویراني، ویجاړتیا؛ ۲) نیمگړتیا.

خرابول (xarābawə́l) مص. مت. ۱) ورانول، ویجاړول؛ ۲) مج. بې لارې کول؛ ۳) مج. د چا سره بدکار کول.

خرابه (xarābá) ص. ښځ.م. ۱) کنډواله، کنډر؛ ۲) خاره ځمکه؛ ۳) د خراب مؤنث.

خرابي (xarābí) ښځ.م. وراني، تخریب، خرابتوب.

خرابېدل (xarābedə́l) مص. ل. ۱) ورانېدل، ویجاړېدل؛ ۲) له لارې وتل.

خراپ (xarā́p) نر.م. ۱) خراب؛ ۲) زخم، پرهر.

خراتگه (xarātgá) ښځ.م. څانگه، د ونې ښاخ.

خراټه (xarāṭá) ښځ.م. د حیوان د خرېدو اواز.

خراج (x(i,ə)rāj) ص. نـر.م. ۱) باج، محصـول، مالیات؛ ۲) تاواني، خرڅو، مسرف.

خراچکی (xrā́čkay) نر.م. و.گ. خراشکی.

خراد (xarā́d) نر.م. دخرادۍ په ماشین کارکوونکی

خرادي (xarādí) ص.نب. ۱) د توږلـو، د خـرادۍ ماشین؛ ۲) ښځ.م. مشرنگ کـونه، د لـرگي تورنه، لرگي ښوی کونه؛ ۲) تورنه.

خراړکه (xrāṛə́ka) ښځ.م. خـربړکه، ایرخاړی، یو ډول سپېره مرغۍ ده.

خراړه (xrā́ṛa) ښځ.م. خړ رنگې مرغۍ ده.

خراس (xarā́s) نر.م. د تېلو گیني، د تېلـو ایستلو جواز، د تېلو د ویستلو ماشین.

خراشکی (xrā́škáy) نر.م. بلغم، خرپ، خراچکی.

خرافات (xarāfā́t) نر.ج. بې مـانا خبـرې، چټي خبرې، ارتاویزې، چټیاټ.

خرام (xirā́m) نر.م. په ناز او نزاکت تگ.

خرانده (xrā́nda) ښځ.م. توږل شوې څمکه یا شی.

خرانگه (xrā́nga) ښـځ.م. ۱) وره څـانگـه، وره ښاخله؛ ۲) د پوزې نرۍ او ښکاره پانې.

خربشوی (xarbišŏy) نـر.م. ۱) خنځیر، سـوډر، سوور؛ ۲) مج. سپک، بې آبه.

خربنی (xarbanáy) ص. نر.م. خروالا، خرکار.

خربني (xarbaní) نر.م. خرکاري، د خرو چلـولو کسب او کار.

خربوټی (xarbū́ṭay) نر.م. یو ډول بوټی دی.

خربوجل (xarbū́jal) ص.نږ.م. په لتو وهل شوی، تکول شوی، دوهلو په واسطه بې عزته شوی.

خربون (xarbū́n) ص. نر.م. خربه، خره پوونکی.

خربونتوب (xarbūntób) نر.م. خربونتیا، خـره پوونه، خره څرونه، د خرو پوونه.

خربه (xarbə́) ص. نـر.م. د خـره خـاوند، د خـرو ساتونکی، خره چلوونکی.

خربه توب (xarbatób) نـر.م. د خـرو پـوونه، خرکاري، خربه والی، د خرو ساتنه.

خرپ (xrap) نر.م. ۱) د کوم شي د وهلو او ماتېدلـو آواز؛ ۲) نیکاره، شونگاره؛ ۳) غرور.

خرپانډی (xarpā́nday) نر.م. موش پران، مـوش پرانگ، یو ډول موږ ک دی..

خرپټ (xarpáṭ) نر.م. کپه، میده شوې دوا.

خرپټه (xarpaṭá) ښځ.م. یو ډول خړ رنگه واښه دي

خرپل (xarpál) نر.م. گیچه، توپاله.

خرپل (xrapál) مص. مت. خرپول، وهل، تکول.

خرپلکې (xarpalaké) ښځ.م. خلپلکې، په خاورو کې د چرگولتې وهل او خاورې په ځان شیندل.

خرپله (xarpalá) ښځ.م. زوړ تغر، گدله.

خرپلی (xrapaláy) مف. نر.م. خرپول شوی، وهلی شوی، تکولی شوی، ډبولی شوی.

خرپند (xrapánd) نر.م. سخته جگـړه، سـخته ناروغي؛ ۳) په آسانۍ ماتېدونکی.

خرپول (xrapawə́l) مص. مت. ۱) وهل، تکـول، ډبول؛ ۲) د کلک شي خوړل، خرچول.

خرپهار (xrapahā́r) نر.م. خرپی، خرچهار، د یوه شي د خوړلو اواز.

خرپه خرگردانه (xarpəxargardā́na) ښځ.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) بې نظمـه او بې قانونه کار.

خرپیاڅه (xarpyā́ca) ښځ.م. یـو ډول بوټی دی چې سپین گلان کوي او نري اغزي لري.

خرپېدل (xrapedə́l) مص. ل. ۱) وهـل کـېدل، ډبېدل؛ ۲) تبس ختل، خرچېدل؛ ۳) کـرپېـدل؛ ٤) قارېدل، خوټېدل.

خرپين (xarpín) نـر.م. ۱) يـو ډول کـــورت؛ ۲) د ښاروپو د خوراک پاتې شونې.

خرت (xrat) نر.م. ۱) نفرت، کرکه؛ ۲) د حلالـــولو اواز، جوړ، جړ.

خرتموس (xartamū́s) نر.م. سخته گرمي.

خرتوب (xartób) نر.م. ناپوهي، ناداني.

خرتوس (xartū́s) نر.م. يو ډول بوټی دی.

خرتيزه (xartíza) ښځ.م. ۱) توپکې، توپونه، په دواړو پښو توپونه؛ ۲) بې تميزي.

خرټ (xraṭ) ص.نـر.م. ۱) چـاغ، غټ؛ ۲) خنـډ؛ ۳) د ډيلې ښځ چې ډېر خوړ وي؛ ٤) نـر.م. د تېلو پاتې شونې، د تېلو خيرې.

خرټتوب (xraṭṭób) نر.م. خرټنيا، چاغوالی.

خرټسکی (xarṭә́skay) نر.م. د يو ډول بوټي ښځ چې گرد شکل لري او تريخ خوند کوي.

خرټول (xraṭawә́l) مص. مت. ۱) چاغـول، مـزی کول، تيارول؛ ۲) پاکول، صافول.

خرټه (xarә́ṭa) ښځ.م. پگړی، پگه، غټ پټکی.

خرټه (xraṭa) ص. نر.م. دوه مخی، تگ، منافق.

خرټی (xarṭáy) نر.م. ۱) غونډ، گـردی؛ ۲) د ونې ښځ چې لږ له ځمکې لوړ وي؛ ۳) دريشقې ښځ؛ ٤) خريخ، مونډاې.

خرټيټ (xarṭíṭ) نر.م. ريزش، زکام، والگی.

خرټېدل (xráṭedәl) مص. ل. چاغېدل، مزی کېدل، شورېدل، څربېدل.

خرجاړی (xarjāṛáy) نر.م. د غره د لمنې ډېره.

خرجگ (xarjág) نـر.م. خچکه، د ماشومانو يو ډول لوبه ده.

خرجگجگلی (xarjagjәgaláy) نـر.م. د ماشومانو يو ډول لوبه ده.

خرجوبله (xarjóbla) ښځ.م. گنه گونه، ښېروبار.

خرجيکه (xarjíka) ښځ.م. څولی، جولی، کلېچ.

خرجين (xurjín) نر.م. خورجين، ښېړدن.

خرچ[1] (xrač) نر.م. د يوه شي د ماتولو اواز.

خرچ[2] (xarč) نر.م. و.گ. خرڅ[2].

خرچ برچ (xarčbárč) نر.م. د ښهېو يوه لوبه ده.

خرچکا (xrәčkā́) ښځ.م. هغه جزيې او لږ ضررچې د غنمو کښت ته ورسېږي.

خرچول (xračawә́l) مص.مت ۱) غاښونه چيچل ۲) جنگول (د تورو يالرگيو)؛ ۳) سره وهل.

خرچومی (xarčū́may) نر.م. خرمستی، غړدانگی

خرچها (xrәčahā́r) نر.م. د غاښونو د چيچلو اواز.

خرچی (xračáy) نر.م. خرچا، خرچهار.

خرچېدل (xračedә́l) نر.م. ۱) غـاښونه چيچل کېدل؛ ۲) دلرگيو د ماتېدو اواز پورته کېدل.

خرچيلکې (xarčiláke) ښځ.م. خرمستی، انډوخر، خرې تنډی.

خرڅ (xarc) نر.م. ۱) مصرف، لگښت؛ ۲) څـوري، توښه؛ ۳) پلورنه؛ ٤) د خرڅول د فعل ريښه.

خرڅاوو (xarcāwū́) ص.نر.م. مسرف، لگوونکی، لگښتي، خرڅي، خراج.

خرڅښت (xarcә́ṣt) نر.م. لگونه، لگښت.

خرڅگير (xarcgír) نـر.م. څوک چې په بندرونو کې د مالونو په سر گمرکي محصول اخلي.

خرڅلاو (xarclā́w) نر.م. خرڅونه، فروش، خرڅون د بيې په بدل کې د يوه مال د ملکيت انتقال.

خرڅوړي (xarcuṛí) نر.ج. ۱) زاړه او بزه بزه کالي ۲) بجړانگې، لوښې، کودې.

خرڅول (xarcawә́l) مص.مت ۱) مصرفول، لگول ۲) پلورل.

خرڅوونی (xarcawū́nay) مف. نر.م. د خرڅلاو شی، د خرڅونې جنس، د پلورنې مال.

خرڅه (xarcá) ښځ.م. شوری، خرڅی، د اړې توښه، د لاړې خرخ.

خرڅی (xarcáy) نر.م. خرڅه، د لاړې شورۍ.

خرڅي (xarcí) ص. نب. مسرف، لګښتي، خراج، بدخرڅه، بدلاسه.

خرڅېدل (xarcedál) مص. ل. ۱) مصرفېدل، لګېدل؛ ۲) پلورل کېدل.

خرخچ (xarxač) نر.م. زینه، پوړۍ.

خرخرج (xarxaráj) نر.م. د بېلېو یو ډول لوبه ده.

خرخره (xarxará) ښځ.م. ۱) د آس او نورو حیواناتو د ګرولو آله؛ ۲) هغه ډبرې چې داوبو دراګرځولو لپاره په زنبېل کې ورلې کېږي؛ ۳) دلاسا کول.

خرخشی (xarxašáy) نر.م. ستونی صافول، خریسی کول، توخ وهل، غاړه تازه کول.

خرخښه (xarxašá) ښځ.م. ۱) وسواس، وسوسه، تشویش؛ ۲) د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده؛ ۳) د ورو ځبل، د ماشومانو جبل؛ ٤) فقنه.

خرخلال (xarxilā́l) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

خرخوړۍ (xarxuṛáy) ښځ.م. ۱) اویګرځني، ګرداب، ژور ګرداو؛ ۲) پټه سوره یا ځای.

خرخول (xarxwál) نر.م. لویه بیاتي، خول خول، لوی غیچي چې مېږې وریاندې سکولي.

خرډنګ (xardáng) ص. نر.م. بلډنګ، خرډنګ، بې عقل؛ بې تمیزه، بېکاره.

خرډبه (xardáḅa) ص. نر.م. بې ډبه، کم عقل.

خرډګ (xarḍág) نر.م. ۱) یو ډول سارانی بوټی دی؛ ۲) ص. نر.م. (مج.) احمق، بې عقل.

خرډګی (xardəgáy) ص. نر.م. ۱) بې تمیزه، جاهل؛ ۲) تیتکی؛ ۲) مرځیږی، سمارق.

خرډیګ (xardíg) نر.م. ۱) د یوه بوټي نوم دی؛ ۲) موړکی، هغه کوچنی لرګی چې د مرغیو په دام کې وي او دوډۍ پرې پېیل کېږي.

خرړک (xeṛṛak) نر.م. خرېږکه، د شامتورې په اندازه یوه مرغۍ ده.

خرز (xarz) نر.م. هغه لرګی چې د اوړو مقدار پرې اندازه کېږي.

خرزوره (xarzóra) ښځ.م. یو ډول واښه دي.

خرزېړی (xarzeṛáy) نر.م. ژېړی، زېړی، ژړی، د زېړې ناروغي، تورزېړی.

خرس[1] (xars) نر.ج. یو ډول خوشبویه واښه دي چې خلک تخم یې ښوروا ته وراچوي.

خرس[2] (xirs) نر.م. یږه، یږ، مېلو.

خرساب (xarsā́b) نر.م. د بېلېو یو ډول لوبه ده.

خرسپانده (xarspā́nda) ښځ.م. یو ډول بوټی دی چې سپین ګل کوي او نری نری پاڼې لري.

خرسک[1] (xarsák) نر.م. د خوښۍ او خوشالۍ ټوپونه او خېزونه، د خوښۍ جستکې.

خرسک[2] (xursák) نر.م. و.ګ. خروسک.

خرسن (xrasán) نر.م. ۱) ستن، متېه، لوی او قوي لرګی چې برنډه کې عموداً ولاړ وي؛ ۲) ص.نر.م.ج. ۱) چغزی، کاغذي؛ ۲) ډډ، ګوګ.

خرسور (xarsór) ص. نر.م. احمق، نادان.

خرسومبه (xarsumbá) ښځ.م. پښې (رواش) غوندې یو سارایي بوټی دی.

خرش (xraš) نر.م. ۱) هغه اواز چې د ژر ژر تنفس څخه پیدا او له پزې راوځي؛ ۲) ناڅاپي قهر.

خرشکه (xraškā́) ښځ.م. ۱) ستو، هغه دانه چې زوه ونه لري؛ ۲) خوشکې، د ګوډ پیران نری کاغذ.

خرشونډی (xaršundáy) ص. نر.م. ۱) د لویو او پنډو شونډو خاوند؛ ۲) نر.م. ورېوز، سونډک.

خرشېدل (xrašedə́l) مص.ل ۱) خرتېدل، پرشېدل ۲) قهرېدل، په خوشکه کېدل.

خرشین (xaršín) نر.م. خرسین، خرشنه، پرشنې، لهو، د آس یا خره خوشایي.

خرطوم (xartū́m) نر.م. ۱) خرتم، خرتم، خلتم، د پیل خرتم؛ ۲) د سوډان پایتخت.

خرغوږی (xargwáẓay) نر.م. خرغوږ، یو ډول خړ رنګه پت لرونکی بوټی دی.

خرغوله (xarğolá) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

خرغیني (xarğíṇay) نر.م. خرډګی، خرېړی، یو ډول مرخیړی، ګوځی، د هندوانو ستوري، دغه ډول مرخیړي نه خوړل کیږي.

خرفه (xurfá) ښځ.م. ورخاړی، یو ډول سابه دي.

خرقه (xirqá) ښځ.م. ۱) هغه جامه چې له ډول ډول ټوکرانو څخه جوړه شوې وي؛ ۲) دفقیرانو جامه ٤) چپنه، ګوړی، ګنده، ګورازه.

خرقه پوش (xirqapóš) ص.نر.م. ملنګ، فقیر.

خرک (xarák) نر.م. ۱) هغه لرګی چې درې پښې لري او غر که ورباندې ځوړنده وي؛ ۲) تیرک، د ژرندې د تیر په سر کې اوسپنه؛ ۳) هغه لرګی چې د دریاب تارونه ورباندې سپاره وي؛ ٤) یو ډول خړ رنګی حشره ده.

خرکار (xarkā́r) ص. نر.م. و ګ. خرېنی.

خرکاو (xarkā́w) نر.م. ۱) دکرل شوو غنمو لومړی ځل اوبول؛ ۲) خرکاو، ښه اوبه کونه.

خرکوتره (xarkawtára) ښځ.م. یو ډول سارانی کوتره ده.

خرکه (xáraka) ښځ.م. شډله ځمکه، شنډه ځمکه.

خرکی (xarakə́y) ښځ.م. متېخ، یو ډول خزنده ده.

خرکی (xurkay) نر.م. د خرېدو اواز، خرېدل.

خرکېدل (اط xarkedəl) مص. ل. ۱) ښه وده کول، ژر ژر لوېدل؛ ۲) دانه پېرسېدل؛ ۳) د بلوغ په وخت کې چاغېدل؛ ٤) سخت اصرار کول.

خرګټ (xargáṭ) نر.م. خرګټه، خرکه، یو ډول خړ سارانی مرغه دی.

خرګی (xargay) نر.م ۱) دخره اسم تصغیر، کوچنی خر؛ ۲) د اتڼ د مستېدو اواز.

خرل (xarál) مص. مت. ۱) څېرل، په لاس یا پښه ځمکه ګرول؛ ۲) جهل کول، پښې خرل؛ ۳) شیندل، تیتول، پاشل، خپرول.

خرلنځه (xarlánǰa) ښځ.م. د څېړی یو ډول دی.

خرلوډګلی (xarloḍagaláy) نر.م. جرجګلی، ګڼه ګوڼه، خرې خنداره، بېروبار، ازدحام.

خرلی (xarə́lay) مف. نر.م. ۱) ګرېدلی، نوکارې کړی؛ ۲) څېل کړی؛ ۳) شیندلی؛ ٤) غوړول شوی؛ ٥) قوي، چاغ، مزی (سړی).

خرم (xurám) ص. نر.م. ج. تروتازه، خوشحال.

خرما (xurmā́) ښځ.م. خجوره، کجوره، یو ډول خوږه میوه ده.

خرمایي (xurmāyí) ښځ.م نسواري، خرمارنګی.

خرمچی (xarm(u,ə)čáy) نر.م. یو ډول خانګې او لښتې لرونکی نرم بوټی دی.

خرمستي (xarmastí) ښځ.م. لتېړ، انډوخر، بې ډبه او نامنظمه لوبه یا مستي.

خرمندی (xarmandáy) نر.م. وړوکی او ګردی شی، کوچنی او غونډ شی، ډېر کوچنی شی.

خرمنډی (xarmanḍə́y) ښځ.م ۱) یو ډول ونه ده؛ ۲) خرمستي لتېړ، غوی منډ، انډوخر.

خرموره (xarmorá) ښځ.م. ۱) د خر په ستوني کې یوه هډوکی ده. ځینې خلک دغه هډوکی کاږي او د جادو لپاره یې کاروي؛ ۲) یو ډول ځېړه مری ده چې له صدف څخه یې جوړوي.

خرمېټی (xarmetáy) ص. نر.م. مندری، جبلی، ګردی (سړی)، مزی او چاغ سړی.

خرمېری (xarmeráy) نر.م. يو ډول نبات دی چې پهولیو کې یې ژاولې نښتې وي.
خرنار (xarnā́r) نر.م. سپينه بنګه، يو ډول ګياه ده
خرناوه (xarnāwá) ښځ.م. تـرچنکي (چتي) يوه کوچنۍ مرغۍ ده.
خرنج (xranj) نر.م. فساد، فتنه، اغتشاش.
خرنده (xrandá) ښځ.م. نوکاره، شوکاره، ګرونه.
خرندي (xarandí) نر.م. خامپلک، د وربېز، چرګې او زرکې خاکي کونه.
خرنډ (xranḍ) نر.م. ۱) ځبل، د ماشـوم ضد کول؛ ۲) سرتمبګي؛ ۳) د ږخې لرونکي مونده بېخ؛ ٤) زخه، خنډ، خرپ.
خرنډل (اوُ xranḍə́l) مص. مت. ۱) ازارول، ځورول؛ ۲) سوري کول؛ ۳) پېيل؛ ٤) ګنډل، جـوړول؛ ٥) سولول، زدوول، زدوړل.
خرنډېدل (xranḍedə́l) مص.ل. ۱) ربړېدل، کړېدل؛ ۲) سوری کېدل؛ ۳) پېيل کېدل؛ ٤) ګنډل کېدل ٥) سولېدل، زدوړل کېدل؛ ٦) دماشوم ژړېدل.
خرنګ (xaráng) نر.م. ۱) ګرونه، خرنه، شوکارې کونه؛ ۲) خرند، د پخو ښتو نرۍ دېوال.
خرنګی (xrangáy) نر.م. د جولاګانو د اوبدلو ځانګړې لرګی.
خرنل (xarnál) نر.م. غوټ نل، پند نل، غټ کړ ک.
خرنه (xarána) ښځ.م ۱) ګرونه، ګـرونه؛ ۲) پاشـنه تيتونه، ښندنه، شيندنه.
خروار (xarwā́r) نر.م. د کابل د اتيامنو، د کندهار د سلومنو سره معـادل وزن.
خروتېر (xarotér) ص.نر.م. سرتمبه، سرزوری.
خروټی (xarwáṭay) نر.م. د غلې پيمانه.
خروټی سپرغه (xaroṭaysparǧā) ښځ. م. يـو ډول کنبيده دی چې د اوبو څرخ ته وړته ده.

خروډک (xroḍík) نر.م.د چتي (چتکي) په اندازه يوه وړه مرغۍ ده.
خرورګ (xarwárg) نر.م. پنځه کلن پسه يا ګډ.
خروړا (xroṛā́) ښځ.م. يو ډول سارانې سابه دي.
خروړک (xroṛák) نر.م. يوډول سارانې سابه دي.
خروړی (xaróṛay) ص. نر.م. ۱) خوړونکی سپی؛ ۲) مج. هغه ځوک چې هر چاته خوله اچوي.
خروسک (xurosák) نـر.م. خراسک، يـو ډول د ستونې ناروغي ده.
خروش (xurós̆) ص.نر.م.ج. ۱) د قهر او غضب ناره؛ ۲) د جوش له کليـمې سره يو ځـای د ښه آرام ژوند لرونکي او خوښۍ مانا ورکوي.
خروکی (xarū́kay) نر.م. شخوند وهونکی حيوانات
خرول[1] (اوُ xarawə́l) مص. مت. ۱) خرېيل، کلول؛ ۲) په خورهار راوستل.
خرول[2] (xrul) نر.م. ۱) د منګي لرګين سرپوښ؛ ۲) خروړ، داليکين د تبل اچولو د سوري سرپوښ
خرولال (xarolā́l) نـر.م. د سترګو پټون (سترګې پټول) په ځبر يوه لوبه ده.
خروله (xarwə́la) ښځ.م. ۱) سـارانی وله؛ ۲) يو ډول غرنۍ ونه ده چې ولې په ځبر پاڼې کوي.
خرولی (xarawə́lay) مف. نر.م. په خرهار راوستی.
خرولی (xərawə́lay) مف. نر.م. خرول شوی.
خرومږ (xaromaẓ́) ص. نر.م. ۱) احمق، ناپوه، نادان، کم عقل؛ ۲) جنجالي.
خرومه (xróma) ښځ.م. روزي، رزق، آذوقه.
خرونکی (xarū́nkay) فا. نر. م. ۱) ګروونکی، توروونکی؛ ۲) پاشونکی؛ ۳) جبل کوونکی، د چا خبره نه منونکی.
خرونګی (xrū́ngay) نر.م. له ميزري څخه د پاڼو تر پرېکېدو وروسته پاتې شوې برخه.

خرونه (xərawə́na) ښځ.م. ۱) په خرخر راوستنه؛ ۲) کلونه، خربینه، کل کونه، تراشنه.

خروه (xarwá) نر.م. د شینشوبي په ځېر یو بوټی دی.

خره (xará) ښځ.م. دلی، غونډی، امبار، تپونی.

خرهار (xərahā́r) نر.م. د خورخور اواز.

خره خاړه (xraxrā́ṛa) ښځ.م. د خربړکې په اندازه یوه سپېره مرغۍ ده.

خره زن (xrazán) نر.م. موني، دوه ښاخي لرګی دی چې د لاندې غوښنه پرې ځړوي.

خره واږ (xrawā́ž) نر.م. یو ډول سابه دی.

خری (xaray) نر.م ۱) د پښې مېخک؛ ۲) ص. تمبه، تمبه، شله؛ ۲) نر.م. یو ډول سپوټنی، دجلد یو ډول ناروغي ده.

خریاشک (xaryā́šək) نر.م. یو ډول شین رنګی بوټی دی چې ښځ یې خوري او نری ډنډر لري.

خریان (xaryā́n) نر.م. ۱) خر، مردار هډی؛ ۲) مج. آس، اس.

خرې په خرې (xrepaxré) ق. خره په خره، بغل پر بغل، څنګ په څنګ.

خرېټی (xreṭáy) نر.م. د خلکو ګڼه ګونه، ازدحام.

خرید (xarī́d) نر.م. اخیستنه، رانیونه، پېرودنه.

خرېدل (xaredə́l) مص. ل. ۱) خورېدل، خورهاری کول؛ ۲) خرېیل.

خرېړکه (xreṛáka) ښځ.م. خراړه، یو ډول مرغۍ ده چې د وزرو ښخ یې یو ډول آواز لري.

خرېړی (xareṛáy) نر.م. ۱) د شیدو او شلومبو سره ګډېدل؛ ۲) خرډګی، سمارق، پوڅکی.

خریز (xriz) نر.م. ۱) غټ لرګی؛ هغه لرګی چې د ژرندې پل پرې پورته کوي؛ ۲) د کباب سیخ؛ ۳) پیغ، د چرګ د عمر د معلومېدو خندان؛

٤) دریشکې ښخ؛ ۵) ډیله، یو ډول نبات دی؛ ٦) نېښ، تېغی، سر، توکېدلي وانښه یا نبات.

خریطه (xarīṭá) ښځ.م. ۱) کڅوړه، خلته، بسته؛ ۲) جغ. نقشه، هغه نقشه چې د تېرولي ځمکې سطحه یا یوه محدوده ساحه راوښیي.

خرېمه (xaremá) ښځ.م. هغه خره چې خرغواړي.

خرینه (xrayə́na) ښځ.م. خرینګ، خربینه، کلونه.

خریوني (xaryū́nay) نر.م. خرېیوني، دخرولو آله، د کل کولو آله.

خرېیل (xareyə́l) مص. مت. خرول، خریل.

خرېیوني (xareyū́nay) نر.م. خریوني، د خرېلو یا خرولو آله، د کلولو آله.

خزری (xazə́ray) نر.م. ۱) کک، د ډوډۍ خځوزی؛ ۲) ډېر کوچنی شی، میده ګي.

خړ[1] (xəṛ) ص. نر.م. ج. ۱) خاکي، خاورې رنګه، ایره رنګه؛ ۲) پړ، ملامت؛ ۲) خجل.

خړ[2] (xuṛ) نر.م. شور، د مایعاتو د تویېدلو اواز.

خړاس (xṛās) نر.م. ۱) خړس، اوار، مستوي، خپور؛ ۲) دتېکر اواز.

خړامبو (xṛā́mbo) ص. نب. شلنډ، چاغ، غوټ.

خړامبوګی (xṛāmbogáy) ص. نر.م. د خړامبو تصغیر، څورب، چاغ، شلنډ.

خړامېچ (xṛāméč) ص. نر.م. چت پت، خچ بچ، چیت پیت، تر پښو لاندې چخپیت شوی.

خړانکه (xaṛānáka) ښځ.م. شډېۍ، مرغۍ، سپرلاکه، شمشې ناکه، شپش ناکه.

خړانګه (xaṛā́nga) ښځ.م. ښاخ، څانګه، نوده، ګنده، نوغړک، خرانګه، خرانه.

خړاو (xaṛā́w) نر.م. و ګ. خړوب.

خړاوه (xaṛāwá) ښځ.م. ۱) د سپېرو جګړه؛ ۲) مج. د دوو کسو زور ازمایي.

خړبخن (xəṛbaxán) ص. نر.م. خړچک، خـړته مایل، خړبخون، خړ رنګی، خړغوندې.

خړپ (xṛap) نر.م. ۱) خـړپ، د یوه شي د ماتېـدو اواز؛ ۲) د باب، سومانه، دب، طمطراق.

خړپا (xṛapā́) ښځ.م. خړپا، د یوه شي د ماتېدلـو یا لوېدلو پرله پسې اواز.

خړپړ (xəṛpə́ṛ) ص. نر.م. ج. ۱) بشپړ په خـاورو لړلی، دخاورو په رنګ؛ ۲) متواضع.

خړپړتیا (xəṛpəṛtyā́) ښځ.م. ۱) خـړپـړوالی، ګډوډي؛ ۲) خپګان، وراني، بدي، زړه بدي.

خړپند (xṛapánd) ص. نـر. م. ج. ټینګه (مایع)، ګاټه، غلیظ.

خړپوڅې (xəṛpóce) ښځ.م. و ګ. خړ

خړپ وخړوپ (xṛapoxṛū́p) نر.ج. ۱) دبرې خبرې کول؛ ۲) دڅو شیانو د مـاتـه لوېدواوازونه؛ ۳) مندنه او راکښنه.

خړپول (xṛapawə́l) مص.مـت. ۱) لـه غلیـظـو مایعاتو څخه اوازونه ایستل؛ ۲) وهل، ټکـول، خړپول؛ ۳) جنګ کول، سره وهل.

خړپېدل (xṛapedə́l) مص.ل. ۱) له غلیظو مایعاتو څخه اواز ختل؛ ۲) په ویاله، یا سیند کې لمبل.

خړت (xṛat) نـر.م. ۱) ګـړنګ، قنې، غوزن؛ ۲) له پوزې څخه د ګړنګو او قنو د راوتلو اواز.

خړتم (xəṛtə́m) نر.م. و ګ. خرطوم.

خړتن (xṛatán) ص.نـر.م. ګـړنګن، قنیا، د هغه چا چې قنې (غوزې) ډېر بهېږي.

خړتوب (xəṛtób) نر.م. ۱) خړوالی، خړنګوالی؛ ۲) خجالت، شرمېدنه.

خړتې (xṛaté) ښځ.م. چټې خبرې، عبث خبرې.

خړتې پړتې (xṛatepṛaté) ښځ.ج. هغه دغه، چل ول، فریب، غولونه.

خړجن (xəṛján) ص. نر.م. ۱) خړوزمه، خړ رنګه؛ ۲) خیرن، چټل، کثیف؛ ۳) تت، خړکی.

خړچ (xṛač) نر.م. د کلک شي د ماتېدلو اواز.

خړچند (xṛačánd) ص.نر.م د خړچ اواز کوونکی.

خړچول (xṛəčawə́l) مص.مت. ۱) لـه کلک شي له ماتولو سره اواز ایستل؛ ۲) د ټوپکونو لټونه وهل؛ ٤) د کوم کلک شي ژوول.

خړچهار (xṛəčahā́r) نر.م. ۱) خړچهاری، د کلک شي د ماتېدلو پرله پسې اواز.

خړچېدل (xṛəčedə́l) مص.ل. ۱) لـه کلک شـي به ماتـولو سـره اواز پورته کـېدل؛ ۲) دټوپکو ونه وهل کېدل؛ ۳) تر پښو لاندې کېدل.

خړڅن (xṛacán) ص.نـر.م. خراشکن، هغه څوک چې ډېر خراچکي توکوي.

خړز (xṛaz) نر.م. ۱) ګـړز، د یوه شي دغورځېدلو اواز ۲) وچ توخی.

خړزول (xṛazawə́l) مص.مت. ۱) ګـړزول، له یوه شي څخه په غورځـولو سره اواز ایستل؛ ۲) وچ توخی کول؛ ۳) د دروازې پورې کول.

خړزهار (xṛazahā́r) نر.م. ۱) خړزې، ګـړزهار، د یوه شي د غورځېدلو اواز، وچ توخی.

خړس (xṛas) نر.م. د کلک او سخت شي د ماتېدلو اواز؛ په څپېړې د وهلو اواز.

خړسا (xṛasā́) ښځ.م. ۱) خړسـهار، د سخت شي د ماتېدلو پرله پسې اوازونه.

خړسان (xəṛsā́n) نر.م. کوره سان، یو ډول سپین نخې توکردی.

خړسترګی (xəṛstə́rgə̀y) ص.نر.م.مج. شرمنده، خجل، ملامت، بې شرم، مرسترګی.

خړسند (xṛasánd) ص. نر.م. ج. ۱) کـړسند، ژر ماتېدونکی لرګی؛ ۲) بې ځایه غږېدونکی.

خړسول (xṛasawə́l) مص. مت. ۱) په لرګی، لښته یا څېړې سره وهل؛ ۲) ډزول؛ ۳) په ماتېدلو سره له یوه شي څخه اواز راایستل.

خړسه (xṛása) ښځ.م. ټکه، آفت، تندر.

خړسهار (xṛasahā́r) نر.م. خړسې، د لرګيو يا کوم بل شي د ماتېدلو پر له پسې اواز.

خړکی (xuṛkáy) نر.م. د مايعاتو د وتلو اواز.

خړکی (xəṛakáy) ص. نر.م. ۱) د خړ تصغير؛ ۲) خوارکی، ساده؛ ۳) داماني دورې له (٤٥) پولو سره انډوله سکه.

خړګاوه (xəṛgāwá) ښځ.م. خړې اوبه، د سېلاب خړه، نېزوبې، ختولې اوبه..

خړل (xaṛə́l) مص. مت. ډکې متيازې کول.

خړلمی (xəṛlə́may) نر.م. سنجاب، له پيشو څخه ووړکی او لکۍ يې اوږده او ببره ده، په ونو کې ژوند تې روي.

خړمټ (xəṛmáṭ) نر.م. ګړنګ، قنې، خنې.

خړموټ (xaṛmóṭ) نر.م. د کوچنانو يو لوبه ده.

خړمور (xəṛmór) نر.م. خاړی، ..ړکې په اندازه يوه غرنۍ خړ رنګې مرغۍ ده.

خړن (xəṛán) ص. نر.م. ۱) غولن؛ ۲) يو ډول ساراني تريو خوندي بوټي دي.

خړنج (xṛanj) نر.م. بېکاري، وراني، بې اتفاقي.

خړند (xṛand) نر.م. ۱) سته، ډنډر، تنه؛ ۲) مونډ، د فصل له ريبلو وروسته چې کوم شی په ځمکه کې پاتېږي.

خړنګ (xṛang) نر.م. خادمی، ساراني شرموښکې سارايي شرمښکې.

خړنګی (xṛangáy) نرم. شينشوبې، يو ډول بوټی دی چې ګل يې شين او پاڼې يې خړې دي.

خړنه (xarə́na) ښځ.م. ډکو متيازو ته تلنه.

خړوالی (xəṛwā́lay) نر.م. ۱) خړ رنګلړنه؛ ۲) تتوالی؛ ۳) خجالت، خجلتوب، شرم.

خړوب (xaṛób) نر.م. ۱) پنه، ښه اوبه کوند؛ ۲) اخېړ، خړوبی، د اخېړ اوبه.

خړوبګری (xaṛobgáray) فا. نر.م. ۱) اختګر، اخېړګر؛ ۲) هغه څوک چې له ګچ څخه د ښيانو په جوړلو کې مهارت ولري.

خړوبن (xaṛobán) ص. نر.م. په خړو اوبو لړل.

خړوبول (xaṛobawə́l) مص. مت. ۱) پښه کول، سېرابول؛ ۲) ودانی سپينول، ودانی ته خړوبی ورکول.

خړوبی (xaṛobáy) نر.م. ۱) د اخېړ اوبه، په اوبه کې حل شوې ختې؛ ۲) اړوب، يو ډول سسته او نرمه لښتې ده چې پسونو ته يې ورکوي.

خړوبېدل (xaṛobedə́l) مص. ل ۱) سېرابول، پښه کېدل، ښه اوبه کېدل؛ ۲) ودانی سپينول.

خړوپ (xṛūp) نر.م. غړوپ، په ټينګ او بلن څيز کې د بل شي د غوړځېدلو يا ډوبېدلو اواز.

خړوپول (xṛūpawə́l) مص. مت. په ټينګ او بلن څيز کې د بل شي د غورځولو سره اواز ايستل.

خړوپی[1] (xaṛopáy) نر.م. ۱) بې خونده نګولی؛ ۲) تودې شلومبې.

خړوپی[2] (xṛupáy) نر.م. تولی، د لرګي ډډه ميله ده چې د ختو ګولی په کې د خولې د پوکې په زور سره د هدف خواته غورځول کېږي.

خړوز (xṛūz) نر.م ۱) د ټوپک د ډز اواز؛ ۲) پسار، پسمانده اوبه، کونوبی.

خړوس (xṛūs) ص. نر.م. ۱) بې غيرته، بې ايمانه؛ ۲) خړس، د يوه شي د غورځېدلو اواز.

خړوستوب (x ṛūstób) نر.م. بې همتي، بې غيرتي، جړوستوب.

خړوسکه (xṛuska) ښځ.م. ۱) غړوسکه، ګڼ لوګی ۲) تېزه بدبويي، دوزې، غوړسکې، دوزه؛ ۳) بنه بوی لپاره هم راځي.

خړول (xəṛawə́l) مص.مت. ۱) خړ رنګ ورکول، سپېره کول؛ ۲) مغلوبول، شرمول؛ ۳) په اوبو کې خاورې اچول.

خړونکی (xəṛū́nkay) نر.م. دکو متیازو کوونکی.

خړه (xə́ṛa) ښځ.م. ۱) نېز راورې خته؛ ۲) تیاره ماښام، تیاره سهار؛ ۳) دښمني؛ ٤) تته وربځ.

خړه پښتنه (xəṛapaṣtaná) ښځ.م. سوچه پښتنه، ساده پښتنه.

خړی (xəṛáy) ص.نر.م. ۱) خېتو؛ ۲) نر.م. نس، ګېډه؛ ۳) غول، سوته؛ ۳) کومه ... ره چې د يېوې پروخت کې کوندې نيولې وي.

خړی (xṛay) ښځ.م. و.ګ. خړانګه.

خړی پړی (xaṛaypaṛáy) ښځ.م. زارۍ، عذر، ځان ټيټ ښودنه، خرتی پرتی، سينتی.

خړيت (xriṭ) ص.نر.م. ۱) بونجا، پيت پزی؛ ۲) ښخې زوړ، خوړين؛ ۳) زوړ، بوډا.

خړيتول (xṛitawə́l) مص.مت ۱) پيتول، چيتول، پيخول؛ ۲) زړول، خوريول، ورستول.

خړيتی (xṛitay) ص.نر.م. پيت پزی، پلن پزی.

خړيتېدل (xṛitedə́l) مص.ل ۱) پلنېدل، چيتېدل؛ ۲) زړېدل، ورستېدل؛ ۳) بوډا کېدل.

خړيج (xṛij) نر.م. جوړ، ډنډ، حوض، تالاو.

خړيچ (xṛič) نر.م. چوخونيا، چيت پيت، چخړيت.

خړېدل (xaṛedə́l) مص.ل. ۱) سپېره کېدل، خړ رنګی کېدل؛ ۲) ککړېدل؛ ۳) شرمېدل.

خړېدل (xṛedə́l) مص.مت. ۱) په خاورو يا ختو کې دلبوه يا سپي له لاسه دوزې او ګډې رغړېدل ۲) د مال ريخېدل.

خړيس (xṛis) ص.نر.م. خړيسن، تورخرت سړی، بې اندازې چاغ سړی، بدشکله او چاغ سړی.

خړيستوب (xṛistób) نر.م. بې ډوله چاغوالی.

خړيسمار (xṛismā́r) ص.نر.م. ګېډه ور، نسور، ډېرخور، خېټور، خېټو، خړيمار، خورند.

خړين (xṛin) ص.نر.م. و.ګ. خوړين.

خړينبو (xṛinbó) ص.نب. چټل، مردارخورسړی.

خز (xaz) نر.م. ۱) تورلمی، بيلونګړی، خښ، خړ، سمور ته ورته يو حيوان دی؛ ۲) ځيږه شړی، شډله شړی، ځيږه کمبله.

خزان (xazā́n) نر.م. ۱) منی، د کال دريم موسم؛ ۲) مړاوی، شيته، جينګړ.

خزانول (xazānawə́l) مص.مت. ۱) مړاوی کول، جينګړول؛ ۲) مج. رژول، تويول.

خزانه (xazāná) ښځ.م. د سکو زېرمه، د سرو او سپينو زېرمه، د پيسو زېرمه.

خزانه دار (xazānadā́r) ص.نر.م. صراف، خزانه چي، د خزانې ساتونکی او مسوول سړی.

خزانېدل (xazānedə́l) مص.ل. ۱) مړاوي کېدل، شيته کېدل؛ ۲) رژېدل، تويېدل، تلېدل.

خزدکپوه (xazdakpóh) ص. خزدک (حشره) پېژاند، خزکپېژندنه.

خزدکپوهنه (xazdakpohə́na) ا. د خزدکو پېژندنه.

خزدکه (xazdáka) ښځ.م. ګونګتی، ګونګټه، غوزاړی، غوزانی، مرغتانه.

خزری (xazáray) نر.م. ۱) ذره، ښخې وړوکی؛ ۲) اتام، خخوزی، د ووډی پوتی.

خزله[1] (xazə́la) ښځ.م. و.ګ. خځله.

خزله[2] (xazlá) ښځ.م. يو ډول بوټی دی چې کالي پرې مينځي.

خزمه (xazmá) ښځ.م. خزه، ياره، د ښځو ځاى، پټو ن، ځارځاى، ښكارنه د پټېدو ځاى.

خزنده (xazandá) ښځ.م. خوزندكى، حشره.

خزوكه (xazúka) ښځ.م. د خوشابو چنجى.

خزه (xazá) ښځ.م. ۱) و گ. ؛ خزمه؛ ۲) كاسه، پياله.

خزيزګى (xazizgáy) نر.م. هغه وړو مېږ او زخه چې په چارګل او ښځينه پسولونو باندې وي.

خږ (xaẓ) نر.م. ۱) خيږا، د مال د حلالولو په وخت د هغه له ستونه اواز؛ ۲) و گ. خر؛ ۳) د زخم تر جوړېدو وروسته پترکى يا خېگ.

خږكى (xaẓkáy) نر.م. د ناروغ د سينې غږ.

خږهار (xaẓhā́r) نر.م. خرهار، خږكى، د ناروغ د سينې پرله پسې اواز.

خس (xas) نر.م. ۱) لږشى، وړوشى؛ ۲) كك، بې ارزښته شى؛ ۳) لرگى، د سون مواد؛ ٤) پرېوان، پېږوان، د جنين پرده.

خسا (xsá) ص. نب. و گ. خوسا.

خساره (xasārá) ښځ.م. ۱) زيان، تاوان، نقصان؛ ۲) د زيان پيسې.

خسبون (xasbū́n) ص. نر.م. ۱) هغه څوك چې كسب يې د لرگو راوړل او خرڅول وي؛ ۲) هغه څوك چې په ژمي كې جوماتونو ته لرگي راوړي او د جومات كاركوي.

خسبه (xasbá) ص. نر.م. لرگبه، لرگي راوړونكى، لرگي ټولوونكى، بوټي كوونكى.

خس خس (xasxás) ص. نر.م. ج. ټيكه ټيكه، ټوټه ټوټه، ذره ذره، ټوټې ټوټې، ريز مريز.

خسړى (xasáṛay) نر.م. و گ. خسنى.

خسزكى (xasázkay) نر.م. خڅوسكى، اتام، د ډوډۍ ميده گي، د ډوډۍ خسوزې.

خسك (xasák) نر.م ۱) منگوره، كتمل؛ ۲) خاڅه د كوچنيانو يوه ناروغي ده؛ ۳) ص. نر.م. مج. كم اصله مېوې (توت...)

خسمان (xasmā́n) نر.م. خسنى، خسنكى، يوه خره حشره ده چې خځلې وړي؛ ۲) احساس؛ ۳) مج. مضر، متشبث.

خسمانگر (xasmāngár) ص. خسمانوال، پټې اېښوونكى، خواخوږى، رنځور.

خسمانه (xasmāná) ښځ.م. پالنه، غمخواري، روزنه؛ ۲) ضمانت.

خسنى (xasə́nay) نر.م. د پارو يا امبار ډېران.

خسنكى (xasəṇkay) نر.م. ۱) د كوچنيانو يوه لوبه ده؛ ۲) يو ډول حشره ده، خسمان.

خسڼى (xasə́ṇay) نر.م. ۱) خس، خاشاك؛ ۲) يو ډول حشره ده، خسنكى.

خسوزه (xasū́za) ښځ.م. خځنكى، خسوړه، وړه ذره، كوچنۍ ذره، وړه ټوټه.

خسوف (xusū́f) نر.م. تندره، بر، سپوږمۍ نيول كېدل، سپوږمۍ تندر نيول.

خسي (xasí) ص. نر.م. اخته، خصي، تكېدلى؛ هغه حيوان چې خوټې يې تكول شوي وي.

خسى (۱) (x(u,ə)sáy) نر.م. و گ. خوسى.

خسى (۲) (xsay) نر.م. ۱) يو ډول غرنى بوټى دى؛ ۲) للون، خېشاوه، گوږ.

خسيل (xasíl) نر.م. د غاروبو لپاره د شنو غنمو ريبل شوي برخه.

خشايي (xušāyí) نر.ج. خوشايي، دغوا خوشايي.

خشنگ (xašáng) ص. نر.م. ۱) شوخ، ناارامه؛ ۲) توربدونكى، ترهېدونكي.

خشنگي (xašangí) نر.م. شوخي، سركښي.

خشنه (xašaná) نر.ج. خاشنه، خرشين، للو.

خشوی (xašóy) نر.م. خرشین، خوشایي.
خښ (xaṣ) ص.نر.م.ج. ۱) ښخ، د ښخ اړولی شکل ۲) کښېنول شوی (لکه نیالګی).
خښتګ (xaṣtág) نر.م. ژبونی، چاټ، خشتګ.
خښتګی (xaṣtagáy) نر.م. ۱) ترخز، هغه وړه درې کونجه ټوکر چې د کمیس په تخرګ کې د لویوالي او کلکوالي لپاره وراچول کېږي؛ ۲) دخښتګ تصغیر.
خښوالی (xaṣwā́lay) نر.م.ښخوالی، ښختوب.
خښول (xaṣawə́l) مص.مت. ۱) ښخول، دفن کول؛ ۲) ننه ویستل، ننه باسل.
خښی (xaṣay) نر.م ۱) تغر، ګلم؛ ۲) ښخی، شیخا چې خښي خېل پښتانه (یوسفزي، ترکاني، ګګیاني) یې اولاده ده.
خښېدل (xaṣedə́l) مص.ل ۱) ښخېدل، تر خاورو لاندې کېدل؛ ۲) ننه ویستل کېدل.
خصلت (xeslát) نر.م. خوی، عادت، غونی، ذاتي صفت، کرکتر.
خصم (xasm) نر.م. دښمن، مرخی، میرخمن.
خصوص (xusū́s) نر.م. خاصول، خاص او منفرد کول، د عموم مقابل، ځانګړونه.
خصوصاً (xusūsán) ق. په تېره، بیا چې، علی الخصوص، په تېره بیا، په تېره تېره.
خصوصي (xusūsí) ص.نب ۱) خاص، ځانګړی، یوازېنی؛ ۲) په خاص ډول؛ ۳) شخصي، ځاني.
خصوصیت (xusūsyát) نر.م. ۱) خاصوالی، ځانګړتیا، ځانتیا، ځانګړیتوب؛ ۲) خاص خوی او صفت، مشخصه؛ ۳) نېږدې اړیکه لرنه.
خصومت (xusūmát) نر.م. دښمني.
خصي (xasí) ص.نر.م. وګ. خسي.

خضوع (xuzū́s) ښځ.م. تواضع، کمیني، عاجزي.
خط (xat) نر.م. (ج. خطونه) ۱) لیک، لیکنه؛ ۲) نق. کرښه، لیکه؛ ۳) پټلی، د رېل خط؛ ٤) قطار، کتار، لین.
خطا (xatā́) ښځ.م ۱) تېروتنه، غولېدنه؛ ۲) ص. نب. (مج.) کم اصل، کم جنس، بدذات.
خطاب (xitā́b) نر.م. چاته بیانیه ورکونه، چاته وینا کول، چاته خبرې کول.
خطابه (xitābá) ښځ.م. ۱) وینا، بیانیه، خبرې کونه؛ ۲) خطبه ویل، خطیب کېدنه.
خطاط (xatā́t) ص. نر.م. کښاند، مشاق، خوش نویس.
خطاطي (xatātí) ښځ.م. ۱) ښکلې لیکنه، ښه کښنه؛ ۲) د ښه او فني خط کښلو کسب.
خطاکار (xatākā́r) ص.نر.م. تېروتونکی، سهوه کوونکی، غلط کار کوونکی، ګناهکار.
خط السیر (xatosáyr) ص. نر.م. تګ لار، د حرکت پلو، تګلور، یونلور، د حرکت لوری او سمت.
خطاایستل (xatāaistə́l) مص. مت. غولول، خطا کول، تېرایستل، تېرباسل.
خطاوتل (xatāwatə́l) مص.ل. غولېدل، تېروتل.
خطايي (xatāyí) ښځ.م. سهوه، غلطي.
خطبه (xotbá) ښځ.م. ۱) خطابه، د خطیب خبرې؛ ۲) موعظه، پند؛ ۳) هغه دعا چې د جمعې تر لمانځه د مخه او د اخترونو تر لمانځه وروسته ویل کېږي.
خطر (xatár) نر.م. ۱) خطره، هلاکت ته نېږدې؛ ۲) ضرر؛ ٤) دځاني یا مالي زیان احساس.
خطرناک (xatarnā́k) ص. نر.م. خطرلرونکی، زیانمن، هلاکت او تباهی ته نېږدې کوونکی.

خط کش (xatkaš) نر.م. لیکې د کرښې د ایستلو آله.

خط مشي (xatemáše) ښځ.م. کړنلاره، مشي، پالیسي، سیاست.

خطمي (xatmí) ښځ.م. ۱) خیروگل، توته گله، یو بوټی دی چې سور او سپین گل لري.

خط والا (xatwālā́) ص. نب. باسواده، لوستی، په لیک او لوست پوه.

خطیب (xatíb) ص. نر.م ۱) واعظ، خطبه ویونکی ۲) ویندوی، نطاق، ویاند.

خطیر (xatír) ص. نر.م. غټ، ستر، مهم.

خفا (xafā́) ق. پټ، په پټه، پټ په پټه.

خفت (xifát) نر.م. سپکاوی، سپکوالی، سپکتیا.

خفک (xafák) نر.م. و گ. خپک.

خفگان (xafgā́n) نر.م. و گ. خپگان.

خفه (xafá) ص.نب. و گ. خپه[1].

خفي (xafí) ص. نب. پټ، ناخرگند، غلی؛ خفي لیک: یو ډول کوچنی لیک دی.

خفیف (xafíf) ص. نر.م. ج. ۱) سپک، کم وزنه؛ ۲) لږ، کم، ؛ ۳) تت؛ خفیف برغ.

خل (xal) نر.م. ۱) عقیده، باور؛ ۲) امید، هیله.

خلا (xalā́) ښځ.م. خالیگاه، تش ځای، تشوالی، په فضا کې خالي ځای.

خلات (xalā́t) نر.م. ۱) خلعت، د امیرانو او واکمنو له خوا چاته بخښل کېدونکي جامې؛ ۲) هغه پیسه چې د ښاوي (زوم) له خوا د ناوې ماما ته ورکول کېږي؛ ۳) د کوږدې په غونډه کې پر ناستو خلکو د هلک او نجلۍ د پلار د پیسو وېشنه.

خلاص (xlās) ق. ۱) خوشې، پرانیستی؛ ۲) آزاد؛ ۳) تمام، ختم؛ ٤) وزگار؛ ٥) انزال.

خلاصوالی (xlāswā́lay) نر.م. ۱) بېرته والی؛ ۲) آزادوالی؛ ۳) ختموالی؛ ٤) بشپړوالی.

خلاصول (xlasawə́l) مص. مت. ۱) آزادول، خوشې کول؛ ۲) بېرته کول؛ ۳) تمامول، فیصله کول؛ ٤) رنځول؛ ٥) انزالول.

خلاصون (xlāsū́n) نر.م. ۱) آزادوالی، آزادي، نجات؛ ۲) خلاصېدنه، دجگړې خلاصونه.

خلاصه (xolāsá) ښځ.م. لنډیز، لنډون، لنډه، تلخیص.

خلاصه خوله (xlā́saxwlá) ښځ.م. بوزگې، له روژې نه پرته نور وختونه.

خلاصېدل (xlāsedə́l) مص. ل. ۱) آزادېدل؛ ۲) بېرته کېدل؛ ۳) شپېړېدل؛ ٤) رنځل کېدل؛ ٥) انزالېدل.

خلاف (xilā́f) نر.م. ۱) ورانی، مخالفت؛ ۲) مج. دروغ؛ ٤) نابرابروالی؛ ٥) سرغړونه.

خلافت (xilāfát) نر.م. ځایناستي، د پیغمبر جانشیني؛ نیابت، امارت، امامت.

خلاق (xalā́q) ص. نر.م. ج. پیدا کوونکی، رامنځ ته کوونکی، جوړوونکی، ابتکار کوونکی.

خلاقیت (xalāqyát) نر.م. ابتکاري قدرت، د خلقولو قوه، د ابداعي تخیل توان.

خلال (xilā́l) نر.م. ۱) د هر شي منځ؛ ۲) په اوداسه کې د گوتو تېرول؛ ٤) نری لرگی چې له غاښو څخه د ډوډۍ ذرات پرې راباسي؛ ٥) د نارنج پوستکی یا گازره چې نری نری پرې شي.

خلاملا (xalāmalā́) ص. نب. صاف، بې ریا.

خلباندی (xalbāndáy) ص. نر. باوري، یقیني، اعتمادي.

خلپل (xalpál) نر.م.ج ۱) خس او خاشاک، خځلې ۲) د کونځلې میده خاورې، خلپلې، ذرې.

خلپلکي (xalpaláke) ښځ.ج. خامپلکې، د چرګ لنګې، په خاورو کې د چرګ پښې وهل.

خلتکه (xaltáka) ښځ.م. د بټوې یو ډول لویه ده.

خلته (xaltá) ښځ.م. کڅوړه.

خلتیمۍ (xaltiməy) ښځ.م. د ښځو د وېښتانو کڅوړه یا خلته.

خلچن (xalčán) ص. نر.م. چخن، خیرن، ناولی.

خلچی (xalčáy) ص. نر.م. خېرن، خچن، پخن.

خلځکی (xalǰakáy) نر.م. د لاسي څرخي لرګی.

خلخلکی (xalxalákay) نر.م. ګوته کول، ګوت لوبه، د ژمي یو ډول لوبه ده.

خلستر (xalastár) ښځ.م. زره برستن، امبارخې.

خلص (xulás) ص. نر.م. ج. لنډیز، لنډون، لنډ.

خلط (xalt) ص. نر.م. ج. ګډ، ګډوله، ګډ شوی.

خلع (xalʕ) ص. نب. ۱) موقوف، ایسته، برطرف؛ ۲) فق. وتل؛ هغه طلاق چې د مال په بدل کې ورکړی شوی وي.

خلعت (xalʕát) نر.م. وګ. خلات.

خلف (xaláf) نر.م. ۱) زوی؛ ۲) صالح اولاد؛ ۳) د چا ځای نیوونکی، جانشین.

خلق[1] (xalq) نر.ج. ۱) پیدایښت؛ ۲) خلک، ولس

خلق[2] (xolq) نر.م. ۱) خوی، عادت، طبیعت؛ ۲) ګوزاره، ژوند.

خلقت (xilqát) نر.م ۱) پیدایښت؛ ۲) خوی، مزاج.

خلق تنګی (xolqtángay) ص. نر.م. دغ، زړه تنګی؛ په هېڅ ساعت نه تېرېدنه.

خلقي[1] (xalqí) نر.م. ۱) ولسي، د خلق، د خلکو؛ ۲) طبیعي، فطري، ذاتي.

خُلقي[2] (xolqí) ص. نب. خوشخویه، خوش خلق.

خلک (xalk) نر.ج. خلق، خلک، اولس، وګړي.

خلکتي (xulkatí) ص. نب. خوږ ژبی.

خلکه (xalká) ښځ.م. خلکۍ، اوږد کمیس.

خلکی (xə́lkay) نر.م. غابښ تومبونی.

خلل (xalál) نر.م. ۱) عیب، غش، ضرر، نقص؛ ۲) فساد، ورانی.

خللي (xalalí) ص. نب. ۱) ضرري، تاواني، زیان رسوونکی؛ ۲) فساد پیدا کوونکی.

خلنج (xalánj) نر.م. (ج. خلنجان) بدخونده توب، خسک توب، هغه توت چې داني ولري.

خلنځه (xlanǰá) ښځ.م. د څېړۍ لویه ونه.

خلوت (xlot) ص. نر.م. بې واکه، کاواکه.

خلوت (xilwát) نر.م. ۱) ګوښه کېدنه، انزوا، ګوښه ګیري؛ ۲) منزوي ځای، ګوښی ځای.

خلوتي (xilwatí) ص. نر.م منزوي، ګوښه نشین.

خلود (xulū́d) نر.م. همېشه توب، تل تر تله والی.

خلوص (xulū́s) نر.م. اخلاص، صمیمیت، پاکي، سادګي، د زړه له کومې.

خلونی (xəlwanə́y) ښځ.م. یو ډول غرنی بوټی دی چې د چنو په اندازه مېوه لري.

خلوېته (xalwetá) ص. نب. تش، ګوګ، خالي.

خلوېتي (xalwetí) ښځ.م. ډډوالی، تشوالی.

خلی (xə́lay) نر.م. ۱) ډکی، خس، خاشه؛ ۲) ښځ. غوټۍ، کلی، د ګل غوټۍ؛ ۳) منځغړی، د برېښنا عایق.

خلیج (xalíj) نر.م. (جغ.) په سمندر کې د اوبو یوه برخه چې په وچه کې ورانديږ تللې وي.

خلیفه (xalifá) نر.م. ۱) د پیغمبر جانشین، ځای ناستی؛ ۲) د خلافت مشر؛ ۳) کسبګر.

خلیق (xalíq) نر.م. ۱) ور، لایق؛ ۲) د ښه خوی او خلق خاوند، د ښه خصلت خاوند.

خلیل (xalíl) ص. نر.م. رښتیانی ملګری، دوست.

خلیلي (xalilí) نر.م. یو ډول انګور دي.

خم[1] (xum) نر.م.مټ، چاټي، لوی خاورين لوښی دی چې سرکه يا اوبه يا شراب په کې اچوي.

خم[2] (xam) ص.نر.م. ۱) کوږ، کوپ؛ ۲) ټيټه ځمکه چې اوبه په آسانۍ سره ورته رسېږي.

خمار (xumā́r) ص.نر.م.ج. ۱) نشه، مست؛ ۳) د نشې وروسته کسالت.

خماري (xumārī́) ص.نب. ۱) نشه يي؛ ۲) نشه يي شيانو ته هوا کېدل؛ ۳) سرې سترګې.

خمازوری (xamāzū́ray) نر.م. خمزوری، شپيانګه، يو ډول نبات دی چې که په شپه ډو کې واچول شي شپېدې پوخه کېږي.

خمبه (xambá) ښځ.م. ۱) زېرمه تون، ګدام؛ ۲) غته کندو؛ ۲) ګودرې، د کوټې وسې.

خمپاره (xampā́ra) ص.نب. ۱) ارت، پراخ؛ ۲) د هغه کاريز ځاه چې سر يې لوڅ وي.

خمتا (xamtā́) ښځ.م. بيستی، کرباس.

خمتينه (xamtiná) ښځ.م. سترنجی، دری.

خمټ (xamə́ṭ) ص.نر.م. چاغ او شلنډ، مزی.

خمټتوب (xaməṭtób) نر.م. چاغوالی، مزی توب.

خمټې (xamə́ṭe) ښځ.م. د ډوډۍ غټې مړی.

خمټېدل (xamaṭedə́l) مص.ل. چاغېدل.

خمچ (xamə́č) ښځ.م. باجره، يو ډول غله ده.

خمچکې (xamə́čke) ښځ.م. نوکارې، شوکارې.

خمچه (xamə́čá) ښځ.م. ۱) خمچه ګوته، کچنۍ ګوته؛ ۲) دچرګ پنجې؛ ۳) باجره؛ ٤) د ګونو او سپېرو وهلو جوارو په شهر غله؛ ٥) ګوته، دګوتې پسول؛ ٦) د پسه لاندنۍ وره پوښتۍ.

خمچی (xamə́čáy) ښځ.م. خچنه ګوته.

خمچې (xamə́če) جن. د وريجو ترپاکولو وروسته دوريجو واړه ذرات او پوستکي.

خمڅه (xamā́ca) ښځ.م. خمڅه، کروتو زدوونه.

خمر (xámər) جن. ۱) هره هغه مايع چې نشه راولي؛ ۲) شراب.

خمری (xomrúy) ښځ.م. ۱) کټوی؛ ۲) کچکول؛ ۳) د فقيرانو د پخلي لوښی؛ ٤) د لمانځه مُصلی.

خمسور (xamsór) نر.م ۱) منی، خزان، دمني پيل؛ ۲) ص. آزاد؛ ۳) جفت، جوړه، ملګری.

خمسورتوب (xamsortób) نر.م. ۱) آزادي؛ ۲) جفتوالی، جوړه والی، ملګرتيا.

خمسورول (xamsorawə́l) مص.مت. ۱) آزادول؛ ۲) جوړه کول، ملګري کول.

خمسوري (xamsorí) ښځ.م ۱) آزادي ۲) ملګرتيا

خمسوری (xamsoráy) ص.نر.م. ۱) خپلواک؛ ۲) ملګری، جفت.

خمسورېدل (xamsoredə́l) مص.ل. ۱) آزادېدل ۲) جوړه کېدل، ملګری کېدل.

خمسوز (xamsóz) ص.نر.م. خام سوز.

خمسه (xámsa) ښځ.م. هغه غنم يا اوربشې چې راشنه شوي او د ځمکې مخ يې پټ کړی وي.

خمکاره (xamkā́ra) ښځ.م. د زرتارو د ګنډلو يو نقش يا انځور دی.

خملی (xmaláy) نر.م. هغه ګړنګ (قني) چې له پوزې راځوړند وي.

خمن (xamə́n) ص.نر.م. خميځ، کوږ، پېچلی.

خمنډ (xamanḍ) ص.نر.م. شلنډ، چاغ، مزی.

خمنډک (xamanḍə́k) نر.م.ج. کونډی، خمندک، يو ډول خزنده ده.

خمنول (xamanawə́l) مص.مت. کږول، ټاټول، لنډی کول.

خموچم (xamočám) ص.نر.م. ۱) ټګی برګی، چمبازي، چلبازي؛ ۲) ناز و نزاکت.

خمیرکی (xamirkáy) ښځ.م. د مالګې لوښی، د مالګې منګوټی.

خمیره (xamirá) ښځ.م ۱) د اوړو تومنه، خمبیره، هغه اوړه چې پخولو ته تیار وي؛ ۲) ښه وهنه.

خمیز (xamíz) ص. نر.م کږېدونکی، تاتېدونکی، کوږ، کوږېدونکی.

خناړینه (xanāṛína) ښځ.م. ۱) دارنه، څېرې کونه، څېرونه؛ ۲) لحناورتوب.

خناق (xunáq) نر.م. ازغی، اورغی، دیفتري، دیفتریا، د ستوني ناروغي.

خنټېری (xanṭeráy) ص. نر.م. ۱) ګردی، غونډ، کلوله، غونډ منډ؛ ۲) تاوراتاو، منجیله.

خنثی (xunsā́) ص.نب. ۱) ایجړا، نرښځی؛ ۲) بې اثره، بې اغېزې؛ ۳) ګر. هغه اسم یا صفت چې نه مذکر وي او نه مؤنث.

خنجاره (xanjā́ra) ښځ.م. ۱) کنجاره، کرنجاره؛ ۲) د شمخو ډوډی؛ ۳) بېروالی، چېښن والی.

خنجاړی (xanjaṛay) ص.نر.م. خوشکی، کوشه ډب، بې سره، لهر.

خنجاړي (xanjā́ṛi) ښځ.م. و ګ. خانچنا.

خنجر (xanjár) نر.م. یوه غوڅوونکې آله ده چې دواړې خواوې یې تېرې او سر یې راکوږ وي.

خنجری (xanjaráy) نر.م. د یو ډول غله ده.

خنجړا (xanjaṛā́) ښځ.م. و ګ. خانچنا.

خنجک(۱) (xanják) نر.م ۱) برګ پسه ۲) چنګک کنجک، نرګوټی، نیخک، خنجکی.

خنجک(۲) (xinják) نر.م. خینجک، شنې، یوه ونه ده چې مېوه یې غوړ لري.

خنجکې (xanjaké) ښځ.م. ترېکې، تویکې.

خنجی (xanjáy) ص. نر.م. ۱) خوار، تېپ؛ ۲) مج. حقیر.

خند (xand) نر.م. ۱) داېره، ګرده لیکه؛ ۲) پراک، ښکاره، د سپڼسو یوه لوبه ده.

خندا (xandā́) ښځ.م. ۱) د خوشحالي په وخت کې د شونډو غوړېدل؛ ۲) ریشخند، ملنډې.

خنداوړ (xandāwáṛ) ص. خندنی، خندور، مسخره، خندوونکی.

خنداوو (xandāwū́) نر.م. ویسال، خوشحال، خنده رویه، مسکی، ورین، خندان.

خندک (xandák) نر.م. ۱) منډ، خندق، د دښمن د مخنیوي لپاره کیندل شوې کنده؛ ۲) ارهړ، ژوره کنده، مرداز ډنډ.

خندکی (xandakáy) نر.م. ګل ډانګ سپی، خندرکی، ګل ډانګ سپی، تیکرسپی.

خندل (xandə́l) مص. ل. ۱) مسېدل، خندا کول؛ ۲) ریشخند وهل؛ ۳) خوشحالي ښودل.

خندنی (xandanáy) ص. نر.م. ۱) دخنداوړ؛ ۲) بې عزته؛ ۳) تورکمار؛ ٤) سندرغاړی.

خندول (xandawə́l) مص. مت. ۱) په خندا راوستل، مسکی کول؛ ۲) خوشحالول.

خنده رویه (xandarū́ya) ص. نر.م. و ګ. خندان.

خندی (xanday) نر.م. ۱) خندا؛ ۲) ریشخند، پیشاړي، ملنډې، مسخرې.

خندېدل (xandedə́l) مص.ل. ۱) خندل، په خندا راتلل، خندا کول؛ ۲) خوشحالېدل.

خنډ (xanḍ) نر.م. ۱) پیخ، د چرګ د پښې پیخ؛ ۲) د ونې زخه؛ ۳) سخت ازغی، کلک اغزی؛ ٤) مانع، مشکل، ستونزه.

خنډک (xanḍák) نر.م. ۱) و ګ. خندک؛ ۲) نر زرک، خنډل.

خنډکی (xanḍakáy) ص. نر.م. تیټ قدی، خنډی.

خنډل (xanḍál) نر.م. خنډک، نر زرک، خنډیل.

خندمند (xə́ndmand) ص. نر.م. چاغ، خمټ او پېټکی سړی.
خندن (xandán) ص.نر.م. ۱) خنډين، زخمي او خنډ لرونکی لرگی؛ ۲) يو غـوټې غوټې لـرونکی بوټی دی.
خنډيل (xanḍíl) نر.م. خنډه، خنډک، نرزرک.
خنزير (xanzír) نر.م. سرکوزی، خوگ، سوډر.
خنصر (xinsır) نر.م. خمچه گوته، کوچنۍ گوته.
خنگ (xəng) ص. نر.م. ۱) جامد، کلک، سخت؛ ۲) خجل، شرمېدلی، پښېمان.
خنگ توب (xəngtób) نر.م. خجالت، شـرمنده گي، خنگتيا.
خنگره (xə́ngra) ښځ.م. ۱) د سرپخه؛ ۲) د غابنو منگ؛ ۳) د چايجوش منگ؛ ٤) کوولی.
خنگری (xangaráy) نـر.م. د جولاگانو د تبوکر د اوبدلو لرگی.
خنگول (xangawə́l) مص. مت. خجلول، خړول.
خنگی (xángay) نر.م. لومه، د دام حلقه.
خنگېدل (xangedə́l) مص.ل. شرمېدل، خجلېدل، خړېدل، خړ کېدل.
خنه (xna) ښځ.م. د ښښو ډبره، سنگ پای.
خنی (xánay) نر.م. ۱) غـرنی مـوږک، غرنۍ مږه، خنی، خونی؛ ۲) د نس خاليگاه.
خناپس (xaṇāpə́s) ص.نر.م. گړنگي، هغه څـوک چې بزه يې همېشه له گړنگو ډکه وي.
خو[1] (xaw) نر.م. دروغ، غلطي، چل، بدعهدي.
خو[2] (xo) ښځ.م. ۱) خپه، درگيران، پړی، لگوونی، بړی؛ ۲) اد. مگر، اما، لېکن، چون؛ ۳) نر.م. يـو ډول گـنی دی؛ ٤) ښـځ.م. عيب، نقـص؛ ۵) شک.
خو[3] (xū) ښځ.م. يو ډول نرم غرنی لرگی دی.

خوا (xwā) ښـځ.م. ۱) لوری، پلـو، اړخ؛ ۲) زړه، خاطر؛ ۳) آرزو، هيله؛ ٤) پوچې شـوې څمکه؛ ۵) رابطه، اړيکه؛ ٦) علاقه؛
خوابدوالی (xwābadwā́lay) نـر.م. خـوابدي، خپگان، زړه بدوالی، زړه بدي، خپه توب.
خوابدی (xwābadáy) نر.م. ۱) خپگان، زړه بدي، مرورتيا؛ ۲) ص. نر.م. خپه، زړه بدی.
خوابدي (xwābadí) ښځ.م. خپگان، خپه کېدنه.
خواپوته (xwāpóṭa) ص.نب. ۱) خـپه؛ ۲) بې اشتها.
خوا په خوا (xwā́paxwā́) ص. نب. څـنگ په څنگ، اړخ په اړخ، سره نيږدې.
خواتورن (xwātorán) نر.م. خواتوري، زړه توری، زړه وهلی، متنفر، تر پام بد شوی.
خواجه (xwājá) نر.م. ۱) صاحب، څښتن، خاوند؛ ۲) خسي، خصي، تکول شوی.
خواچپی (xwāčápay) ص. نر.م. بد، مکروه.
خواخوږتيا (xwāxūẓtyā́) نـر.م. زړه سوی، خواخوږي، همدردي، خواخوږوالی.
خواخوږي (xwāxūẓí) ښځ.م. زړه سوی، همدردي.
خواخوږی (xwāxūẓay) ص. نـر.م. زړه سـواند، همدرد، غمشريک، زړه سواندی، خوږمن.
خواخوښی (xwāxwáṣay) ص. نـر.م. راضـي، خوشحال، رضامند، خوښ.
خواخوښي (xwāxwaṣí) ښځ.م. خوښي، رضايت.
خوار (xwār) ص. نر.م ۱) ډنگر، ضعيف؛ ۲) ژوبل ۳) مسکين، غريب؛ ٤) حقير.
خواربرخی (xwārbárxay) ص.م. خـواربختی، خوار قسمتی، کم بخت، بدمرغه.
خوارځواکی (xwārǰwákay) ص. نر.م ۱) ناتوان، کم ځواکه، خوار، غريب؛ ۲) ضعف، کمزوري.

خوارکوټی (xwārkóṭay) ص.نر.م. خوارکوټی، ډېر عاجز، ډېر غریب.

خوارکی (xwārakáy) ص.نر.م ۱) خوار، غریب، عاجز؛ ۲) په جسمي لحاظ کمزوری.

خوارنجوکی (xwāranjūkay) ص.نر.م. ضعیف، کمزوری، کم قوته.

خوارنجی (xwāranjáy) ص. نر.م. ضعیف، کمزوری، ډنګر، خوار، خوارینجی.

خوارول (xwārawə́l) مص. مت. ۱) غریبول، مسکینول؛ ۲) په جسمي لحاظ کمزوری کول.

خواره واره (xwārə́wārə́) ص.نر.م.ج. خپاره واره، تیت و پرک، تس نس، تار په تار.

خواري (xwārí) ښځ.م. ۱) کسب او کار؛ ۲) رېږ، زحمت؛ ۳) نېستي، مفلسي.

خوارېدل (xwāredə́l) مص.ل. ۱) غریبېدل، مفلسېدل؛ ۲) ډنګرېدل، ضعیفېدل.

خواري کښ (xwārikáṣ) ص.نر.م. زحمتکښ، زیارایستونکی.

خواړه (xwāṛə́) نر.ج. ۱) د خوړو شیان، طعام، غذا؛ ۲) د غړکي د رنګولو مساله.

خواږه (xwāẓə́) نر.م. ۱) د خوږ جمع، شیریني؛ ۲) هغه غوړي (ویشلي، شل یې) یا حلوا چې په مړي پسې په اوله شپه پخېږي.

خواږه ولني (xwāẓəwaláni) نر.ج. بادیان.

خواس (xwās) نر.م. کبر، غرور، فخر، لویي.

خواست (xwāst) نر.م. ۱) ګدایي، غوښتنه؛ ۲) دعا، مناجات؛ ۳) امید، التجا.

خواستغی (xwāstə́ǧay) ص.نر.م. وړسترګی.

خواستګار (xwāstgā́r) نر.م. غوښتونکی، روبیار، طلبګار، جرګه والا، ربیار.

خواشینی (xwāšínay) ص.نر.م. خپه، متأثر.

خواښې (xwāṣé) ښځ.م. د ښځې مور، د مېړه مور، دماندینې مور.

خواښې توب (xwāṣetób) نر.م. خواښې والی، دخواښې ګوزاره او چلند.

خواص (xawā́s) نر.ج. ۱) ورنیږدې او مقرب کسان؛ ۲) د خاصیت جمع.

خواګرځن (xwāgərján) ص.نر.م. کرکجن شی، خواګرځېدونکی، قی راوستونکی.

خواګرځول (xwāgərǰawə́l) مص.مت. ۱) قی کول، استفراق کول؛ ۲) له نظره بد راتلل.

خواګرځي (xwāgərǰí) ښځ.م. ۱) قی، استفراق؛ ۲) نفرت، کرکه، بدلیده، بد راتله.

خواګی (xwāgáy) نر.م. ۱) پلوی، پټ کومک کوونکی؛ ۲) د مرد کیو یا غوزانو په لوبه کې هغه غوز چې پټ ابښودل شوی وي.

خوال (xwāl) نر.م. وک: خاوال.

خوالګر (xwālgár) ا.م. خوالو، خواله ساتی، همراز.

خوالو (xwāló) ص. نب. همراز، محرم راز.

خواله (xwālə́) نر.ج. د زړه راز، همرازي.

خواله ساتی (xwālasā́tay) ص.نر.م. راز ساتونکی رازمن، رازساتی.

خوانچه (xwānčə́) ښځ.م. و ګ. خونچه.

خواوشا (xwāwušā́) ق. چارچاپېره، څلورخواوې، شا وخوا، ګرد چاپېره.

خواه (xwāh) ور. د نومونو او صفتونو په اخیر کې یو وروستاړی دی- نیمه خواه، بدخواه...

خواهش (xwāhíš) نر.م. هیله، امید، غوښتنه.

خواهشمن (xwāhišmán) ص. نر.م. هیله من، غوښتونکی، خواهشمند، آرزومند.

خوایخی (xwāyáxay) نر.م. زړه سړېدنه، خوا یخېدنه، خوایخي، زړه یخی.

خوب (xob) نـر.م. ۱) ویده کېدنه؛ ۲) رویـا، د بېدېدو په حال کې ښه لیدل؛ ۳) تش خیال.
خوبا (xubā́) ښځ.م. ښهی، معشوقه، محبوبه.
خوبانۍ (xubā̄nə́y) ښځ.م. زردالو، منډته.
خوبايي (xubā̄yī́) ص. نـر. ښـځ.م. ۱) ښـکلا، ښایست؛ ۲) ښه والی، غوره والی.
خوبجن (xobján) ص.نر.م. ۱) خـوب نیـولی، خـوب وړتلونکی؛ ۲) ډېر خـوب کوونکی؛ ۳) خوب راوستونکی.
خوب خندا (xobxandā́) ا. ارامي، هـوسـايي، آسوده گي.
خوبخونه (xobxū́na) ا.م. خوبکوټه.
خوبروی (xubrū́y) ص. نرم. ښکلی، ښایسته.
خوبژلی (xobžálay) ص. م. و گ. ،خوبجن.
خوب کالي (xobkālī́) ا. د خوب کالي یا جامې.
خوبنکی (xobánkay) نر.م. یو ډول حشره ده.
خوب نمري (xobnmarī́) ا. و گ. خوب کالي.
خوبـور (xobawā́r) ص. خـوبـوونکی، خـوب راوستونکی (درمل).
خوبوړی (xobawā́ṛay) ص. و گ. ،خوبولی.
خوبولی (xobawə́lay) ص. نر.م. ویده، بیده.
خوبي (xobī́) ص.نب. ډېر خوب کوونکی.
خوبیونی (xobū̄́nay) ص. خـوبـگـرځـی، خـوب چکری، په ویده گرځېدونکی.
خوپ (x(o,u)p) نر.م. گرز، غبار، گرد، لړه،.
خوپړه (xopṛá) ښځ.م. سخته گرمي، ډېره گرمي.
خوپن (xopán) نر.م. بړبوکی، گردباد، کره دوره.
خوټ (xwaṭ,xuṭ) نر.م. د ایشېدلو اواز، ځوښ.
خوټباد (xoṭbā́d) نر.م. د خوټو پارسوب.
خوټ خوټی (xūṭxūṭáy) نـر.م. د جـوشـېدو او خوټېدو اواز.

خوټ خوټی (xoṭxoṭáy) ښځ.م. وړې ټوټې ورېځې، وړې کوړی، غاوکه، د مرد کېږو غاړېدو لړه.
خوټ کښ (xoṭkā́ṣ) نر.م. خـوټکاښ، لـولړی، لوبه چونگښه، چندخ، ښینځښه.
خوټکېدل (xuṭkedə́l) مص. ل. جوشېدل، خوټ خوټی کول، خوټېدل.
خوټ لون (xoṭlū́n) نر.م. دخوټو ځای یا کټوره.
خوټنکه (xūṭanáka) ښځ.م. دېگلی، وړه کټوه.
خوټول (xū̄ṭawə́l) مص. مت. ایشـول، ځوښول، جوشول، جوش ورکول، خونکول.
خوټه (xwə́ṭa) ښځ.م. خایه، هگی، خصیه.
خوټهار (xū̄ṭahā́r) نر.م. دایشېدو پرله پسې اواز.
خوټور (xwaṭawā́r) ص. نر.م. ۱) دخوټو خاوند؛ ۲) هغه سړی چې خوټې یې تر عادي ډول ډېرې غټې وي؛ ۳) مج. شهواني.
خوټی (xoṭáy) ص.نر.م. ووړکی، تیتکی.
خوټېدل (xūṭedə́l) مص. ل. ایشېدل، جوشـېدل، ځوښېدل، خوټکېدل، یېشېدل.
خوجه (xwajá,xojá) ص.نر.م. نامرد، ایجړا.
خوچکی (xóčkay) نر.م. د غوښې پوټی.
خوځند (xwáǰand) فا.نر.م. خوځنده، خـوځندی، خوځېدونکی، ښوربېدونکی، متحرک.
خوځندخج (xwaǰandxáj) گر. زورخج، متحرک فشار.
خوځندکه (xwaǰandáka) ښځ.م. حشره، خزنده.
خـوځـول (xwaǰawə́l) مـص. مت. ۱) ښـورول؛ ۲) روانول، حرکت ورکول؛ ۳) راپارول.
خوځه (xóǰa) ښځ.م. دحیوان د سینې غوښه.
خـوځېدل (xwaǰedə́l) مـص. ل. ۱) ښـوربېدل؛ ۲) په حرکت راوستل کېدل؛ ۳) کوچېدل، تلل؛ ٤) بې ځایه کېدل.

خوځين (xwaǰín) نر.م. حرکت کوونکی، متحرک.

خوځ (xwac) ص. نر.م ۱) ډک، ډېر ډک، تر څنډو ا ۲) نر.م. ګڼه، بهیر.

خوځول (xwacawə́l) مص.مت ۱) ډکول، ډېر کول؛ ۲) ګڼه ګڼه جوړول، بهیر جوړول.

خوځ ماخوځ (xwacmāxwác) نر.م. ګڼه ګونه، غونځېدنه، بېروبار، بهیر، ډېره ګڼه ګونه.

خوڅه (xóca) ښځ.م. ښوڅه، غار، سوری، سمڅ.

خوځېدل (xwacedə́l) مص.ل. ۱) ډکېدل، چخېدل سوځېدل؛ ۲) غونځېدل؛ ۳) بهیر جوړېدل، خومبېدل.

خوخی (xawxáy) نر.م. یو ډول شین بوټی دی.

خود (xwad) د. ۱) البته، شاید، پخپله، ممکن؛ ۲) نر.م. سد، واک، اختیار؛ ۲) اد. څکه.

خوداختیار (xwadixtyā́r) ص.نر.م. خودمختار آزاد، مستقل، په خپل واک، خپلواک.

خود په خوده (xwadpaxwáda) ق. پخپله، بې واسطې، پخپل سر، په خپله.

خود خواه (xwadxwā́h) ص. نب. هغه څوک چې ځان تر نورو لوړ ګڼي او یوازې ځان غواړي.

خود سر (xwadsár) ص. نر.م. سر ایله وبر ایله، پخپل سري، خود رایه، خود سري.

خودښکه (xwadáṣka) ښځ.م. اې خدایه! لـویه خدایه!.

خود غرض (xwadğaráz) صنر.م. خپل چاری، خپل چاروکی، مطلبي، مقصدي، مغرض.

خودله (xodalá) ښځ.م. یو ډول نی دی.

خودمختار (xwadmoxtā́r) ص.نر.م خپلواک.

خودمه (xodmá) مف. نر.م. څپلی، وهلی.

خودي (xwadí) ښځ.م. ۱) کبر، غرور؛ ۲) خود خواهي ۲) ځانګړېتوب؛ ٤) سد، بیداري.

خور[1] (xor) ښځ.م (ج. خویندې) ۱) د پلار لور، د مور لور؛ ۲) ور. له نومونو سره د وروستاري په توګه راځي او صفت ترې جوړوي: لکه: غمخور ۳) د حال فعل داشکالو بنسټ دی: ٤) ص.نر.م. و ګ. خپور.

خور[2] (xwar) نر.م. ۱) د پوست آش؛ ۲) خیـــر، پترکی؛ ۳) پوستکی، جلد؛ ٤) واښه، ګیاه.

خورا (xwarā́) ص. نب. له ښېښي زیاتو، لـږو، ښو، بدو صفتو سره د تاکید په ډول راځي.

خوراړه (xurā́ṛa) ښځ.م. ۱) خـوړونکی (رنځ)، برص، جذام؛ ۲) و ګ. پړنګ[2].

خورازک (xwarāzák) نر.م. و ګ. خروسک.

خوراک (xwarā́k) نر.م. خواړه، غذا، طعام.

خوراکتوکي (xwarāktokí) ا. خوراکي توکي، خوراکي مواد، غذایي مواد.

خوراکخونه (xwarākxū́na) ا. ډوډۍ خونه، د خوړلو کوټه.

خوراکونج (xwarākwánj) ا. د خـوړو مېز، خوراکدړه، د غذا خوړې مېز.

خوراکي (xwarākí) ص. نب. ۱) د خـوړلـو، د خوراک، خوراک سره تړلی؛ ۲) خوړونکی.

خورانه (xurā́na) نر.م. ۱) ناسکوللی، هغه وری چې ورګ یې نه وي سکولل شوی؛ ۲) د مشرۍ خورلقب.

خوربللې (xorbalə́le) ښځ.م. خورینګه، خورینه خوارخونده، په خور نیولې.

خورج (xoráj) نر.م. لـوی کار، ستره وظیفه، مهـ کار، د نوم کار، نامي یا غوره کار.

خورجۍ (xorjə́y) ښځ.م. ۱) طبراق، د شپنو د ډوډۍ څولۍ؛ ۲) خورجین.

خورجین (x(o,u)rjín) نر.م. دمبله، بېړدن.

خورجینه (xorǰína) ښځ.م. ۱) د غلو خولی، پټه خولی. پشمې خولی؛ ۲) خورجین.

خورځن (xorǰán) نر.م. سره خاوره، خورزون، هغه سره متینه خاوره چې تنور تري جوړ وي.

خورځه (xorǰá) ښځ.م. دخور لور.

خورخل (xwarxál) نر.م. خورخول. د بیاتي په شمېر لوبه آله ده چې پسونه پرې سکولي.

خورخوتۍ (xorxotáy) ښځ.م. و گ. حباب.

خورد (xward) نر.م. چیتاکی، خوږد، دپاو شلورمه برخه، ۲٤ مثقاله.

خورده (x(u,ə)rdá) ښځ.م. خوږده، د زیارت یا د سپېڅلي ځای خاوره.

خورزن (xurzán) نر.م. شینگلی، یو ډول کاني دی چې له سرې خاورې سره یو ځای کېږي او تنور او تبی ورڅخه جوړوي.

خورزون (xurzón) نر.م. ختمه، هغه ځانگړنې چې په ارثي ډول په یو چا کې وي، سرشت.

خورسک[1] (xwarsák) نر.م. خوشالي، قرصک.

خورسک[2] (xursák) نر.م. و گ. خروسک.

خورسکتوب (xursaktób) نر.م. خوښي، خوشحالي، خوشالتیا، خوشحالېدنه.

خورک (xwarák) نر.م. خورنه، د خوړلو طریقه.

خورکوځی (xorkawčáy) ښځ.م. د نجونو یوه لوبه ده.

خورکه[1] (xoráka) ښځ.م. ۱) د خور اسم تصغیر؛ ۲) خور یا کوم ښځې ته احترام کلیمه.

خورکه[1] (xawráka) ښځ.م. توپۍ، سروبی، د اوبه ځنبلو خاورین لوښی.

خورکی (xorkáy) ښځ.م. ۱) خورکه، د وړې خور لپاره د ناز کلیمه؛ ۲) د نجونو یوه لوبه ده.

خورکی (xūrkáy) نر.م. خُرخُر، خرېدنه، خورهار.

خورگ (xwarg) نر.م. خور، خیږ، پترکی، د زخم پر مخ باندې خروکی یا نری پوستکی.

خورلنه (xorláṇa) ښځ.م. ۱) کومه جینی چې واده شي نو د پلرگنی او د پلار د کلیوالو خورلنه گڼل کېږي؛ ۲) و گ. خوربللې.

خورمايي (xurmāyí) ص. نب. ۱) و گ. خرمايي؛ ۲) یو ډول سره توت؛ ۳) تیرمايي زردالو.

خورمن (xwarmán) نر.م. اشتها، زیاته خوړنه لوهه.

خورمنځ (xwarmánǰ) نر.م. ۱) خواهش، ارزو، هیله؛ ۲) په زړه برابر، په طبع موافق.

خورمنی (xormanáy) نر.م. مغذي او قوي خواړه، اشتهاراوستونکی.

خورمه (xormá) ښځ.م. گرمکې، د مخ وړې داني؛ ۲) پوست وور، نری باران؛ ۳) نری نری خوله؛ ٤) نوې رسېدلې ږیره؛ ٥) کوسه، ځیکې، څوکې.

خورنده (xwárənda) ص.نب. گېډور، خېټور، خېټو.

خورندی (xwarə́nday) نر.م. ۱) هغه څوک چې د نوې رسېدلې باغ مېوه اول وار وخوري؛ ۲) نوې مېوه، هغه مېوه چې نوې یې کوي.

خورنگی (xurangáy) ښځ.م. و گ. خرونگی.

خورنول (xorṇawál) مص.مت. ۱) بړول، سنول، سکول؛ د پسه د سپېړو اواز؛ ۲) ختل، پسه په مېږه ختل.

خورنه (xwarṇá) ښځ.م. لوځې، گوشخوره، د نوکانو د لاندني پوستکي پور ته کېده.

خورنېدل (xoraṇedə́l) مص.ل. بړېدل، سنېدل، سکېدل، ختل (د پسه ختل پر مېږې).

خوروکی (xorukáy) نر.م. ۱) خور، خردکی، خیږ، پترکی؛ ۲) پوست، قشر.

خورول[1] (xorawə́l) مص. مت. څوک مړول، څه شی په چا خړول.

خورول[2] (xwarawə́l) مص. مت. ۱) ویړول، اوارول؛ ۲) تیتول، نشرول، خپرول.

خوروور (xórwor) ص. نر.م. تیت و پرک، خپور وور؛ ۲) نشر.

خوره (xūrá) ښځ.م. ۱) تپ، زخم، پرهار.

خورهار (xurahā́r) نر.م. خرهار، پرله پسې خرېدنه خور خور کونه، خورهار.

خوری[1] (xwáray) ص. نر.م. ډېرخوره، خوراکي، خورنده، زیات خوره.

خوری[2] (xawráy) نر.م. ۱) خوورین، شینکی، کندول؛ ۲) ذات، نسل، ختهه؛ ۳) گل کنه.

خوري (xorí) ښځ.م. خوروالی، خورگلوي، خورتوب، خوارخوانده گي.

خورۍ[1] (xorə́y) II. (د روغتون) نرسه، همشیره، پرستار.

خورۍ[2] (xawrə́y) ښځ.م. پتکری، زمچ، پتکری، یو ډول دارو دي.

خورېدل (xwaredə́l) مص.ل. ۱) خپرېدل، نشرېدل؛ ۲) ویړېدل، اوارېدل، پلنېدل.

خورین (xawrín) ص. نر.م. ج. خاورین لوښی، د خاورو لوښی، خوری.

خورینگه (xorínga) ښځ.م. خورینگی، خورینه، خوارخوانده، دیني خور، ملگرې، سوېلۍ.

خوریی (xoryáy) نر.م. خوریې، د خور زوی.

خوړ[1] (xwaṛ) نر.م. شپېله، سم، لگد، د سېلاو د اوبو وچ مسیر.

خوړ[2] (xūṛ) نر.م. د کانگو آواز، هوق.

خوړ[3] (xoṛ) ص. نر.م. تیار، ملاتړلی، چمتو.

خوړجن (xwaṛjə́n) ص.نر.م. بدشکله، بدرنگه.

خوړج (xwṛaǰ) نر.م. نسترن غوندې یو اغزن او بېر غرنی بوټی دی، سرې دانې کوي.

خوړسکه (xwṛáska) ښځ.م. ۱) تریخ لوگی، غوړوسکه، گڼ دود؛ ۲) بدبویې، مرداربوی.

خوړکی (xoṛkáy) نر.م. د کانگو کولو اواز.

خوړگه (xwáṛga) ښځ.م. ۱) پسته او نرمه ځمکه؛ ۲) زوړ او وروست اسباب؛ ۳) خوړین کالي.

خوړگۍ (xwaṛgə́y) ښځ.م. ۱) رنجه، د توکر زړه لته؛ ۲) کوچنی خوړ، هغه تنگ او ژور ځای چې د نېز اوبه په کې بهېږي.

خوړل (xwaṛə́l) مص.مت. ۱) نغرل، خواړه ژوول او گېډې ته تېرول؛ ۲) چیچل؛ ۳) ژوول؛ ٤) غصبول، د چا په مال خېټه اچول؛ ٥) لگېدل، په گولۍ یا تیره لگېدل؛ ٦) کول؛ ۷) وهل؛ ۸) ځیځېرل؛ ۹) سولول.

خوړنځی (xwəṛánǰay) نر.م. هوټل، رستوران، د خوړلو ځای، د خوراک ځای، طعام خوري.

خوړول (xwaṛawə́l) مص. مت. و گ. خورول[1].

خوړونی (xwaṛū́nay) مف. نر.م. د خوراک شیان.

خوړه (xwáṛa) ښځ.م ۱) لگد، ناو، شیله؛ ۲) د ورا یا واده ډوډۍ؛ ۳) د واده نه یو دوه ورځ مخکې هغه خوراکي شیان یا جنس چې د زوم له کوره د ناوې کورته وروړل کېږي؛ ٤) د کوژدې مراسم.

خوړهار (xuṛahā́r) نر.ج. د خوړ پرله پسې لواز.

خوړه مار (xwaṛamā́r) فا.نر.م. ۱) خوړونکی؛ ۲) رشوت خور، بډې خور؛ ۳) وظیفه خور.

خوړه مشر (xwaṛamə́šar) نر.م. سرخان، د خوړې مشر، د خوړې تنظیمونکی.

خوړه وال (xwaṛawā́l) نر.م. د خوړې وړونکی، د خوړې غړی، په خوړه کې برخه اخیستونکی.

خوړې (xuṛé) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

خوربدل (xuredə́l) مص. ل. ۱) استفراق کېدل؛ ۲) مربدل؛ ۳) له اوبو اواز ایستل.

خوربدلی (xuredə́lay) مف. نر. م. ۱) قی شوی؛ ۲) مور شوی؛ ۳) دجذام په ناروغی اخته شوی.

خورین (xwṛín) ص. نر. م. ج. ۱) ډېر پوخ شوی، خول بل؛ ۲) وروست، شرېدلی؛ ۳) خپه.

خورین پرین (xwṛínpṛín) ص. نر. م. ۱) ببخي پوخ، خول بول؛ ۲) زيات وروست، شرېدلی.

خورین توب (xwṛintób) نر. م. ۱) پختوب، خورينتيا، خورين والی؛ ۲) ورستوالی.

خورینول (xwṛinawə́l) مص. مت. ۱) پخول؛ ۲) ورستول، پوده کول؛ ۳) خپه کول.

خورینېدل (xwṛinedə́l) مص. ل. ۱) پخېدل، زيات پخېدل؛ ۲) ورستېدل؛ ۳) خپه کېدل.

خوري وري (xwaṛéwaṛé) ص. نب. خوري تنی، ځلور ځانګي، ځلور اړخه، آرام، بې غمه.

خوزول (xwazawə́l) مص. مت. و ګ. خوځول.

خوږ[1] (xwaẓ,xuẓ) نر. م. ۱) درد، ناروغي، مرض ۲) ژوبل؛ ۳) زخمي.

خوږ[2] (xoẓ) ص. نر. م. ۱) دتريخ ضد، شيرين؛ ۲) خوندور، لذيذ؛ ۳) په زړه پوري، ګران.

خوږاروا (xoẓarwā́) ص. خوش اروا، ورين تندی، خوشخوی.

خوږ ژبی (xoẓžə́bay) ص. نر. م. هغه څوک چې ډېرې ښې او خوږې خبرې کوي.

خوږژبي (xoẓžabí) ا. خوږوراشي، شيرين زباني.

خوږغاړی (xoẓğā́ṛay) ص. خوږ غږی، خوږاوازی.

خوږک (xwaẓák) نر. م. يو ډول چينجي دی.

خوږ کمبری (xoẓkambáray) نر. م. سنتره.

خوږلت (xwaẓlát) نر. م. ۱) خوږوالی، شيريني خوندوروالی؛ ۲) خوږې خبرې کونه.

خوږلماړی (xoẓlmā́ṛay) نر. م. ازارغانی، خولاه مری، اونت، پرک پرک، کوتکوتی.

خوږلن (xuẓlə́n) نر. م. پوړندي، د سري اوږو، تر ايرو لاندې اوږ.

خوږلنی (xwaẓlə́nay) ص. نر. م. خوږه لوري، شيرين وزمه، خوږلوری، شيرين چک.

خوږم (xūẓə́m) نر. م. سونی، ياسمن، يو ډول ګل دی چې سپين، شين يا ژېړ رنګ لري.

خوږمن (xūẓmán) ص. نر. م. ج. ۱) دردمن، درد بدلی، خوږشوی؛ ۲) همدرد، خواخوږی.

خوږمی (xūẓmə́y) ښځ. م. يو خوږ لوری بوټی دی.

خوږنی (xwaẓanə́y) ا. د خوږې (ګوړې، بورې، قند) لوښی، قندداني.

خوږوالی (xoẓwā́lay) نر. م. شيريني.

خوږوبی (xwaẓóbay) نر. م. شربت، خوږ ښباک.

خوږوکه (xwaẓū́ka) ښځ. م ۱) څکه، خوند کتنه، نوا؛ ۲) مساله، دنګولي مساله.

خوږول[1] (xwaẓawə́l) مص. مت. ۱) شيرينول، خوږه وراچول؛ ۲) خوندور کول.

خوږول[2] (xūẓawə́l) مص. مت. ۱) زخمي کول؛ ۲) دردول، ژوبلول، زوبلول.

خوږه (xwaẓə́) ښځ. م. ۱) شيريني، بوره؛ ۲) مچو، ښکل؛ ۳) د خوږ ښځينه شکل.

خوږه پلور (xwaẓaplór) ص. خواږه پلوروونکی، شيريني پلور، دخوږې پلورځی.

خوږه ساز (xwaẓasā́z) ص. خوږه (شيريني) جوړوونکی، مبتايي جوړونکی، قناد.

خوږه کاسه (xwaẓakāsá) ښځ. م. بوله، پنبه ارته، پايوازي، د خسر کره د زوم لومړنی ورتلنه.

خوږه کی (xwaẓakay) نر. م. ۱) خوږلن، خوږه لوری، لږ خوږ؛ ۲) ووره کی، يو ډول بوټی دی

خوږه لوری (xwaẓalóṛay) ص. نر. م. خوږلن، خوږ وزمه، خوږ شان، خوږ غوندې، شیرین مزه، شرین چک.

خوږه وله (xwaẓawə́la) ښځ. م. خوږه ولې، شیرین بویه، ددغه بوټي ریښې او ښخ.

خوږېدل(۱) (xwaẓedə́l) مص. ل. ۱) شیرینېدل، خوږه په کې حل کېدل؛ ۲) په زړه پورې کېدل، خوندورېدل.

خوږېدل(۲) (xūẓedə́l) مص. ل. زخمي کېدل؛ ۲) ژوبلېدل، دردېدل، زوبلېدل.

خوسا (xosā́) ص. نب. خسا، ګنده، بدبویه.

خوساخولی (xosāxwə́lay) ص. نر. م. هغه څوک چې له خولې نه یې بد بوی ځي.

خوساډنډ (xosāḍánd) نر. م. د بوینو اوبو ډنډ.

خوساسارمه (xosāsā́rma) ښځ. م. یو ډول خوږلن بوټی دی.

خوساښی (xūsāṣáy) ښځ. م. خساښی، شینتغ، شین توپی، یو ډول مرغه دی.

خوساکاڼی (xosākā́ṇay) نر. م. یو ډول کاڼی دی چې لوښې ځنې جوړوي.

خوساوزه (xusāwáza) ښځ. م. و ګ. خشاوزه.

خوس خوس (xwasxwás) نر. م. وری وری، د جوارۍ (قمار) یو ډول لوبه ده.

خوسکی (xosakáy) نر. م. خوسی، سخوندر، کوری، ګورکی، سخی، خُسی.

خوسی (xosáy) نر. م. ۱) خوسکی؛ ۲) یو لوبه ده.

خوش (xwaš, xūš) ص. نر. م. ۱) ښه، په زړه پورې؛ ۲) د ځینو مرکبو کلیمو لومړی توکی دی، لکه: خوش اخلاقه..

خوشاتاړی (xošatāráy) ص. نر. م. خوشکی، لډر، خوشې، سوډر، ایله ګرد، خوشتاړی.

خوشاتر (xošātár) ص. و ګ. : خوشاتاړی.

خوشال (xwašā́l) ص. نر. م. ج. ۱) خوشحال، خوښ، خوشاله؛ ۲) د پښتو ژبې وتلی شاعر.

خوشالول (xwašālawə́l) مص. مت. خوښول، خوشاله کول، خوشحالول.

خوشالېدل (xwašāledə́l) مص. ل. خوښېدل، خوشاله کېدل، خوشحالېدل.

خوشاوزه (xošā́wza) ښځ. م. خوساوزه، د لوخې په څېر یو ډول بوټی دی.

خوشایه (xwašā́ya) نر. ج. خوشایې، خوسایې.

خوش خمیره (xušxamíra) ښځ. م. د خمیر شوو اوړو ټیکی.

خوشکه(۱) (xū́ška) ص. نر. م ۱) ناحق، بې فایدې، چټی؛ ۲) لفظي جنګ؛ ۳) شکرېته.

خوشکه(۲) (xwašká) ښځ. م. ۱) قهر، منت، تهدید ۲) وچه، سوکړه، وچکالي.

خوشکی (xwašakáy) ص نر. م ۱) و ګ. خوشاتاړی ۲) لډر، سوډر، ایله ګرد.

خوشکي (xū́ški) د کاغذ باد نازک کاغذ.

خوشلاړي (xwašlā́ṛi) نر. ج. د څاروي ریخ.

خوشلړ (xwašlár) نر. م. له خوشیو سره ګډه شوې خاوره؛ ۲) جنجال، دعوه، دنګله، لانجه، شخړه.

خوشمړي (xwašmáṛi) نر. ج. نغدي پیسې.

خوشې (xwáše) ق. ۱) چټي، عبث؛ ۲) وریا، مفت؛ ۳) خلاص، آزاد؛ ٤) تش، خالي.

خوشی (xošáy×) ښځ. م. د ماشي په څېر یوه خزنده ده.

خوښ (xwaṣ) ص. نر. م. ج. ۱) راضي، خوشاله، خوشحال؛ ۲) غوره، چوڼ شوی، منتخب.

خوښاړه (xoṣā́ṛa) ښځ. م. د میوه یي ونې ګل.

خوښمن (xwaşmán) ص. نر.م. ۱) غوره کوونکی، خوښوونکی؛ ۲) خوښ، خوشحال، خوشاله.

خوښوړ (xwaşwár) ص. د خوښۍ وړ، د رضایت وړ.

خوښول (xwaşawə́l) مص. مت. ۱) خوشالول، راضي کول؛ ۲) غوره کول، چانول.

خوښه (xwáşa) ښځ.م. (ج. خوښې) ۱) ارضا، میل، رغبت؛ ۲) انتخاب، غوره کونه.

خوښي (xwaşí) ښځ.م. ۱) خوښتیا، خوښوالی، خوشالي، انند؛ ۲) انتخاب، رضا، خوښه.

خوښی (xuşay) نر.م. د واده لګښت.

خوښېدل (xwaşedə́l) مص. ل. ۱) خوشالېدل، رضا کېدل؛ ۲) انتخابېدل، غوره کېدل.

خوښینه (xwaşína) ښځ.م. (ج. خوښینې) ښینه، ښکینه، د ماندینې خور، د ښځې خور.

خوف (xawf) نر.م. وېره، دار، بېره، بیم.

خوفناک (xawfnák) ص. نر.م.ج. بېرووونکی، وېروونکی، دارووونکی.

خوګ (xūg) نر.م. و.ګ. خنزیر.

خوګلن (xūglán) نر.م. په ایرو کې پټې سکروټې.

خول (xol) نر.م. ۱) د اوسپنې خولۍ؛ ۲) نلی، پوچک؛ ۳) یو ډول ډنډر لرونکي بوټي دی.

خول بور (xūlbū́r) نر.م. سرپوښ، خول پټی.

خول بول (xūlbū́l) نر.م. ۱) خوټ پټ، خول بل؛ ۲) میده میده؛ ۳) ستوی ستومانه.

خول پټی (xwalpátay) نر.م. ۱) و.ګ. خول بور؛ ۲) ص. نر.م. خاموش، غلی، چوپ.

خولخوږي (xūlxū́zi) ښځ.م. یو ډول ناروغي ده.

خولخوږی (xūlxūzáy) ص.نر.م. هغه څوک چې په خولخوږي اخته وي.

خولخونده (xūlxwánda) ښځ.م. یو ډول مېوه ده.

خولکی (xwalákay) نر.م. خلکی، تیله، خاشه.

خولکۍ (xūlkə́y) ښځ.م. یو ډول ګیاه ده.

خولګنډلی (xūlgandə́lay) ص. خولپټی، خوله ترلی، خپ و چپ.

خولګۍ (xwalgə́y) ښځ.م ۱) وړه خوله، کوچنۍ خوله، خولګوټی؛ ۲) مچو، مچکه.

خولم (xwalám) ص. نر.م. ۱) لړلی، ککړ، لړند، لیت پیت؛ ۲) اوار؛ ۳) نښتی، منطبق.

خولمول (xwalamawə́l) مص.مت. ۱) لړل، لړندول، ککړول؛ ۲) اوارول، پلنول.

خولن (xwalán) ص.نر.م. ۱) خولې، خولې شوی؛ ۲) خولې کوونکی، خولې کېدونکی.

خولنګ (xuláng) نر.م. فریاد، ژړا، انګولا.

خولنګول (xulangawə́l) مص.مت. په ژړا کول، په فریاد کول، په ماتم، کښېنول.

خولنۍ (xwalanə́y) ښځ. م. یو ډول غرنی بوټی دی چې د چنو په اندازه دانې کوي.

خولواښی (xwalwā́şay) نر.م. خولند، خولبندی، خولوندی، خولوندنی، سنی، هغه نری پړی چې د جوال یا بوجۍ خوله پرې تړي.

خولول (xulawə́l) مص. مت. ۱) وهل، ټکول؛ ۲) منډل، پلنول؛ ۳) څملول؛ ٤) مج. غېږ په غېږ کېدل او جنګ کول.

خولوونی (xulawū́nay) نر.م. یو ډول سپېره او خړ رنګی بوټی دی.

خولوېش (xwalwéš) ا. د پاتوړو (وارثانو) تر منځ د غلې او نورو موسمي بېرو (محصولاتو) وېش.

خوله[1] (xwalá) ښځ.م. ۱) د ژوو په سر کې هغه مجوف جوړښت چې ژبه او غاښونه په کې پراته وي؛ ۲) د کڅوړې، بوجۍ خوله؛ ۳) مخکې، مخه؛ ٤) مچه، بوسه؛ ٥) مج. وعده، ژبه؛

٦)خوپله، عرق؛ ٧) يو ډول واښه؛ ٨)خولى، تويې، د سر خولى.

.٦خوله^(٢) (xūla) ښځ.م. هغه طلاقه شوې ښځه چې پخوانى مېړه يې بېرته په نکاح کړي.

خوله بند (xwalaband) ص. نر.م. تودو سوړ، او ګير، هغه ناروغي چې له تودوالي څخه وروسته د سوړوالي پيدا کېږي.

خوله پرې کول (xwalaprekawə́l) مص.ل. ١)خبره فيصله کول؛ ٢) خبرې کول.

خوله ور (xwalawár) ص. نر.م. ژبور، دبنې ژبې خاوند، خبرلوغ، ويانډ.

خولې (xwále) ښځ.م. د ستنې برغ لی؛ هغه لرګى چې دستنې او بش ترمنځ ايښ... کېږي.

خولى^(١) (xūláy) نر.م. يو ډول س... ... وتى دى.

خولى^(٢) (xawláy)نر.م. د غره دلمنې ... پينه خاوره.

خولېدل(xūledə́l) مص.ل. ١)وهل کېدل، ټکېدل ٢) پلنېدل؛ ٣) سره رغړېدل؛ ٤) مج. غېږ په غېږ کېدل.

خوم (xūm) نر.م. خم. مټ، هغه مټ چې رنګرېزان جامې په کې رنګوي.

خومار (xumā́r)نر.م. ١)قمار، جواري؛ ٢) ګرد، غبار، دوره؛ ٣) جوش، ګرمي؛ ٤)ص. نر.م. چټي، بې فايدي، عبث.

خوماري (xūmārí) ښځ.م. ١)ختوري، شفتالو؛ ٢) نشه يي.»

خومرى (xūmráy) ښځ.م. جورى، لوغى، کتوه، غوالوشې، خاورين لوښى لکه کتوه.

خومښ(xūmáṣ) نر.م. توده ګردجنه ورځ.

خون (xūn) نر.م. ١)وژنه، قتل؛ ٢)وينه.

خوناب (xūnā́b) نر.م. سرواني، ډېروېى، زوه، زروبه، هغه نو چې وينه ورسره يو ځاى وي.

خوناړينه (xūnāṛína) ښځ.م. داړنه، څيرونه.

خون بها (xūnbahā́) ښځ.م. ديت، هغه مالي بدل چې قاتل يې د مقتول وارثانو ته ورکوي.

خونجاړه (xūnjāṛá) ښځ.م. ١) زړه لته، ورسته توته؛ ٢)زاړه او توکر توکر کالي.

خونچه (xūnčá) ښځ.م. ١) خوانچه، هغه پتنوس چې د ناوې يا زوم کره نکريزې، کالي او... په کې وړل کېږي.

خونخوار (xūnxwā́r) ص. نر.م ١) قاتل، خوني ٢)ظالم؛ ٣) وينې څښونکى.

خوند (xwand) نر.م. مزه، ذايقه، لذت.

خوندور (xwandawár) ص. نر.م. ج. مزه ناک، مزه لرونکى، مزه دار، مزېدار، خوند لرونکى.

خوندي(xwandí) ص.نب. محفوظ، ساتل شوى، ځاى په ځاى شوى، پټ کړى شوى.

خونديتوب(xwandiyə́na)خونديوالي، خونديتوب.

خونرېزي (xūnrezí) ښځ.م. ١) وينه ضايع کونه، وينه توېدنه؛ ٢)قتل، وژنه، قتلونه.

خونړى (xūnaṛáy) ص.نر.م. ١) خوني، قاتل، وژونکى؛ ٢) وينه تويوونکى.

خونسرد (xūnsárd) ص.نر.م١)دحوصلې خاوند، آرام، سوړ مزاجه؛ ٣) بې پروا، زړه ماتى.

خونکار (xūnkā́r)ص.نر.م. خون کوونکى، خوني وژونکى، قاتل.

خونګټى (xūngaṭáy) نر.م. ټانټه، ټمټه، ډنډه، د جوارو ټانټه.

خونول(xūnawə́l) مص.مت. ١) شيندل، نوستل؛ ٢) مج. قربانول، نثارول، جارول.

خونه (xū́na) ښځ.م. کوټه، اطاق؛ کور، مېنه.

خونى (xū́nay) نر.م ١) ښندنه؛ ٢)جارونه،نثارونه ٣)هغه سوغات چې تر واده وروسته په ناوې

پسې د پلارله کوره لیږل کېږي.

خوني (xūní) ص. نر.ښځ.م. ۱) خونړی؛ ۲) قاتل، ادم کش، وینه تویوونکی.

خونۍ (xūnáy) ښځ.م. پېتک، مخ ورنی، روی دیدني، د ناوې مخ لوڅې، مخ رونی.

خوهل (xūhə́l) مص.ل. کیندل، کندل، کنستل.

خوی[1] (xway) نر.م. ۱) پارو، راشپېل؛ ۲) ښځ.م. د ونو سپېره د ونو غوړ کړه، د ونو وخی؛ یو ډول وره حشره ده چې په ونو کې پیدا کېږي.

خوی[2] (xūy) نر.م. عادت، خصلت، خُلق، اخلاق.

خوي[3] (xwi) نر.م. ۱) منګول، پنجاله، پنجه؛ ۲) مج. کوښښ، زیار، خېږی؛ ۳) منګولې لګول او هلې ځلې کول.

خوښن (xwéṣ) نر.م. و ګ. خښین.

خویول (xūyawə́l) مص. مت. سرول، خوړینول، زخم یا دانه شړول.

خویوونی (xūyawūnay) فام.نر.م. شړوونی، خوړینوونی، هغه دارو چې زخم شوروي.

خوېدل (xūyedə́l) مص.ل. شړېدل، خوړینېدل؛ د زخم یا داني شړېدل.

خې (xe) ښځ.م. ۱) د (خ) توری تلفظ؛ ۲) نر.م. ایغ، په ګوندو، په ګوندو ناست، خې کېدنه.

خی (xəy) ص. ښځ.م. چټل، ناولی ځیز، کځ.

خیابان (xyābā́n) نر.م. واټ، د ښار یا باغ په منځ کې لویه او پراخه لاره.

خیار (xiyā́r نر.م. ۱) انتخاب؛ ۲) اختیار، واک.

خیاره (xayā́ra) ښځ.م. دوې توتې، دوه ځایه.

خیاط (xayā́t) نر.م ۱) درزي، ګنډونکی، د کالیو درېشیو او... ګنډونکی.

خیال (xyāl) نر.م. ۱) فکر، سوچ، تصور، پام؛ ۲) ګمان، وهم؛ ۳) ویاړ، فخر، سامانه.

خیال پال (xyālpā́l) ص. نر.م. ۱) انګېرسال، خیال پرست، فکري؛ ۲) د خیال خوښوونکی.

خیال پلو (xyālpaláw) نر.م. د چرت، فکر، د سوچ دنیا، په خیال سره دنیا ابادونه.

خیالجن (xyāljə́n) ص. نر.م. ۱) و ګ. خیالمن؛ ۲) خیالور، مغرور، د یاو او لاپې کوونکی.

خیالمن (xyālmán) نر.م. ۱) خیالجن، د فخر خاوند، ویاړمن؛ د سینګار خاوند، ډولي.

خیالو (xyālo) ص. نب. ۱) ډولي ښځه، سینګاري ښځه؛ ۲) ګرانه، محبوبه، شهی.

خیالوتکی (xyālūtkay) ص. نر.م. مغرور، ویاړمن، خیالجن.

خیالور (xyālawár) نر.م. و ګ. خیالمن.

خیالولی (xyālawálay) ص. و ګ. :خیالمن.

خیالي (xyālí) ص. نب. ۱) تصوري؛ ۲) ویاړ کوونکی؛ ۲) ډولي، سینګاری.

خیانت (xyānát) نر.م. دوکه، درغلنه، غدر.

خیبی (xebáy) ښځ.م. خویی سرپټی ډنډ، یخویی د اوبو یخولو لپاره ژور ډنډ.

خیت (xit) ص. نر.م. ۱) پیت، چیت، چت پت، خیت پیت؛ ۲) خړ، سپېره، په خاورو لړلی.

خیتکه (xítka) ښځ.م. کرښه، خط، لیکه.

خیتلکه (xitálka) ښځ.م. جدول.

خیته (xíta) ښځ.م. لیکه، خط، کرښه، خیتکه.

خېته (xéta) ص. نر.م. هغه دېوال چې د لوېدو وېره يې موجوده وي.

خیتو (x(i,e)tū́) ص. نب. خېتو، ګېډور، خېتور.

خېتورتوب (xetawartób) نر.م. نسورتوب، ګېډورتوب.

خېته (xéta) ښځ.م. نس، ګېډه.

خېجی (xejə́y) ښځ.م. جر، زابر.

خېچن (xičán) ص. نر.م. ج. و گ. خچن.

خېڅه (xeca) ښځ.م. ښڅیاکه، ښوڅیاکه، توتکی، توتکرکی، خڅیاکه.

خید (xid) نر.م. خود، خسیل، هغه غنم یا اوربشې چې وختي کرل شوي وي.

خیدک (xaydák) نر.م. هرکله چې شیدې ورانې شي او بیا گردې چکې ورڅخه جوړې شي.

خیر (xayr) نر.م. ۱) ښېگڼه، نېکي؛ ۲) خیرات.

خیر (xir) ص.نر.م. ۱) غوسه ناک؛ ۲) تیار، آماده ۳) شرمنده؛ ٤) سرزوری؛ ٥) مخالف؛ ٦) ځیر.

خیرات (xayrát) نر.م. صدقه، د خدای په نامه څه ورکول.

خیرات خور (xayrātxór) ص.نر.م. هغه څوک چې تل خیراتونه خوري.

خیراتول (xayrātawál) مص. مت. ۱) صدقه کول، د خدای په نامه څه ورکول.

خیراتي (xayrātí) ص. نب. خدایي، نذري، د خیرات، ثوابي، د خدای په چهات.

خیراتېدل (xayrātedál) مص. ل. صدقه کېدل، قربانېدل، د خدای په نامه یو څه ورکول کېدل.

خیراندېش (xayrandéš) ص. نر.م. خیرخواه، خیرغوښتونکی، خواخوږی، نېک نظری.

خېرجتوب (xerajtób) نر.م. خجالتتیا، خیرجتیا خیرځتوب، خیرجوالی.

خېرجه (xerajá) ص. نب. خېرڅه، خږ، شرمنده.

خیرخواه (xayrxwā́) ص. نب. خواخوږی، نېک نظري، ښکومی، خیراندېش.

خیرځتوب (xerajtób) نر.م. شرمنده گي.

خېرڅه (xerajá) ص. نب. شرمنده، خږ، خجل.

خیرسوی (xirsáway) ص. هغه جامې چې له ډېر خیرې نه له پاکېدو وتې وي.

خیرن (xirán) ص. نر.م. ۱) ناولی، چټل، گنده؛ ۲) خپه، تور زړه، تور شوی زړه.

خیرنول (xiranawál) مص. مت. ناولی کول، چټلول، گنده کول.

خیرنېدل (xiranedál) مص. ل. ناولی کېدل، چټلېدل، گنده کېدل.

خیرو (xayró) نر.م. گل خیرو، یو ډول گل دی.

خیرول (xirawál) مص. مت. ۱) سوختول، غصه کول؛ ۲) ترټیبول؛ ۳) شرمول، خجالتول.

خیره (xíra) ښځ.م؛ ۱) چټلتیا، ناولتوب، ناپاکي؛ ۲) ص. نر.م. تت، خړپړ، د روڼ ضد.

خیریت (xayriyát) نر.م. سلامتیا، کراره کراري.

خیریه (xayriyá) ص. نب. خیررسانده، مرستندویه.

خېز (xez) نر.م. ۱) توپ، دانگ؛ ۲) غوړېدنه، ژر وده کونه؛ ۳) ور. د وروستاړي په ډول راځي.

خېژول (xežawál) مص. مت. ۱) خېزول، پورته کول، لوړول؛ ۲) د تیټ ځای څخه جگ ځای ته لېږدول، ارزښت جگول، بیه جگول.

خیږ (xiẓ) نر.م. خوړ، پترې، د زخم پېروی.

خیږن (xiẓán) نر.م. خیږلرونکی، پترې لرونکی.

خیږی (xiẓáy) نر.م. د داش توره ایره، د داش گرمه ایره، د بټۍ توده ایره.

خیسوس (xaysū́s) نر.م. خره مرغۍ ده.

خېشاوه (xešā́wa) ښځ.م. للون، گوړ، پوچی، له فصل څخه د هرزه بوټو ایسته کول.

خیښت (xišt) ص. نر.م. (ج. خیښته) خوښت، لوند، خیښت پښت، خوښت.

خیښتوالی (xištwā́lay) نر.م. خوښتوالی، لوندوالی، خیښت پښت والی.

خیښتول (xištawál) مص. مت. خوښتول، لندول، لمدول، خوښتول

خیشته (xišta´) ص. ښځ. م. ۱) د خیشت ښځینه شکل؛ ۲) ښځ.م. حلزون، کپسی، غواګی.

خیشتېدل (xištedál) مص.ل. خوشتېدل، لندېدل لمدېدل، خوېشتېدل.

خېشوم (xayšúm) نر.م. تېنکی، د پزې هغه سوری چې د داړو سترګو ترمنځ وي.

خېښ (xeṣ) ص. نر.م (ج. خېښان) خوېښ، خپل، رشته دار.

خېښه (xeṣa´) ښځ.م. ۱) هغه ښځه چې د زوم له کوره د واده په شپه باندې د واده له کالو سره ځي او واده په ورځ له ناوې سره یو ځای راځي؛ ۲) ص. ښځ. م. د خېښ مؤنث شکل.

خېښي (xeṣí) ښځ.م. خپلوي، خپلولي، خوېښي.

خیګ (xig) نر.م. شناز، هغه لوی مشک چې له هوا څخه ډکېږي او په لویو سیندونو کې خلک د سیند بلې خواته ورباندې پورې وځي.

خیګړی (xigaṛáy) نر.م. کوچنی مشک.

خېل (xel) نر.م. ۱) اولاده، توکم. ذات، تپه، پښه، هډوکی، ټبر؛ ۲) قسم، ډول، رقم.

خېلخانه (xelxā´na) ښځ.م. ټبر، کورنی، خاندان.

خېله (xelá) ص.نب. ۱) ایله، ایله ګرد، پوچ، بې مانا؛ ۲) توکي، توکمار، مسخره چي.

خېله خند (xelaxánd) ص.نر.م. ۱) ټوکې، توکمار، مسخره؛ ۲) پوچ، بې مانا، چټي.

خیم (xim) ص. نر.م. ج. ۱) سور شوی، کنګل، شوی، یخ شوی، ښهم؛ ۲) ګڼ.

خېمه (xemá) ښځ.م. وړوکی تامبو، کوچنی تمبو.

خېنټی (xenṭáy) ښځ.م. ۱) وړوکی کب؛ ۲) په ونه باندې داسې پورته کېدل چې سینه په تنه باندې نښتې وي؛ ۳) داوریشو فصل چې وړي یې لا نه وي ایستلي.

خینجاړي (xinjā´ṛi) ص. نب. ۱) خراب، بې ښې، چټي؛ ۲) ضایع، خرموج، خرمیچ.

خینګ (xing) ص. نر.م. خنګ، خجل، شرمنده.

خینګتیا (xingtyā) ښځ.م. شرم، خجالت.

خینګول (xingawə´l) مص.مت. شرمول، خجلول، خنګول، شرمنده کول.

خیه (xya) اد. ښه، هو، اوکې، ښیه، بلې، سمه.

د⁽¹⁾ (dāl) نر.م. د پښتو الفبې ١٤ توری چې ابجدي ارزښت یې ٤ دی.

د⁽²⁾ (dāl) اد. داضافت توری دی، لکه دګلو ګېډۍ.

دا (dā) ض. ١) نږدې اشاري ضمیر دی؛ ٢) نر.م. (مو.) د ها، ده، د، په ختیزې علمې موسیقې کې د اووه ګونو سرو په لړ کې د شپږم سُر نوم.

داب (dāb) نر.م. دڅرخ میله، دڅرخ تیر، د ارټ تیر.

داباشي (dābāší) ص.نر.م. د لسو کسو کاریګرو مشر.

داپ (dāp) نر.م. د تنستې د اوبدلو د دولا (کښت، پر، کت) ومنځ تهوايي.

داپه‌دا (dāpadá) اد. له‌دې امله، په‌دې سبب.

داتکی (dātkáy) ښځ.م. د یوه بوټي نوم دی چې په‌رنګولو کې کارورڅخه اخلي.

داتوره (dātūrá) ښځ.م. دانتوره، دالتوره، یو ډول نبات دی.

داج (dāj) نر.م. جهیز، جهز، د ناوې د واده کالي.

داڅېر (dācer) نر.م. دارنګه، دا راز، دا ډول.

داخلول (dāxilawə́l) ١) دننه کول، ننه ایستل؛ ٢) شاملول؛ ٣) شریکول، ګډول، په‌کې نیول.

داخله (dāxilá) ص. ښځ.م ١) شمولیت، د داخلېدو، د ننوتو؛ ٢) کورنی، وطني، دهېواد دننه.

داخلي (dāxilí) ص.نر.م. هېوادنی، کورنی، د ملک.

داخلېدل (dāxiledə́l) مص. ل. ١) ننوتل، په‌کې کېدل؛ ٢) شاملېدل؛ ٣) ګډېدل، شریکېدل.

داد (dād) نر.م. ١) کړیږه، کریغه، ناره، فریاد؛ ٢) ورکړه، ښېنه، بخشش؛ ٣) ص.نر.م. عدل نیاو، انصاف، لور.

دادا (dādā) نر.م. پلار، د پلار لقب.

دادرده (dādurdá) ص. نب. دادردا، ډېر سخي.

دادره (dādrá) ښځ.م. ١) په ختیزې موسیقۍ کې یو ډول وزم دی؛ ٢) د یوه پېژندوي تال نوم دی.

دادري (dādrí) ښځ.م. ژبې لوېدل، تالـولوېدل د کوچنۍ د ستوني لوېدو ناروغي.

دادښت (dādáṣt) ||. داده کېدنه، قايلېده، اعتراف.

دادک (dādák) نر.م. د پلار لقب، د ابا لقب، د دادا مصغر چې د مينې له امله پلار ته ويل کېږي.

دادکه (dādáka) ښځ.م. ۱) د مور لقب، د خور لقب؛ ۲) په ندايي حالت د دادا مصغر شکل.

دادمل (dādmál) ص. نياومن، نياووال، دادګر، عادل.

دادوکار (dādukár) نر.م. خمزوري، شپيانګه، يو ډول بوټی دی چې شيدې ورباندې پوښه کوي.

داده (dādá) ص. نر.م. اقرار کوونکی، منونکی.

دار (dār) نر.م. ۱) غرغره، زينده، پانسي، سولۍ؛ ۲) ځای، کور، چاپېريال؛ ۳) مج. تريخ، تنګ؛ ۴) مج. دوني ښاخ.

دارالانشاء (dārulinšā́) ښځ.م. د ليکلو ځای، د انشاء ځای، د ليک يا مکتوب د کښلو ځای.

دارالتاديب (dārultādíb) د ادب ښوولو ځای، د تعليم ځای، روزنځی.

دارالحکومه (dārulhukūmá) ښځ.م. د حاکم د اوسېدو ځای، د حکومت مرکز.

دارالخلافه (dārulxilāfá) ښځ.م. د خلافت ځای، د خليفه د کښېناستو ځای، د خلافت مرکز.

دارالسلطنه (dārulsaltaná) نر.م. پلازمېنه، پايتخت، د پاچا د استوګنې ځای.

دارالفنون (dārulfunū́n) نر.م. ۱) د ډول ډول هنرونو د زده کړې ځای؛ ۲) پوهنتون.

دارالمجانين (dārulmajānín) نر.م. لېونتون، دلېونو ځای، د لېونيانو د ساتنې ځای.

دارالمساکين (dārulmasākín) نر.م. مړستون، د بېوزلو د اوسېدو ځای.

دارايي (dārāyí) ښځ.م. شته، شتمني، پانګه، مال او دولت.

دارباز (dārbā́z) نر.م. ډالباز، ډالبازي، د اکروباټ لوبغاړی، د آکروباټيکي لوبې لوبغاړی.

دارچيني (dārčiní) ښځ.م. و ګ. دالچيني.

دارکش (dārkáš) نر.م. پانسي کوونکی، په دار خېژوونکی، زندي کوونکی.

دارکی (darkáy) نر.م. دارګی، نهال، نيالګی.

دارو (dārū́) نر.م. و ګ. درمل.

دارودرمل (dārūdarmál) نر.م. درملنه، علاج کول، دوادارو، تداوي.

داروغه (dārūğá) نر.م. ۱) ناظر، د غلې ناظر، د غلې څارونکی؛ ۲) کوتوال، د زندان آمر؛ ۳) ولايتي پلټونکی، تفتيش؛ ۴) کښې، کروی ۵) حاکم، حکمران؛ ۶) د ګزمې مشر؛ ۷) د ادارې لوی منشي.

داروکار (dārūkár) نر.م. يو ډول غرنی بوټی دی چې ډېر خطرناک زهر لري.

داروګر (dārūgár) نر.م. ۱) معالج، درملګر، طبيب؛ ۲) باروت جوړوونکی.

دارومدار (dārumadár) نر.م. ۱) نرمي کول، مهرباني کول؛ ۲) مجلس؛ ۳) تيټ و پاس.

داره (dā́ra) ښځ.م. داړی، تيرکه، پشکه، د زور او فشار په واسطه د مايعاتو غورځېدنه.

داري (dārí) ور. د ځينو کليمو په پای کې راځي او اسمي کليمې ځني جوړوي لکه: وفاداري.

داريال (dāryā́l) نر.م. و ګ. دريڅه.

دارين (dāráyn) نر.ج. دنيا او آخرت.

داړک (dāṛák) ص. نر.م. و ګ. داړو.

داړل (dāṛál) مص. مت. چيچل، په غاښو نيول، په غاښونو ژوبلول.

داړلی (dāṛə́lay) مف. نر.م. چیچلی، خوړلی، په غاښونو ژوبل کړی، خوله وراچولی.

داړنه (dāṛə́na) ښځ.م. چیچنه، خوړنه، خوله اچونه، د مېږي او نورو ځیرونکو حیواناتو چک لګونه.

داړنی (dāṛanáy) نر.م. داړو، داړک، هغه څوک چې غاښونه یې اوږده وي.

داړو (dāṛú) نر.م. و ګ. داړنی.

داړور (dāṛawár) ص. نر.م. غاښور، داړو.

داړونکی (dāṛúnkay) فا. نر.م. ۱) چیچونکی ۲) ځیرونکی، خوله اچوونکی، داړونی.

داړه (dā́ṛa) ښځ.م. ۱) چاپه، چپاو، ډاکه، غدی؛ ۲) د غلو ډله، د غلا لپاره د غلو ډله ییز هجوم؛ ۳) مج. د بدو عمل؛ ٤) مخني اوږده غاښ، تېره غاښ، ښېښ.

داړه مار (dāṛamā́r) ص. نر.م. (ج. داړه ماران) داړه اچوونکی، ډاکو؛ ۲) مج. بدو.

داستان (dāstā́n) نر.م. مواسه، نکل، کیسه، قصه، افسانه، رومان.

داستاني (dāstāní) ص. کیسه یي، کیسه ییز.

داسې (dā́se) ق. داډول، دارنګه، دغسې.

داش (dā́ṣ̌) نر.م. ۱) داښ، بټۍ، پجن، پچه، داښت؛ ۲) و ګ. ډش.

داښت (dā́št) نر.م. دوام، پایښت، داښت.

داښي (dā́ṣ̌i) ص. نر.م. داشي، د داښ، د داښت.

داعیه (dāsiyá) ښځ.م. ۱) بلنه، علت، سبب، عامل؛ ۲) محرک؛ ۳) حقوقي غوښتنه.

داغ (dā́ğ) نر.م. ۱) لکه، خاپ، ټاپ؛ ۲) مج. تور، تومت، الزام.

داغسر (dāğsár) ص. نر.م. تور غاړی، چنچن.

داغل (dāğə́l) مص. مت. ۱) داغول، ایښول، سره کول؛ ۲) داغول، داغ لګول، خاپ لګول، تپل.

داغمه (dāğmá) ص. نب. ۱) زوړ، مستعمل، زوړ شوی، مړلی؛ ۲) داغي؛ ۳) ښځ.م. د داغ نښه.

داغنه (dāğə́na) ښځ.م. داغ ورکول، داغ لګونه.

داغوونکی (dāğawúnkay) فا. نر.م. داغ ورکوونکی، څوک چې څارویو ته داغ ورکوي.

داغي (dāğí) ص. نر.م. ۱) داغ لرونکی، لکه لرونکی؛ ۲) تومتي، تهمتي، تورن، بدنامه.

داغېدل (dāğedə́l) مص.ل. ۱) لکه کېدل، داغ پیدا کېدل؛ ۲) د ځینو دردونو له امله د انسان او څارویو په غړو باندې د کوم سره کړي شي په واسطه داغ ایښودل.

دافع (dāfí؏) ص.نب. دفع کوونکی، مخه نیوونکی، منع کوونکی، ګرځوونکی.

دال (dāl) نر.م. ۱) د «د» توري تلفظ؛ ۲) پاټي، پیتي؛ ۳) دلالت کوونکی؛ ٤) دلیل، سبب.

دالان (dālā́n) نر.م. ډیوډی، تونکړی، برمک.

دالتونیزم (dāltūnízam) نر.م. یو ډول ناروغي ده چې سترګې سور رنګ نه شي پېژندلای.

دالچیني (dālčiní) ښځ.م. ج. دارچیني، خوږ لرګی، د یوې ونې د ښاخونو خوشبویه خور دی.

دام (dām) نر.م. ۱) جام، لومه، غېښکی؛ ۲) مج. مکر، چل، ټګي؛ ۳) د تنستې د منځ تارونه؛ ٤) اهلي ژوي ٥) پیسه، د پیسې ۲٤ مه برخه.

دامان (dāmā́n) نر.م. غولی، دالان، دښت، سارا، بیابان.

دامتوره (dāmtūrá) ښځ.م. و ګ. داتوره.

دامیار (dāmyā́r) ص.نر.م. ۱) ارت، پراخ، آزاد؛ ۲) اوږد؛ ۳) ډېر وخت، ډېره موده.

دانا (dānā́) ص.نر. ښځ.م. عاقل، پوه، هوښیار.

دانګ (dāng) نر.م. ۱) توپ، خېز، ګوپ، کوپ؛ ۲) شپږمه برخه؛ ۳) ګرندی، چټک.

دانگل (dāngál) مص.ل. توپ وهل، خېزاچول، گوپ کول، دنگل.

دانگوړی (dānguṛay) نر.م. بادرنگ، ترهوړی.

دانگول (dāngawə́l) مص. مت. ١) پورته پورته غورځول؛ ٢) اچول، دنگول، غورځول.

دانگی (dāngáy) نر.م. ١) بټ، کړایی؛ ٢) یو ډول نبات دی چې په رنگ ورکولو کې ترې کار اخلي؛ ٣) یرغل، یرید؛ ٤) ځغاسته، منډه.

دانگې دانگې (dā́ngedā́nge) ص. نر.م. ربنکی ربنکی، ترانگې ترانگې.

دانگېدل (dāngedə́l) مص.ل ١) دنگل، دانگل، توپ وهل، خېزاچول؛ ٢) ځای پر ځای خېز کې یا توپونه وهل.

دانه (dānā́) ښځ.م. ١) ننکی، نینک؛ ٢) دهنه، ورخ؛ ٣) دجنس لپاره له عدد سره استعمالېږي.

دانه خوره (dā́naxóra) ښځ.م ١) روږده، روږدي، اموخته؛ ٢) مج. هغه نجلۍ چې د کوم هلک سره پټه مینه ولري.

دانه دار (dānadā́r) ص. نر.م.ج. ځیږ، لواړ، دانې دانې، غوټې غوټې.

دانه دانه (dānádānā́) ص. نر.م. ١) تیت، تیت وپرک، خواره واره؛ ٢) ذره ذره، ریچې ریچې، دانې وانې.

دانیوب (dā́nyū́b) نر.م. وگ. ډنیوب.

دانو (dā́nū) نر.م. پوړنی، ټیکری، تکری، پړونی.

دانه (dānā́) ښځ.م. دل، ورغستلې، گوري، گور.

دانۍ (dānáy) ښځ.م. پنې، یو ډول ښځینه پسول.

داو (dāw) نر.م. ١) ځار، قربان، صدقه؛ ٢) بولی، دو، بیه جگول.

داوتې گل (dāwutígwál) نر.م. شستی گل، یو ډول گل دی چې ډول ډول رنگونه لري.

داوطلب (dāwtaláb) ص. نر.م. ١) رضاکار، په خپله خوښه چمتو، کاندید؛ ٢) زیاتوونکی.

داوطلبي (dāwtalabí) ښځ.م. ١) رضاکاري، کاندیدېدنه، په خپله خوښه؛ ٢) بیه جگونه.

داوڼ (dāwáṇ) نر.م. پوړنی، زړوکی، تکری.

داوڼی (dāwnáy) نر.م. تیرک، د ژرندې تیر.

داوه دنگله (dāwadangála) ښځ.م. دعوه دنگله، مناقشه، جگړه، شخړه، لانجه.

داه (dāh) ص. نب. وینځه، مینځه، دایه.

داهیانه (dāhyānā́) ق. په پوهه سره، په خبرکی سره، په هوښیاري.

دای (dāy) ښځ.م. ١) د دهوال پخسه، د دهوال موره؛ ٢) عد. وگ. دای.

دایر (dāyár) ص. نر.م.ج. جاري، پیل، پرانستی.

دایرة المعارف (dāyratulmaʕārif) نر.م. انسایکلوپېډیا: هغه کتاب چې ټول انساني معارف پکې راټول او تشریح شوي وي.

دایروي (dāyrawí) ص.نب. گردی، گرد، گړدی، حلقوي، د دایرې په څېر.

دایره (dāyrá) ښځ.م. ١) هن. دائره، هغه گردې کرښې چې له مرکز څخه مساوي فاصله ولري؛ ٢) حق. د څو شعبو اجتماع، دفتر، اداره؛ ٣) مو. وگ. دریه.

دایک (dāyə́k) نر.م. رونکی، د اوسپنې پترې دی چې پر کالو او خولۍ تکوهل کېږي.

دایم (dāyə́m) ص. نر.م.ج. تل، همېشه، هر وخت، هر کله، همېشنی، تل تر تله، مدام.

دایي (dāyí) ښځ.م ١) رضاعي مور، د شیدو مور؛ ٢) دایه، قابله.

دایيرول (dāyirawə́l) مص. مت. دایرول، شروع کول، پیلول، جاري کول، پرانیستل، جوړول.

دب (dab) نر.م. ډب، تکبر، غرور، سامانه، لويي.
دباب (dabā́b) نر.م. ۱) برم، پرتم؛ ۲) دپکه، پتکه، دبابې، برګېدل، سترګې باندې کښېل.
دبابو (dabābū́) ص. نر.م. دباب کوونکی، ګوابښ کوونکی.
دباغ (dabā́ğ) ص. نر.م. څرمن پخوونکی، څرمن رنګوونکی.
دباغت (dabāğát) نر.م. څرمن رنګونه، څرمن پخونه، دباغي.
دباندې (dabā́nde) ق. بهر، بېرون، ورچنې.
دباندېنی (dabāndenáy) ص. نر.م. بهرنی، خارجي، په بهر پورې تړلی.
دباو (dabā́w) نر.م. ۱) وګ. دباب؛ ۲) مج. زور، طاقت، اختيار.
دبدبه (dabdabá) ښځ.م. پرتم، شان اوشوکت، برم.
دبدوب (dabdū́b) نر.م. ګوروونه، تهديد، توبيخ.
دبړ (dabáṛ) ص. نر.م. ځورب، چاغ، مزی، قوي.
دبز (dabə́z) ص.نر.م. ډبز، شلند، چاغ، مزی.
دبزنګ (dabozáng) نر.م. خنډ، زخه، منډو.
دبکه (dabká) ښځ.م. ګوابښ، ډب، پتکه، دپکه.
دبل (dabə́l) مص. مت. ډبول، دربل، پلنول.
دبله (dablá) ښځ.م ۱) دوبړی، ډبله، دبلي، دوکړی ۲) د پښانو د کالو او سامان ايږدلو سوندخ.
دبلی (dabláy) نر.م. ۱) قطعی، ډبلی؛ ۲) د لوخې ځونډی، د لوخې وړی يا ګل.
دبنه (dabána) ښځ.م. ډبونه، تخته کونګ، پلنونه.
دبه (dabá) ښځ.م. له کدو يا اومې څرمنې د پتک په څېر يو لوښی چې تېل په کې ساتي.
دبی (dabáy) نر.م. ۱) څوپاړی، سوتی، د کالو پرېمنځلو اوړد لرګی؛ ۲) بې فايدې، بې ثمره، بې ښې، بې ګټې.

دبی (dabə́y) ص. ښځ.م. خامه مېوه، هغه مېوه چې په پاڼو يا بوسو کې پخه کړی شي.
دبېدر (dubedár) نر.م. يو ښکاري مرغه دی.
دبی لله (dabaylalá) ښځ.م. درې کونجه څمکه، مثلث ډوله څمکه.
دپ (dap) ص.نر.م. بند، ايسار، ولاړ، بې جريانه، هغه بندېز چې له غورځونو يا هوا سره اړه لري.
دپاره (dapā́ra) اد. لپاره.
دپاسه (dapā́sa) ق. ۱) پرې د پاسه، باندې، علاوه پر هغه، سربېره؛ ۲) له پاسه، له بره.
دپتيا (daptyā́) ښځ.م. بندوالی، تربتبدنه.
دپکه (dapká) ښځ.م. ګوابښ، ډباو، لافه شافه.
دپه هوا (dápahawā) ښځ.م. بنده هوا، باد نه چلېدنه، دوپ.
دتکارل (datkarə́l) مص.مت. لمسول، پاڅول، اوستول، پارول، آستول، تحريکول.
د تيږې ګل (datízegwál) نر.م. د تيږې پتړی، د تيږې چارګلی.
د تي ورور (datíwror) نر.م. دايي ورور، رضاعي ورور.
د ټاپي شپه (daṭāpišpá) ښځ.م. د ناروغ سخته شپه، د ناروغ د ناروغی خطرناکه شپه.
د ټاټ خاوند (daṭāṭxāwánd) (اضافي مرکب) لوی نظری، د شان، پرتم يا دبدبې خاوند.
دچار (dučā́r) ص.نر.م. اخته، مبتلا، ککړ.
دچه (dačá) ښځ.م. ۱) د پالېز او ترکارۍ لښتی؛ ۲) ص.ښځ.م. ډچه، شان و شوکت، دبدبه.
د چيغې مير (dačiğemír) نر.م. دچيغې پر وخت د ولسي لښکرو لارښوونکی.
دځوزو ګوړی (daǰózogóṛay) نر.ج. ترنجبين، فلوس، چمبرخيال، يو اغزن بوټی دی.

دڅېلمي (dacélmí) ق. ۱) د شرمي، تېوله سره، له يوه سره؛ ۲) ص. د قومه، د کورنۍ.

دخالت (daxālát) نر.م. لاسوهنه، مداخله، ګډېدنه، د چا په کار کې لاس وهنه.

دخانيات (duxānyát) نر.ج. توتون، يو ډول نيکوټين لرونکې بوټی دی.

دخل (dáxəl) نر.م. ۱) ګټه، عايد؛ ۲) اړيکي، ارتباط؛ ۳) سيف؛ د پيسو د ساتلو سوندخ.

دخمه (daxmá) ښځ.م. ۱) کونج، د پټېدو ځای؛ ۲) قبر، هديره، اديره.

دخول (duxū́l) نر.م. ننوتل، داخلېدل.

دخيل (daxíl) ص. نر.م. ۱) لاس لرونکی، داخل، داخل شوی، شامل، ورګډ؛ ۲) برخه لرونکی، ونډه لرونکی، برخه اخيستونکی؛ ۳) عر. هغه متحرک توری چې د تاسيس د الف او روي تر منځ وي لکه «و» د باور په کليمه کې.

دد (dad) نر.م. ځناور، حيوان، ځيروونکی ځناور.

ددوري (dadū́ray) نر.م. زوړ او خوار سپی.

ددوی (dadū́y) ض. اضافي منفصل ضمير دی چې د نژدې مذکر او مونث دواړو لپاره راځي.

دده (dadá) ض. اضافي منفصل ضمير دی چې د نژدې مذکر لپاره استعمالېږي.

ددې (dadé) ض. اضافي منفصل ضمير دی چې د نژدې مؤنث او مذکر لپاره استعمالېږي.

در[1] (dar) ض. ۱) د مخاطب سمتي ضمير دی لکه در به شم؛ ۲) نر.م. ور. دروازه، دره، تمبه.

در[2] (dur) نر.م. مرغله، مرغلره، مرواريد.

درازه (drā́za) ښځ.م. ۱) لوېږنده، درزنده، تنکی ځای؛ د نوي پيدا شوي ماشوم په سر کې دځنکې او تندي په منځ کې هغه ځای چې هډوکی يې ډېر نرم وي؛ ۲) زلزله، رېږدله.

دراستول (darastawə́l) مص.مت.و ګ. استول.

دراک (darā́k) ص.نر.م. درک کوونکی، ځيرک، هوښيار، تېزفهمه، تېز هوښه.

دراندی (darānday) نر.م. د پسونو يو ډول ناروغي ده.

دراوڼ (drāwáṇ) نر.م. پوړنی، زروکی، ټيکری.

دراوی (drāwáy) نر.م. ننبه، ننبانه، ځای.

درايي (darāyí) ښځ.م. قناوېز، ورېښمين ټوکر.

درب (drab) نر.م ۱) يو ډول ناروغي ده؛ ۳) دربله، يو ډول واښه دي؛ ٤) شان و شوکت، نوم، آوازه؛ ٥) يو ډول بوټی دی.

دربار (darbā́r) نر.م. شاهي ماڼی، سلطنتي قصر.

درباري (darbārí) ښځ.م. ۱) د دربار، دربار ته منسوب؛ ۲) مو. دختيزې کلاسيکي موسيقۍ يو راګ دی چې پخوا يې کانړه بلله.

دربجن (drabján) نر.م. دوپيا، باسي، خوسا.

دربچه (darbačá) ښځ.م. دريځه، وړه کړکۍ.

درب دربانی (drabdrabā́nay) نر.م. الاداد، د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

درب دروب (drabdrū́b) نر.م. دزودوز، خرپ و خروپ، کرپ کروپ.

دربړ (drabáṛ) نر.م. ۱) چاغ، مزی، غوټ، ځورب؛ ۲) هغه څوک چې چست او تېز تللی نه شي.

دربل[1] (drabə́l) مص. مت ۱) تخته کول، کېمندل ۲) په پښو يو شی تخته کول.

دربل[2] (durbál) نر.م. ښکېل، د ځاروي مخنۍ او وروستنۍ پښه په پړي سره تړنه.

دربلول (durbalwə́l) مص.مت. ښکېلول، د ځارويو پښې سره تړل.

دربله[1] (drablá) ښځ.م. ۱) پلنه غنته تيره؛ د ځارويو د پښو لاندې کلکه او چمبر شوې سره؛

۲) سخت شی، کلکې شوې خیرې؛ ۳) بدبویه؛
٤) مج. غته او بې ډوله ډوډۍ.

دربله[2] (d(u,ə)rbılá) ښځ.م. توره تیاره، تورتم.

دربلی[1] (durbalay) نر.م. زولانه، ببړی، څولانه د پښو کړی.

دربلی[2] (drabə́lay) ص. نر.م. تخته شوی، کېمنډل شوی، سخت او کلک شوی.

دربلۍ (darbaláy) ښځ.م. ۱) درې پښیزه چوکۍ؛ ۲) د پیو او شلومبو د غړکې د څوړندېدو درې پښیزه پایه؛ ۳) درې پښیزه تال؛ ٤) خوشالي، خوښي، د خوشالۍ ترېکې.

دربلېدل[1] (darbaledə́l) مص.ل. ۱) ښکېلېدل، جړېدل، بندېدل؛ ۲) په بده اخته کېدل، غرقېدل.

دربلېدل[2] (durbaledə́l) مص.ل. تړل کېدل، څاروي په دوو پښو تړل کېدل.

دربند (darbánd) ښځ.م. ۱) د غرو په منځ کې تنګه لاره؛ ۲) بند؛ ۳) تاخچه، طاقچه.

دربنه (drabə́na) ښځ.م. تخته کول، کېمنډنه.

دربنۍ (drabanə́y) ښځ.م. خامه څمکه، کاواکه څمکه، هغه څمکه چې پرې د ګرځېدو پر مهال درېږي.

درب و دروب (drabodrū́b) نر.م. ۱) زوررونه، بېرول؛ ۲) د وهلو او ټکولو آواز.

دربول (drabawə́l) مص.مت. ۱) پښې وهل؛ ۲) وهل، ډبول؛ ۳) څنل؛ ٤) ډول وهل.

دربولل (darbolál) مص.مت. دربلل، درغوښتل، څانته دربلل، دعوتول.

دربولی (drabawə́lay) مف.نر.م. وهلی، وهل شوی، ډبولی.

دربونکی (drabū́nkay) فا.نر.م. تخته کوونکی، منډونکی، ټکوونکی، کېمنډونکی.

دربوونکی (drabawū́nkay) فا.نر.م. ۱) ډول وهونکی؛ ۲) وهونکی؛ ۳) تخته کوونکی.

دربه (drába) ښځ.م. ۱) تندر، تکه؛ ۲) توره تیاره، توره ترږمۍ؛ ۳) شور، څوږ؛ ٤) د اتڼ یو ډول.

دربهار (drabahā́r) نر.ج. دربی، دربا، مسلسل آواز، پرله پسې غږ.

دربې (drabé) ښځ.ج. غورې، لاپې، باتې، غورتې.

دربې (drábedrū́be) ښځ.ج. و ګ.: دربې.

دربېدل (drabedə́l) مص.ل. ۱) ډبېدل، دبېدل، درزېدل؛ ۲) مج. په قهر کېدل؛ ۳) زړه رېږدل.

دربېله (darbelá) ښځ.م. توره تیاره، تورتم.

درپړی (drapŕay) نر.م. ګرمکې، وړې دانې چې د انسان په بدن راخېژي.

درپیه (darpayá) ښځ.م. زینه، اندرپایه، پته.

درت (dorút) نر.م. په ختیزې کلاسیکې موسیقۍ کې د تال یو معین سرعت دی چې د بلمت او مد وروسته وي.

درته (dárta) ق. ورله، د مخاطب لپاره د قید په ډول استعمالېږي او «ستا لپاره» یا «تاته» مانا ورکوي.

درج[1] (durj) نر.م. دبلی، قوطی، هغه سوندخچه چې جواهر او ګانه په کې ایښودل کېږي.

درج[2] (darj) نر.م. لیکل، داخلول، ځایول، ثبتول.

درجن (darján) نر.م. و ګ. درځن.

درجول (darjawə́l) مص.مت. ثبتول، داخلول، ځایول، نیول، نغښتل، پېچل.

درجه (darajá) ښځ.م. ۱) پوړ، مرتبه، رتبه، مقام؛ ۲) اندازه؛ د اندازې د ښکاره کولو هر هغه څه چې اعداد یا کرښې ولري.

درجه بندي (darajabandí) ښځ.م. د درجې ټاکنه، د انداز ټاکنه، د رتبې ټاکنه.

درجېدل (darjedə́l) مص.ل. ثبتېدل، داخلېدل، ځايېدل، نيول کېدل.

درچل[١] (dračə́l) مص.ل. تړل، پرنجېدل، ترنجېدل.

درچل[٢] (darčál) ص.نر.م. پرله پسې، جاري، روان، چالان.

درچلی (dračálay) نر.م. پرنجېدلی، ترنجېدلی.

درچنه (dračána) ښځ.م. پرنجي، توږی، انګی، ترچنه، پرچي، انتوسی.

درچول (dračawə́l) مص. مت. ترنجول، پرنزول.

درځن (darǰán) ښځ.م. درځنه، درجن، کوږی، پچه، له يوه جنس څخه معمولاً دولس او کله شپږ داني.

درڅه (durcá) ښځ.م. دروڅه، موری، کولک، د کوټې په چت کې د رڼا دراتلو او لوګي وتلو لار.

درد[١] (dard) نر.م. ١) درد، خوږ، رنځ، ناروغي؛ ٢) قهر، غوسه؛ ٣) څور، کړاو، مصيبت.

درد[٢] (durd) نر.م. خټېبل، کونوبی، د مايعاتو رسوب.

دردک (durdák) ص. نر.م. وراني، تخه، متر، تخې تخې، وراني شوې مستې او شيدې.

دردمن[١] (dardmán) ص. نر.م. خوږ شوی، خوږمن، دردېدلی، درد وررسېدلی، دردناک.

دردمن[٢] (dardamán) ص. نر.م.ج. وشکتي، عصبي، له قهره ډک، خوشک.

دردول (dardawə́l) مص.مت. ١) خوږول، په درد اخته کول؛ ٢) څورول؛ ٣) په غوسه کول.

دردېدل (dardedə́l) مص.ل. ١) په درد اخته کېدل؛ ٢) څورېدل؛ ٣) په غوسه کېدل.

درړ (drar) نر.م. يو ډول ګاڼه ده.

درز[١] (darz) نر.م. ١) چاود، چاک، سپړی، وت، سوری؛ ٢) مج. اختلاف، ګنډل.

درز[٢] (draz) نر.م. ١) د ټوپک، ډز، د دراندو شيانو د غورځېدو اواز؛ ٢) بول، شهرت، برم، پرنم.

درزغن (drazǧán) ښځ.م. و ګ. درغن.

درزنده (drəzánda) ښځ.م. ١) لمبونده، لمبوېنده، درازه؛ د کوچني د سر نرمه برخه؛ ٢) پنګه، پنګی، د غره په سر هوار ځای.

درزنی (drazanáy) نر.م. پلن او هوار ميدان.

درزول (drazawə́l) مص.مت. ډزول، وهل او ټکول، ډبول، ګرزول.

درزهار (drazahā́r) نر.م. درزی، درزا، درزو دروز؛ د ټوپک يا توپ ټکې، تالندې پرله پسې اوازونه او غږونه.

درزي (darzí) نر.م. خياط، کالي ګنډونکی.

درزېدل (drazedə́l) مص.ل. ١) ډزېدل، وهل کېدل؛ ٢) ګرزېدل، د فشار له امله خوځېدل.

درس (dars) نر.م ١) سبق، لوست؛ ٢) مج. عبرت، پند، پانيات.

درست[١] (drast) ص. نر.م.ج. ټول، پوره، واړه.

درست[٢] (drust) ص. نر.م. سم، برابر، صحيح.

درستوالی[١] (drastwā́lay) نر.م. پوره والی.

درستوالی[٢] (drustwā́lay) نر.م. سموالی، برابروالی، صحيح والی، جوړوالی.

درستول[١] (drastawə́l) مص. مت، پوره کول، تمامول، سرته رسول، بشپړول.

درستول[٢] (drustawə́l) مص. مت. جوړول، روغول، سمول، سيخول.

درستون (darastū́n) نر.م. د مخاطب و خواته راګرځېدونکی.

درسته (darastá) ښځ.م. ١) تيرکش؛ ٢) وسله.

درسته والا (darastwālā́) ص.نب. وسله وال، وسله والا، د وسلې خاوند.

درستی (drastáy) نر.م. رښتینو شاهد، حقیقي شاهد، صادق شاهد.

درستي (drustí) ښځ.م. ۱) سموالی، جوړوالی، روغوالی؛ ۲) صداقت، رښتینوالی.

درستېدل (drastedә́l) مص.لا. تمامېدل، پای ته رسېدل، پوره کېدل.

درستیزوال (drastizwál) نر.م. د ارکان رئیس، دنظامي لوړې رتبې خاوند چې د عسکرې په تولو شقوقو (ارکان) کې معلومات ولري.

درسي (darsí) ص. چې تدریس کېږي، د درس، په درس پورې اړوند

درشته (daruštá) ښځ.م. ۱) کوتره؛ ۲) و.ګ. دروشته.

درشل (daršál) نر.م. ۱) درشایي، د دروازې چوکاټ؛ ۲) کوټې یا ودانۍ ته د ننوتلو لاره؛ ۳) یو ډول سابه دي چې شکل یې ګندنې ته ورته دی، ژېړ ګل لري.

درشول (daršól) نر.م. یو ډول نبات دی.

درشونډی (daršunḍáy) نر.م. سونډک، شونډک، وریوز.

درښتن (draṣtán) نر.م. ښېګڼه، نېکي، مرسته.

درغل (darǧál) ص. نر.م. ۱) کوټه، ناچله، کلپ، کلپه؛ ۲) منافق، درواغجن؛ ۳) پرېشان، خوار ٤) کلابند، محاصره، بند.

درغلاند (darǧalánd) نر.م. فرېبکار، دروغجن.

درغلنه (darǧalána) ښځ.م. خیانت، درغلي، منافقت، چل، چلبازي، تګي.

درغلول (darǧalawál) مص. مت. ۱) نیول، کلابندکول؛ ۲) ناکاره کول، نارامه کول.

درغلي (darǧalí) ښځ.م. و.ګ. درغلنه.

درغلی[1] (darǧaláy) ص.نر.م. منافق، چلباز.

درغلی[2] (darǧláy) فا. نر.م. د مخاطب په لور ورغلی- زلمی همدا اوس درغلی (درغی).

درغلی[3] (dáraǧalay) فا. نر.م. په ماضي کې د مخاطب په لور ورغلی.

درغلېدل (darǧaledә́l) مص. ل ۱) نیول کېدل، ګېرېدل، محاصره کېدل؛ ۲) ناکارېدل.

درغن (draǧán) ص. نر.م. ۱) درزغن، درغزن؛ ۲) نر.م. درغڼ، شیاڅه، دکانې پلنه تخته چې مساله پرې میده کوي؛ ۳) پلنونه، تخته کونګ ٤) پتارۍ، د مرې پرېمنځلو تخته.

درغنی (draǧanáy) نر.م. ۱) ګڼه ګونه، بېروبار، ازدحام؛ ۲) پایکوب، پایکو.

درغوړه (darǧwaṛá) ښځ.م. دربېزې بوټی، هغه بوټی چې رېبځ یا جارو ورڅخه جوړوي.

درغوږ (darǧwáẓ) نر.م ۱) و.ګ. دروږ؛ ۲) انذري پسه.

درغول[1] (darǧól) نر.م. ۱) پرچاو، اګل؛ د اوبو د خوشې کولو ځای؛ ۲) تنګی، تنګه دره.

درغول[2] (darǧawál) مص. مت. ښویول، نغوتول.

درغول برغول (darǧólbarǧól) ص. نر.م. ګډوډ، وران ویجاړ، خراب تراب.

درغولول (darǧolawál) مص.مت. درغولونه، په درغول (پارچاو) کې د ویالې اوبه خوشې کول.

درغولېدل (darǧoledә́l) مص. ل. په درغول کې اوبه ایله کېدل.

درغونه (darǧawána) ښځ.م. ښویونه، نغوتنه.

درغی (daraǧáy) نر.م. د مخاطب په لور لاړ، ستا خواته یې د تلنې عمل اجرا کړ.

درغېدل (darǧedә́l) مص. ل. ښویېدل، نغوتېدل.

درک[1] (drak) نر.م. ۱) د دروازې رپ؛ ۲) د خونې غولی.

درک[2] (darák) نر.م ۱) پته، نښه، نښانه، څرک، بېلګه؛ ۲) د اوبو د داني سوري، د اوبو خوله؛ ۲) وخت، موقع..

درک[3] (dark) نر.م. فهم، پوهه، قابلیت، ادراک کول، پوهېدنه، حسونه، تمیز.

درکار (darkā̆r) نر.م. یو بوټی دی چې ژېړ ګل او سپین بېخ لري.

درکړ (darakáṛ) نر.م. د ګاډی د ارابې ګردی کړی (حلقه).

درکړۍ (darkaṛә́y) ښځ.م. غوجل، آغل؛ د غوایانو د درولو او ساتلو ځای او کوټه.

درکول (darkawә́l) مص. مت. ورکول (مخاطب ته)، تاته د درکړې د عمل اجرا کوونکی.

درکوونکی (darkawū́nkay) فا.نر.م. ورکوونکی (مخاطب ته)، تاته د درکولو د عمل اجرا کوونکی.

درکی (darkáy) نر.م. لومه، مرغیو او مرغانو د نیولو لومه.

درګ (drag) نر.م. ۱) درب، د زړه حرکت، د زړه درزا؛ ۲) د پښو اواز؛ ۳) څنګل؛ ٤) ص.نر.م. د ژور ضد؛ ٥) نر.م. پهوار ځای کې لېږه جګه برخه؛ محدب، لوړ ځای؛ ٦) ترینګلی.

درګا[1] (dragā́) ښځ.ج. درګهار، دربهار، دربی.

درګا[2] (dargā́) ښځ.م. درشل، دربار، استانه.

درګا[3] (durgā́) ص. نب. مو. د بلاول ټاټ یو پنځه سُری (اوږو) راګ دی.

درګد (dargád) نر.م. د غنواړه جوړونه، غنې اېښودنه، اغزې اېښودنه، ازغې جګونه.

درګرده (dargárda) ق. پرله پسې، مسلسل، متواتر.

درګړ[1] (dargáṛ) ص.نر.م. ۱) برجسته، جوت؛ ۲) پرله پسې، یو په بل پسې.

درګړ[2] (dragáṛ) نر.م. ګودره، لاړی، کمکی تیر، وېشه، پشتول.

درګړې درګړې (dargáṛedargáṛe) ص.نب. ۱) توټې توټې، ذرې ذرې؛ ۲) د برغمجن، دړ سټونزمن؛ ۳) تس و نس، ګډوډ، وران ویجاړ.

درګوټې (dargū́ṭe) ښځ.م. د لوخو کمکی څنګل، د کړکو کوچنی څنګل.

درګه[1] (dárga) ښځ.م. ۱) غوړګه، کړکی، نیچه؛ ۲) د شړو څنګل، دورموړل.

درګه[2] (drә́ga) ښځ.م ۱) د بېړۍ د راښکلو پړی؛ ۲) منډه، څغاسته، رګه.

درګهار (dragahā́r) نر.م. دربهار، درګی، درګا.

درګی (dragáy) نر.م. درګهار، د زړه دربی.

درګیې (dargayé) ښځ.م. ۱) د لوښو د اېښودلو الماری؛ ۲) د لوښو اېښودلو کوټه.

درل (drәl) مص. ل. و ګ. درېدل.

درلل (darlә́l) مص. ل. لرل، درلودل.

درلودل (darlodә́l) مص. مت. و ګ. لرل.

درلوول (darlowә́l) مص. مت. و ګ. لرل.

درلوونی (darlowū́nay) فا. نر.م. درلودونی، لرونی، درلودونکی، لرونکی.

درله (darlá) ښځ.م. ۱) درلودل، درلوول، لرل؛ ۲) ق. و ګ. درته.

درم[1] (dram) نر.م ۱) د توپ د ډز اواز؛ ۲) د دېوال تکیه، پشتي.

درم[2] (daram) نر.م. ۱) دهرم، مذهب؛ ۲) مج. دین او ایمان.

درمان (darmā́n) نر.م. درملنه، دارو درمل، دوایي، علاج.

درمانده (darmā́ndá) ص. نب. ۱) بېچاره، اړ، بېنوا؛ ۲) ستړی ستومان، لوېدلی.

درمب (dramb) نر.م. د ډول یا دریې اواز.

درمبول (drambawә́l) مص.مت. ۱) ډول وهل دریه وهل؛ ۲) وهل، ټکول، په پښو باندې یو شی تخته کول.

درمبهار (drambahā́r) نر.م. درمبا، درمبی، د ډول یا دریې پرله پسې اواز.

درمبېدل (drambedә́l) مص.ل. ۱) ډول ډبېدل؛ ۲) په پښو کېښودل؛ ۳) دیوه شي د پاسه ټوپونه او ډانګونه وهل.

درمسال (daramsā́l) نر.م. دسیکانو عبادتځای.

درمغول (daramağṓl) ص. نر.م. ګډوډ، درهم و برهم، درغول برغول.

درمکښ (dramkaṣ) نر.م. د کتې ګنډلو ستن.

درمل[1] (durmә́l) نر.م. ۱) نیمه پخه مېوه؛ ۲) ځوانکی، زلمی، ژنکی.

درمل[2] (darmә́l) نر.م. ۱) دارو، دوا؛ ۲) علاج.

درملتوب (darmaltṓb) نر.م. ډاکټري، طبابت، دارو درمل کول.

درملتون (darmaltū́n) نر.م. دواخانه، د درملو ځای، درمل ځای، ددوا خرڅولو ځای.

درملګر (darmalgár) ص. نر.م. دواکوونکی، طبیب،ډاکټر،معالج،تداوي کوونکی،درملی.

درملوړ (darmalwáṛ) نر.م. د علاج ور.

درمند (darmánd) نر.م. د فصل دلی، راټول شوی فصل او غله.

درمندځای (darmandjā́y) نر.م. د فصل د میده کولو او پاکولو ځای.

درمنده (darmánda) ښځ.م. درینده، د ښنیو څرخنی، د سنیو ټوپکی، د سنیو غوټه.

درمندی (darmandáy) نر.م. د درمند تلی، هغه لړه غله چې د درمند له ټولولو وروسته په ځمکه باندې پاتې کېږي.

درموډل (durmuḍә́l) نر.م. نیزار.

درمولی (darmuláy) نر.م. درنګلی،غوبلرګی، هغه ډاګه چې د درمنده په منځ کې یې ښخه ښخوي او د غوبل لپاره غوایان ورسره تړي.

درمه (durmá) ښځ.م. ۱) و.ګ.دورمه؛ ۲) ځوانې، ونه او ځېره.

درناوی (dranā́wáy) نر.م. ۱) درونوالی، سنګیني؛ ۲) احترام، درنښت، لمانځنه.

درنجی (dranjáy) نر.م. کوچنیان د بار [illegible] ...لو په وخت کې داکلیمه وایي.

درند (drand) نر.م. ۱) د درمند [illegible]؛ ۲) د ګیلاس د ونې په څېر یوه غرنۍ ونه ده.

درندسترګی (drandstә́rgay) نر.م. درونده سترګی، غرندی، بد سترګی.

درندول (drandawә́l) مص. مت. و ګ. درنول.

درنده[1] (darindá) ص. نر.م. وحشي، څیرونکی.

درنده[2] (duránda) ښځ.م. ورېدونکې وريځ.

درندی (drandáy) نر.م. د مېږو د یني او کولمو ناروغي.

درندېدل (drandedә́l) مص. ل. و ګ. درنېدل.

درنښت (dranә́ṣt) نر.م. درناوی؛درونډوالی.

درنګ[1] (drang) نر.م. ۱) وقفه، ډیل، ځنډ؛ ۲) کان، معدن؛ ۳) وچه کلکه او اواره ځمکه.

درنګ[2] (drang) نر.م. شرنګ، ترنګ؛ د رباب غږ او اواز.

درنګلی (drangaláy) نر.م. و ګ.درمولی.

درنګچاری (drangčā́ray) نر.م. معدنچي.

درنګول (drangawә́l) مص. مت. ترنګول، شرنګول، د موسیقۍ له آلې نه اواز ایستل.

درنګه (drangá) ښځ.م. سخره، د مردار حیوان تنه.

درنګهار (drangahā́r) نر.م. ترنګهار، شرنګهار.

درنګېدل (drangedә́l) مص. ل. ترنګېدل، شرنګېدل، ټنګېدل.

درنواله (dranwā́la) ښځ.م. ۱) لويي، لويوالی، مشرتوب؛ ۲) دروندوالی.

درنول (dranawә́l) مص. مت. ۱) عزت ورکول، قدر ورکول؛ ۲) وزن زياتول، دروندول.

درنه (draná) ښځ.م. ۱) د دروند مؤنث؛ ۲) سخته او شديده ناروغي.

درنه (dә́rna) ق. درڅخه، درځني، درشکه.

درنه مار (durnamā́r) ص. نر.م. جلات، جلاد، وژونکی، قتل کوونکی.

درنېدل (drandedә́l) مص. ۱) عزت ته رسېدل، عزتمند کېدل؛ ۲) وزن زياتېدل، تول زياتېدل.

درو (drow) ښځ.م. (ج. دروې) دوکه، دروه، چل.

درواز (darwā́z) ص. نر.م ۱) ترهور، ترور، وارخطا ۲) نسکور، سرچپه، پرمخ.

دروازګی (darwāzagә́y) ښځ.م. وړه دروازه.

دروازه (darwāzá) ښځ.م. دړه، تمبه، ور.

درواغ (d(a,u)rwā́ğ) ص. نر.م. دروغ، د رښتيا ضد، چپه خبره کول، غلطه خبره کول.

درواغجن (darwāğján) ص. نر.م. دروغزن، دروغګو، دروغګوی، وعده خلاف، منافق.

دروان (darwā́n) ص. نر.م. دروانچي، څوکيدار.

دروبڼ (drubā́ṇ) نر.م. د مېلمه پالنې کړاو، د مهمانداری تکليف او جنجال.

درويټ (durupát) نر.م. دربټ، دهرپد، دهرپټ؛ يو ډول لرغوني مشکله سندره ده.

درود (durū́d) نر.م. صفت، ستاينه، ثنا او صفت.

درودګر (drudgár) نر.م. ژرندګری، زرنده ګړی.

درور (dror) نر.م. ندرور، د مېړه خور.

دروړن (darwaṛә́n) نر.م. درووړنګ، يو ډول بوټی دی چې جارو ترې جوړوي.

دروزګر (drūzgár) ص. نر.م. نجار، ترکاڼ.

دروزه (drū́za) ښځ.م. د غنمو يا اوربشو هغه ډنر چې وړدی ترې جلا شوی وي.

دروړی (darwáṛay) ص. نر.م. ۱) دروړ، هغه غواوې چې د نذر لپاره ټاکلې شوې وي.

دروښته (društá) ښځ.م. د شنو وښو او بوسو ګډه، د شنو او وچو وښو ګډه، د څارويو خواړه.

دروګر (drūgár) نر.م. خواخوږی.

دروګه (drūgá) ښځ.م. ۱) دبدبه، پرتم، برم؛ ۲) غمخواري، بندوبست.

درول (darawә́l) مص. مت. ۱) ولاړول، جګول؛ ۲) تمول، ځنډول، متوقف کول؛ ۳) بندول؛ ٤) کانديدول؛ ٥) مؤظفول، مقررول.

دروم (drum) نر.م. ۱) د توپ آواز؛ ۲) د مارش قومانده، درومه! مرش!

درومل (drūmә́l) مص.ل. تلل.

درومنه (drūmána) ښځ.م. تلنه.

درون (darwán) نر.م. نيزار، دورموډل.

دروند (drū́nd) ص. نر.م. (ج. درانه) ۱) درون، زيات وزن لرونکی؛ ۲) باعزته، باوقاره.

دروندبار (drūndbā́r) نر.م. ګران بار، هغه غبر ضروري سامان چې مخکې يې لېږي.

دروندباری (drūndbā́ray) نر.م. هغه وسيله چې باروړي؛ د دروند بار وړونکی.

دروندوالی (drūndwā́lay) نر.م. ۱) د وزن زياتوالی؛ ۲) درنښت، سنګيني؛ مجازاً عزت.

دروندول (drūndawә́l) مص.مت. و ګ. درنول.

درونه (darawә́na) ښځ.م. ۱) ودرونه، جګونه؛ ۲) تمونه، ځنډونه؛ ۳) کانديدونه؛ ٤) موظفونه.

درون (darwán) نر.م. درونی، نیزار، د دورموځنګل.
دروه (daráwą) ق. فوراً، سمدستي، بې ځنډه.
دروه (droh) ښځ.م. ۱) تګي، چل، دوکه، غولونه؛ ۲) اندېښنه، چورت، وېره، ډار.
دروهل (drohә́l) مص. مت. ۱) له چا سره تګي کول، غولول؛ ۲) ځورول، په عذابول.
دروهلی (drohálay) ص. نر.م. خاین، درغل.
دروهنه (dróhәna) ښځ.م. تګي او برګي کول.
دروهونکی (drohúnkay) نر.م. چمبازه، چلي، تګ.
دروهه (dróha) ص. نر.م. دوکه باز، چلباز.
دروهېدل (drohedә́l) مص.ل. ۱) غولېدل، تېرو تل؛ ۲) اندېښمنېدل، وېرېدل.
دروی (dárway) نر.م.و ګ. دورمه.
دروېزګر (darwezgár) ص. نر.م. فقیر، سوالګر.
دروېزه (darwezá) ښځ.م. ګدایي، سوالګري.
درویش (darwéš) ص.نر.م. فقیر، قلندر، ملنګ نېستمن، غریب.
دروی والا (darwaywālá) نر.م. درمه والا، دورمې خرڅوونکی، د دورمو خاوند.
دره(۱) (dará) ښځ.م. تنګی، ناره، ناو، وت، تاله؛ دوو غرونو په منځ کې وادي.
دره(۲) (durá) ښځ.م ۱) تازیانه، متروکه، قمچینه؛ ۲) کاکوره.
دَرْهدکې (darhádke) ند. بسم الله، خیر غوندې یوه کلیمه ده چې د کومې پېښې په مقابل کې عاطفي حالت څرګندوي.
درهم وبرهم (darhámubarhám) ص. نر.م. ج. ګډوډ، تیت و پرک، وران ویجاړ، بې ترتیبه.
درهه (darhá) ښځ.م. پاړو، جادو.
دری (daráy) ښځ.م. سترنجی، شترنجي.

دریاب (daryā́b) نر.م. دریا، بحر، سمندر؛ رود، سیند.
دریابي (daryābí) ص. نب. ۱) د دریاب، دریاب ته منسوب؛ ۲) مج. لوی، پراخ، تبحر؛ ۳) مج. سخي، د خلاص نیت څښتن.
درې اړخیز (drearxíz) ص. نر.م. ج. درې څنګیز، درې خوا[illegible]نکی، درې څنډی، مثلث.
درې ایکیځه (dreekíǰa) ښځ.م. درې ایکیزه، پنځه پولی.
درې بوجه (dréboja) نر.ج. پ. ک. کله چې په یوه تاکلې قضیه کې مرکه چیان و تاکل شي او کله کله بیا طرفین د مسابقې په ډول دغه شمېر درې چنده کوي، دې ته درې بوجه وایي.
درې پښیز (drepṣíz) ص.نر.م. درېو پښو والا، هر هغه څه چې درې پښې ولري.
درې پلّۍ (drepaláy) نر.م. د ښځې یوه لوبه ده.
درېځ (daríǰ) نر.م. ۱) د درېدلو ځای، منبر، لوړ ځای؛ ۲) موقف، استقامت.
درېځه (daricá) ښځ.م. دروځه، کړکۍ، وړه کړکۍ.
درېدل (daredә́l) مص. ل. ۱) ولاړېدل، جګېدل، لګېدل؛ ۲) تمبدل، ځنډېدل؛ ۳) تاکل کېدل.
درېدنځی (dredánǰáy) نر.م. تم ځای، درېدځی.
درېږ (drez) امر. ۱) ودرېږه، درېش؛ ۲) عس. د درېدلو یا د حرکت د توقف لپاره عسکري امر یا قومانده؛ ۳) د درېدل د حال د فعل بنسټ.
درېسکلی (dreskálay) نر.م. درې کلن اوښ.
درېش (dreš) امر. ۱) و ګ. درېږ؛ ۲) د سر او ږیرې جوړول؛ ۳) د څمکې لوړه او ژوره سمول.
درېشي (darešī́) ښځ. م. کرتي او پتلون.
درې شېرلی (drešerláy) ص. نر.م. څلور کلن پسه، یا وزګړی.

دري ښاخي (dreṣāxə́y) ښځ.م. دري غـاښې، دري غاښې سکو، ښاخې.

دريښکی (dreṣkáy) نر.م. جلب، واګه، کيزه.

دريغ (dreğ) نر.م. ۱) وش، آه، د افسوس او ارمان کليمه؛ ۲) سپما، ساتنه، صرفه، اسره.

دريغول (dreğawə́l) مص.مت. نه ورکول، سپمول.

دريګټ (dregáṭ) نر.م. يو ډول لوبه ده.

دريګون (dergū́n) عد.ص. له دريو څخه جوړ، د درو، دري واره، دري چنده، د دريو مجموعه.

دريګی (dregáy) نر.م. د جوارو يو ډول لوبه ده.

دريمان (dreymā́n) نر.ج.ب.ک. هغه بيطرفه منځګړي دي چې دروغې لپاره تاکل کيږي.

دريم بريدمن (dreyámbredmán) نـــر.م. د عسکري صاحب منصبانو تر ټولو ټيټه رتبه ده چې له ملکي لسمې رتبې سره معادله ده.

دريم څارن (dreyámcāran) نر.م. د پوليسو په تشکيل کې يوه رتبه ده چې په عسکري تشکيل کې د دريم بريدمن لـه رتبې سره او په مـلکي تشکيل کې له لسمې رتبې سره برابره ده.

دري مخی (dreməxay) ص.نر.م. دري خواييز، دري خواوې لرونکی، دري اړخه لرونکی.

دريمګړی (dreamgáṛay) ص.نر.م. منځګړی، دريمان، منصف ثالث؛ وګ. دريمان.

دريمه کجه (dreyámakajá) ص.نـر.م. شپږ غاښی، هغه غويی چې عمر يې څلور کاله وي.

درينده (drindá) ښـځ.م. (ج. درنـدې) سنی، د سنيو کلاوه، د سنيو کاړي، د سنيو لړی.

دريندی (dríndaý) نر.م. درينځی، درندی، د مېږو او پسونو يو ډول ناروغي ده.

درينګ (dring) نـر.م. ۱) کلک، کلکه ځمکه؛ ۲) د ونو ځنګل، د ونو باغ.

درينګل (dringə́l) مص.مت. کېمنځل، سختول، خوړول، په يوه شي کې په زوره منډل.

درينګول (dringawə́l) مص.مت. ۱) ټينګول، تخته کول؛ ۲) کشول (د رسۍ يا پړي).

درينګه (drínga) ښځ.م. کلک او سخت.

درينګی (dringáy) نر.م. ۱) يو ډول ناروغي ده؛ ۲) کلکه ځمکه، سخته ځمکه، کړه ځمکه.

درينګېدل (dringedə́l) مص.ل. ۱) ټينګېدل، تخته کېدل؛ ۲) کشېدل؛ ۳) د يوه شي د پاسه ګرځېدل يا ټوپونه وهل.

دريني (drínay) نر.م. سپنګه، تمېزی، سوړمه.

دري نيم سره (drenímsara) پ.ک. که څوک د يوې نجلۍ تر ورکولو وروسته منکرشي نو د هغې له خپلوانو څخه دريو نارينه او يوې ښځې ته قسم ورکوي چې دې ته دري نيم سره وايي.

دري ورګی (drewárgay) ص.نر.م. دري سکلي، دري کلن اوښ.

دريه (daryá) ښځ.م. داريا، داريـال، چمبه، تمبل، دريا، درياګی، دايره.

دړ (daṛ) نـر.م. ۱) پانګ، پارسـنګ، د دوارو تلو د برابرولو لپاره يو اضافي شيز؛ ۲) لـويه تله، کبان؛ ۳) قد، قواره، بنه؛ ٤) اوچته ځمکه؛ ٥) د غره اوچته څوکه، دړه.

دړد (daṛd) نر.م. وګ.: درد.

دړدړ (daṛdáṛ) ص.نر.م.ج. ذره ذره، ټوټه ټوټه.

دړدړی (daṛdaṛáy) نر.م. د پښې پايکو، يو لنګه پايکوب.

دړدنګ (daṛdáng) نر.م ۱) دوړدنګ، دړيدنګ، په تريکو، په يوه منډه، سمدلاسه؛ ۲) شبهه؛ ۳) په غړانګو ژړا؛ ٥) ګډه وډه سندره، بېخونده او بې مزې سندره.

دړدوبړه (dardū́bṛa) ښځ.م. په شور و ځوږ ، په غوره کې ، جوش و خروش.

دړدوړ (dardū́ṛ) ص. نر.م. مات ګوډ ، میده میده.

دړز[1] (draz) نر.م. د ټوپک د ډز اواز.

دړز[2] (darz) نر.م. درز ، چاک ، چاود ، درځ.

دړکه (daraká) ښځ.م. ډپ ، پتکه ، تهدیدونه.

دړکېدل (drakedə́l) مص.ل. درزېدل ، ګـړېدل ، ورتل ، تکان یا غورځېدنه ، زړه دړکېدل.

دړوایي (darwāyí) ص. نر.م. تولګر ، تلونکی.

دړوکې (darúke) ښځ.م. ۱) تخته او د لرګي وړه ټوټه؛ ۲) یژې ، شـونټی؛ ۳) دجنغـوزي د ونې وړوکی لرګی چې د ډېوې پرځای یې بلوي.

دړه (dáṛa) ښځ.م. ۱) له لرګي یا هډوکي نه بېله شوې ټوټه؛ ۲) ور؛ ۳) دلرګي چاود؛ ٤) دځتکي ترازه ٦) ونه ، قد؛ ۷) اوچته ځمکه؛ ۸) دغـره اوچته څوکه؛ ۹) دتش لوښي تلل.

دړه دړه (dáṛadáṛa) ښځ.م. دړې دړې ، ټوټې ټوټې.

دړه دوړه (daṛadū́ṛa) ښځ.م. شور ماشور.

دړه ماکو (daṛamākū́) نـر.م. شـمخه ، یو ډول بوټی دی چې په شولو کې کېږي.

دړی (daṛáy) نـر.م. ۱) څـاڅکی ، قطـره ، ذره؛ ۲) هغه لوښی چې مایع یا غوړ وریاندې اندازه کېږي.

دړې (dáre) ښځ.م.ج. ۱) کړکې؛ ۲) د لرګي ټوټې.

دړۍ (daṛə́y) ښځ.م. ۱) له پنځو کیلو برابر وزن؛ ۲) د زړو یو ډول ګانه ده چې ښځې یې په تنده ټومبي یا ځړوي؛ ۳) د لوښو او خوراکي شیانو د اېښودلو الماری.

دړې دړې (daredare) ښځ.م. ټوټې ټوټې.

دړیږ (darī́ž) نر.م. د لاندي یو ځته او ګـرد ی ټوټه غوښه چې یوازې او جلا خورنده وي.

دړې وړې (daṛewáṛe) ښځ.م. ۱) ټـوټې ټوټې ، ذرې ذرې؛ ۲) مج. ګډوډ ، تس نس.

دزار (dozā́r) نر.م. جوار ، جواري ، د جوارو غله.

دزارینه (dozārína) ښځ.م. جـواري ، ببـوکړک ، ګډلی ، سوړسک ، پیاځه ، د جوارو ډوډۍ.

دزړه له کومي (dazṛalakū́mi) په وازکومي ، د زړه له تله ، په تړوله مینه ، په ډېره مینه.

د زنګانه سترګه (dazangānastárga) ښځ.م. تبخی ، تېتکی ، د زنګانه سر ، زنګون.

د ژواک بندګان (dažwākbandagā́n) هغه مریان چې د خرڅلاو او سـوداګرۍ لپاره نه ، بلکې د خدمت لپاره وي..

دساري په توګه (dasāripatóga) اا. د بېلګې یا مثال په ډول/ توګه.

دسپنه (daspaná) ښځ.م. هغه اوسپنیزه آله ده چې ختګـران خته یا مساله پرې هـواروي؛ ۲) کړه ، کړی ، حلقه ، د ټوپک ماشه.

دست (dast) نـر.م. ۱) د اسـهال په وخت د عمل شمېر؛ ۲) اسهال ، له نسه کېدن ، نس ناسته.

دستار (dastā́r) نر.م. (ج. دستـارونه) لنګـوټه ، لنګوټی ، پټکی ، پګړی ، لونګی.

دستاوېز (dastāwéz) نر.م. ۱) دلیل ، مـدرک ، سند؛ ۲) لاسوند؛ ۳) وسیله ، بهانه ، پلمه.

دست بازي (dastbāzí) ښـځ.م. لاس وهـنه ، خیانت ، ناوړه استفاده ، ناروا ګټه.

دستخط (dastxát) نر.م. لاسلیک ، امضاء.

دسترس (dastrás) ق. مهارت ، لاس لرنه.

دستر ګوتور (dastárgotór) نر.م. مج. ۱) زوی ۲) ډېر ګران ، محبوب.

دستک (dasták) نر.م. ۱) لاړی ، ډاګه ، دخونې د پوښښ لرګي؛ ۲) دمواصلاتو دوسیه؛ ۳) پرلویو

لارو له مسافرانو څخه د مالیې اخیستنه؛ ٤) اجازه لیک، پاسپورټ؛ ٥) دسملاسي حسابو کتابچه.

دسکښه (daskáṣa) ښځ.م. دسکله، لاسکله، دست کش، لاس ماغو، لاس ویلی.

دستکول (dastkáwal) نر.م. د ځان جوړولو د سامانو، روپیو او... د ساتلو یوه وسیله ده چې ښځې یې له ځانه سره ګرځوي.

دستکی (dastakáy) نر.م. ۱) برګه، نیم لړی، بهاري، تیر، لنډ دستک؛ ۲) دکټې دواړو خواوو ته د نیم متر هومره واړه لرګي.

دستکۍ (dastakáy) ښځ.م. ج. د لاس ډوډۍ.

دستګاه (dastgā́h) ښځ.م. (ج. دستګاوې) ۱) کارخانه، فابریکه؛ د لاسي صنایعو د تولید ځای؛ ۲) توان، قدرت؛ ۳) پرتم؛ ٤) پانګه.

دستمایه (dastmāyá) ښځ.م. (ج. دستمایې) د ډال او سپر د لاس نیولو ځای او تسمه.

دستمبول (dastamból) نر.م. پرپنو، استمبول، مشنګه، د ورکوټي خټکي په څېر یوه خوږبویه میوه ده.

دستور (dastúr) نر.م. (ج. دستورونه) ۱) دود، رسم، رواج؛ ۲) قانون، قاعده، طریقه، فرمان، امر؛ ۳) اق. وګ. ادر؛ ٤) وګ. اماله.

دستورالعمل (dastúrulsamál) نر.م. ۱) هدایت، لارښوونه، کړنښود، دعمل لارښود؛ ۲) مراسم.

دستوري (dastūrí) ص.نب. د دستور، په دستور پورې اړوند، د وظیفې له مخې، ګومارلی.

دسته (dastá) ښځ.م ۱) لاستی، لاسکی؛ ۲) ګلدسته ګېډی، بنډل؛ ۳) تېج، مقدار؛ ٤) ټولی، ډله.

دسته بندي (dastábandí) ښځ.م. پرګروپ ګروپ یا ډلو ډلو وېشنه، ډله ډله کونګ.

دستي (dastí) ق. اوس، همدا اوس، سمدلاسه، سملاسي.

دسره (dasára) ق. ۱) بالکل، له سره، ګردسره، ببخي، کورټ، هېڅ، هډو؛ ۲) ختم، پای، آخر.

دسلاپ (daslā́p) نر.م. بوټی، د لومړني خرڅلاو پیسې.

دسمال (dasmā́l) نر.م. رومال، رومیال، څپوټی، څپوټی.

دسماله (dusmā́la) ښځ.م. وګ. خاملېتې.

دسوی خټکی (dasóyxaṭakáy) نر.م. ۱) یو دښتي جلغ لرونکی بوټی دی.

د سهار سترګه (dasā́harstə́rga) ښځ.م. رڼه سترګه، د سهار ستوری، د سبا سترګه.

دسیسه (dasisá) ښځ.م. توطیه، لانجه، حیله.

دشپې نوم (dašpenū́m) اا. پوځي او استخباراتي نومونه، چې په بندیزي (ممنوعه) سیمو کې له ګرځېدونکیو غوښتل کېږي.

دشت (dašt) نر.م. وګ. دښت.

دشکانه سترګه (daškāṇastárga) ښځ.م. د سهار یوه روڼ ستوري دی.

دشلمه (dašlamá) ښځ.م. تشلمه، له چایو سره خوړل کېدونکی خوږه.

د شودومور (dašudomór) ښځ.م. رضاعي مور.

دشومه دم انګازې (dašummdamangāzé) اا. شپېنی هنګامې یا انګازې.

دښت (dasṭ) نر.م. دښته، سارا، صحرا، میره، ډاګ، بیابان، بېدیا.

دښکو (daskū́) نر.م. د شیخډو په ډول یوه مرغۍ ده.

دښمن (dosmán) نر.م. دښن، دشمن، میرځی، دښنو، غلیم، دښنه، بدخواه، خصم.

دښمنانه (dosmanāná) ص. میرځي، په دښمنۍ، غلیمانه.

دښمني (dosmaní) ښځ.م. بدي، غلیمي، رټي.

دښمنېدل (dosmanedə́l) مص. ل. مخالف کېدل، رټېدل، غلیم کېدل، بدېدل، ورانېدل.

دښې وتل (daṣéwatə́l) مص. ل. له کاره وتل، خرابېدل، په درد نه خوړل.

دعا (dusā́) ښځ.م. (ج. دعاګانې) ۱) غوښتنه، درخواست، خواست، سوال، حاجت.

دعوا (daswā́) ښځ.م. وګ. دعوه.

دعوت (daswát) نر.م. ۱) بلنه، راغوښتنه، رابلنه؛ ۲) مېلمستیا.

دعوتنامه (daswatnāmá) ښځ.م. بلن لیک، د بلنې بانه، د بلنې رقعه، د بلنې کارډ.

دعوه (daswá) ښځ.م. دعوا، دنګله، لانجه، شخړه، جګړه، ادعا، د حاکم په وړاندې له یوه سري شخه د بل سري حق غوښتل؛

دغا (dağā́) ښځ.م. تګي، چل، چم، دروهه، مکر.

دغځی (dağǰáy) نر.م. وچ لاس، فلج لاس.

دغدغه (dağdağá) ښځ.م. ۱) وېره، ډار، تراره؛ ۲) هنګامه، آوازه، انګازه؛ ۳) تخنونه، تخنی؛ ٤) تخت، پلاز، ګدی.

دغدغی (dağdağáy) ص.نر.م. دوکه مار، تګ برګ، تګمار، چمباز.

دغدوغ (dağdúğ) نر.م. دوکه، چل ول، فرېب، تګي.

دغدوور (dağdawúr) نر.م. یوه مرغۍ ده چې ځونکه (پیک، کاکل) لري.

دغدوغی (dağdūğáy) ص.نر.م. تګمار، چمباز.

دغډغی (dağḍağáy) نر.م. ۱) د لمر وړانګه؛ ۲) هغه باران چې غټ غټ ځاځکي ولري.

دغره تماکو (dəğratamākú) نر.م. غرنی بوټی دی چې په چلم کې څکل کېږي.

د غره چای (dağračáy) نر.ج. خړ رنګه غرنی بوټی دی چې د چایو کار ترې اخیستل کېږي.

د غره مږ (dəğramáẓ) نر.م. غرنی پسه.

دغسې (dáğasi) ض. ۱) داسې، دارې، دا ډول، همدارنګه، همدا ډول؛ ۲) د نر غوندې.

دغل (dağál) ص. نر.م ۱) درغل، کوټه؛ ۲) مکار، منافق، تګ.

دغلته (dáğalta) ق. په دغه ځای، دلته، په دې ځای کې، په دغه ځای کې.

دغوا غولانځه (dəğwāğulánǰa) ښځ. م. د غوا غلامځه، یو ډول وابنه دي.

د غوایي ژبې (dəğwāyižabáy) ښځ. م. ګاوزبان، یو ډول طبي بوټی دی.

د غوایي سترګه (dəğwāyistə́rga) ښځ.م. ۱) ساعت، ګړی؛ ۲) یو راز سارایي ګل دی.

دغومره (dağúmra) ص. دومره، دغه هومره، په دې اندازه، دومره قدرې، دغونه.

دغه (dáğa) ض. ۱) دا، نیږدې اشاري ضمیر دی؛ ۲) ض. همدا، همدغه.

د غېږې روغبړ (değeẓeroğbáṛ) نر.م. بړه ګړه، برګندي، تر غاړو وتل، معانقه.

دف (daf) نر.م. وګ. دریه.

دفاع (difā́s) ښځ.م. مدافعه، مخه نیونه، ساتنه، ژغورنه، حمایت.

دفاعي (difāsí) ص.نب. ددفاع، د مدافعې، دفاع ته منسوب.

دفتانګ (deftáng) نر.م. وګ. ډیفتانګ.

دفتر (daftár) نر.م. دولتي اداره، اداري ځانګه، د یوې اداري د اسنادو د ثبتولو کتاب.

دفتري (daftarí) ص. نسب. ۱) دد فتر، دفترته اړوند؛ ۲) د شمسي، دفتري لیک؛ یو ډول لیک دی.

دفعه (daf'á) ښځ.م ۱) ایسته کونګ، شړنه، تمبونه، ردونه، لیرې کونه؛ ۲) کرارونه، کینونه.

دفعتاً (dafatán) ق. لەواره، نابېره، ناڅاپه، یو په یو، په یوه وار، وار لەواره.

دفعه (dafá) ښځ.م. وار، پلا، ځل، نوبت.

دقت (diqát) نر.م. غور، توجه، ځیرېدنه، پام.

دقیق (daqíq) ص. نر.م. ص. نر.م. ځیر، متوجه، پام کوونکی، باریک بین، کره، څک، حساس.

دک (dak) نر.م. ۱) علت، بانه؛ ۲) اریانتیا.

دکارګه ټکی (dəkārgaṭakáy) ښځ.م. ټکلی، بنبرک، یو ډول بوټی دی چې سابه ترې پخوي.

دکارګه ټونګه (dəkārgaṭūngá) ښځ.م. د غاټول ګل له کورنۍ څخه یو شین ګل دی.

دکازی (dakā́zay) نر.م. دوګازه، تور، د مرزانو د نیولو یو ډول جال دی.

دکولمو شوله (dəkulmóšwála) ښځ.م. پېچ، نس خوږی، کولمه خوږی، پېچش.

دکۍ (dakáy) ښځ.م. لوښی، غوا لوشه، خاورین لوښی دی چې غوا په کې لوشي.

دګ (dag) نر.م. ۱) دګی، کونده؛ ۲) بې وفایي؛ ۳) د زړه پټه خبره؛ ٤) خرېدلی سر؛ ٥) یو ډول ګانه ده؛ ٦) اړم، تمبه.

دګدګلی (dagadagaláy) نر.م. دګړلی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

دګل (dagə́l) مص. مت. ۱) ترټل، دسل، غندل، رټل، کږل، منت کول؛ ۲) نر.م. تیر، لاړی.

دګل مری (dagwálmaráy) ښځ.م. هغه هندوانه، ختکی، بادرنګ چې نوي له ګله وتلي وي.

دګلی (dagaláy) صف. نر.م. رټلی، دسلی، رټل شوی، غندلی، ترټل شوی.

دګلي (dagalí) ښځ.م. منت باري، منت، احسان.

دګوتو په شمېر (dəgwatopašmér) ص. لږ شمېر، یو څو، خال خال.

دګوتوستوری (dəg(wá,u)tostóray) نر.م. دګوتواوری، دګوتو لوڅې.

دګه دګه تي (dágadágatí) ښځ.م. د جنګي پسونو د جنګولو په وخت کې ویل کېږي.

دګیدړواده (dagi daṛwāda) نر.م. ۱) په شنه آسمان باران اورېدل؛ ۲) د سیلۍ چورلېدونکې برېوکی.

دل (dal) نر.م. ۱) ورغستلي، ګور، ګوري، دلده؛ ۲) میده شوي شاخل چې څارویو ته ورکول کېږي؛ ۳) ص. نر.م. ج. خوشې، بېځایه.

دلاسه (dalā́sa) ص. نب. ۱) دلاسا، راضي، رضا؛ ۲) ښځ.م. تسلي، ډاډ ګیرنه.

دلاسه لا (dalāsalā́) ق. نورهم، سربېره پردې.

دلاک (dalā́k) نر.م. سلماني، نایي، ډم، ګلابي.

دلال (dalā́l) ص. نر.م. (ج. دلالان) ۱) هغه څوک چې د پلورونکي او پېرودونکي ترمنځ جوړه راولي؛ ۲) ګومارلی کس؛ ٤) رویبار، ریبار.

دلالت (dalālát) نر.م. ۱) یومیا ګلوي؛ ۲) برهان، دلیل، پوهونه، لارښوونه، اطلاق، شاهدي.

دلاور (delāwár) ص. نر.م. زړور، زمری، شجاع.

دلبر (delbár) فا. نر.م. (ج. دلبران) زړه وړونکی، ښکلی، معشوق، محبوب، مطلوب.

دلبري (delbarí) ښځ.م. ۱) زړه راکښنه، زړه وړنه؛ ۲) ناز، ادا، خرام، عشوه، نخره.

دلبند (delbánd) نر.م. ۱) لمون؛ ۲) زړه پورې، په زړه پورې؛ ۳) د سترګو تور، د زړه ټوټه.

دلبه (dalbá) ښځ.م. طمعه، د ښکاري مارغانو د رابللو لپاره د غوښې یوه ټوټه نیول.

دلپل (dalpál) ص.نر.م. چونلی، چملوک، گونجې شوی.

دلتنگ (deltáng) ص.نر.م. زړه تنگی، خوابدی، غمگین، خپه، خواشینی، زړه نیولی.

دلته (dálta) ق. دلې، دیلې، دې ځای ته، دېخواته.

دلجویي (deljūyí) ښځ.م. شفقت، مهرباني، داډگیرنه، تسل، دلاسایي.

دلچسپ (delčásp) ص.نر.م. په زړه پورې، په طبعه برابر، خوږ، صمیمي.

دلخواه (delxwāh) ص.نر.م. زړه غوښتونکی، مطلوب، منلی، خپله خوښه.

دلداده (deldādá) ص.نب. مین، عاشق، زړه بایللی.

دلدار (deldā́r) ص.نر.م. محبوب، معشوق، خوږ.

دلداري (dldārí) ښځ.م. داډگیرنه، تسل.

دلدل (daldál) نر.م. مرغه، جبه، جبه زار، پلندی، چرچونه ځمکه، دلن، مړه او بیزه ځمکه.

دلده (daldá) ښځ.م. گور، اوگره، ورغستلي، دل.

دلربا (delrubā́) ښځ.م. ۱) زړه وړونکې، معشوقه، مینه؛ ۲) مو. د سریندې غوندې یوه آله ده.

دلسرد (delsárd) ص.نر.م. نا امیده، مایوسه.

دلسوز (delsóz) ص.نر.م. زړه سواندی، مهربان.

دلگی (dalgáy) ا. دلگی، لس کیزه پوځي ډله.

دلگیر (delgír) ص.نر.م. خپه، زړه نیولی.

دلگی مشر (dalgaymášar) ا. د لس کسیزې پوځي ډلې مشر.

دلل (dalál) نر.م.ج ۱) ستړتیا، ستړیا، زله توب؛ ۲) حواري، فلاکت.

دلمرتله (dalmártala) ښځ.م. د ستورو د لوړوالي د معلومولو آله.

دلمرسترگه (dalmárstérga) ښځ.م. لمر، غارمه، د لمر تیکلی، د لمر تبې، د لمر تکی.

دلنی (dalanáy) نر.م. لواړه، دلده چې میده اوړه ترینه ښهل شوي وي.

دلو (dálwa) ښځ.م. ۱) سلواغه، بوکه، سطل، دولچه؛ ۲) دلمریزکال یوولسمه میاشت.

دلول (dalawә́l) مص.مت. ۱) دل کول، میده کول؛ ۲) مج. پرتې ویل، چتیات ویل.

دلون (dalū́n) نر.م. سیارکه، شمخه، یو ډول زیانمن وابنه دي.

دله (dalá) ص.نر.م. بړوه، دووس، بې غیرته.

دله خپک (dalaxapák) نر.م. خپک، دله گک، د پیشو هومره یو حیوان دی.

دلې (dalé) ق. دلته، دېلې، دغلته.

دلۍ (daláy) ښځ.م. ۱) کوټه، امبار؛ ۲) ص.نب. (مج.) زبنت ډېر، بېځې زیات، پریمانه.

دلېدل (daledә́l) مص.ل. دل کېدل، دلده کېدل، اوگره کېدل، میده کېدل.

دلېگه (dlegá) ښځ.م. ډگره، شاړه ځمکه.

دلیل (dalíl) نر.م. ۱) ثبوت، برهان، حجت؛ ۲) ل.م. لاربنوونکی؛ ۳) نخښه، علامه.

دلیلي (dalilí) ص.نب. ۱) د دلیل، د برهان، د حجت، په دلیل برابر؛ ۲) یقیني، مقنع، ثابت.

دلېواوړ (dalewaór) نر.م. یو ډول بوټی دی.

دم (dam) نر.م. ۱) نفس، سا؛ ۲) ص.نر.م. چوپ، غلی؛ ۳) نر.م. چف، دعا؛ ٤) شیبه، لحظه؛ ٥) ناڅاپه، ٤) بنی، د اهنگر بنی؛ ٦) پخېدنه؛ ۷) بړاس، بخار.

دما (۱) (dimā́) ض.وگ. زما.

دما (۲) (dámā) نر.م. درمبهار، د توږونو د دزو چرله پسې اوازونه.

دمار (dámmār) نر.م. دهمار، له ١٤ ماترو څخه جوړشوی تال دی، دري ضربه او دري خالي لري.

دمار ژبی (damāržabáy) ښځ.م. یو ډول نبات دی چې له سر نه تر بېخه پوري پاڼې لري.

د ماښام سترګه (damāṣāmstárga) ښځ.م. د مېلمانه سترګه، زهره، د ماښام ستوری.

دماغ (damā́ğ) نر.م. ١) ماغزه، مغز، د سرماغزه؛ ٢) لویي، تکبر، غرور، کبر.

دماغجن (damāğján) ص. نر.م. ج. دماغـژن، کبرجن، مغرور، د لویي او کبر خاوند، متکبر.

دماغګی (d(i,a)māğgáy) سیري ببلم، مخیخ، د دماغ د شا په ښکته خواکې د یوې دماغي برخې نوم دی.

دماغه (d(a,i)māğá) ښځ.م. ورسک، د پوزې په څېر وتلی ځای لکه د غره دماغه.

دماغي ځواک (demāğijẅák) ا. دماغي قوه یا قوت، فکري ورتیا.

دمامه (damāmá) ښځ.م. ١) فضا؛ ٢) دمامه، نغاره، ډنډوره.

دمباله (dombālá) ښځ.م ١) آخر، وروسته، پای؛ ٢) دمبیله، د کوچیانو هغې خورجینې چې قیمتي شیان په کې ساتي.

دمبوره (dambūrá) ښځ.م. وګ. تمبوره.

دمبول (dambawә́l) مص. مت. خوځول، حرکت ورکول، ښورول.

دمبولا (dambūlā) نر.م. د کوچیانو یو ډول خاصه خورجینه ده.

دمپخت (dampóxt) نر.م.ج. په دم پوخ شوی، په بړاس یا بخار پوخ شوی.

دم په دستي (dámpadastí) ق. فوري، فی الحاله، ژر تر ژره، له واره، سملاسي.

دم په دم (dámpadám) ق. ١) شېبه په شېبه، وخت په وخت؛ ٢) پرله پسې، بې وقفې.

دمټ شیطان (damátšaytā́n) نر.م. د خاورو شیطان، د شګې شیطان، کولولو، یو ډول حشره ده چې تر خاورو لاندې ژوند کوي. شیطانکه.

دمچي (dumčí) ښځ.م. هغې نخ چې داس تر لکۍ لاندې تېره شوې.

دمخنی (damaxanáy) ص. نر.م. پخوانی، لومړنی، لرغونی، د دمخه، مخنی، مخکینی.

دمخه (damáxa) ق. ١) مخکې، وړاندې، ړومبی؛ ٢) پخوا، څنډن؛ ٣) په وس، په طاقت کې.

دمخه والی (damaxawā́lay) نر.م. د مخه توب، مخکې والی، وړاندې توب، څنډنتوب.

دمدار (damdā́r) ص. نر.م. ١) په کراره، په دمه؛ ٢) ساکښ؛ ٣) دم لرونکی، غځېدونکی.

دم درحاله (dámdarhā́la) ق. ١) فوري، فی الحاله، سمدلاسه؛ ٢) همدا اوس، اوس.

دمدړه (damdáṛa) ښځ.م. خنګری، هغه آله چې د تنستې تارونه ښکته پورته کوي.

دمدمال (damdamā́l) نر.م. یو ډول رش دي چې ښځې پرې غابنونه مینځي یا شونډې وریاندې سرې کوي.

دمدمه (damdamá) ښځ.م. ١) بدایي؛ ٢) فخر، کبر، غرور؛ ٣) ډېری، کوټه، دلی، انبار.

دمرداري موږی (damurdārimawẓáy) نر.م. پیلاتی، شراچوونکی او پتنه سری.

دمرده (damrada) ښځ.م. د ژرندې ادم.

د مرغی کنی (damurğaykanáy) نر.م. یو ډول وابنه دي چې پر شوتلو باندې راتاوېږي.

دمړی (damṛáy) ښځ.م ١) دملی، د دام اتمه برخه؛ ٢) مج. کم شی، لږ څیز، لږې پیسې.

دمساز (damsáz) ص. ملگری، همدم، همراز.

دمک (damák) نر.م. ۱) شیبه، لحظه، لږ وخت؛ ۲) دمه، آرام، سیاله؛ ۳) تپک، د اوسپنې هغه آله چې خاوره پرې تخته کېږي.

دمگر (damgár) ص. نـر.م. ۱) اوده کـوونکی؛ ۲) هغه څوک چې د پښې بنې وهي.

دمګۍ (damagáy) ښـځ.م. چغۍ، جـز بـازی، د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

دمل (dumál) نر.م. سنجه، ښنځه، دنبـل، یو ډول دانه ده چې پر وجود باندې راخېـژي.

دملاغاښۍ (damlāǧāṣay) نـر.م. د مـلا د تیر بند، د ملا هډوکی، د ملا غوږګی، د ملا مرۍ.

دملۍ (damláy) ښځ.م. و ګ. دمړۍ.

دمو (damū́) نر.م. د دوو سـیندونو د یو ځـای کېدو ځای.

دمول (damawə́l) مص. مت. ۱) اوده کول، چـف کول، دم کول؛ ۲) ورېجو ته دم ورکول؛ ۳) مـج. تر تاثیر لاندې واقع کول.

دموي (damawí) ص. نب. د وینې، خوني.

دمه (dáma) ښځ.م. ۱) سـیاله، ارام، سـاسازونه؛ ۲) سا، نفس؛ ۳) ښځ.م. اروی بدېدنه، هاضمه خرابېدنه؛ ٤) بخار، لړه.

دمهار (damahā́r) نر.م. غږومبهار، درومبهار.

دمه ځای (damaǰā́y) نر.م. دسیالې ځای، د دمې ځای، د استراحت ځای.

دمه ګیر (damagī́r) ص..نر.م. ج. دمه کوونکی، سیاله کوونکی، د دمې خاوند.

دمه لوی (damalóy) ص. نـر.م. هوسا، ارام.

دمېدل (damedə́l) مص. مت. ۱) ارامېدل، غلی کېدل، مستریح کېدل؛ ۲) دم کېدل، د دم لاندې کېدل؛ ۳) دم خوړل (پلو، چای...) پخېدل.

د میرې زوی (damayrezóy) نر.م. د میرې مور زوی، ناسکه ورور، مېرنی (مورنی) ورور.

د مېلمانه سترګه (damelmānastárga) ښځ.م. د ماښام ستوری، د ماښام سترګه، زهره.

دن (dan) نر.م. مټ، متی، خُم، چاټی، ماټی.

دنامه غوټه (danāmaǧū́ṭa) ښځ.م. د نامه ګنډه، دنامه غوټۍ، د نوم سر، د نامه سر.

دناو (danā́w) نر.م. داناو، هغه اوبه چې غنمو ته په وروستي وخت کې ورکول کېږي.

دنبوره (danbūrá) ښځ.م. و ګ. تمبوره.

دنبۍ (danbáy) ښځ.م. چغۍ، چیتۍ، د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

دندارو (dandārū́) نـر.م. یـو ډول دانـه ده چې د ماشومانو په سر کې راخېژي.

دنداسه (dandāsá) ښځ.م. د غـوز د ونې پوست؛ ښځې د دنداسې څخه د لبسرین او د غـاښـو د کریم کار اخلي.

دندانه (dandāná) ښـځ.م. (ج. دندانې) ۱) اره، مورګه، غاښی؛ ۲) هغه سـتنې چې د انګـورو تاکـونو ته ورکـول کـېږي؛ ٤) پاټکی، زینه، پوړۍ؛ ٥) ځړوبی.

دندکنډ (dandkánḍ) نر.م. د پیل هډوکی.

دندوړه (dandū́ṛa) ښځ.م. نینې شوي جینجړ.

دندوکار (dandūkā́r) نـر.م. ۱) تیاره، تـورتـم؛ ۲) د دوړو ډکه وربېځ؛ ۳) درب، دربهار.

دنده (dandá) ښځ.م ۱) ساعت تېرول؛ ۲) وظیفه، پېشه، کار؛ ۳) عیش، ښه ژوند تېرونه.

دنده یي (dandayí) ص. دنده ییز، ورهنیز، کسبي، وظیفوي، مسلکي، حرفه یي.

د نس برخې (danasbrǎǰe) ښځ.م. د نس پریم، پرین، د نس پردې.

د نس بني (dənásbanáy) ښځ.م. د تنستې د اوبدلو تارونه، د کنې د اودلو تارونه.

د نس ترخوله ایله (dənástarxwlailá) ص. ۱) نس پستی، چیرن، سیرن؛ ۲) اړری بد.

د نس ناسته (dənasnasta) ښځ.م. لـه نسه بهېدنه، دست، اسهال، له نسه کېدنه.

دنکریزو شپه (dənakrizūšpá) ښځ.م. له واده څخه یوه شپـه مخکې هغه رسم چې د هلک او جینۍ په لاسونو نکریزې اېښودل کېږي.

دنګ (dang) ص. نر.م. ج. ۱) لـوړ، جګ، د لوړې ونې خاوند؛ ۲) مست، نشه؛ ۳) نر.م. د شولو د پاکولو پایکو.

دنګ دنګ (dángdáng) نر.ج. رپېدنه، لړزېدنه، دګېدنه، رېږدېدنه، له سړو او یخنۍ ترېدنه.

دنګرا (dangrā́) ښځ.م. د نـرګس په څېر یو ډول بوټی دی چې په اوبو کې شین کېږي.

دنګ غاړی (dangğā́ray) ص. نـر.م. د جګې او لوړې غاړې خاوند.

دنګل (dangə́l) مص. ل. دانګل، ورتل، خېزوهل.

دنګله (dangalá) ښځ.م. (ج. دنګلې) ۱) دعوه، مناقشه، شخړه؛ ۲) غورې پرې.

دنګو (dangū́) نـر.م. بې لـه سـرو کـولـو څخه د حبوباتو پخول.

دنګوچی (dangucáy) ښځ.م. نګوښېده، ګـوډ ګوډ تلنه، د ګوډ سړي تګ.

دنګول (dangawə́l) مص.مت. ۱) دانګول، پورته پورته غورځول؛ ۲) دماشومانو نازول؛ ۳) مج. غورځول، لېرې کـول، ایسته کـول، له مقامـه لېرې کول.

دنګه (dánga) ښځ.م. ۱) ګڼه ګونه، ازدحـام، جم و جوش؛ ۲) د میزرو بوټی؛ ۲) شخړه، لانجه.

دنګه دنګه چي (dángadángačí) ښځ.م. د ماشوم دنګونه، د ماشوم ښکته پورته غورځونه

دنګېدل (dangedə́l) مص.ل. ۱) پورته پورته غورځېدل؛ ۲) مج. غورځېدل، له مقامه ایسته کېدل.

دننوال (dananwā́l) ص. دننپال، درونګرا، تلوېنی.

دننه‌وال (dananwālā́) ا. دننپاله، دننپالنه.

دننه (danə́na) ص.نب. ۱) داخـل، په کې، دبهر ضد؛ ۲) ننوتی، ورکې.

دننی (dənə́nay) ص. نر.م. ۱) داخلي، اندروني، ددننه؛ ۲) دننورځي، ورځنی، په نن مربوط.

دنه (daná) ښځ.م. ۱) امېل، طـوق، غـاړه کی؛ د ښځې د غاړې یو ډول ګاڼه؛ ۲). و.ګ. دانه.

دني (daní) ص. نب. دون، پست، بې کفایت.

دنیا (dunyā́) ښځ.م. ۱) نړۍ، جهـان؛ ۲) دارایي، شته، شتمني.

دنیاپرست (dunyāparást) ص.نر.م. هغه څوک چې له پیسو او مال سره زیاته مینه لري.

دنیا دار (dunyādā́r) ص. نر.م. شتمن، دولتمند، دشتو خاوند، ثروتمند، پیسه دار، موړ، بهای.

دنیاوال (dunyāwā́l) ص. نر.م.ج. ۱) نړیوال؛ ۲) جهاني، ددنیا.

دنیاوي (dunyāwī́) ص.نب. دنیـوي، د دنیـا، د نړۍ، د جهان، په دنیا پورې اړوند.

دن دن (dándan) نر.م. چوغکه، کوتواله، چرچه.

دنکار (dankā́r) نر.م. تناکار، یـو ډول تریخ بوټی دی چې د زخمو لپاره دوا ده.

دنیا (danyā́) ښځ.م. دنیه، کروشه، ګشنیز.

دو[1] (daw) ۱) داو، زیاتونه، جګـونه، داوطلبي؛ ۲) خړ، خجل، شرمنده؛ ۳) منده، څغاسته.

دو[2] (du) ښځ.م. ځوړونه، کړونه، دو کول.

دو[۲] (do) ښځ.م. دوګی، د سپښتو یو ډول لوبه ده.
دواب (duāb) نر.م. ددوو دریابونو ترمنځ ځای.
دوا (dawā́) ښځ.م. (ج. دواګاني،دواوې) دارو، درمل، دوايي.
دواپړ (dawāpáṛ) ص. نر.م. ۱) دعاکوونکی، دعاګوی؛ ۲) فاتحه ورکوونکی.
دوات (diwā́t) نر.م. مشوانۍ، هغه بوتل چې د قلم، دروې،نوکاینې رنګ په کې وي.
دواره (dawā́ra) ق. له تکه، ناڅاپه، سمدلاسه، فی الحاله، وار د واره، وار له واره، فوراً.
دواړه (dwā́ra) ص. نب. غبرګ، جفت، جوړه.
دواله (dwā́la)!. دوه واله، دوواله.
دوام (dawā́m) نر.م. پایښت، ادامه، ثبات.
دوامداره (dawāmdā́ra) ص. نب. پایداره، پایښت لرونکی، ټینګ، کلک، محکم.
دواوړې چینجی (dawāwrečinjáy) نر.م. زنګاله، یو ډول چینجی دی چې په زړه واوره کې پیدا کیږي.
دوايي (dawāyí) ښځ.م. دوا، درمل، دارو.
دوب (dub) نر.م. دوپ، دپه هوا، بخار، ګرمي.
دوباجه (dūbājá) ص.نب. دوه چنده، دوه ځلي.
دوباره (dubārá) ق. ۱) بیا. دوهم ځل، دوه ځلي؛ ۲) ص. خسکي چرګ یا چرګوړی.
دوباړی (dubāṛay) نر.م. خوباړی، دبی، د کالو مینځلو لښاو پلن لرګی.
دوبټه (dubaṭá) ښځ.م. جوټه، دوپټه، څادر، هغه څادر چې نارینه یې پر اوږو اچوي.
دوبجن (dūbján) ص.نر.م. ۱) دربجن، دوبجن، بدبویه،هغه خواړه چې خراب شي؛ ۲) بند، دپ.
دوبره (dubará) ص.نب. لوی یری، دوه سوری توکر.

ډوبګنی (dobganáy) ص. نر.م. د دوبي، د اوړي.
دوبګوری (dūbgóray) نر.م. بانډه، ایلبند، ایلاق.
دوبله (doblá,e) ص. نب. (هن.) دب، ډبین، ډوبله، د متحرک فلم له اواز سره هممهاله د اصلي ژبې پر ځای د یوې بلې ژبې د ترجمې شاملونه.
دوبندي (dubandí) ښځ.م. ۱) بند، پیوند؛ ۲) طوق، امېل.
دوبنی (dobanáy) ص.نر.م. د دوبی، د اوړي.
دوبنه (dobána) ښځ.م. دوبی، د دوبي ښځه.
دوبول (doból) نر.م. دوه بول، دوه پښې لرونکی.
دوبی (dóbay) نر.م. و.ګ. اوړی.
دوبي (dubí) نر.م. (ج. دوبیان) کالي مینځونکی.
دوبیاری (dubyāráy) نر.م. یو ډول بابنه ده.
دوبي خانه (dūbixānā́) ښځ.م. هغه ځای چې دوبیان کالي په کې مینځي.
دوبیتي (dubaytí) ښځ.م. (اد.) یو ډول نظم دی چې دوه بیته یا څلور مسرې لري.
دوبېل (dubél) نر.م. ۱) وره بېله، وړوکی تپاپو؛ ۲) د دوو سیندونو دیو ځای کېدو ځای.
دوپ (dup) نر.م ۱.) دوب، دپ، دپه هوا.
دوپال (dupā́l) نر.م. هغه لوی کمر چې چینه ترې راوتلې وي.
دوپټی (dūpaṭáy) ښځ.م. مقوا، دپټی، وقایه، د کتاب کلکه او نرۍ پښتي.
دوپټ (dūpáṭ) ص.نر.م. دوه چنده، دوه برابره.
دوپټه (dūpaṭá) ښځ.م. ۱) و.ګ. دوبټه؛ ۲) ص. دوه پاټکیزه، دوه پله بیزه پوړی.
دوپړ (dūpáṛ) نر.م. ۱) کړاک، مصیبت، پریشاني؛ ۲) ستړیا؛ ۳) ص. نر.م. دروهلی، تګ، چلباز.
دوپړه (dū́pṛa) ښځ.م. دوکړه، دوپړی، تبله،طبله، تبلی د موسیقي یوه ضربي آله ده.

دوپړی (dūpṛáy) ښځ.م. و گ. دوکړه او تبله.

دوپړي (dūpṛí) ښځ.م. پرېشاني، خواري.

دوپن (dūpán) نر.م. څېتی، چوتی، چونی.

دوپوره (dūpūrá) ص. نب. ۱) دوه پوړيز، دوه منزله؛ ۲) دوه ځله، دوه واره.

دوپه (dopá) ص. نب. ۱) دوپه، دروهلی، تگ؛ ۲) بېوسه، غريب، سرېداگه، بې اعتباره.

دوپه دوپيا (dūpadupyā́) ښځ.م. دوپ، دپه هوا، بنده هوا.

دوپيازه (dūpyāzá) نر.م. يو ډول خواړه دي.

دوتاره (dutārá) ښځ.م. (مو.) د موسيقي يوه آله ده چې تنبورته زياته ورته ده.

دوترتوکي (dáwtartóki) ا. ليکتوکي، ليک اوزار، دفتري اړتياوې، قرطاسيه.

دوترواکي (dawtarwā́ki) ا. دفترداري، اداره، بيروکراسي.

دوتنه (dawtána) ښځ.م. پوښ، جلد (د کتاب)، وقايه، دوسيه.

دوتنيار (dawtanyā́r) نر.م. صحاف، هغه څوک چې کتابونه گندي، پوښونه ورکوي.

دوتنيز (dawtaníz) ص. پوښل شوی، پوښلی، پوښ ورکړی، مجلد.

دوجاله (dujā́la) ص. نب. دوه زړی، دودله، فکرجن، مشوش متردد.

دوچار (dučā́r) ص. نر. م. ج. اخته، لگيا، بوخت.

دوچه (dúča) ښځ.م ۱) ورکوټی ډنډ، وړوکی حوض ۲) ډيچه، دويچه، جويه، لښتی.

دوڅار (ducā́r) ص.نر.م. ج. ۱) څرگند، ښکاره، جوت؛ ۲) متوجه، څارونکی، تعقيبوونکی.

دوڅرخه (ducarxá) ا. لاړيس، يوه کې، يکې، سايکل.

دوختنی (dawaxtanáy) نر.م. پخوا، د مخه، وړاندې، لرغون، ړومبی، مخکې.

دوخته (dawáxta) ق. ړومبی، وخته، پخوا، دمخه.

دوخړه (dūxáṛa) ښځ.م. لوخړه، لوگی، دود.

دود[1] (dūd) نر.م ۱) دو گ، لوگی؛ ۲) جار، قربان.

دود[2] (dod) نر.م. (ج. دودونه) ۱) رواج، رسم، دستور؛ ۲) هڅوب، کلتور، کلچر؛ ۳) ق. په ډول، په څېر، په شان، غوندې.

دودبايده (dudbāydá) نر.م. سيالي، رواج، د خپښی مناسبات، د دوستی اړيکې.

دودتيا (dodtyā́) ا. دودوالی، رواجېدل.

دودجن (dudján) ص.نر.م. دودبويه، هغه څه چې د لوگي خوند يې اخيستی وي.

دودکادود (dūdkādū́d) نر.م. لوخړه، گړدود، خوړسکه، غړوسکه.

دودکښ (dūdkáṣ) نر.م. دود کش، د لوگي د وتلو موری.

دودکه (dūdáka) ښځ.م. يو ډول نبات دی.

دودل (dudál) نر.م. دل شوی، تکول شوی.

دودو (dawdáw) ق. ۱) په منډه منډه، تېز تېز، په ځغاسته؛ ۲) مج. خجالت، خړپړ.

دودوال (dodwā́l) ص. دودپال، عنعنه پال.

دودواله (dodwālá) ا. و گ.: دودتيا.

دودودوی (dod-o-dóy) ا. دود او قانون، قاعده او قانون، عرف او قانون.

دودول[1] (dodawál) مص. مت. رواجول، عامول.

دودول[2] (dūdawál) مص. مت. ۱) لوگی کول، لوگی ترې ايستل، سوځل؛ ۲) مج. قربانول، جارول، ځارول، صدقه کول.

دودولی (dodawə́lay) نر.م. ۱) ځوروړلی؛ ۲) عصبي کړی، په عذاب کړی، قهرولی.

دوده (dūdá) ښځ.م. ۱) تښت، هغه تاوېز چې ناروغ ته لوګی کېږي؛ ۲) هغه لـرګی چې لمبه نه کوي او نرۍ نرۍ دود ورنه پورته کېږي.

دودي[۱] (dūdí) ښځ.م. باڼ، اړوب، هغـه اوړه چې لـومړی په اوبو کې حلېږي او بیا د ښـورروا د ټېنګولو لپاره ښورروا ته وراچول کېږي.

دودي[۲] (dawdí) ص.نب. ۱) ګـټـور، مـفـید، د ګټې وړ؛ ۲) ګټه خوښوونکی یا غوښتونکی.

دودیال (dodyā́l) ص. وګ. دودیالی.

دودیالتوب (dodyāltób) ا. فـرهـنګیالـتـوب، دودیالی.

دودیالی (dodyāláy) ص.نر.م. په دود او دستور پوه، درونخویه، فرهنګیال.

دودېدل[۱] (dodedál) مص.ل. رواجېدل، عامېدل، عام کېدل، تعمیم موندل.

دودېدل[۲] (dudedál) مص.ل. ۱) لـوګی کـېدل، سوځېدل؛ ۲) مج. صدقه کېدل، ځارېدل.

دودېرشیزه (duderšizá) ص. ښـځ.م. (مو.) د لوېدیزې موسیقۍ په نوټېشن کې یوه نښه ده.

دودیز (dodíz) ا.ص. دود شـوی، مروج، عنعنوي.

دور[۱] (dur) ص. نر.م. وګ. دوړ.

دور[۲] (dáwar) نر.م. ۱) دوران، حرکت، څرخېدنه؛ ۲) وخت، دبدبه، پرتم؛ ۳) د کـوهي یو دېـوال؛ ٤) عصر، زمان؛ ٥) سپ. وار، نوبت.

دوران (dawrā́n) نر.م. ۱) ګردش، څرخېدنه، دور؛ ۲) جریان؛ ۳) وخت، مـوقـع، عصـر؛ ٤) مج. قدرت، عزت، پرتم.

دوراندېش (dūrandéš) ص. نـر.م. پېش بین، بای وین، پای وینی، عاقبت اندېش، محتاط.

دوراني (dawrānī́) ص. نب. متحـرک، په حرکت کې، په جریان کې، د دوران.

دورايي (durāyí) ښځ.م. ۱) دوراهي، دوه لارې؛ ۲) ق. دوه جاله، دوه زړی.

دوربه (dūrbá) ښځ.م. ۱) باراني هفته؛ ۲) دربه، د ژمي د ورځو چې آسمان په وریځو پټ وي.

دوربین (dūrbín) نـر.م. ۱) لیرې لیدونکی آله؛ ۲) ص. نر.م. ۱) دوراندېشه، عاقبت اندېشه.

دوردمه (dūrdáma) ص. نر.م ۱) قوي، غښتلی؛ ۲) دمه، هوسا.

دورسي (dūrisí) ښځ.م. تمبه، تمبه، تماچو، اړم.

دورګه (dúragá) ص. نب. کم اصل، کچه، بدل.

دورمال (dūrmā́l) نر.م. هغـه کلک لـرګي چې د هغه په وسیله موچنه ښوی کېږي.

دورمټ (dūrmaṭ) نر.م. کلکه او درنه آلـه ده چې او مه ځمکه یا سړک پرې کېمنډي یا یې پرې مته کوي، ګرمټ.

دورمه (dūrmá) ښځ.م (ج. دورمې) نل، نی، درمه، نلۍ، نیچه، کړکی.

دورنګي (dūrangí) ښځ.م. دوه مخي، منافقت.

دورویه (duroyá) ص. نب. دوه مخی، منافقه.

دوره (dawrá) ښځ.م. (ج. دورې) ۱) پېر، ګردش، دور، دوران، ګرځونه؛ ۲) وخت، زمـان، عصر؛ ۳) مرحله، پړاو؛ ٤) ژی، څنډه.

دورې[۱] (doré) ق. هلته، هاخواته، هورې.

دورې[۲] (dúre) ق. ا دې خواته، دېلې، دېخوا.

دورینه (dūrína) ښـځ.م. وادي، وت، دره، د دوو غرونو ترمنځ سیمه، ناره، شبله، خوړ.

دورینه خت (dūrínaxát) نر.م. دکار کوډې لوبه، د هلکانو او ځوانانو یوه دول لوبه ده.

دورینه شمال (dūrinašamā́l) نر.م. یوه لوبه ده.

دوړ (dūṛ) ص.نر.م ۱) جولا، اوبدونکی، تغراوبداند؛ ۲) ګرد، ذره، دوړه، لړ شی؛ ۳) دوړن، لاپو.

دوراوو (dūṛāwū́) نر.م. ۱) خوتانکه، هغه پاخه سابه چې بې غوړو له مالګې سره خوړل کېږي؛ ۲) ص. نب. دوړن، لاپو.
دوړدوړکه (dūṛdūṛáka) ښځ.م. بوربوکی، برکی، بوربرکی، ګردباد، ګردله.
دوړن (dūṛán) ص. نر.م. دوراوو، لاپودرواغجن.
دوړول (dūṛawә́l) مص.مت. دمیده شي شندل، رش(پوډر) شیندل، پاشل..
دوړه[۱] (dū́ṛa) ښځ.م. ۱) ګرد، غبار؛ ۲) درواغ؛ ۳) لاپه؛ ٤) اوره؛ ٤) کیسی، لغز، چیستان؛ ۵) آشورګ، د غابښو او ستوني یوه دوا.
دوړه[۲] (doṛá) ښځ.م. توکه، مسخره، وشته.
دوړه مار (doṛ·mā́r) ص. نر.م. (ج. دوړه ماران) مسخره چي، توکي، ملنډي.
دوړی[۱] (dawṛáy) ښځ.م. پیسه، سکه، دینار.
دوړی[۲] (dūṛáy) ښځ.م. هغه دوډی چې د پخې او را... لې (نتول) دوډی پر غای تیل کېږي.
دوړ... (dūrit) نر.م. ببخایه ګرځېدنه، لولنګري.
دوړېدل (dūṛedә́l) مص.ل ۱) پوډر شیندل کېدل، پاشل کېدل؛ ۲) توییدل، تکېدل؛ ۳) له زړښته شوکېدل (لکه جامې).
دوزخ (dozáx) نر.م. دوژخ، جهنم، دوږخ.
دوژور (doẓór) نر.م (حق.) پېژندنه، پېژندګلوي؛ قانوني، قانوني حق، مشروع، ډیجوري.
دوسپنه (dospaná) ښځ.م. زولانه، زنځیر.
دوست (dost) ص. نر.م ۱) ملګری، اشنا، انډیوال ۲) خپل، خپلوان.
دوستانه (dostāná) ص.نب. ۱) د دوستی، د صمیمیت؛ ۲) د اشنایی، د خپلوی، د خېښی.
دوسخانه (dūsxāná) ښځ.م. حمبه، کندو، د غلې ساتنځی، امبارخانه.

دوسکونه (dwaskū́na) ص. نب. دوه چاکه، دوه درزه، دوه ترکه.
دوسه (dósa) ښځ.م. زور زیاتی، جبر، ظلم.
دوسی (dosáy) ښځ.م. ۱) چاته مصلحت ورکونه؛ د بل پرضد سره یوکېدل؛ ۲) مج. منافقت.
دوسیه (dosiyá) ښځ.م. (ج. دوسیې) ۱) اسوی قطعه یی ځیز چې پانې ساتل کېږي(دوتنه)؛ ۲) اتهام، تور، کیفیت؛ ۳) ټول هغه اسناد چې د یوې موضوع یا کوم سړي په اړه راغونډ شوي وي.
دوشاله (dušālá) ښځ.م. شال، دوپټه شال، دوړه شال، کشمیري شال، ښځینه شال.
دوشېرلی (dušerláy) نر.م. سېرلی، یشېرلی، دوه کلن پسه، دوه کلن وز.
دوښا (doṣā́) ښځ.م. څوښه، دوشاب، څوښا، د انګورو اوبه.
دوښاخه (dusāxá) ښځ.م. ۱) ښاخی، شاخی، سکو؛ ۲) د لیندی کښی، دغولکې لاستی.
دوښخې (dūsaxé) ښځ.ج. لینګتي، د انسان دوه لینګتی، د انسان ښنې.
دوطرفه (dūtarafá) ص. نب. دوه اړخیزه، له دوو خواوو، له دوو اړخو، له دوه پلوه.
دوغونه (dūǧū́na) ض. دغوني، دوغنه، دونه، دغومره، دومره.
دوک (duk) نر.م. ۱) غم، نول، د خپګان؛ ۲) کینه، حسد، رخه؛ ۳) تهدیدونه؛ ٤) د سل ناروغي؛ ۵) څوښه، د تار یا وړی رېشلو او سپنیز یا لرګینه تېره سیخ.
دوک (duwák) ص. نر.م. دوه کلن (څاروی).
دوکال (dūkā́l) نر.م. سوکړه، وچکالي، وچ کال، قحطي.

دوکان (dukā́n) نر.م. ۱) هټی، هټ، پلورنځی، پلورځی، دکان، مغازه؛ ۲) د مالګې د لاس ته راوړلو او چاڼولو اورغالی.

دوکانچه (dukānčá) ښځ.م. ډبه، چوتره، سوپه.

دوکټې (dukaṭé) جن. د وریجو میده ګي.

دوکړه (dukṛá) ښځ.م. ۱) مو. دوګړه، دوپړه، دوکړی، طبله، دهندي موسیقۍ له آلاتو څخه ده؛ ۲) توکړه، مات شوی دوک؛ ۳) په ماشین کې د پنبو اینبودلو ځای؛ ٤) بې ځایه لوبه؛ ٥) رکاب.

دوکړه یي (dukṛayí) ص. نر.م. دوکړی وهونکی، دوپړی وهونکی، تبله یي.

دوکول[1] (dawkawə́l) مص. مت. ۱) داوطلبي کول، بیه جګول؛ ۲) بایلل؛ ۳) ځارول، جارول؛ ٤) شرمول، دوول، خړول، خجلول.

دوکول[2] (dukawə́l) مص. مت. ۱) توکل کول، اراده کول؛ ۲) غمول، کړول، تنګول، خوررول.

دوکه (doká) ښځ.م. (ج. دوکې) غولونه، ختا ایستنه، چل، چل ول، ټګي، تېر ایستنه.

دوکه مار (dokamā́r) ص. نر.م. چمباز، چلباز، دروغلی، غولوونکی، ټګ، تېرایستونکی.

دوکی (dū́kay) نر.م. څرخکی، څرخی، ورکوټی دوک، د دوک تصغیر.

دوکېدل[1] (dukedə́l) مص.ل. ۱) غمېدل، کړېدل، خوربدل؛ ۲) سمېدل، لاري ته برابرېدل.

دوکېدل[2] (dawkedə́l) مص.ل. ۱) داوطلبي کېدل، بیه جګېدل؛ ۲) ځارېدل، جارېدل؛ ۳) شرمېدل، خړېدل، خجلېدل.

دوګ (dug) نر.م. ۱) دود، لوګی؛ ۲) قهر، غوسه، خوشکه؛ ۳) درد، خوږ.

دوګانه (dūgāná) ښځ.م. ۱) د انګورو هغه تاک چې جرړې یې کړې وي؛ ۲) ص. نب. جوت، غبرګ، غبرګونی، جوړه یي.

دوګړ (dūgáṛ) نر.م. ګرد، ګړد، لړ، کم، نوکی.

دوګزه (dūgazá) ښځ.م. هغه جال چې په دوو څنډو کې یې لرګي وي او د مرزانو یا کوترو د سبل نیولو لپاره په کارېږي.

دوګغړن (dūggaṛán) ص. نر.م. ۱) دودغړن، دودجن؛ ۲) لوغړن، لغوړن، ناولی، چټل.

دوګول (dugawə́l) مص. مت. ۱) غړول، پړغول، څوک په خبرو راوستل؛ ۲) دودول.

دوګی (dūgáy) نر.م. (ج. دوګي) لوګی، دود.

دوګی (dogáy) ښځ.م. د سپینتو یو ډول لوبه ده.

دوګېدل (dugedə́l) مص.ل. ۱) غړېدل، ورو ورو په خبرو راتلل؛ ۲) دودېدل، لوګی کېدل.

دولا (dulā́) ص. نب. ۱) غبرګ، دوه پټی، دوه قلی، دوه کته شوی؛ ۲) کوږ، خم، کوږ، تیټ.

دولاغ (dulā́ğ) ښځ.ج. دولاق، یو ډول پراخ، چین لرونکی ښځینه پرتوګ دی.

دولت (dawlát) نر.م(ج. دول، دولتونه) ۱) شته، مال، سرمایه؛ ۲) هېواد؛ ۳) د ملت او حکومت مجموعي هیأت.

دولتمن (dawlatmán) ص. نر.م. دولتمند، موړ، بډای، شتمن؛ د مال او دولت خاوند.

دولتي (dawlatí) ص. نب. د دولت، په دولت پورې تړلی، سرکاري، رسمي.

دولتی (dulatə́y) ښځ.م. لغتې، جوتکې، لګتې.

دولکوټ (dulkót) نر.م. د قصابۍ مارکېټ.

دولوزه (dulawzá) ص. نب. بې قوله، بې وعدې.

دوله (dūlá) ښځ.م. ۱) غړانګه، د سپي یا سورلنډي انګولا، دولې؛ ۲) چودني کوزه، دا وسپني ګډوه.

دومبره (dúmbra) ق. ۱) وګ. دومره؛ ۲) ص. دېر پرسېدلی، بې اندازې چاغ.

دومره (dúmra) ق. دونه، دونې، دغونې، دغومره، په دې اندازه، په دې مقدار، دا اندازه.

دومره کی (dūmrakáy) ق. نوکی، دونه نوکی، دېر لږ، لږ څېز، بېخي لږ، د دومره تصغیر.

دومنده (dawmandá) ښځ.م. څلور بولی، بوده، څاروی.

دومه [1] (domá) ښځ.م. مړ اور، خوګلن، کمزوری اور، غلی اور.

دومه [2] (dúma) ښځ.م. لومه، دام.

دومی (dúmay) نر.م. ۱) پېچومی، لوړ ځای، جګ ځای، اوچت ځای؛ ۲) دومه، ساړه وهل، زکام، والګی.

دون (dun) نر.م. (مو.) ۱) دهن، وګ. تومري؛ ۲) د ګورو یا لوړي هجا له نومو څخه یو نوم.

د ناسري (dánāsurí) ښځ.م. ۱) د سري راګ یوه شعبه یا راګني ده؛ ۲) دمبګ راګ یوه څانګه؛ ۳) دمالکوس راګ یوه څانګه یا بارجا.

دوند (dund) نر.م. لړه، تیاره، غبار، دمه.

دونکاچه (dūnkāča) ښځ.م. وګ. دوهی.

دونی (dunáy) ښځ.م. دهه، دوهی، دونی.

دوني (dūní) ص. نر.م. ۱) رذیل، پست، بې همته؛ ۲) مفعول، خراب.

دوني (doní) نر.م. مو. وګ. دوني.

دونې مور (dawánemór) ښځ.م. یو ډول حشره ده چې په ونو کې پیدا کېږي.

دوڼ (duṇ) نر.م. دوړه، غبار، ګرد، دوړې.

دوڼه (dóṇa) ښځ.م. دوړه، توکه، مسخره، ملنډه.

دوڼی [1] (dawṇáy) ښځ.م. ۱) چادري، بوغره، بورکه، برقع؛ ۲) لږې پیسې، پیسه، سکه.

دوڼی [2] (dūṇáy) ښځ.م. ۱) د شیدو پخولو لوښی؛ ۲) دکی، د شیدو د لوشلو لوښی؛ ۲) د ښځو یو ډول ګانه ده.

دوڼي (doṇí) نر.م. مو. یو اته سره لرونکی مقام دی چې سوني هم ورته وایي.

دووس (dawús) ص. نر.م. متیز، دله، بوری، دیوث، بې غیرته، بې ننګه، پست، رذیل؛ څوک چې پر خپله کورنۍ ننګ نه کوي.

دوول (dowál) نر.م. سګ ماهي.

دوه اړخیز (dwaaṛxíz) ص. نر.م. ج. دوه خواییز، دوه پلویز، دوه مخیز، د دوو پلوو، دوجانبه.

دوهان (duhā́n) نر.م. اور.

دوه برغه (dwabráǧa) ص. نب. دوه غبرګه، دوه کته، دوه تاییز.

دوه بول (dwaból) نر.م. انسان، بنیادم، بشر.

دوه بی (dwabáy) نر.م. دوه منده، دوه اوبه؛ هغه ځای چې د دوو خوړونو اوبه سره یو ځای کېږي.

دوه پټی (dwapáṭay) ص. ښځ.م. ۱) دوه بره، دوه سوری؛ ۲) هغه ونه چې دوه پټه ولري.

دوه پټیز (dwapaṭíz) ص. نر.م. ۱) دوه پله بیز ور؛ ۲) دوه پټی.

دوه پسوری (dwapsóray) ص. نر.م. دوه بری، دوبره، دوه سوری، دوه بره.

دوه پوړه (dwapúṛa) ص. نب. دوه پوښبنه، دوه پوړیز، دوه چته، دوه منزله.

دوه پر دوه (dwápardwá) ق. یوازې دوه، فقط دوه، دوه تنه.

دوه چنده (dwáčanda) ص. نب. دوه ګرایه، دوه برابره، دوه واري، دوه ګوني، دوه دونه.

دوه ځایه (dwájāya) ص. نب. دوې برخې، نیم، نیمایي.

دوه خلي (dwaxále) ښځ.م. دوه خاښي سکو.
دوه خولې (dwaxóle) ښځ.م. يو ډول گنډون.
دوه زړه (dwáẓra) ص. نب. دوه زړی، زړه نا زړه، متردد.
دوه ژبی (dwažə́bay) ص. نر.م. دوه قوله، منافق، درواغجن، دروغژن.
دوه ژواکی (dwažwā́kay) ص. نر.م. د دوو ژوندو خاوند، دوه ژوندی، ذوحیاتین.
دوه ساه ژوند (dwasāžwánd) ا. دوه دومی یا دوه نفسی ژوند.
دوه سکلی (dwaskā́lay) نر.م. دوه کلن اوښ.
دوه غبرگه (dwağbárga) ص. نب. دوه برغه، دوکانه، دوه قطه، دوه بره، دوه تاییز.
دوه غبنی (dwağasáy) ص. نر.م. د داړی، دوه ډړی، د دوو کلونو ښاروی.
دوه گرای (dwagrā́y) نر.م. دوه قدمه، یو په دوه؛ عس. د پلیو لپاره د موزون قدم قومانده.
دوه گرایه (dwagrā́ya) ا. ص. دوه برابره، دوه هومره، دوه چنده.
دوه گړده (dwagə́ṛda) ښځ.م. بوره، هغې ښځې چې ماشوم یې په ځلوېښتي کې مړ شي.
دوه گوری (dwagóray) ص. نر.م. چنگار، بینگا، کوږسترگی.
دوه گون (dwagū́n) نر.م. ۱) دوه گیز، دویي، د دوو نوټ؛ ۲) ص. نر.م. دوه تولیه، دوه چنده؛ ۳) غبرگ.
دوه گی (dwagə́y) ښځ.م. مهتر، میرگاتی، دگاتو په لوبو کې یوه اصطلاح ده.
دوه لارې (dwaláre) ښځ.م. دوراهي، دورایي.
دوه لاسی (dwalā́say) ص. نر.م. د دوو لاسونو، په دوو لاسونو، دوه لاستی.

دوهم بریدمن (dwahámbridmán) نر.م. د عسکري منصب دوهمه ټیټه رتبه چې د ملکي مامورينو له نهمې رتبې سره برابره ده.
دوهم څارن (dwahə́mcārán) نر.م. د پولیسو په تشکیل کې یوه رتبه ده چې د عسکري په تشکیل کې له دوهم بریدمن او په ملکي تشکیل کې له ۹ رتبې سره برابره ده.
دوه مخی (dwamáxay) ص. نر.م. منافق، دورويه.
دوه مخي (dwamaxí) ښځ.م. ۱) دوه والی، منافقت، دوه رنگي؛ ۲) ریاکاري.
دوه مېړه (dwaméṛa) ص. ښځ.م. ۱) دوه کتاره، دوه قطاري؛ ۲) دوه واريزه، د دوو ځلو.
دوه مېړيزه (dwameríza) ص. ښځ.م. هغه ښځه چې دوهم ځل یې مېړه کړی وي.
دوه نلیز (dwanalíz) ص. نر.م. ۱) د دوو نلو، د دوو شپېلیو؛ ۲) نر.م. دومیله ټوپک.
دوه نیمه (dwaníma) ص. نب. و.گ. دوه ځایه.
دوه واريز (dwawārī́z) ق. د دوه وارو، تکراري، مکرر، دوه واري، بیا بیا، دوه ځلي.
دوه والی (dwawā́lay) نر.م. دوه مخي، منافقت، دوه رنگي.
دوه ورگی (dwawárgay) نر.م. دوه کلن اوښ.
دوهی (dūháy) ښځ.م. ۱) دوهه، دونښی، دونهی، د ملنگانو هستوگنځی؛ ۲) د اور هغه سکروټې چې د جوگیانو مخې ته پرتې وي.
دوه ییز (dwayíz) ص. نر.م. ج. ۱) جفت، جوړه، غبرگ؛ ۲) اد. دوه ییزه، مثنوي.
دوی (dūy) ض. اشاري ضمیر دی چې دغه او دا د جمعې لپاره راځي.
دوې (dawé) نر.م. قانون، روش، دود، دستور، رواج.

دويچه (dūyičá) ښځ.م. ۱) ډيچه، دوپچه، دپالېز جويه؛ ۲) د شاه په څنګ کې ووړکی ډنډوکی.

دويزي (dawizí) ښځ.م. دووسي، بې غيرتي.

دويستي (dawistí) ښځ.م. اينګې، هغو ښځو چې له ناوې سره د پلار له کوره د هلک کره ځي.

دويل (duyíl) نر.م. تن په تن جګړه.

دويم زېږ (dwaymzéz) ا. دويم زېږون، دويم توليد (پغويه).

دويمه (dwaymá) ا. دوه، يکشنبه، اتوار.

دويمه خج (dwaymáxaj) ا. دويم خج، دويم فشار.

دويي (duyí) ښځ.م. ۱) دوه ګون نوټ؛ ۲) بې اتفاقي، نفاق، تفرقه.

دويېز (doyíz) ص. قانوني، له قانون سره سم.

دويېزه (doyíza) ا. دوه بيتي، مثنوي.

ده[1] (da) ض. ۱) د غايب مفرد ضمير دی؛ ۲) ف. د فعلي ربط مفرده مؤنثه کليمه ده.

ده[2] (dih) ښځ.م. ګرام، کلي.

دها (dahā́) ښځ.م. ۱) ځيرکي، هوښياري، پوهه؛ ۲) د عاشورا ورځ.

دهاتي (dihātí) ص. نب. ۱) کليوالي، دکلي؛ ۲) هغه ښوونځي چې يو ښوونکی لري.

دهانه (dahānā́) ښځ.م. (ج. دهانې) و ګ. دانه.

دهڅ (dahác) نر.م. جهز، داج، جهيز، کردار.

دهر (dáhar) نر.م. روزګار، عصر، زمان، پېړۍ.

دهري (dahrí) ص. نب. دهريه، ملحد، بې دينه؛ څوک چې زمانې ازلي ګڼي.

دهړه (dahṛá) ښځ.م. (ج. دهړې) ۱) داړه، غدۍ؛ ۲) باټ، نوزی، تېښته ماله، بيلو، چرکانی.

دهشت (dahšát) نر.م. ۱) وېره، ترهه، وهم، ډار؛ ۲) فتنه.

دهقان (dihqā́n) نر.م. بزګر، ښکاروز، کروندګر.

دهلول (dahlawál) مص. مت. ډارول، بېرول.

دهلېدل (dahledál) مص. ل. ترهېدل، ډارېدل.

دهلېز (dahléz) نر.م. کفشکن، د کور تر منځ هغه پوښل شوی ځای.

دهنه (dahná) ښځ.م. (ج. دهنې) و ګ. دانه.

دهواانګی (dahawāangə́y) ښځ.م. يو ډول لوبه ده.

دهور (dahū́r) ص. نر.م. جولا، اوبدونکی.

دهه (dahá) ص. نب. لسمه، لسيزه، لس کلنه دوره.

دهير (dahír) نر.م. بېلتون، جدايي، هجران.

دی (day) ض. ۱) د مفرد غايب اشاري ضمير؛ ۲) نر.م. (ج. دي) دی، د فعلي ربط مفرده کليمه ده چې د نارينه لپاره استعمالېږي.

دې (de) ض. ۱) د مفرد غايب ښځينه اشاري ضمير؛ ۲) ښځ.م. مو. په رسم الخط کې د دا، يا دها تېرو سُر.

دي (di) نر.م. مو. د تبلې يو اواز دی.

ديار[1] (dyār) نر.م. سرو، د سروې ونه، د سبرونه.

ديار[2] (diyā́r) نر.م. هېواد، وطن، ملک.

ديانت (diyānát) نر.م. ۱) دينداري، ايمانداري؛ ۲) نيت، زړه، اراده؛ ۳) ملت؛ ٤) مذهب.

ديبادي (dibādí) نر.م. مو. هغه سُر چې د راګ د ټاکل شويو سُرو په ډله کې شامل نه وي.

ديپک (dipák) نر.م. مو. ۱) د پوربي په ټاټ اړوند ۲) داته ويشتو ماتروڅخه جوړ شوی يو تال.

ديتيمانوډله (dayatimānodála) ښځ.م. د اتو ستورو نوم دی چې د کړې په څېر واقع دي.

دېچکه (dečká) ښځ.م. ډچکه، ديکه، تېل وهنه.

دېخل (dexál) نر.م. درشايي، درګا، آستانه.

دېخوا (dexwā́) ق. دې خواته، دې پلو، دې لوري ته، دلته.

دید (did) نر.م. ۱) بینایي، لید، نظر؛ ۲) نخښبه، نښه، نښانه.

دیدوان (didwā́n) نر.م. ۱) دیدبان، څری، کروال، جری، (وګ. څری۳)؛ ۲) څارو، څاروال.

دیده (didá) ښځ.م. ۱) سترګې، کسی؛ ۳) عقل؛ پوهه؛ ٤) مربښت، د یو څه خاوند کېدنه.

دیر (dáyar) نر.م. صومعه، دراهبانو دعبادت ځای.

دېرپا (derpā́) ص. نب. پایدار، دوامدار.

دیرک (dirák) نر.م. څکېز، وڅکېز، سکېږه، د خېمې یا کېږدۍ ستنه (متېه).

دېره (derá) ښځ.م. ۱) اوجره، حجره، جمه د مېلمنو ځای، مېلمستون؛ ۲) مسکون، مېشت، اړونه.

دېزدره (dezdará) ښځ.م. سه بجل، د بېډیو یو ډول قمار دی.

دیږي باغ (dayəzibā̄ǧ) نر.م. وګ. د مرغۍ کنی

دېژ (dez) امر. ودرېږه، دریش، د درېدلو قومانده.

دېس (des) نر.م. ۱) دېش، هېواد، وطن، دېز، دېس؛ ۲) مو. یو راګ دی.

دېسکار (deskā́r) نر.م. مو. دمېګ راګ یوه راګني ده.

دیسنکی (disə́ṇkay) ص. نر.م. وګ. دووس.

دېسه (desá) ښځ.م. وېښه، شاه تیر، بش.

دېسي (desí) ص. نب. ۱) وطني، ددېس، ددېش؛ ۲) دیسي، کم اصل، بدل، ناچل، کچه؛ ۳) مو. نوي مقامونه یا راګونه د مرګ مقابل.

دېشین (dešín) ص. نر.م. استوګن، ځایي، ځای پرځای، په کلي کې اوسېدونکی.

دیکتاتور (diktātū́r) ص. نر.م. دیکتاتور، مطلق العنان، مطلقه حاکم، خودکامه.

دیکه (diká) ښځ.م(ج. دیکې) ډکه، تېله، ټنګ، پورې وهنه، تمبونه.

دېکی (dekə́y) ښځ.م. شین توپکه، شین توپی، شیدوپی، یو ډول مرغۍ ده.

دېګ (deg) نر.م. دېګی، فلزي لوښی دی چې پخلی په کې کوي.

دېګبر (degbár) نر.م. دېګلی، کمکی دېګ.

دېګچه (degčá) ښځ.م. ۱) وګ. دېګبر؛ ۲) نذر، یو نذرانه خیرات دی.

دیګدګو (digdugó) ښځ.م. په اوبو کې د منډو وهلو یو ډول لوبه ده.

دېګلی (degláy) نر.م. دېګچی، وړوکی دېګ.

دېګوړی (degū́ṛay) نر.م. جامک، ورکوټی لوښی دی چې د دېګي په څېر جوړ شوی وي.

دېګي (degí) ص. نب. پاکه شوې غله.

دېګي کول (degikawə́l) مص. مت. غله پاکول، حبوبات او دانې پاکول، وریجې پاکول.

دېله (delá) ښځ.م. دییله، د پټو لس خالی.

دیلې (dilé) ق. ۱) دلې، دلته؛ ۲) دې خوا.

دیمه (daymá) ص. نب. للمي، للمه ځمکه.

دین[1] (dayn) نر.م ۱) پیل، شروع، اقدام؛ ۲) پور، هوس، قرض؛ ۲) د ادا کولو وړ کوم څه.

دین[2] (din) نر.م(ج. دینونه) ۱) ملت؛ ۲) مذهب؛ ۳) آیین، طریقه؛ ٤) ورع، طاعت.

دینپال (dinpā̄l) ص. وګ. دیندار.

دینپالنه (dinpālə́na) ا. دیندوستي، دیانت پالنه.

دینپوهنه (dinpohə́na) ا. دینپوهه، دیني علم، دینیات، الهیات.

دیندار[1] (dindā́r) ص.نر.م.ج. دیندوست، پر دین ټینګ، پرهېزګار، متقي.

دیندار[2] (dayndā́r) ص.نر.م. پوروړی، قرضدار، پور پر باندې.

دیندوست (dindóst) نر.م. وګ. دینپال.

دینښود (dinṣód) ص. دین ښوونکی، دیني لارښود، مجتهد.

دینګ (ding) ص. نر.م. لک، نېغ، جګ، شخ.

دینوي (dinawí) ص.نب. دیني، د دین، په دین پورې اړوند.

دېوال (dewā́l) نر.م. ۱) دیوار، هغه څه چې د ختو او خښتو او... څخه جوړ شوی او د کوټې، کلا... څخه را تاو شوی وي؛ ۲) خنډ، حایل.

دېوال غویک(dewālǧoyák) نر.م. توردلی، تک توکینی، یو ډول مرغۍ ده.

دېوالي (dewālí) ص. نب. ۱) د دېوال، دېوال پورې اړوند؛ ۲) هغه سوداګر چې خپله شته له لاسه ورکړي او په نتیجه کې تجارتي اعتبار یې له منځه ولاړ شي؛ ۳) خپه، مرور، خوابدی..

دیوان (diwā́n) نر.م. ۱) د یوه شاعر داشعارو جونګ یا مجموعه؛ ۲) وګ. دفتر؛ ۳) تخت؛ ۴) محکمه.

دېوانه(dewāná) ص. نب. لېونی، پاګل، مجنون.

دېوانی لیک(dewānilík) نر.م. دفتري، عربي تعلیق، یو ډول لیک دی.

دېوت (dewát) نر.م. دهیوت، ډېوت؛ دشپېږو سُرو (نغمې، آهنګ) د جملې څخه شپږم سُرچې د پنچم او نکهاد ترمنځ دی.

دېوخویه (dewxū́ya) ص. دېو لونبی، برمانو، وحشي

دېوده (dewdə́) نر.ج. ډېډه، ډیډه، ګنې ډزې.

دیوګندهار (diwgandhā́r) نر.م. وګ. جوګیا.

دیوناګري (diwanāgarí) نر.م. یو ډول لیک دی چې همدا اوس په هند کې رواج لري.

دېووزمه (dewwázma) ص. دېو ډوله، دېو خویه.

دیوه مخه(dayawamáxa) ق. بېخي، له یوه پلوه، له ښېلمې، ټول، له یوه څرمه، د یوه سره.

دیه (diyá) ښځ.م. (فق.) دیت، نقدي مجازات.

دي یز (diyáz) نر.م. (مو.) د اروپايي موسیقۍ په نوټېشن کې دغسې (#) یوه نخښه ده.

ډ (ḍāl) نر.م. د پښتو الفبې پنځلسم توری، ډال تلفظ کېږي. ابجدي ارزښت یې ٤ دی.

ډاپ (ḍāp) نر.م. ط. ډېپ، ډاب، ډېب؛ ١) درنګ تاپه؛ ٢) چاپ.

ډاډ (ḍāḍ) نر.م. ١) تسلي، تسکین، اطمینان، زړه بوری؛ ٢) زړورتیا.

ډاډګېرنه (ḍāḍgeránа) ښځ.م. (ج. ډاډګېرنې) بورواینه، ورنه، ډاډهنه.

ډاډمن (ḍāḍmán) ص. ډاډه، خواتول، مطمئن.

ډاډمني (ḍāḍmaní) ا. ډاډ، اطمینان.

ډاډنه (ḍāḍána) ښځ.م. ډاډ ورکونه، تسلي ورکونه زړه بورتیا، تسلي، ډاډ، اطمینان.

ډاډول (ḍāḍawə́l) مص. مت. ډاډ ورکول، تسلي ورکول، ډاډګیرنه ورکول.

ډاډه (ḍāḍá) ص. نب. ١) خاطرجمع، مطمئن، زړه بوره؛ ٢) ډوډه، د جوارو وړې یا شنې اوربشې یا غنم په اور کې پخول؛ ٣) فصل چې په پخېدو راغلی وي؛ ٤) الوېونه، وریتونه، پخونه.

ډاډینه (ḍāḍína) ښځ.م. ډاډهنه، ډاډ ورکونګ.

ډاډېدل (ḍāḍeyə́l) مص. مت. ډاډ ورکول، تسلي ورکول، زړه بوره کول، اطمینان ورکول.

ډار (ḍār) نر.م. ببره، وېره، یېره، ترس، بیم.

ډاراچونه (ḍāračawána) وېره اچونه، بوروننه، ترهه اچونه، ترهګري.

ډارځپلی (ḍārǰapə́lay) مف. نر.م. ډارشوی، بېرېدلی، وېرېدلی، ډاروهلی.

ډارماکو (ḍārmākū́) نر.م. ډیله، ډیلکۍ، یو ډول وانښه دي چې په شولو کې راشنه کېږي.

ډارن (ḍārán) ص. نر.م. بېرندوکی، وېرندوکی، بې زړه، کم زړه، یرندوکی.

ډارول (ḍārawə́l) مص. مت. بېرول، یرول، وېرول، ډورول، ترسول، د یو چا تهدیدول.

ډاره (ḍā́ra) ښځ.م. ۱) د دروازې د سر چچه، د دروازې د سر پيک؛ ۲) څپر.

ډارۍ (ḍāráy) ښځ.م. شگير گيني، ټمبکه، د غلوزو کور، د شاتو د مچيو کور.

ډارېدل (ḍāredə́l) مص.ل. بېرېدل، وېرېدل، تهديدېدل، ترسېدل.

ډاکټر (ḍākṭár) نر.م. داکتر، دکتور؛ ډوکتور؛ ۱) طبيب، دناروغانو معالج؛ ۲) هر هغه څوک چې د علومو په يوه څانگه کې د يوې تاکلې موضوع په باب يو تحقيقي اثر ولېکي او د هغه څخه دفاع وکړي.

ډاکټري (ḍākṭarí) ښځ.م. ۱) درملگري، طبيب، طبابت؛ ۲) وگ. ډوکتورا.

ډاکوتوب (ḍākūtób) نر.م. ډاگ ورنه، پوسته رسونه، ډاگ رسونه.

ډاکه (ḍā́ka) ښځ.م. ۱) چپاو شبخون، غدی، داړه ۲) ډاکه، يو ډول نازک ټوکر دی.

ډاکه مار (ḍākamā́r) ص. نر.م. ډاکو، داړه مار، چپاو کوونکی، چوروونکی.

ډاگ (ḍāg) نر.م. ۱) درمنډاگ، د غنمو د پاکولو ځای؛ ۲) هوار ميدان، ډاک، بيابان، دښته؛ ۳) ډاک، پوسته، پوسټ؛ ٤) ص. نر.م.ج. خراب، وران، وېجاړ.

ډاگپانه (ḍāgpā́na) ښځ.م. پوست کارډ.

ډاگخونه (ḍāgxū́na) ښځ.م. ډاگخانه، پوسته خانه، د پُست دفتر.

ډاگول (ḍāgawə́l) مص. مت ۱) خرابول، وېجاړول، ورانول، له منځه وړل؛ ۲) چورول، لوټول.

ډاگه (ḍāgá) ښځ.م. ۱) د بجلۍ ستن، د چت وسه او گودره، لکړه، خاده، د ټېلفون متهه؛ ۲) ډاکه، يو ډول نازک ټوکر دی؛ ۳) اواره او وچه ځمکه.

ډاگي (ḍāgí) ص. نر.م. ۱) ليک رساند، پوسته رسوونکی؛ ۲) چوغلگر، سخن چين، غماز؛ ۳) بچه باز، لوطي؛ ٤) پراخ تندی؛ ٥) لگښتي؛ ٦) ص. نب. ډډاگ، ميداني؛ ۷) ځرگند، اوڅار.

ډاگۍ (ḍāgáy) ښځ.م. وړه صوفه يا سوپه، چوتره، وړه ډبه، کوچنۍ دبوسه.

ډاگېدل (ḍāgedə́l) مص.ل. ورانېدل، خرابېدل، وېجاړېدل، بربادېدل، له منځه تلل.

ډال (ḍāl) نر.م. ۱) د «ډ» د توري تلفظ؛ ۲) سپر، کنکل.

ډال باز (ḍālbā́z) ص. نر.م ۱) کنکل باز، څوک چې د تورو وهلو او ډال نيولو په لوبه کې لاس ولري؛ ۲) داړباز (کندهار).

ډال غاړی (ḍālğā́ṛay) ص. نر.م. د ډال خاوند، ډالوال، هغه څوک چې د ډال په استعمالولو کې لوی لاس ولري.

ډالفين (ḍālfín) نر.م. ډولفين، دولفين، يونسي کب، يو ډول تيور غټ کب دی.

ډال وډيل (ḍāluḍíl) نر.م. فهشن، ډول، ډول ډيل، سينگار، سامانه، سومانه.

ډالۍ (ḍāláy) ښځ.م ۱) سوغات، تحفه، پېشکش؛ ۲) دڅارنې مقصد؛ ۳) د څادر يا لمڅي څنډه؛ ٤) ټالی، د کوچنيانو گرد ځانگو.

ډامبورۍ (ḍāmbūráy) نر.م. ډموری، ډېری، ډمبوری، امبار، انبار، ډېران.

ډانډ (ḍānd) نر.م. ډنډ، دنباتاتو نار، جيلغ، ساقه.

ډانډټ (ḍāndát) نر.م. ډغلی، ډانډس، د نداف د ډيندا پې آله.

ډانډسی (ḍāndasáy) نر.م. ډيندا پ، نداپ، نداف.

ډانډورۍ (ḍāndūráy) نر.م. د پسو او مېږو پرله پسې بغارې.

ډانډوغ (ḍānḍúg) ص. نر.م. وروستی، وروستنی، بهٔښې پاتې، شاته پاتې.

ډانډوکی (ḍānḍūkáy) ښځ.م. لامبو، تاری.

ډانډول (ḍānḍū́l) نر.م. شغله، لمبه، د لمبې برک.

ډانډولی (ḍānḍūláy) ښځ.م. ډنډولی، ځان ځنګلی، ځان ځولی، څوک چه دواړو پښو او لاسو نیول او زنګول، ځولی کول.

ډانډولی (ḍānḍūláy) نر.م. ۱) هغه څوک چې ډانډولی کېږي؛ ۲) ځولی؛ د توت څنډلو لوی توکر یا څادر.

ډانډی (ḍānḍay) نر.م ۱) وګ. ډانډ؛ ۲) وانبکی، دانګورو ښکالی، د انګورو ګونګی، ډنډوری؛ ۳) لنډی کوتک، کوچنی او وچ لنډ لرګی.

ډانډی (ḍānḍáy) ښځ.م. ۱) شاهین، د تلې ډنډه؛ ۲) هغه لښه چې لوګی هم ورسره وي؛ ۳) د غوږ لښتی؛ ٤) شاتیر، وېشه، بش.

ډانس (ḍāns) نر.م. (هن.) ۱) نڅا، ګډا، رقص؛ ۲) والس، تهنګو؛ ۳) د نڅا پارټي.

ډانسر (ḍānsár) ص. نر.م. نڅا کوونکی، رقاص.

ډانکه (ḍānká) ښځ.م. د سپرو نغاره، د سپرو دمامه، وګ. دمامه.

ډانګ (ḍāng) نر.م. کوتک، لوړ، سوټی، دبی.

ډانګ پېيلی (ḍāngpeyálay) ص. داګیز، څغرد، اوخار، څرګند.

ډانګ ډبلي (ḍāngḍabli) نر.ج. سامان، د کور اسباب، د کور لوښي او کودي.

ډانګسر (ḍāngsár) ا. دیناسور، هغه غټ ژوی چې ٦٥ میلیون کاله دمخه د یوکاتان پر ټاپووزمه د یوې اسماني توټې له لوېدو سره له منځه تللی دی.

ډانګ لکی (ḍānglakáy) ښځ.م. توړانی، توره بلبله، یوه مرغۍ دی چې اوږده لکۍ لري.

ډانګو (ḍāngū́) ص. نر.م. جګ او غټ سړی.

ډانګوری (ḍāngoráy) ښځ.م. د تخرګ امسا.

ډانګه (ḍánga) ښځ.م. ۱) ادوم، ښانګه، د کوناتې څخه تر تلې پورې برخه؛ ۲) ستن، متهه.

ډانګی (ḍāngáy) نر.م. ۱) ګام، قدم؛ ۲) لنډ پنډ لرګی.

ډانګی (ḍāngáy) ښځ.م. ټانګو، یو ډول ونه د.

ډانګیي (ḍāngayí) ص. نب ۱) ډانګایي، لوچک بدماش، جنګره؛ ۲) پوچ کارتوس.

ډاونی (ḍāwə́nay) نر.م ۱) داونی، تیکری، څادر؛ ۲) بوغره، بوکره، برقع، چادري.

ډاهومي (ḍāhūmí) نر.م. وګ. داهومي.

ډایرکټر (ḍāyriktár) نر.م. ۱) مدیر، رئیس، سمونګر؛ ۲) (هن.) هغه څوک چې د یوه فلم یا نمایشنامې او... اړوندې چارې لارښوونه کوي.

ډب (ḍab) نر.م. ۱) د یوه شي د لوېدو اواز؛ ۲) هغه ژورځای چې اوبه په کې ډنډېږي؛ ۳) لمېي، برم؛ ٤) تاوان، زیان؛ ٥) ګوزار، وهنه؛ ٦) ص. نر. م.ج. بند، ولاړ، ډنډ؛ ۷) وګ. دوبله.

ډبالی (ḍabāláy) نر.م. ۱) دغلې خاورین کندو؛ ۲) د سپنګو د ونې تازه څانګه؛ ۲) ص. نر.م. غوند منډ.

ډباوه (ḍabāwá) نر.م. ۱) د زین لاندینی برخې چې د اس خوله جذبوي؛ ۲) ښځ.م. دم اوبه، ډب اوبه

ډباوی (ḍabāwáy) نر.م. یو ډول مهر دی چې د سکو وهلو یا ضرب لپاره کارېږي.

ډبټ (ḍibít) نر.م. دبت؛ (اق.) ډبټ، دیبټ، دت، پور، قرض، وام.

ډبتېر (ḍabtér) نر.م. لهوه، شرمښ.

ډبډبانی (ḍabḍabānáy) نر.م. د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

ډبډبنی (dabdabanáy) ص. نـر.م. چورتي، فکري، مضطرب، ډبډی، شکمن، متزلزل.

ډبډبنی (dabḍabanə́y) ښځ.م. فکر، شک، تراره، اضطراب، پرېشاني، تشویش.

ډبډنګ (dubḍáng) نر.م. ډوب و ډنګ، بې تناسبه غټ سری، بې ډوله غټ وجود

ډبډوب (dabḍū́b) نر.م. ۱) وهل ټکول، اخ و ډب؛ ۲) ص. نر.م. بېهوښه، بېحسه، بېخوده.

ډبډی (dabḍáy) ص. نـر.م. ۱) و ګ. ډبډبنی؛ ۲) ناروغ، ناجوړه، مریض.

ډبر (dabár) ص.نر.م. ۱) و ګ. تبر؛) تباه، هلاک، برباد، پوپنا.

ډبرپوه (dabarpóh) ص. تیږه پېژندونکی.

ډبرتوږنه (dabartoẓə́na) ا. تیږه ښویونه، تیږه توږونه، کاڼي ټکتوب، ډبرین لوښي جوړونه.

ډبرتوږی (dabartóẓay) ص. ډبرتوږونکی، سنګتراش.

ډبرکښي (dabarkaṣí) ا. تیږه ایستنه، سنګ کشي.

ډبرلیک (dabarlík) ا. کتیبه، د قبر لیکلي شناخته.

ډبروالی (dabarwā́lay) نـر.م. تباهي، هلاکت، بربادي، پوپنایي، ډبرتیا.

ډبروزمه (dabarwázma) ص.ا. کاڼي وزمه، سنګواره.

ډبروژنه (dabarwaẓ̌ə́na) ا. په تیږو ویشتل، سنګسار، رجم.

ډبرول (dabarawə́l) مص. مت. تباه کول، ستړول، میراتول، پوپنا کول، بربادول.

ډبره (dabár̤ə) ښځ.م. ۱) کمر، تیږه، کاڼی؛ ۲) پ. ک. و ګ. : تیږه؛ ۳) هېڅلي تـه ورته یو ډول مرغۍ ده.

ډبری (dabaráy) ښځ.م. ۱) انبـه، د مـېـز نیولو څمکنی تلکه؛ ۲) ډوبری، خښته، نېټ.

ډبرېدل (dabaredə́l) مص.ل. تباه کېدل، ستړېدل، میراتېدل، له منځه تلل، پوپنا کېدل، ژوبلېدل.

ډبرین (dabarín) ص. نـر.م. د تیـږې، د کاڼي، کاڼیز، ډبریز.

ډبک (dabák) نر.م ۱) د اوبو د کټې ولې؛ ۲) ارتوالی پراخوالی؛ ۳) ډبـه خـوټی؛ ٤) دربل، ښکېل، هغه پـړي چې د څـاروي دوې پښـې ورسـاندې تړل کېږي؛ ٥) بند بند تلونکی، په جوتو شوی.

ډبل (dabál) نر.م. ۱) تراټ، تلوار، منډه؛ ۲) مص. مت. وهل، ټکول؛ ۳) ص. نر.م. غبرګ، پنډ، غټ، غورش، دوه چنده، دوه لایه، جفت.

ډبلل (dablə́l) مص. ل. بېلېدل، جدا کېدل.

ډبلو (dabaló) نر.م. ۱) څوبارې، د کالیو مینځلو دبی، د لتو پر بولو لرګی؛ ۲) لت.

ډبلی (dabaláy) ښځ.م. ۱) زبونه، د غنمو ګونډي، مزري او... د ټکولو لرګینه آله؛ ۲) ګهوله، ګهوړه دوډی؛ ۳) نر.م دنداف او موچي د ټکولو لرګی؛ ٤) لتونه، ټکونې، وهنې.

ډبلی (ḍab láy) نر.م. کوتی، قطی، دبلی، کوتی.

ډبلي (ḍabalí) ښځ.م.ج. لت، وهنه، ټکونه.

ډبلي مار (ḍablimā́r) ص. نـر.م. ۱) مداري، شعبده باز، حقه باز؛ ۲) ښیښه باز.

ډبن (ḍabán) نـر.م. ۱) کنده، ژور ځای؛ ۲) مج. ډبنګ، غټ سری.

ډبو (ḍabū́) ص.نر.م. چاغ، شلنډ، مزی، غټ.

ډبوزه (ḍabū́za) ښځ.م. یو ډول لوبه ده.

ډبوس (ḍabū́s) ص. نر.م. پړسېدلی، تحبوس.

ډبول (ḍabawə́l) مص.مت. ۱) وهل، درزول، په زوره وهل، پرېښل؛ ۲) ټکول، دربول.

ډبه (ḍabá) ښځ.م ۱)چوتره، سوپه، صفه؛ ۲)ستېج؛ ۳)واگون، د رېل يوه کوټه؛ ٤) د غــوړو تيم؛ ٥) څلورلارې؛ ٦)سينه تنگي، سالنډی.

ډبهار (ḍabahā́r) نـر.م. ډبا، د ډبولو يا وهلو پرله پسې اواز؛ ۲)د ډول وهلو پرله پسې غږ.

ډبی (ḍabáy) نر.م. و گ. ډبلو.

ډبۍ (ḍabə́y) ښځ.م. ۱)تريدنه، لړزه، رېږد، لرزه؛ ۲)لومه، دام؛ ۳)ډبه، دبه، د رېل واگون.

ډبيالی (ḍabyā́lay) ص. نـر.م. مـؤدب، د ادب خاوند، په ادب کې.

ډبېدل (ḍabedə́l) مـص. ل. وهـل کـېدل، درزول کېدل، پرېيل کېدل.

ډپ (ḍap) نـر.م. ۱)ډنـډ اوبه، پرځـای ولاړ اوبه؛ ۲)زيان، ضرر؛ ۳)تکبر؛ ٤)کلي ته نـېږدې د تفريح ځای؛ ٥)دخاورو کوچنۍ غونډی.

ډپټي (ḍipṭí) نر.م. ۱)استازی، وکيل، مرستيال؛ ۲)ديوې سيمې حاکم.

ډت (ḍat) نـر.م. ۱) د ډانډې اواز؛ ۲)د خـره يا بل حيوان کوږ بار؛ ۳)خلی، خاشه، ډکی.

ډتن (ḍətán) ص. نر.م. ډارن، بېړندوکی.

ډتول (ḍatawə́l) مص. مت، ۱) آس په ډته بيـول، آس په ورو قدمو بيول؛ ۲) شرمول.

ډتې (ḍə́te) ښځ.ج. ۱)چتيات، پرتې؛ ۲)په خاورو کې د چرگو يا خرو غړېدنه؛ ۳)د خره لغتې.

ډتی (ḍatáy) ص. نر.م. و گ. ډتن.

ډتېدل (ḍətedə́l) مص. ل. ۱) آس په ډتـو تلـل، دويله وهل؛ ۲) چتيات ويل، اپلتې ويل.ی.

ډچکه (ḍačka) ښځ.م. ۱)ډسـکه؛ ۲) شـان و پر، دبدبه؛ ۳) يو ډول مرغی ده؛ ٤)لړزه، رپا.

ډچول (ḍačawə́l) مص. مت. ۱) د آس په ډسکه څغلول، آس چارنال څغلول؛ ۲)وهل ټکول.

ډچه (ḍə́ča) ښځ.م. و گ. ډچکه.

ډډ (ḍad) ص. نـر.م. ۱)پېرسبدلی؛ ۲)گـوگ، منغ تشی؛ ۳) غور اواز، بم اواز؛ ٤)مج. اصليت، حقيقت؛ ٥)مرور، خپه؛ ٦)ښځ. ستېه.

ډډبډ (ḍádbad) ص. نـر.م.ج. ۱) ډېر پېرسـبدلی؛ ۲)نامــراده، ځــوانيمرگ؛ ۳)غـټ، لـوی؛ ٤)رسبدلی، کامل.

ډډبېکی (ḍadbékay) نـر.م. ۱)دتېکـونـو تش ځای؛ ۲) سبک، شيمه، توان؛ ۳) و گ. ډډی؛ ٤)يو ډول سابه دي.

ډډزنی (ḍadzánay) ص. نر.م ۱)د ډډې زنې خاوند؛ ۲) تېک، غورزنی، تندرکی، رونگه.

ډډگی (ḍadgáy) نر.م. راشبېل، رشپېل، خوی.

ډډم (ḍadám) نر.م. هرزه وابنه، سارانې وابنه.

ډډنکی (ḍadə́nkay) نـر.م. ۱) د زنې هـډوکی، لاندينۍ زامه؛ ۲)غونډ منډ.

ډډنه (ḍadəna) ښځ.م. پلتېنه، لټونه، تلاشي.

ډډو (ḍadū́) نر.م. ۱) چـيلم؛ ۲)ص. نر.م. چاغ، شلنډ؛ ۳)لنډغر، لډر؛ ٤) غټه چونگښه.

ډډوالی (ḍadwā́lay) نـر.م. ډډتـوب، ډډتـيا؛ ۱) پېرسوب؛ ۲)مرورتوب؛ خپگان؛ ۳)داواز غوروالی، د اواز بم والی؛ ٤)گوگ والی.

ډډور (ḍadwár) نر.م. کړه خبره، چينجنه خبره.

ډډوزه (ḍadū́za) ښځ.م. ۱)خوږسکه، تريخ لوگی؛ ۲)بدبـوی، ډوزه؛ ۳) د تـېـک د ډز لـوگی؛ ٤) مج. پوپنا؛ ٥)و گ. دروزه.

ډډوښی (ḍadwaṣáy) نـر.م. ... ښې دی چې ښځې يې په لاس کوي.

ډډول (ḍadawə́l) مص. مت. ۱) پېرسول، گـوگول، بنې کول؛ ۲)تشول، خالي کول؛ ۳) [illegible]؛ ٤)بلاربول؛ ٥)بې لارې کول.

ډډون (ḍaḍū́n) نر.م. ١) لتون، پلټنه، لټونه؛ ٢) پاړسوب؛ ٣) د منځ تشوالی، گوگ والی..

ډډه (ḍaḍa) ښځ.م. ١) لوټه؛ ٢) د چلم سرخانه؛ ٣) پړسېدلي؛ ٤) اړخ، څنگ؛ ٥) مج. امتناع، ځان ژغورنه؛ ٦) د ډډ مؤنث شکل.

ډډی (ḍaḍáy) نر.م. ١) بالښت، سروېړدی، تکیه؛ ٢) د بوسو خوسی.

ډډۍ (ḍaḍə́y) ښځ.م. د باروتو کڅوړه.

ډډی بډی (ḍaḍaybaḍáy) ص. نر.م. ډډبډ، ډېر پړسېدلی (د مرض له کبله).

ډډېدل (ḍaḍedə́l) مص. ل. ١) پړسېدل؛ ٢) داواز غوړېدل، بم کېدل؛ ٣) گوگېدل، منځ تشی کېدل

ډډيي (ḍaḍayí) ص. نب. ډډه کوونکی، شپه پر بیابان؛ له کوره بېگانه.

ډر (ḍar) ص. نر.م. بېعقل، احمق، خوشی، لوده.

ډرادر (ḍarādár) نر.م. یو ډول مرغی (مرغه) ده.

ډرام (ḍrām) نر.م. ډرامه، ١) نمایش، ننداره تیاتر؛ ٣) (تي، اص.) هغه ادبي اثرچې د محاورې او عمل په مرسته یو داستان بیانوي.

ډراماتیست (ḍrāmātíst) ص. نر.م.ج. ډرامه لیکونکی، ډرام لیکونکی.

ډراماتیک (ḍrāmātík) ص. نر.م.ج. نمایشي، تمثیلي؛ مهیج او توجه جلبوونکی داستان.

ډران (ḍarā́n) نر.م. بد او خراب اواز، بد صوت.

ډراوینگ (ḍrāwíng) نر.م. و.گ. رسم[٢].

ډرایور (ḍrāywár) نر.م. و.گ. موټروان.

ډربل (ḍarbál) نر.م. د پسونو د جنگولو کلیمه ده.

ډرپل (ḍarpál) ص. نر.م. ١) طفیلی؛ ٢) چاپلوس خوشامندگر؛ ٣) بېکاره او بې معاشه نوکر.

ډرپلتوب (ḍarpaltób) نر.م. ١) فضولي، بې باکي؛ ٢) چاپلوسي، غوړه مالي.

ډرپلی (ḍarpaláy) نر.م. یو ډول پلې لرونکی سابه دي.

ډرتک (ḍarták) ص. نر.م. ١) تیزن، گوزک؛ ٢) اپلاکي ویونکی، ناشودي ویونکی.

ډرتکې (ḍartáke) ښځ.ج. جوتکې، قرتکې.

ډرتن (ḍərtán) ص. نر.م. ١) تیزن؛ ٢) ناشودي ویونکی، اپلاکي ویونکی.

ډرتې (ḍárte) ښځ.ج. اپلاکي، ناشودي، چټیاټ.

ډرس (ḍras) نر.م. غوېږي ته په غوا باندي د ختلو پر وخت اواز.

ډرسک (ḍarsák) نر.م. هجوم، گڼه گونه، ازدحام، اتمبار.

ډرن (ḍarán) ص. نر.م. ډارن، بېرندوکی، ډرو.

ډرۍ (ḍarə́y) ښځ.م.ج. ډروجانې، ریشخند، ملنډې.

ډری (ḍəráy) نر.م. د پسونو او مېږو د رابللو اواز.

ډرې[١] (ḍə́re) ښځ.م. د پسونو او مېږو د راگرځولو او شړلو اواز.

ډرېدل (ḍəredə́l) مص. ل. ١) ترهېدل، پرېدل؛ ٢) مج. ناشودي او اپلاکي ویل، پرتې ویل.

ډریلی (ḍəryaláy) نر.م. یو ډول پلې لرونکی گیاه ده.

ډز (ḍaz) ص. نر.م. ١) احمق، بېړا؛ ٢) درواغجن؛ ٣) د ټوپک فیر، د ټوپک اواز.

ډزا (ḍazā́) ښځ.م. ډزونه، ټکونه، ټکان، ډزهار.

ډزاوو (ḍazāwū́) نر.م. املوک، د امبلوک میوه.

ډزوډوز (ḍazuḍū́z) نر.م. ډزهار د ټوپکو پرله پسې ټکونه یا غږونه، د چاودنو اوازونه.

ډزوغپ (ḍazuğap) ا. و.گ. : ډزوغرپ.

ډزوغرپ (ḍazuğráp) نر.م. وهل ټکول، خرپ د خروپ، اخ و ډب.

ډزول (ḍazawә́l) مص ۱) ویشتل، په ټوپک باندې ډزونه کول؛ ۲) وهل، ټکول؛ ۳) مج. ځکول، دودول؛ ٤) ټرول، ټزول.

ډزه (ḍә́za) ښځ.م. دوبره، مقعد، سومبی، غره، سغی.

ډزهار (ḍazahā́r) نر.ج. د ټوپکو پرله پسې غږونه، د چاودنو پرله پسې اوازونه.

ډزی (ḍә́zay) ور. یوه لاحقه ده چې مرکبه کلیمه وربانديې جوړېږي لکه: لس ډزی ټوپک.

ډزې (ḍә́ze) ښځ.ج. ۱) غورې پرې، خلاف ویل؛ ۲) د ټوپک وارونه، د ټوپکو ټکان، فیر.

ډزېدل (ḍazedә́l) مص.ل. ۱) ویشتل کېدل؛ ۲) وهل کېدل، ټکول کېدل، وهل خوړل.

ډسپلین (ḍisiplín) نر.م. ډیسیپلین، دسپلین؛ سمون، انضباط، انتظام، نظم او ترتیب.

ډسکي (ḍә́ski) ښځ.ج. ډزی، باتې، لاپې شاپې.

ډسمس (ḍismís) ص. نر.م.ج. ۱) ګډوډ، ویران ویجاړ، خراب؛ ۲) ځګرخون، خپه؛ ۳) معاف، ایله.

ډغ[۱] (ḍәğ) نر.م. ۱) د کوترې هومره یوه مرغۍ ده؛ ۲) د سترګو یو ډول ناروغي ده.

ډغ[۲] (ḍuğ) نر.م. د سپښتو په لوبه کې هغه چاچې د تولو په اخیر کې خپل وار کوي.

ډغډغۍ (ḍağḍağә́y) ښځ.م. دغدغی، د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

ډغډغۍ (ḍağḍağә́y) نر.م. ۱) خربودنه، مرز ته ورته یوه مرغۍ ده؛ ۲) و ګ. ډغډغۍ.

ډغره (ḍağára) ښځ.م. ټکره، ډکه، تصادم، مقابله.

ډغرې (ḍağáre) ښځ. ج. پوچې خبرې.

ډغرۍ (ḍağarә́y) ښځ.م. سرجنګي، کتې جنګونه، سرونه سره جنګول، غرغچي.

ډک[۱] (ḍak) ص. نر.م. ۱) خولې تر خولې، خولې په خولې، لبریز، موخه؛ ۲) ټکر، ډکه، تصادم؛ ۳) نر.م. غرض؛ ٤) مور؛ ٥) ډکی، منډکی؛ ٦) دځبېرۍ پانه؛ ۷) غوایانو ته د ترلو لپاره د رضا کېدو کلیمه.

ډک[۲] (ḍik) نر.م. و ګ. ډیک.

ډکار (ḍakā́r) نر.م. اروی، تهغ.

ډکال (ḍakā́l) نر.م. ۱) وچوبه، وچکالۍ، سوکړه؛ ۲) د لوږې مرګ؛ ۳) ناڅاپي مړینه یا مرګ.

ډکتوب (ḍaktób) نر.م. ډکتیا، ډکوالی.

ډکره (ḍakrá) ا. پارکی، ټوټه، قطعه.

ډکول (ḍakawә́l) مص. مت. ۱) خولې تر خولې کول؛ ۲) بلاربول؛ ۳) سرخانه ډکول؛ ٤) مړول.

ډکون (ḍakū́n) ص. نر.م.ج. ۱) ډک ځای، مزدحم ځای، دګڼې ګونې ځای؛ ۲) نر.م. ډکوالی.

ډکه (ḍaká) ښځ.م. ۱) صدمه، ټکر؛ ۲) د اوبو د مخې ګرځولو شنډۍ، بند؛ ۳) د پېرې نیولې حالت؛ ٤) ذمه، عهده؛ ٥) د ویالې غاړه پخول ٦) واقعه، پېښه؛ ۷) ص. د ډک مؤنث؛ ۸) بلاربه ښځه.

ډکی (ḍә́kay) نر.م ۱) منډکی، کوچنی وچه لښته؛ ۲) د ږیرې ویښته؛ ۳) خاشه، پیلته.

ډکېدل (ḍakedә́l) مص. مت ۱) ترخولې ډکېدل؛ ۲) بلاربېدل؛ ۳) مړېدل؛ ٤) مج. پېزې ته رسېدل، خپه کېدل.

ډګ (ḍәg) ص. نر.م. ۱) نېغ؛ ۲) نر.م. ډوبله، د آس هغه تګ چې سپور پورته پورته غورځوي او برغه ځي؛ ۳) نر.م. بړنګی، د لینډې دوشاخه؛ ٤) نغری، دېګدان؛ ٥) اور.

ډګډګۍ (ḍәgḍagә́y) ښځ.م. کنډه کېږه ځمکه، کانېزه او لوړه ژوره ځمکه.

ډګډګی (ḍagdə́gay) نر.م. تکتکنی، تکتکانکه، د شیطان تکتکی.

ډګډګلی (ḍagdəgaláy) ص. نـر.م. ۱) ګـېوډ، درهم و برهم؛ ۲) نر.م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

ډګر (ḍagár) نر.م. ۱) میدان، بیابان، اواره دښته؛ ۲) محاذ؛ ۳) د یوه مارغه نوم دی.

ډګرجنرال (ḍagarjanrā́l) نر.م. له تورن جنرال نه یوه رتبه لوړ عسکري منصبدار.

ډګرمن (ḍagarmán) نر.م. له جګړن نه یوه رتبه پورته چې د ملکي له څلورمې رتبې سره برابره ده.

ډګروال (ḍagarwā́l) نر.م. لـه ډګرمن نه یوه رتبه پورته له دریمې ملکي رتبې سره برابره عسکري رتبه.

ډګره (ḍagára) ښځ.م. ډوګره، ډوګـری، وېجـاړه ځمکه، شنډه ځمکه.

ډګري (ḍigrí) ښځ.م. ب ډیپلوم، شهادتنامه.

ډګلن (ḍəglán) ص. نر.م. و ګ. ډوبله.

ډګلنډ (ḍuglánd) ص. نر.م. و ګ. ډوبله.

ډګله (ḍəgla) ښځ.م. کوتنه، تنګ پرتوګ.

ډګول (ḍagwál) نـر.م. هغـه ځېـره چې په هغـه کې ځاروي پنډوي یا یې په کې تړي.

ډګه (ḍə́ga) ښځ.م. ذکر، د نارینه د تناسلي آلت.

ډګه بوز (ḍəgabóz) ص. نر.م. شهواني، شهوتي.

ډګه ور (ḍəgawár) ص.نر.م.ج. شهواني، شهوتي

ډګی (ḍəgáy) ص. نر.م. تېب ځاروی، ډنګر ځاروی.

ډګی (ḍəgáy) ښځ.م. ۱) ډګکی، د ډګـه مصغـر؛ ۲) هغه لښته چې سر یې کوږ وي.

ډل (ḍal) نـر.م. ۱) مـوغـوږي، د وازګې غـوږي؛ ۲) ښانګور لرګی؛ ۳) د ویالـو جوړولـو یوم؛ ۴) ګڼې ګورې ونې؛ ۵) ډله، جمعیت.

ډلپال (ḍalpā́l) ص. د یوې ځانګړې (ټولنیزې، سیاسي ...) ډلې یا ټولنې پالونکی او اړوند. ګروهپرست.

ډلپالنه (ḍalpālə́na) ا. د یوې ځانګړې ډلې پالنه.

ډلکی (ḍalkáy) نر.م. د غـرګې هغه نیمه برخه چې وچه شوې وي او کورټ ی په کې ساتل کېږي.

ډلګی (ḍ(ə,i)lgáy) ښځ.م. ۱) د ډلې مصغر، وړه ډله؛ ۲) د عسکرو یوه وړه ډله ده چې معمولاً د ۹ کسو څخه جوړه وي.

ډلګی (ḍalgáy) نر.م. د ډل مصغر.

ډلیال (ḍalyā́l) ا. د ډلې مشر، د ډلې لاربنود.

ډلګی مشر (ḍalgaymáśər) نـر.م. د ډلګی قومندان، له ۳-۹ کسو مشر.

ډلمشر (ḍalmaśə́r) ص. د ډلې مشر، ډلیال.

ډلواک (ḍalwā́k) ص. د جمهوري اړوند، جمهوري، جمهوریپال، جمهوري پال ګوند (republican).

ډلواکي (ḍalwākí) ا. جمهوریت، (republican).

ډلوګی (ḍalugáy) ښځ.م. بډی، سوډی، مکاره بوډی، بوډوګی، چالاکه بوډۍ.

ډله (ḍála) ښځ.م. ۱) جمعیت، ګـروپ، ګڼ خلک؛ ۲) ګڼې ونې؛ ۳) ګوند، حزب، پارټي.

ډله ییز (ḍalaíz) ص. نـر.م.ج. ۱) دسته جمعي، ګروپي، ګروهي، په ګډه سره؛ ۲) د یوې ډلې.

ډلی (ḍaláy) ښځ.م. ۱) د جـارو شویو خلو څخـلو لوښې، خاک انداز؛ ۲) د اینځر ټولولو توکری؛ ۳) د خوشایو ټولولو آله.

ډلیت (ḍalít) نر.م. اردلی، هغه سپاهي یا ملازم چې د خپل بادار په خدمت کې حاضر وي.

ډم (ḍəm) نر.م. ۱) سندرغاړی، مطرب؛ ۲) نایی، ګلابي، دلاک؛ ۳) وینې کښنونکی؛ ۴) د ډول اواز؛ ۵) ولاړې اوبه؛ ۶) د اوبو بند؛ ۷) داغ.

ډمامه (ḍamāmá) ښځ.م. ۱) مو. نغاره، نقاره، طبل: د موسیقۍ له پخوانیو آلاتو څخه ده؛ ۲) ډنډوره، جار، آوازه.

ډمامې (ḍamā́me) ښځ.ج. مړې اوبه، غلې اوبه.

ډمبرګلی (ḍambargwálay) نر.م. جعفري ګل.

ډمبره (ḍambára) ښځ.م. ۱) غومبسه، بمره غالبوزه، ډمبره، ګاوزنبوره؛ ۲) یو ډول اغزنه غرنۍ ونه ده چې دانې یې د تورمرچ هومره وي.

ډمبکی (ḍambakáy) نر.م. ډمبک، ډومبک، کوچنی یا وړوکی ډول.

ډمبلي (ḍamblī́) نر.م. (مو.) د ۹ ماترو یو تال دی.

ډمبو (ḍambó) ښځ.م. د ښځو مخصوصه لامبو، ډینجو، انډوقی.

ډمبه (ḍambá) ښځ.م. ببلچه، چاړي.

ډمبهار (ḍambahā́r) نر.م. ډمهار، د ډول یا دوړې پرله پسې اواز.

ډمپنګ (ḍampíng) نر.م. (اق.) ۱) داستعمال لپاره موقتي ذخیروي مواد: ۲) د رقابت لپاره کوم جنس په ډېره ارزانه بیه خرڅول.

ډمخونه (ḍəmxū́na) ا. د نایي دوکان، د سلماني خونه.

ډمګی (ḍəmgáy) نر.م. ۱) ډډم مصغر؛ ۲) داوبو تربړی، ډنډ، د اوبو ډنډوکی.

ډمول (ḍamawə́l) مص. مت. اوبه ډنډول، اوبه ډبول، اوبه ډب کول.

ډمه (ḍə́ma) ښځ.م. د ډم مؤنث، ۱) سندرغاړې، مطربه، سازنده؛ ۲) سینګاروونکې.

ډمې (ḍə́me) ښځ.م. د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

ډمېدل (ḍamedə́l) مص. ل. اوبه ډنډېدل، اوبه ډم کېدل، اوبه ډب کېدل، کوږ مېدل.

ډنبری (ḍanbáray) نر.م. کبابه، کبابه چیني، کبابه د یوې ونې د مېوې نوم دی.

ډنډ (ḍand) ص. نر.م. ۱) حوض، تربړی، تربلی، جووړ، تالاو؛ ۲) ص. کوډم، ولاړې؛ ۳) ښېرازه وادي؛ ٤) دهنداري مخ؛ ٥) ترروټه، تاوان.

ډنډا (ḍandā́) ښځ.م. وګ. ډنډوره.

ډنډاره (ḍandā́ra) ښځ.م. ۱) ډونډی، ډنډر، ساقه؛ ۲) بمبره، غومبسه ۳) ښورب سړی، مزی سړی؛ ٤) وګ. ماشوړه.

ډنډاس (ḍandā́s) نر.م. ډاندس، دنداف لیندی، د ډینډاپ د ډینډاپې لینده.

ډنډاکی (ḍandā́kay) نر.م. دورانه د ښخ هډوکی.

ډنډالی (ḍandālá́y) نر.م. جارچي، نغاره چي.

ډنډاو (ḍandā́w) نر.م. وګ. ډنډ.

ډنډتال (ḍandtā́l) نر.م. د ۱۲ ماترو یو تال دی.

ډنډر (ḍandár) نر.م ۱) ډونډی، دنبات ډنډه، ساقه؛ ۲) د چارګل او پېزوان سیخ.

ډنډرولوجي (ḍindrolojí) ښځ.م. د ونو پوهنه، د ونو علمي مطالعه، ونه پېژندنه.

ډنډروکرونولوجي (ḍindrokronolojí) ښځ.م. دوران پېژندنه او دچاپېریال دلرغونتوب مطالعه.

ډنډغر (ḍanḍağár) نر.م. ټانګر، د اخورکنګر، له ځارویونه پاتې شوې پروړه، لواړبوس.

ډنډکی (ḍandakáy) نر.م. (پخ.) کچړی، کیچړی، کیچړي کورت، کورت و وریجي.

ډنډګلی (ḍandgwálay) نر.م. شین پاڼی، ډوډه، ډنډه، د نیلوفر ګل، نیلوفر.

ډنډوب (ḍandób) نر.م. ۱) ډنډاو، اوبه په کې ډنډول: ۲) ص. نر.م. بې عاطفې، بې رحمه.

ډنډوره (ḍandorá) ښځ.م. ۱) نغاره؛ ۲) مج. جار، بوله، اوازه.

ډنډوره چي (ḍanḍoračí) ص. نر.م. جارچي، ډنډالي، نغاره چي، جار ګرځوونکی.

ډنډورۍ (ḍanḍuráy) نر.م. و.ګ. ډانډۍ[1].

ډنډوکارې (ḍanḍukáre) ښځ. ج. فریادونه، چیغې، نارې، واویلاوې، انګولاوې.

ډنډوکی (ḍanḍúkay) نر.م. ورو کی ډنډ، ډنډګی، حوضچه، تالاوګی.

ډنډول (ḍanḍawə́l) مص. مت. ۱) ډمول، اوبه ایسارول؛ ۲) په چا باندې مال تاوانول.

ډنډه (ḍánḍa) ښځ.م. ۱) د ډنډ مؤنث؛ ۲) دشولو لوی پټی چې اوبه په کې ډنډېږي؛ ۳) د نبات ډنډر؛ ٤) د تلې ډانډه، بسوتی؛ ۳) ډنډر، د چارګل او ښزوان سیخ چې په پوزه کې تومبل کېږي.

ډنډه کېلک (ḍanḍakelák) نر.م. اد، دی، یو ډول لوبه ده.

ډنډۍ (ḍanḍə́y) ښځ.م ۱) وتلې ډانډۍ؛ ۲) د غوږ نرمۍ؛ ۳) په تول کې فرق؛ ٤) لاس وهنه.

ډنډېدل (ḍanḍedə́l) مص. ل. ډمېدل، اوبه په یوه ځای کې درېدل یا راټولېدل.

ډنډیې (ḍanḍayí) ص. نب. هغه آس چې د ګاډۍ له آس سره د روړدولو لپاره تړل کېږي.

ډنګ (ḍang) نر.م ۱) د درېې یا ډول اواز؛ ۲) اریان په دریان، په چورت کې ډوب.

ډنګار (ḍangár) نر.م. داروکار، یو مضر بوټی دی.

ډنګالی (ḍangā́lay) ښځ. الچه، یو ډول ټوکر دی چې پټه پټه خطونه لري.

ډنګر (ḍangár) ص. نر.م. ۱) خوار، کم غوښی، د څوربه ضد؛ ۲) نر.م. څاروی، غوا، غویی.

ډنګرکه (ḍangaráka) ښځ.م. ۱) د ډنګر تأنیثي مصغر؛ ۲) پرېړه، ګوبلکه، ډینګری، تیتری.

ډنګرکی (ḍangarákay) ص. نر.م. د ډنګر مصغر.

ډنګروالی (ḍangarwálay) نر.م. ډنګرتوب، زهیرتوب، کمزورتیا، جسمي ضعف.

ډنګری (ḍangaráy) نر.م. ۱) د ډنګر مصغر؛ ۲) د ګونډیو ټکولو د بې یا کوتک.

ډنګلی (ḍingaláy) ښځ.م. د څاه یا کوهي اړم.

ډنګوټی (ḍangū́ṭay) نر.م. سکو، جونګړی د تنستې سه پایه.

ډنګول (ḍangawə́l) مص. مت. ۱) ډول وهل، نغاره وهل؛ ۲) د موسیقي سیمي آلات ړغول؛ ۳) ډنډوره وهل؛ ٤) مج. رسوا کول، تشهیرول.

ډنګهار (ḍangahā́r) نر.ج. د ډول او نغارې پرله پسې آواز، درنګهار.

ډنګېدل (ḍangedə́l) مص. ل. ۱) ډول یا نغاره وهل کېدل؛ ۲) مشهورېدل، رسوا کېدل؛ ۳) ډنډوره وهل کېدل؛ ٤) درنګېدل، ترنګېدل.

ډنګي ډوال (ḍangiḍiwā́l) ص. نر.ج. ډنګې ډیوال، خلاص، دریه، پرمخ خلاص.

ډنه (ḍə́na) ص. ښځ.م. شیګاړه، متېزه، هغه ښځه چې په چا پسې تښتېدلې وي.

ډو (ḍo) نر.م. د ګام د لومړنی نوټ نوم.

ډوب (ḍūb) ص. نر.م. ج. ۱) غرق، لاهو، بوپ؛ ۲) اریان، ورک.

ډوبره (ḍubā́ra) ښځ.م. یوه غرنۍ ونه ده.

ډوبلن (ḍūblán) ص. نر.م. ډګلان، ډګ، ډوبله وهونکی آس.

ډوبله (ḍū́bla) ص. ښځ.م. ۱) ډګ، د برغه ضد؛ د آس نا اوار ټګ؛ ۲) و.ګ. دوبله.

ډوبلی (ḍūbaláy) نر.م. دسپورټ یا پهلواني سامان.

ډوبلۍ (ḍubláy) ښځ.م. ۱) کورکه، کناکه؛ ۲) متکور، دجوارو او غنمو نیم وریت شوی وږی؛ ۳) د جوار پرېړی، ټنټه؛ ٤) بخیل، سوګت.

ډوب ماکو (dūbmākū) نر.م. و.گ. اوبتل.

ډوبنی (dubánay) نر.م. د اوبو ژوروالی.

ډوبوالی (dūbwālay) نر.م. ډوبتیا، ډوبېدنه.

ډوبول (dūbawə́l) مص.مت. غرقول، لاهو کول، په اوبو کې منډل، په اوبو کې ننوېستل.

ډوبی (dūbáy) نر.م. ډبلی، د نسوارو کوټی.

ډوبۍ (dobə́y) ښځ.م. ۱) خوبی، سرداوه، سړوبی؛ ۲) نګوښېدنه؛ ۳) د زړه ضربان.

ډوبېدل (dūbedə́l) مص.ل. ۱) غرقېدل، لاهو کېدل، پوپېدل؛ ۲) په فکر کې سرګومه تلل.

ډوبې ډوبیا (dūbedūbyā́) ص. نب. ښخې ترې تم، بالکل ورک.

ډوپکنۍ (dupkanə́y) ښځ.م. د خا... [illegible]

ډوپۍ (dūpə́y) ښځ.م. ۱) تر ځمکې ... اوبو زېرمه؛ ۲) نګوښېدنه، ګوډ ګوډ تسه

ډوډ (dod) نر.م. ډنډه، نیلوفر، ډنوګلی.

ډوډا (dudá) ښځ.م. ۱) یو ډول بوټی دی چې سر یې بوه اغزنه غوزه لري؛ ۲) ډوډه، د کوکنار غوزه.

ډوډه[1] (doda) ښځ.م. ۱) د کوکنارو غوزه، لاډو؛ ۲) جوارۍ، د جوارو ډوډۍ، سوړسک.

ډوډه[2] (dodə́) ښځ.م. اداده، داده، الوی، د جوارو الوی، د جوارو د وږو د غوټیو وریتونه.

ډوډی (dúday) نر.م. ۱) ارخ؛ ۲) ترتشي لاندې هډوکی، د کوناټي د سر هډوکی؛ ۳) د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

ډوډي (dūdí) ص. نر.م. (ج. ډوډیان) ۱) غورډمال، چاپلوس؛ ۲) مج. جاسوس، مخبر.

ډوډۍ (dodə́y) ښځ.م. ۱) مړۍ، ټیکله، نغن؛ ۲) کتغ، اتام، خواړه، طعام، روټی.

ډوډۍ خونه (dodəyxūna) خوراکخونه، د ډوډۍ خوړلو خونه.

ډوډۍ غرپ (dodəyğráp) ص. نر.م. ۱) اروا وږی، ستروږی؛ ۲) حریص، نه مړېدونکی.

ډوډۍ کغالی (dodəykuğālay) نر.م. تنور، د ډوډۍ پخولو تنور؛ و.گ. تنور.

ډوډي مار (dodimār) ص. نر.م. لنګري، سخي، د دسترخان خاوند.

ډور (dor) نر.م. ۱) داروونکی ځنګل؛ ۲) وېرووونکی ځای؛ ۳) دګازې، جال.

ډور کندی (dorkandáy) نر.م. و.گ. ګورګټی.

ډورګټۍ (dorgatə́y) ښځ.م. و.گ. ګورګټی.

ډوره (dora) ص. ښځ.م. ۱) شلېدلی، څیرې، بڅه؛ ۲) مج. مفعول (هلک).

ډورۍ (durə́y) ښځ.م. ډوره لی، څېره، قبر، ګور.

ډوری (dūráy) نر.م. ۱) نښه، نخښه، نښانه؛ ۲) څېره، شکل؛ ۳) داروونکې نښه، څروی.

ډوریا (dūryā́) ښځ.م. یو ډول ټوکر دی.

ډوز[1] (duz) نر.م. ۱) ډز، د ټوپک اواز؛ ۳) د یو شي د لوېدو اواز، له لوېدونه د ماشوم د ژغورلو غږ.

ډوز[2] (doz) نر.م. دوز، دوس؛ ۱) یو خوراک دوا یا دارو؛ ۲) د یوه شي تاکلی مقدار.

ډوزن (dūzán) ص. نر.م. ۱) تېزن؛ ۲) پاتک، غورتن، باتو، لاپو.

ډوزه (dū́za) ښځ.م. درواغ، غوره، لاپه، باته.

ډوزی (dū́zay) ص. نر.م. ۱) احمق، شوده، سوډر؛ ۲) درواغجن، لاپو.

ډوغ (dūğ) نر.م. ۱) توغ، د توغي اواز؛ ۲) د سپنتو په لوبه کې هغه چاته چې د ټولو لوبغاړو په اخېر کې وار کوي.

ډوغل (dūğə́l) مص.ل. ۱) و.گ. توغل؛ ۲) نر.م ژوږ، کنده، کوندغالی، ژور ځای.

ډوغن (dūğə́n) ص. نر.م. توخن، هغه څوک چې د بر توخېږي.

ډوغېدل (dūğedə́l) مص.ل. و گ. توخېدل.

ډوک (dūk) نر.م ۱) ډوکی، ډکی، منډکی، خاشه؛ ۲) یو ډول اغزن بوټی.

ډوکال (dūkā́l) نر.م. ۱) وچکالي؛ ۲) ناڅاپي مړینه یا مرگ.

ډوکتورا (dūktū́rā) ښځ.م. دکتورا، دکتورا، ډاکتري، داکتري؛ هغه درجه یا موقف او عنوان چې یو چا ته د هغه د تاکلو تحصیلاتو په پای کې د پوهنتون له خوا اعطاء کېږي.

ډوکتوریسه (dūktorísa) ښځ.م. ډوکتورس، دکتوریسه، ډاکتره، هغه ښځه چې ډاکتره وي.

ډوکتورین (dūktorín) نر.م.ج (سي.) دکتورین، ډکتورین، ۱) نظریه، فکر، تز، تیزس، عقیده، فلسفي، سیاسي یا اقتصادي نظریه؛ ۲) لار، مشې، آیین.

ډوکړه (dūkṛá) ښځ.م. د تبلې د یوه تال نوم.

ډوکه[۱] (dūká) ښځ.م. ۱) د خجورې وښکلوی، د خرما گونگوری؛ ۲) د یوې تنستې پنځو پنځو تارونو چې سره اوبدل کېږي.

ډوکه[۲] (doká) ښځ.م. ۱) دوکه، چم، چل، فریب؛ ۲) لویه څمڅه، غټه څمڅې، چمچه.

ډوکه مار (dok amā́r) ص. نر.م. دوکه باز، چمباز، دروغلی، تېرایستونکی.

ډوگره (dográ) ص. تب. بې پیسې، غریب، خوار؛ ۲) ډوگره مست، د بدې لارې ملگری، بېباکه.

ډوگره گي (dogragí) ښځ.م. بېباکي، بې حیایي، بې شرمي.

ډوگره مست (dogramást) ص. نر.م. ډوگره، بېباکه، د بدې لارې ملگری.

ډوگل (dugál) نر.م. ۱) ډیگله، ډوگله، دمرغانو جاله، ځالگی، ځاله؛ ۲) دقیت، خپگان.

ډوگلاند (dūglā́nd) نر.م. هغه آس چې په تړیکو ځي.

ډوگم (dū́gam) نر.م. ډگم، دگم، جزم، جزمیت؛ و گ. داگما.

ډوگول (dūgawə́l) مص. مت. ترټل، بهرول، وېرول، ملامتول، یرول، تویبخول، دگل.

ډوگي (dūgí) ص. نر.م. و گ. ډاگي.

ډول[۱] (dol) نر.م. ۱) زمور د کليوالي موسيقۍ د آلو څخه یوه آله ده؛ ۳) سلواغه؛ ۳) د ژرندې تخت، د ژرندې د غله اچولو برخه.

ډول[۲] (dawl) نر.م ۱) طریقه، روش، سبک، رنگ، شکل، بڼه؛ ۲) من. و گ. جنس؛ ۳) من. و گ. نوع؛ ٤) فېشن، سینگار؛ ٥) دارې یو ډول آله ده چې سورې سورې وي.

ډول[۳] (dūl) نر.م. کرار کرار او دروند تگ.

ډولاډنگه (dulā́dánga) ښځ.م ۱) غوم غومباکه، د ماشومانو استسقاء؛ ۲) تنبل او چتې سړی.

ډولبره (dolbará) ښځ.م. د ژرندې هغه برخه چې دانې ژرندې ته ورتوییږي.

ډول تکور (dawaltakór) نر.م. و گ. ډول ډیل.

ډولچه (dolčá) ښځ. م ۱) ډوله، تملوې؛ ۲) بوکه، د څا سلواغه.

ډولچي (dolčí) ص. نر.م. ډول وهونکی، ډولزن، غازي، ډولکی.

ډول ډال (dawldā́l) نر.م. و گ. ډول ډیل.

ډول ډبلی (doldabaláy) نر.م. د کور سامان، اثاث البیت، اثاثیه.

ډول ډنگول (doldangawā́l) مص. مت. ډول وهل، ډول درېول، ډول ډغول.

ډول ډيل (dowldíl) نــر.م. ډول ډال، سينگار، سينگارونه، آرايش، ښکلنه.

ډولک(dolák) نر.م. ډوبمک، ډومبکی، ډولکی، ډولگی، وړوکی ډول، کوچينی ډول.

ډولکی (dolakáy) نر.م.۱) و گ. ډولک؛ ۲) کوتی قطي؛ ۳)هغه څه چې د لمر يا اور په وسيله سره وچ کلک شي.

ډولکي (dolak í) ص. نر.م. ډولزن، ډولچي، ډول وهونکی.

ډولکی (dawlakáy) ص. نر.م. فيشني، ډولي.

ډولول(dulawál) مص. مت، ورو ورو ښـول، ورو ورو شړل يا کتول، کرار کرار ځغلول.

ډوله (dola) ښځ.م. ۱) ډولـچه؛ ۲) ژو سندل شوی ژور ځای چې اوبه په کې ساتل ک

ډولی (dawaláy) نر.م. مال، دولت، ثروت، شته.

ډولي (dawlí) ص. نر.م. فيشني، سينگاري.

ډولۍ (doláy) ښـځ.م. د نـاوې جـوپـان،د نـاوې کجاوه، د ناوې حجله.

ډولېدل (dūledál) مـص. ل. ورو ورو تلـل، کرار کرار رهي کېدل، سوکه سوکه کتېدل.

ډولۍ مار (doláymār) نر.م. جوپان والا، ډولی والا، هغه څوک چې ډولۍ وړي.

ډومارل(dumārál) مص. مت ۱) گومارل، پارول، لمسول، چمتوکول؛ ۲) ستر گې کښته اچول.

ډومبخه(dumbaxa) ښځ.م. کوبی، داوبو پوکانه، د اوبو په سر غوټی، پړومبې.

ډومبسکه (dūmbáska) ښځ.م. ډډه څمکه، هغه شکل چې يوه څمکه يې د مرخېړيو د راټولېدو په وخت کې غوره کوي(ډډه کېږي).

ډومبکه (dūmbáka) ښځ.م. ډومبک، ډومبکی، تور دلی، يو ډول سپېره(خړه) وړه مرغی ده.

ډومبکی (dūmbákay) نـر.م. ۱) و گ. ډولـک؛ ۲) د مـاشومـانو وړوکی دريه يـا ډول دی؛ ۳)يوې تورې ترخې مادې دی چې د غومبسو په توبکي کې پيدا کېږي.

ډومبوری (dumbūráy) نر.م. ډمبوری، ډبران. ډبری، کوټه، د سری (انبارو) او خوشيو کوټه.

ډومبېک (dūmbék) نر.م. يو ډول مرغی ده.

ډوم ډومک (dūmdūmák) نــر.م. يـو ډول کوچنی مرغی ده چې تورې ښکې لري.

ډونډ[1](dūnd) ص. نر.م. ۱) تباه، برباد؛ ۲)ښخ، ستنه؛ ۲)لتون، لټونه، پته، تلاش، څرگندونه.

ډونډ[2] (dond) نر.م. ډنډوره، نغاره، جار.

ډونډاکی (dūndākáy) نر.م. د کوناټي هـډوکی، د ورانه د ښخ هډوکی، د گردې هډوکی.

ډونکی (dūnkay) نر.م. د خـاورو غورځـولـو يوه اوسپنيزه آله.

ډونگ (dong) نـر.م. ۱) چپاول، لـوټ، چـور، د څـارويو چـور؛ ۲) غرور، تکبر؛ ۳) تمسخر، پيشاره.

ډونگ ډونگ (dūngdūng) نر.م. برېېره، غـر غر، غرړې، زونگ زونگ.

ډونگری (dūngray) ښځ.م. ۱) لـويه څمځی، لويه څمخه؛ ۲)دونگری، ښک، څپه، تامبېړی جينگاون، د کښتي ښلچه، پارو.

ډونگله (dūnglá) ښځ.م. ډينگری، ډنگله، د ځاه ځخه د اوبو ويستلو يوه آله ده.

ډونگن (dūngán) ص. نـر.م. مـنگـن، زونگ، غونېزن، څوک چې په پزه کې خبرې کوي.

ډونگه (dónga) ښـځ.م. ۱)ډينگاله، د کوناټو او ملا تر منځ برخه؛ ۲)توکه، تکاله؛ ۳)ډينگله، د چرگ شاتنی برخه.

ډونګهار (dūngahā́r) نر.ج. ۱) غرېهار، غونهار، بونهار؛ ۲) زونګ زونګ کول، غُر غُر کول.

ډونګی (dongay) ص. نر.م ۱) توکي، مسخراچي، ۲) ډاکه مار، داړه مار؛ ۳) ژور، عمیق؛ ۲) راز داره، راز ساتونکی.

ډونګېدل (dūngedә́l) مص. ل. بونګېدل، منګېدل، زونګېدل؛ د څانه سره داسې ږغېدل چې څوک سم نه پرې پوهېږي..

ډوو (dawū́) ص. نر.م. تېرو، پرو، تیزن، ترن.

ډوول (dawū́l) نر.م. سګ ماهي، مسینګی، کتبه سپری.

ډوه (duwā́) ښځ.م. ډالۍ، تحفه، سوغات.

ډوهر (dohár) ص. نر.م. ډوقر، ډوغر، ګوبا، زهیر او ډېر کمزوری سړی.

ډوی (doy) نر.م. باک، پروا، آر.

ډهکه (daháka) ص. ښځ.م. لس ګون، لسیز.

ډی (day) نر.م. ۱) د تنستې هغه لرګی چې د دوو دوښاخو په سر ایښودل شوی وي؛ ۲) تیندی، کوندی، کچی، چلی.

ډی (day) ښځ.م. ۱) و ګ. ډنډه کېلک؛ ۲) ووړی، د نوي تغرو هغو اضافه څنو چې د کار په پای کې پرې کېږي.

ډیابېټ (diyābī́t) نر.م. و ګ. شکره.

ډیاکروني (diyākronī́) نر.م. د کلیمو تحلیل او د هغو د منشأ او ریښې پیدا کونه.

ډیالوګ (diyālṓg) نر.م. دیالوګ، ډایلاګ، مکالمه، مباحثه، صحبت.

ډیبک (dibák) نر.م ۱) د سیند د غاړې او چتوالی؛ ۲) ډیبو؛ ۳) مج. خورا ډنګر سړی.

ډیبو (dibó) ښځ.م. ډیبک، تیپو، یو ډول ساراپي وړه مرغۍ ده..

ډیبی (dibáy) ښځ.م. لوبغی، خومبری، غوالرشه؛ خاورین لوښی دی چې غوا په کې لوشل کېږي.

ډیپا (depā́) ص. نر.م. ملازم، شاطر، نوکر..

ډیپارټمنټ (dipārtmínt) نر.م. ډیپارټمنټ، ډېپارتمنت؛ ۱) څانګه، شعبه، دایره، برخه؛ ۲) اداري تشکیلات؛ ۳) وزارت؛ ٤) ایالت.

ډیپلوم (diplṓm) نرم. ډیپلومه، ډېپلومه، دپلوم؛ د لوړو تحصیلاتو بري لیک، شهادتنامه. علمي بریالیتوب سند.

ډیپلومات (diplomā́t) نر.م. ډېپلومات، ډپلومات ۱) سیاسي نماینده، د سیاسي نمایندګۍ غړی؛ ۲) سیاست پوه، سیاستمدار.

ډیپلوماتیک (diplomātík) ص. نر.م.ج. ۱) دپلوماتیک، ډېپلوماتیک، په ډیپلوماسي اړوند؛ ۳) هوښیار، څیرک، درایت لرونکی.

ډیپلوماسي (diplomāsī́) ښځ.م. دپلوماسي؛ ۱) سیاست؛ ۳) درایت، هوښیاري، څیرکتیا.

ډیپو (dipū́) ښځ.م. ګدام، تحویلخانه، زېرمه تون.

ډیچ (dič) نر.م. سامانه، غوره، پرتم، شان، شوکت.

ډیچه (diča) ښځ.م. مست توپونه، خرتزی.

ډیډنډی (didanday) ښځ.م. دګیند یو ډلوبه ده.

ډیډا (didā) ص.نر.م. جاروکښ، جاروکوونکی.

ډیډانه (didā́na) ص. نر.م. ربېغ وهنه، ربېغ وهل.

ډیډم (didam) نر.م. ډډم، یو ډول وابنه دي.

ډیډه (didá) ښځ.م. هغه لرګی او توکر چې د هغو په واسطه دژرندې د محور میخ پرې ټینګوي؛ ۲) ډزې؛ ۳) خولپوتی؛ ٤) د چلم د دروېو هغه لته یې ګنډه چې د چلم خوله وربانده پښتوي؛ ٥) کیره، کېږی، ؛ ٦) ستنه، بېخ، اساس.

ډیډه (ledá) ص. نر.م. ۱) ډېر مور، ترېږې مور؛ ۲) [illegible]، قانع؛ ۳) داده، مطمئن.

ډېډې (dedé) ښځ. ج. ۱) د غوړوونو یو ډول والی؛ ۲) د ټوپکو پرله پسې بارونه او ډزونه.

ډېر (der) ص. نر. ج. زیاته، پریمانه، کوټه.

ډېرارخیز (deraṛxíz) ص. څوارخیز، څوجانبه، څوبُعدي.

ډېرارخیزروستاړی (deraṛxízrūstā́ṛay) (گر.) ډېر چاري یا ګڼ چاري وروستاړی.

ډېران (derā́n) نر. م. ۱) ډمبوری، د سرې د اچولو ځای: ۲) د حیض پاکولو توکر؛ ۳) مج. انبار.

ډېرپازی (derpā́zay) ص. څوپازی. ګڼ پېښه، ګڼ کاري.

ډېرپورې ژبه (derpóreǯába) گر. ګیوله ژبه.

ډېرپوریز (derporíz) ص. څو پوریز، څوچته.

ډېرپېښی (derpéṣay) ص. ډېر پېښېدونکی، زیات واقع کېدونکی.

ډېرترډېره (dertardéra) ص. ډېر زیات، بېخي زیات، خورا زیات، تر اعظمي حده.

ډېرجولیز (derjawlíz) ص. څوجولیز، څو شکلي، څوبڼی.

ډېرځله (derʒ́ála) ق. ډېروخت، اکثرا، زیاتره.

ډېرڅانګیز (dercāngíz) ص. ډېر څانګي، څو شعبه یي، څو رشته یي، څو مسلکي.

ډېرڅپیز (dercapíz) گر. څوڅپیز، څو هجایي، څو سېلابه.

ډېرڅښتنی (dercaṣtánay) ص. پر څو خدایانو گروهمن، مشرک.

ډېرڅنډ (dercánd) ص. څوضلعي، څوڅنډی، څو څنډیز.

ډېروالی (derwā́lay) نر. م. زیاتوالی، زیاتوب، ډېربښت، پریمانتوب، پریمانوالی.

ډېرزېږی (derzéẓ́ay) ص. ډېر زېږوونکی.

ډېرژبی (derǯ́ábay) ص. ډېرو ژبو پوهېدونکی.

ډېرښتي (deraṣtí) ص. ډېرکیواله، اکثریت.

ډېرښځمنی (derṣazmánay) ص. د ډېرو ښځو خاوند، څو ښځی.

ډېرغړی (derğáẓay) ص. څوغړی، د څو غړوونو یوځایښه.

ډېرکلن (derkalán) ص. عمرتېری، عمرخوړلی؛ بوډا.

ډېرګټی (dergáṭay) د ټولیزې ګټنې (استفادې) ډی.

ډېرګړی (dergáṛay) (گر.) جمع، د یوګړي ډ (عکس).

ډېرګوټ (dergwáṭ) ص. ډېرګوټیز، ډېرڅنډی.

ډېرګوندیز (dergondíz) ص. څوګوندي، څوګوندیز.

ډېرلیکی (derlíkay) ص. ډېرلیکونکی.

ډېرمانیز (dermāníz) ص. څومانیز، څومعنایيز.

ډېرمړوښې (dermaṛóṣe) ص. د ډېرو مړونو ښځه، څو مړوښې.

ډېرمغزی (dermáğzay) ص. له مانا ډک، مغزن، ماناوال، تومنوال.

ډېرموخی (dermóxay) ص. څوموخې، څوډېر مقصدی.

ډېرمېشتی (derméštay) ص. ګڼ مېشتی، ګڼ نفوسه (ښار یا ټولنه).

ډېرودون (derwadūn) ا. ډېر ښځمني، د زوجاتو تعدد.

ډېرول (derawál) مص. مت. زیاتول، پریمانه کول.

ډېرولسي (derwalasí) ص. ګڼ ولسي، ډېر ملتي، څو ملیتي.

ډېرى (ḍeráy) ص. نر. ج. ډېر، خورا زيات، زښت.

ډېرۍ (ḍeráy) ښځ. م. ۱) وړوکی خټ، کوټه، تويی؛ ۲) د غلې گدام، ژېرمه تون.

ډېرېدل (ḍeredə́l) مص. ل. زياتېدل، پرېمانه کېدل، ازدياد موندل.

ډيزاين (ḍizā́yn) نر. م. ۱) طرح، سکېچ، خاکه، پلان، د يوه شي ابتدايي يا مقدماتي سکېچ؛ ۲) پلان، سکيم، پروژه.

ډيس (ḍis) ص. نر. م. ۱) ډېر موړ؛ ۲) د جوارو غټه ډوډۍ؛ ۳) کوټک، ډبی؛ ٤) چاغ، پړسېدلی.

ډيسنتري (ḍisantrí) ښځ. م. ډېزانتري، ديسانتري خوني اسهال، پېچ، پېچش، د کولمو ناروغي.

ډېسه (ḍesá) ښځ. م. ۱) پانته، ډېکه، د جماع په وخت کې مخصوص حرکت؛ ۲) دوکه.

ډېسې (ḍesé) ښځ. ج. سپټې، د جوارو وړې.

ډېش (ḍeš) نر. م. (تن.) دش، ډش، ډېش، ببلنی، کش، خطک، فاصله.

ډيفتانګ (ḍiftáng) نر. م. دفتانګ، ديفتونګ، مرکب مصوت، هغه غږيز ترکيب دی چې د دوو غږيزو فونيمو څخه لاس ته راځي.

ډيفتري (ḍiftari) ښځ. م. و. ګ. خناق.

ډيک (ḍik) نر. م. چتکی، چتی، پتکی، چتر، يوه وره، خړه او سرګردانه مرغۍ دی.

ډيکبند (ḍikbánd) نر. م. مرغومکه، د يوې لوبې نوم دی.

ډېکتې (ḍekté) ښځ. م. ډېکتې، ديکته، په لوړ اواز ويل، املا؛ ۲) امر کول.

ډيکشنري (ḍikšanarí) ښځ. م. ډېکشنري، دکشنري قاموس، فرهنګ، د لغاتو کتاب، سيند.

ډيکليمه (ḍiklimá) ښځ. م. ډېکليمې، دکلمه؛ ۱) په فصاحت ږغېدنه؛ ۲) قرائت.

ډيکورېشن (ḍikurešán) نر. م. ډيکور، ډکور، ۱) تزئين، اوډنه؛ ۲) زينت، زېور؛ ۳) پرده.

ډيګ (ḍig) نر. م. ډګ، د آس په ډګ ډګو تګ.

ډيګ ډيګو (ḍigḍigó) ښځ. م. د آس ناهمواره او په ډنګ دوګو تګ.

ډيګلن (ḍiglán) ص. نر. م. و. ګ. ډوبلن.

ډيګله (ḍiglá) ښځ. م. و. ګ. ډوبله.

ډيل (ḍil) نر. م. ۱) ټال، ځنډ، معطلي، ايسارتيا؛ ۲) دبدبه، پرتم، شان او شوکت.

ډيل ډول (ḍilḍáwl) نر. م. سينګار، درشن، فېشن.

ډيلکو (ḍilkó) ښځ. م. په موټر کې د يوې آلې نوم دی چې دنده يې د برېښنا وېشنه ده.

ډيلو (ḍilaw) نر. م. ځنډ، درنګ، ډيل، معطلي، ايسار.

ډيل و ډال (ḍiluḍā́l) نر. م. پرتم، شان او شوکت.

ډيلول (ḍilawə́l) مص. مت. ځنډول، معطلول، ايسارول، ټالول.

ډيله (ḍíla) ښځ. م. ډيلکی، يوه ډېره نازکه ګياه ده چې په جبه زاره ځمکه کې راشنه کېږي.

ډيلېدل (ḍiledə́l) مص. ل. ټالېدل، ځنډېدل، معطلېدل، ايسارېدل.

ډيمبه (ḍimbá) ښځ. م. يو ډول لرګی (يا کړی) دی چې په هغه باندې د کښتۍ بېلچه يا جاله تړي.

ډيموتيک (ḍimotík) ص. نر. م. دمتيک، د لرغوني مصر يو ډول ساده ليک و.

ډېموګرافي (ḍemugrāfí) ښځ. م. ډېموګرافي، دموګرافي، د احصائې د علم يوه څانګه ده.

ډينبک (ḍinbák) نر. م. و. ګ. ډيبو.

ډينډاپ (ḍinḍā́p) نر. م. نداپ، نداف، ډانډسي.

ډينغه (ḍingá) ص. نب. د لارې ملګرې، لاره ښودونکی ملګری.

ډېنګ (ḍeng) نر.م. دنګ، د اوبو یو ډول مرغه دی چې مښوکه او پښې یې اوږدې وي.

ډینګ (ḍing) نر.م. ۱) د اوبو یو غټ مارغه دی؛ ۲) تالاو، ډنډ؛ ۳) مج. جګ، اوچت (سړی)؛ ٤) ص. نر.م. لاپې، ګړتو.

ډینګار (ḍingā́r) نر.م. غورې، باتې، لاپې شاپې.

ډینګاز (ḍingā́z) ص. نر.م. ډېر ډنګر، وچ کلک. ډنګر. ډېر خوار.

ډینګ ډینګو (ḍingḍingó) ص. نر.م. ۱) خراب تراب (کار)؛ ۲) نا آرامه او ناهموار تګ.

ډینګری (ḍingrə́y) ښځ.م. ۱) پوښکی، ګوښی، مرخېړی، ستوری، ګوبلکه؛ ۲) و.ګ. ډینګلی؛ ۳) دجالې پارو، خوی؛ ٤) ډبلی، دنداپ لرګی؛ دلوخې د تکولو لرګی.

ډینګله (ḍinglá) ښځ.م. ۱) پانتېه، هغه حرکت چې سپی یې دسپي سره د یو ځای کېدو په وخت کې کوي؛ ۲) لړزه، لرزه، رپا، ترېدنه.

ډینګلی (ḍingláy) ښځ.م. و.ګ. ډونګله.

ډېنوسور (ḍenosór) نر.م. (ل. پ.) ډیناسور، دمېسوزویک د دورې د خزندو هر ګروپ چې نن منقرض یا معدوم دی.

ډېنی (ḍenáy) نر.م. کاکیشکی یو ډول لوبه ده.

ډېوالي (ḍewā́li) ص. نب. دېوالي، مفلس، هغه شتمن چې شته یې له لاسه وتلي وي.

ډیوټ (ḍiwáṭ) نر.م. ۱) د ډېوې د اېښودلو آله؛ ۲) مو. و.ګ. ډېوټ.

ډېوډ (ḍewáḍ) نر.م. ۱) یو ډول خوشبویه شمع ده؛ ۲) له ختو جوړ څراغ؛ ۳) یو ډول والی، یو راز لښتی (غوږوالی) ده.

ډېوډی (ḍewḍáy) ښځ.م. ۱) دالان، سوپ، سرپوښلې لاره؛ ۲) د کتارو د سر ګانګوره.

ډیو ډیو (ḍiwḍíw) نر.م. د غوایي د جنسي تحریک اواز؛ دا کلیمه هغه وخت کارېږي چې څوک غویی په غوا باندې د ختلو لپاره تحریکوي.

ډیوډیوکه (ḍiwḍiwáka) نر.م. ډیبو غوندې یو ډول خړه مرغۍ ده.

ډیولا (ḍiwlā́) نر.م. سګ ماهي، کتېه سپری.

ډیوه (ḍiwá) ښځ.م. څراغ، چراغ، د تېلو څراغ، یوه آله ده چې د تیارې د رڼا کولو کار ځنې اخلي.

ډیوه خولی (ḍiwaxū́lay) ص. نر.م. ۱) جینګ خولی؛ ۲) هغه څوک چې بدرنګه خوله ولري.

ډیوه وال (ḍiwa wāl) ص. بلبڼه وال، مشالوال.

ډیویز (ḍiwíz) ص. نر.م. روښان، روڼ، رڼ.

ډیوېژن (ḍiwížan) نر.م. ډیویزیون، فرقه، لښکر، هغه لښکر چې درې کنډکه وي..

ډییه (ḍiyá) ښځ.م. ډبه، صفه، دکلي د خلکو د ناستې ځای.

ذ

ذ (zāl) نر.م. د پښتو الفبې ۲۹م توری دی. د جمل په حساب د ۷۰۰ په مانا دی او په ابجد کې ۲۵ توری گڼل کېږي.

ذات (zāt) نر.م. ۱) جوهر، خاصیت؛ ۲) حقیقت؛ ۳) نسل، اصل، ختېه؛ ٤) خاوند؛ ٥) ع. وجود.

ذات البروج (zātulburūj) نر.م. په اسمانو کې اتم اسمان.

ذات البیني (zātulbaynī) ص. نب. خپلمنځي، په خپل منځ کې، هغه څه چې د خو تنو ترمنځ وي.

ذات الریه (zāturiyá) ښځ.م. سکاروی، سینه و بغل، پنومونی، یوه ناروغتیا ده.

ذاتي (zātí) ص. نب. ۱) اصلي، فطري، طبیعي، خاص، خدایي، د ذات، د ماهیت، د حقیقت؛ ۲) د یوه اصل، د یوه ذات، اصل، اصله

ذاتیه (zātiyá) ښځ.م. ۱) شخص، شخصیت؛ ۲) فل. د ذهن اصالت (سبجکتیویزم).

ذاکر (zākír) فا. نر.م ۱) یادوونکی، ذکر کوونکی، ستایونکی؛ ۲) ع. خدای ستایونکی.

ذاکره (zākirá) ښځ.م. یاد، حافظه، د حافظې قوه، هغه قوه چې په ذهن کې موضوعات ساتي.

ذال (zāl) نر.م. د «ذ» توري تلفظ.

ذایقه (zāyiqá) ښځ.م. خوند، مزه، څکه، یو حس دی چې آله یې ژبه ده.

ذبح (zabhá) ښځ.م. بېزل، حلالول، سرپرېکول، کوتل کوتل

ذبیح (zabíh) ص نر.م ۱) حلال شوی، ذبح شوی، کوتلی، کوتلی. ۲) د اسماعیل علیه السلام لقب

ذخیره (zaxíra) ښځ.م (ج. ذخیرې، ذخایر) گودام، انبار، پاسره؛ وگ زېرمه.

ذراع (zirā́ʿ) نر.م. لېچ، لښځ، د څنگلې له سر نه د لاس د منځنۍ گوتې ترڅوکې پورې اندازه.

ذرع (záre) ښځ.م. د ذراع په وسیله اندازه کول، گزول.

ذروي (zarawí) ص. نب. په ذرې پورې اړوند، اټومي، د اتم.

ذره (zará) ښځ.م (ج. ذرات، ذرې) ډېر کوچنۍ توکی، تر ټولو وړه توته، رچه، ورانګه، پلوشه، اتوم.

ذره بین (zarabín) نر.م. ۱) هغې کوچنۍ عدسیې چې ډېر واړه واړه شیان وړساندي لیدل کېږي؛ ۲) مایکروسکوپ.

ذریعه (zarisá) ښځ.م. وسیله، وزله، چاره، واسطه.

ذکاء (zaká) ښځ.م. هوښ، ځیرکي، څوره، زیاړ، ذکاوت، پوهه.

ذکر[1] (zikár) نر.م. ۱) یادونه، بیان، څرګندونه؛ ۲) دعا، ثنا؛ ۳) لمونځ؛ ٤) ورد.

ذکر[2] (zakár) نر.م. ۱) ډګه، د نارینه زېږنی (تناسلي) آلت؛ ۲) نر، د ښځې مقابل.

ذکي (zakí) ص. نب. ځیرک، تېزفکره، هوښیار؛ استعداد لرونکی، زیاړي، د ذکاوت خاوند.

ذل (zil) نر.م. نرمي.

ذلالت (zalālát) نر.م. خوارېدل، خوارېدنه، ذلیلېدل، ذلیلېدنه.

ذلت (zilát) نر.م. خواري، ذلیل توب؛ خوارېدنه.

ذلیل (zalíl) ص. نر.م. خوار، لوېدلی، بې عزته.

ذلیلتوب (zaliltób) نر.م. خوارتوب، خواري، لوېدنه، تېټېدنه، ذلیلېدنه.

ذلیلول (zalilawə́l) مص. مت. خوارول، ښکته غورځول، تېټول، ځپل.

ذلیلېدل (zaliledə́l) مص. ل. خوارېدل، سپکېدل.

ذم (zam) نر.م. د مدحې خلاف، غندنه، غندل.

ذمه (zimá) ښځ.م ۱) په ځان فرض، په غاړه، ولکه؛ ۲) امانت؛ ۳) عهده؛ ٤) پیمان؛ ٥) ژبه، قول.

ذمه وار (zimawā́r) ص. نر.م. ج. مسوول، په ځان فرض ګڼونکی، په عهده منونکی.

ذمه واري (zimawārí) ښځ.م. ضمانت، په عهده منهه، تڼر ورته وهنه.

ذمي (zimí) ص. نب. هغه څه چې د چا پر ذمه وي.

ذوالجلال (zoljalā́l) نر.م. د پرتم څښتن، د جاه و جلال خاوند، د لويي څښتن.

ذوالقافیتین (zolqāfiyatáyn) ص. نر.م. ج. تشریع، هغه نظم چې دوې قافیې په کې خوا په خوا راشي.

ذوالقرنین (zolqarnáyn) ص. نر.م. ۱) د دوو ښکرو خاوند؛ ۲) د سلطان سکندر یو صفت دی.

ذوب (zawb) نر.م. ۱) ویلونه، اوبه کونګ، اوبونه؛ ۲) سره ایله کېدنه.

ذوبان (zawbā́n) نر.م. ویلېدنه، اوبه کېدنه، سره ایله کېدنه.

ذوبحرین (zo bahráyn) ص. نر.م. ج. (بد.) ذوالوزنین، ملون، هغه شعر چې د عروضي بحرو په دوو بحرو کې ویل کېدای شي.

ذوجنسین (zojinsáyn) ص. نر.ج. هغه ګلان چې نرینه او ښځینه تخمونه لري.

ذوحیاتین (zohayātáyn) ص. نر.ج. (زو.) دوه ژوندي، ذومعیشتین، هغه ژوی چې په اوبو او وچه دواړو ژوند کولای شي.

ذوق (zawq) نر.م. ۱) څکنه، څکل؛ ۲) طبع، توه، سلیقه، خوښه، شوق؛ ۳) خوښي، نشاط.

ذوقمن (zawqmán) ص. نر.م. ذوقي، شوقمن، د ذوق او سلیقې خاوند.

ذولسانین (zolisānáyn) ص. نر.م. ج. (بد.) ذوالغتین، ملمع، هغه شعر ته وایي چې په دوو ژبو وویل شي.

ذووجهین (zowajhayn) ص. نر.م. (بد.) ابهام، هغه ادبي صنعت چې د یوه نظم یا نثر په کلیمو کې د دوو متقابلو مـانـاگـانو احتمال مـوجود وي.

ذهن (zehn) نر.م. (ج. ذهنـونه، اذهان) ۱) فهم، درک، فکر؛ ۲) عقل، هوښیارتیا، څوره، څره.

ذهني (zehní) ص. نب. د ذهن، د فکر، د عـقل، فکري، عقلي، د فهم.

ذهنیت (zehniyát) نـر.م. فکر، نظر، عقیده، د تفکر طرز.

ذهول (zŭhŭl) نـر.م. هېره، غفلت، له یاده وتنه، ع. له څانه بې خبري یا غفلت.

ذهین (zahín) ص. نـر.م. ځیرک، څـرر، ذکي، هوښیار، زیارسی، فهیم.

ذیحق (ziháq) ص. نر.م. د حق خاوند، مستحق، حق لرونکی.

ذیروح (zirúh) ص. نر.م. ج. ساکښ، د ارواخاوند روح لرونکی.

را (re) ښځ.م. د پښتو الفبې اوولسم توری دی، د جمل په حساب د ۲۰۰ عدد ښيي.

را (ra) مخ. ۱) د فعلونو سره د مختاړي په ډول راځي او د متکلم طرف ښيي – راکړه؛ ۲) د راکړه لنډيز؛ ۳) نر.م. مو. د کومل دوهم سُر دی.

راچول (rāačawə́l) مص. مت ۱) راغورځول، راشړل، ۲) ږانسکورول، له مقامه پرې ايستل.

راخيستل (rāaxístə́l) مص. مت. ۱) راپورته کول، راجګول؛ ۲) اخيستل، اخستل، رانيول؛ يو شی په بيه يا قيمت سره اخيستل.

راستول (rāastawə́l) مص. مت، رالېږل، هغه څه چې د يوه چا يا خوا له لوري رالېږل کېږي.

رايستل (rāistə́l) مص. مت، راباسل، راوښکل، راوباسل، رابهرته کول؛ ۲) اختراع کول.

رايسته (rāísta) نر.م. ج. ۱) راوښکه، رابهرته کاره؛ ۲) ق. دېخوا؛ ۲) رانيږدې، رانژدې.

رايسته کول (rāistakawə́l) مص. مت. ۱) رادېخوا کول؛ ۲) رانيږدې کول؛ ۳) ليرې کول، برطرفه کول، له مقامه غورځول.

رابرسېره (rābarséra) ص.نب. رابښکاره، ظاهر، راڅرګند،.

رابطه (rābitá) ښځ.م. ۱) اړيکه، اړيکې، اړه؛ ۲) ګر. هغه کليمه چې مسند د مسند اليه سره مربوطوي، لکه (دی) په (دا کتاب دی) کې.

رابلل (rābalə́l) مص. مت، ږاغوښتل، رابولل، دعوتول، ځان ته راغوښتل.

رابلنه (rābalə́na) ښځ.م. (ج. رابلنې) راغوښتنه، رادعوتونه.

رابيا (rābyá) ښځ.م. د اوبو لوی مشک.

رابېرته (rābérta) ق. رادېخوا، رادې پلو، راايلې، راښتنه، روالې، راوروسته؛ ۲) راهيسې، راهيلې؛ ۳) راخلاصونه، بېرته کول.

رابېل (rābél) ص. نر.م. ج. ۱) راجلا، راگوښی، رااایده؛ ۲) نر.م. و گ. رمبېل.

راپ (rāp) نر.م. د ينجي په څېر يو ډول نبات دی چې ژېړ گل کوي..

راپاتې (rāpāte) ص. نب. ۱) باقي، پاتې شوی، راپاته؛ ۲) بار شوی؛ ۳) ميراث.

راپاڅول (rāpācawə́l) مص. مت. ۱) راجگول، راوېښول، راپورته کول، ۲) تحريکول، لمسول.

راپاڅېدل (rāpācedə́l) مص. ل. ۱) راپورته کېدل، راجگېدل، راوېښېدل؛ ۲) تحريکېدل، لمسېدل.

راپدېخوا (rāpədexwā́) ق. راهيسې، رادېخوا، را په دې خوا، راوروسته.

راپرځول (rāparǰawə́l) مص. مت. و گ. راپرزول.

راپرزول (rāparzawə́l) مص. مت. ۱) راغورځول، غملول، رانسکورول؛ ۲) مج. مغلوبول، ماتې ورکول.

راپرزېدل (rāpərzedə́l) مص. ل. غملاستل، راغورځېدل، راغملاستل، رانسکورېدل، په غېږو نيولو کې راغوزارېدل يا غملاستل.

راپرېيستل (rāpreyastə́l) مص. مت. راغملول، راغورځول، راپرزول، غملول، په غېږو کې پر غمکه راغوزارول يا راغورځول.

راپسې (rāpasé) ق. ۱) ترشا، راوروسته، راترشا، راترڅنگ؛ ۲) تعقيب، څارنه.

راپور (rāpór) نر.ج. ۱) رپوټ، رپورټ، راپوټ، راپورت؛ خبر، اطلاع، روايت؛ ۲) جاسوسي.

راپورتاژ (rāportā́ž) نر.م. رپورتاژ، ۱) خبريالي، پېښليک؛ ۲) د يوې پېښې يا چارې د جريان شرحه چې خبريال يې د ورځپاڼې، راډيو يا... ته تهيه کوي.

راپورتر (rāportár) نر.م. ۱) رپورتر، خبريال، خبرتولوونکی، خبرنگار؛ ۲) و گ. رپوټچي.

راپورته (rāpúrta) ق. ۱) راجگ؛ ۲) تحريک شوی، لمسولی.

راپورې (rāpóre,i) ق. ۱) رنې، رابانديې؛ ۲) دې خوا، دې غاړې؛ ۳) تېرل، بندول، تړلې؛ ۳) په ناروغۍ مبتلا، اخته، گرفتار.

راپورې کول (rāporekawə́l) مص. مت. ۱) راپورې ايستل، له سيند نه راپورې باسل؛ ۲) متکلم تورن کول؛ ۳) متکلم په ناروغۍ اخته کول؛ ٤) تړل، بندول، کلکول (د دروازې يا کړکۍ).

راپېردل (rāperdə́l) مص. مت. رااخيستل، راتولول

راپېرل (rāperə́l) مص. مت. ۱) د يو شي رانيول، يو شي اخيستل؛ ۲) د متکلم لپاره اندېرې او پوزې اوېدل يا جوړول.

راپېښېدل (rāpeṣedə́l) مص. ل ۱) راپيدا کېدل، راواقع کېدل؛ ۲) اتفاقي راتلل او مخامخ کېدل، مخې ته راتلل.

راتب (rātíb) ق. ۱) تل، همېشه، دايم، ثابت؛ ۲) معاش، مستمري، څېره، زيره.

راتگ (rātág) ف. راتلنه، دورتگ مقابل.

راتلل (rātlə́l) مص. ل. راتگ کول، د تلل مقابل، د بله ځايه دې خوا راتگ کول.

راتلنه (rātlə́na) ښځ.م. راتگ، راتلنگ.

راتلونکی (rātlū́nkay) فا. نر.م (ج. راتلونکي) هغه څوک چې له بله ځايه راحي يا راروان وي.

راتلونکې (rātlū́nke) ص. راروانه زمانه، مهال، گانده، گاندمهال.

راتلونی (rātlū́nay) نر.م. ۱) راتلونکی، د راتلو په حال کې؛ ۲) آينده، مستقبل.

راتله (rātlá) نسر.ج. ۱)راتنگ، راتلنگ؛ ۲)ف. د راته مؤنث، هغه بڼه چې په تېر وخت کې یې استمراري فعل اجرا کړی وي.

راتوېدل (rātoyedә́l) مص.ل. ۱) له لوړه ځایه د مایعاتو یا پاتړا غورځېدل؛ ۲)رابنکته کېدل.

راټول (rāṭól) ص. نر.م.ج. غونډ، سره یو ځای، یو ځای، ګډ. ګرد. جمع.

راټولوالی (rāṭolwā́lay) نسر.م. راغونډوالی، رایوځای والی، ګډوالی.

راټولول (rāṭolawә́l) مص. مت. ۱)راغونډول، رایوځای کول، یو لاس کول.

راټولېدل (rāṭoledә́l) مص.ل. ۱)ټولېدل، راغونډېدل، یوه ځای ته راجمع کېدل؛ ۲)یو لاس کېدل، متحد کېدل.

راټیټول (rāṭiṭawә́l) مص.مت. ۱) رابنکته کول، ټیټول؛ ۲) له یو جګ مقام څخه راغورځول؛ ٤) څوک خپل ځان ته اړ باسل یا تابع کول.

راټیټېدل (rāṭiṭedә́l) مص. ل۱) رابنکته کېدل، ټیټېدل؛ ۲) له خپلې خبرې تېرېدل؛ ۳) له لوړ مقام څخه راغورځېدل؛ ٤) بل چا ته اړېدل.

راج (rāj) نر.م. ۱) حکومت، واکداري، سلطنت؛ ۲)شتمني، دارايي؛ ۳) بنا، ختګر، معمار.

راجستر (rājistár) نسر.م. رېجستر، راجستر؛ اندراج، هغه کتاب یا لیست چې نومونه، پېښې او ... په کې ثبت او درج شوي وي.

راجع (rājí(ʿ)) ق. ۱) راګرځېدونکی؛ ۲)ورګرځونه، ورګرځېده، ستنېده؛ ۳) حواله، مخامخونه؛ ٤) په باره کې.

راجګول (rājәgawә́l) مص. مت. ۱)رااوچتول، راپورته کول؛ ۲) په پښو درول، ۳) لکول، نېغول؛ ٤)العسول؛ ٥)راچوخول.

راچاپېر (rācāpér) ص. نر.م.ج. راتاو، ګرچاپېر.

راچورلول (rāčūrlawә́l) مص. مت. راګرځول، چورلول، راڅرخول، راتاوول، راګرځول.

راچوړول (rācūṛawә́l) مص. مت. راتویول، راچپه کول، مایعات راتویول.

راچوړېدل (rācūṛedә́l) مص.ل. راتوېدل، رابهېدل، راچپه کول.

رائغستل (rājәğastә́l) مص.ل. رازغستل، رامنډې کول، په منډو منډو دې خواته راتلل.

رائغلول (rājğalawә́l) مص. مت ۱)رازغلول، را په منډه کول؛ ۲) پسې رااخیستل.

راڅخه (rācáxa) راسره، راڅکه، راسکه.

راڅکل (rāckә́l) مص. مت. راڅکول، څکول، راکشول، یو شی خپلې خواته رابنکل.

راڅکول (rāckawә́l) مص.مت. راڅکل، ځان خواته راکش کول، راکېږل، رونبیول.

راڅکونی (rackúnay) نسر.م. ۱) جلو، واګی اکوړی؛ ۲) راکشوونکی؛ ۳) اختطفوونکی، تښتوونکی؛ ٤) راڅلېدونکی.

راڅکېدل ۲ (rackedә́l) مص.ل. ۱) راکشېدل، په څمکه راکش کېدل؛ ۲) راخوځېدل.

راحت (rahát) نسر.م. ارامي، ارام، هوسايي، اسودګي، استراحت.

راخبرول (rāxabrawә́l) مص.مت. ۱)رابلل، په خبرو یا اطلاع سره؛ د متکلم پلو ته راغوښتل؛ ۲)زالمسول؛ ۳) پوهول، او بیدارول.

راخبرېدل (rāxabredә́l) مص.ل. ۱)رابلل کېدل، اطلاع وررسېدل؛ ۲) رالمسېدل؛ ۳)پوهېدل.

راخپرول (rāxparawә́l) مص. مت. ۱)رانشرول، خورول، خپورول؛ ۲)تیتول؛ ۳)راشړل؛ ٤)شیندل کېدل

راختل (rāxatál) مص. ل ۱) راولاړېدل، رابنکاره کېدل؛ ۲) له پاسه ودرېدل، ورباندې درېدل.

راخلاصول (rāxlāsawál) مص. مت. ۱) خوشې کول، راپرېښودل؛ ۲) بېرته کول، پرانستل.

راخلاصېدل (rāxlāsedál) ۱) خلاصېدل، خوشې کېدل، پرېښودل؛ ۲) بېرته کېدل، وازېدل.

راخورول (rāxwarawál) مص. مت. ۱) تيتول، خپرول، خورول؛ ۲) غوړول، اوارول.

راخورېدل (rāxworedál) مص. ل. ۱) تيتېدل، خپرېدل، خورېدل؛ ۲) غوړېدل، اوارېدل.

راخېژول (rāxežawál) مص. مت. ۱) راپورته کول، راجګول؛ ۲) راسپرول، سورول.

رادار (rādár) نر. م. ۱) د الکترانيکو څپو سره د فلزي شيانو د فاصلې د ټاکلو آله؛ ۲) ص. نر. م. ج. راداره، ليکې ليکې، خط خط.

رادرومل (rādrumál) مص. ل. ۱) رامنډې کول، راتلل؛ ۲) دې خواته راتلل.

رادمخه (rādamáxa) ق. رامخکې، په مخکې.

رادو (rādaw) ف. راځغله، رامنډه کړه، راشه.

راده (rāda) ښځ. م. ۱) هغه عمودي يا افقي يا قوسي اوږد خط چې په صيقل شوي فلز کې د رڼا په وسيله ليدل کېږي؛ ۲) رنګه کرښه، رنګه خط؛ ۳) ص. نب. پټې پټې اس؛ ٤) نر. م. رود، سيند

رادې پلو (rādepalaw) ق. راديخوا، دې خواته، دې څنګ ته، رادې لورې ته.

راډيو (rādiyó) ښځ. م. (ج. راډيوګانې، راډيووې) راديو، ربډيو؛ رسېور، اخيستونکې دستګاه، هغه برقي آله چې د استوونکې دستګاه څخه خپلې څپې اخلي او هغه په اواز تبديلوي.

رارسول (rārasawál) مص. مت. ۱) رسول، له بل ځای څخه دې ځای ته راوړل، را انتقالول؛ ۲) وارد ول، له سرحده راتېرول.

رارسېدل (rārasedál) مص. ل. ۱) رسېدل، له بله ځايه راتلل: راواوړدېدل، را انتقالېدل.

راړه (rārá) ښځ. م. ۱) ګډوله ډوډۍ، ګډوډه ډوډۍ؛ ۲) نر. م. غوخه، بروره، يو ډول زهر لرونکې خزنده ده چې په برو کې پيدا کېږي.

راز (rāz) نر. م. ۱) سر، پټه خبره؛ ۲) يو ډول نبات دی چې اړې اړې پاڼې لري؛ ۳) اد. ۱) قسم، ډول؛ ۲) غوندې، په شان.

رازدار (rāzdár) ص. نر. م. راز ساتونکی.

رازق (rāzíq) ص. نر. م. رزق رسوونکی، روزي رسان، د لوی څښتن جل جلاله يو صفت دی.

رازل (rāzál) مص. مت. ۱) ډولي کول، سينګارول؛ ۲) عزت کول، درناوي کول، لمانځل.

رازلی (rāzálay) مف. نر. م ۱) ډولي شوی، سينګار شوی؛ ۲) عزت ور کول شوی.

رازونياز (rāzunyáz) نر. م. د زړه خواله، مينې او ناز خبرې، د سر خبرې، د عجز عبادت.

راژوندی (rāžwandáy) ص. نر. م (ج. راژوندي) ۱) بېرته ژوندی شوی؛ ۲) راويښ.

رأس (rās) ق. ۱) سر، د يوه شي لوړنۍ برخه؛ ۲) د قوم مشر، لاربنود سرکښ؛ ۳) د څارويو د شمېر سره هم ويل کېږي.

راساً (rāsán) ق. مستقيماً، نېغ په نېغه.

راس الخط (rāsolxát) نر. م. د پښتو کرښو څخه يوه کرښه ده چې د الفونو، لامونو، کاف او رې سرونه په کې شامل دي.

راست (rāst) ص. نر. م. ۱) ښی؛ ۲) سم، نېغ؛ ۳) رښتين.

راستکار (rāstkár) ص. نر. م. ۱) سپين، صادق؛ ۲) امانتکار؛ ۳) راستمن.

راستمن (rāstmán) ص. نر.م ۱) صادق، سپین؛ ۲) امانتکار.

راستنول (rāstanawə́l) مص. مت. و گ. ستنول.

راستنېدل (rāstanedə́l) مص. ل. و گ. ستنېدل.

راستون (rāstún) ص. نر.م. (ج. راستانه) بېرته راغلی، راګرځېدلی، راغبرګ.

راسته (rāstá) ښځ.م. ۱) کیله، رسته، کنار، لین؛ ۲) ص. نب. ۱) ښی، د کیڼ ضد؛ ۲) سم، نېغ.

راستي (rāstí) ښځ.م. صداقت، ایمانداري.

راسخ (rāsíx) ص. نر.م. ثابت، کلک، استوار.

راسره (rāsará) راځخه، راشکه، له ما سره.

راسن (rāsán) نر.م ځوری، راشن، خوراکه، اذوقه، د خوراک شیان، تایه، زری، خورومه.

راسه (rā́sa) ف. راشه، روځه، راځه، ارځه.

راسې (rā́se) ق. راهیسې، راپه دې خوا، له هغه وخته.

راسې (rā́se) ف. راشې، راځې.

راش (rā̆š) نر.م. راشه، رشه، : هغه درمند چې تیار او پاک وي او اخستلو ته آماده وي.

راشبېل (rāšbél) نر.م. و گ. ړدګی.

راشتلی (rāštaláy) نر.م. تلی، رېشتلی، د غلې هغه ناپاکه برخه چې په درمنده کې له راشې ځخه پاتې کېږي.

راشه (rā́ša) ښځ.م. ۱) رشه، راش، رېشه، د غنمو رېشه، اریاسه؛ ۲) ف. راسه، راځه، ارځه.

راشه درشه (rāšadárša) ښځ.م ۱) سلوک، ګذاره، دار ومدار؛ ۲) تګ راتګ، تله راتله.

راشی (rāšáy) نر.م. ربړ، ربخ، برف کوچ، ایمال.

راشي (rāší) ص. نب. رشوت ورکوونکی.

راشیتیزم (rāšitízam) نر.م. راشیتیس، د هډوکو د نرمۍ ناروغي ده.

راشیندل (rāšində́l) مص. مت. راشنل، رانوستل، راتیتول، راپاشل.

راښکل (rāṣkə́l) مص. مت. ۱) راکښل، راکاږل؛ ۲) راویاسل؛ ۳) نر.م. یو ډول غرنی ونه ده.

راښکو (rāṣkó) ښځ.م. هغه آله چې فلزي سیمونه پرې نري کېږي.

راښکوبی (rāṣkóbay) نر.م. راکښوبی، د اوبو د راایستلو ماشین.

راښکول (rāṣkól) نر.م. راکول، کېږ، منداوو. ګاښور، غوښوور، غاښور..

راښکون (rāṣkún) نر.م. راښکنه، راکاږنه، کشونه، راباسنه، راکشونګ.

راښکه (rāṣká) نر.ج. ۱) راوښکه، راوبسته، راباسه؛ ۲) ف. راښکنه، راکش کاوه، د راښکل استمراري ماضي.

راښودل (rāṣodə́l) مص. مت. و گ. ښوول.

راضي (rāzí) ص. نب. ۱) رضا، خوښ، قانع؛ ۲) ډاډه، مطمئنه.

راضي نامه (rāzināmá) ښځ.م ۱) مراضات پانه ۲) جوړه، روغه، موافقه، خوښنه.

راغ (rāğ) نر.م ۱) ځرځای، ورشو؛ ۲) سارا، دښته؛ ۲) د غره لمن.

راغب (rāğíb) ص. نر.م. مایل، غوښتونکی، هڅو، علاقمند، هڅونکی.

راغبرګ (rāğbárg) ق.. ۱) راستون، راګرځېدلی، بیا راغلی؛ ۲) غبرګ، کټ شوی، قات شوی.

راغبرګول (rāğbargawə́l) مص. مت. ۱) راستنول، راګرځول؛ ۲) کتول، قاتول، غبرګول.

راغلی (rāğálay) فا. نر.م. (ج. راغلي) راغبرګ شوی، رارسېدلی، راستون شوی.

راغورځول (rāğurǰawə́l) مص. مت. و گ. غورځول.

راغورځېدل (rāğurjedə́l) مص. ل. و ګ. غورځېدل

راغوښتل (rāğwastə́l) مص. مت. رابلل، غوښتل، خپلې خواته رابلل.

راغونډول (rāğunɖawə́l) مص. مت. ۱) کتول، ۲) د ګڼو خلکو، رمو او ... غونډېدو داسې حالت چې ځنګ په ځنګ وي او حرکت ورکړی شي.

راغونډېدل (rāğūnɖedə́l) مص. ل. ۱) کتېدل؛ ۲) خوځېدل، زومبېدل.

راغونډ (rāğónɖ) ص. نر. م. ج. ۱) راپنډ، راټول، غونډ، يوځای؛ ۲) ګرد، ګردی، ګړدی.

راغه (rāğá) نر. ج. ۱) د غره لمن، د غره غاړه؛ ۲) سارا، رغه، صحرا، دښت، ډاګ.

راغی (rāğay) فا. نر. م. و ګ. راغلی.

رافض (rāfíz) نر. م. (ج. رافضه) پرېښودونکی، ترک کوونکی، له لارې اوښتونکی.

رافع (rāfí') نر. م ۱) اړمی، اړم؛ ۲) رفع کوونکی، لېرې کوونکی؛ ۳) عارض.

راقم الحروف (rāqimulhurū́f) نر. ۰. ۱) رقم، ليکونکی، کښونکی؛ ۲) دخطاطۍ د يوې قطعې يا کوم کتاب لاس ليکوونکی.

راقي (rāqí) نر. م. عقيق، قيمتي غمی. راکي.

راک (rāk) نر. م. راګ، له ښنيو څخه جوړ شوی پتلون ډوله لباس چې دشپې په څېر زيږ وي او د پرتوګ کار ترې اخلي.

راکاږل (rākāẓə́l) مص. مت. راوېنکل، راباسل، له ښکته څخه راپورته کول او راايستل.

راکټ (rākíṭ) نر. م. (ج. راکټونه) توغندی، توغېدونکی سيستم، ارتاوېدونکې آله.

راکد (rākíd) ص. نر. م. ج. ۱) بې حرکته، آرام، ثابت؛ ۲) کورم، دم، ولاړ (اوبه).

راکړه (rākṛá) ښځ. م. ۱) اخستنه. له بل چا څخه يو شي د اخيستني عمل؛ ۲) ف. راکه، روکه. مخاطب ته د راکولو امر.

راکړه ورکړه (rākṛadárkṛá) ښځ. م. راکړه ورکړه معامله، ورکول اخستل.

راکړی (rākáṛay) مف. نر. م. متکلم ته ورکړی يا ورکړل شوی يا ورتسليم شوی.

راکس (rākás) نر. م. د غوېل په غوېانو کې منځنۍ غوبې ته وېل کېږي.

راکښ (rākáš) ق. ۱) راکښ، راښکل شوی راڅکېدلی؛ ۲) راڅکول شوی.

راکښته (rākṣáta) ق. ۱) راکوز، رالاندې، ښکته تيټ؛ ۲) مخاطب ته د راکښته کېدلو امر.

راکښل (rākṣə́l) مص. مت ۱) راايستل، راباسل؛ ۲) کشول، کش کول، څکول.

راکښو (rākṣó) ا. و ګ. : راښکو

راکښوبی (rākṣóbay) واتر پمپ. : اوبو راايستلو ماشين.

راکښون (rākṣū́n) ا. و ګ. : راښکون.

راکښون ځواک (rākṣūnzwā́k) ا. د راکښون قوه، جاذبه قوه.

راکوزول (rākūzawə́l) مص. مت. و ګ. کوزول.

راکوزېدل (rākūzedə́l) مص. ل. و ګ. کوزېدل.

راکول (rākól) نر. م. و ګ. راښکول.

راکول (rākawə́l) مص. مت. رااخيستل، له مقابل طرف څخه د يو شي ترلاسه کول.

راکوونکی (rākawū́nkay) نر. م. راسپاروونکی، راتسليموونکی، د ورکوونکی مقابل.

راکي (rākí) ښځ. م. راقي، عقيق، قيمتي، غمی

راګ (rāg) نر. م. مو. راګا، ګرام؛ ۱) سندره، نغمه، سرود؛ ۲) عيش، طرب؛ ۳) آهنګ، تون

۴) پرده؛ ۵) مقام، د موسیقۍ مقام.

راگرځول (rāgarǰawə́l) مص. مت. راستنول، راگرزول، راواپس کول، په شا راستنول.

راگرځېدل (rāgarǰedə́l) مص. ل. راستېندل، راواپس کېدل، بېرته راتلل.

راگني (rāganí) ښځ. م. د موسیقۍ شعبه، د موسیقي د راگ یا مقام ښځه، ثانوي راگونه.

راگیر (rāgír) ص. نر. م. ۱) راحصار، راایسار، رابند، منبتي؛ ۲) دوچار، اخته.

رال (rāl) نر. م. د چرگې د هگۍ غوړي.

رالره (rālará) اد. راله، راته، ماته، زما لپاره.

رالېږل (rālezə́l) مص. مت. رااستول. لـه مقابله لوري دې خواته رااستول، دورلېږل مقابل.

رام (rām) ص. نر. م. ج. تابع، مطیع، ایل.

رامبل (rāmbél) نر. م. رابېل، رانبېل؛ یو ډول گل دی چې ډېر په زړه پورې بوی لري

رامشت[1] (rāmast) ص. نر. م. ډولي، ښایسته، ښکلي، د بدرنگ مقابل.

رامشت[2] (rāmišt) نر. م ۱) سرود؛ ۲) عیش.

رامشتگر (rāmištgár) ص. نر. م. سندرغاړی، سندرې کوونکی، بدله ویونکی.

رامزدگی (rāmizdagáy) نر. م. هغه غـونډ منډ لرگی چې د ژرندې پل پرې گرځي.

رامکان (rāmakā́n) نر. م. پټو، وړین څادر.

راموسی (rāmū́say) نر. م. هغې ضوسی چې مشک ترې لاس ته راځي.

رانجن (rānján) ص. نر. م. ج. تیـاره، تت، تیاره وزمه، تیاره غونی.

رانجونونی (rānjū́nonáy) ښځ. م. رانجـومه، رجږومه، رنجـږومه، رنجـومه، د رنجـو وړه کڅوړه.

رانجه (rānjá) نر. ج. انتي موني، یو راز کیمیاوي ماده او کاني توره ډبره ده چې د ښکلا او د دوا په توگه په سترگو پورې کېږي.

رانخړه (rānǰṛá) جن. رنخړه، ننخړه، ځړنه، لنخړه.

راندېمان (rāndemā́n) نر. م. محصول، حاصل، لاس ته راوړل.

رانسکورول (rānaskorawə́l) مص. مت. ۱) راچپه کول، پرمخ کول؛ ۲) راځملول؛ ۳) ماتې ورکول.

رانغاړل (rānğāṛə́l) مص. مت. ۱) راغړل، نغاړل، راتاوول؛ ۲) هـر شی په خوله منډل؛ ۳) مج. حرص کول.

رانگن (rāngán) نر. م. رنگان، بکیانه، یو ډول ونه ده چې ډول ترخې دانې نیسي.

راننواته (rānənawātá) نر. ج. داخلېده.

راننوتل (rānanawatə́l) مص. ل. راداخلېدل، دننه راتلل.

رانه (rā́na) اد. راڅخه، له مانه، زما څخه.

رانـنه یستل (rānanayastə́l) مـص. مت. ننه ایستل، راداخلول، رانـنه کول.

رانیول (rāniwə́l) مص. مت ۱) په لاسونو کې نیول ۲) اخیستل، په بیه اخستل.

رانه (rāṇá) ص. نر. ج. دروڼ جمع ده.

راواته (rāwātá) نر. ج. د ورشنې راواته، رابهرته کېده، د باندې راواته، د باندې راتگ، خروج.

راوتل (rāwatə́l) مص. ل. ورشنې راتلل، ښکاره راتلل، راخارجېدل، د باندې راتلل.

راوتکی (rāwátkay) نر. م. ورکوټی دالان، ورکوټی دهلېز، کوچنی کوشکن.

راوړل (rāwṛə́l) مص. مت. ۱) یو شی له یوه ځای څخه بل ځای ته راانتقالول؛ ۲) زېږول.

راوړه (rāwṛá) نر. ج. ۱) رانقلاوه؛ ۲) زېږاوه.

راوستل (rāwastə́l) مص. مت. رالېږدول، يو ساه لرونکی په خپلو پښو، يا يو بې ساه خپلې خواته رانقلول.

راولاړېدل (rāwalāredə́l) مص. ل. ۱) راپاڅېدل، راجګېدل؛ ۲) وينښېدل؛ ۳) راپارېدل؛ ۴) مج. جنګېدل، جګړه کول.

راوه (rāwá) ښځ. م. ملهم، مرهم، هغه دوا يا دارو چې په زخم يا ټپ اېښودل کېږي.

راوي (rāwí) ص. نب. روايت کوونکی، نقل کوونکی (فق.) هغه څوک چې حديث رانقلوي.

راوېستل (rāwestə́l) مص. مت. راوښکل، رااېستل، رايستل، راباسل.

راهب (rāhíb) نر. م. (ج. راهبان) نصارا، عابد او پارسا، ديري، څوک چې په ديرکې عبادت کوي.

راهدار (rāhdā́r) ص. نر. م. ج. ۱) رادار، ليکې ليکې؛ ۲) تانه دار، لاره ساتونکی.

راهداري (rāhdārí) ښځ. م. لارپانه، د لارې يا پولې د تېرېدلو اجازه ليک.

راهسکېدل (rāhaskedə́l) مص. ل. ۱) راپاڅېدل، راولاړېدل؛ ۲) راختل، راښکاره کېدل.

راهيت (rāhít) ص. نر. م ۱) مالت مشر، کنديدار، کلانتر، د کلي مشر؛ ۲) ملک، خان.

راهيسته (rāhistá) ق. ۱) رادېخواته، رادې پلو ته؛ ۲) له هغه وخته، له هغه راهيسې.

راهيسې (rāhíse) ق. له هغه وخته، دهغه رااېسې، رااېسې، راديخوا.

رای (rāy) ښځ. م. ۱) وګ. رايه؛ ۲) د لرغوني هند د واکمنانو لقب.

رايج (rāyíj) ص. نر. م. ج. مروج، رواج شوی، عام شوی، جاري شوی.

رايستل (rāyistə́l) مص. مت. بستل، رااېستل، رايېستل، راوېستل، د باندې خارجول.

رايسته (rāyísta) ق. رادېخوا، دېخواته، دې پلو.

رای ګيري (rāygirí) ښځ. م. رايه اخيستنه، رايه ورکول، رای ورکول.

رای ورکړه (rāywárkṛa) ا. رای ورکونه، رای ورکول.

رايه (rāyá) ښځ. م. (ج. رايې) ۱) اند، فکر، رای؛ ۲) ګروهه، عقيده، اعتقاد؛ ۳) د زړه بصيرت؛ ۴) تدبير.

رايه اخيستنه (rāyaaxistə́na) ا. رايه يا نظر اخيستل، سند اخيستل.

رئيس (rayís) نر. م. رييس، مشر؛ ۱) د قوم لوی او سرپرست؛ ۲) د اجرائيه قوې مشر؛ ۳) د يوه رياست، محکمې، شرکت او ټولنې مشر.

رب[1] (rab) نر. م. ۱) مالک، څښتن؛ ۲) مصلح؛ ۳) پالونکی، پالونی.

رب[2] (rub) نر. م. د مېوې ايستل شوې اوبه چې د ايشولو وروسته ټينګې شي.

ربا (ribā́) ښځ. م. سود، ګټه، سوايي، (فق) هرې فاسدې بيعې ته ربا وايي

رباب (rabā́b) نر. م. د ساز يوه تاريزه آله ده.

رباط (rabā́t) نر. م. ۱) پړاو، هغه واټن چې د شپېږ کروه سره معادله وي؛ ۲) هغه تمځايونه (کاروانسرای) چې په يوه اوږده لارکې واقع وي.

رباعي (rubāʼí) ښځ. م. ۱) څلوريزه، هغه شعر ته وايي چې څلور مسرې (مصرع) ولري.

رب النوع (rabunnáwʼ) ښځ. ز. م. د الهې (الهه) يا ربة النوعې مقابل، څانګړی خدای.

رباني (rabānī́) ص. نب ۱) رب ته منسوب، د رب؛ ۲) عارف، عابد.

ربح (rebhá) بنځ.م. گټه، نفع، مفاد، تکتانه.

ربخ (rabáǰ) ا.، و گ. ربيخ.

ربړ (rabáṛ) نر.م ۱) ستونزه، زحمت، کړاو، تکليف؛ ۲) رابړ، ربړ د ځينو خاصو ونو او بوټو شيره ده چې لاتکس يې بولي.

ربړا (rabṛá) بنځ.م. ۱) ربړ، زيار؛ ۲) رياضت، په عبادت کې زيار او زحمت کښل.

ربړاو (rabṛáw) نر.م. ربړه، تکليف، ستونزه.

ربړن (rabṛán) ص. ستونزمن، ربړي، ارتجاعي.

ربړوکی (rabṛúkay) ص. ترهدلی، دارشوی.

ربړول (rabṛawál) مص. مت. کړول، په عذابول، په تکليفول، په کړاو اخته کول.

ربړه (rábṛa) بنځ.م (ج. ربړې) ۱) ربړ، کړاو، ستونزه ۲) مناقشه، مجادله، جګړه، جنجال.

ربړي (rabṛí) ص.نب. ربړيز، رابړي، د ربړ.

ربړيالی (rabaṛyāláy) ص.نر.م. زيار ګالونکی، زيارکښ، زيار ايستونکی، خواريکښ.

ربړيجن (rabṛiján) ص. ربړوونکی، ځوروونکی، مزاحم.

ربړېدل (rabṛedál) مص.ل. کړېدل، په کړاو اخته کېدل، په زحمت کېدل، ځورېدل.

ربړيز (rabṛíz) ص. نسر.م. ج. ۱) و گ. ربړي؛ ۲) جنجالي، جګړه يي، جګړه ييز.

ربزکی (rabzákay) نسر.م. (ج. ربزکي) يو ډول مرغه دی.

ربزوکی (rəbazúkay) ص. نر.م. خوار، خوارکی، بې وسه ناتوانه، بې توانه.

ربط (rabt) نر.م. ۱) اړيکې، اړه، ارتباط، رابطه؛ ۲) ګ. عطف. هغې کليمې چې په يوه جمله کې دوه اسمه يا يو دوې جملې سره يو ځای کوي

ربع (rúbʿ) ع. نب. څلورمه، يو پر څلور ۱/٤ .

ربغر (rabağár) نر.ج. کوچنيان، ماشومان، زيات اولادونه.

ربغړی (rabğáṛay) ص. نسر.م. ۱) بربنډ، لغړ؛ ۲) خوار، بېوزلی، غريب.

ربل (rabál) مص. مت. ۱) و گ. ربېل؛ ۲) ص. نر.م. ج. منلی، قبول. ۳) خوښ، زړه ته نږدې؛ ٤) نر.م. ۱) پېرزوينه؛ ۲) ښه سلوک.

ربلاند (rabländ) نر.م. مهربان، لوراند، لورين.

ربلول (rabalawál) مص. مت. ۱) منل، قبلول؛ ۲) زړه ته نيږدې کول؛ ۳) پېرزوينه کول، لورينه کول؛ ۲) ښه سلوک کول، ښه ګوزاره کول.

ربلونی (rablúnay) نر.م. بې موره ګډوری.

ربلېدل (rabledál) مص.ل. ۱) خوښېدل، قبلېدل؛ ۲) لورېدل، پېرزوکېدل.

ربنېدل (rabnedál) مص. ل. ربنېدل، تړېدل، ترهېدل، دارېدل، بېرېدل، وېرېدل.

ربنوکی (rabṇúkay) ص. نسر.م. ۱) هوښيار او غښتلی ماشوم؛ ۲) ترهېدلی او دار شوی.

ربنه (rabaná) بنځ.م. ربنې، تته رڼا، د لمر کمزورې او لږه روښنايي.

ربوبيت (rubūbiyát) نر.م. خدايي، الوهيت.

ربيټ (rıbíṭ) نر.م. يو ډول مېخ دی چې سر يې د مېخ په څېر او پای يې پرې شوی دی.

ربيع (rabíʿ) بنځ.م. سپرلی؛ ۲) سمسورتيا.

ربينه (rabiná) بنځ.م. د غوږ پرده، پرده.

رپ (rap) نر.م. ۱) رپېدنه، لړزېدنه، رپا، اهتزاز؛ ۲) خوځېده، حرکت؛ ق. شېبه، لحظه، لږ وخت ۳) نر.م. رپکی، موړه، رپک، توک بندي.

رپا (rapā́) بنځ.م. (ج. رپاوې) رپېدنه، بنوربدنه.

رپاړه (rapā́ṛa) بنځ.م. د کميس ترخځ، هغه ټوټه چې کميس ته يې د ارتولو لپاره وراچوي.

رپاند (rapánd) ص. رېږدونکی، رپند، رېږدونکی.

رپک (rapák) نـر.م. (ج. رپکونه) رپ، رپکی، نوک بندي، په دېوال کې موره.

رپل (rapál) نر.م. د يو ډول رخې لـرونکې پخوانۍ ټوپک نوم دی.

رپند (rapánd) ص. نـر.م.ج. رېږدونکی، رپاند، رپندی.

رپندبېواک (rapándbewā́k) گر. هغه بېواک (کانسونينټ) چې له وينگ (تلفظ) سره يې د ژبې څوکه رپي.

رپڼی (rapaṇáy) ص. نر.م ۱) موخه، ډک، ترخولې ترغنډ و ډک، مالامال؛ ۲) موړ، ډک.

رپو (rapū́) ص. نر.م. رفو، پنځرک، پيوند.

رپوټ (rapóṭ) نر.م. و گ. راپور.

رپوټچي (rapoṭčí) ص.نب. مخبر، جاسوس.

رپول (rapawə́l) مص. مت خوځول، ښورول، زمبول، ځمبول، اهتزار ورکول.

رپهار (rapahā́r) نر.م. رپا، خوځېدا، ښورېده.

رپی (rapáy) نـر.م. ۱) رپهار، رپېدنه، اهتـزاز؛ ۲) بيرغ، توغ، جنډه.

رپېدل (rapedə́l) مص.ل. ښورېدل، خوځېدل.

رپيده (rapidá) ښځ.م. يوه گـردي يا بيضوي ډوله آله ده چې ډوډۍ پخوونکي پېړه پرې اواروي او بيا په تناره تپي.

رت (rat) مغ. تک. د صفتونو څخه دمخه د مختاړي په ډول راځي او زياتـره پر خالصو رنگـو باندې تاکيد کوي. لکه: رت تور.

رتبوي (rutbawí) ص.نب. ۱) د درجې، د منزلت؛ ۲) د مقام، د رتبې، د چوکۍ.

رتبه (rutbá) ښځ.م. (ج. رتبې) ۱) درجه، منزلت؛ ۲) مقام، څوکۍ.

رتۍ (ratáy) ښځ.م. ۱) د يوې ونې د تخم نوم دی؛ ۲) لږ شی، ډېر کم شی، کم مقدار، نوکی.

رتي (ratí) نر.م.ج. مو. د ۱۱ ماترو يو تال دی.

رتيب (ratíb) نر.م. رديف، کتار، تيپ، چپل.

رتې پتې (ratepáte) ص. نب. ۱) چپړې ويرې، ريټې پيټې؛ ۲) ذرې ذرې، دانې دانې.

رټ (raṭ) ص. نـر.م.ج. ۱) جوت، ښکاره، واضح؛ ۲) سخت، کلک؛ ۳) نـر.م. رډ، د اوښـکو بهېده؛ ٤) ص. نر.م. شرير، فاسد؛ ٥) ص. نر. م. رډ، راوتلی؛ ٦) د نفي، د ترديد؛ ۷) تکړه؛ ۸) نر.م. د ښري يا کـوي د ناروغيو هغه حالت چې دانې راښکاره نه شـي.

رټ رټ (rátraṭ) ق. ۱) زياتې اوښـکې تـويونه او ژړېدنه؛ ۲) په غټو غټو سترگو، رډ رډ.

رټل (raṭə́l) مص. مت. ۱) ترټل، غندل، په خبرو سره تهديدول؛ ۲) شړل، خپه کول، رټل

رټ مټ (ráṭmáṭ) ق. په ځرگنده، رډبډ، په سپينه، صريحاً، صراحتاً، په ښکاره، په زغرده.

رټن (raṭán) ص. نر.م. ټکي ټکي، خال خال، خاپ خاپ.

رټنه (raṭə́na) ښځ.م. ۱) ترټنه، غندنه، تهديدونه؛ ۲) شړنه.

رټوالی (raṭwā́lay) نـر.م. رټتيا، رډبـډوالی، صراحت، ځرگندوالی.

رټول (raṭawə́l) مص. مت. رډول، سترگې کلکول، سپين سترگي کول، په سترگو ننوتل.

رټونکی (raṭū́nkay) فـا. نـر.م. ۱) تـرټـونکی، غندونکی، تهديدونکی؛ ۲) شړونکی.

رټه (ráṭa) ښځ.م. ۱) داغ، خاپ، لکه، ټکی، ټکی؛ ۲) ص. نب. نبغه، سپينه، ښکاره، جوته.

رټۍ (raṭə́y) ښځ.م. يو ډول گياه ده.

رتېدل (ratedə́l) مص.ل. ردېدل، سترګې کلکول، سترګې سپینول، کلکېدل، خرې کېدل.

رجاء (rijā́) ښځ.م. اسره، طمعه، تمه، امید.

رجحان (rujhā́n) نر.م. باندې والی، بروالی، لوړوالی، غوره والی، ترجیح، برتري.

رجرزمه (rajrū́ma) ښځ.م. رنجوني، د رنجو کڅوړه.

رجز (rájaz) نر.م. ویاړنه، حماسي او رزمیه شعر.

رجعت (rajsát) نر.م. راګرځېدنه، راستنېدنه، د طلاق ورکوونکي خپلې ښځې ته راستنېدنه.

رجم (rájam) نر.م. ۱) سنګسارونه، په تیږو وهنه؛ ۲) کنځل کونګ، نفرینونه، ترټنه.

رجوع (rujū́ʻ) ښځ.م ۱) مخ راګرځونه، بېرته راتلنه؛ ۲) علاقه؛ ۳) فق. دفسخ مرادف؛ ۳) د رجعي طلاق فسخه کونګ.

رجه (rajá) ښځ.م. هغه تار چې خټګر یا ترکاڼ پرې نښې او خطونه اچوي.

رچ (rač) نر.م ۱) د کور اسباب؛ ۲) د جولاګانو د کډې رمنځ؛ ۳) عیب؛ ٤) د خرادي آله؛ ٥) د کبانو د نیولو جال؛ ٦) رچه، خوښه، رضا؛ ۷) حرص، تلوسه؛ ۳) آرزو؛ ٤) سوده شوي غوېي.

رچکاڼی (račkā́ṇay) نر.م. دخرادي د آلې تیره.

رچکی (račkáy) نر.م. څرخی، څرخنی، سمندخ شوې وړې یا تار.

رچنی (račaṇáy) نر.م. خراد، هغه آله یا سړی چې خرادي کوي.

رځه (rə́za) ښځ.م. لاره، جاده، سړک، لار، واټ.

رڅ (rac) ص.نر.م. کجی، هغه څوک چې پښه پسې راښکېږي.

رڅکښل (racksə́l) مص.مت. رڅې کښل، څکول، په څکه راښکل او کشول.

رڅیکښل (racksə́l) مص.مت. رڅکښل، څکول، کشول، په راښکلو سره د یوه شي وړل.

رحل (rahl) نر.م. و ګ. رحېل.

رحلت (rihlát) نر.م. ۱) تلنه، تګ، لېږدېدنه؛ ۲) مرګ، وفات، له دې دنیا نه تلنه.

رحم[1] (ráham) نر.م. زړه سوی، زړه خوږېدنه، لور، زړه خوږونه، مهرباني.

رحم[2] (rahím) نر.م. زیلانځ، توملنه، د ښځې په نس کې هغه ځای چې اولاد په کې وي.

رحمت (rahmát) نر.م. ۱) بخښنه؛ ۲) لورینه؛ ۳) مهرباني، فضل، رحم.

رحمېدل (rahmedə́l) مص.ل. مهربانېدل.

رحیل (rahíl) نر.م. کوچ، لېږد، یون.

رخ (rax) نر.م. د سد مقابل، جړی، د توپک د شپېلۍ په دننني برخه تاو راتاو کرښه.

رخ (rux) نر.م. ۱) مخ، څېره، شکل؛ ۲) واګی، د آس جلو؛ ۳) پلو، لوری، خوا..

رخام (roxā́m) نر.م. ج. الباتر، په لغت کې د سپینې او نرمې ډبرې په مانا دی.

رخپټه (raxpáṭa) ښځ.م. ۱) یو غرنی بوټی دی؛ ۲) خرپتې، یو ډول سارانې سابه دي.

رخپین (raxpín) نر.م. تروکی، رخپین، کوړتوبه.

رخت (raxt) نر.م. (ج. رختونه) ۱) پال، سپاره؛ ۲) توکر، ټوټه؛ ۳) کالي، جامې.

رخچینه (raxčína) ښځ.م. عرقچینه؛ ۱) یو ډول خولۍ چې پخوا به ښځو پر سر وله؛ ۲) هغه توکر چې پر اس باندې د خولو د جذبولو لپاره ترل کېږي.

رخړل (raxrə́l) مص.ل. ریخل، ریخ وهل، بیبدل، بهېدل.

رخس (raxs) نر.م. هن. رقص، نڅا، ګډا.

رخسار (ruxsā́r) نر.م. غومبوري، ...، بارخو، بارخو، نغور، سره ووتي.

رخسول (raxsawә́l) مص. مت. رقصول، گډول.

رخښت (raxә́ṣt) ص. نر.م. چیمېدلی، رخېدلی، ریخېدلی، هغه ځاروی چې وریخېږي.

رخصت (ruxsát) نر.م. ۱) تعطیل، اجازه؛ ۲) دستور.

رخصتول (ruxsatawә́l) مص. مت. ۱) اجازه ورکول؛ ۲) شړل، له کاره ایستل.

رخصتي (ruxsatí) ښځ.م. د تعطیل ورځ.

رخصتېدل (ruxsatedә́l) مص.ل. ۱) رخصت کېدل، تعطیل کېدل؛ ۲) شړل کېدل.

رخن (raxán) ص. نر.م. ۱) رخه ناک. کینه ناک، حسود؛ ۲) نر.م. ابره، حاصل.

رخور (raxawár) ص. کینه کښ؛ وګ.: رخن.

رخه (raxá) ښځ.م. (ج. رخې) ۱) کینه، حسد؛ ۲) وګ. رخ؛ ۲) رجه، نقشه، خط اچونه.

رخه او سخه (raxáawsaxá) اما. کرج او کینه، حسد.

رخی (raxáy) ص.نر.م ۱) رخه ناک، حسود، رخن؛ ۲) نر.م. د څلېره سوروی، د تلېره سوری، د ډنډموری، د حوض موری.

رخیل (rxayә́l) مص. مت. سرخرول، خرییل.

رد (rad) نر.م ۱) لوری، خوا، پلو؛ ۲) تلنه، تېرېدنه؛ ۳) مخې ورګرځونه، ردونه، مستردونه.

ردخ (radc) ص. نر.م. رخ، ګڅی، چپی، چپ لاسي.

رد وبد (rádūbád) نر.م. ګډې وډې، سپکې سپورې

رد و بدل (radūbadál) ق. ۱) نه مخامخ کېدل؛ ۲) عوض و معاوضه، بدلونه، تبادله.

ردول (radawә́l) مص. مت. ۱) رد کول، تمبول، مستردول، تردیدول؛ ۲) نفي کول.

رده (radá) ښځ.م. (ج. ردې) ۱) پخښه، مسوره؛ ۲) لاره، لاړ، کتار، قطار، رسته.

ردي (radí) ص. نب. باطل، منسوخ، له کاره وتلی.

ردېدل (radedә́l) مص. ل ۱) څوابېدل، مستردېدل؛ ۲) مرتد کېدل؛ ۳) نفي کېدل، باطلېدل.

ردیف (radíf) نر.م. ۱) کېږ، څیره، کتار، چیل؛ ۲) پسې شا، ترڅنګ؛ ۳) غبرګ سواره.

رډ (raḍ) ص. نر.م. ۱) وچ سترګی، سپین سترګی؛ ۲) رټ، بټ سترګی؛ ۳) ښکاره؛ ٤) سرتمبه.

رډبډ (ráḍbáḍ) ص.نر.م. ج. ښکاره، جوت.

رډ په رډه (ráḍparáḍa) ق. مخامخ، نېغ، ښکاره.

رډسترګی (raḍstárgay) ص. نر.م. تاغ سترګی، بټ سترګی، بوک سترګی.

رډول (raḍawә́l) مص. مت ۱) ښکاره کول، جوتول؛ ۲) نېغول، شخول، سترګې سپینول.

رډی (raḍáy) ص. نر. م. ۱) بټ سترګی، بوک سترګی؛ ۲) نر.م. ګبګړ، ربډی، د ریډي ګل.

رډۍ (raḍә́y) ښځ.م. پنبې، مرړې، د تویک لته کش.

رډېدل (raḍedә́l) مص. مت. رنډېدل، خرې کېدل، پنبې کلکول، پنبې خرییل.

رذالت (rezālát) نر.م. رذالته، پستي، سپیتانه، کچوتي، کچګي، ناکسي.

رذیل (razíl) ص. نر.م. پست، کچه، فاسد.

رذیلانه (razilāná) ق. د رذالت، درذیلتوب، د رذالت په ډول.

رزم (rázam) نر.م. (ج. رزمونه) جګړه، شخړه.

رزمته (razmatá) ښځ.م ۱) شومه، ورځني خواړه، ارګانه، ورځنی جیره؛ ۲) بسنه، بسیا.

رزمنوال (razmanwā́l) ا. رزمنه وال، نفقه رساند، نفقه رسوونکی، تنخواخور، متکفل.

رزمنه (razmána)ا. نفقه، تنخوا، روزي.
رزمي (razmí) ص.نب. د رزم، دحماسې، د جګړې.
رژ (riž) نر.م. (طب.) ریژ، د لېوني سپې ناروغي.
رژند (ražánd)ص. نر.م ۱) رژېدونکی، تویېدونکی؛ ۲)کولېدونکی.
رژول (ražawə́l) مص.مت. ۱) ربړول، رجول؛ ۲)کولول، دوړول، میده میده کول.
رژېدل (ražedə́l) مص. ل. ۱) تويېدل، رېژېدل، رالوېدل، تلېدل؛ ۲) میده کېدل، دوړېدل.
رژیسور (ražisór) نر.م. (هن). رېژيسر، ستېج مېنېجر، مدیر، عامل؛ په تیاتر کې د لوبغاړو مدیر یا سرپرست.
رژیم (ražím) نر.م. ۱) (حکومتي) لاره، قاعده، دول، روش، شکل، سبک، شېوه؛ حکومتي سیستم، د حکومت طرز، د حکومت نوع.
رس (ras) نر.م. ۱)روزي، خواړه، آذوقه؛ ۲)مرسته، ۳)د یوه اغزن بوټي د کوټلي تخم او پاڼو وچه کړې ترخه عصاره ده؛ ٤)جوهر، څوز، عرق؛ ۵)ص. نر.م. ګېډو، خېتور؛ ٦)ښځ.م.ج. یو دول خاوره ده.
رسا (rasā́) ص. نب. ۱)بالغ، رسېدلی؛ ۲)لوړ؛ ۳) لایق، ځیرک؛ ٤) سم، سیخ، نېغ.
رسالت (risālát) نر.م. خبر رسول، پیغام رسونه، پیغمبري، استازی توب.
رسالدار (rasāladár) نر.م. رساله دار؛ ۱)پخوا به یې په عسکرۍ کې د یوې ورې سپرو تولګۍ مشر ته ویل کېده.
رساله (rasālá) ښځ.م. ۱)وروکې مجموعه، کوچنی کتاب؛ ۲)د سپرو یوه قطعه.
رسالیندی (rasālindáy) نر.م. لیندۍ ویشتونکی، بنه غشی ویشتونکی.

رسام (rasā́m) ص. نر.م. (ج. رسامان) انځورګر، څېره کښونکی، څېره کښ، رسم کښونکی.
رسامي (rasāmí) ښځ.م. انځور ویستنه، انځور کښنه، رسم ایستنه، څېره رسمونه.
رستوران (rastūrā́n) نر.م. (ج. رستورانونه) رستورانت، د خوراکي موادو د رانیولو او خوړلو ځای.
رسته (rastá) (ج. رستې) رده، کتار، قطار، صف.
رسد (rasád) نر.م. ۱) برخه، حصه، ونډه، قسمت؛ ۲)د خوراکي شیانو مغازه؛ ۳)د لو وخت.
رسلیک (raslík) نر.م. (ج. رسلیکونه) رسید، پاروخطی، سند، تمسک.
رسم (rásam) نر.م. (ج. رسمونه) ۱)دود، رواج، دستور؛ ۲)انځور، تصویر، د یو شي صورت؛ ۳)د بوسونه پاکه شوې رشه.
رسم الخط (rasmulxát) نر.م. لیک دود، معیاري لیک، آرتوګرافي.
رسمونی (rasmaū́nay) نر.م. ګونډې مال، پایمال، د غنمو هغه ګونډې چې د رشې د پاکېدو په وخت کې لواړ پاتې شي.
رسمي (rasmí) ص. نب. ۱) د قاعدې، د عرف، د عنعنې؛ ۲)حکومتي، دولتي، سرکاري.
رسمیت (rasmiyát) نر.م. رسمي جنبه لرنه.
رسمېدل (rasmedə́l) مص.ل. انځورېدل.
رسند (rasánd) نر.م. ۱) د ناوې د آس مخصوص جلو؛ ۲) هغه رنګه دسمال چې خسرګنۍ یې د زوم د آس د غاړې لپاره ورکوي.
رسنی (rasanáy) ښځ.م. ذرایع.
رسوا (raswā́) ص. نب. ۱) پکړي، بې آبرو، لوڅ؛ ۲)معلوم، ښکاره، څرګند، جوت.
رسوب (rusū́b) نر.م. خړه، خړوبی، کونوبی، ختېبل.

رسوخ (rusū́x) نر.م. ١) مخ روني، اعتبار، عزت، منلتیا؛ ٢) ثابت، ټینګ، محکم، استوار.

رسول[1] (rasū́l) نر.م. ١) پیغمبر، دخدای استازی؛ ٢) استازی، قاصد.

رسول[2] (rasawə́l) مص.مت. ١) ورل، سپارل؛ ٢) ترسره کول؛ ٣) لورول، جګول.

رسولی (rasūláy) ښځ.م. هغه زخه یا مبخک چې د لاسو یا پښو په ګوتو کې راخېژي.

رسونه (rasawə́na) ښځ.م. ١) ورنه؛ ٢) ترسره کونک، بشپړونه؛ ٣) پخونه؛ ٤) د کمال په لور خوځونه.

رسوم (rusū́m) نر.ج. د رسم جمع، و.ګ. رسم.

رسی (rasáy) ښځ.م. بیاسته، رسه، پړی، بدریشه، لوی او غټ پړی، لوی بدریژه.

رسید (rasíd) نر.م. سند، رسلیک، چیټی.

رسېدل (rasedə́l) مص.ل ١) رسېده، ترسره کېدل، بشپړېدل؛ ٢) مج. پخېدل (د غلې، مېوې...)؛ ٣) ځوانېدل؛ ٤) ورسپارل کېدل.

رسی والا (rasəywālā́) ص.نر.م.ج. رسی خرڅوونکی، د رسۍ څښتن یا خاوند.

رش (raš́) نر.م. ١) پېروی، د شیدو سر، قیماق؛ ٢) د اربې بوره؛ ٣) میده ګې، پوډر؛ ٣) ورې ورې دانې، نینکی، زخې، ګرمکې؛ ٤) خیری؛ ٥) ګاټه شریت؛ ٦) څګ، کپ، قف.

رشاد (rašā́d) ص.نر.م. ١) ځوان، رشد مونډلی؛ ٢) پرلارې سم؛ ٣) مقاومت؛ ٤) بریالی، کامیاب، بریالیتوب.

رشادت (rašādát) نر.م. زړورتیا، ځوانمردي، راستي.

رشتلی (raštálay) نر.م. تلی، پاتې شوني، د درمنده پاتې.

رشته (rəštá) ښځ.م. (ج. رشتې) ١) تار، مزی؛ ٢) څانګه، مسلک، تخصص؛ ٣) اړیکی.

رش چای (raščā́y) ا. پېروې چای، تورچای.

رشد (rušd) نر.م. ١) نمو، وده، جسمي او ذهني انکشاف؛ ٢) غوړېدنه، رسېدنه، غټېدنه.

رشقه (rišqá) ښځ.م. رشکه، رېشکه، شپېشتی، شفتلو غوندې یو ډول واښه دي.

رشک (rašk) نر.م. ١) پم، پونی، د پوست یو ډول ناروغي ده؛ ٢) ککړ، غش، ګړ، لړلی.

رشکی (rašakáy) ښځ.م. وړه رشه، کوچنی رشه، ورکوټی درمند.

رشکین (raškín) ص.نر.م ١) مشوش، مغشوش؛ ٢) ګډ، ککړ، لړلی.

رش لړی (rašláray) ص.نر.م. کیسه مال، خیری پاک.

رشوت (rišwát) نر.م. بډې، رشوه.

رشه (rašá) ښځ.م. (ج. رشې) ریشه، راشه، پاک شوی درمند.

رشید (rašíd) ص.نر.م. ١) وده مونډلی، د ودې خاوند؛ ٢) پرلارې سم، رښتینی؛ ٣) زړور.

رښ (raṣ) نر.م. شیره، عصاره، څوښه، څوښاب.

رښتنګلوی (rəṣtangalwí) ښځ.م. ١) سپینولي، صداقت؛ ٢) دوستي.

رښتمني (rəṣtmaní) ښځ.م. ثبوت، تحقیق.

رښتنی[1] (riṣtánay) ص.نر.م. صادق، سپین.

رښتنی[2] (rəṣtaní) ښځ.م. رښتینولي، صداقت.

رښتونی (riṣtū́nay) ص.نر.م. رښتنی، صادق، سپین، رښتینی.

رښتیا (reṣtyā́) ښځ.م. رشتیا، صداقت.

رښتیا پال (reṣtyāpā́l) ص. حقیقپال، رښتیا پالونکی.

رښتياپالنه (restyāpalána) ا. حقيقت پالنه، حقيقت پلټنه.

رښتيامل (restyāmál) ص. رښتين، رښتينی، رښتونی، حقپال.

رښتيانی (riṣtyānáy) ص. نر. م. د رښتيا، د حقيقت، په رښتيا اړوند.

رښتياوالی (riṣtyāwā́lay) نر. م. سپينوالی، رښتياتوب، صداقت، د دروغوالي ضد.

رښتياوين (restyāwín) ص. واقعبين، حقپال.

رښتين (ristín) ص. نر. م. ج. رشتين، صادق، سپين، رښتونی.

رښتينواله (ristinwā́la) ښځ. م. راستي، صداقت، اخلاص.

رښتينولي (ristinwalí) ښځ. م. د يوې خبرې سپينونه، د يوې موضوع دروغ او رښتيا معلومونه.

رښک (rask) نر. م ۱) کرښه، خط، ليکه؛ ۲) نښه، اثر، علامه، نښکه.

رښکه (rá́ska) ښځ. م ۱) کرښه، رښک؛ ۲) توتنی، پترکی؛ ۳) تشنج، هيجان.

رښکی (raskáy) ښځ. م. ريښکی، ريښه، ريتاړه، د توکر اوږده يا کمکی توته.

رښېدل (rasedál) مص. ل. تربدل، ترهېدل، وېربدل، بېرېدل، ډاربدل.

رصد (rasád) نر. م. ۱) مراقبت کول؛ ۲) څارنه؛ ۳) لاره، طريق؛ ٤) ساتونکی، محافظ.

رصدخانه (rasadxānā́) ښځ. م. هغه لوړ ځای چې د ستورو او سيارو څارنه کېږي.

رضا (rezā́) ښځ. م. ۱) خوښه، اختيار، موافقت؛ ۲) انتخاب، غوره کونګ، چاڼ؛ ۳) ص. نب. راضي، خوښ، قانع.

رضاع (rezā́ʕ) ښځ. م. رودنه، د مور له تي څخه د شيدو خوړنه.

رضاعت (rezāʕat) نر. م. رضاعه، رضاع، شيدې رودنه، د مور له تي څخه د شيدو رودنګ.

رضاعي (rezāʕí) ص. نب. هغه دوه ماشومان چې د يوې ښځې تی يې رودلی وي (خو مور او پلار يې سره بېل وي).

رضاکار (rezākā́r) ص. نر. م. ج (ج. رضاکاران) داوطلب، هغه څوک چې په خپله خوښه کوم کار يا کومې قربانۍ ته چمتو شي.

رضامند (rezāmánd) ص. نر. م. ج. راضي، رضاء، قانع، خوښ.

رضايت (rezāyát) نر. م ۱) رضامندي؛ ۲) اجازت، رخصت؛ ۳) خوښي، خوښه، ميل.

رطل (ratál) نر. م. ۱) د مايعاتو د وزن يو مقياس دی چې ۸۴ مثقاله کېږي؛ ۲) د ميو پياله؛ ۳) احمق.

رطوبت (rutūbát) نر. م. ۱) لنده بل، لمدبل، نمجنوالی، خيشتوالی؛ ۲) لمدېدنه، تازګي.

رعايا (raʕāyā́) نر. ج. د رعيت جمع.

رعايت (raʕāyát) نر. م. ۱) مُراعات، لحاظ، خاطر، پاس لرنه؛ ۲) څارونه؛ ۳) څرول؛ ٤) مهرباني، نازونه؛ ۵) د چا کار ترسره کونه، رسيدګي.

رعب (rūʕab) نر. م. بېره، وېره، ډار، روب، خوف.

رعد (raʕd) نر. م. تنا، ۱) تالنده؛ ۲) تندر، صاعقه.

رعناء (raʕnā́) ص. ښځ. م. ۱) خيالي؛ ۲) ځان مني، متکبره، خودخواه ښځه؛ ۳) ښکلې.

رعيت (raʕyát) نر. م. ج. پاسلي، تابع، تبعه، اتباع، رعايا، عوام؛ تر اداري لاندې.

رغ (raǧ) ص. نر. م. ۱) ښکاره، څرګند؛ ۲) نر. م. د غره لمن، راغه؛ ۳) چاره، جوړه، موافقه.

رغا (raǧā́) ښځ.م. ۱) رغاونه، رغېدنه، جوړېدنه؛
۲) زړه صبرونه یا صبرېدنه.

رغاندل (raǧāndə́l) مص.ل. ۱) کرېږه ایستل؛
۲) نر.م. د مستو د مښلو یا شاربلو اواز.

رغاو (raǧā́w) نر.م. رغاوه، رغېدنه، زړه صبرونه،
اړیکې پرېکونه، یو له بله لاس اخیستنه..

رغاوني (raǧāwaní) ص. رغنده، سازنده ودانیز،
تعمیري.

رغاوني پښويه (raǧāwanipṣóya) (گر.)
رغاونیز گرامر.

رغاوني ژبپوهنه (raǧāwaniẑəbpohána)
گر. جوړښتي یا ساختماني ژبپوهنه.

رغاوني غونډال (raǧāwaniğonḍā́l) (گر.)
جوړښتي یا ساختماني سیستم.

رغاوه (raǧāwá) ا. ودېنه، صنعت، صناعت.

رغاويز (raǧāwíz) ص. صنعتي، صناعتي.

رغاويزاوښتون (raǧawizawuṣtun) ا. صنعتي
انقلاب.

رغاوڼيز (raǧāwaṇíz) ص. نر.م. ۱) پرتمین،
شاندار؛ ۲) ښایسته، ښکلی، ډولي.

رغبت (raǧbát) نر.م. ۱) غوښتنه، میل، میله،
علاقه؛ ۲) خوښه، مینه لرنه، دوستي.

رغبولي (raǧbóli) ښځ.ج. یو ډول خوشبویه نبات
دی، خلک پاڼې وچوي او په شلومبو کې اچوي.

رغدی (raǧdáy) ص.نر.م. دروهلی، چالاکه.

رغريوبی (raǧaryobáy) نر.م. د کښت پیره دار.

رغړند (raǧəṛánd) ص. نر.م.ج. ۱) غوري، غوړ؛
۲) رغړېدونکی، تلېدونکی.

رغړندوکی (rǧaṛandū́kay) نر.م. لولک، هغه
گردی شی چې ماشومان یې رغړوي.

رغړول (rǧaṛwál) مص.مت. ۱) کوڅول، تیلول؛
۲) لټ پرلټ اړول ۳) خوله کنگالول؛ ٤) غولول.

رغړۍ (raǧaṛáy) ښځ.م. ۱) گاډی، یو واړا به
لرونکې وسیله ده چې خاورې په کې وړل کېږي؛
۲) ص. ښځ.م.ج. تغې او سپینې سترگې.

رغړېدل (rǧaṛedə́l) مص.ل. ۱) کوڅېدل، تلېدل؛
۲) لټ پر لټ کېدل؛ ۳) غرغړه کېدل (اوبه)؛
٤) غولېدل، خطا وتل؛ ٥) د دېوال چپه کېدل.

رغښت (raǧə́ṣt) نر.م. ۱) لټ پرلټ، لوتکی؛
۲) رغلېده، ځغاسته؛ ۳) کولېده، تولېده؛
٤) ف. د رغښتل استمراري ماضي؛ ٥) نر.م.
جوړښت، جوړېدنه، رغېدنه.

رغښتل (rǧəṣtə́l) مص.ل ۱) رغړېدل، کولېدل؛
۲) لوټ په لوټ اوښتل؛ ۳) د دېوال چپه کېدل.

رغښتی (rǧə́ṣtay) مف. نر.م. رغړېدلی،
رغښتلی، تلېدلی.

رغښتي (raǧəṣtí) ص. ساختماني، جوړښتي.

رغ کړی (raǧkə́ṛay) مف.نر.م. روغ کړی، جوړ
کړی، ساز کړی، ښه کړی.

رغلی (raǧálay) نر.م. نغری، دېگدان.

رغندی (raǧánday) نر.م. دزنې او مرۍ ترمنځ برخه.

رغنه (raǧə́na) ا. مسکینده، ترمیم، رغون.

رغوس (raǧū́s) نر.م. تور ورغومی، تورسرلکی.

رغول (raǧawə́l) مص.مت. ۱) جوړول، سازول؛
۲) شفا ورکول؛ ۳) نقاشي کول؛ ٤) مج. په
دښمنۍ کې ځان خلاصول؛ ٥) مص.ل. زړه
صبرول، اړیکې شلول؛ ۲) جوړول، گنډل.

رغون (raǧū́n) ا. و گ. رغنه.

رغه (raǧá) ښځ.م. و گ. راغه.

رغی (raǧáy) ص. نر.م ۱) لېږ ژور؛ هغه ډنډ چې
ډېر لږ ژور وي؛ ۲) نر.م. رغونه، جوړښت.

رغۍ (raǧáy) ښځ.م. تورکی، تول شوی لوگی.

رغبدل (ragĕdál) مص.ل. ۱) شفاموندل؛ ۲) جوړېدل، سازېدل؛ ۳) گنډل کېدل؛ ٤) اړیکه پرې کېدل، دوستي او خپلوي پرېښودل.

رفاء (rifā́) ښځ.م. اتفاق، نږدېوالی.

رفاقت (rafāqát) نر.م. ۱) ملگرتیا، ملگرتوب، انډیوالي؛ ۲) یارانه، تاراچونه.

رفاه (rafā́h) ښځ.م. آرامي، هوساینه، سوکالي.

رفرنس (rifríns) نر.م. رېفرنس: ۱) ستنېدنه، مراجعه، د علمي او ادبي مراجعاتو ځانگړی کتاب، پام اړونه؛ ۲) یادونه، مأخذ.

رفع (rafʿ) ښځ.م. ۱) لیرې کونگ، ایسته کونه، حذفونه؛ ۲) جگونه، لوړونه، پورته کونگ.

رفو (rafū́) نر.م. ۱) پنځري، گرمل، گنډونه، رېو، پنځرک، ترمیم؛ ۲) پیوند، گنډ، پینه.

رفیع (rafíʿ) ص. نر.م. ج. ۱) لوړ، هسک، جگ؛ ۲) د لوړې مرتبې یا درجې خاوند، شریف.

رفیق (rafī́q) ص. نر.م. ۱) ملگری، مل، دوست؛ ۲) دیوه فکر، د یوه اند؛ ۳) یار، محبوب.

رقابت (reqābát) نر.م. ۱) سیالي، سونده (وگ. رقیب ۱)؛ ۲) څار، څارنه، ساتنه؛ ۳) انتظار.

رقاع (reqāʿ) نر.م. د رقعه جمع: ۱) لنډې لیکنې؛ ۲) لیکونه؛ ۳) پینې؛ ٤) د یوه شي څیري شوې برخې؛ ۵) د اوو لیکونو څخه یو ډول لیک دی.

رقبه (raqabá) ښځ.م. ۱) پراخوالی، مساحت؛ ۲) غاړه؛ ۳) مریی، غلام؛ ٤) هغه ځمکه چې یو چاته د هغه تر مرگه پورې ورکړه شوې وي.

رقت (reqát) نر.م. ۱) نازکي؛ ۲) نرمي، لطافت؛ ۳) مهرباني، زړه سوی، رحم؛ ٤) شرم.

رقص (ráqəs) نر.م. وگ. رخس.

رقعه (roqʿá) ښځ.م. (ج. رقعې) ۱) خط، لیک؛ ۲) د کالو پینه؛ ۳) خ. یو ډول لیک دی.

رقم (raqám) نر.م. ۱) راز، ډول، قسم؛ ۲) انځور؛ ۳) لیک؛ ٤) عدد، نښنه؛ ۵) پټ لیک.

رقوم (ruqū́m) نر.ج. د رقم جمع؛ رقم لیک، یو ډول لیک دی چې هندسي اعدادو غوندې وي.

رقیب (raqíb) نر.م (ج. رقیبان) ۱) حریف، رخی، سیال؛ ۲) څارو، ساتونکی، مواظب.

رقیق (raqíq) ص. نر.م. ج. اوبڼ، نری، اوبلن.

رک (rak) ص. نر.م. ۱) څرگند، ښکاره، جوت؛ ۲) رډ، ډانگ، پېیلی؛ ۳) ښېخي، بالکل.

رکاب (rekā́b) نر.م. (ج. رکابونه) ۱) کریب، یوه فلزي کړۍ ده چې د آس د زین دواړو خواوو ته راځړېږي.

رکابدار (rekābdā́r) ص. نر.م. جلودار، شاطر.

رکبه (rakbá) ص. نر.م. کنبې، د ورشو یا څرځای ساتونکی، د کروندې یا فصل ساتونکی.

رک پک (rakpák) ق. بالکل، صریح اوصاف، ښېخي پاک اوصاف.

رک روغ (rəkroğ) ص. نر.م. روغ رمټ، روغ جوړ، ښېخي جوړ.

رکړه (rakáṛə) نر.م. وروړکه، وروړجانه، روکی.

رکښ (rakṣ) نر.م. کرښه، نښه، اثر، خاپ، علامه، نښانه، رکښه، نښکه.

رکښه (ráksa) ښځ.م. ۱) نښکه، رکښ، نښه، علامه؛ ۲) په غره کې نری لار.

رکن (rókən) نر.م (ج. رکنونه، ارکان) متره، بنسټ؛ ۲) مهم جز، سترتوک؛ ۳) د هر شي لویه برخه؛ ٤) لوی کار؛ ۵) د قوم مشر.

رکوتر (rkūtár) نر.م. ۱) غونډان، ناتوړل شوی لرگی؛ ۲) مج. سوټی، لوړ، کوتک، ډنډه.

رکود (rukū́d) نر.م. ځای په ځای دریدنه، تمپ دریدنه، دریدنه (د باد یا اوبو).

رکبي (rakebáy) ښځ.م. ۱) رکابي، بشقاب؛ ۲) نالبکي، نعلبکي.

رکيک (rakík) ص. نر.م.ج. ۱) سپک، بې ادبه؛ ۲) سست، بېکاره، ضعيف.

رګ (rag) نر.م. ۱) د ژوي په وجود کې نري نل ډوله مجرا چې وينه او لنف پکې تېرېږي؛ ۲) فکر، نظر؛ ۳) رګې، اړيکې، رشته.

رګ الوتنه (ragalūtə́na) ا. د (زړه) درزا، ټرپا، ترپا.

رګړی (ragáṛay) نر.م. له تي ببل شوی ماشوم.

رګ وپلې (ragoplé) ا. پلې او وژې، پلې او رګونه.

رګپوهنه (ragpohə́na) ا. د رګ پېژندنه، رګپوهه.

رګ وهل (ragwahə́l) مص. مت. ۱) د ټونګ (نېشتر) په وسيله د بدن د وينې لېرول؛ ۲) مج. بولې کول، متيازې کول.

رګه (rága) ښځ.م. ۱) لاره، واټ، جاده؛ ۲) نښه، نښانه، علامه؛ ۳) د تګ يو منځوی حالت.

رګی (ragáy) نر.م. رشته، خپلوي، قرابت، خپښي.

رګي (ragí) ص. نب. ساړه وهلی، سوړ تود، ابګير. چې پلاني رګي شوی دی.

رمان (rumā́n) نر.م. و.ګ. رومان.

رمباړه (rambā́ṛa) ښځ.م. ۱) د څاروي آوازونه؛ ۲) مج. په اوږده آواز سرچيغه يا ناره.

رمبکتيا (ramabaktyā́) ښځ.م. اداره، انضباط.

رمبکه (rambə́ka) ښځ.م. تبغنه، تبغی، جوکه، راتوکېدلی فصل.

رمبکی (rambakáy) نر.م ۱) رمباړه؛ ۲) اړيکې، هغه سړی چې د يوه قوم يا يوې سيمې څخه غوره کېږي او د خلکو د خبرولو يا د امنيت د ساتلو دنده ترسره کوي.

رمبوسی (rambosáy) نر.م. راموسی، راموسی، هغه هوسی چې مشک لري.

رمبه (rambá) ښځ.م ۱) برمه؛ ۲) يو اوسپنيز تېره آله ده چې په للون او خېشاوه کې کار اخلي.

رمبی (rambáy) نر.م ۱) و.ګ. رمبه ۲)؛ ۲) د ځمبار د کار يوه تېره آله ده چې څرمن پرې غوڅوي.

رمټ (ramáṭ) دروغ د کليمې سره يو ځای د تاکيد مفهوم لري او د بشپړ روغ مانا ورکوي.

رمز (mamz) نر.م. (ج. رمزونه، رموز)؛ ۱) په پټه ويل؛ ۲) راز، پټه خبره، د زړه خبره.

رمق (ramáq) نر.م. ۱) آخرنۍ سلګۍ، وروستی دم؛ ۲) توان؛ ۳) لږه خواړه؛ ٤) د پسونو ګله.

رمل (rámal) نر.م. (ج. رملونه) ۱) پاسته ريګ؛ ۲) د يوه علم نوم دی چې د هغه سره کېداې شي د چا طالع وکتل شي؛ ۳) د ژړو مکعبونه دي چې په وړاندوينه کې کار ځنې اخلي؛ ٤) د شعر د يوه بحر نوم دی؛ ۵) لږ باران؛ ٦) ډېر ښت؛ ۷) د وحشي غوايي د پښو کرښې.

رمنډ (ramánd) ص. نر.م.ج. لوڅ، لغړ، برېنډ.

رمول (ramawə́l) مص. مت. ۱) تښرول، ډارول؛ ۲) څاروي څرځای ته بوول، پوول.

رمه (ramá) ښځ.م (ج.رمې) ۱) غېله، دوزو، پسونو ... ګله؛ ۲) زوه، رمې، نو، څوه؛ هغه مواد چې له زخم څخه راوځي.

رمه وال (ramawā́l) ص. نر.م. د رمې خاوند.

رمی (ramáy) ښځ.م. رمه، زوه، څوه، نو.

رمې (ramé) ښځ.م. د پېچ په ناروغۍ کې هغه سپين مواد چې د ډکو متيازو سره خارجېږي.

رمېدل (ramedə́l) مص. ل. ۱) تربدل، ډارېدل، وېرېدل؛ ۲) څاروي څرځای ته بوول کېدل، پوول کېدل.

رمه يي (ramayí) ص. گله يي پسه، هغه پسه چې په رمه کې وي.

رنبى (ranbáy) نر.م. (ج. رنبي) وگ. رمبى.

رنج (ranj) نر.م. (ج. رنجونه) کړاو، ربړ، تکليف.

رنجړومه (ranjrúma) ښځ.م. رنجونې، رنجنونې، رنجومه، رنجلومه، د رنجو کڅوړه.

رنجک (ranják) نر.ج. باروت، د ټوپک ميده دارو.

رنجکانى (ranjkā́nay) نر.م. د رنجو تيږه.

رنجکه (ranjə́ka) ښځ.م. چلويي، يو ډول سابه دي چې تاندوله هم ورته وايي.

رنجکى (ranjəkáy) ښځ.م. د ټوپک د دارو کڅوړه.

رنجنى (ranjanáy) ص. رنجو ته اړوند، سرمه يي.

رنجه (rə́nja) ښځ.م. (ج. رنجې) ۱) خرخورى، ريتاړه، تريشه، وړه او نرۍ ټوکر؛ ۲) کالي.

رنځ (ranǰ) نر.م. ۱) ناروغي، ناجوړي؛ ۲) کړاو.

رنځپوهنه (ranǰpohə́na) ا. د ناروغيو علم.

رنځړه (ranǰrə́) نر.ج. رانجره، تنزره، د لمنځې دونې د جرړو تېل.

رنځغاښى (ranǰğā́ṣay) نر.م. انغښبه، خجور، روغن جوشي، يو ډول کولچه ده.

رنځکه (ranǰə́ka) ښځ.م. ۱) گونگى، ډنډورى، دانگوروړى، وښکالى؛ ۲) يو ډول سابه دي.

رنځور (ranǰū́r) ص. نر.م (ج. رنځوران) رنځمن، رنځرى، ناروغ، ناجوړه، مريض.

رنځورغاړى (ranǰūrğā́ṛay) ص. نر.م. رنځېدلى، دايمي ناروغ.

رنځورول (ranǰūrawə́l) مص. مت. ناروغه کول، ناجوړه کول، په رنځ اخته کول.

رنځوريار (ranǰūryā́r) ص. رنځورمل، تيمار دار.

رنځورېدل (ranǰūredə́l) مص. ل. ناروغ کېدل، ناجوړه کېدل.

رنځول (ranǰawə́l) مص. مت. ۱) کړول، ځورول؛ ۲) ناروغي اوړدول؛ ۳) خبره اوږدول.

رنځوونکى (ranǰawū́nkay) ص. ربړوونکى، ځوروونکى.

رنځه (rə́nǰa) ښځ.م. ۱) وگ. رنجه؛ ۲) ريخى، ريغ، ريخړېدنه، د ځاروي بهېدنه.

رنځېدل (ranǰedə́l) مص. ل ۱) ناروغي دوامداره کېدل؛ ۲) کړېدل، ځورېدل؛ ۳) کومه خبره يا موضوع اوږدېدل؛ ۴) په ترې رنځ اخته کېدل.

رند (rand) ص. نر.م. ۱) ځيرک؛ ۲) دروغلى، درغونکى؛ ۳) بې پروا؛ ٤) تېز، چالاک.

رندکه (randáka) ښځ.م. داره، پشکه، دوره؛ د وينې يا اوبو پواره (داره).

رنده (randá) ښځ.م. رينده، توږونى، د ترکاڼ يوه آله ده.

رندي (randí) ښځ.م ۱) ځيرکي؛ ۲) دروغنه، حيله؛ ۳) بې پروايي، لاقيدي؛ ٤) چالاکي، تېزي.

رنډ (ranḍ) ص. نر.م. ج. ۱) خرې، سرتمبه؛ ۲) اصرار کوونکى، بيا بيا غوښتونکى.

رنډه (rə́nḍa) ښځ.م. ۱) مېړوښه، د کونډې مقابل؛ ۲) غريبه، بې وزلې؛ ۳) يو ډول ونه ده.

رنډېدل (ranḍedə́l) مص.ل. خرې کېدل، سرتمبه کېدل؛ ۲) ځبل کېدل؛ ۳) په تکرار سره غوښتنه کېدل؛ ٤) مېړوښه کېدل.

رنگ (rang) نر.م. (ج. رنگونه) ۱) لون: هغه کيفيت چې د يوه شي له ظاهره معلوم شي؛ ۲) فز. هغه اثر دى چې په سترگه کې د نور د انعکاس له کبله منځ ته راځي؛ ۳) راز، ډول، رقم، شان؛ ۲) ځېره، بڼه، شکل، قواره.

رنگارنگ (rangārā́ng) ص. نر.م. ج. ډول ډول، قسم قسم، راز راز، رقم رقم، رنگ په رنگ.

رنګ پنګ (rangpáng) ص. نــر.م. ج. پەرنګ لړلی، پەرنګ ککړ، لړلی.

رنګټ (rangə́ṭ) نر.م. ینګټ، اینګټ، اینکی؛ پە ناز سرەڅرېدنە.

رنګټی (rangə́ṭay) نر.م. اورغالی، اوجاغ، اجاق، نغری، هغە فلزي نغری چې درې پښې لري.

رنګرېز (rangréz) نر.م. (ج. رنګرېزان) صباغ، هغە څوک چې جامې یا توکران رنګوي.

رنګرېزي (rangrezí) ښځ.م. ۱) رنګ تویونە؛ ۲) د رنګرېز کسب.

رنګړی (rangṛáy) ص.نر.م. رنګی، ړینګی، رنګر، ړانګی، هغە فصل چې ګڼ نە وي.

رنګژړی (rangžáṛay) ص. نر.م. ۱) رنګ ژیړی، رنګ زیړی، خجل؛ ۲) نر.م. ملامتیا، خرتیا.

رنګوټ (rangū́ṭ) نر.م. نوکی، نوکی عسکر.

رنګول (rangawə́l) مص. مت. رنګ ورکول، د رنګ پە وسیلە د یو شي ظاهري بڼە اړول.

رنګە (rangá) ص. نب. رنګدارە، رنګ لرونکی.

رنګي (rangí) ص. نب. ۱) رنګە، رنګدارە، ملون؛ ۲) ډولي، رنګیز؛ ۳) ښځ.م. رنګرېزي.

رنګېدل (rangedə́l) مص.ل. رنګ اخیستل، رنګ کېدل.

رنګیز (rangíz) ص. نر.م.ج. ۱) ښکلی، ډولي، ښایستە، رنګیز؛ ۲) رنګدارە، رنګە.

رنګین (rangín) ص. نــر.م. ج. ۱) رنګارنګ، رنګدارە، رنګ پە رنګ، ډول ډول؛ ۲) ښکلی، رنګیغ، رنګهږ، ډولي؛ ۳) رنګە، رنګدارە.

رنګین تال (rangintál) ا. بــوډۍ تــال، سرە زرغونە.

رنە (rána) ښځ.م. مثلث ډولە پټی، درې ګوټی پټی.

رڼ (raṇ) نر.م. اومە غرمن، کچە غرمن.

رڼا (rəṇā́) ص. ښځ.م. (ج. رڼاګانې) ۱) روښنايي، رڼايي؛ ۲) روښانە، روڼە، رڼە، روڼ.

رڼاګی (rəṇāgə́y) ښځ.م. شین غــاړی، یو ډول خړە مرغی دە.

رڼايي (rəṇāyí) ښځ.م. ۱) روڼايي، روښنايي، روڼوالی؛ ۲) مج. سوکالي، آرامي.

رڼغوني (rəṇagū́ne) ص. ښځ.م. تتە رڼا، لږە رڼا.

رڼکی (rəṇakáy) نــر.م. ۱) د غــوړ شاتە راوتلی هډوکی؛ ۲) ځلېدونکی، روڼ؛ ۲) ښکلی.

رڼکۍ (rəṇakə́y) ښځ.م. بلــورینە مــالګە، ښیښە يي مالګە.

رڼوب (rəṇób) ا. رڼوبی، شفافې اوبە.

رڼوبی (rəṇóbay) نر.م. رڼې اوبە،، مقطرې اوبە.

رڼوڅای (rəṇoǰā́y) نر.م. رڼوڅی، څرو، رڼا، هغە څای چې کوچیان پە خپلو کړدیو کې د رڼا لپارە اور پە کې بلوي.

رڼوزی (rəṇū́zay) نر.م. خفیفە رڼا، سپکە رڼا.

رڼوکی (rəṇū́kay) نر.م. تهک، تندرکی، روڼګە، اجلځی، ستر، ډډونکی.

رڼول (rəṇawə́l) مص. مت. ۱) روښانە کول، رڼا کــول؛ ۲) پــاکــول؛ ۳) شپە پە ویښە تېرول؛ ۳) نړول، ورانول، دنــړول مقلوب؛ ۲) لړول، رابېلول، رالتول، لوړول، راشکول.

رڼە (rəṇá) ص. ښځ.م. ۱) د روڼ مؤنث شکل، روڼە، شفافە؛ ۲) ریچە، د سپږې هګی یا تخم.

رڼېدل (rəṇedə́l) مص. ل. ۱) نړېدل، ورانېدل؛ ۲) راجلا کېدل، شوکېدل، لوړېدل، رالتېدل.

رو (۱) (ro) ق. ۱) کرارە، سوکە؛ ۲) ښځ.م. سېلوې، روح، اروا؛ ۳) و.ګ. جست.

رو (۲) (raw) نر.م. ۱) نری لارە؛ ۲) انهوخر؛ یو ډول لوبە دە؛ ۳) روان، جاري؛ ٤) مج. تجویز.

روا (rawā́) ص. ښځ. م ۱) حلال، د حرام ضد، جایز، مشروع؛ ۲) مناسب، وړ.

رواج (rawā́j) نر.م. (ج. رواجونه) دود، دستور، رسم، عنعنه، لاره، باب، تداول، موډ.

رواجول (rawājawál) مص. مت. بابول، مروجول، دودول، شایع کول.

رواجي (rawā́ji) ص. نب. د دود، د رواج، رواج ته منسوب، مروج، شایع.

رواجېدل (rawājedál) مص. ل. بابېدل، عامېدل، رواج موندل، دود کېدل، شایع کېدل.

روادار (rwādā́r) ص. نر.م. لوروونکی، پېرزو کوونکی، د پېرزو خاوند.

رواش (rawā́š) نر.م. ج. سخاربل، څوکری، ریی، پېبې، یو ډول تریو نبات دی چې ډنډر یې په پاخه او اومه ډول خوړل کېږي.

رواشه ډوډۍ (rawā́šaḍoḍáy) ښځ.م. څېتۍ، پاستې، چپاتۍ، نازکه او نرۍ ډوډکه.

روان (rawā́n) ق. ۱) چالان، تلونکی، په حرکت کې؛ ۲) بهاند، جاري.

روانول (rawānawál) مص. مت. ۱) چالانول، په حرکت راوستل؛ ۲) بهول، جاري کول.

رواني (rawāní) ص. نب. روحي، داروا، د روان، په روح یا شعور اړوند.

روانېدل (rawānedál) مص. ل. ۱) چالانېدل، متحرک کېدل ۲) بهېدل؛ ۳) تلل، حرکت کول؛

روایت (rawāyát) نر.م. (ج. روایتونه، روایات) له چا څخه د یوه خبر یا حدیث نقلونه.

روایتي (rawāyatí) ص. نب. د روایت، په روایت اړوند.

روب (rob) نر.م. ۱) عزت، ابرو؛ ۲) پرتم، شان و شوکت، دبدبه؛ ۳) سام، وېره، اثر.

روبنا (robnā́) ښځ.م. د زېربنا مقابل، مخبنا، ابربنا، اوبربنا؛ دیوې ټولنې د روحیاتو، افکارو او عقایدو جونګ.

روپک (rūpā́k) نر.م. مو. د یوه مشهور تال نوم دی چې یوه لګه، یو درت او یو درت برام لري.

روپندی (rūpandáy) نر.م. یو ډول ګانه ده چې ښځې یې د سینې د پاسه ځوړندوي.

روپۍ (rūpáy) ښځ.م. ج. پیسې، سکه، پول.

روپیه (rupyá) ښځ.م. ۱) د امیر شېرعلي خان د وخت پولي واحد؛ ۲) د هند، پاکستان، سیلون، نیپال او برما پولي واحد.

روتون (rotun) ا. تیخورتون، شوده خور.

روټ (roṭ) نر.م. ګردی، پنډه، خوره ډوډۍ ده.

روټاک (roṭā́k) ص. نر.م. ۱) بېباکه، بې پروا؛ ۲) شوم، کنجوس، ممسک.

روټاکتوب (roṭāktób) نر.م. ۱) روټاکوالی، بېباکي؛ ۲) شومتوب، کنجوسي.

روټه (róṭa) ښځ.م. (ج. روټې) اوربشینه ډوډۍ.

روټۍ (roṭáy) ښځ.م. ډوډۍ، مړۍ، ټیکله.

روټۍ غپ (roṭáyğáp) ص. نر. م. ج. ډوډۍ غپ، حریص، اروا وږی، وږسترګی.

روجایي (rūjā́yi) ښځ.م. سوزنی، کټ څادر.

روچه (rawčá) نر.ج. یو ډول سپین کوچني کوچني انګور دي چې تر نورو انګورو مخکې پخېږي.

روځباره (rwajbā́ṛa) ښځ.م. ورځنۍ اجوره، ورځ مزدوري، روزمزدوري.

روځپاڼه (rwajpā́ṇa) ښځ.م. روزګار، ژوند، ګوزاره.

روح (r(ū,o)h) نر. ښځ.م. ۱) اروا، د جسم یا مادې مقابل، په ژوندیو موجوداتو کې حیاتي اساس یا اصل او د تحرک قوه.

روحاً (rūhan) ق. ذهناً، معناً، له روحي لحاظه.

روحاني (rūhānī) ص.نب. ۱) د روح، روحي؛ ۲) مذهبي لارښود؛ ۳) پارسا؛ ٤) معنوي.

روحانيون (rūhāniyún) نر.ج. مذهبي خلک، مذهبي پېشوايان، مذهبي اشخاص.

روحي (rūhí) ص.نب. ۱) د روح، په روح اړوند، د اروا؛ ۲) د شعور، د مغز، د کړو وړو.

روحيات (rūhiyāt) نر.م.ج. مج. جرأت، مورال.

روحيه (rohiyá) ښځ.م. (ج. روحيې) ۱) جرأت، مورال؛ ۲) وضعه، وضعيت.

روخ (rox) نر.م (ج. روخونه) ۱) مخ، مقابله، مخامخ ۲) برابري، ورغ سمېدنه؛ ۳) رُخ، په شطرنج کې هغه دانه چې په کونج کې اېښودله کېږي.

روخی (roxáy) نر.م. د قبلې لوری، د قبلې پلو، د قبلې خوا.

رود (rod) نر.م. (ج. رودونه) ۱) خوړ، لګړ، سم؛ ۲) سيند، سين، درياب، بحر.

رودبار (rodbār) ص. نر.م. ۱) د سيند، د رود؛ ۲) رودي، هغه ځمکې چې له رود څخه اوبېږي.

رودل (r(o,aw)dál) مصـ.مت. ۱) رول، روول؛ ۲) څېښل؛ ۳) رېبل، لوکول.

رودونی (rodúnay) نر.م. بې موره وری.

روده (rowdá) ښځ.م. ۱) لاره، سړک؛ ۲) نښه، علامه، اثر؛ ۳) نر.ج. رووه؛ ٤) څېښنه؛ ۵) لوکاوه؛ ٦) رېبنه.

رودي (rodí) ص.نب. د رود، په رود اړوند.

روډه (róḍa) ښځ.م. ۱) لويه کولمه؛ ۲) د پوستکي يا بدن د پاسه تول شوی خيرې.

روډه مست (roḍamást) ص.نر.م. ۱) چېرګر، فقير، ګدايي ګر؛ ۲) خوار کبرجن.

روډی (rúḍay) نر.م. بو ډول توپک دی.

رورو [1] (roró) ق. ورو ورو، سوکه سوکه.

رورو [2] (rāwrāw) ق. ژر ژر، وندی وندی.

روړه [1] (roṛá) ص.نب. ۱) کلک، سخت، ټينګ؛ ۲) وچکالي، سوکړه.

روړه [2] (roṛá) نر.م. ګډوله ډوډی، ګډوډه ډوډی.

روړی (roṛāy) نر.م. ۱) انګولا، د سپي کوله؛ ۲) ربړ، ژغل، کار، غتي شکې، جغل.

روزګار (rozgār) نر.م ۱) د ورځو مجموعه، ژوند؛ ۲) زمانه، نړۍ؛ ۳) ګوزران؛ ٤) فصل، موسم؛ ۵) کسب، کار، پېشه.

روزل (rozál) مصـ.مت. ۱) تربيه کول؛ ۲) پالل.

روزلی (rozálay) مف. نر.م. ۱) تربيه شوی؛ ۲) پاللی.

روزمانه (rozmāná) ښځ.م. کونډ، د حيواناتو د لنګون وخت.

روزنپوهاند (rozanpohand) ۱. روزنپوه، د روزنې (تربيې) عالم، آموزګار.

روزنپوهنه (rozanpohaná) ۲. د تربيې علم، د روزنې علم.

روزنتون (rozantún) نر.م. د روزنې ځای، وړکتون.

روزونکی (rozúnkáy) فا.نر.م ۱) تربيه کوونکی؛ ۲) پالونکی؛ ۳) پرستار، سرپرست.

روزنی (rozunay) ص.نر.م ۱) روزنې، د تربيې؛ ۲) تربيه کوونکی، روزونکی.

روزنيز (rozaniz) ص. تربيتي، تربيوي، د تربيې اړوند.

روزي (rozí) ښځ.م. ۱) خوري، رزق، خواړه؛ ۲) قسمت، برخه.

روزينه (rozína) ښځ.م. توښه، ورځني خواړه.

روژتي (rožati) ص.نب. روژه دار، روژه نيوونکی.

روژه (rōžá) ښځ.م. (ج. روژې) صوم، د اسلام د دين له پنځو بناوو څخه دريمه بنا ده.

روژه کالی (rožakāláy) نر.م. صائم الدهر، هغه څوک چې پوره کال روژه ونیسي.

روژه ماتی (rožamā́tay) نر.م ۱) د روژې ماتولو وخت، د افطار وخت؛ د روژې ماتولو خواړه.

روږد (rúẓd) ص. نر.م. روږدي، اموخته، عادي، بلد، اشنا.

روږدتیا (ruztya) ا. وګ :روږدوالی.

روږدوالی (rūẓdwā́lay) نر.م. روږدېدنه، اموخته کېدنه، روږدتوب، بلدتیا، بلدېدنه.

روږدول (rūẓdawā́l) مص. مت. روږدي کول، عادت ور کول، اموخته کول، معتادول، بلدول.

روږدی (rúẓday) ص. نر.م. (ج. روږدي) بلد، عادي، اموخته، اشنا.

روږدېدل (rūẓededә́l) مص.ل. عادت کېدل، اموخته کېدل، ولدېدل، بلدېدل، اشنا کېدل.

روږي بوږي (rūẓibūẓí) ص. نب. ۱) خج پچ، میده میده، ریچې ریچې.

روست (rost) ص.نر.م (ج. رواسته) ۱) وروست، خوږین؛ ۲) خوسا، پوده.

روستاړی (rūstā́ṛay) نر.م. (ج. روستاړي) ۱) لاحقه، وروستاړی، سفکس، یوه ضمیمه ده چې د نورو کلیمو په پای کې نښلي..

روستاړي (rūstā́ṛí) ښځ.م. هغې پټې چې دخره ترلکۍ لاندې تېره او سرونه یې په کټې نښلي.

روستنی (rūstanáy) ق. م. (ج. روستني) آخري، وروستنی، آخرین، د ټولو په پای کې.

روستوالی (rwastwalay) نر.م. ۱) وروستوالی، خوساوالی؛ ۲) خوږین والی، زیات پخوالی.

روسته (rústa) ق. وګ. وروسته.

روستېبل (rūstebā́l) ق. شاته، روسته، وروسته، ترشا، اوسترېل.

روش (ráwiš) نر.م (ج. روشونه) ۱) چلند، چلنبت، ګوزاره، چلېدنه؛ ۲) دود، دستور.

روشنفکر (rošanfikar) ص. نب. وګ. روښاند.

روشی بوټی (rūšaybū́tay) نر.م. شبېشتو غونډې یو غرنی بوټی دی.

روښان (roṣā́n) ص. نر.م. ج. ۱) روښانه، روڼ، ځلانده؛ ۲) څرګند، ښکاره؛ ۳) نر.م. د پښتنو مبارز شخصیت چې په پیر روښان مشهور و.

روښانتوب (roṣāntób) نر.م. روښنايي، رڼايي، روښانتیا.

روښانتیا (roṣāntyā́) ا. وګ.: روښانتوب.

روښاند (roṣā́nd) ص. نر.م. ۱) روښان اندی، روشنفکر، پوه؛ ۲) دمترقي پوهې خاوند.

روښانول (roṣānawā́l) مص. مت. ۱) رڼا کول، رڼول؛ ۲) ښکاره کول، جوتول.

روښاني (roṣāní) ص. نب. ۱) د روښان، روښان ته منسوب؛ ۲) د پیر روښان د نهضت لاروی.

روښانېدل (roṣānedә́l) مص. ل. ۱) رڼا کېدل؛ ۲) جوتېدل، څرګندېدل؛ ۳) ځلېدل.

روښنايي (roṣnāyí) ښځ.م. رڼايي، نور، ځلا.

روښه (roṣá) ښځ.م. حلوا، وریشه، وېرلی.

روښه وال (roṣawā́l) ص.نر.م. روښي، حلوايي، هغه څوک چې حلوا پخوي یا خرڅوي.

روښه ونه (roṣawána) ښځ.م. د کېلې ونه.

روضه (rawzá) ښځ.م. ۱) باغ، بڼ؛ ۲) ګلزار، ګلستان؛ ۳) شنېلی، سبزه زار، شنه.

روغ (roğ) ص. نر.م. ۱) جوړ، سالم، تندرست؛ ۲) سم، بې خوږ؛ ۳) صادق، بې جنجاله.

روغبړ (roğbáṛ) نر.م. سترې مشې، روغ جوړ.

روغتون (roğtún) نر.م. شفاخانه، د ناروغانو د علاج او درملو ځای.

روغتیا (rŏğtyā́) ښځ.م. روغوالی، روغتوب، جوړوالی، جوړتیا، صحت، حوږښت.

روغتیا پال (rŏğtyāpā́l) ص. نر.م. د عامې روغتیا هغه مامور چې د خوراکي شیانو صحي څارنې دنده لري.

روغتیاپوهنه (rŏğtyāpōhaná) ا. صحت پوهنه، د روغتیا عالم.

روغتیا ساتنه (rŏğtyásātaná) ا. روغتیا ته پاملرنه.

روغتیامل (rŏğtyā́mál) ص. د روغتیا ملګری، و.ګ. روغتیا پال.

روغتیاوال (rŏğtyāwā́l) ص. سرطبیب، مشر ډاکټر (طبیب).

روغتیایي (rŏğtyā́yī) ص. د روغتیا اړوند.

روغ جوړ (rŏğjŏ́r) ص. نر.م. روغ رمټ، بالکل روغ، صحیح سالم، روغ رمټ، روغ رمی.

روغلیک (rŏğlík) ا. روغه لیک، سوله لیک، راضي نامه.

روغني (rŏğaní) ص. نب. ۱) د غوړیو، د غوړو؛ ۲) هغه ډوډۍ چې په کې غوړي اچول شوي وي.

روغنیات (rŏğanıyā́t) نر.ج. ۱) ګریس، ویکم، تېل، غوړي؛ ۲) د حربي او غیر حربي وسایطو او وسلو محروق او غیر محروق مایع مواد.

روغ نیتي (rŏğnyatí) ښځ.م. سپین نیت، اخلاص صداقت، مینه، پاک نیت.

روغوال (rŏğwā́l) ص. د روغې منځګړی، پخلا کوونکی.

روغوالی (rŏğwālay) ص. نر.م. روغتوب، روغتیا جوړوالی، سلامتي، جوړتیا.

روغول (rŏğawā́l) مص. مت. ۱) جوړول، شفا ورکول، ښه کول، سازول؛ ۲) سمول، ترمیمول؛ ۳) پخلا کول، جوړه راوستل؛ ۴) رغول، بخښل، د دښمن جزا بخښل.

روغه (rŏ́ğa) ښځ.م. (ج. روغې) ۱) جوړه، سوله، پخلاکېدنه، صلح، موافق؛ ۲) ص. ښځ.م. د روغ مؤنث؛ ۳) سمه، ناکړه، درسته، صحیح.

روغه وال (rŏğawā́l) ص. نر.م. منځغوړی، دریم، منځګړی، دریمګړی، هغه څوک چې د دوو دښمنو ترمنځ روغه راولي.

روغه کوونکی (rŏğakawū́nkay) فا. نر.م. مرکچي، هغه څوک چې سوله یا روغه کوي.

روغېدل (rŏğedā́l) مص.ل. ۱) جوړېدل، شفا موندل سازېدل، صحت موندل؛ ۲) ترمیمېدل، سمېدل ۳) عفو کېدل، بخښل کېدل؛ ۴) پخلا کېدل، جوړه راوستل.

روف (rawū́f) ص. نر.م. رؤوف؛ ۱) مهربان، مشفق؛ ۲) دلوی څښتن یو صفت دی.

روک[1] (rūk) ص. نر.م. ۱) پاک زړی، صادق، بې آلایشه؛ ۲) بې وته، بې غشه؛ ۳) څرګند، جوت، واضح، کره.

روک[2] (rok) نر.م. د بره کې (برکه) له توکر څخه جوړ شوی پتلون.

روک[3] (rwák) ص. نر.م.ج. ۱) روک، غایب، له نظره نیهام؛ ۲) الوزول، کپول؛ ۳) د ملي شتمنۍ غلا، اختلاس، بدعنواني.

روک پوک (rū́kpūk) ص. نر.م. و.ګ. رک پک.

روکو (rokó) نر.م. د مشر ورور لقب.

روکه خبره (rū́kaxabára) ص. ښځ.م. څرګنده او روغه خبره، رښتیا خبره.

روکه روپۍ (rū́karūpay) ص. ښځ.م. ناقلبه، روپۍ، هغه روپۍ چې بدله او کوټه نه وي.

روکی (rokā́y) نر.م. ورو کی، دورور مصغر.

روگ (rog) نر.م (ج. روگونه) ۱) د څپلی تسمه، د کمربند تسمه، پټی؛ ۲) دسنیو پرتوگ.

روگ بوگ (rogbóg) ص. نر.م ج. روگې بوگې، ځیرې ویرې، ځیرې پیرې، بڅه بڅه.

روگه (rwə́ga) ښځ.م. وروه، ورگه، ورگیې، کیکه، رغانځه، یو ډول حشره ده.

روگی (rawgáy) نر.م. د رو مصغر، نری لاره.

رول (rol) نر.م. ۱) نقش، سهم، برخه، پارټ، عمل؛ ۲) قاعده، اصول، مقررات؛ ۳) کړه، کړې.

روم (rawam) ف.چوپم، درودلو او رولوڅخه د مفرد متکلم جوړه شوې صیغه.

روماتیزم (romātizə́m) نر.م. رماتیسم، د بندونو درد، د مفصلو درد، د مفصلو باد.

رومال (rūmā́l) نر.م. دسمال، رومیال، ریمال.

رومان (român) نـر.م. (اد.) رمان، رومانس؛ حکایت، داستان، افسانه، ناول؛ د واقعي پېښو او حوادثو کیسه چې هیجان راوپاروي.

رومانتیک (rūmāntík) ص. نر.م. ج. رمانتیک ۱) داستاني؛ ۲) قهرمان ډوله اتل؛ ۳) تخیلي شاعرانه؛ ٤) موهوم، خیالي، احساساتي.

رومي (rumi) نر.م. ۱) رومي عددونه، هغه حروف چې د عددونو پر ځـای کارېږي؛ ۲) باتینگـر.

رون (rūn) نر.م. (ج. رنونه) ورون، پتون.

رون (rown) ق. روڼ، واړ، نوبت، ځل، چل.

روند (rawə́nd) ص. نـر.م. جاري، بهـانـد، روان، تلونکی، رهي، روند.

روندی (rawandáy) ص. نر.م. ۱) الـهسه، اسهال شوی؛ ۲) روند، تلونکی، د تگ په حال کې.

رونسانس (rūnsā́ns) نر.م. رنسانس؛ بیا یا له سره ژوندی کېدنه، حیاتي تجدید، نوی ژوند د صنعت، پوهنو، هنرونو او ادبیاتو ستره احیا

رونق (rawnáq) نر.م ۱) ښه والی، سموالی؛ ۲) مج. خوند؛ ۳) ښکلا؛ ٤) پرتم، شان؛ ٥) پرمختیا؛ ٦) ځلا، ځلېدنه.

رونگ (rūng) نـر.م. هغه لـرگی چې د سپاري د کوندې په منځ کې وي.

رونی (ronáy) ښځ.م. تی رودونکې نجلۍ.

روڼ[1] (ráwaṇ) ق. ۱) وار، پلا، ځل؛ ۲) نر.م. نظم، ترتیب؛ ۳) یو ډول د توپ گولۍ ده.

روڼ[2] (rūṇ) ص. نر.م. (ج. رانه) ۱) ځلاند، ځلند، روښان؛ ۲) ښکاره، څرگند.

روڼاندی (rūṇānday) ص. روښاندی، روښانفکر، روښان خیاله.

روڼ خپلواک (ruṇxpálwāk) ا. مخنی خپلواک (واول)، د خولې د تشې په مخنۍ برخه کې ادا کېدونکی واول.

روڼکی (rūṇkáy) نر.م. و.گ. رڼکی.

روڼگه (rūṇga) ښځ.م. (ج. روڼگې) رنگه، تهک، ځیه، شقیقه، د غوږ او تندي ترمنځ برخه.

روڼگی (rūṇgáy) نر.م. ۱) د غوږ شاته وتلی هډوکی؛ ۲) د روڼ[2] مصغر.

روڼگۍ (rūṇgə́y) ښځ.م ۱) ریچه، دسپېږې هگۍ؛ ۲) د روڼ مصغر.

روڼل (rūṇál) مص. مت. رڼا کول، روښانه کول.

روڼلی (rūṇálay) مص. نـر.م. (ج. روڼلي) رڼـا شوی، روښانه شوی، روڼل شوی.

روڼوالی (rūṇwā́lay) نر.م. روښنایي، رڼایي.

روڼول[1] (rūṇawál) مص. مت. ۱) روښانه کول، رڼا کـول؛ ۲) رڼا ته ښـکاره کـول؛ ۳) پاکول؛ ٤) شبه په وینبه تېرول ٥) دعوا فیصله کول.

روڼول[2] (rawṇawə́l) مص. مت ۱) پـه...ر کول؛ ۲) ترتیبول، منظمول.

رونوونی[1] (rūṇawū́nay) نر.م. هغه آله چې په رڼا کولو کې کار ترې اخیستل کېږي.

رونوونی[2] (rawṇawū́nay) نر.م. ۱) منظمونکی د تنظیم آله، ۲) د وار شی.

رونه (rū́ṇa) نر.م ۱) روښانه، د روڼ مؤنث؛ ۲) رنې، یو ډول غرنی نبات دی.

رونه سترگه (rūṇástarga) ښځ.م. رڼه سترگه، د سبا سترگه، سهار سترگه، د سهار ستوری.

رونی (rū́ṇay) ص.نر.م ۱) صیقل؛ ۲) اونی، رڼی، ورونی، اورنی.

رونۍ (roṇáy) ښځ.م. په تې پورې جینۍ.

رونېدل[1] (ruṇedə́l) مص. ل. ۱) روښانه کېدل؛ ۲) رڼا ته ښکاره کېدل؛ ۳) پاکېدل.

رونېدل[2] (rawṇedə́l) مص. ل. ۱) په وار کېدل، په نوبت کېدل؛ ۲) ترتیبېدل، منظمېدل.

روول[1] (rawawə́l) مص. مت. رودل، چوشل.

روول[2] (rawawə́l) مص. مت. جاري کول، عادي حالت ته اړول، چالانه کول.

روونی (rawū́nay) فا. نر.م. رودونی، رودونکی، په تې پورې، شیدې خورونکی، تی خور.

رووي (rowí) ف. روي، رودي، له تې څخه شیدې خوري، د مفرد غایب صیغه ده.

رووی (rowáy) نر.م. د ډوډۍ شخولی (طبراق).

روه (roh) نر.م. پښتونخوا، پښتونستان، د پښتنو ټاټوبی.

روهستان (rohistā́n) د پښتنو ټاټوبی، د پښتنو هېواد.

روهني (rohaní) ښځ.م. مو. د شمېر له ۲۲ گونو درجو څخه د یوې درجې نوم.

روهي (rohí) ص.نب. ۱) روه ته منسوب، پښتون؛ ۲) نر.م. آروهي، د سندرو ویلو په وخت کې له لومړني سُر څخه تر اووم سُره پورې د اواز جگول.

روهېدل (rohedə́l) مص. ل. ۱) روېږدل، د خولې جنگ کول، څوړ کول؛ ۲) نر.م. رېږدل، ميږې، وزې او بچیان سره یو ځای اوازونه کول.

روهیله (rohilá) پښتنانه، پښتون قام، پښتون ټبر.

روهیلی (rohhiláy) پښتون، د روه استرگن، روه مېشت، د روه اوسېدونکی.

روی (ráway) ص. نر.م. ۱) زوروړ، تېز، شوخ، رند؛ ۲) خراب، سپک؛ ۳) وږی، حریص؛ ٤) بلا؛ ۵) ژوره، یو ډول وینې څښونکی چنجی.

روي (rawí) اد. ۱) د رودلو د مفرد غایب صیغه ده؛ ۲) د قافیې اصلي حرف چې د قافیې مدار گڼل کېږي؛ ۳) پړی؛ ٤) باراني وربخ؛ ۵) پرېمان او خوړې اوبه؛ ٦) ساقي؛ ۷) سېراب.

روې (ráwe) ښځ.م. بلا، شیشکه.

رویبار (roybā́r) ص. نر.م. و گ. ریبار.

روي توب (rawitób) نر.م. ۱) روی توب، روی والی، چالاکي؛ ۲) سپکوالی؛ ۳) حریص.

رویداد (ruydā́d) نر.م. ۱) پېښه، واقعه، حادثه؛ ۲) ماجرا، شخړه، مناقشه.

روېدل (rawedə́l) مص. ل. ۱) بیا بیا ویل کېدل؛ ۲) جاري کېدل؛ ۲) مص. مت. شیدې رودل، شیدې روول.

رویزه (rwíza) ښځ.م. وروځی، ورابانې؛ هغه ښځه چې د هلک له لورې د جلکۍ کورته ورځي او له ناوې سره بېرته راځي، دراېزه.

رویمال (ruymā́l) نر.م. و گ. رومال.

رویه (rawıyá) ښځ.م. (ج. رویې) سلوک، گوزاره، چلند، چلښت، وضعیت.

رویي (royí) ص.نب. د جستو. له جستو څخه جوړ، د زینکو، د زینک.

رهبان (ruhbā́n) نر.م. راهب، پارسا، عابد.

رُهبانيت (ruhbānıyat) نـر.م. د راهب او راهبې طريقه يا ايين: ۱) دنيـا پرېښودنه: ۳) انزوا: ٤) دلذايذو څخه ځان ژغورنه.

رهبر (rahbār) ص. نـر.م. لارښود، سـرغندوی، سرغندول، سروال، پېشوا، رهنما، ليهر.

رهته (rahāta) ښځ.م. آرامي، سوکالي، راحت.

رهټ (rahāṭ) نر.م. ارټ، ارهټ، ارهټ.

رهدار (rahdār) ص. نر.م. ج. و گ. رادار[۲].

رهزن (rahzān) ص. نر.م. راهـزن، لاره وهونکی، شوکمار، قطاع الطريق، بانديت.

رهگذر (rahgūzār) ص. نر.م. ۱) لاروی، په لاره تلونکی: ۲) امله، نظر، درک، لحاظ.

رهن (rāhan) نر.م. (ج. رهنونه، رهان) گرو، گروي.

رهنما (rahnamā) ص. نب. ۱) لارښود، سـروال، رهبر، ليهر: ۲) د لارښود، د لارښوونې.

رهي (rahí) ق. روان، په حرکت کې، په يون کې.

رهېدل (rahedál) مص.ل. انېدل، ينگېدل.

رهېل (rahél) نر.م. رېل برحل، د ضرب (×) د نښې غوندې يو لرگين آله ده چې په پورتنۍ برخه کې قرآن مجيد ږدي او تلاوت يې کوي.

رې (ré) ښـځ.م. ۱) د «ر» تـوری اواز او تلـفـظ: ۲) مو. ريکب، رکهبه، په ختيزه موسيقي کې له اووه گونو سرو څخه دوهم سُر.

ری (ray) نـر.م. ۱) رايه، رأی: ۲) فکـر، سـوچ: ۳) مج. د چای قيمت.

ريا[۱] (rıyā) ښځ.م. ځان ښودنه، تظاهر، منافقت.

ريا[۲] (rayā) ښځ.م. انگېدنه، د خره انهېدنه او نارې.

رياست (rıyasat) نر.م. ۱) ديوه وزارت د تشکيل لويه اداره: ۲) مشري: ۳) دولت، حکومت.

رياسي (rıyāsí) ص. نب. نـر.م. (خ.) رياسـي ليک، يو دول رسم الخط و چې د مامون الرشيد په وخت کې يې رواج درلود.

رياشه (rıyāsá) ښځ.م. رشه، ريشه، هغه درمن چې پاک شوی او اخستلو ته چمتو وي.

رياضت (rıyazát) نر.م. ۱) د نفس د پاکولو لپاره ريږگالنه: ۲) د تفکر او عبادت لپاره گـوښـه کښېنستنه: ۳) تمرين: ٤) کوښښ، زيار.

رياضي (rıyāzí) ښځ.م (ج. رياضيات) ۱) حساب هندسه، جبر او مقابله: ۳) هره هغه پوهنه چې د کميتو او عددو سره سروکار لري.

رياکار (rıyākār) ص. نرم. ۱) رياکوونکی، ځان ښکاروونی، تظاهر کوونکی: ۲) منافق.

ريبار (raybār) ص. نر.م. (ج ريباران) ۱) رويبار: د دوو کورنيو ترمنځ د خپلوۍ د رامنځ ته کولو سری: ۳) قاصد.

رېبځ (rebaj) ښځ.م. رېبځونی، جارو، جاروب.

رېبځ بوټی (rebajbutay) نر.م. ترخه، پنی، هغه بوټی چې جارو ترې جوړېږي.

رېبځی (rebajay) ص. نر.م. چندار، جاروکش.

رېبدل (rebdál) مص. مت ۱) رېبل، لوکول، لوول: ۲) غوځول، پرې کول.

رېبدون (rebdūn) نـر.م. يو غټه ونه ده چې سور گل کوي: خوږ بوی لري.

رېبل (rebál) مص. مت. ۱) رېبدل، لو کول، لوول: ۲) غوځول، پرې کول.

رېبليکه (reblīká) ا. مايل خط، ربه کرښه.

رېبند (rebánd) ص. نـر.م. ۱) ربوند، سم، نېغ: ۲) هغه لاره چې په غـره کـې اواره تللې وي: ۳) ځنگزن، کوږ، منحني.

رېبندتوب (rebándtōb) نـر.م. ۱) رېبنتيا، ربوندتوب، ربندتيا، رېبندوالی: ۲) اوار والي، اواري: ۳) ځنگزن توب: ٤) کوږوالی.

رېبندول (rebandawal) مص. مت. ۱) ربندول، ربوندول؛ ۲) اوارول؛ ۳) ځنګزنول؛ ٤) کړول.

رېبنده لار (rebandalar) ښځ. م. رېوندہ لار، هغه نرۍ لار چې په غره کې کږه وږه تللې وي.

رېبندېدل (rebandedal) مص. ل. ۱) ربندېدل، ربوندېدل؛ ۲) اوارېدل؛ ۳ ځنګزېدل؛ ٤) کږېدل

رېبنه (rebana) ښځ. م. (ج. رېبنې) ۱) ربېدنه، لو کول، رېبودنه، لوونه؛ ۲) غوڅونه، پرېکول.

رېپړۍ (ripray) ښځ. م. ۱) ليپړۍ، ختې، چکړ؛ ۲) خړه، خړوبي.

•**ريتاړه** (ritara) ښځ. م. ريخه، خرڅوړی، رېښانګه، چېړه، رېښکۍ، روتاړه، لوتاړه.

ريتم (ritam) نر. م. ۱) وزن، آهنګ، تال، ضرب؛ ۲) ميزان، سُر؛ ۳) سجع؛ ٤) قاعده، روش؛ ۵) درجه، اندازه.

ريتې پيتې (ritepite) ص. نب. ۱) ځيرې پيرې، ځيرې ويرې؛ ۲) ګارې وارې.

رېټ (ret) نر. م. (ج. رېټونه) نرخ، بيه، قيمت.

رېټه[1] (reta) ښځ. م. يو ډول ونه ده چې غونډې دانې کوي او د صابون پرځای استعمالوي.

رېټه[2] (reta) ښځ. م. و ګ. روټه.

رېج (rej) نر. م. و ګ. رژ.

رېجه (reja) ښځ. م. ژرندري، يوه آله ده چې زرګران د زرو تارونه په کې وباسي.

ريچ (ric) نر. م. ۱) کاږ، جغل، شګې، ورې تيږې؛ ۲) ص. نب. ميده ميده، ذره ذره.

ريچ پيچ (ricpic) ص. نب. ريچې ريچې، ميده ميده، ريچ ريچ.

ريچ پېښ (ricpes) نر. م. ريچوغ، هغې ړمنځې چې غابونه يې د تار په واسطه تړلې وي او د سر له وېښتانو څخه ريچې پرې راوباسي.

ريچن (rican) ص. نر. م. ريچې لرونکی: هغه څوک چې سر يې له ريچو څخه ډک وي.

ريچه (rica) ښځ. م. د سپږې هګۍ.

ريچې ريچې (ricerice) ص. نب. ۱) ريچ ريچ، ميده ميده، ذرې ذرې؛ ۲) له ريچو ډک.

ريحان (rayhan) نر. م ۱) بوبری، بېرې، کشمالې؛ ۲) هره شنه او خوشبويه ګياه؛ ۳) ص. نر. م. ريحان ليک، ثلث ته نږدې يو ډول ليک دی.

ريخ (rix) نر. م ۱) دست، سيره، اوبړن غايطه مواد؛ ۲) پنجاق، يو ډول لوبه ده.

ريخاړي (rixari) ښځ. ج. ريخ، سيرې، نرم اوبه لرونکي دستونه.

ريختاړه (rixtara) ښځ. م. ۱) ريخاړې، سيرې، ريخ؛ ۲) ريتاړې او شکېدلې جامې.

ريخچاړي (rixcari) ص. نب. خيرن او بېر سر.

ريخک (rixak) نر. م. ۱) ريخی، رېخړی، د وزو او مېږو د ريخ مرض؛ ۲) د غوزو يو ډول لوبه ده.

ريخل (rixal) مص. ل. ۱) ريخ کول، دستونه کول؛ ۲) مج. کارترې ويجاړېدل، کار ترې شړېدل.

ريخول (rixawal) مص. مت. بهول، په ريخ راوستل، د نسه ايله کول، په دستونو کول، اسهالول.

ريخه (rixa) ښځ. م. ۱) ريتاړه، خرڅوړی، چېړه؛ ۲) رېښه، د قناوېز هغه توته چې ورېښم پرې ګنډل شوي وي.

ريخي (rixi) ص. نب. و ګ: ريخن.

ريخی (rixay) نر. م. سېرې، اسهال، د څارويو د بهېدلو او له نسه کېدلو ناروغي.

ريخېدل (rixedal) مص. ل. سېرنېدل، بهېدل، اسهالېدل، د څارويو بهېدل.

رېدوان (redwan) نر. م. رېبدون، يو ډول ونه ده.

رېدی (reday) نر. م. خاتول، غاتول؛ يو ډول ګل دی.

ري ري (rere) ښځ.م. د اوښ د رابللو ناري.

رېړ (rer) نر.م (ج. رېړونه) کتار، چيل، لين، قطار.

رېړم (reram) نر.م. (ج. رېړمونه) ريمان، مرجان، يو ډول سورغمی دی.

رېړی (reray) نر.م. هغه پسه چې د تندي د پاسه سپين خاپ ولري.

رېز (rez) نر.م. ۱) د جل (قزلاق) او نورو مرغيو اواز؛ ۲) له ونو څخه د مرغيو رابښکته کېدنه؛ ۳) ربغ، برف کوچ؛ ٤) توييدنه، غورځېدنه؛ ۵) ص. نر.م. ذرې ذرې، ميده ميده؛ ٦) ور. د وروستاړي په توګه کليمو په پای کې راځي؛ ۷) راشي، د واورو ښوييدنه.

رېزش (rezas) نر.م. رېزېش، سېږو هل، والګی، زکام، يوه ساري ناروغي ده.

رېزمرېز (rezmarez) ص. نر.ج. ۱) ذرې ذرې، ميده ميده؛ ۲) دل شوی، نابود شوی.

رېزه (reza) ښځ.م. وړه، ميده، ماته.

رېژون (rezawan) نر.م. ۱) رژون، رېژونه، ميده کول؛ ۲) تويونه، څبونه.

رېژېدل (rezedal) مص. ل. ۱) رژېدل، توييدل؛ ۲) شپېل، له کوم دانه دار شي څخه داني بېلېدل

رېږد (rezd) نر.م. لړزه، رېږدېدنه، خوځېدنه.

رېږدان (rezdan) نر.م. تربدنه، رېږدېدنه، خوځ، لړزېدنه، ښورېدنه.

رېږدله (rezdla) ا. ځمکرېږد، زلزله.

رېږدله مېچ (rezdlamec) ا. د زلزلې مې زلزله سنج.

رېږدن (rezdand) نر.م. رېږدېدنه، لړزېدنه،

رېږدول (rezdawal) مص. مت. ترول، لړز

رېږدېدل (rezdedal) مص. ل. لړزېدل، ښ خوځېدل، منجېدل، تربدل.

رېږوی (rezway) نر.م. د پسونو يا وزو اوازونه.

ريسرچ (risarc) نر.م. پلټنه، تحقيق، تتبع.

رېش (res) نر.م. د رېشلو طرز او طريقه.

رېښا (resa) ص. نب. باوري، اعتباري، معتمد، اعتمادي، د اعتبار وړ.

ريشب (risab) نر.م. و ګ. ريکب.

ريشخند (risxand) نر.م. پيشاړه، ملنډه.

رېشل (resal) مص. مت. ورېشل، ورتل، رېسل، ورېسل، وړی سنی کول.

رېښکاړه (riskara) ښځ.م. د جوارو د وريو د دانو کتار.

رېښم (resam) نر.ج. و ګ. ورېښم.

رېښمانګی (resmangay) ص. نر.م. ورېښمين، د ورېښمو.

رېښم چنجی (resamcanjay) نر.م. ورېښم چينجی، د ورېښمو چينجی.

ريښه[1] (risa) ښځ.م (ج. ريښې) ۱) جرړه، ولېې، وله: د بوټي يا ونې هغې برخې چې په ځمکه ننوځي؛ ۲) ګر. محور، ستيم، د کليمو هغې برخې مختاړي او وروستاړي ورسره منبلې؛ اد، بېخ، اساس؛ ٤) اصل، آر.

ra) ښځ.م. چيره، ريتاړه، هغه تيوکر ه په وخت کې يې ښځوته ورکوي.

ښځ.م. رنجه، کنبيده، د ښځو د کميس ورېښمو يو ډول ګنډل شوی نقش ده.

(risarisa) ص. ښځ.م. ټوټې ټوټې،

(rifrandan) نر.م. رفراندوم، رفرندم، خلکو نظر غوښتنه.

(rifora) نر.م. رفورم، اصلاح، ښه‌رونه، تصحيح، تهذيب.

ریکاټ (rikat) نر.م. ټیکلی، ګراماقونی ریکارډ، یو ریکارډ دی چې اواز په کې ثبت وي.پ.

ریکارډ (rikard) نر.م. (ج. ریکارډونه) ریکرډ، ۱) سابقه، تېر شوي کوایف؛ ۲) درجونه، درج؛ ۳) په لوبو یا ورزشونو تر ټولو لوړه درجه چې د یو چا په نامه ثبت شي؛ ۵) څرګند بریالیتوب.

ریکب (rikab) نر.م. (مو.) رکهیه، د اووه ګونو سرو څخه د دووهم سُر نوم.

ریکشا (riksa) ښځ.م. کوچنی موټر ډوله نقلیه وسیله ده.

ریکلام (riklam) نر.م. رکلام، ۱) خبرونه، اعلان، آګاه کول، اعلامونه؛ ۲) شهرت، نوم.

رېګ (reg) نر.م. ج. ۱) سول، شګه، د سره سولول شوو او متلاشي شوو تیږو سره ایله توکي.

رېګبومه (regboma) ص. نب. رېګي، شګلنه، سولینه، هغه ځای چې ډېرې شګې ولري.

رېګرېشن (regresan) نر.م ۱) شاته تلنه، قهقرایي مسیر؛ ۲) بېرته منځ ته راتلنه، عود.

رېګماهي (regmahay) نر.م. شګ کب، یو ډول ماهي دی چې په وچه او اوبو کې ژوند کوي.

رېګویدا (regwida) نر.م. رګ وید؛ ۱) آریایي معلوم سرودونه د (ویدي سرودونو) یا یو آثر چې د (ویدا) په نوم و یادېږي.

رېګي (regi) ص. نب. رېګبومه، شګلن، ـ رګ.

رېل (rel) نر.م. اورګاډی، ټرېن، ګاډی، یـ ـنقلیه وسیله ده.

ریل (rayal) مص. ل. ۱) ربهېدل، نـرجاري، نـرېدنه، د خره ناري او انهاري؛ ۲) و ګ. رهیل.

رېلونی (relunay) نر.م. بې موره وري

رېله (rela) ص. نر. ښځ.م. رودي، رودبار، ـ ضغـ، خلک یا څمکه چې د سېند څخه ګټه اخلي.

ریمان (riman) نر.م. ریمم، مرجان، یو ډول سري دانې دي چې په مزي کې پېيي او ښځې یې د ښکلا لپاره استعمالوي.

رېمن (reman) ص. نر.م ۱) خیرن، ناولی ۲) بدرنګه بدشکله، بدقواره.

ریمن (rayman) ص. نر.م. ګټور، فایده من.

رېمنتوب (remantob) نـر.م. ۱) خیـرنتوب، خیرنوالی، رېمنتیا، رېمنوالی؛ ۲) بدرنګي.

رېمنول (remanawal) مص. مت. خیرنول، ناولی کول، چټلول.

رېمنېدل (remanedal) مص. ل. خیرنېدل، ناولی کېدل، خیرنېدل، چټلېدل.

رینځکه (rinjaka) ښځ.م. یو ډول سابه دي.

رینځل (rinjal) مص. ل. سرنېدل، دستونه کـول، اسهالېدل.

رینځن (rinjan) ص. سرن، ریخن، ریخ وهونکی.

رینځه (rinja) ښځ.م. ریخ، دستونه، سیره.

رینده (rinda) ښځ.م. و ګ. رنده.

رینګ (ring) نر.م ۱) د ژړا اواز؛ ۲) حلقه، کړی؛ ۳) د بوکس لـوبو ځای.

رینګټ (ringat) نر.م رینګهار، د ژړا اواز.

رینګن (ringan) ص. نر.م. ژړېدونکی.

رینګه (ringa) ښـځ.م. ۱) کـتار، چیـل، سلسله؛ ۲) د ناروغ زګیروی یا ژړا اواز.

رېنګېدل (ringedal) مـص. ل. ۱) رینګې کول؛ ۲) په مړاوي اواز سره زګیروی؛ ۳) ډېر ژړېدل.

رینه (rina) ښځ.م. یوه تېره او کـږ سـري آله ده چې حمیار د ستني کار څنې اخلي.

رینی (rinay) نر.م. سوربخن ځارو.

ریوا (riwa) ښځ.م (مو.) د سُمیشور د مت په اساس د بیرو (بهرو، بهیرول) یوه راګني ده...

رېودل (rewdal) مص. مت. ۱) وګ. رېبل؛
۲) رودل، روول؛ ۲) سر لوړی کول، لوړول.
رېوړی (rewray) ښځ.م. لېوړی، یو دول ګردي
خواږه خواړه دي.
ریوک (riwak) ص. نر.م. څیرک، هوښیار او
چالاکه ماشوم.
رېون (rewan) ص. نر.م. ۱) رودونکی، روونکی؛
۲) نر.م. د غوا د لوشلو طرز او طریقه.
ریون (riyon) نر.م. وړانګه، شعاع.

رېوند (rewand) ص. نر.م.ج. وګ. رېبند.
رېونده لیکه (rewandalika) ښځ.م. کږه وږه
لیکه، منحني لیکه. وګ. رېبلیکه.
ری وهل (raywahal) مص. مت. فکر کول.
ریي (rayi) ق. رهي، روان.
ریی (rayay) نر.م. وګ. رواش.
رېبدل (rayedal) مص. ل. ۱) انېدل، د خره انېدل؛
۲) مج. قهقهه، په لوړ اواز خندل.
رېبل (rayel) نر.م. وګ. رهېل.

ړ (re.a) ښځ.م. د پښتو الفبې اتلسم توری دی. د جمل په حساب کې «ړ» غوندې «۲۰۰» ابجدي ارزښت لري.

ړانځړه (ranjra) نر.ج. رانځړه، د لمنځي ونې تبل یا غوړ.

ړبن (raban) ص. نر.م. لېږو، لېږجن، لیاړجن.

ړپ (rap) نر.م ۱) اوبجنه ختېه، لېږی؛ ۲) سرېښناکه ماده؛ ۳) د تالو او ژبې د لګېدو اواز؛ ٤) ګاټه شربت؛ ٥) پرنډ؛ شوې وینه؛ ۷) اوبړه خاوره.

ړپند (rapand) ص. نر.م. ړپېدونکی، پوست، اوبلن.

ړپندبېواک (rapandbewak) ګر. اوبلن ړپند او عمرګرېز بېواک (کانسونیټ).

ړپول (rapawal) مص. مت. ۱) ښورول، منځول؛ ۲) د ژبې او تالو: لګېدنې اواز.

ړپېدل (rapedal) مص. ل. ۱) چېېدل، ښوربدل، منځېدل، په حرکت راتلل؛ ۲) ځېي وهل.

ړت (rat) ص. نر.م. ۱) هغه څه چې ترکیچې زیات او بې نظمه وي؛ ۲) سست پست؛ ۳) و ګ. رټ.

ړتړیری (ratziray) ص. نـــر.م. ۱) ړیرور؛ ۲) ډارن، ناکاره، چټي.

ړټ (rat) نر.م. نارنجي رنګ.

ړچ (rac) نر.م. لقبدنه، ربړدېدنه، ښوربدنه.

ړچند (racand) ص. نر.م. ړچېدونکی، لقانک.

ړچول (racawal) مص. مت. ښورول، ربړدول، خوځول، ړنجول، مینجول، منجول، لقول.

ړچېدل (racedal) مص. ل. ښوربدل، ړکېدل، ربړدېدل، مینجېدل، لقېدل، په حرکت راتلل.

ړخبنی (raxbanay) نر.م. ۱) اړخی، د کټ بازو؛ ۲) د کټ چوکاټ.

ړزول (razawal) مص. مت. د تېلو سره د ښاروېو علاج کول.

ړزېدل (razedal) مص. ل. په تېلو ښاروېو درملنه.

ړقول (raqawal) مص. مت. خوځول، ړچول.
ړک (rak) نر.م.وګ. ړچ.
ړکول (rakawal) مص. مت. وګ. ړچول.
ړنبوسه (ranbosa) ښځ.م. ۱) اوماچ؛ ۲) لېتي.
ړنجه (ranja) ښځ.م. د غابښ ريښه، وليې.
ړندښت (randast) نر.م. ړوندوالی، نابينايي.
ړندکی (randakay) نر.م.د ړوند مصغره بڼه.
ړندول (randawal) مص. مت. سترګی ابستل، له سترګو څخه بې برخې کولل.
ړندون (randun) نر.م. نابينايي، وګ. ړوندتوب.
ړنده (randa) ص. ښځ. م. د ړوند مؤنث شکل.
ړنده ترهګري (randatrahgari) ا. ړوند ترورېزم، دهشتګري.
ړنده چرګه (randacarga) ښځ.م. پياوه، شکنه، تودوبی، ښورواګی.
ړنده مږه (randamaza) ښځ.م. يو ډول مږه ده.
ړندېدل (randedal) مص. ل. بې سترګو کېدل.
ړنګ (rang) ص. نر.م. ۱) ويجاړ، وران، خراب؛ ۲) وير، خپور؛ ۳) نری، پوست، نرم، ناروب.
ړنګ بنګ (rangbang) ص. نر.م. ۱) مست، نشه؛ ۲) د ناز او نخرو تګ.
ړنګتوب (rangtob) نر.م. ړنګتيا: ۱) ورانی، خرابي؛ ۲) نری توب، پوستوالی، نرموالی.
ړنګری (rangray) ښځ.م. د چيلم نل، د چلم نی.
ړنګول (rangawal) مص. ست. ۱) ورانول، ويجاړول، خرابول؛ ۲) د کوڅيو خلاصول.
ړنګی (rangay) ښځ.م. ړينګی، لنګی، لونګی، ورېښسينه لونګی.
ړنګی (rangay) نر.م. ۱) ژړا، انګولا؛ ۲) ص. پوست ۳) رنګی، ړينګی، رنګړی؛ ۳) اوبلن، اوبړن.
ړنګېدل (rangedal) مص. ل. ورانېدل، خرابېدل، ويجاړېدل، بربادېدل، نړېدل.
ړوز (roz) نر.م. اړوب، لېتي، ړيز.
ړومبزيزه (rumbziza) ص. ښځ.م. نوې لنګه شوې، اول زايه (غوا يا...)، بولې بوتر.
ړومبنی (rumbanay) ص.نر.م. لومړنی، پخوانی، مخکښی، وړاندېنی.
ړومبی (rumbay) ص. نر.م. مخکې، پخوا.
ړوند (rund) ص. نر.م. بې ديده، د سترګو له ديد څخه بې برخې، په سترګو تپ تور.
ړوندتوب (rundtob) نر.م. ړندوالی، ړوندوالی.
ړوندچرګ (rundcarg) نر.م. د ماشومانو لوبه ده.
ړوندول (rundawal) مص. مت. ړوندول، د سترګو يا ديد څخه محرومول.
ړوندېدل (rundedal) مص. ل. د سترګو يا ديد څخه بې برخې کېدل، له سترګو خلاصېدل.
ړه (ra) نر.م.وګ. زره.
ړی (ray) نر.م. ايړی، جنګي او ښکرور پسه.
ړې (re) ښځ.م. د «ړ» توری تلفظ.
ړۍ (ray) ښځ.م. دښاروپو د شړلو يا هی کولو اواز.
ړيمباخه (rimbaxa) ښځ.م. زړه او ورسته توکر. ورسته رنجه، خورينه رنجه.
ړينګړ (ringray) ص. نر.م. ړنګی، رزګی، رنګړی، ړينګی، د ګې ضد.
ړينګی (ringay) نر.م. ړنګی، ړک دسترخوان.
ړينګي (ringi) نر.ج. تال څکال، د کور سامان.

ژ

ژ (ze) ښځ.م. د پښتو الفبې نولسم توری دی. ابجدي ارزښت يې اووه دی.

ژا (za) ښځ.م. ۱) دخاروېو د لنګېدو وخت؛ ۲) ژاو، د کارېز د اوبو زيم؛ ۳) جر، ژاکښې، ژابر.

ژابر (zabar) نر.م. ژاکښې، جر، هغه ويــاله چې د جبه زارې ځمکې اوبه په کې روانې وي.

ژاخکه (zaxaka) ښځ.م. يوه خوږه غوښنې مرغۍ ده چې خوراک يې اينځر دی.

ژار (zar) نر.م ۱) جار، ځار، قربان؛ ۲) فرياد، زاري؛ ۳) ص. نب. لالهانده، پريشــانه؛ ۳) نــر.م. بدبختي، بدمرغي؛ ٤) افسوس، دريغ، حسرت؛ ٥) ورروستاړې ده لکه: جبه زار.

ژاربوټی (zarbutay) نر.م. غرنی سپېلنی.

ژارخند (zarxand) نر.م. زهرخند، جبري ذېرې، د حوت دشلمې نه وروسته اووه ورځې چې سختــه يخني په کې وي.

ژارژار (zarzar) ص. نــب. په چيـغـو چيـغـو، په کوکو.

ژارژمګی (zarzamagay) نر.م. يوه ول سابه دي.

ژارژنګی (zarzangay) ښځ.م. منغوني، کاکوړه، يوه ول بيدياني بوټی دی.

ژارمړی (zarmaray) ص.نــر.م. ۱) په زهرو مړ، زهرو وژلی؛ ۲) مج. بدمرغی، بدبخته.

ژارموره (zarmora) ښــځ.م. و ګ. زهرموره.

ژاره (zara) ښځ.م. تريخی، ترخی، د صفرا کڅوړه، د صفرا کيسه.

ژاره ترکی (zaratrakay) ص. نــر.م. ۱) ژاره چاودی، ژړه چاودی؛ ۲) مج. د برستړی.

ژاره چاودی (zaracawday) ص. نر.م. ۱) و ګ. ژاره ترکی؛ ۲) مج. زيارکښ؛ ۳) غمجن.

ژاري (zari) ښځ.م. (ج. ژاری) ۱) جګ جګی، عذر، ژوا؛ ۲) فرياد؛ ۳) غوښتنه.

زاربدل (zaredal) مص.ل. ځاربدل، قربانېدل.

زارمبوی (zarambuy) نر.م. زاړونبی، لته بوی، د توکرله سوځېدو څخه پیدا شوی بوی.

زاړند (zarand) ص. نر.م.ج. له خپلې رمې جلا شوې پسه یا وزه.

زاړه پلوری (zaraploray) ص. لیلامي پلورونکی، کباړي.

زاړه واړه (zarawara) ص. نر.ج. ۱) لوی واړه، ټول، گرد (انسانان)؛ ۲) نر.ج. له کاره لوېدلي.

زاړه والا (zarawala) ص. نر.م.ج. لېږ، هغه څوک چې زاړه شیان خرڅوي.

زاړی (zaray) ص. نر.م. ۱) زوړی، مینه فصل؛ ۲) هغه فصل چې لو ته نیژدې وي؛ ۳) پخوا؛ ۴) دخاروي بچی.

زاړې (zare) ص. ښځ.م.ج. زاړی لوغې، زاړې لوغ؛ هغه خاروي چې د لنگون یې څو میاشتې وتلي وي او شیدې یې پر وچېدو وي.

زازو (zazu) ق. زاوزو، ارومرو، خامخا، حتماً.

زاړه (zaza) ص. نر.ج. څېړه، لوی، غټان.

زاغ (zag) نر.م. یو ډول معدني ماده ده چې دوه ډوله وي: تور او سپین زاغ.

زاغاوی (zagaway) ښځ.م. یو ډول مارغه دی.

زاغچکه (zagcaka) ښځ.م. کاغی، کاغه، کارگه، زاغچه، وراغه.

زاغزوغ (zagzug) ص. نر.م. چوغلگر، غماز.

زاکښ (zakas) نر.م وگ. زابر.

زاگی (zagay) ښځ.م. کوڅی، د شپنو یو ډول بالاپوش دی چې له لیمڅي څخه یې جوړوي.

زالبند (zalband) نر.م. د اوبښ زنگون بند.

زام (zam) نر.م. ۱) گمان، گومان، قیاس؛ ۲) د «زه وایم» لنډ شکل.

زامده (zamda) نر.ج. زونده، یو ډول بې گله نبات دی چې په جبو کې پیدا کېږي.

زامن (zaman) نر.ج. د «زوی» جمع.

زامه (zama) ښځ.م. (ج. زامې) ژامه، ژامنه، برغبنی، کرغبنی کنغبنی، کنجکی، زانه وری.

زانغولی (zangolay) نر.م. وړوکی کلنگ، میتی، کیي، کایي.

زانگل (zangal) مص.ل. زنگل، تال خوړل.

زانگو (zango) ښځ.م (ج. زانگوگانې) ۱) ځانگو، پینگو، د ماشومانو د زنگولو آله؛ ۲) دسیند نه د پورې وتلو وړوکې هوایي آله ده.

زانگوکی (zangokay) نر.م. اوښاره، اوښکی، د بې بې اوښه، یو ډول زرغونه خزنده ده.

زانگونکی (zangunkay) فا.نر.م. زنگېدونکی، تال وهونکی، تال خوړونکی.

زاني (zani) ص. نب. ۱) زناکوونکی، زناکار؛ ۲) د زنا، په زنا پورې اړوند.

زانه (zana) ښځ.م. ځانه، یو ډول مرغه دی چې اوږدې پښې، اوږده غاړه او تېره مښوکه لري.

زاو (zaw) نر.م. ۱) نم، نو، رطوبت؛ ۲) زاه، زا، زاوی، هغه ځای چې اوبه کش کوي.

زاوزات (zawzat) نر.م.ج. زوزاد، زاوزاد، زوزات اولاد.

زاوزو (zawzu) ق. ۱) حتمي، خامخا، هرومرو؛ ۲) د ناچارۍ، چارناچار، زازو، اجباراً.

زاولن (zawlan) ص. نر.م ۱) وگ. ژاولن؛ ۲) بې کاره، لټ، تنبل؛ ۳) بې خولې، عاجز.

زاوله (zawla) ښځ.م. (ج. زاولې) وگ. ژاوله.

زاوی (zaway) نر.م ۱) یو ډول تیږه ده چې د لوښو د جوړولو لپاره یې له خاورې سره یو ځای کوي؛ ۲) زا، نو، زیم، زاو.

زاوېل (zawel) نر.م. زول، ځول، دوامداره واوره او باران چې ساړه او يخني ورسره وي.

زاويه (zawiya) ښځ.م. (ج. زاويې) کونج، کنج، گوټ؛ (هن.) هغه شکل چې په يوه نقطه کې د دوو مستقيمو کرښو د تقاطع څخه جوړېږي.

زاهد (zahid) ص. نر.م. (ج. زاهدان) پرهېزگار، متقي. تقوا لرونکی، پارسا.

زاهدي (zahidi) ښځ.م. پرهېزگاري، تقوا داري.

زايپه (zayipa) ښځ.م. ښځه، ماينه، ماندينه، کډه، کوروداني، ارتينه.

زايچه (zayica) ښځ.م. ۱) د منجم پيښگويي؛ ۲) د نوي ماشوم د برخليک وړاندوينه.

زايد (zayid) ص. نر.م. ج. زائد؛ ۱) ډېر، د پاسه؛ ۲) اضافه، علاوه، زياتگی.

زايد تجنيس (zahidtanjis) نر.م. (بد.) يو صنعت دی چې د متجانسو کليمو څخه د يوې کليمې په سر، يا منځ يا پای کې يو توری زيات راځي.

زاير (zayir) ص. نر.م. سيلاني، زيارت کوونکی.

زايل (zayal) ص. نر.م. ج. نېست، نابود، له منځه تللی، ضايع، لېږي.

زايلول (zayalawal) مص. مت. نېست کول، نابودول، له منځه وړل، زهول، ضايع کول.

زايلېدل (zayaledal) مص. ل. نېست کېدل، نابودېدل، له منځه تلل، ضايع کېدل.

زبات (zbat) نر.م ۱) ښېگڼه، ښېگړه، نېکي، احسان منت، زباد، د احسان يادونه؛ ۲) ثابت، ټينگ.

زباتل (zabatal) مص. ل. پاسلل، پاستل، پاسېلل، احسان باروړل، نېکي او ښه يادول.

زباتند (zbatand) ص. زباتگر، زباتوونکی، نابتوونکی.

زباتول (zbatawal) مص. مت. ۱) مص. ل. وگ. زباتل؛ ۲) اثباتول، ثبوتول، زبادول.

زباد (zbad) نر.م. وگ. زبات.

زبادول (zbadawal) مص. مت. زباتول، ثابتول.

زبادون (zbadun) نر.م. ثبوت، ثبات.

زبادېدل (zbadedal) مص. ل. ثابتېدل، اثباتېدل.

زباني (z(a,u)bani) ص. نب شفاهي، په خوله، په ژبه، د ژبې.

زبده (zubda) ص. نب. مهم غوره زبردست، وتلی

زبر[(۱)] (zabar) ص. نر.م. قوي زورور ۱) دجيوانانو د زور او قوت د وصف لپاره لکه: زبرغويی؛ ۲) دارونکی سپی ۳) قوي زورور سړی؛ ٤) تاکيدي صفت د زبر کلمې ورو سته راځي.

زبر[(۲)] (zbar) نر.م. زوتونه، يادونه، حافظې ته سپارنه

زبرځواک (zabarzwak) نر.م. ابرقدرت، سترځواک

زبردست (zabardast) ص. نر.م. ج. ۱) زبردسته، زورور، غښتلی؛ ۲) وتلی؛ ۳) ماهر.

زبروگر (zabarwagar) ص. ا. ستر مېړه، لوی سړی.

زبره (zabra) ښځ.م. يو ډول بوټی دی.

زبگه (zabga) نر.ج. د غره شپېشتي، غرنی رشقه.

زبله (zabla) ق. وگ. ځبله.

زبون (zabun) ص. ۱) خوار، ذليل؛ ۲) نر.م. خوند، ذايقه، مزه؛ ۳) ژبه.

زبونکی (zabunkay) فا. نر.م. ځوروونکی، ضرر رسوونکی.

زبون وهلی (zabunwahalay) ص. نر.م. ۱) وارخطا، دار شوی؛ هغه څوک چې له وېرې څخه يې ژبه بنده شوې وي؛ ۲) وري.

زبېرگی (zbergay) نر.م. زگېروی، فرياد.

زبېښ (zbes) نر.م ۱) جذبونه؛ ۲) چوپېنه، چوښنه.

زبېښناک (zabesak) ا. ځبېښناک، استثمار.

زبېښناکګر (zabesakgar) ص. ځبېښناکګر، استثمارګر.

زبېښل (zbesal) مص. مت. ۱) چوپل، ځبېښل؛ ۲) جذبول، راښکل؛ ۳) نچوړول، نښتېځل، اوبه ترې راښکل؛ ٤) خوړل، ښېل.

زبېښند (zbesand) ص. نر.م. ج. ۱) چوپونکی؛ ۲) جذبوونکی، جاذب.

زبېښنه (zbesana) ښځ.م. ۱) ځبېښنه، چوپنه؛ ۲) جذبونه؛ ۳) نښتېځنه؛ ٤) خوړنه.

زبېلل (zbelal) مص. مت. وګ. زبېښل.

زبېنګی (zbengay) نر.م. کوربوني، ځښتګ، ژبونکی.

زپ (zap) ص.نر.م. ضعیف، کمزوری، زوړ.

زجاجیه (zujajiya) ښځ.م. شفافه جلاتیني ماده ده چې د سترګو په دننه کې وجود لري.

زجر (zajar) نر.م. (ج. زجرونه) ۱) کړاو، ځور، تکلیف؛ ۲) زورونه، فشار، شکنجه.

زحف (zahf) نر.م. (عس.) په لنډو فاصلو کې د منفرد نفر د تقرب یو شکل دی.

زحمت (zahmat) نر.م. کړاو، ربړ، تکلیف.

زحمت کښ (zahmatkas) ص. نر.م. زیارکښ، زیار ایستونکی، خواري کښ.

زحمتي (zahmati) ص. نب. ۱) وګ. زیارکښ؛ ۲) مشکل، هغه څه چې زیاته انرژي غواړي.

زخته (zaxta) ښځ.م. کنډوله، ځښته، یو نبات دی چې په غرونو کې پیدا کېږي.

زخم (zaxam) نر.م. (ج. زخمونه) ۱) ټپ، پرهار؛ ۲) خارخوړی، ګرزنی، څرخاو، بغری، ګرداو.

زخمي (zaxmi) ص. نر. ښځ.م. ټپي، پرهاري، پراري، پرهارحی.

زخمه (zaxma) ښځ.م. شهباز، شاباز، ورکوټی لرګی دی چې د رباب د وهلو په وخت کې یې په ګوتو کې نیسي او هغه په ترنګوي.

زخن (zaxan) ص. نر.م. ج. خنډلرونکی، زخداره.

زخن شعر (zaxanssr) ا. زخه وال شعر، غوټېن شعر، سکته لرونکی شعر، مات شعر.

زخه (zaxa) ښځ.م. ۱) غوټه، خنډ، ګنډه؛ ۲) وړوکی شنه یا توره دانه چې بدن باندې راخېژي؛ ۳) د تېوېک جوک.

زخیره (zaxira) ښځ.م. وګ. ځېرمه.

زد (zad) نر.م. ۱) د سیند لاره یا مسیر؛ ۲) اثر، اغېز.

زدایت (zadayat) نر.م. ختیه، اصل، کورنی، تیر.

زدلاندی (zadlanday) نر.م. ترنښې لاندې.

زدوول (zadawual) مص. مت. زدبېل، مېړل، سولول، منبل، رسبېل.

زدویل (zdoyal) مص. مت. وګ. زدوول.

زده[1] (zda) ص. نب. په یاد، په حافظه کې، ضبط، حفظ، زده شوي.

زده[2] (zada) ص. نب. ۱) تکېدلی، وهل شوی، ځپلی؛ ۲) غمجن؛ ۳) الګېدلی، داغي شوی؛ ٤) معلوم؛ ۵) ور. زخمي، د وروستاړي په ډول د نوم په پای کې راځي، لکه: غمزده.

زده کړوځی (zdakrozay) ا. د زده کړې کورس.

زده کړه (zdakra) ښځ.م. زده کول، پوهېدنه، آموزش، د پوهنې یا مهارت حاصلول.

زده کړه وال (zdakrawal) ا. د زده کړې خاوند، تعلیمیافته.

زده کړیال (zdakryal) ا. زده کوونکی، شاګرد، پوهنیال.

زده کول (zdakawal) مص. مت. ۱) یادول، ضبطول؛ ۲) تعلیم کول، پوهه حاصلول.

زده کوونکی (zdakawunkay) نر.م. شاګرد، متعلم، طالب، محصل.

زده کېدل (zdakedal) مص.ل. ضبطېدل، یادېدل، د پوهنې یا مهارت حاصلېدل.

زر (zar) نر.م.ج. ۱) و.ګ. سره زر؛ ۲) و.ګ. سپین زر؛ ۳) روپۍ، سکه؛ ٤) ق. ژر، تند، په بیړه.

زراعت (zarasat) نر.م. کرنه، کرهنه، کر، کښت، کرونده (و.ګ. کرهنه).

زراعتي (zarasati) ص.نب. د زراعت، د کرنې د کرهنې، د کښت، په زراعت پورې اړوند.

زرافه (zarafa) ښځ.م. اوښ پړانګ، یو تې لرونکی او شخوند وهونکی څناور دی.

زرامی (zramay) نر.م. څاڅکی، قطره.

زرب (zrab) نر.م. ۱) شدت؛ ۲) غلبه، بری؛ ۳) پرتم.

زربرخ (zarbarax) نر.م. ۱) د زرو پاڼه، زرورق؛ ۲) سپلګه، ابرک، شګو ګل.

زربوزی (zarbozay) نر.م. یو ډول ګنډون دی چې ښځې یې د ګلابتونو څخه جوړوي.

زربی (zarbay) ښځ.م. په ګومبزه کې د خښتو په تغیر سره بله رده.

زربی (zarbay) نر.م. یوه آله ده چې د بوټ یا څپلې دوندنې برې سوري کوي.

زربیانګ (zarbiyang) نر.م. یوه آله ده چې موچي پرې څرمن نرۍ کوي او یا یې پرې پستوي.

زربېره (zarbera) ښځ.م. یو ډول ګیاه ده چې وچ شوی یې د پوزې د نسوار په ډول استعمالوي.

زرپاڼه (zarpana) ا. زرینه پاڼه، زرورق.

زرپس (zarpas) ص.نر.م. زرګر، جوهري.

زرپېرلی (zarperlay) نر.م. زرخرید، په بیه اخیستی شوی (مریی).

زرترزره (zartarzara) ق. ژر تر ژره، فوراً، ډېر ژر.

زرتشت (zartast) نر.م. و.ګ. زردښت.

زرتله (zartala) ا. کنډ، د زرو تللو تله.

زرتوکی (zartukay) ا. زربفت، زرباف.

زرڅاڼ (zarcan) ص. زرولون، زرشویي.

زرچوبه (zarcoba) ښځ.م. و.ګ. کورکمن.

زرځ (zarj) ص.نر.م. زرز، شین وشمه سور.

زرځې سترګې (zarjestarge) ښځ.م.ج. سرې شنا ورګې سترګې (مېشي).

زرځی (zarjay) ښځ.م. ۱) لوشه، زرنی، بدبویه ختمه یا چیکړ؛ ۲) نر.م. هغه پسه چې د غوږونو او سترګو د خوا و شا وېښتان یې ژېړ وي.

زرڅانګه (zarcanga) ا. زرینه څانګه.

زرڅانی (zarcanay) ص. زرڅاندی، زرولونی، زرشو.

زرخېز (zarxez) نر.م.ج. و.ګ. حاصلخېز.

زردار (zardar) ص.نر.م. شتمن، بډای، دولتمن.

زردالو (zardalu) نر.م.ج. (ج. زردالان) منډته، خوباني، ژېړ غنجي، یو ډول خوږه مېوه ده.

زردکه (zardaka) ښځ.م. ۱) ژېړانکه، ژړانکه، یوه مرغۍ ده؛ ۲) ګازره، ګاجره.

زردوم (zardum) ص.نر.م. زهر قاتل.

زرډانګی (zardangay) نر.م. کروه، د فاصلې یو واحد دی چې دوه کیلومتره کېږي.

زرزپو (zarzapo) ښځ.م. ناڅاپه وهنه، ناڅاپه ګوزار.

زرزري (zarzari) ص.نسب. ۱) زرباف، زرین؛ ۲) تلولي، وارختا؛ ۲) متردد، زړه نازړه.

زرزی (zarzay) نر.م. ځرځی، زرځی، هغه پسه چې غوږونه او دسترګو خوا یې ژېړ وېښتان لري.

زرغا (zarga) ص.نب. ښالېز، شین، تازه، زرغون.

زرغاله (zargala) ښځ.م. ښځه په نفاس کې.

زرغون (zargun) ص. نر.م. ج. ۱) يو رنگ دی چې د طيف له اړخه د اسماني اوژېړ تمنځ واقع دی، شين؛ ۲) لکه د نوو راټوکېدلو رشقه او شوتلو رنګ؛ ۳) ټوکېدلی، شين شوی.

زرغونتوب (zarguntob) نر.م. ۱) زرغونتيا، شينوالی؛ ۲) شنه کېدنه، زرغونېدنه، راټوکېدنه زرغونتيا، زرغونوالی.

زرغونکی (zargunkay) نر.م. سابه، ساګ.

زرغون ګلی (zargungalay) نر. م. يو ډول بوټی دی چې په غنمو کې راشين کېږي چې لاجوردي ګل لري.

زرغون مازو (zargunmazu) نر.م. د ېږګي په څېر د يوې ونې مېوه ده.

زرغونول (zargunawal) مص. مت. ۱) سروهل، شنه کول؛ ۲) زرغون رنګ ورکول؛ ۳) مج. نېکمرغه کول؛ ٤) مج. ډېرول، زياتول.

زرغونېدل (zargunedal) مص.ل ۱) شنه کېدل، ټوکېدل؛ ۲) شين رنګ اخيستل؛ ۳) مج. بختور کېدل، نېکمرغه کېدل.

زرغونيز (zarguniz) ص. زرغونېدونکی، ټوکېدونکی، شين کېدونکی.

زرغه (zarga) ص. ښځ. م. لټي، تمبلي، ناراستي.

زرق (zarq) نر.م. بدن ته د پېچکاري په وسيله د اوبلنې دوا داخلونه.

زرک (zark) نر.م. خنډل، يو ډول ښکلی غرنی مارغه دی.

زرکانی (zarkanay) نر.م. محک، هغه تيږه چې د زرو اصيل والی او کوټه والی ښرګندوي.

زرکوړی (zarkuray) نر.م. زرکوړی، د زرکې بچی، د زرک مصغر.

زرکليزه (zarkkaliza) ا. زرمه کليزه، زرمه سالګره.

زرکه (zarka) ښځ. م. (ج. زرکې) د زرک مؤنث.

زرکيره (zarkira) ښځ.م. يو ډول تريخ نبات دی.

زرګر (zargar) ج. زرګران، زرپېښ، هغه سړی چې د زرو يا کانو څخه ګاڼې جوړوي.

زرګرايه (zargraya) ص. نب. زرچنده، زرکرته، زرواري، زرګونه، زرځلي.

زرګري (zargari) ښځ.م. د زرګر کسب يا پېشه.

زرګردان (zargardan) نر.م. يو ډول نبات دی چې تخم يې زهرناکه او وژونکی وي.

زرګل (zargwal) نر.م. يو ډول ګل دی.

زرګنډی (zarganday) فا. نر.م. د زري شنا ګنډونکی.

زرګوړی (zarguray) نر.م. و ګ. زرکوړی.

زرګونه (zarguna) ص. نب. زرګرايه، زرچنده، په زرهاوو، په زرګونو.

زرګونی (zargunay) ص. نر.م. ۱) زريز، د زرو، د زرو په عدد مربوط؛ ۲) د زرو روپو نوټ.

زرګه (zarga) ښځ.م. يو ډول اغزن بوټی دی چې د ګلاب د بوټي ته ورته دی.

زرګير (zargir) نر.م. ۱) د ځرمنې هغې ګوتمې چې غشي ويشتونکی يا موچي يې په ګوته کوي؛ ۲) ص. نر.م. د زورګير لنډ شکل.

زرل (zaral) مص. مت. ملمع کول، د زرو آب ورکول.

زرلښته (zarlasta) ا. د زرو لښته (ځانګړی نوم).

زرمشر (zarmasar) ص. نر.م. د زرو کسانو مشر.

زناوی (zarnaway) ا. زرناو، هزار ناو.

زرنځه (zaranja) ښځ.م. لوشه، بدبويه او خوسا شوې خټه. زرنې، زرنځې، زرنه.

زرنډی (zranday) ښځ.م. زېړ زميني، تاکاوي.

زرنګ (zarang) ص.نر.م. ځيرک، تېز، چالاک، با استعداده.

زرنګار (zarnigar) ص. نر.م. ج. ۱) په زرو سره ښکلل شوی او نقاشي شوی؛ ۲) ښکلی، ډولي.

زرنګي (zarangi) ښځ.م. ځیرکي، چالاکي.

زرنه (zarna) نر.ج. زرنه، یو ډول تېل دی چې د لمنځې د ونې له ریښو څخه ایستل کېږي.

زرنی (zaranay) ص. نر.م. ۱) ځری؛ ۲) مخبر.

زرني (zarni) ښځ.م. په نظر کې ساتنه، څارنه.

زرنی (zaranay) ص. نر.م. ۱) جُذامي، د جُذام په ناروغۍ اخته (و.ګ. پړنګ[۲])؛ ۲) بې خبره.

زرنیخ (zarnix) نر.م. سنکیا، ارتال، یو معدني جسم او یو کېمیاوي عنصر دی.

زروبول (zarobawal) مص. مت. ملمع کول، د زرو اوبه ورکول، د زرو مخ ورکول.

زروبېدل (zarobedal) مص. ل. ملمع کېدل، د زرو اوبه ورکول کېدل.

زره[۱] (zara) ښځ.م. و.ګ. ذره.

زره[۲] (zira) ښځ.م. ۱) زغره، بګتری، یو ډول پوښ (جامه) دی چې د جنګیالیو د بدن د پوښلو لپاره د جګړې په وخت اغوستل؛ ۲) د ښېړیو، جنګي الوتکو، ټانکونو باندنی کلک فلزي پوښ چې ګولۍ اغېزه نه باندې کوي.

زرها (zarha) ص. نب. و.ګ. زرو[۱].

زره پوښ (zirapos) ۱) زره پوش، موټر ته ورته یو جنګي نقلیه وسیله ده؛ ۲) زغروال، په هغه څه چې زره اغوستله شوې وي.

زری (zaray) نر.م. ۱) و.ګ. ځری؛ ۲) ص. نر.م. هوښیار، ځیرک، پوه، عاقل.

زری (zaray) نر.م. ۱) زرګیز، زرګون، د زرو نوټ؛ ۲) زریزه، زرمه، زرکلنی، زرکاله.

زري (zari) ص. نب. ۱) د زرو، د طلا؛ ۲) زري توکر؛ ۳) ښځ.م. د ستوني یو راز ناروغي ده.

زری (zaray) ښځ.م. د یوه وخت خواړه، د یوه وخت آذوقه، د یوه وخت جیره.

زریځ (zarij) ص. نر.م. ج. زري، زرین، د زرو.

زری ځبله (zarayjabla) نر.م. ګډه نفقه، د ګډې شومه، د خوراکتوکو شرکت، د ځوکسانو د ګډ کار نفقه.

زریز (zariz) نر.م. ۱) خروسک، خراسک، یو راز د ستوني ناروغي ده؛ ۲) د زرو روپو نوټ.

زري زرکه (zarizarka) ښځ.م. د زرکانو د کورنۍ یو ډول دی چې کبک زري هم ورته وایي.

زرین (zarin) ص. نر.م.ج. د زرو، د طلا، زریځ، د سپینو زرو یا سرو زرو څخه جوړ.

زرېره (zrera) نر.م. یو ډول غرنۍ نبات دی، رنګ یې ژړ او غونډې غونډې داني کوي.

زریلګ (zrilg) نر.م. و.ګ. جرلګ.

زړامبو (zrambo) ص. نب. ۱) جړامبو، شلم، شواړ؛ ۲) ځوړند، ځړېدلی؛ زړان.

زړامبوی (zrambuy) نر.م. لته بوی، زړمبوی، د توکر د سوځېدو بوی.

زړبودي (zarbudi) ا. زړښت، زوړوالی، بوډاتوب.

زړپ (zrap) نر.م. نرګس، یو ډول ګل دی.

زړتوب (zartob) نر.م. زوړوالی. زړوالی، زړښت، زړتیا، زړوالی، زوړوالی.

زړخن (zarxan) ص. نر.ج. زړه یې غوړي، وراسته او بوین غوړی، خراب شوي غوړي.

زړخن توب (zarxantob) نر.م. زړه یې توب، زړخنوالی، د غوړیو ستغېدنه او خرابېدنه.

زړخنول (zarxanawal) مص. مت. غوړو ته زړه خوند ورکول، غوړي بدبویه او خرابول.

زړخنېدل (zarxanedal) مص.ل. غوړي ستغېدل، غوړي بدبویه کېدل، غوړي خرابېدل.

زرخوږی (zarxuzay) ص. نر. م. ۱) په زړه زخمي، په زړه خوږ او غمجن؛ ۲) همدرد، خواخوږ.

زړه خوږي (zarxuzi) ښځ. م. ۱) په زړه زخمي والی، په زړه خوږ توب؛ ۲) همدردي، خواخوږي.

زړداوه (zardawa) ښځ. م. د سپېلني په څېر يو بوټی دی چې ژېړ ګلان کوي.

زړښت (zarast) نر. م. زړېدنه، زوړوالی، کهولت.

زړغی (zargay) ښځ. م. تردد، زړه نازړه توب، بې زړه توب.

زړغی (zargay) نر. م. ۱) متردد، زړه نا زړه؛ ۲) له ناروغۍ نه وروسته اشتها.

زړکوټی (zarkutay) نر. م. زړه توټه، زوړ توکر.

زړګوټی[1] (zargotay) نر. م. د زړه مصغر.

زړګوټی[2] (zargutay) زړوکی، تيکری، پړونی.

زړګی (zargay) نر. م. ۱) زړګوټی، د زړه مصغر؛ ۲) ګران، خوږ، زړه ته نيږدې.

زړن (zaran) ص. نر. م. ج. زړور، دلاور، شجاع.

زړوالی (zarwalay) نر. م. زوړوالی، زړښت، سپين ږيرتوب، سپين ږيرتيا، بوډاوالی.

زړور (zarawar) ص. نر. م. ج. دلاور، شجاع.

زړورتوب (zarawartob) نر. م. زړورتيا، زړوروالی.

زړوکی (zarukay) نر. م. تيکری، پړونی، لوپټه.

زړول (zarawal) مص. مت ۱) استهلاکول، په کراره کراره له منځه وړل؛ ۲) سن زياتول، بوډا کول.

زړومبه (zrumba) نر. م. زړمبوی، زاړمبوی، لته بوی، زړومبی.

زړوېز (zarwez) ا. زړوېی، زوړ لغت، ارکاليزم.

زړه (zra) نر. م. (ج. زړونه) قلب.

زړه او ځيګر (zraawzigar) ام زړه او ينه، ډېر ګران.

زړه برم (zrabram) نر. م. د زړه قوت، د زړه زور.

زړه پوري (zarapore) ص. نسب. په زړه پوري، زړه ته نيږدې، زړه ته نږ.

زړه پوه (zrapoh) ص. زړه پوهاند، د زړه د ناروغيو څانګوال (ماهر)، کارډيالوجيسټ.

زړه پوهه (zrapoha) ا. د زړه د ناروغيو پوهنه.

زړه ترکی (zratrakay) ص. نر. م. و ګ. زاړه ترکی

زړه ترکي (zratraki) ښځ. م. غمجنوالی، زړه چاودي.

زړه تورن (zratoran) نر. م. خواتوری، زړه توری.

زړه توری (zratoray) ص. نر. م. زړه تورن، زړه وهلی.

زړه تکی (zratakay) نر. م. زړه خواله، د زړه راز.

زړه خور (zraxor) ص. د بل يا خپل زړه خوړونکی، ځان خوری، زړه خوړينی.

زړه خوري (zraxori) ا. زړه خوړنه، زړه خوړينی.

زړه خوړينی (zraxwrinay) ص. نر. م. غمجن، پريشانه، ډېر په عذاب، زړه وهلی..

زړه خوږی (zraxuzay) ص. نر. م. خواخوږی، زړه سواندی، غمشريک.

زړه خوږي (zraxuzi) ښځ. م. خواخوږي، زړه سواندي، همدردي، غمشريکي.

زړه دره (zaradara) ښځ. م. و ګ. [illegible]

زړه ډغی (zradagay) ص. نر. م. زړه وهلی، [illegible] توری

زړه ډغي (radagi) ښځ. م. زړه وهنه

زړه راکښون (zraraksun) ا. [illegible] سون، زړه ته نژدېوالی، زړه ته پرېوتل.

زړه ستړی (zrastaray) ص. سستړی ستومان.

زړه سواند (zraswand) ص. نر. م. زړه سواندی، د ترحم خاوند، د نرم زړه خاوند.

زړه سواندي (zraswandi) ښځ. م. زړه خوږي، دلسوزي، زړه سوځونه.

زره سول (zrạswal) نر. م. زره خوږی کول، زره سوی لرل.

زره سوی (zrạsāway) نر. م ۱) ویرژلی، کړېدلی، غمزده؛ ۲) رحم، شفقت، زړه سواندي.

زره شين (zrạšin) نر. م. خلق تنگی، په تنگ راغلی، عقده اخيستی.

زره شينی (zrạšinay) ص. نر. م. خلق تنگی، په تنگ راغلی، په عذاب شوی.

زره غوښتی (zrạgūṣtay) نر. م. په زړه، منلی، خوښ شوی، غوره شوی.

زره کول (zrạkawal) مص. ل. زړور توب کول، جرأت کول...

زره کېدل (zrạkedəl) مص. ل. ۱) زړه غوښتل، د يو شي په ورکولو راضي کېدل؛ ۲) هوا کېدل.

زره گرگه (zarāgarga) ښځ. م. ۱) گرگه، کونده، د ونې زړه کونده؛ ۲) د ماشومانو يوه لوبه ده.

زره لوغې (zrạlwāğe) ص. ښځ. م. زړې لوغزه، هغه غوا چې د لنگېدو او شيدو ورکولو موده يې ډېره وتلې وي.

زره ور (zrạwər) ص. نر. م. ج. و گ. زړور.

زره وروني (zrạwrūnay) ص. زره منبتی، دلبر.

زړی (zarāy) نر. م ۱) و گ. ژېړی؛ ۲) و گ. زونې؛ ۲) مندکه، بمبته؛ ٤) مج. نسل، خته.

زړېدل (zaredəl) مص. ل. ۱) استهلاک کېدل، مصرفېدل؛ ۲) بوډا کېدل، عمر زياتېدل.

زړې لوغزه (zarelāwğza) ص. ښځ. م. و گ. زره لوغې.

زړپه غوړي (zarpāğwari) جن. و گ. زرخن.

ززغولی (zazğolay) نر. م. وازگه چې ويلي او غوړ ترې جلا کړی شي نو پاتې شوي جامد مواد ززغولي بلل کېږي.

ززگی (zazğay) نر. م. جيږگی، جيشکی، زيږگی، شيشکی، ژيژگی، جيزگی، جوزگی.

ززه[۱] (zaza) ص. ښځ. م. ترخه خبره، تنده خبره.

ززه[۲] (zza) ښځ. م (ج. ززې) شـلـه روپی، سپينو زرو سکه ده چې اوس رواج نه لري.

ززه غاړه (zazāgara) ا. زيږه غاړه، زيږ کړ دود (لهجه)، شديدلحن، سخته لهجه.

زشکله (zāškala) ښځ. م. و گ. ځښکله.

زښا (zaṣā) ښځ. م. زښه، کنځله، د کنځلې غوږ.

زښت (zaṣt) ص. نر. م. ج. ۱) ډېر، زيات؛ ۲) له نظره بد، له پامه بد، ځښت.

زښت ډېر (zāṣtder) ص. نر. ج. بېخي زيات، بالکل زيات، زښت زيات.

زښت ښه (zāṣtṣa) ص. نر. م. ج. بېخي ښه، بالکل ښه، کاملاً ښه.

زښتېيل (zaṣteyəl) مص. مت ۱) خوړول، کړول، ربړول؛ ۲) خپه کول، خوابدی کول.

زعامت (zaʕāmat) نر. م. ۱) مشرتابه، مشرتوب، سترتوب؛ ۲) پېشوايي، رهبري.

زعفران (zaʕfrān) نر. ج. زاپران، کنگو، يو ډول نبات دی چې ژېړ خوشبويه گلان لري.

زعيم (zaʕim) ص. نر. م. (ج. زعيمان، زعماء) ۱) مشر، د قوم مشر؛ ۲) کفيل؛ ۳) ضامن؛ ٤) رئيس.

زغ (zağ) نر. م. ۱) جغ. ژغ، يوه لرگينه آله ده چې د کار په وخت کې د دوو غوايانو پر اوږو ايښودل کېږي؛ ۲) د غوږيو د سره کولو اواز.

زغاره (zğāra) ښځ. م. د غوښتو ډوډی، د گوښتو ډوډی، د پړدنو (ايړدن) ډوډی.

زغاست (zğāst) نر. م. و گ. ځغاست.

زغاښت (zğāṣt) نر. م. و گ. ځغاست.

زغال (zugāl) نر.م.ج. وګ. سکاره.
زغبنډی (zağbanḍay) نر.م. وګ. جغنډی.
زغر (zğar) نر.ج. یو ډول حبوب دي چې غوړ او تېل تري وباسي.
زغرپوښ (zğarpōṣ) ص. زغرګاډی، زغره پوښ.
زغرټټری (zğarṭaṭaray) ص. زغرواسکټ، زغر سینه، سینه زغری.
زغرد (zğard) ص. نر.م.ج. ۱) زغرد، زړور؛ ۲) تېز، تند؛ ۳) چالاک؛ ٤) بچ، خوندي.
زغردتوب (zğardtōb) نر.م. ۱) زغرتیا، زغرتوب، زغردوالی، زړورتیا؛ ۲) تېزي، تندي؛ ۳) چالاکي؛ ٤) بچونه، ساتنه.
زغردتیا (zğardtyā) ا. وګ.: زغردتوب.
زغردول (zğardawal) مص. مت. ۱) زغرډول، زړورکول؛ ۲) تېزول؛ ۳) چابکول؛ ٤) بچول.
زغرساز (zğarsāz) ص. زغره سازوونکی، زغر جوړوونکی.
زغرګاډی (zğargāḍay) ا. زغرورګاډی، زغرپوښ ګاډی.
زغرلی (zğarəlay) نر.م. اوبچی، زغره اغوستونکی، زغره لرونکی.
زغرماتی (zğarmātay) ص. زغرماتوونکی.
زغروال ځواکونه (zğarawāljwākuuna) ا. زغرور یا زغریال ځواکونه، زرهدار قوا.
زغروبی (zğarōbay) ص.نر.م ۱) جابر، روبناک؛ ۲) تعویذ. ږغوربی؛ ۳) خوړونکی سپی.
زغرووی (zğarōway) نر.م. پالبزوان، د پالبز ساتونکی.
زغره (zğəra) ښځ.م. زغرد، وګ. زره.
زغره غوټه (zğəraǧuṭa) ښځ.م. کلکه غوټه، سخته ګنډه، ټینګه غوټه.

زغریالی (zğaryālay) نر.م. زغریال، زغروال، زغرور، هغه څه چې زغره لري.
زغړ (zğaṛ) ص. نر.م. ساتلی، محفوظ، خوندي.
زغړل (zğaṛəl) مص. مت. بچول، ساتل، خوندي کول.
زغړنځه (zuğṛanja) ښځ.م. زوغړنځه، پوچه پسته.
زغستل (zğastəl) مص. ل. وګ. ځغستل.
زغل (zğal) نر.م. وګ. ځغل.
زغم (zğam) نر.م. ۱) حوصله، صبر، تحمل؛ ۲) جذبونه، هضمونه؛ ۳) رو. ګالنه، زغما.
زغمل (zğamal) مص. مت. ۱) ګالل، تحمل کول، برداشت کول؛ ۲) جذبول؛ هضمول.
زغمناک (zğamnāk) ص. نر.م. ۱) صبرناک، حوصله لرونکی؛ ۲) جذبناک.
زغمونکی (zğamunkay) فا.نر.م. ۱) زغمناک، باحوصله، صابر؛ ۲) جذبوونکی.
زغمېدل (zğamedal) مص. ل. ۱) ګالل کېدل؛ ۲) جذبېدل؛ ۳) ربدل؛ ٤) غمبدل، اوردېدل.
زغنځی (zğanjay) ښځ.م. یو ډول نبات دی.
زغوپر (zğupār) نر.م. بلا، آفت، تکه، ناورین.
زغومی (zğumay) نر.م. تندوره، غرومبی، بغری، زخم، ګرداو، ګرداب، څرخاو، چرخاو، ګمنډ.
زغومې (zğume) ښځ.ج. وچغنه، وزغنه، وژغنه، اوژغوني، د وزو وري.
زغونډی (zğunḍay) نر.م. وګ. زغبنډی.
زغه (zğa) نر.ج. غز، د غزه هغه ونه یا بوټی چې د هغه له څانګو او لښتو نه کجاوې جوړوي.
زقوم (zaqūm) نر.م.ج. زقم؛ پمنی، پمنکی، توهر، یو ډول تریخ نبات دی.
زک (zak) نر.م. ۱) د غوړو ګوډی، د غوړیوژی، د غوړو مشک؛ ۲) شناز، شناخ، خیګ.

زکات (zakāt) نر.م. ۱) د اسلام د پنځو بناوو څخه یوه بنا دی؛ ۲) وده، نمو؛ ۳) پاکي، سپېڅلتیا ٤) صدقه.

زکام (zukām) نر.م. و گ. ریزش.

زکانه (zakāna) ښځ.م. هغه شین تکی چې د محرقه د ناروغۍ په جریان کې پیدا کېږي.

زکبوری (zakbūray) نر.م. زرکبوری، زرکونی، د زرکې بچی.

زکندن (zakandān) نر.م. و گ. ځنکدن.

زگ (zag) نر.م. و گ. ځگ.

زگال (zagāl) نر.م. و گ. ځگال.

زگروا (zgarwā) ښځ.م. زگېروی، فریاد، نالبنت.

زگول (zagawāl) مص. مت. ۱) په ځې راوستل، په ځگ راوستل؛ ۲) شارېل، منبل؛ ۳) تر تاکلي حد د خمیردان د اوړو زیاتول.

زگېدل (zagedāl) مص. ل. ۱) په ځگ راتلل، په کف راتلل، ځگ کول؛ ۲) شارېل کېدل، منبل کېدل؛ ۳) په کاسه کې چې شلومبې وي، دومره دوړی ماتېدل چې له څنډو یې توې شي.

زگېروی (zagerway) نر.م. فریاد، نالبنت.

زگېړل (zgeṛal) مص. مت. کینډي اچول، غېږ غېږ تېکونه ایستل، خام کوک کول.

زل (zal) نر.م. ۱) ځل، تل، د باروړونکي حیوان د شا کېره؛ ۲) د خنجر وار، د توري او چړې گوزار.

زلال[1] (zulāl) ص. نر.م. ۱) پاکي او رڼې اوبه؛ ۲) زنگال، د واورې چینجی.

زلال[2] (zalāl) ص. نر.م. ۱) لیونی؛ ۲) مج. ظالم.

زلالیه (zulālīya) زلاله، مایع ده چې د قرنیې او د سترگې د عدسیې تر منځ موجوده ده.

زلپی (zulpay) ښځ.م. کونده، زلفی؛ د اوسپنې یوه کړۍ ده چې په دروازه کې تک وهل کېږي او بیا زنځیر پکې اچول کېږي.

زلخوږتوب (zalxūẓtob) نر.م. زیانه لوړه، ډېره لوږه، زلخوږتیا.

زلخوږی (zalxūẓay) ص. نر.م. زیات وږی.

زلخوږي (zalxūẓi) ښځ.م. زیانه لوږه، لوږه.

زلزله (zılzıla) ښځ.م ۱) د ځمکې خوځېدنه، د ځمکې لړزېدا؛ ۲) رېږدېدنه، خوځېدنه، ښوربېدنه.

زلزله سنج (zılzılasanj) نر.م. زلزله تاکونکی.

زلف عروس (zulfıʻarūs) نر.م. (خ.) یو ډول لیک دی چې د حروفو وروستی یې الغه وي.

زلفه (zulfa) ښځ.م(ج. زلفې) څنه، زولفه، کوڅۍ.

زلقېدل (zalqedal) مص. ل. و گ. ځلېدل.

زلل (zalal) نر.م(ج. زللونه) زیان، تاوان، ضرر.

زلکېدل (zalkedal) مص. ل. و گ. ځلېدل.

زلما (zalmā) ښځ.م. د ځني توب وخت، ځواني.

زلمکی (zalmakay) ص. نر.م. ژنکی، ځوانکی.

زلموټی (zalmoṭay) ص. نر.م. ځلموټی، نوی زلمی، نوی ځوان، ژنی، ځوانکی.

زلمی (zalmay) ص. نر.م. (ج. زلمیان) ځوان، ځلمی، ژنی، رسېدلی، بلوغ ته رسېدلی.

زلمي توب (zalmitob) نر.م. ځواني، ژنیتوب.

زلند (zaland) ص. نر.م. جابر، ظالم، مستبد.

زلوچه (zaloča) ښځ.م. زلیچه، قالینچه.

زلونه (zalwana) ښځ.م. و گ. زولانه.

زله (zila) ص. نب. ستړی ستومانه.

زلینه (zalina) ص. ښځ.م. فاحشه، بداخلاقه ښځه.

زم (zam) نر.م. ۱) گوزار، وار؛ ۲) زخم، ټپ، پرهار؛ ۳) د «زه هم» مخفف.

زما (zma) ض. د متکلم مفرد اضافي ضمیر دی.

زمام (zımām) نر.م. ۱) واگې، جلو، جلب، عنان، مهار؛ ۲) مسؤلیت، شرسته.

زمامدار (zımāmdār) ص. نر.م. (ج. زمامداران) ۱) واکدار، واکمن؛ ۲) رئیس، مشر.

زمان (zamān) نر.م. ۱) وخت، وقت، مهال، شیبه، روزګار، عصر؛ ۲) دهر؛ ۳) اجل، مرګ.

زمانه (zamānā) ښځ.م. ۱) وخت، عصر، زمان، پېړۍ؛ ۲) مج. خلک، خلګ.

زمانه‌ساز (zamānasāz) ص. نر.م. هغه څوک چې ځان د وخت له شرایطو سره برابروي.

زماني (zamānī) ص. نب. د زمان، په زمان پورې اړوند، د زمان مربوط.

زمبر (zambār) نر.م ۱) ګڼ او ګور ځنګل؛ ۲) کېږ، منډاوو، غاښور؛ ۲) لوړ او جګ غږ.

زمبک (zumbāk) نر.م. ۱) زنبق، زمبق، زنبک، سوسن، یو ډول ګل دی؛ ۲) وګ. زومبک۲).

زمبور (zambūr) نر.م. مچی، ډمبره، غومبسه.

زمبولی (zambōlay) نر.م. ۱) ورکوټی جوال، وړوکی غوندی؛ ۲) وړوکې پانې لرونکی څانګه

زمبه (zambā) ص. نب. ۱) زنبه، ګڼ، ګور، ببر؛ له وېښتانو ډک؛ ۲) ښځ.م. څمبه، سترګک، د سترګو اشاره، زمبی، زنبی.

زمبېدل (zumbedal) مص. ل. ۱) پرلارې باندې کرار کرار تلل؛ ۲) په تنبلۍ سره کار کول؛ ۳) بانه ربېدل.

زمبېل (zambel) نر.م زامبېل، زنبېل، یوه آله ده چې په دوو تنو نیول کېږي او خاوري او... په کې وړل کېږي.

زمچ (zamč) نر.م. ج. رمځ، وګ. خوری[۴].

زمرد (zamarūd) نر.م. ج. یو ډول قیمتي معدني شین کاڼی دی چې غمي ورڅخه جوړوي.

زمرک (zmarāk) ا. زمرګوټی، زمریچی، ووړ زمری، د ښارندوی هلک.

زمرلای (zmarlāy) ص. نر.م. زمریالی، توریالی.

زمرماتی (zmarmātay) ص. زمري ماتوونکی، زړور.

زمری (zmaray) نر.م. (ج. زمري، زمریان) ۱) یو قوي او څیرونکی حیوان دی؛ ۲) ص. نر.م. زړور، دلاور، مېړنی؛ ۳) غښتلی، پیاوړی.

زمریالی (zmaryālay) ص. نر.م. زړور، مېړنی، مړنی، تکړه.

زمریالی نمري (zamaryālaynmarī) ښځ.م. د ریشي

زمرین (zamarīn) ښځ.م ۱) زامرین، سخت ساړه، ډېره یخني؛ ۲) شبنم، پرخه؛ ۳) د دوړخ هغه برخه چې ډېر سخت ساړه لري.

زمزم (zamzām) نر.م. ۱) د په مکه معظمه کې د یوه چینه نوم دی؛ ۲) جن. ددې چینه اوبه.

زم زموړلی (zamzmozālay) نر.م. سراوی سړی، د زخم او تپ له لاسه غلی او عاجز سړی.

زمزمه (zamzamā) ښځ.م (ج. زمزمې) ۱) بونګېدنه، ترنم کول؛ ۲) تالنده؛ ٤) دزمري اواز.

زمکه (zmāka) ښځ.م. وګ. ځمکه.

زمکې غوښه (zmakāyğwāṣa) ښځ.م. پرېره، ګوبلکه، تیتری، مرخېړی.

زمن (zamān) ښځ.م. زمنه، وظیفه، ورد، لسواني.

زمنه (zamanā) ښځ.م. دنده، وظیفه، کار.

زمني (zamanāy) ص. نر.م. وظیفه پېژندونکی.

زموخ (zmox) ص. نر.م. ج. زموخت؛ ۱) هر هغه څه چې دخپل خوند سره دخولې عضلات سره راټول کاندي؛ ۲) تندسړی؛ ٤) بخیل.

زموخ والی (zmoxwālay) نر.م. زموختیا، زموخت والی (تندوالی، تېزوالی).

زموږ (zmūẓ) ض. زموږ، زمونږ، زموږه، د جمع متکلم اضافي ضمیر دی.

زمول (zmol) ص. نر.م. ج ۱) مړاوی شهته، شیته، ناتوانه، کمزوری، ضعیف، جینګړ؛ ۲) د مور په نس کې مړ شوی بچی.

زمولتیا (zmoltyā) ښځ.م. زمولتوب، مړاوي توب، جینګتوب، زمول والی، جینګړتوب.

زمولګر (zmolgar) ص. زمولونکی، مړاوی، (نرمي ترمي) کوونکی، څپونکی.

زمولول (zmolawə̄l) مص. مت. ۱) مړاوی کول، کمزوری کول؛ ۲) څپل، تر فشار لاندې راوستل.

زمولېدل (zmoledə̄l) مص. ل. ۱) مړاوې کېدل، جینګېدل، شیته کېدل؛ ۲) څپل کېدل.

زمه (zamā) ښځ.م. و ګ. خوری.

زمی (zmay) ښځ.م. یو ډول کوچنی بوټی دی.

زمېر (zmer) نر.م. زمېرنه، ساتنه، حفاظت کول.

زمېری (zameray) ص.نر.م.ساتونکی، محافظ.

زمیندار (zamindār) ص. نر.م. ۱) د ځمکې خاوند؛ ۲) نر.م. بزګر، دهقان، شریک.

زمیني (zamini) ص.نب. د ځمکې، د ځمکې پورې اړوند، د ځمکې له لارې.

زنا (zınā) ښځ.م. زناء، زنی؛ ۱) ل. م. بد عمل؛ ۲) اص. د اسلامي شریعت په اصطلاح د ښځې سره د نر ناروا یو ځای کېدو ته وایي.

زنار (z(ı,u)nār) نرم. کاپرمزی؛ ۱) یو زنځیر دی چې اور پالونکی یې تر خیلې ملا تړي؛ ۲) یوه غاړګۍ ده چې نصارا یې په غاړه کوي.

زناکار (zınākār) ص. نر.م. زاني، زناکوونکی.

زنانه (zanānā) ص. نب. د ښځو، ښځینه.

زنبر (zanbār) نر.م. و ګ. زنبېل.

زنبق (zanbāq) نر.م. و ګ. زمبک.

زنبل (zanbə̄l) مص. ل. څمبل، سترګک وهل، په سترګو اشاره کول.

زنبنه (zanbə̄na) ښځ.م. سترګک، د سترګې اشاره.

زنبورک (zanbūrāk) نرم. ۱) دوګانه، د تاکونو هغه لښتې چې ښې کړې شوې وي او هغه لښتې ریښې وکړي؛ ۲) یو ډول پخوانی غشی؛ ۳) یو ډول توپ ته ورته پخوانی وسله وه.

زنبه (zanbā) ص. ۱) و ګ. زمبه[1]؛ ۲) ښځ.م. سترګک، د سترګې اشاره.

زنبېل (zanbēl) نر.م. و ګ. زمبېل.

زنجاني کوفي (zānjānīkofī) (خ.) د کوفي لیک په ډولو کې یو ډول لیک دی.

زنجپیل (zanjəpīl) نر.م. ج. زنجبیل، زنجفیل، سونډ، شونډ، یوه ګیاه ده چې په ښخ کې یې یو ډول مرغري پیداکېږي چې هماغه زنجبیل دی.

زنچخی (zančə̄xay) نر.م. زنخدان، د زنې د سر منځنی او ژوره برخه.

زنځ (zanǰ) نر.م. و ګ. خوری[4].

زنځه (zanǰa) ښځ.م. سرسوبنده، زمڅه، شوبله، یوه ځمکنۍ خزنده ده چې ډېرې پښې لري.

زنځی[1] (zanǰay) ښځ.م. د ګانو نری نری او وړې وړې کړۍ (حلقه).

زنځي[2] (zānǰi) ښځ.م. و ګ. زرنځه.

زنځیر (zanǰir) نر.م. ځنځیر، سلسله، د سره منښتو فلزي کړیو یوه کتېدونکې لړۍ ده.

زنځیرخپور (zanjirxpor) ا. پوځي بولی (قومانده) د خپرېدو یا خورېدو (تیتېدو) لپاره.

زنځیری (zanǰiray) ښځ.م. د پښتو هغه تاریخي لیک دود دی چې خوشال خټک جوړ کړی دی.

زنخدان (zanaxdān) نر.م. و ګ. زنچخی.

زنخول (zanxwāl) نرم. د زړه او ینې (اینه) تر منځ نری پرده.

زند (zand) د زردښت مذهبي کتاب، د اوستا شرحه.

زندان (zındān) نر.م. بندیخانه، جهل، محبس.
زنداني (zındānī) ص.نب. ۱) بندي، محبوس؛ ۲) د زندان، په زندان اړوند.
زندرک (zandarāk) نر.م. د لاندې ژامې (زامه) اوزنې هډوکی.
زندۍ (zındāy) ښځ.م. زینډۍ، د غرغړې پړی.
زندیق (zındīq) ص. نر.م. ج. کافر، ملحد.
زنډی (zanḍāy) نر.م. وګ. څونډی ۲).
زنزاوی (zanzāway) نر.م. ځاځکی، قطره.
زنزول (zanzawāl) مص. مت. وګ. څنځول.
زنزي (zānzi) نر.ج. زنځي، توري او بدبویه ختې.
زنزېدل (zanzedāl) مص. ل. وګ. څنځېدل.
زنغلی (zanğalāy) نر.م. زنګنی، زنګنی، هغه پایځه چې زاړه پرتوګ ته اچول شوې وي.
زنکدن (zankadān) نر.م. وګ. څنکندن.
زنکۍ (zankāy) ښځ.ج. وګ. ځیره ۲).
زنګ (zang) نر.م. ۱) ګینګرې، زنګوله، زنګ؛ ۲) هغه ماده چې د هوا او رطوبت په مجاورت کې داوسپنې پرمخ پیدا کېږي؛ ٤) دېره ساړه؛ ٥) تلی.
زنګالي (zangālī) ص. نب. یو ډول رنګ دی چې زنګ وهلي مس ته ورته دی.
زنګل (zangəl) مص. ل. وګ. زانګل.
زنګن (zangən) ص. نر.م. ۱) زنګ لرونکی، هغه څه چې زنګ یې نیولی وي؛ ۲) خیرن او ناپاک (سړی).
زنګنی (zanganāy) نر.م. وګ. زنغلی.
زنګوچ (zangoč) نر.م. پینګو، زانګو، زنګویه.
زنګوره (zangōra) ښځ.م. د تیږو موقتی کور.
زنګوری (zangūray) نر.م. وابنکی، ډنډوری، وښکالی، دانګورو وږی، ګونګی.
زنګوګرافي (zangogrāfī) ښځ.م. زینګوګرافي د چاپ لپاره د جستو پر پلېټ باندې د کیندنې، ګرونې او حکاکۍ فن یا عملیه.
زنګول (zangawāl) مص. مت. ۱) تالی ورکول، په زانګو کې ښورول؛ ۲) مج. خبره اوږدول، یوه موضوع اوږدول یا ځنډول.
زنګوله (zangolā) ښځ.م. زنګ، ګینګرې، جرس.
زنګولی (zangolāy) ښځ.م. د زړه غم او خپګان، د زړه سوخت، د زړه خوږ.
زنګون (zangūn) نر.م. تکی، تونکی، هغه برخه چې پتون (ورون) او پنډۍ سره نښلوي.
زنګونبند (zangūnbānd) ا. زنګنی، زنګون پټی.
زنګون کېږد (zangūnkēzd) نر.م. عس. د عسکري یوه قوماندہ ده چې دهغې په اساس خپله ښۍ پښه د یوې خطوې په اندازه وشاته اچوي، هغه غبرګوي او باندې کښېني.
زنګون کښ (zangūnkeš) نر.م. پوځي بولی، زنګون مات.
زنګي[1] (zangaī) ص. نب. ۱) زنګ نیولی، زنګ وهلی، زنګ خوړلی؛ ۲) تور پوستی، حبشي.
زنګي[2] (zangī) ص. نر.م. د پښتنو د ملي اتڼ ماهر اتنچي.
زنګېدل (zangedāl) مص. ل. ۱) تال خوړل، د زانګو ښوربدل؛ ۲) یوه موضوع یا خبره تالېدل.
زنل (zanāl) مص. مت. ۱) پیوندول، په ونه کې پیوند اینبودل؛ ۲) ننه ایستل؛ ۳) مج. اېڅل.
زننه (zanəna) ښځ.م. ۱) پیوندونه، ونه پیوندونه؛ ۲) ځایونه، ننه ایستنه؛ ۳) اېڅنه.
زنه[1] (zāna) ښځ.م. ۱) ذقن، د لاندې شونډې او مرۍ ترمنځ هډوکی؛ ۲) هغه رنګ چې له آش ورکولو وروسته څرمن ته ورکول کېږي.

زنه[1] (zna) ښځ.م. و گ. زمى.
زنغوزى (zaṇğozāy) نر.م. جنغوزى، جنغوزى، زنغوزى، جلغوزى، نغوزى، زنغوزى.
زنكى (zaṇkāy) ص. نر.م. ژنكى، زلمى، ځوانكى.
زنكى (zaṇkāy) ښځ.م. و گ. زنكى.
زنكى نار (zaṇkaynār) نر.م. گردى كنډوله، يو ډول نبات دى چې ښځ يې پټاټې غوندې دى او اوم خوړل کېږي.
زنى (zāṇay) نر.م. ١) زونه، زړى، زونى، خسته؛ ٢) ص. نر.م. ژنكى، ځوان، زلمى.
زنيه لار (zaṇyalār) ښځ.م. (پ. ک.) يو ډول دود (رسم) دى چې د واده په شپه د زوم د راتګ په وخت د جينۍ د کلي خواران له زومه راتاوېږي او زوم دوى ته پيسې ورکوي.
زو[1] (zo) ښځ.م ١) زېږېدنه، زېږونه؛ ٢) ند. زويه!، ځو!؛ ٢) دزوى لنډون؛ ٣) ت. ت. زوآ، زوا، يو (ترندتوک) دى چې د متحرک، حيواناتو مانا لري، لکه: د زولوجي.
زو[2] (zu) ښځ.م. ١) د اومې خښتې توته؛ ٢) نر.م. ژوبن، باغ وحش.
زوا (zwā) ښ.م. عذر، زارى، سينتى، سوال.
زواك (zwāk) نر.م. و گ. ژواك.
زواګر (zwāgār) ص. نر.م. زواکوونکى، زارى کوونکى، سينتى کوونکى.
زوال (zawāl) نر.م. ١) ليرې کېدل؛ ٢) ورکېدل؛ ٣) له برمه لوېدل؛ ٤) غورځېدل؛ ٥) له سر نه د لوېديځ و لور ته د لمر متمايل کېدل.
زوامده (zwāmda) ښځ.م. يو ډول بوټى دى چې له هغه نه يو ډول د تپ ملهم جوړېږي.
زوانګه (zwānga) ښځ.م. غوانکه، يو ډول دانه ده چې د ځوانى په وخت په مخ باندې راخېژي.

زوبل (zobal) ص. نر.م.ج. و گ. ژوبل.
زوتول (zawtawal) مص. مت. ١) ضبطول؛ ٢) يادول، زده کول.
زوج (zawj) نر.م. ١) مېړه؛ ٢) جوړه، جفت.
زوجه (zawja) ښځ.م. ارتينه، ماينه، ماندينه.
زوجي (zawjī) ص. نب. د زوج، په زوج اړوند.
زوخلول (zūxlawal) مص. مت. و گ. ځکلول.
زودل (zodal) مص. مت. زوول، زېږول، زوکول.
زور[1] (zor) نر.م (ج. زورنه) ١) جبر، ظلم، تعدي؛ ٢) قدرت، توان.
زور[2] (zwar) نر.م. ١) فتحه، زبر؛ ٢) و گ. ژور.
زور[3] (zūr) ص. نر.م. ١) ژر اورېدونکى؛ ٢) ځير، متوجه؛ ٣) هغه سورى چې د کلالى او کوډرې پخولو د اور غالې په دواړه خوا کې جوړېږي.
زورتوب (zūrtob) نر.م. ١) په غوږو ښه اورېدنه؛ ٢) ځير کېدنه، متوجه کېدنه.
زورخج (zorxaj) گر. خوځند خج، خوځند فشار.
زورزياتى (zorzyātay) نر.م. تېرى، ظلم، ستم.
زورکى (zwarakay) نر.م. خفيف زور، په پښتو او ځينو نورو ژبو کې يو ځانګړى حرکت دى چې نه زور دى او نه زبر لکه په پسه کې د «س».
زورل (zoral) مص. مت. تهديدول، ځورول، زېرل، په عذابول.
زورلي (zorale) ښځ.م ١) تهديدونه؛ ٢) ښکنځل، ښکنځلې، سپورې ستغې.
زورمتى (zormutay) ص. نر.م. زورور، ظالم.
زورمتي (zormutī) ښځ.م. ظلم، جبر، زياتى.
زورمند (zūrmand) ص. زورور، زورمن، زوروواک، سرزور.
زورنه (zorāna) ښځ.م. فشار، تهديد.
زوروواک (zūrwāk) ص. و گ.: زورمند.

زورواکي (zurwaki) خپلسرواکي، مطلق العناني.
زوروالی (zurwalay) نر.م. و گ. زورتوب.
زورور (zorawar) ص. نر.م.ج. ۱) د زور خاوند، د قدرت خاوند؛ ۲) ظالم، جابر.
زورورتوب (zorawartob) نر.م. ۱) زورورتیا، طاقت، زوروروالی؛ ۲) جابرتوب، ظالم توب.
زوړ (zoṛ) ص. نر.م. (ج. زاړه) ۱) د ډېر عمر خاوند، عمرخوړلی؛ ۲) د نوي مقابل، هغه شی یا څه چې زیاته زماني موده پرې تېره شوې وي.
زوړپال (zoṛpal) ص. زوړ خوښی، زوړچاری.
زوړتوب (zoṛtob) نر.م. زوړوالی، زړښت، زړتیا، زوړتیا، بوډاتوب سپین ږیرتوب.
زوړچاری (zoṛčaray) ص. و گ.: زوړپال.
زوړکی (zoṛkay) ښځ.م. د ماشومانو د بېډیو یو ډول لوبه ده.
زوړکی (zoṛakay) نر.م. زړوکی، تیکری، پړونی.
زوړل (zoṛal) مص. مت. و گ. زړول.
زوړوت (zoṛwat) نر.م. (جغ.) زړه دره، پراخ دره.
زوړهڅی (zoṛhacay) شاتګ هڅي، زوړخوښی.
زوړی (zwaṛay) نر.م. پنډ، پېټی، بار، ووزه.
زوز (zoz) نر.م. و گ. څوز.
زوزاد (zawzad) نر.م. زوزات، اولاده، نسل.
زوزات (zawzat) ا.. و گ.: زوزاد.
زوزکوډی (zozkuḍay) ښځ.م. خارخانه، څپره، د څوزانو څخه جوړ شوې څپره.
زوزګوړی (zozguṛay) نر.م. ترنجبین، ګوړی، زوزخاوله.
زوزیانه (zozyana) ص. ښځ.م. څوزیانه، څوز لرونکی، اغزي لرونکی، زوزداره.
زوږ (zwaẓ) ص. نر.م.ج ۱) تریخ؛ ۲) زهر؛ ۳) قحط، نایابه؛ ٤) نر.م. څوږ، شور غوغا.

زوږا (zawaẓa) ښځ.م. د کباب یا د وریتو اواز.
زوږسوران (zwaẓsuran) نر.م. چغې سوران، نارې سوران، کوکارې، بغارې.
زوږم (zwaẓəm) نر.م. وږم، بوی، رایحه.
زوږند (zwaẓənd) ص. زوږور، له شورو زوږه ډک.
زوږو زوږ (zwaẓozuẓ) نر.م.ج. بامبو، بېځایه او بېخونده شورماشور.
زوږېدل (zwaẓedal) مص. ل. شور او څوږ کول.
زوښ (zoṣ) نر.م جوش، خوټونه، خوټېدنه.
زوښا (zoṣa) ښځ.م.ج. و گ. څوښا.
زوښتی (zoṣtay) نر.م. یو ډول بې قمره ونه ده.
زوښول (zoṣawal) مص. مت. جوشول، خوټول.
زوک[1] (zuk) نر.م. تکلیف، ربړ، زحمت، کړاو.
زوک[2] (zok) نر.م. د کاریز کلکه شوې خټه، مغزینه خټه.
زوکړه (zokṛa) ښځ.م. زېږېده، تولد، زېږېدنه.
زوکړی (zokaṛay) مف. نر.م. زېږولی، پیدا کړی.
زوکلول (zuklawal) مص. مت. کړول، څوورول، ربړول، څوکلول.
زوکول (zokawal) مص. مت. زېږول، پیدا کول.
زوګامېټ (zogamiṭ) نر.م. بیا. د متحرک جنس سلول.
زوګرافي (zografi) ښځ.م. تطبیقي حیوان پېژندنه.
زوګه (zuga) ښځ.م. ۱) یو ډول بوټی دی چې اوږد ډنډر کوي؛ ۲) زوله، د کورساماڼ او کالي.
زول[1] (zawal) نر.م. د زوال بوټی، یو ډول تریخ بوټی دی چې ژېړ ګل کوي.
زول[2] (zul) نر.م ۱) څول، پرله پسې باران او واوره؛ ۲) سخته یخني، ډېر ساړه او یخ باد.
زول[3] (zol) نر.م. کولک، دریڅه، دریچه، روزان.
زولال (zulal) ص. نر.م. ظالم، جابر، مستبد.

زولاندی (zulánday) مف.نر.م. مظلوم.

زولانه (zawlānā) ښځ.م. (ج. زولانې) بېړی، زولنه، يو فلزي آله ده چې د بنديانو پښو ته وراچوله کېږي.

زولن (zawlān) ص. نر.م. د زوو ډک (پرهار)، له نوه ډک پرهار، زوی لرونکی زخم.

زولوجي (zoloji) ښځ.م. زولوژي؛ ۱) ځناور پوهنه، حيوان پېژندنه، ژوي پېژندنه.

زوله (zola) ښځ.م. ۱) زوګه، د کور سامان؛ ۲) هغه د ۶ مترو جوال يا غوندی؛ ۲) استرلرونکی زوړ کميس؛ ۳) ځوله، شلم، شاړ واړ.

زوله زوله (zolazola) ص. نب. ډېرشلم، شواړ، بې نظمه او بې ترتيبه شی.

زولی (zolāy) نر.م. د لمځيو جوال دی چې د غوړيو ژی په کې اينښودل کېږي.

زولی (zolāy) ښځ.م. ځولی، جولی، لمن.

زولی زولی (zolayzolay) ص. نر.م. سست پست، شلم شلم، شواړشواړ.

زولي زنبېلي (zolīzanbeli) نر.ج. ۱) زاړه کالي، زړې توټې؛ ۲) د سنيو يا پوستکي کالی چې سره وړلو لپاره د خره په سر اچول کېږي؛ ۲) ځولی، د توت ځنډلو لپاره توکر.

زوم[1] (zūm) نر.م. (ج. زومان) د لور مېړه.

زوم[2] (zwam) ص.نر.م. ۱) لږ ايستلی شوی، کم شوی؛ ۲) د يو څيز ورکېدل، نایاب کېدل.

زومبک (zūmbāk) نر.م ۱) زمبک، د جوارو ځنې د جوارو د وړې وېښته؛ ۲) ځونډی، زنبک.

زومبک بمونه (zūmbākbamūná) ا. وړين يا وړيز بمونه، خوشه يي بمونه.

زومبک ستوري (zūmbākstōri) نر.ج. ۱) و.ګ. پېږونې؛ ۲) ځيره، پره، ليکه؛ ۳) اړخ، ځنډه.

زومبکی (zūmbākay) نر.م. ۱) ځونډکی، وړوکی زومبک؛ ۲) والی، ګوشواره، زېرګوشي.

زومبول (zūmbawal) مص. مت. و.ګ. ځومبول.

زومتوب[1] (zūmtōb) نر.م. زوم والی، زوم کېدنه.

زومتوب[2] (zwamtōb) نر.م. لږوالی، کمښت.

زومګاړی (zūmgāray) نر.م. هغه سړی چې له زوم سره يو ځای د خسر کره ځي.

زومل (zūmal) مص.ل. ژمنه کول، ژبه کول.

زومنه (zwāmna) ښځ.م ۱) زېمنه، ښوروا، شوروا، شوربا؛ ۲) زيان، خساره، تاوان.

زومی کنده (zūmaykəndā) ښځ.م. وښيانه ځمکه، وابنه لرونکې ځمکه.

زون (zawan) نر.م. ۱) و.ګ.: زولن؛ ۲) طبقه؛ ۳) قلمرو؛ ٤) مدار، کمربند.

زونبه (zūnba) ښځ.م. سترګک، سترګک وهنه.

زونډيګر (zūndigār) ص.نر.م. تېنيار، ځونډيګر، ځونډی جوړونکی.

زونګه (zūngā) ښځ.م. ۱) زونګی، انګازه، د اواز انعکاس، ۲) ګونګوسی، آوازه.

زونی (zūnay) نر.م. يو ډول ګنډون او ځونډی دی چې د دسترخان د څنډو لپاره جوړېږي.

زوڼی (zūṇay) نر.م. زړی، زونه، دختيکي، هندوانې او ... زړی يا تخم.

زووب (zawōb) نر.م. نم، نو، زوه، د تپ زوه.

زوول (zowəl) مص. مت. ۱) راوړل، زېږول، پيدا کول؛ ۲) ژوول، ژېيل؛ ۳) رسېيل، سولول، زوديل، زدويل.

زوه (zəwa) ښځ.م. (ج. زوې) نو، د تپ يا دانې ژړې اوبه، ريم.

زوی (zūy) نر.م. (ج. زامن) زی، بچی، د انسان نارينه بچی يا اولاد.

زوېرګی (zwergay) نر.م. زګېروی، نالېښت.

زوی مړی (zuymāṛay) ص. نر.م. د هغه چا چې زوی مړ وي.

زوی نیو (zuyniw) نر.م. زوی بللی، دیني زوی.

زوی والی (zuywālay) نر.م. زوی واله، زوولي، زوی توب.

زه (zə) ض.م. (ج. موږ) د مفرد متکلم ضمیر دی.

زهد (zuhd) نر.م. تقوا، پرهېزګاري، ځان ساتنه، پرهېز، نړۍ ته بې اعتنایي.

زهر (zahar) نر.م.ج. ۱) زوږ، زار، سم، هغه شه (دارو) چې وژونکي وي؛ ۲) مج. ترخه خواړه.

زهرا (zahrā) ص. ښځ.م. ځلانده، روښانه.

زهرجن (zaharjan) ص. زهرژلی، زهرلړلی.

زهرخور (zaharxōr) ص. لوچک، بدمعاش.

زهرژلی (zaharžalay) ص. و ګ.: زهرجن.

زهرمړی (zaharmaaṛay) ص. په زهرو مړ شوی یا وژل شوی.

زهرموره (zaharmōra) ښځ.م. زهرمهره، زارموره، یو ډول مری ده چې د زهرو علاج پرې کوي.

زهروب (zaharōb) ا. د زهرو اوبه، زهرجنې اوبه.

زهره(۱) (zuhrā) ښځ.م. د ماښام سترګه، د ماښام ستوری، وینوس، ناهید.

زهره(۲) (zahrā) ښځ.م. زاره، تریخی، دصفرا کڅوړه.

زهره ترکی (zahratrakay) و ګ. زاره ترکی.

زهري (zahri) ص. نب. زهردار، د زهرو، زهروي، زهرو پورې اړوند.

زهریت (zahriyat) نر.م. ۱) و ګ. زهر؛ ۲) دزهرو خاصیت، سمیت.

زهوب (zahōb) نر.م.ج. زوه، زوې؛ دزخم اوبه.

زهول (zahawəl) مص. مت. خوارول، ضعیفول، د غم یا ناروغی له امله کمزوری کول..

زهېدل (zahedəl) مص. ل. د غم یا ناروغی په سبب کمزوره کېدل.

زهیر (zahīr) ص. نر.م.ج. ۱) ناتوانه، کمزوری، ضعیف؛ ۲) په تکلیف شوی؛ ۳) غمجن، خپه.

زهیرتوب (zahirtōb) نر.م ۱) زهیروالی، زهیرتیا، کمزورتیا؛ ۲) تکلیف، عذاب؛ ۳) غمجنتوب.

زهیرول (zahirawəl) مص. مت. ۱) ناتوانه کول، کمزوری کول؛ ۲) غمجنول؛ ۳) خپول، خجالتول ٤) تکلیف ورکول..

زهیرېدل (zahiredəl) مص. ل. ۱) کمزوره کېدل؛ ۲) خپه کېدل؛ ۳) په عذابېدل؛ ٤) خجل کېدل.

زې (ze) ښځ.م. ۱) د «ز» توري اواز او تلفظ؛ ۲) د «زه یې» لنډون دی.

زۍ (zay) ښځ.م.ج. و ګ. ژۍ(۲).

زی (zay) نر.م ۱) ژی، مشک، ګوډی، خیګ، شناز؛ ۲) زوی، اولاد؛ ۳) ور. وروستاړی دی چې د قبیلوي واحد د اصلي نامه په ضمیمه راځي.

زیا (zyā) ښځ.م. یادګیرنه، یادونه، احوال پوښتنه.

زیات (zyāt) ص. نر.م.ج. ډېر، زښت، زیاد.

زیاتره (zyātara) ص. نب. ۱) ځښت زیات، ډېر زیات، زښت ډېر؛ ۲) اکثره، اکثراً.

زیاتوالی (zyātwālay) نر.م. ډېروالی، زیاتوب، ډېرښت.

زیاتول (zyātawəl) مص. مت. ۱) ډېرول، جمع کول، تولول؛ ۲) لوړول، داوطلبي کول.

زیاتی (zyātay) نر.م. ۱) تیری، زور، ظلم، تجاوز، له حده اوښتنه؛ ۲) ډېروالی، زیاتوالی.

زیاتي (zyāti) ص. نب. اضافي، له حده وتلي.

زیاتېدل (zyātedəl) مص.ل. ډېرېدل، اضافه کېدل، پرېمانه کېدل.

زیار (zyār) نر.م. ربړ، زحمت؛ کوښښ، جد وجهد.

زیارت (zyārat) نر.م. (ج. زیارتونه) ۱) قبر؛ ۲) لیدنه، ملاقات؛ ۳) په مذهبي اصطلاح یعني مقدس ځای یا د ولي مقبره.

زیارت گاه (zyāratgāh) ښځ.م. ۱) هدیره، د ښخېدو ځای؛ ۲) د لیدنو کتنو ځای.

زیارکښ (zyārkaṣ) ص. نر.م. ۱) خواریکښ، زحمتکښ؛ ۲) کوښښي، زیار ایستونکی.

زیارن (zyārən) ص. و گ. زیارکښ.

زیارنه (zyārana) ښځ.م. زیار، زحمت، کوښښ.

زیاړه (zyāṛa) ښځ.م. زېږه، ښکنځل، زیاړی.

زیان (zyān) نر.م (ج. زیانونه) ۱) تاوان، نقصان؛ ۲) نخسان؛ اولاد بې وخته غورځونه.

زیانکاره (zyānkāra) ص. نب. زیان رسوونکی، مضر، نقص رسوونکی.

زیانمن (zyānmən) ص. نر.م. نخساني شوی، تاواني شوی، نقصاني.

زیانمنتوب (zyānmantob) نر.م. تاوان، ضرر، زیان، نقصان [illegible]اره، نقص.

زیانول (zyānawəl) مص. مت. ۱) نقصانول، تاوان کول؛ ۲) اولاد نخسانول.

زیانېدل (zyānedəl) مص. ل. ۱) تاوانېدل، نقصان کېدل؛ ۲) اولاد نخسانېدل.

زېب (zeb) نر.م. ۱) زینت، ښه ښکاره کېدنه، ښه برېښېدنه؛ ۲) ښایېدنه.

زېبا (zebā) ص. نب. ښکلی، ډولي، ښایسته.

زېبانکه (zebānka) هغه اوسپنه چې د ژرندې د لاندنۍ پله څخه راوتلې دی.

زیتر (zitār) نر.م. (مو.) د موسیقۍ یو راز آله ده چې سنتور یا قانون ته ورته ده.

زیتون (zaytūn) نر.ج. ښون، ښاوڼ؛ یوه ونه ده چې مېوه یې بیضوي ډوله وي.

زیج (zij) نر.م ۱) زیج، د نجوم حساب؛ ۲) دستورو پېژندنې طریقه؛ ۳) ایسارېدنه، راګېرېدنه.

زیر (zir) ص. نر.م. ج. و گ. ځیر.

زېر (zer) نر.م. ۱) کسره؛ ۲) ق. لاندې، کوز، کښته؛ ۳) ملامت، خړ، پړ.

زېربغلي (zerbaǧali) ښځ.م. مو. زموږ د هېواد د فولکلوریکي موسیقي یوه لرغوني آله ده.

زېربنا (zerbinā) ښځ.م. بېخبنا، د روبنا مقابل؛ د تولیدي مناسبات جونګ.

زېرخانه (zerxāna) ښځ.م. زېرزمیني، تاکاوي.

زیرک (zirak) ص. نر.م. ج. و گ. ځیرک.

زېرګا (zergā) ښځ.م. ارګانه، د سهار او ماښام لپاره اوړه او کتغ.

زېرګی (zergay) نر.م. بلاڼه، زګېروی، نالښت.

زېرمتون (zermatūn) نر.م. لوی زېرمځی، تحویلخانه

زېرمه (zerma) ښځ.م. (ج. زېرمې) ۱) ځېرمه، توښه، ذخیره، پس انداز، پاسره، اړوښتی.

زېرمه تولی (zermatolay) ص. سپماګر، زېرمه تولوونکی.

زېرمه خور (zermaxor) ص. نر.م. طرفدار، ګوند، پلوی، سېلګر، سپلندوي.

زېرمه سات (zermasāt) زېرمه کار، سپماګر.

زېرمې (zermāy) ښځ.م. غزی، یو ډول خړه او تور بخنه مرغۍ ده.

زېرنی (zerənay) ص. نر.م. شپېنی، بېګانی، پاتې سونی، شوماښده خواړه.

زیره (zira) ښځ.م. و گ. ځیره ۲).

زېری (zeray) نر.م (ج. زېري) ۱) خوشخبري، نېک خبر، ښه خبر؛ ۲) غومبک، دیو ډول لوخې تخم دی؛ ۳) د افغانستان د پښتو ټولنې اوونیزه

څېړونه ده چې په ۱۳۱۶ کال تاسیس شوې ده.

زېړی ګړی (zeraygaṛay) فا. نـر. م. زېـړی کوونکی، زېړه ګړی، زېړی بانی.

زېړ (zeṛ) ص. نر. م. ج. ۱) ژړ، ژېړ، یو ډول رنګ دی؛ ۲) نر. م. د صفرا تکلیف، خواګرځېدل.

زېړانکه (zeṛanaka) ښځ. م. زردکه، زېړکه، یو ډول ژېړه مرغۍ ده.

زېړبخن (zeṛbaxan) ص. نر. م. ج. زېړ غلن، زېړونکی، ژېړبخن، ژړبخن.

زېړپوستی (zeṛpostay) ص. نر. م. ژېړ نژاده.

زېړزبېښلی (zeṛzbeṣalay) ص. نر. م. ۱) زېړ غبښلی، رنګ الوتی؛ ۲) مج. وارخطا.

زېړسورن (zeṛsuran) نر. م. سرن، زېړ اس.

زېړغنجي (zeṛǧanji) نر. م. و ګ. زردالو.

زېړن (zeṛan) نر. م. سمند آس، زېړ آس.

زېړو[1] (zeṛo) ص. نب. د زېړ مصغر؛ د معشوقې لقب.

زېړو[2] (zeṛ u) ص. نر. م. ۱) د ژېړي په ناروغۍ اخته؛ ۲) ند. هغه چا چې رنګ یې ژېړ وي.

زېړوالی (zeṛwalay) نر. م. و ګ. ژېړوالی.

زېړوب (zeṛob) نـر. م. ج. ۱) زهوب؛ ۲) زېړ، صفرا، د صفرا مایع.

زېړوبی (zeṛubay) نر. م. ۱) زهوب، د زخم ژېړې اوبه؛ ۲) ژړی (صفرا).

زېړوتی (zayaṛotay) نر. م. ژېړبخون، ژړوبره.

زېړول (zeṛawal) مـص. مـت. ۱) ژېـړول، ژېـړ رنګ ورکول؛ ۲) خجلول، خړول، شرمول.

زېړه (zyaṛa) ښځ. م. (ج. زېړې) زیاړه، ښکنځا.

زېړی (zeṛay) نر. م. و ګ. ژړی[1].

زېړېدل (z(e,ya)ṛedal) مص. ل. ۱) ژېړېدل؛ په ژېړ رنګ اوښتل؛ ۲) خړېدل، شرمېدل؛ ۳) مج. وارخطا کېدل.

زېږی (zeẓay) نر. م. د بلبل په څېر یو ډول مرغۍ ده.

زېږ (zeẓ) نر. م. زېږېده، پیدا کېده، زېږېدل.

زیږ (ziẓ) ص. نر. م (ج. زیږه) ۱) ځیږ، دیږ، د ښوی مقابل؛ ۲) کلک، غبتلی.

زېږاړیکی (zeẓaṛikay) ا. تولیدي مناسبات.

زېږځواک (zeẓjwak) ا. تولیدي ځواک، مولده قوه.

زېږځی (zeẓjay) ا. زېږنځی، زېږون ځای.

زېږد (zeẓd) نر. م. زېږېدنه، زوکړه، پنځون.

زېږدی (zeẓday) ص. میلادي (کال).

زېږدي نېټه (zeẓdineṭa) ا. میلادي تاریخ.

زېږګه (zeẓga) ښځ. م. د دوولسو ستورو نوم.

زیږګی (ziẓgay) نر. م. جیږګی، ششګی، جزګی.

زېږمه (zeẓma) ښځ. م. برزاله، جېږمه، و ګ. ځیږمه

زېږنتون (zeẓantun) نر. م. زایشګاه.

زېږنځی (zeẓanjay) نر. م. د زېږېدو ځای.

زېږنده (zeẓanda) ښځ. م. اوبه بیا راخوټېدل، اوبه بیا راوتل؛ ۲) اولاد، بچي، اولاده، بچیان.

زېږنه (zeẓana) ص. ښځ. م. نوجنه، زېږناکه.

زېږنی (zeẓanay) ص. زېږېدي، د زېږ (تولد، تولید) اړوند.

زیږوالی (ziẓwalay) نر. م. زیږتوب، زیږتیا.

زېږول[1] (zeẓwal) مص. مت. زوول، اولاد یا بچي پیدا کول، تولدول.

زیږول[2] (ziẓawal) مص. مت. ۱) ځیږول، لواړول، د ښوی کول مقابل؛ ۲) کلکول، سختول

زېږه (zeẓa) ښځ. م. میلاد، د زېږېدو وخت.

زېږېدل[1] (zeẓedal) مص. ل. پیدا کېدل، زو کېدل

زیږېدل[2] (ziẓedal) مص. ل. ځیږېدل، دیږېدل، لواړېدل؛ د ښوی کول مقابل.

زېګنال (zegnāl) نر.م. و ګ. سېګنل.

زېل (zēl) نر.م. زیل، هغه پړی یا زنځیر چې د بندیانو په غاړه کې اچول کېږي.

زيل (zīl) نر.م. (ج. زیلونه) ډول، قسم، رقم.

زيلان (zilān) نر.م. زېلانځ، رحم، زیلانځه، د ښځې د نس هغه برخه چې اولاد په کې وي.

زيلانځ (zilānj) ا. و ګ : زیلان.

زېلوچه (zelōča) ښځ.م. زیلچه، قالینچه.

زېله (zelā) ښځ.م ۱) نیله، ختی، جړی، ولې، ربښه، جرړه؛ ۲) رشته، د کورنۍ سلسله؛ ۳) جبلغ (جوړنګ) لرونکی نبات.

زېلۍ (zelāy) ښځ.م. ج. ۱) د ونې ربښه، جرړه؛ ۲) برغتې، کجیراڼ؛ ۳) خزنده، خوځېدونکی؛ ٤) تانګونه، زېلانګې، جلبغونه (د ختکې او... ٥) ښاخونه او ورې ښانګې.

زېم (zēm) نو. نم، نمجن والی، رطوبت، لندبل.

زيمته (zimatā) ص. نب. خړ، خجل، ملامت.

زيمته توب (zimatātōb) نر.م. زیمته والی، زیمت توب، خړوالی، خجالت، خړېدنه.

زېمجن (zyamjan) ص.نر.م.ج. نمدار، زېمناکه، نمناکه، زېم لرونکی، مرطوب، زېمن.

زېمکښ (zemkaṣ) ص.نر.م.ج. نوراکشوونکی، نوراکښ کوونکی، نم راښکونکی.

زېمناک (zemnāk) ص. نر.م. ج. و ګ. زېمجن.

زېمنه (zemnā) ښځ.م. ښوروا، شوروا، شوربا.

زېموالی (zemwālay) نر.م. نمجن والی، نمجنتوب.

زين (zin) نر.م. (ج. زینونه) ځین، د لرګي او څرمنې څخه جوړه آله ده چې د انسان د ناستې لپاره د آس په ملا باندې اېښودله کېږي.

زينت (zinat) نر.م. ښکلا، ډول، آرایش.

زينتي (zinati) ص. نب. ډولي، د زینت، د ښکلا، په زینت پورې تړلی.

زيندۍ (zindāy) ښځ.م. و ګ. زندی.

زينک (zink) نر.م. ج. و ګ. جست ۱).

زينګر (zingar) نر. ج. ډله، جمعیت، لوېه ډله، ګڼ خلک.

زينګر (zingar) ص. نر.م. ج. ګور، ګڼ، زیات.

زينګی (zingay) نر.م. دغېږو په نیولو کې یو ډول چال دی چې لوبغاړی خپل حریف پر زنګانه او اړخ باندې راپورته کوي او په ځمکه راځملوي.

زينول (zinawal) مص.مت. ځینول، زین کول، په آس زین اېښودل.

زينه (zina) ښځ.م. (ج. زینې) ځینه، پوړی، درپایه، درپه، اندرپایه.

زېور (zewar) نر.م. ګاڼه، پسول.

زيوس (ziyūs) نر.م. و ګ. جوپیټر ۲).

زيويت (ziwit) نر.م. ۱) د کاریزه کلکه شوې خټه؛ ۲) د مرز هومره د اوبو یو خړه مرغۍ ده.

زيير (zayīr) ص. نب. و ګ. زهیر.

ژ

ژ (že) ښځ.م. د پښتو الفبې شلم توری دی. د جمل په حساب د ۷ عدد ددې توري نمايندگي کوي.
ژاخ (žāx) نر.م. جاخ، گړ او گور ځنگل.
ژاخو (žāxū) ص.نر.م. بې ډوله، بدرنگه، بد ښېره.
ژاخه (žāxa) ښځ.م. جاخه، گڼې ونې او بوټي.
ژارغالی (žārgālay) نر.م. د کوچيانو موقتي ځای يا استوگنځی.
ژاړ (žāṛ) نر.م. جاړ، جلاب.
ژاړنده (žāṛandā) ص. ښځ. . هغه چينه چې ځاځکي ځاځکي اوبه تربنه راوځي.
ژاله (žālā) ښځ.م. ۱) د ميروا ريو (لندو ماچو غوندې سپين مواد) واوري شيدې؛ ۲) ځاله، منځوله.
ژامبل (žāmbēl) نر.م. د ژامې هډوکی.
ژامه (žāma) ښځ.م. وگ. زامه.
ژاميز (žāmiz) ص. د ژامې اړوند، په ژامه ادا کېدونکی اواز (فونيم).
ژانه (žāna) ښځ.م. غوړه مالي، تملق، چاپلوسي.
ژانی (žānay) ص. نر.م. غوړه مال، چاپلوس.
ژاولن (žāwlan) ص. نر.م. ۱) ژاوله لرونکی؛ ۲) هغه ځوک چې سمې خبرې نه شي کولای؛ ۳) بې زړه، کم جرأته.
ژاوله (žāwla) ښځ.م. ژووله، ژاوله، سيته، يو ډول پسته ارتجاعي ماده ده چې يوازې ژوول کېږي.
ژباتلس (žabātlas) ا. ژبنی اتلس، د ژبپوهنې اتلس.
ژب ادب پوهنه (žabādabpōhana) د ژبپوهنې هغه ځانگه چې لرغوني ادبي متونه تر ښېړنې لاندې نيسي. فقه اللغه.
ژباړون (žbāṛūn) فا. نر.م. ژباړونکی، مترجم.
ژباړه (žbāṛa) ښځ.م. ژباړنه، ترجمه، له يوې ژبې څخه بلې ژبې ته د يوه مطلب يا مضمون اړونه.
ژباړيکي (žabāṛiki) ا. ژبني اړيکي.

ژب اوښتون (žabāwuštun) ا. ژبونج، ژبدلون.

ژباوڼ (žbāwuṇ) ص. نر. م ۱) چاپلوس، غوړه مال؛ ۲) مفتن، دسپسه کار.

ژببرید (žabbrid) ا. ژبنی برید یا سرحد.

ژببندیز (žabbandiz) د لزکیو پر ژبه لګېدلی بندیز.

ژبپانګه (žabpānga) ا. ژبنی پانګه یا زېرمه.

ژبپرتله (žabpartala) ا. ژبنی پرتله یا مقایسه.

ژبپرمختیا (žabpərmaxtyā) د ژبې پرمختیا، ژبنی پرمختیا.

ژبپوه (žabpōh) ص. نر. م (ج. ژبپوهان) ژبپوهاند، د ژبې پوه، د ژبې عالم، لېنګویسټ.

ژبپوهاند (žabpōhānd) ص. و ګ.: ژبپوه.

ژبپوهنه (žabpōhanā) ښځ. م. د ژبې علم، لېنګوېستیکس، زبانشناسي، د ژبې د ماهیت او څرنګوالي د څېړلو پوهنه.

ژبپوهنیز (žabpōhaniz) ص. نر. م. ج. لساني، لېنګوېستیک؛ د ژبپوهنې، د ژبې علم.

ژبپېر (žabpēr) ژبنی پېر (دوره، عصر).

ژبپېژاند (žabpežānd) ا. د ژبپوهنې څېړونکی، ماهر.

ژبټولنپوهنه (žabṭolanpōhanā) ژبنی ټولنپوهنه، د ژبپوهنې هغه څانګه چې په ټولنپوهنه اړه لري.

ژبټولنه (žabṭolanā) ا. ژبنی ټولنه، په یوه ژبه غږېدونکې ټولنه.

ژبځېل (žabǰēl) ژبنی ټایپ (نوع).

ژبڅټ (žabcaṭ) ا. ژبشا، د ژبې شا یا څټ.

ژبڅوکه (žabcūkā) ا. د ژبې سر یا څوکه.

ژبڅوکیز (žabcūkiz) ص. نر. م. ج. د ژبې د څوکې، د ژبې په څوکې اړوند.

ژبڅېړونکی (žabceṛūnkay) د ژبپوهنې څېړونکی

ژبڅېړنه (žabceranā) ا. ژبنی څېړنه.

ژبخپلوي (žabxpəlwi) ژبنی خپلوي یا تړاو.

ژبدود (žabdōd) ا. د ژبې قاعده، ژبنی قاعده.

ژبدودونه (žabdōūnā) ا. ژبنې قوانین یا قاعدې.

ژبډله (žabḍala) ژبنی ډله.

ژبرغاونه (žabraḡawanā) ا. ژبنی رغونه یا جوړښت.

ژبزده کړه (žabzdakṛā) ا. د ژبې زده کړه.

ژبزده کړی (žabzdakṛāy) ا. د ژبې زده کوونکی، د ژبې شاګرد.

ژبساپوهنه (žabsāpōhanā) ا. ژباروا پوهنه، رواني ژبپوهنه؛ ژبنی ساپوهنه.

ژبسپړنه (žabspaṛanā) ا. د ژبې سپړنه (تشریح).

ژبسپما (žabspamā) ا. ژبنی سپما (اقتصاد).

ژبشننه (žabšananā) ژبنی تحلیل.

ژبښودنه (žabṣōdanā) ښځ. م. د ژبې ښوونه، د ژبې تدریس، ژبه چاته ورښودنه.

ژبغړاندی (žabğaṛānday) ص. نر. م. ۱) هغه ماشوم چې نوی په خبرو راغلی وي؛ ۲) ژبور.

ژبمنځی (žabmanzāy) ا. ژبنی منځی (مرکز).

ژبن (žabān) ص. نر. م. وعده لرونکی، وعده دار.

ژبنښه (žabnaṣā) ا. ژبنی سمبول، ژبنې علامه.

ژبننګېرنه (žabnangeranā) ا. ژبنی ننګېرنه (احساس).

ژبنی (zabanay) ص. د ژبې اړوند، ژبیز.

ژبنی بڼه (zabanāybaṇa) ا. ژبڼه، ژبنی جوله، ماناوال ژبنی توک.

ژبنی جغرافیا (zabanayjōğrāfyā) ځمکژبپوهنه، جغرافیایي ژبپوهنه.

ژبني غړي (zabānigaṛi) ا. د ژبې غږیز غړي، زېږنده (مولد) غړي.

ژبنى كورنى (žabanaykòranay) ژبكهول، د ژبو كورنى.

ژبنى لږه كى (žabanaylaẓakay) ژبنى لږينت، ژبنى لږواله يا اقليت.

ژبورتيا (žabawartyā) ا. ژبوروالى، خولورتوب، خبرلوځي.

ژبوړتيا (žabwaṛtyā) ا. ژبنى وړتيا يا قابليت.

ژبوګرپوهنه (žabwagarpòhanā) ا. د ژبنى او د ګرپوهنې ګډه پوهنه.

ژبون (žabūn) نر.م ۱) ژبه؛ ۲) وارخطا، بې واره.

ژبونج (žabwānj) ا. ژبدلون، ژب اوښتون، ژبنى ويځون (بدلون).

ژبونكى (žabunkay) نـر.م. ۱): كميس كالـر؛ ۲) د ښځو زردوزي غاړه؛ ۳) دپرتو ګ خښتك.

ژبوهنه (žabwahanā) شمېروهنه، ضرب زباني.

ژبه (žabā) ښځ. م. ۱) زبه، د غوښې هغه ټوټه چې په خوله كې وي؛ ۲) قول، عهد، لوز، ژبه او لوز؛ ۳) لسان، لېنګويج، كلام، وينا، تكلم، نطق.

ژبه ور (žabāwar) ص، نـر.م. ۱) په ژبه چالاك، ژبغړاند، تېـزژبى؛ ۲) روانـه او فصيحه ژبه لرونكى؛ ۳) داوړدې ژبې خاوند، بې لحاظه.

ژبه وهنه (žabāwahanā) ښځ.م. د ژبې جنګ، شكايت، ګيله.

ژبى (žabay) ښځ.م ۱) كمكى ژبه؛ ۲) د كاليو ترخغ ۳) دكوچنيانو د ستوني يو ډول ناروغي.

ژبيز (žabīz) ص. ژبنى، د ژبې اړوند.

ژبينكى (žbinkay) نـر.م. ژبونكى، خښتګ (د پرتو ګ).

ژب يوون (žabyawun) ا. ژبنى يوون (واحد).

ژدويل (žduyal) مص. مت. و ګ. ژوول.

ژدوينه (žduyanā) ښځ.م. شخوند.

ژر (žar) ق. زر، چابك، چټك، په بېړه، په تراټ.

ژرباورى (žarbāwaray) ص. ژرباور، (يقين) كوونكى، ساده.

ژرباوري (žarbāwari) ا. ژرباورونه، ساده ګي.

ژرپرغزى (žarpargazay) ص. ژرغوسه كېدونكى، ژر قهرېدونكى، ګرم مزاج.

ژرپوخى (žarpoxay) ص. ژر پخېدونكى، ژررسى (مېوه، خوراكي ځيزونه).

ژرپوهى (žarpòhay) ص. ژرپوهېدونكى، تېز ذهني.

ژر تر ژره (žartaržarā) ق. بې له ځنډه، په چټكتيا په بيړه، په چابكى.

ژرځوابى (žarjawābay) ص. حاضر ځواب، لنډ ځواب.

ژرخطوه (žarxatwā) دعسكري يوه قومانده ده چې د تګ د سرعت د تغيير لپاره وركول كېږي.

ژررسى (žarrasay) ص. و ګ. ژرپوخى.

ژرسهى (žarsahay) ص. ژرهضم، نرم (خواړه).

ژرګه (žargā) ښځ.م. يو ډول اغزن بوټى دى.

ژرموندى (žarmūnday) ا. ژر ترلاسېدونكى، ژرموندنه، اسان موندى.

ژرلګ (žarlag) نـر.م. ژرګلېر، ژرلكه، كاپرخار، يو ډول سپېره اغزن بوټى دى.

ژرنده (žrandā) ښځ.م. د اوړو كولو آله يا دستګاه چې په اوبو، بربښنا، باد، تېلو ګرځي

ژرنده ګړى (žrandāgaṛay) ص. نـر.م. ژرنده چلوونكى، د ژرندې چلولو دنده.

ژرندى (žranday) نر.م. دكوچنيانو يو ډول لوبه ده.

ژرندې غابښ (žrandegāx) نر.م. ژرندنى غـابښ، غټ غابښ د خولې په اخرنى برخه غابښونه.

ژرنګ (žrang) نر.م. شرنګ-دګونګريو شرنګا.

ژرنګانی (žranganay) نر.م. جرنګانی، ګونګری، د ماشومانو د لوبو آله ده.

ژرنګهار (žrangahār) نر.م. د ژرنګ ژرنګ پر له پسې اواز.

ژرنګېدل (žrangēdal) مص. ل. و ګ. شرنګېدل.

ژروالی (žarwālay) نر.م. تلوار، بیړه، چالاکي، سرعت، چټکتیا، شتاب.

ژرهڅی (žarhacay) ص. ژراقدامی، ژرېزېدی.

ژړۍ (žaṛəy) ښځ.م. ۱) د اوښي تټي ته نيږدې زروه ګونده (توتکی)؛ ۲) ژرګه.

ژړ (žaṛ) ص. نر.م. ج. ۱) زېړه برنج، براس، برونز، یو ډول فلز دی؛ ۲) ژېړ رنګ، ژېړ؛ ۳) صفرا.

ژړا (žaṛā) ښځ.م. اوښکې تویونه، د روحي تأثراتو یو عکس العمل دی چې د اوښکو د راڅڅېدو په توګه څرګندېږي.

ژړاند (žaṛānd) ص. نر.م. ج. ژړان، ژړېدونکی، ژړندوکی.

ژړانکه (žaṛānka) ښځ.م. و ګ. ژېړانکه..

ژړانوک (žaṛānūk) ص. نر.م. ژړندوک، هغه ماشوم چې ډېر ژاړي، ژړغو.

ژړبخون (žaṛbaxwan) ص. نر.م. و ګ. ژېړبخن.

ژړرنګی (žaṛrangay) ص. نر.م. ژړرنګه، زېړ رنګه، د ژړ، هغه چې ژېړ رنګ لري.

ژړغوړي (žaṛğwaṛi) جن. د مېږو غوړي، کوچ چې ډېلي شي ژړغوړي لاس ته راځي.

ژړغونی (žaṛağūnay) ص. نر.م ۱) ژړ ته نیږدې، ژړا ته مایل؛ ۲) زېړ رنګی، وارخطا، ژړه غونی.

ژړل (žaṛal) مص. ل. زړل، له سترګو اوښکې تویول.

ژړندوک (žaṛandūk) ص. نر.م. و ګ. ژړاند.

ژړوالی (žaṛwālay) نر.م. ژېړتوب، ژېړ رنګ، زېړوالی، ژېړوالی.

ژړوزمه (žaṛwazma) ص. نب. ژړغوندې، ژړ ته مایل، ژړوشمه، ژړبخون.

ژړول (žaṛawal) مص. مت. په ژړا راوستل، د روحي تأثر په اثر سترګو څخه اوښکې تویول.

ژړی (žaṛay) نر.م. زېړی، د زېړي ناروغي، یرقان، ژېړی، یوه ناروغي ده چې د ینې د ناجوړتیا او دهغې د کار د اختلال څخه پیدا کېږي.

ژړۍ (žaṛəy) ښځ.م ۱) و ګ. پېړیان اویه؛ ۲) جړی، پرله پسې باران؛ ۳) قی، کانګې؛ ٤) یو ډول بوټی دی چې د سارچیچلي د دوا ده؛ ٥) و ګ. ژړانکه؛ ٦) د ژړ مصغر.

ژړۍ تبه (žaṛəytabā) ښځ.م. د ملاریا تبه، نوبتي تبه، سړه لرې تبه، بېړنوونکې تبه.

ژړېدل (žaṛedal) مص. ل. ۱) په ژړا کېدل، ژړل؛ ۲) زېړ رنګ اخیستل؛ ۳) شرمېدل؛ ٤) مړاوې کېدل، جینګړېدل.

ژژګی (žažgay) نر.م. جینګی، جژګی، شیژګی.

ژست (žist) نر.م. اشاره، نمایشي خبره یا چاره.

ژغ (žağ) نر.م. ۱) جغ. یغ، د یېوې د آلې هغه برخه چې د غوایانو په څټ باندې اېښودل کېږي؛ ۲) د ختیو د یوم یوه پره.

ژغا (žağā) ښځ.م. غرنجا، د بوټو او څپلیو چغا، د څپلیو او بوټونو غرنجا.

ژغڅۍ (žağcəy) ښځ.م. ج. د نښتر دونې پانه چې ستنې غوندې تېرې وي.

ژغرۍ (žğarəy) ښځ.م. وتنه، پروا، عمل، فکر.

ژغروی (žğarway) ص. نر.م. ژغوری، ساتندوی، ساتونکی، ژغورونکی، حفیظ.

ژغروي (žğarwi) ښځ.م. ساتنه، ژغورنه.

ژغړی (žğaṛay) نر.م. یو ډول بوټی دی چې د جوارو په کښت کې زرغونېږي.

ژغندکی (žğandakə̀y) ښځ.م. د توپک ننبه، د توپک هغه برخه چې باندې ننبه نیسي.
ژغنډ (žğanḍ) نر.م. جغنډ، ژوغنډ، په ونه اولرګي کې د تبر په واسطه پرې شوې جرې.
ژغنډکی (žğanḍakə̀y) نر.م. د ژغنډ تصغیر.
ژغنډه (žğanḍa) ښځ.م. ژوره ویاله، ژغوره ویاله.
ژغور (žğōr) نر.م. ۱) پناه، نجات، ساتنه، ژغورنه (د ژغورل د فعل بنسټ)؛ ۲) غار، سوری.
ژغوراند (žğōrànd) ص. ژغورونکی، ژغورند، ژغورندوی.
ژغوربېړی (žğōrberə̀y) ا. د ژغورنې بېړی، د نجات بېړی.
ژغورتیايي (žğōrtyāyī) ص. دژغور یا ژغورتیا اړوند.
ژغورچارې (žğōrčāre) ص. د ژغورنې چارې، ژغورتیايي چارې.
ژغورځای (žğōrǰay) نر.م. پټله، د ژغورنې ځای، پناه ګاه، د ساتنې ځای، ژغورځی.
ژغورځی (žğōrǰay) ا. و ګ.: ژغورځای.
ژغورډله (žğōrḍalà) ا. د ژغورنې ډله، د نجات ټیم.
ژغورګاډی (žğōrgaḍay) ا. د ژغورنې ګاډی، امبولانس.
ژغورل (žğōral) مص. مت. ساتل، بچول، بچ کول، حمایه کول، خلاصول.
ژغورن (žğōran) ص. نر.م نجات ورکوونکی.
ژغورنګر (žğōrangar) ا. د ژغورنې لپاره لنګر (اچول).
ژغورنده غورځنګ (žğōrandàğōrǰang) ا. آزادیپال غورځنګ یا نهضت.
ژغوروزله (žğōrwazlà) ا. د ژغورنې وسیله.

ژغوری (žğōray) فا. نر.م. ساتندوی، ژغروی، ساتونکی، ژغورونکی، حافظ.
ژغونډی (žğōnḍay) نر.م. ژغنډی، جوغلنډی، یو لرګی دی چې جغ یا ژغ ته وراچول کېږي..
ژغهار (žağahàr) نر.م. ج. شغهار، دنوو بوټو، ښپلیو، موچنو... غنج غنج او اواز.
ژغی (zağay) نر.م. تذکره، هغه زمبېل چې د جنګ زخمیان یا ناروغان په کې وړل کېږي.
ژګه (žgà) ښځ.م ۱) نکاح ښکولې، نکاح شوې ښځه ۲) و ګ. جګه.
ژلی (žalə̀y) ښځ.م. ج. ږړی، ږلی، د واورې کوچنۍ څپرکی.
ژمګنی (žamganay) ص. نر.م. ژمنی، د ژمي، ژنګوره.
ژمګوری (žamgōray) نر.م. ژمنی ځای، ژمنی استوګنځی، ژمګوره.
ژمن (žmən) ص. وعده دار، بازوال، ذمه دار، تضمینوونکی.
ژمنتیا (žmanatya) ا. ژمنتوب، ژمنواله، ژمنه، تعهد.
ژمنلیک (žmanalìk) ا. ضمانت لیک.
ژمنماتی (žmanamātay) ص. بې لوزه،، لوز ماتوونکی.
ژمنه (žmanà) ښځ.م ۱) وخت، نېټه؛ ۲) ژمنه، لوز، قول، ژبه، عهد او پیمان.
ژمنه ځای (žmanajày) ا. ژمنځای، دوعدې ځای.
ژمنی (žamanə̀y) ص. نر.م. زمنی، دژمي، ژمګنی.
ژمی (žamày) نر.م. د یخنۍ موسم، د لمریز کال څلورم فصل.
ژمیا (žamyà) ښځ.م. نر. یو ډول تریخ او تند وابنه دي چې سپین ګل کوي.

ژندره (ž̌andrā) ښځ.م. ۱) د نالیو او تشو کارتوسو د درستولو او د کولو قالب؛ ۲) کولپ، قفل.

ژندره ساز (ž̌andrasāz) ص. کولپ جوړوونکی، کولپ ساز.

ژندری (ž̌andray) ښځ.م. جندری، سیم کش، د زرگرانو د کار یوه آله ده.

ژنگ (ž̌ang) ص. نر.م. مراوی، جینگړ، شیته.

ژنگوری (ž̌angōray) نر.م. د انگورو وړی، گونگوری، ډنډوری، واښکی، د انگور خوشه.

ژنل (ž̌nal) مص. مت. منبل، شاربل، زگول.

ژڼکی (ž̌aṇkay) نر.م. زنکی، څلموتی، نوی ژنی شوی هلک.

ژڼی (ž̌aṇay) نر.م. زلمی، ځلمی، ځوان ژنی، نوی رسېدلی ځوان.

ژڼۍ (ž̌aṇay) ښځ.م. د پسه د کولمې څخه جوړ شوي تار چې د رباب او... لپاره استعمالېږي.

ژڼي توب (ž̌aṇitōb) نر.م. ځوان توب، ځواني، ځلمیتوب.

ژواک (ž̌wāk) نر.م. ژوند، ژوندون، زواک.

ژوبل (ž̌ōbal) ص. نر.م. ج. زخمي، وهلی ننلی، ټپي، مجروح.

ژوبلل (ž̌ōblal) مص. مت. ۱) ژوبلول، زخمي کول؛ ټپي کول؛ ۲ خج بج کول.

ژوبلور (ž̌ōblawar) ص. جنگیال، جنگیالی، سرتېری.

ژوبلوری (ž̌ōblawaray) نر.م ۱) عسکر، سرتېری، سربښندونکی.

ژوبلول (ž̌ōblawal) مص. مت. ۱) زخمي کول، زوبلول، خوږول؛ ۲) خت پت کول، خج بج کول.

ژوبله (ž̌oblā) ښځ.م. ۱) زخمي توب، ټپي توب؛ ۲) جگړه؛ ۳) مرگ، وژنه؛ ۳) ببرې ځانگې.

ژوبلېدل (ž̌ōbledal) مص.ل. خوږېدل، زخمي کېدل، زوبلېدل، ټپي کېدل، غوځېدل.

ژوبنه (ž̌ōbnā) ښځ.م. یو ډول کند دی چې که په تېره باندې کېښودل شي او په بله تېره ووهل شي نو انفلاق کوي.

ژوبڼ (ž̌ōbaṇ) نر.م. زو، زوبارک، هغه بڼ چې په هغه کې د ژوو ببل ببل ډولونه د ننداره لپاره ساتل کېږي.

ژوپوهنه (ž̌ōpōhanā) ا. د ژویو (حیواناتو) علم، ځناور پېژندنه.

ژور (ž̌awar) ص. نر.م.ج. ډونگی، عمیق، د رگ (رغي) ضد.

ژوراندی (ž̌awarānday) ژورفکری، دوراندېش.

ژورغاښی (ž̌awarğāṣay) نر.م. د آس توبره، د اس د وربشو لوښی.

ژورغالی (ž̌awarğālay) نر.م. غوړومبی، کند غالي، گوری، لږ څه کېندل شوې ځمکه.

ژورلېنگی (ž̌awárlengay) نر.م. د توتکی ژور ځای، د زنگانه تر سترگي لاندې ژور ځای.

ژور مېچ (ž̌awarmeč̌) نر.م. اسقندیل، هغه آله چې ژوروالی ورباندې اندازه کیږي.

ژورنال (ž̌ōrnāl) نر.م ۱) ورځپانه؛ ۲) مجله، جریده؛ ۳) دورځنیو پېښو اندراج؛ ٤) د ورځپانې دفتر ۵) مج. د یوه کمیټې... د معاملو اندراج.

ژورنالیزم (ž̌ōrnālizam) نر.م. ورځپانه لیکنه؛ دورځپانې یا نورو موقوته (نوبتي) خپرونو لپاره د خبرونو ټولونه، لیکنه، ادیټ او لاربښونه.

ژورنالیسټ (ž̌ōrnālisṭ) نر.م. ۱) هغه څوک چې مسلک یې ژورنالیزم وي؛ د یوې ورځپانې یا نورو موقوته خپرونو راپورتر؛ ۲) هغه څوک چې د ورځنیو پېښو اندراج د ځان سره ساتي.

ژوروالی (žawarwālay) نر.م. ژورتوب، ژورتیا، عمق.

ژورول (žawarawal) مص. مت. کېندل، عمیقول، ژوغرول، ژغورول، جورول.

ژوروین (žawarwin) ص. ژورلیدی، ځیر ک.

ژوره (žawara) ښځ.م ۱) ژرې، جوره، جوک، زوله، یو ډول جینجی دی چې په اوبو یا نمجنو ځایو کې اوسي او وینه ځبښي؛ ۲) ښکته، لوېدلې او کنده ځمکه؛ ۳) د ژور مؤنث.

ژوري (žōri) نر.م. منصفه هیئت، حاکمه هیئت، ممتحنه هیئت.

ژورېدل (žawarēdal) مص.ل. زورېدل، کېندل کېدل، ژغورېدل، عمیقېدل.

ژول (žawal) مص. ل. ژوندی اوسېدل، ژوندی پاتې کېدل.

ژوند (žwand) نر.م. حیات، زندگي، د مرګ ضد؛ ۱) بیا. و ګ. حیات.

ژوندبخره (žwandbaxra) ا. د ژوند حق.

ژوندپوهاند (žwandpōhānd) ا. ژوند پوه، د ژوند پوهنې (بیولوجي) ماهر.

ژوندپوهنه (žwandpōhanā) ژوند پوهه، بیولوجي.

ژوندپېښې (žwandpeṣe) ا. د خپل ځان د ژوند پېښې، ځانپېښې.

ژوندتوګه (žwandtōga) ا. ژوند ډول، ژوند و ژواک.

ژوندجګړه (žwandjagṛā) ښځ.م. و ګ. تنازع للبقاء.

ژوندچاپېریال (žwandčāperyāl) ا. ژوندنی چاپېریال، محیط زیست.

ژوندکچه (žwandkačā) ا. د ژوند سطحه، د ژوند تېرولو څرنګتیا او معیار.

ژوندون (žwandūn) نر.م. ۱) و ګ. ژوند، ۲) یوه مجله ده چې د کابل ښخه خپرېږي او د ۱۳۲۷ ش کال د ورې په میاشت کې تاسیس شوې ده.

ژوندون اوبه (žwandūn oba) ښځ.م. د ژوند اوبه، آب حیات، ژوندوبه.

ژوندی (žwanday) ص. نر.م. بیا. هغه شی چې د خارجي او داخلي تنبیهاتو په وړاندې د تایید یا تردید ځواب ورکوي یا احساس، تفکر او عمل لري.

ژوندی خورده (žwandayxūrdā) ښځ.م. هغه چینجي چې د جذامي له پزې رالوېدلی وي.

ژوندی رشک (žwandayrašk) نر.م. لوند درب؛ درب یو ډول جلدي ورجنه او ساري ناروغي ده.

ژوندی ژبه (žwandayžabā) ا. د یوه هېواد یا ولس د ورځني چال چلند ژبه.

ژوندی مری (žwandaymaray) ښځ.م. یو ډول ښوی مری ده.

ژوندینکه (žwandinaka) ا. و ګ. ژونکه.

ژونکه (žwanaka) ا. حجره، کوره کی، سل.

ژوول (žawal) مص. مت. زوول، ژبیل، ژویل، جویل په غاښو پستول او میده کول.

ژوونی (žowūnay) نر.م. ۱) یوه ژویونې ژاوله؛ د ژوولو یوه ټاکلې اندازه؛ ۲) د ژوولو شی.

ژوه (žawā) ف. ژوندی اوسې، ژوندی دې وي.

ژوی (žaway) ص. نر.م. ۱) ژوندی، د سېلوې ښتن، دسا خاوند؛ ۲) حیوان، ساکښ.

ژوي (žawi) نر.ج. ۱) ساکښان، ژوندي، د سېلوې ښتنان؛ ۲) حیوانات، ځناوران، څاروي؛ ۳) ژوند کول.

ژویال (žōyāl) ا. د ژویو (ساکښو) یو پر بل اړوند نظام، ژوند چاپېریال.

ژی (žay) نر.م. زی، دَ اوبو مشک.

ژې (že) ښځ.م. د «ژ» توري اواز او تلفظ.

ژۍ (žày) ښځ.م.ج. ۱) غاړه، کناره، پیڅه، څنډه؛ ۲) د لیندۍ ژۍ.

ژېرونی (zerūnay) نر.م. یو بوټی دی چې سرې ښخې پاڼې لري.

ژیره (žyərà) ښځ.م. یو بوټی دی چې ببخ یې لکه د کچالو او رنګ یې تور وي.

ژېړ (žeṛ) ص. نر.م.ج. و.ګ. ژړ.

ژېړانکه (žeṛānaka) ښځ.م. ژړانکه، ژېړانه، ژېړۍ؛ دهقانکه، یو ډول زېړه مرغۍ ده.

ژېړبخن (žeṛbaxən) ص.نر.م. زېړ رنګ ته مایل، ژړوشمه، ژېړ وزمه، ژېړ شانته، ژېړ غوندې.

ژېړسرې (žeṛsare) ښځ.م یو ډول ژېړانګه ده چې سر یې ژېړ او نور بدن یې ابي دی.

ژېړکڅ (žeṛkac) نر.م. یو ډول تیږه ده چې مردکۍ (مردکه، توشله) ورڅخه جوړېږي.

ژېړګلی (žeṛgwalay) نر.م. یو ډول بوټی دی.

ژېړوالی (žeṛwālay) نر.م. ژېړتوب، ژړنیا.

ژېړول (žeṛawəl) مص. مت. ۱) زېړول، ژړول، زېړ رنګ ورکول؛ ۲) شرمول، خجالت ورکول.

ژېړی (žeṛay) نر.م. و.ګ. ژړی.

ژېړی تبه (žeṛaytaba) ښځ.م. و.ګ. ژړی تبه.

ژېړېدل (žeṛedəl) مص ل. ۱) زېړېدل، زېړ رنګ اخیستل؛ ۲) شرمنده کېدل؛ ۳) مړاوی کېدل.

ژېړین (žeṛin) ص. نر.م. د زېړو، د ژړو، د ژېړو، د ژېړو څخه جوړ شوی، برنجي (شی، لوښی).

ژیګلو (žiglō) نر.م. (ج. ژیګلوګان) ژیګولو، د ژیګولیت مذکر، هغه څوک چې ځان په غربي موډونو سینګاروي.

ږ (ẓe) ښځ.م. د پښتو الفبې يوويشتم توری دی. ابجدي ارزښت يې (۷) دی.

ږبڼ (ẓabáṇ) ص.نر.م. وعده لرونکی، ژمنه لرونکی.

ږدل (ẓdəl) مص.مت. اېښودل، ايښوول، کېښودل، کښېښوول، اېږدل، کېښوول.

ږدن (ẓdan) نر.م.ج. اېږدن، غوښت، گدن. د گرامينې غله جاتو له کورنۍ څخه دی چې د څارويو او مرغانو د خوراک لپاره کارورڅخه اخلي.

ږرۍ (ẓaráy) ښځ.م. وگ. ژړی.

ږرينگري (ẓaringarí) نر.ج. ږله گرکی، گرېگرۍ، د واورې او ږلۍ د برواره او نرم ځاتي.

ږږ (ẓaẓ) نرم. د سکروتوه او خاکه.

ږغ (ẓaǧ) نر.م. غږ، اواز، صوت، هغه څه چې اورېدل کېږي.

ږغانځه (ẓǧánja) ښځ.م. زروږه، ورگه، کيکه، ورږېږي.

ږغبندی (ẓaǧbandáy) نر.م. ژوغندی، هغه لرگی چې د ژغ په لاندې باندې سوريو کې د غوايانو سرونو د ايسارولو لپاره ورکول کېږي.

ږغپوهنه (ẓaǧpohána) ا. غږپوهنه.

ږغرتيا (ẓǧartyá) نر.م. ۱) منښت؛ ۲) زېرمه، ساتنه.

ږغرل (ẓǧarə́l) مص.ل. د زړه په غوږو اورېدل، د زړه له کومې اورېدل.

ږغرول (ẓǧarawə́l) مص.مت. ساتل، خوندي کول.

ږغری (ẓǧaráy) نر.م. دغابنو چونه، د غابنو ليک، پنه، ژغره، خنگره.

ږغري (ẓǧarí) ښځ.م ۱) ساتنه، حفاظت؛ ۲) قبولي، منښت.

ږغږغه (ẓaǧẓaǧá) ښځ.م. گونگرې، زنگوله.

ږغږغۍ (ẓaǧẓaǧáy) ښځ.م. ۱) د غنمو د دانې پوښ؛ ۲) د غز پانه؛ ۳) گرېگرکی، ږرينگری.

ږغږغری (ẓağẓagaray) نر.م. و ګ. ږله ګرګی.

ږغل (ẓğal) نر.م. د یخ جغله یا ټوټه، د شګو او کانو جغله، د کانو او تیږو ژغل.

ږغن (ẓağan) ص. نر.م. ۱) بد غږ وهلی، په بلا اخته، ږغ لرونکی (صدا دار).

ږغ وږوغ (ẓağuẓuğ) نر.ج. غالمغال، شور ماشور.

ږغول (ẓağawal) مص. مت. ۱) غږول، وهل (لکه د موسیقی آلات)؛ ۲) په خبرو راوستل، ګړول.

ږغېدل (ẓağedal) مص. ل. ۱) ګړېدل، په خبرو راتلل؛ ۲) ږغول کېدل؛ وهل کېدل، ترنګېدل.

ږغیز (ẓağiz) ص. نر.م. غږوالا، ږغ لرونکی، د غږ.

ږغیزمزي (ẓağizmazi) نر.ج. د ږغ مزي، د غږ تارونه، ووکل کورډز.

ږغیزه الفبا (ẓağizaálefbā) ا. ږغیزه ابېڅې.

ږغېلوه (ẓğelwā) ښځ.م. لږ استحقاق، کمه دعوا، ناحقه دعوی.

ږله ګرکی (ẓalagarkày) نر.م. ګړیګړکی، دوا وړې ګړیګرکی، ګله ګرکی، ږغږغری.

ږلی (ẓalay) ښځ.م. ژلی، ږږی (و ګ. ژلی).

ږلی ځپلی (ẓalayjapalày) ص. ږلی وهلی.

ږمنځ (ẓmanj) ښځ.م. ږمونځ، یوه غاښې لرونکې آله ده چې د سر وېښتان پرې شانه کوي.

ږمنځول (ẓmanjawal) مص. مت. ګمنځول.

ږمنځی (ẓmanjay) نر.م. یوه وړه ګمنځ ده چې یوازې یوې خواته غاښونه لري.

ږمنځۍ (ẓmanjəy) ښځ.م. د جولا ګمنځ، د دوړانو ګمنځ، د اوبدلو ګمنځ، رچ.

ږمنځېدل (ẓmanjědal) مص. ل. ګمنځېدل.

ږنګ (ẓang) نر.م. زنګوله، زنګ، ګینګړی.

ږنګوری (ẓangūray) نر.م. وانبسکی، ډنډوری، وښکالی، د انګورو وښکالی یا ګاښی.

ږو (ẓō) اد. سوګند، قسم، ګو، قسمیه کلیمه ده.

ږوږ (ẓwaẓ) نر.م. ځوږ، غورېږ، شور و غوغا.

ږوغ ږغ (ẓūğẓağ) نر.م. آواز، شور، ږغ وږوغ.

ږومنځی (ẓūmanjay) نر.م. یو ډول سارانی بوټی دی.

ږوی (ẓaway) نر.م. شاهد، ګواه، لووی.

ږې (ẓe) ا. د پښتو ابېڅې اوولسم توری تلفظ.

ږۍ (ẓay) ښځ.م. مونجه، سنی، هغې سنی چې د جوالونو خولې ورباندې ګنډلې کېږي.

ږیرخریېلی (ẓirxreyalay) ص. نر.م ۱) ژیر خریلی؛ ۲) شرمېدلی؛ د ناموس په شرم ککړ شوی.

ږیرور (ẓirawar) ص. نر.م. ج. د ږیرې خاوند، په ږیره، څوک چې ږیره ولري.

ږیره (ẓirā) ښځ.م. هغه وېښتان چې د ځوانی له وخته د نارینه پر مخ راشنه کېږي.

ږیری[1] (ẓiray) نر.م. ځنګل، د ځنګلې بند، د ځنګلې سر.

ږیری[2] (ẓiray) ښځ.م. پم، پرده، د جوارو د غوټۍ نازکه پرده چې د دانې مخ یې پوښلی وي.

س

س (sin) نر.م. د پښتو الفبې دوه ويشتم توری دی چې ابجدي ارزښت يې ۶۰ دی.

سا (sá) ښځ. م. ۱) نفس، دم، روح، اروا، ساه؛ ۲) هوا، باد؛ ۳) يو توري مرغی دی؛ ۵) نر.م. (مو.) په اوو گونو سرو کې د لومړنی سر نوم.

ساچول (sàacawal) مص. مت. دمه کول، هوسا کېدل، ارامېدل.

ساخيستنه (sàaxistana) ا. سا راکښنه.

ساوبه (sàaòba) ښځ.م. آب و هوا.

سابات (sàbat) نر.م. څپره، دالېز، دهلېز، دالان، کوټڅه، سبوت.

سابق (sàbiq) ص. نر.م. پخوا، مخکې، مخکنی، څنډن.

سابقه (sàbiqa) ص. نب. ۱) پخوانی، مخکنی؛ ۲) تجربه، د ستاژ دوره، د تېر کار موده؛ ۳) مختاري، پريفکس.

سابندي (sàbandi) ښځ.م. سالندي، سياره، نفس تنگی. يو ډول صدري ناروغي ده.

سابندی (sàbanday) ص. نر.م. په سالندۍ اخته، سياره لرونکی انسان.

سابنی (sabanay) ص. نر.م. سابه والا، سابه خرڅوونکی، ترکاري خرڅوونکی.

سابنۍ (sàbanay) ښځ.م. بنۍ، پېښ بنی، پوڅ، هغه آله چې پېښ سکاره، وربانډي تازه کوي.

سابو (sàbū) نر.م. ۱) ميزری، مزری، يو راز بوټی دی چې له پاڼو يې توکرۍ، پوزي... جوړوي.

سابودانه (sàbūdāna) ښځ.م. ساکودانه، يو ډول محلي درمل دی.

سابونک (sàbūnak) نر.م. يو ډول بوټی دی، په دغه بوټي کوچيان جامې وربانډې مينځي.

سابه (sāba) نر.ج. ساک، ترکاري، سبزيجات.

سابه پلور (sàbaplōr) سابه پلورونکی، سابی.

سابهير (sābahir) ا. د سا یا هوا بهیر، جریان.

سابېړی (sāberay) ښځ.م. الوتکه، طیاره.

سابی (sābay) ا. سابه پلور، سابه پلورونکی.

سابي (sābi) نر.ج. سابیي، یو ډول سره او ډېره خواږه انګور دي.

ساپټ (sāpaṭ) ص. نر.م. بالکل، ببخي، سوچ.

ساپوهاند (sāpōhānd) ص. ساپوه، اروا پوه، د روحیاتو ماهر.

ساپوهنه (sāpōhana) ا. اروا پوهنه، روانشناسي.

ساپېدل (sāpedal) مص. ل. صافېدل، پاکېدل، خالص کېدل، سوچه کېدل، چاڼ کېدل.

سات (sāt) نر.م. بلنه، ست.

ساتل (sātal) مص. مت. بچول، حفظول، حفاظت کول، په ځای کول.

ساتندوی (sātandōy) فا.نر.م. ساتونکی، حامي، محافظ، سوتونکی.

ساتنمل (sātanmal) ا. د پولیس ټیټه رتبه.

ساتنمن (sātanman) تر ساتنمل پورته د پولیس رتبه.

ساتنه (sātana) ښځ.م. حفاظت، بچونه، ساتنګ، ژغورنه، په امن کې راوستنه.

ساتول (sātūl) نر.م. ساطور، توکیا، هډکپ، د غوښه او هډوکي ماتولو فلزي آله ده.

ساتونکی (sātūnkay) فا.نر.م. محافظ، حامي، ژغورونکی، ساتندوي.

ساټباټ (sāṭbāṭ) لر.م.ج. ١) غوره، سامانه؛ ٢) سینګار، ښکلا، ډول؛ ٣) یو ډول ټوکر دی.

ساټین (sāṭin) نر.م. ساټن، د اطلس ټوکر.

ساچ (sāč) نر.م. سارکه، سهرکه، سهره، سراچه، اره تکه، یو ډول توره او سپینه مرغۍ ده.

ساچمه (sāčma) ښځ.م. چره، چرې، وړه سربي دانه ده چې په بادي ټوپک کې ویشتله کېږي.

ساحر (sāhir) فا.نر.م. جادوګر، کوډګر، سحرګر، پاړو، پاړوګر.

ساحل (sāhil) نر.م. پتن، د سین غاړه، سیند څنډه.

ساحلي (sāhili) ص.نب. د ساحل، په ساحل اړوند، د پتن، د بحر یا بحیرې د وچې غاړې.

ساحه (sāha) ښځ.م. ناحیه، سیمه، منطقه.

ساخت (sāxt) نر.م. ١) ص. نر.م. جوړ شوی، روغ شوی؛ ٢) نر.م. جوړونه، رغونه؛ ٣) پخه او رنګ شوی څرمن؛ ٤) یو ډول بیزو، بېزوګی.

ساختګي (sāxtagi) ص. نب. غیرطبیعي، غیر اصلي، جوړه شوې، جعلي، قلابي.

ساختلی (sāxatəlay) ص. نر.م. ١) مړی، بې سا، مړ؛ ٢) مج. اریان دریان، غمجن.

ساختمان (sāxtumān) نر.م. ١) جوړښت، رغښت ٢) جوړاب، اړاو؛ ٣) ودانی، تعمیر، ابادي.

ساختماني (sāxtumāni) ص. نب. د جوړښت، د عمارت، د ودانۍ.

ساخته کار (sāxtakār) نر.م. ١) جعلکار، تقلب کار؛ ٢) غولوونکی، دوکه مار، چمباز.

ساخولی (sāxūlay) ص.نر.م. نرم، حلیم، بردبار.

ساخه (sāxa) ښځ.م ١) هیبت ناکه چیغه؛ ٢) آفت.

ساد (sād) ص. نر.م. ج. ١) پاک، ستره، سپېڅلی، روغ، ایمانداره؛ ٢) د غله ضد-

سادات (sādāt) نر.ج. ١) سیدان، د سید د کلیمې جمع؛ ٢) ښاغلي؛ ٣) لویان.ا

سادرملنه (sādarmalana) ا. رواني یا سایېز علاج.

سادره (sādra) ښځ.م. (مو.) سادده، هغه دروېت چې په جېتال سره ویل کېږي.

سادګي (sādagi) ښځ.م. ١) د پېچلتوب مقابل، بسیط والی؛ ٢) آساني، سهولت؛ ٣) بې تکلفي ٣) مج. بېعقلي، حماقت؛ ٤) اخلاص، خلوص.

سادو (sādū) ص. نر.م. ۱) چالاک، چمباز، چلباز؛ ۲) مداح، ستایونکی؛ ۳) گندکپ، کیسه بُر.

ساده (sāda) ص. نب. ۱) د پېچلي مقابل، بسیط، اسان؛ ۲) سپین زړی، اخلاصمند؛ بې تکلفه؛ ۵) مج. احمق، بېعقل؛ ۶) لغړزنی.

ساده بډانگ (sādabaḍāng) ص. نر.م. ناپوه، بېعقل، لوده، احمق.

ساده دل (sādadil) ص.نر.م ۱) رښتینی، بې ریا؛ ۲) مج. کم عقله، احمق، بېعقل.

ساده لوح (sādalawh) ص.نر.م. و گ. ساده دل.

سادین (sādin) نر.م. شـو دیاره څمکه، شدیاره څمکه، کرچ شوې او یوې شوې څمکه.

ساډنگ (sāḍang) ص. نر.م. ۱) احمق، بېعقل؛ ۲) مج. بېخونده، بېکاره.

ساډو (sāḍū) ص. نر.م. (ج. ساډوان) ډزن، لاپو.

ساډوب (sāḍūb) ص.نر.م. ۱) خراب، خواشینی، خوابدی؛ ۲) هغه ځای چې زړه په کې تنګېږي.

ساډومازوخیزم (sāḍomāzoxizam) نر.م. (رو.) هغه جنسي خوند چې د خپل نفس یا د بل چا د آزارولو له لارې حاصلېږي.

ساډه (sāḍa) ښځ.م. لاپه، باټه، لافه، دروغ خبره.

ساډی (sāḍay) ص. نب. ۱) سوړی، بېعقله، لټه؛ ۲) ډېر ساده او غیر فعاله سړی.

ساډیزم (sāḍizam) نر.م. ۱) روحاً یا جسماً څوک په عذابول؛ ۲) هغه شهـواني ارضـاء چې د بې رحمۍ سره ملـه وي.

سار (sār) نر.م. ۱) زبری، زوری؛ ۲) ساری.

سارا (sārā) ښځ.م. دښـت، بېدیا، بیابان، سـارا، صحرا.

ساراشین (sārāšin) ص.نر.م.ج. سارایي، د سارا اوسېدونکی، مالدار، کوچی.

سارا گښت (sārāgašt) نر.م. اودس ماتی، قضای حاجت، متیازې کول.

سارایي (sārāyi) ص. نب. صحـرایي، سـاراني، بېدیاني، اطرافي.

سارایي چرگ (sārāyičarg) نر.م. غرنی چرگ، یو ډول سور رنګی چرگ دی.

سارق (sāriq) نر.م. غل، شوکمار، داړه مار.

سارک (sārak) نر.م. ۱) د هګۍ سر؛ ۲) کلک، ټینګ.

سارکه (sāraka) ښځ.م. و گ. ساچ.

سارمکی (sārmakay) ښځ.م. شامکی، سارمه؛ یو ډول تریو خونده سابه دي.

سارنده (sārinda) ښځ. م. و گ. سرنده.

سارنگ (sārang) نر.م. ۱) د سمیشور د مکتب مـطابق، نټ ناراین راگ یوه راگـني ده؛ ۲) د بهرت د مکتب د مېگ راگ یوه راگني ده.

سارنگ نټ (sārangnaṭ) نر.م. (مو.) سارنگ نات، دسنکیرن (مرکب) راگ څخه یو راگ دی.

سارنگی (sārangay) ښځ.م. سارنګ، سارنګي، سارنګه، سارنګا، د هند د لرغوني موسیقۍ د آلو څخه یوه آله ده.

سارو (sārū) ص.نب ۱) چارو؛ ۲) کانګرېټ، شوته.

ساروان (sārwān) نر.م. ساربان، اوښیه، اوښبون.

سارونټ (sārwanṭ) نر.م. (مو.) د ۱۸ ماترو یو تال دی.

ساره (sāra) نر.م. ۱) د سور مغیره شکل، د اوږدواله مقابل؛ ۲) ښځ.م. و گ. سارا.

ساری (sāray) نر.م. ۱) بیناری، سـیال، مخی، جوړه؛ ۲) برابر، مساوي، انډول.

ساري (sāri) ص.نب. سرایت کوونکی، خپرېدونکی تیتېدونکی، پورې کېدونکی، څرنی.

ساري توب (sāritōb) نـر.م. برابروالی، مساوي توب، انډولتیا.

ساړ (sāṛ) ص. نر.م. وچ، سوی، تږی.

ساړه (sāṛa) نـر.ج. ۱) یخني، یخ؛ ۲) ښځ.م. پړی، رسۍ، رشمه.

ساړه تاوده (sāṛətāwda) نـر.ج. د اوبو شـکنه، ښورواګی، پیاوه، ترخه اوبه.

ساړه سوی (sāṛəswaay) نر.م. شاړ شوی، یخ شوی.

ساړی (sāṛay) ښځ.م. ساري، د هند او پاکستان د ښځو یو ډول خاص لباس دی.

ساز (sāz) نر.م. ۱) و.ګ. مـوسیقي؛ ۲) بدل، غږ؛ ۳) ص.نر.م. برابر، جوړ.

سازش (sāzıš) نـر.م. ۱) جوړه، توافق، موافقت؛ ۲) توطئه، دسیسه.

سازښت (sāzəst) نر.م. ۱) موافقه، جوړه، روغه؛ ۲) برابري، سـمون.

سازمان (sāzmān) نر.م. اورګان، ارګان، تنظیم، تشکیل، مرتب او منظم جوړښت یا تشکیل.

سازنده (sāzında) ص. نب. (ج. سازندګان) ساز غږوونکی، سازکوونکی، سازوهونکي.

سازوار (sāzwār) ص. نر.م. ۱) کم عقله، احمق؛ ۲) ابله قدر له لږغوندي له؛ ۳) برابر، متوسط.

سازو باز (sāzūbāz) نر.م. ډول و سینګار، زیب او زینت.

سازورکول (sāzwarkawal) مص. مت. هغه نغدي تادیه ده چې د قاتل له خوا د مقتول د ورثې ته ورکول کېږي.

سازول (sāzawal) مص. مت. ۱) جوړول، تیارول، روغول؛ ۲) سره پخلا کول.

سازي (sāzi) ص. نر.م. ۱) سازکوونکی، سازنده؛ ۲) موافقت، موافقه، سازش.

سازېدل (sāzedal) مص. ل. ۱) جوړېدل، رغېدل، برابرېدل؛ ۲) سره پخلا کېدل او جوړېدل.

ساشړل (sāšaṛal) مص.ل. هنګه وهل، هنجی وهل، ستی وهل، ستړی ستومانه کېدل.

ساطور (sātūr) نر.م. و.ګ. ساتول.

ساعت (sāat) نر.م. ۱) ګړی، سات؛ ۲) وخت، د زمان یا وخت یو واحد دی.

ساغـر (sāğar) نـر.م. ۱) پیاله، پیمانه، د شرابو پیاله، توتهانګی؛ ۲) ع. د عارف زړه.

ساغری (sāğaray) نر.م. دخاروي کوناټی.

ساغرۍ (sāğaray) ښځ.م. یو ډول نقش او ګنډنه ده.

ساقط (sāqıt) ص. نر.م. ۱) لوېدلی، بې اعتباره؛ ۲) سپک او تیټ؛ ۳) نخسان شوی اولاد.

ساقطول (sāqıtawal) مص. مت. لوول، بې اعتباره کول، بې اتباره کول، غورځول.

ساقطېدل (sāqıtedal) مص.ل. لوېدل، د اعتبار نه وتل، د اتبار څخه غورځېدل.

ساقه (sāqa) ښځ.م. (بو.) تنه، ډنډر، درمه، نار، د یو نبات تر ریښې پورته برخه.

ساقي (sāqı) ص. نب. ۱) اوبه وېشونکی، شراب وېشونکی؛ ۲) مج. بشپېړ مرش.

ساک (sāk) نـر.م. ۱) توبـره، کڅوړه؛ ۲) و.ګ. ساګ.

ساکا (sākā) نر.م. ج. مو. سـاکاراګ، د هغـو اتـه ګونو راګونو څخه یو راګ دی.

ساک پاک (sākpāk) ص. نـر.م.ج. ډېر پاک، پاک، سپېڅلی، صاف پاک، پاکیزه.

ساکت (sākıt) ص.نر.م.ج. پټ خولی، چوپ، غلی.

ساکټ (sākıt) نـر.م. هغه برقي پـرزه چې پلک په کې ننوځي؛ ۲) کاسه، غالي.

ساکسوفون (sāksofūn) نر.م. (مو.) ساکسه فون: بجه‌خاني ته‌ورته د موسیقۍ یوه فلزي پوکېدونکی آله ده.

ساکښ (sākaṣ) ص. نر.م. ذیروح، ژوندیو، د سا خاوند، سالرونکی.

ساکښل (sākaṣal) مص. مت. ساایستل، تنفس کول، نفس کښل، سېلوې څکول.

ساکن (sākın) ص. نر.م. ۱) اوسېدونکی، مېشت؛ ۲) بې حرکته، ولاړ؛ ۳) گر. بې حرکته توری.

ساکی (sākay) نر.م. ویساکی، ایساکی، د گلابو د غوړېدو د موسم لومړنی وخت.

ساگ (sāg) نر.م. سابه، ساک، سبزي، سبزیجات، ترکاري، شینکی، شنه.

ساگلو (sāglu) نر.م. څاگله، دېگبر، پتیله؛ یو ډول المونیمي دېگ دی.

ساگله (sāgla) ښځ.م. ۱) و گ. ساگلو؛ ۲) مسي دېگ.

ساگنی (sāganay) نر.م. ۱) غاب، بشقاب؛ ۲) د وریجو یا د ترکارۍ تالی.

سال (sāl) نر.م. پسته شگه، د شگو توه.

سالار (sālār) نر.م. ۱) د لښکر مشر، سپهسالار؛ ۲) مشر، د قوم مشر.

سالبه (sālıba) ص. ښځ.م. ۱) سلبوونکې، اخیستونکې؛ ۲) لوځوونکې، پوستوونکې، د سالب مؤنث؛ ۳) من. منفي جمله، منفیه جمله.

سالدانه (sāldāna) ښځ.م. کالدانه، یو ډول دانه ده چې تر یوه کاله پورې نه ښه کېږي.

سالک (sālık) نر.م. ۱) لاروی، راروی، لارونی؛ ۲) زاهد، عارف، پارسا، پرهېزگار.

سالگره (sālgıra) ښځ.م. ۱) کالیزه، د زېږېدو د ورځې نمانځنه؛ ۲) تلین.

سالم (sālım) ص. نر.م. ج. ۱) روغ رمټ، جوړ، تندرسته؛ ۲) بې عیبه، بې نقصه، بشپړ؛

سالن (sālan) نر.م. کتغ، ساگینی، نگولی.

سالنامه (sālnāma) ښځ.م. کلنۍ، یو کتاب دی چې د یوه کال مهمې پېښې په کې لیکل کېږي.

سالنډی (sālanḍay) ښځ.م. و گ. سابندي[1].

سالنډی (sālanḍay) ص. نر.م. ساسوی، نفس سوخته.

سالنک (sālank) ص. نر.م. سالنگا، د موسیقۍ هغه مقام یا راگ چې د بل مقام رنگ ولري.

سالنگي (sālangi) ښځ.م. سیالنگي، د پښو د درد ناروغي.

سالو (sālū) نر.م. وربښمین او سور پړونی، سور ټیکری، سوردونی.

سالولا (sālūlā) ښځ.م. ځنې، ځونې، یو ډول ښځینه ټیکری دی.

سالون (sālūn) نر.م. ۱) لوی دالان؛ ۲) لویه کوټه، تالار؛ د هر کلي، او... ننداري لویه خونه.

ساله (sāla) ښځ.م. ۱) هغه پوښل شوې سویه چې په هغه کې کورت وچوي؛ ۲) هغه پټسونې چې د فصل د څارنې لپاره په کې یو کس کښېني؛ ۳) ص. ښځ.م. منځنی، میانه، متوسط.

سالی (sālay) نر.م. و گ. سالن.

سام (sām) نر.م. ۱) هیبت، خوف، وېره، ډار، وهم؛ ۲) تأثیر، سیوری.

سامان (sāmān) نر.م ۱) اسباب، وسایل؛ ۲) د کور اسباب، لوښي او کودي؛ ۳) دبدبه، پرتم.

سامانه (sāmāna) ښځ.م. دبدبه، ځان ښکاره کونه، ځان ښودنه، غوره، دم، ډب.

ساماني (sāmāni) ښځ.م. د انگورو هغه اوږده جویه چې له هغې څخه نورو ډېچو ته اوبه ورځي.

سامبولي (sāmbòlay) ص. نـر.م. ښامبولی، پرتو ګ ښکلی، لوخ کونی، بې پرتو ګه.

سامع (sāmı ʿ) ص. نر.م. اورېدونی، اورېدونکی.

سامعه (sāmıʿa) ښځ.م. ۱) د سامع مؤنث، غوږ؛ ۲) د اورېدو قوه یا آلت؛ ۳) داورېدو حس.

سامی (sāmay) ښځ.م. د اوسپنې شلګی، د امسا یا ... تېره فلزي سر.

سان (sān) نر.م. ۱) یو ډول توکر دی؛ ۲) جوړښت، ساختمان، رغښت، اړاو؛ ۳) لیدنه، کتنه، نظر، رسم ګذشت، ننداره.

سانچه (sānča) ښځ.م. ۱) جندری، دکار توسو جوړولو قالب؛ ۲) ص. نب. نـوی، نوی نزی، جدید.

سانحه (sāniha) ښځ.م. حادثه، پېښه، واقعه.

ساندو (sāndū) ص. نر.م. ویرګر، ساندې کوونکی؛ هغه څوک چې ساندې وهي یا ژاړي.

سانده (sānda) ښځ.م. ژړا، انګولا، فریاد، انبول، د غـم ژړا، ویر، د ویـر ژړا.

ساندي (sāndi) ص. نـر.م. سـاندې، د ډېرو ښپو مېلمه.ي.

ساڼډو (sānḍū) نـر.م. ۱) اوښکي، بـاجه، د څـو خوېندو مېړېنه؛ ۲) بېکاره، تمبل او ډارن.

ساڼډویچ (sānḍwič) نـر.م. ساندویچ، یو ډول ساړه خواره دي.

ساڼډه (sānḍa) ښځ.م ۱) سنډه، څرمښکی، سارانی سمـساره؛ ۲) ص. نـر.م. مښیمـه، هغه مېښه چې د نر سنډا ختلو ته یې ...ه کېږي؛ ۳) نر.م. سنډه، د مېښې نر، سنډا.

سانسکریټ (sānskrit) نـر.م. سنسکریت، : لرغوني هندي ژبې او د اینډو آریایي پخوانیو ژبو : یوې ژبې نوم.

سانسور (sānsōr) نر.م. مطبوعاتي بندیز، یو ډول بندیز دی چې په خپرونو وختونو کې پر راډیو، اخبار، نشرات، فلمونو باندې لګېږي.

سانګه (sānga) ښځ.م. ۱) ښـانګه؛ ۲) نېـزه؛ ۳) د قافلې ګرځنده هیأت.

سانګی (sāngay) ښځ.م. ښاخې، سکو، سکا.

سانګی (sāngay) نر.م. ووړکی روغتون.

ساني (sāni) نـر.م. ۱) داحمدشا بابا په وخت هغه چاته استعمالېده چې د نظامي تنظیم چـارې به یې سرته رسولې؛ ۲) ص. نب. د سان څخه جوړ.

ساڼ (sāṇ) نر.م. مست غوایی یا آس.

ساو (sāw) نـر.م. باج، ټېکس، مالیه، د سرې د سر مالیات، سرانه مالیه.

ساوار (sāwār) نر.م. (مو.) د ځیر او بم والي چې تر پنځو کم او تر اووه زیات نه وي.

ساونت (sāwant) نر.م. (مو.) سامنت، د بهرت د مکتب مطابق د شري راګ یو پتر دی.

ساوني (sāwani) ښځ.م. د مېګ راګ یوه راګني ګڼل شوې ده.

ساونیله (sāwnila) ښځ.م. هغه رسی چې د اوښ د ګونډه کولو وروسته د هغه زنګون پرې تړي.

ساوو (sāwū) ص. نر.م. ساهو، ۱) آزاد، خپلواک؛ ۲) اصیل، شریف؛ ۳) څایي، د کور خاوند.

ساووتوب (sāwūtōb) نر.م. ۱) آزادي، خپلواکي؛ ۲) اصالت، ۳) شرافت؛ ٤) څایي توب.

ساوی (sāway) ص. نر.م. قوي نفس لوونکی آس.

ساویسا (sāwisā) نر.م. باور، اعتبار، یقین.

ساه (sāh) ښځ.م. و.ګ. سا[1].

ساه پوهنه (sāhpòhana) ښځ.م. و.ګ. سایکالوجي

ساهو (sāhū) ص.نب. ۱) و.ګ. ساوو، ۲) نجیب، شریف.

ساهي (sāhi) ص.نب. هېرجن، غافل، ناخبره.
سای (sāy) نر.م. شېله، نوی، لگده، خوړ.
سايره (sāyira) ښځ.م. يو ډول کوچنۍ مرغۍ ده.
سايز (sāyz) نر.م. ۱) اندازه؛ ۲) رقم، ډول.
سايقه (sāyiqa) ښځ.م. سائقه، د سائق مونث، مخ ته شړونکې، سوقوونکې.
سايکالوجي (sāykālōji) ښځ.م. اروا پوهنه، ساپوهنه؛ ۱) روحيات، روانشناسي؛ ۲) د يوه سړي د اعمالو، خواصو، افکارو جونګ.
سايکل (sāykal) نر.م. ۱) بايسکل؛ ۲) د پېښو يوه دوره؛ ۳) دور، دوران؛ ٤) د يوه اسماني ستوري مدار؛ ۷) د برق متناوب جريان يو بشپړ يا تام دوران.
سايکلون (sāyklōn) نر.م. و.ګ. فشار
سايکو (sāykō) (مخ.) ۱) روح، اروا، سېلوې؛ ۲) ذهن، مغز، دماغ..
سايکي (sāyki) ښځ.م. (رو.) ۱) انساني روح، بشري اروا؛ ۲) دماغ، ذهن.
سايګي (sāyagi) نر.ج ۱) شنه مميز، شنې وڅکې ۲) ص.نب.د سېورې.
سايل (sāyel) ص. نر.م. و.ګ. سيال[۲].
ساينس پوه (sāynspō) نر.م. ساينټېسټ، ساينس دان؛ ۱) طبيعي پوهنو عالم.
سايه (sāya) ښځ.م. و.ګ. سېورې.
سايه وان (sāyawān) نر.م. چترۍ، چتر.
سايېز (sāyiz) ص. هغه غږ چې په وينګ کې يې سايېزوالي راځي، لکه په هندي کنسوننټونو (ph, kh, bh او...) کې ستمبده.
سايېزغږي (sāyizğari) ا. تنفسي غږي.
سايېزغونډال (sāyizğondāl) ا. تنفسي سيستم يا نظام.

سبا (sabā) ق. ۱) راتلونکې ورځ؛ ۲) نر.م. سهار.
سبات (sabāt) نر.م. ۱) دالان، منډو؛ ۲) هغه بالا خانه چې درې خواوې يې دېوال وي.
سباګون (sabāgūn) نر.م. و.ګ. سباوون.
سبا ناری (sabānāray) نر.م. ناري، د سهار خوراک..
سباوون (sabāwūn) نر.م. سهار، ګهيځ.
سبايي (sabāyi) ق. ۱) سهار، ګهيځ، سباوون؛ ۲) سباته.
سبب (sabab) نر.م. ۱) علت، موجبه، عامل؛ ۲) وسيله، طريق؛ ۳) دخپلوۍ علاقه.
سبحان (sūbhān) نر.م. ۱) پاک، سپېڅلی، منزه؛ ۲) د لوی څښتن يو صفت.
سبر (sābar) نر.م. سرو، سروې، د سروې ونه.
سبری (sābray) نر.م. شوکور، شبکوړ..
سبزه (sābza) ښځ.م ۱) شنبلی، شنه ګياه؛ ۲) شين مغزې ختکی؛ ۳) سبزه پېغله يا ښځه.
سبزي (sabzi) ښځ.م. ترکاري، سابه، يو ډول خواړه دي چې له سابو څخه پخېږي.
سبسيډي (sābsidi) ښځ.م. سبسيدی، اعانه، مالي مرسته، د پيسو کومک، دولتي مرسته.
سبق (sābaq) نر.م. ۱) لوست، درس؛ ۲) پند، نصيحت، ښوونه؛ ٤) جزا، سزا.
سبک (sābk) نر.م. ۱) طرز، روش، لاره؛ ۲) اد. د افکارو د بيانولو خاص ډول.
سبنه (sabana) ښځ.م. قناعت، سوده، تسلی.
سبوتاژ (sabōtāž) نر.م. وران کاري، تخريب، په لوی لاس وېجاړونه.
سبوس (sabūs) نر.م.ج. ۱) داړو بوس، د اوړو خزبوکي، سي؛ ۲) دوچې شوې ډوډۍ ټوکوړي.
سبوسک (sabusak) ص.نر.م. اروا وړی، وړسترګی.

سبونکه (sabōnaka) ښځ.م. سابه او گره، دخوړینو وریجو او سبوڅخه جوړ شوی خواړه.

سبوڼی (sabōṇay) نر.م. خمیره، د اوړو خمیره.

سبها (sabhā) نر.م. (تا.) د عوامو مجلس، د ریگویدا د عصر د یوې عوامي جرگې نوم.

سبې (sabē) ښځ.م. یو ډول بوټی دی چې پاڼې یې د غنمو د پاڼو په څېر دي او اومې خوړلې کېږي.

سبیره (sabirā) ص. ښځ.م. سکه، د سکه د کلیمې سره یو ځای د تاکید په ډول استعمالیږي.

سبیل (sabil) نر.م. ۱) لاره، طریقه، روش، دود؛ ۲) نېغه او سمه لاره؛ ۳) قرباني، نذر.

سپ (sap) نر.م. ۱) د کارپای ته رسونه؛ ۳) د ببوړیو په لوبه کې د ټولو ببوړیو گټنه.

سپاچه (sapāča) ښځ.م. سوپه، صفه، چتره، چوتره.

سپاخه (spāxa) نر.ج. د توکر یو ډول لاسي گنډون.

سپارتاک (spārtāk) نر.ج. چیله تاک، سواره تاک.

سپارخول (spārxōl) نر.م. سپارځی، د پال کونده، د پالې کونده.

سپارښت (spārașt) نر.م ۱) سفارش، سپارښتنه، سپارنه، فرمایش؛ ۲) د انگورو د جوییې نه د خاورو راویستل.

سپارښتلیک (spāraṣtlik) ا. سپارښتي پاڼه، سفارشنامه.

سپارښتي (spāraṣti) د سپارښت وړ، توصیوي.

سپارل (spārəl) مص.مت. حواله کول، تسلیمول، ورکول، وررسول.

سپارنځی (spāranǰay) نر.م. گدام، انبارخانه، تحویلخانه.

سپاره (spāra) ښځ.م. ۱) سسپاره، سپار، پال؛ ۲) ناسور، پربدو اوښتی تپ، مزمن شوی؛ ۳) و گ.: سسپاره؛ ٤) نر.ج. سواره، د سپور جمع.

سپاړه (spāṛa) ص. ښځ.م. سوپړه، د کور په چارو کې لټه او بېکاره ښځه یا نجلۍ.

سپانچه (spānča) ښځ.م. ۱) ډبه، صُفه، چوتره؛ ۲) د سپېلني بوټی.

سپاند (spānd) نر.م. بې قدره، د سپک د کلیمې سره یو ځای د تأکید لپاره استعمالیږي.

سپانده (spānda) نر.م. سپېلنی، ۱) د سپېلني بوټی؛ ۲) د سپېلني د بوټی توري دانې.

سپایي (spāyi) نر.م. ۱) سپاهي، عسکر؛ ۲) ص. نر.م. چمتو، تیار، آماده.

سپته (spatá) ښځ.م. اوسپنیزه آله ده چې د مزري ځپلې ورباندې جوړوي.

سپخ (spáx) نر.م. و گ. لپانکی.

سپخول (spaxáwál) مص. مت. سپرخول، غوټه پرانیستل، سپړول، د گنډل شوي درز او تکونو سپړل، درز خلاصول.

سپخېدل (spaxédál) مص. ل. سپرخېدل، سپړېدل، خلاصېدل، ښلېدل، د گنډل شوي درز یا تک ببرته خلاصېدل.

سپر (spār) نر.م. و گ. ډال.

سپرانو (saprānō) ص. نب. مو. و گ. زیر٤).

سپرتیا (spartyā) ښځ.م. سپورتوب، سپارلي، سپرلي، سپرېدنه.

سپرځی (sparǰay) ښځ.م. یو ډول اغزنه ونه ده.

سپرخوټ (sparxwaṭ) نر.م. یو ډول خېره مرغۍ ده چې د پسرلي په وخت کې راپیدا کېږي.

سپرخوځی (sparxōǰay) نر.م. هغه سوری چې د کیسړدۍ د دوو تاگیو د دوو سپېرخیو ترمنځ پاتې کېږي.

سپرخی (sparxāy) نر.م. ۱) سپېرخی، لویه ستن ده چې کېږدۍ وریاندې ګینډ، کېږي؛ ۲) ص. نر.م. کلک، وچ، ټینګ (شی).

سپرخیغ (sparxīğ) نر.م. لرګین یا فلزي ستن وي چې ښځې خپل وېښتان پرې بېلوي.

سپرغه (sparğa) ښځ.م. ۱) د کاریز ځاه؛ ۲) ګل، انځور؛ ۳) د اوبو په منځ کې وچ ځای؛ ٤) د پټي ترک یا ترانګه.

سپرغی (sparğay) ښځ.م. د اور بڅرکی، د اور ګل، د اور ذره، بڅرکی.

سپرغېږی (sparğezay) نر.م. هغه کلک ځای چې د پټي د دوو سرونو په منځ کې پاتې کېږي او دوه ځلې کولبه وریاندې تېرېږي.

سپرک (spārak) نر.م. یو ډول بوټی دی چې ژېړ رنګ ورځخه په لاس راځي.

سپرکښ (sparkaṣ) ص.نر.م ۱) سپر ابستونکی، مدافع؛ ۲) مج. سرتېر، مېړنی.

سپرلنی (sparlanāy) نر.م. ۱) رساله یي، د سپرو پولیسانو یو غړی؛ ۲) ص. نر.م. پسرلنی، بهاري.

سپرلنۍ (sparlanay) ښځ.م. ۱) رساله، رساله سوار، د پولیسو سواره ټولۍ؛ ۲) په بدن کې ورکړه شوې پېغله.

سپرلو (sparlō) ښځ.م ۱) د آس ځغلونه؛ ۲) د اسانو د ځغلولو میدان؛ ۳) د سپرو ډله.

سپرلوبېړی (sparlōberay) ا. سورلۍ وړونکې بېړۍ، مسافر وړونکی بېړی.

سپرلی (sparlāy) نر.م. پسرلی، بهار، ځرمونی.

سپرلي (sparli) ښځ.م. سورلي، سپرېدنه.

سپرمغ (sparmağ) نر.م. غوړتکی، غوړتپی، د غوړو لکه یا داغ.

سپرمېغی (spārmēğay) نر.م ۱) و.ګ. سپرمغ؛ ۲) و.ګ. سپرغی.

سپرمینه (spārmayna) ص. ښځ.ج. معابر، د کار د قوتونو افراد.

سپرول (spārāwal) مص.مت. سورول، سپورول.

سپرۍ (sparay) ښځ.م. یو ډول خړ بوټی دی چې په ښوره ناکه ځمکه کې شین کېږي.

سپرېدل (sparedál) مص.ل. سورېدل، سپورېدل.

سپرینګ (spiring) نر.م. و.ګ. پنر.

سپړ (spáṛ) ص. نر.م. غوړېدلی، خلاص.

سپړدل (spaṛdál) مص. مت. ۱) خلاصول، پرانیستل؛ ۲) سپخول، سپړودل.

سپړل (spaṛal) مص. مت. ۱) سپړول، خلاصول، غوړول، پرانستل؛ ۲) سپخول، سپړودل.

سپړنه (spaṛana) ا. کیندنه، کنستنه، شرح.

سپړنیزه ژبپوهنه (spaṛanizažabpōhana) ا. تشریحي ژبپوهنه.

سپړنۍ (spaṛanáy) ښځ.م. (تن.) شارحه، کولن، په لیک نښو کې دا نښه ده (:) چې دیوه لغت یا فقرې د تشریح یا وضاحت لپاره کارېږي.

سپړۍ (spaṛáy) ښځ.م. پانه، لرګین مېخ دی چې د سپارې تیر د کونډې سره پرې ټینګوي.

سپړېدل (spaṛedál) مص. ل ۱) سپڼېدل، غوړېدل؛ ۲) سپخېدل.

سپږجن (spaẓján) ص. نر.م. سپږن، شپږک، ځوک چې سپږې لري.

سپږمه (spaẓmá) ښځ.م. سږمه، تمیزی، سپږمه، سوږمه، د پزې سوری.

سپږه (spáẓa) ښځ.م. شپږه، یوه وړه خزنده ده.

سپږۍ (spaẓáy) ښځ.م. شپږی، وړه حشره ده چې د غنمو په دانو کې پیدا کېږي او غنم خرابوي.

سپښته (spaṣta) ښځ.م. ۱) ښیږی، ښجله: ۲) آر. ښسټ. ښیاد.

سپغزه (spaǧza) ښځ.م. و گ. سپوغزه.

سپغول (spɪǧōl) نر.م. و گ. سپېغول.

سپک (spək) ص. نر.م. ۱) لږ وزن لرونکی، کم وزنه: ۲) مج. بې عزته، بې پته.

سپکاوی (spəkāway) نر.م. و گ. سپکه.

سپک پاسک (spəkpāsək) ص. نر.م. ښخي سپک، بې باکه، ډېر سپک.

سپک سپاند (spəkspānd) ص. نر.م. توهین شوی، سپک شوی، بېعزته شوی.

سپکوالی (spəkwālay) نر.م. ۱) سپکتیا، سپکتوب، د تول لږوالی: ۲) بې عزتي، سپکونه، توهینونه.

سپکول (spəkawə́l) مص.مت. ۱) کم وزنه کول، تول لږول: ۲) بې عزته کول.

سپکه (spəka) ښځ.م ۱) اسپکه، یو ډول بوټی دی: ۲) ص. ښځ.م ۱) د سپک مونث: ۲) سپکاوي.

سپکه خوله (spəkaxwala) ښځ.م. بې باکه خوله ډوزنه خوله، سپوره خوله.

سپکه سپوره (spəkaspōra) ښځ.م. بې ځایه خبره، ډوزنه خبره.

سپکه سترگه (spəkastərga) ښځ.م. بې احترامي، حقارت، اهانت.

سپکېدل (spəkedəl) مص. ل. ۱) بې عزته کېدل، توهینېدل: ۲) تول لږېدل، وزن کمېدل.

سپل اغزی (spalāǧzay) نر.م. اغزکی، یو تریخ اغزی لرونکی بوټی دی.

سپل غټ (spalǧaṭ) نر.م. د سپي غول.

سپلکی (spalkay) نر.م. هغه پسه چې ښښې یې سپینې او نور بدن یې سور وي.

سپلگ (spilag) نر.م. موړه، وزه یې وازده. د وزې او د غوایي د وازگي غوړي.

سپلگه (spəlga) ښځ.م. د ابرک تیږه.

سپلم (spalam) نر.م. ۱) گیدړه: ۲) ص.نر.م. چوغلگر، چغلگر.

سپلمه (spəlma) ښځ.م. گوگوشتې، گوگوشتو، کوکوشته، قمري، خړته کوتره.

سپلمی (spəlmay) نر.م. هغه آس چې ښښې او تندی یې سپین وي.

سپلمۍ (spəlməy) ښځ.م. ۱) یو تریخ پلن پاڼې خړ رنگه ساراني بوټی دی چې پې هم کوي: ۲) هغه سپۍ چې وار یې راوړی وي.

سپم (spam) نر.م. سلیم، د ستنې سوري چې تار ترېنه ایستل کېږي.

سپما (spamā) نر.م. پس انداز، سپمونه، زېرمه، ذخیره.

سپمایي (spamāyi) ص. د سپما اړوند، پاسره یي، زېرمه یي.

سپمبوټی (spambūṭay) نر.م. ترخه، یو ډول غرنی بوټی دی.

سپموک (spamūk) ص.نر.م. بچت والا، سپمی، بچت کوونکی، پس انداز کوونکی.

سپمول (spamawəl) مص. مت. ۱) بچتول، پس انداز کول: ۲) سرپول، دریغول.

سپمی (spamay) نر.م. ۱) سپېلومی، سپونی، سپونی، مرسپمی (و گ. سپونی): ۲) ص.نر.م. و گ. سپموک.

سپمېدل (spamedəl) مص. ل. ۱) بچت کېدل، پس انداز کېدل: ۲) دریغېدل، سرپېدل.

سپنخړی (spanxaṛay) نر.م. اوسپنخړی، اوسپنخټ، د اوسپنې خټ.

سپندخ (spandax) نر.م ۱) دسنیو یا انځیو غونداری ۲) غوندسکه، پندوس؛ ۳) ډډی، دبوسوخوسی.

سپندوخه (spandoxa) ښځ.م. د گیند لوبه.

سپنگېر (spanger) نر.م. یو ډول بوټی دی چې د چنگک غوندې اغزي لري.

سپڼ (spaṇ) نر.م. سوڼ، غږ، حرف، کلیمه.

سپڼ ختی (spaṇxātay) نر.م. په جوال باندې یو ډول منحني شکله نقش یا انځور.

سپڼسپڼگی (spaṇspaṇgay) نر.م. سپڼسکی، د بندونو رگ، عرق الرباط.

سپڼسکی (spaṇsakay) نر.م ۱) وگ. سپڼسپڼگی؛ ۲) یو ډول وابنه دي چې شین گل کوي؛ ۳) لنډ تار؛ ٤) د مېږو او پسونو یو ډول ناروغي ده.

سپڼسی (spaṇsay) نر.م. تار، نخ، مزی، رشته.

سپڼسین (spaṇsin) ص. نر.م. د سپڼسی، نخي، پنبه یي، تاري.

سپڼکی (spaṇkay) نر.م. سپرغی، بڅرکی، د اور ذره، د اور بڅری، د اور سپرغی.

سپڼول (spaṇul) مص. مت. ۱) سپخول، سپړل، سپڼل، په غور یا دقت سره جلا کول؛ ۲) څېړل.

سپڼی (spaṇay) نر.م. ۱) سپېلومی، یو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) په اوبه شوې ځمکه کې وچ پاتې شوی ځای.

سپڼېدل (spaṇedәl) مص.ل. ۱) سپړېدل، سپڼل کېدل؛ ۲) د جامو درز خلاصېدل.

سپوټکی (spoṭakay) نر.م ۱) سپوټی، بې همته، پست سړی؛ ۲) ټیکری، پوړنی؛ ۲) هغه توکر چې د دېگ په سر اچول کېږي.

سپوټنیک (spuṭnik) نر.م. د ځمکې مصنوعي سپوږمۍ.

سپوخځه (spoxja) ښځ.م. وگ. سپوغزه.

سپوخسه (spoxsa) ښځ.م. وگ. سپوغزه.

سپور (spor) ص. نر.م ۱) سوار، سور، د پلې نقیض. ۲) وچ، سپېره، بې غوړو؛ ۳) د سپکې خولې او بدې روېې خاوند؛ ٤) نر.م. گودله، دوه سرې کولنگ؛ ٥) د غیر زوجي تکثر عامله حجره.

سپورپوځ (sporpawj) نر.م. سپور یا سور لښکر، سواره.

سپورټ (sporṭ) نر.م. ورزښت؛ هرهغه تمرین چې دخوښۍ، تفریح او د توجه داړونې لپاره کېږي

سپورچلم (sporčilam) نر.م. د چرسو چلم.

سپورخور (sporxor) ص. نر.م. ۱) هغه څوک چې تل بې غوړو او سپوره ډوډۍ خوري؛ ۲) مج شوم، بخیل.

سپورخولی (sporxūlay) ص. نر.م. پوچ خولی، بد ژبی.

سپورسترگی (sporstәrgay) ص. نر.م. بې حیا، سپین سترگی، بې شرمه.

سپورغټه (sporğaṭa) ښځ.م. د اور سکروټه.

سپورغی (sporğay) ښځ.م. ۱) یو ډول ونه ده؛ ۲) د دروازې یا وره گل مېخی.

سپورکه پلی (sporkapalay) نر.م. د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

سپورنغری (sporngaray) نر.م. جگ او هسک نغری، د ځمکې د مخ نغری.

سپوروالی (sporwālay) نر.م. ۱) وچتوب، بې غوړتوب؛ ۲) ترینگل توب؛ ۳) بده رویه لرنه.

سپورول (sporawәl) مص. مت ۱) ډوډۍ وچول، کتغ بې غوړو کول؛ ۲) وگ. سپرول.

سپوره (spora) ص. ښځ.م ۱) وچه ډوډۍ؛ ۲) هغه ډوډۍ چې کتغ یې غوړ یې لږ وي؛ ۳) بې کتغه ډوډۍ؛ ٤) مج. سخنه او نامناسبه خبره.

سپورې (spòre) ص. ښځ. ج. بدې او نامناسبې خبرې، دخولې جنګ.

سپورېدل (spòredəl) مص.ل. ۱) سپرېدل؛ ۲) دوړې وچېدل، کتنځ بې غورو کېدل.

سپورې ستغې (spòrestəgè) ص. ج. بدورد، نامناسبې خبرې، بدې خبرې.

سپوږمۍ (spòẓmay) ښځ.م. میاشت؛ (جغ.) د سماوي اجسامو څخه یو جسم دی چې دځمکې قمر ګڼل کېږي.

سپوږمۍ بوټی (spòẓmaybùtay) نر.م. یو ډول ګردی بوټی دی چې ابي ګل کوي.

سپوږمۍ تندره (spòẓmaytandra) ښځ.م. خسوف، تندره، سپوږمۍ نیول.

سپوږمۍ ګل (spoẓmaygwàl) نر.م. یو ډول نقش دی چې د وربښمو سره خامک کېږي.

سپوږمیز (spòẓmiz) قمري، سپوږمۍ ته اړوند.

سپوږمیزکال (spòẓmizkàl) ن. قمري کال.

سپوغان (spògàn) نر.م. یو ډول کوچنی سپین بخن بوټی دی چې سپین ګل کوي.

سپوغزه (spògza) ښځ.م. سپوږخځه، سپوخسه، سپغزه، سپوخځه، سبوخت، سپرغز، مثانه.

سپول (sapawəl) مص.مت. په اسهال کې ډېر عمل کول، نس بهول، د نسه زیات ایله کول.

سپون (spùn) نر.م. ۱) هجا، تلفظ؛ ۲) هغه دانه یا ورځ چې په پوله کې د دوو پټیو ترمنځ وي.

سپونول (spùnawəl) مص.مت.و.ګ. سپنول.

سپونی (spùnay) نر.م. سپونی، سپومی، یو ډول جلدي ناروغي ده

سپونېدل (spùnedəl) مص.ل.و.ګ. سپنېدل.

سپه سالار (spasàlàr) نر.م. لوی قوماندان، مشر، د لښکر رئیس، سپاه سالار.

سپی [1] (spày) نر.م. هغه لرګی چې د ارهټ څرخ ورباندې تاړه کېږي.

سپی [2] (spay) نر.م. یو ډول تې لرونکی او له غوښو خوړونکو حیواناتو څخه دی.

سپیازول (spyàzawəl) مص.مت. اولاد نخسانول، د حمل سقط، اولاد زیانول.

سپیازه (spyàza) ص. ښځ.م. بې ځایه، هغه ښځه چې اولاد نقصان کړي.

سپیازېدل (spyàzedəl) مص.ل. زیانېدل، نخسانېدل، نقصانېدل.

سپیاکه (spyàka) ښځ.م. ۱) د میوې ډوډۍ؛ ۲) اچه، د لرګي دوه ښاخې.

سپیتانون (spitànòn) نر.م. د سپین نژاد خاوند.

سپیپن (spipàn) نر.م. نسترن، خورچ.

سپیتانه (spitàna) ښځ.م. ۱) بې غیرتي، پستي؛ ۲) زیات حرص.

سپیت سپیت (spitspit) نر.م. یو اواز دی چې پر سپي باندې د سپي د ختلو لپاره ویل کېږي.

سپېته (spèta) ښځ.م. ۱) پانه، فانه؛ ۲) د څپلیو د اوبدلو سیخک.

سپیتی (spitày) نر.م. رذیل، پست (سړی).

سپېټه (speṭa) ق. ۱) هڅکله، کوروټ، له سره؛ ۲) ساپته، تول، تمام.

سپېڅ (spèc) ص.نر.م. صاف، خالص، بې غشه.

سپېڅاند (specànd) ص. پاکساز، پاکسازي، خالص خوښی.

سپېڅل (specəl) مص.مت. صافول، پاکول.

سپېڅلتوب (specəltòb) نر.م. پاک توب، پاک لمني، پاکي، عفت.

سپېڅلتیا (specəltyà) ښځ.م. ۱) پاکي ستر، ګی، صافوالی؛ ۲) تقدس.

سپېڅلځای (specaljay) ا. سپېڅلی ځای، سپېڅلی (مقدس) ځای.

سپېڅلی (specelay) ص. نر.م. ۱) پاک، ستره؛ ۲) صادق، صاف (سړی)؛ ۳) مقدس.

سپېڅنه (specana) ښځ.م. پاککاري، پاکسازي، ځانونه.

سپېدار (spedar) نر.م. سفیدار، یو ډول ونه ده.

سپېدچه (sapedča) جن. یو ډول غنم دی.

سپېدکی (spedkay) ښځ.م. یو ډول سپین بخن بوټی دی چې سر یې پلن او بېخ یې نری وي.

سپېدلی (spedalay) ص.نر.م. ۱) ساده سړی، ناپوه؛ ۲) الند اندی، لنډ فکره.

سپېدوداغ (spedodag) نر.م. سپېده داغ، صبح صادق، سپېدې.

سپېده (sapeda) ښځ.م. سفېده، یو ډول سپین پوډر دي چې ښځې یې پر مخ د ښکلا لپاره وهي.

سپېدې (spede) ښځ.ج. د سبا رڼایي.

سپېدې چاود (spedečawd) نر.م. سپېده چاود، سهار وختی.

سپېرخوټ (sperxwat) نر.م. یو ډول نریخ کرجن بوټی دی چې سپین گل کوي.

سپېرخولی (sperxulay) ص. نر.م. ۱) بدخولی، بدچ خولی؛ ۲) ښتلی، سپېره.

سپېرخی (sperxay) نر.م. و گ. سپېرخی.

سپېرشلی (speršalay) نر.م. یو ډول سابه دي.

سپېرکونډکه (sperkundaka) ښځ.م. ملاگکه، سپېرکونډه، کوربله، سپېره کوچنۍ مرغۍ ده.

سپېرکی (sperkay) ښځ.م.ج. جواني، یو ډول سپېره بوټی دی چې دانو یې کورنی دوا ده.

سپېرکی (sperkay) ص.نر.م ۱) خاکساره سړی؛ ۲) د سپېره مصغر چې د خړ رنگې مانا لري.

سپېرگل (spergal) مص.مت. ښکنځل کول، کنځا کول، بدورد ویل.

سپېرگه (sperga) ښځ.م. زیاره، کنځا، ښکنځا.

سپېرلټ (sperlat) ص. نر.م. ۱) سپېره، په خاورو ککړ، خړ؛ ۲) سست، ناراسته.

سپېرلکی (sperlakay) نر.م. هغه بوټی چې عمر یې دوو کلو ته نه رسېږي.

سپېرلم (sperlam) نر.م. خړلمی، سپېره لمی، خړ رنگې لومبړه، خړه گیدړه.

سپېرمخی (spermaxay) ص.نر.م. سپېره مخی، بدبخت، بدمرغه، بدطالع.

سپېرمرغی (spermargay) نر.م. تبی، سرزېړی، سپېره کتغ.

سپېرنگ (spering) نر.م. و گ. پنړ.

سپېرنی (speranay) نر.م. یو ډول خړ بوټی دی چې کوچنی پاڼې لري.

سپېرونی (sperunay) نر.م. دښتي چای، یو ډول نبات دی چې چای غوندې یې ایشوي.

سپېروونی (sperawunay) نر.م. سپېره، برنه، سپېره غونی، هغه اوړه چې په هغه کې خیشته شوي اوړه غلولي کوي.

سپېره (spera) ص.نر.م.ج ۱) خړ، په خاورو ککړ؛ ۲) خړ رنگ، خاتې؛ ۳) تباه، وران؛ ٤) بدمرغه.

سپېره توب (speratob) نر.م. ۱) سپېره والی، بدمرغي؛ ۲) خړ الی، په خاورو ککړوالی.

سپېره گهیځ (speragahiz) نر.م. شنه خړه، خړ گهیځ، سور گهیځ، شین سهار.

سپېرې اوبی (spereobay) ودې، پلېنوبی.

سپېږمه (spezma) ښځ.م. و گ. سږمه.

سپېس (spes) نر.م. ۱) (تن.) و گ. فاصله؛ ۲) هر. و گ. مناظر.

سپي ستوري (spistoray) نر.م. فضول، چتي، بدخولي (سړی).

سپېسته (spesta) ښځ.م. تروه خميره، تروشه خميره، تاکه يا توکه خميره.

سپېسکی (speskay) نر.م. يو ډول پلن بوټی دی.

سپېښته (spesta) ښځ.م. د نس پرده.

سپېغود (spegod) نر.م. سپيغود، يو ډول غرنی بوټی دی چې سپين گل کوي.

سپېغول (spegol) نر.م. سپرزه، اسپېغول، سپغول، اسفرزه، يو ډول طبي بوټی دی.

سپېگانه (spegana) ښځ.م. و.گ. سپېتانه.

سپېلنی (spelanay) نر.م. سپانده، سپلنی، يو ډول بوټی دی چې توري وړې وړې دانې کوي.

سپي لوبه (spiloba) ا. سپي جنگونه، سگبازي.

سپي لوبی (spilobay) ص. سپي جنگوونکی، سگباز.

سپي لوښی (spilosay) سپي خوبه، سپي مخی.

سپي مخی (spimaxay) ص.نر.م. ۱) بې پاسه بې لحاظه؛ ۲) بې شرمه، بې حيا.

سپی مرگو (spaymargo) ښځ.م. د سپيو ناروغي.

سپېمه (spema) ص.ښځ.م. ۱) هغه سپۍ چې سپي غواړي؛ ۲) مج. بدلمنه او بې عفته ښځه.

سپېمه توب (spematob) نر.م. سپېمه والی، سپۍ چې د نر سپي په طلب کې وي.

سپين (spin) ص. نر.م. ج. ۱) سپين رنگ، د شيدو رنگ؛ ۲) پوست شوی؛ ۷) عفيف، پاک لمنی؛ ۸) مج. رښتيانی؛ ۹) روک، صريح.

سپين اغزی (spinaǧzay) نر.م. يو ډول سپين بوټی دی چې کوچيان يې د ايرو څخه د کاليو د مينځلو لپاره کار اخلي.

سپيناوو (spinawu) ص. پاککاري، پرېکړه کوونکی.

سپيناوي (spinaway) ا. رڼاوي، سپينتن، پرېکړه، داوري.

سپين باز (spinbaz) نر.م. ۱) يو ډول باز دی چې سپينې ښکې لري؛ ۲) مج. صادق سړی.

سپين بوټی (spinbuṭay) نر.م. يو ډول سپين رنگی بوټی دی.

سپين پايڅه (spinpayca) ص. ښځ.م. ۱) باکره نجلۍ؛ ۲) هغه نجلۍ چې د دوو قومونو ترمنځ د شخړې سبب شي؛ ۳) سپين پاېڅې، هغه ښځه چې بې د واده له شرايطو مېړه ته وسپارله شي.

سپين پټکی (spinpaṭkay) ص. نر.م. زاهر ښادري، په پښتني ټولنه کې د ملا، اخوند او ميا اعزازي لقب دی.

سپين تاوده (spintawda) نر.ج. ۱) يو ډول گردی او سر يې تېره کورت دي؛ ۲) کورت او غوړي.

سپين تېکری (spintekray) ښځ.م. هغه ښځه چې د دوو قومونو ترمنځ د جگړې سبب شي.

سپين چوتار (spincawtar) نر.م. سپينه پگړی، سپينه بگړی، (و.گ. سپين پټکی).

سپين ځی (spinjay) نر.م. سپنځی، قلعي، يو ډول فلز دی چې مسين لوښي پرې سپينوي.

سپين خړی (spinxaṛay) نر.م. و.گ. سپنخړی.

سپين خولی (spinxulay) ص. نر.م. سره خوله، بې ږيرې، هغه هلک چې ږيره يې نه وي راغلې.

سپين دروبی (spindrobay) ص. نر.م. ۱) ښه سړی، مصلح، محور؛ ۲) هغه څوک چې سپينې جامې اغوندي.

سپين دروبتيا (spindrobtya) ښځ.م. عزت، مشرتيا، عزتمندي.

سپین زر (spínzar) نر.م.ج. نقره، سیلور.

سپین زرلی (spínzarlay) ص. نر.م. په سپینو زرو پټ، په سپینو زرو پوښ شوی.

سپین زړه (spínzṛa) توصیفي ترکیب. صادق، پاک زړی، رښتونی.

سپین ږړوکی (spínẓarúkay) نر.م. ۱) یو ډول بوټی دی؛ ۲) د سپین ږیری مصغر.

سپین ږیر توب (spínẓirtōb) نر.م. بوډاتوب، زړتوب، سپین ږرتیا.

سپین ږیری (spinẓíray) ص. نر.م. ۱) بوډا، زوړ، مسن؛ ۲) مشر سړی.

سپین سبا (spínsabā́) نر.م. ۱) رڼا ګهیځ، رڼا سبا؛ ۲) تالا، لوټ (لکه د کور).

سپین سپېځلی (spínspecálay) ص. نر.م. پاک، سوتره، پاکیزه، سوچه.

سپین سپرغی (spínspárǧay) نر.م. یو ډول سابه دي چې اومه خوړل کېږي.

سپین سترګی (spínstárgay) ص. نر.م. بې حیا، بېشرمه.

سپین سر (spínsár) نر.م. ۱) هغه سر چې وېښتان یې سپین وي؛ ۲) بوډا، زوړ (د ښځو لپاره).

سپین سرتوب (spínsartōb) نر.م. بوډاتوب، زړبودیا، زوړ توب، زوړوالی (د ښځې).

سپین سرونه (spínsarūna) پ. ک. په مرکه کې بې طرفه خلک چې حقیقت ورځخه ځرګندېږي.

سپین شونډوخاني (spínšūndúxāni) نر.ج. یو ډول اوږده سپین رنګي کندهاري انګور دي.

سپین کب (spínkāb) نر.م. شیرماهي.

سپین کت (spínkāt) نر.م. تباشیر.

سپین کشمش (spínkišmiš) نر.ج. یو ډول خوږ انګور دي چې دانه یې روچه ته ورته ده.

سپینکی (spínkə́y) ښځ.م. ۱) انری وازګه، د نس وازده؛ ۲) توره؛ ۳) د مرخې په منځ کې ګل زبری. ٤) د وازدې وړې وړې توتې.

سپینکی (spínkáy) نر.م ۱) سختو، د پسه کولمه له تکېدلې غوښې ځخه ډکوي او وروسته تر وچېدو یې پخوي؛ ۲) پچ کولمه، غوړه کولمه.

سپین ګهیځ (spíngəhij) نر.م. روڼ ګهیځ، سپین سهار، سپین سوبیل.

سپین لمنې (spínlamáne) ص. ښځ.م. پاکه ښځه.

سپین لمني (spínlamaní) ښځ.م. پاکي، عفت، پاک لمني.

سپین لمی (spínlámay) نر.م. ۱) د لومبړې په څېر یو ځناور دی؛ ۲) د کوترو یو ډول دی.

سپین مخ (spínmáx) نر.م ۱) ښکلی مخ؛ ۲) مج. بې ګناهي، معصومیت.

سپین مخي (spínmàxi) ښځ.م. بې ګناهي، معصومیت.

سپین مخی (spínmàxay) ص. نر.م. رښتین، صادق، بېګناه، معصوم.

سپین نینولی (spínninawə́lay) نر.م. چلو، چلاو، سپینې وریجې پخول.

سپینوالی (spínwālay) نر.م. ۱) د توروالي ضد؛ ۲) صفایي، رڼایي؛ ۳) صداقت، رښتینوالی.

سپین وبره (spínwābra) ص. نب. سپین بخن، سپین وشمه، سپین وزمه.

سپین وروی (spínwrázay) ص. نر.م. هغه آس چې وروړې یې سپین وي

سپینول (spíṇawə́l) مص. مت. ۱) پوست لېرې کول؛ ۲) د لوښو یا خونې یا ... روښانه کول؛ ۳) تصفیه کول، کومه موضوع روښانه کول.

سپین ولی (spinwōlay) نر.م. سپېدار، چنار.

سپین ویل (spinwayal) مص.مت. رښتیا ویل، صاف و صریح ویل، په ډاګه ویل.

سپینه (spina) ښځ.م. ۱) پله؛ ۲) وازده، وازګه؛ ۳) د سپینو زرو سکه؛ ٤) د سپین مونث شکل.

سپینه دوړه (spinadūṛa) ښځ.م. سپین پوډر، د هندوانو د مړو د سوځولو وروسته پاتې ایره.

سپینې (spine) ښځ.ج. ۱) پلې، د پوندې د پاسه پلې؛ ۲) وازګې، وازده.

سپینی (spinay) نر.م. د دعوې پرېکړه او فیصله.

سپین توری (spintōray) نر.م. تحقیق، اثبات.

سپینېدل (spinedál) مص.ل. ۱) پوست لېرې کېدل؛ ۲) د لوښو یا خونو سپینېدل؛ ۳) مج. تصفیه کېدل، څرګندېدل، فیصله کېدل.

ست (sat) نر.م. ۱) بلنه، سلا؛ ۲) ناموس، عزت.

ستا (stá) ض.م. د تا، د مفرد مخاطب اضافي ضمیر دی.

ستار [1] (sitār) نر.م. مو. سیتار، سېتار، سه تار، تنبور او سرود ته ورته د موسیقۍ یوه آله ده.

ستار [2] (satār) ص.نر.م. پټوونکی، پرده پوښ؛ د لوی څښتن له صفتونو څخه یو صفت دی.

ستاره (sitāra) ښځ.م. سام، هیبت، وېره.

ستاړه (stāṛa) ښځ.م. سوله، پخلا کېدنه.

ستاژ (stāž) نر.م. د عملي کار د زده کړې دوره.

ستاسو (stāsu) ض.ج. ستاسي، د ستاسو.

ستالب (stālǝb) نر.م. یو ډول بوټی دی.

ستانه (stāná) ص.نر.ښځ.م. ۱) روحاني، بزرګ، د روحاني کورنۍ غړی؛ ۲) ص.ج. پاته شوي، پاتې شوي، ځنډېدلي.

ستاوندي (stāwandi) ښځ.ج. چنې او بې نسان خبرې، اپلتې.

ستایل (stāyal) مص.مت. ۱) صفت کول، ستاینه کول، توصیفول؛ ۲) مج. بد اورد ویل.

ستایلی (stāyalay) ستایل شوی، د صفت موصوف.

ستاینلیک (stāyǝnlik) نر.م. تقدیر نامه، تحسین نامه.

ستاینوړ (stāyanwaṛ) ص. د ستاینې وړ.

ستاینوم (stāynūm) ا. صفت نوم، صفت، لقب.

ستاینومترنګ (stāynūmtaṛǝng) توصیفي ترنګ (ترکیب).

ستایوال (stāywāl) ص.نر.م. توصیف کوونکی، مداح، خطیب، ستایونکی.

ستایویی (stāywayǝy) ستاینوم، توصیفي کلیمه.

ستتیک (statik) نر.م. و.ګ. ښکلا پېژندنه.

ستخ (stax) ص.نر.م.ح. ستوخ، بدخونده خواړه.

ستدیوم (stedıyūm) نر.م. و.ګ. ستېډیم.

ستر [1] (star) ص.نر.م.ج. ۱) لوی، غټ؛ ۲) پراخ؛ ۳) مشر؛ ٤) نر.م. تنکي، تېک، څنې، شقیقه.

ستر [2] (satǝr) نر.م. پرده، پرده، حجاب.

ستراو (satrāw) نر.م. ۱) یو ډول میوه لرونکې ونه ده؛ ۲) د میوې شیره.

سترپاسوال (starpāswāl) نر.م. په پولیسو کې لوړ رتبه چې د عسکرۍ له سترجنرال سره برابر ده.

ستر توب (startōb) نر.م. سترتیا، لوی والی، پرتم.

سترجنرال (stǝrjanrāl) ا. سرلښکر، سپه سالار.

سترچاری (starčāray) ص. لوی چاری، بې ادخمن (مغرور).

سترچاري (starčāri) لوی چارې، بهاځمني، غرور.

سترغلی (starğǝlay) نر.م. ۱) د سترګو ګاتی؛ ۲) د سترګې کسی؛ ٤) د سترګې پرده.

ستر کوکو (stárkokō) نر.م. نسترن.

سترگ ارتاو (stargartáw) لبدارتاو، چشم انداز.
سترگبندي (stárgbandí) ل. کوډي کوډ ګري، چشمبندي.
سترگبېجن (stárgbejan) نر.م. هغه څه چې سترګی اخلي؛ هغه ښکلي یا راکښونکې شیز چې د خلکو پام ځان ته راکاږي.
سترگ توری (stargtóray) ص. نر.م. ۱) تور سترګی؛ ۲) دسترووي کنایه.
سترگ خوړي (stargxúzi) ښځ.م. د سترګو ناروغي او درد.
سترگ رپ (stargráp) نر.م. د سترګو د رپ درمره لنده شېبه.
سترگک (stargák) نر.م. چشمک، دسترګو اشاره.
سترگلید (stargiíd) ل. د سترګو لید، د سترګو نظر، چشمدید.
سترگلینه (starglína) ښځ.م. نظر بازي، کتنه.
سترگن (stargón) ص. سترګور، سترګی والا، عینکي.
سترگن کوکو (stargankōkó) نر.م. د نرګس ګل.
سترگنلی (stargnaláy) نر.م. د سترګو کاسه، د سترګو د ګاتو (مرغټانه) ځای.
سترگور (stargawár) ص. نر.م. ۱) بینا؛ بصیر، د نظر خاوند؛ ۲) مج. عالم، پوه.
سترگ وږی (stargwážay) ص. نر.م. ستروږی اروا وږی، بد سرلی، حریص، سرابښ.
سترگه (stárga) ښځ.م. د انسان و حیوان د لیدلو او کتلو عضو، د باصرې غړی.
سترگی (stargáy) ښځ.م. ۱) عینکې، چشمې؛ ۲) د ژرندې د ښرخ څرخ؛ ۳) چونږ، د دروازې لښک؛ ٤) د اوبو د چینې سرری؛ ۵) ډېر منتظر.

سترگی پرلار (stargeparlár) ص. څارو، منتظر.
سترگي تړل (stargetaṛál) مص. مت. ړوند چرګ، د ماشومانو یو ډول لوبه ده.
سترگیز (stargíz) نر.م. وګ. سترګور.
سترگی والا (stargaywālá) وګ. سترګن.
سترمېړه (starmeṛá) ص. ښه ځوان، لوی مېړه.
سترنج (satránj) نر.م. شطرنج؛ یوه لوبه ده.
سترنجي (satranjí) ښځ.م. سترنجی، دری، یو ډول نخی فرش دی.
ستروا خفاء (satruxfá) ښځ.م. (عس.) پټونه، نبهاموبه، د سس له کشف څخه د حزوتامونو، وسلو د واقعي وضعیت پټول.
سترونده (satarwánda) ص. ښځ.م. مستوره، سترمنه، سراپرده (ښځه).
ستروی (starwáy) نر.م. د مېږي حشره.
ستروي (starwí) ښځ.م. لویي، لویوالی، ...
ستره[1] (satrá) نر.م. ۱) روی بند، پوړنی، ټیکری؛ ۲) ص. ښځ.م. سراپرده ښځه؛ ۳) ښځ.م. په کښتۍ کې د څارویو د ربدو ځای.
ستره[2] (sutrá) ص. نب. پاک، سپېڅلی.
ستری (satráy) ښځ.م. ۱) کوده، ګېډۍ؛ ۲) د انسان یا څاروي شوربدلی پوست.
ستربدل (staredál) مص. ل. لوبېدل، غښتېدل.
ستړي وتري (sa ṛiwatṛí) ص. نب. ۱) ستړی ستومانه؛ ۲) یوه کسورنی چې تول د ناروغی په بستر کې پراته وي.
ستړی (s táṛay) ص. نر.م. ستومانه، خسته.
ستړیا (staṛyá) ښځ.م. ستوماني، ستړتیا، نا آرامي، خستګي.
ستړېدل (staṛedál) مص. ل. ستومانېدل، ستړی کېدل، خسته کېدل

سترې ستومانه (starasystomāna) ص. نـر.م. ډېر سترې، سخت ستومانه، توکرتوکر.

سترې مشي (stariṃaši) ښځ.م. ښه راغلي، هركلي، د حال احوال پوښتنه.

ستغ (stağ) ص.نـر.م. ۱) وګ. ستخ؛ ۲) زيـږ؛ ۳) شخ، سم؛ ٤) په غره كې نيغه ختلې لاره

ستغه (stáğa) ص. ښځ.م. سخته خبره، بده خبره.

ستګ (stag) نر.م. سنجاق، ستنګ.

ستل (satál) نر.م. ۱) بالټې، سطل، د اوبه د ساتلو يا انتقالولو لوښي؛ ۲) مص.مت. هوارول.

ستلى (satálay) مف. نر.م. هوار كړى، اوار كړى.

ستم[1] (sıtám) نر.م. ظلم، تيرى، زياتي.

ستم[2] (stam) نر.م. ستام، ستما، ستمهار، ستمى، نپسک، سپله هار، تيګا.

ستما (stamā́) ښځ.م. ستم، ستمى، نپسک.

ستمن[1] (satmán) نـر.م. ۱) مبلمه پال، مېلمه پالونكى؛ ۲) باناموسه.

ستمن[2] (stamán) نر.م. ۱) يو ډول تريخ بوټى دى ۲) ص.نر.م. شته من، بهاى، دنيا دار.

ستمهار (stamahā́r) نر.م. د ستمي اواز، د هنجي وهلو اواز، ستمېدنه.

ستمېدل (stamedál) مص.ل. سالنډه لنډه كېدل، ستمى كېدل، په ستمي كېدل.

ستن (stan) ښځ.م. ۱) يوه نرۍ وړه فلزي آله ده چې كالي وربانديې ګنډل كېږي؛ ۲) وګ. پېچكاري ۳) پايه، متپه، ستون؛ ٤) بمبيركه؛ ٤) نر.م. د لمنځي، ارچې او نښتر د ونې پاڼه (بلګ).

ستناو (stanā́w) نـر.م. مانع، خنډ، خنډوونكى، ټالوونكى.

ستناوه (stanā́wa) ښځ.م. د مشرتوب او شـرافت حق لرنه.

ستنبه (stanbá) ص. نـر.م. پېچكاري كـوونكى، ستنه لګوونكى، رګوهونكى.

ستن بوټى (stanbū́ṭay) نر.م. يو ډول واښه دي.

ستنځى (stanjáy) نر.م. اړخى، اړتون، توقيفځى، زندان، بنديخانه، جهل.

ستن ستنكى (stanstankáy) نـر.م. ستنكى، سل پاڼى، ببركوكو، صدبرګ ګل.

ستنک (stanák) نر.م. وګ. ستک.

ستنكى (stankáy) ا. سنجاق، ستک.

ستنول (stanawál) مص.مت ۱) ګرځول، راګرځول؛ ۲) ايسارول، ځنډول، منع كول.

ستن وهنه (stanwahána) پېچكاري، خالكوبي، تزريق.

ستنه (staná) ښځ.م. ۱) په شا تلنه، بېرته تلنه؛ ۲) وګ. ستن.

ستنېدل (stanedál) مص.ل. ۱) بېرته راګرځېدل؛ ۲) منع كېدل، ځنډېدل، معطلېدل.

ستو (satū́) نر.م. ستوان، تلخان.

ستو (staw) نر.م. كوچنى سـورى، تنګه، تېوزه.

ستو (satáw) نر.م. يو ډول شيدې لرونكې خړرنګې ګياه ده.

ستوان (satwā́n) نـر.م. تلخان، د وچو توتو تک وهلې ميده ته تلخان يا ستوان وايي.

ستوخ (stūx) ص. نر.م. وګ. ستخ.

ستوخى (stū́xay) نـر.م. تم، ستمى، نفسک، تګو، ستام.

ستودګى (studgáy) ښځ.م. يو ډول مربع شكله شپاړس ځنډيز نقش دى چې د تغرونو په اوبدلو كې اچول كېږي.

ستور (stor) نر.م ۱) د كوترې هومره يوه توره مرغى ده؛ ۲) غټ ځاروي، ستر بوده ګان، لكه: اس.

ستوربېړى (storberáy) ا. فضايي بېړى، تشيال بېړى.

ستورپكى (storpakáy) ښځ.م. يو ډول نقش دى چي د كبوزر ته ورته دى.

ستورپوه (storpóh) ص. نر.م. ستوري پېژندونكى، ستور پېژاند، هيئت پوه، منجم.

ستورپوهاند (storpohánd) ا. وګ. ستورپوه.

ستورګى (storgáy) ا. وړوكى ستورى، ستوري ډوله (*) ليكنښه.

ستوروين (storwín) ص. ستوري ليدونكى، نجومي، ستورپوه.

ستورى (stóray) نر.م (ج. ستوري) ستاره، ستبرى، هر اسماني جرم ياجسم لكه سياره، شهاب ثاقب، ذوات الاذناب، سپوږمى او نور.

ستورى (stūráy) ښځ.م. ګوځى، مرخېړى، يو ډول غرنى پوځكى ده.

ستورين (storín) ص. د ستوري اړوند، ستوريز.

ستوريونى (storyūnay) ا. ستورمزلى، ستور ګرځى.

ستوغ (stuğ) ص. نر.م.ج. سخت، ستغ، ستخ.

ستوغه (stúğa) ص. ښځ.م. سخته، ستغه، زښته، بده (خبره).

ستوكل (stokál) نر.م. بدنيته، ناغېړه (سړى)، شرير وناراسته.

ستوګه (stóga) ښځ.م. سكونت، استوګنه.

ستول (satawə́l) مص. مت. كمول، ټيټول، سپكول، كښېنول، غلى كول، ارامول.

ستولى (satawə́lay) مف. نر.م. غلى كړى، كرار كړى، آرام كړى.

ستومانتيا (stomāntyā́) ښځ.م. ستړيا، ستړتيا، ستوماني (وګ. ستړيا).

ستومانول (stomānawə́l) مص. مت. ستړى كول، خسته كول.

ستومانه (stomā́na) ص. نر.ښځ.م. ستړى، خسته، زېله.

ستومانېدل (stomānedə́l) مص.ل. ستړى كېدل، زېله كېدل، خسته كېدل.

ستومى (stū́may) نر.م. د ستني سېم، د ستني سوم، د ستني سپمى.

ستون[1] (stūn) ص. نر.م. (ج. ستانه) بېرته ګرځېدلى، معطل، ايسار، پاتې شوى.

ستون[2] (sutū́n) نر.م. ۱) برخه، حصه؛ ۲) پايه، ستن، متېه؛ ۳) د سر تېرو ډلې چې د حركت په وخت كې پر يوه كربښه روان وي.

ستونچه (stūnčā́) ښځ.م. لستونكى، آستينچه، هغه لستونى چې د ډوډۍ د پخولو په وخت كې ښځې په لاس كوي.

ستونځ (stūnǰ) ص. نر.م.ج. ۱) كلك، جګ؛ ۲) ګران، ورتېر، د غره څوكه.

ستونځه (stū́nǰa) ښځ.م. ستونزه، معضله، كړاو، كړاك، تكليف، زحمت، ربړ، پرابلم.

ستونزاواري (stonzawā́ray) ص. مشكل هوارورونكى، ربړه هواروونكى.

ستونزمن (stonzmán) ص. ستومانوونكى، ربړوونكى، ګران.

ستونكى (satū́nkay) نر.م. اواروونكى.

ستون ليكنه (sotonlikána) ا. كالم ليكنه، مقاله ليكنه.

ستونول (stunawə́l) مص. مت. معطلول، ستنول، راګرځول، بېرته راګرځول، څنډول.

ستونه (stū́na) ښځ.م. رجوع، ګرځېده، ورستنېده.

ستونى (stū́nay) نر.م. حلق، مرى.

ستونېدل (stunedál) مص. ل. بېرته گرځېدل، رجوع کول، ستنېدل.

ستونيز (stūníz) ص. نر.م. ج. په ستوني پورې اړوند. د ستوني -ستونيز غږ.

ستوني ستخ (stunistáx) ق. ستوني سنخ، ستوني ستاک، د شا پر تخته، شا پر ځمکه.

ستوونکی (satawúnkay) فا. نر.م. ارامونکی، غلی کوونکی، کموونکی.

ستوه (stáwa) ښځ.م. ۱) چاره، پېش کوزه، ستووه؛ ۲) نر.م. ستومانه، خپه، خوابدی، بې وسه، ناتوان.

ستوهېدل (stohedál) مص. ل. خپه کېدل، زړبدی کېدل، زهیرېدل، په عذابېدل.

ستوي (stawí) ښځ.م. اب مرواري، د سترګو يو راز ناروغي ده.

سته (sta) نر.ج. ۱) شته، شتمني، دارايي، دولت؛ ۲) ف. شته، دي، د يوه شي د شته والي ښکلی.

ستهان (sathā́n) ور. ستان، يوه لاحقه ده چې د ځای، مملکت او هېواد مانا لري.

سته تيک (statík) نر.م. و ګ. ښکلا پېژندنه.

ستي (satí) ص.نب. ۱) سوی، کباب شوی؛ ۲) تا. ساتي، سوتي، د هندوانو يو رسم وچې هندي مېرمنې ځان هغه اور ته اچاوه چې د مېړه مړی به يې په کې سوځېده.

ستی[1] (satáy) ښځ.م. ۱) و ګ. ستي؛ ۲) بي بي، مېرمن؛ ۳) هغه ښځه چې خپل سر د پلار په کاله کې سپين کړي.

ستی[2] (stay) ښځ.ج. شاتره، يو ډول بوټی دی چې د دوا کار ترې اخلي.

ستېدل (satedál) مص. ل. راضي کېدل، خوشاله کېدل، پخلا کېدل.

ستېزه (stezá) ښځ.م. ۱) لوړه سطحه؛ ۲) اوږده جګه سطحه.

سټ (saṭ) ص. نر.م. ج. ۱) تباه، برباد؛ ۲) ډېر سندان؛ ۳) پخې مې؛ ٤) دلرګي هغه کونده چې سندان په کې ټينګېږي.

سټار (saṭā́r) نر.م. ستور، يو ډول تېل دی چې د ښېتر يا جنغوزي د ونې له ريښې څخه وېستل کېږي.

سټاله (saṭā́la) ښځ.م. ستل، تخمين، اټکل.

سټ سمټ (saṭsamáṭ) نر.م. بېکاره، ناراسته، تمبل، لټ، تنبل.

سټ سودا (saṭsawdā́) ښځ.م. تخميني بيه.

سټک (saṭák) نر.م. سوټک، لوی چکوش.

سټک (sṭik) نر.م. و ګ. سټيک.

سټکوری (saṭkū́ray) نر.م. ۱) په تناره کې څڅېدلې دوړې، چکيده؛ ۲) دنباتاتو پاتې شونې بېخ؛ ۳) بنسټ، آر؛ ٤) کور خرابی؛ ۵) مړاوی، وچ شوی؛ ٦) سوکی، د اورسوکی.

سټګی (saṭgáy) نر.م. ۱) کوچنی سوټک؛ ۲) نښه، د ځلي په څېر د لوټو ورکوټې نښه.

سټمبېخ (sṭambéx) نر.م. يو ډول نبات دی چې بېخ يې کچالو ته ورته دی.

سټمتونی (sṭamtū́nay) نر.م. ستماتونی، لرګي ماتوونکی.

سټوپ (sṭop) نر.م. ۱) بخاري، اوجاغ، اجاق؛ ۲) شټوپ، ايشټوپ، ايسټوپ.

سټ وټ (saṭwáṭ) ص. نر.م. تباه، برباد، پوپنا.

سټوډيو (sṭudiyó) ښځ.م. د راډيو او تلويزيون د پروګرامونو توليد و استولو لپاره ډېزاين شوې خونه.

سټول (saṭawál) مص. مت. ورکول، تباه کول، بربادول، له بېخه وېستل.

سټه (sáṭa) ښځ.م. بېخ، اساس، بنیاد، بنسټ.

سټه ترنګ (saṭataṛáng) ا. هغه ترکیب چې له یوه خپلواک ویي او یوې سټې رغېدلی وي.

سټۍ (saṭáy) ښځ.م. د چرګ ځتی، د تبر څټ.

سټي پټي (saṭipaṭí) ص. نب. ۱) خامخا؛ ۲) ناحقه.

سټېدل (saṭedə́l) مص. ل. تباه کېدل، بربادېدل، ورک کېدل.

سټېډیم (sṭeḍiyám) نر.م. ستدیوم، سټېډیم، ستوډیوم، استدیوم، لوبغالی، د لوبو د اجرا کولو ځای.

سټېریوټایپ (sṭeriyoṭáyp) ص. نر.م. ۱) ط. کلیشه، د چاپ تخته؛ ۲) سو. متحدالماله، یکنواخته کړه وړه یا سلوک.

سټېریوفونیک (sṭeriyofoník) ص. نر.م. ج. (بر.) د اواز د تولید یوه طریقه ده.

سټېشن (sṭešán) نر.م. ۱) تمځی، د دربدو ځای: (لکه د سرویسونو او رېلونو)؛ ۲) د راډیویي او تلویزیوني څپو د استولو او اخیستلو ځای.

سټېک (sṭik) نر.م. ۱) هغه لرګی چې نری او اوږد وي؛ ۲) د هاکي د لوبې لرګی.

سټېنډرډ (sṭenḍárḍ) سټنډرډ، ستاندار: ۱) معیار، مقیاس؛ ۲) پایه، بنسټ؛ ۳) بېلګه، نمونه.

سجاپ (sajā́p) نر.م ۱) اوږده ریتاړه ده چې د جامې څنډو ته یې ورګنډي؛ ۲) د رخچینې یا خولۍ هغه برخه چې پر کلکۍ پورې یې ورګنډي.

سجره (sajrá) ښځ.م. سرجه، د واورې کلکېدل.

سجع (sáj'a) ښځ.م. مقفی کلام، قافیه لرونکې خبره، د نثر قافیه.

سجل (sijíl) نر.م. ۱) اقرارلیک، د احکامو او عهدونو کتاب؛ ۲) پېژند پاڼه.

سجیه (sajiyá) ښځ.م. خوی، طبیعت، خُلق.

سچ (sač) ص. نر.م. ۱) خالص، نږه، نوږه، سوچه؛ ۲) ټول، ګرده سره.

سڅ (sac) ص. نر.م. ج. ګڼ، ګور، ببر.

سڅه (sacá) ښځ.م. سکره، د مزرې بېخ، د مزرې د بېخ غوټه، د مزرې ډاک.

سحر (sihár) نر.م. جادو، افسون، کوډې.

سحرامېز (sihraméz) ق. له سحره ډک، جادو ډوله، له افسون سره مل.

سحرګاه (sahargā́h) نر. ښځ.م. سهار مهال، سهار ګېځ، ګهیځ.

سخ (sax) نر.م. ۱) بخت، طالع، خوښي، نېکمرغي؛ ۲) بهانه ۳) اد. شاباس، ډېر اعلی، ډېر ښه.

سخا[1] (saxā́) ښځ.م. ۱) بخشش، خیر، ورکړه، سخاوت؛ ۲) څښا، د پښو خفیف اواز.

سخا[2] (sxā) ص. نب. خوسا، بوېناک، ګنده او بدبویه، متعفن.

سخات[1] (sxāt) نر.م. سکات، اسقاط.

سخات[2] (saxā́t) نر.م. فاتحه، دعا.

سخاته (sxā́ta) ص. ښځ.م. غټه پیسته پزه، شلمه پزه، پلنه پزه.

سخاړېل (sxāŕél) نر.م. خرکری، رواش، پېښی.

سخاوت (saxāwát) نر.م. ۱) کرم لرنه، بخشش لرنه، ځوانمردي، خیراتونه، خیرات.

سخاوږه (sxāwźa) ښځ.م. خساوږه، خساوزه، د بدغږ مانع دوا، د زنبق د ګل ریښه.

سخت (saxt) ص. نر.م. ج ۱) مضبوط، ټینګ، کلک؛ ۲) ګران، مشکل؛ ۳) مج. کنجوس.

سختاړ (saxtā́ṛ) نر.م. ۱) بته ورېجې؛ ۲) یو ډول لېټی ده؛ ۳) هر نرم و اوبلن ګډ شیز.

سختاړول (saxtaṛawə́l) مص. مت. لېټی کول، اوبلنول، ګډ ګډېر و اوبلنول، خوړینول.

سختاړېدل (saxtaṛedə́l) مص.ل. لېتې کېدل، اوبلنېدل، خوړېنېدل، ګوګاډېږېدل، سخاړېدل.

سخت درېځی (saxtdaṛ́ʒay) ص. د سخت (سیاسي) دریځ او موقف خاوند، تونډ لاری.

سخت دله (saxtdíla) ص. نب. سخت زړی، په زړه سخت، بې عاطفې.

سخت سری (saxtsáray) ص. نر.م. سخت سر، کلک، ټینګ، سخت.

سخت سپارو (saxtsepārū́) نر.م. د ملا د درد یو ډول دوا ده.

سخت ګیر (saxtgír) ص. نر.م. ۱) جدي، دقیق، چخړېیونکی؛ ۲) مشکل تراش.

سخت مزاجه (saxtmizā́jha) ص. نب. سخت طبیعته، عصباني، خوشکتي، تونډ، تاوکی.

سختوالی (saxtwā́lay) نر.م. ۱) کلکوالی، ټینګوالی؛ ۲) مشکلتوب؛ ۳) ممسکي.

سختول (saxtawə́l) مص.مت. ۱) کلکول، ټینګول؛ ۲) مشکلول؛ ۳) تېزول.

سخته (sáxta) ښځ.م. ۱) محرومیت، مظلومیت، کړاو؛ ۲) ډېر، زښته، زښت، بې جوړې.

سختیا (saxtyā́) ښځ.م. ۱) تنګسه، خواري؛ ۲) سختي، ممسکي.

سختېدل (saxtedə́l) مص.ل. ۱) کلکېدل، ټینګېدل؛ ۲) مشکل کېدل؛ ۳) ممسک کېدل؛ ٤) تېزېدل.

سخر (sxar) نر.م. ۱) خسر، د مایني پلار، د مېړه پلار؛ ۲) بېر سر؛ ۳) تېره کاڼی، چوری، چېر؛ ۲) انجېرنجر، ګوډو، پېچل شوی شی.

سخرګنی (sxarganáy) ښځ.م. د خسر کورنۍ، خسرګنی، خسرخېل.

سخره (sxára) ښځ.م. د ینګې کشولو پړی.

سخره غوټه (sxaragū́ṭa) ښځ.م. سخره ګنډه، ګډه وډه شوې غوټه، ړنده غوټه.

سخری (sxaráy) ص. نر.م. ټینګ، ثابت.

سخره (saxrā́) ښځ.م. یو راز غرنی بوټی دی.

سخړه[1] (saxṛá) ښځ.م. ۱) اومه نطفه، اومجنین؛ ۲) د چارې رسی؛ ۳) مېله، چړچي.

سخړه[2] (sxáṛa) ښځ.م. ۱) تمه، د ویالې یا کاریز د کېندلو عمله؛ ۲) سربونډې، ورلګینه.

سخکوره (saxkóra) ښځ.م. دوه سرې ترښځ.

سخن (saxán) ص. نر.م. طالعمن، نېکمرغه.

سخواړ (sxwāṛ) نر.م. پلنه پزه، پېته پزه، چیته پزه.

سخوبی (sxubáy) نر.م. ډبلی، زبونه.

سخوټ (sxūṭ) نر.م. ۱) ګردی زخن لرګی؛ ۲) منډلی او تیټ چاغ سړی.

سخوټن (sxuṭán) نر.م. توده ایره، پړندی، سخوتن، سخوختن.

سخور (saxawár) نر.م. نېکمرغه، بختور.

سخوریز (sxuríz) نر.م. پښنی ته ورته یو ډول بوټی دی.

سخوریی (sxwaryáy) نر.م. د سخوریز، د بوټي ښخ.

سخوښتی (sxwaṣtáy) نر.م. ۱) د خولې کنج؛ ۲) ماکو.

سخول (sxwal) نر.م. تلفظ.

سخوندر (sxwandár) نر.ښځ.م. سخندر، سخوندر، څوان غوېی، څوان خوسکی.

سخه (sáxa) ښځ.م. کینه، رخه، حسد.

سخهار (saxahā́r) نر.ج. د مال د سېږمو اواز.

سخی (saxáy) نر.م. ۱) و ګ. سړی؛ ۲) خوسی، خوسکی؛ ۳) د یوې لویې نوم دی.

سخي (saxí) ص. نب. دسخا خښتن، ښندونکی، بخښونکی، لاس خلاصی.
سد (sad) نر.م. ۱) هوښ، عقل، شعور؛ ۲) دېوال، خنډ؛ ۳) د رخ مقابل، د تورېک په میل کې تاو راتاو دېوال.
سدره (sádra) ښځ.م. قلنګ، شکرانه، جاري خیرات.
سدرۍ (saxráy) ښځ.م. واسکټ، ټټرۍ.
سدکاو (sadkâw) نر.م. اسهال، چړنتوب، حیضه، له نسه ایله کېدنه، سرن.
سدوبد (sadubád) نر.م. عقل وهوښ، عقل و فکر.
سدول (sadwál) نر.م. لنډ قدی سړی.
سدۍ (sadáy) ښځ.م. پېړۍ، قرن، د سلو کالو موده.
سډول (saḍúl) نر.م. ۱) زوړ ډنګر غویی؛ ۲) مج. جاهل، تنبل و پنډ سړی.
سر[1] (sar) نر.م. ۱) ککرۍ، کوپړۍ، جمجمه؛ ۲) څوکه، قله؛ ٤) اساس، منشأ؛ ۵) مشر، د سرسړی؛ ٦) مخته، مخکې؛ ۷) شروع، پیل؛ ۸) سورجه، کلکه شوې واوره.
سر[2] (sir) نر.م. ۱) راز، پټه خبره؛ ۲) قلب، زړه؛ ۲) پټ، د علانیت ضد.
سر[3] (sur) نر.م. ۱) مو. سور، سُرت، ټیپ، آهنګ، میلوډي، نغمه، تون؛ ۲) مج. هوښ، شعور؛ ۳) مج. مهارت، استعداد؛ ٤) واک، اختیار.
سراب (saráb) نر.م ۱) سرورخی؛ ۲) و.ګ. څلویی[2]؛ ۲) ع. له نري او د نري له متاع څخه کنایه.
سراج[1] (saráj) نر.م. څین جوړونکی او خرڅوونکی.
سراج[2] (sıráj) نر.م. ۱) څراغ، ډیوه؛ ۲) لمر.
سراج الاخبار (sırājulaxbâr) د یوې جریدې نوم و چې د امیر حبیب الله خان د سلطنت پر دور د محمود طرزي په لیکوالۍ چلېدله.
سراج الاطفال (sırājulatfál) نر.م. د یوې جریدې نوم و چې د امیر حبیب الله خان په زمانه کې د محمود بېګ طرزي په لیکوالۍ خپرېده.
سراجه (sarâja) ښځ.م. هغه خنډ (زخه، غوټه) چې د تاک په څانګو باندې کېږي.
سراجي (sarājí) ښځ.م. د څین جوړولو کسب.
سراچه (saráča) ښځ.م. ۱) ووړکی سرای، د کور دننه وړه او څانته ابادي؛ ۲) هغه خونه چې د کور د دروازې یا ګاراج په سر جوړه شوې وي.
سرارو (sarāró) نر.م. شریان، د لاس غټ رګ.
سراسر (sarāsár) ق. ټول، له یوه سره تر بله پورې، سر تر پایه.
سراسوتي (saraswatí) ښځ.م.و.ګ. سرسوتي.
سراښ (srāṣ) ص.نر.م. حریص، لالچي.
سراښند (srasánd) ص. نر.م. حریص، سراهند، نه مړېدونکی.
سراښول (srāṣawál) مص. مت. سراښ کول، ټینګول، تحریص و ترغیبول.
سراښېدل (srāṣedál) مص. ل. حریصېدل، ترغیبېدل.
سراغ (surāǧ) نر.م. نښه، نخښه، د یو چا د ځای پوښتنه.
سرافراز (sarafrâz) ص.نر.م. سرلوړی، مفتخر.
سرامني (srāmaní) ښځ.م. زوه، د زخم اوبه چې څه وینه هم ورسره وي.
سرانداز (sarandâz) نر.م. ۱) اوږده قالینچه ده چې د توشکې په مخ اچوله کېږي؛ ۲) ص. نر. م. چټک، چالاک؛ ۳) بې پروا، بېباکه.
سرانه (saraná) ښځ.م. ۱) هغه لرګی چې د دروازې په سر اچول کېږي؛ ۲) د سړي په سر بیسې تولول.

سراو (saráw) ص.نر.م. په سر کې، لومړی، له تولو وړاندې اوبه کول.

سراوره (saraóra) ښځ.م. هغه خواره چې په اوومه ورځ یې په ناوې پسې وروړي.

سراوړه (sráwṛa) ښځ.م ۱) گنه گونه؛ ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه.

سرای (sráy) نر.م. ۱) کور، انگړ؛ ۲) هغه ډېرې کوټې یا دوکانونه چې په یوه محوطه کې وي.

سرایت (sarāyát) نر.م. ۱) اثر، اغېزه؛ ۲) د یوه شي له توکو څخه د بل شي تېرېدنه.

سرایږد (saréẓd) نر.م. بالبنت.

سرایستلی (sarıstálay) ص. وتلی، پېژندلی، مخور، نوموړ، نومړی.

سراېښی (sarésay) نر.م. سروېږدی، بالبنت.

سرب (srab) نر.ج. ۱) سوربخن، سرمنه؛ ۲) و گ. سرپ ٤)؛ ۳) چاره، علاج.

سربادي (sarbādí) ښځ.م. هغه لېونتوب چې په پسپور خوری څخه پیدا کېږي.

سربادی (sarbāday) ص. نر.م. لېونی، چتمي غږېدونکی، چتیاټ ویونکی.

سرباز (sarbāz) نر.م. عسکر، سرتېر، سرتېری، سرښندونکی.

سربانده (sarbānda) ښځ.م. ۱) سپرغېری، د پټي سرالال، غړی؛ ۲) هغه ورکوټی پټی چې د غټ پټي سرته پروت وي.

سربانډی (sarbānday) نر.م. سرباری، له عادي حالته پورته، سربندي، سرمندیل، سرماتی، د دېوال ورروستی پخسه.

سربانډه (sarbānḍa) ښځ.م. بدریزه، سربانډی، هغه څرمنه چې په جغ پورې تړل کېږي او بیا د سپارې غشی وړاندې کلکېږي، سربانه.

سربدال (sarbadál) نر.م. سرگنگسه، گیچ، بېحاله.

سربدل (sarbadál) نر.م. جار، قربان، واری، ځار.

سربداگه (sarbaḍága) ص. نب. ۱) بې پرو، لچه، لنډغر، ابله گرده؛ ۲) بېځایه لگښت.

سربر (sarbár) نر.م. ۱) څانگې پرېکول، ښاخ بری؛ ۲) ق. تول، برابر، یوشانته، پوره، سرپه سر.

سربرا (sarbará) ص. نر.م. ۱) سم، برابر، منظم؛ ۲) د کار پای؛ ۳) نامي، د سر (سری).

سربل (sarbál) ا. مخینه، سابقه.

سربنا (sarbına) ا. مخبنا، روبنا.

سربند (sarbánd) نر.م ۱) د وېالې سربند؛ ۲) هغه نری پړی چې کوری، ترنگر او... وړباندې اوبدل کېږي؛ ۳) مبله، بانده، ابلبند.

سربندی (sarbandáy) نر.م. سرمندیل، سرماتی، د دېوال ورروستی مایله پخسه.

سربندي (sarbandí) ښځ.م. د جنگی لاس نیوی، نامزادي، کوژده.

سربوڼی (sarbúṇay) نر.م. نولی، خربوزی، سوربوڼی.

سربه[1] (sarbá) ص. ښځ.م. څربه، چاغه، غوټه.

سربه[2] (srabá) ښځ.م. ۱) مرداره، لاش، مرزگه؛ ۲) سربله، قصابي شوی؛ ۳) غوښه.

سربېرن (sarberán) ق. پاسڼ. پورتنی، پرسر.

سربېره (sarbéra) ق. علاوه، د پاسه، پورته، برعلاوه، زیاتی.

سربېښت (sarbéṣt) نر.م. سرسینه، سربېښتی، سربېښتی.

سربیه (sarbaya) ښځ.م. د سر په قیمت، د سر بیه.

سرپ[1] (srap) نر.م. ۱) سرب، سرپ، یو ډول فلز دی؛ ۲) یوه غرنی ونه ده؛ ۳) په لومه کې د مرغی د وزر وهلو اواز.

سرپ[2] (sırp) اد. صرف، فقط، گوبلي، محض.

سرپاړی (sarpā́ẓay) نر.م. سرپاغی، د سر و مغز د دړبدو او پړسېدو یو ډول ناروغي ده.

سرپټه (sarpáṭa) ص. ښځ.م. باکره او سترمنه.

سرپټی (sarpáṭay) ص. سرپوښلی، هغه چې سر یې پټ وي.

سرپرست (sarparást) نر.م ۱) مربي، روزونکی، پالونکی؛ ۲) اداره کوونکی، موقتي مشر.

سرپری (sarparáy) نر.م. د ساچ په څېر یو ډول مرغی ده چې وزرونه یې سره او نوره توره ده.

سرپرېکړی (sarprekáṛay) ص. نر.م. ۱) سر قربان کړی، توریالی، سرپرې؛ ۲) کټ مټ.

سرپرېکول (sarprekawál) مص. مت. ۱) سر غوڅول، وژل؛ ۲) پ. ک. لوړه کول.

سرپړ کمشر (sarpaṛkmášar) نر.م. بریدگی، یوه عسکري رتبه ده.

سرپښتی (sarpaṣṭáy) ښځ.م. سرسینه، نازکې تنکی پښتی.

سرپک (sarpák) نر.م. سرسري، هسې، سطحي.

سرپناه (sarpanā́h) ښځ.م. ۱) کور، خونه، منزل؛ ۲) کوډله، جونګړه.

سرپوټکه (sarpuṭáka) ښځ.م. سپېرکونډکه، کوچنۍ مرغۍ ده چې په سر باندې پوپکه لري.

سرپوټه (sarpū́ṭa) ښځ.م. وگ. سرپټه.

سرپوړی (sarpóṛay) ص.نر.م. وگ. سرلوړی.

سرپوښ (sarpóṣ) نر.م. ۱) سرپوټی، برغولی؛ ۲) یو ولس دزې توپک.

سرپوښلی (sarpoṣálay) ص. نر.م. پوښلی، سرپټ شوی، پټ.

سرپول (sarpawál) مص.مت. مرغی بېرول، مرغه د وزرو په رپولو راوستل.

سرپه څېړی (sarpaceṛáy) ق. سرپه چېړی، سرپرڅړی، سرپه څنکه، سرپه څونکه.

سرپه سر (sarpasár) نر.م. ۱) یو شان، یو برابر، مساوي؛ ۲) پرتله.

سرپېدل (srapedál) مص. ل. په لومه کې د مرغی د بندېدو په وخت کې د وزرونو وهل کېدل.

سرپین (surpín) ص. نر.م. ۱) سرپې، سرپې، د سرپوجوړ؛ ۲) سرپي توپک.

سرتا (sartá) ښځ.م. د ښځو د پوړني شا وخوا ګنډل شوې وربښمینه توټه.

سرتاو (sartā́w) نر.م. سرغړونه، سرکښي.

سرتاوول (sartawawál) مص. مت. سرغړول، سرکښي کول، ناپرماني کول.

سرترپایه (sartarpā́ya) ق. ترپایه، ټول، تمام، له اوله تر آخره.

سرتړلی (sartaṛálay) سرپټی، سرپټ، سربسته.

سرتړونی (sartaṛū́nay) نر.م. سرتونی، سرپېچک، کله چک، هغه دسمال چې سر پرې تړي.

سرتمبه (sartamba) ص. نب. وگ. سرټمبه.

سرترسره (sartarsára) ق. ټول، سراسر، بالکل، له سره تر اخیره، کلاً، کاملاً.

سرتناو (sartanā́w) نر.م. مراند، د مېږزانو د جال سرتناو.

سرتور (sartór) ص.نر.م.ج ۱) سرلوڅ، سرلوڅی؛ ۲) بې عزته، خوار، ذلیل.

سرتورول (sartorawál) مص. مت ۱) سرلوڅول؛ ۲) بې عزته کول، خوارول. سرتورونه.

سرتوره (sartóra) ص. ښځ.م. ۱) تورسرې، سرلوڅې (ښځه)؛ ۲) مج. کونډه.

سرتوري (sartorí) ښځ.م ۱) بې عزتي، سپکونه؛ ۲) کونډتوب.

سرتورېدل (sartoredál) مص.ل. ۱) بې عزته کېدل؛ ۲) کونډېدل، بې مېړه کېدل.

سرتونی (sartúṇay) نر.م.وګ. سرتړونی.

سرتی (saratáy) ص.نر.م. ترهور، سرګردان، وارختا.

سرتېر (sartér) ص. نر.م. ۱) زړور، جسور؛ ۲) فداکار، سرتېریجانباز؛ ۳) عسکر.

سرتېره (sarterá) ص. نر.م. سرتېز، هغه څه چې سر یا څوکه یې تېره او تېزه وي.

سرټمبګي (sarṭambagí) ښځ.م. سرټمبګي، مخالفت، ضدیت، سرزوري.

سرټمبه (sarṭambá) ص. نب. سرټمبه، ضدي، مخالف، پر یوې ښځایې خبرې سخت ولاړ.

سرټولنه (sarṭolána) ا. ستره ټولنه، ستره غونډه، سراسري کنفرانس.

سرټیټوالی (sarṭiṭwálay) نر.م. خجالت، شرمندګي، بدنامي، سرکښته والی.

سرټیټی (sarṭíṭay) ص.نر.م ۱) اطاعت کوونکی، عاجز؛ ۲) خجل، شرمنده، بدنام.

سرج (sarj) نر.م. ځین، زین، د آس زین.

سرجماعه (sarjamāʂá) نر.م. سرجماعت، د ټولګي مشر، د صنف کپتان.

سرجنښت (sarjanəʂt) نر.م. د کار او عمل لار.

سرجه (sarjá) ښځ.م. سورجه، سوجره.

سرجي (sarjí) نر.م. ځین جوړوونکی او خرڅوونکی.

سرچشمه (sarčašmá) ښځ.م. ۱) سرچینه، چینه، منبع

سرچومه (sarčúma) ښځ.م. ساچمه.

سرچېړی (sarčéṛay) ص. نر.م. نسکور.

سرچینه (sarčiná) ښځ.م. سرچشمه، منبع.

سرځوړ (sarǰwáṛ) ص. نر.م. ج. ځوړی، سربښکته، سرڅوړ.

سرځوړی (sarǰwáṛay) ص. نر.م. ۱) سرځوړ، شېوه، سرکښته؛ ۲) سرټیټی؛ ۳) عاجز، بې ازاره؛ ۴) خجل.

سرځوړي (sarǰwaṛí) ښځ.م. سرځوړی، سرټیټي، سرخمي، سرڅوړي.

سرځی (sarǰáy) ق. مخکینی، وړاندینی (برخه).

سرڅارمن (sarcārmán) نر.م. د پولیس په تشکیل کې ترسمونیار رابښکته رتبه ده چې د عسکري د جګتورن او ملکي ٦ رتبې سره برابره ده.

سرڅارن (sarcārán) ا. د پولیس افسر، د افغاني پولیس رتبه.

سرڅپوڼی (sarcapúṇay) ا. زړوکی، څکالکی، اوړنی، د سر دسمال.

سرڅړی (sarcáṛay) نر.م. یو ډول بوټی دی چې ډنډر یې غټ او پاڼې یې نرۍ دي.

سرڅوړه (sarcúṛa) ص.نب. ۱) سرځوړ، سرځوړی ۲) د وزن په موضوع کې د دروند مانا لري.

سرڅوړی (sarcúṛay) نر.م ۱) سربښکته، سرځوړی؛ ۲) مج. خجل، شرمنده.

سرڅېړه (sarcéṛa) ښځ.م. مخامخ، مستقیما، نېغ په نېغ.

سرڅېړی (sarceṛáy) نر.م. سرڅوړی، سربښکته.

سرحد (sarhád) نر.م. برید، وېش، پوله، ټک، فاصل حد.

سرحددار (sarhaddár) ص.نر.م. برید ساتونکی، د سرحدي چارو مؤظف، د سرحد ساتلو آمر.

سرحدي (sarhadí) ص. نب. په سرحد پورې اړوند، د سرحدي سیمې اوسېدونکی.

سرخاب (surxáb) نر.م. ۱) سریخ، سرخاوی، یو ډول هیلی ده؛ ۲) سرکی.

سرخار (sarxár) ص. نر.م. د اغزو بندیز (احاطه).

سرخازه (sarxāza) يوډول ځازه، دبرليک، د قبر شناخته.

سرخان (sarxā́n) نر.م. په وړو وړو نواو خېراتونو کې د کارونو پوره بند وبست کوونکی.

سرخانه (sarxāná) ښځ.م. سري. سرکول، د چلم سرخانه، د چلم ټوپی.

سرخانی (sarxānáy) ښځ.م. د اوښانو طويله.

سرخاوره (sar xáwra) ښځ.م. د سر پربمنځلو خاوره.

سرخ باد (surxbā́d) نر.م. سره مخه.

سرخچه (sarxčá) ښځ.م.ج. ۱) يوډول سره او تروه زردالو دي؛ ۲) يوډول غنم.

سرخرکه (sarxaráka) ښځ.م. کله خورکه، يوډول مرغۍ ده چې د کوچنيو مرغيو مازغه خوري.

سرخروی (surxrúy) ص.نر.م. مخ روښی، سرلوړی، سرهسکی.

سرخرينه (sarxriyána) ښځ.م. سرکلونه، سرخرونه.

سرخس (sarxás) نر.م. يوډول بوټی دی.

سرخط (sarxát) نر.م ۱) سرليک، عنوان، سرنامه؛ ۲) سرمشق.

سرخک (sarxák) نر.م. يوډول بوټی دی.

سرخکان (surxakā́n) نر.م. و.گ. شری.

سرخکه (sarxáka) ښځ.م. يوډول توره مرغۍ ده.

سرخکی (surxakáy) نر.م يوډول بوټی دی چې په رېښو يې شيان رنګوي.

سرخنی (sarxanáy) نر.م. څرخنی، هغه غوچکه چې د کچرې په منځ کې د کورتواو غوړيو د اچولو لپاره وېسته کېږي.

سرخوړلی (sarxwaṛálay) ص.نر.م. تباه شوی، هلاک شوی، مړ شوی.

سرخوړوونکی (sarxuẓawū́nkay) فا.نر.م. ستړی کوونکی، خپه کوونکی، شله، سرتمبه.

سرخوږی [1] (sarxwáẓay) ص.نر.م. مزاحم، تکليف ورکوونکی، جنجالي.

سرخوږی [2] (sarxū́ẓay) نر.م. سرخوږېدنه، سردردي.

سرخوش (sarxóš) ص.نر.م. خوشال، مست.

سرخول (sarxól) نر.م. د خولۍ سر، کله گی، د خولۍ ټوپی، ټپکی.

سرخوله (sarxwála) ښځ.م. د خولۍ پېڅه، د خولۍ چنه، دخولۍ پراوېز.

سرخه (surxá) ص.نب. ۱) سمند آس؛ ۲) ښکلی، سوربخن.

سرخی (surxáy) ښځ.م. ۱) غاړه، څنډه، ژۍ، حاشيه؛ ۲) تربشه، ريتاړه، ليتاړه.

سرخېل (sarxél) نر.م. مېر، سرکرده، مشر.

سردار (sardā́r) ص.نر.م. ۱) مشر، سرکرده، رئيس؛ ۲) قوماندان، د پوځ ستر افسر.

سردارو (sardārū́) نر.م.ج.و.گ. پاره، اولنو به دغه ماده دحشراتو د ورک کولو لپاره په سرونو کې اچوله نو ځکه يې سر دارو بلله.

سردانه (sardāná) ښځ.م. د سرورخ، هغه ورخ چې د وبالې په سر کې واقع وي.

سردرختي (sardraxtí) ښځ.م. د ونو مېوه، د مېوه دارو ونو حاصل.

سردره (sardará) ښځ.م. د درې سر، د درې لوړه برخه.

سردری (sardaráy) ښځ.م. د دروازې د چوکاټ پاسنی لرگی.

سردسېر (sardsér) ص.نر.م. سره سيمه، سوړ ځای.

سردم (sardám) نر.م. دجولا د تنستې ځانگړی آله (لرگی).

سردمدار (sardamdā́r) ص. نر.م. مشر، سرکرده، سرکښ.

سرده (sardá) ص. نب ۱) . دول ختکي يا هندوانه يا...۲) يو ډول غرڅه.

سررشته (sarištá) ښځ.م. ، گ. سرښته.

سرزگی (sarzagáy) نر.م. سرجگی، هغه پوستکی چې د جگ په خوله يې اچوي او تړي يې.

سرزنش (sarzanáš) نر.م. ترټنه، په سرټکونه، ملامتونه، جزا ورکونگ.

سرزوره (sarzóra) ص. نب. سرکښه، سرکشه، سرتمبه، ضدي.

سرزوری (sarzóray) ص. و گ. سرزوره.

سرزوري (sarzorí) ا. سرتمبگي، زورورتيا، سرکښي.

سرزيان (sarzyā́n) ا. د سرزيان، د سر تاوان، ځاني تاوان.

سرزېړی (sarzeṛáy) نر.م. هغه لېسره کړي غوري چې په کورتو او يا کتغ باندې اچول کېږي.

سرژه (saržá) ښځ.م. و گ. سرږه.

سرږه (sarǵá) ښځ.م ۱) سرژه، غرني مېږه، غرڅنی، د غره پسه؛ ۲) مج. تکړه او سرکښه ښځه.

سرساتنمن (sarsātanmán) نر.م. د پوليسو په تشکيل کې له دريم خارن څخه راښکته رتبه ده چې د عسکري په تشکيل کې د وړو ضابطانو له بريدگي سره برابره ده.

سرسام (sarsā́m) ص. نر.م.ج. سودايي، بادسري، سرکوته، بې اگاره، بادوهلی، باسار.

سرسايه (sarsāyá) ښځ.م. د فطر صدقه، د سر صدقه.

سرسپارلی (sarspārálay) ص. سرښندلی، ځانسپارلی، سر په تلي کې.

سرسخت (sarsáxt) ص. نر.م. ۱) کلک، ټينگ، ۲) سرتمبه، ج . ضدي.

سرسر (sarsár) نـ ۱) د مايعاتو د سر برخه؛ ۲) د وريجو ... چې شوې اوبه؛ ۳) پېچونه.

سرسره (sarsará) ... م. د اوبښ ښايسته ترسېری، د اوبښ ښکلو ... سار (افسار).

سرسری (...saráy) نـر.م. يو ډول پاسته او بې اغزو وابښه دی.

سرسري (sarsarí) ص. نب. برسېرن، سطحي، نيمگړی.

سرسوبن (sarsobán) ص. نر.م. وارخطا، تلولی.

سرسوبنده (sarsobánda) ښځ.م. زنځه، ځمځه، زمځه، شوبله، چهلپا (و گ. زنځه).

سرسيانده (sarsiyā́nda) ص. نب. تلولی، وارخطا.

سرسېره (sarséra) ښځ.م. د ښځو يو ډول گانه ده چې په تندي يې ځوړند وي.

سرشاخي (saršāxí) ښځ.م. دخارويو د سر ماليه، چېلک.

سرشار (saršā́r) ص. نر.م ۱) ډک، ترخولې پوره؛ ۲) مست، ارام، خوښ.

سرشاهي (saršāhí) ښځ.م. شبرشاهي؛ له ۱٤ گرامو سره معادل وزن.

سرشکوونی (saršikawū́nay) نر.م. سرشکونه، د ماشومانو يو ډول لوبه ده.

سرشمارنه (saršmārə́na) ا. سرشمېره، سر شمېرنه، د نفوسو احصائيه.

سرشمېراند (saršmerā́nd) ا. سرشمېرونکی، سرگټونکی، سرمحاسب.

سرشوخ (saršóx) ص. نر.م. شوخ طبعه، مست، په شوخي او شيطاني سر.

سرشی (saršáy) ښځ.م. يو د بابنه ډوله مرغی ده.

سربنانډ (sarṣánd) ص. سربنډونکی، سرشار.
سربنته (sarıṣtá) ښځ.م. سرشته، سررشته، بندوبست، سمبالونه.
سربنته دار (sarıṣtadár) ص.نر.م. سررشته دار، سمبالونکی، بندوبست کوونکی.
سربنوونکی (sarṣoúnkay) :. مشر ښوونکی، سرمعلم.
سرطان (saratán) نر.م. ۱) چونګاښ، چنګاښ، کجپوړ، کنیکبر؛ ۲) کېنسر.
سرطبیب (sartabíb) نر.م. د ډاکټرانو رئیس، د یوې روغتیايي موسسې آمر یا مشر.
سرعت (sursát) نر.م. تونډي، تلوار، بیړه، چټکتیا.
سرغ (sarğ) نر.م. څین، زین، د آس زین.
سرغاړی (sarğáray) ص. نر.م. ۱) سرکښه، سرغړوونکی، سرکش،، غوړ نه نیوونکی؛ ۲) په تنګ شوی.
سرغاړې (sarğáre) ښځ.م. ژوبله، وژله، قتل.
سرغبرګون (sarğbargún) ګر: د فعلي ریښې د سرتوکي تکرار.
سرغټ مشر (sarğatmáșar) نر.م. سپه سالار.
سرغړاندی (sarğaṛánday) ص. نر.م. یاغي، باغي، سرکښه، سرکش، سرغړوونکی.
سرغړول (sarğaṛawál) مص. مت. بغاوت کول، نافرماني کول، سرکښي کول سرغړل.
سرغړی (sarğaṛáy) ص. نر.م. پزې ته رارسېدلی، ډېر په عذاب شوی.
سرغشی (sarğáşay) نر.م. و ګ. شرغشی.
سرغندوی (sarğandóy) ص. نر.م. ۱) مشر، لارښود، لارښوونکی؛ ۲) یو ډول وانښه دي.
سرغنه (sarğaná) ص. ښځ.م. مشر، لارښود، د سرسړی، لارښوونکی.
سرغوپه (sarğupá) ښځ.م. ۱) سرغوټه، غوټه؛ ۲) پټ، دوب، نتلی.
سرغوټه (sarğúṭa) ښځ.م. ۱) پېچلی کار؛ ۲) د تار د سر غوټه؛ ۳) د وېښتو نه، غوټه کېدنه.
سرغوچ (sarğwáč) نر.م. سرغچ، مهر و لاک، سربسته، د مال نښانې کول.
سرغوځ (sarğwác) ص. نر.م. سرپرېکړی، سر پرې شوی.
سرغوړ (sarğwáṛ) نر.م. د سر روغن، د سر غوړولو غوړي.
سرغوړی (sarğwáẓay) نر.م. د کاهو یا نورو سابو باندېنۍ پنډ یا غټ پوټکی.
سرغونډ (sarğwánd) ص. نر.م. ۱) غونډ سری، ګرد سری؛ ۲) د بغوټې؛ د مرۍ یو ډول ناروغي ده؛ ۳) غڅ، یو ډول اغزن بوټی دی.
سرف (sarf) نر.م. ج. په څمکه پوري ترلی بزګر.
سرفراز (sarfıráz) ص. نر.م. سرلوړی، مفتخر.
سرقت (sırqát) نر.م. سرقه، غلا، پټ، ورک.
سرکاتب (sarkátíb) نر.م. سرلیکونکی، د لیکونکو مشر.
سرکار (sarkár) نر.م. ۱) حکومت، کارفرما؛ ۲) ملک، اختیار دار.
سرکاري (sarkárí) ص.نب. د سرکار، د حکومت، په حکومت اړوند.
سرکپ (sarkáp) نر.م. سرپک، په سر کې ریبدل، غنم یا ... شلورګوټې په سر کې ریبدل.
سرکتابت (sarkıtābát) نر.م. د سرکاتبۍ وظیفه، سرکاتبي.
سرکټ (sarkíṭ) نر.م. بر. و ګ. دوره ۲).
سرکرده (sarkardá) ص. نب. مشر، د سر سړی، آمر، حاکم.

سرکړوني (sarkṛūne) ښځ.م. مشاطه، د سر سینګارونکې.

سرکس (sarkás) نر.م. د هنري او ورزشي ننداري لکه اکروباټ، جمناستیک، جادوګرۍ، د روږدو حیواناتو جالبوفعالیتونو ته سرکس وايي.

سرکښ (sarkáṣ) ص. نر.م. ۱) سرکش، یاغي، نافرمان؛ ۲) د اس څل؛ ۳) د رمې د سر وزه، شابز.

سرکښته (sarkṣáta) ص. نب. سر ټیټی، سرخوږ، سرخم، سر ځوړنده.

سرکښي (sarkaṣí) ښځ.م. سرکشي، یاغیتوب، سرزوري، بغاوت، خبره نه منل.

سرکنده (sarkánda) ص. ښځ.م. تېزه منده، په یوه سا منده، بې ځنډه منده.

سرکنډو (sarkanḍó) ص.ښځ.م. و.ګ. سرکونډو'.

سرکنډی (sarkanḍáy) نر.م. د ماشوم نذري وېښتان او څنګه.

سرکنډۍ (sarkunḍә́y) ښځ.م. ۱) هغه جنۍ چې وېښتان یې لنډ شوي؛ ۲) هغه نجلۍ چې مخکې له ودېدو پلار په کور کې کونډه شي.

سرکو (sarkáw) نر.م. و.ګ. سرکپ.

سرکوب (sarkób) ص. نر.م. ۱) ترټل، سرزنش، وهل، ماتې ورکول؛ ۲) د جنګ څوکۍ، برج؛ ۳) دژرندې د ویالې جګ ځای.

سرکوټ (sarkóṭ) نر.م. د درمند هغه لوړی پیمانه چې ملا یا ډم ته ورکول کېږي.

سرکودن (sarkodán) ص.نر.م. و.ګ. سرسام.

سرکوزی (sarkū́zay) نر.م. ۱) خنځیر، خنزیر، سوډر؛ ۲) ص.نر.م. مج. بې غیرته (سړی).

سرکوزي (sarkūzí) ښځ.م. بې غیرتي، دوسي، شرمندګي، بېشرمي.

سرکول[۱] (sarkól) نر.م ۱) سری، د چلم سرخانه؛ ۲) د اوبو پټم، د اوبو مخې ته بند اچول.

سرکول[۲] (sarkwál) ق. سر په ځېږي، سرتوکوني، سر په ځنګه، سرکول کوني.

سرکول[۳] (sarkawál) مص. مت. ۱) سرمینځل، ګنډه کول او اوبدل؛ ۲) چلم لګول؛ ۳) غولول؛ ٤) د کړکې قلم جوړول؛ ٥) ننبه ختا کول.

سرکولپي (sarkulpí) ښځ.م. (اق.) سرقفلي، د تجارتي شهرت ارزښت، د یوې ځمکې، ځای، مسلک تفضیلي ګټې.

سرکومه (sarkomá) ښځ.م. د کاریز د څاه بام یا سر پټوني.

سرکونډو (sarkondó) ښځ.م. ۱) نوې بالغه نجلۍ چې وېښتان یې لنډ وي؛ ۲) ق. سرکونډی، سر په ځېږي اوښتل، سرتوکوني اوښتل.

سرکونګ (sarkwáng) نر.م. یو ډول مرغی ده چې د غاړې ښکې یې رنګارنګې دي.

سرکوی (sarkóy) نر.م. ګونډي مال، پرمال، د درمند د ګونډیو میده کول.

سرکه (sarká) ښځ.م. تروبې، یوه تروه مایع ده چې د انګورو، توتو، خرما لاتخمر څخه جوړیږي.

سرکۍ (sarkáy) ښځ.م. ۱) مچ ته ورته د یوې سرې رنګې حشرې نوم؛ ۲) الوبالو، د الوبالو ونه؛ ۳) یو ډول جلدي ناروغي ده؛ ٤) ص.ښځ.م. سور رنګی.

سرکی (sarkáy) ص. نر.م. ۱) سور رنګه؛ ۲) برسېرن لګېدلی، سطحي منبتي.

سرکېدل (sarkedál) مص. ل. ۱) مقصد ته رسېدل؛ ۲) د چلم لګېدل؛ ۳) دانه چاودېدل.

سرګا (sargā́) ښځ.م. ۱) پرونی، ټهکری؛ ۲) یو ډول د تغر ښکلی انځور دی.

سرګردان (sargardán) ص. نر. م. لالهانده، پریشان، غلبلانده، لالوانده، آواره.

سرګړی (sargáṛay) نر. م. یو ډول زیړ رنګه زیږه غرنی وابنه دي.

سرګله (sargala) ښځ. م. تکسری، چېلک، د مال او ښاروبو محصول.

سرګنګس (sargángs) ص. نر. م. سرګنسه، سر ګېچ، ګنګس، سربداله.

سرګنی (sarganáy) نر. م. یو ډول زیړ بوټی دی.

سرګومه (sargúma) ص. نب. ۱) سرګمه، بېهوښه، بېحاله؛ ۲) نامعلومه.

سرګه (sargá) ښځ. م. د کور کمبله.

سرګېجن (sargeján) ص. نر. م. څوک چې د ګوشت خوری په ناروغی اخته وي.

سرلاټی (sarlāṭáy) ښځ. م. ۱) سرملاق، سر په ځمکه، سرکونډی؛ ۲) د سر چوټي.

سرلوڅ (sarlúc) ص. نر. م. سرلڅی، سرلوڅه، لوڅ سری، تور سری، تورسره.

سرلوړتوب (sarlwaṛtób) نر. م. سرلوړي، سربلندي، سرلوړتیا، سرلوړي، سرلوړوالی.

سرلوړه (sarlwáṛa) ښځ. م. پېچومی، مخ په لوړه.

سرلوړی (sarlwaṛáy) ص. نر. م. سربلند، سرفرازه.

سرله سره (sarlasára) ق. له سره، د لومړي سره، بیا، دوباره.

سرماتوک (sarmātúk) ص. نر. م. شاخوړی، سرماتک، جنګېره، جنګي.

سرماتول (sarmātawál) مص. مت. ۱) سرزخمي کول؛ ۲) سرابنتیا کول؛ ۳) تول غورول.

سرماتی (sarmā́tay) ص. نر. م. ۱) سرماتوک، جنګره؛ ۲) سربندي، سرمنديل؛ ۳) دښځې پزه ۴) غوړتول، سرشیوه تول.

سرماتي (sarmāti) ښځ. م. ۱) جنګ جګړه، جنجال ۲) غوړه تلنه، سرشیوه تلنه.

سرمال (sarmā́l) نر. م. ۱) هغه پېړۍ چې یو بار د باروړونکي په شا ټینګېږي؛ ۲) ص. ډ ک؛ ۳) دګونډي مېده کول.

سرمالول (sarmālawál) مص. مت. ۱) پرمالول، ګونډي مېده کول، ګنډي غیلول؛ ۲) ډکول، مالامالول.

سرمالي (sarmālí) ښځ. م. ډکوالی، مالامال تیا.

سرمامور (sarmāmúr) نر. م. د پولیس د ماموریت آمر.

سرمایه (sarmāyá) ښځ. م. پانګه، شته، ذخیره، دارایي، دولت، تول شوی مال.

سرمایه دار (sarmāyadā́r) ص. نر. م. د پانګې څښتن، شتمن، موړ، بډای، دولتمن.

سرمرد (sarmard) ښځ. م. هغه پیسه چې څوک خپل عوض ته د اجوري په توګه ورکوي.

سرمرده (sarmardá) ښځ. م. تر، هغه اشر چې د وېالي کېندلو یا جوړولو لپاره ټاکل شوی وي.

سرمشریزه (sarmasrza) اا. سرتولنه، سرمشریزه غونډه، د هېواد خپلمنځي غونډه.

سرمشق (sarmá́šq) نر. م ۱) نمونه، عبرت، مثال، ډول؛ ۲) سرخط.

سرمښکی (sarmaṣkáy) ښځ. م. شرموښکی، چر ښکی؛ [illegible] کوچنی خزنده ده.

سرمعلم (sarmaṣlím) نر. م. سرښوونکی، د ښوونکو آمر.

سرمغزن (sarmağzán) ص. نر. م ۱) اپلتي ویونکی، چټي غږېدونکی؛ ۲) سرګېزنی، ګېج.

سرمغزنتوب (sarmağzanlób) نر. م. ګنګسیت، ګنګس توب، سرګرځنتوب، ګیچوالی.

سرمغزنول (sarmağzanawál) مص. مت. سر ګهزني كول، سرګيچول، د ډېرو خبرو په وسيله سره د چا سرګنګسول.

سرمغزنېدل (sarmağzanedál) مص. ل. د ډېرو خبرو په اورېدو ګنګسېدل، سرګرزني كېدل، ګيچېدل.

سرمقاله (sarmaqālá) ښځ.م. ژ. هغه مقاله چې د ورځنيو پېښو په اړه د مسوولو كسانو له خوا په يوه ورځپاڼه، مجله... كې ليكل كېږي.

سرمنډول (sarmandól) ص. نر.م.ج. سرپه څېرې ولاړ، په څنګه درېدلی.

سرمنشي (sarmunší) نر.م. لوكښل، سرليكوال، سكرتر جنرال.

سرمه (surmá) ښځ.م. وګ. رانجه.

سرمهار (sarmahā́r) نر.م. هغه نري تارونه چې د اوښ د مهار په سر كې وي.

سرمه يي (surmayí) ص. نب. شين بخن تور، شين وېره تور.

سرنا (surnā́) ښځ.م. وګ. سورنا.

سرنامه (sarnāmá) ښځ.م. ١) پته ليک، ادرس؛ ٢) سرېزه، سرليک، مقدمه؛ ٣) عنوان.

سرنج (suránj) جن. د ګوګړو او پارې يو تركيب دی چې رنګ يې سور او په نقاشۍ په كارېږي.

سرنجه (sránja) ښځ.م. سرونجه، ترويه، د ويلې شويو كوچو خيرې.

سرنخ (sarnáx) نر.م. د انګورو د څانګې هغه سر چې په چيله باندې پورته كېږي.

سرنده (sarindá) ښځ.م. سيرنده، چغانه، سيرينده، د پښتني ساز يوه لرغوني آله ده.

سرنده مار (sarndamā́r) ص. نر.م. سرنده ږغوونكی، سرينده وهونكی.

سرنښته (sarnásta) ښځ.م. يو ډول ونه ده.

سرنګ (suráng) نر.م. ١) نقب، نغم؛ ٢) وګ. بارمنج ١).

سرنګی (srangáy) نر.م. ١) دالان؛ ٢) ډبوډی، سرپوښلې كوڅه؛ ٣) پلوره، كوشكن.

سرنوشت (sarnawíšt) نر.م. برخليک، تقدير، قضا، مقدر، بخت، طالع، برخه.

سرنی (surnáy) نر.م. وګ. سورنا.

سرنی (saranáy) ص. نر.م. د سر، پاسنی، پورتنی.

سرنۍ (saranáy) ښځ.م. سربانۍ، سربانډۍ، ورګينه، بانۍ، بددېزه.

سرنېزه (sarnezá) ښځ.م. د نېزې څوكه، د نېزې سر، د نېزې برچه.

سرنيكه (sárnika) نر.م. د تر نيكه پلار.

سرو (sarw) ښځ.م. ١) وګ. سبر؛ ٢) مج. جګ و رسا قد.

سرواخی (sarwā́xay) ص. نر.م. سرزوره، خپل سری، سركښ، رينګن، ياغي.

سروازونې (sarwāzúne) ښځ.م. د واده دريمه ورځ.

سرواژ (sarwā́ž) نر.م. سرفېج؛ د سرف موقف و موقعيت.

سروانښ (sarıwā́ṣ) نر.م. د سنيو پړې دی چې څاروي وربانديې تړي.

سروال (sarıwā́l) ا. د يوه شركت يا مؤسسې مشر.

سروانده (sarwā́nda) ښځ.م. وګ. سربانده.

سروانډی (sarwā́nday) نر.م. ١) د پټي هغه برخه چې د ورځ خوانه وي؛ ٢) د پُل سر.

سرواني (sarwāní) ښځ.م. سروان، يو ډول ونه ده چې زهرجنه او ترخه ميوه لري.

سروانډی (sarwā́nday) نر.م. ١) د لوخه بانې شوې برخه؛ ٢) په قلبه آموخته شوی غوی.

سروب (srūb) ق. سروپ، بالکل، کاملاً، گرسره، مطلق.

سروبر (sarobár) نر.م. درک، پته، څرک، سراغ.

سروپای (sarupā́y) ق. سروپا، سرترپښو کالي، له‌سره ترپښو.

سروتن (sarután) ق. ۱) برابر، یوشان، یوراز؛ ۲) سروپا، سروپای جامې.

سروتره (sarwátra) ښځ.م. مصلی، جاینماز.

سروته (sarwatá) ښځ.م. دوکانچه، سوپه، چوتره.

سروټکه (sarwáṭka) ښځ.م. سکروټه، داور نسبتاً غټه ټوټه.

سروټی (saroṭáy) نر.م. ۱) د شوتلې کوده؛ ۲) مشکوله، چاګله.

سروچوبی (saročóbay) نر.م. سرې، شرې.

سرود[1] (saród) نر.م. ستار ته ورته د موسیقۍ یوه مشهوره آله ده.

سرود[2] (surū́d) نر.م. نغمه، اواز، ساز، موسیقي، سندره، ټنګ ټکور.

سرور[1] (surū́r) نر.م. ۱) خوښي، خوشحالي؛ ۲) ع. سماع.

سرور[2] (sarwár) نر.م. مشر، لارښود، راهنما، رهبر، د قبیلې مشر، رئیس، پېشوا.

سرورخ (sarwárx) نر.م. ۱) سردانه، سربند؛ ۲) پیل، لومړی مرحله، لومړی پړاو.

سرورخی (sarwárxay) نر.م. ۱) سربند؛ ۲) دورخ د خولې سردانه چې شګې په کې غونډېږي.

سروری (sarwaráy) نر.م. سرباری، هغه بار چې د ورې پرسر اېښوول کېږي.

سروري (sarwarí) ښځ.م. ۱) رهبري، پېشوايي؛ ۲) باچهي، سلطنت؛ ۳) تفوق، غوره والی.

سروزنه (sarwázna) ښځ.م. ګنده، بده، پتنزی.

سروغل (sroǧál) مص. مت. تر پزې رسول، په ځان راوستل، په تکلیف اخته کول.

سروغلی (sroǧálay) مف. نر.م. په عذاب اخته شوی، په تکلیف شوی.

سروغنه (sroǧná) ښځ.م. رېړ، عذاب، کړاو.

سروغوونکی (srǧoawū́nkay) فا. نر.م. په عذابوونکی، ځوروونکی.

سروکار (sarukā́r) نر.م. ۱) اړیکې، مناسبت؛ ۲) اشتغال، مصروفیت.

سروکال (sarukā́l) ق. کری کال، ټول کال.

سرولم (sarū́lam) نر.م. د کار سروپای، د میاشتې سر و اخیر.

سرولین (surwalín) ص. نر.م. ج. مسي، مسین.

سرونجه (srónja) ښځ.م. و.ګ. سرنجه.

سروندی (sarwandáy) نر.م. ۱) پګړی، لنګوټه؛ ۲) د ژې د خولې ترلو مزی.

سرونګه (srūngá) ښځ.م. و.ګ. سکروټه.

سرونګی (srungáy) نر.م. وابښکی، ډنډوری، د انګورو وښکی، د انګورو وښکالی.

سرونوک (sarunū́k) ق. ټول، برابر، پوره.

سروور (sarwór) نر.م. (پ: ک.) سراور، د ناوې لومړی پلاتګ د مېړه د کوره د پلار کره.

سروول (srawál) مص. مت. ۱) منبل، مرول، سروېل؛ ۲) خوړول، تاوول.

سروهل (sarwahál) مص.ل. ۱) څرک وهل، د لمر او سپوږمۍ نوي راښکاره کېدل؛ ۲) نبات تېغنه وهل؛ ۳) مج. بېره کول.

سروه (sárwa) ښځ.م. ګ. سرو.

سروې (sarwé) ښځ.م. ۱) لومړۍ کتنه، څېړنه او تحقیق، عمومي کتنه یا نظر؛ ۲) کج. کچونه، مساحي، برآورد، نقشه اخیستنه.

سروېږد (sarwéẓd) نر.م. سروېږدی، بالښت.

سروېس (sarwes) نر.م. ۱) یوه نقلیه وسیله ده؛ ۲) چوپړ، دنده، نوکري؛ ۳) مذهبي رسوم؛ ٤) سیټ؛ ۷) مرسته، همکاري، ګټه.

سروېښ (sarweṣ) نر.م. د کټ هغې پنډې رسۍ چې مونج په کې اوبدل کېږي.

سروېښت (sarweṣt) نر.م. ۱) بالښت، سروېږدی؛ ۲) د تي سر.

سرویل (sroyál) مص.مت. د ورګې یا نورو حشرو سره مروړل یا مښل.

سرويی (sarwayáy) ګر. هغه ويی (لغت) چې په جمله کې دبل ويی یا وييونو له خوا ستايل کېږي.

سره[1] (sára) ښځ.م. ۱) کود، پارو، امبار، انبار؛ ۲) ص. نب. اعلی، وتلی؛ ۲) په یوې کولو کې روږدی غويی؛ ۳) اد. یو ځای، یو له بله، څخه.

سره[2] (sra) ښځ.م. ۱) د سور مفرد مونث؛ ۲) لاښ مرداره؛ ۳) هغه څاروي چې بې وخته بچی وغورځوي؛ ٤) ژوبله، ټپ؛ ۵) ص. نر.ج. د سور جمع مذکر؛ ۲) طلا؛ ۳) تاوده، بریان.

سرهار (sarahā́r) نر.م. د پانو، باد... اواز.

سره بانجن (srabānján) نر.ج. رومیان، رومي باتينګڼ، رومي بانجان.

سره بګی (srabagáy) ښځ.م. یو ډول وابنه دي.

سره بوړی (srabūṛáy) ښځ.م. سره کولمه.

سره بوڼې (sarabū́ṇe) ښځ.م. سربانی، سربانه، د کولبې چرمینه.

سره تبه (sratába) ښځ.م. لویه تبه، محرقه تبه.

سره ترخه (sratárxa) ښځ.م. یو ډول دښتي بوټی (جارو)، سره جارو ته هم وايي.

سره ځله (sráćala) ښځ.م. د ژمي ترڅلې لس ورځې وروسته موده.

سره زر (srázar) نر.ج. (ک.) طلا، یو ډول ژېړ، روښانه، قیمتي او پوست فلز دی.

سره زرین (srazarín) ص. د سرو زرو، طلايي.

سره سابي (srásābi) نر.ج. سرې سابې، توري، خوږې وڅکې دي چې د سرو سابيو د انګورو څخه لاس ته راځي.

سره سایبي (srásāybi) نر.ج. یو ډول خواږه، سره کندهاري انګور دي.

سره شله (srašála) ښځ.م. د شیرې (شرې، سرې) او کوې (ننکۍ) دانې.

سره شونډوخاني (srašunḍuxānī́) نر.ج. یو ډول سره بې دانه کندهاري انګور دي.

سره غاړه (srağā́ṛa) ښځ.م. سره مرۍ، مرۍ.

سره غوټه (sráğūṭa) ښځ.م. کلکه غوټه.

سره غورځکه (sráğurjáka) ښځ.م. د اور لویه لمبه.

سره کټو (srákaṭáw) ښځ.م. ۱) د ماشومانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) د هغو کالیو بوخڅې یا غوټه چې کله کله اغوستل کېږي.

سرهلال (sarhalā́l) نر.م. سریکار، د پټي یو سر او بل سر چې دقلبې په وخت غوايي ورنه راګرځي.

سره لی (saraláy) ښځ.م. سربانه، هغه چرمینه چې په جغ کې اچوله کېږي او کنده ورپورې تړي.

سره مخه (sramáxa) ښځ.م. سرپاړی، سرخ باد، یو ډول ناروغي ده.

سره میاشت (sramyā́št) ښځ.م. هلال احمر، سور صلیب، یو نړیواله مرستندویه موسسه ده.

سره مېنه (sraména) ا. ځاینوم دی.

سره نښته (saransáta) نر.ج ۱) ګډون، اختلاط، د دوو شیانو سره ګډېده؛ ۲) جنګېده.

سرهوا (sarhawā́) ص. نب. سرپه هوا، مغروره.

سرهوا خبره (sarhawaxabára) ښځ.م. پوچه او بې مانا خبره، اپلاکه.

سره و زرغونه (sráwuzarğūná) ښځ.م. شنه زرغونه، سره و شنه، د بوډۍ تال، پینګه.

سره ولپښ (srawalpáṣ) نر.م. تتار، مسګر.

سره وله (srawála) ښځ.م. مجنون وله، مجنون بېد.

سرهېټه (sarheṭá) ص. نب. سرګردان، لالهانده.

سرهېري (sarheráy) نر.م. د نوي پرتاګه ګنډه.

سره يکی (srayıkáy) ښځ.م. سره پیسه، سره ایکی.

سری (saráy) ښځ.م. ۱) د ښځو يو ډول ګاڼه ده؛ ۲) د چلم سرخانه؛ ۳) زين پوښ؛ ٤) په کولبه کې د غويو بدلول؛ ٤) د بام پرچال؛ ۵) يو ډول بوټی دی؛ ٦) د ګل بوټی؛ ۷) د کب نيولو د تاريز دام په سر کې لويه تيږه چې دام پرځای ساتي.

سری[1] (sray) نر.م. و ګ. سوری[1].

سری[2] (saráy) نر.م ۱) د مضمون عنوان؛ ۲) جوړه، همسر؛ ۳) شري، شيري؛ ٤) د غزونه.

سرې (sre) ص. ښځ.م. ۱) سره زر، طلا؛ ۲) د سره جمع مونث.

سري[1] (sırí) ص. نب. ۱) پټ، مخفي، د سر؛ ۲) نر.م. ج. (مو.) سري راګ، د شپېږو راګو څخه يو راګ دی.

سري[2] (sarí) ښځ.م. ج. يو ډول جامه يا ټوکر.

سريال (sıryál) نر.م. و ګ. سيريال.

سرياني (suryānī) ص. نب. ۱) د يوه لرغوني قوم ژبه وه چې د دجلې او فرات پرغاړو مېشت و؛ ۲) يو ډول ليک دی چې انجيل په ليکل شوی دی او نن هم په يهودو کې رواج لري.

سرېبرد (sareburd) ق. سرېبوده، تول، له يوه سره، ببخي، سريبوده، ګرسره.

سريته (suryáta) ښځ.م. و ګ. سوريته.

سريخ (srix) نر.م. يو ډول ونه ده.

سرېز (sréz) ښځ.م. سرس، و ګ. دمتر.

سريز (sırı́z) ص. نر.م. ۱) سلسله، دوره، پرله پسې، لړی؛ ۲) و ګ. سيريال؛

سريزه (saríza) ښځ.م. تمهيد، سريځه، مقدمه، پيل، ديباچه.

سري سلطان (sarisultán) نر.م. سوليس، د سپېښتو يو ډول لويه ده.

سرې سمبوري (srisambúri) ق. و ګ. سوری سوری.

سرېښ (sreṣ) نر.م. ج. سرېښ، سريخ، هره هغه ماده چې د دوو شيانو د نښلولو لپاره کارېږي.

سرېښن (srişán) ص. نر.م. سرېښناکه، سرېښناک، نښلېدونکی، سرېښنده، سرېښند.

سرېښنه (sreşana) ښځ.م. مغانده، قدکشک، د تناسلي غړو او ورون ترمنځ برخه.

سرېښول (sreşawál) مص. مت. نښلول، منښلول.

سرېښېدل (sreşedál) مص. ل. نښلېدل، منښلېدل، خخېدل.

سري صاف (sırisáf) نر.م. يو ډول ململ دی.

سريع (sarí) ص. نر.م. ج. ۱) تندتلونکی، ګړندی تلونکی؛ ۲) چټک، تېز، متی.

سرې غوښې (sreğwaşe) ښځ.ج. ۱) د وينو ډکې غوښې؛ ۲) مج. مرداري غوښې؛ ۳) مج. د يتيم مال، حرام شی.

سرېکار (sarekár) نر.م. ۱) سروکار، اړيکی، غرض، مخامخ کېدنه؛ ۲) د پټي سپر غوري.

سرېله (sarelá) ښځ.م. ۱) سره خاوره؛ ۲) ق. په خپل سر، پخپلو، بېسره.

سرې مې (sremáy) ښځ.ج. نسک، د ميو د کورنۍ يو ډول دی چې رنګ يې سور دی.

سرینده (sarındá) ښځ.م. وگ. سرنده.
سري نند (sırinánd) نر.م. (مو.) د ۷ ماترو یو تال دی، یو گر ۲ لگي او یو پلت لري.
سرینه (sariná) ښځ.م. وگ. مختاری.
سري ورخ (sariwárx) نر.م. ۱) سرورخ، سریند، سردانه؛ ۲) د کار پیل، ابتداء.
سرې ورې (saréware) ص. نیب. څرگند، معلوم، ظاهر، ښکاره، واضح.
سریه[1] (saryá) ښځ.م. لمرڅرک، لمرڅریکه، د لمر راخته.
سریه[2] (sarıyá) ښځ.م. ۱) د سپایانو یوه دله؛ ۲) د اسلام په تاریخ کې هغه غزا ده چې زمونږ پیغمبر (ص) پخپله تشریف نه په کې درلود؛ ۳) وگ. سوریته.
سړپ (srap) نر.م. په نرم څای باندې د یو شي د غورځېدو اواز یا د خوراک په وخت د خولې نه د سړپ آواز.
سړت (srat) نر.م. ستونی نیوونکې ژړا.
سړتیا (sartyā́) ښځ.م. ۱) سوړوالی، سوړتوب؛ ۲) مج. بې علاقگي.
سړڅد (sarcád) نر.ج. ساړه، یخ، یخني.
سړزوي (sarzwí) ښځ.م. یخني، سړزی، ساړه.
سړک (sarák) نر.م. څړک، لویه لاره، لوی واټ، عمومي لاره، سرک.
سړوبی (sarobáy) نر.م. ۱) د اوبو سړولو یا څښلو خاورین لوښی؛ ۲) د اوبو ډنډوکی؛ ۳) د سولې حالت.
سړوپ (srūp) ق. ۱) سروپ، بېخي، گرسره، چوړ؛ ۲) نر.م. په نرم شي کې دیوه شي دننوتلو اواز.
سړوپی (saropáy) سړې پی، شیریخ، ایسکریم.
سړوټی (sarotay) نر.م. د سړي مصغر شکل.

سړورمی (sarwármay) ص. نر.م. سوړبویه، یږمن.
سړوزمی (sarwázmay) ص. وگ. سړورمی.
سړول (sarawál) مص. مت. یخول، د تودول مقابل.
سړه (sará) ص. ښځ.م. ۱) د سوړ مفرد مونث شکل؛ ۲) څړه، جړه، یوازې، بې ملگرې.
سړه توده (sarátawdá) ښځ.م. ۱) د ماشومانو یو [illegible] لوبه ده؛ ۲) شکنه، پیاوه؛ ۳) ستونزه.
سړه جگړه (sarajag[illegible]) ا. سوړ جنگ، انگروزه یې (تبلیغاتي جنگ د هیوادونو ترمنځ).
سړه خوا (saraxwā́) ښځ.م. ۱) سړه سیمه؛ ۲) بې میلي، خواشیني؛ ۳) بې تغ و پغه مرگ.
سړه خوله[1] (saráxwla) ق. یخه خوله، مړ.
سړه خوله[2] (saráxwalá) ښځ.م. مړه خوله، بېځایه او بې علته خوله.
سړه سا (sarasā́) ښځ.م. ۱) سوړ اسویلی؛ ۲) زغم، حوصله.
سړه سمخه (sarasamáxa) ښځ.م. بشپړچوپتیا، چوپه چوپیا.
سړه سمبکه (sarasumbáka) ښځ.م. د سړو وریجو هغه غونداري چې په سهار کې تودېږي او کوچنیانو ته یې د خوړو لپاره ورکوي.
سړه سنا (sarasanā́) ښځ.م. چوپه چوپتیا.
سړه سیمه (sarasíma) ښځ.م. سړه خوا، سړه سیمه، یخه علاقه.
سړه کی (sarakáy) ښځ.م. د ونې څوکه، د غره څوکه.
سړه لوه (saraláwa) ښځ.م. سړه لوی، سړه لړې.
سړی (saráy) نر.م. ۱) بنیادم، انسان؛ ۲) مېړه، د ښځې مېړه؛ ۳) نرینه.
سړیتوب (saritób) نر.م. ۱) انسانیت؛ ۲) ښه یا معیاري اخلاق درلودل.

سړېچن (sarečan) ص. نر.م. سړېچن، يخ زنی، هغه څوک چې ډېر ساړه يې کېږي.

سړيخور (saṛixór) ص. نر.م. ۱) ادمخور؛ ۲) حريص، ممسک، ظالم.

سړېدل (saṛedál) مص. ل. يخېدل.

سړي سرګټه (saṛisargáṭa) ا. د سړي سر کالنی عايد.

سړيواله (saṛiwā́la) ا. و ګ.: سړي هوښ.

سړي هوښ (saṛihúṣ̌) نر.م. سړيتوب، انسانيت، سړي ووښ.

سزا (sazā́) ښځ.م. ۱) مجازات، جزا (د نېکۍ يا بدۍ بدله)؛ ۲) ورتيا (د ښو يا بدو).

سزاوار (sazāwā́r) ص. نر.م. ج. ۱) ور، لايق، مناسب؛ ۲) د ښو يا بدو ور.

سزاول (sazāwū́l) نر.م. څوک چې محصول يا ماليه راټولوي.

سزنی (sazanáy) نر.م. د سرپ د ونې پانه.

سزني (sızaní) ښځ.م. سوزنې، هغې پټۍ چې ماشومان په اونۍ کې ورباندې ټړل کېږي.

سژ (saž̌) نر.م. سږ، سغ، د ټوپک د ګولۍ اواز.

سږ (saẓ) ق. سږکال، جاري کال، روان کال.

سږکال (saẓkā́l) نر.م. جاري يا روان کال، دا کال، دغه کال.

سږګی (saẓgáy) نر.م. ژژګی، جژګی، زيږګی، يو کوچنی حيوان دی چې د خپل بدن چار چاپېره سوزان لري.

سږمور (saẓmawár) ص. نر.م. سږمک، د لويو او ارتو سږمو خاوند.

سږمه (saẓmá) ښځ.م. د پزې سوري، سپږمه، سوږمه.

سږنی (saẓnáy) ص. نر.م. سږن، د سږ، د جاري کال، د روان کال.

سږول (saẓawál) مص. مت. سغول، د ګولۍ يا تيږې ويشتل.

سږهار (saẓahā́r) نر.م. سږا، سږکی، د ټوپک د ګوليو پر له پسې اواز.

سږی (sáẓay) نر.م. شژی، پرپوس، شش، پپوس.

سږيز (saẓíz) ص. سږي ته اړوند، ريوي.

سسپار (saspā́r) نر.م. پال، تهش، پاله، کرکی، سسپاره.

سسپور (saspór) نر.م. دوه سرې ګودله، دوه سرې کولنګ، دوه سرې ګېمتی، دوه سرې ګېتی، کهې، تسکوره.

سست (sust) ص. نر.م. ۱) نرم، رقيق؛ ۲) کاهل، تمبل؛ ۳) کمزوری؛ ٤) رو. مفعول.

سست بنسټه (sustbansáṭa) ص. سست بنياده.

سست ترنګ (susttaṛáng) ګر. کمزوری لغوي ترکيب.

سستوالی (sastwā́lay) نر.م. ۱) نرموالی؛ ۲) کهالي، تمبلي؛ ۳) سستي، مفعوليت.

سستودا (sistudā́) نر.ج. و ګ. سپستور.

سستول (sastawál) مص. مت. ۱) لټول، کهالول؛ ۲) نرمول، د سختولو مقابل.

سستي (sustí) ښځ.م ۱) ناراستي، کهالي، تمبلي ۲) ضعف، ناتواني.

سستېدل (sustedál) مص. ل. ۱) نرمېدل، رقيقېدل؛ ۲) کمزورېدل، ضعيفېدل.

سسکوره (saskóra) ښځ.م. هغه ځای چې د برې تيرې لري او سنبکوره هم ورته وايي.

سسی (sasáy) نر.م. يو ډول خړ رنګی بوټی دی.

سشکله (saškála) ق. تل، کله چې، هېڅېږي، هغه وخت.

سښا (saṣ̌ā́) ښځ.م. سنبهار، پنبهار، کنبهار.

سښسوره (saṣsóra) ښـځ.م. کهی، تسکـوره، سسپور.

سطح (sátha) ښځ.م. ۱) سطحه، مخ، د یوه شي باندنی مخ؛ ۲) هن. هر وسعت یا پراختیا چې طول و عرض لري مګر پنډوالی نه لري.

سطحي (sathí) ص. نب. ۱) مخیز، په سطح پورې اړوند؛ ۲) مج. برسېرن، سرسري؛ ۳) معمولي.

سطر (sátar) نر.م. لیکه، کرښه، د یوه لیک یوه کرښه.

سعادت (saʕādát) نر.م. نېکمرغي، خوشبختي، ښادمني، اقبال، نېک بختی.

سعادتمن (ssʕādatmán) ص. نـر.م. نېکـمرغه، ښادمن، خوشبخت، نېکبخت.

سعد (sáʕad) نر.م ۱) نېکمرغي؛ ۲) ص. نېکمرغه.

سعي (sáʕyə) ښځ.م. ۱) هڅه، خواري، زيار، مټ؛ ۲) کار، عمل؛ ۳) نیت او اراده.

سعید (saʕíd) نر.م. کجیر، نېکمرغه، خوشبخته.

سغ (sağ) نر.م. د توپک د ګولۍ اواز.

سغاو (sağáw) نر.م. مفاد، د پسونو او وزو یو ډول ناروغي ده چې پزې یې ورېند وي.

سغل (sağál) نر.م. د سدې او بدهضمۍ ناروغي.

سغندی (sağanday) ص. ښځ.م. پوچه او سپکه (خبره)، سپوره، بېخونده (خبره).

سغول (sağawál) مص. مت. شغـول، د توپک په وسیله ګولۍ ویشتل، یا کوچنۍ تېږې ویشتل چې سغهار وکړي.

سفارت (sıfārát) نر.م. ۱) د یوه هېواد په مرکز کې د بل هېـواد د سـیاسي چـارو نماینـدګي؛ ۲) منځګړتوب کول.

سفارش (sıfāríš) نر.م. ۱) سپارنه، سـپارښت، سپارښتنه؛ ۲) دستور یا فرمایش ورکونه.

سفاک (safák) ص. نر.م. وینې تویوونکی، خناری، خنړی، خوني.

سفر (safár) نر.م. له یوه ځای څخه و بل لېرې ځای ته تګ.

سفربري (safarbarí) ښځ.م. ۱) سفر ته چمتووالی، سفر ته تیاری؛ ۲) یرغل ته تیاري.

سفرخرڅ (safarxárc) نر.م. څـوری، خـرڅی، د سفر د لارې خرڅ، سفریه، د سفر مصارف.

سفرمینا (safármayná) معابر، استحکامچي، د استحکاماتو مهندس، قوه، کار.

سفرنامه (safarnāmá) ښـځ.م. یون لیـک، سفر لیک.

سفري (safarí) ص. نب. ۱) روان، تلونکی، عازم؛ ۲) د سفر، په سفر پورې اړوند.

سفسطه (safsatá) ښځ.م (من.) سافیزم، د بدیهیاتو او حسیاتو څخه انکار، مغالطه او باطل استدلال و قیاس چې د حقایقو د بل راز ښـودنې لپاره کېږي.

سفکس (safíks) نر.م. و.ګ. روستاړی.

سفلی (suflá) ص. نب. ۱) ډېر ښکته، ډېر ټيټ؛ ۲) کښته، کوز، لر، لاندې.

سفوف (safúf) نر.م. میده، کپه، رش، میده دارو.

سفېدار (safedár) نر.م. و.ګ. سپېدار.

سفیر (safír) نر.م. ۱) د سفارت مشر، د یوه هېواد بل هېواد ته سیاسي استازی؛ ۲) هغه رسمي استازی چې کوم رسمي رسالت ولري.

سقاو (saqáw) نـر.م. سقو، مشکي، اوبی؛ هغه څوک چې اوبه رسوي.

سقاوه (saqāwá) ښځ.م. سرداوه، د سړو اوبو غسل خانه، د اوبو د ذخیرې ځای.

سقر (saqár) نر.م. دوږخ، ورګم، دوزخ.

سقرلاب (saqarlā́b) نر.م. سقرلات، سقلاطون، یو ډول وړین او نفیس توکر و.

سقط(۱) (saqt) نر.م ۱) بې گټې شی، غریبانه کالي؛ ۲) رسوایي؛ ۳) په وینا یا لیک کې سهوه.

سقط(۲) (sıqt) نر.م. ۱) زیانونه، ضایع کول (د اولاد)؛ ۲) ص. نب. نخساني، نقصاني.

سقنقور (saqanqū́r) نر.م. شگ ماهی، شگ کب، سمساري غوندې یو ژوی دی.

سقوط (suqū́t) نر.م. ۱) لوېدنه، غوزارېدنه؛ ۲) له منځه تلنه؛ ۳) مج. د یوه حاکم رژیم یا نظام راپرزېدنه.

سک (sak) نر.م. ۱) څک، د قولنج باد، بربښ، د ملا درد؛ ۲) دژړا اتکی، د ژړا سلگی.

سکاربټ (skārbíṭ) نر.م. طب. سکربوت، سکور وي، یو ډول ناروغي ده چې په بدن کې د سي ویتامین د لږوالي په اثر پیدا کېږي.

سکاره (kārá) نر.ج. زوغال، ذغال، د سکور جمع.

سکاسه (skā́sa) ښځ.م. توره بلا، شبح.

سکالرشیپ (skālaršíp) نر.م. سکالرشپ؛ هغه مرسته یا پیسې چې یوه زده کوونکي ته د هغه د لازیاتو مطالعاتو لپاره ورکول کېږي.

سکالکی (skā́lkay) نر.م. څپونی، د ښځو هغه کوچنی پړونی چې د دسمال په اندازه وي.

سکالو (skāló) ښځ.م. خبرې اترې، گپ شپ، ښکالو، مباحثه، مذاکره.

سکام (skā́m) نر.م. ۱) تیمک، د کېږدۍ ستن؛ ۲) د ودانۍ متېه یا ستن.

سکاڼ (skāṇ) ص. نر.م. ۱) کهار، سور رنگه آس؛ ۲) ښکلی توریخن؛ ۳) توریخن، تور ویره.

سکاڼی (skāṇáy) نر.م. ۱) چینی، بېژونی، د پښ قلم؛ ۲) د اوسپنې توته؛ ۳) لوی، غټ.

سکاوټ (skā́wt) نر.م. سکوټ، څارندوی، مخکښ؛ د څارندوی د تنظیم یو غړی.

سکته(۱) (sakáta) ښځ.م. سوده، تسلي، تسلا، صبر، قناعت.

سکته(۲) (saktá) ښځ.م. وقفه، ځنډ، تم کېدنه؛ ۱) هغه حالت چې په انسان کې د زړه یا مغز د رگو د څیرېدلو په اثر د مرگ سبب کېږي.

سکټ (sıkṭ) نر.م. سېکټ؛ ۱) برخه، حصه؛ ۲) ډله، گوند، مذهبي ډله، فلسفي مکتب.

سکټریزم (sıkṭarizam) نر.م. سکټاریزم، د سکټ پالونکو عقاید و اعمال، د خلکو څخه د یوې ډلې د بېلتون تمایل و عقیده.

سکټور (sıkṭór) نر.م. سېکټر، سکټور، برخه، حصه، جزء، شق؛ د یوه هېواد د اقتصاد یوه ستره برخه یا توک.

سکځی (skajáy) نر.م. ۱) بخی؛ ۲) وگ. سکوی.

سکر (súkar) نر.م. نشه، مستي، هغه حالت چې د شرابو د څښلو څخه وروسته پیدا کېږي.

سکرټر (skarṭár) نر.م. سکرتر، ۱) وگ. منشي؛ ۲) د لیکنې مېز.

سکرټریټ (sıkr ṭıriyáṭ) نر.م. سکرتریت، وگ. دارالانشاء.

سکرنډی (skaranḍáy) ښځ.م. غوټه، غونډه، د مزري د ښخ غوټه.

سکرو (skurū́) نر.م. وگ. پېچ(٤).

سکروټه (skarwáṭa) ښځ.م. هغه سکور چې تک سور لگېدلی وي او تک سور ځلېږي.

سکروز (sakaróz) نر.م.ج. (ک.) سکروس، د جوغندرو او شکر گنیو قند.

سکره (sákra) ښځ.م د میزري ښخ.

سکریپټ (skrípṭ) نر.م. ۱) لاسي ليکنه، ليکلي توري، حروف و عددونه؛ ۲) ليکلی سند، د کاپي ضد؛ ۵) ديوې نمايشنامې، راديويي شو، او فلم ټيپ شوې يا په لاس ليکل شوې کاپي.

سکړک[(۱)] (sukṛák) نر.م. وګ. سوکړک.

سکړک[(۲)] (sukṛúk) ص. نر.م. عيبي شوی، خراب وران شوی.

سکسوفون (saksofón) نر.م. وګ. ساکسوفون

سکښت (skaṣt) نر.م. سکښه، برش، په غيچي يا بياتي پرې کول.

سکښتل (skaṣtál) مص. مت. سکستل، سکښل، برش کول، ټوکر غيچي کول.

سکښته (skáṣta) ښځ.م. قيچي شوی ټوکر.

سکل (skal) مص. مت. وګ. څښل.

سکم (skam) نر.م. سکوم، جوال، ګونی، ګونی، غوندی.

سکنجبين (skanjabín) نر.م. شکنجبين، يو ډول ترېو وزمه خوږ شربت دی.

سکنجه (skanjá) ښځ.م. ۱) شکنجه، د کتاب د ټوک دترلو آله؛ ۲) عذاب، تکليف، رنځ.

سکنده (skındá) ښځ.م. ګنډنه، نړېده.

سکنډه (skunḍá) ښځ.م. سکونډه، نوکاره، ټونګاره، نيکاره، سکوانداره.

سکني (sakanáy) ص. نر.م. اعياني، سکه، هغه څوک چې د يوه مور و پلار وي.

سکڼ (skaṇ) ص. نر.م. ۱) وګ. سکاڼ؛ ۲) نر.م. قطع، برش، پرېکه، سکښه.

سکڼل (skaṇal) مص. مت. سکنودل، سکنودل، په بياتي پرېکول.

سکڼی (skaṇáy) نر.م. د روپيو بند، د روپيو منې؛ د پترې روپيو پيهل شوی امېل.

سکڼۍ (skaṇáy) ښځ.م. ۱) بېرې لښتۍ، اوږدې او زنځير لرونکې لښتۍ؛ ۲) دمچيو په ټمبکې کې هغه غټ سوری چې په هغه کې دمچيو ميره (ملکه) راپيدا کېږي.

سکڼۍ ماښام (skáṇaymāṣám) ا. تېرغونی ماښام، تياره ماښام.

سکو[(۱)] (sko) ښځ.م. د درمن د باد ولو ښاخې.

سکو[(۲)] (sakū́) نر.م. ۱) د ډېرو څوکی، سرپه. صفه؛ ۲) سرخلاصې ډېه.

سکوپ (skop) نر.م. ۱) سيمه، ساحه، ميدان، د ديد ساحه؛ ۲) قلمرو؛ ۳) ور. ليدنه، کتنه.

سکوت (sukū́t) نر.م. ۱) چوپتيا، چوپېدنه، کرارېدنه؛ ۲) چوپتيا، چوپه چوپيا؛ ۳) وقفه.

سکور (skor) نر.م. د سکاره مفرد شکل، مړه شوې سکروټه (وګ. سکاره).

سکورکانی (skorkā́ṇay) نر.م. د ډېرې سکاره.

سکوست (skwást) نر.م. سکوښت، خورخولونه، سکولنه، د پسه يا وزې د وړيو غيچي کول.

سکوستل (skwastál) مص. مت. سکولل، سکوښتل، کتېيل، خورخولول، د پسه يا وزې د وړيو قيچي کول.

سکوستی (skwástay) مف. نر.م. سکښتی پسه، کل شوی پسه، غيچي شوی پسه.

سکول (skol) نر.م. تال، هغه رسۍ چې په ونه يا په بل شي کې اچول کېږي او وربانديې زانګي.

سکولګر (skwalgár) نر.م. د پسو کلګر، د پسه د وړيو قيچي کوونکی، خور خولکوونکی.

سکولل (skwalál) وګ. سکوستل.

سکون (sukū́n) نر.م. ۱) آرام، د حرکت ضد؛ ۲) ګر. غږوندی، جزم؛ ۳) چوپه چوپيا، غلې توب؛ ۷) ځای پر ځای کېدنه.

سکونت (sukūnát) نر.م. استوګنه، اوسېدنه، ژوند کول، ځای په ځای کېدنه.

سکونډاره (skunḍā́ra) ښځ.م. نوکاره، نیکاره، تونګاره، سکونډنه.

سکونډل (skunḍál) مص. مت. تونګرېیل، نوکارې کول، سکونډاره لګول، نیکارې کول.

سکونډه (skū́nḍa) ښځ.م. نوکاره، نیکاره، تونګاره، سکونډاره.

سکوڼ (skūṇ) نر.م. و.ګ. شکوڼ.

سکوڼکی (skū́ṇkay) فا. نر.م. ګنډونکی، درزي، خیاط، سکوی، سکویار.

سکوه (skawá) ښځ.م. سکو، سکوې، د درمند بادولو ښاخې.

سکوی[1] (skoy) نر.م. ۱) څېره، شکل، قیافه؛ ۲) خامک، چکن دوزي؛ ۳) دجامو د درز بخې؛ ٤) پرېشاني، فکر.

سکوی[2] (skawáy) فا. نر.م. سکویار، سکوڼکی، درزي، ګنډونکی، خیاط.

سکوې (skáwe) ښځ.م. و.ګ. سکوه.

سکویار (skoyā́r) فا. نر.م. ګنډونکی، درزي، خیاط، سکوی، سکوڼکی.

سکویاند (skoyā́nd) ګل ګنډونکی، سکوی ګر، کنبیده کار.

سکویل (skoyál) مص. مت ۱) سکولل، سکوستل، د پسه د وریو قیچي کول؛ ۲) د څاروي د پوستکي منبل؛ ۳) ګرول.

سکوینه (skoéna) ا. و.ګ. سکویل.

سکه[1] (sáka) ق. ۱) و.ګ. څکه؛ ۲) ص. نب. و.ګ. سکنی.

سکه[2] (siká) ښځ.م. ۱) څېره، قیافه، شکل؛ ۲) د فلز یا د فلزو د مرکباتو یوه ټوټه ده چې په ځینو نخښو او شکلو سره مشخصه شوې وي.

سکی (skay) نر.م. بخې، بخیه.

سکي (sikí) ښځ.م. یوه جوره اوږدې، کم پسره، لرګینې دړې دي چې ښېښو تړي او د واورې پرمخ ځانونه په ولاړې ښویوي.

سکېچ (skeč) نر.م. مسوده، خاکه، نقشه، لنډیز؛ ۱) ساده رسم یا ډیزاین.

سکیچ (skič) نر.م. یو ډول بوټی دی چې ژېړ ګل لري او د هغه نه د سترګو کجل جوړوي.

سکېږی (skézay) نر.م. بخې، سکېږه، بخیې.

سکېلوی (skelawáy) نر.م. ۱) زګیرې، نرې نرې فریاد یا زګېروی؛ ۲) تال، ښانک، غورې.

سکېلی (skeláy) نر.م. د کوچنیو مرغانو د نیولو یو ډول لومه.

سکیم (skim) نر.م. ۱) جوال؛ ۲) پروژه، نقشه، طرحه، پلان؛ ۱) سیستم؛ ۳) ډیاګرام.

سکیندن (skindán) نر.م. و.ګ. څکیندن.

سکینده (skindá) ښځ.م. ۱) جبیره، دمات هډ چجه؛ ۲) تسکین؛ ۳) مج. چاته جزا ورکول.

سکیندبه (skindába) ص. نب. سکیندبه، شکسته بند.

سکیندی (skindáy) ا. و.ګ. سکیندبه.

سګال (sagā́l) نر.م. جاج، ری، چورت، اند، اندېښنه.

سګدا (sogdā́) ښځ.م. و.ګ. سغد.

سګرټ (sıgráṭ) نر.م. ج. سیګرېټ، سګرت، سګرېټ، یوه کاغذي نلی ده چې منځ یې د تمبکو ډک وي.

سګرټي (sıgraṭí) ص. نب. ۱) د سګرټو معتاد؛ ۲) نر.م. هغه سګرېټ چې د تنباکو پرځای د چرسو کوچنی ټوټې ورا چولې شوې وي.

سگرور (sagrór) ا. سېرخي شوې شگه، شگلنه ښره.

سگک (sagák) نر.م. عربي، یوه فلزي کړۍ ده چې د خپلۍ سپکی یا د کمربند سر پکې ټینگیږي.

سگل (sugúl) نر.م. سلگی، سوگلی، سگلی.

سگلاوو (saglāwū) نر.م. اوبسپی، سگ لاهو، یو حیوان دی چې په اوبو کې ژوند کوي.

سگوان (sagwā́n) نر.م. څوک چې د سپیانو سره علاقه لري او یا د هغو پالنه او ساتنه کوي.

سگه (sagá) ښځ.م. ۱) سیږه، یو ډول غرنی غرڅه یا هوسۍ ده؛ ۲) پانگه، زېرمه؛ ۲) گټه.

سل(۱) (sal) جاله، څل، یوه وسیله ده چې د سیند څخه سیرې پورې باسي.

سل(۲) (sil) نر.م. ۱) طب. نری رنځ، د سږو ناروغي، توبرکلوز، تي بي، یوه ناروغي ده؛ ۲) نر. ښځ. م. (بیا.) و گ. حجره؛ ۳) بر. د عایق محفظه او ظرف.

سلا (salā́) ښځ.م. مشوره، خوښه، مصلحت.

سلابر (salābúr) نر.م. گټه، سود، خالصه گټه.

سلابلا (salābalā́) ق. بې سببه، ناحقه، ایله، بې موجبه.

سلاپر (salāpū́r) نر.م. سود، ربا.

سلاپل (salāpál) ص. نر.م.ج. پوینا، سټ، چټ، تپ.

سلاته (salā́ta) ښځ.م. ۱) سالاد، سلاد، یو ډول ضمني خوراک دی؛ ۲) (پ. ک.) چې په یوه کورنۍ کې داسې نارینه پاته شي چې هغه د ننگ او میړانې پروا نه لري قبیلوي خلک وايي چې: میراته ښه ده خو سلاته ډېره بده ده.

سلاټه (salā́ṭa) ښځ.م. ۱) د لوخې ښخ، شلاټه، بینگ؛ ۲) و گ. سلاته(۱).

سلاح (salā́h) ښځ.م. وسله، اسلحه (جمع)، د جگړې هره آله.

سلارۍ (salāráy) ښځ.م. سلاره، سلالی، یو ډول وربښمین ښځینه پړونی دی.

سلاست (salāsát) نر.م. سلیس والی، ۱) نرمي، اسانی؛ ۲) د کلیمو رواني؛ ۳) رامېدنه.

سلاسوم (salāsū́m) نر.م. سلاسون، پیش پرانگ، یو ډول غرنی څیرونکی ځناور دی.

سلاغونډه (salāǧónḍa) ا. مشورتي یا مشورايي غونډه یا جرگه.

سلاکار (salākā́r) ص. نر.م. سلاگری، مشاور، مشوره ورکوونکی.

سلاکوټ (salākóṭ) نر.م. سلاح خانه، د وسلې د ساتنې او ذخیرې کولو ځای

سلام (salā́m) نر.م. ۱) عیب نه لرنه؛ ۲) غاړه اېښودنه؛ ۳) درود، د سلام علیکم لنډون.

سلامالیک (salāmālék) نر.م. یو ډول بې گله سارانی بوټی دی چې کوچیان یې اومه خوري.

سلامت (salāmát) ص. نر.م.ج. ۱) عیب نه لرنه؛ ۲) روغ رمټ؛ ۳) نر.م. عافیت.

سلامتي (salāmatí) ښځ.م. ۱) روغتیا، جوړتیا، سلامتیا، صحت؛ ۲) عافیت؛ ۳) بې عیبي.

سلامي (salāmí) ښځ.م. ۱) چاته د لاس په پورته کولو سره تعظیم کول؛ ۲) ص. نب. تسلیم.

سلامي کېدل (salāmikedál) ص. پر گونډو کېدل، تسلیمېدل.

سلايي (salāyí) ښځ.م. ۱) سولو، د رانجو لرگی؛ ۲) یو ډول حشره ده؛ ۳) کلي کونجي؛ ٤) مج. د سرجوړولو یوه آله.

سلب (salb) نر.م ۱) پرې کول، راشکونه؛ ۲) نیونه، اخیستنه، بې برخې کول.

سلبول (salbawál) مص. مت.ا په زور اخیستل، نیول، محرومول، پرې کول.

سلبي (salbí) ص. نب. ۱) منفي، د نفي، د سلب، کوم صفت ځنې اخیستل شوی.

سلبېدل (salbedál) مص. ل. محرومېدل، بې برخې کېدل. نفي کېدل.

سلپانی (salpā́nay) ا. سلپانی گل، د بېر پانی.

سلت (salát) اد. دا کلیمه د «غلط» سره د تاکید په ډول راځي.

سلټ (salát) نر. م. ۱) ډال، ۲) مورچل، سنگر.

سلټه (saltá) ښځ. م. مورچه، مورچله، سنگر.

سلخ (salx) نر. م. ۱) د ټولو قمري میاشتو آخرنی ورځ؛ ۲) مص. مت. کوتل، پوستول، څرمن تربنه ایستل.

سلدراج (saldrā́j) نر. م. سلتراج، سندراج، بنځینه نېکر.

سلسل بول (salsalbáwal) نر. م. یو ډول ناروغي ده چې ناروغ دخپلو متیازو مخه نه شي نیوی.

سلسله (salsalá) ښځ. م. لړی، زنځیر، پرله پسې والی.

سلطان (sultā́n) نر. م. ۱) واکمن، ټولواک، پاچا؛ ۲) تسلط، ۳) قوت؛ ٤) حجت، برهان.

سلطنت (saltanát) نر. م. ۱) واکمني، ټولواکي، پاچهي، پادشاهي. ۲) پاچهي کول.

سلطنتي (saltanatí) ص. نب. دسلطنت، د واکمنی، د ټولواکی، د پاچهی، په سلطنت پورې اړوند.

سلطه (sultá) ښځ. م. ۱) قوت، واکمني، تسلط؛ ۲) ټولواکي، پاچهي.

سلف[۱] (saláf) نر. م. (ج. اسلاف) ۱) پخوا تېر شوی؛ ۲) لرغونی، پخوانی؛ ۳) بې گټې پور چې مسترد شي.

سلف[۲] (salf) نر. م. په موټر کې یوه کوچنۍ برقي آله ده چې ماشین پرې چالانه کېږي.

سلک (silk) نر. م. ۱) لړ، مزی، رشته؛ ۲) پېیل؛ ۳) کتار، ډله، صف.

سلکلیزه (salkalíza) ا. پېرې، سلیزه، د چا یا څه سلمه کلیزه.

سلګ (salág) نر. م. هغه غنم چې لو شوي وي خو لا میده شوي نه وي.

سلګون (salgū́n) ا. د سلو روپیو نوټ، سلګیز.

سلګه (salgá) ښځ. م. د غنمو د وږي هغه دورمه چې وږی وریاندي وي.

سلګی (salgáy) ښځ. م. ج. ۱) نیولي نیولي ژړا، تریته ژړا، ۲) سا – وروستنی سلګی یې دي..

سلګېدل (salgedál) مص. ل. سنګېدل، نیولي نیولي ژړل، په سلګیو راتلل.

سلم (salám) نر. م. ۱) تسلیمېدل، بندي کېدل؛ ۲) هغه کمه بیه چې مخکې د فصل د پخېدلو څخه د غلې خاوند ته ورکوله کېږي؛ ۳) په لغت کې دعقد په مانا دی؛ ٤) ص. نر. م. دسلو عدد ته منسوب، سلم لمبر؛ ۵) نر. م. خېل، قبیله.

سلماني (salmā́ní) نر. م. نایي، دلاک، ګلابي.

سلمشر (salmā́šar) نر. م. د سلو تنو مشر، د سلو تنو اداره کوونکی.

سلمه (salmá) ښځ. م ۱) حیرانتیا، تعجب، حیرت؛ ۲) کورنی، خېل، قبیله.

سلنډر (salandár) نر. م. سلینډر، ۱) استوانه، هر استوانه یي ډوله شی؛ ۲) د موټر په ماشین کې یوه استوانه یي شکله آله ده.

سلنډه (slandá) ښځ. م. شنډه ښځه، هغه ښځه چې اولاد یې نه کېږي.

سلنګی (salangáy) ښځ. م. لویه او برګه هندوانه.

سلنه (salána) ا. فیصدي، سلواله.

سلواغه (salwāǧá) ښځ.م. سولاغه، بوکره، د خامې ځرمنې دولچه.

سلوک (sulúk) نر.م. ۱) کړه وړه، کردار؛ ۲) کوم ځای ته داخلېدنه؛ ٤) کومه لاره انتخابول.

سلوم (slum) ص. نر.م. څرګند، نوموړی، نامدار، مشهور.

سله (sála) ښځ.م. ۱) خښته؛ ۲) قالب، چکی؛ ۳) ریخته ګري؛ ٤) الشه، دغنمو او وریشو شوغه؛ ٥) هغه لنګه غوا چې شیدې یې ډېرې غوړې وي؛ ۲) داوسپنې د تودېدو حالت؛ ۳) د اوسپنې مېخ.

سله ریږ (salarez) ا. و.ګ. سله ریږی.

سله ریږی (salaréžay) نر.م. خښتمال، خښتمال، خښتې ریږوونکی، خښتې ایستونکی.

سلی (saláy) نر.م. ګوتمی، ګوته، ګوتې.

سلی (saláy) ښځ.م. ۱) د توپک ګز؛ ۲) د اوسپنې یو ډول ګوتمۍ ده چې خښتې یې د جادو د دفعې لپاره په ګوته کوي؛ ۳) خرې، کوته، ډېرې.

سلیپر (salipár) نر.م. بې بنده بوټونه، کورنې څپلې یا بوټونه.

سلیت (slit) ص.نر.م. د ک، ترخولې.

سلیتی (salitáy) ښځ.م. چلی، ترنګړ.

سلیټ (salét) نر.م. سلېټ، هره هغه ځمکنۍ ماده چې د ورو توکو (خاورو یا ریګو) څخه جوړه وي.

سلیخ (slix) نر.م ۱) سلېښت، سرېښ؛ ۲) ص. نر. م.ج. نښتی، موښتی، ښخ.

سلیز (salíz) ص. نر.م. د سلو، سلم، سلګون نوټ.

سلیس (salís) ص.نر.م.ج. روان، اسان، ساده، عام فهم.

سلیقه (salīqa) ښځ.م. ۱) ذوق؛ ۲) طبعه، طبیعت.

سلیم (salím) ص. نر.م.ج. ۱) سالم، بې عیبه، تندرسته؛ ۳) هغه زخمي چې مرګ ته نږدې وي؛ ٤) د شعر د بحرونو څخه یو بحر دی.

سلیماني (sulimānī) ص. نب. ۱) د پارې زهر؛ ۳) پښتون، پښتانه؛ ۳) یو ډول لیک دی.

سلېمانۍ (slemānáy) ښځ.م. یو مبارکه مرۍ یا ډبره.

سلېمانۍ کب (slemānaykáb) نر.م. یو ډول ماهي دی چې په سریاندې داغ لري.

سلي ورخ (salaywarx) نر.م. هغه ډنډ چې په هغه کې د شولو لپاره اوبه راټولېږي او پاکېږي.

سم[1] (sam) ص. نر.م.ج. ۱) درست، سیخ، برابر؛ ۲) اصولي، باقاعده؛ ۳) و.ګ. زهر؛ ٤) نر.م. د نغمې او د نڅا د حرکاتو سره د موسیقۍ د اهنګ بشپړ سمون.

سم[2] (sum) نر.م ۱) کورمه؛ ۲) سمڅ، غار، سنب؛ ۳) سوه، د آس یا خره یا کچرې د پښې کونه.

سما (samá) ښځ.م. سمون، سمښت، سموالی.

سماء (sama) ښځ.م. ۱) اسمان، هسک؛ ۲) د کوټې یا بل شي چت.

سماچه (samāčá) ښځ.م. سینه بند، د ښځو واسکټ.

سماع (samā') ښځ.م. ۱) اورېدنه، اورېدل؛ ۲) ښه اواز، غنا، سرود او وجد.

سماغ (samā́ǧ) نر.م. سماک، سماق؛ یو ډول ونه ده چې تروه مېوه لري.

سمانتیکس (samantiks) نر.م. سیماسیولجي، سیمېنټیکس؛ ۱) مانا پېژندنه، د معانیو پوهنه د لغاتو او معانیو علم؛ ۲) د مفردو علایمو علم؛ ۳) د منطقي قیاسو تیوري.

سماو (samā́w) نر.م ۱) نیاو، عدل؛ ۲) سموالی.

سماوات (samāwā́t) نر.م. ۱) اسمانونه؛ ۲) ص. نر.م.ج. میرات، تباه.

سماوار (samāwā́r) نر.م. د اوبو ایشولو لوښی.

سمبادي (sambādí) ښځ.م. هغه سُر چې سندرغاړی په خپله سندره کې تر بادي وروسته د هغه سُر سره زیات اړیکې ولري.

سمبال (sambā́l) ص.نر.م.ج. خوندي، مجهز، جوړ، تیار، سینګار.

سمبالول (sambālawā́l) مص.مت. ۱) خوندي کول؛ ۲) مجهزول؛ ۳) دولي کول، سینګارول، ښکلي کول.

سمبالېدل (sambāledā́l) مص.ل. ۱) خوندي کېدل؛ ۲) مجهزېدل؛ ۳) سینګارېدل.

سمبټه (sambaṭá) ښځ.م. د غنمو وریجو بټه، هغه پخې شوې وریجې چې کلکې وي.

سمبل (sambál) نر.م. (مو.) تلی، برغوری، چمچک، سینچ.

سمبوری (sambū́ray) نر.م. وګ. سوری[۲].

سمبوسه (sambosá) ښځ.م. سماسه، سنبوسه، یو دول خواړه دي.

سمبوغکه (samboğáka) ښځ.م. وړوکی او تنګ لوښی.

سمبول (samból) نر.م. سیمبل، نخښه، نښانه، رمز، اشاره، نماینده.

سمبولیزم (simbūlízam) نر.م. سیمبلیزم، سنبولیسم: ۱) د نخښو په وسیله څرګندول، د یوې موضوع ناڅرګنده بیانونه؛ ۲) د تشبیه اداتو استعمالونه.

سمبولیک (sambolík) ص.نر.م.ج. سیمبولیک ۱) په سمبول کې څرګند شوی؛ ۲) هغه څه چې د سمبول په توګه وي.

سمبه (sumbá) ښځ.م. ۱) د تبر یا تربنګې د ختې د لاستي د اچولو سوری؛ ۲) داوسپنې میله چې توپک ورباندې پاکوي؛ ۲) د شلګې څوکه.

سمپتي (simpatí) ښځ.م. سنپاتي. ۱) همدردي، غمخوري؛ ۲) کیفي تطابق، هم آهنګي.

سمپوزیم (simpoziyám) نر.م. سمپوزیم، سیمپوزیم: پر یوې ټاکلې موضوع باندې د نظریو یا مقالو جونګ.

سمپورن (sampurán) ص. نر.م (مو.) سنپورن، اووه سُره لرونکی راګ.

سمت[۱] (smat) نر.م. شمج، ګاره، سمچ، سمڅه.

سمت[۲] (samát) نر.م. کافي مقدار، پوره اندازه.

سمت[۳] (samt) نر.م. طرف، لور، خوا، پلو.

سمتوری (samtū́ray) نر.م. کرچ، کریچ.

سمتړ (samaṭár) ص.نر.م. زیات چاغ او شلند.

سمټه (samáṭa) ښځ.م. ۱) لویه پګړی؛ ۲) پټه؛ ۳) چاغه، شلنده، غوښنه.

سمټی (samáṭay) ښځ.م. شمټې، لپانکی، یو دول لوبه ده.

سمڅ (smac) ښځ.م. سمڅه، غار، ګاره، شپولغاړی، تبوزه، خوال، سموڅ.

سمخ (samáx) ښځ.م. ۱) د «سور» د کلیمې سره یوځای راځي او تاکید افاده کوي؛ ۲) مج. شوخ

سمخ سترګی (samaxstárgay) ص. نر.م. شوخ سترګی، بې حیا، سپین سترګی.

سمخنی (samaxáṇay) نر.م. هغه کیږدۍ چې د زړو زړو ټوکرانو څخه جوړه شوې وي.

سمدستي (samdastí) ق. دستي، بې له ځنډه، سمدلاسه، فوراً.

سمدسموني (sámdasamūní) ق. ټول، تمام، ګرده، غونډ، واړه.

سمدلاسه (sámdalā́sa) ق. ۱) دستي، بې له ځنده؛ ۲) پرله پسې، جاري، مسلسل.

سمدم (samdám) ص. نر.م. ج. ۱) مستقیم، راست ۲) روغ رمټ، سالم؛ ۳) اهل، فیټ، سم.

سمر (samár) نر.م. ۱) ماله، هغه آله چې جولاګان د هغې په واسطه خپلې تانسټې ته اړ ورکوي؛ ۲) کیسه، نکل، ګپ شپ، ستري، مواسه.

سمساره (samsārá) ښځ.م. سمسیره، سمسره، شلخورکه، سوسمار.

سم سلا (samsalā́) نر.م. سمه مشوره، د غونډې پریکړه، د مجلس تصویب.

سمسود (samsód) نر.م. یو ډول زهري غرنی ونه ده چې د انارو دونې سره شباهت لري.

سمسور (samsór) ص. نر.م. ج. ۱) تر و تازه، غوړېدلی؛ ۲) پوخ، رسېدلی؛ ۳) مج. اباد.

سمسورتوب (samsortób) نر.م. ۱) د ګلونو او ونو غوړېدنه؛ ۲) د فصل پخېدنه؛ ۳) ځوانۍ ته رسېدنه؛ ٤) مج. اباتوالی، آبادي.

سمسورول (samsorawál) مص. مت. ۱) دباغ تر و تازه کول؛ ۲) د فصل پخول؛ ۳) مج. آباد ول

سمسوری (samsóray) ص. نر.م. مثال، ساری، انډول، مثل، همتا.

سمسورېدل (samsoredál) مص. ل ۱) تر و تازه کېدل؛ ۲) فصل پخېدل؛ ۳) مج. آبادېدل.

سمښت (samáṣ̌t) نر.م ۱) سمون، برابري، تنظیم؛ ۲) موافقه؛ ۳) رخه، بغض، حسد.

سمع (sámṣa) ښځ.م. ۱) اورېدنه؛ ۲) داورېدنې حس، غوږ؛ ۳) د لوی ښتن یو صفت دی.

سمعي (samʃí) ص. نب. د سمعي، د اورېدو، د اورېدو په حس اړوند، هغه څه چې په غوږ یا اورېدو اړه لري.

سمفوني (samfoní) ښځ.م. و.ګ. سیمفني.

سمک (samák) نر.م. کب، ماهي.

سمګوټ (samgwáṭ) نر.م. قایمه زاویه.

سملاسي (samlāsí) ق. سمدلاسه، سمدستي، فوري.

سملاسي والی (samlāsíwālay) !. بیړندوېي، بیړه، عجلت.

سم له سمنې (samləsamáne) ق. سم دسموني، ټول، واړه، تماماً.

سم له کنډه (samləkánḍa) ق. ټول، واړه، غونډ، ګرده.

سم له لاسه (samləlā́sa) ق. و.ګ. سمدلاسه.

سمن (samán) نر.م. ۱) یاسمن، یاسمین؛ ۲) محکمې ته بلنه، محکمې ته غوښتنه.

سمنټ (sımínṭ) نر.م. ج. و.ګ. سیمېټ.

سمند (samánd) ص. نر.م. زېړېخن آس.

سمندر (samandár) نر.م. ۱) بحر، ۲) ستر دریاب (و.ګ. سیند، دریاب)؛ ۳) د اور چینجی.

سمندرپوه (samandarpóh) ص. سمندرپوهاند، سیند پوه.

سمندرپوهه (samandarpóha) سمندرپوهنه.

سمندرکټ (samandarkáṭ) سمندر غاړه، ساحل.

سمندروال (samandarwā́l) ص. سمندربوني، امیرالبحر.

سمندروز (samandróz) نر.م. شامندروز؛ وزرېښمینه ټوټه؛ یو ډول ټوکر دی.

سمندري (samandarí) نر.ج. د بحر، بحري، د دریاب، د سمندر.

سمندی (samandáy) نر.م. یو ډول ژېړ مرغک دی.

سمندی ډیک (samandáydik) نر.م. یو ډول کوچنی، غرنی او سارانی مرغی ده.

سمندول (samandól) نر.م. شين گلي، يو ډول بوټي دی چې په پالېزونوکې شين کېږي.

سمنګی (samangáy) نر.م. کونډری، يو کوچنی دسترخان دی چې دډوډۍ پېړې وربانديې جوړوي.

سمنو (samanú) نر.م. سمنک، يو ډول خواږه دي چې د شنو کړو غنمو څخه پخېږي.

سمنه (samána) ښځ.م. سمونه، ترتيب، تنظيم.

سمواله (samwā́la) ښځ.م. تنظيم، ترتيب، سمون، درستي.

سموالی (samwā́lay) نر.م. سمتوب، سمواله، سمي، درستي، برابرښت.

سمور (samū́r) نر.م. ګېډرې ته ورته يو ډول حيوان دی خو تر ګيدړې کوچنی دی.

سمول (samawə́l) مص. مت ۱) برابرول، جوړول؛ ۲) مج. اصلاح کول، لارې ته راوستل.

سمون (samū́n) نر.م. ۱) انتظام، تصحيح، برابري؛ ۲) موافقه، جوړښت، تطابق.

سمونمل (samūnmál) نر.م. د پوليس په تشکيل کې تر سمونيار لوړه رتبه ده چې دعسکرۍ په تشکيل کې د ډګرمن د رتبې سره او د ملکي تشکيل له څلورمې رتبې سره برابري کوي.

سمونوال (samūnwā́l) نر.م. د پوليس په تشکيل کې تر سمونمل لوړه رتبه ده چې د عسکرۍ په تشکيل کې د ډګروال د رتبې سره او د ملکي تشکيل له دريمې رتبې سره برابري کوي.

سمونيار (samūnyā́r) نر.م. د پوليس په تشکيل کې تر سرڅارمن لوړه رتبه ده چې په عسکرۍ کې د جګړن د رتبې سره او د ملکي تشکيل له پنځمې رتبې سره برابره ده.

سمه (sáma) ص. ښځ.م ۱) د سم مونث؛ ۲) ښځ.م. ذرسته خبره؛ ۳) اواره، مسطح.

سمه تارک (samatārák) ص. نر.م. د دام په لور د چوغکو سم او سيخ تګ.

سمه تخته (sámataxtá) ق. شا په تخته، ستوني ستغ.

سمه وراشه (samawrāšá) ښځ.م. رښتيا خبره، سمه خبره.

سمی (samáy) ښځ.م. د معمار رجه، د معمار ګمه.

سمی (samáy) نر.م. مهندس، کچګر.

سمي (samí) ص. نب. د سم، د زهرو، زهرجن.

سميتي (samití) ښځ.م. (تا.) د ريګويدا په عصر کې د آريايانو په سياسي تشکيلاتو کې د يوې جرګې نوم و.

سمېدل (samedə́l) مص. ل. ۱) برابرېدل، جوړېدل، تنظيمېدل؛ ۲) لارې ته برابرېدل، اصلاح کېدل.

سمېستر (samestár) نر.م. سمستر؛ نيم کال، د شپږو مياشتو يوه دوره.

سمينار (saminā́r) نر.م. و ګ. سېمنار.

سن (sin) نر.م. عمر، د عمرمقدار.

سنا (sanā́) ښځ.م. د مشرانو جرګه، داعيانو مجلس، سينيټ، ۱) هغه مجلس چې غړي يې د يوه هېواد د مشهورو رجالو څخه انتخابېږي؛ ۲) يو ډول بوټی دی؛ ۳) روښنايي؛ ٤) يو ډول وربښمينه جامه.

سناتور (sanātór) نر.م. د سنا غړی، د مشرانو دجرګې غړی، د اعيانو دمجلس غړی.

سناتوريم (sanātoriyám) نر.م. د هوساينې ځای، آرامځی، د مسلولينو روغتون.

سنار[1] (sunā́r) نر.م. زرګر.

سنار[2] (sanā́r) نر.م. د پنځلسو پولو سره معادله يوه پخوانۍ افغاني سکه وه.

سناري[1] (sunā́rí) ص. نب. طلاکاري شوی، مطلا.

سناري[1] (sanārí) ص. نب. سندري، سوربخن سندوري رنګ، د سره او نارنجي ترمنځ رنګ.

سناريسټ (sınārísṭ) ص. نر. م. ج. (هن.) هغه څوک چې د سينما فلم لپاره سناريو ليکي.

سناريو (sınārıyó) ښځ. م. د فلم يا تياتر داستان، هغه کيسه چې يو ډايرکټر د هغه له مخې فلم جوړوي او يا يې په تياتر کې ښکاره کوي.

سناسي (sanāsí) ص. نر. م. و ګ. سنداسي.

سنبال (sanbā́l) ص. نر. م. و ګ. سمبال.

سنبل (sunbúl) نر. م. څنې، څنې کوکو؛ يو ډول ګل دی.

سنت (sunát) نر. م. ج ۱) طريقه، روش، ۲) سيرت، طبيعت؛ ۳) عرف، عادت؛ ٤) استعمال؛ ۵) شريعت.

سنتز (santáz) نر. م. سنتسس، ترکيب، د انالسيس ضد؛ ۱) د يوه جونګ لپاره د توکو سره يو ځای کونګ؛ ۲) مرکب، جونګ، مجموعه.

سنتور (santū́r) نر. م. مو. سنطور، د موسيقۍ يوه تاريزه آله ده.

سنتول (sunatawā́l) مص. مت. ۱) ختنه کول؛ ۲) مج. په چل او تګي سره له چانه څه شکول.

سنتي (sunatí) ښځ. م. ختنه سوري، د ختنه سوري يا سنتوني مراسم.

سنته (sanṭā́) ښځ. م. څېره، قيافه، بڼه.

سنج[1] (sanj) نر. م. ۱) هغه نری ډبوال چې په سر، لاندې او منځ کې يې اوږده لرګي ورکړي وي؛ ۲) مو. و ګ. سمبل.

سنج[2] (sunj) ص. نر. م. غمجن، دق، خپه.

سنجاب (sanjā́b) نر. م. تر پشي کوچنی حيوان دی، لکۍ يې اوږده او ببره، رنګ يې خړ او شين ويره او پوست يې نرم دی.

سنجاق (sanjā́q) نر. م. کوچنۍ فلزي ستن ده چې يو سر يې تېره او بل سر يې څه غونډ وي.

سنجتوب (sunjtób) نر. م. غمجنتوب، پرېشاني.

سنجد (sanjíd) و ګ. سنجيته.

سنجش (sanjíš) نر. م ۱) پرتله، سنجونه، مقايسه؛ ۲) تلل؛ ۳) مج. غور.

سنجکۍ (sanjakáy) ښځ. م. و ګ. دمل.

سنجول (sanjawā́l) مص. مت، پرتله کول، مقايسه کول، تلل، اندازه کول.

سنجه (sánja) ښځ. م. ښنجه، شنجه، شنجکۍ، سنجکۍ، ښځ کټه دانه (و ګ. دمل).

سنجيته (sınjíta) ښځ. م. سنجته، سنځله، سنجد؛ يو ډول ونه ده چې مېوه يې تر خرما کوچنۍ ده.

سنجيدل (sanjedә́l) مص. ل. پرتله کېدل، مقايسه کېدل، اندازه کېدل، تلل کېدل.

سنچوټ (sančóṭ) نر. م. هغه تيږه چې په ډبوال کې د ښنې لپاره ايښوډله کېږي.

سنځل (sanǰә́l) مص. مت. ۱) تورول، خالي کول (اوبه او ...)؛ ۲) آزادول، خوشې کول.

سند[1] (sanád) نر. م. هغه ليکنه چې د يو چا پور يا طلب ثابتي او يا کوم مطلب ثابتوي.

سند[2] (sind) نر. م. و ګ. سيند.

سند[3] (sand) ا. يووالي، اتفاق، رای.

سندان (sandā́n) نر. م. سټ، هغه اوسپنيزه آله چې پښ ورباندې اوسپنه ږدي او پر پلک يې ټکوي.

سندانکه (sandānáka) ښځ. م. شاتينګه، ګهر ک. د چرګ سندان.

سندربوله (sandarbóla) ښځ. م ۱) سندرغاړې، هغه ښځه چې هم بدلې وايي او هم ناځي؛ ۲) مشاعره؛ ۳) د ساز و نڅا مجلس.

سندرغاړی (sandarǧā́ṛay) ص. نر.م. سندرچي، سندربول، اواز ویونکی، غزله ویونکی.

سندرمار (sandarmā́r) سندربول، سندرغاړی.

سندرمیر (sandarmī́r) ص. نر.م. ج. موزیک ډایرکټر، ډایرکټر.

سندره (sandára) ښځ.م. (هن.) بدله، غزله، ترانه، لوبه، ټپه، ساز و اواز.

سندری (sandaráy) ص. نر.م. د خواږه او ښه اواز څښتن، خوش آوازه، خوږ اوازه.

سندریز (sandaríz) ص. د سندرې اړوند، موزیکال.

سندرېزی (sandrézay) نر.م. یو ډول سارانې سپین وانښه دي چې پاسته ازغي لري.

سنډر (sanḍár) نر.م. لوی او غټ اوښ.

سندل (sandál) نر.م. ج. صندل؛ ۱) چندن، چندن، یو راز ونه ده؛ ۲) یو ډول کړاوې دي؛ ۳) یو ډول خوشبویه پسته شیریني ده.

سندله (sandalá) ښځ.م. یو ډول مساله ده چې د چونې، پخې خښتې، بډه ګال او دهګیو د سپین څخه لاس ته راځي.

سندلۍ (sandaláy) ښځ.م. صندلي، سندلي، یوه لرګینه، څلور پښې لرونکې آله ده چې په ژمي کې د څانو د تودولو لپاره د نغري پر سر ایږدي.

سندنۍ (sındanáy) ص. نر.م. و ګ. سیندنی.

سندوخ (sandū́x) نر.م. و ګ. صندوق.

سندور (sundū́r) نر.م. و ګ. سوندر[۲].

سندوی (sandóy) نر.م. د غاټول د ګل بوټی.

سندی (sandáy) نر.م ۱) شندی، غاټول؛ ۲) د غاټول د ګل بوټی چې سندوی هم ورته وایي.

سنډ (sanḍ) نر.م. و ګ. زنجبیل.

سنډا (sanḍā́) نر.م. ۱) مښ، د مېښې نر؛ ۲) ص. نر.م. (مج.) غټ، خورب یا شلند سړی.

سنډاسی (sanḍā́sáy) نر.م. سنیاسی، سناسي، جوګی، هغه ملنګ چې په غرونو کې د کیمیا په بوټي پسې ګرځي.

سنډک (sanḍák) نر.م. د مستو او نورو شیانو د چڼولو (صافولو) توکر.

سنډه (sanḍá) ښځ.م. ۱) سارانې توره زرکه؛ ۲) ص. ښځ.م. شنډه ښځه.

سنزلوک (sanzalū́k) نر.م. یو ډول بوټی دی چې معمولاً د څمڅې د ونو لاندې راشین کېږي.

سنک (sanák) نر.م. د لرګي لوی ښانک یا کاسه.

سنکوپری (sankópray) نر.م. یو ډول ګڼ او غونډ موند بوټی دی.

سنکه (sanáka) ښځ.م. د کوترو د نیولو لومه یا جال.

سنکیا (sankyā́) ښځ.م. سنکهیا، و ګ. زرنیخ.

سنکیرن (sankirán) نر.م. ج. (مو.) سنکیرڼ، هغه راګ چې د بل راګ سره ګډوي.

سنګار (sıngā́r) نر.م. و ګ. سینګار د تولو صیقو سره.

سنګاره (sıngā́ra) ښځ.م. یو ډول اغزن بوټی دی چې مېوې ته یې سنګاره وایي.

سنګاوڼ (sıngāwáṇ) نر.م. سکان، پتوار، د کښتي (کشتي) وروستي برخه.

سنګ بر (sangbúr) ص. نر.م. ډبرې ایستونکی، ډبره ماتوونکی.

سنګ تراش (sangtarā́š) نر.م. ډبره توږونکی، ډبرې جوړوونکی.

سنګتره (sangtará) ښځ.م. سنتره، مالټې ته ورته یو ډول مېوه ده.

سنګدان (sangdā́n) نر.م. سنګدانکه، شاتینګه، شاتینګی، تینګی.

سنګدل (sangdíl) ص. نر.م. سخت زړی، سخت زړه، ظالم، بېرحمه.

سنګر (sangár) نر.م. مورچل، مورچه.

سنګروال (sangarwā́l) ص. د سنګر اړوند، جنګيال، همسنګر.

سنګرۍ (sangráy) ښځ.م. يو ډول بوټی دی چې څيني خلک يې د چاى په ځاى ايشوي.

سنګرېزه (sangrezá) ښځ.ج. کاڼ، کرېږ، جغله، جغل، کاڼي، ګاټي.

سنګ ريشه (sangrišá) ښځ.م. پله تيږه.

سنګړه (sangáṛa) ښځ.م. ګوسه تيږه، غټه ډبره.

سنګسار (sangsā́r) نر.م. ١) يوه کوچنۍ توره حشره ده چې تر تيږو لاندې اوسېږي؛ ٢) نر.م. ج. هغه څوک چې د جزا په توګه د تيږو تر باران لاندې مړ شي.

سنګ سول (sangsól) نر.م. يو ډول بوټی دی.

سنګک (sangák) ص.نر.م.ج. ١) متکبر، متکور؛ ٢) يوه موضوع يا کار چې مشکل شي.

سنګکه (sangáka) ښځ.م. يوه ښځينه ناروغي ده چې د اولاد تر زېږولو وروسته پيدا کېږي.

سنګلاخ (sanglā́x) نر.م. سسکوره، تراړه، کاړ، ګاړ، سنګړه، شنګار، ګاګره.

سنګوپ (sangúp) نر.م. سرلاټي، سرکونډو، سرکنډی، سرکول، سرکونډی، سرکول کونی.

سنګوټی (sangóṭay) نر.م. د سوي بچی.

سنګورکه (sangoráka) ښځ.م. د اوجوشو د داغلو مخصوصه توکري.

سنګوری (sangoráy) نر.م. يو ډول سارانی بوټی دی.

سنګوړی (sangoṛáy) نر.م. ١) د حيوان بچی؛ ٢) غونډ منډ ښايسته ماشوم.

سنګويکه (sangoyáka) ښځ.م. يو ډول بوټی دی چې ګردې ګردې پاڼې لري.

سنګهار (sangahā́r) نر.م. د ګوليو مسلسل اواز.

سنګهاړه (sanghā́ṛa) ښځ.م. د هندوستان يوه مېوه ده. چې رنګ يې په تالابونو کې کېږي.

سنګيت (sangít) نر.م. مو. د موسيقۍ پوهنه، د موسيقي علم.

سنګېړ (sangéṛ) نر.م. شګلن، هغه ځمکه چې ډېرې تيږې لري.

سنګين (sangín) ص.نر.م. ١) دروند؛ ٢) برچه؛ ٣) مج. پتمن، د وقار څښتن.

سنن (sunán) نر.ج. د سنت جمع (و ګ. سنت)

سنوات (sanawā́t) نر.ج. د سنې جمع.

سنول (snawál) مص. مت. ښنول، خوځول، حرکت ورکول.

سنه (saná) ښځ.م. ١) کال، د ١٢ مياشتو مجموعه؛ ٢) نېټه، تاريخ.

سني (suní) ص. نب. اهل سنت، اهل سنت او جماعت، اهل تسنن.

سنۍ (snay) ښځ.م. ورين لاسي تارونه، سردوز، اينځی، انځی، نځی، انسی، ځنی.

سنياسي (sanyā́si) ص.نر.م.و ګ. سنهاسي.

سنېدل (snedál) مص. ل. ښورېدل، خوځېدل.

سڼ (saṇ) نر.م. ١) درواغ؛ ٢) و ګ. زنجبيل؛ ٢) د پزې د سونډلو اواز.

سو (su) ف. ١) و ګ. وشو؛ ٢) ص. نر.م. ژوبل، تپي؛ ٣) نری، ډنګر؛ ٤) نر.م. سوء، شر، فساد.

سوا[1] (suwā́) ښځ.ج. شته، سووه، شبت، يو ډول سابه دي چې خوړل کېږي.

سوا[2] (siwā́) اد. بې، بغير، بدون، بېله، پرته.

سوا[٣] (sawā́) ښځ.م. و ګ. سود، و ګ. ربا.

سوابېره (swābéra) ښځ.م. يو ډول بوټی دی.

سواد (sawā́d) نر.م ۱) سیاهي، توروالی؛ ۲) کاپي، نقل؛ ۳) زده کړه، د لیکلو او لوستلو قدرت.

سوارکار (swārkā́r) ص.نر.م. سپرلونی، سپرکښ، د آس په سورلۍ کې ښه لاس لرونکی.

سواره[١] (swārá) نر.ج. سپاره، د سپور جمع.

سواره[٢] (sawārá) ښځ.م. د غنمو ډنډر، ناړی، دروزه، خرنډ، وډ، ناړې.

سواره څپلی (swāracaplá́y) لو. د يوې لوبې نوم دی.

سواري (sawā́ri) ښځ.م. ۱) سپرلي، سورلۍ؛ ۲) مو. د ۱۶ ماترو يو تال دی.

سوارې (sawā́re) ښځ.م. مابنامنی مېلمستیا، د مابنامۍ وعده، مابنامنی کتنه.

سواست (swā́st) نر.ج. شوی، سوی، د جمع مخاطب صیغه ده.

سوال (swā́l) نر.م ۱) پوښتنه؛ ۲) غوښتنه، خواست ٤) ع. د حقیقت طلب؛ ٥) چړ، ګدایي.

سوال وځواب (swāl u ǰawā́b) نر.م. (بد.) هغه صنعت دی چې شاعر په خپل کلام کې پوښتنې او ځوابونه سره يو ځای کړي.

سوالي (swā́li) ص. نب. ۱) د ګدايي؛ ۲) د سوال شی، سوالي څیز، د بل چا (شی).

سواليه (swālıyá) ښځ.م. (تن.) ۱) پوښتنه، استفهام، تپوس، ۲) تپوسنی، د پوښتنې نخښه چې شکل يې داسې دی (؟).

سوان (suwā́n) نر.م. سوهان، سوهن، وسپن توږی.

سوانح (sawānı́h) ښځ.م.ج. ۱) ژوند لیک، تېرې ژوند پېښې، پېژندپانه، پېژند لیک ۲) پېښې.

سوان کار (suwānkā́r) ص. نر.م. سوهان کار، خراد، څوک چې د خرادۍ کار کوي.

سوانګ[١] (swā́ng) نر.م. پېښې، د شکل او جامې بدلونه.

سوانګ[٢] (suwā́ng) نر.م. يو ډول سمنو دی چې د غنمو تېغنې وچې او مېده کوي او بيا يې د حلوا په څېر پخوي، سوانک، سمنک.

سوانګی[١] (swāngá́y) نر.م. ۱) ممثل، اکټر؛ ۲) شعبده باز.

سوان ګی[٢] (suwāngá́y) نر.م. سوهان ګی، وړوکی سوهان، کوچنی سوان.

سواني (suwā́nı́) ښځ.م. اساني، اسانتیا.

سوايي (suwā́yı́) ښځ.م. و ګ. سود، ربا.

سوب[١] (sob) ص. نر. م. ۱) حاضر، موجود، تیار، چمتو؛ ۲) منتظر، په انتظار.

سوب[٢] (sawáb) نر.م. ۱) د سبب مفغن شکل؛ ۲) فکر، اند، تصور.

سوب[٣] (suwáb) نر.م. چاره، علاج.

سوبتیا (sobtyā́) ا. حاضري، حضور، شتون.

سوبله (soblá) ښځ.م. و ګ. شوبله.

سوبمن (sobmán) ص.نر.م. بريالی، فاتح، مظفر، کامیاب، مرادمن.

سوبه[١] (sū́ba) ښځ.م ۱) د کاریز څا؛ ۲) د پله (پُل) رواق، د کاریز يا لويې ويالې هغه لوی سوری چې اوبه ترې تېرېږي.

سوبه[٢] (sóba) ښځ.م. ۱) مراد، مقصد، غوښتنه؛ ۲) سوده، آرام، راحت؛ ۳) بری، فتح، ظفر.

سوپ (sūp) نر.م ۱) دهلېز، دالېز؛ ۲) يو ډول توکر دی؛ ۳) ښوروا.

سوپاري (supā́ri) نر.ج. د تودو ملکونو يو ډول نبات دی چې دانې يې غوز ته ورته دي.

سوپرانو (sopránó) ص. نر.م. (مو.) سپرانو، د ښځو او هلکانو هغه لوړ اواز چې د سندرې په وخت کې یې له حلقه باسي.

سوپرایګو (suparigó) نر.م. ج. (رو.) وجدان.

سوپره (suprá) ښځ.م. کونه، غره، سومبې، مقعد.

سوپری (supráy) ص. نر.م. ۱) مفعول، کوني؛ ۲) مج. نامرد، رذیل.

سوپړه (supará) ښځ.م. ۱) زړه خیرنه خولۍ؛ ۲) ص. ښځ.م. غټه، چاغه نجلۍ.

سوپلۍ (sopláy) ښځ.م. یو سپینه نرمه ډبره ده.

سوپه (supá) ښځ.م. و.ګ. سوته.

سوپی (sūpáy) نر.م. بزوګی، نربیزو.

سوپۍ (sūpáy) ښځ.م. ۱) بیزو، شادو، شادي؛ ۲) کشکره، کیشکره.

سوت (sut) نر.م. د معماري ګز له اجزاوو څخه دی چې اته واحده یې یو اینچ کیږي.

سوتره (sutrá) ص. نب. پاک، نظیف، پاکیزه.

سوترۍ (sutráy) ښځ.م. ګی، اینځی، انځی، سنی، انسی، خولوند، سوتلې.

سوتڼ (sután) نر.م. تیسن سپی، څوسمار سپی، څوسن سپی.

سوتونه (sutūna) نر.ج. فریادونه، زګیروي.

سوټ[1] (sawūṭ) ص. نر.م. دشپانو ساتونکی.

سوټ[2] (sūṭ) نر.م. دریشي، جامې، کالي.

سوټبوټ (sūṭbūṭ) نر.م. ۱) شل و شوټ سړی چې سره غونډ شوی وي؛ ۲) فېشن؛ ۳) مج. کلک تړل، له حرکته ایستل.

سوټک (suṭák) نر.م. څټک، څوټک.

سوټکه (suṭáka) ښځ.م. د جوارو وړی.

سوټکی (suṭakay) نر.م. ۱) یو ډول اغزی لرونکی بوټی؛ ۲) یو ډول وربښمین خامک؛ ۳) د حد تاکلو نښه، د ځلې په څېر کوچنی منار.

سوټمار[1] (soṭmār) نر.م. بنجاره، ګرځنده بنجاره خرخوونکی چې په کلیو کې ګرځي.

سوټمار[2] (sūṭmā́r) ص. نر.م. سوټن، موټې کوونکی.

سوټه[1] (sū́ṭa) ښځ.م. ۱) سوپه، د غایطه موادو کلوله؛ ۲) ډوډی، مړی.

سوټه[2] (soṭá) ښځ.م. د جوارو ناپوست شوې تروکه، دجوارو هغه وړی چې شخوله ولري.

سوټه لمی (soṭalámay) نر.م. ۱) لټ خاروی؛ ۲) مج. لټ او تمبل سړی.

سوټه مار (soṭamā́r) ص. نر.م. جنګړه، جنګي.

سوټی (soṭáy) نر.م. ۱) دلاس غټ لرګی؛ ۲) چقمق، پند؛ ۳) مج. د نارینه تناسلي آله.

سوجاب (sujā́b) نر.م. پرخولی باندې د ګلابتونو یا زر تارو دوره.

سوجه (sūja) ښځ.م. د سرنګ د الوځولو د موادو تول (پیمانه).

سوجي (sū́ji) جن. یو ډول ځیره اوړه دي چې د غنمو او غټو وریجو څخه جوړیږي.

سوچ[1] (suč) ص. نر.م. ج. ۱) پاک، سوتره، خالص؛ ۲) بېخي، بالکل، بشپړ، پوره؛ ۳) سوچاک، سوچکی، د پیچې اچولو په څېر یوه لوبه ده.

سوچ[2] (soč) نر.م. فکر، خیال، تصور، هوښ.

سوچه[1] (sučá) ص. نب. نره، خالص، پاک، چاڼ، صفا، د یوه جنسه.

سوچه[2] (sóča) ښځ.م. دماشومانو یو ډول لوبه ده.

سوچی (sūčáy) نر.م. څولی، څوولی، اسکنه، شخرلی.

سوچي (sočí) ص. نب. تشویش کوونکی، سوچ کوونکی، تشویشي، مشوش.

سوځل (swaǰál) مص. مت. سېځل، اورلګول، اوراچول.

سوځند (swaǰand) ص. نر. م ۱) سوځېدونکی، سوونکی؛ ۲) سېزوونکی، سوځوونکی.

سوځول (swaǰawál) مص. مت. سوځل، سوزول، سېزل. اوروراچول.

سوځېدل (swaǰedál) مص. ل. اور اخېستل. سول، سېزېدل.

سوخت (soxt) نر. م. ۱) سوی، خوړ؛ ۲) غوسه، قهر.

سوخته (soxtá) ص. نب. ۱) سوی، سوځل شوی، کباب شوی؛ ۲) سکور.

سوختي (soxtí) ص. نب. هغه څوک چې کومه جنسي یا عاطفي هیله یې تر سره نه شي.

سوخر (suxár) نر. م. عناد، بغض، کینه.

سوخړه (suxṛa) ښځ. م. د شلې غوښې ټوټه.

سوخړی (suxṛáy) ص. ښځ. م. ډېر وخ شوی، شوږېدلی، شړېدلی، خوړین.

سوخړی پوخړی (suxṛáypuxṛáy) ص. نب. بشپړ خوړین پړین، په اور کې خوړین پړین.

سوخل (suxál) مص. مت. څخل، سوخول، منډل، تخته کول، ترخولې ډکول.

سوخول (suxawál) مص. مت. ۱) منډل، تخته کول؛ ۲) سونېول؛ ۳) سوري کول؛ ٤) چوخول، چخول؛ چوکه کول؛ ٥) مج. تحریکول.

سوخېدل (suxedál) مص. ل. ۱) خوټېدل؛ ۲) سوري سوری کېدل؛ ۳) ډکېدل، کېمنډل کېدل.

سود[1] (sūd) نر. م. ۱) ګټه، فایده، نفع، منفعت، روګه، برغه؛ ۲) و ګ. ربا؛ ۳) ص. نب. سُد، شد، خالص، سوچه، د موسیقی بسیط مقام.

سود[2] (sod) نر. م. دمه، تسل، تسکین، ډاډ.

سودا[1] (sawdá) ښځ. م ۱) ملانکولي، میلنکولي؛ ۲) ګروم، تلوسه، تشویش؛ ۳) مینه، عشق؛ ٤) هوا او هوس.

سودا[2] (sawdá) ښځ. م. اخیستنه او خرڅونه.

سودات (sodát) ص. نر. م. صالح.

سوداګر (sawdāgár) ص. نر. م. تاجر، تجار.

سوداګري (sawdāgarí) ښځ. م. ۱) تجارت؛ ۲) مج. ځان ته ګټه او د بل په زیان کار کول.

سودایي (sawdāyí) ص. نب ۱) وسواسي، تورانی، مالیخولیایي ۲) مشوش؛ ۳) لېونی، مجنون.

سودخور (sūdxór) ص. نر. م (ج. سودخواره) سود خوړونکی.

سودکلیان (súdkalıyā́n) نر. م. ج (مو.) کلیان، د سنګیرن راګوځخه یو راګ دی.

سودګن (sūdgán) ص. نر. م. سودمن، ګټور، فایده من.

سودمن (sūdmán) ص. نر. م. ګټور، فایده من، مفید، ترنورو ښه.

سودوزیان (sūdozyā́n) ګټه او تاوان، ګټه وته.

سوده[1] (sawdá) ښځ. م. توکری.

سوده[2] (sūdá) ص. نب. ۱) هغه خاروی چې د پښو کوړمې او سمونه یې سولېدلي وي او ښه نه شي تلای؛ ۲) تپله، بندیز؛ ۳) قبض، بند؛ ٤) سولېدلی، زوړ؛ ٥) و ګ. سوچه.

سوده[3] (sóda) ښځ. م. سود، تسل، تسلي، اطمینان، سیبه، ډاډ.

سوډا (sawdạ́) ښځ. م. ک. سوده، سودا؛ سوډیم بای کاربونېټ (پلی، پلي).

سوډر (sodár) نر. م. ۱) خنځیر، خنزیر، خوګ، ۲) مج. لټ؛ ۳) بې ادبه (سړی)، بې ډېه.

سوډه (sawáda) ښځ. م. لاپه، شاپه، باته، غوره.

سور[1] (sor) نر.م. ۱) و گ. پسور او عرض[2]؛ ۲) چای چښنه؛ ۳) ص. نر.م. سپور؛

سور[2] (sūr) ص. نر.م. (ج. سره) ۱) د وینو رنگ چې اصلي رنگ شمېرل کېږي؛ ۲) مو. و گ. سر[4]. ۳) تود، سوځوونکی؛ ٤) مج. هغه څوک چې په قهر شوی وي؛ ٥) له توجه، تمایل او مصروفیت څه سخت حالت.

سوراړ (surāṛ) نر.م. ۱) وچه، بې وښو، بې اوبو دښته؛ ۲) سخته تودوخه؛ ۳) د اړ میاشت.

سوراغزی (sūrağzáy) نر.م. سراغزی، یو ډول اغزی دی چې په غرونو کې وده کوي.

سوران (sūrā́n) نر.م ۱) جل، لمروهنه؛ ۲) داوښانو یو ډول ناروغي؛ ۳) وير، ناري سوري.

سوراني (sūrānī́) ص. نر.م. ویرجن، ناري سوري وهونکی.

سورانا (sūrāṇā́) ص. نر.م. و گ. سوربوني.

سورباد (sūrbā́d) نر.م. جوانوان، د ترېک او جامې داني.

سوربخن (sūrbaxán) ص. نر.م. تت سور، پیکه سور، سوررنگی، سورته ورته، سور ویره.

سوربڼی (surbā́ṇay) ص. نر.م. سور بوني، سور رنگی، سور بخن، سورویره.

سوربېخی (sūrbéxay) نر.م. د خروړک په څېر یو ډول وابنه دي.

سورپلی (surpaláy) نر.م. ۱) سورپلی، یو ډول وابنه دي؛ ۲) سورپلی، یو ډول زهري بوټی دی.

سورپوستی (sūrpóstay) ص. نر.م. سور پوستکی، د سره نژاد لرونکی، سور نژاده.

سورت[1] (sūrát) نر.م. سوره، د قرآن مجید د څو آیتونو مجموعه، د قرآن مجید یو فصل.

ت[2] (swrát) نر.م. ۱) و گ. صورت؛ ۲) مج. صحت، روغتیا؛ ۳) مج. تناسلي آله.

سورت[3] (surt) نر.م. سورټ، نوع، ډول، رقم.

سورت بندي (surtbandí) ښځ.م. درجه بندي، پر ډولونو وېشنه، د یو ډول سره جلا کونگ.

سورتمان (sortmā́n) نر.م. سورتچي، د سورت کولو د چارې مؤظف.

سورتي (sortí) ښځ.م. (مو.) سورتي، د بیرو راگ د پترو له بارجاوو څخه یو بارجا (فرع) ده.

سورتیکری (surtikráy) ص. ښځ.م. ج. سور تکری، هغه ښځه چې بدي یا مړې پرې وشي.

سورجه (sūrjá) ښځ.م. له ژمنیو سپورتو څخه دی.

سور څاڅکی (sūrcā́ckay) نر.م. یو ډول مضره حشره ده.

سورخچوکی (sūrxačū́kay) نر.م ۱) سره غوښه؛ ۲) مج. سوربخن سړی.

سورخکه (sūrxáka) ښځ.م. ۱) یو ډول مرغۍ؛ ۲) یو ډول د کرلو ځمکه.

سورخولی (sūrxū́lay) ص.نر.م. خونخور، ظالم.

سورخه (surxá) ص.نب. ۱) یو ډول غنم؛ ۲) سور (سړی)؛ ۳) سورغاړی کرک.

سورخی (surxáy) نر.م. ۱) سرخي، د غنمو یو ډول ناروغي؛ ۲) سوربخون اس؛ ۳) د ښځو د پایڅو مخصوص پیوند.

سورخي (surxí) ښځ.م. سرخي؛ ۱) سوررنگ پیدا کول؛ ۲) توره غوښه؛ ۳) یو ډول د ښځو د مخ پوډر دي؛ ٤) سرلیک، عنوان.

سوردلی (surdaláy) نر.م. یو ډول مرغی ده.

سورسات (sursā́t) نر.م. د حکومت له خوا پر خلکو باندې لگېدلې مالیه، کلنگ، مالیه.

سورساری (sursā́ray) نر.م. شند، شاهین، باتور، لندبرزی، یو ډول ښکاري مرغه دی.

سورسانده (sūrsánda) ښځ.م. سور ساندی، یو ډول غرنی وابنه دی.

سورسترګی (sūrstáray) ص. نر.م. ۱) د سرو سترګو خاوند؛ ۲) مج. جسور، سرتېر.

سورسرې (sūrsáre) ښځ.م. یو ډول کوچنۍ مرغۍ ده چې ښه ربز کوي.

سورسورکه (sūrsūráka) ښځ.م. سور سورانکه، له کاغذ څخه جوړه شوې تولۍ ده چې منځ یې له باروتو څخه ډکوي او د خوښیو په شپو کې اور ورکوي؛ ۲) توند باد.

سورغاړکه (sūrğāṛáka) ښځ.م. سورغاړی، یو ډول کوچنۍ مرغۍ ده.

سورغاړې لونګی (surğāṛelungáy) ښځ.م. هغه لونګۍ چې څنډې یې سرې وي.

سورکار (surkā́r) نر.م. د شلومبو غړکه چې د باړک د بوټې د اچولو وروسته د آش ورکولو په وخت، د څوزانو او نورو بوټو ریښې ایشوي او اوبه یې په هغه کې اچوي.

سورکت (surkát) نر.م. د خولې د ناروغیو یو درمل.

سورکور (surkór) نر.م. سره تغرونه او د کور نور بشپړ سامان (اثاث البیت).

سورکوکو (surkokó) نر.م. سورګلاب، سورګل ګلاب.

سورکونډو (surkundó) ښځ.م. سورکنډو، هغه نجلۍ چې لا خپل پېغلې قیبجي کوي (واده شوې نه وي).

سورکی (surkáy) ص.نر.م ۱) سوربخن، سورویره؛ ۲) د سور مصغر؛ ۳) د باد د لګېدو توند اواز.

سورکی (surkáy) ښځ.م. ۱) د سورکي مونث شکل؛ ۲) الوبالو.

سورکی مېږی (surkáymezáy) نر.م. سور مېږی، یو ډول ډېر وړوکی ژېړ مېږی دی.

سورګړی (surgáṛay) نر.م. سرګړی، یو ډول غرنی وابنه دي چې پاڼې یې ډېرې او خړ رنګه وي.

سورګلی (surgwálay) نر.م. یو ډول سابه دي، سور ګل کوي. رنجکه، تاندوله، رنځکه.

سورګولۍ (surgūlə́j) نر.م. سور او چاغ سړی.

سورل (surál) نر.م. سورن، سورکرنګ آس.

سورلاسی (surlā́say) ص. نر.م. قاتل، خوني، جنګي او جنجالي، وینې تویوونکی.

سورلان (surlā́n) نر.م. هغه سپی چې وروستی پښې یې پېخونه او خنډونه لري.

سورلکی (surlakáy) ښځ.م. یوه وړه مرغۍ ده. سورلکی هم ورته وایي.

سورلمنه (surlamána) ښځ.م. سورلمنې، هغه ښځه چې په اولاد مړه شي.

سورلمنې (surlamané) ښځ.ج ۱) د سورلمنه جمع، ۲) په ځینو محاورو کې د مفرد لپاره هم راځي.

سورلن (sorlán) ص.نر.م. سپړی، مخ په سپوري. سپورن، سورن، سپرن، سایه رخ.

سورلنډی (sūrlanḍáy) نر.م. سورلنډ، شغال.

سورلنی (swarlanáy) ص.نر.م ۱) سپور، په موټر یا پر آس... سپور، ۲) د سورلۍ، د سپرلۍ.

سورلونی (swarlū́nay) نر.م. سپرلونی، مرکب، هغه څه چې سورلي باندې کېږي.

سورلي (swarlí) ښځ.م.و ګ. سپارلي.

سورلی (surláy) نر.م. یو ډول سپینه نسواري رنګه مرغۍ ده چې په زړه پورې ربز کوي.

سورلیمار (swarlimā́r) ص. نر.م. سپور، هغه څوک چې د سپرلۍ په کار کې ښه تکړه وي.

سورمخي (surmaxí) ښځ.م. ابرو، عزت، پت.

سورمخی (surmáxay) ص. مر.م. ۱) هغه څوک چې مخ یې سوروي؛ ۲) ښتمن. غزنمن.

سورمرنی (súrmaranay) ښځ.م. چابکي، د وزرو مور، مادرکیکان.

سورمل (surmál) نر.م. سرمل، یو ډول چیچونکي واښه دي چې غونډ غونډ اغزي لري.

سورمېخ (surméx) نر.م. (لو.) یو ډول لوبه ده.

سورن (során) نر.م. و ګ. سورل.

سورنا (surná) ښځ.م. سرنا، سورنی، سرنی، سورنا: د پښتني آرکسترا د یوه ساز نوم دی.

سورناچي (surnāčí) ص. نر.م. سورنی چي، هغه څوک چې سورنا وهي.

سورنجان (surnanján) جن. د یوه نبات ګل دی چې ګل حضرتي او شنبلید هم ورته وايي.

سورنچی (surnıčáy) نر.م. یو ډول سور چینجی دی چې ختې کې ژوند کوي.

سورندا (surnadā́) ښځ.م. ساز، غنا.

سورنګ (suráng) نر.م. و ګ. سرنګ[1].

سورنی (surnáy) نر.م. ۱) و ګ سورنا؛ ۲) کوچنی لرګین چلم.

سوروالی (surwā́lay) نر.م ۱) سورتوب، سرخي؛ ۲) تودوالی.

سورور (surawár) ص. نر.م. ج. پلن، عریض، پراخ، سرور.

سوروری (surwáray) نر.م. یو ډول مرغه دی.

سوروزمه (surwázma) ص. نب. سوررنګی، نت سور، سورویره، سوروشمه، سره ته مایل.

سوروږی (surwázay) نر.م. ۱) هغه غنم چې لږې یې سوروي؛ ۲) یو ډول نبات دی.

سورول[1] (surwál) نر.م. ج. سرول، سوروېل، سروېل، مس، تامبه، تانبه.

سورول[2] (swarawál) مص. مت. و ګ. سپرول.

سورول[3] (surawál) مص. مت. ۱) یو شی په زور سره غورځول؛ ۲) د حملې لپاره لمسول؛ ۳) په قهر راوستل، په خوشکه کول.

سورولکندا (surwalkandā́) ښځ.م. مسي لګن، مسي چلمچي.

سورولکنډی (surwalkandáy) سورول، کونډی (سي دکی)، مسي لوښی.

سوره[1] (swará) ښځ.م. ۱) سپره، ۲) هغه نجلی چې په بدو کې ورکړې شوې وي.

سوره[2] (sūrá) ښځ.م. ۱) چیغه، ناره، کریکه؛ ۲) برېنګ، خوساوږه، یو ډول بدبویه بوټی دی چې ژېړ ګل کوي؛ ۳) و ګ. سورت[1].

سورهار (surahā́r) نر.م. د باد د چلېدو تونډ اواز.

سوره و پیاده (swarawupyādá) نر.ج. سوره کنایه ده د هغې نجلی څخه چې په بدو کې ورکول کېږي؛ او پیاده کنایه ده د هغه نغد جنسه څخه چې د سورې سره په بدل کې ورکړی شي.

سوری[1] (sūráy) نر.م. ۱) سری، غار، سوره؛ ۲) سرابی، لالچي، حریص.

سوری[2] (sóray) نر.م. ۱) سیوری، سوره، سایه، ۲) د ماشومانو یو ډول ناروغي؛ ۳) مج. حمایه؛ ۴) بډوډی، پښتورګی، ګرده، بډوګی، بډوکی.

سوري (sūrí) نر.م. ۱) شل، لوی جوال، لکه ګلواره؛ ۲) نر.ج. د سوري جمع؛ ۳) ص. نب. زوري، سوریانو ته منسوب یا مربوط.

سورې (sūré) ښځ.م. ناري، چیغې، کریکې.

سوری (sawaráy) ښځ.م. د آس د زین عرق ګیر، توغل، توغم، شاګوری.

سوریانګه (suryā́nga) ښځ.م. ژېړکه، ژېړه سوږی، یو ډول ژېړه مرغۍ ده.

سوریته (suryáta) ښځ.م. سریه، سورتی، انهیواله؛ هغه وینځه چې له هغې څخه د مالک اولاد پیدا شي.

سوربخنه (suréxna) ښځ.م. و گ. سربښنه.

سوربدل (suredál) مص.ل. ۱) یو شی په زور سره غورځېدل، ۲) د حملې یا منډې لپاره لمسېدل؛ ۳) قهرېدل، عصبي کېدل.

سوربدل (swaredál) مص. ل. و گ. سپرېدل.

سوري سمبوري (swrísumbúri) ص. نب. سوري، غار غار.

سوري سوري (sūráysūráy) ص. نر.م. غار غار، سري سمبوري، سوروی سوروی.

سوري کوتره (soríkáwtára) ښځ.م. یو ډول کوچنی سارانی کوتره ده.

سوړ (soṛ) ص.نر.م. (ج. ساړه) ۱) یخ، د تود مقابل؛ ۲) مج. لټ او بې علاقې سړی؛ ۳) مج. غیر جدي او غیر حساس سړی.

سوړا (soṛā) ص. نر.م. ناراسته او ډارن سړی.

سوړ باد (soṛbā́d) نر.م. ۱) یخ باد، ۲) مج. غم او مصیبت.

سوړ بوړ (soṛbóṛ) ص. نر.م. پریشانه، غمگین.

سوړبوی (soṛbū́y) نر.م. بدبوی، سوړ ووږم.

سوړپوړ (soṛpóṛ) ص. نر.م. ۱) بېخي سوړ؛ ۲) مج. بې مینې، بې محبته، بې مهره.

سوړسک (soṛsák) نر.م. و گ. سوکړک.

سوړسمخ (soṛsamáx) ص. نر.م. سوړپوړ، سوړنگوړ.

سوړښت (soṛáṣt) نر.م. سړښت، سړتیا، سوړتیا، یخني، سړوالی، سوړوالی.

سوړفکره (soṛfíkra) نر.م. غلی، بې دم و دوده، ارام، غیر جدي.

سوړگهیځ (soṛgahíj) نر.م. خړ گهیځ، خړ سهار، سپېره گهیځ، شنه خړه.

سوړمېچ (sorméč) ا. د سړو یا یخنی مېچلو آله.

سوړمېری (sormeráy) ص. نر.م. سوړپوړ، کرخت (سړی)، بې مینې او بې احساسه سړی.

سوړن (sūrán) ص. نر.م. درواغجن، لاپک.

سوړنگوړ (sorngóṛ) ص.نر.م. و گ. سوړ پوړ.

سوړنوږی (soṛnóẓay) ص. کم شهوتی، شهواني کمزوري.

سوړوالی (soṛwā́lay) نر.م. سوړتیا، سړتیا، سړښت، سړوالی، سوړتوب.

سوړول (soṛawál) مص. مت، و گ. سړول.

سوړویني (soṛwínay) ص. د سړې سینې خاوند، سهاند، زغمونکی.

سوړه (sū́ra) ښځ.م. ۱) غار، سوری؛ ۲) دباد خورک ناروغي؛ ۳) مقعد.

سوړې[1] (sū́re) ښځ.ج. سونې، دروغ.

سوړې[2] (sóre) ص. نب. لټ، تمبل او ډارن سړی.

سوړېدل (soredál) مص.ل. و گ. سړېدل.

سوړېز (sawaríz) ص. نر.م. په خپل سر (سړی)، ایله گرد او بې بند وباره (سړی).

سوز (soz) نر.م. ۱) سوخت، سوی، سونه؛ ۲) مو د یوه اواز یا سندرې کیفیت؛ ۳) غوسه، خوشک؛ ٤) دنگا، دنگونه؛ ٥) څوروونه.

سوزاک (sozā́k) نر.م. طب. گونوریا، (و گ. څوڅي).

سوزان (sozā́n) ص.نر.م. سوونکی، سوځوونکی، سوزناک.

سوزبر (sawzbár) نر.م. شنه پاڼه، شنه پخه.

سوزرین (sū́zaren) نر.م. ۱) اداره کوونکی؛ ۲) خان، ارباب؛ ۳) مطلقه حکومت.

سوزش (sozíš) نر.م. سوی، سوخت، سون.

سوزفون (sūzafón) نر.م. سوزافون، سوسفون، لە مسو یا ژیړو څخه جوړه شوې پوکېدونکې د موسیقي آله ده چې هېلیکون هم ورته وایي.

سوزکی (swazakay) نر.م. سیزنکی، سېزونکی، د اتشک بوټی.

سوزل (swazál) مص.مت.و گ.سوځل.

سوزنک (sozanák) نر.م. ۱) یو ډول غرنی نبات دی؛ ۲) پەتوپکو، توپنچو کې یوه کوچنۍ میله ده.

سوزني[1] (suzní) ښځ.م. و گ. سېزني.

سوزني[2] (sozaní) ښځ.م. ۱) یو ډول لاسي خامک دی؛ ۲) روی جایي، د کټ د سرڅادر.

سوزواری (sawzwāráy) ښځ.م. یو ډول وره او تیتەچرگه ده.

سوزه (sawzá) ښځ.م. ۱) د کمیسه پیوند، پینه؛ ۲) دکمیس درز، ، بارچاک؛ ۳) و گ.سبزه.

سوزی (sozáy) نر.م. ورکوټې، غونډه، سرپوښ لرونکې توکری ده.

سوږمه (sozmá) ښځ.م.و گ. سږمه.

سوږه (sūzá) ښځ.م. یو ډول اشخار دي چې د تغرونو پەرنگ کې کار ورڅخه اخیستل کېږي.

سوسړ (sūsáṛ) نر.م ۱) د اوبو سور، دریایي خوگ؛ ۲) ص.نر.م. (مج.) وږسترگی؛ ۳) د گېدوې غل، غل، غلچکی.

سوس کېدل (sūskedál) مص.ل. رېږدېدل، لړزېدل، رېږدل.

سوسمبر (sosambár) نر.م. ویلنی، شین شوېی، سارانی ویلنی.

سوسن (sosán) نر.م. ۱) اورد، جگ قدی، د لوړې تنې خاوند؛ ۲) و گ. رمبک ۱).

سوسني (sosaní) ص.نب.سوسن رنگی، بانجنې رنگی، چنیارنگی، تت توررنگ.

سوسی (sūsáy) نر.م.و گ. سسی.

سوسۍ (sūsáy) ښځ.م. ۱) یو ډول وریښمین یا پنبه یي توکر دی؛ ۲) سیسی.

سوسیال (sosyā́l) ص.نر.م. ۱) ټولنیز، اجتماعي، ټولنپال، پەټولنه اړوند؛ ۲) معاشرتي، تفریحي.

سوسیال ډیموکراټ (sosyāldimukrā́t) نر.م. د ټولنپالې ولسواکی، پەټولنپالې ولسواکۍ مربوط.

سوسیالیزم (sosyālízam) نر.م. اجتماعیت، ټولنپالنه، اشتراکیت، د اجتماع اصالت.

سوسیاني (sosyāní) ص. نر.م. یو ډول پخوانی سور کوره سانو.

سوسیولوجي (sosyolojí) ښځ.م. سوسیالوجي، ټولنپوهنه، ټولنپېژندنه، علم الاجتماع.

سوښتی (swáṣtay) نر.م. ۱) وښکی، د خولې کونج؛ ۲) ماکو، د جولاماکو.

سوغ (sūğ) نر.م. ۱) د سونېلو اواز؛ ۲) تسلي، داډگیرنه؛ ٤) یوه خوله نسوار؛ ٥) لږ شی.

سوغات (sawğā́t) نر.م. تحفه، بلنهډی، بلبنهه.

سوغالی (sūğā́lay) نر.م. ۱) د سوی غار، د سوی کور؛ ۲) کوچنی غار، وړه سوړه.

سوغځی (sūğjáy) ښځ.م. سوزی، هغه غټه تنگ خولې توکری چې لە میزري څخه جوړېږي.

سوغن (sūğán) ص.نر.م ۱) هغه پسه یا وزگوری چې سر و وهلی وي؛ ۲) مج.بېکاره؛ ۳) سوغی.

سوغنی (sūğnáy) نر.م. سیغون، سیغون شوی اس.

سوغول (sūğawál) مص. مت. ۱) سونول، پەپزه کې کوم شی کشول؛ ۲) سغول، یو شی پەزور سره غورځول؛ ۳) مج. تحریکول.

سوغوندي (suğwandí) ښځ.م. کینه، بغض، عناد، دښمني.

سوغی (sūğay) نر.م. سوغکی، سونکی.

سوغېدل (sūğedál) مص.ل. ۱) پرېوتل، ۲) له یزې نه اواز راوتل، سونېدل؛ ۳) سغېدل.

سوق (sawq) نر.م. ۱) شړل؛ ۲) بېول، لېږل؛ ۳) د گلو اورمو شړل؛ ٤) حدیث ویل او بیانول.

سوق الجیش (sawquljáyš) نر.م. د عسکرو سوقونه، یوه معین هدف ته د عسکرو لېږنه.

سوق الجیشي (sawquljayší) ص. نب. په سوق الجیش پورې اړوند، د عسکرو په لېږلو اړوند؛ ۲) ښځ.م. د عسکرو لېږنه، سوقونه.

سوک(۱) (sūk) نر.م. موتی، موټ، د لاس د پنجې غونډ شوی حالت.

سوک(۲) (swak) نر.م. یخ شمال، سوړ باد.

سوک(۳) (sıwák) ص. نر.م. هغه لرگی چې مخ یې سکور وي او منځ یې سوی نه وي.

سوکا (sawkā́) ص. نب. په ارامه، په تسلي، ببغمه، مطمئن.

سوکاله(۱) (sawkālá) نر.م. ناراسته، تمبل، لټ، استراحت غوښتونکی.

سوکاله(۲) (sokā́la) ص.نب. آرام، آسوده، مطمئن، خوشاله.

سوکالي (sokālí) ښځ.م. آرامي، آسوده گي، خوښي.

سوکره مالگه (sawkaramā́lga) ښځ.م. سکیره مالگه، هغو خوړ، چې مالگه یې ډېره وي.

سوکړ (sukár) ص. نر.م. ۱) سوگت، بخیل، سخت؛ ۲) کوسه؛ ۳) د جگې او نرې ونې خاوند.

سوکړک (sukṛák) نر.م. سوړسک، سکړک، گډلی، جواری، پیاشه.

سوکړه (sokṛá) ښځ.م. ۱) وچ کالي؛ ۲) توده او وچه بې اوبو دښته.

سوککه (sūkáka) ښځ.م. یو ډول گیاه ده.

سوکلوک (sūklúk) نر.م. هغه سوگلی چې له رېږدېدو سره یو ځای وي.

سوکلی (sūkláy) ص. نر.م. لټ او ارام خوښی، اسانخوښی او عافیت طلبه سړی، استراحت غوښتونکی (سړی).

سوک موک (sūkmúk) ق. سوټ بوټ، دا کلیمه هغه چاته استعمالېږي چې ناست وي او ځان یې سره ټول او راغونډ کړی وي.

سوکه(۱) (sawká) ق. ورو، کرار، په دمه دمه.

سوکه(۲) (swáka) ښځ.م. سوکی، سوی لرگی.

سوکی(۱) (swakáy) نر.م. سوزنکی، سیځونکی، یو ډول بوټی دی.

سوکی(۲) (sū́kay) نر.م. گوتخند، په ببېډیو کې یو ډول لوبه ده.

سوکي (sukí) ښځ.م. تنگونه، ضیقونه، دا کلیمه د نوکي د کلیمې سره یو ځای راځي.

سوکۍ (sawkáy) ښځ.م. ځوانکه، د ځوانۍ دانه.

سوکي موکي (sukímukí) نر.م. په پټه سره څوک په څو کسو تړنه، وهنه او مطلب ورڅخه اخیستنه.

سوگ (sog) نر.م. پرخه، شبنم.

سوگت (sūgát) ص. نر.م. ممسک، بخیل، سوگړ.

سوگل (sawagál) نر.م. د حبوباتو توریاله، پوستکی او... چې د ایشېدلو په وخت د دېگ پر سر راشي.

سوگلونی (sūglúnay) کنگر، پیلو، یو ډول ځیره، سپکه او خلالرونکې تیره ده.

سوگله (sūgalá) ښځ.م. سوگل، سوگلی، سوگلی، یو ډول څرمني پایپوښ دی.

سوګلی (süglấy) ښځ. م. و ګ. سلګی ۱).
سوګند (sawgánd) نر. م. قسم، لوړه.
سول (swál) مص. ل. ۱) شول، کېدل؛ ۲) مص. مت. سوځل، سوځول.
سول[۱] (sol) نر. م. ۱) عقل، سد، هوش؛ ۲) په الکمي (دمخنيو پېړيو کېميا) کې: سره زر؛ ۳) م. د پخوانيو روميانو د لمر خدای.
سول[۲] (sul) نر. م. زيات حرص، ډېره تمه او حرص.
سولاغ (sulā́ğ) نر. م. داغ، نښان، ټپی.
سولاغه (sawlāğá) ښځ. م. و ګ. سلواغه.
سولتوک (swaltúk) نر. م. پرېرى، شېبتى، سوټکه، د جوارو تش وږى، ټانټه.
سولټ (sulát) ص. نر. م. سنت شوی، ختنه شوی.
سولګر (sūlgár) ا. کمپيوټر، رايانه.
سولند (swáland) ص. نر. م. سولاند، څوسن، حريص، څوسمار، توسن.
سولندتوب (swalandtób) نر. م. سولندوالی، سرابنتوب، څوسن توب، حريصتوب.
سولنډه (sulánda) ښځ. م. شېله، مانده، خوړ، شست.
سولو (soló) ص. نر. م. ۱) مو. په يوازې سر سندره ويونکی يا د کومې آلې ږغوونکی؛ ۲) هغه پيلوټ چې يوازې الوتکه په هوا کوي.
سولول[۱] (swalawál) مص. مت. سرابنول، تحريصول، څوسمارول.
سولول[۲] (sulawál) مص. مت. ۱) ميل، منبل؛ ۲) زدويل، زدوول؛ ۳) ايسته کول، لېرې کول؛ ٤) خرابول، له کاره ايستل.
سوله[۱] (sóla) ښځ. م. صلح، روغه، جوړه؛ ۲) د جګړې ختمولو موافقه او تړون؛ ۳) خاموشي، چوپه چوپتيا؛ ٤) څېره، څارغای، څېرى.

سوله[۲] (sūla) ښځ. م. حرص.
سوله[۳] (sáwala) ښځ. م. کباب، وريته.
سوله بوله (sólabóla) ق. بې علته، بې سببه.
سولی (sūlấy) نر. م. هغه څټک چې زرنده پرې تيره کوي.
سولي (sūlí) ص. نر. م. څوسمار، حريص، سرابنى.
سولى[۱] (sūlấy) ښځ. م. دار، غرغره، غرغره.
سولى[۲] (solấy) ښځ. م. ۱) سېلى، تندباد؛ ۲) د شوتلو په څېر يو نبات دی.
سولېدل[۱] (swaledál) مص. ل. ۱) څوسېدل، تېبدل؛ ۲) بې سته دڅا په دوه ی ورګډېدل.
سولېدل[۲] (suledál) مص. ل. ۱) منبل کېدل؛ ۲) زدويل کېدل، زدوول کېدل.
سوليز (solíz) ص. د سول (عقل) اړوند، عقلي، منطقي.
سوليس (sulís) نر. م. (لو.) د بيجلو يو ډول لوبه ده چې سري سلطان هم ورته وايي.
سوم (sūm) نر. م. ۱) سم، سپم، د ستنې سوری، د ستنې سپم؛ ۲) سوری.
سوما (somā́) نر. ج. هوما، ډېر مشهور وابنه چې په پښتو کې د «اومه» او يهما، اوم، هوم، په بڼو شته.
سومباتور (sumbātawár) ص. نر. م. ج. سومبور، کوناتور، د غټو کوناتو خاوند.
سومباټى (sumbātấy) نر. م. ۱) کوچنى سورى؛ ۲) کوناټى.
سومباخه (sumbāxá) ښځ. م. بسومبته، کونه، مقعد، سومبى.
سومبخوړپ (sumbaxwráp) نر. م. يو ډول لوبه ده.
سومبروغى (sumbróğay) نر. م. دريچه، کوچنى سورى، سومبرى.

سومبل (sūmbál) مص. مت. نېزه وهل.

سومبلكار (sumbalkār) نـر.م. ج. سمبلخانه، يو ډول زهر دي.

سومبه (sumbá) ښځ.م. ۱) د توپ د ميل پاكـولـو آله: ۲) خېږه: ۳) مج. تېروتنې: ٤) هغه آله چې فلز ورباندې سورى كېږي.

سومبى (sumbə́y) ښځ.م: دوبره، كونه، غره.

سون [۱] (swan) نر.م ۱) سونگ، سوځېدنه، احتراق: ۲) د سوځېدلو مواد.

سون [۲] (sun) نر.م. خوا، پلو، لورى، طرف.

سونا (sonā́) ښځ.م. و گ. سونه.

سونات (sunā́t) نـر.م. مـو. سـورنت، سـناتـه، د موسيقى يو فورم دى.

سونار (sunā́r) نر.م. سنار، زرگر.

سوناري (sunā́rí) ص. نب. طلايي رنگ.

سونتوكي (swantóki) ا. سونكتوكي، د سونگ مواد، بالن.

سونټى (sūnṭáy) ص. نر.م. بې لاسه او بې پښو.

سونجه (sūnja) ښځ.م. بيابان، ميره، دښته.

سونځ (sunj) ص. نر.م. وېروونكى، بېرروونكى.

سوندخ (sūdáx) نر.م. و گ. صندوق.

سوندر [۱] (swandár) نر.م. و گ. سخوندر.

سوندر [۲] (sundár) نر.م. سندر، سيندور، سندور: شنگرف، د نقاشى او خطاطى يو ډول سره پوډر دي او هندوان پر تندي باندې تيكه پرې وهي.

سونده (sūndá) ښځ.م. بدگماني.

سوندى (sūndáy) نر.م. يو ډول سارانى بوټى دى.

سونډ (sunḍ) نر.م. ۱) سند، كتان، كنف، سوڼ: يو ډول بوټى دى چې له اليافو څخه يې توكر او له پوټكي څخه يې رسى جوړېږي: ۲) شونډ، زنجفيل.

سونډک (sūndák) نر.م. و گ. شونډک.

سونډک مونډک (sundákmundák) نر.م. انډكان، دکب د مياشتې څو وروستني ورځې چې يخ بادونه په كې چلېږي.

سونډمونډ (sundmúnd) ص. نر.م. چپ، غلى، ساكت، پټه خوله.

سونډه (sū́nda) ښځ.م. و گ. شونډه.

سونگ (swáng) نر.م. ۱) سوځېدنه: ۲) سوى، سوزش.

سونگتوكي (swangtóki) و گ. سونتوكي.

سونگټ (sungát) ص. نر.م. ۱) كاك، د اور په خوړلو پخه شوې ډوډۍ: ۲) ترينگلى، بروس: ۳) غريب، بې اوازه ژړا.

سونگټ مونگټ (sūngwáṭmūngwáṭ) ق. يو څوک ببځي نيولى او خپه ناست.

سونگل (sūngál) مص. ل. ۱) په نـري اواز ژړل: ۲) د سپي نري اوازنه.

سونگن (sūngán) ص. نر.م. چونگن: هغه سپى چې د لوږې په وخت كې نري اوازونه باسي.

سونگوټ (sūngwáṭ) ق. غونج منج او راټول.

سونگور (sūngór) نر.م. سونگورى، گلخوره، په يوناني طب كې يو كارېدونكى بوټى دى.

سونگه [۱] (sū́nga) ښځ.م. ۱) پـوزه، سـرمـه: ۲) چيته پزه، پيته پوزه.

سونگه [۲] (songá) ښځ.م. ورسک، د غره پوزه، د غره وتلې برخه.

سونگهار (sungahā́r) نـر.م. ۱) په پـوزه كې د ژړا اواز: ۲) د سپي چونگېدل.

سونگى (sungáy) ص. نر.م. ۱) تيټكى، لنډى سرى: ۲) بوچ، هغه څوک چې پـوزه يې غوڅه شوې وي: ۳) مج. شرمېدلى: ٤) بوچى، بوټى.

سونګی (sũngáy) نر.م. کاشین، خاورینه لویه کاسه، د اوږو اغړلو خاورینه تغاره.

سونګېدل (sũngedə́l) نر.م ۱) په پوزه کې ژړل؛ ۲) سبې د لوږې یا تږلو په وخت سونګیدنه.

سونلرګي (swanlargí) ا. د سونګ لرګی، خس، بالڼ.

سونه (soná) ښځ.م. یو ډول سارانی هیلی ده.

سونی (sonáy) ص. نر.م. بوچی، هغه پسه چې په طبیعي ډول واړه غوږونه لري.

سوڼ (sũṇ) نر.م. ۱) و ګ. سونډ؛ ۲) په پزه کې د هوا کشولو اواز.

سوڼخېل (sawaṇxél) نر.م. کډوال، کوچیان.

سوڼکی (sũṇkáy) نر.م. سوڼهار، د پوزې اواز.

سوڼل (sũṇə́l) مص. مت. سوڼول، سوغول، د پزې سوخ کول، د پزې سوڼ کول.

سوڼن (sũṇə́n) ص. نر.م. سوړن، درواغجن.

سوڼوړ (swaṇwáṛ) ص. د سونګ وړ، سوځېدونی.

سوڼول (suṇawə́l) مص. مت. سوغول، سوڼل، د پزې سوڼ کول، پوزه سوڼل.

سوڼه (sawáṇa) ښځ.م. پېغله.

سوڼهار (suṇahā́r) نر.م. سوڼهاری، د پزې اواز.

سوڼی (sũṇáy) ص.نر.م. هغه سړی چې د سا وېستلو په وخت کې ډېر سوڼېږي.

سوڼې (sṹṇe) ښځ.ج. باتې، دروغ، لاپې شاپې.

سوڼېدل (suṇedə́l) مص.ل. د خوب په وخت کې د پوزې له لارې د هوا کشولو او ایستلو اواز.

سووان (sũwán) ص. نر.م. اسان.

سوونکی (suwṹnkay) فا.مف. نر.م. سوونی، د سون، هغه څه چې د سوځلو وړ وي.

سووه (suwá) ښځ.م. شته، شبت، شبیت، سنداب البر، راز یا نج کاذب؛ یو ډول ګیاه ده.

سوه [1] (swa) ښځ.م. ۱) د آس، خره او کچر سم؛ ۲) نر.م. سوی، سوزش.

سوه [2] (sawá) عد. ۱) د سل جمع؛ ۲) ښځ.م. سوی، سویه.

سوه [3] (sowá) ښځ.م. ښکلا، سینګار، ډول.

سوها [1] (sohā́) ص.ښځ.م. ۱) ګستور؛ ۲) یو ډول پخوانی توکر.

سوها [2] (suhā́) نر.م. (مو.) سوهو، بهیر راګ یو پتر (بارج) دی سنپورن ګنل کېږي.

سوهاګن (sohāgə́n) ص. ښځ.م. ښکلې او ګرانه (ښځه)، په زړه پورې (ښځه)، ناوې.

سوهان (suhā́n) نر.م. و ګ. سوان[1].

سوهانه (sohāná) ښځ.م. اسانتیا، اساني.

سوهړه (suhə́ṛa) ښځ.م. بې ډبه او بې لارې خبره، بې ربطه خبره.

سوهني (sohaní) ښځ.م. (مو.) سوني، د سرې راګ د پترو د اتو بارجاوو څخه یوه ده.

سوهېدل (sohedə́l) مص. ل. ۱) کړېدل، نولېدل؛ ۲) زړه سولېدل، زړه اوبه کېدل.

سوی [1] (sway) نر.م. سوزش، سوخت، درد.

سوی [2] (sáway) ص. نر.م. ۱) ایرې شوی، سوخته، جلیا؛ ۲) مج. په قهر.

سوی [3] (s(o,u)y) نر.م. سوه، سویه، تي لرونکی ژوی دی چې د لیپوریدا له کورنۍ څخه دی.

سوی اغزی (soyağzáy) نر.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

سوېټ (swéṭ) نر.م. سویت، سوټ، رشته، لړی؛ د سازي کمپوزېشن یو پخوانی فورم دی چې له یو لړ نغاوو څخه جوړ دی.

سوېچ (sw(e,i)č) نر.م. د برېښنا تنۍ یا بټن.

سوېښل (swešə́l) مص. مت. لوښل، لوسل.

سوی غالی (soyğā́lay) نر.م. سوغالی، د سوی غار.

سویکه (soyáka) ښځ.م. خانی، سارانی مورک.

سوېل (sawél) نر.م. سوهېل، سهېل، جنوب.

سوېلی (sawelā́y) ښځ.م. و گ. سهېله.

سویه[1] (sawiyá) ښځ.م. ۱) برابر، یو شان؛ ۲) راستي، برابري.

سویه[2] (soyá) ښځ.م ۱) مېسه، نوی راشین شوی کښت؛ ۲) سوی، سوه.

سه[1] (sa) امر. شه، د (سول) له مصدر څخه اشتقاق شوی امر دی.

سه[2] (sah) ښځ.م. و گ. سهه.

سها (sahā́) ښځ.م. ۱) د یو ډول مخصوصې جامې نوم دی؛ ۲) نر.م. ستورکی، ری خور.

سهار (sahā́r) نر.م. گهیځ، سحر، سبا.

سهارسبا (sahārsabā́) سپین سبا، روڼ سبا.

سهارسترگه (sahārstárga) ښځ.م. روڼه سترگه، د سهار ستوری.

سهارنی (sahāranáy) نر.م. د سهار، په سهار پورې اړوند.

سهارویښی (sahārwíṣay) سهار پاڅېدونکی، سهارخېز.

سهام (sahā́m) نر.ج. د سهم جمع، په گډ مال کې د شریک برخه.

سهامي (sahāmí) ص.نب. ونډېز، د سهم، په سهم اړوند.

سهانا (sahānā́) ښځ.م. (مو.) شهانه؛ دمېگ راگ یو پتر دی.

سهاند (sahā́nd) ص. نر.م. سهند، زغمونکی.

سه برگه (sıbargá) ښځ.م. یو ډول شپېلی دی چې سپېرې او برگې پاڼې لري.

سه تار (sıtā́r) نر.م. و گ. ستار[1].

سه تاو (sıtā́w) نر.م. سخوړ توپک، یو ډول پخوانی چقماقي او وړد توپک دی.

سهل (sahál) مص. ل. ۱) زغمل، تېرول، هضمول؛ ۲) ص. نر.م. اسانه، بې تکلیفه، بې زحمته.

سهل انگاري (sahalangārí) ښځ.م. سترگې پټونه، له سره تېرونه، بې پروايي.

سهلی (sahálay) مف. نر.م. هضم شوی، زغملی، گاللی، تحمل شوی.

سهلېدل (sahledә́l) مص. ل. زغمېدل، هضمېدل، گالل کېدل.

سهم (sáham) نر.م. ۱) برخه، ونډه، ۲) حق. په مال الشرکه کې د شریک برخه.

سهمیه (sahmıyá) ښځ.م. ۱) برخه، ونډه، سهم؛ ۲) یو عدد یا ټاکلې برخه؛ ۳) اق. کوټه.

سهنگ (saháng) نر.م. زغمنه، گالنه، تحملونه.

سهنه (sahána) ښځ.م. سهنگ، زغمنه، گالنه.

سهواً (sahwán) ق. په خطايي، په ناپامی، په غلطی، په سهوه کې.

سهولت (sahūlát) نر.م. ۱) اساني، بې تکلیفي؛ ۲) اسانونه؛ ۳) نرمي.

سهوه (sáhwa) ښځ.م. ۱) هېرونه، له یاده ایستنه، غفلت؛ ۲) سهو، خطا، ناپامي، تېروتنه.

سهه (sáha) ښځ.م. ۱) سا، ساه، سېلوی؛ ۲) بوی؛ ۳) تناو، طناب؛ ٤) صبر، تحمل، زغم.

سهي (sahí) ص.نب. صحیح، سم، درست.

سهېدل (sahedә́l) مص.ل. زغمل کېدل، گالل کېدل.

سهېل (suhél) نر.م. ۱) جنوب، سوې؛ ۲) د یوه ستوري نوم.

سهېله (suhéla) ښځ.م. ۱) سوېلی، ملگرې، همزولې؛ ۲) آساني، سهولت.

سهيلی (suheláy) ښځ.م. سوېلی، ملګرې، همزولې.

سهيم (sahím) ص.نر.م.ج. شريک، سهم لرونکی، برخه لرونکی.

سي (si) جن. ۱) سبوس، ۲) د مچانو تخم، واړه واړه سپين مچختي، واړه سپين چينجي.

سې (se) ښځ.م. د اوښانو او غوايانو د ځملولو کليمه ده چې د سې سې په ډول ويله کېږي.

سيا (syā) ښځ.م. هغه پړی چې د کبانو د جال کوچنی خاني سره وصلوي.

سيابند (syābánd) نر.م. د کوچيانو په اصطلاح هغه سره سيمه چې دوی دوبی په کې تېروي.

سياځه (syāʒa) ښځ.م. دوکان، سياڅه، درغې، اواره تبيره چې مسالې ورباندې ميده کوي.

سياح (sayā́h) ص. نر.م. ۱) سيلاني، ګرځنده، توريسټ؛ ۲) تعقيبوونکی.

سياحت (sayāhát) نر.م. ګرځندويي، سياحي، د وطنو سيل کونګ، توريزم.

سيادت (sayādát) نر.م. ۱) لويي موندنه؛ ۲) لويي، غټوالی، ستروالي، شرف.

سيار (sayā́r) ص.نر.م.ج. ګرځنده، متحرک، خوځنده، زيات سير کوونکی.

سيارکي (syārki) ښځ.م. يو ډول شموخه ده چې په شولو کې راشنه کېږي.

سيارل (syāráī) مص. مت. ساتل.

سياره[۱] (syā́ra) ښځ.م ۱) و ګ. سابندي؛ ۲) تيګا، د سترېا په علت د ځاروېو ژر ژر نفس راښکل.

سياره[۲] (sayārá) ښځ.م. ۱) ګرځنده ستوری؛ ۲) کاروان، قافله.

سياست (siyāsát) نر.م. ۱) د خلکو د چارو او سمون او د مملکت د کارونو اداره؛ ۲) په مختلفو تولنو باندې د حکومت کولو فن؛ ۳) مصلحت، تدبير، ٤) ترټنه.

سياستپوه (siyāsatpóh) ص. واګپوه، د سياست ماهر.

سياستمدار (siyāsatmadā́r) ص.نر.م. سياست چلوونکی، هغه څوک چې په سياسي چارو او د هېواد د حکمرانی په امورو کې پوه وي.

سياستوال (siyāsatwā́l) ص. سياسي غړی، د سياست اړوند.

سياسه (syāsá) ښځ.م. ژورغاښی، جودان.

سياسي (siyāsí) ص. نب. ۱) د سياست، په سياست پورې اړوند؛ ۲) هغه څوک چې سياست کوي.

سياسيون (siyāsiū́n) نر.ج. د سياسي جمع، سياستمداران، هغه خلک چې ښه قضاوت کوي

سياق (siyā́q) نر.م ۱) نظم، ۲) لاره، طريقه، چلند؛ ۳) ډول، توګه؛ ٤) سبک؛ ٥) د کلام اسلوب؛ ٦) د عثماني سلاجقه وو د وخت يو ډول خط و.

سيال[۱] (syāl) نر.م ۱) مخی، برابر، انډول؛ ۲) ج. م. د څمکې د قشر د بوه ويش نوم دی.

سيال[۲] (sayā́l ص. نر.م.ج. ۱) روان، ۲) جاري؛ ۳) رواني اوبه.

سيالتوب (syāltób) نر.م. مقابله، مسابقه، وروالی، برابروالی.

سيالټ (syālát) نر.م. تول، تمام، ګرد، ګرده.

سياله (syā́la) ښځ.م. ۱) د سيال مؤنث شکل؛ ۲) دمه، ارام، ۲) ددمې ځای.

سيالي (syālí) ښځ.م. برابري، رقابت، همسري.

سيام (siyā́m) نر.م. په موسيقی کې د يوې راګنی نوم دی.

سيانس (syāns) نر.م. و ګ. علم.

سیانسي (syānsí) ص. نب. ۱) وګ. ساینسي؛ ۲) وګ. علمي.

سیانوسیس (sayānosís) نر. ښځ. م. ج سیانوز، یو ډول ناروغي ده.

سیانه (syāná) ص. نب. چالاکه او خود غرضه (سړی)، هوښیار، چالاک

سیاه بخت (syābáxt) ص. نر. م. بدمرغه، بدبخته، بې طالع، بدمرغی.

سیاهه (syāhá) ښځ. م. وګ. سیهه.

سېب (seb) نر. م. ۱) سرپناه، د ناستې ځای: ۲) سیوری؛ ۳) مج. کوټه، خونه.

سیبات (sebāt) نر. م. دالبز، دهلېز، سبات.

سیبل (sibál) مص. مت. هضمول، زغمل، ګالل، تحملول.

سېپاره (sepārá) ښځ. م. سپاره، د قرآن مجید د دېرشو برخو څخه هره برخه.

سیپۍ (sipáy) ښځ. م. صدف.

سېپۍ (sepáy) ښځ. م. کاچوغه، د چایو وړوکې کاشوغه.

سېټ (set) ص. نر. م. (ج. سېټان) دولتمن، بډای، شتمن، دولتمند، موړ.

سیټ (sit) نر. م. ۱) هغه څه چې ناسته باندې کېږي ۲) مرکز، مقام؛ ۳) درجن، درځن؛ ۵) ګروپ، ډله.

سیټرن (siṭrán) نر. م. ج: سیټرون، ۱) لیمو، یوه ژیړه او پنډ پوستې میوه ده: ۲) هغه سیمې، تراپیکه ونه یا بوټی چې دغه راز میوه کوي.

سیټروس (siṭrús) نر. م. ج. سیټرس، ۱) دونو هغه ګروپ چې نارنج، لیمو، لایم یا دغه شان نورې میوې کوي؛ ۲) شره دغه راز میوه.

سېټۍ (seṭáy) ښځ. م. سېټي، شپېلۍ.

سیټي لایټ (siṭiláyṭ) نر. م. سټه لایټ، قمر، سپوږمۍ؛ هغه کوچنی سماوي کتلې چې د سیارو پر شا وخوا راچورلي.

سیجي (sijí) ص. نب. ۱) سوچه، صحیح النسب، د خالص نسل، ۲) موثق، پوره.

سېژل (sežál) مص. مت. سوځل، سول.

سیخ (six) ص. نر. م. ۱) سم، مستقیم، نېغ؛ ۲) ډ ک، ۳) نر. م. هر فلز چې مستقیم او سر یې تېره وي.

سیخچه (sixčá) ښځ. م. ۱) د غلوسکنه چې دېوال ورباندې کېنې؛ ۲) د تناره د سر نرۍ اوسپنه.

سیخک (sixák) نر. م. د سر د وېښتو سیخکی، د ښځو د سر وېښتانو د تولولو ستنه.

سیخکه (sixáka) ښځ. م. یو ډول د اوسپنې نغرۍ دی.

سیخل (sixál) مص. مت. په کېښکودلو او تخته کولو سره ډکول، په زور او فشار سره ډکول.

سیخول (sixawál) مص. مت ۱) ډکول؛ ۲) نېغول؛ ۳) برابرول؛ سمول.

سیخېدل (sixedál) مص. ل. ۱) ډکېدل، تختېدل کېدل؛ ۲) سمېدل، برابرېدل؛ ۳) مخامخېدل.

سیده (sidá) ص. نب. نېغ، برابر، سم مستقیم.

سېر (ser) نر. م ۱) نصیب، برخه، قسمت؛ ۲) د وزن یو واحد دی.

سیر (sayr) نر. م. حرکت، تګ، چکر، حرکت کول.

سېراب (serāb) ص. نر. م. تر اوبو لاندې ځمکه.

سیرت (sirát) نر. م. ۱) عادت، کړه وړه، خوی؛ ۲) مذهب، ۳) اخلاق؛ ٤) پرده؛ ۵) طریقه، لاره؛ ٦) سنت.

سېرځی (serǰáy) ص. نر. م. وړاندې، مخکې، مقدم، مخ په وړاندې.

سیرک (sirk) نر.م. و گ. سرکس.

سېرکی (serakáy) ښځ.م. د ښېرۍ یو ډول تیتپه ونه ده چې کوچنۍ پاڼې لري.

سېرلی (serláy) نر.م ۱) ورغومی، د وزې نر بچی، ۲) وز، وزګړی؛ ۳) سېلی، د پوڅې تومنه..

سېرلۍ (serláy) ښځ.م. سېرۍ، وقفي څمکه، خیراتي څمکه.

سیرم (sirám) نر.م. ۱) د کولمې تار، د څرمنې تسمه چې پنې ور باندې ګنډي؛ ۲) مج. کلک، ټینګ.

سېرم [2] (serám) جن. سیروم، زروبه، خوناب، یوه طبي مایع ده چې معمولاً د څینو ژوو له وینو څخه اخیستل کېږي.

سېرمه (sermá) ښځ.م. څرمه، چرمه، یو ډول زري نری تسمه ده.

سېرن (serán) ص. نر.م. سرزوری (غوبی).

سیرنده (sirandá) ښځ.م. و گ. سرنده.

سیروز (sirúz) نر.م. سیروس، د څګر سیروس، یوه ناروغي ده.

سیرولوجي (sirolojí) ښځ.م. سیرولجي، د سیرمو د استعمال یا خواصو علم

سېروني (serúne) ښځ.م. سړه هوا، یخه هوا.

سېرۍ (seráy) ښځ.م. ۱) د ښځو د تندي یو ډول ګاڼه؛ ۲) د کښت هغه څمکه چې په وېش کې نه راځي؛ ۳) نر.م ۱) سېره، شک، ګمان؛ ۲) ص. نر.م. سورن، د سیورې خواته.

سېري خواره (serixwārá) نر.ج. په مامونډو کې د څمکې د وېش په برخه کې هغه دي چې څمکه یې نه وېشله کېږي.

سېريال (seryā́l) ص. نر.م. سريال، ۱) مسلسل، رديفي، نوبتي، توک په توک؛ ۲) هر ناول، داستان چې توک په توک خپرېږي؛ ٤) موقوته

سېریز (seríz) نر.م. سریز؛ سلسله، لړۍ، ردیف، صف، مجموعه، پرله پسې والی، تعاقب.

سېزل (sezál) مص. مت. و گ. سېځل.

سېزني (sezní) سیځني، اوږده اوبدلې پټاره ده چې یو ماشوم په اوږني کې ورباندې تړي.

سېزونی (sezúnay) ص. نر.م. ۱) سوځونکی، سېځونکی؛ ۲) سوزکی، د آتشک بوټی.

سېږګی (sežgáy) نر.م. سیندرېګی، یو ډول دښتي او غرنی سپین رنګی بوټی دی.

سېږۍ (sežáy) ښځ.م. پولکۍ، کېږه، کوږ مېخ دی چې پال په کونده کې ټینګوي.

سیږه (sizá) ښځ.م. غرنۍ مېږه.

سیستم (sistám) نر.م. ۱) روش، طریقه، لاره، اسلوب، ډول؛ ۲) رشته، لړۍ؛ ۳) نظام، جهاز.

سیستماتیک (sistamātík) ص: نر.م.ج. ۱) منظم، پرترتیب برابر؛ ۲) سیستم جوړونکی، د سیستم، په سیستم مربوط.

سېستود (sestód) نر.ج (بیا.) سستودا، سستودیا، پلن چنجیان، کدوداني چنجي.

سېسنه (sesána) ښځ.م. هغه بختوره ښځه چې ډېر اولاد زېږوي.

سیسه (sisá) ښځ.م. سرپ، سیکه.

سیسي (sisí) ص.ښځ.م. بوینه یا بویناکه غوښه.

سېسې (sesé) ښځ.م. لو. درې ګی، د بېړیو یو ډول مشهوره لوبه ده.

سیسۍ (sisáy) ښځ.م. یو خړ رنګې، برګه، زرکې ته ورته مرغۍ ده.

سیغون (saygún) نر.م. و گ. سوغنی.

سیف (sayf) نر.م ۱) توره، حربه؛ ۲) یو ډول بحري کب دی چې د تورې په شان اوږده تونګه لري، کوسه کب هم ورته وايي؛ ۳) تجری.

سيفليس (siflís) نر.م. طب. سفليس، آتشک، اتشک، اوربلک، يوه ساري ناروغي ده.

سيفون (sayfū́n) نر.م. کږه يا زانوخمه لوله ده چې اوبه له لوښي څخه بل لوښي ته تېرېږي پکې.

سېک (sek) نر.م. قوت، توان، طاقت.

سيک (sik) نر.م. سک، سکه؛ هغه څوک چې په سيکيزم عقيده لري.

سېک ختلی (sekxatálay) ص. نر.م. کمزوری، ناتوانه، کم قوته، ضعيف.

سېکرتر (sekartár) ص. نر.م. و.گ. سکرتر.

سېک زړی (sekzáray) ص. سخت زړی.

سيکړ (saykáṛ) عد. سيکړه، سل، صدا.

سيکړه (saykaṛá) ښځ.م. ۱) و.گ. سيکړ، ۲) ډله، جمعيت.

سېکسولوجي (seksolojí) ښځ.م. جنس پېژندنه، د جنسي مطالعاتو مبحث.

سېکل (sekál) مص.مت. تکورول، تودول، گرمول

سېکلی (sekálay) مف. نر.م. ۱) تکور شوی، سېکل شوی؛ ۲) ص. نر.م. بدمرغه، سپېره.

سيکن (sikán) نر.م. ۱) له يوه څيز نه کرکه پيدا کېدل؛ ۲) د يوه شي د ډېرو خوړو له امله زړه توريدل؛ ۲) ص. نر.م. ضعيف، کمزوری.

سېکنټ (sekánt) نر.م. هغه مستقيم خط چې يو منحني په دوو يا زياتو نقطو کې قطع کړي.

سېکور (sekawár) نر.م. د زور خاوند، د طاقت څښتن، طاقتور، زورور.

سيکه (siká) ښځ.م. ۱) سرپ؛ ۲) شکل، مخ، څېره، بڼه، قيافه، قد و اندام.

سېکه (séka) ښځ.م. دريمه، درېيمه برخه، يو په دريمه، يو پر درې ۱/۳

سيگار (sigár) نر.م. د تمباکو له نغښتلو پاڼو څخه جوړه شوې نلۍ ده.

سيگرېټ (sigrét) نر.م. و.گ. سگرټ.

سيگنل (signál) نر.م. سيگنال، زيگنال، زيگنل، نښه، نخښه، اشاره، علامه.

سيل (sayl) نر.م. ۱) ننداره، تماشه؛ ۲) ساتېری، د سازو سرود مجلس.

سېل (sel) نر.م. ۱) نهز، سېلاب؛ ۲) زياتې مرغۍ چې يوځای سره الوځي.

سېلاب (selā́b) نر.م ۱) نهز، سېلاو؛ ۲) گر. څپه، هجا، سيلبل، سليبل، تلفظي جز .

سېلابي (selābí) ص. نب. سېلابيز، د سېلاب، څپيز، د تلفظي جزء، هجايي، د سليبل مربوط.

سېلات (selā́t) نر.م. باسار، بوڼ، سرسامي، د سرسام ناروغي، يو ډول دماغي ناروغي ده.

سيلان (silā́n) نر.م. بهاند، جاري.

سيلانی (saylā́nay,í) ص. نر.م. سياح، ننداره کوونکی، سيل کوونکی.

سيلاو (silā́w) نر.م. سره څپه، يخه سيلۍ.

سېلاو (selā́w) نر.م. د سېلاب مفغن شکل.

سېلاوځپلی (selāwǰapálay) ص. سېلاب وهلی، نهز وهلی.

سېلاوه (selāwá) ښځ.م. لوبه چاره، يوه جارحه آله ده.

سېلتی (selatáy) ص.نر.م. سرسام شوی.

سيلگری (silagáray) ص.نر.م.و.گ. سيله گر.

سېلمه (selmá) ښځ.م. ۱) کورنی؛ ۲) گاونډی؛ ۳) گرده، ټول، تمام، له يو سره.

سېلن (selán) ص. نر.م. توربخن، تورويره.

سېلنگ (seláng) نر.م. سياه لنگي، يو ډول ناروغي ده.

سېلو (seló) ص. ښځ.م. ۱) د غوا لوشلو يو خاص طرز دی؛ ۲) ښځ.م. ګودام، ګدام؛ ۱) دغنمو د ساتلو مخصوص ځای.

سېلوی (seláway) نر.م. اوسېلی، اسوېلی، سره سا، سوړ اسوېلی.

سېلوې (selawé) ښځ.م. سبا، سېلويې، سلوې.

سيله (silá) ښځ.م. پلوي، طرفداري، ننګه.

سيله ګر (silagár) ص. نر.م. طرفدار، پلوی، پرخوا، ننګه کوونکی.

سيله هار (silahā́r) نر.م. نفسک، ستمی، تيګا.

سېلۍ (seláy) ښځ.م. هغه پېرۍ چې له وړغنو څخه جوړ شوي وي.

سيلي (silí) نر.ج. چوري، بنګړي.

سيلۍ (siláy) ښځ.م. ۱) خيلی، توپان، تېز باد، ۲) تباهي، بربادي؛ ۳) باد.

سېلی (sélay) نر.م. ۱) چلتار، ۲) يو ډول مواد دي چې د تندي ورغومي د نامه له غوټۍ څخه يې اخلي او ثمنو شيدو کې وهل کېږي او پوڅه پنير جوړېږي؛ ۳) يو ډول خوشبويه بوټی دی.

سيلی (siláy) ص. نر.م. مرستی، پلوی، طرفدار.

سيليبند (silibánd) نر.م. تپک، پوستينچه.

سيم (sim) نر.م. فلزي مزی: ۱) ارتباط، اړيکی؛ ٤) تص. د ظاهر و باطن پاکونګ.

سېما (semā́) ښځ.م. ۱) د ديوال سوری؛ ۲) سبب، سرپناه.

سيما (simā́) ښځ.م. زيما، د خنکي د قشر په دوو ګونو ويشو کې د يوه ويش نوم دی.

سيماب (simā́b) جن. و ګ. پاره.

سېمايه (semāyá) ښځ.م. هغه تور رنګ چې له اوسپنځري څخه لاس ته راځي.

سيمبل (simbál) نر.م.ج. و ګ. سمبل.

سيم دوزي (simdozí) ښځ.م. زرګندي، سرمه دوزي، يو لاسي صنعت دی.

سيمرغ (s(e,i)múrğ) نر.م. عنقا، د يوه افسانوي او موهوم مرغه نوم.

سيمسار[1] (simsā́r) نر.م. و ګ. سمساره.

سيمسار[2] (simsā́r) ص. نر.م. ۱) دلال؛ ۲) هغه دوکاندار چې د ښځو د فېشن سامان خرڅوي.

سيمفني (simfaní) ښځ.م. سمفوني، سمفني، سنفوني؛ د موسيقي آلاتو د اوازونو هارموني يا هم آهنګي.

سيمک (simák) نر.م. ۱) لاره، لويه پڅه ستنه چې ښځې دسر د ويښتانو لارې وربانديې باسي؛ ۲) سيخ د اودلو سيخ.

سيم ګل (simgál) نر.م. هغه آخېړ چې د خاورې، ميده شګې او بډه ګال له مخلوط څخه جوړېږي.

سېمنار (semanā́r) نر.م. سيمينار؛ ۱) د يوې موضوع په باب (د پوهانو) د بحث او تحقيق غونډه؛ ۲) کنفرانس.

سيمه (síma) ښځ.م. منطقه، ناحيه.

سېمه (semá) ښځ.م. ۱) و ګ. سپېمه؛ ۲) اسپه.

سيمه پال (simapā́l) ص. سمت پال، سکتارست.

سيمه څار (simacā́r) نر.م. هغه مرکز چې د يوې سيمې تولې ګزمې ورپورې تړلې وي.

سيمه وال (simawā́l) ص. د سيمې، د منطقې.

سيمه ييز (simayíz) ص. نر.م.ج. منطقوي، په سيمه پورې اړوند.

سيمي (simí) ص. نب. له سيم څخه جوړ شوی.

سيمی (saymā́y) ص. نب. سی می؛ ۱) خجل، شرمنده؛ ۲) روغ، جوړ، روغ رمټ.

سيميا (simiyā́) ښځ.م. ۱) د طلسم او جادو فن؛ ۲) چال، شعبده؛ ۳) ننبه؛ ٤) سيميان، ماڅې.

سيميټ (simiṭ) نر.م. سمنټ، سېمنټ، يوه ماده ده چې اهکي احجارو ته حرارت ورکولو او تکليس څخه لاس ته راځي.

سېمي کلاسيک (semiklāsík) ص. نـر.م. ج. نيم لرغوني، يو څه لرغوني، نيمچه پخواني.

سېمي کولن (semikólan) نر.م. (تن.) څنډکی، څنډنښه، تکی لرونکې کامه، مميزه، نقطه لرونکې وېرګول چې څېره يې داسې (؛) ده.

سيمينار (siminā́r) نر.م. وګ. سېمنار.

سين (sin) نـر.م. ۱) د «س» توري اواز او تلفظ؛ ۲) وګ. سيند.

سېن (sen) نر.م. سلا، مشوره، اتفاق، مصلحت.

سين ټکس (sinṭíks) نر.م. (ګر.) نحوه، د نحوي واحدونو علم.

سينچه (sinčá) ښځ.م. ۱) د کارتوس ډکولو آله؛ ۲) اندازه، مېچونی، کنډه، مقياس.

سيند (sind) نر.م. سيند، رود، درياب.

سيندک (sindák) ص. نر.م. نښه ويشتونکی، هغه سړی چې ښه نښه ولي.

سيندګی (sindgáy) نر.م. د سيند مصغر، کوچنی سيند يا درياب، قاموس.

سيندلاو (sindlā́w) نر.م. سګ لاوو، سګ لاهو، داوبو سپی.

سيندمشر (sindmə́šər) نـر.م. اميرالبحر، د بحري قواوو لوی صاحب منصب.

سيندنی (sindanáy) ص. نر.م. سندنی، بحري، د سيند، دريابي: ۱) سيندنی ستوری، اوشن ستار؛ ۲) سيندنی خيار: يو ژوی دی چې اسکلېټ نه لري.

سيندی (sindáy) نر.م. سېلندی، لاره، پياڅه، د ښځو د سر و ېښتانو لاره.

سينګ (sing) نـر.م. مساوات، برابري، توازن، انډول.

سينګار (singā́r) نر.م. سنګار، ارايش، ښکلل، ډول، په ګاڼو او جامو ښکلل.

سينګارځی (singārǰáy) نـر.م. آرايشګاه، د ډولي کولو ځای، د سينګار ځای.

سينګارول (singārawə́l) مص. مت. ښکلل، ډولي کول، سنګارېدل، جوړول.

سينګارېدل (singāredə́l) مص. ل. ښکلې کېدل، ډولي کېدل.

سينګاوڼ (singāwə́ṇ) نر.م. د ببړې سکان، د ببړی جبه.

سينګټه (singáṭa) ښځ. م. چوړو، بتخک، شخه دو، شبخدو، يو ډول مرغی ده.

سينګړ (singáṛ) نر.م. کاڼيز، ډبرېز، ډبرين، هغه ځای چې ډبرې تيرې ولري.

سينګړی (singaṛáy) نر.م. سامان الات، باروت داني.

سينګکه (singáka) ښځ.م. خړانګه، خړانه، خړی، يوه کوچنی خړه مرغی ده.

سينګڼ (singə́ṇ) نر.م. ۱) سوړ باد، سيکن، يخه هوا؛ ۲) سپېره، منحوس، بدمرغه .

سينګی (singáy) ښځ.م. ډوول، سګ ماهي.

سينما (sinamā́) ښځ.م. سېنما ۱) د خوځندو تصويرو تياتر؛ ۳) د فلم د ښودلو ځای، نندارتون.

سينماټوګرافي (sinamāṭogrāfī́) ښـځ.م. د خوځندو تصويرو د جوړولـو هنر، د سينمايي فلمو د تهيه کولو فن، حرکت ثبتونه.

سينماسکوپ (sinamāskóp) ص. نـر.م. ج. وايډاينګل، هغه سينما چې پرده يې تر معمولي پردو يو نيم واري غټه وي.

سینوال (sinwā́l) ص. نر. م. د سینه، سین ته منسوب په سینه اړوند.

سینوسی (sinósay) نـر. م. میرګن، جوریان، یو ډول ښکاري مارغه دی.

سینه (siná) ښځ. م. ۱) صدر، ټټر، د نس پاسنۍ برخه؛ ۲) تص. د علم صفت.

سینه باز (sinabā́z) نر. م. یو ډول غرنی مرغۍ ده.

سینه بغل (sinabaǧál) و ګ. ذات الریه.

سینه بند (sinabánd) نـر. م. ۱) پټـور، تانګ، د بارګیر (خره او . .) پرسینه راتاوېدونکې ریتاړه ۲) ټټری، کرېلی، د ښځو واسکټ.

سینه داغی (sinadā́ǧay) ص. نر. م. ۱) ډېر خپه، غمجن؛ ۲) هغه څوک چې اولاد یې مړ وي.

سینه سوخته (sinasoxtá) ص. نب. سینه سوی ځیګر خون، جګر سوی، جګرخون.

سیني (siní) ښځ. م. ۱) ښـانک، د ډوډۍ خـوړلـو لوی لوښی؛ ۲) غته مجمه.

سینچه (sinčá) ښځ. م. و ګ. سینچه.

سیو (siw) نـر. م. رطوبت، نم، نو، زېم، لوندوالی، نمجنتوب.

سېوده (siwdá) ښځ. م. لحد.

سیوران (siwrā́n) نر. م. چتری، سایه وان.

سیورن (syorán) نـر. م. ۱) سیوری لـرونکی؛ ۲) هغه څیز چې په سیوري کې وچ شوی وي.

سیوری (syóray) نر. م. ۱) سوری، سایه، سیبره؛ ۲) مج. حمایه، ساتنه.

سیوسیو (siwsíw) نر. م. چـوغکې (چنچنې) ته ورته یو ډول خړه مرغۍ ده.

سیوک (siwák) نر. م. ۱) نیم سـوی، نیم سـوخته لرګی؛ ۲) ډنګر ماشوم چې په پوره اندازه د مور شیدې نه وررسېږي.

سیوکی (siwákay) نر. م. ۱) د سیوک مصغر، د لګول شوي لرګي یوه ټوټه، نیم سـوخته لرګی، سوکی.

سیول (sayawál) مص. مـت. زغـمل، تحملـول، صبرکول، سهل.

سیه سوز (syahsóz) نر. م. هغه ژمنی سره (امبار) چې ډېری شوې وي.

سیهه (sihá) ښځ. م. سیه، سیاهه؛ ۱) نوم لیکنه؛ ۲) یادښت، یاداشت.

سیهي (sihí) ښځ. م. سیاهي، سیایي، تورکی.

سیېدل (sayedál) مص. ل. سهېدل.

سییک (siyák) نر. م. ۱) تر مږې لوی او تـور لمي ته ورته حیوان دی؛ ۲) دژمي څو ټاکلې ورځې.

سییکه (sayíka) ښځ. م. هغه توند باد چې د باران څاڅکي هم ورسره وي.

سیین (siyán) نر. م. توربخن، تور وزمه، توروېره، تور وشمه.

سییه (siyá) ص. نب. هغه هلک یا نجلۍ چې مور یې مړه شوې وي.

سییی (siyí) ص. نب. په نښه، تشخیص، ښانې، په دماغ کې ساتل شوی.

ش

ش[1] (šin) نر.م: د پښتو الفبې درويشتم توری دی. ابجدي ارزښت يې (۳۰۰) دی.

ش[2] (šin) مخفف، دهجري شمسي کال لنډون دی.

شا (šā) ښځ. م. ۱) څټ، اوستريل، د مخ مقابل؛ ۲) نر.م. وگ. شاه.

شاب (šāb) نر.م. ستو، لوغده، ستووه، پېش قبضه، يو ډول جارحه وسله ده.

شاباز (šābā́z) نر.م. ۱) د ښکار د سر کوڅی کړې وښته؛ ۲) زخه، مضراب؛ ۳) د غاړې دڅنډې خامک.

شابازي غاړه (šabāzigā́ra) ښځ. م. شاباسي غاړه؛ يو ډول غاړه ده چې په ميده خامک او ښاخلو سره جوړېږي.

شاباس (šābā́s) نر.م. (ج. شاباسي) آپرين، آفرين. شاباش: دهڅونې او ستاينې کليمه.

شابوشی (šābóšay) ښځ.م. يو ډول بوټی دی چې زېړ خوشبويه گل کوي.

شابوکی (šābū́kay) ص. نر. م. شاکوپی، کوپ، تيتا، شاکړوپی، ډدوای، کوتار، شاتوغی.

شابېل (šābél) نر.م. (ج. شابېلونه) غشی، شنی؛ تېره څوکی غشی.

شاپ (šāp) نر. م. ۱) د کوچنيانو د قبض ماتولو لپاره يوه وسيله ده؛ ۲) حربه؛ ۳) کارغی.

شاپرشنجی (šāparšánjay) ق. ۱) شا په تخته، سمرتبک، ستوني ستغ؛ ۲) مخالف، پرخلاف.

شاپړنگه (šāpṛangá) ښځ. م. يو ډول ځنگلي بوټی دی.

شاپور (šāpū́r) نر.م. شازی، شاهپور، شازاده، شهزاده، پاچا زوی.

شاپه‌شا (šāpəšā́) ق. ۱) د «مخامخ» ضد؛ ۲) مرور، خوابدی؛ ۳) پټ، په پټه.

شاپې (šāpé) ښځ. ج. د «لاپې» له کليمې سره د (لاپې شاپې) په توگه او د باتو او لاپو په مانا کارېږي.

شاپیانګه (šāpyā́nga) ښځ. م. ښاپیانګه، شدوپي، یو شیدي لرونکی بوټی دی چې ژېړ ګل کوي.

شاپیتی (šāpítay) نر. م. غوابېږی، کارغه پسکی، کبسی، قبسی، حلزون.

شاپېټی (šapetáy) نر. م ۱) هدف، سیپی، سیپ؛ ۲) پرشا باندې دروند بار.

شاپېری (šaperáy) ښځ. م. ج. و ګ. ښاپېری.

شاپینپیکو (šapinpikó) ښځ. م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

شات (šat) جن. ګبینه، ګبین، انګبین.

شاتر (šatar) نـر. م. شاطر؛ ۱) څیرک، هوښیار؛ ۲) چابک، چالاکه؛ ۳) جلبي، خدمتګار.

شاتره (šatará) ښځ. م. شوتره، پاپره، شاهتره، یو ډول تریخ بوټی او ګیاه ده.

شاتګ (šatág) پرشا تګ، رجعت، عقب نشیني، قهقرا، قهقرایي.

شاتګپال (šatagpā́l) شاتګواله، رجعت پسند.

شاتګواله (šatagwā́la) شاتګپاله، رجعت پسندي.

شاتماغه (šatamāǧá,a) ص. ښځ. م. نخره بازه، نخره کوونکې، مکېز کوونکې، قنجی.

شاتنی (šatanáy) ص. ښځ. م. وروستني، تـر شا، ترڅټ؛ د تولو تر شا.

شاتوت (šatū́t) نـر. م. ج. شاه توت؛ یو راز توت دی رنګ یې توربخون سور یا تک سور وي.

شاتوری (šatóray) ص. نر. م. ۱) بې څله حیوان؛ ۲) بې بسترې کټ.

شاته (šā́t(a,a) ق. ۱) ترشا، څټ ته، د شا لـوري ته؛ ۲) مج. ماته، ماتې، شکست.

شاته کول (šatakawā́l) مص. مت ۱) په شا کول، شاته وهل؛ ۲) اهمیت نه ورکول؛ ۳) په مزل کې وروسته پرېښودل؛ ۵) هېرول.

شاته کېدل (šatakedā́l) مص. ل. ۱) وروسته کېدل؛ ۲) دچا مرسته پرېښودل؛ ۳) پښېمانېدل.

شاتیر (šatír) نر. م. بش. شاتیره، غواسکی، ویشه، غټ تیر.

شاټ (šāṭ) نـر. م. (سین.) د یوې صحنې ترکیب او کمپوزیشن.

شاټپول (šaṭapawā́l) مص. مت. ۱) شابسی ورکول؛ ۲) پارول، لمسول؛ ۳) مج. دعا ورته کول.

شاټوغتوب (šaṭuǧtób) نـر. م. کـړوپ والی، ټوغوالی، د ملا کړوپ والی، شاټوغوالی.

شاټوغی (šaṭū́ǧay) ص. نر. م. کـړوپ، کـوپ، ډوډای، ډېډی، شاکړوپی، شاټیغی.

شاټیټی (šāṭuṭí) ښځ. م. و ګ. شاټوغتوب.

شاټینګول (šaṭingawā́l) مص. مت. مرسته کول، ملاتړ کول، پره کول.

شاټینګه (šaṭínga) ښځ. م. شاټینګی، ټوسکی، ټینګه، ټونګی، کوډرک، سنګدان.

شاټینګی (šaṭíngay) ص. نـر. م. مـرستیال، مرستوال، کومکي، مددګار، ملاتړ.

شاټینګي (šaṭingí) ښځ. م. ملاتړنه، ملاتړ کول، مرسته، ننګه.

شاجور (šājór) نر. م. ججوره، ججوري، جاغور، د ټوپک ججوره.

شاځلمی (šāǰalmáy) نر. م. و ګ. شازلمی.

شاځه (šā́ǰa) ښځ. م. شازه، شیاځه؛ ۱) هغه پلنه تیږه چې د قبر سر او پښو ته یې دروي؛ ۲) همداسې تیږه چې د لحد د پټولو لپاره اینبودله کېږي.

شاخ (šāx) نر. م. و ګ. ښاخ.

شاخص (šāxís) ص. نـر. م. ۱) راوتلې بـرخـه؛ ۲) هغه سترګې چې نه رپېږي ۵) هغه ننبه چې عسکر د رسمي تېرېدنې یا تعلیم په وخت کې

هغې ته په رارسېدو سره د سلامي لپاره سر گرځوي.

شاخک (šaxák) نر. م. ۱) وروکی ښکر؛ ۲) هغه ښکر چې په هغه سره وينه ايستل کېږي.

شاخل (šaxál) نر. ج. د حبوباتو له کورنۍ څخه دی چې د څارويو د خوراک لپاره کرل کېږي.

شاخله (šaxalá) ښځ. م. څانگه، ښانگه، شاخچه.

شاخېل (šaxél) ص. نر. م. ۱) ربېزی، جاروکښ؛ ۲) شاه خېل. دواده په شپه د زوم دلورې خلک.

شادو (šādó) نر. م. و گ. بيزو.

شادي (šādí) نر. م. و گ. بيزو.

شاډوله (šāḍóla) ښځ. م. ۱) د کوچنيانو يو ډول لوبه ده؛ ۲) يو راز گډا ده.

شاډيندک (saḍindák) نر. م. زنگبده، ټال خوړل، په ټال کې زنگېده.

شاذ (šaz) ص. نر. م. ج. ناوياته، نادر، کمياب؛ هغه څه چې لږ پيدا کېږي.

شار (šar) نر. م. د جارو يو ډول بوټی دی.

شاربل (šarbál) مص. مت. ۱) منبل، مږل له مستو څخه کوچ او تروې ايستل؛ ۲) مج. يوه خبره ډېره سره پېچل، اوږدول او سپينول.

شارتي (šartí) ښځ. م. شاتي، شارتي؛ ۱) جرقه؛ هغه بخرکی چې د دوو بربښنا لرونکو سيمانو له تماس څخه پيدا کېږي؛ ۲) مج. قهر، غوسه

شارتېدل (šartedál) مص. ل. شاتېدل، شارتېدل؛ ۱) د برق په سيمونو کې شارتي پيدا کېدل؛ ۲) مج. عصبي کېدل.

شارحه (šarhá) ښځ. م. و گ. سپړنی.

شارژدافير (šarždāfér) نر. م. سياسي چارواکی، ناظم الامور، د مختار وزير نايب.

شارع (šarí) نر. م. ۱) د شرعي ښتن، لارښود؛ ۲) لاره، لويه لاره.

شارگر (šargár) نر. م. پ. ک. شاعر، سندرغاړی، مجلسي، سندربول، بدل زن، شاري ويونکی.

شارو (šaró) ښځ. م. و گ. ښارو.

شاره دا (šaradā) ښځ. م. ج. په اتمې ميلادي پېړۍ کې د يوه رسم الخط نوم و.

شاری (šaráy) ښځ. ج. شېرې، شورې، شاعرې، مجلس؛ في البديهه شعر ته شاري وايي.

شارېزی (šarézay) نر. م. داسې ډېوال چې له ټول ښار څخه چاپېره تاو شوی وي.

شاري گر (šarigár) نر. م. مجلسي، شاعر، هغه شاعر چې هم شعر وايي او هم سندرې.

شاړ (šaṛ) ص. نر. م. ج. ۱) شړ، بې حاصله، نا آباد، شنډه څمکه؛ ۲) مج. لټ، سست؛ ۳) بې ادبه، بې تعليمه.

شاړپاړ (šaṛpāṛ) ص. نر. م. ج. ۱) شړپړ، شاړشپاړ، بې حاصله؛ ۲) مج. لټ؛ ۳) بې ډبه، بې ادبه؛ ۴) بې تعليمه، بې کسبه.

شاړتوب (šaṛtób) نر. م. شړتوب، شړوالی، شنډتوب شاړتيا، شاړوالی.

شاړول (šaṛawál) مص. مت. ۱) شړول، بې حاصله کول، شنډول؛ ۲) بې ادبه کول؛ ۳) لټول، سستول ۴) بې تعليمه کول، بې کسبه کول.

شاړه (šāṛa) ښځ. م. ۱) الميره، لموړه، د بام د غاړې موړه؛ ۲) د شاړ مؤنث.

شاړی (šāṛay) ص. نر. م. ۱) لټ، کاهل، مټ، تمبل؛ ۲) زردالو، و گ. شاړي.

شاړي (šāṛí) ښځ. ج. هغه زردالو چې ببته يې ترخه وي.

شاړېدل (šāredál) مص. ل. ۱) شنډېدل، شړېدل، له حاصله لوېدل؛ ۱) لټېدل؛ ۳) بې ادبه کېدل؛ ۴) بې تعليمه کېدل.

شاړې واړې (šaṛewáṛe) ص. نب. ۱) گډوډ، بې ترتيبه؛ ۲) لټ؛ ۳) بې ادبه، بې بنده.

شازادګي (šazādagáy) ښځ. م (ج. شازادګۍ) شازادۍ، شهزادګي، شهزادۍ، د پاچا لور.

شازاده (šazādá) نر. م. (ج. شازادګان) شهزاده، باچا زاده، د پاچا زوی.

شازلمی (šazalmáy) نر. م. مهرنی زلمی، ناوس، زوم، ودګری.

شازه (šāzá) ښځ. م. (ج. شازې) و ګ. شاځه.

شاستر (šastár) نر. م. ۱) د حکمت علم؛ ۲) مو. د موسيقي اساسي کتابونه.

شاطر (šāt(i,a)r) نر. م. و ګ. شاتر.

شاعر (šāsír) ص. نر. م. (ج. شاعران) ۱) لاتورل، چندی، شعر ويونکی، شعر جوړوونکی؛ ۲) مج. سندرغاړی، سندربول.

شاعرانه (šāsırāna) ق. دشعر، دشاعرۍ، په شعر پورې مربوط.

شاعروزمه (šasırwázma) ص. نر. م. شاعرډوله، شاعرنما، متشاعر.

شاعري (šasirí) ښځ. م ۱) شعر ويل، شعر جوړونه، د شعر ويلو فن يا هنر؛ ۲) مج. خيال پردازي.

شاغوت (šağót) نر. م. ګوته، کون ګوتي، اته، ګوته ورکول.

شاغوتول (šağotawál) مص. مت. شاغوت کول، ګوته ورکول، ګوتې کول، اته ورکول.

شاغوتۍ (šağotáy) ښځ. م. يارمخچې، يو ډول سارانی خړه کوچنی مرغی ده.

شافع (šāfī́) ص. نر. م. شفاعت کوونکی، سپارښت کوونکی، سفارش کوونکی.

شاقول (šāqúl) نر. م. شاول، ښاول؛ يوه آله ده چې دډيوال سموالی او کږوالی په کې څرګندېږي.

شاقه (šāqá) ص. نب. ستونزمن سخت، ګران، درونډ.

شاک (šāk) نر. م. و ګ. شوک[۲].

شاکاسه (šākāsá) ښځ. م. لـويـه مسي کاسه، د المونيم لويه کاسه.

شاکر (šākír) ص. نر. م. ۱) شکرکښونکی، شکر کوونکی؛ ۲) خوښ، رضا، راضي.

شاکرک (šākarák) نر. م. يو ډول خوږ نيات دی، دوه تېغونه لري.

شاکړوپ (šākṛúp) ص. نر. م. شاکوپی، شاکړوپی، ډوډی، شاتوغی، شاکوپ، شاتيتی.

شاکلا (šākalā́) ښځ. نر. م. ۱) ابرا، تېرېدنه، تبرې، لهحق العبد څخه تېرېدنه؛ ۲) توبه!.

شاکلنګه (šakulánga) ښځ. م. کرکری، يو ډول دبره غټه او پياوړې زانه ده.

شاکوکۍ (šakokáy) ښځ. م. د کوچنيو نجونو يو ډول لوبه ده.

شاکول (šakawál) مص. ل. ۱) شا اړول، شاګرځول؛ ۲) توجه نه کول؛ ۳) مج. بې پروايي کول.

شاکونډۍ (šakunḍáy) ښځ. م. يـو ډول غـرنی وړوکی ناک دی.

شاکي (šakí) ص. نب. شکايت کوونکی، ګيله من.

شاګرځ (šagárǰ) امر عس. شـاګرس! په عسکري کې يو قوماندوه ده.

شاګرد (šagárd) ص. نر. م. زده کـوونکی، متعلم، طالب، محصل، هغه څوک چې د کوم فن، کار يا هنر د مهارت له ښبتنته زده کړه کوي.

شاګردانه (šagardānā́) ښځ. م. ۱) هغه پيسې چې رانيوونکی يې شاګرد ته د بخشش په توګه ورکوي؛ ۲) لپکی، چونګی.

شاګردي (šagardí) ښځ. م. زده کړه؛ د استاد تر لاس لاندې کار کول.

شاګرځول (šagərǰawə́l) مص. مت. شا اړول، په کار کې لټې کول، کار پرېښودل.
شاګزی (šagazáy) نر.م. د اوږدوالي د واحد یعنې ګز له دریو ولونو څخه یو دول دی.
شاګوری (šagūŕay) نر.م. ۱) هغه توکر چې د کمیس شاته اچول کېږي؛ ۲) دخرو دکتې موره.
شاګوم (šagūm) نر.م. و.ګ. شګوم.
شاګی (šagáy) نر.م. د ښځینه کمیس شاته له غاړې څخه ترملا پورې توته.
شاګۍ (šagáy) ښځ.م. ۱) غونډۍ، پوټی، خټ؛ ۲) د غره لمنه؛ ۳) یوه تخته ځمکه؛ ٤) هدیره.
شال (šāl) نر.م. (ج. شالونه) د ښځو ورین پړونی، د ښځو نفیس ټیکری.
شالکی (šalakáy) نر.م. کوچنوټی شال، ورکوټی شال، د شال مصغر.
شالګول (šalagawə́l) مص. مت. ۱) رااچول، په غېږه کې ستوني ستغ ځملول؛ ۲) مغلوبه کول؛ ۳) دمه کول، ډډه لګول.
شالمۍ (šalmáy) ښځ.م. ۱) هغه فلزي مرۍ چې ښځې یې د لستونو پرځنډو باندې ګنډي؛ ۲) یو ډول خامک، یو راز ګنډون.
شالمۍ وټی (šalmaywáṭay) نر.م. مشکنیو وټی، د توکر یو ډول ګردی ځونډی دی چې ګرد چاپېره یې مرۍ ګنډلې کېږي او ښځې یې د کمیس په ټټر پورې ګنډي.
شالنګ (šaláng) نر.م. رټنه، شړنه، بېکاره کول، له کاره لېرې کول.
شالنګول (šalangawə́l) مص. مت. ۱) رټل، شړل، ګوښه کول؛ ۲) تالول، ځنډول.
شالنګېدل (šalangedə́l) مص. ل ۱) رټل کېدل، ګوښه کېدل؛ ۲) معطله کېدل، ځنډېدل.

شالوری (šalóray) نر.م. شاته، شا و خواته، د شا لورته.
شالوګۍ (šalogáy) ښځ.م. چرچره، یو ډول چنچنه ده، یو راز چوغکه ده.
شالولکی (šalolakáy) نر.م. هغه مېږی چې وزر یې کړی وي.
شالید (šalíd) نر.م. شاځمکه، پس منظر، زمینه.
شالیزاره (šalizára) ښځ.م. شولګره، هغه ځمکه چې شولې په کې کرل کېږي.
شامت (šamát) نر.م. ۱) بخت، طالع؛ ۲) برخه، نصیب؛ ۳) نحوست، سپېره والی.
شامتوره (šamatóra) ښځ.م. ښاښکه، یو ډول توره مرغۍ ده.
شامخه (šamáxa) ښځ.م. و.ګ. شموخه.
شامدام (šamudā́m) ق. تل، همېشه، هر وخت.
شام کلیان (šamkalyā́n) نر.م. مو. یو راګ دی.
شامکۍ (šamakáy) ښځ.م. یو ډول مرغۍ ده چې په اوبو کې ډېره پیدا کېږي.
شامل (šamíl) ص. نر.م. ج. ۱) داخل، ګډ، شریک ۲) په کې؛ ۳) خپرېدونکی، محیط.
شاملول (šamılawə́l) مص. مت. داخلول، ګډول، شریکول، یوځای کول.
شاملۍ (šamláy) ښځ.م. د یوې غرنۍ ګیاه نوم دی.
شاملېدل (šamıledə́l) مص. ل. داخلېدل، شریکېدل، ګډېدل، یوځای کېدل.
شامن (šamə́n) نر.م. (تا) شمن، د آسیا د شمال او اروپا د اوولنو کاهن یاکشیش یا جادوګر، د ډبرې د لرغونې دورې د عصر مذهبي ښوونکي چې دم او ورداندوینې به یې کولې.

شامنيزم (šamanízəm) نر.م. د شامني عقايدو پيرو.
شامه (šamá) ښځ. م. د شامې حس، د وږم حس، د انسان له (۲۲) حسونو څخه يو حس.
شامي (šamí) ښځ. م. ماښامني؛ ۳) نر.م. وړژلي، د تکهلو غوښو يو ډول کباب دی.
شامى (šamáy) ښځ. م. ج. ۱) مړيستون، قبر؛ ۲) يو ځايي يا ډله ييز قبر.
شان (šan) نر.م. ۱) پرتم، دبدبه؛ ۲) قدر، مرتبه؛ ۳) د خوشخطۍ وروستى پړاو؛ ۳) اد. څېر، ډول، غوندې، راز.
شانتاژ (šantáž) نر.م. ۱) چل، چم، خطا ايستنه؛ ۲) حق السکوت (بليک مېل).
شانته (šānta) ښځ. م. ۱) د اوبو بند، د اوبو تړ؛ ۲) ډکه، شنډۍ، شانډۍ.
شانداره (šāndára) ص. نب. پرتمين، پرتم لرونکی، عظمت لرونکی، د شان-شوکت څښتن.
شانډوله (šānḍóla) ښځ. م ۱) څوخه، د خرواو اسانو د پښو يو راز ناروغتيا ده؛ ۲) اوړونکی، د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.
شانډۍ (šānḍay) ښځ. م. ۱) شانتې؛ ۲) ډکه، بندی، شنډۍ.
شانکر (šānkár) ص. نر.م. يو ساري ناروغي ده چې د مقاربت له لارې خپرېږي.
شانګوړی (šāngūṛay) نر.م. محدب، وتلی ځای، بوک.
شانګه (šānga) ښځ. م. درې ښاخى، درې ښاخه لرونکی، ښاخى شانګى، ښاخى سکو.
شانوشانوټيک (šānušānuṭík) ند. د هلکانو د خوشالۍ کليمې دي.
شانه وانه (šānawāná) ص. نب. په نخرو تګ، شانه ورانه، مکېزناکه، خرامان.
شانې (šāné) ق. و ګ. شانته.
شانى (šānáy) نر.م. يو ډول نبات دی.
شاوخوا (šawūxwā́) ق. خوا وشا، چاپېره، ګرداګرد څلورخواوې.
شاور (šawár) نر.م. ۱) دوش؛ ۲) المبېدنه، لمبنه؛ ۳) شيندنه، اورونه؛ ٤) وريا؛ ٥) څپه.
شاوړى (šawaṛáy) ص. نر.م. نېزه وړی، تتونی، سېلاب راوړی، نيز راوړی.
شاول (šawál) نر.م. ۱) و ګ. شاقول؛ ۲) و ګ. جرثقيل؛ ۳) بېلچه، چاري.
شاولې واولې (šāwlewā́wle) ص. نب. ۱) هک پک، حيران؛ ۲) شاړې واړې، ګډوډ؛ ۳) ستړې ستومانه؛ ٤) متأثر.
شاه (šāh) نر.م. (ج. شاهان) ۱) پاچا، باچا، پاسوال، تولواک؛ ۲) ښاوی، د واده په شپه زوم.
شاهانه (šāhāná) ق. شاهي، د شاه، د شاه په ډول.
شاه بالا (šāhbālá) نر.م. هغه کوچنی چې له زوم سره د واده په ورځ د ناوې د پلار کره ورځي.
شاهد (šāhíd) ص. نر.م. (ج. شاهدان) ليدونکی، مشاهده کوونکی، ګواه، حاضر.
شاهدي (šāhidí) ښځ. م. و ګ. شهادت.
شاهراه (šāhráh) ښځ. م. لويه لاره، عمومي، ستره او اورده جاده چې مهم ځايونه سره نښلوي.
شاهرګ (šāhrág) نر.م. و ګ. ښاړ ګ.
شاهرود (šāhród) نر.م. و ګ. زيتر.
شاهزاده (šāhzādá) نر.م. و ګ. شازاده.
شاهزى (šāhzáy) ص. نر.م. شهزاده، شهزادګی.
شاهزۍ (šāhzáy) ښځ. م. پاسوالزی، شهزادګی، شهزادۍ، شاهدخت.
شاهکار (šāhkār) نر.م. شهکار، پخه چاره، پوخ کار، څرګنده او ستره چاره.

شاهکور (šahkór) نر.م. ارگ، شاهي ماڼۍ.

شاهنامه (šahnāmá) ښځ.م. هغه منثور یا منظوم کتاب چې د تاریخ د شرحې او ملي داستانو په اړه لیکل شوی وي.

شاهنشاه (šahınšāh) ص. نـر.م. امپـراتور، د پاچاهانو پاچا، د شاهانو شاه، ستر تولواک.

شاهي (šāhí) ص. نب. ۱) د شاه، پاچا ته منسوب، د پاچا اړوند؛ ۲) پاچایي، تولواکي؛ ۳) ښځ.م. شایي، پنځه پوله.

شاهي کوټ (šāhikóṭ) ص. نـر.م. شاهي کلا، شاهي حصار.

شاهین (šāhín) نر.م. ۱) ثمین، وتلې لرگی، وتلې ډنډه، د ترازو هغه اوږد لرگی چې دواړه پلې ترې راځوړندې وي؛ ۲) نر.م. و گ. شند.

شاهي نظام (šāhinızām) ص. نـر.م. تولواکي نظام، پاچاهي رژیم، سلطنتي حکومت.

شاید (šāyád) اد. ښـایي، گـوندې، کـېدای شي، احتمالاً، ممکنه ده.

شایع (šāyíʔ) ص. نب. (ج. شایعات) ۱) خـپور، نشر، فاش؛ ۲) ښکاره، څرگند، جوت.

شایق (šāyíq) ص. نـر.م.ج. هیله من، مشـتاق، مایل.

شایي بایي (šāyibāyí) ښځ.م.ج. مزې چړچې، عیش و نوش.

شباب (šabāb) نر.م. ځواني، زلمیتوب، ژنې توب.

شباهت (šabāhát) نر.م. ورته والی، یوڅېر والی.

شبت (šıbít) نر.م.ج. و گ. سووه.

شبتله (šabtála) ښځ.م. و گ. شوتل.

شبخون (šabxún) نر.م. و گ. شوخون.

شبری (šabaráy) ص. نر.م. شـوکـور، شپـبغلی، شپـلندر، شبکور.

شبشې (šabašé) ښځ.ج. یو ډول خـړ رنگی نبات دی چې څاروي یې خوري.

شبکه (šabaká) ښځ.م. ۱) یو سیستم، مجموعه، جونگ، پروژه؛ ۲) سوری سوری شی؛ ۳) ډله، څانگه، شعبه؛ ٤) مج. پټه ډلگی.

شبکیه (šabakıyá) ښځ.م. ریټینا، د سـترگې عصبي طبقه.

شبگیر (šabgír) نر.م. و گ. شوگیر.

شبنامه (šabnāmá) ښځ.م. (ج. شبنامې) و گ. شپه پاڼه.

شبنم (šabnám) جن. پرخه، چنې، شولنگ.

شبو (šabó) ښځ. و گ. شبی.

شبور (šabúr) نر.م. و گ. شکور.

شبه (šabá) ښځ.م. ۱) یو ډول کـچه (غیر اصلي) مرغلره ده؛ ۲) ورته والی، په څېر، غوندې.

شبه جرم (šıbıjúrm) نر.م. له سرغړونې رامنځ ته شـوی عمل، چې کـوونکی د هغه ضامن گـڼل کېږي.

شبه جزیره (šıbıjazirá) ښځ.م. و گ. ټاپووزمه.

شبه عمد (šıbıʔámd) نر.م. (فق.) قصد ته ورته، که د جرم فـاعـل د اجرا ور کومې نتیجې قصد وکړي خو د جزا ور کومه بله نتیجه منځ ته راشي.

شبه واول (šıbıwāwál) نر.م (گر.) نیمواک، نیم مصوت، نیم واول، سیمي واول، هغه کانسوننټ چې د غیر سېلابي واول په توگه ادا کړی شي.

شبهه (šubhá) ښځ.م. شبهه، شک، گومان؛ د کومې چارې نیهام والی.

شبهه ناک (šubhanāk) ص. نـر.م.ج. د شک وړ، مشکوک، د گومان لاندې، د اشتباه وړ.

شبی (šabáy) ښځ.م. ۱) د تبې ډوډی؛ ۲) شبو، شوبی، د شبو گل.

شبی (šabáy) نر.م. یو ډول وابنه یا گیاه ده.

شبیت (šabít) نر.م. . و گ. سووه.

شبیه (šabíh) ص. نب. ورته، غوندې، مشابه، په څېر، په ډول، نظیر.

شپ (šap) نر.م. ۱) کور، مېنه؛ ۲) بام، چت، بلی؛ ۳) ص. نر.م. ژور، عمیق؛ ٤) کرشپ، کرشوپ؛ ٥) نر.م. یو مهمل شکل دی. د (گپ) له کلیمې سره د «گپ شپ» په توگه راځي.

شپانه (špāná) نر.م.ج. ۱) د شپون جمع؛ ۲) د شپون مغیره حالت.

شپانه بنی (špānábanáy) ښځ.م. یو ډول غوزه ده چې نورو بوټو پورې نښتې وي.

شپانه پنډی (špānápanḍáy) نر.م. د مرخېړي په څېر یو نبات دی.

شپانه پونډی (špānápunḍáy) ښځ.م. یو ډول بوټی دی چې د دورمې په څېر بندونه لري.

شپانه غود (spānəğód) نر.م. و گ. شپنغود.

شپره (špará) ښځ.م. ۱) د لرگي د تورلو لپاره د نجارۍ یو ډول آله ده؛ ۲) یو ډول پاسته وابنه دي.

شپږ (špaṛ) ص. نر.م. ۱) شپږ گوتی؛ ۲) شاړ، شړ، شنډ.

شپږ بولې (špazbolé) ص. نر.م. شپږ پښیز، شپږ پښو والا.

شپږ تر (špaztár) نر.م. د نرد لوبه.

شپږ څنډی (špazcə́nḍay) ص. نر.م. شپږ اړخیز، شپږ مخی، مسدس، شپږ ضلعي.

شپږ ډزی (špazḍázay) نر.م. هغه ټوپک چې ججوره یې شپږ کارتوسه اخلي.

شپږ ډزې (špazḍaze) ښځ.م. ارتې تمانچه، سرداري تمانچه.

شپږ گوتی (špazgótay) ص. نر.م. شپږي، څوک چې شپږ گوتې لري.

شپږ گوټی (špazgwáṭay) ص. نر.م. شپږ څنډیز، شپږ کونجو واله، شپږ ضلعي.

شپږ مخیز (špazmaxíz) ص. نر.م. شپږ اړخیز، شپږ کونجی.

شپږن (špaẓə́n) ص. نر.م. ج. سپږن، شپږک، هغه څوک چې ډېرې سپږې ولري.

شپږه (špaẓa) ښځ.م. (ج. شپږې) و گ. سپږه.

شپږی (špaẓáy) ښځ.م. سپږی، سپږکی، یوه خزنده چې د غنمو په دانو کې پیدا کېږي.

شپږیز (špaẓíz) ص. نر.م. شپږ بیتیز، مسدس.

شپشتی (špáštay) نر.م. د یوې لوبې نوم دی.

شپنغود (špangŏd) نر.م. شپنغوده، شپانه غود، یوه مرغۍ ده چې د شپې شپېلکی وهي.

شپنکی (špankáy) نر.م. ۱) شپونکی، شپون، ۲) د شپون مصغر.

شپنه (španá) ښځ.م. ۱) شپون؛ ۲) د شپون مغیر او مؤنث شکل؛ ۳) یو ډول خوږ وابنه دی.

شپني (španí) ښځ.م. شپنتوب، شپون توب، رمه پوونه، د وزو او میږو څرونه.

شپنی (španáy) ص. نر.م. شپنی، بېگانی، پاته شونی، ووگنی.

شپو (šapó) ښځ.م. شاپو، هیټ خولۍ، کاردینالي خولۍ، یو ډول اروپایي خولۍ ده.

شپوږک (špuẓák) نر.م.ج. و گ. شپږن.

شپول (špol) نر.م. ۱) کړۍ، حلقه، دایره، هاله؛ ۲) پند غالی، یاغیل، د ښاروی لپاره د لښتو احاطه؛ ۳) مال بند، اړه، ویره، د ازغیو احاطه.

شپولغالی (špolğálay) نر.م. گاچ، شپول، پند غالی، د ښارویو لپاره د لښتو احاطه.

شپون (špūn) نر.م (ج.شپانه) شپنکی، شپونکی.

شپونتوب (špūntób) نر.م. شپني، د وزو، پسونو او میږو د پوولو دنده.

شپونکی (špūnkáy) ص.نر.م ۱) شپنکی، شپون؛ ۲) د شپون مصغر.

شپوڼاکه (špūṇā́ka) ښځ.م. د کالیو یا ټوکرانو شوړېدلی یا خوړین ځای.

شپه (špa) نر.م ۱) وګ. شپون؛ ۲) ښځ.م. د ورځې مقابل، له ماښامه ترسبا راختو پورې وخت.

شپه پاڼه (špapā́ṇa) ښځ.م. شبنامه، هغه پاڼې چې په پټه د شپې خپرېږي.

شپه تېری (špatéray) فا. نر.م. شپه تېروونکی، هغه څوک چې د نورو په کورونو کې شپه تېرول غنیمت ګڼي.

شپه روڼی (šparúṇay) ص.نر.م. ۱) شپه لټوونی، شوګیر کوونکی؛ ۲) عابد، پرهېزګار.

شپه کار (špakā́r) نر.م. شپه کاری، د شپې کارکوونکی.

شپه کاري (špakārí) ص. نر.م. شپنی کار، د شپې کار.

شپه ګرځی (špagárǯay) نر.م. شپه یونی، د شپې ګرځېدونکی.

شپه ګرځېدنه (špagarǯedána) ص. نر.م. د شپې تګ، د شپې ګرځېدنه.

شپیانه (špyā́na) ښځ.م. خجالت، شرم.

شپیانګه (špyā́nga) ښځ.م. شاپیانګه، ښپیانګه، یو ډول بوټی دی چې خړ رنګې داني لري.

شپې پاڼه (špepā́ṇa) ښځ.م. شپه لیک، شبنامه.

شپې پوهنځی (špeohanǯáy) د شپې پوهنځی، د شپې فاکولته.

شپېتری (špetáray) نر.م. وګ. شپېښتلکه.

شپېته (špetá) ښځ.م. (ج.شپېتې) شپېتې، شپېته، سپېته، د لرګي پانه.

شپې تېر (špetér) نر.م. د شپې تېرولو ځای.

شپېړکی (šperkáy) نر.م. وګ. شپېلک.

شپېړنه (šperána) ص. ښځ.م. خ.ر. ن.ر. جتله او بېکاره.

شپېزر (špezár) نر.م. ۱) د شپې وروستۍ شومه؛ ۲) د شپې د وروستنۍ برخې درمې پوولو وار.

شپېښتری (špeštáray) نر.م آخنک، شپېښتې، یو ډول سابه دي.

شپېښتلکه (špeštaláka) ښځ.م. شپیتری، شپیشتکه، خودرویه شپیشتی (رشقه).

شپیشتي (špiští) نر.ج. رېشکه، رشقه.

شپېښتی (špeštáy) ښځ.ج. د څرخ یږه او دندانه.

شپې ښوونځی (špeṣowanǯáy) مخښی مکتب، شپې لیسه.

شپېلغی (špelǧáy) ص. نر.م. ۱) وګ. شبری؛ ۲) نر.م. دیوه سارانې مرغه نوم دی.

شپېلک (špelák) نر.م. شپېلکی، شپېړکی، شپېلی، شپېلان، شپولاک، چرچری.

شپېلکه (špeláka) ښځ.م. وګ. تولکه.

شپېلکی (špelkáy) ښځ.م.ج. یوه وړه اله ده چې په اواز کې د خولې شپېلۍ ته ښېښي ورته ده.

شپېلل (špelā́l) مص.مت. شپېلول؛ ۱) په خوله غاښونو او ګوتو سره رابېلول او خوړل؛ ۲) د ساکښلو په مرسته د خوړلو شی راکښل او خوړل؛ ۳) مص. ل. شپېلک وهل.

شپېلندر (špelandár) ص. نر.م. ۱) وګ. شوکور؛ ۲) شپېلندو، شپولندر، شپېلۍ وهونکی.

شپېلندو (špelandū́) ص. نر.م. شپېلۍ وهونکی، شپېلۍ غږوونکی، شپېلک کوونکی.

شپېلول (špelawə́l) مص. مت. ۱) وګ. شپېلل؛ ۲) مج. د يو چا مال او شته خوړل.

شپېلۍ (špeláy) نر.م. ۱) شپېلک؛ ۲) شپېلک وهنه، شپېلکی کول.

شپېلۍ (špeláy) ښځ.م. ۱) د غوږ د ننه سوری؛ ۲) تولکه، توله، نی، فلوټ، د موسيقي يوه‌ډول کېدونکې آله ده؛ ۳) د توپک ميل.

شپېلۍ مار (špeləymā́r) ص. نر.م. شپېلۍ وهونکی، شپولندر، توله‌وهونکی.

شپېنی (špenáy) ص. نر.م. وګ. شپنی.

شت (šat) نر.م. ۱) سوج، سيچکی، شتکی، ښوت، دګوتې په اشارې سره پر اور معلومونه؛ ۲) ق. شړت، په تېزۍ سره، په تلوار سره تلنه.

شتا (šatā́) ص. نب. شتاه، شتی، لچر، لچړ، شرير.

شتاب (šitā́b) نر.م. بيړه، تلوار، تېزي، جلتي.

شتاتوب (šatātób) نر.م. شتاوالی، شتايي، شريروالی، شريرتيا، لچرتوب، بې حيايي.

شتام (štām) نر.م. ټاپه، مُهر.

شتامبۍ (štambáy) ښځ.م. ژغورګی، بغرۍ، وره بغرۍ، آغوز.

شتاوه (šatā́wa) ص. ښځ.م. شتاهه، شتايه، کاسيره، کنچنۍ، فاحشه.

شترکه (šuturáka) ښځ.م. خوړناکه، شترکې، خوټخوټۍ چينه.

شترمار (šuturmā́r) نر.م. يو ډول غټ مار دی.

شترمرغ (šuturmúrğ) نر.م. ډينګ، اوښ مرغی، اوښ مرغه، يو غټ مرغه دی.

شتري (šuturí) ص. نب. ۱) اوښين، د اوښ له وړيو جوړ شوی؛ ۲) د اوښ د وړيو په څېر رنګ.

شتک شتک (štakšták) ص. نر.م. ډريب، ډيو ډيو، غوبي ته په غوا باندې د خېړولو غږ.

شتکه (štáka) ښځ.م. هغه لښته چې کوچنيان پرې ګاټې ولي.

شتکی (šátkay) نر.م. سيچکی، شت، سچ، شوت، شيچ، سوچ، پړويشتنه.

شتلې (šatále) ښځ.ج. لتې، لغتکې، شتلکې، پرتکې، شتلکې، پړکېدنه.

شتمن (štamán) ص. نر.م.ج. وګ. پانګه‌وال.

شتمني (štamaní) ښځ.م. ۱) شته منتوب، بډايي، ۲) سرمايه داري، شته، دولت، مال.

شتومی (štū́may) نر.م. ۱) شتومبی، مولی، چومبی؛ ۲) د اونګ لاستی.

شته(۱) (šta) نر.ج. ۱) پانګه، دارايي، هستي، جايداد؛ ۲) ف. سته، دی، دي.

شته(۲) (šatá) ښځ.م. وګ. سووه.

شته کړنه (štakṛána) ښځ.م. پنځول، پيدا کول، شته کول، خلقول، تخليق.

شته والی (štawā́lay) نر.م. موجودوالی، سته‌والی، موجوديت.

شتی(۱) (šatáy) ښځ.م. ۱) پيين، يوه سپينه مرغۍ ده؛ ۲) وګ. شتا.

شتی(۲) (štay) ښځ.م. ۱) پرپری، شپېتۍ، توکه، غوټۍ؛ ۲) د چونګښو کور؛ ۳) په ځمکه کې کوچنی کيندل شوی ځای.

شتی(۳) (sıtáy) ښځ.م. ۱) شپېتۍ، توبرۍ، د جوارو د وړيو هغه برخه چې دانې پرې نښتې وي، غبشی، غشی، تير؛ ۲) تېلی، شپېتۍ، لپشه.

شتېمی (štemáy) ښځ.م. ۱) شتامبۍ، بغرۍ؛ ۲) مولی، د پښو پايکو د لرګي په سرکې غوندډه منډه تېره، پايکو کانی.

شتېر (šatár) نر.م. (عک.) د وړانګو کرکۍ، د رڼا درځه، په خونه کې يوه ځانګړې کړکۍ ده.

شتېل (šaṭál) ص. نر. م. ج. و گ. شپل.
شتېوپ (šṭop) نر.م. و گ. ستپوپ.
شټه (šaṭa) ښځ. م. سيټه، سوټکه، د جوارو غوټه چې پوستکي ولري.
شټېدل (šaṭedál) مص. ل. ارغوچکې وهل، شټلکې وهل، لغتکې وهل، پرقېدل.
شجاع (šujāʿ) ص. نر.م. ج. زړن، زړور، دلاور، د زړه خاوند، شجيع.
شجاعت (šujāʿát) نر.م. زړورتيا، زړورتوب، دلاوري، له اخلاقي ښېګڼو څخه يوه ده.
شجره (šajará) ښځ. م. سجره، نسب، نسب نامه، د نسب سلسله، شجرة النسب.
شجري (ليک) (šajari(lík)) نر.م. (خ.) يو راز ښکلاييز (تزييني) رسم الخط دی چې ثلث ليک يا محقق ليک ته شکل ورکوي.
شځرلی (šacárlay) نر.م. و گ. ترښځ.
شځړلی (šcáṛalay) نر.م. ځولی، اسکنه، د ترکانۍ يوه آله ده.
شحم (šáham) نر.م. ج. (ج. شحميات) وازده، وازگه: شحم له حيواناتو او نباتاتو څخه لاس ته راغلې غوړه ماده ده.
شحمي (šahmí) ص. نب. /نر. ښځ. م. ج. د شحم، وازگين، د غوړو، د تېلو.
شخ (šax) ص. نر. م. ج. ۱) کلک، سخت؛ ۲) څېږ؛ ۳) لک، دربدلی، نېغ.
شختولی (šaxtólay) نر.م. يو ډول وربښمينه جالۍ ده چې د واده په وخت کې يې د ناوې په پښو کې دننه اچوي.
شخړ (šxaṛ) نر.م. د الوتونکو لوی سيل.
شخړه[1] (šaxáṛa) ښځ.م. ۱) لانجه، جنګ، جنجال؛ ۲) يرغل، بريد؛ ۳) پنګه، دچاری تناب.

شخړه[2] (šxáṛa) ښځ. م. خوسابوی، بدبوی، ناولې بوی، بدبويي، د مردار شي بوی.
شخړه ييز (šxaṛayíz) شخړن، ناندريز، متنازع فيه، لانجن.
شخص (šaxs) نر.م. (ج. اشخاص) سړی، فرد، يو کس، تن، د انسان بدن.
شخصاً (šáxsan) ق. په خپله، هماغه شخص، يوازې شخص.
شخص پرستي (šaxsparastí) ښځ.م. شخصيت پالنه، د يوه کس احترام ساتنه.
شخصي (šaxsí) ص. نب. خپل، د ځان، ځانته، ځانګړی، خصوصي، د يوه کس.
شخصيت (šaxsiyát) نر.م. سړيتوب، شرف، د يو چا د يو لړ اخلاقي عناصرو جونګ.
شخکۍ (šaxkáy) ښځ. م. جوشېدونکې، جوش لرونکې، خوټېدونکې، ايشېدونکې.
شخلی[1] (šaxláy) نر.م. خرغوله، د اوري په څېر يو ډول ګيا ده چې ورې ورې دانې کوي.
شخلی[2] (šxúlay) نر.م. و گ. شخولی.
شخلي (saxaʿí) نر.ج. يو ډول ډېر خواږه انګور دي.
شخنتتۍ (šxantatáy) ښځ.م. شمشتی، شکرتتی، کاسه ګړب، کيشپ، کشپ.
شخنه (šxáṇa) ښځ. م. (ج. شخنې) مفصل، د هډوکي بند.
شخواټ (šaxwāṭ) نر.م. د ماشومانو يو ډول لوبه ده.
شخوده (šxodá) ص.نب. نوکاري شوی، شونګاري شوی، په نوکانو ګربدلی.
شخور (šxor) نر.م. کلکه شوې شګه، قتقانی.
شخول[1] (šxwál) نر.ج ۱) شور، غوغا؛ ۲) د مرغانو چغهار؛ ۳) کشوره؛ ۴) غم، خپګان.

شخول(٢) (šaxawə́l) مص. مت. ١) نښول، لګول، درول؛ ٢) کلکول.

شخولی (šxwálay) نر.م. ١) د غشو کڅوړه؛ ٢) طبراق، د مسافر ګوډی؛ ٣) شخلی.

شخوند (šxwánd) نر.م. سخوند، شخوند وهونکی حیوانات چې خپل خواړه نیم ژوولي تېر وي او بیا يې بېرته خولې ته راګرځوي او ژويي يې.

شخوند وهونکی (šxwándwahū́nkay) نر.م. وابنه خوړونکی حیوان لکه غوا، پسه، اوښ، وزه، مېږه او نور.

شخېدل (šaxedə́l) مص. ل. ١) جګېدل، درېدل، لګېدل؛ ٢) کلکېدل، سختېدل.

شد (sad) ص. نر.م ١) ټینګ، کلک، سخت، استوار؛ ٢) نر.م. تشدید، د صرف او نحوې په اصطلاح داسې یوه نخښه ده (ّ)؛ ٣) پرتم؛ ٤) څېږوالی.

شداوه (šdáwa) ښځ. م. شلاوه، یو ډول ګیا ده چې د دریاب په تل کې شنه کېږي.

شدت (šıdát) نر.م. ١) سختي، فشار؛ ٢) قهر، خوشکه؛ ٣) تېزي؛ ٤) قوت.

شدرو (šadráw) نر.ج. د ښځو خوږ، د ښځو غالمغال، د ښځو غوریو.

شدوپی (šadopáy) ښځ. م. ١) چکی، شین تپهکه، شېدوپی، یو ډول وابنه دي؛ ٢) دهقانکه، یو شنه، خړه، وړه برګه مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري.

شدیاره (šudyā́ra) ښځ. م. ١) ترکر د مخه یېوه شوې ځمکه، شودیاره، شیدیاره.

شدید (šadı́d) ص. نر.م.ج. ١) کلک، ټینګ؛ ٢) تونده، تېز؛ ٣) قوي.

شډل (šaḍə́l) ص. نر.م.ج. ١) ناتوړل شوی، څیږ؛ ٢) ناراسته، لټ؛ ٣) بې باره د نوړی؛ ٤) بې ډبه، بې ادبه؛ ٥) چټل، ناولی.

شډلتوب (šaḍaltób) نر.م. ١) څیږوالی؛ ٢) بې حاصلوالی؛ ٣) سستوالی، لټي؛ ٤) ساده ګي.

شډله (šaḍála) ص. ښځ. م ١) څیږه؛ ٢) بې حاصله، بې باره؛ ٣) سسته، تنبله.

شر(١) (šar) نر.م. فساد، پسات، فتنه، بدي، د خیر نقیض.

شر(٢) (š(a,u)r) نر.م. ١) شر، د اوبو د تویېدو اواز؛ ٢) غرپ، غورپ، چنبنه.

شراب (šarā́b) جن. ١) د چښلو شی، مشروب؛ ٢) مې، خمر، نبیذ، د خرما، انګورو... اوبه چې تخمیري شوې وي او چښل يې نېشه راولي.

شرابخانه (šarābxāná) ښځ. م. ١) متېران، بډالخی، مېخانه.

شرارت (šarārát) نر.م. ١) فساد، پسات، شر، فتنه؛ ٢) شر و پسات اچونه.

شرافت (šarāfát) نر.م. ١) شریفوالی، شریف کېدنه؛ ٢) لوړي، ستروالی، لویوالی.

شراکت (šarākát) نر.م. شریکېدنه، ګډون، برخه یا ونډه اخیستنه.

شرایط (šərāyít) نر.ج. د شرط جمع، و.ګ. شرط.

شربت (šarbát) نر.م.ج.جن. خوږوبی، خوږې شوې اوبه، له مېوو ایستل شوې اوبه.

شربل (šarbə́l) مص. مت. و.ګ. شاربل.

شرپ (šrap) صوت. نر.م. شرپ، شر، د اوبو د تویېدلو اواز.

شرپسند (šarpısánd) ص. نر.م. شري، شر خوښوونکی، شریر، شرغوښتونکی.

شرپهار (šrapahā́r) صوت. نر.م. شرپا، شرپی، شرپا، د څپېړې یا د لښتو د وهلو غږ.

شرت وشپاړس (šurtušpāṛás) نر.م.ج. خواره واره، ګډوډ، پاشان، متشتت.

شرح (šárha) بنځ. م. ۱) تشریح، بیان، تفسیر؛ ۲) پرانیستل، خلاصول؛ ۳) پراخول.

شرر (šarár) نر.م. سپرغی، سپیرمهغی، سپنکی، بځرکی، د اور وړه ذره.

شرشاهي (šaršāhí) بنځ. م ۱) شېرشايي، د پخوا وختو د تول یو وړوکی مقدار چې له ۱٤ گرامو سره معادل و؛ ۲) لړ؛ ۳) د یوې سکې نوم.

شرشر (šúršúr) نر.م. شور شور، شر شر، شرهاری؛ د اوبو د پرله پسې توییدلو یا بهېدنگ اواز.

شرشره (šəršará) بنځ. م. جـروبی، څـروبی، جوړ جوړی، زاوه، آبشار.

شرشوبنده (šaršobánda) بنځ. م. سرسوبنده، شوبله، پشوگی، زنځه، ځنځه (و گ. زنځه).

شرط (šart) نر.م. (ج. شرطونه، شرایط) ۱) داو، پیمان، قـرار، الزام؛ ۲) حالـت، موقـعیت؛ ۳) تړ، گرو.

شرطنامه (šartnāmá) بنځ. م. شرطپانه، عهدنامه، لوزنامه، قراردادپانه، ژمنپانه.

شرطي (šartí) ص. نب. نـر. بنځ. م. ج. ۱) شـرط والا؛ ۲) د شرط، په شـرط اړوند؛ ۳) د شـرط بیع (د قطعي بیع مقابل).

شرع (šarʕ) بنځ. م ۱) لاره، طریقه؛ ۲) دین، مذهب، قانون. (و گ. شریعت).

شرعاً (šarʕán) ق. د شـرعې له مخې، په شریعت سره، د دین، مذهب، قانون او ایین له مخې.

شرعي (šaraʕí) ص. نب. نر. بنځ. م. د شریعت، د شرعې، د دین، په شرعي یا شریعت اړوند.

شرغشی (šarğášay) نـر.م. کورکه، شلغشی، کالي، کهې ته ورته یو ډول سارانې وابنه دي.

شرغندویه (šarğondoyá) بنځ. م. اوری، توربک، د شرشمو په څېر یو ډول نبات دی.

شرغوبل (šarğobál) ص. نـر.م. اورلگاوی، اړودوړ، گډوډي، شخړه.

شرغه (šarğá) ص. نـر.م. هغه آس چې تندی او سترگی یې سپین وېښتان لري.

شرف (šaráf) نر.م. ۱) لویي، عـزت؛ ۲) حیثیت؛ ۳) پت، ابرو؛ ٤) د نسب لوړوالی.

شرفه (šurfá) بنځ. م. دکتاب د لومړي مخ چاپېرد طلاو لاجوردو تزیینات.

شرق (šarq) نر.م ۱) ختیځ، لمرخاته؛ ۲) هغه سیمه چې د غه لور ته پرته وي.

شرقي (šarqí) ص. نب. نر. بنځ.م. ختیځ، د شرق، په شـرق اړوند، هـر هغه څـه چې په ختیځ اړه مومي.

شرک (šírak) نـر.م. ۱) بړستن، تلتک، کنځړ؛ ۲) کفر، له خدای سره شریک پیدا کونگ.

شرکت (širkát) نر.م. ۱) گـډون، شریکېدنه، ونډه اخیستـنه؛ ۲) اق. کمپـنی.

شرکتي (š(ı,a)rkatí) نر. بنځ. م. ج. ۱) د شرکت، په شرکت اړوند؛ ۲) گډون کوونکی.

شرم (šárəm) نر.م. (ج. شـرمونه) ۱) وایه، حـیا؛ ۲) ناموس؛ ۳) مج. سپکاوی؛ ٤) پ. ک. هغه تادیه چې د مـلامت له خـوا هغه چـاته ورکـوله کېږي چې تېری پرې پرشوی وي.

شرمبی (šrambáy) بنځ. م. تولگی، کـونجی، د شلومبو دځبېلو نخش لرونکی لوښی.

شرمجن (šarəmján) ص. نـر.م. ج. شرمناک، شرمگیر، شرم کوونکی، حیا لرونکی.

شرمښ (šarmáṣ̌) نـر.م. لـهوه، سپي ته ورته یو وحشي حیوان دی.

شرمښ بېډی (šarmaṣ̌beḍáy) بنځ. م. د لهوه بېډی، د لهوه بجله.

شرمښکی (šarm(a,u)ṣkáy) ښځ. م. چرمښی، کړمیښار، شرمشکی، مار ته ورته خزنده چې څلور پښې او اوږده لکۍ لري.

شرمګیر (šarmgír) ص. نر. م. ج. شرمناک، حیاناک، حیادار، شرمجن.

شرمندتیا (šarmındtyā) ښځ. م. شرمینتیا، شرمېدنه، شرم او خپرجتیا، شرمنده توب.

شرمنده (šarmındá) ص. نب. خړ، ملامت، پیکه، خپرج، خړسترګی، خجالت شوی.

شرمول (šarmawál) مص. مت. ۱) خړول، خجالتول، شرمنده کول؛ ۲) دیوچا په ناموس او عفت تېری کول.

شرمېدل (šarmedál) مص. ل. ۱) شرم و حیا پرې غالبه کېدل؛ ۲) بې آبه او بې پردې کېدل.

شرمینګي (šarmingí) ښځ. م. شرمنده ګي، شرم و حیا شرمېدنه.

شرنګ (šráng) ص. نر. م. د فلزاتو یا ښیښه یي شیانو د لګېدلو اواز.

شرنګانی (šrangānáy) نر. م. جرنګانی، زنګوله، ګینګړی، شرنګاوړ، شرنګنی، جرنګانی.

شرنګهار (šrangahā́r) صوت. نر. م. شرنګا، شرنګهاری، شرنګی، د فلزاتو د لګېدلو غږ.

شرنګی (šrangáy) ص. ښځ. م. هغه اسپه چې سر زورې وي او ومنډې ته یې تول ځان رېږدي او د سر ځنډلو په وخت کې کېزې شرنګوي.

شرنګېدل (šrangedál) مص. ل. شرنګېدل، د فلزي یا ښیښه یي شیانو د لګېدلو په اثر اواز وتل.

شر و شور (šarošór) نر. م. غالمغال، ځوږ، شور وځوږ، غوړېږ.

شروع (šurṓ') ښځ. م. ۱) پیل، سر، پیلونه، لاس پورې کول؛ ۲) و ګ. سریزه.

شرونه (šarawána) ښځ. م. و ګ. خنجک[۲].

شرونه ژاوله (šarawána žāwla) ښځ. م. د شرونې کند، دخنجک د ونې کند..

شرهار (šarahā́r) نر. م. صوت. جرهار، جړهار، شړهار، د اوبو د توېېدو پرله پسې اواز.

شری (šā́ray) نر. م. سری، شیری، سرخکان؛ د کوچنیانو یوه معموله ناروغي ده.

شري (šarí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) پساتي، فسادي؛ ۲ ښځ. م. یو ډول توکر دی.

شریان (šəryā́n) (ج. شریانونه، شرائین) رګ: هغه رګونه چې له زړه څخه تازه وینه د بدن نورو برخو ته رسوي.

شریپه (šaripá) ښځ. م. د بام چجه، د بام تلپاچه، د بام چنه، شرفه.

شرېدل (šaredál) مص. ل. شوریدل، شوریدل، د اوبو پر له پسې توېېدل.

شریر (šarír) ص. نر. م. ج. ۱) شري، پساتي، شر او پسات غوښتونکی ۲) په جرګه او مرکه کې هغه څوک چې ډېر غالمغال کوي.

شریطه (šaritá) ښځ. م. ۱) شرط او پیمان؛ ۲) اد. دعائیه، په قصیده کې د پای بیتونه.

شریعت (šarisát) نر. م. شریعه؛ ۱) سنت، مذهب ایین: داسلام یا بل هر اسماني دین ګرده اخلاقي ،اقتصادي او حقوقي مقررات؛ ۲) دین او ملت؛ ۳) ګودر.

شریعت کول (šarisatkawál) مص. مت. له عدالت او انصاف څخه کار اخیستل.

شریف (šaríf) ص. نر. م ۱) دشرف او لویې خاوند؛ ۲) ساهو؛ ۳) داشرف د کلیمې مفرد مذکر.

شریک (šarík) ص. نر. م. (ج. شریکان، شرکاء) ونډه لرونکی، سهیم، ګډ، برخه لرونکی.

شریکېدل (šarikedә́l) مص. ل. ۱) ګډېدل، برخه او ونډه اخیستل؛ ۲) مل کېدل، ملګری کېدل.

شړ (šaṛ) ص. نر. م. ج. ۱) ناباده، شاړ، بې حاصله، شنډه؛ ۲) ساده؛ ۳) یو ډول ځنګلي دورمه ده؛ ٤) لټ، کاهل؛ ٥) د اوبو د توېېدلو اواز.

شړپ (šṛap) صوت. نر. م. شـرپ، چـړپ، د اوبو د توېېدو اواز.

شړت[۱] (šṛat) نـر. م. په اوبلـن شي کې د یوه شي د ښورولو اواز.

شړت[۲] (šṛat) ص. نر. م. لټ، سست، کاهل، شړم، شلم.

شړتوب (šaṛtób) نـر. م. شـاړتوب، شړتیا، بې حاصلوالی او بې توښي والی.

شړتول (šṛatawә́l) مص. مت. شړمول؛ ۱) په اوبلن شی کې د یوه څیز ښورونه؛ ۲) بې فایدې کول؛ ۳) سستول، لټ کول، شلمول.

شړتېدل (šṛatedә́l) مص. ل ۱) شړتېدل، شړمېدل، پـه اوبلـن څـیـز کې د یـوه شـی ښـورېدل؛ ۲) بې فایدې کول؛ ۳) سستېدل، لټ کېدل.

شړته (šṛatá) ښـځ. م. شـړهته، اوربشه، وربشـه؛ د اوربشې دانه.

شړته (šṛatә́) ص. نب. لږ، کم، په کمه اندازه.

شړشپه (šaṛšapá) ښـځ. م. د توپـان یا جګـړې وروستنی شېبه.

شړشړی (šaṛšaṛә́y) ښځ. م. ځـړوبی، شـرشره، شـور شـوری، جـوړ جوړی، غور غوره.

شړشم (šaṛšә́m) نـر. م. شـرشم؛ یـو ډول بوټی دی، تورې ورې دانې کوي چې ډېر زیات غوړي لري او ژېړ، ښایسته، ګڼ ګل کوي.

شړک (šṛák) صوت. نر. م. شړق، ترک، د متروکې، لښتې، څپېړې... د وهلو اواز.

شړکول (šṛakawә́l) مص. مت. شړقول، په متروکې، لښتې، څپېړې... سره وهل.

شړکېدل (šṛakedә́l) مص. ل. شـړقېدل، په لښتې، متروکې، او څپېړې وهل کېدل.

شړل (šaṛә́l) مص. مت. ۱) رټل، لېرې کول، ګوښه کول؛ ۲) غورځول، اچول، ارتاوول.

شړم (šṛam) ص. نر. م. ج. لټ، سست، شلم، تمبل، تنبل، شواړ، ځوړند.

شړمتوب (šṛamtób) نر. م. سستي، لټي، تمبلي، شواړتوب، شرم والی، شلم والی، ځوړندوالی.

شړمول (šṛamawә́l) مص. مت. شلمول، سستول، تمبلول، تنبلول.

شړمېدل (šṛamedә́l) مص. ل. شړوتېدل، شړتېدل، شلمېدل، لټ کېدل، تمبلېدل، سستېدل.

شړنګ (šaṛáng) نر. م. و ګ. شړنه.

شړنه (šaṛána) ښځ. م. ۱) لېرې کونګ، لرې کول، ګوښه کونګ؛ ۲) غورځونه، ارتاوونه.

شړوالی (šaṛwā́lay) نر. م. و ګ. شاړوالی.

شړوبی (šaṛóbay) نر. م. شیردان، د نل، سماوار او آبدان شیردان یا څوځکه، تونټی.

شړوتېدل (šaṛotedә́l) مص. ل. و ګ. شړمېدل.

شړول (šaṛawә́l) مص. مـت. ۱) و ګ. شـاړول؛ ۲) شـوړول، توېول، تو کـر یا کالي زږول، د تېپ غوښه توېول؛ ۲) پخول، خوږنول، نرمول.

شړوم (šṛom) نر. م. شلوک، ځګ او نور مواد چې د کوچو تر ویلې کـولـو وروسته په لوښي کې پاتېږي.

شړومبې (šṛombé) جن. شړمبې، تروې، شلومبې، شوملې، شومله، شنوبې.

شړون (šaṛū́n) نر. م. و ګ. شړنه.

شړونتیا (šaṛūntiā́) نر. م. تبعید، جلاوطني.

شړوند (šṛūnd) ص. نر.م. څوړ، ځوړند، کوږ، مړ.

شړونکی (šaṛúnkay) فا. نر.م ١) لرې کوونکی، ګوښه کوونکی؛ ٢) غورځوونکی، اچوونکی.

شړونګ پړونګ (šṛungpṛúng) ص. نر.م.ج. شړانګې، وانګې، سست پست، لټ پټ.

شړونګی (šṛungáy) ص. ښځ. ج. چړونکی، چړونګ، ټکی (اوبه)، ډېره لږه (مایع).

شړونه (šaṛawə́na) ښځ. م. ١) وګ. شاړونه؛ ٢) شوړونکی، تویونه؛ ٣) پخونه، نرمونه.

شړونی (šaṛū́nay) مف. نر.م. شړونکی، ګوښه کوونکی، رټونکی.

شړه (šáṛa) ص. ښځ. م. ١) شاړه، شنډه ځمکه؛ ٢) هغه کور چې څوک په کې نه اوسېږي.

شړهټه (šaṛháṭa) ښځ. م. وګ. شړته.

شړۍ (šaṛáy) ښځ. م. شالګی، ورینه لاسي جوړه کمپله.

شړۍ بوټی (šaṛaybū́ṭay) نر.م. دسپېرکی د بوټي په څېر یو ډول بوټی دی.

شړېدل (šaṛedə́l) مص. ل. ١) وګ. شاړېدل؛ ٢) شوړېدل، تویېدل؛ ٢) پخېدل، نرمېدل؛ ٣) مج. خرابېدل، ورانېدل.

شست (š(a,ı)st) نر.م. ١) نښکه، نخښه، نښان؛ ٢) خوړ؛ ٣) د غشي ویشتونکی ګوتمه؛ ٤) د کب نیولو کونډه.

شستی (šastáy) نر.م. وګ. داودي ګل.

شستۍ (šastáy) ښځ. م. ج. مو. «پرده»، د مضرابو ردیف، کیبورډ.

شش(١) (šaš) نر.م. یو ډول ګردی، پرې لرونکې ګانه ده چې د غاړې په امېل کې وي.

شش(٢) (šuš) نر.م. (ج. ششونه) وګ. سږی.

ششت (šašt) نر.م. شاشت؛ ١) غټه ګوته (ګوتمی) ٢) یو پښتني غمی لرونکی پسول دی.

شښک (šišk) نر.م. شوش، شوشک، ډیوډی، څپرګی، رواق، څپرکی.

ششنا (šıšnā́) ښځ. م. ششنېده، شنهار، شیشنی، د آس شنهاری، د آس شیشنا.

ششنل (šıšnál) مص. ل. ششنېدل، شیشنی کول، د آس ششنېدل.

ششنېدل (šıšnedál) مص. ل. شیشنل، شنهېدل، ششنل.

شط (šat) نر.م. ١) پتنې، د سیند څنډه؛ ٢) هر سیند چې په سمندر ګډېږي.

شطارت (šatārát) نر.م. ١) چابکي، تېزي؛ ٢) زرنګي، هوښیاري؛ ٣) بې باکي.

شطرنج (šatr ánj) نر.م. وګ. سترنج.

شعار (šısā́r) نر.م. (ج. شعارونه ١) نخښه، نښه، علامه؛ ٢) رواج، رسم؛ ٣) د یوې ډلې ځانګړی ږغ یا نخښه.

شعاع (šuṣā́ʕ) ښځ. م. (ج. شعاعوې) ١) وګ. وړانګه؛ ٢) هره سیده کرښه چې د یوې دایرې له مرکز څخه د هغې و محیط ته غځېدلې وي.

شعاعي (šuṣāsí) ص. نب. نر. ښځ. م. د شعاع، په شعاع اړوند.

شعبده (šuṣbadá) ښځ. م. چل، چم، دروهنه، حقه بازي، د لاس چالاکی.

شعبده باز (šuṣbadabā́z) ص. نر.م. مداري، څوک چې شعبده کوي.

شعبه (šuṣbá) ښځ. م. ١) دفتر، د رسمي چارو د اجرا کوټه؛ ٢) څانګه، ډیپارټمنټ.

شعر (šıṣér) نر.م. نظم، اشلوک، بدله، سندره، موزون کلام؛ مرتب کلام چې وزن و اهنګ لري.

شعري (šiʕrí) ص. نب. نر. ښځ. م. نظمي، د نظم، د شعر، په شعر اړوند.

شعله (šuʕlá) ښځ. م. ۱) شغله، لمبه، غوزڅکه؛ ۲) ځلا، رڼايي.

شعور (šuʕū́r) نر.م. ۱) درک، فهم، پوهه، حس؛ ۲) د سد و هوښ قوه، د درک و پوهېدنې قوه.

شعوراً (šuʕurán) ق. ۱) دشعور له مخې، په شعور سره؛ ۲) اراداتاً، شعوري، عمداً.

شعوري (šūʕurí) ص. نب. ۱) د شعور، په شعور اړوند؛ ۲) ارادي، په لوی لاس، شعوراً.

شغ (šaǧ) صوت. نر.م. سغ؛ د گولۍ د تېرېدو غږ.

شغاشغ (šaǧāšáǧ) نر.م. په چټکۍ، په توندۍ، په هواکې د غشي یا کارتوس د تېرېدو اواز.

شغال (šaǧā́l) نر.م. و گ. سورلنډی.

شغالي (šaǧālí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) و گ. چغالي؛ ۲) کچه، کم اصله.

شغالی (šaǧāláy) نر.م. ۱) یو ډول لټ او ښ دی؛ ۲) ص. نر.م. شلخی، شغلی، کم اصله، بدل.

شغرب (šaǧríb) نر.م. و گ. ختیځ.

شغرغ (šaǧráǧ) ص. نب. پساتي، فسادي، شرير، شري، شرجوړونکی.

شغز (šaǧz) نر.م. یو ډول غرنۍ غته ونه ده چې د اکاسي ونې په څېر سپین گل کوي.

شغل (šuǧál) نر. م. (ج. شغلونه) دنده، وظیفه، پېشه، مشغولیت.

شغله (šuǧlá) ښځ. م. (ج. شغلې) ۱) شوغله، شعله، لمبه، غورځکه؛ ۲) ځلا، رڼا، رڼايي.

شغلی (šaǧláy) نر.م. (لو.) د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

شغولان (šaǧulā́n) نر.م. د لوخې په څېر یو ډول بوټی دی.

شغهار (šaǧahā́r) صوت. نر.م. و گ. سغهار.

شفا (šifā́) ښځ. م. روغتیا، روغوالی.

شفاخانه (šifāxāná) ښځ. م. و گ. روغتون.

شفاعت (šafāʕát) نر.م. ۱) هیله کول، غوښتنه؛ ۲) له چا څخه بل چا ته د عفوې غوښتنه.

شفاعتگر (šafāʕatgár) ص. نر.م. د شفاعت غوښتونکی، د عفوې غوښتونکی، د بخښنې غوښتونکی.

شفاف (šafā́f) نر.م. ج. روڼ، روښانه، هغه څه چې د ښیښې او بلور په څېر وي.

شفاهي (šifāhí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. په خوله، د خولې، د خولې خبرې، په خوله وینا.

شفتالو (šaftālū́) نر.م. ج. شوتالو، شلتالو، ختوری، یو ډول خوږه او خوندوره مېوه ده.

شفتله (šaftála) ښځ. م. و گ. شوتل.

شفر (šifár) نر.م. (ج. شفرونه) شیفر؛ ۱) رمز، راز؛ ۲) د پټې لیکنې د کوډ کلي.

شفره (šifrá) ښځ. م. (مو.) د موسیقیز اثر د ریتم د ټاکنې اشاره، ټایم سیگنچر.

شفري (šifrí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) په شفر اړوند، رمزي؛ ۲) د شفر مؤظف.

شفعه (šafʕá) ښځ. م. د گاونډیتوب حق، د همسایگۍ حق.

شفق (šafáq) نر.م. د لمر لوېدو په پیل کې د لمر د روښنايي سوروالی او پاتې وړانگې.

شفقت (šafaqát) نر.م. ۱) مهرباني، لورېینه، پېرزوینه، گروهنه؛ ۲) زړه سوی.

شفیع (šafíʕ) ص. نر.م. ج. ۱) شفاعت کوونکی، هیله کونکی؛ ۲) د شفعې څښتن.

شفیق (šafíq) ص. نر.م. ج. ۱) مهربانه، لور کوونکی، گروهنی؛ ۲) زړه سواندی.

شق[1] (ǎaq) نر.م. (ج. شقونه) ۱) چاو، چاود، درز؛ ۲) عس. د تعرض یو شکل دی؛ ۳) څانګه، مسلک، رشته.

شق[2] (ǎıq) ص. نر.م. ج. ۱) جنجالي، لانجه مار؛ ۲) نر.م. کړکاچ، کش، جنجال، بسنډول.

شقاوت (ǎaqāwát) نر.م. د سعادت ضد، بدمرغه کېدنه، بدمرغي، بدبختي.

شقایق (ǎaqāyíq) نر.م. شقائق، شقایق النعمان، لاله (و ګ. ریدی).

شقب (ǎaqáb) ص. نر.م. مست، سرکښه، خشنګ، شوخ، سرکښ.

شقه (ǎuqá) ښځ. م. ۱) پچخوری، ریتاړه، ربکۍ؛ ۲) اوږد کاغذ چې په ازموینه کې د زده کوونکو نمرې په کې ثبتیږي.

شقي (ǎaqí) ص. نب. نر.ښځ. م. د سعید ضد؛ بدمرغه، بدبخته، بدلامی.

شقیقه (ǎaqiqá) ښځ. م ۱) تنکی، تپک، تندرکی، ستر؛ ۲) څنه، روږګه، اجل ځای.

شک (ǎak) نر.م. (ج. شکونه) ۱) شبهه، ګومان، د یقین خلاف، وټ؛ ۲) په هډوکي کې کوچنی درز؛ ۳) زرنیخ.

شکارل (ǎkārál) مص. مت. ښکارل، دتکارل، نسی کول، چوچو کول، کشکارل.

شکاک (ǎakák) ص. نر.م. شکمن، ګوماني، د شک وګومان خاوند.

شکاکیت (ǎakākıyát) نر.م. شک درلودنه، شک او ګومان لرنه.

شکال (ǎakál) نر.م. ۱) پښبندی، ښکیل، دربل، دوربل، پچاړی؛ ۲) شک، تردد.

شکاونه (ǎkāwaṇá) ښځ. م. ۱) شوکونه، شوکه، په تکی سره غلا؛ ۲) پرې کونه، غوځونه.

شکایت (ǎıkāyát) نر.م. ۱) ګیله، مانه؛ ۲) د چا د ظلم څخه سر تکونه؛ ۳) زاري.

شکر[1] (ǎúkər) نر.م. مننه، پاس لرنه، د چا د احسان مننه.

شکر[2] (ǎakár) جن. د شکرې ناروغي.

شکرانه (ǎukrāná) ښځ. م. ۱) منښته، ښه مننه، د شکر ادا کونې شی، نذرانه؛ ۲) مج. ذ کار اجوره.

شکرپاره (ǎakarpārá) ښځ. م. یو ډول خواږه زردالو دي چې په ونو کې یې وچوي او بیا یې څنډي.

شکرخند (ǎakarxánd) نر.م. مسکا، خوږه خندا، تبسم.

شکرخوب (ǎakarxób) نر.م. ۱) خوږ خوب، آرام او خوندور خوب؛ ۲) د سهار خوب.

شکرک (ǎakarák) نر.م. کوړی، کړوی، شکرکه، د نباتاتو یو ډول ناروغي ده.

شکرګزار (ǎukərguzā́r) ص. نر.م.ج. شکر کښونکی، شکر ایستونکی، شکر کوونکی.

شکرګنی (ǎakarganáy) نر.م. د مچمچیو کندو، شګیرګینی.

شکرلب (ǎakarláb) مف. نر.م. ۱) چاکی، بچی، کنډا؛ ۲) د ښې او خوږې ژبې خاوند.

شکره[1] (ǎakára) جن. ۱) تري، بوره، قند، چیني؛ ۲) د شکرې ناروغي.

شکره[2] (ǎıkrá) ښځ.م. ۱) بابښه؛ ۲) کیشکره.

شکری (ǎakaráy) جن. ۱) یو ډول خواږه دي؛ ۲) نر.م. د بابښې نر، یو ډول پیاوړی مرغه دی.

شکرۍ (ǎkaráy) ښځ. م. شکور، له مزرو اوبدل شوې توری.

شکریه (ǎukryá) ښځ. م. مننه، کورودانی، خوبښه، تشکر.

شکست (šɪkást) نر.م. ۱) ماته، ماتې، بايلات؛ ۲) درز، چاک، چاود؛ ۳) وګ. کسر

شکسته (šɪkastá) ص.ښځ.م. شکسته ليک، يو ډول ليک دی.

شک شک (šakšák) ق. نيغ نيغ، لک لک.

شکشکه (šakšaká) ښځ.م. ۱) د سپينتو يو ډول لوبه ده؛ ۲) ص. ښځ.م. (ج. شکشکې) هغه نجلۍ يا ښځه چې تر «لازم حد» زياته ګرځي.

شکل (šakál) نر.م. (ج. شکلونه) ۱) څېره، رنګ، قيافه، مخ، بشره، بڼه، قواره؛ ۲) سمبول؛ ۳) نظير، مثال، په څېر؛ ٤) کالبوت.

شکلاً (šəklán) ق. د شکل له مخې، د څېرې او بڼې له مخه، په ظاهره.

شکل پېژندنه (šakalpežandána) ښځ.م. جوله پوهنه، مورفولوجي، څېره پېژندنه، د ظاهرعلم؛ ۱) دژوي پوهنې يوه څانګه ده؛ ۲) صرف، د ژبپوهنې يوه څانګه ده.

شکلۍ (šakaláy) ښځ.م. کتوه، شمله، شلکی، د پګړۍ (لونګۍ) جوغه.

شکمپاره (škampārá) جن. ۱) موز، سپغول، سپرزه؛ ۲) دکاريز د دوو څاګانو ترمنځ فاصله.

شکمن (šakmán) ص.نر.م.ج. ۱) ډېدبی، تلولی، دوه زړی، شکي، ګوماني؛ ۲) مشتبه.

شکنبه (škanbá) ښځ.م. خند، د بېډيو يو ډول لوبه ده.

شکنجه (šɪkanjá) ښځ.م (ج. شکنجې) ۱) وګ. سکنجه؛ ۲) د ترکاڼ ګېره؛ ۳) د لرګي لاس ګېره، د صحافۍ ګېره.

شکنډر (škandáṛ) نر.م. د ګېډې درد، د نس خوږ، د معدې درد. اپنډيسايټس.

شکنډه (škanḍá) ښځ.م. د هلکانو يوه لوبه ده.

شکنه (škaná) ښځ.م. جن. (پخ.) ساړه تاوده، ښورواګی، پياوه، تاودوبي، تورتاوده.

شکڼه (škaṇá) ښځ.م ۱) د شکوڼ مؤنث؛ ۲) شنډه ښځه.

شکور (škór) نر.م. (ج. شکورونه) شبور، له مزرو څخه جوړه زرغۍ (توکرۍ).

شکورشا (škoršā́) ښځ.م. يو ډول ګيا ده چې په فصل کې راشنه کېږي.

شکورۍ (škoráy) نر.م. شکروټی، ورکوټی شکور، د شکور مصغر.

شکول (škawə́l) مص. مت. ۱) څېرل، بژه کول؛ ۲) لوټول، په لاره کې غلا کول؛ ۳) رابېلول، راجلاکول، را شوکول.

شکوڼ (škūṇ) نر.م. (ج. شکاڼه) شکاڼ، يو ډول وحشي حيوان دی چې پر بدن باندې تېره تور او سپين غشي لري.

شکوه[1] (šɪkwá) ښځ.م. ګيله، مانه، شکايت.

شکوه[2] (šukóh) ښځ.م. پرتم، شان، لويي، جلال.

شکوه[3] (šɪkūh) ښځ.م. ډار، بېره، وېره.

شکي (šakí) ص. نب. نر. ښځ. م. وګ. شکمن.

شکېدل (škedə́l) مص.ل. ۱) شوکېدل، څيرې کېدل؛ ۲) لوټېدل، دغله له خوا په لاره کې مال ترې اخيستل کېدل؛ ۳) رابېلېدل.

شکېدونی (škedū́nay) نر.م. څيرېدونی، څيرې کېدونکی (شی).

شکېزه (škéza) ښځ.م. وګ. اخکمزه.

شکېلل (škelə́l) مص. مت. بېډۍ رغړول، بېډۍ اچول، سپينبته درول، سپينتې اچول.

شکېلندر (škelandár) نر.م. ۱) ارغند، ارغوند، ارغه، مردکه؛ ۲) غټه بېډۍ، لويه سپينته.

شکېلی (škeláy) نر.م. وګ. شپېلک[1].

شکیه (šakıyá) ص. نب. د شک، د گومان، په شک اړوند، شک څرګندونکی.

شګاره (šıgā́ra) ص. ښځ. م. ۱) بلاربه، امېدواره، حامله (ښځه): ۲) متېزه، متیزکه، شګاړه.

شګری (šıgaráy) نر.م. ۱) د مجبورګړی، د مجبوړمبکی، د مجبورحالـه: ۲) توپک ته د دارو (باروت) اچولو آله.

شګری (šagaráy) ښځ. م. د خاورینو لوښو د جوړولو آله.

شګلن (šaglán) ص. نر.م. ج. شګونی، شګلوړ، شګن، د شګو، شګه لرونکی.

شګ ماهی (šagmāháy) نر.م. و ګ. ریګ ماهی.

شګموښی (šagmúṣay) نر.م. ریګمال.

شګوفه (šagufá) ښځ. م. غوټی، د میوو لرونکو ونو ګلان.

شګوګل (šagogál) نر.م. و ګ. شګي ګل.

شګون (šagū́n) نر.م. شګوم، ښاګوم، شوګوم، شونګن، شوګن، فال.

شګه (šága) ښځ. م. (ج. شګې) ۱) و ګ. ریګ: ۲) میده میده شوې تیږه.

شګۍ (šagáy) ښځ. م. د شګو ځای، هغه ځای چې ټوله یې شګه وي.

شګي ګل (šagıgwál) نر.م. و ګ. ابرک.

شل (šal) ص. نر.م. ج. ۱) فلج، ګوډ: ۲) نر.م. پوړی، دربه، زینه: ۲) د کرچ غوندې تېغ یا جارحه آله ده.: ۳) حرکت، خوځښته.

شلاته (šalā́ta) ښځ. م. بیم. لسیز. لښبک. د لوخې ښځ، د ډیلې ښځ.

شلامیر (šlāmír) نر.م. پتېتانه، پوټ پتانکه، د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

شلانده (šlā́nda) ښځ. م. شلاته، سمساره، سلانده.

شلاوند (šlāwánd) نر.م. شلاون: ۱) د کندهار او هلمند په اصطلاح کې وېش ته نږدې مانا لري: ۲) چې حاصل د څو کسو ترمنځ وویشل شي.

شلاوه (šalāwá) ښځ. م. یو ډول واښه دي چې د اوبو په ډنډ او تل کې راشنه کېږي.

شلبر (šalabár) نر.م. ۱) خېبر رخت، شخه او کلکه ټوټه: ۲) جولمبر او بې ترتیبه کالي.

شل پلاری (šalplā́ray) ص. نر.م. کم اصل، بې نسبه، د چا چې اصل و نسب معلوم نه وي.

شلت (šalát) ص. نر.م. لټ، سست، تمبل، کهال، تمبوس، شاړ، بېکاره.

شلتې (šalaté) ص. ښځ. ج. ۱) شلګې (آورښتې)، لواړې اوربښتې، شلګ: ۲) نیمې اومې وریجې.

شلتي (šaltí) ښځ. م. شلګ والی، شهل ژالی، خیږ والی.

شلخته (šaláxta) ص. ښځ. م. بې حیا ښځه، شلېته.

شلخورکه (šalxorā́ka) ښځ. م. سمساره، سمسیره، سمسره، سمسباره.

شلخی (šalxáy) نر.م. ۱) مورغوږی: یو ډول سابه دی: ۲) ص. نر.م. شغلی، کم اصل توپک.

شلدانه (šaldā́na) ښځ. م. د مرغلرو امیل.

شلغاړی (šalğā́ray) شلګر، شهلګر، نهزور، نهزه باز.

شلغټ (šalğát) ص. نر.م. ج. بې ډوله، بدشکله، بدقواره.

شلغشی (šalğā́šay) نر.م. و ګ. شرغشی.

شلغم (šalgám) نر.م. ج. تېپر، منګریته، بنګړیته، یو ډول سابه دی.

شلک (šalák) ص. نر.م. ج. و ګ. شلتې.

شل کول (šalkawál) مص. مت. کار سرته رسول، د یوې چارې تر عهدې وتل.

شلکه (šálaka) ښځ. م. لټي، سستي، تمبلي.

شل کېدل (šalkedál) مص. ل. کار سرته رسېدل، کار اجرا کېدل.

شلګ (šaláǵ) ص. نر.م. ۱) شډل، شلټې، شلګې (اوربشي)؛ ۲) ګېږ توکر؛ ۳) بېخې، ګرسره.

شلګر (šalgár) نر.م. و.ګ. شلغاړي.

شلګره (šalgára) ښځ. م. جړی، پر له پسې باران.

شلګري (šalgarí) ص. نر.م. شل سازي، نېزه سازي.

شلګونې (šalgúnc) ص. ښځ. ج. شل چنده، شل برابره، شل واري.

شلګونی (šalgúnay) ص. نر.م ۱) شلګون، شلی؛ ۲) شلمه.

شلګه[1] (šalgá) ښځ. م. د وړې لشه، د وړې لښته، د وړې لشکه، د غنمو د وړې سو ګ.

شلګه[2] (šalága) ص. ښځ. م. د شلګ مؤنث. شلګه ږيره، ګېږه (ښه نه خریل شوې).

شلګی (šalgáy) نر.م. ۱) ورکوټی شل، وړه نېزه؛ ۲) کمکی تبرګی.

شلګی (šálgay) ص. نر.م. شلمه، له شلو څخه یوه برخه.

شلګۍ (šalgáy) ښځ. م. ربکۍ، تاخچه، طاقچه، وړوکی تاخ، شیلګی، غراسکی.

شللو (šalaláw) نر.م. زیاته سپوره ښورروا، لړغوړي لرونکي ښورروا.

شلم (šlam) ص. نر.م. ۱) شړم، شواړ، سست؛ ۲) خانګه، کلکه وازده، لم. کلکه وازګه.

شلمدنه (šalamdána) ښځ. م. رنی، ړی، د یوه نبات سته ده چې په درملو کې هم کارېږي.

شلمول (šlamawál) مص. مت. و.ګ. شړمول.

شلنډ (šland) ص. نر.م. ج. څورب، چاغ، غوښن، مزی.

شلنډتوب (šlandtób) نر.م. شلنډوالی، څوربوالی، چاغوالی، څربښت، غټوالی.

شلنډول (šlandawál) مص. م.ت. څ[illegible]، چاغول، غوښن کول، مزی کول.

شلنډه (šlandá) ښځ. م. ۱) غـنه، شرمېښکی؛ ۲) سمساره.

شلنډېدل (šlandedál) مص.ل. چاغېدل، څربېدل، مزی کېدل.

شل و شوټ (šalošút) ص. نر.م. ج. ښېخې شل، ښشپړ فلج؛ ۱) د فلج نارغه؛ ۳) مج. بې کاره، لټ.

شلول[1] (šlawál) ص. مت. ۱) شکول، شوکول؛ ۲) څیرل، بړ، کول، څیرې کول.

شلول[2] (šalawál) مص. مت. فلجول، شل کول.

شلوم (šlom) نر.م. و.ګ. شړوم.

شلومباوڼ (šlombāwáṇ) نر.م. د چکې کڅوړه، د چکې خلته.

شلومبکه (šlombáka) ښځ. م. یو پلن سپین بوټی دی چې پره داري پاڼې لري.

شلومبې (šlombé) جن. شلومبه، تروې، شړومبې.

شله (šalá) ښځ. م ۱) د نس وازګه؛ ۲) پسته غوښه؛ ۳) ص. نب. جوغېدلی؛ ٤) سپین سترګی؛ ٥) عد. شلې، د وروستاړي په توګه راځي.

شله منا (šalamaná) ښځ. م. ښوندی، څخندی، ښوېندی، څښندی، ښویه تیږه.

شلي (šli) جن. غله، حبوبات، دانې.

شلې (šalé) ښځ.م. یشلی، یوډول غلمینه مرۍ ده.

شلیاپه (šalyāpá) ښځ. م. ګنده، بده، بګه، سروزنه، په پرتوګ کې د پرتوګ ښ اچولو ځای.

شلیته (šalitá) ښځ. م. ۱) جانخانی جوال، غونج، ګونده؛ ۲) د اوښ تالو؛ ۳) امیانی، همیانی؛

٤) دلی، ډېری، امبار؛ ٤) ص. ښځ. م. بدلمني، کاسیره؛ ٥) جوته، پاتې شوني؛ ٤) زړه وړینه توته.

شلېدل [١] (šledál) مص. ل ١) شکېدل، جلا کېدل؛ ٢) څیرې کېدل، بڅه کېدل.

شلېدل [٢] (šaledál) مص. ل. شیلېدل، شل کېدل، فلج کېدل..

شلیک (šilík) نر. م. ١) شلک، د توپک باتونه؛ ٢) پوځي سلامي، نظامي سلامي.

شلیکی (šlíkay) نر. م. اشتغ، اشتک، آشتق.

شلیل (šalíl) نر. م. ج. د شفتالو له جنسه یوه مېوه ده چې رنګ یې سور او ژېړ وي.

شم (šam) نر. م. ١) شمع، شمعه؛ ٢) د معاون فعل د متکلم مفرده صیغه ده، د (شول) له مصدر څخه جوړېږي؛ ٣) (اص.) له یخه منجمد.

شماخه (šamáxa) ښځ. م. وګ. شموخه.

شماخی (šamāxáy) ښځ. م. شمه، د چایو شمه.

شمار (šmār) نر. م. شمېر، حساب.

شمارپوهنه (šmarpohána) د سرشمېرنې علم، د احصائیې علم.

شمارل (šmarál) مص. مت. شمېرل، حسابول، ګڼل.

شمال (šamál) نر. م. ١) لمر ښی، د مړو خوا، د سویل مقابله خوا؛ ٢) وګ. باد ١).

شمال ختیځ (šamālxatíz) نر. م. شمال شرقي، د شمال او ختیځ تر منځ لوری.

شمال لوېدیځ (šamāllwedíz) نر. م. شمال غرب، د لمر ښی او لمر لوېدو ترمنځ لوری.

شمامه (šamāmá) ښځ. م. د خراسان د موسیقی یوه لرغونې آله ده چې په قاموسو کې د شپېلۍ یا تولکې پر ډول یاده شوې ده.

شمان (šamán) نر. م. هغه خاورې - خټلې چې پند جارو کولو سره له یوه ځایه څخه راټولېږي.

شماندروز (šmāndróz) نر. م. یو ډول لګل شینډروز، شمندروز، قناویز، یو ښکلی د وربښمینو توکر و.

شمبلکار (šambalkā́r) نر. م. سمبلکار، یو ډول زهر دي.

شمپانزې (šampānzé) ښځ. م. چمپانزې، انسان ډوله بیزو.

شمته (šamaṭá) ښځ. م. د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

شمخه (šamáxa) ښځ. م. وګ. شماخه.

شمره (šamrá) ښځ. م. خ. د داېرو نهایي برخه.

شمړتي (šmaṛtí) جن، شمبړیته، یو ډول خوشبویه بوټی دی چې خلک یې په کتنغ کې وچ اچوي.

شمزۍ (šamzáy) ښځ. م. ج. د ملاتیر، اشتری، ستون فقرات.

شمزیوال (šamziwā́l) شمزۍ لرونکی، ملاتیر لرونکی، فقاریه.

شمس (šams) نر. م. لمر، نمر، نور.

شمس النهار (šamsunnahā́r) نر. م. د امیر شېر علي خان د دورې یوه جریده وه، په افغانستان کې لومړنۍ جریده ده.

شمسه (šamsá) ښځ. م. ١) ص. یو ډول تزئین و چې د کتابو د پوښو پر شا باندې جوړېده؛ ٢) د ګومبتې پر سر د لمر په شکل له فلز څخه جوړ شوی شکل؛ ٣) بت.

شمسي (šamsí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د شمس، لمریز، د لمر، پر شمس مربوط؛

شمسي انقلاب: د دوبي او ژمي د فصلونو راتګ.

شمسي سنه: لمریزه سنه، هجري شمسي سنه.

شمسي نظام: لمر او ټول اسماني اجسام چې د لمر پر شا وخوا راڅرخي.

شمشاد (šamšā́d) نر.م. د شمشاد ونه، يوه لوړه دنګه غرنۍ ونه ده چې ګردې پاڼې لري.

شمشتې (šamšatáy) ښځ. م. ۱) و ګ. کشپ؛ ۲) تمساح.

شمشمه (šamšamá) ښځ. م. ۱) پرتم، شان و شوکت؛ ۲) وياړ، سر لوړي، افتخار.

شمشو (šamšó) ښځ. م. سيخچه، ورکوټی سيخ.

شمشېر (šamšér) نر.م. و ګ. توره[1].

شمشېرکه (šamšeráka) ښځ. م. ګيره، يو تراشلې لرګی دی چې کونده او تير دواړه ورته سوري کوي، د کونډې له خوا يې تير ته ورننه باسي او د يوه لرګين ميخ په واسطه تير او کونده يو له بله سره د موټې تر څنګ کلکوي.

شمعه (šamʂá) ښځ. م. شم، شمه، موباتې، د مومو څراغ، شمع، موم باتې، موباتې.

شمعه دان (šamʂadā́n) نر. م. شمعدانی، د شمع اېښودلو شی يا آله.

شمکلی (šamkaláy) نر. م. ۱) هغه تارونه چې د څادر څنډو، د پټکي شملو او... ته پرېښودل کېږي؛ ۲) چمکلی، يو ډول ګانه ده چې غاړکۍ غوندې غاړې ته ځوړندېږي.

شمکی (šamakáy) نر. م. سيګولې، ترېخه، يو ډول ترېخ بوټی دی.

شملانه (šamlā́na) ښځ. م. بې پروايي، بې اعتنايي.

شمله (šamlá) ښځ. م. ۱) جوغه، کتموه، شکلی؛ ۲) د پګړۍ سر و پای؛ ۳) پ. ک. شمله، د نارينتوب نخښه ده.

شمن (šamán) نر. م. بت، صنم، محبوبا، مينه، معشوقه.

شمندروز (šamandróz) نر. م ۱) و ګ. شماندروز؛ ۲) څنې، څنې کوکو، سنبل (ګل).

شمندګوټی (šamandgóṭay) نر. م. يو ډول نبات دی او په غنمو کې راشين کېږي.

شمو (samó) ښځ. م. يو ډول ګندون دی چې د خامک کولو او ګلانو اچولو په ډول کېږي.

شموټګر (samoṭgár) ص. نر. م. شمتګر، چغلګر، شيطان، چغلمار، چوغل.

شموخه (samū́xa) ښځ. م. شماخه، شمخه، د ډېرنو په خبر وړي او د شولو په څېر بوټي واله يو ډول وابنه دي چې معمولاً په شولو کې راززغونېږي.

شمول (šumū́l) نر. م ۱) ګډون، اشتراک، داخلېدنه، برخه اخيستنه؛ ۲) احاطه کونګ، نيونه.

شموليت (sumūlyát) نر. م. ۱) ګډون کول، برخه اخيستنه، اشتراک کول؛ ۲) احاطه.

شمه[1] (šáma) ښځ. م. ۱) هغه کېږدۍ چې د وزو له تورو وچغنو نه جوړه شوې وي؛ ۲) و ګ. شمعه؛ ۳) شماخې، د دم شوو چايو پاتې شوې پاڼې.

شمه[2] (šū́ma) ښځ. م. شومه؛ ۱) خيراتي ډوډۍ چې په مړي پسې پخېږي؛ ۲) توان، سيک.

شميا (šamyā́) ښځ. م. مرز غوندې تور مرغه دی چې سپين سپين خاپونه لري.

شمېر (šmér) نر. م. و ګ. شمار.

شمېراند (šmeránd) نر. م. ګڼونکی، شمېرونکی، حسابدار، محاسب.

شمېرنومځری (šmernūmǯáray) عددي ضمير.

شميم (šamím) نر. م. ۱) ښه بوی؛ ۲) ص. نر. م. لوړ، جګ، مرتفع.

شناخت (šnā́xt) نر. م. ۱) پېژندنه، پېژندګلوي، اشنايي؛ ۲) د اتڼ مهارت.

شناخته (šnā́xta) ص. نب. ۱) آشنا، پېژندوی؛ ۲) ښځ. م. ښاخه، د قبر ولاړه تيږه.

شناخڅه (šnā́xca) ښځ. م. و ګ. شاخه.

شناره (šnā́ra) ښځ. م. یو ډول اغزی (غنه) دی.

شناز (šanā́z) نر.م. (ج. شنازونه) خیګ، ژی، مشک.

شناس (šınā́s) نر.م. ۱) پېژندګلوي، شناخت؛ ۲) ص.نر.م. دوروستاړي په ډول صفت جوړوي.

شناسه (šnā́sa) ښځ. م. و ګ. شاخه.

شناغله (šnā́ğla) ښځ. م. د شنیو پیتي، شنی او میده شیداني له اوړو سره ګډېږي، وروسته ډوډۍ تري پخوي چې دې ته شناغله وايي.

شنالغه (šnā́lğa) ښځ. م. نیمه خمیره، پتیر اوړه، هغه اوړه چې رسېدلي (خمیره) نه وي.

شناوۍ (šınāwáy) ښځ. م. شنووی، شنوبې، شلومبې، شنیبې.

شناوی (šnāwáy) ص. نر. م. شینجاوی، شنه ږیره، مې وریجې، د ږیرې یا سر ویښتان چې سپین او تور ګډ وي.

شلتۍ (šantáy) ښځ. م. شنډۍ، ډکه، بند.

شنجرف (šanjárf) جن. و ګ: شنګرپ.

شنجکۍ (šanjakáy) ښځ. م. و ګ. دمل.

شنځۍ (šanjáy) ښځ. م. و ګ. شمزۍ.

شنخته (šnáxta) ښځ. م. و ګ. شاخه.

شند (šand) نر.م. شاهین، باتور، ګوربت ته ورته یو ډول ښکاري مرغه دی.

شندل (šandál) مص. مت. ۱) نوستل، شیندل؛ ۲) څارول، جارول، ښندل.

شنده (šánda) ښځ. م. ۱) پارېدنه، هیجان، ولوله؛ ۲) ملنډې، مسخرې؛ ۳) اسراف؛ ٤) نامعلومه مصیبت.

شندی (šandáy) نر.م. و ګ. رېدی.

شندي (šandí) ص. نب. ۱) پارېدلی، هیجاني؛ ۲) توکمار، مسخراچي؛ ۳) بدخرخي، اسرافي.

شنډ (šanḍ) ص. نر.م. ۱) بې ثمره، بې حاصله، بې میوې؛ ۲) اګر، وچ، عقیم؛ ۳) وران، ویجاړ؛ ٤) و ګ. زنجپیل.

شنډاک (šanḍā́k) نر.م. یو ډول سوبه ده چې په پنځو چیتیو سره کېږي.

شنډتوب (šanḍtób) نر.م ۱) شنډوالی، بې ثمرتیا؛ ۲) وچېدنه، اولاد نه زېږېدنه، عقیم والی؛ ۳) ویجاړتیا، خرابوالی.

شنډوخاني (šanḍuxānī́) نر.ج. ص. نب. شونډو خاني، یو ډول خواږه اوږده کندهاري انګور دي.

شنډول (šanḍawál) مص. مت. ۱) بې حاصله کول؛ ۲) عقیمول، له اولاده اچول؛ ۳) بې نتیجې کول.

شنډه (šánḍa) ص. ښځ. م. ۱) وچه، عقیمه، هغه ښځه چې اولاد نه زېږوي؛ ۲) بې ثمره، بې حاصله.

شنډۍ (šanḍáy) ښځ.م. ۱) شنتۍ، بند، ډکه؛ ۲) د یو ډول ونې نوم؛ ۳) اوم اکوړ، اومه میوه.

شنډېدل (šanḍedál) مص. ل ۱) بې حاصله کېدل؛ ۲) له اولاده پاتې کېدل، عقیمېدل؛ ۳) خرابېدل، ویجاړېدل؛ ٤) بې نتیجې کېدل، ناکامېدل.

شنقار (šanqā́r) نر.م. ښنکار، د باز د کورنۍ یو مرغه دی.

شنکاړه (šankā́ṛa) ص. ښځ.م. سنګړه، تراړه، ډبرینه، کانیزه ځمکه.

شنکی (šınkáy) نر.م. شینکی، هغه ختکی چې تر ګل وروسته دانه نیسي او شین رنګ لري.

شنګ (šang) نر.م ۱) خفیف اواز؛ ۲) افواه، شایعه؛ ۳) ص. نب. لړ، لړ غوندې؛ ٤) رمز، اشاره.

شنګار (šangā́r) نر.م. سغهار، د توپک د ګولیو د تېرېدو اواز.

شنګال (šangā́l) نر.م. ښنګل، ښوره، ښېره، شناګه.

شنګرف (šangárf) جن. و ګ. شنګرپ.

شنگرک (šangrák) نر.م. مرغنی، عناب، یو ډول مېوه ده چې په درملو کې استعمالېږي.

سنګرئ (šangráy) ښځ.م. ۱) د خاورینو لوښو د جوړولو قالب؛ ۲) د څوکیدارۍ او څارنې لپاره څلورکونجه برج.

شنګړپ (šıngáṛp) نر.م. جن. د جیوې سولفور، د جیوې دکان د ډبرو څخه یو ډول چې سور یا قهوه یي رنګ لري.

شنګړه (šangáṛa) ښځ. م. شیګاړه، متیزه، داسې پېغله یا ښځه چې له کوم نارینه سره وتښتي.

شنګلی (šangaláy) نر.م. پېښه، رنګارنګ مرۍ په تار پېیې، له دغو مریو څخه تارونه ښېلوي او سرونو ته یې دوې درې غوټې ورکوي، چې د څونډۍ بڼه پیدا کوي.

شنګڼ (šangáṇ) نر.م. شګون، شګوم، ښاګوم، ښګوم.

شنګوری (šangū́ray) نر.م. یو ډول خړ وزمه غرنۍ بوټی دی.

شنل (šanál) مص. مت. ۱) التهول، پلتل؛ ۲) کینل، کینودل؛ ۳) تار تارکول، شینډل، پاشل.

شنوالی (šanwā́lay) ښځ.م. ښونلی، د ښوون د ونې زړی او دانې، د زیتون دانې.

شنوبې (šnobé) جن. شلومبې؛ و ګ. شړومبې.

شنه (šna) نر.ج. ۱) واښه، نباتات؛ ۲) سابه؛ ۳) شین رنګ.

شنه پېروي (šnaperawí) ښځ.ج. دسترګو شنه پرده.

شنه توخله (šnatūxə́la) ښځ.م. شنه غاړه، توره غاړه، یو ډول ساري توخی دی.

شنه خړه (šnaxáṛa) ښځ. م. ق. سهار وختي، پر لوی سهار، سپېدې چاود، سپېده داغ.

شنه زرغونه (šanazarǧoná) ښځ. م. و ګ. سره و زرغونه.

شنه غاړه (šnaǧā́ṛa) ښځ.م. و ګ. شنه توخله.

شنه کوتره (šnakawtára) ښځ.م. ولغه، غرنۍ کوتره، دښتي کوتره، سارانۍ کوتره.

شنه لوخړه (šnalūxáṛa) ښځ.م. خورسکه، غروسکه، غرسکه، شین دود، ګڼ لوګی.

شنه هریړه (šnahariṛá) ښځ.م. شنه اریړه، یو ډول طبي بوټی دی.

شني (šánay) نر.م. ۱) شیني، شوني، د چرګانو شیني؛ ۲) شیني، یو ډول دانه ده چې د لاس پرګوتو یا د پښو په تلي کې راخېژي؛ ۳) خسمار.

شنې (šne) ښځ. ج. شنی، تیتاقې، اوږې، دخنجک د ونې غوړې دانې.

شنېدل (šanedál) مص. ل. ۱) رېږدل، ترېدل، رېږدېدل؛ ۲) زهیرېدل، پریشانه کېدل.

شنېلی (šınelā́y) نر.م. و ګ. شینلی.

شڼ (šaṇ) ص. نر.م. ۱) مست؛ ۲) د آس ششنی.

شڼا (šaṇá) صوت. ۱) شڼ، شنهار، ششنی؛ ۲) مج. ښځ. م. شور، مستي.

شڼ شڼ (šaṇšaṇ) نر.م. شڼا، شنهار، شیشنی، د اس ششنی.

شڼشڼی (šašaṇáy) نر.م. ۱) ګونګړی، ګینګړی؛ ۲) شرنګاوو، جرنګانی.

شڼول (šaṇawál) مص. مت. ۱) څنډول، څنډل، خوځول؛ ۲) ششنول، ششنول، شونول.

شڼهار (šaṇahā́r) صوت. نر.م. ۱) شڼا، کشهار؛ ۲) ششنا، د آس اواز؛ ۳) د پانګو د رېږدو اواز.

شڼېدل (šaṇedál) مص. ل. ۱) رېږدل، خوځېدل، ښورېدل؛ ۲) شیشنېدل، ششنېدل (د آس).

شو (šo) صوت. ښځ. م. ایش، اوش، وش، هش، ایشه، د خره د درولو غږ.

شواخون (šawāxūn) نر.م. نول، غم، کړاک، رنځ، خوږين زړه.

شوار (šwār) ص. نر.م ۱) ارت، آزاد؛ ۲) غوړولی، خپور ور، اوار، هوار.

شوارول (šwārawál) مص. مت ۱) ارتول، ازادول، خلاصول؛ ۲) غوړول، خپرول، اوارول.

شواريدل (šwāredál) مص.ل. ۱) ارتيدل، وازيدل، خلاصيدل؛ ۲) غوړيدل خپريدل، اواريدل.

شواړ (šwāṛ) ص.نر.م.ج. ۱) بې ترتيبه، بې نظمه؛ ۲) سست پست، نرم، شړم، ژاولې.

شواړه (šwāṛá) ص. ښځ. م. ۱) شاړه، شنډه، بې حاصله؛ ۲) بېکاره او لټه (ښځه).

شواړې شواړې (šwāṛéšwāṛé) ق. ۱) توکر توکر، ځيرې ځيرې؛ ۲) بې نظمه، ګډوډ؛ ۳) سست پست.

شوال (šawā́l) نر.م. ۱) پرتوګ؛ ۲) چار، کار.

شوبله (šóbla) ښځ. م. ۱) وګ. زنځه؛ ۲) ن. اص. جنګي ټانک؛ ۳) ښځ. م. هغه اوبه چې په سيند کې لښتي لښتي بهيږي؛ ۲) زابر، زاکښ، جر.

شوبين (šawbín) ص. نر.م.ج. هغه څه چې د فاسفور د ترکيباتو مواد لري او د شپې په تياره کې ښکاري.

شوپ (šup) صوت. نر.م. غوړپ، غړپ، ګوټ، د مايعاتو د څښلو اواز.

شوپا (šopā́) ص. نر.م. شوپه، ناسنته، شوپړ، هغه سړی چې سنت (ختنه) شوی نه وي.

شوپرک (šawparák) نر.م. څکالکی، څکالی، مابنام ښاپېرک، کتبيز، تې مرغه دی، بدن يې وړو اوغټ وزرونه لري د، شپې الوتنه کوي.

شوپړ (šopáṛ) ص. نر.م. وګ. شوپا.

شوپه توب (šopatób) نر.م. شوپه والی، ناختنه توب، ناسنت توب.

شوپه شو (šopašó) ص. نب. شوپشو، تيت پرک، تار په تار، خپورور، خپرې ورې.

شوپيان (šupyán) نر.م. تاوان، ضرر، اناوړ، نغوړ، نقصان.

شوپيانه (šūpyāna) ښځ. م. ۱) تور، تومت؛ ۲) شرم، خجالت.

شوت (šut) ند. نر. م. سوچ! سچ! شتکی (عمل)، سوچېره! د لوبو يوه اصطلاح ده.

شوتار و بازار (šawtār wbāzār) نر.م. (لو.) د ژمني موسم يو ډول لوبه ده.

شوتتی (šawtatáy) نر.م. وګ. کيشپ.

شوترکي (šutaráki) ښځ. م. داره، د اوبو داره، د اوبو پشکه.

شوتل (šawtál) نر.ج. شوتله، شبتل، شفتل، شبدر، يو ډول ګياه ده.

شوته (šawtá) جن. يوه سرښتنا که ماده ده چې د ونو او نباتاتو له حشرو او خزنده و ځخه راتوييږي او نبات وچوي.

شوتلړ (šutláṛ) نر.م. شترلړ، دوه مايل لرګي دي چې د ارټ د پړې د تاوولو لپاره درول شوي وي.

شوتې (šáwte) ښځ.ج. ۱) توکې ټکالې، ملنډې؛ ۲) اوتې بوتې، چټياټ، ناشودي.

شوټ (ṣuṭ) ص. نر.م.ج. ۱) شوټه، شل، هغه څوک چې لاس يا پښه يې شله او له کاره لويدلې وي؛ ۲) نر.م. په سپورتو کې د هدف په لور د ګيند پورې وهلو عمل.

شوټ کليان (šūṭkalyān) نر.م. وګ. سود کليان

شوټکه (šūṭáka) ښځ.م. غوټۍ، سوټکه، د جوارو وږی.

شوټه (šūṭá) ښـځ.م. ۱)اوم ختکی، اومه خربوزه؛ ۲)ص. نب. و گ. شوټ ۱).

شوټی (šūṭáy) ص. نـر.م. شوټ لاسی، په لاس شوټ، په لاس گوډ.

شوخ (šox) ص نر.م. ج ۱)وران، مست، شیطان؛ ۲)ظریف، ټوکمار؛ ٤)روښانه رنگونه.

شوخون (šawxún) نـر.م. تاړ، شبخون، ناتار، د شپې له خوا پر دښمن باندې ناڅاپي یرغل.

شوخي (šoxí) ښځ. م۱)وراني، مستي، شیطاني؛ ۲)ټوکـه، ظـرافت.

شودانه (šawdāná) ښځ.م. شوانه، سیلی، لوېړنده، دماشومانو د تندي اوکوټي ترمنځ نرمه برخه.

شودپی (šodapáy) ښـځ.م. ۱)و گ. شدوپی؛ ۲)شودې پی، یو ډول شیدې لرونکی نبات دی.

شودر (šawdár) جن. و گ. شوتل.

شودسارنگ (šudsaráng) نـر.م. (مو.) سود سارنگ، د کافي ټاټ یو راگ دی.

شودناټ (šudnāṭ) نر.م. سودناټ، سدمناټ، د میگ راگ د پترو له بارجاو څخه یو دی.

شوده (šodá) جن. و گ. شیدې

شوده (šodá) ص. نب. ساده، بې تهذیبه، کم عقل، سوډر.

شودیاره (šudyāra) ښځ.م. و گ. شدیاره.

شودې والا (šudewālá) شیدې خرخوونکی، شودې خرخوونکی.

شودې وریجې (šudewrijé) شیدې وریجې، شیرینج.

شوډنگ (šoḍáng) ص. نر.م. ج. ۱)شوده، ساده؛ ۲)بې غیرته ؛ ۳)نر.م. له شرمه ډک عمل.

شور[۱] (šor) نر.م. ۱) چغې، ناري، سوري، خوږ؛ ۲)د خولې جنگ؛ ۳)خوشکه، قهر؛ ٤)هیجان.

شور[۲] (šur) صوت. نر.م. شر، شوږ، چوږ، شرت، د مایع شي د بهېدو او توییدو اواز.

شورا (šorá) نر.م. ۱)سلا، مشوره، مصلحت، سورت؛ ۲)شورا، جرگه، غونډه.

شورش (šoráš) نر.م. و گ. ښورښ.

شورشر (šoršár) نر.م. دخولې جنگ؛ غالمغال.

شورشور (šuršúr) صوت. نر.م. شرشر، شرشر، د اوبو د توییدو اواز.

شورکی (šūrkáy) صوت. نر.م. شرهار، شورهار، شورکی، د اوبو یا مایعاتو د پرله پسې توییدلو اواز.

شورکی (šorakáy) ښځ.م. شـارکه، زرگره، گل خرینگه، مینکه، مینا، ښارونی، ښارو.

شورماشور (šormāšór) نر.م. خوږ، شور و غوغا، چاړچوړ، غالمغال.

شوروا (šorwā́) ښځ.م. و گ. ښوروا.

شوره (šorá) جن. و گ. ښوره.

شوړېدل (šuredál) مص. ل. چړېدل، شړېدل، شرېدل، د اوبو یا نورو مایعاتو توییدنگ.

شوړ (šuṛ) صوت. نر.م. ۱)جړ، شړ، د مایعاتو د توییدو اواز؛ ۲)غړپ، گوټ، شوپ، جرعه؛ ۳) نر.م.ص. نب. چوخړن، چوپړن، چوړن.

شوړاتوت (šoṛātút) نر.م. سوړه توت؛ د شستې توت له کورنۍ څخه یو ډول توت دی.

شوړايي (šoṛāyí) ښځ.م. کیپ، قیف، کیف.

شوړپوړ (šuṛpúṛ) ص.نر.م.ج. ۱)ناولی، مردار؛ ۲)شرم، شواړ.

شوړتک (šuṛták) نر.م. داسې ټوکرچې سست او شړل اوبدل شوی وي.

شوړک (šuṛk) نـر.م. شوت، شت، سچ، شیچ، جلتک، پروښنه، شتکی کول.

شوړگی (šorgáy) نر.م ۱) اونگ، هاونگ، هاون، چتو، وکلی؛ ۲) دشلومبو لوښی.

شوړول (šurawál) مص. مت. ۱) شړول، تویول، یو شي له ډېرو پخولو یا مینځلو یا ډېرو زړولو له امله شړول؛ ۲) د تپ شړېدل، کالي شړېدل.

شوړه(۱) (šóra) ښځ. م ۱) د چنولو توکر؛ ۲) ماشوړه، خولپوټی؛ ۳) غټه مری، لویه خمڅه.

شوړه(۲) (šúra) ښځ. م. ۱) دجوارو ځنه؛ ۲) د باجرې وږی؛ ۳) ص. ښځ. م. هغه سترگه چې اوبه او چوخنې کوي.

شوړهار (šurhār) صوت. نر.م. شورهار، شرهار، شورکی، شرار.

شوړېدل (šuredál) مص. ل. ۱) د ډېرو پخېدو یا پربول کېدو یا زړېدو له امله تویېدل، شړېدل؛ ۲) شورهار کول؛ ۳) د تپ، لباس... شړېدل.

شوش (šoš) نر.م. ۱) وگ. ششک؛ ۲) مرغند، سکروټه، خوړلن، شوشی.

شوشک (šošák) نر.م. وگ. ششک.

شوغ (šuğ) ص. نر.م. کوږ، ټاټ، تاټ شوی، منحني.

شوغړېدل (šuğredál) مص. ل: ۱) سوغړېدل، دده پر دده اوښتل، اړخ پر اړخ اوښتل.

شوغکه (šuğáka) ښځ. م. لشه، اشکه، لښه، د غنمو یا اوربشو د وږي لشه.

شوغول (šuğawál) مص. مت. کږول، ټاټول، منحني کول.

شوغه (šuğá) ښځ. م. ۱) شخ ویښته، څیره ویښتان؛ ۲) غدکه، چوغه، جوغه، لویه چینه، چکمنه.

شوغی (šuğáy) ص. نر.م. ۱) هغه پسه چې غوږونه یې سپین تکي ولري؛ ۲) کوسه.

شوغېدل (šuğedál) مص. ل. کږېدل، منحني کېدل.

شوق (šawq) نر.م ۱) ناټ، ځله، شله، میل، مینه، لېوالتیا، ذوق؛ ۲) تص. مفرط میل، انزعاج.

شوقدر (šawqádar) نر.م. وگ. شوکدر.

شوقمن (šawqmán) ص. نر.م.ج. لېوال، شوقي، ذوقمند، کازمن.

شوک(۱) (šūk) مف. نر.م ۱) شکېدلی، پرې شوی؛ ۲) لوڅ شوی، مال او شته ترې اخیستل شوی.

شوک(۲) (šok) نر.م. ۱) ښور، ټک، شرق، جرک، ټکان، ضربه؛ ۳) دحیرانتیا په وخت کې د مغز یا احساساتو ناڅاپي پارېدنه.

شوکاره (šūkára) ښځ. م. نوکاره، ټونگاره، شیگاره شونگاره، گرړی.

شوکانی (šawkā́nay) نر.م. نرم، پوست او ښوی کاڼی چې له هغو څخه ځینې لوښي جوړوي.

شوک پوک (šūkpúk) د ن. نر.م. ځیرې ریرې، ځیرې ځیرې، ریتاړې ریتاړې.

شوکت (šawkát) نر.م. برم، پرتم، اوکوب، شان، سامانه، شمشمه.

شوک تراپي (šoktrapí) ښځ. م. د شوک په وسیله معالجه، د شوک درمان، د عصبي تحریک په وسیله روغتیا اعاده کول.

شوکدر (šawkadár) نر.م. شبکدر، د قدرشپه، شب قدر، لیلة القدر، شوقدر.

شوکمار (šukmā́r) ص. نر.م. (ج. شوکماران) داړه مار، شوکه کوونکی، لارې وهونکی.

شوکور (šawkór) ص. نر.م.ج. شپه ړوندی، شپبلندر، شپېغلی، شبکور.

شوکول (šukawál) مص. مت ۱) شکول؛ ۲) رابېلول، راجلا کول؛ ۳) په لاره کې شکونه کول.

شوکه (šū́ka) ښځ. م. غلا، تښتونه، لاره وهنه، له یو چا څخه په لاره کې په زور مال اخیستل.

شوکې پوکې (šūkcpūké) ص. نب. و گ. شو ک پو ک.

شوکېدل (šukedál) مص. ل. و گ. شکېدل[1].

شوګه (šúga) ښځ. م. یو ډول وریجې.

شوګیر (šawgīr) نـر. م. خوب نه کول، شوګیره، شپه پر سر اخیستنه.

شول[1] (šwál) مص. ل. سول، کېدل.

شول (šul) ص. نر. م. سخت، کلک، ټینګ.

شولپمبی (šolpambáy) نر. م. شولمپی، پلاله، د شولو میده واښه، شول واښه، پرووه.

شولتکی (šoltákay) نر. م. شولک، شولګ، د بدن پوست، د وجود پوستکی.

شولخ (šoláx) نر. م. د ژبې زیړه برخه، د ژبې ځیره حصه، د ژبې پاسنۍ برخه چې ځیره وي.

شولکه (šoláka) ښځ. م. و گ. ژوره[1].

شولکی (šolakáy) ښځ. م. یو ډول کوچنی بنیان، د نوي زېږېدلي ماشوم ورکوټی بنیان.

شولګ[1] (šolág) نر. م. ۱) شولک، د پوستکي لومړی طبقه؛ ۲) بوجی، بوری، ګونی، ګونی.

شولګ[2] (šulág) نـر. م. ژامـه، زامـه، د خولې ژامه.

شولګره (šolgára) ص. نب. شـولګر، هغه ځمکه چې شولې په کې کرل شوې وي.

شولمبکه (šolambáka) ښځ. م. یـو ډول پلن بې ډنډره بوټی دی چې پاڼې یې سپین رنګ لري.

شولمپی (šolampáy) نر. م. و گ. شولپمبی.

شولواښه (šolwáṣ̌a) جن. پرووه، ناړی، پـلاله، د شـولو دروزه، د شولو واښه.

شوله[1] (šolá) ښځ. م. ۱) د وریجو بوټی، د شولې بوټی؛ ۲) جن. یو راز خواړه دي چې د پنډو وریجو څخه پخېږي.

شوله[2] (šwála) ښځ. م ۱) د نس خوږیکې؛ ۲) د ښارویو د نوکانو پرې کـولـو آلـه؛ ۳) د قـولنج درد؛ ۵) د ښځې د وضع حمل درد.

شولی (šoláy) ص. نب. بېکاره او سسته ښځه.

شولې (šolé) ښځ. ج. د وریجو بوټي.

شوم (šūm) ص. نر. م. ج. (ج. شومان) ۱) کرتی، موزي، بخیـل؛ ۲) نحس؛ ۳) بدمرغه؛ ٤) مج. نهار، وږی.

شوماشتي (šomāští) ښځ. م. زمـوږ د هېواد له ژبو څخه یوه ژبه ده. د ژوند تاتوبی یې کونړ دی.

شومتیا (šumtyā́) ښځ. م ۱) شوموالی، کنجوسي، بخیلي؛ ۲) مج. بدمرغي؛ ۳) نحوست.

شومړې (šumṛé) جن. و گ: شړومبې.

شومل (šumál) مص. ل. شـومـول، چښل، څښل، چکل، څکل، د مایعاتو غوړېل.

شومله (šomlá) ص. نب. زوړ او له کاره وتلی شی.

شومول (šumawál) مص. مت. و گ. شومل.

شومه (šū́ma) ښځ. م. ۱) د مېوې څوښه؛ ۲) دیوه شي جـوهر و قوت؛ ۳) د مـړي د لـومړۍ شپې یادګال پوره کېدو خیرات؛ ٤) د شپې یوه برخه؛ ٤) د یوې شپې خواړه؛ ۵) دیوه وخت زرې.

شومه دم (šūmadám) نر. م. نیمه شپه، پخه شپه.

شومه نیول (šumaniwál) مص. ل. (پ. ک.) له ډوډۍ څخه لاس نیول؛ څوکسه د نوانې په توګه د هغه چا کره ورځي چې د ورر سېدلی زیان د غچ لپاره هېڅ جوړې ته نه حاضرېږي، په دغه وخت کې نوله ډوډۍ څخه لاس نیسي چې د کور خاوند د دوی غوښتنه ومني.

شومی (šū́may) نر. م. غرپ، ګوټ، شوپ.

شومي (šūmí) ښځ. م. ۱) شوموالی، شومتیا؛ ۲) نحوست؛ ۳) لوږه؛ ٤) کمزورتیا.

شونټی (šonṭáy) ښځ. م. پېړۍ، پېړه، ډروکي، پېلوغی، چراغ‌چوب؛ ۲) ص. ښځ. م. شوټی، هغه ښځه چې په يوه لاس ګوډه وي.

شونډ (šūnḍ) جن. ۱) و.ګ. زنجپيل؛ ۲) نر. م. شونډه، سونډه.

شونډا (šunḍā́) ص. نب. شونډور، شُنډور، کندا، شونډو، غټ‌شونډی.

شونډان (šunḍā́n) نر. ج. شونډې، سونډې، د (شونډه) جمع.

شونډک (šunḍák) نر. م (ج. شونډکونه) وربوز؛ د شونډو لاندېنۍ برخه چې زنه هم په کې راځي.

شونډکی (šūnḍakay) ص. نر. م. بدرنګه، بې خېرې، د بدرنګې ښې ښځې ښتن.

شونډکيزچرګ (šunḍakizčárg) نر. م. پيل مرغ، خرتمی چرګ، فيل مرغ.

شونډو (šuḍú) ص. نب. و.ګ. شونډا.

شونډوخاني (šunḍuxā́nī) نر. ج. ص. نب. و.ګ. شنډوخاني.

شونډه (šū́nḍa) ښځ. م. (ج. شونډې) شُنډه، سونډه، د خولې پلندېنۍ برخه چې دوې برخې لري.

شونډه وتل (šunḍawatál) مص. ل. پرشونډه باندې واره واره بخارونه راختل.

شونډيز (šunḍíz) ص. نر. م. ج. د شونډې، په شونډه اړوند – شونډيز غږ (ب. پ).

شونکی (šū́nkay) نر. م. کېدونی، کېدونکی، شونی، ممکن.

شونګوره (šūngóra) ښځ. م. شونګه، هغه ښېډۍ چې يوه څنډه يې نه وي.

شونګن (šūngán) و.ګ. شګون.

شونګه (šū́nga) ښځ. م. هغه سپنسته چې يوه څنډه يې نه وي.

شونه (šwána) ښځ. م. کېدنه.

شونی (šū́nay) مف. نر. م. شونکی، کېدونکی، کېدونی، ممکن.

شوو (šwū) ښځ. م. پناه‌ورکونګ، پناه.

شووينيزم (šowinízam) نر. م. په‌وطنپالنه کې تعصب، افراطي وطنپالنه.

شوه (šáwa) ښځ. م ۱) د شيشم‌ونه؛ ۲) ص. نب. ق. کنبته، څور، شهوه ۳) عجز، انکسار.

شوه توب (šawátob) نر. م. څورتوب، څوروالی.

شوه کېدل (šawákedál) مص. مت. ۱) شهوه کېدل، ښکسته تلل؛ ۲) مج. له‌جګړې څخه لاس اخيستل، عجز ښکاره کول.

شوی (šáway) مف. نر. م. سپينه‌شوې خامتا، سپينه‌شوې بيستی.

شوې (šáwe) ښځ. ج. نيم، يوه ونه ده چې پوستکی او پاڼې يې تريخ خوند لري.

شه (ša) ف. ۱) شو، سو، کېده، استمراري ماضي؛ ۲) سه، د مخاطب مفرد صيغه ده – ورک شه!.

شها (šahā́) ښځ. م. شهی، معشوقه، مجبوبه.

شهاب (š(a,ı)hā́b) نر. م. ۱) لمبه، د اورلمبه؛ ۲) ستوری، روښانه ستوری.

شهاب ثاقب (šahābısāqíb) نر. م. اسماني ډبرې، اسماني تيرې، شهاب، ميتيور.

شهادت (šahādát) نر. م. ۱) شاهدي‌ورکونه، ګواهي‌ورکول؛ ۲) ل. م. حضور، معاينه، اطلاع؛ ۳) شهيدېدنه؛ ٤) څرګندېدنه.

شهادت نامه (šahādatnāmá) ښځ. م. ۱) برې ليک، ډيپلوم، ډپلومه؛ ۲) تصديق؛ ۳) شهادت ليک، شهادت پاڼه.

شهامت (šahāmát) نر. م. ۱) مېړانه، غيرت؛ زوورتوب؛ ۲) لويي، سترتوب؛ ۳) څيرکي.

شهانه (šahānā́) ص. نب. د شاه، شاهي، شاهانه.

شهباز (šahbā́z) نـر.م. ۱) لمسپین غټ باز، ښه ښکاري باز؛ ۲) مو. وگ. زخمه.

شهد (šáhad) جن. وگ. شات.

شهرت (šuhrát) نر.م. ۱) مشهورېدنه؛ ۲) ښکاره کېدنه، څـرګندېدنه، جوتېدنه؛ ۳) سوانح، پېژندنه.

شهريار (šahrıyā́r) نر.م ۱) دښار مشر؛ ۲) پاسوال، ټولواک، پاچا.

شهزاده (šahzādá) نر.م. وگ. شازاده.

شهسوار (šahswā́r) ص. نـر.م. شا سوار، د اس د سپرلۍ ماهر.

شهکار (šahkā́r) نر.م. وگ. شاهکار.

شهلا (šahlā́) ص. ښځ. م. ۱) تکې توري ښایسته سترګې (ښځه)؛ ۲) شين ويره سترګې؛ ۳) يو ډول نرګس.

شهنايي (šahnāyí) ښځ. م. مو. شاهنايي، شهنا؛ «سورنا»، د موسيقۍ يوه لرګينه آله ده.

شهند (šahánd) نر.م. وگ. شند.

شهو (šahó) ښځ. م. ۱) شها، شـهۍ، معشـوقـه؛ ۲) شهۍ، ددلي مينه (معشوقه).

شهوت (šahwát) نر.م. ۱) مني؛ ۲) جماع ته زړه کېدل؛ ۳) د لذت د درک ميل.

شهود (šuhū́d) نر.م ۱) حاضرېدنه؛ ۲) ع. مشاهده؛ ۳) شاهدېدل، د شي لېدل.

شهيد (šahíd) ص. نـر.م. ۱) د خدای په لاره کې مړ؛ ۲) حاضر، شاهد.

شهين (šahī́n) نر. م. ۱) وگ. شند؛ ۲) د يوه ساز نوم دی.

شی (šay) نر.م. (ج. شيان) ۱) مال، متاع؛ ۲) څه، څيز؛ ۳) (فل.) پديده.

شي (ši) ف. مرستيال فعل دی چې په حال، استمراري اوراتلـونکې زمانه کې استعمالېږي؛ د امر صيغه ده.

شياځه (syā̌ja) ښځ. م. شاځه، شازه، دتيږې تبۍ، دکانۍ تبۍ، پلنه تيږه.

شښبره (šebára) ښځ. م. وچکی، لويه تبه، خواچي توره تبه، محرقه (تبه).

شيبره (šibára) ښځ. م. اساني، سهولت.

شښبه (šebá) ښځ. م. ۱) لحظه، دم، آن، لږ وخت؛ ۲) ترله، تره، د باران شيبه.

شيبه (šíba) ښځ. م. يو ډول کچه مرغلره (مرغچۍ) ده.

شښبه ګړی (šebagaṛáy) درنګ شـښبه، درنګ ساعت، لږ ساعت، څه وخت.

شيت (šit) ص. نـر.م.ج. ۱) چخبیت، چیت پیت؛ ۲) مراوی، شيته، جينګ.

شيتان خوټ (šaytānxwáṭ) نـر.م. کولولو، د مټ شيطان، يو ډول خزنده ده؛ ۲) د ماشومانو يو ډول لوبه ده.

شيت په شيت (šitpašít) ص. نـر.م.ج. شـو په شو، خپور ور، تيت و پاشان.

شيتر (šitár) نر.م. څيړ رخت، شډل رخت.

شيته (šíta) ص. ښځ. م ۱) د شيت مؤنث؛ ۲) د يوې مرغۍ نوم دی؛ ۳) ښويه شوې ښځه.

شيته خوله (šítaxwlá) ښځ.م. جينګه خوله، ويته خوله، ويره خوله.

شښتی (šetáy) ښځ. م. ۱) شتی، توبری؛ ۲) تبره اوسپنه چې د تبر په سر لګول کېږي؛ ۳) توکه، پرېری؛ ٤) د لرګي تبلۍ.

شيټه (šiṭá) ښځ. م. شوټه جوار، د شخولو سره جوار، د جوارو هغه غوټۍ چې پټونه ولري.

شیخ (š(e,ay)x) ص. نر.م. ۱) سپین ږیری، بوډا؛ ۲) مرشد، پیر؛ ٤) مسلمان شوی هندو.

شېخ چلي (šexčalí) نر.م. یو افسانوي شوده دی چې نوم یې د کوزې پښتونخوا او هند په شعرونو سندرو او کیسو کې ډېر اخیستل کېږي.

شېخدو (šexdáw) نر.م. شخه دو، شیشو، شیشړ، بتخک، چیچړ. یو ډول مرغی دی.

شېخي (š xi) ښځ. م ۱) سپین ږیرتیا، بوډاتوب، زړښت؛ ۲) مرشدي، پیري؛ ۳) زهد، تقوا.

شېخی (šayxáy) نر. م. د پښونو یوه ناروغي ده.

شیدا (šaydā) ص. نب. ۱) مین، عاشق؛ ۲) ع. د جذباتو اهل.

شیدانکه (šidānka) ښځ.م. یو ډول نبات دی.

شیدې (šidé) جن. شودې، پی، شوده، لبن.

شیدې وغوړي (šidewuğwaṛí) جن. (پخ.) یو ډول خواړه دي.

شېډ (šeḍ) نر.م. (ج. شېډونه) شېټ، استر، پوښ، دویم استر.

شېرازه (šeráza) ښځ. م. ۱) د کلا له دېواله چاپېره راتاو شوی بل دېوال؛ ۲) ص. نب. ښېرازه، سمسور؛ ۳) جن. چکه، د تروو چکه.

شېراک (šerák) نر.م. تلتک، برستن، شېرک.

شیرالپ (širālap) نر.م. یو ډول نبات دی چې ژېړ گل لري.

شیرچای (širčáy) جن. توري، د شیدو چای.

شیرچایي (širčayí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. له سرو رنگو څخه یو ډول رنگ دی.

شېرخت (šerxát) نر.م. شېرخط، شېر و خط، د شرط تړلو او قمار یوه وسیله ده.

شېرخوله (šerxwála) ښځ. م. یو ډول شین بوټی دی چې ژېړ گلان کوي.

شیرخښت (širxəšt) جن. شیرخشت، زموږ د هېواد د طبي نباتاتو یو محصول دی.

شیردان (širdán) نر.م. ۱) ښوبه، توتی، څوخه، منبوکه، یوه آله ده چې په اودان، بوتل او... پورې نښتې وي؛ ۲) الموری، د ماشومانو یو ډول ناروغي ده.

شېرشاو (šeršáw) نر.م. کنده، کمکی تله، کوچنی ترازو، وړه تله.

شیرشیرک (širširák) نر.م. جبه‌زاره او مرغه لرونکې ځمکه.

شېرک (šerák) نر.م ۱) وگ. شېراک؛ ۲) شرک؛ کلاکار، شیغنکی.

شیرک (širák) نر.م. پی شوده، شیرگی، شیرگی؛ د جوارو هغه وړی چې دانه یې کلکه شوې نه وي.

شیرکارل (širkāral) مص. مت. ۱) اوشکې کول، ښکارل، توش کول؛ ۲) مج. لمسول.

شیرکټی (širkaṭáy) ښځ. م. هغه غوا چې کال وسر (تول کال) شیدې کوي.

شیرکښ (širkaṣ) جن. یو څه خمیره شوي اوره په اوبه کې منبي چې لږ پاتې شي او یو ډول ژاوله پیدا کړي بیا په زخم یا د ښپو په چاودو ږدي.

شېرکه (šeráka) ښځ. م. وگ. ښارو.

شېرکی (šerakáy) ص. نر.م. ۱) زمروتی، زړور؛ ۲) د شېر مصغر شکل.

شیرگرم (širgáram) ص. نر.م. ج. شیرگرمه، تړم تومڼ، تودوکی، تمنی، لومنی.

شېرگنی (šerganáy) نر.م. چته، د مچیو کندو، د مچیو ځاله، د مچیو گړی، شگیرگینی.

شیرماهي (širmāhí) نر.م. ۱) اصیل ماهي، یو ډول غټ کب دی؛ ۲) یو ډول صدف دی.

شیروار (širwā́r) نر.م. پی وار، څو کوروښه شیدې سره یوځای کوي، مستې یې په ګډه سره شاربي او کوچ یې په وار اخلي.

شیرواری (širwārā́y) ښځ. م. ۱) دلرګي څمڅی یاکونډی چې کوچ ورباندې له شلومبو څخه راغونډوي؛ ۲) دمستو کټوه.

شیروانی (širwānáy) ښځ. م. دکورتې دبام د پاسه له لرګو څخه پوښښ جوړوي په سر یې ختـه اچوي، په دې وسیلې سره د اوبو مخه نیسي.

شیرواني (širwānī́) ښځ.م. دنوي زېږېدلي ماشوم چینه.

شیروشکر (širušakár) نر.م. وګ. ذولسانین.

شیره (širá) ص. نر.م. ج. ۱) پوږ، ابلوچ، نابالغه هلک؛ ۲) وری، رودونکی ... ۳) عصاره، جـوس، د میوې اوبـه، څـوښ ۴) خـرېړی؛ ۵) ساده لیتی، اتوب.

شیری (šíray) نـر.م. د ګندنې په څـېر یو ډول بوټی دی چې خوږ خوند لري اوخوړل کېږي.

شېری (šerā́y) نر.م. وګ. شري.

شېری (šerā́y) ښځ. م. ج. وګ. شاری.

شېرین (šerín) ص. نر.م. ج. وګ. خوږ (۲).

شېرین بویه (šerínboyá) ښځ. م. وګ. خوږه وله.

شیرینکه (širinā́ka) ښځ. م. وګ. څوانکه.

شېریني (šerinī́) ښځ. م. (ج. شېرینۍ) ۱) خوږه، خواږه؛ ۲) زېږیې بدله؛ ۳) شـېریني خـوري، لاس نیوی؛ ۴) خوږوالی.

شېریني باب (šerinibā́b) نر.ج. خواږه، خواږه شیان، ټول هغه شیان چې خواږه وي.

شېږ (šeṛ) ص. نر.م. وګ. شوږ ۳).

شېړا (šerā́) ص. نب. ډوغـر، څـوک چې په یوه سترګه ړوند وي.

شیزوفرني (šizofrnī́) ښځ. م. (رو.) شیزوفرینیا، دروح یا شخصیت د تجزیې ناجوړي، د ځواني جنون، یوه اروایي ناروغي ده.

شیزوګوني (šizogonī́) ص. نب. (بیا.) شایزوګـوني، غیر زوجي ځانګړی مضاعف انقسام دی.

شیسټ (šist) نر.م. یوه کـرېستالیني ډبره ده چې په اسانۍ سره پرده پرده کېږي.

شیشپر (šišpár) نر.م. ۱) مج. غږانګه، دقهر ناره؛ ۲) مېخ لرونکی سوټی.

شیشتی (šištáy) نـر.م. شـپشتی، د څـرخ پـره، برونی، لکه د ژرندې د څرخ پرې.

شیشړ (šišáṛ) ص. نـر.م. ۱) بې حیا، بې شرمـه، چیچړ؛ ۲) نـر.م. چـوړو، شیشو، شبخدو، یو ډول مرغۍ ده.

شیشک (šišák) نر.م. ششک، درشیل، دوشیرل، پیشرلی، درې کلن پسه.

شیشکه (šišā́ka) ښځ. م. ۱) روپ، اربـابنی، بلا؛ ۲) لښته، شتکه؛ ۳) دتغر نرۍ نرۍ کرښې.

شیشګی (šišgáy) نـر.م. جبـزګی، شـیژګی، شکوڼ ته ورته یو کـوچنی تې لرونکی اوحشره خـوړونکی ژوی دی پـزه یې اوږده، لاسونـه او پښې یې لنډ دي.

شیشګی مار (šišgaymā́r) نر.م. تورمار.

شیشن (šišán) نر.م. چېشنکی، اوله، لیری، نوی زېږېدلی وری، وری چې شودې روي.

شیشم (šišám) نر.م. وګ. شوه۱).

شیشنل (šišnál) مص. مت. وګ. ششنل.

شیشنی (šišnáy) نر.م. ششنا، د اس شیشنا، د اس جګ او ځانګړی اواز.

شیشو (...) نر.م. وګ. شبتې ۲).

شیشه (šišá) ښځ. م. و گ. ښیښه.

شیشی (šišáy) نر. م. شیشنار، سسی، لگوونی، یو بوټی دی چې د اور بلولو لپاره کارېږي.

شیطان (šaytā́n) ص. نر. م. ج. (ج. شیطانان) د غټ دیب، ابلیس؛ ۱) د اسلام له نظره شیطان یو پېری دی چې له اوره پیدا شوی دی. ۲) مج. چوغلگر؛ ۳) شوخ، ورانکاری.

شیکی (šíkay) نر. م. یو ډول زهرجن بوټی دی.

شیگره (šigará) ښځ. م. ۱) باران؛ ۲) تېز باران، د باران تېزه شېبه.

شیگړه (šigáṛa) ص. ښځ. م. شیگاره، شنگره، متېزه، له خپل مېړه څخه تښتېدلې ښځه.

شیل (šil) نر. م. ج. ۱) یوه رسوبي ډبره ده؛ ۲) د باندې کلک پوښ؛ ۳) گوجی؛ ٤) گولی.

شېلاوه (šelāwá) ښځ. م. یو ډول خړوبونه ده چې په توله ځمکه باندې یو شان اوبه ودرېږي.

شېله (šelá) ښځ. م. ۱) خوړ، لگد؛ ۲) دسترگو په کونجو کې کتنه.

شیله پینگ (šilapíng) ص. نر. م. ج. گوبنی، گوښه، له خلکو جلا، څنډې ته.

شېلی (šeláy) نر. م. له سپین و تور رنگ څخه یو مرکب رنگ دی.

شیمي (šimí) ښځ. م. و گ. کیمیا.

شین (šin) ص. نر. م. (ج. شنه) ۱) یو رنگ دی؛ ۲) و گ. زرغون ۲)؛ ٤) راټوکېدلی، زرغون شوی، راشین شوی.

شین امي (šinamí) ص. نر. م. نالوستی، بېسواده، بالکل امي.

شین پاڼی (šinpā́ṇay) نر. م. نیلوفر، د نیلوفر گل، یو ډول بوټی دی چې غټ گل کوي.

شین پوزی (šinpózay) نر. م. گلبتی توپک.

شین تتی (šintatáy) نر. م. و گ. شمشتی.

شین تړی (šintaṛay) نر. م. یو ډول بلبل دی.

شین توپکه (šintopáka) ښځ. م. و گ. شدوپی.

شین توپی (šintopáy) ښځ. م. و گ. شدوپی.

شین تاغ (šintāğ) نر. م. شین تغی، شین تغ، شین تاغی، یو مرغه دی.

شینجاوی (šingjāwáy) نر. م. شین وزمه، مړاوې ونه، مړاوی بوټی، جینگ بوټی، شیته بوټی.

شینجکی (šinjakáy) ښځ. م. و گ. دمل.

شین چغزی (šinčağzáy) ښځ. م. پسته، غرنی مېوه ده.

شین چمبی (šinčambáy) نر. م. چړوی، رنگریز، تنگریز (و گ. رنگریز).

شین خوټی (šinxóṭay) نر. م. شین تغ، یو مرغه دی چې په درې یې نیله زاغ بولي.

شین خورکه (šinxwaráka) ښځ. و گ. شرمنکی

شیند (šind) نر. م. و گ. شند.

شیندکه (šindáka) ښځ. م. گاټې، واړه واړه کاڼي چې هلکان پرې لوبې کوي.

شیندل (šindál) نر. ج. ۱) دخارویو تر پښو لاندې لامده خوشايي؛ ۲) مج. بولې، متیازې، ادرار؛ ۳) مصدر مت. نوستل، ښندل، خپرول.

شیندونی (šindúnay) نر. م. ۱) د شیندلو آله؛ ۲) ص. نر. م. بدخرڅه، مسرف.

شینده (šindá) نر. ج. نوسته، شننه، ښنده.

شیندی (šindáy) نر. م. ۱) یو ډول غرنۍ وابښه دي ۲) د حبوباتو داني؛ ۳) و گ. ربدی.

شین ډولی (šinḍáwlay) نر. م. مړاوی فصل، جینگ او شیته فصل.

شینډی (šinḍáy) ښځ. م. کړاو، ربړ، کړاک.

شین زمری (šinzmaráy) ص. نر.م. زړور، دلاور، تکړه او چمتو.

شین ږیری (šinzíray) ص. نر.م. ګړوینتی؛ چې ږیره یې سپین او تور وینښتان ولري.

شین سترګی (šinstárgay) ص. نر.م. شینی، شینو، د شنو سترګو خاوند.

شین سری (šinsáray) ص. نر.م. مې وریجې وینښتان لرونکی.

شین سرې (šinsáre) ښځ. م. ۱) یو ډول شنه توپی ده؛ ۲) سونه، یو ډول هیلۍ ده؛ ۳) ص. ښځ. م. د شین سری مؤنث.

شین سورخی (šinsurxáy) نر.م. ۱) شین بخن رنګ، شین ویره؛ ۲) یو ډول آس دی.

شینشوبی (šinšóbay) نر.م. سارایي ویلنی، وحشي پودینه.

شین غاړی (šingắṛay) نر.م. رناګی، یوه خړه مرغۍ ده چې نسبتاً غټه او شنه غاړه لري.

شین غټ (šingáṭ) نر.م. نیمه پخه غله، کچه غله.

شین غټه (šingáṭa) ښځ. م. پلوه ګوته، بونده، لاکولکړه، چوخلی، دشهادت ګوته.

شین غزی (šingázay) نر.م. د غز یو ډول ونه ده چې پاڼې نه غورځوي.

شین غوده (šingóda) ښځ. م. تیتارې، یو ډول مرغۍ ده.

شین غولانځی (šingolánǰay) نر.م. دوزو، مېږو یو ډول نارو غي ده.

شین کڅ (šinkáć) نر.م. یو ډول رګ لرونکې تیږه ده. له دې تیږې نه مردکي هم جوړوي.

شینکلی (šinkaláy) ښځ. م. شتکه، شیشکه، شنه لښته.

شین کوړم (šinkwṛám) نر.م. شین ډنډ، د اوبو ځلیر، تالاو، د اوبو ډنډ.

شین کوژی (šinkóžay) نر.م. د یوې مرغۍ نوم دی.

شین کوسی (šinkośay) نر.م. ۱) ترکوترې غټ یو ډول مرغه دی؛ ۲) یو ډول شنه مرۍ ده.

شین کومکه (šinkūmáka) ښځ. م. شین کومه، سارانۍ کوتره، شنه کوتره، ولغه.

شینکی (šinkáy) نر.م. ۱) خام ختهکی؛ ۲) شنه وابنه؛ ۳) رنګه خاورې.

شینکۍ (šinkáy) ښځ.م. خاوری، کنډول، خاورینه کاسه.

شینکی ماهی (šinkaymāháy) نر.م. یو ډول شین ښکلی کب دی.

شینګټۍ (šingaṭáy) ښځ. م. شینغتۍ، شنه ختیل، اومه مېوه.

شینګړۍ (šingṛáy) ښځ.م. برج، اټاری، اتارس، ټاری، ګړی، بورجل، مربع شکله برج.

شینګړو پینګړو (šingṛópingṛó) ص. نب. شړانګې وړانګې، شاړې واړې، شړم مړم.

شینګړه (šingaṛa) ص. ښځ. م. شیګړه، شنګړه، شینګړی، متیزه؛ ۱) هغه مېږوښه چې له مېړه ځخه وتښتي؛ ۲) هغه نجلۍ چې تر واده د مخه په خپل مېړه یا بل چا پسې وتښتي.

شینګړۍ (šingaṛáy) ص.ښځ.م. و ګ. شینګړه.

شینګلی (šingwálay) نر.م. ۱) شین ګل، یو ډول مضر بوټی دی؛ ۲) داوبښ غولانځه، یو ډول خوږ بوټی دی چې شین ګل لري.

شینګی (šingáy) نر.م. یابو، ټټو یا هغه اس چې د سپرلۍ نه وي او بارونه پرې وړل کېږي.

شینلی (šinaláy) نر.م. شنیلی، تازگی، شنه او تازه واښه یا گیاه.
شین منځی (šinmánǰay) ص. نر.م. شین مغزی، یو ډول ختکی دی چې منځ یې شین وي.
شینو (šinó) ص. نر.م. شین سترگی.
شینوالی (šinwā́lay) نر.م. شین رنګ لرنه، کبود؛ د بدن پوستکی چې ضربه ووینې.
شین وبره (šinwábra) ص.نر.م.ج. شین بخن، شین وشمه، شین ورگی، شین رنگه.
شینوبی (šinóbay) نر. ښځ. م. شناوی، نری شلومبې.
شین ورګی (šinwárgay) ص.نر.م. ۱) و گ. شین وبره؛ ۲) هغه حیوان چې شین پوستکی ولري.
شینولی (šinwálay) نر.م. نیله، یو ډول چنار دی.
شینی (šínay) نر.م. ۱) شونی، یوه خزنده ده چې د پسونو او چرگانو په پوستکي کې پیدا کېږي؛ ۲) وچن، خسمار؛ ۳) شینو، شین سترگی.
شینېدل (šinedə́l) مص. ل. شین کېدل، تو کېدل، زرغونېدل.
شېوا (šewá) ص. نب. روان، فصیح، بلیغ، بې تعقیده، رسا.
شېوه (šewá) ښځ. م. ۱) لاره، طریقه، روش؛ ۲) ناز، مکېز، کرشمه؛ ۳) ص. نب. کښته، څوړ، مایل؛ ٤) و گ. ښیوه ۲).
شېوه کېدل (šewakedə́l) مص.مت. و گ. شوه کېدل.
شیین (šayín) نر.م. و گ. شند.

ښ

ښ (ṣin,ṣe) نر.م .ښځ. م.د پښتو الفبې څلېرويشتم توری دی . په پېښور ، ننګرهار او پکتيا کې په «خ» او پـه کندهار کې په يوه ځانګړې ږغ او مخـرج سره چې د «ش» لـه مخـرجه پرته او تر هغه پورته ادا کېږي.

ښاپېرک (ṣāperák) نر.م. و ګ. شوپرک.

ښاپېرى(ṣāperáy) نر.م(ج. ښاپېري) ١)شاپېرى ٢)ص. نر.م. (مج.) ښکلی ، ښايسته.

ښاپېرۍ (ṣāperáy) ښځ. م. شاپېرۍ؛ دښاپېرى مؤنث شکل ، يوافسانوي خيالي موجود دی.

ښاڅه (ṣāǰá) ښځ. م. و ګ. شاڅه.

ښاڅ (ṣāc) نر.م. غرور ، لويي ، کبر.

ښاڅل(ṣācál) نر.م. وياړل ،نازېدل ، فخر کول.

ښاڅمن(ṣācmán) نر.م. وياړن ، پيسمن ، مغرور.

ښاڅېدل (ṣācedál)مص. ل. نازېدل ، لويي کول؛ په خپلو شتو نازېدل او مغرورېدل.

ښاخ (ṣāx) نر.م. (ج. ښاخونه) ١) ببلي ، ښـونګ ، خونګ؛ ٢) د نسب سلسله.

ښاخدار (ṣāxdár)ص.نر.م١) ښاخ لرونکی ، ښاخور ځانګور؛ ٢)ښکرور؛ ٣)مج. غټ ، لوی ، قوي.

ښاخک (ṣāxák) نـر.م. ښکـر ، شاخک ، د کورني طبي علاج يوه وسيله ٠٠.

ښاخلن (ṣāxlán) نر.م. ج. و ګ. ښاخدار.

ښاخله(ṣāxlá) ښځ. م(ج. ښاخلې) ترکې ، مچرکی ، څېلانګه؛ وړوکې ځانګه.

ښاخور (ṣāxawár) نر.م. ج. و ګ. ښاخدار.

ښاخه (ṣāxa) ښـځ. م. روګی ، څـړه لاره ، څړه واټ ، کولی ، بادلی ، نرۍ لاره ،د پلو لاره.

ښاخۍ (ṣāxáy) ښځ. م. شاخۍ ، سکو ، د درمند او بوسو بادولو يوه آله ده.

ښاد (ṣād)ص.نر.م.ج. ١)خوښ ،خوشحال ،خوشاله؛ ٢)بريالی ، موفق.

ښادمن (ṣādmán) ص. نر.م. ج. ۱) ښاد شوی، خوشال، خوښ؛ ۲) بريالی، موفق.

ښادنامه (ṣādnāmá) ښځ. م. د خوښۍ ښکاره کولو يا د يوه چا د هرکلي له امله د ټوپک ډزې کول.

ښادول (ṣādawə́l) مص. مت ۱) خوښول، خوشالول، خوشحالول؛ ۲) خير رسول.

ښادي (ṣādí) ښځ. م. خوښي، خوشالي؛ ښاديانه، د خوښيو مراسم.

ښاديانه (ṣādyāná) ښځ. م. خوښي، ښادي، خوشالي ښادنامه.

ښادېدل (ṣādedə́l) مص. ل. ۱) خوشاله کېدل، خوښېدل؛ ۲) خير و ګټه رسېدل.

ښادېدنګ (ṣādedə́ng) نر.م. و ګ. ښادېدنه.

ښار (ṣār) نر.م. (ج. ښارونه) شهر؛ د انساني ټولنو د اوسېدو ځای چې آبادي، کورونه، سرايونه، پوهنتون تياترونه او داسې نور ولري.

ښارک (ṣārák) نر.م. ۱) د لرګي يوه وړه ټوټه ده چې د مېچنې تيرک پکې ګرځي؛ ۲) ښارګوټی.

ښارکوټ (ṣārkóṭ) نر.م. د ښار جنګي کلا، بالاحصار.

ښارګ (ṣārág) نر.م. ښه‌رګي، ښارګی، شارګ، شهرګ، وريد، د مرۍ غټه رګ.

ښارګوټی (ṣārgoṭay) نر.م. وړوکی ښار، کوچنی ښار، ورکوټی ښار، ښارک، ښارګی.

ښارګي (ṣārágí) ص. نب. وارخطا، تلولی، پريشانه، له وېرې بېهوښه کېدل.

ښارګی (ṣār gáy) نر.م. و ګ. ښارګوټی.

ښارمېشتی (ṣārméṣtay) ښاري، د ښار اوسېدونکی.

ښارمېشتي (ṣārmeṣtí) ښاريتوب، ښاري استوګنه، ښاري ژوند.

ښارو (ṣāró) ښځ. م. (ج. ښاروګانې) شارو، مينا، مينکه، يو تور مرغه دی چې وينا هم کوي.

ښاروال (ṣārwā́l) ص.نر.م. ۱) د ښاروالۍ يا بلديې رئيس، د ښاري چارو د سمبالولو موظف مشر؛ ۲) ص.نر.م.ج. ښاري، د ښار، په ښار اړوند.

ښاروالي (ṣārwālí) ښځ. م. بلديه، د ښاري چارو د تنظيم او د ښاريانو د هوساينې د وسايلو د برابرولو يوه موسسه ده.

ښاروګی (ṣārogáy) ښځ. م. د ښارو مصغره بڼه.

ښاره (ṣārá) ښځ. م. ۱) ښار غوندې لوی کلی؛ ۲) اشاره، زونګه، رمز.

ښاري (ṣārí) ص. نب. ۱) د ښار، په ښار اړوند؛ ۲) د ښار اوسېدونکی؛ ۳) متمدن، مهذب.

ښاغپ (ṣāğáp) ص. نر.م. سرابښ، الوی، سولن، وړ سترګی، اروا وړی.

ښاغل (ṣāğə́l) مص. مت. ۱) ښايسته کول، ښکلي کول؛ ۲) ښه ګڼل؛ ۳) چنول، غوره کول.

ښاغلتوب (ṣāğaltób) نر.م. ۱) ښاغلتيا، محترموالی؛ ۲) ښايست، ښکلا.

ښاغلی (ṣāğə́lay) ص.نر.م ۱) ښه مېړه، پتيالی، محترم، عزتمند؛ ۲) ستايل شوی؛ ۳) ښکلی، ښايسته.

ښالمه (ṣā́lma) ښځ. م. غاز، پای، خالمه، شيمه، د اوږو سربښن.

ښالنګ (ṣalang) ص.نر.م ۱) کجل، کجی، کچل؛ ۲) بوخت، لګيا، اخته.

ښاليز (ṣāliz) ص.نر.م. ښالېز، ښېرازه، سمسور.

ښاليزي (ṣālizi) ښځ. م ۱) ښېرازي، سمسورتيا؛ ۲) اوبلن، اوبلنتيا.

ښامار (ṣāmar) نر.م. (ج. ښاماران) لوی مار، ستر منګور.

ښانده (ṣāndá) ښځ. م. ۱) پېژندنه، پېژندګلوي، بلدتیا، معرفت؛ ۲) اره، تړاو؛ ۳) نر. ج. ښنل، ښنده، ښنده، نوسته، ښننه.

ښانک (ṣānák) نر. م. ښنک، خانک، ښانکی، یو ډول لرګین پلن و اوار لوی لوښی.

ښانکی (ṣānakáy) نر. م ۱) ښنکی، ووړکی ښانک ۲) هغه ډوډۍ چې دواده په سبا د نجلۍ د تولې پلرګنۍ له خوا د هلک کورته ورلېږل کېږي.

ښانګر (ṣāngár) نر. م. ښانګه، اښنګر، ښنګر، ښانګر؛ د پښې د تلې خار ښتېدل.

ښانګور (ṣāngawár) ص. نر. م. ج. ښانګه ور، هغه انسان یاحشره چې اوږدې پښې لري.

ښانګورمېږی (ṣāngawarmezáy) نر. م. ښانګه ورمېږی، یو ډول اوږد پښیزی مېږی دی.

ښانګه (ṣánga) ښځ. م. ۱) د پښې له ښنګري ښځه تر کوناتو پورې برخه؛ ۲) د ژي پښانګه.

ښانګی (ṣāngáy) ښځ. م. ښاخی، سکو، شانګی.

ښاوات (ṣāwát) نر. م. یوه کولبه ځمکه، یوه اندازه ځمکه، یوه قلبه ځمکه.

ښاول (ṣāwál) نر. م. شاول.

ښاوندی (ṣāwandáy) نر. م. سرورخ، وتې، د اوبو سربند.

ښایست (ṣāyást) نر. م. ښکلا، حسن، ډول، ښائیست توب، ښایسته والی.

ښایستوکی (ṣāyastúkay) ص. نر. م. ۱) ډېر ښکلی، ګلالی؛ ۲) د ښایسته مصغر.

ښایسته (ṣāyastá) ص. نب. نر. ښځ. م. ښکلی، أغلې، ډولي، حسین (تع.) و ګ. ښکلی.

ښایه (ṣāyá) ف. ۱) ښیه، ښودې، وایه، ورښوده، ورزده کاوه؛ ۲) ورښیه، ورزده کوه.

ښایي (ṣāyí) ق. ۱) په کار ده، مناسبه ده، لازمه ده ۲) شاید، احتمالاً، ممکنه ده؛ ۳) ف. ورښیي، ښیي، ورزده کوي، د مفرد غایب صیغه ده.

ښایېدل (ṣāyedál) مص. ل. لازمېدل، مناسبېدل، موزونېدل.

ښپ (ṣap) ص. نر. م. کنهاس، کرشوپ، غابښ وتلی، کنډول.

ښپېته (ṣpéta) ښځ. م. پانه کونده، کاره، خسپنی، پلیګده، پانه کونده، یو ډول جزا ده.

ښپېتول (ṣpetawál) مص. مت. پانه کول، شپېته کول، فانه کول، په پانې سره جزلېور کول.

ښتره (ṣatrá) ښځ. م. (ج. ښترې) د واورو او نورو شیانو پاکولو آله.

ښتری (ṣatráy) ص. نر. م. سوداګر هندو.

ښتګری (ṣatgáray) نر. م. (ج. ښتګري) ښنګری، ګیتی، خنګری.

ښځکی (ṣajakáy) ښځ. م. د ښځې مصغر.

ښځلی (ṣajálay) نر. م. سورغوږی، ښورکی، تروکی.

ښځمني (ṣajmaní) ښځ. م. ښځوالي، ښځتوب، ښځې والی، د ښځې صفات و خواص لرنه.

ښځمني (ṣajmané) ښځ. ج. ښځې، زنانه.

ښځمینه (ṣajmína) ص. نب. ښځینه، د ښځې.

ښځنوکی (ṣajanūkay) نر. م. ښځونکه، ښځونکی ښځولی؛ ۱) هغه نر چې خصوصیات یې د ښځو په شان وي؛ ۲) مج. بې غیرته.

ښځنی (ṣajanáy) ص. نر. م. ۱) د ښځو، ښځینه ښځینی؛ ۲) ښځنوکی.

ښځه (ṣája) ښځ. م (ج. ښځې) د نر مقابل؛ ماینه، مېرمن، ماندینه، عورت.

ښځی (ṣájay) نر. م. د ښځې تناسلي آله.

ښخې توب (ṣaǰetób) نـر.م. ۱) ښـخـه تـوب، ښځوالی؛ ۲) د ښځې غوره صفتونه درلودل.

ښځرلی (ṣacárlay) نر.م. سکنه، څوولی، څولی؛ د ترکاڼي يوه آله ده.

ښځياکه (ṣacyā́ka) ښځ.م. ښځويشکه، توتکی، غچی، توتکرکې، کوچی.

ښخ (ṣax) ص. نـر.م.ج. ۱) خښ، دفن، مدفون؛ ۲) ننوتی، منډل شوی؛ ۳) ښښودلی، لګولی.

ښخند (ṣaxánd) نر.م. ښښته، ښښتنه، لن غېشکی، پلندی، يزه، ښخندی، د سرښښو ډنډ، هغه ځای يامعامله چې سړی ترې ځان نه شي خلاصولای.

ښخنډی (ṣaxandә́y) ښځ.م. د کوچنيانو د يوې لوبې نوم دی.

ښخوالی (ṣaxwā́lay) نـر.م. ۱) خښـوالی، دفن والی؛ ۲) کلکوالی؛ ۳) لګوالی.

ښخول (ṣaxawә́l) مص.مت. ۱) خښول، دفن کول؛ ۲) ننغول، لګول؛ ۳) منډل.

ښخوونی (ṣaxawū́nay) نر.م. د ښخولو آله.

ښخېدل (ṣaxedә́l) مص.ل. ۱) خښېدل، دفن کېدل؛ ۲) ننغېدل؛ ۳) منډل کېدل؛ ٤) کلکېدل.

ښرا (ṣarā́) ښځ.م. (ج. ښراوې) وګ. ښېرا.

ښرغلی (ṣarğā́lay) نـر.م. مېږتون؛ د مېږيانو کور، د مېږيانو او نورو حشرو کور.

ښرکنی (ṣarkanә́y) ښځ.م. خـرکنی، کنډواله، خرابه، ويرانه.

ښرن (ṣarә́n) ص.نر.م. ښورنده، ښوره ماغه، ښږينه، ښوره زار، ښوره لرونکی.

ښرونکی (ṣarū́nkay) نر.م. يو ډول بوټی دی چې پاڼې يې نرۍ او سور ډنهر لري.

ښروه (ṣárwa) ښځ.م. خروه، ښېروه؛ يو ډول غرنی ونه ده.

ښره (ṣará) ښځ.م. ښوره، شوره، شناګه، شنګل.

ښره مغزه (ṣaramáğza) ص.نب. ښوره ناکه، ښوره زاره، ښوره لرونکې، ښرن.

ښکار (ṣkār) نـر.م. ون، ونا؛ دسپورتي يا غذا مـوندلو لپاره د وحشي حيواناتو يا مرغانو ويشتل او نيول.

ښکارځای (ṣkārǰā́y) نر.م. ښکارځی، ښکارغلی، د ښکارځای.

ښکارځن (ṣkārǰә́n) ص. نـر.م.ج. ښـکاري، وني، ښکارزن.

ښکارغالی (ṣkārğā́lay) ښکارغلی، ښکارځای.

ښکارل (ṣkārә́l) مص. مت. ۱) شـکارل، توش کول، د تکارل، سپي چاته يا ښکار ته پارول؛ ۲) مج. لمسول، کشکارل.

ښکارند (ṣkārә́nd) ص.نر.م. وګ. ښکارندوی.

ښکارندوی (ṣkārandóy) نـر.م. ۱) ښـکاره، څرګند، ښکارنده؛ ۲) اوڅار، مشهور.

ښکارندويي (ṣkārandoyí) څـرګـندويي، استازګرنه، نمايندګي.

ښکارنده (ṣkārә́nda) ص. نب ۱) وګ. ښکارند؛ ۲) ښکارندونی، سله، مرکچي، نماينده.

ښکاروز (ṣkārwáz) نر.م. ښکوروز، بزګر، کريږ، کرګر، دهقان.

ښکاروزتوب (ṣkārwaztób) ښکاروزي، بزګري، دهقاني، زمينداره، د کرکيلې کسب.

ښکارول (ṣkārawә́l) مص. مت. ۱) ښکاره کول، څرګندول؛ ۲) ښکار کول، ونا کول؛ ۳) په ننبه کول؛ ٤) ښوول، ښودل، لوڅول.

ښکاره (ṣkārá) ص. نب. ۱) جوت، څرګند، ښيور؛ ۲) نـر.م. د سپينتو يو ډول لوبه ده؛ ۲) يو ډول سپين ډوله بوټي دي.

ښکاري (ṣkārí) ص. نب. ونې، ښکارځن؛ هغه ښوک یا حیوان یا مرغه چې ښکار کوي.

ښکارېدل (ṣkāredál) مص.ل. ۱) ښکار کېدل، د ښکار چاره ترسره کېدل؛ ۲) څرګندېدل.

ښکالو (ṣkāló) ښځ.م. ۱) څپهار، د پښو اواز؛ ۲) نښه، علامه؛ ۳) پس پسې، غوږې.

ښکالوه (ṣkālawá) ص. نب. ۱) ګران، سخت؛ ۲) ښځ.م. قرتې، کرکې، زیاتې خبرې کول.

ښکانځه (ṣkánǰa) ښځ.م. ښکنځا، زیاړه.

ښکتنی (ṣkatanáy) ص. نر.م. لاندېنی، کوزنی، لرنی، کښتنی.

ښکته (ṣkáta) ق. کښته، کوز، لاندې، لر.

ښکته والی (ṣkatawā́lay) نر.م ۱) ځوړوالی، ځوړه مخ کښته، کوزوالی؛ ۲) ټهنه، کښتې.

ښکر (ṣkár) نر.م. (ج. ښکرونه) ښاخ، ۱) د وزې، غوا، هوسۍ... په سرکې دوه د هډوکو راوتلي شیان؛ ۲) د ژرندې تونکه.

ښکرور (ṣkarawár) نر.م.ج. ۱) ښکرې، ښکر لرونکی؛ ۲) مج. زورور، د زور خاوند.

ښکروره (ṣkarawára) ښځ.م. ۱) پشپېړی، یو ډول مرغی ده؛ ۲) ص. ښځ.م. د ښکرور مؤنث.

ښکری (ṣkaráy) نر.م. ۱) کرېس، کروستی، د حبوباتو پلې؛ ۲) ص. نب. ښکرور، ښکروره.

ښکرۍ (ṣkaráy) ښځ.م. شکرۍ، له مزري څخه جوړه شوې توکرۍ.

ښکل[1] (ṣkál) مص.مت. ۱) باسل، کاږل، ایستل، ویستل؛ ۲) الېږې کول؛ ۳) لیکل، کښل.

ښکل[2] (ṣkwál) نر.م. وچپه، خولګۍ، مچو، مچوکه.

ښکلا (ṣkulá) ښځ.م. (ج. ښکلاوې) ښایست، حسن، ډول، جمال.

ښکلا پېژندنه (ṣkulāpežandána) ښځ.م. ښایست پوهنه، ښایست پېژندنه، د هنر فلسفه.

ښکلل (ṣkwalál) مص.مت. ښکلی کول، ښایسته کول، ډولي کول، تزیینول.

ښکلنه (ṣkulána) ښځ.م. سینګارونه، پسولل، پسولنه، تزیین.

ښکلونکی (ṣkulalúnkay) نر.م. سینګارونکی، پسولونکی، متزین.

ښکلول (ṣkwalawál) مص.مت.و.ګ. ښکولول.

ښکلی[1] (ṣkwálay) ص. نر.م. ښایسته، ډولي، حسین.

ښکلی[2] (ṣkə́lay) مف.نر.م. ۱) باسلی، ایستلی، ویستلی؛ ۲) کښلی، لیکلی.

ښکنځا (ṣkanǰá) ښځ.م. ۱) ښکنځل، ښکنځله، کنځا، زیاړه؛ ۲) سپکتیا، اهانت.

ښکنځل (ṣkanǰál) مص.مت.نر. ښکنځا کول، کنځل، زیاړې کول، چاته بد و رد ویل.

ښکنل (ṣkanál) مص.مت. ترټل، سخت ویل.

ښکنه (ṣkána) ښځ.م. کښنه، ویستنه، باسنه.

ښکولول (ṣkwalawál) مص.مت. ښکلول، مچې کول، مچول، مچو اخیستل.

ښکوم (ṣkúm) نر.م. ورم، پند، نصیحت، نغوته.

ښکومی (ṣkúmay) ص.نر.م. خواخوږی، خیرخواه، خیرغوښتونکی.

ښکوی (ṣkuy) نر.م. لیکنه، کښنه.

ښکې (ṣke) ق. ۱) کښته، ښکته، کوز، لر، لاندې؛ ۲) پیل، شروع.

ښکېل (ṣkel) ق. نښتی، ګېر، تړلی، بند.

ښکېلاک (ṣkelā́k) نر.م. استعمار.

ښکېلاکګر (ṣkelākgár) فا.نر.م. استعمارچي، استعمارګر.

ښکېلول (şkelawál) مص. مت. ۱) بندول، تړل، نښلول، راګیرول؛ ۲) دښاروېوتړل.

ښکېلېدل (şkeledál) مص. ل. ۱) تړل کېدل، نښلېدل، راګیرېدل؛ ۲) پرغړک کېدل.

ښکېنی (şkenáy) ص. نر.م. ښکېنی، لړنی، ښکتنی، کوزنی، لاندېنی.

ښکېنی وژی (şkenaywážay) نر.م. لوی وژی، د باسلیق رګ، دانسان په لاس کې یو رګ دی.

ښکیه (şkıyá) ق. له لاندې خوا، دکښتې خوا.

ښګلونی (şaglūnay) نر.م. یو ډول تیږه ده چې د لوېو ډبرینې مردکې پرې سولول کېږي.

ښل (şal) نر.م. ښیل، اړکینه لاره، د لرګي زینه، اندرپایه، د لرګي ګرځنده زینه.

ښلونه (şlóna) ښځ. م. ګرمکه، ګرمکې، وړې وړې دانې دي چې د ګرمۍ له امله پر بدن راخېژي.

ښمڅ (şmác) ښځ. م. سمڅه، سمڅ، ښمڅه، ګاره، غار، سپونغاړی.

ښمر (şamár) نر.م. ګټه، نفع، خیر، فایده.

ښنځری (şanjáray) نر.م. سنځری، تنځری، تمځری، یو ډول مرغی ده.

ښنځه (şánja) ښځ. م. (ج. ښنځې) دمبله، شلنه، ښنجکې، سینجکی، لونه، دانه.

ښند (şand) نر.م. افراط، زیاتی، له حده تېری.

ښند پال (şandpál) افراطي، تېری کوونکی.

ښندل (şandál) مص. مت. ۱) پاشل، شیندل؛ ۲) جارول، ځارول، قربانول، بخښل.

ښندواله (şandwála) ښځ.م. ښندپالنه، افراط پالنه.

ښنده (şandá) نر.ج. ۱) شینده، نوسته؛ ۲) قربانوه، ځاروه، بخښنه؛ ۳) زیاتی.

ښنډۍ (şandáy) ښځ. م. و ګ. شنډۍ ۲).

ښنغلی (sanğálay) نر.م. مغانده، سربښنه، غبنده، ښنګسری، ښنګښر، مغانه، غبندی.

ښنک (şanák) نر.م. ۱) وګ. ښانک؛ ۲) ښنګ، کلکه شوې وینه؛ ۳) کنګل شوې څمکه.

ښنکی (şanakáy) نر.م. و ګ. ښانکی.

ښنګ (şáng) نر.م. ۱) شنګ، ښنوش، یو ډول بوټی دی چې خړې پاڼې لري؛ ۲) و ګ. ښانک.

ښنګر (şangár) نر.م. و ګ. ښانګر.

ښنګروښ (şangarwáş) نر.م. ښنګراوښی، وانښی، د څپلی غوټه.

ښنګری (şangáray) نر.م. ۱) ښنګر، ښنګروانښی، یو راز بوټی دی؛ ۲) دجولاد تانستې یوه آله ده

ښنګسری (şangsáray) نر.م. و ګ. ښنغلی.

ښنګل (şangál) نر.م. ښنګله، شناګه، ښوړه، شنګل، شینګل، شوره.

ښنګلن (şanglán) نر.م. ښوره چن، تریو، ښوږن.

ښنګلۍ (şangaláy) ښځ. م. منګ څمکه، کېه متهٔ؛ هغه کلکه او سخته څمکه چې اوبه نه جذبوي.

ښنګلي مالګه (şangalimálga) ښځ. م. له ښنګل څخه جوړه شوې مالګه.

ښنګورۍ (şangoráy) ښځ.م.ج. متېزه، شنګړه، دنه، شیګړه (و ګ. شینګړه).

ښنګۍ (şangáy) ښځ. م. وندر، څنګی، غړوندی، هغه پړی چې د ښاروي په غاړه کې اچول کېږي.

ښنه (sna) ښځ.م. (ج. ښنې) ۱) ښانګه، ښنه، دورانه ذنېني خوا؛ ۲) اندام، توټه، بند بند.

ښنه (sna) ښځ. م. ۱) ښنه؛ ۲) بند بند؛ ۳) د ورانه کونډې، د کوناتې هډوکی.

ښو (şū) نر.م. خو، د دوو ګوتو په اندازه توکردی چې د ښنګري د بوټي په اوبو یې مینځي او بیا یې سره رانغاړي چې دې ته ښو وایي.

ښوانه (ṣwana) نر.م. خانلی، ښونه، زیتون، ښوون.
ښوبه (ṣóba) ښځ. م. ښوخه، ښوخکه، تورتی، شیردهن.
ښوبی (ṣwabáy) ص. نر.م. بې وسلې، تش لاسی، غیر مسلح.
ښوپه (ṣopá) ص. نر.م. ج. شوپا، شوپه، شوپې، نښسته.
ښوخل (ṣūcál) مص. مت. تیخل، سوری کول، سوری ایستل، برمه کول.
ښوخنی (ṣūcanáy) ښځ. م. تیخی، برمه.
ښوخه[1] (ṣūca) ښځ. م. سوری، سوره، غار.
ښوخه[2] (ṣóca) ښځ. م. ۱) د ښلونه، گرمکه؛ ۲) ص. نب. مج. بې صبره، بې حوصلې.
ښودل (ṣodál) مص. مت. ۱) ښوول؛ ۲) لارښودنه کول، رهنمايي کول؛ ۳) وږزده کول.
ښودونکی (ṣodúnkay) فا. نر.م. ۱) ښوونکی، استاذ، معلم؛ ۲) لارښود.
ښور[1] (ṣor) نر.م ۱) ښوریدنه، خوځېدنه، حرکت؛ ۲) ښار؛ ۳) د مېږيانو او مچيو کور.
ښور[2] (ṣūr) نر.م. منداوو، راکول، غاښور.
ښورښ (ṣoraṣ) نر.م. ښورښت؛ ۱) حرکت، تلاطم؛ ۲) بلوا، اړودوړ، انارشي؛ ۳) هیجان.
ښورکی (ṣorakáy) نر.م. ښوری، تروکی، تریوکی، سورغوږی.
ښورماښور (ṣormāṣór) نر.م. ۱) شور و غوغا؛ ۲) دچینجیانو او نورو حشرو دپروالی.
ښورماغه (ṣormāġa) ص. نب. ښورن، ښوره ناکه، ښورنه، ښوره لرونکې ، شوره زاره.
ښورن (ṣorán) ص. نر.م. ښوره ناکه، ښوره زار.
ښورند (ṣoránd) ص. نر.م. ۱) ښوریدونکی، خوځېدونکی؛ ۲) لړزېدونکی، رچېدونکی.

ښوروا (ṣorwā́) جن. ښځ. م (ج. ښورواوې) شوروا، زیمنه، زومنه، کنو، ښروا، شوربا، سوپ.
ښورواگی (ṣorwāgáy) جن. ۱) لږه ښوروا، کمه ښوروا؛ ۲) بې غوښو ښوروا؛ ۳) وگ. شکنه.
ښورول (ṣorawál) مص. مت. ۱) خوځول، حرکت ورکول؛ ۲) منجول، لړزول؛ ۳) مج. تکان ورکول، راپارول.
ښوره (ṣora) جن. ۱) شوره، شناگه، ښنگل، ښنگله؛ ۲) پارو؛ ۳) یو ډول بوټی دی.
ښوری (ṣóray) نر.م. ۱) وگ. ښورکی؛ ۲) یو ډول ناروغي ده چې د څارویو په سترگو کې پیدا کیږي.
ښوریدل (ṣoredál) مص. ل. ۱) خوځېدل، حرکت کول؛ ۲) منجېدل، رچېدل؛ ۳) پارېدل.
ښولنی (ṣolanáy) نر.م. ۱) یو ډول بوټی دی؛ ۲) کوچنی ښوون، د ښونه د وېی مصغر.
ښومک (ṣomák) نر.م. یو ډول ناروغي ده چې خرۀ وژني.
ښون (ṣowán) نر.م. وگ. ښوانه.
ښونگ (ṣūng) نر.م. ۱) غاو، قوتی، هغه سوری چې (د مردکو په لوبه کې) مردکي وراچوي؛ ۲) ښونگی، لړخه (اوبه)؛ ۳) د یوه شي څنډه.
ښونگری (ṣūngaráy) نر.م. ښنگری، شونگری؛ ۱) د پینې بجلکه؛ ۲) دغواوو، غبلو او هوسیو گوتونه، د آسو، خرو او غاترو سوې. کړاوې.
ښونگړ (ṣungáṛ) نر.م. پنبه بیدېدل، پنبه ویده کېده.
ښونگه (ṣónga) ښځ. م. څنده، گوټ، ژی.
ښونگی (ṣúngay) نر.م. ۱) گوډ، نگوښی، گوډی؛ ۲) ښونگ، لړخه (اوبه).

ښونلی (ṣonaláy) نر.م. ۱) غوړګی، د ښونه کوچنۍ ونه؛ ۲) د ښونه د ونې میوه او دانې.

ښونه (ṣoná) نر.م. ښون، ښوون، د زیتون ونه.

ښوول (ṣowál) مص. مت. ۱) ښودل؛ ۲) ورزده کول. تعلیم ورکول؛ ۳) ورښکاره کول.

ښوولی (ṣowálay) نر.م. مدلول، دلالت کړی شوی، مانا.

ښوونپښویه (ṣowanpṣóya) ګر. ښوونځیواله پښویه، تعلیمي پښویه، د ښوونځي ګرامر.

ښوونځی (ṣowanǰáy) نر.م (ج. ښوونځي) مکتب؛ د زده کړې او ښوونې ځای، د لیک لوستزده کړې او د علومو د تدریس ځای.

ښوونډ (ṣowánd) نر.م. دال، دلالت کوونکی، لفظ.

ښوونکی (ṣowū́nkay) نر.م. ۱) معلم، استاذ، استاد، لارښود؛ ۲) ښودونکی؛ ۲) ورښکاره کوونکی.

ښوونه (ṣowána) ښځ. م. ۱) ښودنه، ورزده کونه، تعلیم ورکول؛ ۲) درس ورکول، تدریس کول.

ښوونه او روزنه (ṣowána aw rozána) ښځ. م. د ښوونکي دنده او مسؤلیت، مبتود، ښوونه، تعلیم و تربیه.

ښوونیز (ṣowaníz) نر.م. په ښوونې اړوند، تعلیمي، تدریسي.

ښوهول (ṣwahawál) مص. مت. ښویول، غولول، دروهل.

ښوهېدل (ṣwahedál) مص. ل. ښوېدل، غولېدل، دروهېدل.

ښوی (ṣway) ص. نر.م. ج. ۱) ښویه، اوار، د ځیږ مقابل؛ ۲) مج. غولوونکی؛ ۳) نر.م. و ګ. ډډګی؛ ۲) راشپیل، راشپیل.

ښوی سړی (ṣwaysaṛáy) نر.م. دوه مخی سړی، منافق، په ژبه پوست و پاته وروست.

ښوی ښالاک (ṣwayṣālā́k) ق. ۱) و ګ. ښوی ښهاک؛ ۲) د کلا او دېوال یو صفت دی چې دېوالونه یې ښوی، مستحکم وي؛ ۳) تربډلی، ترهېدلی؛ ٤) تش تور، تش لاس.

ښوی ښهاک (ṣwayṣahā́k) ق. ښوی ښالاک، ناڅاپه (ورکېدنه)، ښوی ښاک ورکېدنه، نابېره ورکېدنه.

ښویکی (ṣwayakáy) ښځ. م. د یوې مرغۍ نوم دی.

ښویکی (ṣwayakáy) ص. نر.م. و ګ. ښوی سړی.

ښوین (ṣawín) نر.م. د ښه نظر څښتن، د ښه نظر خاوند.

ښوینډ (ṣwayánd) ص. نر.م. ښوینده، ښوی شی، لشم (ځیز).

ښویندوکی (ṣwayandū́kay) نر.م. ۱) هغه څوک چې ښوېږي؛ ۲) غولېدونکی، دروهېدونکی، غلطېدونکی؛ ۳) هغه ځای چې خلک ځانونه باندې ښويوي.

ښویندی (ṣwayánday) ص. نر.م ۱) ښوی، ښویه، صاف؛ ۲) ښوېدیز (یخمالک).

ښویوالی (ṣwaywā́lay) نر.م. ۱) ښویتوب، لشمتوب؛ ۲) مج. چالاکي.

ښویول (ṣwayawál) مص. مت. ۱) په کنګل یا بل ښوی شي ښېول یا غورځول؛ ۲) دروهل، خطا ایستل؛ ۳) اوارول، هوارول.

ښویه (ṣwáya) ص. نب. و ګ. ښوی۱).

ښوېدل (ṣwayedál) مص. ل. ۱) سلیپ کول، په کنګل یا بل ښوي شي غورځېدل؛ ۲) غولېدل ۳) بې لارې کېدل.

ښه[1] (ṣa) ص. نـر. م. ج. ۱) د صفت په توګه او د رضایت، تایید، ستاینې، خوښې څرګندولو لپاره یوه کلیمه د: ۲) رغېده، روغتیا موندنه، رغېدنه.

ښه[2] (ṣa) ص. نر. م. نېکي، مرسته، لاسنیوی.

ښها (ṣahā́) ښځ. م. ۱) نعمت؛ ۲) بخښنښ، ورکړه، پېښا، بخښنه.

ښهاک (ṣahā́k) ص. نر. م. ج. ښوی ۱).

ښهانه (ṣahā́na) ښځ. م ۱) ښېګڼه، ښهانه، نېکي، ښه ښېګړه؛ ۲) فایده، ګټه.

ښه او بد (ṣaawbád) نر. ج. .بد.) که یو شاعر په خپل شعر کې ځینې داسې کلیمې راوړي چې اول بد او وروسته مدحه ځنې جوړه شي.

ښه ترا (ṣatará) ق. په ښه ډول، په ښه توګه.

ښه ترښه (ṣatarṣá) ص. نر. م. ج. ق. لاښه، ښه تره، بهترین، تر هغه لا ښه.

ښه توب (ṣatób) نر. م. ښه والي.

ښه چاری (ṣačā́ray) ص. نر. م. ښه کړونی، نېک، نېک عمله.

ښه چارې! (ṣačā́re) ند. د سلام او خیرخواهۍ څرګندونه ده.

ښه راغلې (ṣarā́ğle) ند. هر کله راشې! ستړې مه شې! په خیر راغلې، ښه راغلاست.

ښه کلو (ṣakaló) ښځ. م. ښه ورغ، رفاه، نېکمرغي.

ښه کول (ṣakawā́l) مص. مت. ۱) جوړول، رغول (له ناروغۍ)؛ ۲) نېکي کول، مرسته کول.

ښه کېدل (ṣakedā́l) مص. ل. ۱) روغېدل، له ناروغۍ جوړېدل؛ ۲) پخلا کېدل.

ښهل (ṣahā́l) مص. مت. ۱) بې برخې کول، محرومه کول، شړل؛ ۲) عاق کول، عاقول.

ښه لوهی (ṣa lóhay) د ښې اشتها درلودونکی.

ښه مرغ (ṣamárğ) نر. م. ښه بخت، ښه طالع، ښه نصیب، نېک پال، ښه ستوري.

ښه مرغی (ṣamárğay) ص. نر. م. بختور، نېکمرغه نېکبخت، نېکبخته.

ښی (ṣay) ص. نر. م. راسته، راست، د کیڼ مقابل.

ښې (ṣe) ښځ. م. ښېین، د «ښ» اواز و تلفظ.

ښیالمې (syā́lme) ښځ. م. چومې، وښ، نارې، لانې، لیارې؛ د خولې لارې.

ښیږ (ṣij) نر. م. غونډک، غونډل، کوکي، (و ګ. غونډل).

ښېږه (ṣežá) ښځ. م. شړي، خړښېږې، نرغوټ، د ګندنې په څېر یو ډول غرنې سابه دي.

ښېرا (ṣerá) ښځ. م. (ج. ښېراوې) ښېراه، ښـرا؛ د دعا ضد.

ښېراز (ṣerā́z) ص. نـر. م. ۱) تازه، سمسور؛ ۲) آباد؛ ۳) مج. ښاد، خوښ، خوشاله.

ښېرازتوب (ṣerāztób) نر. م. ښېرازتیا، ښېرازي؛ ۱) سمسورتیا؛ ۲) آبادي؛ ۳) خوښي.

ښېرازول (ṣerāzawā́l) مص. مت ۱) سمسورول؛ ۲) آبادول؛ ۳) خوښول، خوشالول.

ښېرازېدل (ṣerāzedā́l) مص. ل. ۱) تازه کېدل، سمسورېدل؛ ۲) ودانېدل؛ ۳) خوښېدل.

ښېرون (ṣerū́n) نر. م. د ښونه دونې په څېر یو ډول غرنۍ ونه ده.

ښېروانه (ṣerwā́na) ښځ. م. ټیټاقه، وروی، اوګی، دشنو یا شنی (ونه)، د خنجک ونه:

ښېروه (ṣeráwa) ښځ. م. ښـروه، شـېروه، یو ډول غرنۍ ونه ده چې کلکې لښتې لري.

ښېره (ṣerá) ښځ. م. و ګ. ښېرا.

ښیښه (ṣiṣá) ښځ. م ۱) شیشه، هغه رڼه تخته چې په کړکیو کې اچول کېږي؛ ۲) هینداره، آینه.

ښۍ ګړځ! (ṣaygáṛ!) امر. ند. د عسکري يوه قومانده ده.

ښېګړه (ṣegáṛa) ښځ. م. وګ. ښېګڼه.

ښېګڼه (ṣegáṇa) ښځ. م. (ج. ښېګڼې) ۱) ښه، ښېګړه، نېکي، مرسته؛ ۲) ښه والی، فايده من. ګټورتوب.

ښېيل (ṣayál) مص. مت. وګ. ښودل او ښهل.

ښېلی (ṣélay) نر. م. ۱) وګ. سيلی؛ ۲) شدوپی.

ښينه (ṣína) ښځ. م. خوښينه، خوشينه، د مايني خور، د ښځې خور.

ښيونی (ṣayúnay) فا. نر. م. ښودونکی، ښوونکی، لارښود.

ښېوه (ṣewá) ښځ. م. ۱) ډول، سينګار، آرايش؛ ۲) ناز، کرشمه.

ښېوه ګر (ṣewagár) ص. نر. م. ډولي، سينګاري.

ښېيل (ṣeyál) مص. مت. وګ. ښوول.

ص

ص[1] (swát) نر.م. دپښتو الفبې پنځه ويشتم توری چې ابجدي ارزښت يې ۹۰ دی.

(ص)[2] (swát) نر.م. دصلی الله عليه وسلم لنډون.

صابر (sābír) ص. نر.م.ج. (ج.صابران) ۱)صبر کوونکی، پېځيالی؛ ۲)قانع؛ ٤)حوصله ناکی

صابون (sābún) نر.م. يوه ماده ده چې دمايع، پوډر، چکې... په شکل وي، له منبلو سره ځګ کوي او خلک يې دځان و کاليو پرېولو لپاره کاروي.

صابي (sābí) ص.نر.م. صائبين، صائبه، مشرک، دبت يا ستورو عبادت کوونکی.

صاحب (sāhíb) نر.م. ۱)خاوند، څښتن، مالک؛ ۲)يار، مل، ملګری، اشنا.

صاحب زاده (sāhıbzādá) ښځ. م. د روحاني شخص اولاده.

صاحب منصب (sāhíbmansáb) نر. م. عسکري منصبدار، په اردو کې دلوړې رتبې لرونکی.

صاحبي (sāhıbí) نر.م.ج. ۱)وګ. سابي؛ ۲) يو ډول وربښمين ټوکر دی.

صادر (sādír) ص. نر.م. ج. ۱)بهر ته تلونکی، لېږل کېدونکی؛ ۲)بهرته راګرځېدنه؛ ۳)مج. څرګندېدونکی، پېښېدونکی.

صادرات (sādırát) نر.ج. صادرېدونکي شيان، ترملک د باندې استول کېدونکي شيان.

صادرول (sārdırawál) مص.مت. لېږل، استول، بهر ته استول.

صادره (sādırá) ص. نب. د لېږلو، د استولو، په صادر پورې تړلی، د وارده ضد.

صادرېدل (sādıredál) مص. ل. لېږل کېدل، استول کېدل، خارج ته تلل.

صادق (sādíq) ص. نر.م. رښتونی، سم، صاف.

صاعد (sāsíd) ص. نر.م. ج. ختونکی، پورته تلونکی، لوړېدونکی.

صاعقه (sāsiqá) ښځ. م. ۱) تندر، تکه؛ (و گ. رعد۲)؛ ۲) آفت، بلا.

صاف (sāf) ص. نر. م. ج. ۱) روڼ، سپین، روښانه؛ ۲) نره، پاک؛ ۳) صادق.

صافول (sāfawә́l) مص. مت. ۱) پاکول، روڼول؛ ۲) سپینول؛ ۳) چوڼل، چڼول.

صافي (sāfí) ښځ. م ۱) صافه، پاکوونې؛ ۲) چڼوونې ۳) د وریجو صافولو سوری سوری فلزي آله؛ ٤) ص. نب. نره، خالص، سوچه.

صافېدل (sāfedә́l) مص. ل. ۱) پاکېدل، رڼېدل، روڼېدل؛ ۲) نره کېدل، سوچه کېدل.

صالح (sālíh) ص. نر. م. (ج. صالحان) ۱) د فاسد ضد؛ نېک عمله، د ښه عمل خاوند؛ ۲) ور.

صالحه (sālihá) ص. نب. د صالح مؤنث.

صالون (sālún) نر. م. و گ. سالون.

صامت (sāmít) ص. نر. م. ج. غلی، خاموش، بې غږه و بې ږوغه، آرام، پټ خولی.

صانع (sānís) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) پنځوونی، خلقوونکی؛ ۲) جوړوونکی؛ ۳) جاري، صنعتگر.

صایت (sāyít) ص. نر. م. ج. ږغ کوونکی، فریاد کوونکی، اواز تولیدونکی.

صبا (sabā́) ... و گ. سبا.

صباحت (sabāhát) نر. م. ښکلا، ښایست، جمال.

صباوت (sabāwát) نر. م. هلک توب، ورکتوب، ورکوالی، کوچني والی.

صبر (sabar) نر. م. ۱) زغم، حوصله، تحمل، پېښې، سکته؛ ۲) و گ. سبر.

صبرناک (sabarnā́k) نر. م. ج. ۱) صبرناکه، پېښیالی، د زغم و حوصلې خاوند؛ ۲) قانع.

صبرول (sabrawә́l) مص. مت. ۱) زغم کول حوصله کول؛ ۲) قناعت کول.

صبرېدل (sabredә́l) مص. ل. ځنې گرځېدل، مخ گرځېدل، منصرفه کېدل، قانع کېدل.

صبغه (sibğá) ښځ. م. ۱) رنگ؛ ۲) بڼه، څېره، شکل؛ ۳) نوع؛ ٤) دین، ملت.

صبور (sabúr) ص. نر. م. صبرناک، صابر، پېښیالی.

صبي (sabí) نر. م. (ج. صبیان) هلک، کوچنی.

صبیان (subyā́n) نر. م. ۱) د کوچنیانو یوه عصبي ناروغي ده؛ ۲) د صبي جمع.

صبیه (sabiyá) ښځ. م. لور، ښځینه اولاد.

صحابه (sahābá) نر. ج. د صحابي جمع؛ ۱) یاران، ملگري؛ ۲) د حضرت محمد(ص) یاران.

صحابي (sahābí) ص. نر. م. هغه چا چې د اسلام له پیغمبر حضرت محمد(ص) سره لیدلي وي.

صحاف (sahā́f) نر. م. ص. ۱) دوتینار، هغه څوک چې د جلد ورقي سره یو ځای کوي او ښېرازه کوي یې؛ ۲) لره پښتونخوا کې یې ژورنالیسټ ته وایي.

صحافت (sahāfát) نر. م. د کتاب د توک ورقو یو ځای کولو، ښېرازه ور کولو فن.

صحبت (suhbát) نر. م. (ج. صحبتونه) مجلس، مرکه، خبرې اترې؛ ۲) جماع، کوروالہ.

صحبتي (suhbatí) ص. نب. نر. ښځ. م. مجلسي، مرکچي، ښه او خوږ مجلس کوونکی.

صحت (sihát) نر. م ۱) و گ. روغتیا؛ ۲) سموالی، کره والی، کره توب.

صحرا (sahrā́) ښځ. م. و گ. سارا.

صحن (sáhәn) نر. م. ۱) انگړ، غولی، میدان؛ ۲) سان، یو ډول نخي توکر دی؛ ۳) ښانک.

صحنه (sahná) ښځ. م. ۱) و گ. تیاتر؛ ۲) هغه ځای چې بازاري هنرمندان نخېږي او یا کومه ننداره ښیي؛ ۳) سیل، تماشه؛ ٤) پرده، ستېج.

صحي (sıhī) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. روغتيايي، د صحت، په صحت اړوند.

صحيح (sahīh) ص. نر. م. ج. ص. نب. سهي؛ ۱) سم، روغ، جوړ؛ ۲) له ارزښت، قانون و عدل سره سم.

صحيفه (sahīfá) ښځ. م. ۱) ليک؛ ۲) رساله، کتاب، مصحف، په تېره بيا هغه کتاب چې د پاک خدای له خوا نازل شوی وي.

صحيه (sahıyá) ص. نب. روغتيايي، صحي، د صحت، په صحت اړوند.

صخره (saxrá) ښځ. م. غټه او کلکه ډبره.

صدارت (sadārát) نر. م. ۱) صدراعظمي، د صدراعظم منصب؛ ۲) د صدراعظم يا لومړي وزير دفتر؛ ۲) مخکې والی، مخکښتوب؛ ٤) لوړه کېناستنه.

صداقت (sadāqát) نر. م. ۱) رښتيا، رښتينولي، اخلاص؛ ۲) د رښتيا او د زړه دوستي.

صدر (sádar) نر. م. ۱) د کوم څه ابتدا؛ لوړ، جګ برخای؛ ۲) مشر، رئيس؛ ۳) سينه، ټټر.

صدراعظم (sadraszám) ص نر. م. لوی واکوال، لومړی وزير، د وزيرانو مشر، د کابينې مشر.

صدري (sadrī) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) په صدر اړوند؛ ۲) د ټټر، په سينه اړوند، لکه صدري ناروغي.

صدف (sadáf) نر. م. (ج. صدفونه) سيپی، يو بحري ژوی دی چې په يوه پوښ کې (چې صدف نومېږي) اوسي.

صدق (sıdq) نر. م. رشتيا، رښتيا والی، سموالی د کذب ضد.

صدقه (sadaqá) ښځ. م. (ج. صدقې) خير، خيرات، سرجاري، واري، قرباني. (و ګ. زکات).

صدمه (sadamá) ښځ. م ۱) وهنه، ټکونه؛ ۲) زيان ضرر؛ ۳) مصيبت.

صديق[1] (sadíq) نر. م. ملګری، يار، انډيوال، مهربانه او زړه ته نږدې ملګری.

صديق[2] (sıdīq) ص. نر. م. ج. ۱) رښتين، صادق، سپين؛ ۲) د حضرت ابوبکر (رض) لقب.

صراحت (sarāhát) نر. م ۱) څرګندتيا، څرګندتوب، اوڅارتيا؛ ۲) سوچه والی.

صراحي (surāhī) ښځ. م. (ج. صراحيانې) ګندۍ، تم، توم، يو لوښی دی چې تنګه اوږده غاړه لري.

صراف (sarrāf) نر. م (ج. صرافان) ۱) د روپو بدلوونکی ۲) زر پېژندونکی.

صرع (sarʕ) ښځ. م. مېرګي، پېري نيول، حمله.

صرف[1] (sarf) نر. م. ۱) مورفولوجي، ګړپوهه، د يوې ژبې د کليمو د جوړښت طريقو او د کليمو د ډولونو او حالاتو د څېړنې علم؛ ۲) د صرف علم؛ ۳) مصرف، لګونه، خرڅ؛ ۲) ګټه، فايده.

صرف[2] (sırf) ق. ۱) خالص، نره؛ ۲) يوازې، تنها؛ ۳) فقط.

صرف نظر (sarfınazár) نر. م. تېرېدنه، پرېښوونه، پرېښودنه، له نظره اچونه.

صرفه (sarfá) ښځ. م ۱) سپما؛ ۲) درېغونه؛ ۳) ګټه ٤) دروهنه، حيله؛ ٥) ډېروالی.

صرفي (sarfī) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) صرف، په صرف اړونده؛ ۲) د صرف د علم عالم.

صريح (sarīh) ص. نر. م. ج. ۱) اوڅار، جوت؛ ۲) په زغرده، په رده؛ ۳) خالص، پاکيزه.

صعب (sásb) ص. نر. م. ګران، سخت، ښکالوړ، مشکل.

صعود (susūd) نر. م. پورته تګ.

صغارت (sağārát) نر.م. ۱) کوچنیوالی، وړوکوالی، نابالغتوب؛ ۲) خواریدنه.

صغرا (suğrá) ص. ښځ. م. ج. صغری؛ ۱) وړه، وړکی، کوچنی؛ ۲) وړه ښځه.

صغیر (sağír) ص. نر.م (ج.صغیران) ۱) کوچنی، وړوکی، نابالغه؛ ۲) دشعر د یوه بحر نوم چې د مستفعلن فاعلات مستفعلن پر وزن دی.

صف (saf) نر.م. (ج. صفونه) ۱) کتار، قطار، ځیره، لیکه؛ ۲) ډله.

صفا (safá) ص. ب. صفاء ۱) پاکیزه، سپېڅلی؛ ۲) رون؛ ۳) ستره؛ ٤) په سعودي عربستان کې یو ځای دی چې د مسجد الحرام خواته پروت دی.

صفار (safár) ص. نر.م. تنبار، مسګر، رویګر.

صفاوالی (safáwálay) نر.م. ۱) پاکوالی، سپېڅلتیا؛ ۲) رونوالی؛ ۳) نړه والی.

صفایي (safāyí) ښځ. م. ۱) پاکي، پاکیزه ګي؛ ۲) رونوالی؛ ۳) ستره ګي؛ ٤) خوبني.

صف بندي (safbandí) ښځ. م. ګروپ بندي، صف جوړونه، صف تړنه.

صفت (sıfát) نر.م (ج.صفتونه، صفات) ۱) ستاینه مدح؛ ۲) دحال بیان، حالت؛ ۳) ګر. ستاینوم، د کلام یو توکی دی چې د یوه نوم حال وځرنګوالی بیانوي لکه: ښایسته (ګل).

صف تړنه (saftaṛána) ښځ. م. و ګ. صف بندي.

صفتي (sıfatí) ص: نب. نر.ښځ. م. ۱) دصفت، په صفت اړوند؛ ۲) دستاینې وړ، دمدحې وړ.

صفحه (safhá) ښځ. م. (ج. صفحې) ۱) مخ، سطح؛ ۲) د پاڼې یوه خوا.

صفحه بندي (safhábandí) ښځ. م ۱) صفحې تړنه، مخونه برابرونه؛ ۲) صفحې شمېرنه.

صفر[1] (sífər) نر.م. (ج. صفرونه) ۱) ټکی، نقطه؛ ۲) (ری.) د «۰» یا «0» سمبول.

صفر[2] (safár) نر.م. ۱) و ګ. صفره؛ ۲) دیرقان ناروغي؛ ۳) لوږه؛ ٤) نفس ۵) عقل.

صفرا (safrá) جن. ۱) ژړ، ژېړ، د انسان په نس کې ژړه مایع ده چې ینه یې افرازوي خوند یې تریخ او معدني مالګې لري؛ ۲) زېړی، یرقان.

صفرایي (safrāyí) ص.نب.نر.ښځ. م. صفراوي؛ ۱) د صفرا، صفرا ته منسوب؛ ۲) زېړاوی، د چا چې پر مزاج صفرا غالبه وي.

صفه (sufá) ښځ.م. (ج. صفې) ډبه، چوتره، وستل.

صکوک (sūkúk) نر. ج. ۱) لیکنې؛ ۲) قباله؛ ۳) چکونه؛ ٤) کیندنه؛ ۵) تکونه.

صلاح (saláh) ښځ. م. ۱) ښه کېدنه، نېک عمله کېدنه؛ ۲) خیر و نېکي؛ د «ص» په زېر د پخلا کېدو او جوړجاړي مانا لري.

صلاح کار (salāhkár) ص.نر.م. سلاکار، مشاور مصلحتي.

صلاحیت (salahyát) نر.م. (ج. صلاحیتونه) ۱) واک، اختیار؛ ۲) وړتیا، لیاقت، وړوالی.

صلب (salb) نر.م ۱) په سولی کول، په دار وهل، په دار ځړونه؛ ۲) اخیستل، لاندې کول، غصبول.

صلبیه (salbıyá) ښځ. م. په سترګه کې سپینه او مکدره پرده ده او شاته یې یو سوری دی.

صلح (sulhá) ښځ. م. و ګ. سوله[1].

صلح نامه (sulhnāmá) ښځ. م. سوله نامه، د سولې موافقت لیک، روغه لیک.

صله (sılá) ښځ. م. (ج. صلې، صلات) ۱) ورکړه، بخښش؛ ۲) خپلوي، دوستي؛ ۳) جایزه.

صلیب (salíb) نر.م. ۱) چلیپا (x)؛ ۲) د عیسوي دین سمبول؛ ۳) د مسیحي عقیدې سره سم هغه

دار چې عیسی (ع) پرې وځړول شو.

صماخ (sımáx) نر.م. د غوږ شپېلۍ، د غوږ نل، د غوږ سوره.

صمد (samád) ص. نر.م ۱) د لوی خدای یو صفت دی؛ ۲) مشر، سردار؛ ۳) بې نیازه.

صمصام (samsám) نر.م. تېره توره، هغه توره چې په بنې لاس سره چلېږي.

صمغ (samğ) جن. کنډ، زرکنډ، کنډوری.

صمیمانه (samimāna) ق. په صمیمیت سره، له خلوصه، له زړه.

صمیمي (samimí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) مینه ناک؛ ۲) د زړه له کومي ملګرتیا.

صمیمیت (samimyát) نر.م. اخلاص، مینه، ګرانښت، علاقه، د زړه مینه.

صناعت (sanāsát) نر.م (ج. صنایع) ۱) فن، هنر؛ ۲) کسب، صنعت، حرفه، پېشه.

صناعتي (sanāsatí) نر. ښځ. م. ج. ص. نب. د صناعت، په صناعت اړوند، صنعتي.

صنج (sanj) نر.م. ۱) د چنګ معرف؛ ۲) و ګ. سمبل.

صندل (sandál) نر.م. و ګ. سندل.

صندلي (sandalí) ښځ.م. و ګ. سندلي.

صندوف (sundúf) نر.م. یو ډول روسي توکر دی.

صندوق (sandúq) نر.م. سوندخ، سندوخ؛ یوه لرګینه یا فلزي محفظه ده.

صندوقچه (sandūqčá) ښځ.م. صندقچه، هړپی، سندوخچه، وړوکی صندوق.

صنع (sānsa) ښځ.م. پیداکونه، جوړونه، هست کول

صنعت (sansát) نر.م. (ج. صنعتونه) ۱) کار، چاره ۲) کسب، پېشه؛ ۳) هنر؛ ۴) په ماشینو سره د اجناسو، میخانیکي آلاتو او ... جوړول.

صنعت کار (sansatkár) نر.م. ۱) کاریګر، کارګر؛ ۲) صنعتګر، چاری؛ ۳) هنرمند؛ ۴) فن کار.

صنعتي (sansatí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. صناعتي، د صنعت، په صنعت مربوط.

صنف (sınf) نر.م (ج. صنفونه) ۱) ټولګی، د درس ویلو کوټه؛ ۲) ډله، ډلګی؛ ۳) ډول، نوع.

صنفي (sınfí) ص. نب. ښځ. نر.م. ج. ۱) د صنف؛ ۲) د ډلې؛ ۳) د یوه واحد کار، کسب او... په اجرا کوونکو مربوط.

صنم (sanám) نر.م ۱) بت، خټ؛ ۲) مج. معشوقه.

صنوبر (sanobár) نر.م.ج. جنغوزي، غرنخې، غونخې؛ یو ډول لوړه او غټه ونه ده.

صواب (sawáb) نر.م. ج. (ج. صوابونه) د خطا مقابل، ۱) سم، رښتیا؛ ۲) وړ، لایق.

صوبه (sūbá) ښځ. م. (ج. صوبې) ایالت، ولایت، ډګره، ولکه، لته، پراونس.

صوبه دار (sūbadár) ص. نر.م. صوبېدار؛ له بلوک مشر نه دجګې رتبې لرونکی؛ ۲) د صوبې حاکم.

صوت (sáwt) نر.م. (ج. صوتونه) ږغ، غږ، اواز؛ و ګ. ږغ.

صوتي (sawtí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د صوت، په صوت اړوند، په ږغ مربوط، ږغ کوونکی؛
صوتي ابدال؛ صوتي اوښتنه؛
صوتي واحد (ژ.ب): صوتي عنصر، فونیم.

صور (sūr) نر.م. ۱) بغۍ، ښکر، شپېلۍ، هغه آله چې په پوکولو سره اواز کوي؛ ۲) د اسرافیل صور.

صورت (sūrát) نر.م. (ج. صورتونه) ۱) څېره، قواره؛ ۲) بدن؛ ۳) اننګي، رخسار؛ ۴) توګه.

صوري (sūri) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ظاهري، سطحي.

صوف (sūf) نر.م.ج. ۱) د پسه وړی؛ ۲) یو ډول وړین تو کر.

صوفي (sofí) ص.نر.م. (ج.صوفیان) ۱) د تصوف د طریقت پیرو؛ ۲) د وړینو جامو اغوستونکی.

صوفیانه (sofyānā́) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د صوفي، په صوفي اړوند.

صوفي توب (sofitób) نر.م. تصوف، د تصوف پر لاري تگ، د تصوف د طریقې پیروي.

صوفیه (sofyā́) نر.ج. صوفیان، د صوفیانو فرقه.

صومعه (sawmasā́) ښځ.م. ۱) د غره پر سر او یا په کوم جگ ځای کې د راهب عبادتځی؛ ۲) دیره، خانقاه.

صهباء (sahbā́) جن. ۱) می، شراب؛ ۲) ص.نب. سور او سپین.

صهیون (sıhyū́n) نر.م. ۱) یهود؛ ۲) هسک، اسمان؛ ۳) جنت؛ ٤) بیت المقدس؛ ٥) د خدای جل جلاله تیو کراسي.

صیاد (sayā́d) ص.نر.م. ښکاري، ښکارځن، ښکارزن، وني.

صیانت (sıyānát) نر.م. ساتنه، حفاظت، خوندي کونگ.

صیب (sayb) نر.م. د صاحب منحرف یا اوښتی شکل.

صید (sayd) نر.م. ۱) ون، ونا، د ښکار کولو عمل؛ ۲) ښکار: هغه څه چې ښکار کیږي.

صیغه (sīgā́) ښځ.م. ۱) ډول، قسم، څېر؛ ۲) بڼه، شکل؛ ۳) هر څه چې په قالب کې اچول شوي وي؛ ٤) جهت، د فعل د حدوث څرنگوالی؛ ٥) متعه.

صیقل (sayqál) نر.م. روڼې؛ ۱) هغه څه چې فلزاتو نه زنگ او داغ لیري کوي؛ ۲) ځلا، صفایي، روڼوالی.

صیقل کول (sayqálkawә́l) مص.مت. صیقلول، پاکول، روڼول، ځلاور کول.

ض

ض (dwāt, zād) نر. م. د پښتو الفبې شپږ وشتم توری. ابجدي ارزښت يې ۸۰۰ دی.

ضابط (zābít) ص. نر. م. (ضابطان) ۱) ساتندوی، زميری؛ ۲) پياوړی؛ ۳) حاکم، ٤) قائد؛ ۵) نر. م. منصبدار، نظامي صاحب منصب.

ضابطه (zābitá) ښځ. م. کړنلاره، قاعده، دستور، مقرره.

ضاد (dwād, zād) نر. م. د «ض» د توري تلفظ.

ضامن (zāmín) نر. م. (ج. ضامنان) ۱) ذمه وار، ضمانت کوونکی، کفيل؛ ۲) غرامت.

ضامنګړی (zāmíngaṛay) ص. نر. م. (پ. ک.) هغه کورنی چې د نښتې د تيرې تر ايښودلو وروسته د دوو دښمنو خواوو تر منځ د هغوی ضمانت کوي

ضامنول (zāmunawál) مص. مت. ذمه وار کول، ملتزم کول.

ضامني (zāmmí) ښځ. م. ذمه واري، ضمانت، ضمانت کونګ، ذمه وهنه، سينه تپونه.

ضامنېدل (zāmınedál) مص. ل. ضامن کېدل، ضمانت کول، ذمه وار کېدل.

ضايع (zāyíʿ) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) تباه، تلف، زيان شوی؛ ۲) بې بنې، بې ګټې، مهمل.

ضايعه (zāyısá) ښځ. م. ۱) ضايع، تباه يا تلف شوی؛ ۲) زيان، تاوان، نقصان.

ضبط (zabt) نر. م. ۱) خوندي، حفظ؛ ۲) انضباط، ډسپلين؛ ۳) قبضه، تصرف، ٤) زده کونګ؛ ۵) ثبت، د اواز ثبتونه؛ ٦) ټينګونه.

ضبطول (zabtawál) مص. مت. ضبط کول؛ ۱) ساتل، حفظول؛ ۲) تر لاسه کول، تصرفول؛ ۳) زده کول؛ ٤) اواز ثبتول؛ ٦) ټينګول.

ضبطي (zabtí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د ضبط، په ضبط اړوند، ضبط ته منسوب.

ضبطېدل (zabtedál) مص. ل. ۱) ضبط کېدل؛ ۱) حفظېدل؛ ۲) قبضه کېدل، تصرف کېدل؛ ۳) زده کېدل؛ ٤) ثبتېدل؛ ٥) ټینګېدل.

ضخامت (zaxāmát) نر.م. ۱) پنډوالی، پلنوالی، غټوالی؛ ۲) چاغښت.

ضخیم (zaxím) ص. نر.م. ج. پنډ، غټ، چاغ.

ضد (zad) ص. نر.م.ج. ۱) مخالف؛ ۲) دښمن؛ ۳) خنډ، مخه نیوونکی؛ ٤) نر.م. اړی، جبل، ځبل، سرتمبګي، هټ، هوډه.

ضدي (zadí) ص. نب. نر. ښځ. ج. ضد کوونکی، سرتمبه، سرتمبه، ځبلناکه، هوډي.

ضدیت (zadyát) نر.م. ۱) ضدوالی، هوډه، هټه؛ ۲) مخالفت.

ضدین (zadáyn) نر.ج. دوه ضده، د یو بل مخالف.

ضرابخانه (zarābxāná) ښځ. م. د سکو جوړولو ځای، د سکې د ضرب ځای، مضرب.

ضرب (zárb) نر.م. ۱) وهل، ډبول؛ ۲) د حساب یوه عملیه ده چې نخښه یې :× یا (.) ده.

ضرب المثل (zarbulmasál) نر.م. (ج. ضرب المثلونه) ۱) مثل وهنه، متل راوړنه؛ ۲) متل.

ضربان (zarbā́n) نر.م. ۱) وهنه؛ ۲) د زړه رپا، د زړه ټوپ.

ضربول (zarbawə́l) مص. مت. په حساب کې د ضرب د عملیې اجرا کول.

ضربه (zarbá) ښځ. م. ضربت؛ ۱) یو ځل وهنه؛ ۲) ماته، شکست؛ ۳) زیان، ضرر، نقصان؛ ٤) تکان.

ضربي (zarbí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. دوهلو، د تکولو، دزبولو.

ضرر (zarár) نر.م. (ج. ضررونه) زیان، تاوان، نقصان.

ضرري (zararí) ص.نب.نر.ښځ. م. ج. ضررناک، مضر، زیان رسوونکی.

ضرور (zarū́r) ق. ۱) خامخا، ارو مرو؛ ۲) لازم، واجب؛ ۳) اړه، احتیاج؛ ٤) مجبوریت.

ضرورت (zarūrát) نر.م. اړتیا، اړه درلودنه، احتیاج

ضرورتاً (zarū́ratán) ق. د ضرورت له مخې، د احتیاج له مخې، د اړتیا له مخې.

ضروري (zarūrí) ص.نب.نر.ښځ.م. د ضرورت، په ضرورت مربوط، ضرورت پورې تړلی.

ضروریات (zarūryā́t) نر.م.ج. اړتیاوې، ضرورتونه، د ضرورت جمع.

ضعف[1] (zōʻf) نر.م. ۱) کمزوري، سستي؛ ۲) بې سدي، بې هوښي.

ضعف[2] (zíʻf) ص.نر.م.ج. دوه برابره، دوه چنده.

ضعیف (zaʻíf) ص. نر.م.ج. کمزوری، ناتوانه، بې سیکه، بې کفایته.

ضلال (zalā́l) نر.م. ۱) لاره ورک کول؛ ۲) د لارې ورک کول.

ضلالت (zalālát) نر.م. بې لارې، لاروركي، بې لارتوب.

ضلع (zíʻl) ښځ. م. ضلعه؛ ۱) د څنګ هډوکی، پوښتۍ؛ ۲) ډډه، څنګ؛ ۳) علاقه، سیمه.

ضم (zam) ص.نر.م.ج ۱) مل، ملګری؛ ۲) ضمیمه؛ ۳) ورپورې، ورسره؛ ٤) نر.م. ضمه، پېښ.

ضمانت (zamānát) نر.م. ۱) ذمه واري، کفالت، التزام؛ ۲) په دایمي ناروغی اخته کېدنه.

ضمن (zíman) ق. ترځ؛ منځ، د یو شي دننه، داخل.

ضمناً (zímnán) ق. په ترځ کې، په منځ کې، په څنګ کې، ورسره.

ضمني (zimní) ص.نب. نر.ښځ.م. ۱) په ضمن پورې اړوند؛ ۲) په څنګ کې؛ ۳) فرعي.

ضمه (zamá) ښځ.م. پېښ، د کليمې له حرکاتو او اعراضو څخه دی.

ضمير (zamír) نر.م(ج. ضميرونه، ضماير) ۱) گر. نومځری pronoun ؛ يوه کليمه ده چې د تکرار د مخنيوي او د کلام د لنډولو لپاره د نوم پرځای راځي؛ ۲) وجدان، اخلاقي شعور؛ ۳) پټ راز، اند؛ ٤) د انسان باطن.

ضميمه (zamimá) ص.نب. ښځ.م. ۱) وگ.ضم؛ ۲) گر. تاړی، Affix ، (ونډ)؛ هغو مقيدو کليمو ته وايي چې د نورو کليمو په سر، پای او منځ کې نښلي او په ترتيب سره د مختاړي، وروستاړي او منځتاړي په نومونو يادېږي- پښتو مختاړي او وروستاړي لري،خو منځتاړي نه لري.

ضياء (zıyā́) نر. ښځ. م. رڼا ،روښنايي، نور.

ضيايي (zıyāyí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د روښنايي، پەرڼا اړوند.

ضيق النفس (zàyqūnáfs) نر.م.وگ. سابندي.

ط

ط (twe, twā) ښځ. م. د پښتو الفبې اووه ویشتم توری دی. ابجدي ارزښت یې (۹) دی.

طاس (tās) نر. م. تاس: ۱) جام، مسي کاسه؛ ۲) لوی تشت؛ ٤) د هډوکو یوه مکعبه مهره ده چې پر شپږو خواو یې ۱-٦ ټکي دي.

طاسبرګ (tasbárg) نر. م. ګلبرګ، د ګل یوه برخه ده.

طاعت (tāsát) نر. م. ۱) غاړه ایښودنه، قبلونه، فرمان وړنه؛ ۲) عبادت کونه، عبادت.

طاعون (tāsū́n) نر. م. تاوون، مرګو، وبا، یوه خطرناکه ساري ناروغي ده.

طاغوت (tāǧū́t) نر. م. ۱) سرکښ، ۲) ظلم، ستم، تجاوز؛ ۳) بت، له لوی خدای پرته بل هر معبود.

طاق (tāq) ص. نر. م. ۱) د جفت مقابل؛ ۲) وتلی، نامتو بې جوړې؛ ۳) نر. م. کوښیځ، قوسي ډوله چت؛ ٤) تاخ، تاخچه.

طاقت (tāqát) نر. م. زور، توان، سیک.

طاقچه (tāqčá) ښځ. م. (ج. طاقچې) تاخچه، شیلګی، غراسپی، تاقچه.

طالب (tālíb) ص. نر. م. ج. (ج. طالبان) ۱) طلب کوونکی، غوښتونکی؛ ۲) زده کوونکی، شاګرد ۳) د دیني علومو زده کوونکی.

طالبي (tālıbí) ښځ. م. ۱) غوښتنه، لټونه، طلبونه؛ ۲) د دیني علومو د زده کوونکي مسلک.

طالع (tālís) ښځ. م. ۱) بخت، قسمت، نصیب؛ ۲) راختونی، راختونکی.

طالعمن (tālısmán) ص. نر. م. بختور، سخور.

طامع (tāmis) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) سولن، هیلندوکی، تمه کوونکی؛ ۲) امېدوار.

طاوس (tāwás) نر. م. و ګ. تاووس.

طاهر (tāhír) ص. نر. م. ج. ۱) پاک، سپېڅلی، پېبجاو، پاکیزه؛ ۲) د الله تعالی یو نوم.

طایفه (tāyfá) ښځ. م. ۱) توکم، ټبر؛ ۲) ډله، یوه ډله خلک.

طب (tib) نر. م ۱) طبابت، ډاکټري؛ هغه پوهنه او فن چې هدف یې د ناروغۍ پېژندنه او درملنه وي؛ ۲) علاج.

طباعت (tabāşát) نر. م. چاپ، طبع کونګ، د مطبعې چاره.

طباعتي (tabāşatí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د طباعت، د چاپ، په طبع اړوند.

طباق (tibā́q) نر. م. ۱) برابرونه، سمونه، تطابق؛ ۲) (بد.) متضاد، مطابقت، تقابل، تضایف.

طبع (tábş) ښځ. م ۱) طبیعت، مزاج، خوی، عادت؛ ۲) چاپ، چاپونه؛ ۲) نقش.

طبعاً (tábşán) ق. ۱) طبیعتاً، په طبیعي توګه؛ ۲) عادتاً: د عادت له مخې.

طبع کول (tabşákawál) مص مت. ټاپول، چاپول، چاپ کول.

طبع کېدل (tabşakedál) مص. ل. چاپېدل، چاپ کېدل، ټاپېدل.

طبق[1] (tabáq) نر. م. ۱) تبک، تبخ، دغوا او غويي یو ډول ناروغي ده؛ ۲) د لوښي سرپوښ؛ ۳) ښانک؛ ٤) د سرو زرو پاڼه؛ ۵) ببخ؛ ٦) ډله.

طبق[2] (tibq) اد. (اض.) مطابق، ... سره سم.

طبقات الارضي (tabaqātularzí) ص. نب. د جیالوجیکي سروې، پرځمکه پېژندنه اړوند.

طبقاتي (tabaqātí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د طبقې، په طبقې اړوند.

طبقه (tabaqá) ښځ. م. (ج. طبقې) ۱) پوړ، منزل؛ ۲) د خلکو ستري ډلې؟

طبل (tábal) نر. م. (ج. طبلونه) ډول، نغاره، ډانګه.

طبله (tablá) ښځ. م. ۱) وګ. دوکره ۱)؛ تبله.

طبلیي (tablayí) ص. نب. نر. ښځ. م. دوکره مار، ډوبری، مار، طبله چي، تبله چي.

طبیب (tabíb) نر. م. (ج. طبیبان) ۱) حکیم، ۲) وګ. ډاکټر ۱).

طبیعت (tabişát) نر. م. ۱) پنځون، خورزون، اصل، ختیه، ذات؛ ۲) دیوه جنس جوهر؛ ۳) د یوه سړي خلق، خوی، خصلت.

طبیعتاً (tabişatán) ق. د طبیعت له مخې، ذاتاً.

طبیعي (tabişí) ص. نب. ۱) د طبیعت، په طبیعت اړوند؛ ۲) نر. ښځ. م. ج. اصلي، ذاتي، له ختې؛ ۳) ساینسي، سیانسي.

طبیعیون (tabişiyū́n) نر. ج. ۱) فزیوکراټان؛ ۲) هغه کسان چې طبیعت مطالعه کوي.

طبېله (tabelá) ښځ. م. (ج. طبېلې) طوېله، تبېله، توېله، د آسونو او خرو د ساتنې کوټه.

طحال (tihā́l) نر. م. وګ. توری ۲).

طراز (tirā́z) نر. م ۱) دجامې نخش و نګار (کښیده) ۲) لاره، طریقه، چلند؛ ۳) کتار، صف.

طراوت (tarāwát) نر. م. ښېرازي، تازه ګي، ښېرازتوب، اسپوېلتوب.

طرب (taráb) نرم. ښادي، خوښي، خوشالي.

طرح (tárhá) ښځ. م. طرحه؛ ۱) نقشه، پروګرام، د کار لاربنود ۲) اساس؛ ۳) وړاندیز؛ ٤) اطراح، غورځونه؛ ۵) خاکه، مقدماتي چاره.

طرد (tard) ص. نر. م. ج. ۱) لېرې کړی، شړلی، رټلی، ګوښه شوی؛ ۲) تبعید.

طرز (tarz) نر. م. (ج. طرزونه) ۱) طریقه، لاره، روش؛ ۲) څېره، شکل، صورت.

طرف (taráf) نر. م. ۱) خوا، لوری، پلو؛ ۲) د یوه شي څنډه او پای.

طرفدار (tarafdár) ص. نر.م. سیلگر، پرخوا، سیلندوی، پلوي، په خوا.

طرفداري (tarafdārí) ښځ. م. سیله، پلوي، پر خوا کېدنه، ننگه کول، ننگه.

طرفین (tarafáyn) نر.ج. ۱) دوه طرفه، دوې خواوې، دواړه لوري؛ ۲) فق. مدعي او مدعي علیه.

طرم (tr(á,ú)m) نر.م. و گ. ترم.

طره (turá) ښځ. م. ۱) شمله، جوغه؛ ۲) د اَس د ځندي وېښتان.

طریق (taríq) نر.م. ۱) لاره، لیاره؛ ۲) اصول، مقررات؛ ۳) تکنیک.

طریقت (tariqát) نر.م ۱) لاره، لیاره؛ ۲) چلند؛ ۳) تص. د سلوک دویم مزل دی.

طریقه (tariqá) ښځ. م. (ج. طریقې) ۱) طریقت؛ ۲) لار، لاره، لیاره؛ ۳) دود، دستور.

طشت (tašt) نر.م. (ج. طشتونه) ۱) و گ. تشت؛ ۲) د موسیقۍ یو ډول آله ده.

طعام (taʕām) نر.م. (ج. طعامونه) اتام (خواړه)؛ د خوراک شیان.

طعم (táʕam) نر.م. خوند، مزه، ذایقه.

طعمه (tuʕmá) ښځ. م. ۱) تومه، خوراک، روزي؛ ۲) مج. هغه غوښه چې باز ته یې ورکوي.

طعن (táʕan) نر.م. ۱) ځانگړه وهل، نیزه وهنه؛ ۲) نېښ وهنه؛ ۳) طعنه، پېغور.

طعنه (taʕná) ښځ. م. انک، تانه، پېغور.

طغرا (tuğrá) نر.م. طغراء، طغرى؛ ۱) هغه لقبونه چې د شاهي فرمانو په سر کې لیکل کېدل؛ ۲) یو ډول منحني او سره پېچلې لیک دی.

طغیان (tuğyān) نر.م. ۱) د سیند یا بحر له غاړو نه د اوبو اوچتېدل؛ ۲) سرغړونه، راپا ریدنه؛ ۳) له خپله حده تېرېدنه.

طفل (tífal) نر.م. (ج. اطفال) ماشوم، کوچنی.

طفلي (tiflí) ښځ. م. د کوچنیتابه، د ماشومتابه.

طفیلي (tufaylí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) کنبه، پاځکی، نابللی؛ ۲) مفتخور، د بل په اوږو بار.

طلا (tilá) ښځ. م. و گ. سره زر.

طلاب (tulāb) نر.ج. ۱) طالبان، د طالب جمع؛ ۲) زده کوونکي، شاگردان.

طلاق (talāq) نر.م. د مېړه او ماندینې سره بېلېدنه، ښځه پرېښودنه، د نکاح له قیده خلاصون.

طلاقول (talāqawál) مص. مت. طلاق ورکول، ښځه یا مېړه پرېښوول، نکاح فسخ کول.

طلاقي (talāqí) ص. نر.م. ص. نب. مطلقه، چې ښځه یې طلاقه کړې وي، طلاق شوی.

طلاقۍ (talāqáy) ښځ. م. ج. مُطلقه؛ طلاقه شوې ښځه، پرېښې.

طلاکاري (tlākārí) ښځ. م. هغه څه چې طلا په کې لگول شوي وي؛ د طلا کارولو عمل.

طلایي (tilāyí) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. ۱) په طلا اړوند؛ ۲) نر.م. یو ډول ځلېدونکی ژېړ رنگ.

طلب (taláb) نر.م. ۱) غوښتنه، رابلنه؛ ۲) پوړ.

طلسم (tlísam) نر.م. ۱) د کاغذ یا فلز یوه ټوټه چې جادوگران پر هغه کرښې یا جدولونه کاږي؛ ۲) مج. دروهنه؛ ۳) د امېل د منځ غټه دانه.

طلسمي (tilismí) ص. نب. ۱) د طلسم، په طلسم اړوند؛ ۲) طلسم کوونکی؛ ۳) چمباز.

طلوع (tulūʕ) ښځ. م. ۱) راختنه، څرک وهنه، لمر څرک؛ ۲) ظهور، څرگندېدنه.

طلوع افغان (tulūʕifğān) نر.م. ۱) یوه جریده وه چې په ۱۲۰۰ ش. کال په کندهار کې خپره شوه.

طماع (tamā́ʕ) ص. نب. ډېر تمه کوونکی، زیات طمعه کوونکی، سولنده، حریص، اروارډی.

طماغه (tomāğá) ښځ. م. تماغه؛ د باز یا باښې خولې چې خولکۍ هم ورته وایي.

طمطراق (tumturáq) نر.م. ۱) پرتم، شان و شوکت ۲) ظاهري خبرې؛ ۳) د باب، لاپې، باتې.

طمع (tám') ښځ. م. طمعه، تمه، هیله، امید.

طناب (tanáb) نر.م. ۱) تناو، پړی، رسی، مزی؛ ۲) هغه ځمکه چې په کال کې یو ځل حاصل کوي.

طنز (tanz) نر.م. (ج. طنزونه) ۱) کنایه، رمز، ۲) پېشاره، ریشخند، تمسخر؛ ۳) رټنه.

طنین (tanín) نر.م. ۱) زانګه، انګې؛ ۲) د زنګ اواز؛ ۳) بونګهار، بنهار (د مچ و غوماشي)؛ ۴) (فز.) د صوت فرعي نوسانونه.

طواف (tawáf) نر.م. (ج. طوافونه) ۱) له یوه شي چاپېره ګرځېدنه؛ ۲) د حج په مراسمو کې له کعبې شریفې څخه چاپېره ګرځېدنه؛ ۳) فا. نر. م. تاوېدونکی.

طوایف (tawāyíf) نر.ج. ۱) د طایفه جمع؛ ۲) نر.م. په لره پښتونخوا کې په دغو ماناګانو کارېږي: ۱ - سندرغاړې؛ ۲ - رقاصه؛ ۳ - بدکاره ښځه.

طور (táw(a)r) نر.م. ۱) ډول، راز؛ ۲) طرز، چلند، طریقه؛ ۳) تولګی، نوع؛ ۴) حد، اندازه.

طوطي (totí) نر.م. (ج. طوطیان) توتي، طوطا، د کوترې په اندازه یو ډول شین مرغه دی.

طوفان (tofán) نر.م. (ج. طوفانونه) توپان؛ ۱) سخت سېلاو چې نابېره ډېرې ځمکې ونیسي ۲) مج. دسترې چارې ترسره کوونکی.

طوفاني (t(u,o)fāní) ص. نب. ۱) د طوفان، په توپان اړوند؛ ۲) ص. نر. ښځ. م. مج. د سترې یا خارق العاده چارې ترسره کوونکی.

طوق (tawq) نر.م. (ج. طوقونه) ۱) غاړه کۍ، غاړه ګۍ؛ د غاړې امېل یا هار؛ ۲) حلقه.

طول (túl) نر.م. (ج. طولونه) ۱) اوږدۀ، اوږدوالی، د عرض مقابل؛ ۲) یو ډول نخې توکر دی.

طومار (tūmár) نر.م. (ج. طومارونه) تومار؛ ۱) اوږد لیک؛ ۲) نیچه شوی لیکلی کاغذ؛ ۳) تعریذ؛ ۴) طومار لیک، له شپږو لیکونو څخه هر هغه لیک چې ښه جلي لیکل شوی وي.

طوی (twé) ښځ. م. د (ط) د توري تلفظ و اواز.

طویل (tawíl) ص. نر.م. ۱) اوږد؛ ۲) لوړ، جګ.

طویله (tawelá) ښځ. م (ج. طویلې) و ګ. طبیله.

طهارت (tahārát) نر.م. ۱) پاکېدنه، پاکتیا، پاکي؛ ۲) له حیض څخه د ښځې پاکوالی؛ ۳) اودس، غسل، تیمم.

طی (tay) نر.م. ۱) لاره وهنه، مزل کول؛ ۲) نغښتنه، راتاوېدنه.

طیاره (tayārá) ښځ. م (ج. طیارې) الوتکه، هوایي جهاز.

طیب[1] (tib) نر.م.ج. ۱) ښه بوی اوورم؛ ۲) حلال، روا؛ ۳) علاقه، میل، د طبعې خوښې.

طیب[2] (tayíb) ص. نر.م.ج. ۱) پاک، پاکیزه؛ ۲) روا، حلال؛ ۳) ښه، د خبیث ضد.

طیف (tayf) نر.م. ۱) خیال وهل؛ ۲) پر یوه شي شا و خوا راګرځېدل؛ ۳) خښم؛ ۴) الهوالتیا؛ ۵) چورت؛ ۶) (فز.) د اوو رنګو جونګ.

طینت (tinát) نر.م. ۱) خوی، عادت، خصلت، کړه وړه؛ ۲) اصل، خلقت، ختیه، خورزون.

طیلسان (taylasán) نر.م.ج. یو ډول چپنه ده چې خطیب یې د نورو کالیو له پاسه په اوږه اچوي.

ظ

ظ (z.w(e,ā), zā) ښځ.م. د پښتو الفبې اته ويشتم توری دی. ابجدي ارزښت يې (۹۰۰) دی.

ظالم (zālím) ص. نـر.م. (ج. ظالـمان) ظـلم کوونکی، ستم کوونکی، بېرحمه.

ظالمانه (zālımāná) ق. ۱) په ظلم سره، د بېرحمۍ له مخې؛ ۲) ص. نر.م.ج. د ظلم، د ستم، په ظلم اړوند، د حق تلفي.

ظاهر (zahír) ص.نر.م.ج. اوڅار، ښکاره، څرګند، د باطن ضد.

ظاهراً (zāhírán) ق. په ظاهره، په ډاګه، په څرګنده.

ظاهربين (zāhırbín) ص.نر.م.ج. ۱) څوک چې د يوه شي څرګندې خوا ته پام کوي نه باطن ته؛ ۲) د چاکره وړه چې مخامخ ښه او پسې شا مطلوب نه وي.

ظاهرداري (zāhırdārí) ښځ.م. د ظاهربين انسان عمل، د خولې ملګرتيا، تظاهر.

ظاهروالی (zāhırwā́lay) نـر.م. اوڅـارتيا، ښکاره والی، جوت والی.

ظاهرول (zāhırawál) مص. مت. ښکاره کـول، جوتول، څرګندول.

ظاهره (zāhıra) ق. ۱) په ښکاره، ظاهـراً، پـه څرګنده؛ ۲) و.ګ. ظاهر.

ظاهري (zāhırí) ص. نب. نـر. ښـځ. م. ج. ۱) په ظاهر اړوند؛ ۲) ق. ظاهراً.

ظاهرېدل (zāhıredál) مـص. ل. څـرګندېدل، جوتېدل، ښکاره کېدل، معلومېدل.

ظرافت (zarāfát) نـر.م. ۱) ښکلا، ظـريف والی، ښايست؛ ۲) ټـېرکتيا، ټيرکي؛ ۳) ښـه طبعه لرنه، خوش طبعي؛ ٤) مهارت.

ظرف (zarf) نر.م. (ج. ظرفونه) ۱) لوښی؛ ۲) هغه څه چې په هغه کې يو شي ته ځای ورکړی شي.

ظرفي (zarfí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د ظرف، په. ظرف اړوند.

ظرفيت (zarfíyát) نر.م. ۱) ځايېدنه، ځاى كېدنه، گنجايش؛ ۲) اهليت، وړتيا، استعداد.

ظريف (zarif) ص. نـر.م. ج. ۱) د ښې طبعې څښتن، غوريالى؛ ۲) ځيرك؛ ۳) ښايسته.

ظريفه (zarifá) ص. نب. ۱) و گ. ظريف؛ ۲) ښځ. م. ټوكه.

ظفر (zafár) نر.م. سوبه، برى، فتح، بريالېتوب.

ظل (zil) نر.م. ۱) سيورى، سورى؛ ۲) د شپې تياره؛ ۳) پناه؛ ٤) نعمت؛ ٥) هوساينه.

ظلم (zūlam) نر.م (ج. ظلمونه) شپېانه، تېرى، ستم، زورزياتى.

ظلماً (zūlmán) ق. په ظلم سره، په زورزياتي، جبراً، قهراً.

ظلمات (zulumāt) نـر. ج. ۱) د ظلمت جمع؛ ۲) و گ. ظلمت.

ظلماني (zulmānī) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. تياره، تاريكه، د تپې تيارې، د تورتم.

ظلمت (zulmát) نر.م. تياره، تاريكه، تپه تياره، تورتم، توره تاريكه.

ظن (zan) نـر.م. (ج. ظنونه) ۱) گومان، گمان، شك، شبهه؛ ۲) تورن كول.

ظني (zaní) ص. نب. ۱) گماني، گوماني، شكي؛ ۲) د ظن.

ظنين (zanín) ص. نر.م. ج. تورن، تومتي، متهم، تر تور لاندې.

ظوې (swé) ښځ.م. ظوا، ظا، د (ظ) د توري تلفظ يا اواز.

ظهر[1] (zūhar) نـر.م. د لمر د زوال وخت، د ورځې نيمايي، غرمه.

ظهر[2] (záhar) نر.م. شا، څټ، د مخ ضد، د بطن ضد.

ظهور (zuhūr) نر.م. ظاهرېدنه، جوتېدنه، ښكاره كېدنه.

ع

ع(۱) (ayn؟) نر.م. د پښتو الفبې نهه ویشتم توری دی. ابجدي ارزښت یې ۷۰ دی.

ع(۲) (ayn؟) نر.م. د عیسوي (سني) مخفف.

عابد (ābíd؟) ص. نر.م.ج. (عابدان) عبادت کوونکی، رب پالی، پارسا.

عابر (ābír؟) نر.م. (ج. عابران، عابرین) لاروي، تېرېدونکی، تلونکی.

عاج (āj؟) نر.م. پیلغاښ، په خاص ډول د نر پیل د نېښ د دوو غاښونو هډوکي او په عام ډول د پیل هر غاښ ته وایي.

عاجز (ājíz؟) ص. نر.م ۱) خوارکی، بېوزلی؛ ۲) بې وسه، ناتوانه؛ ۳) بې غرضه.

عاجزانه (ājızānā؟) ق. ۱) په عجز سره، په بېوزلۍ؛ ۲) غریبانه.

عاجزه (ājızā؟) ص. نب. ۱) و.گ. عاجز؛ ۲) ص. ښځ. م. د عاجز مؤنث؛ ۳) مج. ښځه، آجیزه.

عاجزي (ājızi؟) ښځ. م. ۱) خواري، غریبي؛ ۲) کم نوسي؛ ۳) بې غرضي.

عاجل (ājíl؟) ص. نر.م.ج. ۱) بیړه کوونکی، هڅه کوونکی؛ ۲) ضروري، فوري؛

عادت (ādát؟) نر.م. (ج. عادتونه) ۱) خوی، روږد، خصلت؛ ۲) روږدېدنه، روږدي.

عادتاً (ādatán؟) ق. ۱) د عادت له مخې، د خصلت له مخې؛ ۲) معمولاً.

عادتي (ādatí؟) ص. نب. نر. ښځ. م. روږدی، عادت شوی، عملي، اموخته.

عادل (ādíl؟) ص.نر.م.ج (عادلان) عدل کوونکی، انصافدار، انصافي.

عادلانه (ādılānā؟) ق. د عدل له مخې، منصفانه، په عدل سره.

عادي (ādí؟) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) روږدی، اموخته، عادت کړی؛ ۲) ساده، معمولي.

عار (ʕār) نر.م. ۱) شرم؛ ۲) پیغور؛ ۳) عیب.

عارض (ʕāriz) ص. نر.م.ج. ۱) عرض کوونکی؛ ۲) عرضه کوونکی؛ ۳) پېښېدونکی؛ ٤) پیدا کېدونکی؛ ٥) پر بل شي قايم؛ ٦) نر.م. انگی، بارخو، غومبوری.

عارضه (ʕārızā) ښځ.م. ۱) د عارض مؤنث، عرض کوونکی؛ ۲) پېښه، حادثه؛ ۳) آفت؛ ٤) ناروغي؛ ٥) اړتیا.

عارضي (ʕārızi) ص.نب.نر.ښځ.م. ۱) سرسري؛ ۲) موقتي؛ ۳) ناڅاپي، تصادفي؛ ٤) د عارض عمل و شغل؛ ٥) فرعي، نا اصلي.

عارف (ʕārif) ص.نر.م (ج. عارفان) ۱) پېژندونکی ۲) پوه، هوښيار؛ ۳) خدای پېژندونکی.

عارفانه (ʕārıfānā) ق. ۱) د عارف غوندې؛ ۲) ص. په عرف یا عادت اړوند، د عارف.

عاري (ʕāri) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. ۱) لوڅ، لغړ، برېند؛ ۲) پرته، ماسېوا؛ ۳) لیرې، بې اړیکې.

عاریت (ʕārıyāt) نر.م. عاریه؛ پور، امانت.

عاریتاً (ʕārıyātān) ق. په عاریت سره، د عاریت په توگه.

عاریتي (ʕārıyati) ص.نب.نر.ښځ.م.ج. ۱) د پور، د امانت؛ ۲) د موقتي استفادې شی.

عازم (ʕāzim) فا.نر.م.ج. ۱) عزم کوونکی، قصد کوونکی، د ارادې خاوند؛ ۲) تلونکی.

عاشق (ʕāšuq) ص. نر.م. (ج. عاشقان) مین؛ زړه بایلونکی، په عشق اخته.

عاشقانه (ʕāšuqānā) ق. ۱) د عشق په ډول؛ ۲) ص. د عشق، په مینې اړوند، عشقي.

عاشقي (ʕāšuqi) ښځ.م. مینه، عشق، مین توب.

عاشورا (ʕāšorā) ښځ.م. عاشوري؛ لسمه، د محرم الحرام د میاشتې لسمه.

عاصي (ʕāsi) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) گنهکار، گناه کوونکی؛ ۲) سرکښه، نافرمانه.

عاطف (ʕātif) ص. نر.م.ج. ۱) مهربانه، مهرباني کوونکی؛ ۲) مایل، مشتاق؛ ۳) اړوونکی.

عاطفه (ʕātıfā) ښځ.م. (ج. عاطفې) ۱) د عاطف مؤنث؛ ۲) مهرباني، زړه سوی؛ ۳) د خپلوۍ او قرابت مهر.

عاطل (ʕātil) ص. نر.م.ج. ۱) بېکاره، ناڅېز؛ ۲) لټ، تنبل؛ ۳) بې مانا، مهمل، باطل.

عافیت (ʕafıyāt) نر.م (ج. عافیتونه) ۱) روغتیا، روغوالی، صحت؛ ۲) کراري، کراره کراري.

عاق (ʕāq) ص.نر.م. ښهلي؛ مور و پلار ازاروونکی؛ (فق) په لغت کې د غوڅولو مانا لري.

عاقبت (ʕāqıbāt) نر.م. پای، آخر، د یوه کار پای، د کار آخر، د هر شي پای.

عاقل (ʕāqil) ص. نر.م. (ج. عاقلان) هوښيار، پوه، دانا، عقلمند.

عاقلانه (ʕāqılānā) ق ۱) د عقل له مخې، عقلمندانه ۲) ص. په عقل یا عاقل اړوند، سم، مناسب.

عاقي (ʕāqi) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. عاق شوی، د عاق اطلاق باندې شوی.

عالم[1] (ʕālām) نر.م (ج. عالمونه) ۱) نړۍ، دنیا؛ ۲) خلک؛ ۳) زمانه، روزگار؛ ٤) کاینات.

عالم[2] (ʕālim) ص. نر.م. (ج. عالمان، علماء) پوه، پوهاند، د علم و پوهې څښتن.

عالمگیر (ʕālamgir) ص. نر.م.ج. ۱) نړۍ وال، جهاني؛ ۲) هغه څوک چې دنیا فتح کړي.

عالي (ʕāli) ص.نب.نر.ښځ.م.ج. ۱) لوړ، جگ؛ ۲) شریف، محترم؛ ۳) د لوی خدای یو نوم.

عام (ʕām) ص. نر.م.ج. ۱) د ټولو، د گردو؛ ۲) عوام، خلک، د خاص ضد.

عام المنفعه (āmulmunfaʿá ؟) ص. نب. په عامې ګټې رسونې اړوند، د خلکو په ګټه.

عام فهم (āmfáham ؟) ص. نر. م. ج. عـام فهمه، ساده، آسان.

عامل (āmíl ؟) ص. نـر. م. ج. ۱) عـمل کوونکی؛ ۲) نر. م. سبب، علت؛ ۳) کارګر؛ ٤) حاکم.

عـاموالی (āmwā́lay ؟) نـر. م. عـمـومیت، عـموموالی، عامېدنه.

عامول (āmawә́l ؟) مص. مت. ۱) عمومي کول، عام کول؛ ۲) رواجول، رایجول.

عامه (āmá ؟) ص. نب. ۱) عام. د ټولو، عمومي، د عام مونث؛ ۲) عوام، خلک.

عامي (āmí ؟) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) نالوستی، بې سواده، اُمي؛ ۲) مج. جاهل.

عامیانه (āmyāná ؟) ق. ۱) د عـوامـو پـه څېر؛ ۲) ص. نب. ولسي، دخلکو، دعامو خلکو.

عامېدل (āmedә́l ؟) مص. ل. ۱) عـمـومي کېدل؛ ۲) رواجېدل، مروجه کېدل.

عاید (āyíd ؟) نر. م (ج. عایدات) عائد ۱) راستنېدنه راګرځېدنه؛ ۲) واقع، پېښ؛ ۳) ګټه، دخل.

عایداتي (āyıdātí ؟) ص. نب. نـر. ښـځ. م. ج. ۱) دعاید، په عاید اړوند؛ ۲) د ګټې، د دخل.

عایق (āyíq ؟) ص. نـر. م. ج. ۱) ستنوونی، خنډ، مخـه نیوونکی، مانع؛ ۲) (فز.) هغـه جسم چې بربښنا او تودوخه نه تېروي.

عایله (āyılá ؟) ښځ. م. ربغـړ، واره زاړه، کـورنی، فامیل، عیال، عائله.

عبادت (ıbādát ؟) نر. م (عبادتونه) ۱) رب پالې، بندګي؛ ۲) لمانځنه؛ ۳) د خدای اطاعت.

عبادتځای (ıbādatdzā́y ؟) نر. م. د عبادت ځای، عبادت خونه.

عبادتي (ıbādatí ؟) ص. نب. نر. ښځ. م ۱) د عبادت، د لمانځنې؛ ۲) عابد، عبادت کوونکی.

عبارت (ıbārát ؟) نر. م (ج. عبارتونه) ۱) بیانونه، شـرح کونګ؛ ۲) دالـفـاظـو ترکیب؛ ٤) و ګ. پراګراف؛ ۵) انشاء.

عباسي (abāsí ؟) نر. م. عباسي ګل، یو ډول ګل دی چې رنګ یې سور یا ژېړ وي.

عباسۍ (abāsə́y ؟) ښځ. م. ج. عباسي؛ ۱) نیمه پېړۍ پخوا یوه سکه وه چې ۱۲ ایکۍ یا ۱۲ پیسې کېده؛ ۳) تنګه، تنګه.

عبث (abás ؟) ص. نب. ۱) بابېزه، بې ګټې، چټي، بېهوده؛ ۲) پرځای نه مصرفونه، سم نه لګونه.

عبثول (abasawә́l ؟) مص. مت. ۱) بابېـزه کـول، بې ګټې کول؛ ۲) پرځای نه مصرفول.

عبثېدل (abasedә́l ؟) مص. ل. ۱) بابېـزه کـېدل، بېهوده کېدل؛ ۲) سم نه لګېدل.

عبد (abd ؟) نر. م. (ج. عباد) ۱) بنده، دخدای جل جلاله بنده؛ ۲) مریی، غلام.

عبراني (ıbrāní ؟) ص. نب. یهودي، عبري، کلیمي، جهودي؛ ۱) ښځ. م. د یهودو لـرغونې ژبه چې تورات په دغه ژبه نازل شوی دی؛ ۲) نـر. م. ج. یهود، جهودان، عبراني؛ ۳) یو ډول لیک دی.

عبرت (ıbrát ؟) نر. م ۱) پانیات، پند؛ ۲) سنجونه.

عبرتناک (ıbratnā́k ؟) ص. نـر. م. ج. د پند، د پانیات، د عبرت وړ، د پند وړ.

عبقریت (abqaryát ؟) نر. م. نبوغ.

عبور (ubúr ؟) نر. م. تېرېدنه، پورېوتنه، جاروتنه؛ عبورو مرور، تګ و راتګ، تېرېده راتېرېده.

عبهر (abhár ؟) نر. م. نرګس، د نرګس ګل.

عبیر (abír ؟) جن. یو مـاده ده چې ښه بوی لري او له مشکو، ګلاب او زعفرانو څخه مرکبه ده.

عتاب (ʕitāb) نر.م. ۱) خوشکه، قهر، غضب؛ ۲) ملامتونه، رټنه؛ ۳) ناز.
عتيق (ʕatīq) نر.م. ج. ۱) زوړ، پخوانی، لرغونی، عتیقه، انتیک؛ ۲) آزاد شوی مریی.
عتيقه (ʕatiqā) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. زوړ، انتیک، پخوانی، لرغونی، څنډن.
عجالتاً (ʕijālatán) ق. ۱) د بیړې له مخې، د تلوار له مخې؛ ۲) سمدلاسه، ژر.
عجايبگر (ʕajāyibgār) نر.م. موزیم.
عجب[1] (ʕajáb) ص. نر. ج. ۱) عجبه، عجیب، تعجب پارونکی، د حیرانتیا؛ ۲) تعجب.
عجب[2] (ʕujb) نر.م. ۱) په ځان نازېدنه، ځان خوښونه؛ ۲) لويي، غرور، کبر، مرغوړنه.
عجز (ʕujz) نر.م. ناتواني، بې وسه کېدنه، ناتوانه کېدنه، بې وسي، انه، اجسکي.
عجله (ʕajalá) ښځ.م. بیړه، تلوار، شتاب.
عجم (ʕajám) ص. نر.م. ج. نا عرب؛ څوک چې عرب نه وي: ۱) ګونګی؛ ۲) پرحرف ټکی اېښودل؛ ۳) امتحانول.
عجيب (ʕajīb) ص. نر.م. ج. و ګ. عجب[1].
عدالت (ʕadālát) نر.م. ۱) نیاوګلوي، انصاف؛ ۲) برابري، مساوات.
عداوت (ʕadāwát) نر.م. (ج. عداوتونه) دښمني، میرڅي، بدي، کینه.
عدت (ʕidát) نر.م. (ج. عدتونه) عده؛ ۱) شمېر، شمار؛ ۲) د حیض ورځې.
عدد (ʕadád) نر.م. (ج. عددونه، اعداد) شمېر، شمار، ۱) هغه کلیمه چې شمېر بیانوي؛ یا: د شیانو یوې یا څو مجموعو ته عدد وایي.
عددي (ʕadadí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د عدد، په عدد اړوند، په عدد پورې تړلی.
عدس (ʕadás) نر.م. ج. نسک، نسکان، د باقلي د کورنۍ یو نبات دی.
عدسيه (ʕadasyá) ښځ. م. (ج. عدسيې) هغه ښيښه یا شفاف محیط چې د دوو کروي سطحو یا یوې کروي سطحې او یوې مستوي په وسیله محاط شوی وي.
عدل (ʕádal) نر.م. ۱) نیاو، انصاف، تیکنه؛ ۲) ساری، مثل؛ ۳) څوک چې شهادت یې د قبلېدو وړ وي.
عدليه (ʕadlyá) ص. نب ۱) د عدل، په عدل اړوند؛ ۲) ښځ.م. د انصاف یا نیاو ځای؛ ۳) د عدلیې وزارت.
عدم (ʕadám) نر.م. نشتوالی، نابودي، نشت، د نه موجودیت حالت.
عدو (ʕadū) نر.م. دښمن، میرڅی، دښن، غلیم.
عدول (ʕadūl) مص. ل ۱) بېرته ګرځېدنه، له لارې ګرځېدنه؛ ۲) د قافیې د برابرۍ لپاره تصرف کول عدول بلل کېږي.
عده (ʕidá) ښځ. م ۱) و ګ. عدت؛ ۲) شمېر، تعداد.
عديل (ʕadīl) ص.نر.م. ج ۱) برابر، سیال، ورته؛ ۲) نر.م. ج. د کجاوې د یوې خوا سپرلی.
عذاب (ʕazāb) نر.م. (ج. عذابونه) تکلیف، ځور، شکنجه، ربړ، زحمت.
عذابول (ʕazābawə́l) مص. مت. ځورول، ربړول، تکلیفول.
عذابېدل (ʕazābedə́l) مص.ل. ځورېدل، ربړېدل، په کړاو اخته کېدل.
عذر (ʕuzar) نر.م. (ج. عذرونه) ۱) بانه، بهانه؛ ۲) زاری، ننواتې، معذرت؛ ۳) پرده، چاره؛ ٤) پالنه؛ ٥) حیض لرنه.
عذرمن (ʕuzarmán) نر.م. ج. معذور، عذرجن.

عرابه (ʕarābá) ښځ. م. (ج. عرابې) ارابه، پسل، ورګړ: د موټر او ګاډۍ ارابه.

عراده (ʕarādá) ښځ. م. ۱) و ګ. عرابه؛ ۲) منجنيق ته ورته يوه جګړه ييزه آله وه؛ ۳) عدد، دانه.

عرش (ʕarš) نر. م ۱) پلاز، د پاچا تخت؛ ۲) کرسي؛ ۳) د خدای (ج) پرتم او کبريايي تصوير؛ ٤) خيمه ۵) چتر، سايوان؛ ٦) چت، پښتول؛

عرصات (ʕarasắt) نر. م. له قيامت، لويې ورځې، د قيامت له ورځې او د محشر له سارا څخه کنايه.

عرصه (ʕarsá) ښځ. م. (ج. عـرصې، عرصات) د کور غولی (انګړ، انګڼ)، ډ ا ګ، ميدان.

عرض[1] (ʕarz) نر. م. (ج. عـرضونه) پسور، بر، سـور، د طول خلاف؛

عرض[2] (ʕaráz) نر. م. ۱) هغه څه چې قايم بالغيـر وي، نابنستيزه کيفيت؛ ۲) عـارضه، ناجوړي؛ ۳) پېښېدونکی؛ ٤) بې دوامه شی ۵) سـردار، د لښکرمشر؛ ٦) متاع، د خرڅلاو شی.

عرضاً (ʕárzán) ق. په عرض سره، د سور له مخې.

عرض بېګي (ʕarzbegí) ص. نـر. م. عـريضـه اخيـستونکی، عرض اخيستونکی.

عرض والا (ʕarzwālắ) ص. نب. عرض کوونکی، چا چې عرض کړی وي.

عرضه (ʕarzá) ښځ. م. ۱) څرګندونه، ښکاره کونه ۲) اق. د تقاضا ضد، د خـرڅلاو لـپاره د يوه شي وړاندې کول.

عرضي (ʕarzí) ص. نب. نـر. ښځ. م. ۱) عـارض، عرض کوونکی؛ ۲) په عرض يا سور اړوند.

عرعر (ʕarʕár) نر. م. ۱) غرنی سرو؛ ۲) هر هر؛ يو ډول چنار دی.

عرف (ʕurf) نر. م. ۱) شنـاختـه؛ ۲) دود، دستـور، رواج؛ ۳) ښه والی، ښېګڼه؛ ٤) خوی، عادت.

عرفان (ʕirfắn) نر. م. ۱) پېژندنه؛ ۲) د حق معرفت، د حق تعالی پېژندنه؛ ۳) پوهونه او روزنه.

عرق[1] (ʕaráq) جن، خوله؛ ۱) څوړ، هره هغه مايع چې په ايشولو سره د تقطير په ډول لاس ته راشي؛ ۲) شراب؛ ۳) و ګ. خوله[2] ۱).

عرق[2] (ʕirq) نر. م. (ج. عروق) ۱) رګ؛ ۲) اصل؛ ۳) نژاد؛ ٤) ريښه، جرړه.

عرق النسا (ʕirqunasắ) ښځ. م. سياټيک.

عروج (ʕurū́j) نر. م ۱) پورته خواته تلنه؛ ۲) لوړتيا، لوړوالی، پورته والی، ترقي.

عروض (ʕorū́z) نر. م. ۱) د شعر ميزان؛ ۲) د بيت د لـومړي مسري وروستی رکن؛ ۳) د کلام مضمون؛ ٤) د غره لاره؛ ۵) عرضه کول.

عروضي (ʕarūzí) مص. نر. ښځ. م. د عروض په عروض اړوند.

عريض (ʕaríz) ص. نـر. م. ج. ۱) پلن، سوړور، پسورلرونکی؛ ۲) د شعر يو بحر دی.

عريضه (ʕarizá) ښځ. م. (ج. عريضې) ۱) عرض پاڼه، د عرض پاڼه.

عريضه چي (ʕarizačí) ص. نـر. م. ج. عارض، د عريضې خاوند، عرض کوونکی.

عزت (ʕizắt) نر. م. درناوی، احترام، ګرانښت.

عزت النفس (ʕizatunáfs) نر. م. خپل ځان (آب و حيثيت) ته په درنښت کتنه.

عزتمن (ʕizatmán) ص. نر. م. ج. پتمن، عزتناک، عزتي، قدرمن.

عزل (ʕázal) نر. م. معزوله، بېکاره کونګ، له کاره ايستنه، ګوښه کول، شړنه.

عزلت (ʕuzlắt) نر. م. له خلکو ليرې ګرځېدنه، ګوښه ګيري.

عزم (ʕázam) نـر. م. اراده، قصد، انګېه.

عزيز (azíz؟) ص. نر.م. ۱) د يوه قوم خاوند؛ ۲) گران ، محبوب؛ ۳) محترم؛ ٤) برلاسی، زورور؛ ٥) دالله يو نوم دی؛ ٦) خپل ، خپلوان.

عزيزتوب (azizłób؟) نر.م. عزيزگلوي، عزيزوالی، عزيزداري، عزيزي، عزيزولي.

عزيمت (azimát؟) نر.م. ۱) هوډ ، انگښه، نيت، اراده، قصد؛ ۲) افسون، دم، پاړو.

عسرت (usrát؟) نر.م. تنگسه، ښکالوه، سختي.

عسکر (askár؟) نر.م. ج ۱) ژوبلور ،سرتيري، سرباز ۲) پوځ، فوځ؛ ۳) مج. تکړه او امر منونکی.

عسکرکوټ (askárkōṭ؟) نر.م. چونۍ، چاونۍ، قشله، کمپ، لښکرگاه.

عسکري (askari؟) نب. نر. ښځ. م. ۱) د عسکر، په عسکر اړوند؛ ۲) په اردو اړوند؛ ۳) ښځ. م. نظامي چوپړ، د سرتيري خدمت؛ ٤) نر. م. يو ډول خوندور کندهاري انگور دي.

عسکريت (askaryát؟) نر.م. ۱) عسکرتوب؛ ۲) د وطن د ساتنې لپاره د جگړې د فن د زده کړې مکلفيت او په دي اړوند د دندو ترسره کول.

عسل (asál؟) جن. و گ. گبين.

عشاء (išā؟) نر.م.ښځ.م. ماخوستن، ماسخوتن.

عشاء رباني (ašāirabāní؟) ښځ.م. عشای رباني، حلوليت، حلوليه، د عيسويانو له نظره مسيح ته د خدای مېلمستيا ده.

عشاري (ašārí؟) ص. نب. نر. ښځ. م. عشارېې پورې اړوند، اعشاري کسر.

عشاريه (ašāriyā؟) ښځ. م. خال، اعشاريه؛ ۱) په لسو يا عشر اړوند؛ ۲) عشاريه کسر: هغه کسر چې د واحد له يوه ياځو برخوخه جوړ وي؛ عشاري عدد: هغه عدد چې له صحيح عدد او عشاري ... څخه جوړ وي

عشر (ušár؟) نر.م. ۱/۱۰ ، لسمه، لسمه برخه، له لسو څخه يوه.

عشرت (išrát؟) نر.م. (ج. عشرتونه) ۱) عيش، چرچې، ښه ژوند؛ ۲) دوستي؛ ۳) صحبت.

عشق (išq؟) نر.م. ۱) مينه، دوستي، گرانښت؛ ٤) جنسي جذبه يا ددې اقناع؛ ٥) چا ته چې يو شی يا څوک ډېره په زړه پورې وي.

عشوه (išwa؟) ښځ. م. ۱) نخره، ناز، مکيز، قنج، کرشمه؛ ۲) ناڅرگنده چاره، پټ چار.

عشيره (ašíra؟) ښځ. م. د اتنيک جوړښت يو واحد دی، چې په پښتو «خېل» ورته وايي، د څو عشيرو مجموعې ته طايفه وايي.

عصا (asā؟) ښځ. م. ۱) امسا، لکړه، د لاس لرگی؛ ۲) د پاچهۍ نخښه، شاهي علامه.

عصاره (usārá؟)جن. ۱) شيره، څوښه؛ ۲) د مېوې او يا چې په فشار سره راايستل شوې وي.

عصب (asáb؟) نر.م (ج. عصبونه، اعصاب) لويه يا وړه رشته ده چې په بدن کې له عصبي سيستم سره ارتباط لري.

عصباني (asabānī؟) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. خوشکتي، ترله وتلی، عصبي، قهرجن.

عصب پوهنه (asábpōhána؟) ښځ. م. نيورولوژي په طب کې د اناتومۍ هغه څانگه چې د عصبي سيستم او د هغه له ناروغيو سره سروکار لري.

عصبي (asabí؟) ص. نب.نر.ښځ. م. ۱) خوشکتي عصباني ،قهرجن؛ ۲) متعصب؛ ۳) د عصب، په عصب اړوند، په عصبي سيستم اړوند.

عصر (ásar؟) نر.م. ۱) مازديگر، مازيگر، لرمل؛ ۲) پېړۍ؛ ۳) دهر، روزگار؛ ٦) کنبيکنبل.

عصري (asrí؟) ص. نب. نرښځ. م. ج. ۱) د وخت و عصر ،په عصر اړوند؛ ۲) له وخت و زمان سره

برابر؛ ۳) مج. نوی، موډرن، لوکس.

عصریت (ʕasrıyā́t) نر.م. عصري توب، تجدد، عصري والی، له عصر سره سم حرکت.

عصمت (ʕısmā́t) نر.م. ۱) سپین لمني، عفت، سپېڅلتوب؛ ۲) له گناه څخه د نفس ساتنه.

عصیان (ʕısyā́n) نر.م. ۱) طاعت ترک کول؛ ۲) نافرماني، سرغړونه.

عضلوي (ʕazlawı́) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. د عضلې، په عضله اړوند، د غړي.

عضله (ʕazalá) ښځ. م. (ج. عضلات، عضلې) غړی، د بدن غړی، مورک، ماهیچه، مړه.

عضو (ʕū́zwa) ښځ. م. عضوه، غړی؛ ۱) اندام، د بدن یوه برخه؛ ۲) د یوې ټولنې یا ادارې غړی.

عضوي (ʕuzwı́) ص.نب. نر. ښځ. م. ۱) د عضو، په عضو اړوند؛ ۲) د کیمیا په هغې څانگې اړوند چې د کاربون له ترکیبو سره سر و کار لري، له ژوندي اورگانیزم څخه مشتق شوي وي.

عضویت (ʕuzwıyā́t) نر.م. ۱) د عضو توب صفت لرنه؛ ۲) غړیتوب؛ ۳) د غړیتوب پېسې.

عطا (ʕatā́) ښځ.م. عطاء، بخښښ، بخښنه، ورکړه، بخشش.

عطار (ʕatā́r) نر.م. ۱) عطاري، عطر پلورونکی؛ ۲) پساري.

عطالت (ʕatālā́t) نر.م. ۱) وزگارتیا، لټي؛ ۲) فز. اینرشه، د جبر قوت یا خاصیت، د قوې په مقابل کې د جسم مقاومت.

عطر (ʕā́tar) جن. (جن. عطرونه) ۱) یوه ماده ده چې ښه بوی لري؛ ۲) ښه ورږم، خوشبويي.

عطف (ʕatf) نر.م. ۱) راگرځېدنه؛ ۲) کوم څه ته مایل کېدنه؛ ۳) ربط، د عطف د حرف په وسیله یوې کلیمې ته له مخکېنۍ کلیمې سره ربط ورکول.

عطوفت (ʕutūfā́t) نر.م. مینه، محبت، دوستي مهرباني، شفقت.

عطیه (ʕatıyá) ښځ. م. (ج. عطیې) بخشش.

عظمت (ʕazamā́t) نر.م. ۱) لویې، ستروالی، لویوالی؛ ۲) پرتم، اکوب، شان و شوکت.

عظمی (ʕuzmā́) ص. ښځ. م.ج. اعظمه، ستره، عظیمه، تر ټولو لویه.

عظیم (ʕazím) ص. نر.م.ج. ستر، غټ، لوی.

عظیم الجثه (ʕazímuljusá) ص. نب. تنه ور، د غټې تنې یا ستر بدن خاوند.

عفت (ʕıffā́t) نر.م. ۱) پاکي، پاک لمني، عصمت؛ ۲) پرهېزگاري؛ ۳) شهوت ترک کول.

عفو (ʕā́fwa) ښځ. م. (ج. عفوې) عفوه، بخښنه، د چا له گناه څخه تېرېدنه.

عفونت (ʕufunā́t) نر.م. ۱) فاسدېدنه، خوسا کېدنه؛ ۲) نر. م. بدبويي.

عفوني (ʕafū́ni) ص.نب. ښځ. م. ۱) فاسدېدنه؛ ۲) بدبويي؛ ۳) خوند او بوی بدلېدنه.

عفیف (ʕafíf) ص. نر.م.ج. ۱) پارسا، ستانه، دینداره؛ ۲) سپین لمنی، پاک لمنی.

عقاب[1] (ʕuqā́b) نر. م. گربت، گوربت، یو پیاوړی، غټ و چټک الوتونکی ښکاري مرغه دی.

عقاب[2] (ʕıqā́b) نر.م. عذاب، څور، شکنجه.

عقاید (ʕaqāíd) نر.ج. ۱) د عقیده جمع؛ ۲) هغه علم چې اسلامي حقه عقاید ښيي.

عقب (ʕaqíb) ق. و گ. شا ۱).

عقبی (ʕuqbā́) ښځ. م. ۱) آخرت، بله دنیا، ابدي دنیا؛ ۲) جزا، د عمل سزا؛ ۳) قیامت.

عقد (ʕaqd) نر.م. ۱) تړنه؛ ۲) غوټه ورکول؛ ۳) عهد و پیمان تینگول.

عقده (uqdā؟) ښځ. م. ۱) غوټه، گره؛ ۲) په زړه کې قهر، درد و محرومیت پیدا کېدنه؛ ۳) ضمیري تکرونه؛ ٤) وسواس، کرکه.

عقربک (aqrabāk؟) نر.م. د گړی ستن، د ساعت ښوونکې ستنه، وړه ستنه.

عقل (āqal؟) نر.م. (ج. عقلونه) ۱) سد، هوښ، د ښو او بدو د تمیز و بېلولو قوه؛ ۲) د سم قضاوت وړتیا؛ ۳) هوښیاري، فهم.

عقلمن (aqalmān؟) ص. نر.م.ج. هوښیار، پوه، عقلمند، عاقل، د عقل څښتن.

عقلمند (aqalmand؟) ص. نر.م. و گ. عقلمن.

عقلي (aqlī؟) ص. نب. نر. ښځ. م. په عقل اړوند، له عقلي اصولو سره سم، د سد، د هوښ.

عقلیه (aqlıyā؟) ص. نب. و گ. عقلي.

عقیدت (aqidat؟) نر.م. ۱) عقیده لرنه، ارادت لرنه، یقین لرنه؛ ۲) ایمان، دین.

عقیدتمن (aqidatmān؟) ص.نر.م.ج. عقیدتمند ارادتمند، د عقیدې او احترام لرونکی.

عقیده (aqidā؟) ښځ. م. (ج. عقیدې، عقاید) ۱) گروهه؛ ۲) باور، ایمان؛ ۳) مج. رأی، رایه؛ ٤) هغه څه چې انسان پرې اعتقاد لري.

عقیده من (aqidamān؟) ص. نر.م.ج. عقیده لرونکی، معتقد.

عقیق (aqīq؟) نر.م.ج. یو ډول سور قیمتي غمی یا کاڼی دی.

عقیقه (aqiqā؟) ښځ. م. (ج. عقیقې) ۱) د نوي زېږېدلي انسان یا ژوي د نس ویښتان؛ ۲) هغه پسه چې د کوچني د زېږېدو پر اوومه ورځ د هغه د سرخریلو په مناسبت قرباني کېږي.

عقیم (aqīm؟) ص. نر.م.ج. ۱) شنډ، شنډه؛ ۲) بې حاصله، بې ثمره.

عقیمول (aqimawāl؟) مص. مت. ۱) شنډول، سړی یا ښځه له اولاده اچول؛ ۲) بې ثمره کول.

عکاس (akās؟) ص. نر.م. (ج. عکاسان) عکس اخیستونکی، فوتوگرافر، څېره اخیستونکی.

عکاسي (akāsī؟) ښځ.م. ۱) عکس اخیستنه، د عکاس دنده، فوتوگرافي؛ ۲) نر.م. یوه اغزي لرونکې ونه ده چې سپین یا ژېړ گلان کوي.

عکس (ākas؟) نر.م. ۱) اړول، په بل مخ اړول؛ ۲) څېره، انځور، تصویر، فوتو، فوتوگراف.

عکس العمل (aksulamāl؟) نر.م. غبرگون، رد عمل، د عمل ځواب، متقابل عمل، ورگرځونه.

عکس و تبدیل (ākasutabdīl؟) نر.م. (بد.) په یوه بیت کې د لومړۍ فقرې کلمې په دویمه فقره کې داسې واړول شي چې د لومړۍ فقرې متضاده مانا افاده کړي عکس و تبدیل ورته وایي.

عکس و طرد (āksutārd؟) نر.م. د بیت لومړی نیم بیتی پر دوو مساوي برخو ووېشل شي او وراندېنۍ برخه یې په دویمه نیم بیتي کې وروستنه او دویمه برخه یې په دویم نیم بیتي کې وړاندې راشي.

عکه (āka؟) ښځ. م. کشکره، گیړکه، عککه، یوه مرغۍ ده چې تورې او سپینې بڼکې لري.

علاج (ılāj؟) نر.م. (ج. علاجونه) ۱) درمل کول، درملنه؛ ۲) معالجه؛ ۳) سرشته، چاره کونګ.

علاف (alāf؟) نر.م. واښه خرڅوونکی؛ څوک چې غله یا اوړه رانیسي او خرڅوي یې.

علاقه (alāqā؟) ښځ.م. (ج. علاقې) ۱) هغه څه چې انسان زړه پرې تړلی وي؛ ۲) مج. مینه، محبت ۳) اړیکې، تړاو، پیوند؛ ٤) سیمه، ولکه.

علاقه دار (ʕalāqadā́r) ص. نر.م. د يوې سيمې اداره كوونكى چې رتبه يې له ولسواله راكښته وي.

علاقه داري (ʕalāqadārí) ښځ. م. له ولسوالي راكښته يو اداري تشكيل دى.

علاقه مند (ʕalāqamánd) ص. نر.م.ج. علاقمند، لېوال، مينه وال، علاقه لرونكى، شوقمن.

علامت (ʕalāmát) نر.م (ج. علامتونه، علامات) نښه، نښان، نخښه، نښكه، علامه، سمبول.

علامه (ʕalāmá) ص. نب. سترپوه، غټ عالم، بې ساري عالم.

علاوه (ʕalāwá) ص. نب. سربېره، زيات، اضافه.

علت (ʕılát) نر.م. (ج. علتونه) ۱) سبب، عامل، موجبه، جهت، وجه، دليل؛ ۲) عيب؛ ۳) بهانه، عذر؛ ٤) ناروغي؛ ٥) اپت، آفت.

علتي (ʕılatí) ص.نب. ۱) سببي، دعلت، د عامل، د موجبې؛ ۲) نر. ښځ. م. ج. د يوه جرم يا خطا يا نقص يا نقيصې لرونكى.

علم(۱) (ʕalám) نر.م. (ج. علمونه) ۱) علم شريف، جنډه، يو بيرغ دى چې په عسكري كې يو غونډ ته وركول كېږي او د اردو شرف تمثيلوي؛ ۲) ص. نر. هغه نوم چې يو څوك پرې مشهور وي.

علم(۲) (ʕílm) نر.م. پوهنه، پوهه، معرفت، بصيرت، حكمت، معلومات، يقين.

علماء (ʕulamā́) ص. نر.م. ۱) پوهان، پوهاندان، عالمان؛ ۲) ملايان، مذهب پوهان.

علم الجمال (ʕıluljamā́l) نر.م. و گ. ښكلاپېژندنه.

علم الحيات (ʕılmulhayā́t) نر.م. و گ. بيولوجي.

علم اليقين (ʕılmulyaqín) نر.م. هغه يقين چې په دليل يا متواتر روايت حاصلېږي.

علمبردار (ʕalambardā́r) ص. نر.م. ج. مشر، مخكښ، د سر سړى، د يوه كار سركرده.

علم و خبر (ʕılmūxabár) نر.م. ۱) كلمه چې يو مامور بلې موسسې ته تبديلېږي، نو هغه ته د مسووليت نه لرلو يا لرلو په نامه يوه پاڼه وركوي چې علم وخبر ورته وايي؛ ۲) يو اطلاعاتي لنډيز.

علمي (ʕılmí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. علميه، د علم، د پوهې، په علم و پوهې اړوند، ساينسي، د معرفت، د حكمت.

علميت (ʕılmıyát) نر.م. پوهه، لياقت، پوهنه، استعداد، علم و معرفت لرنه.

علناً (ʕalanán) ق. په ښكاره، په څرگنده، په ډاگه.

علني (ʕalaní) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ښكاره، څرگند، جوت.

علنيت (ʕalanyát) نر.م. څرگندتيا، ښكاره توب، جوت تيا.

علوم (ʕulū́m) نر.ج. ۱) دعلم جمع، علمونه، پوهنې؛ ۲) ساينس، كيميا، بيولوجي، فزيكس.

علوي(۱) (ʕulawí) ص.نب. نر. ښځ. م. ج. د سفلى ضد، لوړ، برنى.

علوي(۲) (ʕalawí) ص.نب.نر.ښځ.م. (ج. علويان) حضرت علي (رض) ته منسوب يا له نسله.

على الخصوص (ʕálalxusū́s) ق. په ځانگړې توگه، په تېره، مخصوصاً، په تېره بيا.

على المطلوبه مصادره (ʕalalmatlūbamusādarā́) ښځ.م. (من.) د مغالطې يو شكل دى چې په بالواسطه تعليلاتو كې منځ ته راځي.

عليت (ʕılıyát) نر.م. هغه اړيكې چې د دوو شيانو ترمنځ موجود دي.

عليحده (ʕalāhıdá) ص.نب ۱) بېل، جلا، گوښى؛ ۲) ق. ځانله، ځانگړى؛ ۳) اضافه، اضافي.

علیل (ʕalīl) ص. نر.م.ج. ۱) ناروغ، ناجوړه؛ ۲) ناروغي کمزوري کړی.

علیم (ʕalīm) ص. نر.م.ج. (ج. علماء) عالم، پوه، د علم څښتن.

علیه (ʕláyhí) ۱) پر هغه، پرې، په هغه باندې؛ ۲) پرضد، پرخلاف، مخالف.

عمارت (ʕımārát) نر.م (ج. عمارتونه) ۱) ودانۍ، ابادي، کور؛ ۲) ابادونه، جوړول.

عمده (ʕumdá) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) مهم؛ ۲) غټ، کلي ۳) د باور شی؛ ٤) د پرچون ضد.

عمر (ʕúmar) نر.م. (ج. عمرونه) ۱) منګ، وګ. سن؛ ۲) ژوند، حیات.

عمران (ʕımrấn) نر.م. وداني، آبادي.

عمره (ʕumrá) ښځ. م. وړوکی حج. حج صغیر.

عمري (ʕumrí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د عمر، د تل لپاره، د ټول عمر لپاره.

عمق (ʕumq) نر.م. ۱) ژورتیا، ژوروالی؛ ۲) د ښت لېرې ساحه چې نه ښکاري.

عمل (ʕamấl) نر.م. (ج. عملونه، اعمال) ۱) چار، کار، کړنه؛ ۲) کړه وړه، خوی، اخلاق، عادت.

عملاً (ʕámálán) ق. د عمل له مخې، په عملي توګه په عملي ډول.

عملنامه (ʕamalnāmá) ښځ. م (ج. عمل نامې) ۱) د عمل و سلوک نتیجه؛ ۲) دعمل و اخلاقو پاڼه؛ ۳) د اسلامي عقیدې په اساس هغه پاڼه ده چې د بنده عملونه په کې لیکل شوي دي.

عمله (ʕamalá) ښځ.م. دعامل جمع، کارګران، کار کوونکي، عمله و فعله.

عملي (ʕamalī) ص.نب.نر.ښځ.م.ج. ۱) پلی، د پلی کېدو، تطبیقي، د اجرا، د عمل، په عمل اړوند.

عملیات (ʕamalyất) نر.ج. ۱) عملونه، کړنې، تطبیقات؛ ۲) آپرېشن، د جراحی عمل سرته رسونه؛ ۳) حربي او نظامي چارې، جنګ جګړه.

عملي کېدل (ʕamalīkedál) مص.ل. ۱) پلی کېدل، اجرا کېدل، تطبیقېدل؛ ۲) معتادېدل، روږدېدل.

عملیه (ʕamalyá) ښځ. م. عمل، چاره، جریان.

عمود (ʕumúd) نر.م. ص. ۱) پایه، متنه، ستنه؛ ۲) د قوم مشر؛ ۳) هـ. عموده کرښه، هغه طول چې د شاقول د تار په امتداد وي.

عمودي (ʕumūdí) ص.نب.نر.ښځ.م. سم، سیخ، نیغ، د عمود، په عمود اړوند، عمود غوندې.

عموم (ʕumū́m) نر.م.ج ۱) ټول، عام، واړه، ګرده؛ ۲) هغه څه چې په ډېرو شیانو کې لیدل کېږي.

عموماً (ʕumū́mán) ق. بالعموم، په عمومي توګه، زیاتره، په عام ډول.

عمومي (ʕumūmí) ص. نب.نر. ښځ. م. د عموم، د عام، د زیاترو، ټول، ګرده؛ عموم ته منسوب.

عمومیت (ʕumūmyát) نر.م. ۱) عاموالی، کلي توب؛ ۲) رواج، تعمیم.

عمه (ʕamấ) ښځ. م. ترور، د پلار خور

عمیق (ʕamíq) ص. نر.م. ج. ژور، عمق لرونکی.

عناب (ʕunấb) نر.م. مرخنی، د بېرې غوندې یوه ونه ده چې سنځلې په څېر میوه کوي.

عناد (ʕınấd) نر.م. ۱) ینګ، هود، آغور؛ ۲) ضد، غچ؛ ۳) دښمني؛ ٤) سرغړونه.

عنایت (ʕınāyát) نر.م ۱) احسان، انعام؛ ۲) ساتنه، حفاظت؛ ۳) نیت، قصد؛ ٤) توجه؛ ۵) اهتمام.

عنبر (ʕanbár) جن. ابهر، یوه غوړه خړه ماده ده چې ښه بوی لري او د عنبر نومې کب له کولمو یا ګېډې څخه رااېستله کېږي.

عنبري (ʕanbarí) ص. نب. نر. بنځ. م. ۱) دعنبر، په عنبر اړوند؛ ۲) ښه بوی لرونکی، عنبرین.

عندليب (ʕandalíb) نر. م. چوني، بلبل، بلبله.

عنصر (ʕunsúr) نر. م ۱) اصل، آر؛ ۲) ماده، بسيط جسم؛ ۳) عناصر اربعه: باد، خاوره، اوبه او اور؛ ٤) ک. هغه جسم چې تول لـه هغـو اتمـو څخه جـوړ شوی وي چې يو اتومي عدد لري.

عنعنه (ʕanʕaná) بنځ. م. (ج. عنعني) ۱) روايت، نقل؛ ۲) دود، رسم، رواج، دستور، عرف، لاره، تره.

عنقا (ʕunqấ) نر. م. ورک مرغه، «سيمرغ»؛ يو افسانوي ستر مرغه دی.

عنقريب (ʕanqaríb) ق. ژر، ژر به... نږدې، ژر تر ژره به...

عنکبوت (ʕánkabut) نر. م. و گ. غنې.

عنوان (ʕ(u,ı)nwấn) نر. م. ۱) سرليک، سرنامه؛ ۲) سريزه، مقدمه؛ ۳) ننبه، نښاني، پته.

عواطف (ʕawātíf) بنځ. م. ۱) د عـاطـفه جـمـع؛ ۲) انفعال (خوښې او وير) چې د بر لې په مجرده او بسيطه توگه پاته کېږي.

عوام (ʕawấm) نر. ج. د (عامه) جمع، وگړي، خلک؛ د يوې ټولنې يا هيواد اکثريت.

عوام فريب (ʕawấmfaríb) ص. نر. م. ج. عوام غولوونکی، دخلکو تېرايستونکی، ديماگوگ.

عوامل (ʕawāmíl) نر. م. دعامل جمع ۱) کاريگران؛ ۲) دکار غوايان؛ ۳) فاکتورون.

عوامي (ʕawāmí) ص. نب. نر. بنځ. م. ج. ولسي وگړنيز، د خلکو، د وگړو، د عوامو.

عود (ʕud) نر. م. ۱) لـرگی؛ ۲) له ونې څـخـه پرې شوی ښاخ؛ ۳) دهند و هندوچين د سيمو يو ډول ونه ده چې له لرگي څخه يې د سوځېدلو په وخت ښه وږم ولاړېږي؛ ٤) د موسيقي يوه تاريزه او لېندۍ والا آله ده.

عورت (ʕawrát) نـر. م. ۱) پټه ځـای، شرم ځای؛ ۲) تناسلي آله؛ ۳) ښځه.

عورته (ʕawráta) بنځ. م. و گ. اورته.

عوض (ʕıwáz) نـر. م. ۱) بدل، الش، يوشی د بل شي په بدل کې ورکول؛ ۲) بدل، موخې.

عوضي (ʕıwazí) ص. نب. نر. بنـځ. م. ۱) ځـای ناستی، جانشين؛ ۲) مـوخې؛ ۳) په عـوض اړوند.

عهد (ʕáhd) نر. م. ۱) ژمنه، قول، وعده؛ ۲) تړون، بندېز؛ ۳) زمان، روزگار؛ ٤) وفا؛ ۵) قسم.

عهدنامه (ʕáhdnāmá) بنځ. م. تړون ليک، بندېز ليک، د قرارداد پاڼه، لوزنامه.

عهده (ʕuhdá) بنځ. م. ۱) ذمه، غاړه؛ ۲) کفالت؛ ۳) مسووليت؛ ٤) تړون، پيمان؛ ۵) مج. وظيفه.

عيادت (ʕıyādát) نـر. م. د ناروغ ليدو ته تگ و د ناروغ پوښتنه کول.

عيار[1] (ʕıyấr) نـر. م. ۱) امتحـان، ازمېښت؛ ۲) د سرو يا سپينو زرو د اندازې سنجولو مقياس.

عيار[2] (ʕayấr) ص. نر. ج. ۱) څوک چې د بـر تگ وراتگ کـوي؛ ۲) چمباز، تگ؛ ٤) په منځنيو پېړيو کې زمونږ د هېواد يوه ډله چې کاريې ځواني کول، له ځانه تېرېدنه او کله د مذهب د اصـولو يا فروعو سره لېوالتيا نه درلودل.

عياش (ʕayấš) ص. نـر. م. ج. عيشـي، ميله باز، ميله يي، چرچه يي.

عياشي (ʕayaší) بنځ. م. ۱) چرچې، ميلې، عيش کول؛ ۲) وزگارتيا، لوچکي.

عيال (ʕayấl) نر. م. (ج. عيالونه) ۱) ربغر، بال بچ، ښځه او اولاد؛ ۲) ښځه، ماندينه، کډه.

عيان (ʕ(a,ı)yā́n) ص. نر.م. ج. ۱) اوڅار، جوت، څرګند؛ ۲) په لېدلو باندې يقين؛ ٤) معاينه.

عيب (ʕayb) نر.م. (ج. عيبونه) ۱) نقص، نقصان، بدي، نيمګړتيا؛ ۲) بدنامي؛ ۳) ګناه.

عيبجن (ʕaybján) ص.نر.م. ج. ۱) عيبناکه، عيبي، نقصاني؛ ۲) مضر، ضررناکه.

عيد (ʕid) نر.م. ۱) اختر؛ ۲) جشن، د جشن ورځ.

عيدګاه (ʕidgā́h) ښځ. م. اخترځی، هغه ځای چې په هغه کې د اخترونو لمونځونه کېږي.

عيسويت (ʕisawyát) نر.م. مسيحيت، عيسايت، د کريشتانيانو دين، نصرانيت، دحضرت عيسی(ع) دين، عيسوي دين.

عيش (ʕayš) نر.م. ۱) مزې، عشرت، چړچې؛ ۲) ژوند، ژوندون.

عين (ʕayn) نر.م. ۱) سترګه؛ ۲) د «ع» د توري اواز؛ ۳) ذات، نفس؛ ٤) خالص، واضح؛ ٤) چمتو؛ ٥) ص. نب. عيناً، عيني، کټ مټ، بشپړ، ورته، يو، يو شان؛ ٦) چينه.

عين اليقين (ʕaynulyaqín) نر.م. ۱) په سترګو د يوه شي ليدنه او د دې شي ماهيت په يقين سره درک کول ۲) تص. د لوی څښتن تعالی د ځينو صفتو د تجلياتو شهود.

عينکې (ʕaynáke) ښځ. م. ج. سترګی، عينک، چشمې، چشمکې.

عيني (ʕayní) ص.نب.نر.م. ج ۱) په عين اړوند؛ ۲) سکه، سکنی؛ ۳) فل. مادي، په سترګو د ليدو وړ، آبجکتيف، آبژکتيف، آفاقي، د ذهني ضد.

عينيت (ʕaynyát) نر.م. ۱) په سترګو د ليدنې حالت، آفاقيت، د ماديت وصف؛ ۲) کټ مټ والی، يو رازتوب؛ ۳) من. د عينيت او ذاتيت مبدا، د تفکر يو پرنسيپ دی.

زاهد پښتو ـ پښتو سيند

دريمه برخه

د افغانستان د علومو اکاډيمي
د پښتو ښېړنو نړيوال مرکز

عبدالقيوم زاهد مشواني

څېړندوی دانش څېړندويه ټولنه

دریمه برخه

غ

غ (ğayn) نر.م. د پښتو الفبې دېرشم توری دی. د ابجد په حساب ۱۰۰۰ حسابېږي.

غاب (ğāb) نر.م. (ج. غابونه) تینګری، تالی، نالبکی، قاب.

غابوڼی (ğābūṇay) نر.م. ګڼدنې غوندې یو ډول ترخه وابښه دي چې شنه (آبي) ګلان کوي.

غاتر (ğātár) نر.م. ج. غاتره، کچره، قچر، قاطر.

غاټول (ğāṭôl) نر.م. ج. و ګ. ريدی.

غاټول وزمه (ğaṭōlwazmá) ښځ.م. غاټول غونی، د غاټول په رنګ، لاله رنګی.

غار (ğār) نر.م. (ج. غارونه) ۱) سوړه، سوری؛ ۲) سمڅ، ګاره؛ ۳) غټ کانی.

غارمه (ğārmá) نر.م. د لمر تاو، د لمر ګرمي.

غارندونه (ğārandūna) ښځ.م. غاروزینه، یو ډول غنه سارايې شرمښکی ده.

غاروزینه (ğārozína) ښځ.م. و ګ. غارندونه.

غاړی (ğāráy) ص. نر.م. ۱) ډېر خوړی، ګېډور، خېټور؛ ۲) بد ژبی؛ ۳) نر.م. په غار کې استوګن.

غاړې (ğaray) ص. ښځ.م. د غاړی مونث؛ و ګ. غاړی.

غاړبندی (ğāṛbánday) ص. نر.م ۱) بندی غاړی، هغه څوک چې د ګناه په وجه یې غاړه بنده وي؛ ۲) غاړبند، ګلوبند، هغه ځپوتې يا ورين تو کر چې تر غاړې يې تاووي.

غاړبوجن (ğāṛbojā́n) نر.م. یو ډول ناروغي ده چې د غوږو شاوې یا د پښو د ګوتو منځ زخمي کېږي او سوی کوي.

غاړبوجنېدل (ğaṛbojanedál) مص.ل. د غاړبوجن په ناروغی اخته کېدل.

غاړپټی (ğāṛpaṭáy) ښځ.م.ج. د غاړې دسمال، د غاړې پټی.

غاړکی (ğāṛakáy) ښځ. م. ۱) کتار وزمه، غاړه کی، گردنی، د کارتوسو کتار؛ ۲) امیل، هار.

غاړگی (ğāṛagáy) ښځ. م. اوری، غاړه کی، هار، بندی، د روپیو نه جوړ شوی امیل.

غاړو (ğāṛū́) ص. نر. م. د اوږدې غاړې څښتن.

غاړه (ğā́ṛa) ښځ. م. ۱) غرانګه؛ د زامې او تټر ترمنځ برخه؛ ۲) څنډه، ساحل؛ ۳) گریوان؛ ۵) والگی، زکام؛ ٦) توکه؛ ۷) سندره، غږ.

غاړه اخستل (ğāṛaaxistә́l) مص. ل. ۱) په زکام اخته کېدل؛ ۲) د زکام شدید کېدل.

غاړه ایښوونه (ğaṛaisōwaná) ښځ. م. تن ورکونه، ځانسپارنه، راضي، تسلیمي، تابع کېدنه.

غاړه بندېدنه (ğaṛabandedaná) گنهکارېدنه، عاصي کېدنه، ماخوذ.

غاړه بندي (ğaṛabandí) گناه، عصيان.

غاړه ږغ (ğāṛaẓә́ğ) نر. م. ۱) نغمه، غږ، سندره؛ ۲) د بلبل غږ یا اواز.

غاړه غټی (ğāṛağaṭáy) ښځ. م. ۱) غاړه غړی، سینه په سینه، غاړه په غاړه؛ ۲) غاړه غجي.

غاړه غجي (ğā́ṛağaji) ښځ. م. و گ. غاړه غټی.

غاړه غړونه (ğaṛağaṛawaná) ښځ. م. سر غړونه، سر غړاوی، نه منل، ځان ساتنه.

غاړه غړی (ğāṛağaṛáy) ښځ. م. و گ. غاړه غټی.

غاړه گری (ğāṛagә́ray) ص. نر. م. شفدار، پلوان شریک.

غاړه وړونکی (ğāṛawṛū́nkay) صف. نر. م. ۱) غاړه ایښوونکی؛ ۲) اهل، فرمانبردار.

غاړیت (ğāṛit) نر. م. چل، دوکه، ټگي، غولونه.

غاړې غاړې (ğā́ṛeğā́ṛe) ق. خوله په خوله، تر خولې ډک، ډک، مالامال.

غاړې غرونه (ğāṛeğrū́na) نر. ج. سمه او غر.

غاړې مورگې (ğaṛemörge) غاړې لمنې.

غاز (ğāz) نر. م. (ج. غازونه) گاز، بړاس، بخار، گېس؛ ۱) د اجسامو له دریو گونو حالتو (جامد، مایع، غاز) څخه یو حالت دی؛ ۲) د اورو شیمه او پې؛ ۳) پنبه، کربوسکه، مالوچ.

غازه (ğāzá) ښځ. م. سرخي، سورو زمه، سرخي او سپېده چې ښځې یې پر مخونو د ښکلا لپاره کاروي.

غازي (ğāzí) نر. م. ۱) څوک چې د خدای په لاره کې جنگېږي؛ ۲) ډول وهونکی.

غاښ (ğāṣ) نر. م. وړ هډوکی چې د انسان و حیوان د خولې په پورتنی او کښتني ژامه کې اوډل شوي وي او د هغو په وسیله د وړی ژووله کېږي.

غاښ تومبونی (ğāṣṭumbū́nay) نر. م. غاښکی، غاښونکی، غاښ تنبونی، هغه آله چې د غاښونو منځ پرې پاکوي.

غاښ چیچل (ğāṣčičә́l) مص. مت. ۱) خوشکه کول، غضب و قهر کول؛ ۲) تهدېدول.

غاښ چیچن (ğāṣčičә́n) ص. نر. م. ۱) غاښ چیچک؛ ۲) خوشکتي، غوسه ناک.

غاښ چیچی (ğāṣčičáy) نر. م. ۱) گواښېدنه؛ ۲) قهر، غاښ چیچنه، خوشکه.

غاښخلی (ğasxәlay) غاښتومبونی، د غاښ خلی، د غاښ تیلی.

غاښ دوړه (ğasdū́ṛa) غاښ چوړ، غاښ پوډر.

غاښ ربخ (ğasrabǰ) مسواک، د غاښو برش.

غاښ سکوی (ğāṣskóy) نر. م. د غاښو ترمنځ درز یا چاک، د غاښو وت.

غاښک (ğāṣә́k) ص. نر. م. غاښور، غاښو، داړو داړور، څوک چې لوی لوی غاښونه لري.

غابنو (ğāṣū́) ص. نب. غابنور.
غابن موښی (ğāṣmū́ṣay) د غابنو پاکولو برس.
غابن وتلی (ğāṣwatə́lay) ص.نر.م. ۱) کنداس؛ ۲) کرشپ، شپ خولی؛ ۳) مج. خوار، بدمرغه.
غابنور (ğāṣawə́r) ص. نر.م. ۱) و گ. غابنک؛ ۲) نر.م. گابنور، راکول؛ ۳) سکو، ښاخی.
غابنوره (ğāṣawə́ra) ښځ. م. ۱) غابنور، راکول؛ ۲) سکو، ښاخی، شاخی؛ ۳) گابنوره.
غابن وله (ğāṣwə́la) ښځ. م. مجرومی، زبېره، رله، مجنون بېد، خرانگو، جرانگی.
غابن ولی (ğāṣwalə́y) ښځ. م. د غابن وله، د غابن بېخ، د غابن رېښه.
غابنوونکی (ğāṣawū́nkay) و گ. غابن تومبونی.
غابنی (ğāṣə́y) نر.م. ۱) کسوتل؛ ۲) دره، پراده، تیندره، ترازه، قاش، تیندړ.
غابنی (ğāṣə́y) ښځ.م. ښاخی، شاخی، سکو.
غاښیز (ğāṣíz) ص. نر.م. ج. ۱) غابنور، داړو؛ ۲) غابنو، غابن لرونکی؛ ۳) گر. هغه ږغ چې د ژبې په خوکې او غابنوسره تلفظ شي.
غاصب (ğāsib) ص. نر.م. (ج. غاصبان) غصبوونکی د چا مال یا ملکیت په زوره نیوونکی.
غافل (ğāfíl) ص. نر.م. ج. ۱) غفلت کوونکی؛ ۲) بې خبره؛ ۳) ناپوه؛ ٤) هېرورونکی.
غافلول (ğāfílawə́l) مص. مت. ۱) په غفلت اخته کول؛ ۲) بې خبره ساتل؛ ۳) هېره باندې غالبول.
غافلېدل (ğāfíledə́l) مص. ل. ۱) په غفلت اخته کېدل؛ ۲) ناخبره کېدل.
غاکل (ğākə́l) مص. ل. وزه بغېدل، بغاري کول.
غال (ğāl) نر.م. په لوبه کې چل او چم کونگ.
غالب (ğālíb) ص. نر.م. ج. ۱) بر، بریالی، برلاسی؛ ۲) دېره برخه، زیاته ونده؛ ۳) احتمال.

غالباً (ğālíbán) ق. ۱) زیاتره، اکثراً؛ ۲) په زیات احتمال.
غالبوزک (ğālbūzák) نر.م. یو ډول ډېښتي ختمي (خیروگل) دی چې سپین وسره گلان کوي.
غالبوزه (ğālbū́za) ښځ. م. (ج. غالبوزې) مچی، غومبسه، یوه نېښن او زهر لرونکې حشره ده.
غالبوزی (ğālbū́zay) نر.م. یو ډول خامک دی چې د توکر دواړو څنډو ته مساوي ډول د ستنې په وسیله سپرغې کېږي.
غالبول (ğalbū́l) نر.م. غال وغول، څوږ، غالمغال، شور غوغا، غوغا.
غالبېدل (ğālıbedə́l) مص. ل. برېدل، کامیابه کېدل، بریالی کېدل، برلاسه کېدل.
غالوشه (ğālwə́ṣa) نر.م. لوغی، غوالوشه، دونی، یو لوښی دی چې غوا په کې لوشله کېږي.
غالۍ (ğālə́y) ښځ. م. ج. غالینه، قالینه، قالین.
غالې (ğālé) ښځ. م. ناقې، غال، چم، چل؛ په لولو یا قمار کې څوک تېر ایستل.
غالی (ğālə́y) ص. نر.م. ۱) غالې جن، دروهلی، چمباز؛ ۲) ور. غولی، انگړ، د ورروستاړي په توگه د غینو کلیمو په پای کې راځي- لوېغالی.
غالېجن (ğālejə́n) ص.نر.م.ج. دروهلی، چمباز؛ هغه څوک چې په لوبو یا قمار کې غالې کوي.
غالیچه (ğāličá) ښځ. م. (ج. غالیچې) زلیچه، غالیگی، غالینچه، قالینچه.
غامبوری (ğāmbū́ray) نر.م. (ج. غامبوري) غومبوری، بغون، غمبوری، اننگی، بارخو.
غامض (ğāmíz) ص. نر.م. ج. ۱) پېچلی، مبهم شی؛ ۲) پټ، خوندي، لره څمکه.
غانده (ğāndá) ص. نر.م. ۱) کرکجن، متنفر؛ ۲) غنده.

غانډو (ğāndú) نر. ښځ. م. (ج. غانډوګان) ۱) بې همته؛ ۲) هغه څوک چې په زنګنو ځي.

غاو (ğāw) نر. م. ۱) شور، غالمغال؛ ۲) بد ګنل؛ ۳) مرستې ته څوک راغوښتنه.

غاوچي (ğāwčí) ص. نر. م. (ج. غاوچیان) دروازه وان، پهره دار، ددروازې ساتونکی.

غاور (ğāwír) ص. نر. م. ج. ۱) غور کوونکی، دقت کوونکی؛ ۲) برلاسی، بریالی؛ ۳) مغرور.

غاورسی (ğāwárasay) نر. م. ۱) نیاوی، نیاوېرې، غم خوړنکی، کومکي، مرستیال؛ ۲) د چا په شکایت باندې غور کوونکی.

غاورسي (ğāwarásí) ښځ. م. غم خوړنه، کومک مرسته.

غاولیک (ğāwlīk) نر. م. احتجاج لیک، اعتراض لیک.

غاوناک (ğāwnāk) نر. م. څوړ کوونکی، شور ماشور کوونکی.

غاوول (ğāwawál) مص. مت. ۱) ازارول، رېږول، په عذابول؛ ۲) د (غاوه) عمل کول.

غاوه (ğāwá) ښځ. م. غوه، مایه، ژغورګ، کوتی، ټونی، ژور ځای.

غاوی (ğāwáy) نر. م (ج. غاویان) فریادی، نیاومن، دادخواه، مظلوم.

غاوېدل (ğāwedə́l) مص. ل. ازارېدل، دردېدل، په عذابېدل.

غاب (ğāyə́b) نر. م. ج. ۱) الوتیا، الاستي، نیهام، پنا؛ ۲) «ګر.» دریم شخص.

غایبانه (ğāyıbāná) ق. ۱) په غایبه توګه، په نیهامه؛ ۲) پسې شا، الوتیا.

غایبوالی (ğāyıbwālay) نر. م. نیهاموالی، غایب، غایبېدنه.

غایبېدل (ğāyıbedə́l) مص. ل. نیهامېدل، پنا کېدل، ورکېدل، پټېدل.

غایت (ğāyát) نر. م. ۱) غایه، مقصود، هدف، مرام؛ ۲) آخر، پای.

غایط (ğāyít) جن. غایطه، غایطه مواد، د انسان فضله مواد، د کې متیازې.

غای لمې (ğāylə́me) ښځ. م. غولنې، غولونې، ګومنجک، ګومجکه، غولنکی، غولنه، کوچنی دانه چې معمولاً د سترګې پر څنډه راخېژي.

غایوي (ğāyawí) ص. نب. ۱) د غایې، نهایي په غایې اړوند؛ ۲) د هدف، په مقصود اړوند.

غایه (ğāyá) ښځ. م. (ج. غایې) وګ: غایت.

غبار (ğūbā́r) نر. م. ۱) خوپ، لړه، دربه؛ ۲) ګرد، دوړه؛ ۳) د سترګو یو ډول ناروغي ده؛ ۴) خ. غبار لیک؛ یو ډول ډېر کوچنی لیک دی.

غبانده (ğbā́nda) ښځ. م. (ج. غباندې) غلنګ، بغاونده، مغانده، قدکشک.

غباندی (ğbā́nday) نر. م. مرغېړی، مرغېړی، د غوښو غده.

غبرا (ğabrā́) ص. ښځ. م. ۱) سپیره، خړ، هغه شی چې خاورې پرې پرتې وي؛ ۲) مج. ځمکه.

غبرګ (ğbárg) نر. م. ۱) جفت، جوړه؛ ۲) قت، غبرګلون.

غبرګ بېواک (ğbárgbəwā́k) (ګر.) ترښتي بېواک، ترکیبي کنسوننټ.

غبرګ پښېلی (ğbárgpṣelay) ګر. غبرګې پښېلې، غبرګې قافیې.

غبرګ غونډله (ğbárgğōndḷa) غبرګه جمله، دوه ملګرې جملې.

غبرګلون (ğbárglūn) نر. م. غبرګ، کت، قت، غبرګون.

غبرگوالی (ğbargwā́lay) نر.م. جوړه والی، جفتوالی.

غبرگول (اوَّ ğbargawə́l) مص. مت. ۱) کت کول، قاتول؛ ۲) جفتول، جوړه کول.

غبرگولی (ğbargólay) نر.م. جوزا، غبرگوني.

غبرگون (ğbargū́n) نر.م. ۱) عکس العمل، ردعمل؛ ۲) جوړه، جفت؛ ۳) غبرگوالی، دولايي؛ ٤) ځواب.

غبرگونکړ (ğbargūnkaṛ) گر. انعکاسي فعل.

غبرگه (ğbárga) ښځ.م. ۱) د غبرگ مؤنث شکل؛ ۲) هغه لنگه (ښځه یا مال) چې دوه بچي یې زیږولي وي؛ ۳) لپه، پیمانه.

غبرگېدل (اوَّ ğbargedə́l) مص. ل. ۱) جوړه کېدل، کتېدل، قات کېدل، دوه کته کېدل.

غبن (ğáßan) نر.م. ۱) دروهنه، درغلنه، خیانت؛ ۲) فق. په پلورلو او پېرودلو کې زیان کول.

غبي (ğabí) ص.نب.نر. ښځ.م. ۱) پخ، کُند ذهنه، څوک چې ژر زده کړه نه شي کولای؛ ۲) ناپوه.

غپ (ğap) نر.م. غو، غوغو، د سپي د غپېدو غږ.

غپا (ğapā́) ښځ.م. غپهار، د سپي د غپېدو غږ.

غپل (ğapə́l) مص. مت. غپ غپ کول، غپا کول.

غپند (ğápənd) ص. نر.م.ج. غپنده، غپاندی، هغه سپی چې ډېر غپېږي.

غپندوکی (ğapəndū́kay) نر.م. وگ. غپند.

غپول (اوَّ ğapawə́l) مص.مت. ۱) سپی په غپا کول؛ ۲) مج. د چا له خولې اپلتې ایستل.

غپه (ğipá) ښځ.م. غوپه، غرق، ډوب، مغروق.

غټ (ğaṭ) ص. نر.ج. (ج. غټان) ۱) ستر، لوی؛ ۲) چاغ، شلند؛ ۳) د مقام له مخې لوی سړی.

غټ باز (ğáṭbāz) نر.م. ۱) لوی باز، زورور باز؛ ۲) ص. نر.م. (مج.) دروند، باتو، لاپک.

غټبازي (ğaṭbāzí) ښځ.م. لاپې، باتې، دروې.

غټ پټ (ğaṭpáṭ) ص. نر.م.ج. ۱) څورب، شلند؛ ۲) پیاوړی، زورور، قوي.

غټتوب (ğaṭṭób) نر.م. غټوالی، غټتیا، لویوالی، سترتوب.

غټری (ğaṭáray) نر.م. غټرکی، راغونډاری شوی.

غټمازیگر (ğaṭmazigə́r) ق. ولاړمازیگر، لوړ مازیگر، د مازیگر اول وخت.

غټ مشر (ğáṭmášər) نر.م. ۱) د ولس لوی مشر، د قام رئیس؛ ۲) نایب سالار؛ ۳) د امیرشېرعلي خان د زمانې جرنیل.

غټ نسی (ğaṭnásay) ص.نر.م. ۱) گېډو، خېټو؛ ۲) د غټ او وتلي نس خاوند.

غټو (ğuṭū́) نر.م. اډی، مرغړی، مرغېړی، وړې او لوېې دانې دي چې په ستوني کې پیدا کېږي.

غټوالی (ğaṭwā́lay) نر.م. ۱) لویوالی، سترتوب؛ ۲) پېړوالی، پنډوالی؛ ۲) چاغښت، چاغوالی.

غټوکی (ğaṭū́kay) ص. نر.م. د غټ مصغر.

غټول[1] (ğaṭól) نر.م.ج. غاټول، غانټول، لاله، ربدی، شندي گل.

غټول[2] (ğaṭawə́l) مص.مت. ۱) لویول، سترول؛ ۲) عزت ورکول؛ ۳) د احترام وړ گڼل.

غټوله (ğaṭōlá) ص. نب. بې ډوله، بې تناسبه.

غټه[1] (ğáṭa) ښځ.م. د شگو ډېری، د شگو کوټه.

غټه غړنده (ğāṭağaṛənda) ښځ.م. د سترگو کسی، نینک، د سترگو ککی.

غټه کولمه (ğāṭakulmá) ښځ.م. انډره، لویه کولمه، اوږده کولمه، کټه کولمه.

غټی (ğaṭáy) نر.م. د منجمد شي ټوټه.

غټی غټی (ğaṭáyğaṭáy) ص. نر.م. ۱) گردی گردی، غونډ غونډ؛ ۲) ټوټه ټوټه، ذره ذره.

غتيالی (ğatyāláy) ص. نر.م. ځواني، ته‌نیږدې شوی، ژنی شوی، ژنکی، زلموټی.

غتې دانې (ğátedāné) ښځ.م.ج. ننکی، لسویې دانې، دکوې دانې، دچیچک دانې.

غتېدل (ğatedál) مص. ل. ۱) لوییدل، سترېدل؛ ۲) چاغېدل؛ ۳) په عزت کېدل؛ ٤) د لوی مقام خاوند کېدل؛ ٥) مج. متکبره کېدل.

غجره (ğajrá) ښځ.م. بده، یو ښکلی غزنی بوټی دی چې زېړ ګلان کوي.

غجری (ğajaráy) ښځ.م. ۱) یو ډول ښکلی انځور شوی توکردی چې د آس ترزین لاندې یې اچوي؛ ۲) قاجاری، د سرو زرو سکه‌وه.

غج (ğač) نر.م. ۱) کسات، انتقام، بدله، وار؛ ۲) د یو شي د پرېکولو یا بیاتي کولو اواز.

غچکه (ğačáka) ښځ.م. وګ. غیچکه.

غچول (ğačáwál) مص. مت. بیاتي خرچول، په بیاتي غچ غچ کول.

غچېدل (ğačedál) مص. ل. ګرچېدل، خرچېدل، د بیاتي اواز وتل.

غځرکی (ğajərkay) نر.م. نوی زېږېدلی مرغومی، نوی زېږېدلی ورغومی.

غځول (ğajawál) مص. مت. ۱) اوږد ول، پراخوا، لویول؛ ۲) خبره اوږدول؛ ۳) مج. وژل.

غځرونکي (ğajawū́nki) ښځ.ج. غځووني، ستوماني ایستنه، کهالي ایستنه.

غځېدل (ğajedál) مص. ل. ۱) اوږدېدل، پراخېدل؛ ۲) خبره اوږدول، شملول.

غځ (ğac) نر.م. وګ: غچ.

غځکی (ğuckáy) نر.م. وګ. غوځکی.

غدار (ğadā́r) ص. نر.م. (ج. غداران) ۱) بې وفا، ژنه‌ماتوونکی؛ ۲) دروهلی، ښکار، محیل.

غدر (ğádər) نر.م. ۱) خیانت؛ ۲) بې رفایي؛ ۳) مکر، فریب، حیله.

غدکه (ğadáka) ښځ.م. چپنه، چپن، چلمنه.

غدوی (ğaduy) نر.م. ۱) غل، څوک چې په ډاګه غلا وکړي؛ ۲) د غل دکلیمې سره هم غدو راځي.

غده (ğudá) ښځ.م. (ج. غدې) مرغړی، مرغېړی، غدود؛ د غوښو غوټه.

غدی (ğadáy) ښځ.م.ج. ۱) داړه، چپاو، شبخون؛ ۲) بیړه، تلوار، عجله.

غذا (ğızā́) ښځ.م. خواړه، دخوړو شی، ډوډۍ.

غر (ğar) نر.م. ۱) د ځمکې له سطحې څخه د ډبرو او خاورو راجګه شوې غونډۍ، موږه؛ ۲) د سپي غرېدل؛ ۳) ص. نب. تلوار، بیړه، توندي.

غرا (ğarā́) ص. نب. ۱) ځلاند، روښانه؛ ۲) نېک، شریف؛ ۳) مشر؛ ٤) غرهار، د موټر اواز.

غرابت (ğarābát) نر.م. ۱) لېرې والی، له هېواد څخه لېرې توب؛ ۲) د کلام پېچلتیا.

غراره (ğarārá) ښځ.م. ۱) خرجیګه، څولۍ، هغه څولی چې د بار ورونکیو په شا باریږي او د شیانو د وړلو لپاره کار ځني اخلي؛ ۲) مج. ځیرې ویرې توکر.

غرامت (ğarāmát) نر.م (ج. غرامات) ۱) تاوان، هغه څه چې ادا یې لازمه وي؛ ۲) پور؛ ۳) ضرر، تاوان، نقص.

غران (ğırā́n) نر.م. قران؛ ۱) نیمه پېړی د مخه د ۳۰ پیسو سکه‌وه؛ ۲) پنځوس پولی.

غرانډه (ğrā́nḍa) ښځ.م. غوږوسیکه، لوخره، د اور لمبه چې تور لوګی هم ورسره وي.

غراوو (ğarāwū́) نر.م. ۱) د کوچنیانو د لوبو یوه آله ده؛ ۲) ص. نب. نر. ښځ.م. غرتن، لاپو، فضول.

غرایب (ğarāíb) نـر. ج. ۱) لـېـرې؛ ۲) نـادر، حیرانوونکي او عجیب شیان؛ ۳) غرایب لیک.

غرب[1] (ğarb) نـر. م. لـوېدیځ؛ لـمر پرېواته، لمر لوېده، ختیځ ته مخامخ، د لمر لوېدو لوری.

غرب[2] (ğrab) نر. م. د ډول یا نغارې وهلو بږغ.

غرباً (ğárban) ق. د غرب خواته، د غرب پر لور، د لوېدیځ خواته.

غربت (ğurbát) نـر. م. ۱) پردیسي، مسافـري، له وطنه لېرې توب ۲) خواري، غریبي.

غربوړی (ğarbūṛáy) نر. م. بولډوزر.

غربول (ğrabawắl) مص. مت. د یوه شي وهل، د یو شي دربول یا ډبول.

غربهار (ğrabahắr) نر. م. صوت. غـربا، غـربی، دربی، د ډول یا نغارې پر له پسې اواز.

غربي (ğarbí) ص. نب. نـر. ښځ. م. ج. لـوېدیځ، د غرب، په غرب اړوند.

غربی (ğrabáy) نر. م. ۱) د وندنې یا پتې په سر کې اوسپنیزه کړۍ چې وندنې یا پتې پرې د پوندې ترشا راکلکوي؛ ۲) سگک، حلته، کړی.

غربېدل (ğrabedắl) مـص. ل. دربېدل، د ډول، نغارې یا بل شي له وهلو څخه اواز پورته کېدل.

غربېړ (ğarbéṛ) نر. م. غالمغال، شور، څوږ.

غرپر (gárpár) نـر. م. غروپر؛ ۱) په گېډه کې د باد گړېږ؛ ۲) مج. څوږ، شورماشور، غرپش.

غرپرت (ğárpárt) نر. م. چتې خبرې پرتې، باتې.

غرپش (ğarpóš) نر. م. و گ: غرپر.

غرتک (ğarták) نـر. م. ۱) غرتې کوونکی، چتې غږېدونکی؛ ۲) گوزاوړ، تیزن، غرتن.

غرته (ğárta) ښځ. م. ۱) غره، کونه، سغی، مقعد؛ ۲) مج. چتې خبره، بې ځایه خبره.

غرتې (ğárte) ښځ. ج. اپلتې، چتې خبرې.

غرتی (ğartáy) نـر. م. کـنډوکی، د قـند و نـورو شیانو غټی (غونداری).

غرچ (ğrač) نر. م. کړچ، خړچ، د غاښونو د چیچلو اواز.

غرچی (ğarčáy) نـر. م. صوت. خـرچی، کړچی، د زلزلې په وخت کې د کوټې د لرگیو اواز.

غرچېدل (ğračedắl) مص. ل ۱) کړچېدل، خړچېدل، د زلزلې په وخت کې د کـوټې د لرگیـو اواز؛ ۲) د مستې څخه غورځېدل.

غرڅپه (ğarcapá) ښځ. م. ۱) د غـره لـوی نهر؛ ۲)ستره څپه، د سمندر غټه څپه.

غرڅن (ğarcán) نر. م. ج. غرنی، غریز، د غره، روهي.

غرڅنی (ğarcanáy) نر. م ۱) غرنی؛ ۲) غرنی حیوان؛ ۳) د غرني وز یا وزې بېدی؛ ٤) غرنی وز.

غرڅه (ğarcá) نـر. م. ښځ. م. غرنۍ وزه یا پسه، د غره بزه یا سېرلی، غرنی پسه او غرنۍ بزه.

غرڅه گل (ğarcagwắl) نر. م. یو غرنی بوټی دی.

غرډپ (ğardáp) نر. م. دپ، لاپې، شاپې، باتې.

غرز (ğraz) نـر. م. د ډېوال د غورځېدلو اواز.

غرزول (ğrazawắl) مص. مت. ۱) وهل، تکول؛ ۲) ډول یا نغاره وهل؛ ۳) گړبول.

غرزی[1] (ğrazáy) ص. نرم. دربی، گړبی، د ټوپک، توپ... اواز.

غرزی[2] (ğarzáy) نر. م. روهي، د غره اوسېدونکی، څوک چې په غره کې اوسي یا زېږېدلی وي.

غرزېدل (ğrazedắl) مص. ل. ۱) وهل کېدل؛ ۲) گړېږدل؛ ۳) د ډول، نغارې غږ وتل.

غرزل (ğarẓal) مص. ل. د سپي سخت غپل.

غرړی (ğarẓay) نر. م. د قهر و غضب په وخت کې د سپي غورېدنه.

غرشین (ğaršin) نـر. م. غـروال، روهي، د غـره اوسېدونکی، د غره.

غرض (ğaráz) نر.م. ۱) هیله، حاجت؛ ۲) هدف، مراد؛ ۳) پټه غوښتنه چې د ګټې په نیت وي؛ ٤) د بل په ضرر قصد؛ ٥) بلوسه، تهری.

غرضمن (ğarazmán) ص. نر.م. ج. غرضي، د غرض خاوند، خود غرضه.

غرغچ (ğarğáč) نر.م. ګرګیچې، غرغچې وهل، ږغره، سرونه ځنګول، سرونه سره وهل.

غرغر (ğárğar) صوت. نر.م. ۱) دالوتکې، موټر پرله پسې اواز؛ ۲) د قهر له امله تر شونډو لاندې خبرې کول.

غرغرانک (ğarğarānák) نر.م. ګرګرانکه، د کوچنیانو د لوبو یوه آله ده.

غرغرک (ğarğarák) نر.م. د جرثقیل غرغره، د ثاه فلزي څرخ.

غرغره (ğarğará) ښځ.م. ۱) د خولې له خوا د مرۍ سر؛ ۲) دار، سولۍ، غرغره، په دار کېدنه.

غرغړ (ğárğaṛ) نر.م. غرغړ، کړاک، کړاو، سختي.

غرغړوبی (ğarğaṛobay) نر.م. ۱) کانی؛ د سیند ښوی کانی؛ ۲) یوه لوبه ده.

غرغړه (ğarğaṛa) ښځ.م. ۱) په خوله اوبه رغړول؛ ۲) غړندوکی؛ ۳) د لمر د پرېوتلو وروستی شېبه؛ ٤) دار، پانسي؛ ٥) داوبو تالووهنه.

غرغړه یي (ğarğaṛáyi) نارام، ډانګه یي، ماجراجو.

غرغړی (ğarğaṛáy) ښځ.م. له ستوني او مرۍ څخه راوتلی اواز.

غرغشت (ğarğúšt) نر.م ۱) شور، ځوږ؛ ۲) منډې، توپونه؛ ۳) دنجونو یوه لوبه ده.

غرغښت (ğarğášt) نر.م. د پښتنو یو ستر نیکه دی. د پښتنو له څلورو سترو قبیلو څخه یوه قبیله ده.

غرغښتی (ğarğaştáy) نر.م. ۱) یو ډول آلو؛ ۲) غرنی تریخ بادام، غوزښتی.

غرغنډه (ğarğanḍá) ښځ.م. غرانډ، غړوسکه، د اور ستره لمبه چې لوګی ورسره مل وي.

غرغور (ğarğū́r) نر.م. ۱) غرغر، ځوږ، شورماشور؛ ۲) د تالندې او برېښنا اواز.

غرغېچکو (ğarğečkó) نر.م. د سونګ یو ډول لرګی دی.

غرفه (ğurfá) ښځ.م. ۱) کړکۍ؛ ۲) بالاخانه؛ ۳) د لرګو یا فلزو وړوکې کوټه یا دوکان.

غرق (ğarq) ص. نر.م. ج. ۱) ډوب، غوپه، په اوبو کې لاهو؛ ۲) مج. برباد؛ ۳) مج. منهمک.

غرقاب (ğarqā́b) نر.م. ګردابی، په اوبو کې ژور ځای.

غرقول (ğarqawə́l) مص. مت. ۱) ډوبول، غوپول؛ ۲) بربادول، پوپنا کول.

غرقېدل (ğarqedə́l) مص.ل. ۱) ډوبېدل، غوپېدل، ورکېدل؛ ۲) بربادېدل.

غرکمانه (ğurkamā́na) ښځ.م. یو ډول لینده ده.

غرکنو (ğarkanū́) نر.م. چولایي، چلوایي غونډې یو ډول سابه دي.

غرکی (ğərkáy) نر.م. ۱) د مستۍ په وخت کې د غوایي اواز؛ ۲) بې ځایه خبرې؛ ٤) دخلکو ډېره زیاته ګڼه ګونه.

غرګرځی (ğargárjay) نر.م. غرګرځېدونکی، غر ختونکی.

غرګرځېدنه (ğargarjedaná) ښځ.م. غر ختنه.

غرګی (ğargáy) نر.م. ۱) غونداری؛ ۲) ګرده او ښوی غټ کانی؛ ۳) هغه تیږه چې په لاس کې ځایېدای او غورځول کېدای شي؛ ٤) غرګوټی، د غره مصغر، وړوکی غر.

غرلړى (ğarlaṛáy) نر.م. د غرو لړى يا سلسله.
غرمچ (ğarmáč) نـر.م. ۱) د ګلانو په منځ کې يو چکر؛ ۲) تور وانجه.
غرمکى (ğarmakáy) ښځ.م. غرمه کى، تنکى غرمه، تنکى برېخر، کچه غرمه.
غرمنى (ğarmanáy) ښځ.م.ج. د غرمې ډوډى، غرمنى مېلمستيا.
غرمنى (ğarmanáy) ص. نر.م. د غرمې، په غرمه اړوند - غرمنى ننګولى.
غرمه (ğarmá) ښځ.م. نيمه ورځ، برېخر - د ورځې هغه وخت چې لمر پر سر وي؛ ۲) مج. ګرمي.
غرمېشتى (ğarméštay) نر.م. غرشين، د غره اوسېدونکى، غرنى سړى.
غرنجالى (ğranjāláy) ښځ.م. يو ډول خزنده ده چې د اينځر په ونه کې ډېره پيدا کېږي او غټ غټ ښکرونه يا حسي آلې لري.
غرند (ğaránd) ص.نر.م.ج. غرنده، غرتک، څوک چې زياتې خو بې ځايه خبرې کوي.
غرنداز (ğarandáz) نر.م.ج. وګ. غرند.
غرنده[1] (ğránda) ښځ.م. غرندى، ترزنې لاندې د غاړې بهرنى برخه، د مړۍ غوټه.
غرنده[2] (ğarānda) ښځ.م. ۱) غم، وير؛ ۲) تنګسه، سختي، سخته، لاچاري، تنګسيه.
غرنګ (ğráng) نر.م. د اوسپنې يا د بل کلک شي د غورځېدلو اواز.
غرنى (ğaranáy) ص. نر.م. روهي، د غره، غروال، غريځى، غريچى، غره ته منسوب، غريز.
غرواښه (ğarwāṣ̌á) نر.م. يو ډول غرنى واښه دي.
غروال (ğarwāl) ص. نر.م. وګ. غرنى.
غرور (ğurūr) نر.م. ۱) کبر، لويي؛ ۲) مرغـوړنه، بې پروايي؛ ۳) چتې شي ته تمه لرنه.

غروړى (ğrūṛay) نر.م. غروړه؛ ۱) د بدن د پوستکي لاندې پړسوب؛ ۲) کينه، رخه، بغض، عداوت، دښمني.
غروړى غروړى (ğrūṛayğrūṛay) ص. نـر.م. پړسېدلى، ځاى پر ځاى غوټې غوټې.
غروسمه (ğārōsáma) ښځ.م. غر ودښته، لوړه او ژوره، غر و اواره، غروسم.
غروښت (ğarwāṣ̌t) نـر.م. يو ډول ښځ لـرونکى غرنى بوټى دى.
غرول[1] (ğarawál) مص. مت. ۱) سره ښورول، په شور راوستل؛ ۲) څوک په اپلاتو راوستل.
غـرول[2] (ğrawál) مص. مت. د واده د مراسمو پر وخت زوم په پالنګ يا تخت کښېنول.
غروى (gráway) نر.م. ۱) وګ. ورغوى؛ ۲) د اوبو غروه، د اوبو سيمساره.
غروينښته (gorwéṣ̌ta) ښـځ.م. غـومبک، منځ غوندې يو پوست نبات دى چې د فرش په توګه کار ترې اخلي.
غره[1] (gurá) ښځ.م. (ج. غـرې) د قمري مياشتې لومړۍ ورځ يا شپه.
غره[2] (ğará) ص.نب ۱) مغرور؛ ۲) ښځ.م. مقعد؛ ۲) د اتڼ په پيل کې لوړ آواز ونه.
غـرهار (ğarahār) صـوت. نـر.م. ۱) د الوتکې، موټر او... اواز؛ ۲) چتې او بې ځايه خبرې.
غرى (ğaŕay) نر.م. وګ. غرنده[1].
غرى (ğaráy) ښځ.م. د بخار دانې، لړمې، لړمکى، لم لتېکه، لړمى، د لړمو ناروغي.
غرياسى (ğaryasáy) نر.م. د تنى غوراشه، کاج، هغه سورى چې په کاليو کې جوړېږي.
غرېب (ğreb) نـر.م. سـونګټ، سونګه، غرېو، په مرى کې ژړا، د مايوسى ژړا.

غریب (ğarib) ص. نر.م.ج. (غریبان) ۱) بېوزله، بېچاره؛ ۲) عجیب؛ ۳) یوازې.

غریبانه (ğaribāná) ق. عاجزانه، د بېوزلۍ، د غریبۍ، د خوارۍ.

غریب خانه (ğaribxāná) ښځ. م. مسرستون، د بېوزلو او خوارانو د اوسېدو ځای.

غریب کار (ğaribkār) ص. نر.م.ج. خواري کښ، هغه څوک چې کار، غریبي او مزدوري کوي.

غریب ګوټی (ğaribgóṭay) ص. نر.م. خوارکی، بېچاره ګی، د غریب مصغر.

غریبه (ğaribá) ښځ.م. یو ډول بې اغزو ونه ده چې وړې وړې پاڼې لري او وړې وړې دانې کوي.

غریبي (ğaribí) ښځ.م. ۱) بېوزلي، خواري، نېستي؛ ۲) خواري ګالنه، زیار ایستنه.

غرېچی (ğarečáy) ص. نر.م. و ګ. غرنی.

غرېڅی (garecáy) ص. نر.م. و ګ. غرنی.

غرېدل (ğaredál) مص. ل. ۱) په شور راتلل؛ ۲) یو څوک په اپلاتو راتلل؛ ۳) د یوه شي د غرهاري اواز وتل.

غریز (ğaríz) نر.م ۱) صبر، زغم، تحمل؛ ۲) ص. نر. م.ج. غرنی، د غره، غرېچی، غرېڅی.

غریزه (ğarizá) ښځ.م. (ج. غریزې) ۱) فطرت، ختبه، اصل؛ ۲) بیا. طبیعي شوق، د ټاکلو چارو د سرته رسولو فطري استعداد.

غریزي (ğarizí) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. جبلي، طبیعي، فطري، ذاتي، په غریزې اړوند.

غرېو (ğréw) نر.م. ۱) و ګ. غرېب؛ ۲) صوت. نر.م. غرېده، غرومبېده، د وحشي حیواناتو د قهر اواز.

غري وري (ğáriwāri) ق. ۱) ژور ژور؛ ۲) خیرې خیرې، خیرې پیرې، کندې وندې.

غرېوناک (ğrewnāk) نر.م.ج. غرېوجن، غرېو نیولی، له غرېوه ډک، غرېب نیولی.

غړ (ğaṛ) صوت. نر.م. اوق، هوق، دکانګې غږ.

غړاسپی (ğiṛāspay) نر.م. غړسپی، لوړ ځای دی چې کوچیان یې د خپلو شیانو د ایښودلو لپاره جوړوي.

غړاسکی (ğṛāskay) نر.م. ۱) تیر، بروی، برور؛ ۲) وېشه، شاتیر.

غړاشه (ğuṛāšá) ښځ.م. غوړاشه، غوړیشه، ګنده.

غړاندو (ğaṛāndú) ص. نر.م.ج. غړانګور، اوږد ختی، اوږد غاړی.

غړانګاو (ğaṛāngāw) نر.م. غړانګوه، یو بوټی دی چې په کلکه ځمکه کې شین کېږي.

غړانګو (ğaṛāngū) ص. نر.م. غړانګور، د بد اواز خاوند، د زړه بدوونکي پږغ ښتن.

غړانګور (ğaṛāngawār) نر.م. و ګ. غړاندو.

غړانګه (ğaṛānga) ښځ.م (ج. غړانګې) ۱) اوږده غاړه؛ ۲) اوږده چیغه؛ ۳) شور ځوږ.

غړانګي (ğaṛāngí) ص. نر.م. ۱) اوږد غاړی؛ ۲) بد آوازه، د بد آواز ښتن، اوږد غاړی کدو، اوږد کدو.

غړانګۍ (ğaṛāngə́y) ښځ.م ۱) صراحي، تونګ؛ ۲) ص. ښځ.م. د غړانګی مؤنث.

غړب (ğṛab) نر.م. ۱) پرتم، شان و شوکت؛ ۲) ص. نرم. درب، ګړب، د یوه شي د لوېدو اواز.

غړبوجن (ğaṛbojə́n) نر.م. و ګ. غاړبوجن.

غړپ (ğṛáp) نر.م. ۱) پرتم، اوکوب؛ ۲) غوړپ، ګوټ، په یوه ځل د مایعاتو ښبل.

غړپړ (ğaṛpáṛ) نر.م. ۱) د قهر او غوسې غږ، سخته کړیکه؛ ۲) عرض، شکایت.

غړپل (ğṛapál) مص. مت. و ګ. غوړپل.

غړپول (ğṛapawā́l) مص. مت. گوتل، غړپل، غوړپول، په يوه ځل د مايعاتو څښل.

غړپېدل (ğṛapedā́l) مص. ل. ۱) غوړپېدل، اينده کېدل په يوه ځل يا غړپ د مايعاتو څښل کېدل؛ ۲) جړپېدل، مايعات سره ښوريدل.

غړت (ğṛat) صوت. نر. م. غړچ، غړچى، د ستوني نه د مري د تېرېدو اواز.

غړچ (ğṛač) صوت. نر. م. و گ. غړت.

غړچول (ğṛačawā́l) مص. مت. ۱) نغرول، اېول، مري تېرول؛ ۲) کړچول، غچول، کرچول.

غړچى (ğṛačáy) صوت. نر. م. و گ. غړت.

غړچېدل (ğṛačedā́l) مص. ل. ۱) تېرېدل، په يوه ځل له مرى تېرېدل؛ ۲) کړچېدل، غچېدل؛ ۳) د غړچ اواز ويستل.

غړڅکى (ğṛackáy) نر. م. ۱) بخرى، بخرکى؛ ۲) تورتنى، خځله؛ ۳) د تالندي اواز.

غړدى (ğṛadáy) نر. م. ۱) نغرلى، نغښتى، تاو شوى؛ ۲) جذب شوى.

غړز (ğṛaz) صوت. نر. م. (ج. غړزونه) گرز، درز، غرز؛ د يوه شي د لوېدلو يا غورځېدلو اواز.

غړزا (ğṛazā́) صوت. ښځ. م. گرزا، درزا، غرزا، د يوه شي د لوېدلو يا غورځېدلو اوازونه.

غړسپى (ğṛáspay) نر. م. و ک. غراسپى.

غړغړ (ğaṛğáṛ) نر. م. و گ. غرغر.

غړغړه (ğaṛğaṛá) ښځ. م. و گ. غرغره.

غړک (ğṛak) نر. م. کينه، بغض، حسد، رخه.

غړک (ğaṛák) نر. م. و گ. غړکه.

غړکه (ğṛíka) ښځ. م. ژ. غړک، مشک.

غړل (ğaṛā́l) مص. مت. نغښتل، غښتل، تاوول.

غړم (ğṛam) صوت. نر. م. غړوم، گړم، غړومب، د توپ د تويک د ډز اواز.

غړمبارى (ğṛambā́ray) نر. م. غړمبهار، غړمبهارى د توپونو او نورو لويو وسلو د ډزو اوازونه.

غړمبل (ğṛambā́l) مص. ل. غړمبېدل، غوړېدل.

غړمبو (ğṛambū́) ښځ. م. ۱) غوړند، شوړکوونکى؛ ۲) ډينجو، چړتونه، جړتېنه، د لويو په ډول پو او بل ته د وپالي اوبه شيندنه.

غړمبول (ğṛambawā́l) مص. مت. غړومبول، زمرى په غړمبارې کول.

غړمبى (ğṛambáy) ص. نر. م. د زمري يا پړانگ د غړمبېدو اواز؛ د توپ د ډز اواز.

غړمبېدل (ğṛambedā́l) مص. ل. ۱) غړنبېدل، غرېدل، زمرى غورېدل؛ ۲) اسمان غرېدل.

غړن (ğā́ṛən) ص. نر. م. ۱) غړند، مراوى، شيته؛ ۲) کمزورى، خوار.

غړنجهار (ğṛanjahā́r) ص. نر. م. غړنجارى، کړنجا.

غړند (ğā́ṛənd) ص. نر. م. ج. غړن، مراوى، شيته، کمزورى، سست.

غړندتوب (ğəṛəndtób) نر. م. غړنتيا، غړندوالى، مړاوى والى، مراوى کېدنه، شيته کېدنه.

غړندول (ğaṛandawā́l) مص. مت. ۱) مراوې کول، شيته کول؛ ۲) کمزورى کول، سستول.

غړنده (ğā́ṛənda) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) د غړند مؤنث، مراوې، شيته، کمزورى، سسته؛ ۲) گوبنه.

غړندى (ğaṛandáy) ص. نر. م. دروند سترگى، د بد نظر خاوند، بد نظرى، نظر باز.

غړندېدل (ğaṛandedā́l) مص. ل. ۱) مراوى کېدل، شيته کېدل؛ ۲) کمزورى کېدل.

غړنگ[۱] (ğaṛáng) نر. م. و گ. غړنه.

غړنگ[۲] (ğṛang) نر. م. صوت. د غړکې د شاربلو اواز.

غړنګو (ğṛangū̃) ښځ. م. یو غړنی بوټی دی چې ایره یې دغړکې د رنګولو لپاره کاروي.
غړنګه (ğaṛánga) ښځ.م. وګ. غرانګه.
غړنګهار (ğṛangahā́r) صوت. نر.م. غړنګا، د غړکې د شاربلو او مېنبلو پرله پسې اواز.
غړنګی (ğṛangə́y) ښځ.م. غړیاکه، د غوښو غوټې چې د پسونو او وزو په غاړه کې وي.
غړنه (ğaṛána) ښځ.م. غړنګ، غښتنه، تاوونه.
غړواندی (ğaṛwāndáy) نر.م. وګ. غړوندی.
غړوسکه (ğṛū́ska) ښځ.م. ۱) ګڼ و تریخ لوګی؛ خړوسکه؛ ۲) هرشی په تېره بیا کښت چې ډېر ګڼ و غونډ وي.
غړوسکی (ğṛūskáy) نر.م. تیتکی، لومه، هغه دام چې د آس د لکۍ له ویښتانو وي.
غړوښتی (ğaṛwaštáy) نر.م. غړوښتی، وړښتی، د غړنی تریخ بادامونه.
غړوکی (ğaṛū́kay) نر.م. وړه غړکه، ورکوټی ګوډی، کوچنی مشک یا ژی.
غړول (ğaṛawə́l) مص.مت. ۱) دسترګو ګاټې هاخوا دېخوا ښورول؛ ۲) سترګې خلاصول یا لوڅول؛ ۳) کمزوري ساه اخیستل.
غړومب (ğṛūmb) صوت.نر.م. وګ. غړم.
غړومبل (ğṛūmbə́l) مص. ل. ۱) غړومب کول؛ ۲) په خوراک کې بې نزاکتي کول.
غړومبنه (ğṛūmbə́na) ښځ.م. غړمبنه، غړم کول.
غړومبول (ğṛūmbawə́l) مص. مت. غړمبول، په غورا راوستل، په غړم راوستل.
غړومبهار (ğṛūmbahā́r) ص.نر.م. غړومبی، غړمبی، د توپ، تالندې اوازونه.
غړومبی (ğṛūmbáy) صوت. ۱) وګ. غړومبهار؛ ۲) نر.م. خاخوږی، تندوره، خرخاو، زخمه.

غړومبېدل (ğṛūmbedə́l) مص.ل. ۱) غړمبېدل، غورېدل، غړمبی کول؛ ۲) په قهر کېدل.
غړوندی[1] (ğaṛwandáy) نر.م ۱) غړواندی، کولنډ، مورچتی پړی، دغاړوي دغاړې بند؛ ۲) ورغندی، جزم، سکون.
غړوندی[2] (ğṛū́nday) نر.م. د بوتل غاړه.
غړونکی (ğṛū́nkay) فا. نر.م. غښتونکی، تاوونکی، څوک چې پړی یا مزی غړي.
غړونه (ğaṛawána) ښځ.م ۱) د سترګو خلاصونه؛ ۲) دسترګو ګاټې ښورونه.
غړوونی (ğaṛawū́nay) نر.م. کنګالی، غړونی، کنګالوونی، هغه لوښی چې نور شیان پکې کنګالېږي.
غړی (ğáṛay) نر.م (ج. غړي) ۱) عضله، ماهیچه؛ ۲) ویشلي، اوخولي، یو راز غوړه دوډۍ ده؛ ۳) ص. عضو، فرد، کس؛ ٤) اندام.
غړی (ğaṛáy) ښځ.م. ۱) غاړه، ورمېږ، د کوزې او ګړې غاړه؛ ۲) دغاړې کړۍ.
غړیاکه (ğaṛyā́ka) ښځ.م. وګ. غړنګی.
غړیت (ğṛit) نر.م. چل، چم، دروهنه، دوکه.
غړیتاو (ğaṛitā́w) نر.م. جولان، آس ګرځول و ځغلول، د آس تاخت و تاز.
غړیتوبونده (ğṛitōbwanḍa) ښځ.م. د غړیتوب ونډه، حق العضویت.
غړېدل (ğaṛedə́l) مص.ل. ۱) سترګې بېرته کېدل؛ ۲) دسترګو ګاټې ښورېدل؛ ۳) په سترګو کې ګرځېدل؛ ٤) ځان په ښنګول.
غړیک (ğaṛek) نر.م. ۱) غوراشه، د تنۍ سوری؛ ۲) سګک، غړبی؛ ۲) د لور غاړه.
غړیکور (ğṛikawár) ص. نر.م. ج. هغه پسه چې دوه مرغړې یې د ستونی لاندې ځړوند وي.

غز (ğaz) نر. م. یو ډول ونه ده، پاڼې یې د نښتر په څېر دي. په تودو سیمو کې زرغونیږي.

غزا (ğazā́) ښځ. م. (ج. غزاګانې) جهاد، د دین له دښمن سره جګړه.

غزال (ğazā́l) نر. م ۱) کیلی، دهوسۍ بچی؛ ۲) مج. معشوقه، معشوق؛ ۳) المر؛ ٤) دلمر وړانګې.

غزاوشوه (ğazāwáswa) مج. یوه ګرنه (اصطلاح) ده چې د (دا یو شوق دی، دا یو تش هوس دی، اَنوځه، په دې نوځه) ماناګانې لري.

غزل (ğazál) نر. م. ښځ. م. غزله؛ ۱) بدل، بدله، هر شعر چې په وزم سره وویل شي؛ ۲) یو موسیقیز طرز دی؛ ۳) نر. م. د وړیو یا وېښتانو وړېشنه.

غزلبڼ (ğazalbaṇ) شاعرانه، د غزل بڼ.

غزلبول (ğazalbol) د غزل شاعر، د غزل سندرغاړی.

غزلچي (ğazalci) ص. نب. نر. ښځ. م. غزل ویونکی، څوک چې غزل وایي.

غزلنی (ğazlanáy) نر. م. د غز دانې، د غز ګل.

غزلون (ğazlū́n) جن. بری، بور، اینسر، د غز، نښتر، سرپ او... له ونو څخه راتوېه شوې مېده ګی.

غزول (ğazawā́l) مص. مت. و ګ. غځول.

غزووني (ğazawū́ni) ښځ. ج. غځوونکي؛ ۱) غزوونکي، غزوني، کهالي او ستوماني ایستنه؛ ۲) تحرک، خوځښت، بېداري.

غزی (ğázay) نر. م. (ج. غزي) یوه تور بخنه کوچنی مرغۍ ده، خېټه یې سپینه او پښې یې اوږدې دي، د اوبو پر غاړو ګرځي.

غزېدل (ğazedál) مص. ل. و ګ. غځېدل.

غژغوبی (ğaẑğwayáy) نر. م. غوږغوبی، غژګاو، غژګی، د غوایانو یو نسل دی.

غژکه (ğaẑáka) ښځ. م. و ګ. غېږکه.

غژه (ğuẑá) ښځ. م. د باړې پوله، د پټې پوله.

غږ (ğaẓ) نر. م. ږغ. ۱) اواز، صوت، هغه څه چې اورېدل کېږي ۲) ناره، ست، خوبول، پره.

غږپوه (ğaẓpóh) د غږپوهې یا فونولوجي ماهر.

غږ پوهه (ğaẓpóha) ښځ. م. غږپوهنه، فقه الصوت، سېنپوهه، فونیتیکس، فونولوجي.

غږ جګی (ğaẓjágay) نر. م. غږ لوړی، غږ جګوونکې آله، لاسپیکر، لوډسپیکر.

غږل (ğaẓā́l) مص. مت. اورېدل، نغوږل، اورېدل.

غږمار (ğaẓmā́r) ص. نر. م. ۱) د لوړ او جګ اواز خاوند؛ ۲) ږغ کوونکی، غږ کوونکی.

غږ نښنه (ğaẓnáṣa) ښځ. م. (تن.) د غږ نخښه، د ندا علامه، ندائیه؛ یوه نښه ده چې شکل یې داسې دی « ! » او د هیلې، امر، وېرې، شفقت، تحسین، تحذیر، قسم، طعنه، تاکید، استمداد، ندا او حیرانتیا د څرګندولو لپاره استعمالیږي.

غږنیوی (ğaẓniway) غږنیوونی، د غږ ثبتولو آله.

غږوغوږ (ğaẓoğuẓ) شارت و شورت، هارت و هورت، سر وصدا.

غږول (ğaẓawā́l) مص. مت. ږغول؛ ۱) ترنګول، ډنګول، له یوه شي اواز ایستل؛ ۲) په خبرو راوستل، د چا تر خولې خبره ایستل.

غږېدا (ğaẓedā́) ښځ. م. خبرې، وینا، ګړا.

غږېدل (ğaẓedā́l) مص. ل. ګړېدل، خبرې کول.

غږیز (ğaẓíz) ص. نر. م. ج. د غږ، اواز ورکوونکی، غږ والا، ږغن، غږن.

غږیزمزي (ğaẓizmázi) نر. ج. و ګ. ږغیز مزي.

غسل (ğúsəl) نر. م. (ج. غسلونه) ۱) ځان پرېولل؛ ۲) له شرعي اصولو سره سم له جنابت څخه د پاکېدنو لپاره د بدن مینځل.

غسلخانه (ğusəlxānā́) ښځ. م. چرچوبی، چمچوبی، تشناب، د لمبلو ځای.

غسه (ğǝsa) ښځ.م. گورگتي، گورگښه، گورکښ، بغسه، يو حيوان دی چې يږ ته ورته دی.

غش[1] (ğıš) نر.م. ۱) خيانت؛ ۲) رخه، حسادت، کينه؛ ۳) غولونه، دروهنه، چل.

غش[2] (ğaš) نر.م. و گ. صرع.

غشا (ğišá) ښځ.م. پرده، پوښ، هر هغه څه چې يو شی وپوښي.

غشک (ğǝšk) نر.م. ۱) خطر، خطره؛ ۲) فتنه، پسات.

غشلړه (ğǝšlǝṛá) ښځ.م. ۱) له خوشايانو سره ختهګول؛ ۲) مج. فتنه، د فتنې چاره.

غشوی (ğǝšóy) جن. خوی، زاړه وچ خوشايي چې د خو په څېر اوړ اخلي.

غشی (ğǝšáy) نر.م (ج. غشي) غيشی؛ ۱) توبری، تير؛ ۲) غېسې، د کوندې يو لرګی چې له جغ سره تړل کېږي.

غښتل (ğǝṣtál) مص. مت. غړل، تاوول، د پړي يا مزي تاوول.

غښتلتوب (ğǝṣtaltób) نر.م غښتلوالی، پياوړتيا، غښتلتيا، قوي توب.

غښتلی (ğǝṣtálay) ص.نر.م. ۱) پياوړی، تکړه، قوي؛ ۲) ګړندی، چټک؛ ۳) مف. نر.م. غړلی، تاو شوی، تاو کړی شوی.

غښتلی نومځری (ğǝṣtálaynūmʒaray) (ګر.) زورنومځری، منفصل ضمير.

غښته (ğǝ́ṣta) ښځ.م. ۱) د ښځو د تندي د وېښتانو يو ډول جوړونه؛ ۲) کينه، رخه؛ ۲) توطيه.

غښتی (ğǝ́ṣtay) ص.نر.م. غړلی، تاو شوی، تاو، تاو کړی.

غصب (ğasb) نر.م. لاندې کول، په زور سره د يو چا مال يا ځمکه نيونه.

غصبول (ğasbawə́l) مص. مت. لاندې کول، په زور سره د يو چا مال يا ځمکه نيول.

غصه (ğusá) ښځ.م. (ج. غصې) غوسه، ۱) قهر، خوشکه؛ ۲) غم، خپګان؛ ۳) هر هغه څه چې په مری کې ونښلي او کښته نه ځي.

غصه ناک (ğusanák) ص. نر.م. خوشکتي، توغمه ناک، قهرجن، غضبناک.

غضب (ğazáb) نر.م. ۱) قهر، غوسه، خوشکه؛ ۲) مج. عذاب.

غضبناک (ğazabnák) نر.م.ج. خوشکتي، غضبي، قهرجن، غوسه ناک، توغمه ناک.

غضروف (ğazrū́f) نر.م. کړپندوکی، کرپندوکی، تنکی هډوکی، کرپندی، چچونکی.

غضنفر (ğazanfár) نر.م. ۱) زمری، مزری؛ ۲) ځيرسری، شولخ.

غفار (ğafā́r) ص. نر.م. ۱) بخښناوو، بخښونکی؛ ۲) د لوی خدای (ج) له صفتو څخه يو صفت.

غفلت (ğaflát) نر.م. (ج. غفلتونه) ۱) بې خبري؛ ۲) هېرونه، هېرتيا؛ ۳) ناپوهي، ناداني؛ ۵) بې پروايي.

غفور (ğafū́r) نر.م ۱) غفار، بخښونکی، بښونکی ۲) د الله جل جلاله يو صفت دی.

غک (ğək) نر.م. بک، بغوره، غکا، د وزې بوغاره، د وزې اواز، د بزې ناره يا بغاره.

غکل (ğakə́l) مص. ل. بوغارې کول، اوازونه کول، غک کول، غکا کول.

غکول (ğəkawə́l) مص. مت. بکول، له وزې بغاره يا ناره ايستل، وزه په اواز راوستل.

غکېدل (ğəkedə́l) مص. ل. ۱) بکېدل، بغاره کول؛ ۲) د وزې بغارې کول.

غل (ğal) نر.م. (ج. غله) غلا کوونکی.

غلا (ğlā) بنځ.م. (ج. غلاوې) مال، پیسه.. پټونه، سرقت، د غله عمل.

غلا غوندک (ğlāğūndák) ص.نر.م. غلاوندک، غلچکی، غل، چکغل، غلاګرکی، غلاغندک.

غلاف (ğılāf) نر.م. (ج. غلافونه) ۱) پوښ؛ ۲) تهکی، تکه؛ ۳) چرتون.

غلاګرکی (ğlāğárkay) و ګ. غلاغوندک.

غلام (ğulám) ص.نر.م.ج. (ج. غلامان) ۱) مریی؛ ۲) مج. بنده، عبد؛ ۳) زوی.

غلامانه (ğulāmāná) ق. د غلامی، مریيتابه، د بنده ګی په ډول.

غلامول (ğulāmawál) مص. مت. ۱) مریی کول؛ ۲) بنده کول.

غلامي (ğulāmí) بنځ.م. مریي واله، مریي توب، بنده ګي، د یوه انسان بشپړ پیوستون دی له بل انسانه سره.

غلانځه (ğulánja) بنځ.م. و ګ. غولانځه.

غلاوزه[۱] (ğláwaza) بنځ.م. مچی، غالبوزه، لوز، د ګبینو مچمچی.

غلاوزه[۲] (ğláwza) بنځ.م. غله غوا، هغه غوا چې د لوشلو په وخت په غولانځه کې شیدې ساتي.

غلبازی (ğalbázay) نر.م. سروزنه، سرو زنې سورې، د پرتوګ د بډې سوری، د بګې سوری.

غلبله (ğalbalá) بنځ.م. شور، شوږ، نارې سورې، چیغې، فریاد.

غلبنګی (ğulbangáy) بنځ.م. و ګ. غولبنګی.

غلبه (ğalabá) بنځ.م. ۱) برلاسه کېدل؛ ۲) زور، زبردستي؛ ۳) ډېروالی؛ ٤) ګڼه ګونه.

غلبېل (ğalbél) نر.م. پرویزی، چڼوونی، پروز.

غلبېل غلبېل (ğalbélğalbél) ص. نب. ۱) سوری سوری، کومبر کومبر؛ ۲) څوک چې د توپک په ګولیو تپي او سوری سوری شوی وي.

غلبېلول (ğalbelwál) مص.مت. ۱) چڼول، چڼل، پاکول؛ ۲) سوری سوری کول.

غلبېلېدل (ğalbeledál) مص. ل ۱) چڼېدل، چڼ کېدل؛ ۲) سوری سوری کېدل.

غلجنګی (ğaljangay) نر.م. بېځایه تېنګېدنه، په چټي خبره تېنګېدنه یا جنګ کول.

غلچک (ğalčák) ص. نر.م. غلچکی، غل ګوټی، غلګی، د «غل» مصغر.

غلچه (ğalčá) نر.م. د پامیر او سېدونکی، پامیري ژبې.

غلشکه (ğalšaka) بنځ.م. د ل. ګور، ورغستلي، دل شوي غنم.

غلط (ğalát) ص. نر.م. ج. ۱) ناسم، ناصحیح، خطا، سهوه؛ ۲) تېروتنه، اشتباه؛ ۳) وران، خراب؛ ٤) تګ، منافق.

غلط فهمي (ğalátfahmí) بنځ.م. د چا په اصلي مطلب ومقصد نه پوهېدل یا له هغه څخه ناسم مطلب ترلاسه کول.

غلطوالی (ğalatwālay) نر.م. ۱) غلطي، غلطتیا، ناسموالی؛ ۲) منافقت، تګي؛ ۳) خرابوالی.

غلطول (ğalatawál) مص. مت. ۱) ناسمه وجه ورکول؛ ۲) ورانول، خرابول؛ ۳) تېرایستل.

غلطي (ğalatí) بنځ. م. ۱) ناسموالی، خطا، سهوه، تېروتنه؛ ۲) تګي، چل، منافقت.

غلطېدل (galatedál) مص. ل. ۱) غلط کېدل، تېروتنه؛ ۲) غولېدل، تېروتل.

غلظت (ğılzát) نر.م. ۱) ګاټه والی، ټینګوالی؛ ۲) ټینګتیا؛ ۳) سختي؛ ٤) دښمني.

غل غدوی (ğalğadóy) نر.م. ۱) غل غدو؛ ۲) ق. د غلا په ډول؛ ۳) د غلو د ډلې یو کس.

غلغښی (ğalğaṣáy) نر.م. زیاتی غاښ، هغه غاښ چې په اوریږو کې زیاتي پیدا کیږي.

غل غل (ğálğal) نر.م. ۱) پټ پټ کېدنه، غل غل کېدنه؛ ۲) یو راز لوبه ده.

غلغله (ğulğulá) ښځ.م. شور و ځوږ، شور و غوغا.

غلګی (ğalgáy) ص. نر.م. و.ګ. غلچک.

غلمانه (ğalmāná) ښځ.م. دغلې د اېښودلو کوټه.

غلمی (ğalmáy) نر.م. ۱) یو ډول سارانی نبات دی چې د صابون کار ترې اخلي؛ ۲) غمی.

غلمینه (ğalmína) ښځ.م. و.ګ. غنیمنه.

غلنی (ğalanáy) ص. نر.م. ۱) څوک چې د کار له اجرا څخه تښتي؛ ۲) هغه څاروی چې په پټه او غلا سره خوراک کوي؛ ۳) د کاریز کار.

غلنۍ (ğalanə́y) ښځ.م. د مرز په اندازه یوه وړه مرغۍ ده چې په جبه زارو کې اوسي.

غلو (ğulū́) ښځ.م. ۱) تر حد تېرېدنه؛ ۲) تېری، تجاوز.

غلوزه (ğalwza) ښځ.م. و.ګ. غلاوزه[1]

غلوله (ğulolá) ښځ.م. ۱) ګولۍ، ټابلېټ؛ ۲) څرخې؛ ۳) مردکه.

غله (ğalá) ښځ.م. (ج. غلې) ۱) دانې، حبوب؛ ۲) مج. خواړه، پوخ شوی خوراک.

غله اوښان (ğaləuṣán) د الاداد او پټېتاني په ښهر یوه لوبه ده.

غله پلوري (ğaláplōray) غلې رالا، غله پلورونکی، بقال.

غله ګي (ğalági) د یوه سرتېري میاشتنی خوراکي توکي.

غلی (ğə́lay) ص. نر.م. ۱) چپ، چوپ، خاموش؛ ۲) کرار، ارام، بې غرضه.

غلیا (ğəlyā́) ښځ.م. خاموشي، چوپتیا، کراري.

غلیاک (ğalyā́k) پټه او ناڅاپي نیوکه، شپېنی یرغل.

غلیاکګر (ğalyakgar) نر.م. شپېنی یرغلګر، ناڅاپي حمله کوونکی.

غلیان (ğalyan) نر.م. ایشېدنه، خوټېدنه.

غلیانکه (ğalyánka) ښځ.م. یارمخچی، شاغوټی، یو ډول سارایي مرغۍ ده.

غلیب (ğaleb) نر.م. درو، دروهنه، چل، ټګي.

غلیتوب (ğəlitób) نر.م. ۱) غلیوالی، خاموشي؛ ۲) پټوالی.

غلیچ (ğleč) ص. نر.م. پیاوړی، غښتلی، تکړه.

غلیظ (ğalíz) ص. نر.م. ۱) ګاته، خټه، ټینګه (مایع)؛ ۲) څیړ؛ ۳) سخته، بده (خبره)؛

غلې غچې (ğəleğáče) ښځ.ج. ډډه کول، څنګ کول، انحراف.

غلی غلی (ğə́layğə́lay) ق. ۱) پټ پټ؛ ۲) کرار کرار، ارام ارام.

غلې غلیا (ğə́leğəlyā́) ښځ.م. سره سنا، چوپه چوپتیا، کراره کراري، ارامه ارامي.

غلیلاک (ğəlilā́k) نر.م. ۱) ګڼه ګونه، ازدحام؛ ۲) هجوم، له حده تېرېدنه.

غلې لېوان (ğəlilewā́n) نر.م. کاني کرپ، د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

غلیم (ğalím) ص. نر.م. میرڅی، میرڅمن، دښمن.

غلیمانه (ğalimāná) ق. خصمانه، د دښمنۍ په ډول، دښمنانه.

غلیمي (ğalimí) ښځ.م. دښمني، بدي، پټنه.

غلیواز (ğaliwā́z) نر.م. غلیواج، تپوس، موږک باز، هنس.

غم (ğam) نر.م (ج. غمونه) ۱) ماتم، نول، مصیبت؛ ۲) مج. اندېښنه، فکر، چاره.

غماز (ǧamā́z) ص. نر.م (ج. غمازان) ۱) خبرغل، مواس، چوغلگر؛ ۲) په سترگو او وروځو اشاره کوونکی.

غمباده (ǧambādá) ښځ.م. گروم، غروري، هغه پړسوب چې له غم و فکره د سړي په نس کې پیدا کېږي.

غمبوری (ǧambū́ray) نر.م. و گ. غومبوری،

غمجن (ǧamjə́n) ص. نر.م. ج. خوابدی، نتلی، نولجن، خپه، غمگین.

غمجنوالی (ǧamjənwā́lay) نر.م. غمژنوالی، خوابدي، خواشینتیا، تأثر، متأثروالی.

غمجنول (ǧamjənawā́l) مص.مت. خواشیني کول، په غم اخته کول، مصیبت ور رسول.

غمجنېدل (ǧamjənedə́l) مص.ل. خواشیني کېدل، په غم اخته کېدل، خوابدي کېدل.

غمچین مار (ǧamčinmā́r) نر.م. چمچمار، کبچه مار، گوس منگور، قمچین مار.

غمچینه (ǧamčína) ښځ.م. متروکه، قمچینه.

غم ځپلی (ǧamǰapə́lay) ص. نر.م. غم لړلی، غم ربړولی، غمو او ربړونو کړولی.

غمخور (ǧamxór) نر.م. ج. (ج. غمخوارهٔ) غمخوار، خواخوږی، غم خوړونکی، همدرد.

غمخوري (ǧamxorí) ښځ.م. غمخواري، خواخوږي، غمخورگي، همدردي.

غمر (ǧamə́r) ص. نر.م. غرېو نیولی، ژړغونی، له ژړا ډک، ژړانیولی.

غمژن (ǧamžə́n) نر.م. ج. و گ. غمجن.

غمزه (ǧamzá) ښځ.م. ۱) سترگک؛ ۲) کرشنه، نخره، کرشمه؛ ۳) میندک، د تاریاکو چلم.

غمشریک (ǧamšarík) ص. نر.م. خواخوږی، همدرد، غمخوار، زړه سواند.

غم غلطي (ǧamǧalatí) ښځ.م. غم غلطونه، د غم او ربړ د هېرولو لپاره ځان په یو شه اخته کول.

غمکش (ǧamkáš) ص. نر.م. ج. ۱) غم گالونکی، غم ایستونکی؛ ۲) غمخور.

غمگین (ǧamgín) نر.م. ج. و گ. غمجن.

غم لړلی (ǧamlaṛə́lay) ص. نر.م. په غم اخته، په غمونو کې گېر، په تکلیفو اخته.

غمناک (ǧamnā́k) نر.م. ج. و گ. غمجن.

غمور (ǧamawə́r) نر.م. ج. ډېر نتلی، ډېر خوابدی، زیات غمجن، ډېر خواشینی.

غمول (ǧamawə́l) مص.مت. ۱) خبره اوږدول؛ ۲) پوزې ته راوستل، ربړول، ستومانه کول.

غمی (ǧamáy) نر.م. (غمي) نگین، قیمتي کاڼی.

غمېدل (ǧamedə́l) مص.ل. ۱) خبره اوږدېدل، ۲) پوزې ته راتلل، په تنگېدل.

غمیزه (ǧamizá) ناتار، ناورین، غم لړلې پېښه.

غنا(۱) (ǧená) ښځ.م. غنا، بډایي، شتمني، مړښت، مال و شته لرنه.

غنا(۲) (ǧına) ښځ.م. غنا؛ ۱) سندره، ساز، سرود؛ ۲) ښه اواز، ښه غاړه، ښکلی غږ.

غناره (ǧnara) ښځ.م. یو ډول غرنی بوټی دی.

غناشکي (ǧnāškí) ښځ.م. ۱) د اوبو وږ جریان؛ ۲) د لږو اوبو بهېدنه؛ ۳) نو، زېم، زا.

غنایم (ganāyəm) نر.ج. د غنیمت جمع، ولجې، د غنیمت مالونه.

غنایي (gınāyí) ص. نب. نر. ښځ.م. په غنا اړوند، د ښه اواز، په ښې غاړې مربوط، د ساز و اواز؛ غنایي شعر: بزمي شعر، تغزلي شعر.

غنج (ǧanj) نر.م. نخره، کرشمه، مکېز، ناز، کنج.

غنجالی (ǧanjā́lay) ښځ.م. شادېنگه، اندرچو، مانیچغ، غنجولی، د وړو د لوبو یوه آله ده.

غندل (ǧandál) نر.م. ۱) نار، ډنده، ډنډر، ساقه؛ ۲) تندوری، تینډوری؛ ۳) مص. مت. غاندل، رټل، بد ورته ویل، تقبیحول.

غندل غاړه (ǧandálǧāṛa) ښځ.م. نری غاړه، دنگه غړی، دنگه غاړه، صراحي غاړه.

غندل غاړی (ǧandálǧāṛay) ص. نر.م. د نازکې، لوړې او نرې غاړې خاوند، جگ غاړی.

غندلی (ǧandálay) مف. نر.م. ۱) غاندلی، رټلی، تقبیح شوی؛ ۲) نر.م. یکه مېخ، غټ مېخ چې په میدان کې ټک وهل شوی وي او آس وربانډې تړي.

غندنگ (ǧandáng) نر.م. و.گ. غندنه.

غندنه (ǧandána) ښځ.م. غندنگ، رټنه، ناوړه گڼنه، تقبیحونه.

غندو (ǧandó) ص.نب. لېونی وزمه، لېونی غوندې، د لېوني په څېر، لېونغری.

غندونکی (ǧandúnkay) فا.نر.م. رټونکی، بدبیانوونکی، بد گڼونکی، تقبیحوونکی.

غندوی (ǧandáway) نر.م. ترتېزک، تراتېزک، هلم، د اوري بوټی، یوه ترخه شنه گیاه ده.

غنډایه (ǧandáya) ص. نب. بدرنگه، بې ډوله، بدشکله، بدقواره.

غنزاخی (ǧunzāxay) نر.م. و.گ. غونځاښی.

غنکی (ǧankáy) نر.م. غنگی، کرکری، دوپچه، یوه آله ده چې له هغې څخه د ښځو مرزو ناړې وباسي.

غنگ (ǧang) نر.م. د موټر یا الوتکې د تېرېدو اواز.

غنگوری (ǧangúray) نر.م. د غوړ پوخکی، د غوړ نرمی، غوړیچنه، د غوړ پوخکی.

غنگهار (ǧangahār) صوت. نر.م. غنگاري، د موټر یا بل شي د تېرېدو پرله پسې اواز.

غنم (ǧanám) جن. یو ډول غله ده چې له اوړو څخه یې غنیمنه ډوډۍ پخېږي.

غنم رنگی (ǧanámrángay) ص.نر.م. غنم غونی، ارغوش، غنم رنگه، غنم گونی، رغوست.

غنم گره (ǧanámgára) ص. ښځ.م. هغه ځمکه چې غنم په کې کرل کېږي یا په کې کرل شوي وي.

غنمین (ǧanamín) ص. نر.م. ج. ۱) غنم رنگی؛ ۲) له غنمو پوخ شوی، له غنمو جوړ شوی.

غنمینه (ǧanmína) ص. ښځ.م. غلمینه، نغن، د غنمو ډوډۍ، د غنمو ټیکله.

غنویري (ǧanwíri) ښځ.م. د ځېږې یا نوررو ونو نازکې لښتې یا پاڼې.

غنه[1] (ǧəna) ښځ.م. (ج. غنې) ۱) اغزی، ازغی؛ ۲) گڼې و گوړ اغزن بوټی؛ ۳) وچ او بې پاڼو ښاخونه.

غنه[2] (ǧuná) ښځ.م (ج. غنې) گر. هغه خېشومي غږ چې مخرج یې د ننه په خوله کې وي.

غنه یي غږ (ǧunayiǧaz) ص.نب.نر.ښځ.م.ج. (گر.) هغه بږغ چې غنه ولري.

غنی (ǧanáy) ښځ.م. کوټځه، هغه ځپرۍ چې له اغزنو ښاخونو څخه جوړه شوې وي.

غني (ǧani) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) بډای، شتمن، موړ، دولتمن؛ ۲) بې نیازه.

غنیمت (ǧanimát) نر.م. (ج. غنیمتونه، غنایم) ۱) ولجه؛ ۲) سود، گټه.

غڼ (ǧaṇ) نر.م. غینې، ډگه، د نارینه تناسلي آله.

غڼاسکي (ǧoṇāski) ښځ.م. په ربړ و کړاو سره تگ، ورو ورو تگ، په کړاو ځان رسونه.

غڼه (ǧóṇa) ښځ.م. غڼې، مچ پړانگ، جولاگک، عنکبوت. تارکنې، جولاگی، جولا.

غڼې (ǧāṇe) ښځ.ج. و.گ. غڼه.

غنیه خوشته (ğaṇyaxuśtá) ښځ. م. جنغنینه خوشته، اوږده مېرېانه، دارفلفل، د سپینو فلفلو لومړی بار، د پلپل د ونې مېوه ده.

غو[1] (ğaw) نر.م. ۱) یو ډول کباب دی چې په لرګي کې یې نغاړي او بیا یې د پخولو لپاره د تودو شګو لاندې ږدي؛ ۲) ناري سورې، چغې.

غو[2] (ğo) ښځ.م. غوونه، غوول، کورواله، کوروالي، جماع.

غوا (ğwá) ښځ.م. (ج. غواوې، غواګانې) د غویي مؤنث، شخوند وهونکی اهلي حیوان دی.

غوابیږی (ğwābížay) نر.م. اسمان ښاخکی، حلزون، غواګۍ، یو ډول نرمه خزنده ده

غوارودونې (ğwārodúne) ښځ.م. غواروې، غاړېدونی، غاروزینه، یو ډول سمساره ده.

غواروې (ğwārowe) ښځ.م. و ګ. غوا رودونې.

غواړ (ğwāṛ) ف. د حال و استقبال د فعلو اصلي جز دی او له «غوښتل» سره اړیکې لري.

غواړه (ğwāṛá) ښځ.م. غوښتنه، لټون، خلاف قیاس اسم دی.

غواښکی (ğwāṣkáy) نر.م. سپم، د ستنې سپم، د ستنې سم، د ستنې سوری.

غواص (ğawás) ص. نر.م. لامبوزن، مرجونا، مرجوړا، غوټه وهونکی.

غواغوچی (ğwāğúčay) نر.م. یو ډول پانې پانې بوټی دی چې د غوندې په څېر غټ ګل کوي.

غواګړی (ğwāgáṛay) نر.م. سارانی بوټی دی.

غواګۍ (ğwāgə́y) ښځ.م. ۱) د غوا مصغر؛ ۲) د ګلاب په څېر یو ډول خړ رنګی بوټی دی؛ ۳) حلزون، غوابېږی، قبسی.

غوالوشه (ğwālwáša) ښځ.م. لوغی، دکی، توتیې، غوالوشی، دړنی، ګودی، دګی.

غوایډنګ (ğwāydáng) نر.م. د غویي بېړۍ.

غوایی (ğwāyáy) نر.م. و ګ. غویي.

غوایي ژبی (ğwāyižabáy) ښځ.م. اونستی، غوایي ژبه، ګزک پاڼه، د ګوزبان بوټی، یو ډول ګیاه ده چې په طب کې هم کار ترې اخلي.

غوایي سترګه (ğwāyistə́rga) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

غوایي ښکر (ğwāyiṣkə́r) نر.م. دیو ډول بوټي نوم دی.

غوباړی (ğobáṛay) نر.م. غوبانی، یو ډول مچ دی چې غویی چیچي؛ ۲) ګونګټه، د غوشیانو حشره؛ ۳) ص. نر.م. شریر، پساتي.

غوبانی (ğobáṇay) نر.م. و ګ. غوباړی.

غوبر (ğobár) نر.م. غوږ، شور، غوغا.

غوبری (ğobə́ray) نر.م. باړخو، اننګی، ژمبری، غمبوری، غومبوری.

غوبل (ğobál) نر.م. (ج. غوبلونه) ۱) په غوایانو درمند میده کول؛ ۲) پایمالونه؛ ۳) مج. د خلکو ګڼه ګوڼه.

غوبلرګی (ğoblargáy) نر.م. موږی، درنګلی؛ هغه لرګی چې د درمند په منځ کې ټک وهل کېږي او د غوایانو پړی ورپورې تړل کېږي.

غوبلول (ğobalawə́l) مص. مت ۱) په درمنده کې د غوایانو سره غله میده کول؛ ۲) وهل، پایمالول.

غوبلېدل (ğobaledə́l) مص. ل. ۱) درمند میده کېدل؛ ۲) تر پښو لاندې کېدل.

غوبنی (ğobanáy) ص. نر.م. ۱) غوبون، غوبه، پاده وان؛ ۲) د غوبه مصغر.

غوبني (ğobaní) ښځ.م. غوبه توب، غوبون توب.

غوبون (ğobún) ص. نر.م. و ګ. غوبه.

غوبه (ğobá) ص. نر.م. غوبنی، پاده وان، ګوروان.

غوپول (ğūpawә́l) مص. مت. غوپه کول، غوټه کول، ډوبول، په اوبو کې ننه ایستل.

غوپه (ğūpá) ص. نب. نر.م. ښځ. ج. ډوب، غرق، غوټه.

غوټی (ğūṭә́y) ښځ.م. ډبی، چمته، ډوبی، ډډی، د ټوپک د دارو کڅوړه.

غوټ (ğwaṭ) ص. نر.م. ج. ۱) چاغ، قوي، کلک؛ ۲) بالکل، قطعي؛ ۳) پرې، غوڅ، قطع.

غوټ پټ (ğwaṭpә́ṭ) ص. نر.م. ۱) چاغ، شلند؛ ۲) غوټ په غوټ، په پرېکنده ډول.

غوټ په غوټ (ğóṭpağóṭ) ص.نر.م. ۱) څرگند، او ښکار، جوت؛ ۲) توري په توري.

غوټ کوټ (ğwә́ṭkwә́ṭ) ص. نر.م. ۱) غټ؛ ۲) تازه.

غوټکی (ğoṭakә́y) ص. نر.م. چاغکی، غونډ منډ، د غوټ مصغر.

غوټن (ğoṭәn) نر.م. غوټه غوټه، غوټې لرونکی.

غوټندی (ğūṭәndә́y) ص. نر.م. غوپه وهونکی.

غوټو (ğūṭū́) نر.م. سره غاړه، وچه مری، حلقوم.

غوټول (ğwaṭawә́l) مص. مت. ۱) غټول، چاغول، څربول، قوي کول؛ ۲) لویول، سترول.

غوټه[1] (ğwáṭa) ښځ.م. ۱) سکوټه، ببخي، قطعي، سکیره، چور.

غوټه[2] (ğū́ṭa) ښځ.م. ۱) گنډه، گره؛ ۲) تنې؛ ۳) دجلغوزې هغه غوزه چې دانې په کې وي؛ ٤) وگ. سرېچ.

غوټه[3] (ğūṭá) ښځ.م. ۱) حمله، برید؛ ۲) ص. نب. نر. ښځ.م. غوپه، غرق؛ ۳) چپه، ځپه، د ناروغی.

غوټه پښتو (ğwә́ṭapaṣtó) ښځ.م. نره، روانه او سمه پښتو.

غوټه غوراشه (ğūṭağwarāšá) ښځ.م. ۱) ستنه او گاچ؛ ۲) ستن، تار، گوتمه او ...؛ ۳) مجازاً جهیز.

غوټه لمنځه (ğūṭalmánja) ښځ.م. د لمنځې یو ډول لوبه ونه ده.

غوټی (ğuṭáy) نر.م. ۱) حباب، کوبی؛ ۲) د تندي یو پسول دی؛ ۳) څوکه، غونډی، سرگی.

غوټۍ (ğūṭә́y) ښځ.م. ۱) د گل یا پاڼې هغه نوې زخه او غوټه چې لاغوړېدلې نه وي؛ ۲) دغاړې یو ډول امېل؛ ۳) په ټوپک کې ویشتنې ته ځان چمتو کول؛ ٤) کلي، چابي؛ ٥) شبنم، د خولې او اوښکې قطره.

غوټیالی (ğūṭyālay) نر.م. ۱) هغه مرغیړی چې د څاروي تر ستوني لاندې وي؛ ۲) د ښځو د غاړې یو ډول امېل.

غوټیالۍ (ğūṭyālә́y) ښځ.م. ۱) د ښځو د غاړې یو ډول امېل دی؛ ۲) هغه څاروی چې په غاړه کې د غوښې ځونډی ولري.

غوټی ځان (ğoṭaycaṇ) غوټی تولوونکی.

غوث (ğaws) نر.م. ۱) مرسته، اعانت؛ ۲) غاورسې، ۳) غاو، فریاد؛ ٤) پناه، ملجاء.

غوجر (ğojә́r) نر.م. ښوره، شوره، د ځمکې په مخ سپینه مالگینه خاوره.

غوجل (ğojә́l) نر.م. غوجله، گورنډه، هغه کوټه یا ځای چې غوا او غوایان په کې تړي.

غوجو (ğojū́) نر.م. د کان ژور تیا، دمعدن ژوروالی.

غوچ (ğawč) ص. نر.م. ۱) ژور، تندوره، عمیق؛ ۲) نر.م. ایرې گډ، ایرې پسه، قوچ.

غوچالی (ğawčālay) نر.م. غوچانی، دوغل، غوچ ځای.

غوچانی (ğawčāṇay) نر.م. وگ. غوچالی.

غوچوالی (ğawčwā́lay) نر.م. غوچواله، ژورتیا، ژوروالی.

غوچول (ğawčawā́l) مص. مت. ژورول.

غوچه (ğawčá) ښځ.م. (ج. غوچې) غوچک، هغه دوغل چې تاکونه په کې کښېښول کېږي.

غوچېدل (ğawčedә́l) مص. ل. ژورېدل.

غوڅ (gwac) نر.م. پرې، شلېدلی، قطع.

غوڅ اکثریت (ğwacaksaryát) قاطع اکثریت، غوڅ ډېرښت.

غوڅاوو (ğwacāwū́) ص. نب. غوڅوونکی، پرې کوونکی.

غوڅ ډېرښت (ğwacderáșt) وګ. غوڅ اکثریت.

غوڅکی (ğockáy) نر.م. ۱) غوټی؛ ۲) غټ خوسکی یا خوسی.

غوڅ ملاتړ (ğwacmlātaṛ) ټینګ ملاتړ، پرېکنده ملاتړ، یو مخیز ملاتړ.

غوڅوالی (ğwacwā́lay) نر.م. قطع والی، پرې والی.

غوڅول (ğwacawә́l) مص. مت. پرې کول، قطع کول، شلول.

غوڅون (ğwacūn) نر.م. قطع، مقاطعه.

غوڅوونی (ğwacawū́nay) نر.م. قطع کوونکی، پرې کوونکی، د پرې کولو آله.

غوڅېدل (ğwacedә́l) مص. ل. پرې کېدل.

غوډل (ğodә́l) نر.م. ۱) وګ. غونډل؛ ۲) هغه فصل چې وږو ایستلو ته نیږدې شوی وي.

غوډلی (ğodaláy) نر.م. ۱) دلوخې د سرغونډاری؛ ۲) شیرګی، په اوبو کې پوخ شوی د جوارو وږی

غور[1] (ğwar) نر.م. (ج. غورونه) غروړی، غمبه، جاغور؛ ۲) مج. پاړسوب.

غور[2] (ğoar) صوت. نر.م. ۱) د اوبو، برېښنا، سیبې او... اواز؛ ۲) نر.م. غوری، برخه، نصیب؛ ۳) مج. میراث.

غورا (ğorā́) ص. ښځ.م. غرهار، غورهار، غورها.

غوراډاپی (ğūrādāpáy) ښځ.م. لاپې، باټې، غورې، دوړې، ډوزې.

غورازه (ğorāzā́) ښځ.م. ۱) غوریږه، بوسه؛ ۲) ص. نب. له ښې وتلی، له کاره وتلی، زوړ.

غورانګه (ğūrā́ngá) ښځ.م. لمبه، غرغنډه، شغله.

غوربېړ (ğurbéṛ) نر.م. ګڼه ګونه، ازدحام.

غورپږ (ğwarpáž) نر.م. غورپش، های هوی، خوږ، شورماشور، غورپېش، ګړونج.

غورچاڼ (ğwarčā́ṇ) ص. نر.م. وګ. غوره چوڼ.

غورچي (ğurči) ص. نب. باټک، باټو، لاپک، دوړن، غورتن، ډزو.

غورځاوڼ (ğwarǰawaṇ) غورځنګن، یرغلګر، حمله کوونکی.

غورځکه (ğūrǰáka) ښځ.م. غورمبه، غورځکه، داور غرغرې، د اور لمبه، قوي لمبه.

غورځنګ (ğwarǰang) نر.م. (ج. غورځنګونه) ۱) غورځی، جوښ او خروښ، د اوبو څپه او شدت؛ ۲) مج. حمله، برید؛ ۳) مج. خوځښت، نهضت.

غورځول (ğorǰawā́l) مص. مت. ارتول، اړتول، اچول، اړتاوول، شړل، ګوزارل.

غورځی (ğorǰáy) نر.م. ۱) غورځنګ؛ ۲) توپونه او خېزونه وهل؛ ۳) لاس و پښې وهنه یا اچونه، ۴) په زوره غږ یا چیغه.

غورځې پرځې (ğórǰepáṛje) ښځ.م. ۱) بې واک لاس و پښې اچونه؛ ۲) هڅه کوښښ، ځلې ځلې؛ ۳) توپونه وهنه، خېزکې وهل.

غورځېدل (ğwarǰedә́l) مص. ل. ۱) السوېدل، ګوزارېدل، ارتاوېدل؛ ۲) ګډېدل، ایشله کول.

غورځېدن (ğorǰedan) غورځېدا، غورځونه، حذف، له منځه وړل، لېرې کول.

غورس (ğwárs) ص. نر.م. ۱) سخت، کلک؛ ۲) پند، پېړ، غټ.

غورسول (ğwәrsawә́l) مص. مت. ۱) سختول، کلکول؛ ۲) پندول، ضخیمول، پېړول.

غورسېدل (ğwәrsedә́l) مص. ل. ۲) پندېدل، پېړ کېدل؛ ۱) کلکېدل، سختېدل.

غورغوشت (ğorğúšt) نر.م ۱) مستي؛ ۲) مېله، غرمچ، غرغښت، ساتېري.

غورغوشتو (ğorğuštu) فا. نر.م. هوسا، بنداري، چوچه مار.

غورغوښتی (ğorğūṣtáy) نر.م. ورلښتی، غورېشتی، ورښتی، غرنی بادام.

غورغی (ğūrğáy) ښځ.م. کړی، کړه، چمبی، حلقه.

غورکمانه (ğwәrkamā́na) ښځ.م. د اوږدې ډانګې ژې لړونکې لینده.

غورکی (ğūrkáy) نر.م. ۱) د پیشو غورېدنه؛ ۲) له پېغوراو نفرته ډکې خبرې؛ ۳) دخلکو ګنه ګونه او شور.

غورلنډسه (ğwәrlanḍása) ښځ.م. غورځکه، د اور غټه او قوي لمبه.

غورله انا (ğwә́rlaanā́) ښځ.م. غوره نیا، ورله انا، د مور نیا، د پلار انا، د نیا او نیکه مور.

غورمچ (ğwәrmáč) نر.م. بګڼ، غټ مچ، یو ډول لوی مچ دی.

غورمڼه (ğwәrmaṇá) ښځ.م. ناک، نشپاتی، د نشپاتي ونه او مېوه.

غورمه (ğormá) ښځ.م. (پخ.) قورمه، یو ډول خواړه دي.

غورنډاز (ğūranḍā́z) نر.م. بوړبوړ انکه، پرپرکی، غرانداز، دماشومانو د لوبو یوه آله ده.

غورنیکه (ğwә́rnikā́) نر.م. (ج. غورنیکونه) ورنیکه، د نیکه پلار، د پلار نیکه.

غوره[1] (ğwára) ص. نب. ۱) چاڼ شوی، انتخاب شوی؛ ۲) مج. ښه، نېک، صالح.

غوره[2] (ğóra) ښځ.م. (ج. غورې) ۱) دوره، لاپه، باټه؛ ۲) پرتم، دبدبه؛ ۳) اومه او شنه مېوه؛ ٤) له ترو انګورو څخه وچه شوې مساله؛ ٥) یو ډول نبات دی؛ ٦) بربرې، د اوښ بربرې.

غوره پوره (ğūrapū́ra) ښځ.م. غپا، دسپي غورېدا او غوغو، د سپي رېړېدل.

غوره ټپه (ğoraṭápa) ق. ناڅاپه، نابېره، غور ډبه، بې خبره، ناخبره، په بې خبرۍ کې.

غوره چوڼ (ğwáračū́ṇ) ص. نر.م. ج. غور چاڼ، تاکل شوی، خوښ شوی، انتخاب شوی.

غوره کوونکی (ğwә́rakawū́nkay) نر.م. چاڼ یاچڼ کوونکی، انتخابوونکی.

غوره ګل (ğoragul) نر.م. کلکه خټه ده چې د چاڼ او وسکو له پاسه، کوټې په بام اچوله کېږي.

غوره لم (ğoralám) نر.م. غرنی بوټی دی.

غوره نیا (ğwáranyā́) ښځ.م. ګ. غورله انا.

غوره والی (ğwárawā́lay) نر.م. ۱) چاڼ، انتخاب؛ ۲) امتیاز، ښه والی.

غورهار (ğorahā́r) صوت. نر.م. غرهار، د سپي، زمري، د توپ ډزو... پرله پسې اوازونه.

غوری (ğoráy) نر.م. (ج. غوري) ۱) ترغاب غټ لوښی؛ ۲) غور، برخه، قسمت، نصیب.

غوري (ğorí) نر.م. مج. پنډي، پلنډي، جوالي.

غوړې (ğwáre) ښځ.م. ۱) لاپې؛ ۲) مجلس، خوږ ملجس، خبرې اترې.

غوریاجه (ğoryājá) ښځ.م. و.گ. غوربېژه.

غوریالی[۱] (ğwaryālá́y) نر.م. ۱) لاپک، لاپو، غوزې کوونکی؛ ۲) توکي، توکمار.

غوریالی[۲] (ğwayālá́y) نر.م. غوری، غوړلرونکی، جاغوړ لرونکی، د چاچې په مرۍ کې غوړ وي.

غوریانی (ğwaryānáy) نر.م. غوریانی، د غنمو گل.

غوړېدل (ğūredál) مص.ل. ۱) غرېدل، غرهاری کول، کنېدل؛ ۲) عبثې او چتې خبرې کول.

غوریز (ğwaríz) ص. نر.م. غوره، ښه، بهتر، تر تولو غوره، خوښ کړی.

غوربېژه (ğoreža) نر.م.ج ۱) غورازه، بویا، بویه؛ ۲) غوریاجه، غوربېژه، یو ډول غرنی بوټی دی.

غوړ (ğwaṛ) ص. نر.م. ۱) په غوړو شوی، په غوړو ککړ؛ ۲) مج. تر و تازه؛ ۳) بډای، شتمن؛ ۴) جن. غوړي؛ ۵) تېل.

غوړاڅکی (ğwṛackay) نر.م. غوړاڅی، ویروڅی، غوړاسکی، یو ډول غرنی بوټی دی.

غوړاسکه (ğwaṛáska) ښځ.م. یو ډول نبات دی چې د غنمو په فصل کې راشین کېږي.

غوړاسکی (ğwaṛáskay) نر.م. غوراڅکی، زېړوونی، یو ډول بوټی دی چې په مونسوني اقلیم واله سیمو کې زرغونېږي، چې سپین و سپین سورچکه گل نیسي.

غوړاشه (ğūrašá) ښځ.م (ج. غوراشې) ۱) غرېک د تنې سوری، غوریاشه؛ ۲) د تار هغه کړی چې تنې په کې ننه باسي.

غوړانځه (ğūránǰa) ښځ.م. خرسکه، خورسکه، غوړوسکه، گڼ لوگی، شنه لوخړه، دوزه.

غوړانگه (ğūrā́nga) ښځ.م. پلوشه، وړانگه، برانگه، د لمر شغله، د نمر وړانگه.

غوړانگی (ğwaṛángay) نر.م. یو ډول غرنی بوټی دی.

غوړاوو (ğwaṛāwū́) ص.نر.م. غوړه مال، ستلی، متاز، چاپلوس.

غوړاوی (ğwaṛaway) غوړه مالي، چاپلوسي، تملق.

غوړبېجن (ğwaṛbeján) نر.م. ۱) غوړمېچن، غوړېچن، لږ څه غوړ؛ ۲) یو څه غوړ و خیرن.

غوړپ (ğwaṛáp) نر.م. غړپ، شړپ، شوپ، گوټ.

غوړپړ (ğwáṛpáṛ) ص. نر.م. ۱) په غوړو لړلی؛ ۲) مج. ښایسته؛ ۳) تر و تازه؛ ۴) مج. بډای.

غوړپکه (ğoṛpáka) ښځ.م. ۱) پېښه، واقعه، ډکه، ناڅاپي پېښه؛ ۲) چاپېره، څپېره.

غوړپکی (ğwaṛpakáy) ښځ.م. څپېره، څپراخه، چپلاخه.

غوړپل (ğwaṛapál) مص. مت. غړپل، غړپول، گوټل، گوټ کول، شوپ کول.

غوړ پول (ğwaṛapawál) مص. مت. و.گ. غوړ پل.

غوړپېدل (ğwaṛapedál) مص.مت. گوټ کېدل، غړپ کېدل.

غوړپیش (ğwaṛpiš) نر.م. ۱) غوړپش، غوړه پشه؛ ۲) غوسه، قهر، غضب؛ ۳) غم.

غوړپېکی (ğwaṛpekáy) ص.نر.م. ډولي هلک، نوی ځوان چې څوندې لري.

غوړځکه (ğūrǰáka) ښځ.م. و.گ. غوړځکه.

غوړخولی (ğwaṛxū́lay) ص. نر.م. ځان خوښی، څوک چې خپل ځان وخېته پرې ډېرې گرانه وي.

غوړرانجه (ğwáṛrānja) جن. هغه رانجه چې په کوچو کې لړل شوي وي.

غوړزاخی (ğwaṛzaxáy) نر.م. انغښه، غونځاښی، ګونځاښی، خجور.

غوړزګي (ğwaṛzagí) جن. ۱) غوړزي، غوړ؛ ۲) دغوړو نښه، د غوړو اثر.

غوړزنګ (ğwaṛzáng) نر.م ۱) غوړزون، وازګه؛ ۲) پیاوه، شکنه.

غوړژبی (ğwaṛžə́bay) نر.م. ۱) څوک چې په ژبه نرم، چالاک او خوږ وي؛ ۲) ښځ. م. غوړه ژبه کول، په نرمه خوږه ژبه سره خبرې کول.

غوړسترګی (ğwaṛstə́rgay) ص.نر.م.د ښکلو سترګو خاوند، د ښایستو سترګو څښتن.

غوړسکه (ğwə́ṛaska) ښځ.م. غوړشکه، غړوسکه؛ ۱) خوړسکه، ګڼ لوګی؛ ۲) ص. ګڼ فصل.

غوړشکه (ğwə́ṛška) ص. نب. ۱) دسته، ګېډی؛ ۲) ګڼ؛ ۳) ښځ.م.و ګ. غوړسکه.

غوړشکه غوړشکه (ğwə́ṛškağwə́ṛška) ص.نب دلې دلې، دسته دسته، ګېډی ګېډی.

غوړګه[1] (ğwə́ṛga) ښځ.م. ۱) نیالګی؛ ۲) شنه او تازه څانګه؛ ۳) هغه نل چې منځ یې ډک وي.

غوړګه[2] (ğū́ṛga) ښځ.م. پړکی، دپښې پنډی.

غوړګی (ğwaṛgáy) نر.م. و ګ. غوړکی.

غوړلانه (ğwaṛlā́na) ښځ.م. غوړلوښی، هغه لوښی چې غوړ وي.

غوړلستوڼی (ğwaṛlastóṇay) ص. نر.م. موړ، بډای، شتمن، دولتمن، ثروتمند.

غوړلی (ğwaṛláy) ښځ.م. د جوارو هغه شتی چې دانې یې نه وي نیولې.

غوړم (ğwṛám) صوت. نر.م. غړم؛ د پړانګ، زمري، سپي د حملې اواز.

غوړمال (ğwaṛamā́l) ص. نر.م. غوړه مال، چاپلوس، متملق، خوشامندګر.

غوړمبه (ğūṛambá) ښځ.م.د اوړ غته او قوي لمبه.

غوړمرغه (ğwaṛmərğá) ښځ.م. هغه واښه چې د ګندنې په څېر تل شنه او تازه وي.

غوړمرېجه (ğwaṛməreja) ښځ.م. اول وارې غوا، اول بارې غوا.

غوړمېچک (ğwaṛmečə́k) نر.م. غوړمېسن، غوړمېجن، لېږ غوړ شوی، غوړېجن.

غوړمېسن (ğwaṛmesə́n) و ګ. غوړمېچک.

غوړنجه (ğwəṛánja) ښځ.م. و ګ. غوړځکه.

غوړنځی (ğūṛanǰáy) نر.م. غړنځی، جنغوزی، د جلغوزې ونه.

غوړنی (ğwəṛanáy) نر.م. هغه مواد چې غوړ ولري، هغه څه چې غوړ لري.

غوړوکی (ğwaṛūkáy) ښځ. م. غوټی، هغه ګل چې لا غوړېدلی نه وي.

غوړول (ğwəṛawál) مص.مت. ۱) وېړول، خپرول، اوارول؛ ۲) پرانیستل، خلاصول؛ ۳) په غوړو لړل، غوړي پرې مښل.

غوړه (ğwā́ṛa) ښځ.م. ۱) نرمه خبره، مداهنه، پسته وینا؛ ۲) د غوړ مؤنث.

غوړه کی (ğwə́ṛakay) نر.م. غوړګی ۱) دنباتاتو یو ناروغي؛ ۲) کنی، جنجړی، یو ډول بوټی دی چې پرونو او بوټو خېژي.

غوړه مال (ğwəṛamā́l) ص. نر.م. و ګ. غوړمال.

غوړي (ğwaṛí) جن. ۱) غوړ، غوړګینه ماده ده چې له پېړوي، وازګې یا له نباتي دانو څخه یې باسي؛ ۲) تېل.

غوړیاشه (ğwaṛyāšá) ښځ.م. ۱) غوړاشه، غړاشه، د تنې سوری، د تنې کاج.

غوړیالی (ğwaṛyāláy) ص. نر.م. غوړ، په غوړو خیرن.

غوړیانځکی (ğwaŗyānǰakáy) ښځ.م. وګ. زمبک.

غوړیانه (ğwaŗyāná) ښځ.م. د زمبک د کورنۍ یو ګل دی چې شین (آبي) رنګی ګل لري.

غوړېجن (ğwaŗeján) ص. نر.. وګ. غوړمېچک

غوړېځن (ğwaŗeǰən) نر.م. وګ. غوړمېچک.

غوړېڅی (ğwaŗecáy) ښځ.م. ګوړګوټې څنې، ګوړګوټې وېښتان، ګاړګوټې څنې.

غوړېدا (ğwareda) ښځ.م. غوړېدنه، اوارېدنه، پرانیسته، په غوړو ککړېدنه.

غوړېدل (ğwaŗedə́l) مص.ل ١) خپرېدل، اوارېدل؛ ٢) پرانیستل کېدل؛ ٣) په غوړو لړل کېدل.

غوړېږه (ğwaŗežá) ښځ.م. وګ. غوړبږه.

غوړېښه (ğwəŗešá) ښځ.م ١) غوړاشه، غوړیاشه؛ ٢) ګالګوټې وېښته؛ ٣) تور ځلاندغوړ.

غوړي مست (ğ(ū,wa)ŗimást) نر.م. کنوچه، کنچه، یو ډول نبات دی.

غوړینی (ğwaŗináy) ښځ.م. د پیو کټوی چې شودې په کې تودېږي.

غوز[1] (ğoz) نر.م. د پچو کولمه وازګینه پرده.

غوز[2] (ğūz) نر.م. اکوړ، متک، جوز، چارمغز.

غوزار (ğūzā́r) نر.م. (ج. غوزارونه) ١) ګوزار، وار؛ ٢) لوېدنه، غورځېدنه.

غوزارول (ğūzārawə́l) مص. مت. ١) ګوزارول، غورځول، اچول؛ ٢) ځملول، پرزول، نسکورول.

غوزارېدل (ğuzā́redə́l) مص. ل. ١) ګوزارېدل، لوېدل، غورځېدل؛ ٢) ځملاستل، پرځېدل.

غوزاړی (ğūzā́ŗay) نر.م. غوزکرکی، ګونګټې، بوړا؛ یو حشره ده، د غایطه موادو مرغتانه.

غوزبه (ğózba) ښځ.م. یو ډول ونه ده چې تېرې تېرې پاڼې لري.

غوززی (ğūzázay) نر.م ١) غوزۍ، غوڅه، کونی؛ یو حشره ده؛ ٢) هغه سوری چې د چینجي له خوړلو څخه په غوږکه کې پیدا شوی وي.

غوزه (ğozá) ښځ.م ١) غوټه، غونداری؛ ٢) د پنبې ګل (غوټه)، کالکه، تیوسی؛ ٣) د ښځو یو ډول والی، د ښځو موندری؛ ٤) خصیه.

غوزه کرکی (ğūzakárkay) نر.م. ١) غوزه ګرکی، تاز، چرچرانکی، یو ډول ملخ دی؛ ٢) ګونګټې، ګینګټې، لړیه خزنده ده چې په غوشایو او مرداری کې اوسېږي.

غوزی (ğozáy) نر.م. ١) غېږ؛ ٢) مج. غېږه نیونه؛ ٣) ګېډۍ، د ونو ګېډۍ.

غوزي (ğū́zi) ښځ.م. پشکه، داره، داره وهنه، داره وهنګ.

غوژور (gožawár) نر.م. د یوه بوټي نوم دی.

غوژه[1] (ğoža) ښځ.م. وژه، توره مرغه، یو ډول نبات دی.

غوژه[2] (ğwažá) ص. نب. غوړږه، کلک، ټینګ.

غوژی (ğūžáy) نر.م. لوی مشک، لوی ژی.

غوږ (ğwaẓ) نر.م. (ج. غوږونه) د اورېدلو او د بدن د تعادل د ساتلو یوه آله ده.

غوږبوچی (ğwáẓbū́čay) ص. نر.م. ١) بوچ غوږی، غوږ پرې کړی؛ ٢) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

غوږبوڅی (ğwáẓbū́cáy) نر.م. ١) په پټه د چا خبرو ته غوږ نیونه؛ ٢) پس پسی، ګونګوسی.

غوږتاوی (ğwaẓtaway) غوږ تاو، غوږ تاوونه، رټنه، ګوشمالي.

غوږتومبونی (ğwáẓtūmbū́nay) نر.م. غوږ کاسی، هغه شی چې غوږونه پرې پاکوي.

غوږخوږی (ğwáẓxuẓay) غوږ دردي، غوږخوږېدا.

غوړ کاسي (ğwaẓkāsáy) نر.م. و گ. غوړ لوښي.
غوړکی (ğwaẓakáy) ښځ.م. ج. ۱) له یخنی څخه د محافظت لپاره د غوږو خولی؛ ۲) پس پسی کول، په غوږو کې پټه خبرې کول.
غوړمبوری (ğwaẓambúray) نر.م. ۱) د غوږ شاتنی هډوکی؛ ۲) هغه ښکې چې د څینو چرگو د غوږو شاته راوتلې وي.
غوړمک (ğwaẓmák) نر.م. یوه سخته ناروغي ده چې آثار یې د غوږ په شا کې پیدا کیږي.
غوړن (ğwáẓən) ص. نر.م.ج. خبر، واقف، آگاه.
غوړندرویه (ğwẓandróya) ص.نب. غوږ ایستونی غوړوځی، په پټه د خلکو خبرو ته غوږ نیول.
غوړو (ğwaẓú) ص. نب. داوږدو غوږو خاوند.
غوړوځی (ğwaẓócay) نر.م. و گ. غوړندرویه.
غوړور (ğwaẓawár) نر.م. ج. و گ. غوړو.
غوړوکی (ğwaẓúkay) نر.م. پېڅکه، دغوندي، جوال او څادر څنډه.
غوړول (ğwaẓawál) مص. مت. خبرول، پر غوږ وهل، غوږونو ته رسول.
غوړی (ğwáẓay) نر.م. غوښی: ۱) کوری، ورکوټی پټی چې د نورو پټو منځ یا یوه گوټ ته پروت وي؛ ۲) د هر شي گوټ یا کنج؛ ۳) گوټک، گوټکه؛ د موسیقي د تاریزو آلو یوه پرزه.
غوړۍ (ğwaẓə́y) ښځ.م ۱) کټوه؛ ۲) څهره؛ له توکر څخه جوړه شوي غولوونکي څهره؛ ۳) گنگوسی، پسپسکې؛ ٤) رسیور، د ټېلفون گوشکه.
غوړېچنه (ğwaẓečána) ښځ.م. غوېړنی، د غوږ بوځکی، غوړچینه.
غوړېدل (ğwaẓedə́l) مص. ل. ۱) پر غوږ وهل کېدل، خبرېدل؛ ۲) قسماً خبرېدل.

غوړیز (ğwaẓíz) ص. نر.م. ج. ۱) غوږ لرونکی؛ ۲) اورېدونکی.
غوړایښونی (ğwaẓıṣúnay) ص. نر.م. و گ.
• غوړندرویه.
غوشاک (ğošák) جن. غوشیارې، خوشایې، غوشایې، غوشایه.
غوشایه (ğošāyá) جن.ښځ.م. و گ. غوشاک.
غوشیارې (ğošyáre) جن. و گ. غوشاک.
غوشېړ (ğošéṛ) نر.م. ۱) ناولی ځای، ککړ ځای؛ ۲) ډېران، د غوشایو ځای.
غوښت[1] (ğoṣt) جن. گوښت، د پړدنو په څېر یو ډول غله ده چې مرغانو ته ورکوله کېږي.
غوښت[2] (ğwaṣt) نر.م. غوښتنه، هیله، سوال، خواهښت.
غوښت[3] (ğūṣt) ف. غوښته، د استمراري ماضي صیغه ده.
غوښتل (ğūṣtə́l) مص. مت. ۱) غوښتنه کول؛ ۲) رابلل؛ ۳) طلبگاري کول؛ ٤) التول.
غوښتنلیک (ğūṣtənlík) نر.م. وړاندیز، پېشنهاد، درخواست، عرض پاڼه.
غوښتونی (ğūṣtúnay) نر.م. ۱) د غوښتلو شی، څه چې غوښتل کېږي؛ ۲) فا. نرم. غوښتونکی، طلبگار.
غوښته (ğūṣtá) نر.ج. غوښتنه، طلب، هیله.
غوښلن (ğwaṣlə́n) نر.م. ج. ۱) غوښور، غوښن، شلند، چاغ، تیار؛ ۲) غوښه لرونکی.
غوښورتوب (ğwaṣawartób) نر.م. غوښورتیا، چاغوالی، شلندتوب.
غوښه (ğwáṣa) ښځ.م. یو (سور رنگی) جسم دی چې د انسان، حیوان، مرغه او نورو په بدن موجود وي.

غوښین (ǧwaṣín) ص. نر.م.ج. غوښن، غوښلن، ،چاغ، شلند، څورب؛ په غوښو پټ.

غوغا (ǧawǧā́) ښځ.م. (ج. غوغاوې) شور، ځوږ، شوربګټ، کوکارې.

غوغو (ǧáwgáw) نر.م. غپېده، غپېدنه، غپا.

غوګی (ǧwágay) نر.م وړوکی پتی، کوچنی پتی، د کونج ورکوټی پتی.

غول[1] (ǧwə́l) جن. د کې متیازې، غایطه مواد.

غول[2] (ǧūl) ص. نر.م. ج. ۱) سوډر، شوده، لېړ، بېعقل، احمق، نادان؛ ۲) غولی، اوبګرځنی، ګرداو.

غول[3] (ǧol) نر.م. ۱) ډله، لښکر؛ ۲) د غنمو ډک جوال، ورته، ول.

غولاټی (ǧolāṭáy) ص.نر.م. ۱) غولن، غولاوڼ؛ ۲) مج. ډارن، بېړندونکی.

غولانځور (ǧulanǰawər) ص. نر.م. غولانځه لرونکی، غټې غولانځې (غولیانځې) والا، غولانځه لرونکی حیوان.

غولانځه (ǧulā́nǰa) ښځ.م. (ج. غولانځې) ۱) غولیانځه، غلانځه، د بدن هغه برخه چې شیدې پکې زېرمه کېږي؛ ۲) یو ډول ګیاه ده چې ابي رنګی ګل کوي.

غولاوڼ (ǧūlāwáṇ) نر.م. وګ. غولاټی.

غولبند (ǧūlbánd) نر.م. (لو.) یو ډول لوبه ده.

غولبنګی (ǧwálbangə́y) ښځ.م. تښی، مکان، باس، بیت الخلاء.

غولبه (ǧolbá) ښځ.م. وګ. یبوه.

غولک (ǧolák) نر.م. هغه محفظه (سوندخ، بکس ...) چې پیسې په کې ساتي.

غولکه (ǧoláka) ښځ.م. (ج. غولکې) دوښاخه، ربړ، لینده، غولقه، لینده، جیر.

غولمرګ (ǧūlmárg) نر.م. نسور، زو، د داني او زخم زوه یا نو.

غولن (ǧwə́ln) ص. نر.م. ج. ۱) غولاټی، غولاوڼ؛ ۲) مج. ډارن، بېړندوکی.

غولنګ (ǧoláng) نر.م. د مغاندې غوټه، د غبندې غوټه، د مغاندې مرغېړی.

غولنه (ǧwəlána) ص. ښځ.م. ۱) د غولن مؤنث؛ ۲) مج. چټې خبره؛ ۳) ښځ.م. غولنې، غولونې، غولونکې، ګومجکه، د سترګې دځېږمې دانه.

غولول (ǧolawə́l) مص. مت. تېرایستل، ختا ایستل، دروهل، غلطول، تېرباسل.

غوله (ǧolá) ښځ.م. ۱) کونده، ګرګه، برغنډی؛ ۲) د مایعاتو اندازه او نښه کول.

غولی (ǧólay) نر.م. (ج. غولی) جوس؛ د کور د ننه خالي ځمکه، حویلی، د حویلی صحن.

غولی (ǧūláy) ښځ.م ۱) ګرداو، خارخوړی، څرخاو؛ ۲) ګڼه ګوڼه، ازدحام؛ ٤) غړوسکه.

غولیچ (ǧolíč) ص. نر.م. سیکمن، قوي، غلیچ.

غولېدل (ǧoledə́l) مص. ل. دروهېدل، ختا وتل، تېروتل.

غولی غولی (ǧūláyǧūlə́y) ص. نب. ۱) ډېری ډېری، دلی دلی؛ ۲) ډلې ډلې؛ ۳) څپې څپې.

غولي ناسته (ǧólināsta) ښځ.م. پښه ماته، منډماتی، پښه ارته (پایوازي).

غوماشه (ǧūmā́ša) ښځ.م. شه، میاشی، ماشی، ساګی، غوماشی، یوه مضره حشره ده.

غومبار (ǧūmbā́r) نر.م. ۱) توره خوړسکه، ګڼ و تریخ لوګی؛ ۲) ګڼ و پرله پسې اوازونه.

غومباره (ǧūmbārá) ښځ.م. ۱) وړوکی توپ؛ ۲) هغه پرسوب چې له وهلو یا د مچیو له چیچلو پیدا کېږي.

غومبر (ğūmbár) نر.م. د مستۍ په وخت کې د کوترې اوازونه.

غومبسکه (ğūmbə́ska) ښځ.م. بېروقې، راوتلی ځای، راوتلې خېټه لکه د دېوال.

غومبسه (ğūmbə́sa) ښځ.م. ۱) و.گ. غالبوزه؛ ۲) مچۍ.

غومبک (ğūmbák نر.م. ۱) غروبشته، ښبکې، یو ډول نبات دی؛ ۲) گنې، گور فصل.

غومبوری (ğūmbū́ry) نر.م. اننگی، بارخو، غمبری، غمبوری، ژمبری، ووتی، بغور.

غومبوسکی (ğūmbū́skay) نر.م. بوغمه، غومبه، پرسوب.

غومبه (ğūmbá) ښځ.م. و.گ. غومبوسکی.

غومبی (ğūmbay) ص. نر.م. تیټ، لنډی، غونډمنډ.

غومبې (ğūmbí) ص. نب. ۱) غومبه؛ ۲) غومبې غومبې، راوتلی راوتلی.

غومړه (ğūmə́ṛa) ښځ.م. غوړه نمړی.

غومی (ğū́may) نر.م. شربی، یو ډول نبات دی چې ژېړ گل کوي.

غومېدل (ğūmedə́l) مص. ل. ۱) گورېدل، غوم غوم کول؛ ۲) د یو چا د قهرولو په نیت سپورې ستغې خبرې کول.

غوناجې (ğonājáy) ښځ.م. گستره، ښېرله غوا، خوسی، خسی، غوشکی.

غوناره (ğonā́ra) ښځ.م. یو ډول غرنی خوشبویه بوټی دی.

غونتۍ (ğūntáy) ښځ.م. هغه گرنگ (قنې) چې د کوچني له پوزې راځوړند وي.

غونج[1] (ğ(o,wá)nj) ق. راټول، ټول، غونډ، گونجې، گونځې، منجیله.

غونج[2] (ğwanj) نر.م. ۱) غوندی، گوندی، ملو، شلیته؛ د بوسو لوی جوال چې په اوښ بارېږي؛ ۲) دبوسو خره، د بوسو کوټه.

غونجا (ğwanjā́) ص.نب. ۱) لټ، ناراسته، بې ښې؛ ۲) عاجز، گوښه ناستی.

غونج منج (ğ(o,wa)njmə́nj) ق. غونډ منډ، راټول شوی، ټونډ شوی، منجیله شوی.

غونجوالی (ğonjwā́lay) نر.م. گونځې والی، غونځې والی، گونجې والی.

غونجول (ğ(o,wa)njawə́l) مص.مت. ۱) گونجې گونجې کول؛ ۲) کلوله کول؛ ۳) د اوربشو او غنمو گېډۍ راټولول.

غونجۍ (ğūnjə́y) ښځ.م. یوه غرنۍ ازغنه ونه ده چې گنه راشنه کېږي.

غونجی (ğunjáy) ص.نر.م. ۱) گونجې، گونځې؛ ۲) کلوله، غونډ، راټول شوی.

غونجېدل (ğ(o,wa)njedə́l) مص.ل. ۱) گونجېدل، گونځې کېدل؛ ۲) کلوله کېدل؛ ۳) د غنمو او اوربشو گېډۍ راټولېدل.

غونځاښی (ğunǰāṣáy) نر.م. ۱) رنځخی، گونځاښی، ځنځخی، خجوره، بوسراغه؛ ۲) د الاچي (حلاجي) د میل پرې.

غونځرکی (ğwanǰə́rkay) نر.م. نوی زېږېدلی ورغومی او سېرلکی.

غونځول (ğūnǰawə́l) مص. مت. ځنگ په ځنگ حرکت ورکول، یو ځای حرکت ورکول.

غونځه (ğwə́nǰa) ښځ.م. یو ډول ونه ده، سرې سرې دانې کوي.

غونځی (ğūnǰay) نر.م. غوندی، جوال، لوی غوندی.

غونځېدل (ğūnǰedə́l) مص.ل. یو ځای حرکت کول، ځنگ په ځنگ حرکت کول.

غوندرکی (ğūndrə́kay) نر.م. و گ. غوندری.

غوندری (ğundəray) ص. نر.م. گېنتی، خندی، غوندرکی، جندری، تیټ، غونډکی.

غونده (ğūndə́) ص.نب. پوسی، غیبه وربشل شوي، شلي او تار تار شوي وري، تکېدلي وري.

غوندی (ğū́nday) نر.م. ګوندی، ورین غټ جوال، داسي ورين غټ جوال چي دوه خانې ولري.

غوندې (ğónde) اد. لکه، په څېر، په ډول.

غونډ (ğwánd) نر.م. ۱) ټولګی، د خلکو ډله؛ ۲) ص. نر.م.ج. ټوله، ګرده؛ ۳) کلوله، ګردی؛ ٤) د غره لوړه غونډۍ؛ ۲) عس. غند، د کنډک او لوا ترمنځ یو عسکري تشکیل دی.

غونډاری (ğwanḍáray) نرم. کلوله، ګردی؛ هر شی چي غونډمند وي.

غونډاری (ğūnḍāráy) ښځ.م. ټکی، ټیکلی څکی، وړه ډوډی.

غونډال (ğondā́l) نر.م. سیستم، سیستم، جهاز.

غونډایه (ğwanḍā́ya) ص.نب. بدرنګه، بې ډوله، د بدې جولې څښتن.

غونډژبی (ğwanḍžábay) ص. نر.م. تووری، ګنګوری، ترژبی، ترتری، دروند ژبی.

غونډسر (ğwandsár) نر.م. ګونده سر، د ځنګل د ونو هغه پاڼې چي د ګنوالي له امله ټولې شوي او خوسا شوي وي.

غونډسری (ğwanḍsáray) ص. نر.م. ۱) ګردی سری؛ ۲) د اوبو مرغی په څېر یو ډول بوټی دی چي سپین ګل کوي او غونډ مند ښاخونه لري.

غونډسکه (ğwanḍska) ښځ.م ۱) توپ، پنډوس؛ ۲) ګیند لوبه؛ ۳) غونډاری، ګردی.

غونډک[1] (ğ(wa,u)nḍak) نر.م.و ګ. غونډل.

غونډک[2] (ğwanḍák) ص. نر.م. غونډکی، ګردی، غونډ منډ.

غونډکۍ (ğūnḍakáy) ښځ.م. ۱) د کمیس د ګرېوان نخي تنۍ؛ ۲) وړه غونډۍ.

غونډکی (ğwanḍakáy) ص.نر.م. ۱) لنډکی، د ټیټ قد څښتن؛ ۲) نر.م. د توپک زخه.

غونډل (ğ(wa,u)nḍál) نر.م. غوډل. غونډک، کوکې، غنې ته ورته یوه ژبړه حشره ده.

غونډله (ğōndlá) جمله، وینا، کلام.

غونډمشر (ğwándmašár) نر.م. په عسکري کې له جګړن څخه لوړه رتبه وه.

غونډ منډ (ğwándmand) نر.م. ۱) ګردی، غونډکی؛ ۲) ګرد، کلوله؛ ۳) چاغ.

غونډو (ğondó) ښځ.م. د ښکلي او چاغې ښځې لقب.

غونډواری (ğwandwāráy) نر.م. د ناوي یوه ګانه ده چي غونډه غونډه وي او لمنې هم لري، لمنې یې کښته پر غوړو باندې ځوړندې وي.

غونډوری (ğūnḍúray) ص.نر.م. ګردی، کلوله.

غونډوس (ğondós) نر.م. پنډوس، ټپکی، غونډوسکی، ګیند، توپ.

غونډوسکی (ğūnḍúskay) نر.م. ووړکی توپ، کوچنی پندوس، کمکی ټپکی، ووړ ګیند.

غونډول (ğwanḍawál) مص.مت ۱) راټولول، جمع کول؛ ۲) کلوله کول، ګردول.

غونډه (ğwánda) ښځ.م. ۱) ټولېدنه، مجلس؛ ۲) غونډاری ګردی کانی؛ ۳) دغونډ مؤنث.

غونډه مرۍ (ğwándamaráy) ښځ.م. سره غاړه، وچه غاړه، وچه مرۍ.

غونډۍ (ğwandáy) نر.م. ۱) غونډل، غونډک؛ ۲) د ورانه دهېوکي سر؛ ۳) ښوی او غونډ کانی ۴) غونډکی، ټیټ قد؛ ۵) دغونډۍ مذکر.

غونډۍ (ğwanḍáy) ښځ.م. شاګی، پوټی، ډېری، توپی، تپه، دخاورو او شګو جګه ډېری.

غونډېچر (ğonḍečár) نر.م.ج. یو ډول نبات دی چې د ګندنې په څېر اوږده او کلکه پاڼه لري.

غونډېدل (ğwanḍedál) مص.ل. ۱) سره یوځای کېدل، راټولېدل؛ ۲) غونډاری کېدل.

غونزاخې (ğwanzáxay) نر.م.و.ګ. غونځاښې.

غونه (ğūna) ښځ.م. بڼه، سیکه، ګونه، څېره، جوله، بشره، شکل.

غونی (ğūnay) نر.م. ۱) د وجود ویښتان؛ ۲) د بدن پوستکی؛ ۳) غونډې، څېر؛ ٤) د بد، ژړا او ...کلیمو سره د لاحقې په توګه راځي. بدغونی؛ ۵) څېره، جوله، شکل.

غونېښې (ğūneṣáy) ص.نر.م. خوږژبی، د ښه خوی او ښې ژبې څښتن.

غوڼ (ğūṇ) نر.م. ۱) بنی، ګنېډنه؛ ۲) تینډوری، تنکی، د پوزې نازک هډوکی.

غوڼاسکه (ğūṇáska) ښځ.م. ترپکې، خېزکې، غورځې پرځې، غورځېدنه او الوتنه.

غوڼاسکی (ğūṇáskay) نر.م. غوڼاشکی؛ ۱) وروستې سلګی؛ ۲) مړې روانې اوبه.

غوڼکی (ğūṇkáy) نر.م. بنهار، بنګی، غونهار، په پوزه کې خبرې.

غوڼه (ğūṇá) صوت. ښځ.م. د شرخ او... د ګرځېدلو ضعیف او ټیټ اواز.

غوڼی (ğūṇáy) ص.نر.م. ګوڼ ګوڼی، ګنګنی، بنګی، څوک چې په پوزه کې خبرې کوي.

غوڼېدل (ğūṇedál) مص.ل. ګوڼېدل، ګنېدل، بنګی کول، په پوزه کې خبره کول.

غوڼېژی (ğūṇežáy) نر.م. غر غر، زونګ زونګ، ډونګ ډونګ.

غوول (ğowál) مص.مت. غېبل، وطې کول.

غویبانې (ğwaybáṇay) نر.م. یو ډول نبات دی چې پلنه پاڼه لري.

غوېجه (ğwéjá) ص.نب. ۱) غوېږه، غوږ؛ ۲) کلک، غښتلی؛ ۳) سرېښناکه.

غویچ (ğoyč) نر.م. ځنګلي خر.

غویځرګ (ğwayǰrág) نر.م. یوغرنی نبات دی.

غوېره (ğwéra) ښځ.م. ګوړا خر، ګوره خر.

غویډل (ğwaydál) نر.م. ۱) ګابنور، غابنور، منډاوو؛ ۲) جګ غږ.

غویډنګ (ğwaydáng) نر.م. ارغوند، د غویي بېډی، د غوایي سپښته.

غوېرګ (ğwerág) نر.م. د شوق و شهوت رګ.

غوېږنی (ğwezánay) نر.م.و.ګ. غوږېچنه.

غوښکی (ğwéṣkay) نر.م. ۱) جوکه، سویه، مېسه، سروهلی فصل.

غوېلانه (ğwelána) ښځ.م. غوېناره، یو ډول ګیاه ده چې پاڼې یې خوږې او آبی ګل کوي.

غویلنګ (ğwaylang) نر.م ۱) پیاړمه، ورستانه، دومچې، وروسته‌بلې؛ ۲) شانه.

غویمنډ (ğwaymánḍ) نر.م. ۱) ګڼ غوایان په یوه شي ګرځونه او د هغه شي کلکونه؛ ۲) په ګڼو غوایانو درمند کلکول.

غویمنډکول (ğwaymánḍkawál) مص.مت. ۱) د ډېرو غوایانو په ګرځولو سره نرم ځای کلکول؛ ۲) غوبل کول.

غویمه (ğway má) ص.ښځ.م. هغه حالت چې غوا د غوایي دختلو شوق ولري.

غوېناړه (ğwenáṛa) ښځ.م.و.ګ. غوېلانه.

غویی (ğwayáy) نر.م. (غوایان، غوایي) غوایی، غوځکی، مشهور څاروی دی.

غیاب (ğıyáb) نر.م. ۱) غایبېدنه، نیهامېدنه؛
۲) ص. نب. پسې شا، الونیا.

غیابي (ğıyábi) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) دغیاب؛
۲) ترشخېې، ترشا، په غیاب کې.

غیاث (ğyás) ص.نر.م. ۱) غاورسی، چاره گر،
پوښتنه کوونکی؛ ۲) د الله تعالی یو نوم دی؛
۳) نر.م. پناه غوښتنه، فریاد کول.

غیب (ğayb) ص.نر.م.ج. ۱) غایب؛ ۲) نیهام،
پټ، ورک، پنا؛ ۳) له حقه اوښتی؛ ٤) سر، راز.

غیبت (ğaybát) نر.م. (ج. غیبتونه) ۱) شمت،
ښتمیري، پسې شا بدویل.

غیبگو (ğaybgó) ص. نب. نر. ښځ.م. دا صفت
یوازې الله ته ځانگړی دی، غیبگویه، څوک
چې بې ځایه د غیب خبرې کوي.

غیبه (ğaybá) ښځ.م. ۱) د وهل شوو او ټکېدلو
مالوچو او وړیو توپی؛ ۲) مالوچ، پنبه.

غیبي (ğaybí) ص. نر. ښځ.م.ج. ۱) دغیب؛
۲) ناڅاپي، یو ناڅاپه، نابېره.

غېجه (ğeja) ص. ښځ.م. ۱) کلک و سخت ټوکر؛
۲) کلک، غوېژه؛ ۳) نر.م. غوجېره، غوربجه؛
۲) گوراخر، غیره؛ ۳) د مزري د بوټي یو ډول.

غېچ (ğeč) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

غیچکه (ğicaka) ښځ.م. (مو.) غیږکه، غیژکه،
غچکه، د پښتنی ساز یوه دوه زره کلنه لرغوني
آله ده چې سرینديې ته ورته ده.

غیچکه وهونکی (ğičákawáhúnkay) نر.م.
غیچکه وهونکی، غیچکه والا، غجکه والا،
غچکه غږوونکی.

غیر (ğayr) ق. ص. مخ. ۱) ق. پرته، بې له، سوا؛
۲) ص. پردی؛ ۳) بل څوک؛ ٤) ناروا، ناجایز؛
۵) یو مختاري دی چې د صفتو، اسمو ترمخه
راځي او هغه نفي کوي.

غیرت (ğayrát) نر.م. ۱) همت، ننگه، مېړانه،
زړورتیا؛ ۲) ناموس پالنه، پر ناموس درېدنه.

غیرتمن (ğayrátman) نر.م.ج. غیرتي، غیرتناکه،
غیرتمند، مېړنی، د ننگ و غیرت څښتن.

غیرجانبدار (ğáyrıjānıbdár) ص. نر.م.ج.
۱) ناپېیلی، بې طرفه؛ ۲) گوښې، ځانگړی.

غیرحاضر (ğayrhāzír) ص. نر.م.ج. ناسوب،
غایب، د حاضر ضد.

غیرحق (ğáyrıháq) ص.نب. نر.ښځ.م. ناحقه،
برناحقه، بې موجبه، بې حقه.

غیرحیه (ğárıhaya) ص. نب. نر.ښځ.م.ج. غیر
ذیروح، بې ژونده، بې سا.

غیردیني (ğáyrıdiní) ښځ.م ۱) بې دیني؛ ۲) ص.
نب. هغه څه چې له دین سره اړیکه نه لري.

غیرذاتي (ğáyrızāti) ص. نب. نر. ښځ.م.ج.
غیراصلي، هغه څه چې په ذات اړه و نه لري.

غیر ذیروح (ğáyrızıróh) ص. نب. نر.م.ج.
بې اروا، بې روحه، غیر حیه، بې سا.

غیر زوجي (ğáyrızawjí) ص.نر. ښځ.م. بې زوجه،
بې جوړې، بې جفت، بې مېړه.

غیرشعوري (ğáyrıšusuri) ص. نب. نر. ښځ.م.
۱) غیر ارادي، بې نیته؛ ۲) لاشعوري.

غیر صحي (ğáyrısıhí) ص. نب. نر.م.ج.
۱) د روغتیایي اصولو مخالف؛ ۲) ناولی، چټل.

غیرطبیعي (ğáyrıtabisí) نر. ښځ.م.ج. ۱) څه
چې د طبیعت له اصولو سره سم نه وي؛ ۲) جوړ
شوی، مصنوعي؛ ٤) الهوني؛ ۵) نابغه.

غیرعضوي (ğárısuzwí) نر.ښځ.م.ج. هغه
مرکب چې له حیوان، نبات یا کوم ژوندی جسم
څخه را پیدا شوی نه وي.

غیرعلاقه (ğáyrıʂalāqá) ښځ. م. پردی سیمه، پردی هیواد، د بل خاوره.

غیرعیني (ğáyrıʂayní) ص. نر. ښځ. م. ۱) هغه څه چې عینیت نه لري؛ ۲) ذهني.

غیرفقاریه (ğáyrıfaqārya) نر. ښځ. م. بې شمزۍ، بې د ملا د هډوکو، چې هډوکي و نه لري.

غیرقانوني (ğáyrıqānūní) نر. ښځ. م. ۱) هغه څه چې پر قانون برابر نه وي؛ ۲) له قانون سره بې اړيکې؛ ۳) الغا، لغو؛ ٤) د قانون ضد.

غیرقصدي (ğáyrıqasdí) نر. ښځ. م. ج. بې ارادې، بې له نیته، هغه څه چې په ارادي توگه نه وي.

غیر متجانس (ğáyrımutajānís) نر. م. ناجنسه، هغه څه چې له بل شي سره په جنسیت کې یو نه وي.

غیرمتحرک (ğáyrımutaharík) نر. م. ناخوځند، هغه څه چې ولاړ یا د سکون په حال کې وي.

غیرمترقبه (ğáyrımutaraqıbá) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ناڅاپي، نابېره، ناگهانه.

غیرمتناظر (ğáyrımutanāzír) ص. نر. ج. هغه څه چې تناظر نه لري، بې تناسبه، بې هارمونۍ.

غیرمحارب (ğáyrımuharíb) ص. نر. م. ج. څوک چې د جنگ و جگړې نه وي.

غیر محدود (ğáyrımahdūd) ص. نر. م. ج. نامحدود، ناپایه، بېحده، لایتناهي، بې انتها.

غیرمرتب (ğáyrımuratáb) ص. نر. م. ج. بې نظمه، نامرتب، بې اوډنې، بې ترتیبه.

غیرمرئي (ğáyrımarií) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. نامرېی، نامرئي، څه چې لیدل کېدای نه شي.

غیرمستقیم (ğáyrımustaqím) نر. م. ۱) ناسم، هغه څه چې سیده او نېغ نه وي؛ ۲) کوږ یا مات؛ ۳) کنایتاً د کنایې په ډول پوهونه.

غیرمسلح (ğáyrımusaláh) نر. ښځ. م. ج. بې وسلې، بې اسلحې، تش لاسی.

غیرمشبوع (ğáyrımašbóʂ) نر. ښځ. م. ناشباع، ناډکه، نامړی.

غیرمطلق (ğáyrımutláq) ص. نر. م. ج. نامطلقه، د مطلق ضد، مقید، بند.

غیرمطلوب (ğáyrımatlūb) ص. نر. م. نامطلوب، څه چې د غوښتنې سره سم نه وي؛ بد.

غیرمطمین (ğáyrımutmaín) ص. نر. م. ج. ۱) بې باوره، غیر باوري؛ ۲) څوک چې په ځان یا په خپل کار باور نه لري؛ ۳) مج. خرابېدونکی.

غیرمعمولي (ğáyrımaʂmulí) ص. نب. نر. ښځ. م. نامعمول، غیرعادي، غیر ساده؛ د معمولي ضد.

غیرمعیاري (ğáyrımʂyarí) نر. ښځ. م. ج. ناسم، خراب، مادتاً یا کیفیتاً ښکته.

غیرمکشوف (ğáyrımakšūf) ص. نر. م. ج. ناکشفه، څه چې کشف او پېژندل شوي نه وي.

غیرملفوظ (ğáyrımalfūz) ص. نر. م. ج. هغه توری چې تلفظ نه شي، هغه خبره چې ویله شوې نه وي.

غیرملک (ğáyrımūlk) ص. نر. م. پردی وطن، پردی هیواد، د بل خاوره.

غیر ملکي (ğáyrımūlkí) نر. ښځ. م. ۱) نظامي، عسکري؛ ۳) پردی، بېگانه.

غیرممکن (ğáyrımumkín) ض. نر. م. ج. ۱) ناممکن، ناشونی؛ ۲) سخت، مشکل.

غیرمنتظره (ğáyrımuntazırá) نر. ښځ. م. ج. څه چې له تمې او انتظار پرته نابېره پېښ شي.

غیرمنصفانه (ğáyrımunsıfāná) ق. په بې انصافۍ؛ ۲) ص. نر. م. له انصاف څخه لیرې.

غیرمنظم (ğáyrımunazám) ص. نر. م ۱) نامنظم، بې نظمه، بې ترتیبه، گډوډ؛ ۲) نامکمله.

غیر منقطع (ğáyrımunqatí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) نه پرې کېدونکی، سره نښتی؛ ۲) بې څنډه، بې وقفې.

غیر منقول (ğáyrımanqúl) ص. نــر. م. ج. نه وړل کېدونکی، څه چې د وړلو یا نقلولو وړ نه وي.

غیر مولد (ğáyrımoalíd) ص. نر. م. ج. تولید نه کوونکی، هغه څوک چې تولید نه کوي.

غیر مهذب (ğáyrımuhazáb) ص. نر. ج ۱) نامهذب، بې تهذیبه، بداخلاقه؛ ۲) بې تمدنه، بې فرهنګه.

غیر نظامي (ğáyrınızāmí) نر. ښځ. م. ج ۱) له نظام سره بې اړیکي؛ ۲) ملکي.

غیر نوراني (ğáyrınūrāní) نر. ښځ. م. بې رڼانګي، بې روښنايي، بې نوره.

غیر واجب (ğáyrıwājíb) ص. نر. م. ۱) غیر لازم، غیر ضروري؛ ۲) له واجبه پرته؛

غیره[1] (ğıyará) ښځ. م. ګوراخر، څنګلی خر.

غیره[2] (ğáyrá) ص. نب. غیر؛ ۱) پردی، غیر، بېګانه؛ ۲) وغیره، نور، بل.

غېږ (ğéẓ) ښځ. م. نــر. م. ۱) غــېږه؛ ۲) الـمن؛ ۳) کوشتي، پهلواني، پلاندي کول.

غېږ ایستل (ğéẓıstál) مص. مت. غېږ نیول، غېږ ورتلل، غېږه نیول، پهلواني کول.

غېږ باس (ğéẓbás) نر. م. ص. غېږ ایستونکی، د غېږې ماهر، غېږباس، پهلوان.

غېږ باسي (ğéẓbāsí) ښځ. م. غېږ ایستنه، غېږ نیول، پهلواني، غېږې نیونه.

غېږ پرانیستی (ğéẓprānistay) پــه پرانیستې غېږې سره، هرکلی کوونکی، سترګې په لاره.

غېږ په غېږ (ğéẓpaġéẓ) ق. غېږه په غېږه، په غېږ کې، سینه په سینه، تټر په تټر.

غېږ رو غبړ (ğéẓrōğbaṛ) غـاړه غـړی، سترې مه شي، غاړې وتنه، معانقه.

غېش لاسی (ğešlāsay) نر. م. وسله وال، څوک چې وسله په لاس کې لري.

غېش وله (ğešwála) ښځ. م. یو ډول سره وله ده چې په خپله راشنه کېږي.

غېشی (ğéšay) نر. م. و ګ. غشی.

غېل (ğel) نر. م. ۱) له کړاو او ضرر څخه خپل ځان په چل و فریب خلاصونه؛ ۲) غوجل، غوېلی.

غېلان (ğelán) نر. م. د تېلو د ګانې منځنۍ تیر چې سولېدلی وي او کنجاره سمه اېستلی نه شي.

غېلې (ğéle) ښځ. م. ۱) رمه، ګله؛ ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

غینجه (ğinjá) ښځ. م. تریکې، توپونه، خیزونه.

غیندوک (ğindúk) ص. نــر. م. ج. غیــنډور، غینده، غیندی؛ څوک چې ډېر غووه کوي.

غیندی (ğindáy) ص. نر. م. و ګ. غیندوک.

غینډی (ğinḍay) نر. م. تنۍ، بتن.

غین (ğin) نر. م. ډګه، غین، د نارینه تناسلي آله.

غینه چوری (ğinačúray) نر. م. ۱) د پسه غین، د ګډ غین؛ ۲) یو ډول لوبه ده.

غیور (ğayúr) ص. نــر. م. ج. ۱) ډېــر زړور؛ ۲) ناموس پال؛ ۳) سالک.

ف

ف (fe) ښئ.م. د پښتو الفبې يو دېرشم توری دی. ابجدي ارزښت يې «۸۰» دی.

فا (fā́) نر.م. ښځ.م (مو.) د سي ماژور دسکيل څلورم نوټ يا ټون.

فابريکه (fābrikā́) ښځ.م. فابريک، کارخانه، صنعتي موسسه، فکټري.

فاتح (fātíh) ص. نر.م. ج. ۱) سوبمن، بريالی، کاميابه؛ ۲) فتح کوونکی؛ ۳) خلاصوونکی.

فاتحه (fātıhá) ښځ.م. ۱) لومړی، د کار پيل؛ ۲) بخښنه؛ ٤) دعا؛ لاس نيول.

فاجر (fājír) ص.نر.م. ج. ۱) ګناګار، ګنهکار؛ ۲) زنا کوونکی، زناکار.

فاجعه (fājıҫá) ښځ.م. (ج. فاجعې) لوی غم، ستر مصيبت؛ ۲) سخته، ناوړه پېښه.

فاحش (fāhíš) ص. نر.م. ۱) ناوړه، بد؛ ۲) تېر وتی، له حده وتلی؛ ۳) ښرګند.

فاحشه (fāhıšá) ص. ښځ.م. د فاحش مونث؛ ۱) دېره ناوړه چاره، بد کار؛ ۲) کاسيره، لنډۍ.

فاخر (fāxír) ص. نر.م. ج. ۱) وياړونکی، فخر کوونکی.

فارغ (fāríǵ) ص.نر.م. ۱) وزګار؛ ۲) آرام، آزاد.

فارغ البال (fārıǵōlbāl) نر.م. ۱) داده، آرام، آسوده خاطر؛ ۳) بې خبر؛ ٤) بې نياز، مستغني.

فارالتحصيل (fārıǵutahsíl) ص.نر.م.ج. وتلی، له تحصيله خلاص، چا چې د زده کړو تاکلې دوره سرته رسولې وي.

فارغول (fārıǵawə́l) مص.مت. ۱) وزګارول، خلاصول؛ ۲) آرامول، آزادول.

فارغېدل (fārıǵedə́l) مص. ل. ۱) وزګارېدل، خلاصېدل؛ ۲) بې غمه کېدل، آرامېدل.

فارقه (fārıqá) ص. نب. ۱) بېلوونکی، توپير کوونکی؛ ۲) د حق و باطل بېلوونکی.

فارم (fā́ram) نر.م. ۱) کبست، کروندہ؛ ۲) هغه ځمکه چې د ژوبو د روزلو او کبست لپاره وي.

فارماکولوجي (fārmākolojí) ښځ.م. درمل پېژندنه، دارو پېژندنه.

فارمول (fā́rmōl) نر.م. فورمول، فرمول، ۱) دالجبري سمبولو یو جونګ؛ ۲) د سمبولو او عددو په یو ځای کولو سره د یوه ترکیب د جوړښت افاده؛ ۳) نسخه، دستور؛ ٤) رمز؛ ۵) نمونه؛ ٦) د کلیمو یو تاکلی فورم.

فارمېشن (fārmešə́n) نر.م.و ګ. فورماسیون.

فارمیکا (fārmikā́) ښځ.م. ۱) یو ډول پلاستیکي ماده ده چې د تودوخې او کیمیاوي موادو په مقابل کې مقاومت لري.

فاروډ (fārwárd) نر.م. مخکښ، د باسکتبال، هاکی، فوټبال په لوبو کې هر هغه لوبغاړی چې په مخنۍ کرښه کې وي.

فاروډ پالیسي (fārwardpālicí) ښځ.م. د پرمختګ پالیسي، ښکېلاکي تګلاره.

فاروق (fārúq) ص. نر.م.ج. بېلوونکی، تمیز کوونکی؛ د حق و باطل جلا کوونکی.

فاسد (fāsíd) ص.نر.م.ج. ۱) ګار، وران، ویجاړ؛ ۲) خوسا، وروست؛ ۳) خراب، له لاري وتلی.

فاسدول (fāsıdawə́l) مص.مت ۱) ګاړول، ورانول؛ ۲) خوسا کول، ورستول؛ ۳) له لارې ویستل، خرابول.

فاسدېدل (fāsıdedə́l) مص.ل ۱) بدېدل، ګاړېدل؛ ۲) خوساکېدل، ورستېدل؛ ۳) له لاري وتل.

فاسق (fāsíq) ص. نر.م.ج. بدکار، بدلاری، بدلامی، ګناکار.

فاسولیا (fāsolyā́) ښځ.م. یو ډول نبات دی.

فاسیل (fāsíl) نر.م.و ګ. فوسل.

فاصل (fāsíl) ص. نر.م. ۱) بېلوونکی، بېلوونی؛ ۲) پوله، حد.

فاصله (fāsıla) ښځ.م. واټن، د دوو شیانو ترمنځ مسافه یا ځه چې د دوو شیانو ترمنځ وي.

فاضل (fāzíl) ص. نر.م.ج (ج. فاضلان، فضلاء) فضیلتمند؛ ۲) زیات ډېدونکی؛ ۳) تر نورو په علم کې لوړ؛ ٤) د هنر څښتن؛ ۵) ډېر، زیات؛ ٦) غوره؛ ۷) د اهمیت وړ.

فاضله (fāzılá) ص. ښځ.م. د فاضل مؤنث، په فضل کې اوچته.

فاعل (fā́ʕil) فا.نر.م.ج. ۱) کوونکی، کړونکی، کړونی، د عمل اجرا کوونکی؛ ۲) بنا، کارګر.

فاعلي (fāʕilí) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. ۱) د فاعل په فاعل اړوند؛ ۲) فاعلیت، داسې حالت چې نوم په کې فاعل وي.

فاعلیت (fāʕılyát) نر.م. ۱) فاعلتوب، فاعلوالی؛ ۲) ص. نر.م. فاعلي.

فاکولته (fākwəltá) ښځ.م (ج. فاکولتې) پوهنځی، په پوهنتون کې د زده کړې هره لویه څانګه چې نورې کوچنۍ څانګې ولري.

فال (fāl) نر.م. پال؛ ۱) شګوم، شګون، د عاقبت او نتیجې په اعتبار یوه پېښه په ښه یا بده نیول؛ ۲) وړاندوینه؛ ۳) مرغ، بخت، طالع.

فال بین (fālbín) نر.م.ج. (ج. فال بینان) پال بین، بنګوړ ک، فال کتونکی، فال لیدونکی.

فالج (fālíj) نر.م.و ګ. ګوزڼ.

فال کتنه (fālkatána) ښځ.م. فال لیدنه، طالع معلومونه، د کومې ستونزې په اړه وړاندوینه.

فالوده (fālū́da) جن. ښځ.م. یو ډول خوندور خواړه دي؛ له شربتو او واورې څخه جوړ شوي خواړه.

فالېز (fāléz) نر.م.و ګ. پالېز.

فام (fām) ور. غونډي، په څېر، په ډول، وزم، وشم، بخن، وېره؛ يو وروستاړی دی.

فاميل (fāmíl) نر.م. ۱) کورنی، کهول، خاندان؛ ۲) والدين او ددوی کوچنيان.

فاميلي (fāmilí) ص. نب. ۱) کورنی، د کورنی، فاميل ته منسوب؛ ۲) ښځ.م. کورنی، فاميل.

فانټېزي (fānṭezí) ښځ.م. فانتيزي؛ ۱) خيال، تصور؛ ۲) هوا، هوس؛ ۳) تجملي شيان.

فانوس (fānús) نر.م. له فلزو، ښيښو يا کاغذو څخه جوړ کړی شوی څراغ چې دننه بله کړي شمع يا څراغ په کې ايږدي.

فانه (fāná) ښځ.م. څپنی، چنې، پانه، سپېته، شپيته.

فاني (fāní) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) نېستېدونی، فنا او زوال لرونکی؛ ۲) بې ثباته؛ ۳) بوډا.

فايبر (fāybár) نر.م. فيبر، ۱) تار، رېښه، نسج؛ ۲) يو ډول پنډه مقوا ده چې د څنګله له لرګوتهيه کېږي او په ترکاڼۍ کې کارېږي.

فايده (fāydá) ښځ. م. (ج. فايدې) فائده، ګټه، اوګه، برغه، نفع، مفاد.

فبها (fābıhá) صوت. لا ښه، څومره ښه، نولا ښه.

فتاح (fatáh) ص. نر.م.ج. پرانيستونکی، خلاصوونکی، د الله (ج) يو نوم، مرستيال، حاکم.

فتح (fátha) ښځ.م. (ج. فتحې، فتوحات) ۱) پرانيستنه، خلاصونه؛ ۲) بری، کاميابي؛ ۳) زوړ نصب، د عربي له لهدريو حرکاتو څخه يو حرکت (ـَ) دی.

فتراک (fıtrāk) نر.م. د اس د زين تر شا څرمني تسمه چې شيان ورپورې تړي. د اس د زين تر شا کنجوغه.

فجيع (fajíʿ) ص. نر.م. دردناک، زړه دردوونکی.

فجيعه (fajiʿá) ښځ.م. ناتار، مصيبت، زړه دردوونکې پېښه.

فحاش (fahā́š) ص. فا. نر.م.ج. ۱) پوچ خولی؛ ۲) د بد خويه؛ ۳) بد اخلاقه، زناکار.

فحش (fáhaš) ښځ.ج. ۱) ښکنځل، کنځل، زيارې؛ ۲) بده خبره؛ ۳) بد کار، بد عمل.

فحشا (fahšā́) ښځ. م. ۱) ګناه، ناوړه عمل، له حده وتلې بدي؛ ۲) زنا؛ ۳) بدلامي، بدکاري.

فحوا (fahwā́) ښځ.م. فحوی، مانا، مضمون، د خبرې مفهوم.

فخر (fáxar) نر.م. ۱) وياړ، سرلوړی، نازېدنه؛ ۲) لويي، غرور.

فدا (fıdā́) ص. نب. جار، ځار، قربان، واری.

فداکار (fıdākā́r) فا. ص. نر.م.ج. فدايي، سرباز، سرتېری، قرباني ورکوونکی.

فديه (fıdyá) ښځ.م. (ج. فديې) فديت؛ ۱) سربها، هغه مال چې د ځان ژغورنې لپاره يې ورکوي؛ ۲) تاکلې غله يا بيه ده چې د لمانځه، قضايي او روژې خوړلو په مقابل کې ورکول کېږي.

فدرال (fıdrā́l) ص. نر.م.ج. فدرالي، ائتلافي؛ د پيمان په وسيله جوړ شوی په تېره د دولتو او ګروپو.

فراق (fırā́q) نر.م. ۱) بېلتون، هجران لېرې توب؛ ۲) د مين و مينې بېلتون.

فراقژن (fırāqžán) نر.م. بېلتون وهلی، هجر ځپلی، هجران شوی.

فراکسيون (frāksıún) نر.م. ۱) ل. م. کسر، درز؛ ۲) توک، جز، برخه؛ ۲) اص. د واحدې عقيدې يو ډله.

فراواني (fırāwāní) ښځ.م. زياتوالی، د برښت، پرېمانې، پرېواني، زياتوب، هوساينه.

فرج (farj) نر.م. ۱) سوری، درز، د انسان د شا یا مخې سوری؛ ۲) د ښځې عورت، شرم ځای.

فرح (faráh) ښځ.م. خوښي، خوشالي، ښادېدنه.

فرحت (farhát) نر.م. خوښي، ښادي، خوشالي.

فرد (fard) نر.م. ۱) وګ. شخص؛ ۲) ق. یوازې، تنها؛ ۳) ص. بې ساري؛ ٤) اد. د شعر یو بیت.

فردوس (firdáws) نر.م. ۱) بڼ، باغ؛ ۲) جنت.

فردي (fardí) ص. نر. ښځ. م. ج. ۱) په فرد اړه لرونکی، د فرد، په فرد اړوند؛ ۲) شخصي.

فردیت (fardiyát) نر.م ۱) یوازې والی، ځانله والی؛ ۲) فل. د فرد اصالت، د فردي استقلال اصول.

فرسخ (farsáx) نر.م. فرسنګ، زردانګی، کروه؛ د نږدې شپږو کیلومترو هومره مسافې مقیاس.

فرش (farš) نر.م. (ج. فرشونه) ۱) بچاونه، په کور کې د ناستې سامان؛ ۲) اوار، هوار.

فرشته (farištá) ښځ.م. پرښته، ملایکه، پرشته.

فرشول (faršawә́l) مص.مت. ۱) غوړول، ویړول، د فرش اوارول؛ ۲) دکوټې یا غولي مخ په خښتو یا تیږو... پوښل؛ ۳) مج. ښه وهل او ډربول.

فرشېدل (faršedә́l) مص. ل. ۱) اوارېدل؛ ویړېدل (تغر، غالۍ)؛ ۲) دکوټې یا غولي مخ پر ډبرو یا خښتو پوښل کېدل؛ ۳) مج. ښه وهل کېدل.

فرصت (fursát) نر.م. ۱) وار، وخت، موقع؛ ۲) فراغت، وزګار وخت لرنه.

فرصت طلبي (fursáttalabí) ښځ.م. ابن الوقتي، اوپرتونیزم، خپلو اعمالو، افکارو او خبرو ته له شرایطو سره سم د سمون ورکولو پالیسي.

فرض (farz) ص. نر. م. ج. (ج. فرضونه، فرایض) ۱) واجبه اولازمه چاره؛ ۲) د الله حکم؛ ۳) هغه څه چې ادا یې پر هر مسلمان باندې په قطعي دلیل ثابته شوې وي.

فرضاً (fárzán) ق. د فرض په توګه، په فرضي ډول.

فرضول (farzawә́l) مص.مت. ۱) لازمول، واجبول؛ ۲) ګڼل، انګېرل، د فرض په توګه منل.

فرضي (farzí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) په فرض اړوند؛ ۲) تصوري، اټکلي، فرض شوی.

فرضېدل (farzedә́l) مص.ل ۱) لازمېدل، واجبېدل؛ ۲) تصور کېدل، د فرض په توګه منل کېدل.

فرضیه (farziyá) ښځ.م ۱) حدس، ګومان، قیاس، تصور؛ ۲) هایپوسیس؛ په میتودولوجي کې یوه ناثابته شوې تیوري، قضیه.

فرع (fárʕa) ښځ.م. فرعه، ۱) څه چې له اصله بېل شي؛ ۲) څانګه، ښاخ؛ ۳) سود؛ ٤) نل، توکم؛ ٥) اغېز؛ ٦) نتیجه.

فرعي (farʕí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) غیر اصلي، له اصله بېل شوی؛ ۲) په فرع اړوند، د فرع.

فرق (farq) نر.م ۱) توپیر، بېلوالی، تفاوت؛ ۲) تمیز ۳) سر؛ ٤) په سر کې د وېښتانو لاره ایستنه.

فرقان (furqā́n) نر.م. ۱) قرآن کریم؛ ۲) د حق و باطل بېلوونکی.

فرقت (furqát) نر.م. بېلتون، فراق، لېرېوالی.

فرقوي (firqawí) ص. نب. نر. ښځ. م. د فرقې، د شعبې، دګوند، ډله ییز.

فرقه (firqá) ښځ.م. ۱) ډله، جمعیت؛ ۲) مذهبي ډله؛ ۳) عس. د درېو غونډونو یو تشکیل دی.

فرقه مشر (firqámášәr) نر.م. هغه برید جنرال یا تورنجنرال چې د یوې فرقې په رأس کې وي.

فرلانګ (farlā́ng) نر.م. فرلنګ، د یوه میل اتمه برخه چې ۲۰۱.۱۲۵ متره کېږي.

فرمان (farmā́n) نر.م. ۱) حکم، امر، هغه حکم چې د هېواد مشر یې صادروي؛ ۲) د پاچا لاسلیک؛ ۳) اجازه.

فرمان دار (farmāndā́r) نر.م.ج. ۱) حاکم، د ښار حکمران؛ ۲) فرمان ورکوونکی.

فرمان وړونکی (farmānwṛū́nkay) نر.م. ۱) فرمان برداره، تابع؛ ۲) څوک چې فرمان رسوي.

فرمایش (farmāyíš) نر.م. فرمایښت؛ ۱) امر، حکم، دستور؛ ۲) سپېڅي.

فرمایشي (farmāyiší) ص.نر.ښځ.م. فرمایښتي؛ ۱) په فرمایش اړوند؛ ۲) له غوښتنې سره سم.

فرمایل (farmāyə́l) مص. مت. ۱) حکم ورکول، دستور ورکول؛ ۲) نوازش او عنایت کول.

فرمول (furmū́l) نر.م. و.ګ. فارمول.

فرن (farn) نر.م. و.ګ. سرخس.

فرني (fırní) جن. و.ګ. پرني.

فروع (furū́ʿ) نر.ج. ۱) د «فرع» جمع؛ ۲) دادب دڅانګو په تصنیف کې چې اصول او فروع وو، په فروع کې خط، انشاء، بدیع، او... شامل وو.

فرهنګ (farháng) نر.م. ۱) و.ګ. کولتور؛ ۲) و.ګ. ډېکشنري؛ ۳) پوهه، علم، معرفت؛ ٤) ادب؛ ٥) تعلیم او تربیت؛ ٦) د یوه ملت علمي او ادبي آثار؛ ۷) معارف.

فرهنګ پوهنه (farhángpōhána) هڅوپوهنه.

فرهنګي (farhángí) ص. نب. و.ګ. کولتوري.

فرهنګيالی (farhángyā́lay) نر.م. دوديالی، فرهنګيال، فرهنګي.

فریاد (faryā́d) نر.م. ۱) ناره، سوره، چیغه، کوکه؛ ۲) غاو، شکایت؛ ۳) زګېروی.

فریادي (faryādí) فا. نر.م. ۱) څوک چې فریاد کوي؛ ۲) شکایت کوونکی.

فریب (faréb) نر.م. ۱) مکر، حیله، چل؛ ۲) په چل او دوکې او فریب سره غافلېدنه یا غافلونه؛ ۳) طلسم.

فریبکار (farebkā́r) ص.نر.م.ج. فریبګر، چمباز، دروغلی، غولوونکی، فریبي، تګمار، چلولي.

فرید (faríd) ص. نر.م.ج. ۱) یکه، یوازې؛ ۲) بې ساري، بې مثله، ممتاز.

فرېز (frez) نر.م. فراز؛ ۱) عبارت، تکمیلوونکی عبارت؛ ۲) ترکیب (فقره؛ ۳) جمله، کلام.

فرېزیالوجي (frezyālojí) ښځ.م. ۱) د خبرو کولو یا لیکلو لاره؛ ۲) ډیکشن؛ ۳) دلغاتو چاڼ.

فریضه (farizá) ښځ.م. ۱) څه چې پر انسان باندې فرض او واجب شوي وي؛ ۲) هغه واجبه چاره چې باید ترسره شي لکه: لمونځ، روژه او نور.

فریق (faríq) نر.م. ۱) ډله، جمعیت، طایفه.

فریکونسي (frekwənsi) ښځ.م. فریکانس؛ ۱) تکرار؛ ۲) فز. داهتزازو یا سایکلو شمېر د وخت په یوه واحد کې.

فریم (frim) نر.م. ۱) چوکاټ؛ ۲) د بدن اسکلېټ؛ ۳) طرح، شکل، تنظیم.

فزیک (fızík) نر.م ۱) و.ګ. فزیکس؛ ۲) طبیعت؛ ۳) له ناروغۍ څخه د رغولو علم؛ ٤) علاج.

فزیکس (fızíks) نر.م. فیزیک، فزیک، فزیکس؛ طبیعي پوهنه یا طبیعي فلسفه.

فزیکي (fızikí) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. فیزیکي؛ ۱) مادي، جسماني، عیني، آفاقي، طبیعي؛ ۲) د فزیک، په فزیک اړوند؛ ۲) دطبیعي علم یا فلسفي.

فزیوکراټ (fızyokrā́t) نر.م.ج. د فزیوکراسۍ په اقتصادي تیورۍ معتقد، (طبیعیون).

فزیولوجي (fızyolojí) ښځ.م. طبیعي علم، د نبات او ژوي د حیاتي وظایفو مطالعه.

فساد (fasā́d) نر.م. ۱) پیلات، شر؛ ۲) تباهي، ویراني؛ ۳) فتنه؛ ٤) زیان؛ ٥) دښمني.

فستیوال (fıstịwāl) نر.م. ۱) د جشن یا نمانځلو یو وخت په تېره بیا چې مذهبي اودوره یې وي؛ ۲) د هنري آثارو یا د هنرمند ځو ننداري.

فسخ (fásxa) ص. نب. نسر. ښځ. م. ج. ۱) زایل؛ ۲) مات، بېل بېل؛ ۳) باطل (بیعه، هدف...).

فسخېدل (fasxedə́l) مص. ل. فسخ کېدل، باطلېدل، زایلېدل، ورانېدل.

فسق (fısq) نسر. م. ۱) دخدای لـه حکم ځخه وتنه؛ ۲) زنا؛ ٤) گناه، بدکار.

فسون (fısū́n) نر. م. و گ. افسون.

فشار (fıšā́r) نر. م ۱) زورنه، په یوه شي زور راوړل؛ ۲) نبښتېځنه؛ ۳) زور و قوت چلول؛ ٤) د وینو فشار؛ د انسان د زړه ضربان.

فصاحت (fasāhát) نسر. م. ۱) د خبرو رواني؛ ۲) ښه او تېزه ژبه؛ ۳) بیان؛ ٤) ظهور.

فصل (fásəl) نر. م. ۱) بېلونه؛ ۲) کښت؛ ۳) خنډ، مانع؛ ٤) بند؛ ٥) باب، ځپرکی؛ ٦) موسم.

فصلي (faslí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د فصل، د موسم، موسمي.

فصیح (fasíh) ص. نر. م. ج. پر فصاحت برابر رد ښه بیان خاوند، ژبه‌ور.

فضا (fazā́) ښځ. م. فضاء: ۱) پراخه ورشو، پراخه ځمکه؛ ۲) هوا؛ ۳) هغه مکان چې د ځمکې کره او هوا دهغه په یوه برخه کې واقع دي؛ ٥) محیط.

فضانورد (fazānawárd) ص. نر. م. ځوک چې په یوې تخنیکي وسیلې سره په فضا کې گرځي.

فضایل (fazā́yil) نر. ج. فضائل، د فضیلت جمع.

فضایي (fazāyí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د فضا، په فضا اړوند، په فضا پورې تړلی.

فضل (fázal) نر. م ۱) بخښښ؛ ۲) نېکي، احسان؛ ۳) کمال؛ ٤) غوره والی.

فضل فروشي (fazalfroší) ښځ. م. په پوهه او فضل کې ځان ښکاره کول؛ تظاهر.

فضله (fuzlá) جن. ۱) غوَل، خوشایي؛ ۲) مردار شیان؛ ۳) پاتې شوني.

فضول (fuzū́l) نر. م. ۱) زیاتوب؛ ۲) ځه چې له بدن ځخه خارج شي؛ ۳) ص. نر. م. اپلتې ویونکی.

فضول خرڅ (fuzūlxárc) ص. نسر. م. ج. ځوک چې بې ځایه او په چټي شیانو پیسې لگوي.

فضولي (fuzūlí) ښځ. م. ۱) د نورو په چارو کې لاسوهنه؛ ۲) اپلاکې ویل، اپلتې ویل.

فضیحت (fazihát) نر. م. عیب، رسوایي، بدنامي.

فضیلت (fazilát) نر. م. ۱) غوره والی، ښېگنه، ۲) په پوهه او معرفت کې زیاتوالی.

فضیلتمآب (fazilátmaáb) نسر. م. ۱) د فضیلت مقام؛ ۲) پخوانی درنښتی عنوان و.

فطر (fítər) نسر. م. روژه ماتی؛ د فطر صدقه: تاکلې پیسې دي چې د روژې په پای کې اړو کسانو ته ورکول کېږي.

فطرت (fıtrát) نسر. م. ۱) طبیعت، ختهه؛ ۲) پنځ، پیدایښت؛ ۳) ابداع، اختراع.

فطرتاً (fítratán) ق. طبیعتاً، ذاتاً، اصلاً.

فطري (fıtrí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) فطرت ته منسوب؛ ۲) ذاتي، جبلي، طبیعي، فطرتي.

فطریات (fıtrıyā́t) نر. م. ۱) طبیعیات، ذاتیات، جبلي صفات؛ ۲) من. د برهان یو اصل دی.

فعال (faʕā́l) ص. نر. م. ج. کړاوو، تکړه، پرکار بوخت، دهر کار کوونکی.

فعالانه (faʕālāná) ق. په فعال صورت، عملاً، په جدیت سره.

فعالیت (faʕālıyát) نر. م ۱) زیار، هاند، کوښښ؛ ۲) کار، چار، عمل؛ ۳) جدیت، تکړه والی.

فعل (físl) نر.م. (ج. فعلونه،افعال) ۱) چار، کار، چاره، کردار، عمل؛ ۲) گر. کړ، هغه کلیمه چې د مهال په چوکاټ کې د یوه څه پېښېدنه څرګندوي.

فعلاً (físlán) ق. ۱) اوس، همدا اوس، دغه آن؛ ۲) د فعل له مخې.

فعلي (fıslí) ق. ۱) اوسنی، موجود، پرخپل حال؛ ۲) ص. نب. نر. ښځ. م. (گر.) په فعل اړوند.

فقار (faqā́r) نر.م. ج. فقاره، ګوجرکی (کړی)؛ د شمزۍ هډوکی، د ملا د تیر هډوکی (مهره).

فقاریه (faqāryá) ص. نب. نر. ج. و گ. شمزی.

فقاهت (faqāhát) نر.م. فقیه والی، پوهېدنه، دانایي؛ د شریعت په احکامو پوهېدنه.

فقدان (fuqdā́n) نر.م. ۱) ورک کېدنه، ورکېدنه؛ ۲) له لاسه ورکول.

فقر (fáqar) نر.م ۱) نشتوالی، تنګ لاسی؛ ۲) اړتیا او احتیاج لرنه؛ ۳) لاس نیونه، ګدایي.

فقرالدم (faqrūdám) نر.م (طب.) د وینې کموالی، د وینې کمښت، اینمیا؛ یوه ناروغي ده.

فقره (faqará) ښځ. م. ۱) د ملا د تیر (شمزۍ) هر بند (ګوجرکی)؛ ۲) (گر.) نیمګړې جمله.

فقط (faqát) ق. یوازې، تنها، منحصراً، همدومره.

فقه (fíqa) ښځ.م. ۱) پوهه، فهم، پر یو څه خبرتیا؛ ۲) هغه علم چې د عباداتو او معاملو متضمن وي چې هغه دواړه په قرآن مجید او نبوي سنت کې راغلي وي.

فقها (fuqahā́) نر.ج. فقها، د فقیه جمع، پوهان، علما، عالمان.

فقید (faqíd) ص.نر.م. ورک، له لاسه وتلی، مفقود.

فقیر (faqír) نر.م. ج. ۱) دروېزګر، لاس نیوونکی، ګدا؛ ۲) اړ، خوار، نېستمن، بېوزلی.

فقیه (faqíh) ص. نر.م. ج. (ج. فقها) عالم، پوه، په شرعي احکامو پوه.

فکاهي (fakāhí) ښځ.م. توکه ټکاله، توکه، دوړه.

فکټ (fákt) نر.م. (ج. فکټونه) ۱) واقعیت، حقیقت؛ ۲) ربښتین واله، ریالیستي.

فکتور (faktór) نر.م. ۱) عوامل، مؤثر؛ ۲) جن. ژن، دارثي صفتو د انتقال عامل؛ ۳) صورت حساب، د خرڅلاو یادښت.

فکر (fíkar) نر.م. ۱) اند؛ د ذهن ټول حوادث؛ ۲) عقل، فهم؛ ۳) چورت، سوچ؛ ٤) پام، څار.

فکراً (fíkrán) ق. له فکري نظره، د فکر له مخې، د سوچ له مخې.

فکرجن (fıkarján) ص. نر.م. فکرمن، چورتي، په فکر کې، په چرت کې، فکر وهونکی.

فکري (fıkrí) ص. نب. نر.ښځ. م. ۱) له فکر سره تړلی؛ ۲) وگ. فکرجن، ۳) څارن، مراقب.

فکشن (fıkšā́n) نر.م. ۱) خیالي شی، وهمي شی؛ ۲) خیالي کیسه، داستان، افسانه...

فلاجلاتا (flājılātā́) نر.م. ج. قمچینه لرونکی، د یو حجروي ګروپ چینجیانو یو کلاس دی.

فلاح (falā́h) ښځ.م. ۱) خلاصون، ژغورنه؛ ۲) بریالیتوب، کامیابي.

فلاحت (falāhát) نر.م. کرنه، کرهنه، کر، بزګري، د کرکیلې کار.

فلاش (flāš) نر.م. فلش؛ ۱) ناڅاپي مختصره قوي رڼا؛ ۲) د برقي نور هغه آله چې پر کیمره باندې نصبېږي؛ ۳) په پټو کې یو ډول لوبه ده.

فلاکت (falākát) نر.م. ۱) اسکېرنه، بدمرغي، مصیبت؛ ۲) ذلت، خواري.

فلاکس (flākís) نر.م. ج. پلاکیس، یو ډول ګل دی چې بېل بېل رنګونه لري.

فلالین (falālāyn) نر.م. فللین، پلالین، یو ډول توکر دی.

فلتر (filṭár) نر.م. یوه آله ده چې جامد مواد او کثافتونه له مایعاتو څخه بېلوي.

فلج (falj) ص. نر.م. ج. ۱) گوزڼ وهلی، د گوزڼ په ناروغۍ اخته؛ ۲) نر.م. د لاس او پښې بې حسي، د فالج ناروغي، گوزڼ، گوزنډ.

فلډسپار (filḍspār) جیا. فل سپار، فلډسپاټ، هر یو د څو کریستالینی منرالو یا المونیم سیلیکېټو څخه جوړ دی، کوارټز ته ورته دی او پر ښیښه باندې لیکه راکاږي.

فلز (filíz) نر.م. (ج. فلزونه، فلزات) د کیمیاوي عنصرو د ټولگي ځینې غړي لکه اوسپنه، مس او... چې د تورق او هدایت قابلیت لري.

فلزي (filizxí) ص. ن. اوسپیز؛ ۱) په فلز اړوند؛ ۲) نر. ښځ. م. ج. له اوسپنې یا مسو او پولادو... څخه جوړ شوی شی.

فلسفه (falsafá) ښځ.م. ۱) حکمت؛ ۲) د تفکر او تعقل علم؛ ۳) د طبیعت شرحه او مطالعه؛ ٤) د ټولنیز شعور ځانگړی شکل.

فلسفي (falsafí) ص. نب. ۱) په فلسفه اړوند، د یوې فلسفي له اصولو سره سم؛ مج. پوه، عاقل.

فلفل (filfíl) نر.م. جن. پلپل، مرچ.

فلک (falák) نر.م ۱) اسمان، هسک؛ ۲) د سیارو مدار.

فلکي (falakí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) په فلک اړوند؛ ۲) ستور پېژندونکی.

فلم (fílam) نر.م. (ج. فلمونه) ۱) د انعطاف وړ سلولوزي موادو څخه جوړه شوې پاڼه یا فیته ده؛ ۲) سینما؛ ۳) مج. ظاهرسازي؛ ٤) ننداره.

فلم اخیستنه (filmaxistána) ښځ.م. ۱) د فلم کولو هنر یا فن؛ ۲) فوتوگرافي.

فلم جوړونه (filmjōṛawána) ښځ.م. ۱) وگ. فلم اخیستنه؛ ۲) له صنعتي پلوه د فلم تهیه کول.

فلوټ (flūṭ) نر.م. شپېلۍ ته ورته شی.

فلوریسنس (flūrisáns) نر.م. داسې خاصیت چې د ریډیمېنټ انرژۍ په اثر رڼا کوي.

فلیته (falitá) ښځ.م. ۱) بوړۍ؛ ۲) پلته، باتۍ، پلیته.

فلیل (falíl) جن. عطر.

فن (fan) نر.م. (ج. فنون) ۱) صنعت، د تکنیکو، وړتیاوو او قاعدو مجموعه؛ ۲) هنر؛ ۳) آرټ؛ ٤) طریقه، چلند؛ ۵) ډول، نوع.

فنا (fanā́) ص. نب. فناء؛ ۱) ورک، زوال، زایل؛ ۲) هلاک، مړ.

فنان (fanā́n) نر.م. د فن څښتن، هنرمند، فنکار، صنعتکار، آرټیسټ.

فنجي (fanjí) نر.م. د تبلو فایتا د ډلې یو گروپ نباتات دي چې پاڼې، گلان او شین رنگ نه لري.

فنر (fanár) نر.م. ۱) وگ. پنر؛ ۲) مج. چالاکه، فعال، چست وچالاک.

فنري (fanarí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) فنر لرونکی، فنروالا؛ ۲) د فنر، په فنر اړوند.

فنکار (fankā́r) نر.م ۱) د فن څښتن، فن لرونکی؛ ۲) مج. سازچي، سندربول، سندرغاړی.

فني (fanī́) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) په فن اړوند؛ ۲) د فن خاوند؛ ۳) ماهر، تجربه کار.

فنیقیان (faniqyā́n) نر.ج. سامي نژاده خلک چې د مدیترانې په څنډو کې مېشته وو. د سومریانو په مشکل لیک کې یې سمون راوست بیا یوناني لیک له فنیقي څخه منځ ته راغی. اوسنی اروپایي لیک هم د فنیقي پایښت دی.

فواره (fawārá) ښځ.م. (ج. فـواري) ۱) چـرک، داره، داري، داوبو داره؛ ۲) فوټکېدونکي چينه.

فوايد عامه (fawāyídisāmá) ښځ. م. ۱) عمومي گټې، ټولنيزې گټې؛ ۲) دعامه گټو موسسه يا وزارت.

فوټ (fūṭ) نر.م. فټ، د طول يو مقياس دی چې ۱۲ انچه کېږي.

فوټبال (fūṭbāl) نـر.م. فټبال؛ هغه لوبه چې دوه ټيمونه يې د يوه توپ په وسيله د پښو په وهلو سره اجرا کوي.

فوټبالر (fūṭbālár) نـر.م. د فوټبال لوبغاړی، فوټبال کوونکی، د فوټبال پلېير.

فوټ نوټ (fūṭnóṭ) نر.م. و.گ. لمن ليک.

فوټو افسېټ (foṭoāfsét) نر.م. د آفسېټ يوه قاعده ده چې دعکاسی فلم په چاپ کې کار وي.

فوټوکاپي (foṭokāpí) ښځ.م. فوټوستېټ، يوه آله ده چې د ليک پاڼو عکسونه اخلي.

فوټوگراف (foṭográf) نر.م. و.گ. عکس۲).

فوټوگرام (foṭográm) نر.م. د عکاسی پاڼه.

فوټوميټر (foṭomīṭár) نـر.م (بر.) يوه آله ده چې د رڼا شدت پرې اندازه کوي.

فوج (fawj) نـر.م. (ج. فـوجونه) ۱) پوځ، لښکر، فرقه، پلټن؛ ۲) ډله، گروپ.

فوج دار (fawjdār) ص. نر.م. ۱) عسکري صاحب منصب، د پوځ مشر؛ ۲) پوځ لرونکی.

فوځ (fawǰ) نر.م. (ج. فوځونه) و.گ. فوج.

فوځي (fawǰī) ص. نب. نـر. ښځ. م. ج. پوځي؛ ۱) عسکري، نظامي، فـوځ تـه منسوب؛ ۲) نر.م. (ج. فوځيان) عسکر، سرتېری.

فوراً (fáwrán) ق. ز. فـوري، سمدلاسه، عـاجل، د يو، ان.

فورم (fórm) نر.م. فرم؛ ۱) شکل؛ ۲) څېره، بڼه، جوله؛ ۳) جوړښت؛ ٤) قالـب؛ ٥) نوع، ډول؛ ٦) تنظيم؛ ۷) موقف، دريځ.

فورماسيون (formāsyún) نـر.م. فـارمېشن؛ ۱) فورم، شکل، بڼه؛ ۲) ترکيب، جوړښت.

فـورماليتي (formāliṭí) ښځ.م. فـورماليته؛ ۱) رسميت، تشريفات؛ ۲) دود، دسـتور؛ ۳) ظاهري، ظاهر سازي.

فورمليزم (formalízam) نر.م. فورماليزم، وچه اصول پرستي، عنعنه پرستي، دودپالنه.

فورمول (fūrmū́l) نر.م. و.گ. فارمول.

فوري (fawrí) ق. و.گ. فوراً.

فوسل (fosíl) نر.م. فوسيل: ۱) هره صخره يا منرال چې په کيندلوکې دځمکې څخه راوځي؛ ۲) جيا. د ژوندیو حيواني اونباتي موجوداتو آثار او پاتې شوني چې د ځمکې په پوړيو کې ښخ شوي وي.

فـوق العاده گي (fawqulṣādagí) ښځ.م. فـوق العاده تـوب، زېرتـوب، تـر معمـول حد زياتوالی.

فوق العاده (fawqulṣādá) ص. نب. تر عادت تېر، له عادت نه د باندې، تر معمول حد زيات.

فوقاني (fawaqānī́) ص. نب. نـر. ښځ. م. ج. پاسنی، برنی، پورتنی.

فوقيت (fawqıyát) نر.م. ۱) تفوق، پورته والی، لوړوالی؛ ۲) ښه والی، غوره والی، زياتی.

فوکس (fokás) نر.م. فوکيس، محراق، هغه نقطه چې په هغې کې د حرارت او رڼا وړانگې يا د غږ څپې سره راغونډېږي يا له هغې څخه خپرېږي.

فول (fawl) نر.م (لو.) تېروتنه، تگي وبرگي، هغه عمل چې د يوې لوبې له اصولو سره سم نه وي.

فولاد (folā́d) نر.م. جن. پولاد؛ یو کلک او سخت فلز دی.

فولادي (folādí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) په فولادو اړوند؛ ۲) له فولادو څخه جوړ شوی، ۳) خړ رنګ.

فولکلور (folklór) نر.م. فوکلور، د خلکو ادبیات، د خلکو فرهنګ، ولسي پوهه، دخلکو زده کړه، عامیانه آداب و رسوم، ولس پېژندنه.

فولکلوري (folklorí) ص. نر. ښځ. م. د فولکلور، په فولکلور اړوند، فولکلور ته منسوب.

فولکلوريسټ (folklorísṭ) نر.م. د ولسي پوهې متخصص، فولکلور پوه.

فونوګراف (fonográf) نر.م. د اواز ثبتولو آله.

فونومیټر (fonomiṭár) نر.م. یوه آله ده چې د اواز شدت او اهتزازي فریکونسي اندازه کوي.

فونیټیک (foniṭík) ص. نر. م. ج (ژ.ب) غږیز؛ ۱) د کلام د اوازو یا د دغږو د تولید یا ثبت؛ ۲) د فونیټیکس؛ ۳) له تلفظ سره سم.

فونېټیکس (foneṭíks) نر.م. و ګ. غږ پوهه.

فونیم (foním) نر.م. (ژ.ب.) غږیز واحد، د یوې ژبې څو غږونه؛ د څو ډولو آوازو له یو ځای کېدو څخه یو اواز جوړېدل.

فونیم پېژندنه (fonimpežandána) ښځ.م. د صوتي واحدو علم، د ژبې د غږونو مطالعه.

فونېمیک (fonemík) ص. نر.م. ۱) د فونیم، پر فونیمو ولاړ؛ ۲) په فونېمیکس مربوط.

فونېمیکس (fonemíks) نر.م و ګ. غږ پوهه.

فهرست (fihríst) نر.م. نیو لیک؛ ۱) هغه جدول چې د دفتر د حسابو نومونه ثبتوي؛ ۲) هغه پاڼې چې د کتاب د مطالبو لنډیز یا فصلونه لیکي.

فهم (fáhəm) نر.م. ۱) درک کول، په څه پوهېدنه، ادراک؛ ۲) علم، پوهه.

فهمول (fahmawə́l) مص. مت. پوهول، په اشارې یا بیان سره څوک په یوه مطلب پوهول.

فهمېدل (fahmedə́l) مص. ل. پوهېدل، په اشارې یا بیان او توضیح سره په مطلب پوهېدل.

فهیم (fahím) ص. نر.م. ج. د فهم څښتن، فهم لرونکی، پوه، هوښیار.

في (fe) ښځ.م. د «ف» توري اواز او تلفظ.

في (fi) اد. په، پکې، دننه، دمکان او زمان ظرف دی.

فیاض (fayā́z) ص. نر.م. ۱) فیض رسوونکی؛ ۲) څوک چې زیات بخښښ کوي؛ ۳) داوبو ډکه ویاله یا چینه؛ ٤) مهربان، ځوانمرد.

في البدیهه (fílbadihá) ق. بې له فکر او تأمله، هغه شعر یا خبره چې بې تأمله وویله شي.

في الحال (fílhā́l) ق. سمدلاسه، سمدواره، ژر، بې تأمله، بې له ځنډه.

في الحقیقت (fílhaqiqát) ق. په رښتیا سره.

في الفور (fílfáwr) ق. و ګ. في الحال.

في المثل (fílmasál) ق. د مثال په توګه، د مثل په ډول، مثلاً.

في الواقع (fílwāqíʔ) ق. په رښتیا سره، په حقیقت کې، د حقیقت په ډول.

فیته (fitá) ښځ.م ۱) د اندازه کولو پیته؛ ۲) شرشره، کړه، کنګوره؛ ۳) کېښت.

فېټلیزم (feṭalízam) نر.م. و ګ. قدر.

فیچر (fičár) نر.م. ۱) څېره، شکل؛ ۲) په راډیويي پروګرامو کې د یوې مهمې پېښې یا د یوه چا د ژوندانه دراماتیکه کیسه.

فېرني (ferəní) جن. و ګ. پرني.

فېروزه (ferozá) ښځ.م. (ج. فېروزې) یو (نیم قیمتي) کاڼی دی چې ابي یا زرغون وېره شین یا زرغون وېره ګړې رنګ لري.

فیس (fis) نر.م. ۱) تاټ، او غم، کبر، غرور، ځان ښکاره کول؛ ۲) د ډاکټر حق الزحمه.

فېشن (fešə́n) نر.م. ۱) ډول، سینګار، ښکلل؛ ۲) ډول، قسم، راز؛ ۳) دود و دستور.

فیشن (fíšə́n) نر.م. بیا. انشقاق، په برخو وېشل کېدنه، د غیر زوجي تکثر یو ډول دی.

فیصد (fisád) نر.م. په سلو کې، هر عدد یا مقدار چې دسلو په مقیاس بیانېږي

فیصدي (fisadí) ښځ.م. د سلو په مقیاس د یوه مقدار یا عدد ټاکنه.

فیصله (faysalá) ښځ.م. (ج. فیصلې) ۱) پرېکړه؛ ۲) حق و باطل سره بېلول.

فیصله نامه (faysalánāmá) ښځ.م. پرېکړه لیک.

فیض (fayz) نر.م. ۱) زیاتې اوبه؛ ۲) زیات شی؛ ۳) ډېره ورکړه، زیات بخښښ؛ ٤) مج. ګټه.

فیف (fif) نر.م. فې، فیوډ، فیف (و ګ. تیول).

فیل (fil) نر.م. و ګ. پیل

فیلاریا (filāryā́) نر.م.ج. (بیا.) دځو ډولو رشته یي پارازیتي چنجیو هریو یې چې د شمزۍ والو ژویو په وینو او نسجو کې اوسي.

فیلالوجي (filālojí) ښځ.م. ۱) دزده کړې او ادبیاتو سره مینه، څېړنه، پوهه؛ ٤) تاریخي ژبپوهنه؛ ٥) د یوې ژبې د صوتونو مطالعه.

فیل خانه (filxāná) ښځ.م. پیلخانه، د فیل د ساتنې خونه.

فیلډ مارشال (filḍmāršā́l) نر.م. ډګرمارشال، سپهسالار؛ تر ټولو لوړه عسکري رتبه ده.

فیلسوف (faylasū́f) نر.م. حکیم، پوه، عاقل، حکمت خوښوونکی، څوک چې په فلسفه کې ژوره مطالعه کوي او هغه څېړي.

فیل مرغ (filmárğ) نر.م. و ګ. شونډکیز چرګ.

فیلوان (filwā́n) نر.م. څوک چې د پیل ساتنه او روزنه کوي.

فیوډ (fyūḍ) نر.م.ج. فې، فیف(و ګ. تیول).

فیوډال (fyūḍā́l) نر.م. (ج. فیوډالان) فیوډل؛ ۱) لوی خان، لوی ملاک، د سترو املاکو او رعایا وڅښتن؛ ۲) ص. نر.م. د فیوډ په څمکه مربوط.

فیوډالیزم (fyūḍālízam) نر.م. فیوډالي سیستم، خانخاني، ملک الطوایفي، ارباب الرعیتي.

فیوج (fyūj) نر.م. (سا.) له واقعیت څخه موقتي تېښته.

فیوز (fyoz) نر.م. (ج. فیوزونه) (بر.) د اضافي بار د جریان د مخنیوي لپاره د ډاډ یوه وسیله ده چې په لږ طول له یوه هادي فلز څخه جوړ شوې او په ټاکلې تودوخه کې وېلې کېږي.

ق

ق[(۱)] (qāf) نر.م. د پښتو الفبې دوه دېرشم توری دی. ابجدي ارزښت يې (۱۰۰) دی.

ق[(۲)] (qāf) د قمري (هجري) یا لېږدي سپوږمۍ کلنډون.

قاب (qāb) نـر.م. ۱) غـاب، تينګـری؛ ۲) پوښ؛ ۳) چوکاټ.

قابچي (qābčí) نر.م. وربه، ورساتی، دروازه وان.

قابض (qābíz) ص.نر.م ۱) په موټې کې نیوونکی؛ ۲) ايستونکی؛ ۳) دالله يو نوم، مسلط، برلاسی.

قابل (qābíl) ص. نر.م. ۱) منونکی، قبلـوونکی؛ ۲) ور، مناسب؛ ۳) ماهر، پوه، لايق.

قابلو (qābló) ښځ.م. په مخابره او برق کې هغه ناقل چې د يوې مجردې مادې په منځ کې وي.

قابله (qābılá) ښځ.م. ۱) دايي، دايه؛ ۲) زېږنمله، زېږنپاله؛ ۳) ماشوم پالونکې.

قابله ګي (qābılagí) ښځ.م. ۱) د قـابلې دنده؛ ۲) دايي توب، بيبی توب، د زېږنپالې کار..

قابليت (qābılyát) نـر.م. ۱) قابل توب، مهارت؛ ۲) پوهه، هوښياري.

قابو (qābú) نر.م. ۱) کابو، څـارو، بېږګی، حملې ته چمتو او تيار؛ ۲) وس، طـاقت، توان، قوت؛ ۳) نيېږدې.

قات (qāt) صـوت. نر.م. قت؛ ۱) کړت، دچرګې غږ؛ ۲) ص. نر.م. ج. کت، غبرګ، کوښت.

قـاتل (qātíl) ص. نـر.م. (ج. قـاتـلان) خـوني، وژونکی، قتل کوونکی.

قاتول (qātawál) ص. مت. کتول، کاتول، غبرګول، کوښتول.

قـاتېدل (qātedál) مـص. ل. کتـېدل، کاتېـدل، کوښتېدل، غبرګېدل.

قـاچاق (qačáq) نــر.م.ج. ۱) تېښتـوونې؛ ۲) د قانون مخالفه چاره چې په پټه ترسره شوې وي يا ترسره کېږي.

قاچاقي (qāčāqí) ص.نب. ۱) په قاچاقو اړوند؛ ۲) نر.م.ج. څه چې په قاچاقي ډول راوړل شوي وي یا راوړل کېږي.

قاچاقچي (qāčāqčí) نر.ښځ.م. څوک چې گرېزي (قاچاق) کوي.

قادر (qādír) ص. نر.م.ج ۱) مقتدر؛ ۲) زورور؛ ۳) قابل، لایق؛ ٤) تجربه کار؛ ٥) الله تعالی.

قاروره (qārūra) ښځ.م. ښیښه، هغه ښیښه چې د ناروغ د معلومولو لپاره په کې متیازې اچوي.

قاره (qārá) ښځ.م. (جغ.) لویه وچه، براعظم، بر.

قاري (qārí) نر.م. (ج. قاریان) ۱) لوستونکی؛ ۲) د قرآن مجید لوستونکی او حفظ کوونکی.

قاز (qāz) نر.م. بته، ایلۍ، هیلۍ.

قاش (qāš) نر.م. ۱) تبندړ، ترازه، دړه، نېود؛ ۲) د توپنچې پوښ.

قاشق (qāšūq) ښځ.م. و گ. کاچوغه.

قاشوغه (qāšūğa) ښځ.م. و گ. کاچوغه.

قاصد (qāsíd) نر.م. ۱) استازی، بگاري، خبر وړونکی؛ ۲) ص. نر.م.ج. قصد کوونکی.

قاصدي (qāsıdí) ښځ.م. استازیتوب، ایلچیتوب، څریتوب؛ بگاریتوب، خبروړنه.

قاصر (qāsír) نر.م ۱) څوک چې بې پروایي کوي؛ ۲) ص.ر.م.ج. نارسا، ناتوانه؛ ۳) لنډ.

قاضي (qāzí) نر.م. ۱) حکم کوونکی؛ ۲) حاجت پوره کوونکی؛ ۳) منصف، د شرعي حاکم. رایه ورکړې.

قاضیتوب (qāzitób) نر.م. منصفي، حکمیت، دشرعي دحاکم یا قاضي دنده.

قاطر (qātír) نر.م. و گ. غاتره.

قاطع (qātíʔ) فا. نر.م ۱) غوڅوونکی، غوڅوونی، پرې کوونکی؛ ۲) دغوڅولو آله.

قاعد (qāsíd) نر.م. ص. ۱) ناست، د قایم مقابل؛ ۲) لاربنود، مشر، رهبر.

قاعدتاً (qāsídatán) ق ۱) دقاعدې سره سم، اساساً؛ اصلاً؛ ۲) معمولاً، د معمول سره سم.

قاعده (qāsıdá) ښځ.م (ج. قاعدې، قواعد) د قاعد مؤنث؛ ۱) قانون، سیستم؛ ۲) بنسټ، اساس؛ ۳) حن. بېخ.

قاغمه (qāğmá) ښځ.م. و گ. کاغمه.

قاغی (qāğáy) ښځ.م. و گ. کاغی.

قاف (qāf) نر.م. د «ق» د توري اواز او تلفظ.

قافله (qāfılá) ښځ.م. کاروان: ۱) ایږ، جوپه، بهیر؛ ۲) د مساپرو ډله.

قافیه (qāfıyá) ښځ.م. (ج. قافیې) ۱) د بیت د پای کلیمه چې شعر باندې ختمېږي؛ ۲) شا، وروسته، څټ؛ ۳) وروستي تلونکی.

قافیه بندي (qāfıyábandí) ښځ.م. قافیه برابرول، قافیه جوړول، قافیه تړل.

قاقم (qāqúm) نر.م. سپین لمی، د سنجاب په څېر حیوان دی، پوستکی یې نرم دی.

قاقمه (qāqmá) ښځ.م. و گ. کاغمه.

قال (qāl) نر.م. خبرې، لوړې خبرې، بې پرېوغېدل. قال و قیل: گډې وډې خبرې.

قالب (qāláb) نر.م. (ج. قالبونه) ۱) هغه ظرف چې ویلې شوې اوسپنه، سرپ یا سمنټ وراچوي او د هماغه ظرف په بڼه کېږي؛ ۲) جسم، تن.

قالبي (qālabí) ص. نب. ۱) له قالبه راوتلی، په قالب کې جوړ شوی؛ ۲) په قالب اړوند؛ ۳) په اندازه، برابر؛ ٤) مج. محدود، د لنډ اندی.

قالی (qāláy) ښځ.م. و گ. غالی.

قالین (qālín) ښځ.م. و گ. غالی.

قام (qām) نر.م. و گ. قوم.

قامت (qāmát) نر.م. ۱) ونه، قد، تنه، ډره؛ ۲) د چارې سمبڼه.

قاموس (qāmús) نر.م. ۱) بحر، سمندر، د بحر منځ؛ ۲) وګ. ډیکشنري؛ ۳) رازداره.

قانع (qāní) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) بسندی، خوښ، قناعت کوونکی؛ ۲) راضي.

قانون (qānún) نر.م. ۱) د یوه شي مقیاس او اصل؛ ۲) هغه مقررات او احکام چې دولت یې د انتظام او د ساتنې او د ټولنیزو چارو د ادارې لپاره وضع کوي.

قانونپوه (qānūnpóh) نر.م. قانون دان، څوک چې د قانون په څانګه کې روزل شوی وي.

قانوناً (qānūnán) ق. په قانون سره، د قانون پر بنسټ، له قانون سره سم.

قانوندان (qānúndān) نر.م. ۱) وګ. قانونپوه؛ ۲) قانون وضع کوونکی، قانون جوړوونکی.

قانونساز (qānūnsáz) فا. نر.م. قانون جوړوونکی؛ قانون سازه اسیمبلي، مقننه.

قانون نامه (qānūnnāmá) ښځ.م. قانون لیک.

قانوني (qānūní) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) پر قانون برابر، د قانون سره سم؛ ۲) ښځ.م.ج. اصولي.

قانونیت (qānūnyát) نر.م. اصولیت، له قانون سره سمون، له قانون سره سموالی.

قاهر (qāhír) ص. نر.م.ج. ۱) بر، برلاسی، غالب؛ ۲) خوشکتي، توغمناک، قهرجن.

قاه قاه (qáhqáh) ښځ.م. کټ کټ، کټهار، قهقهه، په لوړ اواز خندا.

قاید (qāyíd) نر.م. ص. قاعد، لاربښود، سرغنی، سرغنه، سرخېل؛ رهبر، پېشوا.

قایل (qāyíl) نر.م. ۱) ویونکی، خبرې کوونکی؛ ۲) شعر ویونکی؛ ۳) اقرار کوونکی.

قایلول (qāyílawál) مص. مت. ۱) ورباندې منل، اقرارول؛ ۲) معتقدول.

قایلېدل (qāyıledál) مص. ل. ۱) اقرار کول؛ ۲) معتقد کېدل.

قایم (qāyím) ص. نر.م.ج. ۱) ولاړ؛ ۲) ثابت؛ ۳) ټینګ، محکم، کلک.

قایم مقام (qāyımmaqám) ص. نر.م.ج. قائم مقام؛ ځای ناستی، نایب، ځای نیوونکی.

قایمه زاویه (qāyímazāwıyá) ښځ.م. (هـ.) هغه زاویه چې د دوو عمودي کرښو له تقاطع څخه منځ ته راځي.

قبا (qūbá) ښځ.م. (ج. قباوې) قباء؛ اوږده چوغه، اوږده چوغه، غدکه، یو ډول نرینه لباس دی.

قباحت (qabāhát) نر.م. خرابتیا، بدوالی، بدي (په قول یا فعل یا صورت کې).

قباله (qabālá) ښځ.م. قواله، هغه وثیقه او سند چې د غیر منقول مال په پلورلو کې یې پلورونکی پېرودونکي ته ورکوي.

قبایل (qabāyíl) نر.ج. قبائل، د قبیله جمع.

قبایلي (qabāyılí) ص. نب. قبائیلي، د قبایلو، د قبایلو، په قبایلو اړوند.

قبح (qūbhá) ښځ.م. ۱) بدرنګي، د حسن مقابل؛ ۲) بدي؛ ۳) رسوایي، اشواینه.

قبر (qábər) نر.م. مړستون، ډوری، کیڼ.

قبرستان (qabrıstán) نر.م. هدیره، د قبرونو ځای.

قبرکن (qabərkán) فا. نر.م. کیڼکنونی، قبر کېندونکی، څوک چې مړي ته قبر باسي.

قبض (qábəz) نر.م. ۱) نیونه؛ ۲) خوابدي؛ خواشینتیا، خفګان؛ ۳) تصرف، ترلاسه کول؛ ۴) قبضیت

قبضول (qabzawə́l) مص. مت. ۱) نیول؛ ۲) رانیول، ترګوتوکول؛ ۳) قبضیت پیدا کول، قبض وراچول؛ ۴) له ژوي څخه روح اخیستل.

قبضه (qabzá) ښځ.م. ۱) یو موټی شی، یو موټ؛ ۲) په موټي کې نیولی؛ ۳) ترلاسه شوی؛ ۴) قدرت، اقتدار؛ ۵) د توري لاستی.

قبضېدل (qabzedə́l) مص. ل. ۱) نیول کېدل؛ ۲) ترلاسه کېدل، په واک کې کېدل؛ ۳) قبض کېدل، په کولمو کې د غایطه موادو کلکېدل.

قبل (qábəl) نر.م. ۱) مخ، مخامخ، د یو شي مخ، د بعد نقیض؛ ۲) ق. د مخه، د وړاندې.

قبلاً (qáblan) ق. مخکې، پخوا، وړاندې.

قبل التاریخ (qáblutārix) نر.م. تر تاریخي دورې د مخه، له تاریخ نه پخوا، له ۵۰۰۰ څخه نیولې تر ۷۰۰۰ ق م. د مخه.

قبل المیلاد (qáblulmilā́d) نر.م. تر میلاد د مخه، د حضرت عیسی علیه السلام تر زېږېدو د مخه زمانه.

قبلول (qáblawə́l) مص. مت. قبولول، منظورول، منل.

قبلوونکی (qáblawū́nkay) فا. نر.م. منونکی، خوښوونکی، رضامند.

قبله (qıblá) ښځ.م. ۱) خوا، لور؛ ۲) هغه خوا چې مسلمانان د لمانځه په وخت کې د هغې په لور مخ کوي؛ ۳) کعبه؛ ۴) معبد؛ ۵) چلند، طریقه.

قبله نما (qıblanomā́) ښځ.م. و ګ. لور ښود.

قبلي (qablí) ق. نر. ښځ. م. ج. مخنی، مخکنی، پخوانی، د وروستي ضد.

قبلېدل (qabledə́l) مص. ل. منل کېدل، قبولېدل، منظورېدل، منظور کېدل.

قبلیز (qıblī́z) ص. نر.م. قبله ییز، قبلې ته اړوند.

قبول (qabū́l) نر.م. ۱) مننه، قبلونه؛ ۲) هرکړه، رضامندي، منظوري؛ ۳) منل شوی، مقبول.

قبولول (qabūlawə́l) مص. مت. و ګ. قبلول.

قبولي (qabūlí) ښځ.م. ۱) قبلونه؛ ۲) قبوله شوې حواله؛ ۳) منظوري؛ ۴) تعهد، ژمنه.

قبولېدل (qabūledə́l) مص. ل. و ګ. قبلېدل.

قبه (qubá) ښځ.م. ۱) کبه، ګومبته، ګنبزه، ګنبده؛ ۲) هغه ځای چې ګومبته یا ګومبزه ولري.

قبیح (qabíh) ص. نر. ښځ. م. ج. ۱) بد، ناوړه؛ ۲) تس. د امر مخالف.

قبیلوي (qabilawí) مص. نب. د قبیلې، په قبیلې اړوند، قبیلې سره تړلی.

قبیله (qabilá) ښځ.م (ج. قبیلې، قبایل) و ګ. قوم.

قپان (qapā́n) نر.م. قبان، یوه پله لرونکې لویه تله چې د بلې پلې پر ځای یې له شاهین څخه د وزن تیره راځړېږي.

قپانچي (qapānčí) نر.م. کپانچي، دړوالا، تله والا، ترازو والا، ترازوچي.

قت (qat) ص. نر.م. ج. نر.م. و ګ. قات.

قتال (qıtā́l) نر.م. ۱) وژلون، وژنه؛ ۲) جګړه.

قتغ (qatáğ) نر.م. کتغ، نګولی، لنده بل.

قتکانی (gatkā́nay) نر.م. قرت کانی، سخته شګه چې خاوره ورسره وي.

قتکوری (qatkū́ray) نر.م. د مزرو جالیداره بوری یا تیلس چې بزګران په کې پاله رمبی ږدي.

قتل (qátəl) نر.م. وژنه، وژله، خون، مرګ.

قتلګاه (qatəlgā́) ښځ.م. د وژلو یا قتلولو ځای.

قتلمه (qatlamá) مص. مت. د پراټې په څېر څو کته غوړه ډوډۍ.

قتلېدل (qatledə́l) مص. مت. وژل کېدل، مړه کېدل.

قتول (qatawə́l) مص. مت. کتول، کاتول، قاتول.

قته (qıtá) ښځ.م. (ج. قتې) ۱) پته، پره، ورقه؛ ۲) د همدغو قطعو لوبه.

قتی (qotáy) نر.م. د مالوچو یا د څرمنې پندوس.

قتیل (qatíl) ص.نر.م. وژل شوی، وژلی، مقتول.

قجري (qajarí) نر.م. ځل، یو ډول لمڅی چې د آس د پاسه او د زین د لاندې اچول کېږي.

قجیر (qajír) نر.م. کجیر، ۱) یو ډول لوی مرغه دی؛ ۲) نر.م. (مج.) سپین او صادق سړی.

قچر (qačár) نر.م. کچر، خچر، غاتره.

قچروالا (qačárwālā́) ص. نر.م. کچروالا، د کچرخاوند، د غاترې څښتن.

قچی (qıčay) نر.م. ټولی، ډله، جمعیت.

قچي قچي (qıčiqıči) نر.ج. ډله ډله، ټولی ټولی، گروپ گروپ.

قحط (qaht) نر.م ۱) وچ کالي، سوکړه؛ ۲) د خوړو کمښت، د ارزاقو لږوالی.

قد (qad) نر.م. ۱) ونه؛ ۲) اندازه؛ ۳) اوږدوالی؛ ٤) لوړوالی، جگوالی.

قدامت (qudāmát) نر.م. ۱) مخکې توب، لومړی توب؛ ۱) لرغونتیا؛ ۲) د کار سابقه.

قدح (qadáh) ښځ.م. ۱) د څښلو لوښی؛ ۲) جام، ساغر؛ ۳) عیب وینه، بدوینه، بدگویي؛ ٤) رټنه؛ ۵) د نسب پېغور ورکول.

قدر[۱] (qadr) نر.م. ۱) د یوه شي اندازه؛ ۲) برابر؛ ۳) سیک، قوه، وس، توان؛ ٤) حرمت، وقار؛ ۵) شتمنوالی.

قدر[۲] (qadár) نر.م ۱) د یوه شي اندازه؛ ۲) سیک، قدرت؛ ۳) الهي فرمان؛ ٤) برخلیک؛ څه چې الله خپلو بندگانو ته مقدر کړي دي؛ ۵) د یوه شي ترتیب او نهایي سرحد.

قدرت (qudrát) نر.م. ۱) وس، توان، واک؛ ۲) فز. د کار خارج قسمت پر زمان.

قدرتاً (qudrátán) ق. قدرتي؛ ۱) په قدرت سره، د خدای په قدرت؛ ۲) نابېره؛ ۳) د توان له مخې.

قدرتي (qudratí) ص.نب. نر.ښځ. م. ج. ۱) په قدرت اړوند؛ ۲) اصلي، ذاتي، طبیعي، له آره؛ ۳) و گ. قدرتاً.

قدردان (qadardán) ص. نر.م. ج. قدرمن، قدر پېژندونکی، احترام کوونکی.

قدرمن (qadarmán) نر.م. ۱) ښاغلی، عزتمن، د قدر وړ؛ ۲) څوک چې د نورو ډېر قدر کوي.

قدرول (qadrawə́l) مص. مت. ۱) عزت ورکول، درنول؛ ۲) اندازه کول؛ ۳) ارزښت ورکول.

قدس (qūds) نر.م. سپېڅلتیا، پاکوالی؛ جنت.

قدسي (qudsí) ص.نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) قدس ته منسوب؛ ۲) د جنت، د فردوس؛ ۳) روحاني؛ ٤) ملایکه؛ ۵) قدسي حدیث: هغه حدیث چې د خدای کلام په کې نقل شي.

قدغن (qadağán) نر.م. و گ. کتغن.

قدم[۱] (qadám) نر.م. ۱) پل، منډ، د پښې پل؛ ۲) گام؛ ۳) تقدم، په یوه کار کې سابقه.

قدم[۲] (qıdám) نر.م. د حدوث ضد؛ ۱) پخوانی والی لرغونتوب؛ ۲) وړاندې والی، مخکېتوب.

قدما (qudamā́) نر.ج. اولني، مخندني، پخواني، لومړني، وړاندیني.

قدمځای (qadamǰā́y) نر.م. ۱) بیت الخلا؛ ۲) پل، منډ.

قدم لرونکی خپوری (qadamlarū́nkayxpóray) نر.م. (عس.) هغه سرتېری چې په ډلگۍ کې له نورو ملگرو څخه په جگړه ییزه او سیاسي ښوونه او روزنه کې وړاندې وي.

قدمه (qadamá) ښځ.م. ۱) مرحله، مرتبه، درجه؛ ۲) پوړۍ، ړکۍ؛ ۳) لوړه ژوره؛ ٤) کتار، لیکه؛ ۵) گروپ، ټولگۍ، ډله.

قدنما (qadnumá) ص. نب. نـر. ښځ.م. ج. تنه ځرگندوونکی، د ټول لوړوالي ښکاره کوونکی - قدنما هینداره، قدنما عکس.

قدوس (qudū́s) ص. نـر.م. ج. ۱) له هر عیبه او نقصه سپېڅلی؛ ۲) مبارک؛ ۳) نر.م. دالله(ج) یو نوم.

قدوقامت (qaduqāmát) نر.م. ونه، دړه.

قدیفه (qadifá) ښځ.م. دوپټه، څادر، جیباټه.

قدیم (qadím) ص.نر.م. ج. ۱) پخوانی، لرغونی، وړاندینی؛ ۲) دالله تعالی نوم دی.

قدیمي (qadimí) ص. نب. نر. ښځ.م. ج. قدیم ته منسوب، د قدیم، لرغونی.

قذف (qazf) نـر.م. ۱) څوک په ډبرو ویشتنه؛ ۲) اص. چاته د زنا نسبت کونگ؛ ۳) ښکنځا؛ ٤) اچونه؛ ۵) د دریاب غاړه، د سیند غاړه.

قر (qur) نر.م. په نس کې د باد پیدا کېدو اواز.

قرانخور (qurānxór) ص.نر.م. (ج. قرآن خواره) ۱) څوک چې په قرآن قسم کوي؛ ۲) څوک چې په قرآن شریف باندې ناحقه سوگند کوي.

قرابت (qarābát) نر.م. ۱) خپلوي؛ ۲) نږدېکت، نږدېوالی.

قرار (qarā́r) ص. نر.م. ج. ۱) کرار، هوسا، آرام؛ ۲) استوگن کېدل؛ ۳) مطمین؛ ٤) پرېکړه، فیصله؛ ۵) ژمنه؛ ٦) ق. له مخې.

قرارداد (qarārdā́d) نر.م. تړه، تړون.

قراردادي (qarārdādí) ص.نر.م. تړون کوونکی.

قرارگاه (qarārgā́) ښځ.م ۱) استوگنځی، مسکن؛ ۲) عس. د قرار و صدور ځای.

قراروالی (qarārwā́lay) نر.م. کراروالی؛ ۱) آرامي هوسایي؛ ۲) ثابت پاته والی.

قرارول (qarārawə́l) مص.مت. کرارول؛ ۱) آرامول، هوساکول؛ ۲) چوپول، خاموشول.

قراري (qarārí) ښځ.م ۱) هوسایي؛ ۲) چوپتیا؛ ۳) خیرخیریت.

قرارېدل (qarāredə́l) مص.ل. کرارېدل؛ ۱) آرامېدل هوساکېدل؛ ۲) چوپېدل، چوپ کېدل.

قراقلي (qarāqulí) ښځ.م. وگ. کرکولی.

قران (qırā́n) نر.م. ۱) سره یو ځای کېدنه؛ ۲) حج و عمره په یو ځای کول؛ ۳) پنځوس پولی، قیران.

قراول (qarāwə́l) نـر.م. ۱) د ځارنې لپاره په برج کې سوری یا دیدوان؛ ۲) محافظ، ساتندویه؛ ٤) هغه پوځ چې په مخکې ځي.

قرائت (qıraát) نر.م. ۱) لوستنه، لوست؛ ۲) په شرع کې د قرآن لوستلو ته وايي.

قرب (qurb) نـر.م. ۱) نږدېوالی؛ ۲) خپښي، خپلوي؛ ۳) مرتبه، منزلت.

قربان (qurbā́n) نر.م. ځار، فدا.

قربانول (qurbānawə́l) مص.مت. ۱) دروړول، د خدای په لاره کې صدقه ورکول؛ ۲) جارول، حلالول.

قرباني (qurbāní) ښځ.م. ۱) سرښندنه؛ ۲) اختري، اضحیه، جاري، هغه څاروی چې قربانیږي.

قربانېدل (qurbānedə́l) مص.ل. ۱) دروړېدل، د خدای په لاره کې صدقه کېدل؛ ۲) جارېدل، ځارېدل، واري کېدل.

قربت (qurbát) نر.م. ۱) نږدېکت، نږدېوالی؛ ۲) د عبادت په وسیله خدای ته نږدې والی؛ ۳) خپلوي، خپلولي.

قرپوق (qırpū́q) نر.م. یو ډول سپورتي لوبه ده.

قرت کانی (quratkā́ṇay) نر.م. دتیږو له غونډارو او خاورو څخه جوړه شوې کلکه طبقه.

قرحه (qarhá) ښځ.م. ۱) پرهار، ټپ، زخم، جراحت؛ ۲) تپاکه.

قرص (qurs) نر.م. ۱) ټیکله، ټیکلی؛ ګردی ډوډۍ ۲) د لمر ټکی؛ ۳) ټابلېټ، ګولۍ؛ ٤) کولچه.

قرض (qarz) نر.م. پور، موس، قرضه.

قرضدار (qarzdā́r) ص.نرم.ج. پوروړی.

قرطاس (qırtā́s) نر.م. کاغذ، لیکپاڼه.

قرطاسیه (qırtāsyá) ښځ.م. (ج. قرطاسیې) د لیکلو شیان، په تېره بیا کاغذ، قلم او پاکټ.

قرعه (qurṣá) ښځ.م. ۱) پچه، هسک، غوری؛ ۲) پالی، درمل داني؛ ۳) برخه، ونډه، سهم.

قرعه کشي (qurṣakaší) ښځ.م. خسنی ویستنه، پچه اچونه.

قرغ (qurūğ) نر.م. ۱) بوځای ښار او نور خلک دهغه له استفادې څخه منع کول؛ ۲) خنډ کېدل؛ ۳) ناغه، بندېښت.

قرقره (qarqára) ښځ.م. ۱) ډانده، د مستی په وخت لکې دانګول او تګ کول؛ ۲) څوندی، شمله، ۳) کرکره، یو ډول زانې (زانه) ده.

قرقری (qarqaráy) نر.م. د آس دخرخره کولو آله.

قرقلي (qarqulí) ښځ.م. وګ. کرکولي.

قرقیچن (qarqečán) نر.م. وګ. قرقیچن.

قرمز (qırmíz) نر.م. ۱) سور رنګ؛ ۲) اصلاً د یوې ورې بیغضوي ډوله حشرې نوم دی.

قرمساق (qaramsā́q) نر.م. چرس، بروه، بروا، د خپلې ښځې دلال.

قرن (qárən) نر.م. (ج. قرنونه، قرون) پېړی، سدۍ، سل کلنی؛ سل کلنه دوره.

قرنا (qarná) ښځ.م. وګ. کرنا.

قرنطین (qarantín) نر.م. قرانطین؛ هر تجرید یا محدودیت چې د ساري ناروغیو. په مقابل کې پر مسافرو یا سفر باندې لګول کېږي.

قرنیکه (q(u,a)rnikə́) نر.م. وګ. ترنیکه.

قرنیه (qarnıyá) ښځ.م. د سترګې د جوړښت یوه طبقه ده چې د صلیبې په مخنۍ برخه کې پرته ده.

قروانه (qar wāná) ښځ.م. وګ. کاروانه.

قروغ (qurūğ) نر.م. وګ. قرغ.

قرهاری (qurahā́ray) نر.م. صوت. کرهاری، د ګیږکو او ځینې نورو شیانو اواز.

قره قل (qaraqūl) نر.م. وګ. کرکول.

قریب (qarīb) ص. نر.م.ج. ۱) نږدې، څېرمه؛ ۲) خپل (خپلوان)؛ ۳) عر. د شعر یو بحر دی.

قریباً (qarībán) ق. نږدې، په تقریبي توګه.

قریبي (qaribī́) ښځ.م. ۱) نژد یوالی، نږدیوالی؛ ۲) خپلوي، خپلولي.

قریحه (qarihá) ښځ.م. ۱) طبع، ذوق؛ ۲) په کتابت او د شعر په ویلو کې طبیعي قدرت..

قرین (qarín) ص. نر.م.ج. ۱) نژدې، نږدې؛ ۲) نر.م. ملګری، دوست؛ ۳) شبیه؛ ٤) میږه.

قرینه (qariná) ښځ.م. (ج. قرینې، قرائن) د قرین مؤنث؛ ۱) نښه، پلامه؛ ۲) شبیه؛ ۳) ماندینه.

قریه (qarıyá) ښځ.م. کلی، بانډه، قصبه.

قریه دار (qaryadā́r) ص.نر.م. دکلي مشر، ملک، کندي دار.

قړتې (qṛáte) ښځ.م. ۱) بې ځایه او بې مانا خبرې؛ ۲) مج. خوږ مجلس او خوږې خبرې.

قړقیچن (qaṛqečə́n) ص.نر.م. قرغېچن، له یخنی نه غونج مونج، سړو نه تونډ موند.

قړمېږن (qaṛmeẓə́n) ص.نر.م. ۱) لاړن، لاړو، هغه څوک چې له خولې یې لاړې او ځګونه

بهېږي؛ ۲) کړنګن، هغه څوک چې پزه يې له کړنګو ډکه وي؛ ۳) کرېځن ډنګر پسه چې کړنګ يې بهېږي.

قرمېزي (qarmezé) ښځ.م. لاړې، څګونه، کړنګ، د پزې خلط يا ګاته مايع.

قرينګا (qringā) ص. نب. ښځګا، کانې، ښينګې، غونې.

قسامت (qasamát) نر.م. قسامه؛ ۱) په لغت کې د قسم پرځای وضعه شوی اسم دی؛ ۲) د جګړې اوربند، وولو.

قساوت (qasāwát) نر.م. سخت زړېتوب، سخت زړتيا، بې‌رحمي، ظلم.

قست (qast) نر.م. کست؛ ۱) نيت، اراده، قصد؛ ۲) رخه، کينه، بغض.

قسط (qıst) نر.م. ۱) نياو، عدل؛ ۲) ونډه، برخه؛ ۳) مقدار؛ ٤) پور؛ ٥) هغه پور چې پرڅو برخو ووېشل شي او هره برخه يې په يوه ټاکلې موده کې ورکول کېږي.

قسط وار (qıstwấr) ق. په قسط، د قسط په ډول.

قسم[۱] (qísəm) نر.م. ډول، راز، نوع، څېر، توګه.

قسم[۲] (qasám) نر.م. لوړه، لو، سوګند، حلف.

قسم[۳] (qasm) نر.م. د ښځو په منځ کې وار اېښوونه.

قسمت (qısmát) نر.م. ۱) نصيب؛ ۲) وېشنه؛ ۳) برخه، ونډه، حصه؛ ٤) تقدير، برخليک.

قسيم (qasím) فا. نر.م. ۱) وېشونکی، برخه برخه کوونکی؛ ۲) ص. نر.م. ج. ښکلی، ښايسته.

قشر (qíšər) نر.م. ۱) پوښ؛ ۲) پوستکی، پوټکی.

قشري (qıšrí) ص. نب. نر. ښځ.م. ج. ۱) د قشر، په قشر اړوند؛ ۲) سطحي.

قشلاق (qıšlấq) نر.م. ۱) د ييلاق ضد، ژمنګوره، ګرمسېر؛ ۲) کلی، بانډه.

قشله (qıšlá) ښځ.م. و ګ. عسکر کوټ.

قصاب (qasấb) نر.م. کنارې؛ ۱) غوښه پلورونکی ۲) مج. ظالم، وژنو، وژونکی، قاتل.

قصابي (qasābí) ښځ.م. کسابي، کنارې، حلالونه؛ ۱) د غوښو خرڅولو هټۍ؛ ۲) مج. قتل وقتال.

قصاص (qısấs) نر.م. ۱) جزا، د مړي پور، د قتل بدل؛ ۲) د پرهار په بدل کې پرهار؛ ۳) د قاتل يا ضارب مجازات.

قصبة الريه (qasbaturıyá) ښځ.م. وچه غاړه، هوايي نل، د سږو هوايي نل، تر ستوني وروسته لنډ غضروفي نل دی.

قصبه (qasabá) ښځ.م. (ج. قصبې) ۱) له څو کليو څخه جوړه شوې ساحه؛ ۲) ښارګوټی؛ ۳) نل.

قصد (qásd) نر.م. ۱) نيت، اراده؛ ۲) ميانه روي؛ ۳) مقصود؛ ٤) مج. مخالفت.

قصداً (qásdán) ق. ۱) د قصد او ارادې له مخې، په نيت سره؛ ۲) د مخالفت له مخې.

قصدي (qasdí) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) ارادي، د قصد، قصد ته منسوب؛ ۲) عنادي.

قصر (qásər) نر.م. ۱) مانۍ؛ ۲) لنډونه؛ ۳) حبس؛ ٤) منع.

قصور (qusűr) نر.م. ۱) خطا، ګناه؛ ۲) ستړيا؛ ۳) په کومه چاره کې ترشا کېدل.

قصه (qısá) ښځ.م (ج. قصې) و ګ. کيسه؛

قصيده (qasidá) ښځ.م. (ج. قصيدې) بولله، يو ډول نظم دی چې د غزل په څېر يوه مطلع لري او ورپسې نور بيتونه چې شمېر يې تر (۳۳) پورته وي، په وزن او قافيه کې سره يو شی وي.

قضا (qazá) ښځ.م. ۱) حکم؛ ۲) ادا کول؛ ۳) روا کول؛ ٤) برخليک؛ ٥) امر، حکم؛ ٦) اراده؛ ۷) خبر؛ ۸) فق. ناغه.

قضاوت (qazāwát) نر.م. حکم: د دوو یا څو تنو ترمنځ پرېکړه کول یا د ښو او بدو حکم کول.

قضائیه (qazāiyá) ص. نب. ښځ.م. ۱) قضایي، په قضا اړوند: ۲) ښځ.م. قضایي اورګان. قضائیه قوه: هغه عدلي اورګان چې ټولې محکمې او ستره محکمه په کې شاملې دي.

قضیه (qazyá) ښځ.م. ۱) خبر: ۲) رو. حکم: ۳) فرمان: ٤) پېښه، حادثه: ٥) من. د تصدیق لفظي تعبیر: ۷) ماجرا.

قط (qat) ص. نر.م.ج. ۱) و.ګ. کت(۲: ۲) د قلم نوکه یا څوکه چې له کاغذ سره تماس کوي.

قطار (qatā́r) نر.م. و.ګ. کتار د ټولو صیغو سره.

قطاع(۱) (qıtā́') نر.ج. د قطع او قطیع جمع.

قطاع(۲) (qa tā́') فا. نر.م. سخت پرې کوونکی.

قطاع(۳) (qu tā́') فا. نر.ج. د قاطع جمع، پرې کوونکی: قطاع الطریق: لاره وهونکی.

قطب (qūtab) نر.م (ج. قطبونه) ۱) مولی، ماولی سرغاب. لمانځه: ۲) د یوه شي ملاک او مدار: ۳) فز: یوه الکتریکي مدار مثبت او منفي بای: ٦) جع: د ځمکې د کرې د محور طرفین.

قطب پله (qūtabpalá) شمال، د قطب پلو، شمال لوری.

قطب نما (qutəbnumā́) ښځ.م. و.ګ. لوربنود.

قطبي (qutbí) ص. نب. نر. ښځ.م. د قطب، قطب ته منسوب، په قطب مربوط.

قطبین (qutbáyn) نر.ج. ۱) دوه قطبه: ۲) شمالي او جنوبي قطبونه.

قطر (qūtar) نر.م. ۱) اقلیم، سیمه: ۲) خوا، اړخ: ۳) پنډوالی، پیړوالی.

قطران (qatrán) ص. ۱) و.ګ. زرنه(۲): ۲) قیر

قطره (qatrá) ښځ.م. ۱) څاڅکی، څڅی، تراوی، د باران یوه دانه: ۲) مج. ډېره لږه اندازه.

قطع (qátsa) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) غوڅ، پرې، جلا: ۲) نر.م.ج. غوڅونه: ۳) جزم، یقین.

قطعاً (qátsám) ق. ۱) په قطعي توګه، بېخي، ګرسره، هډو، چور: ۲) یقیناً، مطمیناً.

قطعنامه (qa tasnāmá) ښځ.م. پرېکړه لیک، فیصله لیک، ریزلوشن، میني فیستو.

قطعه (qıtsá) ښځ.م. ۱) ټوکره، ټوک: ۲) پټه: ۳) قطعه خط: هغه طول چې له دواړو سره محدود وي: ٤) اد. دوه یا څو بیتونه دي چې د لومړي بیت د دوو مصرعو قافیه سره یو شی نه وي.

قطعه بازي (qıtsabāzí) ښځ.م. پټې، تاش، د پټو لوبه، د پرو لوبه، د قطعو لوبه.

قطعي (qatasí) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) مطلق، قاطع: ۲) نر.م.ج. غوڅ، زوک.

قطعیت (qatsıyát) نر.م. ۱) قطعي توب: ۲) یقیني والی، حتمي توب: ۳) قطع والی.

قطمیر (qıtmír) نر.م. ۱) د کجورې د منډکې او غوښې ترمنځ نری پرده: ۲) اد کهف د اصحابو د سپي نوم.

قطی (qutáy) ښځ.م. و.ګ. کوټی.

قفا (qafā́) ښځ.م. ۱) څټ، ورمېږ: څټمیری: ۲) ق. تر شا، پسیشا.

قفس (qafás) نر.م. کپس، پنجره، محفظه.

قفل (qūfal) نر.م. جندره، کلپ، قلف، چورک.

ققرنات (qaqar nā́t) نر.م. ککړنات، د چرګو او چرګنو یو ... چې زیاتره یې رنګ تور وي.

ققنس (qaqnás) نر. ققنوس، اور مرغه، موسیقار، یو افسانوي مرغه دی.

قلابند (qalābánd) نر.م.ج. و.ګ. کلابند.

قلابي (qulābí) نر. م قلبي، غير اصلي، جعلي.

قلات (qalā́t) نر. م. و گ. کلات.

قلار (qalā́r) ص. نر. م. ج. و گ. کرار.

قلب (qálb) نر. م. (ج. قلبونه) ۱) و گ. زړه ۱)؛ ۲) عقل؛ ۳) ديوه شي منځ؛ ٤) نسکور؛ ٥) ناچله؛ ۷) درغل، تګ.

قلباً (qálbán) ق. له زړه، د زړه له کومي.

قلب والى (qálbwā́lay) نر. م. ۱) کوټه والى، ناچلتوب؛ ۲) دروهنه، درغلتوب، تګى.

قلبه (qulbá) ښځ. م. کلبه؛ ۱) د غوايانو جوړه؛ ۲) ييوي، ييوه.

قلبي (qalbí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) دزړه، په قلب اړوند؛ ۲) ق. د زړه له کومي؛ ۳) ښځ. م. دروهنه، درغلي، تګي؛ ٤) تقلبي (پيسه).

قلت (qılát) نر. م. کمښت، کموالى، لږوالى، د کثرت مقابل.

قلتبان (qultabā́n) ص. نر. م. ج. چړوس، بړوا، دووس، بې غيرت.

قلعه (qalʕá) ښځ. م. و گ. کلا.

قلعه بېګي (qalʕabegí) نر. م. قلابېګي؛ ۱) دکلا ساتنه؛ ۲) کوټ مشر، کوتوال.

قلعي (qalaʕí) نر. م. جن. قلع، رصاص، ارزيز، ترسرپو کلک او د تورق وړ يو فلز دی.

قلعي ګر (qalaʕígár) ص. نر. م. ج. تتار، مسګر.

قلف (qulf) نر. م. و گ. کولپ.

قلفک (qulfák) نر. م. کلپکى، چوړکى، کلپک.

قلم (qalám) نر. م (ج. قلمونه) ۱) ليکانى، د ليکلو آله؛ ۲) ادبي شيوه؛ ۳) توک، جزء؛ ٤) د بوټي قلمه؛ ٥) غوڅونه؛ ٦) مج. قضا، قدر.

قلمداد (qalamdā́d) نر. م. ۱) يو شي يا څوک په ګوته کول؛ ۲) په قلم ليکل.

قلمدان (qalamdā́n) نر. م. قلمدانى.

قلمرو (qalamráw) نر. م. ۱) د واک سيمه، د اتوريتي حوزه؛ ۲) ساحه، چاپېر؛ ٤) سيمه.

قلموال (qalamwā́l) نر. م. ۱) ليکونکى، ليکوال، کاتب؛ ۲) قلم چلوونکى؛ ٤) نقاش.

قلمه (qalamá) ښځ. م. ج. د ونو يا ګلانو ښاخونه چې په ځمکه کې د ريښه کولو لپاره ښخېږي.

قلمي (qalamí) ص. نب. ۱) د قلم، په قلم اړوند؛ ۲) پيوندي؛ ۳) په قلم کښل شوى؛ ٤) نر. ښځ. م. ج. قلمي نسخه؛ ٥) مج. ښکلې، ښايسته؛

قلنج (qulánj) نر. م. و گ. قولنج.

قلندر (qalandár) نر. م. ملنګ، ګرځنده درويش، مجرد، بې قيده..

قلنګ (qaláng) نر. م. ۱) ماليه، باج، کلنګ، د ملنګ نذرانه؛ ۲) و گ. کلنګ[1].

قليل (qalíl) ص. نب. کم، لږ، نوکى، دکثير مقابل.

ق. م. (qāfmím) د قبل الميلاد لنډون دى، تر ميلاد د مخه مخفف.

قمار (qımā́r) نر. م. جواري.

قمارباز (qımārbā́z) نر. م. ج. جوارګر، څوک چې قمار وهي.

قمارخونه (qımārxūná) ښځ. م. هغه ځاى چې قمار (جواري) په کې کېږي.

قماش (qumā́š) نر. م. ۱) د کور کالي او سامان، نخي نوکر؛ ۲) جامه، [illegible]س.

قمچينه (qamčína) ښځ. م. و گ. شلاخه.

قمر (qamár) نر. م. و گ. سپوږمى.

قمري[1] (qumrí) ښځ. م. سپلمه، غمبري، کوکو کوتره، سره فاختکه، کتميره.

قمري[2] (qamarí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. قمر ته منسوب، د قمر، په قمر اړوند، د سپوږمۍ؛

قمري كليز يا سپوږميز كليز: پر ځمكه باندې شا وخواد سپوږمۍ راګرځېدل.

قنات (qanát) نر.م. ۱) مجرا، نل؛ ۲) د اوبو د جريان لپاره د ځمكې لاندې مجرا جوړول؛ ۳) و.ګ. كاريز.

قناد (qanā́d) ص. نر.م. (ج. قنادان): ۱) قند جوړوونكى؛ ۲) دخوږو جوړوونكى او پلورونكى.

قنادي (qanā́dí) ښځ.م. قناتى: ۱) دخوږو جوړولو او پلورلو دكان؛ ۲) ص. نب. په قناد اړوند.

قناعت (qınāʕát) نر.م. ۱) سكته، بسنه، صبر، راضي والى؛ ۲) تص. د نفس خوبنى.

قناويز (qanāwéz) نر.م. كناويز: ۱) شمندروز، يو ډول وريښمين توكر؛ ۳) كوتر غاړى.

قنبيله (qanbila) ښځ.م. و.ګ. كامبيله.

قنج (qanj) نر.م. ۱) قينج، ناز او ادا، كرشمه؛ ۲) مكر، دروهنه، غولونه، تېر ايستنه.

قنجوغه (qanjūǧá) ښځ.م. و.ګ. كنجوغه.

قنجي (qunjí) ښځ.م. و.ګ. كونجي، كيلي.

قند (qand) نر.م. جن. سپينه خوږه ماده ده چې د سكروز د بلورو له يوځاى كولو څخه يې جوړوي.

قنداغ (qundā́ǧ) نر.م. و.ګ. كونداغ.

قنداني (qandānáy) ښځ.م. و.ګ. : خوږه نى، كندانى.

قندي (qandí) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. د قند، په قندي موادو اړوند، له قنده جوړ.

قنديل (qandíl) نر.م. كنډل، ۱) څراغ، چراغ؛ ۲) ډيوټ، مشال، مصباح، څراغدان.

قنى (qáṇay) نر.م. ګرنګ، د پزې غليظه مايع.

قو (qū) نر.م. يو ډول لوى مرغه دى چې د هيلۍ له كورنۍ څخه دى او سپينې بڼكې لري.

قوا (quwā́) ښځ. ج. قوى د (قوه) جمع.

قواره (qawārá) ښځ.م. ۱) جوله، كرېوړه؛ ۲) شكل؛ ۳) مج. مسخه (څېره)، ناټك.

قواعد (qawāʕíd) ښځ.ج. ۱) د قاعده جمع؛ ۲) نر.م. جمع نظام، پرېډ، رسم ګذشت.

قوال (qawā́l) ص. نر.م. (ج. قوالان) ۱) ژبه ور، خوله ور؛ ۲) د ښې وراشې څښتن؛ ۳) مطرب، قوالي ويونكى؛ ٤) ديوې قبيلې نوم دى.

قوالي (qawāl í) ښځ.م. ۱) ژبه ورتوب، خبرلوڅي؛ ۲) د قوالي كسب؛ ۳) مداحي؛ ٤) په موسيقۍ كې يو طرز دى.

قوام[1] (qıwā́m) نر.م. متېه، ستن، نظام، په چا چې كوم كار قايم وي.

قوام[2] (qawā́m) نر.م. ۱) نياو؛ ۲) رښتيا؛ ۳) اعتدال؛ ٤) قامت؛ ٥) ټينګښت؛ ٦) دوام، پايښت.

قواى كار (quwāyıkā́r) نر.م. دكارقوا، هغه كسان چې په ډله ييزه توګه د دولت له خوا د عامه ګټو كارونه سرته رسوي.

قوت[1] (quwát) نر.م. قوه؛ ۱) زور، سيک، متره، طاقت؛ ۲) د فعل د صادرېدو مبدأ.

قوت[2] (qūt) جن. ۱) خواړه، روزي، غذا، طعام؛ ۲) هغه اندازه خواړه چې بدن پرې وده كوي.

قوتناک (quwátnā́k) ص. نر.م.ج. دقوت خاوند، د زور څښتن، زوروور سيكمن.

قوتى (qutáy) ښځ.م. و.ګ. كوتى.

قوده (qawdá) ښځ.م. و.ګ. كوده.

قورمه (qormá) ښځ.م. و.ګ. غورمه.

قوريه (qūryá) ښځ.م. ځوغلى، بزغلى، نيال.

قوس قزح (qawsıquzáh) نر.م. و.ګ. سره وشنه زرغونه، بوډۍ تال، سره و شنه كاسه.

قوسي (qawsí) ص نب. نر. بنځ. م. ج. د قوس، د قوس په شان، منحني.

قوغالی (quğā́lay) نر.م. و گ. کوغالی.

قول[۱] (qawl) نر.م. (ج. قولونه، اقوال) ۱) وینا، کلام؛ ۲) اعتقاد؛ ۳) تصنیف؛ ٤) ژمنه، تعهد.

قول[۲] (qol) نر.م. تاله، چور، نښاو، چول، کتی، کوتی، کوت؛ د غره وت (دره).

قول اردو (qolıurdū́) نر.م. ۱) ستر عسکري واحد ۲) له دوو فرقو څخه جوړ.

قولبه (qulbá) ښځ.م. و گ. یبوه.

قولنج (qūlə́nj) نر.م. قلنج، کولنج، د کولمې درد او مرض.

قوم (qawm) نر.م. (ج. قومونه، اقوام) قام، ملت، د قبیلو مجموعه.

قوماندان (qūmandā́n) نر.م. ۱) بولندوی، افسر؛ ۲) هر قومانده ورکوونکی.

قومانده (qumāndá) ښځ.م. بولی، امر، حکم.

قوم پرست (qawmparást) ص. نر.م ۱) پر قام مین، قام پالونکی؛ ۲) خېل یا طایفه پرست.

قومي (qawmí) ص. نر. ښځ.م. ۱) قامي، قوم، قوم ته منسوب؛ ۲) ملي، عوامي.

قومیت (qawmıyát) نر. م. ۱) قومي څرنګوالی، نښنلیتي، قومي اړیکې، ملیت؛ ۲) قوم جوړېدنه.

قونسل (qunsál) نر.م. و گ. کونسل.

قوه (quwá) ښځ.م (ج. قوي، ق) ۱) و گ. قوت[۱]؛ ۲) و گ. قدرت؛ ۳) فز. هغه عامل چې متحرک جسم ساکن او ساکن متحرک کړي؛ ٤) یو نظامي واحد؛ ۵) زور، توان، جبر.

قوي (qawí) ص. نب. د قوې یا قوت خاوند، زورور، غښتلی، مروج، ځانباندی.

قهار (qahā́r) ص. نر.م. ج. ۱) ډېر غالب، سخت برلاسی؛ ۲) انتقام اخیستونکی؛ ۳) د رب (ج) یو نوم دی.

قهر (qáhár) نر.م. قار؛ ۱) خوشکه، غضب، غوسه؛ ۲) برلاسېدنه؛ ۳) عذاب، تنبیه؛ ٤) بدله.

قهراً (qáhrán) ق. په قهر سره، په خوشکه، د قهر په توګه.

قهرجن (qahərjə́n) ص. نر.م. ج. خوشکتی، وچ، قارجن، غوسه ناک.

قهرژلی (qaháržəlay) نر.م. قهرناک، غوسه، پرغزناک، پارېدلی.

قهرمان (qahramā́n) ص. نر.م. ج. اتل، ۱) هغه څوک چې ستر زور او قدرت لري؛ ۲) اد. عمده لوبغاړی، محوري پرسوناژ، هېرو؛ ۳) نامي، نومیالی.

قهرول (qahrawə́l) مص. مت. قارول، دردول، عصبي کول، غوسه کول.

قهري (qahrí) ص. نب. ۱) د قهر، قهر ته منسوب؛ ۲) مرور، خفه، خوابدي.

قهرېدل (qahredə́l) مص.ل. قارېدل، په قهر کېدل، په خوشکه کېدل، عصبي کېدل.

قهریه (qahrıyá) ص.نب. ۱) د قهر، په قهر اړوند؛ ۲) جبري، د زور؛

قهقرا (qahqarā́) ښځ.م. قهقهری؛ ۱) کښه لېچی، شاته تګ، پرشا تګ؛ ۲) ارتجاع.

قهقهه (qahqahá) ښځ.م. کټکټی، په کټ کټ خندا، کټهار، په لوړ اواز خندا.

قهوه (qahwá) جن. ښځ. م. (ج. قهوې) کافي؛ یو بنه بوی لرونکی ځنبا ک دی چې رنګ یې زرغون یا تېز نسواري دی او د قهوې د ونې له دانو څخه جوړېږي.

قهوه خونه (qahwáxūná) ښځ.م. قهوه ځی، د قهوې د څښلو، خرڅولو او جوړولو ځای.

قهوه یي (qahwáyí) ص. نب. نر. ښځ. م ۱) تېز نسواري رنګ؛ ۲) په قهوې اړوند.

قی (qay) نر.م. ګرځون، لوست، کانګه، خوړ، استفراق.

قیادت (qıyādát) نر.م. ۱) لارښودنه، رهبري؛ ۲) پېشوایي، مشري، بومیاګلوي.

قیاس (qıyás) نر.م. ۱) سنجش، اندازه اخیستنه؛ ۲) اټکل، حدس، تخمین.

قیاسول (qıasawə́l) مص. مت. ۱) د ورته والي له مخه یو شی د بل شي سره سنجول؛ ۲) اندازه اخیستل؛ ۳) اټکلول، تخمینول.

قیاسي (qıyasí) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) په قیاس اړوند، د قیاس؛ ۲) د سنجش؛ ۳) اټکلي، تخمیني.

قیافه (qıyāfá) ښځ.م. ۱) څېره، جوله، بڼه، شکل؛ ۲) رد پېژندنه، اثر پوهنه.

قیام (qıyā́m) نر.م. ۱) پاڅون، درېدنه، ولاړېدنه؛ ۲) د ظلم و زور پر ضد د خلکو پاڅون؛ ۳) په شرعه کې: په لمانځه کې ولاړې ته وایي.

قیامت (qıyāmát) نر.م. ۱) محشر، لویه ورځ، آخره ورځ، د قیامت ورځ؛ ۲) پس له مرګه بېرته پورته کېدل.

قیامت ګلی (qıyāmát gwálay) نر.م. یو ډول ژېړ ګل دی.

قیپړ (qıpə́ṛ) نر.م. چکړ، چیکړ، ډېرې او ناولې خټې.

قیچ (qič) ص. نر.م. ج. کانګ، چقی، کړینګ، کوږ، سترګی، چیک، چیغر، چغر.

قیچي (qayčí) ښځ.م. و.ګ. بیاتي.

قید (qayd) نر.م. (ج. قیدونه، قیود) ۱) بندښت، محدودیت، خنډ؛ ۲) زنداني کېدنه؛ ۳) د بند تېرولو موده؛ ٤) ص. نر.م. بند، محصور؛ ٥) شرط، پیمان؛ ٦) مقدار، اندازه؛ ۷) تر روي د مخه ساکن توری.

قید خونه (qaydxūná) ښځ.م. ایسارځی، زندان.

قیدول (qaydawə́l) مص. مت ۱) بندول، محدودول ۲) زنداني کول؛ ۳) په عذابول؛ ٤) په اندراج یا کوم یادښت کې یوه موضوع ثبتول؛ ٥) تړل.

قیدي (qaydí) نر. ښځ. م. ۱) بندي، محبوس، زنداني؛ ۲) ص. نب. په قید اړوند.

قیدېدل (qaydedə́l) مص.ل ۱) بندېدل، محدودېدل ۲) زنداني کېدل؛ ۳) په تنګېدل؛ ٤) په اندراج کې ثبتېدل؛ ٥) تړل کېدل یا کولپېدل.

قیر (qir) جن. ډامبر، تارکول، قطران؛ یوه ګاټه، سرېښناکه، توره مایع ده چې تند بوی لري او زیاتره ورڅخه د سړکونو په جوړولو کې کار اخلي.

قیراط (qirā́t) نر.م. دا د یوه نبات د دانې نوم دی چې پخوا به یې د اصیلو فلزو او قیمتي ډبرو د تللو لپاره استعمالوله.

قیرول (qirawə́l) مص. مت. قیر کول، ډامبرول، اسفالتول، پخول.

قیرېدل (qiredə́l) مص.ل. قیر کېدل، ډامبرېدل، اسفالتېدل، پخېدل.

قیزه (qayzá) ښځ.م. کیزه، ملوني، ملونه، واګې.

قیس (qays) نر.م. ۱) قیاسول؛ ۲) په ناز او کرشمه پر لارې تګ؛ ۳) قیس عامري، مجنون.

قیسر (qaysár) نر.م. برګیر، د آس او خره یو ډول ناروغي ده.

قیسي (qaysí) نر.م. و.ګ. کیسي.

قیصر (qaysár) نر.م. کیسر؛ ۱) امپراتور؛ ۲) د روم امپراتورۍ د واکمنانو لقب؛ ۳) زار، څار، تزار، د تزاري روسیې د واکمنو لقب؛ ٤) د یوې ناروغۍ نوم دی چې خېټه پکې غټېږي او وجود درد کوي.

قیف (qif) نر.م. و گ. شوراییي.

قیم[1] (qıyám) نر.م. ج. د قیمت جمع.

قیم[2] (qayím) ص. نر.م. ۱) سرپرست؛ ۲) د وقف متولي؛ ۳) د یتیم سرپرست.

قیماق چای (qaymāqčāy) جن. کیماغ چای، قیماغ چای، یو راز څښاک دی.

قیمت (qaymát) نر.م. (ج. قیمتونه) ۱) نرخ، بیه، ارزش، ارزښت؛ ۲) ص. نر.م. ج. گران، د لوړې بیې.

قیمتدار (qimatdā́r) نر.م. و گ. قیمتي.

قیمتول (qimatawə́l) مص. مت. ۱) بیه کول، نرخ معلومول؛ ۲) گرانول، بیه جگول.

قیمتي (qimatí) نر. ښځ. م. ج. ۱) گران، د جگې بیې لرونکی، قیمتداره؛ ۲) ښځ.م. گراني، د نرخونو جگوالی، د لوړ نرخ؛ ۳) قیمتداره، عالي، مفید، د لوړ ارزښت لرونکی.

قیمومیت (qaymūmyát) نر.م. میندیتوب، ترستي شیپ، سرپرستي، یو نړیوال جوړښت دی چې د هغه په موجب د ولتونه د قیم په عنوان، د ملگرو ملتو تر نظارت لاندې د خاصو ځمکو د ادارې لپاره ځینې ژمنې کوي چې د غه ځمکې به خود مختارۍ یا استقلال ته رسوي.

قیمه (qaymá) ښځ.م. ورزلی، ورژلی، تکولی، سوکلی؛ تکولې شوې غوښې (کوفته).

قین (qin) نر.م. یو ډول شکنجه.

قینچي (qanynčí) ښځ.م. و گ. بیاتي.

قیوم (qayū́m) ص. نر.م. ج. ۱) قایم، دایم، دېر قایم بالذات؛ ۲) د ښتن تعالی یو نوم دی.

ک

ک (kā(f,p)) نر.م. ک، د پښتو الفبې درې دېرشم توری دی. ابجدي ارزښت يې «۲۰» دی.

کا (kā) ف. کوي؛ ۱) د «کول» له مصدره جوړ او د حال د فعل استمراري حالت ښکاره کوي؛ ۲) ښځ.م. خارښت، تخمار، بخار، کهه، تخور؛ ۳) نر.م. د طبلې يوه اواز ته وضع شوی لفظ دی.

کابر (kābár) نر.م. يوه اوسپنيزه آله ده چې د هغې سره د اوبو کته له ويښو او لوخو څخه پاکوي.

کابل ټايمز (kābálṭāymz) نر.م. په انګرېزي ژبه يوه ورځپاڼه ده چې د ۱۳٤۰ ش کال د باختر آژانس رياست تأسيسه کړې ده؛

کابل کالنی (kabálkālanáy) يوه خپرونه ده چې په کال يو پلا په کابل کې خپرېږي. لومړی ځل په ۱۳۱۱ ش کال کې ادبي انجمن خپره کړه.

کابل مجله (kabálmūjalá) يوه مجله ده چې له ۱۳۱۰ لمريز کال څخه را په دې خوا په مياشت کې يو ځل د پښتو ټولنې (اوس د افغانستان د علومو اکاډمۍ) له خوا له چاپه راوځي.

کابلۍ (kābláy) ښځ.م. د امير عبدالرحمن خان د زمانې يوه سکه وه چې ٦۰ پيسې کېده.

کابو (kābū́) ق. قابو؛ ۱) نږدې، نژدې، څېرمه؛ ۲) شاوخوا، تقريباً؛ ۳) په څو، څاری، متوجه؛ ٤) نر.م. واک، اختيار، طاقت.

کابوس (kābū́s) نر.م. خپسکه، قپسه، ننګڅه، کپسه، خپسه، خپسکی.

کابين (kābín) نر.م. ۱) کاوين، کابن، مهر؛ ۲) کيبين؛ کوډل، جونګړه؛ ۲) په کښتۍ کې د کښتۍ د افسر کوټه؛ ۳) په الوتکه کې مسافرانو لپاره يو محاط ځای.

کابينه (kābiná) ښځ.م. ۱) د وزيرانو پلاوی، د دولت د وزيرانو ټولی؛ ۲) د کوچنيو شيانو محفظه؛ ۳) د سلا مشورې کوټه.

کاپر (kāp(a,ı)r) ص. نر.م.ج. وګ. کافر.

کاپرازغی (kāpárazğáy) نر.م. کاپراغزی، یو ډول خر ازغن بوټی دی.

کاپرچټ (kāp(ı,a)rčát) نر.م. د تبرګي یا لوېي چړې په څېر د یوې تېرې وسلې نوم دی.

کاپرخولی (kapárxwə́lay) نر.م. یو ډول مرخېړی دی چې تنکي يې خلک خوري.

کاپرګل (kāpargwə́l) نر.م. لمرګلی، آفتاب پرست ګل.

کاپري (kāpari) جن. ۱) یو ډول غنم دي؛ ۲) جسماً کوچنی.

کاپریل (kāprél) نر.م. پجه، د کلالی فابریکه، د کاشیو جوړولو کارخونه.

کاپي (kāpí) ص. نب. نقل، سواد، نمونه، نسخه؛ ۱) په کاربون پیپر، ټایپ یا ... سره د یوه متن عیني نمونه اخیستل؛ ۲) نظیر، مثل.

کاپیټال (kāpiṭā́l) نر.م. کیپټل؛ ۱) وګ. پانګه؛ ۲) د ستون سر یا پیل؛ ۳) ص. نر.م.ج. ستر، عمده، مهم؛ ٤) مرکز، پلازمېنه؛ ٥) دپانګوالو طبقه.

کاپي رایټ (kāpiráyṭ) نر.م. د چاپ حق، د تقلید حق.

کاپیړه (kāpiṛá) ص.نب. ۱) مزی، شلند، قوي، چاغ؛ ۲) ژبوره ښځه.

کات (kāt) نر.م. ب یاتي، قیچي، کاز.

کاتب (kātíb) ص.نر.م (ج. کاتبان) ۱) لیکونکی، د چا چې کار لیکل وي؛ ۲) په ماموریت کې د ابتدایي درجې مامور؛ ۳) ادیب او پوه.

کاتره (kātrá) نر.م. لوی کندو، غټه خمبه.

کاترۍ (kātrə́y) ښځ.م. کوچنی لور، لورکی، لورګنکی.

کاتک (kātə́k) نر.م. کتک، کاتی، تر آسو وروسته میاشت؛ د هندي کال اوومه میاشت.

کاتل (kātə́l) مص. مت. په بیاتي پرې کول.

کاتلی (kātaláy) نر.م. کیشپ، کشپ، شکرتتی، کاسه ګړب، کشو.

کاتولیک (kātolík) نر.م.ج. ۱) عمومي، نړیوال؛ ۲) لبرال؛ ۳) دعمومي عیسوي کلیسا یو غړی.

کاته (kātá) ف. ۱) د غایب مفرد استمراري ماضي صیغه ده چې د کتل له مصدره جوړېږي؛ ۲) نر.ج. لیدنه، کتنه؛ ۳) ښځ.م. دفتر؛ ۲) دستورالعمل؛ ٤) تجارتي معامله.

کاتۍ (kātə́y) ښځ.م. وګ. کاتک.

کاتي (kāti) ښځ.م. زموږ د هېواد په ژبو کې یوه ژبه ده چې زیاتره په نورستان کې پرې غږېږي.

کاټ (kāṭ) ص. نر.م.ج. ۱) مطلوب لوري ته برابر، ګرځېدلی، مخ ګرځولی؛ ۲) منفي، تفریق شوی.

کاټلی (kāṭláy) نر.م. د ښکاري ټوپک کارتوس.

کاټول (kāṭawə́l) مص. مت ۱) موټر مطلوب لوري ته ګرځول، استرینګ تاوول؛ ۲) تفریقول

کاټی (kāṭáy) نر.م. ۱) د زین کاټی، د زین لرګی؛ ۲) متاک بادام؛ ۳) تبغ.

کاټۍ (kāṭí) ښځ.م ۱) موټر راګرځونه؛ ۲) مفروق.

کاټیاله (kāṭyālá) ښځ.م. لویه ویاله، لوی نهر، پاتاو.

کاټېرۍ (kāṭerə́y) ښځ.م. ارکاره، کړېڅۍ، کټېرۍ، کوړځو، کړځو، لاغو، کرچی.

کاج (kāj) نر.م ۱) وګ. ناجو؛ ۲) څېره؛ ۳) څپک، چپک؛ ٤) کاشکي، ګوندې؛ ٥) غوراشه.

کاجر (kājə́r) ص. نر.م. چغر، پټسترګی، رڼ سترګی، رډی، برګ سترګی.

کاچ (kāč) نر.م. ۱) ابس ډنډی، اس ډنډی، ډی؛ کاکیشکی، یو ډول لویه ده؛ ۲) د تنۍ سوری.

کاچوغړکه (kāčūğaṛáka) ښځ.م. میرګاټی، میږ؛ د ګاټو په لویه کې یو چال دی.

کاچوغکه (kacugaka) ښځ.م. یو ډول اغزن او ډېر تریخ بوټی دی.

کاچوغه (kāčūğa) ښځ.م. (ج. کاچوغې) کاندې، سېبی، کاشوغه، قاشقه.

کاچه (kắča) ښځ.م ۱) کچه، حد، اندازه؛ ۲) تشبیه، ورته بلل یا ګڼل.

کاڅل (kācǝl) مص. مت. اودل، اوبدل.

کاڅوړی (kācúṛay) نر.م. یو ډول بوټی دی. ښخ یې پوښ لري او سپین دی.

کاڅۍ (kācə́y) ښځ.م. کوڅۍ، پتنق، کاسۍ، د مچوغنزې او لیندۍ د تیږې ایښوولو ځای.

کاڅی (kācay) نر.م. د جولا ړمنځ، دد وړ د اوبدلو د کارڅی، ړمنځ.

کاخت (kāxt) نر.م. ۱) قحط؛ نه پیدا کېدونکی؛ ۲) نر.م.ج. د غذایي موادو... نه پیدا کېدنه.

کاختي (kāxtí) ښځ.م. ۱) قحطي؛ ۲) د غذایي موادو او... نه پیدا کېدنه.

کادر (kā́dǝr) نر.م وګ. کدر(۲).

کادری (kādráy) نر.م. ۱) شاتینګی، تینګه، توسکی؛ ۲) اونت، د ښاروي لری او کولمې.

کادمی (kādmáy) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

کاډو (kāḍó) ص. نب. (مو.) کهادو، شپېږ سریزه (راګ)، د شپېږو سرو؛

کاډیستر (kāḍistǝr) نر.م. کډیستر، کاډستر، د مالیې لپاره د عامه ځمکو د پراخوالي، قیمت او ملکیت ثبتونه.

کاذب (kāzíb) ص. نر.م.ج. درواغجن، دروغجن، دروغژن، سوږن.

کار (kār) نر.م (ج. کارونه) ۱) چار، کسب، پېشه، شغل؛ ۲) فعل، عمل؛ ۳) تمرین؛ ٤) چلند، کردار؛ ٥) صنعت، هنر؛ ٦) مهارت، ممارست.

کارازمایلی (kārazmáyǝlay) ازمېښتکار، وتلی، تجربه کار.

کاراوزار (kā́rawzār) نر.م. کارلوښي، کارسامان، وسایل.

کارباړه (kārbāṛá) ښځ.م. لاسباړه، د کار اجرت، حق الزحمه.

کاربشپړ (kārbašpaṛ) کارپای، ترپای بشپړ، کارتمامی.

کاربندی (kārbandáy) کاربندي، د کار نه کولو اعتصاب.

کاربون پېپر (kārbūnpepár) نر.م.ج. کاربن پېپر، ابرۍ، د کاربون کاغذ.

کاربېسکه (kārbéska) ښځ.م. کاربوسکه، کربسکه، مالوچ، پنبه، پومبه.

کارپوه (kārpōh) کارپېژاند، کاردان.

کارتوس (kārtūs) نر.م. کرتوس، کرتوس، کالتوس، کارطوس، ګولۍ، مرمۍ.

کارته (kārtá) ښځ.م. (ج. کارتې) ۱) مېنه، محله؛ ۲) چارټ، پلان، کارډ.

کارټ (kārṭ) نر.م. کارډ، کارت؛ نازکه مقوا په تېره؛ پته، پست کارت، بلن لیک او...

کارټن (kārṭán) نر.م. کارتن، ۱) مقوایي سوندخ؛ ۲) د دې سوندخ محتوا؛ ۳) مقوا..

کارټوګراف (kārṭográf) نر.م. کارټوګرافر، څوک چې د نقشو او چارټو د کښلو دنده ترسره کوي.

کارټوګرافي (kārṭográfí) ښځ.م. ۱) د نقشې کښلو پوهنه، د نقشې یا خریطې ایستلو علم؛ ۲) اړوند موسسه یې.

کارټوګرام (kārţográ́m) نر.م. کارټه ګریم، هغه نقشه چې جغرافیایي ستاټیمیکس د کرښو، ټکو، سیورنو ساحو... په مرسته ښيي.

کارټون (kārţū́n) نر.م. پېښېځري، کاریکاتور.

کارټوني فلم (kārţonífílm) ص.نب. له انځورو او تصویرو څخه جوړ شوی فلم چې پوهنیز، کومیک، د زده کړې... مسایل تمثیلوي.

کارجوړی (kārjōŗay) ص.نب.نر.م. کارجوړوونکی، څوک چې وران او خراب کارونه سموي.

کارځای (kārjā́y) ددندې یا کارځای، کارخونه، کارمحل.

کارچلونه (kārčalawána) ښځ.م. کارروانونه، چاره کونګ، چاره سازي.

کارخونه (kārxūná) ښځ.م. ۱) وګ. فابریکه؛ ۲) شاپ، دکان؛ ۳) پخلنځی.

کاردار (kārdár) ص.نر.م.ج ۱) وګ. کارسمونی ۲) وګ. شارژدافیر؛ ۳) وزیر؛ ٤) حاکم.

کارداري (kārdārí) ښځ.م. ۱) کارداني، په کار کې مهارت؛ ۲) مج. وظیفه، ماموریت.

کاردان (kārdā́n) ص. نر.م. ج. ۱) کارسموونی، کارپوه، تجربه کار؛ ۲) مامور، پازه وال.

کارداني (kārdānī́) ښځ.م. ۱) کارپوهه؛ ۲) پوهه، هوښیاري، څیرکي.

کاردود (kārdōd) کارډول، د کار طریقه، میتود.

کارډ (kārḍ) نر.م. وګ. کارټ.

کارډګر (kārḍagár) د کار ساحه، د کار ځانګه، کارمیدان.

کارډیوګراف (kārḍıyográ́f) نر.م. کارډیه ګریف؛ یوه آله ده چې د زړه د عمل ګراف اخلي.

کارډیوګرام (kārḍıyográ́m) نر.م. کارډیه ګریم، د زړه د عمل یا خوځېدو یو ریکارډ.

کارروایي (kārrawayí) ښځ.م. ۱) کړنه، کړه، اجراآت، کارچلونه؛ ۲) عمل، پروسیجر.

کارزار (kārzā́r) نر.م. ۱) شخړه، جګړه، جدال؛ ۲) د جګړې ډګر.

کارساز (kārsáz) نر.م. ج. ۱) کارسموونی، چاره ساز، کارسموونکی، کارچلوونکی؛ ۲) مج. پاک خدای.

کارسمونی (kārsamū́ṇay) نر.م. ۱) کاري، ماهر، کارپوه، کارداره؛ ۲) مامور، پازه وال.

کارسیالي (kārsyā́lí) د کار مسابقه.

کارښت (kārəṣt) نر.م. ۱) وګ. کارخونه ۲) هغه آله چې له انګورو پرې اوبه راویاسي.

کارغه (kārğá) نر.م. (ج. کارغان) کارګه، ورروغ، کراغ، وراغ، قارغه، یو ډول تور مرغه دی.

کارغه پسکی (kārğápəskáy) ښځ.م. قپسه، قپسی، غوا بیژه، شاپیتی، حلزون.

کارغه پل (kārğapál) نر.م. ج. کارغه پاپی، یو ډول بوټی دی چې پاڼې یې د کارغه د پنجو غوندې دي.

کارغه ټونګه (kārğáṭū́nga) ښځ.م. یو ډول غاټول (ریدي) دی. شین ګل کوي.

کارفرما (kārfarmā́) نر.م. ج. د کار امر، حاکم، د کار څښتن، هغه څوک چې چاته کار فرمايي.

کارک (kārk) نر.م. وګ. کاک ٤).

کارکړن (kārkṛán) کړنچار، کړنه، کردار، عملکرد.

کارکوټی (kārkūṭay) نر.م. کاکوټی، یو ډول وابنه دی.

کارکونډی (kārkunḍay) ښځ.م. کاکونډی، یو بوټی دی چې د غوز په اندازه دانه نیسي.

کارکوونکی (kārkawū́nkay) فا.نر.م. کاریګر، زیارکښ.

کارگاه (kārgāh) ښځ.م. ۱) کارخونه؛ ۲) کډی، کنې، تنسته، د اوبدلو آله.

کارګټه (kārgáṭa) ښځ.م. د کار ګټه، کارمزد.

کارګر (kārgár) ص. نر.م. ج. وګ. کاریګر.

کارګوټی (kārgóṭay) نر.م. وړوکی کار، سپک کار، د کار مصغر.

کارګه (kārgá) نر.م. وګ. کارغه.

کارګه ټکی (kārgáṭakay) ښځ.م. پنډیرک، پنیرک، ټکسی، ټکلی، پنهرک، یو ډول سابه دي.

کارنامه (kārnāmá) ښځ.م. ۱) د یوه شخص د تېرو اعمالو په اړه لیکنه؛ ۲) توره، توپانی، د یوه چا ستر کار یا تاریخي چاره.

کارند (kāránd) فا.ص.نب. کاریګر، فعال، تکړه.

کارنده (kārəndá) ص. نب. د کارند مؤنث، کاریګره، فعاله، تکړه.

کارنر (kārnar) نر.م. د فوټبال په لوبه کې چې ګیند دخپل ګول په امتداد له کرښې څخه وباسي

کارنیوال (kārnewāl) نر.م. کارنهول، کارناوال؛ ۱) وګ. فستیوال[۱]؛ ۲) د مسیح[ع] د ظهور د اختر تفریحي ورځې.

کاروالا (kārwála) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. د کار خاوند، کارپوه، د کار استعداد لرونکی.

کاروان (kārwā́n) نر. (ج. کاروانونه) ۱) جوپه، د سوداګرو، حاجیانو او داسې نورو یوه ډله چې یو ځای سفر کوي؛ ۲) داوښانو، اسونو، موټرونو کتار.

کاروان بوټی (kārwānbuṭay) نر.م. یو ډول سارایي سپین بوټی دی.

کاروان سرای (kārwánsaráy) نر.م. د کاروان د تم کېدو ځای یا سرای.

کاروانه (kārwāná) ښځ.م. سرکاري ډوډی، کروانه، قروانه؛ ۱) هغه لوی دېګ چې د نظامي افرادو لپاره باندې شوی وي؛ ۲) هغه سرپوښ لرونکی ستل غوندې لوښی چې خواړه په کې وړي.

کارواني (kārwāní) ص. نب. ۱) جوپه وال، په کاروان اړوند؛ ۲) د کاروان غړی.

کاروایي (kārwāyí) ښځ.م. وګ. کارروایي.

کاروبار (karūbā́r) نر.م. ۱) کار، کسب وکار؛ ۲) بوختیا، مصروفیت، مشغولیت.

کاروباري (karūbārí) ص نب. ۱) د کار خاوند، کاریګر، بوخت؛ ۲) مج. «تجار»، تاجر.

کاروړ (kārwaṛ) د کاروړ، د ګټې اخیستنې وړ، کارآمد.

کاروزیار (kārozyā́r) هڅه وهاند، کاروکوښښ، کار و زحمت، کار وکړاو.

کارول (kārawə́l) مص.مت ۱) استعمالول ۲) کار ترې اخیستل؛ ۳) الګول؛ ٤) وياله پاکول یا ایستل.

کارونځی (kārawánǰay) د کاروني ځای، د استعمال ځای.

کارونوړ (kārawánwáṛ) د کاروني یا استعمال وړ.

کارونه (kārawána) ښځ.م. کارول، استعمال.

کارویش (kārweš) د کار ویش، د کار تقسیم.

کاره (kārá) ښځ.م. ۱) کاری، اوږده، کم سوري د لښتو جوړ شوې توکری؛ ۲) یو ډول ږدن دي؛ ۳) هرکاره، کړځي.

کاری (kārə́y) ښځ.م. ۱) د انګورو کواره (سوده، کجاوه)؛ ۲) وګ. خلیج؛ ۳) وګ. کاره ۱).

کاري (kārí) ص. نب. ۱) کاریګر؛ ۲) د مهارت خاوند؛ ۳) د کار وړ؛ ٤) اغېزناک، مؤثر.

کاریانه (kāryāna) ښځ.م. یو ډول نبات دی چې د ږدنو او غوښتو په څېر پاڼې کوي.

کارېدل (kāredál) مص. ل ۱) استعمالېدل؛ ۲) کار ځني اخستل کېدل؛ ۳) مصرفېدل؛ ٤) د ویالې پاکېدل.

کارېز (kāréz) نر.م. ترځمکې لاندې د اوبو مجرا.

کارېزک (kārezák) نر.م. ۱) و.گ. کارېزه؛ ۲) کارېږه، یو نبات دی چې ښه خوند لري.

کارېزکن (karezkan) نر.م. کارېزکیندونکی، کارېز ایستونکی.

کارېزه (kārezá) ښځ.م. کاهرېزه، کارېزی، کارېزک، یو ډول ازغن بوټی دی.

کارېزي (kārezí) ص. نب. ترکارېزلاندې، هغه ځمکه چې د کارېز په اوبو خړوبېږي.

کارېږه (kārežá) ښځ.م. و.گ. کارېزک ۲).

کاریس (kārís) نر.م. د غاښونو چینجن والی، د غاښو چینجن توب.

کاریکاتور (kārikātór) نر.م ۱) و.گ. کارتون؛ ۲) بدورته والی، قبیح شباهت؛ ۳) مسخره.

کاریکاتوریست (kārikā torist) نر.م.ج. د کارتون انځورگر، کاریکاتور کښونکی.

کاریگر (kārigár) ص.نر.م (ج. کاریگران) کارگر؛ ۱) کارکوونکی؛ ۲) کسبگر؛ ۳) ماهر، تکړه، لایق؛ ٤) زیارایستونکی، زیارکښ.

کاریگري (kārigəri) ښځ.م. ۱) کار، کارکول؛ ۲) کسب کول؛ ۳) مهارت، لاس درلودنه؛ ٤) ص. نب. په کاریگر اړوند.

کارین (kārín) نر.م. ۱) غرنۍ للمه ځمکه چې کله کله کرله کېږي؛ ۲) بې حاصله ځمکه.

کاړ (kāṛ) نر.م. شنکاړ، کرېړ، جغل.

کاړساغ (kāṛsāğ) نر.م.ج. و.گ. کاړساو.

کاړساو (kāṛsáw) ص. نر.م.ج. کاړساغ، اوږده مخی سری چې په وجود خوار وي.

کاړکاړ (kāṛkāṛ) نر.م. نهایي بدحالي.

کاړکوټ (kāṛkūṭ) ص.نر.م.ج. گاړگوټي ویښته، گوړگوټي.

کاړو (kāṛū) نر.م. و.گ. کاړي ۱).

کاړوکوړ (kāṛ(ū,o)kūṛ) نر.م. ۱) شور، ځوږ؛ ۲) د لوښو گډوډ اواز.

کاړه (kāṛa) جن. ۱) اوماچ، اماچ، کاړي؛ ۲) جن. کاړی، هغو اوبه چې په غلا متهم پرې معلوموي؛ ۳) ښځ.م. د درس گردان؛ ٤) کړه، عمل.

کاړي[1] (kāṛi) ص.نب. کاړو، کوفته، قیمه، تکېدلې، کوفته شوې غوښه.

کاړي[2] (kā́ṛi) جن. ۱) کړو، لاوند، کاړه، لاوڼ، تودې شلومبې؛ ۲) جن. و.گ. کاړه ۱)، ۲).

کاړې (kāṛé) ښځ.م. کاړه، د طالبانو د درس گردان.

کاړۍ (kāṛáy) ښځ.م. کاړه، کاړي، توکرۍ، له لښتو جوړه توکرۍ.

کاړین (kāṛín) ص. نر.م.ج. د کاړ، کاړزینه، هغه ځای چې کاړ او تیږې لري.

کاړینگ (kāṛing) ص. نر.م. چېک، کوږ سترگی، بهنگا، کړینگا، چپا، چنگره.

کاړې واړې (kāṛewāṛe) ص. نب. سست پست، لټ، تمبل، شاړ واړ، لټ پټ.

کاز (kāz) نر.م. ۱) بیاتې، قیچې؛ ۲) د ځنگلي ځناور غار؛ ۳) ځېره، کوډې؛ ٤) جنغوزی؛ ٥) سمڅ، کندر؛ ٦) و.گ. قاز؛ ۷) ځله، شوق.

کازمن (kāzmə́n) نر.م. تلوسه لرونکی، لېوال، ارزومند، غوښتونکی.

کازمني (kāzmanī́) لېوالتیا، ځوبمني، علاقمندي.

کازمیک (kāzmík) ص.نر.م.ج. کوزمیک.

کازي خر (kāzixár) نر.م. زنځه، ماما غواگی، یو ډول حشره ده، دبرې پښې لري.

کاږ (kāẓ) ف. ۱) د کاږل او کږېدل فعلي بنسټ دی؛ ۲) نر.م. مینه، تلوسه، شوق.

کاږبل (kāẓbál) نر.م. کوږ، کږبل، یو څناور دی.

کاږل (kaẓəl) مص. مت. کښل، وېستل، ایستل، باسل، وکښل، راښکل.

کاږه (kāẓə́) نر.ج. خوږ ویلنی، کاږه ویلنی، بادیان، کلوو.

کاږه ویلنی (kāẓə́wilánay) جن. بادیان.

کاسب (kāsíb) ص. نر.م.ج ۱) کسبگر، د کسب خاوند؛ ۲) سوداگر؛ ۳) حاصلوونکی.

کاسبرگ (kāsbărg) نر.م. د طاسبرگ په قاعدو کې زرغونه پاڼه (و گ. طاسبرگ).

کاست (kāst) نر.م. ۱) دروه، درواغ؛ ۲) و گ. کاسټ.

کاسټ (kāsṭ) نر.م. کاست؛ صنف، طبقه، ذات، قوم، ذات پات، بَرن، د هند ارثي مذهبي فرقه.

کاسټیک (kāsṭík) ص. نر.م.ج. خوړونکی، فاسدوونکی، هغه چې د کیمیاوي تعامل په وسیله ژوندی نسج له منځه وړلای شي.

کاسني (kāsní) جن. کاسنی، خربوله، تریزه، تریخه، سیگولی، شیگولی، یو ډول تریخ بوټی دی.

کاسوڼی (kāsúṇay) نر.م. یو ډول نبات دی چې سور گل کوي، خلک یې خوړو ته پخوي.

کاسه (kāsá) ښځ.م. نس لرونکی مدور لوښی.

کاسه گرب (kāsagṛáb) نر.م. کپشپ، کشپ، شمشتی.

کاسي (kā́si) نر.ج. کاسیان، په پښتنو کې د سړبن نیکه د دریم زوی اولاده.

کاسی (kāsáy) ښځ.م. گوتری، تاکی، پتق، پتخ، د غولکې او لینډې د خرمنې توته.

کاسیر (kāsír) نر.م.ج. بدلمنی، زناکار، زاني، بدسترگی.

کاسیره (kāsirá) ص. ښځ.م. ۱) بدکاره ښځه، بدلمنې، فاحشه؛ ۲) مرداره، پرشوق اوښتې؛ ۳) ښځ.م. و گ. کسیره؛ ۴) د «پاخه وېش» په سیستم کې د ځمکې داندازې مقیاسي معیاري واحد دی چې دیوې پیسې شلورمه برخه کېږي.

کاسیري (kāsirí) ښځ.م. کاسیروالی، بدلمني، زناکاري.

کاش (kā̌s) ند. ۱) و گ. کشکې؛ ۲) نر.م. قاش، د تمانچې پوښ؛ ۳) د زین پوښ؛ ٤) توټه، پره، چنده.

کاشری (kāšráy) نر.م. و گ. کاشین ۱).

کاشف (kāšíf) نر.م.ج. ۱) کشف کوونکی، راښکاره کوونکی، راپېدا کوونکی.

کاشکې (kāške) ند. و گ. کشکې.

کاشواز (kāšwā́z) نر.م.ج. ۱) کلاتکار، مشروټ؛ ۲) مج. سوډر، احمق.

کاشوغه (kāšū́ğa) ښځ.م. و گ. کاچوغه.

کاشي (kā́ši) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. ۱) ساده یا نخش لرونکې او لعاب داره (خښته)، کاشین؛ ۲) نر.م.ج. کاشي کاري شوی.

کاشیگر (kāšigə́r) ص. نر.م. د کاشیو جوړولو کسبگر.

کاشین (kā́šín) نر.م. ۱) کاشری، تغاره، لوی خاورین لوښی؛ ۲) و گ. کاشي ۱).

کاظم (kāzím) ص. نر.م. ۱) زغمونکی، درد سره تېرونکی؛ ۲) خاموش، ساکت.

کاغ (kāğ) ص. نر.م.ج. ۱) هوښیار، پوه، دانا؛ ۲) احتیاط کاره؛ ۳) د کاغی اواز؛ ۲) کانگه؛ ٤) نر.م. و گ. کارگه.

کاغتوب (kāğtób) نر.م ۱) کاغ والی، هوښیاري، څیر ک توب؛ ۲) احتیاط.

کاغذ (kāğáz) نر.م. چغز، یوه نازکه، د تاوېدو او کتېدو ور ورقه (پاڼه) ده چې په لیکلو، چاپ، دیکور... کې کار ځنې اخلي.

کاغذباد (kāğazbád) نر.م. بادیوه، کاغزباد، پتنګ، ګوډي پران، ګوډی.

کاغذدانی (kāğazdānáy) نر.م. هغه توکری یا لوښی چې ناکاره کاغذونه په کې اچوي.

کاغذي (kāğazí) ص.نب.نر. ښځ.م. ۱) په کاغذ اړوند؛ ۲) د نازک قشر لرونکی-کاغذي بادام؛ ۳) نر.م. لیک ورونکی.

کاغل (kāğál) نر.م. لست، لېست.

کاغمه (kāğmá) نر.م. قاقمه، قاغمه؛ ۱) یو ورېن توکر دی؛ ۲) یو ډول نري او قیمتي تغر دی.

کاغه (kāğa) ښځ.م. وګ. کاغی.

کاغی (kāğáy) ښځ.م. زاغچه، کراغی، توره، ترکارګه وره او حلاله مرغی ده مکوښه یې سره وي.

کاف (kāf) نر.م. د «ک» د توري اواز او تلفظ.

کافر (kāf(á,í)r) ص. نر.م. ج. (ج. کافران) کاپر، ۱) کفر کوونکی؛ ۲) بې ایمانه، بې دینه.

کافرګل (kāfirgwál) نر.م. وګ. لمرګلی.

کافري (kāfirí) ښځ.م ۱) کفر، بې دیني، نامسلماني ۲) ص. نب. د کافر، کافر ته منسوب.

کافور (kāfúr) جن. یو ډول سپینه، الوتونکې ماده ده چې د کافور له ونې څخه لاس ته راځي.

کافي (kāfí) ښځ.م. کاپي؛ ۱) کافه، چای خونه، قهوه خونه؛ ۲) هوټل، رستوران؛ ۳) وګ. قهوه ۴) ص. نب. نر. ښځ. م. بسیا، بس کېدونکی، بې نیازوونکی؛ ۵) نر.م. (مو.) د سري راګ له پنځوو راګنیو څخه یوه سنګیر نه راګني ده.

کافین (kāfín) جن. کې فیین، د قهوې جوهر؛ طبي دارو دی او په قهوه، ککو، چایو او کولا کې پیدا کېږي.

کاک (kāk) نر.م. کوک؛ ۱) په تیږه پخه شوې ډوډۍ؛ ۲) خوږه ډوډۍ؛ ۳) خیراتي ډوډۍ چې د وچکالۍ په وخت کې پخېږي؛ ٤) څنګه، کارک، د کارک خولبوری، د کارک خولپوټی.

کاکا (kāká) نر.م. اکا، تره، د پلار ورور.

کاکاو (kākáw) ښځ.م. جن. وګ. ککاو.

کاکتوس (kāktús) نر.م. وګ. زقوم.

کاکړی (kākaṛáy) ص. ښځ.م. ج. کاکړي غاړي، کاکړي لنډۍ؛ چې له دوو مسریو څخه جوړ شوې دي. هره مسرۍ یې اته اته سېلابه لري.

کاکک (kākák) نر.م. کاکاګی، د کاکا مصغر.

کاککش (kākkáš) نر.م. هغه آله چې د بوتل کاک پرې ایستل کېږي.

کاکل (kākúl) نر.م. ۱) پېکی، پچکه، پلکی، وربل، څونډی؛ ۲) څنې؛ ۳) ګوړ ګوتې ویښتان.

کاکلي (kākūlí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱) پېکی لرونکی، کاکل لرونکی؛ ۲) څنېور، څونډور؛ ۳) ښځ. م. یوه حشره خوړونکی مرغۍ ده.

کاکنج (kākánj) جن. پړدن، غوښت غوندې یو ډول غله ده (وګ. پړدن)

کاکو (kākó) نر.م. ۱) اکا، کاکا؛ ۲) مشر او سپین ږیری ته د احترام په ډول ویل کېږي.

کاکوتي (kākūtí) ښځ.م. ج. کالکوتې، ویلنې، د یوه نبات خوشبویه او خوندوري پاڼې دي.

کاکوړه (kākoṛá) ښځ.م. ۱) پړسېدلی ځای؛ ۲) دُره بازي، یوه لوبه ده؛ ۳) منغوني؛ مرغوني؛ ٤) ترتری، تتله.

کاکونړی (kākūnḍáy) نر.م. کارکونړی، مرکونړی، یو سارایي اغزن بوټی دی.

کاکی (kàkáy) ښځ.م ۱) گونگټ، گونگتی، چاچی د خوشایي حشره؛ ۲) ښځو ته د احترام لقب.

کاکي (kākí) ښځ.م. کاکېچ، دی، کاکیشکی؛ د هلکانو یو ډول لوبه ده.

کاکېچ (kākéč) نر.م. و گ. کاکي.

کاکیشکی (kākiškay) نر.م. دی، کاکی، کاکیچ، د هلکانو یوه لوبه ده.

کاګل[1] (kāgál) نر.م. ۱) لهو، اخپې، رویکار؛ ۲) جن. ددغه کار مواد.

کاګل[2] (kāgal) نر.م. یو ډول نل دی چې په اوبو کې راشین کېږي.

کال (kāl) نر.م. (ج. کلونه) ۱) د ۳٦٥ ورځو یوه دوره چې پر ۱۲ میاشتو وېشلې ده؛ ۲) تلین؛ ۳) انکر، اړه، وېره، منهو.

کال اینداره (kālindārá) ښځ.م. کال هینداره؛ ۱) جنتري، کلیز؛ ۲) د یوه کال د پېښو یا چارو بیان یا راپورتاژ.

کالباړه (kālbāra) ښځ.م. کالنی معاش، کالنۍ اجوره. کلنی تنخوا.

کالبد (kālbūd) نر.م. کالبوت.

کالبر (kālbár) نر.م ۱) و گ. کالیبر؛ ۲) سالبره، هغه ونه چې یو کال مېوه کوي او بل کال یې نه کوي.

کالبوت (kālbūt) نر.م. کالبت، کالبد؛ ۱) بدن، جسم، تن، پڅی؛ ۲) جسد، بې اروا بدن.

کالج (kālíj) نر.م. (ج. کالجونه) ۱) پوهنځی، د لوړو زده کړو موسسه؛ ۲) تر لسم ټولګی لوړه تعلیمي موسسه.

کال خوا (kālxwá) ص. نب. کالخوایه، کالخا؛ ۱) واکمن؛ ۲) اداره کوونکی، څارونکی.

کال خوای (kālxwāy) نر.م. ج. ۱) د واک او اختیار څښتن؛ ۲) خیرخواه.

کالدانه (kāldāná) ښځ.م. سالدانه؛ یوه دانه ده چې د انسان پر بدن راخېژي.

کالر (kālár) نر.م. ۱) د کمیس غاړه، گرېوان، د خت غاړه؛ ۲) د سپي یا آس د غاړې چرمي طوق.

کالښود (kālṣōd) نر.م. کلیز، کال هینداره، جنتري.

کال غوټه (kālğwaṭa) ښځ.م. کالیزه، تلین.

کالک (kāləḱ) نر.م. و گ. کالکه.

کالکچو (kālakačū́) نر.م. ج. د مالوچو ډنډر، د مالوچو د بوټي ډونډۍ.

کالکنډی (kālkanḍáy) نر.م. و گ. کالکونډی.

کالکوچ (kālkúč) نر.م. ۱) کوز؛ ۲) تاو راتاو، پېچلی، نغښتی؛ ۳) نر.م. مکر، فریب، چل.

کالکوچکه (kālkočáka) ښځ.م. کالکوچه، کالکوچي؛ ۱) غوږدانګي؛ ۲) په یوه چاره کې خنډ پیدا کول.

کالکوچن (kālkočə́n) نر.م. کالکوچی؛ ۱) چلي، دروغلی، چلباز؛ ۲) کړکېچن، جنجالي، سرتمبه ۳) پېچلی، مغلق؛ ٤) مج. کوږ.

کالکولتیک (kālkolıtík) نر.م. و گ. فلز.

کالکوندی (kālkūndáy) نر.م. ۱) د ستمبول، کارکونړی؛ ۲) اوم ختکی، اومه خربوزه.

کالکه (kāláka) ښځ.م. تپوسی، د پنبې غوزه، د مالوچو غوزه.

کالکی (kāləkáy) ښځ.م. د (پاڼي) گیاه ته ورته یو ډول بوټی دی.

کال گټه (kālgáṭa) ښځ.م. د کال گټه، کالنی فایده، کلنی عاید.

کالنی (kālanáy) ص.نر.م ۱) کلنی، په کال اړوند؛ ۲) ښځ.م. کالیز، تلین.

کالنۍ (kālanáy) ښځ.م. ج. کلنۍ خپرونه، کالنۍ نشریه، هغه خپرونه چې د یوه کال مهمې پېښې، مهم معلومات او... په لنډه توگه په کې لیکلې شوې وي

کالوري (kālorí) ښځ.م (ج. کالورۍ) فز. کالرې، کیلرې، د تودوخې د مقدار یویز (واحد).

کالوري میټر (kālorimiṭár) نر.م. یوه آله ده چې د تودوخې مقدار معلوموي.

کالوس (kālús) ق. وگ. کالوسر.

کالوسر (kālusár) ق. کالوس، سروکال، گرده کال، ټول کال.

کالوني (kāloní) ښځ.م. (ج. کالونۍ) کولوني؛ ۱) وگ. مستعمره؛ ۲) دسالرونکو اجسامو هر گروپ؛ ۳) د ورتو باکتریاوو یو گروپ.

کاله (kālá) نر.م. ۱) وگ. کهول؛ ۲) د کهول مغیره حالت.

کال هینداره (kālhindā́ra) ښځ.م. وگ. کالیز.

کالي (kālí) نر.ج. ۱) وسله؛ ۲) د کالي جمع.

کالی (kāláy) نر.م. ۱) جامه، لباس، پوښاک؛ ۲) گانه، پسول، زیور؛ ۳) اسباب، سامان.

کالیبر (kālibár) نر.م. کالبر؛ ۱) اندازه، قالب؛ ۲) چاپ، د ټوپک، توپ د میل د خولې دوره؛ ۳) د گولۍ، کارتوس د قطر اندازه.

کالیز (kālíz) نر.م. کال هنداره، جنتري، تقویم.

کالیزه (kālíza) ښځ.م. کلیزه، تلین، کالنۍ.

کام (kām) نر.م. ۱) وگ. قوم؛ ۲) تالو، کومې، حلق؛ ۳) هدف، مرام، مقصد؛ ٤) یوه دانه ده چې د آس په تالو کې د اوریښو د نه ورکولو له امله پیدا کېږي.

کامبوری (kāmbū́ray) نر.م. ۱) د وښو او تانتو میده گی؛ ۲) لکړ، کانکړ؛ ۳) مج. بې کاره شي.

کامبېله (kāmbelá) ښځ.م. کمبېله، گمبېله؛ یوه ونه ده؛ د دغې ونې مېوه سرې دانې لري.

کام پرست (kāmparást) ص. نر.م. ج. پر کام مین، کام خوښوونکی. د خپل قوم (قام، قبیله، ملت، خېل) سره مینه لرونکی.

کام پروري (kāmparwarí) ښځ.م. کام پالنه، د خپل قام (قوم، قبیله، ملت، خېل) پالنه.

کامچه (kāmča) ښځ.م. خمچه (گوته)، گچنۍ، خچنۍ، خچۍ، مچۍ، خنصر.

کام خور (kāmxór) نر.م. یو ډول غټ کب دی چې نور واړه کبان خوري.

کامران (kāmrā́n) ص. نر.م. ۱) بریالی، کامیابه؛ ۲) بختور، نېکمرغه؛ ۳) عیاش.

کامگار (kāmgā́r) ص. نر.م.ج. وگ. کامران.

کامل (kāmíl) ص. نر.م.ج. ۱) بشپړ، پوره؛ ۲) بې عیبه، بې نقصه.

کاملاً (kāmílán) ق. په کامله توگه، په بشپړ ډول، په پوره ډول، گرده، ټول.

کاملتوب (kāmıltób) نر.م. بشپړوالی، کمال، کاملوالی.

کاملول (kāmılawál) مص. مت. تکمیلول، بشپړول، پوره کول، کمال ته رسول.

کاملېدل (kāmıledál) مص.ل. ۱) تکمیلېدل، بشپړېدل، پوره کېدل، کمال ته رسېدل.

کام ناکام (kā́mnākā́m) ق. اجباراً، په مجبوریت سره، د مجبوریت له مخې، خامخا.

کامنویلت (kāmənwílt) نر.م. ۱) دیوه ملت یا دولت ټول خلک؛ ۲) د خلکو حکومت، خپلواک حکومت؛ ۳) د خپلواکو دولتونو اتحادیه؛ ٤) عامه هوساینه؛ ۵) گډ گټې، مشترک المنافع.

کامود (kāmód) نر.م.) (مو.) د دیپک راګ یوه راګني ده.

کامه (kāmá) ښځ.م. (تن.) «وېرګول»، ټروني، چپه پېښ؛ په لیک نښو کې داسې (،) یوه علامه ده؛ چې په لوستلو کې د لنډ توقف او د لیست د وله کلیمود بېلولو او...لپاره کارېږي.

کامي (kāmí) ص. نب. نر. ښځ. م. د کام، قامي، قومي، ملي، په کام اړوند.

کامیاب (kāmyā́b) نر.م.ج. بریالی، موفق، کامران، خپل هدف ته رسېدلی.

کامیابول (kāmyābawə́l) مص.مت. کامیاب کول، بریالی کول، موفقه کول، خپل هدف ته رسول.

کامیابېدل (kāmyābedə́l) مص. ل. بریالی کېدل، موفقېدل، هدف او هیلې ته رسېدل.

کامیون (kāmiyū́n) نر.م. ۱) درې، تیټه او کلکه عراده چې مالونه په کې وړي؛ ۲) واګون، ترک.

کان (kān) نر.م. (ج. کانونه) ۱) معدن، درنګ؛ ۲) انز. نی؛ ۳) پښت، نسل.

کانا (kāna) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. کانا، ببرا، ساده، سوډر، شوده.

کانال (kānā́l) نر.م. (ج. کانالونه) کینل؛ ۱) د اوبو رسولو یا بېولو لپاره اوبیزه مصنوعي لاره؛ ۲) نهر، پاتاو. لویه ویاله.

کانپوهنه (kānpohana) ښځ.م. کانپېژندنه، معدن پېژندنه.

کانپېژاند (kānpežand) فا. نر.م. کانپوه، معدنپوه، د کان متخصص.

کانتار (kāntā́r) نر.م. غټه چونګښه، لویه ژیړه چونګښه.

کانتور (kāntū́r) نر.م. کونتور، خاکه، طرحه، دیوه شکل، کتلې، خاورې... خاکه.

کانته (kāntá) ښځ.م. ۱) لویه جارو؛ ۲) د شولو یو مرض دی؛ ۳) پنجه، د دوه ی خوړلو پنجه.

کانتی (kāntəy) ښځ.م. ۱) اډانه، کوخر، دوتنه، د کتاب پوښ؛ ۲) تاپوره، د تخرګ امسا؛ ۳) د زین کاتي؛ ۴) تېکی، نیام.

کانتین (kāntín) نر.م. کینټین؛ هغه دوکان چې د ښوونځي، پوهنتون، عسکر کوټ، محبس، روغتون او یا ... په غولې کې وي.

کانجر (kānjár) ص. نر.م.ج. هغه خوک چې بانه یې د بېر زیات او په غیر طبیعي توګه رېږي.

کانجڼ (kānjə́n) نر.م. ۱) د ارهټ غټ عمودي میل ۲) ص. نر.م.ج. کوډ وړ (سړی).

کاندی (kāndə́y) ښځ.م. سیپی، کاچوغه، قاشقه.

کاندي (kā́ndi) ف ۱) کوی، د استمراري حال صیغه ده؛ ۲) کېږي، د راتلونکي زماني یوه صیغه ده، د غایب مفرد او جمعې لپاره راځي.

کاندی (kānday) نر.م. ۱) لرګین کندو؛ ۲) کاندی یا کانه د سرکنډي (یو ډول وابښه) په مانا «ظفراللغات» اخیستی دی.

کاندید (kāndíd) ص. نر.م.ج. نوماند، کاندیدا، ولاړ، درېدلی، داوطلب، نامزد.

کاندیدول (kāndidawə́l) مص.مت. نوماندول، داوطلب کول، درول، نامزدول.

کانډال (kānḍā́l) نر.م. کنډول، کودی، کوډۍ، د خاورین لوښي پنډ کودرکی، خاورین ماټ لوښی.

کانډکټر (kānḍaktə́r) ص. نر.م.ج. ۱) لاربنود، رهنما؛ ۲) د موزیک لاربنود؛ ۳) د سرویس نګران؛ ۴) د برق د جریان تېروونکی جسم.

کانډوله (kānḍóla) ښځ.م. یو ډول غرنی نبات دی، ښخ یې د پتاټې غوندې دی.

کانډیاتي (kāndyāti) جن. کنډیاتی، اوم کند، خام کند، کنډ، کنډا.

کانډیال (kāndyāl) نر.م. د بوټو کې د کورنۍ یو ډول خړ، بې پاڼو او شیدي لرونکی نبات دی.

کانره (kānara) ښځ.م. (مو.) کانهرا، کانهره، کانړه، د دیپک یوه راګني ده.

کانسرو (kānsārw) جن. وګ. کنسروه.

کانسوننټ (kānsūnənṭ) نر.م. صامت، اصلي غږ؛ ۱) هغه اواز چې د هغه د ادا کولو پروخت د صوتي اعضاوو د تماس له امله د هوا په جریان کې انسداد یا بندښت پېښ شي؛ ۲) په تون کې هارموني لرونکي.

کانغوزک (kānǧuzak) نر.م. تمبور، د مرغۍ نیولو لومه چې په غونډاري ختـه کې ایښودل کېږي.

کانفدرېشن (kānfidrešən) نر.م. کانفدراسیون، اتفاق، یووالی، یولاس کېدنه؛ ۱) د څو تنظیمو یوون؛ ۲) دخپل منځي مرستې دفاع او... د څو دولتو یوون (اتحاد).

کانفلور (kānflor) جن. کارن فلور، دپېرنې اوړه، ددانو غلو اوړه، د یو ډول جوارو اوړه.

کانکرت (kānkrət) نر.م. باتور، روېهدر، د باز د کورنۍ یو ښکاري مرغه دی.

کانکرېټ (kānkreṭ) جن. کانګرېټ؛ یوه ډېره کلکه او سخته ماده ده چې د شګو، سیمینټ او اوبو له ګډون څخه جوړېږي.

کانکرېټول (kānkreṭawəl) مص. مت. ۱) له کانګرېټ څخه جوړول؛ ۲) مشخصول، ټاکل؛ ۳) مج. کلکول، سختول.

کانډړ (kāndaṛ) ص. نر.م.ج. ۱) کانګړ، مراوی، زمول؛ ۲) بې پاڼو ډنډرې: وګ. کامبوری.

کانکن (kankan) فا. نر.م. کان کیندونکی، کان ایستونکی.

کانکور (kānkor) نر.م. کنکور؛ ۱) په ازموینه کې د ګډون مسابقه، رقابتي ازموینه؛ ۲) ګڼه مرسته؛ ٤) ګڼه، جمعیت، ازدحام.

کانګر (kāngar) جن. کاړ، کانګړ، جغل، شګه، میده تیږه.

کانګرس (kāngris) نر.م. کنګره؛ غونډه، سره راټولېدنه، غونډېدنه، اجلاس، اسامبله، انجمن، میټنګ.

کانګرو (kāngərū) نر.م. کانګورو؛ له کڅوړه لرونکو حیواناتو څخه دی.

کانګره (kāngara) ښځ.م. وګ. کانګرس.

کانګړ (kāngaṛ) نر.م.ج، کانګړ، مراوی، جینګ، زمول، شیته.

کانګلومرېټ (kānglomərēṭ) جن. (جیا.) کانګلامریت؛ د رسوبي تیږو یو ډول دی.

کانګو (kāngō) ښځ.م. کونګ، کونګی، بوم، جغد، یوه مرغۍ ده چې د ورځې څه نهویني خو په تیاره کې لیدل کولای شي.

کانګوړه (kāngoṛa) ص. ښځ.م.ج، مښتې ژبه، نښتې ژبه، تتله.

کانګه (kānga) ښځ.م. ۱) خواګرځېدنه، قی، استفراق؛ ۲) کونی، یوه خزنده ده چې د مالو په غوږو او پوستکي کې وي او وینه یې څښښي.

کانګې (kānge) ښځ.م. کانګه، قی، استفراق، ګرځون.

کانګۍ (kāngay) ښځ.م. انګازه، ازانګه، د پیرپانو غږ، د اواز غبرګون.

کانون (kānūn) نر.م. ۱) اورغالی، اورتون؛ ۲) د قانون مغفن؛ ۳) مرکز؛ ٤) کوره.

کانه (kāná) ښځ.م. ۱) بد ازمېښت، ناڅاپي پېښه؛ ۲) مصیبت؛ ۳) معامله؛ ٤) دمخ پورتني برخه ٥) د مرغۍ وزر؛ ٦) و.گ. کانا؛ ۷) خوسا؛ ۸) سرکندی، یو ډول وابښه دی؛ ۹) د عینکو فریم.

کانه وانه (kānáwanā́) ښځ.م. (ج. کانې وانې) ۱) عجیبه پېښه؛ ۲) آنه بانه، څنگه او ولې، هغه دا.

کاني (kāní) ص. نب. معدني، له کان سره تړلی.

کانۍ (kānáy) ښځ.م.ج. ۱) د وښو خاشه، د وښو ډکی؛ ۲) دغوړ سوړه؛ ۳) نل، دورمه، د نی قلم؛ ٤) د اري سوهان؛ ٥) د چرگ د ښکې ښځ؛ ٦) د چلم نل؛ ۷) دغشي سر؛ ۸) والی، لښتی؛ ۹) اکانی، د تره د ښځې لقب.

کانې (kā́ne) ف. کوي، لکه: څه کانې؟.

کاڼ (kāṇ) نر.م. ۱) د ښېرۍ د ونې په ښېر یوه غړنی ونه ده؛ ۲) نر.م.ج. و.گ. کاړ.

کاڼا (kā́ṇā) ص. نب. و.گ. کانا.

کاڼاو (kāṇā́w) نر.ج. کڼا، د پښ (آهنگر) سامان و اسباب.

کاڼه (kā́ṇa) جن. بډگال، د لوخو گل.

کاڼی (kā́ṇay) نر.م (ج. کاڼي) ۱) وړه غونډه تیږه؛ ۲) د وزن کولو ډبره؛ ۳) د سیند د غاړې ښویه ډبره؛ ٤) قیمتي غمی؛ ٥) ص. نر.م. کاڼا، کانا ٦) کوږ سترگی؛ ۷) په یوه سترگه ړوند.

کاڼۍ (kāṇáy) ف. کوئ، کړئ، کانئ.

کاڼي ټک (kāṇiṭák) ص. نر.م. تیږې ماتوونکی، تیږې ایستونکی، گټې یا ډبرې ماتوونکی.

کاڼیز (kāṇíž) ص. نر.م. کاڼووالا، کاڼیزه؛ ۱) د تیږې، له کاڼي یا ډبرې جوړ؛ ۲) قیمتي غمی؛ ۳) سخت، کلک؛ ٤) مج. سخت زړی، ظالم.

کاڼي کړپ (kāṇikráp) نر.م ۱) د سپارکی لوبه، سپرلو، د کوچنیانو لوبه ده؛ ۲) د ژرندې د پل جوړونکی؛ ۳) ترپلونکی، ترپندی.

کاڼي کودي (kāṇikawdí) نر.ج. لوبې کودي، د کاله لوښي، د کور شیان، اثاث البیت.

کاڼي کوړم (kāṇikwṛám) نر.م. ۱) ښځې ورک کېدل؛ ۲) کانیگرام.

کاواک (kāwā́k) ص. نر.م.ج. کاواکه، بې باک، بې پروا؛ ۱) سست او د لوېدو په حال؛ ۲) تش، گوگ؛ ۳) بې اختیاره (سړی)؛ ٤) مج. پوچ خولی.

کاواکي (kāwākí) ص. نب. ۱) و.گ. کاواک؛ ۲) ښځ. م.ج. کاواکوالی؛ ۳) ډډوالی.

کاواکې (kāwā́ke) ښځ.ج. اپلتې، پرتې، بې مانا او بې ځایه خبرې.

کاوبای (kāwbāy) نر.م.ج. و.گ. کوبای.

کاوچوک (kāwčū́k) نر.م. د یوې ونې نوم دی.

کاوچه (kāwčá) ښځ.م. چپرکټ.

کاوړ (kāwáṛ) نر.م. خوشکه، قهر، غوسه، غضب.

کاوړېدل (kāwṛedál) مص.ل. قهرېدل، عصبي کېدل، په غوسه کېدل.

کاوه (kāwá) جن. ۱) قهوه؛ ۲) خوږ شوی شین چای؛ ۳) ښځ.م. د برقي شیانو د لمبو کولو یوه برقي آله ده.

کاوین (kāwín) نر.م. خوره، د واده د ورځې ډوډۍ.

کاه (kāh) ښځ.م. کا، خاربښت، بخار، گرېدنه.

کاهبر (kāhbár) نر.م. لویه ستنه، د غونډې ستنه، هغه ستن چې د بوجۍ او جوالونو خولې پرې گنډي.

کاهشته (kāhištá) ص. نب. ۱) خاربښتي؛ ۲) پمن؛ ۳) مج. بدرنگ.

کاهښت (kāhә́șt) نر.م. کهښت؛ ۱) سودا، گروم وسواس؛ ۲) خاربښت، پم؛ ۳) مج. عبث.

کاه گل (kāhgíl) نر.م. جن. لهو، اخهر.

کاهل[1] (kāhíl) ص. نر.م. (ج. کاهلان) ۱) لټ، سست، بېکاره؛ ۲) بې حرکته.

کاهل[2] (kāhә́l) مص. ل. ۱) پمن کېدل، پمنېدل؛ ۲) خاربښت کول، خاربښتېدل.

کاهله (kāhalá) ښځ.م (ج. کاهلې) ۱) لټې، تنبلې، سستې؛ ۲) بې حرکتې.

کاهلي (kāhılí) ښځ.م. ۱) لټي، سستي، تنبلي؛ ۲) بې حرکتي، بېکاري.

کاهن (kāhín) نر.م. ج. ۱) غیب ویونکی، پالبین؛ ۲) د پخوانیو مسیحیانو او یهودو روحاني مشر.

کاهني (kāhıní) ښځ.م ۱) غیب وینه، غیب وینګ؛ ۲) د کاهن کسب.

کاهو (kāhū́) نر.م. ج. کاوو، یو ډول گټور سابه دی چې اومه خوړل کېږي.

کاهي (kāhí) نر.م. کاهی، کایي، کوېي، د کلا چاپېره خندک.

کایل (kāyíl) نر.م. (بر.) کویل، گوټ، گوټک، هغه سیم چې داستوانې په شکل پېچل شوی وي.

کاینات (kāyinā́t) نر.ج. ۱) موجودات، د نړۍ موجودات؛ ۲) نوی پیدا شوی، حادثه؛ ٤) نامحدوده او بې انتها فضا.

کاینه (kāyә́na) ښځ.م. قصاص.

کایي (kāyí) ص. نب. ژور، عمیق.

کب (kab) نر.م. ماهي، دسرې وینې لرونکی گروپ هره عضوه چې په اوبو کې اوسي.

کبا (kabā́) ښځ.م. دماما لونگی، هغه پیسې چې د واده په ورځ دزوم له خوا دناوې د ماما د لونگې په نامه ورکول کېږي.

کباب (kabā́b) نر.م. وریته، ۱) هغه غوښه چې پر اور یا په انگار یا غورو کې پخېږي؛ ۲) سوی، وریت، ستې؛ ۳) د چا په مینه کې غرق.

کبابه (kabābá) جن. وگ. ډنبرې.

کبابه چیني (kabābačini) جن. وگ. «ډنبرې» او «کبابه».

کبابېدل (kabābedә́l) مص. ل. ۱) غوښه په اور، انگار یا غورو کې وریتېدل؛ ۲) تر بې رحمه کلک انتقاد لاندې راتلل؛ ٥) مج. د مینې په اور سوځېدل.

کبار[1] (kubā́r) ص. نر.م.ج. ستر، لوی، غټ.

کبار[2] (kibā́r) نر.ج. د کبیر جمع.

کباړ (kabā́ṛ) نر.م. ۱) لیلام؛ ۲) پرزې، د موترونو او نورو شیانو زاړه سامانونه او پرزې.

کباړي (kabā́ṛí) ص. نب. ۱) په کباړ اړوند؛ ۲) لیلامي؛ ۳) فا. نر.م. کباړ پلورونکی.

کباړی (kabā́ṛәy) ښځ.م. چینه، چپن.

کبډي (kabáḍí) ښځ.م. (ج. کبډۍ) (لو.) کوډي، کوډیکت، کت کبډي، یوه لوبه ده.

کبر (kíbar) نر.م. ۱) لویي، غرور، تکبر؛ ۲) ځان غوښتنه؛ ۳) ناشکري؛ ٤) مج. تباهي، بربادي؛ ٥) لویوالی، سپین ږیرتیا، بوډاتوب.

کبرا (kubrā́) ص. ښځ.م.ج. کبری ۱) د اکبر مؤنث، لا لوی؛ ۲) من. لویه قضیه، دوهمه قضیه.

کبرجن (kibәrján) ص. نر.م.ج. خانتما، ۱) کبر کوونکی، لوی چری، متکبر، مغرور؛ ۲) مج. ناشکره.

کبرڅڼ (kabәrcáṇ) نر.م. یو ډول برگ ځنگلي مرغه دی، مېنو که یې اوږده ده.

کبرداغ (kabәrdā́ğ) نر.م. ډېره غوښه چې د څو ورځو لپاره په یوه ځل قورمه شي.

کبرغان (kabərǵán) نر.م. ۱) کبرغی، تر سوږک لوی، تور ژېړ ته مایل غرنی حیوان دی؛ ۲) ص. یو ډول سابه دي.

کبرغی (kabərǵáy) نر.م. و گ. کبرغان ۱).

کبریا (kıbriyá) ښځ.م. ۱) لوي واله، عظمت، لويي؛ ۲) غرور، تکبر؛ ۳) د خدای (ج) یو نوم.

کبر (kabə́r) نر.م. کبر، کلک پری چې اس پرې تړي.

کبل (kabə́l) نر.م. ج. ۱) د چمن وابښه؛ ۲) کبلي، مشهور وابښه دی.

کبله (kabála) اد. کبله، له امله، په سبب.

کبلی (kabláy) نر.م ۱) د هوسۍ بچی؛ ۲) د ماشومانو یو ډول ناروغي ده.

کبلی پانه (kabláypāṇa) ښځ.م. یو ډول وابښه دی چې د پسرلي په پای کې راشنه کېږي.

کب نیوونی (kabniwúnay) فا. نر.م. کب نیوونکی، څوک چې کبان نیسي.

کب نیونه (kabniwana) ښځ.م. کب نیوی، ماهي نیونه.

کبودچه (kabūdčá) ښځ.م. کبوچه، د کرکولي (قره قولي) یو ډول شین پوستکی.

کبوړه (kabóṛa) ښځ.م. ۱) شیره، نری حلوا؛ ۲) لیتی، کاچي، ړوز.

کبوړی[1] (kabúṛay) نر.م (ج. کبوړي) ۱) کوچنی کب، وړوکی ماهي؛ ۲) مج. د بدن ماهیچه.

کبوړی[2] (kaboṛáy) نر.م. د گوړې ژاوله، د گوړې جاوله.

کبول (kabə́l) نر.م. سوغات، تحفه.

کبي (kabí) ښځ.م. ۱) اخور؛ ۲) ترسېږی، ترسری، د آس ترسیری.

کبیر (kabír) ص. نر.م. ج. ۱) لوی، ستر، غټ؛ ۲) نبوره څمکه؛ ۳) مو. د ښځو د شرمولو لپاره بدې بدلي؛ ٤) عر. د شعر یو بحر دی.

کبیره (kabirá) ص. ښځ.م. ج. ۱) د کبیر مؤنث؛ ۲) ستره؛ ۳) ښځ.م. د څرمنې یا کاغذ مېچ شوې توته چې موچیان د هغې په اندازه چاته پنې یا څپلۍ یا بوټونه جوړوي.

کبیسه (kabisá) ص. نب. نر. ښځ.م. هغه کال چې ۳۶٦ ورځې وي، دا ډول کال په هرو څلور کلونو کې یوه پلا راځي.

کپ[1] (kap) نر.م. ۱) لړزه، رېږدېدا؛ ۲) نوری، مړی؛ ۳) د پنې د منځ تلی؛ ٤) کپه، تلی، یوه خوله، یوه کپه مېده پوډر.

کپ[2] (kup) ص. نر.م. و گ. کوپ.

کپتان (kiptān) ص. نر.م. کپتن ۱) کفتان، د یوې ډلې یا په ټولگي کې مشر؛ ۲) عس. تورن، د لومړي بریدمن او جگتورن ترمنځ رتبه.

کپتلیزم (kapıṭalizam) نر.م. و گ. پانگوالي.

کپر (kapár) ص. نر.م. ۱) لوړه ژوره، ناهواره؛ ۲) نر.م. کاپر، مس؛ ۲) کپره، کپری، ککره.

کپرک (kaparák) نر.م. ۱) لوړه ژوره، ښکته پورته، غوچاړي غوچاړي سرک؛ ۲) د اوبو په سرنازک کنگل؛ ۲) خره، هغه ځته چې تر باران یا سیلاب وروسته پرڅمکه وچه شي.

کپرلی (kapəraláy) نر.م. یو ډول غونډ بوټی دی، سره اغزي لري.

کپرمزی (kaparmázay) نر.م. کاپرمزی، و گ. زنار.

کپره[1] (kaparā́) ښځ.م. کپری، ککری، کوپری.

کپره[2] (kaprá) ښځ.م. یو ډول ټوکر دی چې کتابونو ته د پوښ په ډول ور کول کېږي.

کپری (kaparáy) ښځ.م. و گ. کپره[1].

کپریل (kapríl) نر.م. د کاشیو جوړولو کارخونه.

کپړ (kapáṛ) نر.م. ۱) د آس د ترلو اوږد پړی؛ ۲) نر.ج. لوښي، اسباب؛ ۳) نر.م. بوټی، شله بوټی، سرخي غوښه؛ ٤) د توکر او ځینو نورو شیانو ټوټه یا پارچه؛ ۵) د سچي دخواره لوښي؛ ٦) د کمند مضبوط پړی؛ ۷) مات خاورین لوښی.

کپړکی (kapaṛkáy) نر.م. کېږدۍ، خیمه، خرګاه.

کپړه (kapṛá) ښځ.م. کپړا، ۱) توکر، رخت، تکه؛ ۲) کالي، جامه، لباس.

کپړی (kapṛáy) نر.م. کنډول، د خاورین لوښي پارچه چې کار ځنې اخیستل کېدای شي.

کپړۍ[1] (kapṛáy) ښځ.م. ۱) غېږ، غېږه، کشتي، پالواني؛ ۲) د توپک د دارو دبه یا لوښی.

کپړی[2] (kapəṛáy) نر.م. (ج. کپوړي) کبوړی، غړی، د بدن ماهیچه.

کپړيي (kapṛayí) ص. نب.نر.ښځ.م.ج. له کپړې جوړ: ۱) د توکر، د رخت؛ ۲) د کپړې.

کپس (kapás) نر.م. و.ګ. قفس، پنجره.

کپسول (K(i,a)psól) نر.م. ۱) کوشکوړی، داسې شی چې منځ یې تش وي؛ ۲) یوکوچنی، د حل کېدو وړ، جلاټیني محفظه چې یو ډوز درمل په کې قید وي.

کپ کپ (kápkap) ق. ټوټه ټوټه، پارچه پارچه.

کپله (kapála) ښځ.م. ۱) خمخه، نوړی، مړی؛ نواله، ګوله، یوه مړی ډوډۍ؛ ۲) کپه.

کپن (kapán) نر.م. کفن، د مړي سپینه جامه.

کپن کښ (kapankáṣ) ص.نر.م.ج. کفن کش؛ ۱) نباش، له مړي څخه کفن کښوونکی؛ ۲) مج. محتکر، ګران پلورونکی؛ ۳) مج. غل.

کپنول (kapanawə́l) مص. مت. کفنول، کفن وراغوستل، مړي ته کفن ورکول.

کپنی (kapanáy) ښځ.م. ۱) بادام، د بادام ونه؛ ۲) وربښتی؛ ۳) ګبنی نیول، لړیکی.

کپه (kapá) ښځ.م. ۱) و.ګ. کپله؛ ۲) میده ګي یا پوډر دوله شی یا میده درمل چې د یوه خوراک په اندازه وي یا په یوه پلا خولې ته اچول کېږي؛ ۳) د میوه خرڅوونکي څپره؛ ٤) توره کېږدۍ.

کپی (kapáy) نر.م. کتبوزی، د اوبن کټ پوزی، د اوبن کټپیزی چې له مزري څخه جوړېږي.

کپۍ (kapə́y) ښځ.م. ۱) پنه، موچنه؛ ۲) د پښو کولو ابتدایي پیزار؛ ۳) وړوکی ژی.

کپی خولی[1] (kapə́yxúlay) ص. نر.م. کوپ خولی، څوک چې چیته خوله لري.

کپی خولی[2] (kapə́yxwə́lay) نر.م. ص. لستوڼ خوله، د لستوڼو یو ډول ښایستې خولې دي چې په وربښمو او زرتارو سره جوړېږي.

کپېدل (kapedə́l) مص.ل. رېبدل، تربدل، رېږدېدل.

کپېړ (kapéṛ) نر.م. نهنګ، ناکه.

کت[1] (kat) نر.م ۱) کورنی دوا ده چې دخوله خوږي په وخت کې یې په خوله کې اچوي؛ ۲) ص. نر.م. کاټ، قت، قات، قط؛ ۳) راټول، راغونډ؛ ٤) رامات.

کت[2] (kut) نر.م ۱) کت، غونچي، ګونځې، ګونجه ۲) تخرګ، ترخ.

کتاب (kitā́b) نر.م (ج. کتابونه) لیکی؛ ۱) چاپي یا خطي جونګ، مجلد شوې پاڼې؛ ۲) اندراج.

کتاب پلورنځی (kitābploranjáy) ښځ.م. د کتابونو خرڅولو ځای یا دکان.

کتابت (kitābát) نر.م. ۱) لیک، لیکل، لیکنه؛ ۲) لیکوالي؛ ۳) لیکنه؛ ٤) کاتبي.

کتابتون (kitabatun) نر.م. کتابخونه، کتابخانه، کتبخانه.

کتابچه (kitābčá) ښځ.م ۱) د سپينو پاڼو مجموعه ۲) کتاب گوټی، کوچنی کتاب.

کتابخونه (kitābxūná) ښځ. م. کتابتون؛ ۱) د کتابونو د مطالعې خونه؛ ۲) د کتابونو د ساتنې او ذخيرې خونه.

کتاب خرڅوونکی (kitābxarčawūnkay) نر.م. کتاب پلورونکی، څوک چې کتابونه خرڅوي.

کتابدار (kitābdār) نر.م. ۱) د کتابتون متصدي؛ ۲) په چا پسې چې د کتابتون کتابونه قيد وي.

کتاببنود (kitabsod) ليکي ښود، ليکي پوهه.

کتاب گوټی (kitābgótay) نر.م کمکی کتاب، وړوکی کتاب، ورکوټی کتاب.

کتابه (kitābá) ښځ.م. ۱) هغه خط چې په جلي قلم پر کاغذ يا نازک توکر ليکل کېږي؛ ۲) د قرآن کريم آيت چې د توغ يا بيرغ پر مخ ليکل کېږي.

کتابي (kitābí) ص. نب. ۱) د کتاب، په کتاب اړوند؛ ۲) نر. ښځ.م. مؤثقه او مستنده خبره؛ ۳) ص. نب (مج.) پرنظري او ذهني خوا ولاړ.

کتار (katār) نر.م. (ج. کتارونه) قطار، ۱) ليکه، لړۍ، څېره، ليک، چيل، لين؛ ۲) رديف، صف؛ ۳) سلسله؛ ٤) لو. قطاريز، يو دول لوبه ده.

کتاربندي (katārbandí) ښځ.م. کتار تړنه، کتار تړنگ، کتارول، په کتار تبديلول.

کتار وزمه (katārwazmá) ښځ.م. کتار وزمه، قطار وزنه، غاړکی ته ورته، گردنی ته ورته.

کتاري (katārí) ص. نب. د کتار، په کتار اړوند.

کتان (katān) نر.م. ۱) سونډ، سنډ، کنف، يو بوټی دی چې لاجورد دي گل کوي؛ ۲) هغه توکر چې ددې بوټي له لښتو څخه جوړېږي کتان نومېږي.

کتب (katáb) نر.م. ج. ۱) دوه ښاخيزه لرگی؛ ۲) د اوبڼ د کټې مخکنی لرگی؛ ۳) رخه، غبطه.

کتبوزی (katbózay) نر.م. کتپېزی، کت بوز، کپی، کتبېزی، پوزگی، پوزبند.

کتبي (katbí) ص. نب. نر. ښځ.م. ج. تحريري، ليکلې.

کتپېز (kutpéz) نر.م. چيمبرک، آسمان ځکالکی آسمان چکالی، ښاپېرک، چرمې ښاپېرک.

کترک (katarák) نر.م. کوم کلالي لوښی دی.

کتره (katrá) ښځ.م. ۱) د غوښې يا دوډۍ پارچه؛ ۲) پېغور، کنايه؛ ۳) قطره؛ ٤) مج. ذره.

کتره کتره (katrákatrá) ق. ۱) توټه توټه، پارچه پارچه؛ ۲) قطره قطره، څاڅکی څاڅکی.

کتري (katrí) ص. نب. ۱) زر زری؛ ۲) کرکجن؛ ۳) سخت، سوگت.

کترۍ (katráy) ص. نر.م. بوچی پسه، سونگی، هغه پسه چې غوږونه يې واړه او سونگي وي.

کترې باران (katrebārān) نر.م. د ښځو يو دول پسول دی.

کترينک (katrinák) نر.م. ۱) روی کوچنی؛ هوښيار او څيرک کوچنی؛ ۲) لوېشتينک.

کتغ (katáǧ) نر.م. کوناغ، نگولی، لمده بل، ترکاري.

کتغلی (katǧaláy) نر.م. هغه لمڅی يا پوست شی چې د غوايي د څل لاندې اچول کېږي.

کتک (katák) نر.م. ۱) هغه څمکه چې ښه غنم په کې کېږي؛ ۲) تر «آسو» وروسته مياشت.

کت کت (katkát) صوت. نر.ج. ۱) د چرگو کوټ کوټ، کتکټ؛ ۲) ص. نر.م. ۱) کات کات، قات قات؛ ۲) راتول، رامات.

کتکتی (katkátay) نر.م. ۱) اونت، کادرۍ، لرۍ، زرخانی؛ ۲) کتکتی، پر له پسې خندا.

کتل (katál) مص. ل. ۱) ليدل، کتل؛ ۲) مص. مت. لتول، ۳) مج. مطالعه کول.

کتلاک (kıtlák) نر.م. فهرست، یو بشپړ لېست په تېره بیا هغه کاروونه چې د الفبې په اساس اوډل شوي وي.

کتلمات (katalmát) نر.م. جنګ جګړه بندېدنه.

کتله[1] (kútla) نر.م. ۱) دغره کمر؛ ۲) پانړ، پانډ.

کتله[2] (kıtlá) ښځ. ۱) ماده، جسم، بدنه، غتې، غونډاري، کوټه، جرم؛ ۲) نفوس، جامعه.

کتلوي (kıtlawí) کتله يي، په کتلې اړوند، د کتلې په کتله مربوط، جمعي، غونډ.

کتلی[1] (katálay) مف.نر.م ۱) لېدلی؛ ۲) لټولی؛ ۳) مطالعه کړی.

کتلی[2] (katláy) نر.م. شمشتی، کبشپ، شکرتتي، کاتلي، کاسه ګرب.

کتمخی (katmáxay) نر.م. د کتې په مخ کلک توکر یا د مزري له پانو څخه جوړ شوی شی.

کتمیره (katmirá) ښځ.م. یوډول نقش دی چې په تغرکې له سرې څنې اوبدل کېږي.

کتنځی (katanǰáy) نر.م. د معاینې ځای، د کتنې ځای، معاینه خونه.

کتنه (katána) ښځ.م. ۱) لیدنه، ۲) معاینه؛ ۳) پال لیدنه؛ ٤) مطالعه، ملاحظه.

کتنه لیدنه (katánalidána) ښځ.م. لیدنه کتنه، ملاقات، لیدنګ.

کتو (katú) (ج. کتوان) یو مرغه دی.

کتول (katawál) مص. نب. قاتول: ۱) غبرګول؛ ۲) راټولول، راغونډول؛ ۳) په سور قطع کول؛ ٤) ماتول.

کتون (katún) نر.م. ۱) کتنه؛ ۲) لټونه؛ ۳) لیدنه؛ ٤) ملاقات؛ ٥) مطالعه، ملاحظه.

کتون وال (katúnwál) نر.م.ج. کتونکی، مشاهد، لوی پلټونکی.

کته (káta) ښځ.م. (ج. کتې) ۱) یو وسیله ده چې د خره، کچر، اوښ لپاره له کلکو توکرانو څخه جوړ او ددوی پر ملا یې ږدي؛ ۲) ق. و ګ. کښته.

کتی (katáy) نر.م. ۱) کتی، د شېدو د پیمانې کولو لرګی؛ ۲) سره ګوروبه، ګوروبه، معلومه به شي؛ ۱) اخطاریه کلیمه ده – کتی به شي.

کتیبه (katibá) ښځ.م. ۱) لیکنه، لیک؛ ۲) ډبر لیک؛ ۳) لښکر، پوځ، فوځ.

کتې پتې (kátepaté) ښځ.ج. اپلتې، اپلاتې، کتې، پتې، بې مانا او بې ځایه خبرې.

کتېدل (katedál) مص. ل. قاتېدل، کاتېدل: ۱) غبرګېدل؛ ۲) راغونډېدل؛ ۳) ماتېدل؛ ٤) کتارې کول؛ ٥) غلی غلی خندېدل.

کتیر (katír) جن. د پلوڅې کنډ، د پلوسې چیړ.

کتیره (katíra) جن. کتیرا، د پلوڅې (ګون) نومې اغزنې ونې کنډ دی.

کټ (kát) نر.م. (ج. کټونه) ۱) چارپایي؛ ۲) یو ډول رنګ دی، دخرمنو په رنګولوکې یې استعمالوي؛ ۳) قهقهه؛ ٤) راګرځونه، مخ یې را اړونه؛ ٥) مستیاره، درمنه، شیخ ارمني، قسطوس؛ ٦) ص. غټ، کته؛ ۷) نر.م. د فلم دوې ټوټې چې سره وصل شي او نتیجه تری ترلاسه شي.

کټا (kaṭá) ښځ.م. په کټ کټ خندا.

کټاب (kaṭáb) نر.م. کټاو، یو ډول ګنډون دی.

کټار (kaṭár) نر.م ۱) (لو.) چیتی، چغی، چندری، چندولی، جزبازي؛ ۲) ص.نر.م. سرزوری او سرکښه حیوان؛ ۳) نر.م. و ګ. کټاره[1]؛ ٤) نر.م. ج. کټر، کټور، تر اسلام راوروړ د مخه د نورستان یوه قبیله چې د کونړ د وټه پور په کټار نومې ځای کې مېشته وه؛ ۲) مج. سخت زړی.

کټاره (kaṭārá) ښځ.م. ۱) کټاري، کټار، کوټخاره، خنجر، ترتوري ډوره منحني شکله جارحه آله ده؛
۲) ص. ښځ.م. ۱) لوغسي، هغه غوا چې لغتې وهي او خپل بچي ته شيدې نه ورکوي؛ ۳) مج. بې شفقته (ښځه)؛ ٤) ښځ.م. د بام، برنډې، جګ انګړ... ژوبو ته ذ لرګيو، سيخونو پنجره.

کټارېدل (kaṭāredә́l) مص.ل ۱) سرکښته کېدل؛ ۲) په قهرېدل؛ ۳) مج. بې رحمه کېدل؛ ٤) دغوا يا مېښې سرکښه کېدل.

کټالی (kaṭā́lay) ښځ.م. کوټالی، کوټلی، کوټول، هغه کوټولی چې زر په کې ويلې کېږي.

کټاو (kaṭā́w) نر.م. و ګ. کټاب.

کټ باڼ (kaṭbā́ṇ) ص.نر.م. ځوک چې کټ پېږي.

کټ بوڼ (kaṭbū́n) نر.م. بوڼ، د مزرو د پانو پړی، د مزري پړی چې کټ پرې اوبدل کېږي.

کټ پړی (kaṭpә́ṛay) نر.م. پيارمه هغه پړی چې د کټ د لنګې اوبيارمې کار ترې اخيستل کېږي.

کټپوز (kaṭpū́z) نر.م. کټبوزی، کټپزی، کټمزی، پوزکی، کټبيزی، دخولې کوری.

کټ پوښ (kaṭpoṣ) نر.م. کټ ځادر، روجايي.

کټرکی (kuṭәrkáy) نر.م. و ګ. کوټرکی.

کټ کټ (kaṭkә́ṭ) نر.م. ۱) کټ کټی، کټکی، قاقا، کرس کرس، قهقهه.

کټ کول (kaṭkawә́l) مص. مت. ۱) پرې کول، قطع کول؛ ۲) کاټ کول، مخه راګرځول.

کټکی (kaṭkáy) نر.م. ۱) کوچنی کټ، وړه چوکۍ ده. له بوڼ څخه اوبدل کېږي؛ ۲) چوکۍ.

کټ کېدل (kaṭkedә́l) مص. ل. ۱) پرې کېدل، بندېدل؛ ۲) کاټېدل، مخه يې راګرځېدل.

کټګی (kaṭgáy) نر.م. ۱) کوچنی کټ؛ ۲) يو بوټی دی چې اوږدې پاڼې او لنډ ډنډر لري.

کټل (۱) (kuṭā́l) مص. مت. شړل، چرګان کټې کول.

کټل (۲) (kaṭā́l) نر.م. يوه مېوه لرونکې ونه ده.

کټلېمه (kaṭlemá) نر.م. بيټلی، د مرغيو د نيولو لرګين دام.

کټماله (kaṭmālá) ښځ.م. د سرو زرو يا سپينو زرو ګانه چې دسينې د پاسه اچول کېږي.

کټ مټ (kā́ṭmā́ṭ) ق. هوبهو، عيناً، بېخي ورته، يو رنګ، يو ډول.

کټمل (kaṭmál) نر.م.ج. منګوره، خسک، کونک.

کټمير (kaṭmír) نر.م. (ق. ک) دلی، ټوپه، توپی، د روژې او اخترو د اعلانولو لپاره په غرو کې وچو خاشاکو ته اور وراچوي چې د هغو د لمبو په ليدو سره ولس پوهېږي چې سبا روژه ده يا اختر.

کټمېره (kaṭmerá) ښځ.م. کوټه خره، ساټول، لويه چاړه يا چاکو.

کټمېری (۱) (kaṭmeráy) نر.م. ۱) د کوترې بچی؛ ۲) پاختکه، فاختکه؛ ۳) قمري.

کټمېری (۲) (kaṭaméray) ص.نر.م. کټه مهری، بې مينې، بې علاقې.

کټو (kaṭáw) ښځ.م. ۱) کټوه، کټوی، خاورين دېګی؛ ۲) و ګ. بنوروا.

کټ وټ (kaṭwā́ṭ) ص.نر.م. ۱) ګډوډ؛ ۲) خالص، پاک پاکه، تول تال؛ ۳) پاته؛ ٤) ادلون بدلون.

کټوټکی (kaṭótkay) نر.م. د کوچنيانو يو ډول زانګو ده.

کټوخه (kaṭū́xa) ښځ.م. پټاکی، پټاقی.

کټور (kaṭū́r) ص. نر.م. د ښځې په خبوله، د ښځې مريد، د ښځې تابع.

کټوری (kaṭoráy) نر.م. جام، د اوبو څښلو فلزي لوی لوښی.

کټور (katwár) ص. نر. م. ج. د پرمایښت، د فرمایش له غوښتني سره برابر.
کټوښی (katóṣay) نر. م. د ختین نغري پښه.
کټوګرځول (katawgarǰawal) مص. مت (پ. ک.) په لویو قومي پېښو کې چې مرکه جوړېږي، نو د مرکه چیانو د خلعت لپاره چې پیسې راټولېږي کټوګرځول یې بولي.
کټول (katawál) مص. مت ۱) خوځول، سالرونکو ته حرکت ورکول؛ ۲) مج. راپارول؛ ۳) غالبوزې تورول؛ ٤) پرې کول، بندول؛ ۵) کاټ کول، راتاوول، مخ یې راګرځول.
کټوله (katolá) ښځ. م. ډولۍ، د ناوې جوپان، یوه وسیله ده چې ناوې د پلار له کور څخه د مېړه کور ته پکې وړي.
کټوه (katáwa) ښځ. م. ۱) وګ. کټو؛ ۲) وګ. شمله.
کټوۍ (katwáy) ښځ. م. ۱) وګ. کټو؛ ۲) کټغ، ننګولی.
کټوۍ څټ (katwaycát) ص. نر. م. ۱) څوک چې کټوې او دېګونه څټي؛ ۲) تالي څټی.
کټه (katá) ص. نب. ۱) غټ، غټه، قوي، پیاوړی؛ ۲) نر. م. غټ باز، جره باز.
کټهار (katahár) نر. م. ۱) د زرکو ریز، چکړه؛ ۲) خندا، قهقهه، په کړس کړس خندا.
کټه باز (katabáz) ص. نر. م. ج. ۱) غټ قمار باز، سترجوارګر؛ ۲) ګاشواز، کلانکار.
کټه پیش (katapiš) نر. م. کړپش، کوترک، لوړکی، د شهادت ګوتې په واسطه څوک په تندي وهل.
کټه چرګه (kútačarga) ښځ. م. کړکه چرګه، کوړکه چرګه.
کټه ګوته (kátagóta) ښځ. م. ګټه ګوته، غټه ګوته، لویه ګوته، بټه ګوته.
کټه ګوري (katagóri) ښځ. م. (ج. کټه ګورۍ) ډله ډله کول، درجه په ګوته کول؛ ۱) دسته، طبقه، ډله؛ ۲) وېش، هغه وېش چې په تصنیف کې استعمالېږي.
کټهل (kathál) نر. م. کټل.
کټه مهر (katamíhar) ص. نر. م. وګ. کټمهری.
کټه مېرۍ (kataméray) ژګ. کټمیری.
کټی (katáy) نر. م. ۱) د مېښې نرېچی، جېتکی؛ ۲) کټی، د شپدو اندازه کولو لرګی؛ ۳) د میو، نسکو، شړشمو، شاخلو او مشنګو وابنه.
کټۍ (katáy) ښځ. م. ۱) کټو، کټوۍ؛ ۲) ننګولی پخونه.
کټې (káte) صوت. ښځ. م. د غوا او د مېښې د بچي د شړلو اواز.
کټېدل (katedál) مص. ل ۱) حرکت کول، خوځېدل ۲) راپارېدل، قهرېدل؛ ۳) قطع کېدل؛ ۲) مخ راګرځېدل، کاټېدل، راتاوېدل.
کټېر (katér) نر. م. پګړه، اشر، بلندره، بې اجورې ډله ییز کار.
کټېرۍ (kateráy) ښځ. م. کټیری، ارکاره، کوړځو، لاغو، کرچی، اتیری، کرېځو.
کټیک (katík) فا. نر. م. کټیکی، دباغ، څرمن پخوونکی.
کټی وهل (kataywahál) مص. مت. کله چې پردې مېږې او بزې کومې شپنې کورنۍ له څانه سره غره ته بوځي، هلته دوهمه، دریمه ورځ د هغو شیدې په یوه لوښي کې اندازه کوي چې د کټي وهل ورته وایي.
کټېیل (kateyál) مص. مت. ۱) سکولل، په بیاتي سره د ونو څانګې یا وابنه پرې کول؛ ۲) د سر وېښتان بې ترتیبه خرېیل (کوړپه کول).

کثافت (kasāfát) نر.م (ج. کثافتونه) ۱) پریړېدنه، پنډېدنه؛ ۲) گڼېدنه؛ ۳) گاټه کېدنه، غلظت، ټینگوالی؛ ٤) خچنتیا، ناولتیا، چټلي.

کثرت (kasrát) نر.م. ډېرېدنه، ډېربښت، ډېروالی، زیاتېدنه.

کثیر (kasír) ص. نر.م. ج. ډېر، زیات، ډېر زیات، پرېمانه، زښت ډېر، د قلیل ضد.

کثیرالاضلاع (kasriulazlā؟) نر. ښځ. م. ج. (هن.) څو ضلعي، پولیگون؛ هغه سطحه چې د څو خطو په وسیله محدوده شوې وي.

کثیف (kasíf) ص. نر.م. ج. ۱) پېړ، پرېړ، پنډ، ضخیم؛ ۲) گڼ؛ ۳) گاټه، ټینگ؛ ٤) خچن، مردار، چټل؛ ٥) دروند.

کج (kaj) نر.م. د ترکاڼۍ یوه آله ده چې د نښاني کولو لپاره کارېږي.

کجاوه (kajāwá) ښځ.م. ۱) کواره، له لښتو څخه جوړه شوې اوږده ژوره ټوکری؛ ۲) وگ. کټوله.

کجاوې (kujāwe) ښځ.ج. اپلاکې، اپلتې، چټیاټ، بې مانا خبرې.

کجایي (kujāyí) فا. ص. نب. نر. ښځ. م. بکواسي، بډله ویونکی.

کجبېری (kajberáy) نر.م. پرهار پاڼی، گزک پاڼه، د وري د ژبې په څېر یو ډول نبات دی.

کجک (kaják) نر.م. ۱) کجکی، د ښځې د تندي ویښتان چې د بادام په څېر یې جوړ کړي وي؛ ۲) پسینه بادرنگ؛ ۳) منحني لرگی چې د ژرندې پل په کې څرخي.

کجکل (kajkál) ص. نر.م. ج ۱) گوزنی، گوزنې، گوزن وهلی، فلج شوی؛ ۲) کجی.

کجکی (kajakáy) نر.م. ۱) کرغښی، د ژامې وروستنی هډوکی؛ ۲) سروبې، کوچنی حوض.

کجگل (kajgwə́l) نر.م. یو تور گل دی.

کجل (kajál) جن. ۱) رانجه چې کوچ ورسره گډ شوي وي؛ ۲) د ډیوې لوی (تورگنی، تورکی، لوگی) چې په رانجو کې گډ شوي وي.

کجلې سترگې (kajálestərge) ښځ. ج. ښایسته سترگې، ښکلې سترگې، رانجه کړې سترگې.

کجن (kaján) نر.م. تلتک، بړستن.

کجور (kajúr) نر.م. ج. ۱) وگ. خجور ۲)؛ ۲) یو ډول جوار دي.

کجوره (kajúra) ښځ.م. ۱) خرما، د خرما د ونې یو ډول؛ ۲) د کجورې د ونې میوه.

کجه (kajá) ص. نب. پنځه کلنه غوا یا غویی.

کجی (kajáy) ص. نر.م. ۱) رخ، کچل، هغه حیوان یا انسان چې پښې یې کږې وږې وي؛ ۲) مج. مخل، خچ اچوونکی؛ ۳) جنغوزی، څنغوزی.

کجۍ (kajə́y) ښځ.م. د ییوې د تیر هغه برخه چې په کونده کې وي.

کجیر (kajír) نر.م. قجیر؛ ۱) کرگس، یو لوی مرغه دی؛ ۲) څېلی، برغتی، غټه دانه ده چې د غاړې یا تخرگ لاندې پیدا کېږي؛ ۳) ص. نر. م. (مج.) دنگ، لوړ، جگ.

کجین (kajín) نر.م. د بړستن د گنډلو یو ډول تار.

کچ[1] (kač) نر.م. (ج. کچونه) ۱) اندازه، مېچ؛ ۲) پیمانه؛ ۳) یو لوی بوټی دی؛ ٤) سخته ځمکه، چې کرونده او کښت ښه نه رازرغونوي.

کچ[2] (kač) ص. نر.م. کوچنی، ووړ، وړوکی.

کچاری (kačáráy) ښځ.م. موسسه، اداره، محکمه، د محلي حاکمانو د دربار ځای.

کچاړی (kačāṛay) ښځ.م. وگ. کچاری.

کچ اغزی (kačağzáy) نر.م. یو ډول ازغن بوټی دی.

کچالو (kačālū́) نر.م. ج. (ج. کچالوان) پټاټه، پټاټې، کچالان، الو، الوگان.

کچر (kačár) نر.م. کچره، قچر، قچره، باروړونکی حیوان دی.

کچره(۱) (kačará) ښځ.م. ۱) وگ. کچر؛ ۲) ص. ښځ.م. (مج.) مسته او بداخلاقه ښځه.

کچره(۲) (kačrá) ص. نب. گډوډ، مخلوط.

کچري (kıčrí) نر.م. جن. وگ. کچړی.

کچرۍ (kačaráy) ښځ.م ۱) اوم ختکی؛ ۲) کجارې هغه ځای چې دعوه په کې فیصله کیږي؛ ۳) ټوکې، ملنډې، مسخرې.

کچرې (kačáre) ښځ.ج. ۱) توری، توري پیسې؛ ۲) ښځ.م. چیکړ، چکړ، چقړې؛ ۳) د زرکې او چرگې اوازونه.

کچړی (kıčŕáy) نر.م. جن. (پخ.) بټه، کچړي، کچری، د کورتو اوگره؛ یو ډول خواړه دي.

کچکاسه (kačkāsá) ښځ.م. لویه څمڅۍ ده چې د گنې شربت له یوه لوښي څخه بل لوښي ته پرې اچوي.

کچکاله (kačkālá) نر.م. مات شوی لوی خاورین لوښی.

کچ کچول (kačkačū́l) نر.ج. د کور مستعمل لوښي.

کچکول (kačkól) نر.م (ج. کچکولونه) د ملنگانو او درویشانو دخیر ټولولو بیضوي شکله لوښی.

کچکولک (kačkolák) نر.م. کرچل، کچکوله، د پستې، بادامو او نورو مېوو پوستکی.

کچگر (kačgár) ص. نر.م.ج. کچ کوونکی، اندازه اخستونکی، مېچ کوونکی.

کچل (kačál) ص. نر.م.ج. ۱) لکوک، ایږی، هغه حیوان چې د تگ په وخت کې پښې سره منبلې؛ ۲) د کږو پښو خاوند (انسان).

کچماچو (kačmāčū) نر.م. انگور توره، گیدړ کور، کرماچو، عنب ثعلب، سنگ آنگورک.

کچنوټی (kočnōṭay) ص. نر.م. کوچنوټی.

کچنۍ (kačnáy) ص. ښځ.م.ج. کنجرۍ، بدکاره ښځه، بداخلاقه ښځه، کنچنۍ.

کچوالی (kačwālay) نر.م. ۱) اندازه، مېچ، مېچ اخیستنه؛ ۲) دځمکې سختوالی.

کچوت (kačū́t) نر.م.ج ۱) بخیل، شوم، کنجوس؛ ۲) پست، کچه، ضعیف النفس.

کچوټی (kačóṭay) ص. نر.م. کوچنوټی، کمکی، ورکوټی، د کچ مصغر.

کچول(۱) (kačawə́l) مص. مت. کچ کول، مېچول، مېچ کول، اندازه کول.

کچول(۲) (kəčól) نر.م. کړوپ لوښی، چیت شوی لوښی، چیت ظرف.

کچوله (kačoŕá) جن. کوچله، ازاراقي، قاتل الکلب؛ د «وومیکیه» ونې تخم دی، مېوه یې د نارنج په اندازه او ۱۲-۱۵ دانې تخمونه لري. رنگ یې خړ او مغز یې سپین و تریخ دي.

کچ ولوی (káčolóy) نر.ج. لوی واړه، واړه زاړه.

کچ ومېچ (kačoméč) نر.م. اندازه او مقدار، مقدار و اندازه، قدو قامت.

کچونه (kačawə́na) ښځ.م. مېچونه، مېچ کول، اندازه کونگ.

کچه(۱) (kā́ča) ښځ.م ۱) مېچ، اندازه، کچ؛ ۲) قد؛ ۳) ص. نب. خام، اوم؛ ٤) بداصله، کم ذاته؛ ۵) کمرنگه؛ ٦) خړ، شرمنده؛ ۷) مج. لوچک؛ ۸) ښځ.م. پېچ، گوته، یوه لوبه ده.

کچه(۲) (kəčá) ښځ.م. ۱) خچه، وړه، کچه گوته؛ ۲) ص. ښځ.م. د کچ ښځینه شکل؛ ۳) اچه، دوزې د شړلو اواز.

کچه توب (kačatób) نـر.م. ۱) اوم والی، خـام والی؛ ۲) شرمېدنه، خړېدنه؛ ۳) کم اصلي، کم ذاتي؛ ٤) پيکه توب.

کچه غرمه (kačáğarma) ق. برېخر، تنکی غرمه، تنکی ځابښت، غرمکی، ورخيمځه.

کچه گوته (kácagoáta) ښځ.م. دلاس وړه گوته.

کچه لنگ (kačaļáng) نر.م. يوه ناروغي ده چې له ځای پرځای کښېناستلو او زياتې يخنی ښخه پيدا کېږي.

کچې (káče) صوت. ښځ.م. ۱) کچه، اچه، دوزې د شړلو اواز؛ ۲) کوچې، د سپي د شړلو اواز.

کچی (kačáy) نر.م. ۱) کچل، کجی؛ ۲) کوچنی، ورکوټی، وړوکی.

کځر (kajə́r) ص. نـر.م.ج. نيم پک، نيم لېندا، په نيم سر پک.

کځلي (kajə́li) ښځ.ج. خځلې، خس و خاشاک، گينگځر.

کځڼ (kajə́n) نـر.م. برستن، برستنه، تلتک، شيرک، گځر.

کڅ (kac) نر.م. ۱) شپله، کڅه، کڅی، داسې ځمکه چې د سيند غاړې تـه يا د خوړ تـرڅنگ واقع وي؛ ۲) يو ډول توکر دی؛ ۳) شـاگی، گنډ؛ ٤) چت.

کڅخول (kacxwál) نر.م ۱) دغنمو سبوس، سي، د غنمو گزارې؛ ۲) د دېگي ځگ.

کڅخوله (kacxwála) ښځ.م. هغـه خـولی چې د کڅ له توکر څخه جوړېږي.

کڅکی (kackáy) نر.م. کوټی، کوروونگی، خرگندی، د خره بچی.

کڅله (kacalá) ښځ.م. دېـران، د غوشايو ډېری، دخوشيو کوټه، گواته، گاته.

کڅم (kacə́m) نر.م. هغه خنډ چې پسونه نه پرېږدي چې پر مېږو وخېژي.

کڅمڅی (kácmacay) نر.م. پوسپسی، په غوږ کې پسپسی، غلې غلې او پټې خبرې کول.

کڅمغ (kacmáğ) نر.م. يو ډول سارانی خوړ نبات دی. د سارا خلک يې پخوي.

کڅوال (kacwal) د کڅ استوگن، کڅ مېشتی، د کڅ اړوند.

کڅوړه (kacóra) ښځ.م. کڅوڼه، خلته، خـريطه، تبلی.

کڅوک (kacwák) نـر.م. کوڅوک، کڅوبی، لکی، آب چيچک، يوه خپرېدونکې ناروغي ده.

کڅون (kacōn) فـا.نـر.م. هغـه کس چې څاروي په کڅونی ساتي.

کڅونی (kaconáy) ښځ.م.ج. د چا څـاروي د څارويو په څه برخه د يوه ټاکلي وخت لپاره ساتنه.

کڅوڼه (kacóna) ښځ.م. کڅوړه.

کڅويکی (kacwékay) نر.م. و.گ. کڅوک.

کڅه (káca) ښځ.م. کڅ. کڅی، شپله (و.گ کڅ).

کخ (۱) (kax) ص. نر.م.ج. خـراب او تريخ شی.

کخ (۲) (kux) نر.م. ۱) يو ډول خزنده ده چې د پسونو او مېږو تر لم لاندې پيدا کېږي؛ ۲) چينجی؛ ۳) و.گ. کوخ.

کختي (kuxtí) نر.ج. زردالو، اشاړې، خوبانی.

کخړی (kaxaṛáy) نرم. د يوه ستوري نوم دی.

کخی (kə́xay) نر.م ۱) چخکی، کوخک، قوخک، د مقعد چينجی؛ ۲) کيخی، يـو ډول کـوچنی ماشی دی؛ خوخی (ج.خوخې).

کداړه (kadā́ṛa) ښځ.م. توب، غوزه، خرسک.

کدای (kadáy) نر.م. ۱) يو ډول چونگښه؛ ۲) چوغه، شوقه، جوغه، يو ډول وړينه چپنه ده.

کدر (kád(á,ı)r) ص.نر.م.ج ۱) پیکه، تت، مکدر، هغه جسم چې رڼا ځنې نه شي تېرېدلای؛ ۲) ختې، ګاته؛ ۳) ناپاکه.

کدر (kádar) نر.م (ج. کدرونه) کادر؛ ۱) هغه هسته چې د یوه تنظیم غړي پرې راټـول وي؛ هغه ډله چې په یوه تاکلي پراکتیک سره د یوه ټاکلي هدف لپاره په منظم او اکاډمیک چوکاټ کې کار کوي؛ ۲) تر عامو انسانانو د لوړ مهارت او لوړ پوهې درلـودونکي کسان؛ ۳) د افســرانــو هیئت؛ ٤) چوکاټ؛ ٥) انګر.

کدنی (kadanáy) نــر.م. د سپین بولدک پخوانی نوم.

کدو (kadú) نر.م. (ج. کدوان) و ګ. کډو.

کدوچه (kadūčá) ښځ.م. یو ډول کوچنی کډو.

کدودانه (kadūdāná) ښځ.م. تېنیه، د کولمو یو ډول چینجی دی.

کدورت (kudūrát) نر.م. ۱) تتوالی، پیکه توب؛ ۲) زړه تنګی؛ ۳) خوابدي، زړه بدوالی.

کدوزری (kaduzáray) نــر.م. ۱) د کدو تخم، د کدو زری؛ ۲) کدودانه چینجی.

کدو سری (kadūsaray) نر.م. کډو سری؛ ۱) بې عقل، کم عقله؛ ۲) خالي مغزه.

کدوګک (kadūgák) نر.م. ښکـر، شاخک، یـوه آله ده چې دځېښلو په اساس وینه پرې راباسي.

کډبنی (kadbanáy) ص. نر.م. سیار کډوال.

کډبه (kadbá) ص.نب. کـډبنی، د کـډوال، د چا چې کډه ګرځنده وي.

کډغالی (kadǧálay) نر.م. کډه دغالی؛ وړوکی او ورکوټی کورګی.

کډله (kadə́la) ښځ.م ۱) کوډله، جونګړه؛ ۲) غار، دوغله.

کډن (kadán) ق. له کډې سره، له اسباب او کورنۍ سره.

کډو (kadū́) نر.م. (ج. کډوان) کدو؛ یو ډول سابه دي چې دختکي په څېر اوږده یا ګردې دانې لري.

کډوال (kadwā́l) ص. نر.م. ۱) کډه والا، کډبنی، کډبه؛ ۲) نر.م. کډبانه، کډه کورنکی.

کډوبار (kadūbā́r) نر.م. د کوچیانو د کډو بار.

کډوړی (kadūṛáy) نر.م. خرتکی، کدوړی، ورکوټی کډو، وړوکی کډو.

کډوسری (kadūsáray) نر.م. ۱) سودر، احمق؛ ۲) خالي مغزه.

کډه (káda) ښځ.م. (ج. کډې) ۱) د کور اسباب؛ ۲) لېږدېدنه، کوچ کشي؛ ۳) مج. ماندینه.

کډه کول (kádakawə́l) مص. مت. ۱) کوچ کول، کډه بارول؛ ۲) واده کول، ښځه کول.

کډه کېدل (kadakedə́l) مص. ل. په کډه تلل، کوچېدل.

کډهل (kadhal) نــر.م. ۱) ډنډه، هغه ځمکه چې د شولو د کرلو لپاره تیاره شوې وي؛ ۲) دوغـل، کنده.

کډی (kadáy) نر.م. ژور ځای دی چې جولا د تنستې اوبدلو په وخت کې خپلې پښې پکې کښېنه کوي.

کډۍ (kadə́y) ښځ.م. ۱) د کنې کارګاه؛ ۲) کنې ستنه، د تنستې پایه؛ ۳) نازک او خراب توکر.

کذاب (kazā́b) ص. نر.م. ج. ډېر دروغجن، سخت دروغژن.

کذب (kizb) نر.م. ج. درواغ، سوړه، دروغ.

کر[۱] (kar) نر.م. کرهنه، زراعت.

کر[۲] (kar) صوت. نر.م. ګر، د کاغذ یا توکر د څیرلو اواز؛ ۲) ص. نــر.م. په یـوه کلک شي د یوه بل کلک څیز د تېرولو اواز.

کرا (kará) ښځ.م. ۱) کرهار، کراري، کرها؛ ۲) و گ. کرایه.

کراب (kuráb) نر.م. تبک، تبق، تبخ، یوه ناروغي ده چې دخاروي پر پښو او خولې اغېز کوي.

کراپند (krāpánd) نر.م. کرپند، یوه غرنۍ ونه ده چې ښې ژاولې ځنې جوړېږي.

کراچ (krāč) نر.م. چم، پونده؛ سبزه یا کبله لرونکې پنده چې په ببل یا یوم سره را ببېله شي.

کراچۍ (karāčáy) ښځ.م. رچګاډۍ، ګاډۍ، ډول نقلیه وسیله ده چې انسان یا حیوان یې راکاږي.

کراچۍ وان (karāčaywā́n) ص.نر.م.ج. کراچۍ والا، کراچۍ چلوونکی.

کرار (karā́r) ق. ۱) غلی، چوپ، قـرار، ورو؛ ۲) ص.نر.م. خاموشه، متین، بې ازاره.

کرارتیا (karārtyá) ښځ.م. قـراروالی، قلارتیا، چوپتیا، قلاري، کراري.

کراره (karārá) ښځ.م. ۱) څاروي ګرونه، د څـاروي خرخره کول؛ ۲) ق. ۱) و گ. کـرار؛ ۲) ښځ.م. کراري، ارامي، سکون، سوله.

کراره کراري (karārákarāri) ښځ.م. ۱) آرامه آرامي؛ ۲) بې غمه بې غمي، د سولې حالت.

کراري (karāri) ښځ.م ۱) ارامي، قراري؛ چوپتیا، چوپ والی؛ ۲) بې غمي.

کرارۍ (karāraý) نر.م. کرهار، کرا.

کراړ (krāṛ) ص.نر.م.ج ۱) کلک، مضبوط، کرور؛ ۲) نر.م. تراټک آخوا اوسپدونکی.

کراړک (krāṛák) نـر.م. تریو پنېر.

کراړه (krāṛa) ص. ښځ.م. ۱) سخته ځمکه، کلکه ځمکه؛ ۲) داسې ځمکه چې تیږې او کانې ولري.

کراز (krāz) نـر.م. کرېز، کوریز، د مرغیو زړې یا مرداري ښې (بونکه) غورځېدنه.

کرازي (krāzí) ص.نب. له حقیقته لیرې، بې اساسه (خبرې).

کراړند (krāẓánd) ص. نر.م. کـراړنده، کراژند، د بدپرهېزۍ له امله د ناروغۍ راوږدېدل.

کراړندتیا (krāẓandtyá) ښځ.م. کـراغندتیا، د بدپرهېزۍ په وجه د ناروغۍ داوږدېدنې حالت؛ ۲) هغه حیوان چې ناڅاپه یې وینښته ځیره شوې یا کومه ناروغي ورپېښه شوې وي.

کراسته (krāsta) ښځ.م. ۱) لمڅی، لیمڅی، له وړیو جوړ شوی فرش؛ ۲) مج. هغه شی یا غله دانه چې د لوندوالي له امله ښه نه میده کېږي؛ ۳) کراسګی، یو ډول سابه دي.

کراسته ګر (krāstagár) نر.م. لمڅي ګر، لیمڅی جوړوونکی، کراسکر، کراستګر.

کراسته ګی (krāstagáy) ښځ. م. و گ. کراسته۳.

کراسګر (krāsgár) فا.نر.م. و گ. کراسته ګر.

کراغ (krāğ) نر.م. کړاغ، د چاچې سترګې په کولکو کې ننوتې وي.

کراغند (krāğánd) نر.م.ج. و گ. کراړند.

کراکښ (krākáṣ) ص. نر.م. ج. کرېکښ، کرایه کښ، کراکش، څوک چې په کرایه شیان وړي او راوړي.

کراکنډه (krākánḍa) ص. نب. ۱) کمزوری، کم قوته، ضعیف، ناتوانه، بې سیکه.

کرامت (karāmát) نر.م. (ج. کرامات) ۱) لویي، سترتوب؛ ۲) مېرانه، څوانمردي؛ ۳) په لغت کې یـو ډول اعـزاز دی او په اصطلاح کې د یوه داسې خارق العاده کار څرګندېدل چې له ایمان، اسلام او صالحه اعمالو سره مقارن وي.

کرامتي (karāmatí) ص. نب. نر. ښځ.م. د کرامت څښتن، کرامت لرونکی.

کرانړی (karānṛáy) نر.م. زوړ توکر چې ښځې یې د میږو د لوشلو پر وخت په خپلو زنګنو اچوي.

کراوی (karāway) نر.م. کروی؛ ۱) ساتونکی؛ ۲) سرپرست.

کراهت (karāhát) نر.م کراهیت؛ ۱) نه خوښېدنه؛ ۲) ناراضتیا؛ ۳) سختي؛ ٤) کرکه؛ ٥) کرایت، شرعي مکروه والی.

کرایه (karāyá) ښځ.م. (ج. کرایې) کرا، باړه، کرایې؛ هغه مبلغ چې د څمکې موټر، کور او...د استعمال په بدل کې تادیه کېږي.

کرایه ورونکی (karāyáwṛūnkay) فا.نر.م. و.ګ. کراکښ.

کرایي (kırāyí) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) د کرایې، د کرا، هغه څه (ماشین، کور) چې په کرایه وي؛ ۲) کرایه.

کرب (karáb) عد. کهرب، سل زره میلونه.

کرباس (karbás) نر.م. بیستی، خامتا، خمتا، شوی.

کربانه (karbāna) ص.نب. تور ځلېدونکی (رنګ)

کربسه (karbása) ښځ.م. ۱) مالوچ، وړی، پنبه؛ ۲) په شرعة الاسلام کې مخاطب ته د ناز د خطاب په توګه څو ځایه راغلی دی.

کربسکه (karbáska) ښځ.م. پومبه، پنبه، مالوچ، کربوسکی، کربسه، کرباس.

کربسا (karbašā) نر.م. د پیشو هومره یو حیوان دی.

کربک (karbák) نر.م. و.ګ. کربوړی.

کربوړی (karbóṛay) نر.م. کربوړک، کربک، خرمښکی ته ورته خزنده ده.

کربوسکه (karbū́ska) ښځ.م. و.ګ. کربسه ۱).

کربوسکی (karbū́skay) نر.م. ۱) و.ګ. کربسه؛ ۲) د دودې چڼاسکې.

کربوشا (karbūšā) نر.م. کربشا، تورلمی، د پیشو په اندازه یو حیوان دی.

کربېټ (karbéṭ) ص. نر.م. ج. کچل، رڅ، کیجی، کجی (سری)، څوک، چې کوډ وړ وي.

کربېزن (karbezán) ص.نر.م. کتبېزن، ګرتګن، ګرنګوک، هغه څوک چې تل یې ګرنګ بهېږي.

کربېزی (karbézay) جن. ګرنګ، قرمېزی، ګرینګ، کرمېزی، قنې.

کرپ (krap) صوت. نر.م. خرچ، خرپ، په غاښو سره د کلک شي د ماتولو اواز.

کرپا (krapá) صوت. ښځ.م. خرپا، کرپې، خرپې، په غاښو سره د کلک شي د ماتولو اوازونه.

کرپال (karpál) ص. نر.م. ج. قرتو، کرتن، کرتو، څوک چې د بري زیاتې خبرې کوي.

کرپالی (karpálay) نر.م. خره، کرپړه، کرپل، د ځمکې خته چې د سېلاب نه وروسته وچه شي.

کرپان (krıpán) نر.م. یو ډول خنجر دی.

کرپتاوه (kraptāwá) ښځ.م. سلواغه، د ښاه بوکه، د کوهي بوکه، ډولچه.

کرپړه (karpáṛa) ښځ.م. و.ګ. کرپالی.

کرپله (karpála) جن. یو ډول سابه دي.

کرپندوکی (krapandúkay) نر.م. کرپندوکی، ککرکی، سرلهښتی، کرپندی، غضروف.

کرپندی (krapandáy) نر.م. ۱) هغه شی چې د ژوولو په وخت کې کرپې کوي؛ ۲) کرپندوکی؛ ۳) د اوږې د رشپېل څوکه.

کرپول (krapawә́l) مص. مت. خرپول، خرچول، په غاښو سره کلک شی ماتول یا ژوول.

کرپوله (karpūlá) ښځ.م. بادرنج بویه، یو خوړ بوټی دی چې ګنې پاڼې او ژېړ ګلان نیسي.

کرپی (krapáy) صوت. نر.م. کرپا، خرپا، په غاښو سره د کلک شي د ژوولو یا ماتولو اواز.

کرپېدل (krapedál) مص. ل. خرپېدل په غاښونو سره د کلک شي د ژوولو یا ماتولو اواز وتل.

کرت (karát) ق. پېره، پلا، ځل، وار، کرتې، نوبت.

کرتب (kartáb) نر.م. کرتوت؛ ۱) کار، فعالیت؛ ۲) حمله.

کرتوت (kartū́t) نر.م. و گ. کرتب.

کرته (karáta) ق. و گ. کرت.

کرټ (kruṭ) ق. و گ. کورټ.

کرج(۱) (karj) ص. نر.م. ج. کرج، ۱) روږل شوی، روږدی شوی، هغه باز چې روږل شوی وي؛ ۲) کورجی، زوړ باز، تریناک باز.

کرج(۲) (karáj) نر.م. (مو.) کهرج، کرج، کهدج؛ سُر، پرده، له اوو گونو سرو څخه د لومړني سر نوم چې اواز یې تر ټولو کښته دی.

کرج گرام (karajgrā́m) نر.م. (مو.) له درو گرامو څخه یو دی، تر ټولو سرو کښته دی.

کرچ(۱) (krač) صوت. نر.م. ۱) خرچ، د غاښونو د چیچلو اواز؛ ۲) کرپ، کرپی؛ ۳) په بېل اړول شوی څمکه.

کرچ(۲) (krač) نر.م. کریچ، یو ډول توره ده.

کرچل (karčál) ص. نر.م. ج. و گ. کچل.

کرچم (karčám) جن. زعفران.

کرچول (kračawā́l) مص. مت. ۱) کرچل، خرچل، غاښونه چیچل؛ ۲) په بیاتي سره غوڅول.

کرچونی (kračū́nay) نرم. و گ. کرپندوکی.

کرچه (kráča) ښځ.م. په تغر کې مثلث ډوله گل او نخش ونگار.

کرچهار (kračahā́r) صوت. نر.م. کرچی، کرچا، خرچهار، د غاښو چیچلو پرله پسې اواز.

کرچی(۱) (krā́cay) نر.م. ۱) یو ډول سابه دي؛ ۲) یو ډول غرني وابښه دي، شاتره؛ ۳) یو ډول غرنی بوټی دی.

کرچی(۲) (karčáy) ص. نر.م. ۱) سخت زړی، بې رحمه؛ ۲) بې حوصلې؛ ۳) نر.م. کریڅی، لاغو، کاتیری، ارکاره، هرکاره.

کرږ (kraǰ) ص. نر.م. لټ، ناراسته، تمبل، تنبل.

کرخت (kàráxt) نر.م ۱) مړ، بې حرکته؛ ۲) سوړ، بې تودوخې؛ ۳) آرامه، په کرار، په قرار.

کرخولکه (karxūláka) ښځ.م. هغه څېړوالی چې پر لرگي باندې له تودو لو وروسته پاتې شي.

کرخه (karə́xa) ښځ.م. د وریو خیری، د پسه خیری.

کرخی (karxə́y) ښځ.م. یو پلی لرونکی نبات دی.

کردار(۱) (kərdar) نر.م. کرد، کرداری؛ هغه شیان چې ناوې یې د پلار له کوره د مېړه کره وړي.

کردار(۲) (kırdā́r) نر.م. ۱) عمل، کار؛ ۲) طرز، چلند؛ ۳) رول؛ ٤) دود، دستور؛ ٥) سلوک.

کرداری (kərdāráy) نر.م. و گ. کردار(۱).

کردونی (kardunay) نر.م. کودوری، کودونی، کودرکی.

کرده(۱) (kardá) ښځ.م. څېره، جوله، قواره، شکل.

کرده(۲) (kardá) ښځ.م. (ج. کردې) چار، عمل، کړه وړه.

کرړکی (kərə́ṛkay) نر.م. یوه غرنۍ گیاه ده چې د انگورو د پاڼو غوندې پاڼې لري.

کرړول (karrawā́l) مص. مت. رغړول، کولول، تیږې یا نور څه ته حرکت ورکول.

کرړه (kə́rra) ښځ.م. ۱) د نسب سلسله، د نسب سلاله؛ ۲) د یوه بوټي نوم دی.

کرړی (kırṛáy) نر.م. ۱) کیږی، ماچونگن، څماڅار، چورچورک، یو ډول حشره ده؛ ۲) ص. نر.م.

سبک، حقیر؛ ۲) گرری، هغه ارابه چې په لاس گرځوله کېږي.

کرړېدل (karṛedə́l) مص. ل. د تیرو یا نورو شیانو له یوه ځایه بل ځایه ته رغړېدل.

کرزو (karzú) نر.م. یو ډول بېلچه.

کرزه (kráza) ښځ.م. کریږه، کریغه، چغه، چیغه، بې اختیاره چغه.

کرسان (karsán) ص. نر.م. چج.

کرسپه (kraspá) ښځ. م. دوژغنو بیاسته، د وزغنو پرې.

کرسمس (krismís) نر.م. و گ. کریسمس.

کرسن (karsə́n) ص. نر.م. ج. کروسند، کرسند، په اسانه ماتېدونکی.

کرسی (karsáy) نر.م. یو ډول غرنی گیاه ده چې د سترگو په ناروغیو کې کار ترې اخلي.

کرسی (kursáy) ښځ.م. کرسي؛ ۱) څوکی، چوکی ۲) تخت، سریر؛ ۳) رسمي مقام؛ ٤) د اولسنو په اصطلاح اتم فلک.

کرش (kraš) ص. نر.م. څپا، څپاری، د پښو اواز.

کرشپه (krašpá) نر.م. یو ډول غرنی گیاه ده، پاڼې یې ښه بوی لري.

کرشکه (kráška) ښځ.م. یو ډول خړ رنگی بوټی دی چې ښه بوی لري.

کرشکی (kráškay) نر.م. یو بوټی دی، انمزن گل لري.

کرشمه (karašma) ښځ.م (ج. کرشمې) ۱) ناز، مکېز، نخره؛ ۲) غمزه، په وروځو او سترگو اشاره.

کرشنه (krə́šna) ښځ.م. کرښنه، ۱) هنر؛ ۲) نخش، نقش، حکاکي.

کرشنیل (kurišníl) نر.م. کورشنیل، یو سیخ دی چې ډ کنگرو په جوړولو او جاکټ اوبدلو کې کار ځنې اخلي.

کرښ (karaṣ̌) نر.م. کښ؛ ۱) د پښو آواز؛ ۲) منډ، پل، نښه؛ ۳) کرښپل، د پښې د تلې نښه.

کرښنده (kárṣ̌ənda) ښځ.م ۱) علامه، نښه، نښانه، اثر؛ ۲) کشول، دیوه شي په زوره بیول یا په زوره په ځان پسې کشول.

کرښندی (karṣ̌ənday) نر.م. ۱) پلان، نقشه، طرحه، تجویز، پروگرام؛ ۲) تصویر.

کرښنه(۱) (karṣ̌ná) ښځ.م. د لرغوني کنډوالې یا ویرانې نښه او اثر.

کرښنه(۲) (krə́ṣ̌na) ښځ.م ۱) حکاکي؛ ۲) نقاشي ۳) یوه عنعنه ده چې د محرقې له ناروغه یوه کرښه راتاووي، چې په نورو پورې نه شي.

کرښه (kə́rṣ̌a) ښځ.م (ج. کرښې) ۱) لیکه، خط، سطر؛ ۲) نښه، نښانه، اثر، علامه؛ ۳) د برید، پوله، تک.

کرښی (karṣ̌áy) نر.م. خط کښ، خطکش.

کرغ (kurág̃) نر.م. کورغ، یو تریخ بوټی دی.

کرغ (kurúg̃) نر.م. و گ. قرغ.

کرغچکه (korg̃əčáka) ښځ.م. کلغجه، گیږکه، کشکره، عککه، یوه مرغۍ ده.

کرغړ (karg̃áṛ) نر.م. غم، کرغړه، پرېشاني.

کرغړوج (karg̃oṛúj) نر.م. ډنډغر، چنغړک، چینغړک، قان قورتک.

کرغړه (karg̃áṛa) ښځ.م. ۱) کرغړ؛ ۲) د کارگه کرغېړه، د کارغه د ښو او بدو اواز.

کرغشی (karg̃ə́šay) ص. نر.م. ځیږ، دیږ، سخت، ناهموار.

کرغښی (karg̃aṣ̌áy) نر.م. کجکی، د ژامې وروستنی هډوکی.

کرغم (karg̃ám) نر.م. ډوډۍ، د کوناټي هډوکی، دحیواناتو د کوناټي راوتلی هډوکی.

کرغوچ (kargwác) ص.نر.م.ج. غوځ، کرغوځ، پرې، قطع.

کرغول (kargól) نر.م. د مرغانو یوه ناروغي ده.

کرغه (۱) (krága) ص. نب. وچوبی، وچه، بې وښو، بې گیاه(ځمکه).

کرغه (۲) (kargá) ښځ.م. څرځای، ورشو، د مالونو د پوولو ځای.

کرغی (kargáy) ښځ.م. یو ډول نبات دی.

کرغېړن (kargeṛán) ص.نر.م. کرغېړ، ۱)خچن، ناولی، خیرن؛ ۲)خراب، گډوډ؛ ۳)بدمرغه.

کرغېړنتوب (kargeṛəntób) نر.م. ناولتیا، کرغېړنوالی، خیرنوالی، خچنوالی، بدمرغي.

کرغېړنول (kargeṛənawə́l) مص.مت. خچنول، خیرنول، چټلول، بدمرغول.

کرغېړنېدل (kargeṛanedə́l) مص.ل. خچنېدل، خیرنېدل، چټلېدل، بدمرغېدل.

کرفس (karáfs) نر.م. کروسه، یوه گیاه ده، سپین جگ تارونه لري او په پخلي کې کارځنې اخلي.

کرک (۱) (krák) نر.م. ۱)وچه خېره، د سېلاب خته چې وچه شوې وي او بیا چاودلې وي؛ ۲)سیر، کیل، کرښه، د بیوې لیکه، د قلبې خط.

کرک (۲) (kurk) نر.م. یو ډول وړین توکر دی.

کرکانډ (karkánḍ) ښځ.م. وگ. کرکانډی.

کرکانډی (karkánḍay) نر.م. کرکانډه، کرکنډه، لوی غټ گټ چې له غره رارغړېدلې وي.

کرکاڼی (karkáṇay) نر.م. د محک ډبره، هغه کاڼی چې د سرو او سپینو زرو عیار پرې ازمایي.

کرکټ (krıkáṭ) نر.م. وگ. کریکیټ.

کرکټر (karıkṭár) نر.م. کیریکټر؛ ۱)ممتاز صفت، مشخصه، ممیزه نښه؛ ۲)هره قراردادي نښه؛ ۳) پر ځان برلاسی، راسخ عزم.

کرکجن (krakjə́n) ص.نر.م.ج. کتري، کرکه ناک، کرکن، کرکه کوونکی، کرکېجن.

کرکر (۱) (kurkúr) ص. نرم. څښبهار، کورهار.

کرکر (۲) (kərkár) نر.م. د یوه شي د کرولو اواز.

کرکراني (kərkərānáy) نر.م. گرگرانکه، غرغرانکه د کوچنیانو د لوبو یوه لرگینه آله ده.

کرکره (karkará) ښځ.م. (ج. کرکرې) چرخوېل، چرخوالی، قرقره، جوغه، د چرگ تاج.

کرکري (kurkurí) ص. نب. نر. ښځ. م. ۱)خورل شوی؛ ۲)چخن، چوخن.

کرکری (۱) (kərkaráy) نر.م. دشپخدو په اندازه یوه مرغۍ ده چې په سینه کې سپین تکی لري.

کرکری (۲) (kırkəráy) نر.م. تیپچه، غنکی، غنگی، کرکری، یوه آله ده چې دمېږ اواز ترې وباسي.

کرکړی (kərkaṛáy) نر.م ۱)کړکړی، گراره، کرگړی، له ځاځخه د اوبو ایستلو څرخ؛ ۲)لرگینه کړی چې د ځاروي په غاړه کې اچوي او پړی ورپورې تړي؛ وگ. کړکړی.

کرکړې (karkaṛé) ښځ.ج. غرغړې.

کرکن (krəkán) ص. نر.م.ج. وگ. کرکجن.

کرکنډ (karkánḍ) نر.م. ۱)لویه اواره تیږه چې له غره رارغړي؛ ۲) یوه توته ډوډۍ.

کرکنډول (karkanḍawə́l) مص. مت. رغړول، کولول، تولول.

کرکنډه (karkánḍa) ښځ.م. ۱)کانډه، کنډه، لویه تیږه؛ ۲) لویه تیږه چې له غره څخه راغړي؛ ۳)مج. غوره، لاپه.

کرکنډېدل (karkanḍedə́l) مص. ل. رغړېدل، کولېدل، تولېدل.

کرکڼ (karkáṇ) نر.م. جاخه، بجغي، گڼ او ځنگلي نباتات چې یو په بل کې سره ننوتلي وي.

کرکڼه (kərkâṇa) ښځ.م. یوه اغزنه ونه ده، سري سري داني کوي چې خوړل کېږي.

کرکول[۱] (karkawâl) مص. مت. تخم شیندل، تخم کرل، ځمکه کرل، کرهڼه کول.

کرکول[۲] (karakûl) نر.م.ج. قرقل، قره قل، قره قلي: ۱) د مرکزي آسیا پسه؛ ۲) غړند، ول ول او پت لړونکي پوستکي دي چې له نوي زېږېدلي وري څخه لاس ته راځي.

کرکولي (karakûli) ښځ.م. قره قلي، قره قولي، ۱) یو ډول خولۍ ده چې د کرکول له پوستکي څخه یې جوړوي؛ ۲) ص.نب. په کرکول اړوند.

کرکه (krəka) ښځ.م (ج. کرکې) ۱) نفرت، تنفر؛ ۲) وېره، ډار، بیم؛ ۳) ځان ژغورنه.

کرکه کول (krəkakawəl) مص. مت. ۱) نفرت کول؛ ۲) بد راتلل؛ ۳) وېره کول؛ ٤) ځان ژغورل.

کرکه ناک (krəkanâk) نر.م. وګ. کرکجن.

کرکی (karkây) نر.م. خر.

کرکۍ (karakə́y) ښځ.م. پال، سسپاره، سپاره، سرسپار.

کرکېدل (kârkedəl) مص. ل. زراعت کېدل، تخم کرل کېدل، ځمکه کرل کېدل.

کرکیله (karkíla) ښځ.م. کرکیل، کرنه، کرهڼه، کرونده.

کرکیمه (karkíma) ښځ.م. کرکیمه، کوړکۍ، کړکومه، کپس، قفس، پنجره.

کرګدن (kargadân) نر.م. یو غټ، غبتلی تر مېښې لوی او اوږد حیوان دی.

کرګر (kargâr) نر.م. بزګر، کرکوونکی، شوک چې ځمکه کري.

کرګري (kargâri) ښځ.م. بزګري، کرونده ګري، دهقاني.

کرګس (kargâs) نر.م. ۱) کجیر، یو غټ الوتونکی مرغه دی؛ ۲) د سیني هغه برخه چې ګروې ته نږدې ده.

کرګۍ (kargə́y) ښځ.م. یو بوټی دی، واړه اغزي او تېرې پاڼې لري.

کرل[۱] (karəl) مص. مت. کښت کول، تخم اچول، زراعت کول.

کرل[۲] (karál) نر.م. ۱) کنګل، یخي؛ ۲) پېروی، رش، قیماق؛ ۳) د برینه لنګرۍ، د برین اونګ.

کرله (karə́la) ښځ.م. کرهڼه، کښت وکر.

کرم[۱] (karám) نر.م. ۱) سخاوت، ورکړه، بخشش ۲) مهرانه؛ ۳) د ګوپي په څېر سابه دي.

کرم[۲] (kurm) نر.م. کورم، یو ډول خرمنه ده.

کرماچو (karmâčú) نر.م. د یوه بوټي نوم دی، سري داني کوي. وګ. کچماچو

کرمچ (kırmíč) نر.م.ج. کیرمیچ؛ ۱) یو ډول سپک بوټونه دي؛ ۲) یو ډول کلک ټوکر دی.

کرملاغ (karmalâğ) نر.م. سرلاټی، سرکونډی، د سراو کوني اوښتلو عمل.

کرمن (karmán) ص. نر.م.ج ۱) بې خوبه، شوګیر وهلی؛ ۲) چینجن، چنجي وهلی.

کرمنتوب (karmantób) نر.م. کرمنوالي، بې خوبي، شوګیره، شپه وهنګ، شپه رونونګ.

کرمنګ (kurmáng) نر.م. تنځری، تمځری، یوه مشهوره مرغۍ ده.

کرمونډ (karmûnd) ص.نر.م.ج. بونډی ګوتی، د چا چې ګوته لنډه، نیمګړې یا معیوبه وي.

کرمه (kárma) ښځ.م ۱) د نصیب ګوته، د شهادت ګوته؛ ۲) ځینې خلک یې خمچې ګوتې ته وایي.

کرن (krən) ص. نر.م.ج. خوار، کمزوری، ډنګر، په تن خوار، بې غوښو.

کرنا (karná) ښځ.م. مو. قرنا، ښکر (برغو)، سنتر سرنی، د موسیقۍ یوه د پو وهلو آله ده.

کرنپوهنه (karampōhána) د کرنې علم، زراعت پوهه، زراعت پېژندنه.

کرنج (karnáj) نر.م. کرنجه، یو ډول اوږده تربښځه ده، د کولنگ کار هم ترې اخلي.

کرنچکی (krančakáy) نر.م. کنبې، تسکوره، کوبین، یو سری کولنگ.

کرند (kuránd) نر.م. ډاگ، میدان، دښت، سارا، بېدیا.

کرندک (karandák) نر.م. یو اغزن نبات دی.

کرندوی[1] (karandwáy) نر.م. یو ډول گنهون دی چې د جوال په ښځ کې په عمودي ډول گنډل کېږي.

کرندوی[2] (karandóy) ص.نر.م.ج. بزگر، کرگر، کښت کوونکی، زارع.

کرندی (kránday) نر.م. تسکوره، تسکوره، یو سری کولنگ.

کرنډ (krənd) نر.م. کلک شوی نو، کلکه شوې زوه، سخته شوې زوه (نو).

کرنډۍ (karandə́y) ښځ.م. ۱) رمبی، ځمځه، ځمځی، چمچه؛ ۲) گلماله؛ ۳) ماله، پلنه تخته چې اړول شوې ځمکه د غویانو په وسیله پرې اواروي.

کرنک (karánk) نر.م. ۱) کپری، ککری، ځنکه، لوینده؛ ۲) کرنکه، د سا اخیستلو نل.

کرنگ[1] (karáng) نر.م. ۱) کنگل، یخی؛ ۲) ص. نر.م.ج. په وینو لړلی؛ ۳) و گ. کرنه.

کرنگ[2] (kuráng) ص. نر.م. و گ. کورنگ.

کرنگول (karangawə́l) مص. مت ۱) په وینو لړل، په وینو ککړول؛ ۲) کنگلول؛ ۳) کلکول.

کرنگېدل (karangedə́l) مص. مت. ۱) په وینو لړندېدل؛ ۲) یخېدل، کنگلېدل؛ ۳) کلکېدل.

کرنمل (karə́nmal) نر.م. د کرنې او کروندې مینه وال.

کرنه (karə́na) ښځ.م. و گ. کرهنه.

کرنیل (karnáyl) نر.م. کرنل، د گروال، هغه افسر چې په رتبه کې تر لیفتننټ کرنل لوړ وي.

کرنۍ (karnə́y) ښځ.م. کاټیری، لاغو، کړیسی، ارکاره، کټیری، کریځی.

کروا (karwā́) نر.م. (مو.) کهروا، د تومر یو ډول دی چې د کهروا په تال ویل کېږي.

کرواړه (karwā́ṛa) ښځ.م. ۱) کلواړه، د رشې تر اخیستلو وروسته د دانو ټولونه؛ ۲) دخاورو له وړو وړو ټوټیو او ډبریو سره لوبې.

کروبي (karūbí) نر.ج. مقربې فرشتې، هغه ملایکې چې عرش عظیم یې پر اوږو ولاړ دی.

کروت (kráwt) نر.م. رخه، حسد، بغض.

کروتی (krawtáy) ص.نر.م. ۱) رخه ناک، رخه لرونکی، حسود؛ ۲) بد خویه، تند خویه.

کروځکی (karóckay) نر.م. کوری، د کورې د ونې جړه چې په دوا کې کارېږي.

کروخ (karúx) نر.م. و گ. کرخ.

کروړ (kroṛ) ص. نر.م.ج. ۱) کلک؛ ۲) غښتلی؛ ۲) د وړو ضابطانو څلورمه رتبه؛ ۳) عد. لس ملیونه، یا سل لکه.

کروړپتي (krōṛpatí) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. ۱) ملیونر؛ ۲) غټ پانگوال.

کروړول (kroṛawə́l) مص. مت. کلکول، سختول، محکمول، مضبوطول.

کروړه[1] (karoṛá) ښځ.م. ۱) یو ډول متروکه ده؛ ۲) له کړ کوجوړه رسی.

کروره [۲۱] (karwā́ra) ښځ.م. سپنګیر، یو ازغن بوټی دی چې سرې خوږې دانې نیسي.

کروړی (karwaṛáy) ص. نر.م. بخیل، سوګت، سخت.

کروړېدل (kroṛedā́l) مص. ل. کلکېدل، سختېدل، کروړکېدل.

کروز (krū́z) نر.م.ج (عس.) د زیات قدرت لرونکي یو ډول لاربښودي شوي توغندي دي.

کروزر (krozā́r) نر.م. ۱) د منځني ظرفیت لرونکې جګړه ییزه بېړۍ؛ د پولیسو موټر.

کروسند (krawsā́nd) ص.نر.م. کړسند، کړوسند، چغجي، هغه شی چې په اسانۍ سره ماتېږي.

کروسه (karwasá) ښځ.م. و ګ. کرفس.

کروشان (krūšā́n) نر.م. یو وړوکی لرګی دی چې د پنبې په پونده کې د څرمنې توټې باندې ننه باسي او بیا یې پرې کلکوي.

کروښکی (karūṣkā́y) ښځ.م. د کور کمبله، هغه تغر چې په ډبه او چوتره کې غوړوي.

کروښی (krósay) نر.م. ۱) د کمیس د غاړې استر؛ ۲) ربنکی، د توکر توټه.

کروغ (krog̃) نر.م. و ګ. کارګه.

کروکي (kurū́ki) ښځ.م. کرکي؛ ۱) هغه څه چې ظاهر وي او په ستر ګو ښکاري؛ ۲) نق. هغه نقاشي چې بې رنګه وي.

کرول (kərawā́l) مص.مت. ۱) ګرول، تخریشول؛ ۲) سولول؛ ۳) نر.م. سپینه وربخ چې په تورې وربځې کې راخرګنده شي؛ ۲) د شاتو د مچیو قراول.

کرولی (karwaláy) نر.م. کلیک، سپېرخوکی، یو لرګی دی چې په سر باندې کې یې اچوي او د کوندې او جغ اړیکې ساتي.

کروماټیک (kromāṭík) نر.م ۱) رنګ لرونکی، د رنګ؛ ۲) مو. په نیموټونو مخ ته تګ یا د دې استعمال، لکه کروماټیک سکیل.

کرومو (kromó) ت.ت. ۱) لرومه، یو ترنګ توک دی چې د رنګ ،رنګه مانا لري، لکه کروموزوم؛ ۲) و ګ. کرمه.

کروموزوم (kromozóm) نر.م.ج. (بیا.) میله ډوله مایکروسکوپیک جسمونه دي، چې ارثي صفتونه لیږدوي.

کرونا (kroná) نر.م. کارونا، د لمر تاج، د لمر پورتنی برخې ته وایي.

کروندګر (karwandgā́r) فا. نر.م. و ګ. کرونده ګر.

کرونده (karwandá) ښځ.م (ج. کروندې) ۱) کښت، زراعت، کرهنه؛ ۲) د کرلو ځمکه، د کر ځمکه.

کرونده ګر (karwandagár) ص.نر.م.ج. کروندګر، کرګر، کرکوونکی، کرونکی.

کرونوسایکل (kronosāykál) نر.م (ژ.) د خبرونو په لیکلو کې هغه ترتیب چې پېښې لکه څرنګه چې منځ ته راغلې وي هغسې ولیکلی شي.

کرونولوجي (kronoloji) ښځ.م. نېټه لیک؛ د تاریخي حوادثو پېښېدو د وخت په اساس د هغو ترتیبه شوې شرحه یا جدول.

کروه (kuróh) نر.م. ښځ.م. د مسافې یو واحد دی؛ چې تقریباً دوه میله کېږي.

کروي (kurawí) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. ۱) د کرې، د کرې په ډول، کرې ته منسوب؛ ۲) نر.م. کره.

کروی (karwáy) ص. نر.م. ۱) کښی، د کښت ساتونکی؛ ۲) د مبالغې او کثرت کلیمه ده.

کروۍ (karwáy) ښځ.م. د ټانټو او پلالې دلۍ.

کروېزه (karwéza) ص. نب. کاواکه، بې مغزه، بې فکره.

کره⁽¹⁾ (kára) نر.م. د ۱) کور مغیبره حالت دی او په اضافي حالت کې د کور په مانا استعمالېږي؛ ۲) ښځ.م. بهل، یوم.

کره⁽²⁾ (kará) ص. نب. ۱) نېره، سوچه، خالص؛ ۲) هن. له نقده تېر؛ ۳) ښځ.م. وبنی، دبنګړي په ډول دسرو یا سپینو زرو یوګانه ده.

کړه⁽³⁾ (kará) ف. کاره، دکړلو استمراري ماضي ده.

کره⁽⁴⁾ (kurá) ښځ.م. (ج. کرې) ۱) هرګردی او مدور شی؛ ۲) مج. ځمکه، د ځمکې کره؛ ۳) داسې کروي سطحه چې د هغې ټولې نقطې له مرکزه یو برابر فاصله ولري؛ ٤) بتېږ، د پښې اورغالی.

کرهار (karahār) صوت. نر.م. کرهاری، کرار، کراری.

کره بین (karabín) نر.م. کربین، کارابین، غربین پخوانی لوی خولی ټوپک.

کره توب (karatób) نر.م. ۱) کره والی، سوچه والی، نېره توب؛ ۲) وګ. کره کتنه.

کرهډ (karhád) ص. نر.م. ج. ۱) ښېرازه، تروتازه، سمسور؛ ۲) خړوب؛ ۳) نر.م. دکیکر ونه.

کره کتنه (karákatána) ښځ.م. (هن.) نقد، انتقاد، نقد ګري، ادبي نقد، رښتینی قضاوت، د نقد یا انتقاد فن؛

ادبي کره کتنه: وینا پېژندنه، د ادبي آثارو د ارزښت او قیمت پېژندنې او د هغو د شرحې او تفسیر څخه عبارت دی.

کره کتونکی (karákatúnkay) ص. نر.م. «کره کوونکی» ناقد، نقد کوونکی، انتقاد کوونکی کریتیک، رښتینی قضاوت کوونکی.

کره کول (karakawál) مص. مت. ۱) سم و ناسم سره بېلول؛ ۲) انتقاد یا نقد کول، ادبي نقد کول، رښتینی قضاوت کول.

کرهڼه (karhána) ښځ.م. کر، کرنه، کرونده، کرکیله، کښت، زراعت.

کره والا (karawālá) ص. نر.م. بهلدار، بهل والا.

کره والی (karawálay) ص. کره توب، معیاریوالی، معیاریتوب.

کرهه (karhá) ښځ.م. کراهت؛ ۱) کرکه، نفرت؛ ۲) نه خوښېدنه.

کرهېړ (karhéṛ) نر.م. ج. کرېړ، شنکاړ، کاړ، سنګېړ، میده کاڼي.

کره ییز⁽¹⁾ (kurayíz) نر.م. ج. وګ. کروي.

کره ییز⁽²⁾ (karayíz) ص. نر.م. ج. د کره ګولو، په کره کولو اړوند، د کره، په کره اړوند.

کرۍ (karáy) ص. ښځ.م. ج ۱) ټوله، ګرده، تمامه، له میاشتې، اونۍ، شپې او ورځې سره کارېږي، لکه کرۍ میاشت، کرۍ ورځ؛ ۲) ښځ.م. کړۍ، حلقه؛ ۲) د سېلاو خته چې وچه شوې او چاودلې وي؛ ۳) داویدلو یو ډول لاسي آله ده.

کری (karáy) نر.م. ۱) یوشین مرغه دی؛ ۲) خبر، پیغام؛ ۳) کوری، ترنګړ.

کریاب (karyáb) ص. نر.م. کریابه؛ ۱) اړ، محتاج؛ ۲) ځنډېدلی، معطل؛ ۳) بېکاره.

کریابول (karyābāwál) مص. مت. ۱) اړکول، محتاجول؛ ۲) ځنډول؛ ۳) بېکاره کول.

کریابي (karyābí) ص. نب. ۱) وګ. کریابول؛ ۲) ښځ.م. اړه، احتیاج، ضرورتمندي.

کریابېدل (karyābedál) مص. ل. ۱) اړېدل، احتیاجېدل، ۲) ځنډېدل.

کریانه (karyāṇa) ښځ.م. ۱) چرچین سامان، د کارېدنې بېلابېل توکي؛ ۲) اوریښې، ساراپې وریښه.

کرېب (kreb) نر.م. د اس رکاب.

کریپ (krip) نر.م. یو ډول نازک، نفیس سوندی یا وریښمین ټوکر دی.

کریتا (kritá) نر.م. پشورمه، تبرغان.

کرېټ (karéṭ) نر.م. د مېوو یا ... د ساتنې او لېږدولو لرګین سوندخ.

کرېټیسیزم (kreṭisízəm) نر.م. ۱) د قضاوت کولو او محاکمې عمل، ګوته نیونه؛ ۲) وګ. کره کتنه؛ ۳) د کره کتونکي فن، اصول او میتودونه.

کریټیک (kriṭík) ښځ. نر.م. ج. ۱) ګوته نیونه؛ ۲) وګ. کره کتونکی.

کریچ (krič) نر.م. کرچ، کراچ، یو ډول توره ده چې تر توري نرۍ وي.

کریچی (kríčay) نر.م. ۱) یو ډول ترخه وابنه دي چې واړه واړه ګلونه کوي؛ ۲) یو ډول غرنی بوټی دی؛ ۳) صوت. کرچی، د غابښونو د چیچلو اواز.

کریځ (karíǰ) ص. نر.م. وګ. کرونده ګر.

کرېډیټ (kredíṭ) نر.م. کرېډټ؛ ۱) وګ. قرض(۲)؛ ۲) اعتبار؛ ۳) د سرلوړتیا منبع.

کریر (krir) نر.م. تلکه، تلک، لټ.

کرېړ (karéṛ) نر.م. ج. کاړ، کانې، جغل، یو ډول کلکه سپینه تیږه ده.

کریړ (kriṛ) ښځ.م. کریږه، یوه غرنۍ ونه ده، لرګی یې چغزي، اغزن او ژر ماتېدونکی دی.

کرېړی[1] (kareṛay) نر.م ۱) کېړوی، ماچونګن، یوه حشره ده؛ ۲) یو ډول وړوکی مارغه دی؛ ۳) کرایي، د ګوړې پخولو لوبه کړایي.

کرېړی[2] (kreṛáy) نر.م. کک، ګاته شربت، ټینګ شربت، ختې شربت، د ګوړې ژاوله.

کریړی (kıriṛáy) نر.م. یو ډول بوټی دی.

کرېز[1] (kuréz) نر.م. ۱) ښکې غورځونګ، د مرغانو د ښکو توییدو ناروغي؛ ۲) مرغانو ته آرام او دمه ورکول.

کرېز[2] (krez) نر.م. کرېږ، خېږ، خوږ، خیګ، د زخم پېړوی.

کریزه (kríza) ښځ.م. وګ. کریغه.

کریږه (kríẓa) ښځ.م. وګ. کریغه.

کریستالین (kristāḷín) ص. نر.م. بلوري؛ ۱) له کریستل څخه جوړ؛ ۲) روڼ، شفاف.

کریستل (kristā́l) نر.م. کرستل، بلور، ډنګی، ۱) یو صاف او روڼ کوارتز؛ ۲) یوه خوړا صافه او ځلېدونکې ښیښه.

کریسمس (krismā́s) نر.م. د حضرت عیسی (ع) د زېږېدو اختر چې مسیحیان یې د ډیسمبر په (۲۵ مه) شپه جوړوي او مذهبي اختر ګڼل کېږي.

کریشبا (krišbá) ښځ.م. ځولی، چانته، طبراق، شخولی.

کریغه (kríǧa) ښځ.م. (ج. کریغې) کریږه، کرږه، کریغه، کریکه، له ویرې څخه په زوره چیغه.

کرېکښ (krekā́ṣ) ص. نر.م.ج. کراکش، کراکښ، کراوړونکی.

کریکه (kríka) ښځ.م. وګ. کریغه.

کرېکی (krekā́y) ښځ.م. جلته، له نریو لښتو څخه جوړ شوی کندو.

کریکیټ (krikíṭ) نر.م. (لو.) د کریکیټ لوبه، یوه لوبه ده چې په ډنډه او ګیند سره اجرا کېږي.

کرېله (karelá) ښځ.م. کرېږه، د توري په څېر د سبو یو بوټی دی. سابه یې ترخه او ژېړ رنګ لري.

کرېلی (kureláy) نر.م. واسکټ ډوله کورتی ده چې لستوني نه لري.

کریم[1] (krim) جن. ۱) د شیدو سر؛ ۲) خوږ رازه خواړه چې له کریمو څخه جوړېږي – آیس کریم.

کریم[2] (karím) ص.نر.م ۱) بخښونکی؛ ۲) سخي، جوانمرد؛ ۳) د پاک خدای (ج) یو صفت دی.

کرېمن (kremə́n) ص. نر.م. ج. نمجن، نمناک، زېمناک، زېمجن، کرېږمن، مرطوب.

کریمي (krimí) ص. نب. نر. ښځ.م. ج. ژېړ ویره سپین، ژېړ ډوله سپین، د کریمو رنګ.

کرېن (kren) نر.م. (ج. کرېنونه) شاول، جرثقیل، د درندو بارونو د کښته او پورته کولو ماشین.

کریه (kəryá) ښځ.م ۱) پیغام؛ ۲) حکم؛ ۳) هدایت ٤) سپارښت.

کړ (kaṛ) نر.م. ۱) کړاو، ربړ؛ ۲) نشایسته؛ ۳) الکړ، کنګړ، کانګړ؛ ٤) لړ دېوال د رغېدلو غړ؛ ٥) ف. (ګر.) فعلي رېښه ده چې کول ورڅخه جوړېږي؛ ٦) وګ. سلوک.

کړا (kaṛā́) ښځ.م. د زرک اواز.

کړاپ (kaṛā́p) ص. نر.م.ج. زوړ، خوار او کمزوري غوږې.

کړاپی (kṛā́pay) نر.م. لږه فاصله، لنډ مزل.

کړاچه (kṛā́čá) وګ. کړاڅی.

کړاڅی (kṛā́čay) نر.م. کړاچه، کړاچی، نابالغه هلک، هغه هلکی چې مراني نه وي وهلی.

کړاسکه (kṛā́ska) ص. نر.م. ج. جګ، دنګ او لوړ ځوان.

کړاسو (kṛāsú) ص.نب. ۱) غونج، ګونجې، جینګ، زوړ، ګونځې؛ ۲) وروست، پوده.

کړاغ[1] (kṛāğ) ص. نر.م. ج. ۱) کمزوری، خوار، ناتوانه؛ ۲) نر.م. وګ. کارګه.

کړاغ[2] (kuṛīğ) ص. نر.م. ړدی، بټ سترګی، بق، سترګی، چغر سترګی.

کړاغتیا (kṛāğtyā́) ښځ.م. کړاغندتوب، کمزورتیا، کړاغندتیا، خوارېدنه، ضعف، ضعیفي.

کړاغند (kṛā́ğənd) ص. نر.م.ج. ۱) ډېر کمزوری، ضعیف، تاپ تیپ؛ ۲) پوده، وروسته.

کړاغندول (kṛāğəndawə́l) مص.مت. کمزوری کول؛ ورستول.

کړاغندېدل (kṛāğəndedə́l) مص.ل. ۱) کمزوری کېدل ضعیفېدل؛ ۲) ورستېدل.

کړاک[1] (kaṛā́k) نر.م. کړاو، تکلیف، ربړ، کړېدنه، ځورېدنه.

کړاک[2] (kṛā́k) نر.م. د نخودو په اندازه غونډ شی یا غونډاری.

کړان (kaṛā́n) نر.م. کړاو، ربړ، زحمت، تکلیف.

کړاند (kaṛā́nad) ص.نر.م. ۱) لالهانده، سرګردان؛ ۲) خوابدی، غمجن؛ ۲) پرېشان.

کړانکیچ (kṛānkíč) نر.م. کاکیشکی، کاکیچکی، کلکوډنډه، یوه لوبه ده.

کړانګی (kṛā́ngay) ص. نر.م. بینګا، چیک، چپ سترګی، کړینګا، کوږ سترګی.

کړانوې (kṛā́nawe) ښځ.م. کوچنۍ زینه ډوله وسیله ده چې څلور پښې لري.

کړاو[1] (kaṛā́w) نر.م. (ج. کړاوونه) کړ، کړاک، ربړ، کړان، زحمت.

کړاو[2] (kṛā́w) نر.م. ۱) ورزش، تمرین؛ ۲) عمل.

کړاوو (kaṛāwū́) ص. نر.م. ۱) کړاوی، زیارکښ، زحمت کښه؛ ۲) څوک چې ډېر کړېږي.

کړاوه (kaṛāwá) ښځ.م (ج. کړاوې) کناوه، کړمه، یوډول پاپوښه ده چې له لرګي څخه یې جوړوي.

کړاوي (kaṛāwí) ص. نب. ۱) کړاوو، زیارکښه؛ ۲) ژړندوکی، هغه کوچنی چې ډېر ژاړي.

کړای (kṛāy) ف. د تېرې زماني استمراري فعل دی.

کړايي (karāyí) ښځ. م. کړی، لوی فلزي لوښی دی چې څيني خواړه په کې سره کوي.
کړبابو (karbābó) ښځ. م. يو ډول مرغی ده.
کړبو (karbū́) ص. نر. م. ج. سپي داړلی.
کړبه (karába) ښځ. م. د جوارو تانته.
کړبېزن (karbezán) ص. نر. م. کربيزن، کرمېزن، کنېزن، هغه حيوان چې تر خولې او پوزې يې ګيازې او اوبه راځي.
کړبېزي (karbezí) ښځ. م. کرمبېزي، کربېزي، ګيازې.
کړبيکه (karbíka) ښځ. م موتی، د ييوې موتی، موتانه؛ د کولبې موتی.
کړپ (kráp) صوت. نر. م (ج. کړپونه) ۱) د کلک شي دغور ځېدلو اواز؛ ۲) ق. نابېره، ناڅاپه.
کړپا (krapā́) صوت. ښځ. م. کړپهار، کړپار، کړپها، کړپی، د قدمونو پرله پسې اوازونه.
کړپړ (karpár) صوت. نر. م. ۱) ګډې وډې خبرې؛ ۲) کړاري، دکلکو شيانو د غورځېدلو اواز.
کړپند (krapánd) ص. نر. م ۱) کړپندوکی، کړپنده، بې ځايه ړغېدونکی؛ ۲) تيرې لرونکې لاره.
کړپندوکی (karpandū́kay) نر. م. کرپندوکی، نرم هډوکی، کړپندی، ککرکی، غضروف.
کړپنده (krapánda) ص. نب. ۱) کاړېز، لاره، له تيرو ډکه لاره؛ ۲) ښځ. م. يوه غرنۍ ونه ده.
کړپندی (krapandáy) نر. م. و ګ. کړپندوکی.
کړپوز (karpū́z) نر. م. کتبېزی، د خولې کوری، د شارويو پوزکی.
کړپ و کړوپ (krápūkrū́p) نر. م. ۱) ځوږ، غوږې، شور؛ ۲) د لوښو د سره لګېدلو اواز.
کړپول (krapawál) مص. مت. ۱) لوښي او... سره جنګول او اواز ځني ايستل؛ ۲) مص. ل. په چا بې ځايه او بې واکه چتې خبرې کول.
کړپه (krapá) ښځ. م. ۱) کړپی، ناهواره لاره؛ ۲) مج. بندېز.
کړپهار (krapahā́r) نر. م. صوت. ۱) د لوښو يا... د جنګېدلو اواز؛ ۲) کړپا، کړپی.
کړپی (krapáy) نر. م ۱) کړپهار؛ ۲) بې ځايه خبرې کول.
کړپی (krapáy) ښځ. م. کړپنده لاره، کړه وړه او کړپه لاره چې په غره يا دښته کې وي.
کړپېدل (krapedál) مص. ل. ۱) لوښي يا تيږې... يو له بله سره لګېدل؛ ۲) بې ځايه ړغېدل.
کړت(۱) (kurát) صوت. نر. م. کړتهار، کړت کړت، کوړت کوړت، د کوړکې چرګې اواز.
کړت(۲) (krat) نر. م. قړت، يو توری، يو ټکی، يوه کليمه.
کړتکی (kartákay) نر. م. داسې څپلۍ چې يو تلی او يو وندنی (بند) ولري.
کړتن (krátan) ص. نر. م. ج. قړتو، قړتن، کړپال، کړتو.
کړتنه (krátaná) ص. ښځ. م. و ګ. کړتن.
کړته (kráta) ښځ. م. خوږ مجلس، خوږې خبرې کول.
کړتې (kráte) ښځ. م. عبث خبرې، بې ځايه خبرې، چتې خبرې.
کړتېدل (kratedal) مص. ل. قړتېدل، کړتې کول، ډېرې او بې ځايه خبرې کول.
کړچ (krač) صوت: نر. م. ۱) د دوو کلکو شيانو د سره لګېدلو اواز؛ ۲) د ټوپک لټ وهنه.
کړچا (kračā́) صوت. ښځ. م. کړچهار، کړچې؛ د اوسپنيزو يا لرګينو شيانو سره لګېدلو اواز.
کړچول (kračawál) مص. مت. ۱) غاښونه چيچل، د غاښو کرنجول؛ ۲) د ټوپک لټ وهل.

کړچېدل (kṛačedə́l) مص. ل. د غاښو کړنجېدل، د غاښو کرچېدل، د تورېک لټ وهل.

کړغ (kṛəǰ) نر.م. پجه، بټس، کوره، داښې، داش، د خاورينو لوښو پخولو داښې.

کړڅو (kaṛcū́) نر.م. کړڅی، کړچس، کړسو، کړڅو، ارکاره، هرکاره.

کړڅی (kaṛcáy) نر.م. ۱) کرنډی، کاچوغه؛ ۲) و.گ. کړڅو؛ ۳) په «يوازينۍ پښتو» کې د «روغن داغ» په مانا راغلی دی.

کړخه (kaṛə́xa) ښځ.م. ۱) ژوره، کنده؛ ۲) دغره يا غونډۍ په خواکې کند و کپر ځمکه.

کړدود (kaṛdod) گر. د فعل خبري او انشايي وجه.

کړده (kaṛdá) ښځ.م. ۱) کرده، عمل؛ ۲) جوله، څېره، اندام؛ ۳) بندوبست، نظم، انتظام.

کړړی (kɪṛṛáy) نر.م. و.گ. کريړی(۱).

کړز (kṛəz) نر.م. کمزوري او خوار ځاروی.

کړس (kṛas) صوت. نر.م. ۱) ټس، د کلک شي د ماتېدو اواز؛ ۲) نر.م. څوړ، شور، غالمغال.

کړسا (kṛasā́) صوت. ښځ.م. کړسهار؛ دلرگي يا بل کلک شي د پرله پسې ماتېدو اواز.

کړساو (kṛasā́w) ص. نر.م.ج. کړساغ، کړواس، جگ سړی چې مخ يې اوږد وي.

کړسپ (kaṛsáp) نر.م. قصابي شوی، بوټی بوټی.

کړستاينوم (kaṛstā́ynūm) گر. فعلي صفت، هغه ستاينوم چې له فعل څخه رغېدلی وي.

کړسند (kṛasə́nd) نر.م. ۱) و.گ. کروسند؛ ۲) سرمغزن.

کړسول (kṛasawə́l) مص. مت. ۱) په ښېرو وهل، تکول؛ ۲) په خبرو سره څورول.

کړسېدل (kṛasedə́l) مص. ل. ۱) په ښېرو سره وهل کېدل؛ ۲) په ډېرو خبرو سره څورېدل.

کړشب (kaṛšáb) نر.م. ناره، ناو؛ د دوو غرونو يا غونډيو ترمنځ ژور ځای.

کړشپ (kaṛšáp) ص. نر.م. و.گ. کړشوپ.

کړشوپ (kaṛšū́p) ص. نر.م.ج. کړشپ، شوپ، غاښ وتلی، کړشوپی، غاښ لوېدلی.

کړشوپه خوله (kaṛšū́paxwlə́) ښځ.م. بې غاښو خوله، کړشپه خوله، شوپه خوله، ښپه خوله.

کړښت (karəsṭ) کړاو، کړېدنه، درد.

کړغ (kṛəǧ) ص. نر.م. کړاغ، کمزوري، ضعيف.

کړغېچ (kaṛǧéč) ص.نر.م.ج. ۱) تلولی، وارخطا، پرېشانه؛ ۲) مړاوی، زمول، شيته.

کړک (kṛək) نر.م. ۱) دورمه، نی، کړکی؛ ۲) ص. نر.م. خوار، ډنگر؛ ۳) نر.م. کړېکی، له لښتو يا دورمو څخه جوړ شوی کندو؛ ٤) گېړکه، عککه.

کړکاچ (kaṛkā́č) نر.م. ۱) کړکېچ، خړنج، جنجال، کج بحثي؛ ۲) چنې وهنه.

کړکاچي (kaṛkā́či) ص.نب. ۱) کړکېچن، کج بحثه، کړکاچ کوونکی؛ ۲) چنه وهونکی.

کړکچو (kaṛkacṓ) نر.م. څوړ، شور، غالمغال.

کړکيچو (kaṛkicṓ) ص. نر.م. ۱) خوځېدونکی، کړچند، ړچند؛ ۲) مج. خوار، کمزوري.

کړکړی (kəṛkəṛáy) نر.م. ۱) د ځاه څخه د اوبو را ايستلو څرخ؛ ۲) د بېړۍ د تناو څرخ؛ ۳) د ماشومانو يوه لوبه ده؛ ٤) يوه لرگينه کړی ده پرې پکې کلکېږي او د ځاروي په غاړه کې ددې لپاره اچول کېږي چې د زوروهلو په وخت کې پرې د ځاروي مرۍ ته پرېنوځي او ساه يې ورېنده نه کړي.

کړکنډی (kaṛkundáy) نر.م. ترخه هندوانه.

کړکومه (kaṛkū́ma) ښځ.م. کړکيمه؛ ۱) دمرغانو نيولو آله؛ ۲) قفس، پنجره.

کړکه (káṛka) ښ.غ.م. شرغشی، یو ډول وابښه دي، له‌وچو شخه بلې او د بامو شندلی هم جوړوي.

کړکۍ (۱) (kaṛkáy) ښ.غ.م. ۱) دریڅه، دریچه، روزن؛ ۲) ورسي، کنکې.

کړکۍ (۲) (kaṛakáy) ښ.غ.م ۱) کیبی، کوین، تربښغ ته‌ورته آله ده‌چې بوټي پرې راباسي؛ ۲) یو ډول غټ گونځې گونځې کمیس دی.

کړکۍ (۳) (krəkáy) ښ.غ.م. د کاریز تاوکښې، د کاریزه کږلیچې.

کړکی (kaṛkáy) نر.م. ۱) دورمه، نی (قلم)؛ ۲) د چلم نل؛ ۳) کنکۍ، د اورلگیت خلی.

کړکیته (kaṛkíta) ښ.غ.م. د مارغانو نیولو لټ.

کړکېچ (kaṛkéč) نر.م. و.گ. کړکاچ.

کړکېچن (kaṛkečán) ص.نر.م ۱) و.گ. کړکاچی؛ ۲) پېچلی، کالکوچن، مغلق.

کړکېچو (kaṛkečó) ص.نب.نر.ښغ.م.ج. ترټری، گړگړی، نیم‌ژبی.

کړکېچ والی (kaṛkečwálay) نر.م. پېچلتیا، مغلقتوب، مشکلوالی.

کړکیمه (kaṛkíma) ښ.غ.م. و.گ. کړکومه.

کړکین (kaṛkín) نر.م. سپنسي، تاري، نخي.

کړکی وړکی (kaṛákaywáṛkay) ص. نر.م. نتلی، غمجن، پرېشانه، غمگین.

کړگس (kaṛgás) نر.م. کړگسه، رمبی، چاری، د گوړي لرلو لویه شمځی.

کړل (kṛəl) مص. مت. ۱) کول؛ ۲) د پیدا کول، خلق کول، پنځول، په مانا مکمل فعل دی.

کړم (kaṛám) ص. نر.م. ۱) لړم وهلی، لړم چیچلی؛ ۲) دردېدلی، غم‌ځپلی؛ ۳) نسوخ، پسرې، کت؛ ۴) ژوبل؛ ۵) جنجالي او بد معامله سړی.

کړمبو (kaṛambáw) نر.م. سرپوښ لرونکې توکری ده‌چې له مزرو شخه جوړېږي.

کړمتوب (kaṛamtób) نر.م. کړموالی، ۱) دلړم چیچنه؛ ۲) غم، مصیبت؛ ۳) غوڅوالی؛ ۴) بدمعامله‌گي.

کړمچه (kaṛmáča) ښ.غ.م. وړه خمچه، د لاس کچه گوته.

کړمڅی (kaṛamcáy) نر.م. روستاړی، جلیغ، د خره تانگ، د خره تانگی، د خره څوړ.

کړمن (kaṛamán) ص.نر.م ۱) کړېدلی، ځورېدلی؛ ۲) مج. خپه، خوابدی.

کړمنتوب (kaṛamantób) نر.م. کړمنوالی، خپه والی، خوابدی.

کړمنول (kaṛamanawə́l) مص. مت. کړمن کول؛ ۱) ځورول، کړول؛ ۲) خپه کول، غمجنول.

کړمنېدل (kaṛamanedə́l) مص. ل. ۱) ځورېدل؛ ۲) خپه کېدل، خوابدی کېدل، دردېدل.

کړمول (kaṛamawə́l) مص. مت. ۱) لړم چیچل؛ ۲) خپه کول، دردول؛ ۳) داړل.

کړمه (káṛma) ص. ښ.غ.م. مېړوښه، هغه ښځه چې مېړه لري.

کړمیازه (kaṛmyáza) ښ.غ.م. گیازه، قرمیازه، هغه اوبه او مایعات چې دڅاروېو له خولو بهېږي.

کړمېدل (kaṛamedə́l) مص. ل ۱) چیچل کېدل؛ ۲) غمجنېدل؛ ۳) غوڅېدل؛ ۴) بدمعامله کېدل.

کړمېزن (kaṛmezə́n) ص. نر.م.ج. کړېېزن، کرمیزن، قنیا، کنیا، کرویزن، گړنگن.

کړمېزي (kaṛmézi) جن. ربیز، کړنگ، قنهی، د خولې او پوزې مایعات.

کړن (kṛan) نر.م. چار، چاره، عمل، کار، کړنه، کړ.

کړنج (kṛnnj) صوت. نر.م. په کوم لوښي کې د وړو درونو شیي د اچولو اواز.

کړنجا (kṛanjā́) صوت. ښځ.م. کړنجي، کړنجها، کړنجاري، کړنجهار، کړنچهار.

کړند (۱) (kṛənd) ص. نر.م.ج. تکړه، کاریګر، فعال، کارکونکی، کارند.

کړند (۲) (karə́nd) ص. نر.م. ۱) لالهانده، کړېدلی؛ ۲) ړقند، سست؛ ۳) بې پروا، بې اعتنا؛ ٤) آزاد او بې خنډه.

کړندپېر (kṛandper) ګر. فاعلي حالت.

کړندتوب (karəndtób) نر.م. کړندوالی ۱) لالهاندي سرګرداني؛ ۲) ړقندوالی؛ ۳) بې خنډه.

کړندول (karəndawə́l) مص. مت. ۱) لالهانده کول، سرګردانه کول؛ ۲) سستول، ړقول (لق).

کړندر (karandár) نر.م. ګرندر، شمېر، شمار، حساب.

کړنده (karindá) ښځ.م. کړنده؛ ۱) سپینه سرېښناکه ماده ده چې د لنګون پر وخت د ځاروي له فرج څخه راووځي؛ ۲) سپینه سرېښناکه ماده چې د پېچ او اسهال پر وخت خارجېږي.

کړندېدل (karəndedə́l) مص. ل. ۱) لالهانده کېدل، سرګردانه کېدل؛ ۲) سستېدل، ړق کېدل.

کړنګ (kṛang) نر.م ۱) وګ. کړن؛ ۲) د درېیې غږ؛ ۲) نر.م. یو لرګی دی چې د ځاروي غاړې ته یې وراچوي؛ ۳) وګ. کړینګ.

کړنګا (kṛangā́) صوت. ښځ.م. کړنګی، کړنګار، کړنګهار؛ د فلزي شیانو د لګېدلو اواز.

کړنګوالی (kṛangwalay) نر.م. وګ. کړینګوالی.

کړنګول (۱) (kṛangā́wəl) مص. مت. فلزونه یو له بله سره جنګول او اواز ترې را ایستل.

کړنګول (۲) (kṛingawə́l) مص. مت. وګ. کړینګول.

کړنګه (kṛánga) ص. ښځ.م. کړکه، کوړکه، هغه چرګه چې هګۍ یې بس کړې وي.

کړنګه ځله (kṛángacəlá) ښځ.م. سخته ځله، د ژمي د ځلې زیات او سخت ساړه.

کړنګی (kṛingáy) نر.م. وګ. کړینګ.

کړنګېدل (kṛangedə́l) مص. ل. له فلزي شیانو سره جنګېدل او اواز ځنې پورته کېدل.

کړنلاره (kṛanlā́ra) ښځ.م. تګلیاره، پروګرام، خط مشي، دستورالعمل.

کړنوز (kṛ nuẓ) د کړ جنس، د فعل جنس.

کړنوم (karnum) فعلي نوم، له فعل څخه رغېدلی نوم.

کړنه (kṛə́na) ښځ.م. ۱) عمل، کردار؛ ۲) کول، کونګ.

کړو (kaṛū́) نر.م. کړي، لاونډ، لاوړ، تودې شړومبې.

کړواس (kaṛwā́s) ص. نر.م. وګ. کړساو.

کړوال (kaṛwā́l) د کړ اړوند، کړیز، پر فعل اړوند.

کړواله غونډله (kaṛwālağondlá) فعلي غونډله، فعلي جمله.

کړوب (kṛōb) نر.م. کړوبی، کنوبی، پساو، پاتې شونې ښوروا چې غوړ و نه لري.

کړوپ (kṛūp) ص. نر.م.ج. ۱) کوپی، شاتیټی، تیټیا؛ ۲) کنډوکپر، چخپیټ؛ ۳) کوږ، منحني.

کړوپتوب (kṛūptōb) نر.م ۱) کړوپتیا، کړوپوالی ۲) کنډوکپروالی؛ ۳) کوږوالی، انحنا.

کړوپول (kṛūpawə́l) مص. مت. ۱) ملاتیټول، شاتیټول؛ ۲) کنډوکپرول؛ ۳) کږول.

کړوپه (kṛūpá) ښځ.م ۱) دوغل، کنده؛ ۲) د کجورې د ونې په تنه کې خندان.

کړوپېدل (kṛūpedə́l) مص. ل. ۱) کوپېدل، په ملا تیټېدل؛ ۲) چیټېدل؛ ۳) کږېدل، منحني کېدل.

کړوپیښ (kṛūpíṣ) نر.م. کړیش، کټه پیښ، ترینګی.

کړوتی (kaṛwatáy) ښځ.م. یو ډول ګیاه ده.
کړوچ (kṛuč) نر.م. ۱) خندق؛ کند؛ ۲) کمر.
کړوس (kṛūs) نر.م. کړس، د لرګي د ماتېدو اواز.
کړوستي (kṛōstí) نر.ج. کړیس، ښکرې، کرېږ، پلې، د مشنګو یا نورو حبوباتو پلې.
کړوسند (kṛawsə́nd) نر.م. و ګ. کروسند.
کړوسی (kaṛwasáy) نر.م. (ج. کړوسي) د زوی یا لور لمسی، د لمسي زوی.
کړول (kaṛawə́l) مص. مت. ۱) څورول، زحمت ورکول؛ ۲) البیل، وریتول، په اور کبابول.
کړومبه (kṛombá) ښځ.م. ۱) کړومبې، اوبلنې مستې؛ ۲) د مستو اوچکې اوبه؛ ۳) مج. یخه پخه او بې غورو ښوروا.
کړومبی (kṛombáy) نر.م. ۱) د کړومبه مصغر؛ ۲) پیتاو، د لوخو یا مزور وړه سرپوښ لرونکې توکرۍ.
کړومبې (kṛombé) جن. کړومبه، نرۍ او اوبلنې مستې.
کړون (kṛūn) نر.م. و ګ. کړن.
کړونچ (kṛunč) صوت. نر. م. و ګ. کورنچ.
کړونکی (kṛū́nkay) نر.م. کړونی، کارکوونکی، فاعل.
کړونګی (kṛū́ngay) نر.م. کړونګه، څروبی، زاوه.
کړونګه (kaṛongá) ښځ.م. سپېره زېمنه، سپېره ښوروا.
کړونګی (kṛū́ngay) نر.م. ۱) و ګ. کړونکی؛ ۲) غوري ډوله خاورین لوښی.
کړزنه (kaṛawā́na) ښځ.م. ۱) کړونګ، څورونه، په کړاو اخته کول؛ ۲) وریتونه، کبابونه.
کړوه (kaṛwá) ښځ.م. ټوټه، توکرې، رنجه، پارچه.

کړوهول (kṛohawə́l) مص.مت.و ګ. ګروهول
کړوه کړوه (kaṛwakáṛwá) ص. ښځ.م. ق. ټوټه ټوټه، تکه تکه، پارچه پارچه.
کړوېزن (kaṛwezə́n) ص. نر.م. و ګ. کړمېزن.
کړوۍ (kaṛwə́y) ښځ.م. وړه شکرۍ، وړنکۍ، شکور، وړه شکرۍ.
کړه [1] (kṛa) ف. ۱) کړل، کول، کړ؛ ۲) عمل، فعل؛ ۲) ښځ.م. جوله، څېره، بڼه.
کړه [2] (kaṛá) ښځ.م. ۱) کسره، هغه ګانه چې د بنګړي په څېر وي؛ ۲) کړۍ، الغه، حلقه؛ ۳) صوت. . کړې، کشې د چرګ د شړلو اواز.
کړه [3] (kúṛa) ښځ.م. یو ډول ژېړ رنګې مرغۍ ده.
کړهار (kaṛahā́r) صوت.نر.م. ۱) د چرګې کړتا، ۲) د تیرو یا د خنبتو د دېوال د رغړېدلو اواز.
کړهاند (kaṛahā́nd) ص.نر.م.ج. لالهانده، سرګردان، په کړاو اخته.
کړه وړه (kṛáwṛá) نر.ج. ۱) جوله، څېره، بڼه؛ ۲) عمل، کردار، فعل، خوی او خصلت.
کړهی [1] (kaṛaháy) نر.م. کړایي، کړۍ.
کړهی [2] (kuṛháy) نر.م. اوړۍ، وړۍ، د غلې د اندازه کولو تاکلې پېمانه.
کړۍ (kaṛə́y) ښځ.م. (ج. کړیانې) ۱) الغه، حلقه، کړۍ لرونکی: (بیا.) حلقوي چینجیان، اینلیډ، اني لیډا؛ ۲) اته، د تارونو کلاوه؛ ۳) مج. زولنه، زولانه؛ ٤) لړۍ، سلسله.
کړي (kaṛí) ښځ.م. و ګ. کړو.
کړی (káṛay) ۱) مفعولي صفت کړی، کړلی، اجرا کړی؛ د قریبې ماضي صیغه ده- کاریې کړی دی؛ ۲) نر.م. کړایي، کړهي؛ ۳) هغه خواره چې په کړایي کې پاخه شوي وي.
کړې (káṛe) ښځ.م. کړه، کشې، د چرګ د شړلو اواز.

کړیت (kṛit) نر.م و گ. کړت (۲).

کړیچۍ (kṛičáy بنځ.م. کړیڅۍ، تورنکه، کویله، تورانکه، غرنۍ بلبله.

کړیڅ (kṛic) نر.م. کړیسکی، کړیڅۍ، کوړیڅۍ، د ښاروېو د اینې یو ډول چینجی دی.

کړیڅکه (kṛicaká) ښځ.م. یو ډول سور رنگی نبات دی، پلنې پاڼې لري.

کړیڅن (kṛicán) ص.نر.م. ج. کوړیڅی، کړیسن، د اینې د چینجي لرلو په ناروغۍ اخته ښاروی.

کړېڅۍ (kṛecáy) ښځ.م. ۱)و گ. تورانۍ؛ ۲)و گ. کړیڅ.

کړېڅی (kaṛecáy) نر.م. ۱) لویه څمڅۍ؛ ۲)کړڅو، کېړی، ارکاره، کرچی.

کړېدل(kaṛedā́l)مص.ل. ۱)څوړېدل، په کړاو اخته کېدل؛ ۲)د یوه کار د اجرا په تمه د چا شا وخوا ته گرځېدل؛ ۳) وریتېدل، کبابېدل؛ ٤)کوټ کوټ کول(چرگې)؛ ٥)له پاسه ټیټېدل، ارغږېدل.

کړېړ (kṛeṛ) نر.م. کړېس، کړېسی، کړوستی، پلی، نیامک، د کورخې، میو او... پلی.

کړېزن (kṛezán) نر.م. ج. ناروغ ښاروی.

کړېس (kṛes) نر.م.و گ. کړوستی.

کړېسکی (kṛéskay) نر.م، و گ. کړیڅ.

کړیسۍ (kṛisáy) ښځ.م. و گ. کړستی.

کړیغ (kṛiğ) ص. نر.م. ج. کړیغ، کمزوری، ډنگر، خوار، بې غوښو.

کړیغه (kṛiğa) ښځ.م. کړیکه، کریغه، کړوه، په زوره چیغه، تېزه چغه یا ناره.

کړیکه(kṛíka) ښځ.م ۱)درد، سوی، د خوږ و درد، تپ درد؛ ۲)و گ. کریغه.

کړینده (kṛinda) ص.ښځ.م. خواره (غوښه)، بې وازدې(غوښه)، اړبې غوښه.

کړینگ (kṛing) ص. نر.م. ج. کړنگ، کړینگی؛ ۱)هغه سری چې اوږې یې راوتلې وي؛ ۲) مج. کوږ ووږ سری؛ ۳)کړینگا، چپ سترگی.

کړینگ پړینگ (kṛingpṛíng) ص. نر.م. ج. گوړگوټې، گاړگوټې، گړکوټې.

کړینگ والی (kṛingwā́lay) نر.م. ۱)داوږو بوټوالی؛ ۲) د سړي کږوالی؛ ۳)چغر والی.

کړینگول (kṛingawal) مص. مت. ۱) د اوږو راایستل، اوږې کږول؛ ۲)سترگې چپول.

کړینگېدل (kṛingedā́l) مص. ل. ۱) اوږې راوتل؛ ۲) سترگې کږېدل، سترگې چپېدل.

کړې وړې (kaṛewā́ṛe) ص. نب. ترسره شوی، اجراء، اجرا شوی.

کړیې (kaṛyé) ښځ.م.ج. د څرخې مېرمنې چې خپلې وړۍ و ورېشي، خپل ټول څرخي سره ټول کړي نو د یوه څرخي د سنې یو سر په خپل یوه لاس کې نیسي بیا یوازې سنې پر لاس رااړوي او کښته یې ابله کوي چې درې څرخي پر دغه وره سنې پر بل لاس باندې رااړوي. او چې لاس یې له سنیو څخه ډک شي، نو ښځې وایي چې دغه نو یوه کړیې شوه.

کزلاخ (kazalā́x) نر.م. قزلاق، جل، بړوا، یو ډول مرغۍ ده چې ښه ږېز کوي.

کژبل (kažbā́l) نر.م. بور، پړانگ.

کږ (kaẓ) نر.م. د ژامې هډوکی، دزنې هډوکی.

کږتیا (kaẓtyā́) ښځ.م. کوږوالی، کږوالی، انحنا.

کږدلۍ (kaẓdaláy) ښځ.م.د غنې یا جولاگې ځاله.

کږدۍ (kaẓdáy) ښځ.م. کېږدۍ، د کوچیانو خېمه، له وړغنو څخه جوړه شوې کېږدۍ.

کږښانگه (kaẓṣā́nga) ښځ.م. د گېند ډنده، د توپ لرگی، چوگان.

کړکه (kaẓaka) ښځ.م. ۱) کښکره، کاغی، ورروغ، وراغ؛ ۲) غربی، گربی، غربیا.

کړکی (kaẓə́kay) نر.م ۱) هغه هډوکی چې د پسه لهراشپېلهسره نښتی وي؛ ۲) کانتیه، دشولو يوه ناروغي ده چې وري او داني يې توربږي.

کړل (kaẓə́l) مص. مت. له پامه بد راتلل، له نظره بد راتلل، سپېره گڼل، بد گڼل، په بدو نیول.

کړلړمی (kaẓlaṛmáy) نر.م. د خامک يو ډول گنډون دی.

کړلکه (kaẓláka) ښځ. م. گزلکه، چړوکی.

کړلېچ (kaẓléč) نر.م. کړلېچی، گولایي، ورسک، گوټ پېر.

کړلېچی (kaẓléčay) ص. نرم. کوږ ځنگلی، هغه سړی چې ځنگلی او لېچی یې کږې وي.

کړندی (kaẓandáy) ص. نر.م ۱) ضعیف، کمزوری ۲) څوک چې کږې خبرې کوي.

کړوالی (kaẓwā́lay) نر.م. کوږوالی، انحنا، د سموالي ضد.

کړوبی (kaẓubay) ص. نر.م. ۱) مراوی، زمل، خپه؛ ۲) عیبي، عیبناک، عیبجن.

کړول (kaẓawə́l) مص.مت. کوږول، انحنا ورکول؛ د سمول ضد.

کړوه (kaẓə́wa) ښځ.م. کوږوالی، اوښتنه.

کړویلنی (kaẓwelə́nay) نر.م. کاږه ویلنی، کاږه یلنی، بادیان.

کړه (kaẓā́) ښځ.م. ۱) د کوږ (يو څناور) ښځه؛ ۲) ص.ښځ.م د کوږ مؤنث؛ ۳) و گ. کړه خبره؛ ۴) ښځ.م (پ. ک.) غلطي پرېکړې ته کړه وايي.

کړه خبره (kaẓə́xabərá) ښځ.م.پ. ک. په جرگه او مرکه کې چپه خبره يا هغه خبره چې بې دلیله ویله شوې وي او ضمناً د جرگې او د دعوې د مقابل طرف بې احترامي په کې وي.

کړه لیکه (kaẓálika) ښځ.م. منحنی کرښه، کږه کرښه، منحني خط، انحنا لرونکې کرښه.

کړېدل (kaẓedə́l) مص. ل. ۱) کوږ کېدل، منحني کېدل؛ ۲) له لارې چپېدل.

کس (kas) نر.م. (ج. کسان، کسه) ۱) تن، څوک، سړی، شخص، فرد؛ ۲) ناله، اگل، هلی.

کسات (kasā́t) نر.م. (ج. کساتونه) بدل، پور، سوز، بدله، انتقام.

کساد (kasā́d) ص. نر.م. ج. ۱) تروتپه، کوته، بې رواجه؛ ۲) اق. د کسب و کار د فعالیتو د انحطاط يوه دوره چې بيې کمې او بېکاري زياته وي؛ ۳) بې رونقه.

کسالت (kasālát) سستي، تمبلي، کهالي.

کسب (۱) (k(ı,a)sb) نر.م. کار، شغل، چاره، پېشه، حرفه.

کسب (۲) (kasb) نر.م ۱) ترلاسه کونه، حاصلونه؛ ۲) سره راټولونه؛ ۳) روزي لټونه؛ ٤) رو. د زده کړې له لارې زده شوی.

کسبت (kısbát) نر.م. کسوت ۱) دوېگی، د ناپانو د خرمني بکس چې د خپل ضرورت وړ شیان په کې ږدي؛ ۲) ډډی، د توپک د دارو کڅوره.

کسبگر (kasbgə́r) ص.نر.م.ج. کسبه؛ د کسب خاوند، کسبي، کاسب، د يوه شغل څښتن.

کسبول (kasbawə́l) مص.مت. ۱) لاسته راوړل، حاصلول؛ ۲) رو. د زده کړې له لارې يو څه زده کول؛ ۳) سره راټولول؛ ٤) رزق لټول.

کسبه (kasabá) نر.ج. د کاسب جمع. و گ. کسبگر.

کسبي (kasbí) ص.نب.نر.ښځ.م. ۱) و گ. کسبگر؛ ۲) د راټولونې؛ ٤) هر هغه څه چې د زده کړې له لارې زده کېږي؛ ۵) په کسب اړ ېـه.

کست (kast) نر.م. قست؛ ۱) بغض، کینه، عناد؛ ۲) رخه؛ ۳) عزم، نیت، د قصد مفغن.

کستره (kastará) ښځ.م. کستیری، کستیر، کشتره؛ یو ډول نبات دی، گل یې سپین دی.

کست ناک (kastnák) ص.نر.م. کست ناکی، کست کوونکی، رخه لرونکی، حاسد.

کستوره (kastūrá) ښځ.م. یو ډول بې هډوکو سمندري حیوان دی.

کستوري (kastorí) جن. ۱) مشک، نافه؛ ۲) ښځ.م. د موسیقۍ یو بسیط مقام دی، اته سُره لري او بې رغه دی.

کستیج (kastíj نر.م. د پرتوگ درز یا چاک.

کستیر (kastír) نر.م. وگ. کستره.

کستیری (kastiráy) نر.م. وگ. کستره.

کسچیچونکی (kasčičúnkay) نر.م. یوه خزنده ده، خلک چیچي، په اوبو کې اوسي.

کسر (kásar) نر.م (ج.کسرونه) ۱) ماتېدنه، ماتوالی، ماته؛ ۲) عیب، نقص؛ ۳) کمښت؛ ٤) وگ. کسره؛ ٥) اد. د شعر مقطع، د شعر مطلع؛ ٦) ری. ترصحیح واحد لږ عدد، لکه ۱/۲ نیم.

کسرت (kasrát) نر.م. بدني روزنه، سپورټ، ورزش.

کسرمن (kasarmán) ص.نر.م.ج. کسري؛ ۱) معیوب؛ ۲) زیانمن، تاواني.

کسره (kasrá) ښځ.م. کسر، زېر، د حروفو له حرکتو څخه یو حرکت دی.

کسرۍ (kasráy) ښځ.م. شکرۍ، کشرۍ.

کسري (kasrí) ص.نب.نر.ښځ.م.ج. ۱) مات؛ ۲) کسر په کې واقع شوی؛ ۳) په کسر اړوند، کسر لرونکی؛

کسکر (kaskár) نر.م. ۱) متکوري شولې، پټ او پوټکي لرونکې شولې؛ ۲) ص.نر.م.ج. توټه توټه؛ ۲) سوی، وریت؛ ۳) وچه او کلکه ډوډۍ؛ ٤) تباه او برباد، ورک.

کسکرول (kaskarawə́l) مص.مت ۱) توټه توټه کول؛ ۲) وریتول؛ ۳) وچول؛ ٤) تباه کول.

کسکرېدل (kaskaredə́l) مص.ل. ۱) توټه توټه کېدل؛ ۲) بربادېدل؛ ۳) وچېدل؛ ٤) وریتېدل.

کسل (۱) (ksə́l) مص.ل. کتل، لیدل.

کسل (۲) (kasál) ص.نر.م.ج. ناراسته، سست پست، غړند، مړ پړ، کاهل.

کسنه (ksə́na) ښځ.م. لیدنه، کتنه.

کسوت (kəswát) نر.م. وگ. کسبت.

کسور (kasúr) نر.م. ۱) قصور، کوتایي، گناه، تقصیر؛ ۲) بدل، بدله، انتقام، پور.

کسوري (kasūrí) ص.نب. ۱) عاجز، خوار، بې وزله؛ ۲) زیانمن، عیبي، نقصاني.

کسوف (kusúf) نر.م. تندره، د لمر تندره، د لمر تندر، د لمر تندرنیونه، لمرنیونگ.

کسی (kə́say) نر.م (ج. کسي) ۱) دسترگو تور، باتوره، باتور، د سترگو ککې.

کسیا (kasyá) ښځ.م. ۱) گرد، گرد، دوړه، باد؛ ۲) ذره، خځوسکی، میده گي.

کسیټ (kəsíṭ) نر.م. کیسټ؛ ۱) فیته، د ټیپ ریکارډر فیته؛ ۲) دجواهرو دساتلو سندوخچه.

کسیره (kasirá) ښځ.م. د یوې پخوانۍ سکې نوم دی چې ډېره لږه بیه یې درلوده.

کسیز (kasíz) ص.نر.م.ج. د کسو، دافرادو د کسانو.

کش (kaš) نر.م ۱) جنجال، مزاحمت؛ ۲) ص.نر.م. کښ، راښکونه، ښکولې، رابنکلې، کش شوی؛ ۳) صوت. نر.م. کشې، د مرغیو شړلو اواز؛ ٤) نر.م. (تن.) وگ.ډیش؛ ٥) وهنه، وهنگ؛ ٦) دوام، ادامه.

کشاف (kašā́f) ص. نر.م. ج ۱) کشف کوونکی، ښکاره کوونکی، اوڅاروونکی، موندونکی؛ ۲) څرې، استازی.

کشافي (kašāfí) ښځ.م. کشفونه، موندنه، برملا کونګ، لوڅونه، پیدا کول.

کشاله (kašālá) ښځ.م ۱) لانجه، جنجال، کړکېچ؛ ۲) مج. ستونزه، مشکل.

کشب (kıšə́b) نر.م. و ګ. کیشپ.

کش پش (kašpaš) نر.م. ۱) زړه نازړه کارکول، تذبذب، تردد؛ ۲) کښښ، د ښېښو خفیف حرکت.

کشت(۱) (kašt) ص. نر.م. ج. ۱) لـه نظره وتلی؛ ۳) وروستی، وروستنی.

کشت(۲) (kıšt) نر.م. د شطرنج په لوبه کې د مقابل لوري پاچا ته خپل ګوټ سره خبرتیا.

کشتره (kaštrá) ښځ.م. و ګ. کستره.

کشترې (kaštráy) ښځ.م. شکرې، وړوکی او ژور شکور چې له لوخو یې جوړ وي.

کشتم (kaštám) نر.م. ۱) کستم، ګمرکي محصول ؛ ۲) دګمرکي محصول دراټولولو اداره.

کشتوړې (kıšt(o,ū)ṛáy) ښځ.م. وړه کښتی، کوچنۍ بېړۍ، کمکۍ کشتۍ.

کشته(۱) (kıštá) ښځ.م. اشارې، مسولې، کښته، کېښته؛ وچ زردالو.

کشته(۲) (kuštá) ښځ.م. په پخواني طب کې د احراق په نامه یوه عملیه وه چې د ځینو شیانو طبي طبیعت اړوي، د هغو تېزي یې لړوله، قوت یې کماوه، زهریت یې له منځه وړ او...

کشتی (kıštáy) ښځ.م. ج. و ګ. کښتۍ.

کشتي (kıští) ښځ.م. یو ډول ژور غوری دی چې ننګولی په کې اچوي.

کشتیوان (kıštiwán) نر.م. و ګ. کښتیوان.

کشر (kášər) ص. نر.م. (ج. کشران) په‌سن (عمر) کې تر بل چا کم، د مشر مقابل.

کشرتوب (kašərtób) نر.م. کشرتیا، کشروالی، کمکي توب، د سن د لږوالي حالت.

کشروټی (kašróṭay) نر.م. ۱) د کشر مصغر؛ ۲) ډېر کشر، تر ټولو کشر.

کشروکی (kašrúkay) نر.م. د کشري مصغر، وړه شکرې، وړوکی شکور.

کشری(۱) (kašaráy) ص. نر.م ۱) کمکی، کوچنی، تر ټولو کوچنی؛ ۲)

کشری(۲) (kašráy) نر.م. ۱) لویه ټوکری؛ ۲) داوړو لندولو او کورت زدوولو لوښی.

کشرۍ (kašráy) ښځ.م. ۱) کشره، د کشر مؤنث؛ ۲) شکرې، کشترې.

کشرین (kašrín) ص. نر.م. ډېر کشری، ډېر کوچنی، ډېر وړوکی، تر ټولو وړوکی.

کشړوپ (kašṛúp) نر.م. ج. و ګ. کړشوپ.

کشش (kašíš) نر.م. کښښ؛ جاذبه، د کشولو قوه یا عمل، دجاذبې قوه.

کشف (kašf) نر.م ۱) موندنه، معلومونه، لوڅونه، ښکاره کونګ، څرګندونه؛ ۲) عس. په محاربه کې د غلیم په اړه د هغوی د اراضي معلومات ترلاسه کول.

کشفول (kašfawə́l) مص. مت ۱) موندل، لوڅول، څرګندول، جوتول؛ ۲) عس. د غلیم او مطلوبو ځمکو په اړه معلومات ترلاسه ک.ل؛ ۳) پلټل، سپړل.

کشفېدل (kašfedə́l) مص. ل. ۱) موندل کېدل، څرګندېدل؛ ۲) عس. دغلیم او مطلوبو ځمکو په اړه معلومات ترلاسه کېدل؛ ۳) پلټنا کېدل.

کشک(۱) (kušk) نر.م. و ګ. کوشک.

کشک (۲) (kašík) ص.نر.م. څوکیدار، چوکیدار، د کلي یا د یوه ځای ساتونکی.

کشک (۳) (kašák) نر.م. هغه ربړي مزی چې کشېږي او پرتاګه ته یې وراچوي.

کشکاب (kaškā́b) نر.م. اوړوب، کشکاو، د بتهو لبتي، روز، د اوربشو د اوړو اتوب.

کشکارل (kəškārə́l) مص. مت. چوچو کول، ښکارل، نسی کول، دتکارل.

کشکچي (kašıkčí) ص. نر.م. څوکیدار، چوکیدار، د کلي او بازار ساتونکی.

کشکره (kəškára) ښځ.م. کرغچکه، کیشکره، ګیړکه، ګوبی، ربی، یوه مرغۍ ده.

کشکل (kaškál) ص. نر.م. پک، ګنجی.

کشکودل (kaškodə́l) مص. مت. کشول، رابښکل.

کشکوره (kaškū́ra) ښځ.م. یو ډول برګه، توره او سپینه چیچونکې خزنده ده.

کشکې (kā́ške) ند. کاشکې، کشکې، کاش، افسوس، ارمان.

کشمالو (kašmālū́) نر.م.ببری، کشمالی، ریحان، څوکه(و.ګ. ریحان۱).

کشمش (kıšmíš) نر.م.ج. ممیز، وچکې؛ وچ کړي انګور.

کشمش خونه (kıšmısxūná) ښځ.م. وچکوځی، وچکخونه، هغه خونه چې ممیز په کې وچوي.

کشمشي (kıšmısí) نر.ج. ۱) یو ډول انګور دي چې ممیز تري جوړوي؛ ۲) ص. نب. نر. ښځ.م. د کشمشو په څېر.

کشمکش (kašmakā́š) نر.م ۱) لانجه، کړکېچ، جنجال؛ ۲) ځکول راځکول، وهل ټکول.

کشمیره (kašmirá) ښځ.م. (ج. کشمیرې) وړین یاسپنسین ټوکر دي چې ډول ډول رنګونه لري.

کشمیری (kašmiráy) نر.م. ۱) یو ډول ګل دی؛ ۲) ص. نر.م. کشمیر ته منسوب، په کشمیر کې جوړ شوی.

کشنده (kušandá) ص.نب. ۱) مهلک، وژونکی، له خطره ډک؛ ۲) ق. ک. ښځ.م. د نوررو له منځه د یوه قاتل په ګوته کول، چې په بدل کې ووژل شي.

کشو (kašū́) نر.م. دمشنګو پلی چې له دانو سره یو ځای په اوبو کې وخوټول شي.

کشور (۱) (kašū́r) نر.م. موږچه خورکه، یوه مرغی ده، اوږده ژبه لري او مېږیان خوري، مېږي خوره؛ ۲) یو چینجی دی چې وښتان لري.

کشور (۲) (kıšwā́r) نر.م. ۱) هېواد، وطن، اېواد، مملکت؛ ۲) سیمه، لته.

کش وکړپ (kašukṛā́p) نر.م. کش وکوش؛ ۱) کشمکش، جنجال؛ ۲) د پښو د حرکت اواز.

کشول (kašawə́l) مص.مت. ۱) رابښکل، کش کول، کشکودل، ځکول؛ ۲) مج. څوک په تحقیر له ځانه سره بوول؛ ۳) اوږدول، زیاتول.

کشه (kā́ša) صوت. ښځ.م. کیشه، کیشې، کړې، د مرغانو او چرګانو د شړلو اواز.

کشهار (kəšahā́r) ص نر.م. و.ګ. کښهار.

کشی (kašáy) ښځ.م ۱) د اوسپنې ټوټه؛ ۲) کودالې، کودالی، ینګه، کوچنی تسکوره، کوبین.

کشی (kašáy) نر.م. ۱) د مور و پلار یکی یو زوی؛ ۲) ښی، کخی؛ د وریشو او یا د فصل ساتونکی.

کشې (kā́še) صوت. ښځ.م. کیشه، کشه، کړې، د چرګ یا مرغیو د شړلو اواز.

کشېدل (kašedə́l) مص. ل. ۱) ځکېدل، رابښکل کېدل؛ ۲) اوږدېدل؛ ۳) په تحقیر بیول کېدل.

کشیده (kašidá) ښځ.م. و.ګ. کښیده.

کښ (۱) (kaṣ) صوت. نر.م. ۱) د یوه شي د حرکت خفیف اواز؛ ۲) نر.م. ست، سلا؛ ۳) د پسونو خارښت؛ ٤) نرۍ لاره، روگی؛ ٥) خاپ، پل؛ ٦) یو وروستاړی دی چې له اسمه صفت او بل اسم جوړوي-خواریکښ.

کښ (۲) (kıṣ) اد. کښې، کې.

کښاند (kaṣā́nd) نر.م. ۱) خاپ، پرځمکه باندې د یوه شي د راښکلو نښه؛ ۲) مشوش، پرېشانه؛ ۳) کښونکی، راکښونکی.

کښانده (kaṣā́nda) ص.نب. مشوش، پرېشانه، وسواسي، په تشویش کې.

کښایل (kuṣāyә́l) مص.مت ۱) خلاصول، پرانیستل ۲) مج. روژه ماتول.

کښت (kaṣt) نر.م. ۱) کر، کرونده، کرهڼه، فصل؛ ۲) کیشت، قسط، و گ. قسط ٥)؛ ۳) ورسک، کړلیچ، گولایي، توکښ، د غره کړلېچی.

کښتگر (kaṣtgә́r) ص.نر.م. بزگر، دهقان.

کښتل (kaṣtә́l) مص.مت. ننه ایستل، ننه ویستل.

کښتنی (kṣatanáy) ص.نر.م. لاندېنی، کورتنی، کوزنی، د پورتني ضد.

کښته (kaṣtá) ښځ.م ۱) و گ. کښت ۱)؛ ۲) و گ. کشته (۱)؛ ۳) ق. ښکته؛ ٤) کوز، لاندې، تیټ؛ ٥) ص.نب. مغلوب؛ ٦) پست.

کښته توب (kṣatatób) نر.م. ښکته توب، ۱) تیټوالی، کښته والی؛ ۲) تنزل، مغلوبیت.

کښته کېده (kṣatakedә́) نر.ج. ښکته کېده؛ ۱) تیټېده، کوزېده؛ ۲) مغلوبېده.

کښتۍ (kaṣtә́y) ښځ.م. بېړۍ، کشتۍ، د ورو او راوړو یوه وسیله ده چې د اوبو پر سر ځي.

کښتي (kaṣtı́) ص.نب. د کښت، زراعتي، د زراعت کښتیزه.

کښتیوان (kәṣt(i,әy)wā́n) ص.نر.م. مانو، بېړۍ چلوونکی، مانگی.

کښښ (kā́ṣaṣ) نر.م. و گ. کشش.

کښکر (kaṣkā́r) ص.نر.م ۱) وچ کلک؛ ۲) ښکر، کښکرکی، هغه ځمکه چې ډېره کلکه وي.

کښکری (kaṣkā́ray) نر.م. ۱) د صابون رشمه، یوه چکۍ صابون؛ ۲) ززغولي، چزغولي؛ ۳) و گ. کښکر.

کښکوله (kaṣkóla) ښځ.م. د شرابو پیاله.

کښکولی (kaṣkólay) نر.م. توقه، شوقله، کوشکلې، پرچوخې، پټهونه، د جوار د وږي پوستکی.

کښکی (kәṣkáy) نر.م ۱) له یوه شي اواز ایستنه؛ ۲) معتدل کال.

کښکۍ (۱) (kәṣkә́y) ښځ.م. زهربوټی، یو زهرجن نبات دی.

کښکۍ (۲) (kaṣakә́y) ښځ.م. کښنده، ماته گوډه، گډه وډه (لکه کښکۍ پښتو) پښتو.

کښکېلۍ (kaṣkelә́y) ښځ.م. شو ښکوری، چوښکوری، چوښتی، چوښکی، شوښکی.

کښل (۱) (kṣәl) مص.مت ۱) ښکل، ایستل، باسل، ویستل، کاږل؛ ۲) لیکل؛ ۳) رسمول.

کښل (۲) (kṣul) نر.م ۱) توشیح؛ ۲) و گ. ښکل.

کښلول (kṣulawә́l) مص.مت. ۱) و گ. ښکلول ۲) توشیح کول.

کښندری (kaṣandә́ray) نر.م ۱) کښه، کښوندری، کوږ لرگی دی چې د بار تړلو پر مهال د وابښ په سر کې تړل کېږي او بار وریاندې کلکوي؛ ۲) موږی؛ هغه لرگی چې شاروي پرې تړي.

کښندی (kәṣandáy) نر.م. ۱) بزگر، کروندگر، کښتگر؛ ۲) ښوندی، ښوېندی، یخمالک.

کښنه (kṣána) ښځ.م. کښنګ؛ ۱) ایستنه، باسنه؛ ۲) لیکنه؛ ۳) رسم یا انځور ایستنه.
کښنوایل (kṣwāyə́l) مص. مت. فتح غوښتل.
کښنول (kaṣawə́l) مص.مت. ۱) یو شی پر بل شي منبل او اواز ترې ایستل؛ ۲) ځکول، راښکل.
کښنوندۍ (kaṣwandə́y) ښځ. م. کوښه، د پېړي هغه سرچې د بار تړلو دکاږه لرګي (کښندري) سره تړل کېږي او بیا پرې بار تړي.
کښنوندی (kaṣwandáy) نر.م. د کېږدۍ کوږ لرګی چې د کېږدۍ پرې ورپورې تړي.
کښنونکی (kṣū́nkay) نر.م. ۱) راکشوونکی، راښکونکی؛ ۲) ص. محرر، لیکونکی.
کښه[1] (káṣa) ښځ.م. ۱) کښندری، د بار تړلو پېړي په سرکې دوه ښاخي لرګی؛ ۲) دوښاخه، ذ لښتي لاستی یا دوه ښاخی.
کښه[2] (kaṣá) ښځ.م ۱) وړین ترنګر؛ ۲) کښندری؛ ۳) کیله، کیل، کړک.
کښهار (kṣahā́r) صوت.نر.م. کشهار، کښهاری، د یوه شي د راښکلو او کشولو اواز.
کښی (kaṣáy) نر.م. ۱) د اوبود راوستلو او ساتلو مؤظف اجیر؛ ۲) د فصل یا ورشو ساتندوی؛ ۳) کښت ته اوبه ورکوونکی کروندګر.
کښې (kṣe) اد. ۱) کې، کښ؛ ۲) ق. د کښې له خوا، له کښته لوري؛ ۳) نر.م. نازل، وربدلی؛ ٤) ق. دننه، داخل.
کښې ایستل (kṣeistə́l) مص. مت. کښېیستل؛ ۱) اخته کول، مبتلاکول؛ ۲) په غم او جنجال اړول؛ ۳) ننه ایستل؛ ٤) راکښته کول.
کښېباسل (kṣebā́sə́l) مص.مت. و ګ. کښې ایستل.
کښېتوب (kṣetób) نر.م. ۱) کښېوتنه، کېوتنه؛ اخته کېدنه؛ ۲) راغلېدنه؛ ۳) راکښته والی.

کښېختل (kṣexatə́l) مص.مت. ۱) شرمېدل، خړېدل؛ ۲) نښتېدل؛ ۳) کېمنډل، کښېکښل.
کښیده (kaṣidá) ښځ.م. کشیده؛ ۱) نقش و نګار، نقش کاري، ګل دوزي، ۲) خامک کاري.
کښیده ګر (kaṣidagár) ص. نر.م. ج. ۱) کښیده ایستونکی، نخش و نګار کوونکی؛ ۲) خامک کوونکی.
کښېښودل (kṣeṣodə́l) مص.مت. کښېښوول، ایښودل، ایښوول، کېښودل.
کښېښوول (kṣeṣowə́l) مص.مت. کښېښول، کښېښودل، ایښودل، ایښول، ږدل، کېښودل.
کښېکښل (kṣekṣə́l) مص.مت. کېمنډل، کښېمنډل؛ ۱) تخته کول؛ ۲) چاپي کول.
کښېمنډل (kṣemanḍə́l) مص.مت. و ګ. کښېکښل.
کښېناستل (kṣenāstə́l) مص. مت. و ګ. کښېنستل.
کښېنستل (kṣenastə́l) مص. مت کښېناستل، کېناستل؛ ۱) کوناتو ته د ځمکې سره تماس ورکول؛ ۲) کښته کېدل؛ ۳) تل ته رسېدل.
کښېنني (kṣenanáy) نر.م. و ګ. کښېنی.
کښېنول (kṣenawə́l) مص.مت. ۱) کېنول؛ ۲) کښته کول؛ ۳) ته نشینه کول؛ ٤) نصبول؛ ۸) ایسارول؛ ۹) سپرول؛ ۱۰) ارامول (بغاوت).
کښېنی (kṣenáy) ص. نر.م. کښېنني، کښتني، ښکتني، کوزني، لرني.
کښېواته (kṣewātá) نر.ج. ۱) اخته کېده، ګیرېده؛ ۲) په غم اخته کېده؛ ۳) ننه ایسته.
کښېوتل (kṣewatə́l) مص. ل. ۱) اخته کېدل، ګېرېدل؛ ۲) په جنجال اخته کېدل؛ ۳) کوزېدل، راکښته کېدل؛ ٤) بوختېدل، لګیا کېدل.
کښېور (kṣewā́r) نر.م. کرونکی، بزګر، دهقان.

کښېيستل (ksey(a,ı)stál) مص. مت. وګ. کښې ايستل.

کغ (kəğ) صوت. نر.م. تغ، چرګ يا بله مرغۍ چې له مرۍ ونيول شي، د کغ اواز يې له خولې وځي.

کغاچ (kağáč) ص.نر.م ۱) مخالف سړی؛ ۲) درې ګوتيزه؛ ۳) ناسم، کوږ؛ ٤) مج. غلط سړی.

کغاچتوب (kağačtób) نر.م. ۱) کغاچي، کږتيا، کغاچوالی؛ ۲) غلطوالی؛ ۳) مخالفت.

کغاچول (kağačawә́l) مص.مت. کغاچ کول؛ ۱) کږول؛ ۲) مخالفول؛ ۳) غلطي کول.

کغاچي (kağačí) ښځ.م. ۱) وګ. کغاچتوب؛ ۲) ص.نر.م.ج. جنجالي، غلط، لانجه مار.

کغر (kağár) ص. نر.م. وګ. چغر.

کغن (kağә́n) ص.نر.م. کغند، کغنده؛ هغه څوک يا مرغۍ چې مرۍ يې کغهاری کوي، ژرن.

کغند (kağә́nd) نر.م. ۱) وګ. کغن؛ ۲) زانه، زانې، زانيه،؛ (وګ. زانې).

کغنده (kắgandә) ص. نب. وګ. کغن.

کغول (kağawә́l) مص. مت. تغول، تغهاری ترې ايستل.

کغهار (kәğahā́r) صوت. نر.م. کغا، کغکی، د چرګ يا بل مرغه پر له پسې تغهار.

کغېدل (kağedә́l) مص. ل. کغاری کول، تغېدل، کغهار کول، کغکی کول.

کف (kuf) نر.م. چوف، چُف، دم، کوپ.

کفارت (kafārát) نر.م. کفاره، بدله، توږ؛ په لغت کې د پټولو په مانا دی او په شرعه کې د جنايت بدل ورکول دي.

کفاره (kafārá) ښځ.. وګ. کفارت.

کفاف (kafā́f) نر.م. ۱) هغه اندازه روزي چې انسان ته بس وي؛ ۲) کفايت، بسيا، بسنه.

کفالت (kafālát) نر.م. ۱) دچا کفيل کېدل، دچا ضامن کېدل، واکدار کېدنه؛ ۲) ضمانت.

کفائت (kafāát) نر.م. کفو کېدل، مساوات، سيال کېدل، يو ډول کېدنه، کفاء؛ يو شرعي دستور دی چې دنکاح په وخت اعتبار ورکول کېږي.

کفايت (kıfāyát) نر.م. ۱) بسوالی، بسېدنه، پوره کېدنه، بسيا، بسنه؛ ۲) قابليت، اهليت.

کفايي (kıfāyí) ص. نب. کفائي، کفايه، د واجب ضد.

کفتان (kıftā́n) ص. نر.م. وګ. کپتان.

کفچه مار (kafčamā́r) نر.م. يو ډول مار دی چې سر يې پلن او د څمڅۍ په څېر دی.

کفر (kúf(ә)r) نر.م. ۱) ناشکري، بې سپاسي؛ ۲) د ايمان نقيض، بې ديني، الحاد.

کفران (kufrā́n) نر.م. ۱) ناشکري، بې سپاسي؛ ۲) بې ايماني.

کفسچه (kafascá) ښځ.م. قفسچه، کوچنی کېس، وړوکی قفس، کمکی پنجره.

کفن (kafán) نر.م. هغه کالي چې مړی په کې پېچل کېږي او له مړي سره خاورو ته سپارل کېږي.

کفو (kūfwә) نر.م. ج. سيال، د يوه نسبه، د يوه جنسه، مثل، نظير، همتا.

کفيل (kafíl) ص. نر.م. (ج. کفيلان) ۱) کفالت کوونکی، ضامن؛ ۲) څوک چې د يوې وزارت يا موسسې اداره په لاس کې اخلي؛ ۳) د تصفيې مامور.

کک (kak) نر.م. ۱) خلی، لخنی، ذره؛ ۲) لړ څيز؛ ۳) کربړی، دګوړې ژاوله؛ ٤) يو ډول مرغۍ ده.

ککاو (kakā́w) ښځ.م. کاکاو؛ د تودو سيمو يوه ونه ده، د لرګي رنګ يې سور دی، د دانو رنګ يې په پخېدو سره ژېړ يا سور کېږي.

ککر (kakā́r) نر.م. کړی، ډومبکی، کیکار، د مچیو منګوټ، تمبکه، د مچیو ځاله، شکرګنې.

ککره [1] (kakā́ra) ښځ.م. ککری، کوپړی، د سر پاسنی برخه.

ککره [1] (kakā́ra) ښځ.م. غټ لرګي چې د ویالې له پاسه د پورې وتلو لپاره ایښودل شوی وي.

ککری [1] (kakaráy) ښځ.م. ۱) ککره، کوپړی؛ ۲) مج. سر؛ ۳) څوکه، ورسک، پیزه.

ککری [2] (kakráy) ښځ.م. د مثانې تیږه، د مثانې ګیتی.

ککړ (kakā́ṛ) ص. نر.م.ج. ۱) لړلی، لبت پیت؛ ۲) مج. فسادي، شیطان؛ ۳) ناولی، چټل.

ککړتوب (kakaṛtób) نر.م ۱) ککړتیا، ککړوالی، چټلوالی؛ ۲) شیطاني، فساد.

ککړول (kakaṛawā́l) مص.مت. ۱) لړل، لیت پیت کول؛ ۲) چټلول؛ ۳) اخته کول، په غم اړول.

ککړه (kakā́ṛa) ښځ.م. (ج. ککړې) چکړې، چکړه، د زرکی یا چرګې اواز یا ناره.

ککړېدل (kakaṛedā́l) مص.ل. ۱) لړل کېدل، لیت پیت کېدل؛ ۲) چټلېدل؛ ۳) اخته کېدل، مبتلا کېدل، په جنجال اوښتل.

ککښ (kakā́ṣ) نر.م. پخی، د کوټې د پوښښ چنې، وسکې، لاړې.

کک لیدونی (kaklidū́nay) نر.م.و ګ. ذره بین.

ککنکی (kakə́nkáy) نر.م. یوه مرغۍ ده چې ډېره ګړندۍ الوځي.

ککو (kakā́w) ښځ.م. جن. و ګ. ککاو.

ککوبی (kakobáy) جن. د ګلابو څوښه، د ګلابو اوبه.

ککوری [1] (kakóray) نر.م. کوم کولالې لوښی دی.

ککوری [2] (kakóray) نر.م. ۱) تیکلی، کولچه؛ ۲) څکی، تیکله؛ ۳) و ګ. ریکاټ.

ککوری [3] (kakū́ray) ص.نر.م. ککړی، ځوانی ته رسېدلی.

ککوړې (kakóṛi) ښځ.م. د مېږې یا وزې د لګېدو شیریني چې چاته په زیرې کې ورکول کېږي.

ککوی [1] (kakū́y) نر.م. ګوډی چرګ، پینکی، ملاچرګک، پوپوګک، توتوپښ.

ککوی [2] (kakə́wáy) نر.م. تیو تیوکه، بابوجان، بګلی، تتاری، یوه مرغۍ ده.

ککی (kā́kay) نر.م. ۱) ډېر کوچنی ماشوم؛ ۲) یو ډول چکن دوزي (ګنډون) ده.

ککۍ (kakáy) ښځ.م. ۱) د سترګو تور، د سترګو کسی؛ ۲) مشرې ښځې ته وایي.

کل [1] (kal) نر.م. جن. و ګ. کونجاړه.

کل [2] (kul) ص.نر.م.ج. ق. ۱) ټول، ګرده، ګرد، تمام، غونډ؛ ۲) مجموعه؛ ۳) عموم.

کلا (kalā́) ښځ.م ۱) قلعه، قلا، حصن، جګ حصار ۲) کور، مېنه؛ ۳) (مو.) ماتره، ماترا یا د تال واحدونه؛ هغه څه چې د یوه لګ سره برابر وي او اندازه یې د یوه جوړ انسان د نبض د یوه سکون او حرکت سره سمه وي.

کلابند (kalabánd) ص.نر.م.ج. قلابند، محصور، ایسار، قلعه بند، محاصره.

کلابندېدل (kalābandedā́l) مص.ل. کلابند کېدل، ایسارېدل.

کلاچه (kalā́čá) ښځ.م. قلعچه؛ بانډه، کوټکی، چمبر، د کلا مصغر.

کلار (kalā́r) ص. نر.م.ج. ق. و ګ. کرار.

کلارنټ (klārnát) نر.م. مو. کلیرنیټ، د یوې اوږدې سورنا په شکل د موسیقۍ یوه آله ده.

کلاسیک (klāsík) ص. نــر. م. ج. لـرغــوني، پخواني، اولني، قدیم، تاریخي.
کلاسیکه موسیقي (مو.): لرغوني موسیقي یا د لرغونو اساسونو سره سمه جوړه شوې نوې موسیقي.

کلاسیکي (klasikí) ص. نب. نـر. ښځ. م. ج. کلاسیک، کلاسیکل؛ ۱) لـرغـوني، پخواني، اولني؛ ۲) ستر، ډېر عالي؛ ۳) اصیل، اصلي.

کلاغي (kalāğí) نر. م. کلغی، سربند، سرتړوني، سرپېچک.

کلاکلا (kalā́kalā́) ښځ. م. د کـوچنیـانو د سپښتو یو راز لوبه ده.

کلال (kulā́l) ص. نر. م. څوک چې خاورین لوښي جوړوي.

کلالي (kulālí) ښځ. م. ۱) د کـلال کسب یا شغل؛ ۲) ص. نب. په کلال اړوند؛ ۲) کلال جوړ کړی.

کلام (kalā́m) نر. م. ۱) خبره، قـول؛ ۲) هغـه جمله چې له مسند او مسند الیه څخه ترکیبه شي او مانا وښندي؛ ۳) اشعار؛ ٤) پوښتنه او ګروېږنه.

کلان (klā́n) نــر. م. کلین، د نسبي خپلوۍ یو اولنۍ واحد دی چې غړي یې په یوه اساطیري انا یا نیکه پورې تړلي وي.

کلانتر (kalāntár) ص. نــر. م. ۱) تــر ټولو لــوی؛ ۲) مشر، د یوې سیمې مشر او ساتونکی؛ ۳) په هرخېل کې چې د قبیلوي پېښو د حل وفصل لپاره یو مشر ټاکل کېږي، هغه ته کلانتر وایي.

کلانکار (kalānkā́r) ص. نر. م. ج. ۱) لوی چارې، مغرور، کبرجن؛ ۲) کاشواز.

کلاوتي (kalā́wati) نر. ښځ. م. یو ډول راګ دی.

کلاوسن (klā́wsın) نر. م. (مو.) د مـوسیقۍ یوه آله ده. له کلیو (کلی، پرده لکه د ارمونیې) یا کې بورډ لرونکو آلو څخه ګڼل کېږي.

کلاوه (kalāwá) ص. نب. ۱) وریت، کباب شوی، تلهلی؛ ۲) ښځ. م. اته، اتی، ماشله، ماشوره، ډنداره، د تارو ګونجی.

کلاویکورډ (klawikórd) نر. م. د موسیقۍ تاریزه آله ده چې کلیو یې (د ارمـونیې په څېر پردې) یا کي بورډ لري.

کلاین (kalā́yin) ښځ. م. کلایي، شینشوب، رنګ شوی، په اوبو سره وریجی له شګو څخه پاکونه.

کلایي (kalā́yi) ښځ. م. و ګ. کلاین.

کلب (۱) (kalb) ص. نر. م. ج. ۱) قلب، کلپ، تګ؛ ۲) کوټه، کلپه، ناچله.

کلب (۲) (klab) نر. م. و ګ. کلوپ.

کلبیون (kalbıyū́n) نر. ج. و ګ. سینیک.

کلپ (۱) (kalp) ص. نر. م ۱) قلب، تګ؛ ۲) کوټه، ناچله؛ ۳) منافقه؛ ٤) مج. کلک، زبردست؛ ۵) ق. یوشدت بخښونکی قید دی چې د زیات، سخت، مفرط مانا ګانې لري.

کلپ (۲) (kulp) نر. م ۱) کولپ، جندره، قفل، قلف؛ ۲) ص. نر. م. کولپ شوی، قفل شوی، تړلی.

کلپ (۳) (klap) نر. م. و ګ. کلوپ.

کلپکی (kulpakáy) نر. م. کمکی کولپ، کوچنی کلپ، وړوکی قفل، ورکوټی قلف، وړه جندره.

کلپول (۱) (kulpawə́l) مص. مت. کـولپول، کلپ وراچول، کلپ کول، قفلول.

کلپول (۲) (kalpawə́l) مص. مـت. ناچـله کـول، قلبول، کوټه کول.

کلپي (kalpí) ښځ. م. دروه، تګي، چل، منافقت.

کلپېدل (۱) (kalpedə́l) مـص. ل. ۱) قلب کـېدل، ناچله کېدل؛ ۲) چل کول، منافق کېدل.

کلپېدل (۲) (kulpedə́l) مص. ل. کولپېدل، جندره کېدل، کلپ کېدل، بندېدل.

کلت (kulát) جن. د نسکو په ښهر یو ډول حبوب دی چې پخوي یې.

کلتور (k(a,u)ltúr) نر.م. وګ. کولتور.

کلتوري (k(a,u)ltūrí) ص.نب. نسر. ښځ.م.ج. وګ. کولتوري.

کلچ (klač) نر.م. د خاورو چلولو بوریا یاځولۍ چې له وریو یا له مزرو څخه جوړېږي.

کلچ (kalač) نر.م. په موټراو ... کې د موټروان د پښو وکیني خواته یو پایډل دی.

کلچر (kalčár) نر.م. وګ. کولتور.

کلچه (kulčá) ښځ.م. وګ. کولچه.

کلداره (kaldára) ښځ.م. د هند او پاکستان پیسې چې پولي واحد یې روپۍ نومېږي.

کلسټر (klastər) نر.م. که دوه یا زیات کانسونینټونه په یوه سېلاب کې متصل سره راشي او ددوی په منځ کې واول نه وي، کلسټر یې بولي.

کلغچکه (kalğəčáka) ښځ.م. ګولۍ، ډلۍ، ګبۍ، کیشکره، کبنکره، ګیرکه، کرغچکه، ګیږکه.

کلغی (kələğáy) نر.م. وګ. کلاغي.

کلفک (kulfák) نر.م. وګ. کولپک.

کلک (klak) ص. نسر.م.ج. ۱) مضبوط، ټینګ؛ ۲)غبنتلی؛ ۳)ککړ؛ ٤)سره نښتي.

کلک پلک (klákplák) ص. نسر.م.ج. ۱)ډېر سخت، ډېرمضبوط؛ ۲) ډېر غبنتلی.

کلک تالو (kláktālū́) نر.م. د تالو هغې برخې ته وايي چې که خوله پټه ونیوله شي او ژبه عادي حالت ولري نو د ژبې د مخنۍ برخې په مقابل کې واقع وي.

کلکتوب (klaktób) نر.م. کلکي: ۱)کلکوالی، کلکتیا؛ ۲)مضبوطوالی؛ ۳)غبنتلتوب؛ ٤)ممسکي، کنجوسي.

کلک زړی (klákzaṛay) سخت زړی، بې رحم، بې عاطفې.

کلکسیون (kolıksyū́n) نر.م. وګ. کولکسیون.

کلکل (kalkál) نر.م. کړکړ، شور، ځوږ، غالمغال، ګنې خبرې.

کلک واګی (klakwā́gay) ص.نر.م. شقب آس، مست آس.

کلکول (klakawə́l) مص.مت ۱) سختول، ټینګول؛ ۲)پیاوړي کول؛ ۳)مقاومت ته چمتو کول؛ ٤)نصبول؛ ٥) ترل(ور).

کلکېدل (klakedə́l) مص. ل. ۱) سختېدل، ټینګېدل؛ ۲) قوي کېدل؛ ۳) مقاومت ته چمتو کېدل؛ ٤) په خپله خبره درېدل؛ ٥) نصبېدل.

کلګۍ (kaləgáy) نر.م. ۱) ککرۍ، کپړۍ، ککره؛ ۲)د رخچیني سر، دسپکې خولۍ پاسنۍ برخه.

کلل (kalə́l) مص.مت. اندازه یاکچ اخیستنه؛ د شیانو ترمنځ اندازه یا واټن معلومونه.

کللتوب (kaləltób) نر.م. اندازه اخیستنه، کچ اخیستنه، میچ اخیستنه.

کللی (kalə́lay) مف. نر.م. اندازه شوی، میچ شوی، کچ شوی.

کلماغ (kalmā́ğ) ص. نر.م.ج. ۱)په ناز او نخرو تلونکی، خرامانه؛ ۲)په خوند خوند روان.

کلمک (kalamák) نر.م.ج. یو ډول سپین، نازک کندهاري انګور دي.

کلمول (kalamawə́l) مص.ل. قلمول: ۱)پرې کول، قطع کول؛ ۲)د ونو پیوندول.

کلمه (۱)(kulmá) ښځ.م. وګ. کولمه.

کلمه (۲)(kalamá) نر.م.ج. ښځ.م. قلمه.

کلمېدل (kalamedə́l) مص.ل. قلمېدل: ۱)پرې کېدل، قطع کېدل؛ ۲) پیوندېدل.

کلن (kalán) ور. کلنی؛ د کال یا کلونو؛ د یوه وروستاړي په توګه له عدد سره استعمالېږي.

کلندرۍ (kalandráy) ښځ.م. یو خېر بوټی دی د ګل پر ځای غوټه کوي.

کلنګ (۱) (kəláng) نر.م (ج.کلنګونه) ۱) قلنګ، نغد نذر یا شکرانه؛ ۲) باج؛ ۳) کرداري، کرد؛ ٤) د ناوې جهیز؛ ۵) یو ډول لوبه ده.

کلنګ (۲) (kuláng) نر.م. (ج.کلنګونه) ۱) دوه سرې تسکوره، کتی؛ ۲) زانه، یوه مرغۍ ده.

کلنګي (kulángaí) ص.نب.نر.ښځ.م. ۱) جنګي اودنګ چر ګ؛ ۲) مج. قوي او غټ سړی.

کلنه (kalána) ښځ.م. ۱) کلل، کږ کول، مېچول؛ ۲) د کلن مؤنثه بڼه.

کلنی (kalanáy) ص.نر.م. ۱) د کال، کالنی، د یوه کال؛ ۲) نر.م. یو کلن؛ ۳) ور. و ګ. کلن.

کلنیک (klıník) نر.م. و ګ. کلینیک.

کلو (kalū́) نـر.م. تیغـو، قلیشی، پـړانګ مرغی، یوه مرغۍ ده، خلک یې غوښه نه خوري.

کلواڅه (kalwā́ca) ښځ.م. پور، ساز، دین، هغه جنس یا پیسې چې د مقتول ورثه یې له قاتل څخه د قصاص په بدل کې اخلي.

کلواړه (kalwā́ṛa) ښځ.م. و ګ. کرواړه.

کلوپ (klūp) نر.م. کلپ؛ د راغونډېدو کوټه، هغه کوټه یا تعمیر چې د غونډو لپاره وي.

کلوټ (۱) (kalóṭ) ص.نر.م. توریخن، توروشمه، تور ویره.

کلوټ (۲) (kalwáṭ) نر.م. پولګی، پولکی، پلګی، هغه پلچک چې د سړلېه اوږدو کې معمـولاً د پـر جوړېږي.

کلوټی (kalótay) نـر.م. کوچنی کلی، د لږو کورونو کلی، د کلي مصغر.

کلوچ (kluč) ص.نر.م. ۱) څخېدلي، څخېدلې دوډۍ؛ ۲) ګـونځـې ګـونځـې؛ ۳) غـونج؛ ٤) کږوپ (لکه فلز)؛ ۵) بدمخی، بدرنګه.

کلوچول (klūčawal) مص. مت. ۱) څخول (لکه دوډۍ)؛ ۲) ګونجې ګونجې کول؛ ۳) غونجول؛ ٤) کږوپول، چیتول؛ ۵) مخ په بدرنګ لړل.

کلوچی (kaločáy) نر.م. څرخه، څوبښه، څوخه، د تارونو دوریشلو آله او څرخه.

کلوچېدل (klūčedə́l) مص.ل. ۱) څخېدل (لکه دوډۍ)؛ ۲) ګونجې ګونجې کېدل؛ ۳) غونجېدل ٤) چیتېدل؛ ۵) بدمخی کېدل.

کلوروفیل (klorofíl) جن. کلوره فیل، د نباتاتو زرغونه او زمـوږ د ژوند د بقـا یوه حیاتي ماده ده.

کلوشه (kaláwša) ښځ.م. (ج. کلوشې) کلوښه، یو ډول رېږي ګاولـه ده چې په منځ کې د تـوکر پوښښ هم لري.

کلوښته (kloṣtá) ښځ.م. ۱) ګورګوتې، ګږګوتې، وینښته؛ ۲) ښېده، وچه رشـکه؛ ۳) متروکـه؛ ٤) هغه تارونه چې یو پرې ترې جوړېږي.

کلول (۱) (kalū́l) جن. مېټ، له وږو لوبیاو کوچنی تر میو لږ غټ یو ډول حبوب دی د خـوراک لپاره هم کارول کېږي او څارویو ته یې هم ورکوي.

کلول (۲) (kalawā́l) مص.مت. و ګ. خرول (۱).

کلونکی (kalū́nkay) فـا.نر.م. کږ کـوونکی، مېچ کوونکی.

کلوله (kulolá) ښځ.م ۱) غوټه، کوکړۍ، د تارونو وړوکی غونډاری؛ ۲) غونداری.

کلوو (kalwū́) جن. و ګ. خوږ ویلنی.

کله (kála) ق. څه وخت، کوم مهال، کوم وخت، په کومه نېټه.

کله پنډی (kalapanḍáy) ښځ.م. بغوټ، بغوتی، کلجرک، مغوټ، غونډ وربوزی، بغوندي.

کله غوچک (kalağučák) نر.م. یو ډول انګور دي.

کله منار (kalam(a,ū)nár) نر.م. د انسانانو له سرونو څخه جوړ شوی ځلی (مینار).

کله کله (kálakála) ق. ۱) کله ناکله، ځینې وختونه، ځینې اوقات؛ ۲) څه وخت.

کله ناکله (kəlanākála) ق. و.ګ. کله کله.

کلي (۱) (kılí) ښځ.م (ج. کلیانې) ۱) نوسه، کونجي، چابي، نیسي؛ ۲) حل، حلوونکی (د پوښتنو).

کلي (۲) (kalí) ښځ.م. د پتپتانې په لوبه کې هغه څوک چې وسوځي نو نور لوبغاړي هغه وهي.

کلي (۳) (kulí) ص. نب. نر. ښځ.م. ۱) زیات، ټول، ګرده؛ ؛ ۲) من. هغه لفظ چې په یوه ځانګړي او تاکلي شي پورې اختصاص ونه لري.

کلی (kaláy) ص.نر.م ۱) سونګی، بونډی، کونډی، بې ښکرو؛ ۲) نر.م. ګڼ کورونه؛ ۲) د محلو مجموعه چې کنډرونه په کې پراته وي.

کلې (kále) صوت. ښځ.م. د مرغیو د شړولو اواز.

کلۍ (kəláy) ښځ.م. ۱) ملته بېډۍ، مولته بېډۍ؛ ۲) سپېرکونډۍ؛ ۳) یو ډول اغزن بوټی دی؛ ٤) کلی، غوټۍ؛ ٥) ترازه، قاش، دره.

کلیات (kulyát) نر.ج. ۱) ټولې چارې، ټول امور؛ ۲) د یوه شاعر یا لیکوال د آثارو جونګ.

کلیان (kəlıyán) نر.م. مو. ۱) کلیان، نره کلیان؛ ۲) کلیان ټاپ؛ ۳) د سرې راګ یو پتر دی.

کلیت (kulıyát) نر.م. ۱) کلي والی، کلیتوب؛ ۲) په بیان کې چې کل ذکر شي خو مراد ځنې جز وي.

کلیچ (kleč) ص. نر.م.ج. غبنتلی، کلک، هغه تار یا سپنسی چې کلک غبنتل شوی وي.

کلیچول (klečawə́l) مص.مت. سختول، کلکول، غبنتل، غړل، تاوول.

کلیچېدل (klečedə́l) مص. ل. سختېدل، غبنتل کېدل، غړل کېدل، تاوېدل.

کلي دان (kəlıdán) نر.م. ۱) د لرګي سپېر خوکی، د لرګي قلفک؛ ۲) ورتړنه، د دروازې بندونه.

کلي رد (kəlirád) ص. نر.ج. تپلی، بې دستوره، بې رواجه، بې دوده، بدخویه (سړی).

کلیز (kalíz) نر.م. کالیز؛ ۱) سالګره، تلین؛ ۲) جنتري؛ ۳) کلن، له عدد سره د وروستاړي په توګه استعمالېږي.

کلیسا (kalisá) ښځ.م. (ج. کلیساوې) د مسیحیانو عبادت ځای، د ترسایانو معبد.

کلیشه (kališá) ښځ.م. (ج. کلیشې) د چاپ فلزي صفحه، د زنکو ګرافۍ تر عمل وروسته فوټو.

کلیم (kalím) ص. نر.م. هم صحبته، څوک چې د یو چا سره خبره لري.

کلیماټولوجي (klaymāṭolojí) ښځ.م. اقلیم پوهنه، دجوي پدیدو د منځني حد مطالعه.

کلیمه (kalima) ښځ.م. (ج. کلیمې) کلمه، ۱) خبره؛ ۲) مانا لرونکی لفظ، ویی، مورفیم، د څو ګړو (سیلبل) مجموعه؛ ۳) کلیمه طیبه.

کلیمي (kalimí) ص.نب. نر. ښځ.م. یهودي، د موسی علیه السلام پر لاره روان.

کلین (kalín) نر.م. کلنی حق العمل، دکال حق الزحمه.

کلینر (klinár,) ص. نر.م. (ج. کلینران) د باري یا غټ موټر... د موټروان مرستیال.

کلینیک (klinik) نر.م. (ج. کلینیکونه) کلنیک، کوچنی روغتون؛ هغه ځای چې د راز راز ځانګړو ډاکټران د ناروغانو کتنه او درملنه کوي.

کليوال (kəliwā́l) ص. نر.م.ج. ۱) د کلي، د يوه کلي اوسېدونکی، د کلي خلک؛ ۲) سارايي.

کلي والا (kəliwālā́) نر.ښځ.م ۱) دکلي خاوند؛ ۲) د کلي خلک؛ ۳) ص. نب. کلي سره تړلی.

کليوالي (kəliwālí) ص.نب. نر. ښځ.م.ج. سيمه ييز، محلي، د کلي يا سيمې.

کليه[1] (kulyá) ښځ.م. (ج. کليې) ۱) څه چې د کليت وصف لري؛ ۲) ص.نب. ټول، گرده.

کليه[2] (kılyá) ښځ.م. (ج. کليې) بډوډی، تورسی، پښتورگی.

کم[1] (kəm) ض. استفهامي ضمير دی؛ کوم؟.

کم[2] (kam) ص.نر.م.ج. ۱) لږ، کم مقدار؛ ۲) ووکی؛ ۳) نر.م. کميت، مقدار.

کماج (kamā́j) نر.م. مو. کهماج، کماچ، کهماچ؛ په گجرات کې د يوه ښار په نامه، د نيمې شپې يوه راگني (دون) ده.

کماچو (kamāčū́) نر.م.ج. کچماچو، يو ډول سابه دي. په يوناني طب کې هم کارېږي.

کم اصل (kamásəl) ص. نر.م.ج. ۱) کچه، بدل؛ ۲) بې کولتوره؛ ۳) مج. بداخلاقه، بدذاته.

کمال (kamā́l) نر.م. ۱) تمام، بشپړېدنه؛ ۲) معرفت؛ ۳) پرمختگ؛ ٤) مج. کسب، فن، پېشه؛ ٥) کرشنه، هنر.

کمان (kamā́n) ښځ.م. و گ. لينده کې.

کمانچه (kamānčá) ښځ.م. مو. غجکه، غيچکه؛ لښدکی؛ دموسيقۍ يوه لرگينه آله ده.

کماندو (kamāndó) ص.نب.ښځ.م.و.گ. کوماندو.

کمانکښ (kamānkáṣ̌) ص. نر.م. ۱) ووکن، شوغله کوونکی؛ ۲) ځلېدونکی، ځلانده.

کمانکښي (kamānkaṣ̌í) ښځ.م. لينديې ويشتنه، هغه لينده چې د غشي ويشتلو د لينديې په څېر جوړه شوې وي او غشي کاني پکې ويشتل کېږي.

کمانه (kamā́na) ښځ.م. و گ. لينده کې (٤).

کماني (kamānáy) ښځ.م.ج. فنر، ليف سپرينگ؛ د عراده جاتو ارابو ته څېرمه د څو فلزي اوږدو پټو يا تراډو مجموعه ده.

کمباوتي (kambā́wəti) نر.م(مو.) و گ. کنباوتي.

کمبتی (kambatáy) ښځ.م. ۱) د بتي گوتې گانه؛ ۲) غته گوته، بته گوته، سبابه.

کمبخت (kambáxt) نر.م.ج ۱) بدمرغه، بدبخته؛ ۲) مج. غريب، بېچاره.

کمبر (kambár) ص. نر.م.ج. کم سوری.

کمبری (kambaráy) نر.م. ۱) گمبيزی، نارنج؛ ۲) ص. نر.م. کمبر، کمبره، کم سوری.

کمبري (kambarí) ص. نب. نر. ښځ. م.ج. ۱) نارنجي، د نارنج د پوستکي په څېر رنگ؛ ۲) کم سوروالی.

کمبل (kambál) نر.م. و گ. کمبله.

کمبله (kambála) ښځ.م. (ج. کمبلې) ۱) تغر، گيلم، گليم؛ ۲) کمبل، کمپل، کمپله، شړۍ.

کمبلی (kambaláy) ښځ.م. ۱) کمپلی، څمڅلکی مانښام ځکالی؛ ۲) وړه کمپله؛ ۳) ووکی تغر.

کمبو (kambū́) نر.م. ۱) غوندی، جوال، غونج؛ ۲) گينده، گونده.

کمبوت (kambū́t) ص. نر.م.ج. کمبود؛ ۱) کم، تش؛ ۲) نيمگړی.

کمبوتي (kambū́ti) ښځ.م. کمبودي؛ ۱) کموالی، کمښت، تش والی؛ ۲) نيمگړتيا.

کمبود (kambū́d) نر.م.ج. و گ. کمبوت.

کمبوزی (kambū́zay) نر.م. پوزکی، کروکی، کتبوزی، کتبيزی، د خولې کوری.

کمبه (kambá) ښځ.م. خمبه؛ ۱) لوی کندو؛ ۲) انبارخونه.

کمبېله (kambelá) ښځ.م. و.گ. کامبیله.

کمپ (kamp) نر.م. کیمپ؛ ۱) خیمه، ستره خیمه؛ ۲) دخیمو، جونگړو... یو گروپ چې د موقتي اوسېدو لپاره وي؛ ۵) نظامي ژوند.

کمپار (kampā́r) ص. نر.م. کلال، کولال، کومباړ، د خاورینو لوښو جوړوونکی.

کمپاین (kampā́yn) نر.م. ۱) د یوه شي د لاس ته راوړلو لپاره د ځینو چارو یوه سلسله؛ ۲) د یوه ځانگړي هدف لپاره د نظامي عملیاتو لړۍ.

کمپلکس (kamplíks) نر.م. کامپلکس؛ ۱) مجتمع، مجموعه، سیستم، هغه شی چې له څو اړوندو برخو څخه جوړ وي؛ ۳) مغلق، پېچلی.

کمپله[۱] (kampála) ښځ.م. (ج. کمپلې) کمپل، شړۍ، توس.

کمپله[۲] (kampála) ښځ.م. د ډلې تپلې، ملگرتیا، گروپ او پلویانو په مانا په لفظي مفرد ډول کارېږي.

کمپلۍ (kampəláy) ښځ.م. و.گ. کمپلې ۱).

کمپنۍ (kampanáy) ښځ.م. کمپنی؛ و.گ. شرکت ۲).

کمپوټ (kampóṭ) نر.م. کمپوت؛ ۱) دبورې په شربتو کې پخه شوې مېوه؛ ۲) داسې مېوه چې په بندې کوتی کې ساتله کېږي.

کمپوډر (kampoḍár) نر.م. کمپونډر، درمل تطبیقوونکی، دواساز، دوا جوړوونکی.

کمپوز (kampóz) نر.م. کمپوزیشن؛ ۱) مو. بدله او ساز جوړول، تصنیف، د یوه موسیقیز یا موزیکال اثر تخلیق؛ ۲) د تورو تولونه؛ ۳) ادبي تخلیق؛ ٤) د لغتو څخه ترکیبونه جوړول؛ ۵) ترتیبول، برابرول، سمول.

کمپوزر (kampozár) نر.م. کومپوزیټور، کمپوزگر، نغمه گر، هغه څوک چې کمپوز کوي، هغه څوک چې ترتیب او سمون کوي.

کمپیوټر (kampyūṭár) نر.م. ۱) شمېرونکی، محاسب؛ ۲) یوه آله ده چې په زیاتې چټکتیا سره منطقي یا ریاضي محاسبې کوي، هغه سره غونډوي، زېرمه کوي یې، اړیکې یې سومي او چاپ ته یې چمتو کوي؛ ۳) مجازاً. د پیاوړي حافظې څښتن.

کمتوب (kamtób) نر.م. کموالی، کمبوتي، کمتیا، کمي، لږوالی، لږتوب.

کم جراتي (kamjuratí) ښځ.م. بې زړه توب، زړورتیا نه لرنه.

کم جنسه (kamjánsa) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. کم اصله، کم اصل، بد ذاته.

کمچ (kamáč) نر.م. تیرک، څکېز، وڅکېز، سدام، ستنې، د کېږدۍ تیر.

کمچه (kamáča) ښځ.م. ۱) د بار د تړلو لرگی؛ ۲) د مړي یا څارویو د لېږد لرگی؛ ۳) کوچنۍ پښتۍ.

کمڅۍ (kamcáy) ښځ.م. و.گ. کوڅۍ.

کمڅېرۍ (kamceráy) نر.م. یو ډول مرغه دی.

کم خرڅه (kamxárca) ص. نر. ښځ.م ۱) څوک چې ډېر لگښت نه کوي؛ ۲) کافي پیسې یا نور لازم توکي نه لرنه.

کم خوبي (kamxobí) ښځ.م ۱) بې خوبي؛ ۲) لږ خوب لرنه، لږ خوب کول.

کم خوره (kamxóra) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. کم خوري، څوک چې لږ خوراک کوي.

کم خونه (kamxúna) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. په فقرالدم (انیمیا) اخته، د وینې په کمښت اخته.

کم ذاته (kamzā́ta) ص. نب. نر. ښځ. م. کم اصله، کم اصل، بدذاته.

کمر (kamár) نر. م. ۱) په غره کې غټې تیږې، د غره یا غونډۍ په ډډه کې جګ ځای؛ ۲) برگ آس.

کمربند (kamarbánd) نر. م. ملاوستنی، تسمه، د ملا پټی، هغه پټی چې ملا پرې تړل کېږي.

کمرچین (kamarčín) نر. م. هغه کمیس چې د ملا برخه یې گونځې ولري.

کمرشکن (kamaršikán) ص. نر. م. ج. ملا ماتوونکی، له اقتصادي اړخه دروند کار.

کمرغالی (kamarǵā́lay) نر. م. د کمر غولی، په کمره کې اوار ځای.

کمرغوږی (kamarǵwā́ẓay) ص. نر. م. د هوښ له مخې منځنی، متوسط العقل.

کمرک (kamrák) نر. م. بې پانو اغزن بوټی دی، دانې یې خوړې وي.

کمرکښ (kamarkáṣ) جن. کمرکس، د پلوخې کنډ، کتیرا.

کمرکه (kamaráka) ښځ. م. الماری.

کمرگل (kamargwál) نر. م. د کمر خوری، یو ډول بوټی دی چې د کمر او تیږې د پاسه شین کېږي او ژېړ گل کوي.

کمره (۱) (kamrá) ښځ. م. ۱) کوټه، خونه؛ ۲) و گ. کېمره.

کمره (۲) (kamára) ښځ. م. ۱) قمري غونډې خړ رنگې مرغۍ ده، ښه رېز کوي؛ ۲) نکاح شوې ښځه؛ ۳) یو ډول سابه دي.

کمره (۳) (kamára) ښځ. م (ج. کمرې) غرگی، تیږه، هغه تیږه چې [illegible] لاس کې [illegible] ول [illegible] ای او نېږي غورځول کېدای شي.

کمری (۱) (kamaráy) نر. م. د وریجې پوستکی.

کمری (۲) (kamráy) نر. م. اوگردان، لوملاغه، ډونگری، لویه ملاقه.

کمزامن (kamzāmán) نر. ج. کوچني زامن، لږ زامن.

کمزورتیا (kamzortyā́) ښځ. م. کمزوري، ضعف، ضعیفي، کمزوروالی.

کمزورول (kamzōrawál) مص. مت. کمزوري کول، ضعیفول، ناتوانه کول، له قوته اچول.

کمزوری (kamzóray) ص. نر. م. ضعیف، کمزور، خوار، ناتوانه.

کمزورېدل (kamzōredál) مص. ل. کمزوره کېدل، ناتوانه کېدل، ضعیفېدل.

کم سوری (kamsóray) ص. نر. م. کم بره، کمبری، کم سوره.

کمشنر (kamišnár) نر. م. ۱) صلاحیت لرونکی چارواکی؛ ۲) د پلاوي یو غړی؛ ۳) د یوه سیمه ییز سیاسي واحد اداره کوونکی.

کم طاقته (kamtáqáta) ص. نر. ښځ. م. ج. کم طاقت، کمزوری، ضعیف.

کم عقل (kamʕáqal) ص. نر. م. کم عقله، ناپوه، بې عقله، ساده، احمق، شوده، سوډر.

کم فکره (kamfíkra) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. کم فکري، ۱) بې فکره؛ ۲) بې حافظې.

کم فهمه (kamfáhma) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. څوک چې د درک د قوې له خوا کمزوري وي.

کم قوته (kamqūwáta) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ضعیف، بې سیکه، کمزوری، ناتوانه.

کمک (kumák) نر. م. و گ. کومک، مرسته.

کم کاڼی (kamkā́ṇay) نر. م. د مشانې ډبره، ککری، د مثانې گیټی.

کمکلی (kamkaláy) ص. نر. م. کمکی، ډېر وړوکی، کوچنی، کوچنوتی.

کمکوټی (kamkóṭay) ص. نر. م. کوچنوټی، ورکوټی، وړکنکی، کمکلی.

کمکی (kamkáy) نر. م. وړوکی، کوچنی، ووړ.

کمکیتوب (kamkítób) نر. م. وړوکتوب، کوچنیتوب، وړوکوالی، کمکیوالی، کمکینه.

کم له کمه (kámlakáma) ق. کم تر کمه، لږ تر لږه.

کملی (kamláy) ص. ښځ. م. ج. هغه ښځه چې د دوو کسو پرې دعوا وي او د لانجې د حل لپاره دربیمګرې ته ورکړې شي.

کم مایه (kammāyá) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د لږې پانګې خاوند، د کمو شتو خاوند.

کمند (kamánd) نر. م. ۱) خمند، لومه، جال، دام؛ ۲) کمان، پړی، طناب؛ ۳) هغه پړی چې آسونه پرې تړل کېږي.

کمندری (kamandráy) نر. م ۱) مندری، جندری، لوبشتکی؛ ټیټ قدی؛ ۲) کمزوری، ضعیف.

کم نصیبه (kamnasíbá) ص. نر. ښځ. م. ج. بدمرغه، بدبخته، سپېره، کم نصیبی.

کم نظری (kanazáray) نر. م ۱) د کمزورو سترګو خاوند؛ ۲) سپک نظری، په درنه نه کتونکی.

کمڼ (kamáṇ) ص. نر. م. ۱) مراوی، شیته، زموړ؛ ۲) ارام، غلی، کرار، قرار.

کمڼوالی (kamaṇwā́lay) نر. م. ۱) مراویتوب، شیته والی؛ ۲) کراروالی، غلیتوب.

کمڼول (kamṇawál) مص. مت. ۱) مراوي کول، جینجړول؛ ۲) ارامول، غلي کول، کرارول.

کمڼېدل (kamanedál) مص. ل. ۱) مراوي کېدل، شیته کېدل؛ ۲) کرارېدل، غلي کېدل.

کم واکی (kamwā́kay) ص. نر. م. بې واکی، د لږ واک او اختیار خاوند؛ ۲) ضعیف.

کموالی (kamwā́lay) نر. م. ۱) لږوالی، لږېدنه، تر یوه ټاکلي حد راکښته کېدنه.

کموډې (kamóḍe) جن. اعلی نرۍ وریجې.

کموډ (kamóḍ) نر. م. متیازغالی، مستراح.

کمول (kamawál) مص. مت. ۱) لږول، لږ کول؛ ۲) پټول، غلاکول؛ ۳) ګرځول، ستنول.

کموله (kamóla) ښځ. م. ج. جن. کموده، نرۍ وریجې، نرۍ وریجه.

کمون (kamū́n) نر. م. کومیون؛ ۱) عوام؛ ۲) وړه ټولنه (کمیونیتي)؛ ۳) وړوکې اتحادیه ۴) اشتراکي کرونده.

کمونیزم (kamūnízam) نر. م. کمونیسم؛ پرګنواله، اشتراکي نظریه، اشتراکي مرام یا اصول، کمونیستي.

کمونیسټ (kamūnísṭ) ص. نر. م ۱) د پرګنوالي پلوي، د اشتراکي نظریې څښتن؛ ۲) د کمونیسټ د ګوند یو غړی.

کم همته (kamhimáta) ص. نب. ښځ. م. بې غیرته.

کمی (kámáy) نر. م. ۱) کمښت، کمبوتي، لږوالی؛ ۲) کم بختي؛ ۳) یو ډول اغزن بوټی دی چې پلنې پاڼې لري او ژاولې ترې لاس ته راځي.

کمي (kamí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. ۱) مقداري، د اندازې د کمیت، په کمیت اړوند، د کیفي ضد؛ ۲) و. ګ. کمی ۱).

کمیابه (kamyába) ص. نب. نر. ښځ. م. ناویانه، نادر، کمیاب، لږ پیدا کېدونکی شی.

کمیت (kamyát) نر. م. څومره والی، اندازه، مقدار، شمېر، تعداد، د یوه شي یا پدیدې، زماني او مکاني مختصات.

کمیټه (kamiṭá) ښځ.م (ج. کمیټې) ۱) خصوصي انجمن، جرګه، خصوصي ټولنه، هیئت، کمیټي، انجمن؛ ۱) د یوه ګوند ټاکل شوي کسان.

کمیدان (kūmaydā́n) یو عسکري لقب دی چې د امیرشیرعلیخان په وخت کې د پښتو په «ناب» واړول شو.

کمېدل (kamedә́l) مص.ل. لږېدل، کم کېدل، تر یوه ټاکلي کمیت یا کیفیت راکښته کېدل.

کمیډي (kumiḍí) ښځ.م. و ګ. کومیډي.

کمیز (kamíz) نر.م. سراب، پیریان اوبه.

کمیس (kamís) نر.م (ج. کمیسونه) خت، قمیص، هر یوه جامه چې د بدن پاسنۍ برخه پرې پټوي.

کمیسار (kәmisā́r) نر.م. ص. ۱) کلانتر، د ښار د یوې برخې د امنیت ساتونکی؛ ۲) کمشنر؛ ۳) سرحد دار؛ ٤) عس. زېرمه وال.

کمیسیان (kәmisyā́n) نر.ج. مغزي، هغه څرمنې چې په ګلابتونو ښکلې شوې وي.

کمېسیون (kәmesyū́n) نر.م. ۱) دخاصو چارو د ترسره کولو لپاره یو صلاحیت لرونکی مقام؛ ۲) انجمن، پلاوی، هیئت؛ ۳) اجرا، اعمال.

کمېشن کار (kamešәnkā́r) نر.م. ص. څوک چې د کمېشن اخیستلو کسب کوي.

کمیک (kumík) ص.نر.م. و ګ. کومیک.

کمین (kamín) ص.نر.م. ۱) څارو، څارځای؛ ۲) څو، پټونی؛ ۳) عاجز، خاکسار.

کمینه (kamína) ص.نب. نر. ښځ.م.ج. عاجز، حقیر و فقیر، خاکسار، کم نوسي، متواضع.

کمیني (kaminí) ښځ.م. کم نوسي، خاکساري، عاجزي، تواضع.

کناره (kınārá) ښځ.م ۱) ګوښه، څنډه، غاړه، بغل؛ ۲) ساحل؛ ۳) ص. نب. څنګزن. منزوي.

کناری (kunāráy) نر.م. چرمه، زرمه، څرمې، پلنې او نرۍ ټوټې چې یو څه ګلابتون هم په کې وي.

کنال[1] (kunā́l) نر.م. ۱) کنډولی، کنډول، خاورې؛ ۲) تغاره، تغار، طشت.

کنال[2] (kanā́l) نر.م. دجریب څلورمه، پنځه بسوې، شل مرلې.

کنامکه (kanāmә́ka) ښځ.م. د مرغیو نیولو اوسپنیز لټ (تلکه، تلک).

کناوېز (kanāwéz) نر.م.و ګ. قناویز.

کنایه (kināyá) ښځ.م. (ج. کنایې) کنایت؛ ۱) د بیان د علم یو بحث؛ ۲) که متکلم یوه مانا په داسې لفظونو کې ذکر کړي چې د مطلوبې مانا لپاره یې وضعي مانا د دلیل حیثیت ولري.

کنباوتي (kanbāwatí) نر.م. (معو.) کنمباوتي، کنبهاوتي؛ د مالکوس یوه ګاډو راګني ده.

کنپل (kanpál) نرم. د پښې لومړی منډ، د پل اثر، پل، د لومړي پل یا قدم اثر.

کنټراپون (kantrāpón) نر.م (مو) کاونټرپوائنټ په موسیقي کې د حرکت او اجرا په وخت کې د څو میلوډیو د توافق او همغاړۍ توب فن.

کنټرول (kanṭról) نر.م. ۱) نظارت او کره کول؛ ۲) چک کول، امتحانول؛ ۳) څارنه، هدایت؛ ٤) زغم؛ ٥) واګې په لاس کې نیول، ایسارول.

کنټکین (kanṭkín) نر.م. سپېڅین توکر، نخي ټوټه.

کنج[1] (kanj) نر.م. قنج، ناز، کرشمه، نخره.

کنج[2] (kunj) نر.م. (ج. کنجونه) کونج؛ ۱) ګوټ، زاویه؛ ۲) دګڼو ونو سیوری.

کنجاړه (kunjāṛá) جن. و ګ. کونجاړه

کنجپوړ (kanjapóṛ) نر.م. چونګابښ، چنګاښ، کونې کاټر، کنجپوړ، کونې کبر.

کنجخور (kanjxór) ص. نر.م. کم خور، څوک چې لږ خوراک کوي.

کنجد (kunjíd) جن. و ګ. کونځله.

کنجر (kanjə́r) ص. نـر.م. ج. ۱) بې حیا، سپین سترګی؛ ۲) بداخلاقه.

کنجرخ (kanjráx) نر.م. د اوبو بند، بند.

کنجری (kanjrə́y) ښځ.م.ج. ۱) کنچنی، کچنی، کنجره، بې حیا؛ ۲) بداخلاقه ښځه.

کنجړ (kanjə́ṛ) نرم. کنځړ، بړستن ،شیرک، تلتک.

کنجړان (kanjṛā́n) نر.م. بغوتې، مرغېړی، بغوتی، مغوتې.

کنجغوت (kanjağū́t) نر.م ۱) تورتم، توره تیاره؛ ۲) تیاره او تنګ ځای؛ ۳) هغه پردی ځـای چې څاروي په کې څروي یا یې په کې ایساروي.

کنجک (kanják) نـر.م. ۱) ګـورګوتي وبنیته؛ ۲) غوبلرګی، اوږد لرګی دی چې سر یې کوږ وي او ددرمند د میده کولو څېر ورپورې ترل کېږي.

کنجکاو (kunjkā́w) ص. نر.م. ج. څېر، څـوک چې په یوه خبره پسې ډېر ګرځي او غـواړي چې جزئیات یې ځان ته څرګند کړي.

کنجکاوي (kùnjkāwí) ښـځ.م. څېرتیا، څیرنه، غـور، دقت، د یـوه خبر جـزئیات یې ځان ته څرګندول.

کنجکدار (kunjəkdā́r) نر.م. تکي تکي مـار، خال خالي منګور، برګ ماز.

کنجکه (kunjə́ka) ښځ.م. ۱) کونجکه؛ ۲) مج. لږ شی، کم څیز.

کنجکی[۱] (kanjakā́y) نـر.م. ۱) کـولپی ستن، قلفي سنجاق، پینګ؛ ۲) سیخک.

کنجکی[۲] (kunjakā́y) نر.م. ۱) دکنج مصغر، وړوکی ګوټ؛ ۲) درې کونجې پټی.

کنجن (kanjə́n) ص. نر.م ۱) کنج کوونکی، نازولی؛ ۲) دل، ورغستلی، نیم میده، نیم تکولی.

کنجواله (kanjwā́la) ښځ.م. ځان خوښونه، په ځان مینتوب، ایګوییزم.

کنجوس[۱] (kanjū́s) نر.م. سخت، ممسک، شوم، بخیل.

کنجوس[۲] (kanjawás) نر.م. هغه ځورنده کونډه چې آس سـواره په کې د لاس د وزګارولو لپاره څه ځوړندوي.

کنجوغه (kanjuğá) ښځ.م. قنجوغه؛ اسپنډوکی، د بایسکل، موټرسایکل تر شا فلـزي وسیله ده چې شیان په کې کلکېږي.

کنجول (kanawə́l) مص.مت. ۱) کنجېیل، ناز کول، قدرمنول؛ ۲) نازول، قدرول.

کنجي (kunjí) ښځ.م. ۱) و ګ. کونجي؛ ۲) ص. نب. د کنج، د زاویې، په کنج اړوند.

کنجېیل (kanjeyə́l) مص.مت.و ګ. کنجول.

کنځا (kanjá) ښځ.م. ښکنځا، ښکنځل، کنځله.

کنځری (kanǰəráy) نر.م. شیرخشت، د کنډ په څېر درمل دی.

کنځړ (kanǰə́ṛ) نـر.م. کنجړ، شیرک، بړستنه، بړستن، تلتک.

کنځکی (kanǰəkáy) نـر.م. اوږد تیر دی چې پـه کېږدی کې په افقي ډول نصبېږي.

کنځل (kanǰə́l) نر.ج. ۱) کنځا، ښکنځا، کنځلې؛ ۲) و ګ. ښکنځل.

کنځله (kanǰə́la) ښځ.م. ۱) و ګ. ښکنځا؛ ۲) د هندي میاشت نوم.

کنځلې (kunǰə́le) ښځ.م. ښځ.م. ازغکی، کاریزه، یـو بـوټی دی چې ژېړ ګـلان کـوي. دانې یې د غنمو له دانو سره خوړو ته یو ځای نینې کوي.

کنځوره (kanǰuwā́ra) ښځ.م. یو بوټی دی چې د کوځکاو د نس د چینجیو د لمنځه وړلو لپاره کارېږي.

کنځول (kanǰū́l) نر.م. بالاپوښ، بالاپوش.

کنځه (kanǰa) ښځ.م. شین غته، بوندو، کرمه، د نصیب گوته، د شهادت گوته.

کند (kand) نر.م. ۱) و گ. قند؛ ۲) درز، چاود؛ ۳) خوړ، لګد، سم؛ ٤) گودری، گنځ، گند؛ د فقیرانو کمیس دوله پوښاک چې ډېر دروند وي.

کندال (kandā́l) نر.م. خورځونه، د ټوپک د شپېلۍ هغه برخه چې کارتوس په کې ننوځي.

کندانی (kandanáy) ښځ.م. کندلوښی، قندانی، هغه لوښی چې قند و بوره په کې ږدي.

کندپوښ (kandpóṣ) ص. نر.م. گنځ اغوستونکی، کند اغوستونکی، فقیر.

کندره (kándrá) ښځ.م. و گ. کنده(۱).

کندری[1] (kundráy) نر.م. هغې وړینې کڅوړې چې خپلوانې ښځې یې د واده په ورځ د واده د مبارکۍ په نامه د هلک کورته وروړي.

کندری[2] (kandráy) نر.م. ډاگ، اوار میدان.

کندغالی (kandğā́lay) نر.م. ۱) ډوغل، کنده، ژور ځای؛ ۲) غار، سوړه.

کندکی (kandakáy) نر.م. یو ډول وربښمین گندون دی چې د زړوکي په ځنډوکې کېږي.

کندل (kandə́l) مص. مت. کیندل، کینل، ژورول.

کندو (kandū́) نر.م. (ج. کندوان) خمبه، خاورین لوښی دی چې غله او اوړه په کې ساتي.

کندوری[1] (kandūṛáy) نر.م. وړوکی کندو.

کندوری[2] (kandóṛay) نر.م. کودرکی، کوډی، د خاورین مات شوي لوښي ټوټه.

کندوړی (kandoṛáy) ښځ.م. وړه کنده، کوچنۍ کنده، ورکوټې کنده، وړوچکې کنده.

کنده[1] (kánda) ښځ.م. (ج. کندې) کندره، په ځمکه کې اوږد ژور ځای چې کم سوری وي.

کنده[2] (kūnda) ښځ.م (ج. کندې) و گ. کونده۳).

کندی (kandáy) نر.م. (ج. کندی) کورنی، پلرینه؛ ۱) په قبیلوي واحد کې یو محلي ناحیوي واحد دی چې ترکلي کوچنی وي؛ ۲) د وریو پیری، د وریو بیاسته، ورین واښ.

کندیدار (kandidā́r) ص. نر.م. ۱) د کندي مشر، د کورنۍ مشر؛ ۲) د یوه کندي خلک.

کندي کودري (kándikawdə́ri) ص. ښځ.م. کندې کونډې، کندې کندې ځمکه.

کندیل (kandíl) نر.م. ۱) خندک، خندق، ژور ایستل شوی ځای؛ ۲) خاورین ښانک.

کنډ (kanḍ) جن. ۱) کنډوري، زرکنډ، هرشی چې له ونې ځخه ترشح کوي بیا کلکېږي؛ ۲) کنډاتي، وروه؛ ۳) تري، سوره؛ ٤) ص. نب. غوټې، کنډ کنډ.

کنډا (kanḍā́) ص. نب. ښځ.م. ۱) کنډاو، کونډی، هغه غوا یا غويې چې ښکر یې مات وي؛ ۲) شونډور، شونډو، هغه څوک چې شونډه یې چاود ولري.

کنډاتي (kanḍā́ti) جن. کنډاس، اورره.

کنډاس (kanḍā́s) ص. نر.م. ج ۱) د هغه چا چې د خولې مخنی یو یا دوه غاښونه غوړ دلي وي؛ ۲) کرشوپ، کنډول.

کنډاستوب (kanḍāstób) نر.م. ۱) کنډاسوالی، کنډاستیا؛ ۲) کرشوپتیا، کرشوپوالی.

کنډاسه (kanḍā́sa) ښځ.م. (ق. ک.) په جگړه کې دیوه چا غاښ ماتولو یا ایستلو ته کنډاسه وایي.

کنډال (kanḍā́l) نر.م. ۱) کنډول؛ ۲) خاورین چانک؛ ۳) ارکاره، کړخو؛ ٤) طشت، تغاره.

کنډاله (kanḍā́lā́) ښځ.م. ۱) خنجر؛ ۲) وګ. کرنداله.

کنډاو (kanḍáw) نر.م. ۱) کنډو؛ ۲) درز، چاود؛ ۳) تنګی، ناو؛ ٤) غابني؛ ٥) نیمګړی، ناقص؛ ۲) هغه غوږی چې ښکر یې مات وي.

کنډر (kanḍár) نر.م. (ج. کنډرونه) ۱) دکوټې څلور دېوالونه چې سر یې پټ شوی نه وي؛ ۲) خرابه، کنډواله؛ ۲) مج. ساده او غریبانه کور.

کنډری (kanḍáray) نر.م. ۱) یو ډول واړه او ګرد اغزي دي؛ ۲) ص. نر.م. چې د بل چا په کور یا کوټه کې مېشت وي، ګاونډی، همسایه.

کنډک (kanḍák) نر.م (ج. کنډکونه) ۱) دمېږو او وزو یوه ټاکلې رمه؛ ۲) کنډوی، توک؛ ۳) عس. بټیلین، د پیاده لښکر درېو یا څلورو ټولیو ته کنډک وایي.

کنډکپر (kā́nḍkapár) نر.م.ج. کنډوکپر، ناهموار، کنډې کپرې، لوړ و ژور.

کنډکتر (kanḍaktā́r) نر.م. وګ. کانډکټر.

کنډکمشر (kanḍakmā́šar) ص. نر.م. (عس.) څوک چې د کنډک مشر وي (جګړن).

کنډکنډ (kánḍkánḍ) ص. نب. ۱) غوټې غوټې، هغه ویښې چې غوټې غوټې شوې وي؛ ۲) هغه اوبنکې چې غوټې غوټې غونډې راروانې وي.

کنډکی (kanḍakáy) نر.م. پارچه، ټوټه، ټوکړه. د کنګل کنډکی.

کنډکین (kanḍkī́n) نر.م.ج. کنټکین، نخې ټوکر.

کنډلی (kanḍaláy) ښځ.م. د یوه بوټي نوم.

کنډنسر (kanḍansā́r) نر.م. (ج. کنډنسران) کانډنسر، کانډنساتور، وګ. خازن۲).

کنډو (kanḍáw) نر.م. ۱) کنډاو، غابني، ګابنی؛ ۲) دډېوال سوری؛ ۳) مج. کنډم، مات، ناقص.

کنډواله (kanḍwā́la) ښځ.م (ج. کنډوالې) ویرانه، خرابه، کنډر.

کنډور (kanḍū́r) جن. یوه ماده ده چې د کاغذ پر مخ مښل کېږي چې رنګ پرې نشر و نه کړي.

کنډوري (kanḍū́ri) جن. وګ. کنډ ۱).

کنډوری (kanḍū́ray) نر.م. ګاړګوزی، ګاړسوری، د شهادت او غټې ګوتې ترمنځ واټن.

کنډوسکي (kanḍū́ski) ښځ.م. د جوارو غوټی، د جوارو توکي، دجوارو شېټي.

کنډوکنډو (kanḍawkanḍáw) ص. نب. ۱) کنډم، مات مات؛ ۲) نیمګړی؛ ۳) غابني غابني.

کنډوکی (kanḍū́kay) نر.م. ۱) د خواړه شي ټوټه (توکوری)؛ ۲) د لمنځې او ښنتر ژاوله.

کنډول (kanḍól) نر.م ۱) کونډول، کنډولی، خوری؛ ۲) مات شوی خاورین لوښي؛ ۳) نر.م.ج. کړشوپ، کنډاس، نپ؛ ٤) مات.

کنډوله (kanḍóla) ښځ.م. ۱) د وړې مولۍ په څېر یو غرنی نبات دی؛ ۲) ګلداني.

کنډولی (kanḍoláy) نر.م. ۱) خاورینه کاسه، خوری، تولګی، کنډول؛ ۲) خاورینه پیاله.

کنډولي (kanḍóli) ښځ.م. د کنډول جمع؛ (وګ. کنډوله۱).

کنډووالی (kanḍawwā́lay) نر.م. کنډم والی، نیمګړتیا، ناقص والی، نشتوالی.

کنډوول (kanḍawawál) مص.مت. ۱) کنډو کول، کنډمول؛ ۲) نیمګړی کول؛ ٤) مج. له منځه وړل؛ ٥) کمول.

کنډوی (kanḍáway) نر.م. کتره، کنډک، ټوټه، د ډوډۍ ټوټه.

کنډوېدل (kanḍawedə́l) مص.ل. ۱) کنډو کېدل؛ ۲) نیمګړی کېدل، ناقصېدل؛ ۳) مج. له منځه تلل؛ ٤) لړېدل، کمېدل.

کنډه (kanḍə́) ښځ.م. ۱) زړ تله، کوچنۍ تله چې زر او دارو پرې تلي؛ ۲) پیمانه؛ ۳) پانګ، دړه؛ ٤) جیره، په ټاکلي اندازه خوراک؛ ٥) سرچینه؛ ٦) مجسمه؛ ۷) د غره غټه تیږه (چې رغړول کېږي).

.کنډی (kanḍə́y) ښځ.م ۱) کوتمځه، ځبری، کوډل، کوډله؛ ۲) کنی، کنۍ، تانسته، تنسته.

کنډیاله (kanḍyā́la) ښځ.م. ۱) کنډواله، خرابه؛ ۲) هغه ځای چې ځاروي په کې دمه کوي.

کنډیل (kanḍíl) نر.م. کاشین، خاورین لوی ښانک چې اوړه په کې اغږي.

کنرکی (kanā́rkay) نر.م. د لاندي کباب، د وچې شوې غوښې کباب.

کنزه ګوته (kánzagwáta) ښځ.م. نسیبه، کنځه، کرمه، بونډه، مسواکه، د شهادت ګوته.

کنس (kans) ص. نر.م. حل، منحل، حل شوی، اوبه شوی.

کنست (kanə́st) ف. ۱) کینست، د کنستل فعلي ریښه ده؛ ۲) کېنند، کنسته، د لېږي ماضي استمراري فعل دی؛ ۳) نر.م. کیندنه، کنستنه.

کنستر (kunastə́r) نر.م. کونستر؛ ۱) کوینی، د دېګ ببخ، کوبلی؛ ۲) د غره اړخ، اړخی.

کنستک (kanəsták) ص. نر.م. کنسکی، بخیل، کنجوس، ممسک، سخت، شوم.

کنستل (kanəstə́l) مص. مت. کندل، کیندل، ژورول.

کنسرټ (kansárṭ) نر.م. کانسرټ؛ مو. ساز و اواز، هغه اړی ساز و اواز، بدلې ویل.

کنسرټو (kansarṭó) ښځ.م. کنچرټو، کنسرټو، د سنفونیکي موسیقی یو فورم دی.

کنسرواتور (kansərwātór) نر.م. کنسرواتوار؛ د موسیقی او ننداریېزو هنرونو ښوونځی.

کنسروه (kansárwa) کونسرف، کانسرو، کنسرو جن. هغه خواړه، مېوې او... چې په سرتړلو فلزي، ډبلیو کې خوندي شوي وي.

کنسکتوب (kansaktób) نر.م. کنسکتیا، بخیلي اسیتوب، ممسکي، شوموالی، سختي.

کنسوی (kansə́way) نر.م. ۱) کونسوی، بې ځینه په اس سپرېدل؛ ۲) کونسوی، هغه ننګولی چې په دېګ کې وسوځي او دېګ ببخ ونیسي.

کنښت (kanə́ṣt) ف. و ګ. کنست.

کنغاره (kanğā́ra) ښځ.م. کونغره، کنغره، کونډی، تور هډوکی، د کوناتې هډوکی.

کنغښی (kanğəṣáy) نر.م. و ګ. کرغښی.

کنف (kanáf) نر.م. ج. و ګ. کتان.

کنفدراسیون (kanfidrāsyū́n) نر.م. و ګ. کانفدرېشن

کنفرانس (kanfaráns) نر.م. کانفرانس؛ ۱) پر یوې جدي موضوع باندې بحث؛ ۲) د مذاکرې او مباحثې لپاره د څو کسو رسمي غونډه.

کنکرک (kankərák) ص.نر.م ۱) ککر، کوکله؛ ۲) کنګل، یخ شوی، یخی.

کنکری (kankə́ray) نر.م. کریانک، پوشتکی، خرسوونکی، کرپوونکی، پاپړ.

کنکوک (kankū́k) نر.م. بادیوه، ګوډۍ، کاغذباد، کاغذپران، ګوډي پران.

کنګاش (kangā́š) نر.م. سلا، مشوره مصلحت.

کنګال (kangā́l) نر.م. ۱) نرمیه، غړده، اندریه، اوکنبه، آبکش؛ ۲) خوار، نېستمن؛ بې خیره.

کنګالول (kangālawə́l) مص. مت. ۱) غړول، او کښول، اوبه پرې تېرول؛ ۲) خوارول.

کنګالي (kangāli) جن. هغه اوبه چې کالي او لوښي پرې پرېولل شوي وي.

کنګالی (kangālay) نر.م. د شیانو مینځلو لوښی، هغه لوښی چې نور شیان په کې کنګالېږي.

کنګالېدل (kangāledə́l) مص. ل. غړېدل، اندرېدل، اوبه پرې تېرېدل، مینځل کېدل.

کنګخړ (kangaxə́r) نر.م. ج ۱) ګنګخړ، ګنګخړه، خځله، نیز وږی؛ ۲) مج. بې توښې شیان.

کنګر (kangír) نر.م. سوګلونی، سنګپای.

کنګرخل (kangirxál) نر.م. ج. کنګړ، کنګړ، د څارویو له خوراکه پاتې شوني بې پانو وابښه.

کنګرو (kangrū́) نر.م. ۱) یو ډول تور وربښمین مزی دی؛ ۲) یو ډول منحني ډوله بخی ده.

کنګره(۱) (kangará) ښځ.م ۱) د اوبو په مخ د کنګل نري پرده؛ ۲) و.ګ. کانګرس؛ ۳) حزبي کنګره: د ګوند د رهبرۍ تر ټولو لوړ مقام او اورګان.

کنګره(۲) (kangrá) ښځ.م (ج. کنګرې) ۱) کتاره، د بام مخې ته حفاظتي کتاره؛ ۲) د ښار دساتنې دېوال؛ ۳) د غره او دېوال پاسنۍ لوړه برخه.

کنګره(۳) (k(a,u)ngurá) ښځ.م (ج. کونګرې) په اوېدلو کې یو ډول ځنډه ده.

کنګری (kangrā́y) ښ.م. ۱) تاخچه، طاقچه؛ ۲) دېوالي الماری؛ ۳) د دېوال کتاره.

کنګرېزی (kangrezáy) نر.م ۱) انګازه؛ ۲) اهتزاز لړونکی موزون اواز؛ ۳) شنګار، په غوږونو کې شرنګی.

کنګړ (kangə́ṛ) نر.م. ج. ۱) کړ، کانګړ، کنګرخل، د وښو پاتې شوني؛ ۲) نر.م. وښی، کنګې، د ږدو یا ږیرو کړی؛ ۳) کنګل، بخی، یخ.

کنګړی (kangṛáy) نر.م. ګرګی، ګرېکړی، د ړلی وړې وړې دانې.

کنګس (kángas) نر.م ۱) تکرخوړونه؛ ۲) غور ځېدنه ګوزارېدنه؛ ۳) له مقام ځخه ګوښه کېدنه؛ ۴) مج. کنګسي، ځان ناګاره کول.

کنګل (kangál) نر.م. (ج. کنګلونه) ۱) یخی، یخ، د اوبو یخی کېدل؛ ۲) مج. سوړ؛ ۳) ړلی.

کنګل ځی (kangaljáy) نر.م. کنګاځی، کنګلنی، یخدان، د یخي د جوړولو او ساتلو ځای.

کنګلنی (kanglə́nay) نر.م. و.ګ. کنګل ځی.

کنګلول (kángalawə́l) مص. مت. یخی کول، یخی جوړول، یخ نیول، منجمدول.

کنګلېدل (kángaledə́l) مص. ل. ۱) یخی کېدل، یخ کېدل، منجمد کېدل؛ ۲) مج. له چلنده وېستل.

کنګڼ (kangə́ṇ) نر.م. و.ګ. کنګړ۲).

کنګڼه (kangaṇá) ښځ.م. یو ډول لښتی دي چې تر عادي لښتیو اوږدې دي.

کنګو (kangó) جن. و.ګ. زعفران.

کنګوره (kangorá) ښځ.م. کندی، د پوړنې یا... په ځنډو کې منکسر ډوله مزی چې و ګنډل شي.

کنګوسی (kangūsáy) نر.م. و.ګ. کنګس۲).

کنګه (kánga) ښځ.م. ۱) تبی، شنخته، کنګی؛ ۲) ص. ښځ.م. پوره پېغله، کورانګه، چتېه، هغه پېغله چې جګه او دنګه ونه ولري.

کنګي (kangí) ښځ.م. ج. مرداري، چتلي، ناولتیا.

کنګی (kangə́y) ښځ.م. و.ګ. کنګه۱).

کنګینه (kanginá) ښځ.م. و.ګ. کنګوله.

کنل (k(a,i)nál) مص. مت. و.ګ. کیندل.

کنوانسیون (kanwānsyū́n) نر.م. کانوانسیون، کونونسیون؛ ۱) مجمع، غونډه، جرګه، انجمن، مجلس؛ ۲) د سیاسي، مذهبي، تجارتي او...

منسوبینو یا هیتونو دوره یې اسامبله؛ ۳) تر دغسې اسامبلې تېر شوی ترون، ژمنلیک.

کنوبی (kanobáy) نر.م. کړوب، کروبی، هغه ښوروا چې د دیګي په بېخ کې پاتې شي.

کنود (kanód) ص. نر.م. کچوت، ناشکره، څوک چې د نعمت په قدر نه پوهېږي.

کنودل (kanodál) مص. مت. کیندل، کنل، کینل، کنستل، کنول.

کنوښی (kanóṣay) نر.م. د اس زین.

کنه (kaná) ۱) یوه کلیمه ده چې د ذکر شوي کومې موضوع د تأکید او تصدیق لپاره راوړله کېږي؛ ۲) د «که نه» لنډون؛ ۳) ښځ.م. کنې، کینکه، د سپږې تخم.

کنۍ (kanə́y) ښځ.م. ۱) دکبانو د نیولو جال؛ ۲) د ځمکې څنګونه چې یبوي څخه پاتې شي.

کنیت (kunyát) نر.م. و.ګ. کنیه.

کنیزه (kaníza) ښځ.م. ۱) مینځه، وینځه؛ ۲) مج. خدمتګاره، مزدوره.

کنیسه (kanisá) ښځ.م. د نصارا (نصاري، ترسا، عیسوي) کلیسا او د یهودو معبد.

کنیه (kunyá) ښځ.م (ج. کنیې) کنیت؛ ۱) له اصلي نامه پرته یو نوم دی؛ ۲) لقب.

کڼ (kaṇ) نر.م. ۱) ګرنګ، قنبی، کنی، د پوزې مایع؛ ۲) غرېدنه؛ ۳) شر، د مایعاتو د توېېدو اواز.

کڼاخه (kaṇā́xa) ښځ.م. ۱) ګنجې، ګنجی، پکه بابښه؛ ۲) کارګه، کارغه، کوراغ.

کڼاکې (kaṇake) ښځ.م. د جوارو نیني، د جوارو پولۍ.

کڼاوه (kaṇawa) ښځ.م (ج. کڼاوې) کړاوه، کوزمه، یو ډول ساده لرګینه ګاوله ده.

کڼاوه ماتې (kaṇāwamáte) ښځ.م. (لو.) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

کڼ بکڼ (kaṇbakáṇ) نر.م. ج. بکره، بکوره، پنډبکر، چقماق، چقمق.

کڼتیا (kaṇtyā́) ښځ.م. کنوالي؛ و.ګ. کوڼتوب.

کڼزرګه (kaṇzárga) ښځ.م. ژرګه، یو اغزن بوټی دی.

کڼوڅکی (kaṇóckay) ص. نر.م. د کوڼ مصغر، کڼ هوڅ، کوڼ، په غوږو دروند.

کڼول (kaṇawə́l) مص. مت. ۱) په غوږو درڼول؛ ۲) څوک په ډېرو خبرو سره ستړی کول.

کڼ هوڅ (kaṇhóc) نر.م. و.ګ. کڼوڅکی.

کڼه ورغه (kaṇawárğa) ښځ.م. تېوس، مرکباز، کارغه غوندې یو مارغه دی.

کڼی (kaṇáy) نر.م ۱) تنسته، تانسته؛ ۲) بوډی کټ؛ ۳) پېرختونې، یو ډول نبات دی چې پر نورو نباتاتو راتاوېږي او پتونې ته ورته ګل کوي.

کڼۍ (kaṇə́y) ښځ.م ۱) دښمني، بدي؛ ۲) د پتې یوه څنډه؛ ۲) د لرګي پیاله.

کڼیا (kaṇyā́) ص. نب. بې حده، ډېر، بې اندازې.

کڼېدل (kaṇedə́l) مص. ل. کوڼ کېدل؛ ۱) په غوږو درنېدل؛ ۲) له ډېرو خبرو څخه ستړی کېدل.

کڼي والا (kaṇiwalā́) ص نب. جولا، کڼي اچوونکی، د تنستې اوبدونکی.

کو (۱) (kaw) نر.م. کوپان، کوپ، کوهان، ګوپ، بوک؛ د اوښ د ملا د پاسه راوتلې برخه، د غوایي پر ولیو د پاسه بوټ ځای.

کو (۲) (kū) نر.م. قو، ۱) بګېل مرز په لاسونو نیول او د خولې په هوا سره ستړ یا ایستنه؛ ۲) اوږده ناره؛ ۳) یو ډول ونه ده.

کواټ (kwāṭ) ص. نر.م. جونګ، جونګی؛ ۳-۴ کلن اوښ چې نوی بار وړلو ته چمتو شوی وي.

کواټګی (kwaṭgáy) ص. نر.م. د کواټ مصغر.
کواټل (kwāṭál) مص. مت. و ګ. کوټل.
کواټه (kwāṭá) ص. نب. کړتو، قړتو، قړتن، اپلاکې ویونکی، پرتې ویونکی.
کواټی (kwāṭáy) بنځ.م. ۱) کوټی، ژغورګی، کواټی ۲) لو. د پښتوس یوه لویه ده.
کوار (kwār) نر.م. ج. و ګ. ګوار.
کوارچه (kawārčá) بنځ.م. کوچنی کوار، د لښتو وړه کجاوه (توکری).
کواره (kawārá) بنځ.م. (ج. کوارې) د لښتو لویه کجاوه (توکری).
کواړه (kwāṛá) بنځ.م. کهواړه، د تارونو کړی او کلاوه له نښې چاپېره پردي، کله چې د نښې ویشتونکی نښه ونه ولي او په کړی یې غشی ننوځي، نو د هغه دبریالیتوب نښه یې ګڼي.
کواړی (kawāṛáy) نر.م. هغه کلنګ (میتی) چې د کارغه د منبوکې په څېر وي.
کوازه (kawāzá) بنځ.م. (ج. کوازې) کوېزه، پاړ، خوازه.
کواغی (kwāğáy) بنځ.م. کاغی، زاغچکه، یو ډول کوچنی کارغه دی چې غاړه یې سپینه ده.
کواندی (kawánday) نر.م. د اوبنانو یو ډول مهار دی چې له رنګارنګو سنیو څخه جوړېږي.
کواڼی (kwāṇáy) بنځ.م. (لو.) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
کوای کوای (kwáykwáy) نر.م. د سورلنډي سورې، د ګیدړ نارې.
کوب[1] (kūb) ص. نر.م.ج. کوپ، شاتیتی، تیتا، کوږ، ډوډی.
کوب[2] (k(wa,ū)b) نر.م. بو ک. بوکان، ګوپ، د اوبنې بو ک.

کوبای (kawbấy) ص. نر.م. کاوبای، کاوبوای؛ ۱) غوبه، ګوروان؛ ۲) نر.م. یو ډول ابې، بشین، کلک توکر دی.
کوبایي (kawbāyí) ص. نب. نر. بنځ.م. ۱) په کاوبای اړوند، د ګوروان؛ ۲) د کوبای کارونه.
کوبړ (kūbúṛ) ص. نر.م.ج. مړاوی، جینګ، پیزې، شیته، کمن، کومړ.
کوبلکه (kobaláka) بنځ.م. ګوڅی، ستوری، مرخېړی، پوڅکی، یو ډول خواړه دنډر لرونکې ګوڅي دي.
کوبها (kobhấ) بنځ.م. د کابل د سیند تاریخي نوم دی. ذکر یې په ریګ وید کې شوی دی.
کوبی (kūbay) نر.م. ۱) دسترخوان؛ ۲) ص. نر.م. کوپ، کوپی، کوږ، شاتیتی، ملاتیتی.
کوبی (kūbáy) بنځ.م.ج ۱) حباب، پوکنی، بړبوکې ۲) کبی؛ یو ډول خواړه دی.
کوبیزم (kobízam) نر.م. و ګ. کیوبیزم.
کوپ[1] (kop) نر. (ج. کوپونه) ۱) خبز، تهوپ، دانګ؛ ۲) تبنسته، له جنجال، عذاب، نقص څخه ځان الونیا کول؛ ۳) کوهان، کوپان.
کوپ[2] (kūp) ص. نر.م. ج. ۱) کوپی، شاتیتی، شاکوپی؛ ۲) مات، راکوږ؛ ۳) چخپیت.
کوپا[1] (kopấ) ص. نر.م. هغه خرڅې دیرغه اس په څیر ځغلي.
کوپا[2] (kūpấ) ص. نب. نر. بنځ.م. و ګ. کوپ[2].
کوپار (kūpấr) ص. نر.م. ۱) تکره، ۲) عجب کار، هنر؛ ۳) ناتار.
کوپال (kopál) نر.م. د یوې چوترې (دبې) په څېر لوی لرګین تخت.
کوپان (kopấn) نر.م. ۱) د اوبنې کوهان، بوکان؛ ۲) و ګ. کوپون.

کوپتیا (kūptyā́) ص. نب. ۱) ناوړه؛ ۲) پرېشان، ګډوډ.

کوپراتیف (koprātíf) نر.م. مرستندویه موسسه، تعاوني شرکت؛ معمولاً د انتفاعي موسسې یو شکل دی چې د یوې موسسې د څښتنانو او مسؤلانو د مشترکې ګټې لپاره فعالیت کوي.

کوپره (kopara) جن. ناریال، کوپره، کوپرا، هندي جوز، کوکه نټ.

کوپړ (kopár̥) نر.م. ازبکي خولۍ، د ازبکانو جګه خولۍ.

کوپړۍ(۱) (kopr̥áy) ښځ.م. ککرۍ، ککره، کپرۍ.

کوپړۍ(۲) (kūpr̥áy) ښځ.م. ۱) د څرمنې دبه، چرمي دبه چې تېل او ... پکې ساتل کېږي؛ ۲) غونج، ګونځ، راغونډ، زوړ، بوډا، کړوپ.

کوپړی (kopr̥áy) نر.م. د زنګون شاتنی ژوره برخه.

کوپلتۍ (koplatáy) ښځ.م. ښکلې، رنګین، کوچنی تغر چې د ناوې په اوږه یې اچوي.

کوپله(۱) (kopála) ښځ.م. بې دوله غټه او درنه چینه.

کوپله(۲) (kūplá) ښځ.م. سپېره کونده، توپازن، کلي، مشهوره مرغۍ ده.

کوپلۍ (kopláy) ښځ.م. کوپۍ، د زین قاش، د زین پوښ.

کوپنۍ(۱) (kopanáy) ښځ.م. مثانه، دمتیازو کڅوړه.

کوپنۍ(۲) (kopanáy) ښځ.م. خوله له باده پړسونه.

کوپول (kupawal) مص. مت. ۱) کړوپول، پیتول؛ ۲) خوله بندول؛ ۳) ملاتیتول؛ ٤) راکږول.

کوپون (kopū́n) نر.م. کوپان؛ ۱) ونډه، سهم؛ ۲) دولت دکال په پیل کې مامورینو ته دمرستې لپاره یوه چاپي کتابچه ورکوي چې د اړتیا وړ مواد په کې ذکر شوي وي. دا مواد په ارزانه بیه له ټاکلي مغازې څخه ترلاسه کوي.

کوپه (kopá) ښځ.م ۱) تاکۍ، کوپۍ، دڅاه پاټکی؛ ۲) په دېوال کې د دېوې ایښوولو لپاره ووړکی تاقګی؛ ۳) ګرېه، کورېه، په یوه خاص ترتیب سره د ویښتانو لنډونه؛ ٤) د تېلو لویه دبه؛ ٥) مج. لافه، باټه؛ ٦) د ښځو یو ډول پسول؛ ۷) ص. نب. نر ښځ.م. چاغ، شلند، پړسېدلی.

کوپی(۱) (kūpáy) ص.نر.م. کوپا، کوب، کوپ، شاتیتی، ملاتیتی.

کوپی(۲) (kopáy) نر.م. لوغونه، لوغی، د غوا لوشلو لوښی.

کوپۍ (kopáy) ښځ.م ۱) وګ. کوپه؛ ۲) وګ. کوپلۍ ۳) د څېړۍ د دانې پوستکی؛ ٤) بوتل.

کوپي (kūpí) ښځ.م. کوپوالی، کوپېدنه.

کوپېدل (kūpedә́l) مص.ل. ۱) چیتېدل، پیتېدل؛ ۲) په ملاتیتېدل؛ ۳) راکږېدل.

کوت(۱) (kwat) ص. نر.م. ج. ۱) ګونځه، ګونځې؛ ۲) جینګ؛ ۳) نر.م. ګوټ، کونج؛ ٤) ناآواره.

کوت(۲) (kot) ص.نر.م ۱) ووړی؛ ۲) ف. کته، لتاوه د کتل له مصدره د استمراري غایب صیغه ده؛ ۳) نر.م. هغه سوره چې د سارا خلک د یخنۍ په موسم کې څاروي په کې ساتي؛ ٤) قصابي.

کوتار (kawtā́r) ص. نر.م. اخته، بوخت، لګیا.

کوتان (kotā́n) نر.م. ۱) قوتان، د زانې په څېر یوه مرغۍ ده؛ ۲) ص.نر.م. کوت، هغه مرغۍ او څاروي چې ډېر خوراک کوي؛ ۳) نر.م. ژور ځای جوړوي او سر یې په لښتو پټوي، په دغه ځای کې په پسرلي کې وري او ورغومي ساتي.

کوتر(۱) (kawtár) ص.نر.م ۱) اوتر، تلولی، وارخطا؛ ۲) نر.م. کوتره؛ ۳) دکوترې مذکر شکل.

کوتر(۲) (kūtár) نر.م. لوی ختکی چې ژوړې ژوړې کرښې لري.

کوترام (kotrám) ص. نر.م. و گ. کوترم.

کوترغاړی (káwtarğā́ṛay) نر.م. یو ډول کناویز دی.

کوترکی (kūtərkáy) نر.م ۱) د مرغیو نیولو یو ډول کړکومه چې د وزولـه وژغنو څخه جوړېږي؛ ۲) و گ. کوتری(۱).

کوترم (kotrám) ص. نر.م. ج. ۱) متراکم، ۲) یو پر بل لوېدلی؛ ۳) په خپلو منځوکې نښېږدي او راټول شوي.

کوتره(۱) (kawtára) ښځ.م. (ج. کوترې) کفتره، کفتر، کوتر، یوه مشهوره مرغۍ ده.

کوتره(۲) (kotrá) ص. نب. ۱) ټوک ټوک، ټوکر ټوکر، پارچه پارچه؛ ۲) ذرې ذرې؛ ۳) مج. ډېر وهل شوی.

کوتری(۱) (kūtráy) نر.م. کوکری، کونګری، کوکرکی، د سپي وړوکی بچی.

کوتری(۲) (kawtaráy) نر.م. هغه لرګي چې د چوکاټ دواړه خواوې پرې کلکېږي.

کوتری غوندی (kūtraygū́nday) نر.م. هغه لوی جوال (غوندی) چې په اوښ وړل کېږي.

کوتړه(۱) (kūtṛá) ښځ.م. د څنګ جېب، د بغل جېب.

کوتړه(۲) (kotáṛa) ښځ.م. یو ډول غرنی بوټی دی چې لوی ډنډر لري.

کوتغالی (kwatğā́lay) نر.م. د غره په لمنه کې د لمرخاته خواته وړوکی ځای.

کوتک (koták) نر.م. ۱) ډبې، ښوباړی، د کالیو مینځلو وړوکی لرګی؛ ۲) لوړ، لوکې، ډانګ.

کوت کوت (kwátkwát) ص. نر.م. ۱) ګونځې ګونځې؛ ۲) کت کت، قات قات.

کوتل(۱) (kotál) نر.م. (ج. کوتلونه) ۱) غاښې، کندو؛ ۲) بوچې پسه، بوندی ګډ؛ ۳) پیچومې؛ ۴) ص. نر.م. هغه اس چې د بل اس سره خالي په جلب کې روان وي.

کوتل(۲) (kūtál) مص. مت. ۱) حلالول، ذبح کول؛ ۲) پرې پرې کول؛ ۳ پوستول؛ ۴) ټپي کول.

کوتلځی (kūtáljáy) نر.م. مسلخ، د حلالېدو ځای.

کوتلی (kūtláy) ښځ.م. هغه شیان چې د کفن په ګنډلو او ورکولو کې کارېږي.

کوتنه(۱) (kotaná) ښځ.م. ښځینه پرتوګ چې ساده وي او ګونځې و نه لري.

کوتنه (kūtána) ښځ.م. ۱) حلالونه، ذبح کونه؛ ۲) وتنه، کوتان، کوتاڼ.

کوتو (kūtū́) نر.م. (ج. کوتوان) د خراړې په څېر یوه نوره مرغۍ ده چې ګاټې خوري.

کوتور (kwátawár) ص. نر.م. کوت لرونکی، ګونځه لرونکی، کوتدار.

کوتول (kwátawál) مص. مت. کوت کول، ګونجه کول، ګونځې کول، چین ورکول.

کوتونی (kūtū́nay) نر.م. هغه پسه چې په رنګونو ښکلی کړی شوی وي او د ناوې د پلار کره یې وړولي.

کوتې(۱) (kóte) صوت. ښځ.م. کورې، چغه، خچه، د سپي د شړلو اواز.

کوتې(۲) (kwáte) صوت. ښځ.م. تیو تیو، د کونګري د رابللو اواز.

کوتی(۱) (kū́tay) نر.م ۱) کونګری، کوکری، کوتری د سپي وړوکی بچی؛ ۲) حلاله ذبح، قصابي.

کوتی(۲) (kwā́tay) نر.م. ۱) قوتی، ګوتی، په کونج کې وړوکی ځای؛ ۲) زنخدان؛ ۳) د مټي او

ښکلې ترمنځ ژور ځای؛ ٤) د زنګانه سترګې شاته ژور ځای؛ ٥) ډوغل، ژور ځای.

کوټی (kūṭáy) ښځ.م. قوتی، دبلی، ډبلی، کوتی، مقوایي یا فلزي محفظه.

کوټي لال (kū́tilā́l) نر.م. ج. د تودو سیمو یو نبات دی، ګڼ شنه کبیري، دانې یې سرې زي.

کوټ(۱) (koṭ) نر.م. (ج. کوټونه) ۱) کلا، قلا، ټینګه کلا، لویه جنګي کلا؛ ۲) کرتی، بالاپوښ ۳) ص. نر.م. وسله تون، سلاح کوټ.

کوټ(۲) (kūṭ) نر.م. ۱) هفت جوش، یو ډول کلک ترکیبي فلز دی؛ ۲) سخت سری سړی.

کوټ(۳) (k(wa_ū)ṭ) کوټ کوټ، کوړت کوړت، د چرګې پر له پسې کړتې.

کوټ بند (koṭbánd) نر.م. هغه ځای یا آله چې کالي پرې ځوړندوي.

کوټخه(۱) (kūṭə́xa) ښځ.م. ۱) هغه خولۍ چې غوږونه هم په کې پټیږي؛ ۲) کتبیزی، پوزبند.

کوټخه(۲) (koṭáxa) ښځ.م ۱) کوټه ګی، وړه کوټه، ګوډخه؛ ۲) کوډله، کوډلی.

کوټرکی (kūṭə́rkay) نر.م. کوټکنکی، وړوکی کوتی، کوچنی کوتی، د کوتي مصغر.

کوټرنډ (koṭránḍ) ص. نر.م. اساوی، څوک چې په کوټ (کلا) کې ناست وي.

کوټک (kūṭák) نر.م. کوتی، زنخدان، د زنې ژور ځای.

کوټکار (kūṭkā́r) نر.م. یو غټ اغزن څیړ بوټی دی، اغزي یې اوښان خوري.

کوټ کوپار (kōṭkūpā́r) نر.م. کلپه ګراني، سخته قیمتي.

کوټکوټانی (kūṭkūṭā́nay) ښځ.م. ۱) د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) مج. ډېر وتل ننوتل، خرې متې، د چرګې کوټ کوټ کول؛ په څه تمه له چا سره ښه راشه درشه.

کوټګی (koṭgáy) نر.م. ۱) وړوکی کوټ، کوچنۍ کلا؛ ۲) کوچنۍ کرتی، د کوټ مصغر.

کوټل (kūṭál) مص. مت ۱) دربل، له درانه شي سره نور شیان کېمنډل؛ ۲) ټکول، کوفته کول، قیمه کول؛ ۳) کوتره کول؛ ٤) اندېښمن کول، غمول.

کوټنه (kūṭána) ښځ.م. کوټنګ؛ ۱) تخته کول، کېمنډنه؛ ۲) کوفته کول؛ ۳) کوتره کول.

کوټنی(۱) (kwaṭanáy) ښځ.م. وړه کوټه، وړه دلۍ، کوچنۍ دلۍ.

کوټنی(۲) (koṭanáy) ښځ.م ۱) وړه کوټه، کوټګی؛ ۲) هغه وړې کوټې چې کوچنیان یې جوړوي.

کوټوال (koṭwā́l) نر.م. (ج. کوټوالان) ۱) د کوټ ساتونکی، د کلا محافظ؛ ۲) د کلي څوکېدار؛ ۳) سپايي، سپاهي؛ ٤) تانه دار.

کوټونه (koṭawána) ښځ.م. دلۍ کول، کوټه کول.

کوټه(۱) (koṭá) ښځ.م (ج. کوټې) ۱) خونه، اطاق؛ ۲) داوښ د کټې د شاتنۍ برخې لوړه اوجګه خوا؛ ۳) ناچله پیسې؛ ٤) وچه غوا یا مېږه چې لرېبیه ولري.

کوټه(۲) (kwáṭa) ص. نب. ۱) خره، دلۍ، سر په سر اېښوول شوي؛ ۲) ښځ.م. راغونډ شوي شیان.

کوټه(۳) (kwaṭá) ص. ښځ.م. کړکه، کوړکه چرګه، هغه چرګه چې هګۍ اچول یې بس کړي وي.

کوټه(٤) (kū́ṭa) ښځ.م. خره، ګټ، کمر، لویه تیږه.

کوټه ګرم (koṭagrám) ص. نر.م. ګرم، بېکاره، لټ.

کوټه توب (koṭatób) نر.م. کوټه والی، ناچلتوب، کوټه کېدنه، د پیسو ناچل والی.

کوټه غویی (koṭáğwayay) نر.م. لټ غویی، دربدلی غویی.

کوته کریابه (kotakaryāba) ص. ښځ. م. ۱) دېدنې لرونکې ښځه؛ ۲) بدنصیبه، بدمرغه، محتاجه ښځه.

کوتې[1] (kūte) ۱) د (لړ) له کلیمې سره د ورو ستاړي په توګه راځي؛ ۲) صوت. نر. م. اشه، د خره او کوتې د شړلو اواز.

کوتې[2] (kwáte) ق. کوته، ډېر، زیات، دلې.

کوتی[1] (kūtay) نر. م. کڅکی، کوڅکی، کورنګی، خرګندی، د خرې بچی، کوتړکی.

کوتی[2] (kotáy) نر. م. ۱) سر، د انسان او حیوان سر؛ ۲) کوپړی، د انسان دسر ککرۍ.

کوتی[3] (kwatáy) نر. م. ۱) د لرګي کندو؛ ۲) تندی، تنه، وچولی.

کوټۍ (kotáy) ښځ. م. ۱) ماڼۍ، قصر؛ ۲) کور، تعمیر، مبنه، د پول د دواړو سرونو هغه جګ ځای چې په وچه کې وي او پول پرې ایږدي.

کوټیالی (kūtyaláy) ښځ. م. ځانګړې لوښی یا پیاله ده چې زرګران زر په کې ویلې کوي.

کوتېدل (kwatedál) مص. ل. کوړ کېدل، کوړ کېدل، د چرګې هګۍ بس کېدل.

کوتېښن (k(ū,o)tešán) نر. م (تن.) د نقل نښه، ناخونک، د تمیز نښه؛ په لیک نښو کې یوه علامه ده چې شکل یې داسې دي: « ».

کوجرکي (kojárki) نر. ج. د شمزۍ بندونه، د ملا د تیر بندونه، دملا هډوکي موري (مهره).

کوجکۍ (kojakáy) ښځ. م. دوه واړه لرګي دي چې د اوبن د کتې په آخر کې کلک شوي وي.

کوچ[1] (kwáč) جن. ناویلې یا د غوړیو لوړی توکی چې د پیو له شاربلو لاس ته راځي.

کوچ[2] (koč) نر. م ۱) لښته، لېږدېدنه، کډه کول؛ ۲) کډه، د کور لوښي او سامان.

کوچ[3] (kawč) ص. نر. م. ج. ۱) تش، ګوګ، ډډ؛ ۲) نر. م. سیټ، د ناستې اوږده چوکۍ.

کوچ[4] (kūč) صوت. د سپي د رابللو اواز.

کوچټ (kūčat) ص. نر. م. وړوکی هلک، کوچنی هلک، کمکی، وړکی.

کوچنټوب (kūčattob) نر. م. کوچنوالی، وړوکوالی کوچنیوالی، وړکتوب.

کوچخول (kūčxol) نر. م. پتکی، لونګی، پګړی، پډګی، لمستنی.

کوچکارل (kučkarál) مص. مت. توتوکول، تیو تیو کول، راتو کول، د سپي رابلل.

کوچکین (kočkin) نر. م. ډېرینه مرد که، د تیږې کوچنی مردکی، د تیږې وړوکی تیق.

کوچلاغ (kūčlāg) نر. م. شپول، کېږ، سرخلاصې احاطه ده چې څاروي په کې ساتي.

کوچلانه (kočlāná) ښځ. م. کوچلنه، کوچلنه، د کوچو تولولو لوښی.

کوچ مال (kočmāl) نر. م. ۱) کوچ مهال، د کوچ (کډه کول) وخت؛ ۲) مزل، تګ.

کوچنډ (kūčand) نر. م. ۱) د ځناور بچی، د سپي کوتری؛ ۲) مج. بچی.

کوچنډی (kūčandáy) نر. م. ۱) کوچنډ؛ ۲) مج. ارمونی، حرامي، حرامزاده.

کوچنوتی (kočnotáy) نر. م. کمکی، کچنوتی، کوچنوتکی، کوچنی، وړوکی، ورکوتی.

کوچنی (kūčnáy) نر. م. ۱) کمکی، ماشوم، طفل؛ ۲) ص. نر. م. وړوکی، ورکوتی؛ ۱) په اندازه کې محدود؛ ۳) جزيي، بې اهمیته.

کوچنیتوب (kočnitob) نر. م. کوچنیوالی، وړوکوالی، ماشوموالی، ماشومتوب، وړکتوب، کوچنیواله.

کوټه کریابه (koṭákaryāba) ص. ښځ.م. ۱) دیدنۍ لرونکې ښځه؛ ۲) بدنصیبه، بدمرغه، محتاجه ښځه.

کوټې(۱) (kūṭe) ۱) د (لې) له کلیمې سره د وروستاړي په توګه راځي؛ ۲) صوت. نر.م. اشه، د خره او کوټي د شړلو اواز.

کوټې(۲) (kwáṭe) ق. کوټه، ډېر، زيات، دلې.

کوټی(۱) (kūṭay) نر.م. کڅکی، کوځکی، کورنګی، خرګندی، د خرې بچی، کوټرکی.

کوټی(۲) (koṭáy) نر.م. ۱) سر، د انسان او حیوان سر؛ ۲) کوپړی، د انسان دسرککری.

کوټی(۳) (kwaṭáy) نر.م. ۱) د لرګي کندو؛ ۲) تندی، تنده، وچولی.

کوټۍ (koṭə́y) ښځ.م. ۱) ماڼۍ، قصر؛ ۲) کور، تعمیر، مېنه، د پول د دواړو سرونو هغه جګ ځای چې په وچه کې وي او پول پرې ایږدي.

کوټیالۍ (kūṭyalə́y) ښځ.م. ځانګړی لوښی یا پیاله ده چې زرګران زر په کې ویلې کوي.

کوټېدل (kwaṭedə́l) مص. ل. کوړ کېدل، کوړ ک کېدل، د چرګې هګۍ بس کېدل.

کوټېښن (k(ū,o)ṭešə́n) نر.م (تن.) د نقل نښه، ناخونک، د تمیز نښه؛ په لیک نښو کې یوه علامه ده چې شکل یې داسې دي: « ».

کوجرکي (kojə́rkí) نر.ج. د شمزۍ بندونه، د ملا د تیر بندونه، دملا د هډوکي موري (مهره).

کوجکۍ (kojakə́y) ښځ.م. دوه واړه لرګي دي چې د اوبن د کټې په آخر کې کلک شوي وي.

کوچ(۱) (kwáč) جن. ناویلې یا د غوړیو لومړی توکی چې د پیو له شاربلو لاس ته راځي.

کوچ(۲) (kōč) نر.م ۱) لېښته، لېږد پډنه، کډه کول؛ ۲) کډه، د کور لوښي او سامان.

کوچ(۳) (kawč) ص. نر.م. ج. ۱) تش، ګوګ، ډډ؛ ۲) نر.م. سیټ، د ناستي اوږده چوکۍ.

کوچ(۴) (kūč) صوت. د سپي د رابللو اواز.

کوچټ (kūčə́ṭ) ص. نر.م. وړوکی هلک، کوچنی هلک، کمکی، وړکی.

کوچټتوب (kūčəṭṭób) نر.م. کوچټوالی، وړوکوالی کوچنیوالی، وړکتوب.

کوچخول (kūčxól) نر.م. پټکی، لونګی، پګړی، پړګی، لمستنی.

کوچکارل (kučkarə́l) مص. مت. توتوکول، تیو تیو کول، راتو کول، د سپي رابلل.

کوچکین (kočkín) نر.م. ډبرینه مردکه، د تیږې کوچنی مردکی، د تیږې وړوکی تیق.

کوچلاغ (kūčlāğ) نر.م. شپول، کېږ، سرخلاصې احاطه ده چې څاروي په کې دروي.

کوچلانه (kočlāná) ښځ.م. کوچلنه، کوچلنه، د کوچوتولولو لوښی.

کوچ مال (kočmāl) نر.م. ۱) کوچ مهال، د کوچ (کډه کول) وخت؛ ۲) مزل، تګ.

کوچنډ (kūčand) نر.م. ۱) د ځناور بچی، د سپي کوتری؛ ۲) مج. بچی.

کوچنډی (kūčanḍáy) نر.م. ۱) کوچنډ؛ ۲) مج. ارمونی، حرامي، حرامزاده.

کوچنوټی (kočnoṭáy) نر.م. کمکی، کچنوټی، کوچنوټکی، کوچنی، وړوکی، ورکوټی.

کوچنی (kūčnáy) نر.م. ۱) کمکی، ماشوم، طفل؛ ۲) ص. نر.م. وړوکی، ورکوټی؛ ۱) په اندازه کې محدود؛ ۳) جزیي، بې اهمیته.

کوچنیتوب (kočnitób) نر.م. کوچنیوالی، وړوکوالی، ماشوموالی، ماشومتوب، وړکتوب، کوچنیواله.

کوچوان (kočwā́n) ص. نـر.م. ګـادي‌وان، بګی والا، ټانګې والا.

کوچومرغی (kūčūmarǧáy) ښځ.م. زېـرانکـه، ژېرانکه، ژرانګه؛ یوه زېړه مرغۍ ده.

کوچه(۱) (kawčá) ښځ.م. ۱) چمچـه‌مار، منګور، مـار، کبچـه‌مار، منګری؛ ۲) یو ډول کاچوغه ده.

کوچه(۲) (kočá) ښځ.م. غنم او نـور حبوبـات چې په دېګ کې پخېږي.

کوچه(۳) (kúča) ښځ.م ۱) د خرو یو ډول نارو غي ده؛ ۲) ریښه، تیله.

کوچي (kūči) جن. کوچ، غوړه ماده ده چې د مستو له شاربلو څخه لاس ته راځي.

کوچۍ (kočáy) ښځ.م. کـوځۍ ۱) له لمڅي څخه جوړ شوی کوټ یا چپنه؛ ۲) یو رنګین توکر چې د هلکانو د کمیس په غاړه کې یې ګنډي.

کوچی(۱) (kočáy) ص.نر.م. (ج. کوچیان) ۱) پغونده، کډه‌په‌سر، هغه کډوال چې د ښاریو د روزنې او ساتنې د لارې خپـل ژوند پرمخ بیایي؛ ۲) مج. پونده؛ ۳) نر.م. د پوندې د پاسنۍ برخې پله یا وژه؛ ٤) کـوځی، کوتی، دخرې بچی؛ ٥) ښځ.م. توتکۍ، توتکرۍ، یوه توره مرغۍ ده.

کوچی(۲) (kúčay) نـر.م. اد ک، مـرنی، چیـتی، چولی، لپانکی، پلنه تیره چې کوچنیان پـرې په یوه پښه د چیتیو لوبه کوي.

کوچیانی (kočyānáy) ص.نـر.م. د کـوچي، د کوچیانو، د کوچي ګری، کوچي ته منسوب.

کوچیتوب (kočitób) نر.م. د کوچي د ژوند طرز او خصوصیات، کوچیانی ژوند.

کوچېدل (kočedál) مص. ل. ۱) الـېـږدېدل، کـډه بارول؛ ۲) له یوه ځایه بل ځای ته کډه وړل.

کوځړی (kūǰráy) ښځ.م. یو نبات دی چې په غنمو کې راشین کېږي.

کوځ (kwáć) نر.م. ۱) د لـرګیو پـړی؛ ۲) دلرګیو او خځلو دلی.

کوځر (kawc(á,ó)r) نر.م. وزر؛ ۱) د مـرغه وزر؛ ۲) ادانه، دوتنه، کانتی، پوښ، وقایه.

کوځره (kawcará) ښځ.م. کناوه، کوړمه، کوسړه، پنه.

کوځک (kawcák) نر.م. و ګ. کځوک.

کوځکه (kocáka) ښځ.م. کوځه، نانځکه.

کوځکی (kūckáy) نر.م. کوتی، کوترکی، د خره بچی.

کوځو (kocáw) نـر.م. د لـمڅي چپنه یا کـوټ چې لنډ لستوني لري.

کوځه(۱) (kwacá) ښځ.م. ۱) جالکی، په کوته کې د نغري او چرګی خواته د لرګیو ایښـودلو ځای؛ ۲) هځه، هاند، کوښښ، زیار.

کوځه(۲) (kūcá) ښځ.م. ۱) چـوله، پـه کلي یا ښـار کې د کورونو ترمنځ اورده فاصله؛ ۲) جاده.

کوځه(۳) (kówca) ښځ.م. کوځی، کونځی، د ښځو د سر د ویښتانو کوڅی.

کوځه(٤) (kóca) ښځ.م. و ګ. کوځکه.

کوځه بندي (kūcábandí) ښځ.م. د کوځې سر، د کوځې بام او پوښښ.

کوځه دربه (kucadrába) ص. نب. نـر. ښځ.م. لهر، کوځه ګرده، ابله ګرده.

کوځه ډبه (kucadába) ص. نب. نر. ښځ.م.ج. ۱) لهر، کوځه دربه، کـوځه ګـرده، ابله ګـرده؛ ۲) هغه سپی چې په کوځو کې ګرځي.

کوځی (kawcáy) ښځ.م.ج. کـوځـه، کـونځی، چونتی، د ښځـې د سـر ویښتـان چې درې درې پیلتې سره اودل شوي وي.

کوخ (kūx) نر.م. کوخک، قخک، کوخه، کوخی، په مقعد کې واړه واړه سپین چینجي دي.

کوخی (kūxáy) ښځ.م. یو ووړه خزنده ده.

کود (۱) (kod) جن. و گ. کوډ(۱).

کودالی (kodāláy) ښځ.م. ۱) کوداله، کدالی، تسکوره؛ ۲) هغه توکری چې ښاروبو ته په کې وابنه ایښودل کېږي.

کودتا (kūdatā́) ښځ.م. د «فتحې» یو شکل دی چې دهغه په ترځ کې ددولتي او نظامي مقاماتو په زور سره یو دولت نابېره تغییر کوي.

کودرکی (kawdárkay) نر.م. کودره، کوډړی، کودي، کودونی، د مات خاورین لوښي ټوټه.

کوډړک (kudaṛák) نر.م. شاتپنگه.

کوډړی (kawdáṛay) نر.م. د مات خاورین لوښي ټوټه.

کودن (kawdán) ص. نر.م. ج. شوده، بېعقل، ساده، کم عقله، احمق.

کودونی (kawdū́ṇay) نر.م. و گ. کوډړی.

کوده (۱) (kawdá) ښځ.م. قوده، موټی، غمچه، شست.

کوده (۲) (kodá) ښځ.م. ۱) د کاریز غاړه چې بوگه او خورینه شوې وي؛ ۲) جن. د غلو دانو کوم جنس دی.

کودی (kawdáy) نر.م. ۱) د خاورین لوښي ماته شوې غټه ټوټه؛ ۲) د کروسي زوی، د کروسي او پردي ترمنځ.

کودیک (kowdík) نر.م. یو ډول خاورین لوښی دی.

کوډ (koḍ) جن. ۱) کود، امبار، سره، پارو؛ ۲) نر.م. د قوانینو او مقرراتو جونگ؛ ۲) د هدایت او لارښوونې لپاره د اصولو او قواعدو مجموعه؛ ٤) د سري لیکنې یو سیستم.

کوډبلی (koḍbeláy) نر.م. بلاتگوري، خرپاند، گوډبلی؛ یو ډول مړه ده چې په ونو کې اوسي.

کوډخل (koḍaxā́l) نرم. کوډغاله، کوډخه، کوډله، کوټخه، جونگړه، کوډی، کوډکه.

کوډخه (kūḍáxa) ښځ.م. ۱) کوډله، جونگړه، کوډخل، کوډی؛ په غروکې له ډبرو او لرگو څخه جوړه شوې کوډله؛ ۲) دځنگله دساتونکو کوټه؛ ۳ مج. کوچنی او د غریبی کور.

کوډر (koḍā́r) نر.م. پاره، چاری، ببل غوندې یوه فلزي آله ده خو تېکک نه لري.

کوډغاله (kūḍğā́la) ښځ.م. و گ. کوډله.

کوډکه (kūḍáka) ښځ.م. ۱) کوډی، کوډنی، څپره، څپری؛ ۲) کوډله.

کوډگر (koḍgā́r) ص.نر.م. کوډې کوونکی، ساحر، جادوگر.

کوډل (kūḍā́l) نر.م ۱) و گ. کوډله؛ ۲) مرغانچه، د چرگانو وړه کوټه.

کوډلا (kūḍlā́) ښځ.م. هغې پردې چې څوکسه یې د گرمۍ په وجه د چترۍ په څېر پر سرونو نیسي.

کوډلوبی (koḍlóbay) ص. نر.م. مداري، شعبده باز.

کوډله (kūḍála) ښځ.م ۱) کوډلی، کوډخه، کوډغاله کوډغلی، کوټخه، جونگړه؛ ۲) مج. کور، مېنه.

کوډلی (kūḍaláy) ښځ.م. ۱) کوډله؛ ۲) کوډی، څپری، څپره.

کوډوی (koḍwā́y) ښځ.م. خاوري، خوری، کنډول، کنډولی، خاورینه کاسه.

کوډه (koḍa) ښځ.م. ۱) جادو، سحر؛ ۲) د غوزانو، مردکیو یا پیسو د جوارۍ کوټی.

کوډهل (kūḍhā́l) نر.م. کډل، کډی، ژور.

کوډی(۱) (kūḍáy) ښځ.م. جونګړه، څپره، څپری، له لوخو او ونو څخه جوړه شوې کوټه.

کوډی(۲) (kawḍáy) ښځ.م. کونجکه، هغه صدف چې د کوچنیانو په غاړه کې یې اچوي.

کوډې (kóḍe) ښځ.ج. کوډه، سحر، جادو.

کوډی (koḍáy) ص.نر.م. جادوګر، کوډګر.

کوډیکه (koḍíka) ښځ.م. پنبانګه، پنبونګه، د ګوډي او مشک پنبه.

کور(۱) (kor) نر.م. (ج. کورونه) ۱) مېنه، سرای، استوګنځی، حویلی؛ ۲) د یوې کورنۍ غړي؛ ۳) د یوه پخواني توکر نوم.

کور(۲) (kūr) صوت. نر.م. ۱) د چونګښې اواز؛ ۲) د مرز اواز.

کور(۳) (kwar) نر.م.ج. ۱) انګور، مېلوه؛ ۲) برابر، سم؛ ۳) نمجنه ځمکه.

کوراجی (korājáy) ص.نر.م. کورنی، مقیم، کورغاری.

کوراړی(۱) (kurāṛay) نر.م. کوچنی پتی.

کوراړی(۲) (korāṛay) نر.م. ۱) پر کور ناست، بېکار؛ ۲) څوک چې د برمتي په ډول بندي وي؛ ۳) کلابند؛ ٤) مج. بندي.

کوراکور (korākór) ص.نب.ق. ۱) کور په کور، په هر کور؛ ۲) بېل بېل کور، ځانګړی کور.

کوربانه (korbāná) ص.نر.م.ج. ۱) د کور خلک، د کوربه جمع؛ ۲) د کوربه متغیر حالت.

کوربچه (korbačā) ښځ.م. هغه نالي (توشک) چې اوږدوالی یې زیات او پسور یې لږ وي.

کوربل (korbál) نر.م. کوربله، نارې سورې، شریاد، نالبنت او فریاد، واوېلا، په رینګټ ژړل.

کوربنه (korbaná) ص.ښځ.م. د مېلمنې متضاده، د کور خاونده، مېزبانه.

کوربه (korbá) ص.نب.نر.ښځ.م.ج. مېلمه پال، د کور خاوند، مېزبان.

کورپچه (korpačá) ښځ.م. کوربچه.

کورپښا (korpašā) ص.نر.م. کډه په سر، کوچی.

کورپه (kūrpá) ښځ.م. ۱) هغه شوتل او رشقه چې له ربېلو وروسته بیا راټوکېدلې وي؛ ۲) سرسری ربېنه؛ ۳) ص.نب. کورپه وربېتان.

کورت (kwrat) جن. کرت، قرت، قروت.

کورتاژ (k(ū,o)rtáž) نر.م. اص. د زېلان (رحم، زهدان) تراشل او پاکول.

کورتک (kwarták) نر.م. قرتک، کرتک، اوګره، اتوب.

کورت کانی (kwaratkāṇay) نر.م. یو راز سپین غوندو او کلک کانی دی.

کورت ماچې (kwaratmāčé) جن. آشک، آش.

کورتوبه (kūrtobá) ښځ.م. و.ګ. رخپین.

کورتی (k(ū,wa)rtáy) ښځ.م.ج. کوټ، کرتی، یو ډول لستوني لرونکی لباس دی.

کورتې (kūrté) صوت. ښځ.م. پسونو او مېږو ته د اوبو ورکولو او څښلو په وخت کې یې وایي.

کورتین (kwratín) ص.نرم. د کرتو، د کورتو، د قرتو، له کورتو څخه جوړ.

کورټ (kūráṭ) ق. کرټ، هېڅ، بالکل، قطعاً، له سره، هیڅکله.

کورجی (kūrajáy) نر.م. کرج، کرچ، زوړ باز.

کورچوړ (korčáwṛ) ص.نرم. بې کاره، خراب، له کاره وتلی.

کورچوړی (korčwāṛay) ص.نر.م. کورډاګی، کورخوری، کورګډی، کورورانی.

کورخراپی (korxarāpay) نر.م. ۱) و.ګ. کورچوړی؛ ۲) پیلاتي؛ ۳) تکړه، ماهر.

کورخوری (korxōray) ص.نر.م. وگ. کورچوری.
کورخه (kurxá) ښځ.م. فاسولیا، فاصلیه، یو ډول پلې دې چې د کتغ په توگه پخېږي.
کورداتا (kordātá) نر.م.ج. فقاریه حیوانات، شمزۍ لرونکي.
کورداري (kordārí) ښځ.م. ۱) کوروالی، د مېره او مایني جنسي اړیکې؛ ۲) د کور چارې.
کوردره (kordārá) ښځ.م. نرۍ لاره چې په کنبت کې تللې وي.
کورډ (korḍ) نر.م. (مو.) ۱) اکورډ، اکرډ، اکور، اکر، هارموني؛ د درو یا څو تونو (صوتو، سُرو) یوځای کول؛ ۲) د یوې موسیقیزې آلې تار.
کورډاگی (korḍāgay) ص.نر.م. وگ. کورچوری.
کورډیپلوماتیک (korḍiplōmatík) نر.م. ډیپلوماتیک هیئت، د بل هېواد په پلازمېنې کې د یوه هېواد د سیاسي استازو پلاوی.
کورډېټ (korḍeṭ) نر.م.ج.. فقاریه حیوانات، شمزۍ لرونکي.
کوړا (kūṛa) ښځ.م. د چونگښې اواز.
کوړېدل (kūṛedəl) مص. ل. ۱) دغینو الوتونکو ږغ او نارې کول؛ ۲) کولېدل، رغړېدل.
کورزو (kūrzo) ښځ.م. کیې، د بوټو ایستلو یو ډول ترښځ ډوله آله ده.
کورزومی (korzūmay) نر.م. هغه زوم چې له واده وروسته دخپل خسرکره اوسېږي.
کورس(۱) (k(o,wá)rs) نر.م. ؛ دغینو علومو یا د علم د یوې څانگې د تدریس ځای.
کورس(۲) (korás) نر.م. (مو.) ۱) ډله ییزې بدلې، ډله ییزې سندرې؛ ۲) آرکستر.
کورس(۳) (kwárs) نر.م. ول ول ویښتان، گوږگوتي ویښتان، مجعد ویښتان.

کورسپېری (korspéray) ص. نر.م. هغه څوک چې کور یې له شتمنۍ سره برباد شوی وي.
کورسوځل (korswajə́l) مص. مت. کور سېځل، په قبیلوي ټولنه کې یو ډول سزا ده. دا هغه چاته ورکوي چې په لویو قومي پرېکړو کې له ټاکلو حدودو څخه تېری وکړي.
کورشکی (koršakáy) ښځ.م. (لو.) کورکیانی، کرسکی، د وړو نجونو او هلکانو یوه لوبه ده.
کورښکی (kūrəṣkay) نر.م. یو ډول معدني سره خاوره ده چې خاورین لوښي پرې رنگوي.
کورغ (kwráǧ) نر.م. ۱) یو ډول تریخ غرنی بوټی دی؛ ۲) څاروي چې له کښت څخه منع شي.
کورغاری (korǧāray) ص. نر.م. کوراجي ته منسوب، له جهانه بې خبر.
کورغالی (kurǧálay) نر.م. ورکوټی پټی چې د نورو پټیو په منځ کې وي.
کورغنډل (korǧanḍál) نر.م. قارغندل، کارغندل یو اغزن بوټی دی.
کورغوچو (kurǧucū́) نر.م. (لو.) کورغوچونی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.
کورغول (koráǧawə́l) مص. مت. قرغ کول؛ ۱) انحصارول؛ ۲) له کښت څخه څاروي منع کول.
کورغی (kūrǧay) نر.م. ۱) سونگی پسه، بوڼدی گډ، بوچې پسه؛ ۲) کورغالی، وړوکی پټی.
کورغېدل (koraǧedə́l) مص. ل. قرغ کېدل؛ ۱) انحصارېدل؛ ۲) له کښت څخه څاروي منع کېدل.
کورک(۱) (korák) نر.م ۱) پوچ حبوب؛ ۲) کوچنی انار؛ ۲) لویه خمبه. لوی کندو.
کورک(۲) (k(ŭ,o)rk) نر.م. یو ډول توکر دی چې دوزو له وږغنو څخه په لاس جوړېږي.

کورکشه (korkaṡ́a) ښځ.م. دچرګې لومړنۍ هګۍ.

کورکمن (kūrkamán) جن. کرکومن، کورکمند، کورکمان، یوډول نبات دی.

کورکوډې (kūrkū́ḍe) ښځ.م. یوه ښکلې زرغونه مرغۍ ده.

کورکوډۍ (korkūḍáy) ښځ.م. کوتڼه، کوډله، کوډۍ، د غریبۍ کور.

کورکور (kūrkū́r) صوت. نر.م. کړاری، د چلم د څکولو اواز؛ د کوتې د رابللو اواز.

کورکورکه (kūrkūráka) ښځ.م. کورکوړۍ، یوډول پاختکه ده چې رنګ یې سوربخن دی.

کورکوری (kūrkūráy) نر.م ۱) چیچکي، چخچنی، قوتي مخی؛ ۲) میده خبنته چې مسګران پرې خیرن لوښي پاکوي؛ ۳) کورکوړۍ، یوډول مرغه دی چې کورکور کوي.

کورکورۍ (kūrkūráy) ښځ.م. هغه ځمکه چې اوبه نه جذبوي او ژر بخونه سپینه خاوره لري.

کورکوړ (kūrkū́ṛ) نر.م. د کورکوري اواز.

کورکوړی (kurkū́ṛay) نر.م ۱) و ګ. کرکوری؛ ۲) (لو.) خانې خانې، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

کورکوړۍ (kūrkūṛáy) ښځ.م. کورکوړکه، یوه خړه شناورګې یا سور بخنه مرغۍ ده.

کورکونایي (kūrkūṇāyí) جن. یوډول سابه دي چې د خوړو لپاره یې پخوي.

کورکونی (kūrkū́ṇay) نر.م. دکاسني په څېر یو زهرجن نبات دی، اوبه یې د کوخکو ضد درملو په توګه اماله کوي.

کورکه (koráka) ښځ.م.. (ج. کورکی) کورک، پوچ حبوب، د جوارو دانه چې پولۍ نه شي.

کورکی(۱) (korakáy) نر.م. کورګی، وړوکی کور.

کورکی(۲) (korákay) نر.م. ۲) کوڅی، کوتی، کوتانی، کوترکی؛ ۳) هغه پټې او لرګي چې د یوې دایرې په ډول ایښودل کېږي او بیا اور وراچوي.

کورکی(۳) (kūrkáy) نر.م.ج. ۱) کورهار، د چلم د څکولو اواز؛ ۲) رغی شاه، لېږ ژور کوهی؛ ۲) د کښت په منځ کې کاریز کوچنی رغی شاه.

کورکیانۍ (korkyāṇáy) ښځ.م. و ګ. کورشکی.

کورګډی (korgā́ḍay) ص. نر.م. ۱) کونډ، ښځه مړی، د چا چې ښځه مړه شوې وي؛ ۲) د خلکو کور خرابوونکی.

کورګوټ (korgwā́ṭ) ص. نر.م. تاوراتاو، کوږ وږ.

کورګی (korgáy) نر.م. وړوکی کور، د کور مصغر.

کورګیري (korgirí) ښځ.م. ګاونډیتوب، همسایګي د ګاونډیتوب په دود پوهېدنه او د هغه پالنه.

کورلنډی (kūrlánḍay) نر.م. (ج. کورلنډې) د یوه ډانګ یا لرګي په سرکې د پړې یوه کړۍ اچوي چې نا اشنا سپی پرې مهاروي او بیایي یې.

کورلی (kūrláy) ص. نر.م. لنډی بوچی خر، هغه خر چې غوږ او لکۍ یې پرې وي.

کورلۍ (kūrláy) ښځ.م. میتی، ملته، ببډس، هغه سپینښته چې سر یې مات یا نیم وي.

کورمښت (kormáṣt) نر.م. ۱) سترګې مړل، په سترګو کې سوک مړل؛ ۲) له درده تاوراتاو کېدل.

کورمانه (kormānā́) ص. ښځ.م. د کور واکداره، د کور مېرمن.

کورمک (kūrmák) ص.نر.م. تاپ تیپ، د ناروغۍ او کمزورۍ له امله بې دمه او ډنګر (سړی).

کورمکې سترګې (kūrmákestarge) ښځ.م. تنګې او سره نتوتې سترګې.

کورمنګ (kūrmáng) نر.م. وګ. کرمنګ.

کورناست (kornast) متقاعد ، خانه نشین.

کوړنځی[۱] (koranǰáy) ښځ.م. کمزوري، ناتواني، ضعیفي، کړاکندي، تر ناروغۍ وروسته کمزوري، نقاهت.

کورنځی[۲] (kuranǰáy) ښځ.ج. د یوه لوی غم او مصیبت له امله په رینګتې ژړل.

کورنډه (kūránḍa) ښځ.م. د شپیشتو او نورو شیانو له ربیلو نه پاتې شوی ښخ.

کورنډی (kūrandáy) ښځ.م. هغه کڅوره چې د بزګر د بیوې سامان په کې وي.

کورنګ (kūrang) ص.نر.م. کورنګی، کرنګ، سوربخن اس.

کورنګی (kūrangáy) نر.م. کوڅی، کوتی، د خرې بچی.

کورنی (koranáy) ص.نر.م. کورن، دکور، خانګي، په کور اړوند.

کورنۍ (koranáy) ښځ.م.ج. کورمه، کهول، خاندان، خېلخانه، فامیل.

کورنېټ (kornét) نر.م. یوه پوکېدونکې موسیقیزه آله ده چې د ترمپیټ پر کورنۍ اړه لري.

کوړواکی (korwákay) ص.نر.م. د کور واکدار، هغه چې په کورنیو چارو کې آزاد وي.

کوروالا (korwālá) ص.نب.نر.ښځ.م. ۱) متاهل؛ ۲) دکور څښتن یا خاوند.

کوروالی (korwālay) نر.م. کورواله، کورولی، د مېړه او ښځې جنسي مناسبات.

کورودانه (korwadāna) ښځ.م ۱) مج. ماندینه، ماینه، اورته، ښځه، کوروداني؛ ۲) منننه، خوښنه، تشکر، شکریه، خوښي کول.

کوروداني (korwadāne) ښځ.ج.م. وګ. کورودانه.

کوروړانوونکی (korwrānawūnkay) نر.م. څوک چې دیوه کور یا کورنۍ یاکلي خلک په خپلو منځو کې سره جنګوي.

کوروړانی (korwrānay) ص.نر.م. وګ. کور وړانوونکی.

کوروړاني (korwrānī) ښځ.م ۱) مج. د چا مېړمنه مړه کېدل؛ ۲) بې اتفاقي؛ ۳) له شتو (مال) څخه خلاصېدنه.

کورو سر (kór(u,o)sár) ق. له هره کوره، د کور پر سر، د ګډ کار لپاره د وسایلو یا د مرستې یو معیار دی.

کوروکورو (kūrūkūrū) صوت. نر.م. کورکور، د خره او خرې د رابللو اواز.

کوروکهول (kór(o,ū)kahól) نر.م. ۱) کور او کورنۍ؛ ۲) کور او ټبر.

کورول (korawál) مص. مت. ۱) تتول، تت کول، بې ځلا کول؛ ۲) مج. باطلول.

کوره[۱] (korá) ص. نب. ۱) باطل، مردود؛ ۲) تت ۳) شډل، څیږ؛ ٤) ښځ.م. نوی خاورین لوښی.

کوره[۲] (kawára) ښځ.م. کوری، کومبر، بډه اوبښ، یو ډول غرنی حبوب دی.

کوره[۳] (kūrá) ښځ.م. بټۍ، داښ، داش.

کورهار (kūrahār) نر.م.ص. د چلم څکولو پر له پسې اوازونه یا دغونګښې اوازونه.

کوره کی (kōrákay) حجره، سلول.

کوری[۱] (kwáray) نر.م. ۱) یو ډول اغزن بوټی دی؛ ۲) ترنګړ، ترنګې؛ ۲) کتبېزی، پوزکی؛ ۳) الیکي لرونکې غټه مشکنه، رګداره مری؛ ٤) یو ډول خوندور نبات دی.

کوری[۲] (kōray) نر.م. نمکدانی، د میده مالګې لوښی.

کوری(۳) (kawráy) نر.م. د جوارو او نورو شیانو درمند.

کورې (kwáre) صوت. ښځ.م. چخه، چخې، کوتې، د سپي د شړلو اواز.

کوري (kūrí) ښځ.م ۱) یو ډول پسته ځرمني گاوله؛ ۲) دختیک اوږد او هوار مخ، دختي مقابل لورې.

کوړۍ(۱) (kūráy) ښځ.م. ۱) ډېرۍ؛ ۲) دلۍ؛ ۳) وړه غونډۍ.

کوړۍ(۲) (kawaráy) ښځ.م. لوغو، دکۍ، ډیبۍ، لوغۍ، خاورین لوښی چې غوا په کې لوشي.

کوریځ (kūríj) نر.م. کریځ. کریز، کوریز، ښکې توـونه، مرغان چې خپلې زړې ښکې تویې کړي.

کوریر (kūriyár) نر.م. ۱) ځانگړی پوسته وړونکی؛ ۲) هغه ډیپلومات چې د خپل هېواد مراسلې او پیغامونه د باندېنې هېواد ته وړي.

کوریز (kūréz) نر.م. و گ. کوریځ.

کوری غم (kurigám) نر.م. کورغم، د کور پر سر غم (مالیه).

کوریلی (kūreláy) نر.م. د ځرمنې سینه بند چې د سینه بغل ناروغ ته وراغوستل کېږي.

کوړ(۱) (kūṛ) صوت. نر.م. ۱) کوړ کوړ، چړ، د اوبو د تویېدو اواز؛ ۲) دمعدې غُرغُر.

کوړ(۲) (kwáṛ) نر.م ۱) د شوملو په چاتي پرته تخته چې په سوري کې یې مندانو ځرخېږي؛ ۲) کهر؛ ۱) پړنگ، خوراړه، جذام؛ ۲) برگ، پېس.

کوړ(۳) (kōṛ) ص.نر.م. ۱) کروپ، راکوز، راکښته؛ ۲) راځوړنده، راکوږ؛ ۳) لبرې، ایسته.

کوړازغی (koṛāzǧáy) نر.م. یو سارانی اغزن نبات دی چې اوښ یې خوري.

کوړاغ(۱) (koṛā́ǧ) نر.م. کوراغ، تبخ، تبک، تبق، د ځارویو یوه ناروغي ده.

کوړاغ(۲) (kwaṛā́ǧ) نر.م. کارگه، کاغه، وراغ.

کوړاکوړا (koṛākoṛā́) ص. نر.م. کوړغ کوړغ برېتونه، چنگ چنگ یا تاو تاو برېتونه.

کوړت (kwaṛát) نر.م. د کوړکې چرگې کوړتا.

کوړتک (kūṛták) نر.م. ۱) اوماچ، یو ډول خواړه دي؛ ۲) اتوب، قورتک.

کوړته (kóṛta) ق. کښته، کوز، لر، ښکته.

کوړچ (kūṛáč) نر.م. په بیدیا یا دښته کې تر ځمکې لاندې د کښېناستو پټ ځای.

کوړچالی (kūṛčāláy) نر.م. پتاته، کچالو.

کوړځ (kūṛác) نر.م. گاش، پنډ غالی، شپولغالی.

کوړکوړۍ (kūṛkūṛáy) ښځ.م. کور کوړۍ، سره کڅۍ، موسیچه، خړه سوربخنه مرغۍ ده.

کوړکه (kūṛáka) ص. ښځ. م. چرگه، هغه چرگه چې هگۍ اچوي سس کړي.

کوړکۍ (kūṛkáy) ښځ م. ۱) کړکومه، د مرغیو نیولو یوه آله ده؛ ۲) دوه پراخېږ لرگی چې وابنه په کې وړل کېږي؛ ډوگر.

کوړکی (kūṛakáy) نر.م. ورکوټی پټی، کوچنی کرونده.

کوړم (kwṛám) نر.م. ۱) ډېم، ډب، ولاړې اوبه؛ ۲) ډنډ، تالاب، جووړ؛ ۳) په غریزه سیمه کې بند او سخت ځای چې لاره ونه لري.

کوړمگی (kwṛámgáy) نر.م. کوچنی طبیعي ډنډ یا حوض، د کوړم مصغر.

کوړمن (kwaṛmán) نر.م. ۱) کړمن، رنځور، ناروغه؛ ۲) ډېم او خاربښت په رنځ رنځور.

کوړمه (koṛmá) ښځ.م. کورنۍ، کهول، خاندان، خېلخانه، فامیل، ربغر، ال اولاد.

کوړنج (kwṛánj) نر.م. کړانج، کوړنج، کوړنجی، دضربې واردولو په وخت د سپي اواز.

کوړنچا (kwṛənčá) ښځ.م. صوت. کـړونچي، ک نچا، د سپي د وهلو په وخت اوازونه.

کوړنچ ـ ل (kwṛənčawə́l) مص.مت. کـړونچول، په وهلو سره د سپي له خولې کوړنچا ایستل.

کوړنچېدل (kwṛənčedə́l) صـوت. مـص. ل. کړونچېدل، د وهلو په اثر د سپي کوړنچا وتل.

کوړنګ (kawṛáng) ص. نـر.م. ډنـګ، ډینـګ، هغه سړی چې ونه یې جګه او کړه وړه وي.

کوړول[1] (kūṛawə́l) مص. مت. له چلم او... څخه کوړاری ایستل.

کوړول[2] (koṛawə́l) مص. مت. ځړول، ځوړندول، کوړیول.

کوړوی (kūṛwáy) نر.م ۱) کوړی، داوړي څلورمه، د غنمو د پیمانې کـولـو لوښی چې یو کیلوګرام غنم نیسي؛ ۲) د لوخو وړه توکری.

کوړه[1] (kawṛá) ص. نب. ۱) ناغیجن، جنجالي او کج بحثه سړی؛ ۲) ښځ.م. خځلې، خاشه.

کوړه[2] (kwaṛá) ښځ.م. خره (xara)، دلۍ، کوټه، خرپ، ډبر شیان چې سره غونډ شوي وي.

کوړه[3] (koṛá) ښځ.م ۱) د مړد کیو لوبه؛ ۲) یو ډول غرنی اغزن بوټی دی؛ ۳) ص.نب. پېچلی.

کوړی[1] (kūṛáy) نر.م. و ګ. کوړوی.

کوړی[2] (káwṛay) نر.م. چتړو، د لرګي اونګ، د. لرګي بغرۍ.

کوړی[3] (koṛáy) نـر.م. ۱) خوسکی، خوسی؛ ۲) خوسا او چینجـن تپ؛ ۳) یوه غرنۍ ونـه ده؛ ٤) دلۍ، انبار.

کوړی[4] (kūṛay) نر.م. کوړ، جذام.

کوړۍ[1] (kūṛə́y) ښځ.م. ۱) د کـوچني درمندګي دلۍ؛ ۲) داوښ د زنګانه بند؛ ۳) ډمبره، تمباکه، تنډه غالبوزه؛ ٤) هغه لـرګی چې قصابان پرې غوښه توک توک کوي؛ ۵) ص.ښځ.م. منجیله، د مار د تاو راتاو پروتوالي حالت.

کوړۍ[2] (kawṛáy) ښځ.م. ۱) دینار، پیسه، حبه؛ ۲) یو ډول ساراني سابه دي.

کوړۍ[3] (koṛáy) ښځ.م ۱) شل تیران یا دستکې؛ ۲) دوریښمو او ګلابتونو یو ډول ګنډوړ دی چې په خولۍ کې کېږي.

کوړۍ[4] (kūṛáy) ښځ.م. کوړمه، فامیل، کورنۍ.

کوړیت (kūṛít) ص. نـر.م. ۱) منجیلـه شـوی؛ ۲) کوت شوی، ګونځې شوی.

کوړېدل[1] (kūṛedə́l) مـص.ل. قـوړېدل، د چلم له څکلو کوړاری وتل.

کوړېدل[2] (koṛedə́l) مص. ل. ځوړندېدل، ځړېدل، کوړیېدل.

کوړۍ کوړۍ (koṛáykoṛáy) ښځ.م. ۱) ذناغوبل شـوو غنمـو واړه واړه درمنـدونه؛ ۲) د سوارو (دروزو) وړه دلۍ؛ ۳) ص. نر.م. ج. پېچ پېچ، تاو راتاو.

کوړیکه (kūṛíka) ص. ښځ.م.م. کـوړکه، کړوکه (چرګه).

کوړینګ (kūṛíng) ص.نر.م. جګ او راکږوپ شوی سړی؛ جګ سړی چې اوږې یې راوتلې وي.

کوړینګېدل (kūṛingedə́l) مص.ل. ۱) راکږوپېدل ۲) راکږېدل.

کوز (kūz) ق. ۱) لاندې، کښته؛ ۲) ص. نـر.م. ج. ښکته، لر، کوږته.

کوزده (kozdá) ښځ.م. کـوژده، کـوژدن؛ دسمال ورکول، شیریني خوري، نامزاده کېدل.

کوزړګۍ (kūzaṛgáy) ښځ.م. وړه کوزه.

کوزړۍ (kūzaṛáy) ښځ.م ۱) وړه کوزه، کوزړګۍ؛ ۲) د بشکې په څېر یو ډول سابه دي.

کوزسترګی (kūzstárgay) ص. نر.م. خم، ملامت، شرمېدلی، کوزګوری، ټيټ سترګی.

کوزغالی (kūzǵálay) نر.م. کپړی، کوږغالی، کورنی، د خاورين لوښي ماته ټوټه.

کوزګوری (kūzgóray) ص. نر.م. خم، ملامت، شرمېدلی، ټيټ سترګی.

کوزموګرافي (kozmográfí) ښځ.م. د نړۍ يوه عمومي تشريح يا څرګندونه.

کوزميک (kozmík) نر.م. ۱) په کازموس (کاينات، د وجود د عالم نظام) اړوند؛ ۲) له ځمکې پرته په کايناتو مربوط.

کوزنی (kūzanáy) ص. نر.م ۱) کښتنی، لاندېنی؛ ۲) لرنی، کوزتنی.

کوزوالی (kūzwálay) نر.م. لاندې والی، ښکته والی، کښته والی، کوزته والی.

کوزوپاس (kūzopás) نر.م. ۱) ټيټ و پاس، پورته و کښته؛ ۲) غوږه مالي.

کوزول (kūzawál) مص. مت. ۱) کښته کول، کښېباسل؛ ۲) مج. رااچول، راغورځول.

کوزه (kūzá) ښځ.م. (ج. کوزې) مسين يا خاورين لاستی لرونکی يا بې لاستي لوښی دی.

کوزی (kūzáy) ښځ.م. وړه کوزه، کوچنۍ کوزه.

کوزيانه (kūzyáṇa) ښځ.م. د خسر کورنۍ ته د زوم ورروستل او معرفي.

کوزېدل (kūzedál) مص. ل. ۱) کښته کېدل؛ ۲) راغورځېدل.

کوژده (koždá) ښځ.م. و ګ. کوږده.

کوژه (kožá) ص. نب. بوزه؛ روژه خوړونکی.

کوږ (koẓ) ص. نر.م. (ج. کاږه) ۱) خم، اريب؛ ۲) مج. منحرف، بدقوله؛ ۳) نر.م. کوږبل، تي لرونکی حيوان دی، ايرن رنګ لري.

کوږبل (koẓbál) نر.م. و ګ. کوږ(۳).

کوږدنه (koẓdáṇa) ښځ.م. کوژدنه (کوژده).

کوږسترګی (koẓstárgay) ص. نر.م. چغر، چيک، کاږنګ، کږسترګی، بېنګا.

کوږل(۱) (koẓál) مص. مت. ۱) دڅاروېو پوستکی ايستل؛ ۲) کالي کښل؛ ۳) بهر کول.

کوږل(۲) (kūẓál) مص. ل ۱) ربړ ګالل، زيار کاږل؛ ۲) حرکت کول، کوږېدل؛ ۳) مص. مت. حلالول.

کوږمغزی (koẓmáǧzay) ص. نر.م. بدمغزی، بدخويه، تندخويه.

کوږنرخ (kóẓnárx) نر.م. (پ. ک.) کله چې په جرګه کې د يو چا پر ضد د ولس له قانون (نرخ) څخه مخالفه پرېکړه وشي، دې ته کوږ نرخ وايي.

کوږنګوری (koẓangúray) نر.م. تره، چمبرخيال، يو ډول سابه دي چې اوږده او تاو تاو وي.

کوږوالی (koẓwálay) نر.م. کږوالی، کوږتيا، کږتيا، اريبوالی.

کوږوکين (koẓokíṇ) نر.م.ج. ۱) کوږووږ، د کږو او ناسمو اندامو خاوند؛ ۲) منحرف.

کوږول(۱) (koẓawál) مص. مت. و ګ. کږول.

کوږول(۲) (kūẓawál) مص. مت. ښورول، خوځول، ښنډل، څنډول.

کوږووږ (kóẓwóẓ) ص. نر.م. (ج. کاږه واږه) و ګ. کوږوکين ۱).

کوږه (kwaẓá) ښځ.م. هاند، زيار، کوښښ، ربړ.

کوږېدل (kūẓedál) مص. ل. خوځېدل، ښورېدل.

کوس(۱) (kwás) نر.م. د ښځينه جنس فرج (تناسلي آله).

کوس(۲) (kwas) نر.م. خوګ، کوږ، خنزير.

کوس(۳) (kūs) نر.م. (مو.) کوست، ډول، لوی طبل.

کوستېزن (kwastezán) ص. نر.م. دووس، دله.

کوسره (kawsará) ښځ.م. (ج. کوسرې) کوسره، کوخره، پنه، کپی، موچنه.

کوسرې (kawsə́ri) ښځ.م. شنې. شنی، تیتاقې، د خنجک او شنی د ونې مېوه.

کوسری (kwasráy) ص. ښځ.م.ج. کاسیره، فاحشه: ۱) بد اخلاقه ښځه.

کوسړه (kawsaṛá) ښځ.م. کوسره؛ پنه، موچنه.

کوسمیک (kosmík) نر.م. و.گ. کوزمیک.

کوسنگ (kawsáng) نر.م. کوسنگي، درمند چې واخیستل شي یو څه غنم په آخر کې پرېږدي او دغه غنم په کوچنیانو او خوارانو وېشي.

کوسه (kosá) ص. نر.م.ج. څوکړ، کوڅه، جوکړ، هغه سړی چې ږیره یې رنګړې وي.

کوسی (kosáy) نر.م. (ج. کوسي) کوڅی، گنډی، هغه کوڅو چې له لمڅې څخه جوړ شوی وي.

کوسی (kawsáy) نر.م. د لمسي لمسی.

کوشالی (košāláy) نر.م. کورشالی، د کوناټي هډوکی.

کوشتوړی (kūštūṛáy) ښځ.م. هغه هندوانه چې تر نورو هندوانو وروسته پخېږي او کوچنۍ وي.

کوشش (košíš) نر.م. و.گ. کوښښ.

کوشک (košák) نر.م. کُشک، برجل ماڼی، لوړه ودانۍ.

کوشکن (koškán) نر.م. دالېز، دهلېز، د خونې یا خونو مخې ته دالیز.

کوشېر (kawšér) نر.م. پیوند؛ ۱) مات فلزي شی چې په قلعي سره بېرته پیوند شي؛ ۲) هډوکی چې مات شوی وي او بېرته جوړ شي.

کوشېرول (kawšerawə́l) مص.مت. پیوندول، فلزي شی یا مات هډوکی بېرته جوړول.

کوشېرېدل (kawšeredə́l) مص.ل. پیوندېدل، فلزي شیان، هډوکي... بېرته سره پیوندېدل.

کوښار (kawṣā́r) نر.م. چمیار، موچي.

کوښت (kweṣt) نر.م ۱) د برستنې کوت؛ ۲) درز، چاک، چاود؛ ۳) غولی، دخادر غولی چې وابه او پانې په کې اچوي.

کوښته (kosṭá) ښځ.م. جاده، لوی سړک، خیابان.

کوښښ (koṣáṣ) نر.م. (ج. کوښښونه) زیار، هڅه، هاند، خواري، کوږه، کوشش.

کوښښي (koṣaṣí) ص. نب. نر. ښځ.م. کوششي، خواریکښ، زیارکښ.

کوښکه(۱) (kawṣáka) ښځ.م. لینگته، د پالوانۍ یو جال دی.

کوښکه(۲) (kawṣáka) ښځ.م. لرگین موړی چې په دېوال کې یې وهي او څاروي پورې تړي.

کوښل (kūṣə́l) مص. مت. کښل، لیکل، لیک کول.

کوښه (káwṣa) ښځ.م. (ج. کوښې) ۱) د ښځو پڼه، د ښځو پیزار؛ ۲) دوه خوښې، د بار تړلو کوږ لرگی دی چې د یړي په سر کې یې تړي.

کوغ (kwağ) نر.م. ۱) غټه چونگښه؛ ۲) ص. نر.م. کړوپ، کوپ، توغ، پر ملا کړوپ.

کوغاتی (koğā́tay) نر.م. و.گ. کوغالی.

کوغالی (koğā́lay) نر.م ۱) دوغل، ورغالی، د سپي لرگین لوښی؛ ۲) کوډله، جونگړه؛ ۳) ښوڅی، ژغوری، جرغالی؛ ٤) مج. غونډ او گردی لوښی.

کوغلغل (kūğalğál) نر.م.ج. د کنه ورغې او نورو غوښه خورونکو مارغانو د شړلو اواز.

کوغې سترگې (kű̄gestə́rge) ښځ.ج. ننوتې سترگې، لوېدلې سترگې.

کوستېزن (kwastezán) ص. نر.م. دووس، دله.

کوسره (kawsará) ښځ.م. (ج. کوسرې) کوسره، کوځره، پنه، کپی، موچنه.

کوسرې (kawsári) ښځ.م. شنې، شنی، تیتاقې، د خنجک او شنی د ونې مېوه.

کوسرۍ (kwasráy) ص. ښځ.م.ج. کاسیره، فاحشه: ١) بد اخلاقه ښځه.

کوسړه (kawsará) ښځ.م. کوسره؛ پنه، موچنه.

کوسمیک (kosmík) نر.م. و گ. کوزمیک.

کوسنګ (kawsáng) نر.م. کوسنګي، درمند چې واخیستل شي یو څه غنم په آخر کې پرېږدي او دغه غنم په کوچنیانو او خوارانو وېشي.

کوسه (kosá) ص. نر.م.ج. څوکړ، کوځه، چوکړ، هغه سړی چې ږیره یې رنګړې وي.

کوسی (kosáy) نر.م. (ج. کوسي) کوځی، ګنډی، هغه کوځو چې له لمخي ځخه جوړ شوی وي.

کوسی (kawsáy) نر.م. د لمسي لمسی.

کوشالی (košāláy) نر.م. کورشالی، د کوناټي هډوکی.

کوشتوړی (kūštūŗáy) ښځ.م. هغه هندوانه چې تر نورو هندوانو وروسته پخېږي او کوچنی وي.

کوشش (košíš) نر.م. و گ. کوښښ.

کوشک (košák) نر.م. کُشک، برجل ماڼی، لوړه ودانی.

کوشکن (koškán) نر.م. دالهز، دهلېز، دخونې یا خونو مخې ته دالیز.

کوشېر (kawšér) نر.م. پیوند؛ ١) مات فلزي شی چې په قلعي سره بېرته پیوند شي؛ ٢) هډوکی چې مات شوی وي او بېرته جوړ شي.

کوشېرول (kawšerawə́l) مص.مت. پیوندول، فلزي شی یا مات هډوکی بېرته جوړول.

کوشېرېدل (kawšeredə́l) مص.ل. پیوندېدل، فلزي شیان، هډوکي... بېرته سره پیوندېدل.

کوښار (kawṣấr) نر.م. چمیار، موچي.

کوښت (kweṣt) نر.م ١) د برستنې کوت؛ ٢) درز، چاک، چاود؛ ٣) ځولۍ، دڅادر ځولۍ چې وانبه او پانې په کې اچوي.

کوښته (kostá) ښځ.م. جاده، لوی سړک، خیابان.

کوښښ (koṣə́ṣ) نر.م. (ج. کوښښونه) زیار، هځه، هاند، خواري، کوړه، کوشش.

کوښښي (koṣəṣí) ص. نب. نر. ښځ.م. کوششي، خواریکښ، زیارکښ.

کوښکه(١) (kawṣə́ka) ښځ.م. لینګته، د پالوانۍ یو چال دی.

کوښکه(٢) (kawṣə́ka) ښځ.م. لرګین موږۍ چې په دېوال کې یې وهي او څاروي پوړې ترې.

کوښل (kūṣə́l) مص.مت. کنبل، لیکل، لیک کول.

کوښه (kə́wṣa) ښځ.م. (ج. کوښې) ١) د ښځو پنه، د ښځو پیزار؛ ٢) دوه خوښې، د بار تړلو کوږ لرګی دی چې د پړي په سر کې یې ترې.

کوغ (kwağ) نر.م. ١) غته چونګښه؛ ٢) ص. نر.م. کړوپ، کوپ، توغ، پر ملا کړوپ.

کوغاتی (koğə̃tay) نر.م. و گ. کوغالی.

کوغالی (koğə̃lay) نر.م ١) دوغل، ورغالی، د سپي لرګین لوښی؛ ٢) کوډله، جونګړه؛ ٣) ښوځی، ژغوری، جرغالی؛ ٤) مج. غونډ او ګردی لوښی.

کوغلغل (kūğalğál) نر.م.ج. د کنه ورغې او نورو غوښه خوړونکو مارغانو د شړولو اواز.

کوغې سترګې (kūğestárge) ښځ.ج. ننوتې سترګې، لوېدلې سترګې.

کوفت (koft) نر.م. (ج. کوفتونه) ۱) ازار، ځور، ضرر، تکلیف؛ ۲) قهر، تاو، غضب.

کوفته (koftá) ص. نب. ۱) ټکولی، ورژلی؛ ۲) ښځ.م. ځپنه، ټکونه؛ ۳) جن. قیمه.

کوفي (kofí) ص. نب. ۱) د کوفې ښار ته اړوند؛ ۲) یو لیک دی چې په ظاهره په کوفه کې پیدا شوی دی او تر پنځمې هجري پېړۍ پورې قرآنونه او دیني مطالب لیکل کېدل.

کوک[۱] (kok) نر.م ۱) لودره، ټک، ګنډون دستنې ټک؛ ۲) یو ډول غرنی بوټی دی؛ ۳) کوکه، کریزه، کوکاره؛ ٤) چالانونه، شروع کول، کلي ورکول؛ ٥) یو ډول سکاره دي؛ ٦) کوکین؛ ۷) یوه تجارتي نښه یا ترېډمارک دی؛ ۸) جن. کوکاکولا یو غیر الکولي څښاک دی.

کوک[۲] (kūk) نر.م. ۱) غرنی پیاز؛ ۲) هغه پسه چې ذاتي یې غوږونه بوچي وي.

کوکاره (kūkára) ښځ.م. کریږه، چیغه، کریکه، کریغه.

کوکاڼی (kūkáṇay) نر.م. یو ستوری دی.

کوکایین (kokāyín) جن. کوکین، کوکاین، یوه ماده ده چې د کوکاو د ونې له پاڼو را ایستل کېږي.

کوکب (kawkáb) نر.م ۱) ستوری؛ ۲) یو ډول ګل دی؛ ۳) اوجه؛ ٤) توره؛ ٥) مېخ؛ ٦) زندان.

کوکره[۱] (kūkrá) ښځ.م. هغه لرګي چې د اوښ د کتې په دواړو خواو کې ورکول کېږي.

کوکره[۲] (kokrá) ښځ.م د سترګو تراخم.

کوکری (kūkráy) نر.م. کوتری، کوتی، کوترکی، کوچنډی، د سپي وړوکی بچی.

کوکرۍ (kokaráy) ښځ.م ۱) د سپېر کونډې په څېر یوه مرغۍ ده؛ ۲) د سپي بچی.

کوکړ (kūkə́ṛ) نر.م. ۱) لړومی، اوږد او لړونی چې د داښ او پرې لري؛ ۲) یو ډول مشنګ دی؛ ۳) د صحرایي چرګ یو ډول دی.

کوکړی (kokə́ṛay) نر.م. و.ګ. ککوړی.

کوکړې (kokṛé) ښځ.م ۱) د لمڅي دځنډو کلوښتې؛ ۲) رنګه وړې چې د لمڅي ګلان ترې جوړوي.

کوکړۍ (kūkṛə́y) ښځ.م. و.ګ. کمبلۍ.

کوکل (kū́kəl) جن. یو ډول وابښه دي چې زیاتره په سیوري کې راشنه کېږي.

کوکله (koklá) ص. نب. یخ وهلی، ځوک چې د سړو (یخ) له امله غونج منج شوی وي.

کوکنار (koknā́r) نر.م.ج. یو بوټی دی چې افیون (تاریاک) ترې استخراجېږي.

کوکڼه (kūkə́ṇa) ښځ.م. ۱) کمبلۍ، تاروګۍ، بابنکۍ، بورا؛ ۲) کونډاله، کوکڼۍ، ګلدانۍ؛ ۳) مج. ګل.

کوکڼۍ (kokaṇə́y) ښځ.م. کونډاله، ګلدانۍ.

کوکو[۱] (kokó) ص. نب. ۱) واوا، ښکلی؛ ۲) ګل، کوولکی، جنډی؛

کوکو[۲] (kūkū́) صوت. نر.م. د کوکو شتکې اواز.

کوکو[۳] (kawkáw) نر.م. زګېروی، نالښت، فریاد، د کوچني فریاد.

کوکوبه (kūkobá) جن. کوکوبی، عرق ګلاب.

کوکوپښ (kūkūpə́ṣ) نر.م. ملاچرګک، ملاتوتکی، بابوکی، یو ښکلی مرغه دی چې اوږده منبوکه او پر سر تاج لري.

کوکوړی (kokóṛay) نر.م. و.ګ. ککوړی.

کوکوشتو (kūkūkštu) ښځ.م. و.ګ. ګوګوشتو.

کوکوګیډۍ (kūkūgeḍə́y) ښځ.م. د ګلو ګېډۍ، د ګلانو دسته، ګلدسته.

کوفت (koft) نر.م. (ج. کوفتونه) ۱) ازار، ځور، ضرر، تکلیف؛ ۲) قهر، تاو، غضب.

کوفته (koftá) ص. نب. ۱) ټکولی، ورژلی؛ ۲) ښځ.م. ځپنه، ټکونه؛ ۳) جن. قیمه.

کوفي (kofí) ص. نب. ۱) د کوفې ښار ته اړوند؛ ۲) یو لیک دی چې په ظاهره په کوفه کې پیدا شوی دی او تر پنځمې هجري پېړۍ پورې قرآنونه او دیني مطالب لیکل کېدل.

کوک[۱] (kok) نر.م ۱) لودره، ټک، ګنډون دستنې ټک؛ ۲) یو ډول غرنی بوټی دی؛ ۳) کوکه، کریزه، کوکاره؛ ٤) چالانونه، شروع کول، کلي ورکول؛ ۵) یو ډول سکاره دي؛ ٦) کوکین؛ ۷) یوه تجارتي نښه یا ترېډمارک دی؛ ۸) جن. کوکاکولا یو غیر الکولي څښاک دی.

کوک[۲] (kūk) نر.م. ۱) غرنی پیاز؛ ۲) هغه پسه چې ذاتي یې غوږونه بوچي وي.

کوکاره (kūkára) ښځ.م. کریږه، چیغه، کریکه، کریغه.

کوکانی (kūkáṇay) نر.م. یو ستوری دی.

کوکایین (kokāyín) جن. کوکین، کوکاین، یوه ماده ده چې د کوکاو د ونې له پاڼو را ایستل کېږي.

کوکب (kawkáb) نر.م ۱) ستوری؛ ۲) یو ډول ګل دی؛ ۳) اوجه؛ ٤) توره؛ ۵) مېخ؛ ٦) زندان.

کوکره[۱] (kūkrá) ښځ.م. هغه لرګي چې د اوښ د کتې په دواړو خواو کې ورکول کېږي.

کوکره[۲] (kokrá) ښځ.م د سترګو تراخم.

کوکری (kūkráy) نر.م. کوتری، کوتی، کوترکی، کوچنډی، د سپي وړوکی بچی.

کوکرۍ (kokaráy) ښځ.م ۱) د سپېر کونډې په څېر یوه مرغۍ ده؛ ۲) د سپېره بچی.

کوکړ (kūkáṛ) نر.م. ۱) لرومی، اوږد او لړونی چې د داښ او پرې لري؛ ۲) یو ډول مشنګ دی؛ ۳) د صحرایي چرګ یو ډول دی.

کوکړی (kokə́ṛay) نر.م. و ګ. ککوړی.

کوکړې (kokṛé) ښځ.م ۱) د لمڅي د څنډو کلوښتې؛ ۲) رنګه وړې چې د لمڅي ګلان ترې جوړوي.

کوکړۍ (kūkṛáy) ښځ.م. و ګ. کمبلی.

کوکل (kúkal) جن. یو ډول واښه دي چې زیاتره په سیوري کې راشنه کېږي.

کوکله (koklá) ص. نب. یخ وهلی، څوک چې د سړو (یخ) له امله غونج منج شوی وي.

کوکنار (koknár) نر.م.ج. یو بوټی دی چې افیون (تاریاک) ترې استخراجېږي.

کوکنه (kūkáṇa) ښځ.م. ۱) کمبلی، تاروګی، باښکی، بورا؛ ۲) کونډاله، کوکنی، ګلدانی؛ ۳) مج. ګل.

کوکنۍ (kokaṇáy) ښځ.م. کونډاله، ګلدانی.

کوکو[۱] (kokó) ص. نب. ۱) واوا، ښکلی؛ ۲) ګل، کولکی، جنډی؛

کوکو[۲] (kūkú) صوت. نر.م. د کوکوشتکې اواز.

کوکو[۳] (kawkáw) نر.م. زګېروی، نالښت، فریاد، د کوچني فریاد.

کوکوبه (kūkobá) جن. کوکوبی، عرق ګلاب.

کوکوپښ (kūkūpáṣ) نر.م. ملاچرګک، ملاتوتکی، بابوکی، یو ښکلی مرغه دی چې اوږده منبوکه او پر سر تاج لري.

کوکوړی (kokóṛay) نر.م. و ګ. ککوړی.

کوکوشتو (kūkūkštu) ښځ.م. و ګ. ګوګوشتو.

کوکوګیډۍ (kūkūgedáy) ښځ.م. د ګلو ګېډۍ، د ګلانو دسته، ګلدسته.

کوکول (kokawә́l) مص.مت. کوک کول؛ ۱) کوک ورکول؛ ۲) چالانول؛ ۳) څوک ډېرو خبرو کولو ته چمتوکول (منفي صبغه).

کوکومرغه (kūkūmurğә́) نر.م. و گ. گوگوشتو.

کوکومیو (kūkūmyáw) نر.م. کونگ، گونگ، کونگی، جغد، بوم، یو مرغه دی.

کوکووله (kūkū́wәla) ښځ.م. کوکۍ، ولـه، یو ډول وله ده.

کوکه[۱] (kū́ka) ښځ.م. ناره، د زور چغه او ژړا.

کوکه[۲] (koká) ښځ.م. ۱) یـو ډول تسبـېح دي؛ ۲) هغه سوندوخ چې مېوه په کې وړي؛ ۳) پلکه پنکی، وړوکی مېخ؛ ٤) غرفه.

کوکی[۱] (kū́kay) نـر.م. گندنه، ابنکی، یو ډول سابه دي، او مه هم خوړل کېږي.

کوکی[۲] (kawkáy) نر.م. ۱) کوولی، کویلی، یوه اوسـپنیزه آله ده چې د اوړو ابنکلو لوښي پرې پاکوي؛ ۲) کوگیر، کفگیر.

کوکی[۳] (kokáy) نر.م. ککی، هلک، کوچني ته د ناز او گرانښت کلیمه ده.

کوکی[٤] (kawakáy) نر.م. ۱) چاکو؛ ۲) چاړي، ببلچه.

کوکۍ[۱] (kūkә́y) ښځ.م. مج پړانگ، غنه، غنې، جولاگی.

کوکۍ[۲] (kokáy) ښـځ.م. ج. ۱) دمـاتې شـوې ښیښې توته؛ ۲) کـوکـو، جنډی؛ ۳) بانهـکی، کوکړی، کمبلی یوه حشره ده چې پر گل مینه ده؛ ٤) مچکه، مچه، پچی؛ ٥) ښـځ.م. کـوچنیانو ته د نـاز په ډول کـارېدونکی کلیـمه ده؛ ٦) یـوه غرنۍ ونه ده.

کوکیالی (kokyāláy) نر.م. رنگین او گل لـرونکی توکر.

کوکیانه (kokyā́ṇa) ښځ.م. ۱) گلزار، گلستان، د گلو بڼ؛ ۲) مج. بڼ، باغ.

کوکېدل (kokedә́l) مص.ل. کوک کېدل؛ ۱) فنر ډکېدل، لکه د ساعت؛ ۲) چالانه کېدل ۳) د یوه منفي صفت په توگه د ډېرو خبرو سر ایښوول.

کوکۍ گوته (kokә́ygwә́ta) ښځ.م. شین غټه، سکروته، مسواکه، سبابه، د شهادت گوته.

کوکۍ وله (kokә́ywә́la) ښځ.م. یو ډول وله ده.

کوگل (kogә́l) نر.م. گوگل.

کوگۍ (kogә́y) ښځ.م. ج ۱) خوله، کوکۍ، مچه؛ ۲) کـوچني ته د ناز او گرانښت کلیمه ده.

کوگیر (káwgír) نر.م. (ج. کوگیرونه) کفگیر؛ یوه اوسپنیزه آلـه ده چې شـکل یې کاچوغې تـه ورته دی خو تر کاچوغې ډېره اوږده او لویه ده.

کول[۱] (kawә́l) جن. ۱) زهر، جړ، گنډېر؛ ۲) مص. مت. کړل، یو عمل اجرا کـول؛ ۳) تـرسره کـول؛ ٤) بشپړول؛ ٥) مج. جنسي مقاربت.

کول[۲] (kūl) نـر.م. ۱) نسـل؛ ۲) د یـوه عمـر، په یو منگ، همزولی؛ ۳) مج. زوزاد، آل اولاد.

کول[۳] (kwәl) نـر.م. څوک چې په سـر ولاړ وي او پښې یې آسمان ته جگې نیولې وي.

کولاځ (kūlә́c) نر.م. کولاچ، قولاچ، وازه، په افقي ډول سره د خلاصو نیولو شویو لاسونو اندازه.

کـولبه (kolbá) ښـځ.م. ۱) ییـوې، ییـوه، قلبه؛ ۲) دوه غوایان چې ییوې پرې کوي.

کولپ (kolp, kwәlp) نـر.م. (ج. کولپونه) کلپ، قلپ، چوړک، قلف، قفل، جندره.

کولپک (kūlpák) نر.م. (ج. کولپکونه) کلپک، بلوټ، لټ، کلفک، قلفک، قفلک.

کولپکی (kūlpәkáy) نر.م. هغه لستونی چې خوله ولري، کف لرونکی لستونی.

کولپول (kūlpawә́l) مص. مت. کولپ کول، قلف یا قفل کول: ۱) بندي کول؛ ۲) خوندي کول.

کولپي (kūlpí) ښځ. م. ج. ۱) یو ډول ګنډون دی؛ ۲) ص. نب. نر. ښځ. م. هغه څه چې قیدېږي، کولپي ستن: و ګ. کنجکی(۱) ۱).

کولپی (kūlpáy) ښځ. م ۱) کولپی، کاشین، قولپي، کتوې غوندې خاورین لوښی دی؛ ۲) سر ترلی لوښی چې هرڅه په کې خوندي وي.

کولپېدل (kūlpedә́l) مص. ل. قلف (قفل) کېدل؛ ۱) ترل کېدل؛ ۲) بندي کېدل؛ ۳ خوندي کېدل.

کولپي ستن (kūlpístan) ښځ. م و ګ. کنجکی(۱) ۱).

کولتور (kūltur) نر. م. (ج. کولتورونه) کلتور، کلچر؛ ۱) دود، دستور، آداب او تاسیسات؛ ۲) ثقافت، فرهنګ؛ ۳) تمدن؛ ٤) تهذیب.

کولتوري (kūlturí) ص. نب. نر. ښځ. م. ج. د کولتور، د کلچر، د فرهنګ، دودیز، مدني، ثقافتي،، تهذیبي.

کولچه (kūlčá) ښځ. م. (ج. کولچې) ۱) ټیکلی؛ ۲) یو ډول خواږه یا مالګین خواږه دي؛ ۳) ښځ. م. تاغمه، داغمه، تغمه.

کولچه پخوونکی (kūlčapaxawū́nkay) نر. م. کلچه پز، څوک چې کولچې، کیکونه پخوي.

کولر (kolar) نر. م. سړوونی؛ ۱) یوه آله یا کانتېنر دی چې شیان یخوي یا یې یخ ساتي؛ ۲) هر شی چې سړونګ کوي؛ ۳) فریج، یخچال.

کولرا (kolára) ښځ. م. و ګ. کالرا.

کولسټرول (kūlıstról) جن. کلیسټرول، مومي ما ده ده چې له غوړو سره بدن ته ننوځي او د صفرا په مرسته په وینو کې جذبېږي.

کولک (kolák) نر. م. ۱) وتګی، دریڅه، روزان؛ ۲) سترغلی، د سترګو کاسه.

کولکسیون (kūleksyū́n) نر. م. جونګ، مجموعه، اجتماع؛ سره راغونډ شوي شیان، لکه د پوستي ټکسو.

کولګی (kūlgáy) ښځ. م. یو ډول خوندور بوټی دی چې وړې داني اونرۍ ډنډر لري.

کولمه (kūlmá) ښځ. م. (ج. کولمې) د انسان او حیوان په نس کې اوږده پیپونه دي چې خواړه له معدې څخه هغو ته داخلېږي.

کولن (kūlә́n) نر. م. ۱) تن، و ګ سپړنی؛ ۳) بیا. قولون، د بدن کولمه ده، د پنډو کولمو یو برخه.

کولنډ (kolánd) نر. م. کلنډ، کولنډی، هغه لرګی چې د څاروي یا سپي په غاړه کې یې اچوي.

کولنګي (kulangí) ص. نب. کلنګي، قلنګي؛ اصیل (چرګ)، جنګي چرګ.

کولنی (kolánay) نر. م. یو ډول بوټی دی چې له ښخه یې نباتي شیدې راباسي.

کولوار (kūlwár) نر. م. د ملنګانو هغه څولۍ یا بکسه چې د ګدايي او خیرات سامان پکې ساتي.

کولول (kūlawә́l) مص. مت. ۱) رغړول، تولول؛ ۲) تووړل، تراشل؛ ۳) څمکه ایشول (لکه د سرکې په وسیله).

کولولو (kūlūlū́) نر. م. د مېږ شیطان، شیطان خوټ، د شګو شیطان، یوه خړه کوچنۍ حشره ده چې په میده شګو کې اوسي.

کولولی (kūlawә́lay) نر. م. ۱) رغړولی، تیلولی؛ ۲) تووړل شوی؛ ۳) څمکه ایشولی.

کولون (kūlúm) نر. م. و ګ. کولن.

کولونټه (klonṭá) ښځ. م. د لومې (دام) اضافه برخه، د لومې د تناو سر.

کوله(۱) (kawlá) ښځ. م. (ج. کولې) نلی، توقه، قولته، د کارتوس تولی.

کوله [۲] (kawála) ښځ.م. پخل، پخنه، سرأی، د درمند د دلې ګېډۍ پرانستنه او د غوایانو پښو ته د مېده کولو لپاره د هغې اچونه.

کوله [۳] (kūlá) ښځ.م. (ج. کولې) ډولۍ، غرانګه، د سپې یو ځانګړی اوږد اواز؛ ۲) د ډبرو سکرو ډول.

کوله [۴] (kūwalá) ښځ.م. د ختو نغرۍ چې د فلزي انګیټۍ په څېر جوړ شوی وي.

کولا (kolá) ښځ.م. د ډبرو سکاره، ذغال سنګ.

کوله بوله (kólabóla) ښځ.م. د خواخوږۍ او غمخورۍ یوه کلیمه ده.

کولۍ (kwaláy) ښځ.م. د غره نرۍ لاره چې پېچومي او پاتکي ولري.

کولی [۱] (koláy) نر.م. کودلی، کوکی، اوسپنیزه آله چې د اوږو اغېړلو لوښي پرې پاکوي.

کولی [۲] (kūláy) نر.م. کندو، خمبه، د ختو کندو چې غله په کې اچوي.

کولی [۳] (kūláy) ق. ټول، تمام، ګرد.

کولي (kawlí) نر. ښځ.م. ۱) د بدلزنو هندیانو د بقایاو یوه طایفه ده؛ ۲) پنډی، جوالي.

کولیاړ (kolyáṛ) نر.م. یو ډول غرنۍ ونه ده، پلي یې پخوي.

کولېدل (kūledə́l) مص.ل ۱) رغړېدل؛ ۲) توږل کېدل؛ ۳) ایښېدل (لکه څمکه په سر کې سره).

کولیر (kolír) نر.م ۱) زنار، طوق؛ ۲) بند، کولنډ.

کولیغه (kūliǧá) جن. د سوځېدو مواد چې په عربي یې (وقور) بولي.

کوم [۱] (kūm) ض. (ګر.) کم، کوم، یو استفهامي ضمیر دی چې د یوه شي یا سړي د ذات د تعیین د پوښتلو پر وخت استعمالېږي.

کوم [۲] (kawə́m) ف. (ګر.) د استمراري حال لپاره د متکلم مفرد صیغه ده چې د «کول» له مصدره جوړېږي.

کوما (komá) ښځ.م. بېهوښي، بېحالي، په ځان د نه پوهېدو یو عمیق حالت دی.

کوماچ (kūmáč) جن. ۱) هغه غنم چې نوې یې داني نیولې وي؛ ۲) ګورماچ، یو ډول خواږه دي؛ ۳) نر.م. د پتیرې ډوډۍ لوی کنډک یا کتره؛ ۴) څڅېدلې ډوډۍ.

کوماله (kūmā́la) ښځ.م. یو ډول غرنۍ خوندور بوټی دی.

کومباړ (kūmbā́ṛ) نر.م. کولال، کلال، کمپار، د خاورینو لوښو جوړوونکی.

کومبړ (kumbə́ṛ) نر.م. کومړ، ۱) د کالیو لوی سوری؛ ۲) ټپ، زخم، لوی زخم.

کومره [۱] (kūmrá) ښځ.م. د پنبې د کار د وسایلو صندوق.

کومره [۲] (kūmará) نر.م. د اوښانو د خوراک یو ډول ګیا ده چې ګردې پاڼې لري.

کومړ (kūmə́ṛ) نر.م. و ګ. کومبړ.

کومړی (kūmṛáy) ښځ.م. ج. د یو ډول بوټي اغزن غونډاری دی.

کومک (komák) نر.م. کمک، مرسته، لاس کول، امداد کول.

کومکۍ (kūmakə́y) ښځ.م. یو ډول کوکوکوتره ده.

کومکي (komakí) ص. نب. نر. ښځ.م. (ج. کومکیان) ۱) مرستیال، مرسته کوونکی؛ ۲) په کومک اړوند.

کومل (komál) نر.م. (مو.) درووند سُر، بم سُر د تیبر په مقابل کې درووند یا بم سُر، ښکته سُر.

کومڼ (kumə́ṇ) ص. نر.م. ۱) مراوی، شیته او خوسا؛ ۲) ارام، غلی.

کومنتوب (kūmantób) نر.م. ۱) کومنتیا، کومنوالی، شیته والی؛ ۲) آراموالی، غلیتوب.

کومنول (kūmaṇawә́l) مص.مت. ۱) شیته کول، مړاوې کول؛ ۲) غلی کول، ارامول.

کومنېدل (kūmaṇedә́l) مص.ل. ۱) شیته کېدل، مړاوې کېدل؛ ۲) کرارېدل، غلی کېدل.

کومول (kūmól) نر.م. ډینګ، کمول، چغنی، لګ لګ، د اوبو یو مرغه دی چې اوږدې پښې او جګه غاړه لري او غوښه یې خوړله کېږي.

کومه (kúma) ښځ.م. بوک، بوکان، کیو، ګوپ، کوهان، د اوښ په ملا کې راوتلی ځای.

کومی (kūmáy) نر.م. ۱) و.ګ. کومه؛ ۲) له غاښو څخه تر ستوني پورې برخه؛ ۲) داور ژغورګی، نغری؛ ۳) د هر شي مرکز یا عمق.

کومېډي (kūmiḍí) ښځ.م. کمیډي؛ ۱) هره ادبي ننداره یا کمپوزیشن چې پر ویر او ماتم پای ته ورسېږي؛ ۲) خندوونکې یا خوشالوونکې پېښه.

کومیک (k(o,u)mík) نر.م.ج. و.ګ. کمیک.

کون (kawn) نر.م. ۱) هستي، د وجود عالم؛ ۲) نړۍ، جهان؛ ۳) موجودوالی، هستوالی.

کونات (kūnát) نر.م ۱) دکوزې ښخ؛ ۲) کونک، د هګۍ ښخ.

کوناټور (kawnāṭawә́r) ص.نر.م. ۱) سومباټور، د غټو کوناټیو خاوند؛ ۲) مج. بې غیرته.

کوناټی (kūnāṭáy) نر.م. (ج. کوناټي) د انسان د ورنونو او ملا تر منځ پسته او راوتلې برخه.

کوناری (kūnāráy) نر.م. (ج. کوناري) قصاب.

کوناستی (kūnāstáy) ښځ.م. د کوچنیانو یو ډول بازو لرونکې څوکۍ ده.

کوناستی (kūnāstáy) نر.م. ۱) د کوچني لومړۍ کښېناستنه؛ ۲) د ناروغ لومړنۍ کښېناستنه.

کوناغ (konā́ğ) نر.م. کتغ، ننګولی، نګولی.

کونتاله (kūnatālá) ښځ.م. شنه لښته چې سر یې مات شوی وي.

کونتی (kūntáy) ص.نر.م. ۱) کونتی، راکوږ؛ ۲) هغه دېوال چې ډډ شوی وي.

کونټی (konṭáy) ښځ.م. ۱) کږه سری لرګی؛ ۲) کږه سرې امسا (لکړه).

کونج (k(wa,o)nj) نر.م. کنج، ګوټ.

کونجاړه (kūnjāṛá) جن. کنجاړه، خنجاړ، کل، هغه مواد چې له پنبه دانې او شړشمو څخه پاتې او تېل ځنې ویستل شي.

کونجت (kunjә́t) جن و.ګ. کونځله.

کونجری (kūnjәráy) نر.م. کنبیده، نقش و نګار، په دېوال کې نقاشي شوی.

کونجړ (kūnjáṛ) نر.م. سابه خرڅوونکی، د شنو خرڅوونکی.

کونجک (kūnjā́k) نر.م. ۱) کنجک، کنجکی، د کونج مصغر؛ ۲) ګوټ، کونج.

کونجکه (kwánjәká) ښځ.م. کنجکه، یو ډول مړۍ ده چې د کوچنیانو په غاړو اچول کېږي.

کونجلغ (kūnjlә́ğ) ص.نر.م. ۱) منجیله، ګونجه شوی، ګونځه شوی؛ ۲) تونډ مونډ، کونجغکه، سوټ بوټ.

کونجي (kunjí) ښځ.م. کنجي، چابي، کیلي.

کونجی (kūnjáy) ښځ.م. ۱) یو ډول ډبره ده چې د ژرندې پل ځنې جوړوي؛ ۲) د اوبه چښلو خاورین لوښی؛ ۳) ص.نر.م. کړوپ؛ ٤) ډېر بوډا، ډېر زوړ.

کونجۍ (kūnjә́y) ښځ.م. څرخي، ګونجۍ، د سپنسو کلاوه، د تارونو کلوله.

کونجیتې (konjә́te) جن. و.ګ. کونځله

کونځله (konǰála) ښځ.م.ج (ج. کونځلې) کونجدې، کونجتي، کونجنت، کنجد، یوه گیاه ده چې دانې یې ٦٠٪ غوړي لري.

کونځی (kowncáy) ښځ.م. و گ. کوځی.

کوندازه (kūndā́za) ښځ.م. پیاله، کنداره، د چایو او اوبو څښلو لوښی.

کونداغ (kwándāǧ) نر.م. کنداغ، قنداغ، د ټوپک یا ماشیندار لرگینه برخه چې له سینې سره لګول کېږي.

کوندروزی (kūndrū́zay) نر.م. ۱) مرچک، سره مرچک؛ ۲) جوع البقر؛ یو ډول ناروغي ده چې لوږه پکې ډېره وي.

کوندروکی (kūndrúkay) نر.م. وړوکی دسترخان، کوچنی دسترخان.

کوندری (kūndráy) نر.م. ۱) دسترخوان؛ ۲) د برستنې مخ؛ ۳) ښکلې بوجگۍ چې ښځینې د ناوې کورته خونی په کې وړي؛ ٤) ژورغالی.

کوندرېزی (kūndrézay) نر.م. درېندی، د پسونو یوه ناروغي ده.

کوندس (kūndás) نر.م. گل کند، گل قند.

کوندوړی (kūndūṛáy) نر.م. کنده، ژوره، ډوغل، غوچوړی.

کونده (kūndá) ښځ.م. (ج. کوندې) ۱) کنده، غټ لرگی دی چې د ښوې غشی، موټانې او سسپار یا پال پکې کلکېږي؛ ۲) درد او تکلیف له منځه تلنه؛ ۳) د رسیدونو، بیلونو، ټکسونو او... د پاڼو پاتې شوې برخه.

کوندی (kūnday) نر.م. ۱) د مچنوغزې پړی؛ ۲) له ډېره درده پرله رغښتل؛ ۲) هغه پړی چې د غوندې خوله پرې تړي.

کوندي (kūndí) ښځ.م. پهوړی یا سرپښو سره د زرینې او سوچه خولی پاکونه.

کونډ[1] (kwánḍ) نر.م. روزمانه، د مېږو او وزو د لنگېدو وخت.

کونډ[2] (kwánḍ) ص.نر.م. ۱) هغه سړی چې ښځه یې مړه وي؛ ۲) دغره څوکه؛ ۳) حیض.

کونډا (kūnḍā́) ښځ.م. تغاره، تغار، لویه خاورینه تغاره.

کونډاله (kūnḍālá) ښځ.م. ۱) کوکنۍ، گلدانی؛ ۲) د بنگو سولولو لوښی؛ ۲) ماته لښته.

کونډتوب (kwánḍtob) نر.م. کونډوالی، کونډتیا، هغه حالت چې د سړي ښځه مړه او د ښځې مېړه مړ وي.

کونډتون (kūnḍtūn) نر.م. کونتون، هغه ښځه چې د مېړه تر مرگ وروسته بل مېړه نه کوي.

کونډغالی (kwánḍǧālay) نر.م. ۱) کوټځه، کوډله؛ ۲) د غریبۍ وړه کوټه؛ ۳) په غره کې د پسونو او مېږو موقتي ځای چې تش وي.

کونډکي (kūnḍáki) ښځ.ج ۱) کونډیاري، د ونو لاندې خځلې؛ ۲) لنډ وینښته، لنډ وېښتان.

کونډکی (kūnḍakáy) ص. ښځ.م. غونډکی، تنډکی، وړه او غونډه منډه ښځه.

کونډلژغ (kūnḍalžáǧ) نر.م. زغلنډی، ژغنډی، دجغ دوه لرگي چې د غوبې غاړه په کې وي.

کونډلی (kūnḍaláy) ښځ.م. کرهډ، کونډی، مرکونډی، یو ډول اغزن بوټی دی.

کونډوکی (kunḍūkay) نر.م. و گ. کونډکی.

کونډول (kūnḍawál) مص.مت. ۱) لومړی ځل په بغرۍ کې د شولو ټکول؛ ۲) د سړي ښځه وژل یا د ښځې مېړه وژل.

کونډوه (kunḍáwa) ښځ.م. دسترخوان، دسترخان.

کونډه⁽¹⁾ (kūnḍa) ص. ښځ. م (ج. کونډې) هغه ښځه چې مېړه يې مړ وي.
کونډه⁽²⁾ (kondá) ښځ. م. ۱) روپۍ ته چې وړه کړی ورا چوله کېږي؛ ۲) دزنځير کړی یا حلقه؛ ۳) دځيګر مرغېږي ٤) کنده، سرچينه؛ ٥) د کب نيولو چنګک.
کونډی (kwánḍay) ص. نر. م ۱) الند؛ ۲) کلی، کندا، بې ښکرو؛ ۳) پاتي، مغلوب؛ ٤) مونډه، بونډی، هغه ونه چې يوازې ستيه يې پاتې وي.
کونډۍ⁽¹⁾ (kondáy) ښځ. م. ۱) د لرګي وړوکې کاسه؛ ۲) د کوناتي د پاسه هډوکی.
کونډۍ⁽²⁾ (kūnḍáy) ښځ. م. ۱) وګ. کونډلی؛ ۲) د لاس يو پسول دی.
کونډۍ کول (kūnḍaykawál) مص. مت ۱) کوندی کول، پېچل، تاوول؛ ۲) کړشپ کول.
کونډياري (kūnḍyári) ښځ. م.. وګ. کونډکی.
کونډېدل (kundedal) مص. ل. ۱) بې مېړه کېدل؛ ۲) ښځه يې مړه کېدل.
کونړۍ (kūnəráy) ښځ. م. ۱) کتوه، کتو، کتوی، دمستو کتوه؛ ۲) په تأنيثي صفت سره کونړ ته منسوبه.
کونستر (konastə́r) نر. م. وګ. کنستر.
کونسترکی (konastárkay) نر. م. هغه توکر چې د کوچنې له کوناتيو او پښو څخه راچاپېرېږي.
کونسټ⁽¹⁾ (k(wa,o)nsáṭ) نر. م. ۱) په ايره خول کې پخه شوې ډوډۍ؛ ۲) ببخ، وبخ؛ ۳) کونسټه د ونې ستيه يا ببخ.
کونسټ⁽²⁾ (kwansáṭ) ص. نر. م. شل، ګوډ، شا، وشوټ، شيل.
کونسټه (kwansáṭa) ښځ. م. کونسټ؛ ۱) ستيه، ببخ؛ ۲) مج. د زيات قدرت خاوند.

کونسل (konsíl) نر. م. قونسل، قنسل، قونصل؛ هغه استازی چې د يوه پردي هېواد په يوه ښارکې د خپل هېواد او د هغه د ښاريانود حقوقي او اقتصادي ګټو ممثل او ساتندوی وي.
کونسلګري (konsalgarí) ښځ. م. کونسل خونه، قنسلګري، د کونسل رسمي دفتر.
کونسوی (konasə́way) ص. نر. م. وګ. کونه سوی، ببخ سوځېدلی، وبخ سوی.
کونسۍ (kawnsáy) ښځ. م. کوڅۍ، کونڅی.
کونسيه (kawnsiyá) ښځ. م (مو.) کانسيه، کجری، ځانته يا ببل راګ نه دی، هاغه يمن کليان دی چې په مدهم يې وايي.
کونغو (kūngú) نر. م. د سوجي هډوکی، د کونه ډوب هډوکی.
کونک (kūnák) ق. ۱) اخير، پای؛ ۲) ورروستنه؛ ۳) نر. م. د انګورو دوبچه يا جويه؛ ۲) دهګۍ پچک (پچ).
کونکوری (kūnkūráy) ښځ. م. کونۍ، د خاورو وړه کټوتۍ چې په پنجره کې مارغانو ته په کې اوبه يا دانې اچوي.
کونګ⁽¹⁾ (kwáng) نر. م. ګواتې، کونګو، کونګی، يوه مرغۍ ده چې په رڼا کې څه نه ويني.
کونګ⁽²⁾ (kawáng) نر. م. وګ. کونه⁽¹⁾.
کونګاري (kūngáre) ښځ. ج. کولې، قولې، غرانګې، د سپي اوږدې نارې.
کونګچ (kūngáč) نر. م. ازانګه، انګازه، پژواک.
کونګره⁽¹⁾ (kongrá) ښځ. م. کوکره، کوکرې، د سترګو د تراخم ناروغي.
کونګره⁽²⁾ (kūngərá) ښځ. م. وګ. کنګره⁽٤⁾.
کونګری (kūngráy) نر. م. کونګرکی، کوکری، کوتری، کوترکی.

کونګړ (kūngáṛ) نر.م ۱) بنسټ، بېخ؛ ۲) پ. ک. د پښتنو یو دود دی: د چا چې اولاد نه پاتېږي، نو د خپل زوی یا لور غوږ سوری کوي او هغه ته مندری یا کړۍ وراچوي اوخیرات کوي.

کونګوتي (kūngūtí) ښځ.م. ۱) ګوته ورکول، شاغوتول؛ ۲) پېغوررونه؛ ۳) پېشاړه، تمسخر.

کونګه (kūngá) ص. نب. بېتابه، ناکاره، په کړاو اخته.

کونګی (kūngáy) نر.م.و ګ. کونګ(۱).

کونه(۱) (kawána) ښځ.م. کړنه، کونګ، عمل.

کونه(۲) (kwána) ښځ.م ۱) سوغی، سومبی، غره، مقعد؛ ۲) بېخ، وېخ، قاعده.

کونه سوی (kwanasáway) نر.م. کونسوی؛ هغه نګولی چې سوی وي یا د سوي خوند ولري.

کونه غری (kwanağáray) نر.م. دکوناتي هډوکی، د کونډۍ هډوکی.

کونه ګوته (konagóta) ښځ.م. انې بهانې، پلمه کول، ځان تېرونه.

کونی(۱) (kū́nay) نر.م ۱) د وزو او مېږو په پوستکي کې یوه حشره ده؛ ۲) مج. زیارکښه، پر کاره.

کونی(۲) (kwánay) جن. کوینی، لښبوین، کوولی.

کوني (kūní) نر.م. سوپړی، غانډو، پُشت، ډوره، مفعول.

کونی(۱) (konáy) ښځ.م ۱) صماخ، دغوږ د سوري ورستۍ برخه؛ ۲) د انډوخر په لوبه د لوبغاړي د. درېډو دایره.

کونی(۲) (kwánay) ښځ.م. ج. ۱) کاسیره، فاحشه؛ بداخلاقه ښځه ۲) هغه ښځه چې خپل مقعد دمقاربت لپاره وړاندې کوي.

کونیځی (kwanícay) نر.م. نغاړی، منجیله، هغه لوخې یا ټوټه چې ښځې يې د سر د پاسه د منګي لاندې ږدي.

کونیز (kūníz) نر.م. دومباله پور، دمبالپور، یو ډول پخوانی ټوپک دی.

کوني کاټر (kūníkāṭár) نر.م. چونګاښ، چنګاښ، کونیکبر، کنجپوړ، کنجیپوړ.

کونیکبر (kūnikábar) نر.م.ج. چونګاښ، کنجپوړ، سرطان، پنجه پاو، خرچنګ.

کونین (kawnáyn) نر.ج. د کون تثنیه، دوه جهانه، دنیا او آخرت.

کوڼ(۱) (kūṇ) ص.نر.م. (ج. کاڼه) په غوږو درونډ، چا چې د سامعې حس له لاسه ورکړی وي.

کوڼ(۲) (koṇ) نر.م. یو ډول بوټی دی.

کوڼتوب (kūṇtób) نر.م. کڼوالی، کڼتوب، کوڼتیا، کوڼوالی؛ په غوږو درونډوالی یا کڼوالی.

کوڼکی (kūṇkáy) ښځ.م. کڼکی، کړکی، ورسی.

کوڼول (kūṇawā́l) مص. مت. ۱) کڼول، کوڼ کول، په غوږو درنول؛ ۲) مج. په جګو آوازو او ځوږ سره د چا غوږونه ځورول.

کوڼی(۱) (kūṇáy) ښځ.م. ۱) د ټکي سر، د زنګانه سترګه؛ ۲) ککرۍ، کوپړۍ؛ ۳) کونکورۍ، په قفس کې د مرغیو د اوبو لوښی؛ ٤) لو. د خانې خانې لوبه، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

کوڼی(۲) (koṇáy) ښځ.م. کوټخه، جونګړه، کوډخه، د غریبۍ کور یا کوټه.

کوڼی(۳) (kawaṇáy) ښځ.م. د متک یوه خوا، د غوز یوه پله، د یوه غوز نیمه پله.

کوڼی (kū́ṇay) نر.م ۱) وینه، واینه، لرګی خوږونکی چینجی؛ ۲) ګوڼی.

کوڼېدل (kūṇedā́l) ز ګ. کڼېدل.

کوڼیک (kūṇík) نر.م. منګوره، خیځیک، کتمل.

کوواوي (kūwāwé) ص. ښځ.م. کلکه یا سخته یا کنه (ځمکه).

کووکی (kawūkay) نر.م. کوېلی، کوګیر، کفګیر.

کوولی (kowālay) نر.م. کولی؛ ۱) فلزي آله ده چې د اوړو د اخښلو (اغږل) لوښي پرې پاکوي؛ ۲) کولی، هغه ډېګ چې ښځې ونیسي.

کوونکی (kawūnkay) فا. نر.م. کړونکی، څوک چې د یوه کار یا فعل کړونکی وي.

کووېډی (kuwéday) نر.م. ۱) حدود؛ ۲) ننبه؛ ۳) څروی، شیشی، لولو، ډوری.

کوه (kōh) نر.م. دوه خوښی، دوه ښاخی لرګی چې په سرکې یې د ښېړې د راښکلو پرې وي.

کوهان (kohān) نر.م. و.ګ. کومه.

کوهړ (kūhāṛ) نر.م. سخته او کلکه متروکه.

کوه نور (kohinūr) نر.م. مشهور، تاریخي او د زیاتې ښې لرونکی الماس دی.

کوهی (kohāy) نر.م (ج. کوهي) کویی، څاه.

کوهیل (kohīl) نر.م. کوهیله، کویل؛ ۱) توره ترکه، ډانګ لکۍ؛ ۲) د یو ډول مرغه نوم دی.

کوی[1] (kāway) نر.م. ۱) ننکی، چیچک، یوه بده پوري کېدونکي ناروغي ده؛ ۲) ف. کوای، کولای، کولی.

کوی[2] (kuay) نر.م. تخمور، تخور، کاه، کهه، خارښت، تخمار.

کوی[3] (koy) جن. کوینی، کویلی، د ډېګ پاتې شوې برخه.

کویان (koyān) نر.م. هغه حالت چې غوا لنګوان ته نږدې شي؛ غولانځه یې غټه شي او ...

کوېډل (kawedāl) مص. ل. ۱) زګېروی کول، فریاد کول؛ ۲) د سپي غپېدل.

کوېدن (kwedān) نر.م. کوزده، کوژده، ځوني اچونه.

کوېدی (kwedāy) نر.م. کهار، هغه سړی چې ناوې د مېړه کره بیایي.

کوېزه (kwīza) ښځ.م. ۱) کوازه، هغه د رول شوی لرګی چې ختګر پرې درېږي؛ ۲) غټ لرګی چې پر اوږو له پاسه د درانو شیانو د انتقال لپاره ایښودل کېږي.

کوېږه (kawēẓa) ښځ.م. یوه سپینه غرنۍ ونه ده چې پاڼې یې د ښونه د ونې په څېر دي.

کوېښ (kwiṣ) نر.م. ۱) لیک، خط؛ ۲) لیکنه، تحریر.

کوېښل (kwiṣal) مص. مت. کښل، لیکل، ښکل، تحریر کول.

کویل (koyāl) مص. مت. ۱) پاکول؛ ۲) نر.م. ګوټ، ګوټک؛ ۳) کوهیل، کوېله، یو مرغه دی چې اوږده لکۍ لري؛ ٤) مص. مت. کینل، کنل، توږل، (کویی) هم د دې ریښې څخه دی.

کوېلی (kwélay) نر.م. ۱) کوینی، کوولی، کونی، کنستر، کونسوی؛ ۲) کفګیر، کوګیر.

کویلې (koyāle) ښځ.م. ژړا، فریاد.

کوین[1] (kawyīn) نر.م. ۱) کولنګ، کینتری؛ ۲) میتی، تسکوره.

کوین[2] (kūyīn) نر.م. په ښځینو پښتني سیمو کې نکاح ته وایي.

کوینی (kwēnay) نر.م. و.ګ. کوېلی۱.

کویه (kūyā) ښځ.م. پوپه، بزه، پیه، اوېزی، یوه حشره ده چې وړین کالي خوري.

کویی (kwyāy) نر.م. (ج. کویان) و.ګ. کوهی.

کویېلی (koyēlay) نر.م. کوکی، کوګیر، کفګیر، کووکی، کوېلی.

کـه (ka) ف. ۱) کړ، کاوه، د مفرد او جمع غایب لپاره د استمراري ماضي صیغه ده؛ ۲) کړه، کوه؛ مفرد مخاطب ته د کولو امر دی.

کهار (kahā́r) نر.م ۱) سورتور ښخن آس چې زنګونه یې تور وي؛ ۲) کورنۍ میتیابې؛ ۳) کویدی؛ هغه شوک چې له ناوې سره د پلار له کوره د زوم کور ته ځي؛ ٤) هغه سړی چې د ناوې سامان راټولوي او د زوم کره یې وړي؛ ۵) ص. نر.م. ج. سکاڼ، غنم رنګی.

کهاره (kahārá) ښځ.م. و ګ. کواره.

کهاړه (kahā́ṛa) ښځ.م. ۱) نغوری، کونیځی، منجیله؛ ۲) موخه، هدف، نښه، نښکه، تکی.

کهال (kahā́l) ص. نر.م.ج. کهاله؛ ۱) لټ، تمبل؛ ۲) کمزوری، ضعیف.

کهالول (kahālawә́l) مص. مت. ۱) لټول، لټ کول، سستول؛ ۲) کمزوری کول، ضعیفول.

کهالي (kahā́li) ښځ.م. ۱) لټي، سستي، تمبلي؛ کهالي کښل، غځوونې کول، ستړیا کښل؛ ۲) کمزوري.

کهالېدل (kahāledә́l) مص. ل. ۱) لټېدل، لټ کېدل، سستېدل؛ ۲) ضعیفېدل.

کهربا (kahrūbā́) ښځ.م. اکربه، خس او خاشه راښکونکې تيږه.

کهړکی (kahṛkā́y) ښځ.م. د سترګو کولک، د سترګې شا و خوا ژور ځای.

کهښت (kahā́ṣt) نر.م. خارښت، کاه، کاهښت.

کهکشان (káhkašā́n) نر.م. اسمان لاره، دلدل لاره، مجره، په آسمان کې ورېځې غوندې کرښه ده چې له ملیونو ستورو څخه جوړ شوې ده.

کهنګه (kahánga) ص. ښځ.م. ترنګه، ګنګه، دنګه، جګه، د پېغلې یو صفت دی.

کهنه (kahā́na) ښځ. م. ظریفیت، ګنجایش.

کهول[1] (kahól) نر.م. ۱) کور؛ ۲) کورنۍ، ټبر، خاندان، د کورنۍ د غړیو مجموعه ده.

کهول[2] (kahawә́l) مص. مت. قی وهلو ته اړ کول، خوا ور ګرځول.

کهه (kahá) ښځ.م. ۱) قی، کانګې؛ ۲) خارښت.

کهې (kahә́y) ښځ.م. ج. ۱) کښې، کیږ، کیږي، د تېښې په څېر یوه آله ده؛ ۲) د ژرندې د پل تیر.

کهی (kaháy) نر.م. ۱) کجاوه، د لښتو او ښو پټم چې اوښ پرې بندېږي؛ ۲) یو ډول ځنګلي نبات دی؛ ۳) ص. نر.م. ډنګر، لغړ؛ ٤) نر.م. خندق؛ ۵) سکره، د مزري بوټی.

کهېدل (kahedә́l) مص. ل. ۱) ډنګرېدل، خوارېدل؛ ۲) خواګرځېدل، په استفراق کښېوتل.

کهین (kahín) ص. نر.م.ج ۱) د کرکې وړ، منفور؛ ۲) پند، ډبل.

کې (ke) اد. کښې.

کیاڅه (kayā̌ǰá) ص. نب. مراوی، زموّل، شیته، جینګ، شوته.

کیاری (kyārә́y) ښځ.م. پټی، ځمکه.

کیازه (kayā́za) ښځ.م. ۱) وښ، ګیازه، د څارویو د خولې لاړې، نارې؛ ۲) مج. د انسان د خولې لاړې.

کې ایستل (keistә́l) مص. مت. ۱) کېباسل، کښېښستل، اخته کول؛ ۲) کار پیل کول.

کېبر (kebā́r) نر.م. ښاخې، سکو، دوه ښاخه، د بوسو بادولو آله.

کېبل (kebә́l) نر.م. (ج. کېبلونه) ۱) پلن او پند سیم؛ ۲) پلن او پند واښ؛ ۳) د کښتی پړی.

کېت (ket) نر.م. دین، کېش، ایین.

کیته (kíta) ص. ښځ.م. وازه، خلاصه، ویته، د خولې یو صفت دی.

کېټ (keṭ) نر.م. شهرازه؛ ۱) هغه دېوال چې د کلا د ورهٔ له مخې څخه راتاوېږي؛ ۲) تر کلا چاپېره دېوالونه.

کېټلی (keṭalə́y) ښځ.م. مرغانچه، د چرګو او چرګانو کوټنی.

کېج (kej) ص.نر.م. ۱) کېږ، قېج، کلک، هغه سابه چې کلک شي او له خوراکه وځي؛ ۲) نر.م. هغه پېړی چې کلک غبنتل شوی وي.

کېجلی (kejə́lay) نر.م ۱) اسي، بخیل، ممسک، شوم؛ ۲) بد چلنده.

کېجم (kejə́m) نر.م. شاګوری، نمله، هغه لمڅی چې د آس د زین لاندې اچول کېږي.

کېچ (keč) نر.م. د خامتا (بیستی) په څېر یو ډول اوبدل شوی څادر.

کېچټ (kečə́ṭ) ص. نر.م. د لږ عمر، کم عمره، کم سنه، د لږ عمر خاوند.

کیچړی (kičṛáy) جن. و ګ. کچړی.

کیچیړي (kíčaṛi) جن. چکړ، چکړې، چقړې، ختې.

کیچي (kicáy) ص.نر.م. وړوکی، کمکی، کوچنی.

کېڅ (kec) نر.م. ډوری، قبر، ګور، مړیستون.

کېڅکنی (keckə́nay) نر.م.ص. قبر ایستونکی، ګور کنونکی، قبرکن.

کېڅی (kecə́y) ښځ.م. ۱) ډوبګی، کسبت، د نایانو د سامان کڅوړه؛ ۲) کڅوړه، کیسه.

کیخکه (kíxaká) ښځ.م. کوشتوری، هغه هندوانه چې تر نورو وروسته پخه شي.

کیخه (kíxa) ښځ.م. خرماشی، خرمیاسی، خرنګې غوماشه.

کیخی (kíxay) نر.م. کخی، کوخک، کوخی، واړه سپین چینجي چې په مقعد کې پیدا کېږي.

کېداره (kedārá) ښځ.م. (مو.) کېدارا، کېدار، د دیپک راګ یوه اوډوراګني ده.

کېدای (kedā́y) ف. کېدلای، کېدی، کېدلی، د فعل د امکاني حالت څرګندوونکې کلیمه ده.

کېدل (kedə́l) مص.ل. ۱) شول، واقع کېدل؛ ۲) موجودېدل، موندل کېدل؛ ۳) زېږېدل.

کېدونی (kedúnay) نر.م. شوونی، د کېدلو وړ چاره یا شی.

کېده (kedə́) نر.ج. ۱) شول، شوه؛ ۲) نر.م. زېږېده؛ ۳) ف. کېدنګ، ترسره کېده.

کېدئ (keday) ف. کېده، (اجزاء، وقوع).

کیر (kir) جن. کهیر، نری شیدو وریجې.

کیرانه (kirāṇá) ښځ.م. پرچون شیان، پرچون مال.

کېرته (kertá) ښځ.م. د ګندنې په څېر یوه ګیاه ده چې پاڼې یې کلکې او تېرې دي.

کیړړی (kirṛáy) نر.م. چینچار، کرېړی، کرړی؛ یوه حشره ده چې جامه وهي.

کېرغه (kerǧá) ښځ.م. یو بوټی دی چې سپین ګل کوي او ښېخ یې نری وي.

کیرکیرک (kirkirák) نر.م. کب خورکه، یوه مرغۍ ده چې خوراک یې کب دی.

کېرنډی (keranḍáy) ښځ.م. تیبچه، کرکری، یوه آله ده چې د مرز په څېر اوازونه تېرې وباسي.

کېره (kéra) ښځ.م. یوه ونه ده چې سرې سرې دانې کوي او پاڼې نه لري.

کېری (kerā́y) نر.م. څوک چې دسیند له شګو زر بېلوي.

کېړۍ (keŕáy) ښځ.م. ۱) دځرخ او ارابې غاړه؛ ۲) هغه غلبېل یا ناوه چې شګه او زر سره بېلوي د شګو د زرو چاڼوونکی غلبېل.

کیري توب (kiritób) نر.م. له شګو څخه د زرو ایستلو (استخراج) کسب.

کېړ (keṛ) نر.م. (ج. کېړونه) ۱) شپول، پنډ غالی؛ ۲) وېره، اړه؛ ۳) منډاوو، غابنور؛ ٤) فرشي دروازه او کړکی؛ ٥) کنار، چیل، لین.

کیړکیچو (kiṛkičo) ښځ.م. ۱) تړتړی، تتله؛ ۲) سست، لړزانده، بې ثباته.

کېړه (keṛá) ښځ.م. ۱) کړېکی، کوته ډوله کندو چې له کړکو او لښتو څخه جوړ شوی وي؛ ۲) پېکل، چچکی؛ ۳) پولکی، دوه ښاخی مېښ چې پال پرې په کونده کې ټینګوي.

کېړه ګۍ (keṛagáy) ښځ.م. اوار دایروي لوښی چې له لښتو څخه جوړېږي.

کېړۍ (keṛəy) ښځ.م.ج. څپلی، هغه څپلی چې له څرمنې او منځ څخه جوړېږي.

کېږ (kež) ص. نر.م. و.ګ. کیبج۱).

کېز (kiẓ) نر.م. نازل شوی، اوربدلی، کښی، کیښ.

کېږدل (keẓdə́l) مص. مت. ایښوول، کېښوول، کېښودل.

کېږدۍ (keẓdáy) ښځ. م. ج. و.ګ. کږدی.

کېږلی (keẓaláy) نر.م ۱) کړلی، رتلی؛ ۲) ذلیل، حقیر.

کېږه (kéẓa) ص. ښځ.م. وتره، وتره څمکه، اړولو ته برابره څمکه.

کېس (kes) نر.م. پت، آب، عزت، ابرو.

کیسر (kaysár) ص. نر.م. قیصر؛ ۱) تود سوړ؛ ۲) هغه باروړونکی څاروی چې خوله یې د هوا له امله وچه شي او بیا ناروغه شي.

کیسه(۱) (kisá) ښځ.م. (ج. کیسې) ۱) قصه، نکل، مواسه، ناول، داستان؛ ۲) له بدن څخه د خیرې پاکولو وړه کڅوړه چې لاس ته اغوستل کېږي؛ ۳) (بیا.) کڅوړه، خریطه، سیستې، په نباتاتو او ژویو کې هر کڅوړه ډوله جوړښت؛ ۲) جیب.

کېسه(۱) (kesá) ښځ.م. ۱) کودالی، کهی، کښی؛ ۲) کېله، یو خوږه مېوه ده.

کیسه بر (kisabúr) ص. نر.م. ګنډکپ، ګټکپ، څوک چې جېبونه وهي.

کیسۍ (kisáy) ښځ.م.ج. آړه، اړې، کسی، اړونه، لغز، چیستان.

کېسۍ (kesáy) ښځ.م. و.ګ. کېڅۍ.

کیسي (kaysí) نرم. ج. قیسي، خورماني، یو ډول زردالو دی، رنګ یې سپین او څه سوروالی لري.

کېش (keš) نر.م. (ج. کېشونه) ۱) کېچ، یو ډول سپښسین څادر دی؛ ۲) دین، مذهب؛ ۳) ګروهه، عقیده؛ ٤) ایین؛ ٥) لاره.

کیش (kiš) صوت. نر.م. کیشه، کشې، کیشې، د چرګ او مرغیو د شړلو اواز.

کیشپ (kišə́p) نر.م (ج. کیشپان) کشپ، کیشو، کاسه ګرپ، شمشتی، میچنی، شوتتی.

کیشک (kišə́k) نر.م ۱) څار او تعقیب؛ ۲) پېره داري.

کیشکارل (kiškārə́l) مص. مت. ښکارل، کشکارل ورتوکول، سپی توکول.

کیشکره (kiškára) ښځ.م. ۱) کاغی غوندې یوه خړه مرغی ده؛ ۲) کاغی، کګیړکه، عکک؛ ۳) یوه مرغی ده، په دري کې یې خبرک بولي.

کیش کیش (kiškiš) صوت. نر.م. د مرغیو او چرګانو د شړلو اواز.

کیشور (kišór) نر.م. یو ډول ویښته لرونکی او پټ لرونکی چینجی دی.

کښت (keṣt) نر.م. ټینګلر، مقاومت.

کیښکري (kiṣkarí) نر.ج. ۱) زړی، خخوزی؛ ۲) چزغولی، زړبوکی، ځغغولی.

کښکل (keṣkál) مص.مت.و ګ. کښېکښل

کښودل (keṣodál) مص.مت. کښېښول، ایښودل، ایښوول.

کیښه (kiṣá) ښځ.م. ښیښه، هینداره، آئینه، شیشه.

کیښی (kiṣáy) ص.نر.م. خصي.

کیغاچ (kiğác) نر.م. ۱) قیغاچ، نامستقیم، کوږ، دځمکې ییوې کولو داسې طرز چې له یوه کونج نه تر بل کونج پورې کار وشي؛ ۲) مج. اړي کوونکی، حاسد، مخالف.

کیف (kayf) نر.م. ۱) د کمیت مقابل، کیفیت؛ ۲) خوند، لذت، خوښي؛ ۳) نشه، مستي.

کیفر (kayfár) نر.م. سزا، جزا، مکافات، د ښو او بدو بدله.

کیفي (kayfí) ص.نب.نر.ښځ.م.ج. دکمي مقابل؛ ۱) ماهیتي، ماهیوي، کیفیت ته منسوب؛ ۲) کیف لرونکی.

کیفیت (kayfiyát) نر.م. ۱) څرنګوالی، د یوه شي صفت، حالت، او څنګه والی؛ ۲) کیف.

کیفیتي (kayfyatí) نر.ښځ.م ۱) دکیفیت، کیفي؛ ۲) جنجالي، کیفیت لرونکی.

کېک (kek) نر.م. (ج. کېکونه) (پخ.) یو ډول خواږه دي.

کیکار (kikár) جن. ۱) ککر، ګبین، شات؛ ۲) ډومبکی.

کیکته (kikáta) ښځ.م. یو ډول لڼه ده.

کېکټس (kektás) نر.م. کاکټوس؛ و ګ. زقوم.

کیکر (kikár) نر.م ۱) یوه ونه ده چې پاڼې یې ځیږې دي؛ ۲) یو ډول ښکلی کورنی چرګ دی.

کیکوړی (kikóṛay) نر.م. ۱) ککوړی، کوچنی ډوډی، وړه ډوډۍ؛ ۲) و ګ. ریکاټ.

کیل (kil) نر.م. (ج. کیلونه) سیړ، کیله، کرک، د ییوې کرښه.

کېل (kel) نر.م. ۱) راز، نیاز؛ ۲) لوبه، مشغولا.

کېلک (kelák) نر.م. ۱) پښندي، ځولانه، د آس د پښې پړی؛ ۲) د تېکي تسمه.

کیلک (kilák) نر.م. کیلیک، ژغنډی، جغلنډی، ژغونډی، زغلنډی، ځغلنډی، جغنډی.

کېلو (k(i,e)ló) ت.ت. یو ترندتوک دی چې په میټریک سیستم کې کارېږي او د «یو زر» مانا لري، لکه دکیلوګرام، کیلوواټ....په کلیمو کې.

کېلوګرام (k(e,i)lográm) نر.م. د کتلې او زن یو واحد دی چې له زرو ګرامو سره مساوي دی.

کېلول (kelawál) مص.مت. ۱) د حبوباتو سرسر کول؛ ۲) د غلې او حبوبو څپ وهل.

کېلومتر (kelomítar) نر.م. کیلومېټر؛ د واټن یا طول یو واحد دی چې له ۱۰۰۰ مترو سره مساوي کېږي.

کېلوواټ (kelowát) نر.م. کېله واټ، د برقي قوې یو واحد دی چې له ۱۰۰۰ واټو سره مساوي کېږي.

کیله (kíla) ښځ.م. ۱) و ګ. کیل؛ ۲) د کښت هغه ځمکه چې نژدې ۴۰ جریبه کېږي.

کېله (kelá) ښځ.م. ۱) یو ډول خوږه مېوه ده؛ ۲) چونی، کلکه او مضبوطه نظامي کلا.

کېلی (keláy) نر.م. مېخک، د ږنځیر، مېخ، د پښې په پوټکي کې کلک ځای.

کېمپ (kemp) نر.م. (ج. کېمپونه) و گ. کمپ.

کیمخ (kimux) نر.م. کیمخت، ساغري څرمن، تنجه څرمن، يو ډول پخه او دانه داره څرمنه.

کیمخت (kimuxt) نر.م. و گ. کیمخ.

کېمره (kemrá) ښځ.م (ج. کیمرې) کامره، کمره، يوه اله ده چې انځورونه پرې اخیستل کېږي.

کېمنډل (kemandál) مص.مت.و گ. کښېمنډل.

کېمه (kemá) ښځ.م. دبه، د تورو تېلو لوښی چې له څرمنې څخه جوړ شوی وي، له کانی څخه تېل پرې را اخیستل کېږي او په نورو لوښو کې اچول کېږي.

کېمیا (kemyá) ښځ.م. ۱) کیمیا، شیمي، هغه پوهنه چې د مادې له ترکیب، جوړښت، خواصو او تعاملاتو څخه غږېږي؛ ۲) ګډون، اختلاط.

کېمیابوټی (kemyābúṭay) نر.م. ۱) دکېمیا بوټی؛ ۲) د ناویاته والي کنایه.

کېمیاپوه (kemyāpóh) ص. نب. نر.م. کېمسټ، د کېمیا متخصص، درمل جوړوونکی، کېمیاګر.

کېمیاګر (kemyāgár) نر.م ۱) اېلکمیسټ، هغه څوک چې د سرو زرو لټون او دارزانو فلزاتو څخه یې د طلا د جوړولو په لاره کې خپل ژوند وقف کړی وي؛ ۲) کېمیا پوه.

کېمیاوي (kemyāwí) ص. نب. نر. ښځ.م. کېمیکل: ۱) په کېمیا اړوند؛ ۲) نر.م. ښځ.م. جن. هره هغه ماده چې د یوې کېمیایي عملیې په وسیله لاس ته راغلې وي یا په داسې عملیه کې کارېږي.

کین (kin) نر.م. کینه، بغض، خیل، حسد.

کېناستل (kenāstál) مص.ل. کښېناستل، کښېنستل.

کېناستون (kenāstún) نر.م. کېناستنه، ناسته، کښېنستنه، کښېناستنه.

کېناوه (kenāwá) ف. کښېناوه، کښېنوه.

کیندل (kindál) مص.مت. کینل، کندل، کنودل، کنستل.

کینډۍ (kinḍáy) ښځ.م. قالب، چوکاټ.

کینکه (kināka) ښځ.م. کنه، کنیې، د سپږې تخم او بچی.

کینګارې (kingári) ښځ.ج. و گ. کونګارې.

کینګرۍ (kingráy) ښځ.م. کاږ، کربړ، میده کاڼي، جغل.

کینل (kinál) مص. مت. کیندل، کنستل، کنودل کندل.

کینودی (kinóday) نر.م. سورنګ، سرنګ، اوږد نقب.

کېنول (kenawál) مص. مت. و گ. کښېنول.

کینه (kiná) ښځ.م (ج. کینې) ۱) دښمني، عداوت؛ ۲) کرکه، نفرت، تنفر؛ ۳) غچ، بدله، انتقام؛ ٤) رخه.

کینه ګر (kinagár) ص. نر.م.ج. کینه توز، کینه کښ، کینه کوونکی، د کینې خاوند.

کیڼ (kiṇ) ص.نر.م.ج. چپ، ګڅ، ګڅی، د ښي ضد.

کیڼ ګرز (kiṇgárz) نر.م. (عس.) کیڼ ګرځ، یوه قومانده ده چې دهغې په ورکولو سره عسکر خپل کیڼ لورته د ۹۰ درجو په اندازه ګرځي.

کیڼی (kiṇáy) ص.نر.م. ۱) ګڅی، چپی، کیڼ لاستی؛ ۲) نر.م. یو ډول سارانی نبات دی.

کېواته (kewātá) نر.ج. ۱) کښېواته، کېوته، ګېربده؛ ۲) کوزبده، کښته کېده (له موټر، اس یا ...).

کيواړ (kiwāṛ) نر.م. کولپ، قلف، قفل، جندره.
کيوبيزم (kyūbizam) نر.م. (نق.) کوبيزم، د عصري نقاشۍ يو مکتب دی چې د طبيعت د ريالستيک څرگندون پرځای په انځورو کې له هندسي کرښو، مکعبو او داسې نورو مجردو او ذهني شکلو څخه کار اخلي او سيوري له منځه وړي.
کېوتل (kewatál) مص. مت. ۱) کښېوتل، گېډېدل، اخته کېدل؛ ۲) راکوزېدل.
کيوټين (kyūṭin) جن. (بو.) مومو ډوله ماده ده چې د سيليولوس په گډون د ډېرو نباتاتو پوستکی جوړوي.
کېول (kewál) نر.م. د يو ډول گل نوم دی.
کېون (keun) نر.م (ج. کېونونه) ميتی، کېونگی، لکه د تسکورې په څېر د تيږو او بوټو ويستلو يوه آله ده.
کېونگی (keungay) ص. نر.م. د کېون مصغر، و گ. کېون.
کيهان (kayhán) نر.م. ۱) جهان، نړۍ، دنيا؛ ۲) روزگار؛ ۳) فضا، هوا.
کيي (kayáy) نر.م. کيی؛ ۱) کړکۍ، نی (قلم)؛ ۲) دورمه، نی.

ګ

ګ (gāf) نر.م. د پښتو الفبې څلورديرشم توری چې ابجدي ارزښت يې «۲۰» دی.

ګابږ (gābáž) نر.م (ج. ګابږونه) خوفناک، ويروونکی، ډاروونکی.

ګاپه (gā́pa) ښځ.م. (ج. ګاپې) ډوغل، کنده، خړخوړی، خاړخوړی.

ګات (gāt) نر.م. (ج. ګاتونه) محصول، ټيکس.

ګاترۍ (gātráy) ښځ.م.ج. ګاتړۍ، لور، يو ډول لور دی چې د اري په څېر غاښونه لري.

ګاتريار (gātryā́r) فا.نر.م. د آسونو لپاره زين جوړوونکی.

ګاتل (gātə́l) مص.مت. ژوبلول، ټپي کول، زخمي کول، ګواتل.

ګاتموني (gātmū́nay) نر.م. (ج. ګاتموني) ګتموسی، اورلګوني، شکروه، د اورلګو لرګی.

ګاټ (gāṭ) نر.م. ۱) محصول، چونګي؛ ۲) ګټ، غټ کاڼی؛ ۳) څوکيدار، پهره دار.

ګاټړۍ (gāṭráy) ښځ.م.ج. پنډوکۍ، پنډه کۍ، ګاټلۍ، غوټه، ګنډه، ګېډۍ، ګالۍ، بنډل.

ګاټلۍ (gāṭláy) ښځ.م.ج. غوټه، ګنډه، پنډه کۍ، ګېډۍ.

ګاټه (gā́ṭa) ښځ.م. (ج. ګاټې) ۱) ټينګ مايع شی؛ ۲) په وياله کې د اوبو کمېدنه؛ ۳) نيمګړتيا، کمی؛ ٤) ګواټه، د څپياکو ډېری.

ګاټی (gā́ṭay) نر.م (ج. ګاټي) ۱) ګاټ ټولوونکی، محصول ټولوونکی، عشر اخيستونکی، تحصيلدار؛ ۲) د سترګو ککی، د سترګو تور و سپين.

ګاټي (gā́ṭi) نر.ج. ۱) واړه کاڼي؛ ۲) د ګاټی جمع. د سترګو تور و سپين.

ګاټۍ (gāṭáy) ښځ.م.ج. ګېټۍ، د چلم ګېټۍ.

گاجره (gājára) ښځ.م. (ج. گاجرې) گازره، زردکه.

گاچ (gāč) نر.م، (ج. گاچونه) نازک یا نری توکر، یو ډول نازکه وربښمینه ټوټه، گاچی.

گاچی (gāčáy) نر.م. (ج. گاچي) شپولغالی، پنډغالی، شپول، د رمې پنډولو ځای.

گاڅ (gāc) نر.م. ج. گال، غوښت، یو ډول وړې وړې دانې دي چې له انسانانو پرته د مرغانو خوراک هم دی.

گاډړ (gāḍáṛ) ص. نر.م. (ج. گاډړان) بې عقله، ناپوه، نادان.

گاډر (gāḍə́r) نر.م. (ج. گاډرونه) د اوسپنې تیر یا بش.

گاډۍ(۱) (gāḍə́y) ښځ.م.ج. بگۍ، ټانگه.

گاډۍ(۲) (gāḍə́y) ښځ.م.ج. ډُبر، سومبې، کونه.

گاډی (gā́ḍay) نر.م. (ج. گاډي) موټر، گاړی، د سپرلیو یا سامان آلاتو د وړو راوړو یوه وسیله لکه موټر، لارۍ او...

گاډی بول (gāḍayból) نر.م. موښی، پیتو، له تیکرې نه جوړه شوې موښۍ چې کوچنیان ورباندې لوبې کوي.

گاډي پلور (gāḍiplór) نر.م. گاډي پلورنه، گاډي پلورنځی، موټر پلورنځی، موټرپلورنه.

گاډي پلوری (gāḍiplóray) ص. نر.م. (ج. گاډي پلوري) گاډي پلورونکی، موټر خرڅوونکی، موټر فروش.

گاډی چلوونکی (gāḍayčalawū́nkay) فا.نر.م و گ. گاډیوان.

گاډېر (gāḍér) نر.م. گاډېل، گاډېله، دغنمو، جوارو له گډو شویو اوړو نه پخه شوې گډوله ډوډۍ.

گاډېنۍ (gāḍenáy) ښځ.م.ج. گاډۍ، گیراړۍ، د کوچنیانو د لوبو یوه آله چې رغړول کېږي.

گاډی والا (gā́ḍaywālā) نر.م. ۱) د گاډي خاوند؛ ۲) گاډیوان، گاډی چلوونکی.

گاډیوان (gāḍiwā́n) ص.نر.م. د گاډی چلوونکی، گاډی والا، بگی والا.

گار (gār) نر.م. (ج. گارونه) ۱) تاوان، نقصان؛ ۲) ص. وران ویجاړ، ضایع، توی؛ ۳) لاحقه.

گارډ (gārḍ) نر.م. ساتندوی، ساتندویان، گارد، د چارواکو د ژغورنې یا ساتنې ټولی.

گارکۍ (gārkə́y) ښځ.م. بې نظمه او وړوکی کور، کورگی.

گارنیزون (gārnizū́n) نر.م (ج. گانیزونونه) چونۍ، د ښار د امنیت ساتنې لپاره پوځي کلا.

گارو (gārū́) نر.م. یو ښه بوی والا بوټی دی چې سپین گل کوي.

گاروَل (gārawə́l) مص. مت. تاوانول، نقصان کول، گارونگ، گارونه.

گاره (gā́ra) ښځ.م. (ج. گارې) ۱) د گنو ډبرې چې تر خاورو لاندې پټه کړې شوې وي. ۲) سمڅه، په غره کې طبیعي غار؛ ۳) شگلنه او کانیزه ځمکه.

گارې (gā́re) ص.ج. شلېدلې، ټوټې ټوټې، رنجې رنجې، خیرې پیرې، گارې بگارې، گارې وارې.

گارېدل (gāredə́l) مص.ل. تاوانېدل، نقصانېدل، بې فایدې خرڅ کېدل، گارېدنه، گارېده.

گارې گرېتې (gāregríte) ص.ج.و گ. گارې.

گارې وارې (gārewā́re) ص.ج. ټوټه، ټوټه، گارې بگارې، شلېدلې.

گاړ (gāṛ) ص. نر.م. ۱) گډوډ، وران ویجاړ، رنگ؛ ۲) نر.م. کاړ، کانیزه ځمکه، ډبرین، تراړه.

گاړبوزه (gāṛbū́za) ښځ.م (ج. گاړبوزې) گرگوزه، گاگروزه، گاړگوزه، له یخنۍ رچېدنه.

گاړکوزی (gāṛkūzáy) نر.م. گاړبوزی، ګړوزی، نینګاړی، گاړګوزی.

گاړګوتی (gāṛgū́tay) ص.نر.م.ج. گونجې گونجې وینبته، ګوړګوتې، گالګوتې، اړګوتې.

گاړګونېدل (gāṛgūnedə́l) مص.ل. وینبته گونجې گونجې کېدل، گالګوتې کېدل.

گاړل (gāṛə́l) مص.مت. ګډوډول، ورانول، ویجاړول.

گاړه (gā́ṛa) ښځ.م. (ج. گاړې) ۱) د مستو ښځ؛ ۲) ژی، ډډه، مورګه؛ ۳) پندغالی، شپول، گاش، گاچی، خوشته وچه مېوه، چې د خوراک لپاره وچه شوې وي.

گاړی (gā́ṛay) ښځ.م.ج. د سپرلیو یا نورو سامان آلاتو د وړلو بګۍ.

گاړیال (gāṛyā́l) نر.م. (ج. گاړیالونه) دېوالي ساعت، لویه ګړۍ چې دېوال ته ځوړندېږي.

گاړین (gāṛín) ص.نر.ج. کانیز، شګلن، د کانو او شګو.

گاز (gāz) نر.م. ۱) غاز؛ ۲) بیاتي، قیچي.

گاش (gāš) نر.م. و.ګ. گاړه.

گاښ (gāṣ) نر.م. و.ګ. غاښ.

گاک (gāk) نر.م. گاکي، لاګی، بیپاري.

گاګ (gāg) نر.م. چینه، رود، ویاله.

گاګره (gāgrá) ښځ.م. ۱) کلکه باجري، سره نښتي کاني؛ ۲) نر.م. یو ډول کوتره.

گاګریه (gāgnyá) ص.ښځ.م. د گاګرې، کومه ځمکه چې سره نښتي تیږې ولري.

گاګړ (gāgáṛ) ص.نر.م. چاغ او څورب سړی، دبو صفته سړی.

گاګړه (gāgáṛa) ښځ.م. (ج. گاګړې) ۱) د کوچنیانو په خوله پخه خبره؛ ۲) زړه پخه ښځه.

گاګه (gā́ga) ښځ.م. (ج. گاګې) ناوه، پرناله.

گاګی (gāgáy) نر.م. څروی، څېره، وېروونکې چې په کروندو کې د مرغانو او ځناورو د وېرولو لپاره درول کېږي.

گاګی (gāgə́y) ښځ.م. په گاګ پورې اړوند. و.ګ. گاګ.

گاګیر (gāgír) نر.م ۱) بې پروا؛ ۲) وارخطا، سرهوا کاواک، سرایله.

گاګیرتوب (gāgirtób) نر.م. بې پروایي، گاګیرتیا.

گاګیرول (gāgirawə́l) مص.مت. بې پروا کول، هواګیرول.

گاګیره (gāgirá) ښځ.م. بې پروا، وارخطا، سرهوا، هغه چرګه چې تر هګیو اچولو وروسته نوره پرځای نه کښېني.

گاګیرېدل (gāgiredə́l) مص.ل. بې پروا کېدل، هواګیرېدل.

گاګېړی (gāgéṛay) ص. نر.م. ۱) کم عقل؛ ۲) چتیات ویونکی؛ ۳) خیرن سړی.

گاګېړنه (gāgeṛána) ص.ښځ.م. چتله او خیرنه، مردار خوره ښځه.

گاګېل (gāgél) نر.م. انګار، سور اور.

گالکوتی (gālkū́tay) نر.م. و.ګ. گاړګوتی.

گالل (gālə́l) مص.مت. ۱) زغمل؛ ۲) ساتل، محفوظول؛ ۳) سرته رسول، خلاصول.

گالې ګېټې (gālegéṭe) ښځ.م. ویټې چېټې، ناز او نخرې، گالې ګیچې.

گالې ګېچې (gālegéče) ښځ.م. ناز او نخرې.

گالی (gālə́y) ښځ.م. و.ګ. گاټری.

گام (gām) نر.م. (ج. گامه، گامونه) ۱) قدم، له یوه قدمه تر بل قدمه فاصله؛ ۲) مج. اندازه؛ ۳) تېرېدل.

گام پر گام (gāmpərgā́m) ق.نر.م. پرلپسې، پلۀ پر پلۀ، قدم پر قدم.

گامور (gāmawár) ص. نر.م. د اوږدو قدمو خاوند، لوی لوی گامونه اخیستونکی.

گامول (gāmawə́l) مص. مت. اندازه کول، په قدمونو اندازه کول، گامونه.

گامېدل (gāmedə́l) مص. ل. په قدمونو څمکه اندازه کېدل، کچ کېدل، گامېدنه.

گامېښه (gāméṣa) ښځ.م. و گ. مېښه.

گان (gān) ص.نر.م. ۱) لایق، موزون؛ ۲) لاحقه ده چې د ځینو مذکرو نومونو په پای کې راځي او جمع جوړوي، لکه: آلو – آلوگان.

گانټو (gānṭū́) نر.م. کوره، یو ډول کوره.

گانټه (ganṭa) ښځ.م. گېنټه، ساعت، گړۍ.

گانچه (gānčá) ښځ.م. یو ډول نښه یي څیز، چې څښل کېږي.

گانده (gā́nda) ص. گهانده، گهنده، سبا، راتلونکی وخت، آینده زمانه، مستقبل.

گاندۍ (gā́ndəy) ښځ.م. ۱) د گانۍ یا ارهټ میل چې غوایان یې گرځوي؛ ۲) یو ډول گانه.

گانډو (gānḍū́) نر.م. کوني، کونه ورکوونکی، مفعول.

گانډوله (gānḍúla) ښځ.م. د پښو په سر د ناستې طریقه.

گانډولی (gānḍólay) نر.م. گنډولی، کمیس، گندی.

گانډه (gā́nḍa) ښځ.م (ج. گانډې) ۱) پرتوغابې؛ ۲) غټ پنده کی، گنډه؛ ۳) یو ډول پسول.

گانډۍ (gā́nḍəy) ښځ.م.ج. د شاتو د مچیو ځاله.

گانډی (gā́nḍay) نر.م. ورخ، بند، تړه.

گانډیاله (gānḍyā́la) ښځ.م. (ج. گانډیالې) و گ. گنډیاله.

گانډېل (gānḍél) نر.م. ۱) غندلی، د شرشمو سابه؛ ۲) هغه پیاز چې تخم لپاره پرېښودل کېږي.

گانزه (gānzá) ښځ.م. د لاس څلورمه گوته، هغه گوته چې گوتمۍ وراغوستل کېږي.

گانکړ (gānkáṛ) نر.م. گانگړ، دایره، حلقه، شپول.

گانگوړه (gānguṛa) ص. ښځ.م. (ج. گانگوړې) ترټرۍ، هغه خبره چې په نښتې ژبه وکړی شي، ترټره.

گانگوړی (gānguṛay) ص.نر.م. ترټری، تتری، هغه څوک چې نښتې خبرې کوي.

گانه (gāná) ښځ.م. (ج. گانې) لوبه، سندره، په ترنم سره د شعرونو ویل.

گانۍ (gānə́y) ښځ.م.ج. د گونگروگانو پتۍ چې د څارویو په غاړه کې اچول کېږي.

گاني (gāní) نر.م. د آسمان تر څلورمې برخې د لمر جگېدل.

گاڼل (gāṇə́l) مص. مت. پسولل، گاڼه وراچول، سینگارول، جوړول.

گاڼه (gāṇá) ښځ.م. (ج. گاڼې) ۱) پسول، کالي؛ ۲) گرو.

گاڼه چي (gāṇačí) ص. نر.م. هغه څوک چې د چا څمکه په گاڼه واخلي.

گاڼه وال (gāṇawā́l) ص. نر.م. گروي دار.

گاڼه وړی (gāṇawáṛay) ص.نر.م. گاڼې والا، گروی والا.

گاڼه ییز (gāṇayíz) ص.نر.م. گاڼه شوی، گرو شوی لکه کور.

گاڼه ییزه (gāṇayíza) ص.ښځ.م. (ج. گاڼه ییزې) گاڼه شوې، گرو شوې لکه څمکه...

گاڼۍ (gāṇə́y) ښځ.م.ج. د تېلو یا گنیو کارخونه.

گانی مار (gāṇaymā́r) ص. نر.م. گانې مار، د گانې مزدورکار، گانې وال.

گانې وال (gāṇaywā́l) ص. نر.م. د گانې خاوند، گانې لرونکی سړی.

گاوچو (gāwčū́) نر.م. هغه ترنګړ چې د زنبېل غوندې دوو خواوو ته لرګي ولري.

گاور (gāwár) نر.م. قهر، غوسه، غضب.

گاوز (gāwáz) نر.م. (ج. گاوزونه) غرڅه، یو ډول غرنی حیوان چې لوی لوی ښکرونه لري.

گاوسره (gāwsára) ښځ.م. و.گ. گاولی.

گاوشاړه (gāwšā́ṛa) ښځ.م. یو ډول مرغۍ ده.

گاوله (gā́wla) ښځ.م. (ج. گاولې) بوټان، پایزار، یو ډول بوټان چې کوچیان یې اغوندي.

گاولی (gā́wlay) نر.م. ۱) گاوله؛ ۲) گاوسره؛ ۳) واسکټ.

گاومېښ (gāwméṣ̌) نر.م. سنډا، د مېښې نرینه.

گاوڼ (gā́waṇ) نر.م. د ښځو ګډا او سرود.

گاونډی (gāwanḍáy) نر.م. همسایه، کوڅه شریک، خواته اوسېدونکی.

گاونډتوب (gāwanḍtób) نر.م. گاونډیتوب، په یوه چم کې نېږدې نېږدې سره اوسېدنه.

گاونه (gā́wna) ښځ.م. هغه لرگینه پاړه چې په گانې کې گوره پرې لړل کېږي.

گاووکی (gāwū́kay) ښځ.م. د ښځو د پښکې یو ډول اوبدل یا جوړول.

گاوه (gāwá) ښځ.م. لاوڼ، کړو، تودې کړې شوملې.

گاوېز (gāwéz) نر.م. غټه ببړۍ، غټه سپښته.

گاهر (gāhár) نر.م. پاده، گورم، گوار.

گاهک (gāhák) نر.م. ۱) گواښنده، گواښونکی؛ ۲) پېرونکی، اخیستونکی.

گاهنامه (gāhnāmá) ښځ.م. کلیز، جنتري.

گاهو (gā́hū) ص. نر.م. پاده وان، شپون.

گاهی (gā́hay) نر.م. ژور زخم، ژور ټپ.

گای (gā́y) نر.م. ژمنه، لوز، قول، وعده.

گایل (gāyál) نر.م. ۱) ټپي، ژوبل، زخمي؛ ۲) مص. زخمي کول، کېلول، ځوړول.

گایېدل (gāyedә́l) مص. ل. خبرې کول.

گب (gab) نر.م. ۱) غټ، ځورب؛ ۲) سور و سپین؛ ۳) په گبېده بچې.

گبر (gábar) نر.م. ۱) اور لمانځونکی؛ ۲) مح. کافر.

گبری (gábray) نر.م. ترهېدلی، اوتر، وارخطا.

گبرۍ (gabráy) ښځ.م. گېټس، د جرابو بند.

گبړه (gabṛá) ښځ.م. غټه گټه، د کانې پلنه تخته چې د پورته کېدو وړ وي.

گبړي (gabṛí) نر.م. و.گ. گنۍ.

گبڼ (gabáṇ) نر.م. حمل، بار، بچی.

گبڼۍ (gabaṇáy) ښځ.م. ۱) حامله، بلاربه؛ ۲) ربړېدنه، گړېبدنه، ترېدنه.

گبڼې (gabaṇé) ښځ.م. ج. بگڼې، دیوې غرنۍ ونې د مېوې نوم دی چې کروړې ته ورته ده.

گبه (gabá) ښځ.م ۱) و.گ. گبره؛ ۲) یوه تېره ده چې کوچنیان یې د لوبې په وخت کې په لرگي وهي.

گبین (gabín) نر.م. عسل، گبینه، انگبین.

گبین ژاوله (gabinžā́wla) ښځ.م. موم، د شاتو پاتې شونې.

گبین وزی (gabinwáẓay) نر.م. د گبینو چک یا تمبکه، د گبینو گگ، گبین پیاڅه.

گبینی (gabínay) نر.م. و.گ. گبین وزی.

گپ (gap) نر.م. ۱) په وربخو کې لاره؛ ۲) توکه، گپه، گپ شپ، توکه ټکاله؛ ۳) غټه مرۍ.

گپاگپ (gapāgáp) نر.م. ژر ژر خوړنه.

گپاله (gapā́la) ښځ.م. غټه مړۍ خوړنه.

گپاوو (gapāwū́) ص. نر.م. ډېرې خبرې کوونکی، گپي، کړتو.

گپړشپړ (gapaṛšapáṛ) نرم کپړ سپړ، گډې وډې خبرې، اپلتې.

گپن (gapán) نر.م. یو ډول توپ.

گپندی (gapandáy) ښځ.م. یو ډول توپ.

گپڼ (gapáṇ) نر.م. ۱) ناکاره؛ ۲) خوړین.

گپو (gapū́) ص. نر.م. ۱) کړتو، قړتو، چې یوازې خبرې کوي؛ ۲) و.گ. گپي.

گپه (gapá) ښځ.م. ۱) غټه مړۍ؛ ۲) لنده خاوره؛ ۳) لوټه، چم؛ ٤) وړوکی کمر؛ ٥) ټوکه ټکاله.

گپ گپه (gapgapá) ښځ.م. کنډه، غونډاری، چم.

گپي (gapí) ص. نر.م. ۱) ملنډي، مزاقي، ټوکي؛ ۲) جلب، ترسېری، ملونه، واگه؛ ۳) پېزوان، د مال د پوزې پېزوان، مار.

گپی (gapáy) نر.م. ۱) کینې لاسی، چپی؛ ۲) هغه پړی چې د واگو پر ځای کارېږي.

گتاوه (gatāwá) ښځ.م. اړداوه، بتاوه، د څارویو خوراکه چې له بوسو سره نوري داني گډې شي.

گتکه (gatká) ښځ.م. ۱) هنر، مهارت؛ ۲) دوکه، چل؛ ۳) د چا د وژلو سلا؛ ٤) قلعي.

گتکه بازي (gatkabāzí) ښځ.م. دوکه بازي، غولونه، دوکه کونه.

گتگتی (gatgutáy) ص.نر.م. بدنام، سپک شوی.

گتکی (gatkáy) نر.م. یو ډول توپ لوبه.

گتلکه (gatláka) ښځ.م. ۱) پېغلتوب، ښایسته جلۍ؛ ۲) هغه جلۍ چې په بدو کې ورکول کېږي.

گتلی (gatláy) ښځ.م. ۱) یو ډول پلن سپېره بوټی دی؛ ۲) یو ډول پنې یا موچنې دي.

گټي (gaṭí) نر.م.ج. ۱) هغه زړوکی چې سینې په کې پټې وي؛ ۲) بوجگی.

گټ (gaṭ) نر.م. ۱) غټ کاڼی، کنډه، گوسه؛ ۲) توره وربځ؛ ۳) د ډېوال کنج؛ ۲) تر واده یوه یا دوه ورځې مخکې د جلۍ د پلار کره د ناستې ځای.

گټکی (gaṭkáy) نر.م. ۱) و.گ. گټ؛ ۲) زړی، مندکه، د مېوې تخم.

گټکۍ (gaṭkə́y) ښځ.م. گیټۍ، جغل، واړه کاڼي.

گټل (gaṭə́l) مص. مت. ۱) گټه موندل، گټه کول؛ ۲) غچ اخیستل؛ ۳) په مقابله کې بریالي کېدل.

گټلی (gaṭláy) ښځ.م. گنډه، غوټه، پنډه کې.

گټندوی (gaṭandóy) فا.نر.م. گټه کوونکی، گټمن.

گټن (gaṭán) نر.م. و.گ. گټل.

گټنگوی (ganṭangóy) فا.نر.م. غم خوار، فریاد رس، هغه څوک چې په بده ورځ لاس نیوی کوي.

گټنه (gaṭə́na) ښځ.م. گټه کول.

گټور (gaṭawár) ص. نر.م. فایده من، مفید.

گټونکی (gaṭū́nkay) نر.م. ۱) گټندوی، گټه کوونکی، بریالی، سوبمن.

گټه (gáṭa) ښځ.ج. ۱) سود، نفع، حاصل؛ ۲) کاڼی؛ ۳) غټه گوته.

گټه (gáṭa) ښځ.م. ۱) گردني؛ ۲) د لسو کارتوسو شمېره.

گټه من (gaṭamə́n) ص. نر.م. گټمن، گټور.

گټه وټه (gáṭawáṭa) ښځ.م. گټه څټه، گټه پچه، نفع، فایده.

گټیالی (gaṭyālə́y) نر.م. و.گ. گټور؛ گټونکی.

گټی رنگ (gaṭayráng) نر.م. ۱) آسماني رنگ؛ ۲) د آبي رنگو سترگو خاوند.

• **گتیر** (gaṭír) ص. نر.م. د غره کړلیچ، تاو راتاو.
گتین (gaṭín) نر.م. د گتو او تیږو ځای.
گتینه (gaṭína) ښځ.م. گتې لرونکې ځمکه، تیږنه ځمکه.
گج (gaj) نر.م. یو سارانی بوټی دی چې له ولیو څخه یې پړی جوړوي.
گجات (gajā́t) نر.م. پاسو، شوم، بخیل.
گجاتي (gajātí) ښځ.م. بخیلي، شومتوب.
گجره (gajára) ښځ.م. (ج. گجرې) د ښځو د لاسونو د سرو یا سپینو زرو بنگړي، گجری.
گجری (gajráy) ښځ.م. و گ. گجره.
گج گول (gajgól) نر.م. و گ. گج وگول.
گجوله (gajawála) ښځ.م. یو ډول دوا ده چې له اوربشو نه جوړېږي.
گجولی (gajoláy) ښځ.م. کجی، کړه وړه.
گجوی (gajwáy) نر.م. د بوټو شیدې.
گجوینه (gajwína) ښځ.م. د اوربشو او د غنمو د گډو دو اوړو ډوډی، گډوله، ارگجه.
گجه (gajá) ښځ.م. ۱) د شفتالو زړی؛ ۲) د بېديو یو ډول لوبه، د گیټو لوبه.
گچ (gač) نر.م. ۱) سپینونه؛ ۲) ملهم؛ ۳) یو ډول سپینه معدني خاوره ده؛ ٤) د تک په وخت کې له سینې سره د اوبو د مټ لگېدل.
گچ بټی (gačbaṭáy) ښځ.م. د گچ د پخولو بټی.
گچگر (gačgár) ص. نر.م. ۱) رنگو، ختېگر، د گچ کار کوونکی؛ ۲) گلکار، معمار.
گچل (gačál) مص. مت. گچ ورکول، سپینول.
گچ ځای (gačjā́y) نب. دگچ معدن.
گچنه (gačə́na) ښځ.م. و گ. گچل.
گچ وگول (gačugól) نر.م. حیران دریان، اریان دریان، هېښ پېښ.

گچول (gačū́l) ص. نر.م. آوارة گرد، بې فایدې گرځېدونکی، وزگار، ولگرد.
گځ (gaǰ) نر.م. میده شوی، میده، تکېدلی.
گځاري (gaǰā́ri) نر.ج. ۱) نسوار؛ ۲) گیزاری.
گځموځی (gəǰmū́ǰay) ص.نر.م. گځموزی، هغه سړی چې د زړه راز چاته نه ښکاره کوي، گونځ.
گځموږی (gaǰmū́ẓay) نر.م. د شړومبو پر سر هغه کوچ چې لا تول شوي نه وي.
گڅ (gac) نر.م. کیڼ، چپ.
گڅه (gacá) ښځ.م. گوسه، ډیکه، ټېله، گسه.
گڅه (gáca) ښځ.م. د منځوی او کچې ترمنځ گوته، څلورمه گوته، لاکوکړه.
گڅی (gácay) نر.م. کیڼ لاسی، چپی، چپ لاسی.
گد (gad) نر.م. سوال، خواست.
گدا (gadā́) ص. نر.م. چړگر، سوالگر، دروېزگر.
گداتوب (gadātób) نر.م. گدایي توب، ملنگي، سوال کونه، گداگري، گدایي.
گداز (godā́z) نر.م. سوز، سول، ویلېدنه.
گدام (godā́m) نر.م. و گ. گودام.
گدام دار (godāmdā́r) ص. نر.م. دگدام واکدار، د گدام خاوند.
گدانه (gadā́na) ص. ښځ.م. و گ. گدا.
گدره (godará) ښځ.م. لاړی، ډاگه، د ستک، بروړ.
گدری (godráy) ښځ.م. ۱) کندری، د فقیرانو یو اوږد څادر دی؛ ۲) البم، البوم.
گدگودام (gadgodám) نر.م. ۱) لړزگرز، نوی زوړ؛ ۲) دبگ شریک، گډ؛ ۳) مج. کس ناکس.
گدله (gadála) ښځ.م. کند، زړه جامه، گنځ.
گدلی (gadláy) ښځ.م. کرتی، چپنه.
گدم (gadám) نر.م. ۱) یو ډول دماغي ناروغي؛ ۲) دسکتې ناروغي؛ ۳) مبېرگي.

گدود (gadū́d) نر.ج. رسولي، غوټه، يو ډول غدود چې د ناروغۍ له امله پرسېږي او غټېږي.

گدور (gadū́r) ص. نر.م. ټيټ، رذيل، پست.

گده (gadá) ښځ.م. گدېلې، گدۍ، د حکومت يا پيرانو مسند.

گدی (gıdáy) ص. نر.م. کم عقل، نادان، ناپوه.

گديکه (gadíka) ښځ.م. د څرخې لرگي چې تار پرې ريښل کېږي.

گدېلې (gadelé) ښځ.م. زړې او شلېدلې جامې، زړې او خيرنې جامې، گده.

گدۍ (gadə́y) ص. ښځ.م ۱) بد رگه او بد عمله ښځه؛ ۲) ښځ.م. مجلس، بنډار؛ ۲) تخت، مسند ۳) د توکر موړه چې د سنډا په څټ کې د رېړې د کشولو پر وخت اچول کېږي.

گډ (gaḍ) نر.م ۱) مخلوط، شريک؛ ۲) پيل، شروع؛ ۳) مږ، پسه، غټ پسه.

گډا (gaḍā́) ښځ.م. ۱) نڅا، رقص؛ ۲) خوشحالي؛ ۲) لاسولونې، چلمچي.

گډامی (gaḍāmə́y) ښځ.م. د ښځو او نرو گډه نڅا، گډه گډا، گډ اتڼ.

گډاندی (gaḍānday) نر.م. همخياله، همفکره، هماندی، همسوچه.

گډاندې (gaḍāndé) ښځ.م. همخيالې، همفکرې، هماندې، همسوچې.

گډانديز (gaḍāndíz) نر.م. همخيالانه، همفکرانه.

گډبز (gaḍbáz) نر.م. تربوزک، تمبوزک.

گډبنه (gaḍbaná) ښځ.م. شپونکۍ، گډبه.

گډبول (gaḍból) نر.م. گډگول، يو ډول تربو بوټی دی، چې دانې يې د جوارو په اندازه دي.

گډبون (gaḍbū́n) نر.م. شپون، هغه چې رمه پيايي.

گډبه (gaḍbá) نر.م. گډې څروونکی، شپونکی.

گډتوب (gaḍtób) نر.م. سره گډېدنه، گډښت، گډون، گډه، گډتيا.

گډر (gaḍár) نر.م. کورنی سپی.

گډری (gaḍaráy) نر.م. کورنی چرگ، خسک چرگ.

گډرک (gaḍṛák) نر.م. و.گ. شاتېنگه.

گډسوله ييز ژوند (gaḍsolayízžwánd) نر.م. په سوله کې گډ ژوند، يو تربله د سولې ژوند.

گډکه (gaḍká) ښځ.م. تاپوره، تاپوره.

گډکی (gaḍkáy) نر.م. د کوچنيانو پای روک.

گډگادېر (gaḍgādér) نر.م. گادېره، گډگډېره، ارگجه، انجړنجړ، سره گډ کړی شوي.

گډگډک (gaḍgḍák) نر.م. و.گ. چيندرۍ.

گډگول (gaḍgól) نر.م. ۱) و.گ. گډبول؛ ۲) د يو تربو خونډي بوټي مېوه.

گډل (gaḍál) نر.م ۱) د شولو په پټي کې په غوايانو سره د منډاوو گرځول؛ ۲) په غوايي سره ختې پخول.

گډله (gaḍə́la) ښځ.م. گډلی، د اوربشو او غنمو له گډو اوړو څخه پخه شوې ډوډۍ.

گډلی (gaḍálay) نر.م. ۱) و.گ. گډله؛ ۲) د جوارو ډوډۍ، سوکړک.

گډلی اينبونی (gaḍálayīṣū́nay) نر.م. مرکب مسند (خبر)، ترښتي کړ لرونکی خبر.

گډندی (gaḍandáy) ص. نر.م. نڅاگر، بازينگر، هغه چې گډېږي.

گډنل (gaḍnál) نر.م. لاس پلی، لانډيس، د يوې ونې پلې چې د درملو په توگه کارېږي.

گډو (gaḍū́) نر.م. هغه چلم چې له بوټي يا کاغذ نه جوړ شوی وي.

گډوالی (gaḍwā́lay) نر.م. گډون، گډوډ کېدنه، گډه.

گډوډ (gaḍwáḍ) نر.م. ۱) بې ترتيبه، بې طريقې؛ ۲) سره گډ؛ ۳) مج. وران، خراب؛ ٤) ناساز.

ګډوډ توب (gaḍwaḍtób) نر.م. ۱) ګډوډوالی، بې ترتیبي؛ ۲) ګډون؛ ۳) ورانی؛ ٤) ارګجه توب.

ګډوډول (gaḍwaḍawə́l) نر.م. ۱) سره ګډول؛ ۲) خلط کول؛ ۳) وارخطا کول؛ ٤) بې ترتیبول؛ ۵) خرابول، ماتول؛ ٦) ارګجه کول.

ګډوډه (gaḍwáḍa) ص. ښځ.م. سره ګډ، ګډوله، ارګجه، ګډلی، کوک.

ګډوډی (gaḍóḍay) نر.م. ګاډولی، یو سپېره بوټی دی، چې وړې وړې دانې لري.

ګډوډې (gaḍwáḍe) نر.ج. و ګ. ګندکی.

ګډوډېدل (gaḍwaḍedə́l) مص. ل. ۱) ګډېدل، خلط کېدل؛ ۲) وارخطا کېدل؛ ۳) بې ترتیبه کېدل؛ ٤) خرابېدل، پرېشانه کېدل؛ ۵) ارګجه کېدل.

ګډورکی (gaḍū́rkay) نر.م. ورکوټی ګډوری، ورکوټی ګډ، وری.

ګډوری (gaḍū́ray) نر.م ۱) وری، د مېږې نر بچی؛ ۲) جنګي وری.

ګډوزی[1] (gaḍū́zay) نر.م ۱) ګانډوزی، ګړبوزی، د خېټې والي په حال کې د غنتې او شهادت ګوتو د سرونو تر منځ فاصله، ګړوزی؛ ۲) بالښت، سروبېډی، تکیه.

ګډوزی[2] (gaḍwázay) ص. نر.م. شریر، شر اچوونکی، پساتي.

ګډوکی (gaḍū́kay) نر.م. ۱) یو ډول لوبه ده؛ ۲) ورډوکی وری؛ ۳) بازینګر، نڅاګر.

ګډول (gaḍawə́l) مص.مت. ۱) رقصول؛ ۲) یو ځای کول؛ ۳) خپرول؛ ٤) تاوول؛ ۵) شاملول؛ ٦) شاول؛ ۷) محتاجول.

ګډوله (gaḍulá) ص. ښځ.م. له هر ډول غلې نه ګډه پخه شوې ډوډۍ

ګډولی (gaḍoláy) ص.نر.م. اپوټه، اړولی، پرمخې.

ګډون (gaḍū́n) نر.م ۱) سره یو ځای کول، شریکول؛ ۲) اختلاط کول؛ ۳) شراکت کول.

ګډونبیه (gaḍūnbáya) ښځ.م. د ګډون نرخ، وجه اشتراک، حق الشمول، حق الاشتراک.

ګډووي (gaḍuwī́) فا.نر.م. څرخباني.

ګډوه (gaḍwá) ښځ.م. لوټکه، لوټه، مسي کوزه.

ګډوی (gáḍway) نر.م. اوږد غاړې کوزه، ګډوه، صراحي.

ګډه (gaḍa) ښځ.م ۱) مېږه؛ ۲) اشتراک؛ ۳) د مال لپاره بوس او شنه ګیاه سره ګډول؛ ٤) مشهوره، عامه؛ ۵) یو ځای، ګډ ګاډېر.

ګډه امی (gaḍaāmə́y) ښځ. د ښځو او نارینه و ګډه نڅا او اتڼ.

ګډه غونډله (gaḍaǧwanḍla) ښځ.م. مرکبه جمله.

ګډه ګډوله (gaḍagaḍóla) ښځ. بې نظمي.

ګډه وډه (gaḍawáḍa) ښځ.م. ۱) سره ګډ؛ ۲) بې ترتیبي؛ ۳) وارخطا.

ګډهل (gaḍhál) نر.م. ۱) د اوبو لوی لوښی، سطل، بالتی؛ ۲) منګی، بوکه.

ګډه هل (gaḍahál) نب. د ځمکې کنده یا کوتی.

ګډی (gaḍáy) ص. ښځ.م. پلیته او زناکاره ښځه.

ګډی (gaḍáy) نر.م. ۱) مجلس، صحبت؛ ۲) مېږ؛ ۲) مخلوط النسله عالم.

ګډی (gaḍáy) نر.م. پسه، مږ، ښکرور، جنګي ګډ.

ګډې (gaḍé) ښځ.ج. و ګ. ګډه ۱).

ګډی خر (gaḍayxár) ص. نر.م. نادان، کم عقل.

ګډېدل (gaḍedə́l) مص. ل. ۱) مخلوط کېدل؛ ۲) رقصېدل؛ ۳) په خبرو کې داخلېدل؛ ٤) په اوبو کې ګډېدل؛ ۵) شریکېدل

ګډېر (gaḍér) نر. ۱) اختلاط، مجلس؛ ۲) ګډون؛ ۳) شاتینګه.

گډېره (gaḍerá) ښځ.م ۱) ګډون، غونډه، مجلس، تولنه، جلسه؛ ۲) ارګجه.

گډېری (gaḍeráy) نر.م. و ګ. ګروپی.

گډېله (gaḍéla) ښځ.م. ۱) ګډ، مخلوط؛ ۲) له غنمو او نورو غلو نه ګډه پخه شوې ډوډۍ.

گډېوه (gaḍewá) ښځ.م. ۱) لوټه، ګډوی؛ ۲) پياله يا کنډول چې له منګي نه پرې اوبه څښل کېږي؛ ۳) کڅوره

گډې وډې (gaḍéwaḍé) ښځ.ج. کاواکې خبرې.

گذر (guzár) نر.م. ۱) چم، کوڅه؛ ۲) ګودر؛ ۳) لاره.

گذشت (guzášt) نر.م. ۱) زغم؛ ۲) حوصله، برد باري؛ ۳) مج. بخښنه، له يو شي نه تېرېدل.

گر (gar) نر.م. ۱) مصيبت؛ ۲) ظلم، جبر؛ ۳) غر؛ ٤) خارښت؛ ٥) چل، هنر؛ ٦) داو؛ ۷) لاحقه، لکه جادوګر؛ ۸) دجامو د ښيرېدو آواز.

گرا (gará) نر.م. ۱) نوکر، مريی؛ ۲) نايي؛ ۳) يو ډول بېلچه، چاړي؛ ٤) دبېړيو يو ډول لوبه.

گراب (garā́b) نر.م. تبق، دخاروپو يوه ناروغي.

گراتی (garātáy) ښځ.م. يو ډول کرتی.

گراټه (garā́ṭa) ښځ.م. (ج. ګراټې) څپياکه، تپياکه، ګواټه، د څپياکو ډېرى.

گراج (garā́j) نر.م. ګراج، د موټرو د ودرولو کوټه.

گرارېی (grārbáy) نر.م. غاړکی، امېل.

گراري (garārí) نر.م. ګرارې لرونکی.

گرارۍ (garāráy) ښځ.م. غاښونه لرونکې ګاډېنۍ چې په ماشينونو ګرځولو کې کارېږي.

گرام (grām) نر.م. ۱) د وزن يو واحد؛ ۲) سپمه، استوګنځی، تاتوبی.

گرامر (grāmár) نر.م. ژبنی دستور، د ژبې قواعد وضوابط، د صرف و نحوې علم.

گراموفون (grāmufū́n) نر.م. يوه ماشيني آله ده چې له ريکارډ نه آواز باسي.

گرامي (grāmí) ص. نب. ۱) ګران بيه، ارزښتمن؛ ۲) قدرمن، عزتمن.

گران (grān) نر.م. ۱) مشکل؛ ۲) قيمتي؛ ۳) ص. محبوب، خوږ؛ ٤) مج. درونډ.

گران ومنلی (grānu manálay) نر.م. ښاغلی او منلی، عزيز و ګرامي.

گران بها (grānbahā́) نب. ګران بيه، قيمت بها، ډېره قيمته، قيمتي.

گران بيه (grānbáya) نب. و ګ. ګران بها.

گرانتوب (grāntób) نر.م ۱) ګرانښت، ګرانوالی، ګرانتيا؛ ۲) قيمتي؛ ۳) مشکل والی.

گرانپلوری (grānplóray) ص. نر.م. قيمته خرڅوونکی، ګران خرڅوونکی.

گرانپلوري (grānplorí) ښځ.م. ګران پلورنه، ګران خرڅونه.

گراندرملی (grāndarmálay) نر.م. سخت درملی، صعب العلاج.

گرانښت ومنښت (grānáṣ̌t u manáṣ̌t) نر.م. محبوبيت و مقبوليت.

گرانول (grān awā́l) مص. مت. ۱) نرخ خېژول؛ ۲) خوښول؛ ۳) مشکلول؛ ٤) نايابول.

گراني (grani) ښځ.م. قيمت لوړېدنه، نرخونه ډېرېدنه، نرخونه لوړېدنه.

گرانېدل (grānedә́l) مص. ل. بيه او چتېدل؛ ۲) خوښېدل؛ ۳) مشکلېدل؛ ٤) نايابېدل.

گراهه (grāhá) ښځ.م. يو ډول بېلچه.

گرايي (grāyí) نر.م. څوچنده، يو پر څو.

گرباده (garbādá) ښځ.م. برېوکی، دپېريانو ډولی، د باد چورلنډی.

گړبړه (garḅāṛa) ص. ښځ.م. شدیاره، غتې غتې لوټې لرونکې ځمکه.

گربشول (garbašū́l) نر.م. بې نظم و بې ترتیب.

گربل (garbī́l) نر.م. گربېل، ځیرې شوې جامې.

گربولی (garbū́lay) نر.م. خراشکی، بلغم.

گربه خورک (gurbaxorák) نر.م. گربه خور، گلخوره.

گربېټ (garbéṭ) نر.م. سوړسک، د جوارو ډوډۍ.

گربېل (garbél) نر.م. سورې شوې جامې.

گربېنی (garbenáy) نر.م. ۱) د مچیو ځاله، د مچیو تمبکه؛ ۲) د وړو حشرو جاله.

گرپی (garpáy) نر.م. یو ډول بوټی دی.

گرټی (gurṭáy) نر.م. وگ. گورټی.

گرج (graj) نر.م. ۱) کینه، حسد، رخه؛ ۲) ص. کوږ، کړوپ.

گرجمن (grajmán) ص. نر.م. رخه ور، کینه ور، حاسد، کینه ناک.

گرځ (garǰ) نر.م. دور، گرځېدنه.

گرځانده (garǰāndá) ص. ښځ.م. شنډه، وار گرځوونکې، هغه ښځینه حیوان چې تېرېږي خو بلاربېږي نه.

گرځانه (garǰāna) ص. نر.م ۱) گرځنده، گرځېدونکی؛ ۲) چورلېدونکی، تاوېدونکی؛ ۳) سیلاني.

گرځبند (garǰbánd) نر.م. گرځبندي، د گرځېدنې بندېز، د گرځېدو قیودات.

گرځپلی (garǰapálay) ص. نر.م. ظلم ځپلی، اسکېرلی، مظلوم.

گرځند (garǰánd) ص. نر.م. وگ. گرځانه.

گرځندونی (garǰandū́nay) ص. نر.م. وگ. گرځانه.

گرځندوی (garǰandóy) ص. نر.م. سیلاني، سیلگری، سیاح.

گرځندویي (garǰandoyí) ښځ.م. سیلاني توب، سیلگري، سیاحت.

گرځنده (garǰánda) نر.م. ۱) وگ. گرځانه، سیار؛ ۲) هغه کوچني چې نوی په گرځېدو راغلي وي.

گرځنده ټېلفون (garǰándaṭelfū́n) نر.م. گرځند لرغوړون، سیار تلیفون، موبایل.

گرځنده سینما (garǰándasenamā́) ښځ.م. گرځېدونکی سینما، سیاره سینما.

گرځندی (garǰandáy) نر.م. ۱) څرخ؛ ۲) کړلېچی، کړلېچ؛ ۳) د لوبو پر پرکی، بغندی.

گرځنی (garǰanáy) نر.م. ۱) کړلېچ، کړلېچی؛ ۲) گرډنی؛ ۳) کښن، چې بوڼ پرې غړې؛ ۴) چاښی چې وژغنې پرې غښتلی کېږي.

گرځول (garǰawál) مص. مت. ۱) حرکت ورکول، چکر ورکول؛ ۲) حقدار ثابتول؛ ۳) بل ته اړول؛ ۴) گرځون کول، قی کول.

گرځون (garǰū́n) نر.م. قی، کانگي، باقې.

گرځېدل (garǰedál) مص. ل. ۱) روانېدل، حرکت کول؛ ۲) سیل کول؛ ۳) له ژبې اوړېدل؛ ۴) له پرېښول؛ ۵) د سر چورلېدل.

گرځېدونی (garǰedū́nay) نر.م. ستنېدونکی، بېرته گرځېدونکی، واپس کېدونکی.

گرځېنده (garǰénda) ص. نر.م. وگ. گرځانه.

گرد (gard) نر.م. ۱) ټول، تمام؛ ۲) چاپېره.

گرد (gard) نر.م. ۱) گرد، دوړه؛ ۲) غونډۍ، گول؛ ۳) چیلم.

گرداب (gardā́b) نر.م. ۱) گرداو، د اوبو چکر، چورلندی؛ ۲) غولی، خارخوړی، څرخاو.

گرداړه (gardā́ṛa) ښځ.م. غونډاره، هغه غونډاری چې کوچنیان پرې لوبې کوي.

گرداړی (gardā́ṛay) نر.م. وگ. گرداړه.

گرداگرد (gardāgárd) نر.م. ۱) له ځلورو خواوو رابند، چاپېره؛ ۲) معمور، د.ک.

گردان (gardā́n) نر.م. بیا بیا وینه، سبق تکراروونه، مشق و تمرین کول.

گردانګ (gardā́ng) نر.م. پلېتین، د جولا یوه آله.

گردانول (gardānawə́l) مص. مت. څو ځلې سبق تکرارول، بیا تکرار کول، یادول.

گردانېدل (gardānedə́l) مص.ل. ۱) بیا بیا ویل کېدل، تاوېدل؛ ۲) دویم ځل ویل کېدل.

گردباد (gərdbā́d) نر.م. بوربوړکی، دوړ دوړکه، هغه باد چې دوړې او خځلې له ځان سره الوځوي.

گردسره (gə́rdsara) نب. ټول، له څېرمې، بالکل.

گردچاپېر (gərdčáper) نر.م. تاوراتاو، ګېرچاپېر، چاپېر.

گردک (gərdák) نر.م. ۱) غونډ منډ، ګردمرد، دایروي شکله؛ ۲) مج. تبر.

گردکی (gərdakáy) نر.م. ۱) مج. ووړکی تبر، تبرګوټی؛ ۲) غونډمونډ، وړکی.

گردګاړی (gərdgā́ṛay) نر.م. و.ګ. ګرګاړی.

گردلمی (gərdlámay) نر.م. یو ډول ګردی بوټی دی، چې زېړ ګل کوي.

گردماچو (gardmačū́) نر.م. مازو، یوه سوربخونه مایع ده چې چینجی د څېرې ونه ژوېلوي او له هغې نه بهرراوځي.

گردمه (gardamá) ښځ.م. شپول.

گردمېز (gərdméz) نر.م. ګردی مېز، مدورمېز.

گردی مېز (gərdayméz) نر.م. و.ګ. ګردمېز.

گردنۍ (gardanə́y) ښځ.م. ۱) نامزادګي، چغل بازي؛ ۲) له کوژدې نه ورروسته د خسر کره د شو ورځو لپاره د زوم د ېره کېدنه؛ ۳) د کارتوسو پېټۍ، غاړکۍ؛ ٤) په ځټ باندې برپ ور کونه.

گردو (gardū́) نر.م. د بوټو ایستلو تسکوره.

گردول (gərdawə́l) مص. مت. غونډول، ټولول.

گردومه (gardūmá) ښځ.م. ګردمه، شپول، دایروي کرښه چې تر سپوږمۍ راچاپېره شوې وي.

گردون (gardū́n) نر.م. ۱) آسمان څرخه، فلک ګرزون؛ ۲) ګرداو، چورلانډس.

گردونه (gardūná) ښځ.م. هغه ښځه چې د دوو کسانو پرې دعوا وي او د جګړې د مخنیوي لپاره یې بل درېمګړی په نکاح واخلي.

گرده[1] (gardá) ښځ.م. ۱) غوښتنه، سوال کونه؛ ۲) خام چرس، ګرده؛ ۳) خاکه؛ ٤) ګردي، شپول ۵) یو ډول خمیره ډوډۍ؛ ٦) لاړې، ډاګه، لوړ؛ ۷) کوتک، همسا.

گرده[2] (gurdá) ښځ.م. ۱) پښتورګی، بډوډۍ؛ ۲) مج. حوصله، همت، جرئت.

گردی (gərdáy) نر.م ۱) مندری، پیشتکی، لنډۍ؛ ۲) ګردي، هاله، شپول؛ ۳) د پتون هډوکی.

گردۍ (gardə́y) ښځ.ج. د څرخې ګاډینۍ چې تار زیات نه پرېږدي، چرمکی، بورک.

گردۍ کنډوله (gardə́ykanḍúla) ښځ.م. زنګي نار، د مولۍ په څېر یو نبات دی.

گرږ (garáṛ) ص.نر.م. هغه آس چې څلور واړه پښې او تندی یې سپین وي؛ بابس، سبلمی، سبلکی.

گرږول (garṛawə́l) مص. مت. ۱) رغړول؛ ۲) له یو شي نه په زوره آواز ویستل.

گرږه (garáṛa) ښځ.م. یو ډول غرنی نبات دی.

گرږېدل (garṛedə́l) مص.ل. ۱) له یو شي نه په زوره آواز راوتل؛ ۲) رغړېدل.

گرږۍ (garṛáy) ښځ.م. ۱) کند، کنداړی، د ملنګانو جامې؛ ۲) نر.م. چیچکی؛ ۳) یو ډول مرغی ده؛ ٤) غونډمنډ، ګردی.

گرړی (garṛáy) ښځ.م. ۱) وګ. ګرګاړی؛ ۲) یو شین بوټی دی چې ګردی ګل کوي.

ګرز(۱) (garz) نر.م. ۱) امسا؛ ۲) خاوره، دوړه.

ګرز(۲) (gurz) نر.م. دوولس درځنه.

ګرز(۳) (guráz) نر.م. د اوسپنې یوه درنه آله چې په جنګونو کې کارېده.

ګرزوهلی (garzwahálay) ص. نر.م. سپېره، خیره، په خاورو او دوړو ککړ.

ګرژول (garaẓawál) وګ. بګارول.

ګرړول (garaẓál) مص. مت. ۱) ګرول؛ ۲) تراشل، توړل، په نوکانو باندې توړل.

ګرړه (gáraẓa) ښځ.م. ګرړی؛ ۱) خارښت، کهه، کهښت؛ ۲) نوکاره، شوکاره.

ګرست (grast) نر.م. په ببل یا کوداله باندې ځمکه نرمول یا ګوړ کونه.

ګرستی (grástay) نر.م. هغه یوم یا ببل چې ځمکه پرې اړول کېږي.

ګرسره (gársara) نب. ببخي له سره، قطعاً، بالکل چورلټ.

ګرکڼه (garkáṇa) ښځ.م. بې آزاره مچی چې د ځان لپاره د خاورو کورجوړوي، کولاله مچی.

ګرکی (gárkay) نر.م. د مېچنې ګرځولو آواز.

ګرګ (garg) نر.م. ۱) د حیواناتو یوه ناروغي، پم؛ ۲) یو بوټی چې ژېړ واړه ګلونه کوي؛ ۲) هغه چینجی چې د حیوان په ځیګر کې، د ګرګ د بوټي د خوړولو له امله پیدا کېږي.

ګرګابی (gargābáy) ښځ.ج. یو ډول پڼې یا موزې.

ګرګاړی (gargā́ṛay) نر.م. هر هغه غونډ شی چې د رغړولو یا تاوولو وړ وي، ګردګاړی.

ګرګاس (gargás) نر.م. ۱) ګرګس، تتر، ځیګر؛ ۲) مج. د زړه سر؛ ۳) لیونی غنم، یو ډول ګیاه ده.

ګرګانی (gargā́ṇay) نر.م. چم، غونداری، ګېه.

ګرګټ (gargáṭ) نر.م ۱) وګ. ګرګوټی؛ ۲) د اوبښ د پښې هډوکی؛ ۲) د کربوړې په شېر یو رنګ بدلوونکې خزنده.

ګرګټه (garguṭá) ص. ښځ.م. بوډۍ ښځه.

ګرګچی (gargačáy) ښځ.م.ج. د تاک یوه وړه وچه کونده.

ګرګر (gargár) ص. نر.م. کوړ وړ، کوړ کوړ، کوپ کوپ.

ګرګر (gargár) نر.م. ظالم، تېری کوونکی، تېرغمال.

ګرګري (gargarí) ښځ.م. ظلم و تېری، زور زیاتی.

ګرګرام (gargarám) نر.م. ادړګډ، زوړ پوړ.

ګرګره(۱) (gargurá) ښځ. د ببرې مېوه.

ګرګره(۲) (gargará) ښځ.م. ۱) تېکبدلی متیر واړه؛ ۲) شنه تبوخله.

ګرګره(۳) (girgirá) ښځ. م. ۱) د غنمو او... دلده؛ ۲) نامنظمه شدیاره؛ ۳) وړوکې مېچن.

ګرګ زړی (gargzáṛay) نر.م. توقه، کنډوسکی.

ګرګل (gargál) نر.م. خارښت، پم، کهه.

ګرګله (gargalá) ښځ.م. ګردله، ګردباد.

ګرګنډه (gargánḍa) ښځ.م. د لرګي ډړه یا کونده.

ګرګنه (garganá) ښځ.م. د ګرګي حیوان ځیګر.

ګرګو (gargú) نر.م. ۱) د ښځو یو راز ګډا؛ ۲) ښځ.م. انګازه، هنګامه؛ ۳) د پسونو یوه ناروغي.

ګرګوښه (gargúṣa) ښځ.م. ګورکښ، غسی ګورلټی، هغه ځناور چې مړي راوباسي.

ګرګه (gárga) ښځ.م. ۱) ګوسه، د ونې ښخ؛ ۲) غټ بش، شاتیر؛ ۳) مج.ص.نر.م. غټ پټ سړی.

ګرګي (gargí) ص. نر.م. ۱) پمن، خارښتي؛ ۲) پوخ روږدی یا عملي لکه د چرسو، شرابو او... ، کوڼ عملي.

گرگی (gargáy) ښځ.م. ج. ۱) کوچنی گرگه؛ ۲) یو سپېره بې پاڼو بوټی.

گرگی (gárgay) نر.م. ۱) یو ډول لوبه؛ ۲) غاښور، منداوو؛ ۳) د هډو کو تړل، استخوان بندي.

گرلاټ (garláṭ) نر.م. کودنی، کودړه، کودوړی، کودری، د مات خاورین لوښي ټوټه.

گرلاڅه (garlācá) ښځ.م. ترنگړه، ترنگې، د مزرو کوری، غوندی، گرلڅه، گرلسه.

گرلبی (gárlabay) نر.م. خراشکی، بلغم.

گرلت (garlát) نر.م. خربیلی سر، کتیوخه.

گرلڅه (garlacá) ښځ.م. و گ. گرلاڅه.

گرلنډ (garlánḍ) ص. نر.م. ۱) غټ،شورب سړی؛ ۲) نر.م. د چورلېدو له امله سرگرځېدنه.

گرلې (garalé) ښځ.م. د ډال حلقه یا کړی.

گرلی (garláy) ښځ.م. ج. پېتی، پنډ.

گرم[۱] (grám) نر.م. ملامت، پړ.

گرم[۲] (gárm) نر.م. ۱) تود؛ ۲) مج. تېز، چټک؛ ۳) مج. مین،عاشق؛ ٤) ص. جذباتي.

گرم[۳] (garū́m) نر.م. ۱) غم، رنځ،نول؛ ۲) دماغي پرېشاني؛ ۳) د دق مرض؛ ٤) د ځینو ونو په ډډ کې غوټه، گروم، خنډ، رخټ، وزغی.

گرماگرم (garmāgárm) ص. نر.م. ج. تېز، توده په توده، ډېر گرم چې زور او شور په کې وي.

گرماله (garmālá) ښځ.م. خټ موښې، گلماله، ختماله.

گرمانه[۱] (gramāná) ښځ.م. (ج گرمانې) تورغم، گناهکاره، جرمانه.

گرمانه[۲] (gramāná) ښځ.م. گ.م دارو، تود شی.

گرماني (garmānī) ښځ.م. تو... ونه، جرماني گناهکاري.

گرمتیا[۱] (grámtyā) ښځ.م. ملامتیا، گرموالی.

گرمتیا[۲] (gármtyā) ښځ.م. تودوخه، گرموالی.

گرمټ (garmáṭ) نر.م. ۱) نېزه، د غشي څوکه؛ ۲) هغه آله چې یو سر یې دروند وي او فرش یا ځمکه پرې د کېندلو لپاره ټک وهلی شي، درمټ؛ ۲) د ترکاڼ مخصوصه برمه.

گرمسېر (garmsér) نر.م. ۱) توده سیمه؛ ۲) هغه ښوونځي چې په گرمۍ کې رخصت وي.

گرمکه (garmáka) ښځ.م. گرم دانه.

گرمل (guramə́l) مص. مت. و گ. گربل.

گرملی (gurmálay) نر.م. کوت، کُنجلک، کړت، گونجی، سرسري او گونجې گنډل شوې.

گرمناک (garmnā́k) ص. نر.م. تاوجن، تودوخه ورکوونکی، گرموال.

گرمنه (gurmána) نر.م. و گ. گرملی.

گرموالی (garmwā́lay) نر.م. تودوالی، تودوخه.

گرمول[۱] (gramawə́l) مص. مت. ملامته کول، پړ کول، پړ ثابتول.

گرمول[۲] (garmawə́l) مص. مت. ۱) تودول؛ ۲) تېزول، شوق ورکول؛ ۳) په غوسه کول.

گرمه (garmá) ص. ښځ.م. ۱) هغه ښځینه څاروی چې نر څاروی غواړي؛ ۲) نب. هغه مېوه چې ژر رسېږي؛ ۲) یو ډول ختکی، گرمک.

گرمه گورمه (garmagórma) ص. ښځ.م. گنه گونه.

گرمي (garmí) ښځ.م. ۱) تودوالی، تودوخه؛ ۲) غوسه، قهر؛ ۳) سوزاک، آتشک.

گرمېدل[۱] (gramedə́l) مص. ل. ملامت کېدل.

گرمېدل[۲] (garmedə́l) مص. ل ۱) تودېدل؛ ۲) شوق [illegible]؛ ۳) غوسه [illegible] ل. [illegible]ېدل.

گرمېل ([illegible]) نر.م. [illegible]، حاصو.

گرناټی (garnāṭə́y) ښځ.م. ج. د [illegible] وچنیانو یوه لوبه ده.

گرنتيه (garanṭá) ښځ.م. هغه ...
لپاره کرل کېږي.
گرنج (granj) نر.م. ۱) گرنج، دېټلو ...
۲) يو ډول پلاو.
گرنجاري (granjăray) نر.م. گرنج ...
گرنجاني (granjānáy) نر.م. جر...
گرنځ (granʒ) نر.م. په هوا کې د يو ...
گرند (grand) نر.م. ۱) يوه غرنی ...
۲) جغل، زنگال؛ ۳) دهندوانو ...
گرندوکی (garandúkay) نر.م. ...
کولو آله.
گرنده (garandá) ښځ.م. مرغړی ...
گرندی[۱] (gránday) نر.م. ۱) ...
روغه، سوله؛ ۲) د صحاف چو...
گرندی[۲] (giranday) نر.م. تو...
سامان بوجگی.
گرندی[۳] (garandáy) ص. نر.م. ...
گرنډه (granḍá) ښځ.م. يوه هندوس...
اچار ورنه جوړېږي.
گرنړی (granáy) ښځ.م. د کوچنيانو ...
گرو (graw) نر.م. ۱) گانه، گېڼه؛ ۲) ...
۳) تړ، تړون، ناغه.
گروبله (grúbla) ښځ.م. گروبلی، بلغ...
گروبی (gruháy) نر.م. وگ. گرووبی...
گروپ (grūp) نر.م. ۱) ټولی، ډله؛ ۲...
گروپی (grúpay) نر.م. وگ. بگړی ۲...
گروت (garút) نر.م. ۱) لاس ورکول؛ ...
کوده، قوده.
گروټی (grúṭay) نر.م. پتيره ډوډی.
گروڅکی (grúckay) نر.م. يو ډول دان...
تري جوړېږي.

گرنټه (garanṭá) ښځ.م. هغه بوټی چې د ښکلا لپاره کرل کېږي.

گرنج (granj) نر.م. ۱) گرنج، د پټيلو او لوښو آواز؛ ۲) يو ډول پلاو.

گرنجاری (granjāray) نر.م. گرنگهار، گرنگار.

گرنجانی (granjānáy) نر.م. جرس، گينگری.

گرنځ (granź) نر.م. په هوا کې د يو شي د تېرېدو غږ.

گرند (grand) نر.م. ۱) يوه غرنۍ اغزنه ونه ده؛ ۲) جغل، زنگال؛ ۳) د هندوانو مذهبي کتاب.

گرندوکی (garandúkay) نر.م. د آسونو د خرخره کولو آله.

گرنده (garandá) ښځ.م. مرغرې، غدود، مرورې.

گرندی[۱] (gránday) نر.م. ۱) بخښنه، خلاصی، روغه سوله؛ ۲) د صحاف چوړکی.

گرندی[۲] (granday) نر.م. توبره، د ترکاڼ د سامان بوجگۍ.

گرندی[۳] (garandáy) ص. نر.م. گړندی، تېز.

گرنډه (granḍá) ښځ.م. يوه هندوستانۍ مېوه چې اچار ورنه جوړېږي.

گرنۍ (graṇáy) ښځ.م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

گرو (graw) نر.م. ۱) گانه، گېڼه؛ ۲) کفالت، قيد؛ ۳) تړ، تړون، ناغه.

گروبله (grúbla) ښځ.م. گروبلی، بلغم، خراشکی.

گروبی (grubáy) نر.م. و.گ. گروړبی.

گروپ (grūp) نر.م. ۱) ټولی، ډله؛ ۲) غونډه.

گروپی (grúpay) نر.م. و.گ. بگړی ۲).

گروت (garút) نر.م. ۱) لاس ورکول؛ ۲) موتی، کوده، قوده.

گروټی (grúṭay) نر.م. پټيره ډوډۍ.

گروڅکی (grúckay) نر.م. يو ډول دانې چې مربا ترې جوړېږي.

گروړبی (garúṛbay) نر.م. ۱) د سينې درد؛ ۲) بلغم، کروړبی، خراشکی، گروبی.

گروزی (grúzay) نر.م. و.گ. کړيوزی.

گروس (grūs) نر.م. څمکنی توت.

گروشېيل (grušeyál) مص.مت. و.گ. بگارول.

گرول (garawál) مص. مت. ۱) نوکارې کول؛ ۲) پوستکي پرې کول، توږل؛ ۳) حاصلول.

گرولی (grúlay) نر.م. بلغم، خراشکی، کروړبی.

گروم (grūm) نر.م. ۱) خپگان، خواشيني، د زړه غوټه؛ ۲) خنډ، دونو په تنه کې غوټه.

گرومجن (grūmján) ص.نر.م. غمگين، پرېشان.

گروونی (garawúnay) نر.م. نوسی، يو سيخ دی چې له تناره نه ورباندې ډوډۍ راباسي.

گروه[۱] (gráwa) ښځ.م. ۱) د اوږې او څټ تر منځ هډوکی؛ ۲) د کميس کالر؛ ۲) تنۍ، بتهن، گلمبخۍ، غينډۍ.

گروه[۲] (groh) نر.م ۱) دين، مذهب؛ ۲) ټولی، ډله؛ ۳) قوم.

گروه توپير (grohtawpír) نر.م. د عقايدو اختلاف، د عقايدو توپير.

گروهن (grohán) نر.م. ۱) راغب؛ ۲) مهربان؛ ۳) له ظلم نه ترهه لرونکی.

گروهنه (grohána) ښځ.م. ۱) مهرباني؛ ۲) مينه؛ ۳) وېرېدنه؛ ٤) لورنه، پېرزوينه.

گروهوڅی (grohúcay) نر.م. گراڅه، لنده.

گروهول (grohawál) مص.مت ۱) پام راگرځول؛ ۲) له ظلم نه وېرول؛ ۳) عقيدتمن کول.

گروهه (gróha) ښځ.م. گروه، امنا، باور، عقيده، يقين.

گروهه او پوهه (gróhaawpóha) ښځ.م. عقيده وعلم، علم وعقيده.

گروهېدل (grohedә́l) مص. ل ۱) متوجه کېدل؛ ۲) وېرېدل؛ ۳) عقيدتمن کېدل.

گروهيز (grohíz) نر.م. عقيدوي، اعتقادي، عقيده يي، ايماني.

گروې (gráwe) ښځ.ج. گرې، د اوږې او ځټ ترمنځ هډوکی.

گروی (garwáy) نر.م. و گ. زگېروی.

گروېږل (grawežә́l) مص. مت. پوښتنه کول، لټون کول، غوښتنه کول.

گروېږن (grawežán) نب. د گوډي او ژي لپاره د حلال شوي مال د پوستکي ايستلو طريقه.

گروېږونی (grawežū́nay) نر. م. پلټونکی.

گرويليک (grawilík) نر.م. گانه ليک، گروي خط، گانه خط.

گره (gará) ښځ.م. په خاورو کې د ساتل شويو گنو ډېری.

گرهار (garahā́r) نر.م. گر، د جامو شلېدلو آواز.

گره بره (garabára) ښځ.م. ناڼدوله، سرسري، لنډ تنگ، سطحي.

گرهچ (garháč) نر.م. ډوغل، کنده، گرهوځ.

گرهو (gā́rhū) ص. نب. زړه ماتوونکي خبرې.

گرئ (garáy) نر.م ۱) درمندگی؛ ۲) ص.نر.م. داړو، هغه څوک چې بې ډوله او راوتلي غابښونه ولري.

گري (garí) نر.ج. د شولو هغه دانې چې په بوټي کې نيمې پخې شوې وي.

گرۍ (gray) ښځ. م. د دروازې چوڼ يا لخک.

گريب (grib) نر.م. د اوبو کوب يا بوکان، کويب.

گريټ (griṭ) نر.م. هغه لويه ډوډۍ چې گوره هم په کې اچول شوې وي.

گرېټۍ (greṭáy) ښځ.م. د گېلو مانو خبرې.

گرېدل (garedә́l) مص. ل. ۱) کهه کېدل، خارښتېدل ۲) رژېدل، گونجې کېدل؛ ۳) پوستکی لېرې کېدل؛ ٤) مج. حاصلېدل، پوښی بودېدل.

گريس (gris) نر.م. يو ډول سرېښناکه غوړه ماده ده.

گرېشک (grešk) نر.م. غته گوته، کټه گوته.

گرېگرکی (gregárkay) نر.م. گرېگرۍ، ږلۍ، له باران سره د واوري نرۍ نرۍ دانې ورېدنه.

گرېله (grelá) ښځ.م. توشکه، تولايي، نالۍ.

گرېن (gren) نر.م. تخم، غله، دانه، د يوې نيمې رتۍ وزن.

گرين[1] (grin) نر.م. سينه.

گرين[2] (garín) نر.م. مزی يا تار چې دوه يا درې واره غښتل شوی يا تاو شوی وي.

گرينډۍ (grinḍáy) ښځ.م.ج. کجاوه، له لښتو نه جوړه شوې لويه کجاوه يا کارۍ.

گرېو (grew) نر.م. گروه، گانه، رهن.

گرېوان (grewā́n) نر.م. گرېوه، گېږ، د کميس هغه برخه چې په سينه پرته وي.

گريولی (gríwlay) نر.م. خراشکی، بلغم.

گريوه (griwá) ښځ. م. د تنې سورۍ.

گرېوه (garewá) ښځ.م. وروکی غر، غرگوټی.

گرېيل (gareyā́l) مص. مت. و گ. گرول.

گړ (gaṛ) نر.م. ۱) کلا، قلا؛ ۲) دلاحقې په توگه د ظرفيت مانا ورکوي، د اوسېدو ځای؛ ۳) د ښځو د وېښتانو زرورق؛ ٤) لفظ، خبره، وينا، سپړ، مورفيم، دژبې ترټولو کوچنی مانيز يوون (واحد).

گړاواز (gaṛāwā́z) نر.م. مورفو فونيم، صوتي اړيکه، صوتي رابطه، هغه اواز، چې د يوه گړ د بېلا بېلو څېلونو (بلگړونو) په لړ کې راځي

گړاواز پوهنه (gaṛāwāzpohána) ښځ.م. د ژبپوهنې هغه څانگه چې گړاوازونه څېړي.

گړاچی (gṛā́čáy) ص. نر.م. و گ. گړچند.

ګړاکو (grākū̃) نر.م. ۱) د تماکو او زړي ګوړي مرکب چې په چلم کې ځکل کېږي؛ ۲) همدغه چلم.
ګړب (grab) نر.م ۱) ګړپ، تېزې او توندې خبرې؛ ۲) د دوو شيانو سره خپلو کې د لګېدو آواز؛ ۳) د موږکانو نيولو پنجره؛ ٤) غټه سوړه.
ګړبا (grabā́) ښځ.م. ۱) توندې خبرې؛ ۲) د دروازې يا نورو شيانو سره د لګېدو آواز.
ګړباده (garbādá) ښځ.م. بړبوکی، د پېريانو ډولی.
ګړباوو (grabā́wū) ص. نب. کړتن، ډېرې خبرې کوونکی.
ګړباوه (grabā́wá) ښځ.م. ۱) د اوبو د وتو ځای؛ ۲) کانېزه ځمکه.
ګړبړ (garbár) نر.م ۱) د ګېډې د قرېدو آواز، قرقر؛ ۲) مج. بې نظمي، ګډوډي؛ ۳) ګړبېدنه؛ ٤) په اراده يا بيان کې توپير راتلنه؛ ٥) وارخطايي.
ګړب ګروب (grabgrúb) نر.م. ۱) خبرې اترې؛ ۲) د دروازې د خلاصېدو او پورې کېدو آواز.
ګړبن (grabán) ص. نر.م. ګړبند، بې ځايه او چټې خبرې کوونکی، ګړبو، سرماغزن.
ګړبند[1] (garaband) ص.نر.م. ګړبن، قرتو، ترتو.
ګړبند[2] (graband) ص. نر.م. ۱) زوړ، کم زوری، ضعيف، بوډا؛ ۲) ډېر استعمال شوی.
ګړبنده (grabanáda) ښځ.م. ۱) په غره کې لوی طبيعي غار؛ ۲) د غټو کانو او تيږو ځای.
ګړبنۍ (grabnáy) ښځ.م. کانېزه ځمکه.
ګړبو (grabū́) ص. نب. و.ګ. ګړباوو.
ګړبوزه (garbū́za) نر.م. ړچېدنه، ړچ، ګرګوزه.
ګړبوزی (garbū́záy) نر.م. ۱) غزی؛ ۲) بالښت؛ ۳) ګورت، د دوګوتو ترمنځ فاصله.
ګړبول (grahawál) مص. مت. ۱) له دروازې نه آواز ويستل؛ ۲) له يو چا نه چټې خبرې ويستل؛

۳) په غوسه کول؛ ٤) زړول، ډېر استعمالول.
ګړبهار (grabahā́r) ص. نر.م. ګړبار، د دوو شيانو سره خپلو کې د لګېدلو آواز.
ګړبېدل (grabedə́l) مص. ل. ۱) له يو شي نه آواز ختل؛ ۲) ډېر استعمالېدل؛ ۳) چټيات ويل ٤) غوسه کېدل؛ ٥) ځړيکې وهل.
ګړبېزن (garbezán) ص.نر.م. کړبېزن، هغه سړی چې پوزه يې تل له ګند نه ډکه وي، خيرن، خچن.
ګړپوهنيز (garpohaníz) نر.م. مورفولوجيکي، ګړپوهيز.
ګړپوهه (garpóhá) ښځ.م. ګړپوهنه، مورفيم پوهنه، واژه شناسي.
ګړچ (grač) نر.م. ۱) تېزې او توندې خبرې؛ ۲) په لوښي کې د ننه د يو شي د ړچولو آواز.
ګړچاوو (gračā́wū) ص.نر.م. ۱) هغه سړی چې زوم دخسر کورته بيايي؛ ۲) توندې خبرې کوونکی.
ګړچند (gračánd) نر.م. ړچن، ړق، هغه شی چې د ګړچ ګړچ آواز کوي.
ګړچول (gračawə́l) مص. مت. د خوځولو له امله د يو شي نه آواز پيدا کول.
ګړچه (gráča) ښځ.م. د خولې بحث.
ګړچهار (gračahā́r) نر.م. د ګړچ ګړچ آواز.
ګړچېدل (gračedə́l) مص. ل. د خوځېدو په وجه له دروازې يا بل شي نه آواز پيدا کېدل.
ګړد[1] (gard) نر.م. دوره، ګرد.
ګړد[2] (gard) ص. نر.م. ګردی سړی.
ګرداګړد (gardāgárd) ص. نر.م. ګرداګرد، شا وخوا، چپ چاپېر.
ګړدان (gardā́n) نر.م. ۱) د غره لمن؛ ۲) د بتيارانو لوټکی؛ ۳) و.ګ. ګردان.

گړدانول (gaṛdānawә́l) مص. مت. و.گ. گردانول

گړداو (gaṛdā́w) نر.م. ۱) لوی سېلاب؛ ۲) اوبګرځی، گرداو.

گړدګاډی (gaṛdgā́ḍay) نر.م. هر هغه غونډه شی چې غړولی یا تاوولی شي.

گړدود (gaṛdód) نر.م. ويناډود، لهجه، ډيالیکټ.

گړدوداطلس (gaṛdōdatlás) نر.م. گړدودي اطلس، لهجوي اطلس.

گړدودپوهنه (gəṛdodpohә́na) ښځ.م. گړدود پوهه، د گړدود اړوند علم، لهجه پېژندنه.

گړدودي (gaṛdodí) ښځ.م. د گړدود اړوند، د لهجې اړوند.

گړدودي ځمکپوهنه (gəṛdodiǰmakpohә́na) ښځ.م. لهجوي جغرافيه، لهجوي جغرافيا.

گړدوکی (gaṛdū́kay) نر.م. د خیمې اړم، گرده تخته چې په خیمه کې کارېږي.

گړدی (gaṛdә́y) ص. ښځ.م. ۱) غونډه، حلقه، گير چاپېره، تاوراتاو؛ ۲) ښځ.م. څرخي چکر.

گړدی (gaṛdә́y) نر.م. ۱) تکی، چرمکی؛ ۲) ص. مندری، چيتکی، لنډی.

گړز (gṛaz) نر.م. تېز او دروند آواز.

گړزا (gṛazā́) ښځ.م. گړزهار، گړزار، گړزگړوز، د ډزو پرله پسې آواز.

گړزول (gṛəzawә́l) مص. مت. ۱) له يو شي نه د گړز گړز آواز ويستل؛ ۲) ډزول، ډزې کول.

گړزېدل (gṛazedә́l) مص. ل. گړزگړوز کېدل، په پرله پسې توگه ډزې کېدل.

گړشپه (gaṛšū́pa) ښځ.م. و.گ. گړشوپ.

گړګاډېر (gaṛgāḍér) ص. نر.م. گړګاډېره، هغه څه چې بل شی په کې گډ شوی وي، گاډېره.

گړگړ (gaṛgә́ṛ) نر.م. د گېډې يا د اوبو آواز.

گړگړو (gaṛguṛū́) نر.م. تورتورو، ستونی، حلقوم، غړې، غروی، د مرۍ سوری، حلق.

گړگړی (gaṛgaṛáy) نر.م. چورلندی، څرخ.

گړگوټی (gaṛgū́ṭay) نر.ج. گونځې، گونجې، گالگوټي، هغه وينښته چې تاوراتاو وي.

گړگور (gaṛgū́r) نر.م. د آسمان گړاری، گړار، تنا.

گړگوزه (gaṛgóza) ښځ.م. گړبوزه، د تبې لړزه.

گړگی (gaṛgә́y) ښځ. م. دايره، گرد، گردی.

گړماچی (gaṛmā́čáy) نر.م. و.گ. گړونج.

گړماگړ (gáṛmāgáṛ) نر.م. ډېر شور، شورځوږ.

گړماله (gaṛmālá) ښځ.م. و.گ. گرماله.

گړمانج (gaṛmā́ng) نر.م. مازو، گړوانجو، د ښېرې د ونې غوټه.

گړمبهار (gṛambahā́r) نر.م. گړمبا، د توپ او بم د چاودنې پرله پسې آوازونه.

گړمچی (gaṛamčáy) نر.م. و.گ. گړونج.

گړمن (gaṛmә́n) ص.نر.م. شپه روني، بې خوبه.

گړن (gaṛә́n) ص. نر.م. ۱) شپه روني؛ ۲) ستړی.

گړنپوهنه (gṛənpohә́na) ښځ.م. غونډ پوهه، هغه څانگه چې له گړنو څخه گړېږي، اصطلاح پېژندنه، فقره پېژندنه.

گړنج (gṛánǰ) نر.م. شرنگ، شړنگ، د تورو جنگېدو آواز.

گړنجانی (gṛanjā́náy) نر.م. گينگړی، جرس، گړنجوونی.

گړنجول (gṛanjawә́l) مص.مت. له تورو نه شرنگا ويستل، شرنگول.

گړنجار (gṛanjahā́r) نر.م. د جرس د ټنگېدو پرله پسې آواز.

گړنجېدل (gṛanjedә́l) مص. ل. د تورو جنگېدو له امله نري شرنگ وتل، شرنگېدل، کړنگېدل.

گړنجي کتار (gṛanjaykatā́r) نر.م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

گړند (gaṛánd) ص. نر.م. ۱) خوله‌ور، ژبور؛ ۲) مج. چالاک سړی؛ ۳) يوه اغزنه غرنۍ ونه ده.

گړندر (gṛandár) نر.م. کرندر، شمېر، عدد.

گړندوالی (gaṛandwā́lay) نر.م. خوله‌ورتوب، ژبورتوب، په خبرو کې تېزوالی.

گړندی (g ṛandáy) ص. نر.م. ۱) چست و چالاک، تکړه، چابک؛ ۲) مج. رسېدلی مرشد.

گړندۍ (gaṛandə́y) ښځ.م.ج. چرموښکی، چخوړکی، د کورونو يوه خزنده ده.

گړندي والی (g ṛandaywā́lay) نر.م. چستي، چالاکي، تېزي او تندي.

گړنگ(۱) (gaṛáng) نر.م. ۱) لويه کنده؛ ۲) په غره کې لويه کنده، د سيند لوی ژور ځای.

گړنگ(۲) (gṛang) نر.م. ۱) د پېزې تېنگه مايع، کړمبزه، گړېنگ؛ ۲) مج. د سترگو اوبه.

گړنگن (gṛangán) ص. نر.م. کړمبزن، گړنگور، گړنگوش، هغه څوک چې پوزه يې تل بهېږي.

گړنگين (gaṛangín) ص. نر.م. لوړ، هسک.

گړنه (gṛána) ښځ.م. هغه لغوي گروپ چې يوه دريمگړې مانا ښندي، اصطلاح، محاوره.

گړنی (gṛanáy) نر.م. گړهاري، وينايېز، شفاهي.

گړنی ادب (gṛənayadáb) نر.م. گړهاري يا وينايېز ادب، شفاهي ادب.

گړنيز (gṛaníz) نر.م. د گړنې (اصطلاح، محاورې) اړوند، اصطلاحي، محاوروي.

گړو (gaṛū́) نر.م. گراکو، چلم، چېلم.

گړوانجو (gaṛwānjū́) نر.م. و.گ. گړمانچ.

گړواز (gaṛwā́z) ص. نر.م. ۱) ارت، وېر، پراخ؛ ۲) سرلوڅی، سرخلاصی.

گړوب (guṛū́b) نر.م ۱) گړب، په اوبو کې د يوشي د رالوېدو آواز؛ ۲) نرو به خته او نور شيان.

گړوبر (gaṛubár) نر.م. گړه‌بړه، خبرې اترې کونه.

گړوبن (gaṛobán) ص. نر.م. بلغمي؛ هغه څوک چې په سينه يې بلغم پراته وي.

گړوبول (gṛubawə́l) مص. مت. ۱) په يو ځل ورانول؛ ۲) ښورول، خوځول، ځنډول.

گړوبی(۱) (guṛubáy) نر.م. ۱) د گوړې شربت؛ ۲) ډېر خوږ شی.

گړوبی(۲) (gṛūbáy) نر.م. د سينې بلغم يا خراشکی.

گړوبی(۳) (gaṛubáy) نر.م. پس آو، هغه اوبه چې په وياله کې تر تړلو وروسته بهاندې وي.

گړوبېدل (gṛubedə́l) مص. ل. ښورېدل، او په يو ځل ورانېدل.

گړوځه (gaṛū́ja) ښځ.م. بې پيو او وچه غولانځه.

گړول (gaṛawə́l) مص. مت. په خبرو راوستل، له چا نه خبرې راوېستل.

گړونج (gaṛwánj) نر.م. گړونچی، گروچی، گړماچی د منگي اېښودلو لپاره د لرگي کټکی.

گړونگه (gaṛwánga) ښځ.م. جروبی.

گړوۍ (gaṛwə́y) ښځ.م.ج. جيسری، کوزنی، کوزه‌گی، هغه لوښی چې لاستی لري.

گړوېزونه (gaṛwezū́na) گر. گړدودي ويونه، واژهای گويشي.

گړهار (gəṛahā́r) نر.م.ج. گړېږ، گړوبړ، خبرې اترې، گپ شپ.

گړهاري (gaṛhā́ri) ښځ.م. وينايېز، گړنی، شفاهي، محاوروي.

گړه بنده (gaṛabánda) ښځ.م. په غره کې لويه سمڅه.

گړهل (gaṛhə́l) نر.م. ۱) يو بوټی چې ښايسته گل نيسي؛ ۲) ډول، بالتی، متکی.

ګړی (garáy) نر.م. ۱) منګی؛ ۲) برج، شینګړی، اټاری، بورجل.

ګړۍ (garáy) ښځ.م.ج. ۱) ګهنټه، ساعت؛ ۲) په سیند کې ډېر ژور ځای؛ ۳) زېمناک ځای.

ګړیال (garyā́l) نر.م. زنګ لرونکې ډېوالي ګړۍ.

ګړیال برج (garyālbráǰ) ص.نر.م. ساعت واله برج، ګړۍ واله برج، هغه برج چې ساعت پکې ټینګ شوی وي.

ګړیالی (garyā́lay) نر.م. ساعت ښیونکی، هغه سړی چې د ساعت ښودلو وظیفه لري.

ګړۍ بند (garáybánd) نر.م. د ګړۍ بند یا تسمه، د ګړۍ زنځیر.

ګړیچ (grič) نر.م. سخته لاره، داسې لاره چې تګ راتګ پرې ګران وي.

ګړیچی (garičáy) ښځ.م. غوچاړی، کوغالی، په ځمکه کې د نیالګیو کینولو لپاره وړه کنده.

ګړېدل (garedə́l) مص.ل. ۱) خبرې کول، ګړه بړه کول؛ ۲) ګرېدل، کرېدل.

ګړیز (garíz) نر.م. د ګړ اړوند، د مورفیم اړوند، مورفیمیک.

ګړۍ ساز (garaysā́z) ص.نر.م. ګړۍ والا، ساعت ساز، ګړۍ جوړوونکی.

ګړۍ سازي (garaysāzí) ښځ.م. د ساعت جوړونې کارخونه، ساعت جوړونه، ګړۍ رغېدنځای.

ګړۍ ستن (garaystán) ښځ.م. د ساعت ستن، عقربک.

ګړیستنه (garistána) ښځ.م. ښلنګ، آریوهه، اشتقاق و تصریف، فقه اللغة.

ګړۍ ګر (garaygár) ص.نر.م. ګړۍ ساز، ساعت ساز، ساعت جوړوونکی.

ګړېګینه (garegína) ښځ.م. د لم جزغالی.

ګړیل (garayə́l) مص.مت. د ډېواله ښځ سپېړل د خوځولو لپاره.

ګړۍ ماتی (garaymā́tay) نر.م. د کوچنیانو یوه لوبه.

ګړینګ (gring) نر.م. و.ګ. ګړنګ[۲].

ګړینګی (gringáy) نر.م. جرس، وړوکی ګونګرو.

ګړي وال (gariwā́l) ص.نر.م. هغه سړی چې په کټوو کې مستې د کلیو نه بازار ته د خرڅولو لپاره راوړي.

ګړۍ والا (garaywālā́) ص.نب. ساعت پلورونکی.

ګړۍ والا (garaywālā́) ص.نر.م. ۱) منګی خرڅوونکی؛ ۲) مج. کلال.

ګز (gaz) نر.م. ۱) د طول د اندازه کولو یو واحد دی؛ ۲) د ټوپک سیخ؛ ۳) و.ګ. غز؛ ۴) د لرګي یوه آله چې د اوړو پېړه پرې د تبۍ پاسه اواروي؛ ۵) یو ډول غشی دی؛ ۶) دام. لومه.

ګزابی (gazābáy) ص.ښځ.م. بې عقله، لوړه دنګه، کم عقله او کچه ښځه.

ګزار (guzā́r) نر.م. وهل، وار، ګوزار، ډب، درب.

ګزارش (guzārə́š) نر.م. ۱) عرض؛ ۲) بیان.

ګزارل (guzārə́l) مص.مت. ۱) ګوزارول، غوزارول؛ ۲) ادا کول، ترسره کول.

ګزارول (guzārawə́l) مص.مت. ۱) ګوزارول، غوزارول؛ ۲) ځملول، په ځمکه راویشتل.

ګزاره (guzārá) ښځ.م. ګوزاره؛ ۱) ګزران، وخت اړونه؛ ۳) مج. زغم، حوصله.

ګزاري (gazā́n) نر.ج ۱) دخولې نسوار؛ ۲) ګیزاري؛ د غنمو میده شوي وړې.

ګزارېدل (guzāredə́l) مص.ل. ګوزارېدل، غوزارېدل پرېوتل، ارتاوېدل.

گزانه (gazāná) ښځ. م. په گز، د گز په حساب.
گزبره (gazbára) ښځ. م. اعلی ورېښمين قناوېز.
گزبوټي (gazbūṭí) نر. ج. دستک، لاړي.
گزک (gazák) نر. م. ۱) د زخم پارسوب، د زخم اوبه پتونه؛ ۲) ص. پرسېدلی، نمجن، التهاب.
گزک بوټی (gazakbūṭay) نر. م. د بارتنگو بوټی.
گزکه (gazáka) ښځ. م. کوړکی، لومه، پړکه، د وړو مرغيو نيولو لپاره پړکه.
گزگومبت (gazgombát) ص. نر. م. گډوډ، وران، ويجاړ.
گزمه (gazmá) ښځ. م. (ج. گزمې) د شپې گرځېدنه، پيره دار.
گزول (gazawál) مص. مت. ۱) گز کول؛ ۲) اندازه لگول؛ ۳) مج. غځول، خورول، اوږدول.
گژدنه (gaždána) ښځ. م. تنفس، سا اخيستنه.
گژوژ (gažwáž) ص. نر. م. گډوډ، کوډوډ.
گژې (gažé) ص. ج. کاږه، په ترخ، په‌ډډه.
گژی (gažáy) ص. نر. م. ۱) جوتې غوبې چې د قولبې يا گاني لپاره تيار شي؛ ۲) بلد، رضا.
گړ (gaẓ) ص. نر. م ۱) گړوېښتی، د پاخه عمر خاوند؛ ۲) نيمه پخه شوې مېوه؛ ۳) يو ډول مرز؛ ٤) برگ، ابلق؛ ٦) مج. دوه مخی، منافق.
گړوېښتی (gaẓwiṣtáy) ص. نر. م. هغه څوک چې نيم وېښته يې تور او نيم سپين وي.
گړوېښتي (gaẓwiṣtí) ص. نر. م. کره توب، د پاخه عمر خاوند توب.
گړهار (gaẓahā́r) نر. م. گړکی، د کلکو شيانو يو بل سره د لگېدو آواز.
گړی (gaẓáy) ص. نب. د نهيلی او مايوسی په حالت کې کاږه کاږه کتل.
گس (gas) ص. نر. م. کيڼ، چپ، گڅ.

گستاخ (gustā́x) ص. نر. م. نارامه، بې ادبه، بې شرمه، چاودينک، سپين سترگی، بې حيا.
گستره (gastára) ښځ. م. غوشکی، سخوندره، هغه خوسی چې پوره کېدو ته نږدې وي.
گسکه (gaská) ښځ. م. کتمل، منگوره، خسک.
گسه (gasá) ښځ. م. ۱) تهله، ډيچکه، ديکه، تپل؛ ۲) نقصان ورکونه؛ ۳) هغه آله چې اوږد لاستی لري او گوره پرې پخېږي.
گسيا (gasyā́) ص. ښځ. م. ۱) سوده، خالص؛ ۲) راکښلې شوی؛ ۳) سره نښتی، ورپورې.
گشت (gašt) نر. م ۱) چکر، دور؛ ۳) پېره، څوکی؛ ۳) سيل، گرځېدنه.
گشتی (gaštáy) ص. ښځ. م. ۱) شليته؛ ۲) مج. متېزه؛ ۳) آواره گرده.
گښت (gaṣt) نر. م. ۱) عمل، استعمال؛ ۲) سيل، دور، دوران.
گفت (guft) نر. م. ۱) خبره، وينا؛ ۲) مج. ازار، ښېرا، گف.
گک (gak) نر. م. د تصغير علامه، لکه سترگک.
گکړی (gakẓáy) نر. م. جزغالی، کښکری، ززغاله، بوگړی، سره کړې وازده.
گگ (gag) ص. نر. م. ۱) د سرو مچيو څاله؛ ۲) مج. د خېټې غتوالی؛ ۳) څپياکه؛ ٤) ډډ، دانچه.
گگر (gagár) نر. م. ۱) آهنگر؛ ۲) مضبوط، تکړه.
گگروزه (gagrūza) ښځ. م. ۱) رچ، رپ، رپی؛ ۲) د تبې لړزه.
گگره[۱] (gagára) ښځ. م. جغل، کانېزه شگه، هغه شگه چې واړه واړه کاڼي په کې وي.
گگره[۲] (gágra) ښځ. م. گاگره، سره نښتې تيږې.
گگره[۳] (gagrá) ښځ. م. ۱) هغه اوږد کميس چې ټټر يې واز وي؛ ۲) ټټر، سينه.

گګرى (gagráy) نر.م. غوز، اکوږ، چارمغز.

ګګړ (gagúṛ) ص. نر.م. ګاګړ، زوړ، بوډا، بوډ غ.

ګګړوزه (gagṛū́za) ښځ.م. ګړبوزه، ګکروڅه.

ګګژی (gagžáy) نر.م. و ګ. ګکړی.

ګګو (gagū́) نر.م. روی، باګو، بګاولی، شیشکه.

ګګۍ (gagə́y) ښځ.م. ځلۍ، سنۍ، سوتلۍ.

ګل(۱) (gal) نر.م. غته غته ړلی، هغه ړلی چې غتې غتې دانې ولري.

ګل(۲) (gwal) نر.م. ۱) جنډی، کوګی، سپړلې شوې غوټۍ؛ ۲) په بدن کې دداغ نښه ۳) خندق.

ګلاب (gwalā́b) نر.م. ګل ګلاب، یو ډول ګل دی.

ګلابتون (gwalabatū́n) نر.م.ج. زرتار، زرتاری.

ګلاب جامن (gwəlābjā́mən) ص.نر.م.ج. یو ډول غونډی غونډی متايي.

ګلابوماتابو (gwalābū́mātābū) نر.ج. د کوچنیانو یو ډول لوبه، میرغالی، میرغواله.

ګلابي (gwalābí) ص. نر.م. ۱) نايي، ډم، دلاک، سلماني؛ ۲) ګلاب رنګی، ګلاب ته ورته.

ګلاټه (gulā́ṭa) ښځ.م. و ګ. ګلاله.

ګلارګین (gulārgín) ص. نر.م. سخت، درشت.

ګلاله (gulālá) ښځ.م. ګلالی، کوتالی، ګلاټه، پخه شوې سره بېره.

ګلالی (gwalālə́y) ص. نر.م. ښایسته، ښکلی.

ګل اندام (gwalandā́m) ص.نر.م. ۱) نرم و نازک بدن لرونکی؛ ۲) مج. معشوقه. محبوبه.

ګلانه (gulā́na) ښځ.م. هغه شی (پیسې) چې چاته د زېږي په راوړو ورکول کېږي.

ګلبارخو (gwəlbārxū́) ص.نر.م. ګل [illegible]ګي، ګلعذار، ګل رخسار.

ګل ببری (gwalbabrā́y) نر.م. دزنانه وو په ټیکریو کې یو ډول ګلکاري.

ګلبخور (gwalbaxū́r) نر.م. ګلخوریه، سونګری، هغه بوټی چې د قوت باه د زیاتولو لپاره په چلم کې څکل کېږي.

ګلبدن (gwalbadán) ص. نر.م. ۱) نرم و نازک بدن لرونکی؛ ۲) مج. معشوق، محبوب؛

ګلبرګ (gwalbárg) نر.م. د ګل رنګینې پاڼې.

ګلبڼ (gwalbáṇ) نر.م. ګلباغ، د ګلو باغ، ګلستان، ګلزار.

ګلبوټی (gwalbū́ṭay) نر.م. د ګل بوټی، بته ګل.

ګلپاڼه (gwalpā́ṇa) ښځ.م. د ګلو پاڼه، د ګل پاڼه، ګلبرګ.

ګل پاڼېزک (guwalpāṇizák) نر.م. یو ډول سابه.

ګلپرخه (gwalpárxa) ښځ.م. پرګلپاڼه پرته پرخه، پرګلپاڼه شبنم.

ګلپرهر (gwalparhár) نر.م. د پرهار ګل (شاعرانه تخیل).

ګلپلور (gwalplór) ص.نر.م. ګل پلورنه، ګل خرڅونه، ګل فروشي.

ګلپلوری (gwalplóray) ص.نر.م. ګل خرڅوونکی، ګل پلورونکی، ګل فروش.

ګلپوش (gwalpóš) نر.م. مف. ۱) په ګلانو کې پټ شوی؛ ۲) مج. دګلونو په څېر جامې اغوستی.

ګلپي (gwalpí) نر.م. ګوبي، یو ډول سابه دي.

ګل تڼۍ (gwaltaṇə́y) ښځ.م. د اسپې په غاړه کې تړل شوې پټۍ، پټاره یې هم بولي.

ګل توت (gwaltū́t) نر.م. د غټو پاڼو لرونکی هغه توت چې د کاغذ په جوړولو کې کار ځنې اخلي.

ګلټ (gılā́ṭ) نر.م.ج. ۱) زېړ رنګ لرونکی فلز؛ ۲) د توپک ګېټ.

ګلټول (gılāṭawə́l) مص. مت. رنګول، په ګلټو ملمع کول، زرل، زرو بول.

گلتي (gılətí) ص. نب. د گلټ، گلټ ته منسوب.

گلټېدل (gılaṭedál) مص.ل. په گلټو باندې پوښل، ملمع کېدل.

گل جړی (gwaljaṛáy) بنځ.ج. گل څړی، نښه، څړی، نښانه، نښکه، کهاړه، گل څړی.

گلچ (gıláč) نر.م. توبره، خورځی، خورجین.

گلچین (gwalčín) ص. نر.م. ۱) کوکي ټانی، گل ټان، څوک چې گلان ټولوي؛ ۲) مج. باغوان.

گلڅاند (gwalčánd) ص.نر.م. (ج. گلڅاندي) گل ټانی، گل څاندی، گلچین.

گلڅاندي (gwalčāndí) بنځ.م. گل اوننه، گل اونون، گلچیني.

گل ځانی (gwalčāṇáy) ص.نر.م. و گ. گلڅاند.

گل څېر (gwalčér) ص. نر.م. گلچهره.

گلخونه (gwalxúna) ص. بنځ.م. د گلونو ساتلو ځای، کوکۍ خونه.

گلخرینگه (gwalxaringa) بنځ.م. مینا، بنارو، بناروني؛ یوه مرغۍ ده چې زر رووږدې کېږي.

گلخوره (gwalxurá) بنځ.م. و گ. گلبخوره.

گلخی (gwalxáy) بنځ.م. دارو، یو نغری چې کوچنیان په کې گازرې پخوي.

گلخینگی (gwalxíngay) نر.م. یو تریخ بوټی چې شین گل لري.

گلداني (gwaldānáy) بنځ.م. گلنی، د گلو د ایښودلو کلالي لوښی.

گلدوز (gwaldúz) فا. نر.م. هغه څوک چې په توکرانو کې گلان گنډي.

گلډ (glaḍ) نر.م. خړیلی سر، بې وېښتو سر.

گل ډاگ (gwalḍág) نر.م. گل دښت، گلمیره، گل بیابان.

گلډانگ (gwalḍáng) نر.م. یو ډول سپی.

گل راڼی (gwalrāṇáy) بنځ.م. کمیلی، بابکی، بمبیرکه، یو ډول الوتونکی حشره ده.

گلرخ (gwalrúx) ص.نر.م. گلالی، پی مخی، گلرو، گل مخی، د گل په څېر مخ لرونکی.

گلزار (gwalzár) نر.م. ۱) د گلونو ځای، د گلشن، کوکیانه؛ ۲) مج. باغ، گلستان.

گل زویه (gwalzūyá) بنځ.م. دغره چای، سمسوک، یو ډول گل دی چې د چایو پر ځای کارېږي.

گل زېری (gwalzeráy) بنځ.م. و گ. گلجړی.

گلږلی (galẓaláy) بنځ.م. گل (gal) هغه غټه غټه ږلی چې فصلونه خرابوي.

گلساز (gwalsáz) ص.نر.م. خپلاسي (مصنوعي) گل جوړوونکی.

گلسرین (galısrín) نر.م. یو ډول مایع غوړ دارو.

گلسیمه (gwalsíma) بنځ.م. د گلو سیمه، د گلو منطقه، ساحه، گل.

گلشک (gwalšák) نر.م. گلاشک، یو ډول غرنی گل دی چې بنفش رنگ لري.

گلعذار (gwalʕuzár) ص. نر.م. ۱) د گل په څېر رخسار لرونکي؛ ۲) مج. معشوق، گل غوټی.

گل غوټی (gwalǧuṭáy) بنځ.م. گل مونگره، ناغوړېدلی گل، منجره، بنجره.

گل غونچه (gwalǧwančá) بنځ.م. گلموښته، گلغنچه، گل گېډی، د گلو گېډی.

گلفام (gwalfám) ص. نر.م. گلفم، تنکه خوله؛ ۲) مج. مشعوق، محبوب.

گلقند (gwalgánd) نر.م. گل کند، یو راز دارو دی چې د گلابو له گل څخه جوړېږي.

گلکار (gılkár) ص. نر.م. ختگر، معمار.

گل کاري (gwalkārí) ص. بنځ.م. په جامو او کې د گلانو او بوټو نقشي جوړولو کار.

گلکاري (gılkāri) ص. ښځ.م. د ختو او تیږو یا خښتو دېوال جوړونه، معماري، ختګري.

گل کڅ (gwalkáč) نر.م. گل ورشو، گل لرونکی کڅ.

گلکڅونه (gwalkacūna) نر.ج. د گلونو کڅونه، د گلونو ورشوګانې.

گل کر (gwalkár) نر.م. د گلو کر، گل کرنه.

گل کنکړ (gwalkankáṛ) نر.م. گل ډنډر، بندک.

گلګنډ (gwalgáṇḍ) نر.م. گل گنډنه، سکوینه، گل دوزي.

گلګنډنه (gwalganḍə́na) ښځ.م. و.گ. گلګنډ.

گلګون (gwalgū́n) ص. نر.م. ۱) د گل په څېر، گلرنګ؛ ۲) مج. سور رنګ.

گلګی (gılagáy) نر.م. دغوا وروکی خوسکی.

گل ګېډۍ (gwalgeḍáy) ښځ.م.ج. گلدسته، گل غونچه، د گلونو ګېډۍ.

گل گل (galgā́l) نر.م ۱) کلکل، غرتو، تېتو، غرتن؛ ۲) د نارنج په څېر یوه مېوه.

گل گوتي (galguṭí) ص.نر.ج. و.گ. گاړگوتي.

گل گوتو (gwalgūṭú) نر.م. ۱) د څاروي د مرۍ بندېدو یوه ناروغي؛ ۲) مج. د مرۍ غوټه.

گل لښته (gwallaṣ́ta) ښځ.م. د گلو لښته، د گل څانګه، شاخچه، گل.

گلماخۍ (gwalmāxáy) ښځ.م. ۱) د سپينو زرو یوه ښځينه گاڼه؛ ۲) یو ډول بوټی دی.

گلماله (gılmālá) ښځ.م. ختموبني، ختماله.

گلمخې (gulmáxe) ص. ښځ.م.ج. د گل غونډې مخ لرونکې، گلرخه، گلرو.

گل مر (gwalmár) نر.م. کافرگل، نمرگله

گلمل (galmál) نر.م. ککړ، لیت پیت وینو او نورو شیانو ککړ، لړلی.

گلملتوب (galmaltób) نر.م.

گلملول (galmalawә́l) مص. مت. ککړول، په ختو، وینو او نورو شیان لیت پیتول.

گلملېدل (galmaledә́l) مص.ل. ککړېدل، لیت پیتېدل.

گل موښته (gwalmuṣ́ta) ښځ.م. گل ګېډۍ، گل غونچه.

گل مونګره (gwalmūngrá) ښځ.م. گل غوټۍ، خوغاړه.

گلميا (gulmyā́) ښځ.م. د کبانو د جال هغه خانې چې رسۍ په کې اچول کېږي.

گل مېخ (gwalméx) نر.م. غټ‌سری مېخ، گل مېخی.

گل مېخۍ (gulmexáy) ښځ.م.ج. د سپينو زرو یو ډول پسول دی چې په لستونو کې یې ټک وهي.

گلنار (gwalnā́r) نر.م. ۱) د انار گل؛ ۲) سور رنګ لرونکی؛ ۳) نرګس ته ورته؛ ٤) یوه بې مېوې ونه چې د انار په څېر ده.

گلندوری (glandū́ray) نر.م. مرچ، سور مرچکی.

گلو(۱) (gulū́) نر.م. هغه لرګی چې د ژرندې تیر له پل سره تینګوي.

گلو(۲) (galū́) نر.م. ۱) توکه، شتی، تانته؛ ۲) د کیوړې گل؛ ۳) ډومبکی، تمبکه، پیاځې، د کبين ورۍ.

گلواره (galwārá) ښځ.م. د آس څولۍ، خورجين.

گلوانه (gulwāná) نر.م. د شومړو د کڅوړې د راڅوړندولو تناب.

گلوبند (gulūbánd) نر.م. ۱) غاړه کی، یوه ښځينه گاڼه ده؛ ۲) دغاړې دسمال.

گلوټ (galwáṭ) نر.م. د غوښې توټه.

گلوټه (galuṭá) ص. ښځ.م. ۱) د غوښې یا د ختو غټه ټوټه؛ ۲) غټه مرۍ، غټ کپ، خمڅه.

گل ورشو (gwalwaršó) ښځ.م. د گلو ورشو، گلښمه، بېشه، گل.

گلورین (gulwarín) نر.م. گل ورونکی، گل نولونکی، گل باران، گلرېز.

گلوزمه (gwalwázma) ښځ.م. گلرنگه، گل ته ورته، گل غوندې، گلفام.

گلوږم (gwalwáẓam) نر.م. گل بوی، د گل بوی.

گلوښته (galúṣta) ښځ.م. متروکه، قمچینه.

گلول (gwalawál) مص. مت ۱) اور مړ کول؛ ۲) مج. زغمل، تحمل کول.

گلوله (galulá) ښځ.م ۱) وړوکی غونداری، گیتی؛ ۲) گلگله، پکوړه؛ ۳) گولۍ، کارتوس.

گل وله (gwalwála) ښځ.م. د گلونو والا وله، گل بید.

گلوه (galwá) ص. نر.م. ۱) یو ډول مرز چې توره یا سره غاړه لري؛ ۲) ص. ښځ.م. د غوايي د خرمنې شا وخوا چې گنډل شوې وي.

گله (galá) ښځ.م. رمه، پاده، کنډک، گورم.

گله بان (galabā́n) ص.نر.م ۱) شپون، شپونکی؛ ۲) پاده وان، ساروان؛ ۳) اسبون، اسبه.

گله گله (gálagála) د مرزانو د نیولو لپاره آواز.

گله گرگی (galagárgay) نر.ج. گگرگی، د واورې وړې وړې دانې چې د ږلۍ غوندې ورېږي.

گلۍ (galә́y) ښځ.م ۱) ږلۍ؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه.

گلی (guláy) نر.م. ام الصبیان، د کوچنیانو یوه ناروغي ده.

گلي (gulí) ص. یو ډول سره منه.

گلې (galé) ښځ.ج. یوه ناروغي ده چې په مرۍ کې غوټې پیدا کېږي.

گلیا (galyā́) ص.نب ۱) ډېر پوخ، خوړین؛ ۲) وېلې شوې؛ ۳) ډنگر، لاغر، خوار.

گلیخار (gulixā́r) نر.م. یو ډول سره درمل چې د سترگو او خولې پخېدو لپاره کارېږي.

گلېټی (gileṭáy) ص. نر.م. یو ډول توپک و.

گلېدل (galedә́l) مص. ل. ۱) ډنگرېدل، خوارېدل؛ ۲) وېلې کېدل.

گلېډنده (galeḍә́nda) نر.م. ډنډه گولۍ، شونټی ډنډی، کیچ ډنډی، د کوچنیانو یوه لوبه.

گلېگه (galegá) ښځ.م. شودیاره شوې ځمکه.

گلیم (glīm) نر.م. تغر، څټۍ، کمبلۍ.

گلیون (gwaləyū́n) نر.م. د گلو سیال، په گلونو کې گرځېدنه، گل ننداره، گلگشت.

گم[1] (gam) نر.م.ج. ۱) سرېښ، څلېښ، سرېښ؛ ۲) اوری، د غاښونو بېخ پوښونکې غوښه.

گم[2] (gum) ص. نر.م. ۱) لرې، غایب؛ ۲) ضایع، توی؛ ۳) ناپیدا؛ ٤) مج. پریشان، وارخطا.

گمارل (gumārә́l) مص. مت. ۱) گومارل، امر کول؛ ۲) مقررول، سپارل؛ ۳) پارول، پاڅول؛ ٤) انگېدل، ننگېدل.

گمارونی (gumārū́nay) ص. نر.م. ۱) مشر، د سر سړی؛ ۲) لارښودونکی.

گمان (gumā́n) نر.م. وگ. گومان.

گمبش (gambū́š) ص.نر.م. د لویو پښو یا پنجو خاوند.

گمبزی (gambízay) نر.م. نارنج.

گمبېزی سورن (gambézaysurán) نر.م. نارنجي کونگ او مست اس.

گمبله (gambelá) ښځ.م. کمبله، گومبله، یوناني دوا ده چې څارویو ته ورکول کېږي.

گمراه (gumrā́) نر.ج ۱) بې لارې، ښویېدلی؛ ۲) مج. بې دینه؛ ۳) اوړېدلی، بې لارې.

گمرک (gumrák) نر.م. هغه دولتي اداره چې له سرحد نه د مالونو د صادرولو او واردولو مالیه

او محصول اخلي.

گمند (gamánd) ص. نر.م. گمنده، چاغ سړی.

گمه (gamá) ښځ.م. ووړکی لښتی چې د مرغیو نیولو دام په کې ږدي.

گمیزه (gamíza) ښځ.م. و.گ. گومبته.

گن (gan) نر.م. ۱) عادت، خوی؛ ۲) ښه والی؛ ۳) جوهر، هنر؛ ٤) غوزه، د اوښانو او غوایانو غټ منکوړ.

گناه (gunāh) ښځ.نر.م. ۱) وبال، بدکار، بد عمل، جرم، خطا؛ ۲) نافرماني.

گناهکار (gunāhkā́r) ص.نر.م. د خدای گناهکار، مجرم، بدکاري، گناهگار.

گنانگول (gunāngúl) نر.م. غرنی پالک، شلخی.

گنايي (ganāyí) ښځ.م. دژرندې آبخانه، لمخانه، د ژرندې تر کوټې لاندې د اوبو د تېرېدلو ځای.

گنتری (gantráy) نر.م. گنتی، گېنتی، کولنگ.

گنته (gantá) ښځ.م. گونته، گنتی.

گنتی (gantáy) ص. نر.م. لنډی، منډی، چیتکی، ټیټکی سړی، منډری.

گلتی (gal táy) ښځ.م. غرنی بوټی دی چې ښځې یې د کالو پر مینځلو لپاره کاروي.

گننه (gɪntá) ښځ.م. شپېته دقیقې، یو ساعت.

گنتی (ganṭáy) ښځ.م. گننه، گنتری، یو ډول کودال چې سخته ځمکه پرې کنستل کېږي.

گنج (ganj) نر.م. ۱) خزانه، گنجینه؛ ۲) زېرمه، گودام؛ ۳) دمېوې راغونډولو شکرې؛ ٤) د سر وېښته نه کېدل، گنجیتوب.

گنجایش (gunjāyáš) نر.م. ۱) ځایېدنه، ځای؛ ۲) مج. فایده، بچت.

گنجپور (ganjpū́r) نر.م. کونی کبر، چنگاښ، کوني‌کاټو.

گنجرخی (ganjarxáy) نر.م. دورخونو مورۍ په ورخونو کې د اوبو د ښېښلو لرگی.

گنجره (ganjrá) ښځ.م. غازه، سرخي، پوډر.

گنجلک (gunjulúk) نر.م. و.گ. گونجلک.

گنجور (ganjū́r) ص.نر.م ۱) خزانه؛ ۲) خزانه دار.

گنجی (ganjáy) ص. نر.م. ۱) پک، لښهنا؛ ۲) د جوارو هغه وږی چې یو څو دانې په کې وي.

گنجۍ (ganjáy) نر.م ۱) جاکټ، بنیان؛ ۲) غونډاری، د سنیو غونډاری؛ ۳) ښځ.م.ج. ټپوس غونډې. یو مردار خور مرغه.

گنجینه (ganjína) ښځ.م. خزانه، مخزن، زېرمه.

گنچه (ganča) ښځ.م. گنځه، غوري مست، یو ډول خودرویه خوشبویه بوټی دی.

گنځې (gunǰé) ص. ښځ. م. ج. و.گ. گونجه.

گنځپه (ganǰapá) ښځ.م. ۱) گنځپه؛ یو ډول گیډړه ده؛ ۲) نولی.

گنځه (ganǰa) ښځ.م. خنځه، خنځه گوتمه

گند(۱) (gand) نر.م. ۱) خځلې؛ ۲) چتلي، ناپاکي؛ ۳) مج. بدبويي؛ ٤) خوسا.

گند(۲) (gand) اد. گونډې، گنې، گڼه، گنې.

گنداو (gandā́w) نر.م. ولاړې اوبه، ولاړې خوسا شوې اوبه.

گندبلا (gandbalā́) ښځ.م. ناولتیا، بېکاره او معمولي شی.

گندخېره (gandcéra) ښځ.م. ځابنکه، ځارکه، شامتوره، یو ډول توره مرغۍ ده.

گندک (gandák) نر.م. گوگړ، گندهک، گیگړ، یو ډول کېمیاوي معدني سلفر.

گندکه (gandaka) ښځ.م. د بېدیا سپېښتې یو ډول لوبه چې (سه بجل) یې هم بولي.

گندگي (gandagí) ښځ.م. ناولې ځیز، خوسا شی.

گندنه (gandaná) ښځ.م. اړکی، کوکی.
ګنده (gandá) ص. ښځ.م. ۱) ناپاک، ناولی، پلید؛ ۲) بدکردار، شریر؛ ۳) زړه خرقه، د ملنګانو کنډ؛ ٤) هغه غله چې نایي یا استاکار یې د کال په پای له خلکو نه اخلي.
ګنده بوټی (gandabū́ṭay) نر.م. یو ډول تریخ، خودرویه بوټی دی.
ګنده‌ړی (gandaṛáy) نر.م. یو غرنی بوټی دی چې بدبوی لري او ګنده فیروزه ورته لاس ته راځي.
ګنده خړ (gandaxáṛ) نر.م. ګنده خړی، تېزورې، هغه ځلې چې سېلاو له ځان سره راوړي وي.
ګنده خړه (gandaxáṛa) ص. ښځ.م. ناولې، چتله.
ګنده لېوه (gandálewə) نر.م. سرکوزی، خنزیر، سور، بدځناور، ببو.
ګنده مار (gandamā́r) نر.م. ۱) زوویل، زاویل، خول؛ ۲) ګندګیر، کوچکر، لاګ ساک.
ګنده نل (gandanál) نر.م. دورمه، کړکی.
ګنده هوږه (gandahū́ẓa) ښځ.م. ګندنه.
ګندېر (gandér) نر.م. و.ګ. ګنډېری.
ګندېرځر (gandercár) نر.م. ګندېرچر، ګنډېری، زهربوټی، ګنده څر.
ګنډ (ganḍ) نر.م ۱) ګینده، جوړښت سکوی، ټکی؛ ۲) ډول، هغه ټوټه چې د ګرېوانه لاندې ګنډل کېږي؛ ۳) پاموړه.
ګنډاسه (ganḍā́sa) ښځ.م. درنه چاړه، ټوکیا، ټوکه.
ګنډڅېره (ganḍcerá) ښځ.م. ځابنکه.
ګنډکپ (ganḍkáp) ص.نر.م. ګڼ ګپ، دوکه‌باز، کیسه‌بر، جیبونه‌وهونکی.
ګنډګین (ganḍgín) ص.نر.م. نخي، سپنسین.
ګنډل (ganḍə́l) مص. مت. ټکوهل، بخیې تېرول، سره یو کول (په‌ستن یاد خیاطۍ په ماشین).

ګنډل پېرل (ganḍəlperə́l) مص. مت. ګنډل، سکنل، په‌ستن او تار کار کول.
ګنډلی (ganḍaláy) ښځ.م. ګنډه، غوټه، پنډوکی، پنډوکی، ګټلی.
ګنډنی (ganḍanáy) ص.نر.م. لنډ او بې لستوڼو کمیس، ګنډولی، ګنډی.
ګنډوړی (ganḍupáṛ) نر.م. ټړنه پرانیستنه، اړوټړ، چل‌وټړ.
ګنډون (ganḍū́n) نر.م. ګندنه، ګنډل، پیوند.
ګنډونکی (ganḍū́nkay) فا. نر.م. خیاط، ګنډونی، هغه چې کالي ګنډي، درزي.
ګنډونی (ganḍū́nay) فا.نر.م. ګنډونکی، خیاط.
ګنډه (gánḍa) ښځ.م. غوټه، پنډوکی؛ ۲) ډډه، د پړتوګابټ ځای؛ ۳) د لرګي غوټه؛ ٤) مج. جادو.
ګنډه ځر (ganḍacár) نر.م. ګنډېری، ګنډېر، خرزهره، سم الحمار.
ګنډه ګنډه (gánḍagánḍa) ص. ګونځې ګونځې، ګونجې ګونجې، کالکوټې.
ګنډه تل (ganḍatál) نر.م.و.ګ. ګندنه.
ګنډه کول (ganḍakawə́l) ښځ.م. غوټه کول.
ګنډهېر (ganḍhér) نر.م. ۱) ګنډېر، د زهرو په څېر ډېر تریخ؛ ۲) مج. د زهرو، وژونکی.
ګنډی (ganḍáy) ص. نر.م. ۱) و.ګ. ګنډولی؛ ۲) د دمړي ځلورمه برخه، ۳) د پخوانۍ پیسې شپاړسمه برخه؛ ٤) د کوچنیانو لنډو لستوڼو والا کمیس.
ګنډۍ (ganḍə́y) ص. ښځ.م. د وړیو یا پنبې جاکټ، کوچی، جمپر، د شپانه چپنه.
ګنډیاره (ganḍyā́ra) ښځ.م. یو ډول نبات دی چې ګندیاله یې هم بولي.
ګنډېر (ganḍér) نر.م. و.ګ. ګنډهېر.

گنډېرڅه (gandercá) ښځ.م. غټه مېره.
گنډېرمرې (gandermarə́y) ښځ.م. زهر مهره، تریاق، یو ډول مهره چې د زهرو اثر لیرې کوي.
گنډېرن (ganderə́n) نر.م. زهر لرونکی، هغه شی چې زهر لري.
گنډېرۍ (ganderə́y) ښځ.ج. د سپین کیړي گټني توته، ککیري، منتیرې، گټرکه.
گنډېرۍ (ganderáy) نر.م. یو څنگلي او غرنی بوټی دئ چې سره او سپین گلان کوي.
گنر (ganár) ص. نر.م. زوړ او ډنگر غویی.
گنس (gans) ص. نر.م. گیچ، بې سده، بې هوښه.
گنستوب (ganstób) نر.م. بېهوښي، سرنډالي، واگنتوب، گنستیا، سرگرداني.
گنسول (gansawə́l) مص.مت ۱) بېهوښه کول، گیچول؛ ۲) سرگردان کول، پریشانه کول.
گنسېدل (gansedə́l) مص.ل. ۱) بېهوښه کېدل، بې سده کېدل؛ ۲) پریشانه کېدل.
گنکي (ganki) ص. نب. د کومې سختې ضربې له امله بېهوښي پیدا کېدل.
گنگ (gáng) نر.م. ۱) دکوژدې بلنه؛ ۲) ص.نر.م وارخطا، اوتر؛ ۳) نر.م. تهکس، هغه پیسې چې یو هندو به د ځان د ژغورنې لپاره یو پښتون ته ورکولې؛ ۲) یو ډول مرغی؛ ۳) مج. ختیځ.
گنگان (gangā́n) نر.ج. یو ډول بوټی دی چې د پانو دوره یې د کوچنیانو په مغانو کې اچول کېږي.
گنگټ (gangaṭ) نر.م. و.گ. گونگټ.
گنگخر (gangxár) نر.م. و.گ. گنده خر.
گنگخړ (gangxáṛ) نر.م (ج. گنگخړي) د سېلاب په مخکې واره واره لرگي.
گنگر (gangár) نر.م. د سنډا د ملا تیر.
گنگره (gangrá) ښځ.م. کړاو، تکلیف، زحمت.
گنگري (gangarí) ص. ښځ.م. ټینگه ختیه.
گنگړ (gangáṛ) نر.م. یو ډول گانه یا پسول.
گنگس (gangs) ص.نر.م. ۱) وارخطا، سرگردان؛ ۲) بې خوده، بېهوښه، بې سده.
گنگستیا (gangstyā́) ښځ.م. گنگستوب، گنگسي، ښېسدتیا، گیچي.
گنگ سنگ (gangsáng) ص.نر.م. گنگ منگ، غلی، چوپ، گونگ سونگ.
گنگسوونکی (gangasawū́nkay) نر.م. بېسدوونکی، بېهوښه کوونکی.
گنگلو (ganglū́) نر.م. ټېپر، شلغم.
گنگو (gangū́) نر.م. ۱) زعفران؛ ۲) مج. زېړ، زېړونکی.
گنگوچه (gangučā́) ښځ.م. د انگورو وړی، د انگورو غونچه، گنگورۍ، وابنکی.
گنگورۍ (gangū́ray) نر.م. ډنډورۍ، د انگورو غوشه، دکېلو وړی، وابنکی، د خرما وړی.
گنگوړه (gangūṛá) ښځ.م. گانگوړه، یو بوټی دی.
گنگوړۍ (gangū́ṛay) نر.م ۱) گانگوړۍ؛ ۲) ترتری توتوری، تتله؛ ۳) گنگوسې، گونگوسه.
گنگوسه (gangūsá) ښځ.م. ۱) آوازه، شهره، انگازه ښکالو؛ ۲) افواه، د دروغو خبره خپرېدنه.
گنگوسې (gangūsé) ښځ.ج. و.گ. گنگوسه.
گنگوماښام (gangūmāṣā́m) نر.م. رڼا ماښام، ماښام چې پوره تیاره نه وي، گونگوڼ ماښام.
گنگي (gangí) نر.ج. ۱) گنده گي، پلیتوالی؛ ۲) خځله؛ ۳) د تنې مرداري.
گنگېلا (gangelā́) ښځ.م. (ج. گنگېلاوې) انگولا.
گنگیله (gangilá) ښځ.م. و.گ. انگوله.
گننۍ (gananáy) نر.م. وروکی څېډې رودونکی وری.

گننی (gananáy) ښځ.م.ج. د اوبښ پچه، د اوبښ سوټه.
گنوار (ganwā́r) ص.نر.م. ۱) بانډیچی، بانډیځی؛ ۲) مج. ساده کلیوال سړی.
گنه(۱) (guná) ښځ.م. نښه، گونه، نښان، علامت.
گنه(۲) (gána) اد. ۱) باري، گنې؛ ۲) ښځ.م. وگ. گناه.
گنهار (ganhā́r) نر.م. گنهار، انگازه، گوبار.
گنه درو (ganadráw) نر.م. ۱) درشقي او شوتلو لومړنی لو؛ ۲) گنه درب، نارسېدلی توت.
گنهر (ganahár) نر.م. یو ډول سابه دي.
گنهګار (ganahgā́r) نر.م. گنې، نیشکر.
گنهګاره (gunahgā́ra) ښځ.م. گناهګاره، جرمانه، توغم، جریمه، کفاره، د گناه معاوضه، ناغه.
گنې (gáne) اد. نو، نوبیا، گوندې، گنه.
گنی (ganáy) نر.م. (ج. گنې) نیشکر.
گنۍ (ganə́y) ښځ.م.ج. د مچیو یا ډنبرو گبین.
گڼ (gaṇ) نر.م. ۱) ډېر زیات، په شمېر زیات، گڼ گور، سره نښتي دي؛ ۲) گورم، پاده
گڼا(۱) (gaṇā́) ښځ.م. د گوڼ گوڼ اواز.
گڼا(۲) (gaṇā́) فا. نر.م. شوک چې په پوزه کې گڼ گڼ کوي، چې ژبه یې نښلي، د پوزې د هوا په مرسته خبرې کوونکی.
گڼاری (gaṇā́ray) نر.م. په پوزه کې د خبرو آواز، د گڼهو آواز، د گوڼ گوڼ آواز.
گڼتوب (gaṇtób) نر.م. گڼتیا، گڼوالی، ډېروالی.
گڼ رنگی (gáṇrangay) نر.م. فصل رنگړی کونه، له فصل نه گڼ بوټي ایستنه، نري کول.
گڼږی (gaṇžáy) نر.م. گنگوسه.
گڼ شمېر (gáṇšmer) نر.م. گڼ، ډېر، زیات شمېر، زیات تعداد.

گڼ کپ (gaṇkáp) ص.نر.م. وگ. گنډکپ.
گڼ کوریز (gaṇkoríz) نر.م. هغه کلی، سیمه چې گڼ کورونه ولري، خانه های متراکم.
گڼکی (gaṇkáy) ص.نر.م. گڼ، د گڼ تصغیر نوم، لږ گڼ.
گڼ گچه (gaṇgacá) ښځ.م. د انگورو وږی.
گڼ گڼ (gáṇgaṇ) نر.م. په پوزه کې خبرې کونه؛ گونېدل، بنگېدل.
گڼ گڼی (gáṇgaṇy) ص.نر.م. غونی، په پوزه کې خبرې کوونکی، خنخونی، گوڼ گونی.
گڼ گور (gaṇgū́r) ص.نر.م. وگ. گور.
گڼ گوندیز (gaṇgwandíz) نر.م. گڼ گوندي، ډېر گوندي، ډېر حزبي، څو گوندیز.
گڼ گین (gaṇgín) ص.نر.م. دسپڼسیو، سپڼسین.
گڼل (gaṇál) مص.مت. ۱) قیاس کول، خیال کول، گومان کول؛ ۲) شمېرل؛ ۳) منل، قبلول.
گڼل کېدل (gaṇalkedál) مص.ل. پوهېدل.
گڼ مېشتی (gaṇmeštay) ص.نر.م. گڼ استوگن، پرنفوس لکه ښار یا هېواد.
گڼ مېشتي (gaṇmeští) ص.ښځ.ج. گڼ استوگني، پرنفوسي، تراکم نفوس.
گڼنی (gaṇanáy) نر.م. زیلانځ، زیلان، رحم.
گڼوالی (gaṇwā́lay) ص.نر.م. گڼتیا.
گڼ وگړی (gáṇwagáṛay) ص.نر.م. گڼ وگړنی، پرنفوس، گڼ مېشتی.
گڼول(۱) (gaṇawə́l) مص.مت. په خبرو راوستل، گړول، پوښتل.
گڼول(۲) (gaṇawə́l) مص.مت. ۱) گورول؛ ۲) ډېرول زیاتول.
گڼ ولسي (gaṇwuləsí) ص.ښځ.ج. گڼ ملیتي څو ملیتي، چند ملیتي.

گڼون (gaṇū́n) نر.م. شمېرل، شمارل، گڼول.

گڼونه (gaṇawə́na) ښځ.م. ۱) ډېرول، ګڼ ګورول؛ ۲) ګرونه، په خبرو راوستنه.

گڼونی (gaṇū́nay) فاثر.م. شمېرونکی، محاسب.

گڼه (gáṇa) ښځ.م. ۱) شماره، نمبر، شمېره، د اخبار یارسالې یا بل شي لمبر، جلد؛ ۲) لکه چې.

گڼهار (gaṇahā́r) نر.م. غونهار، گڼهاری.

گڼه بوز (gaṇaḃū́z) نر.م. زورور، مضبوط او تکړه، په خبرو اترو کې تکړه او جزار.

گڼه خور (gaṇaxwár) نر.م. هغه څرځای یا ورشو چې وابښه ډېر ولري.

گڼه گونه (gaṇagū́ṇa) ښځ.م. د خلکو زیاتوالی، کثرت، یا د خلکو ازدحام.

گڼه وهل (gaṇawahə́l) مص.مت. شماره وهل، نومره وهل، نمره زدن.

گڼ هېوادیز (gaṇhewādíz) نر.م. گڼ هېوادي، څو هېوادي، چند کشوري.

گڼی (gaṇáy) نر.م. غوټی، په پوزه کې خبرې کوونکی.

گڼېدل[1] (gaṇedə́l) مص.ل. ډېرېدل، زیاتېدل.

گڼېدل[2] (gaṇedə́l) مص.ل. په پوزه کې خبرې کول، گڼ گڼ کول.

گڼېش (gaṇéš) ص.نر.م. کمزوری او ضعیف سړی، مانده سړی.

گڼیه (gaṇyá) ښځ.م. گانه، گرو.

گڼیه وال (gaṇyawā́l) نر.م. گروي دار.

گو (go) نر.م. ږو، سوگند، د گواه مخفف، خدایږو.

گواتل (gwātə́l) مص.مت. تپې کول، ژوبلول.

گواته (gawāṭá) ښځ.م. ډېرې، ډېرې، د څپیاکو ډېرې، گوهاته.

گواتی (gowāṭáy) نر.م. بوم، گونگ، یوه مرغه دی چې د شپې له خوا واړه مرغان ښکار کوي.

گواخ (gwā́x) نر.م. ۱) مرسته، ارخ، مدد، پره؛ ۲) پخلاکونه.

گواخل (gwāxə́l) مص.مت. ۱) پخلاکول؛ ۲) مرسته کول، مدد کول.

گوار[1] (gwā́r) نر.م. ۱) پاده، گله، کوهار؛ ۲) د مزاج مطابق، ۳) مج. خوندور؛ ٤) بخیل؛ ٥) بدشکل؛ ٦) پوچ، گنده؛ ۷) یو ډول مالگه ده چې خاورو ته ورکول کېږي؛ ۸) سور، گورا، پیرنگی؛ ۹) ډول، قسم.

گوار[2] (gowā́r) ص.نر.م. ساده باده، بوله، جټ، بې تعلیمه، جاهل، شوده بوده.

گوارچي (gawārčī́) ص.نر.م. پاده وان، گله بان، غوبه، گواري، شپونکی.

گواری (gawārə́y) ښځ.م. بوری، د مزرو څولی چې د خاورو چلولو لپاره کارېږي.

گواښ (gwā́ṣ) نر.م. ۱) د جنگ ته جلا کونه؛ ۲) ثالثي، منصفي، منځگړتوب؛ ۳) ډرکه، ډارونه، تهدید؛ ٤) جگړې ته راولاړېدنه.

گواښکېښ (gwāṣkéṣ) نر.م. جنگ و سوله، ژغورل، خلاصول، منځگړتوب.

گواښ گر (gwāṣgár) نر.م. و.گ. گواښ گرندی.

گواښ گرندی (gwāṣgrə́nday) ص.نر.م. دربیمگړی، منځگړی، گواښ گر، گواښ گری.

گواښل (gwāṣə́l) مص.مت. ۱) ژغورل، بچ ساتل؛ ۲) جنگ ته تیارول، راپارول.

گواښلیک (gwāṣlík) نر.م. اخطارلیک، اخطاریه.

گواښندوی (gwāṣandúy) نر.م. و.گ. گواښ گرندی.

گواښنه (gwāṣə́na) ښځ.م (ج. گواښنې) گواښول، گوتځنډنه، اخطار.

گواښېدل (gwaṣedə́l) مص.ل. ۱) تهدید کول، غورېدل؛ ۲) آماده کېدل، جنگ ته تیارېدل.

گواکې (gwāké) اد. لکه چې، گویا، دا چې، گني.
گوال (gwāl) نر.م. د غره یا غونډۍ د لمني څمکه چې څوړنده وي.
گوالل (gwālál) مص. مت. شهادت ورکول، گواهي ورکول، گواهي لودل.
گوانجه (gawānjá) ښځ.م. منداوو، غابنور، کږو.
گواه (gawāh) ص. نر.م. شاهد، گواهي ورکوونکی، ثبوت ورکوونکی.
گواهل (gawāhál) مص. مت. گوالل.
گواهي (gawāhí) ښځ.م. شهادت ورکونه، شاهدي.
گواهي لل (gwāhilál) مص. مت. شهادت ادا کول، گواهي ورکول.
گوبا (gobā) ص. ښځ.م. کم عقله، غته او چاغه ښځه، احمقه یا نادانه ښځه.
گوبری (gubaráy) ص.نر.م. له ختې یا خاورې یا چونې او خاورې نه جوړ.
گوبلکه (gubaláka) ښځ.م. ۱) یو ډول مرخېړی؛ ۲) پوکانی.
گوبه (gubá) ښځ.م. کرکوره، یوه مرغۍ ده.
گوبیړ (gubíṛ) ص. نر.م. گوباړ، بوډا، ډېر زوړ سړی، شیخ فاني.
گوپ (gūp) نر.م. ۱) د غویي یا اوښ کوپان؛ ۲) گوجر؛ ۲) د سرو زرو زنځیر؛ ۳) د سهیل ستوری، د مني ستوری.
گوپال (gupāl) نر.م. یو ډول گل دی.
گوپالا (gupālā) ص. نر.م. تیارخور، وریا غتې غتې مړۍ اخیستونکی.
گوپان (gopān) نر.م. د گوپ ستوری، د سهیل ستوري، د مني ستوري.
گوپر (gupár) نر.م. وگ. گوار.
گوپژن (gupžán) نر.م. تبدیلي، تغییر، بدلون.

گوپړی (gupṛáy) نر.م. د گوډي، ژې یا مشک د څرمنې پیوند.
گوپله (guplá) ښځ.م. ۱) مړی، نونی، نسواله؛ ۲) وږم، د خولې خوسا بوی.
گوپی (gupáy) نر.م. وگ. گلبی.
گوت (gut) نر.م. گوتمی، گوته، گوتمه، څلی، یو ډول ښځینه گانه چې ښځې یې په گوته کوي.
گوتار (gūtár) ص.نر.م. کوتار، نښتی، اخته، ککړ، لړلی، بوخت، مبتلا.
گوتاوه (gutāwá) ښځ.م. بوتاوه، ځاریوته د شوتلو اوبو سودروشته.
گوتڅنډنه (gwatčanḍána) ښځ.م. گواښ، گواښنه، توربرېښ، غاښ چیچې.
گوتخند (gwatxána) نر.م. دسپښتې یو ډول لوبه ده.
گوتره (gutrá) ښځ.م. یو بوتی دی چې په اوبو کې شین کېږي او لوی د نهر کوي.
گوتری (gutráy) ښځ.م. گوتړی، پتاق، تهاره، کاسه، د مچوغنې یا لیندۍ کاسه.
گوتکی (gwatkáy) ښځ.م. گوته، گوتې.
گوت گوت (gwátgwát) نر.م. پېچ پېچ، یو ډول لوبه ده چې د منځنۍ گوتې په ښکاره کولو ترسره کېږي.
گوتگوتی (gwatgūtáy) ص.نر.م. بدنام، سپک شوی، شاغو شوی.
گوتلکه (gwatláka) ښځ.م. وگ. گتلکه.
گوتلکی (gwatlákay) نر.م. رسوا، د ژبو په سر، په خولو کې، انگشت نما.
گوتگی (gwatkáy) نر.م. خچه گوته، ووړکې گوته.
گوتمنډی (gwatmanḍáy) نر.م. ۱) گوتم ورکونه؛ ۲) عیب لټونه، اعتراض، الزام.

ګوتمو (gwatmū́) ښځ.م. ۱) ګوتمیر، ګوتماغو، د ګنډلو یوه آله ده چې ښځې یې په ګوته کوي؛ ۲) د تنې سوری، کاج.

ګوتمه (gwatmá) ښځ.م (ج. ګوتمې) و ګ. ګوتمی.

ګوتمۍ (gwatmə́y) ښځ.م. ج. ګوته، ګوتمه، یوه ګانه ده چې په ګوته کې اچول کېږي.

ګوتنیونه (gwatniwə́na) ښځ.م. ګوتنیوی، غندنه، نیوکه، تنقید.

ګوتنیوی (gwatniwə́y) نر.م. و ګ. ګوتنیونه.

ګوتوړي (gwatūŕí) نر.ج. دستانې، لاس پېلې، ګوتمې، هغه دستانې چې د باز یا د باښې په لاس کېښولو پر وخت په لاس کېږي.

ګوتول (gwatawə́l) مص. مت. ۱) ګوتې ورکول؛ ۲) عیب لټول، اعتراض کول؛ ۳) الزام لګول.

ګوته (gwáta) ښځ.م ۱) د لاس یا پښو ګوته؛ ۲) یوه پښتني ګانه چې په ګوته کېږي؛ ۳) یوه لوبه ده.

ګوته په خوله (gwtápaxulá) ص. ښځ.م. ګوته په غاښ، حیران دریان، حق حیران.

ګوت لکه (gwatlə́ka) ښځ.م. ۱) شوره، ګلکه، هغه جنۍ چې په بدو کې ورکول کېږي؛ ۲) په نښه کول.

ګوتی (gū́tay) نر.م. ج. د ښکاري ټوپک د دارو وزن او اندازه.

ګوټ(۱) (gwaṭ) نر.م. کونج، زاویه، ګوښه.

ګوټ(۲) (guṭ) نر.م. ۱) غړپ؛ ۲) د کوژدې یو رسم چې د جنۍ ورکولو اقرار په کې کېږي او د هلک خپلوانو ته شربت ورکول کېږي؛ ۳) د جولاګانو یوه آله؛ ۲) د سطرنج دانه؛ ۳) غبي او تنبل.

ګوټ(۳) (goṭ) ص. نر.م. (مونثه بڼه یې ګوټه) پخ ذهنه، تنبل، کم استعداده، چې سبق یې زر نه زده کېږي.

ګوټ پېر (gwaṭpér) نر.م. ګوټ پېرې، د لارې کوږوالی یا کږلیچ.

ګوټ پېره (gwaṭpéra) ښځ.م. تاو راتاو، ګوټ پېچومې.

ګوټخونه (gwaṭxū́na) ښځ.م. کوټنۍ، کوټګۍ، پسخانه.

ګوټ غاړی (gwaṭğāráy) ص. نر.م. ګوټ ناستی، هغه څوک چې له خلکو نه ګوښه ناست وي.

ګوټک (guṭák) نر.م. ۱) د جرثقیل او نورو څرخ؛ ۲) و ګ. ګوټکه(۱).

ګوټکه(۱) (guṭka) ښځ.م. د تار ګوټ یا کلوله.

ګوټکه(۲) (gwaṭáka) ښځ.م. سپما، پس انداز.

ګوټ ګورت (gwaṭgurát) نر.م. د کوژدې یو رسم دی چې هلک ته په کې نکریزې پورې کېږي.

ګوټل (guṭə́l) مص.مت. غړپ کول، په ګوټ ګوټ څښل.

ګوټله (guṭlá) ښځ.م. ۱) د ټوپک ګوټله، د ناوه یې ټوپک لټ یا ګېټ؛ ۲) د تار ګوټ یا کلوله.

ګوټلې (guṭláy) ښځ.م. د کوچنیانو لته یې چوشک چې غوړي، شریني او ... پکې ورکول کېږي.

ګوټ مېچ (gwaṭméč) نر.م. د ګوټ (زاویې) د مېچ آله، زاویه سنج.

ګوټ ناسته (gwaṭnā́sta) ص. ښځ.م. ګوښه ناستې، اعتکاف، ګوښه ګیري.

ګوټناستی (gwaṭnā́stay) ص.نر.م. ګوټناست، ګوښه یي، ګوشه نشین.

ګوټن (gwaṭán) نر.م. ګوټین، ګوټیز، زاویه لرونکی، ګوشه دار.

ګوټ والی (goṭwā́lay) نر.م. نالایق توب، پخ ذهني، تنبلي، کم استعدادي.

ګوټول (guṭawə́l) مص. مت. غبي کول، نالایقه کول، پخ ذهنه کول.

گوټه (guṭá) ښځ.م. ۱) د سطرنج دانه؛ ۲) یادونه، حفظ کونه.

گوټه گن (guṭagán) نر.م. دوبندی، په سرک یا دره کې د ننوتو لاره.

گوټي (guṭí) ښځ.م. گوټلی، یو تریخ بوټی دی چې په یوناني درملنه کې هم کارېږي.

گوټی (gwaṭáy) نر.م. گونیا، کچه، یوه آله ده چې معماران ورباندې د میزان کارونه برابروي.

گوټۍ (guṭə́y) ښځ.م.ج. د سطرنج تخته.

گوټېدل (goṭedə́l) مص.ل. غبي کېدل.

گوټین (gwaṭín) ص.نر.م. گوټ لرونکی، زاویه لرونکی.

گوجر (gujár) نر.م ۱) یوه طایفه چې د غوا – مېښو ساتلو او پیو خرڅولو کار وبار کوي؛ ۲) د یو قوم نوم دی، ژبه یې گوجرو یا گجراتي بلل کېږي.

گوجرکی (gugarkáy) نر.م. د ملا د تیر مهره.

گوجرو (gujró) ښځ.م. د گوجر قوم ژبه، گجراتي ژبه.

گوجک (guják) نر.م. پتیره، د خمیره ضد.

گوجکه (gujáka) ښځ.م. یو ډول سوررنگی وره حشره ده، د غره پیشی، حلزون.

گوجی (gūjáy) نر.م. ۱) گوډړ، شاپېتی، صدف، یو بحري لعاب داره حیوان؛ ۲) د سترگې گل؛ ۳) کونجکه، خرمهره؛ ٤) خول، پوستکی.

گوجي (gují) نر.ج. هغه پې چې شلومبې په کې واچول شي او سمدلاسه ماسته جوړ کړی شي.

گوچی (gučáy) ښځ.م.ج. لپانکی، سمتی، اد ک، یو ډول لوبه ده، لشپاک بازي.

گوځ مځی (guǰmūǰáy) نر.م. گڅموزی، گونس، غلی، هغه څوک چې ډېرې خبرې نه کوي.

گوځن (guǰə́n) نر.م. گوزاڼ، گوزڼ، فالج، د بدن د رچېدو مرض.

گوڅری (gucráy) نر.م. پنه، گاولی، کیپی، کوڅره، موچنه.

گودا (gudā́) ښځ.م. گوده، زړی، زنی، مغز، د مېوې یا تخم منځ برخه.

گوداړه (gudāṛá) ښځ.م. گوسره، په ورمېږ وهنه.

گودام (gudā́m) نر.م. گدام، ډیپو، زېرمه تون، د غلو دانو او نورو شیانو د زېرمه کولو ځای.

گودان (gudā́n) نر.م. چرچوبی، چارچوبی.

گودانه (gudāna) ښځ.م. ناوه، پرناله.

گودر (gudár) نر.م. (ج. گودرونه، گودرې) ۱) له سیند نه د پورې وتو لاره؛ ۲) د سیند، چینې، کارېز یا څاه هغه ځای چې ښځې ترې اوبه راوړي؛ ۳) لاره، رو.

گودره (gudára) ښځ.م. لاړی، برگه، ډاگه، دستک.

گوډړ (gudáṛ) نر.م. ۱) تهوکی، رخت، زړه توټه؛ ۲) ص. نر.م. زوړ او بوډا څاروی؛ ۳) زوړ او بېکاره؛ ٤) نر.م. صدف، سیپی؛ ۵) د کاغذ یا توکر توټه، خرڅوړی، زړه لته، لیتاړه.

گوډړوالا (gudaṛwālā́) فا. نر.م. کباړي، زوړ پلوری، کهنه فروش.

گوډړه (gudáṛa) ښځ.م. گاډره، زړه او ډنگره ښځه.

گوډړۍ (gudaṛə́y) ص. ښځ.م.ج. کند، د ملنگانو گنځ، زوړ او پیوندي څادر.

گوډړی گوډړی (gudṛáygudṛáy) ص. نر.م. زړې زړې، توټې توټې، میده میده.

گوده[1] (gudá) ښځ.م. ۱) د مال د تړلو کوټه؛ ۲) هغه کوټه چې د اوسېدو وړ نه وي، گاوخونه.

گوده[2] (gwáda) ص. نر.م. گوډ.

گوډ (guḍ) نر.م. ۱) اللون، خپشاوه، گوړ؛ ۲) د تار گوټ، د تار غوټه؛ ۳) د نهر یا ویالې د اوبو د خېژولو لپاره د لرگیو او خاشاکو تړل شوی بند.

ګوډا[1] (gwaḍā́) ص. نر.م. ګوډ، په پښه معیوب، لنګ.

ګوډا[2] (guḍā́) نر.م. ۱) ګوډی، پتنګ، بادیوړ؛ ۲) نانځکه، ګوډی، ناوکی؛ ۳) هغه سړی چې د بل په اشاره کار کوي.

ګوډاګی (guḍāgáy) نر.م. ۱) نانځکه، ناوکی؛ ۲) ص. لاس پوڅی، د بل لاس آله.

ګوډانه (guḍāná) ښځ.م. ۱) ګوډی؛ ۲) جیب، د تخرګ جیب؛ ۳) یو ډول کځوره ده چې د ننه په خیمو کې یې ګنډي؛ ۴) لوډچکی، وړوکې بوجی؛ ۵) د مېوو تولولو څادر.

ګوډبانی (guḍbā́nay) نر.م. پېتواری، هغه نوکر چې د سفر یا ښکار په وخت کې چا سره وي او د هغه د مال و اسباب ساتنه کوي.

ګوډبه (guḍbá) نر.م. هغه کاریز کنستونکی چې د کاریز پر کوهي باندې کار کوي.

ګوډچکی (guḍčákay) نر.م. ګوډانه، ګوډکی، ګوډچکه، وړوکی انبان.

ګوډری (guḍáray) نر.م. د ګوډي یا غړکې پښه.

ګوډکی (gūḍakáy) نر.م. وړوکی ګوډی، کوچنی ژی.

ګوډل (guḍál) نر.م. غوجل، د څارویو د تړلو ځای.

ګوډلاسی (gwaḍlā́say) نر.م. معذوره، یو لاسی.

ګوډمار (guḍmā́r) فا نر.م. ګوړ کوونکی، ګوډیمار، للون والا.

ګوډوالی (gwaḍwā́lay) نر.م. ګوډتوب.

ګوډول (guḍawál) مص. مت. د کروندې ځمکه په رمبي یا تېسکورې نرمول، فصل صفا کول.

ګوډوی (gwaḍwáy) نر.م. ګېوي، ګېوه، د شرابو لوښی.

ګوډه (guḍá) ښځ.م. ۱) ګونته، په ادب کېناستنه؛ ۲) څیر کېدنه، متوجه کېدنه.

ګوډه بلی (guḍabálay) نر.م. موش پرانګ، نولی، خرپانډی، خرپاندی.

ګوډی[1] (gū́ḍay) نر.م. ۱) هغه څرمنی شی چې دانې، غوږې او نور پکې اچوي؛ ۲) د غړکې لاستی؛ ۳) د جوارو شېښي.

ګوډی[2] (gwaḍáy) ص.نر.م. ۱) ګوډ، په یوه پښه ګوډ؛ ۲) د څارویو یوه ناروغي؛ ۳) د جوارو بوټی یو ډول چینجی؛ ۴) د بوسو خوسی، ډډ.

ګوډی[3] (góḍay) نر.م. د للون، خښتاوي یا ګوړ کوچنی لور.

ګوډي (goḍí) ښځ.م. ګوډیګر، خښتاوه کوونکی.

ګوډیاري (gūḍyārí) نر.ج. د غړکې څلور لاستي چې پر هغو سره په خرک کې څوړندېږي.

ګوډیاری (goḍyāráy) ښځ.م. چاګله، د اوبو ورکوټې ژی، مشکوله.

ګوډیال (guḍyā́l) نر.م. د بوټو ایستلو تېسکوره.

ګوډی چرګ (gwaḍayčárg) نر.م. ملاچرګک، هُدهُد.

ګوډی خادمی (guḍayxādámay) ښځ.م. یو ډول سمسباره، دسمساري په څېر یوه خزنده.

ګوډیکه (gūḍyáka) ښځ.م. ۱) وړکی ګوډی؛ ۲) ډانګوره، د ګوډو شلو ډانګوري؛ ۳) د تار ریشلو د څرخې پایه.

ګوډېدل (gwaḍedál) مص. ل. ګوډ کېدل، په پښه معیوبېدل.

ګوډیکه[1] (gwaḍyáka) ښځ.م. د ګوډانو د تخرګ لرګی.

ګوډیکه[2] (gūḍiká) ښځ.م. ۱) وړوکې ناوه کی؛ ۲) د سپنسیو د تاوولو پایه.

ګوډیه (gūḍyá) ښځ.م. د تروو شرومبو د غړکې د لاستي د تړلو تسمه.

گور[1] (gūr) نر.م. ۱) گڼ، د ک او خپورور، د ب ډوب؛ ۲) گوردم، پاده.

گور[2] (gor) نر.م. ۱) مړيستون، قبر، مزار؛ ۲) اور لمانځونکی، گبر؛ ۳) ص. نر.م. برابر، سيال، ثاني، جوړه، ساری.

گوراڅه (goráca) نر.م. گډوړی، کند، گنځ، گوراڅه، هغه لباس چې ډېر پيوندونه ولري.

گوراډی (gurāḍáy) ښځ.م. ناولې، بدشکله، پوواړه، پوهاړه.

گوراری (gurā́ray) نر.م. غرغر کونه، گوربدنه، قهر، غوسه.

گوراگور (gorāgór) ص.نر.م. تېز، توند، چټک.

گوربت (gorbát) نر.م. (ج. گوربتان) عقاب، شاهين.

گوربتگوټی (gorbatgóṭay) ص.نر.م. د گوربت بچی، د عقاب بچی.

گوربتوزمه (gorbatwázma) ص. نر.م. د گوربت غوندې، د گوربت په څېر.

گوربته (gorbatá) ښځ.م. عقابه، شاهينه.

گوربند (gorbánd) نر.م. د اوښ يا غوايي پېښ بند.

گورت (gwrát) نر.م. ۱) د گوتو ترمنځ فاصله؛ ۲) د مسواکي او گټې گوتې ترمنځ واټن.

گورتوب[1] (gurtób) نر.م. گوروالي، گڼ توب، گڼوالي، گورتيا.

گورتوب[2] (gortób) نر.م. مقابله، همسري، مساوي توب، گورتيا.

گورتی (gwaratáy) نر.م. هغه شی چې د شهادت او غټې گوتې ترمنځ ځای نيسي.

گورتی (gurṭáy) نر.م. گوتمه، گوتمی، گرتی.

گورجه (gūrjá) ښځ.م. سره آلوچه.

گورجی (gūrjáy) ښځ.م.ج. يو ډول پخوانی ښځينه پڼې.

گورجی سپی (gūjay spáy) ص. نر.م. يو ډول ښکاري سپی.

گورڅه (gūrcá) ښځ.م. (ج. گورڅې) بارخو، غمبوری، اننگی، غومبوری، بغون، لغون.

گورخر (goraxár) نر.م. گوراخر، گورزی، غېره، غيږه، يو ځنگلي خر چې غوښه يې حلاله ده.

گورزی (gorzáy) نر.م. ۱) هغه کوچنی چې په قبر کې له مړي موره پيدا شي؛ ۲) گورخر.

گورستان (gorıstā́n) نر.م. قبرستان، هديره، مقبره، د مړو ښخولو ځای.

گورسنگ (gawarsáng) نر.م. يو ډول توره کلکه تيږه ده چې د ژرندې ميل وربانديې څرخي.

گورک (gorák) نر.م. گوارچي، گواره ساتونکی.

گورکښ (gorkáṣ) نر.م. قبرکنستونکی، قبرکن.

گورکښه (gorkáṣa) ښځ.م. گورگټی، بغسه، غسه، يو حيوان دی چې مړي له قبر نه وباسي.

گورکن (gorkán) ص. نر.م. و گ. گورکښ.

گورگابی (gūrgábay) نر.م. يو ډول ژور بوټ.

گورگټی (gorgaṭáy) ښځ.م. و گ. گورکښه.

گورگرندی (gorgránday) نر.م. قبرکن، هغه څوک چې قبر کنستل يې کسب وي.

گورگور (gúrgur) نر.م. غرغر، گوربدنه، گرومبدهٔ، له قهر نه گوربدنه يا غربدنه.

گورگوره (gwargū́ra) ښځ.م. يوه غرنۍ اغزنه ونه ده چې توري وړې خوږې دانې لري.

گورلټی (gorlaṭáy) ښځ.م.ج. گورکښ، غسی، هغه حيوان چې گور لټوي او مړي ترې راباسي.

گورلڅ (gūrláć) ص. نر.م. تندرست، چاغ، سور و سپين، غټ پټ.

گورم (gūrám) نر.م. ۱) پاده، گله؛ ۲) لسریه ډله، لوی جمعیت.

گورمټ (gūrmáṭ) نر.م. گرمټ، سوک، موک، گورموټ.

گورمکی (gūrmakáy) ښځ.م.ج. یو ډول چرگه، بستکی چرگه.

گورمل (gūrmál) مص. مت. ۱) سرسري او گونځې گونځې گنډل؛ ۲) ص. نر.م. غوسه ناک، برچن، بروس، غورځنگ کوونکی.

گورملتوب (gūrmaltób) نر.م. بروس والی، کاږساوی، گروت والی، خپگان، غوسه، قهر.

گورموځ (gurmúǰ) ص.نر.م. غصه ناک، قهرجن.

گورموز (gurmúz) ص.نر.م. وگ. گورموځ.

گورنده (gūránda) ښځ.م. کوندغال، کندغالي، کنده، ډوغل.

گورنډ (goránḍ) نر.م. تنگ تروش، تیاره کور، زوړ ژور قبر.

گورنډه (gūránḍa) ښځ.م. ۱) وړوکی او تنگ کور؛ ۲) زوړ قبر؛ ۳) غوجله.

گورنر (gawarnár) ص. نر.م. ۱) د یوې صوبې حاکم؛ ۲) ماشین ته د گیس رسولو پرزه.

گورنگی (gūrangáy) ص. نر.م. سوررنگ لرونکی آس.

گورو (gurú) نر.م. ۱) پیر، مرشد؛ ۲) د علم و فن استاذ؛ ۳) مج. شریر، مفسد؛ ٤) هوښیار.

گوروالی (gūrwā́lay) نر.م. د گوارې ساتلو کار، گله وان، پاده واني، گاهوتوب، شپون توب.

گوروان (gūrwā́n) ص. نر.م. پاده وان، گله وان.

گوروانکه (gūrwānáka) ښځ.م. شامتوره.

گورول (gūrawə́l) مص. مت. ۱) گڼ او گور کول؛ ۲) قهر ورته کول، په غوسه او غضب ورته خبرې کول.

گوره (gūrá) ښځ.م. ۱) هغه لوی سوری یا ډوغل چې د سپند د لارې په غاړه ځمکه کې شوی وي؛ ۲) نر.م. تجارتي نخښه؛ ۳) ښځ.م. سپنځری، سپنخول، د اوسپنې بوره.

گورهار (gurhā́r) نر.م. ۱) د زلزلې آواز؛ ۲) په بیرله پسې توگه غروپش کول.

گوره گل (guragə́l) نر.م. غوره گل، وچه لنده خته.

گورهنډ (gūrhánd) نر.م. گورنډه، گورهنډه.

گورهنډه (gūrhánḍa) ښځ.م. تنگ و تیاره غار، ډوغل، گورنډه، لویه کنده؛ ۲) مج. قبر.

گوریېز (gurayíz) نر.م. یو ډول گلېتي توپک.

گوري (gurí) ښځ.م. تکي برگي، په لوبو کې دوکه.

گورۍ (gawráy) ښځ.م.ج. گور، دلده، ورغستلی، ارغستي، ارغستلې.

گوری (gūráy) نر.م. گوره، د اوسپنې میده گي، وسپنځری.

گوریجن (gūrejā́n) فا. نر.م. دوکه باز، چلي.

گوریدل (gūredə́l) مص. ل. ۱) گڼ کېدل، گوربدنه؛ ۲) گڼېدل، ځان سره گڼ گڼ کول، غړېدل.

گوري سمسه (gūrisamsá) ښځ.م. ۱) کویل، د یو مارغه نوم؛ ۲) تورانی، تارانکه، کویله.

گوریله (gūrilá) ښځ.م. گوریلا؛ ۹) گوریلایي، چریکي پوځ؛ ۲) دشادو یو ډول.

گوریمار (gūrimā́r) نر.م. دوکه باز، چلباز.

گوری موری (gūraymū́ray) نر.م. ناڅاپه، نابېره، ناگهان، سمدلاسه.

گوړ (gūṛ) نر.م. ۱) وگ. گوره[1]؛ ۲) وگ. گوډ[1].

گوړ (goṛ) نر.م. په گېډه کې د باد آواز.

گوړا (guṛā́) ښځ.م. ۱) یوه خره ونه ده؛ ۲) یو ډول ماله ده چې پټې پرې اواروي.

گوړابی (gūṛābáy) ښځ.م. ۱) هغه اوبه چې له یو سوري نه راووځي او د ځړوبي شکل جوړ وي؛ ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

گوړاخر (goṛāxár) نر.م. اوښغویی، گورخر.

گوړاکو (gūṛākū́) نر.م. ۱) د غومبسو ځاله، د مچیو ځاله؛ ۲) یو ډول خوږ تماکو.

گوړبانی (gūṛbā́ṇay) نر.م. ۱) توښه، توشه، ځوری، بانی، زادراه؛ ۲) ص. توښه وړونکی.

گوړباهی (gūṛbā́hay) نر.م. و گ. گوړابی.

گوړبی (gūṛbáy) نر.م. گړوبی، گرداو، چورلندی، خارخوړی، ځرخاو، گرځنی.

گوړدانې (gūṛdā́ne) نر.ج. د غنمو وریته چې گوزه ورسره گډه وي.

گوړدم (gwaṛdám) نر.م. غټ چارتراش.

گوړکه (gurká) ښځ.م. د تارو کلوله.

گوړماچ (gūṛmā́č) نر.م. تاو شوې کولمه.

گوړمار (gwaṛmā́r) فا.نر.م. گوړېز، گور ساز، گوري، هغه چې گوره پخوي.

گوړمکی (gūṛmakáy) ښځ.م.ج. یو ډول چرگه ده.

گوړنج(۱) (guṛánj) نر.م. غولغولی، چورلندی، گرداب، زغومی.

گوړنج(۱) (gwaṛanj) نر.م. سوڼ، وړو وړو غېږ، پسېدل، غلي ځه ویل.

گوړو (guṛū́) نر.م. ډېر خوږ، ډېر ښه سړی.

گوړوبی (goṛūbáy) نر.م. ۱) د گوړې شربت؛ ۲) ډېر خوږ شی.

گوړه(۱) (gwaṛá) ښځ.م. د گني د شربت نه جوړه شوې خوږه ماده.

گوړه(۲) (guṛá) ښځ.م. تانگه.

گوړکی (gwaṛakáy) ښځ.م. د گور گورې په ځېر د یوې غرنۍ ونې مېوه.

گوړي (goṛí) ص.نر.م. گوړېز، گور ساز، په گانې کې د گوړې پخولو ماهر سړی.

گوړی (gūṛáy) ښځ.م ۱) مالوچ، پاغونده؛ ۲) د تارو کلوله؛ ۳) د جوارو پولی؛ ٤) د ونې یا نباتاتو شوده؛ ٥) د ځوز د گل خوږه ماده ده چې ترنجبین ترې لاس ته راځي؛ ٦) نرۍ ازغی چې د حیوانانو د خوراک وړ وي؛ ۷) یو ډول بوټی دی.

گوړي (gawṛí) ص. نر.م. یو ډول غنم چې غټې او اوږدې دانې او وږی لري.

گوز (gawz) نر.م. ښایست، ښکلا.

گوزار (gozā́r) نر.م. غوزار، درب، ډب، وار، وهل.

گوزارل (gozārə́l) مص.مت. ۱) ویشتل، غورځول، گزارول؛ ۲) ادا کول، ترسره کول.

گوزارول (guzārawə́l) مص.مت. ۱) غوزارول؛ ۲) ځملول، پر ځمکه راویشتل.

گوزاره (guzārá) ښځ.م ۱) وخت تېرونه، وخت اړونه، ساعت تېرونه؛ ۲) مج. زغم، حوصله.

گوزاري (gozārí) نر.م. تیک، د غوز یا بلورو په لوبه کې غټ غوز.

گوزارېدل (guzāredə́l) مص.ل. غوزارېدل، پرېوتل، ارتاوېدل.

گوزارېز (guzārī́z) نر.م. گوزاروالا، ضربې والا، ضربتي.

گوزران (guzrā́n) نر.م. و گ. گوزاره.

گوزلېکه (gozléka) ښځ.م. د یو شي ډېره لږه برخه.

گوزموز (gozmū́z) ص. نر.م. ۱) الېړې خبرې کوونکی؛ ۲) گوزموزی، غلی پلی.

گوزڼ (guzáṇ) نر.م. رپ ربی، گوزنډ، فالج، د بدن د لړزېدو یا رچېدو مرض.

گوزڼ وهلی (gozaṇwahə́lay) فا.نر.م. گوزنډ وهلی، د فالج په مرض اخته.

گوږوی (gūẓwā́y) نر.م. قلبه يي، د قلبې غوايي.

گوږی (gūẓə́y) ښځ.م. تاو شوې سنې.

گوسړه (gosṛá) ښځ.م. مضبوطه او سخته څپېړه.

گوسندل (gūsandə́l) مص. مت. ۱) ناگومانه کول، غافلول؛ ۲) ځان ناگاره کول، گوسنډل.

گوسڼه (gusə́ṇa) ښځ.م. گوسڼ، گوسړه، يو ډول غټ او پنډ مار.

گوسه (gawsá) ښځ.م. ۱) سنگړه، کرکنده، غټ کانې؛ ۲) يو ډول غرنی سابه دي.

گوسه (gosá) ښځ.م. تېله، ډيکه، ډيکه، تېل وهل، پورې وهل.

گوسی (gusə́y) نر.ج. يو ډول غرنی سابه دي.

گوش (goš) نر.م. ۱) يو ډول توره او غوړه گياه ده؛ ۲) د جنگ جگړې فيصله، روغه جوړه.

گوشاړ (gošā́ṛ) نر.م. صحرانی غوايي يا غوايه.

گوشپال (gošpā́l) نر.م. د ميرې مار، يو ډول خطرناک صحرايي مار.

گوش خوره (gušxorá) ښځ.م. د نوکانو د لاندېنې پوستکي پورته کېده، د اوريو غوښه خوړل کېده.

گوشواره (gošwārá) ښځ.م. (ج. گوشوارې) د حساب کتاب لنډيز، ميزان، توتل.

گوشي (góši) ښځ. نر.م. د رمو څارويو محصول.

گوښواله (goṣwā́la) ښځ.م. گوښه والی، ځانله والی، تجريد، انزوا.

گوښه (goṣá) ښځ.م. ۱) گوټ، کونج، کنج، کناره؛ ۲) خلوت، يوازې؛ ۳) کوټه، حجره، خونه.

گوښه ناست (goṣánā́st) ص. نر.م. په گوټ کې ناست، گوټ ناستی، ځانله ناست.

گوښی (gū́ṣay) ص. نر.م. يوازې، تنها، ځانله.

گوښيځ (goṣíj) نر.م. ۱) تاخچه، تاقچه، تاق؛ ۲) محراب، مهراب، تاخوری.

گوښېدل (gūṣedə́l) مص.ل. گوښې کېدل، يوازې کېدل، يوازېتوب، ځانله پاتې کېدل.

گوښېدلی (gūṣedə́lay) نر.م. له دين نه گرځېدلی، مرتد شوی.

گوښی گوښی (gūṣaygū́ṣay) ص. نر.م. ځانله ځانله، تنها تنها، يوازې يوازې.

گوگ (gog) ص. نر.م. ۱) هغه څه چې منځ يې تش وي، ډډ، کاواک؛ ۲) بې وقوف، کم عقل، شوده؛ ۳) نر.م. غړاسپی، غړسپی؛ ۴) تشی، د انسان او حيوان د پښتۍ او ډډې ترمنځ برخه.

گوگا (gogā́) ښځ.م. شور وځوږ، شور غوغا، ژړا انگولا.

گوگار (gugā́r) نر.م. لويه سپښته، لويه ببېړی.

گوگړی (gugrā́y) نر.م. له مشکنو، مريو، مرجانو يا سپينو زرو نه جوړ شوی گل دی چې ښځې يې پر تندو ځړندوي.

گوگړ (gogə́ṛ) نر.م. ۱) اورلگيت، گوگرد؛ ۲) يو ډول غرنی گل دی چې غرنی زنبق يې هم بولي.

گوگړسازي (gogaṛsā́zi) ښځ.م. د گوگړو کارخونه، د اورلگيتو فابريکه، د اورلگيتو کارخانه.

گوگړغر (gogaṛğár) نر.م. آتفشان غر، هغه غر چې چوې او اور پرې لگي.

گوگړه (gogṛá) ص. گينگړی، وريته شوي يا نينې شوي نخود يا چڼې.

گوگړی (gogṛáy) ښځ.م.ج. پاختکه، کوړکوړی، کوړکوړکه، گوگوشتکه.

گوگل(۱) (gogə́l) نر.م. ۱) د زره صندوق، د زړه خونه، د سينې قفس؛ ۲) د سينې تر تېر دننه ځيزونه لکه زړه، ينه، توری، سږي او...

گوگل(۲) (gugə́l) مص. مت. په منځ کې تشول، گوگول، ډډول.

گوگلی (goglā́y) نر.م. د بستر و ابهودلو يو ځای چې دوه دېوالونه لري او سر يې پوښلی وي.

گوگو (gogó) ص. نر.م. ۱) احمق، کم عقل، ساده؛ ۲) نر.م. د خطري چيغه يا غږ، آلارم، تلی.

گوگوالی (gogwā́lay) نر.م. ډډوالی، ډډتيا، تش والی.

گوگوشتکه (gogoštáka) ښځ.م. گوگوشتو، پاختکه، کوړکوړی، ببوغه، بابوغی.

گوگوشتو (gūgūštū́) ښځ.م. ۱) بغدادي کوتره، يو ډول غټه پاختکه ده؛ ۲) ص. کم عقل، ساده، ناپوه.

گوگول (gogawə́l) مص. مت. د يو شي منځ تشول يا خالي کول.

گوگی (gogáy) نر.م. وگ. گوگلی.

گوگېدل (gogedə́l) مص. ل. په منځ کې تشېدل، ډډېدل، خالي کېدل.

گوگېل (gogél) نر.م. گوگل، سترغلی.

گول (gol) نر.م. ۱) ساده، کم عقل؛ ۲) فريب، مکر؛ ۳) ص. حيران، پرېشان؛ ٤) ځار، قربان، نثار؛ ٥) په غوبل کې هغه غوايي چې پر خپل ځای ولاړ او نور غوايان ترې چاپېره گرځي؛ ٦) غونډ، غوبلرگی، گرد؛ ۷) تاوراتاو؛ ۸) د لوبو په ډگر کې هغه ځای چې د لوبو د گټلو لپاره غوره شوی وي؛ ۹) گډ، خلط.

گولړ (golár) نر.م. يو ډول انځر چې مېوه يې پېکه وي، ځنگلي انځر.

گولگن (golagán) نر.م. يو ډول وابښه دي چې سپين گل کوي او اوږد ډنډر باسي.

گولگوله (gulgulá) ښځ.م. ۱) پکوړه؛ ۲) خگينه.

گول مال (golmā́l) ص. نر.م. ۱) گډ، يو ځای؛ ۲) شکمن؛ ۳) نر.م. سازش؛ ٤) غبن، خيانت.

گولول (golawə́l) مص. مت ۱) حيرانول، پرېشانول؛ ۲) ويلي کول؛ ۳) ځارول، قربانول؛ ٤) گردول، غونډول؛ ٥) تاوراتاو کول؛ ٦) فتنه راپاڅول.

گوله (golá) ښځ.م. ۱) کپ، نمړی، قپ؛ ۲) روزي، رزق؛ ۳) گرده درنه سکه؛ ٤) د توپ گلوله؛ ٥) ص. نر.م. ناپوه، کم عقله، شوده.

گوله انداز (golaandā́z) ص. فا. نر.م. گلوله ويشتونکی، توپچي.

گوله بارود (golabarū́d) نر.م. گولۍ او باروت، وسله، مېخزين.

گولۍ (golə́y) ښځ.م.ج. ۱) د ټوپک گلوله، مردکی؛ ۲) ټابليټ، د دوا گولۍ؛ ۳) کلوله؛ ٤) شوتی.

گولي پنج (gūlipánj) نر.م. چنگاښ، پنجه پړاو.

گوليدار (golidā́r) نر.م. هغه ټوپک چې د چرو پرځای په کې مردکي يا گولۍ استعمالېږي.

گولېدل (goledə́l) مص. ل. ۱) فتنه را اوچتېدل؛ ۲) پرېشانېدل؛ ۳) ويلي کېدل؛ ٤) ځارېدل؛ ٥) غونډي کېدل؛ ٦) پېچيده کېدل.

گوما (gumā́) ښځ.م. يو ډول هوسی ده.

گومارل (gumārə́l) مص. مت. مامورول، مؤظفول، دنده ورسپارل، مقررول، استخدامول.

گومارلی (gumārə́lay) نر.م. موظف کړی، مقرر کړی، استخدام کړی.

گومارنه (gumārə́na) ښځ.م. مامورونه، مقررونه، استخدامونه.

گوماگی (gumāgáy) نر.م. ۱) يو ډول هوسی ده؛ ۲) خېره، هغه خېره چې په کروندو کې يې د حيواناتو او مرغانو د وېرولو لپاره دروي.

گومامل‌ۍ (gūmāmlə́y) ښځ.م. يو ډول نبات دی هلم، چې تخم يې د ملنگان په ځېر تور وي.

گومان (gomā́n) نر.م. ۱) يقين، خيال؛ ۲) قياس، اټکل؛ ۳) شک، شبهه؛ ٤) وهم.

گومانډو (gūmānḍū́) نر.م. گومانډی، يو ډول مرغهړی يا ستوری.

گوماني (gūmānī́) ص. ۱) شکي؛ ۲) يقيني؛ ۲) مج. حتمي.

گومباټه (gūmbā́ṭa) ښځ.م. قبا، تاخ، محراب.

گومبته (gūmbə́ta) ښځ.م. (ج. گومبتې) گمبته، گومبزه، گومبده.

گومبزه (gūmbáza) ښځ.م. و گ. گومبته.

گومبوری (gūmbū́ray) نر.م. غومبوری، غمبوری، اننگی، رخسار.

گومبۍ (gūmbə́y) ښځ.م.ج ۱) کبۍ، قبه، گومبدي ډوله وړوکی او گردی شی؛ ۲) د بکيانۍ، بوکانۍ دانه.

گومل (gomál) نر.م. د پلار د مال و جايداد له ميراث څخه کنايه ده.

گومنځی (gūmanǰáy) نر.م. يو ډول سارانی نبات دی چې د کړکي قلمونه ورنه جوړوي.

گومنډ (gūmánḍ) نر.م. غولی، غوچاری، د اوبو ژور ځای.

گومه (gūmá) ښځ.م. ۱) وېره، خوف، انديښنه، بېره؛ ۲) گومان، شک.

گومی (gomáy) نر.م. ۱) شک، گومان؛ ۲) وېرې اخيستی، ډار اخيستی.

گون (gūn) اد. ۱) نسبتي کليمه ده چې د اعدادو په پای کې د عدد نسبت ښکاره کوي - لسگون؛ ۲) نر.م. په ښاروېو د باروړلو بوری، يا ځولۍ؛ ۳) پلوشه، د پلوشې ونه؛ ٤) سرښي، لامده سرښي.

گونټ (gonṭ) نر.م. گوډ، گوټ، د تار گونجی چې د کاغذ له نيچې نه تاو شوی وي.

گونټه (gónṭa) ښځ.م. د شطرنج دانه، گوټ.

گونجلک (gūnjlák) نر.م. گونځې، گنجلک، تاوراتاو، غنجلک، چملک.

گونجنی (gūnjanáy) نر.م. چنی، د لوښو کودو د ايښودلو ځای.

گونجه (gūnjá) ښځ.م. گونځه، گونجتوب، چملکي.

گونجۍ (gūnjə́y) ښځ.ج. گنجۍ، د تارونو گولۍ، څرخۍ يا اټېران چې تارونه پرې څېږي.

گونځه (gū́nja) ښځ.م. و گ. گونجه.

گونځې (gunǰé) ښځ.ج (م. گونځه) و گ. گونجه.

گوند[1] (gwənd) نر.م. گوندری؛ ۱) حزب، ډله، گروپ؛ ۲) پره، جمبه.

گوند[2] (gond) ص. نر.م. برابر، يو هومره.

گوند[3] (gūnd) نر.م. ج. گنډ. کنډ، کنډوری.

گوندری گوندری (gundráygundráy) ص. ډله ډله، گروپ گروپ.

گونده (gū́nda) ښځ.م. ۱) و گ. غوندی؛ ۲) ص. نر.م. پوخ و تجربه کار سړی؛ ۲) مج. ناولی؛ ۳) گونديمار، ملگری، د جنبې انديوال.

گوندی (gū́nday) نر.م. و گ. غوندی.

گوندي (gūndī́) ښځ.م. ۱) پارټي بازي، ډله بازي، گونديماري؛ ۲) تربگني، دښمني، ميرځي، سيالي.

گونډې (gondé) اد. و گ. گنې، کونډې، گواکې.

گوندی کور (gūndaykwár) نر.م. ځنگلي کور، ځنگلي انگور، تور انگور.

گونديمار (gūndimā́r) ص. نر.م. پرې جنبې والا، حزبي ملگرتوب، پارټي باز، ډلې والا، ملگرتيا والا.

گونډېتوب (gondetób) نر.م. يو شان والی، ورته والی، همرنگي، هم شکلي.

گوند (gond) نر.م. گرداب، چورلنډی، اوبگرځنی.

گونډار (gondā́r) نر.م. زېړې شومله، لاونډ.

گونډه(۱) (gondá) ښځ.م. ۱) د راغبرگې کړې پښې زنگون؛ ۲) د حیوان د بار یو اړخ، انډی.

گونډه(۲) (gūndá) ښځ.م. یو ډول نبات دی.

گونډی(۱) (gūndáy) نر.م. د غوبل نه وروسته د غنمو هغه وړی چې پوره غوبل شوي نه وي.

گونډی(۲) (gondáy) نر.م. د اوښ زنگون بند، یو پړی دی چې د اوښ زنگون پرې تړي.

گونډېل (gondél) نر.م. د مست اوښ د دواړو گونډو غاړې سره د تړلو طریقه.

گونډیمال (gūndimā́l) نر.م. گنډیمال، د گونډي دویم ځل غوبل کول.

گونر (gūnár) نر.م. یو نبات دی چې خوړل کېږي.

گونگ (gwang) ص. نر.م. گونگی، گونگا، له څه ویلو او خبرو کولو بې برخې، گونگو.

گونگټ (gungáṭ) نر.م. مرغتهانه، غوزاړی، خزدکه؛ ۱) یو تور رنگ خزنده ده؛ ۲) ص. تک تور و چالاک لنډی سړی.

گونگټی (gungaṭáy) ښځ.م.ج. یوه سور رنگې وړه حشره ده چې د سبزیو پاڼې خوري.

گونگرو (gūngrū́) نر.م. جرس، گنگرو، د سپینو زرو جړنگانی یا شرنگانی.

گونگري (gūngrí) نر.ج. واړه واړه جرسونه چې د څارویو په غاړه کې یا ډمې یې پښو ته د شرنگاري لپاره اچوي.

گونگرۍ (gūngráy) ښځ.م. پایزېب، پایله.

گونگړ (gūngáṛ) ص. نر.م. ۱) شادیوان، اجړ؛ ۲) یو غرنی قوم چې مال ډنگر ساتي.

گونگړی (gūngaṛáy) ص.نر.م. ۱) و گ. گونگ؛ ۲) تتله، نښت ژبی، چاړا؛ ۳) د گونگړي مفرد.

گونګړي (gūngṛí) نر.ج. چولې، تومبولی، د چنو، جوارو یا نورو حبوباتو اېشولې شوې دانې، شورنخود.

گونګړی (gūngṛáy) ص.نر.م. گانگوری، تړتړی، نښت ژبی.

گونګړي والا (gūngṛiwālā́) ص.نر.م. گونګړي خرڅوونکی، چولې والا.

گونگ سونگ (gúngsūng) ص. ۱) گم سم، کوڼ و چاړا؛ ۲) ببخي غلی او چوپ.

گونگنی (gūngṇáy) نر.ج. و گ. گونګړي.

گونگو (gungū́) نر.م. ۱) گنگو، زعفران؛ ۲) یو ډول بوټی دی؛ ۳) و گ. گونگ.

گونگوالی (gungwā́lay) نر.م. ۱) خبرې نه کول، د خبرو توان نه لرل؛ ۲) ابهام، پټوالی.

گونگور (gungū́r) نر.م. یو غرنی بوټی دی چې زېړ رنگ ورنه جوړېږي.

گونگوری (gungū́ray) نر.م. د انگورو وابنکی.

گونگوړه (gungū́ṛa) ښځ.م. و گ. گانگوړه.

گونگوړۍ (gungū́ṛáy) ښځ.م.ج. و گ. گانگوړۍ.

گونگوسه (gungusá) ښځ.م. و گ. گنگوسه.

گونگوماښام (gúngūmāṣā́m) نر.م. تیاره ماښام، و گ. گنگوماښام.

گونگه (gūngá) ښځ.م. یو بوټی دی چې د سترگو د ناروغیو لپاره یې لوگی کوي.

گونگه روژه (gūngaružá) ښځ.م. چوپه چوپتیا، قراره قراره بشپړه چوپتیا، غلي غلیا.

گونگی (gūngáy) نر.م ۱) بوم، یو سپېره مارغه دی؛ ۲) و گ. گونگ؛ ۲) د انگورو وابنکی؛ ۳) چاړا.

گونگېدل (gūngedə́l) مص. ل. گونگ کېدل، گونگی کېدل، چې خبرې نه شي کولای.

گونه (gūná) ښځ.م. څېره، رنگ، بڼه، جوسه.

گونه زېړ (gūnazə́r) ص. نر.م. زېړ مخی، زېړا، زېړبوړق، زېړ غوړی.

گونی (gūnə́y) ښځ.م.ج. ۱) بوری، بوجی؛ ۲) الوی جوال، گوندی، گونۍ.

گونې (gūné) ښځ.م. گونیه، د تار غوندې شنه څرمن چې د پنو په پسکیو کې یې د ... ول لپاره گنډي.

گونیا (gūnyā́) ښځ.م. ۱) گونیا، د ختگرو د لرگي یوه آله چې د دېوال کوږوالی برې معلوموي؛ ۲) دگوتې هغه ځای چې غمی په کې کېښودل کېږي؛ ٤) یو دري څنډېزه هندسي آله.

گوڼ (gūṇ) نر.م. ۱) گونه، څېره، بڼه؛ ۲) وگ. بوڼ؛ ۳) وگ. گوڼي؛ ٤) په پوزه کې بنگېدل، بنگ بنگ کول.

گوڼس (gūṇás) ص. نر.م. گوزموزی، هغه چې د زړه حال چا ته نه وایي.

گوڼه (gūṇá) ښځ.م. د جلال الدین اکبر پاچا د زمانې یوه سکه.

گوڼی (gūṇay) نر.م. د حبوباتو یوه وړه سپېږی.

گوڼی (gūnə́y) ښځ.م.ج. گاونه.

گوڼېدل (gūṇedə́l) مص. ل. گوناری کول، گوڼ گوڼ کول، غلې غلې خبرې کول، پسېدل، بنگېدل.

گوواته (gūwāṭá) ښځ.م. گوواته، د غوایو گوهاته، د څپیاکو ډېری، گواته.

گووار (gūwā́r) نر.م. گوهار، د غوایانو پاده.

گوهر (gawhár) نر.م. گهر، جوهر؛ ۱) مرغلره، ملغلره، یو قیمتي کانی؛ ۲) اصل، نژاد، بېخ.

گوهري (gawharí) ص.نر.م ۱) گوهر خرڅوونکی، گوهر والا؛ ۲) د گوهرو په څېر.

گوی[۱] (goy) نر.م. ۱) بلد، سره، هغه غوایی چې په بیوې کې بلد وي؛ ۲) د ژرندې غټ لرگی؛ ۳) پندوس، بندوسکه.

گوی[۲] (gáway) ... م. د غره غاښی، ورو کی کوتل، کنډو.

گویا (goyá) ق. ... نکه چې، غوندې، مثل، ته به وایې؛ ۲) ... دې، بالفرض؛ ۳) ص. خبرې کوونکی، ... نکی، ښه تقریر کوونکی.

گویایي (goyāyí) ښځ.م. جرارتیا، د وینا طاقت، د خبرو کولو ... .

گوېر (gawír) نر. ... د غوایانو پاده.

گوېږ (gawéẓ) نر. ... پوښتنه، گروېږنه، تپوس.

گوېږل (gaweẓə́l) ... ص. مت. گېږل؛ ۱) لټول، پوښتنه کول، معلو... ل؛ ۲) د چا خبر اخیستل.

گویک (guyák) نر.م. ... ښځینه کوښو نعل.

گویول (goyawə́l) ... ص. مت. جوتې کول، غویی قولبې کولو ته چمتو کول.

گویې (góye) ښځ.ج. کنځاوې، بدې خبرې.

گه (gah) یو وخت، کله.

گهل (gahə́l) مص. مت. ۱) گډوډ او بې ترتیبه گنډل، رفو کول؛ ۲) د جوال خوله گنډل.

گهوتې (ghoṭí) ښځ.م. گوتې، د یوه بوټي نوم چې په ... انې درملنه کې کارېږي.

گهور (ga...r) نر.م. ۱) چتل او ناولی؛ ۲) خړ او ناړو.

گهه (gahá) ښځ.م. ۱) بې ترتیبه او گډوډ گنډل؛ ۲) ... ... اري، گل کنه.

گهی (gahə́y) ص.نر.م. ژوبل، ټپي، زخمي، گایل.

گهی (gahə́y) ښځ.م. ۱) د جوال سنې؛ ۲) د سامان لپاره وړه کوټه.

گهیځ (gahíj̈) نر.م. سبا، سحر، سهار.

گهیځ ښه (gahij̈ṣá) ق. گهیځ دې ښه، سهار دې ښه، سهار په خیر.

گهیځ مهال (gahiǰmahā́l) نر.م. سهار مهال، د گهیځ پر وخت، بامدادان.

گهیځنی (gahiǰanə́y) ښځ.م. سهارنی، سباناری، بربخری،

گهیځ نېکمرغه (gahiǰnekmárğa) ق. وګ. گهیځ ښه.

گې (ge) د پښتو الفبې د (ږ) توري تلفظ یا غږ.

گی (gay) اد. د تصغیر نښه ده، لکه بالښت گی.

گیا (gayā́) ښځ.م.ج. واښه، د څارویو لپاره واښه.

گیاچو (gyāčū́) نر.م. وګ. گاوچو.

گیاخور (gayāxór) ص. نر.م. وښور، واښه خور، گیاخورونکی.

گیاخوري (gayāxorí) ښځ.م. واښه خورنه، گیا خورنه.

گیان (gayā́n) نر.م. ۱) علم، پوهه، دانش؛ ۲) عقل؛ ۳) علم الهي، علم ومعرفت.

گیاني (gayānī́) ص. نر.م. ۱) عالم، فاضل، پوه، دانا، پوهاند؛ ۲) بزرگ.

گیاو (gayā́w) ص.نر.م. وګ. گهی.

گېبی (gebáy) نر.م. یو ډول تنګې پایڅې لرونکی گونځوالا پرتوګ، گونځور پرتوګ.

گیپ (gip) نر.م. سمدستي، په ناخبره کې.

گیت (git) نر.م. ۱) فرار، تېښته؛ ۲) سندره، نغمه.

گیتار (gitā́r) نر.م. د موسیقي یوه آله ده چې په شاباز غږول کېږي.

گیتره (gitrá) ښځ.م. وړه څولی.

گیتګیتانی (gitgitā́nay) نر.م. یوه لوبه ده.

گیت وهل (gitwahā́l) نر.م. له یو مجلس نه ځان ویستل.

گیتۍ (gitə́y) ښځ.م.ج. چره، گولۍ، د بم چره.

گیتی (gitáy) نر.م. د تار گونجی، کوکړی، گونټ.

گېټس (geṭás) نر.م. هغه پټی چې پوځیان یې پر عسکري بوټانو له پاسه تړي.

گیټکی (giṭkáy) ښځ.م.ج. وړوکې گیټۍ، گټکی، وړوکي کاڼي.

گیټه (giṭá) ص. نب. د غوسې له امله خراشیني، خپه، غلی.

گیټۍ (giṭə́y) ښځ.م. ۱) گیټکی، وړوکي غونډې کاڼي؛ ۲) د چلم د تونې یا سرخانې گردی لوټه؛ ۳) د تار کلوله؛ ٤) د پښې ښنګری یا بجلک.

گېټی (geṭáy) نر.م. ټیکری.

گیچ (gič) ص.نر.م. ۱) گنگس، بېهوښه، بې حاله؛ ۲) د چیني لوښو ماتې ټوټې.

گیچه (gičá) ښځ.م. پوتل، پرتل، څوکل، گیځه، د ځینو شیانو فضله، تفاله.

گیچۍ (gičə́y) ښځ.م.ج. ۱) دهډوکي مغز، چغزی، چزغی؛ ۲) پوڅه.

گید (gid) نر.م. نرښځی ټپوس، هغه ټپوس چې ویل کېږي شپږ میاشتې نر وي او شپږ میاشتې ښځه.

گیدانه (gidānā́) ښځ.م. هغه شی چې په اغزو، لتو او رینجو کې پټ وي.

گیدړ (gidáṛ) نر.م. ۱) شغال، چغال؛ ۲) ص. وېرېدونکی، ډارن، بزدل.

گیدړ باغ (gidəṛbā́ğ) نر.م. وګ. کچماچو.

گیدړ تیږه (gidəṛtī́za) ښځ.م. یو ډول متبرکه تیږه ده چې خلک یې په جېبو کې گرځوي.

گیدړسنګ (gidəṛsáng) نر.م. وګ. گیدړسینګۍ.

گیدړسینګۍ (gidəṛsingə́y) ښځ.م ۱) گیدړسنګ، یوه کُلکه غوټه چې د گیدړ له تندي نه لاس ته راځي؛ ۲) یو ډل متبرکه تیږه.

گیدړ کور (gidəṛk[illegible]) نر.م. گیدړ باغ، کچماچو، یو ډول خوندور سابه دي.

گیدړواده (gidaṛwā́da) نر.م. په شنه آسمان کې د باران ورېدنه.

گیدړۍ (gidaṛáy) ښځ.م. ۱) د گیدړې په شېر چاپلوسي؛ ۲) ځان سره خندل؛ ۳) بلونگړی، یو وړوکی حیوان چې اوږده وېښتان لري.

گیدو (gidó) ښځ.م. زړه گیدړه.

گېدی (gedáy) ص. نر.م. کم عقل، احمق، نادان.

گېډبند (geḍbánd) نر.م. د خره او اوښ تر گېډې لاندې یو پړی دی، چې بار یا وړې ټینګ ساتي.

گېډبنگ (geḍbáng) ص. نر.م. گېډو، گېډور، د گېډې مین، ډېرخور.

گېډبه (geḍbá) نر.م. ۱) گېډۍ وړونکی، گېډې والا؛ ۲) گېډور، خېټور.

گېډو (geḍū́) ص.نر.م. (ج. گېډوان) گېډور، ډېرخور.

گېډور (geḍawár) ص. نر.م.ج. خېټور، د لویې گېډې خاوند.

گېډه (géḍa) ښځ.م. خېټه.

گېډۍ (geḍáy) نر.م. ۱) بار، پن؛ ۲) جنین.

گېډۍ (geḍáy) ښځ.م. ۱) د گلو یا بل شیز غونچه، د گلانو گېډۍ یا دلۍ؛ ۲) د غنمو ستری.

گېډۍ کېدل (geḍaykedə́l) نر.م. ۱) گېډۍ جوړېدل، جوړول؛ ۲) پر دښمن د حملې په صورت کې اتحاد او اتفاق.

گېر (ger) نر.م. ۱) حصار، بند؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

گیرا (girā́) ص.نر.م.ج ۱) بلد، روږدی؛ ۲) چالاک.

گېرچاپېر (gerčāpér) ق. نر.م. شا وخوا، چاپېر.

گېروپېر (gerwpér) نر.م ۱) و.گ. گېرچاپېر؛ ۲) چال و فریب، دوکه.

گېرگادی (gergā́day) نر.م. گرگادي.

گیرگیره (girgirá) ښځ.م. دلده.

گېرگیری (gergiráy) نر.م ۱) گرگری؛ ۲) د پایې په شېر یوه غونډۍ پرزه؛ ۳) د کوهې څرخ.

گېرل (gayrə́l) مص. ل. ټی کول، کانګې کول.

گېرو (gerū́) نر.م ۱) یو ډول سره خاوره؛ ۲) دد ېوال په څنګ کې بل دېوال چې د پردې لپاره جوړېږي.

گیره (girá) ښځ.م. ۱) توبره، وړه خولۍ؛ ۲) هغه لرګی چې د بیوې تیر له کونډې سره کلکوي؛ ۳) ص. د جنګ لپاره تکړه کړی شوی مرز.

گېری (geráy) نر.م. ۱) د عرابې کړی یا حلقه؛ ۲) د کوترې نر؛ ۳) یو ډول سابه.

گیرۍ (giráy) ښځ.م. ۱) د جوارو په وږي کې نرۍ پرده؛ ۲) د نوکانو د بیخ د غوښې خوره، مخاله؛ ۳) یو ډول غټه ونه ده؛ ٤) د قولبې یوه آله.

گیرې بیرې (girebire) ص. پرې پرې، هغه سترګې چې د کومې ناروغۍ یا صدمې له امله ستورې ستورې غونډې ښکاري.

گیزارۍ (gizā́ray) نر.م. راشتلی، گڅارۍ، د غنمو یا جوارو هغه پاتې شونې دانې چې درشې د تللو نه وروسته په درمند ځای کې پاتې شي.

گیږکه (giẓ́aka) ښځ.م. عککه، ویږي، ویګبې، گوبکه، یو اوږده لکۍ لرونکی مرغی ده.

گیس (gays) نر.م. یو ډول ډېوه یا څراغ.

گیشکی (giškáy) نر.م. جیزګی، شیزګی، اجغی، د شکونړ د کورنۍ یو حیوان دی.

گیگړ (gigáṛ) نر.م. یو غرنی بوټی دی چې سور رنګی گل کوي.

گېل (gel) نر.م. رغړېدلی، رغښتی، کولهدلی.

گېلاس (gelā́s) نر.م. ۱) د آلو بالو په شېر یوه مېوه ده؛ ۲) د اوبو یا چای چښلو اوږد لوښی.

گېلټ (geláṭ) نر.م.ج. یو ډول فلز دی.

گېلول (gelawə́l) مص. مت. کولول، رغړول.

گیله (gilá) ښځ.م. شکوه، مانه، شکایت.
گیله گوڅه (gelágocá) ښځ.م. شکوه شکایت، گیله مانه، گیله گوزاره.
گیله گی (gilagáy) نر.م. خوسکی، دغوا نریچی، گیلګی.
گیله مانه (gilámāná) ښځ.م. (ج. گیلې مانې) گیله گوڅه، شکوه، شکایت.
گیله من (gilamán) ص. نر.م. گیله مند، هغه چې له یو چانه گیله ولري.
گېلېده (geledá) نر.ج. کولېده، رغړېده.
گیلې مانې (gilémāné) ښځ.ج. و.گ. گیله مانه.
گیم (gim) نر.م. د سیند د غاړې د اوبو شبله.
گین (gin) نر.م. پنډوس، د لوبو توپ.
گېنټه (gentá) ښځ.م. ۱) د مرغۍ نیولو دلوموهغه پاڅې برخه چې د دام ترغوړولو وروسته پاتې او هغه له آخري موړي سره ړدي؛ ۲) د لاس ساعت؛ ۳) ٦٠ دقیقې وخت.
گیند (gind) نر.م. پنډوس، گین، د لوبو توپ.
گینده (gindá) ښځ.م. نګېده، بخی؛ هغه تکونه چې پر ستن او تار سره تو تو ته ور کول کېږي.
گینډی (gindáy) نر.م. کرگدن، یو ځناور دی چې ترفیل کوچنی او ترسنډا لوی وي یو ښکر لري او نور ځناور ښکار کوي.
گینگری (gingráy) نر.م. وړوکی گونگرو.
گینگړو (gingṛó) ښځ.م. د ځنکدن آخري حالت.
گینگړی (gingṛáy) نر.م. وړوکی زنګ، وړوکی گینگړو.
گینی (ginạy) ص. بلوري، منیری شینولی.
گېڼنی (geṇánay) نر.م. زیلانځ، رحم، بچه دان.
گېڼه (geṇá) ښځ.م. گانه، پسول، د ښځو زېور.
گېڼی (geṇáy) ښځ.م. گېړنی.
گېڼه بند (geṇabánd) نر.م د اوښ زنگون بند.
گیڼ لوبه (giṇlóba) ښځ.م. پنډوسلوبه، توپ لوبه، توپ بازي.
گیول (gayawə́l) مص. مت. و.گ. گیل.
گییځ (gayə́) نر.م. و.گ. گهیځ.
گییږل (gayeẓə́l) مص. ل. دحال و احوال پوښتنه کېدل.
گییل (gayayə́l) مص. مت، بوټل، گیول؛ د بوټ تار تېرول.
گېیونی (geyū́nay) نر.م. دغوندي ستری، هغه تار چې د غوندې خوله ورباندې گنډي.

ل

ل (lām) نر.م. د پښتو الفبې پنځه دېرشم توری دی، ابجدي ارزښت يې (۳۰) دی.

لا (lā) ۱) دَ عطف توری، ليا، تر اوسه پورې، تر دې وخته، کله؛ ۲) ص. زيات، پرې د پاسه، دويم؛ ۳) نه، يه.

لاابال (lāabā́l) ص.نر.م. لاوبال، ۱) بې پروا، بې فکره؛ ۲) رند، شرابي؛ ۳) بې شرمه.

لااقل (lāaqál) ق. کم تر کم، لږ تر لږه.

لاانتها (lāıntıhā́) ق. هغه شی چې څه حد او آخر يې ځرگند نه وي.

لابراتوار (lābrātwā́r) نر.م. (ج. لابراتوارونه) د ازموينې ځای، هغه ځای چې علمي کارونه په کې سرته رسيږي.

لابل پرون (lābəlparū́n) نر.م. تر ورمې ورځ د مخه ورځ، له پرون او بل پرون نه وړاندې ورځ، تېره شوې دريمه ورځ.

لابل سبا (lābəlsabā́) نر.م. سبا نه بل سبا پسې ورځ، راتلونکې دريمه ورځ، لابل گهيځ.

لابوري (lābori̇́) ښځ.ج. خوشامندي، غوړه مالي.

لاپک (lāpák) ص.نر.م. لاپو، لاپوک، لاپې والا.

لاپه (lā́pa) ښځ.م. (ج. لاپې) لافه، لاپه شاپه، لاپې، دوزه، ځان ښودنه، د ځان ستاينه.

لاپېړی (lāpeẓáy) ص. نر.م. مړاوی، پژمرده، مړغېچن، مړځين.

لاتري (lātrí) ښځ.م. پچه، لاټري، خسنی.

لاته ورم کال (lātawarə́mkā́l) نر.م. تر ورم کال د مخه کال، پروسږ کال نه هابل کال، درې کاله پخوا.

لاته ورمه شپه (lātawar maṡpá) ښځ.م. تر ورمې شپې د مخه شپه، پرون شپه نه هابله شپه، درې شپې مخکې شپه.

لاتې لگاتې (lā́telagā́te) ق. خپور ور، شاولې واولې.

لاټ (lāṭ) نر.م. ۱) د یو واحد جنس کوټه یا دلی؛ ۲) د هر اوچت عمارت یا ستنه؛ ۳) شغله.

لاټکی (lāṭkáy) نر.م. توکه، د جوارو شیتی.

لاټو (lāṭū́) نر.م. ۱) چورلندی، چورلکی؛ ۲) د کوکنارو تشه غوزه یا ډوډه؛ ۳) د کوچنیانو د لوبو یوه آله؛ ٤) یوه اوږده لکۍ لرونکې مرغه.

لاټورل (lāṭorál) ص. نر.م. ۱) چندی، شاعر، شعر ویونکی؛ ۲) مج. سندرغاړی، سندربول.

لاټول (lāṭól) نر.م. پاړکیوال، چندی، شاعر.

لاټولي (lāṭolí) ښځ.م. پاړکیوالي، چندیتوب، شاعري.

لاټی (lāṭáy) ښځ.م.ج. ۱) کوټک، لوړ، همسا؛ ۲) یوه ونه ده؛ ۳) هغه وړوکی لرګی چې د اوښ په سپږمو کې د مهار د تړلو لپاره اچول کېږي.

لاټین (lāṭén) نر.م. الیکین، څراغ، ډیوه، ښیښه یي فانوس.

لاثاني (lāsāní) ص. بې ساري، بې مثله، بې نظیره، یکتا.

لاجرم (lājarám) نر.م. بې شکه. یقیناً؛ مجبوراً، بالضرور.

لاجواب (lājawā́b) ص. نر.م. لاځواب؛ ۱) غلی، چوپ؛ ۲) مغلوب، عاجز؛ ۳) دروغجن؛ ٤) بې مثله، لاثاني چې جواب یې نه وي.

لاجورد (lāj wárd) نر.م. یو ډول آسماني رنګه معدني ځلېدونکی کاڼی دی.

لاجوردي (lāj wardí) ص. دلاجورد په څېر، آسماني یا آبي رنګی.

لاچار (lāčā́r) ص. ۱) ناچار؛ ۲) مجبور، بې وسه؛ ۳) محتاج، غریب، بې وسه، نادار.

لاچکه (lāčaká) ښځ.م. لاچی، لوچکه، یو ډول سپی چې لېږ ویښتان لري.

لاچی (lāčáy) نر.م. لاچکه، لوچکه، یو ډول سپی.

لاحقه (lāhıqá) ښځ.م. روستاړی، وروسته، په کوم لفظ پسې بله لګېدونکې کلیمه.

لاخ (lāx) نر.م. هغه ځای چې یو شی په زیات مقدار کې موجود وي.

لاداره (lādā́ra) ښځ.م. د خره یا آس تېزه منډه.

لادباد (lā́dbād) نر.م. طاقت، زور، توان.

لادوا (lādawā́) ص. بې درملنې، بې دوا، لا علاجه.

لاډنګ (lāḍáng) ص. نر.م. ډینګ، لوړ قدی او د بې نظمه اندامونو لرونکی سړی.

لاډو (lāḍū́) نر.م. ۱) کم عقل؛ ۲) د کوکنارو تشه غوزه؛ ۳) لاټو؛ ٤) د غره هغه کمر چې کاواک او رابېل شوی وي؛ ٥) نازدانه؛ ٦) ناوې.

لاډوری (lāḍūráy) نر.م. غندلی، یو ډول سابه.

لاډوډنګه (lāḍoḍánga) نر.م. تورمخی، هغه ملک چې مخ تور کړي او نقلي ږیره او ځانګړې جامې ورته په غاړه کړي او په کوڅو کې د باران کېدو په پار د خیرات راغونډولو لپاره ګرځوي.

لاډونی (lāḍū́nay) نر.م. غټ او ګرد لرګی.

لاډېرګړی (lādergáṛay) نر.ج. د ډېرګړي ډېر ګړی، جمع الجمع.

لاډیز (lāḍíz) ص. نر.م. آواره، خوشې تشې.

لار (lār) ښځ.م. ۱) لاره، لیاره، لیار، د تګ ځای؛ ۲) قاعده، طریقه، روش؛ ۳) اصول، اسلوب، قانون.

لاراواری (lārāwā́ray) نر.م. لارهواری، لاره اوارونه، لاربرابرونه، زمینه سازي.

لاربه (lārbá) ص. لارښود، لارښودونکی، رهنما.

لارد (lārd) نر.م. قطعي، یقیني.

لارډ (lārḍ) ص. نر.م. ۱) خدای، رب؛ ۲) مالک؛ ۳) خاوند؛ ٤) سید، پیر؛ ٥) خان، ملک.

لارساتی (lārsātay) ص.نر.م. لارساتونکی، د لارې ساتندوی، د لارې محافظ.

لارشوکی (lāršūkáy) ص. نر.م. شوکمار؛ لارشوکوونکی، لاروهونکی، قطاع الطریق.

لارښود (lārṣód) ص. نر.م. لاربه، لارښوونکی، لارښودونکی، رهنما.

لارښودل (lārṣodál) مص. مت. لاره سمول، لاره ښغول، لارښودنه.

لارښوده جرگه (lārṣodajargá) ښځ.م. لارښوده شورا، د رهبرۍ شورا.

لارښوول (lārṣowál) مص.مت.و گ. لارښودل

لارغمی (lārǧamáy) نر.م. یو ډول خړ رنگی نبات دی چې ورې ورې پاڼې لري.

لارغه (lārǧá) ص. ۱) ډیل، ځنډ، د ... تأخیر؛ ۲) وراندې تېر شوی، لرغونې، پخوانی، ځنډنی.

لارغه يي (lārǧayí) ښځ.م. ډیل واله، ځنډوالا، شبیه يي، شبیه ییز.

لارلباري (lārlabārí) ښځ.م. داد و فریاد.

لارلیک (lārlík) نر.م. لېږد لیک، عبور لیک، عبورنامه.

لارنیونه (lārniwána) ښځ.م ۱) لارنیول، لاروهنه، لارشوکونه؛ ۲) غلا.

لارنیوونکی (lārniwū́nkay) فا.نر.م. ۱) راهزن، لاروهونکی، قطاع الطریق؛ ۲) غل.

لارو (lārū́) نر.م. لاروونی، لاروی، لارغوڅوونکی، هغه چې په لاره کې روان وي.

لاروا (lārwā́) ښځ.م. د چینجي له هگۍ نه راوتلی بچی.

لاروركی (lārwrákay) ص.نر.م. گمراه، هغه چې لار ترې ورکه شوې یا لار ترې غلطه شوې وي.

لاروونی (lārawū́nay) فا.نر.م. و گ. لاروی.

لاروهل (lārwahál) مص.مت. ۱) لارشوکول، په لاره خلک لوټول؛ ۲) مزل کول، سفر کول.

لاروهونی (lārwahū́nay) نر.م. ۱) لارشکوونی، شوکمار، ډاکو؛ ۲) مسافر، روان، رهي.

لاروی (lārawáy) نر.م. ۱) لارو، لاروونی، په لاره تلونکی؛ ۲) پردی، نا آشنا، نابلده.

لاره (lārá) ښځ.م. آهنگ، نغمه، سرود.

لارهٔ (lārá) نر.م. ۱) د لور مغیره حالت، پېرزوینه، لوربینه؛ ۲) درلود، د درلود مغیره حالت.

لاره چاره (lāračára) ښځ.م. ۱) چل، هنر، روگودر، تدبیر، تجویز؛ ۲) تعلق، راشه درشه.

لاری (lāráy) ښځ.م. ج. چکله موټر، ترک.

لارې چارې (lārečāre) ښځ.ج. لارې وسیلې، امکانات، لارې گودرې.

لاریز (lāríz) ص. نر.م. په لار اړوند، راهدار.

لاریزه (lāríza) ښځ.م. چوک، دوه طرفه.

لارې لارې (lārelāre) ص. هغه څه چې ډېرې لارې په کې وي، ډېرې لارې لرونکی.

لاریون (lāryū́n) نر.م. ځاو، مارش، مظاهره، راه پیمايي.

لاړ (lāṛ) نر.م. ولاړ، د تلل ماضي حالت-کورته لاړ.

لاړپاکی (lāṛpākay) نر.م. د لاړو پاکولو دسمال، د کوچني د لیاړو پاکولو څپوتی.

لاړجن (lāṛján) نر.م. ورخاړی، یو ډول سابه دي.

لاړژن (lāṛžán) ص. نر.م. ۱) لاړن، لاړو، لاړجن؛ ۲) لاړگیر، لاړگیرک.

لاړگرک (lāṛgarák) نر.م. لاړژن، لاړجن، لاړگیر.

لاړن (lāṛán) ص. نر.م. لاړجن، لاړژن، لیاړجن، لاړو، هغه چې له خولې نه یې لاړې بهېږي.

لاړول (lāṛawál) مص. مت. ختمول، برباد ول، تباه کول، ضایع کول.

لاړه (lā́ṛa) ښځ.م. ۱) توکانه، لعاب، د خولې اوبه؛ ۲) بهیر، هجوم، د خلکو گڼه گونه؛ ۳) د ښځینه لپاره د تلل ماضي حالت.

لاړې (lā́ṛe) ښځ.ج. (م. لاړه) ناړې، د خولې لاړې.

لاړی (lāṛáy) نـر.م. ۱) دستک، ډاگه؛ ۲) هغه لرگی چې ډول پرې وهل کېږي.

لاړۍ (lāṛáy) ښځ.م.ج. د بیوې لاړۍ، هغه لرگی چې د بیوې په آخر کې لگول شوی وي.

لاړېجن (lāṛeján) ص. نـر.م. ۱) وگ. لاړزن؛ ۲) ورخاړی، یو ډول خوندور سابه دي.

لازم[1] (lāzím) ص. نر.م.ج. ۱) ورروسته لگېدلی، نښتی؛ ۲) اړین، ضروري؛ ۳) گر. هغه مصدر چې فاعل لري.

لازم[2] (lāzám) نر.م. ۱) پښېمان؛ ۲) ستومانه.

لازموالی (lāzimwā́lay) نـر.م. ضرور کېدنه، لازمېدنه، حتمیوالی، ضرورت.

لازمول (lāzimawál) مص. مت. ۱) اړینول، ضروري گرځول؛ ۲) پښېمانول، ستومانول.

لازمه (lāzimá) ښځ.م. ضروري سامان اسباب.

لازمي (lāzimí) ص. ښځ.م. ۱) ضروري، اړین؛ ۲) ف. هرو مرو، بالضرور.

لازمېدل (lā́zimedә́l) مص.ل. ۱) اړین کېدل، ضروري کېدل؛ ۲) پښېمانېدنه، ستومانېدنه.

لازوال (lāzawā́l) ص. تل تر تله پاتې کېدونکی.

لاږ (lāẓ) نـر.م. جوړه شوې رسی، غنبتل شوې رسی.

لاس (lās) نر.م. ۱) د انسان په بدن کې له اوږې نه د منگولو تر گوتو پورې برخه؛ ۲) زور، طاقت؛ ۳) لیاقت، قابلیت؛ ٤) وار، ځل.

لاسا (lāsā́) ښځ.م. سرهنبې، گوند، کنډ، یو ډول چېهر (سرهنبې) چې له ونو څخه لاس ته راځي.

لاس اخیستنه (lāsaxistә́na) ښځ.م. تېرېدنه، استعفا، صرف نظر.

لاس اخیستی (lāsaxístay) نـر.م. (ج. لاس اخیستي) تېر شوی، مستعفي، صرف نظر شوی.

لاس اړی (lāsaṛay) ص.نـر.م. محتاج، حیران، لاس تنگی، لاس بندی.

لاس اکتوی (lā́saktáway) ص. نر.م. د بل لاس ته ناست، لاس کتونی، لاس کوڅی، محتاج.

لاس انگۍ (lāsangáy) ښځ.م.ج. یو ډول لوبه ده.

لاس باړه (lāsbāṛá) ښځ.م. د لاس محنت مزدوري، د بارې د محنت عوض یا بدله.

لاس بری (lāsbáray) نر.م. غالب، زورور، فاتح.

لاس بری (lāsbaráy) ښځ.م. لاس برکېدنه، غلبه، وس، توان، طاقت.

لاس بېله (lāsbelá) ښځ.م ۱) دستکله، لاس ماغو، دستکشه؛ ۲) دستانه، سخاوت.

لاس پاک (lāspā́k) نـر.م. دست پاک، لاس وچونی، لاس چوره، دست پاک.

لاس پاکی (lāspā́kay) نـر.م. ۱) پر بل چا گناه اچونه؛ ۲) پر بل چا پړه اچونه.

لاس پراخی (lāsparā́xáy) ص. نر.م. د خلاص لاس خاوند، د خلاص مټ څښتن، سخي.

لاس پرانیستی (lāsprānístay) ص. نـر.م. وگ. لاس پراخی.

لاس پړک (lāsp ṛák) نر.م. لاس پړق، چک چکې.

لاس پړکا (lāspṛakā́) ښځ.م. لاس پړک، لاس پړکونه، چکچک.

لاس په سر (lā́spasár) ص. نر. بېزار، فارغ، خلاص، وزگار، هغه چې اړیکې یې سره ختم وي.

لاس په لاس (lāspəlā́s) نر.م. ژر تر ژره، فوري، سمدلاسه، پر وخت، هغه ساعت.

لاس پورې کول (lāsporekawə́l) نر.م. شروع کول، پیل کول، ابتدا کول.

لاس پیلي (lāspaylí) ښځ.م. پیل، آغاز، شروع.

لاس تر زنې (lāstərzə́ne) ف. ۱) خواشیني، حیران، پرېشان؛ ۲) مج. مین، عاشق.

لاس تړلی (lāstaṛə́lay) ص. نر.م. ۱) بندي، ولچک، زولانه شوی؛ ۲) مجبور، محتاج.

لاس تړونی (lāstaṛū́nay) نر.م. ۱) هغه څه چې لاس پرې تړل کېږي؛ ۲) ګانه، ګرو.

لاس تنګی (lāstángay) ص. نر.م. لاس اړی، لاس بندی، محتاج.

لاستور (lāstawə́r) ص. لاستی لرونکی، دسته دار، هغه څه چې لاستی لري.

لاستوره (lāstawə́ra) ښځ.م. څمڅۍ.

لاسته (lā́sta) ښځ.م. ۱) لوری، اړخ؛ ۲) سیمه.

لاسڅپوټی (lāscapū́ṭay) نر.م. دسمال، دستمال.

لاس چوړه (lāsčūṛá) ښځ.م. لاس پاک، لاس وچونی، لاس وچ، رومال.

لاس خه (lāsxá) ښځ.م. د لاس خاوند.

لاستی (lā́stay) نر.م. لاسکی، د آلاتو لاسنیوځای، موټه، دسته، چومبې.

لاسرغاوګر (lāsraǧāwgár) ص. نر.م. لاسکاري، لاسي صنعتکار.

لاسرغاوه (lāsraǧāwá) ښځ.م. لاسي رغاوه (صنعت)، لاسي کار.

لاسرغاویز (lāsraǧāwī́z) نر.م. د لاسي کار اړوند، د لاسي صنعت اړوند.

لاسروغبړ (lāsroǧbáṛ) نر.م. لاسي ستړي مه شي، لاسي هرکلی.

لاس شخولی (lāsšxwálay) نر.م. لاسکخوره، کیسه، خلته، دستکول.

لاس کاری (lāskáray) ص. نر.م. (ج. لاس کاري) کسبګر، ورهنګر، لاسرغاوګر.

لاس کاري (lāskārí) ښځ.م. (ج. لاس کارۍ) ورهنه، ورهنګري، کسبکاري.

لاس کتوی (lāskatáway) نر.م. تر لاس لاندې.

لاس کوچی (lāskóčay) ص. لاسپوڅی، ابل، لاس لاندې، مطیع، فرمان وړونکی.

لاس کونی (lāskū́nay) نر.م. د نانوایانو د ډوډۍ پخولو لستونی.

لاس ګاډی (lāsgā́ḍay) نر.م. لاسي کراچۍ، لاسي ریړه.

لاس ګټه (lāsgáṭa) نر.م. د لاس مزدوري.

لاس ګری (lāsgə́ray) نر.م. مرستندوی، دستیار.

لاس ګیر (lāsgī́r) ص. نر.م. ۱) بندي، اسیر؛ ۲) د دروازې موټی.

لاس لستونی (lāsləstónay) ص. ۱) لاس په لستوني، نېږدې، جوخت؛ ۲) مج. کلیوال.

لاس لیک (lāslī́k) نر.م. ۱) امضاء، دستخط؛ ۲) دستاویز، اقرارنامه.

لاس ماغو (lāsmāǧū́) نر.م. لاسپېله، دستکله، دستانه.

لاس منډون (lāsmanḍū́n) نر.م. مداخله، د بل چا په کار کې لاس وهنه.

لاس نجت (lāsnját) نر.م. په پنجه کې کلک رانیونه

لاس نجتول (lāsnjatawə́l) مص. مت. په پنجه کې کلک رانیول، په لاس کې رانیول.

لاس نیولی (lāsniwálay) نر.م. ۱) له لاسه نیولی؛ ۲) ص. سوال کوونکی، غوښتونکی.

لاس نیونه (lāsniwə́na) ښځ.م. مرسته، مدد، له لاسه مرسته کونه.

لاسنیوه (lāsniwə́) ښځ.م. پاتا، فاتحه اخیستنه، فاتحه گیری، پرگور ژده د رضایت دوعا.

لاس نیوی (lāsníwáy) نر.م. ۱)لاسنیوه، بیعت، مریدي، د چا مریدي اختیارول؛ ۲)مرسته.

لاس وچ (lāswáč) نر.م. وگ. لاس چوره.

لاس وچونی (lāswəčúnay) نر.م. لاس پاک.

لاس ورکړه (lāswárkṛa) ښځ.م. ۱)مدد، امداد، حمایت؛ ۲)روغبړ؛ ۳)بیعت.

لاس ولونی (lāswlúnay) نر.م ۱)لاس مینځونی، لاسلونی، چلمچي؛ ۲)څوک چې د نورو لاسونه مینځي.

لاسوند (lāswánd) نر.م. سند، دلیل، مدرک.

لاس وندل (lāswandə́l) مص.مت. سند گرځول، لاربښوونه کول، تره جوړول، دلیل جوړول.

لاس وندی (lāswandáy) نر.م. ۱)سند، دلیل، تره، دستاویز؛ ۲)باهو، باوو، وښې.

لاس وهاند (lāswahánd) فا.نر.م. لاس وهونکی، لاسمنډی، مداخله کوونکی.

لاس وهنه (lāswahə́na) ښځ.م. مداخله کونه.

لاس ویپنی (lāswipánay) ص. جوته شوی، لاس وهل شوی، گوتې وهلې شوې، لاسی.

لاس وینځونکی (lāswinǰúnkay) نر.م. چلمچی، لاس وینځونی، دلاس وینځلو لوښی.

لاسي (lāsí) ص. دلاس، لاس ته منسوب، هغه شی چې په لاس جوړ شوی وي.

لاسی (lāsáy) ښځ.م.ج. لاس وهلی، پاتې شوی.

لاش (lāš) نر.م. ۱)لاښ، مړ وجود، مړ شوی بدن؛ ۲)سخره، درنگه.

لاشعور (lāšuṣúr) نر.م. پټ عقل، خفیه عقل.

لاشعوري (lāšuṣūrí) ښځ.م. په ناپوهی کې، په نافهمی کې.

لاشوره (lāšořá) ښځ.م. شوره، یوه جگه ونه چې خوشبویه سپین گل کوي، د آلو هومره بیضوي شکله بې خونده میوه نیسي؛ سپستان، اطباء الکلبه، دبق.

لاشه (lāšá) ښځ.م. ۱)لیاشنه، لشکه، لیښه، لشه؛ ۲)د غنمو، اوربشو د وږي لشکه؛ ۳)د ماهي تیره هډوکی؛ ٤)دمچی، لړم او... تیره لشکه؛ ٥)لاش؛ ۲)ص. کمزوری، مانده، نړی.

لاښ (lāṣ) نر.م. ۱) وگ. لاش؛ ۲)دغره بهرته راوتلې ډډه؛ ۳)تش کړی شوی باغ یا پټی، د تول شوي فصل او میوې پاتې شوې برخه.

لاښول (lāṣawə́l) مص.مت. له باغ نه میوه تولول، باغ تشول.

لاښه (lā́ṣa) ق. ډېرښه، ډېر اعلی.

لاښي (lāṣí) ښځ.م. هغه بېکاره یا پاتې میوه چې په ونو کې تر شوکولو وروسته پاتې وي.

لاښېدل (lāṣedə́l) مص.ل. له باغ او پالېز نه میوه تولېدل، باغ تشېدل.

لاعلاج (lāṣılā́j) نر.م. ۱)بې درملنې، لادوا؛ ۲)هغه څه چې حل یې نه راوځي، لاینحل.

لاغو (lāğū́) نر.م. ارکاره، کړیچی، کټوری.

لاغورنیکه (lāğwarníka) نر.م. د نیکه نیکه.

لافه (lāfá) ښځ.م. (ج. لافې) وگ. لاپه.

لاک (lāk) نر.م. ۱) بند شوی، تړل شوی؛ ۲)سل زره، لک؛ ۳) نر.ج. له چینجو پیدا کېدونکې یو ډول سرېښناکه ماده.

لاکړه کاکړه (lākṛakā́kṛa) ښځ.م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده، اونۍ.

لاکن (lākə́n) اد. لېکن، مگر، خو، اما.

لاکولکړه (lākūlákə́ṛa) ښځ.م.د شهادت گوته.
لاکي (lākī́) ص. ۱) د لاکو په شېر رنگ لرونکی، سور بخن؛ ۲) د لاکو، له لاکو نه جوړ.
لاگ (lāg) نر.م. ۱) اړیکه، تعلق، نسبت؛ ۲) مینه؛ ۳) خوند؛ ٤) شوق؛ ٥) دښمني؛ ٦) چل، غـزه؛ ۷) جادو، کوډې؛ ۸) دارو؛ ۹) مـرسته، مدد؛ ۱۰) تجارتي لین دین، کاروبار، بیوپار، راکړه ورکړه.
لاګدار (lāgdár) ص. نر.م. ۱) هغه سړی چې د چا سره یې تجارتي لین دین وي؛ ۲) خپلوان.
لاگي (lāgí) ص. ښځ.م. اعتباري، معتمد.
لال (lāl) نـر.م. ۱) لعل، یو ډول کاڼی؛ ۲) ص. سور؛ ۳) یو ډول انگور؛ ۳) پرتوگاښ؛ ۲) گونگی، گونگ؛ ۳) تړتړی، چاړا، نبنت ژبی.
لالا (lālā́) ص.نر.م ۱) خدمتگار؛ ۲) صاحب، معزز ٤) ښیا، ساهوکار؛ ٥) خوږ، گران.
لالچ (lāláč) نر.م. ۱) لالچ، حرص، طمع، لېوالتیا؛ ۲) شور و غوغا، جار و جنجال.
لالک (lālák) ص. نر.م. لالکو، د مشر ورور لقب.
لالکو (lālakó) ص.نر.م. ورورکی، مشـر ورورتـه د مینې خطاب.
لال لرگی (lāllargáy) نر.م. د پرتوگاښ ډکی، باگې سوروونی.
لالگی (lālgáy) نـر.م. اوړی، یو ډول ښایسته او رنگینه د مشکنو غاړکی ده.
لالن (lālán) ص. نر.م. لالی، محبوب، معشوق.
لالنه (lālána) ښځ.م. مینه، محبت.
لالهاند (lālahā́nd) ص. نـر.م. اوتـر، سرگـردان، پرېشان، گډوډ، ترور، وارخطا.
لالهاندتـوب (lālahāndtób) نـر.م. اوترتیا، پرېشاني، سرگرداني، وارخطايي.

لالهاندول (lālahāndawə́l) مص.مت. سرگردانول، اوترول، پرېشانه کول، ترور کول، وارخطا کول.
لالهاندېدل (lālahāndedə́l) مص.ل. اوترېدل، پرېشانه کېدل، سرگردانېدل، وارخطا کېدل.
لاله (lālá) نـر.م. خاټول، غاټول، سور رنگی سارانی گل دی چې په منځ کې تور داغ لري.
لاله رخ (lālarúx) ص. نر.م. ۱) ښایسته، ښکلی، لالـه رخسار، لاله رو؛ ۲) محبوب، معشوق.
لاله زار (lālazā́r) ص. نـر.م. ۱) هغـه ځای چې د لاله گل په کې ډېر وي؛ ۲) چمن.
لاله سری (lālasáray) نر.م. ۱) یو ډول سور سر لرونکی مرغه، ترمی؛ ۲) یو ډول غټ مار.
لاله فام (lālafā́m) ص.نر.م ۱) شور رنگ لرونکی، هغه چې خوله یې ښایسته وي؛ ۲) ښکلی.
لالی (lāláy) نر.م ۱) لاله، مشر ورور؛ ۲) محبوب؛ ۳) غاړه کی، د غاړې یو پسول.
لالۍ (lāláy) ښځ.م. ۱) معشوقه؛ ۲) مینا، ښارو.
لالېدل (lāledə́l) مص. ل. للېدل، ځوړندېدل.
لام (lām) نر.م. ۱) د «ل» توري تلفظ؛ ۲) د پوځ یا پلټنې مجموعه؛ ۳) د جنگ تیاری؛ ٤) تص. عالم لاهوت؛ ٥) ص. کوږ وږ، تاو راتاو.
لامبل (lāmbə́l) مص. مت. لمبل، غسل کول.
لامبو (lāmbó) ښځ.م. په ژورو اوبو کې د گرځېدو یا تېرېدو فن.
لامبوزن (lāmbozán) ص.نر.م. و گ. لامبوگر.
لامبوگر (lāmbogár) ص.نر.م. لامبو وهونکی، لامبوزن، د لامبو په فن پوه.
لامده (lāmdá) ص. ښځ.م. لنده، لونده، نمجنه.
لامذهب (lāmazháb) نـر.م. بې دینه، دهري.
لامسه (lāmisá) ښځ.م. یو شي تـه د گوتو وروړو قوت، په گوتو د یو شي د معلومولو قوت.

لامعه (lāmisá) ښځ.م. ځلېدونکې، روښانه.

لام کلام (lāmkalā́m) نر.م. خبرې اترې، ګړه بړه.

لامل (lāmál) نر.م. کېل، سبب، علت، دلیل، عامل، وسیله، موجب، لاسوند، انګېزه.

لام لباس (lāmlıbā́s) نر.م. جامه، کړه وړه، چال چلند.

لاملپېر (lāmlapér) نر.م. توسنپېر، علتیه پېر، علتیه حالت.

لاناوې (lānā́we) ښځ.م. د مشر ورور د ښځې لقب، لالاناوې.

لانجه (lā́nja) ښځ.م. ۱) مصیبت، پېښه، جنجال، شخړه؛ ۲) پېچیده خبره، تاو راتاو خبره.

لانجه مار (lānjamā́r) ص.نر.م. لانجه کوونکی، لانجمار، بدمعامله، جنجالي، لانجه يي، داوه ګر.

لانجمن (lānjmán) ص.نر.م. لانجه يي، لانجه ييز، شخړه ييز، ناندريز، متنازع فيه.

لانجين (lānjín) نر.م. د چونې او مسالې جوړه او کنده.

لاندى (lā́ndáy) نر.م. وچه غوښه.

لاندې (lā́ndé) ښځ.م. کوز، کښته.

لاندې باندې (lā́ndébā́ndé) ق.نر. ښځ.م. کوز و پاس، کښته پورته، تول؛ ۲) يو د بل د پاسه.

لاندې باندې لاس (lā́ndébā́ndélā́s) نر.م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

لاندېستل (lāndestə́l) مص.مت. ۱) لاندې باسل، لاندې کول؛ ۲) راپرځول، راځملول، راغورځول؛ ۳) ګېرول، رانيول، راوړل.

لاندېنى (lāndenáy) نر.م. هغه چې لاندې وي، ښکتنى، کوزنى، لاندنى، ښکېنى.

لاندېنى مخ (lāndenaymáx) نر.م. استر، د توشکې يا بل شي لاندېنى پوښ.

لانډو (lā́nḍo) نر.م. ډېر لږ وخت.

لانډيس (lānḍís) نر.م. لنډيس، چنبرخيال، خلاص پلى، د کوچنيانو يوه دوايي ده، لاس پلى.

لانګه (lāngá) ښځ.م. ۱) لنګه، پيازمه، د کښې پچارې؛ ۲) يو ډول ونه ده.

لاڼه (lā́ṇa) ښځ.م. لاڼى، يو ډول واښه دي چې اېره يې د جامو د وينځلو لپاره کارېږي.

لاڼى (lā́ṇay) ښځ.م. ۱) لاړى، د کورونو د چت لرګى؛ ۲) ګانه، پسول.

لاوارث (lāwārə́s) ص. نر.م. هغه چې ميراث خور يې نه وي.

لاوبالي (lāwbālí) ص. نر.م. وګ. لاابالي.

لاورى (lāwaráy) نر.م. يو ډول واښه دي چې ژېړ ګل کوي او څاروي يې خوري.

لاوړم (lāwaṛə́m) ص.نر.م. لابل، له بل نه وړاندې، تېر شوى، عموماً له کال سره راځي.

لاوړمه شپه (lāwaṛm ašpá) ښځ.م. وګ. لاته وړمه شپه.

لاوړى (lāwṛáy) نر.م. مولى، غريڅى.

لاوڼ (lāwáṇ) نر.م. وګ. لاونډ.

لاونډ (lāwánḍ) نر.م. ۱) لاوڼ، تودې کړې شړومبې؛ ۲) ننګولى، ترکاري.

لاوڼې لګاوڼې (lā́wṇelagā́wṇe) ښځ.ج. چغل ماري، چغلي، وړه راوړه.

لاوى (lāwáy) ښځ.م. يو ډول لوبه ده.

لاهم (lāhám) نر.م. ۱) تر اوسه، لا پورې؛ ۲) نور پرې د پاسه.

لاهو (lāhū́) ص. ۱) اوبو ډوب کړى، غرق، اوبوړى؛ ۲) ضايع، توى؛ ۳) په اوبو کې په لامبو کښته تلنه.

لاهوت (lāhū́t) نر.م. تص. هغه چې سالک په کې د فنافى الله مقام حاصلوي.

لای (lāy) نر.م ۱) لی، ختته؛ ۲) مایع شی چې د لوښي په بیخ کې کېني.

لایتناهي (lāyatānāhí) ص. بې انتها، چې سر او پای یې معلوم نه وي.

لایځ (lāyíj) نر.م. څرګند، ښکاره، ظاهر.

لایحه (lāyíja) ښځ.م. ۱) څرګنده، ښکاره، واضح شی، ښکاره شی؛ ۲) ثبوت؛ ۳) فهرس؛ ۴) پروګرام، منصوبه.

لایحه (lāyhá) ښځ.م. د یوه کار قانوني شرحه، لیک پاڼه.

لایسنس (lāysáns) نر.م. اجازت پاڼه، جواز لیک.

لایق (lāyáq) ص. نر.م. ۱) ور، قابل، مناسب، موزون؛ ۲) جایز، صحیح، سم؛ ۳) اهل، جوګه.

لایموت (lāyamū́t) ص. نر.م. ۱) هغه چې مرګ نه لري؛ ۲) هغه خوراک چې د ژوندي ساتلو لپاره کافي وي.

لاینحل (lāyanhál) نر.م. نه حل کېدونکی، ګران، پېچیده، مشکل.

لاینفک (lāyanfák) نر.م. نه جلا کېدونکی، نه پرې کېدونکی، مسلسل.

لایه (lāyá) ښځ.م ۱) تش، وزګار، لیه، خوشې، ابله؛ ۲) برتي، د واسکټ او... استر؛ ۲) کم قیمته شی چې په بل شي کې ګډ شي او مطلوبه مقدار برابر کړي.

لب[1] (lab) نر.م. ۱) تول، تمام؛ ۲) اسره، دربغ.

لب[2] (lub) نر.م. جوهر، ۱) رس، اوبه، پخوړ، مغز؛ ۲) عقل، پوهه.

لبار (labā́r) نر.م. ناپوهه، کم عقل، ناخبره.

لباس (lıbā́s) نر.م ۱) نمری، جامه، کالي، پوشاک؛ ۲) شکل، وضع؛ ۳) مج. ظاهرداري، ډول ډال؛ ۴) ریاکاري، ځان ښودنه؛ ۵) چل ول، ټګي.

لباسي (lıbā́si) ص. ریاکار، ټګ، دوکه باز.

لبالب (labālā́b) نر.م. ترموړګو، ژی په ژی، ډېر ډک، مالامال.

لب جب (lábjáb) نر.م. ټپل ټال، لپ جپ، چل ول.

لبړر (labḍā́r) ص. نر.م. غټ کټ، بدشکله، بې ډوله.

لبرال (lıbrā́l) ص. آزادخیال، خودمختار.

لبریز (labréz) ص. نر.م. ۱) ډک، خولې ترخولې؛ ۲) مج. حوصله او زغم ختمېدل.

لبړو (labṛó) ص. ښځ.م. دروغجنه، بکواسې ښځه.

لبړه (lábṛa) ښځ.م. مسئله، لانجه، ربړه، شخړه.

لبغ (labáğ) نر.م. ډینګ، یوه مرغۍ ده چې اوږدې پښې او اوږده غاړه لري.

لبغړی (labağáray) ص. نر.م. ۱) نادار، مفلس؛ ۲) لوڅ لغړ، بربنډ، کمزوری؛ ۳) بې زړه، بې جرئته.

لب لباب (lóbılubā́b) نر.م. نچوړ، پایله، حاصل، لنډیز.

لبلبکی (láblabakáy) نر.م. یو ډول نبات دی.

لبلبو (lablabū́) نر.م. جوغندر، چغندر، یو ډول خوړو نبات دی.

لبنیات (labanyā́t) نر.ج. له شیدو څخه جوړ شوي شیان.

لبوزوکی (labuzū́kay) نر.م. د نغري راوتلې برخه.

لبوزی (labū́zay) نر.م. لبوړی، د غره کړلېچ، د غره وربوز، ورسک، د غره پوزه، لبوزه.

لبی (labáy) نر.م. د مرغیو نیولو یو ډول دام.

لپانډی (lapā́nḍáy) نر.م. ګونډی، کچې، چلی، د کوچنیانو د لوبې له کاڼو جوړ ګردی شی.

لپانکی (lapā́ṇkáy) نر.م. ادک، ادي، سمتی، په لپانډي سره لوبه.

لپ څټ (lápcaṭ) ص. نر.م. آباد، ښېراز.

لپ خور (lapxór) نر.م. ملامت، پښېمان، ستومان.

لپړ (lapáṛ) نر.م. ۱) ربړېدېدنه، رپ رپی، لړزېدنه؛ ۲) ګډوډ، کنډوکپر؛ ۲) غیرمهذب؛ ۳) خوشې ګرځېدونکی؛ ٤) ص. نر.م. برېنډ، لوڅ سره استعمالیږي؛

لپړل (lapṛә́l) مص. مت. په‌لوبه کې د دوو میرانو هلکانو څانته د نورو ملګرو انتخابول. لپړنه.

لپړو (lapṛū́) ص.نر.م. ۱) لاپوک، لاپو، لافوک؛ ۲) خوشې ګرځېدونکی، آواره ګرد.

لپړه (lapaṛá) ښځ.م. بدکاره، کنجره، بدچلنه.

لپړي (lpaṛí) ښځ.م. ۱) بېکاره ګرځېدنه، اواره ګردي؛ ۲) پټی، دسماله؛ ۳) پټکی، پګړی؛ ٤) زړه شلېدلې توټه، صافي.

لپړی (lapṛáy) نر.م. ختې، چقړې.

لپ ست (lápsát) نر.م. و.ګ. لپ څټ.

لپکی (lapakáy) ښځ.م. ۱) الرګینه اوږد لاستې څمڅۍ چې له کوهي اوحوض څخه پکې اوبه څښي؛ ۲) د ژرنده ګړي لپکی؛ ۳) دایک.

لپو (lapū́) نر.م. د اوبو یو څپه، موج، چپه.

لپوس (lapū́s) نر.م. تش لاسی، ناچار، مفلس.

لپونکی (lapū́ṇkáy) نر.م. د ټانګي غوندې یو نبات دی چې خوړل کېږي.

لپه (lápa) ښځ.م. د دواړو لاسو د پنجو دغبرګو نیولو اندازه، د دواړو غبرګو منګولو اندازه.

لپی (lapáy) نر.م. پاو.

لپیت (lapít) نر.م. د پنبې اوبه.

لت (lat) نر.م. ۱) خراب عادت؛ ۲) خوی، خصلت؛ ۳) لته، لغته؛ ٤) وهل، ټکول.

لتاړ (latā́ṛ) نر.م. ۱) اخته، نښتی؛ ۲) چخني شوی، پایمال؛ ۳) تباه، ویجاړ.

لتاړپتاړ (latā́ṛpatā́ṛ) نر.م. و.ګ. لتاړ.

لتاړول (latāṛawә́l) مص. مت. ۱) چخني کول، پایمالول؛ ۲) ویجاړول؛ ۳) اخته کول، نښلول.

لتاړېدل (latāṛedә́l) مص. ل. ۱) چخني کېدل، پایمالېدل؛ ۲) اخته کېدل؛ ۳) تباه کېدل.

لت پت (látpat) نر.م. لټ پټ. ۱) لړلی، ککړ؛ ۲) خراب؛ ۳) لتولی، چاپ کړی شوی.

لت کوپړی (látkopṛáy) ښځ.م. کډه کوډه، لوښي لرګي، ډول ډبلي، کاډې کوډې، لټ کوپړی.

لتوپړی (latópṛay) نر.م. و.ګ. اتوب.

لتوکی (latū́kay) نر.م. یو ه پلن پاڼې ونه ده.

لته (látá) ښځ.م. ۱) منطقه، سیمه؛ ۲) لار، لاره؛ ۳) لغته، لګته؛ ٤) زړه توټه، ۵) زړې جامې.

لتی (latáy) ښځ.م. لنګتی، دغېږې نسولو یو چل، انګړېتی.

لټ (laṭ) نر.م. ۱) محور، څورلیځ؛ ۲) د مرغانو یا ګیدړانو د نیولو پرکه، اوسپنیز دام؛ ۳) د توپک ګېټ؛ ٤) ص. نر.م. تنبل، بېکاره، ناړام؛ ۵) نر.م. پوله، برید؛ ٦) الړی، ولونه؛ ۲) ارسی، بیاسته.

لټا (laṭā́) ښځ.م. غوبنتل، پلټېل.

لټ پټ (láṭpaṭ) نر.م. ۱) ډېر زیات لتول شوی؛ ۲) اړول شوی را اړول شوی.

لټ توب (laṭtób) نر.م. سستي، تنبلي، لټي، لټتیا، لټوالی.

لټپټی (laṭpaṭә́y) ص. ښځ.م. اوړېدونکې راوړېدونکې کوتره، ملاقی کوتره.

لټ پر لټ (láṭparlaṭ) نر.م. اړخ پر اړخ، لټ په لټ، ډډې په ډډې، لټ په لته، ګوټ په ګوټ.

لټ پېر (laṭpér) نر.م. ۱) حمله، یرغل، هله؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

لټرپټر (laṭárpaṭár) نر.ج. الابلا، بلابېټ، یو څه بل څه، مختلف شیان، لته پته.

لټری (laṭrə́y) ښځ.م. لوبیا، کرځې.

لټکه[۱] (laṭáka) ښځ.م ۱) دوه سري، لنډی منګور؛ ۲) پخه توره، خوله اړولې توره.

لټکه[۲] (laṭká) ښځ.م. ۱) د پنډ هغه برخه چې بکرې ته یې راخلاصوي او اور ترې پیدا کېږي؛ ۲) د توپک ماشه، لینډی.

لټل (laṭə́l) مص. ل. پاڅېدل. درېدل.

لټند (laṭánd) وارخطا، ناقرار؛ ۲) لټوونکی، پلټند، متجسس.

لټول (laṭawə́l) مص.مت. ۱) معلومول، کتل، لټون کول؛ ۲) پارول، رمول.

لټون (laṭū́n) نر.م. ۱) تلاښ، معلومونه، لټونه، پلټنه؛ ۲) و.ګ. لټول.

لټه[۱] (láṭa) ښځ.م. نارامه، ناراسته.

لټه[۲] (laṭá) ښځ.م. ۱) یو ډول سپینه نخي ټوټه؛ ۲) غم، د زړه ټول، درد؛ ۳) ټانګ، دخره د کټې او بار د ټینګولو پټه.

لټه پېر (laṭapér) نر.م. ټېل ټال، اندوخر.

لټېدل[۱] (láṭedə́l) مص.ل. ناراستېدل، سستېدل.

لټېدل[۲] (laṭedə́l) مص.ل. ۱) معلومېدل، تالاشي کېدل؛ ۲) پاڅېدل، جګېدل؛ ۳) پارېدل، په غوسه کېدل.

لټېره (laṭerá) ښځ.م. ناراسته، لټه، آرام طلبه، سسته.

لټینګر (laṭingár) نر.م. یو ډول لټ ملخ دی.

لج (laj) نر.م. ۱) مخالفت، ځېل، سرتنبګي، هوډه؛ ۲) لانجه، شخړه.

لجاجت (lajājat) نر.م. ځېل کول، ضد کول، هرډه کول؛ ۲) لانجه کول.

لجام (lajā́m) نر.م. واګې، لګام، ملونه.

لچ (lač) نر.م. ۱) دسترګو او ګوتو خوږ؛ ۲) د خطمي ګل؛ ۳) د زخم څرېکه، د زخم درد.

لچر (lačár) ص. نر.م ۱) سرزور، سرتمبه؛ ۲) مج. کم اصل، بې شرم؛ ۳) لچرکی، لوچک، لنډوور.

لچرتوب (lačartób) نر.م ۱) سرزوري، بدخویي؛ ۲) مج. رذالت، بې شرمي، لچرتیا، لچري.

لچک (lačák) نر.م. ۱) د سر ترلو دسمال؛ ۲) پوست والی؛ ۳) کوږوالی؛ ٤) په اجسامو کې د غځېدو، کږېدو، راغونډېدو څخه بېرته خپل حالت ته راتګ؛ ٥) په سر کړې ټیکري یا زروکي کې د څه شي لکه سبو، مېوې او نورو د اچولو لپاره د یو ځانګړې پنډه کې موقتي جوړونه، چې معمولاً مخې ته ځوړند وي.

لچکی (lačakáy) نر.م. ناوړی، په دوک تاو شوی تار، د څرخې د دوک تاو شوی تار.

لچن (lačán) ص. نر.م. د سترګو درد، د سترګې یا ګوتې زخم چې څرېکې وهي.

لچنه (lačána) ښځ.م. پلیته، کنجره، لچره.

لچه (láča) ښځ.م. بېړه، عجله.

لچه پیتو (láčapitó) ښځ.م. د ماشومانو یوه لوبه.

لڅاوو (lacāwū́) ص. نر.م. لوڅاوو، برسېراند، رابرسېرونکی، لوڅوونکی، پیدا کوونکی.

لڅی (lacə́y) ښځ.م. ګنجي، پوڅې، په لاس د وریښمو شویو وریو ګونجي، پونۍ.

لحاظ (lihā́z) نر.م. ۱) خاطر، مخ؛ ۲) خیال، پام؛ ۳) نظر؛ ٤) مج. حیا؛ ٦) مروت، سرېټوب.

لحد (lahád) نر.م. ډوره، د قبر په څنډه هغه ژوره کنده چې مړی په کې اېښودل کېږي.

لحظه (lahzá) ښځ.م. ۱) شېبه، سترګې رپ، دم؛ ۲) مج. ساعت، ګړی.

لحن (láhan) نر.م. ښه آواز، خوږ آواز.

لختی (laxtáy) ص. ګډېدونکی، ایجرا

لخړ (laxáṛ) نر.م. نیم پاو.

لخک (laxak) نر.م. چټی، چوړ، د دروازې چوټ.

لخکي (laxakí) دانډی دانډی، رنګرې، هغه غنم چې یو یو بوټی شنه شوي وي، رنګرې.

لخه (láxa) ښځ.م. یو ډول خړ رنګې مرغی.

لد (lad) نر.م. ۱) ترنګن، ترنګړ؛ ۲) المن، د کمیس لمن؛ ۳) د ختو او خوشایو ګډوالی.

لدړه (ladáṛa) ښځ.م. دلی، کوټه، انبار.

لدي (ladí) ص. پیوندي، د فلزاتو او نورو شیانو یو بل سره لیم یا پیوند.

لډامی (laḍāmay) نر.م. وربښمین دسمال چې د نوې زېږېدلې کوچنی پر مخ یې اچوي.

لډر (laḍár) ص. نر.م ۱) کباړي، د زړو شیانو کارو بار کوونکی؛ ۲) ابله ګرد؛ ۳) مج. جوالي.

لډو (laḍū) نر.م. د اس-خرۀ غوشیان، خاشنه، پرشنه.

لډه (laḍá) ښځ.م. ۱) دوښو پنډ؛ ۲) منجیله.

لډي (laḍí) نر.م. یو ډول مرز.

لذا (lıza) اد. ځکه، دې لپاره، ترو، نور نو.

لذت (lıżát) نر.م. خوند، مزه، ذایقه.

لذیذ (lazíz) ص نر.م. خوندور، مزېدار، خوږ خوندی.

لر (lar) نر.م. ۱) کښته، لاندې، کوز؛ ۲) ارزان، کم قیمته؛ ۳) سپک، د ادنیٰ درجې؛ ٤) مغلوب، ماتې؛ ٥) ص. نر.م. لړ، صادق.

لراوښی (lárawṣay) نر.م. اوبښی، دښځې ورور.

لربر (lárbar) نر.م. ۱) لاندې باندې، کوز و پاس، ښکته پورته؛ ۲) تول، لـه څېرمې، له څلمې، له یوه مخه.

لرتېرمهال (lartermahál) نـر.م. تېـره بعـیـده زمانه، ماضي بعیده.

لرزان (larzā́n) نـر.م. لړزان، ږچ، رپ‌ریې، لـړزه، لړسپ.

لرزه (larzá) ښځ.م. و ګ. لړزه له تولو صیغو سره.

لرزی (larzáy) نـر.م. د څـرمنو دستکلې دي چې د ځینو ازغنو بوټو د رېبلو لپاره استعمالېږي.

لرستاینوم (larstāynū́m) نـر.م. هـغـه ستاینوم (صفت) چې ترخپل ستایلي (موصوف) وروسته په خبري برخه کې راځي.

لرشین (laršín) نر.م. لېرشن، لـړسن، د حیواناتو په لرې کې ګنډګې یا خوشایې.

لرغن (larğán) ص. نـر.م. ۱) ناکـرار، ناقـرار، ناآرامه؛ ۲) بې خوبه.

لرغږون (largazū́n) نـر.م. لـرغـږی، ټېلفون.

لرغون (larğū́n) نر.م. وراندې، مخکې، ړومبی.

لرغونپلور (larğūnplór) نر.م. د لرغونو څیزونو پلورنځی، عقیقه پلورنځی، عقیقه فروشي.

لرغـونپلـوری (larğūnplóray) ص.نـر.م. د لرغونو څیزونو پلورنکـی، عقیقه پلورونکی، عقیقه فروش.

لرغونپوه (larğūnpóh) نر.م. لرغونپېژندونکی، لرغونپوهاند.

لرغونپوهاند (larğūnpohā́nd) نـر.م. چې په لرغونپوهنه کې یې پوهاندي اخیستې وي.

لرغونپوهنه (larğūnpohána) ښځ.م. د لرغونو اثارو د څېړنې علم، ارکیالوجي.

لرغـونپـوهـنیـز (larğūnpohaníz) نـر.م. د لرغونپوهنې اړوند، ارکیالوجیک.

لرغونتوب (larğūntób) نـر.م. وراندې والی، مخکې والی، لرغونوالی، وراندیتوب.

لرغونی (larğū́nay) نر.م. لرغون، پخوانی، قدیمي.

لرغی (lárğáy) نر.م. پخوا، زوړ وخت.

لرکړی (larkáṛay) نر.م. با لواسطه مفعول.
لرکړی پېر (larkaṛypér) نر.م. دبا لواسطه مفعول حالت.
لرګبان (largbán) ص.نر.م. لرګبه، د لرګیو کار کوونکی، لرګي خرڅوونکی، لرګي والا.
لرګبه (largbá) ښځ.م. لرګوواله، لرګي خرڅوونکې.
لرګتوږاند (largtoẓánd) نر.م. د لرګي توږنې ماهر، په لرګیو کې انځور جوړوونکی، کنده کار.
لرګتوږنه (largtoẓə́na) ښځ.م. لرګي توږنه، د لرګي توږنې پوهه، کنده کاري.
لرګی (lárgáy) نر.م. د ونو ډډ یا ښاخونه.
لرګی (largə́y) ښځ.م. لېرګی، د غوړو پوڅکې یا نرمی.
لرګین (largín) ص. نر.م.د لرګي، له لرګي جوړ.
لرل (larál) مص. مت. ۱) درلودل، ساتل؛ ۲) په قبضه کې کېدل؛ شته کېدل، سره موجود کېدل.
لرلری (larlaráy) نر.م. دوره، ګردش، پېر.
لرلید (lərlíd) نر.م. سترګلید، دورنما.
لرلیدوال (lərlidwā́l) نر.م. لرلیدپال، دورنماګرا.
لرلیدواله (lərlidwā́la) ښځ.م. لرلید پالنه، دورنماګرايي.
لرلیدی (lərlíday) ص.نر.م. لروین، لروینی، دوربین (انسان، عینک).
لرلیدیز (lərlidíz) نر.م. لرلیدي، د لرلید اړوند، دورنمايي.
لرلیکنی (lərlikánay) نر.م. هغه لیک ماشین چې مخابراتي لیک تاپیوي.
لرلیکون (lərlikū́n) نر.م. ټېلګرام او د ټېلګراف ماشین.
لرلیکونپوهه (lərlikūnpóha) ښځ.م. د ټېلګراف پوهه، د ټېلګراف علم.
لرلیکوال (lərlikwā́l) نر.م. ټېلګرافچي.
لرلیکوني (lərlikūní) ښځ.م. ټېلګرافي.
لرمل (larmál) نر.م. مازیګر، نمازدیګر، مازدیګر.
لرنغوتنومځری (lərnağwatnūmǰáray) ق.نر.م لرې اشاري ضمیر.
لرواټنی (lərwāṭánay) ق. نر.م. د لرې فاصلې، لېرې مزلی (توغندی، وسله)
لروکی (larū́kay) نر.م. د «لور» تصغیر.
لرول (larawə́l) مص. مت. ماتې ورکول، په شا تمبول، مغلوبول.
لروین (lərwín) ق. نر.م. لرڅرک، لرلیدونکی، لروینی، لرلیدی، دوربین.
لروینون (lərwinū́n) ق.نر.م. ټېلوېژن، تلوېزیون.
لره (lará) اد. لپاره، له خاطره، له.
لری (lə́ray) نر.م. د څارویو معده.
لری (laráy) نر.م. نه بریا، ناکامي، ماتې، لاس نه رسېدنه.
لرې (láre) ص. ۱) لېرې، بېرته، په ډېره فاصله؛ ۲) خوا، ډډې ته، ورک؛ ۳) خلاص، پرانیستی.
لرې توب (laretób) نر.م. لېرېتوب، لرېوالی.
لرېدل (laredə́l) منص. ل. ماتې خوړل، په شا تمبېدل، ناکامېدل.
لری سوپری (lə́raysoparáy) نر.م. ۱) لرپېتړ، د څارويې لری، کولمې، پرپوس او نور د ننني غړي؛ ۲) مج. فضول او بېکاره شی.
لرې لارغه (larilā́rğa) ص. ډېر زيات ځنډ.
لړ (laṛ) نر.م. ۱) سلسله، قطار؛ ۲) هار، امېل؛ ۳) ول. ګونځه؛ ٤) د مچوغنې پړی.
لړاوڅټاو (laṛāwcaṭā́w) نر.م. ۱) لړل څټل؛ ۲) ګوزاره، قوت لایموت؛ ۳) اخلي پخلي.
لړاک (laṛā́k) ص. نر.م. ناړامه، ګستاخ، شوخ.

لړاوو (laṛāwū́) ص. نر.م. جنګړه.

لړپوس (laṛpū́s) نر.م. کباب، وریته، وریت، ستي.

لړزوني (laṛzūnáy) نر.م. د اوبښانو یوه ناروغي ده چې توخی کوي.

لړزه (laṛzá) ښځ.م. رېږدېدنه، رچېدنه، رپ ربی، لړسپ.

لړزېدل (laṛzedə́l) مص. ل. ۱) رېږدل، لرزېدل، رېږدېدل؛ ۲) وارخطا کېدل، وېرېدل.

لړسپ (laṛsáp) نر.م ۱) ناکراري، زګېروی، فریاد؛ ۲) و.ګ. لرزان.

لړسن (laṛsán) نر.م. و.ګ. لړشین.

لړشم (laṛšám) نر.م. لړشین؛ و.ګ. لړشین.

لړشوب (laṛšób) نر.م. لړشوپ، بېکاره نګولې، ډېر اوبزن او نروب نګولي.

لړغمی (laṛǧamáy) ص.نر.م. ۱) ناآرامه، ناقراره؛ ۲) پرېشانه، وارخطا.

لړل[1] (laṛə́l) مص. مت. سره ګډول، په کاچوغه یا لرګي یا بل څه سره یو ځای کول.

لړل[2] (laṛə́l) مص.مت. ځان بوختول، وخت تېرول.

لړلیک (laṛlík) نر.م لیکلړ، نیولیک، د سرلیکونو فهرست.

لړم (laṛám) نر.م. یوه مضره چیچونکې حشره ده، عقرب، ګژدم، د لمریز کال اتمه میاشت.

لړمکه (laṛamáka) ښځ.م. لړمه، پت، یو ډول جلدي ناروغي ده چې پر بدن موقتي سرې دانې راخېژي.

لړمون (laṛmū́n) نر.م. لړمین، ۱) لړمانږ، د ګېډې دننه برخه؛ ۲) مج. باطن، د ننه، روح، زړه.

لړمون خوړینی (laṛmūnxoṛínay) ص.نر.م. ۱) زاره چاودی، هغه چې په مرزړه کار کوي؛ ۲) هغه چې د ننه زړه یې خوړین وي.

لړمه (laṛamá) ښځ.م. و.ګ. لړمکه او لړمی.

لړمی (laṛamáy) ښځ.م. لړمه، ۱) پېښوګی، پی، یو ډول چینجی؛ ۲) د غنې په څېر یوه خزنده ده.

لړو (laṛū́) ص. آواره، فضول خرځ، خوشکی، خوشې ګرځېدونکی.

لړوبی (laṛóbay) نر.م. ګډه مایع، مخلوطه مایع.

لړوپتو (laṛū́patū́) ص. بې نظمه او بې ډوله.

لړوچتو (laṛū́čaṭū́) ص. بې فایدې خرځ کونه، بې ځایه خرځ کونه، بې قاعدې ژوند تېرونه.

لړوچړ (laṛūčā́ṛ) نر.م. بې ځایه اسراف.

لړوڅټو (laṛū́caṭū́) ص. ۱) حریص، وږستړګی، تېټ؛ ۲) قوت لا یموت.

لړوخ (laṛóx) نر.م. یو ډول واښه، کارغه خپه، مرغۍ خپه، مرغیکښ، مرغۍ ښپاله.

لړومی (laṛū́may) نر.م. ۱) چخنی، ځېښلی؛ ۲) اور لړونی، د اور لړلو لرګی یا سیخ؛ ۲) ص. نوم ورکی؛ ۳) تېز، توند؛ ٤) مین، لېوال.

لړونکی (laṛū́nkay) فا.نر.م. ۱) و.ګ. لړل؛ ۲) کنستونکی، کښېدونکی.

لړونکی څټونکی (laṛū́nkaycaṭū́nkay) نر.م. څټونکی، هغه څوک چې څه ګټي او هغه څټي.

لړونی (laṛū́nay) نر.م. لړومی، اور لړونی.

لړه (lā́ṛa) ښځ.م. ۱) تور لوګی؛ خړه ګوره وریځ؛ ۲) سلسله، قطار؛ ۳) جګړه، شر؛ ٤) له وښو یا کېږو جوړه شوې ګاډیلی، څنکه؛ ٥) پندوس؛ ٦) ص. غور ځېدلی؛ ۷) پورته، اوچت.

لړه غومی (láṛaǧū́may) نر.م. چور، تالان.

لړی (laṛə́y) ښځ.م. ۱) سلسله، قطار، ردیف، زنځیر؛ ۲) شیندی، بکیانه؛ ۳) د ښځو د چارګل ډنډر؛ ۲) د نجونو یوه لوبه.

لړې تړې (laṛétaṛé) ښځ.م. شور، ځوږ.

لړېڅی (laṛecáy) نـر.م. د دېگ لړلو غته څمڅی یا کاچوغه،ستره څمڅه.

لړی لړی (laṛáylaṛáy) ښځ.م. پرله پسې، یو په بل پسې، مسلسل.

لړېده (laṛedá) ښځ.م. برته، بېرته، په اوریا انگار باخه شوي بانجان یا باټینگن.

لړېزم (laṛézam) نـر.م. یو ډول نگـولـی دی چې د رواش پاڼې له اوږو سره گډوي او پخوي يې.

لړېزنگ (laṛezáng) نر.م. یو لرگی دی چې د نصوارو په کدو کې وربانديې نصوار سستوي.

لږ (ləž) نر.م. و گ. لږ.

لږکی (ləžkay) ص. ۱) لږکوټی، لږچکی، لږشانې، یو پوټی، لږغوندې؛ ۲) نږدې، قریباً.

لږند (ləžánd) ص. نر.م. ککړ، په وینو لړلی.

لږ (ləẓ) ص. نر.م. لږ، پوټی، کم. معمولي.

لږ ترلږه (láẓtarláẓa) ص. کم نه کم، لږ نه لږ، لا اقل.

لږتوب (ləẓtób) نر.م. کموالی، لږوالی، لږتیا.

لږتیا (ləẓtyá) ښځ.م. و گ. لږتوب.

لږچکې (ləẓčaké) ص. و گ. لږکی.

لږځه (láẓca) ص. ډېر لږ شی، ډېر زیات کم.

لږخوری (ləẓxóray) ص. نر.م. کم خور.

لږډېر (ləẓḍér) ص. لږو ډېر، څه ناڅه، کم و زیات.

لږشانې (ləẓšáne) و گ. لږکی.

لږغوندې (ləẓğónde) و گ. لږکی

لږلږ (láẓləẓ) نر.م. کم کم، ډېر کم..

لږنی (ləẓanáy) نر.م. کمترین، کهترین، اقلیت.

لږوبه (ləẓubá) ښځ.م. وچکالي، د اوبو کمې.

لږوډېر (ləẓodér) نـر.م. کـم و زیات، څـه ناڅه، تقریبي، تخمیناً.

لږول (ləẓawə́l) مص.مت ۱) کمول، لږوالی راوستل، تخفیف راوستل؛ ۲) مج. سپکول.

لږون (ləẓū́n) کمبود، لږوالی.

لږه کی (ləẓakáy) نـر.م. لـږنی، لږواله، کمترین، اقلیت.

لږه کي (ləẓakí) نر.ج. لـږني، اقلیت، ترنورو کم، په اقلیت کې لکه لږکی قوم یا گوند.

لږی (láẓay) نر.م. تفریط، کموالی.

لږېدل (ləẓedə́l) مص. ل. لـږوالی راتلل، کمېدل، تخفیف راوستل؛ ۲) سپکېدل.

لسان (lısā́n) نر.م. ژبه، وینا.

لساني (lısāní) ښځ.م. د لسان سره تړلی، له ژبې سره اړوند.

لسانيات (lısānyā́t) نر.ج. د ژبې د تاریخ علم، د ژبې د پیدایښت او ودې د قانون علم.

لسبه (lasbá) ص. ښځ.م. و گ. گوگ[1].

لست (lıst) نـر.م. لِست، د شیانو د تفصیل فـرد، فهرس، فهرست، نوم لیک، لړلیک.

لستونکی (lastū́nkay) نر.م. د لستوني مصغر، د ووړی پخولو پر وخت لستوني.

لستونی (lastṓnay) نـر.م. د کمیس، کرتۍ هغه برخه چې لاس په کې پټېږي. لستینی.

لسته (lastá) ښځ.م. ۱) طرف، څنډه؛ ۲) ربع.

لسکی (laskáy) ښځ.م. دېله، د پټو لس خالی.

لسکی (láskáy) ص. شوم، بخیـل، ورسترگی.

لسگون (lasgū́n) نر.م. د لسو روپو لوټ، لسیز.

لسنکی (lasankáy) ښځ.م. یو ډول بې گله گیاه ده چې نری ډنډر لري.

لسي (lasí) ص. ۱) د شـاتـو اوبـه؛ ۲) السگـون؛ ۳) نري شوده یا شلومبې.

لسیز (lasíz) نر.م. ۱) د لوخو ببخ، لښېي، شاوړی؛ ۲) ص.نر.م. له لس عدد سره اړوند.

لسیزه (lasíza) ښځ.م. لس کلیزه، دهه، معشر.

لش (laš) ص. نر.م. ناراست، لټ، ناکاره، خوشې.

لشته (lášta) ښځ.م. و.ګ. لښته.

لشکه (lašáka) ښځ.م. ۱) لشه، لاشه، د مچیو او نورو لښته؛ ۲) د ونې لشه، شوغه.

لشکي (lašakí) ص ۱) لشه لرونکی نبات؛ ۲) هغه غنم چې ونې یې لشه ولري.

لشکی (lašakə́y) ښځ.م. یو ډول ګیاه ده.

لشل (lašə́l) مص. مت. و.ګ. لوشل.

لشماتي (lašmáti) ص. تېرمې اوبه، نیم ګرمې اوبه، تمنې اوبه.

لشمکه (lašmáka) ص. ښځ.م. ورانه او چالاکه، نخره بازه، لشمکی، شوخه، لک لکی.

لشڼ (lašáṇ) نر.م. و.ګ. لاشه.

لشوړه (lašoṛá) ښځ.م. و.ګ. لاشوړه.

لشه (lašá) ښځ.م. و.ګ. لشکه.

لښتلیک (laṣtlík) نـر.م. جدول، ګراف، چارټ، دیاګرام.

لښته (láṣta) ښځ.م ۱) چوکه، نرۍ څانګه؛ ۲) مج. نرۍ لوړه او ښایسته نجلۍ.

لښتۍ (laṣtə́y) ښځ.م ۱) لولۍ، نڅاګره؛ ۲) والۍ، غوړوالی؛ ۳) یو ډول نبات دی.

لښتی (laṣtáy) نـر.م. ۱) جـدول؛ ۲) وړوکې نرۍ ویاله؛ ۳) بادام، غروښتی، وړ ښتی.

لښتی کنډ (laṣtaykánḍ) نـر.م. د بـادام د ونې کنډ یا چېـ، چې زر ګنډ هم ورته وایي.

لښکر (laṣkə́r) نر.م. ۱) پوځ، سپاه؛ ۲) ګڼ خلک، د ډېرو خلکو ډله.

لښکرتون (laṣkartún) نـر.م. لښکرځی، لښکر کوټ، لښکرګاه.

لښکرځای (laṣkarǰáy) نـر.م. چـونۍ، قشـلـه، اردوګاه، عسکري قطعه، لښکرکوټ.

لښکرکوټ (laṣkarkóṭ) نر.م. لښکرځای.

لښکرلېږد (laṣkarléẓd) نـر.م. پوځـې لـېـږد، لښکر کښي، سفربري (د جنګ لپاره).

لښکرلېږدي (laṣkarleẓdí) ښـځ.م. د لښکر لېږد اړوند، سوق الجیشي، د سفربرۍ اړوند.

لښکرماتی (laṣkarmátay) نر.م. لښکر ماتوونکی، پوځ ماتونکی، فوج شکن.

لښکروال (laṣkarwál) نـر.م. لښکـرپـال، پوځیوال، نظامیګر.

لښکرواله (laṣkarwála) ښـځ.م. پوځیـوالـه، نظامیګرایي، نظامیګري.

لښکري (laṣkarí) ص. پوځي، سپاهي، د لښکر سره تړاو لرونکی، د لښکر غړی.

لښکی (láṣkay) نـر.م. ۱) د رګ وهلو نشتر؛ ۲) یادښت، یادلرنه؛ ۳) لړکی، لړکوټې.

لښل (laṣə́l) مص. مت. ۱) لښل، کډه کول، تلل، سفر کول؛ ۲) کـوچول، بارول، په سفـر روانول؛ ۳) ککړ، لوند؛ ٤) ختل.

لښونی (laṣúnay) نر.م. ۱) تلونی؛ ۲) هغه حیوان چې د سفر کالي وریاندې بارېږي.

لښه (lúṣa) ښځ.م. خـوی، عـادت، لوښه، خصلت، کرکتر.

لطافت (lıtāfát) نر.م ۱) ښه والی؛ ۲) سپېڅلتیا؛ ۳) پوستوالی، نرمي؛ ٤) نزاکت؛ ٥) ښایست

لطف (lutf) نـر.م. ۱) لور، پېرزوینه، مهرباني ۲) ښه والی؛ ۳) پاملرنه، ٤) خوند، لذت.

لطفاً (lutfán) نر.م. د لطف و مهربانۍ له مخې.

لطیف (latíf) ص. نر.م. ۱) نرم، پوست؛ ۲) صفا رون، سپېڅلی؛ ۳) خوندور.

لطیفه (latífa) ښځ.م. ۱) توکه، ټکاله، غـوره، خندا خبره؛ ۲) نا آشنا، عجیبه؛ ۳) ښه خبره.

لش (laš) ص. نر.م. ناراست، لټ، ناکاره، څوشې.

لشته (lášta) ښځ.م. و گ. لښته.

لشکه (lašáka) ښځ.م. ۱) لشه، لاشه، د مچیو او نورو لښه؛ ۲) د وړو لښه، شوغه.

لشکي (lašakí) ص ۱) لشه لرونکی نبات؛ ۲) هغه غنم چې وړی یې لښه ولري.

لشکی (lašakáy) ښځ.م. یو ډول گیاه ده.

لشل (lašə́l) مص. مت. و گ. لوشل.

لشماتي (lašmā́ti) ص. تېرمې اوبه، نیم گرمې اوبه، تمنې اوبه.

لشمکه (lašmáka) ص. ښځ.م. ورانه او چالاکه، نخره بازه، لشمکۍ، شوخه، لک لکۍ.

لشڼ (lašə́ṇ) نر.م. و گ. لاشه.

لشوړه (lašoṛá) ښځ.م. و گ. لاشوړه.

لشه (lašá) ښځ.م. و گ. لشکه.

لښتلیک (laṣtlík) نر.م. جدول، گراف، چارټ، ډیاگرام.

لښته (láṣta) ښځ.م ۱) چوکه، نرۍ څانگه؛ ۲) مج. نرۍ لوړه او ښایسته نجلۍ.

لښتۍ (laṣtə́y) ښځ.م ۱) لولۍ، نڅاگره؛ ۲) والۍ، غوړوالۍ؛ ۳) یو ډول نبات دی.

لښتی (laṣtáy) نر.م. ۱) جدول؛ ۲) وړوکې نرۍ ویاله؛ ۳) بادام، غروښتی، وړ ښتی.

لښتی کنډ (laṣtaykáṇḍ) نر.م. د بادام د ونې کنډ یا چېرې چې زر گند هم ورته وایي.

لښکر (laṣkə́r) نر.م. ۱) پوځ، سپاه؛ ۲) گڼ خلک، د ډېرو خلکو ډله.

لښکرتون (laṣkartū́n) نر.م. لښکرځی، لښکر کوټ، لښکرگاه.

لښکرځای (laṣkarǰā́y) نر.م. چوڼی، قشله، اردوگاه، عسکري قطعه، لښکر کوټ.

لښکرکوټ (laṣkarkót) نر.م. لښکرځای.

لښکرلېږد (laṣkarleẓ́d) نر.م. پوځي لېږد، لښکر کښي، سفربري (د جنگ لپاره).

لښکرلېږدي (laṣkarleẓdí) ښځ.م. د لښکر لېږد اړوند، سوق الجیشي، د سفربرۍ اړوند.

لښکرماتی (laṣkarmátay) نر.م. لښکر ماتوونکی، پوځ ماتونکی، فوج شکن.

لښکروال (laṣkarwā́l) نر.م. لښکرپال، پوځیوال، نظامیگر.

لښکرواله (laṣkarwā́la) ښځ.م. پوځیواله، نظامیگرایي، نظامیگري.

لښکري (laṣkarí) ص. پوځي، سپاهي، د لښکر سره تړاو لرونکی، د لښکر غړی.

لښکی (láṣkay) نر.م. ۱) د رگ وهلو نشتر؛ ۲) یادښت، یادلرنه؛ ۳) لړکی، لړکوټی.

لښل (laṣə́l) مص. مت. ۱) الښل، کډه کول، تلل، سفر کول؛ ۲) کوچول، بارول، په سفر روانول؛ ۳) ککړ، لوند؛ ٤) ښتیل.

لښونی (laṣū́nay) نر.م. ۱) تلونی؛ ۲) هغه حیوان چې د سفر کالي وریاندې باربېږي.

لښه (lúṣa) ښځ.م. خوی، عادت، لوښه، خصلت، کرکتر.

لطافت (lıtāfát) نر.م ۱) ښه والی؛ ۲) سپېڅلتیا؛ ۳) پوستوالی، نرمي؛ ٤) نزاکت؛ ۵) ښایست.

لطف (lutf) نر.م. ۱) لور، پېرزوینه، مهرباني؛ ۲) ښه والی؛ ۳) پاملرنه، ٤) خوند، لذت.

لطفاً (lutfán) نر.م. د لطف و مهربانۍ له مخې.

لطیف (latíf) ص. نر.م. ۱) نرم، پوست؛ ۲) صفا، روڼ، سپېڅلی؛ ۳) خوندور.

لطیفه (latífa) ښځ.م. ۱) ټوکه، ټکاله، غوره، د خندا خبره؛ ۲) نا آشنا، عجیبه؛ ۳) ښه خبره.

لعل (laʕl) نر.م. و ګ. لال(۱).

لعلي (laʕlí) نر.م. یو ډول سوربخن رنګ.

لعنت (laʕnát) نر.م. رټنه، پېټ، ملامتونه.

لعنتي (laʕnatí) ص. پېټلی، لعین، مردود.

لغ (lıǧ) کوت دې شي د نابالغ
تمام تن، ګرچه وي لغ (شرعة ۱۰۹ مخ)

لغات (luǧā́t) نر.ج. د لغت جمع؛ ۱) الفاظ، ژبې، ۲) فرهنګ، ډیکشنري، قاموس.

لغاز (laǧā́z) نر.م. مسخرې، کټره، ریشخند.

لغت (lūǧát) نر.م. ۱) ژبه، لفظ؛ ۲) کږه خبره، تکوری، طنز. کنایه.

لغته (laǧáta) ښځ.م. لته، لګته، په پښه ګوزار.

لغړ (laǧáṛ) ص. نر.م. ۱) لوڅ، نیمه بربنډ؛ ۲) بې حیا؛ ۳) خالص، نړه؛ ٤) النهوزی، شاهین.

لغړاوښ (laǧaṛaúṣ̌) ص. نر.م. غټ اوبښ.

لغړتوب (laǧaṛtób) نر.م. لغړتیا، لغړوالی، نیمه بربنډتوب؛ ۲) بې حیایي؛ ۳) بېخې نړه.

لغړستنی (laǧaṛstánay) نر.م. یو ډول توپک دی.

لغړکي (laǧaṛkí) نر.ج. دلاندې د پسونو بې غوښو هډوکي.

لغړګل (laǧaṛgwál) نر.م. څلوربانیز ګل.

لغړندوکی (laǧaṛandū́kay) نر.م. لولکه.

لغړول(۱) (lǧaṛawə́l) مص.مت. رغړول، لوغړول، توغړول، په خاورو کې ډډې په ډډې اړول.

لغړول(۲) (laǧaṛawə́l) مص.مت. ۱) نیمه بربنډول، لوڅول؛ ۲) شرمول؛ ۳) نړه کول، خالصول.

لغړه (laǧáṛa) ښځ.م. نیمه بربنده، لوڅه، نیمه برمنډه.

لغړېدل(۱) (laǧaṛedə́l) مص.ل. ۱) نیمه بربنډېدل، لوڅېدل؛ ۲) شرمېدل؛ ۳) خالصېدل.

لغړېدل(۲) (lǧaṛedə́l) مص.ل. توغړېدل، لغښتل، پر ځمکه ډډې په ډډې اوړېدل، رغړېدل.

لغز (laǧz) نر.م. پېچمې، معما، چیستان، کېسی.

لغزش (laǧzə́š) نر.م. پښې ښویېدنه، پرېوتو ته نږدې کېدنه؛ ۲) خطایي، غلطي، ګمراهي.

لغزول (laǧzawə́l) مص.مت ۱) ښویول، غورځول، پرېوتو ته جوړول؛ ۲) خطایي کول.

لغزېدل (laǧzedə́l) مص.ل. ښویېدل، غورځېدل؛ ۲) خطا کېدل، ګمراه کېدل.

لغښتل (lǧaṣ̌tə́l) مص.ل. و ګ. لغړېدل(۲).

لغکه (laǧáka) ښځ.م. کچه اوربشه، لغړې اوربشې، بې لشکو اوربشې.

لغکي (laǧakí) ص. یو ډول غنم چې اوږدې لښې او تېره سر لري.

لغم (láǧam) نر.م. ۱) کنډر؛ ۲) نغم، دننه سوری، سرنګ، ۳) مج. سازش؛ ٤) کوښښ، لټون.

لغمکه (laǧamáka) ښځ.م. د چلیپا په څېر دوه لرګي دي چې د وزګوري یا خوسي په اورېوز کې یې تړي تر څو د خپلې مور شیدې و نه روي.

لغو (láǧwa) ص. ښځ.م. ۱) پوچ، بې فایدې، چټي؛ ۲) ډلګ.

لغوړن (laǧwaṛán) ص. نر.م. لوغړن، خیرن پیرن، غوړ پړ و لوګجن؛ ۲) مج. بدنصیب، کم بخت، بدمرغه.

لغونه (laǧū́na) نر.م. توتي، طوطي، شین ښکلی مرغه چې کږه زېړ یا سره مښوکه لري.

لغونی (laǧū́náy) نر.ښځ.م. ۱) خاورین دېګی، کټوی؛ ۲) نر.م. یو ډول غرنی بوټی دی.

لغوي (luǧawí) ص. لفظي، له لغت سره اړوند، لغت سره تړلی، د ژبې.

لغویت (luǧawyát) نر.م. فضولیات او پوچه خبره، بېهوده عمل او حرکت.

لف (laf) ص. نر.م. پېچل، نغښتل؛ ۲) تړل؛ ۳) شامل.

لفاظ (lafā́z) ص. نر.م. ۱) خوش بیان، ښه الفاظ ویونکی؛ ۲) خبر لوڅ، قرتن.
لفافه (lefāfá) ښځ.م. ۱) خول، پاسنی پوښ؛ ۲) پاکټ؛ ۳) ظاهري سامان؛ ٤) کفن.
لفټ (lifṭ) نر.م. لفت، هغه ماشیني زانګو چې خلک پکې د ودانۍ لوړو پوړونو ته خېژي راکوزېږي.
لفظ (lafź) نر.م. ۱) کلیمه، له خولې راوتونکې خبره؛ ۲) ټکی، توری، ګړ.
لفظاً (lafzán) نر.م. د لفظ په اعتبار، په لفظ سره.
لفظي (lafzí) ص. ۱) لفظ ته منسوب، قولي، چې ژمنه یې شوې وي؛ ۲) اصلي، حقیقي، لغوي.
لف و نشر (lafunášar) نر.م. تاوول او خپرول؛ بد. هغه ادبي صنعت چې شاعر په یوه مسره کې یو څو شیان یا صفات ذکر کړي وي او په بله مسره کې یې بیان او تشریح راغلې وي.
لق (laq) نر.م. ړچند، ړچېدونکی، کړپند.
لقب (laqáb) نر.م. د یو ځانګړي صفت له امله پر یو چا ایښودل شوی نوم.
لقمه (luqmá) ښځ.م. مړی، نوړی، ګپ، ګوله.
لک (lak) نر.م. ۱) نېغ، ولاړ، شخ؛ ۲) سل زره.
لک پتي (lakpatí) ص. لکي، د لکونو روپیو خاوند.
لکچر (likčár) نر.م. ۱) سبق، درس؛ ۲) وعظ؛ ۳) تقریر، ژبنی وینا.
لکچرنوټ (likčarnóṭ) نر.م. هغه یادداشت چې استاد یې شاګرد ته په ټولګي کې په ژبني ډول وایي او شاګرد، هغه یاداشت اخلي.
لک څک (lákcák) نر.م. ۱) غوږ څکی، ښېخي نېغ، بوږ؛ ۲) څېر، متوجه، ښه څېر.
لکړ (lakáṛ) نر.ج. تانګر، تانکر، بې پانو تانته.
لکړه[1] (lakáṛa) ښځ.م ۱) امسا، عصا؛ ۲) د توغ ډاګه؛ ۳) چوکه، اوږده لښته؛ ٤) نری وچه ونه.

لکړه[2] (lakṛá) ښځ.م. شش کباب.
لکړی (lakaṛáy) ص. نر.م. نری او لوړ سړی.
لکښوه (lakašáwa) ښځ.م. لکښو، هوسۍ نرکښه، لکه ښویه.
لکښو (lakṣó) ښځ.م. و.ګ. لکښوه.
لک لک (laklák) نر.م. ډینګ، لګ لګ، چغنی، د اوبو یو مارغه چې اوږده غاړه او اوږدې پښې لري.
لکلمی (láklamay) نر.م. لم غړی، لم ګنډی، لم ګوړی، لم ګونډی، لم چړ، لم ګوډی.
لکمونی (lakamū́nay) نر.م. و.ګ. لکلمی.
لکنت (liknát) نر.م. تړتړي توب، په خبرو کې د ژبې بندېدل، په نښتې ژبه خبرې کول.
لک و بوک (lákubū́k) نر.م. ښکته پورته، لک وڅک بوتا، بوڅبوڅکی.
لکوټي (likū́ṭí) ص. لړکوټی، لړ شان، لږ غوندې.
لکوړی (lakū́ṛáy) نر.م. یو ډول میوه ده.
لکوک (lakū́k) ص. نر.م. هغه اوښ چې د تګ په وخت کې یې پښې سره لګېږي.
لکول (lakawā́l) مص. مت. ۱) نېغول، شخول؛ ۲) نصب کول، په یو ځای کې یو شی درول.
لکه (láka) اد. غوندې، ساري، ورته، په څېر.
لکه (laká) ښځ.م. خاپ، چاپ، داغ، عیب، تور.
لکه دار (lakadā́r) ص نر.م. داغدار، عیبناک.
لکه ډکه (lákaḍáka) ښځ.م. د لک څک مونثه بڼه؛ و.ګ. لک څک.
لکۍ (lakáy) ښځ.م.ج. ۱) دحیواناتو ډونګې لـه پاسه برخـه؛ ۲) د مـارغـانو وروستنۍ بڼکې.
لکیور (lakaywā́r) نر.م. لکۍ مار، لکۍ لرونکی، لکۍ وال، هغه چې لکۍ وربوري وي.

لکېدل (lakedə́l) مص. ل. ۱) اوچتېدل، نېغ ودرېدل، ولاړېدل؛ ۲) نصبېدل.

لکی وال ستوری (lakəywālstóray) نر.م. لکيور ستوری، لکی والا ستوری.

لګاو (lagā́w) نر.م. ۱) کلک ګوزار؛ ۲) لګښت، خرڅ، مصرف.

لګاوو (lagāwū́) ص. نر.م. خرڅ کوونکی؛ ۲) جګړه جوړوونکی، فتنه راولاړوونکی، فتنه ګر.

لګاوول (lagāwawə́l) مص. مت. وهل تکول، ډبول، سخت سخت وهل.

لګاوه (lagā́wa) ص. ښځ.م. فاحشه، کنجره.

لګاوېدل (lagāwedə́l) مص. ل. وهل خوړل، ډبېدل، وهل کېدل.

لګت (lagát) نر.م. دلرګيو د مردکي يوه لوبه ده.

لګته (lagáta) ښځ.م. و ګ. لغته.

لګډ (lagáḍ) نر.م. په غره کې د سېلاب لاره يا خوړګی چې کله کله اوبه لري او زياتره مهال يې نه لري.

لګړ (lagáṛ) نر.م. ۱) دشهين غوندې يو غټ ښکاري مارغه دی؛ ۲) لګر، خوړ.

لګړه (lagáṛa) ښځ.م. بادخورک، يوه مارغه دی.

لګړک (lagṛák) نر.م. لړزه، د کمزورۍ له امله زنګېدل.

لګښت (lagə́ṣt) نر.م. خرڅ، مصرف، استهلاک، تمويل، لګون.

لګښتتوکي (lagəṣttokī́) نر.ج. دلګښت توکي، د مصرف مواد، استهلاکي مواد.

لګښتوال (lagəṣtwā́l) نر.م. لګښت وال، مصرف کوونکی، استهلاکوونکی، مستهلک.

لګښتي (lagəṣtí) ښځ.م. د لګښت وړ توکي.

لګ لګ (láglág) نر.م. ډينګ؛ و ګ. لک لک.

لګن (lagə́n) نر.م. لګن؛ ۱) د اورو آخښلو لوښی، ښانک؛ ۲) چلمچي؛ ۳) شمعنی، د شمعو بلولو لوښی.

لګني (lagəní) ص. هغه يک چې سر يې ښخي يې وينښتو وي.

لګور (lagór) نر.م. يو ډول غرنی بوټی دی چې سره ګلان او اوږد ډنهر لري.

لګول (lagawə́l) مص. مت. ۱) نښلول؛ ۲) سمول؛ ۳) خرڅ کول؛ ٤) بلول؛ ٥) مقررول؛ ٦) لګيا کول؛ ۷) بلاربول؛ ۸) نصبول؛ ۹) کرل.

لګون (lagū́n) نر.م. لګښت، مصرف، خرڅ.

لګونه اچونه (lagawə́naačawə́na) ښځ.م. ګډوډونه، لاندې باندې کونه، بې ځايه کونه.

لګونی (lagū́ṇay) نر.م. يو ډول بوټی دی چې د ځونډې په څېر سره ګلان کوي.

لګوونی (lagawū́nay) نر.م. پهلوځی، هغه څس او څڅلې چې د اور په لګولو کې کار ترې اخلي.

لګه درګه (lágadárga) ښځ.م. ۱) د ډېرو کسانو د منډې وهلو پر وخت د پښو آواز؛ ۲) منډه تړه.

لګيا (lagyā́) ص. نر. ښځ.م. ۱) اخته، اړم، مصروف؛ ۲) پورې کول، لړل، منبل.

لګېدل (lagedə́l) مص. ل. ۱) بلېدل؛ ۲) سره جنګېدل؛ ۳) خرڅ کېدل؛ ٤) مقررېدل؛ ٥) نښتل ٦) زخم خوړل؛ ۷) بلاربېدل؛ ۸) اخته کېدل؛ ۹) نصبېدل؛ ۱۰) سمېدل؛ ۱۱) نيال کېدل.

لل (lal) نر.م. ۱) زور، طاقت؛ ۲) لوظ، قول، ژبه؛ ۳) احمق؛ ٤) ص. ګونګی؛ ٥) مص. لېيل، للل، د شاهدۍ او سلام سره يو ځای راځي؛ ٦) سپک ــ ورک، مات، ملامت؛ ۷) لاس پرسر.

لل بل (lálbal) ص. نر.م. حيران، پرېشان، لل ګل.

للمه (lálma) ښځ.م. بې اوبو، للمي، باراني ځمکه.

للمي (lalmí) ص. باراني يا د للمي فصل.

للو (laló) ۱) مور خپل ماشوم ته ويده کولو لپاره وايي؛ ۲) ص. احمق، کم عقل، لوده.

للوپتو (lálūpatū́) ښځ.م ۱) خوشامندګر، چاپلوس؛ ۲) کوځه ډب؛ ۳) په مشکله ګوزاره کونه.

للوز (lalóz) نر.م. د مرغانو اوازونه، د مرغانو چغار.

للون (lalū́n) نر.م. ۱) ګوډ کونه، خبشاوه کونه؛ ۲) وينا، بيان؛ ۳) کوښښ.

للونکی (lalū́nkay) نر.م. ګواهي ورکوونکی، خبشاوه کوونکی، کوډګر.

للونګر (lalūngə́r) نر.م. للونوونکی، ګوډګر، خبشاوه کوونکی.

للونول (lalūnawə́l) مص. مت. خبشاوه کول.

للونېدل (lalaūnedə́l) مص. ل. خبشاوه کېدل.

للی (lálay) نر.م. ګرينګ، خنی، د پوزې غليظه ماده.

للېدل (laledə́l) مص. ل. ۱) ژبه بندېدل، ګونګی کېدل؛ ۲) وارخطا کېدل؛ ۳) ايله سر ښوررول؛ ۴) کمزوری حرکت کول، ايله بيله خوځېدل؛ ۵) سپکېدل، ملامتېدل ورکيدل؛ ۶) لاس په سرېدل؛ بېزارېدل.

لم (lam) نر.م. ۱) د مېږو او پسونو پلنه لکۍ؛ ۲) ص. نر.م. ۱) ناراسته، لټ؛ ۲) اوږد غځېدلی؛ ۳) نر.م. ناره يې مږز، غېږيز مږز.

لمار (lmār) نر.م. د کوژدې دسمال.

لماړی (lmā́ṛáy) نر.م. سرسری ګند، غټ غټ ګند.

لماړي ستن (lamāṛistán) نر.م. نماړي ستن، د بړستنو ګنډلو غټه ستن.

لماست (lmāst) ص. نر.م. ۱) ملاست، اوږد غځېدلی يا ډډه آچولی؛ ۲) ويده؛ ۳) همبستر.

لماستل (lmāstə́l) مص.ل ۱) څملاستل؛ ۲) ډډه آچول، اوږد غځېدل؛ ۳) همبستر کېدل.

لمانبام (lmāṣā́m) نر.م. لمانبامی، مانبام.

لمانځل (lmānǯə́l) مص. مت. عبادت کول، نمانځل، عزت ورکول؛ ۲) پالل، ساتل؛ ۳) المنځل.

لمانځه (lamānǯá) ښځ.م. ۱) تيرک، د ژرندې د پل محور، د ژرندې د پل د منځ موږی؛ ۲) د لمونځ مغيره حالت.

لمانځي (lmānǯí) ص. پاک، ستره، نمانځي.

لمبا (lambā́) ښځ.م. لامبا، غسل، ځان پاکونه.

لمباځی (lambā́ǯáy) نر.م. چرچوبی، تشناب، د لمبا کوټه يا ډنډ، غسل خانه، لمبلځی.

لمبر (lambár) نر.م. ۱) نمبر، درجه؛ ۲) منصب، مرتبه؛ ۳) وار؛ ۴) ګڼه، شمېره، عدد.

لمبل (lambə́l) مص. ل. لامبل، غسل کول.

لمبو (lambó) ص. له حده زيات احمق، لومبړ.

لمبور (lambū́r) نر.م ۱) د کاريز لپاره نوی سوری؛ ۲) د کاريزکېندلو مېتی.

لمبورچي (lambū́rčí) ص. نر.م. هغه چې د کاريز لپاره سوری کني.

لمبول (lambawə́l) مص. مت. غسل ورکول، پاکول، د بل په بدن اوبه تېرول.

لمبه (lambá) ښځ.م. ۱) د اور شغله؛ ۲) تاو، ګرمي؛ ۳) يوډول مرغی؛ ۴) يوراز ناروغي ده.

لمبی (lambáy) نر.م. لمبه، لمپه، يو ډول څراغ.

لمبېدل (lambedə́l) مص.ل. غسل کول، په اوبو ځان پاکول، په بدن اوبه تېرول.

لمبېزن (lambezə́n) ص.نر.م. لامبوزن، دلامبو ماهر.

لمټک (lamaṭák) نر.م. ۱) پسټ؛ ۲) ناراست سبی، لټ سبی.

لمټی (lamṭáy) ص. ږمنځ شوي ويښته.

لمچټ (lamčā́ṭ) نر.م. لمڅټ، غليواز، تپوس.

لم چړ (lamčáṛ) نر.م. لم ښوکی، لکلمونی، د لم د پاسه وره لکۍ، د پسه، مېږي د لم لکۍ.

لمچه (lamčá) ښځ.م. د سونګ یو ګېډۍ لرګي.

لمڅټ (ləmcáṭ) نر.م. وګ. لمچټ.

لمڅه (lamcá) ښځ.م. تېوس، یو راز مارغه دی.

لمڅی (lamcáy) نر.م. ۱) وګ. لمڅه؛ ۲) نیمڅی، کراسته، دړې تغر؛ ۳) یو ډول ښکاري مرغه؛ وګ. لمڅه.

لمڅي ګر (lamcigár) نر.م. کراسګر، کراستګر، لمڅي جوړوونکی.

لمحه (lámhá) ښځ.م. لحظه، ساعت، لږ وخت.

لمدبل (lamdabál) نر.م. لندبل، رطوبت، نم.

لمدول (lamdawə́l) مص.مت. لوندول، خیشتول.

لمده (lamdá) ص.ښځ.م. لنده، لونده، خیشته.

لمده بل (lamdabál) نر.م. لنده بل. ۱) نګولی، کتغ، سالن؛ ۲) رطوبت، لوندوالی.

لمډی (lamḍáy) نر.م. د کوناټو د پاسه هډوکی.

لمر (lmar) نر.م. ۱) نمر، نور، آفتاب؛ ۱) غارمه.

لمرپرېواته (lmarprewātá) نر.م ۱) دلمر پرېوتو وخت، ماښام؛ ٤) لوېدیځ، مغرب، قبله.

لمرتندره (lmartándrá) ښځ.م. لمر نیونه، د لمر تندر نیونه، کسوف.

لمرټګ (lmarṭág) نر.م. تکنده غرمه، استوا.

لمرڅرک (lmarcrák) نر.م. لمرڅیره، لمر څرېکه، لمرخاته، د لمر راختنه.

لمرڅرکی (lmarcrə́kay) نر.م. ۱) پېتاو، لمرته مخامخ. ۲) یو ډول سپین مار دی چې د مارانو پاچا بلل کېږي.

لمرڅرېکه (lmarcṛíka) ښځ.م ۱) د لمر وړانګه؛ ۲) وګ. لمرڅرک.

لمرڅیره (lmarcirá) ښځ.م. لمرڅرک، د لمر راختنه.

لمرخاته (lmarxātá) ص. ۱) لمرختیځ، مشرق؛ ۲) د لمر راختو وخت؛ ۳) لمرڅرېکه.

لمرختیځ (lmarxatíź) ص.نر.م. مشرق.

لمرغونډال (lmarğwanḍál) نر.م. شمسي نظام، شمسي منظومه.

لمرګلی (lmargwə́lay) نر.م. لمر ګل، کافر ګل، نمرګلی، نمرپرست.

لمرلوېدل (lmarlwedə́l) مص. ل. لمر لوېدۀ، لمر پرېواتۀ، دلمر پرېوتل.

لمرلوېدۀ (lmarlwedá) ښځ.م. ۱) لوېدیځ، مغرب؛ ۲) لمر پرېواته.

لمرمخی (lmarmáxay) ص.نر.م. ښکلی، نمر مخی، ښایسته، حسین.

لمرمخې (lmarmáxe) ښځ.م. د لمر په څېر سپینه او ښکلې، ډېره ښایسته.

لمرنښان (lmarnıṣán) نر.م. د خپلواکۍ د لمر نښان لنډون، د افغانستان تر ټولو لوړ افتخاري نښان.

لمرنی (lmaranáy) ص. نر.م. لمریز، نمریز.

لمری (lmaráy) ص. نر.م. هغه څه چې په لمر وچ شوي وي، په لمر وچ شوی.

لمریز (lmaríz) ص. نر.م. شمسي، نمریز.

لمریزلېږدي (lmarízleẓdí) ښځ.م. لمریز هجري (کال، کلیز) هجري شمسي.

لمړ (lamáṛ) نر.م. د دوو غرونو تر منځ لویه کنده.

لمړزیز (lamṛazíz) نر.م. اول ځل، لمړنی.

لمړنی (lumṛanáy) نر.م. (ښځ. لمړنۍ) لومړنی، ړومبنی، تر ټولو وړاندېنی، مخکېنی.

لمړۍ (lmaṛáy) ښځ.م. کپ، نوا له، ګوله، خمڅه.

لمس (lams) نر.م ۱) ګوتې وروړنه یو شي ته لاس وروړل؛ ۲) وګ. لمسون.

لمسول (lamsawə́l) مص. مت. ۱) پارول، آماده کول، لمسون کول؛ ۲) یو شي ته لاس وروړل.

لمسون (lamsún) نر.م. لمس، لمسه، تحریک، پارول، لمسول.

لمسونی (lamsawū́nay) نر.م. لمسوونکی، تومبونکی، تحریکوونکی.

لمسوني (lamsawūní) نر.ج. لمسوونکي، پاروونکي، تحریکوونکي.

لمسه (lámsá) ښځ.م. لمس، تحریک، پارونه.

لمسی (lamasáy) نر.م (ښځ. لمسۍ) نمسی، نوسی؛ د زوی یا د لور زوی.

لمسۍ[1] (lamsə́y) ښځ.م. د اسپې په ملا باندې د تړلې شوې پټۍ لاندېنۍ پسته برخه.

لمسۍ[2] (lmasə́y) ښځ.م.ج. د (لمسی) ښځینه، وګ. لمسی.

لمسېدل (lamsedə́l) مص. ل. پارېدل، تحریک کېدل، بدې ته آماده کېدل.

لمعان (lamʕā́n) نر.م. ځلند، ځلاند، بل.

لمغړه (lamğā́ṛa) ښځ.م (ج. لمغړې) ډېره تلوسه، ډېره لېوالتیا، ډېره مینه ښودل.

لمغړی (lamğaṛáy) ص. نر.م. چلباز، غوره مال.

لمغړۍ (lamağṛə́y) ښځ.م.ج ۱) ژړا فریاد، زاري منت، واویلا، چغې سورې؛ ۲) وګ. لکمونی.

لمغړې (lamğaṛé) ښځ.م. (م. لمغړه) وګ. لمغړه.

لمغوټه (lamğū́ṭa) ښځ.م. لاس تړلی.

لمګنډی (lamganḍáy) نر.م. وګ. لکلمی.

لم ګوړی (lamgūṛáy) نر.م. ۱) د لم تصغیر؛ ۲) وګ. لکلمی.

لم ګونډی (lamgū́nḍáy) نر.م. وګ. لکلمی.

لمن (lamán) ښځ.م. ۱) د کمیس لاندېنۍ ځوړنده برخه، ځولۍ؛ ۲) د یو شي یا ځای غاړه، ژۍ.

لمن انځور (lamənanǰór) نر.م. حاشیه ښکلل، ځنډیزه ښکلا.

لمنځ (lmanǰ) نر.م. ۱) ستاینه، تعریف، درناوی؛ ۲) ص. یو لاسی، هغه چې یو لاس لري.

لمنځل (lmanǰál) مص. مت. وګ. لمانځل.

لمنځه (lmánǰa) ښځ.م. د تل شنو ونو د کورنۍ د یوې غرنۍ ونې نوم.

لمن ګۍ (lmangə́y) ښځ.م.ج. یو ډول ګنهون دی.

لمنلیک (lamanlík) نر.م. پایلیک، پایځوړ، حاشیه، پاورقي.

لمنلیکنه (lamənlikána) ښځ.م. پایځوړ لیکنه، حاشیه لیکنه.

لمنلیکونکی (lamanlikū́nkay) فا. نر.م. پایله لیکونکی، حاشیه لیکونکی، محشي.

لمنلیکونه (lamənlikū́na) نر.ج. (د لمنلیک جمع) پایځوړونه، حاشیوي یادښتونه.

لمنور (lamənwár) نر.م. لمنیز، محتشی، لمن لرونکی، دامن دار.

لمنیز (lamaníz) نر.م. لمنور، لمن لرونکی.

لمور (ləmawár) ص. نر.م. (ښځ. لموره) ۱) لم لرونکی؛ ۲) مج. د غټو کوناټو خاوند.

لموره (lmoṛá) ښځ. م. ښېده، وچ واښه.

لمونځ (lmūnǰ) نر.م. نمونځ، د مسلمانانو عبادت.

لمونځغاړی (lmūnǰgā́ṛay) نر.م. لمونځ کړونی، لمونځ کوونکی، لمونځ ګزار؛ مونځ ګزار.

لمونځ کړونی (lmūnǰkṛū́nay) نر.م. وګ لمونځغاړی.

لمېساند (lmesā́nd) نر.م. کښونکی، لیکونکی، مسوده لیکونکی، رونویس.

لمېسل (lamesə́l) مص. ل. لمېسنه، مسوده کول؛ ۲) لیکل، تحریر کول، کښل، ښکل.

لمبسنه (lmesána) ښځ.م. لیکنه، آره‌لیکنه، مسوده، تسوید.

لمبسه (lmesá) ښځ.م. مسوده، تسوید، لیکنه، لمبسنه.

لنبره (lanbára) ښځ.م. بې فرشه ځمکه.

لنځي (lanǰí) ښځ.ج. منت زاري، فریاد، خواستونه.

لنده بل (landabál) نر.م. و.ګ. لمدبل.

لندول (landawә́l) مص.مت. و.ګ. لمدول.

لندی (landáy) نر.م. له‌سیند نه ویستل شوې ویاله.

لنډ (lanḍ) ص. نر.م ۱) مختصر، کوتاه، د اوږد ضد؛ ۲) نژدې، نیږدې، قریب.

لنډاک (lanḍā́k) ص. نر.م. لنډپاری، بې فکره، تنګ نظری، لنډفکره، ناعاقبت اندیش.

لنډاکتوب (lanḍāktób) نر.م. کوتاه نظري، بې فکري، تنګ نظري.

لنډالواکی (lanḍālwā́kay) نر.م. لنډ لیدی، لنډ وینی، لنډ وین، لنډ نظری.

لنډالواکي (lanḍālwākí) ښځ.م. لنډ لیدي، لنډ ویني، لنډ نظري.

لنډان (lanḍā́n) ص.نر.م. کوچنی، ماشوم، هلک.

لنډاندی (lanḍā́nday) نر.م. لنډاک، پوهلنډی، لنډ فکری.

لنډاندي (lanḍandí) ښځ.م. لنډاکي، لنډ فکري.

لنډباوری (lanḍbā́waray) نر.م. ژرباوری، ساده.

لنډباوري (lanḍbāwarí) نر.م. ژرباوري، ساده ګي، ساده توب.

لنډبزری (lanḍbazáray) نر.م. و.ګ. شاهین.

لنډپاری (lanḍpā́ray) ص. نر.م. ۱) د تنګ زړه خاوند، زر غوسه کېدونکی؛ ۲) مطلب آشنا؛ ۳) لنډ نظری، تنګ نظری.

لنډپوهی (lanḍpóhay) نر.م. پوهلنډی، ساده.

لنډتوب (lanḍtób) نر.م. لنډوالی، مختصروالی.

لنډتېرمهال (lanḍtermahā́l) نر.م. لنډه ماضي، قریبه ماضي.

لنډځوابی (lanḍǰawā́bay) نر.م. ژرځوابی، غوږ ځوابی، حاضر جواب.

لنډر (lanḍә́r) ص.نر.م. و.ګ. لنډی.

لنډستاینوم (lanḍstāynū́m) هغه ستاینوم چې تر خپل ستایلي د مخه راځي لکه سور کتاب.

لنډغر (lanḍağár) ص. نر.م. ۱) الکی پرې کړی؛ ۲) لنډهر، بې شرمه؛ ۳) آواره، اپله ګرد.

لنډفکره (lanḍfíkra) نر.م. و.ګ. لنډاک.

لنډفکری (lanḍfíkray) نر.م. تنګ نظری.

لنډکړی (lanḍkáṛay) نر.م. بې واسطې مفعول.

لنډکړی پېر (lanḍkaṛaypér) د بې واسطې مفعول حالت، صریح مفعول.

لنډکی (lanḍakáy) ښځ.م. د کاریز شاه؛ ۲) ډېر لنډ، ډېر مختصر.

لنډګروهی (lanḍgróhay) نر.م. تنګ وینی، تنګ نظری، لنډ لیدی، تنګالواکی، متعصب.

لنډګروهي (lanḍgrohí) ښځ.م. تنګ ویني، تنګ نظري، لنډ لیدي، تعصب.

لنډګروهیز (lanḍgrohíz) نر.م. تنګ نظرانه، تعصبي، متعصبانه.

لنډګنډ (lanḍgánḍ) نر.م. ۱) سمدواره، په‌هغه ساعت؛ ۲) ډېر نژدې؛ ۳) ژر؛ ۴) مختصر.

لنډلیدی (lanḍlíday) نر.م. لنډ نظری، چې لرې نه شي لیدای.

لنډلیک (lanḍlík) نر.م. خلاصه لیکنه، تونده لیکنه، ژر لیکنه.

لنډمنګی (lanḍmángay) نر.م. لنډ عمری، لنډ ژوندی، کم پایښتی.

لنډ مهالی (landmahā́lay) دلږ وخت لپاره، موقتي.

لنډواټنی (landwāṭánay) نــر.م. لنډ واټن (نرينه نوم لپاره لکه توغندی، توپ...)، لنډمزلی.

لنډور (landwā́r) ص. نر.م ۱) لنډ پاری، لنډ فکره؛ ۲) لنډه‌ور، لويه لنډه لرونکی.

لنډوکی (landū́kay) نر.م. لنډکی، ډېر لنډ، لنډی، د لنډ مصغر.

لنډوکي (landūkí) ښځ.ج. لنډکي لنډکي دستکونه.

لنډول (landawā́l) مص.مت. کمول، مختصرول؛ ۲) فيصله کول؛ ۳) نيژدې کول؛ ٤) مزل کول.

لنډوين (landwín) نــر.م. لـنډوينی، لنډ لـيـدی، (انسان، عينک).

لنډه (lánda) ښـځ.م. د مـلا لاندېنی برخـه، ډونگه، ډينگله، کونه‌ډوب؛ ۲) د لنډ مؤنث.

لنډه کا (landakā́) ښځ.م. قاز، زانه.

لنډی (landáy) ص.نر.م. ۱) لنډ، د اوږد پرعکس؛ ۲) مج. لنډفکره.

لنډېـری (landeráy) نر.م. يو ډول غشی دی.

لنډيـز (landíz) نــر.م. لـنډون، نچـوړ، اختـصار، خلاصه.

لنگرځی (langarǰáy) نر.م. ډکه (سوات).

لنگری (langaráy) ښـځ.مج. ننگـری، اونگ، هاونگ.

لنگور (langór) نر.م. شاډو، بيزو، يو ډول غټ بيزو.

لو (lo) نر.م. قسم، سوگند، لوړه.

لوات (lawā́t) نر.م. پرانيستی، خلاص.

لواتل (lwātál) مص.مت. پرانيستل، بهرته کول.

لوبډله (lobdála) ښځ.م. د لوبې ډله، د لوبې تيم.

لوبغاړی (lobğā́ray) نر.م. ورزشکار، سپورت مين.

لوبغالی (lobğā́lay) نــر.م. ورزشځای، ورزشځی، د سپورت محل.

لوبوبه (lobobá) ښځ.م. نري مني، مذي.

لوبول (lobawā́l) مص.مت. ۱) په لوبه کې له ځان سره شريکول، لوبه ورزده کول؛ ۲) مج. غولول، تېرويستل.

لوبولی (lobawálay) مف.نر.م. ۱) په لوبه کې له ځان سره شريک کړی، پر لوبه پوه کړی؛ ۲) مج. غولولی، تېرويستلی.

لوبيځ (lobíǰ) نــر.م. ننـدارځی، د ننداري ځای، د تمثيل ځای.

لوبېدل (lobedál) مص.ل. ۱) په لوبه کې شريکېدل، پر لوبه پوهېدل؛ ۲) غولېدل، تېروتل.

لوت (lut) نر.م. تشخيص، پېژندنه.

لوتل (lūtál) نر.م. تشخيصول، پېژندل.

لوټ (lwaṭ) نر.م. سبک، متره، ځواک، تاب.

لوټ تالان (lūṭtālā́n) نـر.م. چـور و تـالان، چور چپاول.

لوټمار (lūṭmā́r) نر.م. ۱) لوټ تالان، چور چپاول؛ ۲) شوکمار، تالانگر؛ ۳) لوټې ميده کوونکی، لوټې ماتوونکی.

لوټن (lūṭán) نر.م ۱) لوټ پرلوټ اوښتونکی، لاندې باندې کېدونکی؛ ۲) لوټې (کلوخ) لرونکی.

لوټېری (lūṭeráy) نــر.م. لـوټوونکی، لـوټمار، تالانگر، چپاولگر.

لوټېری (lūṭeráy) ښځ.ج. لوټوونکي، لوټماره، چپاولگره.

لوخ (lūc) نــر.م. ۱) لغـړ، نيمه بربنډ؛ ۲) مج. تش لاسی، بېوزله، غريب؛ ۳) يوه لوبه ده.

لوخ پوخ (lūcpū́c) ص.نر.م. لوخ لغړ، لـوخ لپړ، بالکل لـوخ بېخي بربنډ، بـرمنډ، لنډلغړ.

لوخ پوخ (locpóc) ص.نر.م. اوړېدونکی راوړېدونکی، لوټ په لوټ اوښتونکی، ناکرار، ناارام.

لوڅکه (locáka) ښځ.م. نانځکه، نېنځکه، ناوکی، ګوډۍ.
لوڅوالی (lūcwā́lay) نر.م. لوڅتوب، لوڅتیا، بربنډوالی، لغړوالی.
لوڅول (lūcawә́l) مص.مت. بربنډول، لغړول، ښکاره کول.
لوڅي پوڅي (locípocí) ص.ښځ.م.ج. لاس و پښې وهل، ناکراري، پرلپسې مبارزه، زاري.
لوڅېدل (lūcedә́l) مص.ل. بربنډېدل، لغړېدل، ښکاره کېدل.
لوڅېدل (locedә́l) مص.مت. لوڅي پوڅي کول، اوربدل رااوړېدل، لاس وګرېوان کېدل.
لوخزه (luxáza) ښځ.م. لوخړه، ډدوزه، غړوسکه.
لوراند (lawrā́nd) نر.م. ډېر لورېدونکی، ډېر زړه سواند، ډېر مهربان.
لورښود (lorṣód) نر.م. لوري ښوونکی، جهت ښودونکی.
لورنی (loranáy) نر.م. د لور (خوا) اړوند، د لور متعلق (په نرینه نوموونو کې).
لورنۍ (loranáy) ښځ.ج. د لور اړوند، د لور متعلق (په ښځینه نوموونو کې).
لورورکی (lorwrákay) نر.م. لار ورکی، ورکلاری، چې لار یې ورکه کړې وي یا لاره ورکوي.
لورین (lawrín) نر.م. زړه سواند، مهربان، مشفق.
لوري ورکول (lóraywarkawә́l) مص.مت. لور ښوول، لور ښوونه.
لوړاوی (lwaṛā́wáy) نر.م. لوړونه، لوړونګ، غتاوی، درناوی، لمانځنه.
لوړپوړیز (lwaṛpoṛíz) نر.م. جګ پوړیز، لوړ چتی.
لوړتیا پال (lwaṛtyāpā́l) نر.م. برلاسوال، برلاسی غوښتونکی، لوړتیا غوښتونکی.
لوړتیا پالنه (lwaṛtyāpālә́na) ښځ.م. لوړتیا واله، لوړتیا غوښتنه، تفوق طلبي.
لوړتیايي (lwaṛtyāyí) ښځ.م. د لوړتیا اړوند، ارتقايي.
لوړښوونځی (lwaṛṣowanǰáy) نر.م. لیسه، عالي ښوونځی، عالي مکتب.
لوړل (luṛә́l) مص.مت. ۱) له ځایه بېلېدل، جلا کېدل، دروند څیز له ځایه ښوروېدل؛ ۲) اړول، چپه کول؛ ۳) باربدل؛ ٤) نړېدل.
لوړه (lóṛa) ښځ.م. سوګند، قسم، حلف، ژمنه.
لوړه (luṛá) ښځ.م. بې غېږه، ناست اواز، ډډ غږ.
لوړلیک (loṛlík) نر.م. سوګند لیک، سوګند نامه، تحلیفنامه.
لوز (loz) نر.م. لینده، غورکمانه.
لوستل (lostә́l) مص.مت ۱) نوستل، شیندل، بادول؛ ۲) لولول، ویل، قرائت کول؛ ۳) لېږدول.
لوستلیکی (lwastlíkay) نر.م. د لوست کتاب، درسي کتاب.
لوستوال (lwastwā́l) نر.م. د لوست څښتن، د مطالعې خاوند، لوستونکی.
لوښتل (loṣtә́l) مص.مت. لوړل، پسې لېږدېدل، پسې اوښتل.
لوښتنه (loṣtә́na) ښځ.م. چپه کونه، اړونه.
لوښلونې (loṣlū́ne) ښځ.م. لوښنې اوبه، کنګالې، د لوښو د کنګالېدو اوبه.
لوښنپېر (loṣanpér) نر.م. لوښین پېر، لوښیز پېر، ظرفي حالت، آلي حالت.
لوښه ییز (loṣayíz) ښځ.م. لوښني، عادتي، خصلتي.
لوښیز (loṣíz) نر.م. لوښني، لوښنیز، لوښین، آله يي، آلي.

لوښینکړ (loṣínkar) ظرفي فعل.

لوښیننوم (loṣinnúm) نر.م. لوښیز نوم، اله نوم.

لوښي ولنه (loṣiwlə́na) ښځ.م. لوښي پرېولنه، لوښي مینځنه.

لوغ (loğ) نر.م. لوشل، رودل (چوشیدن).

لوغړن (lūğaṛán) نر.م. لغوړن ۱) په لوگیو تور؛ ۲) خیرن پیرن، غوړپر؛ ۳) بد نصیب.

لوغړول (lūğṛawə́l) مص. مت. توغړول، په خاورو او ایرو کې خملول او اړول را اړول.

لوغړېدل (lūğṛedə́l) مص. ل. توغړېدل، په خاورو او ایرو کې اړول را اړول کېدل.

لوغزه (lwáğaza) ښځ.م. لنگه غوا یا چېلۍ.

لوغس (láwğas) ص.نر.م. لوغسی، وږ سترگی، اروا وږي، حریص، بخن، سترووږی.

لوغسی (loğásay) نر.م. مچ، مگس.

لوغسۍ (lwağasə́y) ص. ښځ. م. کتاره، هغه لنگه غاروې چې لوشلو ته څوک ځان ته نه پرېږدي.

لوغل (lwağə́l) مص. مت. لوشل، لوېشل، لوېغل.

لوغول (lūğawə́l) مص. مت. ۱) رېړول، په تودو ایرو کې توغلول؛ ۲) انگار تازه کول؛ ۳) څه خبره یا معامله جاري ساتل؛ ۴) کړول، تزنول.

لوغونه (lwağúna) ښځ.م. لوغۍ، ډبگچی، غوا لوشی، ډبېی، دونۍ، دکۍ، گودی.

لوغۍ (lwağə́y) ښځ.م. غوالوشی.

لوغېدل (luğedə́l) مص. ل. په تودو ایرو توغلېدل، پخېدل؛ ۲) وررو وررو بلېدل؛ ۳) څه معامله یا خبره جاري ساتل کېدل؛ ۴) کړېدل، تزنېدل.

لوک (lok) نر.م. ۱) لوگ، پنځه کلن اوښ؛ ۲) انسان، بشر؛ ۳) عالم، ارواح؛ ۴) نری.

لوکاټ (lawkāṭ) نر.م. یو ډول ژېړ رنگې مېوه.

لوکړ (lokáṛ) نر.م. لوگړ، یو ډول غابنور یا منداوو.

لوکېدل (lūkedə́l) مص. ل. سوځېدل، لوگی کېدل.

لوگ[1] (log) نر.م. لوگه، صحرا، بیابان، شاړه.

لوگ[2] (lawg) نر.م. بې فایدې، فضول.

لوگر[1] (lawgár) ص.نر.م. لوگری، لوی، رهبونکی.

لوگجن (lūgján) ص. نر.م. لوگن، لوگي وهلی، په لوگي تورشوی.

لوگر[2] (lúgar) نر.م. ۱) یو ډول بوټی دی چې په سر کې غونداري لري؛ ۲) یو ډول څناور دی.

لوگړ (logáṛ) نر.م. و.گ. لوکړ.

لوگن (lūgə́n) ص.نر.م ۱) و.گ. لوگجن؛ ۲) لوگی کوونکی، هغه شی چې ډېر لوگی کوي.

لوگول (lūgawə́l) مص. مت. لوگی کول، لوگی ویستل؛ ۲) بلول؛ ۳) څارول؛ ۴) تباه کول؛ ۵) اوازه خپرول.

لوگه (lóga) ښځ.م. لوگ، شاړه او بې حاصله ځمکه.

لوگی (lūgáy) نر.م. دود، لوخړه، ډډوزه.

لوگی خانه (lūgayxāná) ښځ.م. دودخانه، موری، لوی، د لوگي دوتو لاره، بخوره.

لوگېدل (lūgedə́l) مص. ل. لوگی کېدل، لوگي وتل؛ ۲) بلېدل؛ ۳) څارېدل؛ ۴) تباه کېدل.

لوگیز (lūgíz) نر.م. لوگن، لوغړن، په لوگي رنگ، دودجن.

لولپاند (lūlapánd) ص. نر.م. لولپان، لولپه.

لولپه (lúlapa) ص. نر. ښځ.م. لولپاند، ۱) ستې پتې، بالکل سوی؛ ۲) د لېونتوب تر حده د یو شي لېوال.

لولکۍ (lūlakə́y) ښځ.م. بورا، پروانه، ډبی؛ ۲) اوږه د بورې سره گډوې او په غوړو کې یې سره کوي.

لولکی (lolakáy) نر.م. کلوله لرگی.

لوللیکی (lwallikáy) نر.م. لېکچرنوټ، لکچرنوټ.

لولمن (lolamə́n) ښځ.م. ۱) پراخه لمن؛ ۲) مج. سخاوت، مېرانه.

لولنگر (lawlangə́r) ص. دربدر، پورجنی، فضول خرڅ، عیاش.

لولنگري (lawlangərí) ښځ.م. دربدري، پورجني، اواره گي.

لولو[1] (lūlū́) نر.م. توره توته چې په فصل کې د مرغیو د وېرولو لپاره ځوړندوي.

لولو[2] (loló) یو ډول ښځینه دمټ گاڼه، بازوبند.

لولوباتو (lólobātó) ښځ.م. د نجونو یو ډول لوبه ده.

لولور (lawlór) نر.م. ۱) فصل رېبنه، لوکونه؛ ۲) کار، خواري؛ ۳) ص. تباه، برباد، تالا.

لولول (1 walawə́l) مص. مت. درس ورکول، په بل لوست کول، لوست ورزده کول.

لولونکی (lwalawū́nkay) نر.م. مدرس، معلم، ښوونکی، درس ورکوونکی، استاد.

لولۍ (loləy) ښځ.م. ۱) کاسبره، کچنۍ، فاحشه، للۍ؛ ۲) ډمه.

لوماشین (lawmāšín) نر.م. د لوماشی، د رېبنې ماشین.

لومبړ (lū́mbaṛ) نر.م. لمبړ؛ ۱) د گیدړ په څېر یو ځناور دی؛ ۲) ص. کم عقل.

لومړنی (lumṛanáy) نر.م. اول، اولنی، مخکې، تر نورو دمخه.

لومړی (lumṛáy) نر.م. اول، اولنی، مخکې، تر نورو دمخه.

لومړیتوب (lūmṛitób) نر.م. مخکښوالی، وړاندېوالی، قدامت، اولویت، اولیت.

لومکه (lūmáka) ښځ.م ۱) لومه، لوینه، غنداری؛ ۲) دام؛ ۳) کړکی، کوړکی.

لومني (lomaní) ښځ.م. کبر، لویي، غرور.

لومه (lū́ma) ښځ.م. لومکه، لمکه، دام، لومۍ.

لومۍ (lū́məy) ښځ.م. و.گ. لومه.

لونټه (lū́nṭa) ښځ.م. لکۍ پرېکړې، بونډۍ.

لونټۍ مونټۍ (lū́nṭaymū́nṭay) نر.م. غوڅ ونه او لکۍ پرېکړې، کونډۍ مونډۍ.

لوند (lū́nd) نر.م. خېښت، زېمناک، نمناک.

لوندخېښت (lūndxéšt) ص.نر.م. بېخي لوند، بالکل لوند، لوند خوشت، تول لوند.

لوندمېچ (lūndméč) نر.م. د لنده بل مېچوونکي اله، نم سنجوونکی.

لوندوالی (lūndwā́lay) نر.م. خېښتوالی، رطوبت.

لوندول (lūndawə́l) مص. مت. لوندونه، لندول، لمدول، خېښتول، خوشتول.

لونده (lwandá) ښځ.م. یو ډول غرنۍ ونه ده.

لوندېدل (lūndedə́l) مص. ل. لمدېدل، خېښتېدل.

لونډ (lawánḍ) نر.م. ۱) مجرد؛ ۲) خوشکی، فضول، اوبې کاره سړی.

لونډتوب (lawanḍtób) نر.م. ۱) لونډی، لونډتیا، مجردي؛ ۲) بېکلوي.

لونډړ (lawanḍáṛ) نر.م. آواره گرد، بې فایدې گرځېدونکی؛ ۲) یو ډول خوشبو تېل.

لونډه (lawanḍa) ښځ.م. ۱) مجرده ښځه؛ ۲) آواره گرده، گشتۍ ښځه.

لونډی (lawanḍáy) نر.م. لونډتوب.

لونگ (lawáng) نر.م. یو ډول خوشبودار بوټی او د هغه دانې دي.

لونگۍ[1] (lungə́y) ښځ.م. ۱) پگړی، پټکی؛ ۲) ورېښمین دستار، د اوږې ورېښمین شال.

لونگۍ[2] (lawangə́y) ص. ښځ.ج. یو ډول ښه بوی والا وریجې.

لونگین (lawangín) نر.م. د لونگو امیل.

لونل (lwanál, lūnál) مص. مت. ۱) شیندل، نولل، نوستل، پاشل؛ ۲) بادول، درمند بادول.

لونه (lū́na) ښځ.م. خری، شیني، ښنزه، ننکی، ښلونه، د یوې ننکۍ نوم دی.

لوني (lonáy) ښځ.م. شهادت، گواهي.

لونی (lūnáy) ص. نر.م. بخښوتکی، بخښانده

لونېدل (lūnedál) مص. ل. نستلی کېدل، شیندلی کېدل نوستلی کېدل.

لوڼ (lūṇ) نر.م. مالگه، سوډیم کلورایډ.

لووچه (lowā́ca) ښځ.م. لویه وچه، براعظم.

لوورځ (lowráǰ) ښځ.م. ورځلوی، قیامت، حشر، د حشر ورځ.

لووړی (lowáṛay) نر.م. ۱) هغه څه چې ورباندې قسم خوړل کېږي؛ ۲) ص. بزرگ او ښه سړی.

لوول[۱] (lawawál) مص.مت. ۱) لوکول، فصل ریبل؛ ۲) غورځول، اچول.

لوول[۲] (lowál) مص. مت. ۱) شاهدي ادا کول؛ ۲) لوشل (دوشیدن).

لو ولور (láwulor) نر.م. د غنمو او نورو د لوکولو کار و وخت.

لووی (lowáy) نر.م. شاهد، گواه، لیدونی.

لووار (luwā́r) نر.م. پښ، آهنگر، لوهار.

لوه[۱] (lūh) ښځ.م. و گ. لوهه.

لوه[۲] (lawá) ښځ.م. ۱) اویه زا وهل، زېمناک ,زا؛ ۲) د پسونو یو ډول ناروغي ده.

لوهټ (lūhát) نر.م. مرغ زرین، لوېټ.

لوهړ (lawháṛ) نر.م. یو ډول بې مېوې ونه ده چې نارنجي گلان نیسي.

لوهړه (lūháṛa) ښځ.م. و گ. لوخړه.

لوهه (lū́ha) ښځ.م. اشتها، لېوالتیا، غوښتنه.

لوی[۱] (láway) نر.م. ۱) د تورې خوله؛ ۲) لوگر، ریبونکی.

لوی[۲] (lūy) نر.م. ۱) غټ، ستر، مشر؛ ۲) ارت، لوړ، دنگ؛ ۳) اوږد؛ ٤) پېړ.

لوۍ (lawā́y) ښځ.م. ۱) د لوگرې مزدوري؛ ۲) موری، د پخلنځي روزان.

لوې (lawé) ښځ.م. لنگه، ښځینه څاروی.

لوېټ (lweṭ) نر.م. مرغ زرین، لوهټ.

لوی چاری (loycā́ray) نر.م. سترچاری، ځانخوښی، کلانکار.

لوی څارنوال (loycāranwā́l) نر.م. مدعي العموم، دادستان.

لوی درستیز (loydrastíz) نر.م. سر پولندوی، اعلی قوماندان، د عمومي حرب رئیس ارکان.

لوېدل[۱] (lwedál) مص. ل. ۱) غورځېدل، پرېوتل، ۲) کمېدل، لږېدل؛ ۳) فریاد کول، للوز کول.

لوېدل[۲] (lawedál) مص.ل. لوکېدل، ریبل کېدل.

لوېدیځ (lwedíǰ) نر.م. غرب، نمرپرېواته، قبله.

لوېدیځواله (lwediǰwā́la) ښځ.م. لوېدیځپالنه، غرب پالنه، غربیت.

لوی ډنډ (loyḍánd) نر.م. جهیل.

لوی رنځ (loyránǰ) نر.م. محرقه، توره تبه.

لوی زړی (loyzáṛay) نر.م. لویه گرگه، زړور، سخي.

لوېرند (lwézánd) نر.م. ۱) لوېدل؛ ۲) تیارخور، مفتخور، انگل، طفیلي.

لوېرندپوهنه (lwezándpohána) ښځ.م. د لوېرند (پرازیټ) پوهنه، طفیلي پېژندنه.

لوېشت (lwešt) نر.م. لېشت، د غټې او خچې گوتې ترمنځ فاصله.

لوېشتکی (lweštakáy) نر.م. لېشتکی، لنډی، د یوې لوېشت په اندازه، لنډی سړی.

لوېشتول (lweštawál) مص. مت. په لوېشتو کول. لېشتول، د لوېشتو په ذریعه اندازه کول.

لوېشتېدل (lweštedál) مص. ل. په لوېشتو کېدل، لېشتېدل، د لوېشت په ذریعه ناپ کېدل.

لوېشتینک (lweštínák) نر.م. تیټکی، د یوې لوېشت په اندازه.

لوېشل (lwešál) مص. مت. و.گ. لوشل.

لوینبت (loyasṭ) نر.م. ۱) لویوالی، غټوالی، ستروالی؛ ۲) لوی واله، لوینه.

لویغ (lwiğ) نر.م. لویش، لوشل، لوغ، رودل.

لوی لاسی (loylāsay) ص.نر.م. پراخ لاسی، اوږد لاسی، سخي، سخاوتمند.

لویناب (loynāb) ص. نر.م. د اماني دورې د نایب الحکومه اندول، نایب الحکومه.

لوینه(۱) (lwína) ښځ.م. لومه، دام.

لوینه(۲) (lóyana) ښځ.م. لویوالی، غټوالی.

لویول (loyawál) مص. مت. ۱) غټول، پېړول؛ ۲) اوږدول؛ ۳) لوړول؛ ۴) ارتول؛ ۵) زیاتول؛ ۶) عزت ورکول؛ ۷) پالل.

لویه جرگه (loyajargá) ښځ.م. افغاني دودیزه جرگه چې صلاحیت یې تر دولت و حکومت لوړ دی.

لویه سلامي (loyasalāmí) ښځ.م. په افغانستان کې په پاچا پورې تړلې بولۍ چې په خواب کې به یې دلبنکریانو له خوا داسې ناره جگېده «عمر دې دېر شه پاچا».

لویه لار (loyalār) ښځ.م. لویه لاره، پاچاهي لاره، شاهراه.

لویه ولسوالي (loyawulaswālí) ښځ.م. حکمراني، تر ولسوالۍ لوی اداري واحد.

لويي (loyí) ښځ.م. ۱) کبر، غرور؛ ۲) لوی واله؛ ۳) دوه تا شال، دوه لاشال؛ ۲) بزرگي، عظمت.

لوېدل (loyedál) مص. ل ۱) غټېدل؛ ۲) لوړېدل جگېدل؛ ۳) اوږدېدل؛ ۴) پېړېدل؛ ۵) زیاتېدل؛ ۶) پراخېدل؛ ۷) عزتمند کېدل.

لويې لیندۍ (loyelindáy) ښځ.م. لوی قوسونه، نیمې لیندۍ.

لويي مار (loyimār) ص. لاپو، دوزمار، باتو.

له (la) اد. ۱) نه، د؛ ۲) تونې (مکاني) سربل دی.

له (la) اد. لره، پاره، ته.

لهار (lahār) نر.م. لهر، څپه، موج.

له بده مرغه (labadamárğa) ق. له بدې برخې، له بده قسمته.

له پامه لوېدلی (lapāmalwedálay) نر.م. له نظره لوېدلی، فالتو، کرغېړن.

له توغه وتل (latuğawatál) نر.م. د یوه کار له توانه وتل، د یوه کار کړنې جوگه کېدل، د یوه کار توان درلودل.

له دې امله (ladeámála) ق. له دې سببه، ددې لپاره، له دې کبله، ددې په خاطر.

له دې کبله (ladekabála) و.گ. له دې امله.

لهب (lahab) نر.م. ۱) تېرې کېدنه، تنده لگېدنه؛ ۲) د اور لمبه، شعله؛ ۳) گرد، دوره.

لهجه (lahjá) ښځ.م. د الفاظو آواز، تلفظ، د وینا طرز، د خبرو انداز.

لهذا (lihāzā) اد. ۱) د علت توری دی؛ ۲) دې لپاره، څکه، نو، پس، ترو.

لهر (láhar) نر.م. ۱) د اوبو څپه؛ ۲) شوق، ولوله؛ ۳) وهم؛ ۴) وجد؛ ۵) لېونتوب؛ ۶) دوره، د بېماری جوش؛ ۷) سوز، تاو؛ ۸) خواهش.

لهړ (lahāṛ) نر.م. گړنگ، د دوو غرونو ترمنځ ژوره کنده.

لهړی (lahāṛay) نر.م. برگه، داگه، لاړی، دستک.

له سره (lasára) ق. بالکل، قطعاً، بېخي نه.

له ښه مرغه (laṣəmárğa) ق. له نېکه مرغه، له ښه قسمته، خوشبختانه.

له کومه (lakū́ma) ق. له کوم ځای څخه؛ له چا څخه.

له مخې (lamáxe) ق. پرته له استثنا، له یوه مخه، له یوه سره، ټول.

لهنگ (lhang) نر.م. الهنگ، زیات غم.

له نېکه مرغه (lanekamárğa) ق. له ښه مرغه، له ښه بخته، له ښه قسمته.

له واره (lawā́ra) ق. سمدلاسه، دفعتاً، پرته له ځنډ نه.

لهو (láhwa) نر.م. لوبه، بازي.

لهو ولعب (lahwalṣáb) نر.م. چتیات.

لهه (láha) ښځ.م. لیهه، لی، لای، نرمه خټه.

لهېدل (lahedə́l) مص. ل. زړه کېچه کېدل، زړه چینجېدل، زړه بدېدل.

لئیم (laaím) ص. نر.م. شوم، کنجوس، بخیل.

لی (lay) نر.م. ۱) و.گ. لهه؛ ۲) لاندې کېناستنه.

لیا (lyā) اد. ۱) و.گ. لا؛ ۲) ایله.

لیار (lyār) ښځ.م. و.گ. لار.

لیاروینی (lyārwínay) نر.م. لاره وهونکی، داکو، شوکمار.

لیاړجن (lyāṛján) ص. نر.م. و.گ. لاړن.

لیاړه (lyā́ṛa) ښځ.م. و.گ. لاړه.

لیاشه (lyāšá) ښځ.م. و.گ. لشه.

لیاقت (lyāqát) نر.م. ۱) قابلیت، وړوالی، استعداد ۲) جوهر، ښه والی؛ ۳) پوهه، دانایي.

لیب (leb) نر.م. اړ، حصار، بند، ایسار.

لیپخور (lipxór) نر.م. پښېمان، نادم.

لیپړی (lipṛáy) نر.م. ۱) خوړین پړین، اوبړنه خټه؛ ۲) ص.نر.م. شوله پوله، کمزوری سړی.

لیت (lit) نر.م. ۱) الیتکی، بیږې، شونتی، دړکی؛ ۲) ص. نر.م. سولول شوی، بنویېدونکی.

لیتاړه (litā́ṛa) ښځ.م. و.گ. ریتاړه.

لیت پیت (lítpít) نر.م. ۱) رنګول شوی، ککړ، لړلی، الوده؛ ۲) بالکل سولول شوی.

لیتری (litráy) نر.م. تیت شوی، خور شوی.

لیتکی (lítkay) نر.م. و.گ. لیت۱.

لېټ (leṭ) نر.م. و.گ. لوېټ.

لېټر (leṭár) نر.م. کړوبی، ختهل، ختوبی، لېټی.

لېټر (léṭar) نر.م. د مایعاتو د اندازه کولو مق...

لیتوګرافي (layṭográfi) ښځ.م. د طباعت هغه طریقه چې د کاڼي او اوسپنې د پلېټ په ذریعه چاپ شي، سنګي چاپ.

لېټی (leṭáy) ښځ.م. اتوب، کاچې، د اوړو شیره.

لیث (lays) نر.م. زمری، مزری.

لېچ (leč) نر.م. مټ، بازو، لېځ، د لاس هډوکی.

لیچ (lič) نر.م. ۱) لیخ، د سترګو یوه ناروغي ده؛ ۲) هغه اوبه چې د ماشوم له خولې څاځي.

لیچار (ličā́r) نر.م. فضولې او بې ګټې خبرې.

لیچن (ličán) ص. نر.م. د لیچ په ناروغۍ اخته.

لېچه (léča) ښځ.م. و.گ. لیچ.

لېچی (léčay) نر.م. کنداغ، یو ډول مېوه چې اغزن پوستکی او خوږ خوند لري.

لېچی (léčay) نر.م. د دروازې بازو، درشل.

لېچې بېچې (léčebéče) ص. ۱) امبړ چمبړ، نښتی، په یو بل کې ورننوتي؛ ۲) په جګړه لاندې وتی؛ ۳) انې بانې.

لېځ (lec) نر.م. و.گ. لیچ.

لېځی (lecáy) ښځ.م.ج. دوړی خوره وره ګونجې.

لېځي (lecí) نر.ج. ۱) متې، مړوندونه؛ ۲) څنګلې، د دروازې بازوان.

لید (lid) نر.م. کتل، د لیدلو حس، د باصرې حس.
لید توګه (lidtóga) ق. لیددود، طرز دید.
لیدګوټ (lidgwáṭ) نر.م. لید لوری، لیدزاویه.
لیدل (lidál) مص.ل ۱) ملاحظه کول، کتل، کسل؛ ۲) ملاقات کول؛ ۳) غور کول؛ ٤) زغمل.
لیدل کتل (lidálkatál) مص. ل. کتل، لیدل؛ ۲) ملاقات کول؛ ۳) آشنایي کول.
لیدمېچ (lídmeč) نر.م. د لید (نظر) د مېچ آله، بینایي سنج.
لیدنه کتنه (lidánakatána) ښځ.م. ملاقات، لیدهٔ کاتهٔ.
لیدونی (lidúnay) ص. نر.م. هغه چې د لیدلو وړ وي، هغه شی چې په سترګو ولیدل شي.
لیدهٔ (lidá) ښځ.م. کاتهٔ.
لیدهٔ کاتهٔ (lidákātá) لیدنه، کتنه، لیدل کتل.
لیدهٔ پیدهٔ (lidápidá) ص. دیده و دانسته.
لیډر (liḍár) ص. نر.م. مشر، قاید، لارښود.
لیډرشپ (liḍaršíp) نر.م. مشري، قیادت.
لېر (ler) نر.م. ۱) د کږېدۍ منحني شکله داګه؛ ۲) د سیند د غاړې کنده؛ ۳) لیار، لاره.
لېرانګه (lerā́nga) ښځ.م. لیره، رته، چېرو، چېرانګه، ریښه، ریښانګه.
لېربون (lerbū́n) ص. نر.م. (ج. لېربانهٔ) لېربه، د وریو او ورغومو څروونکی.
لېربه (lerbá) ص. نر.م (ج. لېربانه) و.ګ. لېربون.
لېرګی (lergáy) ښځ.م.ج. د غوړ پسته برخه.
لېرلید (lerlíd) نر.م. د لېرې لیدو آله، دوربین.
لېرنه (lerána) ښځ.م. هغه نری لښتی چې د خیمې شا وخوا د باران د وتلو لپاره جوړه شوې وي.
لېروغه (lerwā́ga) ښځ.م. هغه وری چې شپانه ته په مزدورۍ کې ورکول کېږي.

لېرونی (lerúnay) نر.م. بې موره وری.
لېرووني (lerawū́nay) نر.م. هغه خس و خاشاک او خځلې چې سېل له ځان سره راوړي وي.
لېره (lerá) ښځ.م. ۱) هغه خوړ چې په غره کې د دوو غونډو تر منځ واقع وي؛ ۲) و.ګ. لېرانګه.
لیری (líray) نر.م. وری، مرغومی، ورغومی.
لېرۍ (leráy) ښځ.م. نرۍ لاره.
لېرې (leré) ص. لرې، جلا، په ډېره فاصله.
لېري (léri) نر.ج. د وریو او ورغومو رمه.
لېرې والی (lerewā́lay) نر.م. سره لېرې.
لېړ (leṛ) نر.م. لړ، سلسله، قطار، لیږ.
لېړجن (leṛján) ص. نر.م. لېړژن، لېړو، لاړن.
لېړو (leṛó) نر.م. بهنګړی، بنډی، یو ډول سابه دي.
لېړه (leṛa) ښځ.م. ۱) لاړه، لیاړه، د خولې اوبه؛ ۲) ریړه، د لرګیو ګاډی.
لېزم (lēzám) نر.م. سسته لینده، یو ډول لینده چې ډېره لچکداره وي.
لېږد (leẓd) نر.م. کوچ، رحلت، کډه، سفر.
لېږدانځور (leẓdanǰór) نر.م. فوتوکاپي، فوتو ستیټ، د لیکنې انځور.
لېږد پېر (leẓdpér) نر.م. لېږندپېر، عبوري پېر، انتقالي دوره.
لېږدچارې (leẓdčā́re) نر.م. ترانسپورتي یا لېږندویي چارې، حمل ونقل.
لېږدل (leẓdál) مص.ل. کډه کول، په سفر تلل، کوچ کول، روانېدل، لېږدېدل، لېښل.
لېږدلیک (leẓdlík) نر.م. نقل، کاپي.
لېږدنه (leẓdána) ښځ.م. نقل، روایت.
لېږدوړ (leẓdwáṛ) نر.م. د لېږدولو وړ، د کوچ وړ، د انتقال قابل.

لېږدول (leẓdawə́l) مص. مت. لېږل، استول؛ ۲) لېږول، کوچول، کډه کول.

لېږدی (leẓdə́y) ص. نر.م. بار وړونکی حیوان.

لېږدي (leẓdí) د لېږد او هجرت اړوند، هجري.

لېږدېدل (leẓdedə́l) مص. ل. وګ. لېږدل.

لېږدي کال (leẓdikā́l) نر.م. دهجري کال.

لېږدي کلیز (leẓdikalíz) نر.م. هجري کالښود، هجري جنتري، هجري تقویم.

لېږغندی (leẓǧandə́y) ص. نر.م. هغه سړی چې د کوچ کولو په کارونو کې مشر وي.

لېږګی (leẓgə́y) نر.م. استر، پوټ، نرۍ پوستکی، پټ.

لېږل (leẓə́l) مص. مت. استول، لېږدول، ورلېږل.

لیږل (liẓə́l) نر.م. ګومارل، بوختول، مقررول.

لېږمی (leẓmə́y) ص. نر.م. چاپلوس، غوره مال.

لېږمي (leẓmí) ښځ.م. هلې ځلې، منډې ترړې.

لېږند (leẓə́nd) نر.م. لېږدېدونکی، کوچېدونکی، متعدي (فعل)، ترانزیتي، ترانسپورتي.

لېږندپېر (leẓandpér) نر.م. لېږدپېر، لېږدېدونکې دوره، عبوري یا انتقالي دوره.

لېږندچار (leẓandčā́r) نر.م. کوزاتیف، هغه چې علت او فاعلیت څرګندوي.

لېږندچاراړخ (leẓandčā́rarx) نر.م. د فعل کوزاتیف (صناعتي) وجه یا دود.

لېږندچارتاړی (leẓandčārtā́ṛay) نر.م. د کوزاتیف څرګندوونکی تاړی.

لېږندچارکړ (leẓandčā́rkaṛ) نر.م. کوزاتیف کړ، هغه فعل چې دوه فاعله او دوه مفعوله لري، لکه زمري پر ربدي دوډۍ وخوروله یا وخوړله.

لېږندکړ (leẓandkáṛ) نر.م. متعدي کړ، متعدي فعل.

لېږندوی (leẓandóy) نر.م. لېږد، ترانسپورټ، ترانزیټ، حمل ونقل.

لېږندويي (leẓandoyí) ښځ.م. لېږدي، انتقالاتي، ترانسپورتي، ترانزیتي.

لېږه (leẓá) ښځ.م. ورلېږه.

لیس (lays) نر.م. مستقیم، سیده، مخامخ.

لېسانس (lesā́ns) نر.م. د پوهنتون د فارغېدو برۍ لیک یا تصدیقپانه.

لېسانسه (lesānsá) ص. نر.ښځ.م. هغه څوک چې له پوهنتون څخه فارغ شوی وي.

لېست (lest) نر.م. لېسټ، نوملیکه، فهرست.

لېستکی (lestakáy) نر.م. یو ډول نبات دی.

لېسه (lesá) ښځ.م. هغه ښوونځی چې تر ۱۲ ټولګي پورې وي.

لېشبور (lešbór) ص. نر.م. زوړ او شکېدلی کمیس.

لېشت (lešt) نر.م. وګ. لوېشت.

لېشکه (lešáka) ښځ.م. وګ. لشکه.

لېشکی (lešakáy) ښځ.م. یو ډول وابنه دي.

لېشل (lešál) نر.م. وګ. لوشل.

لېشه (lešá) ښځ.م. ۱) وګ. لشه؛ ۲) بې غاښونو ژامه، زامه.

لېښ (leṣ) نر.م. کوچ، تګ، سفر.

لېښل (leṣə́l) مص. مت. ۱) څټل، په ژبه پوښی پاکول او خوړل؛ ۲) کډه کول، په سفر تلل.

لیښنه (lisána) ښځ.م. هغه ژامه چې غاښ پکې نه وي، بې غاښو ژامه.

لېښول (leṣawə́l) مص. مت. لېږل، ورروانول.

لېښوني (leṣū́ni) نر.ج. کنګالي، د لوښو تر وینځلو وروسته پاتې شونې اوبه.

لېښېدل (leṣedə́l) مص. ل. کډه کول، روانېدل.

لیغړی (leǧaṛáy) ص. نر.م. خراب، پربد حالت.

لېغونی (legū́nay) نر.م. يو ډول غرنی بوټی دی.

ليک (lik) نر.م. ۱) خط، تحرير؛ ۲) مکتوب، خط، نامه؛ ۳) منظم قطار، لين.

ليک اوزار (likawzā́r) ق. کاغذ باب، ليک سامان آلات، قرطاسيه باب.

ليکانی (likā́nay) نر.م. ليکنی، قلم.

ليکپوهه (likpóha) ښځ.م. ليکپوهنه، خط پېژندنه، ليک پېژندنه.

ليکتوري (liktorí) نر.ج. ليکني توري، تحريري حروف، د ليکنې توري.

ليکچه (likčá) ښځ.م. خاته، ورځليکچه، کتابچه، دايري.

ليکدود (likdód) نر.م. د ليک انداز، رسم الخط.

ليکل (likә́l) مص.مت. کښل، ښکل، تحرير کول.

ليکلار (liklā́r) ښځ.م. د ليکنې ډول سبک، ليکندود.

ليکلاره (liklā́ra) ښځ.م. و.گ. ليکلار.

ليک لوست (liklwást) نر.م ۱) ليکنه لوستنه؛ ۲) تعليم، ښوونه او روزنه.

ليکمن (likmә́n) ص. نر.م. برخه لرونکی، حصه دار، برخه وال، ونډه لرونکی.

لېکن (lekә́n) اد. ۱) مگر، اما، ولې، خو؛ ۲) نر.م. لېکن، د گېډې درد.

ليکنښه (liknaṣa) ښځ.م. يوه ليکنښه لکه (، ؛ ...).

ليکنښې (liknáṣe) ښځ.ج. ليک نخښې، د نقطه گذارۍ نښې.

ليکنه (likә́na) ښځ.م. لمېسنه، کښنه، مقاله، مضمون.

ليکنی[1] (likanáy) نر.م. د ليک اړوند، ليکلی، ليکل شوی يا ليکل کېدونکی.

ليکنی[2] (likā́nay) نر.م. و.گ. ليکانی.

ليکنې (likә́n) نر.م. و.گ. لېکن ۲.

ليکوال (likwā́l) نر.م. کاتب، ليکونکی، محرر، اهل قلم، د قلم څښتن.

ليکوالي (likwālí) ښځ.م. ليکنه، د ليک کار، کتابت.

ليکوالي چارې (likwāličā́re) ښځ.ج. ليکوالي کارونه، امور نويسنده گي.

ليک و شمېر (likušmér) نر.م. حساب و کتاب، کتابت او محاسبه.

ليکونکی (likū́nkay) ص. نر.م. ليکونی، ليک کوونکی، کاتب، محرر، ليکوال.

ليکه (líka) ښځ.م. ۱) قطار؛ ۲) سطر، کرښه؛ ۳) نښه؛ ۴) سړک، لاره؛ ۵) رسم و رواج؛ ۶) راز، مناجات؛ ۷) قولنج.

لېکه (léka) ښځ.م. ۱) برخه، ونډه، حصه؛ ۲) يو شان والی، موزونيت.

ليکه لار (likalā́r) ښځ.م. مستقيمه لاره.

ليکی (likáy) نر.م. کتاب.

ليگه (lígá) ښځ.م. د ليگه، ډاک ډېر، هغه پټی چې کښت په کې نه کېږي، لا مزروع.

ليلام (lilā́m) نر.م. نيلام، د بولۍ يا غږ په ذريعه يو شی خرڅونه.

ليلامچي (lilāmčí) ص. نر.م. ليلاموونکی، د غږ په واسطه يو شی خرڅوونکی.

ليلامول (lilāmawә́l) مص.مت ۱) نيلامول، په ارزانه بيه يو شی خرڅول؛ ۲) د غږ په واسطه يو شی خرڅول.

ليلامي (lilāmí) ښځ.م. ارزان بيه شی، استعمال شوی شی چې د خرڅولو لپاره عرضه شي.

ليلامېدل (lilāmedә́l) مص. ل. ۱) نيلامېدل، د غږ په واسطه يو شی خرڅېدل؛ ۲) په ارزانه بيه يو شی خرڅېدل.

لېله (lelá) ښځ.م. ۱) خوی، عادت، خصلت؛ ۲) لیاره، روده، نول، سبک.

لیلی (liláy) نر.م. کمزوری خوار و ډنګر هلک.

لیلېدل (liledál) مص. ل. ۱) کمزوری، خوار او ډنګرکېدل؛ ۲) هلې ځلې کېدل او زهیرېدل.

لی لېونی (láylewanáy) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه چې پرغوزانو یې کوي.

لیلیه (laylyá) ښځ.م. د زده کوونکو او محصلانو د شپې د اوسېدو ځای.

لیمڅی (limcáy) ښځ.م. نیمڅی، کراسته، لمڅی.

لیمو (limū́) نر.م. لیمن، یو ډول ترېوه مېوه ده.

لیموناېډ (limūnā́yḍ) نر.م. دلیمو ګاز لرونکی شربت.

لېمه (lemá) نر.م. ج. سترګې.

لیمی (limáy) ښځ.م. ۱) لمده، نمجنه؛ ۲) لوند.

لین (layn) نر.م. لیڼ، لړی، لیکه، قطار، کرښه.

لینده (lindá) ښځ.م. ۱) کمان، د پخوانی زمانې یوه جنګي وسله؛ ۲) غولکه.

لینده کی (lindakáy) ښځ.م. ۱) د توپک ماشه؛ ۲) د کوچنیانو د بالښت کمان؛ ۳) د سارنګ کمان؛ ٤) وړوکې لینده.

لینده مار (lindamā́r) ص. نر.م. دلیندې ویشتلو ماهر، د لیندې چلولو استاذ.

لینده یي (lindayí) ښځ.م. لینده ییز، کماني، قوسي.

لیندۍ (lində́y) ښځ.م ۱) لیندکی، دماشومانو کمان؛ ۲) دتوپک کمانی؛ ۳) د ښنو یالاسونو د کونډۍ لاندې رګونه؛ ٤) د اوبو فواره؛ ۵) کنده څمکه؛ ٦) د هجري کال نهمه میاشت، قوس.

لیندی (lindáy) نر.م. ۱) بده ګال، د لوخې ګل؛ ۲) رسا ویشتونکی، د لیندې ویشتلو ماهر، سیندک.

لیندۍوال (lindəywā́l) ص. نر.م. لیندۍ لرونکی توپک، چاکو او... ، کمانی دار.

لېنډا (lendā́) ص.نر.م. ګنجی، پک.

لینګ (ling) نر.م. یو ډول تریخ نبات دی.

لینګاړی (lingā́ṛay) نر.م. ګډېن، پیتازی، د زنګنو پرتو ګ.

لینګته (lingə́ta) ښځ.م. لینګتی، غېږې نیولو کې د ښنو اچولو یو چل دی.

لینګور (lingawár) ص. نر.م. غټ غټ لینګې لرونکی سړی، لویې لویې پنډۍ لرونکی سړی.

لینګی (lingáy) نر.م. دورانه له ښخ نه تر ښېدېو یا ښنګرو پورې د ښنې برخه، تقریباً تو له ښنه.

لینوټایپ (laynoṭā́yp) نر.م. د ټایپ یو ډول ماشین دی.

لیڼ (layṇ) نر.م. و.ګ. لین.

لیڼ دیڼ (láyṇdáyṇ) نر.م. لین دین، راکړه ورکړه.

لیڼ سوټیڼ (láṇsotáyṇ) نر.م. لاندې باندې، ښکته والی، پورته والی.

لېو (lew) نر.م. ۱) ښښتی، چمبر، ۲) ډېر نری او ښایسته اخېر؛ ۳) سیم ګل.

لېوال (lewā́l) نر.م. ۱) ارزومند؛ ۲) مین.

لېوالتوب (lewāltób) نر.م. ۱) لېوالتیا، ارزو مندي، اشتیاق، غوښتنه؛ ۲) مینتوب.

لېوالول (lewālawál) مص. مت. آرزومند جوړول.

لېوالېدل (lewāledál) مص. ل. ۱) آرزومند کېدل، مشتاق کېدل؛ ۲) مینېدل.

لېودېو (léwdéw) نر.م. ګوزاره، ساعت تېري.

لېور (lewár) نر.م. د خاوند ورور، د مېړه ورور.

لېورزی (lewarzáy) نر.م. د لېوره زوی، لېورځی.

لېورزۍ (lewarzə́y) ښځ.م.ج. لېورځی، د لېوره لور.

لېوړی (lewṛáy) ښځ.م.ج ۱) رېوړی، یو ډول خوږه چې د کنځلو دانې په کې ګډې وي؛ ۲) بېهندی.

لېوکټی (lewkaṭáy) نر.م. د لېوه بچی، د شرمښ بچی، وړوکی لېوه.

لېول (liyawál) مص.مت. ۱) عادتول، روږدي کول؛ ۲) هڅول، تشویقول، ترغیبول.

لېول (lewál) نر.م. ۱) هواري؛ ۲) د هواری معلوملو آله.

لېون باګی (léwanbā́gay) ص.نر.م. لېون ساری، لېون بغری، لېونتاړی، لېونی، میذوب.

لېونتوب (lewantób) نر.م. لېونتیا، د لېوني کېدو حالت، لېونی کېدنه، دېوانګي.

لېونتون (lewantū́n) نر.م. د لېونیانو ځای، دارالمجانین، پاګل خونه.

لېونسدی (lewansáday) نر.م. سودایي، بې سره، وسوسي.

لېون سری (lewansáray) نر.م. و ګ. لېون باګی.

لېون شک (lewanšák) ص.نر.م. نیم لېونی، هغه څوک چې د لېوني شک پرې کېږي.

لیونغرتی (lewanğrtáy) ص.نر.م. یاوه ګوی، چتیات ویونکی، لېون باګی.

لېونغری (lewanğáray) ص.نر.م. و ګ. لېون باګی.

لېونی (lewanáy) ص.نر.م. په ښه او بد نه پوهېدونکی، مجنون، دېوانه.

لېونۍ (lewanə́y) ښځ.م.ج. ۱) یو ډول تریخ نبات دی؛ ۲) د (لېونی) ښځینه بڼه، مجنونه.

لېونۍ پېښۍ (lewanə́ypaṣə́y) ښځ.م.ج. یو ډول بوټی دی.

لېونی سپېلنی (lewanáyspelanáy) نر.م. ۱) بالکل لېونی؛ ۲) سخت عاشق، وریت پریت، ډېر زیات لېوال.

لېونۍ شپېښتې (lewanáyšpéšte) ښځ.م.ج. لېونۍ شپېتړې، لېونی شپېښتکه، د رشقې په څېر یو ډول تریخ خونده نبات دی.

لېونۍ شوتله (lewanáyšawtála) ښځ.م. د شوتلې په څېر یو ډول نبات دی؛ و ګ. لېونۍ شپېښتې.

لېوول (lewawál) مص.مت. ۱) اخېړول، نری کاګل ورکول؛ ۲) نښلول، ورپورې لګول؛ ۳) سیم ګلول.

لېوه (léwa) نر.م. ۱) شرمښ، یو ځیرونکی ځنګلي ځناور دی؛ ۲) مج.ص. خطرناک سړی، ظالم سړی.

لېوه خویه (lewaxóya) ص.نب. لېوه لوښی، لېوه صفته، ګرګ صفته.

لېوېدل (lewedál) مص.ل. ۱) اخېړېدل، په یو شي باندې د لېټي غوندې ځېږمښل؛ ۲) نښتل، ورپورې کلک لګېدل؛ ۳) سیم ګل کېدل.

لیه (layá) ښځ.م. ۱) جګړه؛ ۲) ص.ښځ.م. وزګاره، فارغ؛ ۲) بېکاره، فضول.

لیې (laye) ص.ښځ.م. وزګارې، بېکارې، فضولې.

لیېدل (layedál) مص.ل. ۱) عادتېدل، بلدېدل، روږدي کېدل؛ ۲) ترغیب موندل، رااوړېدل.

لېیل (leyál) مص.مت. ګواهي ورکول، شاهدي ادا کول.

لېینه (leyána) ښځ.م. شاهدي، ګواهي.

م

م[1] (mim) د پښتو ژبې شپږدېرشم توری دی، ابجدي ارزښت یې (٤٠) دی.

م[2] (mim) د میلادي کال لنډون نښه ده.

ما (mā) ښځ.م. ۱) پلو، پېڅول، د کېږدۍ پرده؛ ۲) مفرد متکلم ضمیر (ج. موږ).

مآب (maāb) نر.م. ۱) د عزت او درناوي لاحقه ده؛ ۲) د آرام او سکون ځای؛ ۳) دانګازې ځای.

مات (māt) ص. نر.م. ج. ۱) نیم چاودی، توکړې، مات شوی؛ ۲) شکست، تېښته.

ماتحت (mātáht) ص. نر.م. ترلاس لاندې، د حکم تابع، اهل.

ماتر (mātár) نر.م. له ژرندې راپرېوتې اوړه.

مات رامات (mātrāmā́t) ص. نر.م. مات مات، کوږ وږ.

مات ګوډ (mātgwáḍ) ص. نر.م. توتې توتې.

ماتل (mātál) ص. نر.م. ځنډ، ټال، معطل.

ماتم (mātám) نر.م. مصیبت، غم، ویر؛ واویلا.

ماتمی (mātamáy) ص.نر.م ۱) غم لړلی، ویرلړلی؛ ۲) تاوان، د وررسېدلي تاوان تلافي.

ماتنی (mātanáy) نر.م. تاوان، جرمانه، جریمه، غرامت.

ماتو (mātū́) ښځ.م. د کور مالکه، بي بي.

ماتوالی (mātwā́lay) نر.م ۱) غریبي، بې وسي؛ ۲) د ماتېدو حالت؛ ۳) نرمښت، منښته، منل.

ماتوره (mātorá) ښځ.م. شاړه ځمکه.

ماتوړ (mātóṛ) نر.م. غټ ځتک، پلک.

ماتول (mātawə́l) مص. مت. ۱) نیمول، توکړې کول؛ ۲) خوړل؛ ۳) مغلوبول، ماتې ورکول.

ماتومی (mātomáy) نر.م. کمېشن، کارپاره، کار مزد.

ماتوینی (mātoyánay) ص. نر.م. ملاماتی، د ماتولو قابل، هغه تومانچه چې راماتېږي.

ماته (mấta) ښځ.م. ۱) قات شوی، دوه شوي، جلا شوي، ټوټې ټوټې، ماتوالی؛ ۲) یستنه، ماتې؛ ۳) ص. کنده کړی، مات کړی.

ماته خوا (mātaxwā́) ښځ.م. خواشیني، بېزاري، خپګان، مات زړه.

ماته ګوډه (mātagoḍá) ښځ.م. نیمګړتیاوې، سودسو، تک توک کار، آخوا دېخوا کار.

ماته لیکه (mātalíka) ښځ.م. منکسر خط.

ماتې (mātế) ښځ.ج. ۱) مخه کونه؛ ۲) مغلوبیت، ناکامي، شکست، تېښته.

ماتی (mātáy) نر.م. اروا ورکی، جګنو.

ماتېدل (mātedə́l) مت.ل. ۱) نیمېدل، توکېدل؛ ۲) خوړل کېدل ۳) مغلوبېدل.

ماټس (māṭás) نر.م. ۱) هغه سوی چې د زخم له امله پیدا کېږي؛ ۲) هغه پړسوب چې د وهلو له امله ور پیدا شوی وي.

ماټکی (māṭkáy) نر.م. باهو، بازوبند.

ماټور (māṭawár) ص. نر.م. چاچې زنه خرېیلي او نوري خواوې پرېښې وي.

ماټوره (māṭorá) ښځ.م. بدهضمي، د ډېر خوراک له امله اشتها خرابېدنه.

ماټوره (māṭóra) ښځ.م. پاړه.

ماټوس (māṭū́s) نر.م. ۱) رسولی؛ ۲) غټه دانه؛ ۳) پوپکه.

ماټوی (māṭwáy) نر. ښځ.م. ۱) تیک، د سرو زرو پسول چې په تندي باندې ځوړندېږي؛ ۲) ځنې.

ماټی (māṭáy) نر.م. و ګ. ماټور.

ماټی (māṭáy) ښځ.م.ج. ۱) متي، چاتی، مټ، زخم؛ ۲) چکله.

ماټیکی (māṭikáy) ښځ.م.ج. ښه ګرانه، په سختي سره.

ماجب (mājíb) نر.م. ۱) تنخواه، اجرت، وظیفه؛ ۲) هغه رقم چې حکومت یې قبایلو ته ورکوي.

ماجر (mājár) نر.م. له هدیرې نه چاپېر تاوشوی دېوال.

ماجرا (mājrā́) ښځ.م. (ج. ماجراوې) ماجری، کیسه، واقعه، پېښه.

ماجو (mājū́) نر.م. ماځو، مازو، یوه ډول دارو دي چې د څېرې ونې څخه لاس ته راځي.

ماچانی (māčāṇay) نر.م. ترنګوځه، مچوغنه، مچنوغزه، مشنوغزه.

ماچلی (māčaláy) ښځ.م. توقه، پوچکه، د کار توسو تشه قوله.

ماچونګن (māčúngan) نر.م. چرچرکه، چینچاره، د ملخ په څېر یوه حشره ده.

ماچه (mā́ča) ښځ.م. ۱) پله، پته؛ ۲) سودا، د یو شي په بدل کې سودا، مارچه.

ماچې (mā́če) ښځ.ج. میچې، له اومو اوړو جوړ نري تارونه چې تروچېدو وروسته یې په یوه ځانګړي ډول پخوي، سیمیان.

ماځو (mājū́) نر.م. و ګ. ماجو.

ماځی (mājáy) ښځ.م. یو زېړ رنګی بې پانو نبات دی چې پر نورو نباتاتو تاوېږي.

ماڅی (mācáy) ښځ.ج. ۱) یو ډول بوټی چې د بېرو په ځانګو کې کېږي؛ ۲) د بېرو یوه ناروغي ده.

ماحصل (māhasíl) نر.م. حاصل، حاصلات، نتیجه، پایله.

ماحول (māháwl) نر.م. چاپېر، ګېرچاپېر، چاپېریال، شاوخوا علاقه، سیمه، محیط.

مأخذ (māxáz) نر.م. بنیاد، منبع.

ماخوذ (māxū́z) نر.م ۱) اخذ کړی شوی، اخیستل شوی؛ ۲) ګیر، نیول شوی.

ماخوذېدل (māxūzedә́l) مص. ل. ۱) گڼېدل، نیول کېدل، الزام لګېدل؛ ۲) غاړه بندېدل.
ماخوری (māxūrә́y) ښځ.م.ج. مارخوری، چمچکی، کرپوړی، یو ډول خزنده.ده.
ماخی (māxә́y) ښځ.م.ج. ۱) یو سارانی بوټی دی؛ ۲) ځوز، جټ ګون، یو ډول ازغی.
مادنګی (mādangә́y) نر.م.ج. ۱) سست، بېکاره، لټ؛ ۲) ابجرا، هیجرا.
ماده (mādá) نر.م. هغه شی چې په حواسو لمس او حس کېږي؛ ۲) ښځ.م. د قانون یا آئین عددونه
مادي (mādí) ص. ۱) اصلي، ذاتي، قدرتي؛ ۲) په مادي پورې تړلی یا اړوند.
مادیات (mādyā́t) نر.ج. مادي شیان، مخلوقات.
مادیت (mādyát) نر.م. ۱) ماده کېدل؛ ۲) د ماده کېدو حالت؛ ۳) کفري نظریه.
مادینه (mādiná) ښځ.م. و ګ. ماندینه.
ماډل (mād̩ә́l) نر.م. موډل، نمونه، نقشه، قالب.
ماذنه (māzána) ښځ.م. مناره، موناره، څلی.
ماذون (māzū́n) ص. نر.م. خلیفه، اجازه ورکړی شوی، اجازت ورکړی شوی.
مار (mār) نر.م. ۱) منګور، منګری؛ ۲) ختې مار.
مارا (mārā́) نر.م ۱) ښکار؛ ۲) د ماله راکړه لنډون.
مارافسون (mārafsū́n) نر.م. د کوډو مار.
مارباغ (mārbā́ğ) نر.م. یو غره نی بوټی دی.
ماربچړی (mārbačṛáy) نر.م. د ماربچی.
ماربچوړی (mārbačū́ṛay) نر.م. ۱) د ماربچی؛ ۲) خوږې مېنچې یا مانچې.
مارپېچ (mārpéč) نر.م. ۱) تاوراتاو، کوږ ووږ؛ ۲) د جنډې د سر ځوندی؛ ۳) جنډه.
مارپېچه (mārpečá) ښځ.م. ۱) تاوراتاو؛ ۲) یو ډول ګنډل.
مارجړی (mārjaṛáy) ښځ.م.ج. ۱) تریاق، مار.ېهره؛ ۲) د یو زهرجن بوټی نوم دی.
مارچوب (mārčū́b) نر.م. یو لرګی چې د مار په شکل وي، خلک یې د لکړې یا امسا په ډول کاروي.
مارچونډی (mārčūnḍáy) نر.م. د ګل رېژېدلې پاڼه.
مارچه (mārčá) ښځ.م. د جنس په بدل کې د جنس سودا.
مارچیچلی (mārčičә́lay) ص.نر.م. هغه خوک چې مار چیچلی وي.
مارڅوه (mārcūwá) ښځ.م. یو بوټی دی.
مارجونګړ (mārjūngә́ṛ) نر.م. مارته ورته حشره ده، مارجونګړه.
مارخور (mārxór) نر.م. ۱) غرڅه؛ ۲) غرڅنی وزه؛ ۳) د هوسۍ یو ډول؛ ٤) مارچیچلی؛ ۵) مارخوړونکی.
مارخورکه (mārxoráka) ښځ.م. یو ډول مرغۍ ده چې ماران خوري.
مارخوری (mārxorә́y) ښځ.م.ج. مارخوری، چمچکی، څمڅکی.
ماردندان (mārdandā́n) نر.م. جودر، یو ډول نبات دی چې په غنمو کې شین کېږي.
ماردنګی (mārdangә́y) ښځ.م. ۱) شمعه داني، شمعدان، هغه تخته چې ډېوه پرې اېښودل کېږي؛ ۲) لالټین.
مارډوله (mārḍawlá) ص.نب. د مار غوندې، ماروزمه.
مارش (mārš) نر.م. د خلکو ګډ لاریون.
مارشال (māršā́l) نر.م. سرلښکر؛ له ستر جنرال نه لوړه عسکري رتبه.
مارشالا (māršalā́) ښځ.م. پوځي حکومت او قانون.
مارغان (mārğā́n) نر.ج. مرغان، د مارغه جمع.

مارغتی (mārğatáy) نر.م. گوجی، گوجه، اسمان گرینگن، لعاب لرونکی چینجی، اسمان ښار.
مارغه (mārğá) نر.م. الوتونکی.
مارغیت (mārğít) نر.م. دوکه، فریب، مکر.
مارغیتل (mārğitál) ص. دوکه باز، چلباز.
مارفیا (mārfyấ) ښځ.م. د افیونو ست.
مارک (mārk) نر.م. ۱) نښه، علامه؛ ۲) الصبر؛ ۳) د سرو او سپینو زرو پیمانه.۴) دجرمنۍ دپیسو واحد
مارکب (mārkáb) نر.م. مارماهي.
مارکر (mārkár) نر.م. ۱) نښه لگوونکی؛ ۲) د لوبو منتظم؛ ۳) یو ډول قلم دی.
مارکونډی (mārkondáy) ښځ. نب.ج. یو بوټی چې پلی یې اغزن وي، مال کونډی.
مارکه (mārká) ښځ.م. ۱) نښانه، نښه، علامه؛ ۲) د شیعه گانو امام باړه یا تکیه خانه.
مارکېټ (mārkéṭ) نر.م. بازار، منډیې.
مارگرنډی (mārgaranḍáy) ښځ.م. د ماشومانو د یوې لوبې نوم.
مارگه (mārgá) نر.م. تمځری، دراجه، یو مرغه دی.
مارگیر (mārgír) نر.م. هغه څوک چې ماران نیسي. پاړو، پاړوگر.
مارل (mārál) مص. مت. مقرروول، په کار لگول، مېرل، گومارل، ټاکل.
مارمری (mārmaráy) ښځ.م. یو ډول ډبره ده.
مارمار (mārmār) نب. مارو مارو.
مارماری (mārmāráy) مارمهره، مار موره، په جنگ اچونه، جنگ ته اماده کونه.
مارمچی (mārmčáy) ښځ.م. هغه مچی چې لښه یې نه وي، ماکو، ټاکر.
مارمولی (mārmoláy) نر.م. ارامولی، د کوچنیانو یوه ناروغي ده.

مارمهره (mārmohrá) ښځ.م. ۱) هغه مهره چې د مار په سر کې وي او د مار د زهرو اغېز ختموي؛ ۲) تریاق.
مارنگی (mārangáy) ص. د مار په څېر.
مارو (māró) ص. سوبمن، ماتې ورکوونکی، فاتح، وهونکی.
ماره (mára) ښځ.م. غنیمت، لوټ، ښکار.
ماره داړه (māradāṛá) ښځ.م. شوکه ډاکه، لوټمار، لوټنه، وهنه.
ماری (māráy) نر.م. گرندی اوبښ.
ماریا (māryấ) تبر. ووژله، ووهله، وواژه، وواهه.
مارې داړې (māredāṛe) ښځ.ج. د مارا داړه جمع.
مارسوه (mārswá) ښځ.م. شاتره.
ماړه (māṛá) ص.ج. د موړ جمع، د موړ مغیره حالت، دولتمند.
مارې هاړې (māṛehāṛe) د افسوس کلیمه، های های، وای وای.
مړوب (maṛūb) نر.م. سهراب، موړ.
مازغه (māzğá) نب. ماغزه، مغز.
مازو (māzū́) نر.م. د یوې دوا نوم، ماجو.
مازیگر (māzigár) نر.م. د ماسپښین او ماښام تر منځ وخت، عصر.
مازیگرنی (māzigaranáy) ښځ.م.ج. عصریه.
ماژ (māž) نر.م. گډ، پسه، د گډ یو ډول.
ماس (mās) ص. مراوی، پرسېدلی.
ماسپښین (māspaṣín) نر.م. د غرمې او مازدیگر ترمنځ وخت.
ماسته (māstá) نر.ج. په پخې شیدې چې تومنه وړ واچول شي، مستې ترې جوړېږي.
ماسټر (māsṭár) نر.م. تر لسانس وروسته بری لیک درلودونکی، له (۱۸) فارغ، استاد.

ماسخوتن (másxotán) نر.م. د ماښام او شپې ترمنځ وخت.

ماسکه (máská) ښځ.م. هغه قوت چې خوراک د هضم لپاره په معده کې ایساروي.

ماسوا (mā́sewā́) ص. ماسوی، پر دې سربېره، له دې نه پرته، له دې نه علاوه.

ماسه (mā́sá) ښځ.م. د تولې دوولسمه برخه، د اتو رتو وزن.

ماسي (mā́sí) ښځ.م. ترور، د مور خور.

ماسۍ (mā́sə́y) ښځ.ج. څرمني جرابې.

ماشت (mā́št) نر.م. ګڼا، ډانس، ناچ، نڅا.

ماشرنګ (mā́šráng) نر.م. د یوه ګل نوم دی.

ماشکي (mā́ški) نر.م ۱) هغه څوک چې په مشک کې په مزدورۍ اوبه راوړي، سقاو؛ ۲) ماشي.

ماشو (mā́šū́) ښځ.م. ترور، ترورۍ، ماسي، خاله.

ماشوخېل (mā́šūxél) ج. د ترور اولاد، د ترور له خوا خپلوان؛ د مومند و یوه پښه ده.

ماشوړه (mā́šūṛá) ښځ.م. ۱) د تار غوټه، د تار کلاوه؛ ۲) نه سمېدونکی، پېچلې مسئله.

ماشوم (mā́šūm) نر.م. وړوکی، ورکوټی، کوچنی.

ماشومتوب (mā́šūmtób) ص. نر.م. وړوکوالی، ماشومتیا، ماشوموالی، کوچنیوالی.

ماشه (mā́šá) ښځ.م ۱) د اتو رتو وزن؛ ۲) د ټوپک د ډز کولو آله؛ ۳) د زخم پوټکی یا پرچوخی.

ماشی (mā́šay) نر.م. ۱) غوماشی، غوماشه، یو ډول یې د ملاریا خوروونکی دی، میاسی؛ ۲) ښځ.م. د ټوپک لندی.

ماشینخونه (māšinxūná) ښځ.م. ورکشاپ، د ماشینونو د جوړولو او ترمیمولو ځای.

ماشین ساز (māšinsā́z) نر.م. ماشین جوړوونکی، ماشینکار.

ماشینکار (māšinkār) نر.م. ماشین چلوونکی، ماشینچي.

ماشین ګڼ (māšingáṇ) نر.م. هغه وسله چې په یو وار ټولې ګولۍ ولي، اتوماټ ټوپک.

ماشیني (māšiní) ص.نب. پر ماشین اړوند، د ماشین اړوند، پر ماشین جوړ شوی.

ماښام (māṣā́m) نر.م. د مازدیګر او ماسختن ترمنځ وخت.

ماښام سترګه (māṣāmstárga) ښځ.م. د ماښام ستوری.

ماښامنۍ (māṣāmanə́y) ښځ.م.ج. ماښامنۍ ډوډۍ، ماښامنۍ مېلمستیا.

ماښامی (māṣāmáy) نر.م. ۱) د ماښام څکلکی، ماښام ته منسوب؛ ۲) د جمعې په شپه د جومات ملا امام ته خیرات ورکول.

ماضي (mā́zi) تېره زمانه، تېر وخت.

ماطل (mātál) ص. نر.م. هغه څوک چې د پور په ورکولو کې اني بانې کوي.

ماغ (mā́ğ) نر.م. ۱) د هیلۍ د جنس یوه مرغۍ؛ ۲) د زردشتي مذهب روحاني پیر.

ماغزه (māğzá) نر.ج. ۱) مازغه، مغز، دماغ، د سر ماتخرخي؛ ۲) زړی.

ماغزه څټ (māğzacát) ص. نر.م. هغه سړی چې فضول خبرې کوي، کړتو، دماغ څټ.

ماغو (māğū́) نر.م. لاس پیله، دستکش، لاس ماغو.

ماغوت (māğū́t) نر.م ۱) زېړ رنګه فیرني؛ ۲) یو ډول رخت (ماهوت).

مافوق (māfáwq) ص. اعلی، اوچت، لوړ.

مافي الضمیر (māfizamír) نر.م. هغه څه چې د چا په زړه کې وي، د زړه خبره، نیت، رأی.

مافیها (māfihā́) نر.م. چې څه په دې دنیا کې وي.

ماقبل (māqábal) ق. چې څه وړاندې وي.

ماقوت (māqū́t) ښځ.م. ماغوت، یو ډول رخت دی.

ماکو (mākū́) نر.م. ۱) د جولاګانو یوه آله؛ ۲) یوه وړه بېړۍ؛ ۳) د سرو مچیو یو ډول؛ ٤) څوښتی

ماکول (mākól) ښځ.م. هغه شی چې خوړل کېږي.

ماکولات (mākolā́t) ښځ.ج. د خوړلو شیان.

ماګۍ (māgáy) ښځ.نب. په دسترخوان پورې نښتې اوړه، د اوړو پېړې، زغالې.

مال (mā́l) نر.م. ۱) دولت، پیسې تکې؛ ۲) غواوې، مېښې، څاروي؛ ۳) لوی سړک چې دواړو غاړو ته یې ونې وي؛ ٤) ص. روږدی؛ ٥) هغه ښځینه څاروی چې تېره شوې وي؛ ٦) نر.م. هغه ځای چې اواز پکې انعکاس کوي؛ ۲) انجام، پای.

مال اسباب (mālasbā́b) نر.ج. د کور قیمتي سامان، تمامي دولت، تول دولت، نغد دولت.

مالاق (mālā́q) ص.م. برجق، ډک.

مالاقه (mālāqá) ښځ.م. ډکه، لب ریزه، برجقه.

مالامال (mālāmā́l) ص. ډک، تر مورګو ډک، پر مورګو اوښتی، په مال او دولت ښه پوره.

مالت (malát) نر.م. محله، چم ګاونډ، کور-کوڅه.

مالتا (māltā́) ښځ.م. مالته، یوه رس لرونکې خوږه مېوه چې د نارنج له کورنۍ څخه ده.

مالچړ (mālčár) نر.م. ورشو، څرځای.

مالځړ (mālcár) نر.م. د مال د څرولو ځای، ورشو، څرځای.

مال حال (mālhā́l) نر.م. مال و اسباب.

مال خولیا (mālxolyā́) ښځ.م. د دماغ خلل، لېونتوب.

مالدار (māldā́r) ص. نر.م. ۱) دولتمند، د مال خاوند، شتمن؛ ۲) د څارویو مالک.

مال دولت (māldawlat) نر.م. پنګه، شته.

مالره (mālara) ق. ماله، مالپاره، زما لپاره.

مالش (mālíš) نر.م. مښل.

مالک (mālaká) ستا څه دي، پر تا څه دي، څه در شوي.

مالکانه (mālikānā́) ص. ۱) د مالک په ډول؛ ۲) د ځمکوالۍ حق.

مالکنډۍ (mālkanḍáy) ښځ.م.ج.و.ګ. مارکونډۍ.

مال کول (mālkawā́l) مص. مت. د حیوان جنسي غوښتنه، دغوا، وزې او مېږې جنسي غوښتنه.

مالکین (mālkín) نر.م. یو ډول ځېږ رخت دی.

مالګبه (mālgabá) نر.م. د مالګې کاروبار کوونکی.

مالګړوبی (mālgrū́bay) نر.م. مالګړوبی، د مالګې لوښی، هغه لوښی چې مالګوبی پکې جوړوي.

مالګتوب (mālgtūb) نر.م. مالګین والی.

مالګنی (mālganáy) نر.م. نمکدان.

مال ګوانی (mālgwāṇáy) نر.م. ۱) غوبه، پاده وان، ګوجر؛ ۲) شپونکی، ګډبه.

مالګوبی (mālgūbay) نر.م. د مالګې اوبه، مالګینې اوبه، د مالګې محلول.

مالګه (mā́lga) ښځ.م. ۱) نمک، سوډیم کلوراید؛ ۲) مزه، خوند، ښکلا، رونق.

مالګه وال (mālgawā́l) نر.م. مالګې والا، مالګه پلورونکی، مالګه لرونکی.

مالګین (mālgín) ص. نر.م. ۱) هغه خواړه چې مالګه یې زیاته وي؛ ۲) سکاڼ؛ ۳) د مالګې د رنګ یا کان؛ ٤) دهلکانو د یوې لوبې نوم.

مالګینول (mālginawā́l) مص.مت. مالګین کول.

مالګینی (mālgináy) نر.م. یو ډول نبات دی.

مالګینۍ (mālgiṇə́y) ښځ.م. د ماشومانو یوه لوبه، مارګونۍ.

مالګینېدل (mālginedə́l) مص. ل. ۱) مالګين کېدل، د مالګې خوند پیدا کول؛ ۲) مج. خوږ، تیا، جذابیت او سیر پکې پیدا کېدل.

مالنګو (mālangū́) نر. م. ملنګان، یوه دوايي ده.

مالڼ (mālə́ṇ) ښځ. م. ۱) محبوب، معشوق؛ ۲) دوه کلن، دوه غاښی؛ ۳) مالیاره، مالنه.

مالنه (mālə́ṇa) ښځ. م. ۱) محبوبه، معشوقه؛ ۲) دوه کلنه، دوه غاښې؛ ۳) د مالي مؤنث، د باغ ساتونکې، مالیاره، مالڼ.

مالوچ (mālū́č) نر. م. هغه پنبه چې پنبه دانه ترې کښل شوې وي.

مالوف (mālū́f) ص. مف ۱) روږدی، عادت شوی، بلد شوی؛ ۲) خوږ، عزیز.

مال ومنال (mālūmanā́l) نر. م. ۱) مال و دولت، مال و جایداد، مال و اسباب؛ ۲) مرتبه.

ماله (mālá) ښځ. م. ۱) د لرګي تخته چې بزګران یې د پټیو د هوارولو لپاره کاروي؛ ۲) و ګ. مالره؛ ۳) د جولاګانو برش.

مالي (mālí) نر. م. ۱) مالیار، باغوان؛ ۲) ص. مال ته منسوب.

مالیات (mālyā́t) ښځ. ج. ټېکس.

مالیاتي (mālyātí) ص. د مال سره تړلی، د مال له معاملاتو سره اړوند، د مالیې.

مالیار (mālyā́r) نر. م. باغوان.

مالیت (mālyát) نر. م. دولت، مال، پانګه.

مالیون (mālıyū́n) ص. ق. قریب، نیږدې، جوخت.

مالیه (mālyā́) ښځ. م. ۱) کسوټ؛ ۲) د محکمې مال ټېکس؛ ۳) د ځمکې د حاصلاتو محصول.

مالېدل (māledə́l) ص. ل. ۱) د ښځینه ښاروي تېرېدل، مال کېدل؛ ۲) غاړه اېښودل.

مالیده (mālidá) ښځ. م. ۱) یو ډول پشمي رخت؛ ۲) ص. مښلی شوی؛ ۳) هغه ډوډۍ چې غوړې او بوره ورسره ګډ شوي وي.

ماما (māmā́) نر. م. د مور ورور.

ماماخېل (māmāxél) نر. ج. د مور ټبر، ماماګان ماماګنې، ممازي.

ماما غوږ (māmāğwáẓ) نر. م. یو ډول خوږ نبات دی چې اوم خوړل کېږي.

ماماغواګۍ (māmāğwāgə́y) ښځ. م. ج. یو ډول خاکي رنګه حشره ده چې ډېرې پښې لري.

ماماګلوي (māmāgalwí) ښځ. م. د ماما تابه اړیکه، ماما ولي.

مامته (mamáta) ښځ. م. د کروندې ځمکه چې چاپېره ترې دېوال وي.

مامضی (māmaza) تېر شوی، هغه چې تېر وي.

مامن (māmán) نر. م. د أمن او د ارام ځای، پناهګاه.

مامن کوټ (māmənkūṭ) نر. م. و ګ. مامن.

مامور (māmū́r) نر. م. ۱) ملازم؛ ۲) پر کومه دنده ګومارلی، ذمه دار کړای شوی.

مامورول (māmūrawə́l) مص. مت. مقررول، په څه عهده لګول، په کومه دنده ګومارل.

مامورېدل (māmūredə́l) مص. ل. پر څه عهده لګېدل، مقررېدل، مقرر کېدل.

ماموس (māmū́s) نر. م. ج. خیرن خچن، خوسا.

مامون (māmū́n) ص. نر. م. ج. محفوظ، په امن.

مامونکه (māmūnka) ښځ. م. مامولکه، د یوې مرغۍ نوم دی.

ماموی (māmū́y) نر. م. وچ زردالو، یو ډول مېوه.

مامي (māmí) ښځ. م (ج. مامي ګانې) د ماما ښځه.

مامېره (māmerá) ښځ. م. د یوه غرني بوټي جرړه چې د سترګو دوا ترې جوړوي، ممېرا.

مانا (mā́nā) نر.م. ۱) د تشبیه توری، په رنګ، په شان، ورته؛ ۲) د معنی مفغن؛ ۳) غیرت، همت.

ماناپوهنه (mānāpohaná) ښځ.م. د مانا پېژندنې علم، علم المعاني، معنی شناسي.

ماناتوکی (mānātokáy) نر.م. تر ټولو کوچنی مانیز ګرامري توکی (عنصر).

ماناکښون (mānākṣ̌ūn) نر.م. د مانا کښنې سیستم، هغه لیکنی سیستم چې په ټولیز ډول (انځوریز، اندیز یا وییز) درېواړه سیستمونه راخلي.

مانانوم (mānānūm) نر.م. مانیز نوم، معنی اسم.

ماناونج (mānā́wánj) نر.م. مانیز بدلون، مانیز تغییر.

مانته (māntá) ښځ.م. ړمنځ، ړومنځ.

مانج (mānj) ص. ۱) صفا، پاکیزه، وینځلی؛ ۲) نر.م. غابنور چې بزګر پرې ځمکه سموي.

مانجو (mānjáw) نر.م. ترهدیرې تاو شوی دېوال.

مانجول (mānjawā́l) مص. مت. وینځل، پاکول، صفا کول، مانج کول.

مانجوه (mānjawá) ښځ.م. کاسه.

مانجه (mānjá) ښځ.م. ۱) آریومي، ۲) ینجغ؛ ۳) جندرا؛ ٤) هغه تار چې ګډي پران جګوي.

مانجي (mā́nji) ښځ.م. ۱) د نجلۍ له لوري د واده بلنه؛ ۲) دجنجې ضد ورابانې؛ ۳) نر.م. مانګی ملاح، مانی، لمبوزن.

مانجېدل (mānjedə́l) مص. ل. پاکېدل.

مانجۍ (mānjə́y) ښځ.م.ج. وریېزه، ورابانې، اینکه.

مانځل (mā́nǰəl) مص. مت. عزت وربښل، قدرمن کول، نمانځل.

مانځه (mānǰá) نر.م. د مونځ مغیره حالت، لمانځه، لمونځ، عبادت.

مانځي (mā́nǰi) ص. پاک، صفا، د لمانځه وړ.

ماندره (māndrá) ښځ.م. ۱) جوړتګ؛ ۲) تناوی، مرانده؛ ۳) ګیله؛ ٤) د خیمې رسۍ.

مانده ګي (māndagí) ښځ.م. ۱) ستوماني، مانده توب، ستومانتیا؛ ۲) کمزورتیا.

مانده (māndá) ص. نر.م. ۱) کمزوری، خوار، تپ؛ ۲) ستړی، ستومانه؛ ۳) ښځ.م. د سېلاب داوبو لاره، خوړ، رود، لښ.

ماندینه (māndiná) ښځ.م. ماینه، ښځه، مادینه.

ماڼده (mā́ndə) ښځ.م. ۱) خاپ، تاپ، د پلې نښه؛ ۲) خاورین لوښی؛ ۳) ځپر، جونګړه.

ماڼدۀ (mānda) نر.م. دمنډل له فعل ځخه داستمراري ماضي د غایب واحد صیغه.

مانع (mānı́ʔ) فا. ص. ۱) بندوونکی، ایسارونکی، منع کوونکی؛ ۲) د الله یو صفتي نوم.

مانعه (mānıʔá) ښځ.م. ۱) ایسارونه، مخنیوی؛ ۲) صفت، د مانع مؤنث.

مانګړ (māngaṛ) نر.م. ګړ، کوچنی ترین ګرامري مانیز یوون (واحد)، تګمیم، مورفیم.

مانمو (mānmū́) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

مانموله (mānmū́la) ښځ.م. یو دښتي بوټی دی.

مانند (mānánd) د تشبیه توری. په شان، په رنګ، په څېر، غوندې، مثال.

مانو (mā́nū) ښځ.م. د نارینه وو یو ډول رخت دی.

مانوس (mānū́s) ص.ف. روږدی، بلد، عادت.

مانوسیت (mānūsét) نر.م. خوښه، توجه، پام، پاملرنه، خیال.

مانه (mā́nā) ښځ.م. زیاتره له ګیلې سره د مهمل په ډول راځي، ګیله، سرټکونه، شکایت.

مانی (mānáy) ښځ.م.ج. د ماما د ښځې لقب.

مانیز (māniz) نر.م. مانا ییز، معنوي، مانوي.

مانګی (māṇgáy) نر.م. بېړۍ چلوونکی، ملاح، مانوګی، مانو، د بېړۍ مالک، مانی.

مانو (māṇū́) نر.م. ۱) وګ. مانګی؛ ۲) د یوه بوټي نوم؛ ۳) یو ډول میوه ده؛ ٤) په دود او دستور پوه، مهذب؛ ٥) ماکو، تاکر، بې لښتې مچی.

مانوګی (māṇūgáy) نر.م. د مانو تصغیر نوم.

مانووالي (māṇūwāli) ښځ.م. بېړیوالي، د بېړۍ چلونې اداره، دریانوردي.

مانه (māṇá) ښځ.م. (ج. مانې) ګیله، شکوه.

مانیجن (māṇižə́n) ص. نر.م. ګیله من، خفه، ناراضه.

مانیجوت (māṇijūt) نر.م. د کانۍ نه راډېخوا د څرمنې نرۍ غونډۍ پټه چې لاندې جوتړو ته رسېدلې وي.

مانیګر (māṇigár) ص. ګیله من، مرور، خفه.

مانې (māṇé) ښځ.ج. ۱) د منه جمع؛ ۲) د اوربشو د کرلو ځمکه.

مانۍ (māṇə́y) ښځ.نب. ۱) قصر؛ ۲) مورچه.

ماوا (māwā́) ښځ.م. ۱) د امن ځای، پناه ځای؛ ۲) د بېرته راتلو ځای؛ ۳) اصل، جوهر.

ماوت (māwát) نر.م. ۱) فیل ساتونکی، مهاوت، پیلبان، پیلبه؛ ۲) ص. هغه سړی چې خلاصی ترې نه وي.

ماورا (māwarā́) ص. وروسته، هغه خوا، پورې غاړه.

ماهودانه (māhūdāná) ښځ.م. وګ. جمال کوټه.

ماهي (māhí) نر.م. کب، مهی.

ماهیت (māhyát) نر.م. اصل، جوهر، مغز.

ماهي خورک (māhixorák) نر.م. کب خور، یو ډول مرغۍ چې ماهیان خوري، ماهي خوار.

ماهي غوږ (māhigwáẓ) نر.م. صدف، موتي لال.

ماهي ګیر (māhigír) نر.م. کب نیونکی.

مایاګولي (māyāgoli) ښځ.م. د هلکانو د یوې لوبې نوم دی.

مايي (māyí) ښځ.م. مور، په نکریزو سور کړی لاس چې ورغوی او د ګوتو بندونه سپین وي.

مایچه (māyčá) ښځ.م. (ج. مایچې) مینچه.

مایع (māyéʿ) ښځ.م. اوبلن، بهېدونکی څیز، نرم څیز.

مایک (māyk) نر.م. وګ. مایکروفون.

مایکروسکوپ (māykrūskūp) نر.م. ذره لیدی، خورد بین، ذره بین.

مایکروفون (māykrofū́n) نر.م. د اواز د لوړولو د آلې هغه برخه چې خولې ته نیول کېږي.

ماین اېښوونی (māynišūnay) نر.م. ماین اېښوونکی، ماین اېښودونکی، ماین ګذار.

ماین پاک (māynpāk) فا. نر.م. ماین پاکوونکی، ماین شنډوونکی کس یا آله.

ماین پاکي (māynpāki) ښځ.م. ماین پاکونه، ماین شنډونه.

ماین شنډونه (māynšandawəna) ښځ.م. ماین پاکي، ماین خنثی کونه.

ماین شنډوونکی (māynšandawūnkay) فا. نر.م. ماین پاک، ماین خنثی کونکی.

ماینه (māyná) ښځ.م. ماندینه، ارتینه، مېرمن.

مایوره (māyū́ra) ښځ.م. د اتوار ورځ، د دویم ورځ، د یکشنبې ورځ.

مایوس (māyū́s) ص. نر.م. نهیلی، ناکام، زړه ماتی، ارماني، ارمانجن.

مایوسي (māyūsi) ښځ.م. نهیلي، خواشینتیا، ناکامي.

مایه (māyá) ښځ.م. ۱) جوهر، اصل؛ ۲) پانګه؛ ۳) هغه شیدې چې تروې شي، تومنه، مېږه؛ ۴) هغه اوښ چې کښو، کوب، ډېډای یې وړوکی وي، او ببر ویښتان ولري؛ ۲) یوه غونډۍ وړه کوږې یا کړې؛ ۳) د سانقه مایه، کوټی یا ژور ځای؛ ۵) شته، رأس المال.

مایه پایه (māyapāyá) ښځ.م ۱) پانګه، سرمایه؛ ۲) موږی، ټول کاینات.

مایه ناز (māyanā́z) ص. ۱) د فخرور، مشهور، نامتو؛ ۲) معشوق.

مایین (māyín) نـر.م. د غـز دوني داني، د غـز د وني تخم.

مباح (mobā́h) ص. جایز، روا، چې نه اجر لري او نه عذاب.

مباحثه (mobāhısá) ښځ.م. مناظره، تکرار، سوال او ځواب، له یوه بل سره بحث کول.

مبادا (mabādā́) اد. خدای دې نه کوي، خدای مه کړه، که داسې نه وي، که چېرې، هسې نه.

مبادله (mubādıĺa) ښځ.م. بدلی، بدلون.

مبادي (mabādí) ق. شروع، پیل، اغاز، ابتداء.

مبارزه (mubārızá) ښځ.م. جنګ، جګړه، شخړه.

مبارک (mubārák) ص. له برکت نه ډک، نېک، پاک، نېکمرغه، بختور.

مبارکي (mubārakí) ښځ.م. د خیر دعا، نېکي.

مباشرت (mubāšırát) فـا.ص. غـوونه، د ښځې او مېړه یووالی، کوروالي، جماع.

مبالغه (mubālığá) ښځ.م ۱) له ورې خبرې نه لویه خبره جوړول، دروغ؛ ۲) تبلیغ، اغراق، غلو.

مباهات (mubāhā́t) نر.م. فخر، ویاړ، لوېي.

مبتدا (mubtadā́) نـر.م. ۱) پیـل، اغاز، شـروع، ابتداء؛ ۲) صفت.

مبتدي (mubtadí) نر.م. پیلوونکی، ابتدا کوونکی.

مبتذل (mubtazál) ص.نر.م. ذلیل، خـوار، ډېټ.

مبتکر (mubtakír) نر.م. د نوي څیز راوړونکی.

مبتلا (mubtalā́) ص. ښځ.م. ګرفتار، ګېر، اخته، نښتی، لګیا، بندیوان، راایسار.

مبحث (mabhás) نر.م. بحث، د بحث موضوع.

مبدا (mabdā́) نر.م. د شروع کېدو ځای، د جوتېدو یا څرګندېدو ځای؛ ۳) ابتداء، پیل، بنسټ، جرړه.

مبدل (mubadál) ص. نر.م. بدل کړای شـوی، اوړول شوی.

مبرا (mubarā́) ص. نر.م. ۱) ازاد، خپلواک، بری؛ ۲) پاک، سپېڅلی؛ ۳) بېزار.

مبرز (mabráz) نر.م. چرچوبی، چرچوبی، تشی.

مبرهن (mabrahán) ص. پـه دلـیل ثابت شوی، څرګند، ښکاره، کوټلی، مضبوط.

مبشر (mubašér) ص.نـر.م. زېـری اوروونکی یا رسوونکی، زېری کوونکی.

مبصر (mubasír) ص.نر.م. ۱) بل پوهوونکی، کره کوټه معلوموونکی، لیدونکی؛ ۲) صراف.

مبعوث (mabʕū́s) ص. مف. لېږلی شوی، استول شوی، پیدا کړی شوی.

مبلغ[1] (mubalíğ) فا.ص. تبلیغ کوونکی، وعظ کوونکی، رسوونکی.

مبلغ[2] (mabláğ) نر.م ۱) رقم، مقدار، د مال اندازه؛ ۲) جمع، کل، ټول.

مبني (mabní) ص. بنیاد اېښودل شوی، د بنسټ د اېښودو ځای.

مبهم (mubhám) ص. نـر.م. ناڅرګند، داسې خبره چې مطلب یې څرګند نه وي، مشکوک، شکي.

مبهوت (mabhū́s) ص. حیران، وارخطا.

مبهي (mubahí) ص. شهوت زیاتوونکی.

مبین(۱) (mubín) نر.م. ظاهر، ښکاره، څرګند.

مبین(۲) (mubín) ص. بیان شوی، ښکاره کړای شوی.

متابعت (mutābısát) نر.م. پیروي، اطاعت.

متأثر (mutāsír) ص. نر.م. اغېزمن، چې اغېز پرې شوی وي، چې اثر یې قبول کړی وي.

متأخر (mutāaxír) ص. نر.م. وروسته راتلونکی.

متارکه (mutārıká) ښځ.م. وولــه، اوربند، عارضي روغه، کانې ایښودل.

متأسف (mutāsíf) نر.م.ج. افسوس کوونکی.

متأسفانه (mutāsıfāná) ق. له افسوس سره.

متاع (matā́ʿ) ښځ.م. مال و اسباب، پانګه.

متانت (matānát) نر.م. ټینګتیا، دروندوالی، پایښت، د خیالاتو درستوالی، مضبوطیت.

متاهل (mutāhíl) ص. نر.م.ج. د واده خاوند، د اهل و عیال خاوند.

متاهله (mutāhíla) ښځ.م. د متاهل ښځینه بڼه؛ وګ. متاهل.

متبادله (mutabādılá) ص. ښځ.م. هغه چې بدل شوی وي.

متبحر (mutabahír) نر.م.ج. ۱) ډېر ستر عالم، علامه؛ ۲) ډېر مالدار؛ ۳) ډېر ډوبونکی، غرق.

متبدل (mutabadíl) ص. نر.م. بدل شوی.

متبرک (mutabarík) ص. نر.م. د برکت والا، برکتي، پاک، سپېڅلی، عزتمند، ښادمن.

متبسم (mutabasím) نر.م. خندېدونکی.

متبع (mutabíʿ) ص. نر.م. په چا پسې تلونکی، پیروي کوونکی، پیرو.

متبنی (mutabánā) ص. نر.م. دیني زوی، بالکی، نوملی (نوملی) زوی.

متبوع (matbū́ʿ) ص. نر.م. هغه څوک چې د چا پیروي کولای شي، مشر، پېشوا.

متجاوز (mutajāwíz) ص. نر.م.ج. تېری کوونکی، تجاوز کوونکی، له خپل برید نه تېرېدونکی.

متجسس (mutajasís) ص. نر.م. جاسوس، پلټونکی.

متحارب (mutahāríb) ص. نر.م. په خپلو منځو کې جنګ کوونکي، په خپلو کې سره ښکېل.

متحد (mutahíd) نر.م. اتحاد ساتونکی، متفق.

متحد المال (mutahıdulmā́l) ص. نر.م. عمومي خبرتیا، عمومي اطلاع، عمومي مکتوب.

متحرک (mutaharík) ص. نر.م. خوځند، حرکت کوونکی، خوځېدونکی، روان، ګرځېدونکی.

متحمل (mutahamíl) ص. نر.م. زغمونکی، برداشت کوونکی، وړونکی، صابر، مستقل مزاجه.

متحیر (mutahayír) ص. نر.م.ج. هېښند، هک پک، تعجب کوونکی، په حیرت کې، حیران.

متخلص (mutaxalís) ص. نر.م. تخلص لرونکی.

متخیل (mutaxayíl) ص. نر.م. په خیال کې راوستونکی، خیال کوونکی، خیالي، وهمي.

متخیله (mutaxayılá) ښځ.م. د خیال قوت، دماغ.

متداول (mutadāwíl) ص. نر.م.ج. هغه چې وار په وار اخیستی شي، لاس په لاس ګرځېدونکی، مروج، رسمي.

متدین (mutadayín) ص. نر.م. دیندار، د پخې عقیدې خاوند.

متذبذب (mutazabzáb) ص. نر.م. تذبذب کوونکی مذبذب، دوه زړی، وسواس کوونکی.

متذکره (mutazakırá) ص. نر.م. نومړی، یاد شوی، بیان کړای شوی، په یاد کړای شوی.

متر(۱) (matár) نر.م. ۱) هغه هلک چې په یوه لوبه کې مشر یا میر وي؛ ۲) اشنا، دوست، ملګری.

متر[۲] (mátər) نر.م. هغه تازه کورت چې لا وچ شوی نه وي.

متر[۳] (mıtár) نر.م. د اندازه کولو یو واحد دی.

مترادف (mutarādíf) ص. نر.م.ج. هغه لغتونه چې شکلونه یې بېل او مانا یې یوه وي.

متراوڼ (mutrāwaṇ) ص. نر.م. هغه هلک چې په خوب کې متیازې کوي؛ متیازڼ.

متراوڼه (mutrāwaṇa) ص. ښځ.م. د متراوڼ ښځینه بڼه.

مترجم (mutarjím) نر.م. ژباړن، ژباړونکی.

متردد (mutaradíd) ص. نر.م.ج. په شک کې، زړه نازړه.

مترډ (mutaríḍ) ص. نر.م. په متیازو لړلی.

مترشح (mutarašíh) نر.م. ۱) څڅېدونکی؛ ۲) عیان، جوت، څرګند.

مترصد (mutarasíd) ص.نر.م. انتظار کوونکی، څارو، څارن، څارونکی.

مترغزې (matrağzé) نر.م.ج. ماغزه، دماغ.

مترقي (mutaraqí) ص. نب. پرمختللی، پرمختګ کوونکی.

مترکه (matraká) ښځ.م. وړوکی څټک، څټکی.

مترنم (mutaraním) نر.م. ۱) سندرغاړی؛ ۲) سندریز.

متروک (matrū́k) ص. نر.م. ترک کړی شوی، ختم کړی شوی، پرېښوی شوی.

متروکه (matrū́ka) ښځ.م. قمچینه.

متره (matrá) ښځ.م ۱) نه پیدا کېدونکی، نایاب، حرام؛ ۲) قیمتي، نادر؛ ۳) چرجرانګه، یوه مرغی.

متره (mátra) ښځ.م. ۱) همت، طاقت؛ ۲) ماسته، چکه، خرېری؛ ۳) توان، سیک، ځواک.

متریکه (matriká) ښځ.م. چابک، متروکه.

متری (matrə́y) ښځ.م. وړوکی ګوډی.

متړ (matáṛ) ص. نر.م. ۱) بې وقوف، کم عقل، بې عقل؛ ۲) متیازن، متهانځن.

متزلزل (mutazalzíl) نر.م.ج. خوځېدونکی، رپېدونکی، رېږدېدونکی، زړه نازړه.

متساوي (mutasāwí) ص. نب. د یوه بل سره مساوي، برابر، انډول.

متسلسل (mutasalsíl) ق. پرله پسې.

متشابه (mutašābíh) ص. ښځ.م. په یوه شکل، سره ورته، په یوه ډول.

متشاعر (mutašāʂír) نر.م. نقلي شاعر، هغه سړی یا شاعر چې د بل چا شعرونه په ځان پورې تړي.

متشدد (mutašadíd) ص. نر.م. تشدد کوونکی، سختي کوونکی.

متشکر (mutašakír) ص.نر.م. منندوی، شکر کوونکی.

متشکل (mutašakíl) ص. نر.م. په یوه شکل کېدونکی، شکل اختیاروونکی.

متصادم (mutasādím) نر.م. ډغرې وهونکی.

متصدي (mutasadí) نر.ښځ.م. حساب کتاب کوونکی، منشي، کاتب، پیکار.

متصرف (mutasaríf) ص.نر.م. ښکېلاکګر، قبضه کوونکی.

متصل (mutasíl) ص. نر.م. نږدې، جوخت.

متصوف (mutasawíf) ص.نر.م. صوفي جوړېدونکی، صوفي.

متضاد (mutazā́d) ص. نر.م. برخلاف، اپوټه.

متعارف (mutaʂāríf) نر.م. ۱) یو بل پېژندونکی سره واقف؛ ۲) مشهور، معروف.

متعجب (mutaşajib) ص. نر.م. حیران، هک پک، اریان، ګوته په خوله.

متعدد (mutaşadíd) ص. نر.م.ج. ډېر ګڼ، بې شمېره، له یوه نه زیات.

متعدي (mutaşadí) ص. نر.م.ج. له حد نه زیاتېدونکی؛ ۳) هغه فعل چې مفعول غواړي.

متعصب (mutaşşíb) ص.نر.م. کینه‌ور، بغضي، تعصب کوونکی.

متعلق (mutaşlíq) ص.نر.م. اړوند، تعلق لرونکی، اړیکه لرونکی، علاقه لرونکی.

متعین (mutaşayín) ص.نر.م. مقرر کړای شوی، تعیین کړای شوی.

متغیر (mutağayír) نر.م. بدل شوی، تقسیم شوی، وېشلی، بې ثباته، پرېشان.

متفرق (mutafaríq) نر.م. بېلابېل، خپاره واره.

متفق (mutafíq) ص. نر.م.ج. متحد، یو موټی، اتفاق کوونکي، ګډون کوونکي، شامل، ګډ.

متفکر (mutafakír) ص.نر.م.ج. فکر کوونکی، فکرمند، خفه.

متقابل (mutaqābíl) ص. نر.م.ج. د یوه بل سره مقابله کوونکی، مخالف، مخامخ.

متقارب (mutaqāríb) نر.م. ۱) یوه بل ته نږدې؛ ۲) د عروض په علم کې د یوه بحر نوم.

متقاضي (mutaqāzí) ص. غوښتونکی.

متقاعد (mutaqāsíd) ص. نر.م. ۱) ځانته، ګوښی؛ ۲) تقاعد شوی.

متقدم (mutaqadím) ص.نر.م ۱) مخکې تلونکی؛ ۲) پخوانی، زوړ، لرغونی.

متقي (mutaqí) ص. نب. پرهېزګار، نېک، زاهد.

متکا (mutakā) ښځ.م. د ډاډ ځای، د ډډې لګولو ځای، تکیه ګاه، متکه.

متکبر (mutakabír) نر.م. ۱) کبر کوونکی، غاوره، کبرجن؛ ۲) د خدای جل جلاله یو صفتي نوم.

متکلم (mutakalím) نر.م. خبرې کوونکی.

متل (matál) نر.م. یوه لنډه جمله چې ستر کلتوري او علمي ارزښت په کې پروت وي.

متلاشي (mutalāší) ص. نر.م. تیت و پرک، مضمحل، هغه څه چې اجزا یې سره تیت وي.

متلاطم (mutalātím) ص. نر.م. په جوش کې، څپې څپې، موج لرونکی، د سیند څپې.

متلون (mutalawín) ص. نر.م. رنګ بدلوونکی، رنګ په رنګ کېدونکی، خوی بدلوونکی.

متلي (matalí) ص. نر.م. هغه سړی چې په خبرو کې زیات متلونه راوړي یا یې کاروي.

متمدن (mutamadín) ص.نر.م.ج. مهذب، تمدن لرونکی، دښار اوسېدونکی، فرهنګیالی.

متمرد (mutamaríd) ص. نر.م.ج. یاغي، باغي.

متمني (mutamaní) نر.م. هیله‌من.

متموج (mutamawíj) ص. نر.م. څپې وهونکی، څپاند، غورځنګ.

متمول (mutamawíl) نر.م. مالدار، دولتمند.

متن (matán) نر.م. د کتاب د منځ اصل عبارت.

متنازعه (mūtanāzısá) ص. نب. هغه څیز چې د هغه په اړه تنازعه وي.

متناقص (mutanāqís) ص.نر.م.ج. سره اختلاف لرونکی، سره مخالف، د یوه بل ضد.

متنفر (mutanafír) نر.م. نفرت کوونکی، زړه بدی، بېزار، خوابدی، کرکجن.

متنګ (matáng) نر.م. پېرې، رسی، بدرېشه.

متنوع (mutanawís) ص. نب. رنګارنګ، ډول ډول، هغه چې زیات ډولونه ولري.

متوازن (mutawāzín) ص.نب. سره برابر، انډولیز.

متوازي (mutawāzí) ص. نب. په يوه فاصله؛ هغه خطونه چې سيده يو بل ته مخامخ په يوه واټن کې وي او يو بل سره نه قطع کوي.

متواضع (mutawāzıʕ) ص. نب. ۱) کمينه، عاجزي کوونکی؛ ۲) تواضع کوونکی، عاجز.

متواله (matwāla) فا. نر.م. نېشه، مست، متولا.

متوجه (mutawajjh) ص.نب ۱) ځير، پام کوونکی، توجه کوونکی، خيال کوونکی؛ ۲) مخاطب.

متوسط (mutawasít) ص. نر.م. ج. د منځ، د اوسطې درجې، منځنی، منځومانه.

متوسطه (matawasıtá) ښځ.م. منځنی ښوونځی، له اوومه تر نهم ټولګي پورې ښوونځي.

متوطن (mutawatín) نر.م. ج. اوسېدونکی، د وطن اصلي هستوګن.

متوفی (mutawafā́) ص. نب. مړ، وفات شوی.

متوفي (mutawafí) ص. نب. مړکېدونکی، وفات کوونکی.

متوقع (mutawaqíʕ) ص.نب. هيله من، اميدوار.

متوکل (mutawakíl) ص. نر.م. بروسه کوونکی، توکل کوونکی، توکلي.

متولد (mutawalíd) نر.م. ج. زېږېدلی، پيدا شوی.

متولي (mutawalí) ص. نر.م. سرپرست، هغه څوک چې يو کار ورسپارل شوی وي.

مته (matá) ښځ.م ۱) برمه، تبخونکی؛ ۲) دلرګي يا بل څيز د سوري کولو آله؛ ۳) ځل، وار، نوبت.

متی (matáy) ښځ.م. اوبه، نالی، لښتی.

متی (matáy) نر.م. چابک، تېز، چالاک.

متيازړی (mıtyāzāṛay) نر.م. د متيازو لار، د ميتيازو لاره.

متيازن (mıtyāzán) ص.نر.م. متيازک، متراوڼ، متيازڼ.

متيازنۍ (mıtyā́zanáy) ښځ.م. مثانه، د متيازو پوکڼۍ، شاشدان.

متيازڅک (mıtyā́zcak) نر.م. دمتيازنۍ ناروغي، سلسل البول.

متيازې (mıtyā́ze) ښځ.ج. ادرار، خالي جواب چای.

متين (matín) ص. نر.م. ج. مضبوط، کلک.

متېره (materá) ښځ.م. د ترکارۍ يو ډول دی.

مټ (maṭ) نر.م. ۱) د اوږې نه تر څنګل پورې د لاس برخه؛ ۲) هاند، هڅه، عزم؛ ۳) چاټي، خوم، منګی؛ ٤) د کټ تابع مهمل، بالکل، دغه شان.

مټ (maṭ) نر.م. د سېلاب پسته خټه، ريګ خاوره، لهه.

مټا (maṭā́) ښځ.م. د شړومبو کټوی، مټی.

مټاک (maṭā́k) نر.م. ۱) کلک غوز چې چغزی په کې نه وي، متکور؛ ۲) يوه اغزنه ونه.

مټاکو (maṭākó) نر.م. يو ډول وابنه دي چې د اوبو د سر د پاسه وي.

مټاکه (maṭā́ka) ښځ.م ۱) هغه پرسوب چې د ماشي، ورږې يا بل خزنده د چيچلو له امله ښکاره شي؛ ۲) ګرمکه دانه؛ ۳) يو رنځ دی؛ ٤) کلکه، سخته.

مټاکې دانې (maṭākedā́né) ښځ.م. ج. د وږي هغه دانې چې پوره پخې نه وي.

مټاکی (maṭākáy) ص. نر.م. کلک، سخت.

مټان (maṭā́n) نر.ج. چاقوان، چړې، تورې.

مټايي (mıṭāyí) نر.ج. ځانګړي خواږه خواړه، خوږ څيز، شيريني.

مټ تړ (maṭṭár) نر.م. هغه تعويذ چې په مټ باندې تړل کېږي، مټ تړونی.

مټخ (maṭáx) نر.م. يو خړ رنګی ملغ دی، ملخی.

مټړ (maṭár) نر. ج. ۱) يو ډول سبزي ده؛ ۲) يو ډول زېړ رنګه چڼې.

مټره (maṭrá) ښځ.م. متره، وګ. ختېبل.

مټک (maṭák) ص. نر.م. ۱) غوز؛ ۲) ناز نخره.

مټکاوی (maṭkáway) نر.م. مښود، زيار، کړاو، زحمت، محنت.

مټکور (maṭkwár) ص. نر.م. له وخته مخکې پوخ شوی؛ ۲) په يوه کار کې ځان نا غرضه کول.

مټکورې (máṭakwáre) ص.ښځ.ج. دجوارو هغه نيني چې په چيچلو کې سختې وي.

مټکی (maṭkay) ښځ.م ۱) د پټکي هغه برخه چې په اوږو راپرته وي، مچکی؛ ۲) واکی.

مټکی[1] (maṭakáy) نر.م. موټکی، جلق وهونکی.

مټکی[2] (maṭkáy) نر.م. ۱) هغه پسول چې ښځې يې په مټ تړي، بازوبند؛ ۲) خم.

مټ ګل (maṭgwál) نر.م. هغه کشيده کاري چې په لستونيو باندې کېږي.

مټ ملي (maṭmalí) نر.ج. د سړيو ګردې ځنې، ځونکی.

مټن (maṭán) ص. نر.م. لمده او وچه ځمکه، وتره.

مټور (maṭawár) ص.نر.م. پياوړی، ځواکمن، متې لرونکی، د تکړه کورنی لرونکی، طاقتور.

مټوری (maṭoráy) نر.م. دوپره، متاکه، يو ډول دانه.

مټورۍ (maṭoráy) ښځ.ج. ۱) وګ. مټوری؛ ۲) تناکه؛ ۳) مبخ؛ ٤) د مټوری مؤنث.

مټونګه (maṭūngá) ص. ښځ.م. د مټيزې لور.

مټونګی (maṭūngáy) ص. نر.م. د مټيزې زوی، حراموني، مټنګی.

مټونګۍ (maṭūngay) ص.ښځ.م.ج. مټيزه، هغه ښځه چې له بل چا سره وتښتي.

مټه (maṭá) ص. ۱) لټ، کاهل، بېکاره؛ ۲) ښځ.م. پايه، ستون؛ ۳) مټ؛ ٤) طاقت؛ ٥) خوم، چاتی؛ ٦) سوډر؛ ۷) ژېړوزمه نرمه او پسته خاوره، نرمه ختته؛ ۸) د ونې تنه؛ ۹) ايم، بورجی؛ ۱۰) د ګنډلو ستن.

مټی (maṭáy) نر.م. د حيواناتو يو ډول ناروغي ده.

مټې (maṭé) ق. ايله بيله، مټی، مټ، فقط، يوازې.

مټيال (maṭyā́l) نر.م. مټور، زيارکښ، زيارګالی، زحمتکش.

مټير (maṭír) نر.م. چيرچاړ، حمله، بريد.

مټيران (maṭirā́n) نر.م. شراب خونه، ميکده.

مټيز (maṭíz) ص. نر.م. هغه کس چې له پردې ښځې سره له کوره تښتېدلی وي، مټيزک.

مټيزتوب (maṭiztób) نر.م. د مټيزه کېدو حالت، بې حيايي، مټيزوالی، مټيزتيا.

مټيزه (maṭíza) ص. ښځ.م. هغه ښځه يا جنۍ چې له خپلې کورنۍ نه په پټه وتښتي.

مټين (maṭín) ص. نر.م. له مټينې خاورې جوړ.

مټۍ[1] (maṭáy) ښځ.م. ۱) د اوبو د ساتلو خاورين لوښی، د شرومبو دشاړيلو لوښی؛ ۲) دګنې بندونه چې په کې سترګه راخېژي؛ ۲) وګ. څرې.

مثال (misā́l) نر.م. تصوير، صورت، نمونه، په رنګ، په شان، مثل، بېلګه.

مثانه (masā́ná) ښځ.م. متيازنۍ، د متيازو پوکنۍ.

مثبت (musbát) ص. نر.م. ۱) تصديق کوونکی؛ ۲) د منفي ضد؛ ۳) د ګرامر، رياضي، برق او نورو علومو يوه اصطلاح.

مثقال (misqā́l) نر.م. ۱) د وزن يو مقدار، له ۲٤ نخودو سره برابر؛ ۲) معمولي شی، لږ وزن.

مثل (masál) نر.م. متل، مشهور قول، حکايت.

مثلاً (masalā́n) ق. د مثال په ډول، لکه چې.

مثلث (musalás) ص. نر.م. ۱) دري ګوټيز، درې ضلعيز؛ ۲) د نظم دري مصرع ييز بند.

مثله (muslá) ښځ.م. د مړي دغړو ونو، پزې او نورو اندامونو پرېکونه.

مثمر (musmír) نر.م.ج. مېوه ورکوونکی، ګټور.

مثنیٰ (musanā́) ښځ.م. ۱) دوه برابره، غبرګ، جوړه؛ ۲) له اصل سره سم نقل، دويم نقل.

مثنوي (masnawí) ښځ.م. هغه مسلسل نظم چې د هر بيت مصرع يې ځانته قافيه لري.

مثيل (masíl) ص. نر.م. ساری، نظير، مشابه، په شان.

مجادله (mujādalá) ښځ.م. جنګ جګړه، شور، بحث، هنګامه، غوربګ.

مجاز (majā́z) ص. نر.م. ۱) روا، اجازت ورکړې شوی، مختار؛ ۲) د حقيقت ضد، غير حقيقي.

مجازاً (majāzán) ق. په مجازي توګه، فرضاً، د فرض په ډول.

مجازي (majāzí) ص. نر.م. غير حقيقي، فرضي، نقل، غير اصلي، مصنوعي.

مجال (majā́l) ښځ.م. ۱) ځواک، طاقت، دخل؛ ۲) د چکر ورکولو ځای؛ ۳) فرصت، وخت.

مجامعت (mujāmeṣát) نر.م. غوونه، جماع.

مجاور (mujāwír) ص. نر.م. ۱) ګاونډی، نږدې اوسېدونکی؛ ۲) د يوه زيارت جارو کوونکی.

مجاهد (mujāhíd) نر.م. کفارو پر ضد جهاد کوونکی، غازي، کوښښ کوونکی.

مجاهده (mujāhidá) ښځ.م. هڅه کوونکی، زيار ګالونکی، د نفس د ناروا غوښتنو پر ضد جهاد، محنت، رياضت.

مجبور (majbū́r) ص.نر.م.ج. اړ، ارمن، بې وسه، غريب، ناتوان.

مجبوراً (majbūrán) ق. د اړتيا له امله، له بې اختيارۍ نه، د ناچارۍ نه، له بې وسۍ نه.

مجبورول (majbūrawā́l) مص.مت. اړ ايستل، اړ کول، بې اختياره کول، بې وسه کول.

مجبورېدل (majbūredál) مص.ل. اړ کېدل، بې اختياره کېدل، بې وسه کېدل، ناچاره کېدل.

مجتنب (mujtanáb) ص. نر.م. ځان ژغوروونکی، پرهېزګار، منع شوی، اجتناب کوونکی.

مجتهد (mujtahíd) ص.نر.م ۱) اجتهاد کوونکی، کوښښ کوونکی؛ ۲) ديني مشعر.

مجدد (mujadád) ص. نر.م.ج. نوی کوونکی، تجديد کوونکی، د مسلمانانو لوی عالم.

مجذوب (majzū́b) ص.نر.م. د جذبې په حالت کې، بې خوبه، مست، بې هوښه.

مجرا[1] (mujrā́) ښځ.م. ۱) د ډمانو د ګډا او سندرو محفل؛ ۲) موجره، کټ شوی؛ ۳) منظور، قبول، منل شوی.

مجرا[2] (majrā́) ښځ.م. د اوبو د وتو لاره.

مجرب (mujaráb) ص. نر.م.ج. ازمايلی شوی، تجربه شوی، موثر، ګټور.

مجرد (mujarád) ص. نر.م.ج. ۱) يوازې، ځانله، يو وزری؛ ۲) لونډ سری؛ ۳) له مادياتو پاک.

مجردي (mujaradí) ښځ.م. يوازيوالی، لونډ توب، ازادي.

مجرم (mujrím) ص.نر.م. ګرم، جرم لرونکی، ګناهکار، قصوروار، خطاوار.

مجروح (majrū́h) ص. نب، ټپي، زخمي، ژوبل.

مجرور (majrū́r) ص. نر.م. ۱) راکښلی شوی؛ ۲) هغه کلمه چې په پای کې يې کسره راغلې وي.

مجره (mujrá) ښځ.م. ۱) کهکشان؛ ۲) تحفه، دالۍ، سوغات؛ ۳) د نڅا يو ډول.

مجسم (mujasám) ص. نر.م. ۱) بدن لرونکی، جسم لرونکی؛ ۲) تول؛ ۳) پلن.

مجسمه (mujasımá) ښځ.م. بت.

مجلد (mujalád) ص. نر.م.ج. پوښ والا، پوښ لرونکی، جلد شوی، هغه کتاب چې وقايې ورته لګېدلې وي.

مجلس (majlás) نر.م ۱) دکېناستو ځای، محفل، ګپ شپ؛ ۲) تنګ تکور.

مجلسي (majləsi) نر.م ۱) ګپ شپ خوښوونکی، جرګه مار، په مجلس کې شريک؛ ۲) سندرغاړی.

مجله (mujalá) ښځ.م. رساله، د بېلابېلو مقالو جونګ.

مجمر (majmár) نر.م. منقل، نغری، کوره، انګيټۍ چې سپېلنی په کې لوګی کېږي او دېګ هم پرې پخېږي.

مجمع (majmáʕ) ښځ.م. ۱) ګڼه ګوڼه، مجلس؛ ۲) د خلکو د راغونډېدو ځای.

مجمل (mujmál) ص. نر.م.ج. ۱) مختصر، لږ، لنډ؛ ۲) غير واضح، مبهم.

مجملاً (mujmalán) ق. په لنډو، مختصراً.

مجمعه (mujmaʕá) ښځ.م. مجمه، غوری.

مجموعه (majmūʕá) ښځ.م. ۱) جمع کړای شوی؛ ۲) راټول کړی شيزونه؛ ۳) د شاعري، نثر يا نورو مضمونونو څخه جوړ کړی کتاب، رساله.

مجموعي (majmoʕí) ص. نر.م. ټول، سراسر، کلهم، همګي، تمامي.

مجمه (majma) ښځ.م. (ج. مجمې) غوری، د خوراک لوی لوښی، ښانک.

مجن (maján) نر.م. لينده، ليندۍ.

مجنون (majnū́n) ص. نر.م. ۱) لېونی، پاګل؛ ۲) عاشق، مين، شيدا.

مجوزه (mujawızá) ص. ښځ. تجويز کړای شوی يا شوې، وړاندې شوی يا شوې، مقرر شوی.

مجوسي (majūsi) نر.م. اور لمانځی، اور لمانځونکی، داور عبادت کوونکی، دزردشتي مذهب پيرو، آتش پرست.

مجهول (majhū́l) ص. نر.م. ۱) پټ، ناڅرګند؛ ۲) هغه فعل چې فاعل يې معلوم نه وي.

مجی (majə́y) ښځ.م. ۱) ناقه، اوښه؛ ۲) هغه رنځور چې له ناروغۍ نه تازه ښه شوی وي.

مځکه (maǰə́ka) ښځ.م. ځمکه، زمکه.

مځګری (maǰgəray) ص. نر.م. ژرنده ګړی.

مچ (məč) نر.م. ۱) وزر لرونکې حشره، مګس؛ ۲) زړی، دودان، غټی؛ ۳) د تګ په وخت کې د پښې اوښتل؛ ٤) ښځ.م. تيندک، ډغره.

مچان (mačā́n) نر.ج. د مچ جمع.

مچان (mačā́n) نر.م ۱) مورګه، ډډه، څنډه، موره؛ ۲) د زمريانو د ښکار لپاره په ونه کې جوړ کړی لوړ ځای، جونګړه، منا.

مچ بڼک (mačbaṇák) نر.م. دمچانو دشړلو پکی، ببوزی، مچشړ، مچ غړينی، مچوژی.

مچپړانګ (mačpṛā́ng) نر.م. ۱) غټه مچ؛ ۲) جولا، غنه، غنې.

مچخ (mačáx) نر.م. ملخ، ملخی، يوه حشره.

مچخړی (mačxáṛay) نر.م. دمچانو هګۍ.

مچر (mačár) نر.م. د ونې کچه څانګه.

مچرۍ (mačarə́y) ښځ.م.ج. له ماشونه د ځان ساتلو لپاره جالۍ، پشه خانه.

مچرکې (mačarké) ښځ.م. وچوکی، کمزورې.

مچشړ (mačšā́ṛ) نر.م. و ګ. مچ بڼک.

مچ غړينی (mačğaṛínay) نر.م. و ګ. مچ بڼک.

مچغنه (macağna) ښځ.م. يوه تاريزه يا له مزريو نه جوړ آله چې د مچ په زور په کې کاڼي لېرې ويشتل کېږي. مچغنه، مچغونه، مچلوغزه.

مچک (mačák) نر.م ۱) و گ. مسور؛ ۲) کونتی، اړمکی، کنده؛ ۳) هغه لرگی چې په سر کې یې چنگک وي او د ونو ښاخونه پرې ماتوي.
مچکه (mačáka) ښځ.م. پېه، پیې، مچه، کوکې.
مچکېره (mačkéra) ښځ.م. د گبینو مچې.
مچکی (mačkay) نر.م. سُربې توپک.
مچگیرک (macgirák) نر.م. جولا، غنه، غنې.
مچلک (mačlák) نر.م. د مچغنې د رسۍ نرې سر.
مچلکا (mačalká) نر.م. مچلکا، مچلگه، موچلکا، ضمانت، اقرارلیک، لوظنامه، خبرداری.
مچله (mačlá) ص.نر.م. ۱) توکمار، تېوقي؛ ۲) غوړوالی.
مچلی (mačláy) ښځ.ج. ۱) دغوړونو گانه، د غوړونو پسول؛ ۲) لښتی.
مچمچی (mačmačáy) ښځ.م.ج. و گ. مچلی.
مچنه (mačána) ښځ.م. پنه، څپلی، موچنه.
مچو (mačó) نر.م. مچکه، مچ.
مچوړی (mčaúṛay) ص. تاو راتاو، غوټې موټې، چونې مچونې.
مچوژونی (mačwažūnay) نر.م. مچشړ، مچشړونی، مگس کش.
مچول (mačawə́l) مص. مت. ښکلول، کوکس اخیستل، خوله اخیستل.
مچونی (mačūnə́y) ښځ.م. و گ. بوگری.
مچوونی (mačawūnay) نر.م. ښکلوونکی، بوسه گیر، مچه اخیستونکی، کوکې اخیستونکی.
مچوڼی (mačūṇay) ص.نر.م. رانغاړلی شوی.
مچه (mača) ښځ.م. پېه، پیې کوکې
مچی (mačáy) ښځ.م. بمبره، ډمبره، ډنداره، مچمچی، مچکی، موچی، غومبسه.
مڅرغ (macrág̃) نر.م. یو ډول واښه دي.

مڅرک (macrák) نر.م. کربوړی، چمچورکه.
مڅله (macalá) ښځ.م. د نوک شاته غوښه، وری، مڅلی.
مڅوڅک (macūcák) نر.م. ۱) د هوسۍ بچی، کیلی؛ ۲) وړوکی حیوان، وړوکی شی.
مڅوڅکی (macūckáy) نر.م. یو ډول ژېړ رنگه واښه دي چې په دوایي کې کارېږي.
محاذ (mahā́z) نر.م. ۱) د جنگ ډگر، سنگر؛ ۲) ص.ق. مخامخ، مقابل.
محاسب (mahāsíb) نر.م. حساب کوونکی، حساب و کتاب کوونکی، شمېرونکی.
محاسبه (mahāsıbá) ښځ.م. حساب و کتاب کونه، حساب غوښتنه.
محاسن (mahāsín) ج.م. ښکلاوې، ښېگنې، ښېگې، فایدې، ځانگړنې.
محاصره (muhāsırá) ښځ.م. کلابند، له څلورو خواو نه راتاوېدنه، چاپېره مخه بندونه.
محافظ (muhāfíz) نر.م. ساتندوی، پهره دار.
محاکمه (muhākımá) ښځ.م. د پرېکړې لپاره د یوه چا وړاندې کول.
محال (mahā́l) ص.نر.م.ج. ناممکن، گران.
محاوره (muhāwırá) ښځ.م. خبرې اترې.
محب (muhíb) ص.نر.م. مینه ناک، مینه لرونکی، دوست.
محبت (muhabát) نر.م. مینه، اخلاص، دوستي.
محبس (mahbás) نر.م. جېل، بندي خانه، زندان.
محبوب (mahbū́b) نر.م. خوږ، گران، دلدار.
محبوبا (mahbūbā́) ښځ.م. معشوقه، محبوبه.
محبوس (mahbū́s) ص.نر.م. بندي، قیدي، زنداني.
محبوسول (mahbūsawə́l) مت.ف. قیدي کول، بندي کول، قیدول، زنداني کول.

محبوسېدل (mahbūsedә́l) مص. ل. قید کېدل، بندېدل، قیدېدل.

محتاج (muhtā́j) ص. نر. م. ج. اړ، ضرورتمند، حاجتمند، غریب، پامته دار، بې وسه.

محتاجول (muhtājawә́l) مص. مت. اړ کول، اړ ویستل، حاجتمنول.

محتاجېدل (muhtājedә́l) مص. ل. اړ کېدل، حاجتمند کېدل.

محتاط (muhtā́t) ص. نر. م. احتیاط کوونکی.

محترم (muhtarám) ص. نر. م. عزتمند، عزتمن، معزز، لوی، د درناوي وړ.

محتسب (muhtasíb) نر. م. حساب اخیستونکی، محاسبه کوونکی، حاکم، کوتوال.

محجوب (mahjū́b) ص. نر. م. ۱) په پرده کې، پټ؛ ۲) شرمندوکی، حیاناک.

محدود (mahdū́d) ق. لېږ، لېږه اندازه، په ټاکلې حد کې بند، معلوم حد لرونکی، جوت ټک لرونکی.

محراب (mıhrā́b) نر. م. ۱) په جوماتونو کې د امام په لمانځه د دربدو ځای؛ ۲) ډاټ؛ ۳) وسله، سیخ.

محرر (muharír) نر. م. لیکونکی، منشي، کاتب.

محرک (muharík) ص. نر. م. حرکت ورکوونکی، تحریک پیدا کوونکی.

محرم [1] (mahrám) ص. نر. م. ج. ۱) داسې خپلوان چې نکاح ورسره جایزه نه وي؛ ۲) واقف، خبردار؛ ۳) نر. م. احرام تړونکی.

محرم [2] (muharám) ص. نر. م. ج. ۱) حرام کړای شوی؛ ۲) نر. م. د قمري کال لومړۍ میاشت.

محروم (mahrū́m) ص. نر. م. ج. حرام کړای شوی، ناکام، بېنوا، بې برخې، مایوسه، نهیلی.

محرومول (mahrūmawә́l) مص. مت. مایوسه کول، ناکامول، نهیلی کول.

محرومېدل (mahrūmedә́l) مص. ل. نهیلی کېدل، بېنوا کېدل، مایوسه کېدل.

محزون (mahzū́n) ص. نر. م. زهیر، غمژن، خفه.

محسن [1] (mohsán) نر. م. احسانمند، چې نېکي ورسره شوې وي، چې ښه سلوک ورسره شوی وي، چې سخاوت پرې شوی وي.

محسن [2] (mohsín) نر. م. نېکي کوونکی، احسان کوونکی.

محسوب (mahsū́b) ص. نر. م. حساب کړای شوی، شمارل شول، شمېرل شوی.

محسوبول (mahsūbawә́l) مص. مت. گڼل، شمېرل، په حساب کې راوستل.

محسوبېدل (hsūbedә́l) مص. ل. گڼل کېدل، شمېرل کېدل، په حساب کې راتلل.

محسود (mahsū́d) ص. نر. م. چې کینه ورسره شوې وي، هغه څوک چې په زړه کې کینه ورته ساتل کېږي.

محسوس (mahsū́s) نر. م. حس شوی، هغه څیز چې د حواسو په وسیله معلوم کړای شي.

محسوسول (mahasūsawә́l) مص. مت. حسول، د حواسو په ذریعه معلومول.

محسوسېدل (mahsūsedә́l) مص. ل. محسوس کېدل، په وسیله معلومېدل.

محشر (mahšár) نر. م. قیامت، اخرت.

محصل (muhasíl) ص. نر. م. ۱) د پوهنتون د دورې زده کوونکی؛ ۲) وصولونکی، ټیکس تولونکی، محصول اخیستونکی.

محصن [1] (muhsín) ص. نر. م. ۱) پرهېزگار، پاکباز؛ ۲) واده کړی.

محصن[۲] (muhsín) نر.م. سمونکی، کلابندوونکی، دېوال راتاوونکی.

محصن[۳] (muhsín) نر.م. ۱) کولپ، قلف، قفل؛ ۲) زنبېل.

محصور (mahsúr) ص.نر.م.ج. کلابند، د دېوال دننه، ګېر، ایسار.

محصول (mahsúl) نر.م. چونګی، تېکس، خراج.

محض (máhz) ق. یوازې، صرف، فقط.

محضر (mahzár) نر.م. ۱) د حاضرېدو ځای؛ ۲) هغه کاغذ چې د قاضي مهر پرې لګېدلی وي.

محفوظ (mahfúz) ص.نر.م. ۱) په امن، اماني، سلامت، ژغورلی؛ ۲) حفظ کړای شوی.

محقق (muhaqíq) نر.م. (ج. محققین) تحقیق کوونکی، څېړونکی، پلټونکی.

محک (mıhák) نر.م. هغه تور کاڼی چې د زرو کره کوټه پرې معلومولای شي، زرکاڼی.

محکم (mohkám) ص.نر.م. مضبوط، کلک، پوخ.

محکمات (mahkamát) ښځ.ج. د قرآن شریف هغه ایتونه چې مانا یې جوته او څرګنده وي.

محکمتیا (mahkamıtyá) ښځ.م. مضبوطوالی، استقامت، مضبوطي، محکموالی.

محکمه (mahmamá) ښځ.م. ۱) د حکم صادرولو ځای، اداره؛ ۲) عدالت.

محکوم (mahkúm) ص. نر.م.ج. ښکېل شوی، تر حکم لاندې، ماتحت، تابع، تر لاس لاندې.

محل (mahál) نر.م. ۱) ماڼۍ، کور، لوی ځای؛ ۲) وخت، موقع، مال.

محلت (mahlát) نر.م. مالت، د کلي یوه برخه، چم، ګاونډ، کندی، محله.

محلسرا (mahalsará) نر.م. د پاچا د ښځو هستوګنځای.

محلوج (mahlúj) نر.ج. ورېښلي شوې مالوچ.

محلول (mahlúl) ص. نر.م. حل شوی، هغه څیز چې په اوبو کې حل شي، اوبه کړای شوی.

محله (mahalá) ښځ.م. و.ګ. محلت.

محله دار (mahaladár) نر.م. ۱) په محلت کې اوسېدونکی؛ ۲) د محلې مشر.

محمل (mahmál) نر.م. یو دول ډولۍ چې د اوښ په شا ورل کېږي، کجاوه، کیجاوه.

محنت (mıhnát) نر.م. خواري، تکلیف، مزدوري.

محور (mıhwár) نر.م. مرکز.

محوه (mahwá) ص.نر.م. ۱) وران، ړنګ، نابود؛ ۲) فکرمند.

محویت (mahwyát) نر.م. د محوه کېدو حالت، په خیال کې ورک، په تصور کې ډوب.

مخ (max) نر.م. ۱) څېره، بشره، شکل، موشاده؛ ۲) استر؛ ۳) لحاظ، خاطر؛ ٤) وړاندې؛ ٥) د توري خوله.

مخادا ینه (maxādáyaná) ښځ.م. مخنۍ اداینه، وړاندې ورکونه، پېشکي.

مخارتی (máxartay) نر.م. مخارتونی، وړانګارتونی، پراجیکټر.

مخاسته (maxásta) ښځ.م. د قدم ننبه، د پله ننبه، چاپ، خاپ، خاپی، منډ.

مخاصم (maxāsím) ص. نر.م. دښمن، مخالف.

مخاصمت (maxasımát) نر.م. دښمني، میرځي، مخالفت، تربګني، بغض، کینه.

مخاطب (maxātáb) ص. نر.م. فاعل یا ویونکي ته مخامخ.

مخاطبه (maxātıbá) ښځ.م. په خپل منځ کې خبرې کول، یو بل ته مخامخ خبرې کول.

مخالفت (maxālıfát) نر.م. دښمني، تربګني.

مخامخ (maxāmáx) ص. ق. نب. مخ په مخ.
مخامختیا (maxā́maxtyā́) بنځ.م. مخاوی، مخوالی، مخامخېدل، روياروېي.
مخامخول (maxā́maxawə́l) مص. مت. مخامخ کول، مقابل کول.
مخامخی (maxā́maxay) ق. مخامختیا، بهوالی، تقابل.
مخامخېدل (maxā́maxedə́l) مص. ل. مخامخ کېدل، مقابل کېدل.
مخبر (moxbír) نر.م. خبر ورکوونکی، جاسوس.
مخبر (moxbar) مف.نر.م. خبر شوی، اګاه شوی.
مخبنا (máxbınā) بنځ.م. روبنا، روسازی.
مخبلګه (máxbelgá) بنځ.م. مخنی بېلګه، قبلي نمونه.
مخ پټی (máxpaṭay) نر.م. پرونی، حجاب، برقعه.
مخ په کوزه (máxpakūzá) ق. مخ پر څوړ، مخ پر کښته، مخ پر لاندې.
مخ په مخ (máxpamáx) ق. مخامخ، نېغ په نېغه.
مخ پروړاندې (máxpər wṛandé) ق. مختلونکی، مخکښ، پېشاپېش.
مختار (muxtā́r) ص. نر.م. اختیارمن، خپلواک، واکمن، مجاز، وکیل، ازاد.
مختارول (muxtā́rawə́l) مص.مت. اختیار ورکول، خپلواکول، ازادول.
مختارېدل (muxtā́redə́l) مص. ل. اختیار مېندل، ازادېدل.
مختاړی (maxtā́ṛay) نر.م. مخکې، وړاندې، د وروستاړي ضد، سابقه.
مختالويېز (maxtālūyiz) نر.م. په مخنيو اوريو ادا کېدونکی اواز.
مختص (maxtás) ص. نر.م. خاص کړای شوی.

مختصر (maxtasár) ص.نر.م. خلاصه کړای شوی، خلاصه، لنډ، لږ، ورکوتی.
مختصراً (maxtasarán) ق. په لنډو، لنډه دا چې، په اختصار سره، خلاصه دا چې.
مختګ (maxtág) نر.م. ترقي، وړاندې تلنه.
مختلف (moxtalíf) ص. نر.م.ج. چې یو ډول نه وي، جلا، مخالف، بېل بېل، رنګ په رنګ.
مختلونی (maxtlūnay) ص.نر.م. مخکې تلونکی پرمختګ کوونکی.
مخ تورکېدل (maxtorkedə́l) مص. ل. شرمنده کېدل، شرمېدل.
مختورن (maxtorán) ص. نر.م. شرمنده، ذليل.
مختوري (maxtorí) بنځ.م. بې عزتي، شرمنده ګي.
مختوری (maxtóray) ص. نر.م. رټل شوی، ملامته، بې عزته، دروغجن.
مختیاری (máxtayā́ray) نر.م. مخنی تیاری، مخکې تیاری، قبلي آماده ګي.
مخڅپونی (máxcapoṇay) نر.م. مخوچونی، مخپاک، د مخ دسمال.
مخدوم (maxdū́m) ص.نر.م. خدمت کړای شوی، بزرګ، عزتمند، بادار، اقا.
مخراڼی (maxrāṇáy) بنځ.ج. ۱) وګ. مرخنۍ. ۲) دوه مخی.
مخرب[1] (məxarṙ́b) ص. نر.م.ج. ویجاړ شوی، وران شوی.
مخرب[2] (moxaríb) ص. نر.م. ویجاړوونکی، ورانوونکی، خرابوونکی، تخریبکار.
مخرج (maxráj) نر.م. د وتو ځای، سرچینه، منبع.
مخرړی (maxraṛáy) بنځ.م.ج. وګ. مخرنۍ.
مخرنۍ (maxraṇáy) بنځ.ج. وګ. مرخنۍ.

مخروط (maxrū́t) ص. نر.م. ۱) تراشلی شوی، تورلی؛ ۲) یو هندسي شکل دی.

مخروني (maxrūṇí) ښځ.م. سوبه؛ کامیابي، عزت.

مخروني (maxrūṇáy) ښځ.م. کامرانه، عزتمنده، نېکمرغه.

مخروی (maxroy) نر.م. ځان ښودنه، ریا.

مخریزي (maxrizí) نر.م.ج. ماغزه، دماغ.

مخزن (maxzán) نر.م. دخزانې ځای، دجمع کولو ځای.

مخزېږد (maxzéẓd) نر.م. تر مېلاد دمخه، قبل المیلاد.

مخزېږدي (maxzeẓdí) ق. تر زېږد د مخکې مهال اړوند.

مخژبیز (maxžábiz) نر.م. د ژبې پر مخنۍ برخې ادا کېدونکی.

مخسور (maxsūr) نر.م. مخسوري، سرلوړی، مخروني، ښاغلی.

مخسوري (maxsūri) نر.م. سرلوړي، ښاغلي، مخروني.

مخصوص (maxsūs) ص.نر.م. ځانګړی، خاص کړای شوی، غوره کړای شوی، نامزد شوی.

مخصوصاً (maxsūsán) ق. په ځانګړي توګه.

مخغاښیز (maxǧā́ṣiz) نر.م. هغه اوازچې پاسنیو غاښونو ته د ژبې د څوکې په ورجګېدو سره ادا کېږي.

مخفف (muxafáf) ص.نر.م. تخفیف کړای شوی، کم شوی، لنډ شوی.

مخفي (maxfí) ص. نب. پټ، ناڅرګند.

مخ کاته (maxkātá) نر.م. د ناوې د مخ جوتول او د کتونکو له لوري ناوې ته پیسې ورکول.

مخکتنه (maxkatəná) ښځ.م. مخروني، د چا پر کتاب باندې کتنه یا کره کتنه چې لومړی ځل لپاره د یوې غونډې په ترځ کې ترسره کېږي.

مخکړ (maxkáṛ) نر.م. کړوال، مختاري، فعلي مختاري.

مخکښ (maxkáṣ) ص. نر.م. په مخکې تلونکی، د ځارویو سرکښ، مشر، قاید.

مخکښې (maxkṣé) ق. پخوا، مخکې.

مخکوټه (maxkóṭá) ښځ.م. مخنۍ کوټه، مخخونه.

مخکې (maxké) ق. ۱) مخکښې؛ ۲) دیوې غونډۍ هوار، ښوی او مایل لوری.

مخکینی (maxkínay) نر.م. د تولو په سر کې، وړاندینی، لومړنی.

مخګڼه (maxgaṇá) ښځ.م. د مخ شمېره، د مخ ګڼه.

مخګواښ (maxgwāṣ) نر.م. مخنی ګواښ، مخکنی ګواښ، مخکېنی اخطار.

مخلص (muxlís) ص. نر.م. سوچه، رېښتینی، خېرخواه، اخلاصمند، صادق.

مخلوط (maxlū́t) ص. نر.م. ګډ، یو ځای، شریک.

مخلوق (maxlū́q) نر.ج. ۱) ولس، نړۍ، وګړي؛ ۲) ص. پیدا کړی شوی.

مخلید (maxlī́d) نر.م. پیش منظر، وړاندې منظره.

مخمس (moxamás) نر.م. ۱) پنځه ضلعه ییز شکل؛ ۲) پنځه مصرعه ییز نظم.

مخمسه (maxmasá) ښځ.م. ۱) جنګ، جګړه؛ ۲) زړه نازړه.

مخمل (maxmál) نر.م. نرم رخت، بخمل.

مخمور (maxmū́r) ص. نر.م.ج. نېشه، مست.

مخنث (muxanás) نر.م. نرګت، نرښځی.

مخنی (maxanáy) نر.م. مخکینی، پخوانی، لومړنی.
مخنی خبرې (maxanáyxabáre) ښځ.ج. سریزه، سری.
مخنیوی (maxníway) نر.م. مخ پټونه، مخ نیونه.
مخنیوي وړ (maxníwiwáṛ) ص.نب. د مخنیوي وړ، د مخنیوي قابل.
مخ وچونی (maxwačūnay) نر.م. رومال.
مخور (maxawár) نر.م. ۱) وګ. مخوری؛ ۲) رېبار.
مخوري (maxawarí) نر.م. لحاظ، عزت، خاطر، اعتبار.
مخه (maxá) ښځ.م. مخنی لوری.
مخه ښه (maxáṣá) ښځ.م. خدای پاماني.
مخی (maxáy) ښځ.م. ۱) هغه پېغله چې د بلې پېغلې په بدل کې ورکړای شوې وي؛ ۲) کیسی، بدلګرې، معما، دوره.
مخی (maxáy) نر.م. سیال، مقابل، مساوي.
مخې (maxe) نر.م. ۱) جوړه، پله، ځواب؛ ۲) مخکې؛ ۳) مثال.
مخي توب (maxitób) نر.م. مخي والی، برابرتیا، مقابلوالی او مساویوالی.
مخیر (moxayír) ص. نر.م. ۱) خیر رسوونکی، فیاض، سخي؛ ۲) د اختیار خاوند.
مخینه وال (maxinawā́l) نر.م. مخینه لرونکی، سابقه لرونکی.
مخیونی (maxyūnay) نر.م. پرمختلونی، مترقي.
مد (mad) نر.م ۱) خمار، نښه؛ ۲) رسم، رواج، دود.
مداح (madā́h) ص. نر.م. ثنا ویونکی، صفت کوونکی.
مداخلت (mudāxılát) نر.م. ننوتنه، لاس وهنه، مداخله.
مدار (madā́r) نر.م ۱) زغم، صبر؛ ۲) احترام، ناز، مهرباني؛ ۳) د تاوېدو ځای، ګردش؛ ٤) زهره؛ ٥) جادو؛ ٦) ښځ.م. ملاحظه، قدر، خاطر.
مداري (madārí) نر.م. کوډګر، جادوکوونکی، شعبده باز.
مدام (mudā́m) ق. تل، تل تر تله، ټول عمر.
مدبر (mudabír) ص. نر.م.ج. هوښیار، ځیرک، تدبیر والا، تدبیرنیوونکی.
مدت (modát) نر.م. موده، ټاکلی وخت.
مدح (madhá) ښځ.م. هغه نظم چې د چا صفت په کې شوی وي، ستاینه.
مدحیه (madhıyá) ص. ښځ.م. د ستاینې، مدحې ته منسوب، د ستاینې وړ.
مدد (madád) نر.م. امداد، مرسته.
مددګار (madadgā́r) نر.م. مرسته کوونکی، حمایت کوونکی، ملاتړ کوونکی.
مدرس (mudarís) نر.م. تدریس کوونکی، استاذ، ښوونکی.
مدرسه (madrasá) ښځ.م. (ج. مدرسې) د درس او تدریس ځای، ښوونځی، مکتب.
مدعا (modaṣā́) ښځ.م. موخه، مقصد، غوښتنه.
مدعاعلیه (mudaṣāṣalayhí) نر.م. په چا چې دعوا شوې وي.
مدعي (mudaṣí) نر.م. دعوا کوونکی یا لرونکی.
مدغم (mudğám) ص.نر.م. سره یوځای، ګډ، ننوتی، شامل.
مدفن (madfán) نر.م. هدیره، مړیستون، زیارت.
مدفون (madfū́n) ص. نر.م. ښخ شوی.
مدک (madák) نر.م. هغه تریاک چې په چلم کې څښل کېږي.
مدکی (madakáy) ص.نر.م.د مدکو نشه کوونکی.

مدلل (mudalál) ص. نـر.م. ج. په دليل سره ثابت کړای شوی.

مدو جزر (madūjázar) نـر.م. د سپوږمۍ له امله په اوبو کې پيدا شوي موجونه.

مدوګی (madogáy) نر.م. د لرګي اوږده چوکه چې په سر کې يې دوه غابښې سيخ لګېدلي وي.

مدنيت (madanyát) نـر.م. پرمختګ، تهذيب، تمدن.

مدون[1] (mudawán) ص. نـر.م. ج. تدوين شوی، راټول شوی، جمع کړای شوی.

مدون[2] (modawín) فـا. نـر.م. ټولوونکی، ترتيبوونکی.

مدهوش (madhū́š) ص. نـر.م. چې د نېشې له امله له هوښه وتلی وي، بېخوده، حيران.

مدير (mudír) نر.م. ۱) چلوونکی؛ ۲) د دفتر مشر.

مذاق (mazā́q) نر.م. ۱) ټوکې، ټکالې، مسخرې؛ ۲) خوند، لذت، ذايقه.

مذاقيه (mazāqyá) ص. دخندا وړ، په ټوکې اړوند.

مذاکره (muzākırá) ښځ.م. په خپل منځ کې بحث او مباحثه کول، خبرې اترې سره کول.

مذاهب (mazāhıb) نر.ج. د مذهب جمع، طريقې.

مذبح (mazbáh) نر.م. وژنځای، د حلالـولو ځای، مسلخ.

مذبذب (muzabzáb) نـر.م. دوه زړی، استقلال نه لرونکی، مشتبه، ګډوډ، په شک کې.

مذبوح (mazbū́h) ص. ښځ.م. حـلال شوی، ذبح کړای شوی.

مذکر (mozakár) ص. نـر.م. ۱) نر، سـړی؛ ۲) په ګرامر کې هغه اسم چې نر ګڼل کېږي.

مذکور (mazkū́r) ص. نر.م. ج. ويلی شوی، ذکـر شوی، بيان کړای شوی.

مذمت (muzamát) نر.م. غندنه، ترټنه.

مذموم (mazmū́m) ص. نر.م. بد، خراب، قبيح.

مذهب (mazháb) نر.م. عقيده، دين، طريقه.

مر (mar) ص.نر.م. مرګ، مړينه.

مراثي (marā́si) نر.م. ډم، سازنده.

مراجعت (murājıát) نـر.م. راستنېدنه، پستنه کېدنه، رجوع.

مراحل (marāhíl) نر.ج. پړاوونه، د مرحلې جمع.

مراد (murā́d) نر.م. مقصد، مطلب، مدعا، هدف.

مراسله (murāsılá) ښځ.م. ليک، خط.

مراسم (marāsím) نر.ج. دودونه، رسمونه، له خپلو سره تګ راتګ، ليدنه کتنه.

مرافعه (murāfıá) ښځ.م. دويمه محکمه غوښتنه، دويم نظر.

مراق (marā́q) نر.م. دماغي ناروغي، سودايي.

مراقبه (murāqıbá) ښځ.م. په ګرېوان کې سر کښته کونه، غور، ځان سره ژور فکر، تصور.

مرام (murā́m) نر.م. مقصد، مطلب، مراد، هيله.

مرانده (mrā́nda) ښځ.م. ۱) دخيمې يا کېږدۍ نرۍ پړې؛ ۲) د زره رګونه.

مراوده (marāwıdá) ښځ.م. تړون، سلاکېدل، جوړجاړی، خپلوي، اړه، راشه درشه.

مربا (murabā́) ښځ.م. د مېوې هغه اوبه چې بوره کې پخې شوې وي.

مربع (murabá) ښځ.م. هغه هندسي شکل چې څلور واړه ضلعې يې برابرې وي.

مربوط (marbū́t) نر.م. ج. اړوند، تړون لرونکی، تړلی، متعلق.

مربي (murabí) نر.م. سرپرست، پالونکی، مشر.

مرتب (muratáb) ص. نـر.م. ق. ۱) ترتيب کړای شوی، سنجولی؛ ۲) فا.نر.م. ترتيبوونکی.

مرتبان (martabán) نر.م. ښېښه يي لوښى چې اچار، مربا، چکني او نور پکې ساتل کېږي.

مرتبه (martabá) ښځ.م. پوړۍ، درجه، رتبه، کمال.

مرتجع (murtají́s) ص.نب. بېرته ګرځېدونکى، رجعتي، رجعت پرست.

مرتد (murtád) ص.نـر.م.ج. لـه اسلامـه بېرته ګرځېدلى، ګمراه، کافر.

مرتکب (murtakíb) فـا.ص. نـر.م. کـوونکى، عمل کوونکى، ارتکاب کوونکى.

مرثيه (marsıyá) ښځ.م. ويرنه، هغه نظم چې د مړو په وير، ماتم، غم او ستاينه کې ويل شوى وي.

مرجان (marján) نر.م. يوه قيمتي سره ډبره ده.

مرجوڼا (marjūṇá) نر.م. لامبوزن، غواص، مرجېوڼ، د مرغلرو پلټونکى.

مرجېوڼ (marjewáṇ) نر.م. لامبوزن.

مرچ (mrač) نر.م ۱) تورې ترخې دانې دي چې په خوړو کې کارېږي. ۲) مرچکى.

مرچړى (marčaṛáy) نر.م. د لوخې بوټى، مرچوڼى.

مرچک (marčák) نـر.م.ج. ۱) و ګ. اورمـېږ؛ ۲) مرچ.

مرچکى (marčakáy) ص. نب. نـر.م. ۱) شين او سور مرچ؛ ۲) تُوند مزاجه سړى.

مرچنډوخ (marčanḍóx) نر.م. چنډخ، ښينګابى.

مرچوړى (marčūṛáy) نر.م. و ګ. مرچړى.

مرڅوړى (marcūṛáy) نـر.م. مزرى، هغه بوټى چې بوڼ ورڅخه جوړوي.

مرڅنک (marcınák) نر.م ۱) د اور نوسى؛ ۲) د وېښتو ايستلو آله چې ښځې يې استعمالوي.

مرحبا (marhabā́) د تحسين کليمه؛ ۱) شاباس، افرين؛ ۲) داد ګيرنه، عدل، په خير راغلى.

مرحله (marhalá) ښځ.م. پړاو، منزل.

مرحمت (marhamát) نر.م. مهرباني، پېرزوينه.

مرحوم (marhū́m) ص. نر.م. مړ شوى.

مرخص (muraxás) ص. نر.م. رخصت شوى.

مرخڼى (marxaṇáy) نر.م. مرخانى، د بېرو په څېر يوه مېوه ده، عناب، مخرانى، مخروڼى.

مرد (mard) نر.م. ۱) د انګازې ځاى، هغه ځاى چې اواز انعکاس په کې کوي؛ ۲) نر، سړى.

مردار (murdā́r) ص.نر.م. چټل، حرام، ناروا، پليت.

مردارول (murdārawə́l) مص. مت ۱) مړ کول؛ ۲) پليت کول.

مردار مړى (murdārmáṛay) نر.م. پليت.

مردار هډى (murdārháḍay) ص. نـر.م. هغه څوک چې په حرامو لوى شوى وي؛ ۲) خر.

مرداري (murdā́ri) ښځ.م. ناپاکي، پليتي.

مردارې بڼې (murdārebáṇe) ښځ.ج. د مرغانو د بچو اولنۍ بڼې يا پڼې.

مرداربېدل (murdāredə́l) مص. ل. چټلېدل، مړه کېدل، پليتېدل، خوسا کېدل.

مردان (mardā́n) نر.ج. د مرد جمع، سړي، نارينه.

مردک (mardák) نر.م. د ټوپک او توپ ګولى.

مردکى (mardakáy) نر.م. ۱) د چارمغز په څېر ګرد ښوى د لوبې کانى؛ ۲) ګولى، مرمى.

مردکۍ (mardakə́y) ښځ.م. وړه مردکه.

مردمک (mardumák) نر.م. دسترګې کسى.

مردنګ (mardáng) نر.م. يو مخيز ډولکى، طبله.

مردود (mardū́d) نر.م. رټلى، خوار، ذليل.

مردي (mardí) ښځ.م. ۱) نرتوب؛ ۲) بتېمېر.

مرړى (marṛáy) نر.م. يو ډول سابه دي.

مرړۍ (marṛə́y) ښځ.م. د ټوپک د پاکولو مزى.

مرز (marz) نر.م. ۱) د کرلو ور څمکه؛ ۲) ښځ.م. يو ډول بوټى دى چې بند بند ښخ لري.

مرزا (mırzā́) ص. نر.م. ۱) اميرزاده؛ ۲) د مغلو لقب؛ ۳) ليکوونکی، جرېبوونکی، منشي.
مرست (mrást) نر.م. ۱) مرسته، کومک؛ ۲) لټون، تلاش؛ ۳) باب، اړه، پاره.
مرستاوړون (mrástāwṛū́n) نر.م. هغه کړاوړون (فعلي صرف) چې د مرستيالکړ په مرسته ترسره کېږي.
مرستليکی (mrástlikay) . نر.م. مرستيال کتاب، درسي مرستيال، درسي ممد.
مرستمهال (mrástmahā́l) نر.م. د يوه مرستيال توک په مرسته منځته راغلې فعلي زمانه.
مرستندوی (mrástandoy) نر.م. مرستی، مرستيال، مرسته کوونکی.
مرستون (mrástū́n) نر.م. د مرستې ځای.
مرستونی (mrástū́nay) نر.م. مرستيال، معاون، کومک کوونکی.
مرسته (mrásta) ښځ.م. کمک، لاس نيوی.
مرستی (mrástay) نر.م. مرستيال، مرستندوی، مرسته کوونکی.
مرستيال (márstyā́l) نر.م. مرسته کوونکی، ملاتړی، حمايت کوونکی، نايب.
مرستيال سيند (mrástyā́lsınd) نر.م. د سيند مرستيال، کوچنی ګډېدونکی سيند.
مرستيالکړ (mrástyā́lkaṛ) نر.م. مرستيال فعل، کومکي فعل.
مرستين (mrástin) نر.م. د وزير مرستيال، معين، د وزارت معين.
مرسل (mursál) فا. نر.م ۱) لېږونکی، لېږل شوی ۲) نر.م. د ګلابو يو ډول.
مرسل اليه (mursalālayhí) نر.م. اخيستونکی.
مرشد (muršíd) نر.م. لارښود، پير، ارشاد کوونکی.

مرصع (murasás) ص. نر.م. ۱) سينګار شوی، په غميو ښکلی کړای شوی؛ ۲) قيمتي، ښايسته.
مرض (maráz) نر.م. رنځ. ناروغتيا، بيماري.
مرضي[۱] (marzí) ښځ.م. خوښې، خوښه، رضا.
مرضي[۲] (marazí) ص. نب. ۱) ناروغ، بيماري لرونکی؛ ۲) کوني، موښتي؛ ۳) بچه باز.
مرطوب (martū́b) ص. نر.م. ج. نمجن، لوند.
مرطوبيت (martūbyát) نر.م. لوندوالی، نمجنتيا.
مرعوب (marṣū́b) ص. نر.م. ډارېدلی، وېرېدلی، وېرول شوی.
مرغ (marğ) نر.م. بخت، طالع، فال. مبارک شه!.
مرغټانه (marğaṭā́na) ښځ.م. ګونګټ، قنغوزک.
مرغچی (marğačáy) نر.م. هغه سړی چې پټيو نه مرغۍ شړي، د پټيو ساتونکی.
مرغچيچه (murğačiča) ښځ.م. کنجکه، خرمهره.
مرغری (marğaráy) ښځ.م. غوټه، لامبو.
مرغړوه (marğaṛawá) ښځ.م. يوه غرنۍ ونه ده.
مرغړی (marğaṛáy) نر.م. په بدن کې د غوښې هغه ګيټکۍ چې لاړې پيدا کوي، پاړسوب، ستغ.
مرغزار (marğuzā́r) نر.م. چمن، ورشو، روغه.
مرغ زرين (murğzarín) نر.م. لېټ، لوېټ، لوهټ.
مرغسته (marğastá) ښځ.م. نرۍ وربغ.
مرغسن (marğasán) ښځ.م. د وربخې وړې وړې ټوټې چې په آسمان کې خپرې وي.
مرغک (marğák) نر.م ۱) مرۍ، چنغښک، ګوړګوتو؛ ۲) د ژرندې د ځرخ په لاندينۍ برخه کې اوسپنه چې ځرخ پرې ګرځي.
مرغکی (marğakáy) ښځ.م. نرمه ګياه ده چې د فرش پر ځای يې په جوماتونو کې اچوي.
مرغلره (marğalára) ښځ.م. لال، يو ډول قيمتي کاڼی، ملغلره.

مرغلین (margalin) ص. نر.م.ج. ۱) د مرغلرې اړوند، مرغل مزی، د هار لړ؛ ۲) څو تاو کړي تارونه.

مرغوب (marğūb) ص. نر.م. زړه ته نږدې، ښکلې.

مرغوتی (marğūṭáy) نر.م. د مرۍ یوه ناروغي، مرغړی.

مرغوڅی (marğūcáy) نرم. مردکی، مرغوړی.

مرغوړنه (marğūṛəna) ښځ.م. غرور، لويي، کبر.

مرغوړی (marğūṛáy) نر.ج ۱) مردکی، بلوری، غونډاری، مرغوڅی؛ ۲) لويي، کبر، غرور.

مرغوزی (marğūzay) نر.م. د الوتونکو بچی، بچونی.

مرغول (marğúl) نر.م. ۱) گران، مشکل، سخت، کوړ؛ ۲) مغرور، متکبر.

مرغولی (marğoláy) نر.م. برغولی، دهلکانو يوه لوبه.

مرغومڅیه (marğūmcaya) نر.م. ۱) مرغومی، ورغومی، وری؛ ۲) سېرلی.

مرغومکی (marğūmkáy) نر.م. ۱) مرغومی؛ ۲) د ماشومانو د یوې لوبې نوم.

مرغومی (marğúmay) نر.م. ۱) ورغومی، د چېلۍ بچی، د وزې بچی؛ ۲) د لېږدي لمريز کال لسمه میاشت.

مرغه[1] (marğə́) نر.م. الوتونکی.

مرغه[2] (marğá) ښځ.م. شینکی، شنه وابنه، کبل.

مرغه چنه (marğačə́na) ښځ.م. کبل لرونکې او چمنې ځمکه.

مرغه چیچ (marğačíč) نر.م. مرغه چیچه، کنجکه.

مرغۍ پاپی (marğəypāpay) ښځ.ج. د سابو لپاره يو ډول خپله راز رغونېدونکی بوټی چې پاڼې يې د مرغيو پښو ته ورته دي.

مرغۍ پل (marğaypál) نر.م. د مرغۍ د پنجو په شېر گل.

مرغيړی (marğíṛay) ښځ.م. راشپېل، خوږی.

مرغیړ (marğíṛ) نر.م. هغه بوټی چې د سېند په غاړو او شگلنو ځمکو کې شين کېږي.

مرغېړی (marğéṛay) ښځ.م. راشبېل، خوږی.

مرغېچی (marğečáy) نر.م. د کرهنې ساتونکی.

مرغېڼا (marğeṇā́) ص. نر.م. ۱) نامرد، ايجړا، هيجړا؛ ۲) تمبل، بېکار.

مرغۍ ډوډۍ (marğaydoḍáy) ښځ.م. پنېرک، د مرغۍ تیکلی، د مرغۍ مخله، سابه.

مرغۍ (marğáy) ښځ.م. چنچنه، کوچنی الوتونکی.

مرغۍ څکی (marğəycakay) ښځ.م. پنېرک، سابه، پنډېرک، کارگه تکۍ، مرغۍ ډوډۍ.

مرغۍ مرغۍ (marğáymarğáy) ق. کيرې بيرې، خوبولی، ويده.

مرفه (murafáh) ص. نب. آرام، سوکاله، آسوده.

مرقد (marqád) نر.م. قبر، مزار، زيارت.

مرکاوو (markāwú) نر.م. و.گ. مرکچي.

مرکب[1] (markáb) نر.م. د سورلۍ خر.

مرکب[2] (murakáb) ص.نر.م. ترکیب شوی، ملاو شوی، گډوډ.

مرکچي (marakčí) ص.نر.م. مرکاوو، مرکه چي، مرکوال، مرکه کوونکی، د جرگو مشر.

مرکز (markáz) نر.م. د دايرې د منځ نقطه، منځ.

مرکنډ (markánḍ) نر.م. مرغچ، مرۍ، ورمېږ.

مرکنډۍ (markanḍáy) ښځ.م. ۱) مرۍ، غاړه، څټ؛ ۲) د غوړ شاته گيټۍ؛ ۳) مالکنډۍ.

مرکوز (markúz) ص.نر.م. ۱) مضبوط کړای شوی؛ ۲) منظور کړی شوی؛ ۳) تاو راتاو، ښخ.

مرکونډی (markūnḍáy) ښځ. م. وگ. مارکونډی؛ ص. جگړه ماره ښځه، جگړنه.

مرکوهلی (marakūhlay) نر. م. د کوم ښکاري مرغه نوم دی.

مرکه (maraká) ښځ. م. مجلس، شورا، جرگه.

مرکۍ (marakáy) ښځ. م. د ملغلری بچی، دریچه، دیرڅه، دریڅه.

مرگ (marg) نر. م. مړه کېدل، د ژوند پای، مړینه.

مرگانی (margānáy) ص. نر. م. د مرگ سره متعلق، مرگ ته نېږدې، د مرگ، مرگونی.

مرگانۍ (margānáy) ښځ. م. یو ډول لوبه ده.

مرگبو (margbo) ښځ. م. وگ. مرگو.

مرگڅپانی (margcapāṇay) نر. م. مرگڅپنی، مرگڅپې، مرگونی، مړڅپن.

مرگږ (margaẓ) نر. م. یو ډول ناروغي ده.

مرگ ژواک (margžwā́k) نر. م. مړی ژوندی، ښه بده، تولنیزې اړیکی.

مرگ ژوبله (margžóbla) ښځ. م. جنگ جگړه، داسې جگړه چې په کې مړه او ټپیان پکې شي.

مرگ کوونکی (margkawū́nkay) فا. نر. م. قاتل، قتل کوونکی، وژونکی.

مرگو (margó) نر. م. طاعون، وبایي ناروغي.

مرگ وژوند (margožwand) نر. م. مرگ و ژواک، ژوند او مړینه.

مرگونی (margū́nay) ص. نر. م. مرگ ته نېږدې، مرگانی، مړژواندی.

مرگوڼی (margū́ṇay) نر. م. د پښې کوره، کوتاړی.

مرگي (margí) نر. ج. مېرگي، دماغي ناروغي.

مرله (marlá) ښځ. م (ج. مرلې) د کانال شلمه برخه.

مرمت (maramát) نر. م. ترمیم کول.

مرمر (marmár) نر. م. یو ډول کاڼی، سنگ مرمر.

مرمرپړی (marmarpaẓay) نر. م. مرمري بدن، سپین مخی، ښکلی.

مرمرتوږاند (marmartoẓānd) نر. م. مرمر توږوونکی؛ مرمر تراش.

مرمروزمه (marmarwazma) ښځ. م. لکه مرمر، مرمر غونډې، د مرمر په څېر.

مرمره (murmurá) ښځ. م. له وریجو نه جوړې شوې پولۍ چې گوړه په کې گډه کړې وي، مرنډه.

مرمري (marmarí) ص. نب. په خوږو کې اچول شوې چواره.

مرمرین (marmarín) ص. نر. م. د مرمرو په رنگ سپین.

مرمنډۍ (marmanḍáy) نر. م. مړوند.

مرموز (marmū́z) ص. نر. م. پټ، مخفي، پوشیده، رازساتونکی.

مرمۍ (marmáy) ښځ. م. ج. د ټوپک گولۍ.

مرمیله (marmíla) ښځ. م. ورمولی.

مرنجان (marənjā́n) نر. م. یو ازغن بوټی دی.

مرند (maránd) نر. م. د اوبو ورخ.

مرنده (marandá) ښځ. م. دعواگیره ښځه.

مرنډ (maránḍ) ښځ. م. د لوخوبار، د لوخو وڅکی.

مرنف (marnáf) ښځ. م. سیلی، لشپاک، گرد کاڼی.

مرنۍ (marṇáy) ښځ. م. ۱) ورخاړی، یو ډول سابه، خرفه؛ ۲) یو ډول بوټی دی چې سور گل کوي؛ ۳) کباړی، غدکه، ردا، دلق.

مرواري (marwārí) ص. نر. م. د مرواري په څېر سپین.

مروارید (marwārid) نر. م. گوهر، ملغلره، دُر.

مرواله (marwālá) ښځ. م. یو ډول ونه، بان، شوع، د خرولې له کورنۍ څخه یوه ونه.

مروبا (marobā́) ص. ښځ. م. مرکب.

مروت[1] (marwát) نــر.م. بهـادري، مـهـرانه؛ ۲) احسان، مینه، انسانیت.

مروت[2] (marwát) نـر.م. ۱) خندق؛ ۲) لحاظ، اعتبار، خاطر.

مروج (murawáj) ص.نر.م.ج. رواج شوی، رایج.

مرور (marawár) ص.نر.م. خفه، ناراض، زړه بدی، گیله من، زړه توری.

مرورتوب (marawartób) نر.م. خفگان، مرورتیا.

مرورول (marawarawál) مص.مت. خفه کول، ناراضه کول.

مروریدل (marawaredál) مص.ل. خفه کېدل، ناراضه کېدل.

مرورۍ (marawaráy) ښځ.م. يـو ډول بوټی دی چې سپین گل کوي او د گل منځ یې ژېړ وي.

مروری (marwaráy) نر.م. د بابونې بوټی.

مروړ (mroṛ) نر.م. ۱) چونډی، سکونډی، منبنه؛ ۲) په خېټه کې د درد پیدا کېدل.

مروړل (mroṛál) مص.مت. منبل، تاوول.

مروړلی تروړلی (mroṛálaytroṛálay) ق. په زور اخیستی، په جبر اخیستی.

مروړه (mroṛá) ښځ.م. مـروړ، خـراړه، د توپک د نس د پاکولو آله.

مروړی (mroṛáy) نر.م. ۱) پېچش، نس خـوږي؛ ۲) وړوکی غونډ شی.

مرونډې (mrondé) ښځ.م ۱) نیني؛ ۲) و گ. مرمره.

مرونډی (mrondáy) نـر.م. ولې تـه ورتـه هغـه بوټی چې د سېلاب د مخنیوی لپاره د خوړونو پر غاړو کښېنول کېږي، مرمونډی.

مرهم (marhám) نر.م. ملهم، پهه، پټۍ.

مرهوتې (marhūṭí) ښځ.م. د حشراتو د چيچلو له امله په بدن باندې د دانو پیدا کېدل، لړه مې.

مرهون (marhūn) نـر.م. احسانمند، گانه شوی، گرو شوی.

مرۍ (maráy) ښځ.م. ۱) گورگوری، غاړه، مرغړې، غوړه؛ ۲) مشکنه، مهره.

مرېجه (mareja) ښځ.م. و گ. مرېخۍ.

مرېجې (marejay) ښځ.م. د زوی د پیدایښت په شپږمه ورځ خیرات، مرېږي، عقیقه، مرېخۍ.

مرۍ خوږ (marayxūẓ) نـر.م. ستوني خوږ، د مرۍ یا ستوني درد.

مـرۍ خـوږی (mar[illegible]ūẓay) ص.نـــر.م. ۱) د ستوني په درد اخته؛ ۲) ستوني ناروغي.

مرید (muríd) نر.م. پیرو، بالکی، منونکی، آرزو لرونکی، شاگرد، فرمان وړونکی.

مریژی (marižay) نر.م. مرېږي، د زووني له امله بلنه، عقیقه، د زوی د زوکړې په شپږمه ورځ خیرات.

مرېشکۍ (mareškáy) ښځ.م. برگه مـرغۍ ده چې تل د اوبو پر غاړه گرځي.

مریض (maríz) ص.نر.م. رنځور، ناروغه.

مرېله (marelá) ښځ.م. ۱) غنیمت، لوټ، تالان؛ ۲) نوبت، وار، یاري.

مرینه (mariná) ښځ.م. یو ډول گرم توکر، وړین رخت.

مریڼا (mariṇā́) ص. ۱) وران ویجاړ؛ ۲) نیمگړی کار؛ ۳) هغه ځمکه چې د کرلپاره تیاره نه وي.

مریڼه (maraynạ́) ښځ.م. وینځه، مینځه، نوکره.

مریی (mrayáy) نر.م. غلام، مریي، زرخرید سړی.

مرییتوب (maryitób) نـر.م. غلامي، د مریي کېدو حالت.

مرییوال (marayiwā́l) نـر.م. د مـریي یا مریانو ساتونکی، د مریانو څښتن، د غلامانو څښتن.

مړ (maṛ) ص.نر.م (ج. مړي) مړ شوی، بې سا.

مړام (mṛām) نر.م.ج. ناراسته، سست، مړاوی.

مړامتوب (mṛāmtób) نر.م. ناراستي، تمبلتیا.

مړامجا (mṛāmjā́) ص. ۱) ناتوان، کمزوری؛ ۲) په‌ظاهر کې عاجز او په‌باطن محیل سړی.

مړامول (mṛāmawə́l) مص. مت. ناراسته کول، سستول، تمبل کول.

مړامېدل (mṛāmedə́l) مص. ل. سستېدل، لټ کېدل، ورستېدل، شړېدل، خوساکېدل.

مړان (maṛā́n) ص. نر.م. مړنی، بهادر، تورزن.

مړانجا (mṛānjā́) ص. نر. پرکال، کاړي واړي.

مړانه (mṛā́na) ښځ.م. مېړانه، بهادري، توره.

مړاو (mṛāw) ص. نر.م. ۱) وګ. مړام؛ ۲) مړ.

مړاوتوب (mṛāwtób) نر.م. سستي، مړاویتوب

مړاوول (mṛāwawə́l) مص. مت. وګ. مړامول.

مړاوی (mṛāway) ص. نر.م. ۱) د تازه ضد؛ ۲) پاتې شونی، هغه کتغ چې تازه نه وي؛ ۳) خفه، افسرده.

مړاویتوب (mṛāwitób) نر.م. وګ. مړاوتوب.

مړاوېدل (mṛāwedə́l) مص. ل ۱) خفه کېدل، مړاوي کېدل، ګونځې کېدل؛ ۲) پرېشانه کېدل.

مړپالنه (məṛpāləna) ښځ.م. د مړي پالنه، د مړي لمانځنه، د مړي عبادت.

مړپړ (məṛpáṛ) ص. نر.م. ۱) مړخپن؛ ۲) لکه د مړ؛ ۳) افسرده، مړاوی.

مړتت (maṛtát) ص. نر.م. ناراسته، ناړامه، شاړي واړي، جنجي، سست او بېکاره.

مړتوب (maṛtób) نر.م. مړتیا، مړ کېدنه.

مړتک (maṛták) نر.م. ۱) لټ، سست، کاهل؛ ۲) سست ګنهل، خامکوک.

مړجوړا (maṛjoṛā́) ص. نر.م. نامرد، ایجړا.

مړځلی (maṛǰálay) نر.م. لاش، جسد.

مړغوی (maṛǰoy) ښځ.م. مړدی، مني، نطفه.

مړچونی (maṛčonáy) ص. نر.م. غمګین، مړخپن.

مړخپن (maṛcapán) ص. نر.م. مړغېږن، کړغېږن، مړاوی، ځپلی شوی، بې خونده، مړخپی.

مړخپی (maṛcápay) ص. نر.م. لټ، تنبل، کاهل.

مړخندی (maṛxandáy) نر.م. ۱) مکښند، مړه خندا؛ ۲) ص. نر.م. پس خند.

مړخوبی (maṛxóbay) ص. نر.م. په‌ژور خوب ویده کېدونکی، مړخوبه.

مړخوږک (məṛxozák) نر.م. ۱) راکښلی شوی؛ ۲) مړخوږی.

مړخوږی (məṛxūzáy) نر.م. ۱) وګ. مړخوږک؛ ۲) سل، نری رنځ، توبرکلوز.

مړخولی (məṛxúlay) ص. نر.م. مړخولک، هغه سړی چې کمې خبرې کوي، کم ګویه، شرمناک.

مړد (maṛd) ص. نر.م. مرد، تکړه، ځوان.

مړدکی (maṛdakáy) نر.م. مړدک ۱) د کوچنیانو د لوبو د کانې نه جوړ شوی تیک، بلوری؛ ۲) ګولی؛ ٤) دسترګو ګاتې.

مړز (maṛáz) نر.م. بتهېر، نوړز، وربېز.

مړزجنګي (maṛazjangí) ښځ.م. بتهېر جنګي، وېروز جنګي.

مړزری (maṛzáray) نر.م. منی، مړخوی، نطفه.

مړزړونی (maṛzaṛúnay) ص. نر.م. مړخپن، خفه، مړزړی.

مړزړی (maṛzáṛay) ص. نر.م. مړخپن، مړغونجا، مړده دل.

مړزګه (mṛazgá) ښځ.م. ۱) ډېر ډنګر، ضعیف؛ ۲) خفګان؛ ۳) مرداره، ډرنګه، لاش، جسد.

مړزګه خور (maṛazgaxor) نر.م. کجیر مرغه، ډرنګه خور، لاش خور.

مړژواند (maṛžwā́nd) نر.م. ۱) ستومانه، بېزاره، غمگین؛ ۲) په ملاسته ساه اخیستنه.

مړسترگی (maṛstə́rgay) ص. نر.م. تیټ سترگی، بې شرم.

مړستون (mṛastū́n) نر.م. ۱) هدیره، قبر، قبرستان؛ ۲) د سپوږمۍ شپول.

مړشومه (maṛšū́ma) ښځ.م. د مړي د لومړۍ شپې خیرات.

مړښت (maṛáṣt) نر.م. مړېدنه.

مړغنډی (maṛganḍáy) ښځ.م. بې اتفاقي، نفاق.

مړغون (maṛğū́n) نر.ن.م. مړڅین، مراوی.

مړغونجا (maṛğūnjā́) ص. ښځ.م. مړغون، مړڅین.

مړغونجی (maṛğūnjáy) ص. نر.م. مړغونجا.

مړغونې (maṛağū́ne) ښځ.م. منغونې، کاکوړه، ترخه هندوانه، یو ډول بوټی دی.

مړغېچن (maṛğečə́n) نر.م. و گ. مړغون.

مړغېښی (maṛğeṣáy) نر.م. جاروبوټی.

مړکندي (məṛkandí) نر.م. و گ. مړغون.

مړکول (maṛkawə́l) مص. مت. وژل، قتلول.

مړکېدونکی (məṛkedū́nkay) مص.ل. ساه وتل، ژوند پای ته رسېدل.

مړل (mṛəl) مص.ل. مړ کېدل.

مړمند (maṛmánd) نر.م. و گ. مړوند.

مړمونجی (maṛmonjáy) و گ. مړغونجا.

مړنتوب (maṛantob) نر.م. زړورتیا، مېړانه.

مړنگ (maṛáng) نر.م. مانکی، ملاح، لامبوزن.

مړنی (maṛanáy) ص.نر.م. (ج. مړني) مېړنی، تورزن، زړه ور، باتور، تکړه، دلاور.

مړو (mṛo) نر.م. مېړه، خاوند.

مړوب (maṛób) ص. نر.م. خړوب، سېراب، پنه.

مړوبول (maṛobawə́l) مص. مت. خړوبول، پنه کول، سېرابول، په اوبو مړول.

مړوبېدل (maṛobedə́l) مص.ل. خړوبېدل، په اوبو مړېدل، سېرابېدل، پنه کېدل.

مړوچ (maṛwáč) ص. نر.م. طاقتور، قوي، تکړه.

مړوچتوب (maṛwačtób) نر.م. ځواکمني، پیاوړتیا، قوت، طاقت.

مړوخوا (mṛoxwā́) ښځ.م. د شمال لوری، د مړو په طرف، مقبره.

مړوسه (maṛosā) ښځ.م. د کوټې په دېوالونوکې هغه واړه واړه تاقونه چې د زینت لپاره وي.

مړوشپه (məṛošpá) ښځ.م. د مړو د تازه کولو هغه شپه چې خیرات په کې کوي.

مړوښه (maṛoṣá) ص. ښځ.م. مېړه والا، واده شوې ښځه.

مړوښې (maṛoṣé) ښځ.ج. واده شوې ښځې.

مړول (maṛawə́l) مص. مت. ۱) مړ کول، وژل؛ ۲) ډېر خوراک ورکول، په گېډه مړول.

مړولاند (maṛwlā́nd) ص.نر.م. مړولونی، مړي پرېوونکی، مړي مینځونکی.

مړولونی (maṛwlónay) نر.م. د مړي لمبوونکی، غسل ورکوونکی، مرده شوی.

مړولنه (maṛwləna) ښځ.م. مړي پرېولنه، مړي مینځنه، مرده شویي.

مړولنځ (maṛwlanǰ) نر.م. د مړي ولنځی، د مړي مینځلو ځای.

مړوند (maṛwánd) نر.م. له څنگل نه تر پنجې پورې د لاس حصه، لېچه، مړوندی.

مړوندگانه (maṛwandgā́na) ښځ.م. کړه، باهو، وښي، بنگړي، باوو.

مړوه (maṛawá) نر.م.ج. د امر بڼه، په گېډه مړوه، ډکاوه.

مړه (mára) ۱) تکیه کلام؛ ۲) شاید.

مړه تبه (mṛátaba) ښځ.م. د نري رنځ تبه.

مړه خوا (məṛaxwā́) ص. ښځ.م. موړ سترګی.

مړه خوړ (mṛaxwáẓ) نر.ج. پټه ناروغي، پټ تکلیف، پټ غم، خوړ، درد، مرهی.

مړه خوی (maṛaxóy) ص. ښځ.م. قوي خواړه، چې تر لږ خوراک وروسته د انسان نور خوراک ته خوا نه کیږي.

مړه ژبه (mṛažaba) ښځ.م. هغه ژبه چې له ګړهاره لوېدلې وي، هغه ژبه چې ویونکي و نه لري.

مړهکه (maṛhaká) ښځ.م. نری رنځ، سل.

مړهکی (maṛhákay) ص. نر.م. د نري رنځ رنځور.

مړهی (məṛaháy) ښځ.م. مړه تبه، نری رنځ، تبه.

مړهی تبه (məṛhaytába) ښځ.م. د نري رنځ تبه.

مړه لوني (mṛalū́ne) ښځ.م. نری رنځ، سل.

مړی (máṛay) ص. نر.م. مړ، مړ شوی بنیادم.

مړی (maṛáy) ښځ.م. ۱) ډوډۍ، ۲) مېلمستیا؛ ۳) نوری، نمړی، لقمه.

مړیتا (mṛitā́) نر.م. صافي، ښځونی.

مړیځی (maṛījay) نر.م. د مړي ایښوولو ځای، مړیخونه، مرده خانه.

مړېدل (maṛedál) مص.ل. ۱) په خپټه مړېدل؛ ۲) ړاده کېدل؛ ۳) بډای کېدل.

مړي دود (maṛidod) نر.م. د مړي دود و مراسم.

مړیژن (maṛižán) ص. نر.م. مړژواندی، مرګونی، مرغبجن، مرغونجی، د مرګ په حال کې.

مړیستون (maṛistū́n) نر.م. ۱) قبر، زیارت؛ ۲) هدیره، ادیره.

مړیکه (mṛiká) ښځ.م. د دق ناروغي، سل.

مړي لېږد (maṛilezd) نر.م. د جنازې لېږدونه، درنګه لېږد.

مړینشمېر (mṛinšmer) نر.م. د مړو شمېر، د مړو سرشمېرنه، آمار وفیات.

مړینه (mṛína) ښځ.م. مرګ.

مز (maz) نر.م. د ژرندګري مزد، مزدوري.

مزاج (mızā́j) نر.م. خوی، عادت، طبعه.

مزاجاً (mızāján) ق. د مزاج له لحاظه، په فعل پورې تړلی.

مزاح (mazā́h) نر.م. خندا، ټوکه.

مزاحمت (muzāhımát) نر.م. ربړونه، خنډ اچونه، اړی، ایسارونه، مخنیوی.

مزاحیه (mazāhyá) ق. ټوکیز، خنداور.

مزار (mazā́r) نر.م. زیارت، مړېستون، درګاه.

مزایل (mazāíl) نر.م. توغندی، راکټ.

مزد (mazd) نر.م. مز، معاوضه، مزدوري، اجوره.

مزدک (mazdák) نر.م. لمونځخونه، عبادتځای، جومات، معبد، هغه ځلوردېواله چې چت (کاږ) و نه لري.

مزدکمانۍ (mazdkmāṇəy) ښځ.م. د جومات ودانۍ، د عبادتځای ماڼۍ.

مزدور (mazdū́r) نر.م. په اجورې کار کوونکی.

مزدوري (mazdū́ri) ښځ.م. ۱) په بیعه کار کول، خواري؛ ۲) د کار په بدل کې نغدې پیسې.

مزریتوب (mzaritū́b) ص.نر.م. مېړانه، بهادري.

مزری[۱] (mzáray) نر.م ۱) یو بوټی دی چې د پانو څخه یې کټ بوڼ، پوزي، رسۍ او نور جوړېږي؛ ۲) زمری، شېر.

مزری[۲] (mzaráy) نر.م. یو ډول لوبه ده.

مزغاوه (mazǧāwá) نر.م. د صابون ځګ.

مزګتو (mazgatū́) نر.م. هغه لوښی یا کتیوه چې د ژرندګري شاګردانه ګي په کې اچوي.

مزل (mazál) نر.م. ۱) یون، تګ، سفر؛ ۲) واټن.

مزه (mazá) ښځ.م. خوند، ذایقه، لذت، عیش.
مزه ناک (mazanā́k) ص. نر.م. خوندور.
مزی (mázay) نر.م. تار، پړی، رسی، مزید، پوله.
مژ (mǎž) نر.م. پسه، مږ، گډ، گډوری.
مژک (mažák) نر.م. مږک.
مژگان (mužgā́n) نر.م.ج. بانه.
مژوی (mažwáy) ښځ.م.ج. مېخ، ستن، مېږوی.
مژه (múža) ښځ.م.ج. بانه.
مږ (maẓ) نر.م. مژ، گډ، د غره گډ، گډوری.
مږک (maẓák) نر.م. موږک، منږک.
مږکباز (maẓakbā́z) نر.م. یو مارغه دی چې مږې خوري، مږک خور.
مږک دام (maẓakdā́m) نر.م. کیکړی، تلک.
مږک رانه (maẓakrāná) ښځ.م. د مږک سوړه.
مږکمار (maẓakmār) نر.م. نولی، خانې، سمور، موش خرما.
مږکوری (maẓakóray) نر.م. د مږک بچی.
مږل (maẓál) مص.مت. ۱) منبل، مروړل؛ ۲) وهل، طی کول.
مږه (máẓa) نر.م. گډوری، پسه.
مږیمه (maẓyéma) ښځ.م. هغه مېږه چې د پسه طلب کوي، هغه مېږه چې وار یې راوړی وي.
مږیه (maẓyá) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.
مسابقه (musābıqá) ښځ.م. لوبه، سیالي.
مساحت (masāhát) نر.م. سیمه، پراخوالی.
مسافر (musāfír) نر.م. ۱) پردی، پردېس، سفر کوونکی؛ ۲) خوار، فقیر، سوالگر.
مسافرت (musāfırát) نر.م. سفر، واتین.
مسافري (musāfarí) ښځ.م. سفر، گرځېدنه.
مساکن (masākín) نر.م.ج. د مسکن جمع، مکانونه، ځایونه، کورونه.

مساکین (masākín) نر.م. خواران، غریبان.
مسام (masā́m) نر.م.د وېښتو په بېخ کې هغه نری سوری چې خوله ترې راوځي.
مساوات (musawā́t) نر.م. سموالی، برابري.
مساوي (musāwí) ص. نب. په یوه کچه، برابر.
مسأله (masālá) ښځ.م. (ج. مسایل) ستونزه، ربړه، جنجال، لانجه.
مسبب (musabáb) نر.م. سبب جوړوونکی، د خدای تعالی یو صفتي نوم دی.
مست (mast) نر.م. بې خوده، نېشه بې هوښه.
مستانه (mastāná) ص.نب. لېونی، مست، نېشه.
مستبد (mustabíd) ص. نر.م.ج. ظالم، جابر.
مستپا (mastpā́) ښځ.م. د پنځو کانو لوبه.
مستپانه (mastpāṇá) ښځ.م. یو ډول وابښه دي.
مستثنیٰ (mustasnā́) ص. ښځ.م. ممتاز، بېل.
مستحب (mustahíb) ص.نر.م. خوښ کړای شوی.
مستحق (mustahíq) ص.نر.م. وړ، حقدار، جوگه.
مستحکم (mustahkám) ص. نر.م. ټینگ، مضبوط، سخت، پایښت لرونکی.
مستدام (mustadā́m) ص. تلپاتې، دوام لرونکی.
مسترد (mustarád) ص. نر.م. رد شوی، نامنل شوی، نامنظور شوی.
مستري (mıstarí) نر.م. کاریگر، میخانیک.
مستزاد (mustazā́d) نر.م. ۱) زیات شوی؛ ۲) هغه شعر چې یوه مصرع یې اوږده او بله یې لنډه وي.
مستسقي (mustasqí) ص. ښځ. م. ۱) اوبه غوښتونکی، تږی؛ ۲) د استسقا رنځور.
مستشرق (mustašríq) نر.م.د لوېدیزو هېوادونو یو پوه چې په ختیزو ژبو کې علمي لاس ولري.
مستطیل (mustatíl) نر.م. هغه هندسي شکل چې طول یې له عرض څخه زیات وي.

مستعار (mustaṣār) نر.م ۱) هغه څه چې په امانت اخیستل شوي وي؛ ۲) بدل، غیر اصلي، پردی.
مستعجل (mustaṣjal) نر.م. په بېړه، د لنډ وخت، د لنډې مودې لپاره.
مستعد (mustaṣid) ص. نر.م. ج. چمتو، تکړه.
مستعفي (mustaṣfi) ص.نب. استعفی ورکوونکی، ګوښه کېدونکی.
مستعمره (mustaṣmirá) ښځ.م. کالوني، د بل تر واک لاندې.
مستعمل (mustaṣmál) ص. نر.م. کارېدلی، استعمال شوی.
مستغرق (mustağriq) ص. نر.م. ډوب، لاهو، اوبو وړی، ډېر اخته، بوخت.
مستفید (musrtafíd) ص. نر.م. ج. ګټند، ګټه لاس ته کړی، فایده من.
مستقبل (mustaqbál) نر.م. راتلونکې زمانه.
مستقر (mustaqár) نر.م. ځای پر ځای.
مستقل (mustaqíl) ص. نر.م. خپلواک، آزاد.
مستک (masták) نر.م. یو ډول وابښه دي.
مستکی (mastakáy) نر.م. ۱) مستي؛ ۲) چکه؛ ۳) قروت.
مستلزم (mustalzím) ص.نر.م. ج. ۱) وړ، لازم؛ ۲) بیا غوښتونکی.
مستند (mustanád) ص.نر.م. منل شوی، باوري، د اعتبار وړ، تصدیق شوی.
مستنطق (mustantíq) نر.م. ګروېږونکی.
مستوفي (mastūfi) نر.م. محاسب، حسابوونکی.
مستور (mastúr) ص. نر.م. پټ، پناه.
مستول (mastawál) مص. مت. نېشه کول، په مستي راوستل.
مسته (mastá) ښځ.م. د مست مونثه بڼه، بې هوښه.
مستي (mastí) ښځ.م. بې هوښي، خمار، غرور.
مستې (masté) ښځ.ج. تومنه شوې شیدې، ماسته، پۍ.
مستیاره (mastyārá) ښځ.م. یو ډول بوټی دی چې کم رنګه ژېړ ګل لري.
مستېدل (mastedál) مص. ل. بې هوښه کېدل، نېشه کېدل، خمارېدل.
مسجد (masjíd) نر.م. جومات، مزدک.
مسجع (musajáṣ) ص. نب. هغه عبارت چې د قافیې خیال په کې ساتل شوی وي.
مسح (másha) ښځ.م. په یوه شي باندې لاس راکښل، لاس وهل.
مسخر (musaxár) ص. نر.م. تابع کړای شوی، تسخیر کړای شوی.
مسخره چي (masxaračí) نر.م. ټوکي، ټوکمار.
مسخره ګي (masxaragí) ښځ.م. ټوکې ټکالې.
مسخره (masxará) ښځ.م. ص. ۱) ټوکه، وشته؛ ۲) صفت (ټوکي، ټوکمار).
مسدس (musadás) نر.م. ۲) شپږ ضلعي شکل؛ ۲) هغه نظم چې شپږ مصرعې ولري.
مسدود (masdūd) نر.م.ص. تړلی، بند کړای شوی.
مسرت (masarát) نر.م. سوکالي، خوشالي.
مسرف (musríf) ص.نر.م. فضول خرڅي.
مسرور (masrúr) ص. نر.م. خوشال، بې غمه.
مسروقه (masrūqá) ص. غلا شوی شی، هغه شیز چې غلو وړی وي.
مسعود (massūd) ص. نر.م. نېکمرغه، بختور، مبارک.
مسک (mask) ص. نر.م. ج. مسېدلی، په خندا.
مسکا (muská) ښځ.م. بې اوازه خندا، تبسم.
مسکاره (maskārá) ښځ.م. سپی ټوکارل، سپی ټوکول، سپی تحریکول یا کیشکارل.

مسکرات (musakarāt) نر.ج. نېشه يېز شيزونه.

مسکن[1] (maskán) نر.م. د اوسېدو ځای، وطن.

مسکن[2] (musakín) نر.م. تسکين کوونکي درمل.

مسکول (muskawə́l) مص. مت. خندول، څوک په مسکا راوستل.

مسکين (miskín) ص. نر.م. بېنوا، اړ، محتاج.

مسکۍ (muskə̄y) ښځ.م.ج. په خندا، خندا کونه.

مسکی (muskáy) نر.م. خندان، خندېدونکی.

مسکېدل (muskedə́l) مص. ل. خندېدل، تبسم کول.

مسګر (misgə́r) نر.م. د مسي لوښو جوړونکی.

مسګري (misgarí) نر.م. د مسي لوښو د جوړولو کار.

مسل (misə́l) نر.م. د مقدمې ليکلی تفصيل، دوسيه.

مسلح (musaláh) ص. نر.م. په وسله سمبال.

مسلخ (masláx) نر.م. وژنځای، د ښارويو د حلالولو ځای.

مسلسل (musalsál) ص. نر.م.ج. پرله پسې، يو پر بل پسې، د يوه مخه، له ځېرمې.

مسلط (musalát) ص. نر.م.ج. ۱) تاکل شوی، ګومارل شوی؛ ۲) قابض، غالب.

مسلک (maslák) نر.م. ۱) څانګه، رشته؛ ۲) عقيده.

مسلم[1] (muslím) نر.م. مسلمان.

مسلم[2] (musalám) ص. نر.م. منل شوی، بشپړ، پوره، ښکاره، جوت.

مسلماً (musalamán) ق. په منل شوې توګه، په جوته توګه، په څرګنده توګه، په ښکاره توګه.

مسلمان (musulmā́n) نر.م. (ج. مسلمانان) مسلم، د اسلام منونکی.

مسلمان مېشتی (musulmānmeštay) نر.م. د مسلمانانو د اوسېدو سيمه يا ځای.

مسلماني (musulmānı́) ښځ.م. د مسلمان کار، د مسلمان مذهب.

مسلول (maslū́l) ص. نر.م.ج. راکښلی شوی، را ايستلی شوي، د نري رنځ رنځور.

مسله (masalá) ښځ.م. مصله، مصلی، جای نماز.

مسلی (musaláy) نر.م. جټ، جاروکش.

مسمار (masmā́r) ص. نر.م. ړنګ، وران، ويجاړ.

مسموم (masmū́m) ص. نر.م. زهرجن، زهرجن شوی، په زهرو لړلي خواړه، په زهرو ککړ مايعات.

مسمیٰ (musamā́) ص. نب. نوموړی، نوموړي.

مسند (musnád) نر.م. تکيه، تخت.

مسنون (masnū́n) ص. نر.م.ج. هغه کارونه چې د اسلام ستر پيغمبر محمد(ص) کړي وي.

مسواک (məswā́k) نر.م. يو ډول ډکی يا لرګی دی چې غاښونه پرې صفا کوي.

مسوده (musawidá) ښځ.م. هغه ليکلې يا ترتيب شوې مواد چې لا چاپ نه وي، تجويز.

مسول (musawə́l) مص. مت. خندول، مسکول.

مسهرۍ (musharáy) ښځ.م. لوی کټ، پالنګ.

مسئله (masəlá) ښځ.م. ستونزه، جنجال، پېچلې خبره، ديني خبره.

مسوول (masū́l) ص. نر.م.ج. مدير، ذمه وار، ذمه دار.

مسووليت (masūlyát) نر.م. ذمه واري، ذمه داري.

مسۍ (masə́y) ښځ. نب. د يوې ګاڼې نوم دی.

مسی (masáy) نر.م. لمسی، نمسی.

مسي (misí) ص. نب. له مسو نه جوړ شوی څيز.

مسيحا (masihā́) نر.م. ۱) د حضرت عيسی(ع) لقب؛ ۲) مج. پوه ډاکټر؛ ۳) محبوب، ګران.

مسين (mısín) ص. مسيين، مسي.

مسېدل (musedál) مص.ل. تبسم کول، خندېدل.

مش (maš) نر.م. ۱) دځنګ جېب، د تخرګ جېب؛ ۲) تخرګ، بغل.

مشابه (mušābíh) ص.نب. ورته، يو ډول، يو څېر.

مشابهت (mušāb·hát) نر.م. يو رنګوالی، يو څېروالی، ورته والی.

مشاده (mašādá) ص. نب. نمونه، بڼه، څېره.

مشاطه (mašātá) ښځ.م. سينګاروونکې، ارايشګره.

مشاعره (mušāʿará) ښځ.م. د شاعرانو غونډه يا محفل چې خپل شعرونه په کې اوروي.

مشاق (mašā́q) نر.م. خطاط، تمرين کوونکی.

مشال (mašā́l) نر.م. ډيوه، څراغ، شمع، رڼا.

مشاور (mušāwír) نر.م. سلاکار، مشوره او نظر ورکوونکی.

مشاوره (mušāwırá) ښځ.م. مشوره ورکوونکې، سلاکاره..

مشاهد (mušāhíd) نر.م. کتونکی، ليدونکی.

مشاهده (mušāhıdá) ښځ.م. کتل، ليدل، کتنه.

مشاهره (mšāhará) ښځ.. مياشتنۍ تنخواه.

مشاهير (mašāhír) ص. نر.م. نوميالي، مېړني.

مشايخ (mašāyáx) نر.م.ج. بزرګان، نېکان.

مشبه (mušabá) ښځ. م. ورته، يو څېر، يو ډول.

مشبه به (mušababıhí) نب. متشابه، هغه څه چې مشبه ته ورته وي.

مشبون (mašbū́n) نر.م. غوبون، غوبه.

مشتاق (muštā́q) نر.م. ص. مينه وال، شوقي، لېوال.

مشتبه (muštabıh) ص.نب. شکمن، مشوش شوی.

مشترک[۱] (muštarák) ص. نر.م. ګډ، يو ځای، شريک.

مشترک[۲] (muštarík) نر.م. ګډون کوونکی، برخه اخيستونکی، ونډه اخيستونکی.

مشترکاً (muštarakán) ق. په ګډه سره، يو ځای.

مشترکين (muštarıkin) نر.ج. برخه وال، ګډون کوونکي، برخه اخيستونکي.

مشتق (muštáq) ص. نر.م. راوتلی، اشتقاق شوی.

مشتکی (muštakáy) نر.م. د ژرندې د مالک لېږه غله چې د مېده کولو لپاره يې ژرندې ته وړي.

مشتري (muštarí) نر.م. ۱) رانيوونکی، پېرونکی، اخيستونکی؛ ۲) د يوې سيارې نوم دی.

مشتريان (muštaryā́n) نر.ج. رانيوونکي، پېرونکي، اخيستونکي.

مشتعل (muštaʿíl) ص.نر.م.ج. ۱) بل، روښان؛ ۲) غوسه شوی، راپارېدلی، په قهر شوی.

مشتمل (muštamıl) ص. نر.م. شامل، يو ځای، ګډ، برخه اخيستونکی.

مشته (muštá) ښځ.م. د لرګي نه جوړه شوې ډبلی چې د څپليو او بوټانو تلي پرې ټپوي.

مشته (maštá) فا. ص. وګ. مښته.

مشدد (mušadád) ص. نر.م. په کوم تکي باندې چې د شد نښه وي.

مشر (maṣ̌ár) ص. نر.م ۱) سپين ږيری، د ډېر عمر خاوند.؛ ۲) بزرګ، لوی؛ ۳) شريف، رهنما.

مشرانو جرګه (maṣ̌rānojargá) ښځ.م. د سنا جرګه، د سنا مجلس.

مشرانه (maṣ̌rāná) ښځ.م. ۱) النګی، د مشرتوب برخه؛ ۲) ماجب چې قبايلي مشرانو ته ورکول کېدل.

مشرتابه (maṣ̌artāba) ښځ.م. د مشرتوب مغيره حالت، مشريزه، سرغندويه.

مشرتوب (maṣ̌artób) نر.م. سرپرستي، مشري.

مشرح (mušaráh) ص. نب. تشریح شوی، واضح شوی، سپړل شوی.

مشرف (mušaráf) ص. نر. م. عزتمند، نمانځلی.

مشرق (mašríq) نر. م. ختیځ، لمرخاته.

مشرک (mušrík) نر. م. شرک کوونکی، شرک راوړونکی.

مشرکان (mušrikān) نر. ج. شرک کوونکي، شرک راوړونکي، چې له الله سره بل شریک گڼي.

مشرکین (mušrikin) نر. ج. و. گ. مشرکان.

مشروب (mašrū́b) نر. م. د څښلو شیان.

مشروط (mašrū́t) ص. نر. م. په شرط سره.

مشروطه (mašrūtá) ښځ. م. ص. ۱) هغه قضیه چې شرط په کې وي؛ ۲) هغه حکومت چې په قانون متکي وي؛ ۳) هغه هیواد چې شورا ولري.

مشروطیت (mašrūtyát) نر. م. چې شرطونه ولري، قانونیت.

مشروع (mašrū́ʕ) ص. نب. روا، په شرع برابر.

مشري (mašrí) ښځ. م. ۱) لاربښودي، رهبري، رهنمايي؛ ۲) عزت، لويي، درنښت.

مشعل (mašʕál) نر. م. رڼا، ډيوه.

مشغول (mašğū́l) ص. نر. م. ج. لگیا، بوخت.

مشغولا (mašğūlá) ښځ. م. بوختیا، مصروفیت، شغل.

مشغولک (mašğūlák) ص. هغه هلک چې هر وخت لوبې کوي، لوبغاړی.

مشغولول (mašğūlawál) مص. مت. لگیا کول، اخته کول، بوخت ساتل.

مشغولېدل (mašğūledál) مص. له بوختېدل، په څه کار اخته کېدل، لگیا کېدل.

مشفق (mušfíq) ص. نر. م. نرم زړی، مهربان، خواخوږی.

مشق (mašq) نر. م. تمرین، تکرار.

مشقت (mušaqát) نر. م. زیار، خواري، سختي.

مشک [1] (mašk) نر. م. د اوبو زی، د اوبو ژی.

مشک [2] (mušk) نر. م. هغه خوشبویه ماده چې د هوسۍ په نامه (ناف) کې جوړېږي.

مشکل (muškíl) ص. نر. م. ستونزمن، گران، پېچلی، رټ.

مشکڼ (muškáṇ) نر. م. (ج. مشکڼي) ۱) نل، کاهي، یو ډول وابنه چې په جبو کې زرغونېږي؛ ۲) یو ډول غرنی وابنه.

مشکڼه (muškaṇá) ښځ. م. مرې چې نجونې یې په کالیو کې د ښکلا لپاره کاروي.

مشکڼی (maškaṇáy) نر. م. یو ډول وابنه دي چې په غرونو کې زرغونېږي او څاروي یې خوري، د پشکالي لپاره هم وچېږي.

مشکڼیز (muškaṇíz) ص. په مشکڼیو جوړ، په مشکڼیو پېرلی.

مشکور (maškór) نر. م. شکر کوونکی، احسانمند.

مشکورۍ (maškoráy) ښځ. نب. و. گ. کالنۍ؛ مښکورۍ.

مشکوک (maškū́k) نر. م. ۱) تر شک لاندې؛ ۲) شکمن، شکاک.

مشکوله (maškolá) ښځ. م. د اوبو وړوکی ژی.

مشکونډۍ (maškūndáy) ښځ. م. ج. د هوسی د ناف مشک؛ ۲) د ماشوم د سر نوي رسېدلي وېښتان.

مشکین (muškín) ص. نر. م. تور رنگی، تور، د مشکو په رنگ، مشکي.

مشکي (muškí) ص. نر. م. ۱) تور، مشکین؛ ۲) توره بې لښکي غومبسه، بمبېره.

مشکی (muškáy) ص. تور رنگی آس.

مشلورگی (mašlū gáy) نر.م. هغه پسه : مېږه یا وزه چې زیږه و ښتان ولري.

مشلیکی (mašlīkay) نر.م. جېبي کتاب، بغلي کتاب.

مشمول (mašmū́l) ص.نر.م. شریک کړی شوی.

مشنگ (mušúng) نر.ج. یو ډول حبوب دی.

مشنگه (mašangá) ښځ.م. د ختکی په څېر یو ډول خوشبو لرونکې مېوه ده.

مشگینه (mušginá) ښځ.م. د مشنگو ډوډی.

مشوانی (mušwāṇə́y) ښځ.م. د رنگ بوتل، دوات.

مشورت (mašorát) نر.م. مشوره، مصلحت.

مشوره (mašorá) ښځ.م. ۱) مشورت، مصلحت؛ ۲) یو ډول وړین قره قل. و گ. ماشوره.

مشوق (mušawíq) نر.م. تشویقوونکی.

مشوله (mašolá) ښځ.م. یو ډول نازک بوټی دی.

مشهور (mašhū́r) ص. نر.م.ج. نومـوړی، نوم لرونکی، مخور، نامتو، نومیالی.

مشهورول (mašhūrawə́l) مص. مت. شهرت ورکول، مشهورول، نوم ورکول.

مشیت (mašıyát) نر.م. مرضي، خوښه، اراده.

مشیمه (mašimá) ښځ.م. د ښځې په خېټه کې د ماشوم پرده.

مښا (maṣā́) ښځ.م. هغه پچې چې د پسه په لـم او شا وخوا وړیو پورې نښتې او څوړندې وي.

مښتی (muṣátay) ص. نر.م. نښېږدې، جوخت.

مښتیا (muṣtyā́) نر.م. یو د بل سره لگېدلی، یو د بل سره جنگېدلی.

مښک (maṣk) نر.م.ج. و گ. مشک(۲).

مښکار (maṣkā́r) نر.م. د ښکار مشر، تکړه ښکاري، ماهر ښکاري.

مښکی (muṣkáy) ښځ.م. یو ډول توره مرغۍ ده.

مښکی (muṣkáy) ښځ.م. ۱) یوه توره مـرغۍ ده چې سپینه لکۍ لري؛ ۲) نر.م. مشک(۲).

مښگیرک (muṣgirák) نـر.م. مږگیرک، هغه مـرغه چې مږکان خوري.

مښل (maṣə́l) مص. مت. په لاسونو مروړل، مږل، سولول، مالش کول.

مښلول (maṣlawə́l) مص. مت. نښلول، لگول.

مښلی (maṣə́lay) ص.نر.م.ج. ۱) چې سولېدلی او مښلی شوی وي؛ ۲) مستعمل.

مښلېدل (maṣaledəl) مص.ل. لگېدل، اصابت، خوړل.

مښن (maṣə́n) نر.م. و گ. مښل.

مښود (maṣū́d) نر.م. زیار، کوښښ.

مښودل (maṣūdə́l) مص. مت. و گ. مښل.

مښوده (maṣūda) ښځ.م. مښوکه، توږنگه.

مښودی (maṣoday) نر.م. کارېدلی، دویم لاس، مستعمل.

مښوکه (maṣūka) ښځ.م. مښوده.

مښی (maṣay) نر.م. مښنه، چاپي، مساژ، مالش.

مصاب (masā́b) ص. نـر.م.ج. په یـوه ناروغی ککړ، یوې ناروغی نیولی.

مصاحب (musāhíb) ص.نر.م. ملگری، اندیوال.

مصاحبه (musāhıbá) ښځ.م. مـرکه، سـوال و ځواب.

مصادره (musādırá) ښځ.م. رد، قید، مستردول.

مصادف (musādíf) ص. نر.م. ق. بـرابر، سـم، سمون.

مصارف (masārıf) نر.ج. لگښتونه، خرڅونه، له لاسه ورکول، بایلل.

مصافحه (musāfıhá) ښځ.م. پېژندگلوي، روغبړ، یو بل ته لاس ورکول، ستړي مه شي.

مصالح (masālíh) ښځ.ج. ۱) ګټې؛ ۲) مواد.
مصالحت (masālıhát) نر.م. روغه جوړه.
مصالحه (masālıhá) ښځ.م. جوړجاړی، روغه جوړه، توافق.
مصايب (masāíb) نر.ج. د مصيبت جمع، غمونه، دردونه، رنځونه، کړاوونه.
مصبر (masbír) نر.م. يوناني درمل.
مصداق (mısdáq) نر.م. ۱) تصديق کوونکی؛ ۲) صداقت، ثبوت.
مصدر (masdár) نر.م. ۱) د وتلو ځای؛ ۲) په ګرامرکې هغه لفظ چې په پای کې يې (ول، پدل) راغلي وي او نور فعلونه ورڅخه جوړېږي.
مصر (musír) ص. نر.م.ج. اسرارکوونکی، ټينګار کوونکی، ضد کوونکی.
مصراع (mısráş) ښځ.م. مصرع، نيم بيتی.
مصرف (masráf) نر.م. لګښت، له لاسه ورکول، خرڅ.
مصرفول (masrafawál) مص. مت. لګول، د يو څه په بدل کې پيسې ورکول.
مصروف (masrúf) نر.م.ص. بوخت، لګيا، اخته.
مصروفيت (masrūfıyát) نر.م. بوختيا، مشغولتيا
مصطلحات (mustalıhāt) نر.ج. اصطلاحات، نومونې، د اصطلاح جمع، ترمينالوجي.
مصفا (musafā) ص.ښځ.م. سپېڅلی، پاک، صفا.
مصلح (muslíh) ص. نر.م. سوله کوونکی، جوړه کوونکی، روغه کوونکی.
مصلحت (muslıhát) نر.م. ښه ورانديز، مشوره.
مصلی (masaláy) نر.م. کډه په سر، مسيالای، چوړی.
مصلي (musalí) ص. نر.م. لمونځ کوونکی.
مصمم (musamím) ص. نر.م. ټينګ، په ژمنه ولاړ.

مصنف (musanif) نر.م (ج. مصنفين) ۱) ليکوونکی، تصنيف کوونکی، مؤلف؛ ۲) کمپوزر.
مصنوعات (masnūsát) نر.ج. لاسي توليدات، جوړ کړی شوي، توليد کړی شوي شيان.
مصنوعي (masnūsí) ص.نب. نقلي، جعلي.
مصوب (musawıb) نر.م. (ج. مصوبين) تصويب کوونکی، تاييدوونکی، پخلی کوونکی.
مصوبه (musawabá) ښځ.م. تصويب شوی، منل شوی، قبول شوی.
مصور (musawár) ص. نر.م. انځورګر، نقاش.
مصوون (masún) ص.نر.م. په امن، محفوظ.
مصوونيت (masūnyát) نر.م. تضمين، محفوظ.
مصيبت (musibát) نر.م. کړاو، درد، ستونزه.
مضار (mazár) نر.م. زيان، ضرر، تاوان.
مضاربت (muzārıbát) نر.م. د ګټې او تاوان د شراکت په شرط، د بل چا په پانګه تجارت کول، د سوداګرۍ لپاره چاته مال ورکول.
مضارع (muzárıs) نر.م. ۱) ورته، مشابه؛ ۲) هغه فعل چې په حال او يا راتلونکي زماني دلالت وکړي؛ ۳) د شعر يو بحر.
مضاعف (muzāsif) ص. نر.م دوه چنده.
مضاف (muzáf) نر.م. زيات کړی شوی.
مضاف اليه (muzāfılayhí) نر.م. هغه نوم چې د اضافت «د» ولري يا ورته د يو څيز د ملکيت نسبت شوی وي.
مضامين (mazāmín) نر.ج. د مضمون جمع.
مضايقه (mazāiqá) ښځ.م. ۱) سره تنګول، سره غوړتول؛ ۲) تنګی؛ ۳) ډار، پروا، خاطر.
مضبوط (mazbút) ص. نر.م. ۱) ټينګ، کلک، پوخ؛ ۲) تندرست؛ ۳) ضبط کړای شوی.

مضحک (muzhík) ص.نر.م ۱) توکي، توکمار؛ ۲) خندا کوونکی.
مضر (muzír) ص.نر.م. ضرر او تاوان رسوونکی.
مضراب (mızráb) نر.م. د رباب یا ستار د غږولو زخمي، شاباز.
مضروب (mazrúb) نر.م. وهل شوی، ټکول شوی، د حساب په اصطلاح ضرب شوی عدد.
مضروب فیه (mazrūbfihí) ص.نر.م. هغه عدد چې بل په کې ضرب شوی وي.
مضطرب (muztaríb) ص. نر.م. وارخطا، خپه، زهیر، غمجن، ناکراره.
مضمحل (muzmahıl) ص. نر.م. تري تم، له منځه تللی، خپور وور، خپاره واره.
مضمر (muzmár) ص. نر. . پټ، په زړه کې ساتل.
مضموم (mazmúm) ص.نر.م.ج. هغه توری چې پېښ ولري.
مضمون (mazmún) نر.م. موضوع، خبره، مطلب.
مطابع (matābíṣ) ښځ.ج. د (مطبعه)، د چاپ خونې جمع.
مطابق (mutābíq) ص. نر.م. سم، یو ډول، برابر.
مطابقت (mutābaqát) نر.م. سمون، یو شان والی، برابري.
مطالب (matālíb) نر.ج. د مطلب جمع.
مطالبه (mutālabá) ښځ.م. غوښتنه، دعوا.
مطالعه (mutālıṣá) ښځ.م. لوستنه، کتنه.
مطبخ (matbáx) نر.م. پخلنځی، پخلنځای.
مطبعه (matbaṣá) ښځ.م. چاپخونه، چاپځای.
مطبوعات (matbūṣát) نر.ج. ۱) خپرونې؛ ۲) چاپي خپرونې.
مطرب (mutríb) نر.م. ۱) سندرغاړی، سازنده؛ ۲) هغه چې اوس یې هنرمند بولي.

مطرح (matráh) ص.نر.م. ۱) نوموتی، اوڅار؛ ۲) د اچولو او غورځولو ځای؛ ۳) طرح شوی، وړاندې شوی.
مطلا (mutalá) ص. نب. ۱) په غوړو کې لړلی؛ ۲) زېړ یا طلایي رنګ ورکړی شوی.
مطلب (matláb) نر.م. موخه، هدف، اراده.
مظلمه (mazlamá) ښځ.م. هغه څه چې په زور او ستم له چا نه اخیستل شوي وي.
مظلوم (mazlúm) ص. نر.م. هغه څوک چې ظلم پرې شوی وي، په چا چې ظلم کېږي.
مظلومان (mazlūmán) ص.نر.ج. د مظلوم جمع.
مظنون (maznún) ص. نر.م. شکمن، اشتباهي.
مظنه (mazəná) ښځ.م. د ګومان کولو ځای، نرخ، بیعه، ارزښت.
مظهر (mazhár) نر.م. ښکارندوی، څرګندوی، د ښکاره کولو ځای.
معابر (muṣābır) نر.ج. د معبر جمع.
معادل (maṣādíl) ص. نر.م.ج. برابر، هم وزنه، مساوي، سیال.
معادله (maṣādılá) ښځ.م. د دوو شیزونو تر منځ د کچې معلومول، برابرتیا.
معادن (maṣādín) نر.ج. د معدن جمع، کانونه.
معارضه (muṣārızá) ښځ.م. د یوه شي له بل شي سره پرتله کول.
معارف (maṣáríf) نر.ج. پوهنه، علم، پوهه.
معاریف (maṣāríf) نر.ج. نامتو کسان، نومیالي.
معاش (maṣáš) نر.م. ۱) ژوندون، د ژوند وسیله؛ ۲) روزګار؛ ۳) تنخواه.
معاشرت (maṣāšırát) نر.م. ګډ ژوند کول، یو تر بله مینه او دوستي کول.
معاشقه (maṣāšıqá) ښځ.م. مینه او محبت کول.

معاصر (maṣāsír) ص.نر.م. اوسمهاله،همعصر، همدوره، د اوسني زماني.

معاف (masáf) ص. نر.م. ج. بخښلی شوی.

معافي (masāfí) ښځ.م. بخښنه، ښښنه. د بخښلو عمل؛ معذرت.

معافيت (masāfiyát) ص. نر.م. بخښنه،توافق.

معالج (masālíj) نر.م.ج. درملونکی، ډاکټر، طبيب، حکيم.

معالجه (masālajá) ښځ.م. درملنه، علاج.

معامله (masāmalá) ښځ.م.له يو بل سره راکړه ورکړه، پېرودل او پلورل.

معانقه (masāniqá) ښځ.م.ترغاړې کېدنه يا وتنه.

معاني (masāní) ښځ.م.دمانا جمع، ۱) مطلبونه، موخې؛ ۲) هغه علم دی چې دکليمو سموالی او دکارونې ځای معلوموي.

معاوضه (musāwizá) ښځ.م. بدل، عوض.

معاون (musāwín) نر.م. مرستيال، لاس نيوی.

معاهده (musāhidá) ښځ.م. ژمنه، تړون، لوظ، وعده.

معاينه (musāyiná) ښځ.م. کتنه، ازموينه، پلټنه.

معاينه خونه (musāynaxū́na) ښځ.م.د ډاکټر کتنځی، چې رنځوران په کې ګوري.

معبد (masbád) نر.م. جومات، د عباذت ځای.

معبر (masbár) نر.م. لار، دتېرېدو ځای، سړک.

معبود (masbū́d) نر.م. چې عبادت يې کېږي، د عبادت وړ، خدای پاک.

معتاد (mustád) ص.نر.م.ج. روږدی،عادت شوی.

معتبر (mustabár) ص. نر.م.ج. ۱) د باور وړ، د اعتبار وړ؛ ۲) سم؛ ۳) عزتمند، مخور.

معتدل (mustadíl) ص. نر.م.ج. دمنځنۍ درجې، هغه چې په اعتدال کې وي.

معترض (mustaríz) ص.نر.م. مخالف، اعتراض کوونکی.

معترف (mustaríf) ص. نر.م. منونکی، اعتراف کوونکی.

معتقد (mustaqíd) ص. نر.م.ج. عقيده لرونکی، منونکی، قبلوونکی.

معتقدات (mustaqidát) نر.ج. هغه چې انسان عقيده پرې لري.

معتکف (mustakíf) ص. نر.م. هغه څوک چې خپل ځان ځېله کوي، اعتکاف کوونکی.

معتمد (mustamíd) ص. نر.م. باوري، اعتمادي.

معجزه (musjizá) ښځ.م. خارق العاده کار چې نور انسانان يې له مثل راوړلو څخه عاجز وي.

معجون (masjū́n) نر.م. ۱) هغه مرکب درمل چې په ګبينه او... کې اخښل کېږي؛ ۲) اخښلی شوی ۳) ګډوډ، مرکب؛ ٤) يو ډول نښه يي درمل.

معدن (masdán) نر.م. کان، خزانه.

معدوم (masdū́m) ص. نر.م. نابود کړی شوی، نشت، ورک شوی.

معده (misdá) ښځ.م.د بدن هغه غړی چې د خوراک د ورولو او هضمولو چارې پر مخ بيايي.

معذرت (masẓirát) نر.م. پلمه، عذرغوښتل.

معذور (masẓū́r) ص. نر.م.ج. ۱) اړ، احتياج؛ ۲) هغه څوک چې عذر يې منل شوی وي، چې عذر يې وړاندې کړی وي.

معراج (misráj) نر.م. ۱) زينه، پوړی؛ ۲) هغه څه چې د هغه په وسيله انسان پورته ځي.

معرفت (masrifát) نر.م. پېژندګلوي، پېژندنه.

معرفه (masrifá) نر.م. هغه نوم چې د يوه خاص شي لپاره کارول شوی وي.

معرفي (masrifí) ښځ.م. پېژندګلووالا، پېژندنه.

معرکه (maʕrıká) ښځ.م. جنګ، جګړه.

معروف (maʕrúf) نر.م. مشهور، نامتو، مخور.

معرٰی (muʕará) ص. ۱)لوڅ، بربنډ؛ ۲)د نظم څانګړی ډول چې د قافیې پابندي په کې نه وي شوې.

معزز (muʕazáz) ص. نر.م.ج. عزتمند، درونډ.

معزول (maʕzúl) ص.نر.م.ج. ګوښه کړی شوی، لرې کړای شوی، له منصبه لرې شوی.

معشر[۱] (muʕašár) ص. نر.م. د نظم یو ډول چې لس مصرعې لري.

معشر[۲] (maʕšár) نر.م. ټولنه، د خلکو یوه ډله.

معشوق (maʕšúq) ص.نب. مین، محبوب، ملګری.

معشوقه (maʕšūqá) ښځ.م. مینه، ملګرې.

معصوم (maʕsúm) ص. ۱)بېګناه، له ګناه پاک؛ ۲)ساده.

معصیت (maʕsıyát) نر.م. ګناه، جرم.

معضله (maʕazlá) ښځ.م. ستونزه، پرابلم، کړاو.

معطل (maʕtál) ص.نر.م.ج. تال، ځنډمن، په تمه ولاړ، منتظر، ښځینه بڼه یې معطله.

معطلول (maʕtalawál) مص.مت. ځنډول، تالول.

معطلېدل (maʕtaledál) مص.ل. ځنډېدل، تالېدل، ایسارېدل، ختمېدل.

معظم (muʕazám) ص. نر.م. لوی، قدرمن، ستر، عزتمن، د عزت خاوند.

معقول (maʕqúl) نر.م. چې عقل یې مني، په زړه پورې، وړ، مناسب، هوښیار، د باور وړ، د داد وړ.

معکوس (maʕkús) ص.نر.م.ج. اړولی، سرپه ځینکه، سرچپه.

معلق (muʕaláq) ص. نر.م.ج. ځوړند، کوړای.

معلم (muʕalím) نر.م. ښوونکی، استاد، لارښود.

معلول (maʕlúl) نر.م. ۱)عیبجن، نیمګړی؛ هغه شی چې د علت په واسطه ثبت شوی وي؛ ۲)رنځور، خوار.

معلوم (maʕlúm) ص. نر.م.ج. جوت، څرګند، ښکاره، واضح.

معلومات (maʕlūmát) نر.م. وضاحت، څرګندونې، د معلوم جمع.

معلومښت (maʕlūmə́st) نر.م. جوتېدل، ښکاره کېدل، څرګندېدل.

معلومول (maʕlūmawál) مص.مت. لټول، پیدا کول، څرګندول، ښکاره کول.

معلومېدل (maʕlūmedál) مص.ل. څرګندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل.

معما (muʕamá) ښځ.م. ۱) پټ؛ ۲) اړه کیسې ۳)ګرانه او پېچلې خبره، په رمز سره خبره.

معمار (mıʕmár) نر.م. دېوالچي، خټګر.

معمر (muʕmár) ص. نر.م.ج. بوډا، د ډېر عمر څښتن، عمرخوړلی.

معمور (maʕmúr) ص. نر.م.ج. ۱)ډک، آباد، موړ؛ ۲)بند، تالا شوی.

معمول (maʕmúl) نر.م.ج. ص. ورځنی، رواجي دود، عمل کړی شوی.

معمولاً (maʕmūlán) ق. همیشنی، عادتاً.

معمولي (maʕmūlí) ص.نب. لږ، غونډې، کم ارزښته.

معنوي (maʕnawí) ص.نب. ۱)مانوي، اصلي، حقیقي، ذاتي؛ ۲)دننه، باطني.

معنویات (maʕnawyát) نر.ج. مورال، روحیات، اروایي حالت.

معنی (maʕná) ښځ.م. ۱)مانا، مقصد، اراده؛ ۲)مطلب، مدعا؛ ۳)وجه؛ ٤)اصلیت.

معیار (mıʂyā́r) نر.م. د تول اله، پیمانه، کچه.

معیاري (mıʂyārí) ص.نب. منل شوی.

معیت (maʂyát) نر.م. ملګرتیا.

معیشت (maʂıšát) نر.م. روزګار، ژوند، ګوذاره.

معین[1] (muʂín) نر.م. مرستین، مرستیال، د وزیر مرستیال.

معین[2] (muʂayán) ص.نر.م. ۱) جوت، څرګند، ښکاره؛ ۲) ټاکلی.

معیوب (maʂyū́b) ص.نر.م.ج. وټ لرونکی، عیب لرونکی.

مغاره (mağārá) ښځ.م. سمڅه، شمخه، سوړه.

مغازه (məğāzá) ښځ.م. پلورنځی، هټی، دوکان.

مغازه وال (mağāzawā́l) نر.م. هټیوال، د لوی پلورنځي څښتن، پلورنځیوال.

مغالطه (muğālıtá) ښځ.م. تېګي، دوکه، غولونه.

مغانه (mağā́na) ښځ.م. د ورانه غړی یا عضله.

مغایر (mağāyə́r) ص.نر.م. توپیر درلودونکی.

مغایرت (muğāyrát) نر.م. توپیر، فرق، تضاد.

مغرب (mağríb) نر.م. لوېدیځ، د لمر لوېدو لوری.

مغربي (mağrıbí) ص.نب. لوېدیزوال، په لوېدیځ پورې تړلی، لوېدیځ ته منسوب.

مغرض (muğríz) ص.نر.م.ج. مطلبي، غرضي.

مغرور (mağrū́r) ص.نر.م.ج. کبرجن، متکبر.

مغرورېدل (mağruredə́l) مص.ل. په ځان مینېدل، کبرجنېدل، متکبرېدل، ځان ورکول.

مغز (mağz) نر.م. ۱) ماغزه، دماغ؛ ۲) عقل؛ ۳) جرړه؛ ٤) منځ؛ ٦) د وچې مېوې زړی.

مغزن (mağzán) ص.نر.م.ج. ۱) مغز لرونکی؛ ۲) د قوي مغزو څښتن.

مغزی (mağzáy) نر.م. غاړه، څټ، ورمېږ.

مغزۍ (mağzə́y) ښځ.م. پوله، څټ، غاړه.

مغشوش (mağšū́š) ص.نر.م. مشوش، خپه.

مغضوب (mağzū́b) ص. غضب کړی شوی، تر غضب لاندې.

مغفرت (mağfırát) نر.م. بخښنه، له ګناه تېرېدنه.

مغلق (muğláq) ص.نر.م.ج. پېچلی، رټ.

مغلوب (mağlū́b) نر.م.ج.ص. ماتې خوړلی.

مغلوبول (mağlūbawə́l) مص.مت. ماتول، ماتې ورکول، ناکامول.

مغلوبېدل (mağlūbedə́l) مص.ل. ماتې خوړل، ناکامېدل، له منځه تلل.

مغموم (mağmū́m) ص.نر.م. خواشینی، خپه، فکرمند.

مغولی (mağúlay) نر.م. یو ډول سابه دي.

مغیلان (muğaylā́n) نر.م. یو اغزنه ونه ده چې اغزي یې څېره وي، د باقلي په څېر دانې لري.

مفاجات (mufājā́t) نر.م. ناڅاپه برید – د زره حمله.

مفاد (mafā́d) نر.م. ګټه، فایده.

مفاهمه (mufāhımá) ښځ.م. یو تر بله خبرې اترې کول، په خپل منځ کې رضا کېدل.

مفت (muft) ص.نر.م.ج. وړیا، هسې، بې بیې.

مفتخر (muftaxír) ص.نر.م. ویاړمن، ویاړ کوونکی.

مفتخور (muftxór) ص.نر.م. طفیلي، تیارخور.

مفتش (mufatíš) نر.م. پلټونکی، تفتیش کوونکی، نظارت کوونکی.

مفتن (mufatán) ص.نر.م. فتنه اچوونکی.

مفتي (muftí) نر.م. فتوا ورکوونکی، فقیه.

مفرد (mufrád) ص.نر.م.ج. ۱) یوازې، ګوښی؛ ۲) یو، یوګړی؛ ۳) غیر مرکب.

مفردات (mufradā́t) نر.ج. لړلیک، توکي، مواد، عناصر.

مفسد (mufsíd) نر.م. فساد کوونکی، فسادي.

مفسر (mufasír) نر.م. تفسیر کوونکی، د قرآن شریف د ایتونو تشریح کوونکی.

مفصل(۱) (mufasál) ص.نر.م. په تفصیل سره، واضح، څرګند، په فصلونو وېشل شوی.

مفصل(۱) (mafsál) نر.م. بند، د هډوکي بندونه.

مفصلاً (mufasalán) ق. په بشپړه توګه، په تفصیل سره، له پوره جزیاتو سره.

مفصلات (mufsalát) نر.ج. د ښار چاپېره سیمه، کلي.

مفعول (mafsúl) ص.نر.م. ۱) په ګرامر کې object؛ ۲) هغه څوک چې ناوړه کار ورسره شوی وي.

مفغن (mufağán) ص.نر.م.ج. پښتو ژبې ته له نورو ژبو نه راغلي او د پښتو له قواعدو سره سم برابر شوي لغتونه.

مفقود (mafqúd) ص. ورک، پټ، غیب.

مفکر (mufakír) نر.م. (ج. مفکرین) پوه، فکر کوونکی.

مفکوره (mafkúra) ښځ.م. (ج. مفکورې) خیال، فکر، نظریه.

مفلر (maflár) نر.م. د غاړې رومال، ګلوبند.

مفلس (muflís) ص.نر.م. غریب، اړ، محتاج.

مفلوج (maflúj) ص.نر.م.ج. ګوزن وهلی.

مفلوک (maflúk) ص.نر.م.ج. ۱) تباه، برباد؛ ۲) محتاج، اړ.

مفهوم (mafhúm) ص.نر.م. ۱) مانا، مطلب، پوهېدنه؛ ۲) منشا، مدعا؛ ۳) پوه شوی.

مفید (mufíd) ص.نر.م. ګټور، فایده من.

مقابل (muqābíl) ص.نر.م ۱) مخامخ؛ ۲) دښمن، مخالف؛ ۳) سیال، برابر.

مقابله (muqābalá) ښځ.م (ج. مقابلې) ۱) مخامخ کېدنه؛ ۲) برابرېدنه؛ ۳) مخالفت؛ ۴) جګړه.

مقاتله (muqātılá) ښځ.م. (ج. مقاتلې) د وینې تویېدنه، د یو بل وژنه، عام قتل.

مقارن (muqārín) نر.م.ج. تړلي، نږدي.

مقاطعه (muqātasá) ښځ.م. ج. مقاطعې، د اړیکو ختمونه.

مقاله (maqālá) ښځ.م. ۱) لوظ، لوز؛ ۲) لیکلی مضمون؛ ۳) د کتاب برخه.

مقام (muqām) نر.م. ۱) درجه، رتبه، پوړ؛ ۲) د تم کېدو ځای؛ ۳) د کوزېدو ځای؛ ۴) د پېښې د پېښېدو ځای، وخت؛ ۵) په موسیقي کې یوه پرده.

مقامات (muqāmāt) نر.ج. ۱) د مقام جمع؛ ۲) حاکمه طبقه، حاکمان.

مقامي (maqāmí) ص.نر.م. له مقام سره تړلی، ځای پر ځای، ځایي.

مقاومت (muqāwamát) نر.م. نه په شا کېدل، په خپل دریځ ټینګ درېدل.

مقایسه (muqāyasá) ښځ.م. پرتله، مقابله.

مقبره (maqbará) ښځ.م. هدیره، روضه، مړستون.

مقبوض (maqbúz) نر.م. ص. نیول شوی، ترلاسه شوی.

مقبول (maqbúl) ص.نر.م. منل شوی، ښکلی.

مقتدر (muqtadír) ص.نر.م. زورور، ځواکمن، د اقتدار خاوند، د قدرت خاوند.

مقتدي (muqtadí) نر.م. پیروي کوونکی، پیرو، په لمانځه کې تر امام وروسته درېدونکی.

مقتل (maqtál) نر.م. ۱) د وژلو ځای، د قتلولو ځای؛ ۲) مسلخ، قصابخانه.

مقتول (maqtúl) ص.نر.م. ۱) وژل شوی، قتل شوی، ۲) مین، عاشق.

مقدار (miqdā́r) نر.م. ۱) کچه، اندازه؛ ۲) وزن، تول؛ ۳) شمېر، رقم؛ ٤) جونګ، مجموعه.
مقدر (muqadár) ص. نر.م. ۱) مخکې ليکل شوی؛ ۲) نصيب، قسمت، تقدير.
مقدس (muqadás) ص. نر.م. پاک، سپېڅلی.
مقدم (muqadám) ص. نر.م ۱) لومړی؛ ۲) مخکې شوی؛ ۳) لوړ، اوچت؛ ٤) لازم، ضروري.
مقدماتي (muqadāmatí) ص. نسب. د پيل، لومړني، اولني، مخکيني.
مقدمه (muqadamá) ښځ.م. ۱) معرفي، پېژندنه؛ ۲) سريزه؛ ۳) ستونزه، دعوا؛ ٤) پرېکړه.
مقدور (maqdū́r) نر.م. ۱) زور، قوت، طاقت؛ ۲) حوصله؛ ۳) ګنجايش؛ ٤) اختيار؛ ٥) وسيله ٦) جرئت؛ ۷) دولت؛ ۸) توان، قدرت، حکم.
مقر[1] (maqár) نر.م. قرارګاه، د اوسېدو ځای.
مقر[2] (muqír) ص. نر.م.ج. اقرار کوونکی.
مقرب (muqaráb) ص. نر.م. ۱) خاص ملګری، دوست؛ ۲) نږدې، خپلوان.
مقرر (muqarár) ص. نر.م.ج. ګومارلی، ځای پر ځای، ثابت، ګومارل شوی.
مقررات (muqararā́t) نر.ج. قوانين، اصول، نظم.
مقررول (muqararawál) مص. ګومارل. ټاکل، يو کار ورسپارل.
مقرري (muqararí) ښځ.م. ګومارنه، ټاکنه.
مقررېدل (muqararedál) مص. ل. ګومارل کېدل، ټاکل کېدل.
مقروض (maqrū́z) نر.م. پوروړی، قرضدار.
مقری (maqráy) ص. نر.م. هغه هلک چې په لږ عمر کې د برې پخې او له مانا نه د کې خبرې کوي.
مقسوم (maqsū́m) نر.م. ۱) وېشل شوی؛ ۲) نصيب، برخه، تقدير.

مقسوم عليه (maqsūmṣalayhí) نر.م. هغه چې څه ورباندې تقسيم شي.
مقصد (maqsád) نر.م. موخه، مطلب، هدف.
مقصر (muqasír) نر.م. ګناهکار، مجرم، د سزا وړ.
مقصود (maqsū́d) نر.م. غوښتنه، غرض، هدف.
مقطر (muqatár) ص. نر.م.ج. څاڅکی څاڅکی، فلتر شوی، چاڼ شوی.
مقطع (maqtáṣ) ښځ.م. ۱) د قطع کېدو ځای، د بېلتانه ځای، د خبرو پای؛ ۲) د غزل يا قصيدې وروستی بيت.
مقعر (muqaṣár) نر.م.ج. ژوره کنده.
مقفی (muqafā́) ص. نب. قافيه لرونکی.
مقلد (muqalíd) نر.م. ۱) پيروي کوونکی، مريد؛ ۲) نقال، پېښې کوونکی؛ ۳) مسلمان چې په څلورو امامانو کې د يوه پيروي کوي.
مقلوب (maqlū́b) ص. نر.م.ج. اوښتی، نسکور.
مقنن (muqanín) نر.م. قانونپوه، قانوني، قانوندان.
مقوا (muqawā́) ښځ.م. هغه ډبل کاغذ چې د کتابونو او نورو د پوښ په جوړولو کې کار ترې اخلي.
مقوله (maqūlá) ښځ.م. متل، قول، ضرب المثل.
مقوي (muqawí) ص. نب. قوت ورکوونکی.
مقيد (muqayád) ص. نر.م.ج. قيد کړی، مشروط، بندي.
مقيم (muqím) نر.م. ۱) ځای پر ځای، استوګن؛ ۲) قيام کوونکی، ودرېدونکی؛ ۳) قايم.
مکاتبه (mukātabá) ښځ.م. د خط يا ليک په ذريعه له يوه بل سره اړيکه ټينګول.
مکار (makā́r) نر.م. مکرجن، دوکه باز، چلباز.
مکافات (makāfā́t) نر.ج. بخشش، برخه، لنګی.
مکال (makā́l) نر.ج. آلات (د زرګری).

مکالمه (makālımá) ښځ.م. ۱) خبرې اترې؛ ۲) د درامې د لوبغاړو ترمنځ خبرې.

مکان (makấn) نر.م. د اوسېدو ځای، ځای، کور.

مکتب (maktáb) نر.م. ښوونځی، مدرسه.

مکتبي (maktabí) ص.نب. زده کوونکی، شاګرد.

مکتوب (maktúb) نر.م. لیک، خط، چیټۍ.

مکتو (makaṭū́) نر.م. هغه سړی چې د هېڅ کسب او کار نه وي، کم عقل، ناروس، بېکاره.

مکدر (mukadár) ص.نر.م. خړ، تیاره، غمجن.

مکر (makr) نر.م. ۱) دوکه، فریب، ۲) غرور، کبر؛ ۳) نفاق، ٤) چالاکي.

مکرجن (makarján) ص.نر.م. مغرور، دوکه باز.

مکرر (mukarár) ص.نر.م. څوځلي، تر یو ځل زیات، د یوه کار بیابیا ترسره کول.

مکرراً (mukararán) ق. په تکراري ډول، بیا بیا.

مکرم (mukarám) ص. عزتمن، قدرمن، لوی.

مکروب (mıkrób) نر.م. مکروب، یو وړوکی ذره بیني موجود دی چې د ناروغیو سبب ګرځي.

مکروه (makróh) ص.نر.م.ج. ۱) د نفرت وړ، د کرکې وړ؛ ۲) ناسازه.

مکړک (makaṛák) نر.م. مکړی، یو ډول لرګین شی دی چې د پسونو په غاړو کې ډېرې تینګولو لپاره اچول کېږي.

مکړګس (makaṛgás) نر.م. یو مرغه دی، ګرګس.

مکړن (makṛán) نر.م. د پسونو یوه ناروغي.

مکړی (makṛáy) نر.م ۱) وګ. مکړک؛ ۲) یو ډول سور چینجی دی؛ ۲) یو ډول ازغی دی.

مکشوف (makšū́f) ص.جوت، څرګند، ښکاره.

مکعب (mukaṣáb) ص.نر.م. څلورضلعي، هغه شکل چې اوږدوالی، اوسور یې یو برابر وي.

مکک (makák) نر.م. څمکه.

مکلف (mukaláf) ص.نر.م.ج. هغه څوک چې باید شرعاً یو کار سرته ورسوي. ذمه وار. مؤظف.

مکلفول (mukalafawál) مص.مت. مؤظفول، ذمه وارول، یوڅوک په یوه دنده ګومارل.

مکلفیت (mukalafyát) نر.م. دنده، وظیفه.

مکمل (mukamál) ص.نر.م.ج. پوره، بشپړ، پای ته رسېدلی، تملمشوی.

مکنډی (makanḍáy) نر.م. څټ، ورمېږ، مرکنډ.

مکنه[۱] (makána) ص. زېړه خاوره.

مکنه[۲] (makná) ښځ.م. د ناوې مخپټونی.

مکڼه (makṇá) ښځ.م. چادري، بورکه.

مکوټ (makwáṭ) نر.م. سوی، سوځېدلی، وریت.

مکهانه (makhā́na) ښځ.م. تودری، وګ. جلوتري.

مکی (makáy) ښځ. یو ډول نرۍ ګردۍ ډوډۍ ده.

مکیال (mıkyā́l) نر.م. ۱) هغه لوښی چې غله او ... وریاندې اندازه (تلل) کېږي. ۲) پیمانه.

مکېز (makéz) نر.م. ناز، نخرې، ادا.

مګ (mag) نر.م. روزان، په کوټه کې د لوګي د وتلو سوری، دریڅه، دوکانچه.

مګر (magár) ق.خو، لېکن، اما.

مګس (magás) نر.م. مچ، نګس، غوماشه.

مګسي (magasí) ص. ۱) سپین آس چې سره خاپونه ولري؛ ۲) تور یا توررنګی؛ ۳) مچی.

مګنه (magána) ښځ.م. کړکۍ، اورسی، مکڼه.

مګه (magá) ښځ.م. د چای د څښلو لویه پیاله.

مل (mal) نر.م. ۱) ملګری، دوست، انډیوال، اشنا؛ ۲) شراب، خمر.

ملا[۱] (mlā́) ښځ.م. ۱) شا، د څټ او کناتو ترمنځ د وجود برخه؛ ۲) د مور په نس کې هغه کځوره چې د ماشوم تر زېږېدو وروسته غورځېږي.

ملا [1,2] (mulā́) نر.م. ۱) د جوماتو امام؛ ۲) عالم، فاضل، ناصح؛ ۳) د ک.

ملا اذان (mulāázā́n) نر.م. سپېده داغ، ملابانګ.

ملابند (mlāband) نر.م. ملاتړونی، ملاوستنی، کمربند.

ملاتړ (mlā́taṛ) نر.م ۱) مرسته، ننګه؛ ۲) دوستي، ملګرتیا.

ملاتړل (mlātaṛál) مت.ف. د یوه چا حمایت کول، ننګه کول، ملګرتیا کول.

ملاتړلی (mlā́taṛálay) ص. نر.م. تیار، چمتو.

ملاتړی (mlā́taṛay) نر.م. ملاتړ کوونکی، پلوي، پرخوا، حامي.

ملاتیر (mlā́tī́r) نر.م. شمزۍ، ستون فقرات.

ملاتوغی (mlā́ṭūǧay) ص.نر.م. هغه چې ملا یې کړه شوې وي.

ملاچرګک (mlā́cargák) نر.م. ګوډۍ چرګ، یو ډول مرغه دی، هدهد.

ملاڅی (mlā́cay) نر.م. د ببل تاتک، تکک.

ملاح (malā́h) نر.م. ماڼو، لمبوزن، بېړۍ چلوونکی.

ملاحظه (mulā́hazá) ښځ.م. ۱) کتنه، مشاهده؛ ۲) توجه، پاملرنه؛ ۳) مروت؛ ٤) ریا؛ شرم.

ملاخوږی (mlā́xūẓay) نر.م. د ملا درد.

ملارګی (mlāragáy) نر.م. سست، تنبل.

ملاریا (malārya) ښځ.م. یوه ناروغي ده.

ملازم (mulāzím) نر.م. چپړاسي، نوکر، خادم.

ملازمت (mulāzımát) نر.م. نوکري، خادمي.

ملاست (mlāst) ص.نر.م. پروت، غځېدلی، ویده.

ملاستل (mlāstál) مص. ل. غځېدل، پرېوتل، څملاستل، ویده کېدل.

ملاستو (mlāstū́) نر.م. ملاوستنی، کمربند.

ملاشینی (mlāšínay) ص.نر.م. تنبل، کاهل.

ملاغښی (mlāǧāṣay) نر.م. فقره، جمله، کرښه.

ملاطوره (mulātáwra) ص.نر.م. ملاته ورته، د ملا په څېر، ملاګی، صوفي، ملا ډوله.

ملاقات (mulāqā́t) نر.م. لیدنه کتنه، پېژندګلوي.

ملاک (malā́k) نر.م. ځمکوال، د ډېرې ځمکې خاوند.

ملال (malā́l) نر.م. خپه، غمجن، چورتي.

ملاله (malā́la) ص. ښځ.م. ښکلې او جذابه ښځه.

ملالی (malāláy) ښځ.م. ۱) محبوبه، معشوقه؛ ۲) د یوې پیاوړې غازي پښتنې پېغلې نوم.

ملالې سترګې (malālestárge) ص.ښځ.م. له نازه ډکې سترګې، خمارې سترګې.

ملاماتوونکی (mlāmātawū́nkay) نر.م. دروند پېټی، دروند کار، دروند غم.

ملاماتی (mlāmā́tay) ص. نر.م. ۱) چې ملا یې ماته وي، تنبل؛ ۲) یو غوښې خوړونکی مرغه دی.

ملامت (malāmát) نر.م. ص. ګرم، پړ، شرمنده.

ملامتول (malāmatawál) مص. مت. ګرمول، شرمنده کول، پېکه کول، خجل کول.

ملامتیا (malāmatyā́) ښځ.م. ملامتي، ملامتوب.

ملامتېدل (malāmatedál) مص.ل. ګرمېدل، پېکه کېدل، شرمېدل، پړ کېدل.

ملانۍ (mlānə́y) ښځ.م. عالمه ښځه، ملا ښځه.

ملاوستنی (mlāwastánay) نر.م. ملاوستنی، د ملا کمربند چې له یوه توکر څخه جوړ شوی وي.

ملایکه (malāyaka) ښځ.م. فرښته، پرښته.

ملایم (mulāyám) ص. نر.م. نازک، پوست.

ملایمت (mulāyamát) نر.م. پوستوالی، نازکي، نرمي، موافقت.

ملایي (mulāyí) ښځ.م. پېروی، رش.

ملبس (mulabás) ص. نر.م. پرجامو پټ، په کالیو پټ.

ملبوس (malbū́s) نر.م. د اغوستلو جامې، کالي.

ملبه (malbá) ښځ.م. د رنگ دېوال یا کور خاورې، لوټې، ډبرې، گټې چې گډې وډې پرتې وي.

مل پاسوال (malpāswā́l) نر.م. څارندویې (پولیسي) برید جنرال، سرلښکر، د نظامي برید جنرال معادل.

ملت [۱] (mılát) نر.م. ۱) د یو هېواد وگړي، د وطن خلک؛ ۲) دین، مذهب؛ ۳) قوم.

ملت [۲] (mlat) ص.نر.م. پلن، پسورور.

ملتفت (multafít) ص. نر.م.ج. څیر، متوجه.

ملتوب (maltób) نر.م. ملگرتیا، کومک، ملتیا.

ملتوک (maltók) نر.م. ملهبنه، هغه اواز، څپه یا څپېز غونډ چې څانته یې جلا کومه مانا یا گرامري چار نه څرگندېږي.

ملتوي (multawí) ص. نر.م. ځنډولی، معطل، ټال، شاته غورځولی.

ملجا (maljā́) ښځ.م. امنځای، سرپناه، د اوسېدو ځای.

ملحد (mulhíd) ص. نر.م. بې دینه، کافر.

ملحق (mulhíq) ص. لگېدلی، گنډلی، یوځای.

ملحقات (mulhıqā́t) ښځ.ج. متمم، ضمیمه، بشپړ، بشپړول.

ملحوظ (malhū́z) نر.م. په پام کې نیولی، لحاظ کړی شوی، لحاظ ساتلی شوی.

ملخ (maláx) نر.م. ملخی، یو ډول حشره ده.

ملخوزه (malxóza) ښځ.ج. یو ډول سابه دي؛ حلبه، فاریقا.

ملخولي (malxolí) ښځ.م. یو ډول ژېړ رنگه فیرني.

ملزم (mulzím) ص. نر.م. تورن، متهم.

ملزوم (malzū́m) ص.نر.م. لازم یا له یوه بل څخه نه بېلېدونکی.

ملعون (malʿū́n) ص. نر.م. لعنتي، رټل شوی.

ملغلره (málğalára) ښځ.م. مرغلره، دُر، مروارید.

ملغمه (malğamá) ښځ.م. گډ، ترکیب، معجون.

ملغی (mulğā́) ص. نب. لغوه شوی، رد شوی.

ملک [۱] (malík) نر.م. د کلي مشر.

ملک [۲] (malák) نر.م. ملائیکه، پرښته، پرښته.

ملک [۳] (mulk) نر.م. وطن، جایداد.

ملک الشعراء (malíkušuʿará) د شاعرانو مشر، په شاعرانو کې غوره شاعر.

ملکوت (malakū́t) نر.م. لویوالی، عظمت، د فرښتو نړۍ، عالم.

ملکونډی (malkunḍáy) ښځ.م.ج. یو ډول بوټی دی؛ وگ. مارکونډی.

ملکه (malıká) ښځ.م. د پاچا ښځه.

ملکي (mulkí) ص. نب. غیرپوځي، غیرنظامي.

ملکیت (mulkıyát) نر.م. مالکیت، شخصي جایداد، شتمني.

ملگرتوب (malgartób) نر.م. دوستي، یاري.

ملگری (malgáray) نر.م. (ج. ملگري) مرستیال، د لارې مل، دوست، یار، اشنا.

ملگري (malgarí) ښځ.م. ملگرتیا.

ملگري ملتونه (malgarímalatṓna) نر.ج. ملل متحد، اقوام متحده، UN.

ملگوبی (malgubáy) نر.م. ص. مالگینې اوبه، د مالگې محلول، مالگین محلول.

ملل (malál) مص.ل. ۱) ملگري کېدل، استوگن کېدل؛ ۲) په لوبو کې یو د بل ملگرتیا منل؛ ۳) تگ، حرکت، بهېدنگ؛ ٤) په گډه اړول، په گډه مېشته کېدل؛ ۵) څملاستل، یوځای کېدل.

مللي (malalí) ښځ.م. ۱) سستي، تنبلي، لټي؛ ۲) تعلل، لامل لټونه.

ملم (malám) نر.م. ملهم.

ملمع (mulamáˀ) نر.م. روښانه او ښکلی کړای شوی، هغه شعر چې یوه مصرع یا بیت یې په یوه او بل بیت یې په بله ژبه وي.

ململ (málmál) نر.م. یو ډول نرم نخي توکر دی.

ملنځه (malánja) ښځ.م. ملابند، ملاوستنې، کمربند، پټی، هغه پټی یا پړی چې ملا پرې تړي.

ملنډه (malánda) ښځ.م. ټوکه، ریشخند، مسخره.

ملنګ (maláng) نر.م. درویش، قلندر، بې پروا.

ملنګه (malangá) ښځ.م. د ملنګۍ تخم.

ملنګۍ (malangáy) ښځ.م. یو ډول برګه هندوانه.

ملو (malú) نر.م. ۱) د انګورو څېلۍ یا تاک؛ ۲) د اوښ ستره څولۍ؛ ۳) بورۍ، غوندۍ.

ملوب (malób) نر.م. ۱) خوله؛ ۲) نرۍ وينه، زوې، زوزبه، ملوبه، خوناب.

ملوټی (maloṭáy) ص. نر.م. ۱) د مل تصغیر؛ ۲) هيجړا، نرښځی.

ملوث (mulawás) ص. نر.م.ج. ۱) ککړ، راګېر؛ ۲) ګنده، ناپاک، پلیت، لړلی.

ملوک (malúk) نر.م. ۱) ملکان، پاچاهان؛ ۲) یو ډول توکر دی؛ ۳) ص. نر.م. معشوق، محبوب؛ ٤) ښایسته؛ ٥) پاک، سوچه.

ملوک الطوایفي (malūkultawāyafí) ښځ.م. خان خاني، څمکوالي.

ملوکه (malúka) ښځ.م. ملکه، محبوبه، معشوقه.

ملول (malúl) ص. غمجن، خپه.

ملول (malawə́l) مص.مت. استوګن کول، مېشت کول، مېشتول.

ملونه (mlúna) ښځ.م. لمینه، قیزه، جلب، جلو، ملونې، د چارو واګې په لاس کې نیول.

ملوه (malwá) ښځ.م. د انګورو تاک، مېلوه، کور.

مله (malá) ښځ.م. ۱) یو ډول ونه ده؛ ۲) ښهانه، جلب، الوتونکي، د مرغابۍ څېره چې له لرګي یا وښو نه جوړه شوې وي.

ملهار (malhár) نر.م. برسات، جړی، پرلپسې اوربښتونه، پشه کال.

مله غونډله (mlağwəndlá) ښځ.م. څرمه غونډله، ملګرتیایي غونډله، فرعي جمله.

ملي (mılí) ص. نب. په قوم او ملت پورې تړلی.

ملیا (malyá) ق. ۱) یو ځای، ګډ؛ ۲) ښځ.م. ملا.

ملیار (malyár) نر.م. مالیار، ښوال، باغوان.

ملي پخلاینه (mılípoxlāyána) ښځ.م. ملي روغه جوړه، ملي پخلاتوب، ملي مصالحه.

ملیت (mılyát) نر.م. ټبر، قوم.

ملي روغه جوړه (mılíroğajoṛa) ښځ.م. ملي پخلاینه، ملي سوله، ملي صلحه.

ملېښه (malešá) ښځ.م. ۱) نظامي قوې ته ورته قوه یا عسکر؛ ۲) یو ډول نخي توکر دی.

ملي کول (mlikawə́l) مت. ف. د عامه ګټې اخیستنې ور ګرځول، د ټول ملت ګډه شتمني ګرځول.

ملي ګرام (mligrám) نر.م. د ګرام زرمه برخه.

ملي متر (mlimítar) نر.م. د متر زرمه برخه.

مماثل (mumāsál) ص. نر.م.ج. شبیه، ورته.

ممانعت (mumanıṣát) نر.م. خنډ، بندښت، بندیز.

ممانه (mamāṇa) ښځ.م. یو بوټی او د هغه مېوه.

ممتاز (mumtáz) ص. نر.م.. ۱) امتیاز لرونکی؛ ۲) عزتمن، معزز، اعلی، لوړ، معتبر.

ممتحن (mumtahín) نر.م. ازموینه اخیستونکی.

ممثل (mumasíl) نر.م. ص. تمثیلوونکی، د یوې صحنې لوبغاړی.

ممد (mumíd) نر.م.ج. مرسته کوونکی.

ممدوح (mamdúh) ص. نر.م.ج. ستایل شوی؟ تعریف کړای شوی، ستایل شوی.

ممهېز (mamṛéz) نر.م. انګېزه، محرک، تحریکوونکی، د سوزاره د پوندي سره لګېدلی یو مېخکی چې اس ته پرې پونده ورکوي.

ممره (mamṛá) ص. ښځ.م. چپه، پسته.

ممزوج (mamzúj) ص. نر.م. ګډوډ، حل شوي، له یوه بل سره یو ځای شوي.

ممسک (mumsík) ص. نر.م. بخیل، وچ کلک.

ممغوړن (mamğoṛán) ص. نر.م. غوړن، ګنده.

ممکن (mumkín) ص. نر.م. د کېدو وړ، کېدونکی.

مملایي (mumlāyí) ښځ.م. له تیږې څخه راوتونکې توره ماده ده چې د تیږې غوندې کلکه وي او په یوناني درملنه کې د ملا درد، هډوکو درد او نورو لپاره کارېږي.

مملکت (mamlakát) نر.م. هېواد، وطن، خاوره.

ممنوع (mamnóʕ) ص. نر.م. ۱) ناروا؛ ۲) منع شوی، د قانون خلاف.

ممنون (mamnún) ص. نر.م.ج. منندوی، منت بار، منت وړونکی، احسان مند، شکرگزار.

ممنه (mamána) ممنه، دایه، رضاعي مور.

ممڼ (mamáṇ) ص. نر.م. مراوی، جینګړ.

مموله (mamúla) ښځ.م. مېوه، ثمر، حاصل.

ممولې (mamúle) ښځ.ج. مېوې، حاصلات، اثمار.

ممی (mamáy) ښځ.م. یوه وړه حشره ده چې سور پوست او واړه تور ټکي لري.

ممیره (mamirá) ښځ.م. مامیره، د کورکمن غوندې درمل چې په رنځجو کې ګډېږي او د نظر لپاره ډېره ګټوره وي.

ممیز(۱) (mamíz) نر.م. وچکې، مویز، کشمش.

ممیز(۲) (mumayáz) نر.م. ۱) ازموینې کنترولوونکی؛ ۲) توپیر کوونکی، د ښه او بد جلا کوونکی.

ممیزه (mumayızá) ښځ.م. ۱) ځانګړنه، مشخصه؛ ۲) ویرګول (،).

من (man) نر.م. ۱) زړه، اراده؛ ۲) تکل، مقصد؛ ۳) وروستاړی دی چې د ښېنتن مانا ورکوي، - شته من؛ ٤) یو وزن دی؛ ٥) د یوې ونې ژاوله چې بني اسرائیلو ته د نعمت په ډول ورکړل شوې وه.

منا (maná) ښځ.م. یوه ځېره چې په ځنګل یا پټیو کې جوړه شوې وي او د پاسه پرې څڅېدلي یا پرې پرېوځي، منا معمولاً چت هم لري، خو بې چته هم وي.

مناجات (munājā́t) نر.م.ج. ۱) دعا، التجا؛ ۲) هغه نظم چې دخدای تعریف پکې شوی وي.

منادي (munādí) ص. نر. ښځ.م. اواز کوونکی، اعلان کوونکی، ډنډوروچي.

منار (munā́r) نر.م. څلی، برج.

مناره (munārá) ښځ.م. ۱) څلی، لوړ ځای، اوچت مقام؛ ۲) پسول، ګانه.

منازعه (munāzıʕá) ښځ.م. کړکېچ، دعوا.

مناسب (munāsíb) نر.م.ج. وړ، موزون، لایق.

مناسبت (munāsıbát) نر.م. موزونیت، له امله، له کبله.

مناسک (manāsík) نر.ج. ۱) مراسم؛ ۲) د حج د ادا کولو مراسم.

مناصفه (munāsıfá) ښځ.م. نیمایي.

مناظره (munāzirá) ښځ.م. بحث، مباحثه، تکرار.

منافع (manāfí؟) نر.ج. ګټې، فایدې.

منافق (munāfíq) نر.م. هغه څوک چې په زړه یې یوه او په خوله یې بله وي.

منافقت (munāfiqát) نر.م. د منافق کړه وړه، د منافق حالت، ریاکاري، مکاري.

مناقشه (munāqišá) ښځ.م. بحث، مباحثه، تکرار، جګړه.

مناقصه (munāqisá) ښځ.م. کمول، سیالي کول، د یوه شي د بیې په راټیټولو کې جګړه.

منال (manā́l) ښځ.م. ۱) شته، شتمني، جایداد؛ ۲) هغه ځای چې څه ګټه ترې حاصلیږي، لکه باغ...

منانی (munānáy) نر.م. کوچنی، وروکی.

منای (munáy) نر.م. لوړ، کوتک، ډانګ.

منبر (mınbár) نر.م. په جوماتو کې د محراب تر څنګ د امام د وعظ کولو لوړ ځای.

منبع (manbá؟) ښځ.م. د اوبو د راوتلو ځای، سرچینه.

منت (mınát) نر.م. ۱) احسان، نیکي، ښېګڼه؛ ۲) شکریه؛ ۳) عاجزي؛ ٤) منبنته، نذر.

منت بار (mınatbā́r) ص.نر.م. منندوی، احسانمند، شکر کوونکی.

منتج (muntáj) ص. نر.م. نتیجه اخیستل، پرې پوهېدل، استنتاج کول.

منتخب (muntaxáb) ص.نر.م.ج. ۱) چاڼ شوی؛ ۲) غوره شوی، ټاکل شوی.

منتخبول (muntaxabawə́l) مص. مت. ۱) چاڼ کول؛ ۲) غوره کول، خوښول.

منتخبېدل (muntaxabedə́l) مص. ل. چاڼ کېدل. غوره کېدل.

منت دار (mınatdā́r) نر.م. ۱) منندوی، احسان منونکی، ممنون؛ ۲) خوشحالی، خوشال.

منتر (mantár) نر.م. جادو، ټوټکه، سحر، افسون.

منتري (mantarí) ص. نر.م. جادوګري، کوډمار.

منتشر (muntašír) ص. نر.م. ۱) آخوا دېخوا، لر و بر؛ ۲) تیت و پرک، خپور ور.

منتظر (muntazír) ص.نر.م.ج. انتظار کوونکی، امیدوار، لاره کتونکی.

منتظم (muntazím) نر.م. انتظام کوونکی، اهتمام کوونکی.

منتقد (muntaqíd) نر.م. انتقاد کوونکی، کره کتونکی

منتقل (muntaqíl) ص. نر.م.ج. کوچېدلی، له یوه ځایه بل ته تللی.

منټ (manáṭ) ص.نر.م. د من مصغر، زړګی، زړګوټی.

منجاری (manjāráy) نر.م. بنجاری، د ښځینه اړتیاو د شیانو خرڅوونکی.

منجاور (munjāwír) نر.م. د زیارت خادم، منجور.

منجر (munjár) ص. نر.م.ج. نتیجه اخیستل، د کار سرته رسېدل. نتیجه ورکول.

منجرکی (munjarkáy) نر.م. ښایسته کټ.

منجره (manjará) ښځ.م. کلی، غوټی.

منجری (manjaráy) ښځ.م. منجرکی.

منجغی (manjağáy) نر.م. په فرج کې د غوښې ټوټه، منجقی.

منجل (manjál) ص.نر.م. پېچیده، ګران، مشکل.

منجلاب (manjalā́b) نر.م. خوسا او ګنده اوبه.

منجله (manjalá) ښځ.م. منجیله، موړه، بالښتک.

منجم (munajjím) نر.م. ستور پېژندونکی، د نجوم د علم پوه، نجومي.

منج منج (mánjmanj) ص. نر. م. نبغ نبغ، مخکې مخکې.

منجنیق (manjaníq) نر. م ۱) دکلا ماتولو لپاره د پخوانی زمانې یوه آله؛ ۲) چنوغزه، مچوغنه.

منجوړا (manjūṛá) ص. نر. م. راغونډ شوی، بېکاره، میجرا، ابجرا، نامرد.

منجوله (manjolá) ښځ. م. ۱) جاله، ۲) هغه دېګ چې چای په کې ایشول کېږي.

منجه (manjá) ښځ. م. هغه اوږد تار چې ګوډي پران هوا ته پرې پورته کوي. د مچنوغزې کوټرې.

منجیت (manjít) نر. م. د یوه سور رنګي بوټي کنډ دی، دم لاخوی، دم الثعبان. دغه کنډ په یوناني درملنه کې کارېږي.

منجېدل (manjedə́l) مص. ل. خوځېدل، ړچېدل، ښورېدل.

منځ (manǰ) ق. نر. م. مینځ، میانځ، مرکز.

منځاله (manǰā́la) ښځ. م. ځاله، جاله، منځوله.

منځاوړون (manǰāwṛū́n) نر. م. هغه نوم اوړون (اسمي ګردان) چې د اړوند نوم د منځني واول په بدلون سره ترسره کېږي.

منځپانګه (manǰpā́nga) ښځ. م. محتوا، محتوی، ګنجایش.

منځپانګیز (manǰpāngíz) نر. م. د منځپانګې اړوند، د محتوا اړوند، محتوایي.

منځپېښې (manǰpéṣe) ښځ. م. ج. معترضه، معترضه جمله.

منځتاړی (manǰtā́ṛay) نر. م. هغه تاړی یا وند چې دوه خپلواک ژبني توکونه سره تړي.

منځتالوییز (manǰtāloyíz) نر. م. هغه اواز چې د تالو منځ ته د ژبې په ورجګېدو سره ادا کېږي.

منځتشی (manǰtaṣ̌ay) نر. م. دډ، پوخ، خالي، ګرګ.

منځتوک (manǰtók) نر. م. منځنی توک. منځنی عنصر.

منځتولی (manǰtólay) نر. م. د منځني تول (وزن) لرونکی.

منځټکی (manǰṭákay) نر. م. منځنی ټکی، مرکزي نقطه.

منځدریځی (manjdaríǰay) نر. م. نرمدریځی، منځلاری، معتدل.

منځدریځي (manjdaríǰi) ښځ. م. نرمدریځي، منځلاریتوب، اعتدال.

منځزړی (manǰzáṛay) نر. م. مرکزي هسته.

منځشونډیز (manǰšunḍíz) نر. م. غبرګشونډیز اواز لکه (م، ب).

منځغړی (manǰǧáṛay) نر. م. د دوو غرونو تر منځ لاره، دره.

منځغکي (manǰǧaki) ښځ. م. مغزباب، مغزیات.

منځګړتوب (manǰagaṛtóh) نر. م. منځ غوړیتوب، دریم ګړیتوب، میانجي.

منځګړی (manǰgáṛay) نر. م. ۱) دریم ګړی، منصف، م ثالث، ۲) ښځ. منځګړې.

منځګلي (manǰgále) ښځ. م. منځوی ګوته.

منځل (manǰál) مص. مت. مینځل، وینځل، پاکول.

منځلاری (manǰlā́ray) نر. م. منځدریځی، معتدل.

منځلاري (manǰlā́ri) ښځ. م. منځدریځي، معتدلتیا، منځنی دریځ خپلول.

منځلی (manǰálay) نر. م. ارغمک.

منځمنګی (manǰmángay) نر. م. منځ عمری، د منځني عمر څښتن.

منځمهالی (manǰmahálay) نر.م. لېږد پېرى، عبوري، انتقالي (حکومت...)

منځنی (manǰanáy) ص. نر.م. وسطي، مرکزي.

منځنی ختیځ (manǰanáyxatíǰ) نر.م. خاور میانه.

منځنی خج (manǰanáyxáǰ) نر.م. هغه خج (فشار) چې د وییې په منځ کې راځي.

منځنی سمندرگی (manǰanáysmandargáy) نر.م. د مدیترانې بحیره.

منځنی ښوونځی (manǰanáyṣowanǰáy) متوسط ښوونځی، متوسط مکتب، متوسطه.

منځواټنی (manǰwāṭánay) نر.م. د منځنی فاصلې، د منځني مزل (راکټ، توغند...)

منځوال (manǰwā́l) ص. نر.م. دریم گړی، ثالث.

منځوال خپلواک (manǰwālxpalwā́k) نر.م. هغه واول چې د ژبې د دریځ له مخې د پورتني او کښتني په منځ کې ادا کېږي.

منځومانه (manǰūmā́na) ښح.م. منځکوره، منځوال، منځنی.

منځونی (manǰwánay) نر.م. منځقدی، میانه قدی، متوسطې ونې والا.

منځوی (manǰwáy) ص. نر.م. منځنی.

منځه (mánǰa) ښځ.م. ۱) د یوې ونې نوم، لمنځه، ارچه؛ ۲) وسط؛ ۳) دکېږدۍ د منځ تیر، متېه.

منځی (manǰáy) ښځ.م. ۱) د غره لمن؛ ۲) مرکز؛ ۳) د غره په لمن کې لاره.

منځی (manǰáy) نر.م. هغه ځای چې په منځ کې وي، مرکز، مرکزیت.

منځېدل (manǰedə́l) مص. ل. و گ. منجهدل.

منځیزول (manǰizawə́l) مص. مت. منځوالول، متمرکز کول، تمرکز ورکول.

منځیزونګ (manǰizawáng) ښځ.م. منځیزونه، متمرکزونه.

منچل (mančál) نر.م. قرمزي چینجی.

منحرف (munharíf) ص. نر.م. باغي، سرکش، واپس گرځېدونکی، مرتد.

منحصر (munhasír) ص.نر.م. مشروط، محدود، متعلق، اړوند.

منحط (munhát) ص. نر.م. فاسد، مخ پر زوال.

منحل (munhál) ص. نر.م. حل شوی، گډ شوی، بې نظمه شوی، بې ترتیبه.

منحني (munhaní) ص. نب. ۱) ځوړند، کوږ؛ ۲) نری، دنگر.

منحوس (manhū́s) ص. نر.م. ج. خراب، مکروه، سپېره، بدبخت.

مند[1] (mánd) نر.م. ۱) د سېلاب لاره، شېله؛ ۲) اد. لاحقه، چې د مالک مانا ورکوي.

مند[2] (mənd) ص. نر.م. مندری، ټیټ، کم قامته، غونډه کی.

مندارو (mandā́rū) نر.م. یو ډول واښه.

منداړو (mandā́ṛū) نر.م. و گ. مندانو.

منداغ (mandā́ǧ) نر.م. یو ډول واښه دي.

منداڼو (mandā́ṇū) نر.م ۱) گنده بوټی؛ ۲) منداړو، د مستو د شاربلو لپاره لرگینه آله.

منداو (mandā́w) نر.ج. اوبن، اوبن رنگه، کاو، کبو، بوکن.

مندته (mandáta) ښځ.م. یو ډول خرمانی، د زردالو زړی.

مندر (mandár) نر.م. د هندوانو د عبادت ځای، درمسال.

مندرج (mundaráj) ص. نر.م. درج شوی، لیکل شوی.

مندرو (mandráw) نر.م. ۱) پرچال، د کلا دېوال؛ ۲) د دېوال پر سر د مرو يو قطار.

مندرۍ (mandráy) ښځ.م. ۱) دغوړونو لښتې، ونډی، والی؛ ۲) گوتیې ، گوتمه.

مندری (mandráy) ص. نر.م. ټيټ قد لرونکی.

منډړ (mandáṛ) نر.م. يو غټ لرگی چې نور لرگي د پاسه پرې ږدي او چاله پرې جوړوي؛ ۲) هغه لرگي چې د دېوال په منځ د کلکوالي لپاره ږدي.

مندسه (mandasá) نر.م. اصل، نژاد.

مندسته (mandastá) ښځ.م. د هاون لاستی.

مندکه (mandáka) ښځ.م. ۱) زړی، زنی، د بادامو ، مندتو او ...زړي؛ ۲) پوخ، دسته.

مندو (mandáw) نر.م. ۱) و گ. منداو؛ ۲) تربه.

مندوب (mandób) ص.نر.م. هغه شوک چې د يوه کار لپاره داستازي په توگه گومارل شوی وي.

منديل (mandíl) نر.م. پټکی، لنگی، دستار.

مندې (mande) ښځ.ج. ميندې، مياندې، مورگانې.

منډ[۱] (manḍ) نر.م . خاموش، چپ، غلی، ساکت.

منډ[۲] (manḍ) نر.م. ۱) په واوره کې د پښو لاره، د پښو نښه؛ ۲) د پسخې لپاره د ختې تيارول؛ ۳) پته، تلاش؛ ٤) د مهمل تابع.

منډاچغ (manḍăčáğ) نر.م. منډېچغ، بانې چغ.

منډاس (manḍás) نر.م. هغه شاروي چې يو ښکر يې مات وي، کونډی.

منډاوو (manḍāwū́) نر.م. غاښور.

منډخولی (manḍxū́lay) ص. نر.م. غلی،چوپ، خاموش، بې ژبی.

منډر (manḍár) نر.م. دوني ښخ، ستنه .

منډرکی (manḍarkáy) نر.م. د وني شانگه، منډکی.

منډل (manḍál) مص. مت. ۱) په زوره د ننه کول، ننه باسل؛ ۲) چاپې کول، کېمنډل.

منډو[۱] (manḍáw) نر.م. ۱) د کرتو د مخې برنډه، شپر، پخلنځای؛ ۲) مزل؛ ۳) د اوبو کار؛ ٤) د وني ښخ؛ ۲) مونډ ، ستنه.

منډو[۲] (manḍū́) نر.م. هغه لرگی چې د چارې د غبرگې رسۍ د کشولو لپاره ترل کېږي.

منډوان (manḍwā́n) نر.م. د کب نيولو چنگک.

منډوس (manḍós) نر.م ۱) گرميزه؛ ۲) پنډوس؛ ۳) د پنډې يا گېډۍ د وړلو لپاره د سر نه تاو کړل شوی څادر.

منډوسه (manḍósa) ښځ.م. يو ډول ځانگړې پگړۍ، لويه پگړۍ، لويه لونگۍ.

منډوکی (manḍókay) نر.م. منډکی، د وني کوچنی ښاخ، د وني کوچنی ښخ.

منډولی (manḍólay) نر.م. ښايسته کوچنی منظم شی.

منډونکی (manḍū́nkay) نر.م. ننه باسونکی.

منډوهل (manḍwahál) مص. مت. تکل کول.

منډه[۱] (mə́nḍa) تېز تگ، ځغاسته، تېښته.

منډه[۲] (manḍə́) نر.م. (ج. منډان) د وني د ښاخ هغه برخه چې تر پرېکېدلو وروسته په وني پورې پاتې وي، غټ خنډ.

منډهي (manḍahí) ښځ.م. منډوي، ، منډه يي.

منډېچغ (manḍečáğ) نر.م. و گ. بانېچغ.

منډيرس (manḍirás) ص. نر.م.تمبل، کاهل.

منډيل (manḍíl) نر.م. غټه پگړۍ، دستار.

منډې تړړې (mánḍetáṛṛe) ښځ.م. ۱) منډې رامنډې؛ ۲) هڅې، زيار؛ ۳) بې گټې هلې ځلې؛

منډې رامنډې (mánḍerāmánḍe) ښځ.م. و گ. منډې تړړې.

منډۍ (manḍáy) ښځ.م. منډهي، د تجارت ځای.

منډی (manḍáy) نر.م. منډوي، د پېرلو-پلورلو ځای.

منډي (manḍí) نر.م. ۱) وګ. مونډی؛ ۲) د منډل له فعله جاري حالت.

منزابي (manzā́şi) نر.م.ج. يوه ميوه ده.

منزجر (munzajír) نر.م.ج. بېزار، متنفر.

منزل (manzál) نر.م. کور، موخه، ارمان، هيله.

منزلت (manzalát) نر.م. شان، مرتبه، مقام.

منزوي (munzawí) ص. نر.م.ج. ګوښه، ايسته شوی.

منزه (munazá) ص. نر.م. پاک، سپېڅلی.

منسوب (mansū́b) ص.نر.م ۱) نسبت لرونکی، اړوند؛ ۲) چنغول، وګ. چنغله.

منسوجات (mansūjā́t) نر.م. توکران، نساجي.

منسوخ (mansū́x) ص. نر.م.ج. رد شوی، ختم شوی، نسخ شوی.

منسوخول (mansūxawə́l) مص. مت. ردول، ختمول، نسخول.

منسوخېدل (mansūxedə́l) مص. ل. ردېدل، ختمېدل.

منشا (manšā́) ښځ.م. ۱) اصل، د پيدا کېدو ځای؛ ۲) لامل، وجه، سبب؛ ۳) اراده، موخه، مقصد.

منشور (manšū́r) نر.م. ۱) شاهي حکم، پروانه؛ ۲) د سياسي ګوند کړنلاره؛ ۳) فرمان، اعلان؛ ٤) يو هندسي شکل. ۵) غوړېدلی.

منشي (munší) نر.م. ميرزا، ليکونکی، سکرتر.

منښت (manə́ṣt) نر.م. ۱) منل کېدنه، قبولي، منظوري، تصويب، نذر، نياز؛ ۲) منل.

منښتاړيکوييکی (manəṣtaṛikwayíkay) نر.م. هغه اړيکوييکی (ارتباطي حرف) چې د جملې مانا مثبتوي.

منښته (manəṣta) ښځ.م. مننه، نذر، قبولي، نذرانه.

منصب (mansáb) نر.م. مقام، رتبه، مرتبه.

منصبدار (mansabdā́r) نر.م. د اردو افسر، د رتبې خاوند، د مقام څښتن.

منصرف (munsaríf) ص.نر.م.ج. له يوه کار څخه تېرېدونکی.

منصف (munsíf) نر.م. ۱) قاضي؛ ۲) انصاف کوونکی، عادل؛ ۳) درېمګړی.

منصوب (mansū́b) نر.م.ج. ۱) درېدلی، نيغ، قايم؛ ۲) هغه توری چې زور ولري.

منصوبه (mansūbá) ښځ.م. پروژه، سکيم.

منطق (mantíq) نر.م. ۱) هغه علم چې په قطعي دليلونو حق، حق او ناحقه، ناحقه ثابتوي؛ ۲) دنيا؛ ۳) جرئت، فصاحت.

منطقه (mantiqá) ښځ.م. ۱) علاقه، سيمه؛ ۲) د ملا تړلو رخت.

منطقي (mantiqí) ص. نب. په منطق برابر.

منظر (manzár) نر.م. ۱) د نظر ځای؛ ۲) نظاره؛ ۳) مخ؛ ٤) د نظر حد؛ ۵) کړکۍ؛ ٦) لوړ مکان.

منظره (manzará) ښځ.م. منظر، نظاره، نقشه.

منظم (munazám) نر.م.ج. ۱) په سپنهسي ګنډلی؛ ۲) موزون کلام؛ ۳) په ترتيب او نظم.

منظور (manzū́r) ص. نر.م. منلی شوی، په پام کې نيول شوی، ليدلی شوی.

منظورول (manzūrawə́l) مص. مت. منل، قبلول، اجازه ورکول.

منظوري (manzūrí) ښځ.م. منل، قبولي.

منظورېدل (manzūredə́l) مص. ل. قبلېدل، منل کېدل، اجازه ورکول کېدل.

منظوم (manzū́m) نر.م.ج. ۱) منسلک، تړلی؛ ۲) منظم کړی، د شعر په ژبه ويلی.

منع (manşá) ښځ.م. ۱) چې اجازه ونه لري؛ ۲) چې بندېز پرې لګېدلی وي؛ ۳) ممانعت.

منع کول (mansakawál) مص. مت. ۱) اجازه نه ورکول؛ ۲) دعوت، بلنه، مېلمستیا.
منعقد (munsaqíd) ص. نر.م. ۱) جوړ، دائر؛ ۲) مقرر شوی، قایم شوی، تړل شوی، تړون.
منعکس (munsakís) نر.م. ۱) غبرگ، غبرگ شوی، عکس قبلوونکی؛ ۲) اړولی.
منعکسول (munsakısawál) مص. مت. غبرگول، انعکاس ورکول.
منفک (munfák) ص. نر.م.ج. گوښه، له خدمت نه لرې شوی، شړلی شوی، ایستلی.
منفي (manfí) ص.نب. ایستلی شوی، کم کړای شوی
منقار (munqār) نر.م. منبوکه، تونگه.
منقبض (munqabíz) ص. نر.م. محدود، تړلی، تر فشار لاندې.
منقسم (manqasím) ص. وېشل شوی.
منقش (munaqáš) ص.نر.م. نقش یا انځور شوی.
منقطع (munqatíʕ) ص.نب. قطع کېدونکی، فیصله کېدونکی.
منقل (manqál) نر.م. انگېټی، نغری.
منقوط (manqūt) ص. نر.م.ج. ټکی لرونکی، نقطه لرونکی.
منقول (manqūl) ص. نر.م. نقل شوی، ذکر شوی.
منقه (manqá) ښځ.م. ۱) د انگورو یو ډول چې وچوي یې؛ ۲) پاک، صفا، پاکیزه.
منکت (mankát) ق. د من په حساب نرخ.
منکتي (mankatí) نر.م. مزدور، بزگر چې د منکت په حساب مزدوري اخلي.
منکر (munkír) ص. نر.م.ج. انکار کوونکی، انکاري، گمراه، بې لارې.
منکرول (munkırawál) مص. مت. انکار ته تیارول، مجبورول، په انکار اړ ویستل.
منکرېدل (munkıredál) مص. ل. انکاري کېدل.
منکسر (munkasír) ص. نر.م. مات شوی، بېل شوی، ټوټې شوی.
منکشف (munkašíf) ص.نر.م.ج. کشف شوی، پوهېدلی، پام ورته شوی، پیدا کړای شوی.
منکه (manká) ښځ.م. د لانجې یا ستونزې یو ډول.
منکی (mankáy) نر.م. د وروځو تر منځ ځای.
منگ[1] (mang) نر.م ۱) عمر، قد، ونه؛ ۲) غوندې، په څېر؛ ۳) وخت، موده
منگ[2] (mang) ص. نر.م. ۱) سرگردان، خپه؛ ۲) نر.م. رسوب، د وزو یوه ناروغي؛ ۳) کلکه شوې خته؛ ٤) روزان، په کوټه کې دلوگي د وتو موری؛ ٥) د تندې یوه گانه ده.
منگاچه (mangāčá) ښځ.م. نوکه، نوکاره، د پیشو او نورو ځناورو پنجه.
منگاره (mangāra) ښځ.م. نوکاره، چونگاره.
منگاښه (mangāṣa) ښځ.م. درې غاښی، سکې، ښاخې.
منگال (mangál) نر.م. ۱) انگېټی، نغری، منقل؛ ۲) لوی لور.
منگچه (mangčá) ښځ.م. و گ. منگاچه.
منگر (mangár) نر.م. ق. ۱) منگری؛ ۲) مگر.
منگری (mangaráy) نر.م. یو ډول مار، منگور.
منگړی (mangaṛáy) ښځ.م. شرمېښکی، کور.
منگړیته (mangṛíta) ښځ.م. ټېپر، شلغم.
منگس (mangás) نر.م. ۱) دخرو یوه ناروغي ده؛ ۲) په بدن باندې د خر رنگ نښې.
منگسی (mangasáy) ښځ.م. هغه سیلی چې شگې بادوي، ځینې خلک یې بنگسه بولي.
منگل (mangál) ښځ.م. (ج. منگلي) له ځنگل سره د مهمل په توگه راځي.

منگلوسه (manglośa) ښځ.م. ډولی.
منگلی (mangaláy) ښځ.م. وېښي، يو ډول گانه چې ښځې يې لاسونو ته اچوي.
منگنی (manganáy) نر.م. د مني د فصل اړوند لکه د مني ورې، د مني مېوه او کرونده.
منگنياره (mangnyára) ښځ.م. د انارونـه، ننګرېسه.
منگڼ (mangáṇ) نر.م. و گ. منگوره.
منگو (mangó) ص. نر.م. احمق سړی.
منگوټی (mangoṭáy) نر.م. وړوکی منگی.
منگوچه (mangučá) ښځ.م. د پيشو پنجه.
منگور[1] (mangór) نر.م. منگری، مار.
منگور[2] (mangū́r) نـر.م. د سپي بچي، کوکري، کوترې، چې سترگې يې لانه وي غړولې.
منگورخورکه (mángorxoráka) ښځ.م. مـار خورکه، د يوې مرغۍ نوم دی.
منگوروله (mángorwála) ښځ.م. مارچوبه.
منگوړه (manẓwáṛa) نـر.م. ۱) کتمل، خسـک، کنه، خمنډکه؛ ۲) لحظه، وخت، تېرول.
منگول (mangwál) ښځ.م. (ج. منگولې) پنجه، په ځانگړي ډول د لاسونو، د پښو هغه ته زياتـره خېړ ويل کېږي، کله ناکله يو د بل پرځـای هـم کارېږي.
منگولور (mángwalwár) نر.م. د غټو منگـولو څښتن، غټ پنجې.
منگومی (mangū́may) نر.م. د کوچنيانو يو ډول ناروغي ده.
منگی (mangáy) نر.م. گړی، کوچنی خوم.
منل (manál) مص. مت. ۱) قبلول، ايمان راوړل؛ ۲) احسان منند کېدل؛ ۳) تسليمول.
منلی (manálay) ص. نر.م. قبول، مسلم، محترم.

مننه (manána) ښځ.م. کورودانی، شکريه، تشکر، قدرداني.
منو (manó) ص.نر.م. زرگی، د من مصغر.
منور (munawár) ص.نر.م. نوراني، روڼ، روښانه.
منول (manawál) مص. مت. ايمنول، دلاسه کول، قرارول.
منی[1] (manáy) نر.م. خزان، د کال دريم فصل.
منی[2] (manáy) نر.م. امېل، هار، د گلو امېل.
مني (maní) نر.م. ج. نطفه، مايه، د مردې اوبه.
مڼ (maṇ) نر.م. مڼ، پسه، مېږه.
مڼه (maṇá) ښځ.م. (ج. مڼې) سېب، يو ډول مېوه.
مڼه غوني (maṇağū́ne) ښځ.م. مرغونی، کاکوره، پړپانو، حنظل.
منيځه (maṇicá) ښځ.م. هغه ډالۍ چې د سـور و پلار (پلارگنی) له خوا ناوې ته ورکول کېږي.
مواجه (mawājíh) ص.نب. مخامخ کول يا کېدل، د يو چا يا يو شي پر وړاندې درېدل.
مواد (mawā́d) نر.ج ۱) اسباب، سامان؛ ۲) دلايل، وجوهات؛ ۳) گنده گي.
موار (mawā́r) نر.م. مهار.
مواز (muwā́z) نر.م. مقابله.
موازنه (mawāzıná) ښځ.م. اندازه، مقابله، پرتله.
موازي (mawāzí) ص.نب. ۱) بيـه؛ ۲) اتـکلي؛ ۳) برابر، مقابل؛ ٤) ساتندوی.
موازين (mawāzín) نر.ج. اصول، مقررات، قواعد.
مواس (mawā́s) نـر.ج. ۱) غمخور، ساتونکی؛ ۲) مـوچي؛ ۳) چغلمار؛ ٤) مـزل؛ ٥) پناه؛ ٦) تالانگر.
مواسه (mawā́sa) ښځ.م. کيسه، افسانه، گپ شپ.
مواسي (mawāsí) ښځ.م. چغلي، شيطاني.
مواشي (mawāší) نر.ج. غواوې، مېږې، رمې.

مواصلات (mawāsılát) نر.ج. د حمل و نقل وسايل.
مواظبت (mawāzıbát) نر.م. ساتنه، پالنه، روزنه.
موافق (mawāfíq) ص.نر.م.ج. يو ځېر، برابر، مناسب، په ځېر، مطابق.
موافقت (mawāfiqát) نر.م. موافقه، يوځېر والی، مناسبت، سمون.
موافقتنامه (mawāfiqatnāmá) ښځ.م. تړون، قرارداد، موافقه.
مواقع (mawāqíʿ) ښځ.ج ۱) د موقع جمع، موقعې، ځايونه؛ ۲) ځانګړي وختونه.
موانع (mawāníʿ) نر.م. د مانع جمع، خنډونه، بندېزونه.
موبل (mobál) نر.ج. سامان او لوازم.
موتازه (mutāza) ص.ښځ.م. محتاجه، بې وسه، مجبور.
موټ (muṭ) نر.م ۱) موټی، ډلګی، څو کسه، لګته؛ ۲) يو ډول حبوب چې مال ته يې ورکوي، مېټ.
موټانه (mūṭāna) ښځ.م. موټی، د سپارې موټی.
موټروان (moṭarwā́n) نر.م. موټرچلوونکی.
موټک (muṭák) نر.م. په لاس مني خارجول.
موټه (moṭá) ص.ښځ.م. څربه، غوښنه، مسته.
موټی (muṭáy) ښځ.م. ۱) د سپارې موټی؛ ۲) ډنډس؛ ۳) تر لو وروسته په پټي کې د غنمو د وږو تولونه؛ ٤) د اور لګيت درجن.
موټی (mūṭáy) نر.م. ۱) د چړې، خنجر، ساتورې لاستی؛ ۲) موټک.
مؤثر (muasír) ص.نر.م. اغېزناک، اثر لرونکی.
مؤثق (muasáq) نر.م.ج. کره، ثقه.
موج (mawj) نر.م ۱) چپه، څپه؛ ۲) جوش، ولوله؛ ۳) خيال، وهم؛ ٤) مستي، شوق.

موجب (mawjíb) نر.م ۱) واجب، لازم؛ ۲) فرض، ضروري؛ ۳) لامل، وجه، سبب.
موجد (mujíd) ص.نر.م. نوښتګر، ايجاد کوونکی، ابتکار کوونکی.
موجز (mujáz) ص.نر.م. لنډ، لنډ شوی، خلاصه شوی.
موجود (mawjū́d) نر.م. حاضر، شته، هست.
موجودول (mawjūdawál) مص.مت. رارسول، شته کول، حاضرول.
موجوده (mawjūdá) ص.نب. حاضر، شته.
موجودېدل (mawjūdedál) مص.ل. حاضرېدل، شته کېدل، رارسېدل.
موجودي (mawjūdí) ښځ.م. فهرست، شته والی پوښتنليک.
موجوديت (mawjūdyát) نر.م. شته والی، بقا.
موجه (muwajá) ص.نب. منطقي، معقول، مناسب.
موجي (mawjí) ص.نب. ۱) خوش طبيعته؛ ۲) څپاند.
موچ پوچ (mū́čpū́č) ص.نر.م. بېهوده.
موچڼ ګنډونکی (močáṇgandū́nkay) نر.م. چميار، څپلۍ ګنډونکی، موچي.
موچڼ والا (močaṇwālā́) ښځ.م. څپلۍ خرڅوونکی.
موچڼه (močáṇa) ښځ.م. پڼه، څپلۍ.
موچنو غزه (močnóğza) ښځ.م. مچوغنه، مچوغنه.
موچي (močí) ص.نر.م. څپلۍ جوړوونکی، چميار.
موچۍ (močáy) ښځ.م. ۱) يو ډول وزر لرونکې حشره ده؛ ۲) چمياره، موچڼه، څپلۍ يا پڼې ګنډونکې.
موڅه (mocá) ښځ.م. ۱) برخه؛ ۲) پيټو، شټ، سيلی، د لوبو ګرده پيټۍ يا موڅۍ، د کرمبول پيټۍ.

موڅی (močáy) ښځ.م. و گ. موڅه.
موخن (muxán) نر.م. هدفمن، مقصدي، مطلبي، هدفمند.
موخنتیا (muxantyā́) ښځ.م. هدفمني، مقصد مندي، مطلب درلودنه.
موخنیوی (muxniwáy) نر.م. موخه نیونه، هدف ټاکنه.
موخه (mū́xa) ښځ.م. ۱) د غشیو ویشتلو ځانګړې لوبه؛ ۲) هدف، کچه، اندازه.
موخه مار (mū́xamār) ص.نر.م. نښه ویشتونکی، نخښه ویشتونکی.
موخی (mūxáy) ښځ.م. د نجونو بدل، یو بوټی دی چې دانې یې د کونځلو په څېر دي.
مؤدب (muadíb) ص.نر.م ۱) مهربان، زړه سواند؛ ۲) باکلتوره، مدني
موده (modá) ښځ.م. (ج. مودې) زمانه، وخت، نېټه، وختونه، زماني.
موډ (moḍ) نر.م. طبیعت، چرت، شبوه، روش.
موډرن (moḍrán) ص. فېشني، ماډرن، نوی، عصري.
موډل (moḍál) نر.م. طرحه، قالب، نمونه.
مؤذن (muazín) نر.م. اذان کوونکی، بانګي.
موذي (mozí) ص. نب. مضر، خطرناک، سخت.
مور (mor) ښځ.م. (ج. میندې) د پلار ښځه، والده، ادې.
موراک (morā́k) نر.م. موره، دېوال.
مورال (morā́l) نر.م. اروایي حالت، روحیه، جرأت.
مورته (morṭa) ښځ.م. نربښځی، ښځونک، ایجړا.
مورتي (mortí) ښځ.م. پژی، شکل، مجسمه، بت.
مورتیا (mortiā́) ښځ.م. ۱) آرام، داډ، خواخوږي؛ ۲) موروالی.

مورچتی (morčáṭay) ص. نر.م. بېغیرته.
مورچل (morčál) نر.م. سنګر، مورچه، څوکی.
مورچه (morčá) ښځ.م. مورچل.
مورچه بند (morčabánd) نر.م. مورچه نیولی، سنګرناستی. سنګر نیولی.
مؤرخ (muaríx) نر.م. تاریخپوه، تاریخ لیکونکی. تاریخ نګار.
مور روی (morráway) نر.م. په تي پورې ماشوم.
مور زادی (morzā́day) ص.نر.م. له موره زېږېدلی ... لکه معیوب.
مورک (morák) نر.م. ساده، احمق، ناپوه.
مورکی (morkáy) ښځ.م. مورته د مینې د خطاب کلیمه، (مورکه).
مورګنی (morganáy) ښځ.م. ماماواله، ماماګنی، د مور له خوا خپلوان.
مورګه (mórga) ښځ.م. ۱) غاړه؛ ۲) حاشیه؛ ۳) د سرحد لیکه؛ ٤) د غره څوکه؛ ٥) د لوښي غاړه؛ ٦) د ږوږي څنډه، ژی، اړخ.
مورل (morál) مص. مت. ۱) منل، مقررول، قبلول، قبضه کول؛ ۲) وری له مېږې نه بېلول.
مورلی (murláy) ښځ.م. د مار نیوونکي ځانګړې شپېلۍ، بیم، مرلی.
مورمړی (mormáṛay) ص. یتیم، یسیر.
مورنی (moranáy) ص.نر.م. مورنی؛ مور ته منسوب، کوم شیان چې د مور له خوا وي.
مورنی ژبه (moranayžába) ښځ.م. هغه ژبه چې مور یې پرې خبرې کوي.
مورنیوه (morníwa) ښځ.م. دیني مور، چا ته مور ویل.
موروا‌کي (morwākí) ق. مور سالاري، مور مشري.

موروالی (morwālay) نر.م. د مور ځانګړنې، د مور مینه.
مورو ثي (mawrusí) ص.نب. د پلار، نیکه او غور نیکه نه مادي او مانوي پاتې شوې شتمني.
موره (morá) ص. نب. کنګل، یخ، مایه، ټینګ.
موره وهنه (morawahə́na) ښځ.م. شنوهنه، خالوهنه، واکسیناسیون.
مورینګه (moríngá) ښځ.م. شیدو والا مور، رضاعي مور.
موری (moráy) ښځ.م. ۱) د کندو سوری، د تناره د ارخ سوری؛ ۲) ناله، لښتی؛ ۳) دریڅه.
موري (mawrí) نر.م. ۱) یو ډول غټ سپین غنم؛ ۲) هغه اوبه چې د نورو اوبنانو په مخ کې روان وي؛ ۳) د داودي ګل یو ډول.
مورینه ژبه (morinažába) ښځ.م. هغه زړه او مړه ژبه چې نورې ژبې ترې راز یږېدلې وي لکه اریک، منشایي ژبه، اصلي ژبه.
مور (moṛ) ص. نر.م. ۱) په ګېډه موړ؛ ۲) شتمن.
مورو (moṛó) نر.م. د (موړه) جمع مغیره حالت.
مورول (moṛawə́l) مص. مت. ۱) په ګېډه موړول، په چا ډوډۍ خوړل؛ ۲) دولتمند کول.
موړه (moṛá) ښځ.م. ۱) په بدن باندې د وهلو نښه؛ ۲) داوبو ډېره؛ ۳) نس خوږي؛ ۴) مروړ، پېچ؛ ۵) منجیله بالنبت ،ډېره؛ ۶) د دېوال سرماتی؛ ۸) له دور مو جوړه چوکۍ.
موړی (moṛáy) ښځ.م. پانګه، غوټه، ګنډه، شته.
موز (moz) نر.م. سپیغول، سپغول.
موزون (mawzūn) ص. نر.م. ج. ۱) هغه شعر چې وزن لري؛ ۲) ښایسته؛ ۳) لایق، مناسب.
موزه (mozá) ښځ.م. هغه ګاوله چې د پښو ښنګري پټ کړي، چکمه.

موزیک (mozík) نر.م. د موسیقۍ غږ، نغمه.
موزیم (mozyám) نر.م. هغه تعمیر چې په هغه کې لرغوني آثار ساتل کېږي.
موژغی (možgáy) نر.م. و.ګ. موږی.
موږ (muž) نر.ج. د متکلم جمع ضمیر، موږ.
موږک (mužák) نر.م. (ج. موږکان) ۱) مږک؛ ۲) غږی؛ ۳) پړانګ؛ ٤) نولی.
موږکباز (mužakbā́z) نر.م. تپوس.
موږی (mužáy) نر.م. هغه مېږ چې په خمکه کې تکوهل کېږي او څاروي ورپورې ترې. مژغی.
موس (mus) نر.م. ۱) و.ګ. موست؛ ۲) پور، قرض.
موست (must) نر.م. هغه مایع چې د ډېره ټینګه وي.
مؤسس (muasís) نر.م. بنسټ ایښودونکی، تاسیس کوونکی.
مؤسسه (muasisá) ښځ.م. انستیتوت، ټولنه، اداره.
موسکا (muskā́) ښځ.م. تبسم، بې غږه خندا.
موسکارلی (muskārə́lay) تو کارل شوی، تو شوی، کیشکارل شوی، تحریک شوی.
موسکندی (muskandáy) نر.م. موسکی، خندا روی، متبسم، موسکا کوونکی، مسکېرای.
موسکېدل (muskedə́l) مص. ل. مسېدل، تبسم کول، په شونډو کې خندل.
موسکی (muskáy) ص.فا. نر.م. مسکند، موسکا کوونکی.
موسل (musə́l) مص. ل. ۱) موسېدل: تبسم کول؛ ۲) د درمند د پاکولو لوی غلبیل.
موسلا (musalā́) ښځ.م. مصلی، جای نماز.
موسلي (musalí) نر.م. ۱) یو ډول بوټی دی؛ ۲) و.ګ. مُسلي.
موسم (mosám) نر.م. فصل، وخت، د هوا حالات.

موسمي (mosamí) ص. نب. د کال په یوه فصل پورې تړلی، موسم ته منسوب.

موسول (musawə́l) مص. مت. مسکی کول.

موسوم (mawsū́m) ص.نر.م. نوموړی، نومولی.

موسیقار (musiqā́r) نر.م. ۱) یو خیالي مرغه، ققنس؛ ۲) یوه ډول باجه یا ارمونیه؛ ۳) ص. د موسیقۍ ماهر.

موسیقي (musiqí) ښځ.م. موزیک، د راگ علم.

موشاد (mušā́d) ص. بسوټ بوټ، څیږ، کلک.

موشاده (mušādá) ښځ.م. ۱) مخ، شکل، څېره، بشره؛ ۲) مجازاً خراب شکل.

موشگیرک (mušgirák) نر.م. یو ښکاري مرغه دی.

موښانه (muṣā́na) ښځ.م. و گ. غرکه.

موښته (muṣtá) ښځ.م. (ج. موښتې) گېډۍ، غونچه، دسته.

موښل (muṣál) مص. مت. مښل، مږل، مساژ ورکول، شاربل.

موضع (mawzíʕ) ښځ.م. سیمه، علاقه، کلی.

موضوع (mawzóʕ) ښځ.م. ۱) مضمون؛ ۲) مانا لرونکی لفظ؛ ۳) اصل شی.

موعود (mawʕū́d) ص. نر.م. وعده، تاکلی، نیټه.

موغري (muğarí) نر.ج. هغه شنه داغونه چې دوهلو له امله پر بدن باندې راڅرگندېږي.

موفق (muafáq) ص. نر.م.ج. بریالی، کامیاب.

مؤقت (muaqát) ص. نر.م. د لنډې مودې لپاره.

موقع (mawqaʕ) ښځ.م. ۱) وخت، چانس؛ ۲) د جهل دیوال ته څېرمه د کنټرول لپاره ځای.

موقف (mawqíf) نرم. دریځ، د دربدو ځای، حالت.

موقوف (mawqū́f) نر.م.ج. ۱) درولی؛ ۲) ټال کړی؛ ۳) وقف شوی؛ ۵) تړلی، منحصر.

موک (mok) نر.م. بډې، رشوت، موکه.

موکخور (mokxór) ص. نر.م. رشوتخور.

مؤکل (muakíl) نر.م. هغه څوک چې خپله مقدمه یا دعوا وکیل ته وسپاري.

مول (mol) نر.م. ۱) حقیقت؛ ۲) اصل، بنسټ؛ ۳) تاوان؛ ٤) شتمني؛ ٥) تربوزک، د پگړۍ پیڅکه.

مولا (mawlā́) نر.م. خدای، څښتن، صاحب.

مولانا (mawlānā́) نر.م. دیني لوی عالم، مولوي.

مؤلد (moalíd) نر.م. ۱) د زېږېدو ځای؛ ۲) زېږوونکې، تولیدوونکی.

مؤلف (mualíf) ص. نر.م. تالیف کوونکی، راغونډوونکی، د یوه اثر لیکونکی.

مولود (mawlū́d) نر.م. ۱) زېږېدلی، پیدا شوی؛ ۲) د پیدا کېدو ورځ؛ ۳) زوی، هلک.

مولوي (mawlawí) نر.م. مولانا، دیني عالم.

مولۍ (muləy) ښځ.م.ج. ملۍ، ترب، تروپ.

مولۍ (muláy) نر.م. شتېمبی، د یوه شي د میده کولو او ټکولو لپاره کار څخه اخیستل کېږي.

موم (mūm) نر.م.ج. هغه نرمه او غوړه ماده چې له شاتو څخه راوځي.

موموزمه (mūmwázma) ښځ.م. د موم غونډې، لکه موم، د موم په څېر.

مومانه (mūmā́ṇa) ښځ.م. و گ. ممانه.

مومباتۍ (mūmbātə́y) ښځ.م. شمع، موماتۍ.

مومجامه (mūmjāmá) ښځ.م. ۱) د رخت یوه ټوټه چې شیان په کې تړي؛ ۲) هغه مومي ټوکر چې اوبه ورڅخه نه تېرېږي.

مومړ (mūmáṛ) ص. نرم. و گ. مومیایي.

مؤمن (momín) نر.م. ۱) ایمان راوړونکی، تقوا داره؛ ۲) سوچه مسلمان.

مومیایي (mūmyāyí) ښځ.م. هغه مساله چې پر مړي یې موښي څو چې مړی خراب نه شي.
مونج (munj) نر.م. یو ډول بوټی دی چې رسی ترې جوړوي.
مونجي (munjí) ص. نر.ج. له مونجو یا مونجانو څخه جوړ شوی څیز.
مونجی (munjáy) ص.نر.م. بې لکی، بوندی، بونډک، بونجی.
موندغالی (mundğālay) نر.م. موند ځای، موندنځی، د میندنې ځای، د کشف محل.
مونډی (mundáy) نر.م. ۱) هغه سړی چې غونډه منډه ونه لري؛ ۲) د غنمو هغه ډول چې رنګ یې سپین او په وږي کې یې لشې نه وي.
مونډۍ (mundə́y) ښځ.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
مونځ (munʒ) نر.م. نمونځ، لمونځ، عبادت.
مونډ (mund) ص. نر.م. روږدی، عادتي.
مونډرۍ (mundráy) ښځ.م. لښتی، والی، د ښځو یو ډول پسول.
مونډری (mundráy) ص. نر.م. ټیټکی، د لنډ قد خاوند.
موندل (mundə́l) مص. مت. ګټل، موندل، پیدا کول، کشفول.
موندۍ (mondə́y) ښځ.م.ج. هغه مهره یا وزه چې واړه (لنډ) غوږونه ولري.
موندی (mondáy) ص.نر.م. هغه څاروی چې ښکر یې لنډ یا مات وي. مونډی، بونډی.
مونډ (mund) نر.م. ۱) اصل، بنیاد؛ ۲) حرړه، بېخ؛ ۳) مونډی؛ ٤) غلی، چپ.
مونډن (mundə́n) ص. نر.م. هغه ونه یا بوټی چې ګڼې څانګې لري.
مونډه (múndə) نر.م. د ونې ستره څانګه، منډه.
مونډی (mundáy) ص. نر.م. ۱) دیوه لاس خاوند؛ ۲) د غوېل د منځ غوبی.
مونږ (mūnẓ) نر.ج. د موږ نا سم مشهور.
مونس (muniś) نر.م. ملګری، دوست، یار.
مونګره (mongrá) ښځ.م. غوټی، ناغوړېدلی ګل، خوغاړه، شګوفه ګل.
مونه (muná) ښځ.م. (ج. نمونې) ۱) څېره، جثه؛ ۲) پڼۍ، بت، نانځکه، لیخکه، نمونه.
مونی (munáy) نر.م. ۱) بې ښکرو وزه؛ ۲) شیخ، پرهېزګار.
موڼل (muṇál) مص. ل. فخر کول، وياړل.
موڼۍ (muṇáy) ښځ.م. ۱) پانګه، سرمایه؛ ۲) ښځ. ج. شوره، خولبوزی، بوجه.
موڼی (muṇáy) نر.م. ویاړ، فخر.
موهوم (mawhū́m) ص. نر.م. ج. وهمي، خيالي، قياسي، فرضي.
موید (moyád) ص. نر.م. مرسته کوونکی، قوت ورکوونکی.
مویز (mawíz) نر.م.ج. مميز، وڅکې، کشمش.
موینبی (mawíṣay) نر.م. بواسیر، د بواسیر غوټه.
مهاجر (muhajír) نر.م. هجرت کوونکی، خپل هېواد پرېښودونکی.
مهار (mahā́r) نر.م. د اوښ پېزوان.
مهارت (mahārát) نر.م. کسب، چار، هنر، پوهه.
مهال (mahā́l) نر.م. ۱) وخت، موقع؛ ۲) د کړ (فعل) زماني اړخ.
مهالپېر (mahālpér) نر.م. زماني پېر، زماني دور، زماني مقطع.
مهالڅاری (mahālcā́ray) نر.م. د کار وخت څارونکی، د کار د وخت متصدي.

مهالکښود (mahālkṣód) نر.م. د مهال اندازه لیکنه، کرونوګراف.

مهالنی (mahālanáy) نر.م. مهالیز، د مهال اړوند، موقت، موقوت.

مهالنۍ (mahālanáy) ښځ.م. د (مهالنی) مؤنثه بڼه.

مهالوېش (mahālwéṣ̌) نر.م. تقسیم اوقات، وخت وېشنه، د وخت تقسیم له پروګرامونو سره سم.

مهالویی (mahālwayáy) نر.م. زماني وی (کلیمه) یا کړ (فعل)، واژه زماني.

مهالیز (mahālíz) نر.م. مهالنی، دخه وخت لپاره، موقتي، موقوت.

مهتمم (muhtamím) نر.م. ۱) اهتمام کوونکی، منتظم؛ ۲) پروف لوستونکی او کتونکی.

مهجور (mahjúr) ص. نر.م. ۱) جدا، بېل، جلا؛ ۲) کم نصیبه، محروم.

مهدي (mahdí) ص. نر.م. هدایت کوونکی.

مهذب (muhazáb) ص. نر.م. متمدن.

مهر[1] (muhr) نر.م. ټاپه، مارک، نښه، نښاني.

مهر[2] (mahr) نر.م. جایداد او پیسې چې مېړه یې د نکاح تړلو په وخت کې خپلې مېرمنې ته د ورکولو اقرار کوي.

مهر[3] (mihr) نر.م. مینه، وفا، محبت.

مهربان (mihrabā́n) ص. نر.م. مینه ناک، مینه کوونکی، مهرباني کوونکی.

مهرباني (mihrabā́ni) ښځ.م. ښېګړه، مینه، نېکي.

مهره (muhrá) ښځ.م. مری.

مهلت (muhlát) نر.م. وقفه، وخت ورکونه.

مهلک (muhlík) ص. نر.م.ج. مړ کوونکی.

مهلکه (mahlika) ښځ.م. خطرناک ځای یا حالت.

مهم (muhím) ص. نر.م.ج. ۱) لوی کار، درونډ کار؛ ۲) جګړه، کشاله، لانجه.

مهمات (muhumā́t) نر.ج. لازمي او ضروري شیان.

مهمل (muhmál) ص. نر.م. ۱) پرېښودی؛ ۲) بېکاره؛ ۳) کم عقل؛ ٤) فضول، بې ګټې؛ ٥) بې مانا؛ ٦) کمزوری؛ ۷) بې تکي توری.

مهمل ترنګ (mahmal taṛáng) نر.م. هغه ترکیب چې له دوو رغندو توکو یې یو یا دواړه مهمل (بې مانا) وي.

مهندس (muhandís) نر.م. ۱) انجنیر؛ ۲) دهندسې د علم عالم یا پوه؛ ۳) نجومي؛ ٤) جوګي.

مهڼ (mahә́ṇ) نر.م. لمبوزن، بېړۍ چلوونکی.

مهوت (mahwát) فا. نر.م. ماوت، فیلبان.

مهور (mahúr) ص. نر.م. مورک، احمق، کم عقل.

مهې (mahé) ښځ.ج. میوه ته ورته خوږ میوه غټې او میې دانې دي چې پخېږي او پېستې ترې جوړېږي.

مهیا (muhayā́) ص. نب. تیار، چمتو، حاضر.

مهیب (muhíb) ص. نر.م. وېروونکی، خطرناک.

مهیرک (mahirák) نر.م. وبا، طاعون.

مهین (mahín) ص. نر.م. نازک، صفا، ښوی.

مهینه (mahiná) ص. نب. ۱) د موسم په پیل کې کرل کېدونکی فصل؛ ۲) ښځ.م. میاشتنی معاش، سببونه، دنده، هواره، نرمه.

مۍ (may) ښځ.م. د دالو یو ډول دی، دانې یې تر مهو وړې دي.

میار (mayā́r) نر.م. ۱) عیب، نقص؛ ۲) ویاړ.

میاسه (myā́sa) ښځ.م. و ګ. میاشي.

میاشت (myā́ṣ̌t) ښځ.م. سپوږمۍ، میاشت.

میاشتنی (myā̌ṣ̌tanáy) ص. نر.م. په میاشتې پورې تړلی، په میاشتني موده کې

میاشتنۍ (myāštanáy) ښځ.م. میاشیتنۍ، د (میاشتنی) مؤنثه بڼه.

میاشه (myāša) ښځ.م. میاشې.

میاشی (myāšay) نر.م. مګس، ماشی، پشه.

میانچې (myānčé) ښځ.ج. میچې، میچه، یو ډول نرۍ او باریکه مکروني.

میاندې (myāndé) ښځ.م. میندې، د مور جمع.

میانه (myāná) ص. ښځ.م. ۱) منځنۍ، وسطي؛ ۲) منځومیانه ونه یا قد.

میانۍ (myānáy) ښځ.م.ج. ۱) همیانۍ، د پیسو تبلۍ؛ ۲) سمون، د پرتوګ یوه برخه؛ ۲) پک.

مې پلو (máypaláw) نر.م. له میو سره پوخ شوی پلو، له میو سره پوخ پولاو.

میتل (mitál) مص. ل. رګ وهل، ... کول.

میتیازې (mityāzé) ښځ.م.ج. [illegible]

میتی (mitáy) نر.م. کلنګ، ګېنتۍ، میتۍ.

میتاییي (mitāyí) جن.و.ګ. متایي.

میتنګی (mitangáy) ص. نر.م. متونګی، حرمونی، ارمونی.

میثاق (misā́q) نر.م. تړون، قبول، لوظ.

میچ (mayč) نر.م. لوبه، مسابقه، سیالي.

مېچ (meč) نر.م. کچه، اندازه، وانه، میچ.

مېچل (mečál) مص. مت. مېچول، اندازه کول.

میچن (mičán) ښځ.م. لاسي ژرنده.

مېچنۍ (mečanáy) نر.م. کشپ، شین تتی.

مېخ (mex) نر.م. ۱) موږی؛ ۲) کوکه.

میخونه (mayxū́na) ښځ.م. بار، هغه ځای چې الکولي مشروبات په کې څښل کېږي.

میخانیک (mixānik) نر.م. هغه څوک چې په تخنیکي کارونو کې لاس لري.

مېخچو (mexčú) نر.م ۱) مېخ، سنجاق؛ ۲) څټک.

مېخزین (mexzín) نر.م. وسله تون، سلاح کوټ، د ټوپک ججوره.

مېخک (mexák) نر.م. د سرو یا سپینو زرو ګانه ده چې نجونې یې په پوزو کې ټومبي.

میدان (maydā́n) نر.م. ډګر، سیمه، هواره.

میر (mir) ص. نر.م ۱) لارښود، هادي؛ ۲) د سیدانو اعزازي لقب؛ ۳) سردار، امیر، سالار، مشر.

میرا (mirā́) نر.م. په لوبو کې مشر یا کپتان.

میرات (mirā́t) ص. نر.م.ج. بې زویه، بې کسه.

میراتخور (mirātxór) نر.م. هغه څوک چې خپل خپلوان یې مړه او جایداد یې ده ته پاتې وي.

میراته (mirā́ta) ښځ.م. هغه مال، شته او جایداد چې د چا له مرګ نه وروسته پاتې وي.

میراث (mirā́s) نر.م. وراثت، ورثه، ترکه.

میراثي (mirāsí) ص. نب. ۱) میراث خوړونکی، : میراث وړونکی.

میراخور (miraxór) ص. نر.م. د څارویو نګران، د څارویو ساتونکی، د اخور مشر.

میراو (mirā́w) نر.م. د اوبو وېشونکی.

مېرځمن (mercamán) نر.م. مېرځی، دښمن.

مېرځي (mercí) نر.م ۱) دښمني؛ ۲) کرکه، کینه.

مېرځی (mercáy) نر.م. مېرځمن، دښمن.

میرزا (mirzā́) نر.م. لیکونکی، منشي، محرر.

میرښکار (mirṣkā́r) نر.م. ښکاري، هغه څوک چې ښکاري مرغان ساتي، مشر ښکاري.

میرګاټ (mirgā́ṭ) نر.ج. د وړو نجونو یوه لوبه ده چې د کانو په پورته غورځولو سره ترسره کېږي.

میرګن (mirgán) نر.م. ۱) اختر ډوبه، هغه څخلې او لرګی چې کوچنیان یې د اخترونو په لومړی شپه بلوي؛ ۲) یوبسکاري مارغه؛ ۲) د مېرګیو ناروغي لرونکی، میرګنځ، میرګند.

میرګه (mirgá) ښځ.م. ژی، څنډه، غاړه، میره.

مېرګي (mergí) ښځ.م. یوه دماغي رنځوري ده.

مېړل (meṛál) مص. ل. شمېرل، خوښول، تاکل.

مېړمن (meṛmán) ښځ.م. ارتینه، عورته، ښځه.

مېړنی (meranáy) نر.م. وګ. میرېزی.

مېره (merá) ښځ.م. ناسکه مور.

میره[1] (mayrá) ښځ.م. دښته، صحرا، بیابان.

میره[2] (míra) ښځ.م. ښکلې، ښایسته، صنم.

مېرېزی (merezáy) نر.م. مېرنی وررور، له میرې وررور، ناسکه وررور.

مېړانه (meṛána) ښځ.م. بهادري، زړورتیا.

مېړنتوب (meṛantób) نر.م. زړورتیا، مېړانه.

مېړنی (meṛanáy) ص.نر.م. زړور، هوډیالی.

مېړوښه (meṛóṣa) ښځ.م. (ج. مېړوښې)، وادہ شوې ښځه.

مېړه (meṛə́) ص. نر.م ۱) خاوند، مالک، څښتن؛ ۲) دوډی مار، مېلمه پال، غیرتي.

مېړه مخي (meṛamaxe) ص.نر.م.ج. مېړنی، ننګیالی، پتیالی.

مېز (mez) نر.م. د لرګي هواره تخته چې په پښو ولاړه وي.

مېزان (mezā́n) نر.م. ۱) تله؛ ۲) جمع، مجموعه.

مېزر (mezár) نر.م. دحیواني سرې، انبار.

میزر (mayzár) نر.م. د ښځې ښکلي پروني.

میزر (mizár) نر.م. بوقره، بوکره، پړونی، څادري.

مېزری (mezáray) نر.م. مزری، یو بوټی دی چې له پاڼو څخه یې پوزي، څپلی، رسی جوړوي.

میزوب (mayzū́b) ص. هغه څوک چې په هوش نه وي، مجذوب، لېونی.

مېژل (mežál) ل. ف. وګ. میتل.

مېږ (meẓ) ښځ.م. ګډه، مېږه.

مېږتون (meẓatū́n) نر.م. ۱) د مېږیو کورګی، د مېږیو سوړه؛ ۲) د غلط مشهور په دول مېږي ته هم ویل کېږي.

مېږکی (meẓakáy) ښځ.م. یو ډول حیوان دی، چې مېږیان خوري، مېږي خور.

مېږوي (meẓwí) نر.ج. موږي، مېږخونه، کوکې.

مېږه (méẓa) ښځ.م. مېږ، ګډه.

مېږی (meẓáy) نر.م. میږدی، مور، مورچه.

مېږیمه (meẓimá) ښځ.م. مېږمه، هغه مېږه چې نر پسه غواړي.

میسر (muyasár) ص. نر.م.ج ۱) هغه څه یا څیز، چې په اسانی سره لاس ته راشي؛ ۲) حاصل.

مېشت (mešt) ص. نر.م. ځای پرځای، استوګن.

میشتک (mišták) نر.م. وره بوجی، وره ګونی.

مېشتن (meštán) نر.م. استوګن، اوسېدونکی، اوسند، ساکن.

مېشتوړ (meštwáṛ) نر.م.ج. د مشتېدنې یا مېشتونې وړ، د سکونت وړ.

مېشتول (meštawál) مص. مت. ځای پرځای کول، استوګن کول.

میشتول (mištawál) مص. مت. خمیره کول، خیشتول، اغږل.

میشته (mištá) ص. نب. اخښل شوي، خیشته شوي.

مېشته (meštá) ص. نب. استوګن شوی.

میښ (miṣ) نر.م. تېبدل، لېوالتیا، هوس.

مېښبه (meṣbá) نر.م. د مېښو پوونکی.

مېښ کټی (meṣkaṭáy) نر.م. د مېښې بچی.

میښل (miṣál) مص.مت. مښل، وهل، طی کول.

مېښه (méṣa) ښځ.م. منبه.

میعاد (miʿā́d) نر.م ۱) تاکلی وخت؛ ۲) د ژمنې وخت.

میل[1] (mil) نر.م. ۱) ۱.٦ کیلومتره یو میل دی؛ ۲) د تیریک میل؛ ۳) ډ ک؛ ۲) هغه آس چې د شا په پښو درېږي.

میل[2] (mayl) نر.م. علاقه، مینه، خوښه، اشتها.

میلاد (milād) نر.م. ۱) دپیدایښت وخت یا ځای؛ ۳) پیدایښت.

میلادي (milādí) ص.نب. د عیسویانو عصر، دوره، وخت، نېټه.

میلان (maylā́n) نر.م. لېوالتیا، رغبت، علاقه.

میلک (milák) نر.م. یو ډول رخت، یو ډول تېوکر دی.

مېلمانه (melmānā́) نر.ج. مېلمونه، مهمان.

مېلمستیا (melmastyā́) ښځ.م. بلنه، دعوت.

مېلمه (melmá) نر.م. (ج. مېلمانه) مهمان.

مېلمه پال (melmapā́l) نر.م. مېلمه پالونکی، مېلمه دوست، هغه څوک چې د مېلمه د عزت و خدمت لپاره تیاکل شوی وي.

مېلمه پالنه (melmapālána) ښځ.م. د مېلمنو درناوی، قدر او عزت کول.

مېلو (melū́) نر.م ۱) خرس؛ ۲) ورل، زغمل، لرل.

مېلوه (meláwa) ښځ.م. کور، انګور.

مېله (melá) ښځ.م (ج. مېلې) ۱) ګڼه ګوڼه، ازدحام؛ ۲) په ځانګړو ورځو کې د خلکو تولېدنه؛ ۳) د سیل او تماشې لپاره د خلکو جمع.

میله (míla) ښځ.م. ۱) د اوسپنې سیخ؛ ۲) کوچباني لنډمهالی استوګنځی، پنډغالی.

میلی (miláy) ص.نر.م. قهرجن، ژر په قهرېدل

میلی (miláy) ښځ.م. د اوربشو د میده کولو او اونلو میچن.

میم (mim) نر.م. د «م» توري تلفظ.

میمه (mimá) ښځ.م. انګریزه ښځه.

مین (mayā́n) نر.م. عاشق، شیدا، مفتون؛ فدا.

مینا[1] (maynā́) ښځ.م ۱) یو ډول کانی؛ ۲) د شرابو بوتل، صراحي؛ ۳) مانۍ، کور؛ ٤) ښارو.

مینا[2] (mínā) ښځ.. شنه ښیښه، لعاب.

مېنا (menā́) ښځ.م. یو ډول تور رنګې مرغۍ ده.

مینتوب (mayntób) نر.م. په یوه چا باندې زړه بایلل، مینېدل، عاشق کېدل.

مینځ (myanǰ) نر.م. و.ګ. منځ.

مینځل (minǰál) مص.مت. وینځل، پاکول.

مینځه (mínǰa) ښځ.م. وینځه، خدمتګاره.

میندل (mindál) مص.مت. ګټل، موندل، پیدا کول، ترلاسه کول.

مینده (mindá) نر.م. وینده، بینده، هغه نر پسه یا وزه چې خصي شوی نه وي.

میندي (mindí) جن. نکریزي، خینه، حنا.

مینډ (minḍ) نر.م. ۱) د اوبو ځل؛ ۲) داوبو کته.

مینکه (maynáka) ښځ.م. مینا، شیراکه، شوراکه.

مینګېدل (mingedál) مص.ل. د پیشو اواز، میاو، میاو کول.

مینوټ (minóṭ) نر.م. د اصل کاپي.

مینه[1] (mína) ښځ.م. محبت، عشق، علاقه، الفت، خوښي.

مېنه (ména) ښځ.م. کور، وطن، هېواد.

مینه[2] (mayána) ښځ.م. عاشقه، محبوبه.

مینه وال (minawā́l) نر.م. مینه لرونکی، مینه لرونکي، علاقه لرونکی، علاقه لرونکي، لېوال، محبتي.

مینه ناک (minanák) نر.م. مهربان، زړه سواندی، مینه کوونکی.

مینه ناکي (minanākí) نر.م. لېوالتیا، مینه کول، علاقه منديې، مینه ښودل.

مینه وال (minawā́l) ص. نر.م. ج. ملګری، دوست، اشنا.

مینېدل (mayanedál) مص. ل. عاشق کېدل.

میور (myor) نر.م. مور، طاوس، یو ډول مارغه دی.

مېوه (mewá) ښځ.م. ۱) د ونو حاصلات چې خوړل کېږي؛ ۲) نتیجه؛ ۳) وچه کړې مېوه.

مېوه باب (mewabā́b) ښځ.ج. مېوې داني.

مېوه داني (mewadānáy) ښځ.م. هغه لوښی چې مېوه په کې ایښودل کېږي.

مېوه يي (mewayí) نر.م.ج. د مېوې اړوند، مېوه لرونکی، مېوه دار، مثمر.

ن

ن (nun) نر.م. د پښتو الفبې اووه دیرشم توری، چې ابجدي ارزښت یې «۵۰» دی.

نا (nā) ۱) مختاړی، د نفې علامه چې مثبت منفي کوي لکه جوړ - ناجوړ، روغ - ناروغ، سم - ناسم؛ ۲) ښځ.م. خوند، سلیقه، ذوق، ادب، نزاکت.

ناباد (nāabā́d) ص. نر.م. شاړه، بنجر.

ناتر (nāatár) ص. نر.م. ج. بې خبره، ناخبره.

ناجرا (nāجrā́) ص. نر.م. ج. هغه چار یا هغه کار چې سرته نه وي رسېدلی.

نارامي (nāarāmí) ښځ.م. ناکراري، بدامني.

ناړ (nāaṛ) ص. نر.م. ۱) چې چاته محتاج نه وي؛ ۲) بې اړې، بې اړتیا، بې نیازه، غیر محتاج.

ناړتیا (nāaṛtyā́) ښځ.م. بې نیازي، چاته اړتیا نه لرنه.

ناړین (nāaṛín) نر.م. ناړین، بې اړتیا، غیرضروري، غیرلازم، بې ضرورته.

نازمایلی (nāazmāyә́lay) ص. نر.م. هغه چې ازمایل شوی نه وي، نازمویلی.

ناستوګن (nāastógan) نر.م. نامېشت، نامېشتی، نامقیم، غیرمقیم.

نا اشنا (nāašnā́) ص. نب. ۱) نابلد، ناخبره؛ ۲) عجیبه، حیرانوونکی.

نامني (nāamní) ښځ.م. بې امنه، غیر محفوظ.

نا امید (nāumáyd) ص. نر.م. نهیلی، مایوس، بې تمې.

نامیده (nāumáyda) ص. نب. ۱) هغه ښځه چې حامله نه وي؛ ۲) مایوس، مایوسه.

نامیدي (nāumaydí) ښځ.م. امید نه لرنه.

ناودلی (nāaudálay) ص.نر.م. نامنظم، ګډوډ.

ناهل (nāahál) نر.م.ص.ج. ناوړ، ناقابل، نالایق.

ناب (nāb) نر.م. ۱) حاکم، خلیفه، امیر، پاچا؛ ۲) نګه، سوچه، تنکی، ژنکی.

ناباب (nābāb) ص. نر. م. ج. غیر مروج.

نابالغ (nābāliğ) ص. نـر. م. ۱) هغه هلک چې بلوغ ته نه وي رسېدلی؛ ۲) بې تجربې.

ناباوری (nābāwəray) نر. م. ناویسا، خاماوری، بې باوره، شکمن، بې اعتماد.

ناباوري (nābāwəri) ښځ. م. ناویسایي، خاماوري بې باوري، بې اعتمادي.

نابېر (nābabər) ق. ناڅاپه، سمدلاسه، ناخبره.

نابرابری (nābarābaray) نـر. م. نابـرابـرې، بې نیاوي، بېعدالتي.

نابرخمن (nābarxmən) نر. م. بې برخې، محروم.

نابری (nābaray) نر. م. نابریالی، نابریال، ناکام، ناموفق.

نابری (nābaray) نـر. م. نابـریالیتـوب، نه بری، ناکامي.

نابسیا (nābasyā) ښـځ. م. نابسـنده، ناکافـي، بې قناعته.

نابسیاینه (nābasyānə) ښځ. م. نابسیاوالی، نه بسیاینه، نه کفایت، نه قناعت.

نابشپړ تېرمهال (nābašpaṛtermahāl) نـر. م. همېشني یا روږد تېرمهال، استمراري یا اعتیادي ماضي.

نابشپړ کړ (nābašpaṛkaṛ) نـر. م. نامـطلق یا استمراري کړ، استمراري ماضي.

نابشپړ کړ ستاینوم (nābašpaṛkaṛstāynūm) نر. م اوسمهال کړ ستاینوم (لکه ځوځند)، حال فعلي صفت.

نابشپړه همرنگي (nābašpaṛahamrangī) نیمګړي همرنګي (غیر پوهنه).

نابلد (nābalad) ص. نر. م. نا اشنا، ناخبره.

نابود (nābūd) ص. نر. م. بې ګټې، خراب، عبث، بې کاره، چټي، برباد، ضایع.

نابودول (nābūdawəl) مص مت. بې کاره کول، خرابول، بربادول، ضایع کول.

نابودي (nābūdí) ښځ. م. خرابي، وراني.

نابودېدل (nābūdedəl) مـص. ل. خـرابېـدل، بربادېدل، بې کاره کېدل، ورانېدل.

نابوم (nābūm) ص. نر. م. نابلد، نوبلد، نابومه.

نابینا (nābinā) ص. نب. ړوند، بې سترګو.

ناپازی (nāpāzáy) نـر. م. بې پازې، نامسوول، غیرمسوول.

ناپاک (nāpāk) ص. نـر. م. چټل، پلیت، ناولی، خیرن.

ناپاکتوب (nāpāktób) نر. م. ناپاکتیا، ناپاکي، پلیتوالی، ګنده توب.

ناپاللی (nāpāləlay) نر. م. ناروزلی، نګپاللی.

ناپام (nāpām) نر. م. ناپامه، بې فکره، بې هوښه.

ناپامور (nāpāmwəṛ) نـر. م. ج. د نه پاملرنې وړ، د نه توجه وړ، له پامه لوېدلی.

ناپامي (nāpāmí) ښځ. م. بې پامي، بې احتیاطي، بېباکي، بې پروایي.

ناپای (nāpāy) نر. م. ج. ناپایه، بې بریده، کړنومی (مصدر).

ناپای بریدی (nāpāybríday) نـر. م. بې حده، بې انتها، نامحدود، ناپایه.

ناپای تېرمهال (nāpāytermahāl) نـر. م. ناتیک یا ناجوت تېرمهال، نامعینه ماضي.

ناپاینښته (nāpāyaṣta) ښځ. م. نه پایېدونکې، بې دوام، موقت.

ناپر (nāpár) ص. ځواکمن، پیاوړی، قوي، صحتمند، خړیس، ناپړ.

ناپړاند (nāpṛánd) ص. نر. م. ډېر زیات کمزوری، مړ ځېن، تر اندازې زیات ستړی.

ناپړیته (nāpṛíta) ښځ.م. بې ځایه او بې وخته خبره، ناشولته، ناشوړته.

ناپل (nāpál) نر.م. ناپلی، ناروا، ناپښلی، نامشروع.

ناپلوی (nāpaləway) نر.م. ناپېیلی، بې پلوه، بې طرفه، غیرجانبدار.

ناپلوي (nāpalawí) ښځ.م. ناپېیلتوب، بې پلوي، بې طرفي، غیرجانبداري.

ناپنځیز (nāpanǰíz) نر.م. ناطبیعي، غیرطبیعي.

ناپوځي (nāpawǰí) ښځ.م. غیرنظامي، غیرپوځي.

ناپوه (nāpóh) نر.ښځ.م ۱) نه پوهېدونکی، جاهل ۲) ماشوم، نابالغ، صغیر.

ناپوهنیز (nāpohaníz) نر.م. ناعلمي، غیرعلمي.

ناپوهي (nāpohí) ښځ.م. ناپوهېدنه، جهالت.

ناپېژندوی (nāpežandóy) نر.م. ناپېژندویه، ناپېژندګلو، نامشهور.

ناپېیلتوب (nāpeyaltób) نر.م. ناپېیلتیا، غیر منسلک، بې طرفه.

ناپېیلی (nāpeyálay) نر.م. ناترلی، بې پلوه، غیرمنسلک (په بهرني سیاست کې).

ناتار (nātár) نر.م. ۱) زیاتی، ظلم؛ ۲) په مستو کې میده کړې ډوډۍ؛ ۳) یرغل، چپاو.

ناتارځپلی (nātārǰapálay) نر.م. ناتار وهلی، غمځپلی.

ناتارګر (nātārgár) ص. نر.م. ظالم، جابر.

ناتړوالی (nātaṛwálay) نر.م. ناړوندي، ناهمبستګي.

ناتکی (nātakáy) نر.م. ایکي یو، بې جوړې، بېساري، بې بدله، بې همتا.

ناتکۍ (nātakə́y) ښځ.م. صورت، شکل، شخصیت.

ناتمام (nātamā́m) ص. نر.م. نیمګړی، ناپوره.

ناتوان (nātwā́n) ص.نر.م. کمزوری، بې قوته.

ناتېرمهال (nātermahā́l) نر.م. اوسنی او راتلونکی زمانه.

ناټ (nāṭ) نر.م. شوق، لېوالتیا، محبت، مینه.

ناټک (nāṭák) نر.م. ۱) د سېل ځای، تیاتر؛ ۲) ننداره، لوبه، ډرامه.

ناټه (nā́ṭa) ښځ.م. (ج. ناټې). هغه کوتره چې د سر بڼکې یا پښې یې سپینې وي.

ناټی (nāṭáy) ص.نر.م. لټ، تنبل، بې سیکه.

ناټۍ (nāṭə́y) ښځ.م. د لرګي غټکی مېخ چې د اوښ په پوزه کې یې اچوي، نته.

ناټیک پېژند (nāṭikpežánd) نر.م. ناټیک پېژندویکی، نکره، حرف تعریف.

ناټیک کړاوړون (nāṭikkaṛawṛū́n) نر.م. بېدوده فعلي ګردان، نامنظم فعلي ګردان.

ناټیک نوماړون (nāṭiknūmāwṛū́n) نر.م. ناجوړ نوم ګردان، بې قاعدې اسمي ګردان.

ناټیکنومځری (nāṭiknūmǰáray) نر.م. ناجوړ ضمیر، مبهم ضمیر.

ناټیکه (nāṭíka) ص. نب. ناارامه، پریشانه.

ناثر (nāsír) ص. نر.م. نثرلیکونکی.

ناجایز (nājāyáz) نر.م. ج. ناروا، نامناسب.

ناجو (nājú) نر.م. د صنوبر ونه، د سرو ونه.

ناجوړ (nājóṛ) ص. نر.م. رنځور، ناروغ، بیمار.

ناجه (nājá) ښځ.م. (ج. ناجې) وړوکې ځانګه.

ناجي (nājí) ص. نر.م. نجات ورکوونکی.

ناچ (nāč) نر.م. نڅا، ګډا، رقص، ناڅ.

ناچاپ (nāčā́p) نر.م. ناچاپ شوی، ناچاپي، لاسي، غیرمطبوع.

ناچار (nāčā́r) ص. نب. لاچار، عاجز، بې وسه.

ناچل (nāčál) ص. نر.م.ج. بې رواجه، کوټه سکه، له چلنده لوېدلې سکه.

ناځوان (nāǰwā́n) نر.م. نامړانه، نامېړه، بې مېړانې، بې شهامت.

ناځواني (nāǰwānī́) ښځ.م. نه مېړانه، نه شهامت، بې شهامتي.

ناڅ (nāc) نر.م. ګډا، نڅا، رقص.

ناڅاپه (nācā́pa) ق. سمدلاسه، نابېره، ناګهانه.

ناڅپيز (nācpī́z) نر.م. ناځايي، غيرځايي.

ناڅخ (nācáx) نر.م. نېزه، سانګه، ناچخ.

ناڅرګند (nācargánd) نر.م. ناجوت، نابښکاره، نامشهور، غيرمرئي.

ناڅښتنی (nācaṣtə́nay) نر.م. بېدين، بې دينه، بې ګروهې، ناګروهن، دهري، ملحد.

ناڅښتني (nācaṣtənī́) ښځ.م. بې ديني، بې ګروهي، دهريت، الحاد.

ناڅګر (nācgár) نر.م. ګډېدونکی، ناچ کوونکی.

ناڅل (nācál) مص. ل. ګډېدل، نڅا کول.

ناچيز (nācī́z) ص. بېکاره، بې فايدې، هېڅ شی.

ناحق (nāháq) ص. نر.م. ۱) د حق خلاف؛ ۲) بې مناسبه، نامناسب؛ ۳) بې ګټې.

ناحيه (nāhıyá) ښځ.م ۱) سيمه، علاقه؛ ۲) ساحل د سمندر غاړه؛ ۳) طرف، اړخ، ډډه.

ناخبره (nāxabára) ص. نب. بې خبره، ناواقف.

ناخجن (nāxajə́n) نر.م. بې خجه، بې فشاره.

ناخجنتيا (nāxajəntyā́) ښځ.م. بې خجې، ناخجوالی، بې فشاري.

ناخړوېدونکی (nāxaṛubẹdū́nkay) نر.م. نه خړوېدونکی، نه اوبېدونکی، نه اوبه کېدونکی.

ناخواله (nāxwā́la) ص. نر.م. نامناسب، سپکه او شرمناکه خبره، مسخره، زړه ماتی.

ناخوالي (nāxwālī́) ښځ.م. ۱) نامناسبتيا، بې سمونتوب؛ ۲) مجبوري؛ ۳) زړه توربدنه.

ناخوان (nāxwā́n) ص. نر.م. بې تعليمه، په ليک لوست نه پوهېدونکی، بې سواده.

ناخورا (nāxurā́) ص. نر.م. چټل، ناولی، ناپاک.

ناخوښه (nāxwáṣa) ص. نب. خفه، غمګين.

ناخوښی (nāxwáṣay) نر.م. ناخوښمن، مرور، زړه بدی، ناراضي.

ناخوښي (nāxwaṣī́) ښځ.م. ناخوښمني، مرورتيا، زړه بداوی، نارضايتي.

ناخوندي (nāxundī́) نامحفوظ، نامصئون، بې يمنه.

ناخونديينه (nāxundiyə́na) ښځ.م. نامصؤنيت، نامحفوظوالی.

ناخونه (nāxū́na) ښځ.م. ۱) دانګورو په ځېلې کې نري تار؛ ۲) دسترګو يو ډول ناروغي، نخونه، کوکره، تراخم.

نادار (nādā́r) ص. نب. غريب، بې شتو، نېستمن.

نادان (nādā́n) ص. نر.م. کم عقل، ناپوه، ساده.

نادر (nādír) ص. نر.م. ج. ۱) ناياب، کمياب، ۲) ښه، غوره، عجيبه.

نادرملی (nādarmálay) ص. نر.م. نه درملېدونکی، نه رغېدونکی، لاعلاج.

نادم (nādím) ص. نر.م. پښېمان، ستومان.

نادوده (nāḍóda) ښځ.م. بېدوده، بې رواجه، بې نرخه.

نادودې (nādóde) ښځ.ج. و ګ. ناخوالې.

نار (nār) نر.م. ۱) اور؛ ۲) ص. نر.م. وږی، نهار.

ناراست (nārā́st) ص. نر.م. لټ، سست، ناتې، ناراسته، تمبل.

ناراض (nārā́z) ص. نر.م. خپه، مرور، ډډ، ناراضه.

نارام (nārā́m) ص. نر.م. ناراحت، بې ارامه، ارام نه لرونکی، ناوزګار.

نارسی (nārasáy) ص.نـر.م. نارسـېدلی، نـه رسېدونکی، نیمګړی، لنډ، نابالغ.

نارسي (nārasí) ښځ.م. وروستووالی، وروسته پاتېوالی، نیمګړتیا، لنډوالی.

نارسېدلی (nārasedə́lay) نر.م. نارسی، نارسیده، لاس نه رسېدنه.

نارښتینی (nāṛiṣtínay) نر.م. ناریښتینی، ناسم، غلط، دروغجن، غیرواقعي.

نارګېل (nārgél) نر.م. ناریال، کوپره.

نارنج (nāráñj) نر.م. یو ډول ترېوه مېوه ده.

نارنجي (nāranjí) ص. نب. د نارنج غوندې رنګ لرونکی.

نارنهور (nārnahū́r) نر.م. وری، نارنهار، ناپېر.

نارو (nārū́) نر.م. یو خطرناکه ناروغي ده؛ یو ډول چتله دانه چې په منځ کې یې د تار غـوندې نري چینجي وي، نارون.

ناروا (nārawā́) ص. نب. ناجـایزه، نامـناسب، د شرعي او مذهب خلاف.

ناروزلی (nārozə́lay) نـر.م. نـاروزل شوی، بې روزنې، ناتربیه.

ناروږدی (nāroẓday) نر.م. بې عمله، نامعتاد، نااهل، غیراهلي.

ناروږدي (nāroẓdí) ښځ.م. بې عملي، نامعتادي، نااهلي، غیراهلیتوب.

ناروغ (nārṓğ) ص.نر.م ۱) رنځور، بیمار، ناساز؛ ۲) وران.

ناروغتیا (nāroğtyā́) ښځ.م. ناجوړي، رنځوري، ناروغي.

ناروغتیایي (nāroğtyāyí) ښځ.م. ناصحي، غیرصحي.

نارون (nārū́n) نر.م. و.ګ. نارو.

ناره (nāra) ښځ.م. (ج. نارې) اواز، غږ، چیغه.

ناری (nāráy) نر.م. سباناری، ژرخوړی، ژرخوړي.

ناریال (nāryā́l) نر.م. کوپره، نارګېل.

نارینتوب (nārintób) نر.م. نرتوب، سړیتوب، مېړانه، زړورتیا، بهادري.

نارینه (nāriná) ص. نر.م. ۱) سړی؛ ۲) مېړنی.

ناړ (nāṛ) نر.م. ساقه، ډنډر، د غنمو یا اوربشو دروزه.

ناړام (nāṛā́m) ص. نر.م. مست، سرکښ؛ ناارام.

ناړک (nāṛák) ص.نـر.م. ۱) ناړیک، هغه غویی چې مات شوی نه وي او قـولبه نه شي کـولای؛ ۲) سرکښ، یاغي.

ناړل (nāṛál) مص. ل. د خره هینګېدل یا برړېدل.

ناړن (nāṛán) ص.نر.م. ۱) هغه څوک چې له خولې یې تل لاړې بهېږي؛ ۲) فا.نر.م.ج. و.ګ. ناړل.

ناړه (nāṛa) ښځ.م. (ج. ناړې) ساقه، ډنډر.

ناړی (nāṛáy) ښځ.م.ج. ۱) له خرمنې جوړ شوی مزی چې ښه غزل شوی وي او شپانه پرې ځپلې وتارې له پښو سره تړي؛ ۲) و.ګ. ناړ.

ناړي (nāṛí) نر.م. ډنډر، غوزګه.

ناړېجن (nāṛeján) ص.نر.م. ناړن.

ناز (nāz) نـر.م. ۱) ادا، نخره؛ ۲) مینه، محبت؛ ۳) وياړ، غرور، فخر؛ ٤) لويي، عزت.

نازان (nāzā́n) ص.نـر.م. وياړونکی، نازکوونکی، فخر کوونکی

نازبو (nāzbó) نر.م. ریحان، یو ډول بوټی دی چې د نازبو یا ببري په نامه یادېږي، کشمالی.

نازبین (nāzbín) نر.م. په ناز لوی شوی، نازپرور.

نازبینتوب (nāzbintúb) نر.م. په ناز لوېدنه، ناز کونه.

نازغمور (nāzğamwáṛ) نر.م.ج. د نه‌زغم وړ، نه زغمېدونکی، نه تحمل کېدونکی.

نازک (nāzák) نر.م. ۱) کچه، تنکی، لطیف؛ ۲) نرم؛ ۳) گران؛ ٤) تېز، توند؛ ٥) خطرناک.

نازک اندام (nāzəkandā́m) ص. نر.م. د نازکو اندامونو لرونکی، نازک بدن.

نازکتوب (nāzaktób) نر.م. نازکېدنه، نزاکت، نازکوالی، نازکي.

نازک مزاج (nāzəkmızā́j) ص.نر.م. ژر خپه کېدونکی، بدخویه.

نازکي (nāzəkí) ښځ.م. نازکتیا، حساسوالی، باریکي، نزاکت.

نازل (nāzíl) ص. ۱) راکوزېدونکی، کښته راتلونکی؛ ۲) راکوز شوی، له پاسه کښته رالېږل شوی.

نازلول (nāzılawə́l) مص. مت. راکوزول، له بره، له پاسه رالېږل، کښته را استول، واردول.

نازلېدل (nāzıledə́l) مص.ل. راکوزېدل، له بره راتلل، واردېدل.

نازمن (nāzmə́n) ص. نر.م. نازمند، نازولی، نازبین، محبوب.

نازمندي (nāzmandí) ښځ.م. نازولتوب، نازولتیا، نازبینتیا، محبوبیت.

نازنخره (nāznaxrá) ښځ.م. ناز و ادا.

نازنین (nāzanín) نر.م. ۱) نازکوونکی، نازبین ۲) ښکلی، ښایسته؛ ۳) محبوب، معشوق.

نازول (nāzawə́l) مص. مت. په ناز ساتل، په ډېره مینه لویول، له چا سره د ډېرې مینې اظهارول.

نازول (nāzawə́l) مص. مت. معززول، عزتمند کول، نازورکول.

نازولی (nāzawə́lay) ص. مف. نر.م. معزز کړی، پاللی، محترم کړی، نازورکړی.

نازولی (nāzawə́lay) نر.م. نازلوبولی، په ناز لوی شوی، نازنین.

نازېدل (nāzedə́l) مص.ل. ۱) وياړل، فخر کول، ناز کول؛ ۲) ناز و ادا کول، نخرې کول.

ناړه (nā́ṛə) ص. نر.م. نړه، خالص، سوچه.

ناساز (nasaz) ص. نر.م. ۱) ناجوړ، رنځور، ناروغ؛ ۲) ناموافق، مخالف، ناموزون.

ناسپاس (nāsıpā́s) نر.م. ناشکره.

ناسپړلی (nāspaṛə́lay) نر.م. ناسپړل شوی، ناکېندلی، ناغوړېدلی.

ناسپېڅلی (nāspecə́lay) نر.م. ناپاک، نامقدس، غیرمقدس.

ناست (nāst) ص. نر.م.ج. ۱) د ولاړ ضد.

ناستاینوړ (nāstāyənwáṛ) نر.م.ج. چې د ستاینې وړ نه وي، غیرقابل ستایش.

ناستخونه (nāstxū́na) ښځ.م. د ناستې کوټه، صالون.

ناستوګنه (nāstógna) ښځ.م. نامېشته.

ناسته (nāstá) ښځ.م. ۱) د کېناستو حالت؛ ۲) غونډه؛ ۳) تعلق، اړه؛ ٤) اودس ماتي.

ناسته پاسته (nā́stapā́sta) ښځ.م. راشه درشه، ناسته ولاړه، جګېدل، ټیټېدل.

ناسره (nāsará) ص. نب. کوټه، ناچل، کلپ.

ناسکه (nāsaká) ص. نب. د سکه یا حقیقي ضد، د دوهمي مور یا دوهم پلار اولاد چې لومړی مقام و نه لري.

ناسکیندی (nāskindáy) نر.م. نه جبرانېدونکی، جبران نه منونکی.

ناسم (nāsám) ص. نر.م. د سم ضد، غلط، وران.

ناسمبال (nāsambā́l) نر.م. نامجهز، غیرمجهز.

ناسنت (nāsunát) ص. نر.م. ۱) ناختنه، شوېا، بنوېه؛ ۲) جاهل، شوېړ.

ناسوب (nāsób) ص. نر.م. غیرحاضر، غایب.

ناسوبانه (nāsobānā́) ښځ.م. پښي شا، په ناسوبتیا کې، غیابانه، غیابي.

ناسوت (nāsū́t) نر.م. ۱) عام جسمونه، نړۍ؛ ۲) ځرګند عبادت، شریعت.

ناسور (nāsū́r) نر.م. نه جوړېدونکی زخم یا ټپ.

ناسولټ (nāsolā́ṭ) ص. نر.م. بدشکله، بې ډوله.

ناسولي (nāsolī́) ښځ.م. بې عقلي، کم عقلي، بې سولین، ناسولیزوالی.

ناسولیز (nāsolī́z) نر.م. نامعقول، غیر منطقي.

ناسهلی (nāsahə́lay) نر.م. ناهضم، ناهضم شوی، ناسهند.

ناسهند (nāsahə́nd) نر.م. نه هضمېدونکی، نه سهل کېدونکی، نه سهلېدونکی.

ناسهنه (nāsahə́na) ښځ.م. بې هضمي، نس خوږي، بې زغمي.

ناسي (nāsī́) ص. نب. بدبخت، تریخ، شوم، بد چانسه، بدطالع، بې ځایه، بې وخته.

ناسیال (nāsyā́l) نر.م. نه سیال، بې سیالي، سپک ورک، بې غیرت.

ناسیده (nāsidā́) ښځ.م. نامستقیم، کوږ.

ناشاګرځی (nāšāgarǰáy) نر.م. نه په شا تلونکی، نه ګرځېدونکی، نه راستنېدونکی.

ناشپاتی (nāšpātə́y) ښځ.م. نشپاتی، د ناک ونې ته ورته خو تر ناک کوچنۍ مېوه لرونکی ونه او مېوه یې.

ناشته (nāštā́) ښځ.م. زړ خوږی، سبانهاري.

ناشر (nāšír) نر.م. چاپوونکی، خپروونکی.

ناشکري (nāšukrī́) ښځ.م. نا سپاسي.

ناشناس (nāšnā́s) ص. نر.م. نه پېژندونکی.

ناشنیز (nāšanī́z) نر.م. نه شنل کېدونکی، نه تحلیلېدونکی.

ناشونتیا (nāšuntyā́) ښځ.م. نه کېدون، نه امکان.

ناشونکی (nāšū́nkay) نر.م. نه کېدونکی، ناممکن، ناشونی.

ناشونی (nāšū́nay) ص. نر.م. نه کېدونکی.

ناشي (nāší) ص. نر.م. ج. ۱) پیدا کېدونکی، شروع کېدونکی؛ ۲) ځرګندېدونکی، ښکاره.

ناښ (nāṣ) نر.م. ۱) نښن، لښه؛ ۲) داړه.

ناښاخوړ (nāṣācwáṛ) نر.م. ناویاړوړ، د نه افتخار وړ، ناقابل افتخار.

ناښاد (nāṣā́d) ص. نر.م. خپه، غمجن، غمځپلی.

ناښمری (nāṣmā́ray) نر.م. بې ګټې، بې فایدې، بې ښېګڼې، بې فضیلت.

ناښنده (nāṣánda) ص. نب. (ج. ناښندې) بې ځایه، نامناسب، ناموزون، نامعقول.

ناښوونیز (nāṣowanī́z) نر.م. نه وړزده کېدونکی، غیر اموزنده.

ناصاف (nāsā́f) ص. نب. ناپاکه، خیرن، ګنده.

ناصح (nā́sih) نر.م. ص. نصیحت کوونکی، واعظ.

ناصر (nāsír) ص. نر.م. مرسته کوونکی، حامي.

ناطق (nātíq) ص. نر.م ۱) خبرې کوونکی؛ ۲) عاقل ۳) کلک، ټینګ.

ناظر (nāzír) نر.م. ۱) نظر کوونکی، کتونکی؛ ۲) ساتونکی؛ ۳) د دفتر لاربنود؛ ٤) ایجرا.

ناظره (nāzırā́) ښځ.م. ۱) د لیدو قوت؛ ۲) له مخې د قرآن شریف لوستنه.

ناظم (nāzím) نر.م (ج. ناظمان) ۱) نظم لیکوونکی ۲) انتظام کوونکی، د کارمشر؛ ۳) سکرتر.

ناعلاج (nāilā́j) ص. نب. ۱) لادرملنې، لاعلاج، ناعلاجه؛ ۲) ناشونی، ناممکن.

ناغ (nāg) نر.م. ۱) لویې؛ ۲) مکېز؛ ۳) کورنی.

ناغزن (nāgazán) نر.م. بې غږه (غږپوهنه).

ناغېزنتیا (nāğazantyā́) ښځ.م. بېغېږوالي، ناغېږنوالي.

ناغېزی (nāğáẓay) نر.م. بېغېږه شوی.

ناغس (nāğás) ص.نر.م. ۱) خیرن، خچن، ناولی؛ ۲) کوږه، ناقص، کلپ.

ناغښتلی (nāğəṣtálay) ص.نر.م. ۱) کچه تار چې تاوشوی نه وي، چې پرغښېدلی نه وي، اوږی؛ ۲) ناپیاوړی، کمزوری، ناتوان، ضعیف.

ناغورتیا (nāğwartyā́) ښځ.م. ناښهانه، ناښمر، بدوالی، نه خوښونه.

ناغوره (nāğwára) ښځ.م. ناښه، بېکاره، ناکوکه، بد، ناوړه.

ناغوړېدلی (nāğwaṛedə́lay) نر.م. ناسپړلی، ناښیراز، بې ودې.

ناغوښن (nāğwaṣə́n) نر.م. بې غوښې، دنګر، خوار.

ناغونډلیزترړنګ (nāğundlíztaṛáng) ناجمله یي ترړنګ (ترکیب)، غیرجملوي ترکیب.

ناغه (nāğá) ښځ.م. ۱) ښکلی؛ ۲) جریمه، سزا، د عمل بدله؛ ۳) هغه تخم چې زرغون نه شي؛ ٤) د سترګو سره او نري رګونه؛ ٥) ناسوبتیا، غیرحاضري.

ناغېړی (nāğéṛay) نر.م. لټ، لټهور، سرغړول، سرزوری.

ناغېړي (nāğéṛí) ښځ.م. له کاره سترګې پټول، ناراستي، لټي.

نافذ (nāfíẓ) ص.نر.م. جاري شوی، صادر شوی.

نافرمان (nāfarmā́n) ص.نر.م. نه منونکی، باغي، سرکښ.

نافرماني (nāfarmānī́) ښځ.م. سرغړاوی، سرکښي، بغاوت، تمرد.

نافع (nāfíʿ) ص.نب. ګټور، ګټه رسوونکی.

نافه (nāfá) ښځ.م. د مشکو ګنده، د مشکو غوټه.

ناقد (nāqíd) ص.نر.م. څوک چې د یوې موضوع یا لیکنې ښه او بد اړخونه په ګوته کوي.

ناقرار (nāqarā́r) ص.نب. بې قراره، ناارامه، سرګردانه، لالهانده.

ناقص (nāqís) ص.نر.م. ۱) نیمګړی، نامکمل؛ ۲) عیب لرونکی؛ ۳) ناسوچه، ناخالص.

ناقل (nāqíl) ص.نر.م.ج. نقل کوونکی، روایت بیانوونکی، راوي، مهاجر.

ناک (nāk) نر.م. ۱) یوه ونه او د هغې مېوه؛ ۲) ورروستاړی لکه په مینه ناک.

ناکاره (nākā́ra) ص.نب. وران، خراب، بېکاره.

ناکارېدلی (nākāredə́lay) نر.م. نوی، ناکارول شوی، نامستعمل.

ناکام (nākā́m) نر.م. ص. ۱) نامراد، بې برې، پاتې؛ ۲) نر.م. مجبوري، بې وسي؛ ۳) هرومرو کېدونکی کار.

ناکردې (nākardé) ښځ.م. زیاتی، ناخوالې، ناسازي، ظلم، ناکړدي.

ناکره (nākará) ښځ.م. نامعیاري، غیرمعیاري.

ناکس (nākás) ص.نر.م.ج. ۱) رذیل، لوچک؛ ۲) نادار، بې کسه، عاجز.

ناکلال (nākulā́l) ص.نر.م. نامناسبه، ناموزون، بې تهذیبه.

ناکوړا (nākuṛā́) نر.م. څوباړی، دکالیو د مینځلو کوتک، دبی، ټپنی.

ناکوړه (nākuṛá) ص.نب. بدشکله، بې ډوله.

ناکه (nāká) ښځ.م. ۱) نهنګ، لوی کب، د اوبو یو ځناور؛ ۲) د ویالې یا نهر د اوبو د بېلېدو ځای، ورخ؛ ۳) د واورې چنجی؛ ٤) یوډول سمساره.

ناګازه (nāgā́ra) ص. نب. ځان ناخبره اچوونکی، منکر.

ناګاري (nāgārí) ښځ. م. ځان ناګاګرونه، عارفانه تجاهل.

ناګټور (nāgaṭawár) نر. م. ناسودمن، نابښمری، نابیبری، بې ګټې.

ناګروهن (nāgrohán) نر. م. بې ګروهې، بې عقیدې، غیرمعتقد.

ناګمانه (nāgumā́na) ص. ق. ناخبره، بې خبره، ناڅاپه؛ ناګومانه.

ناګڼلی (nāgaṇálay) ص. نر. م. بې قدره، سپک.

ناګه (nāgá) ښځ. م. ۱) کرو، کودیل، نهنګ؛ ۲) د واورو چینجی؛ ۳) یو دول سمساره.

ناګهانه (nāgahā́na) ق. ناڅاپه، نابېره، دفعتاً.

نال (nāl) نر. م. ۱) د نیالګیو کښنول؛ ۲) ص. کرلی شوی؛ ۳) دجوارې هغه پیښې چې د پټ مالک یې له جوارګرو څخه حاصلوي؛ ٤) داسونو نعل؛ ٥) تپي تپي، ژوبل ژوبل.

نالان (nālā́n) ص. نر. م. ژړېدونکی، فریادي، سرګردان، ګیله من، څبښیلی.

نالایق (nālāyaq) ص. نر. م. ۱) ناپوه، ناقابل، جاهل ۲) کمینه، رذیل.

نالبکی (nālbakáy) نر. م. غاب، قاب، بشقاب.

نالت (nālát) نر. م. سرکوزی، خنزیر، بدځناور.

نالوستور (nālwástwaṛ) نر. م. ج. د نه لوستو وړ، د نه لوستو قابل.

نالوستی (nālwástay) نر. م. بې لیک لوسته، نالیک لوسته، بېسواد.

نالول (nālawál) مص. مت. ۱) کرل، د بوټو کښنول؛ ۲) د آس، کچر، خراو نورو په نوکونوکې نالونه ټک وهل ۳) تپي کول، ژوبلول.

ناله (nālá) ښځ. م. له غره څخه د رابهېدونکو اوبو لاره، غریېزه وياله يا لښتی.

نالی (nāláy) ښځ. م. ۱) د باران یا ګنده اوبو د تللو لاره؛ ۲) نیلي، نالي، توشکه.

نالېږند (nāleẓánd) نر. م. نالېږدوړ، لازمي فعل، نامعقول.

نالېږندکړ (nāleẓandkáṛ) نر. م. لازمي کړ، لازمي فعل.

نام (nām) نر. م. نوم، نامه.

نام بدي (nāmbadí) ښځ. م. سپکاوی، خرابوالی، بدوالی.

نامت (nāmát) ص. نر. م. ۱) تېري تم، ښځ وتلی؛ ۲) نر. م. اراده، عزم، قصد، نیت.

نامتو (nāmtū́) ص. نب. ۱) نامور، نوموړی، مشهور؛ ۲) تورزن، تکړه.

نامحدود (nāmahdū́d) ص. نر. م. ج. بې اندازې بې حده.

نامحرم (nāmahrám) ص. نر. م. پردی سړی، هغه سړی چې د ښځې نکاح ورسره روا وي.

نامدار (nāmdā́r) ص. نر. م. نوموړی، نامور، نامتو.

نامراد (nāmurā́d) ص. نر. م. ناکام، بدمرغه، بد نصیبه.

نامربوط (nāmarbū́t) ص. نر. م. نا اړوند، بې ربطه، ناتړلی.

نامرتب (nāmuratáb) ص. نر. م. بې ترتیبه، ګډوډ.

نامرد (nāmárd) ص. ۱) ایجړا؛ ۲) بې غیرته.

نامزد (nāmzád) نر. م. ۱) منسوب، تړلی، موسوم، نومولی؛ ۲) ټاکلی، مقرر.

نامشروع (nāmašrúʕ) ص. نب. ناروا، ناجایز، منع، د شرعي خلاف.

نامطبوع (nāmatbúʕ) ص. نب. ناخوښ، ناګواره.

نامطلوب (nāmatlū́b) ص.نر.م.چې اړتیا ورته نه وي، چې غوښتنه یې نه کېږي.

نامعقول (nāmaʕqū́l) ص.نر.م.ج. له عقل سره سمون نه خوروونکی، دعقل مخالف.

نامعلوم (nāmaʕlū́m) ص.نر.م.ج. هغه شی یا هغه کس چې پته یې نه لګېږي، ورک.

نامکمل (nāmukamál) ص.نر.م. نیمګړی.

ناملموس (nāmalmū́s) ص.نر.م. نالمسه، نامسح، چې لاس نه شي وروړل کېدای، د لامسې له قوت نه لوړ.

ناممکن (nāmumkín) ص.نر.م. ناشونی، هغه کار چې د کېدو امکان یې نه وي.

نامناسب (nāmunāsíb) ص.نر.م.ج. ناموزون، بې ځایه، سمون نه خوروونکی.

نامنلی (nāmanálay) ص.نر.م. ناګنلی، رد، ناقبول.

ناموزون (nāmawzū́n) ص.نر.م.ج. نامناسب.

ناموس (nāmū́s) نر.م. عزت، ننګ، غیرت، ابرو.

ناموندی (nāmū́nday) ق. ناموندونی، نادر، نایاب.

نامهالی (nāmahā́lay) نر.م. بې وخته، بې موقع.

نامي (nāmí) ص.نر.م. نامتو، نامور، مېړنی.

نامینځلی (nāminǰálay) نر.م. ناوللی، ناولی، ناپرېوللی، ناپاک.

نانا (nānā́) ښځ.م. وېلنی، نعناع، پودینه.

نانځکه (nānǰáka) ښځ.م. ګوډۍ، لینځکه، ناولی، نېنځکه، ناوکی.

نانډرۍ (nāndráy) ښځ.م.ج. د ښځو د خولې جنګ.

نانډریز (nāndríz) نر.م.ج. شخړیز، لانجه یي، متنازع فیه.

نانډول (nānḍwál) نر.م. ناانډول، نانډوله، بې تعادله، نامتوازن.

نانډوله (nānḍwála) ښځ.م. ناسازه، ناپېرېته، نامناسب.

نانغوتان (nānğotā́n) ص.نر.م. نه منونکی، نه اورېدونکی.

نانغوړی (nānğoẓáy) نر.م. نانغتان، تورغوړی.

نانغوړي (nānğoẓí) ښځ.م. تورغوړي، نانغتاني.

نانګه (nāngá) نر.م. یو غرنی بوټی دی چې د الوبالو په څېر مېوه لري. انانګه

نانه (nāná) ښځ.م. نینه، د جوارو یا غنمو وریته کړې دانه.

نانی (nānáy) نر.م. ۱) وړوکی، ښکلی؛ ۲) خود غرض، مطلب اشنا.

نانیدی (nāníday) ص.نر.م. ناجوتي، ناغاړه وتی، چې په یېوه یا سپرلی رودلی نه وي.

نانیسا (nānisá) ښځ.م. بې زړه، ډارن، بې جرئت، کم جرأت.

نانیسایي (nānisāyí) ښځ.م. بې زړه توب، ډارنتیا، بې جرئتي، کم جرئتي.

نانۍ (nāṇáy) ښځ.م. د غوا، غویي له څرمنې نه جوړ کړی مزی یا پړی.

ناو (nāw) نر.م. د غره په منځ کې لښتی، ناله.

ناوا (nāwā́) نر.م. نو، نم، لوندوالی، زېم.

ناوخته (nāwáxta) ق. له ټاکلي وخت نه وروسته کېدل، ناوختېدل.

ناوډلی (nāoḍálay) نر.م. نااوډلی، بې اوډنې، ګډوډ، بې ترتیب.

ناوډوني (nāoḍūní) ښځ.م. بې اوډوني، ګډوډي.

ناور (nāwár) نر.م. نور، ولاړې اوبه، ډنډ.

ناورین (nāwrín) نر.م. غم، خپګان، ماتم، وير.

ناورین ځپلی (nāwrínǰapálay) نر.م. ناورین وهلی، غمځپلی.

ناوړتوب (nāwaṛtób) نر.م. سمون نه خوړنه، جواز نه لرنه، ناوړتیا، ناوړه.

ناوړونی (nāwṛū́nay) نر.م. نا اوړېدونی، نه گردانېدونکی، غیر تصریفي.

ناوړونې ژبه (nāwṛūnežába) ښځ.م. ناوړېدونې ژبه، بې گردانه (بې تصریفه) ژبه.

ناوړه (nāwáṛa) ص.نب. نامناسب، ناجایز، ناوړی.

ناوسه (nāwása) ص. نب. اړ، بې وسه، مجبور.

ناوکۍ (nāwakáy) ښځ.م. و گ. نانځکه.

ناوگړیز کړ (nāwagaṛízkáṛ) نر.م. هغه کړ چې بې کړند وکړي (فاعل و مفعول) گردانېږي.

ناول (nāwál) نر.م. یوه اوږده لیکلې شوې کیسه.

ناوللی (nāwlálay) ص. نر.م. نامینځلی، ناپرېولی، ناولی، ناپاک.

ناولی (nāwálay) ص. نر.م. ۱) خیرن، ناپاک؛ ۲) بدشکله؛ ۳) بدعمله، بدکرداره.

ناوه (nāwá) ښځ.م. پرناله، چې د کوټو له بامونو څخه د باران اوبه لاندې په کې راځي یا بهېږي.

ناوې (nāwe) ښځ.م. د واده پېغله، عروس.

ناویات (nāwyā́t) ص.نر.ج. لږ پیدا، نادر، کمیاب، چې لږ پیدا کېږي.

ناویسا (nāwisā́) ښځ.م. ناباوري، شکمن، بې باوره.

ناویسایي (nāwisāyí) ښځ.م. ناباوري، شکمنتیا، بې باورتوب.

ناوېشلی (nāwešálay) نر.م. ناوېشل شوی، نابېل شوی.

ناوېشوړ (nāwešwáṛ) نر.م.ج. نه وېشل کېدونکی، ناقابل تقسیم.

ناهوار (nāhawā́r) ص. نر.م. لوړ ژوړ، کندې کپرې.

ناهوسا (nāhosā́) ص. نب. ستړی ستومانه.

ناهوسایي (nāhosāyí) ښځ.م. نارامي، ناکراري، بېقراري.

نایب (nāyáb) ص.نر.م. مرستیال، معاون.

نایک (nāyák) نر.م. سردار، نېک، خان، مالک.

نایي (nāyí) نر.م. ډم، سلمان، گلابي.

نایڼه (nāyaṇa) ښځ.م. سلماني، نایي، ډمه.

نبات (nabā́t) نر.م. ۱) بوټی، واښه، شینکی؛ ۲) نر.م.ج. لمبوټ، د شکرې قند.

نباض (nabā́z) ص. نر.م. ۱) د نبض کتونکی یا پوهېدونکی؛ ۲) هوښیار، ولس پېژندونکی.

نبض (nabz) نر.م. د ورغوي یا لاس کتنه.

نبوت (nabūwát) نر.م. پیغمبري، رسالت.

نبوغ (nubū́ǧ) نر.م. استعداد، قریحه.

نبوي (nabawí) ص.نب. نبي ته منسوب، د پیغمبر سره نسبت لرونکی.

نبي (nabí) نر.م. دخدای پاک استازی.

نتار (natā́r) نر.م. (ج.نتارونه) ناتار.

نتریکه (natṛíka) ښځ.م. تناکه، پولی.

نتکۍ (natkáy) ښځ.م. کوچنی نت یا نته، د پوزې یوه گانه ده.

نتل (natál) مص. مت. مهارول، وهل، تکول، زبونول.

نتلی (natálay) ص.نر.م ۱) وهل شوی، زبول شوی؛ ۲) سپېره، بدبخت؛ ۳) خپه، غمجن.

نته (náta) ښځ.م. ۱) پېزوان، نتکی، د پوزې پسول؛ ۲) داوښ په سپېړمو کې اچول کېدونکی کوچنی لرگی.

نتیالی (natyāláy) ص.ښځ.م. د نتکې مېرمن، د نتې مېرمن، د پېزوان مېرمن.

نتیجه (natijá) ښځ. م. (ج. نتیجې) حاصل، پای، میوه، ثمره، پایله.

نټ (nat̩) نر. م. ۱) مداري، جادوګر؛ ۲) دوکه‌باز، ټګ؛ ۳) ص. بې آرامه، ناقراره؛ ٤) سخت تاو، تودوخه.

نټوی (nat̩awáy) نر. م. لاټو، څرخیندک.

نټه (nát̩a) ښځ. م. له کاره سرغړونه، انکار کول.

نثار (nisā́r) ص. ۱) جار، قربان؛ ۲) مین، عاشق؛ ۳) ص. نر. م. د نثر لیکونکی.

نثر (násar) نر. م. ۱) هغه عبارت چې منظوم نه وي؛ ۲) ص. ګډوډ، خپوروور، دانه‌وانه.

نجابت (nijābát) نر. م. شرافت، پاکي، صفایي.

نجات (nijā́t) نر. م. خلاصي، خپلواکي، آزادي.

نجار (najā́r) نر. م. ترکاڼ.

نجاست (nijāsát) نر. م. چټلي، پلیتي، ناپاکي.

نجتل (njatál) مص. مت. ۱) ورتیومبل، وردننه کول؛ ۲) ټینګ نیول؛ ۳) الګول لکه منګولې.

نجس (najás) ص. نر. م. ج. پلیت، مردار، ناولی.

نجل (njal) ښځ. م ۱) نجلۍ، جینۍ؛ ۲) هغه جینۍ چې کوژدن یې شوې وي.

نجلکۍ (njalkáy) ښځ. م. نجلۍ، جینۍ، جلکۍ.

نجلۍ (njaláy) ښځ. م. جلۍ، جلکۍ، جینکۍ.

نجوم (nujū́m) نر. م. ۱) ستوري؛ ۲) د ستورو د ګرځېدو د څرنګوالي معلومونه.

نجیب (najī́b) ص. نر. م. شریف، اصیل، لوی.

نڅا (nacā́) ښځ. م. ګډا، رقص، ډانس.

نڅاګر (nacāgár) ص. نر. م. نڅاند، ګډېدونکی، څرخبانی، ډم، یامګر.

نڅاګري (nacāgarí) ښځ. م. ګډا، نڅا، څرخباني، یامګري.

نڅل (nacál) مص. ل. ګډېدل، نڅېدل، رقص کول.

نڅوړ (nacóṛ) نر. م. ځوبېه، لنډيز، خلاصه. ..

نڅول (nacawál) مص. مت. ګډول، نڅول.

نڅی (nacáy) ښځ. م. ډمه، ګډېدونکې.

نڅېدل (nacedál) مص. ل. ګډېدل، رقصېدل.

نحس (nahús) ص. نر. م. ج. ۱) سپېره، بدبخت، منحوس؛ ۲) سمون نه خوړونکی، ناموافق.

نحوه (náhwa) ښځ. م. ۱) طریقه، چل؛ ۲) د کلام د ترتیب د اصولو علم.

نحوست (nahūsát) نر. م. بدمرغي، بدمرغي.

نخ (nax) نر. م. ۱) اومه وربېښم؛ ۲) د وربېښمو تار؛ ۳) مانجه؛ ٤) څملی، تونکی.

نخاس (naxā́s) نر. م. د څارویو د خرڅلاو بازار.

نخاش (naxā́š) نر. م. د لنده‌بل، نګولي، د لړلو او اچولو آله، څمڅه.

نختېزل (naxtezál) مص. مت. نچوړول، د مېنځلیو کالیو څخه د اوبو ویستل، پرغېړل، نښتېځل.

نختۍ (naxtáy) ښځ. م. غم، بلا، مصیبت، سانحه.

نخچه (naxčá) ښځ. م. نقشه، نخشه.

نخره (naxrá) ښځ. م. ناز، ادا، غمزه.

نخل (náxal) نر. م. د کجورې ونه، کجوره.

نخود [1] (naxwád) نر. م. ج. چنه، چڼې.

نخود [2] (naxwád) نر. م. د وزن واحد چې له ۱/۵ ګرامو سره برابر دی.

نخودي (naxūdí) ص. نب. د چنو په څېر رنګ.

نخوښ (naxúš) نر. م. د کبانو د نیولو کونده، ځنجک.

نخولول (naxolawál) مص. مت. د زړه په خوراک اخته کول، نولول، کړول، په نول اخته کول.

نخولېدل (nxuledál) مص. ل. زړه‌خوړل، پېچ په پېچه غم زغمل، نولېدل، کړېدل.

نخونه (naxuná) ښځ.م. د سترګو يوه ناروغي ده.
نخوی (naxáway) نر.م. د اورکانی، بکر، چقماق.
نخي (naxí) ص. نب. له مالوچو شخه جوړه ټکه.
ندا (nıdā́) ښځ.م. غږ، آواز.
نداف (nadā́f) نر.م. ډانډسي، ډانډس والا.
ندامت (nıdāmát) نر.م. پښېمانتيا، پښېماني.
ندائيه (nıdāayá) ښځ.م. هغه جمله چې په کې د ندا يانې چا ته د آواز يا غږ توري وي.
ندرت (nıdrát) نر.م. ۱) کمياب، کمی، ۲) ښه والی، غوره توب، نا آشنا توب.
ندرور (ndror) ښځ.م. د مېړه خور.
نديم (nadím) ص نر.م. ملګری، مصاحب.
ندۍ (nadə́y) ښځ.م. سيندګی، خوړ، لويه وياله.
ندی (nadə́y) نر.م. ۱) زېم، سبب، لوند. الی، نم؛ ۲) کوچنی سيند، رود.
نذر (názar) نر.م. (ج. نذرونه) ۱) منښته، صدقه، نياز؛ ۲) ډالۍ، تحفه، نذرانه.
نذرانه (nazrānā́) ښځ.م. و.ګ. نذر.
نذير (nazir) ص. نر.م. وېروونکی، د آخرت په وېره کې وراچوونکی، د حضرت محمد (ص) لقب.
نر (nar) ص. نر.م. د ښځينه مقابل جنس، مذکر؛ تورزن.
نرتوب (nartób) نر.م. مېړنتوب.
نرخ (narx) نر.م. بيعه، قيمت؛ ولسي قانون.
نرخنامه (narxnāmá) ښځ.م. د نرخونو تاکلو لېست، د نرخونو د بيعو تاکلو لېست.
نرخوښ (narxóṣ) نر.م. و.ګ. نخوش.
نرس (nars) نر.م ۱) د ډاکټر مرستيال؛ ۲) دايي.
نرسنګ (narsíng) نر.م. د نرس وظيفه او دنده.
نرسوی (narsáway) نر.م. ۱) يو ډول غرنی انار؛ ۲) د انار پوټکی؛ ۳) لمر سپځلی، لمر وهلی.

نرښځک (narṣəǰák) ص. ايجړا، ملوتی، نرښځی.
نرغزی (narǧə́zay) نر.م. يو ډول الوتونکی مرغه دی چې د شولو په فصل کې ګرځي.
نرغوښ (narǧóṣ) نر.م. و.ګ. نخوش.
نرک (narák) نر.م. ۱) دګېټۍ شا ته رګ؛ ۲) هغه دانه چې په تناسلي آلې کې راخېژي.
نرکچور (narkačū́r) نر.م.ج. ۱) يو ډول بوټی چې دارو ترې جوړېږي؛ ۲) ص. دوکه باز.
نرکش (nàrkáš) نر.م. نرکښ، هوسی، نرکښ، لکشوه.
نرکښ (narkáṣ) نر.م. سپېړه، سيګه.
نرکی (narákay) نر.م. ۱) د دو غرونو ترمنځ د لوړوالي کړليچ؛ ۲) کوتل، غاښی؛ ۳) ډېر نری؛ ٤) ص. و.ګ. نروکی.
نرګته (nargáta) ص. ښځ.م. نرګوته، نرښځی.
نرګس (nargís) نر.م. ج. يو ډول ګل دی.
نرګس بيمار (nargísıbımā́r) نر.م. ۱) مستې او مخموري سترګې؛ ۲) د معشوقې سترګې.
نرګس شهلا (nargís šahlā́) نر.م. د نرګس د ګل يو ډول چې منځ يې توروي.
نرګسی[1] (nargısáy) نر.م. ۱) د نرګس په شېر؛ ۳) يو ډول توکر.
نرګسی[2] (nargasáy) نر.م. هغه شاروي چې ډګلې يا پادې په سر کې روان وي، سرکښ، مخکښ.
نرګسۍ (nargasə́y) ښځ.م.ج. و.ګ. نرګوس.
نرګوړان (nargūṛā́n) نر.م. ګازره.
نرګوس (nargū́s) نر.م. نرګوسه، ننګروسه، د انار ونه، يو ډول غرنيز انار.
نرګوښ (nargū́ṣ) نر.م. د ماهيانو د نيولو کونډه، چنګک.
نرګه (nárga) ښځ.م. عامه مرينه، وبا.

نرلوخ (narlúx) نر.م. بډه ګال، بډګ، د لوخو ګل.

نرم (narm) ص.نر.م. ۱) پوست؛ ۲) خوږين، اوبږي؛ ۳) آسان؛ ٤) نازک؛ ٥) سست؛ ٦) بردبار.

نرم تالو (naramtālū́) نر.م. پوست تالو، ژبې.

نرم تالوييز (naramtālūyíz) نر.م.ج. ژبې ييز، پوست تالوييز، وروستی تالوييز.

نرمچ (narmáč) نر.م. خرمګس، غوباړې، بګڼ.

نرم زړی (naramzáṛay) ص. نر.م. نرى زړى، زړه سواند، مهربان، لوراند.

نرم زړي (naramzáṛi) ص.نر.ج. زړه سواندي، لورينتوب، مهرباني.

نرم ژبی (naramžábay) ص.نر.م. ۱) پوست ژبی، نرم غږی. ۲) اخلاقي.

نرم ژبي (naramžábi) ص.نر.ج. ۱) پوست ژبي، نرم غږي؛ ۲) اخلاقيتوب.

نرمول (narmawál) مص. مت. ۱) پستول؛ ۲) خوږينول؛ ۳) اسانول؛ ٤) نازک جوړول؛ ٥) سستول؛ ٦) متحمل کول.

نرمه (narmá) ښځ.م. د غوړ پوښکې، نرمې.

نرمي (narmí) ښځ.م. د نرمېدو حالت، نرموالی.

نرمېدل (narmedál) مص. ل ۱) پستېدل؛ ۲) اوبږي کېدل؛ ۳) اسانېدل؛ ٤) نازک کېدل؛ ٥) بردبار کېدل.

نروب (narób) ص.نر.م. نرم، رقيق، اوبلن، اوبزن.

نروچکی (naróčkay) ص.نر.م. نروښکی، نريچی، نرى، نرى نروچکی، نروکی، کمزوری، نازک.

نروز (naróz) ص. نر.م. نرى، نروکی، نازک.

نروکی (narúkay) ص.نر.م. ډېر نرى، نرى نروچکی، نرى نروښکی، ستړی، کمزوری.

نره (nára) ص. ښځ.م. ۱) تکړه، توروزنه، مېړنی؛ ۲) ښځ.م. ډنهر، د نباتاتو ډنهر.

نرۍ (naráy) ص. ښځ.م.ج. نرۍ، نرۍ توب.

نرۍ اوبه (narayobá) ښځ.م. لښې اوبه، رواني اوبه، باريکې اوبه.

نرۍ اوډډ (narayawdạ́d) زير و بم، غور.

نرۍ باران (naraybarā́n) نر.م. ميده باران.

نرۍ توب (naraytób) نر.م. باريکتوب، نازکتوب.

نرۍ تورې (naráytore) ص. ښځې نرۍ.

نرۍ رنځ (narayrā́nj) نر.م. د سل مرض، توبرکلوز.

نريز (naríz) ص.نر.م. نر ته منسوب.

نرۍ زړی (nárayzáṛay) ص. نر.م. زړه سواند، نرم زړی، مهربان، لوراند.

نرينه (narína) ص.نر.م.ج. نر ته منسوب.

نرۍ ورځ (naraywrā́j) نر.م. يو ډول باد چې د لوېديځ له لوري لګېږي.

نرۍ نروچکی (naráynarúčkay) ص. نرى پرى، ډېر نرى، ښځې نرۍ.

نړ (naṛ) نر.م. د جريب ربع، د جريب څلورمه برخه.

نړا (naṛā́) ښځ.م. د خره اواز، د خره هنګا.

نړانده (naṛā́nda) ښځ.م. وران کنډر، نړېدلی ځای.

نړاو (naṛā́w) نر.م. څلور کناله ځمکه، يو جريب.

نړګ (naṛág) نر.م. خراب، ويران، بيابان.

نړل (naṛál) مص.ل. ۱) رمباړه، نړا؛ ۲) د خره هنګېدل.

نړول (naṛawál) مص.مت. ورانول، له بېخه ويستل، ړنګول.

نړۍ (naṛáy) ښځ.م. جهان، دنيا.

نړۍ پنځی (naṛáypánǰay) ص.نر.م. نړۍ پيدا کوونکی، جهان آفرين، خالق.

نړيخور (naṛixór) نر.م.ج. نړۍ خوړونکی، جهانخور.

نړېدل (naṛedál) مص.ل. ويجاړېدل؛ وګ. نړل.

نړۍ سوز (naṛəysóz) نر.م. نړۍ سوځوونکی، جهانسوز.

نړۍ ښود (naṛəyṣ́ód) نر.م.ج. جهانښود، نړۍ وین، جهان نما.

نړۍ گرځی (naṛəygáṙjay) نر.م.ج. گرځندوی، سیلاني، نړۍ گرځېدونکی.

نړۍ لید (naṛəylíd) نر.م. جهان بیني.

نړۍ لیدلی (naṛə́ylidálay) نر.م. ازمایښتکار، تجربه کار، جهاندیده.

نړۍ لیدیز (naṛəylidíz) نر.م. د نړۍ لید اړوند، د جهان بیني اړوند.

نړۍ نیوی (naṛəyníway) نر.م. نړۍ نیوونکی، سویمن، فاتح.

نړۍ نیوی (naṛəyniwáy) نر.م. نړۍ نیونه، جهانگیري.

نړیواک (naṛəywā́k) نر.م. د نړۍ واکمن، جهاندار.

نړیواکي (naṛəywākí) ښځ.م. نړۍ واکمني، جهان واکمني، جهانداري.

نړیوال (naṛəywā́l) نر.م.ج. جهاني، بین المللي.

نړیوال پولي صندوق (naṛə́ywālpolísandóq) نر.م. نړیوال بانک، وجهي بین المللي صندوق، عالمي بانک.

نړیوالتوب (naṛə́ywāltób) نر.م. نړیوالي، نړیواله، جهانشمولیت.

نړیواله (naṛə́ywā́la) ښځ.م. جهانواله، جهاني، اصالت، بین المللیت.

نړیواله ښښنه (naṛə́ywālābaṣána) ښځ.م. د نړۍ والي بخښنې سازمان، امنستي انټر نېشنل.

نړیواله ټولنه (naṛə́ywālaṭolə́na) ښځ.م. جهاني ټولنه، جامعه ملل.

نړیوېزونه (naṛiwezúna) ښځ.م. هغه ویونه چې په پوه ساناً د نړۍ په ژبو کې د نړیوالو پور ویونو په توگه کارېږي.

نزار (nazā́r) ص. نر.م. ضعیف، کمزوری، مانده.

نزاع (nızā́ʕ) ښځ.م. پسات، جنگ، جگړه.

نزاکت (nızākát) نر.م. باریکي.

نزامت (nızāmát) نر.م. پاکوالی، ستره گي، پاکي.

نزد (nazd) ص. نر.م. ۱) نېږدې، جوخت، ترخوا، قریب؛ ۲) خیال، رأی.

نزدو (nazdó) ص. نب. و گ. نژدې.

نزدېکت (nızdekát) نر.م ۱) جوختوالی، نژدېوالی، قربت، ۲) تعلق.

نزدې (nızdé) ص. نب. نژدې، جوخت.

نزړه (názṛə) نر.م. و گ. نتزړه.

نزله (nazlá) ښځ.م. یو ډول زکام، د نزلې ناروغي.

نزول (nuzū́l) نر.م. ۱) نازلېدنه، له بره کښته راتلنه ۲) د سترگو اوبه؛ ۳) سرکاري ځمکه.

نزهت (nuzhát) نر.م. پاکوالی، تازه گي؛ خوشالي.

نزیل (nazíl) ص. ۱) دمه کوونکی، قیام کوونکی؛ ۲) مېلمه، مسافر.

نژاد (nıžā́d) نر.م. نسل، نسَب، خته، ذات، توکم.

نژادپال (nıžādpā́l) نر.م. توکمپال، نسل پال، نژاد پرست.

نژادپالنه (nıžādpālə́na) ښځ.م. نژادواله، توکمواله، توکمپالنه، نژادي تبعیض.

نژادپوهنه (nıžādpohə́na) ښځ.م. توکمپوهنه، نژادپېژندنه، اتنولوژي.

نژادي (nıžādí) ص. نب. نژاد ته منسوب.

نژدې (nıždé) ق. لنډ، خواته، جوخت، ترخط، نېږدې.

نژدې پر نژدې (nıždéparnıždé) لنډ پر لنډه، ژر تر ژره.

نژدیوالی (naždéwālay) نر.م. نږدیوالی، نژدېتوب، نژدېکت، قرابت.

نږل (nazə́l) مص. ل. ترنجي کول، اینږي کول، نږی کول، اینتروشی کول، پرنجی کول؛ نژل.

نږور (nazór) ښځ.م. د زوی ښځه.

نس (nas) نر.م. ګېډه، ځېټه، ګډه.

نساب (nasáb) نر.م. نسب پوه، د نسبنامو پوه.

نساج (nasáj) نر.م. ۱) کپړه اوبدونکی، جولا؛ ۲) ص. دروغجن.

نساجي (nasājí) ښځ.م. د توکر اوبدلو کار، جولاتوب د نساجی صنعت، د نساجی فابریکه.

نساوو (nasāwú) ص. نب. ډېر خوراک کوونکی، ګېډه ور، خېټو، ډېر خور.

نسايي (nısāyí) ښځ.م. ښځو ته منسوب.

نسب (nasáb) نر.م. خاندان، نژاد، ځته، ذات.

نسبت (nısbát) نر.م. ۱) تړون، ربط، تعلق؛ ۲) مطابقت، برابري؛ ۳) کوژدن؛ ٤) بابت.

نسبتاً (nısbatán) ق. په نسبت، په مقابله، په مطابقت، په پرتلیز ډول.

نسبتي (nısbatí) ص. نب. نسبت لرونکی، رشته دار، خپلوان.

نسبيت (nasabyát) نر.م. ۱) قومیت، قوموالی، نسبت لرنه؛ ۲) د نسبیت تیوري.

نسب نامه (nasabnāmá) ښځ.م. قومي، لړۍ، د نسب سلسله، کورنۍ شجره.

نسپال (naspā́l) نر.م. دانا ربوتکی، نرسوی.

نس پړس (naspárs) ص. نر.م. نساوو، ګېډه ور.

نست (nast) ښځ.م. ۱) کونډه هندوه؛ ۲) ص. نر.م شوم، بخیل، کنجوس.

نسترن (nastarə́n) نر.م. ج. یو ډول ښه بوی والا ګل چې د ګلابو په څېر پاڼې لري.

نستعليق (nastaqlíq) نر.م. یو ډول ځانګړی ښکلی لیک.

نستول (nıstawál) مص. مت. نابودول، ختمول.

نستوڼی (nastóṇay) ښځ.م. د کمیس هغه برخه چې له لاسه چاپېره وي، لستوڼی.

نستوګی (nastáw) نر.م. بوغبند، هغه ځادر یا دري چې بستره په کې تړل کېږي، بستره بند.

نستېدل (nastedál) مص. ل. نه موجودېدل، ختمېدل، پناکېدل، نېستېدل، بربادېدل.

نسته (násta) ص. نیست، نشته.

نسج (nasj) نر.م. ۱) د عضلاتو ډېر کوچنی جوړښت؛ ۲) نساجي، د توکر اوبدلو کار.

نسخ (nasx) نر.م ۱) ردول، منسوخېدنه؛ ۲) د لیک یو ځانګړی ډول یا رسم الخط.

نس خشکي (nasxuškí) نر.م. د ګېډې درد، پېچش، نس خوږي.

نس خوږی (nasxúẓay) نر.م. ۱) د ګېډې درد، نس بهی، نس ناسته، پېچش؛ ۲) لوړه؛ ۳) ص. ګېډه ور.

نسخه (nusxá) ښځ.م. کتاب، رساله؛ ۲) هغه کاغذ چې ډاکټر درمل په کې لیکي؛ ۳) کاپي.

نسر[1] (nasr) نر.م. د تپوس په څېر یو مردار خور مارغه، ګنجی؛ ۲) د اسمان یو برج.

نسر[2] (nasár) نر.م. سېلاب راوړی خځله.

نسرين (nasrín) نر.م. یو ډول سپین ګل.

نسق (nasq) نر.م. دستور، ترتیب، انتظام.

نسک (nask) نر.م. ج. یو ډول دال.

نسکور (naskór) ص. نر.م. پړمخې، اپوته، اړولی.

نسکورول (naskorawə́l) مص. مت. ۱) اپوته کول، پرمخې کول؛ ۲) ورانول، تباه کول.

نسکوره (naskorá) ښځ.م. ۱) یو ډول لوبه ونه ده، نسکورۍ؛ ۲) کېدې، پرڅونې؛ ۳) د سیپۍ تنۍ چې د سینګار لپاره پر ګرېوان تک وهل کېږي.

نسکورېدل (naskoredə́l) مص.ل. ۱) اپوته کېدل، پرمخې کېدل؛ ۲) ورانېدل، تباه کېدل.

نسکورۍ (naskorə́y) ښځ.م.ج.و.ګ. نسکوره.

نسکیر (naskír) نر.م ۱) نژدې، جوخت؛ ۲) خپلوان، دوست، ملګری.

نسکیرتوب (naskirtób) نر.م. ۱) نږدېوالی، جوختوالی؛ ۲) خپلوي؛ ۳) اړیکې لرونکی.

نسکیرول (naskirawə́l) مص.مت ۱) نیږدې کول، جوختول، قریبول؛ ۲) دوست جوړول، خپلول.

نسکیرېدل (naskiredə́l) مص.ل. ۱) نیږدې کېدل، جوختېدل؛ ۲) خپلېدل، رشته دار کېدل.

نسکینه (naskína) ښځ.م. ۱) نسکو یا مسورو ته منسوب؛ ۲) له نسکو جوړه ډوډۍ یا بل څیز.

نسګیر (nasgír) نر.م. څوک چې قبض یا پیچ وي.

نسل (násəl) نر.م. اولاد، کورنۍ، ذات.

نسلاً (naslán) ق. په ذات، د نسل له اعتباره.

نسل کشي (nasəlkaší) ښځ.م. نسل زیاتونه، ذات خپرونه، نسل ګیري.

نسلي (naslí) ص. نب. ۱) نسل ته منسوب؛ ۲) نسل لرونکی، اصلي.

نس ناس (nasnás) نر.م. انسان ته ورته بیزو.

نس ناسته (nasnásta) ښځ.م. دستونه، اسهالونه.

نسو (nasú) ص. نب. ښځو، ګېډو، نسور.

نسوار (naswár) نر.ج. د تماکو او ایرو ګډه ماده ده چې د نشې لپاره په خوله کې اېښودل کېږي.

نسواره (naswārá) ښځ.م. یو ډول وړه کشتۍ چې د سیل لپاره استعمالېږي.

نسواري (naswārí) نر.م. ۱) نسوار خرڅوونکی؛ ۲) نسوار استعمالوونکی؛ ۳) نسواري رنګ.

نسوان (naswā́n) ص. نر.م ۱) ښځو، ګېډور، نسو؛ ۲) نر.ج. د نساء جمع، ښځې، ښځمنې.

نسوت (nıswát) ص. نر.م. ۱) سوچه، خالص؛ ۲) د یو ډول بوټي بېخ چې جلاب لپاره ښه دی.

نسور (nasawár) ص. نر.م. نسو، ښځو.

نسی (nasáy) نر.م. سوتلې، ژۍ، سوتری، مزی.

نسیا (nasyá) نر.م. پور، قرض، نسیه.

نسیان (nasyā́n) نر.م. ۱) هېره، تېروتنه؛ ۲) یوه ناروغي ده چې له انسان څخه تېرې شوې پېښې هېرې شي.

نسیانی (nasyānáy) ص. هېروونکی.

نسیم (nasím) نر.م. د سهار نرم باد و هوا.

نسیه (nasyá) ښځ.م.و.ګ. نسیا.

نشات (našát) نر.م. پیدا ښېت، نوی ژوند، پیدا کېدنه.

نشاسته (našāstá) ښځ.م.و.ګ. نشایسته.

نشاط (nıšā́t) نر.م. خوشالي، ښادي، خوند.

نشان (nıšā́n) نر.م. ۱) نښان، نښه، علامت، اثر؛ ۲) داغ؛ ٤) درک، پته؛ ٥) د پله نښه.

نشانه (nıšāná) ښځ.م. د توپک نښانه، هدف.

نشاني (nıšānī́) ښځ.م. یادګار، نشان، نښه.

نشایسته (našāyastá) ښځ.م. یو ډول سپینه ماده ده چې له غنمو او کچالو څخه لاس ته راځي.

نشت (našt) ص. نر.م. ۱) نشته، هېڅ، هېڅنا، ورک؛ ۲) حقیر، سپک، ذلیل؛ ۳) نر.م.و.ګ. نشتوالی.

نشتاړخ (naštáṛx) نر.م. منفي (فعلي) وجهه.

نشت اوړون (naštawṛū́n) نر.م. د نفي (فعلي) گردان، د نفي (فعلي) تصريف.

نشتاند (naštā́nd) نر.م. منفي باف، مخالف، له هر څه منکر.

نشتاندي (naštāndí) ښځ.م. نشتاند والی، منفي بافي، نهيليزم.

نشت پېر (naštpér) نر.م. د نفي حالت، د نامه نفي حالت.

نشتر (naštár) نر.م. ۱) دنښتر ونه؛ ۲) تېره څوکه لرونکی، د داني يا زخم څيرولو يوه آله.

نشتمن (naštmán) ص. نر.م. نېستمن، مفلس.

نشتمني (naštmaní) ښځ.م. نېستي، نېستمني، بېوزلي، تش لاسي.

نشتوالی (naštwā́lay) نر.م. معدوم کېدنه، نابود کېدنه، ورک کېدنه، تنگ لاسي.

نشتوکی (naštū́kay) نر.م. شوم، کنجوس.

نشتول (naštawə́l) مص. مت. معدوم کول، فنا کول، ناموجود کول.

نشتوييکی (naštwayíkay) نر.م. د نفي يا نهي وييکی يا ادات.

نشتېدل (naštedə́l) مص. ل. معدوم کېدل، ورک کېدل، ناموجود کېدل، فنا کېدل.

نشر (nášər) نر.م ۱) خپور، خپورشوی؛ ۲) خپرونه، اشاعت؛ ۳) له حشر سره په راتلو ژوندي کونه.

نشرات (našarā́t) نر.ج. خپروني.

نشرول (našrawə́l) مص. مت. خپرول، خورول، نشر کول، شايع کول.

نشريات (našrıyā́t) نرج. د راديو په ذريعه د اواز د خپرولو سلسله، براډکاستهنگ.

نشريه (našrıyá) ښځ.م. خپرونه، نشريات.

نشرېدل (našredə́l) مص. ل. خپرېدل، شايع کېدل.

نشست (na(ı)šást) نر.م. گډې خبرې اترې، سره کېناستنه، ناسته.

نشمه (našmá) ښځ.م. ناز، ادا، نخره، غمزه.

نشمي (našmí) ص. نب. ناز و ادا کوونکی.

نشمېدل (našmedə́l) مص. ل. ناز و ادا کول، نخرې کول.

نشو (našu) ښځ.نر.م. غټېدنه، لوېدنه.

نشوونما (našunamā́) ښځ.م. راختنه او لوېېدنه، راټوکېدنه او غټېدنه، وده او غټېدنه.

نشوي (našawí) ص.نر.م. ۱) نشې ته منسوب؛ ۲) نشه راوستونکی، نشه آور، نشه يي.

نشه (našá) ص. ښځ.م ۱) سرور، مستي، بې هوښي ۲) غرور، کبر، لويي، خودبيني.

نشه اور (našaāwár) ص. نب. نشه راوستونکی، نشه يي، نشه کوونکی.

نشه باب (našabā́b) نر.م. نېشه يي توکي، نېشه يي څېزونه.

نشه باز (našabā́z) ص. نر.م. نشه کوونکی، نشه يي څيزونه استعمالوونکی، نشه يي.

نشه يي (našayí) ص. نب. و گ. نشايي.

نشېب و فراز (našebufaráz) نر.م. لوړه ژوره، لوړوالی او ژوروالی، ټيټ او جگ.

نښان (nıṣā́n) نر.م. و گ. نشان.

نښپوهنه (naṣpohána) ښځ.م. د نښو (علامتونو) پوهنه، نماد شناسي، سيمولوژي.

نښت (naṣát) نر.م. نښتنه، سره يو کېدنه، نښتون، نښتيا، نښته، بندوالی، ناوزگاري، بوختوالی.

نښتر (naṣtár) نر.م. نشتر، د صنوبر ونه.

نښتل (naṣtə́l) مص.ل. نښلېدل؛ ۱) سره يو کېدل؛ لېوېدل؛ ۲) راايسارېدل؛ ۳) شروع کېدل، لاس پورې کېدل؛ ٤) جگړه کول، لاس لگول.

نښتوب (nṣtób) نر.م. ۱) نښتېدنه، غښتنه؛ ۲) محور، مخکښته، بهبهنګ.
نښتون (nṣatún) نر.م. وګ. نښت.
نښته (nṣáta) ښځ.م. ۱) وګ. نښت؛ ۲) جنګ، جګړه.
نښتېځل (naṣtejál) مص. مت. نچوړول، نخښول، غښتل، له یوه شي په زوره اوبه ایستل، نښځل.
نښتېدل (nṣatedál) مص. مت. وګ. نښتېځل.
نښرغاند (naṣragánd) نر.م. نښه جوړوونکی، سمبول جوړوونکی، نمادګر.
نښرغاونه (naṣragáwána) ښځ.م. نښه جوړونه، سمبول جوړونه، رمز سازي.
نښک (naṣák) نر.م. هغه کونده چې له دېګچې او کړهي نه غوښه پرې راایستل کېږي.
نښلول (naṣlawál) مص. مت. ۱) سره یو ځای کول، سولېول؛ ۲) راایسارول؛ ۳) ایپل کول، لاس پورې کول؛ ٤) جنګول.
نښلېدل (naṣledál) مص. ل. وګ. نښتل.
نښنی (naṣánay) ص. نر.م. بد، ناکاره، خوشې.
نښه (náṣa) ښځ.م ۱) وګ. نشان؛ ۲) نشانه، هدف، په توپک باندې د ویشتو علامه.
نښه نښان (náṣanıṣán) نر.م. نوم ونښان، نوم و نشان.
نښه ییز (naṣayíz) نر.م. اشاري، علامتي.
نښه ییزول (naṣayizawál) مص. مت. علامتي کول، اشاري کول.
نص (nas) نر.م. ۱) د سامان قط په قط اېښودل؛ ۲) د یوې خبرې سپیناوی؛ ۳) صفت، صریح او واضحه (حکم، کلام، حدیث، آیت).
نصاب (nısáb) نر.م ۱) پانګه، هغه مال چې زکات ورکول ورباندې واجب وي؛ ۲) د ښوونځي لپاره مقرر کړی شوې کتابونه؛ ۳) کچنه، اندازه.
نصایح (nasáyih) نر.ج. نېکې مشورې، نصیحتونه.
نصب (nasb) ص. نر.م. ۱) ولاړ، ودرېدلی، لک، لګېدلی، قایم؛ ۲) زور، زبر.
نصب العین (nasbulṣáyn) نر.م ۱) اصل مطلب، مقصد؛ ۲) اصول، لار، کرښلاره.
نصبول (nasbawál) مص. مت. ۱) ودرول، لګول، لکول، قایمول؛ ۲) مقررول.
نصبېدل (nasbedál) مص. ل. ودرېدل، لګېدل، قایمېدل، مقررېدل.
نصر (nasr) نر.م. ۱) ملګرتیا، مرسته؛ ۲) سوبه، ګټه، بری.
نصرت (nasrát) نر.م. ۱) سوبه، فتح؛ ۲) مدد، ملګرتیا، مرسته.
نصف (nısf) ص. نب. نیم، نیمایي، دویمه برخه.
نصوح (nusúh) ص. نب. ۱) سوچه، خالص؛ ۲) پخه توبه ایستونکی، نصوحا.
نصوص (nusús) نر.ج. وګ. نص.
نصیب (nasíb) نر.ج. ۱) قسمت، تقدیر، برخه، نصیبه؛ ۲) حصه؛ ۳) حاصل.
نصیبور (nasibawár) ص. نر.م. ښه نصیب لرونکی، نصیبي، بختور.
نصیحت (nasihát) نر.م. نېکه مشوره، پند.
نصیر (nasír) نر.م ۱) مرسته کوونکی؛ ۲) ملګری، دوست.
نطاق (natáq) نر.م. خبرې کوونکی، ویاند، ویندوی.
نطفه (nutfá) ښځ.م. مني، د انسان تخمه چې اولاد ترې پیدا کېږي؛ ۲) اولاد.
نطفه حرام (nutfaharám) ښځ.م. ناجایزه اولاد.
نطق (nutq) نر.م. ۱) د خبرو یا وینا قوت، د ویلو قوت، ۲) خبره، وینا؛ ۳) منتلیک.

نظارت (nızārát) نـر.م. ۱)کتنه، پام کـونه؛ ۲)ساتنه، نگهباني؛ ۳)دناظر دنده.

نظاره (nızārá) ښځ.م. ۱)ليدنه،؛ ۲) ننداره.

نظافت (nızāfát) نر.م. صفايي، پاکوالی، پاکي.

نظام (nızā́m) نر.م. ۱) انتظام؛ ۲) ترتيب؛ ۳)د مرغلرو لړ؛ ٤)جره؛ ٥)طريقه، چل.

نظامي (nızāmí) ص.نب. پوځي، د پوځ يا لښکر انتظام کوونکی يا ناظم.

نظر (nazár) نر.م ۱)د ليدو قوت، بصارت، بينايي؛ ۲)کتنه، ليدنه؛ ۳)غور، فکر؛ ٤)نگراني.

نظرباز (nazarbā́z) ص. نـر.م. ۱)بد نظرلرونکی؛ ۲)نظر اچوونکی؛ ۳)خـلک پېـژندونکی، چالاک.

نظربند (nazarbánd) ص. نر.م. هغه څوک چې تر څارنې لاندې وي.

نظربندي (nazarbandí) ښځ.م. ۱)په نگـرانـۍ کې ساتنه؛ ۲)د جادو عمل، جادوگري.

نظرثاني (nzərsāní) ښـځ.م. د اصلاح لپاره بيا کتنه، اصلاح کونه.

نظرمات (nazarmā́t) نر.م. هغه کنجکه يا چيړه چې له بدو سترگو د بچ ساتلو لپاره د کوچنيانو په غاړه کې تړل کېږي

نظرماتی (nazarmā́tay) نر.م. د نظر ماتولو عمل؛ د سپېلنو لـوگی کـول، دم کول، صدقه؛ نظـر رج.

نظروچ (nazarwā́č) نر.م. و گ. نظرماتی.

نظري (nazarí) ص. نب. ۱)لـه نظره شـوی؛ ۲)له نظره غور څېړلی؛ ۳)ناقص؛ ٥)هغـه علم چې د موجوداتو په تصور بحث په کې کېږي.

نظرياتي (nazəryātí) ص.نب. نظريو يا نظرياتو ته منسوب.

نظريه (nazaryá) ښځ.م. هغـه مسـاله چې غـور او فکر نه په کې کار واخيستل شي، اصول.

نظم (názam) نر.م. ۱)بندوبست، انتظام، نظام؛ ۲)موزون کلام، شعر.

نظم ونسق (názmnuásq) نـر.م. بندوبست، انتظام.

نظير (nazír) نر.م ۱)مثال، نمونه؛ ۲)دلويو عدالتو پرېکړه چې د کښتنو عدالتونو لپاره دليل وي.

نظيف (nazíf) ص. نر.م. پاک، حلال.

نعت (naʕt) نر.م. ۱)ستاينه، مدحه؛ ۲)د حضرت محمد (ص) په شان کې د ستاينې شعرونه.

نعتيه (naʕtıyá) ص.نب. نعت ته منسوب.

نعره (naʕrá) ښځ.م. و گ. ناره.

نعش (naʕš) نر.م. لاش، مړی، جسد.

نعل (naʕl) نر.م.و گ. نال.

نعلبکی (naʕlbakáy) نر.م. و گ. نالبکی.

نعلبند (naʕlbánd) نر.م. و گ. نالبند.

نعم البدل (naʕmulbadál) نر.م. ښه بدله، ښکه معاوضه، غوريز، عوض.

نعمت (nıʕmát) نر.م. مال، دولت، خوندور شيان، انعام، پېرزوينه، د الله تعالی ورکړه.

نعيم (naʕím) نـر.م. ۱)نعمت، مـال؛ ۲)ښکې؛ ۳)لاس رسېدنه؛ ٤)صفت، نعمت لرونکی.

نغارچي (nağārčí) ص. نغـاره وهـونکی، نغاره غږوونکی، ډنډورچي.

نغاره (nağārá) ښځ.م. ډنډوره، ډمامه.

نغاړل (nğāṛál) مص. مت. و گ. نغښتل.

نغاړی (nğāṛəy) ښځ.م. منجيله، نغوړی.

نغامه (nağā́ma) ښځ.م. و گ. مغاند.

نغت (nağát) نر.م. راگرمونه، راپارونه، تحريک، لمسونه، لمسون، نغته، نغوته، اشاره.

نغتان (naǧatā́n) ص. نر.م. منونکی، اورېدونکی، غوږ نيوونکی، نغتاند، نغوتان، نغوتاند.

نغد (nağd) نر.م. په لاس، د قرض ضد، تيار، موجود.

نغدپرنغد (nā́ğdparnā́ğd) نر.م. نغده پر نغده، لاس پر لاس، نغدي.

نغدول (nağdawā́l) مص.مت. پيسې په موقع تيارول، پيسې حاضرول، نغدې پيسې لاس ته راوستل.

نغدې (nā́ğde) ښځ.ج. حاضر رقم، موجودې پيسې، نغديت.

نغدېدل (nağdedā́l) مص. ل. پيسې په موقع حاضرېدل، پيسې لاس ته راتلل، کره کېدل.

نغر (nğar) نر.م. نغرښت، نغرڼ، نغړ: ۱) راکښنه، جذب کونه؛ ۲) ځړچونه، اپونه؛ ۳) زغمنه.

نغرل (nğarā́l) مص.مت. نغرول، نغړدل، نغرتل: ۱) راکښل، جذب کول؛ ۲) لواړ خوړل، په يو وار له حلقه تېرول؛ ۳) زغمل او برداشت کول.

نغری (nğaráy) نر.م. د اور بلولو ځای، د پخلي ځای، انغری، اور غالی.

نغړاند (nğṛā́nd) نر.م. کتنه، ثارنه، انتظار.

نغړاندی (nğṛā́nday) ص. نر.م. کتونکی، انتظار کوونکی، څارونکی.

نغړد (nğaṛd) ص.نر.م. چخنی، لتاړ، چارپلاخ.

نغړدل (nğaṛdā́l) مص. مت. و گ. نغرل.

نغړنزی (nğaṛanzáy) نر.م. جلغوزی، زنغوزی.

نغښت (nğaṣt) نر.م. ۱) راغونډونه، د نغښتلو عمل، نغشت؛ ۲) ص. تول، لهٔ خرمه.

نغښتل (nğaṣtā́l) مص.مت. نغاړل، نغشتل: ۱) قط په قط راتول، راغونډول؛ ۲) لنډول.

نغښتی (nğā́ṣtay) ص. ۱) پخه کړې، قط په قط راغونډ، راتول؛ ۲) مختصر، لنډ.

نغښی (nğaṣáy) نر.م. وربل، کوڅی، کونځی.

نغلاند (nağlā́nd) ص.نر.م. ورسترگی، اروا وری؛ ۲) لېوال، مشتاق، غوښتونکی.

نغم (nā́ğəm) نر.م. ۱) الغم، سمځه؛ ۲) غنم؛ ۳) د پښانو او زرگرانو بياتې.

نغمه (nağmá) ښځ.م. لوبه، سندره، ترانه.

نغن (nğan) نر.م. د غنمو ډوډۍ، نغند.

نغند[1] (nğand) نر.م. د غنمو ډوډۍ.

نغند[2] (nağánd) نر.م. ضرر، اذيت، تکليف.

نغوتان (nğutā́n) ص. و گ. نغتان.

نغوتاند (nağutā́nd) ص.نر.م. نغوتان، منونکی، اورېدونکی.

نغوتستاينوم (nağutstāynū́m) اشاري صفت.

نغوتل (nğutā́l) مص. ل. گرمول، راپارول.

نغوته (nğúta) ښځ.م. و گ. نغت.

نغوره (nğóra) ښځ.م. خوز، هغه اغزی چې اوښان يې خوري.

نغوړ (nğoṛ) نر.م. ناغه، جرمانه، د ملامتيا جرم.

نغوړی (nğoṛáy) ښځ.م. و گ. نغاړی.

نغوږل (nğoẓā́l) مص.مت. په غوږ سره اورېدل، غوږ ايښودل، په توجه سره اورېدل.

نغوږمېچ (nğoẓmḗč) نر.م. د اورېدا مېچ آلهٔ، شنوايي سنج.

نغوږمېچنه (nğoẓmečā́na) ښځ.م. د اورېدا اندازه لگونه، شنوايي سنجي.

نغوږوړتيا (nğoẓwaṛtyā́) ښځ.م. د اورېدا قابليت.

نغوږېدل (nğozedā́l) مص.ل. په غوږ سره اورېدل، غوږ ايښودلی کېدل.

نغوښ (naǧóṣ) نر.م. و گ. نخوش.

نغول (nğol) نر.م. د اوبو موری، د اوبو رو.

نفاذ (nıfā́z) نر.م. ۱)جاري کېدنه؛ ۲)يوځيز له بل ځيز نه وتنه.

نفاس (nıfā́s) نر.م. دکوچني تر زېږېدو وروسته تر څلوېښتو ورځو پورې له ښځې وينه راتلل.

نفاست (nıfāsát) نر.م. پاکوالی، ښه والی.

نفاق (nıfā́q) نر.م. بې اتفاقي، عداوت، پټه دښمني.

نفت (nıft) نر.ج. دخاورو تېل، بنزين.

نفر (nafár) نر.م. کس، سړی، بنده.

نفرت (nafrát) نر.م. کرکه، ناخوښي، کراهت.

نفري (nafarí) ښځ.م. ۱)د کارکوونکو ډله، د مزدورانو ټولی؛ ۲)مزدوري، دیاړي.

نفرين (nafrín) نر.م. ښېرا، بده دوعا، غندنه.

نفس[1] (nafs) نر.م. ۱)ځان، روح، ذات، وجود؛ ۲)حقيقت، اصل؛ ۳)خلاصه؛ ٤)ذکر؛ ٥)بدن؛ ٦)د بدکار هيله.

نفس[2] (nafás) نر.م۱)سا، دم؛ ۲)ساعت، لحظه.

نفساني (nafsāní) ص.نب. نفس ته منسوب.

نفس پرست (nafsparást) ص. نر.م. د نفس منونکی، عياش، نفس پالونکی.

نفعه (náfʿa) ښځ.م. د نقصان ضد، ګټه، فايده.

نفقه (nəfaqá) ښځ.م. دکور خرڅه، دکورماته ګوده؛ د بال بچ خرڅه.

نفل (náfal) نر.م. ثوابي عبادت.

نفوذ (nofū́z) نر.م. اغېز، اثر کونه، رسوخ.

نفور (nofū́r) نر.م. نفرت کونه، کرکه کونه.

نفوس (nu(a)fū́s) نر.م.ج. وګړي، کسان، ولس.

نفي (náfi) ښځ.م. د اثبات ضد، نه، انکار.

نفير (nafī́r) ص. نر.م. ۱)نفرت کوونکی، متنفر؛ ۲)سرنا، سورنی، دروی؛ ٥)فرياد، ژړا.

نفيس (nafī́s) ص. نر.م.ج. ښه، پاک، غوره.

نقاب (nıqā́b) نر.م. د ښځو دمخ پټولو پرده، برقع.

نقاد (naqā́d) نر.م. تنقيد کوونکی، د يو شي د ښو بدو څرګندوونکی، کره کوونکی.

نقاره (naqārá) ښځ.م. وګ. نغاره.

نقاش (naqā́š) نر.م. ۱)نقش، ونګار جوړوونکی؛ ۲)انځورګر، مصور، آرټيست.

نقاضت (naqāzát) نر.م. زړه بداوی، خپګان.

نقال (naqā́l) ص. نر.م. نقل کوونکی، پېښې ګر، نقلي، پېښې کوونکی، اېکټر، بګت باز.

نقاهت (naqāhát) نر.م. کمزورتيا، ناتواني، تر ناروغۍ وروسته د ښو کېدو پر لور د کمزورۍ دوره.

نقايص (naqāyís) نر.ج. عيبونه، نيمګړتياوې.

نقب (naqab) نر.م. نغم، نقم، هغه سوری چې د غلا لپاره د چا په دېوال کې وکړی شي.

نقد (naqd) نر.م. ۱)وګ. نغد؛ ۲)کتنه، کره کتنه، د يوه اثر د ښو او نيمګړو اړخونو څرګندونه.

نقرس (naqrís) نر.م. نقرص، يو ډول ناروغي ده.

نقره (nuqrá) ښځ.م. سپين زر، چاندي.

نقش (naqš) نر.م. ۱)صورت، انځور؛ ۲)مهر، ټاپه؛ ۳)نام و نښان؛ ٤)نښه؛ ٦)ګلکاري؛ ۷)اثر، اغېز؛ ۸)جادو، منتر، ټوټکه.

نقش زېږند (naqšzezánd) نر.م. نقش لوبوونکی، کردار لوبوونکی، اداکار، نندارغاړی.

نقش زېږونه (naqšzezawána) ښځ.م. نقش جوړونه، نقش آفريني.

نقش لوبول (naqšlobawál) مص. مت. رول لوبول، پاټ لوبول، ونډه اخيستل، لوبه کول.

نقش لوبونه (naqšlobawána) ښځ.م. رول لوبونه، پاټ لوبونه، ونډه اخيستنه.

نقش ونګار (naqšwnıgā́r) نر.م. د ګلونو د جوړولو کار، ګلکاري، د قلم کاري کار.

نقشه (naqšá) ښځ.م. نخچه؛ ۱) تصویر، خاکه؛ ۲) شکل؛ ۳) کره وره؛ ٤) نمونه، مثال.
نقص (nuqs) نر.م. کمی، عیب، بدوالی، تاوان.
نقصان (nuqsān) نر.م. ۱) کمی، نقص، عیب؛ ۲) تاوان، زیان، خساره؛ ۳) بربادي.
نقض (naqz) نر.م. ماتونه، ماتېدنه، ورانی.
نقطه (nuqtá) ښځ.م. ټکی، صفر.
نقل(۱) (náqal) نر.م. ۱) له یوه ځایه بل ځای ته تلنه؛ ۲) له یوه کاغذ څخه بل ته اړونه؛ ۳) بېلګه؛ ٤) کیسه؛ ٦) پېښه؛ ۷) لطیفه؛ ۸) کاپي.
نقل(۲) (núqul) نر.م.ج. یو ډول خواږه دي.
نقل نویسي (náqalnawisí) نر.م. د نقل لیکلو او یا کولو کار، منشي توب، محرري، نقلول.
نقلول (naqlawál) مص. مت. ۱) له یوه ځایه بل ځای ته لېږدېدل؛ ۲) له یوه کاغذ په بل کاغذ لیکل؛ ۳) حکایت کول، روایت کول.
نقلي (naqlí) ص. نر.ښځ.م. ۱) و.ګ. نقال؛ ۲) د اصلي ضد، جعلي.
نقلیه (naqlıyá) ص. نقل ته منسوب.
نقلېدل (naqledál) مص.ل. ۱) له یوه ځایه بل ځای ته تلل؛ ۲) له یوه کاغذه په بل کاغذ لیکل کېدل؛ ۳) حکایت کېدل، بیانېدل.
نقي (naqí) ص. ښځ.نر.م. پاک، سوچه، خالص.
نقیب (naqíb) ص.نر.م. ۱) د قوم مشر؛ ۲) تشهیر کوونکی؛ ٤) ستاینونکی؛ ۵) چوبدار؛ ٦) شپېلی.
نقیصه (naqisá) ښځ.م. کمزوري، ناتواني.
نکات (nukāt) نر.ج. ۱) باریکي؛ ۲) هغه خبرې چې هر څوک پرې نه پوهېږي.
نکاح (nıkāh) ښځ.م. له اسلامي شریعت سره سم د هلک او جلۍ تړون، واده، عقد.
نکاحنامه (nıkāhnāmá) نر.م. هغه کاغذ چې د نکاح د وخت فیصله پرې لیکل شوې وي.
نکاس (nıkās) نر.م. له کوره دباندې تلو لاره؛ ۲) د اوبو د بهیر د وتو لاره؛ ۳) لاره، طریقه.
نکاسي (nıkāsí) ښځ.م ۱) د مال و اسباب خرڅېدنه؛ ۲) لېږنه؛ ۳) له ښاره بهر تلنه؛ ٤) له چا نه روپۍ لاس ته راوړنه؛ ۵) د ځمکې محصول.
نکبت (nakbát) نر.م. غریبي، مفلسي، بدحالي.
نکته (nuktá) ښځ.م. ۱) باریکي؛ ۲) باریکه یا ژوره خبره؛ ۳) د آس د خولې څرم.
نکته چین (nuktačín) ص.نر.م. باریکي لټوونکی، نکتې راویستونکی، خامي راویستونکی.
نکتایي (nıktāyí) ښځ.م. د رخت پټی چې په غاړه کې د کمیس له غاړې سره تړلی شي.
نکریزې (nakríze) ښځ.ج. یو ډول بوټی او د هغه پاڼې چې لاسونه وریاندې سره کوي، حنا.
نکری (nakray) نر.م. یو ډول ناروغي، برص.
نکړې نکړې (nákṛenákṛe) نر.م. تال متهول، آنې بانې، ډیل، ځنډ، انکار.
نکل (nákal) نر.م. و.ګ. نقل(۱).
نکم (nakām) نر.م. ناز، ادا، نخره، غمزه.
نکیر (nakír) نر.م. نکیر منکر په قبر کې له مړي سره سوال و ځواب کوونکې ملایکه.
نګ (nag) نر.م. ۱) منظم بند شوی یا تړل شوی غټ پنډ؛ ۲) غمی، نګین، جوهر.
نګار (nıgār) نر.م. ۱) انځور، نقش؛ ۲) بت؛ ۳) معشوق؛ ٤) سینګار؛ ۵) د نکریزو چاپ.
نګارخانه (nıgārxāná) ښځ.م. ۱) سینګارځی، آرایشګاه؛ ۲) د انځورونو ځای.
نګاه (nıgāh) ښځ.م. ۱) لیدنه، نظر؛ ۲) د لیدو قوت؛ ۳) سترګه؛ ٤) پام، توجه؛ ٦) ننداره.

نګاهبان (ngāhbā́n) ص. نـر.م. پام لرونکی، ساتونکی، نګران، څوکیدار، محافظ.

نګر (nā́gar) نر.م. کلی، قصبه، بلدیه، ښارګوټی.

نګران (nıgarā́n) ص.نر.م. کتونکی، پام کوونکی، ساتونکی، نګاهبان، محافظ.

نګسی (ngasáy) نر.م. څینې شیان.

نګښی (ngáṣáy) نر.م. څنې، د ښځو د تندي دواړو خـواو ته کـوڅې کـړي وېښـته؛ ۲) زرښـت، بوډاتوب.

نګوبی (ngobáy) نر.م. د توري موټی یا لاستی، د زین دمخنۍ برخې لوړه څوکه.

نګوری (ngóray) ص. نر.م. ړوند، نابینا.

نګوړی (ngóṛay) نر.م. بادرنګ، تریوړی.

نګوس (ngos) نر.م. انځور، عکس، نګوښ.

نګوښ (ngoṣ) نر.م. د یوې پښې کار نه کونه، ګوډ ګوډ تلل، نګوښېدل.

نګوښل (ngoṣál) مص. ل. نګوښېدل.

نګوښول (nguṣawā́l) مص.مت. په یوه پښه ګوډول په یوه پښه معیوبول.

نګوښېدل (nguṣedā́l) مص.ل. په یوه پښه ګوډېدل، ښکاره کېدل، په یوه پښه معیوبېدل.

نګولی (ngū́lay) نر.م. سالن، لندبل، کتغ.

نګون (nıgū́n) ص. نـر.م. نسکور، سرچپه یا سر ښکته پښې پورته څوړند، اپوټه، نګونسار.

نګه (nagá) ص.نب. نړه، سوچه، پاک، خالص.

نګهت (nıghát) نر.م. د ګلونو بوی، خوشبویي.

نګین (nagín) نر.م. قیمتي کاڼی، غمی، نګینه.

نل (nal) نر.م. دورمه، دروه، نچه، نی، نیچه، کړکی؛ یوجګ نری بوټی چې د ګنې په څېر بندونه لري.

نلکه (nalká) ښځ.م. ۱) له اوسپنې یا پلاستیک څخه جوړه نلی؛ ۲) د اوبو بمبه.

نله (nalá) ښځ.م. ۱) نلی؛ ۲) د پښې لوی هډوکی؛ ۳) شپېلۍ.

نلۍ (naláy) ښـځ.م. ۱) د کارتوسو توقـه، قوله؛ ۲) دچلم نلۍ؛ ۳) لوېه نیچه.

نلی (naláy) نر.م. ۱) د پښې یا لاس لـوی هډوکی؛ ۲) د هډوکي مغز.

نم (nam) نـر.م. ۱) لـوندوالی، رطوبت؛ ۲) حیا، لحاظ؛ ۳) لوند، تر.

نمازي (nmāzí) ص.نب. پاک، نمانځی، مانځي.

نماست (nmā́st) ص. نر.م. و ګ. لماست.

نماستل (nmāstál) مص. مت. ملاستل، پرېوتل، غځېدل.

نماک (nmā́k) اد. ډول، څېر، رنګ.

نمانځل (nmānǰál) مص.مت. و ګ. لمانځل.

نماړي ستن (nmāṛistán) ښځ.م. و ګ. د لماړي ستن، د نواړي ستن.

نمایش (namāyáš) نـر.م. ۱) ښـودنه، خلکو ته ښکاره کونه، نمود؛ ۲) ننداره.

نمایېدل (nmāyedál) مص. ل. ښـکاره کـېدل، څرګندېدل، ښودلی کېدل.

نمایان (namāyā́n) ص. نر.م. ښـکاره، څـرګند؛ ۲) نوموړی، نامور، یاد.

نمایندګي (namāyandagí) ښـځ.م. استازواله، په یو ځای باندې موجودېدل، مقامي، ځانګه.

نماینده (namāyandá) ص.نر.م. استازی، قایم مقام، نایب.

نمائیل (nmāíl) مص. مت. نبیل، اوړول، ښودل.

نمبر (nambár) نر.م. شمېر، درجه، پېره، وار.

نمجن (namjə́n) ص.نر.م. لوند، نمژن.

نمڅی (namcáy) نر.م. ۱) نیمڅی، لمڅی؛ ۲) یو مردارخور مارغه، کرګس، لمڅې، لمچې.

نمد (namád) نر.م. نمښی، لینمښی، دوړیو بستر.

نمدبل (namdabə́l) نر.م. لاوڼ، کتغ، نګولی.

نمر (nmar) نر.م. لمر، نور، مر.

نمرپرست (nmarparast) نر.م. ۱) وګ. لمرګلی؛ ۲) کافر، د لمر عبادت کوونکی.

نمرپرېواته (nmarprewātá) نر.م. د لمر پرېوتو خوا، قبله، مغرب، لوېدیځ.

نمرخاته (nmarxātá) نر.م. ختیځ، شرق.

نمرختیځ (nmarxatíǰ) ص. نر.م. مشرقي، لمر خاته طرف.

نمرګلی (nmargwə́lay) وګ. لمرګلی.

نمرمخی (nmarmáxay) نر.م. لمررنګه، ښکلی، ښایسته، محبوب، معشوق، مین. افتابرخ.

نمره (numrá) ښځ.م. ګڼه، شمېره؛ وګ. نمبر.

نمري (nmarí) نر.ج. لباس، جامې، کپړې.

نمرېیل (nmareyál) مص. مت. لوښی مینځل.

نمرینه (nmarína) ښځ.م. د لوښو پاکول.

نمړل (nmaṛə́l) مص.ل. خمخه کول، کپ کول.

نمړۍ (nmaṛə́y) ښځ.م. نوړۍ، مړۍ، لقمه.

نمزدک (nmazdák) نر.م. جومات، مسجد.

نمژن (namžán) نر.م. نمجن، نوژن، لوند.

نمسی (nmasáy) نر.م. لمسی.

نمک (namák) نر.م. ۱) مالګه؛ په دې مانا په پښتو کې نه کارېږي؛ ۲) رزق، خواړه.

نمک حرام (namakharā́m) ص.نر.م. ۱) حرام رزق خوړونکی؛ ۲) دچانېکي هېروونکی.

نمک حلال (namakhalā́l) ص.نر.م. ۱) حلال رزق خوړونکی؛ ۲) د چا احسان نه هېروونکی.

نمک خوار (namakxwā́r) ص. نر.م. ۱) دچا ډوډۍ ته ناست؛ ۲) د چا خواړه خوړونکی.

نمکدان (namakdā́n) نر.م. د مالګې لوښی.

نمکین (namakín) ص. نر.م. ۱) مالګین، تروشګون؛ په دې مانا په پښتو کې نه کارېږي؛ ۲) سکاب، ښکلی، ډولي.

نمله (namlá) ښځ.م. غل، د آس د زین لاندې توټه.

نمنا (namnā́) ښځ.م. بغاوت، نافرماني، سرغړونه.

نمناک (namnā́k) ص.نر.م.ج. نمجن، نمژن.

نمنځ (nmanǰ) نر.م. ۱) عزت، درناوی، احترام؛ ۲) نمانځنه، لمانځنه.

نمنځل (nmanǰə́l) مص. مت. لمانځل، نمانځل، عزت کول، درنول، درناوی کول.

نمنځلی (nmanǰə́lay) ص.نر.م. نمنځنی، معزز، محترم.

نمو (namó) ښځ.م. لوېدنه، توکېدنه، وده کونه.

نمود (namū́d) نر.م. ۱) څرګندېدنه؛ ۲) ښودنه.

نمودار (namūdā́r) ص.نر.م. ۱) څرګند، ښکاره؛ ۲) افسر، رهبر، ښکاره سړی، د نامه سړی.

نموړل (nmoṛál) مص. مت. مړل، تاوول.

نموړه (nmoṛá) ښځ.م. وګ. تومه.

نموږل (nmožál) مص. مت. ړمنځ کول، غمنځول.

نمونځ (nmūnǰ) نر.م. لمونځ، نماز، عبادت.

نمونه (nmūná) ص.نر.م. ۱) ساري، مثل، نظیر؛ ۲) نقل، نقشه، قالب، نشانه، نښه.

نمونیا (namūnyā́) ښځ.م. د ناروغۍ په وخت کې د سږي سوروالی او پړسوب.

نمي (namí) ښځ.م. نمجن.

نمېر (namér) نر.م. ۱) یو ډول سور ګل؛ ۲) یو ډول غرنی بوټی چې ښه بوی لري.

نمیسل (namisál) مص. مت. ۱) نموږل، مښل، مالش کول؛ ۲) نغښتل، تاوول.

نن (nan) ق. نن ورځ، نننۍ ورځ، موجوده ورځ.

ننځره (nanǰrá) نر.م. وګ. رنځره، نانځره.

ننځکه (nanǰáka) ښځ.م. نانځکه، گوډۍ، لیزکه.

ننداپ (nandā́p) نر.م. ډانسي، نداف، نداپ.

نندارتون (nandārtún) نر.م. نندارځی، نمایش گاه، تماشا گاه، دننداره کولو ځای.

نندارځی (nandārǰáy) نر.م. نندارې، نندارتون، ننداریځ.

نندارچي (nandārčí) نر.م. ننداره کوونکی.

نندارغاړی (nandārğā́ṛay) نر.م. نندارکار، لوبغاړی، هنرلوبی، هنر پېشه.

نندارغالی (nandārğāláy) نر.م. دنندارې د ښودلو ځای.

نندارکارانه (nandārkārāná) ښځ.م. نمایشکارانه.

نندارکړکی (nandārkaṛkáy) ښځ.ج. ننداریځ، د نندارې کړکۍ.

نندارلوبه (nandārlóba) ښځ.م. تمثیلي ښوونه، تمثیلي ټوټه، تمثیلي پارچه.

نندارلیک (nandārlík) نر.م. ډرامه، ډرام، نمایشنامه.

نندارلیکونکی (nandārlikúnkay) نر.م. ډرامه لیکونکی، نمایشنامه نویس.

ننداره (nandā́ra) ښځ.م. تماشا، نمایش.

نندارې (nandā́re) ښځ.ج. د (ننداره) دېرگړی (جمع)، د نندارې ځای، د تمثیل ځای، نندارځی.

نندارېز (nandāríz) نر.م. د نندارې اړوند، د نندارې وړ، تماشه يي.

نندارېزول (nandārizawə́l) مص. مت. د ډرامې په بڼه اړول، ډرامیز کول.

نندرامی (nandrāmáy) ښځ.م. کابلی روپی.

نندرور (nandrór) ښځ.م. ایندرور، د مېړه خور.

نندرورزی (nandrorzáy) نر.م. د نندرور زوی.

نندره (nandrá) ښځ.م. نیندره، هغه مرسته چې خلک يې له چا سره د واده په وخت کې کوي.

نندیار (nandyā́r) ښځ.م. نندرور، د خاوند خور.

نندړه (nandṛə́) نر.ج. و.گ. رنځړه.

ننږور (nanẓór) ښځ.م. نږور، د زوی ښځه، اینگور.

ننږی (nánẓay) نر.م. پرنجی، اینگی، انتوشی.

نن سبا (nansabā́) ق. نر.م. ۱) خبره ځنډونه، ټالونه؛ ۲) حال او مستقبل.

نن شپه (nánšpa) ښځ.م. دغه شپه.

ننکی (nanakáy) ښځ.م. چیچک، وره دانه، ښنځکی.

ننگ (nang) نر.م. غیرت، مېړانه، ابرو.

ننگماړی (nangmā́ṛay) نر.م. د گتې او مسواکي گوتې ترمنځ فاصله.

ننگټی (nangaṭáy) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

ننگړی (nangṛáy) نر.م. ځنگه، اینگړی، انگی.

ننگړی شپه (nángṛayšpa) ښځ.م. نیمه شپه، د شپې نیمايي برخه.

ننگسه (nángaṣa) ښځ.م. رکن، ذمه وارکس، وکیل.

ننگک (nangák) نر.م. نره، خالص، سوچه.

ننگوړی (nangúṛay) نر.م. ۱) انارگوړی؛ ۲) وړوکی انار، غرنی انار، تریو انار.

ننگول (nangawə́l) مص. مت. په غیرت راوستل، مرسته غوښتل، پېغور ورکول.

ننگون (nangún) نر.م. لنگون، لنگېدنه.

ننگ ونام (nangunā́m) نر.م. شرم، غیرت.

ننگونه (nangawána) ښځ.م. ۱) تومبنه، پارونه، احساساتي کونه؛ ۲) پېغور ورکونه، په ننگ راوستنه.

ننگه (nánga) ښځ.م ۱) غیرت، مېړانه؛ ۲) ملاتړ، حمایت.

ننګی (ṅangáy) نر.م. ۱)ملګری، شاتړ، ملاتړ؛ ۲)لپه، ټوټه، قطره.
ننګیالی (nangyāláy) ص. نر.م. ننګیال، غیرتمند، ناموس باندې مرکېدونکی، غیرتي.
ننګېدل (nangedə́l) مص.ل ۱)ننګ کول، غیرت کول؛ ۲) مص.مت. انګېرل، ګومان کول.
ننګېرل (nangerə́l) مص.ل. احساسول، حس کول، حسول.
ننګېرنه (nangerána) ښځ.م. ولوله، حس، احساس، محسوسونه، ادراک.
ننه ننه (nánanána) ق. په پټه پټه، په پرده کې.
ننېدل (nanedə́l) مص.ل. ۱)ښخېدل؛ ۲)ننېنې کېدل.
ننني (nananáy) ص.نر.م. نن ورځ، تازه، نوی.
ننواتې (nanawāté) ښځ.م. ننواته، د چا کور ته د بخښنې غوښتلو لپاره تلنه او بخښنه غوښتنه.
ننوب (nanób) نر.م. وګ. ښخون.
ننوتځی (nanwatǰáy) نر.م. ننوتلاره، مدخل، دخولي.
ننوتل (nanawatə́l) مص.ل. داخلېدل، دننه تلل.
ننول (nanawə́l) مص.مت.ځاځکي ځاځکي ښخول.
ننویستل (nanawistə́l) مص.مت. دننه کول، ننه ایستل.
ننه (nə́na) اد. د ننه، منځ کې، اېننه.
ننه باسل (nanabāsə́l) مص.مت. دننه کول، ابسته کول، ننه ایستل، منډل، ورمنډل.
ننېدل (nandedə́l) مص.ل. نينېدل، صاف کېدل، ځاځکي ښخېدل.
نو[1] (no) ق. د شرط توری، بیا.
نو[2] (naw) نر.م. نم، لمدبل، نمي؛ ۲)زوه.
نو[3] (nū) نر.م. نوم، ناف.

نوا (nawā́) ښځ.م. ۱)اواز، غږ؛ ۲)کوک، راګ، نغمه؛ ۳)ساز و سامان؛ ٤)خوشالي.
نواب (nawā́b) نر.م. ۱)نايب، د يوې سيمې حاکم؛ ۲)د ېر لوی څمکوال؛ ۳)دعزت خطاب.
نواحي (nawāhī́) ص.ښځ.م. ګرچاپېره سيمه.
نواخت (nawā́xt) ص.نر.م. لايق، ور، جوګه.
نوار (nawā́r) نر.م. ۱)پټه، هغه پلنه فيته چې کټونه او پالنګونه پرې اوبدل کېږي؛ ۲)هغه ځای چې دواړه غاړې يې لوړې او منځ يې ژور وي، په سمه کې خوړګی وزمه ځای.
نواره (nawārá) ښځ.م. سپينه غوټی، شګوفه.
نواري (nwārī́) نر.ج. پوښاک، جامې، کالي.
نواړ (nwā́ṛ) نر.م.وګ. نوار.
نواړه (nwā́ṛa) ښځ.م. کوچنۍ بېړۍ چې د سيل لپاره کارېږي.
نواړه (nwāṛá) نر.م. غم، خفګان.
نواړی (nwāṛáy) نر.م. ۱)په ييوې کې له قولبه کولو يا ليکې پاتې ځای؛ ۲)اورده ټکونه، نګېره، ارت ګنډ، کچه ګينده، ارتې بخې، غاړې لماړې، وت، درز.
نواز (nawā́z) ص.نر.م. ۱)پالونکی، عزت ورکوونکی، ساتونکی؛ ۲)د لاحقې په توګه له اسم يا صفت څخه وروسته استعمالېږي لکه: غريب نواز...
نوازش (nawāzə́š) نر.م. مهرباني، عنايت، کرم، لطف.
نوازنده (nawāzindá) نر.م. سندرغاړی، هنرمند.
نوافذ (nawāfíz) ښځ.م. د وجود سوري لکه د پوزې، غوږونو او مقعد سوري.
نوال (nawā́l) نر.م. ښښنه، بخښنه،عطا، ورکړه.
نواله (nawālá) ښځ.م. نمړی، نوړی، کپه، لقمه.

نواندی (nawänday) نر.م. نوفکری، نوخیالی، د نوي اند لرونکی.

نواندي (nawāndí) ښځ.م. نوفکري، نوخیالي.

نوباده (nawbādá) ښځ.م. ۱)نوې رارسېدلې مېوه؛ ۲)هغه پچی یا کوچنی توکری چې باغوان یې له چاڼ کړو مېوو او گلونو نه ډکه او چا ته ډالۍ کوي.

نوبت (nobát) نر.م. ۱)وار، نمبر؛ ۲)نغاره.

نوبتي (nobatí) ص. نب. ۱)واریز، لمبري؛ ۲)چوکیدار، نغاره چي، جاروهونکی، د خبرولو لپاره ډول وهل.

نوبر (nawbár) نر.م ۱)نوې رسېدلې مېوه؛ ۲)نوې ویستلې شوې پیاله.

نوبنسټی (nawbansáṭay) نر.م. نوستی، نوبنیاد.

نوپال (nawpā́l) نر.م. نوخوبنی، نوی پالونکی، نوین گرا.

نوتېغی (nawtéğay) نر.م. نوتوکی، نوزرغونی، نوی توکېدلی، نورس.

نوټ (noṭ) نر.م. ۱)بانکنوټ؛ ۲) یادښت.

نوټکی (noṭakáy) ښځ.م. هغه انځور اونقش چې په لمڅي او جوال کې جوړېږي.

نوجن (nawján) نر.م. ۱)زوه لرونکی؛ ۲)سلایم، مرطوب.

نوځلی (nawǰeláy) نر.م. نوی ډول، نوی تیپ، طراز نوین.

نوڅک (nawčák) نر.م. ۱)پرخه؛ ۲)نوی ځوان.

نوڅی (nawčáy) ښځ.م. بازاري جنی، کچنی، ډمه.

نوحه (nawhá) ښځ.م. ژرا، فریاد، ویر کونه.

نوحه گر (nawhagár) ص. نر.م. هغه کس چې به مړي د ویر سندرې وایي، نوحه خوان.

نوخط (nawxát) ص. نر.م. هغه ځوان چې خط و برېتې ایله راغلې وي، نوی زلمی، نوی ژنی.

نوخول (nuxawál) مص. مت. ډېر هیله من کول، ډېر په اشتها راوستل.

نوخېدل (nawxedál) مص.ل. زیات محتاج کېدل، ډېر غریب کېدل.

نور[1] (nor) ص.نر.م. ق. زیات، پردي سربېره، نوربیا.

نور[2] (nwár) نر.م. لمر، نمر.

نور[3] (nūr) نر.م. ۱)رڼا؛ ۲)رونق؛ ۳)پاک کلام.

نوراني (nūrānī) ص. نر.م. روڼ، ځلېدونکی.

نوربیا (norbyā́) ښځ.م. دوامدار، وروسته، نور نو، پر له پسې.

نورپنځلی (nūrpanǰálay) نر.م. له نوره پیدا، له نوره رامنځ ته شوی، افریده د نور.

نورڅرکی (nwarcrákay) نر.م ۱)لمرڅرکی، یو ډول سپین نری مار؛ ۲)نوې راختنه، لمرڅرک.

نورغاند (nawraǧā́nd) نر.م. نوسازی، نوبستونی، نوساز.

نورغاونه (nawraǧāwána) ښځ.م. نورغاوی، نوې رغاونه، بیا رغاونه.

نورس (nawrás) ص. نرم. تازه، نوی توکېدلی.

نورک (nurák) نر.م. لباس، توکر، جامې، نمری.

نورمال (nurmā́l) نر.م. ج. برابر، سم، عادي.

نوروز (nawróz) نر.م. ۱)د لمریز کال لومړۍ ورځ؛ ۲)د نوروز جشن.

نوروزي گل (nawrozigwál) نر.م. د یو ډول گل نوم.

نورول (norawál) مص. مت. تبدیل کول، بدلول، اړول، تغییرول.

نوري (nwarí) نر.م. جامې، پوبناک، کالي، نمري.

نوړېدل (noredә́l) مص. ل. بدلېدل، تبديلېدل، اوړېدل، اوښتل، تغيير‌پېدل.

نوړول (nuṛawә́l) مص. مت. له بېخه وړانول، ړنګول، نړول.

نوړۍ (noṛә́y) ښځ.م. لقمه، نواله، ګپه.

نوړېدل (nuṛedә́l) مص. ل. نړېدل، غورځېدل، پرېوتل، نړېدل.

نوز (nawz) نر.م. راز.

نوزده کړی (nawzdákṛay) نر.م. نوی شاګرد، نوی‌زده کوونکی، مبتدی، نو آموز.

نوزی (nū́zay) نر.م. ۱)بيلو، باټ؛ ۲) ص. نر.م. نوی، د تاکيد لپاره استعمالېږي - نوی نوزی؛ ۳)نوسی.

نوزېږی (nawzéẓay) نر.م. نوی زېږېدلی، نوزاد.

نوژن (nawžә́n) ص.نر.م. نمژن، نمجن، لوند.

نوږ (noẓ) ص. نر.م. نړه، سوچه، خالص، ښخره.

نوږدل (noẓdә́l) مص. ل. ۱)تېوحل، تېوخېدل؛ ۲)اینګی اچول، انتوشی کول.

نوږند (noẓánd) نر.م. پرنجوونکی، نوږوونکی، نوږی راوړونکی.

نوږنوم (nuẓnū́m) نر.م. جنس نوم، اسم جنس.

نوږول (noẓawә́l) مص.مت. خالصول، صفا کول، نړه کول.

نوږی (noẓáy) نر.م. ۱)جنس، نوغی، اصل، ريښه، بېخ؛ ۲)انګی، انتروشی، اينګی، ترنجی.

نوږېدل (noẓedә́l) مص. ل. صفا کېدل، سوچه کېدل.

نوږيز (noẓíz) نر.م. د نوږي اړوند، د جنس اړوند، جنسي.

نوس (naws) نر.م. نفس، انساني غوښتنه، هوس.

نوسا (nusā́) نر.م. د اوريلولو لپاره لږ اور، لږ انګار.

نوستل (nwastә́l) مص. مت. ګډوډ کول، تيت پيت کول، دانه‌وانه کول.

نوسه (nwasá) ښځ.م. خوند، ذايقه، مزه.

نوسي (nawsí) ص. نر.م. ۱)نفسي، د خواهشاتو پابند؛ ۲)نافرمان، سرکش، ياغي، باغي؛ ۳)د (نوسی، لمسی) جمع.

نوسی[1] (nū́say) نر.م ۱)مرغښينک، موی چينک، د نريو او باريکو ښيزونو د نيولو اله؛ ۲)امبور.

نوسی[2] (nwasáy) نر.م. لمسی، نمسی.

نوش (noš) نر.م. ۱)ښنبنه؛ ۲)خوشګوار ښيز، ګبينه؛ ۳)ترياک، آب حيات.

نوشته (nawištá) نر.م. تحريري، کتابت، ليکل.

نوش دارو (nošdārū́) نر.م. ۱)ترياک، اپين، زهرموره؛ ۲)شراب.

نوشل (nošә́l) مص.مت. ښنبل، چنبل.

نوشين (nošín) ص. نر.م. خوږ، شيرين.

نوښت (nawáṣt) نر.م. نوښتون، نوون، نوچار، ابتکار، ابداع.

نوښتګر (nawaṣtgár) ص.نر.م. نوښتوال، د نوښت ښښتن، مبتکر.

نوښتګرانه (nawaṣtgarānә́) ښځ.م. په نوښتګره توګه، مبتکرانه.

نوښتون (nawaṣtū́n) نر.م. نوښت.

نوښخ (nūṣáx) نر.م. چنګک (د کب نيوونکي، تنور والا او قصاب کونډه).

نوع (nawʿa) نر.م. قسم، ډول، درجه، صنف.

نوغ (nuğ) نر.م. ۱)بېخ، بنياد، اصل، جرړه، تخم؛ ۲)نښه، چاپ، ټاپ؛ ۳)تندی خوسکی.

نوغاړی (nuğā́ṛay) نر.م. منجيله شوي غنم، منجيله.

نوغه (nū́ğa) ښځ.م. غرنۍ ونه ده، توري دانې کوي.

نوغی (nūğay) نر.م. ۱) داغ، علامه؛ ۲) اصلي، بېخ، د جنس ډول.

نوغی نوغی (nūğaynūğay) ص. داغ داغ، تپی تپی، تاپی تاپی.

نوک (nuk) نر.م. د ښکر له ذاته یو نری پټری چې د انسانانو او حیواناتو په بدن باندې راخېژي.

نوکارول (nūkārawál) مص. مت. نوکارې کول، شوکارې کول.

نوکاره (nūkára) ښځ.م. شوکاره، د نوک زخم.

نوک تراش (nūktrā́š) نر.م. د نوک پرېکولو اله، نوکانی.

نوکر (nokár) نر.م. ملازم، خادم، خدمتگار.

نوکرنگ (nūkráng) نر.م. د نوکانو رنگ، د نوکونو رنگ، رنگ ناخن.

نوکریوال (nukariwā́l) ص نر.م. هغه چې نوکري کوي.

نوک سوان (nūkswā́n) نر.م. نوک سوانوونی، نوک سوهان.

نوک نیول (nūkniwál) مص. مت. ځنډول، دمه کول، ډیل ورکول، تأخیر کول، خبره نیول، په خبرو کې سا اخیستل یا دمه کول.

نوکونه جنگول (nukū́najangawā́l) مص. ل. د چا په جنگ خوشالېدل، دوه کسه جنگول.

نوک ووری (nūkw wurā́y) ص. نر.م. ډېر نږدې، ډېر خواږه.

نوکه (nū́ka) ښځ.م. ۱) د ځناورو د سینې هغه برخه چې په ځمکه لگېدلې وي؛ ۲) نېچه؛ ۳) د چرسو یو وړه برخه، د چرسو توکره.

نوکی سترگې (nukáystárge) ص. ښځ.م. وړې سترگې، چوچې سترگې.

نوکی (nū́kay) ص. نر.م. ۱) ډېر وړوکی، ډېر لږ؛ ۲) نر.م. هغه سپی چې پوره شل نوکونه ولري.

نوکی نوکی (nūkaynūkay) ص. توټې توټې، ذره ذره.

نول (nūl) نر.م. ۱) غم، فکر، پرېشاني، خپگان؛ ۲) طرز، طریقه، دستور، چلند، رواج.

نولت (nūlát) نر.م. خنزیر، خوک، بد ځناور.

نولجن (nūlján) ص. نر.م. ج. غمجن، خپه.

نول ځول (nūlǯū́l) نر.م. په خواروزارو، په ډېر کړاو، په ډېره سختۍ، په ډېر تکلیف.

نولکی (nawlákay) ص. نر.م. شوخ سترگی، گستاخ، بې لحاظه.

نولول (nulawál) مص. مت. غمگین کول، تکلیف رسول، پرېشان کول.

نولېدل (nuledál) مص. ل. کړېدل، غمگین کېدل، فکرمن کېدل، اندېښنه پیدا کېدل، زړه خوړل.

نولی (nawlā́y) نر.م. خانی، موش خرما، له مېږي نه غټ حیوان چې اوږده او ببره لکۍ لري.

نوم (nūm) نر.م. ۱) نام، نامه، اسم؛ ۲) مشهورتیا؛ ۳) ناف، د وجود د یوه ځای نوم.

نوماند (numā́nd) نر.م. و.گ. نوماندی.

نوماندی (numā́nday) ص. نر.م. نامتو، نومور، مشهور، نامور، نومیالی، کاندید، نامزد.

نوم اوړون (nūmawṛū́n) نر.م. نوموال اوړون، د اسم تصریف، د نوم گردان.

نوم اوښتون (nūmawuṣtū́n) نر.م. د نوم تغییر، د نوم مغیره حالت.

نوم بدی (nūmbáday) ښځ.م. بدنامي، نوم بدېدنه.

نومپوهه (nūmpóha) ښځ.م. نومپوهنه، نوم څېړنه، علم الأسماء.

نوم پېر (nūmpér) نر.م. د نوم حالت، د اسم حالت.

نوم پېژندون (nūmpežandū́n) نر.م. نومپېژندنه، د نوم تعریف، د اسم تعریف.

نومترنګ (nūmtaṛáng) ښځ.م. نوموالترنګ، اسمي ترکیب.

نومځری (nūmǰə́ray) نر.م. ضمیر، د نوم ښکارندوی.

نومځریز (nūmǰaríz) نر.م. ضمیري، د نومځري اړوند.

نومړ (nūmə́ṛ) ص. نر.م. نامتو، نامزد، نوموړ.

نومړل (nūmṛál) مص.ل. نومونه، یادول، نوم اخیستل

نومړی[۱] (nūmə́ṛay) ص.نر.م ۱) مشهور، موسوم ۲) مقرر، نامزد، نامتو، نوموړی.

نومړی[۲] (nūmṛáy) نر.م. ړومبی، زوړ، اولنی.

نوم شمېر (nūmšmér) نر.م. هغه شمېر (عدد) چې د نامه پر ځای راځي، اسمي عدد.

نومل (nūmál) مص. مت. نامزد کېدل، نامه ګټل، نوم ساتل.

نوم لاړی (nūmláṛay) ص.نر.م. مشهور، نامتو.

نوملیک (nūmlík) نر.م.ج. په یوه کتاب کې د راغلیو نومونو (اعلامو) فهرست.

نوملیکنه (nūmlikána) ښځ.م. نوم کښېنه، ځان خبره کونه، نوم ثبتونه.

نومنوری (nūmnūẓay) نر.م. نوموال نوری، اسمي جنس.

نومواله غونډله (nūmwālaǧwánḍla) ښځ.م. اسمي غونډله، اسمي جمله.

نومور (nūmawár) ص. نر.م. نوموړی، نامتو، نومیالی.

نوم ورکی (nūmwrákay) نر.م. ګمنامه، بې نومه غیرمعروف.

نوموړی (nūmawáṛay) نر.م. ۱) نومړ، نامتو، نومیالی؛ ۲) یاد شوی، ذکر شوی.

نوموللی (nūmawálay) نر.م. نومول شوی، مسمی شوی، کاندید، نامزد.

نومونپوهنه (nūmawanpohána) ښځ.م. د تخنیکي نومونو پوهه، اصطلاحات پېژندنه، ترمینالوژي.

نومونپوهنیز (nūmawanpohaníz) نر.م. نومونیز، اصطلاحي، ترمینالوجیکل.

نوم ونومولی (nūmūnumawálay) نر.م. اسم ومسمی.

نومونه (nūmawána) ښځ.م. نوم ایښوونه، تخنیکي نومونه.

نومهال (nawmahā́l) نر.م. نوی مهال، نوی عصر، جدید عصر.

نومهالی (nawmahā́lay) نر.م. د نوي مهال، د نوي عصر، د جدید عصر.

نومیات (nūmyā́t) ص. نر.م. د نومیاد اوښتې بڼه، نامتو، نامور.

نومیالی (nūmyāláy) ص.نر.م. نوموتی، نامور.

نومېدل (nūmedál) مص.ل. ټاکل، ټاکلی کېدل، نامزد کېدل.

نومېرل (nūmerál) مص.ل. ټاکل، تشخیصول، جوتول.

نومېرنه (nūmeràna) ښځ.م. ټاکنه، جوتونه، تشخیصونه.

نومیز (nūmíz) نر.م. نوموال، اسمي.

نون[۱] (nūn) نر.م. د «ن» د توري تلفظ.

نون[۲] (náwan) ص. نر.م.ج. نمجن، نمناک.

نونځه (nūnacá) ښځ.م. ۱) نقاهت، ناروغي، رنځوري؛ ۲) کرکه، کرېنه؛ ۳) کمزوري.

نونځی (nū ncáy) نر.م. تر ناروغۍ وروسته د کمزورۍ یا رغېدا دوره تېروونکی.

نوند (nūnd) نر.م. لوند، نمناک، خیشت.

نونکی (nūnakáy) ښـځ.م. ۱) وړې وړې دانې، نینکی، بخار؛ ۲) د حیواناتو د پښو د سوما نو (نوکانو) چاود یا درز.

نونه (nawána) ښځ.م. لمده، لنده، مرطوبه، نمناکه.

نوها (nawhā́) ښځ. م. لوږه، حاجت، فقر، بېوزلي.

نوهاتوب (nawhātób) نر.م. لوږه تنده، اشتها، د خوراک لېوالتیا.

نوی (nawáy) ص.نر.م ۱) جدید، تازه؛ ۲) بې تجربه.

نوید (nawíd) نر.م. زېری، د خوشحالۍ خبر.

نویتوب (nawaytób) نر.م. تجدید، نویوالی.

نویستنه (nawistána) ښځ.م. نویستوني، نوې را ایستنه، اختراع.

نویستونی (nawistū́nay) نر.م. مخترع، نوی منځ ته راوستونکی، د یو شي نوی پیدا کوونکی.

نوې ښکارنده (nawe ṣkarandá) ښځ.م. نوې پدیده، نوی مظهر.

نوېلی (nawélay) نر.م ۱) د واده بلنه؛ ۲) بلندره، بلنه، راغوښتنه.

نوی نوزی (nawaynózay) ص.نر.م. بالکل نوی، بېخي نوی، سوچه نوی، نوی زوی.

نویونی (nawyū́nay) نر.م. نوسفری، سفر نه کړی، چې سفر یې نه وي کړی.

نه (ná) اد. ۱) د نفې لپاره راځي، یه، نې؛ ۲) النډۍ په اخره مصرع کې د وزن د ساتلو لپاره راځي.

نهار (nahā́r) ص.نر.م. نهر، وږی.

نهارې (nahā́re) ښځ.م. نارې، لوږې، تندې نهرې.

نهال (nıhā́l) ص. نـر.م. ۱) نیالول، کښېښول، تازه نیالګی؛ ۲) آباد، خوشال، خوښ، شتمن.

نهالول (nıhālawál) مص. مت. ۱) نیالګي کېښول، بوټی لګول؛ ۲) ابادول، خوشالول.

نهالی (nıhāláy) ښځ.م ۱) نیالی، توشک؛ ۲) ص. هغه فصل یا نیالګی چې نهال شوی وي.

نهالېدل (nıhāledə́l) مص.ل. ۱) توکېدل، نالېدل کېدل؛ ۲) آبادېدل، ودانېدل.

نهام (nıhā́m) ص.نر.م. پټ، پټ په پټه، نیهام.

نهامول (nıhāmawál) مص. مت. پټول، چپ کول.

نهامېدل (nıhāmedál) مص.ل. چپ کېدل، پټېدل.

نهان (nıhā́n) ص. نر.م. نهام، پټ.

نهایت (nıhāyát) ص.نر.م. ۱) انجام، اخر، انتها؛ ۲) نـر.م. په شدت سره، په بې صبرۍ سره؛ ۲) بې اندازې، ډېر زیات.

نه څه (naca) ق. معمولي خبره، تشه خبره، لږ څه.

نهر (nahár) ص.نر.م. ۱) وږی، نهار؛ ۲) نار، نهر، لویه ویاله؛ ۲) د دریاب یوه ببله.

نهر نهوز (nahārnahór) ص. نر.م. وږی تږی.

نهنګ (naháng) نر.م. یو غټ سمندري حیوان.

نهې (nahé) ښـځ.م. ۱) ناروا کار، منع شـوی کار؛ ۲) ثلورم ورځ، د سه شنبې ورځ.

نهیب (nahíb) نر.م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) لوټمار.

نهیل (nahíl) نـر.م. ۱) نبل، نم لـرونکی، چتېله هـوا؛ ۲) ص.نر.م. مایوس، ناامید، محروم.

نهیلي (nahilí) ص. نر.م. محرومیت، نا امیدي.

نهیلی (nahiláy) نر.م. ناامیده، بې تمې، ناهیلی.

نی (nay) نـر.م. ۱) شپېلۍ؛ ۲) دورمه، نـل، نچه؛ ۳) وروستاړی لکه ببګانی، اوسنی، پخوانی.

نیا (nyá) ښـځ.م. انـا، نیـاګۍ، د مـور یا د پـلار مور.

نیابت (nıyābát) نـر.م. نایب توب، نایب کېدنه، نایبي، قایم مقام، ځای ناستیتوب.

نیاتي (nıyāti) ص. نر.م. ښه نیت لرونکی، نیتي.

نیاره (nyā́ra) ښځ.م. د زرګـر د دوکان خځله.

نیاره گر (nyāragár) ص. نر.م. د زرگر د دوکان د خځلو پاکوونکی.

نیاز (nyā́z) نر.م. ۱) عاجزي، غریبي؛ ۲) اړتیا، محتاجي؛ ۳) عذر، منت؛ ٤) نذر.

نیازمن (nyāzmán) ص.نر.م. نیازمند، خواهشمند خاکسار طبع؛ ۲) اړ، محتاج، اړمن.

نیازمندي (nyā́zmandi) ښځ.م. ضرورتمندي، حاجت مندي، خاکساري، تابع داري.

نیازی (nyāzáy) ص. نر.م. ۱) عرض کوونکی؛ ۲) عاشق، محبوب؛ ۳) د پښتنو یوه قبیله دی.

نیاګی (nyagáy) ښځ.م. نیا، ادي، د مور یا پلار مور.

نیال (nıyā́l) نر.م. نال، نهال، ډکی.

نیالګی (nıyālgáy) نر.م. تازه ډکی، هغه ونه چې پاخه عمر ته رسېدلې نه وي.

نیالي (nıyā́li) ښځ.م. توشکه، تورشکه، نالۍ.

نیام (nıyā́m) نر.م. د توري تیکی، د توري پوښ.

نیامده (nıyāmdá) ص. نر.م. ناڅاپه، نابېره، سمدلاسه.

نیاني (nıyā́ni) ص. نر.م. ۱) تاواني، نقصاني؛ ۲) موذي، مضر.

نیاو (nyā́w) نر.م. پرېکړه، عدل، انصاف، دادرسي.

نیاوتون (nyā́wtun) نر.م. نیاوځی، د عدالت محکمه، عدلیه.

نیاوتوني (nyā́wtuni) ښځ.م. محکمه یي، عدالتي، عدلیه یي.

نیاومن (nyāwmán) نر.م. نیاو لرونکی، نیاوی، عادل.

نیاومني (nyā́wmāni) ښځ.م. نیاومنوالی، نیاومنتیا، عادلتوب.

نیاوه (nıyāwá) ښځ.م. تاوان، جرمانه، ناغه.

نیاوی (nyāwáy) نر.م. منصف، عادل، انصاف کوونکی، حق رسوونکی، پرېکړه کوونکی.

نیایي (nyā́yi) نر.م ۱) د مور وررور، ماما ۲) د ترور خاوند، د ترور مېړه، د مور اخښی.

نېب (neb) ص. نر.م. پرله پسې، مسلسل.

نیبره (nibrá) ښځ.م. د یوې ونې نوم دی چې ترخې پاڼې لري.

نیت (nyát) نر.م. اراده، اصلي مقصد.

نیتي (nyati) ص. نر.م. ۱) اخلاصمن، اخلاصي؛ ۲) مقتدي، امام پسې نیت تړونکی.

نېټه (neṭá) ښځ.م. تاریخ، وخت.

نېټه لیک (neṭálik) نر.م. پېښلیک، د پېښو لیکنه د وخت په ترتیب.

نېچ (neč) ص. نر.م. ۱) کم ذات، کمینه، بد اصل؛ ۲) نر.م. و ګ. کلېچ.

نیچ (nyač) نر.م. کړېه، د وړو مرغیو د نیولو آله.

نېچکی (nečkáy) نر.م. خوږه ګیاه ده.

نېچه (nečá) ښځ.م. نلی، ۱) د سا اخیستلو پایپ؛ ۲) د جولاګانو نېچه، نچه.

نېچی (nečáy) نر.م. لېچی، د دروازې چوکاټ.

نېخو (nexó) نر.م. مرسته کوونکی، مرستیال.

نیرنګ (nayráng) نر.م. ۱) مکر و فرېب، ټګي، چل، چم؛ ۲) جادو؛ ۳) چالاکي.

نیرو (nayró) نر.م. طاقت، قوت، ځواک.

نېره (nerá) ښځ.م. د پیزار ګنډلو ستن، د شکرې جوړولو او سپنیزه نرۍ سر لرونکې آله.

نیره (nirá) ښځ.م. یو ډول بوټی دی چې پاڼه یې د نظرماتې لپاره کارېږي، نظرپاڼه.

نېز (nez) نر.م. سېلاب، توی، سیند.

نېزوبی (nezobáy) ص. نر.م. د نېز اوبه، خړه، د سېل اوبه.

نېزوړی (nezawaṛay) نـر.م. د سېلاب راوړي خځلي، گنگخړ، گينجخړ.

نېزه (nezá) ښځ.م. ۱) د لوبې آله چې د آس په سورلۍ ترسره کېږي؛ ۲) د جنگ وسله؛ اوږده او سپينيزه سومبه؛ ۳) يو ډول بوټی دی، درمه.

نېزه باز (nezabā́z) ص.نر.م. چې په نېزه وهلو کې ماهر وي، هغه څوک چې نېزه وهي.

نېزه بازي (nezabā́zi) ښځ.م. يو ډول لوبه ده.

نېزه وار (nezawā́r) نر.م. نېغ، رسا، سيخ.

نېزۍ (nezáy) ښځ.م. برجي، هغه کانی چې چاړه پرې تېره کېږي، نوزی برجي کانی، بلو.

نېژدې (neždé) ص. ښځ.م. قريب، نېږدې، جوخت.

نيسان (naysā́n) نر.م. ۱) پسرلی، بهار، څرمنی؛ ۲) د پسرلي دوهمه مياشت، دغوايي مياشت.

نېست (nést) ص.نر.م. نشت، نشتوالی.

نېستگار (néstgā́r) ص. نـر.م. مفلس، غريب، نېستمن، خوار، فقير.

نېستمن (néstmán) ص.نر.م. غريب، بېوزلی، بې وسيلې، مفلس.

نېستول (néstawál) مص.مت. بربادول، خرابول، نابودول، له منځه وړل.

نېست ونابود (néstunābū́d) ص.نـر.م. تباه او برباد، تباه شوی، برباد شوی.

نېستي (nésti) ښځ.م. غربت، افلاس، خواري.

نېستېدل (néstedál) مص.مت. فنا کېدل، پوپنا کېدل، ختمېدل.

نېسخ (nesáx) ص. نـر.م. شکمن، بې اعتماده، بې اعتباره، بدگومان.

نېش (neš) نر.م. ۱) لشه، لېشه؛ ۲) ازغي، اغزي؛ ۳) د نېزې څوکه؛ ٤) زهر.

نېشت (nešt) ص.نر.م. نېستي، نشتوالی، غريبي، بېوزلي.

نېشکر (néšakar) نر.م. وگ. گنی.

نېښ (neṣ) نـر.م. ۱) لېشه، لشه، د چرگ د پنبې ښنگری؛ ۲) د بوټي تېغ؛ ۳) جونگ، جونگی؛ ٤) د نېښې غاښونه.

نېغړه (neğṛa) ښځ.م. بوکس، نېغړی.

نېغړي (neğṛi) ښځ.ج. کوگل، گوگل، ترتټېر دننه غړي لکه ينه، زړه، کولمې.

نېغول (neğawál) مص.مت. سيخ او سم ودرول.

نېغی (neğay) نر.م. خينجکی، تېغک، د ښځو د فرج تېغکی.

نېغۍ (neğáy) ښځ.م. بې حيا او بدکاره ښځه.

نېغېدل (neğedál) مص. ل. شخ او نېغ ودرېدل.

نېقړي (neqṛi) ښځ.ج. وگ. نېغړي.

نېک (nek) ص. نـر.م. ۱) ښـه، متقي، شريف؛ ۲) نر.م. هغه ضمانت چې مخکې له مخالفو څخه اخيستل کېږي.

نيک (nayák) نر.م. بادار.

نيکاره (nikā́ra) ښځ.م. نوکاره.

نېک الواکی (nekalwakay) نر.م. د نېک نظر څښتن، نېک نظری.

نېک اندی (nekanday) نـر.م. ښـه اندی، سم اندی، نېک خياله.

نيکانه (nikā́na) ښځ.م. د نيکه کور، نيکه گنی.

نېک بخت (nekbáxt) ص. نـر.م. نېکمرغه، نېک طالع، بختور.

نېک پای (nekpay) نـر.م. نېک پايلی، نېک انجام، نېک فرجام.

نېک چاری (nekčaray) نـر.م. نېک کاري، ښه کاري.

نېک چاري (nekčari) ښځ.م. نېک کاري، ښه کاري، ښهانه، ښېګنه.
نېک چلند (nekčaland) نـر.م. پـوست چلند، نېک رفتار.
نېک خواه (nekxwā́) ص. نـر.م. خـواخـوږی، خیرخواه، همدرد، نېکي غوښتونکی.
نېک خویه (nekxoya) ښځ.م. نېک خصلته، نېک سیرته، نېک عادته.
نېکخويي (nekxoyi) ښځ.م. نېک خصلتي، نېک سیرتي، نېک عادتي.
نېکر (nekā́r) نر.م. چوتی، جانګی، جنګی.
نېک زړی (nekzaṛay) نـر.م. پاک زړی، سپین زړی.
نیکل (nikəl) نر.م.ج. یو ډول فلز.
نېکمرغه (nekmárğa) ص.نب. نېکنامه، نېک بخته، ښه مرغه، بختور.
نېک نامی (neknāmáy) نـر.م. نېکنومی، چې نېک شهرت ولري.
نېک نامي (neknāmí) ښځ.م. په ښه نامه یادېدنه، ښه نامه لرنه، په نېکه یادېدنه.
نېکو (nekó) ص.نر.م. نېک سیرت، نېک سړی.
نېکوکار (nekokā́r) ص.نـر.م. نېک سړی، نېک کار کوونکی، نېک عمله.
نیکه (niká) نر.م. دمور یا د پلار پلار، باباجي. ۲) مشر سړي ته د درناوي کلیمه.
نېکي (nekí) ښځ.م. ښېګړه، ښه کړه، ښه کول.
نیل (nil) نر.م ۱) اودي رنګ؛ ۲) وسمه؛ ۳) د ګوزار نښه؛ ٤) یو مرکب چې جامې پرې رنګوي.
نیلګر (nilgā́r) نر.م. رنګرېز، جامې رنګوونکی.
نیلم (nilám) نر.م. شینبخون قیمتي کانی.
نیلو (niló) ښځ.م. نیل، رنګ.

نیلوفر (nilofár) ښځ.م. ډوډه، ډنډه، شین بخون رنګه ګل دی.
نیلون (naylū́n) نر.م.ج. ۱) نایلون، لیلون؛ ۲) یو ډول ټوکر.
نیله (níla) ښځ.م. ۱) جـرړه، ببخ؛ ۲) یکی یو، د مور و پلار یوازینی زوی.
نیله توتیا (nilatotiā́) نر.م. یوه شنه تیږه ده چې حکیمان یې د زخم رغېدو لپاره استعمالوي.
نیله ګاو (nilagā́w) ښځ.م. سارایي ځاروی چې له ګاوزې څخه لوی وي.
نیله مار (nilamā́r) نر.م. یو ډول مار.
نیلي (nilí) ص.نر.م. سوسني، نیلي رنګ.
نیلی (niláy) ص.نر.م ۱) یو ډول آس؛ ۲) سوسني.
نیلېدل (niledə́l) مـص.ل. مستېدل، آس په دوو پښو درېدل.
نیم (nim) نر.م.ق. نیمايي، منځ.
نیمايي (nimā̄yí) ص. نب. په نیمه، نیم په نیمه.
نیم بند (nimbánd) ص.نر.م. ۱) نیمګړی کار؛ ۲) نیم پخته هګی.
نیم بسمل (nimbısmíl) ص.نر.م. نیم مړ.
نیم پخته (nimpuxtá) ص .نـر.م. سنګک، چې پوره پوخ نه وي، یو شی داسې پخېدل چې نیم پوخ او نیم اوم وي.
نیم پر نیم (nimparnim) نر.م. نیمه برخه، نیمايي برخه، پوره نیمه برخه.
نیم پوخ (nimpox) نر.م. نیم اوم.
نیم په نیمه (nimpaníma) ښځ.م.و ګ. نیم پر نیم.
نیم تاب (nimtā́b) ص. نـر.م. نیم نغښتی، نیم تاو شوی.
نیم تمغر (nimtamğaẓ) نیم انسدادي غږ.
نیم تنه (nimtaná) ښځ.م. جاکټ، بنیان.

نیم جان (nimján) ص. نر.م. ۱) مرگ ته نږدې؛ ۲) کمزوری، مړژواندی، نیم ځانی.

نیمچه (nimčá) ص. نب. ۱) هغه کس چې نوی ځوانی ته رسېدلی وي؛ ۲) دورگه؛ ۳) کم اصل.

نیم ځانی (nimǰánay) نر.م. ۱) ډېر کمزوری؛ ۲) مرگ ته نږدې، نیم جان.

نیم ځوړند (nimǰwaṛand) نر.م. نیم ځړېدلی، نیم رېند، نیم اوېزاند، نیم رپاند.

نیمڅی (nimcáy) نر.م. لیمڅی، لمڅی، یو ډول فرش چې له وړیو څخه جوړېږي.

نیمڅې سترگې (nimcestarge) ص. ښځ.م. بې شرمې سترگې، ابغې سترگې.

نیمڅې گر (nimcigar) ص. نر.م. کراسگر، نیمڅی جوړوونکی، لمڅی جوړوونکی..

نیم خام (nimxám) ص. نر.م. کچه، چې پوره پوخ نه وي.

نیم خند (nimxand) نر.م. نیمه کړی، نیمه دایره، نیمه حلقه.

نیم خنده (nimxanda) ښځ.م. نیمه خندی، نیمه دایره يي، نیمه دایروي.

نیمخوا (nimxwá) ص. ښځ.م. ارماني، نیمه خوا، نیمگړی، غیر مطمین.

نیمرپاند (nimrapand) نر.م. نیمځوړند، نیم هسک، نیم ځړېدلی.

نیمروځی (nimrojáy) ص. نر.م. ناشته، ناری، غرمنی ډوډۍ چې په مړه خېټه نه وي.

نیمرویه (nimroyá) ص. نب. نیم بنده هگۍ.

نیمزالی (nimzāláy) ص. نر.م. د پاخه عمر خاوند.

نیمزالې (nimzaláy) ص. ښځ.م. چته پېغله، د پاخه عمر لرونکې پېغله.

نېمژبی (nimžábay) ص. نر.م. ترتری، تتله.

نیمژواند (nimžwánd) ص. نر.م. مړژبن، ډېر کمزوری، مړژواندی.

نیمژوبله (nimžoblá) ص. نر. ښځ. زخمي، ژوبل شوی، خوږ شوی.

نیم سری (nimsaráy) نر.م. د نیم سر درد.

نیمکاره (nimkárá) ص. نب. ۱) په نیمه برخه ځمکه ورکونه؛ ۲) نیمگړی، نامکمل.

نیمکښ (nimkáṣ) ص. نر.م. نیمکښو، نیم بېرته، نیم لرې کړی شوی، نیم پرانیستی، نیم پورې.

نیمکښو (nimkaṣó) نر.م. وگ. نیمکښ.

نیم کله (nimkalá) ص. نب. نیمگړی، نامکمل.

نیمکوره (nimkorá) ص. نیمایي، منځومانه، دوه رگی.

نیمکی (nimakáy) ښځ.م. ۱) د سندرو یو ډول؛ ۲) پرتوگ ته د نوي توتې اچونه؛ ۳) تقریباً د شپږ منه تخم ځمکه.

نیمکی (nimakáy) ص. نر.م. نیم، نامکمل کار.

نیمگړتوب (nimgaṛtób) نر.م ۱) نامکمل توب، کمي، خامي؛ ۲) لاس تنگی، احتیاج.

نیمگړتیا (nimgaṛtyá) ښځ.م. ۱) نیمگړتوب؛ ۲) حاجتمندي، احتیاج.

نیمگړی (nimgáṛay) نر.م. ۱) مشروط؛ ۲) چې پوره نه وي، ناقص، نیمه خوا، ارماني.

نیمگړې همرنگي (nimgaṛehamrangi) ښځ.م. برخیزه یا نابشپړه همرنگي.

نیمَ گور (nimgór) ص. نر.م. نیمگړی، نامکمل، ناتمام.

نیموالی (nimwálay) نر.م. په دوه ځایه نیمونه، تقسیمونه، وېشنه.

نیمول (nimawál) مص. مت. ۱) دوه توټې کول؛ ۲) برابرول؛ ۳) وېشل.

نيمه (níma) ص. ښځ.م. ۱) دوه ټوټې؛ ۲) برابر؛ ۳) په منځ دوه ځایه.

نيمه خوله (nimaxwlá) ښځ.م. په اسانۍ سره، بې له منته.

نيمېدل (nimedə́l) مص. ل. دوه ځایه کېدل، دوه ټوټې کېدل، په دوو برابرو برخو وېشل کېدل.

نينځکه (ninʒáka) ښځ.م. لوځکه، نېنځکه، ګوډۍ، لیځکه.

نيندره (nindrá) ښځ.م. هغه روپۍ چې د واده په وخت یې خلک د کور خاوند ته د بدل په دود ورکوي.

نينک (ninák) نر.م. دسترګو ګاټی یا کسی.

نينوبی (ninóbay) نر.م. پونه، زیم.

نينولې (nináwale) ښځ.م. سپینې وریجې.

نينوونی (ninawúnay) نر.م. هغه چاڼ چې وریجې پرې پاکېږي، چنوونی.

نينه (niná) ښځ.م. د غنمو، جوارو یا نورو غلو دانو وریته شوې دانه.

نينې (niné) ښځ.ج. د غلودانو وریتې شوې دانې.

نينېدل (ninedə́l) مص.ل. ۱) پټ پټ ژړل؛ ۲) نینې کېدل، وریتېدل، ترقېدل.

نينې نينې (ninénine) ښځ.ج. پسخېدنه، دېره لېواله کېدنه.

نينه (nayə́na) ښځ.م. وګ. نایېنه.

نيواک (niwak) نر.م. نیوکه، اشغالګري، قبضه.

نيواکګر (niwakgar) نر.م. بلوسګر، اشغالګر، قابض.

نيوکه (niwáka) ښځ.م ۱) نیونه، خپلونه؛ ۲) کوژدن ۳) قبضه کونه؛ ٤) اجاره کونه؛ ٥) ګوتنیونه، انتقاد کونه.

نيول (niwə́l) مص.مت. ټینګول، اخیستل، نیسل، قبضه کول، راټینګول.

نيوليک (niwlik) نر.م. د سرلیکونو (عنوانونو) فهرست.

نيوه (niwə́) نر.م. نیونه، اخیستنه.

نيهام (nihā́m) ص. نر.م. پټ، د ښکاره ضد.

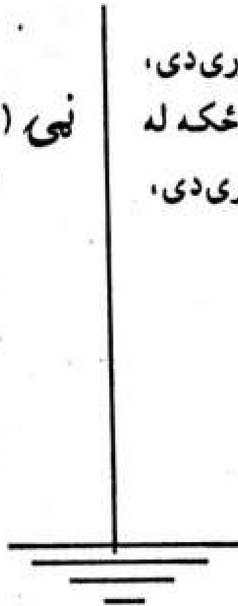
نيهامول (nihāmawə́l) مص. مت، له نظره اخوا کول، غیبول، غایبول.

نيهامېدل (nihāmedə́l) مص.ل. له نظره پنا کېدل، له نظره غایبېدل، غیبېدل، په نظر نه راتلل.

ڼ

ڼ (nuṇ) نر.م. د پښتو الفبې اته دېرشم توری دی، دغه توری د کليمې په سر کې نه راځي ځکه له «ن» او «ړ» ترمنځ ادا کېدونکی توری دی، ابجدي ارزښت يې د «ن» برابر يانې (٥٠) دی.

نۍ (naỵ) ښځ.م. د تصغير نوم نښه، لکه کوټنۍ، توکنۍ، کوزنۍ.

و

و (wāw) نر.م. د پښتو الفبې نهه دېرشم توری، ابجدي ارزښت يې «٦» دی.

وا (wā) اد. دندا توری، د رابللو لپاره استعمالېږي، لکه: واسړيه!

واپس (wāpás) ق. پستنه، بېرته.

وات (wāt) نر.م. وت، عيب، نيمګړتيا.

واتهٔ (wātá) نر.م. د باندې وتنه، د باندې تلنه.

واټ (wāṭ) نر.م. ۱) د برېښنا د مېچ کولو واحد؛ ۲) لاره، سړک، جاده، ۳) چم، کوڅه، محلت.

واټ مېچ (wāṭméč) د واټن د مېچ کولو آله.

واټن (wāṭán) نر.م. د دوو ځايونو ترمنځ ليرې والی، فاصله، مسافه.

واټی (wáṭay) نر.م. ځواک، طاقت، قوت.

واج (wāj) نر.م. دوه هم جنس يو تر بله بدلونه.

واجب (wājíb) ص. نر.م. لازم، حتمي، ضروري.

واجبول (wājıbawál) مص. مت. لازم کول.

واجبېدل (wājıbedál) مص. ل. لازم کېدل.

واحد (wāhíd) ص. نر.م. يو، مفرد، صرف.

واحه (wāhá) ښځ.م. سمسوره.

واخ (wāx) اد. فرياد، آه وزاري.

واخله (wáxla) ف. واخه، وګ. اخيستل.

واخېر (wāxér) نر.م. وګ. اخور.

وادګنی (wādgánay) نر.م. دواده زلمی، ودګون، وديزن، زوم، ودګنی.

وادهٔ (wādá) نر.م. نکاح کونه، ازدواج، توی.

وادهٔ تړ (wadatáṛ) نر.م. د واده بندوبست، د واده نښته، د واده لنډون.

وادهٔ والا (wādawālá) نر.م. واده کړی نرينه يا واده شوې ښځينه، متاهل يا متاهله.

وادي (wādí) ښځ.م. کښته ځمکه، کنده.

وار (wár) نر.م ۱) نمبر، نوبت، ځل؛ ۲) ګوزار، يرغل ۳) ګز، يارد؛ ۲) موقع؛ ۳) دور، هغه ښځينه

ښاروي چې د جنسي عمل یا مالهدو لپاره لیوالتیا ولري؛ ٤) امیدوار؛ صبر.

وارپار (wārpā́r) نر.م. ۱) حواس، هوښ، ساه؛ ۲) مورال.

وارپه وار (wārpawā́r) ق. نمبر په نمبر، نوبت په نوبت، په کتار، وار تر واره.

وارتړل (wārtaṛā́l) مص.مت. په خپلو منځو کې وارکول، په خپلو کې یوې د نوبت پرېکړې ته رسېدل.

وارث (wāri̇́s) نر.م. سرپرست، خاوند، میراث خوړونکی.

وارخطا (wārxatā́) ص. نب. وېرېدلی، ترهېدلی، وېرې اخیستلی.

وارد (wāri̇́d) نر.م.ص. ۱) راتلونکی، رسېدونکی؛ ۲) ماهر، پوه.

واردات (wārıdā́t) نر.ج. ۱) له بهر نه د شیانو راوړل؛ ۲) حادثه، پېښه، جګړه، هنګامه.

واردول (wārıdawā́l) مص. مت. ۱) پیدا کول؛ ۲) له بهر نه راوړل.

وارد واره (wārdwā́ra) ق. ژر ترژره، سمدلاسه.

وارده او صادره (wārıdaawsādırá) ښځ.م. د راجستر، په کتاب کې رسول.

واردېدل (wārıdedā́l) مص.ل. وګ. واردول.

وارسته (wārstá) نر.م. آزاد.

وارګر (wārgár) نر.م. ۱) وار لرونکی، واره ګړی، د وار مالک؛ ۲) پېره دار.

وارګره تبه (wāragaratába) ښځ.م. واریزه تبه، ملاریا تبه، نوبتي تبه.

وارګړی (wārgaráy) نر.م. وګ. وارګر.

وارنش (wārni̇́š) نر.م. یو ډول سرېښ چې په لرګیو کې استعمالېږي.

وار وار (wā́rwár) ق. وار د واره، سمدلاسه.

واره (wārá) ښځ.م. ۱) فرصت، موقع؛ ۲) خپلې ګټې ته کتنه؛ ۳) پېره.

واره من (wārmán) ص. نر.م. د ګټې وړ، ګټه من، واره دار.

واره یي (wārayi) ښځ.م. واره من، ګټور، ګټه من.

واری (wā́ray) نر.م. ځار، قربان، جار.

واریز (wārı́z) ص. نر.م. نوبتي.

واریګړی (wārigā́ṛay) نر.م. وګ. وارګر.

واړه (wā́ṛa) ص. نب. ټول، ګرده، له یوه سره.

واړۀ (wāṛá) ص.نر.ج. وړوکي، هلکان، ماشومان، کوچنیان.

واړۀ زاړۀ (waṛazaṛa) نر.م.ج. غټان او ماشومان.

واز (waz) نر.م. ۱) ببرته، خلاص؛ ۲) کلاتکاره سړی، ځان خوښی سړی، کبرجن.

وازخولی (wāzxū́lay) ص. نر.م. وازه خوله لرونکی، کم عقل، کړتن.

وازده (wā́zda) ښځ.م. وازګه، غوړ، چربو.

وازسترګی (wāzstárgay) نر.م. شلېدلې سترګې لرونکی، شیر سترګی، بې شرم او بې حیا.

وازول (wāzawā́l) مص.مت. خلاصول، بېرته کول.

وازېدل (wāzedā́l) مص.ل. خلاصېدل، بېرته کېدل، پرانستېدل، ارتېدل.

واست (wāst) ف. د جمع مخاطب ضمیر.

واسطه (wāsıtá) ښځ.م. ۱) منځګړی، رهبار؛ ۲) تړاو؛ ۳) رشته لرونکی؛ ٤) وسیله، ذریعه.

واسع (wāsíʕ) ص.نر.م ۱) پراخ، ارت، خپور وور؛ ۲) د خدای تعالی یو صفتي نوم.

واسکټ (wāskáṭ) نرم. سدری، یو لباس.

واسکه (wāská) ف.مت. واسېکه، اوس، فوري، سمدلاسه.

واسه (wā́sa) ښځ.م. د پشکال میاشت.

واسیکه (wāsíka) ق. و گ. واسکه.

واش (wāš) نر.م. ۱)واښه، گیاه؛ ۲)صفت، بې پروا، بې باکه، چتیات.

واښ (wāṣ) نرم. ۱)دوړې، غته رسۍ؛ ۲)دانگورو واښکلی، د انگور وړی؛ ۳)د څپلۍ پسکی.

واښاوبی (wāṣobáy) نر.م. بیاسته اوبدونکی، رسۍ اوبدونکی، پړی اوبدونی.

واښکی (wāṣkáy) نر.م. ۱)لنډه رسۍ؛ ۲)د انگور غانگی، د انگور وښکالی.

واښلوبه (waṣlóba) ښځ.م. پیشو پړی، رسۍ کشي، پړی کښونه.

واښه (wāṣá) نر.ج. گیاه، د څارویو نباتي خواړه.

واښه والا (waṣwālā́) نر.م. واښه پلورونکی، واښه خرڅوونکی.

واښی (wā́ṣay) نر.م. ۱)هاړ، لړ؛ ۲)رسۍ.

واصف (wāsíf) نر.م. تعریف کوونکی، ستایوال، ستایونکی، د ښېگڼې بیانوونکی.

واصل (wāsíl) نر.م. یو ځای کېدونکی، شامل کېدونکی، رسېدونکی، وصل کېدونکی.

واضح (wāzíh) نر.م. ښکاره، روڼ، په پاکۍ سره.

واضع (wāzíʕ) نر.م. سازوونکی، جوړوونکی.

واعظ (wāʕíz) نر.م. ناصح، وعظ کوونکی.

واعي (wāʕí) نر.م. یاد ساتونکی.

وافر (wāfír) نر.م.ج. ۱)زیات، ډېر، زیات تعداد؛ ۲)د عروضو د علم د یو بحر نوم.

واق (wāq) نر.م. ۱)د سپي غپا؛ ۲)کب خورک، د هیلۍ په څېر یو مارغه چې په اوبو کې کبان خوري.

واقع (wāqíʕ) ص.نب. لوېدلی، ځای پر ځای شوی.

واقعاً (wāqıʕán) ق. په رښتیا سره، په واقعیت کې.

واقع کېدل (wāqıʕkedә́l) مص.ل. پېښېدل.

واقعه (wāqıʕá) ښځ.م. پېښه.

واقعي (wāqıʕí) ص.نب. په رښتیا، بالکل سم، سکوټ، په حقیقت کې.

واقعیت (wāqıʕyát) نر.م. رښتیا، حقیقت.

واقف (wāqíf) ص. نر.م.ج. ۱)بلد، اشنا، بلدي، پېژندگلو سړی؛ ۲)خبر.

واقي (wāqí) نر.م. د یوه مارغه نوم؛ و گ. واق.

واک (wāk) نر.م. طاقت، توان، اختیار.

واکدار (wākdā́r) ص.نب. طاقتور، واکمن، اختیارمن.

واک لرونکی (wāklarū́nkay) نر.م. واکدار، واکمن، اختیارمن.

واکمن (wākmā́n) نر.م. واکدار، واک لرونکی.

واکمني (wākmaní) نر.م. اختیار لرنه، واک لرنه، وس لرنه؛ پاچایي، پاچاهي.

واکوال (wākwā́l) نر.م. د اختیار څښتن، د حکومت مشر، واکمن، واکیالی، واکنده، واکدار.

واکي (wākí) اد. دلاحقې په توگه استعمالېدونکی توری چې فاعلي مانا پیدا کوي- خپلواکي.

واکیالی (wākyalay) نر.م. و گ. واکوال.

واگ (wāg) نر.م. ۱)یو کلن اوښ؛ ۲)د پېنځو کالو گډ؛ ۳)وری.

واگن (wāgә́n) ص.نر.م. گیچ، ډب ډوب، پرېشانه.

واگڼ (wāgә́ṇ) ص. نر.م. خفه، ناقرار، وېرېدلی، پرېشان، زهیر، گنگس، واگن.

واگون (wāgū́n) نر.م. واگون، ویگن، یو ډول موټر دی.

واگه (wā́ga) ښځ.م. د اس څرمني قیزه.

وال (wāl) نر.م. ۱)وروستاړی دی لکه: جنوبیوال؛ ۲)د ساعت یوه پرزه، دنل پرزه؛ ۳)وېښته.

والا (wālā́) نـر.م. وروستاړی دی چې د څښتن، کونکي، پلورونکي او... مانا ښندي.

والد (wālíd) نر.م. پلار، د مورمیړه.

والده (wālıdá) ښځ.م. مور، د پلار ښځه، ابی.

والدین (wālıdáyn) ج. مور و پلار.

والګی (wālgáy) نر.م. بادوړنی، توغکی، یخني، زکام، ریزش.

والۀ (wālá) ښځ.م. ویاله، د اوبو نهر، بیاله.

والي (wālí) نر.م. ګورنر، د ولایت مشرو واکمن.

والۍ (wāláy) نر.م. لښتۍ، غوږوالۍ، ګوشواره.

والی (wā́lay) نر.م. وروستاړی دی- لوړوالی.

والیبال (wālibā́l) نر.م. په لاس سره د توپ لوبه.

وام (wām) نر.م. ۱) پور، قرض؛ ۲) د غره اباده برخه؛ ۳) لوړ کردار، دنګ؛ ٤) ویره، وهم.

وان (wān) وروستاړی دی لکه جاله وان، موټروان او... چې د څښتن، چلوونکي او روزونکي مانا ښندي.

وانجو (wānjú) نر.م. توره دانه، سیاه دانه.

واند (wānd) نر.م. ګومان، خیال، شک، اندازه.

واندیز (wandiz) نـر.م. خیالي، ګوماني، د خیال اړوند، تخیلي.

وانډ (wānḍ) نر.م. ځنګل.

وانډه (wānḍá) ښځ.م. بانډه، د مالدارانو او کوچیانو د استوګنې موقتي ځای.

وانږل (wānẓál) مص. د سپي انګولا.

وانګ (wāng) نرم. انار.

وانګي وانګي (wā́ngewā́nge) ص. نب. تیکه تیکه، پارچه پارچه، توټه توټه.

وانړل (wāṇal) مص.مت. وړل، وړول، میده کول.

وانه (wā́na) ښځ.م. ۱) غـوبل شوې غله؛ ۲) غنم میده کول یا اوړه کول.

واڼي (wāní) ښځ.م. د پښو اعصاب.

واڼې واڼې (wā́ṇewā́ṇe) ص. ټوک ټوک، ځیر ځیر، ټوټې ټوټې، پوټې پوټې.

واو (wāw) نر.م. توری، د «و» توری تلفظ.

واوا (wā́wā́) اد. ۱) د شاباس کلیمه، داد ګیرنه، ډېر ښه؛ ۲ ص. ښکلې ځیز.

واورا (wā́wrā́) نر.م. یو مردارخور مرغه.

واورپاک (wawarpak) نر.م. واوره پاکوونکی، د واورې راشپېل، پاکاری.

واورپاکي (wawarpaki) ښځ.م. واوره پاکي، واوره پاکونه، واوره لیرې کونه.

واورپلوری (wawarploray) نر.م. واوره والا، واوره پلورونکی، واوره خرڅی.

واوردوړ (wawardoṛ) نر.م. بادوړه، ګربګری.

واورش (wawraš) نر.م. یمال، ییمال، برف کوچ.

واوروب (wawrob) نـر.م. پـړپ، واوروبه، واوروبی، د واورې اوبه.

واورین (wāwrín) نـر.م. واوریز، لـه واوروډک، پر واوروپټ.

واوره (wā́wra) ښځ.م. ۱) بـرف؛ ۲) کنګل شوې اوبه، یخ؛ ۳) امر. بشنو، د اوربدلو امر.

واوره نۍ (wārwraṇáy) نر.م. یخدان، یخچال.

واوېلا (wāwelā́) ښځ.م. ژړا، انګولا، آه و فغان.

واه (wāh) اد. د خوښۍ او خوشالۍ اواز.

واهب (wāhíb) ص. نـر.م. د الله تعالی یو صفتي نوم، حاجت پوره کوونکی، بخښونکی.

واهمه (wāhımā́) ښځ.م. د تصور هغه زور چې احساسات پیدا کوي، د تخیل قوت.

واهي (wāhí) ص.نر.م. فضول، چټي، نارامسته.

وای (wāy) اد. فریاد، د غم او درد پر وخت اواز.

وای وای (wā́ywā́y) فریاد، د فریاد چغې.

وبا (wabá́) ښځ.م. مرګو، وژونکې ناروغي؛

وبال (wabā́l) نر.م. عذاب، آفت، ګناه، بوج، بار.

وبدونکی (wabdunkay) نـر.م. اوبـدونکی، جـولا، رخت جوړوونکی.

وبره (wabra) وروسـتاړی چـې د لکـه، پـه ځـېر، غونډي او... مانا ښندي.

وبښبه (wabaṣá́) ښځ.م. وبخښبه، بخښنه وکـړه، بخښنه غواړم.

وبښئ (wabaṣáy) وبخښئ، ښښنه وکـړئ، ښښنه غواړم.

وبلن (wablán) ص. نر.م. نوژن، نمژن، نمجن.

وبلول (wablawā́l) مص. شربل، شاربل، يو تر بله ګډول، له مستو شرومبې جوړول.

وبله[1] (wabalá́) ق. يو تر بله، خپلوکې، په يو بل، يو له بله.

وبله[2] (wablá́) ق. ۱) ګړا؛ ۲) چاره.

وبله سوله ييز ژوند (wablasolayizžwand) ګډ سوله ييز ژوند، مشترک سوله ييز ژوند.

وبنه (wabná́) ص. نر.م. ياغي او سرکښ حيوان.

وپار (wəpā́r) نـر.م. اړيکـه، رابطه، ليـن دين، کاروبار، بيپار.

وپره (waprá́) ص. نب. ۱) بوره يوره، نرمـه نرمـه؛ ۲) ارګجه، و ګ. اوپره.

وت (wat) نـر.م. ۱) درز، چـاود، وړوکی سوری؛ ۲) الرې والی.

وتد (watád) نر.م. ۱) ميخ، چوکه؛ ۲) دعروضو د علم په اصطلاح درې حرفي کليمه.

وتر[1] (wátər) نـر.م. ۱) د قايم الـزاويه مثلث لويه ضلع؛ ۲) د مثلث د يـوې زاويې مخامخ ضلع؛ ۳) وسه، توان، څواک.

وتر[2] (wítər) نر.م. دماسختن درې رکعتيز لمونځ.

وتره (wátra) ښځ.م. ۱) نمجنه ځمکه، ديبوې کولو وړ ځمکه؛ ۲) يوځيز چې نم يا زيم ولري.

وتزن (watzən) ص.نـر.م. سوری، پيوندي، سوري لرونکی.

وتکی (watkáy) نر.م. وتګی، وړوکی سوری.

وتګی (watgáy) نر.م. وړوکی تنګی.

وتل (watál) مـص.ل. ۱) خـارجـېدل، بهـر وتل، ظاهرېدل، ورچنې تلل، ببرون تلل؛ ۲) بندېدل، ښکېلېدل؛ ۳) پروا لرل، مينه لرل.

وتلار (watlar) نر.م. وتوځی، خروجي لاره، خروجي.

وتلی (watə́lay) ص. نـر.م. ۱) د باندې تللی، د باندې وتلی؛ ۲) سر راايستلی؛ ۳) نامور.

وتنه (watána) ښځ.م. پروا، لېوالتيا، مينه.

وتوځی (watoǰay) نـر.م. وتونځی، د غږ مخرج، مخرج.

وتون (watun) نر.م. وتنه، خارجېدنه.

وتونپېر (watunper) نر.م. توني کـړول، مکاني قيد، د مفعول منه حالت.

وتونوت (watunwat) نر.م. د مـرغـی لاره، نری وتلاره يا وتوځی.

وته (wata) ښځ.م. پاملرنه، توجه، وتنه.

وتی (wátay) نر.م. ۱) وتلی؛ ۲) اوچت، لوړ.

وتپ (wáṭ) نـر.م. ۱) عيب، نقص، اعتراض، شک؛ ۲) لاو؛ ۳) د تازه ربېل شوي فصل ځمکه، وړ، خوځبره؛ ٤) دګنيو يا جوار و د سپينولو ځای؛ ٥) اقتصاد.

وتپوهنه (waṭpóhaná́) ښځ.م. اقتصاد پـوهنه، اقتصاد پېژندنه، علم اقتصاد.

وتپک (waṭák) نـر.م. ګټه وټـه، عـايد، د سودا ګټه.

وټ کټ (wáṭkaṭ) نر.م. سکېند، جبران، تلافي.

وټکی[1] (waṭkáy) نر.م. اوچت ځای، د کوټې په چت کې د لوګي وتلو موری.

وټکی[2] (waṭakáy) نر.م. د غره لوړه څوکه.

وټندوی (waṭandóy) ص.نر.م. ګټندوی.

وټه (waṭá) ښځ.م. ۱) ګټنه، د اسعارو توپیر؛ ۲) عیب و نقص.

وټی (waṭáy) نر.م. ۱) د وړیالې لوړه برخه چې د هغې لاندې د اوبو ناوه ایښودل شوې وي؛ ۲) څوندی.

وټیز (waṭiz) نر.م. وټه ییز، دوټې اړوند، اقتصادي.

وثوق (wasū́q) نر.م. مضبوطتیا، اعتماد، باور.

وثیقه (wasiqá) ښځ.م. اقرارنامه، دستاویز، سند.

وج (waj) نر.م. ۱) وجه، لامل؛ ۲) واګه، لګام، قیزه.

وجاړ (wajā́ṛ) ص.نر.م. ویجاړ، وران، ړنګ.

وجاهت (wajāhát) نر.م. عزت، رعب، لويي.

وجب (wajáb) نر.م. لوېشت.

وجد (wajad) نر.م. شوق، جذبه، خوشالي.

وجدان (wıǰdán) نر.م. د سلیم عقل د پیدا کولو قلبي ځواک، میندل.

وجدوحال (wajdohā́l) نر.م. هغه حالت چې د خدای تعالی په یاد په زړه کې پیدا کېږي

وجود (wujū́d) نر.م. ۱) بدن، تن؛ ۲) هستي؛ ۳) میندل کېدنه.

وجه[1] (wájha) ښځ.م. څېره، مخ، رخسار.

وجه[2] (wája) ښځ.م. دلیل، سبب.

وجه تسمیه (wájhatasmıyá) ښځ.م. د نوم ایښودو لامل.

وجیبه (wajibá) ښځ.م. وظیفه، تعهد، دین.

وجیزه (wajizá) ص.ښځ.م. لږ، لنډ، ګټور.

وجیه (wajyá) ص.ښځ.م. ښایست.

وچ (wač) ص.نر.م. د لوند ضد.

وچ په وچه (wáčpawáča) ق. بې موجبه، بې لامله، بې ښې بدې، برناحقه.

وچت (wučát) ص.نر.م. ۱) وګ. اوچت له ټولو صیغو سره؛ ۲) زر زر، په منډه، په تېښته.

وچتوب (wačtób) نر.م. د وچېدو حالت، وچوالی.

وچتې (wačáte) ښځ.م. اوچتې، لوېې لوېې خبرې، جګې جګې خبرې، وډیانې.

وچ ډاګ (wačḍág) ص.نر.م. سوځوونکې دښته، وچه صحرا، وچ بیابان.

وچړ (wačáṛ) نر.م. بلد، اشنا، دوست، ملګری

وچ سترګی (wačstárgay) نر.م. بې حیا، بې شرم.

وچ غاړی (wačğā́ṛay) ص.نر.م. ۱) ممسک؛ ۲) هغه ډوډۍ چې په لوښي کې بې خوند خراب شوې وي.

وچکالي (wačkāli) ښځ.م. ۱) سوکړه، ښه فصل نه کېدنه؛ ۲) د اوبو نشتوالی.

وچ کړس (wačkṛás) ص.نر.م. ډېر وچ، بالکل وچ، ډېر نرې، ډېر نری.

وچکول (wačkū́l) نر.م. یو کلن وری.

وچکلک (wačklák) ص.نر.م. نری وچکی، ډنګر.

وچ کلکتوب (wačklaktób) نر.م. ډنګرتوب.

وچکه غل (wačakağál) نر.م. ګنکپ، ټک.

وچکی (wačakáy) ښځ.م. ۱) لویه تبه، د محرقې تبه؛ ۲) نری، نروچکی؛ ۳) یوه کلنه وزه.

وچکی (wačakáy) ص.نر.م. خوارکی، وچ کلک، نری نروچکی، نری پری.

وچ لامده (wačlāmdá) ص.نر.م. ۱) وچ و لامده؛ ۲) له شرمه، تول له یوه سره.

وچ لینګی (wačlingáy) نر.م. وچ لنګی، مانده، کمزوری، بې غوښې.

وچ موری (wačmóray) ص. نر.م. هغه ماشوم چې د مور شودې یې وچې شوې وي.

وچ مېزن (wačmezán) ص. نر.م. نیم وچ، وچوالي ته نږدې.

وچن (wačán) ص. نر.م. د ښارویو یوه ناروغي ده.

وچنه (wačána) ښځ.م ۱) وچه، بایر؛ ۲) شنډه ښځه.

وچوب (wačób) نر.م. په لښتي کې د اوبو بندېدل، د اوبو کمي، د اوبو کمېدنه، وچوبي.

وچوبه (wačoba) ص. ښځ.م. للمه، بې اوبه ځمکه.

وچوبیوال (wačobiwal) نر.م. د للمې کروندګر، د للمې څښتن، د للمې دهقان.

وچوړ (wačóṛ) نر.م. وچوالی.

وچ وچکی (wačwačakáy) نر.م. وچ کلک.

وچوکی (wačukáy) نر.م. وچ کړس، کمزوری.

وچول (wačawál) مص. مت. له یو شي نه نم ویستل، بې اوبو کول.

وچولن (wačwlan) نر.م. وچولنه، وچ مینځنه، خشکه شویي.

وچولنځ (wačwlanj) نر.م. وچولن ځای، د وچولن دوکان یا دستګا.

وچ ولنډه (wačolanda) ښځ.م. وچ و لامده، خشک و تر، بحر و بر.

وچولی (wačwúlay) نر.م. تندی، تڼده.

وچه (wača) ص. ښځ.م. ۱) للمه، بې اوبو ځمکه؛ ۲) شنډه.

وچه سپوره (wačaspóra) ښځ.م. ښځې سپوره، سپوره ستغه، وچه غاړه.

وچه غاړه (wačağāṛa) ښځ.م. حلق، ستوني.

وچه لمده (wačalamdá) ښځ.م. ۱) غوره ګل؛ ۲) وچه لنده، د دوړې یوه اصطلاح ده.

وچې پوچې (wačepūče) ښځ.م. عبث، بې ګټې.

وچېدل (wačedál) مص. ل. ۱) د اوبو ختمېدل، نم بېخي ختمېدل؛ ۲) د ښځې اولاد نه کېدل.

وچې کانګې (wačekānge) ښځ.م. وچه قی، وچ قی، وچې التی.

وځوکی (wajúkay) نر.م. د غنو او لرګیو هغه ګېډۍ چې ښځې یې له غره څخه په خپلو سرونو راوړي.

وڅکه (wácka) ښځ.م. (ج. وڅکې) مميز، وچ شوی انګور.

وڅکېز (wackéz) نر.م. څکېز، سلام، د خېمې ستن، کمچه، د خېمې متړه.

وحدانیت (wahdanyát) نر.م. توحید، یووالی.

وحدت (wahdát) نر.م. اتفاق، یووالی.

وحشت (wahšát) نر.م. تېری، ظلم، لېونتوب، جنون، سودا.

وحشتناک (wahšatnák) ص. نر.م. تېری کوونکی، ترسناک، وېروونکی، داروونکی.

وحشي (wahší) ص. نب. ځنګلي، غیرمهذب.

وحید (wahíd) ص. نر.م. یو، بې مثال، لاثاني.

وحي (wáhe) ښځ.م. اشاره، الهام، د پېغمبرانو سره د خدای پاک کلام.

وخ (wax) اد. آخ، واخ، د درد او غم غږ.

وخامت (waxāmát) نر.م. بېرنتوب، کړکېچنتوب، وخیم، بحراني.

وخت (waxt) نر.م. وقت، زمانه، دور، ساعت.

وخت تېری (waxtteráy) نر.م. ساعت تېری، وخت تېرونه، ګوزران کونه، ګپ شپ.

وخت تېري (waxtteri) ښځ.م. وخت تېری، وخت تېرونه، ساعتتېري، ګوزران.

وخت ناوخت (waxtnāwáxt) ق. وخت بې وخته، هر ساعت، کله ناکله، کله کله.

وختي (waxtí) ص. نب. د وخته، سهار، ړومبی، پر خپل وخت.

وختینی (waxtináy) ص. نر.م. د ړومبي وخت.

وخچه (waxčá) ښځ.م. گوته، ژوره، ډونگی.

وخله (wáxla) اد. د حیرانتیا او خوشالي کلیمه.

وخیم (waxím) ص. نر.م. ج. کږکیچن، بیهږنی، ببخت، مشکل.

وداد (wadā́d) نر.م. دوستي، محبت، مینه.

وداري (wadā́ri) ښځ.م. باداري.

وداع (widā́ʕ) ښځ.م. رخصت، خدای په اماني.

ودان (wadā́n) ص. نر.م. ج. اباد، جوړ شوی.

ودانښت (wadānaṣ̌t) نر.م. ابادي، جوړونه.

ودانول (wadānawə́l) مص. مت. جوړول، ابادول.

ودانه (wadā́na) ص. نر.م. آباده، کورودانه ښځه.

وداني (wadā́ni) نر.م. آبادي، عمارت، تعمیر.

ودانېدل (wadānedə́l) نر.م. ۱) جوړېدل، آبادېدل؛ ۲) د اولاد څښتن کېدل.

ودرول (wadrawə́l) مص. مت. قایمول، ولاړول، ایسارول، درول.

ودرېدل (wadredə́l) مص.ل. ایسارېدل، قایمېدل، درېدل، ولاړېدل.

ودگری (wadgəray) نر.م. واده والا، زوم.

ودل (wadə́l) مص. مت. اوبدل، جوړول.

ودود (wadū́d) ص. نر.م. دوست، مهربان، د الله تعالی صفتي نوم.

ودول (wadawə́l) مص. مت. ۱) نکاح کول، ښځه کول؛ ۲) کور ودانول، ناوې کورته راوستل.

وده (wáda) ښځ.م ۱) نمو، ترقي، ښېرازي، لویېدنه؛ ۲) د دم اجازه.

ودېدل (wadedə́l) مص. ل. واده کېدل، د ښځې په نکاح کېدل.

وډ (waḍ) نر.م. ۱) وټ، هغه څمکه چې نوې ربېل شوې وي؛ ۲) غټ، لوی.

ور (war) نر.م. ۱) دروازه؛ ۲) مختاړی یا د غایب لپاره توری، د ظرف توری لکه وررسېدل.

ورا (wrā) ښځ.م. ۱) ورڅي، هغه ډله خلک چې ناوې د زوم کورته راولي، واده؛ ۲) ق. لرې، له ورایه ښکارېدنه.

وراباڼ (wrābā́ṇ) نر.م. ورڅی، د ورا یو کس.

ورابند (wrābánd) نر.م. رسی، دوري د تړلو پړی.

ورابنی (wrābanáy) نر.م. د اوبش دکتي لرگی.

وراتل (wrātə́l) مص. ل. پورته پورته غورځېدل، دنگل.

وراته (wrātá) ص.نر.م. ۱) وریت شوي؛ ۲) پورته پورته غورځېده.

وراثت (wrāsát) نر.م. ترکه، میراث، ورثه.

وراجه (wrājá) نر.م. ۱) مارگه، دمرې بغوتې؛ ۲) څېلی دانه.

وراځه (wrāǰá) ښځ.م ۱) دپسرلي باران؛ ۲) یو ډول غټ کونی چې په غوا مېښو پورې نښتې وي.

ورارۀ (wrārə́) نر.م. د وروړ زوی، وروزی.

وراره (wrā́ra) ښځ.م. وروسرې، هغه ښځه چې ورور یې مړ وي.

وراږه (wrāẓ́á) ښځ.م. ۱) خنزیره، یو ډول دانه چې په څټ کې راخېژي؛ ۲) څربانډه، څرمینه، څرمن.

وراسته (wrāstá) ص. ج. وراسته شوي، خوسا شوي.

وراسه (wrāsá) ښځ.م. غړېدنه، گړېدنه، گړهاري.

وراشکی (wrāškáy) ښځ.م. د تورې پټی.

وراشه (wrāšá) ښځ.م. په زړه پورې بیان، خبرې اترې، وجیزه، د کانې کرښې.

وراغ (wrāǧ) نر.م. کارگه، کاغ، کارغه.

وراګړی (waragaṛáy) نر.م. وریږ، په وراتلونکی، جنجې، ورڅې.

وران (wrān) نر.م. ج. ۱) برباد، خراب، ویجاړ؛ ۲) ورانی کوونکی، شریر.

ورانښت (wrānáṣt) نر.م. ورانې، بدې، دښمني.

ورانکار (wrānkár) ص. نر.م. ورانی کوونکی، ذلیل، شریر، شیطان.

ورانوالی (wrānwāláy) نر.م. خرابی، ورانی.

ورانول (wrānawə́l) مص. مت. ختمول، ویجاړول، خرابول، ړنګول.

ورانه (wrā́na) ښځ.م. دښمني، مخالفت، بدي، خرابي.

ورانه ودانه (wrā́nawadā́na) ښځ.م. ښکې بدي، ښه بده، جوړه ناجوړه.

وران ویجاړ (wrānwijā́ṛ) ص. نر.م. خراب تراب، ړنګ بنګ، وران وجاړ.

ورانې (wrā́ni) ښځ.م. خرابي، دښمني، اړتیه.

ورانېدل (wrānedə́l) مص.ل. له کاره وتل، خرابېدل دښمني جوړېدل.

ورایه (wrā́yá) ص. له لرې، په فاصله، د نېږدې ضد، د «له» له سرېل سره استعمالېږي.

ورباندې (warbā́nde) اد. استعلایي یا پاسنی حالت جوتوي، په هغې باندې، په هغه باندې.

وربانی (warbā́ṇay) نر.م. ورساتونکی، ور ساتونی، دروازه وان، دروانچي.

وربخله (warbaxalá) ښځ.م. اوربخوله، پایڅه.

وربشه (warbáša) ښځ.م. یو ډول غله، اوربشه.

وربشینه (warbašína) ښځ.م. د وربشو مړی، روټه، یو ډول روزي.

وربل (wərbál) نر.م. پېکی، د ښځلې پېچکې.

وربلی (warbaláy) نر.م. اوربخوله، پایڅه.

وربنګ وهل (warbangwahə́l) مص. مت. ټک وهل، ټنګ وهل، ویشتل، ورپسې منډه کول.

وربوز (wərbū́z) نر.م. شونډک، دځناور خوله، د انسان مخ.

وربوزی (warbūzáy) نر.م. دروانچي، د دروازې غلام.

وربویه (warbū́ya) ښځ.م. جوس، نهری، څمکه، کلې ته نښږدې څمکه.

وربویی (warbū́yay) نر.م. غولی، انګړ.

وربه (warbá) نر.م. وربوزی، دربان، ورساتی، دروازه وان.

ورپسې (warpasé) ق. وروسته، شاته.

ورپکښې (warpakšé) اد. ۱) ورکې، د ننه؛ ۲) صفت، کونی.

ورپورک (warporák) نر.م. د دروازې تمبه.

ورپورې (warporé) ق. ورسره خواکې.

ورپوکل (warpokə́l) مص. مت. پوکی ورته کول، ور پوکول.

ورپه زړهٔ (warpazṛə́) ص. چاته ور په یاد، په یاد.

ورت (wart) ص. ۱) ارت، سست؛ ۲) نر.م. یو ډول لوبه ده.

ورتړ (wartáṛ) نر.م. درېند، ورېندوونکی.

ورتګ (wartág) نر.م. ورتلل، حرکت، چاته ورتلل.

ورتل[1] (wartə́l) مص. ل. سپېنسې ورېشل، تاوول، رېشل.

ورتل[2] (wratə́l) مص. ل. توپ اچول، خېز وهل.

ورتلل (wartlə́l) مص. ل. د چا خواته تګ، چاته ځان رسول، د چا په لور تلل.

ورتني (wartani) ښځ.م. د ورته اړوند، تشبیهي.

ورتول (wartawə́l) مص. مت. ۱) وریتول، نیښې کول؛ ۲) سخته ګرمي رسول.

ورته (wárta) ص. نب. ۱) مشابه، په مثل، لکه؛ ۲) نر.ج. اوبدلې ورې؛ ۳) اد. لکه؛ ورته ورایه؛ ٤) ښځ.م. وریته، کباب شوې، نیني شوې.

ورته مانيز (wartámāníz) نر.م. نږدې مانیز، قریب المعنی.

ورته والی (wartáwálay) نر.م. نیږدېوالی، شباهت لرنه، یو شانته.

ورتينه (wartiná) ښځ.م. ارتینه، ښځه.

ورتی (wartáy) نر.م. ۱) ښایسته، ښکلی، ښکلی اندام؛ ۲) سخاوتمن، زیات، ډېر.

ورتېدل (wartedál) مص. ل. ۱) کبابېدل، نیني کېدل؛ ۲) اذیت کېدل.

ورټ (wraṭ) نر.م. له ژړا سره استعمالیږي، رټ، د اوښکو جاري کېدل.

ورټک (warṭák) نر.م. ورټکول، وروهل.

ورټ ورټ (wráṭwraṭ) نر.م. ژړېدنه، مسلسله ژړا، لکه په ورټ ورټ یې وژړل.

ورټې ورټې (wraṭewráṭe) ص. د مسلسلو اوښکو تویېدل.

ورثه (warsá) ښځ.م. ۱) میراث، ترکه؛ ۲) میراث خواره، خپلوان.

ورچاڼې (warčáṇe) ق. ورچنې، د باندې، بهر.

ورچنې (warčáne) ق. د باندې، د کور نه بهر.

ورځ (wraǰ) ښځ.م. له لمر ختو نه تر لمر لوېدو وخت.

ورځپاڼه (wraǰpāṇá) ښځ.م. ورځنی خپرونه، ورځنی اخبار، روزنامه.

ورځ په ورځ (wráǰpawraǰ) ق. هره ورځ، روزانه.

ورځ چاری (wraǰčáray) نر.م. ورځنی کار، کوونکی، روزمره کارکوونکی.

ورځلوی (wraǰloy) نر.م. قیامت، محشر.

ورځنی (warǰənáy) ص.نر.م ۱) روزانه؛ ۲) ورځ په ورځ؛ ۳) ورځپاڼه.

ورځنې (warǰané) اد. لههغهنه، ورنه، ورڅخه، ترې.

ورځول (warǰawál) مص. ل. توپ وهل، ورتل.

ورځه (warǰá) نب، م. د ورتګ امر، لاړ شه.

ورځي (warǰí) نر.ج. ورځي، ورا، د ښځو جنج چې د واده په ورځ د ناوې کورته ځي.

ورڅڅول (warcacawál) مص.مت ۱) غوړکې څڅول، غوړ ته اچول؛ ۲) لړ لړ ورکول.

ورڅخه (warcáxa) اد. ترې، ځنې.

ورڅک (warcák) نر.م. ورسک، پوزه، څوکه.

ورڅېرمه (warcérma) ق. نیږدې، جوخت، ورڅرمه، ورپلوته، ورڅېلمه.

ورخ (warx) نر.م. لهویالې څخه د اوبو د لښتي د بېلېدو ځای، وتی، دهنه، ویالې دهنه.

ورخاړی (warxaṛáy) نر.م. ۱) یو ډول سابه؛ ۲) د ځاروېو یو ډول ناروغي؛ ۳) لاړجن، د طبخ ناروغي.

ورختل (warxatál) مص. مت. پرچا حمله کول، وراوچتېدل، په کور ورختل، چاپه غورځول.

ورختن (warxatan) ق. ورغونډېدل، تجمع، سره ټولېدل.

ورخته (warxáta) ښځ.م. ۱) حمله، چېرچاړ، تېری؛ ۲) نر.م. و.ګ. ورختل.

ورختې (warxáte) ښځ.م.ج. ورانې، مستې.

ورختی (warxátay) ص. ورختلی، حمله کوونکی، تعرض کوونکی، تېری کوونکی.

ورخړل (warxaṛə́l) مص. ل. ۱) ورباندې بهېدل؛ ۲) نس ناسته.

ورخړه (warxáṛa) ښځ.م. خځله، خشاک، لرګي.

ورخیړه (warxíṛa) ښځ.م. له کرکې نه ډکه خبره.

ورخېزه (warxéza) ښځ.م. هغه ځمکه چې اوبو ته نښېږدې وي.

ورخیمځه (warxímʒa) ښځ.م. تنکۍ غرمه.

ورد (wird) نر.م. وظیفه، ورځني کارونه.

وردانګل (wardāngál) مص. مت. ورټوپ کول، ورټوپ وهل، ورغورځېدل، ورمنډه کول.

وردي (wardi) ښځ.م. د عسکرو لباس.

وردول (wardawə́l) مص. مت. جدا کول، شلول.

وردېدل (wardedə́l) مص.ل. ١) ولاړېدل، جګېدل؛ ٢) خپلوکې جلا کېدل، جامې شلېدل.

ورړز (warṛáz) نر.م. مېړز، بتهر، نمړز.

ورزش (warzíš) نـر.م. وجود ته مسلسل حرکت ورکونه، مشق، سپورت، تمرین.

ورزشکار (warzıškā́r) نر.م. لوبغاړی، تمرین کوونکی، ورزش کوونکی، سپورت مین.

ورزل (warzə́l) مص. مت. میده میده کول، ورژل، قیمه کول، ټکول، ریچې کول.

ورزو (warzó) ښځ.م. کرکه، نفرت.

ورزول (warzawə́l) مص. مت. ١) میده میده کول، قیمه کول، ټکول؛ ٢) دنګول، اوچتول.

ورزووند (warzowand) نـر.م. کرکجن، کرکي، وېزار، متنفر.

ورزېدل (warzedə́l) مص. ل. میده کـېدل، قیمه کېدل، ټکېدل، ریچېکېدل.

ورژا (waržā́) و ګ. ورزا.

ورژل (waržə́l) مص. مت. ژوبلول، و ګ. ورزل.

ورژوني (waržū́nay) نـر.م. د لبتۍ په څـېـر د خوراک یو ډول دی.

ورږ (wraẓ) نـر.م. ١) د آس د څټ ویښته، یال؛ ٢) خوږږ، پوستکی، څرمن.

ورږه[1] (wráẓa) ښځ.م. زغانځه، ورږه، یوه حشره چې تور رنګ لري.

ورږه[2] (warẓa) نر.م. ورګه، اروه، اورږه.

ورساتوني (warsātū́nay) نـر.م. د دروازې څوکیدار، ورساتی، قاپچي، دربان.

ورستن (wrastən) ښځ.م. برستن، تلتکه، لحاف.

ورستنول (warstanawə́l) مص. مـت. بیـرته ورلېږل، بیرته ورکول، ورواپس کول.

ورستنېدل (warstanedə́l) مص.ل. بیرته ورتلل، بیرته ورګرځېدل، ورواپس کېدل.

ورستني (wrastanáy) ص. نـر.م. وروستنی، اخیرنی، اخیری، پاتې، وروستی.

ورستو (wrastó) ق. وروسته، شاته، پاتې، اخیري.

ورستوالی (wrastwā́lay) نر.م. زوړوالی، خوسا والی، خرابوالی.

ورستول (wrastawə́l) مص. مت. خوسا کـول، بې ځایه کول.

ورسته (wrásta) ص. ښځ.م ١) خسا، ګنده؛ ٢) ق. و ګ. وروسته٢)؛ ٣) متاع، شتمني.

ورستېدل (wrastedə́l) مص. ل. خسا کېدل، ګنده کېدل.

ورسره (wərsará) اد. ١) نښېږدي نښېږدي؛ ٢) ق. خوا په خوا، سره یو ځای.

ورسک (wərsák) نر.م. ١) ورېوز، د مخ راوتلې برخه؛ ٢) د غره راوتلې برخه.

ورسی (wursáy) ښځ.م. کړکی، اورسی.

ورشاړی (wuršaṛay) نـر.م. اورشـاړی، چقمق، تویک، پلته یې توپک.

ورشکی (wrašakáy) ښځ.م. د توري پوښ، د توري تیکی، د توري پټی.

ورشکې (wraške) ښځ.م. اوښکې، اشک.

ورشمی (waršamáy) نر.م. شومه، د مړي روح ته د ثواب ښښلو لپاره د لومړۍ شپې خيرات.
ورشنډ (warṡánd) نر.م. وربوز، وروسک.
ورشو (waršó) ښځ.م. څرځای.
ورښ (wraṣ) نر.م. ۱) ورمه، نرۍ باد، الوېښ، شمال ۲) ورو، د آس په ورمېږه ولاړ وېښته.
ورښت (waráṣt) نر.م. وروېدنه، ورينګي، باران.
ورښکی (wriṣkáy) نر.م. ۱) کوپړی؛ ۲) لړزه تبه.
ورښکۍ (wraṣkáy) ښځ.م. تسمه، اوږده نرۍ توټه.
ورښودل (warṣodál) مص. مت. ښکاره کول، ور زده کول.
ورښوول (warṣowál) مص.م. ورښودل.
ورښيل (warṣayál) مص.مت. ورښودل.
ورغ (wraǧ) نر.م ۱) هوښ، حواس؛ ۲) ايمانداري.
ورغاست (warǧast) نر.م. حمله، يرغل، بريد.
ورغاستل (warǧástal) مص.ل. حمله کول، بريد کول، يرغل کول.
ورغالی (wurǧālay) نر.م. نغرى، دېګدان.
ورغانی (warǧāṇáy) نر.م ۱) خميره، د غنمو اوړه ۲) هغه خميره شوي اوړه چې د نوي زېږېدلي ماشوم د پاکوالي لپاره يې استعمالوي.
ورغړ (warǧár) نر.م. په اوبو کې ژور ځای.
ورغړنه (warǧaṛána) ښځ.م. د اوبو او خره د غورځېدو ځای.
ورغړی (warǧáṛay) نر.م. د اوبو تل، د اوبو ښېخ.
ورغستل (warǧastál) مص. مت. ورغاندل، تکول، دل کول.
ورغستلی (warǧastalay) مف. تکول شوی، دل شوی.
ورغندل (warǧandál) مص. مت. ور لاندې کول.

ورغومی (warǧū́may) نر.ج. مرغومی، د چېلۍ بچی، چېلوکی، چيله کی.
ورغوی (warǧáway) نر.م. تلی، د لاس تلی.
ورغۍ (wurǧə́y) ښځ.م. لوی تورکی، دلوګې هغه برخه چې د کوټې په چت پورې نښتې وي.
ورق (waráq) نر.م. صفحه، پاڼه.
ورک (wrak) ص. نر.م. پټ، نه ښکارېدونکی، نه پيداکېدونکی، ضايع.
ورکاوی (wrakāwáy) نر.م. ورکېدنه، له منځه تلنه، بې درکه کېدنه.
ورکړه (warkṛá) ښځ.م. خيرات، صدقه، بخښنه.
ورک لاری (wrakláray) نر.م. ورک شوی، بېدرکه، هغه سړی چې لاره يې ورکه کړې وي.
ورک لېونی (wraklewanáy) ص.نر.م. سخت مين، عاشق، شيدا.
ورک مانی (wrakmā́nay) ص. نر.م. خنده نی، توکي، بشاش، مسرور.
ورک مرغه (wrakmarǧá) نر.م. يو خيالي مارغه، سيمرغ (عنقا).
ورک نومی (wraknū́may) ص.نر.م. نوموركی، بې نام و نښان، ګمنامه.
ورکوزول (warkozawál) مص.مت. ورکښته کول، لاندې وروستول.
ورکوزېدل (warkozedál) مص.ل. ښکته ورتلل، ورښکته کېدل، لاندې ورتلل.
ورکول[۱] (wrakawál) مص. مت. پوپناه کول، ضايع کول، بې درکه کول.
ورکول[۲] (warkawál) مص.مت. ۱) بخښل، ادا کول، ترسره کول؛ ۲) صادرول.
ورکه[۱] (wráka) ښځ.م. ورکه شوې، بې درکه.
ورکه[۲] (wárka) ف. د ور يې کړه، لنډون.

ورکېدل[1] (wrakedál) مص. ل. پوېناه کېدل، لا درکه کېدل، ضایع کېدل، له منځه تلل.

ورکېدل[2] (warkedál) مص. ل. ورکړې کېدل، ورکول کېدل، تسلیمول، سپارل، حواله کول.

ورګ (warg) نر. م. ۱) ورې؛ ۲) یو کلن اوښ؛ ۳) پنځه کلن ګډ یا پسه.

ورګډ (wargáḍ) نر. م. سره یوځای، شامل.

ورګډول (wargaḍawál) مص. مت. ور یوځای کول، شاملول.

ورګډې (wargáḍe) ص. ښځ. ج. و ګ. ورګډ.

ورګړ (wargáṛ) نر. م. دخوسا پانو سره (ará) ، ډېرې یا انبار.

ورګن (wargán) نر. م. ورې رېشنه، پشم ورېشنه.

ورګه[1] (wargá) ښځ. م. ۱) د غوړونو پوځکې؛ ۲) نر. م. د نوې لنګې غوا کنه، اولنی شودې.

ورګه[2] (wrága) ښځ. م. وروه، یوه خزنده، کیک.

ورګینه (wargína) ښځ. م. سربانډې، دځرمنې پړې.

ورلانډې (warlánde) ق. ورکښته، ورکوز.

ورلول (warlawál) مص. مت. حامله کول، بلاربول.

ورله (warlá) ص. ښځ. م. ۱) حامله، بلاربه؛ ۲) اد. ورله، ورته.

ورله انا (warlaaná) ښځ. م. د نیا مور، دنیا نیا.

ورلېدل (warledál) مص. ل. بلاربېدل، ورله کېدل.

ورم[1] (warám) نر. م. پړسوب، اماس، باد.

ورم[2] (wárm) نر. م. نصیحت، پند، وعظ.

ورمارګه (warmārgá) نر. م. اومارګه، مرداره دانه، د کوچنیانو یوه ناروغي ده.

ورمانډ (warmand) نر. م. ورم کوونکی، نصیحت کوونکی، واعظ.

ورملیک (warəmlik) نر. م. پندنامه، نصیحت نامه.

ورمند (warmand) نر. م. امر، اډر، کومانده.

ورمنددود (warmanddod) امرې دود، د کړ یو ګردانې اړخ، د امر صیغه.

ورمندون (warmandun) نر. م. دربمګرتوب، قضاوت، محاکمه.

ورمندن (warmandan) نر. م. نصیحت، پند، لارښوونه.

ورمندیز (warmandiz) نر. م. د ورمند یا ورمندون اړوند، امرې، حکمې.

ورموال (warəmwal) نر. م. و ګ: ورماند.

ورمولی (warmúlay) نر. م. د کوچنیانو یوه ناروغي ده چې د هغې له امله یې د ستونه کېږې.

ورمېږ (warméẓ) نر. م. څټ، څټ مېږی.

ورنداره (wrandára) ښځ. م. ورندار، د ورور ښځه.

ورندی (wrandáy) نر. م. ډېر وربېدونکی، په شبېو شبېو وربېدونکی.

ورنډه (wurandá) ښځ. م. ګېه ګونه، ناڅاپې حمله.

ورنه (warná) اد. ورځنې، ورځخه، له دغه.

ورنش (warniš) نر. م. وارنش، وارنیش، د دروازو او کړکیو د رنګولو یو ډول غوړ رنګ.

ورنکی (wrankáy) نر. م. ۱) د ورانه هیوکی، د پتون هیوکی؛ ۲) د زنګانه سترګه، ورانی.

ورنګی (wrangáy) نر. م. نرم باران، نرې باران.

ورنیکه (warníka) نر. م. د نیکه پلار، غورنیکه.

ورڼ (wráṇ) نر. م. ۱) تابوت، جنازه؛ ۲) سیلاب ورې.

ورو (wró) ق. ص. په کرار، په آرام، په مزه.

وروځه (wrūja) ښځ. م ۱) دسترګو دپاسه وېښتان، ابرو؛ ۲) د مېږو سپېږه، کنه.

ورور (wrór) نر. م. د مور و پلار زوی.

وروړانه (wrórāná) وروړګلویز.

وروړ عزیز (wrorɣzíz) نر.م. خپل خپلوان، خپل پردي، یار و اشنا.

وروړکی[1] (wrorkáy) نر.م. وروړک، روکی، د وروړ تصغیر نوم.

وروړکی[2] (wurwurakáy). نر.م. ۱) سراب؛ ۲) اوراورکی، هغه الوزونکی حشره چې د شپې له خوا له ځانه رڼا خپروي.

وروړگلوي (wrorgalwí) ښځ.م. وروروليء، راشه درشه، دوستي.

وروړي (wrorí) ښځ.م. ۱) ورورولي؛ ۲) داومې ځرمنې تسمه؛ ۳) په غره کې دڅارویو پناه ځای.

وروړيز (wroríz) نر.م. وروړانه، وروړگلويز.

وروړل (warwṛál) مص.مت. چاته ورووړل، چاته رسول.

وروست (wróst) ص.نر.م. خوسا او خراب شوی.

وروستاړی (wrūstáṛay) نر.م. ۱) وروستنی، اخیرنی؛ ۲) لاحقه.

وروستنی (wrūstanáy) ص.نر.م. د وروستاړی، اخري، آخرینی.

وروستول (wrostawál) مص.مت. خرابول، زړول، استعمالول، خسا کول.

وروستوالی (wrostwálay) نر.م. گنده والی، خساوالی، خرابوالی.

وروسته (wrústa) ق. وروستو، بیا، پس، پاتې.

وروسته پاتې (wrustapāte) ص. ښځ.م. شاته پاتې، نه پرمختللی، نامترقي.

وروسته والی (wrustawálay) نر.م. شاته والی، پاتېوالی.

وروستی (wrustáy) نر.م. شاتنی، اخرنی.

وروستی بڼه (wrustaybaṇa) ښځ.م. آخري بڼه، نهايي شکل.

وروغ (wroğ) نر.م. کارغه، وراغ، کاغ، کارگه.

ورول (warawál) مص. مت. د باران د څاڅکو په څېر توېول، گوزارول.

ورون (wrūn) نر.م. ادوم، پتون.

وروڼی (wruṇay) نر.م. (ج. وروڼي) اوړنی، روڼی، هغه توته چې کوچنی پکې تړل کېږي.

وروڼه (wrúṇa) نر.ج. د يوه پلار زامن.

ورو ورو (wrówró) ق. په کراره کراره، په مزه مزه.

ورهڼگر (warhaṇgar) نر.م. ورهڼه گر، کسبگر، پېشه ور.

ورهڼه (warháṇa) ښځ.م. کسب، شغل، کار، چار.

ورهول (warhawál) مص. مت. خلاصول، آزادول.

ورهیسته (warhísta) ق. اخواته، لهلرې، ورايسته.

ورهېدل (warhedál) مص. ل. آزادېدل، خلاصېدل.

وری[1] (wáray) نر.م. د باروړونکو حيواناتو بار.

وری[2] (wūráy) نر.م. ۱) دمېږې بچی؛ ۲) د لمريز کال لومړی میاشت.

ورۍ (woráy) ښځ.م. ۱) اوری، بیره؛ ۲) د مېږې ښځه بچی.

وريا (waryā́) ښځ.م. ۱) باران، شيگره، ورينگې؛ ۲) ص. ښځ.م. ۱) حاشیه؛ ۲) ډېر ليرې.

وريت[1] (writ) ص.نر.م.ج. ۱) په اور کباب شوی؛ ۲) سوځېدلی؛ ۳) قهرېدلی.

وريت[2] (waryat) نر.م. ښکاره، څرگند، جوت.

وريت پيت (writpip) ص. ۱) ډېر قهرېدلی؛ ۲) سختې گرمۍ وهلی.

وريتول (writawál) مص. مت. ۱) په اور پخول، نيني کول.

وريته (writá) ښځ.م. په اور کباب شوې غوښه.

وريته (wréta) ښځ.م. ښکاره، څرگنده، جوته.

وريته گر (writagár) نر.م. کبابي، کبابچي، وريتی.

وریتې (write) ص. ۱) ورتې شوې؛ ۲) دوریتو غوښو مېلمستیاوې.

وریتېدل (writedál) مص. مت. ۱) په اور پخېدل، نیني کېدل؛ ۲) غوسه کېدل.

وریجې (wríge) ښځ. ج. برنج، یو دول غله.

وریځ (wrej) ښځ. م. په اسمان هغه لړې چې باران ترې وریږي.

ورید (waríd) نر. م. هغه رګ چې له بدن څخه وینه راټولوي او زړه ته یې رسوي.

ورېدل (waredál) مص. ل. ۱) راکښته کېدل، باران ورېدل، واوره ورېدل؛ ۲) تل یادېدل، همېشه په زړه کېدل.

وریدل (wridal) مص. مت. غوړېدل، پراخېدل، وده.

ورېرونه (wrerúna) نر. ج. د ورور زامن.

ورېره (wrerá) ښځ. م. د ورور لور.

ورېړن (wreṛán) نر. م. هغه تکېدلې وری چې د لمڅي دجوړولو لپاره یې هواړې اچوي.

وریژون (wrižun) ق. رژېدل، بېلېدل، تویېدل، اوربښت.

ورېسل (wresál) مص. مت. و ګ. ورېښل.

ورېشپر (wrešpár) نر. م. ۱) د غمکې حاصل؛ ۲) دېر غالمغال، شورماشور.

ورېښل (wrešál) مص. مت. د وریو غښتل او تاوول.

وریشه بر (wrišabar) نر. م. اذوقه، توښه، خواړه.

ورېښم (wreṣám) نر. م. ج. رېښم، ابرېشم.

ورېښمین (wreṣmín) نر. م. له ورېښمو نه جوړ.

ورېښه (wreṣá) ښځ. م. په مړي پسې د جمعې د شپې خیرات.

ورېغ (wreğ) نر. م. ج. رنګ.

ورین (wrin) ص. نرم. وېال، ارت، خلاص.

ورین تندی (wrintandáy) نر. م. خلاصه تنده، ویاله تنده.

ورینداره (wrindára) ښځ. م. وریندار، د ورور ښځه.

ورینګی (wringay) نر. م. نری باران، شبګره.

وړ (waṛ) ص. نر. م. ۱) جوګه، لایق، قابل، مناسب؛ ۲) نر. م. زوروور، په حق، بې ګناه؛ ۳) څه دول.

وړاندنی (wṛāndanáy) ص. نر. م. مخکېنی. پخوانی، مخکې، څنډنی، لرغونی.

وړاندې (wṛánde) نر. م. مخکې، رومبنی.

وړاندیز (wṛandiz) نر. م. مخبنبود، پېشنهاد، تجویز.

وړاندیزي (wṛandizi) ښځ. م. مخبنبودي، پېشنهادي، تجویزي.

وړاندوینه (wṛandwayana) ښځ. م. مخوینه، پېشګویي، پېش بیني.

وړاندېینه (wṛandeyana) ښځ. م. وړاندې کونه، عرضه، ارایه، تقدیم.

وړانګن (wṛangan) نر. م. و ګ: وړنګن.

وړانګه (wṛánga) ښځ. م. پلوشه، رڼا، څریکه.

وړانه (wṛána) ښځ. م. د ورکېدو حالت، بې ګناهي.

وړانه پړانه (wṛánapṛána) ښځ. م ۱) حق ناحق؛ ۲) ګتېه اوتاوان.

وړتوب (waṛtób) نر. م ۱) لیاقت، توانایي؛ ۲) ګټه بریالیتوب، غلبه.

وړښتی (wṛaṣtay) نر. م. غرنی بادام، ورغښتی، د بادام ونې ته ورته د یوې ونې نوم دی.

وړکینه (waṛakína) ص. ښځ. م. کمکینه، وړه نجلۍ.

وړکی (waṛakáy) ښځ. م. ماشومه، کم عمره جلۍ.

وړګینه (waṛgína) ښځ. م. پشمینه، وړینه، له وړیو جوړه رسی، ویاسته.

وړل (wṛal) مص. مت. ۱) یو شی له څپله ځایه بل ځای ته انتقالول، رسول، اوچتول.

وړل راوړل (wṛalrāwṛál) مص. مت. چغلي کول، و ګ. وړل.

ورم (waṛóm) ق. تېر، وړم کال، لا تېر کال.

ورمه شپه (waṛmašpá) ښځ. م. له تېرې شپې نه اخوا شپه.

ورمه ورځ (waṛmawráǰ) ښځ.م. له تېرې شپې مخکې ورځ.

وړنګن (wṛangón) ص. نـر.م. ځلېدونکی، رڼا کوونکی، وړنګین.

وړنګه (wṛangá) ښځ.م. وړانګه، پلوشه، شغله.

وړنګی (wṛangáy) ص. رنګی، رنګړی، ړنګی.

وروړ (waṛupaṛ) نر.م. ملامت و سلامت، ملامت و ناملامت.

وروکتوب (waṛūktób) نر.م. وړکتوب، وړوکوالی ماشومتوب، وړوکتیا.

وړوکی (waṛúkay) نر.م. کمکی، کوچنی.

وړول (waṛawál) مص.مت. میده کول، ریچې کول.

وړومبنی (wṛumbanáy) ښځ.م. مخکې، تېره شوې، اولنی، لومړنی.

ورمبنی (wṛumbanáy) ص.نر.م. ړومبی، مخکې، تېرشوی، لومړنی.

وړومبی (wṛumbáy) ص.نر.م. مخکینی، پخوانی.

وړه (waṛá) ص. تیتکی، لنډکی، وړوکې ماشوم.

وړونی (waṛawū́nay) نر.م. غوړاسکی، یوه غرنی ونه.

وړی (waṛáy) ښځ.ج. پشم، د میږو وړی.

وریا (waṛyā́) ص. نـب. ۱) بې قیـمته، مفت، بې پیسو؛ ۲) ارزان.

وریاخور (waṛyaxor) نر.م. تیارخور، مفتخور.

وړین (waṛín) ص. نر.م. ج. پشمي، له وړیو جوړ.

وړې (waṛé) ښځ.ج. د وریجو میده ګي.

وړې وړې (waṛéwaṛé) ص. نر. میده میده.

وز (waz) نر.م. چېلی، نر چېلی، وزګوری.

وزارت (wızārát) نر.م. د وزیر دنده، د وزیر کار.

وزده (wázda) ښځ.م. وازده، وازګه، چربي.

وزر[1] (wazár) نر.م. ۱) بال؛ ۲) بازو؛ ۳) دکتاب پوښ، پښتي.

وزر[2] (wūzar) نر.م. غمشریکي، غمرازي.

وزغان (wazğā́n) نر.م. غوزان، چارمغز، متیک.

وزغونه (wazğóna) ښځ.م. د وزو وېښته، وژغنې.

وزګار (wazgā́r) ص. نـر.م. بې کـاره، بې کسبه، بې روزګاره.

وزګارتیا (wazgartyā́) نر.م. بې کارې، وزګارتوب.

وزګارېدل (wazgāredál) مص. ل. بې کاره کېدل، فارغېدل، له کار نه خلاصېدل.

وزګړی (wazgáṛay) نر.م. سېرلی، بکری، چېلی.

وزلوبه (wazloba) ښځ.م. د وزې لوبه، بزکشي.

وزله (wázla) ښځ.م. ۱) پلمه؛ ۲) چاره، وسیله.

وزم (wázәm) نر.م. ۱) قصد، اراده؛ ۲) سر، ترنګ، تنګ، وزن، خوش آوازي، طرز.

وزمکه (wazmáka) ښځ.م. سپوږمی، وږمکه.

وزمه (wázma) اد. وشمه، ډوله، وزن، طور، څېر، مثال، په څېر، لکه.

وزن (wazán) نر.م. جاج، تـول، اندازه؛ ۲) شـېره؛ ۳) عزت؛ ٤) بوج؛ ٥) مقدار؛ ٦) دعـروضو په علم کې د شعر بحر.

وزنه (wazná) ښځ.م. لـه شـيشې يا لـه کاڼي څخه جوړ شوی څيز چې په دفترونو کې يې په کاغذونو ږدي.

وزني (wazní) ص. نر.م. وزن لرونکی، درونډ.

وزه (wazá) ښځ.م. چېلۍ، بزه، بېزه.

وزير (wazír) نر.م. ۱) د يو وزارت مشر؛ ۲) د شطرنج يوه دانه؛ ۳) د پښتنو د توکم يوه قبيله.

وزيره گوته (waziragwáta) ښځ.م. خنځه گوته، د لاس د منځنۍ او کوچنۍ گوتې ترمنځ گوته.

وزېمه (wazéma) ښځ.م. سېرلي غوښتونکې وزه.

وزيي (wuzyí) ص. نر.م. وزې ته منسوب لکه وزيي غوښه، وزيي پوټکی.

وژغني (wužǧáne) ښځ.م. د وزو وېښتان، وزغنې.

وژغنيز (wužǧaníz) ص. وزغنيز، د گډو او وزو له وېښتانو څخه جوړ شوی څيز.

وژل (wažál) مص. مت. قتل کول، مړ کول، خون کول، وژنل، قتلول، وژلل.

وژله (wážla) نر.م. قتل، مرگ، وژنه.

وژلی (wažálay) ص. مف. مړ کړی شوی، قتل شوی.

وژم (wažám) نر.م. د خوشالۍ شبيه ياحالت.

وژمدار (wažamdár) نر.م. پاگل، مضطرب.

وژمکی (wažmakáy) ښځ.م. سپوږمۍ، وږمۍ.

وژنشمېر (wažənšmer) نر.م. د مړينې شمېره، د مړو شمېره، د قتل و قتال سرشمېرنه.

وژه (wažá) ښځ.م. د څټ پله، کلک او تړونکی عضلي تارونه، لېگامنټونه.

وږبی (wazbay) ښځ.ج. کاغه، سمندري کاغه، پنگوين.

وږد (wuzd) ص. نر.م. اوږد، ډېنگ.

وږدغوږی (wuzdǧwázay) نر.م. څپرغوږی، پېړ غوږی، لوی غوږی، پلن غوږی.

وږدوالی (wuzdwálay) نر.م. اوږدوالی، طوالت.

وږدول (wuzdawál) مص. مت. راکښل، لوېول، طوالت ورکول، غځول.

وږسترگی (wazstárgay) ص. نر.م. وږې سترگې لرونکی، حرصي، حريص، تمه لرونکی.

وږم (wázam) نر.م. ۱) بوی؛ ۲) خوسا او بدبوی.

وږمکی (wazmakáy) ښځ.م. وږمې، وږمکه، سپوږمۍ، وژمکی، وزمکی.

وږمه (wazmá) ښځ.م ۱) يخه هوا، نرۍ باد؛ ۲) علامه.

وږی (wázay) نر.م. ۱) وښکالی، وابکی؛ ۲) د لمريز کال شپږمه مياشت.

وږی (wázay) نر.م. نهر، نهار، تش نسی، چې په معده کې يې خواړه نه وي.

وږۍ (wuzáy) ښځ.م. اوږۍ، د غاړې گاڼه.

وږيڅاند (wazicand) نر.م. وږيڅاندی، وږيڅاڼې، وږيڅانی، خوشه چين.

وږيڅاندي (wazicandi) ښځ.م. وږيڅاني، وږي غونډونه، خوشه چيني.

وس (was) نر.م. ۱) طاقت، کوښښ، زور، واک، اختيار؛ ۲) څيز.

وس (wus) ق. اوس، داوخت، دا ساعت.

وساطت (wasātát) نر.م. ۱) واسطه، ذريعه، وسيله؛ ۲) منځگړتوب.

وسايل (wasāyál) نر.م. د وسيلې جمع، وسيله.

وسپنباب (waspanbab) نر.م.ج. وسپنيز لوښي، وسپنيز اوزار، وسپنيز الات.

وسپنپرېکند (waspanprekand) نر.م. وسپنه غوڅوونکی، اهن بر.

وسپنپلور (waspanplor) نر.م. وسپن پلورنه، د وسپنې هټۍ، اهن فروشي.

وسپنپلوری (waspanploray) نر.م. وسپنې والا، وسپنه خرڅوونکی، اهن فروش.

وسپنپېر (waspanper) نر.م. د وسپنې دوره، دورهٔ اهن.

وسپنڅادر (waspancadar) نر.م. ترامه، اهن چادر.

وسپنخړی (waspanxáṛay) نر.م. د اوسپنې زنګ، د اوسپنې خیرې.

وسپن خور (waspanxór) نر.م. برجي کانی، هغه کانی چې تبرګي او چړې ورباندې تېره کوي.

وسپن خوره (waspanxorá) ښځ.م. د اوسپنې زنګ، مچه خور، مچه خورک.

وسپنکښ (waspankáṣ) نر.م. اهن ربا، سپنښ، د وسپنې د کان کارګر.

وسپنکښي (waspankaṣí) ښځ.م. اهن ربايي.

وسپنویلګر (waspanwilgar) نر.م. وسپن ویلوونکی، د وسپنې ذوبوونکی، اهن ذوب کن.

وسپنویلوب (waspanwilob) نر.م. وسپنویلونه، د وسپنې ویلونه، د اوسپنې ذوب.

وسپنه (wáspana) ښځ.م. آهن، معدني فلز.

وسپنهوډی (waspanhoḍay) نر.م. د کلکې ارادې څښتن، د ټينګ عزم څښتن.

وسپنیز (waspaníz) نر.م. ۱) اوسپنیز، وسپنې والا؛ ۲) د کلکې ارادې څښتن، مضبوط.

وست (wast) نر.م. ۱) ګټه؛ ۲) متاع، سامان.

وستار (wastár) نر.م. بنجاره ګر، سیمسار.

وستکار (wastakár) نر.م. استکار، هغه کسان چې په ځینو کسبونو کې مهارت لري.

وستل (wastál) نر.م. مقام، ځای، د غونډۍ ځای، ډبه، صوفه.

وستناک (wastnā́k) ص. نر. خوشحاله، خوښ.

وستون (wastū́n) نر.م. زېرمه تون، تحویلخانه، د مال ځای.

وسته (wastá) ښځ.م. ۱) ډنډ، تالاو؛ ۲) موضوع؛ ۳) بند.

وستیانی (wastyānáy) نر.م. اخیري، ختمېدونکی.

وسط (wasát) نر.م. منځ، مرکز.

وسعت (wassát) نر.م. ارتوالی، پلنوالی، لویوالی.

وسکه (wáska) ق. څکه نو، څکه چې، ولې چې، بهشکه، خو، مګر.

وسله (waslá) ښځ.م. اسلحه، د جګړې اوزار.

وسله وال (waslawā́l) ص.نر.م. وسله لرونکی، مسلح.

وسلېدل (wasledál) مص. ل. ماتېدل، شلېدل.

وسمن (wasmán) ص.نر.م. قادر، زورور، اختیارمن.

وسمه (wasmá) ښځ.م. د نیل پاڼې چې وېښته پرې توروي.

وسواس (waswā́s) نر.م. وهم، وسوسه، شک.

وسواسه (waswāsá) ښځ.م. پرېشاني، تشویش.

وسه (wasá) ښځ.م. ۱) برسات، پشکال، باران؛ ۲) څواک، توان، طاقت.

وسیع (wasíṣ) ص. ارت، پراخ، پلن.

وسیله (wasilá) ښځ.م. سوب، ذریعه، سبب.

وسیم (wasím) ص. ښکلی، ښایسته، ډولي.

وش (waš) نر.م. ۱) وده، ترقي؛ ۲) زهر؛ ۳) دغم او درد ښکاره کولو حرف.

وشتمار (waštmā́r) ص. نر.م. ۱) تحریک پیدا کوونکی، بېداروونکی؛ ۲) توکمار.

وشتول (waštawə́l) مص. مت. رابلل، بېدارول، تحریکول.

وشته (wášta) ښځ.م ۱) توکه، مزاح؛ ۲) المسونه.

وشتي (waští) نر.م. توکي، توکمار، وشتمار.

وشم (wášam) اد. طور، څنګه چې، لکه، په څېر.

وشمه (wášma) ص. نب. و ګ. وشم.

وشن (wašán) ص. بالغ کېدو ته نیږدې.

وش و وده (wašuwada) ښځ.م. وده او لویښت، وده او نمو، نشو نما.

وشه (wašá) ښځ.م. ۱) ثانده ځانګه؛ ۲) شهپېر.

وښ (waṣ) نر.م. زهر، سم.

وښبه (waṣbá) ص. نر.م. واښه خرخوونکی، واښه والا، واښه پلورونکی.

وښته (waṣtá) ښځ.م. ۱) کاره، یو دول غرنۍ وریځې؛ ۲) ګل مهره او مرجان چې د ښځې ګانه ده.

وښتې (waṣté) ښځ.م. ۱) اشاره، استنباط؛ ۲) یو دول وریځې.

وښخور (waṣxór) ص. نر.م. ۱) وښوری، واښه خوونکی حیوان؛ ۲) دمال هغه بچی چې نوی په وښو خوړلو راغلی وي.

وښکالی (waṣkā́lay) نر.م. د انګورو ګانګی، ګانګوری، غانګی، واښکی، ګنګوری.

وښکل (waṣkál) مص. مت. ۱) وکښل، ایستل، بهر کول؛ ۲) الیک کول؛ ۳) وباسل، وکاږل.

وښکه (waṣká) ښځ.م. اوښکه، ووښکه، هغه اوبه چې د درد او غم پر مهال له سترګو راځي.

وښکی (wáṣkay) نر.م. ۱) د خولې یو اړخ، د خولې کنج؛ ۳) وښکالی.

وښن (waṣan) نر.م. زهرجن، زهرژلی، زهرلړلی، په زهرو ککړ.

وښند (waṣánd) ص. نر.م. ۱) تاندی، ښېرازه؛ ۲) هغه سړی چې د ملا کوروالی نه لري.

وښوری (waṣóray) نر.م. و.ګ. وښخور.

وښی (waṣáy) نر.م. ۱) د لاسو یو دول ګانه، باهو، کړی، کړه؛ ۲) داوسپنې کړی.

وښیانه (waṣyā́na) ښځ.م. وښیانه، شنه ځمکه، ورشو، څرځای.

وښېدل (waṣedál) مص. ل. ۱) د ښویېدل ناسمه بڼه، تېرېدل، تېرېدنه؛ ۲) کمزوری کېدل.

وصاف (wasā́f) نر.م. ثناخوان، صفت کوونکی.

وصال (wisā́l) نر.م. ۱) ملاقات، یو ځای کېدنه؛ ۲) نص. مرکېدنه، ختمېدنه.

وصف (wasf) نر.م. ستاینه، ښه والی، صفت.

وصل (wasál) نر.م. و.ګ. وصال.

وصلت (waslát) نر.م. و.ګ. وصال.

وصي (wasí) نر.م. هغه څوک چې وصیت کوونکی د وصیت د ترسره کولو لپاره ټاکلی وي.

وصیت (wasyát) نر.م. ۱) نصیحت؛ ۲) د هغه مال او ... سپارښتنه چې یو څوک له خپلې مړینې یا سفر څخه پخوا چاته کړې وي.

وصیتنامه (wasyatnāmá) ښځ.م. پیمان، ژمنه.

وضاحت (wazāhát) نر.م. سپینه خبره کونه، تشریح کونه، تفسیر بیانونه.

وضع (wazʿá) ښځ.م. ۱) صورت، شکل، څېره؛ ۲) حالت، وضعیت.

وضعیت (wazʿiyát) نر.م. کیفیت، حالت.

وضو (wuzó) ښځ.م. اودس، طهارت.

وطن (watán) نر.م. د پیدا کېدو ځای، هېواد.

وطنپال (watanpā́l) نر.م. وطنپرست.

وطن پرست (watanparást) ص. نر.م. له وطن سره مینه کوونکی، د وطن خدمت کوونکی.

وطندار (watandā́r) نر.م. و.ګ: وطنوال

وطنداري (watandārí) ښځ.م. له وطن سره پت پالنه، د وطن له ولس سره مینه پالنه.

وطنوال (watanwā́l) نر.م. د یوه هېواد اوسېدونکی.

وطني (watani) ص. نب. وطن ته منسوب.

وطې (wate) ښځ.م. ۱) غوونه، جماع؛ ۲) تر پښو لاندې کول.

وظیفه (wazifá) ښځ.م. ۱) د خدای ذکر؛ ۲) هغه خوراکه چې طالبانو ته یې ورکوي؛ ۳) دنده.

وعده (wasdá) ښځ.م. عهد، قول، لوظ، اقرار.
وعده خلاف (wasdaxılā́f) ص. نب. وعده نه پوره کوونکی، په وعده وفا نه کول.
وعظ (wasz) نر.م. نصیحت کول، پند کول.
وعید (wasíd) نر.م. د سزا ورکولو وعده، د ویرولو وعده، بده وعده.
وغژن (wağžán) ص. چینجن.
وغه (wağā́) نر. د گېډې چینجي.
وغیره (wağayrá) ق. سربېره پر دې، او نور، او داسې نور.
وفا (wafā́) ښځ.م. پټ پالنه، د یارانی او دوستی وعده پوره کونه، ملگرتیا کونه.
وفات (wafā́t) نر.م. مړینه، مړ کېدنه.
وفاق (wıfā́q) نر.م ۱) موافقت، یووالی؛ ۲) دځینو ولایتونو مجموعه چې د ننه خپلواکي ولري.
وفاکېش (wafākḗš) نر.م. وفادار.
وفايي (wafā́yi) ښځ.م. وفامن، مینه ناک، محبتي.
وفد (wafd) نر.م. پلاوی، جرگه، هیئت، یو ټولی چې د غوښتنې لپاره چاته ورشي.
وفق (wafq) نر.م. سمون، مطابقت، تړون.
وفور (wafū́r) ج. نر.م. زیاتوالی، کثرت، ډېروالی.
وقار (wıqā́r) نر.م. عزت، شرف، قدر، شان.
وقایع (waqā́yís) ښځ.ج. پېښې، واقعې، حادثې.
وقایوي (waqāyawí) ص.نب. حمایتي، محافظتي.
وقایه (waqāyá) ښځ.م. د کتاب پښتي، ساتنه، حمایت، محافظت، پوښ.
وقت (waqt) نر.م. وخت.
وقر (waqā́r) نر.م. ۱) عظمت، بزرگي؛ ۲) عزت، قدر؛ ۳) رتبه، منصب، عقل.
وقفه (waqfá) ښځ.م. ځنډ، مهلت، لږ ساعت دمه کونه.

وقوع (waqū́s) ښځ.م. واقع کېدنه، ساعت تېرېدنه.
وقوف (waqū́f) نر.م. پېژندنه، شعور، علم، پوهه؛ ۲) پر عرفات د حاجیانو تم کېدل.
وقیع (waqís) ص. عزتمند، معزز، وقعت لرونکی.
وک (wak) نر.م. خوښه، طاقت، واک، اختیار.
وکاړل (wakā́zál) مص. مت. وباسل، ایستل. وکښل، ویستل.
وکالت (wakālát) نر.م. ۱) د وکیل دنده، د وکیل کار؛ ۲) د شورا غړیتوب.
وکالتاً (wakālatán) اد. د وکیل په وسیله.
وکر (wakár) نر.م. اکر، بڼه، څېره، رنگ، وضع.
وکښل (wakṣál) مص. مت. خارجول، وباسل، وښکل، ویستل، ایستل.
وکه (waka) ښځ.م. لوی ارمان، زیاته اشتها.
وکیل (wakíl) نر.م. ۱) اختیارمن، نایب، واکمن، مختار؛ ۲) په عدالت کې وکالت کوونکی.
وکیل التجار (wakilutıjā́r) نر.م. په خارج کې د سوداگرواستازی، وکیل، نماینده.
وگ (wag) ښځ.م. د مصنوعي وېښتو ټوپۍ.
وگړ آرپوهه (wagaṛarpoha) ښځ.م. وگړنی یا عامیانه ایتمولوجي، ریښه پېژندنه.
وگړپال (wagaṛpal) نر.م. وگړوال، بشرپال، بشر دوست.
وگړپوهنه (wagaṛpohana) ښځ.م. انسان پوهنه، بشر پېژندنه.
وگړپوهنیز (wagaṛpohaniz) نر.م. د وگړپوهنې اړوند، انتروپولوژیکي.
وگړپوهه (wagaṛpoha) ښځ.م. وگړپوهنه، فولکلور.
وگړپوهیز (wagaṛpohiz) نر.م. فولکلوري، فولکلوریک.

وګړی (wagáṛay) نر.م. سړی، کس، انسان، غړی.

وګړیز (wagaṛíz) نر.م. وګړنی، شخصي، ځانګړی.

وګړیزنومځری (wagaṛiznumǰaray) نر.م. وګړنومځری، شخصي ضمیر.

وګوره (wagóra) امر، ووینه، وکسه.

ول (wal) نر.م ۱) پیچ و تاب، تاو؛ ۲) اندازه، هوښ؛ ۳) خبره، سوګند، قسم؛ ۴) حکمت، هنر؛ ۵) ارزان، سپک؛ ۶) ګرداب؛ ۷) ګواهي؛ ۸) تنبه، دروازه، دړه؛ ۹) ګرمه هوا، نسم؛ ۱۰) مص.مت. لکه ښوړول.

ولا (walā́) ښځ.م. ۱) محبت، مینه؛ ۲) د کلي محل، [illegible].

ولادت (wiládat) نر.م. پیدا ښت، زیږېدنه.

ولاړ (walā́ṛ) ص.نر.م. ۱) پاڅېدلی، درېدلی، جګ شوی؛ ۲) ف. نر.م. د تګ د فعل ماضي لکه: احمد ولاړ.

ولاړتوب (walāṛtób) نر.م. ولاړېدنه، درېدنه.

ولاړول (walāṛawál) مص.مت. پورته کول، جګول، ودرول، پاڅول.

ولاړېدل (walāṛedál) مص.ل. پاڅېدل، پورته کېدل، جګېدل.

ولان (walā́n نر.م. بلد، عادي، آموخته.

ولاند (walánd) ص.نر.م.ج. ۱) بلد، اشنا عادی؛ ۲) نر.م. مړی مینځونکی، مرده شوی.

ولانګه (walanga) ښځ.م ۱) د مړي مینځلو تخته؛ ۲) النګر، عرشه.

ولایت (wiláyát) نر.م. ۱) د والي مرتبه، بزرګي؛ ۲) د صوبې د والي دفتر.

ولایتي (wiláyati) نر.م. ۱) ولایت ته منسوب؛ ۲) د ولایت اوسېدونکی.

ولټ (wūlṭ) نر.م. د برقي فشار د اندازې واحد.

ولجه (waljá) ښځ.م. لوټ، تالان، د غنیمت مال.

ولچک (wulčák) نر.م. زولنې، هتکړې.

ولڅه (wulcá) ښځ.م. د مېلمستیا وار.

ولخه (wulxá) ښځ.م. صحرا، بیابان، بېدیا.

ولد (walád) نر.م. زوی، زامنګی.

ولږه (wlaẓá) ښځ.م. لوږه، د وږي کېدو حالت.

ولس (wulás) نر.م. اولس، خلک، وګړي، عوام.

ولسپال (wuləspā́l) نر.م. ولس روزونکی، ولس پالونکی.

ولس دښمن (wulasdoṣmən) نر.م. د ولس دښمن، د ولس مخالف، ولس بد.

ولس دښمني (wulasdoṣmani) ښځ.م. د ولس دښمني، ملي دښمني، د قوم دښمني.

ولسمل (wuləsmal) نر.م. ولسپال، ولسیار، وګړپال، قوم دوست.

ولسنښې (wulasnaṣe) ښځ.ج. ملي پېژندنښې، ملي ځانګړنې، ملي ممیزات.

ولسواک (waləswak) نر.م.ج. وګړواک.

ولسواکي (wuləswaki) ښځ.م.ج. وګړواکي، ولس مشري.

ولسوال (wulaswā́l) نر.م. حاکم، د ولسوالۍ حاکم.

ولسواله (wulaswā́la) ښځ.م. د ولس حکومت.

ولسوالي (wulaswā́li) نر.م. په افغانستان کې یو انتظامي واحد، په دولتي چوکاټ کې لویه سیمه.

ولسي (wulási) ص.نر.م.ښځ. عوامي، وګړنی.

ولسي جرګه (wulasijarga) ښځ.م.ج. د ملي شورا جرګه، کانګرس، پارلمان، قومي اسمبلي.

ولشل (wlašál) مص.مت.و ګ. لوشل.

ولشونی (wlašū́nay) نر.م. خمری، هغه لوښی چې شېدې په کې لوشل کېږي، خوری.

ولښه (wūlṣá) ښځ.م. کوچ، کډه، تګ، تلنه.

ولغه (wūlğá) ص. لغ لغړ، وولغه، ځړانۍ کوتره.

ولک (walúk) نر.م. ملک، جاګیر والا.

ولکه (walká) ښځ.م. ۱) سپارنه؛ ۲) قبضه؛ ۳) ډنډ؛ ٤) چکله؛ ٥) کوچنی سیمه.

ولکۍ (walkáy) ښځ.م. د ونې جرړه، ولی.

ولګر (walgár) نر.م. ۱) ول اچوونکی؛ ۲) هغه سړی چې نرخ ټاکي، نرخ ټاکونکی.

ولګو (walgáw) نر.م. رچ، کالی، د کور سامان.

ولګۍ (walgáy) ښځ.م. ولبې، ریښه، رګ.

ولل (wlál) مص. مت. پرېولل، وینځل، مینځل.

ولماستنی (wálmāstanay) نر.م. ملاوستنی، کمربند، د ملاوستني ناسمه بڼه.

ولموری (walmóray) نر.م. اورمولی، ورمولی، د کوچنیانو یو ډول ناروغي.

ولمه (walmá) ښځ.م. د پیزار یا پښو دننه تلی، د تلي په منځ کې ځای.

ولن (wlán) نر.م. مینځنه، پرېولنه، پرېمنځنه.

ولنګ (wálang) نر.م. ۱) انار؛ ۲) برخه، ونډه.

ولور (walwár) نر.م. د زوم د کورنۍ له خوا د ناوې کورنۍ ته د ټاکلو روپیو ورکونه.

ولول (walwál) ص. نر.م. الوول، ګوړ ګوتې وېښته.

ولول (walawál) نر.م. روښانول، رڼا کول، غوړول.

ولوله (walwalá) ښځ.م. جوش، جذبه، احساسات.

ولولیز (walwalíz) نر.م. پارند، پاروونکی، احساساتي، جذباتي.

ولونی (wlúnay) ص. نر.م. ۱) پېزوان، د پوزې پسول؛ ۲) غسل ورکوونکی، مرده شوی.

وله[1] (wlá) نر.م. مینځنه، پرېولنه.

وله[2] (wála) ښځ.م. ۱) بېد ونه؛ ۲) واله، ویاله؛ ۳) جرړه، ریښه؛ ٤) اد. ورله، ورسره؛ ٥) ف. نر. ښځ.م. ویې وله، وار پرې وکړه.

ولی (wálay) (ج. ولې) د ټټر د شاتنی برخې بوازخ، تر اوږو لاندې شاتنی خواته پلن هډوکی، چاړې یې هم بولي.

ولي (walí) ص. نر.م ۱) نېک، بزرګ، د الله دوست ۲) اض. لکه ورور ولي، عزیز ولي.

ولې (walé) نر.م. د استفهام کلیمه، د څه لپاره.

ولۍ (wláy) ښځ.م. ۱) ولی، د الو بخارا په شېر یوه تروه میوه؛ ۲) ریښه، جرړه، بنسټ، وله.

ولي پاڼه (walipāṇá) ښځ.م. پرار پاڼه، یو ډول بوټی چې د ویالو پر غاړو شین کېږي.

ولیعهد (waliṣáhd) نر.م. د پاچا زوی چې د هغه له مړینې وروسته د تخت حقداروي.

ولېشه (wlešá) ښځ.م. ۱) یو ډول لرګینه آله چې د مېږو وړی پرې غونډاري کوي؛ ۲) وېشه.

وم (wūm) ف. نر. ښځ. م. ۱) کومکي فعل، د ماضي لپاره لکه تللی وم؛ ۲) نرۍ لښتی لرونکی بې پاڼو بوټی، افسانوي هوما بوټی.

ومارګه (wūmargá) نر.م. بغوتی، مردار دانه.

ومان (wumā́n) نر.م. ومه، یو بوټی چې د خامې ځرمنې د پخولو لپاره ترې کار اخلي، بندکی.

وناره (wunā́ra) ښځ.م. یو ډول غرنی وابښه.

ونج (wánj) نر.م. عوض، سوداګري؛ ۲) نقص؛ ۳) تغییر.

ونجړی (wanjáṛay) نر.م. وړوکی مېږ.

ونجورۍ (wanjoray) ښځ.م. بنجاری.

ونجول (wanjawál) مص. مت. بدلول، عوض ورکول.

ونجېدل (wanjedál) مص. ل. بدلېدل، عوض کېدل.

وند (wánd) نر.م. ۱) د رود په منځ کې بند؛ ۲) زړوکی، زړه چینه، زړه توته؛ ۳) برخه، حصه، ولکه.

وندخور (wandxór) نر. ملته‌خور حیوان.

وندر (wandár) نر.م. ١) رسی، غرونډی، د پړی هغه حلقه چې د مال په غاړه کې اچول کېږي؛ ٢) هغه دام چې کبان په کې نیول کېږي.

وندل (wandál) مص. مت. کنځل کول، زیاړه کول.

وندن (wandán) ص. نر.م ١) بچی لرونکی څاروی؛ ٢) تول، په تول.

وندنی (wandánay) نر.م. وودنی، وندلی، د شنو وابښو یا بوټو نه جوړ شوی پړی او تانګ.

وند وند (wándwánd) ص. نر.م. برخه برخه.

ونډ (wánḍ) نر.م. ١) د کرلې ځمکې یوه برخه؛ ٢) د سپاهیانو تولی؛ ٣) حصه، برخه.

ونډوالا (wánḍwālá) نر.م. د ونډ څښتن.

ونډ ونډ (wánḍwánḍ) ص. پارچه پارچه، برخه برخه.

ونډه (wanḍá) ښځ.م. برخه، حصه.

ونډۍ (wanḍáy) ښځ.م. ١) برخه؛ ٢) قصابي، د قربانۍ مال دشریکانو په خپل منځ وېشل.

ونډیمار (wánḍimár) نر.م. کوتاند، کوتونکی، حلالوونکی، قصاب، ونډۍ والا.

ونډیماري (wánḍimārí) ښځ.م. کوتاندي، قصابي، ونډۍ.

ونډۍ ونډۍ (wanḍáywanḍáy) ص. ټوکړه ټوکړه، ټوټې ټوټې، برخه برخه.

ونژی (wánžay) نر.م. ونږی، پرنجی، انتبوسی، عطسه.

ونکه (wanaká) ښځ.م. رواښ، لېښنی.

ونکی (wankáy) ص. نر.م همزولی، د یو عمر.

ونګ (wáng) نر.م. صوت، اواز، غږ.

ونګره (wángra) ښځ.م. تالاب، تالاو، ډنډ.

ونګ ونګ (wángwáng) نر.م. صوت. د کوچني د ژړا آواز، ونګه ونګه.

ونګه (wánga) ښځ.م. صورت، شکل، بڼه.

ونګه ونګه (wángawánga) نر.م. د کوچني د ژړا آواز، ونګ ونګ.

ونګۍ (wangáy) ښځ.م. سپوږمی، وړوکې ونه.

ونه[1] (wána) ښځ.م. ١) درخت، درخته؛ ٢) قد؛ ٣) د قسم کلیمه.

ونه[2] (wúna) ښځ.م. د جمعې علامه، لکه ګلونه.

وني (waní) نر.م. هغه لرګی چې په هغه د لاندې غوښه د وچولو لپاره وېروي.

ونیله (wanilá) ښځ.م. زېړ رنګه بوټی دی.

وڼا (waṇá) ښځ.م. ښکار، صید.

وڼاځ (waṇáj) نر.م. ښکارځای.

وڼڅ (waṇác) نر.م. هغه بخشش او کومک چې کال په کال له ناوې سره کېږي.

وڼکه (waṇáka) ښځ.م. د لمڅي څنډه.

وڼل (waṇál) مص. اوړه کول، میده کول.

وڼیا (waṇyá) ښځ.م. وریان، د دالو یو ډول دی.

وڼیوځی (waṇyujáy) ص. د کاریز هغه اوبه چې په تالاو کې نه جمع کېږي.

وڼی (waṇáy) نر.م ١) ښکاري؛ ٢) ورنی؛ ٣) مندانو، منداړو.

وو (wū) ف. ج. ١) لکه موږ ناست وو؛ ٢) باد، هوا، روماتیزم.

وویدل (wūbdál) مص. مت. وودل، اوبدل.

وودل (wudál) مص. مت. وویدل.

وده (wudá) ص. نب. ١) چوف، دم، تراغېز لاندې راوستل؛ ٢) ویده، اوده، خوبولې.

ووډل (wuḍál) مص. ١) مرتب کول، ترتیب ورکول ٢) ویدل، اودل.

ووره (wūrá) ښځ.م ١) نری وریځ؛ ٢) دسترګو ګل.

ووریا (wūryá) اد. ١) هوزې، هلته؛ ٢) باران.

وورې (wūŕáy) ښځ.ج. د غاښونو ترمنځ غوښه، د نوکانو چاپېره غوښه، و.گ. اورې.

ووړ (wōṛ) ص. نر.م. ووړکی، کوچنی، وړکوټی.

ووړشمېر (woṛšmer) نر.م. کسري شمېر، مات شمېر، کسري عدد.

ووزوکی (wuzūkáy) نر.م. ووځوکی، هغه ښځې چې نارینه یې په شا ښځې یې په سر وي.

ووږه (wūẓá) ښځ.م. وږولی، اوږه، ۲) هوږه، سپږ.

ووښ (wūṣ) نر.م. ۱) د ښېلې واښ؛ ۲) اوښ.

ووکی (wukáy) ص. شاړ، خالي، تش.

وول (wūl) نر.م. د دروازې د بندولو اړم، تماچو.

وولە (wūlá) ښځ.م. متارکه، وړبندي، تیره ایښودنه.

وولی (wūláy) ښځ.م. ځېلې، جرړې، د ونې جرړې، د اوښ د کتې وراندینی کوډ لرگی.

وونډه (wūnḍa) ښځ.م. د یوه کلي اوښان چې یو اوښبه یې پیایي.

ووونه (wūwána) ښځ.م. د توري او نورو فلزاتو اوبه.

وویه (wū́ya) ښځ.م. هگی، اگی.

ووی (wūwáy) نر.م. خبره، قول، وعده، ژمنه.

ووها (wūwhá) اد. د حیواناتو د راگرځولو غږ.

وها (wahā́) نر.م. یو گردی بې پانو بوټی دی.

وهاب (wahā́b) ص. نر.م. ډېر بخښونکی، د الله تعالی یو صفتي نوم.

وهار (wahā́r) نر.م. پونه، زیم، څڅا.

وهارېدل (wahāredál) مص. ل. څڅېدل.

وهل (wahál) مص.مت ۱) ټکول، لگول؛ ۲) فرض کېدل؛ ۳) ماتې ورکول؛ ٤) خوړلې کېدل.

وهلندی (wahlandáy) نر.م. تاو راتاو، کوږووږ.

وهله (wahlá) ښځ.م. حمله، یرغل.

وهلی (wahálay) ص. ټکولی، لگولی.

وهم (wáhm) نر.م. شک، گومان، خیال.

وهندی (wahánday) ص. نر.م. ۱) مقبول، پەزړه پورې؛ ۲) وهونکی.

وه وه (wáhwáh) اد. د تحسین کلیمه، داد گیرنه.

وهیر (wahír) نر.م. ویر، ژړا، واویلا.

وهیرغاړی (wahírǧāṛay) ص. ویرکوونکی.

وی (wáy) اد. اوه، دافسوس کلیمه، ددرد کلیمه.

ویار (wyā́r) نر.م. ۱) عیب؛ ۲) حسد؛ ۳) غیبت.

ویارجن (wyārján) نر.م. ویارن، عیبجن، نیمگړی.

ویارن (wyārán) نر.م. و.گ: ویارجن.

ویاړ (wyā́ṛ) نر.م. ۱) غرور، فخر؛ ۲) جونگړه.

ویاړجن (wyāṛján) ص. نر.م. فخرکوونکی، مغرور.

ویاړل (wyāṛál) مص. ل. غرور کول، فخرکول.

ویاړلی (wyāṛálay) نر.م. د ویاړ خاوند، ویاړن، لەویاړه ډک، مفتخر.

ویاړن (wyāṛán) نر.م. فخر او ویاړ کرونکی.

ویاړن غړی (wyāṛángāṛay) نر.م. ویاړلی غړی، افتخاري غړی، افتخاري عضو.

ویاړنه (wyāṛana) ښځ.م. د ویاړ شعر، فخریه، نازبده.

ویاړوبرم (wyaṛūbrám) نر.م. ویاړ و پرتم، شان و شوکت.

ویاړوپرتم (wyāṛopartám) نر.م. ویاړ و برم، ښاخ و پرتم.

ویاړوړ (wyā́ṛwáṛ) نر.م. د ویاړ وړ، د فخر وړ، ښاخ وړ.

ویاړه (wyaṛá) ښځ.م. ۱) فخر، ویاړنه، غرور؛ ۲) دایره، حلقه.

ویاسته (wyāstá) ښځ.م. بیاسته، یاسته، رسی.

ویال (wyā́l) ص. نر.م. ۱) خوشاله، خوش مزاجه؛ ۲) روڼ، تازه.

ویالتوب (wyāltób) نر.م. تازه‌گي، شګفتګي، د ویال کېدو حالت، ویالتیا.

وياله(wyālá) ښځ.م. ۱) تر تازه؛ ۲) بیاله، ویله، واله، د اوبو د بهېدو لوی لښتی.

وياند (wayánd) ص. نر.م. نطاق، ویونکی.

وياندي (wayándí) ښځ.م. نطاقي، ویناوالي، ویناکونه.

ويت (wít) ص. نر.م. ۱) ارت، پلن، پرانیستی؛ ۲) کړتو، بې حیا.

ويت خولی (wítxulay) نر.م. ۱) سترخولی، لوی خولی؛ ۲) چټیات ویونکی.

ويت سترګی (witstárgay) ص. نر.م. بې حیا، بې شرم، وازسترګی.

ويتکی (witákay) ص. نر.م. ۱) بې حیا، شوخ؛ ۲) کړتو، د بېرې خبرې کوونکی.

ويتېدل (witedál) مص. ل. ارتېدل، پراخېدل، پلنېدل.

ويجاړ (wijā́ṛ) ص. نر.م. ج. وران، کنډر، ګډوډ.

ويجاړتوب(wijāṛtób) نر.م. ویجاړوالی، خرابي، ویجاړتیا، وراني، ګډوډي.

ويجاړول(wijāṛawā́l) مص.مت. ورانول، بربادول، خرابول.

ويجاړېدل (wijaṛedā́l) مص.ل. ورانېدل، بربادېدل، خرابېدل.

وېخ (wéx) نر.م. ببخ، جرړه، لاندې تل، ریښه.

ويده (widá) ص. نر.م. ج. بیده، اوده، خوبولي.

ويدېدل (widedā́l) مص.ل. اوده کېدل، شملاستل.

وير (wír) نر.م. ژړا، فریاد، ژړا انګولا، ماتم.

ويراوښکې(wiróṣke) ښځ.م.ج. د ویر اوښکې، د غم اوښکې، د ماتم اوښکې.

ويرجن (wirján) ص. نر.م. ج. ویر کوونکی.

ويرژړلی (wiržáṛəlay) نر.م. ماتم کوونکی، نوحه ګر، ویر لړلی، ویرګډی، ویر غاړی.

ويرژلی(wiržálay) نر.م. ۱) ویرجن؛ ۲) غمجن، په غم اوښتی.

ويرغاړی (wirğā́ṛay) نر.م. و.ګ. ویرژړلی.

ويرګډی (wirgā́ḍay) ص. نر.م. په غم ککړ، په غم اخته، غم شریک.

ويرګول (wirgwā́l) نر.م. چپه‌واو، کامه(،).

ويرلړلی (wirlaṛā́lay) نر.م.و.ګ. ویرګډی.

ويرمن (wirmán) ص. نر.م. غمځپلی، ماتم وهلی، غمجن.

وېرندوکی (werandū́kay) ص. نر.م. دارن.

ويروس (wirū́s) نر.م. د ناروغیو د پیدا کېدو ډېر کوچنی میکروب.

ويرنه(wirā́na) ښځ.م. ویرلیک، مرثیه، د غم اظهار.

وېرول(werawā́l) مص. مت. دارول، په زړه کې اندېښنه پیدا کول، بوږنول.

وېره (wéra) ښځ.م. ترس، بیم، دار.

وېره اچونه (weraačawā́na) ښځ.م. دارونه، دارونګ، دار اچونه.

وېرېدل (weredā́l) مص. ل. دارېدل، په زړه کې اندېښنه پیدا کېدل، خطر حسول، بوږنېدل.

وېړ (wiṛ) ص. نر.م. ۱) خپور؛ ۲) پراخ، ارت؛ ۳) د پټي شاوخوا د بنجخو او بناخونو دېوال.

وېړول (weṛawā́l) مص. مت. خپرول، غوړول، پراخول.

وېړه (wéṛa) ښځ.م. هغه غني او بناخونه چې د پټي د فصل د ساتنې لپاره ترې کار اخلي.

وېړېدل (wiṛedā́l) مص. ل. خپرېدل، هوارېدل، غوړېدل.

وېزار (wezā́r) ص.نر.م. و.ګ. بېزار.

وېزه (wezá) ښځ.م. د يوه دولت له خوا بل هېواد ته د ورتلو اجازتپانه.

وېږد (wežd) نر.م. دا س دښځې وېښته، وړه، يال.

وېږږي (wežžáy) نر.م. خراشكى، توكي، توكانې.

وېږل (weẓál) مص. غځېدل، اوږدېدل.

وېږه (wéẓa) ښځ.م. يو ډول وابښه، يږه.

وېږي (weẓáy) مف.نر.م ۱) غځېدلى، اوږد شوى؛ ۲) د ملنګانو كچكول.

وېسا (wesá) ښځ.م. باور، اعتبار، اعتماد، ډاډ.

ويساک (wisák) نر.م. د هندوانو جشن، د هندي كال لومړى مياشت.

ويستل (wistál) مص. مت. و ګ. ايستل.

وېسڼ (wesáṇ) نر.م. بې سڼ، د چنو اوره.

ويش[۱] (wiš) اد. آه، اوه، د افسوس، حسرت، د غم او خپګان، د خوږ او درد د اظهار اواز.

وېش[۲] (weš) نر.م. ۱) سرحد، بريد؛ ۲) تقسيم، وېشنه، برخه برخه؛ ۳) د مار، لړم زهر، وښ.

وېشاک (wešák) نر.م. وېشنه، تقسيم، جلاوالى، تجزيه.

وېشاکګر (wešakgár) نر.م. وېشاكوال، وېشاكپال، تجزيه غوښتونكى، بېلتون غوښتونكى.

وېشاکګرانه (wešakgaraná) ښځ.م. بېلتونپالانه، تجزيه طلبانه، تجزيه ګرانه.

ويشت (wišt) نر.م. ۱) ښبه ويشتنه؛ ۲) لاحقه چې د شلو مانا ښندي او د شلو له عدد څخه تر نه ويشتو پورې راځي.

ويشتل (wištál) مص.مت. ګوزار وركول، په ګولۍ يا غشي وژل، ښكار كول.

وېش شمېر (weššmér) نر.م. انقسامي عدد.

وېشګر (wešgár) ص. نر.م. وېشونكى، تقسيم كوونكى.

وېشل (wešál) مص.مت. تقسيمول، تقسيم كول.

وېشلې (wešalé) ښځ.م. په غوريو كې له نريو اوږو څخه پخه شوې ډوډۍ.

وېش وړ (wešwáṛ) نر.م. د وېش وړ، د تقسيم قابل، وېشل كېدونكى.

وېش وړتيا (wešwáṛtyá) ښځ.م. د وېش وړتيا، د وېش قابليت.

وېشه (wéša) ښځ.م. د كوټې لوى تير، دستک.

وينښ (wiṣ) ص. نر.م. بېدار، د ويده ضد.

وينښتوب (wiṣtób) نر.م. ج. وينښتيا، بېداري.

وينښته (wiṣtá) نر.م. نري تارونه چې د انسانانو او حيواناتو پر پوستكي راشنه كېږي، موى.

وېښته رګ (weṣtárag) نر.م. نري شريان، نرى رګ، شعريه عروق.

وينښول (wiṣawál) مص. مت. بيدارول، له خوبه جګول، له خوبه پاڅول.

وينښېدل (wiṣedál) مص. ل. له خوبه پاڅېدل، بيدارېدل، لتېدل.

وېګڼ (wegáṇ) نر.م. و ګ. واګون.

وېل[۱] (wel) نر.م. ۱) يو ډول رخت دى؛ ۲) سخته خبره، بې ځايه خبره.

ويل[۲] (wayál) مص. ل. خبره كول، ګڼېدل، ويل.

ويلاړ (wilár) ص.نر.م. تصميم، عزم، نيت، ټينګېدنه.

ويلاړن (wilárán) نر.م. هوډيالى، باارادې، باعزمه.

ويلډنګ (wilding) نر.م. دوه فلزه د برق په وسيله سره يو ځاى كول يا سره منښلول.

وېلنه (welána) نر.م. ارزاني، ورياتوب.

وېلنى (welánay) نر.م. ايلنى، يو خپله زرغونېدونكى بوټى چې د وياله په غاړه شين كېږي، پودينه.

ویلوب (wilób) نر.م. له اوړ غوړځي غره راوتلي ویلي شوي مواد، لاوا.

ویلوبګر (wilōbgár) نر.م. وسپنویلوونکی، وسپنویلګر.

ویلول (wilawál) مص. مت. ویلي یاذوب کول.

ویلون (waylōn) نر.م. د موسیقي یوه آله.

وېله (welá) ښځ.م. ۱) ویاله؛ ۲) ګټه، فایده.

ویلی (wyálay) نر.م. خبره شوی، وعده شوی، خبره ویل شوی.

ویلې (wíle) نر.م. مایع شوی، اوبه شوی.

وېلی (weláy) نر.م. ۲) امتې، روږه؛ ۲) دهېوکو یو ډول ناروغي.

ویلېدل (wiledál) مص. ل. مایع کېدل، ټینګ مواد د حرارت په واسطه اوبه کېدل.

وینا (wayná) ښځ.م. خطابه، تقریر، بیانیه.

ویناتوکي (waynātoki) ښځ.م. د وینا توکونه، د کلام اجزا، ژبني توکونه.

ویناغړي (waynāğari) ښځ.م.ج. وینایېز غړي، ګړهاري غړي.

ویناواښتی (waynāwāṣtáy) تکیه کلام، چې هر ځای ځانګړې مانه نه لري لکه په دې جمله کې: پربېږده مړه. مړه دلته کومه ځانګړې مانا نه لري.

ویناوال (waynāwál) نر.م. وینا کوونکی، بیان کوونکی، ویاند، نطاق.

ویناوالي (waynāwālí) ښځ.م. ویاندي، خبرلوڅي، نطاقي.

وینایېز (waynāyíz) نر.م. د وینا اړوند، ګړهاري.

وینځکه (winǰáka) ښځ. د وینځې تصغیر نوم، وینځه، خدمتګاره.

وینځل (winǰál) مص. مت. و.ګ. مینځل.

وینځه (winǰa) ښځ.م. ۱) خاپ، داغ، خال، ټکی؛ ۲) وینزه، مینځه، د غلامه ښځینه بڼه.

ویندوکی (wayandúkay) ص.نر.م. زیاتې خبرې کوونکی.

ویندوی (wayandóy) نر.م. ویاند، نطاق، ویناوال.

ویندی (windáy) نر.م. په وینې بهېدنګ اخته، په ویندی اخته، د پوزې وینه.

ویندي (windí) ښځ.م. وینې بهېنګ، وینه تلنه، خونرېزي، نزف الدم.

وینزه (winzá) ښځ.م. مریې، غلامه، د غلام مونثه بڼه.

وینکښي (winkáṣi) ښځ.م. د وینې ایستو کار، د رګ وهلو کار.

وینکښی (winkáṣay) ص.نر.م. وینه ایستونکی، رګ وهونکی، حجام.

وینګ (wayáng) نر.م. وینه، خبرې کونه، ادا ینه، تلفظ کونه.

وینګډول (wayángdawál) نر.م. ادا ډول، د تلفظ ډول، د ادا طرز.

وینوب (winób) نر.م. زوې، پلازما، سرامنې، خوناب.

وینه[1] (winá) ښځ.م. ۱) خون؛ ۲) آئینه، هنداره.

وینه[2] (wayána) ښځ.م. ۱) وینا، تقریر؛ ۲) نر.م. د لرګي کریه، د لرګي یو ډول چینجی.

وېنه (wená) نر.م.ج. ویانه، یو ډول شینکی چې زیاتره په ښوره ځمکه یا دېوال کې راپیدا کېږي.

وینه زوه (winazáwa) ښځ.م. ۱) د نینکی دننه نو او وینه؛ ۲) مج. په سختۍ تولې شوې پیسې.

وینې بیه (winebayá) ښځ.م. وینې ګرمانه، د مرګ بدل، خونبها، د قتل غچ.

وينې پوه (winépoh) نر.م. وينه پوهاند، وينه پېژندونکی، هيماتولوژست.

وينې پوهه (winepohá) ښځ.م. وينې پوهنه، هيماتولوژي.

وينې تويښت (winetoyáṣt) نر.م. وينې تويونه، سفاکي.

وينې تويوونکی (winetoyáwū́nkay) نر.م. خونړی، وينې څښونکی، سفاک.

وينې څښناک (winécṣák) نر.م. وينې څښتنه، سفاکي.

ويول (wayawə́l) مص. مت. په خبرو راوستل، ګړول.

ويل (wayə́l) مص. خبرې کول، ګويا کېدل، ګړېدل.

ويونکی (wayū́nkay) نر.م. خبرې کوونکی، ګړېدونکی.

ويه (wíya) ښځ.م. هګی، هويه، ويبه، وويه.

ويی (wáyay) (ج. ويي، ويونه) تکی، کليمه، لغت.

ويي اوډون (wayíoḍū́n) نر.م. د ويونو اوډون، د کليمو ترتيب.

ويي پانګه (wayípangá) ښځ.م. لغوي پانګه، لغوي ذخيره.

ويي پانګيز (wayipāngíz) نر.م. د ويي پانګې اړوند.

ويي پور (wayípor) نر.م. ويېز پور، لغوي پور، لغوي عاريت.

ويي پوهاند (wayípohānd) نر.م. ويي پوه، ليکزيکولوژست.

ويي پوهنه (wayipohə́na) ښځ.م. لغت پوهنه، علم اللغة، ليکزيکولوژي.

ويي خج (wayixáj) نر.م. د ويي (کليمې) خج.

ويېدل (wayedə́l) مص. ل. په خبرو راتلل، په ويو مخ خبرې کول، چتې ګړېدل.

ويي رغاونه (wayiraǧawə́na) ښځ.م. ويي جوړونه، نوي (خپل لاسي) ويي جوړونه، نيولوګيزم.

ويېز (wayíz) نر.م. د ويي اړوند، لغوي.

ويېکنومځری (wayíknumǰəray) نر.م. اداتي ضمير چې له دوو ويېکو (اداتو) څخه رغېدلی وي لکه پکې، راکې، پرې.

ويېکی (wayíkay) ادات، حرف.

ويي ليکپوهاند (wayilíkpohā́nd) نر.م. ويي ليکي کښاند.

ويي ليکپوهنه (wayilíkpohə́na) ښځ.م. د ويي ليکي (قاموس) پوهنه يا کښنه، قاموس يا سيند ليکنه.

ويي ليکي کښاند (wayilikáykṣánd) نر.م. ويي ليکي کښونکی، فرهنګ ليکونکی، قاموس ليکونکی.

هـ

هـ[1] (hé) ښځ.م. د پښتو الفبې څلويښتم توری، ابجدي ارزښت يې (٥) دی.

هـ[2] (hé) د هجري کال لنډون نښه.

ها (hā́) ښځ.م. ۱) هګی؛ ۲) د تأسف ،افسوس کليمه ۳) اد. د «هغه» لنډون–ها خوا؛ ۲) ق. بلې، هو.

هاپه (hā́pa) ښځ.م. اپه، هپه، حمله ،يلغار، چپاو.

هاتف (hātíf) نر.م. غيبي آواز، فرشته.

هاتي (hātí) نر.م. پيل، فيل،.

هاجي (hājí) نر.م. نقل کوونکی، هجو کوونکی.

هادي (hādí) ص. نب. هدايت کوونکی، لارښود.

هار (hār) نر.م. ۱) ازمايښت؛ ۲) د غاړې امېل؛ ۳) د ګلونو لړ؛ ٤) پولي واحد دی.

هارل (hārə́l) مص. مت. ۱) څېل کول، لجوجت کول، سرتنبګي، سرزوري؛ ۲) ازمايښت کول.

هارن (hārn) نر.م. و ګ. ارن.

هاړ (hāṛ) نر.م. اهاړ، ۱) د ګرمۍ موسم؛ ۲) لړې.

هاړه هوړه (hā́ṛahóṛa) ښځ.م. شور، ځوږ.

هاضم (hāzím) فا. نر.م. هضم کوونکی.

هاضمه (hāzimá) ښځ.م. معده ،د هضمولو دستګاه.

هاغسې (hā́ǧəse) اد. هغه شان، هغسې.

هاغومره (hā́ǧūmra) ق. په هماغه اندازه، د هغه هومره لنډون.

هاغه (hā́ǧa) ض. هغه ،اغه.

هاکي (hākí) ښځ.م. يوه لوبه ده.

هال (hāl) نر.م. ۱) تالار؛ ۲) هغه لويه کوټه چې غونډې په کې کېږي.

هالته (hā́lta) اد. هغه ځای کې، هلته.

هالکينه (hālakína) نر.م. هلکواله، ماشومتوب.

هاله (hālá) اد. ۱) هله، هغه وخت، نو بيا؛ ۲) ښځ.م ګول، حلقه، شپول، د سپوږمۍ کنډول.

هامون (hāmū́n) نر.م. صحرا، بيابان، دښت.

هان (hān) نر.م. منګ، عمر.

هان اوږد تیا (hānuẓdtyā́) ښځ.م. هان اوږدوالی، د عمر اوږدوالی.

هاند (hānd) نـر.م. درک، وس، کـوښښ، زیار، هڅه، جد وجهد؛ ۲) پوله، حد، برید.

هاندوهڅه (hándūhacá) ښځ.م. هڅه او هاند، کار وزیار، هپه دپه، منډې ترړې، کوښښ.

هاندي (hāndí) ښځ.م. زیارکښ، خواریکښ، زیارن، زیارمن، زیارایستونکی.

هاوان (hāwā́n) نر.م. یو ډول حربي توپ.

هاها (hā́hā) ښځ.م. هیاهو، د خوښۍ آواز.

هاهولې (hahole) ښځ.م. کنج و مکېز، نازو ادا، نازو کرشمه.

هاهولي (hā́holí) ښځ.م. کـرشمه يي، مکېزي، کرشمه ساز.

هبا (habā́) نر.م. میراث، ترکه، میرات.

هبات (habā́t) ج.نر.م. تحفې، ډالۍ، هديې.

هبته (habatá) ص. ابته، خراب، عبث، فضول.

هبته والی (habata ílay) نـر.م. خـرابېدنه، عبث کېدنه، حبطه کېدنه، ابته کېدنه.

هب دپ (hábdap) نر.م. تېرونه، خوړنه.

هبڼ (habā́ṇ) ص. نر.م. داخل، ننوتی.

هبه (hába) ښځ.م. خیر ـ، صدقه، عطا کونه.

هپ دپ (hápdap) ق. ناڅاپي مـرګ، د مفاجات مرګ، دماغي سکته.

هپول (hapawā́l) مص.مت. تېرول، خوړل، په یوه غړپ تېرول، په یو وار تېرول.

هپه (hápa) ښځ.م. ۱) د کـوچنیانو په ژبـه خـواړه؛ ۲) چـا پسې په جمع وتنه، د چـا په ضد پورته کېدنه، حمله، چپاو، چـاسره په کومک تلنه؛ ۳) ډېره هڅه، لاس و پښې وهل.

هپه دپه (hápadapa) ښځ.م. و ګ: هاندوهڅه.

هتک (hátak) نـر.م. سـپکاوی، بې عزتي، د چا توهین کونه، رسوایي، بې حرمتي.

هتوځی (hatṓjay) نر.م. بازار، مارکېټ.

هتوړی (hatoṛáy) ښځ.م. هتکړې، ولچک.

هته (háta) ښځ.م. څنګل، لیچه.

هټ (háṭ) نر.م ۱) هټۍ، دوکان؛ ۲) ضد، اړی کونه؛ ۳) بې کاره؛ ٤) هڅه، خواري؛ ٥) معطل.

هټال (haṭā́l) ص. اټال، ایسار؛ ۲) یو ډول زهر.

هټکی (háṭkay) نر.م. ایټکی، سلګی، اکک.

هټۍ (haṭā́y) ج. ښځ.م. دوکان، اټۍ.

هجاء (hujā́) ښځ.م. څپه، سېلاب، هجاء د مورفیم یو جز دی.

هجر (híjr) نر.م. بېلتون، جلاوالی، بېلوالی، هجران.

هجران (hijrā́n) نر.م. و ګ. هجر.

هجرت (hijrát) نر.م. وطن پرېښودنه، لـه یو ځای نه بل ځای ته تلنه.

هجري (hijrí) ص.نب. ۱) د هجرت اړوند لـکه هجري سنه؛ ۲) ناراست، سست، تنبل.

هجړا (hijṛā́) نر.م. ایجړا، ښځونک.

هجړي (hajṛí) نر.م. هجړا.

هجوه (hajwa) ښځ.م. ۱) غندنه، رټنه، بد بیانونه؛ ۲) د شاعرۍ په اصطلاح د چا سپکاوی کونه، د یو چا غندنه.

هجوم (hujū́m) نر.م. ګڼه ګونه، یرغل، حمله.

هجه (hája) ښـځ.م. هڅه، په ټکـوینه، پـه زور او زهر وینه.

هڅه (hā́ǰa) ښځ.م. و ګ. هجه.

هڅوب (hacób) نر.م. هغـه څه چې ولسونه سـره توپیر کوي، کولتور، ژواک، فرهنګ، ثقافت، تهذیب.

هڅول (hacawā́l) مص.مت. لېبل، لمسول، تشویقول.

هڅون وپاڅون (hácunupā́cūn) نر.م. تلاش و قیام، جهش و قیام.

هڅون و خوځون (hácunuxwā́ǰūn) نر.م. تلاش وجهش.

هڅونه (hacawánạ) ښځ.م. لیبونه، لمسونه، تشویقونه.

هڅه (háca) ښځ.م. ۱) لتیون، شوق، هوس، تلوسه؛ ۲) حمله، بلوسه؛ ۳) دوزې شړنه؛ ٤) کوښښ، زیار.

هڅېدل (hacedál) مص.ل. تشویقېدل.

هځه (hā́ǰa) ص. ښځ.م. (ج. هځې) په تورو، په تکو، په الفړا.

هداد (hadad) نر.م. سزا، مکافات، جزا.

هدایت (hıdāyát) نر.م. لارښودنه، رهنمايي.

هدر (hadár) ص. نر.م. ضایع کېدل، باطل کېدل، بربادېدل، بېهوده.

هدف (hadáf) نر.م. نښه، نښانه، نخښه، موخه.

هد هد (hudhúd) نر.م. ملاچرگک، گوډی چرگ، هغه الوتونکی چې په سر تاج لري.

هدیره (hadirá) ښځ.م. قبرستان، مقبره، ادیره.

هدیه (hadyá) ښځ.م. ۱) ډالۍ، نذرانه، سوغات، تحفه؛ ۲) قیمت، بیه.

هډ (haḍ) نر.م. ۱) هډوکی؛ ۲) اصالت و شرافت.

هډبند (haḍbánd) نر.م. هډوکي تړونکی، پلستر.

هډپوهاند (háḍpohā́nd) نر.م. هډ پوه، د هډوکو ماهر، هډوکي پېژندونکی، استولوژست.

هډپوهنه (háḍpōhána) ښځ.م. هډ پوهه، د هډوکو پوهنه، استولوژي.

هډپوهنیز (háḍpohániz) نر.م. هډپوهیز، د هډ پېژندنې اړوند، استرازژیک.

هډتړ (haḍtáṛ) نر.م. د هډوکي د تړلو لپاره لازمه پټۍ.

هډخور (háḍxor) نر.م. د هډوکو خوړونکی.

هډدرملی (háḍdarmalay) نر.م. د هډوکو ډاکتر، هډسمی، شکسته بند.

هډدرملې (háḍdarmali) ښځ.م. د هډونو درملنه، هډسمون، شکسته بند.

هډدرملیز (háḍdarmalíz) نر.م. د هډ درملنې اړوند.

هډسمی (háḍsamay) نر.م. هډدرملی، هډوکي سموونکی، شکسته بند.

هډماتوالی (háḍmatwalay) نر.م. د هډ یا هډوکو ماتېدنه.

هډماتی (háḍmátay) نر.م. ۱) دښمني، تربګني؛ ۲) هغه یخني چې اثر یې تر هډوکي پورې وي.

هډماتې (háḍmāti) ښځ.م. ۱) دښمني؛ ۲) چې هډوکی یې مات وي؛ ۳) د هډماتولو پور.

هډو (háḍo) ق. بالکل، چرې، قطعاً، هېڅکله.

هډواله (háḍwā́la) ښځ.م. تنومندي، تنورتوب.

هډوپلې (haḍoplé) ښځ.م. هډوکي او پلې، پلې او هډونه.

هډور (haḍawár) ص. نر.م. ج. طاقتور، غښتلی، مضبوط، غټ او مضبوط هډونه لرونکی.

هډوکی (haḍū́kay) نر.م. د حیواني جسم هغه سخته برخه چې وجود پرې استوار وي.

هډه (haḍá) ښځ.م. تم ځای، ایستګاه، اډه، د موټرو د دربدلو ځای، بس تمځی، د شالګولو ځای.

هډې (haḍí) نر.ج. ۱) د یوې لویې نوم؛ ۲) د مرې یوه ناروغي، بغوتې، مغوتې.

هډیز (haḍíz) نر.م. هډن، هډین، هډوالا، د هډ یا هډوکو اړوند.

هډین (haḍín) نر.م. و ګ: هډیز.

هذیان (hazyán) نـر.م. ګـډې وډې خبرې، اوتې بوتې، چتیات وینه.

هر (hár) ص. نر.م. ۱) ټول، تمام، یو یو؛ ۲) شور او غوغا.

هراړخیز (hárarxiz) نر.م. هر پلوی، هر خواییز، جامع، ټواړخیز.

هراړخیزوالی (hárarxizwálay) نـر.م. هـر خواییزوالی، جامعیت، ټواړخیزوالی.

هراس (hırā́s) نر.م. ویره، ترس، خوف، ډار.

هران (harā́n) ص. نر.م. ویرندوکی، ډارن.

هراند (hırā́nd) ص. نر.م. پریشان، سرګردان.

هراندوالي (harāndwā́lí) نر.م. بزدلي، بې زړه توب، ډارن توب.

هراندول (harāndawā́l) مص. مت. ویرول، بې زړه کول، ډارول.

هراندوکی (harāndū́kay) نر.م. ویرندوکی.

هراندېدل (harāndedā́l) مص. ل. ترېدل، ویرېدل، ډارېدل.

هراول (hırāwā́l) نر.م. د پوځ ړومبی جنګېدونکې ډله.

هرت (hárt) ص. ارت، واز، هارت.

هرج و مرج (harā́jumarā́j) نر.م. شور و شر، درز و غوبل، ګډوډي.

هرجانه (harjānā́) نر.م. تاوان.

هرچا (harčā́) ص. هر یو، ټولو.

هرچرته (harčárta) ق. هر چېرته، هر ځای.

هرڅو (harcó) ق. هرچې، څنګه چې، هرڅل.

هرڅومره (harcómra) ق. هر څونه، هر اندازه.

هرڅه (harcá) ص. ټول، تمام، کل، واړه، هر شیز.

هرڅه برخه (harcábarxá) ق. د لور او خور لپاره برخه، حصه.

هرځایي (harǰayí) ص. نر.م. لندغر، لولنګر، آواره ګرد، کوڅه ډب.

هردري (hardarí) ص. نر.م. اواره، هرځایي.

هردم خیالی (hardamxyā́lay) نر.م. هردم خیاله، ځپځپاند، هوسي، هوبي.

هردم خیالي (hardamxyā́lí) ښځ.م. ځپځپاندي، هوسېتوب.

هررنګه (harránga) ق. هرڅنګه، په هر رنګ چې وي، په هره طریقه، په هره لاره.

هرزه (harzá) ص. نب. ۱) چې چټي غږېږي، لوفر، بېهوده، بېکاره؛ ۲) هرزه ګیاه، بې کاره واښه.

هرکاره (harkārá) ښځ.م. کرچې، روغنداغ؛ ۱) یو ډول کتوه چې په هغه کې اش یا غونه پخوي؛ ۲) ص. نب. هغه څوک چې په هر کار پوه وي.

هرکلن (harkalán) نر.م. هرکلین، هرکال، همېشه.

هرکله (harkála) نر.م. هروخت، همېشه، تل.

هرکله راشې (harkálarāšé) ښځ.م. ښه راغلاست، هروخت راشئ، خدای مو راوله.

هرکلی (harkaláy) نر.م. ښه راغلاست، ستړي مشي، په خیر راغلی.

هرکلي خونه (harkalixūná) ښځ.م. انتظارخونه، د منلو خونه، د پذیرش اتاق.

هرکلین (harkālín) نر.م. همېشنی، همېشه یي.

هرکی (harkáy) نر.م. بې وجې او بې ځایه خندا.

هرګجه (hargajá) نر.م. ارګجه، ګډ کاډیره، اړتم خرتم، ارجل.

هرګز (hargíz) ق. هېڅېرې هم نه، هېڅکله هم نه، بالکل نه، هېڅ.

هرګوره (hargóra) ق. ارومرو، خامخا، البته.

هروڼی (haroṇáy) ښځ.م. ۱) د کوم شي د لاس ته راوړلو لپاره بېړه، سخته لېوالتیا؛ ۲) سخته تنده.

هروار (harwā́r) ق. هرځل، هره یاره.

هرورځنی (harwrajanáy) نر.م. هره ورځ، ورځنی، یومیه.

هرومرو (harūmarū́) ق. ارومرو، خامخا، ضرور.

هری (haráy) ص.نر.م. سرتنبه، څېلي، هوډيالی.

هرېدل (haredál) مص. ل. ۱) خرهنګېدل؛ ۲) بې ځایه خندا.

هرړ (harír̤) ص. تریخ، ترش، ترپو.

هرېړه (harer̤á) ښځ.م. اربړه، د یوې دوایي نوم.

هرېړی (harer̤áy) ښځ.م. د کوندې لاستی.

هړاند (har̤ánd) ص. نر.م. ۱) ډېر بوخت، اخته، اړم، بوخت، لګیا، پرېشان؛ ۲) لاالهاند.

هړپه (har̤pá) ښځ.م. کولک، دسترګو کاسه.

هړپی (har̤páy) ښځ.م. صندوقچه، وړوکی ډبی.

هړتال (har̤tā́l) نر.م. ۱) د احتجاج په توګه له کاره ګډ انکار، د بازار او هټیو بندونه؛ ۲) یو زهرجن معدني مرکب.

هړیسه (har̤isá) ص. نب. ډېر خورین، اېښېدلی.

هزارداستان (hazārdāstā́n) نر.م. بلبله، شاعرۍ کې استعمالېدونکی تکی.

هزاره (hazārá) نر.م. ج. سورګل، غبرګ ګل، یو ډول صحرايي ګل دی.

هزال (hazā́l) ص.نر.م. ۱) چټیات ویونکی، بېهوده ویونکی؛ ۲) توکي.

هزبر (hazbár) نر.م. ۱) ببر، زمری؛ ۲) غښتلی، لوی، مضبوط.

هزج (hazáj) نر.م. ۱) په سر ویلو کېدونکی شېز؛ ۲) په عروضو کې یو بحر دی.

هزل (hazál) نر.م. توکې مسخري، توکې ټکالې.

هزیمت (hazímat) نر.م. میدان پرېښودنه، ماتې، تېښته.

هسپه (haspá) ښځ.م. وزبه، مزبه، اسپه، یو ډول سرې وږې داني دي چې په پوټکي راخېژي.

هسپه بوټی (haspabūṭay) نر.م. یو یوناني بوټی چې داسپې په علاج کې کارېږي.

هست (hást) نر.م. ۱) ژوند، زیست؛ ۲) صفت، د نېست ضد، شتون، شته‌والی.

هستمند (hastmánd) ص. دولتمند، شتمن.

هستوګنځی (hastoganjáy) نر.م. استوګنځی، د اوسېدو ځای، د اوستوګنې ځای.

هستوګنه (hastogána) ښځ.م. اوسېدنه، استوګنه، هستوګه.

هستول (hastawál) مص.مت. جوړول، ابادول.

هستونه (hastawána) ښځ.م. پنځونه، زېږونه، خلقونه.

هسته (hastá) ښځ.م. د حجرې مرکزي نقطه.

هستي (hastí) ښځ.م. ۱) وجود، کاینات؛ ۲) مال او متاع، شتمني؛ ۳) ذات.

هستېدل (hastedál) مص.ل. ۱) ایسارېدل، پیداکېدل؛ ۲) اوسېدل، ځای پرځای کېدل.

هستي ساز (hastisā́z) نر.م. ژوند ساز، زنده ګي ساز.

هسک[1] (hísk) ص.نر.م. قرعه، پچه، خسنی.

هسک[2] (hásk) نر.م ۱) اوچت، لوړ؛ ۲) آسمان.

هسکوالی (haskwālay) نر.م. اوچتوالی، لوړوالی، عظمت، هسکتیا، هسکتوب.

هسکول (haskawál) مص.مت ۱) لوړول، اوچتول؛ ۲) اشارېل، لړل، سرګردانول؛ ۳) خسني اچتول.

هسکه (haská) ښځ.م. لوړه، اوچته.

هسکېدل (haskedál) مص. ل. لوېدل، اوچتېدل، لوړېدل.

هسکېرلی (haskerálay) نر.م. و.ګ. اسکېرلی.

هسګ (hásg) نر.م. د مرغی ځاله.

هسې (hase) ق. ۱) بې فایدې، وړیا، هم هسې؛ ۲) لکه، غوندې، په شان، داسې.

هُش (hūš) نر.م. اسم صوت، هوش، پام، فکر.

هشتوالی (haštwālay) نر.م. هستي، وجود.

هشت ومشت (haštumóšt) نر.م. شور ماشور، غوغا، الهگوله، شور وغوغا، اخ و ډب.

هشگوڼی (hašgūṇay) ص. نر.م. تریخ، توند مزاجه، سخت طبیعته، تېز طبیعته.

هشه (háša) اد. د خرې د شړلو اواز، اشه.

هښ (haṣ) نر.م. اوښ.

هښمه (híṣma) ښځ.م. ۱) د برېښنا سره یو ځای توره وریځ پیدا کېدنه؛ ۲) د باران شپه.

هضم (házam) نر.م. په معده او کولمو کې د خوړو میده کېدل او جذبېدل.

هضمول (hazmawál) مص. مت. ۱) هضم کول، خوړل؛ ۲) پردی مال غصب کول.

هضمېدل (hazmedál) مص.ل. ۱) هضم کېدل، د خوراک نه وینه جوړېدل؛ ۲) حرام مال خوړل.

هغ (hağ) ص. لالهاند، سرگردان، سراسیمه.

هغسې (háğase) ق. ۱) هسې؛ ۲) په هغه شان، هغه رنگ.

هغلته (hağálta) ق. و گ. هلته.

هغومره (hağúmra) ق. هومره، دهغه په اندازه.

هغوی (hağúy) ض.ج. د هغه جمع.

هغه (hağá) ض. د غایب سړي یا شي لپاره ضمیر.

هغه دغه (háğadáğa) نر.م. اگرمگر، اخوا دې خوا، انې بانې، عذر.

هک (hak) ص. پرېشان، حیران.

هک اریان (hakaryán) ص. ډېر حیران.

هک پک (hákpak) ص. نر.م.ج. حیران، اریان، هک حیران، هک وپک، اریان دریان.

هکتار (hıktār) نر.م. هکتار، لس زره متره مربع.

هگنی (hagnáy) ښځ.ج. د هگیو اینبودلو لوښی، د هگیو خوندې کولو لوښی، تخمداني.

هگی (hagáy) ښځ.م. اگې، ویه، تخم، وییه.

هگی ډوله (hagáydáwla) ښځ.م. هگۍ ته ورته، د هگۍ غوندې.

هل (hál) نر.م. بیوه، قولبه، یو ځل قولبه کول، مغیره حالت یې هله راځي.

چې د پیر ذکر یې هـل شو
په نوي فکر کې کوډهل شو (ارزاني)

هلاک (halāk) ص. نر.م. مړشوی، قتل شوی.

هلاکت (halākát) نر.م. مړینه، تباهي، هلاکي.

هلاکول (halākawál) مص. مت. مړ کول، تباه کول.

هلاکېدل (halākedál) مص.ل. مړ کېدل، تباه کېدل، قتلېدل،

هلال (hılāl) نر.م. د لومړۍ شپې نه تر دریمې شپې پورې د سپوږمۍ حالت.

هلالي (hılāli) ص. هلال ته منسوب.

هلاهل (halāhál) ص. زهر قاتل، تېز زهر، وهلهل.

هلته (hálta) ق. هغه ځای کې، هلته کې.

هلک (halák) ص. نر.م. ۱) ځوان، کوچنی؛ ۲) نر ماشوم، بچی، زوی.

هلکتوب (halaktób) نـر.م. وړوکتوب، ماشومتوب.

هلکوالی (halákwālay) نر.م. ماشومتوب، وړوکتوب، دهلکتوب وخت، هلکواله.

هلکوټی (halakóṭay) نر.م. وړوکی، کوچنی.

هلم (halm) نر.م. و گ. الم.

هلواک (halwák) نر.م. ص. ۱) تلوسه لرونکی، لالچي، بیړندی؛ ۲) حرص، لالچ.

هله (hála) ق. ۱) ژرشه، ژر کړه؛ ۲) اد. هېه، چپاو، یرغل، داړه، تاخت، تاراج، حمله.

هله ځله (hálaǰála) ښځ.م. کوښښ، زیار.

هله کول (halakawal) مص.مت. یو مخیز یرغل، یو دم یرغل.

هله ګوله (hálagúla) نر.م. اله ګوله، ګېه ګونه، درز دروز، هله ګله.

هلهله (halhalá) ښځ.م. شوروشر، غوغا.

هله هله (haláhalá) اد. ژر کوه، ژرشه، شا به کړه.

هلې ځلې (hálejálc) ښځ.ج. منډې ترړې، زیار، کوښښ.

هلیکوپتر (hılıkoptár) نر.م. چورلکه، یو ډول څرخي الوتکه.

هم (ham ,hum) ق. ۱) بیا هم، څکه چې؛ ۲) علاوه، زیات له دېنه.

هما (humā́) ښځ.م. عنقا، یو ډول خیالي مرغه دی.

هم ارزی (hámarzay) نر.م. هم ارزښتی، هم ارز.

هم ارزي (hamarzí) ښځ.م. هم ارزښتي، هم ارزي.

هم اری (hamā́ray) نر.م. هم ریښه، همبنسټی هغه چې ګډه آره (منشأ، اصل یا نسب) سره لري.

هماندپوهی (hamāndpóhay) نر.م. د یوې ایډیولوژۍ والا، د یوې اندپوهې والا.

هماندی (hamā́nday) نر.م. همسوچی، همالواکی، همليدی.

هماندي (hamāndí) ښځ.م. همسوچي، همالواکي، همفکري.

همایون (humayū́n) نر.م. نیکبخت، بختور.

همایوني (hamāyoní) ښځ.م. د همایونتګی، د هما ملګری، د هما مرغۍ ملګری یا نر.

همبریدی (hámbriday) نر.م. همسرحدی، همغاړی، همه...

همبزم (hambázm) ص. د یو محفل د ناستې پاستې والا، دوست، ملګری.

هم بستر (hambıstár) ص. د کټ ملګری، محبت کوونکی، هم بستري، همخوابه.

همبستري (hambıstarí) ښځ.م. غوونه، همخوبي، کوروالی، جماع.

همبنډاری (hambándāray) نر.م. هم مجلسی، همبزمی.

همبنډاري (hambándarí) ښځ.م. هم مجلس، همبزمي.

همبنډاري (hambándā́ri) ښځ.م. شریک بنډار کول، ګډ مجلس کول.

همبنسټی (hambanṣátay) نر.م. همآری، همریښه، همبنیاد.

همپاتمړی (hampātmáṛay) نر.م. هم میراثی، میراث خور، وارث.

هم پایه (hampāyá) ص. په عمر برابر، په مرتبه کې یو برابر.

همپوړی (hampóṛay) ښځ.م. د یوې پوړۍ، د یوې رتبې یا مقام.

همپوړي (hampoṛí) نر.م. هم مقامي، همرتبه ګي.

همپېری (hampéray) نر.م. همدوره، همعصر.

همت (hımát) نر.م. غیرت، مېړانه، اراده.

همتا (hamtá) ص. ساری، سیال، په څېر، برابر.

همتناک (hımatnā́k) ص. نر.م. محنتي، د همت خاوند، باهمته، زړور.

هم توکی (hamtókay) نر.م. همجنس.

همجد (hamjád) نر. له یوه نیکه، تربوران.

همجوار (hamjawā́r) ص. کلیوال، ګاونډی.

همجوله (hamjáwla) ښځ.م. هم څېره، سره ورته، یو رنګ.

همجولیز (hamjawlíz) نر.م. همجوله، هم‌څېره، متحد الشکله، مشابه.

همجولیزوالی (hamjawlízwálay) نر.م. همڅېرتیا، ورته‌والی.

همچمی (hamčámay) نر.م. همکوڅه، گاونډی، همسایه.

همځالی (hamǰálay) نر.م. همکوری، همخونی، یو ځای اوسېدونکی.

هم ځېلی (hamǰélay) نر.م. د گډ ځېل والا، د گډې ریښې والا، همنوع.

هم څنگ (hamcáng) ص. نر.م. همزولی، سیال، ساري، شریک، ثاني؛ د ژوند ملگری.

همڅېرتیا (hamcértyá) ښځ.م. همرنگي، ورته‌والی، مشابهت.

همڅېره (hamcerá) ښځ.م. همجولی، همگونه، همبڼی، هم قیافه.

همخونی (hamxónay) نر.م. همکوټه، هم اتاق، د خونې ملگری.

همخویه (hamxoyá) ښځ.م. هملوښی، همخو.

همدارنگه (hamdāránga) ق. همداراز، همداسې، همدغسې.

همدرد (hamdárd) ص. په درد کې شریک، ملگری خیرخواه، خوږمن، دردمن.

همدم (hamdám) نر.م. ملگری، دوست.

همذات (hamzát) نر.م. په وینه کې شریک، یو قوم.

همرکاب (hamrikā́b) نر.م. د لارې مل، د رکاب ملگری، نوکر، د سورلی ملگری، هم سفر.

همرنگ (hamráng) نر.م. همرنگی، یو رنگ، یو راز، یو څېر.

همرنگی (hamrángay) نر.م. چې په رنگ یو ډول وي، په رنگ سره ورته.

همرنگي (hamrangí) ښځ.م. یورنگي، یو ډولي.

همزولانه (hamzawlana) ښځ.م. جمزندانی، هم زنځیری، د زندان ملگری.

همزولتیا (hamzūltyá) ښځ.م. د یو عمر والا.

همزولف (hamzūlf) نر.م. سانډو، خښینې مېړه، د مېرمنې د خور مېړه.

همزولی (hamzólay) نر.م. په یو عمر، دبرابر عمر.

همزه (hamzá) یو عربي ستونیز تمغي (انسدادي) اواز (ء) دی چې عجمي ژبې یې نه لري.

همژبی (hamžábay) نر.م. گډژبیزوالی، همزباني.

همسا (hamsā́) ښځ.م. امسا، لکړه، کونتۍ، عصا.

همسایه (hamsayá) نر. ښځ.م. ۱) فقیر، کرایه نشین؛ ۲) گاونډی.

همسفر (hamsafár) نر.م. د سفر ملگری.

همسندری (hamsandə́ray) نر.م. همبول، هم اوازی، هماهنگ.

هم سنگ (hamsáng) نر.م. هم وزن، سیال.

هم شکل (hamšakál) ص. نر.م. په شکل سره برابر، یو څېره، په څېرې کې سره ورته.

هم ښنک (hamṣánk) نر.م. هم ښانک، انهیوال.

هم طالع (hamtalíʻ) ص. ښځ.ج. په یوه نصیب، په یو طالع.

هم صنفي (hamsinfí) نر. ښځ.م. ټولگي وال.

هم عصر (hamʻasər) نر.م. د یو دور، د یوې مودې، د یوې زمانې.

همغاړی (hamğā́ṛay) نر.م. دوست، ملگری.

همغږی (hamğáẓay) نر.م. هم اوازی، همنوا.

هم هغسې (hamhağə́se) ق. هم هاغسې، هماغه شان، هماغسې.

همغلته (hamağə́lta) هملته، همالته، هماغلته.

هم هغه (hamağá) ض. هماغه.

همکار (hamkā́r) نر.م. د شعبې یا د کار ملګری.
همکاري (hamkārí) ښځ.م. مرسته کونه.
هم کاسه (ham kāsá) ښځ.م. هم کوندی، د کاسې انډوال، د لوښي انډیوال.
همکوری (ham kóray) نر.م. هم استوګنی، هم منزلی، همخانه.
همکېتی (hamkétay) نر.م. هم دینی، هم مذهبی، همکېش.
همګروهی (hamgróhay) نر.م. د یوې ګروهې ملګری، همسندی، همعقیده.
همګروهي (hamgrohí) ښځ.م. همسندي، همعقیده والی، همرايي.
هم ګوند (hamgwánd) نر.م. د یوه تنظیم، د یوه ګوند یا پارټی، د یوې کورنۍ.
همماڼیز (hammā́níz) نر.م. هم مانیز، مترادف، د یوې مانا والا.
هممانیزوالی (hammanízwā́lay) نر.م. هم ماناوالی، مترادفوالی، هم ماناتوب.
هممانیزونه (hammanizū́ná) ښځ.م. هم مانیز ویونه، مترادف لغات.
هم مسلک (hammaslák) نر.م. هم کسب، یو مسلک والا، د یوې رشتې والا.
هممنګی (hammángay) نر.م. هم مهالی، هم عمری، همزولی.
هممهال (hammahā́l) نر.م. همزمان، پر یوه وخت، په عین وخت کې.
هممهالی (hammahā́lay) نر.م. همپېری، همعصر، همزمان.
هممهالې ژبپوهنه (hammahaležā́bpohána) ښځ.م. چې ژبه په یوه ټاکلي مهال پېر کې تر څېړنې لاندې نیسي.

هم نژاد (ham nžā́d) ص. نر.م. د یو نژاد، د یو توکم، د یو سل.
هم نفس (ham nafás) نر.م. نیږدې دوست.
همنوږی (hamnóžay) نر.م. همنوږیز، هم جنس، همڅېلی، همنوع.
همنوږي (hamnoží) ښځ.م. همنوږیزوالی، هم جنسي، همڅېلي.
همنوږیز اړیکي (hamnožízaṛiki) ښځ.م. همجنسي اړیکې.
همنوع (hamnáwsa) ص. نب. هم جنسه، د یو جنس.
همنومی (hamnū́may) ص. نر.م. هم نامی، د یو نوم والا، عزیز.
همنومي (hamnumí) ښځ.م. همنامي، یو نومي، سنامي، هم اسمي.
هموار (hamwā́r) نر.م. هوار، اوار، غوړېدلی.
هموا ګی (hamwā́gay) نر.م. همسپور، همیونی، همعنان، همرکاب.
هموطن (hamwatán) ص.نر.م. وطندار، وطنوال، د یوه وطن، د یو هېواد.
هم وني (hamwánay) نر.م. همقدی، هم اندازه.
همه ګیر (hamagír) ص. نر.م. په ټولو حاوي، په ټولو برلاسی، د هرې خوا، چاپېره.
هم هی (hamháy) نر.م. د اوښ د شړلو اواز.
هم هوډی (hamhóḍay) نر.م. د ګډ هوډ والا، همبلاړی، د ګډ تصمیم والا.
همیانی (hamyanáy) ښځ.م. بوخڅکی، د پیسو بټوه، بخسکی.
همېش ګل (hamešgwál) نر.م. همېشه ګل، همېشه بهار، یو ډول ګل دی.
همېشنی کړ (hamešánaykáṛ) نر.م. نابشپړ (غیر مطلق) فعل، استمراري فعل.

همېشه (hamešá) ق. ص. همېش. تل، هر وخت، هر کله، د تل لپاره.

همېل (hamél) نر.م. و.گ. اسېل.

همیونی (hamyū́nay) نر.م. همسفر.

هنت (hánt) نر.م. تور، تهمت.

هنجه (hánja) ښځ.م. هنج. هنگ، انجه، یو ډول تېز بویه یوناني دوا.

هنجی (hanjáy) نر.م. سیلېدل، سیلی وهل.

هند (hánd) نر.م. حد، اندازه.

هنداره (handārá) ښځ.م. آئینه، وینه، اېنداره.

هندسه (handasá) ښځ.م. شکل، عدد، د اشکالو او ابعادو د اندازه کولو علم.

هندواروپایي (hındōaropāyí) ښځ.م. د هغې ستري ژبنی کورنی نوم چې هند واریاني او نورې اروپایي ژبې پکې راځي، هندوارین، هندوجرمن.

هندواریایي (hındōaryāyí) هغه ژبنی څانگه چې په پخوانی اریانا پورې اړه لري.

هندوانه (hındwāṇá) ښځ.م. یوه اوبلنه مېوه ده.

هندوانی (hındwāṇáy) ښځ.م. ۱) هندوه؛ ۲) یوه زېړ سرې مرغۍ.

هندوچیني (hındōčiní) ښځ.م. د چین-تبتي ژبنی کورنی بدل نوم، چین تبتي.

هندوه (hındúwa) ښځ.م. د هندو ښځه، د هندو مذهب پیرو.

هنده (hındá) ښځ.م. ۱) په یوه ساه څښل؛ ۲) تکل، اراده.

هنډ هنډ (hánḍhánḍ) نر.م. توکړې توکړې، توتې توتې، ستړی؛ هنډی هنډی.

هنډه (hínḍa) ښځ.م. ۱) برخلافي؛ ۲) السوېي او مستي؛ ۳) اراده او تصمیم.

هنر (hunár) نر.م. فن، کمال، جوهر، کسب.

هنرپال (hūnarpā́l) نر.م. هنرپالونکی، هنرمل.

هنرپېشه (hūnarpešá) نر.م. هنرمند، فنکار.

هنرتون (hūnárton) نر.م. د هنرونو مرکز. هنرستان.

هنرزېږ (hūnarzéẓ) ښځ.م. هنرزېږون، هنري زېږندوېي، هنري تخلیق.

هنرزېږی (hūnarzéẓay) ښځ.م. هنرزېږند، د هنر زېږندوی، هنر آفرین.

هنرمل (hūnarmál) نر.م. هنردوست، هنرمین، هنرپال.

هنرمند (hūnarmánd) ص. نر.م. هنرپېشه.

هنرمندانه (hūnarməndāná) ښځ.م. ماهرانه، په هنرمندۍ سره.

هنري (hūnarí) ص. نب. هنر لرونکی، هنرمند.

هنک (hanák) نر.م. مسخره، پېچموزه، توکه.

هنکی (hınkáy) نر.م. د وزاده پر وخت د ناوې ژړا.

هنگ (háng) نر.م. ۱) اراده، زور؛ ۲) خیرک، دانا؛ ۳) ملنډه، پېچموزه؛ ٤) د خره اواز.

هنگا (hıngá) ښځ.م. ۱) د خر یا خرې اینگېدل؛ ۲) د کوچني پرله پسې ژړا.

هنگاره (hıngārá) نر.م. ۱) د سپیو او لېوانو انگولا؛ ۲) د وېر ژړا.

هنگامه (hangāmá) ښځ.م. شور و غوغا، گرېږ.

هنگامه یي (hangāmayí) ښځ.م. له شور و ځوره ډک، بولولیز، انگازوږ، انگازه یي.

هنگامي (hangāmí) ښځ.م. بېړني، اضطراري.

هنگهار (hangáhār) نر.م. زگېروی، فریاد.

هنگی (hángay) نر.م. و.گ. هنگېدل.

هنگېدل (hangedál) مص.ل. د خره آواز، هنگی.

هنې (háṇ) نر.م ۱) په زوره خندا؛ ۲) د اسپې هناره.

هنا (hıṇá) ښځ.م. د خر او کچر هنگېدنه.

هڼ تڼ (háṇtaṇ) نر.م. روغ جوړ، روغ رمټ.

هڼه (háṇa) ښځ.م. انه، ضعيف، کمزوری، بې سيکه.

هڼهار (haṇhár) نر.م. په‌زوره خندا، د خر اواز

هڼېدل (haṇedál) مص.ل. ۱) آس يا خره آواز کول شښنيدل؛ ۲) په‌زوره خندل.

هو [۱] (háw) اد. ۱) د غوا د شړلو اواز؛ ۲) هنګامه؛ ۲) يرغل؛ ۳) ژبه، لوظ؛ ٤) د تعجب کليمه.

هو [۲] (hó) ق. بلې.

هو [۳] (hū) نر.م. يرغل، بريد، ورچيغه کول.

هوا (hawá) ښځ.م. ۱) باد، ۲) کبر، غـرور؛ ۳) بې رنګه اوبې بويه او بې خونده ګاز دی چې زمـوږ چاپېريال يې احاطه کړی دی.

هواباز (hawābáz) نر.م. جهاز چلوونکی، پيلوټ، الوتونکی، چترباز.

هوا پوهنه (hawāpohána) ښځ.م. هواپېژندنه، موسميات، هواشناسي.

هواپوهنيز (hawāpohániz) نر.م. هواپوهيز، موسمياتي.

هواخواه (hawāxwá) ص. نـر.م. ۱) ملګـری؛ ۲) پلوی.

هواخوري (hawāxorí) ښځ.م. چکـروهنه، سيل کونه، ساتېري.

هوادار (hawādár) ص. نر.م. پراخ او اوچت ځای.

هوار (hawár) ص. نر.م. ج. ۱) ويـر، برابر، اوار؛ ۲) سم؛ ۳) تېز چلېدل، تېز تګ.

هوار والی (hawārwālay) نر.م. هوارتوب، هوارتيا سمبدل، د هوار کېدو حالت.

هوارول (hawārawál) مص. مت. د کنډو کـبر له منځه وړل، اوارول، سمول، ويړول.

هواروونکی (hawārawúnkay) نر.م. اواروونکی، پلنوونکی، حلوونکی، حل کوونکی.

هواره (hawára) ښځ.م. ۱) سـمه، ميداني سيمه؛ ۲) روغه، جوړه.

هواری (hawáray) نر.م. اواری، اوارونه، پلنوالی، حل.

هواري وړ (hawāriwáṛ) نـر.م. د هواري وړ، د حل وړ، د پلنوالي وړ.

هوارېدل (hawāredál) مص.ل. سمېدل، برابرېدل، يو شان کېدل، ويړېدل، ...ړېدل.

هواړ (hawāṛ) نر.م. ۱) لوخړه، بخار، بړاس، مرداړ؛ ۲) څپه‌څپه.

هواسپېځنه (hawaspecana) ښځ.م. هـواتاندتيا، د هوا تصفيه.

هواسپېځی (hawáspecáy) نـر.م. هـوا تاندوی، هوا سپېځ، ايرکنډېشنر.

هواکښ (hawákáṣ) نـر.م. د هواوتنې کړکۍ، د هوا وتنې سوری.

هواګير (hawárgír) نر.م. ۱) تېز تګ؛ ۲) اوپره، سرسري، اوچت.

هوامېچ (hawáméč) نر.م. هوا سنج.

هوامېچي (hawáméčí) ښځ.م. د هواکچ ومېچ، هوا مېچنه.

هوانورد (hawanāwárd) نـر.م. هواباز، په‌هوا کې الوتونکی.

هواوېجه (hawáwéja) ښځ.م. هـوايي قلمـرو، اتموسفير.

هوايي (hawāyí) ص. نب. چـالاک، بې پروا، چې په‌هوا کې وي، سرسري، آسماني.

هوايي چلند (hawayičalánd) نـر.م. هـوايي ترېفيک.

هوايي ځواک (hawayíǰwák) نـر.م. هـوايي طاقت، هوايي نېرو.

هوايي ډزې (hawayíḍazé) ښځ.م.ج. هوايي ټکونه، هوايي فيرونه.

هوايي ډګر (hawāyiḍagár) نر.م. د الوتکو د کېناستو او پورته کېدو ميدان.

هوايي کرښه (hawayikárṣa) ښځ.م. هوايي ليکه، هوايي خط.

هوبله (hóbla) ښځ.م. ذريعه، وسيله، چاره.

هوبهو (hūbahū́) نر.م. کټ مټ، بېخي سره ورته، هم هغه شان، بالکل هغسې، يو رنګ، ټکي په ټکي.

هوبې (hobí) ص. نب. مذبذب، غير مستقل مزاجه، متلون مزاجه.

هوټ (hoṭ) نر.م. پژی، پيکر، جسد.

هوټل (hoṭál) نر.م. مېلمستون، رستورانټ.

هوټي (hoṭí) نر.م. بادي اوبښ، هغه اوبښ چې ډېر چټک تګ کوي.

هودج (hodáj) نر.م. کجاوه، د ناوې لپاره د اوبښ يا پيل د پاسه کجاوه.

هوده (hodá) ښځ.م. ۱) سحر، کوډه، اوده، جادو، منتر، دم؛ ۲) د دم يا منتر اجازت.

هوده کول (hodakawál) مص. مت. دميول، په هوده کې راوستل.

هوډ (hoḍ) نر.م. ۱) د زړه خبره نه پرېښودنه، انکار کونه؛ ۲) تکل، عزم، قصد، تصميم.

هوډ کول (hoḍkawál) مص. مت. خلاف ويل، ردول، دروغجن کول.

هوډه (hóḍa) ښځ.م. ځېل، ضد، لانجه.

هوډه کول (hoḍakawál) مص. مت. ضد کول، ځېل کول.

هوډی (hoḍáy) ص. نر.م. وګ: هوډي.

هوډي (hoḍí) ص. نب. ۱) په خپله اراده قايم، د هوډ خاوند، مستقل مزاج؛ ۲) خلاف.

هوډيالی (hoḍyāláy) ص. نر.م. د هوډ ښتن، د کلکې ارادې او عزم خاوند.

هور[1] (hūr) نر.م ۱) حمله، يرغل، تاخت، ځغاست؛ ۲) هوسی؛ ۳) لا په شاپه، دپکه، دبابه.

هور[2] (hor) نر.م ۱) د مرغانو د اوسېدو ځای، ځاله، منځاله؛ ۲) تېز، تونډ، چالاک.

هورتور (hórtor) نر.م. ۱) چټک، تېز، بېړندی؛ ۲) ص. نر.م. مېړنی، بهادر، هورتورځوان.

هورته (hórta) ق ۱) هغه طرف ته، هلته؛ ۲) پورته.

هورې (hóre) ق. هغه خوا، هلته، هغلته.

هورې وورې (hórewóre) ق. آخوا دېخوا، هلته دلته.

هوږه (hū́ẓa) ښځ.م. اوږه، يو ډول نبات دی چې تېز او تند بوی لري.

هوږی (hoẓáy) نر.م. اوږی، د شنو يو ډول، يو ډول سارانی نبات دی.

هوس (hawás) نر.م. ۱) لالچ، حرص؛ ۲) لېوره، ارمان؛ ۳) هيله، لېوالتيا، تمه؛ ٤) خوشحالي.

هوسا (hosā́) نب. مطمين، آرام، ډاډه.

هوساتوب (hosātób) نر.م. هوساينه، آرام، اطمينان.

هوساکېدل (hosākedál) مص. ل. سا اخيستل، دمه کول، آرامېدل، مطمين کېدل.

هوس انګېز (haswasangéz) ص.نر.م. هوس اوچتوونکی، جنسي لېوالتيا، بيداروونکی.

هوساينځی (hosā́yanʒáy) نر.م. د هوساينې ځای، د استراحت ځای، تفريحځی.

هوساينه (hosāyána) ښځ.م. هوسايي، آرامتوب، آراموالی، هوساوالی.

هوساييز (hosā́yíz) نر.م. هوساينيز، استراحتي، تفريحي.

هوس پرستي (hawasparastí) ښځ.م. نفسياتي لېوالتيا پالنه، حرص، لالچ.

هوس ناک (hawasnák) ص. نر.م. عياش، لالچي، حرصناک، حريص.

هوسی (husáy) ښځ.م. ۱) نرکښي، وسی، سګه؛ ۲) غرڅه، غرڅنی.

هوسېدل (hawasedál) مص. ل. ۱) هيله کول؛ ۲) خوشحالېدل؛ ۳) د يو شي په تمه اوسېدل.

هوسی سترګې (husaystárge) ص. ښځ.م. ۱) د هوسی په څېر ښايسته سترګې، تورې سترګې؛ ۲) مج. ښايسته او ښکلې پېغله.

هوسی شېدې (husayšedé) ښځ.ج. هغه سپينه مايع چې په پسرلي کې د کانيو له منځه راوځي.

هوش (hoš) نر.م. فهم، ادراک، عقل، هوښ.

هوښ (hoṣ) نر.م. پوهه، ادراک، عقل، هوش.

هوښيار (hūṣyā́r) ص. نر.م. ځيرک، عقلمند، قابل، عاقل، لايق.

هوښيارتيا (hūṣyārtyá) ښځ.م. قابل توب، لايق توب، ځيرکي، هوښياري.

هوښيارول (huṣyārawā́l) مص. مت. پوهول، قابلول، عقلمند کول، پوهه ورکول.

هوښيارېدل (hūṣyāredā́l) مص.ل. عقلمند کېدل، پوهېدل، ځيرک کېدل.

هوک (hūk) ص. نر.م. ۱) په خيال کې ورک، لاهو؛ ۲) پړسېدلی.

هوک پوک (hū́kpūk) نر.م. په تصور کې ورک، په خيالونو کې ډوب، مغرور، کبرجن.

هوکړه (hokṛa) ښځ.م. ژمنه، وعده، لوظ، اقرار، ژبه.

هوکلی (hóklay) ښځ.م. بغری، لنګری، لرګين هاونګ، اونګ.

هوکول (hokawā́l) مص. مت. هاو کول، اقرار کول، ژمنه کول.

هوکه[1] (hawká) ص. نب ۱) ډېر ستړی، ستومانه؛ ۲) ربړونه، ستړی کونه.

هوکه[2] (hoká) ښځ.م. هوکړه، اقرار، ژمنه، مننه.

هوکه سوکه (hokásoká) ښځ.م. ناقراري او قراري، کوله بوله، کله آرام او کله کړاو.

هوکی[1] (hokáy) نر.م. ۱) په کوږدن کې د جلی وعده او اقرر اخيستنه، کوټ؛ ۲) هو، اقرار.

هوکی[2] (haw káy) نر.م. تيکه وهل، له ستړيا نه ساه اخيستل.

هول (hawl) نر.م. ۱) وېره، فکر، بيره، توندي؛ ۲) وحشي؛ ۳) يو ډول لرګي؛ ٤) بلی، منيچو؛ ۵) د فقيرانو د خير غوښتو آواز؛ ٦) د دروازې د تمبې لرګی.

هولکي (hawlakí) ص. نب ۱) وارخطا، مشوش؛ ۲) بېره ناک، په توندی، وېرې اخيستی، خفه، پرېشان.

هولناک (hawlnā́k) نر.م. خطرناک، وېرونکی.

هوله (hawlá) ښځ.م. بيګار.

هولي (holí) ښځ.م. د هندوانو يو جشن چې په يو بل باندې رنګونه اچوي.

هومره (hū́mra) ق. دغه قدر، په دغې اندازې.

هونډی (hūndáy) ښځ.م. برات، حجت، و.ګ. هنډی.

هوڼا (hūṇā́) ښځ.م. و.ګ. هوڼه.

هوڼه (hūṇa) ښځ.م. پړکه، هغه لښته چې مرغی په کې نيول کېږي.

هوڼای (hūṇáy) نر.م. يو ډول ښکاري مرغه دی.

هووی (hawwáy) اد. د تعجب او حيرت کليمه.

هوهو (hoho) اد. بلې بلې.

هوی (haway) ښځ.م. د کلالانو کوره.

هویت (huıyát) نر.م. پېژندپاڼه، تذکره، شناختي کارت.

هویه[1] (hóya) ښځ.م. و.ګ. هګۍ.

هویه[2] (hóya) ښځ.م. اشاره، ها، هغه.

هویدا (hawidā́) نر.م. څرګند، ظاهر، ښکاره.

هوی (hoy) اد. اشاري ضمیر دی، دا، دغه.

هوۍ (hawā́y) نر.م. دخاورینو لوښو د پخولو پچه.

هه (ha) اد. هغه کلیمه چې د څه کار د منع کولو لپاره استعمالېږي.

هۍ (hay) اد. ۱) افسوس، های، د غم کلیمه؛ ۲) زیار؛ ۳) جمله، ٤) شورو غوغا.

هی (hay) د غوامېښو د شړلو غږ.

هی هی (háyhay) اد. د تعجب کلیمه، های های، د غم کلیمه، د افسوس کلیمه.

هیأت (hayaát) نر.م. دخلکو یوه ډله، د دولتي مامورینو ډله.

هیبت (haybát) نر.م. ۱) ترس، وېره، وارخطايي؛ ۲) پرتم، شان و شوکت.

هیبتناک (haybatnā́k) نر.م. وېروونکی، بېروونکی، خطرناک.

هېټ (het) نر.م. انګرېزي خولۍ، انګرېزي ټوپۍ.

هیجان (hayajā́n) نر.م. وېرې اخیستی، په قهر، په غوسه، احساساتي، جذباتي، پاربدل.

هیجرا (hijrā́) نر.م. ایجرا، ښځونی، ښځونک.

هیچا (hičā́) ق. د هیڅ او چا مرکب، څه هم نه، څوک هم نه.

هیچېرته (hičérta) ق. چېرې هم نه.

هیچېرې (hičére) ق. چېرې هم نه، په هیڅ قیمت نه، کله هم نه.

هېچ (heč) ص. نب. بې حقیقته، نه څیز، نشت، لږ.

هیڅ بې هیڅه (hičbéhica) ق. اسې داسې، خوشې په خوشې، چټي پټي.

هیڅکله (hickála) ق. هیڅ وخت.

هیڅوک (hicók) ق. هېچا.

هېڅیال (hécyāl) نر.م. ترمادي اخوا، ماوراء ماده، ماوراء ذره.

هیڅ یو (hicyáw) ق. هیڅ کومه.

هیداد (hidā́d) نر.م. سزا، رټنه.

هېر (her) ص. نر.م.ج. اېر، ېېر، له یاده وتل.

هیر (hir) نر.م. د ببېدیو یو ډول لوبه.

هیرا (hirā́) جن. ذات، جوهر، ګوهر.

هېرتوب (hertób) ص. نر.م. په وېرول، له زړه وتنه، هېرتیا.

هېرجن (herján) ص.نر.م. هېرروونکی، هېرغالی، له یاده ویستونکی.

هېرغالی (hergā́láy) نر.م. و.ګ.: هېرجن.

هېرندوکی (herandū́kay) ص.نر.م. هېرجن.

هېرو (heró) نر.م. ۱) د کیسې مرکزي نارینه کردار؛ ۲) مېړنی سړی، بهادر سړی، قهرمان، اتل.

هیروغلیف (hiróglíf) نر.م. پخوانی مصري انځوریز لیک چې د هر ویي یا څپې لپاره یې یو یو انځور کاراوه.

هېرول (herawā́l) مص.مت. له یاده ایستل.

هېرویین (heroyín) نر.م. له اپینو څخه جوړېدونکې سپینه او یوه نشه لرونکې ماده، پوډر.

هېره[1] (héra) ښځ.م. له یاده وتنه، هېرېدنه.

هیره[2] (hira) ښځ.م. ګیله، مانه، مانی، شکوه.

هېرېدل (héredál) مص. مت. له یاده وتل، وېرېدل، ایرېدل.

هېری (heráy) ښځ.م. د خولې جنګ، خوله وهل.

هیړ (hiṛ) نر.م. ۱) حالت، دور، وخت، نوبت، وار؛ ۲) له یوې مخې.

هیړه (hiṛá) ښځ.م. ۱) څل، پهره، چل، وار؛ ۲) بې لمه مېږه، بیری.

هیړی (hiṛáy) نر.م. هغه ګډ چې اوږده لکۍ لري.

هیزه (háyza) ص. نب. وګ. هیضه.

هېږ (heẓ) نر.م. وګ. یږ.

هیسته (hísta) ص. ق. هغې خواته، لېرې.

هېښ (heṣ) ص.نر.م. ۱) حیران، هک پک، ترهور؛ ۲) ساده؛ ۳) زهیر.

هېښ پېښ (héṣpeṣ) نر.م. اریان دریان، حیران، هک پک.

هېښتوب (heṣtób) نر.م. حیراني، ساده ګي.

هېښمه (heṣma) ښځ.م. وګ. هښمه.

هېښنده (heṣandá) ښځ.م. هېښوونکی، اریانوونکی، محیر.

هېښني (héṣani) ښځ.م. د هېښتیا اړوند، تعجبي.

هېښوړتیا (heṣwāṛtyā) ښځ.م. د حیرانتیا وړ، د تعجب وړ.

هېښه (heṣá) ښځ.م. حیراني.

هیضه (háyza) ښځ.م. شدید اسهال یا نس ناست چې د سوء تغذي له امله پیدا کېږي او ګرځون یا استفراق هم ورسره مل وي.

هېغ پېغ (héğpeğ) نر.م. شغ بغ، یغ دغ.

هیکارل (hekāral) مص. مت. وګ. شکارل.

هیکل (haykál) نر.م. ۱) د بتخانې ماني؛ ۲) پېړی، صورت، شکل.

هی کول (haykawə́l) مص. مت. شړل.

هی کېدل (haykedə́l) مص. مت. شړل کېدل.

هېل (hel) نر.م.ج. لاچي، سپین لاچي، یېل.

هیلن (hilán) نر.م. اسره من، امیدوار، هیله من، هیله مند.

هیله (hilá) ښځ.م. ۱) تمه، توقع، امید؛ ۲) نر.م. صرفه؛ ۳) حیله، بانه؛ ٤) صرف، فقط، ایله.

هیله بیله (hilabilá) نر.م. ۱) فقط، یوازې، ایله بیله؛ ۲) حق ناحق، غیرحق.

هیله من (hilamán) نر.م. هیله مند، امیدوار.

هیله مند (hilamánd) نر.م. وګ: هیله من.

هیله مني (hilamaní) ښځ.م. هیله مندي، امیدواري.

هیلی (hiláy) ښځ.م. صحرایي مرغاوی، ایلی.

هیلې بیلې (hilébilé) نر.م. د هلکانو یو ډول لوبه ده.

هیم (hím) ص. نر.م. ورک، محوه.

هینډه (hínḍa) ښځ.م. مخالفت، ضد.

هېنډه (henḍa) ښځ.م. یو ډول لوبه ده.

هینګ (hing) نر.م. ۱) دخره اواز؛ ۲) فریاد.

هنګی (hangáy) نر.م. ۱) د کوچنیانو ژړا، د ناوې ژړا؛ ۲) د بیډیو یو ډول لوبه.

هیڼ (hiṇ) نر.م. زور، قوت، طاقت.

هېندارپرېکون (hendārprékūn) نر.م. ښیښه پرېکونه، شیشه بري.

هېندار پرېکی (hendārprékay) نر.م. ښیښه پرېکونی، هیندار پرېکونی، شیشه بر.

هېندارساز (hendārsáz) ص.نر.م. ښیښه ساز، شیشه ساز.

هېندارسازي (hendārsázi) ښځ.م. ښیښه سازي، شیشه ساز.

هېنداروزمه (hendārwázma) ښځ.م. د هېنداري غوندي، روښانه، روڼ.

هېنداره (héndára) ښځ.م. ښیښه، شیشه، آیینه.

هېنداريز (hendāríz) نر.م. د هېنداري غوندي.

هين (hiṇ) ص.نر.م. ننوتی، داخل.

هينه (hiṇá) ص. ښځ.م. ننوتې، داخله.

هيني (hiṇáy) ص. نر.م. تکړه، بهادر، طاقتور.

هېواد (héwā́d) نر.م. ۱)وطن، مملکت؛ ۲)په فاصله، بعيد، لېرې.

هېواد پال (héwadpāl) نر.م. هېواد پالی، وطنپال، وطن دوست.

هېوادپلورنه (hēwadplorána) ښځ.م. ۱)هېواد پلورې، هېواد خرڅونه.؛ ۲)مج. له هېواد او ولس سره خيانت.

هېوادنی (hewādanáy) نر.م. ۱) لېرې، په فاصله؛ ۲)وطني، وطن سره اړوند؛ ۳)وطنپرست.

هېوادوال (hewādwā́l) نر.م. هېوادنی.

هېوادواله (hewādwā́lá) ښځ.م. هېوادولي، هېواد پالنه، وطنپالنه.

ی

ی (ye) ښځ.م. د پښتو الفبې یوځلوېښتم توری، چې ابجدي ارزښت يې لس دی.

یا (yā) ق. ۱) په دوو یا زیاتو کې د یو ځانګړې کولو کلیمه؛ ۲) نه، هیڅ؛ ۳) اد. آه، د تعجب کلیمه.

یاب (yāb) اد. که د نوم په اخیر کې راشي موندونکی مانا لري، لکه: کامیاب، زرياب.

یابو (yābū́) نر.م. ټټو، آس،

یات (yāt) نر.م. پیدا کونه، موندنه.

یاد (yād) نر.م ۱) په حافظه کې ساتنه؛ ۲) دحافظې عمل، ذکر؛ ۳) مشهور.

یادڅلی (yā́dcálay) نر.م. یادګار څلی، د یادګار منار.

یادښت (yādáṣt) نر.م. یاددابښت، یاداشت.

یادښتوړ (yadaṣtwáṛ) نر.م. د یادښت وړ، د نوټ کولو وړ، د یادونې وړ د یادښت قابل.

یادښتلیک (yadáṣtlik) نر.م. یادونلیک، یادداشتنامه.

یادښتلیکچه (yadáṣtlikča) ښځ.م. د یادښت کتابچه.

یادښتول (yadaṣtawál) مص.مت. په لیکلې بڼه یاد ته سپارل، د یو څه یادښت اخیستل.

یادښتي (yadaṣtí) ښځ.م. د یادښت اړوند، د یادښت مربوط.

یادګار (yādgā́r) نر.م. خیال، نښه.

یادګاري (yādgarí) ښځ.م. یادونې، د یادګار.

یادګاري انځور (yādgarianǰór) نر.م. یادګاري عکس، یادګاري تصویر.

یادګاري جشن (yādgarijıšā́n) نر.م. یادونې جشن، د یادګار جشن.

یادګاري ډالۍ (yādgariḍā́lә́y) ښځ.ج. یادونې ډالۍ، یادګاري تحفه.

یادګېرنه (yādgerána) ښځ.م. یادول، یاداښت ورکول، وریادول.

یاد لرل (yādlarə́l) مص.مت. یاد ساتل، یاداښت لرل، ذهن کې لرل.

یادمانۍ (yādmaṇáy) ښځ.م.ج. یادګاري مانۍ، یادګاري قصر.

یادول (yādawə́l) مص. مت. خیال کې راوستل، زوتول، حفظول.

یادون (yādū́n) نر.م. یادونه، یادښت.

یادېدل (yādedə́l) مص. ل. زوتېدل، یاداښت کې راتلل.

یار (yār) نر.م. ملګری، دوست، اشنا، اندیوال.

یارانه (yārāná) ښځ.م. ۱) ملګرتوب، دوستي، اشنایي، ملګرتیا؛ ۲) مج. عاشقي.

یاربازي (yārbāzí) ښځ.م. بدکرداري، ورانکاري.

یارباش (yārbā́š) نر.م. له دوستانو سره مینه کوونکی، دوستپال، مخلص، مینه ناک.

یارباشنه (yārbašā́ṇa) ښځ.م. بدکاره، ډمه، فاحشه، هغه ښځه چې ډېر یاران ساتي.

یارباشي (yārbāši) ښځ.م. دوستي، ملګرتیا.

یارجان (yārjā́n) نر.م. خوږ ملګری، نږدې دوست، زړه ته راتېر ملګری.

یارډ (yārd) نر.م. د تږکرانو د اندازه کولو مقیاس.

یارغار (yarǧā́r) نر.م. ۱) ډېر رازدار دوست، رښتونی دوست؛ ۲) د حضرت ابوبکر (رض) لقب.

یارمخچکی (yārmaxčakáy) ښځ.م. یارمخچی، یوه خړ رنګی مرغۍ ده.

یاري (yā́ri) ښځ.م. دوستي، اشنایي، ملګرتیا.

یاس (yās) نر.م. نهیلي، مایوسي، نا امیدي.

یاست (yāst) ق. د فعل وروستاړی دی.

یاسته (yāstá) ښځ.م. بیاسته، رسی، پړی.

یاستئ (yā́stəy) ق. و ګ. یاست.

یاسمن (yāsamā́n) نر.م. چنبه، یو ډول ګل.

یاسمین (yāsamī́n) نر.م. یاسمن.

یاغي (yā́ǧi) ص.نب. باغي، نافرمان، سرکښ.

یاغیتوب (yāǧitób) نر.م. نافرماني، بغاوت.

یاغیستان (yāǧistā́n) نر.م. یاغبګړ، د یاغیانو سیمه، غیره علاقه، هغه سیمه چې د حکومت له کنټرول څخه بهروي.

یاغیګړ (yāǧigā́ṛ) نر.م. و ګ. یاغیستان.

یاقوت (yāqū́t) نر.م. یو قیمتي سور کانی دی.

یاقوتي (yāqū́ti) ص.نر.م. سور رنګ لرونکی.

یال (yāl) نر.م. ۱) د څارویو یا د آس د څټ وېښته؛ ۲) څټ، غړی، د څناور څټ.

یالی (yāláy) اد. یو وروستاړی او د نسبت کلیمه چې د ځینو نومونو په آخر کې راځي او له نوم څخه فاعل نوم جوړوي. لکه: د جنګ نه جنګیالی.

یامېدل (yāmedə́l) مص.ل. ښه چور لېدل، ګډېدل، یمېدل، نخېدل.

یاور (yāwā́r) نر.م ۱) مرستیال؛ ۲) دوست، ملګری.

یاوري (yāwā́ri) ښځ.م. مدد، مرسته، کومک.

یاول (yāwə́l) نر.م. زېړو، زېړانک، بلبل، سریانکه، ښکلې زېړه توره تکوواله مرغۍ.

یاوه (yāwə́) ص. نب. بې ګټې، چټي، عبث.

یاهو (yāhū) نر.م. حق دوست، یو ډول مرغۍ ده.

یابرا (yābrā́) ښځ.م. و ګ. ایبرا.

یبره (yabrá) ص. نر.م. یو کلن وری.

یبل (yabə́l) اد. بربنډ، لوڅ، زیاتره له پښو سره راځي لکه: پښې یبل.

یتیم (yatī́m) ص. نر.م. چې پلار یې مړ وي.

یتیم خونه (yatīmxūná) ښځ.م. د یتیمانو د اوسېدو ځای، د یتیمانو پالنځی.

یخ (yax) ص. نر.م. ۱) سوړ؛ ۲) نر.م. کنگل.

یخاو (yaxáw) نر.م ۱) یخني پیدا کېدنه، یخوالی؛ ۲) یخې اوبه.

یخ پخ (yāxpax) نر.م.ج. ۱) یخ مخ، سوړ سمخ؛ ۲) بې حسه، بې حرکته، دم وتلی، ساه وتلی.

یخپلور (yáxplor) نر.م. یخپلورنه، کنگل خرڅونه.

یخپلوری (yáxploray) نر.م. یخ والا، کنگل خرڅوونکی، واوره پلورونکی.

یخپېر (yáxper) نر.م. یخچال پېر، یخچالي پېر، کنگل پېر، د کنگل دوره.

یخچال (yáxčal) نر.م. کنگلنی، کنگلځی، سړوبی.

یخچالي (yáxčali) ښځ.م. د یخچال اړوند، پر یخچال مربوط.

یخدان (yáxdán) نر.م. ۱) له خرمنې جوړ شوی مخصوص صندوق؛ ۲) یو ژور ځای چې په ژمي کې د اوړي لپاره واوره په کې اچوي او ساتي یې.

یخزنی (yaxzánay) ص. نر.م. منجمد، له یخنۍ کنگل شوی، د یخنۍ له لاسه گونځې شوی.

یخساز (yáxsáz) ص. نر.م. یخ جوړوونکی سړی یا لوښی.

یخسازي (yáxsāzí) ښځ.م. یخ جوړونه، کنگل جوړونه.

یخلوبه (yáxloba) ښځ.م. کنگل لوبه، یخ ښویېدنه.

یخ ماتې (yāxmáte) ښځ.م. ترمې، نیمترې، تمنې، داسې اوبه چې نه یخې او نه ډېرې تودې وي.

یخ مار (yāxmár) نر.م. یو ډول مار دی چې ښپې لري.

یخمالک (yaxmálák) نر.م. ښویانک، د کنگل شوي یخ پر مخ یو ډول لوبه.

یخني (yaxní) ښځ.م. ۱) ښوروا؛ ۲) د ژمي موسم.

یخني ښوروا (yəxnīṣorwā́) د ایشولې غوښې اندې یا زومنه چې مرچ مساله ورسره گډ نه وي.

یخول (yaxawál) مص. مت. ۱) سړول؛ ۲) وژل؛ ۳) سزا ورکول.

یخوالی (yaxwálay) نر.م.ج. د یخېدو حالت، یخېدنه، یخني.

یخه سیلۍ (yaxasiláy) ښځ.م. د سړو څپه، سېلاو، یخ باد.

یخی (yaxáy) نر.م. کنگل، یخ.

یخېدل (yaxedál) مص. ل. سړېدل، غوښتنه پوره کېدل.

یدل (yadál) مص.ل. د لازمي مصدر نښه (وروستاړی) لکه: ژړېدل، خندېدل.

یر (yar) نر.م. یو ډول اس.

یرړی (yarṛáy) نر.م. ایرړی، هرړی، یو ډول گډ.

یرغز (yarğáz) نر.م. مجرد، یوازې.

یرغکی (yarğakáy) نر.م. یو ډول مرغی.

یرغل (yarğál) نر.م. حمله، برید، ناڅاپي حمله.

یرغلگر (yarğalgár) ص. نر.م. حمله کوونکی، برید کوونکی، چپاولگر.

یرغلي (yarğalí) ښځ.م. یرغلیز، یرغلگرانه، تهاجمي.

یرغلیز (yarğalíz) نر.م. یرغلي، تهاجمي، پر یرغل اړوند.

یرغلیزسیاست (yarğalizsyását) نر.م. تعرضي سیاست، تهاجمي سیاست.

یرغلیزې وسلې (yarğalizéwasle) نر.م. یرغلیزې درستې، یرغلیزې سلاح گانې.

یرغمل (yarğamál) نر.م. یرغمال، برمته، هغه څوک چې د پیسو لپاره تښتول کېږي.

یرغمل بیه (yarğamál báya) ښځ.م. بونگه، د دبرمتې په مقابل کې پیسې.

یرغملگر (yarğamalgár) نر.م. یرغملګري، برمته کوونکی، یرغمل نیوونکی.

یرغمل نیونه (yarğamálniwána) ښځ.م. یرغملګري، برمته کونه.

یرغمل نیوونکی (yarğamálniūnkay) نر.م. یرغملګر، اختطافوونکی.

یرغمل وژنه (yarğamálwažána) ښځ.م. د یرغمل یا برمته شوي کس وژنه.

یرغمل وژونکی (yarğamálwažūnkay) نر.م. برمته وژونکی.

یرغه (yarğá) ص. نر.م. د آس یو ډول اوار تګ.

یرغی (yarğáy) ښځ.م. لوګی، تورکي، هغه توري ایرې چې په چت کې نښتې وي.

یرندوکی (yarandúkay) نر.م. یرندوک، ډارن، بېرندوک، یرجن.

یرول (yarawál) مص.مت. ډارول، وېرول، ترول.

یرېدل (yaredál) مص.ل. وېرېدل، ډارېدل.

یزغلامي (yazğulamí) نر.م. یوه پامیري ژبه ده چې په واخان کې ویل کېږي.

یړ (yaṛ) نر.م. یرغل، هجوم، حمله، چپاو.

یړاو (yṛáw) نر.م. یو ډول شین او تریخ بوټی دی.

یږ (yaẓ) نر.م. میلو، یز، یو ډول وحشي حیوان.

یږه (yáẓa) ښځ.م. یو ډول دانه، د سرطان دانه.

یژه (yažá) ښځ.م. یژې، و.ګ. پهلوځی.

یسار (yasár) نر.م. ۱) بدبښاګومی، بدمرغی؛ ۲) کینې لاس؛ ۳) ډېر زیاتوالی.

یستل (yastál) مص.مت. ایستل، ویستل.

یسیر (yasír) ص. نر.م. مور مړی کوچنی.

یسېدل (yasedál) مص.ل ۱) پاتې کېدل، اوسېدل؛ ۲) ګڼېل، لکه: ښه ګڼېل، ښه ایسېدل.

یشنا (yašna) ښځ.م. ښوبښ، خوټ، ایشېدنه.

یشناتکی (yašnatakay) نر.م. د ښوبښ نقطه، درجه‌غلیان.

یشول (yašawál) مص.مت. جوشول، ایشول.

یشېدل (yašedál) مص.ل. خوټېدل، ایشېدل، جوشېدل.

یښودل (yaṣodál) مص.مت. اېښودل، کښېښودل.

یښول (yaṣowál) مص.مت. یښودل.

یعنی (yaṣné) اد. مطلب دا، یانې، غرض دا، دا چې.

یغما (yağmá) ص. نب. د لوټمال، تالان.

یغنوبي (yağnūbí) ښځ.م. یوه پامیري ژبه چې په تاجکستان کې ویل کېږي.

یقین (yaqín) نر.م. اعتبار، اعتماد، باور.

یقیناً (yaqinán) ق. هرومرو، خامخا، بې شکه، په یقین.

یقیني (yaqiní) نر.م. خامخا، هرومرو، بې شکه، لازمي.

یکامانه (yakāmána) ص. نر.م. سراسر، له یوې مخې، له یوې خوا، له ښهرمې.

یکاوه (yakāwá) ښځ.م. لېوه وربخ، په اسمان را خوره وربخ، ګوره وربخ، توره وربخ.

یکدګ (yákdag) نر.م. پوخ پنېر.

یکړ (yakáṛ) ص. نر.م. یوازې، یو، تنها.

یکۍ (yikə́y) ښځ. ج. ۱) پخوانی، ووې روپۍ؛ ۲) فلس؛ ۳) بایسکل.

یګه (yagá) ښځ.م. د آسونو دلګۍ د توېدو ناروغي.

یګۍ (yagáy) ښځ.م. په لرګیو سره یوه لوبه ده.

یل (yal) نر.م. بهادر، مېړنی، اتل، پهلوان، باتور.

یلدا (yaldá) ص. نر.م. اوږده شپه، له ټولونه اوږده تیاره شپه، د لیندۍ د میاشتې اخره شپه.

یلغار (yalğár) نر.م. یرغل، حمله.

یلغز (yalğáz) ص. نر.م. یل، یوازې، آزاد، مجرد.

یله (yála) ص. نب. ۱) اواره، آزاد، پرانیستی، خوشې؛ ۲) هیله؛ ۳) ښځ.م. ختینه ځمکه؛ ۴) صرفه، اسره.

یم (yam) نر.م. ۱) سمندر، سیند؛ ۲) حصه، ارخ.

یما (yamá) ښځ.م. ۱) د اریایانو افسانوي پاچا یا لومړنی پاچا؛ ۲) یوه ځانګړی نوم دی.

یمال (yamā́l) نر.م. پخلاکول، لهژړا نه کرارول؛ ۲) ف. د واورې راښوییدنه، برف کوچ.

یمال (yamā́l) ص.نر.م. مستېدل، نشه کېدل.

یمن (yamán) نر.م. سعادت، خوش نصیبي، کامیابي.

یمنول (yamnawál) مص. مت. منع کول، شړل، ایمنول.

یمنېدل (yamnedál) مص.ل. منع کېدل، ایمنېدل.

یمول (yamawál) مص.مت. چورلول، ګډول، تاوول.

یمېدل (yamedál) مص.ل. ۱) د سر ګرځېدل، ګډېدل؛ ۲) نشه کېدل، مستېدل.

یمین (yamín) نر.م ۱) سوګند؛ ۲) طاقت، توان؛ ۳) ښي لاس.

ین (yın) ور، لکه: ورین، مالګین.

ینجه (yínja) ښځ.م. و ګ. هنجه، اینجه.

یندره (yındrá) نر.م. ۱) اوسپن خور، برجو، د چړې د تېرې کولو کانې؛ ۲) څرخ.

ینده (yındá) نر.م. و ګ. هنده، اینده.

ینډه (yanḍá) ښځ.م. سرکښي، بغاوت، ضد.

ینګ (yang) نر.م. حال، صورت، وعده، نښه، لفظ، توګه، رنګ، وجه، ډول، چلند، شرط.

ینګه (yangá) ښځ.م. ۱) د کلالانو یوه آله چې ګړې او کټوې پرې ښوېولی شي؛ ۲) د چارې غاړې ته د کښلولپاره پړی اچول چې دوه سرونه ولري

یو (yū) ف. ج. د جمع متکلم صیغه-موږ یو.

یوارخیز (yawarxíz) ص. نر.م. ج. یوطرفه.

یوازې (yawā́ze) ص.نب. یواځې، ګوښې، ځانله.

یوازېتوب (yawāzetób) نر.م. یوازې والی، یوازې کېدل، تنهایي، یوازې کېدنه.

یوازېنی (yawāzenáy) ص.نر.م. خاص، خالص، ځانګړی، تنها.

یوبندی (yawbánday) نر.م. یونلیز ټوپک، یو ډول پخوانی ټوپک.

یوبه (yūbá) نر.م. بزګر، دهقان.

یوپ (yūp) نر.م. غرق، ډوب شوی، غوپه.

یوپټه (yawpaṭá) ص. نب. یو پرده یي، یو لایي، یو پټ واله، لکه یو پټه کمپله.

یو پلا (yawplā́) ق. یو وار، یو ځل.

یو په دوه (yáwpadwa) ص. نب. دوه چنده، دوه واري، دوه برابره.

یو په یو (yáwpayaw) ق. ځان ځان له، یو یو.

یو تربله (yáwtarbála) ق. خپلوکې، یو له بله.

یوتول (yawtawál) مص.مت. موندل، راپیدا کول.

یوتېدل (yawtedál) مص.ل. موندل کېدل، یاتېدل.

یوځای (yawǰáy) ص. نر.م. په شریکه، په غونډه، په ګډه.

یوځل (yawǰā́l) ق. یو وار، یو پلا، یو نوبت.

یوڅو (yawcó) ص.نب. څه ناڅه، لږ.

یوڅوک (yawcók) ص. م. یو کس.

یوڅه (yawcá) ص.نب. څه ناڅه، لږ، لږ څه.

یوډړدنګ (yawdaṛdáng) ص. نر.م. یو شان حرکت، یو حرکت، یوه خوځښدا.

یودم (yawdám) ق. نابېره، سمدواره، یو ناڅاپه، دفعتاً.

یوډزی (yawḍázay) ص. نر.م. یومیله، یونلیز، یو کارتوس والا ټوپک.

یور (yor) نر.م. : لیوره ښځه.

یو رنګه (yawranga) ص. نب. ۱) یو رنګ؛ ۲) پرلپسې، مسلسل.

یورولوژي (yoroloži) ښځ. م. د بولي تناسلي سیستم د جراحۍ یوه څانګه ده.

یوړ (yoṛ) نر. م. بالغ هلک، مېړاني وهلی هلک.

یوړاینه (yoṛāyaná) نر. م. داډ ګېرنه، تسلي.

یوزری (yawazáray) ص. نر. م. یوازې، تنها، بې کسه، یووزری.

یوزړی (yawzáṛay) ص. نب. د یوې لارې والا، داده، اخلاصمند، مخلص، بې ریا.

یوژبی (yawžábay) ص. نر. م. رښتونی، د وعدې پابند.

یوژی (yawžáy) ښځ. نر. م. یو تول چې له دوولسو لپو سره برابر وي.

یوړی (yawẓáy) ښځ. م. ج. دوولس لپې.

یوستوی (yawastáway) ص. نر. م. نری، یوتا، یوازې.

یوشان (yawšán) ص. نب. یو ډول، یو راز.

یوشانته (yawšánta) ص. نب. سره ورته، یو رنګ، متحد الشکل.

یوشي (yáwšay) نر. م. یو رنګ، یو ډول، یو شان.

یوطرفه (yawtarafá) ص. نب. یو لوری، یوه خوا.

یوغ (yoğ) نر. م. جغ. هغه آله چې د قولبې په وخت کې د غوایانو په غاړه کې اچول کېږي.

یوکلن (yawkalán) نر. م. د یو کال، یو کلیز.

یوقلم (yawqalám) ق. په یو لاس لیکل شوی.

یوکول (yawkawál) مص. مت. متحدول، اتفاقول.

یولاس (yawlás) ص. نب. یو موټی، په یوه اتفاق.

یولور (yawlór) نر. م. یو خوا، یو طرف.

یولوریز (yawloríz) نر. م. یو طرفه، یوه خوا، یو څنګیز.

یو له بله (yawlabála) ق. یو تر بله.

یوم (yūm) نر. م. بهل، د کرکېلې یوه آله.

یومخ (yawmáx) ق. ۱) پرله پسې، متواتر، تول؛ ۲) له یوې خوا.

یومختوب (yawmaxtób) نر. م. صداقت، رښتیاوالی، یومختیا.

یومخی (yawmáxay) نر. م. صادق، مخلص، رښتونی، یو مخیز.

یومخیز (yawmaxíz) ص. نر. م. ج. له یوې مخې.

یومکی (yawmakáy) نر. م ۱) د اوړي یوم، وړوکی یوم؛ ۲) د ملا تبخی.

یومنزله (yawmanzalá) ص. نب. یو پوړیز، یوچته.

یوموټی (yawmúṭay) ص. نر. م. یو ځای، متحد، په اتفاق.

یوم والا (yūmwālá) نر. م. د کرکېلې سړی، بهل والا، د یوم څښتن.

یومیه (yawmıyá) ښځ. م. د ورځې مزدوري، ورځنۍ اجوره، هره ورځ.

یون (yūn) نر. م. ۱) تلل، تګ، رحلت؛ ۲) خوی، عادت.

یونان و باختري (yūnanobāxtári) ښځ. م. هغه یوناني فرهنګ و تمدن چې په باختر کې منځته راغلی دی.

یون دود (yūndód) نر. م. د یون رسم، رسم ګذشت.

یونل (yūnál) مص. ل. تګ کول، تلل، رفتار کول.

یونلیک (yūnlík) نر. م. د یون پېښې لیکنه، سفرنامه.

یونسکو (yūnaskó) ښځ. م. د ملګرو ملتونو یو کلتوري مرکز.

یونوړی (yawnūẓáy) نر. م. یو جنسی، یو جنس، یو ډول.

یونوزي (yawnūẓí) ښځ.م. یوجنسي، یوجنسوالی.

یونیم (yawním) اد. ځیني، بعضي، یو او نیم.

یونیسف (yūnisíf) نر.م. د ملګرو ملتونو د ماشومانو د روزنې او پالنې سازمان.

یونیفورم (yūnifórm) نر.م. یوشان، یوځیز، یو بنه بیز، یو ډول کالي، یو ډول جامې.

یوني (yuṇí) ښځ.ج. بور، د دوو ورونو ښځې.

یووار (yawwár) نر.م. یو ځل، یونوبت.

یوواله (yawwála) ښځ.م. یووالی، اتفاق، اتحاد.

یووالی (yawwálay) نر.م. یوواله.

یوخت (yawwáxt) نر.م. یو وقت، یو مهال.

یووختیز (yawwaxtíz) ص. نر.م. ج. د یو وخت، یو وقته، د یوه وخت، د یوه مهال.

یوورګ (yawwárg) نر.م. یو کلن اوښ.

یووزری (yawwazáray) ص. نر.م. بې کسه، یوازې، تنها، هغه سړی چې څوک و نه لري.

یوون (yawún) نر.م. یووالی، وحدت، واحدتوب.

یوه (yawá) ښځ.م. ییوې، قولبه، کولبه.

یوه خوا (yawaxwá) ښځ.م. یو طرف، یو اړخ.

یوه خوله (yawaxwlá) ښځ.م. په یوه اتفاق، په یو غږ.

یوه ګړۍ (yawgaṛáy) ښځ.م. یو ساعت، یوه شیبه.

یوې (yáwe) ښځ.م. و ګ. یوه.

یه (ya) ق. ۱) نه، د نه کولو مفهوم؛ ۲) اد. یا، اې، جاته د آواز کولو کلیمه.

یهودپال (yahodpāl) نر.م. صهیونیستي، صهیوني، صهیونګرا.

یهودواله (yahodwālá) ښځ.م. یهودپالنه، صهیونیزم.

یې (yé) ښځ.م ۱) د «ی» توری تلفظ؛ ۲) اد. د مفرد مخاطب ضمیر دی لکه شته یې؛ ۲) غایب ضمیر لکه: کتاب یې. د مخاطب جمع لکه: تاسې ویی.

یېبرور (yebrawár) نر.م. حاصلناک، ښېراز، بړ لرونکی، مثمر.

یېبروري (yebrawarí) ښځ.م. حاصلناکي، ښېرازي، مثمرتوب.

یېبره (yébra) ښځ.م. د کښت حاصل، د میوو یا نورو شیزونو حاصل، نتیجه.

یېدغا (yedǧā) ښځ.م. یېدغه، یوه پامیري ژبه ده چې په شمال ختیزه اریانې کې راځي.

یېړ (yeṛ) نر.م. ۱) یو ګروپ بېړۍ، یوه بحري قوه چې د یوه قوماندان تر امر لاندې وي؛ ۲) و ګ. ایړ.

یېړمشر (yeṛmašár) نر.م. د بېړیو یا د لرګیو او نورو د کاروان او قافلې مشر.

یېلاق (yeláq) نر.م. بانډه، له ښاره بهر هغه یخ ځای چې خلک په کې د ګرمۍ موسم تېروي.

دانش خپرندویې ټولنې خپاره کړې کتابونه

- د سرو زرو صندوق ۱ـ ۶ توک
- قرآن کیسې ۱ او ۲ توک
- فلاح دارین
- اخلاق محمدي
- د عبرت انګازې
- شمېر پوهنه E پښتو ډکشنري
- واژنامه کمپیوتر
- E ګرامر ښوونځي تر پوهنتونه
- رهنمای دستور زبان
- اکسل پښتو دري
- وینډوز پښتو دري
- هارډویر پښتو دري
- پېنټ (پښتو، دري)
- ورډ (پښتو، دري)
- پښتو E خود آموز
- د الماني ژبې ګرامر
- کورنی طبیب
- عامې ناروغۍ
- صدري جراحي اساسات
- طبي ترمینولوژي
- مکروبي ناروغۍ
- اروایي روغتیا
- اسرار تندرستي بدن
- لوخ رازونه
- افغاني خواړه
- د افغانستان محلي خواړه
- ویې پېژنه ویې خوره
- کوچنیانو روزنه
- روح تل پاتې ژوند
- فن زنا شوئی
- جنسي اړیکې
- ناتوانهای و بي میلی را به غذا معالجه کنید
- اموزش زنا شوئی
- تقویت نیرو جنسی
- بیماریها و انحرافات روانی
- میتودهای کلنیکی طبی
- پښتو انګلیسي فلسفي قاموس
- انګلیسي- پښتو قاموس
- اداره Management
- تاج التواریخ
- د افغانستان راتلونکی
- افغانستان د تاریخ په رڼا کې
- سرې لښکرې په افغانستان کې
- آیینې
- افغانستان لنډ تاریخ
- افغانستان دیموکراسي او جمهوریت
- غرونه کساتونه
- کوچیانی پانګه
- ستوري د ادب په اسمان کې
- پټانز پښتانه
- پښتانه (ترې)
- د شلمې پېړۍ تر نیمایي (دویم چاپ)
- افغان مېړانه او غمیزه (دویم چاپ)
- افغانستان تر وروستي افغانه ۱ـ۳ توک
- زما ژوند له غلا تر پاچاهۍ
- اسناد و نامه های تاریخ
- بش په جګړه کې
- د خپلواکۍ لمر څرک
- د افغانستان سقوط
- افغان مېړني او تاریخي پېښې
- تاریخ خط
- افغانستان چه میګذشت
- ستان در قرن بیستم
- بازی بزرګ

افغانستان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
سقوط افغانستان
تاریخ احمدشاهی
جریانات تاریخی افغانستان
نامه احمدشاه بابا به سلطان
رازیکه نمی خواستم افشا کنم
تاریخ مختصر افغانستان
رجال و رویدادهای تاریخی
اتش سرخ در افغانستان
یاداشت های من
نقد مسیر تاریخ
خسارات وارده به فرهنگ افغانستان
گنگ سخن گو
افغانستان ستیج بازی بزرگ
هفتادو سه ملت
دست های مخفی و سیاست های علمی
دیوان شاه شجاع
هفت دامن گل
پرسش و پاسخ علمی
سرودهای دریا
گلزار لطائف
دیوان عایشه درانی
در زوایای تاریخ افغانستان
سیمای سینمای افغاني
شاهکار های ادبی
روش نوین
افکار جاوید
یکدسته گل
اشک داغ
افغانستان در مسیر تاریخ
طالبان چگونه امدند
زندگی من از رهزنی تا پادشاهي
گنجینه سخن

ادبیات او د انسان دننني نړۍ
ژوري خبري
د خیمې سیوري ته
بوره ونه
سیوری (ناول)
انسان - صفر
د سین غاړې ګلونه
د ښاپیرۍ ورغوي
مفتي عبدالحنان دیوان
الفت مرغلري
الفت نثري کلیات
دا هم هغسې موسم دی
په سکروټو کې مزلونه
پښتو پښتویه ګرامر
اولسي سندري ۵ جلده
...دي کلي کې نه اوسم
د خوشال ادبي پښتو
هرې تپې ته د جرګو سره خم
احمدشاه بابا دیوان
د رحمان بابا کلیات
جانانه ستا تر دره خنګه درشم
د فکر ټالونه
چنار خبرکوی
شین ټاغی
د سمخی یاران
ولی خورېږو
مشکنري
توچی چپی چپی
د کرمی په غاړه
دیوی دسیاست تنسته
پانه ورژیده
ګل داسویلو
زموږ سلګی

خبو کې انځورونه ----------
ګټیالي ----------
خوږې خبرې ----------
خیر شر کوچنیانو لپاره ----------
څانګه ----------
ارفعیت کره کتنه ----------
کره کتنه ----------
یوسف زلیخا ----------
له ماښامه تر ماښامه ----------
جل وهلې هیلې ----------
هغه لېونی وه ----------
نره ژبه ----------
لو ی د لونګو ----------
ګلستان سندرې ----------
بودا په افغانستان کې ----------
له نرګسه تر نرګسه ----------
د علي خان دیوان ----------
لوی احمدشاه بابا ----------
د کوچنیانو جراحي (طبي) ----------
د شکرې ناروغي (طبي) ----------
پلوشې (شعر) ----------
د بیاض دیوان (شعر) ----------
د کاظم خان شیدا دیوان ----------
مرغلره (ناول) ----------
خوبونه ----------
د ژوند نغمه ----------
د سولې په وخت کې د دولتونو... ----------
د طاووس ښکه ----------
څه چې خو جنت ته ----------
افغانستان پېژندنه ----------
رحمن بابا (څېړنه) کامل مومند ----------
د سیاسي اصطلاحاتو قاموس ----------
و، نه و، یو شپون و ----------

ملا نصر الدین ----------
په فلسفه کې تلپاتې پېښې ----------
خوابنې اینګور ----------
توري چې رڼا کوي ----------
د عبدالحمید مومند کلیات ----------
د اتن ناري ----------
د منار خوا ته ----------
له سروبي تر اسماره ----------
شناخت ادیان و مذاهب ----------
مرگ منظر ----------
د پښتو ادبیاتو تاریخ (حبیبي) ----------
بګم بواله ----------
د نیمو شپو خبرې ----------
بهیج سیاسي قاموس ----------
راځئ چې بیا وخاندو ----------
د کاڼي اوښکې ----------
متون نظم غنائی ----------
ضرب الامثال و کنایات ----------
زندگی ناصر خسرو ----------
ضرب المثلها و کنایات در مثنوی مولوی جلال الدین ----------
ناصر خسرو در لابلایی تذکره ها ----------
سماع و پیشینه آن ----------
ضرب المثلها در لابلای دیوان ناصرخسرو ----------
متون نظم و نثر عرفانی ----------
اشعار شهید بلخی ابو شکور ----------
بیاید از مولانا بیاموزیم ----------
طلایي هار ----------
لپه ----------
بس همداسې ښه یم ----------
خوشال خان خټك (څېړنه) کامل مومند ----------
مکاره ګیدړه ----------
خولۍ ګلونه ----------
سندریز شفقونه ----------

